00044581

44581
ISSUED OUT
WITH PERMISSION ONLY.

THE
ASIATIC SOCIETY OF BOMBAY
Town Hall, Bombay.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

Digitized with financial assistance from
NSDL
Technology, Trust & Reach
on 16 November, 2018

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

બારોડેલ સાહેબે સંગ્રહ કરેલા

ગૂજરાતવાસી ન્યાતોના રિવાજ બાબતના જવાબ

તે અસલ જવાબો ઉપરથી

મુંબઈની નામદાર હાઈકોર્ટની મંજુરાતથી

સર મંગળદાસ નથુભાઈ નાઈટ. સી. એસ. આઈ. એ.

રાવબહાદૂર નાના મોરોજી જસ્ટિસ આફ ધી પીસના ઉપરીપણા હેઠળ

પ્રસિદ્ધ કર્યા.

44581

ભાગ પેહેલો.

LIBRARY OF THE BOMBAY BRANCH OF THE ROYAL ASIATIC SOCIETY

મુંબઈ.

"નિર્ણયસાગર" છાપખાનામાં છાપ્યો.

સન ૧૮૮૪.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

Presented to
The Bombay Royal Asiatic Society Library
by
Sir Munguldas Nathoobhoy

BORRADAILE'S

GUJARÁT CASTE RULES.

PUBLISHED

From the Original Answers of the Castes with the Sanction

OF

HER IMPERIAL MAJESTY'S HIGH COURT OF JUDICATURE OF BOMBAY.

44581 BY 2971

SIR MUNGULDASS NATHOOBHOY KNIGHT. C. S. I.

UNDER THE SUPERINTENDENCE OF

RÁV BAHÁDUR NÁNÁ MOROJÍ J. P.

Vol. I.

85.6.40

PRINTED AT THE "NIRNAYA-SÁGAR" PRESS.

BOMBAY.

1884.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

00044581
NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

PREFACE.

The object of this compilation is to place before the reader in a systematic form the rules of Castes and other analogous customs and usages prevailing among the various castes of Hindus living respectively in the Surat and Broach Districts. They were originally collected by Mr. Borradaile under the authority of the late Sadar Diváni Adálat. It would appear that Mr. Borradaile was deputed to make this inquiry into the local rules and customs, and to report them for reasons explained in the Circular issued in connection with this matter by the late Sadar Diváni Adálat under date the 24th December 1827. A copy of the Circular is given at the end of this preface, as also of a letter from the then Judge of Surat, dated 31st December 1827, and the reply to it by the Sadar Diváni Adálat No. 2 dated 2nd January 1828. In the 9th para: of this Circular, it is said—"as it is laid "down in the Regulations of Government Sec: XXVI, Chap: VI, Regula- "tion IV, 1827, that 'the law to be observed in the trial of suits shall be Acts "'of Parliament and Regulations of Government applicable to the case; in "'the absence of such Acts and Regulations, the usage of the Country in "'which the Suit arose; if none such appears, the law of the Defendant' &c., "it is clear that the usage of the Country has precedence of the Law of the "Defendant, and consequently in all disputes between parties, who have "given in caste rules, these only shall be referred to by Judicial Authorities, "and taken as a guide, unless rescinded by any subsequent set of rules." And further in para: 11—"In appeals to the Sadar Diváni Adálat in suits "founded on caste customs, extracts of the rules deposited in the Adálat, "that may refer to the case are to be transmitted with the papers." This being the primary object of the collection of the Caste rules, and the law under which they were collected being still in force, their utility is nearly as great now, as it was at the time the above Circular was issued. The date of this collection can be gathered from the Circular referred to. The inquiry into the customs of the castes was in progress in the year 1827; and the collection, as it stands, must have been made soon after. As regards the mode in which the information was obtained, it may be observed that it was done by putting certain questions to the different castes residing in the Surat District, including Broach, and recording their answers. These questions and answers were both written, and the latter were signed in each

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

case by a large number of the caste people. They were, from time to time, transmitted to the respective District Courts, where they were deposited and treated as records of the Court. It must be observed that along with the questions, written instructions were sent to guide the castes in giving their replies. It is evident from these instructions, that the work of collecting the information was done with the utmost care and thoroughness. The following forms part of the Instructions sent to each of the castes.

"In matters where no distinct Caste rules exist, but the general pre-"cepts of the Shástra prevail, as in funeral rites, inheritance &c., you will "say, 'We agree to abide by the Shástra'—"

"As regards matters about which there may be dispute at present in "the caste, it is not necessary for you to give an answer now. Should the "dispute be settled, the answer you may then give will be admitted."

"In the remaining cases, where Customs have come down to you "from ancient times, and where there are existing rules conformed to with "the general consent of the whole caste, you are to give replies after due "deliberation, for Government will acknowledge these, and holding them "paramount to the Shástra, will rule according to them."

"Further, if there be any rules of your caste not noticed in the above "questions, you may, if you wish, state them. These will be accepted by "Government just as the answers to the questions put to you."

"If after you have given replies about your customs, you find it "necessary to alter such customs, and you adopt any other rules with the "general consent of the whole caste, or if you establish any new rule, then "if these are made known to Government in a similar way, they will by all "means be allowed to take effect."

The castes or sects of people settled in Surat, whose replies are forthcoming are 257; and those in Broach, 56 in number. In addition to the questions put to these castes, certain questions relating to ritual observances &c. were put to Mahants (i. e. chiefs of certain orders of Gosáis &c.), and their answers thereto obtained.

With regard to the nature of the questions selected to be put to the castes, it will be seen that they comprise almost every topic that would be of use or interest from a legal point of view, and many almost equally valuable from the historical or social point of view.—The questions put to the castes are classified in three sets, the reason for this classification apparently being the applicability or otherwise of certain questions according to the

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

presumed social advancement of certain castes. The three sets of questions relate to the following matters respectively.

The first set of questions comprises the following ten subjects:—

1. Betrothal.
2. Pallá (money present made by the bride-groom or on his account to the bride on the occasion of marriage, for her separate use.)
3. Marriage.
4. Separation of husband and wife (Divorce).
5. Maintenance.
6. After-death ceremonies.
7. Sanskár (celebration of certain religious ceremonies).
8. Inheritance.
9. Partition.
10. Excommunication or putting out of caste.

The second set comprises the above subjects, with the exception of the 7th (Sanskár) and the following additional subjects thus making 12 in all.

1. Caste observances.
2. Adoption.
3. Miscellaneous.

The third comprises the above 12 subjects, with the following additional one, making 13 in all.

1. Nátrá, i.e. remarriage under certain circumstances.

The above three sets have been distinguished in this work with the letters આ, ક, & ખં respectively.

It will thus be seen that this collection is a very comprehensive one and calculated to throw light upon a great many points of local interest not generally known to the public apart from the particular caste itself.

Each set of answers in this work will be found to have at the top a No., which has been transcribed from the Original Manuscripts. These are believed to be the consecutive Nos. given to the answers in the records of the Sadar Diváni Adálat.

The language of this collection is Gujaráti; the original form and words in which the questions were put and answers given have been strictly preserved. It must be added, however, that words have been separated to make perusal easier, and mistakes in spelling and grammatical inaccuraces have been corrected. When a letter was necessary to make a word intelligible, the omission has been supplied; and where words were found to be wanting to make sense, they likewise have been supplied. Such additions are in both cases put in brackets thus [ ]. Where passages appeared to be mani-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

festly confused or incomplete, redundant words have been printed in parentheses thus ( ). Certain words (other than verbs), which appear in the original in a corrupt form have been corrected in the compilation e.g. અઘરણી has been substituted for અઘણી. As many such words have been repeated over and over again, these have been arranged alphabetically and given in the Appendix, particular indications being dispensed with in the body of the work. Verbs have been treated in like manner, and a separate list of these is given in the Appendix. It is to be regretted that so many errors, as are shewn in the Errata, should have crept into the work. They are to be accounted for by the proof-corrector unfortunately losing sight of the instructions furnished to him. It is satisfactory to note, however, that in no case has the sense of the Original been in any way affected, as will be seen if the requisite corrections are made in the body of the work. It would be very desirable to have an English translation of this collection, but such a task falls beyond the scope of the present compilation.

It has been stated above that the present collection relates to the castes living in the Surat and Broach Districts. Similar collections of caste rules were, it appears from the Circular of 1827, made by a similar process, of the customs and usages prevailing among the different castes residing in the Ahmedabad and Kaira Collectorates. It would have been very desirable to publish these along with the present collection, but unfortunately they are not forthcoming.

It may probably be necessary to state that this compilation is printed and published with the permission and approval of the High Court of Judicature of Bombay, at the instance and cost of Sir Munguldas Nathoobhoy, Kt. C. S. I. This gentleman, having learnt that this collection, relating to caste customs was in existence in Manuscript in the records of the Appellate Side of the High Court, applied to the Honourable Judges for permission to print and publish it, with a view to render the contents easily accessible to the Bench, the Bar and the Public. This application having been acceded to by the Honourable Judges, the present work was undertaken. A copy of the correspondence is annexed.

In conclusion it may be stated that this compilation has been made under the general Superintendence of the undersigned, at the request of Sir Munguldas Nathoobhoy, and with the assent of the Judges of Her Majesty's High Court.

The present Volume contains the greater portion of the answers given by the people of Surat. The remaining portion together with the answers of the Broach people will be given in the 2nd Volume.

NÁNÁ MOROJÍ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

CIRCULAR &c.

No. 29.

To,

THE ZILLAH JUDGES.

SIR,

I am directed by the Sudder Dewanee Adawlut to forward to you the accompanying rules passed by the Court for your guidance in regard to caste rules that may be delivered by Mr. Borradaile or the heads of castes.

I have &c.,
(Signed). H. H. GLASS.
Registrar.

Surat Sudder Dewanee Adawlut,
24th December 1827.

Certified Copy.
(Signed). K. C. BEDARKAR,
Acting Registrar.

Rules by the Sudder Dewanee Adawlut in regard to caste rules.

The inquiry into caste customs that has been in progress in the Zillah of Surat and Collectorship of Broach, under the superintendence of Mr. Borradaile, has led to the collection of a great number of sets of caste rules, which renders it necessary that means should be taken for their due custody, as well as in regard to such as may hereafter be received within the above-named jurisdictions or the Zillah of Kaira or Ahmedabad. Accordingly the Sudder Dewanee Adawlut passes the following rules, which are to be communicated to the Judges of Surat, Kaira and Ahmedabad, as well as to the Senior Assistant Judge stationed at Broach, and their observance of them particularly enjoined.

All caste rules are to be delivered to the Judge of the Zillah by Mr. Borradaile or, after his functions cease, by the proper officers of the caste to which they may belong.

The Judge shall in either case affix an attestation under his official signature, of the manner in which they are received as well as the date. The Judge shall further certify the number of bunds of paper in each, as well as endorse his name across each joining.

The Judge shall cause a careful transcript to be made of each set of rules into a book paged in English, so soon after receipt as possible, which shall be attested by the Sherishtedar of his Court, as well as with his own official signature.

That the original sets of rules be transferred to the custody of the Keeper of Civil records, who shall take care of them, and keep a book with a very particular description of them, to serve as a guide to them, in the same manner as is prescribed for the custody of Civil suits.

That the books in which the rules shall be transcribed, are to remain in the custody of the Superintendent of the Registers in each Zillah who shall note in his own

andwriting on the first and last page of each book, the number of pages contained in t and attest it with his signature.

The Register of caste rules shall be open to all who may apply to the Superintendent under the same rules as apply in regard to Searches, or the taking out of copies of registered documents.

That an index shall be made of the rules, and kept in a separate book, similarly anthenticated.

As it is laid down in the Regulations of Government, Section XXVI, Chap: VI, Regulation IV, 1827 "that the law to be observed in the trial of suits shall be Acts of Parliament, and Regulations of Government applicable to the case, in the absence of such Acts and Regulations, the usage of the country in which the suit arose, if none such appears, the law of the defendant" &c. it is clear that the usage of the country has precedence of the law of the defendant, and consequently that in all disputes between parties who have given in caste rules, these only shall be referred to by Judicial authorities, and taken as a guide unless rescinded by any subsequent set of rules.

No set of rules, however, that alter former ones shall be acted on in any case, the cause of action in which may have arisen previous to their establishment, nor even then, unless they have been brought for registry in the office of the Superintendent, in the manner directed in Section V, Regulation IX, 1827, and a counter-part of the original shall be delivered to the Judge in the same manner as has already been set forth in regard to original rules.

In appeals to the Sudder Dewanee Adawlut in suits founded on caste custom, extracts of the rules deposited in the Adawlut, that may refer to the case, are to be transmitted with the proceedings.

In as far as regards Broach the Senior Assistant Judge stationed there shall be guided by the same rules, conforming under them to whatever requisites are demanded from Judges in Zillahs.

A copy of these rules is to be placed with the Circular orders of the Court, and also to be entered in the Register Book of caste rules at the commencement.

(Signed). H. H. GLASS.
Registrar.

To,

H. H. Glass Esquire,
Registrar to Sudder Dewanee
Adawlut, Surat.

Sir,

I have the honor to solicit instructions as to whether under the orders of the Sudder Dewanee Adawlut of the 24th Instant, the rules deposited by Mr. Borradaile

are to be held conclusive under all circumstances as to the law or usage of any particular caste to which they may refer.

I have &c.,

(Signed). J. KENTISH

Judge.

Surat Court of Adawlut,
31st December 1827.

No. 2.

To,

JOHN KENTISH ESQUIRE.

Judge,

Surat.

SIR,

I am directed by the Judges of the Sudder Dewanee Adawlut to inform you, in reply to your reference of the 31st Ultimo, that the caste rules that may be delivered to you under the orders of the Sudder Dewanee Adawlut of the 24th Ultimo, are to be held conclusive under all circumstances as to the usage of the particular caste to which they refer.

Caste custom being under the Regulations paramount to the written public law of parties, it is of course necessary to apply the former in all cases where it is ascertained to exist, consequently when such custom is to be met with in the caste rules it is to be adopted as the best possible evidence of the existence of the By-Law.

The Courts of Judicature are by the arrangement relieved from the very doubtful mode hitherto in practice of fixing custom by parole evidence, which is not unfrequently conflicting in its nature as much from the private interests involved in the matter as from party spirit rendering it difficult to come to a correct decision on points of vast importance to individuals.

I have &c.,

(Signed). H. H. GLASS.

Registrar.

Certified Copies.

(Signed). K. C. BEDARKAR,

Acting Registrar.

Surat Sudder Dewanee Adawlut,
2nd January 1828.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

CORRESPONDENCE.

No. 11 OF 1881.

Girgaum 29th March 1881.

To,

THE REGISTRAR,

High Court. Appellate Side.

Bombay.

SIR,

I understand that very important papers in original Manuscript, in the Gujaráthí language, on the customs and usages of different castes in Gujaráth, collected by the late Mr. Borradaile, have been in the possession of the High Court for more than half a century past and in order to render them accessible to the Bench, the Bar and the Public, I hope the Honorable the Chief Justice and Judges of the High Court may allow any respectable gentleman to print and publish them. I, therefore, offer to print and publish them at my cost provided the Honorable the Chief Justice and Judges will be pleased to grant an inspection of the Manuscripts to some qualified person deputed by me. At the time, as you are aware, when the papers were collected by the late Mr. Borradaile, the Courts were authorized to decide caste disputes of all descriptions; but since the passing of Regulation II of 1827, such disputes no longer fall within their jurisdiction. If, therefore, on inspection it is found that some of these papers contain information regarding customs and usages touching such subjects (ex. gr. inheritance &c.) as at present fall within the jurisdiction of the Civil Courts, I believe the publication of such papers only will be of great use to the Courts as well as to the legal profession and the Public generally and if the Honorable the Chief Justice and Judges of the High Court accept my proposal, I shall gladly undertake to publish them at my cost.

I have &c.,

(Signed). MUNGULDAS NATHOOBHOY.

No. 618 OF 1881.

HER MAJESTY'S HIGH COURT OF JUDICATURE.

Bombay 8th April 1881.

Letter from Sir Munguldas Nathoobhoy No. 11 dated the 29th March 1881, requesting, for the reasons set forth, that he may be permitted to print and publish, at his own cost, the original Manuscripts in the Gujaráthí language, on the customs and usages of different castes in Gujaráth, collected by the late Mr. Borradaile which are in the possession of the High Court, provided the High Court grants an inspection of the Manuscripts to some qualified person deputed by him.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

RESOLUTION.—The Honorable the Chief Justice and Judges are glad to recognize this additional proof of the liberality of Sir Manguldas Nathoobhoy's disposition. Their Lordships will be glad to allow access to the papers on the part of any competent scholar deputed by Sir Munguldas.

Should a publication be determined on by that gentleman, their Lordships think it desirable, for historical if not also for legal purposes, that the answers to each question or group of questions being collected in a separate section, the whole should be published in that form.

(Signed). E. M. H. FULTON.
Registrar.

To,

SIR MUNGULDAS NATHOOBHOY KT. C. S. I.

No. 13 OF 1881.

To,

E. FULTON ESQUIRE,
Registrar,
Her Majesty's High Court of Judicature,
Bombay.

SIR,

In acknowledging the receipt of your Communication No. 618 dated 8th Instant, I have the honor to request, you will have the goodness to convey my thanks to their Lordships the Chief Justice and Judges of the High Court, for according permission to inspect, for the purpose indicated in my letter of the 29th Ultimo, the Gujaráthí Manuscripts collected by the late Mr. Borradaile.

2. In reply, I beg to state that I propose to depute for making the above inspection Mr. Náná Morojí, late Presidency Magistrate, Bombay, and now a Government Pensioner. He holds a Certificate of competency as a Gujaráthí Scholar from the late Government Oriental Translator, Major General Vans Kennedy and will be assisted, if necessary, in the performance of the above work by one or two other persons proficient in Gujaráthí.

I have &c.,

Girgaum,
12th April 1881.

(Signed). MUNGULDAS NATHOOBHOY

No. 14 of 1881.

Girgaum 7th May 1881.

To,

E. Fulton Esquire,
Registrar, Her Majesty's High Court of Judicature,
Appellate Side,
Bombay.

Sir,

Adverting to my letter No. 13 dated 12th ultimo, I have the honor to annex copy of a letter* from Ráo Bahádur Náná Morojí, dated 4th Instant, giving particulars and making certain suggestions in reference to his inspection of Mr. Borradaile's Manuscripts.

I beg you will have the goodness to convey to the Honorable the Chief Justice and Judges of the High Court my thanks for permitting the Inspection and to communicate to them my readiness to print the Manuscripts and in so doing to follow any plan which to them might appear best.

I have &c.,
(Signed). MUNGULDAS NATHOOBHOY.

* Not printed, being unnecessary.

No. 797 of 1881.

Her Mejesty's High Court of Judicature.
Bombay 13th May 1881.

Letter from Sir Munguldas Nathoobhoy, Knight C. S. I., No. 14 dated the 7th May 1881. Forwards a copy of a letter from Ráo Bahádur Náná Morojí, dated 4th Instant, giving particulars and making certain suggestions in reference to his inspection of Mr. Borradaile's Manuscripts. Requests that his thanks may be conveyed to the High Court for permitting the inspection and that his readiness to print the manuscript may be communicated to the Court on any plan they may consider best.

Resolution.—The High Court considers that it is desirable that all the information contained in these answers, after being brought together under the proper heads should be printed. The rules as to expulsion from caste and the consequences of expulsion are in many instances, no longer observed in the present day, but the very fact is of historical and social importance as showing that the caste system is capable without any absolute break of continuity of adapting itself, by gradual changes, to the changing circumstances of the community amongst whom it is established.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

2. When some little progress has been made with the work, the Honorable Mr. Justice West would be glad to see it in order to make any suggestions that may occur to His Lordship.

(Signed). E. M. H. FULTON

Registrar.

To,

SIR MUNGULDAS NATHOOBHOY KT. C. S. I.

No. 12 OF 1882.

Girgaum 22nd February 1882.

To,

E. McG. H. FULTON ESQUIRE. C. S.

Registrar, Appellate Side, High Court.

Bombay.

SIR,

Referring to my letter No. 14 of the 7th May last and to your reply thereto No. 797 of the 13th Idem, I have the honor to state for the information of the Honorable the Chief Justice and Judges of the High Court that copies of all the papers on caste-rules which are at present in the custody of the High Court, have been taken under the superintendence of Ráo Bahádur Náná Morojí. The work of comparing the copies with the original manuscripts is, however, still going on under the supervision of the same gentleman, and I am glad to state that the papers will, in a short time, be ready for the press.

I have, however, been informed that similar papers on caste-rules were also obtained from all the Hindu castes, in the Broach, Ahmedabad and Khaira Zillahs and that the same were ,as appears from the Circular order of the late Sadar Diváni Adálat No. 29. dated 24th December 1827, transmitted to all the Zillah Judges in Gujaráth; but as these papers are not at present in the possession of the High Court it is probable they must have remained among the records of the Courts of those Zillahs. If these papers also were collected and printed along with those which are at present in the High Court and which relate for the most part to Surat only, I take the liberty to submit, for the consideration of the Honorable the Chief Justice and Judges of the High Court, it would be highly beneficial, inasmuch as a record of caste customs and usages in all the four Zillahs of Gujaráth would thereby be preserved. Should this my suggestion meet with the approval of the High Court, I have the honor to request that their Lordships would be pleased to direct the Courts of Broach, Ahmedabad and Khaira in whose possession the papers above alluded to may be, to transmit the same to the High Court without delay.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

I have also the honor to suggest that all Circular orders, Correspondence &c. which relate to the aforesaid caste rules, and which may now be found among the records of the High Court and of the District Courts, may be permitted to be printed and published along with the caste rules themselves in order that the profession and the public generally may know on what occasion these caste rules were collected and how important they are in legal, social and historical points of view.

I have &c.

(Signed). MUNGULDAS NATHOOBHOY.

No. 375 of 1882.

From,

E. McG. H. Fulton Esquire,

Registrar, High Court.

To,

Sir Munguldas Nathoobhoy Kt. C. S. I.

Bombay 28*th February* 1882.

Sir,

In reply to your letter No. 12 of the 22nd instant, I am directed to inform you that enquiries of the nature suggested by you are being made for any further copies of Borradaile's Caste-Rules that may be in existence. If any are found, they will be placed at the disposal of Mr. Náná Morojí.

I have &c.,

(Signed). E. M. H. FULTON.

Registrar.

No. 546 of 1882.

From,

E. McG. H. Fulton Esquire,

Registrar, High Court, Bombay.

To,

Sir Munguldas Nathoobhoy Kt. C. S. I.

Bombay 1*st April* 1882.

Sir,

Adverting to my letter No. 375 dated the 28th February last, I have the honor to inform you that certain Caste-Rules from Broach were recently received from Mr. J. M. Campbell, Compiler, Bombay Gazetteer, and that they will be placed at the dis-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

posal of Ráo Bahádur Náná Moroji on Monday the 3rd instant, or any subsequent day. I shall feel obliged by your requesting this gentleman to give these Rules every evening before he leaves the Court, to the Nazir of the Court, who will hand them over to him again on the following day.

I have &c.,
(Signed). E. M. H. FULTON,
Registrar, High Court.

No. 40 of 1882.

Girgaum 20th September 1882.

To,

E. McG. H. Fulton Esquire, C. S.
Registrar, Appellate Side, High Court,
Bombay.

Sir,

I have the honor to bring to your notice for the information of the Honorable the Chief Justice and Judges of the High Court that the Collection of caste customs of Surat is ready for publication and that the collection relating to the Broach castes will also be ready in a short time. Before, however, sending these collections to the Press, I take the liberty to suggest for the consideration of the Honorable the Chief Justice and Judges the desirability of authenticating the printed collections by an endorsement under the signature of a High Court Officer. Unless this be done the main object of the publication would not be attained, which is to preserve permanently the valuable documents in question in their genuine state, when the original manuscripts will, in the course of time, have been destroyed. Moreover the endorsement would add considerably to the value of the collections and would give the work its legitimate importance. Without it the publication would evidently be incomplete; for unless it is certified as authentic, very few would be inclined to refer to it for correct information and thus the money which might be laid out in printing it would prove a useless expenditure.

I also take this opportunity to bring to the notice of the Honorable the Chief Justice and Judges of the High Court that in some cases the language in which the answers given by the castes to the questions put to them, has been couched, is somewhat incorrect. I have not taken the responsibility of correcting it in the copy as I apprehend that any alteration therein might tend to affect the intrinsic value of the original. I beg that the Honorable the Chief Justice and Judges of the High Court will be pleased to express their opinion whether the faulty language should be corrected or allowed to remain as it is in the copy for the press and whether the words should be divided or allowed to remain undivided as they are in the original.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

Enclosed herewith is a Draft Preface for the approval of the Honorable the Chief Justice and Judges of the High Court.

I have &c.,

(Signed). MUNGULDAS NATHOOBHOY.

No. 1294 of 1882.

From,

E. McG. H. Fulton Esquire.

Registrar, High Court, Bombay.

To,

Sir Munguldas Nathoobhoy. Kt. C. S. I.

Bombay 28th September 1882.

Sir,

I am directed to acknowledge the receipt of your letter No. 40 dated the 20th Instant and in reply to inform you that the Honorable the Chief Justice and Judges are pleased to permit that the collection of caste customs which is about to be published by you may be authenticated by an officer of this Court.

2. As regards the 2nd para: of your letter under reply, I am to state that the defective language should not be corrected in the text but by footnotes, and that the words should be separated for facility of reading.

3. I am also desired to suggest that the work should have a table of contents and a good index. If an English index could be added, it would enhance the utility of the work.

4. As to the preface, it is approved of with a few verbal amendments.

5. I beg to request that you will be so good as to have the pages put in type and send three proofs of each page to this office, one of which will be returned duly certified without delay.

I have &c.,

(Signed). E. M. H. FULTON

Registrar.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

No. 41 of 1882.

Girgaum 2nd October 1882.

To,

E. McG. H. Fulton Esquire, C. S.

Registrar, Appellate Side, High Court,

Bombay.

Sir,

In acknowledging the receipt of your letter No. 1294 dated 28th Ultimo, I have the honor to thank the Honorable the Chief Justice and Judges for the valuable suggestions they have made in connection with the publication of Borradaile's Caste Rules and to state for their information that all those suggestions will be carried out.

I have &c.,

(Signed). MUNGULDAS NATHOOBHOY.

No. 47 of 1882.

Girgaum 6th December 1882.

From,

Sir Munguldas Nathoobhoy. Kt. C. S. I.

To,

E. McG. H. Fulton Esquire,

Registrar, of H. M. H. Court,

Appellate Side.

Sir,

With reference to your letter No. 1294 dated 28th September last, I have the honor to transmit herewith the first form of the printed matter therein referred to and will esteem it a favour if you will return it at your earliest convenience with such corrections as you may deem necessary. Hereafter, I have directed the printer to send the printed matter to you direct, and if you have no objection you will be pleased to return the same after necessary corrections to him, who, if you so desire, will call to receive back the papers. I may state here that the delay in commencing the printing work was caused by a number of sundry matters that had to be settled with the printer before the arrangement with him was finally effected.

I have &c.,

(Signed). MUNGULDAS NATHOOBHOY.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

No. 1544 of 1882.

From,

E. McG. H. Fulton Esquire.

Registrar, High Court, Bombay.

To,

Sir Munguldas Nathoobhoy. Kt. C. S. I.

Bombay.

Bombay 8th December 1882.

Sir,

In reply to your letter No. 47 dated 6th instant, I have the honor to return the accompanying proof sheets duly initialled. They may be certified as true copies under my signature, but before they are printed off the spelling should be corrected where necessary and the words separated where they have been joined together. I have made some corrections in the margin but other corrections of a similar nature very likely are still required. For instance, I have noticed that the word પહુ is spelt in a variety of ways, sometimes with one હ and sometimes with two.

I request that the proofs bearing my initials may be returned to this office and that in future three proof copies may be sent of each page.

I have &c.,

(Signed). E. M. H. FULTON.

Registrar.

No. 51 of 1882.

Girgaum 18th December 1882.

From,

Sir Munguldas Nathoobhoy. Kt. C. S. I.

To,

E. McG. H. Fulton Esquire, C. S.

Registrar, Appellate Side, High Court.

Bombay.

Sir,

With reference to your letter No. 1544 of 8th Instant directing that words should be divided and correctly and uniformly spelt, I have the honor to state that all the necessary corrections have accordingly been made in the accompanying proofs, care being at the same time taken to preserve the original record in its entirety. * * * * *
* * * * * * * *

I have &c.,

(Signed). MUNGULDAS NATHOOBHOY.

No. 1602 of 1882.

FROM,

E. McG. H. Fulton Esquire.

Registrar, High Court, Bombay.

To,

Sir Munguldas Nathoobhoy. Kt. C. S. I.

Bombay 22*nd December* 1882.

Sir,

In reply to your letter No. 51 of the 18th Instant I am directed to inform you as follows :—

I. The mistakes in spelling may be corrected.

II. Grammatical inaccuracies similar to those to which you have called attention may be corrected.

III. Where it is necessary to supply a letter to make a word intelligible, the omission should be supplied and in a foot-note the word as it stood in the original should be mentioned *e. g.*, In the text, to take the instance given by you, should appear the word પગરખુ while in the foot note the word પગર used in the manuscript should be given.

IV. Where words may legitimately be spelt in various ways the manuscript should be followed.

V. Where passages are manifestly confused or incomplete, redundant words should be printed in brackets and where words are wanting to make sense they should be supplied and a foot-note should be given showing that they do not occur in the Manuscript. Attention should invariably be called to all such corrections in a foot-note. The first passage which you quote is no doubt confused. The words કાંઈ રીત વેહેચાયછે being apparently superfluous ; but in the second passage the confusion appears to be caused by a full stop having crept into the type after ચાલ્યો આવ્યો. If that full stop (which does not exist in the manuscript) is struck out the sense is clear enough.

I return one of the three final proofs which accompanied your letter. It may now be printed off.

I have &c.,

(Signed). E. M. H. FULTON.

Registrar.

Of the etymological errors which have been systematically corrected throughout the work a list will be found at the end of each volume.

No. 3 of 1884.

From,

Sir Munguldas Nathoobhoy. Kt. C. S. I.

To,

E. McG. H. Fulton Esquire,

Registrar of Her Majesty's High Court,

Appellate Side, Bombay.

Girgaum 17th January, 1884.

Sir,

Adverting to your letter No. 1602 dated the 28th December 1882 and more especially to Cl: III & V thereof, I have the honor to bring to your notice that the corrector of the proof sheets, besides carrying out your instructions as to spelling and grammar, has found it more convenient to supply the wanting letters and words in Brackets thus [× × ×] and to put redundant words in Parentheses thus (× × ×). This plan has the recommendation of rendering it unnecessary to add foot-notes, a note being given in the preface to the compilation explaining to the Reader the import of the foregoing two marks. * * * * * *

* * * * * * * * * * * * * * * *

I have &c.,

(Signed). MUNGULDAS NATHOOBHOY.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

Questions.

Nos. of Subjects. Class. "ક."	Class. "ખ."	Class. "ગ."	Subject.	Page. Class. "ક."	Class. "ખ."	Class. "ગ."
1	1	1	Betrothal...	1	8	16
2	2	2	Pallá....	2	9	17
3	3	3	Marriage.	3	10	19
4	4	4	Separation of husband & wife (Divorce).	3	11	20
0	5	0	Widow-remarriage.	0	11	0
5	6	5	Maintenance.	4	12	20
6	7	6	After death ceremonies.	4	12	21
0	0	7	Sanskár.	0	0	22
7	8	8	Inheritance.	5	13	22
8	9	9	Partition.	5	13	23
9	10	10	Excommunication or putting out of caste.	6	14	24
10	11	0	Caste observances.	6	14	0
11	12	0	Adoption....	7	15	0
12	13	0	Miscellaneous.	7	15	0

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

Answers.

Subject.	Pages.
Betrothal.	26–193
Pallà.	194–399
Marriage	400–528
Separation of husband and wife (Divorce).	529–580
Widow-remarriage	581–663
Maintenance.	664–737
After death ceremonies	738–858
Sanskár.	859–860
Inheritance.	861–982

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

Answers.

Numbers on the records of the S. D. A.	Class.	NAMES.	Betrothal.	"Pallá" (Dowry).	Marriage.	Separation of husband and wife.	Widow-remarriage.	Maintenance.	After death ceremonies.	"Sanskár" (celebration of certain religious ceremonies).	Inheritance.
			Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.
1	અ	Nágar Vadnagrá Mehtá...	26	194	400	529	...	664	738	859	861
2	અ	Nágar Bráhman Vadnagrá Ahmadávádi of Surat	27	195	401	529	...	664	739	859	862
243	અ	Nágar Vadnagrá Surati of Girjáshankar's Section...	28	196	401	530	...	664	739	859	862
244	અ	Nágar Vadnagrá Bráhman Surati...	29	197	402	530	...	665	740	859	863
200	ક	Bráhman Visnagrá Nágar Grahasth-Surati....	29	198	403	531	...	665	741	...	864
201	ક	Bráhman Visalnagrá Ahmadávádi, both Grahasth and Kalát.... ...	30	199	403	531	...	666	742	...	864
3	અ	Bráhman Audich Sahasra Surati....	31	200	404	531	...	666	742	859	865
4	અ	Bráhman Audich Sahasra Khambháti Ishámaliá Patel Bechar Rámchandra.	32	201	405	531	...	666	743	859	866
5	અ	Bráhman Audich Tolakiá Surati....	33	202	406	532	...	667	744	859	867
6	અ	Bráhman Shihorá Audich Surati....	34	203	406	532	...	667	745	859	867
8	અ	Bráhman Audich Sahasra Ahmadávádi Ishámaliá Patel Bahucharáji.	35	204	407	533	...	667	747	860	868
9	અ	Bráhman Audich Sahasra Ahmadávádi...	36	205	408	533	...	668	748	860	870
7	અ	Bráhman Modh Agiárashiá.	37	207	409	534	...	668	749	860	871
10	અ	Bráhman Modh Chaturvedi Surati...	38	208	410	534	...	669	750	860	871
11	અ	Bráhman Modh Chaturvedi Ahmadávádi of Surat.	40	209	411	535	...	669	751	860	872
12	અ	Bráhman Modh Trivedi Surati. ...	41	211	412	535	...	669	752	860	872
13	ક	Bráhman Travádi Meváda Surati....	42	212	412	536	...	669	753	...	873
14	ક	Bráhman Choráshi Mevádá.	42	212	413	536	...	670	753	...	873
87	ક	Bráhman Travádi Mevádá.	43	213	413	536	...	670	754	...	874
88	ક	Bráhman Bhat Mevádá Talabdá. ...	43	214	414	536	...	670	754	...	874
15	ક	Bráhman Khedávál Bhitrá.	44	215	414	536	...	671	755	...	875
16	ક	Bráhman Bhárgav-vishá Surati. ...	45	216	415	537	...	671	755	...	875
89	ક	Bráhman Dashá Bhárgav Kámlejá.	46	217	416	537	...	671	756	...	876
17	ક	Bráhman Shrigod Málvi.	46	218	416	537	...	672	756	...	876
18	ક	Bráhman Shrigod Málvi Khambháti.	47	219	417	537	...	672	757	...	877
53	ક	Bráhman Shrigod Melatvál... ...	47	220	417	538	...	673	758	...	878
37	ક	Bráhman Sáchorá Suratváshi. ...	48	221	418	538	...	673	758	...	878
19	ક	Bráhman Shrimáli Surati.	49	222	418	538	...	673	759	...	879
54	ક	Bráhman Shrimáli of Surat. Section 2	50	224	419	538	...	674	760	[illegible]	[illegible]

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

Answers.

Numbers on the records of the S. D. A.	Class.	Names.	Betrothal.	"Pallá" (Dowry).	Marriage.	Separation of husband and wife.	Widow-remarriage.	Maintenance.	After death ceremonies.	"Sanskár" (celebration of certain religious ceremonies).	Inheritance.
			Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.
90	૪	Bráhman Shrimáli Ahmadávádi...	50	224	419	538	...	674	760	...	880
38	૪	Bráhman Harsorá....	51	225	419	538	...	674	760	...	880
39	૪	Bráhman Anávalá...	52	226	420	539	...	674	761	...	881
55	૪	Bráhman Váyadá....	53	227	421	539	...	675	761	...	882
20	૪	Bráhman Márvádi Shiroi Surat-váshi...	53	228	421	539	...	675	762	...	882
56	૪	Bráhman Madhyáchal....	53	228	422	539	...	675	762	...	883
91	૪	Bráhman Sárasvat Gors (priests) of Luháná.	54	229	422	540	...	676	763	...	883
92	૪	Bráhman Páráshar...	55	230	423	540	...	676	763	...	884
101	૪	Bráhman Ráikvál of Surat.	56	231	423	540	...	676	764	...	884
102	૪	Bráhman Kandoliá	56	232	424	540	...	677	764	...	885
119	૪	Bráhman Motálá Desái of Orpád....	57	233	424	540	...	677	765	...	886
125	૪	Bráhman Unevál....	59	235	425	541	...	678	766	...	888
126	૫	Bráhman Tapodhan.	59	236	426	541	581	678	767	...	888
146	૫	Bráhman Tapodhan Khambháti Sháhiválá.	60	237	427	541	581	679	767	...	889
131	૪	Bráhman Karádá.	61	238	427	542	...	679	768	...	890
132	૪	Bráhman Kanojiá....	62	240	428	542	...	679	769	...	890
179	૪	Bráhman Talájiá....	62	240	428	542	...	680	769	...	891
180	૪	Bráhman Sidheshvará.	63	241	429	542	...	680	770	...	891
220	૪	Bráhman Deshávál.....	64	243	429	543	...	680	771	...	892
221	૪	Bráhman Khedavá Gors (priests) of Humad...	65	244	430	543	...	681	771	...	893
158	૪	Vániá Agarválá.	66	246	431	543	...	682	772	...	893
181	૪	Vániá Nádorá...	67	247	431	543	...	682	773	...	894
222	૪	Vániá Modh Vishá Arádjá Ahma-dávádi.	68	248	432	543	...	683	774	...	895
223	૪	Vániá Modh Mádaliá Dashá... ...	69	249	433	543	...	683	774	...	895
224	૪	Vániá Modh Dashá Arádjá Surati.	70	250	433	544	...	683	775	...	896
225	૪	Vániá Dashá Khadáyatá Surati, Ahmadávádi and Umrethi... ...	70	251	434	544	...	684	776	...	896
226	૪	Vániá Khadáyatá Pánchá.	71	253	434	544	...	684	776	...	897
227	૪	Vániá Vishá Nádorá.	72	254	435	544	...	685	777	...	898
228	૪	Vániá Harsorá Vishá.	73	256	436	544	...	685	778	...	898
229	૪	Vániá Harsorá Vishá.	74	257	437	544	...	686	778	...	899
230	૪	Vániá Dashá Shrimáli.	75	257	437	544	...	686	779	...	899

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

Answers.

Numbers on the records of the S. D. A.	Class.	NAMES.	Betrothal.	"Pallá" (Dowry).	Marriage.	Separation of husband and wife.	Widow-remarriage.	Maintenance.	After death ceremonies.	"Sanskár" (celebration of certain religious ceremonies).	Inheritance.
			Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.
231	ક	Vániá Shrávak Vishá Porvád. ...	75	259	437	544	...	686	779	...	900
233	ક	Vánia Vishá Osvál...	76	259	438	545	...	686	780	...	900
232	ક	Vániá Mevádá Dashá Meshri. ...	76	259	438	545	...	687	780	...	900
246	ક	Vániá Gujjar....	77	260	438	545	...	687	781	...	901
247	ક	Vániá Mevádá Vishá.	78	261	439	545	...	687	781	...	901
248	ક	Vániá Vishá Khadáyatá Ahmadávádi.	78	262	439	545	...	688	782	...	902
104	ક	Bhátiá Jádav-vanshi.	79	263	440	545	...	688	783	...	903
185	પ	Bhátiá Luváná section. 1.	80	265	441	545	582	689	783	...	903
186	પ	Bhátiá Luváná section. 2.	81	266	441	546	583	689	784	...	904
187	પ	Bhátiá Váhává.	82	267	442	546	584	689	784	...	904
21	ક	Káyasth Válmik Surati...	83	267	442	546	...	689	785	...	904
22	ક	Káyasth Máthur.	84	268	443	546	...	690	785	...	905
254	પ	Brahmkshatri Nátráválá of Surat...	85	269	444	547	584	690	786	...	906
120	પ	Kanbi Kadvá of Kasbá Orpád. ...	85	270	445	547	584	691	787	...	906
152	પ	Kanbi Dakshani.	86	272	445	547	585	691	787	...	907
237	પ	Kanbi Kadvá Surati.	87	272	446	548	585	691	788	...	907
106	પ	Kansárá Talabdá Ahmadávádi. ...	88	274	446	548	586	692	788	...	908
169	પ	Kansárá Surati.	89	275	447	548	587	692	789	...	909
27	પ	Bhávsár Chhipá Surati....	90	276	448	548	588	693	790	...	910
59	પ	Bhávsár Shrávak Surati.	90	277	449	549	589	693	790	...	910
60	પ	Bhávsár Shrávak	91	278	449	549	589	693	790	...	911
184	પ	Bhávsár Ahmadávádi.	92	280	450	549	590	694	790	...	912
40	ક	Soni Trágad Jáviyá.	93	280	450	549	...	694	791	...	912
105	ક	Soni Trágad Varáchhiyá.	93	281	451	549	...	694	791	...	913
127	ક	Soni Shrimáli Khambháti.	94	282	451	549	...	694	792	...	913
134	ક	Soni Mulehari...	95	283	452	550	...	695	792	...	914
135	પ	Soni Damaniyá	96	284	452	550	590	695	793	...	914
160	ક	Soni Shrimáli Surati.	96	285	453	550	...	696	794	...	914
161	ક	Soni Shrimáli Khardkhadiyá. ...	98	287	454	551	...	696	795	...	916
162	પ	Soni Shrimáli Nátariyá Ahmadávádi.	99	288	454	551	591	697	796	...	916
193	ક	Soni Vadnagrá section...	99	289	455	551	...	697	796	...	917
234	પ	Soni Damaniyá.	100	290	455	551	591	697	797	...	917
250	ક	Soni Shrimáli Surati.	101	291	456	551	...	698	797	...	918
25	પ	Suthár Sorathiyá.	101	292	457	551	592	698	798	...	919
41	પ	Suthár Gujjar Talabdá of Surat...	102	293	457	552	592	698	798	...	919
42	પ	Suthár Gujjar of Orpád...	103	295	458	552	593	699	799	...	920

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

Answers.

Numbers on the records of the S. D. A.	Class.	Names.	Betrothal.	"Palla" (Dowry).	Marriage.	Separation of husband and wife.	Widow-remarriage.	Maintenance.	After death ceremonies.	"Sanskar" (celebration of certain religious ceremonies).	Inheritance.
			Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.
43	પ	Suthár Pardeshi Kháti	105	296	459	552	594	700	800	...	921
61	પ	Suthár Pancholi	105	297	459	552	595	700	800	...	921
93	પ	Suthár Pancholi Chámpáneri Ahmadávádi	106	298	460	552	596	700	801	...	922
182	ક	Suthár Vaishya.	107	300	461	553	...	701	801	...	923
183	પ	Suthár Gujjar Ahmadávádi.	108	301	461	553	597	701	802	...	923
205	ક	Suthár Mevádá.	108	302	462	553	...	701	802	...	924
150	પ	Tankshâli...	109	303	463	553	597	702	803	...	924
121	પ	Ghánchi of Orpád Paragná	110	304	463	554	598	702	804	...	925
130	પ	Ghánchi Modh Sitpurá Surati. ...	111	305	464	554	598	702	804	...	926
137	પ	Ghánchi Modh Sitpurá of Katárgám Kasbá...	111	306	465	554	599	703	805	...	926
138	પ	Ghánchi Modh Patani.	111	306	465	554	599	703	805	...	927
139	પ	Ghánchi Modh Surati	112	307	465	554	599	703	805	...	927
149	પ	Ghánchi Modh Ahmadávádi... ...	113	308	466	554	600	703	806	...	928
166	પ	Ghánchi Modh Chámpáneriyá... ...	114	309	466	555	601	704	806	...	929
57	ક	Sálvi Shrimáli Vishá Patoliválá...	114	310	467	555	...	704	807	...	929
58	ક	Sálvi Shrimáli Vishá Patoliválá's section 2.	116	312	468	555	...	704	808	...	930
48	પ	Luhár Ahmadávádi and Khambháti.	116	312	468	555	601	705	808	...	930
62	પ	Luhár Surati...	117	313	469	555	602	705	808	...	931
96	પ	Luhár Bhávanagari.	118	315	469	556	603	706	809	...	932
165	પ	Luhár Gujjar Galáb-banshi Budalkhandi	118	316	470	556	604	706	810	...	932
28	પ	Hajám Kánmiyá Suratváshi... ...	119	317	471	556	604	706	810	...	933
29	પ	Hajám Kadiválá and Patani Gujaráti.	120	317	471	556	605	707	811	...	933
30	પ	Váland Limachiyá Ahmadávádi ...	120	318	472	556	605	707	811	...	934
63	પ	Hajám Mehesuriyá...	121	320	473	557	606	707	812	...	934
112	પ	Váland Limachiyá Surati	122	321	473	557	607	708	813	...	935
171	પ	Hajám Khándeshi Marethá... ...	123	322	474	557	607	708	813	...	936
214	પ	Hajám Limachiyá of Orpád	123	323	474	558	608	708	814	...	936
215	પ	Hajám Orpádiá Mesuriyá.	124	324	475	558	609	709	814	...	937
31	પ	Darji Surati	125	325	476	558	609	709	815	...	938
110	પ	Darji Ahmadávádi...	126	326	477	559	610	709	816	...	938
122	પ	Darji of Orpád.	127	327	477	559	611	709	817	...	939
235	પ	Darji Khambháti	128	328	478	559	612	710	817	...	940
32	પ	Máli Mogreliá Surati.	129	330	479	560	613	710	818	...	940

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

Answers.

Numbers on the records of the S. D. A.	Class.	NAMES.	Betrothal.	"Palla" (Dowry).	Marriage.	Separation of husband and wife.	Widow-remarriage.	Maintenance.	After death ceremonies.	"Sanskár" (celebration of certain religious ceremonies).	Inheritance.
			Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.
45	ખ	Máli Sorathiyá.	129	330	480	560	613	711	819	...	941
52	ખ	Máli Gulfaros...	130	331	480	560	614	711	819	...	941
151	ખ	Kandoi Surati.	131	332	481	561	614	711	819	...	941
204	ક	Sukhadiyá Shrimáli.	131	333	481	561	...	712	820	...	942
49	ખ	Kumbhár Gujráti.	132	334	482	561	615	712	821	...	942
97	ખ	Kumbhár Lád Surati.	132	335	482	561	615	712	821	...	943
123	ખ	Kumbhárs of Orpád.	133	336	483	562	616	713	821	...	943
242	ખ	Kumbhár Ahmadávádi....	134	337	484	562	616	713	822	...	944
50	ખ	Dhobi Rávatiyá Surati	135	338	484	562	617	713	822	...	945
109	ખ	Dhobi Pardeshi Budeliyá.	135	339	485	562	617	714	823	...	945
155	ખ	Dhobi A'hir Khándeshi...	136	339	485	563	618	714	823	...	946
44	ખ	Kadiyá Surati....	137	339	486	563	619	714	824	...	946
148	ખ	Kadiyá Idariyá.	137	340	486	563	619	715	824	...	946
157	ખ	Kadiyá Ahmadávádi	138	341	487	563	620	715	825	...	947
167	ખ	Kadiyá Márvádi Rajput	138	341	487	564	620	715	825	...	947
194	ખ	Golárána	139	341	488	564	621	716	826	...	948
47	ખ	Khatri Vankar.	140	343	488	564	621	716	826	...	948
168	ખ	Khatri Ahmadávádi.	141	343	489	564	622	716	827	...	949
178	ખ	Khatri Vankar Surati	142	343	490	565	623	716	827	...	949
190	ખ	Khatri Farasrámi.	143	344	490	565	625	717	828	...	950
191	ખ	Khatri Khambháti...	144	345	491	565	625	717	828	...	951
192	ખ	Khatri Gandevigará Surati.	145	346	491	565	626	717	829	...	951
195	ક	Khatri Sámsangi	145	346	491	565	...	717	829	...	951
64	ખ	Rajput Dafgar...	146	347	492	566	626	718	830	...	952
108	ખ	Rajput Jádavvanshi of Sáblágám...	146	347	492	566	627	718	830	...	952
211	ખ	Rajput Máru of Orpád...	147	348	493	566	627	718	830	...	952
238	ખ	Rajput Gujaráti	148	349	493	566	628	719	831	...	953
239	ખ	Rajput Pádhrá Bhágaliyá.	149	350	494	566	629	719	832	...	954
241	ખ	Sagariyá Surati	149	351	494	567	629	719	832	...	955
212	ક	Garáshiyá Bárad	150	352	495	567	...	720	833	...	955
94	ખ	Salát Sompurá.	151	353	496	567	630	720	833	...	956
107	ખ	Káchhiyá Surati Kshatrivanshi ...	152	355	496	568	631	721	834	...	956
188	ખ	Káchhiyá Surati Kanbi...	153	356	497	568	631	721	834	...	957
189	ખ	Káchhiyá Kanbi Ahmadávádi. ...	153	357	498	568	632	721	835	...	957
124	ખ	Koli Talabdá of Orpád	154	358	498	569	633	721	836	...	958
172	ખ	Koli Talabdá Surati.	155	359	499	569	634	722	836	...	959
173	ખ	Koli Málvi Bhagat.	155	359	499	569	634	722	837	...	959
240	ખ	Koli Talabdá Surati.	156	359	499	569	634	722	837	...	962

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

Answers.

Numbers on the records of the S. D. A.	Class.	Names.	Betrothal.	"Pallá" (Dowry).	Marriage.	Separation of husband and wife.	Widow-remarriage.	Maintenance.	After death ceremonies.	"Sanskár" (celebration of certain religious ceremonies).	Inheritance.
			Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.
163	૫	Thákor Pardeshi Dángi Section. 1	156	361	500	570	635	723	837	...	960
164	૫	Thákor Pardeshi Dángi Section. 2	157	362	501	570	636	723	838	...	960
153	૫	Teli Dakshani Khándeshi.	157	362	501	570	636	723	838	...	960
129	૫	Khamár Modh...	158	363	501	570	636	723	839	...	961
143	૫	Dakshani Námdev...	159	364	502	570	637	724	839	...	961
133	૫	Gandharva.	159	365	503	570	637	724	839	...	962
207	૫	Bhát of Orpád Kasbá.	160	366	503	571	638	724	840	...	962
95	૫	Bhádbhunjá Káyastha Vásudevji...	161	367	504	571	639	725	841	...	963
98	૫	Bharvád....	162	368	504	571	639	725	841	...	964
198	૫	Bharvád of Orpád....	163	369	505	571	640	725	842	...	964
170	૫	Triloni Marethá Dakshani Khándeshi...	164	370	506	572	641	725	842	...	965
100	૫	A'liyá Pardeshi.	164	371	506	572	641	726	843	...	965
33	૫	Vánsfodá Surati.	165	371	507	572	642	726	843	...	966
46	૫	Vánsfodá Dakshni Surati.	165	372	507	572	642	726	843	...	966
34	૫	Pakháli Surati...	166	372	508	572	642	726	843	...	966
65	૫	Vágharis...	166	373	508	573	643	727	844	...	966
253	૫	Purabiyá Baksariyá.	167	374	509	573	643	727	844	...	967
255	૫	Petighadás.	167	374	509	573	643	727	844	...	967
136	૫	Bandhárá Nágar.	168	375	509	573	644	727	844	...	968
236	૫	Nágar Bandhárá	169	376	511	573	645	728	845	...	968
140	૫	Pardeshi Baksariyá.	169	376	511	573	645	728	845	...	968
141	૫	Thákor Pardeshi Lodhás.	170	378	512	573	646	728	846	...	969
142	૫	Pardeshi Bunkar.	171	379	512	574	646	728	847	...	970
147	૫	Pardeshi Shribástán.	172	379	513	574	647	729	847	...	970
115	૫	Bhandáris.	172	380	513	574	647	729	847	...	971
113	૫	Dhámlá Khambháti.	173	381	514	574	648	729	848	...	971
114	૫	Rávaliyá Rájbhará...	174	382	514	574	649	730	848	...	971
144	૫	Rávaliyá Surati Pátivála	174	382	515	574	649	730	849	...	972
174	૫	Rávaliyá Charotariyá	175	383	515	574	650	730	849	...	972
197	૫	Rávaliyá Gujráti.	176	384	516	575	650	730	849	...	972
145	૫	Gadadiyá Kámlávála Pardeshi. ...	177	384	516	575	651	731	849	...	972
128	૫	Pancholi Surati. Section. 6	178	385	517	575	652	731	850	...	973
66	૫	Máchhi Gudiyá...	179	386	518	575	652	731	850	...	974
216	૫	Khárvá of Orpád.....	179	386	518	575	653	731	851	...	974
217	૫	Dublá of Orpád Kasbá.	180	387	519	575	654	732	851	...	974
154	૫	Sikligar.	181	388	520	576	654	732	852	...	975
51	૫	Mochi Surati....	182	389	520	576	655	733	853	...	976

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

Answers.

Numbers on the records of the S. D. A.	Class.	Names.	Betrothal.	"Pallá" (Dowry).	Marriage.	Separation of husband and wife.	Widow-remarriage.	Maintenance.	After death ceremonies.	"Sanskár" (celebration of certain religious ceremonies).	Inheritance.
			Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.	Page.
99	પ	Mochi Khambháti Kadiyá.	182	390	521	576	655	733	853	...	976
111	પ	Mochi Ahmadávádi.	183	391	521	577	656	733	854	...	977
156	પ	Mochi Pardeshi	184	392	522	577	657	733	854	...	977
196	પ	Mochis of Orpád.	185	392	522	577	657	734	854	...	978
176	પ	Pomlá.	186	393	523	577	658	734	855	...	978
116	પ	Timaliyá Surati.	186	393	524	577	659	734	855	...	979
67	પ	Khálpá Patni...	187	394	524	578	659	735	856	...	979
68	પ	Khálpá Khambháti.	188	395	525	578	659	735	856	...	979
219	પ	Khálpá of Orpád.	188	396	525	578	660	735	856	...	980
177	પ	Dhedá Garudá.	189	397	526	578	661	736	857	...	980
117	પ	Dhedá Surati and Talabdá.	190	397	526	579	661	736	857	...	980
199	પ	Dhedá Ahmadávádi.	190	398	526	579	661	736	857	...	981
218	પ	Dhedá of Orpád.	191	398	527	579	662	736	857	...	981
118	પ	Halálkhor.	192	399	527	579	662	737	858	...	982
175	પ	Káldásiyá...	192	399	528	580	663	737	858	...	982

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પ્રસ્તાવના.

સૂરત તથા ભરૂચ પ્રાંતમાં જે જૂદી જૂદી હીંદુ લોકોની જ્ઞાતો રહેછે તેઓના જ્ઞાતશીરસ્તા અને તેને લગતી બીજી ચાલ તથા રીતભાત યથાસ્થિત બતલાવવાનો આ પુસ્તકનો હેતુ છે. માજી સદર દીવાની અદાલતના હુકમથી બારોડેલ સાહેબે એ શીરસ્તા અસલ ભેગા કરેલા, એ બાબત તપાસ કરી રીપોર્ટ કરવા સાહેબ મોસુફને જે ફરમાવ્યું હતું તેનાં કારણ એ બાબતને લગતો સદર દીવાની અદાલતે તારીખ ૨૪ ડીસંબર સને ૧૮૨૭ ને દીને સરકયુલર કર્યો તેમાં બતાવેલાંછે. તે સરકયુલરની નકલ તથા સૂરતના જડજ સાહેબે તારીખ ૩૧ ડીસંબર સન મજકુરનો જે પત્ર લખેલો તથા સદર દીવાની અદાલતે નંબર ૨ તા૦ ૨ જાનેવારી સને ૧૮૨૮ નો જવાબ લખ્યો તેની નકલ પ્રસ્તાવનાની આખરે જોડેલીછે. ઉપલા સરકયુલરની આઠમી કલમમાં લખ્યું છે કે:—

" સને ૧૮૨૭ નો કાયદો ૪ બાબ ૬ કલમ ૨૬ માં ફરમાવ્યું છે કે દીવાની મુકદમાની દરીઆફતી "
" કરવી તે પાર્લીમેંટના આક્ટ તથા સરકારના કાયદા તે કામને લાગુ થતા હોય તે મુજબ કરવી. "
" અને તેવા આક્ટ અને કાયદા ન હોય તો જે ઠેકાણે તે કામ ઉપસ્થિત થયું હોય ત્યાંના રીવાજ "
" પ્રમાણે કરવી. અને તે બાબત રીવાજ પણ ન હોય તો પ્રતિવાદી વગરેના ધર્મ શાસ્ત્ર પ્રમાણે "
" કરવી. એ ઉપરથી સાફ માલુમ પડેછે કે પ્રતિવાદીના શાસ્ત્ર કરતાં દેશ રીવાજ પ્રધાન છે. "
" વાસ્તે જે જ્ઞાતોએ પોતાના જ્ઞાતીરીવાજ ગુજારેલાછે અને તે પાછળથી બીજા ધારાથી રદ નહી "
" થયા હોય તો તે લોકોની સર્વે તકરારમાં ન્યાયાધીશોએ તે ઉપર ધ્યાન રાખી વહીવટ કરવો. "
અને વળી દશમી કલમમાં ફરમાવ્યું છે કે " જ્ઞાતીરીવાજ ઉપર આધાર હોય એવા મુકદમામાં "
" સદર દીવાની અદાલતને અપીલો થાય તેમાં તે મુકદમાને લગતા અદાલતના દફતર માંહેલા "
" જ્ઞાતરીવાજના ઈનતેખાબ કાગળો સાથે મોકલવા. "

સદરહુ જ્ઞાતશીરસ્તા ભેગા કરવાનો મુળ હેતુ એવો હતો અને જે કાયદાને આધારે તે ભેગા કર્યા તે કાયદો પણ અદ્યાપિ જારી છે તે ઉપરથી એમ સિદ્ધ થાયછે કે જે વખતે તે સરક્યુલર થયો તે વખતે તે જ્ઞાતશીરસ્તાનો સંગ્રહ જેટલો ઉપયોગી હતો તેટલોજ ઘણું કરીને હાલપણ છે. ઉપલા સરક્યુલર ઉપરથી એમ લાગેછે કે એ જ્ઞાતશીરસ્તા મેળવવાનું કામ સને ૧૮૨૭ ની સાલમાં જારી હતું અને ત્યારપછી થોડાજ અરસામાં તે પુરૂં થયું હશે. જ્ઞાતશીરસ્તા બાબતની માહીતી મેળવવાસારૂ સૂરત તથા ભરૂચ પ્રાંતના રેહેવાશીઓની જૂદી જૂદી જ્ઞાતોને સવાલ મોકલીને તેમના જુવાબ લીધાછે. સદરહુ સવાલ તથા જુવાબ લેખી છે, અને જુવાબની હેઠળ જ્ઞાતના ઘણા લોકોની સહિયો છે. એ જુવાબ વખતે વખત જેની તે દીસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટમાં મોકલેલા અને તેને કોર્ટનું દફતર સમજીને ત્યાં રાખેલા. જ્ઞાતોને જવાબ આપવાની સમજ પડવા સારૂ સવાલોની છેવટે ખુલાસો લખેલોછે, આ ખુલાસા ઉપરથી સાફ માલુમ પડેછે કે જ્ઞાતશીરસ્તા ભેગા કરવાનું કામ ઘણું કાળજી રાખીને અને પૂરે પૂરૂં કરેલું છે. ખુલાસામાં કેટલી એક વાતો છે તેમાં નીચે લખ્યા પ્રમાણે બતાવેલું છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

"જે વાતનો શીરસ્તો તમારી જ્ઞાતમાં ન હોય તેનો જુવાબ એમજ લખો કે એવો કાંઈ અમારી "
"જ્ઞાતમાં શીરસ્તો નથી. ને જેમાં કાંઈ જ્ઞાતશીરસ્તો નથી ને શાસ્ત્રઆધારે ચાલ્યો આવ્યો "
"જેમકે ક્રિયા તથા વારસા વીગરે બાબત; તેનો જવાબ એમજ લખો કે શાસ્ત્રપ્રમાણે અમારે "
"કબૂલ છે."
"જે વાતમાં પણ હાલ તમારી જ્ઞાતમાં કજિયો જારી હોય તેનો જુવાબ હાલમાં લખવાની કાંઈ "
"જરૂર નથી. ને કદાચ કજિયો મટયો ત્યારે તેનો જુવાબ જેવો લખી આપશો તે પ્રમાણે સ-"
"રકાર મંજુર રાખશે."
"બાકીની બાબતોના સવાલના જુવાબ પ્રાચીનથી ચાલ્યો આવ્યો તથા હાલનો શીરસ્તો સર્વેની "
"અનુમતીથી સર્વે ન્યાતના લોકોને કબૂલ છે તે વિચાર કરીને લખજો. ને એવોજ તમો લખશો "
"તો તે સરકાર કબૂલ કરીને શાસ્ત્રથી ઉપર તેને મુખ્ય જાણીને તે પ્રમાણે ચલાવશે."
"ઉપરના સવાલ કરતાં પણ બીજા તમારી જ્ઞાતમાં શીરસ્તા હોય ને તે લખશો તો તે પણ આ "
"સવાલના જુવાબ પ્રમાણે સરકાર મંજુર રાખશે. જે શીરસ્તો લખી આપશો ને ત્યારપછી તે "
"શીરસ્તાને બદલીને સર્વે જ્ઞાતની અનુમતીથી બીજો શીરસ્તો અથવા નવો કાંઈ કાહાડશો ને "
"તે સરકારને જાહેર કરશો તો તે વાત પણ સરકાર હરતરેહથી કબૂલ કરશે."

સૂરતના ૨૫૭ જ્ઞાતોના જુવાબ છે. અને ભરૂચના ૫૬ જ્ઞાતોના છે. એ શિવાય મહંતોને તેમના નીયમ ધર્મ વીગેરે બાબત સવાલ કરેલા અને તેમના જુવાબ લીધેલા છે. સવાલોના સ્વરૂપ ઉપરથી માલુમ પડશે કે ન્યાય, ઈતિહાસ, અને દુનિયાંદારી બાબત ઊપયોગી અથવા મનોરંજક એવી ઘણું કરીને બધી બાબતોનો તેમાં સમાસ થાયછે.

જ્ઞાતોના મહત્વ પ્રમાણે લાગુ પડે એવા ત્રણ પ્રકારના સવાલ કરેલાછે. અને તે ત્રણ પ્રકારના સવાલ નીચે જણાવેલી બાબતોને લગતાછે.

પેહેલા પ્રકારમાં નીચે લખેલી દશ બાબતના સવાલ છે.

૧ વિવાહ બાબત.	૬ ક્રિયા બાબત.
૨ પલા બાબત.	૭ સંસ્કાર બાબત.
૩ લગ્ન બાબત.	૮ વારસા બાબત.
૪ તજવા બાબત.	૯ વહેંચણ બાબત.
૫ અન્નવસ્ત્ર બાબત.	૧૦ ન્યાત બહાર બાબત.

બીજા પ્રકારમાં ઉપલી સાતમી સંસ્કાર બાબત બાદ કરીને નીચે લખેલી ત્રણ બાબત ઉમેરેલી છે. તે મળીને બધી બાર બાબતો થાયછે.

૧ જ્ઞાતીઆચાર બાબત.	૩ પરચુરણ બાબત.
૨ દત્ત પુત્ર બાબત.	

ત્રીજા પ્રકારમાં ઉપલી બાર બાબત શિવાય નાતરાની બાબત ઉમેરીછે તે મળીને એ પ્રકારમાં તેર બાબત થાયછે.

આ પુસ્તકમાં ઊપલા ત્રણ પ્રકાર માલુમ પડવા સારૂ દરેકને ગ, ક, ખ, એવી સંજ્ઞા કરેલીછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ઉપલી બાબતો ઉપરથી માલુમ પડશે કે આ સંગ્રહમાં ઘણી વાતોનો સમાસ થાયછે, અને જ્ઞાતીલા શિવાય બીજા લોકોને ખબર નહી એવી ઠેકઠેકાણેની અગત્યની સાધારણ વાતોનો પણ ખુલાસો થાયછે.

આ પુસ્તકમાં જવાબને મથાળે અંક લખેલાછે તે અંક અસલ કાગળો ઉપરના છે. અને તે જે વખતે સદર દીવાની અદાલતના દફતરમાં આવ્યા હશે તે વખતે તે અનુક્રમ નંબર લખેલા એમ માલુમ પડેછે.

આ સંગ્રહ ગૂજરાતી ભાષામાં છે, અને વળી સવાલો જેમ પૂછેલા અને જુવાબો આપેલા તેની રચના અને શબ્દ અસલ પ્રમાણે કાયમ રાખેલાછે; તોપણ વાંચવાને સેલ પડે વાસ્તે શબ્દ જૂદા પાડેલાછે. અને વ્યાકરણની ભૂલ્યો સુધારેલી છે. એકાદો શબ્દ સાફ માલુમ પડવા સારૂ કાંઈ અક્ષર ઉમેરવો પડયો તો તે ઉમેરવામાં આવેલો છે, અને એ પ્રમાણે ઉમેરેલા અક્ષર તથા શબ્દ [] એવા બ્રાકેટમાં દાખલ કરેલાછે. જયાંજયાં વાક્ય ખુલ્લે ખુલ્લું ગરબડ ભરેલું અથવા અપૂર્ણ માલુમ પડયું ત્યાંત્યાં વધારે પડેલા શબ્દો () એવા કૌંસમાં દાખલ કરેલાછે. ક્રિયાપદ વગરના કેટલાએક શબ્દો અનઘડ માલુમ પડયા તે સુધારેલાછે, જેમકે "પણવું" તેને બદલે "પરણવું" લખ્યું છે, એવા શબ્દોની પુનરોક્તિ ઘણી વખત થયેલીછે વાસ્તે તે ઠેકઠેકાણે કૌંસ બ્રાકેટ મુકીને નહી બતાવતાં કોશ રૂપે પુસ્તકની આખરે દાખલ કરેલાછે. તેજ પ્રમાણે ક્રિયાપદોની વ્યવસ્થા કરી તેની પણ યાદી દાખલ કરેલીછે. શુદ્ધિ પત્રકમાં ઘણી ભૂલ્યો દાખલ કરવી પડી તે અફસોસ થવા જેવું છે; તેમ થવાનું કારણ પ્રૂફ કરેક્ટરને જે ગોઠવણ બતાવેલી તે માઠે ભાયગે તેના ધ્યાનમાં રહી નહી તોપણ મૂળનો મતલબ કહીંપણ ફર્યો નથી અને તે કાયમ રાખવા સારૂ સંભાળ રાખીછે. આ સંગ્રહનું ઈંગ્રેજી ભાષાંતર થાય તો બહુ સારૂ પણ તે વાત હાલના પુસ્તક બાહેરની છે.

ઉપર જણાવેલુંછે કે હાલનો સંગ્રહ સૂરત તથા ભરૂચ પ્રાંતમાંની જ્ઞાતો બાબત છે, પરંતુ સને ૧૮૨૭ ના સરકયુલર ઊપરથી એમ માલુમ પડેછે કે અમદાવાદ તથા ખેડા પ્રાંત માંહેલી જ્ઞાતોના શીરસ્તાનો સંગ્રહ તેજ રીતે કરેલો તે હાલના સંગ્રહ સાથે પ્રસિધ્ધ કરવો મુનાસબ થયો હોત પણ કમનશીબે તે સંગ્રહ હાથ લાગતો નથી.

હાઈ કોર્ટના દફતરમાં સદરહુ જ્ઞાતીરીવાજના સવાલ જવાબનાં લખેલાં કાગળીયાંછે એમ માલુમ પડવાથી, હાલનો સંગ્રહ સર, મંગળદાસ નથુભાઈ નાઈટ, સી, એસ, આઈએ પોતાના ખરચે છપાવી પ્રસિધ્ધ કરવા સારૂ હુકમ માગ્યો કે જેથી કરીને તે ન્યાયાધીશોને અને વકીલોને તથા સર્વેલોકોને સેહેલથી ઊપયોગી થાય, એવા હેતુની મશારનિલ્હે નાઈટની દરખાસ્ત મુજબ મુંબઈની નામદાર હાઈકોર્ટના હુકમથી તથા પ્રસન્નતાથી છપાવી પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેલોછે. નામદાર જડજોએ જે હુકમ આપવાથી એ કામ હાથમાં લીધું તે પત્ર વેહેવારની નકલ પણ એની સાથે દાખલ કરેલીછે. સર, મંગળદાસ નથુભાઈના કહેવાથી આ પુસ્તક તઈઆર કરવામાં નીચે સહી કરનારે દેખરેખ રાખેલીછે અને તેમ કરવા બાબત પણ નામદાર હાઈકોર્ટના જડજોએ મંજુરી આપેલીછે.

આ પુસ્તકમાં સૂરત પ્રાંતના લોકોના ઘણા ખરા જવાબ દાખલ થયાછે. બાકી રહેલા તથા ભરૂચ પ્રાંતના લોકોના જવાબ તથા એજ ભાગનું ઈંડેક્સ (કકાવારી) બીજા ભાગમાં દાખલ કરવામાં આવશે.

સહી. નાના મોરોજી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

અનુક્રમણિકા—પ્રશ્નો.

અનુક્રમ નંબર.			બાબત.	પાનું—(પૃષ્ટ.)		
પ્રકાર "ક."	પ્રકાર "ખ."	પ્રકાર "ગ."		પ્રકાર "ક."	પ્રકાર "ખ."	પ્રકાર "ગ."
૧	૧	૧	વેહેવા બાબત	૧	૮	૧૬
૨	૨	૨	પલ્લા બાબત	૨	૯	૧૭
૩	૩	૩	લગ્ન બાબત	૩	૧૦	૧૯
૪	૪	૪	તજવા બાબત...	૩	૧૧	૨૦
...	૫	...	નાત્રા બાબત	...	૧૧	...
૫	૬	૫	અન્નવસ્ત્ર બાબત	૪	૧૨	૨૦
૬	૭	૬	ક્રિયા બાબત	૪	૧૨	૨૧
...	...	૭	સંસ્કાર બાબત...	...	...	૨૨
૭	૮	૮	વારસા બાબત...	૫	૧૩	૨૨
૮	૯	૯	વહેંચણ બાબત...	૫	૧૩	૨૩
૯	૧૦	૧૦	ન્યાતબહાર બાબત	૬	૧૪	૨૪
૧૦	૧૧	...	ન્યાતીઆચાર બાબત...	૬	૧૪	...
૧૧	૧૨	...	દત્ત પુત્ર બાબત...	૭	૧૫	...
૧૨	૧૩	...	પરચુરણ બાબત...	૭	૧૫	...

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

અનુક્રમણિકા—જવાબ.

બાબત.	ક્યા પૃષ્ટથી.	ક્યા પૃષ્ટસુધી.
વેહેવા બાબત … … … …	૨૬	૧૯૩
પક્ષા બાબત … … … …	૧૯૪	૩૯૯
લગ્ન બાબત … … … …	૪૦૦	૫૨૮
તજવા બાબત… … … …	૫૨૯	૫૮૦
નાત્રા બાબત … … … …	૫૮૧	૬૬૩
અન્નવસ્ત્ર બાબત … … …	૬૬૪	૭૩૭
ક્રિયા બાબત … … … …	૭૩૮	૮૫૮
સંસ્કાર બાબત… … … …	૮૫૯	૮૬૦
વારસા બાબત… … … …	૮૬૧	૯૮૨

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

અનુક્રમણિકા–જવાબ.

અંક.	પ્રકાર.	નામ.	પૃષ્ટ. વેહેવાબા.	પહેરાબા.	લગ્નબા.	તજવાબા.	નાત્રાબા.	અન્નવસ્ત્રબા.	ક્રિયાબા.	સંસ્કારબા.	વારસાબા.
૧	ગ	નાગર વડનગરા મેહેતા	૨૬	૧૯૪	૪૦૦	૫૨૯	...	૬૬૪	૭૩૮	૮૫૯	૮૬૧
૨	,,	નાગર બ્રાહ્મણ વડનગરા અમદાવાદી સુરતના...	૨૭	૧૯૫	૪૦૧	૫૨૯	...	૬૬૪	૭૩૯	૮૫૯	૮૬૨
૨૪૩	,,	નાગર વડનગરા સુરતી ગીરજાશંકરનું તડ	૨૮	૧૯૬	૪૦૧	૫૩૦	...	૬૬૪	૭૩૯	૮૫૯	૮૬૨
૨૪૪	,,	નાગર વડનગરા બ્રાહ્મણ સુરતી	૨૯	૧૯૭	૪૦૨	૫૩૦	...	૬૬૫	૭૪૦	૮૫૯	૮૬૩
૨૦૦	ક	બ્રાહ્મણ વીસનગરા નાગર ગૃહસ્થ સુરતી	૨૯	૧૯૮	૪૦૩	૫૩૧	...	૬૬૫	૭૪૧	...	૮૬૪
૨૦૧	,,	,, વીશલનગરા અમદાવાદી ગૃહસ્થ તથા કલાટ સર્વે...	૩૦	૧૯૯	૪૦૩	૫૩૧	...	૬૬૬	૭૪૨	...	૮૬૪
૩	ગ	,, ઔદિચ્ય સહસ્ત્ર સુરતી	૩૧	૨૦૦	૪૦૪	૫૩૧	...	૬૬૬	૭૪૨	૮૫૯	૮૬૫
૪	,,	,, ઔદિચ્ય સહસ્ત્ર ખંભાતી ઈશામળીયા, પટેલ બેચર રામચંદ્ર... ...	૩૨	૨૦૧	૪૦૫	૫૩૧	...	૬૬૬	૭૪૩	૮૫૯	૮૬૬
૫	,,	,, ઔદિચ્ય ટોળકીયા સુરતી	૩૩	૨૦૨	૪૦૬	૫૩૨	...	૬૬૭	૭૪૪	૮૫૯	૮૬૭
૬	,,	,, શીહોરા ઔદિચ્ય સુરતી	૩૪	૨૦૩	૪૦૬	૫૩૨	...	૬૬૭	૭૪૫	૮૫૯	૮૬૭
૮	,,	,, ઔદિચ્ય સહસ્ત્ર અમદાવાદી ઈશામળીયા પટેલ બહુચરાજી	૩૫	૨૦૪	૪૦૭	૫૩૩	...	૬૬૭	૭૪૭	૮૬૦	૮૬૮
૯	,,	,, ઔદિચ્ય સહસ્ત્ર અમદાવાદી... ...	૩૬	૨૦૫	૪૦૮	૫૩૩	...	૬૬૮	૭૪૮	૮૬૦	૮૭૦
૭	,,	,, મોઢ અગિઆરશિયા...	૩૭	૨૦૭	૪૦૯	૫૩૪	...	૬૬૮	૭૪૯	૮૬૦	૮૭૧
૧૦	,,	,, મોઢ ચાતુરવેદી સુરતી	૩૮	૨૦૮	૪૧૦	૫૩૪	...	૬૬૯	૭૫૦	૮૬૦	૮૭૧
૧૧	,,	,, મોઢ ચાતુરવેદી અમદાવાદી સુરતના	૪૦	૨૦૯	૪૧૧	૫૩૫	...	૬૬૯	૭૫૧	૮૬૦	૮૭૨
૧૨	,,	,, મોઢ ત્રિવેદી સુરતી...	૪૧	૨૧૧	૪૧૨	૫૩૫	...	૬૬૯	૭૫૨	૮૬૦	૮૭૨
૧૩	ક	,, ત્રવાડી મેવાડા સુરતી... ...	૪૨	૨૧૨	૪૧૨	૫૩૬	...	૬૬૯	૭૫૩	...	૮૭૩
૧૪	,,	,, ચોરાશી મેવાડા	૪૨	૨૧૨	૪૧૩	૫૩૬	...	૬૭૦	૭૫૩	...	૮૭૩
૮૭	,,	,, ત્રવાડી મેવાડા...	૪૩	૨૧૩	૪૧૩	૫૩૬	...	૬૭૦	૭૫૪	...	૮૭૪
૮૮	,,	,, ભટ મેવાડા તળબદા...	૪૩	૨૧૪	૪૧૪	૫૩૬	...	૬૭૦	૭૫૪	...	૮૭૪
૧૫	,,	,, ખેડાવાળ ભીતરા	૪૪	૨૧૫	૪૧૪	૫૩૬	...	૬૭૧	૭૫૫	...	૮૭૫
૧૬	,,	,, ભારગવ વીશા સુરતી	૪૫	૨૧૬	૪૧૫	૫૩૭	...	૬૭૧	૭૫૫	...	૮૭૫
૮૯	,,	,, દશા ભારગવ કામળેજા	૪૬	૨૧૭	૪૧૬	૫૩૭	...	૬૭૧	૭૫૬	...	૮૭૬
૧૭	,,	,, શ્રીગોડ માળવી	૪૬	૨૧૮	૪૧૬	૫૩૭	...	૬૭૨	૭૫૬	...	૮૭૬
૧૮	,,	,, શ્રીગોડ માળવી ખંભાતી ...	૪૭	૨૧૯	૪૧૭	૫૩૭	...	૬૭૨	૭૫૭	...	૮૭૭
૫૩	,,	,, શ્રીગોડ મેલતવાળ	૪૭	૨૨૦	૪૧૭	૫૩૮	...	૬૭૩	૭૫૮	...	૮૭૮
૩૭	,,	,, સાચોરા સુરતવાસી... ...	૪૮	૨૨૧	૪૧૮	૫૩૮	...	૬૭૩	૭૫૮	...	૮૭૮
૧૯	,,	,, શ્રીમાળી સુરતી...	૪૯	૨૨૨	૪૧૮	૫૩૮	...	૬૭૩	૭૫૯	...	૮૭૯
૫૪	,,	,, શ્રીમાળી સુરતના તડ બીજું ...	૫૦	૨૨૪	૪૧૯	૫૩૯	...	૬૭૪	૭૬૦	...	૮૮૦

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

અંક.	પ્રકાર.	નામ.	પૃષ્ઠ. વેહેવાઓ.	પહેરાઓ.	લગ્નઓ.	તજવાઓ.	નાત્રાઓ.	અન્નવસ્ત્રઓ.	ક્રિયાઓ.	સંસ્કારઓ.	વારસાઓ.
૯૦	ક	બ્રાહ્મણ શ્રીમાળી અમદાવાદી	૫૦	૨૨૪	૪૧૯	૫૩૮	...	૬૭૪	૭૬૦	...	૮૮૦
૩૮	,,	,, હરસોરા	૫૧	૨૨૫	૪૧૯	૫૩૮	...	૬૭૪	૭૬૦	...	૮૮૦
૩૯	,,	,, અનાવલાની ન્યાત	૫૨	૨૨૬	૪૨૦	૫૩૯	...	૬૭૪	૭૬૧	...	૮૮૧
૫૫	,,	,, વાયડા...	૫૩	૨૨૭	૪૨૧	૫૩૯	...	૬૭૫	૭૬૧	...	૮૮૨
૨૦	,,	,, મારવાડી શીરોઈ સુરતવાસી ...	૫૩	૨૨૮	૪૨૧	૫૩૯	...	૬૭૫	૭૬૨	...	૮૮૨
૫૬	,,	,, મધ્યાચલ	૫૩	૨૨૮	૪૨૨	૫૩૯	...	૬૭૫	૭૬૨	...	૮૮૩
૯૧	,,	,, સારસ્વત લુહાણાના ગોર	૫૪	૨૨૯	૪૨૨	૫૪૦	...	૬૭૬	૭૬૩	...	૮૮૩
૯૨	,,	,, પારાશર...	૫૫	૨૩૦	૪૨૩	૫૪૦	...	૬૭૬	૭૬૩	...	૮૮૪
૧૦૧	,,	,, રાયકવાળ સુરતના	૫૬	૨૩૧	૪૨૩	૫૪૦	...	૬૭૬	૭૬૪	...	૮૮૪
૧૦૨	,,	,, કંડોળીયા...	૫૬	૨૩૨	૪૨૪	૫૪૦	...	૬૭૭	૭૬૪	...	૮૮૫
૧૧૯	,,	,, મોતાળા ઓરપાડના દેસાઈ... ...	૫૭	૨૩૩	૪૨૪	૫૪૦	...	૬૭૭	૭૬૫	...	૮૮૬
૧૨૫	,,	,, ઊનેવાળ...	૫૯	૨૩૫	૪૨૫	૫૪૧	...	૬૭૮	૭૬૬	...	૮૮૮
૧૨૬	ખ	,, તપોધનની ન્યાત	૫૯	૨૩૬	૪૨૬	૫૪૧	૫૮૧	૬૭૮	૭૬૭	...	૮૮૮
૧૪૬	,,	,, તપોધન ખંભાતી શાહીવાળા ...	૬૦	૨૩૭	૪૨૭	૫૪૧	૫૮૧	૬૭૯	૭૬૭	...	૮૮૯
૧૩૧	ક	,, કરાડા	૬૧	૨૩૮	૪૨૭	૫૪૨	...	૬૭૯	૭૬૮	...	૮૯૦
૧૩૨	,,	,, કનોજીયા...	૬૨	૨૪૦	૪૨૮	૫૪૨	...	૬૭૯	૭૬૯	...	૮૯૦
૧૭૯	,,	,, તળાજીઆ	૬૨	૨૪૦	૪૨૮	૫૪૨	...	૬૮૦	૭૬૯	...	૮૯૧
૧૮૦	,,	,, સિધેશ્વરા	૬૩	૨૪૧	૪૨૯	૫૪૨	...	૬૮૦	૭૭૦	...	૮૯૧
૨૨૦	,,	,, દેશાવાળ	૬૪	૨૪૩	૪૨૯	૫૪૩	...	૬૮૦	૭૭૧	...	૮૯૨
૨૨૧	,,	,, ખેડવા હુમડનાગોર...	૬૫	૨૪૪	૪૩૦	૫૪૩	...	૬૮૧	૭૭૧	...	૮૯૩
૧૫૮	,,	વાણિયા અગરવાળા	૬૬	૨૪૬	૪૩૧	૫૪૩	...	૬૮૨	૭૭૨	...	૮૯૩
૧૬૧	,,	,, નાદોરા...	૬૭	૨૪૭	૪૩૧	૫૪૩	...	૬૮૨	૭૭૩	...	૮૯૪
૨૨૨	,,	,, મોઢવીશા અરાડજા અમદાવાદી...	૬૮	૨૪૮	૪૩૨	૫૪૩	...	૬૮૩	૭૭૪	...	૮૯૫
૨૨૩	,,	,, મોઢ માદળીયા દશા...	૬૯	૨૪૯	૪૩૩	૫૪૩	...	૬૮૩	૭૭૪	...	૮૯૫
૨૨૪	,,	,, મોઢ દશાઅરાડજા સુરતી	૭૦	૨૫૦	૪૩૩	૫૪૪	...	૬૮૩	૭૭૫	...	૮૯૬
૨૨૫	,,	,, દશા ખડાયતા સુરતી તથા અમદાવાદી તથા ઊમરેઠી	૭૦	૨૫૧	૪૩૪	૫૪૪	...	૬૮૪	૭૭૬	...	૮૯૬
૨૨૬	,,	,, ખડાયતા પાંચા	૭૧	૨૫૩	૪૩૪	૫૪૪	...	૬૮૪	૭૭૬	...	૮૯૭
૨૨૭	,,	,, વીશા નાદોરા...	૭૨	૨૫૪	૪૩૫	૫૪૪	...	૬૮૫	૭૭૭	...	૮૯૮
૨૨૮	,,	,, હરસોરા વીશા...	૭૩	૨૫૬	૪૩૬	૫૪૪	...	૬૮૫	૭૭૮	...	૮૯૮
૨૨૯	,,	,, ,, ...	૭૪	૨૫૭	૪૩૭	૫૪૪	...	૬૮૬	૭૭૮	...	૮૯૯
૨૩૦	,,	,, દશા શ્રીમાળી...	૭૫	૨૫૭	૪૩૭	૫૪૪	...	૬૮૬	૭૭૯	...	૮૯૯
૨૩૧	,,	,, શ્રાવક વીશા પોરવાડ ...	૭૫	૨૫૯	૪૩૭	૫૪૪	...	૬૮૬	૭૭૯	...	૯૦૦
૨૩૩	,,	,, વીશા ઓસવાળ	૭૬	૨૫૯	૪૩૮	૫૪૫	...	૬૮૬	૭૮૦	...	૯૦૦
૨૩૨	,,	,, મેવાડા દશા મેશરી...	૭૬	૨૫૯	૪૩૮	૫૪૫	...	૬૮૭	૭૮૦	...	૯૦૦
૨૪૬	,,	,, ગુજ્જર	૭૭	૨૬૦	૪૩૮	૫૪૫	...	૬૮૭	૭૮૧	...	૯૦૧
૨૪૭	,,	,, મેવાડા વીશા...	૭૮	૨૬૧	૪૩૯	૫૪૫	...	૬૮૭	૭૮૧	...	૯૦૧

અંક.	પ્રકાર.	નામ.	પૃષ્ઠ. વેહેવાળમાં.	પલ્લામાં.	લગ્નમાં.	તજવામાં.	નાત્રામાં.	અન્નવસ્ત્રમાં.	ક્રિયામાં.	સંસ્કારમાં.	વારસામાં.
૨૪૮	ક	વાણિયા વીશા ખડાયતા અમદાવાદી	૭૮	૨૬૨	૪૩૯	૫૪૫	…	૬૮૮	૭૮૨	…	૯૦૨
૧૦૪	,,	ભાટિયા જાદવ વંશી	૭૯	૨૬૩	૪૪૦	૫૪૫	…	૬૮૮	૭૮૩	…	૯૦૩
૧૮૫	ખ	લુવાણા તડ પેહેલું	૮૦	૨૬૫	૪૪૧	૫૪૫	૫૮૨	૬૮૯	૭૮૩	…	૯૦૩
૧૮૬	,,	ભાટિયા લુવાંણા તડ બીજાવાળા	૮૧	૨૬૬	૪૪૧	૫૪૬	૫૮૩	૬૮૯	૭૮૪	…	૯૦૪
૧૮૭	,,	,, વાહાવા	૮૨	૨૬૭	૪૪૨	૫૪૬	૫૮૪	૬૮૯	૭૮૪	…	૯૦૪
૨૧	ક	કાયસ્થ વાલ્મિક સુરતી	૮૩	૨૬૭	૪૪૨	૫૪૬	…	૬૮૯	૭૮૫	…	૯૦૪
૨૨	,,	,, માથુર	૮૪	૨૬૮	૪૪૩	૫૪૬	…	૬૯૦	૭૮૫	…	૯૦૫
૨૫૪	ખ	બ્રહ્મક્ષત્રી નાત્રાવાળા સુરતના	૮૫	૨૬૯	૪૪૪	૫૪૭	૫૮૪	૬૯૦	૭૮૬	…	૯૦૬
૧૨૦	,,	કણબી કડવા કસબે ઓરપાડના	૮૫	૨૭૦	૪૪૫	૫૪૭	૫૮૪	૬૯૧	૭૮૭	…	૯૦૬
૧૫૨	,,	,, દક્ષણી	૮૬	૨૭૨	૪૪૫	૫૪૭	૫૮૫	૬૯૧	૭૮૭	…	૯૦૭
૨૩૭	,,	,, કડવા સુરતી	૮૭	૨૭૨	૪૪૬	૫૪૮	૫૮૫	૬૯૧	૭૮૮	…	૯૦૭
૧૦૬	,,	કંસારા તળબદા અમદાવાદી	૮૮	૨૭૪	૪૪૬	૫૪૮	૫૮૬	૬૯૨	૭૮૮	…	૯૦૮
૧૬૯	,,	,, સુરતી	૮૯	૨૭૫	૪૪૭	૫૪૮	૫૮૭	૬૯૨	૭૮૯	…	૯૦૯
૨૭	,,	ભાવસાર છીપા સુરતી	૯૦	૨૭૬	૪૪૮	૫૪૮	૫૮૮	૬૯૩	૭૯૦	…	૯૧૦
૫૯	,,	,, શ્રાવક સુરતી	૯૦	૨૭૭	૪૪૯	૫૪૯	૫૮૯	૬૯૩	૭૯૦	…	૯૧૦
૬૦	,,	,, શ્રાવક	૯૧	૨૭૮	૪૪૯	૫૪૯	૫૮૯	૬૯૩	૭૯૦	…	૯૧૧
૧૮૪	,,	,, અમદાવાદી	૯૨	૨૮૦	૪૫૦	૫૪૯	૫૯૦	૬૯૪	૭૯૦	…	૯૧૨
૪૦	ક	સોની ત્રાગડ જાવિયા	૯૩	૨૮૦	૪૫૦	૫૪૯	…	૬૯૪	૭૯૧	…	૯૧૨
૧૦૫	,,	,, ત્રાગડ વરાછીયા	૯૩	૨૮૧	૪૫૧	૫૪૯	…	૬૯૪	૭૯૧	…	૯૧૩
૧૨૭	,,	,, શ્રીમાળી ખંભાતી	૯૪	૨૮૨	૪૫૧	૫૪૯	…	૬૯૪	૭૯૨	…	૯૧૩
૧૩૪	,,	,, મુળેહરી	૯૫	૨૮૩	૪૫૨	૫૫૦	…	૬૯૫	૭૯૨	…	૯૧૪
૧૩૫	ખ	,, દમણીયા	૯૬	૨૮૪	૪૫૨	૫૫૦	૫૯૦	૬૯૫	૭૯૩	…	૯૧૪
૧૬૦	ક	,, શ્રીમાળી સુરતી	૯૬	૨૮૫	૪૫૩	૫૫૦	…	૬૯૬	૭૯૪	…	૯૧૪
૧૬૧	,,	,, શ્રીમાળી ખરખડીયા	૯૮	૨૮૭	૪૫૪	૫૫૧	…	૬૯૬	૭૯૫	…	૯૧૬
૧૬૨	ખ	,, શ્રીમાળી નાતરિયા અમદાવાદી	૯૯	૨૮૮	૪૫૪	૫૫૧	૫૯૧	૬૯૭	૭૯૬	…	૯૧૬
૧૬૩	ક	,, વડનગરાના તડનો	૯૯	૨૮૯	૪૫૫	૫૫૧	…	૬૯૭	૭૯૬	…	૯૧૭
૨૩૪	ખ	,, દમણિયા	૧૦૦	૨૯૦	૪૫૫	૫૫૧	૫૯૧	૬૯૭	૭૯૭	…	૯૧૭
૨૫૦	ક	,, શ્રીમાળી સુરતી	૧૦૧	૨૯૧	૪૫૬	૫૫૧	…	૬૯૮	૭૯૭	…	૯૧૮
૨૫	ખ	સુથાર સોરઠીયા	૧૦૧	૨૯૨	૪૫૭	૫૫૧	૫૯૨	૬૯૮	૭૯૮	…	૯૧૯
૪૧	,,	,, ગુજ્જર તળબદા સુરતના	૧૦૨	૨૯૩	૪૫૭	૫૫૨	૫૯૨	૬૯૮	૭૯૮	…	૯૧૯
૪૨	,,	,, ગુજ્જર ઓરપાડના	૧૦૩	૨૯૫	૪૫૮	૫૫૨	૫૯૩	૬૯૯	૭૯૯	…	૯૨૦
૪૭	,,	,, પરદેશી ખાતી	૧૦૫	૨૯૬	૪૫૯	૫૫૨	૫૯૪	૭૦૦	૮૦૦	…	૯૨૧
૬૧	,,	,, પંચોળી	૧૦૫	૨૯૭	૪૫૯	૫૫૨	૫૯૫	૭૦૦	૮૦૦	…	૯૨૧
૯૩	,,	,, પંચોળી ચાંપાનેરી અમદાવાદી	૧૦૬	૨૯૮	૪૬૦	૫૫૩	૫૯૬	૭૦૦	૮૦૧	…	૯૨૨
૧૮૨	ક	,, વૈશ્ય	૧૦૭	૩૦૦	૪૬૧	૫૫૨	…	૭૦૧	૮૦૧	…	૯૨૩
૧૮૩	ખ	,, ગુજ્જર અમદાવાદી	૧૦૮	૩૦૧	૪૬૧	૫૫૩	૫૯૭	૭૦૧	૮૦૨	…	૯૨૩
૨૦૫	ક	,, મેવાડા	૧૦૮	૩૦૨	૪૬૨	૫૫૩	…	૭૦૧	૮૦૨	…	૯૨૪

અંક.	પ્રકાર.	નામ.	પૃષ્ઠ.								
			વેહેવાળ.	પરણ.	સીમંત.	દરુવાળા.	નાતરા.	અંતક્રિયા.	ક્રિયા.	સંસ્કાર.	વારસા.
૧૫૦	ખ	ટંકશાળી	૧૦૯	૩૦૩	૪૬૩	૫૫૩	૫૯૭	૭૦૨	૮૦૩	...	૯૨૪
૧૨૧	,,	ઘાંચી પરગણે ઓરપાડના	૧૧૦	૩૦૪	૪૬૩	૫૫૪	૫૯૮	૭૦૨	૮૦૪	...	૯૨૫
૧૩૦	,,	,, મોઢ સિતપુરા સુરતી	૧૧૧	૩૦૫	૪૬૪	૫૫૪	૫૯૮	૭૦૨	૮૦૪	...	૯૨૬
૧૩૭	,,	,, મોઢ સિતપુરા કસબે કતારગામના	૧૧૧	૩૦૬	૪૬૫	૫૫૪	૫૯૯	૭૦૩	૮૦૫	...	૯૨૬
૧૩૮	,,	,, મોઢ પટણી	૧૧૧	૩૦૬	૪૬૫	૫૫૪	૫૯૯	૭૦૩	૮૦૫	...	૯૨૭
૧૩૯	,,	,, મોઢ સુરતી	૧૧૨	૩૦૭	૪૬૫	૫૫૪	૫૯૯	૭૦૩	૮૦૫	...	૯૨૭
૧૪૯	,,	ઘાંચી મોઢ અમદાવાદી	૧૧૩	૩૦૮	૪૬૬	૫૫૪	૬૦૦	૭૦૩	૮૦૬	...	૯૨૮
૧૬૬	,,	,, મોઢ ચાંપાનેરિયા	૧૧૪	૩૦૯	૪૬૬	૫૫૫	૬૦૧	૭૦૪	૮૦૬	...	૯૨૯
૫૭	ક	સાળવી શ્રીમાળી વીશા પટોળીવાળા...	૧૧૪	૩૧૦	૪૬૭	૫૫૫	...	૭૦૪	૮૦૭	...	૯૨૯
૫૮	,,	,, શ્રીમાળી વીશા પટોળીવાળાનું તડ બીજું	૧૧૬	૩૧૨	૪૬૮	૫૫૫	...	૭૦૪	૮૦૮	...	૯૩૦
૪૮	ખ	લુહાર અમદાવાદી તથા ખંભાતી ...	૧૧૬	૩૧૨	૪૬૮	૫૫૫	૬૦૧	૭૦૫	૮૦૮	...	૯૩૦
૬૨	,,	,, સુરતી...	૧૧૭	૩૧૩	૪૬૯	૫૫૫	૬૦૨	૭૦૫	૮૦૮	...	૯૩૧
૯૬	,,	,, ભાવનગરી	૧૧૮	૩૧૫	૪૬૯	૫૫૬	૬૦૩	૭૦૬	૮૦૯	...	૯૩૨
૧૬૫	,,	,, ગુજ્જર ગુલાબખંસી ખુદલખંડી ...	૧૧૮	૩૧૬	૪૭૦	૫૫૬	૬૦૪	૭૦૬	૮૧૦	...	૯૩૨
૨૮	,,	હજામ કાનમીયા સુરતવાસી	૧૧૯	૩૧૭	૪૭૧	૫૫૬	૬૦૪	૭૦૬	૮૧૦	...	૯૩૩
૨૯	,,	,, કડીવાળા તથા પટણી ગુજરાતી...	૧૨૦	૩૧૭	૪૭૧	૫૫૬	૬૦૫	૭૦૭	૮૧૧	...	૯૩૩
૩૦	,,	વાળંદ લીમચીયા અમદાવાદી	૧૨૦	૩૧૮	૪૭૨	૫૫૬	૬૦૫	૭૦૭	૮૧૧	...	૯૩૪
૬૩	,,	હજામ મેહેસુરિયા...	૧૨૧	૩૨૦	૪૭૩	૫૫૭	૬૦૬	૭૦૭	૮૧૨	...	૯૩૪
૧૧૨	,,	વાળંદ લીમચીયા સુરતી...	૧૨૨	૩૨૧	૪૭૩	૫૫૭	૬૦૭	૭૦૮	૮૧૩	...	૯૩૫
૧૭૧	,,	હજામ ખાનદેશી મરેઠા	૧૨૩	૩૨૨	૪૭૪	૫૫૭	૬૦૭	૭૦૮	૮૧૩	...	૯૩૬
૨૧૪	,,	,, લીમચીયા ઓરપાડના	૧૨૩	૩૨૩	૪૭૪	૫૫૮	૬૦૮	૭૦૮	૮૧૪	...	૯૩૬
૨૧૫	,,	,, ઓરપાડીઆ મેસુરિયા	૧૨૪	૩૨૪	૪૭૫	૫૫૮	૬૦૯	૭૦૯	૮૧૪	...	૯૩૭
૩૧	,,	દરજી સુરતી	૧૨૫	૩૨૫	૪૭૬	૫૫૮	૬૦૯	૭૦૯	૮૧૫	...	૯૩૮
૧૧૦	,,	,, અમદાવાદી	૧૨૬	૩૨૬	૪૭૭	૫૫૯	૬૧૦	૭૦૯	૮૧૬	...	૯૩૮
૧૨૨	,,	,, ઓરપાડના	૧૨૭	૩૨૭	૪૭૭	૫૫૯	૬૧૧	૭૦૯	૮૧૭	...	૯૩૯
૨૩૫	,,	,, ખંભાતી	૧૨૮	૩૨૮	૪૭૮	૫૫૯	૬૧૨	૭૧૦	૮૧૭	...	૯૪૦
૩૨	,,	માળી મોગરેલીઆ સુરતી	૧૨૯	૩૩૦	૪૭૯	૫૬૦	૬૧૩	૭૧૦	૮૧૮	...	૯૪૦
૪૫	,,	,, સોરઠિયા	૧૨૯	૩૩૦	૪૮૦	૫૬૦	૬૧૩	૭૧૧	૮૧૯	...	૯૪૧
૫૨	,,	" ગુલ ફરોસ	૧૩૦	૩૩૧	૪૮૦	૫૬૦	૬૧૪	૭૧૧	૮૧૯	...	૯૪૧
૧૫૧	,,	કંદોઈ સુરતી	૧૩૧	૩૩૨	૪૮૧	૫૬૧	૬૧૪	૭૧૧	૮૧૯	...	૯૪૧
૨૦૪	ક	સુખડીયા શ્રીમાળી.	૧૩૧	૩૩૩	૪૮૧	૫૬૧	...	૭૧૨	૮૨૦	...	૯૪૨
૪૯	ખ	કુંભાર ગુજરાતી...	૧૩૨	૩૩૪	૪૮૨	૫૬૧	૬૧૫	૭૧૨	૮૨૧	...	૯૪૨
૯૭	,,	,, લાડ સુરતી	૧૩૨	૩૩૫	૪૮૨	૫૬૧	૬૧૫	૭૧૨	૮૨૧	...	૯૪૩
૧૨૩	,,	,, ઓરપાડના લોકો	૧૩૩	૩૩૬	૪૮૩	૫૬૨	૬૧૬	૭૧૩	૮૨૧	...	૯૪૩
૨૪૨	,,	,, અમદાવાદી	૧૩૪	૩૩૭	૪૮૪	૫૬૨	૬૧૬	૭૧૩	૮૨૨	...	૯૪૪
૫૦	,,	ધોબી રાવતીયા સુરતી	૧૩૫	૩૩૮	૪૮૪	૫૬૨	૬૧૭	૭૧૩	૮૨૨	...	૯૪૫
૧૦૯	,,	ધોબી પરદેશી ખુદેલિયા...	૧૩૫	૩૩૯	૪૮૫	૫૬૨	૬૧૭	૭૧૪	૮૨૩	...	૯૪૫

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

અંક.	પ્રકાર.	નામ.	પૃષ્ઠ. વેહેવામાં.	પક્ષામાં.	લગ્નમાં.	તજવામાં.	નાત્રામાં.	અન્નવસ્ત્રમાં.	ક્રિયામાં.	સંસ્કારમાં.	વારસામાં.
૧૫૫	ખ	ધોબી આહીર ખાનદેશી	૧૩૬	૩૩૯	૪૮૫	૫૬૩	૬૧૮	૭૧૪	૮૨૩	...	૯૪૬
૪૪	,,	કડીયા સુરતી	૧૩૭	૩૩૯	૪૮૬	૫૬૩	૬૧૯	૭૧૪	૮૨૪	...	૯૪૬
૧૪૮	,,	,, ઈડરિયા	૧૩૭	૩૪૦	૪૮૬	૫૬૩	૬૧૯	૭૧૫	૮૨૪	...	૯૪૬
૧૫૭	,,	,, અમદાવાદી	૧૩૮	૩૪૧	૪૮૭	૫૬૩	૬૨૦	૭૧૫	૮૨૫	...	૯૪૭
૧૬૭	,,	,, મારવાડી રજપુત	૧૩૮	૩૪૧	૪૮૭	૫૬૪	૬૨૦	૭૧૫	૮૨૫	...	૯૪૭
૧૯૪	,,	ગોલા રાણા...	૧૩૯	૩૪૧	૪૮૮	૫૬૪	૬૨૧	૭૧૬	૮૨૬	...	૯૪૮
૪૭	,,	ખતરી વણકર	૧૪૦	૩૪૩	૪૮૮	૫૬૪	૬૨૧	૭૧૬	૮૨૬	...	૯૪૮
૧૬૮	,,	,, અમદાવાદી	૧૪૧	૩૪૩	૪૮૯	૫૬૪	૬૨૨	૭૧૬	૮૨૭	...	૯૪૯
૧૭૮	,,	,, વણકર સુરતી	૧૪૨	૩૪૩	૪૯૦	૫૬૫	૬૨૩	૭૧૬	૮૨૭	...	૯૪૯
૧૯૦	,,	,, ફરસરાંમી	૧૪૩	૩૪૪	૪૯૦	૫૬૫	૬૨૫	૭૧૭	૮૨૮	...	૯૫૦
૧૯૧	,,	,, ખંભાતી	૧૪૪	૩૪૫	૪૯૧	૫૬૫	૬૨૫	૭૧૭	૮૨૮	...	૯૫૧
૧૯૨	,,	,, ગણદેવીગરા સુરતના	૧૪૫	૩૪૬	૪૯૧	૫૬૫	૬૨૬	૭૧૭	૮૨૯	...	૯૫૧
૧૯૫	ક	,, સામસંગી	૧૪૫	૩૪૬	૪૯૧	૫૬૫	...	૭૧૭	૮૨૯	...	૯૫૧
૬૪	ખ	રજપુત ડફગર	૧૪૬	૩૪૭	૪૯૨	૫૬૬	૬૨૬	૭૧૮	૮૩૦	...	૯૫૨
૧૦૮	,,	,, જાદવવંશી સાબલા ગામના ...	૧૪૬	૩૪૭	૪૯૨	૫૬૬	૬૨૭	૭૧૮	૮૩૦	...	૯૫૨
૨૧૧	,,	,, મારૂ ઓરપાડના	૧૪૭	૩૪૮	૪૯૩	૫૬૬	૬૨૭	૭૧૮	૮૩૦	...	૯૫૨
૨૩૮	,,	,, ગુજરાતી	૧૪૮	૩૪૯	૪૯૩	૫૬૬	૬૨૮	૭૧૯	૮૩૧	...	૯૫૩
૨૩૯	,,	,, પાધરા ભાગલિયા	૧૪૯	૩૫૦	૪૯૪	૫૬૬	૬૨૯	૭૧૯	૮૩૨	...	૯૫૪
૨૪૧	,,	સગરિયા સુરતી	૧૪૯	૩૫૧	૪૯૪	૫૬૭	૬૨૯	૭૧૯	૮૩૨	...	૯૫૫
૨૧૨	ક	ગરાસિયા બારડ	૧૫૦	૩૫૨	૪૯૫	૫૬૭	...	૭૨૦	૮૩૩	...	૯૫૫
૯૪	ખ	સલાટ સોમપુરા	૧૫૧	૩૫૩	૪૯૬	૫૬૭	૬૩૦	૭૨૦	૮૩૩	...	૯૫૬
૧૦૭	,,	કાછિયા સુરતી ક્ષત્રીવંશી	૧૫૨	૩૫૫	૪૯૬	૫૬૮	૬૩૧	૭૨૧	૮૩૪	...	૯૫૬
૧૮૮	,,	,, સુરતી કણબી...	૧૫૩	૩૫૬	૪૯૭	૫૬૮	૬૩૧	૭૨૧	૮૩૪	...	૯૫૭
૧૮૯	,,	,, કણબી અમદાવાદી...	૧૫૩	૩૫૭	૪૯૮	૫૬૮	૬૩૨	૭૨૧	૮૩૫	...	૯૫૭
૧૨૪	,,	કોળી તળબદા ઓરપાડના	૧૫૪	૩૫૮	૪૯૮	૫૬૯	૬૩૩	૭૨૧	૮૩૬	...	૯૫૮
૧૭૨	,,	,, તળબદા સુરતી	૧૫૫	૩૫૯	૪૯૯	૫૬૯	૬૩૪	૭૨૨	૮૩૬	...	૯૫૯
૧૭૩	,,	,, માળવી ભગત	૧૫૫	૩૫૯	૪૯૯	૫૬૯	૬૩૪	૭૨૨	૮૩૭	...	૯૫૯
૨૪૦	,,	,, તળબદા સુરતી	૧૫૬	૩૫૯	૪૯૯	૫૬૯	૬૩૪	૭૨૨	૮૩૭	...	૯૫૯
૧૬૩	,,	ઠાકોર પરદેશી ડાંગી તડ પેહેલું... ...	૧૫૬	૩૬૧	૫૦૦	૫૭૦	૬૩૫	૭૨૩	૮૩૭	...	૯૬૦
૧૬૪	,,	,, ,, તડ બીજું ...	૧૫૭	૩૬૨	૫૦૧	૫૭૦	૬૩૬	૭૨૩	૮૩૮	...	૯૬૦
૧૫૩	,,	તેલી દક્ષણી ખાનદેશી	૧૫૭	૩૬૨	૫૦૧	૫૭૦	૬૩૬	૭૨૩	૮૩૮	...	૯૬૦
૧૨૯,	,,	ખમાર મોઢ...	૧૫૮	૩૬૩	૫૦૧	૫૭૦	૬૩૬	૭૨૩	૮૩૯	...	૯૬૧
૧૪૩	,,	દક્ષણી નામદેવ	૧૫૯	૩૬૪	૫૦૨	૫૭૦	૬૩૭	૭૨૪	૮૩૯	...	૯૬૧
૧૩૩	,,	ગંધર્વ	૧૫૯	૩૬૫	૫૦૩	૫૭૦	૬૩૭	૭૨૪	૮૩૯	...	૯૬૨
૨૦૭	,,	ભાટ કસબે ઓરપાડના...	૧૬૦	૩૬૬	૫૦૩	૫૭૧	૬૩૮	૭૨૪	૮૪૦	...	૯૬૨
૯૫	,,	ભાડભુંજા કાયસ્થ વાસુદેવજી ...	૧૬૧	૩૬૭	૫૦૪	૫૭૧	૬૩૯	૭૨૫	૮૪૧	...	૯૬૩
૯૮	,,	ભરવાડ	૧૬૨	૩૬૮	૫૦૪	૫૭૧	૬૩૯	૭૨૫	૮૪૧	...	૯૬૪

અંક.	પ્રકાર.	નામ.	પૃષ્ટ.								
			વેહેત્રાબા.	પલ્લાબાબત.	લગ્નબા.	તજવાબા.	નાત્રાબા.	અન્નવસ્ત્રબા.	ક્રિયાબા.	સંસ્કારબા.	વારસાબા.
૧૯૮	ખ	ભરવાડ ઓરપાડના	૧૬૩	૩૬૯	૫૦૫	૫૭૧	૬૪૦	૭૨૫	૮૪૨	...	૯૬૪
૧૭૦	,,	ત્રીલોણી મરેઠ દક્ષણી ખાનદેશી ...	૧૬૪	૩૭૦	૫૦૬	૫૭૨	૬૪૧	૭૨૫	૮૪૨	...	૯૬૫
૧૦૦	,,	આલિયા પરદેશી	૧૬૪	૩૭૧	૫૦૬	૫૭૨	૬૪૧	૭૨૬	૮૪૩	...	૯૬૫
૩૩	,,	,, વાંસ ફોડા સુરતી	૧૬૫	૩૭૧	૫૦૭	૫૭૨	૬૪૨	૭૨૬	૮૪૩	...	૯૬૬
૪૬	,,	,, દક્ષણી સુરતી...	૧૬૫	૩૭૨	૫૦૭	૫૭૨	૬૪૨	૭૨૬	૮૪૩	...	૯૬૬
૩૪	,,	પખાલી સુરતી	૧૬૬	૩૭૨	૫૦૮	૫૭૨	૬૪૨	૭૨૬	૮૪૩	...	૯૬૬
૬૫	,,	વાઘરીની ન્યાત	૧૬૬	૩૭૩	૫૦૮	૫૭૩	૬૪૩	૭૨૭	૮૪૪	...	૯૬૬
૨૫૩	,,	પુરબિયા બખસરિયા	૧૬૭	૩૭૪	૫૦૯	૫૭૩	૬૪૩	૭૨૭	૮૪૪	...	૯૬૭
૨૫૫	,,	પેટીગ્રડાની ન્યાત...	૧૬૭	૩૭૪	૫૦૯	૫૭૩	૬૪૩	૭૨૭	૮૪૪	...	૯૬૭
૧૩૬	,,	બંધારા નાગર	૧૬૮	૩૭૫	૫૦૯	૫૭૩	૬૪૪	૭૨૭	૮૪૪	...	૯૬૮
૨૩૬	,,	નાગર બંધારા	૧૬૯	૩૭૬	૫૧૧	૫૭૩	૬૪૫	૭૨૮	૮૪૫	...	૯૬૮
૧૪૦	,,	પરદેશી બખસરિયા	૧૬૯	૩૭૬	૫૧૧	૫૭૩	૬૪૫	૭૨૮	૮૪૫	...	૯૬૮
૧૪૧	,,	ઠાકોર પરદેશી લોધાની ન્યાત	૧૭૦	૩૭૮	૫૧૨	૫૭૩	૬૪૬	૭૨૮	૮૪૬	...	૯૬૯
૧૪૨	,,	પરદેશી બુનકર	૧૭૧	૩૭૯	૫૧૨	૫૭૪	૬૪૬	૭૨૮	૮૪૭	...	૯૭૦
૧૪૭	,,	,, શ્રીબાસ્તાન	૧૭૨	૩૭૯	૫૧૩	૫૭૪	૬૪૭	૭૨૯	૮૪૭	...	૯૭૦
૧૧૫	,,	ભંડારીની ન્યાત	૧૭૨	૩૮૦	૫૧૩	૫૭૪	૬૪૭	૭૨૯	૮૪૭	...	૯૭૧
૧૧૩	,,	ધામલા ખંભાતી...	૧૭૩	૩૮૧	૫૧૪	૫૭૪	૬૪૮	૭૨૯	૮૪૮	...	૯૭૧
૧૧૪	,,	રાવળિયા રાજભરા	૧૭૪	૩૮૨	૫૧૪	૫૭૪	૬૪૯	૭૩૦	૮૪૮	...	૯૭૧
૧૪૪	,,	,, સુરતી પાટીવાળા	૧૭૪	૩૮૨	૫૧૫	૫૭૪	૬૪૯	૭૩૦	૮૪૯	...	૯૭૨
૧૭૪	,,	,, ચરોતરીયા	૧૭૫	૩૮૩	૫૧૫	૫૭૪	૬૫૦	૭૩૦	૮૪૯	...	૯૭૨
૧૯૭	,,	,, ગુજરાતી	૧૭૬	૩૮૪	૫૧૬	૫૭૫	૬૫૦	૭૩૦	૮૪૯	...	૯૭૨
૧૪૫	,,	ગદડિયા કામળીવાળા પરદેશી	૧૭૭	૩૮૪	૫૧૬	૫૭૫	૬૫૧	૭૩૧	૮૪૯	...	૯૭૨
૧૨૮	,,	પંચોળી સુરતીનાં તડ ૭	૧૭૮	૩૮૫	૫૧૭	૫૭૫	૬૫૨	૭૩૧	૮૫૦	...	૯૭૩
૬૬	,,	માછી ગુડિયા	૧૭૯	૩૮૬	૫૧૮	૫૭૫	૬૫૨	૭૩૧	૮૫૦	...	૯૭૪
૨૧૬	,,	ખારવા ઓરપાડના	૧૭૯	૩૮૬	૫૧૮	૫૭૫	૬૫૩	૭૩૧	૮૫૧	...	૯૭૪
૨૧૭	,,	દુબલા કસબે ઓરપાડના	૧૮૦	૩૮૭	૫૧૯	૫૭૫	૬૫૪	૭૩૨	૮૫૧	...	૯૭૪
૧૫૪	,,	શીકલીગર...	૧૮૧	૩૮૮	૫૨૦	૫૭૬	૬૫૪	૭૩૨	૮૫૨	...	૯૭૫
૫૧	,,	મોચી સુરતી	૧૮૨	૩૮૯	૫૨૦	૫૭૬	૬૫૫	૭૩૩	૮૫૩	...	૯૭૬
૯૯	,,	,, ખંભાતી કડિયા	૧૮૨	૩૯૦	૫૨૧	૫૭૬	૬૫૫	૭૩૩	૮૫૩	...	૯૭૬
૧૧૧	,,	,, અમદાવાદી	૧૮૩	૩૯૧	૫૨૧	૫૭૭	૬૫૬	૭૩૩	૮૫૪	...	૯૭૭
૧૫૬	,,	,, પરદેશી	૧૮૪	૩૯૨	૫૨૨	૫૭૭	૬૫૭	૭૩૩	૮૫૪	...	૯૭૭
૧૯૬	,,	,, ઓરપાડનાની ન્યાત	૧૮૫	૩૯૨	૫૨૨	૫૭૭	૬૫૭	૭૩૪	૮૫૪	...	૯૭૮
૧૭૬	,,	પોમલા	૧૮૬	૩૯૩	૫૨૩	૫૭૭	૬૫૮	૭૩૪	૮૫૫	...	૯૭૮
૧૧૬	,,	ટીમળિયા સુરતી...	૧૮૬	૩૯૩	૫૨૪	૫૭૭	૬૫૯	૭૩૪	૮૫૫	...	૯૭૯
૬૭	,,	ખાલપા પટણી	૧૮૭	૩૯૪	૫૨૪	૫૭૮	૬૫૯	૭૩૫	૮૫૬	...	૯૭૯
૬૮	,,	,, ખંભાતી	૧૮૮	૩૯૫	૫૨૫	૫૭૮	૬૫૯	૭૩૫	૮૫૬	...	૯૭૯
૨૧૫	,,	,, ઓરપાડના	૧૮૮	૩૯૬	૫૨૫	૫૭૮	૬૬૦	૭૩૫	૮૫૬	...	૯૮૦

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

અંક.	પ્રકાર.	નામ.	પૃષ્ટ. વેહેવાબા.	પલ્લાબા.	લગ્નબા.	તજવાબા.	નાત્રાબા.	અન્નવસ્ત્રબા	ક્રિયાબા.	સંસ્કારબા.	વારસાબા.
૧૭૭	ખ	ધેડા ગરૂડા...	૧૮૯	૩૯૭	૫૨૬	૫૭૮	૬૬૧	૭૩૬	૮૫૭	...	૯૮૦
૧૧૭	,,	,, સુરતી તથા તળબદા	૧૯૦	૩૯૭	૫૨૬	૫૭૯	૬૬૧	૭૩૬	૮૫૭	...	૯૮૦
૧૯૯	,,	,, અમદાવાદી	૧૯૦	૩૯૮	૫૨૬	૫૭૯	૬૬૧	૭૩૬	૮૫૭	...	૯૮૧
૨૧૮	,,	,, ઓરપાડના	૧૯૧	૩૯૮	૫૨૭	૫૭૯	૬૬૨	૭૩૬	૮૫૭	...	૯૮૧
૧૧૮	,,	હલાલખોર	૧૯૨	૩૯૯	૫૨૭	૫૭૯	૬૬૨	૭૩૭	૮૫૮	...	૯૮૨
૧૭૫	,,	કાળદાસીયા	૧૯૨	૩૯૯	૫૨૮	૫૮૦	૬૬૩	૭૩૭	૮૫૮	...	૯૮૨

પ્રકાર પેહેલો "ક."

સવાલ—બ્રાહ્મણ તથા વાણીઆઓને આપવાના,-નાતરાની બાબત વગરના સવાલ.

વેહેવા બાબતના સવાલ—નંબર ૧.

૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની શી રીત છે ને માગુ કોની તરફથી જાય?

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કોને ઘેર થાય ને તે ચાંદલો કોને કરેછે ને તેમાં લખેલું પત્ર જોઇયે? ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર જોઇયે? ને વર તથા કન્યાના સગા કોણ કોણ હાજર જોઇયે?

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બીયાના વગેરે આપવા લેવાનો ચાલ છે, ને છે તો શું આપેછે?

૪. કન્યાની ઉમર કેટલા વરસની થાય ત્યારે તેનો વેહેવા કરવો ને કેટલી ઉમર થાય એટલે કર્યા વિના ચાલેજ નહી?

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો વા બીજા કોણ સગાવાહાલા તેનો વેહેવા કરી શકેછે ને વેહેવા કરવામાં કોની કોની સલાહ* લેવી ને એવી તરેહથી છોકરાના વેહેવા કરવામાં કોનો કોનો અધિકાર છે?

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં કોણ કોણ અધિકારી છે તે વિગતવાર લખવું. ને બાપ ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબંધથી કાંઈ તફાવત છે, ને છે તો શો છે ને માનો હક વેહેવા કરવામાં કેટલો છે?

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે, ત્યાર પછી તે વિધવાનો દિયેર અથવા જેઠ તે વેહેવાને તોડી શકેછે?—અગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રહ્યો હોયતો;—એવો વિચાર કરીને ઉપરનાં ત્રણે સવાલનો જવાબ લખજો?

૮. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટુ કરવાનો ચાલ છે? ને છે તો શી રીતે છો તે સર્વે વિગતવાર લખવું જોઇયે?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા કન્યા કોણ કોણ દહાડે સાસરે જાય ને ન જાય તો સાસરિયાં વેહેવા તોડે?

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગ્નથી પ્રથમ વર કયે કયે દહાડે સાસરે જાય ને ન જાય તો સાસરિયાં વેહેવા તોડે?

૧૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે? ને ફોક કરવાનો ચાલ નથી તો શી રીતે ફોધા પછી વેહેવા સહી કેહેવાય?

૧૨. વેહેવા તુટે તો શા કારણથી તુટે ને ક્યાં સુધી તુટેછે?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગ્નથી પ્રથમ વરે અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે?

૧૪. કોઈ શખસ કારણ વના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને કાંઈ શિક્ષા કરેછે? ને કોઇયે કારણ વના વેહેવા તોડયો તો રીતભાત પલ્લાં વગેરે બાબતોનું શું કરવું ને ન્યાતી ખરચ વગેરે થયો હોય તે તકશીરવાળા પાસેથી પાછું અપાવવું? ને તેમાં વાજબી ખરચ કેમ જણાય?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગ્નથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી લગ્ન નહી થાય ત્યારે માહોમાંહે રીત પલ્લાં વગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે?

* 'સલાહ' એ શબ્દ અસલ કાગળમાં નથી. તે વખતે લખનારના હસ્તદોષથી રહી ગયલો હશે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો ત્યાર પછી તે વેહેવાને તોડીને બીજી જગો ઉપર કરો ત્યારે ન્યાતવાળા કેમ કરે?

૧૭. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને એહુની મરજી થાય તો વેહેવા તુટે?

પલ્લાં બાબતના સવાલ—નંબર ૨.

૧. તમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો કેટલો છે ને અસલમાં કાંઈ ઓછું અદકુ પલ્લું હતું?

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી કે જુદી છે ને રીતભાત તમારી ન્યાતમાં કેટલી છે ને તેમાં શું શું જનસો આપેછે?

૩. તમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાના ઘરેણા તથા સુનાના ઘરેણા શું શું આપેછે ને રોકડા રૂપિયા કાંઈ પલ્લાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ છે?

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વેહેવા મેળવતી વખત આપેછે કે કાંઈ બીજી વખત આપેછે ને કોના હાથમાં આપેછે?

૫. વેહેવા વખત આપેછે તો કાંઈ લગનને સારૂ બાકી રાખીને આપેછે? ને પલ્લાંની ટીપ જોઈયે? અગર જોઈયે તો તેનો કાંઈ મુસદ્દો છે ને તેમાં કોઈની સાહેદી જોઈયે ?

૬. તમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે ને છે તો શી રીતે છે ને તે ઘરેણા ઉપર બૈરીનો હક પલ્લાં બરોબર પોહોંચેછે ને સકાંકણી બેસાડેછે ત્યારે સાસરેથી પલ્લું પણ આપેછે?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વત્તુ પલ્લું આપવું મંજુર છે ને છે તો તેનો કંઈ નીમ છે જે આટલું આપવું જોઇયે ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ સબબથી તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતા વત્તુ આપવું પડેછે ને પડેછે તો કેટલું આપે ને વત્તુ આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાયછે ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછું પલ્લું લઈને અથવા વગર પલ્લે પરણાવે?

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો કાંઈ એવો સિરસ્તો છે કે એક બે છોકરા થયા પછી હવાલે કરવું ને કદાપી છોકરા નહી થાય ત્યારે તેની કેટલી ઉમર થયા પછી પલ્લું હવાલે કરવું ?

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલા પલ્લાં શીવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાલમાંથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળા વગેરેમાં જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે કે નહી ?

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાયછે?

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે કે બૈરીનો છે ?

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વના કોઈને આપી શકે અથવા ખરચ કરી શકેછે ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકેછે?

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લુ લઈ શકેછે ?

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવા લે તો શા કારણથી ને કાંઈ વાજબી કારણથી લે તો પછી તે બૈરીને પાછું આપે કે નહી ?

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણીઆણીને લખી આપે? અગર લખી આપે તો પલ્લાંની કીમત આપીને ધણી અથવા વારસ પાછું લઈ શકેછે?

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકયું હોય તેજ પલ્લાંના રૂપિયાનું વિયાજ આવે તે ધણી ખાય કે બૈરી ખાય ?

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે અથવા ધણીની મરજી વના બૈરી ધણીને મુકે ત્યારે તેના પલ્લાંનું શું થાય?

૨૦. ધણીઆણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાત ધણીને ઘેર પાછું આપવું જોઇયે ને તેમાં કાંઈ મુદત છે ને અગર ખરચ થયું હોય તો મુજરે આપે ને આપે તો શા શા કારણથી આપે ?

૨૧. ધણીઆણી મરી જાય ને તે મરનારને છો-

કરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપે કે તે છોકરાને સારૂ મોસાળિયા રાખે ને રાખે તો કેટલું રાખે?

૨૨. ધણીઆણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે કેટલું પલ્લું રાખીને બીજું ધણીને મોસાળિયા પાછું આપે?

૨૩. કન્યાના બાપે પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપે?

૨૪. તમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે ને છે તો કેટલા આપવા ને ક્યારે આપવા પડેછે?

૨૫. જનોઈ વગેરે વખતમાં પેરામણી આપેછે તે માલ કોનો છે ને હરેક *પગરણમાં પેરામણી આપેછે તે પાછું આપવામાં આવેછે ને પેરામણી આપેછે તે કયે કયે વખતે આપેછે ને કેટલી આપેછે?

લગન બાબતના સવાલ—નંબર ૩.

૧. કન્યાની ઉમર કેટલા વરસની થાય ત્યારે તેના લગ્ન કરવા ને કેટલી ઉમર થાય એટલે કર્યા વના ચાલેજ નહી?

૨. તમારી ન્યાતમાં કોની સાથે લગ્ન કરવા ઘટતા નથી ને જેની સાથે લગ્ન કરવા ઘટતા નથી ને કદાચ તેની સાથે લગ્ન થાય તો શું કરવું?

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુવા પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે?

૪. કન્યાદાન આપવાનો કોનો અધિકાર છે, તે એક એક પછી દરજ્જા પ્રમાણે વિગતવાર લખવું ને કન્યાને માહેરામાં કોણ પધરાવે?

૫. તમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા એક દાહાડે પરણાવેછે ને પરણે તો બંનેની ચોરી શી રીતે બંધાય તેનો કાયદો શું છે?

૬. લગ્ન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે?

૭. તમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તોયે પણ બીજી બૈરી કરે ને અગર કરે તો કેટલી કરે ને તેમાં મુખ્ય બૈરી કયી?

૮. પેહેલી બૈરી જીવતા છતી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઈયે ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપવું જોઈયે ને કેટલું આપવું પડેછે?

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો બીજી બૈરી કરી શકેછે ને કરે તો શા કારણથી અથવા વિના કારણથી કરે?

૧૦. પેહેલી બૈરીને કંઈ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તેની રજા વના બીજી બૈરી કરે ને કરે તો તેની કેટલી ઉમર થતા સુધી વાટ જોઈને પછી કરે?

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલ છે? ને મોસાળું કરવાનો ચાલ કેટલી વખત છે ને કયી વખત કરે? તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર છે અથવા શક્તિ પ્રમાણે કરે?

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે અથવા પિહેરિયાં સાસરે ન જવા દે તો એ વાત બની શકેછે ને તેને ન્યાતવાળા કાંઈ શિક્ષા કરેછે ને સાસરે તથા પિહેર જવામાં કયો કયો દહાડો મુકરર છે?

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકેછે ને ત્યાં જવાનો દહાડો મુકરર છે, દિવાળી વગેરે?

૧૪. લગન કરવા તેની મોસમ અથવા દાહાડો મુકરર છે ને કયે કયે દહાડે લગન નહી થાય?

તજવા બાબતના સવાલ—નંબર ૪.

૧. તમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકેછે; અગર કરેછે તો શા કારણથી ને શી રીતે કરેછે ને તેમાં ફારગતી જોઈયે?

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી એમ કેહેવાશે?

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરીયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજવી ઘટેછે?

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવું પડેછે ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં રહે કે ધણી પોતાના ઘરમાં રાખે કે જુદી રાખે ને ધણીની મરજીમાં આવે

* મૂળમાં "પગરમો" છે. "ણ" હસ્તદોષથી રહી ગયો હશે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તો તેને પોતાના ઘરમાં પાછી એકડી રાખે ને તેમાં ધણીનો અખત્યાર છે કે બૈરીનો છે?

૫. કાંઈ કારણ વના બૈરીને તજે તો તેને ભરણ-પોષણ વત્તું આપવું પડેછે ને કેટલું આપે?

૬. કંઈ કારણ વના ધણી ધણીઆણીને તજે તો તેને કંઈ શિક્ષા છે?

૭. આંધળી વા બેહેરી વા ઠુંઠી વગેરે હોય તેનો ત્યાગ થાય?

અન્નવસ્ત્ર બાબતના સવાલ—નંબર ૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વા ઠુંઠો વગેરે કાંઈ હોય ને તેને કદાચ વારસો નહી પોહોંચે ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહી ને આપે તો શી રીતે આપે ને કેટલો આપેછે?

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહડી મુકે ત્યારે અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહી ને અગર તે નહી આપે તો શા કારણથી અન્નવસ્ત્ર નહી પોહોંચે ને પોતાના પિહેરમાં રહી તોયપણ પોતાના ધણીના કુળ પાસે ભરણપોષણ માગે કે નહી?

૩. કોઈ વિધવા બૈરીને વા સૌભાગ્યવતીને પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે? ને પડેછે તો શા કારણથી?

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યા વના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો. ત્યારે તેની ધણીઆણીને કદાચ વારસો ન પોહોંચે તોયપણ અન્નવસ્ત્રને વાસ્તે હિસ્સો મળે કે નહી ને મળે તો પોતાના ધણીના માલ પ્રમાણે મળે?

૫. માથાઓળવો તે શું? તે કાંઈ મુકરર છે ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યા વના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાનરહીત મરી ગયો ત્યારે સ્ત્રીને માથાઓળવાનું નામ કરીને સ્ત્રીને પોતાના ધણીના માલમાંથી હિસ્સો આપીને બાકી માલ મરનાર શખસના કુળમાં જાય એવો તમારી ન્યાતમાં ચાલ છે, ને છે તો સ્ત્રીને એવી તરેહથી કેટલો આપે ને કદાચ ભાઈઓ સાથે વેહેચણ કરી હોય ત્યારે માથાઓળવો આપવો પડેછે?

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો એ વાત થઈ શકેછે? ને થાય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહી?

ક્રિયા બાબતના સવાલ—નંબર ૬.

૧. તમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે? ત્યારે ક્રિયાનું શાસ્ત્ર સરવત્ર તમોને કબૂલ છે અથવા કોઈ ન્યાતમાં મારગ જુદો છે—કોફીલ મત વગેરે?

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરેછે? અગર કરેછે તો શા કારણથી ને તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈ જુદો છે ને છેતો શો છે ને તે મુવા પછી તેના વારસને ફરીને વત્તો ક્રિયા ખરચ કરવો પડેછે?

૩. મોટા ભાઈની ખુશી વના નહાના ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકેછે ને કરે તો બાપના માલમાંથી તેને ખરચ મુજરે આપે અથવા મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નહાનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે?

૪. આગ મુકવાનો કોનો અધિકાર, અને તે શખસ એકાદશા સુધી સરવે કામ કરે?

૫. સપિંડીકરણ કેહેતા બારમુ મોહોટા ભાઈ શિવાય બીજો કોઈ કરે ને તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે બારમુ કયી વખત કરી શકેછે?

૬. બૈરીને કયી કયી ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે ને તેમાં મરનારના પિત્રાઈ લોક તેની મદત ન કરે તો ગૌણ કેહેતા ઉતરતા અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરે?

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સરવે ભાગદારોની રજા જોઈયે ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વત્તો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચ મુજરે આપે?

૮. (વારસ છતાં કોઈ અત્રાપીથી ક્રિયા થાય ને ક્રિયાના કર્યાથી તે વારસ થઈ શકેછે?)*

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય કે તેના બાપના કુળમાં થાય?

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળે ને અગર તેના બાપના કુળમાં વારસો

---

* આ સવાલ અસલમાં બરાબર વાંચી શકાતો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

નહી જાય'તોયપણ ક્રિયા બાપના કુળવાળા કરે ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે ?

૧૧. તમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણા શું છે તે વિગતવાર લખજો.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર છે તો શા શા કામમાં ખરચ થાયછે તે સરવે વિગતવાર લખવું જોઇએ.

૧૩. મરનારની પછવાડે અગિયારમાંથી તે વરસી લગી કેટલી ન્યાતો જમાડવાનો ચાલ છે ને કયી કયી વખત જમાડવી તે મુકરર છે ?

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણુ કરી ત્યારે સમચરી એક શખસ કરે કે સરવે મળીને કરે કે જુદા જુદા કરે ?

વારસા બાબતના સવાલ—નંબર ૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણુ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે કે તે મરનારની બૈરી વારસ થાય ને તે ન હોય તો દીકરી વારસ થાય ને તે ન હોય તો દીકરીનો દીકરો વારસ થાય. એવી રીત તમારી ન્યાતમાં છે કે કાંઈ જુદો માર્ગ છે તે વિગતવાર, હરેક વારસ કેમ થાયછે તે સરવે લખજો.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તોયપણ મરનાર શખસની બૈરીને કદાચ વારસો પોહોંચતો નથી તે શા કારણથી તે સરવે વિગતવાર લખજો. અગર વારસો નહી મળે તોયપણ તેને કંઈ હિસ્સો મળે—માથાઓળવાના નામથી ?

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહીત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં જશે કે મોસાળના કુળમાં પાછો જશે ને એવી તરેહ હોય તો મરનાર શખસની બેહેન વારસ થાય ?

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે બૈરી સંતાનરહીત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પાછો પોતાના બાપના કુળમાં જાય કે ધણીના કુળમાં જશે ?

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યાછે—બાપના પૈસાની મદત વના ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી લે કે ભાઈ લેશે ? અગર ભાઈ લે તો તેમાં સ્ત્રીનો હક કેટલો ?

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસનો એ બંનોમાંથી વારસ કોણુ ?

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તે પણ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો એ વગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય ત્યારે એવા સબબમાં વારસો લેવામાં કાંઈ અટકાવ પડેછે ?

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઇને મરી જાય ત્યારે એ બંનો વાતમાં પલ્લાંનો વારસ કોણુ છે તે તપસીલવાર લખજો ને પલ્લાં શિવાય મોસાળા વગેરે પેહેરામણીમાં આવ્યું હોય તે કોણુ લે ?

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે ને પછી તે મરી ગઈ ત્યારે બાપે જે પલ્લાંના અવેજમાં જે માલ આપ્યોછે તે વર લે કે બાપ પાછું લેશે ને તે માલનો વારસ કોણુ છે ?

૧૦. ગોરપદા તથા વૃત્તિ તથા વતન વગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે ?

૧૧. કોઈ શખસ પતીત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુકયો ત્યારે તે વારસો લઈ શકેછે ?

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહડી મુકે તો એ વાત થઈ શકેછે ને થાયતો તેથી વારસો ઉઠે ?

વેહેચણુ બાબતના સવાલ—નંબર ૮.

૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેચણુ કરે તો શા ચાલથી કરે ને કરે તો તેમાં કાંઈ ફારગતી જોઇયે ?

૨. વેહેચણુ કરે તો તેમાં સગાવાહાલા કોણુ કોણુ તથા ન્યાતવાળા શેઠ પટેલ તથા પડોશી વગેરે કોણુ કોણુની સાહેદી જોઇયે ?

૩. અગર ફારગતી ન હોય તો વેહેચણુના કજિયામાં વેહેચણુ થઈ ચુકી એવી સાચી વેહેચણુ શી રીતે જણાય ?

૪. વેહેચણુ કીધા પછી દેવપૂજા તથા સમચરી

વગેરે ધર્મનું કામ જુદું કરેછે અથવા વારાફરતી કર્યાથી એકઠા માલુમ થાયછે?

૫. જે એકઠા રાંધેછે તેને જુદા કેહેવાય?

૬. એકઠાપણામાં તથા જુદાપણામાં નોહતરા દેવામાં તથા લાહાણું લેવામાં શો ચાલ છે તે વિગતવાર લખજો.

૭. એક ભાગદારે પોતાની મેહેનતથી કાંઈ નવો માલ પેદા કર્યો ત્યારે વેહેચણ કર્યામાં બીજા ભાગદારને હિસ્સો મળશે અથવા પેદા કરનારને કાંઈ વત્તો હિસ્સો આપીને બાકીનો વેહેચી લેશે?

૮. એક ભાગદારે પોતાની મેહેનતથી બાપ દાદાની મીલકત તથા વતન વગેરે પાછું લીધું તેમાં બીજા ભાગદારને હિસ્સો મળે અથવા પેદા કરનારને કાંઈ વત્તું આપીને બાકીનું વેહેચે?

૯. ચાર પાંચ ભાગદાર છે તેમાંથી એક શખસ પોતાનો હિસ્સો માગે ત્યારે બીજા ભાગદારની રજાવના તેને ભાગ મળશે?

૧૦. એક ભાગદાર પરદેશ ગયો ને બીજા ભાગદાર વેહેચણ કરવા ચાહે તો વેહેચણ કરે, અગર કરે તો બીજા શખસનો ભાગ કોણ રાખે અગર નહી કરે તો ક્યાં સુધી વાટ જુવે?

૧૧. વેહેચણ કરતી વખત કોઈ બાળક તથા કુંવારૂં છે ત્યારે તેનો સંસ્કાર તથા લગન તથા ક્રિયા વિગરે બંદોબસ્ત કેમ થાય ને ભાગદાર બાળક છે તેનો ભાગ કોણ સંભાળે?

૧૨. બાપ મુવા પછી દીકરાઓ વેહેચણ કરે તો તેમાં માની રજા જોઇયે ને માનો હીસ્સો કેટલો રાખવો?

૧૩. બાપ જીવતા છતાં દીકરા સાથે વેહેચણ કરેછે? અગર કરેછે તો તે માની રજા જોઇયે ને બાપની રજા વના દાદાનો સ્થાવર માલ દીકરાઓ વેહેચી શકેછે?

૧૪. કદાચ બાપ દીકરાઓ સાથે વેહેચણ કરે તો બાપ પોતાને વાસ્તે કેટલું રાખે ને તે બાપના હિસ્સાનો વારસ કોણ થાય?

૧૫. બાપના કરજ છતાં દીકરાઓ વેહેચણ કરે?

૧૬. ગોરપદાની તથા વૃત્તિની વેહેચણ બીજા માલ પ્રમાણે વેહેચી લીધામાં આવેછે અથવા કાંઈ રીતે વેહેચાયછે કે જુદી રીતે?

ન્યાત બહાર બાબતના સવાલ—નંબર ૯.

૧. શી શી તકસીરથી તથા શા શા સબબથી ન્યાત બહાર મુકેછે?

૨. કોઈ શખસ પોતાનો ધર્મ છોડીને નીચનો ધર્મ પાળે ત્યારે તેના માબાપ સુધાને ન્યાત બહાર મુકેછે?

૩. કોઈ શખસના ઉપર કોઈ તોહોમત મુકે ત્યારે તોહોમતની સાબેતી થયા વના ન્યાતવાળા ન્યાત બાહાર મુકે ને તોહોમતની સાબેતી શી રીતે કરવી જોઇયે?

૪. ન્યાતબહારિયા શખસ સાથે શો શો વેહેવાર ન કરવો?

૫. ન્યાત બહાર તથા પંક્તિ બહારમાં કાંઈ તફાવત છે?

૬. થોડી તકસીર વાસ્તે પંક્તિથી થોડે દુર બેસાડીને જમાડેછે તેને ન્યાતબહાર કેહેવાશે?

૭. એ પ્રમાણે પંક્તિથી બહાર છે તેના છોકરા ન્યાતમાં પરણે?

૮. જે શખસ પંક્તિ બહાર છે તેને બીજો શખસ જમવા તેડે કે નહી ને અગર તેડે તો તેના ઉપર કાંઈ દોષ થાય?

૯. પટેલની રજા વના ન્યાતબહારિયા તથા પંક્તિબહારિયા શખસને ન્યાતમાં લેવાશે?

૧૦. ન્યાત બહાર રહીને મરી જાય ત્યારે તેનું શું થાય ને તેને કોણ બાળે ને તેના ષટ્પિંડ કોણ કરે?

૧૧. ન્યાત બહાર રહીને મરી જાય ને તેનું પુતળ કરે ત્યારે તે ન્યાતમાં દાખલ થાય?

ન્યાતી-આચાર બાબતના સવાલ—નંબર ૧૦.

૧. તમો કોણ દેવના સ્થાપીત છો ને તમારી ન્યા-

તમાં કુળધર્મ તથા ન્યાતી-આચાર વગેરે પાળવાનો કાંઈ જુદો ગ્રંથ મુકરર છે ને છે તો તેનું નામ શું?

૨. કુળદેવનો ઓચ્છવ કયી તિથિએ કરોછો ને તેનો ખરચ ક્યાંથી પેદા કરોછો ને હરવરસ ઓચ્છવ કરવામાં મુખત્યાર કોણ છે?

૩. ન્યાતના વાસણમાં શો બંદોબસ્ત છે ને તે કોની પાસે રેહેછે ને વાસણ કયા માલમાંથી બનાવોછો ને લઈ જવા સારૂ કોનો હુકમ જોઇયે? ને શા શા સબબથી વાસણ આપવામાં અટકાવ થાયછે ને વાસણ નહી આપ્યાથી ન્યાત બહાર કેહેવાશે?

૪. ન્યાતીભોજનમાં શું બંદોબસ્ત છે તે વિગતવાર લખજો ને મરદ તથા બૈરા શી રીતે જમે વગેરે વગેરે.

૫. જે લોક પીરસવા રેહેછે તે પોતાની ખુશીથી કે ઘરધણીના કહ્યાથી રેહે ને તે પીરસનાર કયી વખત જમે ને મરદ તથા બૈરાના પીરસનાર જુદા છે કે એકઠા છે?

૬. પરગામવાળા તથા આસપાસ ગામવાળા પરોણાને ન્યાતી સાથે જમાડવાનો શો વેહેવાર છે તે લખજો.

૭. ન્યાતીભોજન શું ને વેહેવારભોજન શું, તેનો ભેદ શી રીતે જાણ્યામાં આવે તે લખજો. ને ન્યાતના તથા વેહેવાર ભોજનના નોહતરા કોણ દેછે ને પટેલની રજા વના ન્યાતનો નોહતરિયો ફરે?

૮. તમારી ન્યાતમાં નોહતરિયો કોણ છે ને તેને એવા કામમાં શું હક મળેછે ને નોહતરા શી રીતે દેછે ને કોના હુકમથી ફરે?

૯. હરેક કામમાં ન્યાતનો હક શું છે, લગન તથા અધરણી તથા જનોઈ તથા ક્રિયા તથા મોસાળું વગેરે શા શા કામમાં ન્યાતીભોજન કરાવવું પડેછે ને ઉપરના હકમાં પરોણા લોક હિસ્સો લે?

૧૦. તમારી ન્યાતમાં બ્રાહ્મણનો હક દાપા વગેરે કયી કયી ન્યાતપર છે ને શું છે ને શા વાસ્તે?

૧૧. તમારી ન્યાતમાં લાહાણું તથા દક્ષણા શી શી બાબતપર છે ને લગન તથા ક્રિયાનું લાહાણું જુદું જુદું છે ને છે તો શું આપેછે?

૧૨. જે શખસ પરગામથી કન્યા પરણી લાવે તેના ઉપર દોહરી જમણવાર જંબાનો ન્યાતનો હક છે ને પરગામવાળા સાથે કન્યા આપવા લેવાનો શું બંદોબસ્ત કર્યોછે?

૧૩. શેઠપણાનો શો હક છે?

૧૪. સરવે લોકની અનુમતિ વના ન્યાત ગોર બદલાય ને હરેક કામમાં ન્યાતગોરનો શો હક છે?

દત્તપુત્ર બાબતના સવાલ—નંબર ૧૧.

૧. તમારી ન્યાતમાં શાસ્ત્રની વિધિથી દત્તપુત્ર લેવાનો ચાલ છે; અગર છે તો શાસ્ત્રમાં જે લખ્યું છે તે સરવત્ર તમોને કબુલ છે?

૨. કદાપી દત્તપુત્ર લેવાનો ચાલ નથી તો પાળક પુત્ર લેવાનો ચાલ છે ને પાળક પુત્રને શી વિધિથી લોછો ને શા કારણથી?

૩. દત્તપુત્ર લેવામાં જે વિધવા બૈરીને અધિકાર છે તે પ્રમાણે પાળકપુત્ર લેવામાં પણ વિધવાનો અધિકાર છે, ને તેમાં ધણીનાં સગાવાહાલાની આજ્ઞા અથવા રજા જોઇયે?

૪. ધણીના ભત્રીજા છતાં બીજા કોઇને પાળકપુત્ર વિધવા લઈ શકેછે ને અગર લે તો રદ થઈ શકેછે ને પાળકપુત્ર કોઈ તરેહથી અથવા કશા સબબથી રદ થાયછે?

૫. પાળકપુત્ર કોને કોને લીધામાં આવેછે ને તેની ઉમરનો કાંઈ નીમ છે ને પાળકપુત્રને સગા બાપની તથા પાળક બાપની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે ને બેઉ બાપનો વારસો કોઈ લઈ શકેછે?

૬. પાળકપુત્ર સગા દીકરાના જેવો પાળક બાપનો વારસો હરતરેહથી લેશે?

૭. પાળકપુત્ર લીધો ત્યાર પછી સગો દીકરો પેદા થયો ત્યારે પાળકપુત્રને કેટલો વારસો મળશે ને સગા દીકરા છતાં પાળકપુત્ર લઈ શકેછે?

૮. વિધવા બૈરી પાળકપુત્ર લે તો શા કારણથી લે?

પરચુરણ સવાલ—નંબર ૧૨.

૧. લગન તથા ક્રિયા વગેરે બાબતોમાં કુળગોરનો શો શો હક છે ને એક એક બાબતમાં જજમાન પોતાની શક્તિ પ્રમાણે આપેછે?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨. પોતાનું ગામ અથવા શેહેર મુકીને જાય અથવા કોઈ શખસ આવે ત્યારે તેનો કુળગોર કોણ થાય ને એવા જજમાન ઉપર અસલના કુળગોરનો હક પોહોંચેછે; અગર પોહોંચેછે તો શા પ્રકારે ?

૩. કોઈ શખસ પોતાના વારસ છતાં પોતાનો માલ કોઈ અત્રાપીને વસિયતનામુ કરી આપી શકેછે ને તેમાં સ્થાવર તથા જંગમનો કાંઈ ભેદ છે? ને અગર આપી શકેછે તો શા કારણથી ?

૪. કોઈ શખસને ત્રણ ચાર વારસ છતાં એક વારસને વસિયતનામુ કરીને અથવા દાનની રાહથી પોતાનો સઘળો માલ આપી શકેછે—બીજા વારસોને પડતા મુકીને ?

૫. કોઈ વિધવા સ્ત્રી સંતાનરહીત છે ને તે સ્ત્રી પોતાના પિત્રાઈ વારસ છતાં પોતાનો સ્થાવર માલ કોઇને દાનની રાહથી વા કૃષ્ણાર્પણથી કોઇને આપી શકેછે, વા કારણ વના ગિરવી મુકેછે? કદાપી કારણથી મુકેછે તો શા શા કારણથી તે વિગતવાર લખજો.

ઉપરના સવાલમાંથી જે વાતનો સિરસ્તો તમારી ન્યાતમાં ન હોય તેનો જવાબ એમજ લખો કે એવો કાંઈ અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો નથી ને જેમાં કાંઈ ન્યાત સિરસ્તો નથી ને શાસ્ત્ર આધારે ચાલ્યો આવ્યો—ક્રિયા તથા વારસા વગેરેના સિરસ્તા—તેનો જવાબ એમજ લખો કે શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમારે કબુલ છે. બીજું, જે વાતમાં પણ હાલ તમારી ન્યાતમાં કજિયો જારી હોય તેનો જવાબ હાલમાં લખવાની કાંઇ જરૂર નથી ને કદાચ કજિયો મટે ત્યારે તેનો જવાબ જેવો લખી આપશો તે પ્રમાણે સરકાર મંજુર રાખશે. બીજું, બાકીના સવાલના જવાબ—પ્રાચિનથી ચાલ્યો આવ્યો તથા હાલનો સિરસ્તો સરવેની અનુમતિથી સરવ ન્યાતના લોકોને કબુલ છે તે વિચાર કરીને લખજો; ને એવોજ તમો લખશો તો તે સરકાર કબૂલ કરીને શાસ્ત્રથી ઉપર તેને મુખ્ય જાણીને તે પ્રમાણે ચલાવશે. બીજું, ઉપરના સવાલ કરતાં પણ બીજાપણ તમારી ન્યાતમાં સિરસ્તા હોયને તેને લખશો તો તે પણ આ સવાલના જવાબ પ્રમાણે સરકાર મંજુર રાખશે. બીજું, જે સિરસ્તો લખી આપશો ને ત્યાર પછી તે સિરસ્તાને બદલીને સરવે ન્યાતની અનુમતિથી બીજો સિરસ્તો અથવા નવો કાંઈ કાહડશો ને તે સરકારને જાહેર કરશો તો તે વાત પણ સરકાર હરતરેહથી કબુલ કરશે; વાસ્તે એ પ્રમાણે સરવે ન્યાતના લોકોની સહી કરીને જવાબ લખી આપો.

પ્રકાર બીજો "ખ."

સવાલ—કણબી વગેરે લોકોને આપવાના.

વેહેવા બાબતના સવાલ—નંબર ૧.

૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની શી રીત છે ને માગુ કોની તરફથી જાય?

૨. વેહેવા કરવો ઠરે ત્યારે ચાંદલા કોને ઘેર થાય ને તે ચાંદલા કોને કરેછે ને તેમાં લખેલું પત્ર જોઇયે ? ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર જોઇયે? ને વર તથા કન્યાના સગા કોણ કોણ હાજર જોઇયે ?

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઇ બીયાના વગેરે આપવા લેવાનો ચાલ છે ને છે તો શું આપેછે?

૪. કન્યાની ઉમર કેટલા વરસની થાય ત્યારે તેનો વેહેવા કરવો ને કેટલી ઉમર થાય એટલે વેહેવા કર્યાં વના ચાલેજ નહી ?

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો વા બીજા કોણ સગાવાહાલા તેનો વેહેવા કરી શકેછે ને વેહેવા કરવામાં કોની કોની સલાહ લેવી ને એવી તરેહ છોકરાનો વેહેવા કરવામાં કોનો અધિકાર છે?

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં કોણ કોણ અધિકારી છે તે વિગતવાર લખવું ને બાપ ભાઇઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તફાવત છે ને છે તો શો છે ને માનો હક વેહેવા કરવામાં કેટલો છે ?

૭. કોઇ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે ત્યાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

જેઠ તે વેહેવા તોડી શકેછે?—અગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તો—એવો વિચાર કરીને ઉપરના ત્રણે સવાલનો જવાબ લખજો.

૮. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટુ કરવાનો ચાલ છે ને છે તો શી રીતે છે તે સરવે વિગતવાર લખવું જોઈયે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા કન્યા કોણ કોણ દાહાડે સાસરે જાય ને નજાય તો સાસરિયા શું કરે ?

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર કયે કયે દાહાડે સાસરે જાય ને નજાય તો સાસરિયા વેહેવા તોડે ?

૧૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે ? ને ફોક કરવાનો ચાલ નથી તો શી રીતે કીધા પછી વેહેવા સહી કેહેવાય ?

૧૨. વેહેવા તુટે તો શા કારણથી તુટે ને ક્યાં સુધી તુટે ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે ?

૧૪. કોઇ શખસ કારણ વના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને કાંઇ શિક્ષા કરેછે ? ને કોઇએ કારણવના વેહેવા તોડયો તો રીતભાત પલ્લાં વિગેરે બાબતોનું શું કરવું, ને ન્યાતી વિગેરે ખરચ થયો હોય તે તકસિરવાળા પાસેથી પાછું અપાતું, ને તેમાં વાજબી ખરચ કેમ જણાય ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઇ વાજબી કારણથી લગન નહી થાય, ત્યારે માહોમાંહે રીતભાત પલ્લાં વગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લઇ શકેછે?

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઇ લડાઇ થઇ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો, ત્યાર પછી તે વેહેવા તોડીને બીજી જગો ઉપર કરે ત્યારે ન્યાતવાળા કેમ કરે ?

૧૭. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને એઉની મરજી થાય તો વેહેવા તુટે ?

પલ્લાં બાબતના સવાલ—નંબર ૨.

૧. તમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો કેટલો છે ને અસલમાં કાંઈ ઓછું અદકું પલ્લું હતું ?

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી કે જુદી છે ને રીતભાત તમારી ન્યાતમાં કેટલી છે ને તેમાં શું શું જનસો આપેછે ?

૩. તમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાના તથા સુનાના ઘરેણા શું શું આપેછે ને રોકડા રૂપિયા કાંઇ પલ્લાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ છે ?

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વેહેવા મેળવતી વખત આપેછે કે કાંઇ બીજી વખતે આપેછે ને કોના હાથમાં આપેછે ?

૫. વેહેવા વખત આપેછે તો કાંઇ લગનને સારૂ બાકી રાખીને આપેછે ને પલ્લાંની ટીપ જોઇયે ? અગર જોઇયે તો તેનો કાંઇ મુસદ્દો છે ને તેમાં કોની સાહેદી જોઇયે ?

૬. તમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે ને છે તો શી રીત છે ને તે ઘરેણા ઉપર બૈરીનો હક પલ્લાં બરોબર પોહોંચેછે ને સકાંકણી બેસાડેછે ત્યારે સાસરેથી પલ્લું પણ આપેછે ?

૭. કોઇ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપવું મંજુર છે ને છે તો તેનો કાંઈ નીમ છે કે આટલુંજ આપવું જોઇયે ?

૮. કોઇ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઇ સબબથી તેનું પલ્લું ન્યાત રીત કરતાં વધતું આપવું પડેછે ? ને પડેછે તો કેટલું આપે ને વધતું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાયછે ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછું પલ્લું લઇને અથવા વગર પલ્લે પરણાવે?

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો કાંઇ એવો સિરસ્તો છે કે એક બે છોકરાની મા થયા પછી હવાલે કરવું ? ને કદાપી છોકરા નહી થાય ત્યારે તેની કેટલી ઉમર થયા પછી હવાલે કરવું ?

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા (પેહેલા પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા) બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળા વગેરેમાં જે કાંઇ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે ?

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાયછે ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૩. કોઇની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે કે બૈરીનો છે?

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વના કોઇને આપી શકેછે અથવા ખરચ કરી શકેછે? મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકેછે?

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઇ શકેછે?

*૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવા લે તો શા કારણથી લે? કાંઇ વાજબી કારણથી લે તો પછી તે બૈરીને પાછું આપે?

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણીઆણીને લખી આપે? ને આપે તો પલ્લાંની કિંમત આપીને ધણી અથવા વારસ પાછું લઇ શકેછે?

૧૮. બૈરીનું પલ્લું શાહુકારને ઘેર અનામત મુક્યું હોય ને તે પલ્લાંના રૂપિયાનું વ્યાજ આવે તે ધણી ખાય કે બૈરી ખાય?

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે અથવા ધણીની મરજી વના બૈરી ધણીને મુકે ત્યારે તેના પલ્લાંનું શું થાય?

૨૦. ધણીઆણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાત ધણીને ઘેર પાછું આપવું જોઇયે? ને તેમાં કાંઇ મુદત છે ને અગર ખરચ થયું હોય તો મુજરે આપે; ને આપે તો શાકારણથી આપે?

૨૧. ધણીઆણી મરી જાય ને તે મરનારનો છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપે કે તે છોકરાને સારૂ મોસાળિયા રાખે; ને રાખે તો કેટલું રાખે?

૨૨. ધણીઆણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે કેટલું પલ્લું રાખીને બીજું ધણીને મોસાળિયા પાછું આપે?

૨૩. કન્યાના બાપે પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને પછી કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપે?

૨૪. તમારી ન્યાતમાં ગજનું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે? ને છે તો કેટલા આપવા ને ક્યારે આપવા પડેછે?

૨૫. જનોઇ વગેરે વખતમાં પેરામણી આપેછે તે માલ કોનો છે ને હરેક પગરણમાં પેરામણી આપે છે તે પાછી આપવામાં આવે છે? ને પેરામણી આપે છે તે કયે કયે વખતે આપે છે ને કેટલી આપેછે?

લગન બાબતના સવાલ—નંબર ૩.

૧. કન્યાની ઉમર કેટલા વરસની થાય ત્યારે લગન કરવા, ને કેટલી ઉમર થાય એટલે લગન કર્યા વના ચાલેજ નહી?

૨. તમારી ન્યાતમાં કોની સાથે લગન કરવા ઘટતા નથી ને જેની સાથે લગન કરવા ઘટતા નથી ને કદાચ તેની સાથે લગન થાય તો શું કરવું?

૩. કોઇ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુવા પછી તેની બેહેન સાથે પરણે?

૪. કન્યાદાન આપવાનો કોને અધિકાર છે તે એક એક પછી દરજ્જા પ્રમાણે વિગતવાર લખવું; ને કન્યાને માહેરામાં કોણ પધરાવે?

૫. તમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા એક દાહાડે પરણાવે છે? ને પરણે તો બંનેની ચોરી શી રીતે બંધાય ને તેમાં કાયદો શું છે?

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે ત્યારે છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે?

૭. તમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તોએપણ બીજી બૈરી કરે ને અગર કરે તો કેટલી કરે ને તેમાં મુખ્ય બૈરી કયી?

૮. પેહેલી બૈરી જીવતા ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઈએ? ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સારૂ કાંઇ આપવું જોઈએ ને કેટલું આપવું પડેછે?

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહેતો બીજી બૈરી કરી શકેછે ને અગર કરે તો શાકારણથી અથવા વિના કારણથી કરે?

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઇ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તેની રજાવના બીજી બૈરી કરે, ને કરે તો તેની કેટલી ઉમર થતા સુધી વાટ જોઇને પછી કરે?

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપ-

વાનો ચાલછે? ને મોસાળુ કરવાનો ચાલ કેટલી વખતછે ને કયી કયી વખત કરે, તેનો આંકડો કાંઈ મુકરરછે અથવા શક્તિ પ્રમાણે કરેછે?

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયા પિહેર ન જવા દે અથવા પિહેરિયા સાસરે ન જવા દે તો એ વાત બની શકેછે, ને તેને ન્યાતવાળા કાંઈ શિક્ષા કરેછે? ને સાસરે તથા પિહેર જવામાં કયો કયો દાહાડો મુકરરછે?

૧૩. કોઇ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયા અથવા સાસરિયા મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકેછે? ને ત્યાં જવાનો દાહાડો મુકરરછે—દિવાળી વગેરે?

૧૪. લગન કરવા તેની મોસમ અથવા દાહાડો મુકરર છે ને કયે કયે દાહાડે લગન નહી થાય?

તજવા બાબતના સવાલ—નંબર ૪.

૧. તમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનો ત્યાગ કરી શકે છે અગર કરેછે તો શાકારણથી ને શી રીતે કરે છે ને તેમાં ફારગતી જોઇયે?

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી એમ કેહેવાશે?

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરીયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજવી ઘટેછે?

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવું ઘટે છે? ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં રેહે કે ધણી પોતાના ઘરમાં રાખે કે જુદી રાખે, ને ધણીની મરજીમાં આવે તો તેને પોતાના ઘરમાં પાછી એકઠી રાખે, તેમાં ધણીનો અખત્યાર છે કે બૈરીનો છે?

૫. કાંઇ કારણ વના બૈરીને તજે ત્યારે તેને ભરણપોષણ વધતું આપવું પડે છે ને કેટલું આપે?

૬. કાંઇ કારણ વના ધણીઆણીને તજે તો તેને કાંઇ શિક્ષા છે?

૮. આંધળી વા બેહેરી વા ઠુંઠી વગેરેનો ત્યાગ થાય?

નાતરા બાબતના સવાલ—નંબર ૫.

૧. તમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાના ચાલ છે, અગર છે તો શી રીતે કરેછે?

૨. છેડો ફાડવો તે શું? તેમાં ધણીની ફારગતી જોઈએ, ને છેડો ફાડયા પછી પેહેલો ધણી જીવતા તે બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરે?

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી કેટલા દાહાડા સુધી વાટ જોઇને (બૈરી) બીજા સાથે નાતરૂં કરે?

૪. તમારી ન્યાતમાં મરદ પરણ્યા વના નાતરૂં કરે; એ પ્રમાણે બૈરી પણ પરણ્યા વના નાતરૂં કરી શકેછે?

૫. તમારી ન્યાતમાં નાતરૂ કીધું તે ફરી શકેછે, અગર ફરી શકેછે તો શા કારણથી?

૬. તમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપે છે, ને આપે છે તો કેટલું આપે છે? તે લગનની બરોબર છે અથવા કાંઇ જુદી રીતે છે?

૭. ધણી જીવતા ધણીઆણી છેડો ફાડે ત્યારે તેના પલ્લાંનું શું થાય?

૮. ધણી મુવા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા પલ્લાંનું શું કરે ને પેહેલા ધણીનો માલ તેની પાસે હોય તે તેના વારસને પાછો આપે?

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઈએ?

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તો તેમાંથી ખરચ બાદ કરીને પાછું આપે અથવા પુરૂ આપવું પડેછે? ને પેહેલો ધણી ઘણા વરસ સુધી જીવ્યો હોય તેથી કાંઈ ફેર છે?

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં ક્યાં રેહે—તેની મા સાથે જાય કે પેહેલા બાપના ઘરમાં રેહે?

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાની બૈરીથી છોકરાં થયાં ત્યારે વારસો લેવામાં બેના હક બરાબર છે?

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતા તે ઉપર બીજી નાતરાની લાવી શકેછે?

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દીકરી હોય

ત્યારે તેનુ પલ્લુ તે દીકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખે કે નહી ?

૧૫. એ સરવે ઉપરના સવાલ કરતા બીજો પણ નાતરા બાબતનો ચાલ તમારી ન્યાતમાં હોય તે પણ લખજો.

અન્નવસ્ત્ર બાબતના સવાલ—નંબર ૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વા ઠુંઠો વગેરે કાંઈ હોય ને તેને કદાચ વારસો નહી પોહોંચે ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહી ને આપે તો શી રીતે આપે ને કેટલું આપે ?

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ત્યારે અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહી? અગર તે ના આપે તો શા કારણથી અન્નવસ્ત્ર નહી પોહોંચે ને તે પોતાના પિહેરમાં રેહે તોએપણ પોતાના ધણીના કુળ પાસે ભરણપોષણ માગે ?

૩. કોઈ વિધવા બૈરીને વા સૌભાગ્યવતીને પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે? ને પડેછે તો શા કારણથી ?

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યા વના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો, ત્યારે તેની ધણીઆણીને કદાચ વારસો નહી પોહોંચે તોએપણ અન્નવસ્ત્રને વાસ્તે હિસ્સો મળે કે નહી? ને મળે તો પોતાના ધણીના માલ પ્રમાણે મળે ?

૫. માથાઓળવો તે શું? તે કાંઈ મુકરર છે? ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યા વના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહીત મરી ગયો ત્યારે સ્ત્રીને માથાઓળવાનું નામ કરીને પોતાના ધણીના માલમાંથી હિસ્સો આપીને બાકી માલ મરનાર શખસના કુળમાં જાય,એવો તમારી ન્યાતમાં ચાલછે ? ને છે તો સ્ત્રીને એવી તરેહથી કેટલો આપે ને કદાચ ભાઈઓ સાથે વેહેચણ કરી હોય ત્યારે માથાઓળવો આપવો પડેછે ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો એ વાત થઈ શકેછે? ને થાય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે?

ક્રિયા બાબતના સવાલ—નંબર ૭.

૧. તમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે? ત્યારે ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર તમોને કબુલછે, અથવા કાંઈ ન્યાતમાં મારગ જુદોછે–કોકીલમત વગેરે ?

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરેછે ? અગર કરેછે તો શા કારણથી ને તેમાં કાંઈ ન્યાતનો હક જુદોછે, ને છે તો શો છે ને તે મુવા પછી તેના વારસોને ફરીને વધતો ક્રિયા ખરચ કરવો પડેછે ?

૩. મોટા ભાઈની ખુશી વના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકેછે, ને કરે તો બાપના માલમાંથી ખરચ તેને મુજરે આપે, (ને) અથવા મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે ?

૪. આગ મુકવાનો કોનો અધિકાર છે? તે શખસ એકાદશાહ સુધી સર્વે કામ કરે ?

૫. સપિંડીકરણ કેહેતા બારમુ મોહોટા ભાઈ શિવાય બીજો કોઈ કરે ને તેમાં અટકાવ આવી પડે ત્યારે બારમુ કયી વખત કરી શકેછે ?

૬. બૈરીને કયી કયી ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે ને તેમાં મરનારના પિત્રાઈ લોક તેની મદત ન કરે તો ગૌણ કેહેતા ઉતરતો અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરે ?

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સરવે ભાગદારોની રજા જોઈએ, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચને મુજરે આપે ?

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપીથી ક્રિયા થાય ? ને ક્રિયાના કર્યાથી તે વારસ થઈ શકેછે ?

૯. કોઈ બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય કે તેના બાપના કુળમાં થાય ?

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, ને અગર તેના બાપના કુળમાં વારસો નહી જાય તોએપણ ક્રિયા, બાપના કુળવાળા કરે? ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે?

૧૧. તમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણા શું છે તે વિગતવાર લખજો?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર છે? ને શા શા કામમાં ખરચ થાયછે તે સરવે વિગતવાર લખવું જોઇયે.

૧૩. મરનારની પછવાડે અગિયારમાંથી તે વરસીલગી કેટલી ન્યાતો જમાડવાનો ચાલછે ને કયી કયી વખત જમાડવી તે મુકરર છે?

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી એક શખસ કરે કે સરવે મળીને કરે કે જુદા કરે?

વારસા બાબતના સવાલ—નંબર ૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખ્યુંછે કે તે મરનારની બૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દીકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દીકરીનો દીકરો વારસ થાય, એવી રીત તમારી ન્યાતમાં છે કે કાંઈ જુદો મારગ છે? તે વિગતવાર—હરેક વારસ કેમ થાય તે—સરવે લખજો?

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તોએપણ મરનાર શખસની બૈરીને કદાચ વારસો પોહોંચતો નથી, તે શા કારણથી તે સરવે વિગતવાર લખજો. અગર વારસો નહી મળે તોએપણ તેને કાંઇ હિસ્સો મળે—માથાઓળવાના નામથી?

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાન રહીત મરી ગયો, ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં જશે કે મોસાળના કુળમાં પાછો જશે? એવી તરેહ હોય તો મરનાર શખસની બેહેન વારસ થાય?

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે બૈરી સંતાન રહીત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પાછો પોતાના બાપના કુળમાં જાય કે ધણીના કુળમાં જશે?

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાત કમાઈથી પૈસા પેદા કર્યાછે—બાપના પૈસાની મદત વના—ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી લે કે ભાઈ લેશે? અગર ભાઈ લે તો તેમાં સ્ત્રીનો હક કેટલો છે?

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા માં શિવાય બીજું કોઈ નથી. ત્યારે મરનાર શખસનો એ બંનેમાંથી વારસ કોણ?

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તેપણ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો એ વગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય, ત્યારે એવા સબબમાં વારસો લેવામાં કાંઈ અટકાવ પડેછે?

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય, અથવા વિધવા થઈ તે મરી જાય, ત્યારે એ બંને વાતમાં પલ્લાંનો વારસ કોણ છે, તે તપશીલવાર લખજો ને પલ્લાં શિવાય મોસાળ વિગેરેમાં પેરામણીમાં આવ્યું હોય તે કોણ લે?

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે ને પછી તે બૈરી મરી જાય ત્યારે બાપે (જે) પલ્લાંના અવેજમાં જે માલ આપ્યોછે તે વર લે કે બાપ પાછું લેશે ને તે માલનો વારસ કોણછે?

૧૦. ગોરપદા તથા વૃત્તિ તથા વતન વગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે?

૧૧. કોઈ શખસ પતીત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો ત્યારે તે વારસો લઈ શકેછે?

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો એ વાત થઈ શકેછે, ને થાય તો તેથી વારસો ઉઠે?

વેહેચણ બાબતનાં સવાલ—નંબર ૯.

૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેચણ કરે તો શા ચાલથી કરે ને કરે તો તેમાં કાંઈ ફારગતી જોઈએ?

૨. વેહેચણ કરે તો તેમાં સગાવાહાલા કોણ કોણ તથા ન્યાતવાળા શેઠ પટેલ તથા પડોશી વગેરે કોણ કોણની સાહેદી જોઈએ?

૩. અગર ફારગતી ન હોય તો વેહેચણના કજિયામાં વેહેચણ થઈ ચુકી, એવી સાચી વેહેચણ શી રીતે જણાય?

૪. વેહેચણ કીધા પછી દેવપુજા તથા સમચરી વગેરે ધર્મનું કામ જુદું કરેછે? અથવા વારાફરતી કર્યાથી એકઠા માલમ થાયછે?

૫. જે એકઠા રાંધે તેને જુદા કેહેવાય?

૬. એકઠાપણામાં તથા જુદાપણામાં નહોતરા દે-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

વામાં તથા લાહાણું લેવામાં શો ચાલ છે? તે વિગતવાર લખજો.

૭. એક ભાગદારે પોતાની મેહેનતથી કાંઈ નવો માલ પેદા કર્યો, ત્યારે વેહેચણુ કરવામાં બીજા ભાગદારોને હિસ્સો મળશે, અથવા પેદાકરનારને કાંઈ વધતો હિસ્સો આપીને બાકીનું વેહેચી લેશે?

૮. એક ભાગદારે પોતાની મેહેનતથી બાપ દાદાની મિલકત તથા વતન વગેરે પાછું લીધું, તેમાં બીજા ભાગદારોને હિસ્સો મળે, અથવા પેદા કરનારને કાંઈ વધતું આપીને બાકીનું વેહેચે?

૯. ચાર પાંચ ભાગદાર છે તેમાંથી એક શખસ પોતાનો હિસ્સો માગે ત્યારે બીજા ભાગદારની રજાવના તેને ભાગ મળશે?

૧૦. એક ભાગદાર પરદેશ ગયો ને બીજા ભાગદાર વેહેચણુ કરવા ચાહે તો વેહેચણુ કરે? અગર કરે તો બીજા શખસનો ભાગ કોણ રાખે? અગર નહી કરે તો ક્યાં સુધી વાટ જુવે?

૧૧. વેહેચણુ કરતી વખત કોઈ બાળક તથા કુંવારૂં છે, ત્યારે તેનો સંસ્કાર તથા લગન તથા ક્રિયા વગેરે બંદોબસ્ત કેમ થાય ને ભાગદાર બાળક છે તેનો ભાગ કોણ સંભાળે?

૧૨. બાપ મુવા પછી દીકરાઓ વેહેચણુ કરે તો તેમાં માની રજા જોઇયે, ને માનો હિસ્સો કેટલો રાખવો?

૧૩. બાપ જીવતા છતાં દીકરા સાથે વેહેચણુ કરેછે, તો તેમાં માની રજા જોઈએ ને બાપની રજાવના દાદાનો સ્થાવર માલ દીકરાઓ વેહેચી શકેછે?

૧૪. કદાચ બાપ દીકરા સાથે વેહેચણુ કરે તો બાપ પોતાને વાસ્તે કેટલું રાખે ને બાપના હિસ્સાનો વારસ કોણ થાય?

૧૫. બાપના કરજ છતાં દીકરાઓ વેહેચણુ કરે?

૧૬. ગોરપદાની તથા વૃત્તિની વેહેચણુ બીજા માલ પ્રમાણે વેહેચી લીધામાં આવેછે (અથવા કોઈ રીતે વેહેચાયછે) કે જુદી રીતે?

ન્યાત બહાર બાબતના સવાલ—નંબર ૧૦.

૧. શી શી તકશીર તથા શા શા સબબથી ન્યાત બાહાર મુકેછે?

૨. કોઈ શખસ પોતાનો ધર્મ છોડીને નીચનો ધર્મ પાળે ત્યારે તેના માબાપ સુધાને ન્યાત બાહાર મુકે?

૩. કોઈ શખસના ઉપર કોઈ તોહોમત મુકે ત્યારે તોહોમતની સાબેતી થયા વના ન્યાતવાળા ન્યાત બાહાર મુકે ને તોહોમતની સાબેતી શી રીતે કરવી જોઈએ?

૪. ન્યાતબાહારિયા શખસ સાથે શો શો વેહેવાર ન કરવો?

૫. ન્યાતબાહાર તથા પંક્તિબાહારમાં કાંઈ તફાવત છે?

૬. થોડી તકશીર વાસ્તે પંક્તિથી થોડે દુર બેસાડીને જમાડેછે તેને ન્યાતબાહાર કેહેવાશે?

૭. એ પ્રમાણે પંક્તિબાહાર છે તેના છોકરાં ન્યાતમાં પરણે?

૮. જે શખસ પંક્તિબાહાર છે તેને બીજો શખસ જમવા તેડે કે નહી? અગર તેડે તો તેડનાર ઉપર કાંઈ દોષ થાય?

૯. પટેલની રજા વના ન્યાતબાહારિયા તથા પંક્તિબાહારિયા શખસને ન્યાતમાં લેવાશે?

૧૦. ન્યાતબાહાર રહીને મરી જાય ત્યારે તેનું શું થાય ને તેને કોણ બાળે ને તેના ષટ્પિંડ કોણ કરે?

૧૧. ન્યાતબાહાર રહીને મરી જાય ને તેનું પુત્તલ કરે ત્યારે તે ન્યાતમાં દાખલ થાય?

ન્યાતી-આચાર બાબતના સવાલ—નંબર ૧૧.

૧. તમો કોણ દેવના સ્થાપીતછો ને તમારી ન્યાતમાં કુળધર્મ તથા ન્યાતી—આચાર વગેરે પાળવાનો કાંઈ જુદો ગ્રંથ મુકરરછે? ને છે તો તેનું નામ શું?

૨. કુળદેવનો ઓચ્છવ કયી તિથિએ કરોછો ને તેનો ખરચ ક્યાંથી પેદા કરોછો ને હરવરસ ઓચ્છવ કરવામાં મુખત્યાર કોણછે?

૩. ન્યાતના વાસણમાં શો બંદોબસ્ત છે; ને તે કોની પાસ રેહેછે; ને તે વાસણ કયા માલમાંથી બનાવોછો; ને લઈ જવા સારૂ કોનો હુકમ જોઈએ; ને શા શા સબબથી વાસણો આપવામાં અટકાવ થાયછે; ને વાસણ નહી આપ્યાથી ન્યાતબાહાર કેહેવાશે?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. ન્યાતી ભોજનમાં શું બંદોબસ્ત છે તે વિગતવાર લખજો ને મરદ તથા બૈરા શી રીતે જમે? વિગેરે વિગેરે.

૫. જે લોક પીરસવા રેહેછે તે પોતાની ખુશીથી કે ધરધણીના કહ્યાથી રેહે ને પીરસનાર કયી વખતે જમે ને મરદ તથા બૈરાના પીરસનાર જુદા છે કે એકઠા છે?

૬. પરગામવાળા તથા આસપાસ ગામવાળા પરોણાને ન્યાતી સાથે જમાડવાનો શો વેહેવાર છે તે લખજો.

૭. ન્યાતીભોજન તે શું ને વેહેવારભોજન તે શું? તેનો ભેદ શી રીતે જાણવામાં આવે તે લખજો ને ન્યાતના તથા વેહેવારભોજનના નહોતરા કોણ દેછે ને પટેલની રજા વના ન્યાતનો નહોતરિયો ફરે?

૮. તમારી ન્યાતમાં નહોતરિયો કોણછે ને તેને એવા કામમાં શું હક મળેછે ને નહોતરા શી રીતે દેછે ને કોના હુકમથી ફરે?

૯. હરેક કામમાં ન્યાતનો હક શું છે? લગન તથા અધરણી તથા જનોઈ તથા ક્રિયા તથા મોસાળુ વગેરે શાં શાં કામમાં ન્યાતીભોજન કરાવું પડેછે ને ઉપરના હકમાં પરોણા હિસ્સો લે?

૧૦. તમારી ન્યાતમાં બ્રાહ્મણનો હક દાપા વગેરે કયી કયી ન્યાતપર છે ને શું શું આપેછે ને શા વાસ્તે?

૧૧. તમારી ન્યાતમાં લાહાણું તથા દક્ષણા શી શી બાબતપર છે ને લગન તથા ક્રિયાનું લાહાણું જુદું જુદું છે? ને છે તો શું આપેછે?

૧૨. જે શખસ પરગામથી કન્યા પરણી લાવે તેના ઉપર દોહરી જમણવાર જમવાનો ન્યાતનો હક છે ને પરગામવાળા સાથે કન્યા આપવા લેવાનો શું બંદોબસ્ત કર્યોછે?

૧૩. શેઠપણાનો શું હક છે?

૧૪. સરવે લોકની અનુમતિવના ન્યાતગોર બદલાય ને હરેક કામમાં ન્યાતગોરનો શો હક છે?

દત્તપુત્ર બાબતના સવાલ—નંબર ૧૨.

૧. તમારી ન્યાતમાં શાસ્ત્રની વિધિથી દત્તપુત્ર લેવાનો ચાલછે ને અગર છે તો શાસ્ત્રમાં લખ્યુંછે તે સર્વ તમોને કબુલછે?

૨. કદાપી દત્તપુત્ર લેવાનો ચાલ નથી તો પાળકપુત્ર લેવાનો ચાલછે ને પાળકપુત્રને શી વિધિથી લોછો ને શા કારણથી?

૩. દત્તપુત્ર લેવામાં જે વિધવા બૈરીને અધિકાર છે તે પ્રમાણે પાળકપુત્ર લેવામાં પણ વિધવાનો અધિકાર છે ને તેમાં ધણીના સગાવાહાલાની આજ્ઞા અથવા રજા જોઈએ?

૪. ધણીના ભત્રીજા છતાં બીજા કોઇને પાળકપુત્ર વિધવા લઈ શકેછે ને અગર લેતો રદ થઈ શકેછે ને પાળકપુત્ર કોઈ તરેહથી અથવા કશા સબબથી રદ થાય?

૫. પાળકપુત્ર કોને કોને લીધામાં આવેછે, ને તેની ઉમરનો કંઈ નીમછે, ને પાળકપુત્રને સગાબાપની તથા પાળકબાપની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, ને બેઉ બાપનો વારસો કોણ લઈ શકેછે?

૬. પાળકપુત્ર સગાદીકરાના જેવો પાળકબાપનો વારસો હરતરેહથી લેશે?

૭. પાળકપુત્ર લીધો ત્યાર પછી સગોદીકરો પેદા થયો ત્યારે પાળકપુત્રને કેટલો વારસો મળશે ને સગાદીકરા છતા પાળકપુત્ર લઇ શકેછે?

૮. વિધવા બૈરી પાળકપુત્ર લે તો શા કારણથી લે?

પરચુરણ સવાલ—નંબર ૧૩.

૧. લગન તથા ક્રિયા વગેરે બાબતોમાં કુળગોરનો શો હકછે ને એક એક બાબતમાં જજમાન પોતાની શક્તિ પ્રમાણે આપેછે?

૨. પોતાનુ ગામ અથવા શેહેર મુકીને જાય અથવા કોઈ શખસ આવે ત્યારે તેનો કુળગોર કોણ થાય? ને એવા જજમાન ઉપર અસલના કુળગોરનો હક પોહોંચેછે, અગર પોહોંચેછે તો શા પ્રકારે?

૩. કોઈ શખસ પોતાના વારસ છતાં પોતાનો માલ કોઈ અત્રાપીને વસિયતનામુ કરી આપી શકેછે ને તેમાં સ્થાવર તથા જંગમનો કાંઈ ભેદ છે ને અગર આપી શકેછે તો શા કારણથી?

૪. કોઈ શખસને ત્રણ ચાર વારસ છતાં એક વા-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

રસને વસિયતનામુ કરીને અથવા દાનની રાહથી પોતાનો સઘળો માલ આપી શકેછે-બીજા વારસોને પડતા મુકીને?

૫. કોઈ વિધવા સ્ત્રી સંતાન રહીત છે ને તે સ્ત્રી પોતાના પિત્રાઈ વારસ છતાં પોતાનો સ્થાવર માલ કોઈને દાનની રાહથી વા કૃષ્ણાર્પણથી (કોઇને) આપી શકેછે, વા વેચી શકેછે, વા કારણ વના ગિરવી મુકેછે, ને કદાપી કારણથી મુકેછે તો શા કારણથી તે વિગતવાર લખજો.

ઉપરના સવાલમાંથી જે વાતનો સિરસ્તો તમારી ન્યાતમાં ન હોય તેનો જવાબ એમજ લખો કે એવો કાંઈ અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો નથી; ને જેમાં કંઇ ન્યાત સિરસ્તો નથી ને શાસ્ત્રઆધારે ચાલ્યો આવ્યોછે— ક્રિયા તથા વારસા વિગેરેના સિરસ્તા—તેનો જવાબ એમજ લખો કે શાસ્ત્રપ્રમાણે અમારે કબુલછે. બીજું, જે વાતમાં પણ હાલ ન્યાતમાં કજિયો જારી હોય તેનો જવાબ હાલમાં લખવાની કાંઈ જરૂર નથી ને કદાચ કજિયો મટે ત્યારે તેનો જવાબ જેવો લખી આપશો તે પ્રમાણે સરકાર મંજુર રાખશે. બીજું, બાકીના સવાલનો જવાબ પ્રાચિનથી ચાલ્યો આવ્યો તથા હાલનો સિરસ્તો સરવેની અનુમતિથી સરવે ન્યાતના લોકોને કબુલછે તે વિચાર કરીને લખજો; ને એવોજ તમો લખશો તો તે સરકાર કબુલ કરીને શાસ્ત્રથી ઉપર તેને મુખ્ય જાણીને તે પ્રમાણે ચલાવશે. બીજું, ઉપરના સવાલ કરતા પણ બીજા તમારી ન્યાતમાં સિરસ્તા હોય તે (ને) લખશો તો તે પણ આજ સવાલના જવાબ પ્રમાણે સરકાર મંજુર રાખશે. બીજું, જે સિરસ્તો લખી આપશો ને ત્યાર પછી તે સિરસ્તાને બદલી સરવે ન્યાતની અનુમતિથી બીજો સિરસ્તો અથવા નવો કાંઈ કાહડશો ને તે સરકારને જાહેર કરશો તો તે વાત પણ સરકાર હરતરેહથી કબુલ કરશે; વાસ્તે એ પ્રમાણે સરવે ન્યાતના લોકોની સહી કરીને જવાબ લખી આપો.

પ્રકાર ત્રીજો "ગ"*

વેહેવા બાબતના સવાલ—નંબર. ૧

૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની શી રીતછે?

૨. તમારી ન્યાતમાં વરની તરફથી માગુ જાય કે કન્યાની તરફથી જાય?

૩. અગર માગુ કરવાનો ચાલછે તો માગુ કરવા કોને મોકલે?

૪. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કોને ઘેર થાય, ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર જોઇયે; ને વર કન્યાના સગાં કોણ કોણ હાજર જોઇયે?

૫. વર તથા કન્યા બેઉના કુળગોર હાજર જોઇયે?

૬. વેહેવા મેળવતી વખત બીયાના વગેરે કાંઈ આપવાનો ચાલછે?

૭. કન્યાની કેટલા વરસની ઉમર થાય ત્યારે તેનો વેહેવા કરવો?

૮. કન્યાની ઉમર કેટલા વરસની થાય એટલે તેનો વેહેવા કર્યા વિના ચાલેજ નહી?

૯. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકો વેહેવા કરી શકેછે?

૧૦. છોકરાઓનો બાપ તથા કાકો ન હોય ત્યારે વેહેવા કરવામાં કોણ કોણ અધિકારી છે?

૧૧. કોઈ શખસ પોતાની છોકરીનો વેહેવા નીચજગો કેહેતા નીચા કુળમાં કરે ત્યારે પોતાના દીકરાનો વેહેવા કરતી વખત વધતા પૈસા બેસેછે? ને નીચ કુળ તથા ઉંચ કુળ કોને કહિયે?

૧૨. કોઈ શખસ નીચકુળનો હોય અથવા નીચો કસબ કરતો હોય ત્યારે તેને વેહેવા કરતી વખત ન્યાતરીત કરતા વધતા પૈસા બેસેછે?

૧૩. કોઈ શખસ કુળવાન છે ને તેને ખોડછે અથવા બદફેલીછે ત્યારે તેને ન્યાતરીત કરતા વધતા પૈસા આપવા પડેછે?

૧૪. કોઈ શખસ પોતાની દીકરીના ન્યાતરીત કરતા વધતા પૈસા ખાવાના લઇને વેહેવા કરે ત્યારે

* "ગ" પ્રકારના સવાલો મુખ્યત્વકરીને નાગર, મોઢ અને આદિચ બ્રાહ્મણોને પુછવામાં આવ્યા છે.

તેના છોકરાનાં પણ રીત કરતાં વધતા પૈસા આપવા પડેછે ?

૧૫. કોઈ છોકરાની મા અથવા બાપ બદચાલ ચાલે ત્યારે તેના છોકરાનો વેહેવા મેળવવામાં કાંઈ મેહેનત કરવી પડેછે ને પૈસા પણ વધતા ખરચ કરવા પડેછે ?

૧૬. કોઈ શખસનો નાહાની ઉમરમાં વેહેવા નહી થયો ને મોટો થયા પછી વેહેવા કરવા ચાહે ત્યારે વધતા પૈસા આપવા પડેછે ?

૧૭. કોઈ શખસનો દીકરો કુંવારો છે એટલામાં તેની બૈરી મરી ગઈ ત્યારે પોતાના દીકરાનો વેહેવા કર્યા વના પ્રથમ પોતાનો વેહેવા કરે ?

૧૮. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ છે ? ને છે તો શી રીતે છે તે સરવે વિગતવાર લખવો જોઈયે.

૧૯. વેહેવા મળ્યા પછી ને લગનથી પેહેલા કન્યા કોણ કોણ દાહાડે સાસરે જાય ને તેમાં ચુકે તો સાસરિયા શું કરે ?

૨૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર કયે કયે દાહાડે સાસરે જાય ને કદાપી સાસરે ન જાય તો વેહેવા તોડે ?

૨૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે ?

૨૨. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી તો શી રીતે કર્યા પછી સહી કેહેવાય ?

૨૩. વેહેવા તુટે તો ક્યાં સુધી તુટે ને શા કારણથી તુટેછે ?

૨૪. કાંઈ કારણ વના તોડે તો તેને ન્યાતવાળા કાંઇ શિક્ષા કરેછે ?

૨૫. કોઈએ કારણ વના તોડ્યા તો રીતભાત પલ્લાં વિગેરેનું શું કરવું; તથા ન્યાતીખરચ વિગેરે થયો હોય તે તકશીરવાળાપાસેથી પાછો અપાવો ?

૨૬. વેહેવા મળ્યા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થયો હોય તો વેહેવા તુટે ?

૨૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની દીકરીનો વેહેવા કર્યોછે ને પછી તે વિધવાનો દિએર વા જયેઠ તે વેહેવાને તોડી શકેછે ?

૨૮. જે કોઈ વગર સબબે વેહેવા તોડે તો તેના ઉપર કાંઇ દંડ છે ને છે તો શો છે ?

૨૯. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને ન્યાતવાળાએ તે વેહેવાને મંજુર કર્યો, ત્યાર પછી તોડીને બીજી જગો ઉપર વેહેવા કરે તો તેને કાંઈ શિક્ષા કરોછો ?

૩૦. વેહેવા તોડવામાં કેટલાએક રાજી છે ને કેટલાએક રાજી નથી ત્યારે કેમ થાય ?

૩૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી ને બેઉની મરજી થાય તો વેહેવા તુટી શકેછે કે નહી ?

૩૨. કન્યાનો બાપ વેહેવા તોડે તો વરને ઘેરથી જે કાંઈ રીતભાત વિગેરે આપ્યું હોય તે પાછું આપે ને વરને ઘેરથી પોતાનું પાછું લઈ શકેછે ?

૩૩. વેહેવા મળ્યા પછી કન્યા મરી જાય અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નહી થાય ત્યારે માંહોમાંહે રીતભાત પલ્લાં વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે ?

૩૪. કોઈએ પોતાના આળસથી પોતાની દીકરીને વાસ્તે વર ન ખોળ્યો ત્યારે તમારી ન્યાતમાં એવા કામમાં કાંઈ શિક્ષા છે ?

૩૫. મોટી ઉમર થતા સુધી કન્યાનો બાપ વર ન ખોળે ત્યારે કન્યા પોતાની મેળે વર શોધીને પરણી શકેછે ?

પલ્લાં બાબતના સવાલ—નંબર ૨.

૧. તમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપવાનો ચાલ છે કે નહી ?

૨. ચાલ છે તો પલ્લું ક્યારે આપે ?

૩. પલ્લું કોના હાથમાં આપે ?

૪. તમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો કેટલો છે ?

૫. અસલમાં કાંઈ ઓછું અદકું પલ્લું હતું ?

૬. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી કે જુદી છે ?

૭. રીતભાત તમારી ન્યાતમાં કેટલી છે ?

૮. પલ્લું જે આપેછે તે વેહેવા મેળવવાની વખતે આપેછે ?

૯. વેહેવા વખત આપેછે તો કાંઈ લગનને સારૂ બાકી રાખીને આપેછે ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. પલ્લાંની ટીપ જોઈયે તો તેનો કાંઈ મુસદ્દો છે ને છે તો શો છે ને તેમાં કોઈની સાહેદી જોઈયે ?

૧૧. તમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે ? ને છેતો શી રીતે છે ?

૧૨. કોઈ શખસની ઉમર વરસ ૬૫ ની છે ને તેને બે દીકરા પણ હોય ને તે ફરી પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપવું મંજુર છે ? ને તેનો કાંઈ નીમ છે જે આટલું આપવું જોઈયે ?

૧૩. તમારી ન્યાતમાં જે પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાના ઘરેણાં તથા સુનાના ઘરણાં શું શું આપેછે ને રોકડા રૂપિયા કાંઈ પલ્લાંના અવેજમાં (કાંઈ) આપવાનો ચાલ છે ?

૧૪. કોઈ શખસનો દીકરો બદસુરત તથા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય ત્યારે તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપવું પડેછે ?

૧૫. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછું પલ્લું લઇને અથવા વગર પલ્લે પરણાવે ?

૧૬. કોઈ શખસની છોકરી ઉપર લખેલા દોષવાળી હોય ત્યારે તેનો બાપ વરને સામા પૈસા આપીને પરણાવે ?

૧૭. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો કંઈ એવો સિરસ્તો છે જે એક બે છોકરાની મા થયા પછી તેને હવાલે કરવું ?

૧૮. કોઈ બૈરીને છોકરા નહી થાય ત્યારે તેની કેટલા વરસની ઉમર થયા પછી પલ્લું તેને હવાલે કરવું ?

૧૯. પરણ્યા પેહેલા અથવા પછી, ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી જે કાંઈ ધણિયાણીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે કે નહી ?

૨૦. ધણીના હુકમ વના બૈરી એ માલનો ખરચ કરે કે નહી ?

૨૧. ધણીના સગા અથવા બાપના સગા વા અત્રાપી કોઈયે કાંઈ બૈરીને આપ્યું તેમાં ધણીપદ બૈરીનું છે ?

૨૨. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે કે બૈરીનો છે ?

૨૩. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વના કોઈને આપી શકેછે અથવા ખરચ કરી શકેછે કે નહી ?

૨૪. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકેછે કે નહી ?

૨૫. 'બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે તો શા કારણથી લે ?

૨૬. કાંઈ કારણથી પલ્લું લે તો પછી પાછું આપે કે નહી ?

૨૭. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાયછે ?

૨૮. ધણી પોતાની ધણિયાણીનું પલ્લું ખરચ કરે ને પછી તે પલ્લાંના અવેજને પેટે પોતાનું ઘર લખી આપે ?

૨૯. બૈરીને પલ્લાંની કિંમત આપીને ધણી અથવા વારસ પાછું લઈ શકેછે ?

૩૦. પલ્લાંના અવેજમાં જે ઘર આપ્યું તે ઉપર વારસ લોકોનો હક પોહોંચેછે ?

૩૧. બૈરીનું પલ્લું શાહુકારને ઘેર અનામત મુક્યું હોય ને તે પલ્લાંના રૂપિયાનું વ્યાજ આવે તે બૈરી ખાય કે ધણી ખાય ?

૩૨. કોઈ શખસની સાવકી માનું પલ્લું શાહુકારને ઘેર અનામત મુક્યું હોય તે પાછું લેવામાં દીકરો અટકાવ કરી શકેછે ?

૩૩. કન્યાની માને અથવા વરની માને જે મળેછે તે પલ્લાંમાં ગણાયછે ?

૩૪. બૈરીને તજે ત્યારે તેના પલ્લાંનું શું થાય ?

૩૫. ધણીની મરજી વના ધણિયાણી ધણીને તજે ત્યારે તેના પલ્લાંનું શું થાય ?

૩૬. જે સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાયછે તેના પલ્લાંનો વારસ કોણ છે ?

૩૭. કોઈ રાંડેલી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ કોણ થાય ?

૩૮. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણીને ઘેર પલ્લું પાછું આપવું જોઈયે ?

૩૯. ધણિયાણી મરી જાય તે મરનારને છોકરા હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપે કે મોસળિયા છોકરાને વાસ્તે રાખે ?

૪૦. ધણિયાણી મરી ગઈને તેને છોકરી હોય ત્યારે

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

કેટલું પલ્લું મોસાળિયા છોકરીને વાસ્તે રાખીને બીજું પાછું આપે ?

૪૧. કન્યાના માબાપે પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને પછી કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપે કે નહી?

૪૨. કન્યાના માબાપે બીજા રૂપિયા પલ્લાં શિવાય કાંઈ ખાધાખાઈના લીધા હોય તો તે વેહેવામાં કાંઈ દોષ છે?

૪૩. તમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે, ને છે તો કેટલા આપવા ને કયારે આપવા પડેછે ?

લગન બાબતના સવાલ—નંબર ૩.

૧. કેટલા વરસની કન્યા થાય ત્યારે લગન કરવા ?

૨. કેટલા વરસની કન્યા થાય એટલે તેના લગન કર્યા વના ચાલેજ નહી ?

૩. લગનનો ચુડો તથા પાનેતર કન્યાને પેહેરવા સારૂ કોણ લાવેછે ? અગર વરની મરજી હોય તો એ સામન પોતાને ઘેરથી લાવીને પરણે ?

૪. તમારી ન્યાતમાં ચોરી વરનો ગોર બાંધે કે કન્યાનો ગોર બાંધે ?

૫. કન્યાદાન આપવાનો કોને અધિકાર છે ?

૬. લગનની વખત કન્યાને માહેરામાં કોણ પધરાવે ?

૭. લગનની વખત ગોત્રોચ્ચાર કરોછો કે નહી; ને લગનની વિધિ શી છે ?

૮. જેની સાથે લગન કરવા ઘટતા નથી ને તેની સાથે લગન થયા ત્યારે શું કરવું ?

૯. સગાઈ જાણીને લગન કર્યા તો તેને કાંઈ શિક્ષા કરોછો ?

૧૦. વડો દીકરો કુંવારો છતાં નાહાના દીકરાના લગન કરોછો?

૧૧. કદાપી એવું થયું તો તેને કાંઈ શિક્ષા કરોછો કે નહી ?

૧૨. એજ પ્રમાણે મોટી દીકરી કુંવારી છતાં નાહાની દીકરીના લગન કરોછો ?

૧૩. કોઈ શખસ પરણવાને બેઠો ને અડધી વિધિ કેહેતાં અડધું પરણ્યો એટલામાં તે મરી ગયો ત્યારે તે કન્યા ફરી બીજા સાથે પરણે ?

૧૪. કોઈ છોકરી ધણી તરેહથી રોગી તથા બદસુરત હોય ને તેને કોઈ પરણવું કબુલ ન કરે ત્યારે તેને પીપળા સાથે અથવા વિષ્ણુ સાથે પરણાવેછે ?

૧૫. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે ત્યારે છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે ?

૧૬. તમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા એકે દાહાડે પરણાવેછે?

૧૭. ને પરણે તો બેઉની ચોરી શી રીતે બાંધે ?

૧૮. કોઈ બૈરીની બેહેન જીવતી છે ને તેના ધણી સાથે બીજી બેહેન પરણી શકેછે ?

૧૯. તમારી ન્યાતમાં કોની સાથે પરણવું ઘટતું નથી ?

૨૦. તમારી ન્યાતમાં એક મરદ કેટલી બૈરી પરણે ?

૨૧. એક બૈરી પરણેલી મરી જાય ત્યાર બાદ કેટલા દાહાડા રહીને ફરી બીજી બૈરી પરણી શકેછે ?

૨૨. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઇયે ?

૨૩. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો બીજી બૈરી કરી શકેછે કે નહી ?

૨૪. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું, ત્યારે તેની કેટલા વરસની ઉમર થતાં સુધી બીજી બૈરી ન કરે ?

૨૫. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું, ત્યારે તેની રજા વના બીજી બૈરી કરે?

૨૬. પેહેલી ધણીઆણીને જુદી રાખે ને પછી બીજી ધણીઆણી મરી જાય ત્યારે પેહેલીને પાછી એકઠી રાખે કે નહી ?

૨૭. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલ છે ? ને છે તો શો છે ?

૨૮. તમારી ન્યાતમાં મોસાળુ કરવાનો ચાલ કેટલી વખત છે ને કયી કયી વખત કરેછે ને શું ખરચ થાયછે ?

૨૯. છોકરીને પરણાવ્યા પછી મોટી થાય ને સાસરે જાય, ત્યારપછી સાસરિયા પીહેર ન જવા દે તો એ વાત થઈ શકેછે ? વા પીહેરિયા સાસરે ન જવા દેતો તેને કાંઈ શિક્ષા કરોછો ?

૩૦. કોઈ છોકરીની મા મરી ગઈ હોય ને તેની માની મા જીવતી છે, ત્યારે તે છોકરીને બાપના ઘરવાળા મોસાળ નહી જવા દે તો એ વાત બની શકેછે ને તેને કાંઈ શિક્ષા કરોછો?

૩૧. જાનીવાસાનો શો સિરસ્તો છે?

તજવા બાબતના સવાલ—નંબર ૪.

૧. ધણીઆણીને શા કારણથી તજવી ઘટેછે?

૨. ધણીઆણીને ત્યાગ કરવામાં બંને કુળની રજા જોઈયે?

૩. ત્યાગ થાયછે તો શી રીતે થાયછે?

૪. તજેલી ધણીઆણીનું ભરણપોષણ કરવું ઘટેછે કે નહી?

૫. તજેલી ધણીઆણીને જુદી રાખવી કે એકઠી રાખવી?

૬. કાંઈ કારણ વના ધણીઆણીને તજે તો તેને ભરણપોષણ વધતું આપવું કે તેને પોતાના માલમાંથી હિસ્સો આપવો?

૭. કાંઈ કારણ વના ધણીઆણીને તજે તો શિક્ષા છે?

૮. જે બૈરીને તજે ત્યારે તે બૈરીને ધણી પોતાને ઘેર રાખે કે તેના બાપને ઘેર જઈને રેહે?

૯. ધણીને ઘેર અથવા બાપને ઘેર રેહેવું તેમાં ધણીનો અખત્યાર છે કે બૈરીનો અખત્યાર છે?

૧૦. આંધલી વા બેહેરી વા લુલી વિગેરે કાંઈ દોષવાળી હોય ત્યારે તે બૈરીને તજે કે નહી?

૧૧. ત્યાગ કરે તો તે બાબતમાં લખેલી ફારગતી જોઈયે?

૧૨. કોઈ શખસ વગર વાંકે પોતાની ધણીઆણીને તજે એટલે ઘરમાંથી કાહડી મુકવા ચાહે તો તે થઈ શકેછે કે નહી?

૧૩. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપે કે નહી?

૧૪. તમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી થાય કે નહી?

૧૫. અગર થાય તો કેટલી થાય ને શા કારણથી થાય?

૧૬. બીજી બૈરી કરવાનું કારણ ન હોય ને પેહેલી બૈરી રાજી પણ ન હોય તો બીજી બૈરી કરી શકેછે કે નહી?

૧૭. કાંઈ કારણ વના બીજી બૈરી કરે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને કાહડી મુકાય?

૧૮. એકજણને એક બૈરી છે ને તેના ઉપર બીજી બૈરી કીધી તેમાં મુખ્ય બૈરી કયી?

૧૯. જે ઉમરથી મોટી હોય તેને મુખ્ય જાણવી કે પેહેલી બૈરીને મુખ્ય જાણવી?

૨૦. અગર પેહેલી બૈરી કાંઈ દોષવાળી હોય તો બીજી બૈરીને મુખ્ય જાણવી?

૨૧. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને નહી તેડે તેથી તે પોતાના પીહેરમાં રેહે ને પછી તેને ધણી બોલાવવા ચાહે ત્યારે તે ખોરાક પોશાકના રૂપિયા ધણી પાસે અથવા સસરા પાસે માગે તો તે આપવાનો ચાલ છે?

અન્નવસ્ત્ર બાબતના સવાલ—નંબર ૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વા લુલો વા પાંગળો અથવા હુંઠો વિગેરે હોય ને તેને વારસો નહી પોહોંચે ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહી? ને આપે તો શી રીતે આપે—કાંઈ વતન કરી આપે વા ઉચકો આપે અથવા મહીનો આપે કે વરસોત આપે?

૨. કોઈ શખસ પોતાના બાપથી જુદો રેહેતો હોય ને તેને સાવકી મા હોય ને પછી બાપ મરી જાય ને તેને કાંઈ માલમત્તા ન હોય ત્યારે સાવકી માને અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહી?

૩. કોઈ શખસ માબાપથી જુદો રેહેતો હોય ને તેના માબાપ વૃદ્ધ થયા હોય ને તેની પાસે કાંઈ માલમત્તા નથી ત્યારે દીકરો પોતાના માબાપને અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહી?

૪. કોઈ શખસની બેહેન વિધવા થઈ ને અપંગ હોય ને તેના સાસરામાં કાંઈ ખાવાનું નથી ત્યારે તેને પોતાનો ભાઈ અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહી?

૫. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યા વના પોતે માલ પેદા કરી ને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણીઆણીને હિસ્સા-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

માંથી કાંઈ અન્નવસ્ત્રને સારૂ હિસ્સો મળે કે નહી ને મળે તો હજાર રૂપિયા ઉપર કેટલા ટકા મળે?

૬. કોઈ શખસે વગર વાંકે પોતાની ધણીઆણીને ઘરમાંથી કાહડી મુકી, તેથી તે પોતાના પીહેરમાં રહી, ને પછી તે પોતાના ધણી પાસે અથવા સસરા પાસે ખોરાક પોશાકના રૂપિયા માગે તો આપવાનો ચાલ તમારી ન્યાતમાં છે કે નહી?

૭. કદાપી આપવાનો ચાલ નથી ને પીહેરિયા ગરીબ હોય ત્યારે તેના અન્નવસ્ત્રની શી વલે થાય?

૮. માથાઓળવો તે શું ને કેટલો આપવો તે કાંઈ મુકરર છે જે આટલોજ આપવો ને ક્યારે આપવો?

૯. ધણી મરી જાયછે ને પછી તેની ધણીઆણીને અન્નવસ્ત્ર આપેછે તે પણ માથાઓળવો કેહેવાયછે કે નહી?

ક્રિયા બાબતના સવાલ—નંબર ૬.

૧. તમારી ન્યાતમાં મરવાની પ્રથમ તેની પાસેથી વિષ્ણુપૂજા તથા પ્રાયશ્ચિત્ત કરાવવાનો ચાલ છે?

૨. જીવતા આખર આવતી વખત પુણ્ય કરાવવાનો ચાલ છે?

૩. ચાલ છે તો કાંઈ મુકરર છે જે આટલું આપવું જોઈયે?

૪. અથવા મુવા પછી કાંઈ પુણ્ય દાન કરવું?

૫. મરણ પામ્યા પછી ષટ્પિંડ કરવાનો ચાલ છે?

૬. પરદેશમાં કોઈનું મરણ થયું ને તેના ષટ્પિંડ થયા નથી ને તેને કોણે આગ મુકી તે કાંઈ જાણમાં નથી ત્યારે તેનું પુત્તળ કરોછો?

૭. દશ દાહાડા લગી દશાહના પિંડ કરોછો?

૮. દશાહના પિંડ લગી થયા, ને એટલામાં કોઈ પિત્રાઈમાં મરી ગયું, અથવા કોઇને છોકરૂં આવ્યું, ત્યારે એકાદશાહ દ્વાદશાહનું કર્મ ક્યારે કરવું ઘટેછે?

૯. તમો તેનું સુતક કેટલા દાહાડા પાળોછો?

૧૦. મરનાર શખસનું સપિંડીકરણ જે કરોછો તેમાં અટકાવ આવી પડયો ત્યારે તેનું સપિંડીકરણ ક્યારે કરોછો?

૧૧. કોઈ શખસ જીવતો પોતાની ક્રિયા કરેછે?

૧૨. મોટા ભાઈની ખુશી વના નાહાનો ભાઈ ક્રિયા કરે?

૧૩. કરે તો તે ખરચ બાપના માલમાંથી મુજરે આપે?

૧૪. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહાનો ભાઈ તેની ક્યાં સુધી ક્રિયા કરવાના કામને સારૂ વાટ જુવે?

૧૫. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહાનો ભાઈ શી શી ક્રિયા કરે?

૧૬. ક્રિયાનો ખરચ કરવામાં બીજા ભાગદારની રજા જોઈયે?

૧૭. એસબબ વધતો ખરચ બીજા ભાગદારની રજા વના કરે?

૧૮. ને કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચને મુજરે આપે કે નહી?

૧૯. પુત્ર છતાં મા ક્રિયા કરે?

૨૦. શી શી ક્રિયામાં પુત્ર હાજર જોઈયે ને શી શી ક્રિયા એવી છે જે પુત્ર વના ચાલેજ નહી?

૨૧. કાંઈ કારણથી વરસમાં વરસી ન કરે ત્યારે ક્યાં સુધી વરસી થાય?

૨૨. કાંઈ કારણથી નીલ પરણાવ્યામાં અટકાવ આવી પડયો ને વરસ પુરૂં થયું તો ક્યાં સુધી નીલ પરણાવી શકેછે?

૨૩. મોટા ભાઈ શિવાય બીજો કોઈ સપિંડીકરણ કરે?

૨૪. મોટા ભાઈ શિવાય એકાદશાહ કર્મ કોણ કરે?

૨૫. જે શખસ પંચકમાં મરેછે તેની વિધિ શી છે?

૨૬. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપીએ ક્રિયા કરી તો તે ક્રિયાના કર્યાથી વારસ થઈ શકેછે કે નહી?

૨૭. એક વિધવા બૈરી મરી ગઈને તેના ભત્રીજાની વિધવા સ્ત્રી છે ને બીજા ભત્રીજાનો છોકરો છે—એટલા ધણીના સગા છે—ને મરનાર બૈરીના ભાઈનો દીકરો છે, ત્યારે એ એમાંથી ક્રિયા કોણ કરે?

૨૮. એક શખસને પોતાની માના બાપની પાસેથી વારસો મલ્યો ને પોતાની સગી બેહેનને તથા

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

વિધવા કાકીને મુકીને મરી ગયો ત્યારે મરનારની ક્રિયા એ બેમાંથી કોણ કરે ?

૨૯. જે શખસ પોતાની જાતમાંથી વટલી ગયો ને પછી તે મરી ગયો ત્યારે તેનું ફરી પુત્તળ કરવું પડેછે ?

૩૦. ને કરોછો તો કોઈ દિવસ મુકરર છે ?

૩૧. ને પુત્તળ કર્યા પછી તે શખસ ન્યાતમાં આવ્યો તો તેના કુટંબને શો ખરચ થાયછે ?

૩૨. જે શખસે આગ મુકી છે તે શખસ પાઘડી કયે દાહાડે બાંધે ? ને તેને પાઘડી બાંધવા સારૂ આવેછે તે કોના ઘરની આવેછે ?

૩૩. ભાઈઓએ વેહેચણ કર્યા પછી પ્રેતશ્રાદ્ધ સપિંડીકરણ વિગેરે સરવે જુદા જુદા કરે કે એકઠા કરે તથા સમચરી કોણ કરે ?

૩૪. તમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણા શું શું છે ?

૩૫. ક્રિયા બાબતમાં કાંઈ મુકરર ખરચનો આંકડો છે ?

૩૬. મરનારની પછવાડે અગિયારમાંથી તે વરસી લગી કેટલી ન્યાતો જમાડવાનો ચાલ છે ને કયી કયી વખત જમાડવી તે કાંઈ મુકરર છે ?

૩૭. મરનારની પછવાડે વરસ એક લગી નીતવાળિયો જમાડવાનો ચાલ છે ?

૩૮. ને તે નીતવાળિયાને વિદાય કર્યા પછી કેટલા દાહાડા સુધી તે પાછો તમારે ઘેર ના આવે ?

૩૯. મરનાર શખસને દીકરો છે ને તેની વિધવા બૈરીએ પોતાના ધણીના ક્રિયાખરચ કરવા સારૂ પોતાની બેહેન પાસેથી કરજે રૂપિયા લીધા એ બની શકેછે ?

સંસ્કાર બાબતના સવાલ—નંબર ૭.

૧. કોઈ શખસને બે બૈરીથી બે દીકરા ને એક દીકરી થઈ; ને મોટા દીકરાને પરણાવ્યા પછી બાપ મરી ગયો ત્યારે નાહાના દીકરાનો તથા દીકરીનો સંસ્કાર વિગેરે વેહેવાખરચ કોણ કરે ?

વારસા બાબતના સવાલ—નંબર ૮.

૧. કોઈ પુરૂષ પોતાના ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને જુદો રહ્યો ને અપુત્ર મરી ગયો, ત્યારે તેની ધણીઆણી મરનારના માલની વારસ થાય કે નહી ?

૨. કોઈ ધણીએ પોતાની બૈરીને કાહડી મુકી ને પછી તે મરી ગયો ત્યારે તેની ધણીઆણીને વારસો પોહોંચેછે કે નહી ?

૩. એક શખસને માના બાપની પાસેથી માલ મળ્યો ને પછી તે મરી ગયો, ને તેને સગી બેહેન તથા વિધવા કાકી છે, ત્યારે એ બેમાંથી વારસો કોને પોહોંચેછે ?

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી માલ મળ્યો ને પછી તે બૈરી મરી ગઈ, ત્યારે તે માલ પોતાના બાપના કુળમાં પાછો જશે કે ધણીના કુળમાં જાય ?

૫. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપનો સ્થાવર માલ મળ્યો, ને તે માલને પોતાના દીકરાને પુછ્યાવના પોતાના ધણીના દેવામાં આપવા ચાહે તો આપી શકેછે ?

૬. કોઈ શખસે પોતાના ભત્રીજાને કાંઈ માલ આપીને તેની પાસેથી ફારગતી લખાવી લીધી ને પછી તે ભત્રીજો અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે જેણે માલ આપ્યોછે તેની પાસે પાછો જશે કે તેના બીજા વારસો પાસે જશે ?

૭. બે ભાઈ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા—બાપના પૈસાની મદતવના—ને પછી તે પેદા કરનાર મરી ગયો ત્યારે તેના પૈસા તેની સ્ત્રી લે કે ભાઈ લે ?

૮. કોઈ શખસ ધણીઆણીને તથા માને મુકીને મરી ગયો ત્યારે એ બેમાંથી વારસો કોને પોહોંચેછે ?

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે ને પછી તે છોકરી મરી ગઈ, ત્યારે બાપે જે પલ્લું પોતાને ઘેરથી આપ્યુંછે તે વર લે કે બાપ પાછું લેશે ?

૧૦. કોઈ મરનાર શખસને પેહેલી ધણીઆણીને છોકરી હોય ને ત્યાર પછી બીજી ધણીઆણી સંતાનરહીત છે ત્યારે એ બેમાં વારસ કોણ છે ?

૧૧. કદાપી છોકરી વારસ થઈ તો પોતાની સા-

વકી માને હિસ્સો આપવો પડે ને કદાપી હિસ્સો નહી આપવો પડયો ત્યારે તેનો શો હક પોહોંચેછે ?

૧૨. કોઈ શખ્સ આંધળો વા બેહેરો વા લુલો વિગેરે કાંઈ હોય ત્યારે તેને વારસો પોહોંચેછે કે નહી ?

૧૩. કોઈ શખ્સને સાવકી મા તથા વિધવા સ્ત્રી છે ત્યારે એમાંથી વારસો કોને પોહોંચેછે ?

૧૪. કોઈ શખ્સને વિધવા સ્ત્રી છે ને તેને એક દીકરી છે; એ બેઉને મુકીને મરી ગયો, ત્યાર પછી મરનારનો બાપ મુવો ત્યારે બાપની વિધવા સ્ત્રી કે દીકરાની વિધવા સ્ત્રી વારસ છે ?

૧૫. કોઈ શખ્સ પોતાના ભાઈ સાથે વેહેચણ કર્યા વના મરી ગયો ત્યારે તેનો ભાઈ વારસ કે મરનારની દીકરી વારસ ?

૧૬. ને કદાપી વેહેચણ કર્યા પછી મરી ગયો ત્યારે તેની છોકરી કે છોકરીનો છોકરો કે ભાઈ વારસ ?

૧૭. કોઈ સ્ત્રી પતીત થઈને ખરાબ થઈ ગઈ તેથી તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકી, તેને વારસો પોહોંચેછે કે નહી ?

૧૮. કોઈ શખ્સને બે બેહેન છે, ને તે બેઉને એક એક દીકરો છે, ત્યારે એકલા એક બેહેનના દીકરાને પોતાનો માલ આપી શકેછે ?

૧૯. કોઈ શખ્સને એક બેહેન જીવતી છે ને બીજી બે બેહેનને એક એક દીકરો છે ત્યારે તેનો વારસ કોણ છે ?

૨૦. બેહેન પોતાના ભાઈની વારસ ક્યારે થાયછે ?

૨૧. કોઈ મરનાર શખ્સના દીકરાની વિધવા સ્ત્રી છતાં મરનારની દીકરીના દીકરાને વારસો પોહોંચેછે કે નહી ?

૨૨. કોઈ શખ્સને પોતાના દીકરાની વિધવા સ્ત્રી છે, ને બીજા છોકરાની ત્રણ છોકરી છે, ત્યારે વારસો કોને પોહોંચેછે ?

૨૩. કોઈ શખ્સ જુદો રહ્યા પછી બાળક સ્ત્રીને મુકીને મરી ગયો, ત્યાર પછી તે સ્ત્રી મોટી થયા પછી પોતાના ધણીનો માલ લઈ શકેછે ?

૨૪. ગોરપદાની વારસ સ્ત્રી થાયછે ?

૨૫. બેભાઈ એકઠા છતાં બન્ને જણ પોતાની સ્ત્રીઓને મુકીને મરી ગયા, ને બેઉ જણાનો માલ એક બૈરીપાસે હોય, તેમાંથી બીજી બૈરીને હિસ્સો મળે કે નહી ?

૨૬. એક શખ્સને બે ત્રણ બૈરી હોય, ને પછી તે શખ્સ મરી ગયો, ત્યારે તેમાંથી ઘરનો કારભાર કોણ ચલાવે ?

૨૭. કોઈ શખ્સ પોતાના દીકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહડી મુકે તો તેને વારસો પોહોંચેછે કે નહી ?

૨૮. કદાપી વારસો નહી પોહોંચે તો તેનું ભરણપોષણ કરે કે નહી ?

૨૯. કોઈ શખ્સ પોતાના બાપથી જુદો રહ્યો, ને તેને બૈરી તથા છોકરાં કાંઈ ન હોય, ને પછી જુદો રેહેનાર મરી જાય, ત્યારે તેના માલની વારસ તેની મા થાય કે બાપ થાય ?

વેહેચણ બાબતના સવાલ—નંબર ૯.

૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેચણ કરે તો શા શા ચાલથી કરે ?

૨. વેહેચણ કરે તો તે બાબતમાં લખેલો પત્ર જોઈયે ?

૩. વેહેચણ કરે તો તે બાબતમાં કોણ કોણની સાહેદી જોઈએ ?

૪. સગા શિવાય ન્યાતના પટેલ વિગેરે કોણ કોણની સાહેદી જોઈએ ?

૫. વેહેચણના કજિયામાં વેહેચણ થઈચુકી એવી સાચી વેહેચણ શી રીતે જણાય ?

૬. વેહેચણ થઈ ચુકી પછી દેવપૂજા વિગેરે જુદું કરે ?

૭. કોઈ શખ્સને બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, ને તેજ શખ્સ પોતાના છોકરા સાથે વેહેચણ કરેછે, તો સઘળા છોકરાને બરાબર વેહેચી આપવું જોઈયે ?

૮. વેહેચી આપે તો બાપ પોતાને વાસ્તે કેટલું રાખે ?

૯. બાપની મરજી વના દીકરાઓ દાદાના માલની વેહેચણ કરે ?

૧૦. અગર વેહેચણ કરે તો સ્થાવર જંગમ બેઉની કરી શકેછે ?

૧૧. બાપની મરજી વના દીકરાઓ બાપનો પેદા કરેલો માલ વેહેચી શકેછે ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. વેહેચી શકેછે તો શા કારણથી ?

૧૩. બાપ જીવતાં દીકરા સાથે વેહેચણ કરે, અગર કરે તો શો ચાલ છે ?

૧૪. એવી તરેહથી બાપે દીકરા સાથે વેહેચણ કરી ત્યારપછી બાપને દીકરો અથવા દીકરી પેદા થાય તો તેને હિસ્સો ક્યાંથી મળે ?

૧૫. એકઠા છતાં કોઈ એકે માલ પેદા કર્યો—પોતાની જાત મેહેનતે કરીને—તેમાં બીજા ભાગિયાઓ હિસ્સો લઈ શકેછે ?

૧૬. બાપદાદાઓનો માલ કોઈ પારકા શખસના હાથમાં ગયો, ને તેજ માલ એક ભાગિયાએ મેહેનત કરીને પાછો લીધો, તેમાં બીજા ભાગિયાઓનો હિસ્સો પોહોંચેછે ?

૧૭. પાંચ દીકરાઓમાંથી એક દીકરો ભાગ માગે તો, ચારની મરજી વના એક દીકરો ભાગ લઇ શકેછે ?

૧૮. બાપ મુવા પછી દીકરાઓ વેહેચણ કરવા ચાહે તો, તેમાં માની રજા જોઇયે ?

૧૯. બાપ મુવા પછી દીકરાઓ વેહેચણ કરે તો, તેમાં માનો હક કેટલોએક પોહોંચેછે ?

૨૦. બાપે દીકરા સાથે વેહેચણ કરી, ને ત્યાર પછી બાપ મરી ગયો, ત્યારે બાપ પાસે માલ રહ્યો હોય તે કોણ લઇ શકેછે ?

૨૧. કોઇ શખસ વેહેચણ કર્યા વના પરદેશ ગયો, ત્યારે તેની કેટલી મુદત થતાં સુધી વેહેચણ કરવા સારૂ વાટ જોવી ?

૨૨. કદાપી એ મુદત પુરી થઈ ગઈ, ને નહી આવ્યો, તેથી મુવો જાણીને વેહેચણ કરી, ને પછી તે આવ્યો, ત્યારે તેના ભાગનું શું થાય ?

૨૩. ભાગ વેહેચતી વખતે કોઈ ભાગિયો બાળક હોય, ત્યારે તેનો ભાગ કોણ સંભાળે ?

૨૪. કોઇ શખસને ચાર પાંચ ભાઈછે, ને એહેન પણ છે, ને તેમાંથી કોઇ કુંવારૂં હોય ત્યારે પોતાના બાપનો માલ વેહેચી લે કે નહી ?

૨૫. અગર વેહેચી લે તો કુંવારાનું પરણિયત કોણ આપે ?

૨૬. બાપદાદાથી ચાલ્યો આવ્યો જે માલ તેને દીકરાઓની મરજી વના બાપ વેહેચે અથવા ગિરવી મુકે ?

૨૭. બાપદાદાઓના માલમાં જ્યારે દીકરાઓને અટકાવવાને અધિકાર છે,તો સ્થાવર જંગમ બેઉમાં છે?

૨૮. એકઠા રાંધી ખાય, તેને જુદા કેહેવાય ?

૨૯. જુદા થયા પછી ફરી પાછા એકઠા થાઓછો કે નહી ?

૩૦. જે લોક જુદા છે, ને તેની આમદાની પણ જુદી છે, ને ખરચ પણ જુદો કરેછે, તેને એકઠા કેહેવાશે ?

૩૧ ત્રણ ભાઇ એકઠા છતાં તેના બાપના નામના નોહતરા ફરે, ત્યારે તેને એકઠા જાણવા કે નહી ?

૩૨. મોટા ભાઇની છોકરીનો વેહેવા નાહાનો ભાઇ કરે ને ખરચ પણ આપે, ત્યારે એકઠા જાણવા કે નહી ?

૩૩. બે ભાઇએ ત્રિજા ભાઇને ફારગતી લખી આપી ત્યારે તે ત્રણે ભાઇને જુદા જાણવા ?

૩૪. ત્રણ ભાઇ છે ને તેઓએ વારાફરતી એક એક વરસ પોતાના બાપનું સમચરી જુદું જુદું કર્યું ત્યારે તેઓને એકઠા જાણવા ?

૩૫. તમારી ન્યાતમાં લાહાણું તથા દક્ષણા કેટલી તરેહની છે ?

૩૬. દક્ષણા તથા લાહાણા જે કરો છો તે હરેક બાબતમાં શું શું કરોછો ?

૩૭. બે ભાઇએ એક દક્ષણા તથા લાહાણું લીધું ત્યારે જુદા રહ્યા એમ જાણવું ?

૩૮. બાપના કરજ છતાં દીકરાઓ વેહેચણ કરે તો બાપના કરજનું શું થાય ?

૩૯. ચાર ભાઇ એકઠા છતાં એક ભાઇએ કરજ કાહડયું, તે સઘળા મળીને આપે ? ને આપે તો શી શી બાબતનું કરજ આપે ?

૪૦. ચાર ભાઇ એકઠા છતાં એકે કરજ કર્યું તેમાં બીજા ભાઇઓની સંમતી તથા સહી પણ જોઈયે ?

૪૧. સરવે ભાઇઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે બાપના લેહેણાનું શું કરે ?

ન્યાતબહાર બાબતના સવાલ—નંબર ૧૦.

૧. શી શી તકશીરથી તથા શા શા સબબથી ન્યાતબહાર મુકેછે ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨. જે શખસને ન્યાતબાહાર મુકેછે તેને સરવે ન્યાતના લોક મળીને મુકેછે કે થોડાની મરજીથી મુકાય?

૩. અગર એક શખસનો જથો તથા સગાવાહાલા ઘણા છે, ને તે શખસ અદાવંતથી કોઈના ઉપર દોષ લાવીને ન્યાતબાહાર મુકે, ને બીજા ન્યાતના લોક નાકબુલ કરે, ત્યારે તેને ન્યાતબાહાર મુકાય?

૪. કોઇ શખસની દીકરી પોતાનો ધર્મ છોડીને નીચનો ધર્મ પાળે, ત્યારે તેના માબાપ સુધાને ન્યાત બહાર મુકે?

૫. કોઇ શખસે કોઇના ઉપર તોહોમત મુક્યું, ત્યારે તોહોમતની સાબેતી થયા વના ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકે? ને તોહોમતની સાબેતી કેમ કરવી જોઇયે?

૬. ન્યાતબાહારિયા શખસ સાથે શો શો વેહેવાર ન કરવો?

૭. ન્યાતબાહાર તથા પંક્તિબાહારમાં કાંઈ તફાવત છે, ને છે તો શો છે?

૮. થોડી તકશીરથી પંક્તિથી થોડે દુર બેસાડીને જમાડે, તેને ન્યાતબાહાર કેહેવાય?

૯. એજ પ્રમાણે પંક્તિબાહાર છે, તેના છોકરા ન્યાતમાં પરણે?

૧૦. જે શખસ પંક્તિબાહાર છે, તેને બીજો શખસ જંમ્બા તેડે કે નહી?

૧૧. તેડે તો તેડનાર ઉપર કાંઇ દોષ થાય?

૧૨. પટેલિયાની રજા વના ન્યાતબાહારિયાને ન્યાતમાં લેવાય?

૧૩. ન્યાતબાહારિયાને ન્યાતમાં લે તો શું શું ખરચ થાયછે?

૧૪. કોઇ શખસને ન્યાતબાહાર મુક્યો ને પછી તેને ન્યાતમાં લેવો ઠર્યો, ત્યારે તેને શો શો ખરચ થાયછે?

૧૫. કોઈ શખસને ન્યાતમાં લેવો ઠર્યો, ત્યારે તેની પાસે શું શું પ્રાયશ્ચિત્ત કરાવવું ઘટેછે?

૧૬. ન્યાત બાહાર રહીને મરી જાય ત્યારે તેનું શું થાય?

૧૭. ન્યાતબાહારિયો મરી જાય, ત્યારે તેને કોણ બાળે ને તેના ષટ્પિંડ કોણ કરે?

૧૮. ન્યાતબાહાર રહીને મરી જાય ત્યારે તેનું પુત્તળ કરે તેથી તે ન્યાતમાં દાખલ થાય?

૧૯. અપરાધીને કાંઇ પ્રાયશ્ચિત્તની મુદતછે?

૨૦. ન્યાતમાં દાખલ કરવાની કાંઇ વિધિ છે, ને છે તો હર હર તકશીરની શી શી વિધિ છે?

૨૧. કોઇ શખસ ન્યાતબાહારિયાવાળા પાસે બેસીને જમે, ત્યારે તેને પણ ન્યાતબાહાર મુકે કે નહી?

ઉપરના સવાલમાંથી જે વાતનો સિરસ્તો તમારી ન્યાતમાં ન હોય, તેનો જવાબ એમજ લખો કે એવો કાંઇ અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો નથી; ને જેમાં કાંઇ ન્યાત સિરસ્તો નથી ને શાસ્ત્રઆધારે ચાલ્યો આવેછે—ક્રિયા તથા વારસા વગેરેના સિરસ્તા—તેનો જવાબ પણ એમજ લખો કે શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમારે કબૂલ છે. તથા જે વાતમાં ન્યાતમાં હાલ કજિયો જારી હોય, તેનો જવાબ હાલમાં લખવાની કાંઇ જરૂર નથી; ને કદાચ કજિયો મટે ત્યારે તેનો જવાબ જેવો લખી આપશો તે પ્રમાણે સરકાર મંજુર કરશે. બીજું, બાકીના સવાલના જવાબ પ્રાચિનથી ચાલ્યો આવ્યો તથા હાલનો સિરસ્તો, જે સરવેની અનુમતિથી સરવે ન્યાતના લોકોને કબૂલ છે, તે વિચાર કરીને લખજો; ને એવોજ તમો લખશો તો તે સરકાર કબૂલ કરીને શાસ્ત્રથી ઉપર તેને મુખ્ય જાણીને તે પ્રમાણે ચલાવશે. બીજું, ઉપરના સવાલ કરતાં બીજા પણ તમારી ન્યાતમાં સિરસ્તા હોય ને તે (ને) લખશો તો તે પણ એજ સવાલના જવાબ પ્રમાણે સરકાર મંજુર કરશે. બીજું, જે સિરસ્તો લખી આપશો, ને ત્યાર પછી તે સિરસ્તાને બદલીને સરવે ન્યાતની અનુમતિથી બીજો સિરસ્તો અથવા નવો કાંઇ કાહડશો ને તે સિરસ્તાને જાહેર કરશો, તો તે વાત પણ સરકાર હરતરેહથી કબૂલ કરશે. વાસ્તે એ પ્રમાણે સરવે ન્યાતના લોકોની સહી કરીને જવાબ લખી આપો.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

સવાલના જવાબ.

વિવાહ બાબતના જવાબ.

નાગર–વડનગરા મેહેતાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ."   અંક ૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વરની તરફથી જે માગું કરવા ગયો હોય તેને, કન્યાની તરફના જે મુખ્ય અધિકારી હોય, તે (તેને) ચાંદલો કરીને કેહે કે અમે તમારા ફલાણાને કન્યા આપી, ને જે મળે તે માગું કરનારને આપે.

૨. અમારી ન્યાતમાં બહુધા વરની તરફનું માગું જાયછે.

૩. વરની તરફનાને જેના ઉપર ભરોસો આવે તેને માગુ કરવા મોકલે.

૪. બહુધા કન્યાને ઘેર ચાંદલા થાય, ને ત્યાં પોતાનો ગોર હાજર હોય તો સારૂં, નહી તો તેનો કાંઈ અટકાવ રેહે નહી, ને વરની તરફથી તો જે ધણી માગું કરવા ગયો હોય તેજ બસ છે; ને કન્યાની તરફથી તેના માબાપ વગેરે પાસેના અધિકારી હોય; ને કુળગોર તથા ન્યાતગોર અમારામાં છેજ નહીં.

૫. તે કાંઈ ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં બીયાનાનો ચાલ નથી.

૭. એનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી.

૮. બહુધા અમારા બ્રાહ્મણમાં દશ વરસની કન્યા થાય એટલે વેહેવા કીધા વગર ચાલેજ નહી.

૯. છોકરીના માબાપ છતાં બીજા કોઈનો અખત્યાર છે નહી, ને છોકરીની માની તો વિશેષ કરીને સંમતિ લેવી જોઈએ.

૧૦. જ્યાંસુધી છોકરીનો બાપ ન હોય, ત્યારે છો-[illegible] મા શિવાય કોઈનો અધિકાર નથી.

[illegible] અમારી સુરતની ન્યાતમાં કોઇ નીચ કુળનો [illegible] એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૨. એનો જવાબ ઉપરના જવાબમાં લખાયો.

૧૩. એ તો ઉભયતાની પ્રસન્નતાની સાથે છે.

૧૪. એ પણ પ્રસન્નતાની સાથે છે.

૧૫. એ બાબતમાં કન્યાવાળાની ખાતરજમે થઇ જોઈએ.

૧૬. એ વાતમાં પણ ઉભયતાની પ્રસન્નતા જોઈએ.

૧૭. છોકરાનો હક જે પરણવાનો છે, તે વના તેના બાપ પાસેથી બીજી સત્તા હોય તો, તે બાપ છોકરો કુંવારો છતાં પરણી શકેછે.

૧૮. એ અમારા સુરત શેહેરમાં ચાલ નથી તો વિગતવાર શું લખીએ ?

૧૯. એ વાતનો કાંઇ નિશ્ચય ધારો નથી.

૨૦. આવવા જવાનો કાંઇ મુકરર દાહડો નથી, જ્યારે તેડે ત્યારે જનારની પ્રસન્નતા હોય તો જાય, ને કદાચિત એમાં કાંઈ નાખુશી પેદા થાય તો તુટે.

૨૧. હા, વેહેવા ફોક થવાનો ચાલ છે.

૨૨. વેહવા તુટેછે ત્યારે એનો ઉત્તર શું લખીએ ?

૨૩. કારણની કાંઈ જરૂર નથી, છેક પરણવા સુધી તુટેછે.

૨૪. હમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટેછે, ત્યારે શિક્ષા કરવાની શી અગત્ય ?

૨૫. કન્યાવાળા વેહેવા તોડે તો વરવાળાએ જે કન્યાને ઘરેણું અથવા લુગડાં કીધા હોય તો તે તેને પાછા આપે; ને વરવાળા તોડે તો કન્યાને ઘેરથી જે રીતભાત આવી હોય તે પાછી આપે, ને પોતે જો કાંઈ ઘરેણું કીધું હોય તો પાછું લે, ને ન્યાતીખરચ તો જેણે કીધો હોય તેનો જાય.

૨૬. વેહેવા તુટેછે તો એનો ઉત્તર શું લખીએ.

૨૭. છોકરીની મા છતાં તેના કાકાઓનો વેહેવા કરવામાં તથા તોડવામાં કાંઇ અધિકાર નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૮. સાફ વેહેવા તોડવાનોજ ચાલ છે તો દંડની શી અગત્ય?

૨૯. એમાં કાંઈ ન્યાતનો અધિકાર નથી.

૩૦. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાજ તુટેછે તો એનું શું લખીએ?

૩૧. તેના માબાપ છતાં બીજા કોઇનો અખત્યાર નથી.

૩૨. એનો જવાબ ઉપર લખી ચુક્યા.

૩૩. કન્યા મરી જાય તો જે સામસામી રીત કીધી હોય તે પાછી આપવાનો ચાલ છે, પણ જે આપવા યોગ્ય હોય તે અપાય.

૩૪. એવુ થતુંજ નથી.

૩૫. એવા મોટા વયની કન્યા થતીજ નથી તો, તેનું શું લખીએ?

નાગર બ્રાહ્મણ—વડનગરા અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવવાની રીત છે, તે વરની તરફથી માગું કરવા જાયછે ને કન્યાવાળા મુખ્ય અધિકારી.

૨. વરની તરફથી માગું જાયછે.

૩. સગાવાહાલા તથા કોઈ ઓળખીતો માગું કરવા જાય.

૪. વરને ઘેર કન્યાવાળા સોપારી આપવા જાયછે, તેજ ચાંલ્લાની રીત છે.

૫. એઉ ગોરનો કાંઇ નિશ્ચય નહી, તથા ન્યાતગોરનો કંઈ અમારે ચાલ નથી.

૬. બીયાનાનો ચાલ નથી.

૭. કન્યાનો વિવાહ કરવો તે કંઇ ઉમરનું મુકરર નથી, ગમે ત્યારે કરે.

૮. કન્યાનો વિવાહ નવ વરસ તથા દશ વરસની અંદર થાયછે.

૯. છોકરીનો બાપ તથા મા—આ જણ બે મળીને વિવાહ કરે.

૧૦. મા મુખત્યાર છે.

૧૧. અમારામાં નીચ કુળ કોઇ છે નહી.

૧૨. એનો જવાબ અગિયારમી કલમે લખ્યો છે.

૧૩. એવું આજદિન લગી થયું નથી, તો શું લખીએ?

૧૪. અમારી ન્યાતમાં ખાવા લેવા આપવાનો ચાલ નથી. એમ કરતા કોઇએક આપે તો તરફેનની ખુશી, પણ જાહેર થતું નથી.

૧૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ અગિયારમી મધ્યે લખ્યો તો શું લખીએ?

૧૬. ચાલ નથી, પણ તરફેનની ખુશી.

૧૭. છોકરો અથવા બાપ એમાં ગમે તેને કરે. કન્યાવાળાની ખુશી ને સત્તા રાખીને બાપ પરણે તેમાં કાંઇ અટકાવ નથી થતો.

૧૮. સાટું કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૯. પરણ્યાં પેહેલાં કાંઇ સાસરાવાળાનું જોર નહી તો શું લખીએ?

૨૦. વિવાહ તોડવાનો ચાલ છે, ને આવવા જવાનો દાહાડો મુકરર નથી.

૨૧. એનો જવાબ ઉપર (૨૦) વિશમી કલમે લખ્યોછે.

૨૨. એનો જવાબ ઉપર (૨૦) વિશમી કલમમાં લખ્યોછે.

૨૩. અમારે તોરણે આવ્યો પાછો જાય.

૨૪. એનો જવાબ ઉપર (૨૩) તેવીશમી કલમમાં લખ્યો છે.

૨૫. લેનાર આપનાર સમજે.

૨૬. વિવાહ તુટી શકેછે.

૨૭. ના. મા મુખત્યાર છે, બીજું શું લખીએ?

૨૮. વિવાહ તુટેછે, તો બીજું શું લખીએ?

૨૯. વિવાહ એક ઠેકાણેથી તોડીને બીજે ઠેકાણે કરેછે, તેને કાંઇ શિક્ષા નથી.

૩૦. એનો જવાબ ઉપર (૨૯) ઓગણત્રિશમી કલમે લખ્યો છે.

૩૧. વિવાહ તુટવાનો ચાલ છે, તો શું લખીએ?

૩૨. લેનાર આપનાર સમજે.

૩૩. એનો જવાબ ઉપર બત્રિસમી કલમે લખ્યોછે.

૩૪. દશ વરસમાં વિવાહ થાયછે. એવું કંઇ થયું નથી, તો શું લખીએ?

૩૫. કોઇ કન્યા મોટી થતી નથી, ને હાથે વર ખોળતી નથી, તો શું લખીએ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણનો જવાબ—પ્રકાર "ગ." અંક ૨૪૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વરની પાસેથી જે મુખ્ય અધિકારી માગું કરવા ગયો હોય તેને, કન્યાની પાસાના જે મુખ્ય અધિકારી હોય, તે (તેને) ચાંદલો કરીને કેહે કે અમે તમારા ફલાણાને કન્યા આપી, ને જે મળે તે માગું કરનારને આપે.

૨. અમારી ન્યાતમાં બહુધા વરની પાસાનું માગું જાયછે.

૩. વરની પાસાનાને જેના ઉપર ભરોસો આવે તેને માગું કરવા મોકલે.

૪. બહુધા કન્યાને ઘેરથી સોપારી સાત મોકલે, ત્યાર પછી વરની પાસાના બૈરાં કન્યાને ઘેર જાય, ત્યારે કન્યાવાળો તેને પોતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે રીત આપે, તેજ ચાંલ્લા કહેવાયછે. ને ન્યાતગોર છે નહી, તો તેનું શું લખીએ?

૫. તેનો કાંઇ ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં બીયાનાનો ચાલ નથી.

૭. એનો કાંઇ નિશ્ચય ધારો નથી.

૮. બહુધા અમારા બ્રાહ્મણમાં દશ વરસની કન્યા થાય, એટલે વિવાહ કીધા વના ચાલે નહી.

૯. છોકરીના માબાપ છતાં, બીજા કોઈનો અખત્યાર નહી, ને છોકરીની માની તો વિશેષ કરીને સંમતિ લેવી જોઈએ.

૧૦. જ્યાં સુધી છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વના કોઈનો અધિકાર નથી.

૧૧. અમારા સુરતી કુકણામાં કોઇ નીચ કુળનો છેજ નહી, તો શું લખીએ?

૧૨. એનો જવાબ ઉપરના જવાબમાં લખાયો.

૧૩. ના.

૧૪. અમારામાં ખાવા લેવા આપવાનો ચાલ નથી, તો શું લખીએ?

૧૫. અમારામાં એ બાબતમાં કન્યા દેવામાં તો કન્યાવાળાની પ્રસન્નતા; ને પૈસા વત્તા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. ના.

૧૭. છોકરાનો હક જે પરણવાનો છે તેવના બાપ પાસે બીજી સત્તા હોય તો તે બાપ, છોકરો કુંવારો છતાં પરણી શકેછે.

૧૮. અમારી સુરતની ન્યાતમાં સાટાના ચાલ નથી, તો તેની વિગતવાર શું લખીએ?

૧૯. એ બાબતનો કાંઇ નિશ્ચય ધારો નથી.

૨૦. આવવા જવાનો કાંઈ મુકરર દાહાડો નથી. જ્યારે તેડે ત્યારે જનારની પ્રસન્નતા હોય તો જાય, ને કદાચિત્ એમાં કાંઈ નાખુશી પેદા થાય તો તુટે.

૨૧. હા, વિવાહ ફોક થાયછે.

૨૨. વિવાહ તુટેછે, ત્યારે એનો ઉત્તર શું લખીએ?

૨૩. કારણની કાંઇ જરૂર નથી, છેક પરણવા સુધી તુટે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ તુટેછે, ત્યારે શિક્ષા કરવાની શી અગત્ય?

૨૫. કન્યાવાળા વિવાહ તોડે તો વરવાળાએ જે કન્યાને રીત કીધી હોય, તો તેને તે પાછી આપે, ને પોતાની લે; વરવાળા વિવાહ તોડે તો કન્યાને ઘેરથી વરને રીતભાત આપી હોય તે પાછી આપે ને પોતાની લે; ને ઘરેણું વિવાહ મળે ત્યારે આપવાનો ચાલ નથી; બાકીનો ખરચ કીધો હોય તેનો જાય.

૨૬. વિવાહ તુટેછે તો શું લખીએ?

૨૭. છોકરીની મા છતાં તેના કાકાઓનો વિવાહ કરવામાં તથા ટાળવામાં કંઇ અધિકાર નથી.

૨૮. સાફ વેહેવા ટાળવાનો ચાલ છે, તો દંડની શી અગત્ય?

૨૯. એમાં કંઇ ન્યાતનો અધિકાર નથી.

૩૦. તેના બાપ છતાં બીજા કોઇને અધિકાર નથી.

૩૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ટળેછે તો શું લખીએ?

૩૨. એનો જવાબ ઉપર લખી ચુકયા.

૩૩. કન્યા મરી જાય તો જે સામાસામી રીત કીધી હોય તે પાછી આપવાનો ચાલ છે, પણ જે આપવા યોગ્ય હોય તે અપાય.

૩૪. એવું થતુંજ નથી.

૩૫. એવા મોટા વયની કન્યા થતીજ નથી, તો તેનું શું લખીએ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

નાગર—વડનગરા બ્રાહ્મણ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨૪૪.

૧. વરની તરફના માગું કરે, તેને કન્યાવાળાની મરજી હોય તો હા કેહે ને સોપારી આપે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વરની તરફથી બહુધા માગું આવેછે.

૩. વરની તરફથી જેના ઉપર ભરોસો આવે તેને મોકલે.

૪. બહુધા કન્યાને ઘેર ચાંદલો થાય; ત્યાં કંઇ ગોરનું કારણ નથી, ને વરની તરફથી તો તેના સગા હોય તે જાય; કન્યાવાળાની મરજી હોય, તો તેડે, તો પુરૂષમંડળી પણ જાય.

૫. ને કુળગોર તથા ન્યાતગોર અમારામાં છેજ નહી.

૬. અમારી ન્યાતમાં બીયાનાનો ચાલ નથી.

૭. એનું કાંઇ પ્રમાણ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં બ્રાહ્મણમાં દશ વરસની કન્યા થાય એટલે વિવાહ કીધા વિના ચાલેજ નહી.

૯. છોકરીના માબાપ છતાં બીજા કોઈનો અધિકાર નથી.

૧૦. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વિના કોઇનો અધિકાર નથી.

૧૧. અમારામાં સિરસ્તા શિવાય વત્તા પૈસા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. એનો જવાબ ઉપર લખી ચુક્યા.

૧૩. વત્તા પૈસા લેવાનો ચાલ નથી તો એનું શું લખીએ?

૧૪. એનો જવાબ ઉપર લખી ચુક્યા.

૧૫. એ બાબતમાં કન્યાવાળાની પ્રસન્નતા ને લેવા આપવાની ચાલ નથી, ખાતરજમા થઈ જોઇયે.

૧૬. વત્તા પૈસા લેવાની રીત નથી, ને સિરસ્તા પ્રમાણે લઇને ઘરડાને કન્યા દે તો તેની ખુશી.

૧૭. છોકરાનો હક જે પરણવાનો છે, તેવિના તેના બાપ પાસે બીજી સત્તા હોય, તો તેનો બાપ છોકરો કુંવારો છતાં પરણી શકેછે.

૧૮. એ અમારા સુરત શેહેરમાં ચાલ નથી, તો વિગત શું લખીએ?

૧૯. એ વાતનો કાંઇ નિશ્ચય ધારો નથી.

૨૦. આવવા જવાનો કાંઇ નિશ્ચય ધારો નથી, જ્યારે તેડે ત્યારે જનારની પ્રસન્નતા હોય તો જાય.

૨૧. હા, વિવાહ ફોકાફોક કરવાનો ચાલ છે.

૨૨. વિવાહ તુટેછે ત્યારે એનો ઉત્તર શું લખીએ?

૨૩. કારણની કાંઇ જરૂર નથી, છેક પરણતાં સુધી તુટેછે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ તુટેછે તો શિક્ષા કરવાની શી જરૂર છે?

૨૫. અમારી ન્યાતમાં વિવાહથી તે પરણતા પેહેલા કાંઇ પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૬. વિવાહ તુટેછે તો એનું શું લખીએ?

૨૭. છોકરીની મા છતાં તેના કાકાનો વિવાહ કરવામાં તથા તોડવામા કાંઇ અધિકાર નથી.

૨૮. સાફ વિવાહ તુટવાનો ચાલ છે તો દંડની શી અગત્ય?

૨૯. એમાં કાંઇ ન્યાતનો અધિકાર નથી.

૩૦. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ તુટેછે તો એનું શુ લખીએ?

૩૧. એનો જવાબ તીસમી કલમમાં લખી ચુક્યા.

૩૨. એનો જવાબ ઉપર કલમ પચીશમાં લખ્યોછે.

૩૩. એનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે.

૩૪. અમારી ન્યાતમાં એવું થયુંજ નથી.

૩૫. એવી મોટી ઉમરની કન્યા થતીજ નથી.

બ્રાહ્મણ—વીશનગરા નાગર ગ્રહસ્થ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૦.

૧. માગું અષ્ટકુળ બુનિયાતને ઘેર કન્યાવાળાનું જાય; એ શિવાય બીજા રૂપિયા ભરતીઆ છે, તેનું માગું કન્યાને ઘેર જાય.

૨. ચાંદલો વરને ઘેર થાય, બાપ વિગેરે અધિકારીને ચાંલ્લો થાય ને લખ્યાપત્રનું કાંઈ મુકરર નથી, ને ગોર હાજર હોય તો સારૂં, નહીતર કાંઇ જરૂર નહી, ને સગા તેડે તે હાજર જોઈયે.

૩. ૩ ૧) રોકડા તથા શીફળ તથા પૈસા અડધાના આપવાનો ચાલ છે, ને સાથે જે આવ્યા હોય તેને પૈસા બબ્બે કન્યાવાળો આપે.

૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ને ઘણા અટકાવથી એક વરસ ઉપર ચાલે.

૫. બાપ હાજર હોય તો પોતાના વડીલ લોકની અનુમતિ લઇને કરે.

૬. બાપ વિનાની છોકરી હોય, ત્યારે તે છોકરીનો વિવાહ બાપથી ઉતરતા દરજ્જાના જેટલા વડીલ રહ્યા, તે સરવેની અનુમતિથી વિવાહ થાય; (ને) વા જુદો રેહેતો હોય અથવા એકઠો રેહેતો હોય, ને તે છોકરીની વિધવા મા પોતાની બુનિયાતી જેવી છે તેવી સામી બુનિયાતી જોઇને પોતાની દીકરીનો વેહેવા કરે તો મા અધિકારી છે.

૭. વિધવા બૈરાએ ગેરબુનિયાતીની સાથે પોતાની દીકરીનો વેહેવા કર્યો હોય, તોપણ તેના જેઠ તથા દીયર વિગેરે જે કોઈ કન્યાના વડીલ હોય તે તોડી શકેછે, વા જુદી રેહેતી હોય તોપણ તે તોડી શકેછે.

૮. અમારામાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી તો બીજું શું લખીએ?

૯. એ દાહાડો કાંઇ મુકરર નથી, ઉભયતાની ખુશી.

૧૦. એનો જવાબ નવમી કલમ પ્રમાણે.

૧૧. ફોક કરવાનો ચાલ છે ત્યારે શું લખીએ?

૧૨. એનો જવાબ કલમ અગિયારમી માંહે લખ્યોછે.

૧૩. એનો જવાબ કલમ અગિયારમી માંહે લખ્યોછે.

૧૪. તુટેછે, ત્યારે શિક્ષાનું શું લખીએ? રીતભાત વિગેરે પોતપોતાની પાછી લે, ને વેહેવા વખત પલ્લું ભરવાનો ચાલ નથી, ને ભોજનખરચ તો જેણે કર્યો તેનો જાય.

૧૫. એનો જવાબ કલમ ચૌદમી માંહે લખ્યોછે.

૧૬. એનો જવાબ કલમ અગિયારમી માંહે લખ્યોછે. પણ ન્યાતવાળાએ જે વેહેવા મંજુર કર્યો, જે ઘડપણના સબબથી ખાવાને આપ્યા, તે ન્યાતની નજર માંહે આવે તો ન્યાતવાળા વેહેવા તોડવા દે નહી ને તોડે તો ખાવાની સાબિતી જાણીને તેને શિક્ષા પણ કરી શકેછે.

૧૭. ફોક કરવાની રીત છે ત્યારે શું લખીએ?

બ્રાહ્મણ—વીસલ નગરા અમદાવાદી ગ્રહસ્થ તથા કલાટ સરવેનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૧.

૧. માગું બુનિયાતીને ઘેરનું જાય.

૨. ચાંદલો વરને ઘેર થાય; બાપ વિગેરે અધિકારીને ચાંદલો થાય, ને લેખપત્રનું કાંઇ મુકરર નથી, ને ગોર હાજર હોય તો સારૂં, નહીતર કાંઈ જરૂર નહી, ને સગાવાહાલા જેને તેડે તે હાજર જોઈયે.

૩. ૩ ૧) તથા શીફળ ૧ કન્યાવાળો આપે.

૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ને ઘણા અટકાવ થકી એક વરસ ઉપર ચાલે તો ચાલે.

૫. બાપ હાજર હોય તો પોતાના વડીલ લોકોની અનુમતિ લઇને કરે.

૬. બાપ વિનાની છોકરી હોય, ત્યારે તે છોકરીનો વેહેવા બાપથી ઉતરતા દરજ્જાના જેટલા વડીલ રહ્યા તે સરવેની અનુમતિથી વેહેવા થાય, ને જુદા રેહેતા હોય અથવા એકઠા રેહેતા હોય, ને તે છોકરીની વિધવા મા પોતાની બુનિયાતી જેવી સામી બુનિયાત જોઇને પોતાની દીકરીનો વેહેવા કરે તો મા અધિકારી છે.

૭. વિધવા બૈરીએ ગેરબુનિયાતીની સાથે પોતાની દીકરીનો વેહેવા કર્યો હોય, તોપણ તેના જેઠ તથા દીયર વગેરે જે (એ) કોઇ કન્યાના વડીલ હોય તે તોડી શકેછે, ને જુદી રેહેતી હોય તોપણ તોડી શકેછે.

૮. અમારામાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી તો બીજું શું લખીએ?

૯. એ દાહાડો કાંઇ મુકરર નથી, ઉભયતાની ખુશી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૯ મી પ્રમાણે.

૧૧. ફોક કરવાનો ચાલ છે, ત્યારે શું લખીએ.?

૧૨. એનો જવાબ કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે.

૧૩. એનો જવાબ કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે.

૧૪. તુટેછે ત્યારે શિક્ષાનું શું લખીએ? ને રીત-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ભાત વગેરે પોતપોતાની પાછી લે, ને વેહેવા વખત પલ્લું ભરવાનો ચાલ નથી, ને ભોજન ખરચ તો જેણે કર્યો હોય તેનો જાય.

૧૫. એનો જવાબ કલમ ૧૪ મીના પ્રમાણે.

૧૬. એનો જવાબ કલમ ૧૧ મીમાં લખ્યોછે, પણ ન્યાતવાળાએ વેહેવા મંજુર કર્યો, જે ઘડપણના સબબથી ખાવા આપ્યા, તે ન્યાતની નજરમાં આવે તો તે ન્યાતવાળા વેહેવા તોડવા દે નહી, ને તે ઉપરાંત થઇને તોડે, તો ખાવા આપનારની સાખેતી જાણ્યા પછી તેને શિક્ષા પણ કરી શકેછે.

૧૭. ફોક કરવાની રીત છે ત્યારે શું લખીએ ?

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ્ય સહસ્ત્ર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે પાંચ પચાસ બ્રાહ્મણ બેસીને ગળ્યા મોહડાં કરે. ને તે વાત ઉઘાડી કરે જે ફલાણાની કન્યાને ફલાણાનો છોકરો તેનો વેહેવા કીધો તે પ્રમાણ.

૨. જેને ગરજ પડે તે માગું કરે.

૩. જે કોઇ પોતાનો વાહાલો હોય તેને માગું કરવા મોકલે.

૪. ચાંદલા કરવા તે પોતાના સગા કે પટેલને ઘેર કરે, ને તે વખત પોતાના સગા તથા વાહાલા કોઇ હાજર જોઈએ, ને બેઉ તરફના ગોર હાજર હોય તો સારૂં, ને નહી હોય તો તે વના ચાલે.

૫. એ જવાબ પાછલી કલમમાં આવ્યોછે.

૬. વેહેવા મેળવતી વેળા બીયાનાનો ચાલ નથી.

૭. કન્યાના જન્મથી તે દશ વરસ લગીમાં વિવાહ કરવો.

૮. કન્યા દશ વરસની થાય ત્યારે વેહેવા કર્યા વિના ચાલેજ નહી.

૯. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ત્યારે કાકાને વિવાહ કરવાનો અધિકાર નથી, ને કન્યાનો બાપ પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે ગમે ત્યાં વેહેવા કરે.

૧૦. જેના માબાપ નથી ત્યારે દાદા આદિ શાસ્ત્રના લખ્યા પ્રમાણે અધિકારી હોય તે વેહેવા કરે.

૧૧. જે કોઇ પોતાની દીકરીનો વેહેવા નીચ કુળમાં કરે, ત્યારે તેને પોતાનો દીકરો પરણાવવામાં મેહેનત પડેછે, ને નીચ કુળતો અસલથી જે ચાલ્યું આવેછે તે ખરૂં, ને વળી તેવા કસબ કર્યાથી નવું થાય.

૧૨. જે નીચ કુળનો વર છે તથા નીચ કસબ કરેછે, ત્યારે તેને બરોબરીની કન્યા મળે તો વત્તું કંઈ ખરચ થતું નથી, ને મુળગી નહી મળે તો પોતાની ગરજ પરસામા પૈસા કન્યાના બાપને આપીને પરણે.

૧૩. ઉંચ કુળનો છોકરો કઇ બદફેલી છે, અથવા કંઇ ખોડવાળો છે, તોપણ તેને પરણવામાં કંઇ વધતું ખરચ થતું નથી.

૧૪. જે કોઇ પોતાની દીકરીના પૈસા ખાયછે, તેને પોતાનો દીકરો પરણાવતી વેળા વત્તા પૈસા આપવા પડેછે.

૧૫. જે છોકરાના માબાપ બદચાલ ચાલે, તેને પોતાનો દીકરો પરણાવવામાં મેહેનત પડેછે.

૧૬. છોકરો નાહાની ઉમરનો હોય અથવા મોટી ઉમર, પણ સારા કુળનો હોય, તો કંઈ પૈસા વત્તા ખરચ થતા નથી.

૧૭. છોકરો કુંવારો છે ને પોતાની બૈરી મરે તો પોતે છોકરાથી પેહેલો પરણવા ચાહે તો પરણે.

૧૮. વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૯. વેહેવા મળ્યા પછી લગન થતા લગીમાં છોકરીને ગમે તો સાસરે જાય, ને ગમે તો નહી જાય.

૨૦. વેહેવા થયા પછી છોકરાને જે દાહાડે સાસરેથી નહોતરૂં આવે તે દાહાડે જંબા જાય ને નહી જાય તો તેની ઇચ્છા.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં આજ લગી તો કોઇ દશ વીસ વરસે પોતાનું કાળુ કરીને વેહેવા તોડતો હતો, પણ હવેથી અમે બંદોબસ્ત કરીને વેહેવા તોડવો નહી, એવો નિશ્ચય ઠરાવ્યો છે.

૨૨. આ બાબતની પેહેલી કલમ પ્રમાણે સહી થાયછે.

૨૩. વેહેવા થયા પછી વર કન્યા માંહેથી કોઇ બે આંખે આંધળું અથવા પતીત થાય ત્યારે વેહેવા તુટે.

૨૪. ઉપર લખેલા બે કારણ વના વેહેવા તોડે તેને ન્યાતના લોકોએ આ રીતે શિક્ષા ઠરાવી છે કે, જો વર તોડે તો રૂપિયા ૫૧) નું વાસણ ન્યાતમાં આપે, ને તે વરને જે કોઇ કન્યા આપે તેઓ રૂપિયા ૫૧) નું વા-

સણ ન્યાતમાં આપે; ને એજ રીતે કન્યાનો બાપ વેહેવા તોડે તે રૂપિયા ૫૧) નું વાસણ ન્યાતમાં આપે, ને તે કન્યાને બીજો જે પરણે તે (઼઼ઓ) રૂપિયા ૫૧) નું વાસણ ન્યાતમાં આપે, ને વર તથા કન્યાવાળા બેજણ સમજીને વેહેવા તોડે, તો તે બેઉજણને એજ શિક્ષા છે.

૨૫. જે કોઇ વેહેવા તોડે તો પોતે પોતાની રીતભાત પલ્લું વગેરે જે આપ્યું હોય, લીધું હોય, તે પાછું લે, ને તોડનારો સામાવાળાનો ખરચ થયો હોય તે મુજરે આપે.

૨૬. એ કલમનો જવાબ ઉપરની તેવીસમી કલમ માંહેછે.

૨૭. વિધવા બૈરી પોતાની છોકરીનો વેહેવા પોતાના કુળ ધર્મને મુકીને કરે, તો કન્યાનો કાકો તે વેહેવા કરવા દે નહી, ને તે કન્યાનો વેહેવા પોતાની ગાંઠ ખરચથી પોતાના કુળધર્મ પ્રમાણે સારા કુળમાં કરે.

૨૮. એ કલમનો જવાબ ઉપરની ચોવીસમી કલમમાં છે.

૨૯. વેહેવા થયા પછી તુટતો નથી, ને તુટે તો ૨૪ કલમ પ્રમાણે શિક્ષા છે.

૩૦. ગમે તેની ગેરરાજી હોય, તોયપણ વેહેવા કારણ વના તુટે નહી.

૩૧. એનો જવાબ ૨૪ મી કલમમાં છે.

૩૨. એનો જવાબ ૨૫ મી કલમમાં છે.

૩૩. વિવાહ થયા પછી કન્યા મરે, તો રીતભાત પાછી ફરે.

૩૪. ....

૩૫. ....

૩૬. અમારી ન્યાતમાં કન્યાને પરણાવવાનો કાળ જતાં લગીમાં કોઈએ કુંવારી રાખીજ નથી.

૩૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યોછે.

બ્રાહ્મણ—ઔદીચ સહસ્ર ખંભાતી ઇશિમલિયાનો જવાબ. પટેલ બેચર રામચંદ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૪.

૧. અમારી જ્ઞાતિમાં એ રીત છે.

૨. અમારા જ્ઞાતિમાં વરની તરફથી તથા કન્યાની તરફથી માગું જાયછે, કાંઇ નિશ્ચય નથી.

૩. શુકલને તથા સગાને તથા પોતે પોતાની રજીમાં આવે તેને માગું કરવા મોકલે.

૪. અમારી જ્ઞાતિમાં વરનો બાપ તથા કન્યાનો બાપ એને ગમે ત્યા ચાંલ્લા કરે, પણ બહુધા તો વરને ત્યાં ચાંલ્લો કરેછે.

૫. વર તથા કન્યા એના બાપને ગમે તો ગોરને હાજર રાખે, નહોય તો અટકાવ નહી—શાવાસ્તે જે ગોર કોઇ નિશ્ચય નથી.

૬. વિવાહ મેળવતી વખતે કન્યાનો બાપ રૂપિયો ૧) તથા નાળિયેર ૧) તથા પડો ૧)—તે આપે; વરનો બાપ કન્યાને ઘાઘરી ઓઢણી કરે, ને કન્યાનો બાપ પાઘડી કરે વરને—બંનો એ પ્રમાણે કરેછે.

૭. ત્રણ વર્ષથી માંડીને નવ વર્ષ લગણ વિવાહ ગમે ત્યારે કરે.

૮. દશ વર્ષની થાય ત્યારે વિવાહ કર્યા વિના ન ચાલે.

૯. કન્યાનો બાપ હાજર હોય તે વિવાહ કરે, નહી તો કાકોએ કરે, ને માની સલાહ તો લેવી, ને કન્યા આપવામાં પોતાના હાલમાં હોય તે કરે—શાસ્ત્રના ક્રમ પ્રમાણે.

૧૦. છોકરાંઓનો બાપ તથા કાકો ન હોય તો મા મુખત્યાર છે, તે કરે.

૧૧. અમારામાં વત્તા પૈસા આપવાનો ચાલ નથી. અમારામાં ઊચ કુળ તથા નીચ કુળ છે તે વિગતવાર લખ્યામાં આવતું નથી.

૧૨. કોઇ શખસ નીચા કુળનો હોય ને નીચ કસબ કરતો હોય, તેને તેવા કુળની કન્યા મળે.

૧૩. તરફેનની મરજી પ્રમાણે.

૧૪. અમારામાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૧૫. છોકરાના માબાપ બદફેલ ચાલતા હોય, તેના છોકરાના વિવાહ કરતાં મેહેનત પોહોંચેછે, પણ પૈસા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. કોઇનો નાની ઉમરમાં ન થયો, તો પરગામથી લાવે, પૈસા ન બેસે વિવાહ થાય.

૧૭. છોકરાનો હક જે પરણવાનો છે, તે વના બાપ પાસે બીજી શક્તિ હોય તો તે બાપ છોકરો કુંવારો છતાં પરણી શકેછે.

૧૮. અમારામાં સાટું કરવાની રીત નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૯. એનો કાંઇ નિશ્ચય ધારો નથી.

૨૦. એનો ધારો નિશ્ચય નથી.

૨૧. ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૨૨. ફોક કરવાનો ચાલ છે, તો શું લખીએ?

૨૩. કન્યાના બાપને તથા વરના બાપને ન બને તો તુટે.

૨૪. વિવાહ તોડવાનો ચાલ છે તો શિક્ષાનું શું લખીએ?

૨૫. તોડે તો વરવાળાએ જે ઘરેણું તથા લુગડાં (જે) કીધું હોય તે પાછું આપે; તેજ પ્રમાણે વરવાળાએ પણ કન્યાવાળાને પાછું આપે, ને લુગડાં તો પેહેરતાં શેષ રહ્યાં તે.

૨૬. કાંઈ દોષ થયો હોય તો વિવાહ તુટે—ઉભયેને.

૨૭. તે યોગ્ય ઠેકાણે કીધું હોય તો દિયર જ્યેષ્ઠથી ન તોડાય.

૨૮. એ જવાબ ચોવીસમી કલમ પ્રમાણે.

૨૯. એનો જવાબ ચોવીસમી ઓળી પ્રમાણે.

૩૦. તોડવાનો ચાલ છે તો રાજીનરાજીનું શું લખીએ?

૩૧. વિવાહ તુટેછે.

૩૨. એનો જવાબ પચીસમાં આંકે છે.

૩૩. હા, પાછું લે છે.

૩૪. એવું થયું નથી તો શું લખીએ?

૩૫. નથી પરણી શકતી.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ ટોળકિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મળવાની રીત એ છે જે પાંચ પચીસ લોકને મેળવીને ગણપતિ પૂજા કરે, ને ગોળધાણા ખાય એટલે વિવાહ થયો.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેને ગમે તે માગું કરે.

૩. જે કોઈ પોતાનો વાહાલો હોય તેને માગું કરવા મોકલે.

૪. ચાંદલા કરવા તે વરને ઘેર બેસીને કરવા, નહી તર હરકોઈ ઠેકાણે બેસીને કરવા, ને સગાવાહાલા જોઈયે તો ખરા; અગર સગાવાહાલા નહી આવ્યા હોય તો ચાલે, ને ગોર પોતાનો તથા ન્યાતગોર જોઈએ તો ખરા; અગર નહી આવે તો ચાલે.

૫. એ જવાબ પાછલની કલમ ૪) મધે લખ્યોછે.

૬. વિવાહ મેળવતી વખત કન્યાનો બાપ વરના હાથમાં રૂ. ૧) આપે, અથવા તેના સગાવાહાલાના હાથમાં આપે.

૭. કન્યા જનમથી તે દશ વરસ સુધીમાં વિવાહ કરવો.

૮. કન્યા દશ વરસની થાય ત્યારે વિવાહ કર્યાવિના ચાલે નહી.

૯. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ત્યારે કાકાને અધિકાર નથી, ને છોકરીનો બાપ પોતીકી રાજી પ્રમાણે ગમે ત્યાં વિવાહ કરે.

૧૦. જેના માબાપ નથી, ત્યારે દાદા આદિ શાસ્ત્રના લખ્યા પ્રમાણે અધિકારી હોય તે વિવાહ કરે.

૧૧. જે કોઈ પોતાની દીકરીનો વિવાહ નીચકુળમાં કરે તેને પોતાનો દીકરો પરણાવવામાં મેહેનત પડેછે, ને નીચકુળ તો અસલથી ચાલ્યું આવેછે તેજ ખરૂં.

૧૨. જે નીચકુળનો વર છે, તથા નીચ કસબ કરેછે, ત્યારે તેને બરોબરી કન્યા મળેછે તોએ, તેને રૂપિયા બેસેછે—પોતીકી ગરજ પ્રમાણે.

૧૩. ઉંચકુળનો છોકરો કાંઈ બદફેલી છે અથવા કાંઈ ખોડવાળો છે, તોએપણ તેને પરણાવવામાં વત્તો ખરચ થતો નથી.

૧૪. જે કોઈ પોતીકી દીકરીના વધતા પૈસા ખાવા લેછે, તેનો છોકરો પરણાવતા વધતા પૈસા ખાવા આપવા પડેછે.

૧૫. જે છોકરાના માબાપ બદચાલ ચાલે તેને પોતાનો છોકરો પરણાવતા વધતા પૈસા બેસેછે.

૧૬. કુળવાન હોય તો વધતા પૈસા બેસતા નથી.

૧૭. દીકરા પેહેલા પોતાનો વિવાહ કરે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૯. કન્યાને સાસરેથી તેડું આવે તે દિવસે જાય, ગમે તો નહી જાય, તેમાં સાસરિયા કાંઈ નહી કરે.

૨૦. જે દિવસે છોકરાને સાસરેથી જંબાનું નહોતરૂં આવે તો જાય, નહી જાય તો તેની ચિંતા નહી.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૨૨. એનો જવાબ કલમ ૨૧ મધે છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ, પરણુતા સુધી તુટે. કાંઈ કારણુ નહી હોય તોએ તુટે.

૨૪. વિવાહ તોડે તેને કાંઈ શિક્ષા કરવાની રીત નથી.

૨૫. તોડનાર ધણી પાસેથી સામાવાળાએ જે કાંઈ આપ્યું હોય તે પાછું લે.

૨૬. એનો જવાબ કલમ ૨૧ મધે છે.

૨૭. જો કદાચને નીચા કુળમાં વિવાહ કરે તો તેનો દિયર અથવા જ્યેષ્ઠ પોતીકા પૈસાવડે ઉંચા કુળમાં કરે તો તુટે.

૨૮. વિવાહ તોડે તેની ઉપર કાંઈ દંડ નથી.

૨૯. વિવાહ તોડે તેને શિક્ષા નથી.

૩૦. એનો જવાબ કલમ ૨૧ મી મધે છે.

૩૧. વિવાહ તુટી શકેછે.

૩૨. વરને આપ્યું હોય તે પાછું લઈ શકેછે.

૩૩. માંહોમાંહે આપ્યું લીધું હોય, તે પાછું લઈ શકેછે.

૩૪. પોતીકી દીકરીનો વિવાહ નહી કરે તેમાં ન્યાતની શિક્ષા નથી.

૩૫. અમારી ન્યાતમાં આજ સુધી એવું થયું નથી.

બ્રાહ્મણ—શીહોરા ઔદિચ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મળવાની રીત એ છે જે પાંચ પંચાતના બ્રાહ્મણુ બેસીને ગળ્યા મોહડા કરે ને વાત ઉઘાડી કરે જે ફલાણાની કન્યા ને ફલાણાનો છોકરો, તેનો વિવાહ કીધો પ્રમાણુ.

૨. જેને ગરજ પડે તે માગું કરે.

૩. જે કોઈ પોતાના વાહાલા હોય તેને માગું કરવાને મોકલે.

૪. ચાંલ્લા કરવા તે પોતાના સગા તથા પટેલને ઘેર કરે. ને તે વખત પોતાના સગા તથા વાહાલા કોઈ હાજર જોઈયે, ને બેઉ તરફના ગોર હાજર હોય તો સારૂં, ને નહી હોય તો તે વિના ચાલે.

૫. એ જવાબ પાછલી કલમમાં આવ્યોછે.

૬. વિવાહ મળતી વેળા બીયાનાનો ચાલ નથી.

૭. કન્યાનો જન્મથી તે દશ વરસ લગી વિવાહ કરવો.

૮. કન્યા દશ વરસની થાય ત્યારે વિવાહ કર્યા વિના ચાલે નહી.

૯. છોકરીનો બાપ હાજર હોય, ત્યારે કાકાને વિવાહ કરવાનો અધિકાર નથી, ને કન્યાનો બાપ પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે ગમે ત્યાં વિવાહ કરે.

૧૦. જેના માબાપ નથી, ત્યારે દાદાઓ શાસ્ત્રના લખ્યા પ્રમાણે જે અધિકારી હોય તે વિવાહ કરે.

૧૧. જે કોઈ પોતાની દીકરીનો વિવાહ નીચકુળમાં કરે, ત્યારે તેને પોતાનો દીકરો પરણાવતા મેહેનત પડેછે; ને નીચકુળ તો અસલથીજ ચાલ્યું આવેછે તે ખરૂં, ને વળી તેવા કસબ કર્યાથી નવું થાયછે.

૧૨. જે નીચકુળનો વર છે, તથા નીચ કસબ કરેછે, ત્યારે તેને બરોબરની કન્યા મળે તો વધતું કાંઈ ખરચ થતું નથી, ને મુલગી નહી મળે તો પોતાની ગરજે સામા પૈસા કન્યાના બાપને આપીને પરણે.

૧૩. ઉંચકુળનો છોકરો કોઈ બદફેલી છે અથવા ખોડવાળો છે, તોએપણ તેને પરણાવવામાં કાંઈ વધતો ખરચ થતો નથી.

૧૪. જે કોઈ પોતાની દીકરીના પૈસા ખાયછે, તેને પોતાનો દીકરો પરણાવતી વેળા વધતા પૈસા આપવા પડેછે.

૧૫. જે છોકરાના માબાપ બદચાલ ચાલે તેને પોતાનો દીકરો પરણાવવામાં મેહેનત પડેછે.

૧૬. છોકરો નાહની ઉમરનો હોય, અથવા મોટી ઉમરનો હોય પણ સારા કુળનો હોય તો કાંઈ પૈસા વધતા ખરચ થતા નથી.

૧૭. છોકરો કુંવારો છે, ને પોતાની બૈરી મરે તો, પોતે છોકરાથી પેહેલા પરણુવા ચાહે તો પરણે.

૧૮. વિવાહ કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૯. વિવાહ મળ્યા પછી લગન થતા લગીમાં છોકરીને ગમે તો સાસરે જાય, ને ગમે તો નહી જાય.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૦. વિવાહ થયા પછી છોકરાને જે દહાડે સાસરેથી નહોતરૂં આવે, તે દહાડે જંબાને જાય, ને નહી જાય તો તેની ઇચ્છા.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં આજ લગી તો કોઈ દશ વીશ વરસે પોતાનું કાળું કરીને વિવાહ તોડતા હતા, પણ હવેથી બંદોબસ્ત કરીને વિવાહ તોડવા નહી, એવો નિશ્ચય ઠરાવ્યો છે.

૨૨. આ બાબતની પેહેલી કલમ પ્રમાણે સહી થાયછે.

૨૩. વિવાહ થયા પછી વર કન્યામાંથી કોઈએ આંધળું અથવા પતીત થાય, ત્યારે વિવાહ તુટે; આંધળી અથવા પતીત ન થાય તો બીજી નહી પરણે, તેનું પોષણ કરે.

૨૪. ઉપર લખેલા બે કારણવિના વિવાહ તોડે, તેને ન્યાતના લોકે આ રીતે શિક્ષા ઠરાવી છે જે, જો વર તોડે તો રૂ. ૫૧) નું વાસણ ન્યાતમાં આપે, ને તે વરને કોઈ કન્યા આપે તેઓ રૂ. ૫૧) નું વાસણ ન્યાતમાં આપે. તે રીતે કન્યાનો બાપ વિવાહ તોડે તોએ રૂ. ૫૧) નું વાસણ ન્યાતમાં આપે, ને તે કન્યાને બીજો જે કોઈ પરણે તેઓ પણ રૂ. ૫૧) નું વાસણ ન્યાતમાં આપે, ને વર તથા કન્યાવાળા બેજણ સમજીને વિવાહ તોડે તો બેઉ જણાને એ શિક્ષા છે.

૨૫. જે કોઈ વિવાહ તોડે તો પોતે પોતાની રીતભાત પલ્લું વિગેરે જે આપ્યું હોય, લીધું હોવ, તે પાછું લે, ને તોડનારો સામાવાળાનો ખરચ થયો હોય તે મુજરે આપે.

૨૬. એ કલમનો જવાબ ઉપરની તેવીસમી કલમમાં છે.

૨૭. વિધવા બૈરી(એ) પોતાની છોકરીનો વિવાહ પોતાના કુળધર્મને મુકીને કરે તો, કન્યાનો કાકો કરવા દે નહી, ને તે કન્યાનો વિવાહ પોતાની ગાંઠ ખરચથી પોતાના કુળધર્મ પ્રમાણે સારા કુળમાં કરે.

૨૮. એ કલમનો જવાબ ઉપરની ચોવીસમી કલમમાં છે.

૨૯. વિવાહ થયા પછી તુટતો નથી, ને તુટે તો ચોવીસમી કલમ પ્રમાણે શિક્ષા છે.

૩૦. ગમે તેને ઘેર રાજી હોય તોએપણ વિવાહ કારણ વિના તુટે નહી.

૩૧. એનો જવાબ ચોવીસમી કલમમાં છે.

૩૨. એનો જવાબ પચીસમી કલમમાં છે.

૩૩. વિવાહ થયા પછી કન્યા મરે તો રીતભાત પાછી ફરે.

૩૪. ....

૩૫. ....

૩૬. અમારી ન્યાતમાં કન્યાને પરણવાનો કાળ જતાંલગીમાં કોઈએ કુંવારી રાખી નથી.

૩૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં છે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ્ય સહસ્ત્ર અમદાવાદી ઈશામળિયા પટેલ બહુચરાજીના જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં એ રીતિ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વરની તરફથી તથા કન્યાની તરફથી માગું જાયછે, કાંઈ મુકરર નથી.

૩. શુકલને તથા સગાને તથા પોતે પોતાની મરજીમાં આવે તેને માગું કરવા મોકલે.

૪. અમારી ન્યાતીમાં વરનો બાપ તથા કન્યાનો બાપ બેને ગમે ત્યાં ચાંલ્લા કરે, પણ બહુધા તો વરને ત્યાં ચાંલ્લો કરેછે.

૫. વર તથા કન્યા બેના બાપને ગમે તો ગોરને હાજર રાખે, ન હોય તો અટકાવ નહી,—શા વાસ્તે જે ગોર કોઈ નિશ્ચય નથી.

૬. વિવાહ મેળવવાની વખતે કન્યાનો બાપ રૂપિયો ૧) તથા નાળિયેર ૧) તથા પડો ૧) એક,—તે આપે; વરનો બાપ કન્યાને ઘાઘરી ઓઢણી કરે, ને કન્યાનો બાપ પાઘડી કરે વરને—બંનો એ પ્રમાણે કરેછે.

૭. ત્રણ વર્ષથી માંડીને નવ વર્ષ લગણ વિવાહ ગમે ત્યારે કરે.

૮. દશ વર્ષની થાય, ત્યારે વિવાહ કર્યાવિના ન ચાલે.

૯. કન્યાનો બાપ હાજર હોય તે વિવાહ કરે, નહી તો કાકોએ કરે, ને માની સલાહ તો લેવી, ને કન્યા આપવામાં પોતાના હાથમાં હોય તે કરે—શાસ્ત્રના ક્રમ પ્રમાણે.

૧૦. છોકરાઓનો બાપ તથા કાકો ન હોય તો મા મુખત્યાર છે, તે કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૧. અમારામાં વત્તા પૈસા આપવાનો ચાલ નથી. અમારામાં ઉંચકુળ તથા નીચકુળ છે તે વિગતવાર લખ્યામાં આવતું નથી.

૧૨. કોઈ શખસ નીચકુળનો હોય, ને નીચ કસબ કરતો હોય, તેને તેવા કુળની કન્યા મળે.

૧૩. તરફેનની મરજી પ્રમાણે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૧૫. છોકરાઓના માબાપ બદફેલ ચાલતા હોય, તેના છોકરાઓના વિવાહ કરતાં મેહેનત પોહોંચેછે, પણ પૈસા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. કોઈનો નાહની ઉમરમાં ન થયો તો, પરગામથી લાવે; પૈસા ન બેસે વિવાહ થાય.

૧૭. છોકરાનો હક જે પરણવાનો છે, તેવના બાપપાસે બીજી શક્તિ હોય તો તે બાપ છોકરો કુંવારો છતાં પરણી શકેછે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાની રીતિ નથી.

૧૯. એનો કાંઈ નિશ્ચય ધારો નથી.

૨૦. એનો ધારો મુકરર નથી.

૨૧. અમારામાં વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૨૨. વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ છે, તો, એનું શું લખીએ ?

૨૩. કન્યાના બાપને તથા વરના બાપને ન બને તો તુટે.

૨૪. વિવાહ તોડવાનો ચાલ છે તો શિક્ષાનું શું લખીએ ?

૨૫. વિવાહ તોડે તો વરવાળાએ જે ઘરેણું તથા લુગડાં (જે) કીધાં હોય, તે પાછું આપે; તેજ પ્રમાણે વરવાળાએ પણ કન્યાવાળાને પાછું આપે, ને લુગડાં તો પેહેરતાં શેષ રહ્યાં તે.

૨૬. લગ્ન થતાં પેહેલ્લા વરને તથા કન્યાને કાંઈ દોષ થયો હોય તો વિવાહ તુટે.

૨૭. કોઈ વિધવા સ્ત્રીએ નીચકુળમાં વિવાહ કીધો હોય, તો તેના દિયર જેઠ તોડી શકેછે, ને યોગ્ય ઠેકાણે કીધું હોય તો દિયર જેઠથી ન તોડાય.

૨૮. એનો જવાબ ચોવીસમાં આંક પ્રમાણે છે.

૨૯. એનો જવાબ ચોવીસમાં પ્રમાણે છે.

૩૦. વિવાહ તોડવાનો ચાલછે,તો રાજીનરાજીનું શું લખીએ ?

૩૧. વિવાહ તુટવાનો ચાલ છે તો, તેનો જવાબ શું કહીએ ?

૩૨. એનો જવાબ પચીસમાં પ્રમાણે છે.

૩૩. પરણતાં પેહેલી કન્યા મરી જાય, અથવા બીજા કારણથી લગ્ન અટકે, તો જેનું જે હોય તે પાછું લે.

૩૪. એવું અમારામાં થયું નથી, તો તેનો જવાબ શું કહીએ ?

૩૫. અમારામાં એવી વાત બની શકી નથી, તો તેનો ઉત્તર શો લખીએ ?

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ સહસ્ર અમદાવાદી.

પ્રકાર "ગ." અંક ૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની તરફથી માગું જાયછે.

૨. તથા વરની તરફથી કોઈ કરેછે, બાકી કન્યાની તરફથી કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ધણીની મરજીમાં આવે તેને મોકલે,– માગું કરવાને.

૪. અમારી ન્યાતમા ચાંલ્લા કરે, તે વરનો બાપ, કન્યાનો બાપ એ બેની નજરમાં આવે તે કરેછે; એમાંથી એકનો ગોર હોય. વરના તથા કન્યાના બેના બાપની મરજીમાં આવે તે સગાને તેડે; તેડીને કોઈ શખસને ઘેર બેસીને લખ્યા પત્રાં કરે, બંનેના કાગળ અવારનવાર સોંપે.

૫. વર તથા કન્યા બેઉના કુળગોર હાજર હોય તો જોઈયે, નહીતર ન્યાતગોરથી કામ લઈયે.

૬. વિવાહ મેળવતી વખત કન્યાનો બાપ ઘેરથી રૂપિયો ૧) તથા શ્રીફળ વરના બાપને આપે–બાનામાં.

૭. કન્યાની ઉમર પાંચ વરસની થાય ત્યાર પછી વિવાહ કરેછે.

૮. કન્યાની ઉમર વરસ ૯) નવની થાય એટલે વિવાહ કીધા વિના ચાલે નહી.

૯. છોકરીનો બાપ હોય તો તે વિવાહ કરે, ન હોય તો કાકો મુખત્યાર છે, તે કરે.

૧૦. છોકરાઓને બાપ કાકા નહી હોય, ત્યારે માતા અધિકારી છે.

૧૧. કોઈ શખસ પોતાની છોકરીનો વિવાહ જેવી જગો કરે તેવી જગોની કન્યા મળે, નીચકુળ તથા ઉંચકુળ અસલથી છે તે પ્રમાણે ચાલેછે.

૧૨. કોઈ શખસ નીચકુળનો હોય અથવા નીચો કસબ કરે, ત્યારે તેને તેના જેવા કુળની કન્યા મળેછે.

૧૩. કોઈ શખસ કુળવાન છે ને ખોડ છે વા બદફેલી છે, તો તે શેહેરમાંથી ન મળે તો ગામડેથી લાવેછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં પૈસા ખાવા લીધાની રીત નથી.

૧૫. કોઈ છોકરાની મા અથવા બાપ બદચાલ ચાલે, ત્યારે તે છોકરાનો વિવાહ મેળવવામાં મેહેનત કાંઈ કરવી પોહોંચે ખરી, પણ પૈસા લેવા આપવાનો ચાલ નથી, પણ તેને તેવું મળે.

૧૬. કોઈ શખસનો વિવાહ નાહનપણમાં ન થાય, ને મોટો થઈ જાય, ત્યારે તે ગામડે કરે, પણ પૈસા બેસતા નથી.

૧૭. કોઈ શખસનો દીકરો કુંવારો છે, એટલામાં તેની બૈરી મરી ગઈ; ત્યાર પછી તેને કન્યા મળે તો સુખેથી કરે; છોકરાને વેહેલી મળે તો તેનો પેહેલો કરે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાની રીત નથી.

૧૯. વિવાહ મેળવ્યા પછી કન્યાને સારો દાહાડો મુહૂર્ત જોઈને વરવાળા તેડેછે.

૨૦. વિવાહ મેળવ્યા પછી શુભ મુહૂર્ત જોઈને કન્યાવાળા વરને તેડેછે.

૨૧. વિવાહ અમારી ન્યાતમાં ફોક થઈ શકેછે.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં આમણુસામણુ બેસીને લખ્યા કરેછે તે પ્રમાણે ચાલે તો સહી.

૨૩. અમારામાં લખ્યાથી ફરે તો તુટે.

૨૪. વગર વાંકે વિવાહ તોડે તો તે ન્યાત પાસે ફરિયાદ બેમાંથી એક આવે તો તેને ન્યાત શિક્ષા કરે.

૨૫. કોઈ કારણ વિના વિવાહ તોડે ને ન્યાત પાસે ફરિયાદ આવે, તો ન્યાત જેનો જે ખરચ થયો હોય તે અપાવે.

૨૬. લગ્ન થતા પેહેલાં વરને અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થયો હોય, તો વિવાહ તુટેછે.

૨૭. કોઈ વિધવા સ્ત્રીએ નીચકુળમાં વિવાહ કીધો હોય, તો તેના દિયર જેઠ તોડી શકેછે—શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨૮. એનો જવાબ ચોવીસમાં જવાબ પ્રમાણે છે.

૨૯. એનો જવાબ ચોવીસમાં જવાબ પ્રમાણે છે.

૩૦. વિવાહ તુટવાનો ચાલ છે, ત્યારે કેટલાએક રાજી ને કેટલાએક ગેરરાજી, પણ (જે) ન્યાતે મળીને કીધું તે પ્રમાણ છે.

૩૧. વિવાહ તુટવાનો ચાલ છે, ત્યારે એનો જવાબ શું લખીએ ?

૩૨. એનો જવાબ પચીસમાં પ્રમાણે છે.

૩૩. પરણુતા પેહેલાં કન્યા મરી જાય, અથવા બીજા કારણથી લગ્ન અટકે, તો જેનું જે હોય તે પાછું લે.

૩૪. આજદીન સુધી અમારી ન્યાતમાં એમ થયું નથી તેનો જવાબ શું લખીએ ?

૩૫. અમારી ન્યાતમાં એવી વાત બની નથી તેનો જવાબ શું લખીએ ?

બ્રાહ્મણ—મોઢ અગિયારશિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૭.

૧. ज्ञाते બ્રાહ્મણ મોઢ અગિયારશિયાનો વેહેવાનો જવાબ એજે—

૨. કન્યાની તરફથી વરને ત્યાં કેહેવા સારૂ જાય.

૩. કન્યાના સગાવાહાલા હોય તે માગણું કરવા જાય.

૪. વરને ઘેર ચાંલ્લા થાય, તે વેળા વરનો બાપ તથા કન્યાનો બાપ તથા સગાવાહાલા બેજણની તરફના તથા ગોર તે સરવની રૂબરૂ વેહેવા થાયછે.

૫. હરેક બે ગોરમાંથી એક ગોર હાજર જોઈયે.

૬. વેહેવા કરતી વેળા આપ્યામાં વરનો બાપ તે કન્યાને ઘેર જઈને રૂપાનું ઘરેણું ૧) આપે—કન્યાને આપે.

૭. પાંચ વરસથી તે અગિયાર વરસ સુધી વિવાહ કરે.

૮. પાંચ વરસથી તે અગિયાર વરસ સુધી કન્યા પરણે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૯. છોકરીનો બાપ હાજર હોય, ત્યારે કાકાને કશો અધિકાર નથી.

૧૦. છોકરીનો બાપ તથા કાકો નહી હોય, ત્યારે મા હોય તો મા વેહેવા કરે, તેને અધિકાર છે, ભાઈને અધિકાર નથી. મા નહી હોય તો ભાઈ અધિકારી છે.

૧૧. પોતીકી છોકરીનો વેહેવા નીચકુળમાં કર્યો, ત્યારે તે શખસના છોકરાનો વેહેવા કરે ત્યારે વધતા પૈસા બેસેછે.

૧૨. નીચકુળમાં વેહેવા કરે, નીચ કસબ કરે, તે શખસને વધતા પૈસા બેસેછે.

૧૩. હા, વધતા પૈસા બેસેછે,–ખોડથી તથા બદફૈલીથી બેસેછે.

૧૪. ન્યાતરીત કરતાં વધતા પૈસા છોકરીના લે તો તેના છોકરાના વેહેવામાં વધતા પૈસા આપવા પડેછે.

૧૫. મા તથા બાપ બદફેલીવાળા હોય ને છોકરો સુજાત હોય, તો ન્યાત રીતના પલ્લાં પ્રમાણે તે છોકરો પરણી શકેછે, ને છોકરો બદફેલીવાળો હોય તો તે પરણી શકતો નથી.

૧૬. નાહની ઉમરમાં વેહેવા નહી થયો હોય, ને મોટી ઉમરમાં વેહેવા કરવા ચાહે તો ન્યાતરીતના પલ્લાં પ્રમાણે તે પરણી શકેછે, વધતું જોઈતું નથી.

૧૭. કોઈ શખસની ધણીઆણી મરી ગઈ, ને છોકરો હાજર હોય તો છોકરો પેહેલા પરણી શકેછે.

૧૮. અમારામાં વેહેવાનું સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૯. વેહેવા કર્યા પછી વાર પર્વે જાય, અગર નહી જાય તો પંચાયતના હુકમથી જાય.

૨૦. વેહેવા કર્યા પછીથી તે પરણે ત્યાં સુધીમાં વાર પર્વે વર જાય; અગર નહી જાય, તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૨૧. વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૨૨. પડો ને રૂપિયો વરને આપે, ત્યાર પછી તુટી શકતું નથી.

૨૩. વેહેવા કર્યા પછી ને પરણતા પેહેલા વર કન્યા (ને) પરમેશ્વરના કર્યાથી દેવલોક પામે તો તુટે, પણ બેજણની હયાતી સુધી તુટી શકતું નથી.

૨૪. કાંઈ કારણે પણ તુટી શકતું નથી.

૨૫. કાંઈ કારણે પણ તુટી શકતું નથી; અગર પરણતા પેહેલા વર કન્યામાં કોઈ દેવલોક પામે તો, કન્યાનું પલ્લું હોય તે વરવાળાને આપે, ને વરવાળા તે કન્યાની પાસે હોય તે આપે.

૨૬. વેહેવા કરતા પછી ને પરણતા પેહેલા કન્યા તથા વર આંધળો, લુલો, લંગડો, ઠુંઠો તથા વટલે તો, તે વાત સાબિત જાણ્યામાં ન્યાતને આવે તો તુટી શકેછે.

૨૭. કોઈ વિધવાએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય, તે કબુલ છે; બીજા કોઈનું કર્યું કબુલ નથી.

૨૮. વગર સબબથી વેહેવા તુટી શકતો નથી, ને અમારી ન્યાતમાં દંડ નથી.

૨૯. વેહેવા કર્યા પછી હરેક વાતે વેવાઈ વઢે ઝઘડે, પણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૩૦. લોકો રાજી હોય તથા નારાજી હોય, તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૩૧. બેની મરજી તોડચા ઉપર હોય, અગર ન્યાતના પાંચ શખસની મરજી તોડચા ઉપર હોય, તો પણ તુટી શકતો નથી.

૩૨. આંધળા, લુલા, લંગડા થયા હોય ને તુટે ને ત્યારે જે જેને આપ્યું લીધું હોય તે તેનું પાછું આપે લે.

૩૩. વેહેવા કર્યા પછી ને પરણતા પેહેલા કન્યા તથા વર મરે તો, તે તેનો માલ આપેલો લીધેલો હોય તે પાછો લે.

૩૪. અગિયાર વરસ થઈ ગયા પછી તેના માબાપને ન્યાત શિક્ષા કરેછે.

૩૫. માબાપની રજાવિના મોટી કન્યા પરણી શકતી નથી.

બ્રાહ્મણ–મોઢ ચાતુરવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના બાપ પ્રભૃતી જે વારસ હોય તે પોતાની ન્યાતના દશ વીસ બ્રાહ્મણને લઈને વરને ઘેર જાય, ને પ્રથમ ગણપતિનું પૂજન કરે, ને વરને કુંકાનો ચાંલ્લો કરીને વરના હાથમાં રૂ. ૧) તથા પતાસાનો પડો શેર ૧ નો આપે, ને તેના બાપને કહે કે તમારા છોકરાને અમારી કન્યા આપી.

તે બાબત ત્યાં જે બ્રાહ્મણ હોય તેનેં ચપટી ચપટી ખાંડ આપે, ને પછી પાન સોપારી આપે—એ રીત વિવાહ મળવાની છે.

૨. કન્યાની તરફથી પેહેલું માગું જાય.

૩. કન્યાના વારસો માગું કરવાને પોતે જાય, વા પોતાની તરફથી કોઈને મોકલે.

૪. કન્યાનો જે વારસ હોય તે ચાંલ્લો કરવા જાય; તે વખત ગોરને તથા ન્યાતના સ્નેહી તથા સગા હોય તેને તેડીને જાય.

૫. વર તથા કન્યાનો કુળગોર તે વખત હાજર જોઈયે, એ કાંઈ મુકરર નથી.

૬. વિવાહ કરતી વખત રૂપિયો તથા પડો વિના બીયાનાનો ચાલ નથી.

૭. આટલા વર્ષની કન્યા થાય ત્યારે વિવાહ કરવો એ કાંઈ મુકરર નથી.

૮. કન્યાને દશમું વર્ષ બેઠું કે વિવાહ કર્યા વિના ચાલે નહી.

૯. છોકરીનો બાપ હાજર હોય, ત્યારે છોકરીનો કાકો વિવાહ ન કરી શકે, ને છોકરીનો બાપ પોતાના ભાઈ વિગેરેની સલાહ લેવાની ઇચ્છા હોય તો લે, ન લેવાની ઇચ્છા હોય તો ન લે.

૧૦. અધિકારીની વ્યવસ્થા શાસ્ત્રપ્રમાણે છે.

૧૧. કોઈ શખસ નીચકુળમાં પોતાની કન્યાનો વિવાહ કરે, ત્યારે પોતાના છોકરાના વિવાહ કરતી વખત વત્તા પૈસા બેસેછે, ને વિદ્યા વિગેરે ઉંચ વૃત્તિયે પોતાનું જીવન કરે, તે ઉંચ કેહેવાય ને ગામોટ વિગેરે નીચ વૃત્તિયે જીવન કરે તે નીચ કેહેવાય.

૧૨. નીચકુળનો હોય ને નીચ વૃત્તિયે જે જીવન કરતો હોય, તેને ન્યાતની રીત કરતાં વત્તા પૈસા બેસેછે.

૧૩. જે શખસ કુળવાન છે, ને કંઈ જુજવી ખોડ છે, તેને ન્યાતની રીત કરતાં વત્તા પૈસા બેસતા નથી, ને કુળવાન છે ને બદફેલી ઘણીજ કરતો હોય કે જેથી નીચ કેહેવાય, તેને તો વત્તા પૈસા બેસેછે.

૧૪. જે શખસ પોતાની દીકરીનો વિવાહ કરતી વખત ન્યાતરીત કરતાં ખાવાના પૈસા લે તેને પોતાના દીકરાનો વેહેવા કરતી વખત વત્તા પૈસા બેસેછે.

૧૫. કોઈ સ્ત્રી પુરૂષ ઘણી બદચાલ ચાલતા હોય તેને પોતાના છોકરાનો વિવાહ કરતી વખત ઘણી મેહેનત પડેછે, ને મેહનત કરતાએ વિવાહ ન થાય તો વત્તા પૈસા બેસેછે.

૧૬. કોઈ ઉંચ કુળનો હોય, ને તેની નાહની ઉમરમાં માબાપ મરી ગયા હોય, તેથી મોટો થયા પછી વિવાહ કરવા ચાહે તો વત્તા પૈસા ન્યાત રીત કરતાં આપવા પડતા નથી.

૧૭. કોઈ શખસ ઉંચકુળનો છે, ને તેનો છોકરો નાહની ઉમરનો છે, ને તેની સ્ત્રી મરી ગઇ, ત્યારે પોતાનો વિવાહ કરીને પછી છોકરાનો વિવાહ કરે,—પરણવાની ઇચ્છા હોય તો.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પ્રતિષ્ઠિત લોકોમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી, ને ગામોટ લોકોમાં સાટાંનો ચાલ છે, તેનું એ જે,—જે શખસ પોતાની કન્યાને જેના છોકરાને આપે તેના સગાની છોકરીને પોતાના છોકરાને સારૂ લે,—ને પોતાને છોકરો ન હોય ત્યારે પોતાના સગાના છોકરાને અપાવે; એ વાતનો લેખ પણ કરેછે.

૧૯. વિવાહ થયા પછી લગ્ન થતાં પેહેલાં છોકરી સાસરે તેડે તો ખાવા જાય, ને છોકરીને ગમે તો ત્યાં રહે, ન ગમે તો જમીને પાછી આવે; તેમાં સાસરિયાં તેડે ને ન જાય તો કાંઈ સાસરિયાનો જોરો નહી.

૨૦. વર સાસરે અમાવાસ્યા, પૂર્ણિમા, દ્વાદશી, દસરા, દિવાળીએ જમવા તેડે તો જાય, ન તેડે તો ન જાય; ને એમ કરતાં તેડે ને વર ન જાય તો, તેથી વિવાહ તુટતો નથી.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૨૨. વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ નથી—એવો અમારામાં સિરસ્તો નથી.

૨૩. જ્યાં સુધી કન્યા પરણી નથી, ત્યાં સુધી તુટે, પણ કાંઈ કારણથી તુટે.

૨૪. કંઈ કારણ વિના તોડે તોએ તુટે, પણ તેને ન્યાતના લોક કંઈ શિક્ષા કરતા નથી.

૨૫. કોઈએ કારણ વિના વિવાહ તોડયો, તેમાં વરવાળો જો તોડે ત્યારે કન્યાને જે અલંકાર ચહડાવ્યા હોય, તે પાછા લે, ને રૂપિયો ને પડો પાછો મોકલે; ને કન્યાવાળો જો તોડે, ત્યારે જે અલંકાર ક-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ન્યાને આપ્યું હોય, તે પાછું મોકલે—બીજો ખરચ થતો નથી.

૨૬. લગ્ન થતાં પેહેલાં વરને વા કન્યાને દોષ થાય તો વિવાહ તુટેછે.

૨૭. કોઈ વિધવા સ્ત્રીએ નીચકુળમાં વિવાહ કીધો હોય, તો તેના દિયર જેઠ તોડી શકેછે—શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨૮. એનો જવાબ ચોવીસમાં જવાબ પ્રમાણે છે.

૨૯. એનો જવાબ ચોવીસમાં જવાબ પ્રમાણે છે.

૩૦. વિવાહ તુટવાનો ચાલ છે, ત્યારે કેટલા રાજી ને કેટલાએક ન્યાતના ગેરરાજી, તેથી શું થાય?

૩૧. વિવાહ તોડવાનોજ ચાલ છે, તો જવાબ શું લખીએ?

૩૨. એનો જવાબ તો પચીસમાં જવાબ પ્રમાણે છે.

૩૩. પરણુતા પેહેલાં કન્યા મરી જાય, ત્યારે કન્યાને જે ચહડાવ્યું હોય ઘરેણું, તે વરવાળો પાછું લે; ને કોઈ બીજા કારણથી લગ્ન ન થયા તોએ પાછું લે.

૩૪. આજદીન સુધી અમારી ન્યાતમાં એવું થયું નથી, તો જવાબ શું લખીએ?

૩૫. અમારી ન્યાતમાં આજદીન સુધી એવી વાત બની નથી, તો તેનો જવાબ શું લખીએ?

બ્રાહ્મણ—મોઢ ચાતુરવેદી અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવવાની રીત છે તે લખીએ છૈએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં માગું કન્યાની તરફથી જાયછે.

૩. કન્યાનો બાપ જેને મોકલે તે જાય.

૪. વિવાહ કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંલ્લો વરને ઘર થાય, ને કુળગોર તથા ન્યાતગોર, અગર હાજર હોય તો હોય, નહીતર કાંઈ જરૂર નહી ને વરનો તથા કન્યાનો બાપ જોઈયે.

૫. તેનો જવાબ ઉપર ચોથી કલમમાં લખ્યોછે.

૬. કન્યાનો બાપ વરને રૂ. ૧) તથા નાળિયેર આપે.

૭. વરસ ૧) થી તે વરસ ૭) સુધી વેહેવા થાય છે. કાંઈ અટકાવ હોય તો વરસ ૭) ઉપરાંત પણ થાયછે.

૮. કન્યાની ઉમર વરસ ૮)ની થાય એટલે વેહેવા કર્યા વગર ચાલે નહી.

૯. બાપની રજા હોય તો કાકો કરે.

૧૦. છોકરાનો બાપ તથા કાકા ન હોય તો, તેની મા કરે.

૧૧. નીચકુળમાં કરે તો તેના છોકરાને વધારે પૈસા જોઈયે ને જે કોઈ પોતાના સતધર્મથી ચાલે તેને ઉંચ કહીએ, ને જે કોઈ કુધર્મથી ચાલે તેને નીચકુળનો કહીએ.

૧૨. નીચકુળનો હોય તથા નીચ ધંધો કરતો હોય તેને વધતા પૈસા બેસેછે.

૧૩. ત્યારે તેને પૈસા વધારે બેસેછે.

૧૪. જે છોકરીના ખાવા લેછે તેના છોકરાને વધારે બેસેછે.

૧૫. માબાપ બદફેલ હોય તેની કાંઈ ચિંતા નહી. છોકરા સારા જોઈયે.

૧૬. કન્યાના બાપ તથા વરના બાપની ખુશી.

૧૭. કરેછે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાંનો ચાલ નથી.

૧૯. તેડાતેડી કરે ત્યારે સાસરે જાય—ચુક્યાનો ચાલ નથી.

૨૦. મુકરર ધારો નથી.—જે દહાડે તે દહાડે જાય ચુકવાની બાબત સારૂ વેહેવા ફોક થતો નથી.

૨૧. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૨૨. ફોક થવાનો ચાલ છે, પછી શું લખીએ?

૨૩. તોરણે આવ્યો પાછો જાય ને કોઈ પલ્લું ઓછું હોય, અથવા બીજી કાંઈ લડાઈ હોય, ત્યારે તુટેછે.

૨૪. તેને શિક્ષા નથી.

૨૫. પોતપોતાની રીતભાત વિવાહ તુટે ત્યારે પાછું આપે.

૨૬. વર તથા કન્યાના બાપની ખુશીની સાથે છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૭. બાઈ તથા દિયર તથા જેઠ સમજણથી વિવાહ કરેછે.

૨૮. તેને દંડ નથી.

૨૯. બીજી જગો ઉપર વેહેવા કરે, તેને શિક્ષા નથી.

૩૦. કન્યાવાળો તથા વરવાળો એની સમજણથી તુટે.

૩૧. વેહેવા તુટવાનો ચાલ છે તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૩૨. વેહેવા તુટે ત્યારે ઘરેણું તથા લુગડાં જે પોહોંચ્યું હોય, તે પાછું લેછે.

૩૩. વેહેવા થયા પછી રાજકદૈવક થાય ત્યારે રીત પાછી ફરેછે.

૩૪. પોતાને સુજે ત્યારે વેહેવા કરે, તેમાં કોઈ પુછે નહી.

૩૫. એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ—મોઢ ત્રિવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવવાની રીત આ છે કે પેહેલાંથી પલ્લું ભરે, પછી ચાર બ્રાહ્મણ બેસીને ધાણા ગોળ ખાય, ત્યારે વેહેવા સહી થાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં વરની તરફથી માગું જાયછે.

૩. માગું કરવા પોતાનું વાહાલું હોય, તેને મોકલેછે.

૪. કન્યાનાં બાપને ઘેર બેસીને ચાંલ્લા કરેછે, તે વખત કંઇ ગોરની ગરજ નથી.

૫. વર કન્યાના કુળગોર જોઇએ નહી ત્યાં.

૬. એનો જવાબ પેહેલા જવાબમાં છે.

૭. કન્યાના જનમથી તે દશ વરસમાં વેહેવા કરવો.

૮. કન્યા દશ વરસની થાય, ત્યારે વેહેવા કર્યાવના ચાલે નહી.

૯. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ત્યાં સુધી કોઇથી થાય નહી.

૧૦. છોકરીને બાપ કાકો નથી ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને(જ) અધિકાર હોય તેજ કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં નીચકુળ ઉંચકુળનો મેળ નથી.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યો.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ ખોડવાળો દીઠો નથી.

૧૪. જેટલા પૈસા છોકરીના લે તે પ્રમાણે આપવા પડે.

૧૫. જેના માબાપ બદચાલ ચાલેછે, તેને મેહેનત પોહોંચેછે.

૧૬. છોકરો કુંવારો હોય, ને પોતાની બૈરી મરી ગઈ, ત્યારે પોતાની ખુશી હોય તો પરણે.

૧૭. નાહાની મોટી ઉમરનો મેળ નહી, જ્યારે પલ્લું તથા કન્યા મળે ત્યારે પરણે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ છે.

૧૯. વેહેવા થયા પછી, ને લગન થતા પેહેલાં, સાસરે તેડે, ત્યારે કન્યાની ખુશી હોય તો જાય.

૨૦. સાસરેથી નહોતરૂં આવે, તે દાહાડે વરની ખુશી હોય તો જમવા જાય.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૨૨. એનો જવાબ પહેલી કલમમાં છે.

૨૩. વેહેવા તુટતોજ નથી.

૨૪. ....

૨૫. ....

૨૬. હમે આજ લગી એવું કાંઈ દીઠું નથી.

૨૭. વિધવા બૈરી જુદી હોય તો પોતાની દીકરીનો વેહેવા ગમે ત્યાં ખુશીથી કરે, તેમાં દિયર જેઠનું બળ નહી.

૨૮. વગર કારણે વેહેવા તુટતોજ નથી.

૨૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં છે.

૩૦. ....

૩૧. ....

૩૨. ....

૩૩. વેહેવા મળ્યા પછી કન્યા મરી જાયછે, તો રીતભાત સઉ પાછું ફરે.

૩૪. આજ લગી એવું થયું નથી.

૩૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યોછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

બ્રાહ્મણ—ત્રવાડી મેવાડા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાની એ રીત છે—વરનું માગું જાય તથા કન્યાનું માગું જાય.

૨. વેહેવા કરવો, ત્યારે ચાંદલા વરને ત્યાં થાય, તથા કન્યાને ત્યાં થાય. ચાંદલા વરને કરેછે, તથા લખ્યાની રીત નથી. તથા ગોર હાજર થાય, સગાને બોલાવે, તો જેને તેડે તે જાય તથા ન બોલાવે તો પોતે કરે.

૩. અમારે આપ્યા લીધાનો ચાલ એ જે વરને રૂ. ૧) તથા પડો આપે.

૪. પાંચ વરસથી તે નવ વરસ સુધી વેહેવા કરે.

૫. વિવાહ માતા કરે તથા પિતા કરે, તથા તેના કહ્યાથી બીજા સગા કરે.

૬. માતા વિવાહ કરે–(તથા) કાકા તથા ભાઇને પુછીને.

૭. વિધવા હોય તે વિવાહ કરે, તેનો વિવાહ ન ઘટે તે ઠેકાણે કરે તો પોતાનો જેઠ તથા દિયર તોડી શકે.

૮. સાટું થાયછે, તથા નથી પણ થતું.

૯. વિવાહ થયા પછી ચાંલ્લા થાય, તે દિવસ પછી જાય ન જાય તો સાસરિયા કાંઈ ન કરે.

૧૦. ચાંલ્લા કર્યા પછી તે દિવસે વર જાય આવે, તથા ત્યાર પછી ન જાય તો વિવાહ તોડી શકે તથા નહી તોડી શકે એ રીત છે.

૧૧. વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વર તોરણે જાય ત્યાં સુધી ત્રુટે.

૧૩. દોષ હોયતો ત્રુટે, તથા નહી દોષ હોય તો ત્રુટે.

૧૪. વિવાહ તોડે તો ન્યાતના શિક્ષા કરે નહી પલ્લું પાછું આપે.

૧૫. વર મરે તથા કન્યા મરે, ત્યારે પલ્લું વરને પાછું આપવાનો ચાલ છે.

૧૬. વિવાહ તોડે તો ન્યાતના લોક કંઈ કરી શકે નહી.

૧૭. અમારે એ રીત નથી.

બ્રાહ્મણ—ચોરાશી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી તથા કન્યાની તરફથી પણ જાય.

૨. વિવાહ કરવો ઠરે, ત્યારે પ્રથમ શર્કરાપ્રાશન પાંચ બ્રાહ્મણ બેશીને કરે, એટલે વેહેવા નિશ્ચય થયો, તે ફરે નહી.—ને ચાંદલો સાવકાશે કરે, તે પ્રથમ વરને કરે, ને ગણપતિ પૂજા કરે, ને ન્યાતનાં ચાર બૈરાં તથા પુરૂષ સર્વે મળી પતાસાંનો પડો તથા રૂ. ૧) છોકરાના હાથમાં આપે ને અમારામાં લખ્યું ભણ્યું થતું નથી, અથવા કન્યાનો બાપ તથા ભાઈ તથા નીકટ સંબંધી આવીને કરે તે કબુલ છે.

૩. વેહેવા કરતી વખત બાના વિગેરે આપવા લેવાનો કાંઈ ચાલ નથી.

૪. અમારામાં કન્યાનો વેહેવા બે વરસથી તે નવ વરસ સુ[ધી]માં કરવો.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે, તેને કોઈને પુછવાની હાજત નથી. પરંતુ બાપ નથી, તેવારે છોકરીની માતા હોય તે પોતાના કુટુંબી નીકટ હોય તેની તથા પોતાના સંબંધીની સલાહે કરે; વરનો પણ ધારો એજ પ્રમાણે છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય, ને બાપ તથા ભાઈથી જુદો રેહેતો હોય, ત્યારે બાપ તથા ભાઈની સલાહે વેહેવા થાય.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય, તે ગેરમારગે ઉતરી હોય તો દિયર તથા જેઠ તોડી શકે, ને છોકરીને પોતાના પદરથી પરણાવે સહી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાંનો ચાલ નથી.

૯. છોકરીને પડો તથા રૂ. ૧) હાથમાં આપે, ત્યાર પછી સાસરે જાય, અગર નહી જાય તો સાસરિયા તેડાવે, ને તે કરતાં ન આવે તો ન્યાતના લોકને કહીને તેડાવે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી વર પરવરકાળે સાસરે જાય, અગર ન જાય તોએપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ઉપર લખ્યા પ્રમાણે થયું એટલે તુટે નહી.

૧૨. તુટવાનો ચાલ નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર (ને) બંને આંખે તથા બંને પગે તથા બંને હાથે અપંગ થયો હોય તો વેહેવા તુટે સહી; તથા કન્યાને એવી એબ આવે તોપણ તુટે નહી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના તોડે તો શિક્ષા ન્યાતના લોકો કરે, એ બાબત અમારામાં ચાલજ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી લગ્ન કીધા પ્રથમ છોકરી મરી જાય તો, તથા વાજબી કારણથી લગન નહી થાય તો, ઘરેણું તથા લુગડાં પાછાં આપે; લુગડું ફાટયું હોય તે જાય, ને બાકી રહ્યું હોય તે લઈ શકે–

૧૬. સિરસ્તાએ ન્યાતે વેહેવા સહી કર્યો ને પછી લડાઈ થાય તોએપણ તુટે નહી.

૧૭. બંને જણાની ખુશીથી તોડે પણ તુટે નહી, ન્યાતના લોક બેઉ જણને ન્યાતબાહાર મુકે સહી.

બ્રાહ્મણ–ત્રવાડી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૭.*

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવા કન્યાની તરફથી માગું જાયછે.

૨. વિવાહ કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંલ્લો કરવા અત્રાપીને ઘેર બેસીને કરે ને ચાંલ્લો વરને કરેછે તેનું લખ્યું પત્રું કોઈક કરેછે અથવા નથી પણ કરતા ને તે વખત કુળગોર અથવા ન્યાતગોર હાજર હોય તો હોય ને નહી હોય તો ચાલે; ને (સગાં) તે વખત વર કન્યાનાં માબાપ જેને બોલાવે તે સગાં જાય.

૩. વિવાહ મેળવવાની વખત બીયાનામાં શ્રીફળ ૧) તથા રૂ. ૧) આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ પાંચની થાય ને વિવાહ કરવો તે નવ તથા દસ સુધી કર્યાવિના ચાલે નહી.

૫. કન્યાનો બાપ હાજર છે ને વરનો બાપ પણ હાજર છે તે કરે તો થાય ને તેને માથે વૃદ્ધ હોય તે પણ કરી શકેછે ને બે ઘરડાની સલાહ લેવી–બાપ હાજર ન હોય ત્યારે.

૬. એનો જવાબ ઉપલા પાંચમા અંકમાં લખ્યોછે તેજ પ્રમાણે છે.

૭. કોઈ બૈરી વિધવા છે ને પોતાની દીકરીનો વિવાહ કર્યોછે તે વિવાહ પોતાનો દિયર તથા જેઠને પુછ્યાવિના કરે તો તોડી શકેછે અથવા જુદા રેહેતા હોય વા એકઠા રેહેતા હોય તોપણ તોડી શકે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કર્યા પછી ને લગ્નથી પેહેલાં કન્યા તથા વર તેડે તે દહાડે સાસરે જાય.

૧૦ અમારી ન્યાતમાં વિવાહ થયા પછી ને લગ્નની પ્રથમ વરને તેડે તે દહાડે સાસરે જાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વર તોરણે આવ્યો પાછો જાયછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ત્રુટે તે વાંધો પડેથી ત્રુટે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં વર કન્યાને દોષ થયો હોય તો વિવાહ તુટેછે તથા જેને ન પરવડે તો તુટે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કારણવના વિવાહ તોડે તો ન્યાતવાળા મળીને રીત સામસામી પાછી અપાવે ને ભોજનખરચ અપાવ્યામાં ન આવે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં વર તથા કન્યા મરી જાય તો જે કાંઈ પ્હોતું હોય તે પાછું આપે.

૧૬. વિવાહ થયા પછી લડાઈ થઈ હોય તો ન્યાતમાં વિવાહ તુટવાનો ચાલ છે તો ન્યાતવાળા શું કરે–એટી રોટી જોરાવરી નથી.

૧૭. એ આંકનો જવાબ અગિયારમા આંકમાં છે.

બ્રાહ્મણ–ભટ મેવાડા તળબદાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરેછે ત્યારે કન્યાનો ધણી માગું કરેછે ને વરને રૂ. ૧) આપે ને નાળિયેર આપેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો વરને કરે ને કન્યાનો ધણી વરને ઘેર જઇને કરેછે.

---

* અંક ૫૯થી ૮૬ સુધીના કલમવાર જવાબ નથી કબુલતા છે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બીયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. વરસ ૫ તથા ૬ થયા પછી કરેછે ને અટકાવવાળો વરસ ૧૦) સુધી કરેછે ને વરસ ૧૧ થયાં [કે] ચાલે નહી.

૫. કન્યાનો બાપ પોતાના વાલીને પુછીને કરી શકેછે ને તે ન હોય તો પરણાવાનો ખરચ કરે તે ધણી કરી શકેછે.

૬. ઉપરના સવાલ માફક છે; છોકરાનો વાલી કરી શકેછે.

૭. વિધવા માતાનો કરેલો વેહેવા દિયર જેઠ પંચ મંજુર ના કરે તેવા કારણથી કરી શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી બારસ પુનેમ તથા તેહેવારે તેડેછે ને ન આવે તો અટકાવ નથી.

૧૦. ગયા આવ્યા વાસ્તે સાસરિયાં તોડી શકતાં નથી.

૧૧. કન્યાનો બાપ વરનાં સગાંને સોપારી ૪) આપેછે તે આપ્યા પછી વેહેવા ફોક ન થાય; ને ત્યારપેહેલાં આબરૂ વગરનો કરેછે.

૧૨. કારણથકી તુટે–સોપારી ચાર આપ્યા પછી તુટે નહી.

૧૩. કન્યાને ઉપર લખ્યા પ્રમાણે દોષથી તુટેછે.

૧૪. તુટતો તો નથી ને કદાપી દોષથી તુટે તો સામસામી રીતભાત પાછી આપે–વાજબી ખરચ સઉને માહેર છે.

૧૫. મરી જાય વા કારણથી લગ્ન ન થાય તો પાછું આપેછે,–ઉપર લખ્યા પ્રમાણે આપેછે.

૧૬. ચાર સોપારી આપ્યા પછી તોડી શકતો નથી.

૧૭. સોપારી આપ્યાં પછે દોષવાળાવિના બીજાનું તુટતું નથી ને વગર આબરૂવાળો તોરણેથી પાછો ફેરવેછે.

ખેડાવાળ બ્રાહ્મણ ભીતરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વરની તરફથી માગું જાય ને એજ પ્રમાણુ રીત છે.

૨. વિવાહ કરવો ઠર્યો, ત્યારે વરના બાપ તથા કન્યાના બાપ ગમે ત્યાં બેશીને હરકોઈ ચારના દેખતાં ચાંદલા કરે ને ન્યાતગોર તથા કુળગોર તથા વર કન્યાનો તથા લખ્યા પત્રાનો કાંઈ સિરસ્તો નથી. ચાંલ્લા થયા એટલે વિવાહ ફરે નહી.

૩. વિવાહ કરે ત્યારે બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાના જનમથી તે દશ વરસમાં વિવાહ કરે, ને એટલામાં વિવાહ કર્યા વિના ચાલે નહી.

૫ કન્યાનો બાપ તથા મા હાજર હોય ત્યાં સુધી કોઈને અધિકાર નહી, ને તે મધ્યે કોઈ સલાહ લેવાની પોતાની મરજી.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની માને અધિકાર છે ને તેનો વિવાહ કરેલો કોઈ તોડી શકે નહી. સગાવાહાલા વિગેરે કોઈનો અટકાવ નહી.

૭. કન્યાની મા વિધવા હોય ને વિવાહ કરે તો તે વિવાહ કોઈ સગાવાહાલા વિગેરે (કોઈ) તોડી શકતું નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું જેને પાલવે તે કરે ને નહી પાલવે તે નહી કરે.

૯. વિવાહ કર્યા પછી સારૂં મુહુર્ત આવે ત્યારે વર કન્યા સાસરે જાય ને રૂ. ૧) તથા પતાસાંનો પડો શેર સવાનો સામાસામી આપે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વર તથા કન્યા સાસરે જાય અથવા ન જાય તોપણુ વિવાહ કરેલો કોઈ તોડી શકે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને ચાંલ્લા કર્યા એટલે વિવાહ સહી થઈ ચુક્યો.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં હરકંઈ કારણ હોય તોપણ વિવાહ તુટે નહી.

૧૩. એ સવાલનો જવાબ ઉપર બારમી કલમમાં લખ્યોછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કારણુ હોય અથવા ન હોય તોએપણ વિવાહ તુટે નહી; ને ન્યાતવાળાને પુછવું પડે નહી ને એજ પ્રમાણે અસલથી ચાલ છે જે વિવાહ તુટેજ નહી.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે પલ્લાં વિગેરે રીતભાત પાછું આપવાનો ચાલ છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વર કન્યાના મા તથા બાપને લડાઈ થાય તોએપણ વિવાહ કરેલો તુટેજ નહી, તો બીજી જગો ઉપર શી રીતે થાય ?

૧૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈની મરજીથી વિવાહ તુટે નહી.

બ્રાહ્મણ—ભારગવવીશા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એક રીત છે; જે બ્રાહ્મણ તથા ગૃહસ્થ બંનેમાં માગું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો નિશ્ચય ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાના બાપને ઘેર અથવા બીજે ઠેકાણે તેની મરજીથી થાય ને ચાંદલો વરના બાપને કન્યાની મા પોતાના ધણીના કહ્યાથી કરે ને તે ન હોય ત્યારે જે સૌભાગ્યવતી બૈરી હોય તે ચાંદલો કરે ને તે ન હોય ત્યારે કન્યાનો બાપ વરના બાપને ચાંદલો કરે. એ બંનેમાંથી કોઈ ન હોય ત્યારે કન્યાવાળો વરવાળાને ચાંદલો કરે, ને તે વખત બંને તરફના બેસીને લખ્યું પત્રું કરે, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોર તથા બંને તરફના સગાવાહાલાને તેડવાનો નીમ નથી; ને જે કોઇ હાજર હોય તે ખરા ને સોપારી વેહેંચેથી વેહેવા સહી કેહેવાય.

૩. બિયાનામાં રૂ. ૧) કન્યાના હાથમાં વરવાળો આપેછે; ને કન્યાવાળાની મરજી હોય તો દરોબસ્ત પલ્લું લે; અગર થોડી નીશા લે એ વાત કન્યાવાળાની મરજી ઉપર છે.

૪. કન્યાનો વેહેવા નવ વરસની ઉમર થતા સુધી જ્યારે કન્યાવાળાની મરજીમાં આવે ત્યારે કરે.

૫. વેહેવા કરવામાં કન્યાનો બાપ મુખત્યાર છે. અગર કોઈની સલાહ લેવામાં યા ન લેવામાં પણ બાપ મુખત્યાર છે; ને બાપમાં અક્કલ હોશિયારી નથી તો કન્યાનો દાદો અથવા કાકો અથવા વડિયાઈ કરેછે.

૬. છોકરીનો બાપ મરી ગયો હોય ને છોકરીની મા પોતાના સસરા યા દિયર જેઠ સાથે એકઠી રેહેતી હોય તો તે છોકરીનો દાદો તથા કાકો વેહેવા કરે. કદાચ જુદી રેહેતી હોય તો મા મુખત્યાર છે. પણ એ કલમમાં લખેલાં સગાંમાં જે હોય તેને કાને નાંખીને કરે.

૭. જુદા રહ્યા પછી માએ વેહેવા કર્યો હોય તો દિયર જેઠ અથવા સસરાથી વેહેવા તુટી શકે નહી; ને ઉપરના બંને સવાલના જવાબ તેમાં લખ્યા છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી ને એમ કરતાં કોઈ શખ્સ પોતાની મતલબને સારૂ કબુલ કરે ને પછી તે ફરી જાય તો તેની ફરિયાદી ન્યાત તથા સરકાર સાંભળે નહી.

૯. કન્યાને હરપક્ષમાં ચાર દાહાડા વરને ઘેર તેડે ને તેને સારૂં ખવડાવે, ને પૈશા બેનું ખાવાનું અપાવે. બરફી વિગેરે વરવાળા કન્યાને આપે. ને કન્યા નાહની હોય ને સાસરે નહી જાય તો તેની મરજી, કેમ કે બાળક છે.

૧૦. ન્યાત રીતપ્રમાણે પર્વને દિવસે જમાઇને નહોતરૂં દે ત્યારે જમવા જાય કદાપી ન જાય તો વેહેવા તુટે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ અસલથી તે આજ દીન સુધી છે. હવે પછી ન્યાતના લોકોએ બંદોબસ્ત કીધો જે વેહેવા ફોક થાય નહી.

૧૨. વર બેઉ આંખે આંધળો થાય તથા બેઉ હાથે યા પગે એવો અપંગ થાય કે સંસારાદિક જેટલાં જરૂરનાં કામ છે તે થઈ શકે નહી તો કન્યાવાળાની મરજીમાં આવે તો વિવાહ તોડે.

૧૩. એ સવાલનો જવાબ બારમી કલમમાં આવી ચુક્યો.

૧૪. ઉપરના બારમા જવાબમાં જે કારણ લખ્યાં છે તે કારણ વના વેહેવા તોડે તો પલ્લાં વિગેરેનો ખરચ થયો હોય તે સરકારમાં ફરિયાદી કરીને લે ને રીતભાત વિગેરે પરચુરણ ખરચ ન્યાતના ચાર મરદે આદમીની સાહેદીથી પાછો અપાવે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી—બંને તરફની રીતભાત થઇ હોય તે પાછી ફરે નહી. બંને તરફની જાય ને ત્રીજા સવાલના જવાબમાં પલ્લાંને પેટે નીશાં લેવાનું લખ્યું છે તેમાં જેટલું લીધું હોય તે બંનેમાં કોઈનું શરીર પડે તો વરવાળાને પાછું આપવું.

૧૬. વેહેવા થવાની શરત જે બીજા સવાલના જવાબમાં લખી છે તે પ્રમાણે થયો હોય ત્યાર પછી

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

કોઈ તરેહના વાંધાથી અથવા લડાઈથી વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા પુછે ને સરકાર મદત કરે.

૧૭. બંનેની મરજીમાં આવે તો વેહેવા તુટે.

બ્રાહ્મણ—દશાભારગવ કામલેજાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું કન્યાની તરફથી તથા વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાય ને વરના બાપને (તાં) [તથા] કન્યાના બાપને ચાંદલો પોતપોતાનો ગોર કરે, ને ગોર હાજર ન હોય તો જે કોઈ હાજર હોય તે કરે, ને ચાંદલા કર્યાથી વેહેવા સહી; ને લખ્યું પત્ર કરવાનો ચાલ નથી ને વર કન્યાના સગા જે હોય તે હાજર જોઈયે, ન હોય તો તેના માબાપ હોય તેને ચાંદલો કરેછે તે દાહાડે નંગ ત્રણ રૂ. ૨૫) ને આસરે કરેછે.

૩. બિયાનાનો ચાલ નથી પણ કન્યાને તથા વરને જંબા તેડે ત્યારે સાકર શેર ૧ા તથા રૂ. ૧) આપેછે.

૪. કન્યાના જનમથી તે ૧૦ તથા ૧૧ વરસ સુધીમાં વેહેવા કર્યાવના ચાલેજ નહી.

*૮. અમારામાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. કન્યાને વાર તેહેવારે સાસરે તેડેછે—દાહાડો કંઈ મુકરર નથી ને કદાપી ન જાય તો તેથી કાંઈ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. ચાંદલા કરીને ગોળધાણા ખાધા પછી વેહેવા તુટતોજ નથી.

૧૨. વેહેવા તુટતોજ નથી તો કારણ શું લખીએ?

૧૩. વેહેવા તુટતોજ નથી તો દોષનું શું લખીએ?

૧૪. વેહેવા તુટતોજ નથી તો શિક્ષાનું શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કદાપી એમ થાય તો કન્યાવાળા વરવાળાને પાછું આપે ને લુગડાં તો પેહેરતાં રહ્યાં હોય તે, ને ન્યાતી ખરચ તો જેણે કીધો હોય તેનો જાય, ને વરવાળાને કર્યું હોય તે તો પાછું લેવાય નહી.

૧૬. લડાઈ થાય તોએપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૭. બંનેની મરજી થાય તોએપણ વેહેવા તુટે નહી.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૬ વાળા સાથે મળતોછે. જે કલમો નથી મળતી તેજ કલમો માત્ર લખીછે.

બ્રાહ્મણ—શ્રી ગોડમાળવીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મળેછે ત્યારે વરવાળાનું માગું જાયછે.

૨. વેહેવા થાય ત્યારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર કરે ત્યારે (પોતાના) વરવાળાના તથા કન્યાવાળાના બંનેના જે પોતાના સગા હોય તે સાથે જાય એ સિરસ્તો છે.

૩. વેહેવા મળવાની વખત બિયાનામધ્યે રૂ. ૧) તથા પતાસાનો પડો શેર ૧ા નો (બિયાનામધ્યે) આપવાનો ચાલ છે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫) તથા ૭) તથા ૯) સુધીમાં કરે વિવાહ.

૫. છોકરીનો વિવાહ, છોકરીનો બાપ તથા માનો અધિકાર છે. એજ બે શખસ વિવાહ કરી શકેછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે વડવો તથા વડિયાઈ તથા છોકરીની મા તથા જેઠ તથા દિયર જણ એટલાં મળીને સલાહ કરીને વિવાહ કરી શકેછે.

૭. વિધવા બૈરીએ વિવાહ કર્યો ત્યાર પછી તેના પીહેરિયા તથા સાસરિયા કોઈ એમ ચાહે કે અમો વિવાહ તોડીએ પણ અમારી ન્યાતમાં એજ સિરસ્તો છે જે વિવાહ તુટી શકે નહી—એજ રીત છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી ને કોઈ શખસ સાટું કરવા ચાહે તો સાટું કરી શકાતુ નથી.

૯. વિવાહ થયા પછી લગનથી પેહેલાં કન્યાને વાર પરવણી વિગેરે જે દાહાડે તેડું આવે તે દાહાડે જાય.

૧૦. વિવાહ કર્યાથકી વર સાસરે જાય—વારપરવણીએ જાય,—અગર ન જાય તોપણ વેહેવા તુટી શકે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ નથી, શાથી જે જણુ પાંચ બેશીને કર્યો તે ફોક થઈ શકતો નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ તુટીશકતો નથી એજ રીત.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ (અથવા) વર અથવા કન્યાને જણુ એને કાંઈ દોષ થાય તોએપણુ જણુ બે મધ્યેથી કોઈ વેહેવા તોડવા ચાહે તો કોઈથી વેહેવા તુટી શકે નહી–એજ રીત.

૧૪. કોઈ શખસ કારણુવના વિવાહ તોડે તો તે ધણીને ન્યાત સમસ્તના તથા શેઠ પટેલ મળીને ચાહે તેવી સજા કરે ને અમારામાં વિવાહ તુટી શકતો નથી, તો તેનો વિસ્તાર આગળ શું લખીએ ?

૧૫. વિવાહ થયા પછી લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય ત્યારે પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. વિવાહ થયા પછી અથવા લડાઈ કજિઓ થાય તોએપણુ વિવાહ તુટતો નથી, ને બીજી જગો પણ કરી શકતો નથી. કદાચ તે ધણી કરે તો સમસ્ત ન્યાત મળીને તેને સજા કરે, વેહેવા તુટતો તો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફોક કરી શકાતો નથી ને જણુ બે મળીને વેહેવા તોડવા ચાહે તોએ પણ તુટી શકતો નથી–એજ સિરસ્તો છે.

બ્રાહ્મણ–શ્રી ગોડ માળવી ખંભાતીના જવાબ

પ્રકાર " ક. " અંક ૧૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવતી વખત કન્યાના ઘરનું માગું જાયછે.

૨. વિવાહ કરવો ઠર્યો ત્યારે કન્યાનો બાપ વરને ઘેર જઈને કન્યાના બાપ વિગેરે જે સગું હાજર હોય તે વરનો બાપને ચાંલ્લો કરેછે. તે વખત શુકલ તથા પૂજ્ય જે હાજર હોય તે કરે. કાગળ લખવાનો ચાલ નથી.

૩. વિવાહ મેળવતી વખત બિયાનામાં રૂ. ૧) તથા નાળિયેર ૧) કન્યાનો બાપ વરને આપે તથા વરનો બાપ કન્યાને ઓઢણી ચણિયો આપે.

૪. કન્યાની પાંચ વરસની ઉમરથી તે દશ વરસની ઉમર થાય ત્યાં લગી વિવાહ થાય તથા કાંઈ અટકાવે મોટી થાય ને પરણે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે તેની સલાહથી કાકો (છે), તથા દાદા વિગેરે જેને આજ્ઞા આપે તે કરેછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની માની સલાહથી દાદા વિગેરે જે કોઈ મુખ્ય હોય તે કરે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વિવાહ કર્યોછે, પણ દિયર તથા જેઠની સલાહથી કરે તો તોડી શકે નહી, અગર તે ભાઈઓ જુદા હોય ને બેબનાવ હોય ને તે બાઈ અવટતું કરતી હોય તો તે તોડી શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવતી વખત સાટાનો ચાલ નથી.

૯. વિવાહ થયા પછી સારો દાહાડો જોઈને કન્યા સાસરે જાયછે, તેને સાસરેથી ખાવું આપેછે.

૧૦. વિવાહ થયા પછી સારો દાહાડો જોઇને વરને સાસરે તેડેછે ને પાઘડી આપેછે ને કદી સાસરે ન તેડે તો વિવાહ તુટી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વિવાહ તુટે તો લગન થયા પેહેલાં કોઈ વિરોધથી તુટે.

૧૩. વિવાહ થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર તથા કન્યાને કાંઈ દોષ તથા ખોડ થઈ તો વિવાહ તુટી શકેછે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણ વગર વિવાહ તોડે તો જેને જે રીતભાત આપી લીધી હોય તે પાછું આપે લે; એમાં કાંઈ ન્યાતવાળાને પુછવાનું કારણ નથી.

૧૫. એનો જવાબ ચૌદમા આંક પ્રમાણે છે.

૧૬. વિવાહ થયા પછી કાંઇ હરેક બાબતથી વિવાહ ફોક કરે તો એમાં કાંઈ ન્યાતવાળાનો દરજ્જો નથી.

૧૭. અમારામાં વિવાહ તુટી શકેછે તો શું લખીએ ?

બ્રાહ્મણ–શ્રીગોડ મેલતવાલનો જવાબ.

પ્રકાર " ક. " અંક ૫૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

છે જે માગું કન્યાની તરફથી જાય ને વરની તરફથી પણ જાયછે, જેને જેવી મતલબ હોય તે ધણી માગું કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા જણ ૨) ની પતીજ આવે ત્યાં ચાંદલા કરે, ને પ્રથમ વરના બાપને ચાંદલો કરે, ને વરનો બાપ ન હોય તો વરની તરફના મુખત્યારને કરેછે ને ગોરનો કાંઈ નિશ્ચય નથી; પણ વરનો બાપ તથા કન્યાનો બાપ પોતાના સગાને બોલાવેછે, તે મધેથી જે સગા હાજર હોય તે ખરા, ને આજ સુધી તો લખ્યું ભણ્યું કરવાનો ચાલ નોહોતો, પણ હવેથી લખ્યું ભણ્યું થશે, ત્યારે માન્યામાં આવશે કે વેહેવા સહી થયો.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બયાનામાં કન્યાવાળો વરવાળાને શ્રીફલ આપેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૧) એકથી તે વરસ ૧૦ સુધીની થાય ત્યાં સુધીમાં વેહેવા કરવો તથા વરસ ૧૧) ની થૈ ત્યારે તો તેના લગન કર્યાવના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ તથા છોકરાનો બાપ હાજર હોય તો તે વેહેવા કરે તથા બાપ ન હોય ત્યારે મા કરે, મા ન હોય તો તેના કાકા પોતાને માથે જે વૃદ્ધ હોય તેને પુછીને વેહેવા કરેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીના બાપનો બાપ અધિકારી છે ને તે ન હોય ત્યારે છોકરીની માનો હક પોહોંચેછે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે તે વેહેવા (ને) જેઠ અથવા દિયરથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં આજસુધી તો કોઇએ સાટું કર્યું નથી, હવે કરે તો પોતાની ખુશી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે વરવાળા કન્યાને તેડું કરે ત્યારે સાસરે જાય ને કોઇ દાહાડે ન જાય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર, દિવાળી વિગેરે જે કોઈ મોટાં ટાણાં આવે ત્યારે સાસરે જાય; ને કોઈ દાહાડો નહી જાય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને આજદીન સુધી ન્યાતમાં પણ કાંઇ આપવાનો ચાલ નહોતો, પણ હવેથી રૂ. ૧) વેહેવા મળે ત્યારે વર તથા કન્યાવાળા મળીને પટેલને આપે ત્યારે વેહેવા સહી કેહેવાયછે.

૧૨. કોઇ વેહેવા તોડે-તેનું કારણ તો કદાપી વર તથા કન્યા એ બેમાંથી કોઈ પતીત તથા ઘેલા શિવાય ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨) મી પ્રમાણે.

૧૪. કોઈ શખસ વાજબી કારણવના વેહેવા તોડી શકતો નથી, ને જે કોઈ કારણવના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા જેવી શિક્ષા દેવી ઘટે તેવી દેછે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય ત્યારે ઘરેણું તથા લુગડાં વરવાળાને પાછાં આપે ને કદાપી વર મરી જાય તોપણ કન્યાવાળા પાછું આપે ને બીજી વરને આપેલી રીતભાત જે આપવા જેવી હોય તે પાછી આપેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછે કાંઈ લડાઈ થઈ અને ન્યાતના પટેલને રૂ. ૧) એક ઉપરની કલમ ૧૧) અગીઆર મી પ્રમાણે આપ્યો હોય તો તુટી શકતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને બંનો જણની મરજી થાય તોપણ તુટે નહી.

બ્રાહ્મણ—સાચોરા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૩૭.*

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મળે ત્યારે પ્રથમ પડો ૧) પતાસાનો, સોપારી ૫) ને શ્રીફળ ૧) કન્યાવાળા વરને ચાંદલો કરીને આપે ને માગું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે ત્યારે ચાંદલા વરને ઘેર થાય ને ચાંદલો વરને કરે ને તેમાં પત્ર લખવાનો ચાલ નથી, ને ન્યાતગોર કુળગોરની જરૂર નહી તે વખત જે બ્રાહ્મણ હાજર હોય તે પૂજા કરાવે ને તે વખત ત્યાં વર કન્યાના માતા પિતા હાજર જોઈયે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બીયાના વગેરે આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

* અંક ૩૫ અને ૩૬ વાળાઓના જવાબ નથી, કબુલત છે.

૪. કન્યા વરસ પાંચની થાય ત્યાંથી તે વરસ નવની થાય ત્યાં સુધી વેહેવા કરવો.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ને તેને માથે તેનો બાપ મુરબ્બી છે, તો તે છોકરીનો બાપ મુરબ્બીની આજ્ઞાથી વેહેવા કરે; પણ બાપ છતાં કાકા વિગેરે બીજા કોઈથી વેહેવા થાય નહી; ને વેહેવા કરવામાં સલાહ વર કન્યાના માબાપની છે ને સગાવાહાલાને કેહેવું કે અમે આ રીતથી વેહેવા કરિયે છૈયે. એજ રીતે છોકરાનો વેહેવા કરેછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો છોકરીનો કાકો તથા છોકરીની મા તથા ભાઈનો અધિકાર છે; ને બાપ ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય પણ તેમાં કંઈ તફાવત નથી, ને માનો હક્ક વેહેવામાં સઘળો છે, પણ છોકરીના કાકા વિગેરેની સલાહથી.

૭. કોઈ વિધવા સ્ત્રીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો ત્યાર પછે તેના દિયર જેઠ તોડી શકેછે—શાથી જે તેની સલાહ લીધા વિના વેહેવા કર્યો હોય તો તોડી શકેછે; ને ઘરધણી જુદો રેહેતો હોય તો પ[ણ] ઉપરના જવાબ પ્રમાણે છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં દિવાળી દસેરા વિગેરે તેહેવાર હોય ત્યારે કન્યા સાસરે જાય ત્યારે સાસરિયાં પાસેરનું પડીકું મિઠાઈનું આપે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર કોઈ તેહેવાર હોય ને સાસરિયા તેડે ત્યારે જાય ને ન ગયેથી વેહેવા તોડાય નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે, ને વેહેવા સહી થયાનો જવાબ પહેલા જવાબમાં લખ્યોછે કે જે વખત વરને ચાંદલો કરીને હાથમાં સોપારી શ્રીફળ આપ્યું ત્યારે વેહેવા સહી થયો.

૧૨. વેહેવા તોડવાનું કારણ એ છે જે વરને ખાંપણ આવે અથવા કાંઈ પલ્લાં તથા રીતમાં વાંધો પડે ત્યારે વેહેવા તુટે—પરણવા આવે ત્યાં સુધી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને કાંઈ દોષ આવ્યો હોય તો કન્યા ન છંડાય ને વરને કાંઈ દોષ આવ્યો હોય તો વરને છાંડે.

૧૪. વિના તકસીર વેહેવા તુટે નહી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નહી થાય તો કન્યાને પલ્લું ચડયું હોય તે અથવા લુગડાં કર્યાં હોય તે વરવાળાને પાછું આપે ને વરને કર્યું હોય તે જાય.

૧૬. અમારામાં વેહેવાની વાતમાં કાંઈ ન્યાતવાળાનું ચલણ નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે—પણ કાંઈ સબબથી તુટે.

બ્રાહ્મણ—શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯.

૧. વેહેવા મેળવવાનું માગું કરવાને વર કન્યાની તરફથી જેને પેહેલી ઇચ્છા થાય તે માગું મોકલેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે ત્યારે ચાંદલા કન્યાના બાપને ઘેર થાય ને તે ચાંદલા વરના બાપને કરેછે ને તે વખત લખેલા પત્ર થાયછે; ને ગોર હાજર જોઇયે ને નહી હોય તો હાથે કામ ચલાવિયે; ને વર કન્યાના તરફના પોતાનાં વાહાલાં કુટુંબી તથા મોસાળિયાં ત્યાં નાળિયેર લીધામાં હોયછે.

૩. વેહેવા મળેછે તે વખત વરનો બાપ વહુને ઓઢણી ચણિયો કરેછે ને કન્યાનો બાપ વરને એક પાઘડી, પતાસાંનો પડો ને એક રૂપિયો આપેછે.

૪. કન્યાનો વેહેવા કરવાને વરસ ૫) થી તે નવ લગી અવધ છે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ને છોકરીનો કાકો તથા છોકરીનો બાપનો બાપ હાજર છે તો છોકરીનો વેહેવા કરવાનો હક્ક દાદાનો છે. એજ પ્રમાણે કન્યાનો છે, ને એ તરફથી મોસાળિયાની સલાહ લેવાનો હક્ક છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવાનો હકક કાકા વિગેરેનો છે. ને કાકા ન હોય તો ભાઈનો છે, ને ભાઈ ન હોય તો ઘરમાં જે કોઈ ઘરડું હોય તેનો હકક છે; ને છોકરીનો બાપ પોતાના ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય ત્યારે તફાવત ખરચનો છે—શા જે તે છોકરીનો ખરચ થાય તે તેના બાપના માલમાંથી થાય.

૭. વિધવા બૈરી પોતાના દિયરને તથા જેઠને

પુછ્યાવિના વિવાહ કરી શકતી નથી, કાં જે વિવાહ કરવો તે કામ કુળ ખુનિયાત જોવાતું છે, માટે પુછવું; ને તે કરતાં પુછ્યાવિના કર્યો હોય ને ખુનિયાત પોતાની બરોબર છે ત્યારે તે વાતમાં દિયર તથા જેઠને કાંઇ હરકત લાખવી નહી, ને વિધવા બૈરીએ કોઈની ખાતરે અથવા પૈસાની લાલચે નીચકુળમાં અથવા જેની કન્યા પોતાના ઘરમાં આવી હોય ત્યાં વિવાહ કર્યો હોય તો દિયર અથવા જેઠ ચાહે તો તોડી શકેછે.

૮. બંને ખુનિયાતે બરાબર હોય ને કન્યાના આતુર હોય ને સાટું કરે તો કરવાને મુખત્યાર છે.

૯. વિવાહ થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે સાસરિયાં તેડું કરે ત્યારે સાસરે જાયછે ને કન્યા બાળક છે ને પોતાની ઇચ્છાથી ન જાય તો સાસરિયાં કંઈ રીસાતાં નથી.

૧૦. વિવાહ થયા પછી બારસ, પુનેમ, અમાસ વિગેરે મોટી પરવણીએ સાસરેથી નહોતરૂં દે ત્યારે જમાઈ જંબા જાય; કદાચને કોઈદાહાડો ન જવાય એ વાતપર વિવાહ તોડાય નહી.

૧૧. વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ છે; ને ચાંદલા કર્યા પછી વિવાહ સહી કેહેવાયછે.

૧૨. જે વિવાહ તોડેછે તે કાંઈ કારણ જોતા નથી, મે લગનના દાહાડા તુલી [ક] તોડેછે.

૧૩. હરેક તરેહથી ચાંદલા થયા પછે વિવાહ તુટે નહી—વર કન્યામાંથી કાંઈ દોષ થાય તોએપણ તુટે નહી, એ બંદોબસ્ત નવો.

૧૪. વિવાહ થયા પછી વગર દોષે આજ લગીતો વિવાહ તુટયા છે; તો દોષથયા પછી તો શું લખીએ?

૧૫. આજ લગી વરસ ૪૦–૪૫ થયાં તેમાં વિવાહ કેટલા તુટા તેમાં કોઈને ન્યાતે શિક્ષા કરી નથી ને પલ્લું તથા રીતભાત વિગેરે ખરચ જે કંઈ થયો હોય તે વરના બાપને પાછું આપીને ફારગતી લખાવી લેછે; ને વાજબી ખરચ સામસામી ટીપથી જણાયછે.

૧૬. વિવાહ થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરકન્યામાંથી કોઈ મરી જાય તો રીતભાત વિગેરે જે કાંઈ કીધું હોય તે વરનો બાપ પાછું લે; ને કન્યાના બાપે કીધું હોય તે તો કૃષ્ણાર્પણ થયુંછે તે પાછું લઈ શકતો નથી.

૧૭. એનો જવાબ તો ચૌદમી કલમમાં લખેલોછે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં એકની મરજીથી વરસ ૪૦ થયાં વેહેવા તુટેછે ત્યારે બેની મરજીએ તો વેહેવા તોડેજ છે, પણ એ વાત ઘણી અધરમ છે.

બ્રાહ્મણ—શ્રીમાળી સુરતના—તડ બીજું.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૪.

*૪. કન્યાની ઉમર મહીના દોહોડની થાય ત્યાંથી તે વરસ ૧૦ સુધીની મુદત છે; તે ઉપરાંત કરે તો અઘટતું છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા તથા માની મા, તે ન હોય તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીના મોસાળિયાનો હક્ક છે.

૭. વિધવા બૈરિયે પોતાની છોકરીનો વેહેવ કર્યો હોય તો તુટી શકતો નથી; શાથી જે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં મા મુખત્યાર છે, વાસ્તે કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ છે.

૧૩. વેહેવા મળ્યા પછી, તે મંગળફેરા ફરે નહી ત્યાં સુધી તુટેછે, ને દોષહોય અથવા ન હોય તો તુટેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટેછે તો તેનો જવાબ શો લખિયે ?

બ્રાહ્મણ—શ્રીમાળી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૯૦.

*૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાના બાપની મરજી હોય તેને ઘેર બેશીને કરેછે, ને તે ચાંદલો વરના બાપને કરેછે, તે વખત લખ્યું પત્ર કરવાનું મુકરર નથી, ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર હોયછે; ને નહી હોય તો હાથે કામ ચલાવિયે છૈયે; ને વર તથા કન્યાના સગા હાજર હોયછે ને તેને શ્રીફળ અકેકું આપેછે.

---

* પહેલા તડવાળાએ જવાબ અંક ૧૯ નો (પાનું ૪૯) આપેલો છે તેમાંથી જેટલી કલમો આ તડવાળાને વિરૂદ્ધ છે તેટલીનાજ જવાબ આ તડવાળાએ લખ્યાછે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૯ વાળા (પાનું ૪૯)સાથે મળતોછે, જે કલમોમાં તફાવત છે તેજ કલમો માત્ર લખીછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે ૯ ની થાય એટલે વેહેવા કરવો ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે લગન કર્યાં વિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીના માબાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીના માબાપ કરેછે; ને તે ન હોય તો છોકરીનો ભાઈ કરેછે; ને તે ન હોય તો છોકરીનો કાકો તથા દાદો કરેછે ને તે ન હોય તો કુટુંબી કરેછે. ને છોકરાનો પણુ વેહેવા એજ પ્રમાણે કરેછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા કરેછે, ને મા નહી હોય તો ઉપરની કલમ પ્રમાણે. ને બાપ ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તેથી કંઈ તફાવત નથી.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીયે પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે, તે કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી વગર દોષે આજ લગીતો વેહેવા તુટયોછે તો દોષ થયા પછી તો શું લખીએ ?

૧૪. આજ લગી વેહેવા તોડયાછે તેને કાંઈ ન્યાતે શિક્ષા કરી નથી ને પલ્લું તથા રીતભાત વિગેરે ખરચ જે કાંઈ થયો હોય તે વરના બાપને પાછું આપીને ફારગતી લખાવી લેછે; ને વાજબી ખરચ સામસામી ટીપથી જણાયછે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર કન્યામાંથી કોઈ મરી જાય તો રીતભાત પલ્લાં વિગેરે જે કાંઇ કીધું હોય તે વરનો બાપ પાછું લે ને કન્યાના બાપે કીધું હોય તે કન્યાનો બાપ પાછું લે.

૧૬. સોળમી કલમનો જવાબ ચૌદમી કલમમાં લખ્યોછે.

૧૭. જ્યારે ન્યાતમાં વેહેવા તુટવાનો ચાલ એકની મરજીથી છે તો એની મરજીએ તોડે તેને કોણુના કેહે ?—પણુ એ વાત અઘટતી છે.

બ્રાહ્મણ—હરસોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૩૮.

૧. વેહેવા મેળવવાનું માગું વર કન્યા જેની પેહેલી ઇચ્છા થાય તે મોકલે.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે ત્યારે ચાંદલા કોને ઘેર કરે તે મુકરર નથી. જ્યાં ઇચ્છા આવે તે ઠેકાણે કરેછે; ને તે વખત લખેલા પત્ર થાયછે—સામસામા; ને ગોર કદાચ હાજર ન હોય તો હાથે કામ ચલાવીએ ને વેહેવા કરતી વખત વરકન્યાની તરફથી વાહાલા કુટુંબી તથા મોસાળિયા પાસે હોયછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કન્યાનો બાપ પતાસાંનો સવા શેરનો પડો તથા રૂપિયો વરને આપેછે ને તેજ આપેલો પડો તથા રૂપિયો તથા ઓઢણી ચણિયો વરનો બાપ કન્યાને આપેછે.

૪. કન્યાનો વેહેવા કરવાને વરસ ૫) થી તે નવ લગી અવધ ને અટકાવે તો શું લખીએ ?

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ને તેનો કાકો તથા તે છોકરીનો બાપનો બાપ હાજર છે તો વેહેવા કરવાનો હક્ક દાદાનો છે. એજ પ્રમાણે વરનો છે; ને એ તરફી ઘરડા મોસાળિયાની સલાહ લેવાનો હક્ક છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે તેનો વેહેવા કરવાનો હક્ક કાકા વિગેરેનો છે, તે ન હોય તો ભાઈનો છે; ભાઈ ન હોય તો જે કોઈ ઘરમાં ઘરડું હોય તેનો છે, ને છોકરીનો બાપ પોતાના ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તો તફાવત ખરચનો છે—જે તે છોકરીનો ખરચ તેના બાપના માલમાંથી થાય.

૭. વિધવા બૈરી પોતાના દિયર તથા જેઠને પુછ્યાવિના વિવાહ કરી શકતી નથી; કાં જે તે કામ કુળ બુનિયાત જોવાનું છે; ને તે કરતાં પુછયાવિના કર્યો હોય ને બુનિયાત પોતાની બરોબર છે ત્યારે તેમાં દિયર જેઠને કાંઇ હરકત નાખવી નહી; ને તે બૈરીએ કોઈની ખાતર અગર પૈસાની લાલચે નીચકુળમાં અથવા જેની કન્યા પોતાને ઘેર આવી ત્યાં વિવાહ કર્યો હોય તો દિયર જેઠ ચાહે તો તોડી શકેછે.

૮. બંનેની બુનિયાત બરાબર ને કન્યાના આતુર હોય તો સાટું કરે તો કરવા મુખત્યાર છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે સાસરિયા તેડું કરે ત્યારે સાસરે જાયછે, ને કન્યા બાળક છે ને પોતાની ખુશીએ ન જાય તો સાસરિયા(સુ) કાંઈ રીસાતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછે બારસ, પુનેમ, અમાસ વિગેરે મોહોટી પરવણીએ સાસરેથી નહોતરું દે ત્યારે જમાઈ જંબા જાય ને કોઈ દાહાડો ન જાય તે ઉપર વિવાહ તોડાય નહી.

૧૧. વેહેવા ફોક કરવા અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી ને ચાંદલા કર્યા એટલે વિવાહ સહી કેહેવાય.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈને પલ્લું ન મળે ને છોકરી વરસ ૧૫) ની થૈ ને કન્યાકાળ જતો હોય તો વિવાહ તુટે. એવિના કશા કારણે તુટે નહી. ને કન્યાનો બાપ વગર પલ્લે પરણાવે તો મુખત્યાર છે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો એ વિવાહ તુટે નહી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વિવાહ તોડે [તો]ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા (તેને) આપી શકેછે; ને રીતભાત જે ખરચ કર્યું હોય તે સઘળું તકશીરવાન પાસેથી પાછું અપાવું ને વાજબી ખરચ લેખથી જણાય.

૧૫. વિવાહ થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરકન્યામાંથી કોઇ મરી જાય તો જે કાંઈ રીતભાત કીધું હોય તે વરનો બાપ પાછું લે ને કન્યાનો બાપ પાછું લઈ શકતો નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછે લડાઈ થૈ ને તે વિવાહ ન્યાતવાળાએ મંજુર ઠરાવ્યો ને તે વિવાહ તોડી બીજી જગો ઉપર કરે તો ન્યાતવાળા તેને ઉપલી ચૌદમી કલમ પ્રમાણે કરે.

૧૭. એહુની મરજી થાય તોએ વિવાહ તુટે નહી.

બ્રાહ્મણ—અનાવલાની ન્યાતનો જંવાબ.

પ્રકાર “ ક. ” અંક ૩૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનો ચાલ એ છે જે કન્યાની તરફથી માગું જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા છોકરાને ઘેર થાય ને ચાંદલો છોકરાને કરે તેમાં આપવા લેવાની ઈયાદ બંને તરફની સામસામી જોઈયે; ને વર તથા કન્યાના સગાંનો કાંઈ હાજરનો મુકરર નહી; ને ન્યાતગોર તો નથી ને કુળગોર વખતે હોય અથવા નહી હોય તો તેનો મુકરર નહી.

૩. અમારી ન્યાતમાં બિયાનાનો તો ચાલ નથી; પણ છોકરાને ખાવું કરીને રૂા. કન્યાની તરફથી આપેછે; પણ આંકનો કાંઈ મુકરર નથી કે આટલા આપવા.

૪. કન્યાની ઉમર વરસનું કાંઈ મુકરર નથી કે આટલાંજ વરસે વેહેવા ઠેરવવો; ને ઠેરવીને તરત પણ લગન કરેછે ને બે ચાર વરસ અગાઉપણ વિવાહ ઠેરવી મુકેછે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ને લાચાર છે તેવારે તે છોકરીનો દાદો અથવા કાકો અથવા ભાઈ અથવા મામો વેહેવા કરી શકેછે; ને વેહેવા કરવામાં એટલાનોજ અધિકાર છે; ને એટલાનીજ સલાહ જોઈયે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે તેનો દાદો તથા કાકો તથા ભાઈ તથા મામો એટલા અધિકારી છે ને બાપ ભાઈઓથી જુદો હોય તોપણ એટલા કરી શકેછે; ને બાઈનો હક્ક કાંઈ નહી.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ છોકરીનો વેહેવા ગેરમુનિયાતને ત્યાં વગર સમજે કર્યોછે તો તે વિધવાનો જેઠ તથા દિયર તથા સસરો તથા પિતરાઈ તથા ભાઈ વેહેવા તોડી શકેછે, અગર ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તોપણ વેહેવા તોડી શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો કાંઈ ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને સાસરે જવાનો દાહાડો કોઈ મુકરર નથી ને સાસરાનું તેડું આવે ને પિહેરીયા મોકલે તો જાય ને ના મોકલે તો સાસરિયાં કાંઈ કરી શકતાં નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં છોકરાને સાસરેથી તેડું આવે ને માબાપ મોકલે તો સાસરે જાય, અગર નહી મોકલે તો સાસરીયાથી વેહેવા તોડી શકાતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ તો છે, પણ છોકરીને તથા છોકરાને પીઠી ચડયા પછે વેહેવા ફોક થાય નહી.

૧૨. વેહેવા તુટેછે,–તે, બંદોબસ્ત પ્રમાણે વરના બાપને વાંકડા વિગેરે નહી પોહોંચે તે કારણથી તુટેછે ને પીઠી ચડયા પેહેલાં વિનાકારણથી પણ વેહેવા તુટેછે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ આવે તો વેહેવા તુટેછે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા કાંઈ શિક્ષા કરી શકતાજ નથી; ને કોઈએ કારણવિના તોડયો તો છોકરાનો બાપ વેહેવા તોડે તો વાંકડા વિગેરે કન્યાના બાપને ઘેરથી પોહોંચ્યું હોય તે વરનો બાપ પાછું આપે; ને કન્યાનો બાપ વે-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

હેવા તોડે તો પોતીકું આપેલું જાય ને ન્યાતીભોજનનો કાંઈ ચાલ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યા મરી જાય અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી વિવાહ તુટે ત્યારે માંહોમાંહે વાંકડા વિગેરે પોહોંચ્યું હોય તે સામસામું આપેછે ને લે પણ છે.

૧૬. વેહેવા મળ્યા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને વેહેવા તુટયો તો ન્યાતવાળા કાંઈ કરી શકતા નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે તો બંનેની મરજીનું કારણ શું ?

બ્રાહ્મણ—વાયડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે કે માગું વરને ઘેરથી જાયછે—એ રીત મુકરર છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થાય ત્યારે ચાંદલો કન્યાને ઘેરથી હરેક કોઈ હાજર હોય તે વરને ઘેર જઈને (ચાંદલો) કરે—એ રીત છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ આપવા લેવાનો (કાંઇ) ચાલ નથી—એ રીત મુકરર છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૭ તથા ૮ તથા ૯ ની થાય ત્યારે વેહેવા કરવો ઘટેછે—એ રીત મુકરર છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં બાપ તથા માનો અધિકાર છે—વેહેવા મેલવી શકેછે એ મુકરર છે; અથવા તે કોઈ ના હોય તો પછવાડે જે મુખત્યાર છે તે કરી શકેછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે વડવો તથા વડિઆઈ તથા એ છોકરીની મા તથા જેઠ તથા દિયર જણ એટલાં મળીને સલાહથી વેહેવા કરી શકેછે—એ સિરસ્તો છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી તો આગળ એનો વિસ્તાર શું લખીએ ? (એ મુકરર છે.)

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી તો એનો વિસ્તાર આગળ શું લખીએ ?

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછે લગનથી પેહેલાં કન્યાને સાસરેથી તેડું આવે ત્યારે પીહેરથી જાય ને પીહેરથી તેડું આવે ત્યારે સાસરેથી જાય.—એ સિરસ્તો છે—એ મુકરર છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં એવું કાંઈ મુકરર નથી કે વરને ફલાણે દહાડે તેડે, પોતાની ખુશી પડે તો તેડે તો જાય; ના તેડે તો ના જાય—એ મુકરર છે.

૧૧. એ સવાલ ઉપર કલમ ૭ મીએ લખ્યોછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં અસલથી તે આજ દીન સુધી કાંઈ થયું નથી ને દીઠું નથી તો આગળ વિસ્તાર શું લખીએ ?

૧૩. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ થયા પછે કન્યા અથવા વરને કાંઈ દોષ થાય તોપણ પાછું ફરતું નથી—ભવિષે થાય તે ખરૂં.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કોઈએ તોડયો નથી ને એ સિરસ્તો નથી. એમ કરતાં તોડે તો ન્યાતની નજરમાં આવે તે કરે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછે કન્યા અથવા વર મરી જાય ત્યારે જે રીતભાત કરી હોય તે પાછું આપે.—એ સિરસ્તો છે.

૧૬. એ સવાલ ઉપર લખ્યામાં આવ્યોછે—એ રીત કાંઈ નથી.

૧૭. એ સિરસ્તો નથી; અથવા બંનેની મરજી થાય તો તુટી શકતો નથી.

---

*બ્રાહ્મણ—મારવાડી શીરોઈ સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦.

બ્રાહ્મણ—મધ્યાચલનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૬.

૧. વેહેવાનું માગું વર અથવા કન્યાને ઘેરથી—એ તરફથી ગમે તે કરે.

૨. ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે; પણ મુકરર નથી—વરને ત્યાં પણ થાયછે, તેમાં લેખનો કાંઈ ચાલ

*આ લોકોએ આ બાબતવિશે જવાબ આપ્યો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

નથી. ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર હોય તો સારૂં, નહી તો અટકાવ કાંઈ રેહે નહી. ઉભેતા વર તથા કન્યાના અધિકારી જોઈયે.

૩. સાકરનો પડો આપેછે–બંને વેહેવાઈ ઉભેતા વર તથા કન્યાને આપેછે.

૪. બહુધા અમારા બ્રાહ્મણમાં દશ વરસની કન્યા થાય એટલે વેહેવા કરીને પરણાવ્યા વગર ચાલે નહી.

૫. છોકરીની મા તથા બાપ છતાં બીજા કોઈનો અખત્યાર છે નહી. એવી તરેહથી છોકરાનો વેહેવા કરવામાં માબાપ છતાં બીજા કોઈનો અખત્યાર નથી.

૬. જ્યાં સુધી છોકરીનો બાપ નહોય તો છોકરીની મા શિવાય કોઇનો અધિકાર નથી.

૭. કન્યાનો વેહેવા પોતાની મા વિધવા છે ને કર્યો તે કોઈ તોડી શકતું નથી, ને ભાઈઓ જુદા રહ્યાછે ત્યાર પછે એક ભાઈ મરી ગયો તે ભાઈની ધણિયાણી વેહેવા કરેછે, તે, કન્યાના મોસાળિયા તથા પોતાના દિયર જેઠની મરજી લઈ કરેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૯. આવવા જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી, જ્યારે તેડે ત્યારે જનારની ખુશી હોય તો જાય. એમાં કાંઈ નાખુશી પેદા થાય તો તુટે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. કારણવિના તુટતો નથી; ને કારણથી તુટેછે તો સપ્તપદી થતાં સુધી તુટેછે.

૧૩. એનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે.

૧૪. આજ લગી કાંઈ કારણવિના વેહેવા તોડયો નથી તો શું લખીએ ? ને કારણથી તુટેછે તો કન્યાને ધરેણું ખુશીથી કર્યું હોય તે તથા લુગડાં પાછાં આપે ને રીતભાત તથા ન્યાતી ખરચ જેણે કર્યો હોય તેનો જાય.

૧૫. ધરેણું તથા લુગડાં પોતાની ખુશીથી કર્યાં હોય તે પાછાં આપે ને રીતભાત જાય.

૧૬. સપ્તપદી થઈ ત્યારે ન્યાતવાળા મંજુર કરે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે.

બ્રાહ્મણ–સારસ્વત (લુહાણાના ગોર) નો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૯૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાનો ચાલ એ છે જે પ્રથમ વરની તરફનું માગું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાના માબાપને ઘેર થાયછે; ને કન્યાના માબાપ રજા આપે તો કન્યાને મોસાળ પણ ચાંદલા થાયછે. પછે કન્યાને ચાંદલો કરીને રૂ. ૧) તથા પતાસાંનો પડો ૧) તથા શ્રીફલ ૧) કન્યાના હાથમાં આપેછે ને લખ્યા પત્રાનો અમારામાં ચાલ નથી; ને ન્યાતગોર કુળગોરનું મુકરર નથી. ભાણેજ અથવા શુકલ હોય તેથી કામ ચલાવીએ છેએ; ને સગાવાહાલા હાજરની જરૂર નથી; તે વેળાપર આવેલા હોય તે ખરા.

૩. બિયાનામાં તો ઉપર લખ્યુંછે તેજ આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૯) સુધી વેહેવા થાયછે; ને વરસ ૧૧ ની થઈ ત્યારે વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે બીજા સગાવાહાલાની સલાહ લે વા ન લેવામાં (કન્યાનો) બાપ મુખત્યાર છે. ને છોકરાનો પણ એજ પ્રમાણે થાયછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા મુખત્યાર છે; પણ દિયર જેઠની સલાહ લીધી જોઈયે; ને અગર અદાવતના સબબથી દિયર જેઠ રજા નહી આપે તો બાઈ મુખત્યાર છે.

૭. વિધવા બૈરીએ વેહેવા કીધો તે આજલગી તો કોઈએ તોડયો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૯. વાર તેહેવારે કન્યા સાસરે જાય, ને ન જાય તો બચાંની ખુશી; સાસરિયાનો કાંઈ દાવો નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી વર સપરમે દાહાડે સાસરે જમવા જાય ને ન ગએથી કાંઈ વેહેવા તોડતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને હરતરેહનો દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૪. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો આજ દીન સુધી ચાલ નથી; ને એમ કરતાં કોઈ તોડે તો તેને ન્યાતના ન્યાતબાહાર મુકે; ને પછે તે દેહશુદ્ધપ્રાયશ્ચિત્ત કરે ત્યારે ન્યાતમાં આવે; ને વરવાળો તોડે તો કન્યાવાળાને પલ્લું તથા લુગડાં બક્ષીસ કરે ને કન્યાવાળો તોડે તો પલ્લું તથા લુગડાં વરવાળાને પાછાં આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરે તો કન્યાવાળાને જે કાંઈ કીધું હોય તે વરવાળાને પાછું આપે ને વરવાળો કાંઈ આપતો નથી.

૧૬. એનો જવાબ કલમ ૧૪ મીમાં લખેલો છે.

૧૭. એની રાજીથી પણ વેહેવા તુટતો નથી.

બ્રાહ્મણ—પારાશરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૯૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે માગું જેને ગરજ હોય તેની તરફથી જાય; ને જે પોતાનો સ્નેહી હોય તેને માગું કરવા મોકલે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા તો વર અથવા કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે તેને ઘેર (ચાંદલા) થાયછે; ને ચાંદલો વરની તરફથી જે કોઈ આવ્યું હોય તેને કન્યાનો બાપ (ચાંદલો) કરીને રૂ. ૧) ને નાળિયેર આપેછે; ને લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી; ને ન્યાતગોર હાજર હોય તો સારૂં, નહી હોય તો દરકાર નથી; ને વર તથા કન્યાવાળાના જે સગાવાહાલા હાજર હોય તે ખરા ને તેને નાળિયેર કન્યાવાળો આપેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં તો ચાંદલો કરીને રૂપીઓ આપેછે—એજ બિયાનું છે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૯ સુધી વેહેવા કરવો ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે વેહેવા કર્યા વિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીના કાકા અથવા દાદા સાથે ભીલાખાત હોય તો તે વેહેવા કરી શકેછે; ને બીજા સગાવાહાલાની સલાહ લેવાનું કાંઈ મુકરર નથી. ને છોકરાનો પણ એવી તરેહથી વેહેવા થાયછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે તેની મા વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે ને સસરા દિયર સાથે ભીલાખાત હોય તો તેની સલાહ લે, ને નહી તો મા વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે.

૭. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો દિયર જેઠ વેહેવા શું તોડે ?

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાંનો ચાલ નથી, પણ કોઈ નાચારીથી કરે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે કન્યાને સાસરેથી તેડું આવે ત્યારે જંબા ખાવા જાયછે, ને ન ગએથી સાસરિયાં કાંઈ કરતાં નથી.

૧૦. વર જંબા નહી ગયાથી સાસરિયાં કાંઈ વેહેવા તોડી શકતાં નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને સહી તો ચાંદલો કર્યા પછી થાયછે.

૧૨. વેહેવા તુટવાનો ચાલ નથી તો કારણ શું લખીએ ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતબાહર મુકેછે; ને રીતભાત પલ્લાં વિગેરે જે કાંઈ કીધું હોય તે પાછું અપાવે, ને વાજબી ખરચ તો ન્યાતરીત પ્રમાણે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે કન્યાવાળાને પલ્લાં વિગેરે રીતભાત આપી હોય તે પોતાની પાછી લઈ શકેછે.

૧૬, વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થાય ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો ત્યાર પછી તે વેહેવા તોડીને બીજી જગો ઉપર કરે ત્યારે ન્યાતવાળા ન્યાતબાહર મુકેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલતો નથી; પણ બેઉની મરજી થાય તો તુટે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

બ્રાહ્મણ—રાયકવાળ સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાનો બાપ માગું કરેછે, તથા (પણ) વરનો બાપ માગું કરેછે, એ રીત છે.

૨. ચાંલ્લો વર હાજર હોય તો વરને કરે; વર હાજર ન હોય તો તેની તરફથી જે કોઈ હાજર હોય તેનાં હાથમાં રૂ. ૧) ચાંલ્લાનો કરીને આપેછે, ને કુળગોરનો તો ચાલ નથી, ને લખ્યું પત્રું કોઈ કરેછે ને કોઈ નથી કરતા.

૩. બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પાંચ વરસથી તે અગિયાર વરસ સુધી વિવાહ કરવો એ અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૫. છોકરીની મા તથા બાપ તથા દાદો તથા ભાઈ જેને રજા આપે તે કરે, એ અમારો ચાલ છે; તથા એવી રીતે છોકરાનો પણ વિવાહ થાયછે.

૬. છોકરાની મા તથા ભાઈ તથા કાકો તથા દાદો તથા વડિઆઈ તથા મામો—એટલા અધિકારી છે, એ અમારો ચાલ છે.

૭. છોકરીનો દાદો તથા કાકો તથા ભાઈ તથા મામો તથા વડિઆઇ—(૨) બે એ તેની નજરમાં ન ઠરે તો વિવાહ તુટી શકેછે, એ અમારો ચાલ છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ છે.

૯. વરના માબાપને ગમે ત્યારે કન્યાને તેડે, એ ચાલ છે.

૧૦. કન્યાના માબાપને ગમે ત્યારે વરને તેડે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. કન્યાના માબાપને ન ગમે તો વિવાહ તુટે, માંડવે આવ્યો વર પાછો જાય, એ અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૧૩. વરને તથા કન્યાને કાંઇ દોષ થયો હોય તો વિવાહ તુટે.

૧૪. કન્યાના માબાપને ન ગમે તો વિવાહ તુટે તે ઉપર ન્યાતનો દાવો નહી, તથા રીતભાતનો ચાલ નથી.

૧૫. જેણે આપ્યું લીધું હોય, તે પોતપોતાની મેળે સમજે.

૧૬. કન્યાના માબાપને ન ગમે ને બીજે ઠેકાણે વેહેવા કરે તો તેને ન્યાતવાળા કાંઈ પુછી શકે નહી, એ અમારો ચાલ છે.

૧૭. વિવાહ ફોક થાયછે.

બ્રાહ્મણ—કંડોળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૨.

૧. એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવામાં કન્યાનો બાપ માગું કરે, અથવા વરનો બાપ માગું કરાવે—નહી તો કોઇની સાથે માગું કરાવે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો, ત્યારે ગમે તેના ઘરમાં (ઘરમાં) બેસીને ચાંલ્લા કરે, એ વાતનો કાંઈ નીમ નથી. પિતા પ્રભૃતિ મુખ્યને ચાંલ્લો કરે. ને પત્ર લખ્યાનો નીમ નથી, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરનો નીમ નથી. સગા સંબંધી બેઉને ગમે તેને લઈ આવેછે, ને નહી લાવે તો જરૂર નથી. ને તે વેળા ગણપતિ પૂજા કરે, ને ધાણા ગોળ વેહેચી આપે, એટલે વેહેવા સહી થાયછે.

૩. અમારામાં વેહેવા મેળવતી વેળા કાંઈ બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર ધારીને વેહેવા કરવાનો નીમ નથી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ત્યારે કાકા વિગેરે કોઈ વેહેવા કરી નથી શકતા. સગાવાહાલાની સલાહ લેવી એવો નીમ નથી. જેવી રીત છોકરીની છે તેવીજ છોકરાની છે.

૬. છોકરીનો બાપ હાજર નથી, ત્યારે છોકરીની મા તથા બાપનો બાપ તથા છોકરીની મા જેને કેહે તે વેહેવા કરે; જુદા રેહેતા હોય તોએ તે માતાપિતાનો અધિકાર છે.

૭. કોઈ વિધવા સ્ત્રીએ પોતીકી છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે—તથા છોકરાનો—તે વેહેવા કોઈ તોડી નથી શકતા.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા કસ્યા પછી સાસરિયા કન્યાને તેડે, તે દાહાડે જાય.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. વરને ઓ તેડવા તથા જવાનો નીમ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને વેહેવા ધાણાગોળ ખાધા એટલે સહી થાયછે.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી લગ્નથી પ્રથમ વર તથા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએપણ વેહેવા તુટતો નથી; પણ પોતીકી જાતથી વટલી ગયો ત્યારે વેહેવા તુટેછે, પણ તે(ઓ)પણ ન્યાતના લોક સાબીત કરીને ન્યાતબાહાર મુકે ત્યારે કન્યાનો બાપ વેહેવા તોડેછે.

૧૪. અમારામાં તોડવાનો ચાલ નથી, તો લખીએ શું ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરે અથવા વર મરી જાય, ત્યારે પલ્લું પાછું આપેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી બે જણ લડે તોએ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં બેઉની રાજી હોય, તોએ વેહેવા તુટતો નથી.

બ્રાહ્મણ—મોતાળા ઓરપાડના દેશાઈનો જ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૧૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એવી રીત છે જે કન્યાવાળા વરવાળાને ઘેર કેહેવડાવે, ને વરવાળા વેહેવા કરવાની હા કેહે તો તે ઉપરાંત બંનો જણા બે ચાર જણ સમક્ષ મળે. તે વખત કન્યાવાળા પોતાની મરજી પ્રમાણે ગજવું એટલે વાંકડો આપવાનું અથવા ન આપવાનું વરવાળાને કેહે; તે વાત વરવાળાને રૂચે ત્યારે વેહેવા નિશ્ચય કરીને સાકર અથવા ધાણાગોળથી ગળ્યું મોહડું કરે, તો કરવાની ચાલ છે. પછી માગું મોકલવાની તિથિ શાસ્ત્ર પ્રમાણે વર કન્યાવાળા † * * * * * એક વિચારથી મુકરર કરે, તે તિથિએ કન્યાવાળા પોતાની તરફથી † * * * * * ના હરકોઈ શખસની સાથે માગું વરવાળાને ઘેર મોકલે. તે માગાના લઈ જનારને વરવાળાની તરફથી અક્ષત સાથે કંકુનો ચાંદલો કરીને દક્ષણાના રૂપિયા બેથી તે પાંચ રૂપિયા લગી હાલમાં આપેછે, ને અસલમાં તો દક્ષણાના રૂપિયા એ કરતાં ઓછા અપાતા હતા; અને માગું આવે તે વખત પોતીકાં સગાં વિગેરેને બોલાવેલાં હોય, તે સરવેને ગોળપાપડી વરવાળા પોતાને ઘેર પોતાની મરજી પ્રમાણે વેહેચેછે. ને કદાચ એ દિવસે વરવાળા કન્યાને તેડે તો નંબર * ૨) જાની કલમ બીજીમાં લખ્યું તે મુજબ રૂપિયા આપવાની ચાલ છે ને વળી એ દિવસે કન્યાવાળા કદાચ વરને તેડે તો નંબર.(૨) બીજાની કલમ ચોવીસમીમાં લખ્યું તે મુજબ આપવાની ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં સમુદાય વેહેવા કરવા ઠરે, તેની લગનતિથિ કન્યાવાળામાં એકને ઘેર નિશ્ચય કરાવે; તે વખત ત્યાં ચાંદલા થાય, ને પ્રથમ ચાંદલો મુહૂર્તના કાહાડનાર ગામ જોષિને કરે. ને લખેલું પત્ર લગનતિથિ નિશ્ચય કરેલીનું, ગામ જોષિના હાથનું સાદા કાગળ ઉપર લખાવી લીધું જોઈએ. ને હમારી ન્યાતમાં ન્યાતગોર સર્વનો એક નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ? ને તે વખત પોતાનો કુળગોર હોય તેને હાજર રાખવો જોઈએ; અગર જેને કુળગોર નહોય ને પોતાનો માનેલો ગોર હોય, તેને હાજર રાખવો જોઈએ; ને કદાચ એ ગોર તે વખતે હાજર ન હોય ત્યારે તેની વતી સ્વજ્ઞાતિના હરકોઈ બ્રાહ્મણને હાજર રાખ્યો જોઈએ; ને વળી ન્યાતીના નહોતરાંના દેનાર શુકલને બોલાવીને તેની પાસે ન્યાતીમાં તેડાં કરાવીને ન્યાતીના સદ્‌ગૃહસ્થને તથા વિત્પન્ન બ્રાહ્મણ વિગેરેને બોલાવ્યા જોઈએ. ને તે વખતે બન્નો તરફના સગાવાહાલા જે કોઈ ત્યાં હાજર હોય તે ખરા, ને જોષિ વિગેરે બ્રાહ્મણને અક્ષાણ દક્ષણા સાથે આપે, એટલે વેહેવા કરવા ઠર્યા તેની લગનતિથિ મુકરર કેહેવાય.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાના વિગેરે આપવા લેવાનો ચાલ નથી, તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. કન્યાની ઉમર આસરે વરસ ૪) ની થાય ત્યારથી તેનો વેહેવા કરવામાં આવે, તે વરસ (૧૦) દ-

---

† † આ જગો, અસલ કાગળ ફાટી ગયલો છે તેથી હરફ જતા રહેલા છે, સબબ ખાલી રાખીછે.

* નંબર ૨) એટલે પક્ષાંની બાબત.

શની કન્યા થાય, ત્યારે તેનો વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. વેહેવા કરવામાં મુખ્ય કન્યાનો બાપ મુખત્યાર છે; અગર કોઈની સલાહ લેવામાં યા ન લેવામાં પણ કન્યાનો બાપ મુખત્યાર છે; ને કદાચ કન્યાના બાપમાં અક્કલહોશિયારી ન હોય તો, કન્યાની મા કન્યાના દાદાને તથા કાકાને તથા વડિઆઈને તથા કન્યાના મોસાળિયાને સંભળાવીને વેહેવા કરવે મુખત્યાર છે; ને છોકરાનો પણ વેહેવા કરવાની એજ પ્રમાણે રીત છે.

૬. છોકરીનો બાપ મરી ગયો હોય, અથવા પરદેશ ગયલો હોય, વા પતીત થયલો હાજર હોય ત્યારે, તથા અક્કલહોશિયારી ન હોય ત્યારે, છોકરીનો વેહેવા કરવામાં જેનો અધિકાર છે તેના નામની વિગત એ જે છોકરીનો દાદો તથા કાકાનો અધિકાર છે; ને બાપ ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય, ત્યારે કન્યાના વેહેવા કરવામાં કન્યાની મા મુખત્યાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કસ્યો, ને તે વિધવા બૈરી સાસરિયાથી જુદી રેહેતી હોય ત્યારે, તે વિધવા બૈરીનો વેહેવા કરેલો તેના જેઠ તથા દિયર તથા સસરાથી તુટી શકે નહી, ને ઉપરના ત્રણે સવાલનો જવાબ તે ઉપલી કલમોમાં લખેલો છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ, કન્યાને સાસરિયા વાર તેહેવારે અથવા ગમે તે દાહાડે તેડે તે દાહાડે જાય; અગર કન્યા નાહાની હોય ત્યાં સુધી સાસરે ન જાય તો તેની મરજી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને સાસરિયાં વાર તેહેવારે અથવા ગમે તે દાહાડે તેડે ત્યારે (વર) જમવા જાય; અગર ન જાય તો એ સબબથી વેહેવા કોઈએ તોડયો નથી, તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ફોક કરવાનો ચાલ છે; પણ લગનને દિવસે કન્યાવાળાને ઘેર શાસ્ત્ર પ્રમાણે વાગ્નિશ્ચય થયા પછી વેહેવા ફોક કરવાની રીત આ નંબરની તેરમી કલમમાં લખીછે તે કારણ વિના વેહેવા તુટી શકે નહી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં લગનને દિવસે વાગ્નિશ્ચય ન થાય ત્યાં સુધી વેહેવા તોડે તો તુટી શકેછે. તેનું કારણ એ જે પોતપોતાની ખુશી ને વાગ્નિશ્ચય થયા પછી આ નંબરની તેરમી કલમમાં લખ્યુંછે તે કારણથી પણ પોતપોતાની ખુશીમાં આવે ને વેહેવા તોડે તો તુટી શકેછે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ લગનને દિવસે વાગનિશ્ચય ન થાય ત્યાં સુધી વરને વા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય, અથવા ન થાય, તેઓ વેહેવા તોડે તો તુટી શકેછે. ને આ નંબરની અગિયારમી કલમમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે વાગનિશ્ચય થયા પછી ને વર કન્યાના હસ્તમેળાપ થયા પેહેલાં, વરને યા કન્યાને કદાચ કજા ઈલાહી ઈશ્વર ન કરે ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કાંઈ માતબર દોષ થાય, તોજ વેહેવા તોડીને બીજી જગો ઉપર કરે–તે બાબતમાં વરવાળા તથા કન્યાવાળા મુખત્યાર છે.

૧૪. કોઈ શખસ વાગનિશ્ચય થયા પછી, ને હસ્તમેળાપ ન થયા પેહેલાં, વેહેવા તોડવાનું કારણ ઉપરની તેરમી કલમમાં લખેલું છે, તે કારણ વિના વેહેવા તોડે તો, તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે તો યોગ્ય છે; ને વાગનિશ્ચય ન થાય ત્યાં સુધીમાં કોઈ શખસ વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા કદાચ શિક્ષા કરે યોગ્ય નથી, ને રીતભાત વિગેરે બાબતો પોતપોત પાછી લે, ને ન્યાતી વિગેરેમાં ખરચ થયો હોય તે પાછો લેવામાં આવતો નથી; માટે વાજબી ગે જબી ખરચ જોવાનું કારણ નથી તો એનો જ શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ ક મરી જાય, અથવા વર મરી જાય તો તેથી, ઉપરની કલમોમાં કારણ લખેલાં છે તેથી,* લ નહી થાય, ત્યારે પોતપોતાની રીતભાત કીધેલી તે પોતપોતાની પાછી લેછે.

૧૬. વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કસ્યો, તે જીકર આ નંબરની તેરમી કલમમાં લખેલી છે જીકરથી ઉલટી ચાલ ચાલ્યાથી કાંઈ લડાઈ થ ત્યાર પછી તે વેહેવા તોડીને બીજી જગો ઉપ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તો, તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે તો યોગ્ય છે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ ઉપરની કલમોમાં લખેલો છે, તે મુજબ વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે; તેથી બેઉની મરજીનું કાંઈ કારણ નથી.

બ્રાહ્મણ-ઉનેવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૨૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં માગું કરવાને સારૂ વરની તરફથી ઘણી જાયછે.

૨. ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે; ને ચાંદલો વરના બાપને કરે, અગર વરનો બાપ હાજર ન હોય તો, જે કોઈ વરની તરફથી મુખ્ય થઇને આવ્યો હોય, તેને ચાંદલો થાય; ને અમારામાં કાગળ લખવાની રીત નથી. ને પોતાનો ન્યાતગોર પણ હાજર હોયછે, ને બીજા સગા વરના તથા કન્યાના હાજર હોયછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત આપવાનો ચાલ છે જે, વરની તરફથી પડો ૧ તથા રૂ. ૧) કન્યાના હાથમાં આપેછે, ને કન્યાની તરફથી નાળિયેર આપેછે, ત્યારે વેહેવા સહી કેહેવાયછે.

૪. વેહેવા કરવાની ઉમર વરસ દશ લગી કરે; જ્યારે જણ ૨ ની ખુશી થાય ત્યારે વેહેવા કરે. પણ વરસ ૧૦ સુધીજ થાય.

૫. છોકરીનો વેહેવા કરવાનો અધિકાર પોતાના માતાપિતાનો છે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવાનો અધિકાર પણ એજ પ્રમાણે છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે વેહેવા કરવાનો અધિકાર છોકરીની માતાનો છે, પણ પોતાના સાસરાના સગાને મળીને કરે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય, તો દિયર તથા જેઠ વિગેરે કોઈ વેહેવા તોડવા ચાહે તો તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા કર્યા પછી ને લગનથી પેહેલાં, છોકરી ગમે તો સાસરે જાય ને ગમે તો ન જાય.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં, છોકરાને નહોતરૂં આવે ત્યારે સાસરે જાય ને ગમે તો ન જાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને વેહેવા સહી થયાનો જવાબ સવાલ ૩ માં છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં હરેક કારણથી પણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ, આંધળી તથા લુલી, તથા લંગડી તથા બેહેરી વિગેરે બીજો કોઇ રોગ થાય, તોએપણ વેહેવા તુટતો નથી. કન્યાકાળ ગયા પછી તે છોકરો આવે ત્યારે વરસ ૧ ન્યાતબાહાર રેહે, ને કુળદેવ્યા કનકેશ્વરીને રૂ. ૧l) નો દીવો કરે, ત્યારે ન્યાતના લોકો પાવન કરે.

૧૪. વાજબી કારણે વા કારણ વિના વેહેવા તુટી શકતો નથી, એવો ચાલ છે; ને આદે કોઈ શખસ વેહેવા થયો, ને ગામ જતો રહ્યો, ને આવ્યો નહી, ત્યારે કન્યાકાળ લગણ વાટ જુવે, ને બીજી જગાએ કન્યાદાન દે સહી.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કર્યા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર તથા કન્યા મરી જાય, ત્યારે ઘરેણું જે કાંઈ ભર્યું હોય તે તથા લુગડાં જે હાજર હોય તે પાછું આપે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી. ને લડાઈ ટંટાથી ભવિષ્યે ચોરી છુપીથી તોડીને બીજી જગો ઉપર વેહેવા કરે તો પંચ તેને પુછવા મુખત્યાર છે; ચાહે તે કરે,-કન્યાવાળો તોડે તો પાંચ વરસ ન્યાતબાહાર રેહે, તથા તે તોડેલી કન્યા જે પરણે તે શખસ વરસ ૬ સુધી ન્યાતબાહાર રેહે, તથા કુળદેવી માતા કનકેશ્વરીમાં બેઉ શખસ દીવો કરે, ને જે શખસ તેઓની તરફેન કરે તે વરસ ૨) સુધી ન્યાતબાહાર રેહે, ને કનકેશ્વરીમાં દીવો કરે; ત્યાર પછી એ ત્રણે શખસ ન્યાત વચ્ચે પત્રાળી પડીઆ માથે ચડાવે ત્યારે ન્યાત પાવન કરે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી. બે ધણીની મરજી થાય તોએપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

બ્રાહ્મણ-તપોધનની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં માગું વરની તરફથી જાય છે, ને ગરજ હોય તો કન્યાની તરફથી જાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય, ને ચાંદલો કન્યાને કરે, ને પત્ર લખવાનો ચાલ નથી; ને ત્યાં પોતાના ગોર હાજર જોઈયે, ને વર તથા કન્યાની તરફના સગા મરજી પડે તેટલા હાજર રાખે, પણ પાંચ સાતથી ઓછા નહી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કન્યાના હાથમાં સવા પાશેર સાકર ને રૂ. ૧) રોકડો કન્યાને ચાંદલો કરીને આપે તે વેહેવા કીધો સહી.

૪. વેહેવા મેળવવાનું વરસ મુકરર નથી; નવ વરસની અંદર વેહેવા કર્‍યા વિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરી તથા છોકરાની મા તથા બાપ વેહેવા કરેછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય, ત્યારે છોકરીનો વેહેવા મા કરે—કાકા તથા દાદાની આજ્ઞા લઇને.

૭. એનો જવાબ કલમ ૫ તથા ૬ પ્રમાણે. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થાયછે ને તે વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા મળ્યા પછી ને લગન થતાં પેહેલાં, વારપરવે કન્યાને તેડું આવે, ત્યારે સાસરે જાય, ને ન જાય તો તેની ખુશી.

૧૦. છોકરાને સાસરેથી નહોતરૂં આવે ત્યારે જમવા જાય, ને નહી જાય તો તેની ખુશી, પણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને સાકર તથા રૂ. ૧) કન્યાના હાથમાં આપ્યો એટલે સહી કેહેવાય.

૧૨. લગન થયા પેહેલાં વર બે આંખે આંધળો થાય ત્યારે વેહેવા તુટે; ને કન્યા બે આંખે આંધળી થાય ત્યારે વેહેવા તુટે નહી.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની બારમી કલમમાં છે.

૧૪. કોઈ શખસ ઉપરના લખેલા કારણ વિના વેહેવા તોડે, તો તોડી શકતા નથી, ને કોઈ શખસ તોડે તો, તેને પંચાત શિક્ષા કરેછે.

૧૫. વેહેવા મળ્યા પછી ને લગનથી પ્રથમ, કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય, ત્યારે કન્યાવાળા ઘરેણું તથા લુગડાં જે પેહેરતાં રહ્યાં હોય તે પાછું આપે.

૧૬. લડાઈથી વેહેવા તોડે એવો અમારામાં ચાલ નથી.

૧૭. બેઉની મરજી થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહી.

બ્રાહ્મણ—તપોધન—ખંભાતી શાહીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું કન્યાની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો, ત્યારે કન્યાની તરફથી બૈરાં બે જઈને વરને ચાંદલો કરીને રૂ. ૧) એક તથા લાડવા લાખણસાઈ શેર ૧૧ તથા નાળિયેર ૧ આપે, એટલે વેહેવા સહી થયો, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરને બોલાવવાનો ચાલજ નથી.

૩. બિયાનામાં તો ઉપરની કલમ પ્રમાણે આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર કન્યાના જનમથી તે વરસ ૧૧ ની થાય એટલે લગન કર્‍યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે, ત્યારે તો બાપ વેહેવા કરી શકેછે, ને બીજા સગાવાહાલાની સલાહ લેવાનું કંઈ મુકરર નથી; ને છોકરાનો પણ એજ ચાલ છે.

૬. છોકરીની મા જીવતી છે તો મા વેહેવા કરી શકેછે, ને બાપ ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય, તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી, ને મા ન હોય તો જે કોઈ સગો વાહાલો હોય તે વેહેવા કરી શકેછે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે; ત્યાર પછી તે વિધવા બૈરીનો દિયર અથવા જેઠ કોઇ તોડી શકતું નથી; ને અગર ધણી ભાઇઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલજ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં, કન્યાને બે આદમી સાથે સારો દાહાડો જોઈને જમવા તેડે; ત્યાર પછી કન્યા જમવા આવતી થાય, ને કદાચ કોઈ દાહાડો કન્યા ન જાય તો, તેમાં સાસરાવાળાનું કાંઇ જોર નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર

(ને) પણ ઉપરની કલમ પ્રમાણે બે આદમી સાથે જમવા જાયછે, ને ત્યાર પછી વર કોઈ દાહાડો જમવા નહી જાય, તો તેવા કારણથી વેહેવા તુટે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે; ને તેની રીત તો એવી તરેહ છે કે વરવાળો ફોક કરવા કરે, યા કન્યાવાળો ફોક કરવા કરે, તે ધણી રૂ. ૩૨) ન્યાતમાં આપે, ત્યાર પછી વેહેવા તુટેછે.

૧૨. થયલું વેવીસાલ તોડવાનો ચાલ છે, ને તેમાં કારણ તો વરની તરફવાળાને વા કન્યાની તરફવાળાને ન પરવડતું હોય, તો ઉપરની કલમ પ્રમાણે પરણતા સુધી વેહેવા તોડે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલછે.

૧૪. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે, ને રીત ભાત પલ્લાં વિગેરે જે હોય તે પાછું આપે, ને ન્યાતીખરચ થયો હોય તે તો કાંઈ પાછો આપવાનો સિરસ્તો છે નહી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં, કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય, તો જે કન્યાને કર્યું હોય તે પાછું આપે, રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલજ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી ગમે તેવી લડાઈ થાય, તોએપણ વેહેવા તુટેછે, ને જે શખસ વેહેવા તોડે તે શખસ ન્યાતમાં રૂ. ૩૨) આપે સહી.

૧૭. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ પરાપૂર્વેથી છે.

બ્રાહ્મણ—કરાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩૧.

અમારી ન્યાતમાં એવી રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવો(કરવો)ઠર્યો, ત્યારે ચાંદલો બ્રાહ્મણ લઈને વરને ત્યાં જાય, ને પડો પતાસાનો શેર ૧ા નો તથા રૂપિયો ૧) નગદ વરને આપે; ને એજ રીતે કન્યાને ત્યાં જાય, ને લેખ (લુ) પત્રનો ધારો છે નહી. ને કુળગોર તથા ન્યાતગોરની કાંઈ જરૂર નહી, ને સગાં વિગેરે ન્યાતના લોકને તેડીને દરેઆસામીને પાંચ પાંચ પતાસાં અપાયછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં બિયાતું આપવા લેવાની ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં વરસ ૫ થી તે નવ સુધી વેહેવા થાયછે, નિદાન અગિયારમે વરસે તો ચાલેજ નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો બાપ તથા મા વેહેવા કરતી વખત પોતીકા સગાવાહાલાને પુછે, અગર સગાને નહી પુછે તો ધણી મુખત્યાર છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીની મા, દિયર તથા જેઠમાં એકઠી રેહેતી હોય તો, તેની સલાહથી વેહેવા કરે, અગર જુદી હોય તો પોતાની મુખત્યારીથી કરે.

૭. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં, મોટે ટાંણે વારપરવે જાયછે ને ન જાય ત્યારે બાળક ઉપર સાસરિયાં જોર કરી શકતાં નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ જ્યારે સાસરિયા વરને તેડેછે, ત્યારે મોટે મોટે ટાંણે જાય છે, ને ન જાય તો સાસરિયા વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં પડો રૂપિયો આપેછે ત્યારે વેહેવા સહી કેહેવાયછે; ને જ્યાં સુધી ચાંદલા નથી થયા ત્યાં સુધી વેહેવા ફોક થાયછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલા થયા પછી વેહેવા તુટતો નથી. પણ પલ્લું પુરૂં ન કરે, તે કારણ (થી ને) વાસ્તે લગનના દિવસ સુધી વેહેવા તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ, વર અથવા કન્યાને દોષ આવે તો વેહેવા તુટે નહી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે, તો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરી શકેછે, ને પલ્લું પાછું અપાવે, ને રીતભાત વિગેરે ખરચ કર્યો હોય તે જાય.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ, વર અથવા કન્યા મરી જાય, ત્યારે પલ્લું પાછું લઈ શકે-છે, ને બીજો ખરચ રીતભાત વિગેરે કર્યો હોય તે જાય.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં પડો રૂપિયો આપ્યો ને ચાંદલા થયા, ત્યારે વેહેવાતુટતો નથી; ને ચાંદલા થય

પેહેલાં લડાઈ થઈ તો તુટેછે; ને ચાંદલા કરેલો વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને બારણે જાય નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, પણ બંને વેહેવાઈની મરજીથી એકજ ઘરની છોકરી તથા છોકરો હોય તો વેહેવા ફેરવી શકેછે; બીજી જગો ઉપર કરવાની ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ–કનોજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અં ૧૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વરનો ધણી પણ માગું કરેછે, ને કન્યાનો ધણી પણ માગું કરેછે, તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો, ત્યારે કન્યાની તરફના પાંચ સગાં હાજર હોય, તે મળીને વરને ઘેર જાયછે, ને ત્યાં ચાંલ્લા થાયછે, ને ત્યાં વરને કપાળે કરેછે, ને ગામમાં હોય તો તે દહાડે વરને ચાંલ્લો કર્યા પછી વરવાળાં પાંચ સગાં મળીને કન્યાવાળાને ત્યાં જાયછે, ને ત્યાં જઈને કન્યાને ચાંદલો કરેછે, ને વચનના સતથી કામ થાયછે, કાગલ લખવાનો ચાલ નથી; ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરનો કાંઈ અટકાવ નથી; જે કોઈ બ્રાહ્મણ હાજર હોય તેને તેડીને કામ ચલાવીએ છીએ.

૩. વેહેવા કરવો ઠર્યો, ત્યારે કન્યાવાળો વરને ત્યાં પાઘડી મોકલેછે, ને કોઈ શખસ જોટા પણ મોકલેછે; ને તે ઉપરાંત થાળી કાંસાનીમાં મેલીને મોકલેછે, તેમાં રૂ. ૧) થી તે રૂપિયા ૨૫) સુધી પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મોકલેછે, ને વરવાળા પાંચ તથા ૭ નંગ મોકલેછે–રૂ. ૨૫) થી તે રૂ. ૩૫) સુધી બની આવે તેવાં મોકલેછે.

૪. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી–શામાટે જે વરની ખોટે કરીને. માટે જ્યારે વર મળે ત્યારે વેહેવા કરિયે છીએ.

૫. છોકરીનો બાપ મુખત્યાર છે, પણ પોતાના ઘરડાને પુછીને કરેછે; તેવી તરેહથી છોકરાનો કરવાની પણ એ રીત છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો, માતા મુખત્યાર છે, પણ પાંચ ઘરડાંને પુછીને ઘટતું હોય ત્યાં કરે.

૭. વિધવા બૈરીએ એજા કામ કર્યું હોય તો જેઠ તથા દિયર તોડી શકેછે; પંચની નજરમાં વાજબી આવે તો તુટે નહી.

૮. વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. સપરમે દાહાડે તેડેછે, ને તે જંબાને સારૂ આવેછે, ને ન આવે તો તેની ખુશી.

૧૦. વરનો પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ચાલ છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ફોક કરવાનો ચાલ છે, તોરણે આવે ત્યાંથી પણ પાછો ફરીને જાયછે, ને પરણે ત્યારે સહી.

૧૨. પંચ લોકની નજરમાં વરનું બદફેલ જોયામાં આવે તો, પરણ્યો ન હોય ત્યાં સુધી તુટે.

૧૩. કન્યા આંધળી લુલી વિગેરે બીજા દોષવાળી હોય તેને પરણેછે, ને ધણી મરજીમાં આવે તો તેડે ને ન તેડે તો બાપ રાખેછે, પણ પરણ્યા વિના ચાલે નહી.

૧૪. કારણ વિના તોડે તો પંચાત શિક્ષા કરી શકેછે.

૧૫. વિવાહ થયા પછી મરી જાય તો વરવાળાની જણસ કરીછે તે પાછી આપવાનો ચાલ છે.

૧૬. ન્યાતવાળાએ મંજુર કરેલો વેહેવા લડાઈના સબબથી તોડી શકતા નથી.

૧૭. એની મરજીથી તોડેછે, પણ પંચની રજાથી તુટે, ને પંચની નજરમાં સબબ તુટવાનો આવે તો, પંચ રજા આપે તેથી તુટે.

બ્રાહ્મણ–તળાજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૭૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે કે, કન્યાની તરફથી તથા વરની તરફથી માગુ જાય.

૨. વિવાહ કરવો ઠર્યો, ત્યારે ચાંદલા ગમે ત્યાં થાય. ચાંદલો વર તથા કન્યા હાજર હોય તને કરે, અથવા કોઈ હાજર ન હોય તો કન્યાવાળાને ચાંદલા કરે; લખ્યું પત્રું કોઈએક કરેછે, ને કોઈ નથી પણ કરતા, ને તે વખત કુળગોર તથા ન્યાતગોરનું કામ પડતું નથી, ને સગા વર કન્યાના માબાપ બોલાવે તો જાય.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. વેહેવા મેળવવાની વખત બિયાનામાં રૂપિયા ૨) આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર-વરસ એથી તે વરસ સાત સુધી કર્યા વના ચાલે નહી.

૫. કન્યાનો બાપ હાજર છે, ને વરનો બાપ પણ હાજર છે, તે કરે તો થાય; ને તેને માથે વૃદ્ધ હોય તે પણ કરી શકેછે. ને એ ઘરડાની સલાહ લેવી-(ને) બાપ હાજર ન હોય ત્યારે.

૬. એનો જવાબ ઉપલા પાંચમા આંકમાં લખ્યો છે તેજ પ્રમાણે છે.

૭. કોઇ બૈરી વિધવા છે, ને પોતાની દીકરીનો વેહેવા કર્યોછે, તે વેહેવા પોતાનો દિયર તથા જેઠ તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કર્યા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને તેડે ત્યારે કન્યા જાય.

૧૦. વિવાહ થયા પછી લગનથી પ્રથમ સાસરે જાય અથવા ન જાય તોપણ વેહેવા તુટયાનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ તુટતો નથી.

૧૩. વિવાહ થયા પછી લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએ વિવાહ તુટે નહી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ માથાવિનાનો થઇને તોડે તો ન્યાતના સમસ્ત મળીને ન્યાતબાહાર મુકે, ને પરણનાર ધણીને પણ ન્યાતબાહાર મુકે, ને ન્યાતના જે કાંઈ કેહે તે સાંભળે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં વર તથા કન્યા મરી જાય, તો જે કાંઈ પ્હોતું હોય તે પાછું આપે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી લડાઇ થાય તો વિવાહ તુટતા નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ નથી, એની મરજી તોડવાની થાય તો, ન્યાતબાહાર મુકે-છે તેને.

બ્રાહ્મણ-સિધેશ્વરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે કન્યાવાળા વરવાળાને ત્યાં ઘરમેળે કેવડાવે, ને આપવા લેવાનો બંનેનો બંદોબસ્ત થાય, ને વરવાળાનું મન માને ત્યારે સારૂં મુહૂર્ત જોઈને કન્યાવાળાની તરફથી વરવાળાને ત્યાં માગું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે, ત્યારે અમારી ન્યાતમાં ચાંદલો કરવાની ચાલ નથી, પણ કન્યાવાળા પોતાને ઘેરથી માગું હરગમે તેની સાથે વરને ઘેર મોકલેછે; તે વખત વરને ઘેર પોતાનો ગોર હાજર જોઈએ અગર હાજર નહી હોય, તેની કંઇ જરૂર નહી; ને ન્યાતગોર હાજર જોઈતો નથી. ને વરના માબાપ તથા મોસાળપક્ષ તથા બાપના પક્ષનાં જે સગાં તે વખત હાજર હોય તે, તથા કન્યાને ઘેર કન્યાના સગાં હાજર હોય તે, પોતપોતાને ઘેર એકઠાં થાયછે, ને એ વાતનો લેખપત્ર કરવાનો કાંઈ સિરસ્તો નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના વિગેરે આપવાનો ચાલ નથી, ને કન્યાને ત્યાંથી બ્રાહ્મણ માગું લઇને વરને ત્યાં જાય; તે શખસને વરવાળો રૂ. ૧) થી તે રૂપિયા ૫ સુધી જેને મળે તેવું આપેછે, તે બ્રાહ્મણ પોતાને ઘેર લઇને જાયછે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ અથવા ૮ સુધીમાં વેહેવા કરવો, ને નવ વરસથી ઉપર થઈ ત્યારે વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો વેહેવા છોકરીના માબાપ કરી શકેછે. પણ એ બાબતમાં છોકરીના બાપના પક્ષનાં તથા મોસાળના પક્ષનાં સગાંની સલાહ લેછે; ને છોકરાના વેહેવા કરવામાં છોકરાના માબાપને (કરવાનો) અધિકાર છે, પણ છોકરાના બાપના પક્ષનાં તથા મોસાળપક્ષનાને સલાહ પુછેછે; પણ એ વાતમાં છોકરા છોકરીના માબાપ મુખત્યાર છે.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા તથા મોસાળપક્ષનાં સગાંનો અધિકાર છે; ને બાપ ભાઈઓથી જુદો રહ્યો હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં બાપના પક્ષનો

હક્ક નથી; છોકરીની મા તથા છોકરીનો ભાઈ મુખત્યાર છે.

૭. વિધવા બૈરીનો ધણી ભાઈઓથી જુદો રહ્યો હોય; ને વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો તે વેહેવા વિધવા બૈરીનો જેઠ તથા દિયર તથા વિધવા બૈરીનો ધણી એકઠા છતાં તે ધણી મરી ગયો ત્યાર પછી છોકરીની મા વેહેવા કરે તે દિયર જેઠને પુછેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાની ચાલ નથી.

૯. વેહેવા મળ્યા પછી ને પરણ્યા પેહેલાં કન્યાને સાસરિયા સારૂં મુહૂર્ત જોઇને તેડે તે દાહાડે કન્યાને વરને ઘેરથી લુગડાંના કરીને રૂપૈઆ પંદરથી તે પચીશ સુધી જેને જેવું મળે તેવું આપેછે. ત્યાર પછી દિવાળી દસેરા વિગેરે વારપરવે જાયછે; ને કન્યાને તેડે તે દાહાડે નહી જાય તો સાસરિયાં પુછી શકતાં નથી.

૧૦. વેહેવા મળ્યા પછી ને પરણ્યા પેહેલાં વર નાધડો છોકરો હોય તો તેને કોઇએક સારૂં મુહૂર્ત જોઇને કન્યાના ઘરના તેડેછે; ને ત્યાર પછી દિવાળી દસેરા વિગેરે વારપરવે જાયછે; વર નહી જાય તો વિવાહ તુટી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવા પછી ફોક કરવાનો ચાલ છે; ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે વાગનિશ્ચય થયા પછી વેહેવા સહી કેહેવાયછે.

૧૨, વેહેવા તુટે તેતો હરેક બાહનાની તકરારથી તુટે;–તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે વાગનિશ્ચય થયાં પેહેલાં સુધી તુટે.

૧૩. વેહેવા મળ્યા પછી ને લગન પેહેલાં વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટેછે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતીવાળા તેને કાંઈ શિક્ષા કરતા નથી ને કોઈ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો રીતભાત પલ્લાં વિગેરે બાબતોનું નગદી અથવા ઘરેણું અથવા લુગડાં કન્યાવાળો તથા વરવાળો એકએકનું પાછું આપે. ઘરમાદાય અથવા ખોરાકીનો ખરચ આપવા લેવામ આવતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાં અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નહી થાય ત્યારે માંહોમાંહે રીતભાત પલ્લાં વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે; ને પાછું આપેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી ને લગન થયા પ્રથમ કંઈ લડાઈ થાય ત્યારે વેહેવા તોડીને બીજી જગો (વેહેવા) કરેછે, તેને ન્યાતવાળા પુછી શકતા નથી; ને અમારી ન્યાતમાં ન્યાતવાળાને એકઠા કરીને વેહેવા કરવાની ચાલ નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે ને બેઉ અથવા એકની મરજી વેહેવા તોડવાની હોય તો વેહેવા તુટેછે.

બ્રાહ્મણ—દેશાવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક" અંક ૨૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે માગું વરની તરફથી જાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વરના વાલી તથા કન્યાનાવાલી બેની નજરમાં આવે ત્યાં ચાંદલા થાય ને લેખનું કાંઈ મુકરર નથી. કુળગોર તથા ન્યાતગોર તે વખત હાજર હોય તો દુરસ્ત અથવા ન હોય તેનું કાંઈ મુકરર નથી; ને વરવાળા તથા કન્યાવાળા એ બંનેને જે સગાવાહાલા સાથે સલાહ હોય તો તેને તેડે અગર ન તેડે તો તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૩. બિયાનામાં શ્રીફલ કન્યાવાળો વરવાળાને આપેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમરનું એ જે કન્યાવાળાની મરજીમાં આવે ત્યારે કરે ને દશ વરસની તથા ૧૧ વરસની થાય એટલે વેહેવા કર્યા વગર ચાલે નહી.

૫. કન્યાનો બાપ હાજર હોય ત્યારે કાકો તથા દાદો વિગેરે બીજા સગાવાહાલા કોઈ કરી શકતા નથી ને તેવ[ણ]ની સાથે સલાહ હોય તો પુછે, નહી તો પુછે નહી, પણ છોકરીનો બાપ પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેનો દાદો મુખત્યાર છે ને તે નહોય ત્યારે તે જેના ઉપર કાગળ લખી મોકલે તેનો અધિકાર છે ને અગર તે

શખસ હોલેદીલ વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય ત્યારે તો ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને અધિકાર હોય તે વેહેવા કરી શકેછે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો વેહેવા કરવામાં તેની મા અધિકારી છે, ને મા ન હોય તો કન્યાનો ભાઈ હોય તો તે કરે, ને તે નહી હોય તો કાકાનો અધિકાર છે, એકઠા રહેતા હોય તો. ને જુદા રહે તો ને તેને બીગાડ હોય ને કાકો તેની બાલાશ ન કરે તો છોકરીના મોસાળિયા છોકરીનો વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે.

૭. વિધવા બૈરી, દિયર જેઠમાં એકઠી રેહેતી હોય ને તેની સલાહ લીધા વના છોકરીનો વેહેવા કરે તો તે વેહેવા દિયર જેઠ તોડવા ચાહે તો તુટી શકેછે; ને તે બાઈ જેઠ દિયરથી જુદી રેહતી હોય તો તે તોડી શકતા નથી.

૮. વરવાળાને કન્યા મળતી ન હોય તો તે શખસ પોતાની છોકરી અથવા બેહેનની છોકરી અથવા ભાઈની છોકરી વિગેરે પોતાના વગમાંની કન્યા હોય તે સામાવાળાને આપે ને તેની છોકરી પોતાના છોકરા વેરે લાવે તો એવી તરેહનું સાટું કરે તો થઈ શકેછે—તેને ન્યાતવાળા પુછી શકતા નથી.

૯. વરવાળા જ્યારે કન્યાને દસેરા દિવાળી વિગેરે (જ્યારે) તેડે ત્યારે જાયછે. એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૦. કન્યાવાળા જ્યારે વરને તેડે ત્યારે જમવા જાયછે એવા સબબથી વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૧. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે—અસલથી છે.

૧૨. વેહેવા તોડવાનું કારણ એ જે વરવાળા તથા કન્યાવાળા એ બન્નોને ન બને તો તુટી શકેછે. લગન થતા પેહેલાં તુટી શકેછે.

૧૩. વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે તો દોષનું શું લખીએ?

૧૪. અમારામાં વરવાળા તથા કન્યાવાળા બંનેને ન બને તે સબબથી વેહેવા તુટી શકેછે, તો બીજા કારણનું શું લખીએ? ને ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા કરી શકતા નથી. ને વેહેવા તોડે તો વરવાળાએ કન્યાને પલ્લું તથા રીતભાતમાં જે કર્યું હોય તે સરવ તેની પાસેથી પોતાનું પાછું લે, ને છોકરીના બાપે વરને જે આપ્યું હોય તે વરવાળા કન્યાવાળાને સરવે પાછું આપે; ને એ બંનેમાંથી કોઈ પાછું ન આપે તો ન્યાતવાળા તેને પાછું અપાવી શકેછે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી વર મરી જાય અથવા કન્યા મરી જાય, તો વરવાળાને જે કાંઈ રીતભાતમાં કન્યાવાળાએ આપ્યું હોય તે પાછું લેવાનો ચાલ નથી. ને વરવાળાએ કન્યાવાળાને પલ્લાં વિગેરે જે કાંઈ નગદ આપ્યું હોય તે પાછું લઇ શકેછે, અને રીતભાતનાં લુગડાં કન્યાને કર્યાં હોય તે મધેથી જે પેહેરી ફાડતાં રહ્યાં હોય તે પાછાં આપવાનો ચાલ છે.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે.

૧૭. એનો જવાબ કલમ ૧૧ પ્રમાણે.

બ્રાહ્મણ—ખેડવા હુમડના ગોરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક" અંક ૨૨૧

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એજ રીત છે જે વરવાળો તથા કન્યાવાળો બેજણ મળી વચન આપ્યા થકી વેહેવા કર્યો પ્રમાણ થાયછે, ને માગું તો જેને ગરજ પડે તે કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે ને ચાંદલો વરને કરેછે ને તે વેળા સામસામા લખ્યાં થાયછે, ને તે વખતપર ચાર સગા તથા ગોર હાજર હોય તો સારૂં, ન હોય તો તે વના ચાલે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં એ જે, કાંઈ રૂપાની જણસ કન્યાના માબાપને આપેછે.

૪. કન્યાના જનમથી તે દશ વરસ લગી વેહેવા કરવો; ને કન્યા દશ વરસની થાય ત્યારે વેહેવા કર્યા વના ચાલેજ નહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ત્યારે કાકાને વેહેવા કરવાનો અધિકાર નથી, ને કન્યાનો બાપ પોતાની ઈચ્છા પ્રમાણે ગમે ત્યાં વેહેવા કરે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરે–ને બીજા સગાવાહાલાને પુછવાનો જે કાંઈ તેનો વેહેવાર.

૭. વિધવા બૈરીએ વેહેવા કીધો તો દિયર જેઠ વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાનો ચાલ છે તે પેટ સાટું અમર કન્યા દસ્તાવેજ પ્રમાણે લેછે; અગર અમર કન્યા લેવાનો અનકૂળ નહી આવે તો ધણીએ ધણી સમજે ને તેમાં કાંઈ વાંધો પડે તો પંચાત જે ચાહે તે કરે તે કબુલ છે.

૯. વહેવા થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં વરને સાસરિયા જમવા તેડે તો જાયછે; અગર ન ગયેથી કાંઈ વેહેવા તોડતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને તેડે ત્યારે સાસરે જાય ને ન જાય તો તેની કાંઈ ફીકર ચિંતા નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને વરના બાપે કન્યાના બાપને જે કાંઈ રૂપિયા આપવાના કબુલ કીધા તે આપ્યા પછી સહી થાયછે.

૧૨. કન્યાના બાપને રૂપૈઆ ન ભરેથી વેહેવા તુટેછે.

૧૩. ગમે તેવી ખોડ આવે પણ તે વરકન્યા પરણે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કારણ વિના વેહેવા તુટતોજ નથી, તો શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર-અથવા કન્યા મરી જાય, અથવા ઉપલા કારણથી લગન નહી કરે, તો માંહોમાંહે રીતભાત પલાં વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. પૈસા ભર્યા પછી બાર લાખ લડાઈ થાય પણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૭. બંનો વેહેવાઈ સમજીને કરે તે ખરૂં.

વાણિયા–અગરવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૫૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાનું માગું વરને ત્યાંથી જાયછે તથા કન્યાને ઘેરથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે. ને તે ચાંદલો વરને કરેછે, અગર વર હાજર ન હોય તો જે વરની તરફથી (જે) મુખી હોય તેને કરે; ને અમારામાં લખ્યું પત્રું થતું નથી, ને તે વખત ન્યાતગોર હાજર હોયછે, તથા વરની મા તથા વરનો બાપ તથા કન્યાની મા તથા કન્યાનો બાપ જીવતા હોય તો હાજર હોયછે, અગર પરદેશ હોય યા મરી ગયા હોય તો જે મુખત્યાર થઈને વેહેવા કરે તેને ચાંદલો કરેછે, ને સગાવાહાલા તે વખત હાજર હોયછે–એજ રીત છે.

૩. વેહેવા મેળે ત્યારે રૂ. ૧) તથા પતાસાંનો પડો શેર સવાનો વરનો બાપ તથા કન્યાનો બાબ સામસામા આપેછે, તથા તમામ ન્યાતે માણસદીઠ વરને ઘેરથી તથા કન્યાને ઘેરથી નાળિયેર આપે, એટલે વેહેવા સહી થયો.

૪. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી–ગમે ત્યારે વેહેવા કરે.

૫. છોકરીનો બાપ તથા મા હાજર છે ને તે પોતે વેહેવા કરેછે તે કબુલ છે, ને અગર છોકરીના માબાપ જેને મુખત્યાર કરેછે તે ધણી વેહેવા કરે તે કબુલ છે, ને છોકરાનો પણ એજ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા મુખત્યાર છે, તથા છોકરીની મા જેને મુખત્યાર કરે તે પણ વેહેવા કરી શ[illegible] એજ રીત છે.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે, તે વિધવાના દિયર તથા જેઠથી તોડી શકાતો નથી; ને બાપ ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી.

૮. અમારામાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને સારો દાહાડો જોઈને વરવાળા (કન્યાને) તેડીને રૂ.૨૫) નાં લુગડાં યા કન્યાના બાપની તથા વરના બાપની બેની મરજીમાં આવે ને રૂ. ૨૫) નાં લુગડાં ન કરે તો રૂ. ૨૫) રોકડા આપેછે; ને ત્યાર બાદ કન્યા બાળક છે ને કોઈ દાહાડો સાસરે નજાય તો તેની ખુશી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને સારો દાહાડો જોઇને કન્યાના ઘરવાળા ન્યાતગોરની સંગાથે પાઘડી ૧ તથા કાંસાનો વાડકો શેર સવાનો તથા સાકર શેર સવા એ સરવે વરને ઘેર ન્યાતગોર લઈ જાય ને ગણપતિ પૂજા કરાવીને આપે; ત્યાર પછી વર સાસરે જમવા જાયછે ને કોઈ દાહાડો જમવા નહી જાય તે સબબથી વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, પણ વરસ ૮) ની કન્યા થાય ને કન્યાનો બાપ વરના ધણીને કેહેવડાવે કે તમે પલ્લું પુરૂં કરો, લગનની તૈયારી થઇછે, ને તે કેહેવડાવ્યા પછી વરની તરફવાળા પલ્લું માસ ૨ માં પુરૂં કરે તો વેહેવા તુટતો નથી; ને અગર એમ કરતાં વરનો ધણી માસ ૨ માં પલ્લું પુરૂં ન (ક) કરે તો વેહેવા ફોક થાયછે.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૩, વર તથા કન્યાને ગમે તેવો દોષ થાય તોએપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. કોઇ શખસ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકેછે, ને રીતભાત પલાં વિગેરે ખરચ થયો હોય તે પાછો આપવાનો ચાલ નથી; ને કારણનો સબબ તો ઉપરની કલમ ૧૧ મી માં લખ્યોછે—એજ કારણથી અમારામાં વેહેવા તુટેછે; બીજા કાંઇ કારણથી વેહેવા તુટતો નથી,

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય, ત્યારે પલાં મધે તો સુના રૂપાની જણસો પાછી આપેછે; ને જે કાંઇ લુગડાં કર્યાં હોય તે લુગડાં પાછાં આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. ગમે તેવી લડાઇ થઈ તોએપણ વેહેવા તુટતો નથી: ને એમ કરતાં કોઈ શખસ માથાનો ફીરેવાળ થઈને તોડે તો તેને પંચવાળા ન્યાતબહાર મુકી શકેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને બન્નો જણાની મરજી વેહેવા તોડવાની થાય તો બંને જણાને ન્યાતવાળા ન્યાતબહાર મુકેછે.

વાણિયા—નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક" અંક૧૮૧

૧. અમારી ન્યાતમાં એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય તથા કન્યાની તરફથી પણ જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા વરને ઘેર થાય તથા કન્યાને ઘેર પણ થાયછે, ને તે વખત સામસામા લખ્યાં પત્રાં થાયછે ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરનો અટકાવ નથી, પણ વર તથા કન્યાના માબાપ હાજર જોઇએ; ને સામસામા રૂપિયો બદલીએ છિયે એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત આપવા લેવાનો ચાલ છે જે અડધું પલ્લું આપિએ છિયે; ને તે વખત જે બેઠા હોય તેને નાલિયેરના પૈસા બએ બેઉ ધણી આપેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના જનમથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં વેહેવા કરવો, તથા વરસ ૧૩ થાય ત્યારે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનોબાપ વેહેવા કરે ને છોકરાનો વેહેવા પણ તેનો બાપ કરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા, ને મા નહી હોય ત્યારે છોકરીના બાપના બાપનો અધિકાર છે; ને તે નહી હોય તો છોકરીનો ભાઇ છે. તથા તેના કાકાવિગેરે જે વાલી હોય તેનો અધિકાર છે. અગર બે ભાઈ એકઠારેહેતા હોય ત્યારે તો સર્વની સલાહથી કરી શકેછે; અગર બાપ ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય ત્યારે તો બાપ મુખત્યાર છે—છોકરીનો; ને માનો હક તો છોકરા હોય ત્યારે એની સમજથી કરેછે, ને છોકરા નહી હોય ત્યારે તો મા મુખત્યાર છે—પણ જુદા હોય ત્યારે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરી પોતાના જેઠ તથા દિયરમાં

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

એકઠી રેહેતી હોય ત્યારે તો તેની સલાહથી પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરેછે અગર જુદી રેહેતી હોય ત્યારે તો પોતે મુખત્યાર છે;-તે કોઈ તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા દિવાળી વિગેરે કાંઈ મોટાં ટાણાં આવે ત્યારે સાસરે જાય, ને કાંઈ વાંધો પડે ને નહી જાય ત્યારે પંચાયતમાં આવીને સંભળાવે, ને પંચાયત મળીને તે બેઉને સમજાવે તે પ્રમાણે કન્યાને સાસરે મોકલે, ને વેહેવા તો તુટી શકતો નથી; ને એમ કરતાં કન્યાવાળો વેહેવા તોડવા ચાહે તો વરવાળાનું પલ્લું અડધું-ધ્રસારા સુધાં પાછું આપે ને રૂપિયા એકવીશ ન્યાતમાં ગુનેહગારીના આપે ત્યારે તુટે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગન પેહેલાં વર દિવાળી વિગેરે જ્યારે મોટાં ટાણાં આવે ત્યારે સાસરે જાય, ને કાંઈ વાંધો પડે ને નહી જાય તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે પંચમાં આવીને સંભળાવે; ત્યારે પંચ સરવે મળીને બેઉનું સમાધાન કરે તે પ્રમાણે વરને મોકલે ને વેહેવા તોડી શકતા નથી. ને વરવાળો તોડે તો પલ્લું અડધું આપ્યું તે પાછું લે-ધ્રસારો તે ધણી આપે નહી-કન્યાવાળો, ને રૂ. ૨૧) ન્યાતમાં ગુનેહગારીના આપે ત્યારે તુટે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટેછે તે લગનના દહાડા સુધી તુટેછે,-ને તેનું કારણ તો બન્ને વેહેવાઈને ન બને તો ન્યાતમાં રૂ. ૨૧) આપે તથા ઉપર લખેલા જવાબ ૯ તથા ૧૦ પ્રમાણે આપે લે ત્યારે તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય ને તોડવા ચાહે તેની બાબત તો બારમી કલમમાં લખેલું છે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો ઉપર લખેલા નવ તથા દશના જવાબ પ્રમાણે પાછું આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય તોપણ પલ્લું અડધું ચડાવેલું પાછું આપે-વરવાળાને પાછું આપે, ને કદાપી વર મરી જાય તો-એપણ કન્યાવાળા પાસે ઘરેણું અડધું આપેલું પાછું લેછે; ને એ શિવાય રીતભાત તો વરને તથા કન્યાને આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈને ન્યાતવાળાને પુછ્યાવના બરાબરખુદથી કદાપી વેહેવા તોડે તો તે ન્યાતબહાર રેહે ને રૂ. ૨૧). કરતાં બમણા રૂ. ૪૨) ન્યાતમાં ગુનેહગારીના આપે ત્યારે ન્યાતમાં આવે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે પણ રૂ. ૨૧) પંચાતમાં આપે ત્યારે વેહેવા તુટે.

વાણિયા—મોઢવીશા અરાડજા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય તથા કન્યાની તરફથી પણ જાયછે.

૨. અમારામાં ચાંદલો કરવાની એ રીત છે જે કન્યાવાળા તથા વરવાળાની બેઉની ખુશીમાં આવે ત્યાં ચાંદલો થાયછે, ને સામસામું લખ્યું કરવાનો ચાલછે. ને તે વખત ઉપર હરેક કોઈ બ્રાહ્મણ હાજર હોય તે કરે; ને વરના સગા તથા કન્યાના સગા તે વખત ઉપર હાજર હોય તે ખરા.

૩. અમારામાં બિયાનાને પેટે પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, માબાપની ખુશીમાં આવે ત્યારે કરે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે તો છોકરીનો બાપના મુરબ્બીનો અધિકાર છે; પણ છોકરીનો બાપ જુદો રેહેતો હોય તો પોતે મુખત્યાર છે; ને છોકરીનો પણ એજ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો દાદો અથવા ભાઈ અથવા કાકો વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે; ને છોકરીનો બાપ પોતાના બાપ તથા ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તો છોકરીની માનો અધિકાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તે કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વિવાહ થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા વારતેહેવારે સાસરે જાય ને હરરોજ પણ જાય.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી કરવાનો ઉપરની કલમ બીજીમાં લખ્યોછે.

૧૨. અમારામાં વેહેવા કારણથી તથા વગર કારણથી (વેહેવા) તુટતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણથી અથવા વગર કારણથી વેહેવા તોડતા નથી; ને કોઈ શખસ તોડે તો તેને ન્યાતબહાર મુકીએ છઈએ.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય, ત્યારે પલ્લું જેટલું ભર્યું હોય તે પાછું આપે, ને રીતભાત આપવાનું મુકરર નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને તે વિવાહને ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો ત્યાર પછી તોડીને બીજી જગોએ કરવાનો ચાલ નથી, ને તોડે તો એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૪ મીમાં લખ્યોછે.

૧૭. વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને બેઉ ધણીની મરજી હોય તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

વાણિયા–મોઢ માદળીઆ દશાનો જવાબ.

પ્રકાર " ક. " અંક ૨૨૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં માગું વરવાળાને ઘેરથી તથા કન્યાવાળાને ઘેરથી પણ જાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ધરમેળે કરેછે ને લખ્યું પત્રું પણ કરેછે, એ રીતે વેહેવા સહી થાયછે, ત્યાર પછી શેઠને ઘેર જાય ને રૂ. ૯) સાજનાના વર…ળો આપે; ત્યાં વરવાળા તથા કન્યાવાળા જેને તેડી … તે જાય, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર જો… , ને તે ન હોય તો હરએક બ્રાહ્મણ જોઈએ ને …ચાંદલો કન્યાવાળા વરવાળાને કરે, ત્યાર પછી પડો…આ મોકલે ને છોકરાં જતાં આવતાં થાય.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં રૂપાનું ઘરેણું તથા સુનાનું ઘરેણું અથવા રૂપિયા કોઈ આપેછે.

૪. કન્યાનો વેહેવા જનમે ત્યાંથી તે વરસ ૧૧ સુધી થાયછે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે તો છોકરીના બાપનો મુરબ્બી હોય તેનો અધિકાર છે; પણ છોકરીનો બાપ જુદો રેહેતો હોય તો પોતે મુખત્યાર છે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવાનો પણ એજ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો દાદો અથવા ભાઈ અથવા કાકો વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે; ને છોકરીનો બાપ પોતાના બાપ તથા ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તો છોકરીની માનો અધિકાર છે.

૭. અગર વિધવા બૈરી જુદી રેહેતી હોય ને પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તો તુટી શકે નહી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાંનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વારતેહેવારે સાસરે જાયછે ને હરરોજ પણ જાયછે.

૧૦. વેહેવા કર્યા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે કન્યાવાળા વરને તેડે ત્યારે સાસરે જાયછે. અગર ન જાય તો તે સારૂ સાસરિયા વેહેવા તોડી શકે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી; ને વેહેવા સહી કરવાનો ચાલ બીજી કલમમાં લખ્યોછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કારણથી અથવા વગર કારણથી પણ તુટતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણથી અથવા વગર કારણથી વેહેવા તોડતા નથી, ને વેહેવા તોડેછે તેને ન્યાતબહાર મુકેછે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય ત્યારે પલ્લું જેટલું ભર્યું હોય તેટલું પાછું આપે; ને રીતભાત આપવાનું મુકરર નથી.

૧૬. વેહેવા કર્યા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ–તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો, ત્યાર પછી તોડીને બીજી જગાએ કરવાનો ચાલ નથી; ને તોડે તો એનો જવાબ કલમ ૧૪ માં લખેલો છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૭. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને બેઉ ધણીની મરજી હોય તોપણુ વેહેવા તુટે નહી.

વાણિયા—મોઢ દશા અરાડજા સુરતીનો જ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં માગું વરવાળાને ઘેરથી તથા કન્યાવાળાને ઘેરથી પણ જાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલા કરવાની રીત એ છે જે પલ્લું ન્યાત સિરસ્તાનું રૂ. ૪૯૭)—લુગડાંની રીત તથા ઘરેણાં સાથે, તે પલ્લું કોઈ શખસ તમામ ભરેછે; અગર બાકી રેહે તે પરણતાં સુધીમાં પુરૂં કરેછે; ને ચાંદલા કન્યાના બાપને ઘેર થાયછે; ત્યારે વરવાળો ન્યાતે તેડાં કરેછે. તે વખત પોતાનો ગોર તથા ન્યાતગોર જોઈએ; તે વખત બેઉમાં કોઈ હાજર નહી હોય તો જે કોઈ બ્રાહ્મણ હાજર હોય તે કરેછે. ત્યારે વરવાળો કન્યાને મોહડું જોઇને રૂ. ૨ તથા પતાસાંનો પડો શેર સવાનો આપેછે. ત્યાર પછી કન્યાવાળો વરવાળાને ચાંદલો કરીને રૂ. ૧) તથા શ્રીફળ આપેછે ને ન્યાતમાં વરવાળો પૈસા સિરસ્તા પ્રમાણે વેહેચેછે.

૩. અમારામાં બિયાનું આપવાનો ચાલ જુદો નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કન્યા જન્મે ત્યાંથી તે વરસ ૧૧ સુધી થાયછે.

૫. છોકરીનો બાપ તથા માતા રાજી થઈને કરેછે,—(તથા) બીજા સગાંને કાંઈ પુછવાનો ચાલ નથી.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો દાદો અથવા ભાઈ અથવા કાકો મુખત્યાર છે ને છોકરીનો બાપ પોતાના બાપ તથા ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તો છોકરીની માનો અધિકાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈએ છોકરીનો વેહેવા કર્યો, તેને દિયર તથા જેઠ કોઈથી તોડી શકાતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાં કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી જોવાતેડાં થાય ત્યાર પછી વરકન્યા સાસરે જાય આવેછે; તેને કોઈ અટકાવી શકે નહી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી વર સાસરે જમવા ખાવા જ્યારે તેડે ત્યારે જાયછે; તે કરતાં કદી જમવાને નહી જાય તોએ કાંઈ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને વેહેવા સહી કરવાનો બીજી કલમમાં લખ્યોછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કારણથી અથવા વગર કારણથી પણ તુટતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોપણુ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણથી તથા કારણવિના તોડે તો પંચાયત તેહેને શિક્ષા કરી શકેછે; ને તેનો-તે વર પરણેછે; ને બીજી જગો ફરી શકતો નથી.

૧૫. વેહેવા [થ]યા પછી ને લગન થયા અગાઉ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય ત્યારે પલ્લું જેટલું ભર્યું હોય તેટલું પાછું આપે, ને રીતભાત આપવાનું મુકરર નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી તુટવાનો ચાલ નથી.

૧૭. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને બેઉ ધણીની મરજી થાય તોપણુ વેહેવા તુટે નહી.

વાણિયા—દશા ખડાયતા સુરતી તથા અમદાવાદી તથા ઉમરેઠીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે કયુ વરના માબાપને ગરજ હોય તો તે માગું કરે. અગર કન્યાના માબાપને ગરજ હોય તો તે માગું મોકલાવે. એ વાતમાં મુકરર નથી જે ફલાણાની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે વર તથા કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે ત્યાં બેસીને પલ્લાંની પકૃણ કરે, ને ત્યાર પછી તે જગોએ બેસીને ચાંદલા કરે, તે ચાંદલો વરના બાપને કન્યાનો બાપ કરેછે; ને પછી સામસામા આમણુ સામણુ લખ્યાં કરે—સ કાગળપર,—ને તે કાગળમાં પલ્લાંનો તથા પેહેરાણીનો આંકડો ભરેછે. ને તે વેળા ન્યાતગોર તથા

ળગોર પણ હાજર હોયછે, નેં વર તથા કન્યાના સગા વિગેરે હોય તેને ધાણાગોળ તથા નાળિયેર આપેછે એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. બિયાનામાં પલ્લું ભરે એજ બિયાનું; ને ન્યાતમાં રૂ. ૧), ૨ પૈસા વરનો બાપ આપે–સુરતી તડમાં–કન્યાનો બાપ પણ એ મુજબ આપે. ને અમદાવાદી તથા ઉમરેઠીમાં હોય તો તેના હક માફક લેછે.

૪. કન્યાની ઉમરનું મુકરર નથી, ગમે ત્યારે કરે; પણ વરસ ૧૧ ની થાય એટલે પરણાવ્યા વિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો બાપ છે તે છતાં બીજા સગાવાહાલા વેહેવા કરી શકતા નથી; બાપ મુખત્યાર છે. બાપ બીજાને રજા આપે તો તે કરી શકેછે; ને છોકરાનો પણ એજ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે મા વેહેવા કરી શકેછે; ને મા ન હોય ત્યારે છોકરીનો ભાઈ કરે; ભાઈ ન હોય ત્યારે કાકો કરે; ને કાકો ન હોય તો દાદો કરી શકેછે; ને એમાંનું કોઈ ન હોય ત્યારે જે છોકરીને પાળે તે કરે. ને બાપ ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી તફાવત નથી તો શું લખીએ ?

૭. વિધવા બૈરિયે પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે તે દિયર તથા જેઠથી તુટી શકતો નથી–વિધવાએ કર્યો તેજ કાયમ; ને અમારામાં તોડવાનો ચાલ નથી.

૮. આજ સુધી એવું થયું નથી તો શું લખીએ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ અમારામાં જોવાતેડાં કર્યાં પછી વર તથા કન્યાને તેડવાનો ચાલ છે; ને જ્યાં સુધી જોવાતેડાં કર્યા નથી ત્યાં લગણ વર તથા કન્યાને તેડાય નહી; ને જોવાતેડાં કર્યા પછી કન્યા કોઇ દાહાડો નહી જાય તેથી સાસરિયાં કરતાં નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે, ને જોવાતેડાં કર્યા પછી વર તથા કન્યા આવતાં જતાં થાય, ને વર કોઈ દાહાડો નહી જાય તેથી સાસરિયા [redacted] તોડતા નથી.

[redacted]. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ [redacted] ને સહી તો સામસામાં સાદા કાગળ ઉપર [redacted]ં] થાય એટલે વેહેવા સહી થયો, તે ફરીથી(જ) [redacted]નથી.

૧૨. ગમે તેવા કારણથી તુટતો નથી ને તુટેલી કન્યા પણ કોઇથી લેવાય નહી.

૧૩. ગમે તેવો દોષ થાય તોએ તુટતો નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી તો શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા તુટતો નથી ને વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય, ને વરના ધણીએ જે પલ્લું કીધું હોય, તે વરનો ધણી (પોત)પોતાનું પાછું લઈ શકેછે, ને સામસામો ખરચ થયો હોય તે પોતપોતાનો જાય.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી ને એમ કરતાં કોઈ તોડે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકે.

૧૭. એઉની મરજી થાય તોપણ તુટે નહી.

વાણિયા—ખડાયતા પાંચાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાનું માગું કન્યાવાળો કરેછે ને વરવાળો પણ કરેછે.

૨. વેહેવાના ચાંદલા કન્યાવાળાને ઘેર થાયછે, ને ગોર તે વખત કન્યાવાળાને ને વરવાળાને ચાંદલો કરેછે, તથા બંનો જણા સામસામું સાદા કાગળ ઉપર લખ્યું કરીને આપે લેછે; ને તે વખત ન્યાતગોર તથા વર કન્યાનાં સગાવાહાલાં આવ્યાં હોય તેને વરવાળાં તથા કન્યાવાળાં નાળિયેર આપે ને ન્યાતગોરને રૂ૦ાા૭ આપીએ છઈએ.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના મધ્યે પલ્લાંમાં અડધું ઘરેણું આપવાનો ચાલ છે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૯ ની થાય ત્યાં સુધીમાં કન્યાવાળાની મરજીમાં આવે ત્યારે વેહેવા કરે ને ૧૧ વરસની થઈ એટલે વેહેવા કર્યા વિના ચાલતું નથી.

૫. છોકરીનો બાપ પોતાના બાપની તથા માની ઇતિલા લઇને છોકરીનો વેહેવા કરે, ને તેના માબાપ ન હોય ત્યારે વેહેવા કરવામાં પોતે મુખત્યાર છે; પણ છોકરીનો બાપ દીવાના વિગેરે દોષવાળો હોય ત્યારે

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તેની મા વિગેરે પાસેના સગાં હોય તે વેહેવા કરે. ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં એજ પ્રમાણે છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની માનો વેહેવા કરવામાં અધિકાર છે; ને તે ન હોય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે છોકરીનો ભાઈ અથવા કાકો યા મામો વિગેરે જે સગાં હોય તે વેહેવા કરે; ને છોકરીની મા જીવતી હોય ત્યાંસુધી બીજા સગાવાહાલા છોકરીની માની ઈતલા લઈને તે કહે ત્યાં વેહેવા કરે.

૭. વિધવા સ્ત્રીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરેલો હોય તે કોઈથી તોડી શકાતો નથી.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાના સાસરિયા વાર પર્વ વિગેરે મોટી પરવણીએ ટાણે ટચકે જ્યારે તેડું કરે ત્યારે કન્યા સાસરે જાયછે; ને કોઈ દાહાડો ન ગયેથી વેહેવા કાંઈ તુટતો નથી.

૧૦. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો સિરસ્તો નથી, પણ કન્યાવાળા લગન જોવડાવીને માસ ૧ અગાઉ વરવાળાને કેહવડાવે ત્યારે વરવાળા લગનના દીન ૫–૭ અગાઉમાં પલ્લું અધુરૂં જેટલું રહ્યું હોય તે પુરૂં કરે; અગર વરવાળા પલ્લું પુરૂં ન કરે ને કન્યાની ઉમર વરસ ૧૧ ની થઈ હોય ને આગળ લગન પહોંચતાં ન આવતાં હોય, તો કન્યાવાળો તે વેહેવાને તોડીને બીજે ઠેકાણે પરણાવે; ને આગમજનાં વરવાળાએ પલ્લું એટલા દીવસમાં પુરૂં નહી કીધું ને કન્યાને એ વર કેહેવડાવ્યા તેની ગુનેહગારીમાં પંચાતના લોક તેને પુછી શકેછે; ને શિક્ષા તથા દંડ પણ કરી શકેછે. એ શિવાય બીજા કાંઈ કારણથી વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૨. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર યા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય, એવા સબબથી વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૪. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૧ મીમાં લખ્યોછે; ને પલ્લું તથા રીતભાતનાં લુગડાં જે હોય તે વરવાળાને પાછાં આપે, ને પોતે વરવાળાને કર્યાં હોય તે પાછાં લે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા એ બંનેમાંથી કોઈનો કાળ થાય ત્યારે કન્યાવાળા પલ્લું તથા લુગડાં જે કાંઈ વરવાળાનું હોય તે તેનું પાછું આપે ને પોતાનું હોય તે પાછું લે ને એ પાછું આપવાલેવાની બાબતમાં કોઈ અટકાવ કરે તે પંચાયતનો ગુનેહગાર થાય.

૧૬. અમારામાં લડાઈ ટંટાના સબબથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વર તથા કન્યાવાળા બંને વેહેવાઈઓની રાજીખુશી હોય તોએ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

વાણિયા–વીશા નાહોરાનો જવાબ.

પ્રકાર " ક. " અંક ૨૨૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનું માગું વરની તરફનું જાયછે, ને કન્યાવાળા પણ વરને ત્યાં માગું કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા વરકન્યાવાળા બેઉની મરજીમાં આવે તેને ઘેર થાયછે. તે વખત વરવાળા તથા કન્યાવાળા પોતાના સગાવાહાલાને તથા ન્યાતવા[ળા] લોકોને તેડું મોકલે, તે સરવે એકઠા થાય, તે સરવના દેખતાં વર કન્યાવાળા પલ્લું ચહડાવવાનો તથા વસંતનાં લુગડાંનો નક્કી આંકડો મુકરર કરીને સાદા કાગળ ઉપર સામ(સમ)સામું લખ્યું પત્ર કરેછે. ત્યાર પછી ન્યાતગોર પ્રથમ બન્નો વેહેવાઈઓને તથા ન્યાતના શેઠને ચાંદલો કરે, [ને] પછી સરવે બેઠ હોય તેને ચાંદલો કરે. ને વરવાળા તથા કન્યાવાળા શેઠ વિગેરે સરવે લોકોને નાળિયેરના પૈસા ૨ (બબે) આપે, તે દાહાડેથી વેહેવા સહી થાયછે. અને ન્યાતગોર તે સમે નહી હોય તો બંનો વેહેવાઈઓ પોતાને હાથે સામસામો ચાંદલો કરેછે.

૩. બિયાનામાં વેહેવા થયા પછી વરવાળા [illegible] થવા વરના મોસાળિયા કન્યાને પેહેલ વેહેલી [illegible] ઘેર તેડીને પતાસાંનો પડો શેર ૧ (સવા) નો [illegible] રૂ. ૧) રોકડો આપેછે; ને એ પ્રમાણે કન્યાવાળા [illegible] વરને તેડીને આપેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં વેહેવા કરવો જોઈયે. અને વરસ ૧૩ ની ઉમર થાય એટલે તેને પરણાવ્યા વગર ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો અથવા છોકરાનો બાપ પોતાના માબાપની સલાહ લઈને તે કહે ત્યાં વેહેવા કરે, ને અગર માબાપ જીવતાં ન હોય તો તે શખસ પોતે મુખત્યાર છે; ને બીજા પોતાના સગાવાહાલાની સલાહ લે અથવા ન લે તો તેની ખુશી.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીના બાપના માબાપનો અધિકાર છે; તે ન હોય ત્યારે છોકરીની માનો અધિકાર છે; તે ન હોય તો છોકરીનો ભાઈ તથા કાકા વિગેરે જે છોકરીનો વાલી વારસ હોય તેનો અધિકાર છે. ને કદાપિ છોકરીનો બાપ ભાઈઓ સાથે એકઠો રહેતો હોય તો છોકરીની મા જેઠ તથા દિયરની સલાહ લઈને વેહેવા કરે, ને ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને જુદો રહેતો હોય તો વેહેવા કરવામાં મા મુખત્યાર છે.

૭. વિધવા સ્ત્રી દિયર જેઠથી જુદી રહેતી હોય ને પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરે તે વેહેવા જેઠ તથા દિયરથી તુટી શકતો. નથી; ને અગર તે દિયર જેઠમાં એકઠી રહેતી હોય તો તેને પુછીને તે કહે તે જગોએ વેહેવા કરે; ને પુછયા વગર વેહેવા કરે તો છોકરીના લગન વિગેરેનો ખરચ તે બાઈ પોતે કરે, દિયર જેઠ તે ખરચ મુજરે આપે નહી; ને કદાપિ દિયર જેઠ ખરચ કરે તો તેહની વડાઈ, પણ તેના ઉપર ન્યાતનો કાંઇ દસ્ત નથી. ને વેહેવા અમારામાં તુટી શકતો નથી.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ બળેવ તથા દસેરા દિવાળી વિગેરે મોટાં ટાણાં આવે ત્યારે તથા મહીનામાં ચાર દીન વરવાળા કન્યાને તેડે; ને છોકરીની મરજીમાં આવે ને કોઈ દાહાડો સાસરે નહી જાય તો તેની ખુશી.

૧૦. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની નવમી કલમ પ્રમાણે; પણ વર મોટી ઉમરનો હોય તો ટાણાંસર છે.

૧૧. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨-૩ લખ્યોછે.

૧૨. વેહેવા તોડવાનું કારણ એ છે જે કન્યાકાળ જતો હોય ને વરવાળા ટીપમાં લખ્યા પ્રમાણે પલ્લું પુરૂં નહી ભરે, અથવા પલ્લાંની નીશા હરતરેહથી કન્યાવાળાને નહી આપે, ત્યારે કન્યાવાળા શેઠને કહી પંચાતના સરવે લોકને એકઠા કરીને પંચાત વચ્ચે પોતાનો હેવાલ જાહેર કરે. તે વખત પંચાતના લોકો વરવાળાને બોલાવીને સરવે લોકોની મરજીમાં આવે તે મુજબ હરતરેહથી પલ્લું ભરવાનો ઠરાવ નિશ્ચય કરી આપે તે પ્રમાણે વરવાળા કબુલ કરે તો બેહેતર; ને કબુલ નહી કરે ત્યારે કન્યાવાળા પંચાતની રજા લઈને વેહેવા તોડવા ચાહે તો તુટી શકેછે. એ શિવાય બીજા કારણથી વેહેવા અમારામાં તુટતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરનામાં મોટા દોષ કે તે નામરદ હોય તો તેની તજવીજ કર્યા પછી વેહેવા તુટેછે. એ શિવાય બીજો દોષ વર કન્યાનો હોય તે સબબથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. ઉપર લખેલી ૧૨-૧૩ મી કલમમાં લખેલાં કારણ શિવાય બીજા કારણથી કોઈ વેહેવા તોડે તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરી શકેછે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર કન્યા એ બેઉમાંથી કોઇની કજા થાય ત્યારે વરવાળાએ પલ્લું તથા રીતભાતના લુગડાં જે કાંઈ કન્યાને ચડાવ્યાં હોય તે પોતાના પાછાં લે; ને કન્યાવાળાએ વરવાળાને રીતભાતમાં કર્યું હોય તે પાછું લેવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈ થાય તે સબબથી વેહેવા તુટતો નથી, ને અગર કોઇ તોડે તો તે તોડનાર શખસ તથા તે તોડેલી કન્યા લેનાર શખસ પંચાતનો ગુનેહગાર થાય; ને પંચની નજરમાં આવે તેવી સજા કરે.

૧૭. વર કન્યાવાળા બેઉની મરજી થાય તોએ પણ ઉપરની બાર ૧૩ મી કલમમાં લખેલા કારણ વિના વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા—હરશોરા વિશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે પ્રથમ વરવાળો માગું કરે, ત્યારે કન્યાવાળો

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પોતાની તરફથી હરેક કોઈને વરવાળાને ત્યાં કેહેવા મોકલેછે; તથા વરવાળા જોડે બંદોબસ્ત કરે ત્યાર પછી વાગદાન કરેછે.

૨. જ્યારે વેહેવા કરવો ઠરે ત્યારે બીજવલ્લભદાસ સેવકદાસને ઘેર અમારૂં સરવે સાજનું મળેછે, ને ત્યાં વરને લાવીને ગણપતિ પૂજા કરાવેછે, ને વરવાળાને (ને) કન્યાવાળો તથા કન્યાવાળાને વરવાળો સામસામાં રૂ. ૧) તથા પતાસાનો પડો મોકલેછે, તથા અમારા ગુરૂ, રાજા હરીશ્ચંદ્રનો રૂ. ૧) સાજનામાં આપેછે, તથા સાજનામાં નાળિયેરના પૈસા તથા ધાણુગોળ વેહેચેછે; ને કન્યાવાળો વરવાળાના બાપને અથ[વા] કોઈ તેના વડીલ હોય તેને ચાંદલો કરેછે. એટલું થાય ત્યારે વેહેવા સહી કેહેવા ને કદાચને કાંઈ કારણથી બીજવલ્લભદાસને ત્યાં ચાંદલા કરવાનો કાંઈ અટકાવ આવે તો હરીદાસ દુલભદાસને ત્યાં થાયછે, બીજે થતા નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બીયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાનો જનમ થાય ત્યારથી તે વરસ ૯) સુધીમાં વેહેવા કરવો જોઈયે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે તે પોતાના બાપ તથા ભાઈ સાથે એકઠો રેહેતો હોય તો તેની સલાહથી કરી શકેછે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ રીત છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ને છોકરીની મા પોતાના સસરા તથા દિયર જેઠ સાથે એકઠી રેહેતી હોય તો તેની સલાહથી વેહેવા કરે; ને જુદી રેહેતી હોય તો સઠેકાંણે વેહેવા કરવામાં બાઈ મુખત્યાર છે, ને તેનો અધિકાર છે.

૭. કોઇ વિધવા બૈરિયે પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તો તેને કોઇ તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે તેના સાસરિયાં તેડે–કન્યાને–ત્યારે સાસરે જાય.

૧૦. વેહેવા થયા પછી વરને જંબા તેડે તે દાહાડે જાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી; ને ઉપરની કલમ બીજીમાં લખ્યા પ્રમાણે કરે ત્યારે વેહેવા સહી કેહેવા.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૧) મી પ્રમાણે છે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને કાંઇ દોષ થાય તો વેહેવા ન તુટે. ને એજ પ્રમાણે લગનથી પેહેલાં વર અપંગ થાય ને સંસાર વેહેવારથી રહિત થાય ને ઘરમાંથી બાહાર જઇ શકે નહી તથા પૈસો એક પેદા કરી શકે નહી એવું જણાય તો કન્યાનો બાપ મુખત્યાર છે,

૧૪. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં લખ્યોછે તે શિવાય તોડી શકાતો નથી; ને તોડવા ચાહે તો ન્યાતના લોક તેને સજા કરીને બાહાલ રખાવે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય તો પલ્લું પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. એનો જવા[બ] ૧૩) મી કલમમાં લખેલો છે; તે શિવાય એવું બની શકતું નથી.

૧૭. બંનેની મરજી હોય તો વેહેવા તુટી શકતો નથી.

વાણિયા—હરશોરા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક" અંક ૨૨૯.

* ૨. જ્યારે વેહેવાના ચાંદલા કરવા ઠરે ત્યારે વર કન્યાવાળાઓના માલીકોની મરજીમાં આવે ત્યાં તે જગો અમારૂં સરવે સાજનું મળેછે, ને ત્યાં વરને લાવીને ગણપતિ પૂજા કરાવેછે, ને વરવાળો તથા કન્યાવાળો સામસામા રૂ ૧) તથા પતાસાનો પડો ૧) મોકલેછે; તથા અમારા ગુરૂ રાજા હરીશ્ચંદ્રજીનો રૂ. ૧) સાજનામાં આપેછે; તથા સાજનામાં નાળિયેરના પૈસા તથા ધાણુગોળ વેહેચેછે ને કન્યાવાળો વરવાળાના બાપને અથવા કોઈ વડિલ હોય તેને ચાંદલો કરેછે. એટલું થાય ત્યારે વેહેવા સહી કેહેવો; ને હરશોરા બ્રાહ્મણ સમસ્તને નામાદીઠ જઈ ૧) દક્ષણાનો ભ[રશી] આપ્યામાં આવેછે.

* આ અંકવાળા લોકો અંક ૨૨૮ વાળામાંનાજ છે તથી તે[ઓ]ના જવાબ સાથે જે કલમો મળતી નથી તેટલીજ માત્ર લખીછે. (જુઓ પાનું ૭૩) (એ બીજું તડ કહેવાયછે.)

૪. કન્યાનો જનમ થાય ત્યારથી તે વરસ ૯) સુધીમાં વેહેવા કરવો જોઈયે; ને એમાં કાંઈ અટકાવ થાય તો વરસ ૧૧ સુધીમાં વેહેવા થાયછે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટી શકતો નથી; ને એજ પેહેલાં લગનથી અવલ વર અપંગ થાય ને સંસાર વેહેવારથી રહીત થાય ને ઘરમાંથી બાહાર જઈ શકે નહી, એવું જણાય તો સરવ પંચ મળીને તજવીજ કર્યા પછી કન્યાવાળા માલીકો મુખત્યાર છે.

વાણિયા–દશા શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મળે ત્યારે વરવાળાનું તથા કન્યાવાળાનું માગું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર અથવા બીજી જગો ઉપર થાય, ને વરના સગા તથા કન્યાના સગા સાથે જાય, ને કુળગોર તથા ન્યાતગોર હાજર જોઈયે; ને કુળગોર અગર ન્યાતગોર એમાંથી એક ગોર હોય તો મેળવે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બાના મધે આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ તથા ૧૧ સુધીમાં વેહેવા કરે.

૫. છોકરીના વેહેવા તો છોકરીના બાપ તથા માનો અધિકાર છે; એ બે શખસ વેહેવા કરી શકેછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે વડવો તથા વડિયાઈ તથા છોકરીની મા તથા જેઠ તથા દિયર એટલા મળીને સલાહ કરીને વેહેવા કરી શકેછે.

૭. વિધવા બૈરીએ વેહેવા કર્યો તો પછી તેના પીહેરિયા તથા સાસરિયા એમ ચાહે કે વેહેવા તોડીએ, પણ અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી લગનથી પ્રથમ કન્યાને વારપર્વણી વિગેરે જે દાહાડે તેડું આવે તે દાહાડે સા[illegible] જાય.

૧૦. વેહેવા કર્યા પછી વર સાસરે જાય–વારપર્વણિયે જાય, (ને) અગર ન જાય તોયેપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક [ક]રવાનો ચાલ નથી; શાથી જે જણ પાંચ બેસીને (તથા) સાજનમાં રૂ. ૪) આપે, તથા જે લોક સાથે હોય તેને નાળિયેર આપે, એટલે ફોક થઈ શકતો નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને–જણ બેમાં કોઈને કાંઈ દોષ થાય તોયેપણ જણ બેમાં કોઈ વેહેવા તોડવા ચાહે (તોયેપણ) વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો તે ધણીને ન્યાતના લોક તથા શેઠ પટેલ મળીને ચાહે તેવી સજા દે. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટી શકતો નથી તો કાંઈ લ[ખ]વાની જરૂર નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી [ને] લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે કર્યા પ્રમાણે પલ્લું વિગેરે પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઇ કજિયો થાય તોયે વેહેવા તુટે નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને જણ બે મળીને વેહેવા તોડવા ચાહે તોએ તુટી શકે નહી.

વાણિયા–શ્રાવક વીસા પોરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય.

૨. અમારામાં ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાય ને વરનો બાપ કન્યાના બાપને ઘેર જઈને કન્યાને ચાંદલો કરે ને તેના હાથમાં રૂ. ૨) અલીમાના આપે; ને લખ્યું કરવાનું મુકરર નહી ને કોઈ સઈ શખસ કરે પણ છે ને કોઈ નથી પણ કરતા ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરનો અમારામાં ચાલ નથી; ને કન્યાના સગા તથા વરના સગા તે વખત ઉપર જે હાજર હોય તે ખરા.

૩. અમારામાં કન્યાના હાથમાં વરનો બાપ રૂ. ૨) આપે, તેજ બિયાનામાં છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી માબાપની ખુશીમાં આવે ત્યારે કરે.

૫. અમારામાં વેહેવા કરવામાં બાપનો અધિકાર છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો વેહેવા કરવામાં બાપનો અધિકાર છે ને બાપ મુઆ પછી મા મુખત્યાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કીધોછે, તે કોઈથી તુટી શકતો નથી. દિયર અથવા જેઠથી પણ તુટતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી, કદાપિ કોઈ કરે તો ધણી મુખત્યાર છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ સાસરિયા કન્યાને ટાણેટચકે જંબા ખાવા તેડે તો જાય; ને વરનો ચાલ પણ એજ પ્રમાણે છે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી કન્યાના માબાપથી વેહેવા તુટી શકતો નથી; ને વરનો બાપ વેહેવા તોડવા ચાહે તો રીતભાત વિગેરે અથવા ખાવા આપેલા રૂપિયા તથા ઘરેણું એ સરવેથી હાથ ઉઠાવે તો વેહેવા તુટેછે.

૧૩. અમારામાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને હરેક ખોડ થાય તો વરવાળો વેહેવા તોડી શકેછે; ને વરને કાંઈ હરેક ખોડ થાય તો કન્યાવાળાથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય ત્યારે ઘરેણું આપ્યું હોય તે પાછું આપે; ને ખાવા લીધેલા રૂપિયા તથા લુગડાં વિગેરે પાછું આપવાનો ચાલ નથી; ને વર મરી જાય ત્યારે ઘરેણું સરવે પાછું આપે ને ખાવા લીધેલા રૂપિયામાંથી અડધો અડધ પાછા આપવાનો ચાલ છે.

૧૬. અમારામાં લડાઈના સબબથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે છે.

વાણિયા—વીસા ઓસવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૩.*

વાણિયા—શ્રાવક મેવાડા દશા મેશરીનો જ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે વરની તરફથી તથા કન્યાની તરફથી—બંનેની તરફથી માગું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો બંનેની ખુશીમાં આવે ત્યાં કરેછે, ને તે ચાંદલો વરની તરફના તથા કન્યાની તરફના આવે તેને કપાળે કરેછે ને તેમાં સાદા કાગળ ઉપર લખ્યું કરવાનો ચાલ છે; ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરનું કાંઈ મુકરર નથી; તે વખત હાજર હોય તે ખરો; ને વરનાં તથા કન્યાના સગાં હાજર તે વખત ઉપર હોય તે ખરાં, એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૩. બિયાનું આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી ને સહી તો કપાળે ચાંદલો કરેથી થાયછે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ ની થાય એટલે વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તો બાપ તથા મા મુખત્યાર છે, ને કાકા તથા દાદાની સલાહ લઈને કરે, ને અગર તેની સાથે અણબનાવ હોય તો તેને પુછયાનું કાંઈ કારણ નથી; ને છોકરાનો વેહેવા તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કરેછે.

૬, છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે વેહેવા કરવામાં માનો તથા તેના મોટા ભાઈ હોય તો તેનો [અધિકાર છે.]—તથા દિયર તથા જેઠની સલાહ લેવી; (ને) અગર બાપ ભાઈઓથી જુદો રેહે તો તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી, ને વેહેવા કરવામાં મા મુખત્યાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ છોકરીનો વેહેવા કર્યો તે કોઈથી તુટી શકતો નથી; ને અગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તેનો સબબ ઉપરની કલ[illegible] માં લખ્યોછે.

---

* આ અંકવાળાએ બધી બાબતના જવાબ આપ્યા [illegible] ન્યાતીઆચાર અને ક્રિયા બાબત એ બેના જવાબ આપ્યા[illegible]

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં અમારામાં જોવાતેડા કર્યા પછી કન્યા તથા વરને તેડવાનો ચાલ છે, ને જ્યાં સુધી જોવાતેડા કર્યા નથી ત્યાં સુધી વર તથા કન્યાને તેડાય નહી, ને જોવાતેડાની એ રીત છે જે અમારી ન્યાતના લોકોને નાળિયેરના જનાદી એ બે આપે ને ન્યાતગોરને સાન્નિધ્ય થાય ને તે દિવસથી કન્યા તથા વર સાસરે જતાં આવતાં થાયછે.

૧૦. ઉપરની કલમ નવમીમાં લખ્યુંછે તે કીધા પછી વર સાસરે જાય; અગર ન જાય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને સહી સામસામાં લખ્યાં કરેથી થાય.

૧૨. વેહેવા કારણુથી યા વગર કારણે તુટતો નથી; પણ વર એ આંખે આંધળો થાય અથવા વટલી જાય વા નામરદ હોય તો પંચની રજાથી વેહેવા તોડે.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે.

૧૪. ઉપરના ત્રણે કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા પુછી શકેછે.

૧૫. વર અથવા કન્યા મરી જાય, ત્યારે વરવાળાએ જે આપ્યું હોય તે પાછું આપે ને કન્યાવાળાએ જે આપ્યું હોય તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. લડાઈના સબબથી વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૭. વરકન્યાવાળા રાજી હોય ને સમસ્ત પંચવાળા રજા આપે તો વેહેવા તોડે.

વાણિયા—ગુજ્જરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૪૬.

૧. વેહેવાનું માગું વરવાળા કરે તથા કન્યાવાળા પણ કરેછે;—એ કાંઇ મુકરર નથી.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે ત્યારે વરવાળાની તરફના જે શખસો પલ્લું ભરવા જાય તેને ચાંદલો કરીને કન્યાવાળા પલ્લું તપાસી લેછે, ને પછી સામસામી સાદા કાગળ ઉપર ટીપ કરી (ને) લે છે, ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોરની દરકાર નથી; ને વર તથા કન્યાવાળાના સગામાં જેની સાથે મીલાખત હોય તેમાં બોલાવ્યા હોય તે આવેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં બિયાનામાં પલ્લું આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૩) થી તે વરસ ૧૧ સુધી વેહેવા થાયછે.

૫. છોકરી તથા છોકરાનો વેહેવા બાપ કરેછે, અથવા દાદો હોય તો તે કરી શકેછે, ને એ બેમાં કોઈ ન હોય તો જે પરવરસી કરે તે વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે.

૬. એ કલમનો જવાબ ઉપર લખાયો છે.

૭. વિધવા માએ વેહેવા કીધો તે કોઇથી તુટી શકતો નથી.

૮. સાટું કરવાનો અમારામાં મુકરર ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં મહીનામાં બેવાર છોકરીને સાસરે તેડે, ને પછી તે છોકરી ન આવે તો તેની કાંઈ ચિંતા નથી.

૧૦. વરને નહોતરૂં દે તે દિવસે જમવા જાય, પણ ન ગયેથી વેહેવા અમારામાં તુટતો નથી.

૧૧. પલ્લું ભર્યું એટલે વેહેવા સહી થયો, પછી તુટી શકે નહી.

૧૨. અમારામાં હરેક કારણથી વેહેવા તુટી શકતો નથી, પણ જાતથી બેજાત થાય તો પંચની રજાથી વેહેવા તુટી શકેછે.

૧૩. ઉપરના લખેલા દોષ શિવાય બીજા દોષથી અમારામાં વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં આજદીન સુધી વેહેવા તુટતો નથી, ને હવે કોઇ તોડવા ચાહે તે ધણીને ન્યાતવાળા ન્યાતબહાર મુકેછે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી વર અથવા કન્યાની કજા રજાએ પલ્લું ટીપમાં લખ્યા પ્રમાણે પાછું આપવું; રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા અમારી ન્યાતમાં થયા પછી તોડી શકાય નહી; અથવા એ ઉપરાંત થઈને તોડે તો ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ તો નથી; તેથી કન્યાવાળા તથા વરવાળા બેની મરજી થાય તોએ વેહેવા તુટે નહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

વાણિયા—મેવાડા વીસાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એવી રીત છે જે પ્રથમ વરવાળા માગું કરેછે, ત્યારે કન્યાવાળા હરેક કોઈને પોતાની તરફથી વરને ત્યાં કેહેવા મોકલેછે; ત્યારે વરને ત્યાં ખાંડ વેહેચાયછે; ત્યારે વરવાળા રૂ. ૧) (એક) પંચાયતમાં આપે તે લેછે; ત્યારે વેહેવા સહી કેહેવાયછે.

૨. જ્યારે વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે કન્યાવાળા પોતાના કુળગોરને વધામણી લઈને મોકલેછે, તે વરને ત્યાં જાયછે, ને વરનાં સરવે સગાં એકઠાં કરીને વરને તથા વરના બાપને અગર જે કોઈ વડીલ હોય તેને ચાંદલો કરે, ત્યારે વરવાળા પાનપતાસાં વેહેચે ને તે બ્રાહ્મણને રૂ. ૨) તથા પાઘડી ૧) આપેછે; એટલું કરેછે તેથી વેહેવા પક્કો સહી કેહેવાયછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાનું આપવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૪. કન્યાનો જન્મ થાય ત્યારથી તે વરસ ૯ સુધી વેહેવા કરવો જોઈયે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે તે પોતાના બાપ તથા ભાઈઓ સાથે એકઠો રેહેતો હોય તો તેની સલાહથી છોકરીનો દાદો તથા કાકો વેહેવા કરી શકેછે, બીજા કોઈ કરી શકતા નથી; ને છોકરાનો વેહેવા પણ એજ પ્રમાણે કરી શકેછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ને છોકરીની મા પોતાના સસરા તથા દિયર જેઠ સાથે એકઠી રેહેતી હોય તો તેની સલાહથી વેહેવા કરે, ને તે જુદી રેહેતી હોય તો સર્વે કામમાં તે બાઈ પોતે મુખત્યાર છે, ને તેનોજ અધિકાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તો તેને કોઈ તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે તેના સાસરિયાં તેડે તે દાહાડે સાસરે જાયછે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી જે દાહાડે વરને જંબા તેડે તે દાહાડે જાયછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને ઉપરની બીજી કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે કરે ત્યારે વેહેવા સહી કેહેવાયછે.

૧૨. એનો જવાબ ૧૧ મી કલમમાં લખ્યોછે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી લગનથી પેહેલાં કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા ન તુટે, ને એજ પ્રમાણે લગ્નથી પેહેલાં વર અપંગ થાય ને સંસાર વેહેવાર રહીત થાય ને ઘરમાંથી બાહાર જઈ શકે નહી તથા પૈસો એક પેદા કરી શકશે નહી, એવું જણાય તો તે બાબમાં કન્યાનો બાપ મુખત્યારછે.

૧૪. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં લખ્યોછે; તેવા શિવાય કોઈ તોડી શકતા નથી, ને તોડવા ચાહે તો ન્યાતના લોકો તેને સજા કરીને બાહાલ રખાવે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગ્નથી પેહેલાં વર અથવા કન્યા મરી જાય તો પલ્લું પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. એનો જવાબ તેરમી કલમમાં લખ્યોછે; તે શિવાય એવું બની શકતું નથી.

૧૭. બંનેની મરજી હોય તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

વાણિયા—વિશા ખડાયતા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક" અંક ૨૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાનું માગું કન્યાની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે બેઉની મરજીમાં આવે ત્યાં બેસીને ચાંદલો કરેછે, ને ચાંદલો કરીને સામસામા સાદા કાગળ ઉપર લખ્યાં કરે ને ન્યાતના ગોર ખડાયતા બ્રાહ્મણ ત્યાં હાજર હોય તે ખરા, ને વર તથા કન્યાવાળાના સગાવાહાલા આવ્યા હોય તેને વરનો બાપ પૈસા ૨) આપે એટલે વેહેવા થયો, ને વર તથા કન્યા બેઉ મળીને રૂ. ૧) કોટેશ્વરજીને મંદીરે મેહેલે એટલે વેહેવા સહી થયો, પણ એ રૂા. ૧) કોટેશ્વરજીના વાગાવસ્ત્રના કામમાં આવેછે.

૩. બિયાનામાં પૈસા આપે તેજ બિયાનું.

૪. કન્યાનો વેહેવા જનમે ત્યાંથી તે વરસ ૧૧ સુધી કરે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ત્યારે બીજા સગા વેહેવા કરી શકતા નથી.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા મુખત્યાર છે તે કરી શકેછે.

૭. વિધવા બૈરી–કન્યાની માએ વેહેવા કર્યો હોય તે કોઈ તોડી શકતો નથી.

૮. વેહેવા કરતી વખત સાટાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કર્યા પછી તેડાતેડી કરે ત્યારે વર તથા કન્યા સાસરે જતાં થાય; ત્યારે નાહાની રીતનું ઘરેણું રૂ. ૧૫) લુગડાં સાથે વરવાળો કન્યાને આપે, છોકરીનો બાપ વરને રૂા. ૫) તથા ૫-તાસાનો પડો આપે; તથા મોટી રીત કરે ત્યારે કન્યાને રૂા. ૨૫) (તથા) ન્યાત જમાડે ત્યારે મોટી રીત જણાય–તથા ઓઢણી રૂ. ૪) ની સાદી અથવા રૂ. ૫ ની વરને ઘેરથી (કન્યાને) આપે ને કન્યાનો બાપ વરને તેડીને (વરને) રૂા.૧૧) નો ચીરો કસબી (વરને)આપે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટી શકતો નથી તો શું લખીએ?

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની અગિયારમી કલમ પ્રમાણે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી વર અથવા કન્યાને કાંઇ ખાંપણ આવે પણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી તો શું લખીએ? ને કોઇ તોડે તો ન્યાત સંગ કરે નહી.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય તો કન્યાના બાપે પલ્લું તથા રીતભાત લીધેલી હોય તે પાછી આપે સહી; ને પલ્લું તથા રીતભાત કન્યાનો બાપ ન આપે તો તેને પંક્તિબાહાર મુકવો.

૧૬. ગમે તેવી લડાઈ થાય તોએપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૭. બેઉની મરજી થાય તોએપણ વેહેવા તોડી શકતા નથી.

ભાટિયા–જાદવવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા થાયછે ત્યારે કન્યાનો ગોર જઇને વરને ચાંદલો કરેછે; ને પત્ર લખેલું કાંઇ જોઈએ નહી; ને ન્યાતગોર તથા કુળગોર જોઇએ નહી, ને કન્યાનો કુળગોર ચાંદલો કરે એટલે વેહેવા સહી થયો; ને કન્યાનો ગોર વરને ચાંદલો કરે ત્યારે રૂ. ૨) ને પૈસા ચાર આપે એટલે સહી થયો.

૩. વેહેવા કરતી વખતે કંઈ બિયાનાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ (પાંચ) થી તે વરસ. ૯ (નવ) સુધી વેહેવા કરવો ને નવ વરસ સુધી કાંઈ સબબથી નહી કરી શકે તો વરસ ૧૧ (અગિયારે) કરવો જોઈયે.

૫. છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તેના મા તથા બાપ એ જણ એ મુખત્યારછે ને કાકો અથવા બીજા સગાવાહાલાનો અખતિયાર નથી, તથા દાદો હાજર હોય તો તેને પુછે, પણ માબાપ મુખત્યાર છે ને જે રીતે કન્યાના માબાપ મુખત્યાર છે તે રીતે વરના પણ માબાપ મુખત્યાર છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો છોકરીની મા મુખત્યાર છે ને બાપભાઈયોથી જુદો રેહેતો હોય પણ છોકરીનો બાપ મુખત્યાર છે, કોઈને પુછવાની જરૂર નહી.

૭. કોઈ વિધવા સ્ત્રી પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરેછે જે વેહેવાને તેનો દિયર તથા જેઠ કોઇ તોડી શકે નહી; બાઈ પોતે મુ[ખ]ત્યાર છે. ને ધણી ભાઈયોથી જુદો રેહેતો હોય તો તે ધણી મુ[ખ]ત્યાર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થાયછે ત્યારે સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી અગાઉ સારો દિવસ જોઇને કન્યાના સાસરિયાં તેડીને પડો ૧ ૫-તાસાંનો તથા રૂ. ૧) (એક) રોકડો આપેછે.

૧૦. વેહેવા થયાછે ત્યાર પછી લગનથી અગાઉ સારો દાહાડો જોઇને કન્યાનો બાપ જમાઇને તેડીને

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

રૂ. ૧) (એક) રોકડો તથા પતાસાંનો પડો આપેછે ને વર સાસરે ન જાય તો કાંઈ સાસરિયા વેહેવા તોડી શકે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને વેહેવા થયા પછી કન્યાનો ગોર વરને ચાંદલો કરીને આવે ત્યાર પછી કોઈથી વેહેવા ફરતો નથી.

૧૨ અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછે વેહેવા કોઈ કારણથી તોડી શકાય નહી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી અગાઉ કન્યાને અથવા વરને દોષ થાય તોપણ વેહેવા તોડી શકાય નહી; ને કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને ન્યાતબાહાર મુકે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણથી અથવા કારણવિના-વેહેવા તોડયાની રીત નથી ને તે કરતાં—તોડે તો ન્યાતવાળા તેને ન્યાતબાહાર મુકે ને તે ઠેકાણે પાછો વેહેવા બાહાલ રહે ત્યારે ન્યાંતવાળા તેની ગુનેહગારી લઈને ન્યાતમાં લે, અગર તે ધણી વેહેવાને તોડીને બીજી જગો ઉપર અથવા પરદેશીને કન્યા પરણાવે તો જનમ સુધી ન્યાતબાહાર રેહે, ને જે કાંઈ પલ્લું વિગેરે રીતભાત લીધી હોય તે પાછું લેવું.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય તો પલ્લું ભર્યું હોય તે પાછું લેવું.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈ થાય તોએપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને બંને ધણી રાજી થઈને વેહેવા ફોક કરે તો એ બંને ધણીને ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકે.

લુવાણા—તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાનું માગું મોકલવામાં બંનો તરફના મુખત્યાર છે જેને ગમે તે માગું મોકલે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે કન્યાના માબાપ તથા વાલીઓને ઘેર ચાંદલો કન્યાને થાય. તે બાબત કાંઈ લખ્યું પઢ્યું કરવાનો ચાલ નથી ને ન્યાતગોર અથવા કુળગોર જે હાજર હોય તે ખરા ને તે વખત વરનો બાપ હાજર જોઈએ; ને અગર તે ન હોય તો વર તથા કન્યાના વાલીઓથી પણ બની શકેછે; એ વાતમાં કાંઈ એક ધારો નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત થોડું એક ઘરેણું સુનાનું તથા રૂપાનું વરને ત્યાંથી કન્યાને ત્યાં મોકલે પછી વરની તરફવાળા કન્યાને ઘેર જાય ને રૂ. ૧) તથા પતાસાંનો પડો શેર ૧ નો કન્યાના હાથમાં આપે. પછી વરની તરફવાળાને કન્યાને ત્યાંથી ગલાલ છાંટીને નાળિયર ૫) આપે, ત્યારે વેહેવા સહી થયો કેહેવાય.

૪. કન્યાનો વેહેવા વરસ ૧૧ ની ઉમર સુધીમાં કરવો—વરસ ૧૧ ઉપરાંત થાય નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે [ત્યારે,] બીજા કોઈ કરી શકતા નથી—છોકરીનો બાપ મુખત્યાર છે—કોઈની સલાહ લે અથવા ન લે, પોતાની મરજીમાં આવે તેમ કરે. ને છોકરો નાહનો હોય તો વેહેવા કરવામાં તેનો બાપ મુખત્યાર છે ને છોકરો મોટો હોય તો છોકરો તથા બાપની બંનો એક મસલતથી કરે. ને અગર છોકરો જુદો રેહેતો હોય તો પોતાની મરજી પ્રમાણે કરે.

૬. છોકરીનો બાપ નહોય ત્યારે છોકરીની માનો હક છોકરીના બાપની બરાબર છે. પોતાની મરજીમાં આવે ત્યાં છોકરીનો વેહેવા કરે, કોઈથી અટકાવ થાય નહી. પણ છોકરીનો બાપ તથા કાકાઓ વિગેરે સરવે એકઠા છે ને જુદા થયા નથી ને છોકરીનો બાપ મરી જાય તો જે મુખ્ય ઘરનો કારભાર ચલાવનાર છે તેને છોકરીનો વિવાહ કરવાનો અધિકાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે ને દિયરે જેઠ એકઠા છે અથવા જુદા છે, પણ જ્યારે (કે) વેહેવા છોકરીની માએ કર્યો છે તો માની મરજીવિના બીજા કોઈ તે વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને સાસરે મોકલવામાં કન્યાના માબાપ તથા વાલીઓ મુખત્યાર છે. કંઈ સાસરિયાનું જોર નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને સાસરિયાં નહોતરૂં દે તે દાહાડે વર સાસરે જઆ જાય. ને ન જાય તો તેની મરજી; એમાં કંઈ સાસરિયાનું જોર નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે. બંનોની રાજીથી ફોક થાયછે અથવા કંઈ બીજો સબબ હોય ને બંનો જણ જુબાની સરત મુજબ ન ચાલે તો બંનોમાંથી જેની મરજી થાય તે તોડી શકેછે.

૧૨. એ સવાલનો જવાબ અગિયારમાં સવાલના જવાબ પ્રમાણે છે, માટે ફરી લખવાની જરૂર નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કંઈ દોષ થયો હોય તો વર તથા કન્યાના વાલીઓ–બંનોની રાજીથી તુટે.

૧૪. વેહેવા તોડવાનો ચાલ સવાલ ૧૧ તથા સવાલ ૧૩ ના જવાબ પ્રમાણે અસલ ચાલ્યો આવેછે, તેથી એ બાબતમાં કાંઈ શિક્ષા થતી નથી. પણ અત્યાર પછી સરવેની અનુમતીથી એ રીતે બંદોબસ્ત કર્યોછે કે ધરમેળ બંનોની રાજી થઇને વેહેવા તોડે તોપણ રૂ. ૫) પંચાતમાં આપે, ને પલ્લું પાછું લેવાની ફારગતીમાં શેઠની સાહેદી કરાવે, ત્યારે વેહેવા તુટે; અગર રૂ. ૫) પંચાતને ન આપે ને શેઠની સાહેદી પણ ન લે તો તેને ન્યાત મળી શિક્ષા કરે; ને અગર બંનોજણ રાજી નથી ને કન્યાવાળો અથવા વરવાળો કંઈ કારણથી દુઃખી થઈને એક શખસ વેહેવા તોડવા ચાહે તો તે ધણી શેઠ વિગેરેને પંચાતમાં આવીને પોતાના દુઃખની વાત જાહેર કરે, ને પંચાતની નજરમાં આવે કે એને દુઃખ ખરૂં છે તો કન્યાવાળો વેહેવા તોડવા ચાહતો હોય તો વરવાળાને બોલાવીને કન્યાવાળા પાસેથી વરવાળાને પલ્લું દરોબસ્ત પાછું અપાવવું; ને વરવાળો પલ્લું લેવા ન આવે તો કન્યાવાળા પાસે પંચાતે વરવાળાના પલ્લાંની નિશા લેવી, ને રૂ. ૨૫) પંચાતમાં લેવા, ત્યાર પછી તે કન્યાનો વેહેવા તોડયો કેહેવાય. ને વરવાળો તોડવા નીકળે તો તેને પણ એજ પ્રમાણે તજવીજ કરવી ને રૂ. ૨૫) પંચાતમાં લેવા, ને પંચાત વેહેવા તોડવાની રજા આપે ત્યારે વરનો વેહેવા બીજે ઠામ થાય; ને પંચાતે કન્યાવાળા પાસે વરવાળાને પલ્લું પાછું અપાવવું, ને કન્યાવાળો પલ્લું પાછું આપ્યા વગર કન્યાનો વેહેવા બીજે ઠામ કરી શકે નહી–(ને) અગર કરે તો તે કન્યા સાથે વેહેવા કરે તે વરવાળાને તથા કન્યાવાળાને ન્યાત શિક્ષા કરી શકેછે. ને તે બંનો શખસના ઉપર પલ્લાંની ફરયાદી કરીને વસુલ કરે. ને એ ઉપર લખેલા બંદોબસ્તથી કોઈ ઉલટો ચાલે તો તેને પંચની જે નજરમાં આવે તે સજા કરે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી અથવા લગન થયા પછી વર અથવા કન્યા મરી જાય તો જે કંઈ પેહેરામણી આપી તે કન્યાવાળો વરવાળા પાસે પાછી લઈ શકતો નથી. ને પલ્લું દરોબસ્ત વરવાળાને શેઠને ઘેર બોલાવીને ફારગતી લખાવી લઇને હવાલે કરે. પણ કુંવારે માંડવે જાંગડ ૩૦ અથવા જનસ વરવાળાને કન્યાવાળાએ પેહેરામણીની શરતને પેટે આપ્યું છે ને કન્યાવાળાને ત્યાં વરવાળાએ જમીને પેહેરામણી વેહેચી નથી, તો તે પાછું આપવું લાજમ છે. ને પરણ્યા પછી તો પેહેરામણી વેહેચે અથવા ન વેહેચે પણ શરતના રૂપીઆ લીધા હોય તે પાછા અપાય નહી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈ થાય ને તોડવા ચાહે તો સવાલ ૧૪ ના જવાબ મુજબ તુટે.

૧૭. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ સવાલ ૧૪ ના જવાબ પ્રમાણે છે.

ભાટિયા–લુવાણા તડ બીજાવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે પેહેલું માગું વરને ત્યાંથી કન્યાને ઘેર જાયછે.

૨. ચાંદલો કન્યાના બાપને ઘેર કન્યાને કરે ને પડો તથા રૂ. ૧) વરવાળા કન્યાને આપે, ને કન્યાને ઘેરથી વરવાળાને ગુલાલ છાંટીને નાળિયેર પાંચ આપેછે; ને લખ્યા ભણ્યાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી; ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરની કાંઈ જરૂર નથી, પણ ગમે તે બ્રાહ્મણ જોઈએ, ને વર તથા કન્યાના માબાપ હાજર જોઈએ.

૩. અમારી ન્યાતમાં બિયાના વિગેરેનો ચાલ નથી પણ થોડું પલ્લાંને પેટે આપેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૧ સુધી વેહેવા થાય, ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે વેહેવા કર્યા વિના ચાલે નહી.

૫. વેહેવા કરવામાં બાપ તથા મા મુખત્યાર છે, બીજા કોઈની સલાહ લેવાની જરૂર નથી, ને વેહેવા કરવાનો અધિકાર પણ માબાપનોજ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે વેહેવા કરવાનો અધિકાર માનો છે, ને બાપ ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તોપણ તે છોકરીની મા પોતાના સસરા દિયર જેઠની સલાહ લે ને કરે, (ને) અગર તે સલાહ નહી આપે તો મા મુખત્યાર છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં આજ લગી એવું થયું નથી તો તેનો સિરસ્તો શું લખીએ ?

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વાર તેહેવારે સાસરે જાય, ને ન જાય તો તે બચાંની ખુશી, સાસરિયાનો કાંઈ અખત્યાર નહી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી સાસરે સપરમે દાહાડે જંબા વરને તેડે ને વર ન જાય તો તેની ખુશી—વેહેવા તોડે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવામાં વરવાળા તથા કન્યાવાળા શેઠને ઘેર આવીને પોતાનું દુઃખ જાહેર કરે, ત્યારે શેઠ વિગેરે પંચાત મળીને તેના સબબ તજવીજ કરે, ને જો શેઠની તથા પંચાતની નજરમાં આવે ને કાચું હોય તો તુટી શકેછે; ને વેહેવા સહી ક્યારે કેહેવાય જે—કન્યાવાળા વરવાળાને નાળિયેર પાંચ આપે ને ગુલાલ છાંટે ત્યારે વેહેવા સહી કેહેવાય—ને એ બાબતમાં જે શેઠ ઠરાવે ને તે કોઈ કબુલ નહી કરે તો તેને શેઠ તથા પંચ મળીને શિક્ષા કરે.

૧૨. એનો જવાબ અગિયારમાં જવાબમાં લખ્યોછે.

૧૩. એનો જવાબ પણ અગિયારમાં સવાલના જવાબમાં લખ્યોછે.

૧૪. કારણ વગર વેહેવા તોડે તો શેઠ તથા ન્યાતવાળા મળીને તેને શિક્ષા કરે—(ને) અગર તોડે તો રીતભાત પલ્લું વિગેરે જે કાંઈ કીધું હોય તે એકએકને પાછું આપે ને ખરચ કીધું હોય તે કાંઈ અપાય નહી.

૧૫. કન્યાને તથા વરને રોકડું તથા જેવર વિગેરે જે કાંઈ આપ્યું હોય તે એકએકને પાછું આપે.

૧૬. તોડે તો ન્યાતના શેઠ વિગેરે તેને ગમે તેવી શિક્ષા કરે.

૧૭. હા. શેઠ તથા પંચાતની નજરમાં આવે તો રજા આપે.

ભાટિયા—ન્હાવાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૭.

૧૪. વેહેવા તોડવાનો ચાલ સવાલ ૧૧ તથા સવાલ ૧૩ ના જવાબ પ્રમાણે અસલ ચલ્યો આવેછે, તેથી એ બાબતમાં કાંઈ શિક્ષા થતી નથી; પણ અત્યાર પછી સરવેની અનુમતીથી એ રીતે બંદોબસ્ત કર્યોછે કે ઘરમેળે બન્નો રાજી થઈને વેહેવા તોડે તોપણ રૂ. ૫) પંચાતમાં આપે, ને પલ્લું પાછું લેવાની ફારગતીમાં પટેલની સાહેદી કરાવે ત્યારે વેહેવા તુટે.—અગર રૂ. ૫) પંચાતને ન આપે ને પટેલની સાહેદી પણ ન લે તો તેને ન્યાત મળી શિક્ષા કરે; ને અગર બંનેજણ રાજી નથી ને કન્યાવાળો અથવા વરવાળો કંઈ કારણથી દુઃખી થઈને એક શખસ વેહેવા તોડવા ચાહે તો તે ધણી પટેલ વિગેરે પંચાતમાં આવીને પોતાના દુઃખની વાત જાહેર કરે, ને પંચાતની નજરમાં આવે કે એને દુઃખ ખરૂં છે તો કન્યાવાળો વેહેવા તોડવા ચાહતો હોય તો વરવાળાને બોલાવીને કન્યાવાળા પાસેથી વરવાળાને પલ્લું દરોબસ્ત પાછું અપાવવું, ને વરવાળો પલ્લું ન લેવા આવે તો કન્યાવાળા પાસે પંચાતે વરવાળાના પલ્લાંની નીશા લેવી, ને રૂ. ૨૫) પંચાતમાં લેવા, ત્યાર પછી તે કન્યાનો વેહેવા તોડયો કેહેવાય. ને વરવાળો તોડવા નીકળે તો તેની પણ એજ પ્રમાણે તજવીજ કરવી ને રૂ. ૨૫) પંચાતમાં લેવા; ને પંચાત વેહેવા તોડવાની રજા આપે ત્યારે વરનો વેહેવા બીજે ઠામ થાય, ને પંચાતે કન્યાવાળા પાસે વરવાળાને પલ્લું પાછું અપાવવું; ને કન્યાવાળો પલ્લું પાછું આપ્યા વગર કન્યાનો વેહેવા બીજે ઠામ કરી શકે નહી,—(ને) અગર કરે તો તે કન્યા સાથે વેહેવા કરે તે વરવાળાને તથા કન્યાવાળાને ન્યાત શિક્ષા કરી શકેછે; ને તે બન્નો શખસના ઉપર પલ્લાંની ફરીઆદી કરીને વસુલ કરે; ને એ ઉપર લખેલા બંદોબસ્તથી કોઈ ઉલટો ચાલે તો તેને પંચની જે નજરમાં આવે તે સજા કરે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી અથવા લગન થયા પછી વર અથવા કન્યા મરી જાય તો જે કંઈ પેહેરામણી

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૮૫ વાળા જોડે મળેછે; ને જે કલમો નથી મળતી તેટલીજ માત્ર ઉતારી છે. (જુઓ પાનું ૮૦)

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

આપી તે કન્યાવાળો વરવાળા પાસે પાછી લઈ શકતો નથી; ને પલ્લું દરોબસ્ત વરવાળાને પટેલને ઘેર બોલાવીને ફારગતી લખાવી લઈને હવાલે કરે, પણ કુંવારે માંડવે જાંગડ રૂ૦ અથવા જનસ વરવાળાને કન્યાવાળાએ પેહેરામણીની સરતને પેટે આપ્યુંછે ને કન્યાવાળાને ત્યાં વરવાળાએ જમીને પેહેરામણી વેહેચી નથી તો તે પાછું આપવું લાજમ છે; ને પરણ્યા પછી તો પેહેરામણી વેહેચે અથવા ન વેહેચે પણ સરતના રૂપિયા લીધા હોય તે પાછા અપાય નહી.

કાયસ્થ—વાલ્મીક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૧.

૧. માગું વરને ત્યાંથી જાય ને કન્યાને ત્યાંથી સાકેર શેર સવા તથા રૂ. ૧) રોકડો વરને ત્યાં આવે; ને સરવે સગાવાહાલાની રૂબરૂ વરનું મીઠું મોહોડું કરાવે.

૨. વરને ઘેર વરને ચાંદલો થાય ને પત્ર લખવાનો ચાલ નથી; (ને) ઘરનો ગોર હાજર જોઈયે ને વરને ઘેર વરના સગા તથા કન્યાને ઘેર કન્યાના સગા હાજર જોઈયે.

૩. બિયાનાનો ચાલ નથી, પણ વરને ઘેરથી કન્યાને લુગડાં કરે તથા કન્યાને ઘેરથી વરને લુગડાં કરવાનો ચાલ છે.

૪. એક વરસની કન્યા થાય ત્યારથી તે દશ વરસની થાય ત્યાં સુધી વેહેવા કરવાનો ચાલ છે, તે ઉપરાંત થાય એટલે વિવાહ કર્યાવિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીના બાપ હાજર છતાં, અગર છોકરીના બાપનો મુરબ્બી હોય તો તેને અધિકાર છે; પણ છોકરીનો બાપ જુદો રેહેતો હોય તો પોતે મુખત્યાર છે; પણ પોતાના સગા તથા છોકરીના મોસાળિયાને ખબર આપીને વિવાહ કરવો જોઈએ. ને એવીજ તરેહથી છોકરાનો વિવાહ કરવાનો પણ (એજ પ્રમાણે) સિરસ્તો છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો તેનો દાદો તથા ભાઈ તથા કાકો વિવાહ કરવામાં મુખત્યાર છે; ને અગર છોકરીનો બાપ પોતાના બાપ તથા ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તો તે છોકરીની માને અધિકાર છે. પણ પોતાના સસરા તથા સાસુ તથા જેઠ તથા દિયર વિગેરેની તથા પોતાના પીહેરિયાની સલાહ લઇને કરે.

૭. અગર વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વિવાહ કર્યોછે ને જુદા રહ્યાના સબબથી પોતાના દિયર તથા જેઠની વિવાહ કરવામાં સલાહ લીધી નથી ને વરમાં કાંઈ ખાંપણ છે, તો તેનો જેઠ તથા દિયર વિવાહ તોડી શકેછે—એ ત્રણે સવાલનો જવાબ છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાનો ચાલ નથી.

૯. વિવાહ કર્યા પછી ને લગનથી પેહેલા કન્યા વાર તેહેવારે સાસરે જાય—ને હરરોજ પણ જાયછે—ને જ્યારે જાય ત્યારે વરને ત્યાંથી કન્યાને સુખડી આપે. પણ હરરોજ આપવાનો ચાલ નથી.

૧૦. વિવાહ કર્યા પછી ને લગનથી પ્રથમ જ્યારે કન્યાવાળા વરને તેડે ત્યારે સાસરે જાય; (ને) અગર ન જાય તો એ વાત સારૂ સાસરિયા વિવાહ તોડી શકે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ છે, પણ કાંઈ માકુળ સબબ હોય તો તુટેછે.

૧૨. વેહેવાઈઓને માકુળ સબબથી અણબનાવ થયો હોય તો વિવાહ તુટે; ને લગન થતાં સુધી તુટે.

૧૩. વિવાહ થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વિવાહ તુટે.

૧૪. વગર કારણે વિવાહ તુટતો નથી, ને ન્યાતવાળાઓને કાંઈ શિક્ષા કરવાનો અધિકાર નથી, ને કારણે વિવાહ તુટે તો કન્યાને જે પલ્લું ચડયું હોય તે સરવે તથા લુગડાં કર્યા હોય તેમાં જે હાજર હોય તે કન્યાવાળો વરને ત્યાં પાછા મોકલે; ને કન્યાવાળાએ જે લુગડાં વિગેરે વરને કર્યા હોય તે તથા બંનો તરફની પરચુરણ રીતભાત લેવી દેવી નહી, ને લગન થયા પેહેલા ન્યાતીખરચ કાંઈ થતો નથી.

૧૫. લગન થયા પેહેલા વર અથવા કન્યા મરી જાય અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નહી થાય તો પરચુરણ રીતભાત શિવાય વરવાળો પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. વિવાહ થયા પછી વેહેવાઈઓને લડાઈ થાય તો તે વિવાહ ન્યાતવાળા મંજુર કરી શકે નહી, ને

વેહેવાઇઓ વિવાહ તોડીને બીજે ઠેકાણે કરે તો ન્યાતવાળાથી તેમાં કાંઈ થાય નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ તુટવાનો કારણથી ચાલ છે.

કાયસ્થ—માથુરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨.

૧. અમારી ન્યાતનો વેહેવા મેળવવાનો એવો ચાલ છે કે વરની તરફથી કન્યાને ઘેર માગું જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો તેનો જવાબ, કે—વેહેવા મેળવવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો વરને ઘેર કન્યાના ઘરનો જાયછે, ને વરનેં ચાંદલો કરે તેમાં લખેલા પત્રનો સિરસ્તો અમારી ન્યાતમાં નથી; ને તે વખત ન્યાતગોર હાજર જોઈયે, ને કન્યાનો બાપ તથા દાદો તથા મા વિગેરે હાજર જોઈયે. એ પ્રમાણે વરની તરફના સરવે જોઈએ.

૩. (ને) વેહેવા મેળવતી વખત અમારી ન્યાતમાં રૂ. ૧) એક તથા હળદનાં ગાઠિયા ૭ તથા સોપારી ૭ તથા પતાસાનો પડો ૧ કન્યાને ઘેરથી વરને ઘેર આપવાનો ચાલ છે તથા એજ પ્રમાણે વરને ઘેરથી કન્યાને ઘેર જાયછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાનો વેહેવા મેળવવાનું કાંઈ ઉમરનો તે દાદ નથી, વરસ એકથી તે વરસ ૯) સુધીમાં કરે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા પોતાનો ભાઈ તથા દાદાની સલાહ લઈને કરે, અગર સલાહ ન લે તોપણ તે મુખત્યાર છે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવાનો બાપને અધિકાર છે; અગર તે નહી હોય તો છોકરાના કાકાને તથા દાદા તથા મા એટલાને અધિકાર છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની માને તથા કાકા તથા દાદા તથા ભાઈ એટલા જણાને અધિકાર છે, અગર એ નહી હોય ત્યારે છોકરીના મામા વિગેરેને કરવાનો અધિકાર છે. ને છોકરીના બાપનો ભાઈ જુદો રેહેતો હોય તો અલબતે તફાવત છે;—કેટલો કે છોકરીના બાપને તથા માને પુછ્યાવિના કરી શકતો નથી, અગર ન હોય ત્યારે કાકો મુખત્યાર છે.

૭. (ને) કોઈ વિધવા બૈરી (એ પોતાની છોકરીનો વેહેવા) પોતાના દિયરથી તથા જેઠથી જુદી રહીને છોકરીનો વેહેવા કરે તો દિયર તથા જેઠ અટકાવી શકતા નથી ને એકઠા હોય તો અટકાવી શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ છે તે ઉપર લખેલી કલમ ૩ ના સવાલના જવાબમાં લખ્યોછે તે ચાલ છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા સાસરે કંઈ તેહેવારના ટાંણાસર જાયછે, અગર ન જાય તો કન્યાની મરજી, તેમાં સાસરિયાં કરી શકતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર તેહેવારના ટાંણાસર બોલાવે તો જાય, અગર ન જાય તો વેહેવા કાંઈ તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી પણ કન્યાના બાપ તથા દાદાએ ઉપર લખેલા બીજા સવાલના જવાબમાં ગોર સાથે સિરસ્તા પ્રમાણે હળદના ગાંઠિયા વિગેરે મોકલેલું હોય ત્યારે વેહેવા સહી કેહેવાય.

૧૨. (ને) અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો સિરસ્તો નથી ત્યારે કારણ શું લખીએ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને તથા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોપણ વેહેવા થયલો તુટેજ નહી—એવો ચાલ છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૧૫. વર કન્યામાંથી એકજણ મરી જાય તો રીતભાત કીધેલી પાછી લેવાયછે.

૧૬. અગર વેહેવા થયા પછી કંઈ લડાઈ થઈને વેહેવા ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે મંજુર ને પ્રસિદ્ધ થયો ને ત્યાર પછી વેહેવા તોડીને બીજી જગો ઉપર વેહેવા કર્યો, ત્યારે કન્યાના લેનારને તથા કન્યાના આપનારને ન્યાતવાળા ન્યાતબહાર મુકેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી તો બેહુની મરજીથી કેમ તુટે?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

બ્રહ્મક્ષત્રી-નાતરાવાલા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાનું માગું કરવામાં બંનોની તરફના મુખત્યાર છે, જેને ગમે તે માગું મોકલે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો કન્યાના મા તથા બાપ તથા વાલીઓને ઘેર થાય ને ન્યાતગોર તો છે નહી, ને કુળગોર તે વખત હોય તો બેહેતર, અગર નહી હોય તો તેનો અટકાવ પણ નહી; ને ચાંદલો કરતી વખત વરનો બાપ હાજર જોઈએ, (ને) અગર તે ન હોય તો વરના તથા કન્યાના વાલીઓ હાજર હોય તોએપણ બની શકેછે-એ વાતનું કંઈ મુકરર નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત પ્રથમ કન્યાની તરફથી સોપારી ૫) વરને ઘેર જાયછે; ત્યાર પછી વરની તરફવાળા કન્યાને ઘેર જાય ત્યારે રૂ. ૧) તથા મીઠાઈનો પડો શેર ૧ા નો કન્યાના હાથમાં આપેછે; એ શિવાય વધતું ઓછું કરવામાં બંનોની તરફના મુખત્યાર છે.

૪. કન્યાની ઉમરનો મુકરર ધારો નથી, કન્યાનો જનમ થયા પછી તેના મા તથા બાપ મુખત્યાર છે, મરજીમાં આવે ત્યારે વેહેવા કરે, ને મા તથા બાપ નહી હોય તો કન્યાના વાલીઓની મરજીમાં આવે ત્યારે કરે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે તો તે બાપ શિવાય બીજા કોઈની કાંઈ જરૂર નથી; બાપની મરજીમાં આવે તેમ કરે, ને છોકરો સગીર નાહનો હોય તો વેહેવા કરવામાં એનો બાપ મુખત્યાર છે, તેની મરજીમાં આવે તેમ કરે; ને છોકરો મોટો થયા પછી છોકરો તથા બાપ મુખત્યાર છે; બંનોની સલાહથી કરે, (ને) અગર છોકરો જુદો રેહેતો હોય તો પોતાની મરજી પ્રમાણે કરે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ને મરી ગયો હોય તો છોકરીની માનો હક્ક છોકરીના બાપની બરાબર છે, તેની મરજીમાં આવે તેમ છોકરીની મા પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરે; ને છોકરો બાપથી જુદો રેહેછે ને તે છોકરીની મા જીવેછે તો છોકરાનો કાંઈ અટકાવ નથી.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કીધો તો તે વિધવા બૈરી શિવાય બીજો કોઈ વેહેવા તોડી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનું સાટું સવાલ ત્રીજાના જવાબ પ્રમાણે છે, વાસ્તે એ સવાલનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી લગનથી પ્રથમ કન્યાને સાસરે મોકલવામાં કન્યાના મા તથા બાપ તથા વાલીઓ મુખત્યાર છે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી વરને સાસરિયા નહોતરૂં દે તે દાહાડે વર સાસરે જંબા જાય ને વર જંબા ન જાય તો તેની મરજી, એમાં કાંઈ સાસરિયાનું જોર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે; જુબાની સરત પ્રમાણે બંનો નહી ચાલે ને બંનોની ખુશી હોય તો ફોક થઈ શકેછે.

૧૨. વેહેવા તુટવાનો જવાબ આ ઉપલા અગિયારમાં સવાલના જવાબ પ્રમાણે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી વર તથા કન્યાને કાંઈ દોષ થયો હોય તો તેના માબાપ તથા વાલીઓ મુખત્યાર છે-તરફેનની રજાબંદીથી કરે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના તરફેનની રાજીથી વેહેવા તોડે તો શિક્ષા કરવાની કાંઈ જરૂર નથી, ને રીતભાત વિગેરે ન્યાતખરચ થયો હોય તે તરફેનવાળા રાજી થાય તો કશી વાતની જરૂર નથી.

૧૫. લગન પ્રથમ વર તથા કન્યા મરી જાય તો વરવાળાએ કન્યાને જે પલ્લાં વિગેરે ચડાવ્યું હોય તે વરવાળો પાછું લે.

૧૬. વેહેવા કર્યા પછી કાંઈ લડાઈ થાય તો તરફેનની રજાબંદીથી તોડવા ચાહે તો તુટી શકેછે. એમાં કોઈ ન્યાતવાળાને પુછવાની જરૂર નથી.

૧૭. તરફેનની રજાથી વેહેવા તુટેછે.

કણુબી-કડવા કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત

છે કે કન્યાનો બાપ પોતાના મનમાં ધારીને વરવાળાને ઘેર માગું મોકલે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે (ચાંદલો) કન્યાને ઘેરથી કન્યાનો બાપ પોતાના પાસેના સગામાંથી જેને મોકલે તે વરને ઘેર જઈને વરને કપાળે ચાંદલો કરે, ને અગર બ્રાહ્મણને મોકલે તેપણ વાત થઈ શકેછે, ને લખ્યા કરવાનો ચાલ નથી, ને વર કન્યાના સગા તથા ન્યાતગોર તથા કુળગોરનો કંઇ નીમ નથી, તે વખત હાજર હોય તે ખરૂં.

૩. ચાંદલો થયા પછી પતાસાનો પડો ૧ કન્યાવાળો વરવાળાને આપેછે, તેજ બિયાનાને પેટે ગણાયછે.

૪. કન્યાની ઉમર અવતરે ત્યારથી તે કુળદેવીનો હુકમ થાય ત્યાં સુધીમાં વેહેવા કરવો જોઈયે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ત્યારે પોતાના બાપની તથા ભાઈની તથા કાકાઓની સલાહથી કરે, ને છોકરીના મોસાળિયાને પણ વેહેવા કરતી વખત કાને લાખવું જોઈયે. ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા તથા ભાઈ તથા દાદો તથા કાકો વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે, ને કદાચ છોકરીની મા પોતાના સાસરિયાથી જુદી રેહેતી હોય તોએપણ પોતાના સાસરિયામાં પુછીને કરે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની દીકરીનો વેહેવા જ્યાં ઘટારત છે તેવી જગો ઉપર કર્યો હોય તો કોઈથી તુટી શકતો નથી; તથા એકઠા રેહેવાનો તથા જુદા રેહેવાનો જવાબ એમાં આવેલો છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઈ કરે તો તેનો બાધ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા જ્યારે સાસરિયા કન્યાને તેડે ત્યારે જાય; ન જાય તો તેનો કંઈ બાધ નથી—કાંયજે બાળક છે તેથી.

૧૦. એનો જવાબ પણ ઉપરની નવમી કલમ પ્રમાણે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને પતાસાનો પડો આપ્યા પછી સહી કેહેવાય.

૧૨. વેહેવા તોડવામાં કારણ એ જે વર આંધળો વા લુલો તથા સંસાર જરૂરના કામ છે તે થઈ ન શકે એવા વરનો વેહેવા તુટે,—ક્યાં સુધી તુટે તેનું કારણ એ જે પરણતા સુધી તુટે.

૧૩. વરનો વેહેવા તોડવાનો ઉપર સબબ લખેલો છે; ને કન્યાનો વેહેવા કદાપી તુટતો નથી.

૧૪. કારણવિના કોઈ શખ્સ વેહેવા તોડે તો તોડનારને તથા તોડેલી કન્યાનો વેહેવા જેની સાથે કરે તેને ન્યાતની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે શિક્ષા કરે, ને ખરચનો કાંઈ નીમ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી કન્યા અથવા વર મરી જાય ત્યારે જે કંઈ પલ્લાંના અવેજમાં આપ્યું હોય તે પાછું લે ને રીતભાત લેવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈના સબબથી વેહેવા તુટતો નથી, ને એમ કરતાં કોઈ તોડે તો તોડનારને ન્યાત શિક્ષા કરે.

૧૭. ઉપરની બારમી કલમમાં જે વેહેવા તોડવાના કારણ લખ્યાછે તે કારણવિના બેઉની મરજી થાય તોએપણ વેહેવા તુટતો નથી.

કણબી—દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે; ને તે વખત વરવાળા તથા કન્યાવાળા પોતાના સગાને તથા ન્યાતગોરને બોલાવેછે; ને વરવાળો કોપરાની વાટી ૫ તથા રૂ. ૧) કન્યાને ચાંદલો કરીને આપેછે તથા સરવે લોક ધાણાગોળ ખાયછે, એટલે વેહેવા સહી થયો. (ને) ત્યાર પછી સારો દાહાડો જોઈને મંગની કરેછે; ત્યારે વરવાળો કન્યાને જનસ ૫) આપેછે; તેમાં કલ્લી જોડ ૧ રૂપાની માલ રૂ. ૭) નો, તથા વાંક જોડ ૧ રૂપાનો રૂ. ૭) નો તથા હાંસડી ૧ રૂપાની રૂ. ૭) ની તથા કલ્લી જોડ ૧ હાથની રૂપાની રૂ. ૭) ની તથા કાનના વીટલા સુનાના માલ રૂ. ૭) નો તથા ઘાઘરો ૧ મશરૂનો તથા ચીરડી ૧ રેશમી ચશમાઈ કોરની આપેછે; તથા વરવાળો ન્યાતગોરને રૂ૦॥ તથા ટેલીઆને રૂ૦। આપેછે એટલે

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

મંગની થઈ; ને ત્યાર પછી સારો દાહાડો જોઈને કન્યાવાળો સીલામુદી કરેછે, ત્યારે વરને પાંચજણ સાથે જમવા તેડે, (ત્યારે) ને વરને પાઘડી ૧ ને તથા અંગુઠી ૧ રૂ૦૧ ની તથા કંદોરો ૧ રેશમનો કન્યાવાળા (વરને) આપેછે. એમ કરતાં પોતાના મળતર પ્રમાણે કોઈ વધતું કરે તો પોતાની ખુશી. એ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે રીતભાત કર્‍યા પછી વર તથા કન્યા પોતપોતાને સાસરે જમવા જાયછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૧ ની (ઉમર) થાય એટલે વેહેવા તથા લગન કર્‍યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ પોતાના ભાઈઓની તથા પાસેના સગાઓની સલાહ લઈને છોકરીનો વેહેવા કરેછે. બાપ જીવતાં છતાં છોકરીનો વેહેવા બીજા કોઈથી થઈ શકતો નથી.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ને છોકરીની મા નાતરે ન જાય તો મા વેહેવા કરેછે, ને મા નહી હોય તો કાકા વિગેરે જે સગાં હોય તે છોકરીનો વેહેવા કરેછે.

૭. કોઈ રાંડેલી બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્‍યોછે તે કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારામાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. મંગની થયા પછી ને લગનથી પેહેલા જ્યારે સાસરિયા તેડું કરે ત્યારે કન્યા સાસરે જાયછે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.— વર કોઈ દાહાડે સાસરે ન જાય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. ૧૪. અમારામાં મંગની ફોક કરવાનો ચાલ નથી. વર તથા કન્યાને ગમે તેવો દોષ થાય તોએપણ ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૫. વર તથા કન્યા મરી જાય તો પોતપોતાનું પાછું લેછે.

૧૬. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને અગર કોઈ તોડે તો ન્યાતનો ગુનેહગાર થાય.

૧૭. વેહેવા તોડવાનો ચાલ અમારામાં નથી તો બંનેની મરજીનું શું લખીએ ?

કણબી—કડવા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે કે કન્યાનો બાપ પોતાના મનમાં ધારીને વરવાળાને ઘેર માગું મોકલે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો કન્યાને ઘેરથી કન્યાનો બાપ પોતાના પાસેના સગામાંથી જેને મોકલે તે વરને ઘેર જઈને વરને કપાળે ચાંદલો કરે; (ને) અગર બ્રાહ્મણને મોકલે તે પણ વાત થઈ શકેછે; ને લખ્યાં કરવાનો કંઈ ચાલ નથી, ને વર કન્યાના સગા તથા ન્યાતગોર તથા કુળગોરનો કંઈ નીમ નથી, તે વખત હાજર હોય તે ખરૂં.

૩. ચાંલ્લો થયા પછી પતાસાનો પડો ૧ કન્યાવાળો વરવાળાને આપેછે—તેજ બિયાનાને પેટે ગણાયછે.

૪. કન્યાની ઉમર અવતરે ત્યારથી તે કુળદેવીનો હુકમ થાય ત્યાં સુધીમાં વેહેવા કરવો જોઈએ.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ત્યારે પોતાના બાપની તથા ભાઈની તથા કાકાઓની સલાહથી કરે, ને છોકરીના મોસાળિયાને પણ વેહેવા કરતી વખત કાને લાખવું જોઈએ, ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા તથા ભાઈ તથા દાદો તથા કાકો વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે, ને કદાચ છોકરીની મા પોતાના સાસરિયાથી જુદી રહેતી હોય તોએપણ પોતાના સાસરિયામાં પુછીને કરે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા જ્યાં ઘટારત છે તેવી જગોઉપર કર્યો હોય તો કોઇથી તુટી શકતો નથી, તથા એકઠા રહેવાનો તથા જુદા રહેવાનો જવાબ એમાં આવેલો છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી; ને એમ કરતાં કોઈ કરે તો તેનો બાધ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે સાસરિયા કન્યાને તેડે ત્યારે જાય ને ન જાય તો તેનો કાંઈ બાધ નથી, કેમકે બાળક છે તેથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. એનો જવાબ પણ ઉપરની નવમી કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને પતાસાનો પડો આપ્યા પછી સહી કહેવાય.

૧૨. વેહેવા તોડવાનું કારણ એ છે જે વર આંધળો વા લુલો તથા સંસાર જરૂરના કામ છે તે થઈ ન શકે એવા વરનો વેહેવા તુટે—ક્યાં સુધી તુટે તેનું કારણ એજ પરણતા સુધી તુટે.

૧૩. વરનો વેહેવા તોડવાનો ઉપર સબબ લખેલો છે ને કન્યાનો વેહેવા કદાપી તુટતો નથી.

૧૪. કારણવિના કોઈ શખસ વેહેવા તોડે તો તોડનારને તથા તોડેલી કન્યાનો વેહેવા જેની સાથે કરે તેને ન્યાતની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે શિક્ષા કરે, ને ખરચનો કંઈ નીમ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી કન્યા અથવા વર મરી જાય ત્યારે જે કંઇ પલ્લાંનાં અવેજમાં આપેલું હોય તે પાછું લે ને રીતભાત લેવાની રીત નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈના સબબથી વેહેવા તુટતો નથી ને એમ કરતાં કોઈ તોડે તો તોડનારને ન્યાત શિક્ષા કરે.

૧૭. ઉપર બારમી કલમમાં જે વેહેવા તોડવાના કારણ લખ્યાછે તે કારણવિના બેહુની મરજી થાય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

કંસારા—તળબદા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૦૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનો માર્ગ તો એ છે જે પ્રથમ કન્યાના બાપને ત્યાંથી માગું જાયછે, ને એમ કરતાં વરવાળાને ગરજ હોય તો તેપણ પેહેલું માગું મોકલેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે વર અથવા કન્યાવાળાના સગાને ત્યાં ચાંદલા થાયછે, ને સગાને ત્યાં અનુકુળ નહી આવે તો વર તથા કન્યાવાળાની મરજીમાં આવે ત્યાં બેસીને ચાંલ્લા કરેછે, ને ગોર બંનો વેહેવાઈને ચાંદલો કરેછે, ને પેહેલા તો કોઈ લેખ પત્ર કરતા હતા ને નહી પણ કરતા હતા, પણ હવેથી લેખ પત્ર સાદા કાગળ ઉપર કર્યાવિના પલ્લું ભરાય નહી, ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર હોયછે, ને તે વખત શેઠ પણ હાજર હોયછે; ને વર તથા કન્યાના સગા જે હાજર હોય તે ખરા.

૩. વેહેવા મેળવ્યા પછી સારો દાહાડો જોઈને બંનો વેહેવાઈઓ વર કન્યાને જંબા તેડે, ત્યારે બિયાનામાં રૂ. ૧) તથા કુંચી રૂપાની રૂ. ૫) અથવા સાતને આસરે તથા પતાસાનો પડો શેર ૧ નો આપેછે; ને વરવાળા કન્યાને જંબા તેડે ત્યારે ગંઠોડા રૂપાના રૂ. ૨૦) અથવા ૨૫) ને આસરે આપેછે.

૪. કન્યાના જન્મથી તે વરસ ૭ સુધી વેહેવા કરવો ને વરસ ૯) ની થઈ ત્યારે તો વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ને તેમાં અક્કલ હોશિયારી ન હોય તો કાકો અથવા દાદો છોકરીના બાપને કાને નાંખીને સુખે વેહેવા કરે, ને બાપ સમજવાર છે ત્યારે છોકરીના કાકા દાદાને કાને નાંખીને વેહેવા કરે, ને બીજા સગાવાહાલાની સલાહ લેવામાં તો ધણી મુખત્યાર છે; ને છોકરાનો વેહેવા પણ એવી તરેહ થાયછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે વેહેવા કરવામાં મા મુખત્યાર છે, પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે સસરા દિયરની સલાહ લીધી જોઈયે, ને ધણી ભાઇઓથી જુદો રેહેતો હોય અગર એકઠો રેહતો હોય તેથી કાંઈ ફેર નથી.

૭. રાંડેલી બૈરિયે વેહેવા કર્યોછે તે દિયર જેઠથી તુટી શકતો નથી તો શું લખીએ ?

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ છે, ને રીત તો એ છે જે પોતાની કન્યા આપે ને તેની કન્યા લે; ને પલ્લું તો ન્યાત સિરસ્તે આપેછે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ જ્યારે સાસરિયાની ખુશી થાય ત્યારે કન્યાને જમવા તેડે ત્યારે જાયછે, ને બાળક છે ને નહી જાય તો તેની ખુશી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને જ્યારે જંબા તેડે ત્યારે જાયછે ને ન ગયેથી કોઈ વેહેવા તોડતું નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો ઉપરની કલમ ૨) પ્રમાણે કીધા પછી થાયછે.

૧૨. વેહેવા તુટ્યાનો ચાલ નથી તો કારણનું શું લખીએ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૪. અમારામાં કારણ હોય તોપણ કોઈ વેહેવા તોડતું નથી તો વિના કારણનું શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે જે કાંઇ રૂપા સુનાની જનસ કીધી હોય તે પોતપોતાની પાછી લઈ શકેછે ને રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈ વિગેરે હરેક બ્હાનું કહાડીને વેહેવા તોડે તો પંચ સમસ્ત મળીને તેને ન્યાતબાહાર મુકેછે.

૧૭. બંનો વેહેવાઇની મરજી થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહી.

કંસારા–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે પ્રથમ છોકરાના બાપને વેહેવા કરવાની મતલબ હોય તો તે પોતાના સગાને કન્યાને ઘેર માગું કરવાને મોકલેછે, તથા છોકરીના બાપને વેહેવા કરવાની મતલબ હોય તો તે પોતાના સગાની સંગાથે પેહેલું માગું મોકલેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે ત્યારે પેહેલાંથી વરની તરફવાળા તથા કન્યાની તરફવાળા બંનો જણ સંગાથે જોષીને ત્યાં જઇને વર કન્યાના જન્માક્ષર દેખાડાવે, ને મળતાવીશેક આવે ત્યારે વરની તરફવાળા કન્યાને ત્યાં સારો દાહાડો જોઇને રૂ. ૧) તથા જલેબી શેર ૦૫ા નું પડીકું કન્યાને ચાંદલો કરીને આપી આવે, એટલે વેહેવા સહી થયો; ને તે વખત સગાવાહાલાને તથા ન્યાતગોર તથા કુળગોરને બોલાવવાનો સિરસ્તો નથી, ને લખ્યું પત્રું કરવાનોએ ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત ઉપરની કલમ બીજી પ્રમાણે રૂ. ૧ સાનમાં આપીએ છૈએ, બીજું બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. છોકરીની ઉમર છોકરીના જનમથી તે વરસ ૯ સુધીમાં વેહેવા કરીએ છૈયે.

૫. છોકરીનો બાપ પોતાને માથે જે ઘરડા હોય તેની રજા લઇને વેહેવા કરેછે.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે તેનો વેહેવા છોકરીની મા પોતાના દિયર જેઠની સલાહ લઈને (વેહેવા) કરેછે.

૭. વિધવા બૈએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે તે વેહેવા જેઠ તથા દિયરથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારામાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરવાળા મોટા દાહાડા વિગેરે જે દિવસે તેડું મોકલે ત્યારે કન્યા સાસરે જાયછે ને ન જાય તો તેથી વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ નવમી પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી; ને ઉપરની કલમ બીજી પ્રમાણે રૂ. ૧) વેહેવાની સાનમાં આપે ત્યાંથી વેહેવા કાયમ થયો.

૧૨. અમારામાં વેહેવા તુટતો નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને ગમે તેવો દોષ થાય તોએ વેહેવા અમારી ન્યાતમાં અસલથી તુટતો નથી, ને કદાપિ વર કુંવારો વટલી જાય ને ન્યાતના લોકોએ તેને ન્યાતબહાર મુકયો હોય ત્યારે કન્યાવાળા ન્યાતમાં જાહેર કરે ને ન્યાતના લોક રજા આપે, તો તે વેહેવા તોડીને બીજી જગો છોકરીને પરણાવેછે; એમાં પેહેલા ન્યાતબાહારિયા વરનો અટકાવ ચાલતો નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી ને અગર કોઈ શખસ ઉપર લખેલા કારણ શિવાય વેહેવા તોડે તો તે તોડનાર શખસને ન્યાતબહાર મુકીએ છૈયે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય ત્યારે રીતભાત પલ્લાં વિગેરે જે કાંઈ કીધું હોય તે વરવાળાને કન્યાવાળા પાછું આપેછે; ને વરને કન્યાવાળા રીતભાત કાંઇ કરતા નથી ને અગર કાંઇ રીતમાં આપ્યું હોય તે માલ પાછો આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને અગર કોઈ તોડે તો તે તોડનાર શખસ ન્યાતબહાર રેહે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી તો એહુની મરજીનું શું લખીએ?

ભાવસાર–છીપા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે માંગું કન્યાની તરફથી અથવા વરની તરફથી જાય તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૨. વેહેવા ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો થાય તે તો કન્યાના બાપને ત્યાંથી દસ વીસ માણસ સાથે વરને ત્યાં જાય ને ત્યાં અમારો કુળગોર આવે ને બંને વેહેવાઈની પાસે ગણપતિનું પૂજન કરાવે. ત્યાર બાદ કન્યાની તરફના માણસો આવ્યા હોય તેને પાન પતાસાં અપાય.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં કાંઇ રૂપાની જનસ તથા લાહેના લુગડાં હરખનાં અપાયછે.

૪. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ નિરમાણ નથી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીના કાકા અથવા દાદા અથવા બીજા સગા હોય તેમાં કોઈનો અખત્યાર નથી, ને છોકરાની તરફથી બાપ વિગેરે સગા હોય તેથી પણ થાય.

૬. છોકરીનો બાપ હોય ત્યાં સુધી વેહેવા કરવામાં કોઈનો અધિકાર નથી, ને બાપ-ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય ત્યારે બાપ છોકરીનો વારસ છતાં કોઈથી શી રીતે થાય? ને માનો અખત્યાર પણ બાપ ઉપરાંત નથી.

૭. એક વિધવા બાયડીને પોતાના પેટની છોકરી હોય તો તેનો વેહેવા કરવામાં બાઈ મુખત્યાર છે, શા વાસ્તે–તે બાયડીના દિયર જેઠ વિગેરે હોય તે પોતાના જાત ખરચથી પરણાવતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવું તે તો છોકરીને તેના માબાપને હાથે મીઠાઈનું પડીકું શેર ૧ા નું આપે ત્યારે તે વેહેવા સહી થયો.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને પર્વણીએ તથા આડે દાહાડે સાસરિયા તેડે તેનું કાંઈ નિરમાણ નથી.

૧૦. વરને સાસરે લગન થયા પેહેલાં તથા લગન થયા પછી તેડે તેનું કાંઈ નિરમાણ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી; જ્યાંથી મીઠાઈનું પડીકું કન્યાના માબાપે લીધું, ત્યાંથી વેહેવા સહી થયો.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કશા કારણથી તુટતો નથી, જ્યાંથી મીઠાઈનું પડીકું કન્યાના માબાપે લીધું, ત્યાર પછી કન્યાને તથા વરને હરેક કાંઈ ખોડખાંપણ થાય તે બંનેને ભાગ્યે.–પણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણથી તથા વગર કારણથી વેહેવા તોડવા ચાહે તો વેહેવા તુટે નહી, તો ખરચ વિગેરેનો શાનો જીકર રહ્યો.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય [ત્યારે] પલ્લાંમાં ઘરેણાં વિગેરે લીધું હોય તે પાછું આપવું જોઈએ, ને વરને એવું કાંઈ આપતા નથી, જે પાછું લે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો ત્યાર પછી વેહેવા તોડી બીજી જગો થઈ શકતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી; ને એહુની મરજી થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહી.

ભાવસાર–શ્રાવક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર " ખ. " અંક ૫૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું કન્યાની તરફથી પણ જાયછે ને વરની તરફથી પણ જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય ને તે ચાંદલો વરના બાપને કરેછે, ને રૂ. ૫) તથા સોપારી ૭) વરનો બાપ કન્યાના બાપને આપેછે, ને સહી કરતી વખત વરનો બાપ તથા કન્યાનો બાપ પોતાની મરજીમાં આવે તે સગાને બોલાવે છે, ને તે વખત ન્યાતગોર હાજર હોયછે, ને ગણપતિ પૂજા કરેછે ને પાન તથા ધાણાગોળ તથા સોપારી

સઉને આપેછે, એટલે વેહેવા સહી; પણ લખ્યું ભણ્યું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં આપેછે, તે ઉપરની કલમમાં લખેલુંછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૧) થી તે વરસ ૯) સુધીમાં વેહેવા કરવો તથા વરસ ૧૧) ની થાય ત્યારે તો લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં કન્યાનો વેહેવા કરવામાં મુખ્ય તો માબાપનો અધિકાર છે ને છોકરાનો પણ એજ પ્રમાણે ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીના બાપના બાપનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય તો છોકરીની માનો અધિકાર છે, તે ન હોય તો કાકા તથા ભાઈનો છે.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તે કોઈ તોડી શકતું નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે સાસરિયાં તેડું કરે ત્યારે કન્યા સાસરે જાય ને ન જાય તેથી કાંઈ સાસરિયાં રીસાતાં નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણેને ન જાય તેથી કાંઈ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો રૂ. ૫) પાંચ આપે તથા ધાણાગોળ ખાય એટલે વેહેવા સહી કર્યો કેહેવાય.

૧૨. કોઈ શખસ વેહેવા તોડે તેનું કારણ તો વર આંધળો તથા ઘેલો થાય તથા પલ્લું ન ભરે તથા પતિત થાય તો વેહેવા તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ઉપર લખ્યાપ્રમાણે વરને દોષ થાય તો તુટે, પણ કન્યા દોષવાળી થાય તો તુટે નહી.

૧૪. કોઈ શખસ ઉપર લખેલા કારણવિના વેહેવા તોડે તો પંચના લોક મળીને તેને શિક્ષા કરે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા ઉપર લખેલા કારણથી લગન નહી થાય, ત્યારે કન્યાવાળો પલ્લાં વિગેરે જે ઘરેણું હોય તે તથા લુગડાં વરવાળાને પાછાં આપેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થાય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. વર તથા કન્યાના માબાપની મરજી થાય તોએપણ વેહેવા તુટતો નથી.

ભાવસાર-શ્રાવકનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૦

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું કન્યાની તરફથી પણ જાયછે ને વરની તરફથી પણ જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય ને તે ચાંદલો વરના બાપને કરેછે, ને રૂ. ૫) તથા સોપારી ૭) વરનો બાપ કન્યાના બાપને આપેછે, ને સહી કરતી વખત વરનો બાપ તથા કન્યાનો બાપ પોતાની મરજીમાં આવે તે સગાને બોલાવેછે, ને તે વખત ન્યાતગોર હાજર હોયછે, ને ગણપતિ પૂજા કરેછે; ને પાન તથા ધાણાગોળ તથા સોપારી સઉને આપેછે, એટલે વેહેવા સહી; પણ લખ્યું ભણ્યું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં આપેછે, તે ઉપલી કલમમાં લખેલુંછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૧) થી તે વરસ ૯) સુધીમાં વેહેવા કરવો તથા વરસ ૧૧) ની થઈ ત્યારે તો લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો વેહેવા કરવામાં મુખ્ય તો માબાપનો અધિકાર છે ને છોકરાનો પણ એજ પ્રમાણે ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીના બાપના બાપનો અધિકાર છે ને તે ન હોય તો છોકરીની માનો અધિકાર છે, તે ન હોય તો તેના કાકા તથા ભાઈનો છે.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તે કોઈ તોડી શકતું નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે સાસરિયા તેડું કરે ત્યારે કન્યા સાસરે જાય ને ન જાય તેથી કાંઈ રીસાતા નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે ને ન જાય તેથી કાંઈ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો રૂ. ૫) પાંચ આપે તથા ધાણા-ગોળ ખાય એટલે વેહેવા સહી કર્યો કેહેવાય.

૧૨. કોઈ શખસ વેહેવા તોડે તેનું કારણ તો વર આંધળો તથા ઘેલો થાય તથા પલ્લું ન ભરે તથા પતિત થાય તો વેહેવા તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વરને દોષ થાય તો તુટે, પણ કન્યા દોષવાળી થાય તો તુટે નહી.

૧૪. કોઈ શખસ ઉપર લખેલા કારણવિના વેહેવા તોડે તો પંચના લોક મળીને તેને શિક્ષા કરે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા ઉપર લખેલા કારણથી લગન નહી થાય, ત્યારે કન્યાવાળા પલ્લાં વિગેરે જે ઘરેણું હોય તે તથા લુગડાં વરવાળાને પાછાં આપે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થાય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. વર તથા કન્યાના માબાપની મરજી થાય તોએપણ વેહેવા તુટતો નથી.

ભાવસાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં માગું કન્યાની તરફથી જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા વરને ઘેર થાયછે. ને વરને કપાળે ચાંદલો કરેછે, ને કન્યાનો ગોર હાજર જોઈએ; ને પત્ર લખવાનો ચાલ નથી ને વર તથા કન્યાનાં સગાં જે કોઈ હાજર હોય તે બેસેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખતે રૂપાની કલ્લિઓ ચડાવેછે ને લુગડાં કરેછે.

૪. કન્યાની ઉમર માસ ૬ થી તે વરસ ૯ સુધી કરેછે, ને વરસ ૧૧ ની થાય ત્યારે વેહેવા કર્યા વગર ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો બાપ મુખત્યાર છે તેની સલાહથી બીજાં સગાંઓ કરી શકેછે, પણ ઘરડાંની સલાહથી કરેછે.

૬. બાપ હાજર ન હોય તો માતા કરેછે,—પોતાના ઘરડાંની સલાહ લઈને—કરેછે; જુદા રેહેતા હોય ને એકઠા રેહેતા હોય તો માતા મુખત્યાર છે.

૭. વિધવા બૈરીએ સઠેકાણે વેહેવા કર્યો હોય તો દિયર જેઠ તોડી શકતા નથી, ને કઠેકાણે કરે તો તોડેછે.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગન પેહેલાં સપરમે દાહાડે તેડેછે ને ન જાય તો પોતાની ખુશી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરના લખ્યા પ્રમાણે.

૧૧. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને કોઈગેર-આબરૂવાળો ફોક કરેછે તેને પંચાતની શિક્ષા એ છે જે ફોક કરનારો રૂ. ૨૫) આપે, ને માસ ૨ ન્યાતબાહાર રહે ને તે મધે રૂ. ૨૦) પંચાતમાં આપે, ને રૂ. ૫) ધરમ કરે—(એ સજા છે); ને વેહેવા ફોક કરનારની તરફેણ કરીને પંચાતનો હક્ક ખોટો કરવાનો તરફેણ કરે તે માસ ૬ ન્યાતબાહાર રેહે.

૧૨. રૂ. ૧) આપીને વેહેવા સહી કરેછે, તે વેહેવા તોડે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે સજા છે, ને ચારણી ગયા પછી તોડી શકતો નથી, ને તોડે તો જન્મોજન્મ ન્યાતબહાર રેહે.

૧૩. લગન થયા પેહેલાં વર આંધળો થાય તો ઉપરના લખ્યા પ્રમાણે હક્ક આપીને તોડે; ને આંધળી કન્યા તુટી શકતી નથી, તેને પરણ્યા વગરે ચાલે નહી.

૧૪. તોડે તેને ઉપર લખ્યા પ્રમાણે સજા છે ને હક્ક પંચાતનો આપે, ને ધણીને પલ્લાં વિગેરે રિતભાત પાછી આપવાનો ચાલ છે,—પોતપોતીકા ધરમ પ્રમાણે કેહે તે તેને અપાય લેવાયછે—કાચાવેહેવાનું.

૧૫. કન્યા મરી જાય અથ[વા] વર મરી જાય ત્યારે પોતપોતીકી રીતભાત પાછી લેવા આપવાનો ચાલ છે.

૧૬. ઉપરના લખ્યા પ્રમાણે છે—કલમ ૧૨ માં લખ્યું છે.

૧૭. કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે એઉને સજા છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

સોની—ત્રાગડ જાવિયાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૪૦.

૧. વેહેવા મેળવવાની એજ રીત છે ને માગું તો વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે સગાંવાહાલાં ન્યાતનાં પંચલોક મળીને કન્યાને ચાંદલો કરેછે ને રૂ. ૧) તથા પડો એક આપેછે ને કન્યાવાળા પણ વરને આપેછે, ને જે કોઈ બેઠા હોય તેને પાન સોપારી આપે, ને ત્યાં કન્યાનો ગોર તથા પોતાનો કુળગોર હોય તો સારૂં, ન હોય તો ચાલે.

૩. બિયાનાનો ચાલ નથી, રૂપિયો—પડો, આપે તેજ બિયાનું.

૪. વેહેવા વરસ દાહાડાની ઉમરથી તે ૧૧) વરસ સુધી થાયછે.

૫. વેહેવા કરવામાં કન્યાનો બાપ મુખત્યાર છે, પણ પોતાના હોશમાં હોય તો.

૬. કન્યાનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા મુખત્યાર છે, પણ જો સારા કુળમાં કરે તો—કદાપિ નીચી જગો ઉપર કરે તો કાકો પુછી શકેછે.

૭. વિધવા બૈરીએ વેહેવા કર્યોછે તે દિયર અથવા જેઠ વેહેવાને તોડી શકતા નથી.

૮. કન્યા નહી મળતી હોય તો સાટું કરે એવો ચાલ છે, પણ અણઘટતું ન થાય.

૯. એનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી; ટાંણે જાય છે આવેછે.

૧૦. વર કદાપિ સાસરે નહી જાય તો વેહેવા તુટી શકે નહી, ને જાય તો તેડે જાય, કંઈ દિવસ મુકરર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને ઉપરના ૨) નંબર પ્રમાણે સહી થાયછે.

૧૨. વેહેવા તુટતો નથી, તો કારણનું શું લખીએ?

૧૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી; આંધળો વિગેરે દોષવાળો હોય તોએપણ વેહેવા તુટે નહી; પણ પતિત તથા ઘેલો તથા નપુંસક વિગેરે દોષ મોટા હોય ને પંચની નજરમાં આવે તો તોડી શકેછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલજ નથી, તો કારણનું શું લખીએ? ને રીતભાત પલ્લાંનું પણ શું લખીએ? અગર ઉપર લખેલી કલમ ૧૩) ના કારણવિના તોડે તો ન્યાતવાળા પંચની રજા પ્રમાણે કરે.

૧૫. વેહેવા તુટતોજ નથી તો શું લખીએ?

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મળ્યા પછી કન્યા મરી જાય અથવા પરણ્યા પેહેલાં વર મરી જાય ત્યારે પલ્લાં વિગેરે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે.

૧૭. વેહેવા તુટવાનોજ ચાલ નથી તો મરજીનું શું લખીએ?

સોની—ત્રાગડ વરાછીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ક" અંક ૧૦૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી અથવા કન્યાની તરફથી પણ કોઇ વખત જાયછે.

*૧૦. વર કદાપી સાસરે નહી જાય તો વેહેવા તુટી શકે નહી.

૧૧. અસલથી તો વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ હતો, પણ આજથી તમામ પંચના લોકોએ એવું મુકરર કર્યું છે જે વેહેવા તોડવો નહી, ને ચાંદલો કર્યો એટલે વેહેવા સહી થયો, તે વેહેવા તુટે નહી.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી પણ આંધળો અથવા હાથે લુલો અથવા પાંગળો અથવા ખુની અથવા ચોર અથવા નપુંસક અથવા પતિત વિગેરે મોટા દોષવાળો અથવા પલ્લું ન મળે તો એવા કારણથી વેહેવા તુટેછે.

૧૩. વરનીબાબતે તો ઉપરની કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે થાય તો તુટે, પણ કન્યા ઉપર લખેલા દોષવાળી હોય તો તેનો વેહેવા તો વરવાળાથી તોડાયજ નહી.

૧૪. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો રીતભાત તથા પલ્લાંનું શું લખીએ?

૧૫. વર અથવા કન્યા મરી જાય અથવા ઉપરની લખેલી બારમી કલમ પ્રમાણે થયું હોય તો વરવા-

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૪૦ વાળાના સાથે મળેછે તથી જે કલમોમાં તફાવત છે તેજ કલમો માત્ર લખીછ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ળાની રીતભાત પલ્લાં વિગેરે પાછું આપે ને કન્યાવાળાની રીતતો પાછી આપવાનો ચાલ નથી, ને લુગડાં તો ફાટતાં રહ્યાં હોય તે વરવાળાને પાછાં આપે.

૧૬. લડાઈ થાય તોએપણ વેહેવા તોડાય નહી, ને અગર કોઈ તોડે તો તે વેહેવાનો તોડનાર વરસ ૧) સુધી ન્યાતબાર રેહે ને રૂ. ૫૧—અંકે એકાવન પંચાતમાં દંડ આપે, ને તેના તે વરને પરણાવે, ને પછી તે ન્યાતમાં આવે.

૧૭. બેઉની મરજી થાય તોએપણ વેહેવા તોડાય નહી.

સોની---શ્રીમાળી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક."   અંક ૧૨૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું કન્યાના માબાપ વરને ત્યાં મોકલે ને જંબુસર વિગેરે બાર ગામમાં પણ એજ ચાલ છે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે કન્યાવાળા તથા વરવાળા ન્યાતમાં તેડાં કરે ને પછી કન્યાના માબાપ વરવાળાને ઘેર જઈને જે ન્યાતના લોક ત્યાં આવ્યા હોય તેની રૂબરૂ વરને ચાંદલો કરે, ને વરને રૂ. ૧)ને પતાસાંનો પડો આપે ને સામસામા આમણસામણ પલ્લાંના બંદોબસ્તનાં લખ્યાં કરે ને ન્યાતગોર અથવા કુળગોર હાજર જોઈએ, શા વાસ્તે કે ગણપતિ પૂજા કરવી પડેછે. અગર બેઉમાંથી કોઈ ગોર હાજર ન હોય તો હરકોઈ બ્રાહ્મણને બોલાવીને કામ ચલાવે, ને વર તથા કન્યાના માબાપ વિગેરે જે હાજર હોય તે ખરા. અગર બાર ગામવાળાની કન્યા સુરતમાં આવે ત્યારે તે કન્યાના માબાપની તરફથી જે કોઈ સગોવાહાલો આવ્યો હોય તેને રૂ.૧) તથા પડો ૧ વરને ત્યાં આપે ત્યારે વેહેવા થયો જાણવો; પણ તેઉપર લખ્યા પ્રમાણે કરે તો તેની ખુશી ને [ન] કરે તો તેની ખુશી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં ઉપર લખ્યાપ્રમાણે રૂ. ૧) તથા પડો ૧ આપે તથા લખ્યાં પત્રાં થાય, એજ બિયાનું.

૪. કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે ત્યારે વેહેવા કરે ને વરસ ૧૧ ની થાય ત્યારે તો વેહેવા કરવાનો ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ તથા મા મળીને વેહેવા કરે. ને પોતાના ઘરડાંઓની સલાહ લે તો તેની ખુશી, ને ન લે તો તેનો કાંઈ અટકાવ નથી. એજ પ્રમાણે છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ (એજ) ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ હાજર ન હોય તો તે છોકરીની મા વેહેવા કરે.

૭. કોઇ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા ખંભાતી બીજી જગો પરગામમાં કરે તો દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવા કરવા દે નહી. અગર તે બૈરી તેના ઉપરાંત થઈને કરે તો દિયર જેઠ તોડી શકે. અગર દિયર જેઠ ન હોય તો પંચ અટકાવ કરી શકેછે, ને પંચ ઉપરાંત થઇને કરે તો તે બાઈ ન્યાતબાહા[ર] રેહે અથવા બૈરી ન હોય ને મરદ હોય તે તેપણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કરે તો ન્યાતબાહાર રહે.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી મહીનામાં બે પખવાડીઆં શુક્લપક્ષ તથા કૃષ્ણપક્ષમાં કન્યા સાસરે જાય, ને જ્યારે કન્યા સાસરે જાય ત્યારે વરવાળા અછેર અછેર ખાવાનું અપાવેછે તથા દિવાળી વિગેરે મોટા ટાંણા આવે ત્યારે જાય ત્યારે ખાવાનું શેર ૧ આપે ને ન જાય તો તેની ખુશી. શા વાસ્તે કે બાળક છે.

૧૦. એવો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે.

૧૧. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને સહીતો એજ નંબરની બીજી કલમ પ્રમાણે થાયછે, પણ એ નંબરની કલમ તેરમી તથા ચૌદમીમાં સબબ લખ્યાછે તે પ્રમાણે તોડી શકેછે.

૧૨. વેહેવા તુટેજ નહી, તો શું લખીએ ? પણ એનો ખુલાસો નીચેની કલમ તેરમી તથા ચૌદમીમાં લખ્યોછે, તેથી તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ આંધળી અથવા લુલી વિગેરે ગમે તેવો દોષ થાય તોએપણ વેહેવા તોડાય નહી, પણ કદાપી કન્યાદાન આપવાનો કાળ જતો હોય ને તે વરને કન્યાદાન અપાઈ શકાતું નથી, એવું કારણ હોય અથવા જેને પરણાવ્યાથી કન્યાનો જનમારો

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ડુબી જતો હોય તો કન્યાના માબાપ પંચ મેળવીને અરજ કરે, પછી તે વરની તજવીજ પંચ કરે, ને પંચાએતની નજરમાં આવે કે એ કામ થયાથી કન્યાનો જનમારો ખરાબ છે તો પંચની રજાથી તોડી શકેછે.

૧૪. કોઈ શખસ ઉપર લખેલા કારણ શિવાય બીજા આંધળા વિગેરેના કારણથી યા કારણવિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતના સરવે લોકો અસલના સિરસ્તા પ્રમાણે રૂ. ૧૨૫) દંડના વેહેવાના તોડનાર પાસેથી લે ને સરકારમાં રૂ. ૧૨૫) ગુનેહગારીના આપે ત્યારે તુટે; તથા સુરતના ચોરાની કન્યા છોડેલીનો વેહેવા સુરતનો બીજો શખસ કરે તેપણ રૂ. ૧૨૫) દંડના પંચાતમાં આપે તથા રીતભાત પલ્લાં વિગેરે કીધું હોય તેપણ પાછું લઈ શકે તથા આપી શકે તથા ન્યાતીખરચ જે કર્યો હોય તે પોતપોતાનો જાય તથા હરએક જગોથી ખંભાતીની કન્યા ખંભાતી તોડી લાવે તેપણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા અથવા વર મરી જાય યા વાજબી કારણથી લગન નહી થાય ત્યારે માંહોમાંહે પલ્લાં વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. એનો જવાબ ચૌદમી કલમ પ્રમાણે છે.

૧૭. વેહેવા ફોક કરવાનોજ ચાલ નથી તો મરજીનું શું લખીએ ? પણ એનો ખુલાસો ઉપરની કલમ તેર તથા ચૌદમીમાં લખ્યોછે.

સોની—મુળેહરીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩૪.

૧. વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે વરના ધણીને ગરજ હોય તો તે માગું મોકલે ને કન્યાના ધણીને પેહેલી ગરજ હોય તો તે માગું મોકલેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે ને કોઈ શખસ બાહાર પરદેશથી છોકરીનો વેહેવા કરવા શેહેરમાં આવ્યો હોય તે શખસ વરને ત્યાં બેશી ચાંદલા કરે, યા પોતાના સગા હોય તો તેને ઘેર બેસીને ચાંદલા કરેછે; ને તે વખત વરવાળો તમામ ન્યાતે તેડાં કરે તેમાંથી જેટલા ન્યાતના લોક આવ્યા હોય તે તથા વરના યા કન્યાના કુળગોરના દેખતાં વરવાળો રૂ. ૧) તથા પતાસાંનો પડો શેર ૧ નો કન્યાને ચાંદલો કરીને તેના હાથમાં આપે. ત્યાર પછી બંનો વેહેવાઈયો પલ્લાંની ટીપ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે સામસામી કરે ને તે વખત જે કાંઈ ઘરેણું આપે તે ટીપ પછવાડે વસુલ કરે; ને જે તે વખત (જે) હાજર હોય તેને વરવાળો પૈસા ૨ તથા કન્યાવાળો પૈસા ૨) આપે ને ધાણાગોળ વેહેચે એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં પલ્લાં મધે ગમે તેવી એક જનસ રૂપાની આપે ને કોઈ તે વખત તમામ પલ્લું પણ આપેછે.

૪. કન્યાના માબાપને વેહેવા કરવાની હોંસ હોય તો ૩ વરસમાં વેહેવા કરે નીકર ૫ વરસની કરીને કરે ને કોઈ નવ વરસની પણ કરીને કરેછે ને અગિયાર સરવની ઉમર થાય એટલે વેહેવા કર્યાવિના ચાલતો નથી.

૫. છોકરીના માબાપ હોય ત્યાં સુધી તો તે વેહેવા કરે ને માબાપ નહી હોય ત્યારે તો છોકરી જેના અખત્યારમાં રેહેતી હોય તે શખસ વેહેવા કરે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવાનો પણ એજ પ્રમાણે ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય તો છોકરીની મા હોય તો તે વેહેવા કરે; ને મા નહી હોય ત્યારે તો છોકરી જેના અખત્યારમાં રેહેતી હોય તે વેહેવા કરે એ ચાલ છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તે કોઇથી તુટતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ જ્યાં સુધી કન્યા કુંવારી હોય ત્યાં લગી તેના સાસરિયા દર મહીને મહીને એક એક દાહાડો તેડીને કન્યાના હાથમાં મીઠાઈ શેર ૧ નો પડો આપે ને આડે દાહાડે જમવા ખાવા તેડે તો મીઠાઇ આપવાનો ચાલ નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર નાહાનો હોય તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મહીનામાં એક દાહાડો તેડીને મીઠાઈ અછેર આપેછે, ને કોઈ નથી પણ આપતું. પણ કન્યા જ્યાં સુધી કુંવારી હોય ત્યાં લગી તેને મહીને મહીને શેર ૧ એક મીઠાઈ આપ્યા વગર ચાલેજ નહી ને કોઇ દાહાડો વર સાસરે જંબા નહી જાય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૧. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ અસલથી નથી ને ઉપરની કલમ બીજી પ્રમાણે સહી થાયછે.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૩. અમારામાં વેહેવા થયા પછી વર અથવા કન્યા કાંણા યા લુલાં થાય તોએપણ અમારામાં વેહેવા કીધો તે તુટતો નથી.

૧૪. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ અસલથી નથી ને જે શખસ વેહેવા તોડે તે બાબતમાં અમે સરવે પંચે મળીને આગળ ઘણાં વરસ ઉપર બંદોબસ્ત કરેલોછે એ રીતે કે કોઈ શખસ વેહેવા તોડે તે તોડનાર પાસેથી ચણા મણ ૫૦ પાંજરાપોળમાં અપાવે; તથા માતા અંબાજીમાં દીવો કરવાનું ઘી રૂ. ૨૫) અપાવવું, તથા વરસ ૧૨) સુધી ન્યાતબાહાર મુકવો; ત્યાર પછી ન્યાત સરવે મળીને તેને પાવન કરીને તોડનાર શખસને ન્યાતમાં દાખલ કરે; ને પલ્લાં મધે જો રોકડા રૂપિયા લીધા હોય તો તે રૂપિયા બ્યાજના બ્યાજસુધાં પાછા આપે, ને કદાપી પલ્લાં મધે દાગીના લીધા હોય તે સઘળા દાગીના પાછા આપે ને રીતભાતનાં લુગડાં પેહેરી ફાટતાં રહ્યાં હોય તે પણ પાછાં આપે સહી; ને જે કાંઇ ન્યાતી વિગેરે બીજો ખરચ કીધો હોય તે પોતપોતાનો જાય.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર યા કન્યા મરી જાય ત્યારે કન્યાવાળા પલ્લું તથા રીતનાં જે લુગડાં હોય તે વરવાળાને ત્યાં પાછાં મોકલે, ને વરને રીત આપી હોય તે પાછી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૬. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૭. અમારી ન્યાતમાં બેઉની મરજી હોય તોએપણ વેહેવા તુટતો નથી.

સોની—દમણીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં માગું વરનો ધણી કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે કન્યાના બાપને ઘેર ચાંદલો થાય ને ચાંદલો કન્યાને કપાળે કરેછે. પત્ર લખવાનો ચાલ નથી તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોરનો ચાલ નથી. વર તથા કન્યાના સગાં જે કોઈ હાજર હોય તે બેસેછે.

૩. બિયાનામાં રૂ. ૧) તથા પતાસાંનો પડો શેર ૧૧ નો આપેછે ને રૂ. ૧) ધરમનો આપેછે; તે ગુરૂદ્વારે મુકેછે.

૪. જનમ થાય તે દાહાડેથી તે વરસ ૫) ની થાય ત્યાં સુધી વેહેવા કરીએ છૈયે.

૫. છોકરીનો બાપ તથા માતા રાજી થઇને કરેછે ને બીજા સગાને પુછવાનો ચાલ નથી.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય તો હુકુમ માનો છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરી પોતીકી છોકરીનો વેહેવા કરે તો દિયર તથા જેઠ તોડી શકે નહી, ધણી ભાઇઓથી જુદો રહેતો હોય તો માબાપ કરે તે કબુલ છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી અમાસ તથા પુનેમે તથા સપરમે દાહાડે સાસરે જાયછે ને આવે ને, તેડે તો અટકાવ નહી ને ના મોકલે તોએ અટકાવ નહી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરના સવાલ માફક છે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર તથા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએ તુટે નહી.

૧૩. વેહેવા તુટયાનો ચાલ નથી તો કારણનું શું લખીએ ?

૧૪. કોઇ શખસ કારણથી તથા કારણવિના તોડે તો પંચાત તેને શિક્ષા કરી શકેછે. તેનો તે વર પરણાવેછે ને બીજી જગો કરી શકતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી (તે) લગનથી પ્રથમ વર તથા કન્યા મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લું તથા લુગડાં પેહેરી ફાટતાં રહ્યાં હોય તે પાછાં આપેછે, ને ખરચ આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા પછી તુટવાનો ચાલ નથી.

૧૭. અમારામાં તુટવાનો ચાલ નથી.

સોની—શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક" અંક ૧૬૦.

૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની શી રીત

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

છે ને માગું કોની તરફથી જાય? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં વરની તરફથી માગું કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો કોને ઘેર કરેછે ને તેમાં લખેલો પત્ર જોઈએ, ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર જોઈએ, ને વર તથા કન્યાના સગા કોણ કોણ હાજર જોઈએ? (ને) એનો જવાબ એ છે જે ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાયછે ને કન્યાના સગા મોસાળના તથા વરના સગા મોસાળના-ત્યાર પછી જેની સાથે મીલાખત હોય તે બેસીને ચાંદલા કરેછે, ને ગણપતિપૂજા કરે ત્યારે કુળગોર તથા ન્યાતગોર આવેછે ને લખેલો પત્ર જોઇએ તે પલ્લું ભરીને કન્યાને ઘેર થાયછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના વિગેરે કંઈ આપવાનો લેવાનો ચાલ છે ને છે તો શું આપોછો? એનો જવાબ એ છે જે તે વખત બની આવે તો દરોબસ્ત આપે, ન બની આવે ને કંઈ બાકી રેહે તો પરણુતી વખત પુરૂં કરી આપે.

૪. કન્યાની ઉમર કેટલા વરસની થાય ત્યારે તેનો વેહેવા કરવો ને કેટલા વરસની થાય એટલે કર્યા-વિના ચાલે નહી? એનો જવાબ એ છે જે કન્યાના માબાપની ખુશીમાં આવે તેટલા વરસમાં વેહેવા કરેછે, ને નિદાને અગિયાર વરસની ઉમર થાય એટલે વેહેવા કર્યા વિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો વા બીજા કોણ સગાવાહાલા તેનો વેહેવા (કોણ) કરી શકેછે, ને વેહેવા કરવામાં કોની કોની સલાહ લેવી ને એવી તરેહથી છોકરાનો વેહેવા કરવામાં કોનો અધિકાર છે? એનો જવાબ એ છે જે કન્યા તથા વરના માબાપ વેહેવા કરેછે અથવા તેવોની સલાહથી દાદો અથવા મામો વેહેવા કરે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં કોણ કોણ અધિકારી છે તે વિગતવાર લખવું; ને બાપ ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કંઈ તફાવત છે; ને છે તો શો છે, ને માનો હક્ક વેહેવા કરવામાં કેટલો છે? એનો જવાબ એ છે જે બાપ ન હોય ત્યારે કુલ અખત્યાર માનો છે, તે જેને સોંપણ કરેછે, તે વેહેવા કરે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે ત્યારે પછી તે(ની) વિધવાનો દિયર અથવા જેઠ (તે) વેહેવા તોડી શકેછે;-અગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તો-ઉપરના ત્રણ સવાલના જવાબ લખજો? એનો જવાબ એ છે જે તે વિધવા બૈરીએ વેહેવા પોતાની છોકરીનો કર્યો ત્યાર પછી તે વેહેવાને કોઇ તોડી શકતું નથી.

૮. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ છે; ને છે તો શી રીતે છે; તે સરવે વિગતવાર લખવું જોઈએ. એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા કોણ કોણ દાહાડે સાસરે જાય ને ન જાય તો સાસરિયા શું કરે? એનો જવાબ એ છે જે અમારા તેહેવારના દિવસે કન્યાને તેડે ને પોતાને મળે તે ખાવું અપાવે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર કયે કયે દાહાડે સાસરે જાયછે ને ન જાય તો સાસરિયા વેહેવા તોડે? એનો જવાબ એ છે જે જમાઇને જમવા તેડે ને તે આવે તો તેની ખુશી, ને ન આવે તો તેની ખુશી, પણ અમારામાં વેહેવા તોડી શકતા નહી.

૧૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે કે નથી, ને નથી તો શી રીતે વેહેવા કીધા પછી વેહેવા સહી કેહેવાય? એનો જવાબ એ છે જે કન્યાને ઘેર ચાંદલા કર્યા ને પલ્લું ભર્યું એટલે વેહેવા થઈ ચુકયો; ત્યાર પછી વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૧૨. વેહેવા તુટે તો શા કારણથી તુટે, ને કયાં સુધી તુટે? એનો જવાબ એ છે જે વર કંઈ બદફેલી નજર આવે અથવા પલ્લું ભરી શકતો નથી તો વેહેવા તુટેછે. તે કયાં સુધી જે કુંવારો હોય ત્યાં સુધી; પરણ્યા પછી તુટે નહી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે? એનો જવાબ એ છે જે શરીરે કંઈ દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા વાજબી કારણથી લગન નહી થાય ત્યારે માંહોમાંહે રીતભાત

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પલ્લાં વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે? એનો જવાબ એ છે જે કદાચ વર મરી ગયો ત્યારે જે કંઈ કન્યાને ખાવાનું અપાવ્યું હોય તથા લુગડાં આપ્યાં હોય તે ફાટી ગયાં હોય તે જાય ને બાકી જે કંઈ પેહેરતાં રહ્યાં હોય તે તથા ઘરેણું તથા રીતના રૂપિયા રોકડા લીધા હોય તે દરોબસ્ત પાછા આપે; ત્યાર પછી તે કન્યાનો વેહેવા બીજે ઠેકાણે થાય,

૧૫. કોઈ શખસ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને કંઈ શિક્ષા કરેછે, ને કોઈ (યે) કારણ વિના વિવાહ તોડે તો રીતભાત પલ્લાં વિગેરે બાબતોનું શું કરવું; તથા ન્યાતીખરચ વિગેરે થયો હોય તો તકસીરવાળા પાસેથી પાછું અપાવવું કે નહી; તેમાં વાજબી ખરચ કેમ જણાય? એનો જવાબ એ છે જે કોઈ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો પંચ લોક મળીને જે કંઈ પંચની નજરમાં આવે તે શિક્ષા કરે તથા હાકમ શિક્ષા કરે તથા દરોબસ્ત માલ આપ્યો હોય તે ટકાના વ્યાજ સુધાં અપાવે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કંઈ લડાઈ થઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો ત્યાર પછી તોડીને બીજી જગા ઉપર વેહેવા કરે ત્યારે ન્યાતવાળા કેમ કરે ? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં કોઈ વેહેવા પંચની સલાહ વગર તોડી શકતું નથી, ને કદીશ પંચની મરજાદા મુકીને એ કામ કરે તો પંચની નજરમાં આવે તે શિક્ષા કરે.

૧૭. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને એઉની મરજી થાય તો તુટે ? એનો જવાબ એ છે જે પંચ લોકને જાહેર કરે ને પંચ લોકની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે કરે.

સોની–શ્રીમાળી ખરખડીયાનો જવાબ.

પ્રકાર "કુ" અંક ૧૬૧.

૧. માગું વરની તરફથીએ જાય તથા કન્યાની તરફથી પણ જાયછે.

૨. વેહેવા કરે ત્યારે ચાંદલા બંનેને ઘેર થાય, ને વરનો બાપ (ને) તથા કન્યાનો બાપ(ને) ટીપ ઘરેણાંની સામસામી કરેછે ને ન્યાતગોર તથા વરના તથા કન્યાના માતા પિતા હાજર જોઈ[એ] છે.

૩. બિયાંનામાં રૂપિયો ૧) ને પતાસાંનો પડો વરને તથા કન્યાને સામસામાં આપવાનો ચાલ છે.

૪. કન્યા વરસ ૧ એક થી તે વરસ ૧૧ અગીયાર સુધીની થાય ત્યાંસુધી વેહેવા થાયછે.

૫. છોકરીનો બાપ જીવેછે ત્યાંસુધી બીજાને અધિકાર નથી; બાપ નહી હોય ત્યારે માતાને અધિકાર છે; માતા નહી હોય ત્યારે ભાઈને અધિકાર છે; ને ભાઇ નહી હોય ત્યારે કાકાને અધિકાર છે; ને કાકા નહી હોય ત્યારે માતાના બાપને અધિકાર છે; તે ન હોય ત્યારે બીજા સગાને અધિકાર છે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવાનો એ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે માતા છે; પણ માતા દિયે[ર] અથવા જેઠમાં એકઠી રેહેતી હોય તો વેહેવા કરવાનો બંને જણાનો અધિકાર છે; ને પલ્લું લેવાનો હક્ક માતાનો છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરી જુદી છે તથા એકઠી છે, ને પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરેલોછે તે કોઈથી તોડી શકાતો નથી.

૮. અમારામાં વેહેવાનું સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. છોકરીને સાસરેથી તેડવા આવે ત્યારે જાયછે, કદાપી ન જાય તો સાસરિયાં કાંઈ કરી શકતાં નથી.

૧૦. સાસરાનું નહોતરું જે દાહાડે આવે તે દાહાડે છોકરાની ખુશી હોય તો જાય; નહી જાય તો વેહેવા તોડી શકાતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને ચાંદલા કર્યા તે દાહાડાનો સહી કેહેવાયછે.

૧૨. અમારામાં વેહેવા તુટતો નથી ને વર તથા કન્યા આંધળાં તથા લુલાં તથા લંગડાં તથા હુંઠાં થાય તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી; એ ચાલ છે.

૧૩. વરને તથા કન્યાને ગમે તેવો દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૪. કાંઇ કારણ વિના તથા કારણ હોય તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી; ને રીતભાત આપી લીધી હોય તે અપાતી લેવાતી નથી.

૧૫. વેહેવા કર્યા પછી તે પરણતા પેહેલાં વર કન્યામાંથી જે મરે ત્યારે ઘરેણું પાછું આપવાનો

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ચાલ છે, ને બીજું પાછું અપાતું નથી, રીતભાત વિગેરેતું સરવે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈ થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૭. વેહેવા તોડવાને બેહુ જણાની મરજી હોય તોપણ તુટી શકતો નથી.

સોની–શ્રીમાળી નાતરિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં માગું વરનો ધણી પણ કરેછે, ને કન્યાનો ધણી પણ કરેછે,–તેનું મુકરર નથી.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો વરને ઘેર થાયછે ને કન્યાને ઘેર પણ થાયછે; તેમાં પત્ર લખવાનો ચાલ છે, ને ગોરનો ચાલ નથી; જે સગા વરકન્યાના હાજર હોય તે બેસેછે, ને કન્યાના માબાપ રાજીથી કરેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખતે રૂ. ૧) તથા નાળિયેર ૧) તથા પડો શેર ૧। નો પતાસાંનો આપેછે, ને કંકુ આપેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર માસ ૬ થી તે વરસ ૭ સુધી કરેછે ને ત્યાર પછી તો ચાલે નહી.

૫. માબાપ મુખત્યાર છે, પણ પોતાના ઘરડાની સલાહ લઇને કરેછે, તથા કન્યાના મામાની સલાહ જોઈએ.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો કાકો તથા મામો વિવાહ કરવામાં અધિકારી છે તથા ભાઈ પણ કરી શકેછે. કન્યાના માબાપની રાજીથી વેહેવા થાય ને બાપનો બાપ હોય તો તેની સલાહ જોઇએ.

૭. કોઇ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો ત્યારે દિયર જેઠ તથા મામાની સલાહ જોઇએ.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં સપરમે દાહાડે જંબા તેડેછે, ને ન જાય તો તેની ખુશી.

૧૦. જે દાહાડે તેડે તે દાહાડે જાયછે. તે ન ગયેથી વિવાહ તોડી શકતો નથી.

૧૧. અમારે તુટવાનો ચાલ નથી ને રૂ. ૧) ને પડો આપ્યા પછી તોડી શકતો નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને કન્યાનો બાપ વિવાહ ફોક કરે તો જે વરના પલ્લાંનું ઘરેણું તથા રૂપિયા નગદ તથા લુગડાં તથા ખરચ થયો હોય તે વ્યાજ ટકા ૧ લેખે (તે) વ્યાજ સુધાં આપે, તથા રૂ. ૨૫) પંચમાં ગુનેહગારી આપે ને વિવાહ ફોક કરે; તથા વરનો બાપ વિવાહ ફોક કરે તો પલ્લાંનું ઘરેણું તથા રૂપિયા મુદ્દલ લે, ને વ્યાજ જાય ને (તથા) ખરચ જાય; ને વરનો બાપ રૂ. ૨૫) પંચમાં આપીને ફોક કરે; તથા કોઈ શખસ હરામી થઇને કન્યાનું પલ્લું નહી કરે, તો કન્યાનો બાપ પંચ એકઠી કરીને જાહેર કરીને તોડે ને વરનો ધણી તથા કન્યાનો ધણી પંચમાં જુઠો પડે તે ઉપર લખેલી ગુનેહગારી આપે.

૧૩. દોષવાળી કન્યા તથા વરનો પણ વિવાહ તુટે નહી ને જે તોડે તે ઉપર લખેલી ગુનેહગારી આપે.

૧૪. અથવા કારણ વિના તથા કારણથી પણ તુટે નહી, ને તોડે તો ગુનેહગારી રૂ. ૨૫) આપે–જે તોડે તે શખસ આપે સહી.

૧૫. વિવાહ થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર તથા કન્યા મરી જાય ત્યારે પલ્લાંના અવેજમાં આવ્યું હોય તે પાછું આપે, ને રીતભાત કરીછે તે આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વિવાહ થયા પછી કાંઈ લડાઈ થ[ઈ]ને તે વિવાહ ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો ત્યાર પછી તે વિવાહ તોડીને બીજી જગો ઉપર કરે તો પંચમાં રૂ. ૨૫) આપીને કરે.

૧૭. બેઉ જણા રાજી થઇને તોડે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બેઉએ જણ ગુનેહગારી આપે.

સોની–વડનગરાના તડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાનું માગું વરનો ધણી પણ કરેછે [ને] કોઈ ગરજાઉ કન્યાવાળો પણ કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો બે વેહેવાઈની મરજીમાં આવે ત્યાં બેસીને કરેછે ને વેહેવાઇએ વેહે

વાઇ સામસામાં કરેછે. પત્ર લખવાનો ચાલ છે ને ન્યાતગોરનો કાંઈ અટકાવ નથી ને કોઈ જગો હાજર પણ હોયછે ને વર તથા કન્યાનાં સગાં જે કોઈ હાજર હોય તે બેસેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત રૂ. ૧) તથા નાળિયેર ૧ આપેછે, ને ત્યારપછી કન્યાને ઘેર તેડેછે ત્યારે થોડું ઘણું હાજર હોય તે આપેછે, ને ટીપની પછાડી લખીને આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર જનમેછે તે દાહાડેથી તે વરસ ૯ સુધી કરેછે ને વરસ ૧૦ ની થાય ત્યારે વેહેવા કર્યાવિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો બાપ મુખત્યાર છે, પણ પોતાના ઘરડાની સલાહથી કરેછે. એ પ્રમાણે છોકરાનો પણ ચાલ છે.

૬. બાપ હાજર ન હોય તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માતા મુખત્યાર છે, પણ ઘરડાને પુછીને કરેછે.

૭. ઉપરના ત્રણે સવાલમાં માતા મુખત્યાર છે ને માતાનો કરેલો વેહેવા કોઈ તોડી શકતું નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી સપરમે દાહાડે તેડેછે ને ન આવે તો પોતાની ખુશી.

૧૦. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વરનો પણ ચાલ છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને સામસામાં લખ્યાં કર્યાં એટલે થઈ ચુકયું, પછી ફોક કરી શકતો નથી.

૧૨. વેહેવા થયા પછી વટલી જાય તો તુટે, ને પરણ્યો ન હોય ત્યાં સુધી તુટે.

૧૩. આંધળાં તથા લુલાંનો પણ તુટી શકતો નથી.

૧૪. તુટવાનો ચાલ નથી તો શિક્ષાનું શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર તથા કન્યા મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા લુગડાં કર્યાં હોય તે પાછાં આપેછે, ને રીતભાત કરી છે તે આપે નહી.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં લડાઈ થયાથી વેહેવા તુટી શકતો નથી, ને કદાપી કોઈ શખસ કરે તો ન્યાતવાળા તેનો તે વર પરણાવેછે, ને બીજી જગો કરી શકતો નથી.

૧૭. ગમે તે થાય તો વેહેવા તુટે નહી; થયો તેજ કબુલ છે.

સોની–દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં માગું વરનો ધણી કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે કન્યાના બાપને ઘેર ચાંદલો થાયછે ને ચાંદલો કન્યાને કપાળે કરેછે. પત્ર લખવાનો ચાલ નથી તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોરનો ચાલ નથી. વર તથા કન્યાનાં સગાં હાજર હોય તે બેસેછે.

૩. ખાંડનો પડો શેર ૧૧ નો તથા રૂ. ૧) ચાંદલો કરીને કન્યાના હાથમાં આપવો સહી, ને વેહેવા કર્યાની રીતનો તો રૂ૦॥–૩ ત્રણ લૈને છોટે ગોડેસરને મંદીર મોકલવા દિલ્લી દરવાજા આગળ–તે ધરમનો રૂ૦॥–૩ આપે ત્યારે વેહેવા સહી; નહી આપે તો સહી નહી.

૪. જનમ થાય તે દાહાડેથી તે વરસ ૫ ની થાય ત્યાં સુધી વેહેવા કરીએ છૈએ.

૫. છોકરીનો બાપ તથા માતા રાજી થઇને કરેછે ને બીજા સગાને પુછવાનો ચાલ નથી.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો હુકમ માનો છે.

૭. કોઇ વિધવા બૈરી પોતીકી છોકરીનો વેહેવા કરે તો દિયર જેઠ તોડી શકે નહી; ધણી ભાઈઓથી જુદો રહે તો માબાપ કરે તે કબુલ છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી અમાસ તથા પુનેમે તથ સપરમે દાહાડે તેડેછે–સાસરે જાય ને આવે–નં તેડે તો અટકાવ નહી; ને ન મોકલે તો અટકાવ નહી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરના સવાલ માફક છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. વેહેવા તુટવાનો ચાલ નથી, તો કારણ શું લખીએ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર તથા કન્યાને કંઈ દોષ થાય તોયે તુટે નહી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણથી તથા કારણવિના તોડે તો પંચાત તેને શિક્ષા કરી શકેછે, [ને] તેનો તે વર પરણાવેછે, ને બીજી જગો કરી શકતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તથા કન્યા મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લું તથા લુગડાં પેહેરી ફાટતાં રહ્યાં હોય તે–પાછાં આપેછે, ને ખરચ આ[પવા] નો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી તુટ્યાનો ચાલ નથી.

૧૭. અમારામાં તુટ્યાનો ચાલ નથી.

સોની–શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક" અંક ૨૫૦.*

૧. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની શી રીત છે, ને માગું કોની તરફથી જાય? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં વરની તથા કન્યાની તરફથી માગું કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કોને ઘેર કરેછે ને તેનો લખેલો પત્ર જોઈયે ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર જોઈએ ને વર તથા કન્યાના સગા કોણ કોણ હાજર જોઈયે? એનો જવાબ એ છે જે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે. ને કન્યાનાં સગાં મોસાળનાં તથા વરનાં સગાં મોસાળનાં ત્યાર પછી જેની સાથે મીલાકાત હોય તે બેસીને ચાંદલા કરેછે. ને ગણપતિપૂજા કરે ત્યારે કુળગોર તથા ન્યાતગોર આવેછે; ને ન આવે તો કાંઈ અટકાવ રેહેતો નથી. ને લખેલો પત્ર જોઈએ, તે કન્યાને ઘેર તથા વરને ઘેર રેહેછે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે, ત્યારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો અથવા બીજા કોણ સગાવાહાલા તેનો વેહેવા (કોણ) કરી શકેછે ને વેહેવા કરવામાં કોની કોની સલાહ લેવી, ને એવી તરેહથી છોકરાનો વેહેવા કરવામાં કોનો અધિકાર છે? એનો જવાબ એ છે જે કન્યા તથા વરના માબાપ વેહેવા કરેછે. અથવા તેવોની સલાહથી દાદો અથવા કાકો તથા મામો વેહેવા કરે; પણ તેની સલાહવિના કરે તો કબુલ નહી.

૧૨. વેહેવા તુટે તો શા કારણથી તુટે, ને ક્યાંસુધી તુટે? એનો જવાબ એ છે જે વર કંઈ ખુની અથવા ચોર નજર આવે તો વેહેવા તુટે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી, કંઈ લડાઈ થઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો ત્યાર પછી તોડીને બીજી જગા ઉપર વેહેવા કરે ત્યારે ન્યાતવાળા કેમ કરે? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં કોઇ વેહેવા પંચની સલાહ વગર તોડી શકતું નથી; ને કદાચ પંચની મરજાદા મુકીને એ કામ કરે તો પંચની નજરમાં આવે તે શિક્ષા કરે, તથા ન્યાતબાહાર મુકે.

૧૭. તમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને બેઉની મરજી થાય તો તુટે? એનો જવાબ એ છે જે વેહેવા તુટી શકતો નથી.

સુથાર–સોરઠીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫.*

૧. અમારી ન્યાતમાં માગું વરનો બાપ કરેછે ને ગોરને પૈસા ૪) આપેછે, તે ગોર કન્યાના માબાપને આપે ત્યારે વિવાહ સહી.

૨. બી[જા] સવાલમાં લખેલી બાબત કાંઈ અમારી ન્યાતમાં છે નહી. વર કન્યાના માબાપ સમજેથી વિવાહ સહી, એ ચાંદલો છે.

૩. વિવાહ મેળવતી વખત કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી, ને ત્યાર પછી વરના ધણીને ગમે ત્યારે ૧ તથા ૨ જનસ આપેછે, તેનું મુકરર નથી.

૪. ઉમરનું કંઈ મુકરર નથી ને વરસ ૧૧ થાય ત્યારે ચાલે નહી.

૫. વિવાહ કરવામાં માબાપ મુખત્યાર છે.

૬. માની રજાથી જે કરે તે કબુલ છે; કાકો તથા બીજા સગા માને પુછીને કરે.

૭. માનો કરેલો વિવાહ કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વિવાહ કર્યા પછી સારો દાહાડો તેહેવારનો હોય ત્યારે તેડેછે; ને સગામાં ખરચ હોય ત્યારે તેડેછે. આપવા લેવાનો કાંઈ અટકાવ નથી.

---

* આ અંકનો જવાબ અંક ૧૬૦ સાથે મળતાછે તેથી જે કલમોમાં ફેરફાર છે તેજ માત્ર લખીછે. (જૂઓ પાનું ૯૬.)

* અંક ૨૩ અને ૨૪ વેરાગીઆના જવાબ વિષે છે અને તે પ્રશ્નો આ બાબતોને લગતા નથી. જૂદીજ તરેહના છે તેથી છેવટે દાખલ થશે.

44581

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. વરની પણ એવીજ રીત છે,–ઉપરના સવાલ માફક.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ નથી. ગોરે પૈસા આપ્યા એટલે સહી થઇ ચુક્યો તે છુટતો નથી.

૧૨. પૈસા લીધા પછી વિવાહ છુટતો નથી.

૧૩. વિવાહ થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર આંધળો થાય તો છુટે ને કન્યા આંધળી થાય તેને પરણે, ને કુંવારધડો ઉતારે, ને પંચની રીત કાંઈ તેને માથે નહી. કન્યાને વર ન રાખે તો અટકાવ નહી, ને રાખે તો ધણી મુખત્યાર છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વર આંધળા વગર બીજાનો છુટતો નથી તો પાછું આપવા લેવાનું શું લખીએ ?

૧૫. વર તથા કન્યા મરી જાય ત્યારે પહ્લાંની જનસ આપી હોય તે પાછી આપેછે.

૧૬. કરેલો વિવાહ સુરજ ચંદ્રમા સુધી તુટી શકે નહી.

* ૧૭......

સુથાર–ગુજ્જર તળબદા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૧.

† ૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવવાની રીત તો એ છે જે માગું કન્યાની તરફથી પેહેલું જાયછે.

૨. વિવાહ કરવો ઠર્યો ત્યારે પ્રથમ "છોકરાને ચાંદલો કરે ને રૂા. ૧)" (એક)ને સાકર આપેછે. પછી વરવાળો કન્યાને ચાંદલો કરીને (કન્યા)"ને રૂા. ૧) (એક)ને સાકર આપેછે. " સહી કરતી વખત ને પછી " કન્યાનો બાપ વરને ત્યાં પ્રથમ "ચાંદલો મોકલે; પોતાના સગા" વિગેરે જાયછે ને ત્યાં "વરને ગણપતિ પૂજા કરાવીને" રૂા. ૧) (એક)ને પડો આપેછે, તથા " તે વખત ગોર હાજર" રેહેછે ને (પાન પતાસાં) ન્યાતના જે કોઈ આવ્યા હોય તેને પાનપતાસા ને નાળિયેર આપેછે ને વરનો "બાપ કન્યાને ત્યાં" ચાંદલો કરવા જાય ત્યારે કન્યાને "ગણપતિ પૂજા કરાવીને" રૂ.૧) (ને એક)ને પડો તથા ઘરેણું "નંગ ૫) પાંચ તેની વીગતઃ" ગઠોડા રૂપાના રૂ.૨૧) અંકે "એકવીસના તથા ગોફણી" રૂપાની રૂ.૭) સાતને આસરે, "તથા માદળિયાં હેમના રૂ.૧૫)" પંદરને આસરે, તથા દુળકાંટા "હેમના રૂ. ૨૫) ને આસરે તથા બાંયો હેમની" રૂ. ૧૦) દશની, જુલમે નંગ "પાંચ કન્યાને આપેછે–તથા ઓઢણી" તથા ચણિયો કન્યાને–એટલું "આપેછે, તથા વરના બાપ વિગેરે સંધા આવેછે તેને કન્યાનો બાપ જે મળે તે પેહેરામણી આપેછે તથા પાનપતાસાં આપેછે * ** તથા ન્યાતગોર જે હોય તેને લા * * *

૩. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવતી વખત બિયાના વિગેરેનો ચાલ છે તે ઉપલી કલમમાં લખેલો છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૯ સુધી વેહેવા કરવા તથા વરસ ૧૧ ની થઈ ત્યારે તો લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય તો પોતાના બાપ મા તથા મોટા ભાઈ મળ્યા હોય ત્યારે તો છોકરીના વિવાહ સઉની સલાહથી કરી શકેછે; તથા તેથી જુદા હોય તો છોકરીનો બાપ કરેછે, ને છોકરીનો બાપ નહી હોય (તો) ત્યારે કરવામાં છોકરીની મા તથા તેના ભાઇ તથા તેના કાકા તથા તેના મામા * * *

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે તે છોકરીનો બાપનો બાપ અધિકારી છે તથા તેની મા તથા તેની મા તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા તથા તેના મામા એટલા અધિકારી છે, અગર એ ભાઈ મળ્યા રેહેતા હોય ત્યારે સર્વેની સલાહથી કરેછે, અગર બાપ ભાઇથી જુદા રહ્યા હોય ત્યારે બાપની સલાહ લેવી મંજુર છે, ને માનો હક્ક તો છોકરા હોય ત્યારે તે એની સમજણથી કરેછે; અગર છોકરો નહી હોય ત્યારે તો મા મુખત્યાર છે–પણ જુદા હોય ત્યારે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરી પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરેછે તે કરતી વખત પોતાના જેઠ અથવા દિયર

---

* સત્તરમા પ્રશ્નનો જવાબ અસલ કાગળમાં લખેલો નથી.

† અસલ કાગળ ફાટી ગયાથી આ અંકની હકીકત અને અંક ૪૨ ની હકીકત હુબેહુબ મળતી છે એવું કાયમ રહેલા વાકયોના અનુસંધાનથી જણાયછે, તેથી જે જે ઠેકાણે મળતું આવ્યું તે તે ઠેકાણે અંક ૪૨ ઉપરથી તથા આ અંકના પહલાં બાબતની હકીકતથી મેળવી દુરસ્ત કીધું છે. જેમાં અંદેશો રહ્યો તેટલું ખાલી રાખ્યું છે. ને એ પ્રમાણે સુધારેલું છે તે આવી " " નીશાનીમાં સમાવેલું છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તેની સલાહ લઈને કરેછે ને ત્યાર પછી તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં તો સાટું કરતા નથી, ને અગર કોઈ નાચારીથી કરેછે ત્યારે તે કરતી વખત સામસામાં બંનો ધ[ણી] રૂપિયો ૧) એક ને સાકર રાજી થઇને આપેછે. તરત એની સાહેદીથી કરેછે; તે પ્રમાણે ચાલેછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ થયા પછી ને લગનથી [પ્રથમ] કન્યા દિવાળી વિગેરે જે કોઈ મોટાં ટાંણા આવે ત્યારે સાસરે જાય ને કંઈ વાંધો પડે ને ન જાય ત્યારે પંચના પાંચને સંભળાવે, ને તે જેવી સલાહ એઉને આપે તે પ્રમાણે કન્યાને સાસરે મોકલે. ને વિવાહ તો તુટી શકતા નથી; ને તોડે તે ન્યાત એક જમાડે.

૧૦. વિવાહ થયા પછી લગનથી પેહેલાં વર દિવાળી વિગેરે જે કંઇ મોટાં ટાંણાં આવે ત્યારે સાસરે જાય ને કંઈ વાંધો પડે ને નહી જાય ત્યારે પંચના પાંચને પુછે ને તે બંનો ધણીને સલાહ આપે તે પ્રમાણે મોકલે. ને વિવાહ તો તુટી શકતો નથી ને તોડે તો ન્યાત એક (૧) જમાડે ને સામા ધણીને નુકસાન આપે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ નથી (ને સહીતો) રૂ. ૧) એક ને સાકર આપે ત્યાંથી વિવાહ સહી કર્યો કેહેવાય.

૧૨. કોઈ વિવાહ તોડે એનું કારણ તો એ[કે] કન્યાની વરમાં કંઈ દોષ થયો ત્યારે કન્યાવાળા તોડે, ને કન્યાને [illegible] દોષ થયો ત્યારે વરવાળો કંઇ તોડી શકતો નથી; [illegible]પી તોડે તેની ન્યાત ૧) જમાડે તથા સામા ધણીનું નુકસાન આપે ને વિવાહ તોડે; ને પરણ્યા પછી તો તુટી શકતો નથી.

૧૩. વિવાહ થયા પછીની બાબત તો બારમી કલમમાં લખેલી છે.

૧૪. કોઇ શખસ કારણવિના વિવાહ તોડી શકતા નથી ને કદાપી ગણપતિપૂજા નહી કરાવે ને પાંચ નંગ ધરેણાનાં નહી ચહડાવે તથા પાનપતાસાં નહી વેહેચે ને સામાં ધણીને કન્યાકાળ જાય ત્યારે તે પંચને મેળવીને સંભળાવે, ને પંચાત રજા આપે ત્યાર પછી તે વિવાહ તોડે ને ન્યાત એક (૧) જમાડે.

૧૫. વિવાહ થયા પછી લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય ત્યારે તો વરનું ધરેણું નંગ પાંચ તથા લુગડાં તે વરવાળાને પાછાં આપે; કદાપી વર મરી જાય તોપણ કન્યાવાળા પાસે ધરેણાં નંગ ૫) તથા લુગડાં વરવાળાને પાછાં આપેછે, ને બીજી વરને આપેલી રીત તો પાછી લઇ શકતા નથી; ને વાજબી કારણથી તોડે તેનો સવાલ તો ચૌદમી કલમમાં લખેલો છે.

૧૬. વિવાહ થયા પછી કંઈ લડાઇ થઇ ને ન્યાતવાળાને પુછ્યાવિના બરાએખુદથી કદાપી વિવાહ તોડયો તે માસ ૬ સુધી ન્યાતબાહાર રેહે ને પછી ન્યાત એક (૧) જમાડીને ન્યાતમાં આવે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને કદાપી બંનો ધણી રાજીથી વિવાહ તોડે તો બંનો ધણી એકકી (૧) ન્યાત જમાડે, ને એજ પ્રમાણે ન્યાતને જવાબ નહી દે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે.

સુથાર-ગુજ્જર ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવવાની રીત તો એ છે જે માગું કન્યાની તરફથી પેહેલું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવા ઠર્યા ત્યારે પ્રથમ છોકરાને ચાંદલો કરે ને રૂ. ૧) એક ને સાકર આપેછે. પછી વરવાળો કન્યાને ચાંદલો કરીને રૂ. ૧) એક ને સાકર આપેછે—સહી કરતી વખત—ને પછી કન્યાનો બાપ વરને ત્યાં પ્રથમ ચાંદલો મોકલે—પોતાના સગા વિગેરે જાયછે—ને ત્યાં વરને ગણપતિ પૂજા કરવી ને રૂ. ૧) એક ને પડો આપેછે તથા તે વખત ગોર હાજર રેહેછે ને કન્યાની તરફના પહરોણા આવે તેને જમાડે; ને વરનો બાપ કન્યાને ત્યાં ચાંદલો કરવા જાય ત્યારે કન્યાને ગણપતિપૂજા કરાવીને રૂ. ૧) એક પડો તથા ઘરેણાં નંગ ૫) પાંચ, તેની વિગતઃ—કલ્લી રૂપાની રૂ. ૨૦ (વીસ) ની આસરે તથા ગોફણી રૂપાની રૂ. ૬ (છ) ની આસરે તથા માદળિયાં હેમના રૂ. ૧૫) (પંદર)ના આસરે, તથા વીટલા હેમનાં કાનના રૂ. ૧૨ (બાર) ને આસરે; તથા ઘુઘરી હેમની રૂ. ૧૦ (દશ) ની જુમલે નંગ પાંચ (કન્યાને આપેછે) તથા ઓઢણી તથા ચણિયા કન્યાને એટલું આપેછે, તથા વરના

બાપ વિગેરે જે સગા આવેછે, તેને કન્યાનો બાપ જે મળે તે પેહેરામણી આપેછે; ને તે વેહેવા સહી.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના વિગેરેનો ચાલ છે તે ઉપલી કલમમાં લખેલોછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ નવ સુધી વેહેવા કરવા તથા વરસ અગિયાર (૧૧) ની થઇ ત્યારે તો લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય તો પોતાના બાપ મા તથા મોટા ભાઈ મળ્યા હોય ત્યારે તો છોકરીના વેહેવા સઉની સલાહથી કરી શકેછે; તથા તેથી જુદા હોય તો છોકરીનો બાપ કરેછે; ને છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે [વિવાહ] કરવામાં છોકરીની માતા, તેના ભાઈ તથા તેના કાકા તથા તેના મામા [મુખત્યારછે.]

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે તે છોકરીના બાપનો બાપ અધિકારી છે, તથા તેની મા તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા તથા મા[મા] એટલા અધિકારી છે; અગર એ ભાઈ મળ્યા રેહેતા હોય ત્યારે સર્વેની સલાહથી કરેછે; અગર બાપ ભાઈથી જુદા રહ્યા હોય ત્યારે બાપની સલાહ લેવી મંજુર છે; ને માનો હક્ક તો છોકરા હોય ત્યારે તે એની સમજણથી કરેછે, અગર છોકરો નહી હોય ત્યારે મા મુખત્યાર છે—પણ જુદા હોય ત્યારે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરી પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરેછે, ને કરતી વખત પોતાના જેઠ અથવા દિયરની સલાહ લઈને કરેછે; ને ત્યાર પછી તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં તો સાટું કરતા નથી, ને અગર કોઈ નાચારીથી કરેછે ત્યારે તે કરતી વખત સામસામાં બંનો ધણી રૂ. ૧) ને સાકર રાજી થઈને આપેછે—તરત એની સાહેદીથી કરેછે, તે પ્રમાણે ચાલેછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગન [સુ]ધી કન્યા દિવાળી વિગેરે જે કાંઈ મોટાં ટાંણાં આવે ત્યારે સાસરે જાય ને કંઈ વાંધો પડે ને ન જાય ત્યારે પંચના પાંચને સંભળાવે તે (ને) જેવી સલાહ એઉને આપે તે પ્રમાણે કન્યાને સાસરે મોકલે. ને વેહેવા તો તુટી શકતો નથી; ને તોડે તો ન્યાત એક જમાડે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી લગનથી પેહેલાં વર દિવાળી વિગેરે જે કાંઈ મોટાં ટાંણાં આવે ત્યારે સાસરે જાય; કાંઈ વાંધો પડે ને નહી જાય ત્યારે પંચના પાંચને પુછે ને તે બંનો ધણીને સલાહ આપે તે પ્રમાણે મોકલે; ને વેહેવા તો તુટી શકતા નથી; ને તોડે ત્યારે ન્યાત એક ૧ જમાડે ને સામા ધણીને નુકસાન આપે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો કરીને સાકર આપે ત્યાંથી વેહેવા સહી કર્યો કેહેવાય.

૧૨. કોઈ વેહેવા તોડે તેનું કારણ તો એ[કે]-કદાપી વરને કાંઈ દોષ થયો ત્યારે કન્યાવાળા તોડે ને કન્યાને કાંઈ દોષ થયો ત્યારે વરવાળો કાંઈ તોડી શકતો નથી. કદાપી તોડે તેની ન્યાત ૧) એક જમાડે તથા સામાં ધણીનું નુકસાન આપે ને વેહેવા તોડે; ને પરણ્યા પછી તો તુટી શકતા નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછીની બાબત તો બારમી કલમમાં લખીછે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડી શકતો નથી, ને કદાપી ગણપતિપૂજા નહી કરાવે ને પાંચ નંગ ઘરેણાંનાં નહી ચડાવે તો પરણવા જાય ત્યારે પેહેલી આહણીની રીત કરે, ને પલ્લું નહી મળે ત્યારે પંચના પાંચને સંભળાવીને તે વેહેવા તોડે ને ન્યાત જમાડે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી, લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય ત્યારે તો વરનું ઘરેણું નંગ પાંચ તથા લુગડાં તે વરવાળાને પાછાં આપે. કદાપી વર મરી જાય તોપણ કન્યાવાળા પાસે ઘરેણાં નંગ પાંચ [ને] લુગડાં વરવાળાને પાછાં આપેછે, ને બીજી [illegible] પેલી રીત તો પાછી લઈ શકતા નથી; ને [illegible] કારણથી તોડે તેનો સવાલ ચઉદમી કલ[illegible] ખેલો છે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કંઈ લડાઈ થઈ [illegible] તવાળાને પુછ્યાવિના બરાએખુદથી કદા[illegible] તોડે તો માસ ૭ (૬) સુધી ન્યાતબાહ[illegible] પછી ન્યાત એક ૧) જમાડીને ન્યાતમાં [illegible]

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક ક[illegible] નથી, ને કદાપી બંને ધણી રાજીથી વેહે[illegible] બંનો ધણી તે અકેકી ન્યાત જમાડે, ને [illegible] માણે ન્યાતને જવાબ નહી દે તો તેને [illegible] ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

સુથાર-પરદેશી ખાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય ને વરકન્યાના બાપ રાજી થાય તો વેહેવા કરે.

૨. ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય ને વરકન્યાના મા બાપ હાજર જોઇએ ને તેના મનમાં આવે તે સગાને રાખે. ને ન્યાતગોર તથા કુળગોર અમારામાં કોઈ છે નહી તો શું લખીએ ?

૩. વેહેવા મળેછે તે વખત પતાસાંનો પડો તથા રૂ૦૧) વરનો બાપ વહુને આપેછે એજ બિયાનું.

૪. કન્યાના જન્મથી તે ૨૦ વરસ સુધીમાં વેહેવા થાયછે.

૫. બાપ હોય તો તે વેહેવા કરે; ને તે ન હોય તો મા આદી પીત્રાઇનો [હક્ક]છે; ને તે ન હોય તો પાસેના જે કુટંબી હોય તેનો છે; ને છોકરાનો પણ એજ પ્રમાણે છે.

૬. મુખ્ય તો મા છે; ને મા ન હોય તથા નાતરે જાય તો કાકા વિગેરે પાસેના સગા હોય તે કરે.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે તે કોઇથી તુટી શકતો નથી.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને તેડવાનો ચાલ નથી, તો સાસરિયા શું કરે ?

૧૦. વરનો પણ એજ ધારો-કલમ ૯મી પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી; ને એમ કરતાં કોઈ પતિત વિગેરે થાય ને કન્યાનો બાપ પંચને જાહેર કરે, ને પંચની નજરમાં આવે તો પંચની રજાથી તોડે; અગર પંચની રજાવિના વેહેવા તોડે તો પંચનો ગુનેહગાર થાય, ને પંચ તેને મનમાં આવે તે પ્રમાણે શિક્ષા કરે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, તો દોષનું શું લખીએ?

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરેછે, ને તે જગો ઉપર કાયમ રખાવે તો પલ્લાં વિગેરેનું શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર વા કન્યા મરી જાય ત્યારે પલ્લાં વિગેરે રીતભાતમાં જે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. વેહેવા તોડવાનો ચાલજ નથી.

૧૭. એનો જવાબ ૧૬ મી કલમમાં છે તો ભરજીનું શું લખીએ?

સુથાર-પંચોળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૬૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાનું માગું તો પેહેલાં વરને ઘેરથી કન્યાને ઘેર જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે પેહેલો ચાંદલો કન્યાને ઘેર કન્યાને થાયછે. ને રૂ. ૧) ને સાકેર કન્યાના હાથમાં આપેછે; ને ત્યાર પછી રૂ. ૧) ને સાકેર કન્યાવાળા વરને ઘેર વરને ચાંદલો કરીને આપેછે; ને તેમાં લખેલું પત્ર જોઇતું નથી. ને કુળગોર તથા ન્યાતગોરનો અમારામાં ચાલ નથી; ને ન્યાતના પાંચ માટીડાથી વેહેવા સહી થાયછે.

૩. વેહેવા કરતી વખત બિયાનામાં રૂ. ૧) તથા સાકેર વિગેરે બીજું કાંઈ આપવા લેવાનો ચાલ નથી, તો તેનો જીકર શું લખીએ?

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર તો વરસ ૨) તથા ૩ તથા ૫) સુધીમાં વેહેવા કરી શકેછે.

૫. છોકરીનો બાપ તથા કાકો તથા દાદો એટલા જણ વેહેવા છોકરીનો કરી શકેછે; ને છોકરાનો બાપ તથા કાકો તથા દાદો એટલા જણ છોકરાનો વેહેવા કરી શકેછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો છોકરીનો કાકો તથા તે ન હોય તો છોકરીનો દાદો તથા ભાઈ એટલા જણ વેહેવા કરવામાં અધિકારી છે, ને એટલા જણ ન હોય તો છોકરીની મા વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે.

૭. અમારામાં કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે ને ત્યાર પછી તે વિધવાનો દિયર તથા જેઠ તે વેહેવાને (અમારામાં) તોડી શકતોજ નથી ને (તથ [illegible] ૫) ભાઇયોથી જુદા રહ્યા હોય તો તે વેહેવા પણ તુટી શકતોજ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો કાંઈ ચાલ નથી, તો તેનો જીકર શું લખીએ?

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા સહી થયા પણ ગણપતિ પૂજન કર્યા વિના કન્યાને સાસરે જવા આવવાનો ચાલ નથી, તો તેનો સાસરિયાનો—જીકર શું લખીએ?

૧૦. વેહેવા સહી થયા પણ ગણપતિ પૂજન કર્યા વિના છોકરો પણ સાસરે જતોજ નથી, (પણ) તો વેહેવા તોડવાનો જીકર શું લખીએ?

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી; ને વેહેવા સહી તો એવી રીતે કેહેવાય કે પ્રથમ ગણપતિ પૂજન ન્યાતગોરને પોતીકાં તડનાંને બોલાવીને તથા પંચાયતને બોલાવીને (ગણપતિ પૂજા)કરે છે. ત્યારે તેની વિગતઃ રૂ. ૧) તથા પડો ૧)પતાસાંનો તથા નાળિયેર ૧) તથા પાન ૫) તથા સોપારી ૫) તથા ફુલનો હાર ૧) તથા લુગડાંની વિગતઃ ઓઢણી ૧), ઘાઘરી ૧); તથા ચોળી ૧); તથા ઘરેણાંની વિગતઃરૂપાની પોલી જોડો ૧,)તથા લંગર રૂપાનાં જોડો ૧),તથા ગોફણી રૂપાની ૧),તથા વિટલા હેમના જોડો ૧); એની વીગતે નંગ ૪ ચાર કન્યાને ચહડાવેછે.પછી છોકરાની વીગતઃ પછી છોકરાને કંકુનો ચાંદલો કરીને રૂ. ૧,)તથા પડો ૧,)પતાસાંનો તથા નાળિયેર ૧,) તથા પાન ૫), તથા સોપારી ૫),તથા ફુલનો હાર ૧), તથા લુગડાંની વિગતઃ—અબોટિયું ૧).તથા કભાય ૧), તથા પાઘડી ૧), તથા વેલિયું ૧), રૂપાનું, એટલું, એની વિગતે વરને આપેછે; ને ત્યારપછી વરનો બાપ તથા કન્યાનો બાપ એ જણ બંનો મળીને પંચાયતને પાનપતાસાં આપેછે; ને એવી રીતે અમારી ન્યાતમાં વેહેવા સહી થાયછે; તે વેહેવા તોડી શકાતોજ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર આંધળો થાય તો કન્યાનો બાપ તે વેહેવાને તોડી શકેછે, (ને) વા કન્યા આંધળી થાય તો વરના બાપથી તે વેહેવા તોડી શકાતોજ નથી.

૧૪. કોઈ શખસ અમારી ન્યાતમાં કાંઈ કારણવિના ગણપતિ પૂજન કર્યા વગેરે સાકેર આપીને પેહેલાં વેહેવા કરેછે ને તે વેહેવા તોડે તો તે શખસને પંચાયત સાતે તડથી ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે; (ને) અગર તે શખસ પોતે જ્યારે તેજ ઘેર પાછા વેહેવા કરે તો તે શખસ ન્યાતમાં આવેછે; એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય ત્યારે તો માંહોમાંહે રીતભાત ઘરેણું તથા લુગડાં ચહડાવ્યાં હોય તે પોત પોતાનું (ચહડેલું છે, તે) પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઇ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મળીને મંજુર કર્યો, ને ત્યાર પછી તે વેહેવા તોડીને બીજી જગો ઉપર કરી શકાતુંજ નથી, ને અગર કરે તો ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે; એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં ગણપતિપૂજા કર્યા પછી વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, તો તેનો જીકર શું લખીએ?

સુથાર—પંચોળી ચાંપાનેરી અમદાવાદીનો જવાબ,

પ્રકાર "ખ" અંક ૯૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે વરનો બાપ તથા કન્યાનો બાપ જેને ગમે તે માગું મોકલે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે, ને તે ચાંદલો કન્યાને કપાળે કરીને રૂા. ૧ તથા મીઠાઇનો પડો ૧) આપેછે—કન્યાના સગાના દેખતાં કન્યાના હાથમાં આપેછે, ને લખેલા પત્રનો ચાલ નથી, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરનો ચાલ નથી, ને સગામાં તો માબાપ વિગેરે જે હાજર હોય તે ખરા.

૩. બિયાનામાં તો રૂ. ૧) ને પડો આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર માસ ૨ થી તે વરસ ૧૧) સુધી કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં કાકો તથા દાદો એકઠા હોય ત્યારે તો કરે, પણ છોકરીના બાપની સલાહ લીધી જોઇએ, ને જુદા હોય ત્યારે તો બાપ મુખત્યાર છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે તો મા મુખત્યાર છે,–જો નાતરે નહી જાય તો,–પણ ભાઈની સલાહ લીધી જોઈએ. એકઠા જુદાનો કાંઈ તફાવત નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૮. સાટાનો ચાલ નથી.

૯. જોવાતેડા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં અમાસ પુનેમ વિગેરે મોટાં ટાંણા હોય ત્યારે જાયછે, ને ન ગયેથી સાસરિયા કાંઈ કરતા નથી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૯) મી પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને સહી તો રૂ. ૧) ને મીઠાઈનો પડો આપે ત્યારે (સહી) થયો.

૧૨. વેહેવા તુટતો નથી તો કરણનું શું લખીએ ?

૧૩. અમારામાં ગમે તેવો દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, તો ન્યાતવાળા શિક્ષા શું કરે ?

૧૫. વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા મોટી જોડનાં લુગડાં જે વાપરતાં રહ્યાં હોય તે વરવાળાને પાછાં આપે ને વરને રીતભાત કીધી હોય તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૭. બેઉની મરજી થાય તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

સુથાર–વૈશ્યનો જવાબ.

પ્રકાર " ક. " અંક ૧૮૨.

૧. પેહેલા સવાલનો જવાબ–અમારી ન્યાતમાં કન્યા તથા વરનું માગું જાયછે, પછી તો કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે ત્યાં વેહેવા કરે.

૨. ચાંદલો કરવો ઠર્યો ત્યારે વર તથા કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે ત્યાં બેસીને ચાંદલો કરે, ને વરના બાપને કહ્યામાં આવેછે, ને અમારી ન્યાતમાં લખ્યું પત્રું કરેછે, કોઈ નથી કરતું. અમારી ન્યાતમાં કન્યાનો ગોર તથા વરનો ગોર હાજર જોઈએ, ને હાજર ન હોય તો ન્યાતગોર જોઈયે, ને વરના બાપ તથા કન્યાના બાપની મરજીમાં આવે તેને બોલાવે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત વરના બાપને રૂ. ૧) એક તથા નાળિયેર આપેછે.

૪. કન્યાનો વેહેવા ઉમર વરસ ૫) થી તે વરસ ૧૨) સુધી કર્યાવિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો બાપ વેહેવા કરી શકેછે.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય તો તેની મા વેહેવા કરે, એમાં બીજા કોઈથી થાય નહી.

૭. વિધવા બૈરી વેહેવા કરેછે તે કોઈ તોડી શકતુ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાનો ચાલ છે.

૯. વેહેવા કર્યા પછી કન્યા, સારો દાહાડો જોઈને જ્યારે તેડે ત્યારે જાય, ને કોઈ વાંધાથી કન્યા સાસરે ન જાય ત્યારે વેહેવા તુટે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી સારો દાહાડો જોઈને વરને તેડે ને તે દાહાડે સાસરે જાય; કંઈ વાંધો પડે ને વર સાસરે ન જાય તો વેહેવા તુટે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ અસલથી છે, પણ તે વાજબી કારણવિના તુટતો નથી.

૧૩. વર અથવા કન્યાને કંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે, (ને) અગર મરજી આવે તો બાહાલ રાખે.

૧૪. અમારામાં કોઈ શખસ કારણથી વેહેવા તોડેછે, તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરતા નથી, ને રીતભાત લીધી હોય તે પાછી લે ને આપે,–પોતપોતાના ધર્મ પ્રમાણે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાત જે આપી હોય તે પાછી લે.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨) મી પ્રમાણે.–તોડે તો ન્યાતવાળા કાંઈ શિક્ષા કરી–શકતા નથી.

૧૭. વરવાળાની તથા કન્યાવાળાની મરજી થાય તો વેહેવા તુટે.

સુથાર–ગુજ્જર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાનાં માબાપ માગું કરેછે ને વરને રૂ. ૧) તથા નાળિયેર ૧) તથા પતાસાંનો પડો આપેછે, ને તે વખત ગોરને હાથે ચાંદલો થાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે વરને ઘેર જઇને વરને કપાળે ચાંદલો કરેછે,–એજ ચાલ છે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી, ને વેહેવા તો વરસ ૧ થી તે વરસ ૭ સુધી કરેછે, ને અટકાવવાળાને વરસ ૧૦ થી તે વરસ ૧૧ સુધીની કન્યા થાય ત્યારે વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૪. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૫. કન્યાના માબાપ વેહેવા કરી શકેછે, ને મા તથા બાપ ન હોય ત્યારે કન્યાના તથા વરના સગા વાહાલા કરી શકેછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તેની મા મુખત્યાર છે, ને મા ન હોય તો તેના દિયર જેઠનો અધિકાર છે, ને દિયર જેઠ ન હોય ત્યારે તેના નજીકના સગાંવાહાલાં તેનો વેહેવા કરી શકેછે.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે તે કોઈથી તુટી શકતો નથી, તેને સરવે પંચ મંજુર રાખેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી બારસ તથા પુનેમ તથા તેહેવારને દિવસે સાસરિયાં જ્યારે તેડેછે, ત્યારે કન્યા સાસરે જાયછે, ને ન જાય તો તેથી કાંઈ અટકાવ નથી.

૧૦. વર તથા કન્યાને તેડાતેડી થાયછે ત્યારે કન્યાને જેવર તથા લુગડાં મળીને રૂ. ૨૫) નો માલ કરેછે, ને વરને રૂ. ૭) પાઘડીના તથા વરની માને પગેલાગણાના રૂ. ૪) તથા વડિયાઈને રૂ. ૧) તથા ચાંદલાનો રૂ. ૧) તથા પતાસાંનો પડો તથા નાળિયેર આપેછે, ને ન્યાત મળીને પાન પતાસાં ખાયછે, ને ગોર તે વખત ચાંદલા કરેછે, ને કોઈ કારણથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. કોઈ કારણથી વેહેવા તુટતો નથી, ને ઉપરની કલમ પ્રમાણે તેડાતેડ થાયછે, એટલે સહી કેહેવાયછે.

૧૨. વેહેવા તુટતોજ નથી.

૧૩. દોષમાં તો એ જે આંધળી વિગેરે થાય, પણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. જબરદસ્તીથી કોઈ શખસ વરવાળો અથવા કન્યાવાળો વેહેવા તોડે તો ન્યાતબાહાર મુકીએ છૈયે, ને ન્યાતમાં રૂ. ૫૫૧) (ન્યાતમાં) આપે ત્યારે ન્યાતમાં અંગિકાર કરે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય, ત્યારે કન્યાવાળો વરના જેવર વિગેરે પાછું આપેછે, ને કન્યાવાળાની રીત પાછી અપાતી નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કોઈ શખસને લડાઈ થઈ હોય, ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો, ત્યાર પછી તોડી શકતો નથી, ને કોઈ જબરદસ્તીથી તોડે ને બીજી જગો ઉપર કરે તો ન્યાતબાહાર રહે; તેની સજા ઉપરની કલમ ૧૪ પ્રમાણે.

૧૭. બંનેની મરજી થાય તોએપણ તુટતો નથી; શાથી જે ન્યાતે મંજુર કીધો વાસ્તે.

સુથાર–મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની તરફથી વેહેવાનું માગું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા વરને ઘેર થાયછે, ને ચાંદલો વરને કરે, તે વખત ગોર હાજર જોઈએ, ને તે વખતે લેખપત્રનો ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવેછે તે વખત બિયાનામાં વરને રૂા. ૧) કન્યાની તરફવાળો આપે, ને કન્યાને વરની તરફના તેડીને જનસ એક રૂપાની આપેછે, તે પલ્લાંમાં ગણાયછે.

૪. કન્યાનો વેહેવા કરવો [તે] વરસ એકથી તે વરસ ૯ લગી થાયછે.

૫. વરના તથા કન્યાના માબાપ મુખત્યાર છે, ને માબાપ ન હોય તો બીજો જે કોઈ વાલી હોય તે સગા કરેછે.

૬. છઠ્ઠી કલમનો જવાબ પાંચમી કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીની છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તેના દિયર જેઠ મુખત્યાર છે, ને તે ન હોય ને ન કરે તો વિધવા બૈરી મુખત્યાર છે.

૮. આઠમી કલમનો સિરસ્તો અમારી ન્યાતમાં છેજ નહી, તો લખીએ શું ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં જ્યારે સાસરિયા તેડું કરે ત્યારે સાસરે જાયછે, ને કન્યા બાળક છે ને પોતાની ખુશીથી ન જાય તો સાસરિયા કંઈ રીસાતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી અમાસ પુનેમ વિગેરે મોટી પર્વણીએ સાસરેથી નહોતરૂં દે તો જમાઈ જંબા જાયછે.

૧૧. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે,—વેહેવા કર્યા પછી.

૧૨. વેહેવા તોડેછે તે—કારણ—લગન જોવાડયા ન હોય ત્યાં સુધી તુટેછે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી વગર દોષે આજલગી તો વેહેવા તુટયો છે, તો દોષ થયા પછી શું લખીએ ?

૧૪. કારણવિના વેહેવા તોડે તો પંચાતમાં રૂ. ૭) (સાત) ને રૂપિયા ચાર ગોરને ને રૂપિયો એક પંચાતના મંદીરમાં આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર કન્યામાંથી કોઈ મરી જાય, તો રીતભાત પલ્લાં વિગેરે જે કાંઈ કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લેછે.

૧૬. સોળમી કલમનો જવાબ ચૌદમી કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે છે.

૧૭. સતરમી કલમનો જવાબ પણ ચૌદમી કલમ પ્રમાણે છે.

ટંકસાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાનો ચાલ એ છે જે કન્યાની તથા વરની તરફના માગું કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મળેછે ત્યારે કુલે ન્યાતના લોકો વરને ઘેર મળેછે, ને વરને ચાંદલો કરેછે, ત્યારે રૂ. ૧) વરને આપેછે, ને કન્યાને ચાંદલો કરેછે, ત્યારે રૂ. ૧) કન્યાને આપેછે, ને લખ્યું પત્રું કાંઈ થતું નથી, ને એક ટકો વર તથા કન્યાવાળા નાહના મોટા સર્વે ન્યાતના લોકોને આપેછે; ને ગોરવિના ચાંદલા થતા નથી; ને હમારી ન્યાતમાં ગોર છે તેજ કુળગોર છે, એવિના બીજો કોઈ ગોર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં બિયાનું આપવા લેવાનો ચાલ નથી, ઉપલા ધારા પ્રમાણે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૧ની થાય ત્યારે માબાપની ખુશી હોય તે વેહેવા કરી મુકે; પણ (તે વેહેવા) પચીસ વરસની થાય ત્યાં લગી તે વેહેવાથી પરણે.

૫. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનો અધિકાર છોકરીના બાપ તથા દાદાનો છે, ને છોકરીનો બાપ એટે તેનો બાપ કરી શકેછે; એજ પ્રમાણે વરનો ધારો છે; ને લગનનો વેહેવાર કરવામાં છોકરીનો બાપ તથા છોકરીની મા મુખ્ય જોઈએ; તે ન હોય તો દાદો કરે તથા ભાઈ કરે—છોકરીના ભાઈવિના કાકા શિવાય બીજાથી થાય નહી.

૬. છઠ્ઠા સવાલનો જવાબ પાંચમા સવાલમાં આવ્યોછે, તેથી લખવાની જરૂર નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં વિધવા બૈરી જુદી હોય તો તે વેહેવા કરી શકેછે, બીજા કોઈનો અટકાવ નથી, ને તે વેહેવા વિધવાનો કીધેલો ફરી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ છે, તે સામસામી આપ લે થાયછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં કન્યા રૂડે દાહાડે તથા પર્વીએ જાય, ને અગર બાળક છે ને ન જાય તો પરણ્યા પેહેલાં કાંઈ તેને કોઈ કહે નહી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વરને જવાનો ચાલ ઉપલા નવમાં જવાબમાં લખ્યોછે તેજ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક થવાનો ચાલ નથી, ને થતો નથી ને કોઈ તરેહથી તુટતો નથી; અગર છોકરીને તથા છોકરાને અપલક્ષણ થાય તોએ તુટી શકે નહી. એ વરને એજ કન્યા પરણે. સહી તો એજ રીત છે. જ્યારે કે ચાંદલા કરે ને ન્યાતમાં ટકો આપે એજ સહી છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટવાનો ચાલ નથી;-વરસ ૨૫ સુધી તે વરને તે કન્યા પરણે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં હરેક દોષ ધારીને વેહેવા તોડવા ચાહે તો તુટી શકતો નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટવાનો ચાલ નથી, તો એ પ્રમાણે શું જણાય?

૧૫. અમારી ન્યાતમાં ઘરેણું કરવાનો ધારો નથી તો ઘરેણાંની જીકર શું લખીએ? ને પરણુતા લગી લુગડાં ચહડેછે તે એકએકની કબ્જારજાએ પાછાં આપેછે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી, ને કોઈ તોડીને અણઘટતું કરે તે ન્યાતથી ન્યાતબાહાર રેહે, ને ન્યાતવાળા તેનો સંગ કરે નહી, જ્યારે ન્યાતની મરજી પ્રમાણે શિક્ષા દઇને પાવન કરે તો ન્યાત કરી શકેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી ને બંને સમજીને તોડે તો તે બંનેજણા ન્યાતબાહાર રેહે.

ઘાંચી–પરગણે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે ન્યાતના પંચ મેળવીને વરનો બાપ તથા કન્યાનો બાપ બંને સાથે બેસી પાંચજણને સંભળાવીને હાથા ઠોકીને વેહેવા સહી કરે, ને માગું મોકલવાની ચાલ નથી.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે ત્યારે ચાંદલો કરવો, તેની એ રીત છે કે વરવાળાને ત્યાં પંચાત મળી હોય, ને રૂ. ૧) ને ખાંડ શેર ૧। વરને ચાંદલો કરીને કન્યાવાળો આપેછે, તેમાં ખાંડ તો પંચાતના માણસને વેહેચી આપે, ને રૂ. ૧) તો વર લે; ને વરવાળા કન્યાને ચાંદલો રૂ. ૧) કરે તે કન્યાવાળા લે, ને ખાંડ શેર ૧। પંચને વેહેંચે; ને બીજાં સગાંની કાંઈ જરૂર નહી, ને લખેલું પત્ર જોઈતું નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર જોઈતા નથી, ને બિયાના વિગેરે કાંઈ આપવા લેવાની ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫) થી તે વરસ ૧૦ સુધીની થાય ત્યાં લગણમાં વેહેવા થાય, ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થાય ત્યારે તો વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકો યા દાદો વા બીજા સગાવાહાલા છોકરીના બાપની સલાહ લઇને વેહેવા કરેછે. બીજા કોઇની સલાહ લેવાની જરૂર નથી.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે વેહેવા કરવાનો અધિકાર છોકરીની માનો છે, પણ દિયર જેઠ તથા પોતીકો ભાઈ તેને સંભળાવીને કરે; બાપ ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતીકી છોકરીનો વેહેવા કરયો, તે વેહેવા કોઇથી તુટી શકે નહી; ધણી ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તોએ તુટે નહી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાની ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં કન્યા વારપર્વ દિવાળી વિગેરે હોય ત્યારે સાસરે જાય, ને અગર નહી જાય તોપણ સાસરિયા પુછતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં વરને કન્યાવાળો સપરમે દાહાડે તેડે તો જાય, (ને)અગર નહી જાય તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાની ચાલ નથી ને હાથા ઠોકયા પછી વેહેવા તુટેજ નહી. એજ નંબરની બીજી કલમ પ્રમાણે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટેજ નહી, લુલું વા આંધળું વિગેરે થાય તોપણ તુટેજ નહી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં કન્યા તથા વરને કાંઈ દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વા કારણથી વેહેવા તોડે તો તેને પંચાયત શિક્ષા દે ને તે વેહેવા કાયમ રખાવે, તુટી શકે નહી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યા મરી જાય તો પલ્લું કુંવારે માંડવે ચડાવ્યું હોય તે વરવાળો પાછું લે ને રીતભાત તો પાછી આપવાલેવામાં આવતી નથી.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વર કન્યાના વેહેવા મેળવ્યા

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પછી એઉની મરજી થાય તોપણ વેહેવા તુટી શકે નહી.

ધાંચી–મોઢ શીતપુરા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે વર અથવા કન્યાવાળા એમાંથી જેને ગરજ હોય તે પોતાની તરફથી હરકોઈ સાથે માગું મોકલે, ને તે માગું કરનાર તેને ઘેર જઇને વાત કરે કે ફ્લાણાની કન્યાને ફ્લાણાનો વર તેની સાથે વેહેવા કરવો કબુલ છે? ને જો તે કબુલ કરે ત્યાર પછી વરને ઘેરથી હરકોઇ કન્યાને ઘેર જઈ કન્યાને ચાંદલો કરીને રૂ. ૧) તથા પતાસાંનો પડો શેર ૧ નો આપે, એટલે વેહેવા સહી થયો, ને કોઈ શખસ ન્યાતનો મેળો હોય ને ત્યાં વાતચીત કરતાં બંધ બેસે, ત્યારે માના ખોળામાં કન્યા બેઠી હોય ત્યાં જઈને રૂ. ૧) તથા પડો આપેથી વેહેવા સહી પણ થાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કન્યાને ઘેર જઈને ચાંદલો કરેછે, ને લખ્યું પત્ર કરવાનો ચાલ નથી; ને તે વખત ન્યાતગોર કુળગોર તથા સગાવાહાલાનું મુકરર નથી.

૩. બિયાનામાં તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે રૂ. ૧) ને પડો આપેછે.

૪. કન્યા એક મહીનાની થાય ત્યારથી તે વરસ ૧૧ ની થાય ત્યાં સુધી જ્યારે બની આવે ત્યારે (કન્યાનો) વેહેવા કરેછે.

૫. છોકરીનો બાપ તથા છોકરાનો બાપ રાજી થાય એટલે વેહેવા થાયછે ને બીજા સગાવાહાલાની સલાહ લેવાની દરકાર નથી.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીનો કાકો અથવા દાદો છોકરીની માને કાને નાંખીને વેહેવા કરેછે, ને અગર બાપ ભાઇઓથી જુદો રહેતો હોય ત્યારેતો છોકરીની મા વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે.

૭. કોઇ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય, અથવા એકઠાપણામાં દિયર જેઠે વેહેવા કર્યો હોય, તો માંહોમાંહે સમજે, પણ વેહેવા થયલો તુટતો નથી.

૮. સાટેપાટે કન્યા આપવા લેવાનો હમારામાં ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વાર પર્વે કન્યાને જમવા તેડે તો જાયછે ને કદાપી ન જાય તો કાંઇ દરદાવો નથી.

૧૦. છોકરાનો જવાબ–ઉપર છોકરીને જવાનું લખેલું છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો રૂપિઓ ને પડો આપેથી થાયછે.

૧૨. કારણથી અમારામાં વેહેવા તોડતા નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય, પણ અમારામાં વેહેવા તોડતા નથી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણથી અથવા વગર કારણે વેહેવા તોડે તો પંચાયતવાળા ચાહે તેવી સજા કરે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરે અથવા વર મરે ત્યારે જે કાંઈ પોતપોતાની હોંસને સારૂ કીધું હોય તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈ તંટા હજાર તરેહના થાય પણ વેહેવા થયેલા તુટે નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં એઉ ધણીએ ધણી રાજી થાય પણ વેહેવા તુટતો નથી.

ધાંચી–મોઢ શીતપુરા કસબે કતારગામનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૭.

"ધાંચી શીતપુરા કસબે કતારગામનાનો જવાબ પરગણે ઓરપાડના ધાંચી મોઢ શીતપુરા નાં૦ ૧૨૧ ની સાથે તમામ મળેછે; વાસ્તે બુકમાં ઉતાર્યો નથી.

ધાંચી–મોઢ પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૮.

૧. અમારામાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે વરને ઘેરથી હરએક બે આદમીની સાથે કંકુ દ-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

મડીનું તથા ફુલનો હાર પૈસા ૧ નો તથા સાકર સવા પાશેર—એ સરવે કન્યાને ઘેર જઇને કન્યાને ચાંદલો કરીને આપેછે; ત્યાર પછી કન્યાવાળા આવેલા એ આદમીને મીઠાઈ મંગાવીને ખવડાવેછે, એટલે વેહેવા કરવો સહી થયો, ને માગું કરવાનું કાંઇ મુકરર નથી, જેને ગરજ હોય તે પેહેલું માગું મોકલેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે કન્યાને ઘેર કન્યાને ચાંદલો કરેછે, ને તેમો લેખ પત્ર કરવાનો ચાલ નથી, ને તે વખત ગોર હોય તો સારૂં, નહી તો હાથે કામ ચલાવીએ છૈએ, ને તે વેળા સગાવાહાલાને બોલાવાનો ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાના જનમથી તે વરસ ૧૧ સુધી જ્યારે બની આવે ત્યારે વેહેવા કરેછે.

૫. છોકરીનો બાપ તથા છોકરાનો બાપ રાજી થાય એટલે વેહેવા થાયછે, ને બીજા સગાવાહાલાની સલાહ લેવાની દરકાર નથી.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીનો કાકો અથવા દાદો આગળ પડી છોકરીની માને કાને નાંખીને વેહેવા કરેછે, ને અગર બાપ ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય ત્યારે તો છોકરીની મા વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે.

*૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને સહી તો ઉપરની કલમ ૧ પ્રમાણે કરેથી થાયછે.

ઘાંચી—મોઢ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે વરવાળાને તથા કન્યાવાળાને એ બમાંથી જેને ગરજ હોય તે પોતાના વિશ્વાસી માણસ સાથે પેહેલું માગું મોકલેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે કન્યાવાળા પોતાના કુળગોરની સાથે રૂ. ૧) તથા પતાસાંનો પડો શેર ૧ નો તથા ફુલનો હાર એ સરવે કન્યાને ત્યાંથી વરને ઘેર લઈ જાય, ને વરને ગણપતિપૂજા કરાવી ચાંદલો કરીને આપેછે, ને ત્યાર પછી વરવાળા તેજ બ્રાહ્મણની સાથે કલ્લાં રૂપાનાં રૂ. ૫૧) ના મોકલે, અગર કલ્લાં ન આપે તો તેની સાનમાં રૂ. ૫) થી તે રૂ. ૫૧ સુધીની જનસ તથા પતાસાંનો પડો તથા ફુલનો હાર એ સરવે મોકલે; તે કન્યાને ઘેર લઈ જાય ને કન્યાને ગણપતિપૂજા કરાવી ચાંદલો કરીને આપે, એટલે તે વેહેવા સહી થયો, ને સગાવાહાલાને બોલાવવાની કાંઈ દરકાર નહી, ને વેહેવા બાબતમાં લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું તો ઉપરની કલમ એ પ્રમાણે આપેછે. જુદું બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાના જનમથી તે વરસ ૧૧ સુધી વેહેવા થાયછે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે, ત્યારે માબાપની સમજણથી વેહેવા થાય, ને બીજા પાસેના સગાને પુછે તો મુખત્યાર છે, ને નહી પુછે તો કાંઇ જરૂર નથી; ને છોકરાનો પણ વેહેવા એજ પ્રમાણે થાયછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે, ને છોકરીનો બાપ જુદો રેહેતો હોય વા એકઠો રેહેતો હોય, તે સબબથી કાંઇ તફાવત નથી.

૭. રાંડેલી બૈરીએ વેહેવા કર્યોછે તે કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ છે, પણ તે તો બંનો ધણીની ખુશીમાં આવે તો કરેછે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા જોવાતેડા થયા પછી વાર પર્વ દિવાળી વિગેરે હોય ત્યારે સાસરે જાય, ને અગર નહી જાય તો સાસરિયા પુછતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને કન્યાવાળા જમવા તેડે તો જાયછે, ને અગર કદાપી ન જાય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહીતો ઉપરની કલમ ૨) પ્રમાણે જનસ તથા પતાસાંનો પડો આપે, એટલે તે વેહેવા કોઈથી

* જે જે કલમો અંક ૧૩૦ વાળા સાથે બરાબર મળેછે તે તે કલમો લખી નથી. (જુવો પાનું ૧૧૧.)

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તુટે નહી, ને વર તથા કન્યાવાળા એ બેઉમાંથી જે શખસ વેહેવા તોડે તો તેનું ઘર અમારી ન્યાતથી ન્યાતબહાર રેહે, ને જ્યારે પાછો તે જગોએ વેહેવા કાયમ કરે, ત્યારે વેહેવા ફોક કર્યો તેની સીજામાં જે દિવસથી વેહેવા કાયમ કરે તે દાહાડાથી માસ ૧) સુધી વધતો ન્યાતબહાર રેહે, ત્યાર પછી તેને ન્યાતમાં લીધામાં આવેછે, ને અગર તે અસલ જગોએ વેહેવા કાયમ ન કરે તો તે શખસનું ઘર જનમ સુધી ન્યાતબાહાર રેહે, ને જે તે ન્યાતબાહારિયાની તરફદારી કરીને તેની કુમકમાં રેહે તો તે શખસ પણ તેની સંગાથે ન્યાતબાહાર રેહે, ને જ્યારે તેને ન્યાતમાં લઇએ ત્યારે તે શખસને પણ ન્યાતમાં લીધામાં આવેછે.

૧૨. અમારામાં હરેક કારણથી વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને અગર કોઇ તોડે તો ઉપરની કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે ન્યાતબાહાર રેહે.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે—ગમે તેવો દોષ થાય તોપણ વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૪. એનો જવાબ ઉપરની કલમ—૧૧ મી પ્રમાણે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી આગમજ વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે ઉપરની કલમ ૨ પ્રમાણે જે જનસ પલ્લાંની સાનમાં આપી હોય તે પોતાની પાછી લે. બીજી રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે.

૧૭. અમારામાં એની મરજીથીએ વેહેવા તુટતો નથી.

ઘાંચી—મોઢ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે જેને ગરજ હોય તે પોતાના વિશ્વાસુ માણસ સાથે પેહેલું માગું મોકલેછે, ને વેહેવા કરવાની મરજી હોય તો પલ્લાં વિગેરેનો બંદોબસ્ત માગું કરનાર શખસ સાથે કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે વરનો ગોર અથવા સગાવાહાલા જે હાજર હોય તેની સાથે રૂ. ૧) તથા લાખણસી લાડવાનો પડો ૧ તથા સાકર પાશેર તથા કુંકું સવા પાશેર તથા ફુલનો હાર—એ સરવે વરને ઘેરથી કન્યાને ઘેર લઇ જાય ને કન્યાને ચાંદલો કરીને આપેછે; ને ગોર હાજર હોય તો સારૂં ને ન હોય તો દરકાર નહી; ને લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઇ બિયાનું જુદું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાના જનમથી તે વરસ ૧૦ સુધી વેહેવા થાયછે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે માબાપની સમજણથી વેહેવા થાય, ને બીજા પાસેના સગાને પુછે તો મુખત્યાર છે ને નહી પુછે તો કાંઇ જરૂર નથી; ને છોકરાનો પણ વેહેવા એજ પ્રમાણે થાયછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે.

૭. વિધવા બૈરીએ વેહેવા કર્યોછે તે કોઇથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારામાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી ને કોઇ નાચારીથી કરે તો તેની કાંઇ ચિંતા નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા કન્યા વારપર્વે દિવાળી વિગેરે હોય ત્યારે સાસરે જાય, ને અગર નહી જાય તો સાસરિયા પુછતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા વરને કન્યાવાળા સપરમે દાહાડે જમવા તેડે તો જાયછે, ને અગર નહી જાય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં પેહેલા વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ હતો, પણ આજરોજ મુકરર કર્યું કે વેહેવા ફોક થાય નહી; ને કદાપી એમાંથી જે ધણી વેહેવા તોડે તે રૂ. ૨૫) અંકે પચીશ પંચાતમાં આપે; (ને) અગર વરવાળો તોડે ને તેને રૂપિયા આપવાના નહી મળે તો તેને જે કન્યા આપે તે રૂપિયા આપે, ને કદાપી કન્યાવાળો તોડે ને તેને રૂપિયા પંચાતમાં આપવાને નહી મળે તો જે કન્યા લે તે રૂપિયા પંચાતમાં આપે.

૧૨. હરેક કારણથી વેહેવા તોડે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે પંચાતમાં રૂપિયા આપ્યા પછી લગન પેહેલા તોડે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર

અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે રૂપિયા આપીને વેહેવા તોડે.

૧૪. કોઇ શખસ કારણુ વિના વેહેવા તોડે તો રૂપિયા કલમ ૧૧ માં લખ્યા પ્રમાણે આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જનસ પાછી લે.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૧મીમાં આવી ચુક્યો.

૧૭. અમારામાં એની મરજીથી વેહેવા તુટતો નથી.

ધાંચી–મોઢ ચાંપાનેરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે–જેને ગરજ હોય તે પોતાના વિશ્વાસુ માણસ સાથે પેહેલું માગું મોકલેછે. ને વેહેવા કરવાની મરજી હોય તો પલ્લાં વિગેરેનો બંદોબસ્ત માગું કરનાર શખસ સાથે કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે વરનો ગોર અથવા સગાવાહાલા જે હાજર હોય તેની સાથે રૂ. ૧) તથા લાખણુસી લાડવાનો પડો ૧ તથા સાકર પાશેર તથા કુંકું સવા પાશેર તથા ફુલનો હાર, એ સરવે વરને ઘેરથી કન્યાને ઘેર લઇ જાય ને કન્યાને ચાંદલો કરીને આપેછે. ને ગોર હાજર હોય તો સારૂં ને ન હોય તો દરકાર નથી ને લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાનું જુદું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાના જનમથી તે વરસ ૧૦ સુધી વેહેવા થાયછે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે, માબાપની સમજણુથી વેહેવા થાય ને બીજા પાસેના સગાને પુછે તો મુખત્યાર છે ને નહી પુછે તો કાંઇ જરૂર નથી; ને છોકરાનો પણ વેહેવા એજ પ્રમાણે થાયછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે.

૭. વિધવા બૈરીએ વેહેવા કર્યોછે તે કોઇથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારામાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી ને કોઈ નાચારીથી કરે તો તેની કાંઇ ચિંતા નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા કન્યા વારપર્વે દિવાળી વિગેરે હોય, ત્યારે સાસરે જાય, (ને) અગર નહી જાય તો સાસરિયા પુછતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા વરને કન્યાવાળા સપરમે દાહાડે જમવા તેડે તો જાયછે, (ને) અગર નહી જાય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં પેહેલા વેહેવા ફોક થવાનો ચાલ હતો, પણ આજરોજે મુકરર કર્યું કે વેહેવા ફોક થાય નહી ને કદાપી એમાંથી જે ધણી વેહેવા તોડે તે રૂ. ૨૫) અંકે પચીસ પંચાતમાં આપે. ને વરવાળો તોડે ને તેને રૂપિયા આપવાના નહી મળે તો તેને જે કન્યા આપે તે રૂપિયા આપે; ને કદાપી કન્યાવાળો તોડે ને રૂપિયા આપવાના નહી મળે તો જે કન્યા લે તે રૂપિયા પંચાતમાં આપે.

૧૨. હરેક કારણથી વેહેવા તોડે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે પંચાતમાં રૂપિયા આપ્યા પછી લગન પેહેલા તોડે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઇ દોષ થાય તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે રૂપિયા આપીને વેહેવા તોડે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો રૂપિયા કલમ ૧૧ માં લખ્યા પ્રમાણે આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે ઉપર પ્રમાણે જનસ પાછી લે.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૧મીમાં આવી ચુક્યો.

૧૭. અમારામાં એની મરજીથી વેહેવા તુટતો નથી.

સાળવી–શ્રીમાળી વીસા પટોળીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી પેહેલું જાયછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યાં ત્યારે પ્રથમ વરની તરફના સગા તથા વરનો બાપ કન્યાને ઘેર જાય ને કન્યાવાળા વરના બાપને ચાંદલો કરીને સોપારી ૭ આપે તથા ધાણાગોળ વેહેચે, ને સરવેને શ્રીફળ ૧) એકેકું આપે, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરનું કાંઈ મુકરર નથી, જે તે વખત હાજર હોય તે ખરો, ને ત્યાર પછી તે સર્વે પોતાને ઘેર જાય ને વરવાળા તેજ દાહાડે રૂ. ૧૦૧) રોકડા કન્યાને ત્યાં મોકલાવે; ત્યારે કન્યાવાળા તેને નાળિયેર આપે, ત્યારે વેહેવા સહી થયો કેહેવાય.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના વિગેરે આપવા લેવાનો ચાલ છે, તે ઉપરની કલમમાં લખેલો છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાનાં જનમથી તે વરસ નવ સુધીમાં વેહેવા કરવો તથા વરસ ૧૩ ની થઈ ત્યારે તો લગન કરયા વિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ને તે પોતાના બાપ તથા મા તથા મોટા ભાઈમાં એકઠો રેહેતો હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા સઉની સલાહથી કરી શકેછે; તથા તેથી જુદો રેહેતો હોય તો છોકરીનો બાપ કરેછે. ને છોકરીનો બાપ ન હોય તો છોકરીની મા તથા છોકરીનો ભાઈ તથા કાકા; તે ન હોય તો છોકરીના જે વાલી હોય તે કરી શકેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે છોકરીની મા, ને મા ન હોય ત્યારે છોકરીના બાપના બાપનો અધિકાર છે; તે નહી હોય તો છોકરીનો ભાઈ તથા તેના કાકા વિગેરે જે વાલી હોય તેનો અધિકાર છે. અગર બે ભાઇ એકઠા રેહેતા હોય ત્યારે તો સરવેની સલાહથી કરી શકેછે, અગર બાપભાઈઓથી જુદા રહ્યા હોય ત્યારે તો છોકરીનો બાપ મુખત્યાર છે ને માનો હક્ક તો છોકરા હોય ત્યારે એની સમજણથી કરેછે. અગર છોકરો નહી હોય ત્યારે તો મા મુખત્યાર છે–પણ જુદા હોય ત્યારે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરી પોતાના જેઠ તથા દિયરમાં એકઠી રેહેતી હોય ત્યારે તો તેની સલાહથી પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરેછે, અગર જુદી રેહેતી હોય ત્યારે તો પોતે મુખત્યાર છે, તે કોઈ તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા દિવાળી વિગેરે જે કોઈ મોટા ટાંણા આવે ત્યારે સાસરે જાય, ને કાંઈ વાંધો પડે ને નહી જાય ત્યારે પંચાયતમાં આવીને સંભળાવે, ને પંચાત મળીને તે બેહુને સમજાવે તે પ્રમાણે કન્યાને સાસરે મોકલે, ને વેહેવા તો તુટી શકતો નથી; ને એમ કરતાં કન્યાવાળા વેહેવા તોડવા ચાહે તો વરવાળાના રૂ. ૧૦૧ અંકે એકસોને એક વ્યાજ સુધા પાછા આપે ને રૂ. ૧૧૧) ન્યાતમાં ગુનેહગારીનાં આપે ત્યારે તુટે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર દિવાળી વિગેરે જ્યારે મોટા ટાંણા આવે ત્યારે સાસરે જાય ને કાંઈ વાંધો પડે ને નહી જાય તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે પંચમાં આવીને સંભળાવે ત્યારે પંચના સરવે મળીને બેહુનું સમાધાન કરે તે પ્રમાણે વરને મોકલે, ને વેહેવા તોડી શકતા નથી. ને વરવાળો તોડે તો રૂ. ૧૦૧) કન્યાવાળા પાસે મુદલ લે, ને રૂ. ૧૧૧) ન્યાતમાં ગુનેહગારીના આપે ત્યારે તુટે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટેછે, તે લગનના દાહાડા સુધી તુટેછે, ને તેનું કારણ તો બંનો વેહેવાઈઓને ન બને તો, ન્યાતમાં રૂ. ૧૧૧) આપે તથા ઉપર લખેલા જવાબ ૯–૧૦ માં પ્રમાણે આપે ને લે ત્યારે તુટેછે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય ને તોડવા ચાહે તેની બાબત તો બારમી કલમમાં લખેલી છે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો ઉપર લખેલા ૯–૧૦ માં જવાબ પ્રમાણે પાછું આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય તોપણ રૂ. ૧૦૧) વરવાળાને પાછા આપે, ને કદાપી વર મરી જાય તોપણ કન્યાવાળા પાસે રૂ. ૧૦૧) પાછા લેછે; ને એ શિવાય રીતભાત તો વરને તથા કન્યાને આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને ન્યાતવાળાને પુછ્યાવિના બરાબેખુદીથી કદાપી વેહેવા તોડે તો તે ન્યાતબાહાર રેહે, ને રૂ. ૧૧૧) કરતાં બમણા રૂ. ૨૨૨) ન્યાતમાં ગુનેહગારીના આપે ત્યારે ન્યાતમાં આવે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે, રૂ. ૧૧૧) આપે ત્યારે તુટે.

સાળવી–શ્રીમાળી વીસા પટોળીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૮.

(અંક ૫૭ વાળું પેહેલું તડ છે અને આ અંકવાળું બીજું તડ છે તેથી પેહેલા તડવાળા સાથે આ તડવાળાનો જવાબ મળતોછે તેથી બુકમાં લખ્યો નથી. જુઓ પાનું ૧૧૪)

લુહાર–અમદાવાદી તથા ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મળેછે ત્યારે કન્યાંવાળાનું માગું જાયછે. એવી રીત અમારી ન્યાતમાં છે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાય ને ચાંદલો કન્યાને કરેછે ને વરના સગા તથા કન્યાના સગા જે હોય તે જાય ને કુળગોર પણ જોઇયે.

૩. વેહેવા મળતી વખત બિયાના મધ્યે રૂ.૧) તથા નાળિયેર તથા પતાસાનો પડો શેર ૧ા નો વરને આપેછે, ને કન્યાને પણ આપવો જોઈએ, ને કન્યાને રૂ. ૨૫ ને આસરે ગંદોડાને વાસ્તે કન્યાવાળાને આપવા જોઈએ.

૪. છોકરીનો વેહેવા કરવાની ઉમર વરસ. ૫) તથા સાત સુધીમાં વેહેવા કરી શકેછે. એજ રીત છે.

૫. છોકરીનો બાપ છે ત્યારે છોકરીનો બાપ તથા માનો અધિકાર છે. ને એજ પ્રમાણે છોકરાનો વેહેવા કરવામાં બાપ તથા માનો હક્ક છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરી શકેછે. ને મા નથી ત્યારે જે શખસે છોકરી રાખી હોય તે કરી શકે.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો ત્યારે દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવાને તોડવા ચાહેતો તુટી શકતો નથી, ને છોકરીની મા વેહેવા તોડી શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી, તો શું લખીએ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા કન્યાને સાસરેથી તેડું આવેછે ત્યારે સાસરે જાયછે–એવી રીતે ચાલ છે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી વરને સાસરેથી નહોતરૂં આવે ત્યારે જંબા જાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે; તેનો સબબ એ છે જે ન્યાતનો પટેલ તથા ન્યાતગોર તથા ઘરડા ચાર ન્યાતના મળીને તેને સલાહ આપે તો વેહેવા તુટી શકેછે; ને વેહેવા સહી કેહેવાનો સબબ એ જે જોવાતેડા થયા પછી વેહેવા સહી કેહેવાય.

૧૨. વેહેવા તુટે તો જોવાતેડા નથી થયા તે પેહેલા તુટે, ને વેહેવા તોડે તો કારણથી વેહેવા તુટી શકેછે તેનો કાંઈ નીમ નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી, લગનથી પેહેલા કન્યાને તથા વરને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટી શકેછે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળાને રૂ. ૩) જે તકશીરવાળો ઠરે તે આપે, ને કારણવિના વેહેવા તોડે તો પલાં વિગરે રીતભાત જણ એના કરાર પ્રમાણે આપ્યા લીધામાં આવેછે, ને ન્યાતિખરચ થયો હોય તે કાંઈ આપ્યા લીધામાં આવતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી, લગનથી પ્રથમ વર મરી જાય ત્યારે વરવાળાને સર્વે પાછું આપે (ને) અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે વરવાળાને ઘરેણું પાછું આપે, ને રીત કરી હોય તો પાછી અપાતી નથી–વરવાળાની તથા કન્યાવાળાની–ઘરેણું વિગેરે પાછું આપ્યા લીધામાં આવેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થાય ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કીધો ત્યાર પછી તે ઉપરાંત થઇને વેહેવા તોડે તો પંચ મળીને તેને પુછે, જો વેહેવા તોડે તો જે શખસ વેહેવા તોડે તેની પાસેથી રૂ. ૨) પંચાત ખરચના આપે; તે શિવાય વેહેવા તોડનાર શખસ પંચ કેહે તે પ્રમાણે દંડ આપે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે ને બેઉની મરજીમાં આવે તો વેહેવા તોડે; ને પટેલ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તથા ન્યાતગોર તથા પંચના પાંચ લોકને સંભળાવીને વેહેવા તોડે.

લુહાર—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૬૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું કન્યાની તરફથી પેહેલું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે પ્રથમ કન્યાની તરફના ચાર સગાના બૈરા છોકરાને ચાંદલો કરે, ને રૂ.૧) એક ને સાકેર આપેછે—સહી કરતી વખત; ને પછી વરવાળો કન્યાને ચાંદલો કરીને રૂ. ૧) ને સાકેર આપેછે—સહી કરતી વખત—ને વરની તરફના ચાર સગા હાજર હોયછે ને તેને નાળિયેર આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનાનો ચાલ છે તે ઉપલી કલમમાં લખેલો છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના જનમથી તે વરસ ૯) સુધીમાં વેહેવા કરવો, તથા વરસ ૧૧) ની થાય ત્યારે તો લગન કરયા વિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય તો પોતાના બાપ મા તથા મોટા ભાઈ મળ્યા હોય ત્યારે તો છોકરીનો વેહેવા સઉની સલાહથી કરી શકેછે, તથા તેથી જુદા હોય તો છોકરીનો બાપ કરેછે; ને છોકરીનો બાપ નહી હોય (તો) ત્યારે કરવામાં છોકરીની માતા તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા તથા તેના મામા [મુખત્યાર છે].

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે છોકરીનો બાપનો બાપ અધિકારી છે તથા તેની મા તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા તથા તેના મામા એટલા અધિકારી છે; અગર એ ભાઈ મળ્યા રેહેતા હોય ત્યારે સરવેની સલાહથી કરેછે; અગર બાપભાઈઓથી જુદા રહ્યા હોય ત્યારે બાપની સલાહ લેવી મંજુર છે, ને માનો હક્ક તો છોકરા હોય ત્યારે તે એની સમજણથી કરેછે; અગર છોકરા નહી હોય ત્યારે તો મા મુખત્યાર છે—પણ જુદા હોય ત્યારે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે, તે કરતી વખત પોતાના જેઠ અથવા દિયરની સલાહ લઇને કરે અથવા વગર સલાહથી કરેછે—ત્યાર પછી તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં તો સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા કન્યા દિવાળી વિગેરે જે કાંઈ મોટા ટાંણા આવે ત્યારે સાસરે જાય, ને કાંઇ વાંધો પડે ને નહી જાય ત્યારે પંચના પાંચને સંભળાવે, તે જઇને સલાહ બેહુને આપે તે પ્રમાણે કન્યાને સાસરે મોકલે ને વેહેવા તો અમારામાં તુટતો નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા વર દિવાળી વિગેરે જે કાંઇ મોટા ટાંણા આવે ત્યારે સાસરે જાય, ને કાંઈ વાંધો પડે ને નહી જાય ત્યારે પંચના પાંચને પુછે, ને તે બંનો ધણીને સલાહ આપે તે પ્રમાણે મોકલે ને વેહેવા તો તુટી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને (સહી તો.) રૂ. ૧) એક ને સાકેર આપે ત્યારથી વેહેવા સહી કર્યો કેહેવાયછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડે તેનું કારણ તો વર અથવા કન્યા એ બેઉમાંથી કોઇ મરે ત્યારે વેહેવા તુટે, પણ બીજા કાંઈ કારણથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછીની બાબત તો ઉપરની બારમી કલમમાં લખીછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કોઇ શખસ વેહેવા તોડી શકતો નથી ને કદાપી કોઇએ તોડયો તો તે શખસને તમામ પંચના લોક મળીને ન્યાતબાહાર મુકીએ છૈએ, ને જ્યારે તે જગો ઉપર પાછો વેહેવા કાયમ કરે ત્યારે તેને સરવે મળીને ન્યાતમાં લઇએ છૈએ.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ આદરણી થયા પછી કન્યા મરી જાય ત્યારે તો વરના ઘરેણા નંગ ૩ રૂ. ૬૦) તથા લુગડા પાછા આપે, ને કદાપી વર મરી જાય તોપણ કન્યાવાળા પાસે ઘરેણા નંગ ૩ તથા લુગડાં વરવાળાને પાછા આપે, ને બીજી વરને આપેલી રીત તો લઇ શકતા નથી, તે શિવાય બીજા કારણથી અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઇ લડાઈ થઇને તે વેહેવા તોડીને બીજી જગો ઉપર કરે, ત્યારે તે કન્યાના બાપને તથા બીજા વરવાળાને ન્યાતબહાર મુકે, ને કદાપી વરવાળો તોડે તો તેનેપણ ન્યાતબહાર મુકે. ને જ્યારે અસલ વેહેવા થયો હોય તે જગો ઉપર પાછો કાયમ રાખે ત્યારે ન્યાતમાં આવે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, તો એની મરજીનું શું લખીએ ?

લુહાર–ભાવનગરીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગણું વરની તરફથી કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર જઇને કન્યાને કરેછે. તેમાં લખ્યું પત્રું જોઇતું નથી, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરનું કાંઇ હાજરનું મુકરર નથી, ને સગાવાહલા હાજરનું કાંઇ મુકરર નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં રૂ. ૧) કન્યાને આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર એક વરસની થાય ત્યાંથી તે ૧૨ વરસની થાય ત્યાં સુધી વેહેવા કરીએ છૈએ.

૫. છોકરી તથા છોકરાનો બાપ હાજર છે ત્યાંસુધી કાકા તથા ભાઇ તથા સગાવાહલા તે સરવેનો વેહેવા કરવામાં અધિકાર નથી.

૬. છોકરીનો બાપ હોય ત્યારે વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા અધિકારી છે—જુદા તથા એકઠા રેહેતા હોય તોપણ મા અધિકારી છે—ને મા નહી હોય તો ભાઇ અધિકારી છે, ને ભાઇ નહી હોય તો કાકો અધિકારી છે, તે ન હોય તો વડવો તથા મામો અધિકારી છે.

૭. કોઇ વિધવા બાઇયે પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય—જુદા રહીને અથવા એકઠા રહીને—તોપણ દિયર તથા જેઠથી વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ છે, ને રીત તો કાંઇ મુકરર નથી.

૯. વેહેવા કર્યા પછી ને લગનથી પેહેલા કન્યાને સાસરે જવાનો દાહાડો કાંઇ મુકરર નથી, ને સાસરે નહી જાય તો સાસરિયા કાંઈ કરી શકતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને સાસરે જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી, ને વર નહી જાય તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને વેહેવાનો ચાંદલો કર્યો એટલે સહી કહેવાયછે.

૧૨. વેહેવા ગમે તે કારણ હોય તોપણ તુટે નહી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરે તથા કન્યાને ગમે તેવો દોષ આવે તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. ગમે તેવું કારણ હોય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય ત્યારે પલ્લું હોય તો પાછું આપવું ને બીજું કાંઇ અપાતું નથી, ને કાંઇ વાજબી કારણથી લગન નહી થાય તો પલ્લું પાછું અપાતું નથી, ને તુટતો નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઇ લડાઈ થઇને વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો ત્યાર પછી વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી. એઉની મરજી થાય તોપણ તુટી શકતો નથી.

લુહાર–ગુજ્જર ગુલાબબંસી બુદલખંડીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૫.

૧. વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે પેહેલા વર તથા કન્યાવાળા પોતપોતાના બ્રાહ્મણ પાસે જોવડાવે, ને વર કન્યાના મળતાવીશેક આવે તો વેહેવા કરે, ને માગું કરવા તો વરના માબાપ હોય તો તે જાય ને તે ન હોય તો વરનો કાકો તથા ભાઈ જાય, ને તે ન હોય તો વરવાળા પોતાના સગામાંથી જેને ગમે તેને મોકલેછે—એ ચાલ છે.

૨. વેહેવા કરતી વખત વરના માબાપ તથા વરની તરફના સગા ૪–૫ કન્યાને ઘેર જઈને વરવાળાના હાથમાં પતાસાનો પડો શેર ૧ા નો તથા ઘાઘરી આસરે રૂ. ૨) ની તથા ઓઢણી આસરે રૂ. ૨ા ની—એ સરવે વરની (વરની) તરફવાળા કન્યાના હાથમાં આપે, ત્યાર પછી કન્યાવાળા તે સરવેને ધાણાગોળ આપે, ને ગળ્યું મોહોડું કરાવે, એટલે અમારી ન્યાતમાં વેહેવા સહી થયો, ને લખ્યું પત્રું કરવાનો તથા બ્રાહ્મણને બોલાવાનો ચાલ નથી.

૩. એનો જવાબ ઉપરની બીજી કલમમાં આવી ચુક્યો.

૪. કન્યાની વરસ ૨) ની ઉમર થાય ત્યારથી તે વરસ ૯ સુધીમાં તેની સગાઈ કર્‍યા વગર ચાલેજ નહી.

૫. જ્યાં સુધી છોકરીના માબાપ હોય ત્યાં સુધી તો તે વેહેવા કરે ને તે નહી હોય તો કાકો તથા દાદો છોકરીનો વેહેવા કરે, તે ન હોય તો છોકરીના ભાઈનો તથા પિત્રાઈનો હક્ક છે; ને એ સરવેમાંથી કોઈ ન હોય તો છોકરીના મામા વિગેરે મોસાળિયા કરે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવાનો પણ એજ પ્રમાણે ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા મેળવવામાં જ્યાં સુધી છોકરીની મા બેઠી રેહે ને નાતરે નહી જાય, ત્યારે તો વેહેવા કરવાનો હક્ક માનો છે. ને નાતરે જાય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા છોકરીના બાપના પાસેના સગા હોય તે (વેહેવા) કરેછે.

૭. વિધવા બૈરી પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરવામાં પોતે મુખત્યાર છે, ને તે બાઈ માણસનો વેહેવા જેઠથી તથા દિયરથી તુટી શકતો નથી. ને કોઈ બાઈ ભલું માણસ હોય ને પોતાના જેઠ તથા દિયરની સલાહ લઈને પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરે; ને કોઈ નથી પણ સલાહ લેતું.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ એ છે જે પોતાની છોકરી તેના છોકરાને આપે ને તેની છોકરી પોતાની છોકરાને વાસ્તે લાવે—એવો ચાલ છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને દિવાળી તથા દશેરા વિગેરે જે જે તેહેવારે સાસરે તેડે તે દાહાડે સાસરે જાયછે, ને કોઈ દાહાડો કન્યા સાસરે નહી જાય તેથી કાંઈ વાંધો પડતો નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ મી પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ અસલથી નથી. ને (સહી તો) ઉપરની કલમ ૨ માં લખ્યા પ્રમાણે પડો તથા ઘાઘરી તથા ઓઢણી આપે એટલે વેહેવા સહી થાયછે.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ અમારામાં અસલથી નથી, ને કારણ તો વર તથા કન્યા એ બેમાંથી કોઈની કજા થાય તો તુટે, તથા વર કન્યા એ બેઉમાંથી કોઈ વટલી જાય તથા વર નપુંસક હોય તેની તજવીજ ન્યાતવાળા સરવે મળીને કરે ને ન્યાતની નજરમાં તે સરવે ખરૂં આવે તો વેહેવા તુટે—એ ચાલ છે.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨ માં લખ્યોછે. એવો દોષ હોય તો તુટે; એ શિવાય બીજા દોષથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. અમારામાં આજ લગી તો કોઈએ વેહેવા તોડયો નથી, ને અત્યાર પછી કોઈ શખસ ન્યાત ઉપરાંત થઈને વેહેવા તોડે, તેને સરવે ન્યાતના ભાયડાની નજરમાં આવે તેવી સજા દઈ શકે, ને ઉપર લખેલી કલમ ૧૨ ના કારણથી વેહેવા તુટે તો રીતભાતમાં જે ચહડાવ્યું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લે.

૧૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે પોતપોતાનું પાછું લઈએ છે.

૧૬. (અમારામાં) વર કન્યાવાળા એ બેઉને ગમે તેવી લડાઈ થાય પણ અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. વર તથા કન્યાવાળા બેઉની મરજી હોય તોપણ અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી.

હજામ–કાનમીયા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહમાં માગું કન્યાની તરફથી જાયછે. માબાપ કરેછે તે કબુલ છે અથવા માબાપ ન હોય તો વાલી કરે તે કબુલ છે.

૨. ચાંદલો કન્યાની તરફથી વરને ઘેર જાયછે તથા પત્ર લખાતું નથી, ને ન્યાતગોર પૂજા કરાવેછે, જેવો વર કન્યાના ધણીને પોતાના સગવડનો વેહેવાર હોય તે લોક આવીને બેસેછે.

૩. વિવાહ મેળવતી વખત કાંઈ બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાનો વિવાહ કરવાની ઉમરનું મુકરર નથી, તથા વરસ તેરની ઉમરે વિવાહ કર્‍યા વગર ચાલે નહી.

૫. એ સવાલનો જવાબ પેહેલી કલમ માફક છે.

૬. એ સવાલમાં માબાપ મુખત્યાર છે.

૭. વિધવા બૈરી પોતાને ખુદથી મુખત્યાર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વિવાહ થયા પછી તેહેવારને દિવસે તથા સગામાં ખરચે તેડેછે.

૧૦. એ પ્રમાણે વરને પણ તેડવાની રીત છે.

૧૧. વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ નથી,—તથા વિવાહ કરવાનો સિરસ્તો ધાણાગોળ પંચાતને વેહેચે તે વિવાહ સહી; અગર પોતાને ઘેર તેડવાનો જોગ ન આવે તો પંચ જમતું હોય ત્યાં ધાણાગોળ વેહેચે ત્યારે કન્યા છુટે નહી.

૧૨. વિવાહ કર્યા પછી વર તથા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો છુટે સહી, પણ શાસ્ત્રના આધારથી રાજક દૈવકે છુટે, આંધળું તથા લુલું છુટે સહી—પંચના કહ્યાથી.

૧૩. ....

૧૪. વિવાહ તોડે તેને પંચાત પુછવા લાયક છે, શિક્ષા કરે, પણ તુટે નહી.

૧૫. વર તથા કન્યા મરી જાય તો જે રીત કરી હોય તે પાછી આપે.

૧૬. ન્યાતવાળાએ વિવાહ મંજુર કર્યો તે છુટતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ નથી છુટતો.

હજામ—કડીવાળા તથા પટણી ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાનો બાપ તથા મા માગું કરેછે.

૨. વિવાહ કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંલ્લો વરવાળાને ત્યાં થાયછે ને વરને કપાળે ચાંદલો કરેછે, ને ગોર ગણપતિ પૂજા કરાવેછે, ને વર કન્યાના સગા હાજર હોય તેને તેડેછે, ને લખ્યું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. વિવાહ કરતી વખત બિયાનું આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૪. વરસ ૩) ત્રણથી તે વરસ ૧૦) સુધી કરેછે ને અગિયાર વરસે કર્યા વિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો બાપ મુખત્યાર છે, પણ પોતાના ઘરડાને પુછીને કરી શકેછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો મા મુખત્યાર છે, ને કાકાની મરજી લઈને કરે.

૭. મા મુખત્યાર છે, માટે દિયર જોડે વિવાહ તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વિવાહ થયા પછી ને લગન પેહેલા તેહેવારને દાહાડે તેડેછે તથા સગામાં કાંઈ ખરચ હોય ત્યારે તેડેછે, ને તેડે ત્યારે નાળિયેર આપેછે.

૧૦. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વરને પણ તેડેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને ગોરે પૂજા કરાવી ત્યાર પછી ફેરવી શકે નહી.

૧૨. કાંઈ ભુલચુકે સગામાં વિવાહ થયો હોય તો તુટે નહી.

૧૩. ગોરે પૂજા કરાવ્યા પછી દોષ કાંઈ થાય તો એ તુટે નહી.

૧૪. ગોરે પૂજા કરાવ્યા પછી વિવાહ તોડે તો ન્યાત તેને શિક્ષા કરી શકેછે, ને તે વર કન્યા પરણાવેછે, ને ન્યાતનું કહ્યું ન માને તો ન્યાતબાહાર રેહે.

૧૫. વિવાહ થયા પછી ને લગન પેહેલાં કાંઈ આપતા નથી ને કદાપી કોઈએ આપ્યું હોય તો વરનું પાછું આપેછે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં છુટતો નથી, ને કબુલ થયા પછી પંચનું કહ્યું ન કરે ને તોડે તો ન્યાતબાહાર રેહે સહી.

૧૭. બે ધણી રાજી થઈને તોડે તો બેઉ ધણી ન્યાતબાહાર રહે, ને વળી બીજો કોઈ તેવી કન્યા સાથે વિવાહ કરે તે વરવાળો પણ ન્યાતબાહાર રહે.

વાઘેર—લીમચીઆ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મળેછે ત્યારે કન્યાની તરફથી માગણું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા વરને ઘેર થાયછે ને ચાંદલો વરને કરેછે ને લખ્યું પત્રું થતું નથી, ને ન્યાતગોર હાજર જોઈએ ને વર કન્યાના બાપ તથા સગા જે હોય તે સરવે હાજર જોઈએ.

૩. વેહેવા મળેછે ત્યારે બિયાનામાં રૂ.૧) ને પતાસાનો પડો કન્યાનો બાપ વરને આપેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. કન્યા વરસ ૧) ની થી તે વરસ ૧૩ સુધીની થાય ત્યાંસુધી વેહેવા થાયછે.

૫. વરના તથા કન્યાના માબાપ હાજર હોય ત્યાં સુધી સગાવાહાલા વેહેવા કરી શકતા નથી.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ને ભાઈઓ સાથે એકઠા રહેતા હોય તથા જુદા રહેતા હોય તોપણ મા હોય તે વેહેવા કરી શકેછે. મા છે તે મુખત્યાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે, ને તેનો દિયર તથા જેઠ વેહેવા તોડવા ચાહે તોપણ તોડી શકાતો નથી; છોકરીની મા છે તે મુખત્યાર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. સાસરાનું તેડું આવે તે દાહાડે જાય, ને કુંવારી છે ને નહી જાય તો સાસરિયાથી કાંઈ થતું નથી.

૧૦. વરને નહોતરું દે ત્યારે સાસરે જાય ને ન જાય તો વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ફોક કરવાનો ચાલ છે, ને પરણે ત્યારે સહી કેહેવાય.

૧૨. વેહેવા તુટે તે વેહેવા થાય ત્યાંથી તે પરણુતા પેહેલાં સુધી તુટે, ને કારણ એ જે વરના ધણીને પલ્લું નહીં મળે ને લડેઝગડે ને એમાંથી એકજણ આંધળું લુલું થાય તો તુટે.

૧૩. પરણુતા પેહેલાં એમાંથી જેને દોષ થાય ત્યારે તુટે.

૧૪. કાંઈ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતીના તેને શિક્ષા કરે, ને જે ઘરેણું ચડેલું હોય તે વરને ત્યાં પાછું આપે, ને તે વિનાનો જે જેને ખરચ થયો હોય તેનો તે ખરચ જાય.

૧૫. કન્યા તથા વર પરણુતા પેહેલાં મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું આપે, ને રીતભાત વિગેરે જે ખરચ થયો હોય તે પાછો અપાતો નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈ થઈ ને ન્યાતવાળાએ વેહેવા મંજુર કર્યો છે ને તે વેહેવા તોડયો ને બીજે ઠેકાણે [કરે] ત્યારે જેની તકસીર હોય તે [ત]કસી[ર]વાળાને ન્યાત શિક્ષા કરેછે.

૧૭. અમારામાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે-એઉની મરજી હોય તો ફોક થાય તેમાં ન્યાતવાળા શિક્ષા કરતા નથી.

હજામ-મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું કન્યાની તરફથી પેહેલું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે કન્યાની તરફના ચાર છોકરા વરને ઘેર જઈને વરને કપાળે ચાંદલો કરીને રૂ૦ાા તથા પતાસાંનો પડો શેર સવાનો વરને આપે, ને ત્યાર પછી સારો દાહાડો જોઈને વરની તરફના ચારજણ કન્યાને ત્યાં ચાંદલો કરવા જાય, ત્યારે રૂ૦ાા તથા પતાસાંનો પડો તથા ઘરેણાં નંગ ૨) તેની વિગતઃ વાંક એક રૂપાનો રૂ. ૬) નો, વિટલા જોડ ૧) સુનાના માલ આસરે રૂ. ૭) નો, જુમલે નંગ ૨) આપેછે, તથા ઓઢણી તથા ચણિયો તથા ચોળી માલ આસરે રૂ. ૭) નો-એટલું કન્યાને આપેછે એટલે વેહેવા સહી થયો, ને લખ્યું ભણ્યું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના વિગેરે આપવાનો ચાલ છે, તે ઉપલી કલમમાં લખેલો છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૯) સુધીમાં વેહેવા કરવો, ને વરસ ૧૧) ની થાય ત્યારે તો લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય [ને તે] (તો) પોતાના માબાપ તથા મોટા ભાઈમાં એકઠો રેહેતો હોય ત્યારે તો છોકરીનો વેહેવા સઉની સલાહથી કરી શકેછે, ને [તે] તેથી જુદા રેહેતા હોય તો છોકરીનો બાપ કરેછે; ને છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે તો છોકરીની મા મુખત્યાર છે-જો ના[ત]રે ન જાય તો-ને નાતરે જાય તો છોકરીના કાકા તથા ભાઈ મુખત્યાર છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીના બાપનો બાપ અધિકારી છે, તથા તેની મા તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા એટલાં અધિકારી છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે તે વેહેવા દિયર અથવા જેઠથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગ-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

નથી પ્રથમ કન્યા દિવાળી વિગેરે જે કંઈ મોટાં ટાંણા આવે ત્યારે સાસરે જાય ને કંઈ વાંધો પડે ને નહી જાય તો તે વાંધો પત્યા પછી જાય, પણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર દિવાળી વિગેરે જે કંઈ મોટાં ટાંણા આવે ત્યારે સાસરે જાય ને કાંઈ વાંધાના સબબથી ન જાય તેથી વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને (સહી તો) ઉપરની બીજી [કલમ] પ્રમાણે આપે ત્યાંથી વેહેવા સહી કર્યો કેહેવાય.

૧૨. કોઈ શખસ વેહેવા તોડે તેનું કારણ તો વરવાળા તથા કન્યાવાળા—એ બંનેમાં કોઈ બદચાલ ચાલે તો ન્યાતમાં જાહેર કરીને ન્યાતના લોક રજા આપે તો તોડે, યા કંઇ એમાંથી કોઈને દોષ થાય તો તોડે.

૧૩. વેહેવા થયા પછીની બાબત તો બારમી કલમમાં લખીછે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડી શકતો નથી; ને કદાપી કોઈ કારણવિના વેહેવા તોડે તો વાજબીનો ખરચ સરવે પાછો આપે, ને પંચાતનો ગુનેહગાર થાય.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય ત્યારે તો વરનું ઘરેણું નંગ ૨) તથા લુગડાં વરવાળાને પાછાં આપે. ને કદાપી વર મરી જાય તોપણ કન્યાવાળા (પાસે) ઘરેણાં નંગ ૨) તથા લુગડાં વરવાળાને પાછાં આપે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થાય ને તે વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી. ને કદાપી બંનો ધણી રાજીથી વેહેવા તોડે ત્યારે તો બંનો ધણી ન્યાતમાં જાહેર કરીને ન્યાતના લોક રજા આપે તો તોડી શકેછે.

વાળંદ—લીમચિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મળેછે ત્યારે વરની તરફથીએ માગણું થાયછે ને કન્યાની તરફથીએ માગણું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાયછે ને ચાંદલો વરના બાપને કરેછે, ને લખ્યાં પત્રાં જોઈતાં નથી, ને શેઠની રજા જોઈયે ને સગાવાહાલાઓ જે હાજર હોય તે હાજર જોઈયે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં રૂ. ૧) ને પતાસાંનો પડો ૧) તે કન્યાના હાથમાં આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૩) (ની) થી તે વરસ ૧૩ ની સુધીમાં વેહેવા કર્યાવિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો બાપ તથા છોકરાનો બાપ હાજર હોય ત્યાં સુધી કાકો તથા બીજા સગાવાહાલા તે કોઈ વેહેવા કરી શકતા નથી.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય તો મા વેહેવા કરી શકેછે, ને મા નહી હોય તો દાદા તથા કાકા તથા ભાઈ તેને અધિકાર છે, તે ન હોય તો માના બાપ તથા મામો તેને અધિકાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાના જેઠ તથા દિયરમાં એકઠા રહીને તથા જુદા રહીને પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરી શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા કર્યા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને તેડે તે દાહાડે સાસરે જાયછે ને નહી જાય તો સાસરિયા કાંઈ કરી શકતા નથી; તે સારૂ તોડી શકતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને તેડે ત્યારે સાસરે જાય ને નહી જાય તો વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી; જે દાહાડે રૂ. ૧) ને પડો કન્યાના હાથમાં આપેછે ને રૂ. ૧) શેઠને બે મળીને આપેછે—ન્યાતનો—તે દાહાડાથી સહી કેહેવાયછે; ને રૂ૦ ન્યાતગોરને આપેછે ને ધાણાગોળ ખાયછે તે દાહાડાથી સહી કેહેવાયછે.

૧૨. અમારામાં વેહેવા તુટતો નથી—ગમે તેવું કારણ હોય તો તુટતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર તથા કન્યાને ગમે તેવો દોષ આવે તોપણ તુટતો નથી.

૧૪. કોઈ શખસને ગમે તેવું કારણ હોય તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય તો ઘરેણું હોય તે પાછું આપે ને રીતભાત પાછી આપતા નથી, ને વાજબી કારણથી છુટતું નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઇ થઇ ને વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી-એઉની મરજી થાય તોપણ તુટતો નથી.

હજામ-ખાનદેશી મરેઠાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૧૭૧.

૧. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે માગું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે ને તે વખત તમામ ન્યાતના લોકને તથા ન્યાતગોરને બોલાવેછે, ને તે વખત વરનો બાપ કન્યાને ચાંદલો કરીને કોપરાની વાટી ૨) તથા ગોળ શેર ૧) કન્યાને આપેછે, ને પાન સોપારી તથા ધાણાગોળ સર્વે ન્યાતના લોકને આપેછે; એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. અમારામાં બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૩ સુધીમાં વેહેવા કરવો.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં બીજા કોઇનો અધિકાર નથી.

૬. છોકરીનો બાપ ભાઇઓથી જુદો રહેતો હોય ત્યારે તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં મા મુખત્યાર છે; ને એકઠો હોય ત્યારે તો કાકા વિગેરે બીજા કુટુંબીનો અખત્યાર છે.

૭. અમારામાં કોઈ રાંડેલી બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તે કોઇથી તુટતો નથી.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી જે દાહાડે સાસરિયાં તેડું કરે તે દાહાડે કન્યા સાસરે જાયછે.

૧૦. વરનો પણ જવાબ ઉપરની કલમ ૯ મી પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૩. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખિયે?

૧૪. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, તો દોષનું શું લખિયે?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય ત્યારે માંહોમાંહે રીતભાત પલાં વિગેરે જે ચહડાવ્યું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લેછે.

૧૬. અમારામાં સગાઇ તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૭. એઉની મરજી થાય તોપણ સગાઈ તુટતી નથી.

હજામ-લીમચીઆ ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે કન્યાવાળો વરવાળાને ત્યાં જઇને કેહે કે તમારા છોકરા સાથે અમારી છોકરીનો વેહેવા કરીશું; તમારે કન્યા શોધવી નહી ને અમારે વર શોધવો નહી; ત્યારે વેહેવા સહી થાય ને માગું મોકલવાની તો રીત નથી.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે ત્યારે ચાંદલો કરવો તેની એ રીત છે જે વરવાળાને ઘેર કન્યાવાળાની તરફનો સગો રૂ. ૧) ને નાળિયેર ૧) લઇને જાય ને વરને ચાંદલો કરીને રૂ. ૧) ને નાળિયેર ૧) આપે, ને એ બાબદમાં લખેલું પત્ર જોઈતું નથી, ને અમારે ન્યાતગોર તથા કુળગોર નથી, ને ગોરનું કામ ગામના ધામોટથી લઇએ છિયે, તે ધામોટ પણ એ વખત હાજર જોઇતો નથી; ને વરકન્યાનાં સગાં જે હોય તે તે વખત આવે, અગર સગાં નહી હાજર હોય તો તેની જરૂર નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના વિગેરે કાંઈ આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર માસ ૬) ની થાય ત્યાર પછી વરસ ૧૦) સુધી વેહેવા કરવો ને કન્યા વરસ ૧૧)ની થાય ત્યારે વેહેવા કર્યા વિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકો

અથવા દાદો છોકરીના બાપની સલાહ લઈને છોકરીનો વેહેવા કરી શકેછે ને વેહેવા કરવામાં બીજા સગાવાહાલાનો અખત્યાર નથી; ને વેહેવા કરવામાં છોકરીની માની સલાહ લેવી જોઈએ ને છોકરીના કાકા તથા દાદાને સંભળાવી ને વેહેવા કરેછે. ને છોકરાના વેહેવા કરવામાં પણ એજ રીત છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો વેહેવા કરવાનો અધિકાર છોકરીની માનો છે, તે પોતીકા દિયર જેઠ તથા સસરો તથા પોતીકા ભાઈને સંભળાવીને વેહેવા કરે, ને મા ન હોય તો છોકરીના કાકા તથા દાદો ને એ ન હોય તો મામો વેહેવા કરેછે. છોકરીનો બાપ ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતીકી છોકરીનો વેહેવા કીધો હોય ત્યાર પછી તે વિધવાના દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવાને તોડી શકતા નથી–ધણી ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોએ તુટે નહી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાની ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં સાસરે સારો માઠો ખરચ આવે ત્યારે કન્યા સાસરે જાયછે ને કન્યા સાસરે ન જાય તો સાસરિયાનું કંઈ ચાલે નહી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં સાસરે સારો માઠો ખરચ આવે ત્યારે વર સાસરે જાયછે, ન જાય તો સાસરિયા વેહેવા તોડેજ નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાની ચાલ નથી ને એ નંબરની કલમ ૨ પ્રમાણે રૂ. ૦) તથા નાળિયેર વરને આપ્યા પછી વેહેવા સહી કેહેવાય.

૧૨, વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણ વિના વા કારણથી વેહેવા તોડે તો તેને પંચાયત શિક્ષા દે ને તે વેહેવા કાયમ રખાવે–તુટી શકે નહી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યા મરી જાય તો કુંવારે માંડવે થોડું ઘણું પલ્લું ચડયું હોય તે વરવાળાને પાછું આપે ને કન્યાને લુગડાં આપ્યાં હોય તે સાજાં હોય તો તે પાછાં આપે ને પેહેરામણી વિગેરે તો પાછું આપતા લેતા નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કંઈ લડાઈ થઇ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો ત્યાર પછી તોડીને બીજી જગો ઉપર વેહેવા કરે તો ન્યાતવાળા તે વેહેવા તોડનારને શિક્ષા કરીને વેહેવા કાયમ રખાવે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, પણ એહુની મરજી થાય તો વેહેવા તુટે.

હજામ-ઓરપાડીઆ મેહેસુરીયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે ન્યાતના પંચ લોકોને મેળવીએ–વરને ત્યાં વરકન્યાના માબાપ પણ ત્યાં હોય તે પંચની રૂબરૂ કન્યાવાળા વરને પૈસા ૨ નું સુખડું આપે; પછી વરવાળા કન્યાને એ પૈસાનું સુખડું આપે; ત્યાર પછી વર કન્યાવાળા બંને જણ પોતાની મરજીમાં આવે તેટલી તાડી પાય એટલે વેહેવા સહી થઇ ચુકયો કેહેવાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે કન્યાવાળા જોષિને તેડાવિને લગન કરવાની તિથિ નિશ્ચય કરાવે, તે તિથિની કંકોત્રી લખી મોકલવાની ખબર વરવાળાને અગાઉથી કેહેવાડે [ને] તે વાત વરવાળા કબુલ કરે ત્યાર પછી કન્યાવાળા કંકોત્રી લખીને પોતાના ગોર સાથે વરને ઘેર મોકલે, તે વરવાળા કંકોત્રી લઈને લાવનાર ગોરને સિધુ આપી જમાડી કંકુનો ચાંદલો કરી રૂ૦ા દક્ષણા આપીને ગોરને વિદાય કરે. તે વખત ન્યાતગોર જોઈતો નથી તથા સગાવાહાલા બોલાવવાનો નિયમ નથી ને લખેલું પત્ર એ શિવાય બીજું જોઈતું નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું આપવાની ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યાર પછી વેહેવા કરવો ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે લગન કર્યા વિના ચાલેજ નહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય તેઓ છોકરીના દાદા તથા કાકાની સલાહ લેછે, ને કદાચ બાપભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તેઓ એજ પ્રમાણે છે, ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ રીત છે. ને બીજા સગાવાહાલાને પુછવાની દરકાર નથી.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવાનો અધિકાર છોકરીની મા તથા ભાઇનો છે; ઉપરની કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે દાદા તથા કાકાને સંભળાવેછે—બાપ ભાઇઓથી જુદો રેહેતો હોય તોએ એજ રીત છે [ને] બીજો તફાવત નથી.

૭. કોઇ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય, તે તેના દિયર જેઠ (વેહેવા) તોડી શકતા નથી; અગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તેથી જુદો વિચાર નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાની ચાલ નથી.

૯. વેહેવ મેળવ્યા પછી [ને] લગન થયા પેહેલાં કન્યાને સાસરે તેડવાની ચાલ નથી.

૧૦. વરને પણ કુંવારાથી સાસરે તેડવાની ચાલ નથી, પરણ્યા પછી તેડેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાની રીત નથી. ગમે તે દોષ થાય તોએ તુટતો નથી, પણ કોઈથી અજાણુતા સગપણમાં વેહેવા મેળવાયો હોય ત્યારે તોડી શકેછે—તે લગન નહી થાય ત્યાં સુધી તુટે—ને લગન થયા પછી તો ફ[ર]તા નથી.

૧૨. અમારામાં વેહેવા તુટતો નથી. તુટવાનું કારણ ઉપરની કલમમાં લખ્યુંછે.

૧૩. ઉપરની લખેલી કલમ પ્રમાણે ગમે તે દોષ વરને અથવા કન્યાને થાય તોએ તુટતો નથી. તુટવાનું કારણ એજ નંબરની કલમ ૧૧ મીમાં લખ્યુંછે.

૧૪. એ નંબરની કલમ ૧૧ મીમાં કારણ લખ્યું છે; તે વિના વેહેવા કોઈ શખસ તોડે તો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરી ન્યાતબાહાર મુકે, તકસીરવાળો પંચને એકઠા કરી રૂપિયા અધેલીની તાડી પાય ત્યારે ન્યાતમાં લીએ,ને વેહેવા પાછો તેને તેજ ઠેકાણે કરાવેછે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય ને કારણ તો કલમ ૧૧ મીમાં લખ્યું તે સબબથી વેહેવા નહી થાય, ત્યારે માંહોમાંહે રીતભાત પલ્લાં વિગેરે કર્યું હોય તે પાછું આપેછે, ને ખાવા પીવાનો ખરચ થયો હોય તે કોઈ આપતું લેતું નથી.

૧૬. વેહેવા મેળવ્યા પછી લડાઈ થાય તોએ એ નંબરની કલમ ૧૧ મીમાં કારણ લખ્યુંછે તે વિના વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. અમારામાં બેહુ જણ રાજી થાય તોએ વેહેવા તુટતો નથી.

દરજી—સુરતીનો જવાબ,

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા સહી કરેછે ત્યારે પ્રથમ માગું વરની તરફથી કરેછે તથા કન્યાવાળો પણ કરે, એ વાત બેને ગમે ત્યારે થાયછે.

૨. વેહેવા સહી કરવા જાયછે ત્યારે વરના સગા મરદ તથા ગોર કન્યાવાળાને ઘેર જઈને કન્યાને ચાંલ્લો કરે, રૂ૦ ૧) તથા મીઠાઈનું પડીકું હાથમાં આપે ને સર્વેને ચાંલ્લા કરેછે, ને પલ્લાંની રીતિની બોલી કરે. પત્ર લખવાનો ચાલ નથી; [અને] રૂ૦ાા કન્યાવાળો સાજનામાં આપેછે.

૩. વેહેવા મળતી વખત બચ્ચાં વિગેરે બીજા સગાને કાંઈ આપવાનો સિરસ્તો નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ા [સવા] ની થાય ને વિવાહ કરે તે નવ વરસની થતાં સુધી કરે, ને વરસ ૯) ની થાય ત્યારે વિવાહ કર્યા વિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો વિવાહ કરવામાં બાપ પુખ્ત ઉમરે છે તો તે મુખત્યાર છે, પોતીકા સગા ભાઈ તથા બાપ તથા કાકાની રજા લઈને તે કરી શકેછે, ને તેમાં સલાહ છોકરીના મોસાળિયાની લેવી જોઈએ, કદાપી મોસાળિયા ના કહે તોપણ બાપીકા સગાને ગમે તો કરી શકેછે; એ રીતે ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ પરદેશ ગયો હોય તો તેનો જવાબ મંગાવીને વિવાહ બાપીકા સગા હોય તે કરે; અગર બાપ મરી ગયો ત્યારે છોકરી માના હવાલામાં જાયછે, તે છોકરીને લઇને બીજે ઠેકાણે નાતરે જાય તે સબબથી અગર નાતરે ના જાય ને સાસરામાં બેઠી રહેતો તે સાસરિયા માની રજા લઈને વિવાહ કરે;

અગર પિહેરમાં રહેતી હોય ને સાસરિયા બાલાશ ના લેતા હોય તો પિહેરિયા કરે.

૭. સાતમા સવાલનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં કોઈ વિધવા બૈરી રેહેતી નથી, અથવા કોઈ મોટી ઉમરની વિધવા હોય તો છઠ્ઠા સવાલના જવાબમાં લખ્યું છે તે રીતે ચાલ છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી. શા શા સબબથી રીત લેવા આપવામાં રૂ.૩) નો તફાવત છે, વરવાળો રૂ.૩ વધારે કન્યાવાળાને આપેછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં છોકરા નહાનાનો વિવાહ કરેછે તેને હરેક પર્વ ઉપર તેડી શકાતું નથી. વરસ મધ્યે પર્વ ૨૦) આવે તે મધ્યે પાંચ તથા ૧૦) સુધી તેડીએ, ને કદાચ ન તેડાય તો કોઇ કોઈને કેહે નહી.

૧૦. ઉપર સવાલ નવમો લખ્યોછે. છોકરીનો એજ રીતે છોકરાનો છે, ને જમાઈ જમવા ના જાય તે સબબથી-વેહેવા કોઇ તોડે નહી ને એ જમવા જવાની રાજી છોકરાની છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી. કન્યાને રૂ. ૧) તથા મિઠાઇનું પડીકું આપ્યા પછી (અગર) વર અથવા કન્યાને કાંઇ કાયાને ખોડ આવે,—આંધળી તથા લુલી તથા ઠુંઠી એ રીતે હોય, પણ વેહેવા ટુટે નહી. અગર પલ્લું અધુરૂં હોય તોપણ કબુલત કરીને પરણાવેછે.

૧૨. બારમા સવાલનો જવાબ ઉપર અગિયારમામાં લખેલો છે, તે રીત કર્યા પછી ટુટે નહી, તે રીત કરી નથી ત્યાં સુધી વિવાહ મંજુર નથી.

૧૩. વિવાહ કર્યા પછી વરને અથવા કન્યાને કાંઈ ગ્રહનો દોષ હોય તો યથાશક્તિ પૂજન કરે. બાકી કાયા ઉપર રોગ થયાથી પણિયત અટકે નહી, એ રીતે સિરસ્તો ચાલ્યો જાયછે.

૧૪. કાંઇ કારણ હોય અથવા ન હોય, પણ વેહેવા ટુટે નહી ને રીતભાતના લુગડાં જે કન્યાને આપ્યાં હોય, પલ્લાં વિગેરે વરવાળાએ કન્યાને કર્યાં હોય તે કન્યા મરી જાય તો સરવે પાછું આપે, ને પરણુતા સુધી અમારી ન્યાતમાં ન્યાતિખરચ કાંઈ છે નહી, અથ[વા] વરવાળાને પાઘડી બંધાવવાનો ચાલ છે તેપણ કોઈ પાછી આપેછે.

૧૫. વિવાહ થયા પછી છોકરો મરી જાય તો કન્યાવાળો લુગડાં ઘરેણું પાછું આપે.

૧૬. વિવાહ મંજુર ન્યાતમાં છે, તે કોઇ બીજે ન્યાતવાળો કન્યા લઈ શકે નહી. કદાચ કોઇ લે તેને ન્યાતની તરફ તથા સરકારની તરફનું દુઃખ પડે તે સારૂં કોઇ વરેલી કન્યા બીજો લે નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને બૈરી બૈરીમાં બોલી કરે ને કોઈ મરદ ન જાણે પરદેશ જઇને કદાપી એવું કામ કરે તો તેને ન્યાતવાળા પુછી શકેછે.

દરજી—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૦.

૧. વરની તરફથી માગું જાયછે.

૨. વરનો બાપ જઇને જે છોકરી સાથે છોકરાનો વેહેવા કરવો હોય તે છોકરીને ચાંદલો કરે, ને રૂ. ૧૦ ની કિંમતનાં લુગડાં આપવાં, ને લખવાની રીત નથી.

૩. રૂ. ૧) રોકડો તથા પતાસાંનો પડો ૧) શેર ૧। નો આપે એટલે સહી થયો.

૪. તેનું કાંઈ મુકરર નથી, જ્યારે પોતાની ખુશી હોય ત્યારે વેહેવા કરે.

૫. વર તથા કન્યાના બાપ વેહેવા કરવા મુખત્યાર છે. પોતાની ખુશી હોય તો સગાવાહાલાને પુછે.

૬. વેહેવા કરવામાં તો હક્ક બાપનો છે, પણ પોતાની ધણિયાણીની સલાહ લેવી. કાંઈ બીજાનો અખત્યાર નથી.

૭. વિધવા બૈરી પોતાની છોકરી તથા છોકરાનો વેહેવા કરેછે તેજ કબુલ છે, કોઈ તોડી શકે નહી.

૮. એનો જવાબ બીજી તથા ત્રીજી કલમમાં લખ્યોછે.

૯. કન્યા પોતાને સાસરે જાય ત્યારે કાંઇ આપવાનો ચાલ નથી, ને પોતાની ખુશીથી વાર તેહેવારે તેડે તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૦. જમાઇને પોતાની ખુશી પડે તે દાહાડે તેડે, ને ચાંદલા થયા પછી કોઈ તોડી શકે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને ચાંદલા કરીને રૂ. ૧) રોકડો તથા પતાસાંનો પડો આપ્યો એટલે સહી થયો.

૧૨. વર તથા કન્યાની જીંદગી સલામત છે ત્યાં સુધી વેહેવા તુટે નહી, પણ વર અથવા કન્યા ન્યાતિના ચાલથી વટલી જાય ત્યારે તુટે.

૧૩. કાંઈ દોષથી તુટે નહી–તેનો ખુલાસો ઉપરના જવાબમાં લખ્યો છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટે નહી, ને કદાચ ન્યાતિના ચાલથી ઉલટો ચાલ કરીને વેહેવા તોડે તે તથા તેની જોડે જે વેહેવા પાછો કરે તે વરકન્યા તથા તેના માબાપ ન્યાતબાહાર રહે, ને જે માલ પોહોંચ્યો હોય તે વેહેવાનો ઓછંડનાર પાછો આપે.

૧૫. વર મરી જાય ત્યારે કન્યાને જે આપ્યું હોય તે પાછું આપે, ને તેમાંથી લુગડાં ફાટી ગયાં હોય તો તે કાંઈ અપાય નહી, પણ જેવર તથા રૂપિયા વિગેરે આપ્યા હોય તે વરવાળો પાછાં લે, ને કન્યાવાળાએ જમાઈને રોકડા તથા જેવર આપ્યું હોય તેપણ પાછું લે.

૧૬. આ બાબતનો જવાબ નંબર મજકુરની ચૌદમી કલમમાં લખ્યોછે.

૧૭. વર તથા કન્યાવાળા બંને જણા આવીને ન્યાતની પંચાત મેળવીને તે લોકોની રૂબરૂ રાજી થાય ત્યારે તે ન્યાતમાં ઈચ્છા ભોજનની જમણવાર બબે–બંનેજણા મળીને જુમલે ન્યાત ૪–જમાડીને તોડે, ને ફરી–જે વર કન્યા ઓછંડાઈ તેની જોડે વેહેવા કરે તે, એ બીજી જમણવાર કરે; ને એ સરત જે નહી પાળે તેનું ન્યાતરીતનું નહોતરૂં તથા લેહેણું બંધ રહે.

દરજી–ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે વરનો બાપ કન્યાવાળાને કેહેવડાવે તે કન્યાના માબાપની મરજી હોય ને હા કેહે ત્યારે સારો દાહાડો જોઈને વરનો બાપ બેજણ પોતાના સગાવાહાલાને તેડીને કન્યાના બાપને ઘેર જાય; પછી કન્યાનો બાપ પોતાના સગા બેચાર જણને તેડાવે, તે એકઠા થયા પછી વરનો બાપ કન્યાને ચાંદલો કરીને રૂ. ૧) કન્યાના હાથમાં આપે, પછી વર કન્યાવાળા એકઠા થયલા હોય તે સર્વે જણાઓને વરનો બાપ તાડી દારૂ પાય– બની શકે એટલો; ને કન્યાનો બાપ ગોળભાત દુધ જે આવેલા હોય તેને જમાડે એટલે, વેહેવા સહી થયો જાણવો.

૨. વેહેવા સહી કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો વરનો બાપ કન્યાને કરે તે ઉપરની પેહેલી કલમમાં લખ્યુંછે. એ વાતમાં લખ્યું કરવાની ચાલ નથી, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોર જોઈતો નથી, ને સગામાં તો તે વખતે જે હાજર હોય તેજ.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું આપવાની ચાલ નથી. પેહેલી કલમમાં રૂ. ૧) ચાંલ્લો કરીને આપેછે તેજ.

૪. વેહેવા મેળવવાની તો કન્યાની ઉમર માસ ૧) ની થાય ત્યાંથી (તે) સહી કરવાની ચાલ છે, તે વરસ ૫) ની થાય ત્યાંસુધી સહી કરે, ને વરસ ૯ ની તથા ૧૧ ની થઈ એટલે લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે બીજા કોઈ સગાવાહાલા તથા કાકા દાદા સુધાને પુછવાની દરકાર નહી; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ રીત છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે વેહેવા કરવામાં છોકરીની માનો અધિકાર છે. માબાપ નહી હોય તો મોટા ભાઇ હોય તે વેહેવા કરે, પણ કાકા દાદાને સંભળાવેછે, ને બાપભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય, તે વિધવાના દિયર જેઠથી (વેહેવા) તોડી શકાતો નથી; અગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તેથી જુદો વિચાર નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાની ચાલ નથી.

૯. કન્યાને કુંવારાથી સાસરે જવાની તથા તેડવાની ચાલ નથી.

૧૦. વરને પણ કુંવારા (થી) સાસરે તેડવાની તથા જવાની ચાલ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાની ચાલ નથી. વરકન્યાને ગમે તેવો દોષ થાય તોએ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૨. ઉપરની કલમ ૧૧ માં લખ્યુંછે, તે પ્રમાણે ગમે [તે] કારણ હોય તોએ વેહેવા તુટતો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૩. કલમ ૧૧ મીમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે ગમે તે દોષ થાઓ પણ તુટે નહી.

૧૪. કારણ તો વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે વેહેવા તુટે, ને કોઈ દાંગાઈ કરીને વેહેવા તોડે તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરી ન્યાતબાહાર મુકે, પાછો તેજ ઠેકાણે પંચ વેહેવા કરાવી પાંચ રૂપિયા ખાધા પીધાનો ખરચ કરાવે ત્યારે ન્યાતમાં લે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય, લગન નહી થયા હોય તો રીતભાત પહેરામણી વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું આપે ને લેછે, ને ખાધા પીધાનો ખરચ થયો હોય—બેઉ તરફનો તે આપતા લેતા નથી.

૧૬. વેહેવા સહી થયા પછી લડાઈ થાય તોએ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. બેહુજણ રાજી થાય તોએ સહી કરેલો વેહેવા તુટતો નથી.

દરજી—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે માગું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે વરવાળાની ગમના જે ગમે તે કન્યાવાળાને ઘેર જાય, ને ચપટી ખાંડખાઇ ગળ્યું મોહડું કરે એટલે વેહેવા સહી થયો. ચાંલ્લા તથા લખ્યાં પડયાં વેહેવાં કરતીવેળા કર્યાનો ચાલ નથી ને ન્યાતગોર કુળગોરને તેવેળા હાજર રહેવાની તથા તેના કાંઈ કરનો ધારો નથી ને સગા તરફેણના હાજર હોય તો હોય; કોઈ સગાને તરફેણથી મેળવવાનો ધારો નથી,ને વેહેવા થતીવેળા જે કોઇ તરફેણથી આવે તેને બંધ કરતા નથી અથવા તેડવા જતા નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના વગેરે કાંઇ આપવા લેવાનો ચાલ નથી, ખાંડ ફાકવીજ બસ છે.

૪. કન્યાની ઉમર કેટલા વરસની થાય ત્યારે વેહેવા કરવો તેનું કાંઇ મુકરર નથી. કન્યા અવતર્યાથી તે પરણ્યાના કાળ લગી ગમે ત્યારે વેહેવા મેળવીએ છૈએ, ને નીદાન બાર વરસની કન્યા થાય ત્યાંસુધી લગન કરીએ છૈએ.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે (તેજ) વેહેવા માબાપજ કરેછે. કાકો તથા દાદો કરી શકતા નથી; ને સગાવાહાલા બાપ છતાં વેહેવા કરી શકતા નથી, ને વેહેવા કરવામાં બાપનીજ સલાહ લેવી, બીજા કોઇની સલાહની અગત્ય નથી, ને વરવાળાને જો માબાપ ન હોય ત્યારે સગા જે હોય તે વેહેવા કરી શકેછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા હોય તેને વેહેવા કરવાનો અધિકાર છે, ને મા ન હોય તો છોકરીના બાપના જે સગા હોય તેને વેહેવા કરવાનો અધિકારછે, ને છોકરીની માને વેહેવા કરવાનો બધો હક્ક છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની દીકરીનો વેહેવા કર્યોછે, ત્યાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવાને તોડી શકતા નથી, ને અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી તુટી શકતોજ નથી, અગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તો છોકરીની માની સલાહ રજામંદી હોય તોજ વેહેવા દિયર અથવા જેઠ કરી શકેછે, નહી તો કરી શકતા નથી.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી તે લગનથી પેહેલાં કન્યાને તેડે ત્યારે સાસરે જાય, ને સપરમો દહાડો અથવા જંબા ખાવાનું હોય ત્યારે જાય આવેછે, ને છોકરીને માબાપ મોકલે ને બાળક અણસમજુ હઠથી સાસરે જવાની કાંઈ દાહાડો ના કહે તો નહી પણ જાય, તેમાં કાંઈ સાસરીયા જોરાવરી કરી શકતા નથી.

૧૦. વરને જ્યારે સાસરીયા સપરમો દાહાડો જાણી યથાશક્તિ તેડે ત્યારે જાય, ને તે કયુ ન જાય તો સાસરિયા વેહેવા તોડે નહી.

૧૧. વેહેવા થયો—ઉપર લખ્યાપ્રમાણે એટલે સહી કહેવાયો; તે વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. વેહેવા અમારામાં તુટયો નથી, ને તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૪. કાંઈ કારણ વિના ન્યાતની સલાહ લીધા વિના ન્યાત ઉપરાંત થઈને વેહેવા તોડેતો ન્યાતવાળા મળીને તેહને જે તેની તકશીર મુજબ ઠરે તેટલી

શિક્ષા કરેછે, ને તેને ન્યાત બાહાર મુકે, ને ન્યાતવાળાને જ્યારે રાજી કરે ત્યારે ન્યાતમાં દાખલ થાય, ને પલ્લું રૂ. ૧૦૦ અંકે સોનું તથા લુગડાં રૂ. ૨૫) અંકે પચીસના કરવાનો ન્યાતનો ચાલ છે, ને બીજી રીતભાત કાંઈ નથી, ને એ ઉપરાંત મળે ને કરે તે પોતપોતીકો માયો છે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા વાજબી કાંઇ કારણથી લગન નહી થાય, ત્યારે માંહોમાંહે રીતભાત પલ્લાં વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું આછું લઈ શકેછે.

૧૬. વેહેવા કર્યા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ, ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો, ત્યાર પછી તે વેહેવા તોડીને બીજી જગો ઉપર કર્યો ત્યારે ન્યાતવાળા તે તકશીરવાનને ન્યાત બહાર મુકે, ને જ્યારે રૂ. ૨૫ અંકે પચીસ ન્યાતના સાજનામાં આપે, ને એક ન્યાત જમાડે ત્યારે તેને ન્યાતમાં લેવાય, ત્યાં લગી ન્યાત તેને અંગિકાર કરે નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને બેહુની મરજી હોય તોપણ વેહેવા તોડી શકાય નહી.

માળી–મોગરેલીઆ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીતજ છે, ને માગું તો કન્યાની તરફથી જાય.

૨. વરને ઘેર ચાંદલો થાય, ને કરેછે, લખ્યું કરવાનો કંઈ ચાલ નથી, ને તે વખત ગોર હોય તો સારૂં, નહી તો કંઈ અટકાવ નથી, ને વેહેવાઈ તો બંનો જોઈએ.

૩. અમારી ન્યાતમાં પડો ૧) તથા રૂ. ૧) વરને આપેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા પાંચ વરસથી તે દશ વરસ સુધી થાયછે.

૫. છોકરીનો બાપ તથા મા પોતાના હોશમાં છે ત્યારે વેહેવા બેઉ જણ મળીને કરે, ને બીજા કોઈની સલાહ લેવી જરૂર નથી.

૬. છોકરીનો બાપ નથી ત્યારે મા મુખત્યાર છે, પણ તે જો નકારી જગો ઉપર વેહેવા કરે તો કાકો અટકાવી પુછે.

૭. એનો જવાબ છઠ્ઠી કલમ પ્રમાણે છે.

૮. ના, નથી.

૯. એનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ નવમી પ્રમાણે છે.

૧૧. હા, ફોક કરવાનો ચાલ છે તો રીતભાતનું શું લખીએ?

૧૨. અમારામાં તોડવાનો ચાલ છે તો કારણ શું લખીએ?

૧૩. ફોક કરવાનો ચાલ છે તો દોષનું શું લખીએ?

૧૪. તોડવાનો ચાલ છે તો શિક્ષાનું શું લખીએ?

૧૫. એનો જવાબ કલમ ૧૪) મી પ્રમાણે.

૧૬. વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે તો શું લખીએ?

૧૭. એનો જવાબ કલમ ૧૬) મી પ્રમાણે.

માળી–સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું કન્યાની તરફથી જાય, ને વર ને કન્યાના બાપ રાજી હોય તો વેહેવા કરે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા અમારી પંચાયતની મેડીમાં થાયછે, ને તે વખત તમામ ન્યાતના લોક તથા કુળગોર હાજર હોયછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાના જન્મથી તે ૧૧ વરસ સુધીમાં વેહેવા થાયછે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ને છોકરીનો કાકો તથા છોકરીનો બાપ હાજર છે, તો છોકરીનો વેહેવા કરવાનો હક્ક દાદાનો છે. એજ પ્રમાણે છોકરાનો વેહેવા કરવામાં છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની માનો છે, ને મા નાતરે જાય અથવા મરી જાય, ત્યારે છોકરીના કાકા વગેરે પાસેના સગાનો છે.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તે કોઇથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારામાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા જ્યારે સાસરિયા તેડું કરે ત્યારે સાસરે જાય, ને કન્યા બાળક છે, ને પોતાની ઇચ્છાથી ન જાય તો સાસરિયા કાંઈ રીસાતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી બારસ પુનેમ અમાવાસ્યા વિગેરે મોટી પર્વણીએ સાસરેથી નહોતરૂં દે ત્યારે જમવા જાયછે, ને કદાચ કોઈ દાહાડો ન જાય—એ વાત ઉપર વેહેવા તોડાતો નથી.

૧૧. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને પંચની મેડીમાં બેસીને ચાંદલા કરેછે, તે વેહેવાને સહી કહીએ છૈએ.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં લગન થતાં પેહેલા કોઈ પતીત તથા ફેફરાવાળો છેક અંગે રહી ગયો હોય, ને વર તથા કન્યાવાળા બંનો રાજી થઈને તોડવા ચાહે તો પંચમાં આવીને જાહેર કરે, ને પંચ સર્વે રજા આપે તો તોડે; પણ બીજા સબબથી વેહેવા તોડાય નહી.

૧૩. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, પણ ઉપર લખેલા સબબથી તુટેછે.

૧૪. અમારામાં ઉપર લખેલા કારણ શિવાય વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી વર તથા કન્યા બેમાંથી કોઈ મરી જાય તો રીતભાત પલ્લાં વિગેરે જે હોય તે પોતપોતાનું પાછું લેછે.

૧૬. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને આજ લગી એવું થયું નથી.

૧૭. એનો જવાબ કલમ ૧૬ માં છે, તો મરજીનું શું લખીએ ?

માળી—ગુલફરોસનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં માગું કન્યાના ધણીની તરફથી જાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલો વરને ઘેર થાયછે, ને વરને કંપાળે કરેછે, ને ન્યાતના લોક સર્વે મળીને વરને ત્યાં જાયછે, ને લખ્યું કરવાનો ચાલ નથી, ને વરનો ગોર હાજર હોયછે, ને કન્યાનો બાપ વરને ચાંદલો કરેછે, તથા વરવાળો ન્યાતમાં રૂ. ૩) આપેછે, ને કન્યાવાળો ન્યાતમાં રૂ. ૨) આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખતે રૂ.૧) તથા પડો આપેછે.

૪. કન્યાનો વેહેવા માસ ૬) થી તે વરસ ૯) સુધી કરવાનો ચાલ છે.

૫. છોકરીના બાપ છતાં બીજો કોઈ છોકરીનો વેહેવા કરી શકતો નથી.

૬. બાપ ન હોય તો છોકરીની મા કરી શકેછે, પણ ધણીના કુળવાળાની સલાહથી કરેછે, ન્યાત સમસ્ત બેઠે થાયછે.

૭. વિધવા સ્ત્રી ગેરસિરસ્તે વેહેવા કરે તો દિયર જેઠ તોડી શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ છે.

૯. જે દાહાડે સારો દાહાડો તેહવારનો હોય તથા સગામાં કાંઈ ખરચ હોય તે દાહાડે તેડેછે, ને ખાવું આપેછે.

૧૦. વરને પણ એજ પ્રમાણે આપેછે—ઉપરના સવાલ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા થયા પછી પરણતા સુધી તુટેછે, પણ કારણથી.

૧૩. વરને તથા કન્યાવાળાને નહી બોજે તો તુટે.

૧૪. વગર કારણથી વેહેવા તોડે તો રૂ. ૨૫) તથા ઉજાણી ૧) ન્યાતને આપેથી તુટેછે. કદાપી કોઈ નહી આપે તેને ન્યાતબહાર મુકી શકેછે, ને લખ્યા પ્રમાણે ચાલેથી દાખલ થાયછે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં કન્યા મરી જાય તથા વર મરી જાય—પરણતા પેહેલા તો પલ્લું પાછું આપ્યામાં આવેછે.

૧૬. એનો જવાબ કલમ ૧૪ મધે લખ્યોછે.

૧૭. બંનેની મરજી હોય તો તુટે, પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કર્યાથી.

કંદોઈ–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે કન્યાનો બાપ પોતાની દીકરીનો વેહેવા કરવાને વાસ્તે વરને ઘેર માગું મોકલે, ને કોઈ વખત વરનો બાપ કન્યાને ઘેર માગું મોકલેછે. ને તે હા કહે ત્યારે વરકન્યાના માબાપ સમક્ષ મળીને વેહેવાનો બંદોબસ્ત કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો કન્યાના બાપને ઘેર થાય, ને વર તથા કન્યાને પાટલે બેસાડીને ગોર ચાંદલો સરવેને કરેછે, તેમાં લખ્યું કરવાનો ચાલ નથી, ને તે વખત ન્યાતગોરને તેડવાનો ચાલ છે, ને કુળગોર પણ એજ છે, ને વર કન્યાના સગાને બોલાવવાનો ચાલ છે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત રૂ. ૧) તથા મીઠાઈનો પડો શેર ૧1 નો બિયાનાને પેટે આપવાનો ચાલ છે, તે વરનો બાપ કન્યાને આપેછે, ને જે કોઈ સગાવાહાલા મળ્યા હોય તેને વરનો બાપ પાનસોપારી ખવડાવેછે, એટલે વેહેવા થયો સહી કેહેવાય.

૪. કન્યાની ઉમર અવતરે ત્યારથી તે વરસ ૫ ની થતા સુધીમાં કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે ત્યારે વેહેવા કરે, ને અગર અટકાવ આવે ને નહી બની શકે તો વરસ ૧૧ ની થઈ એટલે વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ને તે પોતાના કુટુંબમાં એકડો હોય તો જે ઘરમાં વડીલ હોય તેને પુછીને કન્યાનો બાપ વેહેવા કરે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવાનો પણ એજ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરે, ને તે ન હોય ત્યારે છોકરીનો ભાઈ તથા દાદો તથા કાકો વેહેવા કરી શકેછે, ને કદાચ છોકરીની મા પોતાના સાસરિયાથી જુદી રેહેતી હોય તો તે એકલી મુખત્યાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય, તો દિયર જેઠથી વેહેવા તુટી શકે નહી; ને એકઠા રહ્યાનો વા જુદા રહ્યાનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવેલો છે.

૮. સાટું કરવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા જ્યારે સપરમો દાહાડો આવે ત્યારે કન્યાને સાસરિયા જંબા તેડે તો જાય, ને એમ કરતા ન જાય તો તેનું કાંઈ બંધન નથી,–કાં જે બાળક છે.

૧૦. વરનો ચાલ પણ ઉપરની નવમી કલમ પ્રમાણે છે, ને સાસરે ન જાય તેથી વેહેવા તુટે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને ચાંદલા કરતી વખત પંચાતના લોકને વરનો બાપ પાનસોપારી ખવડાવે, ને પંચનું લવાજમ આપે એટલે વેહેવા સહી થયો કેહેવાય.

૧૨. વેહેવા કરવાની હા કહી હોય, ને પાનસોપારી ન ખાધા હોય તો તે વેહેવા તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણથી અથવા વિનાકારણથી વેહેવા તોડે નહી, ને આજ દીન સુધી કોઈએ તોડયો પણ નથી, ને તોડવાનો ચાલ પણ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા વર અથવા કન્યા મરી જાય, ત્યારે પલ્લાંના અવેજમાં જે કાંઈ આપ્યું હોય તે કન્યાનો બાપ વરને પાછું આપે, ને રીતભાત આપવા જેવી (રીત) હોય તે આપે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈના સબબથી વેહેવા તુટી શકતો નથી, ને કોઈ માથાનો ફરેલ થઈને બીજી જગો ઉપર વેહેવા કરે તો તોડનારને તથા તોડેલી કન્યા લેનારને પંચાત ન્યાતબહાર મુકેછે.

૧૭. વર તથા કન્યા બેહુના માબાપની મરજી થાય તોએપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી, પણ વેહેવા તોડવાનો વાજબી સબબ પંચાતની નજરમાં આવે ને બેહુ શખસ રાજી થાય ત્યારે વેહેવા તોડીને બીજી જગો ઉપર જ્યાં પંચ કેહે ત્યાં કરે.

સુખડિયા–શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનો એ સિરસ્તો છે કે માગું કન્યાને ઘેરથી પેહેલું જાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં કન્યાને ઘેરથી વરને ઘેર જાય, તથા પડો તથા રૂપિયો આપે, ને વરને ચાંદલો કરે, તથા જે ગયા હોય તેને ગળ્યું મોહોડું કરાવે; એટલે વેહેવા સહી થયો જાણવો.

૩. અમારી ન્યાતમાં બીજો કાંઈ બિયાનાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યા વરસ પાંચથી તે અગિયાર વરસ સુધીમાં ગમે તે દાહાડે કરે, એમાં કંઈ દાહાડો મુકરર નથી.

૫. છોકરીની મા તથા બાપ વગેરે જે કોઈ વાલી (છોકરીના) હોય તે કરી શકેછે.

૬. છોકરી તથા છોકરાના માબાપના હોય તો જે વાલી હોય તે કરી શકેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં વિધવા બૈરીને જેઠ તથા દિયર હોય તો તે કરે, ને નીકર પોતીકી મેળે જુદી રેહેતી હોય તો તે બાઈ મુખત્યાર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા મળ્યા પછી સારો દાહાડો જોઈને વરને ઘેરથી તેડવા જાય, ત્યારે તેની સાથે માણસ પાંચને ગળ્યું મોહોડુ (તેને) કરાવે એવી રીત છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ થયા પછી વાંધો પડો વા ના પડો પણ તુટી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. તુટી શકતો નથી તે ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

૧૩. અથવા દોષ ગમે તે પ્રમાણે હોય તો તુટી શકતો નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં હરેક તરેહથી વાંધો પડે, ને તે અસામી વેહેવા તોડે તો (તેને) રૂ. ૧૦૧) આપે, ત્યારે તે આસામી પાવન થાય, નીકર ન્યાતબાહાર રેહે સહી, (ને)તે શખસની તરફદારી કરે તે ન્યાતબાહાર રેહે સહી, છુટે નહી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા કન્યા મરી જાય વા વર મરી જાય, તો જે જનસ પલ્લાંમાં [આપી હોય] તે તથા રીતભાત સુધા પાછું આપે સહીબીલકુલ પાછું આપે, રખાય નહી.

૧૬. અમારામાં વેહેવા પાછો છુટી શકતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં ગમે તે ઉપાયે તુટે નહી.

કુંભાર—ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય.

૨. ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે, ને તે ચાંદલો કન્યાને કરેછે, ને ગોરનું કાંઈ નિશ્ચય નથી. વર કન્યાના માબાપ હાજર જોઇએ, તેની મરજીમાં આવે તે સગાને હાજર રાખે.

૩. પતાસાનો પડો શેર ૫ા નો એજ બિયાનું.

૪. કન્યાના જન્મથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં વેહેવા થાયછે.

૫. બાપ પોતે મુખત્યાર છે, ને તે ન હોય તો મા આદિ જે પાસેના સગા હોય તે કરે.

૬. મુખ્ય તો મા છે, ને મા ન હોય તો કાકા તથા ભાઈનો અધિકાર છે.

૭. વિધવા બૈરીએ કીધો હોય તે કોઈથી તુટે નહી.

૮. સાટાનો ચાલ નથી.

૯. એનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૯ માં છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. બંને ધણીને નહી બને ને લડાઈ થાય તો તુટેછે.

૧૩. અમારામાં વેહેવા તુટેછે, તો દોષનું શું લખીએ?

૧૪. કોઈ શખસ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો પલ્લાં વગેરે જે માલ હોય તે પાછો આપેછે, પણ લુગડાં પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૫. પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે તો એનું શું લખીએ?

૧૭. એનો જવાબ કલમ ૧૬ માં છે, તો મરજીનું શું લખીએ?

કુંભાર—લાડ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

છે જે માગું કન્યાની તરફથી તથા વરની તરફથી પણ જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે પ્રથમ કન્યાની તરફના સગા વરને ઘેર જાયછે, ને પ્રથમ ચાંદલો વરને કરીને નાળિયેર ૧ વરના હાથમાં આપેછે, ત્યાર પછી વરની તરફના સગા કન્યાને ઘેર જાય, ને કન્યાને ચાંદલો કરીને તેના હાથમાં નાળિયેર ૧) આપે, એટલે વેહેવા સહી થયો; ને અમારામાં ન્યાતગોર કોઈ છે નહી, ને કુળગોરને બોલાવતા નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં નાળિયેર શિવાય બીજું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર કન્યાના જનમથી તે વરસ ૫–૭–૯ સુધીમાં વેહેવા કરવો ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થાય એટલે લગન કર્યા વિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો તથા છોકરાનો વેહેવા કરવામાં તો બાપ જીવતા છતાં બીજા કોઈનો અધિકાર નથી.

૬. છોકરીનો બાપ પોતાના માબાપ તથા પોતાના ભાઈયોમાં એકઠો રેહેતો હોય, ને પછી મરી જાય, ત્યારે તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા મુખત્યાર છે; પણ છોકરીના બાપના બાપની તથા છોકરીના કાકાની સલાહ લઈને કરેછે, ને જુદો રહીને મરી ગયો હોય ત્યારે તો છોકરીની મા વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે, ને મા ન હોય તો કાકા વગેરે પાસેના કુટંબી હોય તે વેહેવા કરી શકેછે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા એકઠાપણામાં તથા જુદાપણામાં કર્યો હોય તે વેહેવા દિયર તથા જેઠથી તુટી શકતો નથી, શા માટે જે છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં મા મુખત્યાર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા દિવાળી વિગેરે જે દાહાડે સાસરિયા તેડું કરે તે દાહાડે (કન્યા) સાસરે જાયછે, ને ન જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ રિસાતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને જ્યારે સાસરિયા નહોતરું દે તે દાહાડે જમવા જાય, ને કદાચ કાંઈ કામમાં પડે ને નહી જાય, તેથી અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો ઉપરની કલમ બે પ્રમાણે વરને તથા કન્યાને ચાંદલો કરીને નાળિયેર આપે, એટલે વેહેવા સહી થયો.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૩. અમારામાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને દોષ થાય તોપણ વેહેવા તોડવાનો ચાલ (અમારામાં)—અસલથી—નથી.

૧૪. અમારામાં વેહેવા તોડવાનું કારણ તો એ છે જે વરને કાંઈ મોટો દોષ થાય કે જેથી સંસારાદિક વેહેવારના કામ નહી બની શકે ને નામરદ હોય તો વેહેવા તુટે, એ શિવાય વરને બીજા દોષ હોય તો ન તુટે; ને કન્યાને ગમે તેવો દોષ થયો હોય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી, ને ઉપર લખેલા કારણ શિવાય કોઈ વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા મળીને તેને ન્યાતબહાર મુકીએ છૈએ.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર મરી જાય તો કન્યાવાળા ઘરેણું તથા લુગડાં જે હોય તે વરવાળાને પાછા આપે, ને કદાપી કન્યા મરી જાય તો વરવાળા પલ્લું તથા રીતભાતના લુગડાં જે હોય તે કન્યાવાળા પાસેથી પાછા લે એ શિવાય બીજો કાંઈ ખરચ અમારામાં મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. અમારામાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાવાળાને ગમે તેવી લડાઈ થાય પણ (અમારામાં) વેહેવા થયો તે તુટતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વર તથા કન્યાવાળાની મરજી થાય તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

કુંભાર—ઓરપાડના લોકોનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે વરવાળાને ત્યાંથી કન્યાવાળાને ત્યાં માગું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે વરવાળાને ત્યાંથી કન્યાવાળાને ત્યાં વસટાળિયો જાયછે, તે કન્યાને ચાંદલો

કરીને કન્યાના હાથમાં પૈસા રૂ) સુખડી ખાવાને આપે, ને આના ૨) ની તાડી લાવીને પીએ. એ વાતમાં ગોર જોઈતો નથી, ને લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિચાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૫) ની થયા પછી વેહેવા કરવો, ને વરસ બારની થઈ એટલે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય તોએ છોકરીના કાકા વા દાદા વા બીજા સગાવાહાલા હોય, તે સર્વેની સલાહ લેછે; પણ વેહેવા કરવાનો અધિકાર છોકરીના માબાપનો છે. બાપ નહી હોય તો છોકરીની મા તથા ભાઈ વેહેવા કરી શકેછે; તે કાકા તથા દાદાને સંભળાવેછે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ રીત છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવાનો અધિકાર છોકરીની મા તથા ભાઈનો છે. તે ઉપરની કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે કાકા તથા દાદાને સંભળાવેછે. બાપભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તોએ એજ રીત છે; તેમાં બીજો તફાવત નથી.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય, તે તેના દિયર જેઠ (વેહેવા) તોડી શકતા નથી. અગર ધણીભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તેથી જુદો વિચાર નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવ્યા પછી લગન થયા પેહેલા કન્યાને સાસરે તેડવાનો ચાલ નથી, પરણ્યા પછી તેડેછે.

૧૦. વરને પણ કુંવારાથી સાસરે તેડવાનો ચાલ નથી, પરણ્યા પછી તેડેછે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે, તે બારમી કલમમાં લખ્યો છે.

૧૨. અમારામાં વેહેવા તુટવાનું કારણ એ જે વર અથવા કન્યા આંધળાં લુલાં થાય તે કારણથી તોડી શકેછે. એવા દોષ વિના તુટતો નથી.

૧૩. ઉપર લખેલી કલમ પ્રમાણે વર કન્યાને દોષ થાય તો તુટે.

૧૪. કોઈ શખ્સ બારમી કલમમાં કારણ લખ્યું છે તે વિના વેહેવા તોડે તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરવા રૂ. ૧૧ દંડનો લે. કદાચ લગન બીજી જગો નહી થયા હોય તો તેની તે જગો ઉપર વેહેવા કરાવે, ને રીતભાત પલ્લાં વિગેરે (પલ્લું) અપાતું નથી, તથા ન્યાતિખરચ પેહેલો થતો નથી, તો જવાબ શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી લગન થયા પેહેલા વર અથવા કન્યા મરી જાય અથવા વાજબી કારણથી લગન નહી થાય, એનો જવાબ ચૌદમી કલમમાં લખ્યોછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થાય તોએ વેહેવા તોડીને બીજે ઠેકાણે કરી શકતા નથી; ને ન્યાતવાળાએ આ નંબરની કલમ ૧૦ મુજબ વેહેવા મંજુર કર્યો તેથી ઉલટું ચાલે તો તે કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે શિક્ષા કરે.

૧૭. બારમી કલમમાં દોષ લખેલો છે, તે દોષવિના બેઉજણ રાજી થઈને વેહેવા તોડે તોએપણ તુટી શકે નહી.

કુંભાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૨.

૧. વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે વરવાળો પોતાના સગાને અથવા દોસ્તદારને માગું કરવા મોકલેછે, પણ કન્યાવાળાની ખુશી હોય તો વેહેવા કરવાની હા કહેછે.

૨. વેહેવા કરવાની હા કહી ત્યાર પછી ન્યાતગોરની સાથે લાખણસી લાડવાનો પડો શેર ૧૧ નો તથા હાર ગજરા તથા રૂ. ૧) રોકડો મોકલાવે છે, તે કન્યાને ઘેર જઈને કન્યાને ચાંદલો કરીને આપેછે; ને સગાવાહાલા બોલાવવાનું મુકરર નથી, ને ન્યાતગોરને રૂ. ૧) પૂજાનો વરવાળો આપેછે.

૩. અમારામાં વેહેવા મેળવતી વખત ઉપર લખેલા પ્રમાણે બિયાનું આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર જન્મી ત્યાંથી તે વરસ ૧૧ સુધી વેહેવા કરેછે.

૫. છોકરી તથા છોકરાના મા તથા બાપ હાજર છે, તો તે વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે છોકરીની મા તથા છોકરીનો કાકો બેહુ મળી સમજીને વેહેવા કરે, ને બાપભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તોપણ એજ પ્રમાણે કરે.

૭. વિધવા બૈરીએ વેહેવા કીધેલો તે દિયર અથવા જેઠ તોડી શકતા નથી.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા કીધા પછી સારૂં મુહૂર્ત જોઈને સામસામા જોવાતેડા થાયછે, ત્યાર પછી સાસરે જમવા ખાવા જતા આવતા થાયછે, ને કદાપી કોઈ દાહાડો ન જાય તેનો અટકાવ નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી સાટું ઉપરની કલમના લખ્યા પ્રમાણે.

૧૨. વર અથવા કન્યાને કાંઈ ખોડ આવે તો બેહુ વેહેવાઇએ વેહેવાઈ રાજી થઈને ગમે ત્યારે વેહેવા તોડે.

૧૩. એનો જવાબ ૧૨ મી પ્રમાણે.

૧૪. કારણ વિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતબહાર મુકેછે, ને પછી તે શખસ ન્યાતને રાજી કરી ન્યાત ૧ જમાડે ત્યારે ન્યાતમાં આવેછે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે ચડેલા ફુલ પાછા આપેછે, ને રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. એનો જવાબ કલમ ૧૪ મી પ્રમાણે.

૧૭. એનો જવાબ કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે.

ધોબી—રાવતિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વરનો ધણી માગું કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે વર તથા કન્યા સઘળા હાજર હોયછે, તે મળીને ત્રાહીતને ઘેર બેસી પાન પતાસા ખાઇને વેહેવા સહી કરેછે, ને ચાંદલો કરવાનો ચાલ નથી. ગોરનો પણ ચાલ નથી. પત્ર લખવાનો ચાલ નથી.

૩. બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. માસ ૬ થી તે વરસ ૮ ની થાય ત્યાં સુધી ગમે ત્યારે વેહેવા કરેછે, ને વરસ ૯) ની થાય ત્યારે ચાલે નહી.

૫. બાપ મુખત્યાર છે, પણ પોતાના ઘરડાને પુછીને કરી શકેછે.

૬. બાપ ન હોય તો માતા કરી શકેછે, ને માતા ન હોય તો કુટુંબી કરી શકેછે, ને કુટુંબી ન હોય તો મામો—મોસાળવાળા પણ કરી શકેછે.

૭. માતા મુખત્યાર છે, તેનો કરેલો વેહેવા દિયર તથા જેઠ તોડી શકતા નથી.

૮. વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. આદરણી કર્યા પછી તેડેછે, તેહેવારનો દાહાડો સારો હોય તથા સગામાં કાંઈ ખરચ હોય ત્યારે તેડેછે.

૧૦. વરનો પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ચાલ છે.

૧૧. ફોક કરવાનો ચાલ નથી, પાન પતાસા ખાધા પછી સહી કેહેવાયછે.

૧૨. તુટવાનો ચાલ નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી વર તથા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએપણ તુટી શકતો નથી.

૧૪. તુટવાનો ચાલ નથી, ને તોડવાને નીસરે તો ન્યાત શિક્ષા કરી શકેછે, ને વર તેનો તે પરણાવેછે.

૧૫. વર તથા કન્યા મરી જાય, ત્યારે જનસ આપી હોય તે પાછી આપેછે—વરવાળાને.

૧૬. લડાઈ થયાથી તોડી શકતા નથી.

૧૭. બેહુ જણની મરજીથી પણ ફોક કરી શકતા નથી.

ધોબી—પરદેશી બુદેલિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું તો વરની તરફથી જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે, ને તે ચાંદલો વરના બાપને કપાળે કરેછે, ને લખ્યા પત્રનો ચાલ નથી, ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર—છે નહી તો શું લખીએ? ને વર તથા કન્યાના સગા હાજર જોઈયે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું કાંઈ આપતા નથી, તો શું લખીએ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫) ની થાય ત્યારે વેહેવા કરવો, ને વરસ ૧૦) ની થાય ત્યારે તેનો વેહેવા કર્યા-વિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે, ત્યારે છોકરીનો વે-હેવા કરવામાં માબાપ મુખ્ત્યાર છે, બીજા કોઈ સ-ગાવાહાલાની સલાહ પણ લેતા નથી; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ માબાપ મુખત્યાર છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા તેનો દાદો કરે, ને દાદો ન હોય ત્યારે કાકો કરે; ને બાપ ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તો તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી, ને માનો હક્ક વેહેવા કરવાનોજ છે, બીજું કાંઈ છે નહી.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વે-હેવા કર્યોછે, ત્યારે તેના દિયર જેઠથી વેહેવા તુટતો નથી, અગર ધણીભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તો-એપણ ઉપરના ત્રણે સવાલ લખ્યાછે તેજ પ્રમાણે છે; એથી કાંઈ બીજો ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા વેહેવારને દિવસે સાસરિયા તેડે તે દાહાડે જાયછે, ને ન જાય તેથી કાંઈ સાસરિયા પુછી શકતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયાં પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને સાસરિયા જંબા તેડે તે દાહાડે સાસરે જાયછે, ને ન જાય તેથી વેહેવા તોડતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને વેહેવા પંચના દેખતા કર્યો એટલે સહી કે-હેવાયછે.

૧૨. વેહેવા તુટવાનો ચાલ નથી, તો શું લખીએ?

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની ૧૨મી કલમ પ્રમાણે.

૧૪. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેને પંચવાળા શિક્ષા કરેછે, પણ આજ સુધી તો કોઈએ વેહેવા તોડયો નથી તો રીતભાત વિગેરે બાબતોનું શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વા-જબી કારણથી લગન નહી થાય, તો પોતપોતાની રીતભાત કરી હોય તે (પોતપોતાની) પાછી લઈ શકેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ, ને તે વે-હેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો, ત્યારે તે વેહેવા તુટતો નથી; તેનો સબબ એ છે જે ન્યાત ઉપરાંત થઈને બીજી જગો ઉપર કરે તો ન્યાતનો ગુનેહગાર થાયછે. એજ રીત અમારી ન્યાતમાં છે.

૧૭. અમારામાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને બેહુની મરજી થાય તોયપણ વેહેવા તુટતો નથી.

ધોબી—આહીર ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "બ." અંક ૧૫૫.

૧. વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે માગું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય, ને કન્યાને ચાંદલો કરીને રૂ. ૧) તથા પતાસાનો પડો શેર ૧ નો આપેછે, ને લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી, ને ન્યાતગોર જોઈએ તો ખરો, પણ નહીં હોય તો ચાલે, ને વર તથા કન્યાના સગા હાજર જો-ઈએ ને તેને ધાણાગોળ આપેછે.

૩. બિયાનામાં તો રૂ. ૧) ને પડો આપેછે, એજ બિયાનું.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૯ સુધી કરવો, ને વરસ ૧૧ ની થઈ ત્યારે વેહેવા કર્યાવિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો છોકરીના બાપની સલાહથી વેહેવા કરે, ને બીજાની સલાહ લેવાની જરૂર નહી. ને છોકરાનો પણ એવી તરેહથી કરેછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે માની સલાહથી કાકો દાદો વેહેવા કરે, ને ખરચ પણ તેજ કરે; ને જુદા એકઠાનો તફાવત નથી, ને મા વેહેવા કરે તો ખરચ પણ મા કરે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે, તે દિયર જેઠથી તુટી શકતો નથી.

૮. સાટાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા સપરમે દાહાડે કન્યાને સાસરેથી તેડવા આવે ત્યારે જાય, ને ન ગયાથી કાંઈ ચિંતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા વર સપરમે દાહાડે સાસરેથી તેડવા આવે તો જંબા જાય, ને ન ગયાથી કાંઈ વેહેવા તોડતા નથી, ને પેહેલી વખત વર જંબા આવે ત્યારે નાળિયેર ને કંદોરો આપેછે.

૧૧. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો રૂ. ૧) ને પડો આપ્યા પછી.

૧૨. વેહેવા તુટવાનો ચાલ નથી ને કદાપી વેહેવા કર્યા પછી પરદેશ ગયો, ને કન્યાને વરસ ૧૧ થયા, ને ત્યાં સુધી નહી આવે તો તુટેછે.

૧૩. વર અથવા કન્યાને કંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે નહી.

૧૪. એસબબથી વેહેવા તોડે તો પંચાત તેને પુછી શકેછે.

૧૫. વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે જે કંઈ પાંચ રૂપિયાની જનસ ચહડાવી હોય તે વરને પાછી આપે, ને વરને કાંઈ થયું તો વરના માબાપ પાછું લે.

૧૬. લડાઈ થાય તો કાંઈ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. બેહુની મરજી થાય ને પંચ રજા આપે તો વેહેવા તુટેછે.

કડિયા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વરનો ધણી માગું કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાયછે, ને કન્યાને ચાંદલો કરેછે, ને પત્ર લખવાનો ચાલ નથી; ગોર તથા સગા વરના હોય તે સાથે જાયછે—વરની તરફના.

૩. અમારી ન્યાતમાં બિયાનામાં ખાવું શેર ન આપેછે.

૪. વેહેવા કરવાની ઉમર માસ ૬) ની થાય ત્યાંથી તે વરસ ૮ સુધી કરેછે, ને વરસ ૧૦ થાય ત્યારે કર્યાવિના ચાલે નહી.

૫. બાપ મુખત્યાર છે, પણ ઘરડાની સલાહ લઈને કરેછે.

૬. બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા માતા કરવાને મુખત્યાર છે, પણ સસરા—કુળના ઘરડાની રજા લઈને કરે.

૭. બૈરી તથા પુરૂષ વેહેવા કરેછે તે પોતાના સગાની સંમતિથી કરેછે, ને કર્યા પછી કોઈ શખસ તોડી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ જે દાહાડે તેહેવાર હોય તથા સગામાં ખરચ હોય તે દાહાડે (તેડે) છે, ને આવે ત્યારે ખાવું કન્યાને આપેછે.

૧૦. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વરનો પણ એ ચાલ છે.

૧૧. ચાંદલો કરીને ગોર સાથે જઈને ખાવું આપ્યા પછી પાછું ફેરવી શકતા નથી, તો કારણ શું લખીએ ? ને તે વર પરણેછે.

૧૨. વેહેવા તુટવાનો ચાલ નથી, તો કારણ શું લખીએ ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી કાંઈ દોષ થાય તોએપણ છુટે નહી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં એક ઘરડાનેવારે થયું હતું, પણ ત્યાર પછી બંદોબસ્ત નક્કી કર્યોછે જે કોઈ તોડી શકે નહી. હવે તુટતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર તથા કન્યા મરી જાય, ત્યારે કરેલી રીતની જનસ તથા લુગડાં હોય તે પાછા આપેછે.

૧૬. ન્યાતે મંજુર કર્યા પછી કોઈ તોડતું નથી, ને કદાપી કોઈ શખસ તોડે તેને ન્યાત અંગિકાર કરતી નથી, ને તે વર કન્યા પરણેથી ન્યાતમાં દાખલ થાયછે.

૧૭. રાજક દૈવક ગમે તે થાય તોએપણ મંજુર કરેલો વેહેવો તુટી શકતો નથી.

કડિયા—ઇડડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૮.

૧. વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું કન્યાની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય, તેની વિગત એ છે જે વરવાળાની તરફના જે સગા આવ્યા હોય, તે કન્યાને ચાંદલો કરીને મીઠાઈ શેર ૧ આપેછે, એટલે વેહેવા સહી થયો, ને કુળગોર તથા ન્યાતગોર અમારામાં નથી, ને લખ્યું ભણ્યું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી, વેહેવા મેળવતી વખત જે વરની તરફના ૫ સગા હોય તેને કન્યાવાળા નાળિયેર ૧ (એક) આપે એટલે વેહેવા સહી થયો.

૪. કન્યાની ઉમર મહીના ૬ થી તે વરસ ૭ સુધી વેહેવા કરવો, ને વરસ ૯ ની ઉમર થાય એટલે કર્યા-વગર ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીના કાકા તથા દાદા વગેરે બીજા સગાને કાંઈ અધિકાર વેહેવા કરવામાં નથી, ને સલાહ લેવામાં કોઈની દરકાર નથી, ને છોકરાના વેહેવા કરવામાં પણ બાપનોજ અધિકાર છે.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માનો અધિકાર છે, ને મા નાતરે જાય તથા ન હોય તો ભાઈનો અધિકાર છે, ને ભાઈ ન હોય તો કાકાનો અધિકાર છે, ને બાપ ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી, ને માનો હક્ક વેહેવા કરવામાં સદંતર છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે; ત્યાર પછી તે વિધવાના દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવાને તોડી શકતા નથી; અગર ભાઈઓમાં એકઠો રેહેતો હોય તેથી કાંઈ તફાવત નથી, પણ નાતરે જાય તો છોકરીની મા મુખત્યાર છે.

૮. અમારામાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા જોવા-તેડા કર્યા પછી જે દાહાડે સાસરિયા તેડે તે દાહાડે સાસરે જાયછે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ મી પ્રમાણે. એવી વાત ઉપર વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા તુટેછે તેનું કારણ એ છે જે બંને વેહેવાઈ વેહેવાઈઓને ન બને, ને એમાંથી જે વેહેવા તોડવા ચાહે તે શખસ ન્યાતમાં રૂ. ૧૦) અસલના ધારા પ્રમાણે આપે, ને તોડે.

૧૩. વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ હોય ને એમાંથી જે વેહેવા તોડે તે શખસ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે પંચાતમાં રૂ. ૧૦) આપીને તોડે.

૧૪. વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે, તો કારણનું શું લખીએ? ને રીતભાત તથા પલ્લું આપ્યું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લેછે, ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે રીતભાત પલ્લાં વગેરે કીધું હોય તે કન્યાવાળા વરવાળાને પાછું આપે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં લડાઈ થાય તો વેહેવા તુટેછે.

૧૭. વેહેવા અમારી ન્યાતમાં તુટેછે તો બંનેની મરજીનું શું લખીએ?

કડિયા—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૭.

૧૨. વેહેવા તુટેછે તેનું કારણ એ છે જે બંને વેહેવાઈ વેહેવાઈઓને ન બને, ને એમાંથી જે વેહેવા તોડવા ચાહે તે શખસ ન્યાતમાં રૂા. ૧૦) અસલના ધારા પ્રમાણે આપે, ને વેહેવા તોડે; ને અગર પટેલને ઘેર રૂપિયા ભર્યા વગર બીજે ઠેકાણે વેહેવા કરે તો રૂ. ૨૦) અંકે વીશ લે, ત્યારે પંચાતમાં દાખલ કરે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે પલ્લું કીધું હોય તે કન્યાવાળા વરવાળાને પાછું આપે.

કડિયા—મારવાડી રજપુતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય ને જે દાહાડે માગું જાય તે દાહાડે વરની તરફથી માણસ ૨ જાય,—કન્યાને ત્યાં, ને કન્યાનો બાપ તથા વરનો બાપ બંને ગળ્યા મોં કરે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાય, તેની વિગત એ છે જે વરવાળા જે આવ્યા હોય તે કન્યાને કપાળે ચાંદલો કરે, ને કોપરાંની વા-

---

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૪૮ વાળાની સાથે મળતો છે તેથી જે કલમોમાં તફાવત છે તેટલીજ માત્ર લખીછે. (જુઓ પાનુ ૧૩૭).

ટી ૨ તથા ગોળ કોપરાંની વાટીમાં ભરીને તથા રૂ. ૧ મુકીને કન્યાના ખોળામાં મુકે; ને તે વખત ન્યાતગોર હાજર જોઈએ, ને લખ્યા પત્રાનો કાંઈ ચાલ નથી, ને વર તથા કન્યાના સગા તે વખત જે હાજર હોય તે ખરા, ને કોપરાં-વાટી જે વખત આપેછે તે દાહાડે વરનો ધણી ઘુઘરી ન્યાતને આપે, તેની વિગત ઘંઉ તથા ચણા તથા ગોળ તથા અફીણ તથા ભાંગ આપેછે, ત્યારે ચાંદલા થયા સહી કેહેવાય.

૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે કોપરાં વાટી જે લખી છે, એજ બિયાનું; બીજુ કાંઈ આપતા લેતા નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫) ની થાય ત્યારે તેનો વેહેવા કરવો, ને વરસ ૯) ની થાય એટલે કર્યા વગર ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે, ત્યારે છોકરીનો કાકો તથા દાદો વા બીજા સગાનો કોઇનો અધિકાર વેહેવા કરવામાં નથી, ને સલાહ લેવામાં કોઈની દરકાર નથી; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ બાપનોજ અધિકાર છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માનો અધિકાર છે, ને મા ન હોય તો ભાઈનો અધિકાર છે, ને ભાઈ ન હોય તો મોસાળિયાનો અધિકાર છે, ને બાપભાઇયોથી જુદો રહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી, ને માનો હક્ક વેહેવા કરવામાં સદંતર છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે, ત્યારે વિધવાનો દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવાને તોડી શકતા નથી. અગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તોએપણ જે કાંઈ ઉપરના બીજા સવાલમાં લખ્યુંછે તેથી બીજો સિરસ્તો નથી.

૮. અમારામાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા જે દાહાડે સાસરિયા તેડે તે દાહાડે સાસરે જાયછે.

૧૦. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી,-વર જાય અથવા ન જાય તોયપણ.

૧૧. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને ઉપરના ૨) જવાબમાં કોપરાંવાટીની જીકર લખીછે, તે પ્રમાણે કરે એટલે સહી કેહેવાય.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૩. વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોયપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય, અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નહી થાય, ત્યારે માંહોમાંહે રીતભાત પલ્લાં વિગેરે કરતા નથી, તો પાછું શું લે ને શું આપે?

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈ થાય યા હરેક કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટતો નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૧૭. મુવેથી તુટેછે, બાકી તોડવાનો ચાલ નથી.

ગોલા-રાણાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એવી છે કે પોતાને ઘેર છોકરી હોય ત્યારે હરેક ગોલાગોરને કહે કે મારા છોકરાને સારૂં કન્યા લઈ આવો, ને કન્યા હોય તો કેહે કે એને સારૂં વરની તજવીજ કરો. ત્યાર પછી ગોર ન્યાતમાં તજવીજ કરીને બેહુ ધણીએ ધણી રાજી થાય તો પલ્લાં વિગેરેનો બંદોબસ્ત પણ ગોરની હજુર થાયછે, ને માગું તો-જેને ગરજ હોય તે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ગોરની સાથે પેહેલું માગું મોકલેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે સારો દિવસ જોઈને પંચાતની વાડીમાં આવે, ને ત્યાં ગોલાગોરમાંથી જે કોઈ હાજર હોય તે કન્યાના બાપને ચાંદલો કરી ને ફુલનો હાર ૧ તથા નાળિયેર ૧ તથા પતાસાનો પડો શેર ૧॥ નો તથા રૂ. ૧) કન્યાના વાલીને આપેછે, ને તે વખત લખ્યું પત્ર કરવાનો ચાલ નથી, ને વર તથા કન્યાવાળા જે સગાને બોલાવે તે આવેછે, ને તે સરવેના દેખતાં પલ્લાંનું તથા પેહેરામણીનું નામ પડાયછે; ને આવેલા સગાને આદમી દીઠ લાખણસી લાડવા ચાર તથા પૈસા ચાર આપેછે; ને પટેલને તથા પોતાના મેહેલેદારને લાડવા તથા પૈસા બેવડા આપેછે;

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ને એ ખરચ બે હિસ્સે વરવાળો આપે ને એક હિસ્સો કન્યાવાળા મુજરે આપેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે આપેછે.

૪. કન્યાની ઉંમર મહિના ૭ થી તે વરસ ૭ સુધી વેહેવા કરેછે, ને વરસ ૧૧ ની થઈ એટલે તો વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં બાપ મુખત્યાર છે, પણ બાપ હોલેદીલથી સંસાર નહી ચલાવતો હોય, તો તેના મુરબ્બિ છોકરીની માની સલાહથી વેહેવા કરેછે; ને છોકરાનો પણ વેહેવા એવી તરેહથી થાયછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની માં જે સગાને પુછવું લાજમ છે તે સગાને પુછીને છોકરીનો વેહેવા કરેછે.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કીધો તે કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટે કન્યા આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં તેડાતેડી કરે ત્યાર પછી કન્યા સાસરે જાય ને આવે; ને ન જાય તો તેની ખુશી, પણ સાસરિયા કંઈ કરી શકતા નથી.

૧૦. ઉપર છોકરીને જવાનું લખ્યું છે એજ પ્રમાણે છોકરા પણ સાસરે જમવા જાયછે, ને ન જાય તેથી વેહેવા તુટે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો ઉપરની કલમ ૨ જી પ્રમાણે કરેથી થાયછે.

૧૨. અમારામાં અજાણમાં કુટુંબીમાં વેહેવા કીધા હોય, ને તે વાત પટેલને ખબર પડે, તો તે વાતની તજવીજ કરે; ને ખરી વાત હોય તો પંચને મેળવીને પંચના ચવેણાનો ખરચ લઈને લગન પેહેલાં વેહેવા તોડાવે, ને કદાપી લગન થયા હોય તો તેના ગજા માફક દંડ લે, પણ છુટે નહી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય પણ અમારામાં વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૪. ઉપર લખેલી કલંમ ૧૨ ના કારણ વિના બીજા કારણથી અમારામાં વેહેવા તોડતા નથી, તો તેનો જવાબ શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા ઉપર લખેલા વાજબી કારણથી લગન નહી થાય, ત્યારે કન્યાવાળાને પલ્લાંના અવેજમાં જે કાંઈ જનસ કીધી હોય તે પાછી આપેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી ગમે તેવી લડાઈ થાય પણ અમારામાં વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૭. અમારામાં બેહુ વેહેવાઈની મરજી થાય તોએ વેહેવા તુટે નહી.

વણકર—ખતરીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીતિ છે જે માગું વરની તરફથી જાય, તથા કન્યાની તરફથીએ પણ જાયછે.

૨. વેહેવા કરવા ઠરે ત્યારે (ચાંદલો) વરની તરફવાળા કન્યાના બાપને ઘેર—વરનો બાપ તથા ભાઈ વિગેરે સગાવાહાલા તથા કન્યાના બાપ વગેરે હરેક સગાવાહાલા તથા મોહલ્લાનો પટેલ વરનો તથા કન્યાનો પટેલ હાજર જોઇએ—ને ચાંદલો કન્યાને કરેછે, ને કન્યાને હાથમાં રૂ. ૧) ને પડો પતાસાનો આપેછે; ને તેમાં લખ્યું પત્ર થતું નથી, ને મુખજબાનીથી થાયછે. એવો અસલથી ચાલ છે, ને તે વેળા ન્યાતગોર તથા કુળગોર અસલથી બોલાવવાનો ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત રૂ. ૧) ન્યાતનો તથા મોહલ્લાનો રૂ. ૧) વરની તરફવાળા આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર મહીના એકની થાય ત્યાંથી વરસ ૯) સુધીમાં વેહેવા થાયછે. એવો અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૫. વર કન્યાના માબાપ હોય તો તેની કબુલિયત જોઈએ, ને માબાપ નહી હોય તો તે વર કન્યાને લગતા સગાવાહાલા વિગેરેની કબુલિયત જોઈએ.

૬. છોકરીના માબાપ ન હોય ત્યારે છોકરીના વેહેવા કરવામાં (અથવા) બાપ દાદા અથવા ભાઈઓ–તે વગેરે લગતા સગાવાહાલા કરી શકેછે, એ અસલથી એવો ચાલ છે.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે ત્યાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા જેઠ–એ વગેરે લગતા સગાવાહાલાઓથી વેહેવા તુટી શકતો નથી, અસલથી એ ચાલ છે. ઉપરના ત્રણે સવાલનો એ જવાબ છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું ક્રરવાનો ચાલ છે, તે ઉપરના બીજા સવાલ પ્રમાણે છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા સાસરે જાય ને તેને જમાડીને પૈસા ૨) હાથમાં આપે,–અસલ કદીમથી એ ચાલ છે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી–લગનથી પહેલા વર સાસરે જાય, અથવા ન જાય તો વેહેવા તુટી શકતો નથી.–એ કદીમથી ચાલ છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને જ્યારથી ચાંદલો થાય ત્યારથી સહી.

૧૨. વેહેવા અમારામાં કદીમથી તુટતા નથી.

૧૩. વેહેવા થાય પછી (ને) કન્યાને તથા વરને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટી શકે નહી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ તોડવા ચાહેતો (ન્યાતથી) કન્યાવાળાઓ તથા વરવાળાઓ યાવત ચંદ્રકાળ સુધી અમારી ન્યાતથી બહાર રેહે, ને અમારી ન્યાતમાં કદીમથી તુટવાનો ચાલ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા તથા વર મરી જાય તો ન્યાત સિરસ્તે પાછું આપેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતા નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક થતા નથી.

ખતરી–અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય તથા કન્યાની તરફથી પણ જાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા જોડવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કરવા સારૂ વરની તરફના બૈરાં દસ, કન્યાવાળાને ઘેર જાય, ને બૈરાં નહી જાય તો વરનો બાપ તથા વરનો મામો વિગેરે બે બીજા સગા હોય તો તે જાયછે; ને તે વખત કન્યાનો કુળગોર તથા ન્યાતગોર હાજર હોય તે પૂજા કરાવે. ને ત્યાર પછી વરની તરફવાળા કન્યાને ચાંદલો કરીને તેના હાથમાં રૂ. ૧૦) રોકડા તથા પતાસાનો પડો શેર ૧ નો આપેછે; ને એ બાબતમાં લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ અમારામાં અસલથી નથી, ને વરની તરફવાળા રૂ. ૩)–૩ પૈસા કન્યાના મોહલાનાં પટેલને આપે, તથા રૂ. ૧ દેવી હીંધલાજના મઠમાં આપે, તથા રૂ૦૧) પંચાતી ધર્મશાળામાં આપે–એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામધે જે આપેછે તે ઉપરની કલમમાં લખ્યું છે.

૪. કન્યાની ઉમર મહીના ૧ ની થાય ત્યારથી તે વરસ નવ સુધીમાં વેહેવા થાયછે, એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે.

૫. વર કન્યાના માબાપ તથા દાદો હોય તો તેની કબુલિયત ન જોઈયે; તેની મરજીમાં આવે તે જગો વેહેવા કરે, ને તે નહી હોય ત્યારે તો વર કન્યાના જે લાગતા સગાવાહાલા હોય તેની કબુલિયતથી વેહેવા થાયછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે, ને મા નહી હોય ત્યારે તો છોકરીનો દાદો તથા કાકો તથા ભાઈ વિગેરે જે લગતા સગાવાહાલા હોય તે વેહેવા કરી શકેછે. ને છોકરીનો બાપ પોતાના ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી–અસલથી એ અમારામાં ચાલ છે.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે ત્યાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા જેઠ એ વિગેરે લગતા સગાવાહાલાઓથી વેહેવા તુટી શકતો નથી,–અસલથી એ ચાલ છે; ઉપરના ત્રણે સવાલનો એ જવાબ છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ વેહેવા મેળવતી વખત જે છે તે ઉપરના બીજા સવાલના જવાબ પ્રમાણે છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ જે દાહાડે વરવાળો કન્યાને ઘેર જઈને એ રીતે (તે) તેડું કરે કે કન્યાને જણુ બે સાથે અમારે ત્યાં જમવા મોકલજો તે દાહાડે કન્યા સાસરે જાય. તે વખત જે કન્યાની સાથે જણા આવ્યા હોય તે વરના હાથમાં પૈસા (૩) ત્રણ આપે ત્યારે તે પૈસામાં બે પૈસા પોતાના ઘરના ઉમેરીને કન્યાના હાથમાં આપે; એ ચાલતો અસલ કદીમથી છે, પણ કોઈ જણા સાથે નથી તેડતું તેથી કાંઈ અટકાવ થતો નથી.

૧૦. એનો જવાબ પણ ઉપરની કલમ ૯ પ્રમાણે; ને વર કોઈ દાહાડો સાસરે નહી જાય તેથી વેહેવા તુટી શકતો નથી, એ કદીમથી ચાલ છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને જ્યાંથી ચાંદલો થયો ત્યાંથી સહી.

૧૨. વેહેવા અમારામાં કદીમથી તુટતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને અથવા વરને ગમે તેવો દોષ થાય તોએપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાવાળાઓ તથા વરવાળાઓ એ બેમાંથી જે શખસ વેહેવા તોડે તો તે શખસ યાવત ચંદ્રકાળ સુધી અમારી ન્યાતથી ન્યાત બહાર રેહે ને અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ અસલથી નથી. બીજું જે કદાપી ન્યાતના સિરસ્તા ઉપરાંત થઈને કન્યાવાળો વેહેવા તોડે ને તે કન્યાને જે પરણે—તથા વરવાળો વેહેવા તોડે ને તેને જે કોઈ કન્યા પરણાવે તેઓ—તથા એ બેઉઓની જે તરફદારી કરે—તે શખસો પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે યાવત ચંદ્રકાળ સુધી ન્યાતબહાર રેહે, એ ચાલ અસલ-કદીમથી છે. કોઈથી વેહેવા થયો તે તુટતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય ત્યારે કન્યાવાળો વરવાળાને રૂ. ૫) પાછા આપે યા વર મરી જાય તો રૂ. ૧૦) વરવાળાને પાછા આપે. એ શિવાય બીજો જે કોઈ ખરચ થયો હોય તે પાછો આપવા લેવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી ગમે તેવી લડાઈ ટંટો થાય તો પણ અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાજ અસલ કદીમથી તુટતો નથી તો બેઉની મરજીનું શું લખિયે ?

ખતરી—વણકર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય અથવા કન્યાની તરફથી જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કરતી વખત વરનો બાપ તથા ભાઈ વિગેરે સગાવાહાલા તથા તેના મોહોલાનો પટેલ ત્યાં જાયછે; ને તે વેળા કન્યાનો બાપ વિગેરે હરેક સગાવાહાલા તથા કન્યાના મોહોલાનો ત્યાં હાજર જોઈયે, ને તે વખત કન્યાના મોહોલાનો પટેલ કન્યાને ચાંદલો કરે ને વરવાળા કન્યાના હાથમાં પતાસાનો પડો શેર ૧ા સવાનો ને રૂ. ૧) આપવાનો ચાલ છે; ને તે વખત વરવાળો રૂ. ૧) કન્યાના મોહોલાના પટેલને આપેછે ને તે રૂ૦ માં—લાડવાના મોહોલા કેહેતાં જેટલા પોતાની પાંતીના લોક છે તેનો હક્ક છે; તથા રૂ. ૧) અમારા સુરતી તડમાં આપે તથા જે શખસ કે અમારી ન્યાતવાળા પરગામથી આવીને સુરતમાં રેહેલાછે ને તે શખસનું ગામડીઉં તડ કેહેવાયછે તે તડવાળા અમારા તડની કન્યા સાથે વેહેવાના ચાંદલા કરે તેની પાસે રૂ. ૧) લેવાનો અમારો હક્ક છે; તથા અમારા તડવાળા વતની લોકો તેની કન્યાસાથે વેહેવા કરે ત્યારે અમે પણ રૂ. ૧) તેના તડમાં આપિયે છિયે, તથા અમારી ન્યાતનો પરગામનો વર સુરતની કન્યા સાથે વેહેવા કરવા આવે ત્યારે તે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કન્યાના મોહોલાના પટેલને આપે, તથા રૂ. ૮ા કન્યાવાળાના તડમાં આપે; ને વેહેવા બાબતમાં લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી; બંનેની મુખજુબાનીએ વેહેવા થાયછે; એવો અસલ—કદીમથી ચાલ છે. ને ન્યાતગોર અમારામાં નથી ને કુળગોરને બોલાવવાનો ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત આપેછે તેજ બિયાનું.

૪. કન્યાની ઉમર મહીના ૧) ની થાય ત્યાંથી તે કન્યાના બાપની મરજીમાં આવે ત્યાં સુધી કરે, પણ વરસ ૧૦) તથા ૧૧ ની થાય ત્યારે તો કર્યાવિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે બીજા કોઈને વેહેવા કરવાનો અધિકાર નથી, પણ તે બાપ પોતાના

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ઘરડાઓની સલાહ લઈને વેહેવા કરે ને છોકરીની માની પણ સલાહ લેવી જોઈએ.

૬. છોકરીનો બાપ હાજર ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરે, પણ પોતાના સસરાને તથા દિયર જેઠને પુછે, અગર ન પુછે તો તેનો કાંઈ અટકાવ નથી; જુદી રેહેતી હોય તો ને અગર એકઠી રેહેતી હોય તો દિયર તથા જેઠ વેહેવા કરી શકેછે, ને એમાંનું કોઈ ન હોય ત્યારે તો જે કન્યાના લગતા સગાવાહાલા (જે) કન્યાને પાળે તે વેહેવા કરી શકેછે.

૭. રાંડેલી બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે તે વેહેવા દિયર જેઠ વિગેરે સગાવાહાલાથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા સાસરે જાય તેને વરવાળા જમાડીને પૈસા ૨) તેના હાથમાં આપે ને કન્યા ન જાય તો તેની ખુશી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને કદાપી વર સાસરે જમવા નહી જાય તોપણ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને સહી તો ઉપરની કલમ બીજી પ્રમાણે થાય ત્યાર પછી વેહેવા તુટે નહી.

૧૨. વેહેવા અમારામાં કદીમથી તુટતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી આગળ કન્યાને તથા વરને કાંઇ દોષ થાય તોએ વેહેવા તુટી શકે નહી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણથી ઇયા કારણવિના તોડે તો તે તોડનાર વર ઇયા કન્યાવાળો જે કોઈ તોડે તો તે શખસ યાવતચંદ્રોકાળ સુધી ન્યાતબાહાર રેહે; શાવાસ્તે જે અમારી ન્યાતમાં અસલથી વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તે સારૂ.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા તથા વર એ બેમાંથી જે મરી જાય તો જે હોય તે ન્યાતસિરસ્તે પાછું અપાય છે.

૧૬. ગમે તેવી લડાઈ થાય તોએ વેહેવા તુટે નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક થતોજ નથી તો મરજીનું શું લખીએ?

ખતરી–ફ્રસરામીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૦.*

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે માગું વરની તરફથી જાય અથવા કન્યાની તરફથી જાયછે ને તે માગું કરનાર વસટાળિયા(ને) વરવાળાને રૂ. ૧) વેહેવા મેળવતી વખત આપેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે કન્યાવાળા યા વરવાળા વસટાળિયાને સોપારી ૫ આપે એટલે વેહેવા સહી થયો ને ત્યાર પછી સારો દાહાડો જોઈને ચાંદલા કરે. તે વખત વરનો બાપ તથા ભાઈ વિગેરે સગાવાહાલા તથા તેના મોહોલાનો પટેલ ત્યાં જાય ને તે વખત કન્યાનો બાપ વિગેરે હરેક સગાવાહાલા તથા કન્યાના મોહોલાનો પટેલ કન્યાને ચાંદલો કરીને–વરવાળા કન્યાના હાથમાં પતાસાનો પડો તથા રૂ. ૧) આપવાનો ચાલ છે; ને તે વખત વરવાળો રૂ. ૧) કન્યાના મોહોલાના પટેલને આપેછે, તે રૂપિયામાં–લાડવાનો મોહોલો કેહેતાં જેટલા પોતાની પાંતીના લોક હોય તેને હક્ક છે; તથા રૂ. ૧) કન્યાના બાપના ગામના પટેલને આપે તથા રૂ. ૧) પાંચગામી ન્યાતમાં આપે, ને અસલથી અમારી પાંચગામીની ન્યાત કેહેવાયછે તે મધેથી હાલમાં આસરે વરસ ૫ થયા થોડાએક લોકોએ નવું તડ બાંધ્યુંછે તે તડવાળા અમારી ન્યાત સાથે વેહેવા કરવા આવે ત્યારે તે લોકોની પાસેથી અસલ કદીમના ધારા પ્રમાણે રૂ. ૧) લેવાનો પાંચગામી પંચાયતનો હક્ક છે તથા રૂ. ૧) (એક) બીજો–જે ગામની કન્યા હોય તે ગામવાળા લે; ને કદાપી અમારી ન્યાતવાળા તે સામા તડવાલાની કન્યા સાથે વેહેવા કરવા જાય ત્યારે અસલના ધારા પ્રમાણે રૂ. ૧) અમે આપિયે છિયે, પણ તે હક્ક પાંચગામી ન્યાતનો છે; તથા અહિંયાનો રેહેવાશી ખંભાતી તડવાળા અમારી ન્યાતની કન્યા સાથે વેહેવા કરે તો તેની પાસેથી પાંચ ગામનો રૂ. ૧)–(તથા) જે ગામની કન્યા હોય તે ગામવાળા લેછે; તથા અમારો વર તે તડની કન્યા સાથે વેહેવા કરવા જાય ત્યારે તે રૂ. ૧) તેનાં તડમાં આપે;

* આ અંક વાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા સાથે મળેછે તથી જે કલમોમાં તફાવત છે તેટલીજ માત્ર ઉતારીછે. (જુઓ પાનુ ૧૪૨).

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તથા અમારા લોકની કન્યા સાથે અથવા સામા તડવાળા લોકોની કન્યા સાથે પરગામનો વર વેહેવા કરવા આવે ત્યારે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કન્યાના મોહોલાના પટેલને આપે; તથા તેની પાસેથી રૂ. ૮ll લેવાનો હક્ક પાંચ ગામની પંચાયતનો છે; તથા ચેવલી તડવાળા અમારી કન્યા સાથે વેહેવા કરવા આવે તો તેની પાસે રૂ. ૬ll લેવા ને કદાપી તે તડની કન્યા સાથે અમે વેહેવા કરવા જઈએ તો તેના તડમાં રૂ. ૫) આપિયે છિયે. બીજું ઉપર લખેલા સામા તડવાળા જો કદાપી પોતપોતાના તડમાં વેહેવા કરે તો તેઓની પાસેથી પણ રૂ. ૧) લેવાનો પાંચગામી ન્યાતનો હક્ક અસલથી છે. ને વેહેવા બાબતમાં લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી; બંનેની મુખજુબાનીએ વેહેવા થાયછે. ને ન્યાતગોર અમારામાં છે નહી ને કુળગોરને તે વખત બોલાવવાનો ચાલ મુકરર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો ઉપરની કલમ બીજી પ્રમાણે પાંચ સોપારી આપે ત્યાર પછી વેહેવા તુટે નહી.

ખતરી—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે છોકરાના માબાપ પોતાના સગાને કન્યાને ત્યાં માગું કરવાને મોકલેછે તથા કન્યાવાળો પણ પોતાની તરફથી વસટાળિયાને વરવાળાને ત્યાં માગું કરવા મોકલેછે, પણ જ્યારે કન્યાનો બાપ તથા મા રાજી થઇને વરવાળાને ત્યાં વેહેવા કરવાનું કેહેવડાવે ત્યારે વેહેવા થાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે ને તે ચાંદલો કન્યાને કરેછે, ને તેમાં લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી; ને તે વખત વરની તરફના—૫-૭ સગા આવ્યા હોય તે તથા કન્યાનો કુળગોર તથા વરનો કુળગોર આવ્યો હોય તે કન્યાને ગણપતિ પૂજા કરાવે; તે સમે વરવાળા કન્યાને પતાસાનો પડો શેર ૧ નો તથા ખારેક શેર ૧l અને રૂ. ૨ll અંકે અઢી કન્યાના હાથમાં આપે; તથા તે વખત વરવાળા પંચાયતના પટેલને રૂ. ૧) આપે તે મધેથી રૂ. ০lll પંચાયતનો તથા પટેલને રૂ. ০l) પંચાએતના પટેલ લે, એટલે વેહેવા જોડાયો સહી થાયછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના મધે ઉપરની કલમ પ્રમાણે વરવાળા કન્યાને રૂ. ૨ll આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર મહીના એકની થાય તે દાહાડાથી તે વરસ ૯ સુધીની થાય ત્યાં સુધી વેહેવાના ચાંદલા થાયછે ને નવ વરસની થાય એટલે વેહેવા કર્યાવિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો બાપ તથા દાદો હોય તો વેહેવા કરવામાં તેની કબુલિયત લેવી જોઈયે,તેની નજરમાં આવે તે જગોએ વેહેવા કરે, ને કન્યાનો બાપ તથા દાદો ન હોય તો તેની માની કબુલિયતથી વેહેવા થાયછે; ને એટલામાં કોઈ ન હોય ત્યારે કન્યાના જે લગતા પાસેના સગા હોય તેની રજાથી વેહેવા થાયછે. તથા છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ પ્રમાણે ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરે; તે નહી હોય તો છોકરીનો કાકો અથવા ભાઇ વિગેરે જે કન્યાના બાપની પાસેના સગા હોય તે વેહેવા કરે; ને છોકરીનો બાપ માબાપથી જુદો રહે તો પોતે મુખત્યાર છે.

૭. વિધવા બૈરિએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે ત્યાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા જેઠ એ વિગેરે લગતા સગાવાહાલાઓથી વેહેવા તુટી શકતો નથી—અસલથી એ ચાલ છે—ઉપરના ત્રણે સવાલનો એ જવાબ છે.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી સારો દાહાડો જોઇને વરવાળા કન્યાને પેહેલી જમવા તેડીને રૂ. ૫) તેના હાથમાં આપેછે ત્યાર પછી બીજે જે જે ટાંણેટચકે વરવાળા કન્યાને જમવા ખાવા તેડે તે દાહાડે કન્યાને શેર ০ll નો પતાસાનો પડો આપે ને કોઈ દાહાડે કન્યા જંમ્બા નહી જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ કરતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાવાળા સારો દાહાડો જોઈને વરને પેહેલા જમવા તેડે તો તે વખત રૂ. ૨) તેને ચાંદલો કરીને તેના હાથમાં આપે, ને ત્યાર પછી જે દાહાડે કન્યાવાળા જમવા તેડે ત્યારે વર સાસરે જમવા જાયછે ને કોઈ વખત

નહી જાય તે કારણથી અમારામાં વેહેવા તુટી શકતો નથી—કદીમથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, અને ગણપતિ પૂજા તથા કંકુના ચાંદલા કરે ને કન્યાને રૂ. ૨ા તથા પતાસાનો પડો ને ખારેક આપે તે દાહાડાથી વેહેવા સહી થાયછે તે ફોક થતો નથી.

૧૨. વેહેવા અસલ—કદીમથી અમારી ન્યાતમાં તોડવાનો ચાલ નથી, ને હાલમાં પણ તુટી શકતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર કન્યાને દોષ થાય તોએ વેહેવા તુટતો નથી; વર તથા કન્યા એ બેહુમાંથી કોઈ આંધળાં લુલાં થાય તોપણ વેહેવા ફોક થતો નથી.

૧૪. ગમે તેવું કારણ હોય તોએપણ વેહેવા તોડવાનો ચાલ અસલથી નથી, ને કોઈ શખસ વેહેવા તોડે તો તે યાવતચંદ્રકાળ લગી ન્યાતબાહાર રહે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા એ બેહુમાંથી કોઈ મરી જાય ત્યારે જે રીત કરી હોય તે કાંઈ રીત પાછી આપતા લેતા નથી; ને દેહેજ તો અમારામાં પરણતી વખત આપવાનો ચાલ છે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કંઈ લડાઈ થાય તેથી અમારામાં તોડવાનો ચાલ નથી, (ને) અગર કોઈ શખસ પંચાતની ઉપરાંત થઈને વેહેવા તોડે તેવા શખ્સને ન્યાતવાળા શિક્ષામાં યાવતચંદ્રકાળ સુધી ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા અસલ—કદીમથી તુટતો નથી; ને વર કન્યાવાળા બેહુની મરજી થાય તેથી પણ વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી. અગર કોઈ શખસ તોડે તો તે તોડનાર શખસ ન્યાતથી ન્યાતબાહાર યાવતચંદ્રકાળ સુધી રેહે—એ અસલથી ચાલ છે.

ખતરી—મણદેવીગરા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૧૯૨.

"આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા મુજબ છે, એવી તેમણે કબુલિયત લખી આપીછે, તે કબુલિયત છેલ્લી ઉતારવામાં આવશે."

ખતરી—સામસંગીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં માગું વરનો ધણી પણ કરેછે ને કન્યાનો ધણી પણ કરેછે, તેનું મુકરર નથી.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો વરને ઘેર થાયછે ને વરને કપાળે કરેછે; પત્ર લખવાનો ચાલ નથી. તે વખતે ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર જોઈએ. નાઉ સરવે પંચના લોકને કહી આવેછે ત્યાર પછી ન્યાતના લોક હાજર હોય તે આવીને બેસેછે.

૩. વેહેવા કરતી વખતે વરને પાઘડી ૧ તથા પતાસાનો પડો ૧ શેર ૧ા નો, રૂ. ૧) તથા નાળિયેર ૧ તથા ફુલનો હાર આપેછે, ને કન્યાને પણ ઘાટડી ૧ તથા ચણિયો ૧ તથા પતાસાનો પડો ૧ શેર ૧ા નો તથા રૂ. ૧) તથા નાળિયેર ૧ તથા ફુલનો હાર આપીએ છૈએ.

૪. કન્યાની ઉમર માસ ૬ થી તે વરસ ૯ ની થાય ત્યાં સુધી જ્યારે વર મળે ત્યારે કરેછે, ને વરસ ૧૩ ની થાય ત્યારે કર્યાવિના ચાલે નહી.

૫. બાપ મુખત્યાર છે, ગમે તો પુછે, ને ના પુછે તો બાપનું કર્યું કબુલ છે.

૬. બાપ હાજર ન હોય તો માતા કરી શકેછે; પણ પોતાના ઘરડાને પુછીને કરેછે.

૭. વિધવા બૈરીનો કરેલો વેહેવા કોઈ તોડી શકતું નથી, ને જુદા રેહેતા હોય તો બાઈ મુખત્યાર છે, પણ સઠેકાણે કરવાની, ને કઠેકાણે કરી શકતી નથી; એકઠા રેહેતા હોયતો દિયર તથા જેઠને પુછીને કરે ને કઠેકાણે કરે તો તોડી શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી સપરમો દાહાડો હોય ત્યારે તેડેછે, અને ન જાય તો તેની ખુશી.

૧૦. ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. રસ્તાનો વેહેવા તુટતો નથી, ને કરસ્તાનો વેહેવા તોડીએ છૈએ.

૧૨. કંઈ વરમાં બદફેલી દેખીએ તો તુટે, ને પરણ્યા પછી તુટે નહી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર તથા કન્યાને કંઈ દોષ થાય તો તુટી શકેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૪. કારણથી અથવા વગર કારણથી તોડે તો માંહોમાંહે રીતભાત પાછી લીધા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૫. પાછું આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૧૬. ન્યાતવાળાનો કરેલો વેહેવા લડાઈથી તુટી શક્તો નથી.

૧૭. બેઉની મરજીથી પણ તુટી શકતો નથી.

રજપુત—ડફ્ગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૬૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય ને વર ને કન્યાના માબાપ રાજી થાય તો વેહેવા કરે.

૨. ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય, ગોરનું કાંઈ નિશ્ચય નથી, ને વર કન્યાના માબાપ હાજર જોઇયે, ને તેના મનમાં આવે તે સગાને હાજર રાખે.

૩. પતાસાનો પડો શેર ૧ા નો તથા રૂ. ૧ વરવાળો કન્યાને આપેછે, એજ બિયાનું.

૪. કન્યાના જન્મથી તે અગિયાર વરસ સુધીમાં વેહેવા થાયછે.

૫. બાપ પોતાના હોશમાં હોય તો બાપ વેહેવા કરે, ને તે ન હોય તો મા આદી જે પૈસા ખરચે તે સગા વેહેવા કરે,ને પોતાના વાહાલા સગા હોય તેની સલાહ લે.

૬. મુખ્ય તો મા છે, તેની પાસે પૈસા નહી હોય તો કાકો કરે.

૭. વિધવા બૈરીએ કર્યો હોય તે કોઈથી તુટે નહી.

૮. સાટાંનો ચાલ નથી.

૯. એનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૯) પ્રમાણે.

૧૧. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે, વર તથા કન્યાવાળા એ બેમાંથી જે તોડે તે પંચમાં રૂ. ૭) આપે, ત્યારે તુટી શકે.

૧૨. બેમાંથી કોઈ રાજી ન હોય તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે આપે, ને લગનના દાહાડા સુધી તુટે.

૧૩. એનો જવાબ કલમ ૧૧) મી પ્રમાણે.

૧૪. વેહેવા તોડે તો વરવાળાએ જે માલ કન્યાને કર્યો હોય તે પાછો લે.

૧૫. પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. વેહેવા તોડે તો કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે ન્યાતમાં આપીને તોડે.

૧૭. વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે તો મરજીનું શું લખિયે ?

રજપુત—જાદવવંશી શાબલા ગામનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૧૦૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે પહેલું વરની તરફથી માગું જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ન્યાતગોરની સાથે પટેલની રજા લઇને વરનો ધણી રૂ. ૧) તથા નાળિયેર ૧) તથા પતાસાનો પડો શેર ૧ા નો ન્યાતગોર કન્યાને ચાંદલો કરીને આપી આવે. (ને) લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી ને કુળગોર તથા સગા કોઈ હાજર હોતા નથી.

૩. બિયાનામાં તો ઉપર લખ્યું તેજ આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૦) સુધીમાં વેહેવા કરવો.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો વા બીજા સગા વેહેવા કરી શકતા નથી, ને સલાહ લેવાની પણ કાંઈ જરૂર નથી. (ને) છોકરાનો પણ એજ પ્રમાણે કરેછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં મા મુખત્યાર છે, ને મા નહી હોય તો ભાઈનો અધિકાર છે, ને ભાઈ ન હોય તો કાકો કરે, ને કાકો ન હોય તો કુટુંબી કરે, ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો તેનો પંચ વેહેવા કરે; ને બાપભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તેથી કાંઈ તફાવત નથી.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે તે દિયર જેઠથી (વેહેવા) તુટતો નથી.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે સાસરિયા તેડું કરે ત્યારે કન્યા સાસરે જાય ને ન ગયેથી કાંઇ સાસરિયા કરતા નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા તુટે તેનું કારણ તો એ છે જે બન્નેને ન બને તો લગનના આગલા દાહાડા સુધી વેહેવા તોડે.

૧૩. વેહેવા તુટેછે તો દોષનું શું લખીએ ?

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડતો નથી, ને એમ કરતાં કોઈ તોડે તો પંચ તેને પુછે, ને પંચનું કહ્યું ન માને તો તેની જે ચીજ–વસ્તુ હોય તે પંચ પાછી અપાવે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નહી થાય ત્યારે માંહોમાંહે રીતભાત પહેલાં વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લેછે.

૧૬. વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે તો લડાઇનું શું લખીએ ?

૧૭. વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે તો મરજીનું શું લખીએ ?

રજપુત–મારૂ ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૨૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે છોકરીનો બાપ વરના બાપને ઘેર બ્રાહ્મણ પાસે પુછાવે કે અમારી છોકરી સાથે તમારા છોકરાને પરણાવો તો અમે તમારે ત્યાં વેહેવા મેળવવાને આવીએ; ત્યારે તે હા કેહે તો કન્યાનો બાપ ન્યાતનાને અથવા હરકોઇને સાથે લઇને વરને ઘેર જાય અથવા એકલા બ્રાહ્મણને મોકલે, ત્યાં કન્યાની તરફના ચાંદલો કરેછે; એનેજ અમો માગું કહીએ.

૨. પેહેલી કલમ પ્રમાણે વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો વરના બાપને ઘેર કરે, તેની રીત એ જે કન્યાવાળો રૂ. ૧) તથા પડો પતાસાનો શેર ૧ નો વરને ચાંદલો કુંકાનો કરીને આપે, ત્યાર પછી વરવાળો ગોળ વેહેંચે; ત્યાર પછી સારો દાહાડો આવે ત્યારે વરવાળો કન્યાવાળાને ઘેર જઈને કન્યાને કુંકાનો ચાંદલો કરીને રૂ. ૧) તથા પતાસા શેર ૧ નો પડો (કન્યાને) આપે, તે વખત કુળગોરની જરૂર નથી ને એ વર કન્યાના ચાંદલા વખત જે સગાવાહાલા ત્યાં હોય તે આવે–પણ તેઓની કાંઈ જરૂર નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખતે કાંઈ બિયાના વિગેરે આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૨ ની થાય ત્યાર પછી ઉમર વરસ ૧૩ ની થાય ત્યાં લગણમાં તેનો વેહેવા કરવો ને ઉમર વરસ ૧૪ ની થાય ત્યારે વેહેવા કર્યા વિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે, ત્યારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો વા બીજા કોઇ સગાવાહાલા તેનો વેહેવા કરી શકતા નથી. ને વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા વિગેરે બીજા કોઈ સગાવાહાલાની સલાહ લેવાની જરૂર નથી; ને છોકરાનો વેહેવા કરવાની પણ એજ રીત છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા તથા દાદો તથા ભાઈ તથા કાકો તથા પિત્રાઇ વિગેરે કુટુંબી, તથા મોસાળ(ના) મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો (બીજો) છોકરીનો વેહેવા કરેછે; ને બાપભાઇઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી, ને વેહેવા કરવામાં બાપ જીવતા માનો કંઈ હક્ક નથી.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતીકી છોકરીનો વેહેવા કર્યો–તે દિયર તથા જેઠને પુછ્યાવિના–ત્યાર પછી તેના દિયર જેઠ વેહેવાને તોડી શકે નહી. અગર ધણીભાઇઓથી જુદો રેહેતો હોય તોએ પણ ઉપર ત્રણે જવાબ બરોબર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી, તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં એજ નંબરની કલમ ૨ પ્રમાણે ચાંદલો કર્યા પછી કન્યાને સાસરે તેડે ત્યારે રૂ. ૧) કન્યાને આપે, ત્યાર પછી સાસરે જાયછે; ને સાસરે જવામાં દાહાડો તો કાંઇ મુકરર નથી, ને ન જાય તો સાસરિયાનું કાંઈ ચાલે નહી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં એજ નંબરની કલમ ૨ પ્રમાણે ચાંદલો કર્યા પછી વરને સાસરે તેડે ત્યારે વરને રૂ. ૧) આપે; પછી વર સાસરે જાય; પણ સાસરે જવામાં દાહાડો તો કાંઈ મુકરર નથી; ને વર સાસરે ન જાય તો કન્યાવાળા વેહેવા તોડે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા થયા પછી કન્યાનો બાપ લગનપત્રી મોકલે ત્યાર પેહેલાં લગણ વેહેવા તુટે; તેનું કારણ એ જે વર અથવા કન્યાના બાપને ખરચ કરવાનું ન મળે, તથા વરને મોટો દોષ થાય તો વેહેવા તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને કાંઇ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે ને કન્યાને કંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટેજ નહી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે નહી; ને વેહેવા તોડે તો રીતભાત તથા પલ્લાં વિગેરે જેનું તેને પાછું આપેછે; ને ન્યાતિ વિગેરેનો ખરચ થયો હોય તે વેહેવા તોડનાર પાસે અપાવતા નથી, તો વાજબી ખરચ જાણવાનું કામ શું?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નહી થાય તો માંહોમાંહે રીતભાત તથા પલ્લાં વિગેરે જેનું તેને પાછું આપેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કંઇ લડાઇ થઈ, ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો ત્યાર પછી તોડીને બીજી જગો ઉપર વેહેવા કરે, ત્યારે ન્યાતવાળાનું કાંઈ ચાલે નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે તેથી બેઉની મરજીનું કાંઈ કારણ નથી.

રજપુત–ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૮.

૧. અમારામાં વેહેવા કરવાની માંહોમાંહે ભાંજગડ કરે ને બેઉ રાજી થાય તો વેહેવા થાયછે. ને માગું કરવાનું કાંઇ મુકરર નથી, ગમે તે પેહેલાંથી મોકલેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે કન્યાનો બાપ પોતાના મનમાને તે સગાને લઇને વરવાળાને ઘેર જાયછે, ને પછી વરને ચાંદલો કરીને રૂ. ૧) તથા નાળિયેર એક આપેછે, ને લખ્યું કરવાનો ચાલ નથી; તથા ન્યાતગોરને સાથે તેડી જાયછે ને કુળગોર તો કોઇને છે ને કોઇને નથી.

૩. બિયાનામાં રૂ.૧) ને નાળિયેર આપે એટલે વેહેવા સહી થયો.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, પણ વરસ ૧૧ રે છેડો–વેહેવા કીધા વિના ચાલે નહી.

૫. બાપ હાજર બેઠે બીજા કોઇનો વેહેવા કરવાનો અધિકાર નથી. બાપ છોકરીનો વેહેવા કરે.

૬. જે છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરે; કદાપી છોકરીની મા ન હોય ત્યારે જે છોકરીની પરવસી કરે તે વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં વિધવા માએ વેહેવા કીધો તે કોઇથી તુટી શકતો નથી.

૮. સાટાંનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી કન્યા વારતેહેવારે સાસરે જાયછે. કદાપી કન્યા ન જાય તો પોતાની ખુશી.

૧૦. વેહેવા કીધા પછી વારતેહેવારે વર પણ સાસરેથી નહોતરૂં આવે તો જમવા જાયછે; કદાપી કોઈ દિવસે જમવા નહી જાય તે સબબથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. કન્યાવાળાને પલ્લું નહી મળે ને કન્યાકાળ જતો હોય તો લગન પેહેલાં વેહેવા તોડે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો અથવા કાંઈ ખોડ આવે તો વેહેવા તુટી શકેછે; પણ વગર કારણે વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. કદાપી કોઈ શખસ કારણ વિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા પુછી શકેછે ને ચહડેલાં ફુલ પાછાં આપીને ફારગતી લીધા પછી બીજે ઠેકાણે વેહેવા કરેછે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરે ત્યારે પલ્લાંનું જરિયાન જે કાંઈ કીધું હોય તે પાછું આપે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી સેહેજ લડાઇથી વેહેવા તુટતો નથી–ભારી સબબથી વેહેવા તુટેછે.

૧૭. વર કન્યાવાળાની મરજી થાય તો વેહેવા તુટે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

રજપુત–પાધરા ભાગળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૯.

૧. વેહેવાનું માગું વરને ઘેરથી જાયછે ને કોઈ કન્યાવાળો પણ કરે.

૨. વેહેવાના ચાંદલા વરને ઘેર થાય તો વરને ચાંદલો કરેછે; ને કદાપિ કન્યાને ઘેર ચાંદલા થાય તો કન્યાને ચાંદલો કરેછે; ને તે જગાએ પલ્લાં વિગેરેનો લેખ પત્ર થાયછે, ને પોતાનો ગોર હાજર જોઇએ, ને વર તથા કન્યાની તરફના જે સગાને બોલાવે તે આવેછે.

૩. વેહેવાના બિયાનામાં વર તથા કન્યાવાળા પહેરોણા ચાંદલો કરવા આવે ત્યારે રૂ. ૧) આપેછે.

૪. કન્યાનો વેહેવા વરસ ૨ થી તે વરસ ૯ સુધી કરેછે, ને લાચારીથી વરસ ૧૧ સુધી પણ કરેછે.

૫. છોકરીનો વેહેવા બાપ કરેછે, ને બાપ નહી હોય [તો] અથવા બાપની રજાથી દાદો અથવા કાકો વા બીજા સગા છોકરીનો વેહેવા કરી શકેછે; ને છોકરાનો વેહેવા પણ એવી રીતે થાયછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે દિયર જેઠ વિગેરે જે સગાની સાથે સલાહ હોય તેને પુછે, ને છોકરીની મા વેહેવા કરેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં વિધવા માએ છોકરીનો વેહેવા કીધો તે કોઈથી તુટી શકે નહી.

૮. સાટેપાટે કન્યા આપવા લેવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને સાસરે જવાનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૦. જમાઇને જંબા તેડવાનું અમારામાં મુકરર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે તો સહી કીધા ઉપર શું મુકરર છે?

૧૨. હરેક કારણથી અમારામાં લગન પેહેલાં તોડેછે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા પુછી શકેછે ને પલ્લાંની જનસ કીધી હોય તે પાછી અપાવે, ને ન્યાતિ વિગેરે ખરચ કરવાનો ચાલ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરે ત્યારે પલ્લાંની જનસ કરાવી હોય તે વરવાળાને પાછી આપેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કીધો છે ને તે શખસ બીજી જગોએ વેહેવા કરવા ચાહે તો પંચની રજાથી કરે.

૧૭. બેહુ વેહેવાઈની મરજી થાય તો બેલાશક વેહેવા તુટે.

સગરિયા–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૨૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે કે માગું વરની તરફથી જાય ને કન્યાની તરફથી પણ જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો વરને ઘેર પણ થાય ને કન્યાને ઘેર પણ થાય; ને તે ચાંદલો કન્યાને કપાળે કરેછે, ને રૂ. ૧) તથા નાળિયેર ૧) આપેછે, ને લખ્યું કરવાનો ચાલ નથી, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોર તે વખતપર હાજર હોય તે ખરો ને વર તથા કન્યાના સગા પણ હાજર હોય તે ખરા.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કન્યાના હાથમાં રૂ.૧) તથા નાળિયેર ૧) આપેછે. એજ બિયાનું મુકરર છે.

૪. કન્યાની ઉમર અવતરે ત્યાંથી તે વરસ ૧૧ ની થાય ત્યાં સુધીમાં વેહેવા કર્યાવિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માબાપ મુખત્યાર છે ને બીજા કોઈની સલાહ લેવામાં યા ન લેવામાં પણ બાપ મુખત્યાર છે, ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા મુખત્યાર છે, ને એકલી રહેતી હોય તો પોતાના સાસરિયાને સંભળાવીને વેહેવા કરે, ને કદાચ જુદી રેહેતી હોય ત્યારે પુછવામાં યા ન પુછવામાં બાઈ મુખત્યાર છે.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો છે તે વેહેવા કોઈથી તુટી શકતો નથી; અગર ધણીભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોએપણ બાઈ મુખત્યાર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો તો ચાલ નથી પણ અત્યાર પછી કરે તો તે ધણીની ખુશી; એ વાતની કાંઈ ફિકર નહી. પાલવે તે કરે ને નહી પાલવે તે નહી કરે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જે દાહાડે સાસરિયા તેડે તે દાહાડે જાય ને ન જાય તો તેની ખુશી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

૧૧. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, પણ છોકરાના બાપને પલ્લું ન મળે તેથી વેહેવા તુટે.

૧૨. વેહેવા તુટે તેનું કારણ તો એ જે છોકરાના બાપને નહી મળેથી તુટે, બાકી તુટતો નથી.

૧૩. વર તથા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએપણ વેહેવા તુટતો નથી; ને માબાપની ખુશી નહી હોય તો વેહેવા તુટે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો રીતભાત પલ્લાં વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું આપે; બીજો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૧૫. વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે રીતભાત પલ્લાં વિગેરે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. લડાઈ કજિયાથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ તો નથી; ને બેઉની મરજી થાય ત્યારે વેહેવા તુટે.

ગરાસિયા—બારડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક" અંક ૨૧૨.*

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે છોકરીનો બાપ વરના બાપને ઘેર બ્રાહ્મણ પાસે પુછાવે કે અમારી છોકરી સાથે તમારા છોકરાને પરણાવો તો અમે તમારે ત્યાં વેહેવા મેળવવાને આવિયે. ત્યારે તે હા કહે ત્યારે કન્યાનો બાપ ન્યાતનાને અથવા હરકોઇને સાથે લઇને વરને ઘેર જાય અથવા એકલા બ્રાહ્મણને મોકલે; ત્યાં કન્યાની તરફના ચાંદલો કરેછે, એનેજ અમે માગું કહીએ.

૨. પેહેલી કલમ પ્રમાણે વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો વરના બાપને ઘેર ઉપરની કલમ પ્રમાણે વરને કરે, તેની રીત એ છે જે સામસામું લખ્યું કરીને કન્યાવાળો પોતીકા લખ્યા ઉપર રૂ. ૧) તથા પડો ખાંડનો શેર ૧ નો મુકીને વરને કુંકાનો ચાંદલો કરીને આપેછે. ને વરવાળો પણ પોતીકા લખ્યા ઉપર રૂ. ૧) ઘરમાંનો મુકીને કન્યાવાળાને આપેછે; ને અમારે ન્યાતગોર તો નથી ને વરવાળાનો અથવા કન્યાવાળાનો કુળગોર વા ધામોટ હાજર જોઇએ છે, ને કન્યાની તરફથી તો જે ત્યાં ગયા હોય તેજ, ને વરની તરફના કુટુંબી તથા સગાવાહાલા વિગેરે જે હોય તે ત્યાં આવેછે, ને અગર નહી આવે તો તેની કાંઇ જરૂર નથી; ત્યાર પછી ત્યાં ગોળ વેહેચેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખતે કાંઈ બિયાના વિગેરે આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૨ ની થાય ત્યાર પછી ઉમર વરસ ૧૩ ની થાય ત્યાં લગણમાં તેનો વેહેવા કરવો, ને ઉમર વરસ ૧૪ ની થાય ત્યારે વેહેવા કર્યાવિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો વા બીજા કોઈ સગાવાહાલા તેનો વેહેવા કરી શકતા નથી, ને વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબીની સલાહ જરૂર લેવી જોઇયે ને છોકરાનો વેહેવા કરવાની પણ એજ રીત છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો દાદો તથા ભાઈ તથા કાકા તથા મા તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબી તથા મોસાળ (ના) મધે પેહેલો ન હોયતો બીજો છોકરીનો વેહેવા કરેછે; ને બાપ ભાઇઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી; ને વેહેવા કરવામાં માનો કંઇ હક્ક નથી.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા દિયર તથા જેઠને પુછયાવિના કર્યો હોયતો ત્યાર પછી તેના દિયર જેઠ તે વેહેવાને તોડી શકેછે; અગર ધણીભાઇઓથી જુદો રેહેતો હોય તોએપણ ઉપરના ત્રણે જવાબ બરોબર છે.

---

* આ અંકનો અસલ કાગળ ખોવાઈ ગયલો છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી,તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને સાસરે જવાનો ચાલ નથી, તો ન જાય તો સાસરિયાને શું કરવાનો જવાબ શું લખીએ?

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને સાસરે જવાનો ચાલ નથી, તો ન જાયતો વેહેવા તોડવાનો જવાબ શું લખીએ?

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા થયા પછી કન્યાનો બાપ લગનપત્રિ મોકલે ત્યાર પેહેલાં લગણ વેહેવા તુટે, તેનું કારણ એ જે વર અથવા કન્યાના બાપને ખરચ કરવાનું ન મળે તથા વર [ને] કાંઈ મોટો દોષ થાય તો વેહેવા તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે, ને કન્યાને દોષ થાય તો વેહેવા તુટેજ નહી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા તો કરતા નથી, પણ તે વેહેવા કાયમ રખાવેછે; ને ઉપર લખેલા કારણથી વેહેવા તોડે તો રીતભાત તથા પલ્લાં વિગેરે લગનથી પેહેલાં કાંઈ કરતા નથી, તેથી પાછું આપવું લેવું પડતું નથી, ને ન્યાતિ વિગેરે ખરચ થયો હોય તે વેહેવા તોડનાર પાસે અપાવતા નથી તો વાજબી ખરચ જાણવાનું કામ શું?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નહી થાય ત્યારે માંહોમાંહે રીતભાત પલ્લાં વિગેરે કરતા નથી તો પાછું લેવાનો જવાબ શું લખીએ?

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઇ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો ત્યાર પછી તોડીને બીજી જગો ઉપર વેહેવા કરે, ત્યારે ન્યાતવાળાનું કાંઈ ચાલે નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે તેથી બેહુની મરજીનું કાંઈ કારણ નથી.

સલાટ—સોમપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૯૪.

૧. વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે, પેહેલું માગું કન્યાનો બાપ તથા મા પોતાના સગાને વરને ઘેર (માગું) કરવા મોકલેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે, ને તેમાં લખ્યુ ભણ્યું કરવાનો ચાલ નથી, ને ચાંદલા કરતી વખત વરની તરફનો કુળગોર તથા વરની મા વિગેરે બીજાં બૈરાં કન્યાને ઘેર જઇને કન્યાને ચાંદલો કરીને રૂ. ૨૦) રોકડા તથા ઓઢણી ૧) રૂ.૭) ની તથા ચણિયો ૧) લાહેનો રૂ. ૩) નો—જુમલે માલ રૂ. ૧૦) નો વરવાળા કન્યાના બાપના હાથમાં આપેછે, એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાની મા રૂ.૧) વરની માને આપે ત્યારે વરની મા બીજા પૈસા પોતાને ઘેરથી ઉમેરીને તમામ ન્યાતે લેહેણાદીઠ પૈસા ૨) એ નાળિયેરના કરીને આપે એટલે તે વેહેવા સહી થયો.

૪. કન્યાની ઉમર મહીના ૬ ની થાય ત્યાંથી તે વરસ ૧૧) ની ઉમર થાય, એટલે વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો તથા છોકરાનો બાપ જીવતો છે ત્યારે તો વેહેવા કરવામાં તેજ મુખત્યાર છે; કાકા તથા દાદા વિગેરે બીજા સગાવાહાલાની સલાહ લેવાનો ચાલ નથી.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા મુખત્યાર છે; ને મા નહી હોય તો કાકો વેહેવા કરે, ને કાકો નહી હોય તો પાસેના પિત્રાઈ હોય તો તે કરે, ને તે નહી હોય ને તે છોકરી મોસાળમાં રેહેતી હોય તો મામા તેનો વેહેવા કરેછે. ને બાપ પોતાના ભાઇઓથી જુદો રેહેતો હોય તેથી કાંઈ તફાવત નથી.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તે વેહેવા દિયર તથા જેઠથી તુટી શકતો નથી. ને તે વિધવાનો ધણી એકઠાપણામાં તથા જુદાપણામાં મરી ગયો હોય તેથી કાંઈ તફાવત નથી.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને દિવાળી તથા હોળી વિગેરે સારો દાહાડો જોઈને વાર તેહેવારે સાસરિયા તેડું કરે ત્યારે કન્યા સાસરે જાય, ને એમ કરતાં કન્યા પોતાની ખુશીથી કોઈ દાહાડો સાસરે નહી જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ રીસાતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને જ્યારે સાસરિયા તેડે તે દાહાડે વર સાસરે જંમ્બા જાયછે, ને કોઇ દાહાડો વર સાસરે જંમ્બા નહી જાય તેથી સાસરિયા કંઈ વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા અમારી ન્યાતમાં તુટેછે, લગનના દિન ૧૫ ની અંદર સુધી–વરવાળાને તથા કન્યાવાળાને ન બને તો તુટેછે. પણ લગનના દિન ૧૫) રહ્યા ત્યાર પછી વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૩. વેહેવા તોડવાનો ચાલ અમારામાં છે તો દોષનું શું લખીએ? દોષ થયો હોય તોપણ વેહેવા તુટેછે.

૧૪. વરવાળો વેહેવા તોડે તો કન્યાવાળા પાસેથી પોતે જેટલા રૂપિયા આપ્યા હોય તે તથા લુગડાં પોતાના પાછાં લે, ને કન્યાવાળો વેહેવા તોડે તો વરવાળાના રૂ. તથા લુગડાં રૂ. ૧૦ ના પાછા આપે. બીજી રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા કન્યા મરી જાય તથા વર મરી જાય ત્યારે રીતભાત પલ્લાં-વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈથી તો અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટેછે, ને તે વેહેવા બીજી જગો ઉપર કરેછે, તેમાં ન્યાતવાળા તેને કાંઇ શિક્ષા કરી શકતા નથી.

૧૭. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે તો બંનેની મરજીનું શું લખીએ?

કાછિયા–સુરતી ક્ષત્રીવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૧૦૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાની રીત તો એ છે જે માગું તો વરની તરફથી જાયછે, ને માગું કરવા સગાવાહાલાને અથવા પોતાના દોસ્તદારને મોકલેછે.

૨. વેહેવા કરવો કબુલ થયો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે, ને વરવાળા કન્યાને ચાંદલો કરીને રૂ.૧) તથા નાળિયેર ૧) તથા પતાસાનો પડો ૧) આપેછે, ને લખ્યા પઢ્યાનો ચાલ નથી ને ન્યાતગોર કુળગોરનો નિયમ નથી; ને વરવાળા તથા કન્યાવાળા જે સગાને તેડાવે તે આવેછે.

૩. બિયાનું તો ઉપરની કલમમાં આવેલું છે.

૪. કન્યાની ઉમરનો નિયમ નથી, જ્યારે કન્યાના માબાપની ખુશીમાં આવે ત્યારે વેહેવા કરેછે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યાં સુધી કોઈથી વેહેવા થતો નથી, ને સલાહ લેવામાં તો ઘણી મુખત્યાર છે, ને છોકરાનો પણ એવી તરેહ વેહેવા થાયછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરેછે ને બીજા સગા સાથે મીલાખત હોય તો તેની સલાહથી વેહેવા કરે, નહી તો મા મુખત્યાર છે.

૭. રાંડેલી બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો તે કોઈ તોડવાને સમર્થ નથી.

૮. સાટાંનો અમારામાં ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે સાસરિયા જંમ્બા ખાવા તેડે ત્યારે કન્યા સાસરે જાયછે, કાંઈ કારણથી ન જાય તો છોકરીની ખુશી.

૧૦. છોકરીની રીત છે, એજ પ્રમાણે છોકરાની રીત છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને સહી તો ઉપરની કલમ ૨) માં લખ્યું તે પ્રમાણે કરેથી થાયછે.

૧૨. અમારામાં હરેક કારણ હોય પણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહી; અગર વરવાળાને પલ્લું ન મળે તો કન્યાવાળો પંચને જાહેર કરે, ને પંચ તજવીજ કરીને રજા આપે તો કન્યાવાળો વેહેવા તોડે.

૧૪. કોઇ શખ્સ કારણથી વેહેવા તોડે તો પંચવાળા તેને પુછી શકેછે, ને પંચનું કહ્યું નહી માને તો તેને ન્યાતબાહાર મુકેછે ને પંચને રાજી કરે ત્યારે ન્યાતમાં પાછો આવેછે; ને પલ્લાં વિગેરે વાજબી ખરચ હોય તે પંચ પાછું અપાવે તે લેછે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય ત્યારે કન્યાને પલ્લું તથા લુગડાં જે કીધાં હોય તે વરવાળાને પાછાં આપે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈ થાય તેથી વેહેવા તુટતો નથી તો શું લખિયે?

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી,

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ને એમ કરતાં બેઉ ધણીએ ધણી રાજી થાય તો વેહેવા તુટે.

કાછિયા—સુરતી કણબીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૧૮૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનું માગું વર તથા કન્યાના મા તથા બાપ કરે ને તે ન હોય તો તેના કુટુંબી તથા તેના વાલીઓ કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો કન્યાના માબાપને ઘેરથી ગોર વિગેરે જે હોય તે વરને ત્યાં જઇને ચાંદલો કરીને રૂ. ૧) તથા નાળિયેર વરના હાથમાં આપેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું આપવાનો ચાલ ઉપર બીજા જવાબમાં લખ્યા પ્રમાણે છે.

૪. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, પણ દુનિયામાં પેદાસ થઇ ત્યારથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં કરેછે.

૫. છોકરીના વેહેવા કરવામાં તેના માબાપ મુખત્યાર છે ને છોકરાના વેહેવા કરવામાં પણ એજ પ્રમાણે.

૬. કોઈ છોકરીનો બાપ ન હોય ને તેની મા હોય તો તે છોકરીના કાકા તથા દાદા વિગેરે હરેક કોઇ સગાની મસલતથી તેની મા તેનો વેહેવા કરેછે, ને તે છોકરીનો બાપ ભાઇઓથી જુદો રેહેતો હોય તો[પણ] સગાઇમાં કાંઈ તફાવત નથી.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે ને તે પોતાના દિયર તથા જેઠમાં એકઠી રેહેતી હોય તો તેની સલાહ લે, ને એકઠી રેહેતી ન હોય તો પોતે મુખત્યાર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનું સાટું સવાલના જવાબ બે પ્રમાણે છે.

૯. વેહેવા થાયછે ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને સાસરે જવાનું મુકરર—જ્યારે જંબા તેડે ત્યારે જાય—(કાંઈ મુકરર) નથી.

૧૦. વરને જ્યારે સાસરિયા નહોતરૂં દે ત્યારે જંબા જાયછે ને જંબા ન જાય તો વેહેવા તુટે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ હતો પણ આજ રોજે મુકરર કર્યું જે વેહેવા ફોક થાય નહી; પણ જે શખસને પલ્લું નહી મળે તો વેહેવા ફોક થાય સહી.

૧૨. વેહેવા તુટવાનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે—જ્યાં સુધી કુંવારો હોય ત્યાં સુધી તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર વા કન્યાને કાંઇ દોષ થયો હોય તો બંનેની રાજીથી તુટે.

૧૪. કોઇ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતના લોકો શિક્ષા કરી શકેછે.

૧૫. વેહેવા કર્યા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય તો માંહોમાંહે જે રીતભાત તથા ઘરેણું કર્યું હોય તે પાછું આપેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી (ને) કંઇ લડાઇ થઇ તોએ પણ તરફેણની રાજીવિના વેહેવા તોડી શકતા નથી, ને તોડે તો તેને ન્યાત પુછી શકેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક થાયછે તેનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે.

કાછિયા—કણબી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૧૮૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનું માગું વર તથા કન્યાના મા તથા બાપ કરે, ને માબાપ નહી હોય તો તેના વાલીઓ કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો કન્યાના માબાપનો ગોર હોય તે વરને રૂ. ૧) તથા નાળિયેર ૨ લઈને વરને ઘેર વરને ચાંદલો કરીને રૂ. ૧) તથા નાળિયેર ૨) આપેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું આપવાનો ચાલ ઉપર બીજા જવાબમાં લખ્યા પ્રમાણે છે.

૪. કન્યાની ઉમરનું કાંઇ મુકરર નથી, દુનિયામાં પેદા થઇ ત્યારથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં કરેછે; પછી તો કન્યાના માબાપની ખુશી પ્રમાણે થાયછે.

૫. છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તેના મા તથા બાપ મુખત્યાર છે; તેની મરજીમાં આવે તો કોઇની સલાહ લે ઇયા નહી લે, ને છોકરો નાહની ઉમરનો હોય તો એજ પ્રમાણે—મોહોટો થયા પછી તે મુખત્યાર છે.

૬. કોઇ છોકરીનો બાપ ન હોય ને તેની મા હોય તો તે છોકરીના કાકા તથા દાદા વિગેરે હરેક કોઇ સગાની

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

મસલતથી તેની મા તેનો વેહેવા કરેછે; ને તે છોકરીનો બાપ ભાઇઓથી જુદો રેહેતો હોય તો સગાઇમાં કાંઈ તફાવત નથી.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય ને તેમાં કાંઈ શખ ઇયા સુખીના હોય તો દિયર તથા જેઠથી તે વેહેવા તુટે નહી, પણ તે વિધવા બૈરીએ કાંઈ ગેરરીતીએ વેહેવા કર્યો ને તેના દિયર તથા જેઠ તે ગેરરીતી ન્યાતમાં જાહેર કરીને ન્યાતની ઈસતીલા હોય તો તે વેહેવા દિયર તથા જેઠ તોડી શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનું સાટું સવાલના જવાબ ૨ પ્રમાણે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને સાસરે જવાનું મુકરરર—જ્યારે જંબા તેડે ત્યારે જાય—(કાંઈ મુકરરર) નથી.

૧૦. વરને જ્યારે સાસરિયા નહોતરૂં દે ત્યારે જંબા જાયછે ને જંબા ન જાય તો વેહેવા તુટે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે, બંનોની મરજીથી ફોક થાયછે.

૧૨. વેહેવા તુટવાનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે—જ્યાં સુધી કુંવારા હોય ત્યાં સુધી તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર ઈયા કન્યાને કાંઇ દોષ થયો હોય તો બંનોની રાજીથી તુટે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતના લોકો શિક્ષા કરી શકેછે, સમસ્ત ન્યાતની મરજી પ્રમાણે.

૧૫. વેહેવા કર્યા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર ઇયા કન્યા મરી જાય તો માંહોમાંહે જે રીતભાત તથા ઘરેણું કર્યું હોય તે પાછું આપેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કંઈ લડાઈ થઈ તોએ પણ તરફેણની રાજીવિના વેહેવા તોડી શકતા નથી, ને તોડે તો ન્યાત તેને પુછી શકેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક થાયછે, તેનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે.

કોળી—તળબદા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૧૨૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે કન્યાને ત્યાંથી વરને ત્યાં માગું જાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવો નિશ્ચે ઠરે ત્યારે ચાંદલો વરને ઘેર કરે, કન્યાનો ભાઈ અગર પિત્રાઈભાઈ હોય તે વરને ઘેર જઇને વરને ચાંદલો કરીને રૂ. ૧) આપે, અગર કોઇથી બની આવે તો પાઘડી પણ બંધાવે; એ વાતમાં લખ્યું કરવાનો કાંઈ ચાલ નથી, તે વખત ગોર જોઈતો નથી; વરના મા બાપ તથા સગામાં જે હાજર હોય તે જોઇયે.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૫) ની થયા પછી વરસ ૧૧) ની થાય ત્યાંસુધી વેહેવા કરવો, ને વરસ ૧૨)—બાર વરસની ઉમર થઈ એટલે વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય તોએ છોકરીનો કાકો તથા દાદો તથા મામો વેહેવા કરી શકેછે; ને વેહેવા કરવામાં એ ચારે જણાની સલાહ લેવી જોઈએ; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ રીતે અધિકાર છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા અથવા ભાઈ અથવા કાકા અથવા મામાનો અધિકાર છે; ને બાપભાઇઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી, ને છોકરીની માને કેહેવું એટલો અધિકાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય ત્યાર પછી તે વિધવાના દિયર અથવા જેઠ વિગેરે બીજા કોઈ શખસથી વેહેવા તોડી શકાય નહી, ધણીભાઈઓથી જુદો રહ્યો હોય ત્યારે ને એકઠા રેહેતા હોય તો તોડી શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવ્યા પછી—લગન થયા પેહેલાં કન્યાને સાસરે જવાનો અથવા તેડવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવ્યા પછી—લગન થયા પ્રથમ—વરને પણ સાસરે જવાનો અથવા તેડવાનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવ્યા પછી સ્હેજ ભાવે તોડતા નથી. કન્યાને અથવા વરને કાંઈ ખોડ થાય તો વેહેવા તોડેછે.

૧૨. વેહેવા તુટવાનું કારણ તો ઉપરની અગિયારમી કલમમાં જે લખ્યું તેજ કારણથી લગન આગમચ દિન ૧૫ પેહેલા સુધી.

૧૩. વેહેવા મેળવ્યા પછી લગનથી પ્રથમ અગિયારમી કલમ પ્રમાણે કાંઈ દોષ થાય તેથી વેહેવા તુટેછે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરેછે; તકશીરવાળા પાસે રૂ.૧૨) દંડના લે ને આગલા ધણીનો ખરચ થયો હોય તે એજણના ધાસ્યામાં આવે તે પ્રમાણે જે વેહેવા તોડે તે પાસે પાછો અપાવે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં લગન થયા પેહેલાં પલ્લું કરવાનો ચાલ નથી ને બીજી કાંઈ રીતભાત અપાતી નથી, માટે વર અથવા કન્યા મરી જાય તો કાંઈ પાછું આપવું લેવું પડતું નથી.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયો તે ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો હોય પછી કાંઈ લડાઈ થાય તો વેહેવા કોઈ તોડી શકતું નથી, ને તે કરેલે ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે વેહેવા કરવાનો ચાલ નથી, ને કદાચીત કોઈ તોડે તો ચૌદમી કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે શિક્ષા કરે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને બેહુજણ રાજી ખુશી થાય તો કોઈએક શખસ તોડે છે.

કોળી—તળબદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૨.

"સુરતના કોળી તળબદાનો જવાબ ઓરપાડના કોળી તળબદા અંક ૧૨૪ વાળા જોડે મળતોછે માટે લખ્યો નથી." (જુઓ પાનુ ૧૫૪).

કોળી—માળવી ભગતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી અથવા કન્યાની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાયછે; ને તે ચાંદલો કન્યાને તથા વરને કરેછે, ને પત્ર લખવાની રીત નથી, ને વરના તથા કન્યાના માબાપ વિગેરે સગાવાહાલા સાથે હોયછે, ને ગોરને જોડે લઇ જવાનો ચાલ નથી.

૩. બિયાના મધે તાડી વરવાળો કન્યાને ત્યાં મોકલેછે.

૪. કન્યાના જનમથી તે વરસ ૧૬ સુધી જ્યારે વર મળે ત્યારે વેહેવા થાયછે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે તે તથા તે છોકરીની મા વેહેવા કરેછે, ને પોતીકા વાહાલા સગા દાદા વિગેરેની સલાહ લેવી; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ પ્રમાણે છે.

૬. છોકરીની માનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય ત્યારે જે છોકરીનો વાલી હોય તે કરેછે, ને કોઇ જ્યારે ન હોય ત્યારે પંચ કરેછે.

૭. નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે એટલે વિધવા શેની થાય? ને કદાપી કોઇ નાતરે ન જાય તોએપણ કરેલો વેહેવા તોડાતો નથી.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. આદરણી થયા પછી કન્યા તો પરણ્યા શિવાય જતી નથી તો શું લખીએ?

૧૦. વરને તો વાર તેહેવારે—બળેવ વિગેરે તેડેછે, ને ન તેડે તો તેનું જોર નથી.

૧૧. ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને વર કન્યાવાળાએ તાડી પીધી એટલે સહી થાય.

૧૨. વેહેવા કશા કારણથી તુટતો નથી, પણ કદાચીત વટલી ગયો, અથવા નામરદ હોય તો પંચની રજા લઇને પંચાયતની નજરમાં આવે તો વેહેવાને તોડાવે.

૧૩. દોષ થાય તોએપણ વેહેવા તુટે નહી—જે થાય તે તેનું નશીબ.

૧૪. આજ લગી તો કોઇએ વેહેવા તોડયો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પણ અત્યાર પછી કોઇ શખસ ઉપર લખેલી કલમ ૧૨ મીમાં લખેલા કારણ બે શિવાય તોડે તો પંચ તેને શિક્ષા કરેછે, ને તેને ન્યાતબાહાર મુકેછે, ને રીતભાત વિગેરે કાંઇ છે નહી તો શું [લખિયે?]

૧૫. રીતભાત વિગેરે કાંઈ છે નહીતો શું લખીયે ?

૧૬. લડાઇ થાય તોએપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૭. એહુની મરજી થાય તોએપણ વેહેવા તુટે નહી.

કોળી—તળબદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવે ત્યારે માગું કન્યાને ઘેરથી આવે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે વરને ઘેર ચાંદલો થાય, ને ચાંદલો વરને કરે, લખ્યા પત્રાનો ચાલ નથી, ને ન્યાતગોર હાજર જોઇએ, ને વર તથા કન્યા બંનેની તરફથી ન્યાતના લોક હાજર જોઈએ, તથા કન્યાનો બાપ તથા વરના માબાપ તથા બાપ નહી હોય તો ભાઈ અથવા સગા હાજર જોઇએ.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત રૂા. ૧) તથા નાળિયેર કન્યાને ઘેરથી વરને આપવાનો ચાલ છે.

૪. કન્યાની ઉમર બરસ ૫ થી ૧૧) વરસ લગીમાં વેહેવા કરવો જોઇએ.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે બાપ વેહેવા કરે, તથા દાદા તથા કાકા તથા બીજા સગાથી થાય નહી. મા તથા બાપ રાજી જોઇએ.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય તો મા તથા છોકરીના ભાઈની સલાહથી વેહેવા થાય.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતીકી છોકરીનો વેહેવા કર્યો તે દિયર તથા જેઠ એકઠા રહે અથવા જુદા રહે પણ વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કર્યા પછી ને લગનથી અગાઉ જોવાતેડા કરવાનો ચાલ છે; તે જોવાતેડાં કર્યા પછી વારપર્વણીએ તેડે તો સાસરે જાય.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી અગાઉ વારપર્વણીએ તેડે તો વર જમવા જાય ને નહી જાય તો વેહેવા તુટે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી. ચાંદલા કર્યા પછી વર તથા કન્યાને વસંતના લુગડાં ચડાવે એટલે વેહેવા તુટે નહી. કદાપી પલ્લું નહી મળે અથવા કજિયો થાય ને તોડે તો જે કોઇ વેહેવા તોડે તે રૂ. ૧૨) પંચને ગુનેહગારી આપે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થાય ને વેહેવાઇએ વેહેવાઈ લડે તો પીઠી નહી ચડે ત્યાં સુધી વેહેવા તુટે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને દોષ થાય તો જે તોડે તે ખરચ વેહેવાઇને આપીને તોડે—એઠક પ્રમાણે, પણ પંચનો દરક નથી.

૧૪. જે શખસ વગર કારણે વેહેવા તોડે તો તેની [પાસે] ન્યાતના લોક ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ગુનેહગારી લે, ને સામા ધણીનું પલ્લું તથા એઠો ખરચ આપીને તોડે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર મરે અથવા કન્યા મરે તો વરનું ઘરેણું તથા લુગડું કન્યાને ચડયું હોય તે પાછું આપે, ને વરને લુગડાં ચડયાં હોય તે જાય.

૧૬. વેહેવા કર્યા પછી કાંઈ લડાઈ થાય, ને તે વેહેવા ન્યાતના લોકે મંજુર કર્યો. ને તે વેહેવા તોડીને બીજે ઘેર કરવા ચાહે, ને ઉપર લખ્યા પ્રમાણે રૂપિયા નહી આપે, તો ન્યાતવાળા લોક તેની સાથે વેહેવાર નહી રાખે, ને નહોતરૂં બંધ કરે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી બંનેજણ રાજી થઈને વેહેવા તોડે તો પંચને પુછીને એહુ શખસ મળીને પંચનો ખરચ આપે, ને પંચને કહેથી મુકાય.

ઠાકોર—પરદેશી ડાંગી-તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે કોઈ શખસને ઘેર લગન હોય ને ત્યાં પંચાત મળી હોય ત્યાં જઈને ગોર પોતાની હથેળીમાં રૂપિયો મેલીને સર્વેને દેખાડે, ત્યારે સર્વે તે રૂપિયાને હાથ અડકાવીને માથે ચડાવે, ત્યાર પછી ગોર કહે કે ફલાણાની કન્યા ને ફલાણાના વર સાથે વેહેવા કીધોછે

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ત્યારે વેહેવા સહી થયો, ને તે રૂપિયો કન્યાના બાપને આપે, ને માગું તો વરની તરફનું પેહેલું જાયછે; એ ચાલ છે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ઉપર લખેલી પંચાયત મળી હોય ત્યાં ગોર સર્વેને ચાંદલા કરેછે, ને લખ્યા પત્રાનો ચાલ નથી. તે વખત ઉપર હરેક કોઈ બ્રાહ્મણ જોઈયે ને તે સમે પંચાયત સઘળી હાજર હોયછે ને અગર બે ચાર શખસ કામે ગયા હોય તેથી કાંઈ અટકાવ પડતો નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં તો કલમ ૧) માં રૂ. ૧) આપેછે એજ બિયાનું.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧) થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં વેહેવા થાયછે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં બાપ મુખત્યાર છે,(ને) અગર છોકરીના કાકા અથવા દાદા વા બીજા સગાવાહાલાની સાથે બનાવ હોય તો તેની સલાહથી વેહેવા કરેછે, ને છોકરાના પણ એવી તરેહ વેહેવા થાયછે.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરેછે, ને અગર છોકરીની મા નાતરે ગઈ હોય તો કાકા વગેરે પાસેના સગા વેહેવા કરેછે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે તે કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. સાટું કરવાનો અમારામાં ચાલ નથી, ને વરસ છ મહીને કોઈ કરે તો મુખત્યાર છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વાર તેહેવારે સાસરે કન્યા જમવા જાયછે. (ને) અગર કન્યા નહી જમવા જાય તો મુખત્યાર છે.

૧૦. વરને સાસરેથી નહોતરૂં આવે ત્યારે જમવા જાયછે, (ને) અગર ન જાય તેથી કોઈ વેહેવા તોડતું નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો ઉપર લખેલો રૂપિયો આપેથી થાયછે.

૧૨. અમારામાં વેહેવા તુટતો નથી, તો કારણનું શું લખીએ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૪. અમારામાં કોઈ વેહેવા તોડતું નથી તો આગળ શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે ઘરેણું લુગડું જે કીધું હોય તે પાછું આપે, ને ખરચ બેહુ તરફનો જાય.

૧૬. વેહેવા થયા પછી હરતરેહની લડાઈ થાય પણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૭. વર કન્યાવાળા બેહુની મરજી થાય પણ વેહેવા તુટે નહી.

ઠાકોર-પરદેશી ડાંગી-તડ બીજું.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૪.

"આ અંકવાળા લોકોએ અંક ૧૬૩ ના કાગળમાં સહીયો કરી છે, તેથી મી. બોરાડેલ સાહેબે આ અંકનો કાગળ (સુરતના જડજ સાહેબ ઉપર તા૦ ૧૮ મી જાનેવારી સન ૧૮૩૦ ના ઈંગ્રેજી પત્રપરથી) રદ કર્યોછે."

તેલી-દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૩.

૧. વેહેવા કરતી વખત વરનો ધણી માગું કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલો કન્યાના બાપને ઘેર થાયછે, ને ચાંદલો કન્યાને કપાળે કરેછે, ને પત્ર લખવાનો ચાલ નથી, ને ગોરનો કાંઈ અટકાવ નથી. વર તથા કન્યાના સગા જે કોઈ હાજર હોય તે બેસેછે.

૩. બિયાનામાં રૂ. ૧) તથા પતાસાનો પડો શેર ૦।। તથા કોપરાંની વાટી ૫), શેર ૦।। ની આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર માસ ૧ ની થાય ત્યાંથી તે વરસ ૬ ની થાય ત્યાં સુધી [વેહેવા] કરીએ છૈયે, ને વરસ ૮ ની થાય ત્યારે કર્યા વગર ચાલે નહી.

૫. વેહેવા કરવામાં બાપ મુખત્યાર છે, પોતાના મુરબ્બીની સલાહ લઈને કરેછે.

૬. બાપ ન હોય તો માતા કરેછે, પણ માથે મુરબ્બીની સલાહ લઈને.

૭. વિધવાનો કરેલો વેહેવા દિયર તથા જેઠ તોડી શકતા નથી. એ ત્રણ જવાબમાં માતા મુખત્યાર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. સપરમો દાહાડો વાર પર્વનો હોય, તે દાહાડે જાયછે ને ન જાય તો પોતાની ખુશી.

૧૦. વરની પણ એજ રીત છે.

૧૧. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. વટલી જાય ત્યારે તુટી શકેછે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી આંધળો, લુલો થાય તોએ તુટે નહી.

૧૪. કાંઈ કારણવિના અથવા કારણથી પણ તોડી શકતો નથી ને કોઈ શખસ તોડે તો ન્યાત તેને શિક્ષા કરેછે, ને તેનો તે વર પરણાવેછે, ને બીજી જગો ઉપર કરી શકતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી વર તથા કન્યા મરી જાય, ત્યારે પલ્લું તથા લુગડાં કર્યાં હોય તે પેહેરી ફાડતાં રેહે તે આપે.

૧૬. ન્યાતવાળાનો મંજુર કરેલો વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં ચાંલ્લો થાયછે, તે ફરી કોઈથી તુટી શકતો નથી.

ખમાર–મોઢનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું તો વર તથા કન્યા એ બંનેની તરફથી જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે, ને વરવાળા સગા બાપ વગેરે જે હોય તેને કપાળે ચાંદલો કરેછે, ને અમારામાં લખ્યા પત્રાનો ચાલ નથી, ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોરની કાંઈ જરૂર નથી, ને વર તથા કન્યાના માબાપ હોય તો બીજા કોઈ સગાની જરૂર નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં તો પડો ૧ પતાસાનો શેર ૧ તથા રૂ. ૧) આપે કન્યાને, એજ બિયાનું–બીજું કાંઈ એ શિવાય આપતા નથી.

૪. કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે ત્યારે વેહેવા કરે, તેની ઉમરનો કાંઇ નિયમ નથી, તો આગળ શું લખીએ ?

૫. છોકરીના માબાપ હાજર હોય ત્યારે બીજા કોઈ વેહેવા કરી શકતા નથી તો સગાવાહાલાનો જીકર શું લખીએ ? માબાપ મુખ્ય છે–કોઈની સલાહ લેવા ન લેવામાં; ને છોકરાનો પણ એજ પ્રમાણે છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યાર છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તેની માનો અધિકાર છે, ને મા ન હોય તો જે છોકરીને પાળે તે વેહેવા કરી શકેછે, ને બાપભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કાંઇ તફાવત નથી, ને માનો હક્ક વેહેવા કરવાનો છે.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તો તેના દિયર જેઠથી વેહેવા તુટી શકતો નથી, અગર ધણીભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તોયપણ કોઈથી વેહેવા તુટતો નથી તો શું લખીએ ?

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને જ્યારે સાસરિયા તેડે ત્યારે સાસરે જાયછે, ને કદાપી નાદાન હોય ને ન જાય તો તેને કાંઈ મુજામત કરતા નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરના ૯) માં જવાબ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે, તેનો સબબ એ છે જે વર તથા કન્યા બાળક છે ને એ બંનેમાંથી એકના માબાપને ન પાલવે તો ફોક કરેછે તો શું લખીએ ?

૧૨. વેહેવા તોડવાનું કાંઈ કારણ નથી. પોતાની મરજીમાં ન આવે તો તોડે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને દોષ થાય તો વેહેવા તુટતો નથી–દોષના સબબથી.

૧૪. કારણવિના કોઈ વેહેવા તોડતું નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઇ વાજબી કારણથી લગન નહી થાય, તો પલ્લું કર્યું હોય તે પાછું આપેછે; ને રીતભાત આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઇ લડાઈ થઇ ને વર યા કન્યા એ બંનેના માબાપમાંથી એકુ જણ વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને કાંઇ કરી શકતા નથી.

૧૭. બેહુમાંથી એક જણની મરજી થાય તો વેહેવા તુટેછે.

નામદેવ—દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે વરનો બાપ તથા વરના તડનો પટેલ તથા વરની તરફના સગા સરવે મળીને કન્યાને ઘેર જાય, ને તે વખત કન્યાનો બાપ તથા તેની તરફના સગા તથા કન્યાના તડનો પટેલ એ સરવે મળે; ત્યારે વરવાળો કન્યાને ચાંદલો કરી રૂ. ૧) તથા પતાસાનો પડો શેર ૧૧ નો તથા નાળિયેર આપે; તેજ વખત સરવે લોકના દેખતા વરની તરફવાળો કન્યાની તરફવાળાને પલ્લાંના રૂ. ૪૦) અંકે ચાળીસ ગણી આપે, તથા વરવાળો રૂ. ૨) કન્યાના પટેલના હાથમાં આપે, તે વખત પટેલ તે રૂપિયાના લાડવા મંગાવીને ઉપર લખેલા સરવે લોકો બેઠા હોય તેને વેહેચી આપે એટલે વેહેવા સહી થયો;—તે વેહેવા પછી તુટતો નથી, ને તે બાબતમાં લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોરને બોલાવવાની કાંઈ દરકાર નથી.

૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૯ સુધી વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી—લાચારીએ નિયમ નથી.

૫. છોકરીના માબાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીના માબાપ વેહેવા કરી શકેછે, ને છોકરીના માબાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો વેહેવા કરે, ને તે ન હોય તો સગાવાહાલા વેહેવા કરી શકેછે;—ને છોકરાનો પણ એજ ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની માનો અધિકાર છે,—એજ વિગત. ને બાપ ભાંઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી; ને મા નહી હોય તો છોકરી જેના કબજામાં રેહેતી હોય તે વેહેવા કરી શકેછે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતીકી છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે તે વિધવાના દિયર અથવા જેઠથી તોડી શકાય નહી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ જોવા તેડા કરે ત્યારે રૂ. ૮) ના લુગડાં કન્યાને ચડાવે, ને પછી તે કન્યા પાંચ બૈરી સાથે તે દાહાડે જમવા જાય; ને એ વગેરે વાર પરબે વરવાળો તેડે ત્યારે જાય; ને કોઈ દાહાડે કન્યા બાળક છે ને ન જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ કરતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા જોવા તેડા કરે ત્યારે કન્યાવાળો વરને સાત આદમી સાથે જમવા તેડે, ને રૂ. ૨) વરને પાઘડીના આપે, ત્યાર પછી સાસરે જાય ને કોઈ દાહાડો ન જાય તેથી સાસરિયાથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી. નાળિયેર પડો આપ્યો એટલે વેહેવા સહી થયો.

૧૨. વેહેવા તુટતો નથી તો શું લખીએ ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટેજ નહી.

૧૪. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, તો કારણ શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલા વર મરી જાય અથવા કન્યા મરી જાય, ત્યારે વરના બાપને પલ્લું પાછું આપે, તથા જોવાતેડા કર્યા હોય ને મરી ગઈ ત્યારે લુગડાં ફાડતાં રહ્યા હોય તે પાછા આપે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ ગમે તેવી લડાઈ થઈ તોએપણ વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને બેહુની મરજી થાય તોએપણ વેહેવા તુટેજ નહી.

ગંધર્વનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૩.

૧. વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરને ઘેરથી કન્યાને ઘેર થાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે, ને વરની મા અથવા તે ન હોય તો વરનું જે અંતરનું સગું હોય તે કન્યાને ચાંદલો કરીને રેશમી ઓઢણી તથા ચણિયો આપીને કન્યાને વરને ઘેર જમવા તેડી લાવેછે; ને લખ્યું પત્ર કરવાનો ચાલ નથી. ને ગોર તે વેળા હોયતો સારૂં, ને નહી હોયતો જરૂર નથી, ને તે વખત કન્યા તથા વરના માબાપ હોય તો સારૂં, નહી હોય તો જે અંતરના સગા હોય તે આવે.

૩. ચાંદલા થયા પેહેલાં બિયાનામાં રૂ. ૧) તથા પતાસાનો પડો વરને ત્યાંથી કન્યાને ત્યાં આપેછે.

૪. કન્યાના જનમથી તે પરણે ત્યાં સુધી વેહેવા થાયછે.

૫. કન્યાના માબાપ હાજર છે ત્યાં લગી કોઈની સલાહ લેવાની જરૂર નથી, તે દુનિયાના સિરસ્તાથી લાચાર હોય તો જે અંતરનું સગું હોય તે આગળ રહીને વેહેવા કરે, ને છોકરાનો વેહેવા પણ એવી તરેહથી થાયછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા દિયર સસરાની સલાહથી વેહેવા કરે, ને બાપભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તો સલાહ લેવાની જરૂર નથી.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા એકઠાપણામાં દિયર જેઠની સલાહ લીધાવિના કર્યો હોય તો દિયર જેઠ વેહેવા તોડી શકેછે, ને જુદાપણામાં માએ વેહેવા કર્યો તે કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું પોતાને ગમે તો કરે.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી કન્યાને સાસરેથી નહોતરૂં આવે ત્યારે જમવા જાયછે.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર સાસરે નહોતરૂં આવે ત્યારે જમવા જાયછે, ને કોઈ ન જાયતો તેનો કાંઈ અટકાવ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે, પણ વરવાળા કન્યાને તાહાં રૂ. ૫૦) ખરચના આપવાનો ચાલ છે તે આપે ત્યાર પછી કન્યાવાળા લગ્નપત્રી વરવાળાને આપે એટલે વેહેવા સહી કેહેવાયછે.

૧૨. વેહેવા તોડવાના કારણનો કાંઈ નિયમ નથી; પોતાની ખુશી સાથે;—ને ક્યાં સુધી તુટે તેનો જવાબ ઉપરની અગિયારમી કલમમાં લખ્યોછે.

૧૩. વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે; તો દોષ થવા ઉપર શું મુકરર છે?

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના અગિયારમી કલમના લખેલા બંદોબસ્ત થયા પછી તોડી શકે નહી; ને કદાચ કોઈ તોડે તો આજ સુધી તો ન્યાતવાળાએ કાંઈ શિક્ષા કરી નથી, ને આજ દીનથી એ મુકરર કરીએ છૈએ જે, જે કોઇ મોટા વ્યાધિથી વેહેવા તોડે તો તેની કાંઈ તકરાર નથી, ને વગર વ્યાધિએ વેહેવા તોડે તે ધણી રૂ. ૧૧ પંચાતમાં આપે, ને જે ધણી વગર વ્યાધિની કન્યા તોડેલી લે અથવા વર તોડેલા સાથે વેહેવા કરે તે ધણીપણ રૂ. ૧૧ પંચાતમાં આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઇ વાજબી કારણથી લગન નહી થાય, ત્યારે જે કાંઇ કન્યાને જરીઆન કીધું હોય તે વરવાળાને પાછું આપે ને બીજી રીતભાત અસલથી પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કોઈ વગર કારણે વેહેવા તોડે તે ધણી ઉપર કલમ ૧૪ માં લખેલું છે તે પ્રમાણે ન્યાતવાળા લેછે.

૧૭. બેહુ ધણી રાજી થાય તો વેહેવા તુટે પણ કલમ ૧૧ ના બંદોબસ્ત કર્યા પછી વેહેવા તોડે તો બેહુ ધણી રૂ ૧૧ પંચાતમાં આપે.

ભાટ—કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૨૦૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે બાપ વેહેવા કરે, ને માગું કન્યાની તરફથી વરને ત્યાં જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે ત્યારે ચાંલ્લો વરને ત્યાં થાય. તેમાં અમારે લખ્યું પત્ર જોઈએ નહી, ને તે વખત પોતાનો ગોર તથા કન્યાના સગા બાપ તથા કાકો તથા ભાઈ જોઈએ.

૩. વેહેવા મેળવે તે વખત રૂ. ૧) તથા નાળિયેર ૧ તથા પતાસા શેર ૧૧ (સવા શેર) નો પડો—એ પ્રમાણે જોઈએ.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ પાંચની થાય ત્યારે વેહેવા

મેળવવો ને વરસ અગિયારની થાય ત્યારે પરણાવ્યા વિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ત્યારે બીજા કોઈ સગા વેહેવા કરી શકે નહી. વેહેવા કરવામાં મા તથા બાપ હોય ત્યાં લગી કોઈની સલાહ જોઈએ નહી. એવી તરેહથી છોકરાના વેહેવા કરવાનો બાપ તથા માનો અધિકાર છે.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે છોકરીની માને અધિકાર છે, ને બાપ તથા ભાઇઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી છોકરીની માનેજ અધિકાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય ત્યારે વેહેવા કોઈથી તુટી શકે નહી. તે બાઈની પરૂણ માફક નહી હોય તો વેહેવા તુટે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં લગન થયા પેહેલાં કન્યાને સાસરે જવાનું મુકરર નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પેહેલાં વરને સાસરે જવાનું મુકરર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. લગનપત્રી કન્યાને ત્યાંથી આવે ત્યારે વેહેવા સહી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં વર તથા કન્યાને ખોડ આવે ત્યારે વેહેવા તુટેછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે. ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા દે નહી,ને રીત પાછી આપવી પડેછે, ને અમારામાં ન્યાતિખરચ કાંઈ છે નહી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી વર કન્યાના લગન થયા પેહેલાં મરી જાય તો એકેકનું પાછું આપી શકેછે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કર્યા પછી મા તથા બાપ રાજી હોય તો ન્યાતવાળા પુછી શકે નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વરના માબાપ તથા કન્યાના મા તથા બાપ એ બેહુ જણાઓમાંથી એક જણને નહી પાલવે તો વેહેવા તુટેછે.

ભાડભુજા—કાયસ્થ વાસુદેવજીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૯૫.

૧. વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાયછે, ને કન્યાની તરફથી પણ જાયછે. વરવાળાને વેહેવા કરવાની ગરજ હોય તો વરવાળા પેહેલું માગું કરવા મોકલેછે, ને કન્યાના બાપને ગરજ હોય તો કન્યાવાળા પેહેલું માગું મોકલેછે, ને તે માગું કરવા તો પોતાના સગાને મોકલેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે ને પેહેલો ચાંદલો કન્યાને કરીને વરવાળા રૂ.૧) (એક) ને નાળિયેર આપેછે; ને ધાણાગોળ ખાયછે એટલે વેહેવા સહી થયો. ન્યાતગોર તથા સગાવાહાલાને બોલાવવાનો ચાલ મુકરર નથી, ને લખ્યું ભણ્યું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં ઉપરના જવાબ પ્રમાણે રૂ.૧) ને નાળિયેર આપેછે—એ ચાલ છે,

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૯ સુધીની થાય ત્યારે તેનો વેહેવા કરવો, ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થાય એટલે વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ જીવતો છે ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તો છોકરીનો બાપ મુખત્યાર છે,—કાકા તથા દાદા વગેરે બીજા સગાવાહાલાની સલાહ લેવાનો ચાલ નથી; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ બાપ મુખત્યાર છે.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં મા મુખત્યાર છે, ને મા નહી હોય તો છોકરીનો ભાઈ, ને તે નહી હોય તો છોકરીના કાકા તથા દાદા વગેરે જે પાસેના કુટુંબી હોય તે વેહેવા કરી શકેછે, ને છોકરીનો બાપ પોતાના ભાઇઓથી જુદો રેહેતો હોય તેથી કાંઈ તફાવત નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ રાંડેલી બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે, તે વેહેવા દિયર તથા જેઠથી તુટી શકતો નથી. ને ધણી પોતાના ભાઈઓમાં એકઠો રેહેતો હોય તથા જુદો રેહેતો હોય તેથી કાંઈ તફાવત નથી.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ છે. પોતપોતાની મરજીમાં આવે તો સાટું કરેછે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને સારો દાહાડો જોઈને સાસરિયા તેડેછે ત્યારે કન્યા સાસરે જાયછે, ને કન્યા કોઈ દાહાડો સાસરે ન જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ રીસાતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને સાસરિયા તેડું કરે, ત્યારે વર સાસરે જમવા જાયછે, ને કોઈ દાહાડો વર સાસરે જમવા ન જાય, તેથી સાસરિયા વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ એ છે જે કન્યાની ઉમર વરસ ૯ ની થાય ને વરના બાપને પલ્લું ભરવા ન મળે તો કન્યાનો બાપ વેહેવા તોડે, ને વરના બાપે પલ્લું નહી ભર્યું તેની ગુનેહગારીમાં વરવાળો ન્યાત ૧ જમાડે, ને ન્યાત ૧ નહી જમાડે તો ન્યાતબાહાર રેહે, ને ન્યાત જમાડે ત્યારે ન્યાતમાં આવે એ ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા તુટેછે તે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વરનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો વેહેવા લગનના આગલા દાહાડા સુધી તુટેછે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય ને એ બેમાંથી જે શખસ વેહેવા તોડે તો તે શખસ ગુનેહગારીમાં ન્યાત ૧ જમાડે, ને નહી જમાડે તો ન્યાતબાહાર રહે, ને પલ્લાં વિગેરે રીતભાતમાં જે કંઈ વરવાળાએ કન્યાને આપ્યું હોય તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કારણ વિના વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય ત્યારે માંહોમાંહે રીતભાત પલ્લાં વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લેછે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થાય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં કારણવિના બેઉની મરજીથી વેહેવા તુટતો નથી.

ભરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે, ને તે વખત ન્યાતના વરની તરફના ૪ સગા કન્યાને ઘેર જાયછે, ને પ્રથમ ચાંદલો કન્યાને કરેછે, ને ગોળ ધાણા ખાયછે, એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. અમારામાં બિયાતું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૨૦ સુધીમાં જ્યારે વર મળે ત્યારે વેહેવા કરેછે.

૫. છોકરીનો બાપ જીવતો હોય ત્યાં સુધી તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીનો બાપ મુખત્યાર છે. પોતાના બાપ તથા ભાઈની સલાહ લેવાનો ચાલ નથી.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા મુખત્યાર છે, ને મા નહી હોય તો છોકરીનો ભાઈ કરે, ને ભાઈ નહી હોય તો છોકરીનો કાકો હોય તે વેહેવા કરેછે, ને તે નહી હોય તો તેના જે વાલી હોય તે વેહેવા કરેછે.

૭. કોઈ રાંડેલી બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તે કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર તથા કન્યાને કુંવારે માંડવે જમવા જવાનો ચાલ અમારામાં નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે,– વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યાને ગમે તેવો દોષ થાય તોએપણ વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૪. અમારામાં કોઈ શખસ ન્યાતના સિરસ્તા કરતાં ઉપરાંત થઇને વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને ન્યાતબાહાર મુકિયે છૈયે, ને તેને શિક્ષા પણ સરવેની મરજી પ્રમાણે કરીએ છૈયે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય ત્યારે રીતભાત પલ્લાં વિગેરે જે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લેછે.

૧૬. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઈ શખસ વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૭. અમારી ન્યાતમાં બંનેની મરજી થાય તોપણ વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

ભરવાડ–ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૧૯૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે કોઈ સગાવાહાલાની મારફત કન્યાનો બાપ વેહેવા કરવાની હા કહે, ત્યારે વરનો બાપ તથા કોઈ બીજો જણ ૧ કન્યાના બાપને ત્યાં જાય ને પછી બ્રાહ્મણને પુછેથી વર કન્યાના નામ રાશી હળતા આવે તો વરનો બાપ ગોળ શેર ૧૧ વેહેચે–એ તરેહથી વેહેવા મેળવે; ને નામ રાશ હળતાં ન આવે તો વેહેવા મેળવતા નથી, એજ અમે માગું કહીએ છૈએ.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે ત્યારે ઉપરની કલમ પ્રમાણે ગોળ વેહેચ્યા પછી છોકરીને ચાંદલો કરીને નાળિયેર ૧ તથા રૂ૦ા વરનો બાપ આપેછે, ને લખેલું પત્ર જોઈતું નથી; ને અમારે ન્યાતગોર તથા કુળગોર નથી, ને ચાંદલા વખત બ્રાહ્મણનું પણ હમારે કાંઈ કામ નથી, ને વરના સગા તો ત્યાં કોઈ આવતા નથી, ને કન્યાના સગા તો ત્યાં જે હોય તે આવેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાના બિગેરે આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યારથી તે ઉમર વરસ ૧૨ ની થાય ત્યાં લગણ વેહેવા કરવો, ને ઉમર વરસ ૧૩ ની થાય તારે વેહેવા કર્યા વિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો વા બીજા કોઇ સગાવાહાલા છોકરીનો વેહેવા કરી શકે નહી, ને વેહેવા કરવામાં પોતીકા ઘરના ઘરડા તથા મોસાળના સગાની સલાહ લેવી. પણ નહી સલાહ લે તો તેનો કંઈ અટકાવ ચાલે નહી; ને એજ તરેહથી છોકરાનો વેહેવા કરવાનો ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો દાદા તથા કાકા તથા ભાઈ તથા મા તથા પિત્રાઈ તથા મોસાળના મધે પેહેલો ન હોય તો ઉતરતો છોકરીનો વેહેવા કરેછે. ને બાપ ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી, ને છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માની રજા મુકરર જોઈએ.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતીકી છોકરીનો વેહેવા કર્યો ત્યાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવા તોડી શકે નહી, ને ધણી ભાઇઓથી જુદો રેહેતો હોય તોએ ઉપરના ત્રણે જવાબ બરોબર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને સાસરે જવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને સાસરે જવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને એ નંબરની કલમ ૨ પ્રમાણે ચાંદલો કર્યા પછી વેહેવા સહી કેહેવાય.

૧૨. વેહેવા તુટતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએ વેહેવા તુટે નહી.

૧૪. કોઈ શખસ કારણે વા વગર કારણે વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકે, ને તે વેહેવા કાયમ રાખે ત્યારે ન્યાતમાં લેછે, તેથી પલ્લુ તથા રીતભાત ખરચ વગેરેનો જવાબ શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય, એ કારણથી વેહેવા નહી થાય તો માંહોમાંહે પલ્લું તથા રીતભાત કરતા નથી, તેથી પાછું આપવું લેવું પડતું નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો, ત્યાર પછી તે વેહેવા તોડીને બીજી જગો ઉપર કરે, ત્યારે ન્યાતવાળા તેનું સમાધાન કરીને તે વેહેવા કાયમ રખાવેછે. ને ન્યાતવાળા, નહી માને તેને ન્યાતબાહાર મુકેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, તેથી બેહુની મરજીમાં આવે તો વેહેવા તુટે નહી.

ત્રીલોની–મરેઠા દક્ષની ખાનદેશી–નો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે ને તે ચાંદલો કન્યાને કરેછે. ને લખ્યું પત્ર કરવાનો ચાલ નથી, ને અમારાંમાં ન્યાતગોર તથા કુળગોર છે નહી, ને હરેક બ્રાહ્મણની પાસે કામ ચલાવીએ, ને વર તથા કન્યાના સગા જે હાજર હોય તે ખરા.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના મધે કોપરાંની વાટી ૨ તથા રૂ. ૧) કન્યાના ખોળામાં આપેછે, એજ બિયાનું.

૪. વરસ ૧ થી તે વરસ ૯ સુધી વેહેવા કરેછે, ને વરસ ૧૧ ની થાય ત્યારે કર્યાવિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ત્યારે તો તે મુખત્યાર છે, પણ પાસેના સગાની સલાહ લીધી જોઈયે; ને છોકરાનો પણ એવી તરેહથી થાયછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માં અધિકારી છે, પણ પાસેના સગાને પુછીને કરે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે ત્યાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા જેઠ વાજબી કારણ હોય તો પંચની સલાહથી તોડી શકેછે, ને ત્રણે સવાલનો જવાબ એજ પ્રમાણે છે.

૮. અમારામાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વારતેહેવારે કન્યા સાસરે જાય ને ન ગયેથી સાસરિયા કાંઈ કરતા નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ તો નથી, પણ કંઈ વાજબી કારણ હોય તો પંચની સલાહથી તુટે, ને સહી તો રૂ. ૧) ને કોપરાંની વાટી ૨ આપ્યા પછી સહી થાયછે.

૧૨. એનો જવાબ કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યાને કંઈ મોટા દોષ થાય તો વેહેવા તુટેછે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે સજા કરે, ને કન્યાને પેહેલા વરની સાથે પરણાવે.

૧૫. અમારામાં પેહેલું કાંઈ પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. એનો જવાબ કલમ ૧૪ મી પ્રમાણે.

૧૭. અમારામાં બેહુની મરજી થાય તો તુટે નહી.

આલિયા–પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી તથા કન્યાની તરફથી જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય ને કન્યાનો બાપ વરને ચાંદલો કરીને રૂ. ૧) ને નાળિયેર આપેછે ને ગણપતિ પૂજા ન્યાતગોર કરાવેછે, ને તે વખત ન્યાતના સરવે લોકને બોલાવેછે એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૯ સુધીની થાય એટલે વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ પોતાના ભાઈઓમાં એકઠો રેહેતો હોય ત્યારે તો છોકરીનો વેહેવા સઉની સલાહથી કરેછે ને જુદો રેહેતો હોય ત્યારે તો પોતે મુખત્યાર છે.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં મા મુખત્યાર છે, ને મા નહી હોય તો કાકા વિગેરે જે સગા હોય તે કરેછે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તે કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને દિવાળી વગેરે મોટા ટાંણાં આવે ને સાસરિયા તેડું કરે ત્યારે સાસરે જાયછે, ને ન જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ રીસાતા નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે–વર કોઈ દાહાડો ન જાય તેથી સાસરિયા કંઈ રીસાતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાં ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા તુટે તેનું કારણ એ છે જે બંનો વેહેવાઈયોને ન બને તો વેહેવા તુટે.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાવાળો વેહેવા તોડે તો વરનો જે માલ હોય તે પાછો આપે ને તોડે, ને વરવાળો વેહેવા તોડે તો પોતપોતાનું પાછું લે, પણ પંચાતમાં જાહેર કરીને પંચના લોક રજા આપે તો વર તથા કન્યાવાળો તોડે–રજા શિવાય તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય તો પોતપોતાનું પાછું લે.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે–ન્યાતમાં જાહેર કરીને તોડે.

૧૭. વેહેવા તોડવામો ચાલ છે તો બંનોની મરજીનું શું લખીએ?

વાંસફોડા–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એજ રીત છે;–ને માગું વરની તરફથી જાય ને વર કન્યાના માબાપ રાજી થાય તો વેહેવા કરે.

૨. ચાંલ્લા કન્યાને ઘેર થાયછે ને કન્યાને ચાંલ્લો કરેછે; ને ગોરનું કાંઈ નિશ્ચય નથી; ને વર કન્યાના માબાપ હાજર જોઈયે, ને તેના મનમાં આવે તે સગાને હાજર રાખે.

૩. પતાસાનો પડો શેર ૧ નો આપેછે તેજ બિયાનું.

૪. કન્યાનાં જન્મથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં વેહેવા થાયછે.

૫. બાપ પોતાનાં હોશમાં હોય તો બાપ વેહેવા કરે, ને તે ન હોય તો મા આદિ જે પૈસા ખરચે તે સગા વેહેવા કરે; ને પોતાના વાહાલા સગા હોય તો તેની સલાહ લેવી.

૬. મુખ્ય તો મા છે ને તેની પાસે પૈસા ન હોય તો કાકો પૈસા ખરચીને કરે, ને સગા પણ પૈસા ખરચ કરીને કરે.

૭. વિધવા બૈરીએ કર્યો હોય તો કંઈ તુટે નહી.

૮. સાટાંનો ચાલ નથી.

૯. એનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૯) માં છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી ને એમ કરતાં કોઈ પતિત વગેરે થાય તો કન્યાનો બાપ પંચને જાહેર કરે ને પંચની નજરમાં આવે તો પંચની રજાથી વેહેવા તોડે, અગર પંચની રજાવિના વેહેવા તોડે તો પંચનો ગુનેહગાર થાય ને પંચના મનમાં આવે તે પ્રમાણે શિક્ષા કરે.

૧૩. ન તુટે.

૧૪. કાંઈ કારણવિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરેછે; ને તે જગો ઉપર કાયમ રહ્યાવે તો પછાં વગેરેનું શું લખીએ?

૧૫. પોતપોતાનું પાછું લૈ શકેછે.

૧૬. વેહેવા તોડવાનો ચાલજ નથી.

૧૭. એનો જવાબ કલમ ૧૬ માં છે તો મરજીનું શું લખીએ?

વાંસફોડા–દક્ષણી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં માગું વરનો બાપ કરેછે.

૨. ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે ને કન્યાને ચાંદલો કરે ત્યાં પંચના લોક તમામ આવી બેસેછે. ગોરનો કાંઈ ચાલ નથી.

૩. બિયાનું આપ્યાની રીત નથી.

૪. વિવાહ કરવાની ઉમર માસ ૬ થી તે વરસ ૧૦ સુધી કરેછે.

૫. છોકરીના બાપ શિવાય કોઈ બીજો કરી શકતો નથી.

૬. માતા કરે–તે ન હોય તો કુટુંબી કરી શકેછે.

૭. બાપ ન હોય તો મા કરે, મા ન હોય તો કુટુંબી કરે, કુટુંબી ન હોય તો પંચાત કરી શકેછે.

૮. કાંકો ફોક કરી શકતો નથી, ને સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. તેહેવારને દાહાડે તેડેછે, ને તેડે ત્યારે ખાવું આપેછે–શેર ૦.

૧૦. વરની પણ એજ રીત છે.

૧૧. વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૩. વિવાહ થયા પછી કાંઈ દોષ થાય તોએ તુટે નહી.

૧૪. વિવાહ કરેલો તોડવાની વાત કરે તેને શિક્ષા છે, પંચ તેની પાસેથી રૂ. ૧૦) લે ને વર કન્યા તેના તે પરણે, બીજો વર પરણી શકે નહી; કદાપી પંચનું કહ્યું ન કરે તો ન્યાતબાહાર મુકીએ.

૧૫. વિવાહ વખત કંઈ રીતભાત કરતા નથી તેથી પાછું આપવાની રીત નથી.

૧૬. એનો જવાબ કલમ ૧૪ મી પ્રમાણે છે.

૧૭. ગમે તે થાય તો તુટી શકે નહી.

---

*પખાલી–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કરવાનો સિરસ્તો છે જે માગું કન્યાની તરફથી કરેછે.

૨. વિવાહ કરે ત્યારે ચાંલ્લો વરને ઘેર થાયછે; લખ્યું કરવાનો ચાલ નથી; ગોર હાજર જોઈએ; વર કન્યાના માબાપ હાજર જોઈએ.

૩. વિવાહ મેળવતી વખત બિયાનામાં પડો મિઠાઈનો તથા રૂ. ૧ કન્યા વરને આપેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં ઉમર વરસ ૫ થી તે દસ વરસ લગી વિવાહ થાયછે.

૫. છોકરીનો વિવાહ કરવો તેમાં બાપ તથા દાદો મળીને વિવાહ કરેછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે મા મુખત્યાર છે; નાતરે ગઈ ને અધિકાર ન હોય તો કાકો પુછે.

૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી, તો શું લખીએ ?

૯. એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૦. એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારામાં વિવાહ તુટી શકતો નથી.

૧૩. વિવાહ તુટતો નથી તો શું લખીએ ?

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કારણવિના વિવાહ તોડે તો ન્યાતના લોકો શિક્ષા કરેછે.

૧૫. રીતભાત પાછી આપેછે, (અગર) લુગડાં તથા ઘરેણું આપેછે.

૧૬. અમારામાં વિવાહ તુટી શકતો નથી.

૧૭. અમારામાં ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

વાધરીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા વરને ઘેર થાયછે ને તે ચાંદલો વરને કપાળે કરેછે, ને પંચાતના લોક સર્વ હાજર હોયછે, ને પાનસોપારી ખાયછે, એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, વરસ ૧ થી તે ૨૦ વરસ સુધીમાં જ્યારે ગમે ત્યારે કરે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તેજ મુખત્યાર છે, બાપ છતાં કાકા તથા દાદા વિગેરે બીજા સગાની સલાહ લેવાનો ચાલ નથી; ને છોકરાનો પણ એજ પ્રમાણે ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરી શકેછે, ને મા ન હોય તો પાસેના કુટુંબી વેહેવા કરે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય ને ત્યાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવાને તોડવા ચાહે તો તોડી શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

---

* પખાલી એ રજપુતની એક જાત છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને વારતેહેવારે સાસરિયા તેડું કરે ત્યારે જાય, ને ન જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ રીસાતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને સાસરે જવાનો એજ પ્રમાણે ચાલ છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને ગોળધાણા વેહેચાયા પછી તથા છાંટા નાખ્યા પછી વેહેવા સહી કેહેવાય.

૧૨. વેહેવા તુટે તે વેહેવાઈઓની લડાઈથી તુટી શકેછે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય ત્યારે ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા કાંઈ શિક્ષા કરતા નથી;-પણ વરનો બાપ ફોક કરે તો ખરચ તેનો જાય-કન્યાનો બાપ ફોક કરે તો વરના બાપને જે ખરચ થયો હોય તે પાછો આપે-એ રીત છે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે માંહોમાંહે જે કંઈ કર્યું હોય તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થાય તે ત્યાર પછી તે વેહેવાને તોડીને બીજી જગો કરવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કરે તો વરવાળાને જે કાંઈ ખરચ થયો હોય તે આપીને કરી શકેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં બેહુની મરજીથી વેહેવા તુટેછે.

પુરબિયા-બખ્ખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૩.*

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા મેળવવામાં છોકરીની માનો હક્ક છે, પણ છોકરીના કાકા એકઠા રેહેતા હોય તો તેને સંભળાવીને કરે અને જુદી રેહેતી હોય તો પોતે મુખત્યાર છે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૪૦ ના જવાબ સાથે મળતોછે તેથી તફાવતવાળી કલમો ઉતારી છે. (જુઓ પાનું ૧૬૯)

પેટીધડાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે કે જેને ગરજ હોય તેને ઘેરથી માગું જાય.

૨. ચાંલ્લા વરને ઘેર થાયછે ને વરના વડીલને કરેછે, ને લખ્યું તો કંઈ થતું નથી, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોર હાજર હોય તો સારૂં, નહી તો અટકાવ નહી; ને વર તથા કન્યાના સગામાં તો પોતપોતીકા તરફનાને તેડું મોકલે તે આવે.

૩. કન્યાનો વડીલ હોય તેના હાથમાં પૈસા ૨) તથા સોપારી ૫ તથા ગુલાલ થોડું આપે, ને વરનો વડીલ હોય તો [તે] કન્યાના હાથમાં રૂ. ૧) તથા પડો ૧ પતાસાનો શેર ૧ા નો આપે.

૪. એનો જવાબ એ છે કે ચાર વરસથી તે દસ વરસમાં બાપની મરજી આવે તે દાહાડે કરે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ત્યાં સુધી કોઈ વિવાહ કરી શકતું નથી, ને સલાહ તો છોકરીની માની તથા બીજા વડીલ લોકોની લીધી જોઈએ ને છોકરાનો વિવાહ કરવામાં પણ એજ કાયદો છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો છોકરીની મા પોતાના સાસરાની તરફનાઓના વડીલની સલાહ લઈને કરે, ને બાપ જુદો રેહેતો હોય તોપણ એજ કાયદો છે. ને (માનો હક્ક) બાપ મુઆ પછી માનો હક્ક બાપના જેટલોજ છે, ને કદાચ મા નાતરૂં કરે તો પેહેલા અધિકારી બાપના સગા છે.

૭. જો પોતાની છોકરીનો વેહેવા નાલાયક જગો ઉપર કર્યો હોય ને જેમાં કુળને દોષ લાગતો હોય તો તે તોડી શકેછે, ને ધણી જુદો રેહેતો [હોય તોએ] એજ કાયદો છે.

૮. આજલગી એવું સાટું કોઈએ કર્યું નથી, તો શું લખીએ?

૯. દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી ને તેડે તે દાહાડે જાય.

૧૦. વરને જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી, ને ન જાય તો તુટતો નથી.

૧૧. કંઈ મોટું કારણ હોય તો ફોક કરીએ, પણ મોટો દોષ જાહેર હોય તો,-ને ફોક કરવાનો ચાલ છે તો સહીનું શું લખીએ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. વર વટલી જાય તથા ઘેલો થઈ જાય અથવા કંઈ મોટો દોષ આવે તો તુટે, ને હાથેવાળો નથી મળ્યો ત્યાં સુધી તુટે.

૧૩. એનો જવાબ કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે.

૧૪. તોડવાની રીત છે તો શિક્ષાનું શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા તુટે તો પલ્લું તથા આદર હોળી તથા દિવાળીની સર્વે રીતભાત પાછી લઈ શકેછે—પણ વા પરતાં રહ્યું હોય તે.

૧૬. વિવાહ તુટેછે, તો શું લખીએ ?

૧૭. હા, તુટે.

બંધારા—નાગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૬*

૧. અમારી ન્યાતમાં એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે વરને ત્યાંથી એક બૈરી ન્યાતની જાય ને કન્યાને ચાંદલો કરે, ને પડો ૧ લાડવાનો શેર ૧ા નો તથા રૂ. ૧) રોકડો કન્યાને આપે, તથા સાન પલ્લાંના અવેજમાં આપે એટલે વેહેવા સહી થયો. હવે છુટે નહી; ને ન્યાતગોર તથા કુળગોર તથા પત્ર કાંઈ જોઈયે નહી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત સાન આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૯ સુધી વેહેવા કર્યાવિના ચાલે નહી—નાચારીએ ઉપર થાય.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો બાપ વેહેવા કરે તથા છોકરાનો વેહેવા તેનો બાપ કરે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરે, તે ન હોય તો છોકરીનો દાદો કરે, તે ન હોય તો કાકો કરે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે, ત્યાર પછી તેના દિયર અથવા તેના જેઠથી તોડી શકાય નહી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા સાસરે જાય ત્યારે પેહેલે વરસ દિવાળી આદિ પાંચ પર્વે—તેમાં સુખડી શેર ૧ લેખે આપે; ત્યાર પછી બીજે વરસથી તે લગન થાય ત્યાં સુધી સુખડી શેર ૦ાા લેખે આપે, જે પર્વ આવે એટલા,—અને કદાપી સુખડી નહી આપી હોય તો તેના રૂ. ૩ાા પરણે ત્યારે ઉચકો ચુકાવી આપે સહી; ને કદાપી છોકરી બાળક છે ને સાસરે ન જાય તો તેની ખુશી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને ત્યાંથી આરણીમાં ઘાલીને રૂ. ૪) રોકડા તથા લાડવાનો પડો શેર ૧ા તથા ખાંડ શેર ૧ા તથા નાળિયેર ૧ તથા સોપારી સાત તથા પાન સાત મોકલે, ને જે બૈરીએ વેહેવાનો ચાંદલો કરેલો છે, તે બૈરી આરણી લઈ જાય—જોડે ન્યાતગોર જાય ને ગણપતિ પૂજન કરાવે, ત્યારે ગોરને વરનો બાપ પૈસા ૭ આપે, તથા કન્યાનો બાપ પૈસા ૭ આપે, તથા ત્યાંથી વરના બાપ પાસેથી ગોર રૂ. ૧) લે—પંચાતના દાપાનો, તે પંચાતનો છે; તથા આરણી વાળી બૈરીને લાડવા ઘી તથા દુધ સાધણનું કન્યાનો બાપ જમાડે—વાણીવટ જમાડે નહી—ત્યાર પછી જોવાતેડા કરેછે. ત્યારે વરને ત્યાંથી બપોરે બૈરી ૩ ત્રણ સાથે વર સાસરે જમવા જાય, તેમાં વરની મા તથા માની મા તથા બાપની માએ ત્રણે બૈરીને વાણીવટ સુધાં જમાડે, તથા સાંજે બૈરી ૭ જમાડે,—તેમાં બપોરવાળી ફરીથી આવે તે સુધાં સાત—તથા જોવાતેડાને દાહાડે કન્યાને ત્યાંથી વરને ઘેરે બૈરી ૪ બપોરે જમવા આવે, તેને વાણીવટ સુધાં જમાડે તથા જોવાતેડાને બીજે દાહાડે વરને ત્યાંની બૈરી ૮ રીતની જમવા જાય, કન્યાના બાપને ઘેર વાણીવટ સુધાં જમે તથા તેડવા પ્રથમ વરને ત્યાંથી બૈરી એક રૂ. ૨) રોકડા લઈને કન્યાને ઘેર જાય, તે કન્યાને આપે; તે બૈરીને પછી લાડવા ઘી જમાડે, તથા વેહેવા થયાથી પેહેલે વરસે દિવાળી આદિ પર્વ પાંચ, વર સાસરે જમવા જાય—બૈરી ત્રણ સાથે જમી આવે—ને પડો શેરનો પાંચે પર્વે લાવે, તથા હોળીનો ફગવો રૂ. ૦ાા વરને ત્યાંથી કન્યાને આપે—પેહેલે વરસે—પછી નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને રૂ. ૧) ને પડો ૧ આપે એટલે સહી થાય.

૧૨. વેહેવા થયો [તે] તુટે નહી.

---

* આ ન્યાતના કેટલાએકે આ જુવાબ વિરૂદ્ધ બીજો જુવાબ આપેલો છે તે અંક ૨૩૬ મે દાખલ છે. (જુઓ પાનુ ૧૬૯).

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા અથવા વરને કાંઈ દોષ થાય તોએ વેહેવા તુટે નહી.

૧૪. કોઈ શખ્સ વેહેવા તોડતો નથી ને અગર તોડે તો ન્યાતબાહાર મુકીએ, ને વેહેવા સાબેત રાખીએ, ને તેને ન્યાતની સમજણમાં આવે તે દાહાડે ન્યાતમાં લઈએ.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય તો પલ્લું પાછું આપે—ઉઠમણા વખત—ને બીજી રીત કરી હોય તે જાય.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈ થઈ હોય પણ વેહેવા તુટે નહી—એજ રીત છે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી, બેઉની મરજી થઈ તોએ વેહેવા તુટે નહી. તથા વેહેવા બાબતમાં કોઈ ચુકે તો રૂ. ૦I થી રૂ. ૫) સુધી ગુનેહગારી પંચાત લે, ને તે પંચાતનું કહ્યું ન માને તો ન્યાતબાહાર મુકે.

બંધારા—નાગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૬.

* ૧૭. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ તુટતો નથી ને બેઉની મરજી થઈ તોએ વિવાહ તુટે નહી તથા વિવાહ બાબતમાં કાંઈ ચુકે તો રૂ. ૦I થી તે રૂ. ૧II સુધી ગુનેહગારી પંચાયતવાળા લે, ને તે પંચાયતનું કહ્યું ન માને તો ન્યાતબાહાર મુકે.

પરદેશી બખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૦.

૧. વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે પેહેલાં વર તથા કન્યાવાળા પોતપોતાના બ્રાહ્મણ પાસે જોવડાવે, ને વર કન્યાવાળાના મળતાવીશેક આવે તો વેહેવા કરે, ને માગું કરવા તો વરના માબાપ હોય તો તે જાય ને તે નહી હોય તો વરનો કાકો તથા ભાઈ જાય, ને તે ન હોય તો વરવાળા પોતાના સગામાંથી જેને ગમે તેને મોકલેછે—એ ચાલ છે.

૨. વેહેવા કરતી વખત વરના માબાપ તથા વરની તરફના સગા ૪-૫ કન્યાને ઘેર જઈને વરવાળા કન્યાવાળાના હાથમાં પતાસાનો પડો શેર ૧I નો તથા ધાબરી આસરે રૂ. ૨) ની તથા ઓઢણી આસરે રૂ. ૨II ની એ સર્વે વરની તરફવાળા કન્યાના હાથમાં આપે; ત્યાર પછી કન્યાવાળા તે સર્વેને ધાણાગોળ આપે ને ગળ્યું મ્હોડું કરાવે, એટલે અમારી ન્યાતમાં વિવાહ સહી થયો; ને લખ્યું ભણ્યું કરવાનો તથા બ્રાહ્મણને બોલાવવાનો ચાલ નથી.

૩. એનો જવાબ ઉપરની બીજી કલમમાં આવી ચુક્યો.

૪. કન્યાની વરસ ૨ ની ઉમર થાય ત્યાંથી તે વરસ ૯ સુધીમાં તેની સગાઈ કર્યા વગર ચાલેજ નહી.

૫. જ્યાં સુધી છોકરીના માબાપ હોય ત્યાંસુધી તો તે વેહેવા કરે ને તે નહી હોય તો કાકો તથા દાદો છોકરીનો વેહેવા કરે, ને તે નહી હોય તો છોકરીના ભાઈનો તથા પિત્રાઇનો હક્ક છે, ને એ સરવેમાંથી કોઈ ન હોય તો છોકરીના મામા વગેરે મોસાળિયા કરે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ પ્રમાણે ચાલ છે.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા મેળવવામાં જ્યાં સુધી છોકરીની મા બેઠી રેહે ને નાતરે નહી જાય ત્યારે તો વેહેવા કરવાનો હક્ક માનો છે, ને નાતરે જાય ત્યારે તો છોકરીનો વેહેવા છોકરીના બાપના પાસેના સગા જે હોય તે (વેહેવા) કરેછે.

૭. વિધવા બૈરી પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરવામાં પોતે મુખત્યાર છે, ને તે બાઈ માણસનો વેહેવા જેઠથી તથા દિયરથી તુટી શકતો નથી, ને કોઈ બાઈ ભલું માણસ હોય તે પોતાના જેઠ તથા દિયરની સલાહ લઈને પોતાની છોકરીનો વેહેવા કરે, ને કોઈ નથી પણ સલાહ લેતું.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ એ છે

---

* આ અંકવાળા અને અંક ૧૩૬ વાળા લોકો એકજ છે, પણ તેમાંના કેટલાએકે તે જવાબની કેટલીક કલમો લિખે વાંધો લઈને તેટલીજ કલમોના જવાબ જુદા લખી આપ્યાછે તે બાબતની તેમની અરજી જુવો.

જે પોતાની છોકરી તેના છોકરાને આપે ને તેની છોકરી પોતાના છોકરાને વાસ્તે લાવે—એવો ચાલ છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને દિવાળી તથાં દસેરા વગેરે જે જે તેહેવારે સાસરે તેડે તે દાહાડે સાસરે જાયછે ને કોઈ દાહાડે કન્યા સાસરે નહી જાય તેથી કાંઈ વાંધો પડતો નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ મી પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ અસલથી નથી, ને સહી તો ઉપરની કલમ ૨ માં લખ્યા પ્રમાણે પડો તથા ઘાઘરી તથા ઓઢણી આપે, એટલે વેહેવા સહી થાયછે.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ અમારામાં અસલથી નથી; ને કારણ તો વર તથા કન્યા એ બેમાંથી કોઈની કજા થાય તો તુટે; તથા વર કન્યા એ બેઉમાંથી કોઈ વટલી જાય તથા વર નપુંસક હોય તેની તજવીજ ન્યાતવાળા સરવે મળીને કરે ને ન્યાતની નજરમાં તે સર્વે ખરૂં આવે તો વેહેવા તુટે—એ ચાલ છે.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨ માં લખ્યોછે—એવો દોષ હોય તો તુટે; એ શિવાય બીજા દોષથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. અમારામાં આજ લગી તો કોઈએ વેહેવા તોડ્યો નથી, ને અત્યાર પછી કોઈ શખસ ન્યાત ઉપરાંત થઈને વેહેવા તોડે તેને સર્વે ન્યાતના માટીડાની નજરમાં આવે તેવી સજા દઈ શકે; ને ઉપર લખેલી કલમ ૧૨ ના કારણથી વેહેવા તુટે તો રીતભાતમાં જે ચહડાવ્યું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લે.

૧૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. અમારામાં વર કન્યાવાળા એ બેહુને ગમે તેવી લડાઈ થાય પણ અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. વર તથા કન્યાવાળા બેહુની મરજી હોય તોપણ અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તુટતો નથી.

ઠાકોર—પરદેશી લોધાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત તો એ છે જે કોઈ શખસને ઘેર લગન હોય ને ત્યાં પંચાત મળી હોય ત્યાં ગોર જઈને પોતાની હથેળીમાં રૂપિયા મેલીને સરવેને દેખાડે, ત્યારે સરવે તે રૂપિયાને હાથ અડકાડીને માથે ચડાવે; ત્યાર પછી ગોર કહે કે ફલાણાની કન્યા ને ફલાણાના વર સાથે વેહેવા કીધોછે ત્યારે વેહેવા સહી થયો; ને તે રૂપિયો તેજ વખત કન્યાના બાપને આપે, ને માગું તો વરની તરફથી પેહેલું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ઉપર લખેલી પંચાત મળી હોય ત્યાં ગોર સરવેને ચાંદલા કરેછે ને લખ્યા પત્રા કરવાનો ચાલ નથી; તે વખત ઉપર હરકોઈ બ્રાહ્મણ જોઈએ ને તે સમે પંચાત સરવે હાજર હોયછે, ને અગર બે ચાર શખસ કામે ગયા હોય તેથી કાંઈ અટકાવ પડતો નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં તો કલમ ૧ માં રૂ. ૧) આપેછે એજ બિયાનું.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં વેહેવા થાયછે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે, ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં બાપ મુખત્યાર છે; (ને) અગર છોકરીના કાકા અથવા દાદા વા બીજા સગાવાહાલાની સાથે બનાવ હોય તો તેની સલાહથી વેહેવા કરેછે; ને છોકરાનો પણ એવી તરેહ વેહેવા થાયછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરેછે; (ને) અગર છોકરીની મા નાતરે ગઈ હોય તો કાકા વગેરે પાસેના સગા વેહેવા કરેછે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે તે કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. સાટું કરવાનો અમારામાં ચાલ નથી, ને વરસ ૭ મહીને કોઈ કરે તો મુખત્યાર છે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વાર તેહેવારે કન્યા સાસરે જમવા જાયછે, (ને) અગર બાળકના સબબથી જમવા નહી જાય તો મુખત્યાર છે.

૧૦. વરને સાસરેથી નહોતરૂં આવે ત્યારે જમવા જાયછે, (ને) અગર ન જાય તેથી કોઈ વેહેવા તોડતું નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો ઉપર લખેલો રૂપિયો આપેથી થાયછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. અમારામાં વેહેવા તુટતો નથી, તો કારણનું શું લખીએ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવો કંન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. અમારામાં કોઈ વેહેવા તોડતું નથી તો આગળ શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે ઘરેણું લુગડું જે કીધું હોય, તે પાછું આપે ને ખરચ બેહુ તરફનો જાય.

૧૬. વેહેવા થયા પછી હરતરેહની લડાઈ થાય, પણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૭. વર કન્યાવાળા બેહુની મરજી થાય પણ વેહેવા તુટે નહી.

પરદેશી-બુનકરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે વરના માબાપ ન્યાતના ૪ ઘરડા આદમીને બોલાવે, એકાંત જગોએ બેસીને વિચાર કરે, ને નજરમાં આવે તો ન્યાતના સર્વે પંચ લોકને મેળવીને તેને કાને વાત નાંખે, ને સર્વે રાજી હોય ત્યારે કન્યાના માબાપના ઘરની સામા અથવા જોડેના ઘરના ઓટલા ઉપર બેસીએ, ને વરવાળા તે વખત રૂ. ૨) નો દારૂ મંગાવીને પંચાતને પાયછે. પછી પંચાતમાંથી ૪-૫ શખસ કન્યાને ત્યાં માગું કરે-એ રીતે કે અમે પંચાતની તરફથી એક વાત કહીએ તે વાતનો મનમાં ગુસ્સો લાવતા નહી, કેવી તરેહ કે રસ્તામાં બોરડી હોય તેને રસ્તાના શેંકડો લોકો પત્થર મારેછે; જેને દીકરી હોય તેને ઘેર દશ જણા માગું કરે તે માટે પંચના લોક કેહેછે કે ફલાણાના છોકરાની સંગાથે તમારી કન્યાનો વેહેવા કરશો? તે વાત કન્યાના માબાપ કબુલ કરે ને હા કહે તો વેહેવા થાય, ને ના કહે તો વરની તરફવાળાએ રૂ. ૨) ખરચ્યા હોય તે જાય ને પંચના લોક ઉઠી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે કન્યાવાળા ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ન્યાતની પંચના દેખતાં વરના બાપને રૂ૦ાા નો પટકો બંધાવે, તે વખત ન્યાતગોર જોઈતો નથી તથા લખેલું પત્ર કરતા નથી. વેહેવા થયા પછી બીજી વખત વરની તરફના ન્યાતના સર્વે લોકને ઘેર બોલાવીને કુંકાનો ચાંદલો કરે, પછી કન્યાને ઘેર તેડી જાય; ને તે વખત કન્યાવાળા વરના બાપને રૂ. ૧) થી તે રૂ. ૫) સુધીની પાઘડી બંધાવે ને રૂ૦ાા ની રૂપાની વીટી આપે. ત્યાર પછી રૂ. ૪) છોકરાનો બાપ પંચાતમાં આપે તથા સર્વેને બની આવે તે મુજબ દારૂ પાય ને પાનસોપારી ખવડાવે, અને તે વખત કન્યાના માબાપમાં પુરૂષાર્થ હોય તો સર્વેને દુધ ભાત ખવડાવે, નહી મળે તો વરને ને વરના બાપને ખવડાવે એટલે અમારામાં કંશ નામી સહી થાય; ને વળી ત્યાર પછી ત્રીજી વખત એજ પ્રમાણે વરવાળા ન્યાતના સર્વે લોકોને તેડીને કન્યાને ઘેર જાય, તે વખત કન્યાવાળા વરના બાપને પટકો રૂ૦ાા તથા ખારવો લાલ રૂ૦ાા નો આપે, ને વરની તરફવાળા પંચાતને દારૂ પાય તથા પાનસોપારી ખવડાવે, તથા તે વખત કન્યાના બારણા આગળ કજોટીના સાથીઆનો ચોક કાહાડી તેના વચમાં શરબતની ગાગર ભરી મુકે, તથા રૂ. ૧) ની મીઠાઈ મંગાવીને સર્વેને વેહેચી આપે; અને તે વખત રૂ. ૭ાા પંચાતમાં આપે; એટલો એ સરવે ચાલ સગાઈ કરવામાં છે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૪. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, પરમેશ્વરે જેને પૈસો આપ્યો હોય તે વરસ ૩ ની થાય ત્યાંથી તે વરસ ૧૧ ની થાય ત્યાં લગણમાં કન્યાનો વેહેવા કરેછે; ને પૈસો જેની પાસે નહી હોય તે વરસ ૧૫ ની તથા વરસ ૨૦ ની થાય ત્યારે વેહેવા કરેછે.

૫. છોકરીનો યા છોકરાનો બાપ હોય તે (તેઓ) છોકરીના દાદા તથા કાકાની સલાહ લેછે ને કદાચ બાપ ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તો એજ પ્રમાણે છે. માબાપ રાજી નહી હોય તો કાકા તથા દાદાથી વેહેવા થઈ શકતો નથી.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે છોકરીની મા તથા ભાઈ તથા કાકો અથવા કાકી-એટલામાં કોઈ ન હોય તો ગોત્રી વેહેવા કરે, ને તે નહી હોય તો પંચાતના સર્વે લોક મળીને કરીએ છૈએ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૭. રાંડેલી બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો તે વેહેવા તેના દિયર જેઠ તોડી શકતા નથી; ને ધણીભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તેથી જુદો વિચાર નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા મેળવ્યા પછી ને લગન થયા પેહેલાં વરને તથા કન્યાને સાસરે જવાનો તથા તેડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાની રીત નથી, ગમે તેવો દોષ થાય તોએ તુટતો નથી.

૧૨. વેહેવા તુટવાનું કારણ નીચેની કલમમાં લખેલું છે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી વર નામરદ નીસરે અથવા વટલી જાય એવા સબબથી વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે, એ વગર બીજા કારણથી વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૪. ઉપરના લખેલા પ્રમાણે દોષ થાય તો વેહેવા તુટેછે, ને તે કારણવિના તોડે તો ન્યાતવાળા સજા કરીને ન્યાતબાહાર મુકે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગન પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય, ને કારણ તો કલમ ૧૩ મીમાં છે તેથી લગન નહી થાય ત્યારે માંહોમાંહે ખરચ કર્યો હોય તે બંનેનો જાય; ને પલ્લું આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી લડાઈ થાય પણ કલમ ૧૩ મીમાં કારણ લખ્યુંછે તેવિના વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. બેઉ જણ રાજી થાય તોએ ન્યાતવાળા તેને વેહેવા તોડવા દે નહી, ને તુટતો પણ નથી.

પરદેશી–શ્રીબાસ્તાનનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે કે માગું વરની તરફથી જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા વરને ઘેર થાયછે ને ચાંદલો વરને કરેછે; ત્યાર પછી કન્યાને ઘેર વરની તરફના જાય ને કન્યાને ચાંદલો કરેછે; ને પતાસાનો પડો તથા રૂ. ૧) કન્યાના ખોળામાં આપેછે; ને લખ્યું પત્ર જોઈતું નથી; ને કુળગોર અમારામાં છે નહી, ને ન્યાતગોરનું પણ મુકરર નથી; ને બેહુના સગા જે હાજર હોય તે ખરા ને લુગડાં તથા ઘરેણું જે કરવું હોય તે તેજ દાહાડે કરેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત આપેછે તે ઉપરની કલમ ૨ માં લખ્યુંછે.

૪. વરસ ૧ થી તે વરસ બાર સુધી વેહેવા કર્યાવિના ચાલે નહી.

૫. છોકરી અથવા છોકરાના બાપ હાજર હોય તો તે મુખત્યાર છે, ખુશી પડે તો સલાહ લે, નહી તો કાંઈ નહી.

૬. છોકરીના બાપ ન હોય તો મા તથા ભાઈ પણ મુખત્યાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે તે દિયર તથા જેઠ તોડી શકતા નથી,—ને મા મુખત્યાર છે.

૮. અમારામાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં સાસરે ગયાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ મી પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી ને સહી તો ઉપરની કલમ ૨ માં લખ્યું તે દાહાડાથી સહી થાય.

૧૨. વેહેવા તુટતો—નથી, વટલી જાય ત્યારે તેનો વેહેવા તુટે.

૧૩. દોષ તો—વટલી જાય ત્યારે તો તુટે, બાકી નહી તુટે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના તોડે તો તેને ન્યાતવાળા અથવા સરકાર પુછે, ને સજા કરે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં એમાંથી એક મરી જાય તો જે પોતીકું હોય તે પાછું લે.

૧૬. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૭. અમારામાં ઉપરની કલમ ૧૬ મી પ્રમાણે.

ભંડારીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની ગમીનું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે ને તે વખત વરવાળો પોતાના પાંચ સગાને લઈને જાયછે; ને કન્યાવાળો પણ પોતાના સગાને બોલાવેછે; ને પેહેલો ચાંદલો કન્યાને કરેછે ને પછી બીજા સરવેને કરેછે, ને વરવાળો કન્યાને ચાંદલો કરીને રૂ૦॥ કન્યાના હાથમાં આપેછે; તથા રૂ. ૫) પાંચ વરવાળો ન્યાતમાં આપેછે, એટલે વેહેવા સહી થયો–ને તે વખત ન્યાતગોરને બોલાવેછે ને ન્યાતગોરને વરવાળો પૈસા ૭) આપે તથા ધાણાગોળ સર્વે લોકો ખાયછે એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાનામાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર (વરસ) ૫-૭-૯-૧૧ વરસની થાય ત્યારે વેહેવા કરવો, ને વરસ ૧૩-૧૫ સુધીની થાય એટલે તો વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ જીવતો છે ને તેની પાસે કાંઈ ખાવા ન મળે તો તે છોકરીના કાકા તથા દાદા વિગેરે બીજા સગાવાહાલા તેનો વેહેવા કરી શકેછે, પણ છોકરીના માબાપ રજા આપે તો કરે–ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ સિરસ્તો છે.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા મુખત્યાર છે, ને મા ન હોય તો તેના પાસેના સગા હોય તે વેહેવા કરેછે, ને છોકરીનો બાપ પોતાના ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તેથી કાંઈ ફેર નથી.

૭. છોકરીનો બાપ પોતાના ભાઈઓમાં એકઠો રેહેતો હોય તથા જુદો રેહેતો હોય ને મરી જાય, ને ત્યાર પછી તેની ધણિયાણીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તો કોઈથી તુટી શકતો નથી.

૮. વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૯. અમારામાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને કુંવારે માંડવે સાસરે તેડવાનો ચાલ નથી; તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. વરનો પણ જવાબ ઉપરની કલમ ૯ મી પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહી તો ઉપરની કલમ બે પ્રમાણે કરે ત્યારે થાયછે.

૧૨. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, તો કારણનું શું લખીએ ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોપણ અમારામાં વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. કોઈ શખસ વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા મળીને તેને ન્યાતબાહાર મુકીએ છૈયે, ને પાછો તે જગો ઉપર વેહેવા કાયમ રાખે તથા ન્યાતમાં ગુનેહગારી આપે ત્યારે તેને ન્યાતમાં લઈએ છૈયે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે વેહેવા તુટેછે, ને વરવાળાએ કન્યાને રીતભાતનાં લુગડાં કર્યાં હોય તે પાછાં લેવાનો ચાલ નથી, તથા કન્યાને વેહેવામાં પહુંં તો આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં ગમે તેવી લડાઈ થાય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી, (ને) અગર કોઈ તોડે તો ન્યાતવાળા તેને ન્યાતબાહાર મુકેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, તો બંનેની મરજીનું શું લખીએ ?

ધામલા–ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવવાની રીત એવી છે કે પેહેલાં વરની તરફનું માગું કરેછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય, ને વરવાળા કન્યાને ચાંદલો કરેછે, ને તે વખત ગોર હાજર જોઈએ ને ન્યાતના સઘળા આવેછે.

૩. ચાંદલા થાય ત્યારે કન્યાને બિયાનામાં રૂ. ૨) તથા નાળિયેર આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૨ થી તે વરસ ૯ સુધી વેહેવા થાયછે.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે તે છોકરીનો વેહેવા કરેછે.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરેછે.

૭. રાંડેલી માએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે તે કોઈથી તુટતો નથી તો શું લખીએ ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૮. અમારામાં સાટાંનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી તે પરણે ત્યાંસુધી વાર તેહેવારે જ્યારે સાસરિયા કન્યાને તેડે ત્યારે જમવા જાયછે ને ન ગયેથી કાંઈ કરતા નથી.

૧૦. છોકરાનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ પ્રમાણે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને સહી તો ચાંદલા થયેથી થાયછે.

૧૨. કારણ હોય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૩ પ્રમાણે છે તો તપશીલવાર શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરે ત્યારે કન્યાને જે કાંઈ કીધું હોય તે પાછું લેછે.

૧૬. લડાઈના સબબથી અમારામાં વેહેવા તુટતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં બેહુ ધણીએ ધણી રાજી થાય તો રૂ. ૫) ન્યાતમાં આપીને વેહેવા તોડે.

રાવળિયા–શજભરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાયછે, ને કન્યાને ચાંદલો કરેછે ને પત્ર લખવાનો ચાલ નથી, ને વર તથા કન્યાના સગા હાજર હોયછે ને ન્યાતગોર પણ જોઈએ.

૩. બિયાનામાં પતાસાનો પડો શેર ૧૧ નો તથા ફુલનો હાર આપવાનો ચાલ છે.

૪. કન્યાની ઉમર મહીના ત્રણથી તે વરસ ૩ સુધીની થાય એટલે વેહેવા કરવો, ને તે ઉપરાંત ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે તેનો અધિકાર છે, ને પોતાના દાદા વિગેરે સગાની સલાહથી કરેછે, પણ એ વાતમાં મુખત્યાર માબાપ છે; ને એજ પ્રમાણે છોકરાનો વેહેવા થાયછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ને તે બૈરી નાતરે ન ગઈ હોય તો તે કરે, ને નાતરે ગઈ હોય તો તે બૈરી તથા તેના નાતરાનો ધણી કરી શકેછે, ને એમાંથી કોઈ ન હોય તો જે છોકરીનો વાલી હોય તે કરેછે.

૭. વિધવાનો વેહેવા કરેલો કોઈથી તુટે નહી, પણ વરવાળો નારાજી થાય તો વેહેવા તુટી શકેછે; પણ તે નાચાર હોય ને પંચની નજરમાં આવે તો.

૮. અમારામાં આટું સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારામાં વેહેવા થયા પછી વરસ ૫ ની થાય ત્યારે તે કન્યાને ઓઢણી ચણિયો ચડાવેછે તેને આદરણી કેહેછે. તે કર્યા પછી સાસરે જાયછે, ને કદાચ ન જાય તો વેહેવા તુટે નહી.

૧૦. કન્યાને લુગડાં ચડયાં પછી વર પણ સાસરે જાયછે ને ન જાય તો તેની ખુશી.

૧૧. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને ચાંદલા કર્યા પછી સહી થાયછે.

૧૨. વરનો બાપ છેક નાચાર હોય તેની પાસે કાંઈ ખાવા નહી હોય ને વર કન્યાનો–આ નીચે લખેલી રીત કરવા નહી મળે, ત્યારે વેહેવા તુટે; તે રીતની વીગતઃ લુગડાં કન્યાને આપવાં તથા ગોરનું દાપું રૂ. ૨ાા તથા ઓરાંમણી કેહેતાં કન્યાને પરણાવીને વીદાય કરેછે ત્યારે વરવાળા[એ] કન્યાના બાપને રૂ. ૩) ત્રણ આપવા–એ લખેલી રીત ન મળતી હોય ત્યારે વેહેવા તુટે, અથવા નામર્દ થાય તોપણ વેહેવા તુટે.

૧૩. ગમે તેવો દોષ થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહી

૧૪. કોઈ શખ્સ[થી] કારણવિના વેહેવા તોડાતો નથી તો શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી વરવાળાએ જે કાંઈ રીત પહાં વિગેરે કીધું હોય તે પાછું આપેછે.

૧૬. લડાઈ થાય તોપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૭. અમારામાં બેની ખુશીથી પણ તુટે નહી, પંચની રજાવિના તોડાય નહી.

રાવળિયા–સુરતી પાટીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

છે [જે] માગું [કરવા] તો વરનો બાપ પોતાના સગાને મોકલેછે ને કન્યાનો બાપ રાજી થઈને હા કહે તો વેહેવા કરે.

૨. ચાંલ્લા કન્યાને ઘેર થાયછે, ને તે વખત ન્યાતગોરને બોલાવેછે ને વરની તરફના સગા તથા કન્યાની તરફના સગા હાજર હોયછે, ને લખ્યું ભણ્યું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં વરનો બાપ કન્યાને રૂ. ૦ાા ને નાળિયેર આપેછે.

૪. કન્યાની ઉમર—કન્યા જનમે તે દાહાડાથી તે વરસ ૯ સુધીમાં વેહેવા કરેછે.

૫. છોકરીનો બાપ જીવેછે ત્યાં સુધી તો છોકરીનો વેહેવા બીજા કોઈ સગાવાહાલાથી થઈ શકતો નથી.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તેની મા મુખત્યાર છે, ને મા નહી હોય તો કાકો કરે, ને તે નહી હોય તો છોકરીનો ભાઈ વેહેવા કરે, ને ભાઈ નહી હોય તો પાસેના સગા હોય તે વેહેવા કરી શકેછે.

૭. રાંડેલી બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તે કોઇથી તુટી શકતો નથી.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં (કન્યા) દસેરા તથા દિવાળી તથા હોળી વિગેરે મોટા ટાંણાં આવે ને સાસરિયા તેડું કરે ત્યારે કન્યા સાસરે જાયછે; ને કોઈ દાહાડો કન્યા સાસરે ન જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ કરી શકતા નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ મી પ્રમાણે—વર કોઈ દાહાડો સાસરે જમવા નહી જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે; વરના બાપને પલ્લું તથા લગનનો ખરચ કરવા ન મળે મે કન્યાના બાપને કહે કે મારી પાસે કંઈ નથી ને હું નાચાર છઉં ત્યાર પછી કન્યાનો બાપ માસ ૬ સુધી વાટ જોઈને વેહેવા તોડે—એ ચાલ છે.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ *૧૨ મી પ્રમાણે તુટેછે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર અથવા કન્યાને ગમે તેવી ખાંપણ આવે તેથી વેહેવા થયલો તુટતો નથી.

* લખનારનો હસ્તદોષ થયલો જણાયછે. કલમ ૧૧ જોઇયે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા કરેછે ને પાછો તે જગો ઉપર વેહેવા કાયમ કરાવે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય ત્યારે માંહોમાંહે રીતભાતમાં પલ્લાં વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થાય તેથી વેહેવા અમારામાં તુટતો નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે; બેહુની મરજી થાય તો તુટે.

રાવળિયા—ચરોતરીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વર તથા કન્યા બંનેની તરફથી જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાય ને કન્યાનો બાપ વરના બાપને કપાળે ચાંદલો કરે. લખ્યાં પત્રાંનો અમારામાં ચાલ નથી, ને તે વખત ગોર હાજર જોઈએ ને કુળગોર તો અમારામાં છે નહી, ને વર તથા કન્યાના માબાપ બન્નો ગોળ ખાય એટલે વેહેવા સહી થયો કહેવાય.

૩. વેહેવા વખતે બિયાના વિગેરે આપવા લેવાનો ચાલ નથી ને કાંઈ આપતા પણ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૨ તથા ૫ તથા ૧૦ ની થાય ત્યાં સુધી વેહેવા કરવો, ને વરસ ૧૩ ની થાય એટલે કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ત્યારે છોકરીના કાકા તથા દાદા વા બીજા સગા કોઈ વેહેવા કરી શકતા નથી, ને વેહેવા કરવામાં કોઈની સલાહ લેતા નથી; ને છોકરાનો વિવાહ કરવામાં પણ માબાપ છતાં માબાપનો અધિકાર છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં તેની મા મુખત્યાર છે; અગર મા ન હોય તો ભાઈનો અધિકાર છે; અગર ભાઈ ન હોય તો કાકો કરે, ને કાકો ન હોય તો તેના કુટુંબી કરે, ને તે-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

માંથી કોઈ ન હોય ત્યારે પંચાત તેનો વેહેવા કરી શકેછે; ને બાપ ભાઈઓથી જુદો રહેતો [હોયતો] તેથી કાંઈ તફાવત નથી.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે તો તેના દિયર જેઠ તોડી શકતા નથી; અગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોએપણ વેહેવા તોડતા નથી.

૮. સાટું કરવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૯. સપરમે દાહાડે સાસરિયા તેડે તે દાહાડે જાયછે, ને ન જાય તો સાસરિયા કંઈ કરતા નથી.

૧૦. વરનો પણ ઉપરના નવમા જવાબ પ્રમાણે—ન ગયેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વરવાળાની તથા કન્યાવાળાની—એ બંનોની મરજીથી પંચાત મેળવીને વેહેવા ફોક કરવા ચાહે તો કરી શકેછે, ને એજ પ્રમાણે પંચાત ન મળે તો વેહેવા ફોક થઈ શકતો નથી.

૧૨. બન્નો રાજી ન હોય ને પંચાતને પુછીને વેહેવા તોડે તો તુટી શકેછે.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરના ૧૨ માં જવાબ પ્રમાણે.

૧૪. કારણવિના વેહેવા તુટતો નથી તો શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નહી થાય તો રીતભાત પોતપોતાની પાછી લઈ શકેછે.

૧૬. પંચને પુછ્યાવિના તોડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૭. બેઉની મરજી થાય ને પંચને પુછીને વેહેવા તોડે તો તોડી શકેછે.

રાવળિયા—ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું કરવાનો કાંઈ ચાલ નથી; વરના માબાપ તથા કન્યાના માબાપ એ બંનોનું મનમાને ત્યાં વેહેવા કરેછે, ને (કન્યાની તરફથી કાંઈ) એ બન્નોમાંથી કોઈ કોઈને માગું મોકલતું નથી.

૨. એ વર તથા કન્યાના તરફના સગાઓનું મનમાને ને વેહેવા કરે ત્યારે બંનેની તરફના સગાઓ—બંનો મળીને પંચને મેળવે ને ચાંદલા કરે, ને વરવાળાની તરફથી પંચને રૂ. ૩) આપે તથા ખીચડી રાંધીને સર્વે પંચને ખવડાવે, ત્યારે વેહેવા સહી થયો કેહેવાય; ને કુળગોર તથા ન્યાતગોર કોઈ અમારા જોગીમાં છેજ નહી, ને બંનોની તરફના સગા જોઈયે છઇયે.

૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યો જે પંચને રૂ. ૩) આપેછે એજ બિયાનું. એ શિવાય બીજું કાંઈ અમારામાં નથી.

૪. વરસનો કાંઈ નિયમ નથી, જ્યારે બંનેને ફાલવે ત્યારે વેહેવા કરેછે.

૫. પંચ મેળવતી વખત કન્યાના તથા વરના જેટલા સગા હોય તે સરવે હાજર જોઈએ; એનો કાંઈ નિયમ નથી, જે દાદા આદિ બીજા સગા જોઈએ; વાસ્તે એનો જવાબ ઉપરની બીજી કલમમાં આવ્યોછે તેથી લખ્યો નથી.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો છોકરીના તરફના સગા જે મા આદિ બીજા કોઈ હોય તે સર્વેનું મનમાને ત્યાં વેહેવા કરે, ને છોકરીના બાપથી છોકરીનો કાકો જુદો રેહેતો હોય તેથી કાંઈ તફાવત નથી; શાથી જે છોકરીનો વેહેવા (કરવામાં) સર્વેની રાજીથી કરેછે.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તો તેનું કરેલું કોઈ તોડતું નથી, શાથી જે વરવાળાનું તથા કન્યાવાળાનું—એ બંનેનું મનમાનેથી વેહેવા થાયછે તો બીજા કોઈનો અટકાવ થતો નથી.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૯. જ્યારે મોટી થાય ને પરણે ત્યાર પછી સાસરે જાયછે; એ વાતનું કાંઈ પ્રમાણ નથી.

૧૦. અમારા ગરીબ લોકોની ન્યાતમાં કાંઈ એવો સિરસ્તોજ નથી. બંનો વર કન્યા મોટાં થાય ને તેનો ગૃહસ્થાશ્રમ ચલાવે.

૧૧. અમારામાં ફોક કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૨. વેહેવા તોડવાનો કાંઈ ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૩. વેહેવા થયા પછી બંનેમાંથી કોઈને કાંઈ દોષ થાય ને બંનેમાંથી કોઈ તોડે તો તેની ખુશીથી તોડે પણ છે; પણ દોષવિના તોડતા નથી.

૧૪. કારણ તો ઉપલી કલમમાં લખેલું છે, એ શિવાય બીજા કારણવિના તોડતા નથી; ને અમારામાં બીજી કાંઈ રીત નથી જે કન્યાને પાછું આપે; તો એ શિવાય બીજું શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી કન્યા મરી જાય અથવા વર મરી જાય ત્યારે તો લાચાર છે, પણ પલ્લું તથા રીતભાત બીજું અમારા ગરીબ માણસમાં શું હોય જે પાછું આપે, ને જ્યાં સુધી કાંઈ બંનેમાંથી એક જણને એબ નથી ત્યાં સુધી કોઈ લગન કર્યાવિના રેહેતું નથી.

૧૬. લડાઇના સબબથી કાંઈ વેહેવા તુટતો નથી, ને એ વાતમાં ન્યાતવાળા પણ કોઈ બોલે નહી.

૧૭. બેહુની મરજીથી વેહેવા તુટેછે, ને બેહુની મરજીથી થાયછે.

ગદડીઆ–કામળાવાળા પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા એટલે સગાઈ કરવાની રીત તો એ છે જે પેહેલાંથી દુલો કેહેતાં વરની તરફના ૪ અમીન એટલે ન્યાતના ચાર આદમી કન્યાને કેહેતાં દુલનને ઘેર જાય; ને કન્યાવાળાની જોડે જે વાતચીત કરવી હોય તે કરે ને જ્યારે કન્યાવાળો સગાઈ કરવાની હા કેહે તો સગાઈ થાય.

૨. વેહેવા એટલે સગાઈ કરવી ઠરી ત્યારે તો છોકરાનો બાપ તથા તેના સગા તથા પંચ મળીને છોકરીવાળાને ઘેર જાય, ને છોકરીના માબાપને પુછે જે તમો બેહુ ખુશી છો ? ત્યારે છોકરીવાળો તથા છોકરાવાળો પંચ વચ્ચે હા કેહે, એટલે મંગની સહી થઈ, ને તે વખત છોકરાનો બાપ કોપરાંની વાટી ૪ તથા ગોળ શેર ૧ તથા પૈસા ૩ નાં પાનસોપારી તથા લવેંગ એલચી–એ સરવે થાળીમાં ઘાલીને પંચના દેખતાં ઘરમાં બૈરાંમાં મોકલીદે, ને રૂ. ૩॥ ની તાડી છોકરાનો બાપ તથા રૂ૧ ની તાડી છોકરીનો બાપ પંચાતમાં પાય એટલે સગાઈ થઈ; ને લખ્યું પઢ્યું કરતા નથી–તથા ગોરને તે વખત બોલાવતા નથી.

૩. બિયાનામાં તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છોકરીનો બાપ રૂ૧ ની તાડી તથા છોકરાનો બાપ રૂ. ૩॥ ની તાડી પંચાતમાં પાય એટલે મંગની સહી થઈ.

૪. છોકરીનો સગાઈનો કાંઈ મેળ નથી; જ્યારે પૈસો મળેછે ત્યારે કરીએ છૈએ, ને કોઈ ૬ મહીનાની કરીને પણ કરે.

૫. છોકરીનો બાપ તથા છોકરીનો દાદો તથા કાકા વિગેરે સર્વે પંચાતના લોક બેઠા હોય તે સર્વેને ઉપર લખેલા ચાર અમીનમાંથી એક અમીન ઉઠીને ધાંટો પાડીને પુછે કે સર્વે ભાઈઓ રાજી છો ? તે વખત સર્વેજણ કેહે કે હા, અમે સર્વે રાજી છૈએ; ત્યાર પછી કન્યાનો બાપ કેહે કે ડોઈઓ કેહેતાં હુક્કો ભરો, એટલે તે ડોઈઓ સરવે પંચાતના લોક પીએ, એટલે તે મંગની કોઈથી તુટે નહી; ને છોકરીનો કાકો તથા દાદો રાજી ન હોય તો સગાઈ થાય નહી.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો છોકરીની મા સગાઈ કરે, પણ સર્વે સગાઓની રજા લઈને કરે. છોકરીનો બાપ પોતાના ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તેનો કાંઈ મેળ નથી, સર્વેની રાજી હોય તો વેહેવા થાયછે.

૭. રાંડેલી બૈરીએ પોતાની છોકરીની મંગની ઉપરની કલમ ૨ પ્રમાણે કીધી હોય તે કોઈથી તુટી શકતી નથી.

૮. અમારામાં મંગની વખત સારું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. મંગની થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં છોકરીને તેના સાસરિયા વાર તેહેવારે જમવા તેડે ત્યારે જમવા જાય ને જમીને પાછી આવે.

૧૦. છોકરાનો જવાબ પણ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં મંગની ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને સહીતો હુક્કો પીધો એટલે થઈ ચુકી.

૧૨. ગમે તેવું કારણ હોય તોપણ સગાઈ થઈ તે તુટતી નથી.

૧૩. મંગની થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં દુલનને તથા દુલાને ગમે તેવો દોષ થાય તોએપણ મંગની અમારામાં તુટતી નથી.

૧૪. કોઈ શખસથી અમારામાં મંગની તોડાય નહી, ને આજ સુધી કોઈએ તોડી નથી, ને અત્યાર

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પછી કોઈ પંચાતમાં લુચો તથા હરામી થઈને તોડે તો તે શખસને પંચ મળીને જેવી સજા કરવી પડશે તે કરીશું.

૧૫. સગાઈ થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં દુલન મરી જાય અથવા દુલો મરી જાય ત્યારે મંગની તુટે; ને છોકરાને તથા છોકરીને રીત(માં) તથા પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી; ને જે ખરચ કર્યો હોય તે પોતપોતાનો જાય.

૧૬. સગાઈ થયા પછી ગમે તેવી લડાઈ થાય પણ અમારામાં મંગની તુટતી નથી.

૧૭. છોકરીના તથા છોકરાના માબાપ બેહુની મરજી થાય તોએપણ અમારામાં અસલથી ચાલ છે જે સગાઈ કીધી તે તુટેજ નહી.

પંચોળી—સુરતીના તડ છ નો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૧૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવાનું માગું બ્રાહ્મણ પેહેલું વરને ઘેરથી કન્યાને ઘેર લઈ જાયછે—એ રીત છે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે વરની તરફના સગા સર્વે કન્યાને ઘેર જઈને કન્યાને ચાંદલો કરીને કન્યાના હાથમાં રૂ. ૧) એક તથા પતાસાનો પડો સવા શેરનો તથા ફુલનો હાર ૧ આપેછે; ને તે વખત ન્યાતગોર હાજર રેહેછે, ને તે વખત જે લોક હાજર હોય તેને પતાસા ૨ તથા પાનનું બીડું (૧) અકેકુ આપેછે, એટલે વેહેવા સહી થયો; ને લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી, ને ઉપર લખેલો રૂ. ૧ વરવાળા કન્યાના હાથમાં આપેછે, તે રૂપિયો કન્યાના બાપના તડવાળા લેછે, એટલે તે વેહેવા ફરી શકે નહી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં રૂ. ૧) ઉપરની કલમ પ્રમાણે આપેછે,—એ ચાલ છે.

૪. કન્યાની ઉમર—કન્યાના જન્મથી તે વરસ ૯ સુધી વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ જીવેછે ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં બાપ મુખત્યાર છે, બીજા સગાવાહાલાની રજા લેવાનો ચાલ નથી; ને માનો હક્ક વેહેવા કરવામાં—છોકરીનો બાપ ન હોય તો મા વેહેવા કરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માનો અખત્યાર છે, પણ છોકરીની મા પોતાના સાસરિયાની સલાહ લઈને વેહેવા કરે; ને મા નહી હોય તથા નાતરે જાય તો છોકરીના કાકા વેહેવા કરે, ને કાકા નહી હોય ને બૈરી નાતરે જાય તો તે નાતરાવાળો બાપ તે છોકરીનો વેહેવા કરે; ને છોકરીનો બાપ પોતાના બાપભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તેથી કાંઈ તફાવત નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ રાંડેલી બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે તે કોઈથી (તે વિવાહ) તુટતો નથી.

૮. વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૯. વેહેવા કર્યા પછી જોવાતેડા થાય ત્યારે વરને કન્યાવાળા તેડું કરે, ત્યારે કન્યા સાસરે જાય—દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૦. વર કોઈ દાહાડો સાસરે ન જાય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ અસલથી નથી તો શું લખીએ ?

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે—વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર તથા કન્યાને ગમે તેવો દોષ થાય તોપણ અમારી ન્યાતમાં અસલથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૪. કોઈ શખસ વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા કરેછે, ને તે શખસ ન્યાતનો તકસીરવાન થાય; ન્યાતના સર્વે લોકની મરજીમાં આવે તેવી શિક્ષા કરિયે છૈએ.

૧૫. વેહેવા કર્યા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા મરી જાય તથા વર મરી જાય તો પલ્લું પાછું આપે, *અસાસુલબેત સાથે પાછું આપે; ને બીજા કોઈ સબબથી અમારામાં અસલથી વેહેવા તુટતો નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૬. વેહેવા જેને ઘેર પ્રથમ કર્યો તેનોજ વેહેવા કબુલ છે—એજ ન્યાતની રીત છે; ને કોઈ શખસ

* "અસાસુલબેત" એટલે ઘર સામાન.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તે વેહેવા તોડીને બીજી જગો ઉપર કરે તો તેને ન્યાતવાળા (તેને) શિક્ષા કરેછે, ને તે વેહેવા પાછો પ્રથમ કર્યો હોય ત્યાં કાયમ કરાવેછે—એ ચાલ છે.

૧૭. વેહેવા કર્યા પછી તે વેહેવા તુટી શકતોજ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

માછી—ગુડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે વરનો બાપ કન્યાના બાપને ઘેર જઈને કન્યાને કપાળે ચાંદલો કરેછે, ને કન્યાને રૂ. ૨) (બે) આપેછે; ને પત્ર લખવાનો ચાલ નથી ને વર તથા કન્યાવાળાના સગા હાજર જોઈયે, ને ગોર છે પણ બોલાવવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૩. બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાનો વેહેવા વરસ ૮ સુધી કરવો, ને વરસ ૧૩ ની થાય ત્યારે વેહેવા કર્યા વગર ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે તો વેહેવા કરવામાં માબાપનો અધિકાર છે. તે પોતાના ઘરડા સગાની સલાહથી કરેછે; ને એજ પ્રમાણે છોકરાનો પણ વેહેવા થાયછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં મા મુખત્યાર છે, પણ પોતાના સગાની સલાહથી કરે; ને તે ન હોય ત્યારે સગા કાકા વિગેરે કરેછે.

૭. વિધવા બૈરીએ વેહેવા કર્યો હોય તે દિયર અથવા જેઠથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી સાસરેથી તેડવા આવે ત્યારે જાયછે, પણ ન ગયેથી કાંઈ કરતા નથી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૯ મી પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી, ને ઉપર બીજી કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે કરે એટલે વેહેવા સહી થયો કેહેવાય.

૧૨. વેહેવા તુટતો નથી તો શું લખીએ?

૧૩. એનો જવાબ કલમ બારમી પ્રમાણે.

૧૪. વેહેવા તોડતાજ નથી તો રીતભાત વિગેરેનું શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ બેમાંથી કોઈ મરે તો પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી તો એહુની મરજીનું શું લખીએ?

ખારવા—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૨૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે વરની તરફથી તેના ઘરનો માટીડો ૧ તથા ન્યાતના ડાહ્યા માણસ જણ ૪ કન્યાવાળાને ઘેર જઈને કન્યાના બાપ વિગેરે મુખ્ય અધિકારીને કેહે કે તમારી છોકરી સાથે અમારા છોકરાનો વેહેવા કરીશું, તમારે વર ખોળવો નહી ને અમારે કન્યા ખોળવી નહી, એમ કહીને સોપારીના કટકા ગોળે ખરડીને કન્યાવાળો ત્યાં વેહેચે. એજ અમારે માગું.

૨. વેહેવા કરવા બાબતમાં ચાંદલો તો કરતા નથી, ને લખેલું પત્ર પણ જોઈતું નથી ને અમારે ન્યાતગોર નથી ને કુળગોર પણ હાજર જોઈતા નથી, એ નંબરની ૧ લી કલમ પ્રમાણે વેહેવા કરીએ તે વખત કન્યાના જે સગા હોય તે ત્યાં આવેછે, અગર નહી આવે તો તેની જરૂર નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઇ બિયાના વિગેરે આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ ની થાય ત્યાંથી તે વરસ ૧૨ ની થાય ત્યાં લગણમાં કન્યાનો વેહેવા કરવો, ને વરસ ૧૩ ની થાય ત્યારે કન્યાનો વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીના કાકા વિગેરે સવાલમાં લખેલા સગાઓ છોકરીનો વેહેવા કરી શકતા નથી, ને વેહેવા કરવામાં કોઈની સલાહ લેવાની જરૂર નથી; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ પ્રમાણે છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા તથા ભાઈ તથા દાદા તથા કાકા—એ પેહેલો ન હોય તો બીજો (બીજો) અધિકારી છે; ને બાપભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી, ને બાપ જીવતે છોકરીનો વિવાહ કરવામાં માનો કાંઈ હક્ક નથી.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે ત્યાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવાને તોડી શકે નહી, ને અગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તો એજ,—ઉપર લખેલા ત્રણે જવાબ બરોબર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં સારો દાહાડો જોઈને વરવાળા કન્યાને તેડે તે દાહાડે સાસરે જાય; ત્યાર પછી વારપર્વે કન્યા સાસરે જાય ને વારપર્વે ન જાય તો સાસરિયાનું કાંઈ ચાલે નહી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જે દાહાડે કન્યાને વરવાળો તેડે તે દાહાડે વરને કન્યાવાળો તેડે; ત્યાર પછી વારપર્વે વર સાસરે જાય, ને ન જાય તો સાસરિયા વેહેવા તોડે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા તોડવાનું કારણ એ જે કન્યાવાળા તથા વરવાળાને લડાઈ થાય અથવા કન્યા તથા વરને કાંઈ ખોડ થાય તો વેહેવા તુટે,—લગનનો દાહાડો નિશ્ચય થયા પછી તુટે નહી.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટેછે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડીને બીજે ઠેકાણે કરે તો ન્યાતવાળા વેહેવા તોડનાર પાસે તળાવ ખોદાવવા વિગેરે ધર્મનું કામ રૂ. ૧૧ નું કરાવીને તે વેહેવા કાયમ રખાવે, ને કુંવારાથી રીતભાત તથા પલ્લું તો આપતા નથી તો પાછું લેવાનું શું લખીએ? ને ન્યાતિ વિગેરેનો ખરચ પણ થતો નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા અથવા વર મરી જાય અથવા વાજબી કારણથી લગન નહી થાય, તો કુંવારાથી રીતભાત તથા પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી તો પાછું લેવાનું શું લખીએ?

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો; ત્યાર પછી તે વેહેવા તોડીને બીજી જગો ઉપર કરે ત્યારે ન્યાતવાળાનું કાંઈ ચાલે નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખેલા જવાબ પ્રમાણે ફોક કરવાનો ચાલ છે, તેથી વેહેવા ફોક કરવામાં એહુની મરજીનું કાંઈ કારણ નથી.

દુબળા—કસ્બે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૨૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે જેને છોકરી હોય તે કોઈ ભલા માણસપાસે વરવાળાને પુછાવે કે તમારા છોકરાનો અમારી છોકરી સાથે વેહેવા કરશો; ને તે વેહેવા કરવાની મરજી હોય તો વરનો બાપ કન્યાના બાપને ઘેર જાય, ત્યાં અમારી પંચાત મળે ને ગોળ વેહેચે; માગું મોકલવાનો ચાલ નથી.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે ત્યારે ચાંદલાની અમારી ન્યાતમાં રીત નથી; ને લખેલું પત્ર જોઈતું નથી, ને ઉપરની કલમ પ્રમાણે વેહેવા મેળવતી વખત જોષિ બ્રાહ્મણ હાજર જોઈયેછે; ને અમારે કુળગોર છે તેનું તો તે વખત હાજર રેહેવાનું કામ નથી, ને ન્યાતગોર તો નથી, ને વરનો બાપ તથા મા ને કન્યાના માબાપ તથા મોસાળિયા હાજર જોઈયે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખતે કાંઈ બિયાના વિગેરે આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૨ ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૧૯ ની ઉમર લગણમાં તેનો વેહેવા કરવો, ને વરસ ૨૦ ની થાય ત્યારે તો વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો વા બીજા કોઈ સગાવાહાલા તેનો વેહેવા કરી શકે નહી; ને વેહેવા કરવામાં છોકરીના કાકા તથા દાદા વા પિત્રાઈ તથા મોસાળ પક્ષનાની સલાહ લેવી જોઈએ, પણ જરૂર સલાહતો છોકરીના કાકા તથા દાદા તથા વડવા તથા મમાઈની જોઈએ.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા

(કરવામાં) છોકરીનો કાકો તથા દાદો તથા મા તથા મોટી ફોઈ તથા મોસાળ પક્ષના મધે પેહેલો ન હોય તો ઉતરતો કરેછે; ને બાપભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી—માની સલાહ લેવી જરૂર છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય ત્યાર પછી વિધવાના દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવાને તોડી શકે નહી. અગર ધણીભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તોએ ઉપરના ત્રણે જવાબ બરોબર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને સાસરે જવાનો ચાલ નથી; તો ન જાય તો સાસરિયાને શું કરવાનો જવાબ શું લખીએ?

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં સાસરે સારે માઠો ખરચ આવે ત્યારે વર સાસરે જાયછે, ને ન જાય તો સાસરિયા વેહેવા તોડે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા તુટે તેનું કારણ એ છે જે લડાઈ થાય અથવા વરને વા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તેથી વેહેવા તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરતા નથી, ને કોઈએ કારણવિના વેહેવા તોડયો તો કુંવારાથી રીતભાત તથા પલ્લાં વિગેરે આપવાનો ચાલ નથી, તો પાછું આપવા લેવાનો જવાબ શું લખીએ? ને ન્યાતિ વિગેરેનો ખરચ થયો હોય તેપણ પાછો આપવા લેવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા અથવા વર મરી જાય અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નહી થાય તોપણ માંહોમાંહે રીતભાત પલ્લાં વિગેરે કરતાં નથી તો પાછું આપવા લેવાનો જવાબ શું લખીએ?

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો, ત્યાર પછી તે વેહેવા તોડીને બીજી જગો ઉપર કરે ત્યારે ન્યાતવાળાનું કાંઈ ચાલે નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે તેથી એહુની મરજીનું કામ શું?

સીકલીગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીતમાં એ છે જે માગું વરની તરફથી જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા વરને ઘેર થાયછે, ને તેમાં લખ્યું ભણ્યું કરવાનો ચાલ નથી, ને કુળગોર અમારામાં નથી, ને ન્યાતગોર છે તેને તે વખત બોલાવવાનો ચાલ નથી, ને વર તથા કન્યાવાળા જે સગાને બોલાવે તે આવેછે ને તે વેળા સર્વે ગળ્યા મ્હોડાં કરેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાના વિગેરે આપવા લેવાનો ચાલ નથી, પણ તે વખત ખાવાપીવાનું થાયછે.

૪. કન્યાના જન્મથી તે ચાર છ મહીના સુધીમાં છોકરીનો વેહેવા કરેછે, ને એમ કરતાં કોઈ છોકરીને વર નહી મળે તો તેનો વેહેવા કરવામાં કાંઈ નિયમ રેહેતો નથી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીના બાપની મરજીમાં આવે તે સગાને પુછીને વેહેવા કરેછે; ને છોકરાનો પણ વેહેવા એવી તરેહથી થાયછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીની મા વેહેવા કરવામાં મુખત્યાર છે; ગમે તે સગાને પુછીને કરેછે.

૭. કોઈ વિધવા બાઈએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કીધો તે તોડવાને કોઈ સમર્થ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં બીજું ઠેકાણું ન હોય તો આમણ સામણ કન્યા આપે લેછે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને સાસરે જવાનો મેળ નથી, જે દિવસે તેડે તે દિવસે જમવા જાયછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વરને વાર તેહેવારે જમવા તેડે તો જાયછે, ને કદાપી ન તેડે તો અથવા ન જાય તેથી કાંઈ અટકાવ પડતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં પેહેલાં તો વેહેવા તોડતા હતા, પણ અત્યાર પછી કોઈ તોડે તો પંચની રજાથી વેહેવા તોડે, ને પંચની રજા લીધા વગર વેહેવા તોડે તો પંચનો ગુનેહગાર; ને સહી તો ગળ્યા મ્હોડાં કરેથી થાયછે.

૧૨. કારણ તો એ જે બેહુમાંથી હર કોઈની તકસીર હોય ને પંચ રજા આપે તો લગન થતા પેહેલાં વેહેવા તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય ને તે શખસ પંચને જાહેર કરે ને પંચ તેની તજવીજ કરીને રજા આપે તો વેહેવા તોડે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવના વેહેવા તોડે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરેછે ને ચડેલાં ફુલ વરવાળાને પાછાં અપાવે; ને બીજો ખરચ પાછો અપાવતા નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરે અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નહી થાય ત્યારે જે પલ્લું ભરેલું હોય તે પાછું આપે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કીધો ત્યાર પછી તે વેહેવા તોડીને બીજી જગો ઉપર કરે તો ન્યાતવાળા તેને પુછી શકેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વર તથા કન્યાવાળા રાજી થઇને પંચને જાહેર કરે, ને પંચ રજા આપે તો વેહેવા તુટે.

મોચી—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૫૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં માગું વરના ધણીની તરફથી જાયછે.

૨. ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાયછે ને કન્યાને કપાળે કરેછે; ગોરનો કાંઈ અટકાવ નથી ને વર કન્યાના સગા હાજર હોય તે આવી બેસેછે; ને લખ્યા પત્રનો ચાલ નથી.

૩. બિયાનામાં રૂ૦ા તથા પડો એક શેર સવા[નો] પતાસાનો આપેછે.

૪. માસ ૬ થી તે વરસ ૭ સુધી ગમે ત્યારે કરે; ધણી મુખત્યાર છે.

૫. બાપવિના વેહેવા બીજો કોઈ કરી શકતો નથી.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો માતા કરેછે ને માતા ન હોય તો કુટુંબી વેહેવા કરી શકેછે.

૭. માતાપિતા મુખત્યાર છે; માટે કોઇથી તે કરેલો વેહેવા તોડી શકાતો નથી.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા કર્યા પછી આદરણી કરેછે ત્યાર પછી તેડેછે, આદરણી કર્યાવિના તેડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. વરની પણ એજ રીત છે.

૧૧. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. તુટયાનો ચાલ નથી.

૧૩. દોષ થાય તોએ તુટે નહી.

૧૪. કારણવિના વેહેવા તોડે તો ન્યાત શિક્ષા કરી શકેછે, ને તેનો તે વર પરણાવે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ આદરણી કર્યાવિના કોઈ કાંઈ આપતું નથી; આદરણી કર્યા પછી મરી જાય તો પાછું આપેછે જનસભાવ; ને ખરચ જાય.

૧૬. લડાઈ થયેથી તુટી શકતો નથી.

૧૭. ગમે તે થાય તો તુટી શકે નહી, ને તોડે તો ન્યાતબાહાર રેહે.

મોચી—ખંભાતી કડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૯૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું કન્યાની તરફથી પેહેલું જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા વરને ઘેર થાય ને પ્રથમ ચાંદલો વરને કરેછે, ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોરને બોલાવેછે ને ખાંડ શેર ૦। વરની તરફથી તથા કન્યાની તરફથી ખાંડ શેર ૦। જે તે વખત હાજર હોયછે તેને ચપટી ચપટી આ-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પેછે, તથા લંગરી રૂપાની રૂ. ૧૦) ની કરીને કન્યાને આપેછે એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં આપેછે તે ઉપરની કલમમાં લખેલું છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના જન્મથી તે વરસ ૫—૭—૯—તથા વરસ ૧૫ ની ઉમર થઈ ત્યારે તો લગન કરાવ્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર હોય ને તે પોતાના બાપ તથા મા તથા ભાઈઓમાં એકઠો રેહેતો હોય ત્યારે તો છોકરીનો વેહેવા સઉની સલાહથી કરી શકેછે,—તથા તેથી જુદો હોય તો છોકરીનો બાપ કરેછે; ને છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા ને મા નહી હોય તો છોકરીનો ભાઈ ને ભાઈ નહી હોય તો જે છોકરીનો વાલી હોય તે વેહેવા કરી શકેછે; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ એજ ચાલ છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે ઉપરના લખેલા સવાલ ૫ માં પ્રમાણે મા વિગેરે બીજા સગા મુખત્યાર છે; ને એકઠી રેહેતી હોય તો સઉની સલાહથી કરે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે—જુદાપણુમાં—તે કોઈથી તુટી શકતો નથી; પણ એકઠી રેહેતી હોય તો સઉની સલાહથી કરે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા દિવાળી વિગેરે મોટાં ટાંણાં આવે ને સાસરિયા તેડું કરે ત્યારે સાસરે જાય, ને ન જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ રીસાતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને પેહેલાજ વરસમાં દીન ૩ તેડેછે, તેટલાજ દાહાડા જાયછે; પછી કાંઈ સાસરિયા તેડતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ એ રીતે છે જે વરવાળાને તથા કન્યાવાળાને ન બને ને તેમાંથી જે શખ્સ તોડવા ચાહે તે ન્યાતમાં રૂ. ૫) ગુનેહગારીના આપે, તથા પલ્લું પાછું આપે ત્યારે વેહેવા ફોક થયો, ને ન આપે તો ન્યાતબાહાર રેહે.

૧૨. કોઈ વેહેવા તોડે તેનું કારણ તો કદાપી બન્નો વેહેવાઈઓને માંહોમાંહે લડાઈ થાય ને ન બને તો લગનના આગલા દાહાડા સુધી તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછીની બાબત તો બારમી કલમમાં લખેલી છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે, તો કારણનું શું લખીએ.? ને તોડે તો પલ્લું પાછું આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય ત્યારે તો વરનું ઘરેણું વરવાળાને પાછું આપેછે, ને કદાપી વર મરી જાય તોપણ કન્યાવાળા પાસે પાછું લેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને વેહેવા તોડે તો રૂ. ૫) ન્યાતમાં આપીને તોડેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે, તો બન્નોની મરજીનું શું લખીએ ?

મોચી—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૧૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવવાની એ રીત છે જે માગું કન્યાની તથા વરની તરફથી જાયછે.

૨. વિવાહ કરવો ઠર્યો ત્યારે વરવાળા રૂ. ૧) ને સોપારી ૭ મોકલે ને તે રૂપિયો તથા સોપારી કન્યાવાળા લે એટલે વિવાહ સહી થયો.

૩. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવતી વખત બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર કન્યાના જન્મથી તે વરસ ૯—૧૧ સુધીમાં વિવાહ કરવો.

૫. છોકરીનો બાપ પોતાના માબાપ તથા ભાઈઓમાં એકઠો રેહેતો હોય ત્યારે તો છોકરીનો વિવાહ સઉની સલાહથી કરેછે. ને જુદો રેહેતો હોય ત્યારે તો છોકરીનો બાપ કરેછે; ને છોકરાનો વિવાહ પણ એજ પ્રમાણે કરેછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે તો વિવાહ કરવામાં છોકરીની મા મુખત્યાર છે—જો નાતરે ન જાય તો—ને મા નહી હોય તો છોકરીના જે વાલી હોય તેનો અખત્યાર છે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વિવાહ કર્યો હોય તે દિયર તથા જેઠથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા દિવાળી વિગેરે મોટાં ટાંણાં આવે ને જ્યારે સાસરિયા તેડું કરે ત્યારે સાસરે જાયછે, ને કોઈ દાહાડો સાસરે નહી જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ રીસાતા નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ મી પ્રમાણે—વર કોઈ દાહાડો સાસરે ન જાય તેથી સાસરિયા કાંઈ વિવાહ તોડી શકતા નથી.

૧૧. વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ તો એ છે જે વરવાળાને તથા કન્યાવાળાને કાંઈ વાંધો પડે ને એમાંથી જે શખસ તોડે તે શખસ રૂ. ૨૫) ન્યાતમાં ગુનેહગારીના આપે, તથા નાળિયેર ૧ ખોટું વેહેવાઈને ઘેર જઈને આપી આવે એટલે વિવાહ ફોક થયો.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે—લગનના દાહાડા સુધી વિવાહ તુટેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ તોડવાનો ચાલ છે, તો દોષનું શું લખીએ ?

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વરવાળો વિવાહ તોડે તો કન્યાવાળાને જે વાજબી(નો) ખરચ થયો હોય તે મજરે આપે, તથા કન્યાને પલ્લું તથા રીતભાતમાં જે લુગડાં આપ્યાં હોય તે પોતપોતાના પાછા લે, અથવા કન્યાવાળો તોડે તો વરવાળાનું ઘરેણું તથા રીતભાતનાં લુગડાં પાછાં આપે, ને રૂ. ૨૫) ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ન્યાતમાં આપે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર મરી જાય અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે, માંહોમાંહે રીતભાત પલ્લાં વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લેછે.

૧૬. વિવાહ થયા પછી કાંઈ લડાઈ થઈ ને તે વિવાહ(ને) તોડીને બીજી જગો ઉપર કરે તો રૂ. ૨૫) ન્યાતમાં આપીને કરે, અગર કોઈ શખસ રૂપિયા મજકુર નહી આપે તો ન્યાતનો ગુનેહગાર થાય.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ ફોક કરવાનો ચાલ છે.

મોચી—પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું—વરવાળો પંચાતમાં આવે ને પંચાતના લોક સર્વે મળીને કન્યાને ઘેર માગું કરવા જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય ને પ્રથમ ચાંદલો વરને કરેછે; ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોરનું કાંઈ મુકરર નથી, પણ ન્યાતના સર્વે લોક હાજર હોયછે ને વરનો બાપ પંચાતમાં રૂ. ૨) આપે તથા રૂ. ૧) ન્યાતના પટેલને આપે એટલે વેહેવા સહી થયો.

૩. બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં વેહેવા કરવો.

૫. છોકરીનો બાપ જીવતો હોય ત્યાં સુધી તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માબાપ મુખત્યાર છે.

૬. છોકરીનો બાપ નહી હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા તેની મા કરેછે ને મા નહી હોય તો તેના પાસેના કુટુંબી હોય તે કરેછે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તે કોઈથી તુટતો નથી.

૮. અમારામાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને દિવાળી વિગેરે જે દાહાડે તેડે તે દાહાડે સાસરે જાયછે.

૧૦. વરનો પણ ધારો ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો કારણ શું લખીએ ?

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૪. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, પણ પરણ્યા પછી વર આંધળો હોય તથા લુલો હોય તથા નામર્દ હોય એ વગેરે એવી તરેહથી બીજા મોટા દોષવાળો હોય તો પરણ્યા પછી તુટે,—પણ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૬. તોડે તો ન્યાતબાહાર રેહે.

૧૭. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

મોચી–ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે આપણે ઘેર છોકરી વ. છોકરો પરણવાનો હોય ત્યારે કોઈ પાસે ખબર કહડાવીએ કે ફલાણો શખસ મારે ત્યાં વેહેવા કરશે ? ને જ્યારે વેહેવા કરવાની હા કહે ત્યારે વરનો બાપ તથા બે ભલા માણસ કોઈને ત્યાં પંચાયત મળી હોય ત્યાં અથવા કન્યાના બાપને ઘેર જઈને કેહે કે તમારે વર ખોળવો નહી ને અમારે કન્યા ખોળવી નહી, તમારી છોકરી જોડે અમારા છોકરાનો વેહેવા કરીશું; એ રીતે વેહેવા મેળવેછે ને એનેજ અમે માગું કહીએ છૈએ.

૨. વેહેવા કરવો ઠરે ત્યારે એ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે (જે) વેહેવા મેળવતી વખત વરનો બાપ કન્યાને ચાંદલો કકુનો કરીને રૂ. ૧) કન્યાના હાથમાં આપેછે, ને કન્યા ત્યાં ન હોય તો કન્યાના બાપના હાથમાં આપેછે, ને પછી વરનો બાપ ગોળ ઘી લાવે ને પંચાતમાં વ્રેહેચે ત્યાર પછી પીધાનો રૂ।। પંચને આપે; ને વેહેવા કરવામાં લખેલું પત્ર કંઈ જોઈતું નથી, ને ત્યાં ન્યાતગોર તથા કુળગોરનું કંઈ કામ નથી, ને વર તથા કન્યાના સગા જે કોઈ હાજર હોય તે ત્યાં આવે ને નહી આવે તો તેની કાંઈ જરૂર નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કંઈ બિયાના વિગેરે આપવા લેવાનો ચાલ નથી તો શું બિયાનું આપે એનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. કન્યા પેદા થાય તેજ દાહાડેથી તે તેની ઉમર વરસ ૯ ની થાય ત્યાં લગણમાં વેહેવા મેળવે, ને વરસ ૧૦ ની થાય ત્યારે તો વેહેવા મેળવ્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો વેહેવા કરી શકેછે; બીજા કોઈ સગાવાહાલા વેહેવા કરે નહી; ને વેહેવા કરવામાં કોઈ સગાવાહાલાની સલાહ લેવાની જરૂર નહી, ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં એજ રીત છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા તથા કાકો તથા દાદો તથા ભાઈ તથા મામો તથા મમુવો તથા કુટુંબી તથા સાવકો બાપ–એ મધ્યે પેહેલો ન હોય તો બીજો અધિકારી છે; ને બાપભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી, ને બાપ જીવતાં છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માનો કાંઈ હક્ક નથી.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે ત્યાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવાને તોડી શકે નહી; અગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તો ઉપરના ત્રણે જવાબ બરોબર છે, કંઈ તફાવત નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી, તો સાટાંની રીત શું લખીએ ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને સાસરે જવાનો ચાલ નથી તો તેના દાહાડા વિગેરેનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને સાસરે જવાનો ચાલ નથી તો તેના દાહાડા વિગેરેનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી ને આ નંબરની કલમ ૨ પ્રમાણે કર્યા પછી વેહેવા સહી કેહેવાય.

૧૨. વેહેવા તુટતોજ નથી તો તુટવાનું કારણ શું લખીએ ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર બે આંખે આંધળો થાય ત્યારે વેહેવા તુટે, ને કન્યાને કંઈ દોષ થાય તેથી તો વેહેવા તુટે નહી.

૧૪. કોઈ શખસ ઉપરની કલમમાં લખેલા કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેની પાસે ન્યાતવાળા રૂ. ૫ દંડના લઈને તે વેહેવા કાયમ રખાવેછે; ને ઉપરની કલમમાં લખેલા કારણવિના વેહેવા તુટતોજ નથી તો રીતભાત તથા પલ્લું તથા ખરચ પાછો આપવા લેવાનું શું લખીએ ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા અથવા વર મરી જાય અથવા આ નંબરની કલમ ૧૩ મીમાં લખેલો દોષ થાય ત્યારે માંહોમાંહે રીતભાત પલ્લાં વિગેરે કીધું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૬. વેહેવા થયા પછી કંઈ લડાઈ થઈ, ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો હોય ત્યારે તુટેજ નહી, ને તોડે તો આ નંબરની કલમ ૧૪ મી પ્રમાણે ન્યાતવાળા શિક્ષા કરીને તે વેહેવા કાયમ રખાવે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી તેથી બેહુની મરજીમાં આવે તોએ વેહેવા તુટે નહી.

પોમલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૧૭૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે પેહેલાંથી દીકરાના માબાપ ન્યાતના સરવે આદમીને પોતાની જોડે તેડીને દીકરીના માબાપને ઘેર જાય; ત્યાં રૂ. ૧) ની અથવા રૂ૦ાા ની તાડી વરવાળા (ત્યાં) પાય ને વરના માબાપ કન્યાને ત્યાં માગું કરે, તે વખત છોકરીના માબાપ રાજીખુશી થઈને હા કહે તો વેહેવા થાયછે, ને ના કહે તો પંચાતના સરવે લોકો તથા વરના માબાપ ઉઠીને પોતપોતાને ઘેર જાય, ને છોકરીના માબાપ ઉપર કાંઈ વરવાળાનો જોરો નથી, ને વરવાળાએ ખરચ કર્યો હોય તે તેનો જાય.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ઉપર લખેલા પંચાતના લોકો તે વખત બેઠા હોય તેના દેખતાં વરવાળા કન્યાને ચાંદલો કરીને તમામ ન્યાતના લોકોને ચાંલ્લો કરે, ને રૂ. ૧) ની તાડી મંગાવીને સરવેને પાય, ને એ બાબતમાં બીજી કાંઈ રીત નથી, કુંકાનો ચાંદલો કર્યો એટલે વેહેવા સહી થાયછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૨૫ સુધીની થાય ત્યાં સુધી અમારામાં પરણેછે, ને કોઈને વર ન મળે તો તે જનમ સુધી કુંવારી રેહેછે.

૫–૬. છોકરીનો બાપ તથા મા હોય ત્યાં સુધી તો તે વેહેવા કરે ને છોકરીના માબાપ ન હોય તો તેના કુટુંબમાં અથવા સગામાં હોય તે વેહેવા કરે.

૭. રાંડેલી બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો ને સરવે ન્યાતના લોકોએ રાજી થઈને તાડી પીધી ત્યાર પછી વેહેવા કોઈથી તુટી શકે નહી.

૮. સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યાને સાસરે જવાનો તથા તેડવાનો ચાલ નથી પણ પરણ્યા પછી જાયછે.

૧૦. વરને પણ કુંવારા સાસરે જવાનો ચાલ નથી, તે પણ પરણ્યા પછી જાય.

૧૧. વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા થયા પછી વરકન્યાને ગમે તેવો દોષ થાય તેથી વેહેવા તુટતો નથી.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૪. અમારામાં વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો કારણનું શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી અવલ વર અથવા કન્યા એમાંથી કોઈ મરી જાય તો છોકરાના બાપે ખરચ કર્યો હોય તે જાય; ને પલ્લું આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૬. વરના બાપને તથા કન્યાના બાપને લડાઈ થાય તેથી વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી.

૧૭. બેહુની મરજી થાય તોએપણ વેહેવા અમારામાં તુટતો નથી.

ટીમલિયા–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું છોકરાની તરફથી જાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાયછે, ને ચાંદલો વરના બાપને કપાળે કરેછે; ને લખ્યાં પત્રાંનો ચાલ નથી, ને ન્યાતગોર તથા કુળગોર અમારામાં છે નહી તો તેનું શુ લખીએ? ને ચાંદલો કરતી વખત વર તથા કન્યાના–એ બંનેના સગા બેસીને ચાંદલા કરેછે.

૩. વેહેવા મળતી વખત બિયાનામાં તો આપવાનો ચાલ નથી, પણ રૂ. ૨) છોકરીને પલ્લાંના નીશાંને પેટે આપેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાનો વેહેવા વરસ ૧૦

ની થાય ત્યારે કરવો, ને વરસ ૧૨ ની ઉમર થાય એટલે કર્યાવગર ચાલેજ નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો બાપ હાજર છે તોપણ છોકરીના કાકા તથા દાદાની સલાહથી વેહેવા કરેછે, ને બીજા સગાની કાંઈ જરૂર નથી; ને છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ દાદો તથા કાકો તથા બાપ મુખત્યાર [છે].

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં છોકરીની મા મુખત્યાર છે, ને મા ન હોય તો છોકરીનો કાકો કરે, ને કાકો ન હોય તો દાદો કરે, ને તે ન હોય તો માના કુટુંબી જે હોય તે છોકરીનો વેહેવા કરી શકેછે; ને બાપભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તોપણ પોતાના ભાઈને પુછીને છોકરીનો વેહેવા કરેછે, ને માનો હક્ક વેહેવા કરવાનો છે, બીજો કાંઈ હક્ક નથી.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે ત્યારે તેના દિયર અથવા જેઠ વેહેવા તોડવા ચાહે તો વેહેવા તોડી શકતા નથી; ને અગર ધણીભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તોએપણ વેહેવા તોડી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા સપરમે દિવસે સાસરે જાય, ને ન જાય તો સાસરિયા તેને કાંઈ દોષ દેતા નથી.

૧૦. એનો જવાબ નવમી કલમ પ્રમાણે; ને ન જાય તો સાસરિયા વેહેવા તોડતા નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ નથી; ને વર તથા કન્યાના સગા એસીને ચાંદલા કરેછે—એજ સહી કેહેવાયછે. ફરી તુટતો નથી.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તોએપણ વેહવા તુટતો નથી.

૧૪. વેહેવા તોડવાનો ચાલજ નથી તો શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર મરી જાય અથવા કન્યા મરી જાય અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નથી થતાં, તોપણ રીતભાત પાછી લેવાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની ચૌદમી કલમ પ્રમાણે.

૧૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

ખાલપા—પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય, ને વરને કન્યાના માબાપ રાજી થાય તો વેહેવા કરે.

૨. ચાંદલા વરને ઘેર થાયછે, ને તે ચાંદલો વરને કપાળે કરેછે, ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર વિગેરે વર તથા કન્યાના સગા હાજર હોયછે; ને લખ્યું ભણ્યું કરવાનો ચાલ નથી.

૩. બિયાનામાં રૂ. ૧ વરનો બાપ કન્યાના બાપને આપેછે.

૪. કન્યાના જનમથી તે ૯ વરસ સુધીમાં વેહેવા થાયછે.

૫. બાપ પોતાના હોશમાં હોય તો બાપ વેહેવા કરે; ને તે ન હોય તો મા આદિ જે પૈસા ખરચ કરે તે સગા વેહેવા કરેછે, ને પોતાના વાહાલા સગા હોય તેની સલાહ લે.

૬. મુખ્ય તો મા છે, તેની પાસે પૈસા નહી હોય તો ભાઈ કરે; ને ભાઈ ન હોય તો કાકો કરે, કાકો ન હોય તો પાસેના કુટુંબી હોય તે કરે.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય ને ત્યાર પછી તે વિધવાના દિયર જેઠ તે વેહેવાને તોડી શકતા નથી.

૮. અમારામાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારામાં વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યાને તેડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૦. વરને જ્યારે તેડું કરે ત્યારે જાયછે, ને ન જાય તેથી કાંઈ વેહેવા તુટતો નથી.

૧૧. ફોક કરવાનો ચાલ છે નહી.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઈ પતિત વિગેરે [થાય], ને કન્યાનો બાપ પંચને જાહેર કરે, ને પંચની નજરમાં આવે તો પંચની રજાથી તોડે; અગર પંચની રજાવિના વેહેવા તોડે તો પંચનો ગુનેહગાર થાય, ને પંચ તેને મનમાં આવે તે પ્રમાણે શિક્ષા કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૩. વર અથવા કન્યાનો કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કારણવિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા કરેછે.

૧૫. પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. અમારામાં વેહેવા તોડનાર શખસને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરેછે.

૧૭. એનો જવાબ કલમ ૧૬ મી પ્રમાણે છે.

ખાલપા—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું કન્યાની તરફથી જાય.

૨. ચાંદલા કન્યાને ઘેર થાય, ને તે વખત ન્યાતગોર હાજર હોયછે તથા ન્યાતના પાંચ આદમી બેસીને કરેછે.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં રૂ. ૧ કન્યાનો બાપ પંચને આપેછે તથા રૂ. ાા વરવાળો કન્યાના બાપને આપેછે, ને તે રૂ. ાા ના ધાણાગોળ તથા પાનસોપારી તમામ ન્યાતને આપેછે.

૪. કન્યાના જનમથી તે અગિયાર વરસ સુધીમાં વેહેવા કરવો.

૫. છોકરીનો બાપ હોયતો તે છોકરીનો વેહેવા કરી શકેછે; ને છોકરાનો પણ એજ પ્રમાણે ચાલ છે.

૬. મુખ્ય તો મા છે; તેની પાસે પૈસા નહી હોયતો કાકો કરે, કાકો ન હોયતો પાસેના કુટુંબી જે હોય તે પૈસા ખરચીને પરણાવે.

૭. વિધવા બૈરીએ કર્યો હોય તે કોઈથી તુટે નહી— જો નાતરે ન જાય તો.

૮. અમારામાં સાટાંનો ચાલ નથી તો વિગતવાર શું લખીએ ?

૯. વેહેવા થયા પછીથી તે લગનના દાહાડા સુધી કન્યાને તેડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. એ સવાલનો જવાબ કલમ નવમી પ્રમાણે છે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા તોડે તો પંચની રજાથી તોડે; અગર પંચની રજા વિના તોડે તો પંચના લોક તેને શિક્ષા કરેછે.

૧૩. વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય ત્યારે તોડેછે, અથવા માંહોમાંહે લડાઈ થાય તોએપણ તુટેછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કારણ વિના વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, પણ પંચની રજા લઈને તોડવા ચાહેતો તોડી શકેછે.

૧૫. પોતપોતાનું પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. અમારામાં પંચને જાહેર કર્યાવિના વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે તો બેહુની મરજીનું શું લખીએ ?

ખાલપા—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની રીત એ છે જે જેને ઘેર છોકરો વા છોકરી પરણવાની હોય તે કોઈ શખસ પાસે છોકરી છોકરા પરણવાના હોય તેને ત્યાં ભાંજગડ કરાવે, ને તે વેહેવા કરવાની હા કહે ત્યારે જ્યાં અમારી પંચાયત મળી હોય ત્યાં છોકરા છોકરીના બાપને પંચ કહે કે તમારા છોકરા છોકરીનો વેહેવા સહી કર્યો તે વખત અમારો ગરડો થાળીમાં ગોળ લાવીને છોકરા છોકરીના બાપના હાથમાં આપે, તે બેહુજણા માંહોમાંહે મોહોમાં ખવડાવીને ભેટે; ત્યાર પછી પંચને ખાવા પીવાનો વરનો બાપ રૂ. ૧) તથા કન્યાનો બાપ રૂ. ાા જુમલે રૂ. ૧ાા આપેછે; ને માગું મોકલવાની તો રીત નથી.

૨. વેહેવા ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો કરવાની રીત નથી, ને લખ્યું પત્ર પણ જોઈતું નથી; ને એ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે વેહેવા કરતી વખત વર તથા કન્યાના સગાવાહાલાની કાંઈ જરૂર નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના વિગેરે આપવા લેવાનો ચાલ નથી તો શું આપે ? તેનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. કન્યાની ઉમર માસ ૧ ની થાય ત્યાર પછી તે વરસ ૧૬ ની થાય ત્યાં લગણ વેહેવા કરીએ, ને

વરસ ૧૭ ની થાય ત્યારે તો વેહેવા કર્યા વિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકો વા દાદો વા ભાઈ છોકરીનો વેહેવા કરી શકેછે, ને વેહેવા કરવામાં કોઈ સગાવાહાલાની સલાહ લેવાની જરૂર નથી; છોકરાનો વેહેવા કરવામાં અધિકાર પણ એજ રીતે છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો છોકરીની મા તથા કાકો તથા દાદો તથા ભાઈ તથા કુટુંબી તથા મોસાળ પક્ષના—એ મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો (બીજો) છોકરીનો વેહેવા કરવામાં અધિકારી છે; ને બાપભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી, ને છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માનો હક્ક કાંઈ નથી.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે ત્યાર પછી તે વિધવાના દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવા તોડી શકે નહી, ને અગર ધણી ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તોએ ત્રણે જવાબ બરોબર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા સાસરે જતી નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં (કન્યા) સાસરે સારો મોટો ખરચ આવે ત્યારે વર સાસરે જાયછે, ન જાય તો સાસરિયા વેહેવા તોડે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા તુટે તેનું કારણ એ જે હીણવરૂ હોય અથવા વરને કે કન્યાને કાંઈ દોષ થાય ત્યારે વેહેવા તુટે, તે લગન થાય ત્યાં લગણ વેહેવા તુટે.

૧૩. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો તેની પાસે પંચાયત ખાવા પીવાના રૂા. ૫ લેછે, પછી તે વેહેવા ગમે ત્યાં કરેછે; ને કારણવિના વેહેવા તોડે તો રીતભાત તથા પલ્લું તો કુંવારાથી આપતા નથી તો પાછું આપવા લેવાનો જવાબ શું લખીએ ? ને ન્યાતિ વિગેરેનો ખરચ પણ આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૧૪. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તો વેહેવા તુટે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય વા કાંઈ વાજબી કારણથી વેહેવા નહી થાય તો માંહોમાંહે રીતભાત તથા પલ્લાં વિગેરે કુંવારાથી કાંઈ આપતા નથી તો પાછું આપવા લેવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૬. વેહેવા થયા પછી કંઈ લડાઈ થઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો, ત્યાર પછી તે વેહેવાને તોડીને બીજી જગો ઉપર કરે ત્યારે ન્યાતવાળા ખાવા પીવાના રૂ. ૫ જે વેહેવા તોડે તેની પાસે લે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે, તેથી એહુની મરજીનું કાંઈ કારણ નથી.

ઘેડા-ગરૂડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૭.

૧. આપણે ઘેર છોકરી વા છોકરો પરણવાનો હોય ત્યારે કોઇ પાસે ખબર કહડાવીએ કે ફલાણો શખસ મારે ત્યાં વેહેવા કરશે ? ત્યારે તે વેહેવા કરવાની હા કહે ત્યારે છોકરીનો બાપ બે ભલા માણસને જોડે તેડીને છોકરાના બાપને ઘેર જાય, ને છોકરાનો બાપ રૂા. ૧ કાહાડે ને છોકરીનો બાપ રૂ૦ાા કાહાડે—જુમલે રૂ. ૧ાા ની તાડી લાવીને તે ગામના ગરૂડા સઉ પીયે, એ રીતે વેહેવા મેળવેછે; ને એજ અમો મારૂં કહીએ છૈએ.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા વરના બાપને ઘેર થાયછે, ને તે ચાંદલો વરને કરેછે—ને તે વખત ન્યાતગોર તથા કુળગોર અમારામાં છે નહી—જેને ઘેર ચાંદલા થાયછે તેનો ભાણેજ ગોર થાયછે; ને ભાણેજને તે વખત બોલાવીને કામ ચલાવીએ છૈએ, એજ કુળગોર; ને વર તથા કન્યાના સગા હાજર હોયછે, ને લખ્યાં પત્રાં કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

* ૧૧. અમારામાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે. જો વરને તથા કન્યાના માબાપને ન બને તો પંચાતમાં જાહેર કરે, ને જે વેહેવા ફોક કરે તે શખસ પંચાતમાં

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૧૭ વાળા સાથે મળેછે, જે કલમોમાં તફાવત છે તેજ માત્ર લખીછે. (જુવો પાનું ૧૯૦.)

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩૦ ૨ આપે, ને પંચના લોક રજા આપે તો ફોક કરે.
૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

ઘેડા–સુરતી તથા તળબદાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાય ને કન્યાની તરફથી પણ જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલા વરના બાપને ઘેર થાયછે ને તે ચાંદલો વરને કરેછે; ને તે વખત મોહોલ્લાંનો ગોર હાજર જોઈએ; ને તે ન હોય તો ન્યાતના ટેલિયાને બોલાવીએ છૈએ; ને વર તથા કન્યાના સગા હાજર હોયછે.

૩. અમારામાં બિયાનું આપવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૫ ની થાય ત્યાં સુધીમાં વેહેવા કર્યાવિના ચાલે નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે બીજા સગાવાહાલાની રજા લેવાનો ચાલ તો નથી.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો છોકરીનો વેહેવા કરવામાં મા મુખત્યાર છે; ને મા ન હોયતો કાકા તથા દાદાનો અખત્યાર છે; ને તે ન હોય ત્યારે છોકરીના મોસાળિયાનો અખત્યાર છે.

૭. વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો હોય તે દિયર જેઠથી તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારામાં કુંવારે માંડવે કન્યા સાસરે જતી નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. વરનો પણ ધારો ઉપરના પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે. જો વરને તથા કન્યાના બાપને ન બને તો પંચાતમાં જાહેર કરીને પંચના લોક રજા આપે તો ફોક કરે.

૧૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૩. વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે તો દોષનું શું લખીએ ?

૧૪. વેહેવા તોડવાનો ચાલ છે, પણ પલ્લું તો લગનને દાહાડે આપીએ છૈએ તો પાછું શેનું આપે ?

૧૫. પલ્લું વેહેવા થયા પછીથી તે લગનના આગલા દાહાડા સુધીમાં આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૬. ના, ન્યાતના લોક મળીને રજા આપે તો તોડે.

૧૭. બેહુની મરજી થાય ને પંચના લોક રજા આપે તો તુટે.

ઘેડા–અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૯.

૧. વેહેવા કરવાનું માગું કરવા અમારી ન્યાતમાથી હરકોઈ શખસ ને વરની તરફવાળા કન્યાને ત્યાં મોકલેછે, તથા કન્યાવાળા પણ વરને ત્યાં માગું કરવા મોકલેછે, એ રીત છે; ને જ્યારે વરના તથા કન્યાના માબાપ રાજી હોય ત્યારે વેહેવા જોડાયછે.

૨. વરવાળા તથા કન્યાવાળા બેહુ શખસ વેહેવા કરવામાં રાજી હોય તો બંનેજણા અગાઉ ન્યાતના મેહેતર એટલે પટેલને આવીને કહે કે અમે વેહેવા કરીએ છૈએ તે વાસ્તે તમો ન્યાતના બ્રાહ્મણને રજા આપો કે તમામ પંચાતના લોકને મેળવે; ને બ્રાહ્મણ ફરે ત્યારે પંચાતના સરવે લોકો હરેક જગા ઉપર એકઠા થાય, ને ત્યાં અમારો બ્રાહ્મણ ગરૂડો સરવે પંચાતના લોકોને કુંકાનો ચાંદલો કરે, ને રૂ. ૧ વરવાળાની પાસેથી તથા રૂ ૦ા છોકરીના બાપ પાસેથી લઈને રૂ. ૧ ની તાડી મંગાવીને જે શખસ તાડી પીયે તેને તાડી પાઈએ, ને જે શખસ તાડી ન પીયે તેને રૂ ૦ા ના પૈસા મંગાવીને પૈસો ૧ એક આપીએ એટલે વેહેવા નક્કી થઈ ચુકયો.

૪. છોકરીની ઉમર વરસ ૧ ની થાય ત્યાંથી તે વરસ ૧૦ સુધીની થાય ત્યાં તુલીગમાં વેહેવા કરીએ છૈએ; ને કોઈ [ને વર] નાચારીએ ન મળે તો વરસ ૧૨ સુધીની કરીને પરણાવિયે, પણ એ કરતાં મોટી ઉમરની કરીને આજ સુધી પરણાવી નથી, ને મોટી ઉમરની કરીને પરણાવવાનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક થાયછે.

---

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૧૭ વાળા સાથે મળેછે તેથી માત્ર તફાવતવાળી કલમોજ લખીછે.

૧૨. વેહેવા તો લગન ન થયા હોય ત્યાં સુધીમાં તુટેછે–એ રીતે કે વરવાળાને અથવા કન્યાવાળાનું મન નહી માને ને એ બેહુમાંથી કોઈ વેહેવા ફોક કરવા ચાહે તો તે પંચાતમાં વેહેવા તોડવાની તકસીરના રૂપિયા ૨ અગાઉથી આપે, ત્યાર પછી વેહેવા તુટેછે.

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઈ થાય ને વરવાળો અથવા કન્યાવાળો એ બંનેમાંથી જે વેહેવા તોડે તે શખસ ઉપરની કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે રૂ. ૨ આગમજથી આપે, ને પંચાતના લોકની રજા લઈને વેહેવા તોડે; ને રૂ. ૨ પંચાતમાં આપ્યા વગર તથા પંચાતના લોકની રજા લીધા શિવાય અમારામાં વેહેવા ફોક થતો નથી.

૧૭. વરવાળા તથા કન્યાવાળા બેહુ રાજી થઈને વેહેવા તોડવા નીકળે તો પંચાતમાં રૂ. ૧) એક બેહુજણા આપે, ને પંચાતના લોકની રજા લઈને વેહેવા તોડે તો તુટેછે.

ઘેડા–ઓરપાડનાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૮.

૧. આપણે ઘેર છોકરી વા છોકરો પરણવાનો હોય ત્યારે કોઈ પાસે ખબર કહડાવીએ કે ફલાણો શખસ મારે ત્યાં વેહેવા કરશે? જ્યારે તે વેહેવા કરવાની હા કેહે ત્યારે છોકરીનો બાપ બે ભલા માણુસને જોડે તેડીને છોકરાના બાપને ઘેર જાય ને ત્યાં ભાત રાંધાને તેમાં ગોળ ઘી નાંખીને વરનો બાપ તથા તેની જોડેના બે ભલા માણુસ તથા વસ્ટાલાનો કરનાર તથા કન્યાનો બાપ એ સંઘા જમે; ત્યાર પછી છોકરાનો બાપ રૂ૦ાા કાહાડે ને છોકરીનો બાપ રૂ૦ાા કાહાડે,–જુમલે રૂ૦ાાા ની તાડી લાવીને તે ગામના ઘેડા તથા પહરોણા સઉ પિયે–એ રીતે વેહેવા મેળવેછે, ને એનેજ અમે માગું કહીએ છૈએ.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો તો કરતા નથી. ને એ બાબતમાં લખેલું પત્ર પણ જોઇતું નથી, ને ન્યાતગોર તો નથી ને કુળગોર છે પણ તે વખત હાજર જોઇતો નથી, ને કન્યાનો જે કોઈ સગો હોય તે ત્યાં આવે, ને નહી આવે તો તેની કાંઈ જરૂર નથી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત કાંઈ બિયાના વગેરે આપવાનો ચાલ નથી તો શું આપે તેનો જવાબ શું લખીએ?

૪. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ ની થાય ત્યાર પછી તે વરસ ૮ ની થાય ત્યાં લગણમાં વેહેવા કરવો, ને વરસ નવની થાય ત્યારે વેહેવા કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૫. છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે છોકરીનો કાકો અથવા દાદો વા બીજા સગા છોકરીનો વેહેવા કરી શકે નહી, ને છોકરીનો વેહેવા કરવામાં કોઈની સલાહ લેવાની જરૂર નથી; ને છોકરાનો પણ એજ પ્રમાણે કરેછે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય તો છોકરીનો દાદો તથા કાકો તથા ભાઈ તથા મામો, એ મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો (બીજો) છોકરીનો વેહેવા કરવામાં અધિકારી છે; ને બાપભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય તે સબબથી કાંઈ તફાવત નથી, તો તફાવતનો જવાબ શું લખીએ? ને વેહેવા કરવામાં મામાનો હક્ક કાંઇ નથી.

૭. કોઇ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યો ત્યાર પછી તે વિધવાનો દિયર અથવા જેઠ તે વેહેવાને તોડી શકે નહી; અગર ધણીભાઈઓથી જુદો રહેતો હોય તોએ એ ત્રણે જવાબ બરોબર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરતી વખત સાટું કરવાનો ચાલ નથી તો સાટાંની રીતનો જવાબ શું લખીએ?

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ છોકરી સાસરે જાય નહી, તો તેના દાહાડા વિગેરેનો જવાબ શું લખીએ?

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં સાસરે સારો માઠો ખરચ હોય ત્યારે વર પોતીકા બાપની સાથે સાસરે જાય ને ન જાય તો વેહેવા તોડે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા તુટે તેનું કારણ એ જે વરને અથવા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય અથવા વરના બાપને તથા કન્યાના બાપને લડાઈ થાય તેથી તુટેછે; ને લગનનો દાહાડો નિશ્ચય થાય ત્યાં લગણ વેહેવા તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વરને વા કન્યાને કાંઈ દોષ થાય તેથી વેહેવા તુટે.

૧૪. કોઈ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે નહી, ને તોડે તો તેને ન્યાતબાહાર મુકીને તેની પાસે રૂ. ૧ નું પીવાનું પંચાતમાં લઈએ; પછી તે વેહેવા બીજે ઠેકાણે કરે, ને કુંવારાથી રીતભાત પલ્લું તો આપતા નથી તો પાછું આપવા લેવાનો જવાબ શું લખીએ? ને ન્યાતિ વિગેરેનો ખરચ પણ તકસીરવાળા પાસે પાછો અપાવતા નથી તો વાજબી ખરચનો જવાબ શું લખીએ?

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યા મરી જાય વા કાંઈ વાજબી કારણથી લગન નહી થાય, ત્યારે માંહોમાંહે રીતભાત પલ્લાં વિગેરે કાંઈ કરતા નથી તો આપવા લેવાનો જવાબ શું લખીએ?

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઈ લડાઇ થઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મન્જુર કર્યો હોય ને તે વેહેવા તોડીને બીજી જગો ઉપર કરે તો એજ નંબરની કલમ ૧૪ પ્રમાણે કરેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે તેથી બેહુની મરજીનો જવાબ શું લખીએ?

હલાલખોરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં એવી રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાયછે.

૨. વેહેવા કરવો ઠર્યો ત્યારે ચાંદલો કન્યાને ઘેર થાયછે, પેહેલો ચાંદલો કન્યાને કરેછે, ને તે વખત ન્યાતનો મેહેતર તથા ચાર પંચાતના લોક તે વખત હાજર હોયછે, એ શિવાય બીજો ચાલ નથી; પટેલ જણ ૨ વગર ચાંદલો થાય નહી.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાનામાં વરવાળો રૂ. ૧૦ પંચાતમાં આપે, તે મધેથી રૂ. ૬ પંચાતવાળા કન્યાને આપે, ને બાકીના રૂ. ૪ રહ્યા તે મધેથી રૂ. ૧ ની મીઠાઈ પંચાતમાં મંગાવે ને વેહેચી ખાય ને પટેલ રૂ. ૦।= લે તથા આના ૨ ચોધરી લે; બાકીના રૂ. ૨॥ રહ્યા તે પંચાત સર્વે મળીને નીશાપાણી કરે; એવો ચાલ છે.

૪. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, જ્યારે પૈસો તથા વર મળે ત્યારે વેહેવા કરીએ છૈએ.

૫. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવાનો અધિકાર માબાપનો છે; ને સગાવાહાલાને પુછી જુવે; અગર સગાવાહાલા અટકાવ કરે તો તેનું કાંઈ ચાલે નહી, મા તથા બાપ મુખત્યાર છે; ને વરવાળાને પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે.

૬. વેહેવા કરવાનો હક્ક માનો છે, બાપ મુઆ પછી મા શિવાય બીજા કોઈનું ચાલે નહી.

૭. રાંડેલી—વગર ધણીવાળી બૈરીએ વેહેવા કર્યો હોય તો દિયર જેઠથી કાંઈ વેહેવા તુટી શકતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં જ્યારે વરવાળા કન્યાને તેડે ત્યારે કન્યા સાસરે જાયછે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

૧૧. અમારામાં માંગણી તોડવાનો ચાલ નથી; ને સહી તો ઉપરની કલમ ૩ પ્રમાણે; ને કોઇ શખસ પંચાત ઉપરાંત થઈને બેઅદબી એટલે છીનાળું, કન્યા કરે તો તુટેછે; ને (તેને) ન્યાતવાળા સજામાં કન્યાને તથા તે છીનાળુ કરનાર મરદને પાંચ પાંચ જુતી મારીને કાહડી મુકે—એટલે વેહેવા તુટે એવો ચાલ છે.

૧૨. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી, ને કારણ તો ઉપર લખેલી કલમ પ્રમાણે હોય તો તુટે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં વર તથા કન્યાને ગમે તેવો રોગ થાય તોએપણ વેહેવા તુટે નહી.

૧૪. અમારામાં માંગણી તોડવાનો ચાલ નથી, ને કોંઇ કન્યા છીનાળું કરે તે સબબથી વેહેવા તુટે ત્યારે કાંઇ પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પેહેલાં કન્યા અથવા વર મરી જાય તો રીતભાત જે આપી હોય તે પોતપોતાની જાય, પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૬. વેહેવા તોડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વર તથા કન્યાવાળા બેહુની મરજી હોય તો વેહેવા તુટે.

કાળદાસીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા મેળવવાની એ રીત છે જે માગું વરની તરફથી જાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા કરવો હર્યો ત્યારે ચાંદલા કન્યાવાળાને ઘેર થાયછે, ને તેમાં લખ્યું પત્રું જોઈતું નથી; ને ન્યાતગોર તથા કુળગોર કાંઈ તેડવાનું મુકરર નથી; ને વર તથા કન્યા એ બંનેના સગા હાજર જોઈએ.

૩. વેહેવા મેળવતી વખત બિયાના વિગેરે આપવાનો કાંઇ ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૧૬ની થાય ત્યારે વેહેવા કરવો, ને વરસ ૨૦ ની થાય એટલે વેહેવા કર્યાવગર ચાલેજ નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનો બાપ હાજર છે ત્યારે તો છોકરીના બાપ શિવાય બીજા કોઈનો વેહેવા કરવામાં અધિકાર નથી, ને કોઈની સલાહનું કાંઈ મુકરર નથી; ને એવી તરેહ છોકરાનો વેહેવા કરવામાં પણ બાપ માનો અધિકાર છે.

૬. છોકરીનો બાપ ન હોય ત્યારે છોકરીનો વેહેવા કરવામાં માનો અધિકાર છે, ને મા જો કાકાનામાં રેહેતી હોય તો કાકાનો અધિકાર છે; અગર કાકો ન હોય તો પંચાત તેનો વેહેવા કરેછે; અગર બાપભાઇઓથી જુદો રેહેતો હોય તો તેથી કાંઈ તફાવત નથી; ને માનો હક્ક વેહેવા કરવામાં એટલો છે જે માની સલાહ લેવી જોઈએ.

૭. કોઈ વિધવા બૈરીએ પોતાની છોકરીનો વેહેવા કર્યોછે ત્યાર પછી તે વિધવાનો દિયર જેઠ તોડવા ચાહે તો તુટે નહી; અગર ધણીભાઇઓથી જુદો રેહેતો હોય તોપણ વેહેવા કર્યો તે તુટતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સાટું કરવાનો ચાલ છે, પણ શખસને કોઈ કન્યા ન આપતું હોય ને તે સાટું કરવા ચાહે તો થઈ શકેછે.

૯. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા સપરમે દિવસે સાસરે જાયછે ને ન જાય તો સાસરિયા કંઈ કરી શકતા નથી.

૧૦. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ જ્યારે સાસરિયા જમવા તેડે ત્યારે જાયછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે, ને લગન થયાં એટલે તુટી શકતો નથી; જ્યાં સુધી લગન થયાં નથી ત્યાં સુધી તોડી શકેછે.

૧૨. વેહેવા તોડવાનું કારણ એ છે જે વર નાલાયક હોય ત્યારે સરકાર(થી)—રજા—તોડવાની આપે, ને પંચને મેળવે, ને સરવે પંચ મળીને તોડે તો તુટી શકેછે—એ રીત છે.

૧૩. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ વર અથવા કન્યાને કંઇ દોષ થાય તો વેહેવા તોડવામાં બંનેની ખુશી પ્રમાણે છે.

૧૪. કોઇ શખસ કારણવિના વેહેવા તોડે તો ન્યાતવાળા તેને કાંઇ શિક્ષા કરતા નથી, ને કોઈએ કારણવિના વેહેવા તોડયો તો રીતભાત પલ્લાંનું તો કાંઈ છે નહી તો શું લખીએ? ને ન્યાતનો ખરચ વિગેરે થયો હોય તે કાંઈ પાછું આપવાનો ચાલ નથી, ને ખરચ કરેથી વાજબી ખરચ જણાયછે.

૧૫. વેહેવા થયા પછી ને લગનથી પ્રથમ કન્યા મરી જાય તથા વર મરી જાય તો રીતભાત અમારી ન્યાતમાં છે નહી તો શું લખીએ?

૧૬. વેહેવા થયા પછી કાંઇ લડાઇ થઈ ને તે વેહેવા ન્યાતવાળાએ મંજુર કર્યો તો તુટી શકતો નથી તો શું લખીએ?

૧૭. અમારી ન્યાતમાં વેહેવા ફોક કરવાનો ચાલ છે, તે ઉપરના ૧૨ મા જવાબમાં લખ્યુંછે તે પ્રમાણે તુટેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પલ્લા બાબતના જવાબ.

નાગર–વડનગરા મેહેતાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧.

૧. પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.

૨. પરણ્યાની ચાર ઘડી અગાઉ આપવાનો ચાલ છે; ને કદાચીત વિવાહ થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં વરવાળાએ કાંઈ ઘરેણું કન્યાને કીધું હોય તો તેપણ પલ્લાંની પુરતીમાં ગણાય.

૩. છોકરીના માબાપના હાથમાં આપે.

૪. રૂા. ૧૧૦૦) નો તો ચાલ છે; પણ કોઈ કાંઈ વધતું ઓછું કરે તો તેપણ ઉભયતાની પ્રસન્નતાથી ચાલેછે.

૫. હા; હતું.

૬. રીતભાત જુદી છે.

૭. તેનો કંઈ મુકરર ધારો નથી.

૮. એનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે.

૯. એનો જવાબ કલમ બીજીના જવાબમાં લખ્યોછે.

૧૦. પલ્લાંની ટીપ પલ્લાં સાથે આપવાનો ચાલ છે; પણ તેમાં કોઈની સાક્ષિનો ચાલ નથી. ને તેના ખરડાની પણ એક રીત નથી, ને જે ટીપ પલ્લાંની સાથે અપાય તેની નકલ વરવાળાની પાસે રેહેછે.

૧૧. હા ચાલ છે કે વરની તરફનું પલ્લું લે નહી.

૧૨. એ વાત ઉભયતાની પ્રસન્નતાની સાથે છે.

૧૩. રૂપા તથા સુનાના ઘરેણા અથવા રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે; પણ એ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે થાયછે. કાંઈ નિશ્ચય જનસોનો ધારો નથી કે લખવામાં આવે.

૧૪. એ પણ ઉભયતાની પ્રસન્નતાથી થાયછે.

૧૫. એ પણ ઉભયતાની પ્રસન્નતાથી છે.

૧૬. સામા પૈસા અમારામાં આપવાનો ચાલ નથી.

૧૭. બે છોકરાની મા થાય ને યોગ્ય હોય તો અપાય.

૧૮. યોગ્યતા જોઈને અપાય.

૧૯. પલ્લાં તથા રીત શિવાય ધણીને ઘેરથી બીજું કીધું હોય તે ઉપર તો ધણીનોજ અખત્યાર છે; પણ છોકરીનાં માબાપને ઘેરથી તથા તેના મોસાળથી જે ઘરેણું કીધું હોય તે ઉપર ધણીનો કાંઈ અખત્યાર નથી.

૨૦. ધણીના ઘરેણા શિવાય બીજા ઉપર તો ધણિયાણીનો અખત્યાર છે.

૨૧. જે બક્ષિસ થયું તે ઉપર તો ધણીપદ બૈરીનું છે.

૨૨. મેહેનત મજુરીનો અમારામાં ચાલ નથી; તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૨૩. ઘટારત કારણમાં ધણી મદદ કરે નહી તો ખરચ કરી શકેછે.

૨૪. ના; જબરદસ્તીથી લઈ શકાય નહી.

૨૫. એમાં બૈરીની પ્રસન્નતા જોઇયે.

૨૬. એ બાબત તો ખુશીની સાથે છે.

૨૭. ના.

૨૮. લખી આપી શકેછે.

૨૯. જે પ્રમાણે પલ્લાં ઉપર બાઈનો અખત્યાર છે તેજ પ્રમાણે પલ્લાંના અવેજમાં જે ઘર આપ્યું તે ઉપર પણ બૈરીનો અખત્યાર છે.

૩૦. બૈરી મુવા પછી તેના વારસ તે માલ લેવાને યોગ્ય હોય તે લે.

૩૧. અમારામાં એ ચાલ નથી.

૩૨. સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી તો છોકરાથી અટકાવ શી રીતે થાય?

૩૩. ના.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩૪. તજવું એટલે છેડોફાડવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

* ૩૫. ....

૩૬. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો ધણી તેનો છોકરો છે. ને કદાચીત છોકરો ન હોય તો તે બાઈનો સ્વામી માલીક છે.

૩૭. તેને સંતાન ન હોય તો તેનો મુખ્ય અધિકારી સાસરાની તરફનો જે હોય તે ખરચ થતાં જે બાકી રહ્યું હોય તે લે.

૩૮. સંતતિ ન હોય તો સઘળું પાછું અપાય.

૩૯. છોકરો હોય તો સઘળું મોસાળિયા રાખેછે તે છોકરાને પરણાવવાને સારૂ; ને છોકરી હોય તો થોડું-એક છોકરીને સારૂ રાખેછે.

૪૦. જાુજવી રાખીને આપેછે.

૪૧. ખાવા લીધા હોય કોઈએ તો તેજ જાય; પણ ખાવા લેવાની મોટી ન્યાતની રૂઢી તો નથી.

૪૨. એ વાતનો કાંઈ મુકરરર ધારો નથી તો તેનો દોષ શું લખીએ?

૪૩. ના, નથી.

નાગર બ્રાહ્મણ—વડનગરા અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨.

૧. પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.

૨. વિવાહ થયેથી તે પરણતાં સુધીમાં પુરૂં કરે.

૩. તેના માબાપના હાથમાં આપે.

૪. આંકડો રૂપિયા ૧૩૦૦) તેરસોનો છે. તેના કરતાં વધતું આપે તો તરફેણની ખુશી.

૫. અસલમાં વધતું ઓછું લીધું હોય તે તરફેણની ખુશી.

૬. રીતભાત જાુદી છે.

૭. લેનાર આપનારની ખુશી પ્રમાણે.

૮. એનો જવાબ ઉપર ૨ (બીજી) કલમે લખ્યોછે.

૯. એનો જવાબ ઉપર ૨ (બીજી) કલમે લખ્યોછે.

૧૦. પલ્લાંની ટીપ કરી આપિયે છૈએ પણ શાહેદીની કંઈ જરૂર નથી.

૧૧. આજ લગણ એવું થયું નથી તો શું લખીએ?

૧૨. પલ્લાંનો ચાલ તો ઉપર ૪ (ચોથી) કલમે લખ્યોછે તેથી વધતું ઓછું આપે તે પોતાની ખુશી.

૧૩. સુનું તથા રૂપું તથા રોકડા આપેછે—કંઈ નિશ્ચય ધારો નથી.

૧૪. એવું કંઈ થયું નથી કે જવાબ લખવામાં આવે.

૧૫. એ બાબતમાં તરફેણની ખુશી.

૧૬. આજદીન સુધી કંઈ એવું થયું નથી.

૧૭. ....

૧૮. ઉમર પુગતી થાય ત્યારે લે.

૧૯. એ બાબતમાં બાઈ મુખત્યાર છે.

૨૦. ધણી છતાં બાઈ ખરચ કરી શકતી નથી.

૨૧. એનો જવાબ ઉપર કલમ ૧૯ મીમાં લખ્યોછે.

૨૨.. એનો ચાલ અમારામાં નથી.

૨૩. ના; ઘટારત કારણમાં ધણી મદદ ન કરે તો ખરચ કરી શકેછે.

૨૪. ના.

૨૫. ધણી, ધણિયાણીની રજા બંધીથી લે તો લઈ શકેછે—છોકરાની શાદીમાં.

૨૬. હા.

૨૭. ના.

૨૮. ઘર ઉપર ધણી શકતો હોયતો લખી આપે.

૨૯. હા.

૩૦. બૈરી મુવા પછી તેનો વારસ લેવા યોગ્ય હોય તો લે.

૩૧. અમારામાં ચાલ નથી.

૩૨. સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી તો શુ લખિયે?

૩૩. ના.

૩૪. એ કાંઈ અમારામાં ચાલ નથી.

૩૫. બૈરી કંઈ ધણી[ને] તજતી નથી.

૩૬. છોકરો હોયતો છોકરો ધણી; છોકરો ન હોય તો ધણી વારસ.

---

* ૩૫ મા સવાલનો જવાબ અસલમાં નથી એમ અર્થ ઉપરથી જણાયછે અને અસલમાં અનુક્રમ નંબરમાં તે ઉપરથી ભુલ થયેલી છે તેથી છેવટ અનુક્રમ ત્રેતાળીશ ને બદલે ૪૨ થાયછે માટે બધો અનુક્રમ નંબર ૩૫ થી દુરસ્ત કર્યોછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩૭. તેને સંતાન ન હોયતો તેના સાસરિયા હોય તો ખરચ કરતાં વધતું હોય તે લે.

૩૮. હા, છોકરો ન હોય તો આપે.

૩૯. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો;– છોકરો હોયતો મોસાળિયા રાખે.

૪૦. રૂપિયા ૧૦૦ (સો) તથા ૧૫૦ (દોઢસો) રાખીને પાછા આપે.

૪૧. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી; એમ કરતાં ખાવા લે તો ખાવા લીધા હોય તે જાય.

૪૨. એનો કંઈ ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૪૩. સામા આપવાનો ચાલ નથી.

* ૪૪. ના.

વડનગરા–નાગર બ્રાહ્મણ (સુરતી ગીરજાશંકર) ના તડનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨૪૩.

૧. પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.

૨. પરણવાની ચારઘડી અગાઉ આપવાનો ચાલ છે.

૩. છોકરીના માબાપના હાથમાં આપે.

૪. પલ્લાંના રૂ. ૩૦૧) તથા રીતભાત માંડવ સુધાના રૂપિયા ૫૩૨; જુમલે રૂ. ૮૩૩) નો આંકડો છે; તથા માંડવને દાહાડે વરના પાસાના વેહેવારવાળા બીજા લોકો ચીરડી કરેછે, તેનો કાગળ જુદો તે દિવસે થાયછે, તે રૂપિયા પણ કન્યાના પલ્લાંની સાથે છે તેના આંકડાનો કાંઈ નિશ્ચય નથી.

૫. ના. નોહોતું.

૬. આવી છે–કલમ ચોથી મધે.

૭. એનો જવાબ પણ કલમ ચોથીમાં છે.

૮. એનો જવાબ કલમ બીજીમાં લખાયો છે.

૯. એનો જવાબ કલમ બીજીમાં લખ્યોછે, ને અગાઉ આપવાનો ચાલ નથી.

૧૦. પલ્લાંની ટીપ પલ્લાં સાથે આપવાનો ચાલ છે પણ તેમાં કોઈની સાક્ષીનો ચાલ નથી, ને જે ટીપ પલ્લાંની સાથે આપેછે તેની નકલ વરવાળા પાસે રેહેછે ને પૂર્વેની રીતી પ્રમાણે લખવાનો ચાલ છે.

૧૧. અમારામાં એવું થયું દીઠું નથી, તો શું લખીએ ?

૧૨. પલ્લું ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે ભરે.

૧૩. કલમ ચોથીના આંકડા મધે સુનું તથા રૂપુ તથા રોકડા વિગેરે લેવામાં કન્યાવાળાની પ્રસન્નતા.

૧૪. અમારામાં વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૧૫. ઉભયતાની પ્રસન્નતા.

૧૬. અમારામાં સામા પૈસા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૭. બે છોકરાની મા થાય તો અપાય–યોગ્યતા હોય તો.

૧૮. યોગ્યતા જોઇને અપાય.

૧૯. પલ્લાં તથા રીત શિવાય ધણીને ઘેરથી બીજું કીધું હોય તે ઉપર તો ધણીનોજ અખત્યાર છે, પણ છોકરીના માબાપને ઘેરથી તથા તેના મોસાળથી જે ઘરેણું કીધું હોય તે ઉપર ધણીનો કાંઈ અખત્યાર નથી.

૨૦. ધણીના ઘરેણા શિવાય બીજા ઉપર તો ધણિયાણીનો અખત્યાર છે.

૨૧. જે બક્ષિસ થયું તે ઉપર તો ધણીપદ બૈરીનું છે.

૨૨. મેહેનત મજુરીનો અમારામાં ચાલ નથી, તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૩. ઘટારત કારણમાં ધણી મદદ કરે, નહી તો ખરચ કરી શકેછે.

૨૪. ના, જબરદસ્તીથી લઈ શકાય નહી.

૨૫. એમાં બૈરીની પ્રસન્નતા જોઈયે.

૨૬. ધણી સત્તાવાળો હોય તો આપે.

૨૭. ના.

૨૮. લખી આપી શકેછે.

૨૯. જે પ્રમાણે પલ્લાં ઉપર બાઈનો અખત્યાર છે તે પ્રમાણે પલ્લાંના અવેજમાં જે ઘર આપ્યું તે ઉપર પણ બૈરીનો અખત્યાર છે.

૩૦. બૈરી મુવા પછી તેના વારસને લેવાની યોગ્યતા હોય તો તે લે.

૩૧. અમારામાં એ ચાલ નથી.

---

* અસલ પ્રશ્નમાં ૪૩ પ્રશ્ન છે, તેથી એમ જણાયછે કે ૪૪ મો જવાબ વધારે લખ્યોછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩૨. સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી તો છોકરાથી અટકાવ શી રીતે થાય?

૩૩. ના.

૩૪. તજવું એટલે અમારામાં છેડોફાડવાનો ચાલ નથી.

૩૫. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો ધણી તેનો છોકરો છે, ને કદાચીત છોકરો ન હોય તો તે બાઈનો સ્વામી માલીક છે.

૩૬. તેને સંતાન ન હોયતો તેનો મુખ્ય અધિકારી સાસરાની તરફનો જે હોય તે, ખરચ કરતાં જે બાકી રહ્યું હોય તે લે.

૩૭. સંતતિ ન હોયતો સઘળું પાછું અપાય.

૩૮. છોકરો હોયતો સઘળું મોસાળિયા રાખેછે,-(ને) છોકરાને પરણવા સારૂ-ને છોકરી હોય તો થોડું એક છોકરીને સારૂ રાખેછે.

૩૯. જુજવી રાખીને આપેછે.

૪૦. અમારામાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી, તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૪૧. ખાવા લેવાનો ચાલ નથી તો તેનો દોષ શું લખીએ?

૪૨. ના. નથી આપતા.

* ૪૩. ....

નાગર-વડનગરા બ્રાહ્મણ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨૪૪.

૧. પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.

૨. પરણવાથી ચારઘડી અગાઉ આપવા[નો] ચાલ છે.

૩. છોકરીના માબાપના હાથમાં આપે.

૪. પલ્લું રૂ૦ ૩૦૧) નું તથા રીતભાત ઉભા વરસની રૂ૦ ૩૯૨) ની તથા માંડવની રીતના રૂ૦ ૧૪૦); જુમલે રૂ૦ ૮૩૩) નો તો ધારો છે તથા બીજો ચાંદલો સગાવાહાલા વગેરેનો આવેછે તે ટીપમધે લખાયછે, તથા સુરતી યજમાનીયાનું પલ્લું રૂ૦ ૮૦૧ નું તથા (રીત) ઉભા વરસની રીત માંડવ સુધા રૂ૦ ૫૦૧); જુમલે રૂ૦ ૧૩૦૨) નો તો ધારોછે તથા બીજો ચાંદલો સગાવાહાલા વગેરેનો આવેછે તે ટીપમધે લખાયછે.

૫. હા; હતું.

૬. ઉપરના જવાબના આંકડામાં આવી ચુકયું.

૭. પરણવા બાબતની રીતનો જવાબ ઉપર લખ્યા જવાબમાં આવી ચુકયો.

૮. એનો જવાબ કલમ બીજીમાં લખ્યોછે.

૯. એના જવાબ ઉપર લખી ચુકયા.

૧૦. પલ્લાંની ટીપ પલ્લાં સાથે આપવાનો ચાલ છે, પણ તેમાં કાંઈ સાહેદીનો ચાલ નથી, ને જેવો ખરડો થાયછે તે પ્રમાણે ટીપ લખવામાં આવેછે.

૧૧. હા. ચાલ છે કે વરની તરફનું પલ્લું લે નહી.

૧૨. એવો શખસ દીઠો નથી તેથી જવાબ લખવામાં આવતો નથી.

૧૩. રૂપાના તથા સુનાના તથા રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે, પણ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે ચાલ છે; કાંઈ નિશ્ચય ધારો નથી કે લખવામાં આવે.

૧૪. એવો શખસ કદાપી પરણે તો પલ્લું ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે આપે.

૧૫. કન્યાના દેનારને સ્વાધિન છે.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

૧૭. એક અથવા બે છોકરાની મા થાય ને યોગ્યતાથી માગે ત્યારે આપવું.

૧૮. યોગ્યતા જોઈને આપવું.

૧૯. પલ્લું તથા રીત શિવાય ધણીને ઘેરથી બીજું કીધું હોય તે ઉપર તો ધણીનો અખત્યાર છે, પણ છોકરીના બાપને ઘેરથી તથા તેના મોસાળથી ઘરેણું કીધું હોય તો તે ઉપર ધણીનો કાંઈ અખત્યાર નથી.

૨૦. ધણીના ઘરેણા શિવાય બીજા ઉપર તો ધણિયાણીનો અખત્યાર છે, પણ પુત્રવંતી હોય ત્યારે તો જરૂર પ્રમાણે ખરચ કરે.

૨૧. ધણી પાસેથી સગા વિગેરેનું આવ્યું હોય તો તેમાં ધણીપદ ધણીનું છે, ને બૈરીના બાપના તરફથી સગા વિગેરેનું આવ્યું હોય તે ધણીપદ બૈરીનું છે.

* કલમ ૪૩ નો જવાબ લખ્યો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૨. મેહેનત મજુરીનો અમારામાં ચાલ નથી, તો એનું શું લખીએ ?

૨૩. ઘટારત કારણમાં ધણી મદત કરે નહી તો ખરચ કરી શકે.

૨૪. ના; જબરદસ્તીથી લઈ શકાય નહી.

૨૫. છોકરો પરણવાના કારણથી લઈ શકેછે.

૨૬. એ બાબત તો ખુશીની સાથે છે.

૨૭. ના.

૨૮. હા, લખી આપી શકેછે.

૨૯. ધણી અથવા વારસ પલ્લું આપીને છોડાવે તો લઈ શકેછે.

૩૦. બૈરી મુવા પછી તેના વારસ(ને) માલ લેવાને યોગ્ય હોય તો લે.

૩૧. અમારામાં સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૩૨. સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી તો છોકરાથી અટકાવ શી રીતે થાય ?

૩૩. ના.

૩૪. તજવું એટલે છેડોફાડવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૩૫. એનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે.

૩૬. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો છોકરો છે, ને કદાચીત છોકરો ન હોય તો તે બૈરીનો સ્વામી માલીક છે.

૩૭. તેને સંતાન ન હોય તો મુળ અધિકારી સાસરાની તરફનો જે હોય તે ખરચતાં જે બાકી રહ્યું હોય તે લે.

૩૮. આપેછે.

૩૯. છોકરો હોય તો સઘળું મોસાળિયા રાખેછે તે છોકરાને પરણવા સારૂ;–ને છોકરી હોય તો માલ રૂ. ૧૦૦) વા ૧૨૫) ને આસરે રાખીને બાકી આપેછે.

૪૦. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં લખ્યોછે.

૪૧. એનો પણ જવાબ લખ્યોછે.

૪૨. એવો ચાલ નથી, તો શું લખીએ ?

૪૩. નથી.

બ્રાહ્મણ–વીશ નગરા નાગર ગ્રહસ્થ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૦.

૧. પલ્લાંનો આંકડો રૂ૦ ૫૧)અંકે રૂપિયા એકાવનનો છે.–અસલ ઓછું હતું.

૨. રીતભાત જુદી છે; રૂ૦ ૨૫) અંકે રૂપિયા પચીસની પરચુરણ ચોરીની રીત માંહે ચડાવેછે.

૩. એનો જવાબ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે.

૪. પલ્લું લગન વખત આપેછે–કન્યાના અધિકારીના હાથમાં આપેછે.

૫. લગન વખત આપેછે પણ ટીપ કરવાનો કાંઈ ચાલ નથી, પોતપોતાના ઘરમાં લખી રાખેછે.

૬. આજલગી સકાંકણીએ કોઇએ બેસાડી નથી ને કદાચને કોઈ સકાંકણીએ બેસાડે તો તેની મરજી; ને [તે] ઘરેણા ઉપર પલ્લાં બરાબર હક્ક છે ને સાસરેથી પલ્લું આપે તો તેની ખુશી.

૭. એનો જવાબ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે.

૮. એનો જવાબ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે.

૯. એનો જવાબ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે.

૧૦. એનો જવાબ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે.

૧૧. એ સરવે માલમાં બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. તે પલ્લાં માંહે ગણાતું નથી, પણ બક્ષિસ ન આપ્યું હોય તો.

૧૩. બૈરીનો હુકમ છે.

૧૪. પલ્લાં વિગેરે જે જે માલ બૈરીના હુકમનો છે તેમાંથી ગેરવાજબી ખરચ કરેતો ધણી વિગેરેનો અટકાવ ચાલેછે.

૧૫. જબરદસ્તીથી પલ્લું લેવાનું નથી.

૧૬. લેવા આપવા માહે ઉભયતાની ખુશી.

૧૭. ઘર લખી આપેછે, ને ધણી જુદો હોય તો તે ઘરની ધણિયાણી વારસ છે તો વારસ પાછું લઈ શકતા નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૯. અમારામાં પતિત થયા વિના તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. મરનારના તેરમાને દાહાડે જે કાંઈ વાજબી

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ખરચ ધણીની પછવાડે થયો હોય તો તે બાદ કરીને ધણિયાણી પાછું લે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તેને છોકરો અથવા છોકરી હોય તોએપણ પલ્લું તો ધણીને ઘેર પાછું આપે, ને બાપ છે તે છોકરી અથવા છોકરાને પરણાવે તો ભલું, નહીકર છોકરાના મોસાળિયા તેને પુછી શકેછે.

૨૨. એનો જવાબ કલમ એકવીસમાં લખ્યોછે.

૨૩. બુનિયાતી તો લે નહી, અગર નીચકુળવાળો કદાપી ખાવાને લે તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવું આપવા લેવાનો ચાલ છે, તે નીચે વિગત સઉ લખ્યુંછે તેથી જાણવું.

૨૫. પેહેરામણી જે આપે તે મળતર પ્રમાણે, તો પાછું આપવાનો ચાલ નથી ને માલ જેને આપ્યે તેનો છે.

બ્રાહ્મણ—વીસલનગરા અમદાવાદી ગ્રહસ્થ તથા કલાટ સર્વેનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૧.

૧. પલ્લાંનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી—રીતનો વિવાહ છે તેથી.

૨. અમારામાં પલ્લાંની રીતભાત છે તેની વિગત અસલ તથા હાલની.

૧. રીત પેહેલીનું પલ્લું રૂ. ૪૨૫)નું લુગડાં સાથે.
૨. રીત બીજીનું પલ્લું રૂ. ૨૫૦)નું લુગડાં સાથે.
૩. રીત ત્રીજીનું પલ્લું રૂ. ૧૭૫)નું લુગડાં સાથે.
૪. રીત ચોથી—પલ્લું રૂ. ૧૦૧)નું લુગડાં સાથે.
૫. રીત પાંચમી—કંકુ કન્યા—નાચારે.

૩. એનો જવાબ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે.

૪. પલ્લું રીત વખત આપિયે છૈએ, ને કન્યાના બાપ વિગેરે અધિકારીના હાથમાં આપિયે છૈયે.

૫. રીતભાત આપિયે છૈયે, ટીપનું કાંઈ મુકરર નથી, પોતપોતાના ઘરમાં લખી રાખેછે.

૬. આજ લગી (કોઈએ) સકાંકણીએ કોઈએ બેસાડી નથી ને કદાચ કોઈ સકાંકણીએ બેસાડે તો તેની મરજી, ને તે ઘરેણા ઉપર પલ્લાં બરાબર હક્ક છે ને સાસરેથી કદાચ પલ્લું આપે તો તેની ખુશી.

૭. એનો જવાબ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે.

૮. એનો જવાબ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે.

૯. એનો જવાબ ઉભયતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે.

૧૦. સાચવવા લાયક થાય ત્યારે આપે, ને એ સર્વે માલમાં બૈરીનો હુકમ છે.

૧૧. એનો જવાબ કલમ ૧૦ મી પ્રમાણે.

૧૨. તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી, પણ બક્ષિસ ન આપ્યું હોય તો.

૧૩. એમાં બૈરીનો હુકમ છે.

૧૪. પલ્લાં વિગેરે જે જે માલ બૈરીના હક્કનો છે તેમાંથી ગેરવાજબી ખરચ કરે તો ધણી વિગેરેનો અટકાવ ચાલેછે.

૧૫. જબરદસ્તીથી પલ્લું લેવાતું નથી.

૧૬. લેવામાં તથા આપવામાં ઉભયતાની ખુશી.

૧૭. ઘર લખી આપેછે, ને ધણી જુદો હોય તો તે ઘરની ધણિયાણી વારસ છે, તો વારસ લોક પાછુ લઈ શકતા નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૯. અમારામાં પતિત થયા વિના તજવાનો ચાલ નથી, તો પલ્લાંનું શું લખીએ ?

૨૦. મરનારના તેરમાને દાહાડે જે કાંઈ વાજબી ખરચ ધણીની નજરમાં આવ્યો હોય તો તે બાદ કરીને પાછું લેજ.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો અથવા છોકરી હોય ત્યારે રાખે તેની વિગતઃ—

છોકરો હોય ત્યારે ઘરેણું સર્વે રાખે, પણ તેને પરણાવવાની વખત સર્વે હવાલે કરે.

છોકરી હોય તો સુખડી દાખલ રાખીને સર્વે પાછું આપે.

૨૨. એનો જવાબ કલમ ૨૧ મીમાં લખ્યોછે.

૨૩. બુનિયાતી તો લે નહી, અગર ગેરબુનિયાતી કદાપી ખાવા લે તો તે પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવું આપવાનો ચાલ છે,—બુનિયાતીને—તેની વિગતઃ—બુનિયાતીના વરને કન્યાવાળો ઉપરની

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

રીત કલમ ૨ માં લખીછે તે પ્રમાણે આપવાની રીત.

૧. પેહેલી રીતવાળાને રૂ. ૧૭૫) આપે.

૨. બીજી રીતના રૂ. ૧૨૦) આપે.

૩. ત્રીજી રીતના રૂ. ૧૦૫) આપે.

૪. ચોથી રીતના રૂ. ૧૦૧) આપે.

૫. નાચારે કુંકુ કન્યા રૂ. ૧), થાળી ૧ કાંસાની.

ગેરબુનિયાતીની છોકરી બુનિયાતીવાળાની સાથે પરણે ત્યારે તે વરવાળાને રૂ. ૪૦૦) થી તે જેવી બોલી તે પ્રમાણે આપે ને ગેરબુનિયાતી વરને રૂ. ૫૦૦) થી ચઢતા તેની બોલી પ્રમાણે ભરે ત્યારે કન્યા મળે.

૨૫. પેહેરામણી જે આપે તે લે (તે પ્રમાણે આપે), ને તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી, ને માલ જેને આપ્યો તેનો છે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ સહસ્ર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૩ જો.

૧. કન્યાને પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.

૨. વિવાહ મળ્યાથી તે પરણુતા લગીમાં ગમે ત્યારે આપે.

૩. કન્યાના વાલીના હાથમાં આપે.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો નથી.

૫. અસલની વાતની ખબર નથી.

૬. આંકડો નથી; ને રીતભાત તો મળ્યા પ્રમાણે કરે.

૭. રીતભાતનો આંક નથી—જેને જે મળે તેટલી.

૮. પલ્લું જે આપેછે તે વિવાહ મળ્યા પછી તે પરણુતા લગીમાં આપેછે.

૯. પોતાને ગમે ત્યારે પલ્લું આપે, ને આપ્યા પછી લેખનો ચાલ અસલ નથી. પણ હવેથી લેખ કરવાનો ચાલ ઠરાવ્યોછે.

૧૦. પલ્લાંની ટીપ આજ લગી તો નથી, તે હવેથી લખવી ઠરાવીછે; ને તેમાં શાહેદી પણ કરાવવી જોઈએ.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ સકાંકણી બેસાડતું નથી, ને બેસાડે તો તેની ઇચ્છા, કોઈ ના કહે નહી.

૧૨. જે કોઈ ૬૫ વરસનો છે, ને તેના દીકરા છે, ને તે પરણે તો તેનું પલ્લું ન્યાતરીતથી વધતું જોઈએ નહી; ને પોતાની ગરજથી વધતું આપે તો તેની ઇચ્છા.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં જેને જે મળે તે સુનાનું અથવા રૂપાનું અથવા નગદ મળે તે આપે—પ્રમાણ કંઈ નથી.

૧૪. અપંગ અથવા રોગી હોય તેને કન્યા મળે તો વધતું પલ્લું આપે તો તેની રાજી પ્રમાણે.

૧૫. એ પ્રમાણે છોકરી હોય તો પોતાથી નીચકુળમાં કરે અથવા વધતી રીતભાત આપીને પરણાવે—સારે ઠેકાણે.

૧૬. કન્યા દોષવાળી હોય તો તેને સારા કુળમાં પરણાવે ત્યારે વધતા પૈસા આપીને પરણાવે.

૧૭. જ્યારે બૈરી સમજુક થાય ત્યારે પોતાનું પલ્લું પોતે સાચવે ને તેને હવાલે થાય.

૧૮. છોકરાં જેને નહી થાય ત્યારે તે બૈરી પોતાનું ઘર ચલાવવાનું સમજે તે દાહાડે પલ્લું હવાલે કરવું.

૧૯. જે બૈરીને બાપના ઘેરથી તથા મોસાળથી જે ઘરેણું આપે તે ઉપર ધણીનું બળ નથી, પણ ધણીની રજાવિના ખરચ થાય નહી.

૨૦. ધણીના હુકમ વિના બૈરીથી પોતાનો માલ ખરચ થાય નહી.

૨૧. જેણે જે આપ્યું તે માલ બૈરીનો છે, પણ ધણીની રજા વિના કુમારગે વપરાય નહી.

૨૨. પોતાની મેળે—મેહેનત કરીને પૈસા જે બૈરી મેળવે તે પોતાના ધણીને પુછ્યાવિના ખરચાય નહી.

૨૩. બૈરી પોતાનું પલ્લું ધણીના કહ્યા વિના ખરચી શકતી નથી.

૨૪. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે નહી.

૨૫. પોતાનો દીકરો પરણાવતી વેળા બૈરીની રાજીથી લે.

૨૬. કારણ વિના લે તો બૈરીનું પલ્લું પાછું આપે.

૨૭. સ્હેજ ઘરમાંનું ઘરેણું બૈરીને પેહેરવા આપ્યું તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૨૮. ધણી પલ્લું ખરચ કરીને ઘર લખી આપે તો આપી શકેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૯. બૈરીને પલ્લાંની કીંમત આપે તો ધરધણી અથવા વારસ, ઘર પાછું લઈ શકે.

૩૦. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર આપે તો તે ઉપર વારસનો હક્ક નથી.

૩૧. જેનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકે તેનું વ્યાજ બૈરી ખાય.

૩૨. જે બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુક્યુંછે તે પાછું લેવામાં દીકરાનો અટકાવ ચાલે નહી, પણ તે બૈરીથી દીકરાને પુછયા વિના ખરચ થાય નહી.

૩૩. વર કન્યાની માને જે મળે તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૩૪. બૈરીને તજે ત્યારે તેનું પલ્લું તે બૈરીની પાસે રેહે.

૩૫. બૈરી ધણીને તજે તો પલ્લું બૈરી પાસે[થી] ધણી પાછું લે.

૩૬. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરે તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી.

૩૭. જે રાંડેલી બૈરી મરે તેના પલ્લાંનો વારસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને પોહોંચે તે.

૩૮. જે બૈરી મરી જાય તેનું પલ્લું ધણીને પાછું આપવું.

૩૯. જે બૈરી છોકરાવાળી મરે તેનું પલ્લું ધણીને પાછું આપવું, ને છોકરાને તે ધણી પાળે, મોસાળમાં રાખે નહી.

૪૦. જેટલું પલ્લું હોય તે સઘળું ધણીને પાછું આપે.

૪૧. કન્યાના બાપે ખાવા લીધા હોય તે પાછા આપે નહી.

૪૨. કન્યાના બાપને પલ્લાં શિવાય બીજું કાંઈ ખાવા લે તો દોષ ઘણો છે.

૪૩. અમારી ન્યાતમાં વરને સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે. પણ નિશ્ચય નથી જે આટલા આપવા—જેને જેમ બોલતાં બને તેમ આપે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ સહસ્ત્ર ખંભાતી ઈશામલિયાનો જવાબ. પટેલ બેચર રામચંદ્ર.

પ્રકાર "ગ." અંક ૪.

૧. પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.

૨. લગનના આગલા દાહાડા સુધી પલ્લું પુરૂં કરે ત્યારે પરણવા ઘોડે ચડે.

૩. કન્યાના માબાપના હાથમાં આપે.

૪. અસલમાં તો ૮૦ નો આંકરો હતો ને હાલમાં ખુનિયાત પ્રમાણે રૂપિયા પાંચસે લગી પલ્લાં ભરી ચુક્યાછે; ને આજ પછી ખુનિયાત પ્રમાણે રૂપિયા અંકે ૮૦ થી તે ૨૫૧ અંકે બસો એકાવન પર્યંત નો નિશ્ચય કીધોછે.

૫. [ઓછું] અદકું અસલ ને હમણાએ છે.

૬. રીતભાત જુદીમાં—રૂપિયા ૨૫ ના લુગડાંની છે.

૭. રીતભાતની વિગતઃ રૂપિયો ૧ વરની પોશનો, રૂપિયો ૧ અંગુઠો ચંપામણી, રૂપિયો ૧ અણવરનો—એ ત્રણ (૩) રૂપિયા વરનો બાપ કન્યાના બાપને આપે. રૂપિયો ૧ અણવરનો કન્યાનો બાપ આપે વરને, પેહેરવાને અબોટિયું તથા વીટી રૂપિયા (૩) ત્રણની સોનાની કન્યાનો બાપ આપે, તથા પેહેરામણી સેંકડે રૂપિયા ૫ વાડકીમાં, તથા રૂપિયા સાડાસાત (૭॥) ની પેહેરામણી કન્યાનો બાપ આપે વર કન્યાને, પદ વિદાયગીરીએ લાડુની વાડકીમાં અડધો (૦॥) રૂપિયો કન્યાનો બાપ આપે, લામણદીવો કન્યાનો બાપ આપે. વરોઠીની સુસી વરનો બાપ વેહેવણને પેહેરાવે, વરનો બાપ બે વરા કરે; (૨) એક (૧) ન્યાત, એક (૧) મોટા સગા; કન્યાનો બાપ બે વરા કરે—(૨) એક (૧) ન્યાત એક (૧) ગોરવના સગા મોટા—કન્યાનો બાપ એ પ્રમાણે આપે તેમાંથી વરનો બાપ પોતાના સગાને પસંદ કરે.

૮. એનો જવાબ બીજી કલમ પ્રમાણે છે.

૯. એનો જવાબ બીજી કલમે લખી ચુક્યા; ને આજદિન સુધી તો ટીપનો ચાલ નહોતો, ને આજ પછી સાદા કાગળ ઉપર પલ્લાંની તથા રીતભાતની એક ટીપ કરીશું.

૧૦. મુસદ્દો કાંઈ નિશ્ચય નથી, ને શાહેદી કોઈની જોઈએ નહી.

૧૧. મળે તે બેસાડે સકાંકણીએ.

૧૨. વરસ (૬૫) પાંસેઠનો હોય ને પરણવા ચાહેતો પરણનાર ને પરણાવનારનું મનમાને તેમ કરે.

૧૩. ઘરેણાનો ચાલ છે; ને રોકડા આપે તો તેનું ઘરેણું થાય.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૪. એમ બદસુરત વિગેરે દોષ હોયતો તે બેહુ વેહેવાઈની સમજણ પ્રમાણે કરે.

૧૫. એનો જવાબ એજ પ્રમાણે—કન્યા દોષવાળી હોય તો.

૧૬. કન્યા દોષવાળી હોય તો તે કન્યાવાળો વરને રાજી કરી પરણાવે.

૧૭. સ્ત્રી જ્યારે સમજુ થાય [ત્યારે] પલ્લું સાસરે લઈ જાય પોતે.

૧૮. ઉપલી કલમ પ્રમાણે.

૧૯. તે ઉપર ધણીનું જોર નથી, ન્યાય માર્ગે ખરચે—ખરચવું પડે તો.

૨૦. ધણીના હુકમ વિના ન્યાય માર્ગે અગત્યનું ખરચે.

૨૧. હુકમ બૈરીનો છે.

૨૨. જેણે જે આપ્યું તે માલ બૈરીનો છે.

૨૩. ધણીની મરજીવિના ન ખરચે પલ્લું.

૨૪. નથી લઈ શકતો.

૨૫. બૈરીની રાજીથી લઇને ખરચે.

૨૬. તે બાઈનાં સગાં છોકરાં પરણાવવા વિના નાદારીથી કદી લેતો પાછું પલ્લું લીધું હોય તે આપે.

૨૭. ન ગણાય.

૨૮. હા, ધર લખી આપી શકેછે.

૨૯. હા, લઈ શકેછે.

૩૦. નથી પોહોંચતો.

૩૧. બૈરી વ્યાજ ખાય.

૩૨. સાવકો દીકરો અટકાવી ન શકે, પણ અન્યાય માર્ગે ખરચાય નહી.

૩૩. ન ગણાય.

૩૪. સ્ત્રીને વિનાકારણે તજે ત્યારે તે પલ્લું સ્ત્રીની પાસે રહે.

૩૫. સ્ત્રીએ પુરૂષનો ત્યાગ કીધો નથી તો શું લખીએ?

૩૬. સૌભાગ્યવતી અપુત્ર મરે તેના પલ્લાંનો, ધણી તેનો વારસ છે.

૩૭. વિધવા સ્ત્રી અપ્રજ હોય તો તેના પલ્લાંના વારસ ધણીના નજીક[ના] સગા, તે ન હોય તો બ્રાહ્મણ ન્યાતિના.

૩૮. ધણીને ઘેર આપવું.

૩૯. પલ્લું ધણીને આપે, તે ધણી છોકરીને પરણાવે, પરણિયતનો હક્ક છોકરીનો છે.

૪૦. પલ્લું ધણીને આપે, તે ધણી છોકરાને પરણાવે, ન પરણાવે તો મોસાળિયા પુછી શકેછે—શામાટે, તે માલનો ધણી છોકરો છે.

૪૧. ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૪૨. દોષ ઘણો છે, લે તો.

૪૩. ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ—ઔદીચ ટોળકિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંની રીત નથી, તેથી કલમ ૬ સુધીનો જુવાબ એ કલમ મધેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં રીતભાત જેને જેવી મળે તેટલી આપે.

૮. એનો જવાબ તથા કલમ ૯ મીનો તથા કલમ દશમીનો જવાબ કલમ ૧ મધે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાની રીત નથી, ને બેસાડે તો તેને કોઈ ના કહે નહી.

૧૨. એનો જવાબ તથા કલમ ૧૩ મીનો તથા કલમ ૧૪ મીનો જવાબ કલમ ૧ મધે છે.

૧૫. જે છોકરી બદસુરત અથવા રોગી હોય તો તેને પરણાવતાં વધતા પૈસા બેસેછે.

૧૬. એનો જવાબ કલમ ૧૫ મી મધે છે તેજ.

૧૭. એનો જવાબ તથા કલમ ૧૮ મીનો જવાબ કલમ ૧ મધે છે.

૧૯. બૈરીને બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી જે ઘરેણું મળે તે ઉપર ધણીનું બળ નથી, પણ ધણીની રાજીવિના ખરચાય નહી.

૨૦. પોતીકા ધણીની રજાવિના ખરચાય નહી.

૨૧. જે માલ બૈરી પાસે છે તે માલ બૈરીનો છે; પણ બૈરી થકી કુમાર્ગે ખરચાય નહી.

૨૨. બૈરી મેહેનત કરીને પૈસા પેદા કરે તે પોતાના ધણીના હુકમ વિના ખરચાય નહી, ને સતમાર્ગે ખરચે તો ખરચી શકેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૩. એનો જવાબ કલમ ૧ મધે છે.

૨૪. એનો જવાબ તથા કલમ ૨૫ મીનો તથા કલમ ૪૦ સુધીનો જવાબ કલમ ૧ મધે છે.

૪૧. ખાવા લીધા હોય ને ત્યાર પછી કન્યા મરી જાય તો પૈસા પાછા આપે નહી.

૪૨. ખાવા લીધા હોય તે વિવાહમાં દોષ ઘણો છે.

૪૩. અમારી ન્યાતમાં વરને સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે, પણ નિશ્ચય નથી જે આટલા આપવા.

બ્રાહ્મણ—શીહોરા ઔદિચ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૬.

૧. કન્યાને પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.

૨. વેહેવા મળ્યાથી તે પરણે ત્યાં લગીમાં ગમે ત્યારે આપે.

૩. કન્યાના વાલીના હાથમાં આપે.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો નથી, પણ રૂા. ૧૫૧) આસરે છે.

૫. અસલની વાતની ખબર નથી. પરણતામાં પેહેરામણી છે તે.

૬. આંકડો નથી, ને રીતભાત લખ્યા પ્રમાણે કરે.

૭. રીતભાતનો આંકડો નથી—જેને જેવી મળે તેવી કરે.

૮. પલ્લું આપેછે, તે વેહેવા મળ્યા પછી તે પરણે ત્યાં લગીમાં.

૯. પોતાને ગમે ત્યારે પલ્લું આપે, ને આપ્યા પછી લખવાનો ચાલ અસલ નથી, પણ હવેથી લખવાનો ચાલ કરવો ઠર્યોછે.

૧૦. પલ્લાંની ટીપ આજ લગી નથી તે હવેથી લખવી ઠરાવીછે; અમારામાં ચાલ ટીપનો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ સકાંકણી બેસાડતું નથી, ને બેસાડે તો તેની ઇચ્છા,—કોઈ કહે નહી.

૧૨. જે કોઈ વરસ ૬૬ નો છે તેના દીકરા છે, તે પરણે તો તેને પલ્લું ન્યાત રીતથી વધતું જોઈએ નહી, ને પોતાની ગરજથી વધતું આપે તો તેની ઇચ્છા.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં જેને જે ગમે તે સુનાનું અથવા રૂપાનું અથવા નગદ પલ્લાંમાં લે આપે—પ્રમાણ કાંઈ નથી.

૧૪. અપંગ અથવા રોગી હોય તેને કન્યા મળે તો વધતું પલ્લું આપે, તે તેની રાજી પ્રમાણે.

૧૫. એ પ્રમાણે છોકરી હોય તો પોતાથી નીચ કુળમાં આપે.

૧૬. કન્યા દોષવાળી હોય તેને સારા કુળમાં પરણાવે ત્યારે વધતા પૈસા આપીને પરણાવે.

૧૭. જ્યારે બૈરી સમજુક થાય ત્યારે પોતાનું પલ્લું પોતે સાચવે ને તેને હવાલે થાય.

૧૮. છોકરા જેને નહી થાય ત્યારે તે બૈરી પોતાનું ઘર ચલાવવાનું સમજે તે દાહાડે તેને પલ્લું હવાલે કરવું.

૧૯. જે બૈરીને બાપના ઘર[નું] તથા મોસાળનું જે ઘરેણું આવે તે ઉપર ધણીનું બળ નથી, પણ ધણીની રજાવિના ખરચાય નહી.

૨૦. ધણીના હુકમવિના બૈરીથી પોતાનો માલ ખરચાય નહી.

૨૧. જેણે જે આપ્યું તે માલ બૈરીનો છે, પણ ધણીની રજાવિના વપરાય નહી.

૨૨. પોતાની મેળે મેહેનત કરીને પૈસા જે બૈરી મેળવે તે પોતાના ધણીને પુછીને તેના કહ્યા પ્રમાણે ખરચે.

૨૩. બૈરી પોતાનું પલ્લું ધણીના કહ્યાવિના ખરચી શકતી નથી.

૨૪. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું નહી લઈ શકે.

૨૫. પોતાનો દીકરો પરણાવતી વેળા લે—બૈરીની રાજીથી.

૨૬. કારણવિના લેતો બૈરીનું પલ્લું પાછું આપે.

૨૭. સેહેજ ઘરમાંનું ઘરેણું બૈરીને પેહેરવા આપ્યું તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૨૮. ધણિયાણીનું પલ્લું ખરચ કરીને ઘર લખી આપે તો આપી શકેછે.

૨૯. બૈરીને પલ્લાંની કીંમત આપે તો ઘરધણી અથવા વારસ ઘર પાછું લઈ શકે.

૩૦. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર આપે તો તે ઉપર વારસનો હક્ક નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩૧. જેનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુક્યું છે, તેનું વ્યાજ બૈરી ખાય.

૩૨. જે બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુક્યુંછે તે પાછું લેવામાં દીકરાનો અટકાવ ચાલે નહી, પણ તે બૈરીથી દીકરાને પુછ્યાવિના ખરચ થાય નહી.

૩૩. વરકન્યાની માને જે કાંઈ મળે તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૩૪. બૈરીને તજે ત્યારે તેનું પલ્લું તેની બૈરી પાસે રેહે.

૩૫. બૈરી ધણીને તજે તો પલ્લું બૈરી પાસેથી ધણી પાછું લે.

૩૬. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરે તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી.

૩૭. જે રાંડેલી બૈરી મરે તેના પલ્લાંનો વારસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને પોહોંચે તે.

૩૮. જે બૈરી મરી જાય તેનું પલ્લું ધણીને પાછું આપવું.

૩૯. જે બૈરી છોકરાવાળી મરે તેનું પલ્લું ધણીને પાછું આપવું, ને છોકરાને તે ધણી પાછો મોસાળમાં રાખે નહી.

૪૦. જેટલું પલ્લું હોય તે સઘલું ધણીને પાછું આપે.

૪૧. કન્યાના બાપે ખાવા લીધા હોય તે પાછા આપે નહી.

૪૨. કન્યાના બાપને પલ્લાં શિવાય બીજું કાંઈ ખાવા લે તો દોષ ઘણો છે.

૪૩. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે, પણ નિશ્ચય નથી જે આટલા આપવા—જેને જેમ બોલતાં બને તેટલા આપવા.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ સહસ્ર અમદાવાદી દશામલિયા પટેલ બહુચરાજીના જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૮.

૧. અમારામાં પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.

૨. અમારામાં એવો ચાલ છે જે લગનના આગલા દાહાડા સુધી પલ્લું પુરૂં કરે ત્યારે પરણવા ઘોડે ચડે.

૩. અમારામાં પલ્લું કન્યાના માબાપના હાથમાં આપે.

૪. અમારામાં અસલમાં તો ૮૦–રૂપિયા એંશીનો આંકડો હતો, ને હાલમાં ખુનિયાત પ્રમાણે રૂા. ૫૦૦ પાંચસેં લગી ભરી ચુક્યાછે ને આજ પછી ખુનિયાત પ્રમાણે રૂપિયા ૮૦) (એંશી)થી તે રૂપિયા ૨૫૧ અંકે બસેં એકાવન પર્યંતનો પલ્લાંનો નિશ્ચય કર્યોછે.

૫. અદકા ઓછાનો ચાલ અસલ ને હમણાએ છે.

૬. રીતભાત જુદી છે–રૂપિયા ૨૫ (પચીસ)ના લુગડાંની.

૭. રીતભાતની વિગતઃ–રૂપિયો ૧ વરની પોશનો, રૂપિયો ૧ અંગુઠો ચંપામણી, રૂપિયો ૧ અણવરનો–એ ત્રણ રૂપિયા વરનો બાપ કન્યાના બાપને આપે. રૂપિયો ૧ અણવરનો કન્યાનો બાપ આપે વરને, પેહેરવાને અબોટિયું તથા વીંટી રૂપિયા ત્રણની (૩) સોનાની કન્યાનો બાપ આપે, તથા પેહેરામણી સેંકડે રૂપિયા ૫ વાડકીમાં તથા રૂપિયા ૭ાા પેહેરામણીના (સાડાસાત) કન્યાનો બાપ આપે વરકન્યાને, પદ વિદાયગીરીએ લાડુની વાડકીમાં અડધો (ાા) રૂપિયો કન્યાનો બાપ આપે, લામણ દીવો કન્યાનો બાપ આપે, વરોઠીની સુસી વરનો બાપ વેહેવણને પેહેરાવે, વરનો બાપ બે વરા કરે—એક ન્યાત (૧), એક (૧) મોટા સગા; કન્યાનો બાપ બે વરા કરે—એક ન્યાત, (૧) એક ગોરવના મોટા સગા; કન્યાનો બાપ એ પ્રમાણે આપે તેમાંથી વરનો બાપ પોતાના સગાને પસંદ કરે.

૮. એનો જવાબ બીજા અંક પ્રમાણે છે.

૯. એનો જવાબ બીજી કલમમાં લખી ચુક્યા ને આજદીન સુધી તો ટીપનો ચાલ નહોતો ને આજ પછી સાદા કાગળ ઉપર પલ્લાંની તથા રીતભાતની એક ટીપ કરીશું.

૧૦. મુસદ્દો કાંઈ નિશ્ચય નથી, ને શાહેદી કોઈની જોઈએ નહી.

૧૧. સકાંકણીએ મળે તે બેસાડે.

૧૨. વરસ પાશેઠ (૬૫) નો હોય ને પરણવા ચાહે તો પરણનાર ને પરણાવનારનું મન માને તેમ કરે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં ઘરેણાનો ચાલ છે, ને રોકડાં આપે તો તેનું ઘરેણું થાયછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બદસુરત હોય તથા રોગી હોય તથા અપંગ હોય તો તે બેહુ વેહેવાઇની સમજણ પ્રમાણે કરે.

૧૫. એનો જવાબ એજ પ્રમાણે છે—કન્યાને દોષ હોય તો.

૧૬. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કન્યાને હોય તો તે કન્યાવાળો વરને રાજી કરી પરણાવે છે.

૧૭. જ્યારે સ્ત્રી સમજુક થાય [ત્યારે] પોતીકું પલ્લું પોતાને સાસરે લઈ જાય.

૧૮. એનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે.

૧૯. જે સ્ત્રીને પિતાને ઘેરથી તથા મોસાળથી જે કાંઈ ઘરેણું વિગેરે આવે તે ઉપર ધણીનું જોર નથી.

૨૦. ધણીના હુકમવિના ન્યાય માર્ગે અગત્યનું ખરચે.

૨૧. જેણે જે આપ્યું તે માલ બૈરીનો છે.

૨૨. જે સ્ત્રી પોતે મેહેનત મજુરી કરીને પેદા કરે તે ઉપર હુકમ બૈરીનો છે.

૨૩. સ્ત્રી પોતીકું પલ્લું ધણીની આજ્ઞાવિના ખરચી શકતી નથી.

૨૪. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૨૫. બૈરીની પાસેથી ખરચ કરવા લે તો બૈરીની રાજીથી લે, નહીકર નહી.

૨૬. તે બાઈનાં સગાં છોકરાં પરણાવવાવિના નાદારીથી કદી લે તો પાછું પલ્લું લીધું હોય તે આપે.

૨૭. સેહેજે ઘરમાંથી પલ્લું ઘરેણું પેહેરવા આપ્યું તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૨૮. પલ્લું ધણી લે તો તેના અવેજમાં ઘર લખી આપે તો આપી શકેછે.

૨૯. સ્ત્રીને પલ્લાંની કિંમત આપે તો ઘર, ધણી અથવા વારસ પાછું લઈ શકેછે.

૩૦. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર આપ્યું તે ઉપર વારસનો હુકમ નથી.

૩૧. પલ્લું હોય તેનું વ્યાજ બૈરી ખાય.

૩૨. જે બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુક્યું હોય તે પાછું લેવા સાવકો દીકરો અટકાવ કરે તોએ તે બૈરી લે, પણ અન્યાયે ખરચાય નહી.

૩૩. વરકન્યાની માને જે મળે તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૩૪. બૈરીને પુરૂષ કારણ વિના તજે ત્યારે તે પલ્લું બૈરી પાસે રહે.

૩૫. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીએ કોઈ પુરૂષનો ત્યાગ કીધો નથી તો શું લખીએ ?

૩૬. જે સૌભાગ્યવતી બૈરી અપુત્ર મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે.

૩૭. વિધવા સ્ત્રી અપ્રજ હોય તો તેના પલ્લાંના ધણીના નજીક [ના] સગા વારસ; તે ન હોય તો બ્રાહ્મણ વારસ ન્યાતના.

૩૮. જે ધણિયાણી મરી જાય તેનું પલ્લું ધણીને ઘેર પાછું આપવું પડેછે.

૩૯. જે સ્ત્રી છોકરાવાળી મરી જાય તેનું પલ્લું ધણીને પાછું આપવું, ને છોકરાને તે ધણી પરણાવે; ન પરણાવે તો મોસાળિયા પુછી શકેછે—શા માટે, તે માલનો ધણી છોકરો છે.

૪૦. એનો જવાબ ઉપલી કલમ પ્રમાણે, પણ પરણિયત જેટલો હક્ક છોકરીનો છે.

૪૧. અમારામાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૪૨. કન્યાનો બાપ લે તો તેને દોષ ઘણો છે.

૪૩. અમારી ન્યાતમાં ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ્ય સહસ્ત્ર અમદાવાદી.

પ્રકાર "ગ." અંક ૯.

૧. અમારામાં પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.

૨. અમારામાં પલ્લું સમજીને પરણવા ચડે.

૩. અમારામાં કન્યાના વાલીના હાથમાં આપે.

૪. અમારામાં ચાલીસ ગદિયાણા લગી સીમા છે—રૂપું તથા સુનું—તેમાં પાંચ રૂપિયે ગદિયાણા ગણે છે.

૫. ગદિયાણા ૧૦ તથા ૨૦ તથા ૩૦ તથા ૪૦ લગી ભરવાનો ચાલ છે તેની પેહેરામણી ગદિયાણે એકે રૂપિયો ૧॥ સુધીથી તે શ્રીફલ લગીછે, તે કન્યાનો બાપ આપે. વળી સામાસમાં પલ્લાંની રીત છે તથા કન્યાનો બાપ પોતાને ઘેરથી કરી બેસાડવાનો

ચાલ છે, તથા કંકુને કન્યાની રીત છે, એ પ્રમાણે અદકા ઓછાનો ચાલ અસલથી છે ને હમણા પણ છે.

૬. પલ્લાં પ્રમાણે રીતભાત જુદી છે.

૭. અમારામાં રીતભાત છે તે પઠણ પ્રમાણે છે.

૮. એનો જવાબ બીજા* નંબરમાં બીજા અંકમાં છે.

૯. અમારામાં બાકી રાખવાનો ચાલ નથી.

૧૦. કાગળ પ્રમાણે શાહેદી સુધાં દાખલો રાખેછે.

૧૧. અમારામાં સકાંકણીનો ચાલ છે–મળે તે પ્રમાણે.

૧૨. વરવાળો (તથા કન્યાવાળો) વર્ષ ૬૫ નો હોય ને પરણુવા ચાહે તો પરણનાર ને પરણાવનારનું મન માને તેમ કરે.

૧૩. અમારામાં ઘરેણાંનો ચાલ છે. કદી રોકડા આપે તો તેનું ઘરેણું થાય.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં બદસુરત તથા રોગી તથા અપંગ હોય તો બે જણની રાજી માફક કરે.

૧૫. એનો જવાબ એજ પ્રમાણે છે–કન્યાને દોષ હોય તેનો.

૧૬. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કન્યાને હોય ત્યારે તે કન્યાવાળો વરને રાજી કરીને પરણાવેછે.

૧૭. જ્યારે સ્ત્રી સમજુક થાય, પોતીકું પલ્લું પોતે સાચવી શકે ત્યારે તેને હવાલે થાય.

૧૮. એનો જવાબ સતરમાં આંક પ્રમાણે છે, વર્ષ વીસ તથા ત્રીસ સુધી.

૧૯. જે સ્ત્રીને પિતાને ઘેરથી તથા મોસાળથી જે ઘરેણું આવે તે ઉપર ધણીનું બળ નથી; પણ ધણિયાણીની રાજીથી લે.

૨૦. ધણીના હુકમ વગર ખરચ થાય નહી.

૨૧. જેણે જે આપ્યું તે માલ બૈરીનો છે, પણ ધણીની રજાવિના વપરાય નહી.

૨૨. જે સ્ત્રી પોતે મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે પોતાના ધણીની આજ્ઞાથી ખરચ કરે.

૨૩. સ્ત્રી પોતીકું પલ્લું ધણીની આજ્ઞા વગર ખરચી શકતી નથી.

૨૪. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું જબરદસ્તીથી લઈ શકે નહી.

૨૫. ખરચ કરવા લે તો બૈરીની રાજીથી લે, નહીકર નહી.

૨૬. કદી લે તો પાછું પલ્લું લીધું હોય તે આપે.

૨૭. સેહેજ ઘરમાંથી ઘરેણું પેહેરવા આપ્યું તે પલ્લાંમાં નહી ગણાય.

૨૮. પલ્લું ધણી લે ને તેના અવેજમાં ઘર લખી આપે તો આપી શકેછે.

૨૯. પલ્લાંની સ્ત્રીને કિમ્મત આપે તો ઘરધણી અથવા વારસ ઘર પાછું લઈ શકેછે.

૩૦. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર આપ્યું તે ઉપર વારસનો હક્ક નથી.

૩૧. જેનું પલ્લું હોય તેનું વ્યાજ બૈરી ખાય.

૩૨. જે બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુક્યું હોય તે પાછું લેવામાં સાવકો દીકરો અટકાવ કરે તો તે ચાલે નહી, પણ બૈરીથી પુત્રને પુછ્યા વગર ખરચાય નહી.

૩૩. વરકન્યાની માને જે મળે તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૩૪. બૈરીને પુરૂષ તજે ત્યારે પલ્લું સ્ત્રી પાસે રેહે.

૩૫. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીએ પુરૂષનો ત્યાગ કીધો નથી, ને વટલીને કોઈ જોડે નીકલી જાય ત્યારે ધણી પલ્લું પાછું લે.

૩૬. જે સ્ત્રી સૌભાગ્યવતી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે.

૩૭. એનો જવાબ શાસ્ત્રમાં નીકળે તે પ્રમાણે છે.

૩૮. જે સ્ત્રી મરી જાય તેનું પલ્લું તેના ધણીને ઘેર આપવું પડે.

૩૯. જે સ્ત્રી છોકરાવાળી મરી જાય તેનું પલ્લું ધણીને પાછું આપવું, ને છોકરાને તે ધણી પાળે ને મોસાળિયા રાખે નહી.

૪૦. જેટલું પલ્લું હોય તેટલું પાછું આપે.

૪૧. અમારામાં ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.

૪૨. કન્યાનો બાપ લે તો દોષ ઘણો છે.

૪૩. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ શેહેરમાં નથી, પણ બાહાર એ ચાલ છે ગજવે આપવાનો.

* બીજો નંબર એટલે ઉપર લખેલી બાબત.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

બ્રાહ્મણ—મોઢ અગિયારશિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ઞ." અંક ૭.

૧. હા, પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.

૨. વેહેવા કર્યા પછીથી તે પરણુતા પેહેલાં સુધીમાં પલ્લું પુરૂં કરી લેવું.

૩. તે પલ્લું છોકરીને આપીએ; તેના માબાપની રૂબરૂમાં બાપને હાથે છોકરીને ઘાલે.

૪. પલ્લાંનો આંકડો રૂા. ૧૭૫ નો છે.

૫. ના, નહી હતું. અસલ પ્રમાણે છે.

૬. રૂ. ૫૨ ના આંકડામાંથી રીતભાત જુદી છે.

૭. રૂા. ૧૫૦ નું રૂપાસુનાનું ઘરેણું તથા રૂ. ૨૫ નાં લુગડાં તથા રૂ. ૨૫ ની રીતભાત છે.

૮. વેહેવા થાય ત્યારથી તે પરણુતા પેહેલાં સુધીમાં પુરૂં કરી આપીએ છૈએ.

૯. પરણુતા પેહેલાં સુધીમાં પુરૂં કરી આપવું પડેછે, લખ્યાં પત્રાં કાંઈ થતાં નથી.

૧૦. પલ્લાંની ટીપ લખવાનું મુકરર નથી, ને પલ્લું આપવું લેવું તે કન્યાના માબાપની શાહાનિધ્યથી ને ન્યાતના ૪ ની શાહેદીથી આપીએ છૈએ.

૧૧. સકાંકણી કન્યા બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૨. તે શખ્સ ૬૫ નો હોય ને બે છોકરા તેને હોય, ને તે છોકરાનો બાપ ૬૫ વરસનો પરણુવા ચાહે તો ન્યાત સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું આપે ને તે પરણી શકેછે.

૧૩. વરકન્યાના માબાપ રાજી હોય ને રોકડા લે તો રોકડા આપે, ને ઘરેણું કહે તો ઘરેણું આપે.

૧૪. લુલો લંગડો અપંગ હરેક કાંઈ ખોડવાળો હોય તોપણ ન્યાત સિરસ્તા પ્રમાણે ઘરેણું આપે—વધતું આપતા લેતા નથી.

૧૫. છોકરી ગમે તેવી હોય તોપણ ન્યાત સિરસ્તા પ્રમાણે ઘરેણું આપે લે, વધતું ઓછું અપાતું નથી.

૧૬. ગમે તેવી દોષવાળી છોકરી હોય તોપણ તેને જે પરણે તે ધણીની રાજીથી વધતું ઓછું આપે લે ને પરણે.

૧૭. પલ્લું હવાલે કરવું પડે તો છોકરાંની મા થાય ત્યારે ધણીને હવાલે કરે.

૧૮. ધણી ધણિયાણીનું મન માને ત્યારે આપે લે.

૧૯. પરણુતા પેહેલાં અથવા પરણ્યા પછી બાઈ પાસે મોસાળનું તથા બાપના ઘરનું ઘરેણું હોય તે ઉપર ધણીની સતા પોહોંચતી નથી.

૨૦. ધણીના ઘરનું પલ્લું છે તે ધણીની રજા વિના વપરાતું નથી. મોસાળનું તથા બાપનું ઘરેણું છે તેમાં ધણિયાણી મુખત્યાર છે—માબાપની રજાથી; (તથા):—

૨૧. ધણિયાણીએ પોતાના પુરૂષાર્થે પેદા કરેલી જે વસ્તુ હોય તેમાં ધણિયાણી મુખત્યાર છે. મોસાળ તથા પિહેર તથા પિહેરના સગાઓ તેમાં મુખત્યાર નથી.

૨૨. કોઈની મેહેનત મજુરી કરીને અથવા કોઈ પાસેથી પૈસા પેદા કરેલા હોય તે સર્વે પૈસા ખરચ કરવાનો અધિકાર ધણી ધણિયાણી બે જણનો છે.

૨૩. ધણીની રજા વિના પલ્લું અપાતું નથી ને ખરચાતું નથી

૨૪. ધણી ધણિયાણીની રાજી વિના ધણિયાણીનું પલ્લું અપાતું નથી, ને ધણીથી લેવાતું નથી.

૨૫. છોકરો હોય ને જનોઈ દે તો હોય તો લે, કન્યા પરણુતી હોય તો લે, તથા માબાપ મુવા હોય તો બારમું કરવા લે.

૨૬. મળે તો આપે.

૨૭. પેહેરવાને લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી. ધણિયાણી પોતાનું પલ્લું ધણીને ખરચ કરવા આપેછે ને પલ્લાંના અવેજમાં ઘર ઘરેણે લખી આપેછે તે કબુલ છે.

૨૮. પલ્લાંના પૈસાને પેટે ઘર ઘરેણે લખી આપેલું હોય ને તે પૈસા આપવા ચાહે તો ધણિયાણી લઈ શકેછે? હા, લઈ શકેછે.

૨૯. હા લઈ શકેછે—પૈસા આપે તો લઈ શકેછે.

૩૦. પલ્લાંના પૈસા આપતા પેહેલાં વારસનો હક્ક પોહોંચતો નથી.

૩૧. પલ્લાંના પૈસાનું વ્યાજ ધણિયાણી ખાય, ધણીનો હક્ક પોહોંચતો નથી.

૩૨. પલ્લાંનું ઘરેણું મુદ્દલનો અટકાવ સાહુકારને ઘેર સાવકો દીકરો કરી શકેછે. વ્યાજમાં અટકાવ સાવકા દીકરાથી થઇ શકતો નથી.

૩૩. વરની માને તથા કન્યાની માને આપે લે છે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૩૪. ધણી બૈરીને તજે ત્યારે પલ્લું ધણિયાણી પાસે રહે, ને ધણિયાણી કુજાત હોય તો પલ્લું ન્યાતના મુખીને ઘેર રેહે.

૩૫. ધણીની મરજીવિના ધણિયાણી ધણીને તજે ત્યારે તે ધરેણું હોય તે ન્યાતના મુખાને ત્યાં અનામત મુકે.

૩૬. સોહાસણ બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો ધણી તેનો ધણી છે.

૩૭. રાંડેલી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો છોકરો તથા છોકરો નહી તો છોકરી, છોકરી નહી હોય તો પિત્રાઈ, પિત્રાઈ નહી હોય તો ભાણેજ ને ભાણેજ નહી હોય તો ન્યાત સમસ્ત વારસ છે.

૩૮. ધણિયાણી મરી જાય તો તેનું પલ્લું ધણીને ઘેર આપવું? હા, આપવું.

૩૯. ધણિયાણી મરી જાય ને છોકરો હોય તો પલ્લું મોસાળિયા રાખે? છોકરો નહી પરણ્યો હોય તો મોસાળિયા રાખે, છોકરો પરણ્યો હોય તો ધરેણું ધણીને આપે.

૪૦. ધણિયાણી મરી જાય ને છોકરી હોય ત્યારે પલ્લું સઘળું ધણીને આપે, મોસાળિયાથી રખાય નહી.

૪૧. કન્યા મરી ગયા પછી કન્યાનો બાપ ધરેણું આપે ને ખાધેલા રૂપિયા હોય તે આપતા નથી.

૪૨. હા, દોષ છે.

૪૩. ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ—મોઢ ચાતુરવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૦.

૧. કન્યાને પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.

૨. વેહેવા મળ્યાથી તે પરણતાં લગીમાં ગમે ત્યારે આપે.

૩. કન્યાના હાથમાં આપે, ને કન્યા પોતાના વાલીના હાથમાં આપે.

૪. સુના રૂપાનું ધરેણું રૂપિયા ૭૫ નું, તથા લુગડાં રૂા. ૨૫ મળી—રૂા. ૧૦૦ નો ચાલ છે, ને પ્રતિષ્ઠિત લોકો તો એથી ઓછું કરે તેની પાસે કોઈ માગતું નથી, એવોએ ચાલ છે.

૫. ચોથા પ્રમાણેજ અસલથી છે.

૬. ઉપરના આંકડામાંજ રીતભાત આવી, જુદી નથી.

૭. આંકડામાંજ રીતભાત આવી ત્યારે આટલી છે એ લખાય નહી.

૮. બીજા સવાલના જવાબ પ્રમાણે છે.

૯. પોતાને ગમે ત્યારે આપે, ને લેખનો ચાલ નથી.

૧૦. પલ્લાંના લેખનો ચાલ નથી, ત્યારે કંઈ બીજું જોઈયે નહી.

૧૧. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો તેની રીત શું લખીએ? ચાલ તો નથી ને કોઈ સકાંકણી બેસાડીને પરણાવે તેને શાસ્ત્રમાં પુણ્ય લખ્યુંછે, માટે તેને કોઈ મના કરે નહી.

૧૨. જે કોઈ ૬૫ વર્ષનો છે, ને દીકરાઓ તેને છે, ને તે પરણે તો તેને ન્યાતરીતથી વધતું પલ્લું જોઈયે નહી, ને પોતાની ગરજથી વધતું આપે તો તેની ઇચ્છા.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં સુનાનું રૂપાનું જેને જે ગમે તે આપે, પ્રમાણ કંઈ નથી. નગદ આપવાનો તો ચાલજ નથી.

૧૪. અપંગ તથા રોગી હોય તેને કન્યા મળે તો વધતું પલ્લું આપે, તે તેની રાજી પ્રમાણે.

૧૫. કન્યા એવી હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછું પલ્લું લઈને વા વગર પલ્લે પરણાવે.

૧૬. એવી કન્યાને, કન્યાનો બાપ, કોઈ ન લે ત્યારે સામાં પૈસા આપીને પરણાવે.

૧૭. જ્યારે સ્ત્રી સમજુક થાય ત્યારે પોતાનું પલ્લું પોતે સાચવે ને તે હવાલે થાય.

૧૮. કોઈ સ્ત્રીને છોકરાં ન થાય ને જ્યારે તે સ્ત્રી પોતાનું ઘર ચલાવવાનું સમજે ત્યારે તેને પલ્લું હવાલે કરવું.

૧૯. (જે) સ્ત્રીને પિતાના ઘરથી તથા મોસાળથી જે ધરેણું આવે તે ઉપર ધણીનું બળ નથી, પણ ધણીની રજાવિના ખરચાય નહી.

૨૦. ધણીના હુકમવિના ખરચાય નહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૧ જેણે જે આપ્યું તે માલ બૈરીનો છે, પણ ધણીની રજાવિના વપરાય નહી.

૨૨. જે સ્ત્રી પોતે મેહેનત કરીને પૈસા મેળવે તે પોતાના ધણીને પુછીને તેની આજ્ઞા પ્રમાણે ખરચે.

૨૩. સ્ત્રી પોતાનું પલ્લું ધણીની આજ્ઞાવિના ખરચી શકતી નથી.

૨૪. બૈરી પાસેથી જબરદસ્તીથી ધણી પલ્લું નહી લઈ શકે.

૨૫. પોતાના દીકરાને પરણાવતી વખતે લે, સ્ત્રીની રાજીથી લે.

૨૬. કારણવિના લે તો પાછું આપે.

૨૭. સ્હેજ ઘરમાંનું ઘરેણું સ્ત્રીને પેહેરવા આપ્યું તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૨૮. પલ્લું ધણી લે ને તેના અવેજમાં ઘર લખી આપે તો આપી શકેછે.

૨૯. પલ્લાંની સ્ત્રીને કિંમત આપે તો ઘરધણી અથવા વારસ ઘર પાછું લઈ શકેછે.

૩૦. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર આપ્યું તે ઉપર વારસનો હક્ક નથી.

૩૧. જેનું પલ્લું હોય તેનું વ્યાજ બૈરી ખાય.

૩૨. જે બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકયું હોય તે પાછું લેવામાં સાવકો દીકરો અટકાવ કરે તો તે ન ચાલે, પણ બૈરીથી દીકરાને પુછયાવિના ખરચાય નહી.

૩૩. વરકન્યાની માને જે મળે તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૩૪. બૈરીને તજે પુરૂષ ત્યારે પલ્લું સ્ત્રી પાસે રહે.

૩૫. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીએ પુરૂષનો ત્યાગ કીધો એવું બન્યું નથી, ને વટલીને કોઈ જોડે નીકળી જાય ત્યારે ધણી પલ્લું પાછું લે.

૩૬. જે સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી.

૩૭. (માનો)જવાબ તો શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૮. (માનો) જવાબ એ જે પલ્લું ધણીને ઘેર આપવું.

૩૯. (માનો) જવાબ એ જે સ્ત્રી મરી જાય ને છોકરો નાહાનો હોય ને તેના બાપની ખુશી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું પિહેરવાળા તથા મોસાળિયા રાખે, ને ખુશી ન હોય તો ધણીને આપવું.

૪૦. (માનો) જવાબ એ જે છોકરી છે; ને તેની મા મરી ગઈ, ત્યારે છોકરીને સારૂ કાંઈ રાખે નહી, ને સર્વ ધણીને પાછું આપે.

૪૧. (માનો) જવાબ એ જે અમારામાં પ્રતિષ્ઠિત લોકો તો પલ્લાં શિવાય ખાવાના રૂપિયા લેતા નથી; ને અપ્રતિષ્ઠિત કોઈ કન્યાનો બાપ વરવાળા પાસે ચુપચુપ લે, ને તેની લેખમાં શરત હોયતો પરણ્યા પેહેલાં કન્યા મરી જાય ત્યારે પાછા આપીએ તો પાછા આપે, ને પરણ્યા પછી તે કન્યા મરી જાય તો ન આપે.

૪૨. (માનો) જવાબ તો શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે, લે તો દોષ ઘણો છે.

૪૩. (માનો) જવાબ તો વર પ્રતિષ્ઠિત હોય ને કન્યાનો બાપ અપ્રતિષ્ઠિત હોય, ત્યારે તો રૂ. ૧૦૦ વા ૨૦૦ લે, ને પેહેલાં લેવા, પરણે તે દિવસે લે—લેનાર આપનારની મરજી પ્રમાણે લે.

બ્રાહ્મણ—મોઢ ચાતુરવેદી અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.

૨. થોડું પલ્લું પેહેલું કરેછે, ને બાકી રેહે તેપણ પાછું પુરૂં કરેછે.

૩. કન્યાના બાપના તથા માના હાથમાં આપેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંના આંકડાનો કાંઈ નિયમ નથી. (આંકડાનો નિયમ નથી) શાવાસ્તે જે, કન્યાના તથા વરના માબાપનું મન માને તે પ્રમાણે પલ્લું આપે લેછે સહી.

૫. અસલથી એ રીતે પલ્લાંનો સિરસ્તો ચાલ્યો આવેછે. એમાં કાંઈ ઓછું નથી તથા અથકું પણ નથી.

૬. ઉપરના આંકડાનો નિયમ નથી તો રીતભાતનું શું લખીએ ?

૭. અમારી ન્યાતમાં રીતભાતનો કાંઈ નિયમ નથી.

૮. વેહેવા મેળવતી વખત પલ્લું થોડુંએક આપેછે.

૯. પલ્લું લગનને સારૂ રાખીને આપેછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ટીપનો નિયમ નથી, પણ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

કોઈ કરેછે, કોઈ નથી કરતું, ને શાહેદી ટીપ કરે તો જોઈએ ને ન કરે તો ના જોઈએ.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની ઉમર વરસ ૬૫ ની હોય, ને દીકરો ૧ અથવા ૨ હોય, તે પરણતો નથી; ને એમ કરતાં પોતાની ખુશી હોય તો પરણે ને તે પરણવા ચાહે તો કન્યાના બાપનું મન માને તેટલું પલ્લું લઈને પરણાવે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે, પણ સોનાનાં તથા રૂપાનાં નંગ આપવાનો નિયમ નથી. રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, ને કોઈ લેછે પણ ખરા.

૧૪. કોઈ શખસ રોગિયો તથા બદસુરત અથવા અપંગ હોય, તેને વરના બાપનું તથા કન્યાના બાપનું મન માને તે પ્રમાણે આપે લે સહી.

૧૫. એ પ્રમાણે કન્યાના હાલ હોય તો ઉપરના સવાલ પ્રમાણે થાય.

૧૬. કોઈ શખસની દીકરી ઉપર લખેલા દોષવાળી હોય તો વરવાળાનું તથા કન્યાવાળાનું મનમાને તો પરણે.

૧૭. એક છોકરાની મા થાય ત્યારે હવાલે કરવું.

૧૮. કોઈ બૈરીને છોકરા નહી થાય ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૨૫ અથવા ૩૦ ની થાય ત્યારે તેને પલ્લું સોપવું.

૧૯. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં ધણીને ઘેરથી મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે, તથા બાપને ઘેરથી તથા મોસાળથી જે કાંઈ મળે તે ઉપર ધણિયાણીનો હુકમ ચાલે, પણ ધણીની સલાહથી ધણિયાણીનો હુકમ ચાલે.

૨૦. તે ધણીનો હુકમ લઈને ધણિયાણી એ માલનો ખરચ કરે.

૨૧. ધણીના સગા અથવા બાપના સગા અથવા અત્રાપી કોઈએકે બૈરીને આપ્યું તેમાં ધણીપણું એજણનું છે.

૨૨. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરીથી ધણીના ઘરમાં રહીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો તથા ધણિયાણીનો હુકમ ચાલે.

૨૩. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકે નહી, અથવા ખરચ પણ કરી શકે નહી.

૨૪. ધણી બૈરી પાસેથી પલ્લું જબરદસ્તીથી લઈ શકે નહી.

૨૫. બૈરી પાસેથી તેનું સીમંત હોય અથવા દીકરો પરણતો હોય તો પલ્લું લે, ને પોતાનો હાથ પોહોંચે ત્યારે પાછું આપે.

૨૬. ઉપરના લખેલા કારણથી લે તો પોતાનો હાથ પોહોંચે ત્યારે પાછું આપે.

૨૭. તે પલ્લાંમાં ગણવાનો ચાલ નથી, પણ તે માલ વર કન્યાનો જાણવો.

૨૮. લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૨૯. પલ્લાંને પેટે લખી આપવાનો ચાલ નથી, તો તેનું શું લખીએ ?

૩૦. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખવાનો ચાલ નથી તેથી વારસનું પોહોંચે.

૩૧. તેનું વ્યાજ ધણી તથા ધણિયાણી બંને ખાય.

૩૨. મા સાવકીની બરદાસ કરે તો અટકાવ કરી શકેછે. બરદાસ નહી કરે તો તે ઉપર કોઈનું પોહોંચે નહી.

૩૩. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની માને કાંઈ મળતું નથી, ને વરની માને મળેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૩૪. તેનું પલ્લું બન્નેની પતીજ હોય ત્યાં મુકાય.

૩૫. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી ધણીને તજી શકતી નથી.

૩૬. તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે.

૩૭. તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો દીકરો થાય, ને દીકરો ન હોય તો જેનો વારસો પોહોંચે તે થાય.

૩૮. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ૧૩ મે દિવસે પલ્લું પાછું ધણીને આપે.

૩૯. તેના ધણીને આપે ને છોકરાને સારૂ મોસાળિયા થોડું રાખે.

૪૦. છોકરીને વાસ્તે મોસાળિયાને પલ્લું રાખવાનો ચાલ નથી.

૪૧. કોઈએક ખાવા લે ને કન્યા કુંવારી મરે ત્યારે તો પાછું આપે, ને પરણ્યા પછી મરે તો એકલું પલ્લું આપે, ખાવા લીધેલા રૂપિયા પાછા આપતા નથી.

૪૨. લેતો તેને દોષ છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪૩. અમારી ન્યાતમાં સાંમા રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે, તે જે પ્રમાણે પઠણ હોય તે પ્રમાણે આપે, ને પેહેરામણી વખત આપે.

બ્રાહ્મણ—મોઢ ત્રિવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપવાનો ચાલ છે.

૨. વેહેવાના ચાંદલા કરેછે ત્યારે પલ્લું આપેછે.

૩. કન્યાના વાલીના હાથમાં પલ્લું આપવું.

૪. પલ્લાંનો આંકડો નથી.

૫. અસલની વાત કોઈને યાદ નથી.

૬. પલ્લું આપવું જે ઠરે તે કરતાં રીતભાત જુદી છે.

૭. રીતભાતનો આંક નથી, મળે તેટલી કરે.

૮. એનો જવાબ બીજી કલમમાં છે.

૯. વેહેવા મેળવતી વેળા સઘળું પલ્લું આપેછે, ને તેની ટીપ આપેછે.

૧૦. જેવું આપેછે તેવું લખી રાખેછે, ને શાહેદીનો નીમ નથી.

૧૧. જેને મળે તે સકાંકણી કન્યા પરણાવે.

૧૨. જેની પાંસેઠ વરસની ઉમર છે, ને છોકરા તેના પરણેલા છે, ને પોતાની ખુશી હોય તો ફરીથી પરણે છે.

૧૩. પલ્લું જે આપવું ઠર્યું તેના અવેજમાં જેની પાસે જે હાજર હોય તે આપે.

૧૪. જેનો છોકરો બદસુરત હોય તો તેની ગરજને સારૂ ગમે તેટલું પલ્લું આપે.

૧૫. છોકરી એવી હોય તો તેનો બાપ ઓછું પલ્લું લે.

૧૬. છોકરીને કોઈ લેનાર નહી મળે તો સાંમા પૈસા આપીને પરણાવે.

૧૭. બૈરી પોતાનું ઘર ચલાવતી થાય ત્યારે પલ્લું તેના હાથમાં આપે.

૧૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આપ્યો.

૧૯. બૈરીને સાસરેથી જે ઘરેણું મળે તે ઉપર ધણીનું જોર છે, ને પિહેરથી જે મળે તે ઉપર જોર નથી.

૨૦. બાપનો માલ હોય તો ધણીના હુકમવિના ખરચે.

૨૧. જેના વેહેવારથી આવ્યું તેનું ધણીપદ છે.

૨૨. જે બૈરી પોતાની મેહેનત મજુરીથી પેદા કરે તે માલ પોતાનો છે.

૨૩. બૈરી પોતાનું પલ્લું ધણીના હુકમવિના ખરચી શકે નહી.

૨૪. બૈરીનું પલ્લું ધણીથી જોરાવરીએ લેવાય નહી.

૨૫. પોતાનો દીકરો પરણાવતી વેળા પોતાની બૈરીને રાજી કરીને પલ્લું લે.

૨૬. કંઈ કારણવિના બૈરીનું પલ્લું લેવાતું નથી.

૨૭. ઘરમાંનું ઘરેણું બૈરીને પેહેરવાને આપ્યું તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૨૮. અમારી ન્યાતમાં આજલગી થયું નથી.

૨૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યો.

૩૦. ....

૩૧. અમારી ન્યાતમાં એવો ચાલ નથી.

૩૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યો.

૩૩. વરકન્યાની માને મળે તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૩૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈએ તજીજ નથી, ને જે બૈરી વટલી જાયછે તેને કાહડી મુકીને પલ્લું હાથ લાગે તો પાછું લે.

૩૫. કોઈ બૈરીએ ધણીને તજ્યોજ નથી.

૩૬. જે સૌભાગ્યવતી બૈરી મરે તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી.

૩૭. રાંડેલી બૈરી મરે તેના પલ્લાંનો વારસ જે શાસ્ત્રમાં ઠરે તે.

૩૮. ધણિયાણી મરે તેનું પલ્લું ધણી પાછું લે.

૩૯. છોકરાવાળી બૈરી મરે તેનું પલ્લું જે શાસ્ત્રમાં ઠરે તે [લે].

૪૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આપ્યોછે.

૪૧. કન્યાના બાપે ખાવા પૈસા લીધા હોય તે વાતની તો જેની જેવી સરત.

૪૨. કન્યાનો બાપ પૈસા ખાવા લે તે વાતનો દોષ ઘણો છે.

૪૩. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ—ત્રવાડી મેવાડા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩.

૧. પલ્લાંની એ રીત છે—અસલ તો રૂ. ૭૫ તથા રૂ. ૧૦૦ નું છે, હમણા તો અદકું કરવામાં આવેછે, તેનું મુકરર નહી.

૨. ઉપરના આંકડા લખ્યામાં રીતભાત (એ) છે, તથા રૂપિયા માગે તો આપે તથા અવેજ આપે.

૩. પલ્લાંમાં રૂપિયા આપે તથા ઘરેણું રૂપાનું તથા સોનાનું આપે.

૪. વેહેવા કરતી વખત આપે, બાકી રેહે તે લગન વખત આપે, કન્યાનાં માતા તથા પિતાને આપે.

૫. અમારામાં એ રીત નથી.

૬. અમારામાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. મોટો વર બીજી વખત પરણે તો પલ્લું અદકું આપે—આંક તેનો નથી.

૮. વરને કાંઈ દોષ હોયતો અદકું કરે.

૯. કન્યાને દોષ હોય તો પલ્લાંવિના પરણાવે તથા વરને કન્યા ન મળે તો પલ્લું આપે એ રીતછે.

૧૦. અમારામાં એ સવાલનું કાંઈ મુકરર નથી કે આજ વખત આપે.

૧૧. અમારામાં એ સવાલનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. અમારે (તે) પલ્લાંમાં તે ન ગણાય.

૧૩. એ સવાલમાં ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. એ સવાલમાં બૈરી આપી શકે નહી તથા ખરચ કરી શકે નહી, એમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલેછે.

૧૫. અમારામાં એ સિરસ્તો નથી.

૧૬. પોતાનો ધણી—અટકાવ પડે તો પલ્લું પાછું લઈ શકે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપે તથા કિમ્મત પ્રમાણે પલ્લાંના [પૈસા] આપીને પાછું લઈ શકે.

૧૮. એ સવાલની રીત નથી.

૧૯. એ સવાલની રીત નથી.

૨૦. પલ્લું પાછું આપે.

૨૧. બૈરી મરી જાય, તેના છોકરા હોય ત્યારે ધણીને પલ્લું આપે તથા ન આપે એ રીત છે.

૨૨. એ સવાલનો જવાબ ઉપર પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં એ રીત નથી.

૨૪. અમારામાં ગજવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ વખત તથા બીજી વખત પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ—ચોરાશી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક" અંક ૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનું ઘરેણું રૂ. ૧૫૧ તથા લુગડાં રૂ. ૨૫—એ ધારો છે. પરંતુ અસલમાં એ નંગ ઓછે પણ વર પરણ્યોછે, ને પાંચ રૂપિયાનો માલ વધતોએ પણ થયોછે.

૨. રીતભાત ઉપલા આંકડામાં આવી છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ઉપરના આંકડા પ્રમાણે છે, ને આટલાં નંગ છે તે આપ્યામાં આવે નહી, ને કાંઈ નંગ ન બનેતો રૂપિયા પણ આપેછે.

૪. પલ્લું વેહેવા થાય ત્યાંથી તે લગન થાય ત્યાં સુધીમાં પુરૂં કરે, ને કન્યાને હાથમાં આપે.

૫. એની ટીપનો ધારો નથી.

૬. સકાંકણીનો ચાલ નથી, એમ કરતાં સકાંકણી બેસાડે તો તેને મના થાય નહી.

૭. કોઈ શખ્સની ઉમર મોટી ઘણી હોય, ને તેને છોકરા હોય, ને ફરી પરણવા ચાહેતો તેની રીત છે (એ).

૮. કોઇનો છોકરો મોટી ઉમરનો હોય, અગર રોગી હોય, અગર અપંગ હોય, ને તેની સાથે જાણી [જોઈને] વેહેવા કરશે તેનો નિયમજ નથી.

૯. છોકરીના પણ હાલ એજ પ્રમાણે હોયતો વગર પલ્લે થાયછે તથા પલ્લે પરણાવે સહી.

૧૦. બૈરીને છોકરાં થાય ને તેનાં લગન કરવા નિકળે ત્યારે આપવું, વા અપ્રજ હોયતો વરસ પચીસની ઉમર થાય ત્યારે આપવું.

૧૧. જે સ્ત્રીને બાપના ઘરથી તથા મોસાળથી પરણ્યા પેહેલાં અગર પરણ્યા પછી જે કાંઈ આપ્યું હોય તે ઉપર ધણીનું કંઈ પોહોંચે નહી, અગર વરના ઘરનું હોય તેમાં ધણીનો હુકમ છે, પણ ધણીની રજા શિવાય કોઈને અપાય નહી.

૧૨. ધણીની રજા શિવાય ખરચાય નહી. પેહેરેવા

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

સારૂ ધણી વિગેરે લોક આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૧૩. જે બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી (તે) શકે નહી, ને ખરચી પણ શકે નહી અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે પણ છોકરાની રજા શિવાય ખરચાય નહી, ને કોઈને અપાય નહી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી લઈ ન શકે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે તેનું કારણ એ જે પોતાના કુળનો વેહેવાર સાચવવા સારૂ, છોકરો પરણાવા સારૂ, લે તે પાછું આપે નહી.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ઘર પોતાનું આપીને પલ્લું લેતો પલ્લાંનો અવેજ આપીને પાછું લઈ શકે. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે, અગર તે ધણી પલ્લાંની કિમત આપીને પાછું લઈ શકે.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં મુકયું હોય તો વ્યાજ છોકરી ખાય.

૧૯. બૈરીને પુરૂષ તજે અથવા બૈરી પુરૂષને તજે—એ અમારામાં ચાલ નથી. ધણીયાણી મરી જાય ત્યારે ધણીને પલ્લું તથા લુગડાં જે કંઈ ચહડાવ્યાં હોય તે પાછાં આપે—તેરમાને દીવસે.

૨૦. ધણી મરી જાય ત્યાર પછી બાઈ પલ્લું આપે નહી. તે બાઈ મરે ત્યારે (જે) દીવસપાણી પિહેર તથા સાસરિયામાં થાય તે ધણી લે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપે નહી, છોકરાનો ખરચ જનોઈ દે ત્યારે આપે, ત્યાં સુધી મોસાળિયાં રાખે.

૨૨. જેની ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારીને છોકરી હોય ત્યારે મોસાળિયાં રાખી શકે નહી.

૨૩. અમારામાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગજવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ વિગેરે પેહેરામણી આપેછે, વેહેવામાં આપેછે, તે માલ જેને આપે તેની પાસે રહે, હરેક પગરણે આપે તે પાછું લેવાય નહી.

બ્રાહ્મણ—ત્રવાડી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં અસલ તો રૂ. ૧) નું ઘરેણું કરે તો રૂ. ૦॥ પેહેરામણી હતો, ને હમણા તો રૂ० ૧) પેહેરામણી લે ને રૂ. ૦॥ નું ઘરેણું કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં પાંચ પચાસનું ઘરેણું હોય તેનાં બેચાર નંગ આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાયછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ઘરેણાના રૂપિયા રોકડા આપવાનો ચાલ નથી, રૂપાનું તથા સુનાનું ઘરેણું લાખદોરા સુધાં આપેછે.

૪. વરકન્યા પરણ્યા પછી ત્રીજે દાહાડે ઘરેણું કન્યાના માબાપને આપે.

૫. અમારી ન્યાતમાં લગન થયા ઉપરાંત ન્યાત સર્વેના દેખતાં અપાયછે—કન્યાના બાપના હાથમાં.

૬. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના બાપને કન્યાદાનમાં જે ઘરેણું કરે ને સાસરાનું પણ પલ્લું કરેછે તેમાં તે બૈરીનો હક્ક પોહોંચે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ધણી ઉમર મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને પરણવા ચાહે તે જણ ૨ ની સમજણ પ્રમાણે કરે.

૮. અમારી ન્યાતમાં કન્યા ઘણી છે, તે માટે રોગી હોય તથા અપંગ હોય તેને પણ કન્યા મળે—જણ ૨ ની સમજણ પ્રમાણે કરેછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં કન્યા એ પ્રમાણે હોય તો મફત કન્યા પરણાવે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું હોય તે બૈરી પુખ્ત થાય ત્યારે તેને હવાલે કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં મોસાળા વિગેરે આવે તેમાં (તે) હક્ક બૈરીનો છે.

૧૨. અમારામાં ધણી વિગેરે ઘરેણું પલ્લાં શિવાય આપતો નથી ને કાંઈ પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૧૩. બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને પૈસો પેદા કરે તે એની સમજણમાં આવે તે કામ કરે.

૧૪. ધણીનું પલ્લું ચડાવેલું છે તે ધણીની મરજી વગર કોઈને આપી શકે નહી; ખરચ કરી શકે નહી; ને દીકરો પુખ્ત હોય તો સાવકી મા વાપરી શકે નહી.

૧૫. ધણી તથા ધણિયાણી એના ઘરમાં કાંઈ ખરચ આવેથી સુખે ઘરેણું ખરચમાં લાવે, ને મળે તો પાછું કરાવે.

૧૬. બૈરીનું પલ્લું ધણી લાચાર હોય તો સુખેથી લે.

૧૭. બૈરીને પલ્લાં મધે ધણીએ ઘર લખી આપીને પલ્લું લીધું હોય તો બાઈ જીવે ત્યાં સુધી બાઈ વાપરે, ને બાઈ મુવા પછી તેનો વારસ ખરચ કરીને ઘર લેછે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી ગયા પછી ઘરેણું પાછું આપે એની મુદત નથી, બાપને ઘેર ખરચ કર્યો હોય તો મુજરે આપે નહી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેને છોકરો હોય તો તે ઘરેણું છોકરાનું.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય તો તેનો બાપ ઉછેરીને ઘરેણું લે.

૨૩. ખાવા લેવાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું ભળતર પ્રમાણે આપેછે.

૨૫. જંનોઈ વખત જે કાંઈ આપેછે તે પેહેરામણી મુજરે આપેછે.

બ્રાહ્મણ—ભટ મેવાડા તળબદાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો મુકરર નથી ને કરેછે તે પોતાની આબરૂથી.

૨. એ શિવાય ઓઢણી ચણિયો કરેછે, ને નંગ એક (૧) રૂપાનું આપેછે ને કોઈ ન આપે તો મુકરર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાનું ૧ તથા સુનાનાં ૩—જુમલે નંગ ૪ રીત વખત આપેછે, ને પલ્લાંને અવેજે રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. વેહેવા થયાથી તે પરણે ત્યાં સુધી રીતે રીતે આપેછે ને કન્યાના હાથમાં આપેછે, તે કન્યાના બાપને મંજુર થાયછે.

૫. વેહેવા વખત રૂપાની [વસ્તુ] આપેછે ને સોનાની લગન વખત આપેછે, ને પલ્લાંની ટીપની કાંઈ રીત નથી તો શાહેદી શેમાં કરીએ ?

૬. સકાંકણીની રીત જાણી, નથી, ને થશે તો લખીશું.

૭. દીકરાવાળા તથા મોટી ઉમરવાળા શખસની એજ રીત છે, વધતું નથી.

૮. મોટી ઉમરવાળો તથા અપંગ તથા લુલો તથા બીજા દોષવાળાને પણ વધતું આપવાનો ચાલ નથી, ને એજ રીત છે.

૯. છોકરીના હાલ એવા હોય તોએપણ એજ પ્રમાણે છે.

૧૦. બૈરી લાયક થાય ત્યાં સુધી પિહેર રેહે ને પછી સાસરે રેહેછે.

૧૧. રીતની જનસ તથા વરની તરફથી કાંઈ રીત થાયછે તેનો હુકંમ ધણીનો છે, ને પિહેરની તરફથી આવે તેમાં હુકમ બૈરીનો છે, પણ બૈરી પાસે સઘળું ઘાલવા રેહેછે.

૧૨. બીજા લોક કરેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. મેહેનતના પૈસાનું કર્યું હોય તે ઉપર જેના રોટલા ખાધા ને પેદા કર્યું તેનો હુકમ છે.

૧૪. રીતની જનસ ધણીની મરજીવિના આપી શકતી નથી. સાવકીને રોટલા ન આપે તો દીકરો અટકાવી શકતો નથી, ને રોટલા આપે તો અટકાવી શકેછે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી રીતની જનસ જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી ને રાજીથી આપે તો બૈરી મુખત્યાર છે.

૧૬. કારણ સારૂ લે ને રાજીથી આપે તે આપે—જોર નહી.

૧૭. રીતની જનસ પેટે ઘર લખી આપેછે—રીતની જનસ પાછી આપે—ધણી તથા ધણીનો વારસ આપે—તો ઘર લે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં ધણી તજાતો નથી, ને ધણિયાણી પણ તજાતી નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૦. બૈરી મરી જાય તેની પિહેરમાં સાસરાની જનસ હોય તે મરનારના દશ દીવસ મધે આપેછે—એ રીત છે; સાસરિયાં પાસે પિહેરનું હોય તે પાછું આપે, ને પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે આપે નહી.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં રીતની જનસ સરવે પાછી આપેછે ને છોકરાને સારૂ રાખી શકતા નથી.

૨૨. મરનારની છોકરી હોય તોએ રાખી શકતા નથી.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવા લીધાનો ચાલ નથી, તો પાછું શું આપે.

૨૪. ગજવાંનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ વિગેરે પેહેરામણી જેને જેવી મળે તે આપેછે, તેનો આંક કાંઈ મુકરર નથી, ને તે આપ્યું પાછું લેવાતું નથી.

ખેડાવાળ બ્રાહ્મણ ભીતરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં આંકડો અસલમાં રૂા. ૨૫૦) અંકે બસેં પચાસનો હતો, તે પલ્લું હતું. હવેથી અમારી-ન્યાતમાં રૂા. ૩૦૧) અંકે ત્રણસો એકનો ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રૂ. ૩૫ આપિયે છૈએ—રીતભાતમાં.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાનાં ઘરેણાં તથા સોનાનાં ઘરેણાં મળીને પુરૂં કરી આપિયે છૈએ.

૪. વિવાહ મળતાથી તે પરણુતા સુધીમાં પલ્લું તથા રીતભાત પુરૂં કરી આપવાનો ચાલ છે; ને કન્યાનો વાલી હોય તેના હાથમાં વરવાળા આપેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના બાપની મરજીમાં આવે તે વખત ચાર માણસને બેસાડીને પલ્લું લે, ને સામાસામી ટીપ કરી આપે. ટીપમાં શાહેદી લખવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી કોઈએ આજ સુધી તો બેસાડી નથી, ને આજ પછી કોઈ બેસાડે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીને બેસાડે.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ મોટી ઉમરનો છે ને તેને દીકરા પણ હોય ને ફરી પરણવા ચાહે તો ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું આપીને પરણે.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો અથવા રોગી અથવા હરકંઈ ખોડ[વાળો] હોય તોએપણુ ન્યાતના સિરસ્તા ઉપ્રર વધતું પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં કન્યાને કંઈ ખોડ અથવા કંઈ સબબ હોય તો કન્યાના બાપ તથા માની મરજીમાં આવે તો ઓછું પલ્લું લઈને પરણાવે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને પલ્લું હવાલે કરવાનો સિરસ્તો એ છે જે ફરજંદ થાય તે પછી પલ્લું તેને હવાલે કરે, અથવા ફરજંદ નહી થયું હોય તો વરસ ૨૫ ની ઉમર થાય ત્યારે તેને હવાલે કરે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળા વિગેરેનું જે કંઈ બૈરીને મળે, ને તેના ધણીએ કર્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ, ને બાકી સરવે[પર] બૈરીનો હક્ક છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે બીજા લોકો ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં નહી ગણાય.

૧૩. મરદ તથા બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને પૈસો પેદા કરે તે પોતપોતીકાનો હક્ક છે.

૧૪. ધણીના હુકમવિના પલ્લું આપી શકાય નહી, તથા ખરચ પણ કરી શકાય નહી, ને સાવકી મા પોતાના પલ્લાંમાંથી ખરચ કરે, તેમાં સાવકા છોકરાનો અટકાવ નહી, ને સાવકી માનું ભરણપોષણુ કરે તો અટકાવી શકે, નહી તો બાઈ પોતે મુખત્યાર છે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે નહી.

૧૬. બૈરી પાસેથી પલ્લું ધણી કાંઈ ખરચ કરવા લે તેમાં બઈરીની મરજીમાં આવે તો આપે.

૧૭. પોતાની ધણિયાણીને પલ્લાંમાં પોતાનું ઘર લખી આપે તો પલ્લાંનું મન મનાવીને વારસ વિગેરે પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. બૈરીના પલ્લાંના રૂપિયા વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણી ધણિયાણીને તથા બૈરી પોતાના ધણીને તજી શકે નહી.

૨૦. એ સવાલનો જવાબ પેહેલા નંબરની પંદરમી કલમમાં લખ્યોછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને ફરજંદ હોય–નાહાની ઉમરનો હોય તો તે છોકરાનો જે વાલી થાય તે રાખીને છોકરાનું ભરણપોષણ કરે–સત ધર્મથી પાળે.

૨૨. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની લીટીની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના બાપે પલ્લાં તથા રીતભાતથી વધતા રૂ.૧૦ ખાવા લીધા હોય તો તે ખાવાના રૂ.૧૦ પાછા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. વરને સામા ગજવે રૂ.૧૦ આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫ જનોઈ દે ત્યારે પેહેરામણી આપવાનો ચાલ-નથી.

બ્રાહ્મણ–ભારગવ વીશા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ.૧ ૬૦૧) નો છે, ને અસલમાં પણ હાલ પ્રમાણે હતો.

૨. આંકડા શિવાય પરચુરણ રીતભાત જુદી છે. ને તેનો મુકરર આંકડો નથી–લેવાય અપાયછે. ને લુગડાંના રૂ ૫૦) ભિક્ષુક બ્રાહ્મણમાં તથા રૂ.૭૫) ગ્રહસ્થમાં મુકરર છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંને પેટે કન્યાવાળાની મરજી પ્રમાણે છે. ગમે તો વિધિપૂર્વક સુના રૂપાના ઘરેણાં લેછે. તથા કોઈ રોકડા રૂપિયા પણ લે.

૪. પલ્લું જે આપે તે ગમે તો દરોબસ્ત કન્યાવાળો વેહેવા મેળવતી વખત લે, અગર મરજીમાં આવેતો પરચુરણ લે, કન્યાવાળાની મરજી; ને પલ્લું કન્યાવાળામાં જ્યાં સુધી તેના માબાપ હોય ત્યાં સુધી તો તેના હાથમાં આપવું, ને એ બંનેમાંથી કોઈ નહી હોય ત્યારે નજીકના સગાંના હાથમાં આપવું, ને તેનું સાદા કાગળ ઉપર લખી લેવું.

૫. લગન પેહેલાં માસ એક અગાઉ ઓછું હોય તો પુરૂં કરે બાકી રેહે નહી. પલ્લાંની ટીપ સામસામી થાયછે. તે ઉપર શાહેદીની કાંઈ દરકાર નથી, બંને તરફની સહી જોઈએ. અગર કોઈની ટીપ નહી થઈ હોય અથવા જતી રહી હોયતો પલ્લું ઉપરના આંકડા પ્રમાણે છે. પરચુરણ રીતભાત લખવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, કદાપી કોઈ કરેતો તેને મને નથી; પછી વરનો બાપ પલ્લાંને પેટે ઘરેણું કરે તો મુખત્યાર છે. ને વર કન્યાના બાપે જે કાંઇ કન્યાને ઘરેણું કરયું હોય તથા લુગડાં આપ્યાં હોય એ ઉપર કન્યાનો હક્ક છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં જે શખસને છોકરા છે, ને ધણિયાણી જીવતી છે તો બીજું લગન કરી શકતો નથી, ને જ્યારે ધણિયાણી મરી જાય ને કોઇ કન્યા આપનાર મળે તો ફરી લગન કરે. તેના પલ્લાંનું કાંઈ મુકરર નથી; આપનાર લેનારની મરજી પ્રમાણે છે.

૮. કોઈ છોકરાને કોઈ તરેહની ખાંપણ હોય અથવા ઘણી મોટી ઉમરનો હોય તેનું પલ્લું–ઉપર આપવાની રીત લખીછે તે કરતાં વધારે પલ્લું કરયું હોય તો ટીપમાં લખવાનો ચાલ છે–ગણાય નહી.

૯. કન્યાવાળા પોતાની ગરજે ઓછું પલ્લું લે તો પોતે મુખત્યાર છે. ઘણી ખાંપણ હોય તો પલ્લું નહી લે.

૧૦. એ પલ્લાંના ઉપર રાખવાની તથા સંભાળવાની મુખત્યારી કન્યાના માબાપની છે. બૈરી મોટી થાય ને પલ્લું પોતાની પાસે રાખે તો તેની મને પણ નથી, ને બૈરીને પોતાની પાસે પલ્લું રાખવામાં પોતાના માબાપની સલાહ લેવી–દરકાર છે. કેમકે નેકી બદીએ પલ્લાંનો જવાબ દેવો માબાપ તથા તેના વારસોને માથે છે.

૧૧. પરણતી વખત તથા અઘરણી વખત કન્યાના બાપના ઘરનાં તથા તેના સગાનાં ઘરનાં લુગડાં તથા પૈસા જે આવે તે હક્ક કન્યાનો છે. ને વરના ઘરનાં તથા તેના સગાંનાં લુગડાં તથા પૈસા જે આવે તે મધ્યે લુગડાં બૈરી પોતાને પેહેરવા સારૂ રાખે ને પૈસા ધણીના ઘરમાં આપે, ને બાઈની નેકી બદીએ સાસરાનાં લુગડાં જે કાંઈ વાપરતાં રહ્યાં હોય તે સાસરાવાળાને પાછાં આપે.

૧૨. પલ્લાં શિવાય કન્યાનો ધણી પોતાની ખુશીથી પોતાની બૈરીને ઘરેણું કરે તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી; તે હક્ક ધણીનો છે.

૧૩. મેહેનત મજુરી વિગેરે કરીને પેદા કર્યું હોય તે ઉપર હુકમ તથા હક્ક મેહેનત કરનારનો છે.

૧૪. પલ્લાંપર બૈરી પેહેરવા અથવા પોતાની પાસે રાખવા શિવાય બીજી સત્તા રાખતી નથી, ને સાવકી મા પણ એજ પ્રમાણે, ને કોઈને આપી શકતી નથી, ને ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને કદાપી સાવકી મા(નું) ભરણપોષણ સાવકા દીકરા પાસે માગે ને તે ન આપે તો સાવકી મા પોતાનું ભરણપોષણ પોતાના પલ્લાંમાંથી કરે ને તે બાઇને દીકરી હોય, તેને સાવકો દીકરો નહી પરણાવે તો પલ્લાંમાંથી પરણાવે. પણ સાવકી પોતાના ઉત્તરસાધન જેટલું રાખે—ધણીની સત્તા ન હોય તો.

૧૫. ધણિયાણી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી, પરંતુ ધણી નિર્ધન છે; ને કાંઈ જરૂર ખરચને સારૂ પોતાની એક મરજીથી પલ્લાંના અવેજમાંથી આપે લે તો મુખત્યાર છે.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણીને પલ્લું લેવાનાં કારણ ઉપરના જવાબમાં લખ્યાંછે, ને તેવિના બૈરી પોતાના ધણીને પલ્લું આપે તો લે, ને પછી ધણીનો હાથ પોહોંચે ને પાછું આપે તો મુખત્યાર છે.

૧૭. ધણી પોતાની બૈરીને પોતાની હરેક મીલકત પલ્લાંના અવેજમાં જેવી શરતથી લખી આપે તે મંજુર છે; ને કદાપી પલ્લું ધણી(એ) વાપર્યા પછી મરી ગયો ને લખી નહી આપી શકે તોએપણ બૈરીનો હક્ક વાપરેલા પલ્લાંની કીંમત પ્રમાણે ધણીની મીલકત ઉપર છે તેથી લઈ શકેછે.

૧૮. સાહુકારને ત્યાં પલ્લાંનો અવેજ મુકવાનો ચાલ તો નથી, ને કદાપી વર કન્યાના નામથી જમે કરાવે તો તેના વ્યાજનો હક્ક કન્યાનો છે.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં કારણવિના સ્ત્રીને તજવાનો ચાલ નથી, ને વિનાકારણે ધણીને સ્ત્રી તજી શકતી નથી. કારણ તો સબબ એ જે ધણી પતિત થાય તો ધણીને બૈરી તજે ને પલ્લાંનું ઘરેણું પોતાની પાસે બૈરી રાખે; (ને) અગર સ્ત્રી પતિત થઈને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકી તો પલ્લાંનું ઘરેણું ધણી, પોતાની પાસે રાખે ને બૈરીને ધણી તજે.

૨૦. ધણિયાણી મુવા પછી દસ દીવસમાં પલ્લું ધણીને પાછું આપવાની રીત છે, ને રીતભાત મધે લુગડાં ર વાપરતાં રહ્યાં હોય તો પાછાં આપે, ને પલ્લું કન્યાવાળા દશ દીવસમાં પાછું નહી આપી શકે એવા નાદાર હોય તો તુરત દાહાડાપાણી જેટલું આપે, ને બાકીને વાસ્તે નીભાવીને આપવા લેવાનો બંદોબસ્ત કરે, ને દરોબસ્ત પલ્લું પાછું આપે તો વરવાળા રૂ. ૫૦ તે બાઈનું વરસી કરવાને કન્યાવાળાને કાપી આપે.

૨૧. છોકરો હોય તો અડધું પલ્લું રાખીને બાકીનું વરવાળાને કન્યાવાળા પાછું આપે ને છોકરી હોય તો રૂ. ૭૫ રાખીને પાછું આપે, ને તે રાખેલો અવેજ છોકરાઓના અવસરમાં આપે, ને તે અવસર આવ્યા પેહેલાં છોકરાઓનો કાળ થાય તો વરવાળાને કન્યાવાળો પાછું આપે.

૨૨. એ સવાલનો જવાબ એકવીસમી કલમમાં આવી ચુકયો.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, ને કદાપી કોઈ [એ] પોતાની ગરજને સારૂ આપ્યા હોય તો નેકી બદીએ તેના જાય.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ તથા લગન તથા અઘરણી વિગેરેમાં મોસાળાની પેહેરામણી મોસાળની થાયછે તથા લગન વખત વર વિગેરેને પેહેરામણી આપેછે તેનો મુકરર આંકડો નથી, પોતાની સત્તા તથા આબરૂ પ્રમાણે કરે ને તે પેહેરામણી જેને આપે તે ઉપર તેનો હક્ક છે. આપેલી પાછી ફરતી નથી.

બ્રાહ્મણ—દશાભારગવ કામલેજાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૯

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો અસલથી છે તેની વિગતઃ ભિક્ષુક પરણે તે રૂ. ૧૫૦ નું કરે, કદાપી કોઈ એક પાંચ પચીસનું ઓછું કરે તો તેનો કાંઈ અટકાવ નહી, અથવા ગૃહસ્થ પરણે તે રૂ. ૨૦૦) નું કરે, ને કદાપી કોઇ એક પાંચ પચીસનું ઓછું કરે તો તેનો કાંઈ અટકાવ નહી, એ પ્રમાણે અસલથી ચાલ છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા શિવાય રીતભાત જુદી છે. વેહેવા મળે ત્યાંથી તે પરણે ત્યાં સુધી રીતભાત લુગડાં સાથે રૂ. ૪૦) થી તે રૂ. ૫૦) સુધી કરિયે છૈએ.

૩. ન્યાતની રીત પ્રમાણે રૂપાનું રૂ. ૩૦) તથા સુ-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

નાનું ધરેણું રૂ. ૧૨૦) નું આપેછે, ને ગૃહસ્થમાં તો રૂ. ૪૦) નું રૂપાનું તથા રૂ. ૧૬૦) નું સુનાનું આપેછે.

૪. વેહેવા મળે ત્યારે રૂ. ૩૦) નું રૂપાનું આપે, ને પછી તો બાકી રહ્યું હોયતો તે લગનના દાહાડા સુધીમાં પુરૂં કરીને કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે, ને તે નહી હોય તો જે કોઈ કન્યાનો વાલી હોય તેના હાથમાં આપે.

૫. એ કલમનો જવાબ કલમ ૩ જીમાં છે; ને ટીપ કરવાનો ચાલ નથી તો શાહેદી કોની કરાવે?

૬. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે, ને સકાંકણી બેસાડે ત્યારે કન્યાનો બાપ ઉપર કલમ ૪ માં લખ્યા પ્રમાણે ધરેણું તથા લુગડાં કરીને બેસાડેછે, પછી વરના બાપની મરજીમાં આવે તે ધરેણું કરે તો તે મુખત્યાર છે; પણ તેની પાસે કન્યાવાળા માગે નહી, ને તે માલ ઉપર કન્યાનો હક્ક છે.

૭. કોઈ શખસ મોટી ઉમરનો હોય ને તે ફરી પરણે તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું કરીને પરણે.

૮. ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું આપે,—વધતું અપાય નહી.

* ૯. છોકરીના હાલ હવાલ હોય તોપણ ન્યાત સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું લે.

૧૩. પણ ગેરવાજબી ખરચ નહી થાય, મેહેનત મજુરી વગેરે કરીને પેદા કરયું હોય તે ઉપર હુકમ તથા હક્ક મેહેનત કરનારનો છે.

૧૬. છોકરો પરણાવા અથવા છોકરી પરણાવામાં માગે તો આપે, પણ ધણિયાણીની ખુશીમાં આવે તો આપે.

૧૭. સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીત ભાત ધણીને ઘેર પાછું આપવું, ને મુદત તો દિન ૧૩ માં આપવું. ને ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી, ને કોઈ નાચાર હોય તો પાંચ દિવસ મોડું આપે.

૨૧. તે છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખેછે ને કોઈ નથી પણ રાખતું; પણ મોસાળિયાંના અખત્યારમાં છે; પછી છોકરા મોટા થાય ત્યારે પલ્લું મોસાળિયાં આપે, ઈયા પરણવાના હોયતો આપે.

* આ અંકવાળાની જે જે કલમો અંક ૧૬) વાળાની જોડે નથી મળતી તેટલીજ માત્ર લખેલી છે. (જુઓ પાનુ ૨૧૬)

૨૨. છોકરીને સારૂ જુજવી રાખીને બાકીનું આપે.

૨૩. ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ—શ્રીગોડ માળવીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૩૦૦) નું તથા લુગડાં રૂ. ૭૫ ના—જુમલે રૂ. ૩૭૫) અસલનો સિરસ્તો એ છે.

૨. ઉપરના લખેલા આંકડા મધે જેટલા પલ્લાંના રૂપિયા લખ્યાછે તે મધે રીતભાત સર્વે આવી ગઈ; રૂ. ૭૫) મધે જનસ જેટલી રૂપાની તથા સુનાની જે રૂપિયા પ્રમાણે થાય એટલી કરાવી આપવી; રૂ. ૩૦૦) મધે તથા લુગડાં રૂ. ૭૫) ના મધે જેટલા આવે તેટલા આપે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ધરેણું તથા લુગડાં ઉપરના બીજા સવાલ મધે વિગતવાર સાથે લખ્યુંછે, ને અમારામાં રૂપિઆ રોકડા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં જે દાહાડે વિવાહ મળેછે તે દાહાડેથી માડીને પરણવાના દાહાડા સુધી ઉપરના બીજા સવાલ પ્રમાણે કન્યાવાળા ધણીને પુરૂં કરી આપે.

૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું કાંઈ લગનને સારૂ બાકી રાખવાનો ચાલ નથી, ને પલ્લાંની ટીપ સામાસામી આપવી ને લેવી—એજ રીત પ્રમાણે અમારો ચાલછે, ને અમારામાં શાહેદી કરાવવાનો અસલથી પણ નથી, ને હવેથી પણ નથી—એજ સિરસ્તો.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે પરણવા ચાહેછે ને પરણેછે તો રૂ.૩૭૫) ની રીત પ્રમાણે આપેછે. એથી વત્તું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય અથવા બીજા કાંઈ સબબ(થી) હોય, તોએપણ રૂપિયા ત્રણસોને પચોતેરથી કાંઈ વત્તું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, રીત પ્રમાણે આપવામાં આવે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે વરવાળો તથા કન્યાવાળો—જણ બે રાજી થઈને પરણાવે.

૧૦. બૈરીને ફરજંદ એક થાય ત્યાર પછી ધણીને તથા ધણિયાણીને સોંપે. કદાચ ફરજંદ ન થાય ત્યારે પલ્લું ધણીધણિયાણીનું જ્યારે મન એક થાય ત્યારે આપવામાં આવે—એજ રીત.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં મોસાળ વિગેરેથી જે કાંઈ બૈરીને મળેછે તે ઉપર ધણીનો તથા બૈરીનો—હુકમ બન્નેનો ચાલે છે. (એકલી બૈરીનો) એ બાબત મધે ધણી શિવાય એકલી બૈરીનો હુકમ ચાલતો નથી.

૧૨. પેહેરવા શિવાય ધણી વિગેરે લોક[થી] બીજું કાંઈ પલ્લાં શિવાય (કાંઈ) આપવામાં આવતું નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરીને મેહેનત મજુરી કરવાનો ચાલ નથી તો શું વિસ્તાર લખવામાં આવે?

૧૪. જે કાંઈ પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકાતું નથી; ને ખરચને વાસ્તે પણ ધણીની મરજીવિના ખરચ પણ કરી શકતી નથી, તથા મા તથા સાવકી મા પોતાના છોકરાની સલાહ પાખી ખરચ કરી શકતી નથી, ને તે શિવાય બીજા કોઈ શખસને દીકરાની સલાહ પાખી આપી પણ શકતી નથી,—એજ રીત છે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં બૈરી પાસેથી પલ્લું જબરદસ્તીથી ધણી (પલ્લું) લઈ શકતો નથી—એજ અરજ.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી ખરચ કરવાને લઈ શકતો નથી.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે તો બૈરીને પલ્લાંની રીત પ્રમાણે આપીને ધણી અથવા વારસ પલ્લાંની કીંમત આપેથી પાછું ઘર લઈ શકેછે—એજ રીત છે.

૧૮. બૈરીને પલ્લાંના રૂપિયા રોકડા આપવાનો ચાલ નથી, તો સાહુકારને ઘેર વ્યાજે મુકવા તે શીરીતે—એ સિરસ્તો નથી; તો આગળ વિસ્તાર શું લખીએ?

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તથા ધણિયાણી—જણ બેમાં કોઈને તજી શકતા નથી, ને પલ્લાંની માલીક તો બૈરી મુખત્યાર છે—એજ રીત છે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણિયાણી—મરનાર શખસના—પિહેરિયા તેના સાસરાવાળાને પલ્લાં વિગેરે આપે તેની મુદત દીન ૧૦ સુધીમાં આપે—ને ફારગતી સાસરાવાળા પિહેરિયાને લખી આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું સાસરાવાળાને આપે, છોકરાને વાસ્તે પલ્લાંમાંથી પિહેરવાળાને કાંઈ રાખવાનો ચાલ નથી, મોસાળ વિગેરેથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લાંમાંથી છોકરીને પણ કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૨૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપિયા ખાવાના કન્યાવાળાને આપવાનો ચાલ નથી, ને અગર કોઈ શખસે [કન્યાવાળાને છાંના આપ્યા હોય તો] કન્યાવાળાને છાના આપ્યા હોય તો છાના આપનાર તથા લેનાર ધણીમાં બેના કહ્યાથી, અગર બીજા સબબથી *કાં નક્કી જાણ્યામાં આવે, ત્યારે ન્યાત સમસ્ત તથા શેઠ પટેલ સમસ્તના જાણ્યામાં આવે ત્યારે જણ બેને જે સીજા દેવી ઘટે તે રીતે દીધામાં આવશે,—એજ રીત અમારી ન્યાતમાં છે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, તો શું લખી જણાવીએ?

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઈવખત પેહેરામણીનો ચાલ નથી, ને અગર કોઈ કરેછે તો પોતાની શકતી પ્રમાણે કરે, નહી તો રૂ. ૧) એક કરી શકેછે.

બ્રાહ્મણ—શ્રીગોડમાળવી ખંભાતીના જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નવા તથા ગ્રહસ્થ જથા બે છે.

૧. નવાની રીતઃ લગન કરે તે દિને કન્યાનો બાપ વરના બાપને રૂ. ૨ા વિગેરે રૂ. ૧૦૧) સુધી પોતાની પહોંચણની બોલી પ્રમાણે રોકડા તથા પેહેરામણી આપે, તથા વરનો બાપ રૂા. ૫૧) નું ઘરેણું રૂપાનું તથા સુનાનું કન્યાને આપે; તથા કન્યાનો બાપ ગોરવ આપે ત્યારે વરનો બાપ ઝુમણું ૧ હેમનું રૂપિયા પાંત્રીસથી તે પંચોતેર સુધીનું કરે, તથા પટોળું ૧ રેશમી કન્યાને આપે, એવી રીત અસલથી છે; તે કરતાં કોઈ શખસ અધિક પણ આપેછે.

* અથવા.

૨. ગ્રહસ્થની રીત—લગન કરે તે દાહાડે વરનો બાપ કન્યાને ઘરેણું રૂપિયા એકસો વિગેરે[થી] રૂપિયા સવા ચારસેં સુધી સુનાનું તથા રૂપાનું આપેછે, તથા લુગડાં—સાડી ૧ તથા પટોળું ૧ કન્યાને આપેછે; ને કન્યાનો બાપ વરવાળાને રૂા. ૨૦ થી તે રૂા. ૫૦ સુધી મળે તે પ્રમાણે પેહેરામણી આપે.

૨. એનો જવાબ ઉપરના આંક પ્રમાણે છે.

૩. એના જવાબ પણ પેહેલા આંક પ્રમાણે છે.

૪. પલ્લું આપે તે લગન વખત આપેછે.

૫. અમારામાં કાંઈ પલ્લાંની ટીપનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં અસલમાં કાંઈ ચાલ હતો; તે હમણાં કાંઈ સકાંકણીનો ચાલ નથી ને કોઈ કરેતો તે [૫૨]હક્ક બૈરીનો છે.

૭. છોકરાવાળો શખસ બીજીવાર પરણવા ચાહેતો વત્તાં પલ્લાંનો નિયમ નથી—એની ખુશીથી કરે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વર તથા કન્યા અપંગ હોય તથા કાંઈ બીજા દોષ હોય તોયપણ વત્તાં પલ્લાંનો ચાલ નથી, એમ કરતાં પાંચ વત્તા આપે તો તેની ખુશી.

૯. એનો જવાબ પણ એજ પ્રમાણે છે.

૧૦. અમારામાં બે છોકરાંની મા થાય ત્યારે પલ્લુ આપે; અગર કાંઈ પ્રજા ન થાય તો સ્ત્રી પુરૂષનું એક ચિત્ત થાય ત્યારે આપે.

૧૧. અમારામાં પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી તથા અઘરણીની રીતમાં જે મોસાળા વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તેમાં ધણીનો હુકમ ચાલે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોકો આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસો પેદા કર્યો તેમાં હક્ક બૈરીનો છે.

૧૪. પલ્લાંનું જે કાંઈ બૈરીને આપ્યું હોય તો ધણીની રજાથી ખરચ કરે અથવા કોઇને આપે. સાવકી મા પોતાના પલ્લાંમાંથી પોતાની પછવાડેનું સંભાળીને ખરચ કરે; કદી સમજીને ન કરેતો સાવકો છોકરો અટકાવી શકેછે.

૧૫. પલ્લાંનું ઘરેણું બૈરી પાસેથી જબરદસ્તીથી ધણી લઈ શકે નહી.

૧૬. બૈરી પાસેથી પલ્લાંનું ઘરેણુ—છોકરો પરણાવવા અથવા ધણીના માબાપની ક્રિયાના ખરચનો અટકાવ હોયતો પલ્લાંમાંથી લે, ને ખરચ કસ્યા પછી પાંચ રૂપિયા રળીને પોતાની શોભા સારૂ ઘરેણું કરાવે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં પાંચ રૂપિયાની સત્તા આપે, પણ ઘર આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારે પલ્લાંનો અવેજ કોઈને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારામાં ધણીધણિયાણીને તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લાંનું તથા રીત ભાતનું જે કાંઈ પેહેરતાં રહ્યું હોય તે વરને પાછું આપે—તેની મુદ્દત નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તેને છોકરો અથવા છોકરી હોય ત્યારે તેના મોસાળિયાં પલ્લાં પ્રમાણે એક તથા બે નંગ રાખીને બાકી સઘળું પાછું આપે.

૨૨. એનો જવાબ પણ એજ પ્રમાણે છે.

૨૩. પલ્લાં શિવાય રૂપિયા ખાવા લીધા હોય ને કન્યા મરી જાય ત્યારે તે કન્યાનો બાપ વરવાળાને પાછા આપે નહી, શા માટે જે જાહેર ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. તેનો જવાબ બીજા* નંબરમાં પેહેલે આંકેછે.

૨૫. જનોઈ વિગેરે કાંઈ મોસાળામાં પેહેરામણીનો નિયમ નથી.

બ્રાહ્મણ—શ્રીગોડ મેલતવાલનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં આજલગી(ન)તો પલ્લું વધતું ઓછું હતું, પણ હવેથી સમસ્ત બાળગોપાળે મળીને એક મુકરર આંકડો ઠરાવ્યો છે, જે હવેથી પલ્લું રૂ. ૩૦૧) અંકે રૂપિયા ત્રણસે ને એકનું તથા લુગડાં રૂ. ૨૫ નાં કરવાં.

૨. ઉપરના લખેલા આંકડા પ્રમાણે રીતભાત વરની તો આવેલી છે. ને કન્યાનો બાપ વરને તેડે તેમજ તે આપેછે.

---

* બીજો નંબર એટલે આજ પલ્લાં બાબત.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે, તેને પેટે રૂપાની જનસો તથા સુનાની જનસો તથા રોકડા રૂપિયા ઉપર લખેલા આંકડા પ્રમાણે પુરા કરે.

૪. પલ્લું જે આપીયે છૈયે તે વિવાહ મળે ત્યારથી તે લગનના દાહાડા સુધીમાં પલ્લું પુરૂં કરે, ને તે પલ્લું કન્યાના બાપના હાથમાં આપેછે.

૫. વેહેવા થયા પછીથી તે લગનના દહાડા સુધીમાં પુરૂં કરેછે, ને પલ્લાંની ટીપ તો આજસુધી કોઈ કરતું ને કોઈ નહી પણ કરતું, પણ હવેથી કરવી મુકરર છે, પણ સાદા કાગળપર કરવી જોઇયે ને તેમાં ન્યાતના તથા બીજા બેની શાહેદી કરાવવી જોઇયે, ને ટીપનો ચાલ અમોએ આજથી કરયોછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાદાનમાં જે ઘરેણું મળે તે છોકરીને આપેછે, ને સાસરિયા તો પલ્લું ન્યાતરીતનું કરેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય, ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણે છે, ને પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે કરેછે, ને તે કરતાં વધતું પલ્લું આપે તો પોતાની ખુશી.

૮. કોઈ શખસ રોગી હોય તથા અપંગ હોય પણ પલ્લું વધતું આપે, તે પલ્લાંમાં ગણાયછે.

૯. છોકરીના હવાલ એવાજ હોય ત્યારે લેનાર આપનારની ખુશી.

૧૦. બૈરીની ઊમર વરસ વીસની થાય ત્યારે પલ્લું આપે, ને પિહેરિયા ઘરેણું પેહેરવાને આપે.

૧૧. પલ્લાં શિવાય બીજો માલ ધણિયાણીને મળ્યો હોય તેમાં ધણીનો હુકમ નથી, પણ ધણિયાણી ગેરવાજબીથી ખરચ કરે નહી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ઘરેણું ધણી વિગેરે લોક આપેછે, તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરયા હોય તે ઉપર બૈરીનો હુકમ પોહોંચે, પણ ગેરવાજબી ખરચ કરે નહી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને આપીશકે નહી, વા ખરચ કરી શકે નહી, ને મા તથા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ દીકરાને પુછ્યા વિના કરે નહી.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું જબરદસ્તીથી લઈ શકે નહી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું લે—જણ ૨ ની રાજીથી લે, ને પાછું આપી શકેછે.

૧૭. પલ્લાંને પેટે ધણી ઘર આપે ને પાછું ધણી લઈ શકેછે, પણ વારસ લઈ શકે નહી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકયું હોય તેનું વ્યાજ આવે તે ધણિયાણી લે, પણ તેનું ઘરેણું થાય.

૧૯. ધણી વા ધણિયાણી મુકાતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લું (તથા) રીત સાથે પાછું તેરમાને દાહાડે ધણીને આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને મરનારીને છોકરો હોય ત્યારે થોડું પલ્લું રાખીને ધણીને પાછું આપેછે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે મરનારીને દીકરી હોય તેને સારૂ નંગ ૧ રૂ. ૨૫) નું રાખીને બાકીનું પલ્લું મોસાળિયાં પાછું આપે.

૨૩. ખાવાના રૂપિયા આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઇ વિગેરે [માં] પેહેરામણી આપેછે, તે પાછી લીધાનો ચાલજ નથી.

બ્રાહ્મણ—સાચોરા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૩૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં અસલથી પલ્લાંનો ચાલ એકસો એકાવનનો છે; પણ હમણાંતો સમે પ્રમાણે છે.

૨. સર્વે રીતભાત એકસો એકાવનના આંકડામાં આવીછે, ને જનસ લંગર રૂપાનાં, અરીસો રૂપાનો, પાટિયાં સોનાનાં—એજ રીત ને એજ પલ્લું.

૩. પલ્લાંની વિગત ઉપલા જવાબમાં લખી છે, ને રોકડા રૂપિયાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું આપેછે, તે વિવાહ મળતી વખતથી તે લગન સુધી આપેછે—કન્યાના માબાપના દેખતાં કન્યાને પેહેરાવેછે.

૫. પલ્લું લગન સુધી પુરૂં કરે, બાકી ન રાખે, ને પલ્લાંની ટીપનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૭. અમારી ન્યાતમાં મોટા ને છોકરાવાળાને ફરી કોઈ છોકરી આપે નહી.

૮. મોટી ઉમરવાળા છોકરાને તો તેના ભાગ્યમાં હોય તો કન્યા મળે—ન્યાતના રસ્તા પ્રમાણે—પણ રોગી તથા અપંગ અથવા કાંઈ બીજા સબબવાળાને કન્યા કોઈ આપેજ નહી.

૯. છોકરીના હાલ એવા હોય તો તેનો બાપ ઓછે પલ્લે અથવા વગર પલ્લે પરણાવે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને એક બે છોકરાં થાય ત્યારે હવાલે કરવું, ને છોકરાં ન થયાં હોય તો પુખ્ત ઉમર વરસ પચીસ ત્રીશની થાય ત્યારે આપવું, ને તે ઉપરાંત ધણીધણિયાણીની પ્રસન્નતા.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં (થી) શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળામાં (વિગેરે) જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહનતમજુરી કરીને પૈસો પેદા કર્યો તેઉપર ધણીનો હુકમ નહી, બૈરીનો છે.

૧૪. પલ્લું ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકે નહી, ખરચ પણ કરી શકે નહી; ને મા અથવા સાવકી માનું પ્રતીપાલણ દીકરો કરતો હોય તો અટકાવ ચાલેછે.

૧૫ બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું જબરદસ્તીથી લઈ શકે નહી.

૧૬. કાંઈ તેવું જરૂરનું કારજ આવે તો બૈરી પાસેથી બૈરીની રજામંદીથી પલ્લું ખરચ કરવાને લે ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. ધણી [એ] પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપ્યું હોય ને ધણીને પૈસા મળે તો પાછું લઈ શકેછે, ને બીજા વારસો તો બાઈની રજામંદીથી.—

૧૮. અમારે પલ્લાંના રૂપિયા વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાત ધણીને ઘેર પાછું આપે, ને તે બાઈની પાછળ કાંઈ ખરચ થયું હોય ને વાજબી ખરચ હોય તો મુજરે આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય તો પણ મોસાળિયાં પલ્લું રાખી શકે નહી. એમ કરતાં છોકરાના બાપમાં કાંઈ ખાંપણ હોય ને તેનો ઈતબાર પલ્લું સોંપવા જેવો ન હોય તો સઘળું પલ્લું મોસાળિયાં છોકરાને સારૂ રાખે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય તો તેનું પણ ઉપલા જવાબ પ્રમાણે છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાં શિવાય રૂપિયા ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ વિગેરે વખત. પેહેરામણી છોકરાને તથા તેના સગાવાહાલાને તુળસીપત્ર આપેછે તે માલ જેને આપ્યો તેનો છે; અનેક પગરણે પેહેરામણી આપે તે પાછી આપે નહી;-વિવાહ અધરણી વગેરે યથાસંપત.

બ્રાહ્મણ—શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯.

૧ અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો કાંઇ મુકરર નથી, જેવું બોલતાં બનેછે તેવો આંકડો લખેછે, ને અસલમાં તો પલ્લું ઓછું હતું.

૨ અમારી ન્યાતમાં રીતભાત લખે તે કોઈ પચીસની લખેછે, ને કોઈ પચાસની લખેછે, ને તે રૂપિયા રોકડા લેવા.

૩ પલ્લાંમાં રૂપાનાં ઘરેણાં તથા સુનાનાં ઘરેણાં તથા રોકડા રૂપિયા સર્વે આપીને પલ્લું પુરૂં કરવું—એવો ચાલ છે.

૪ પલ્લું આપવું તે વેહેવા મેળવતી વખત હાલ થોડું ઘણું આપેછે; પછી લગન લગીમાં પુરૂં કરવું જોઇએ, ને કન્યાના વિવાહ કરનારના અધિકારીને આપવું ને તેના હાથની ટીપ કરાવી લેછે.

૫. વિવાહની વખત થોડું આપીને લગન વખત લગી બાકી રાખેછે, ને તે પલ્લાંની ટીપ કરેછે, તેનો

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

મુસદ્દો એ છે જે સામસામુ લખ્યું થાયછે; ને તેમાં વર કન્યાનું નામ તથા રીતભાત (તેમાં) લખાયછે; ને આજ લગી કોઇને ટીપ છે ને કેટલાએકને નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી કોઇએ બેસાડી જાણી નથી, ને જે ધરેણું કન્યાદાનમાં આપે તે ઉપર બૈરીનો હક્ક પલ્લાં જેવો પોહોંચેછે.

*૭. પલ્લું રૂ. ૩૦૧) નું તેની રીતભાત રૂ. ૨૫) ની—એ બંદોબસ્ત નવો.

*૮. પલ્લું રૂ. ૪૦૧) નું તેની રીતભાત રૂ. ૪૦ ની—એ બંદોબસ્ત નવો.

*૯. પલ્લું રૂ. ૫૦૧) નું તેની રીતભાત રૂ. ૫૧ ની—એ બંદોબસ્ત નવો.

†૭. મોટી ઉમરનો હોય ને તેને દીકરા પણ હોય, ને ફરી પરણવા ચાહે તેના પલ્લાંનો કાંઈ નિયમ નથી.

૮. પોતાનો દીકરો રોગી હોય તે સબબથી પલ્લું જેટલું આપે તે સર્વે પલ્લાંમાં ગણાયછે.

૯ એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલહોય ત્યારે તેનો બાપ વગર પલ્લે પણ પરણાવે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું—તે તેનો છોકરો પેહેલો આઠદશ વરસનો થાય ત્યારે તે બૈરીને સોંપવું, અગર છોકરાં ન થાય ત્યારે તે બૈરીની ઉમર આસરે વરસ ૨૨—૨૪ ની થાય ત્યારે હવાલે કરવું.

૧૧. પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અથવા અધરણીની રીતમાં મોસાળા વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળેછે તે બૈરી જીવતે પોતાના કબજામાં લેવાનો હુકમ નથી ધણીનો.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધરેણું ધણી પોતાની બૈરીને આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી, પણ ધણીએ બક્ષિસ કરીને આપ્યું એટલે તે સ્ત્રીધન થયું, તે ધરેણું ધણીની તરફથી કોઈ શખસથી પાછું લેવાય નહી.

૧૩. બૈરીને કોઈ શખસ—જજમાન દાન દક્ષણા આપે અથવા રેશમ કાહાડે અથવા ભરે ને જે કંઈ પૈસો પેદા કરે તે પોતાના ઘરના કામમાં લાવે, એ શિવાય તો બીજી મેહેનત મજુરી કરી શકતી નથી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઇને આપી શકતી નથી, ને ખરચી પણ શકતી નથી; પોતાની આખરે તે માલ પોતાના દીકરાને આપેછે, ને દીકરાને પરણાવેલો હોય ત્યારે તો પાછો ધણી લેછે; ને સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ પોહોંચેછે; કેમકે તેનો વારસ તે છે, ને તેનું ઉત્તરસાધન પણ દીકરાને કરવું પડેછે.

૧૫. બૈરીની પાસેથી પલ્લું ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકે નહી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી પલ્લું ખરચ કરવાને લે તે ખરચની વિગતઃ દીકરા દીકરી પરણાવાને, અથવા પોતાનું અધરણી કરવાને, અથવા પોતાના માબાપનું ઉત્તરસાધન કરવાને, બૈરી રાજી થઇને આપે તો લે; ને મળેતો પાછું આપે.

૧૭. ધણીને પલ્લું ન મળ્યું હોય ને અવેજમાં પોતાનું ઘર લખી આપ્યું હોય તો પલ્લું આપે ત્યારે પાછું લે.

૧૮. સાહુકારને ત્યાં પલ્લાંના રૂપિયા મુકયા હોય તેનું વ્યાજ આવે, તેનું ધરેણું થાય—એકએકની રજાવના કોઈ ખાઇ શકતું નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ધણિયાણીને તજી શકતો નથી. એજ પ્રમાણે ધણિયાણી પણ તજી શકતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી કોઈ શખશની મરી જાય ત્યારે પલ્લું (તથી) રીતભાત સુધાં ધણીને ઘેર પાછું આપવું જોઇએ, ને તેની મુદત દશાહ સુધી—ને તે પલ્લાંમાંથી બૈરીના પિહેરિયા કાંઈ ખરચ કરી શકતા નથી, ને તે મરનાર બાઈડી પોતાના ધણીને કહીને ઓખાત પ્રમાણે પુન કરેતો તે મુજરે આપવું જોઇએ.

૨૧. બૈરી મરીજાય ને તેને પેટે છોકરો હોય ત્યારે તેની માનું પલ્લું હોય તે તેને સાસરે ભરયામાં આવે.

૨૨. કોઇ બૈરી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય ત્યારે તે છોકરીને તેનો બાપ પરણાવે ત્યાં લગી પલ્લાંમાંથી આઠમો ભાગ મોસાળિયા અનામત રાખે, ને તે છોકરીનાં લગન થાય ત્યારે તે માલ તેના બાપને આપે.

૨૩. કોઇ શખસ પોતાની દીકરીના ખાવાના

* કલમ ૭—૮—૯ આ કલમો વધારાની છે; કયા પ્રશ્નની છે તે કાંઈ જણાતું નથી.

† અસલ અનુક્રમ નંબર ૧૦ થાયછે, પણ એ સાતમા પ્રશ્નનો જવાબ છે તેથી સાત લખી તે પ્રમાણે અનુક્રમ નંબર દુરસ્ત કીધાછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

રૂપિયા લે, ને છોકરી પરણાવે ત્યાર પછી તે રૂપિયા, વરવાળાને કાંઈ પાછા આપે નહી, ને કુંવારી મરે તો પાછા આપે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં પેહેરામણી તથા સામા રૂપિયા આપવાની પઠુણજ નથી ને ગજવાનો કાંઈ ચાલ નથી.

૨૫. છોકરાનું જનોઈ દે તે વખત તેના સાસરાની પેહેરામણી જે આવે તે કાંઈ પાછી અપાતી નથી.

બ્રાહ્મણ–શ્રીમાળી સુરતના–તડ બીજું.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૪.

૭. અમારી ન્યાતમાં ઘણી મોટી ઉમરનો હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને પરણવા ચાહે તો તેનો નિયમ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપે તે બંનેની ખુશીથી આપે તો લે.

૯. એ તરફેણુની ખુશી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં બૈરીની ઉમર વરસ ૨૧ ની થાય એટલે માગે તો હવાલે કરવું જોઈયે–છોકરાં થાય અથવા ન થાય–કાં જે એ સ્ત્રીધન થયું.

૧૧. પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અથવા અઘરણીની રીતમાં મોસાળા વિગેરે જે કાંઇ બૈરીને મળેછે તે બૈરી જીવતે પોતાના કબજામાં લેવાનો હુકમ વરનો નથી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ઘરેણું ધણી પોતાની બૈરીને આપેછે, તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી, પણ ધણીએ બક્ષિસ કરીને સોંપ્યું એટલે એ સ્ત્રીધન થયું તે ઘરેણું ધણીની તરફથી કોઈ શખસથી પાછું લેવાય નહી.

૧૩. બૈરીને કોઈ શખસ જજમાન દાનદક્ષણા આપે અથવા રેશમ કાહાડે અથવા ભરે ને જે કંઈ પૈસા પેદા કરે તે પોતાના ઘરના કામમાં લાવે. એશિવાય તો બીજી મેહેનત મજુરી કરી શકતી નથી.

૨૩. કોઈ શખસ પોતાની દીકરીના ખાવાના રૂપિયા લે ને છોકરી પરણાવે ત્યાર પછી તે રૂપિયા કાંઈ વરવાળાને પાછા આપે નહી, ને કુંવારી મરે તો પાછા આપે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં પેહેરામણી તથા સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ–શ્રીમાળી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૬૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાં બાબતનો આંકડો મુકરર નથી. પોતાની ખુનિયાત પ્રમાણે બોલતાં બનેછે તેવો આંકડો લખેછે, ને અસલ તો ઓછું હતું.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાત લે છે તે આંકડો મુકરર નથી ને રીતભાત જુદી છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી કોઈ સુખીઓ પોતાની મરજીએ બેસાડે તો મુખત્યાર છે, ને સર્વ કાંઈ જે ઘરેણું કન્યાદાનમાં આપે, તે ઉપર બૈરીનો હક્ક પલ્લાં જેવો પોહોંચે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તે તેનો છોકરો પેહેલો ૮ વરસનો થાય ત્યારે તે બૈરીને સોંપવું; અગર છોકરો ન થાય ત્યારે તે બૈરીની ઉમર આસરે વરસ બાવીસ ચોવીસની થાય ત્યારે સોંપવું.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ઘરેણું પોતાની બૈરીને આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી, પણ ધણીએ બક્ષિસ કરીને આપ્યું હોય એટલે તે સ્ત્રી ધન થયું, તે ઘરેણું ધણીની તરફથી કોઈ શખસથી બૈરી જીવતાં પાછું લેવાય નહી; ને તે બૈરીને છોકરો ન હોય તો તે મરી ગયા પછી જે પલ્લાંનો વારસ થાય તે લે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી પલ્લું ખરચ કરવા લે તેની વિગતઃ દીકરા દીકરી પરણાવાને અથવા પોતાનું અઘરણી કરવાને અથવા પોતાના માબાપનું ઉત્તર સાધન કરવાને બૈરી રાજી થઈને આપે તે રળીને પાછું આપે.

૧૭. ધણીને પલ્લું ન મળ્યું હોય ને અવેજમાં પોતાનું ઘર લખી આપ્યું હોય તે પલ્લું પાછું આપે–લખ્યું પાછું લે.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ધણિયાણીને

* પેહેલું તડ અંક ૧૯ વાળાએ જવાબ લખાવેલો છે તેની જે જે કલમોમાં તફાવત છે તેટલીજ કલમો આ અંકવાળાએ લખી આપેલી છે. (જુવો પાનું ૨૨૨).

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૯ વાળાને મળતોછે તેથી જે કલમોમાં તફાવત છે તેજ માત્ર લખીછે. (જુવો પાનું ૨૨૨)

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૦. કોઈની ધણિયાણી મરીગઈ ને પલ્લું તો નથીજ, પણ તેના સાસરાનું તથા મોસાળનું તથા પિહેરવાળાનું જરીઆન કરાવેલું હોય ને બાઈને કાંઈ સંતાન ન હોય તો જેણે જે કરયું હોય તે તેનું પાછું લે, ને બાઈએ જરીઆનમાંથી ખરચ કર્યો હોય તે જાય, ને બાકીનું પાછું આપે, એની કાંઈ મુદત નથી.

૨૧. કોઈની ધણિયાણી મરી ગઇ ને પલ્લું તો નથી, પણ તેને મોસાળ તથા પિહેર તથા સાસરાનું ઘરેણું તથા લુગડાં શિવાય જે કાંઈ હોય તે છોકરાને આપવું, ને કદાચ બાઈ પિહેરમાં મરે તો પિહેરવાળા રાખે, અગર સાસરામાં મરે તો સાસરાવાળા રાખે ને છોકરો મોટો થાય ત્યારે છોકરાને આપે.

૨૨. કોઈ ધણિયાણી મરી ગઈને તેને છોકરી છે, ને પલ્લું તો નથી પણ તેને સાસરાનું તથા પિહેરનું તથા મોસાળનું ઘરેણું તથા લુગડાં વિગેરે છે તો તે [૫૨] હક્ક છોકરીનો છે, પણ છોકરો નહી હોય ત્યારે.

૨૩. પલ્લું પણ નથી ને ખાવા લેવાનો ચાલ પણ નથી તો પાછું શું લે ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવાંનો તો ચાલ નથી પણ વાંકડો—કન્યા પરણે ત્યારે વરના બાપને જે બોલતા બને તે—વરની તરફનાને કન્યાની તરફના આપે.

૨૫. જે પગરણે મોસાળું તથા પેહેરામણી વિગેરે જેને આપેછે તેનીજ પાસે રહેછે, પાછું લઈ શકતા નથી.

બ્રાહ્મણ—વાયડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૨૦૦) તથા લુગડાં રૂ. ૫૦) ના—જુમલે રૂ. ૨૫૦) નું—અસલથી ને આજદિન સુધી સિરસ્તો એ મુકરર છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર આંકડા મધે લખેલા છે, તે પલ્લાંના રૂપિયા લખેલા છે, તે મધે રીતભાત સર્વે આવી ગઈ. રૂ. ૨૫૦) ની મધે જે જનસ આવે—(તથા) રૂપાની તથા સોનાની તથા લુગડાં રૂપિયા પ્રમાણે આવે તેટલી આપિયે એજ સિરસ્તો છે—એ મુકરર છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ઘરેણું તથા લુગડાં ઉપરના બીજા સવાલ મધે વિગત સાથે લખ્યું છે, ને રૂપિયા રોકડા આપવાનો ચાલ નથી—એ મુકરર છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મળ્યા પછી જે કાંઈ જનસ આપી હોય ને બાકીની રહી તે લગનને દાહાડે બાપ તથા માના હાથમાં આપે.

૫. અમારી ન્યાતમાં ઉપરના સવાલ મધે લખ્યું છે-તથા સામસામી લખાવી લેવાનો ચાલ નથી. તથા શાહેદીનો પણ ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી. અસલથી ને આજદિન સુધી એ રીત નથી તો એનો વિસ્તાર શું લખીએ ?

૭. અમારી ન્યાતમધે કોઈ શખસની ઉમ્મર ઘણી મોટી હોય ને તેને પણ દીકરા હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે ત્યારે પલ્લું વધતું આપવાનો ચાલ નથી—એ મુકરર છે.

૮. અમારી ન્યાતમધે કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય અથવા અપંગ હોય અથવા કાંઈ ખોડ હોય અથવા રોગી હોય અથવા બીજા સબબથી—તેનું પલ્લું વધતું લીધામાં આવતું નથી. રૂપિયા અઢીસેંથી વધતું લીધાનો ચાલ નથી—એ મુકરર છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે વરવાળો તથા કન્યાવાળો જણ ૨ રાજી થઈને પરણાવેછે—એ રીત છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને પલ્લું હવાલે કરવું, તે એક છોકરાની મા કેહેવાય અથવા ફરજંદ નહી થાય તો વરસ ૨૦ ની ઉમરને આસરે ધણી તથા ધણિયાણી પુખ્ત થાય ત્યારે સોંપ્યામાં આવેછે—એ મુકરર છે—એ દુરસ્ત છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં પલ્લાં-શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અવરણીની રીતમાં અથવા મોસાળા વિગેરેમાં જે કાંઈ મળે તે ઉપર ધણી તથા બૈરી જણ ૨ નો હુકમ ચાલેછે—એ મુકરર છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી—એ રીત છે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં એ રીતનો કાંઈ ચાલ નથી—(કે) બૈરી મજુરી કરી શકતી નથી તો આગળ વિસ્તાર શું લખીએ ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૪. અમારી ન્યાતમધે જે કાંઈ પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકાતું નથી; ને ખરચને વાસ્તે ધણીની મરજીવિના ખરચ પણ કરી શકાતો નથી. મા પોતાની તથા સાવકી મા, પોતાના છોકરાની સલાહ પાખી ખરચ કરી શકતી નથી ને તે શિવાય બીજા કોઈ શખસને દીકરાની સલાહ પાખી અપાતું નથી—એ દુરસ્ત છે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તી[થી] લઈ શકતો નથી—એ રીત છે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવાને લઈ શકતો નથી; અથવા વાજબી કારણથી લે તો પાછું મળે તો તેથી બમણું પણ આપે—એ મુકરર છે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે, તો બાઈને પલ્લાંની રીત પ્રમાણે આપીને ધણી અથવા વારસ—કીંમત પ્રમાણે આપીને—લઈ શકેછે—એ મુકરર છે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંના રૂપિયા રોકડા આપવાનો ચાલ નથી—એ મુકરર છે.

૧૯. અમારી ન્યાત મધે બૈરીને ધણી તજે અથવા ધણીની મરજીવિના બૈરી ધણીને તજે એવો ચાલ નથી—એ મુકરરછે.

૨૦. અમારી ન્યાતમધે ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાત ધણીને પાછું આપવાનો ચાલ છે—એ મુકરર છે.

૨૧. અમારી ન્યાત મધે ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપેછે; છોકરાનું તથા મોસાળિયાંનું એમાં કાંઈ નથી—એ મુકરર છે.

૨૨. અમારી ન્યાત મધે ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે પલ્લું આપેછે, તે શિવાય આપવાનો ચાલ નથી.

૨૩. કન્યાના બાપ[ને] પલ્લાં શિવાય ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાત મધે જનોઈ વખત પેહેરામણી આપેછે તે કાંઈ મુકરર નથી, કે મોસાળું કરે એવું નક્કી નથી. મળે તે કરે, નહી મળે તેને કોઇ કહી શકતું નથી. હરેક પગરણની પેહેરામણી નક્કી નથી કે આપવી જોઈયે, એવું કાંઈ મુકરર નથી તો વિસ્તાર શું લખીએ?

---

* બ્રાહ્મણ—મારવાડી શીરોઈ સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦.

બ્રાહ્મણ—મધ્યાચલનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૬.

૧. પલ્લાંનો સિરસ્તો નથી તો આંકડો શો લખીએ!

૨. ઘરેણું પોતાની ખુશીથી ગમે તે આપેછે.

૩. સુના રૂપાનું ઘરેણું પોતાની ખુશીથી આપેછે.

૪. ઘરેણું આપેછે પોતાની ખુશીથી તે ચાંદલા થયાથી તે લગન સુધીમાં આપેછે,—કન્યાના હાથમાં; માબાપના દેખતાં.

૫. એનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે—ટીપનો કાંઈ ચાલ નથી.

૬. સુરતમાં સકાંકણી આજ લગી કોઈએ બેસાડી નથી તો શું લખીએ?

૭. પરણે.તો ખુશીથી ઘરેણું ગમે તેટલું આપે—ઉભયતાની ખુશી.

૮. બંનો—ઉભયતાની ખુશી.

૯. એનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે.

૧૦. ઘરેણું બૈરીને એક છોકરૂં થાય ને હવાલે કરવું, ને છોકરૂં નહી થાય ત્યારે સોળ વરસની ઉમર થાય ને પોતાની અક્કલ હોશિયારીમાં આવે એટલે આપે.

૧૧. ધણીએ લગન થયા પછી ઘરેણું જે કર્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ ને બૈરીના માબાપ તથા મોસાળિયાંમાંથી જે કાંઈ આપ્યું હોય તેઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. તે કાંઈ પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

---

* આ લોકોએ આ બાબત વિશે કાંઈ જવાબ આપ્યો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૩. મેહેનત મજુરીનો કાંઈ ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૪. જે ધરેણું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી શિવાય કોઈને આપી શકતી નથી, ને ખરચ પણ કરી શકતી નથી. મા અથવા સાવકી મા પોતાનું ધરેણું ધણીએ ખુશીથી કર્યું હોય ને છોકરો માનું ભરણપોષણ કરેછે તો છોકરાની અનુમતિ વગર ખરચ કરી શકતી નથી; ને ભરણપોષણ છોકરો ન કરે તો પોતાની ક્રિયા સારૂ રાખીને પોતે ખરચ કરે.

૧૫. જબરદસ્તીથી લઈ શકાય નહી.

૧૬. એમાં બૈરીની ખુશીની દરકાર છે.

૧૭. એ બાબત તો ખુશીની સાથેછે.

૧૮. સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી, તો શું લખીએ ?

૧૯. એ ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૦. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે ધરેણું તથા લુગડાં કર્યા હોય તે પાછાં આપે, તેમાં કાંઈ મુદત નથી–રીતભાત જાય; ક્રિયાનો ખરચ કર્યો હોય તે મુજરે લે–ધણી પરદેશ હોય ત્યારે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તે મરનારનો છોકરો હોય ત્યારે જે કાંઈ ખુશીથી ધરેણું કર્યું હોય તે મોસાળિયાં રાખે–છોકરાને સારૂ.

૨૨. મા ખુશીથી જે કાંઈ કહી ગઈ હોય તે રાખે, બાકી ધણીને મોસાળિયાં પાછું આપેછે.

૨૩. ખાવા લેવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ વિગેરે પેહેરામણીમાં આપેછે તે માલ જેને આપેછે તેનો છે; ને એ વાતનો ન્યાતનો સિરસ્તો નથી; પોતપોતાની સંપત પ્રમાણે આપેછે.

બ્રાહ્મણ–સારસ્વત (લુહાણાના ગોર) નો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૯૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી–પોતપોતાની સરત પ્રમાણે લે આપેછે; ને અસલમાં પણ એજ પ્રમાણે હતું.

૨. અમારામાં રીતભાતનું કાંઇ મુકરર નથી, પોતાની ખુશી પ્રમાણે છે.

૩. પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનાં તથા સુનાનાં ધરેણાં એની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે કરાવેછે; ને રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું તો બંને વેહેવાઈઓની મરજીમાં આવે ત્યારે લે આપેછે, ને તે કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની ચોથી કલમ પ્રમાણે.

૬. સકાંકણી આજદીન સુધી કોઈએ પરણાવી નથી ને કોઈ પરણાવે તો પોતાની ખુશી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો પલ્લું તો પોતાની સરત પ્રમાણે કરેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય, અથવા રોગી હોય વા અપંગ હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તો એની મરજી પ્રમાણે છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછું પલ્લું લઈને અથવા વગર પલ્લે પરણાવેછે.

૧૦ પલ્લું તો બાઈની ખુશીમાં આવે ત્યારે પોતાના કબજામાં લે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી હરેક બાબતમાં બૈરીને મળેછે; તેમાં ધણીના સગામાંથી મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે ને બૈરીના સગામાંથી મળે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને બૈરી પેદા કરે તે [પર] હક્ક બૈરીનો છે.

૧૪. જે પલ્લું ધણીએ બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી, ને મા અથવા સાવકી માને જે દીકરો ભરણપોષણ પુછતો હોય તો દીકરો અટકાવ કરી શકેછે.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણીથી જબરદસ્તીથી પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું રૂડે ભુંડે ખરચે લે ને મળે ત્યારે પાછું આપે; પણ બાઈની ખુશી હોય તો આપે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૭. ધણી[એ] પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ઘર આજ લગી કોઇએ લખી આપ્યું નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુક્યું હોય ને તે રૂપિયાનું વ્યાજ આવે તે બૈરી ખાય.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખ્સ ધણિયાણીને તજી શકતો નથી, ને એજ પ્રમાણે ધણિયાણી ધણીને તજી શકતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું જ્યારે ધણી માગે ત્યારે આપે, તેની મુદતનું પ્રમાણ નથી, ને વાજબી ખરચ થયો હોય તે મુજરે આપે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે છોકરાની પરવશી કરે તે પલ્લું રાખે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી કુંવારી હોય ત્યારે તો જે છોકરીની પરવશી કરે તેની પાસે પલ્લું રેહે.

૨૩. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગજવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. હરેક શુભ કામમાં પેહેરામણી આપેછે તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ–પારાશરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૯૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંની રીત તો એ છે જે સુરતનો વર ને સુરતની કન્યા એકએકને ખપતી હોય તો રૂ. ૪૦૧) અંકે ચારસેં ને એકનું પલ્લું આપે છે, ને કોઈ વગર પલ્લે પરણાવે તો પોતાની ખુશી. ને અસલમાં તો પલ્લાંનો ચાલ નહી હતો.

૨. રીતભાતનું કાંઈ મુકરર નથી, પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે, તેમાં રોકડા રૂપિયા આપેછે, તે મધે ગમે તો મનમાનતા ઘરેણાં કરાવે, નહી તો વ્યાજે મુકે.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે દરોબસ્ત વિવાહ મેળવતી વખત આપેછે, બીજી વખત આપવાનો ચાલ નથી, ને નાચાર હોય તો લગન સુધીમાં પુરૂં કરે.

૫. દરોબસ્ત વિવાહ મેળવતી વખત આપેછે, ને બાકી પલ્લું રાખવાનો ચાલ નથી; ને ટીપનો પણ ચાલ નથી, તો શાહેદી કોની કરાવે?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે, જેને જે મળે તે ઘરેણું ઘાલીને બેસાડેછે.

૭. કોઈ શખ્સની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખ્સ ફરી પરણવા ચાહે ને વધતું પલ્લું કરે તો મુખત્યાર છે–ગમે તેટલું કરે.

૮. કોઈ શખ્સનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા હરેક તરેહનો રોગવાળો હોય તે સબબથી વધતું પલ્લું કરે તે પલ્લાંમાં ગણાયછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેનો બાપ મુખત્યાર પલ્લું લેવામાં છે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો એ છે જે જ્યારે પાકી ઉમરની સારી સમજવાર થાય ત્યારે પલ્લું હવાલે કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીના સગાની તરફથી આવ્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે ને બૈરીના સગાએ આપ્યું હોય તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બાઈ મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર બાઇનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઇને અપાય નહી, ને મા અથવા સાવકી મા જો ગેરવાજબી પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તો તેમાં દીકરો અટકાવ કરી શકેછે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લે તો નથી.

૧૬. બૈરી (પાસે) ધણી[ને] પલ્લું તો પોતાના પરીવારને સારૂં ખરચ કરવાને આપે, તે ધણીને મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં નાચાર હોય તો પોતાનું ઘર લખી આપે ને પછી પલ્લાંની કીંમત આપીને ઘર, ધણી અથવા વારસ પાછું લે છે.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં અનામત મુકયું હોય ને તે પલ્લાંના રૂપિયાનું વ્યાજ આવે તે[પર] બૈરીનો હક્ક છે.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં કારણવિના સ્ત્રીને તજવાનો ચાલ નથી, ને વિનાકારણ ધણીને સ્ત્રી તજી શકતી નથી; ને કારણનો સબબ તો એછે જે ધણી પતિત થયો તો ધણીને બૈરી તજે ને પલ્લાંનું ધરેણું પોતાની પાસે બૈરી રાખે, (ને) અગર સ્ત્રી પતિત થઇ ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકી તો પલ્લાંનું ધરેણું ધણી પોતાની પાસે રાખે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને પાછું આપે—ને મુદત તો દશ દાહાડામાં પાછું આપે,—(ને) અગર ધણીને પુછીને ખરચ કીધો હોય તો મુજરે આપે.

૨૧. અમારામાં છોકરાને સારૂ મોસાળિયા પલ્લું રાખતા નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય તોપણ રાખતા નથી.

૨૩. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ વિગેરે વખતમાં પેહેરામણી આપેછે તે માલ તેનોછે, ને હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપે છે તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી, ને પેહેરામણીનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી; પોતાના મળતર પ્રમાણે આપેછે.

બ્રાહ્મણ—રાયકવાળ સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, વર કન્યાના માબાપને જેમ બનેછે તે પ્રમાણે આપેછે ને લેછે. એ અસલથી અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાતનો ચાલ નથી.

૩. રૂપાનાં ધરેણાં તથા સુનાનાં ધરેણાં તથા રૂપિયા વર તથા કન્યાના માબાપની સમજણ પ્રમાણે આપેછે ને લેછે. ન્યાતના દેખતાં કોઈ આપતું લેતું નથી.

૪. અમારામાં વખત તો મુકરર નથી; કન્યાના માબાપને ગમે ત્યારે લેતા હશે. ન્યાતના દેખતાં કાંઈ આપતા લેતા નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ ઘરડો હોય ને તેને છોકરાઓ પણ હોય ને ફરી પરણે તેને વધતાં ઓછાં પલ્લાંનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસને મોટી ઉમરનો છોકરો હોય અથવા લુલો લંગડો રોગી હોય ને તે પરણે તો તેના પલ્લાંનો વત્તાં ઓછાંનો મુકરર ચાલ નથી, તે તો ધણીએ ધણી મનમાને તેમ સમજે—એ અમારો ચાલ છે.

૯. કન્યા લુલી હોય અથવા લંગડી હોય તો કન્યાના માબાપની ખુશી હોય તે પ્રમાણે પરણાવે, વત્તાં ઓછાં પલ્લાંનો કાંઈ ચાલ નથી.

૧૦. કન્યા સમજણી થાય ને પોતાનું સાચવતી થાય તો તેના માબાપે જેટલું લીધું હોય તેટલું આપે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં ધણીને ઘેરથી વા મોસાળથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળા વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તેમાં, પલ્લાં વિગેરે બીજું પરણતાં પેહેલાં અથવા પરણ્યા પછી ધણીને ઘેરથી જે કર્યું તેમાં ધણીનો હુકમ; બીજા ઉપર ધણીનો હુકમ નહી.

૧૨. એ અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૧૩. ધણીના ઘરમાં રહીને પેદા કરે તે ધણીને આપે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો ચાલ નથી, તેમાં વરકન્યાના માબાપની ખુશી થકી કર્યું હોય તો ધણીની મરજીવિના કોઇને અપાય નહી, ને તેથી ખરચાય નહી. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંની રીત નથી તો મા તથા સાવકી મા ખરચ ક્યાંથી કરે?

૧૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો ચાલ નથી, તે કરતાં વરના માબાપે પોતાની ખુશીથકી કર્યું હોય તો ધણી લઈ શકેછે—ધણી ધણિયાણીનું મન માન્યું હોય તો આપે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો ચાલ નથી, તે કરતાં પોતાની ખુશીથી કર્યું હોય તો ધણીને કાંઈ અટકાવ પડે તો લે, ધણી જો કાંઈ રોળાગર હોય તો આપે, નહી તો ક્યાંથી આપે?

૧૭. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંની રીત નથી તો શું લખી આપે?

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો ચાલ નથી તો સાહુકારને ઘેર શું મુકે?

૧૯. એ અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો તો ચાલ નથી; એમ કરતાં વરના માબાપે પોતાની ખુશીથકી કર્યું હોય ને તે કન્યા મરી જાય તો ધણીને તરત આપે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો તો ચાલ નથી; એમ કરતાં પોતાની ખુશીથકી કર્યું હોય ને તેની બૈરી મરી જાય ને તેને છોકરો નાહાનો હોય તેને સારૂ તેના મોસાળિયાં કંઇએક રાખે—છોકરાને પાળવા સારૂ—બાકી ધણીને હવાલે કરે.

૨૨. છોકરાના જવાબ પ્રમાણે છોકરીનો જવાબ.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ—કંડોળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું અસલ તો એકસો એકાવનનું હતું (રૂ. ૧૫૧). હમણાં તો એ ધણી રાજી થઈને કરેછે તે થાયછે—પણ વધતું આપેછે.

૨. રીતભાત પલ્લાંના આંકડામાંથી કરેછે, ને કાંઈ જુદી પણ કરેછે; એનો કાંઈ નિયમ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે, તેમાં રૂપાનાં તથા સુનાનાં ઘરેણાં તથા રોકડા રૂપિયા પઠણ પ્રમાણે પુરા કરી આપેછે.

૪. પલ્લું વિવાહ કર્યા પછી ને પરણે ત્યાર પેહેલાં પુરૂં કરી આપેછે ને તેના માબાપના હાથમાં આપેછે.

૫. લગ્નને સારૂ બાકી રાખવાનો નિયમ નથી, ને પલ્લું આપેછે ત્યારે સામસામાં યાદદાસ્ત લખેછે, તેમાં મુસદ્દો ર—વર કન્યાના બાપનો છે, પણ શાહેદીનો નિયમ નથી, ને કોઈ યાદદાસ્ત કરેછે ને કોઇએક નથી કરતા, એ વાતનો નિયમ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો વિગતવાર શું લખીએ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને દીકરા પણ હોય, તે શખસ ફરી પરણે તો કન્યાનો બાપ રાજી થાય તે પ્રમાણે પલ્લું આપે.

૮. કોઈ શખસને દીકરો મોટો હોય યા રોગી હોય યા અપંગ હોય અથવા બીજા સબબથી હરેક દોષ હોય તેનું પલ્લું જનસ રાજી થઇને પઠણ કરે તે પ્રમાણે ભરેછે.

૯. એજ પ્રમાણે કન્યાના હાલ હોય તો કન્યાનો બાપ રાજી થઇને કરે તે ખરૂં.

૧૦. પલ્લું છોકરીને હવાલે કરે તે એક છોકરાની મા થાય ત્યારે આપે, અગર છોકરૂં ન થાય તો વીસ વરસની ઉમર થાય ત્યારે આપે.

૧૧. પરણ્યા પેહેલાં જે કાંઈ બાપને ઘેરથી છોકરીને કરેછે, તે છોકરીનું, ને પરણતીવેળા ઘરેણું કરેછે તે છોકરી જીવે ત્યાં સુધી છોકરીનું; છોકરી ન હોય ત્યારે છોકરીના બાપનું; ને પરણ્યા પેહેલાં, પરણ્યા પછી પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી કાંઈ કરે તે ધણીનું; મોસાળાનું કાંઈ સાસરિયાને કીધું તે સાસરિયાનું, છોકરીને કીધું તે છોકરીનું, અથવા છોકરી મરી ગઈ તે છોકરીને છોકરા ન હોય ત્યારે તે પિહેરિયાનું ને છોકરા હોય તો છોકરાનું.

૧૨. પેહેરવા સારૂ કોઇ ઘરેણું આપતું નથી.

૧૩. બૈરીએ પોતીકી જાત મેહેનતના પૈસા પેદા કર્યાછે તે બૈરીના.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઇને આપી શકતી નથી. મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાની રજા જોઇયે, પણ ભરણપોષણ કરે તો.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી ખરચ કરવાને લે અથવા વાજબી કારણથી લે પણ બૈરીને રાજી કરીને લે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર કાંઈ લખી લેવાતું નથી, ને અપાતું પણ નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકાતું નથી.

૧૯. બૈરીને ધણીથી તજાતી નથી; ધણિયાણી ધણીને મુકતી નથી તો તેના પલ્લાંનું શું લખીએ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું દશ દાહાડામાં તેના પિહેરિયા પાછું આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરોછે તે છોકરાને બાપ રાખે, પછી પલ્લું હવાલે કરે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને છોકરી છે, ત્યારે છોકરા પ્રમાણે છોકરીની રીત છે.

૨૩. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવાંનો ચાલ નથી, તો તેનું શું લખીએ ?

૨૫. જનોઈ વિગેરે જે કાંઈ પેહેરામણીમાં આવેછે તે પાછું લેવાતું નથી.

બ્રાહ્મણ—મોતાળા ઓરપાડના દેસાઇનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૧૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો હાલમાં રૂા. ૪૦૦) અંકે ચારસોનો છે, ને અસલમાં તો એ આંકડાથી ઓછું અદકું પલ્લું હતું, ને કદાચ રૂપિયા ચારસોથી વરવાળો વત્તું પલ્લું કરે તો વરવાળાની ખુશી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંના આંકડા શિવાય રીતભાતના તથા વેહેવારના રૂપિયા જુદા કન્યાના વાલીવારસોને સોંપીને કન્યાને આ કલમ મધેની વિગત પ્રમાણે વરવાળા આપેછે; તેની વીગત એ જે: કન્યાવાળા માગું મોકલે ત્યારપછી વરવાળા પ્રથમ કન્યાને તેડીને પતાસાના પડાસાથે રૂપિયા ૧૫) થી તે રૂા. ૨૫) સુધી લુગડાંના કરીને તથા આદરણી વિગેરે વેહેવારના રૂા. ૧૨૫) તથા રૂપિયા ૧૧ થી તે રૂપિયા ૨૧) સુધી રગામણીની ધુધરી બાબતના કરીને લગનને ચોથે દાહાડે આપે, તે સાથે જુમલે રૂપિયા ૧૭૧ અંકે એકસો ને એકોતેર સુધી અપાયછે; ને વળી એ બાબતો શિવાય પરણ્યા પછી એક વરસ દિવાળી તથા હોળી વિગેરેની રીતના રૂપિયા ૧૦) થી તે રૂપિયા ૨૦) સુધી વરવાળાને તથા કન્યાવાળાને સામસામી આપવા લેવાનો ચાલ છે. એ વિગત પ્રમાણે હાલ વહીવટ ચાલેછે, ને અસલમાં તો એ કરતાં ઓછા હતા; અને એ બાબતમાં અવેજમાં કદાચ જનસ કેહેતાં ઘરેણું તથા લુગડાં આપે તો અપાયછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું કરેછે તેમાં કેટલાએક રૂપાનાં તથા સોનાનાં તથા જડાવનાં ઘરેણાં આપેછે, ને નહીતર રોકડા રૂપિયા પણ આપેછે.

૪. પલ્લું લગન થયા પછી ત્રીજે દિવસે કરેછે, ને કન્યાના વાલીવારસોને તે પલ્લાંનું ઘરેણું સોંપીને કન્યાને પેહેરાવે છે; ને કદાચ ઘરેણું ન હોય ને પલ્લાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપે તો તે પણ કન્યાના-વાલીવારસોને સોંપીને આપેછે.

૫. વિવાહ વખત પલ્લાંના અવેજ મધેનું કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી; ને પલ્લાંની ટીપ તો આજલગી કોઈએ લીધેલી છે, ને કોઈએ લીધેલી પણ નથી, ને અત્યાર પછી ટીપ અસલ પ્રમાણે સાદા કાગળઉપર મુકરર સામાસામી લખાવી લઈશું, ને તે ટીપ મધે પલ્લાંનાં ઘરેણાંનું તોલ તથા તેની કીંમત તથા રૂા. તથા ઘરેણાંનું નામ સુદ્ધાં વિગતવાર લખાયછે; અગર ઘરેણું આપવાનું પલ્લાંમાં ન હોય તેના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપેછે; તે પણ રોકડા રૂપિયા આપ્યા એવું તે ટીપમાં લખાયછે; ને એ ટીપ ઉપર કોઈની શાહેદી લખાવી લેવાની કાંઈ દરકાર નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે—શાસ્ત્રની રીત પ્રમાણે—તે કન્યાને સકાંકણી બેસાડતી વખત ઘરેણાં વિગેરે જે કાંઈ કન્યાવાળા આપેછે, તે ઉપર કન્યાનો હક્ક પલ્લાં મુજબ છે, ને કદાચ વરવાળાની મરજીમાં આવે ને પલ્લાંના અવેજમાં જે કાંઈ ઘરેણું અથવા રોકડા રૂપિયા કન્યાને આપે તો તે ઉપર પણ કન્યાનો હક્ક પલ્લાં મુજબ છે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો રૂપિયા ચારસેંનું પલ્લું તો મુખ્ય છે, ને એ ઉપરાંત વત્તું પલ્લું આપે તો લેનાર આપનારની ખુશી, તેથી કાંઈ નિયમ નથી; ને પલ્લું મુખ્ય છે તેથી વત્તું પલ્લું કરે તો ત્યારે તે આંકડો પલ્લાંની ટીપ વિગેરે જોયાથી મુકરર જાણ્યામાં આવે કે એ શખસે આ કાંઈ પલ્લું કરેલું છે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો ઘણી મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય ત્યારે તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વત્તું આપવું જોઈએ—બંનેની મરજી પ્રમાણે—તેથી કાંઈ તેનો આંકડો મુકરર નથી,

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ને એ શખસ પલ્લું કરે તેનો આંકડો ટીપ વિગેરેથી મુકરર જાણ્યામાં આવે ને તે મુકરર જાણેલો આંકડો પલ્લાંમાં ગણાયછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તે છોકરીના વાલીવારસો ઓછું પલ્લું લઈને અથવા વગર પલ્લે પરણાવે તો તે બાબતમાં છોકરીના વાલીવારસો મુખત્યાર છે.

૧૦. બૈરીને પલ્લું હવાલામાં આપવાની એ રીત છે જે છોકરાં થાય અથવા ન થાય પણ વરસ પચીસની ઉમર થાય ત્યારે આપવું જોઈએ. પણ એ પલ્લાંના અવેજનો નેકીબદીએ જવાબ દેવામાં [જોખમ] બૈરીના પિહેરિયાના વાલીવારસોને માથે છે, તેથી પલ્લાંની સંભાળ રાખવી બૈરીના વાલીવારસોને જરૂર છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં પલ્લાંનું ઘરેણું તથા બીજું ઘરેણું વિગેરે લુગડાં સાસરિયાની તરફથી પેહેરવા આપ્યાં હોય તે શિવાય રીતભાતમાં ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળા વિગેરેમાં જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર બૈરીની સત્તા છે. તેથી તેની રજાવિના તે માલ ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે સગાવાહાલા ઘરેણું બૈરીને આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કે જેથી બૈરીના વારસોને લાજ લાગે એવા ગેરવાજબી કારણથી બૈરીને પૈસા પેદા કરવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી. ને વાજબી કારણથી પૈસા પેદા કરે તે પૈસા ઉપર બૈરીની રજામંદીથી ધણીનો હુકમ ચાલે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને કર્યુંછે તે પલ્લું બૈરીના વાલી વારસો—પિહેરની તરફના—બૈરીની ઉમર વરસ પચીસની થાય પછી બૈરીના હવાલામાં આપે, ત્યાર પછી તે પલ્લાંનું ઘરેણું ધણીની મરજીવિના તથા પિહેરિયાના વાલીવારસોની મરજીવિના કોઈને આપી શકાતું નથી; ને તેમાંથી ખરચ પણ થઈ શકતો નથી. ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંમાંથી વાજબી કારણથી ખરચ કરે તો તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી; ને સાવકી મા દીકરાથી જુદી રેહેતી હોય ને તેને ન્યાતરીત પ્રમાણે ભરણપોષણનો તથા એકાદશાહ દ્વાદશાહના ખરચવિનાનો ક્રિયા ખરચ દીકરાને ન કરવો પડે, ને તેના પિહેરિયાને કરવો પડે ત્યારે તે બૈરી પોતાના પલ્લાંમાંથી ખરચ કરે તો દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી; ને ગેરવાજબી ખરચ કરે તો પિહેરિયાની તરફનો અટકાવ ચાલી શકેછે.

૧૫. બૈરી પાસેથી, ધણી કદાચ નિર્ધન હોય ત્યારે, પોતીકા ઘરના માણસની ક્રિયા ખરચ અટકતો હોય તો તે સારૂ પલ્લાંના ઘરેણાં મધેથી અવેજ રૂપિયા ૧૨૫ ને આસરે બૈરી ન આપે તો જબરદસ્તીથી લઈ શકેછે ને ધણી ક્રિયાનો ખરચ કરે; ને એ સબબ શિવાય બીજા કામમાં પલ્લાંનું ઘરેણું બૈરીને રાજી કર્યાવિના ધણીથી જબરદસ્તીથી લઈ શકાય નહી.

૧૬. એનો જવાબ આ નંબરની ૧૫ મી કલમમાં લખ્યોછે તે મુજબ છે; ને કદાચ ધણિયાણી ખુશીથી ધણીને ઘરેણું આપે તો લે ને ધણીનો હાથ પોહોંચે તો પાછું આપે.

૧૭. ધણીએ પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર લખી આપ્યું હોય તો મંજુર છે, ને તે લખ્યામાં ઘર વેચાણ આપ્યું એવું ન લખેલું હોય તો તેના પલ્લાંનો અવેજ કદાચ ધણી અથવા ધણિયાણીનાં વાલીવારસો આપીને લેવા ચાહે તો લઇ શકેછે. અગર ધણી પલ્લું વાપર્યા પછી મરી ગયો હોય ને મરનાર ધણી કાંઈ ન લખી આપી ગયો હોય તોએપણ બૈરીનો હક્ક વાપરેલાં પલ્લાંની કીંમત પ્રમાણે ધણીની માલમીલકત ઉપર છે, તેથી ધણીની માલમીલકતમાંથી લઈ શકેછે; ને કદાચ પિહેરિયાના વાલીવારસોએ છોકરીનું પલ્લું વાપરી ખાધું હોય ને ઉપરની શરત પ્રમાણે પોતાનું ઘર ન લખી આપ્યું હોય, તોએપણ ઉપરની શરત પ્રમાણે પિહેરિયાની માલમીલકતમાંથી લઈ શકેછે.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી ને કદાપી પલ્લાંના અવેજમાંથી રૂપિયા વ્યાજે આપે તો તે વ્યાજના રૂપિયા ઉપર બૈરીનો હક્ક છે.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી કાંઈ કારણ વિના તજતો નથી, ને ધણીની મરજીવિના [બૈરી ધણીને તજતી નથી]. ધણી પતિત થયો હોય ને તેને ન્યાતવાળાએ ન્યાત બાહાર મુકયો હોય ત્યારે તે બાહાર રહે ત્યાં સુધી ધણિયાણી ધણીને તજેછે ને જે કાંઈ માલ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ધણીનો હોય તે ધણીના વાલીવારસો પોતાના કબજામાં રાખે ને એજ પ્રમાણે ધણિયાણીના હાલ થયા હોય તો તેના પલ્લાંનું ઘરેણું વિગેરે જે માલ હોય તે તેનો ધણી પોતાના કબજામાં રાખે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લું ધણીને ઘેર દશ દિવસમાં રૂપિયા પચાસની અથવા પોણોસોની જનસ રાખીને બાકીનું ઘરેણું દરોબસ્ત પલ્લાંનું તથા પેહેરવા આપેલું હોય–ધણીને ઘેરથી–તે સુદ્ધાં મરનાર બૈરીના પિહેરિયાના વાલીવારસો ધણીને ઘેર પાછું આપે; ને ઉપર લખેલી જનસ રાખેલી કદાચ મરનાર બૈરીને છોકરાં ન હોય ત્યારે મરનાર બૈરીના વરસીનો ખરચ ધણીને ઘેર કરે ત્યાર પછી તે જનસ પણ ધણીને ઘેર આપેછે, ને કદાચ નાદારીના સબબથી મરનાર બૈરીના પિહેરિયાના વાલીવારસો ઉપર લખેલી મુદતમાં ન આપી શકે તો મરનાર બૈરીના વરસ દિવસમાં આપવાનો બંદોબસ્ત ધણીના ઘરની ખાતરજમા થાય તે પ્રમાણે કરી આપે, અગર ન કરી આપે તો તેની પાસેથી તથા તેની માલમીલકતમાંથી ધણીના ઘરના લઈ શકેછે; ને રીતભાત તો કાંઈ પાછી આપવા લેવામાં આવતી નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે તેના પલ્લાંમાંથી રૂા. પચાસની અથવા પોણોસોની જનસ છોકરાને પેહેરવા સારૂ મોસાળિયા રાખે ને તે જનસ છોકરો પરણે ત્યારે તેના બાપને મદદને આપે; ને કદાચ ન પરણે તો છોકરાની ઉમર વરસ વીસની થાય ત્યારે છોકરાને આપે–કદાચ આપે ત્યાં સુધીમાં છોકરો મરી જાય ત્યારે તેના બાપને આપે.

૨૨. એ સવાલનો જવાબ આ નંબરની એકવીશમી કલમની જીકર મુજબ છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાં શિવાય ખાવાના રૂપિયા વિગેરે લેવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને સામા રૂપિયા વાંકડાના કરીને આપવાનો ચાલ છે. તેથી વાંકડો આપવાની પહુણ કન્યાવાળાએ કરી હોય તો તે મુજબ વિવાહ મેળવે ત્યાંથી તે લગન થતાં પેહેલાં તથા લગન થયા પછી ઉબેતરના છાપા લે ત્યાં સુધીમાં ચુકાવી આપે છે, અગર ઉબેતરના છાપા લે તે પેહેલાં કદાચ વરવાળા વાંકડાના હિસાબ મધેનું જે કાંઈ બાકી નિકળે તે ચુકાવી લેવા ચાહે. ને કન્યાવાળા ઉબેતર કસ્યાવિનાના સબબથી ન ચુકવી આપે તો પલ્લું લગન થયા પછી તીજે દિવસે કરે, તે મધે વરવાળા મુજરે કરી લેતો લેવાનો ચાલ છે, ને કન્યાવાળા કદાચ પ્રથમ વરને જમવા તેડે તો રૂપિયા ત્રણથી તે અગિયાર રૂપિયા સુધી આપે છે, ને મુજરે કરી લીધેલા રૂપિયા પલ્લાંમાં ગણાય છે.

૨૫. જનોઇ વિગેરે વખતમાં પેહેરામણી આપેછે તે પાછી આપવામાં આવતી નથી, ને જે કોઇ પેહેરામણી આપેછે, તે પોતાની મરજી પ્રમાણે આપેછે તેથી કાંઇ આંક મુકરર નથી, ને જેને પેહેરામણી આપેછે તે માલ તેનો છે, ને તે પેહેરામણી આપ્યા પછી તેનો આંકડો મુકરર જાણ્યામાં આવેછે.

બ્રાહ્મણ–ઉનેવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૨૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો ચાલ છે. નંગ ૧૩ હેમના તથા રૂપાના છે તેનો આસરે રૂા. ૨૫૧) નો છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા ઊપરાંત દિવાળી તથા હોળીની રીતના કોઈ લુગડાં કરે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંના ઘરેણાં નંગ ૧૩) થાયછે, તેમધે રૂપાના નંગ ૨) તથા હેમનાં નંગ ૧૧)–જુમલે ૧૩. રોકડાનો ચાલ નથી.

૪. વિવાહ થયા પછી ને લગનના પાંચ દિવસ અગાઉ ન્યાત સર્વે મેળવીને અધુરૂં ઘરેણું હોય તે પુરૂં કરી આપેછે–છોકરીના માબાપને સોંપવા; જેને રજા આપે તેને સોંપે.

૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તે પ્રથમ રૂપાનું ઘરેણું મુહૂર્તમાં આપેછે, ને પછી જેમ હાથ પોહોંચે તેમ ધીરેધીરે પરણે ત્યાં લગીમાં પુરૂં કરી આપે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને દીકરા પણ હોય ને ફરી પરણવા ચાહે તોએ–પણ સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું આપે.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસનો છોકરો મોટી

ઉમરનો હોય ને રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ સબબથી—ન્યાતરીતનો સિરસ્તો હોય તે આપે ને પછી તો બેહુ(બે) વેહેવાઈની મરજીથી આપે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોએપણ ન્યાત સિરસ્તે આપે ને પછી બેહુ(બે) વેહેવાઈની રાજીથી ગમે તે કરે.

૧૦ અમારી ન્યાતમાં પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તે બાઇને ફરજંદ બે થાય ત્યારે સોંપે, તથા ફરજંદ નહી થાય તો વરસ ૨૧) ની ઉમર થાય ત્યાર પછી તે બૈરીના હવાલામાં આપે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં મોસાળા વિગેરે બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ નહી, ને બૈરીની તથા ધણીની બેની રાજી હોય તો બૈરીની રાજીથી ધણીને આપે તો લે.

૧૨. પેહેરવા સારૂં ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર ધણીનો હુકમ નહી, રાજીથી આપે તો લે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તેમાં ધણીધણિયાણી બેહુ (બે) ની રાજીથી અપાય વા ખરચાય. બૈરી રાજી નહી હોય તો અપાય ખરચાય નહી.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે તેનું કારણ એ કે સંસાર વ્યવહાર કરવો હોય ને પાસે પૈસો તો નથી, ત્યારે બૈરી રાજીથી આપે તો લે—પોતાની આબરૂ રાખવા સારૂ. તેમાં મળે તો લઈ આપે ને નહી મળે તો નહી આપે, તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને હાલ લખી આપેછે, પછી ધણી વા વારસ પલ્લાંની કીંમત આપી લે તો લઇ શકેછે, ને ધણિયાણી ધણીપર ખુશી હોય તો પોતાની મરજી પ્રમાણે કરે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને તજવાનો તથા બૈરીએ ધણીને તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાત ધણીને ઘેર પાછું આપવામાં આવેછે—દિન ૧૦ મધે આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને (તેના) છોકરા મરનારના હોય તોએપણ મોસાળિયાથી રાખી શકાય નહી—એવો ચાલ છે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારની છોકરી હોય તોએપણ મોસાળિયા કાંઇ રાખી શકતાં નથી—એવો ચાલ છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાં શિવાય ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઈ વિગેરે પેહેરામણી જેને મળે તે પ્રમાણે કરે. તે માલ[પર હક્ક] છોકરાનો તથા છોકરાના માબાપનો પોહોંચે.

બ્રાહ્મણ—તપોધનની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું—કન્યાને રૂ° ૧૮૫) અંકે એકસો પંચ્યાસીનું ઘરેણું થાયછે ને વિવાહ મળે ત્યાંથી તે પરણતાં સુધીમાં લુગડાં રૂ° ૩°) ના કરેછે. ને અસલની વાતની ખબર નથી.

૨. રીતભાત કાંઇ બે આના પાવલાની લખ્યામાં આવતી નથી. ઉપરના લખેલા આંકડાનું ઘરેણું થાયછે તેમાં જેટલાં જનસ ઘરેણાં થાય તેટલાં કરવાં.

૩. રોકડા રૂપિયા પલ્લાંમાં આપવાનો ચાલ નથી. સુનાનાં તથા રૂપાનાં ઘરેણાં ઉપર લખેલા આંકડામાં જે થાય તે.

૪. વિવાહ મળ્યા પછી ને પરણ્યા પેહેલાં ગમે તે દાહાડે પલ્લું આપે; ને કન્યાના વાલીના હાથમાં આપે.

૫. વિવાહ થયા પછી ને લગન થતાં સુધી પલ્લું ભરે ને આજ દીન સુધી તો ટીપ લખવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પણ હવેથી ટીપ લખવાનો ચાલ સાદા કાગળ ઉપર ઠરાવ્યો છે. ને તે વખત જે હાજર હોય તેની શાહેદી જોઇયે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી કોઇએ બેસાડી નથી, ને અત્યાર પછી કોઈ બેસાડે તો તેને કોઈ ના કેહે નહી, ને પલ્લાંની વાત તો કોઇએ બેસાડી નથી તો શું લખીએ?

૭. જે શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા હોય ને તે ફરી પરણવા ચાહે તો પરણે–પલ્લાંનો ચાલ ઊપર લખ્યા પ્રમાણે.

૮. કોઈ શંખસનો દીકરો રોગી હોય અથવા કાંઈ એબવાળો હોય ત્યારે પલ્લું વત્તું આપે તો તેની ખુશી, તે ન્યાતના જાણ્યામાં આવતું નથી.

૯. ઉપરના દોષવાળી કન્યા હોય તો તેને પલ્લું ન્યાતરીત પ્રમાણે કરે ને ઓછું લે તો ન્યાતના જાણ્યામાં આવતું નથી.

૧૦. બૈરી સાસરે રેહેતી થાય ને તેની પતીજ આવે ત્યારે પલ્લું તેને હવાલે કરે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી યા મોસાળથી તથા અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર બૈરીનો હક છે.

૧૨. ધણીને ઘેરથી અથવા લોકને ઘેરથી પેહેરવા સારૂ ઘરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને બૈરીએ ધણીના ઘરમાં રહીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર હુકમ ધણીનો છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી તથા ધણિયાણીની મરજીવિના કોઈને અપાય નહી; બંનોની ખુશીથી ખરચ થાય. ને મા અથવા સાવકી મા જરૂરીયાતના કામમાં દીકરાને પુછીને પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે, ને તે બાઈ મરે ત્યારે તેનું પલ્લું હોય તે લઈને દીકરો ખરચ કરે.

૧૫. ધણી તથા ધણિયાણીની મરજીવિના પલ્લું લઈ શકાતું નથી.

૧૬. ધણી, પોતાના છોકરાના ખરચમાં અથવા માબાપના ખરચમાં ધણીને ન મળે ત્યારે પલ્લાંમાંથી લઈને ખરચ કરે, ને પોતાને મળે ત્યારે પાછું કરાવે.

૧૭. ધણીએ ઉપરની કલમ પ્રમાણે ખરચમાં લીધું હોય[ને] ત્યારે ધણીએ પોતાનું ઘર લખી આપ્યું હોય તો તેનો વારસ પલ્લું આપે ને પુરૂં કરે ને ઘર લેવા ચાહે તો લે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, તો સાહુકારને ત્યાં શું મુકે?

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને ઘેર પાછું આપે, ને લુગડાં તો પેહેરતાં રહ્યા હોય તે આપે ને રીતભાત કીધી હોય તે બંનોની જાય ને પલ્લાંમાંથી જનસ. ૧) રૂ. ૧૦) ને આસરે રાખે ને તે જનસ વરસી થયા પછી ધણીને ઘેર પાછી આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે તે પલ્લું તથા છોકરો ધણીને સોંપે.

૨૨. છોકરીનો જવાબ કલમ ૨૧ મી પ્રમાણે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઈ વખત અથવા બીજી વખત જેને જે મળે તે પેહેરામણી કરે–પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ–તપોધન ખંભાતી સાહીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૬.

૧. પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૧૦૧) અંકે એકસો ને એકનો ચાલ છે, ને અસલમાં તો ઓછું અદકું કરતા હતા.

૨. રીતભાતમાં કન્યાને લુગડાં ૩ રેશમી આપેછે–તે મધે ઘાઘરો ૧, તથા સાડી ૧, તથા કાપડું ૧ આપેછે, ને વરને રીતભાતમાં રૂ. ૫૦) રોકડા આપેછે.

૩. અમારામાં પલ્લું કરેછે તે મધે રૂપાનાં તથા સુનાનાં ઘરેણાં આપેછે. તેમાં કલ્લી જોડ એક રૂપાની તથા અરીસો એક રૂપાનો તથા હાંસડી ૧ હેમની રૂપાના ગાભાવાળી તથા માદળિયાં હેમનાં તથા માળા હેમનીઃ જુમલે નંગ ૫ રૂ. ૧૦૧) માં કરાવી આપેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. વિવાહ વખત તો કલ્લી જોડ એક રૂપાની તથા અરીસો એક રૂપાનો તથા હાંસડી એક હેમની આપેછે, ને બાકીની જે બે જનસ રેહે તે લગન વખત આપેછે; ને એ સર્વે જનસો કન્યાની તરફવાળાના હાથમાં આપ્યામાં આવેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને પલ્લાંની ટીપ કરવાનો અમારામાં ચાલ છે નહી.

૬. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે, ને તેની રીત તો એવી છે જે, જે છોકરીના માબાપને મળે તે પ્રમાણે જનસ ઘાલીને બેસાડેછે; ને તે ઘરેણાં ઉપર બૈરીનો હક્ક પલ્લાં બરાબર પોહોંચેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોહોટી હોય ને તેને છોકરા હોય ને તે પરણે તો તેનું પલ્લું રૂ. ૧૦૧) નું કરે, ને એમ કરતાં વધતું કરે તો લેનાર આપનારની મરજી, તેના ઉપર ન્યાતવાળાનું કાંઈ જોર નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોહોટી ઉમરનો યા ગમે તેવા દોષવાળો હોય પણ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે આપેછે, ને કોઈ વધતું ઓછું આપે તેમાં વરના તથા કન્યાના માબાપની મરજી પ્રમાણે છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો વર તથા કન્યાવાળાની મરજી પ્રમાણે પરણાવવાનો ચાલછે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો એવો સિરસ્તો છે કે એક છોકરાની મા થયા પછી પલ્લું હવાલે કરિયે છૈયે, ને કદાપી છોકરૂં થાય નહી તો વરસ ૨૨ ની ઉમર થાય એટલે હવાલે કરે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળા વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલી શકેછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં પેહેરવા સારૂ જે ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી, તો શું લખીએ ?

૧૩. ધણીના ઘરમાં રહીને બૈરી (એ) મેહેનત મજુરીથી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. પલ્લું બૈરીને આપેલું છે તે ધણીની રજાવિના કોઇને અપાય નહી; ને મા અથવા સાવકી માને દીકરો અન્નવસ્ત્ર પુરૂં પાડતો હોય તો માથી પલ્લાંનો ખરચ થાય નહી, ને કરે તો અટકાવ કરી શકેછે.

૧૫. જબરદસ્તીએ પલ્લું બૈરીની પાસેથી લેવાનો ચાલજ નથી.

૧૬. બૈરી રાજી થઈને આપે તો ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે, ને પછી મળે તો કરાવી આપે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ અમારામાં નથી તો શું લખીએ ?

૧૯. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને તજવાનો ચાલ છે, ને તે બૈરી જુદી રેહે તો તેની પાસે પલ્લું રેહે, ને તે બૈરી બીજા સાથે નાતરે જાય તો તેના ધણીને પલ્લું તથા રીતભાત પાછી આપે, ને બૈરીના માબાપે રૂ. ૫૦) ની રીત વરને કરી હોય તો તે બૈરીને પાછી આપે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને ઉઠમણાને દાહાડે પાછું આપેછે, ને ખરચ થયો હોય તે મુજરે આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારીને છોકરો હોય તો તે છોકરાને સારૂ અડધું પલ્લું રાખીને બાકીનું પલ્લું ધણીને પાછું આપે.

૨૨. એનો જવાબ તો ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના બાપે પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપવાનો ચાલજ નથી.

૨૪. ગજવે વરને તો રૂ. ૫૦) ઉપર લખ્યાછે તે શિવાય બીજા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઇમાં તથા લગન વિગેરે હરેક પગરણમાં કન્યાનો બાપ પેહેરામણી આપે તે પાછી આપવાનો ચાલ એ છે જે જ્યારે બૈરીને તજે ત્યારે પેહેરામણી આપી હોય તે પાછી આપે ને બૈરીને ન તજે તો કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.-

---

બ્રાહ્મણ-કરાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩૧

૧. અમારામાં પલ્લાંના રૂપિયા નગદ આપે તો બસેં ને નવ આપે તથા દાગીના આપે તો રૂપિયા બસેંનો અવેજ પુરો કરી લે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨. અમારામાં પલ્લાં શિવાય રીતભાત જુદી છે; એની વિગત એ છે જે માંડવ ખરચના રૂ. ૨૫) તથા રીતભાતના રૂ૦ ૩ાા તથા વસંતના વિવાહ મળ્યાના વરસથી તે લગન થાય ત્યાં સુધી દર વરસે રૂ૦ ૨ાા લેખે લેવાય છે, ને લગનને વરસે વસંતના રૂ૦ ૫) તથા કંસાર ખાધાની ઘુઘરી, એ શિવાય વિવાહ મળ્યાના લુગડાંના રૂ૦ ૨૦)—એ પ્રમાણે વરનો ધણી કન્યાવાળાને આપેછે. ને કન્યાવાળો વરવાળાને આપે તેની વિગતઃ વરવાગાના રૂ૦ ૧૨) તથા પીતાંબરના રૂ૦ ૪) તથા કંસાર ખાધાના રૂ૦ ૨)—એ શિવાય પેહેરામણીના રૂપિયા પચીસથી તે પોણોસો સુધી આપેછે ને રૂ૦ ૩ાા મધેથી રૂ૦ ૯) વિવાહ મળ્યાના લુગડાંના રૂ૦ ૨૦) મધે મુજરે લેવાયછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ સુનાં રૂપાનાં ઘરેણાં ગણી આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ થાય ત્યાંથી તે લગનના દિવસ સુધી પલ્લું પુરૂં કરે, ને જે કન્યાનો મુખી હોય તેના હાથમાં આપેછે.

૫. અમારામાં પલ્લાંમાંથી વિવાહ સારૂ બાકી રાખતા નથી ને તેની ટીપ તથા મુસદ્દો થતો નથી તો શાહેદી શેમાં જોઈયે?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી એસાડવાનો ચાલ નથી, ને એસાડેછે તો પલ્લું લેછે, ને તે બૈરીનો હક્ક પલ્લાં બરાબર છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં વરની ઉમર મોટી નાહાની હોય તોએ પલ્લું વધતું લેવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઇ[ને] મોટી ઉમર વિગેરે હરેક કાંઈ દોષ હોય તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધતું લેવાતું નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને ખોડ હોય તોએ પણ ઓછું લીધાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં છોકરી સાસરે જતી થાય ત્યારે તેના હવાલામાં ઘરેણું આપેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં બાપના ઘરનું અગર મોસાળનું અગર અઘરણી વિગેરે મોસાળાની રીતનું આવે તે બાપના અખત્યારમાં રેહેછે.

૧૨. અમારામાં પેહેરવા સારૂ લોકનું ઘરેણું માગી લાવે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. અમારામાં કોઈ પાસેથી અગર મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર ધણીધણિયાણીનો હુકમ છે.

૧૪. અમારામાં જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંમાંથી કાંઇ વાજબી ખરચ છોકરો અગર છોકરીના લગન કરવાને સારૂ તથા પોતાનું ભરણપોષણ ન થાય તો તેમાંથી ખરચવા સારૂ ખરચે છે, તેમાં કાંઈ દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકે નહી; ને ગેરવાજબી(નો) ખરચ કરે તો તે દીકરાની રજા વગર ખરચાય નહી.

૧૫. અમારામાં ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી, ને કાંઈ વાજબી કારણના ખરચને વાસ્તે લે તો લઈ શકેછે.

૧૬. અમારામાં બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું વાજબી કારણને વાસ્તે લે ને મળે તો પાછું આપેછે.

૧૭. અમારામાં પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારામાં પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકતા તો નથી ને મુકે તો વ્યાજ બૈરી ખાય.

૧૯. અમારામાં બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી, (અગર) બૈરી માટીડાને તજી શકતી નથી.

૨૦. અમારામાં ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું ધણીને આપે, ને રીતભાતનો ખરચ થયો હોય તે જાય ને મુદતનો કાંઈ રાહ નથી તો શું લખીએ?

૨૧. અમારામાં ધણિયાણી મરી જાય ને છોકરો હોય તે ન્હાનો હોય ત્યાં સુધી મોસાળિયા રાખે (ને)—તેનું કારજ કરવા સારૂ—અગર છોકરો મોટો થાય ને તેના બાપને ત્યાં રેહેતો હોય તો તેના બાપને પલ્લું આપે.

૨૨. અમારામાં ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય ત્યારે સઘળું પલ્લું રાખેછે ને જ્યારે છોકરીના લગન થાય વા મરી જાય ત્યારે મોસાળિયા છોકરીના બાપને આપેછે.

૨૩. અમારામાં પલ્લાં શિવાય ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં વરવાળાને સામા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં જનોઈ વખત તથા અઘરણી વ-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ખત મોસાળું કરેછે તથા લગન વખત પેહેરામણી આપેછે, ને તે માલ છોકરાના બાપનો; તે કાંઈ પાછો આપવાનો ચાલ નથી, ને સંપત પ્રમાણે કરેછે.

બ્રાહ્મણ–કનોજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનાં નંગ ૧૨ કરેછે–રૂ. ૧૦૧) માં બની આવે તેવાં.

૨. ઉપરના આંકડા કરતાં રીતભાત જુદી છે, તે રીતમાં લુગડાં રૂ. ૨૫) ના કરેછે, કોઈ શખસ પોતાની શકિત પ્રમાણે પણ કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં સુનાની જનસ ૪ તથા રૂપાની ૮ જુમલે નંગ ૧૨ કરેછે–રૂ. ૧૦૧) માં બની આવે તેવી કરેછે, ને રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. વિવાહ મેળવતી વખત થોડુંએક આપેછે ને બાકી રહ્યું તે પરણે ત્યાં સુધી પુરૂં કરી આપેછે, ને કન્યાને ચડાવેછે–ને કન્યાના વાલીને સોંપણ [કરે] છે. તે જનસ નાઈ તથા ગોર આપેછે–ચોરીમાં વરના બાપ પાસેથી લઇને.

૫. ઉપરના સવાલ પ્રમાણે લગન વખત પુરૂં કરેછે ને ટીપ કરવાનો ચાલ નથી તો શાહેદીઓ શેમાં કરે?

૬. સકાંકણીનો ચાલ નથી, આજ સુધી જાણ્યામાં આવ્યું નથી, ને કોઈ શખસ કરે તો પોતાની મરજી–મુખત્યાર છે.

૭. મોટી ઉમરવાળાનું પલ્લું ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે, વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. પલ્લાંની રીત તો એજ છે, પણ પછી ઓછું લે તો કન્યાનો બાપ મુખત્યાર છે.

૧૦. પલ્લાંની કરેલી જનસ બૈરી પેહેરેછે, ને સાસરે જાય ત્યારે ધણીઘેર જાય ને ત્યાં રેહે ત્યારે બાઈ પાસે રેહેછે.

૧૧. પલ્લું તથા પલ્લાં શિવાય જે કાંઇ મળે તે માલ ધણીધણિયાણીનો છે, એહુની મરજીથી ને એહુનો હુકમ છે.

૧૨. ધણી વિગેરે બીજા લોક આપેછે, તેમાં હુકમ એહુનો છે.

૧૩. ધણીના હુકમથી ધણિયાણી–એહુની સમજથી ખરચ થાય.

૧૪. ધણીના હુકમવિના પલ્લું બાઈ આપી શકતી નથી ને ખરચ પણ કરી શકતી નથી.

૧૫. ધણી બદફેલીના સબબથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. વાજબી કારણ ન્યાત સિરસ્તાનું હોય તો ધણી લેછે ને ફરી મળે તો કરી પણ આપેછે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણી લડાઇથી કાહાડી મુકે તો પલ્લાંની જનસ બૈરીને આપે ને ભરણપોષણ આપે, ને ધણિયાણી* બદફેલીથી ધણીને ઘેર ન જાય તો પલ્લું ધણીને હવાલે કરે, ને ભરણપોષણનો દાવો નહી પોહોંચે

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણીના પલ્લાંની કરેલી જનસ રહી હોય તે પાછી આપેછે ને રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. મરનારને છોકરો હોય તો તેને સારૂ રાખી શકેછે.

૨૨. મરનારને છોકરી હોય તેને સારૂ રાખી શકેછે.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી તો પાછું શું આપે?

૨૪. ગજવું આપવાનો ચાલ છે પણ પોતાની શકિત પ્રમાણે આપેછે ને પાછું લીધામાં આવતું નથી.

૨૫. પેહેરામણી આપેછે તે પાછી લીધામાં આવતી નથી.

બ્રાહ્મણ–તળાજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૬૭૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો ચાલ રૂપિયા સોનું

* અસલ કાગળમાં "ધણિયાણી" ને બદલે "ધણી" લખેલા છે પણ તે હસ્તદોષ થયલો અર્થના સંબંધ ઉપરથી જણાયછે માટે દુરસ્ત કર્યુંછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

રૂ. ૧૦૧) કરે—રૂપિયા રોકડા—માંડવા ખરચના પોણોસો તે સો લગી લે. માંડવા ખરચના લે તે ઘરેણું રૂ. ૨૦૦) નું લે. સકાંકણી બેસાડે તે લે નહી—[લે]તો સોનું લે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી, જુદી છે નહી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાના તથા સુનાના આપેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં વરકન્યા પરણ્યા પછી ત્રીજે દાહાડે ઘરેણું આપેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં લગન થયા ઉપરાંત ન્યાત સર્વેના દેખતાં કન્યાના બાપના હાથમાં આપે.

૬. અમારી ન્યાતમાં કન્યાનો બાપ કન્યાદાનમાં જે ઘરેણું કરે તે સાસરાનું; પણ પલ્લું કરેછે તેમાં તે બૈરીનો હક્ક પોહોંચેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ધણી ઉમર મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને પરણવા ચાહે તે જણ બંનેની સમજ[illegible]પ્રમાણે કરે.

૮. [illegible]મારી ન્યાતમાં અપંગ અથવા રોગી હોય તેને [illegible]યા મળેછે, જણ એની સમજણ પ્રમાણે.

૯. એજ પ્રમાણે કન્યાનો હેવાલ હોય તો પલ્લાં વગર પરણાવે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું હોય તે બૈરી પુખ્ત થાય ત્યારે આપે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં મોસાળાં વિગેરે આવે તેમાં હક બૈરીનો છે.

૧૨. અમારામાં ધણી વિગેરે ઘરેણું પલ્લાં શિવાય આપતા નથી ને પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૧૩. બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે એની સમજણમાં આવે તે કામ કરે,

૧૪. ધણીનું પલ્લું ચડાવેલું છે તે ધણીની મરજી ગર કોઈને આપી શકે નહી—ખરચ કરી શકે નહી. કરા પુખ્ત હોય તો સાવકી મા વાપરી શકે નહી.

૧૫. ધણી તથા ધણિયાણી એના ઘરમાં કાંઈ ખરચ આવેથી સુખે ઘરેણું ખરચમાં લાવે, ને મળે તો પાછું કરે.

૧૬. બૈરીનું પલ્લું ધણી નાચાર હોય તો સુખેથી લે.

૧૭. બૈરીને પલ્લાં મધે ધણીએ ઘર લખી આપીને પલ્લું લીધું હોય તો બાઈ જીવે ત્યાંસુધી બાઈ વાપરે, ને બાઈ મુવા પછી તેનો વારસ ખરચ કરીને ઘર લે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯, અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય—ત્યારે પલ્લું તથા લુગડાં પાછાં આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તેનો છોકરો હોય તો તે ધણીને આપે.

૨૨. એનો જવાબ છોકરાના પ્રમાણે છે.

૨૩. પરણેલી કન્યા મરી જાય ત્યારે ખરચના રૂપિયા લીધા હોય તે પાછા આપે નહી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે વરને સામા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં પેહેરામણીનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ—સીધેશ્વરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો હાલમાં રૂપિયા ચારસેંના આંકડાનો ધારો છે, પણ વાંકડો જે શખસ વરના ધણીને આપે તે ધણી પોતાની ખુશીથી વધારે પણ પલ્લું કરેછે, ને પલ્લું લગનને ત્રીજે દાહાડે કરવાનો ચાલ છે; તેમાં કોઇને પલ્લું પુરેપુરૂં નહી બની આવે તો ઓછું પલ્લું પણ કરેછે. ને અસલ તો પલ્લાંનો ધારો રૂપિયા ત્રણસેંને આસરેનો હતો.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા શિવાય રીતભાત જુદી છે, ને રીતભાતમાં રૂપિયા એકસો ને પચીસને આસરે હાલ આપેછે. તે રૂપિયા લુગડાં વિગેરે જનસોની બાબતોના કરીને અપાયછે; ને અસલમાં તો રૂપિયા પોણોસોને આસરેનો ધારો હતો.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનાં ઘરેણાંમાં પગે ઘાલવાનું અપાયછે, ને બાકી તો રાઉ સુનાનું ઘરેણું આપેછે, ને પલ્લાંના આવેજમાં રોકડા રૂપિયાનો પણ ચાલ છે આપવાનો.

૪. પલ્લું આપેછે તે લગન થયા પછી લગનને ત્રીજે દિવસે વહુને પેહેરાવેછે, તેની ટીપ વરનો બાપ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

કન્યાની મા તથા બાપ યા જે કોઈ ઘરનું માણસ ઠાવકું હોય તેના હાથમાં આપેછે ને લે પણ છે.

૫. વિવાહ મેળવતી વખત ને લગન થયા પેહેલાં પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, ને પલ્લું લગન થયા પછી ત્રીજે દાહાડે આપીને ટીપ આપે તેનો મુસદ્દો કરવાનો તથા શાહેદી લેવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં હાલમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, પણ જેને મળે તે પોતાની ખુશીથી જે બની આવે તે કન્યાના માબાપ કન્યાને પેહેરાવે ને સાસરિયાવાળા પણ સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું કરેછે.

૭. જે શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને છોકરા પણ હોય અને ફરી પરણવા ચાહે તો તે ઘણી વત્તું પલ્લું કરેછે.

૮. જે શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય અથવા બીજા કાંઈ સબબથી તેને કોઈ કન્યા આપવા મળે તો ન્યાતિરીત કરતાં ઠરાવમાં આવે તે પ્રમાણે વધતું આપે, તે પલ્લાંમાં ગણાય છે.

૯. ઉપર લખેલી કલમ આઠમી પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેના માબાપ ઓછું પલ્લું લઇને અથવા વગર પલ્લે પરણાવે; પણ જે શખસને કન્યા ન મળે ને ગરજવાળો હોય ને પરણવા ચાહતો હોય તો તે પ્રમાણે પણ પોતાની ખુશીમાં આવે તેટલું પલ્લું કરે અથવા ન કરે, કન્યાના માબાપનો ન્યાતિના પલ્લાંના રાહ પ્રમાણે દાવો ચાલતો નથી.

૧૦. પલ્લું લગનને ત્રીજે દાહાડે કરે તે દાહાડેથી કન્યાના માબાપના તાલુકામાં રેહેછે, ને બૈરી એ છોકરાંની મા થાય અથવા નહી છોકરાં થાય તોપણ વીસ વરસની ઉમરથી તે તીસ વરસની ઉમર લગીમાં છોકરીના માબાપ છોકરીને હવાલે કરે.

૧૧. પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અઘરણીની રીત તથા મોસાળાં વિગેરેમાં જે કાંઈ બૈરીને મળેછે તે ઉપર ધણીનો કાંઈ હુકમ ચાલતો નથી—બાઈ મુખત્યાર છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ, ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંના ભરણામાં જો આપ્યું હોય તો તે પલ્લાંમાં ગણાય છે.

૧૩. કોઈ પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરીથી પૈસા પેદા કરવાનો ચાલ નથી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણી મરજીવિના કોઈ અત્રાપીને આપી શકાય ન પણ પોતાના માબાપ યા ભાઇને અટકાવ પડે ત્ય બૈરીની ખુશી હોય તો ધણીને વગર પુછે આ શકે, ને પોતાને ખરચ કરવો પડે ત્યારે પોતાના ણીની અનુમતિથી ખરચ કરે; ને મા પોતાના પ માંથી સ્વધર્મનો ખરચ કરે તે છોકરાની અનુ તિ [થી] કરે—ત્યાં છોકરાનો અટકાવ ચાલે નહી. કદી મા ગેરવાજબી, પલ્લાંમાંથી ખરચ કરે તો છોકરો અટકાવી શકે, ને સાવકી મા પોતાના પલ્લાંમાંથી ખરચ કરેછે તે(માં) દીકરો અટકાવી શકે નહી.

૧૫. બૈરી પાસે ધણીથી જબરદસ્તીથી પલ્લું લેવાય નહી, ને બૈરી સમજાવેથી આપે તો લે.

૧૬. બૈરી પાસેથી પલ્લું ધણી જરૂરી અટકાવથી લે છે, ને બની આવે તો ધણી પાછું પણ કરી આપેછે.

૧૭. ધણી[ને] પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનુ ર ધણિયાણીને લખી આપવાનો ચાલ નથી, અગ ખી આપે તો પલ્લાંની કીંમત આપીને ધણી પોતે તાં લઇ શકેછે, ને ધણી મુવા પછી વારસ પલ્લાંની કીંમત આપવા ચાહે તો બાઈની સાથે સમજાવત કરીને લે તો લઈ શકેછે.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો અમારી ન્યાતિમાં ચાલ નથી, અગર કોઈ શખસે પલ્લું મુકયું હોય તો તેનું વ્યાજ આવે તે બૈરી ખાય.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે અથવા ધણીની મરજીવિના ધણીને બૈરી મુકે ત્યારે તેનું પલ્લું બૈરીની પાસે રેહે.

૨૦ ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ છે, તેમાંથી રૂપિયા પોણોસોને આસરેની જનસ મરનાર બાઈનું વરસી થાય ત્યાં સુધી રાખે, તે વરસી થાય ત્યારે આપે; ને રીતભાત તથા ખરચ થયે હોય તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે તેનાં મોસાળિયાં રૂપિયા એકસોને આસરેનું ઘરેણું છોકરા સારૂ રાખે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારી છોકરી હોય ત્યારે તેના મોસાળિયાં રૂપિયા પચાસ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

આસરેનું ઘરેણું પલ્લાંમાંથી છોકરીને સારૂ રાખે, ને બાકી સર્વે ધણીને ઘેર મોકલી દે.

૨૩. કન્યાના બાપને પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લેવાનો ચાલ નથી, અગર કોઈ શખસ લે તો પરણ્યા પેહેલાં કન્યા જો મરી જાય તો પાછા આપે, ને પરણ્યા પછી મરી જાય તો ખાવાના રૂપિયા લીધા હોય તે પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. વરને ગજવું એટલે વાંકડો સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે. પણ કેટલા આપવા તેનું કાંઈ બંધારણ નથી, પણ જેને જેવું બની આવે તેજ આપેછે; ને જેને બની શકે નહી તે કાંઈ આપતા નથી. ને વાંકડો આપેછે તે વિવાહ મળ્યા પછી પરણ્યા પેહેલાં જનોઈ બાંધવાનું હોય તો જનોઈ બાંધે તે દાહાડે બની શકે તેટલો ચાંદલો કરીને રૂપિયા આપે, ને પહ્રણ જેટલા રૂપિયાની થઈ હોય તો તેમાં જે કાંઈ બાકી રહે તે લગન વિતાં ઉબેતર કરે ત્યારે આપે.

૨૫. જનોઈ વખત પેહેલાં યા પછી વિવાહ મેળવવો હોય ને પરણ્યા પેહેલાં વરના ધણીને ત્યાં કન્યાને ત્યાંથી પેહરામણી કરી હોય તે જેને આપે તેનો માલ છે. પણ કન્યાના ધણીએ પોતાની પહ્રણ કરી હોય તો તેમાં મુજરે લેછે; ને હરેક પગરણમાં પરણ્યા પછી પેહેરામણી આપેછે, તે કાંઈ પાછી આપવામાં આવતી નથી, ને પેહેરામણી કાંઈ રૂડું પગરણ આવે ત્યારે બની આવે તો આપેછે.

બ્રાહ્મણ—દેશાવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંના રૂ. ૫૫૧) નો આંકડો છે, ને અસલમાં તો ઓછું અદકું લેતા હતા, પણ હાલમાં તો એજ પ્રમાણે લેવાયછે.

૨. રીતભાતમાં લુગડાં કન્યાને વરવાળા પોતાને ઘેર તેડીને આપેછે તે પલ્લાંથી ઉપરાંત કરેછે; ને તે લુગડાંના રૂપિયાનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૩. પલ્લાંના રૂ. ૫૫૧) અંકે પાચસેં ને એકાવન, તે વખત રોકડા આપવાનો ચાલ છે; ને ત્યાર પછી તેની જનસ બંનો વેહેવાઇની મરજીમાં આવે તેમ કરાવેછે; પણ તેમાં વરની તરફવાળા જનસ બનાવવાની ના કહે તો એ વાતમાં કન્યાના વાલી મુખત્યાર છે—બનાવી શકે.

૪. પલ્લું આપેછે તે વિવાહ સહી થયા બાદ આપેછે. તે જે કોઇ કન્યાનો વાલી વિવાહ કરનાર હોય તેનાજ હાથમાં આપેછે.

૫. પલ્લું તો અમારામાં વિવાહ થયા બાદ થોડા દીવસમાં તુરત તમામ પલ્લું આપવાનો ચાલ છે; ને અગર કન્યાના વાલીની સામાવાળાના ઉપર પતીજ હોય તો હાલ તે વખત થોડુંએક લઇને બાકીનું તેની પાસે અનામત રેહેવા દેછે, ને તે બાકીના પલ્લાંના રૂપિયા લગનના મહીના ૧ આગમજ સુધી જ્યારે કન્યાવાળા માગે ત્યારે આપે; ને એ પલ્લાંના રૂપિયા લેવામાં કન્યાના વાલી જે હોય તે મુખત્યાર છે, ને જ્યારે માગે તે વખત વરવાળાને આપ્યાવિના ચાલે નહી; ને પલ્લાંની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી, તે વખત હરેક કોઈ એની સાક્ષીથી આપેછે.

૬. સકાંકણી આજ સુધી તો કોઇએ બેસાડી નથી તો એનું શું લખીએ ? અને કોઈ શખસ માતબર હોય ને કન્યાદાન દેતી વખતે બે નંગ પેહેરાવેછે તે માલ ઉપર કન્યાનો હકછે ને તે કાંઈ પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ છે, ને તે શખસ ફરીથી પરણે તેનું પલ્લું તો રૂ. ૫૫૧) ન્યાતના સિરસ્તા કરતાં વધતું લે તો એ વાતમાં કન્યાના વાલી મુખત્યાર છે. વધતું લઈ શકે એનો કાંઈ આંકડો મુકરર નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા અપંગ હોય અથવા એ વિગેરે બીજા રોગવાળો હોય ને તે સબબથી તે શખસે પલ્લું ન્યાતના સિરસ્તા કરતાં વધતું પલ્લાંનું કરીને આપ્યું હોય તેટલુંજ પલ્લાંમાં ગણાયછે, પણ કન્યાવાળાએ ખાવાના રૂપિયા લીધા હોય તે કાંઈ પલ્લાંમાં ગણાતા નથી.

૯. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો કન્યાના વાલી હોય તે બરાબર પલ્લું લે અથવા ઓછું લઇને પરણાવે વા વગર પલ્લે કન્યાદાન દે, એ બાબતમાં કન્યાવાળા મુખત્યાર છે.

૧૦. પલ્લું તો બૈરીને એક બે છોકરાં થાય ત્યારે હવાલે કરવાનો ચાલ છે, ને કદાપી છોકરાં નહી થાય

ત્યારે બૈરીની ઉમર પુખ્ત થાય ત્યારે હવાલે કરવામાં આવેછે.

૧૧. બૈરીને પરણ્યા પછી પલ્લાં વિગેરે જે કાંઈ રીતભાતમાં મળેછે તે ઉપર બૈરીનોજ હક છે. તે ઉપર ધણીનો હક કાંઈ નથી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોકો જે જનસ આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતી નથી.

૧૩. બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હક નથી; બૈરી પોતાના કબજામાં રાખેછે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી-વિના કોઇને આપી શકાતું નથી, ને ધણીની મરજી વિના ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી માનું ભરણપોષણ દીકરો પુરૂં કરતો હોય તો અટકાવ કરી શકેછે, ને ભરણપોષણ ન કરે તો તે ખાઈ શકેછે; તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલતો નથી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી પલ્લું ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી, ને ધણિયાણી ખુશીથી આપે તો લે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે તેનું કારણ એ જે છોકરાને પરણાવવો હોય અને ધણી મુફલસ હોય તો બૈરીની પાસેથી પલ્લાંના દાગી-ના ખરચ જેટલા લઈ શકેછે.

૧૭. ધણીએ પોતાની ધણિયાણીને પલ્લાંના અ-વેજમાં પોતાનું ઘર વેચાણનો દસ્તાવેજ કરીને લખી આપ્યું હોય, (ને) તે ઘર ઉપર ધણીનો તથા તેના વાર-સનો તે બાઈ જીવતી હોય ત્યાં સુધી દાવો ચાલી શ-કતો નથી. ને અગર ધણીએ ઘર ધણિયાણીને ગિ-રેનો દસ્તાવેજ કરીને લખી આપ્યું હોય તો ધણી તે ગિરવીના ખતમાં જેટલા રૂપિયા હોય તેટલા પાછા આપીને ધણિયાણી પાસેથી પાછું લેવા ચાહે તો લઈ શકેછે; પણ બાઈ જ્યાં સુધી જીવતી હોય ત્યાં લગી તેના વારસોનો તે ઘર ઉપર દાવો ચાલી શકતો નથી, ને તે બાઈ મુવા પછી તેનો જે વારસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય તે લઈ શકે છે.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર વ્યાજે મુકવાનો ચાલ અસલથી મુકરર નથી, ને અગર છોકરીનો બાપ પૈસાદાર હોય ને છોકરીના પલ્લાંના રૂપિયા વ્યાજે સાહુકારને ત્યાં મુકે તો વરવાળાને તે વાત આગમજથી કાને નાંખે, ને તે પલ્લાંના રૂપિયાનું વ્યાજ આવે તે-ટલા રૂપિયાની છોકરીને તેનો બાપ જનસ કરાવે.

૧૯. અમારામાં બૈરીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી, તો એનું શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને પાછું આપે, ને મુદત તો એ છે જે મહીના એકમાં તમામ પલ્લું પિહેરિયા તેના ધણીને હવાલે કરે, ને પલ્લાંના દાગીનામાંથી બાઇએ વાજબી સિરસ્તે ખરચ કીધો હોય તે મુજરે આપવાનો ચાલ છે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેનો છોકરો પરણેલો હોય ત્યારે તો તમામ પલ્લું તેના ધણીને હવાલે કરવું જોઇયે, ને અગર છોકરો કુંવારો હોય તો તેના મો-સાળિયાં અડધું પલ્લું રાખીને બાકીનું અડધું પલ્લું ધણીને હવાલે કરે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારીને છો-કરી હોય તો તે છોકરીના મોસાળિયાં છોકરીના પર-ણિયત જેટલું રાખીને બાકીનું પલ્લું ધણીને હવાલે કરેછે.

૨૩. ખાવાના રૂપિયા કન્યાના બાપે પલ્લાં ઉપરાંત લીધા હોય ને પછી તે કન્યા કુંવારી મરે અથવા વર કુંવારો મરે અથવા પરણ્યા પછી બન્નોમાંથી કોઇનો કાળ થાય, તોએપણ તે રૂપિયા પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ વિગેરે વખતમાં કન્યાવાળો જે કાંઈ રીતભાત—વરને ભિક્ષા પીરસેછે તે પાછું લેવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ—ખેડવા (હુમડનાગોર) નો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૧.

૧. અમારામાં અસલ તો પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૫૧ નો હતો, પણ હાલમાં તો રૂ. ૨૫૦) ભરાય છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં રીતભાત જુદી છે, તે મધે વસંતની રીતના રૂ. ૨૫) ને આસરે લુગડાં આપેછે; ને બીજી પરચુરણ રીત અપાય લેવાયછે તે કાંઈ મુકરર નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. પલ્લાંમાં રૂપા તથા સુનાની જનસ આપેછે, ને જનસો ન આવી બને તો રોકડા રૂપિયા પણ કોઈ આપે છે.

૪. પલ્લું આપેછે તે વિવાહ મેળવતી વખત દરોબસ્ત આપેછે; પણ પ્રથમ મુહૂર્તમાં પેહેલી એક જનસ રૂપાની આપ્યા પછી દરોબસ્ત જનસો આપેછે, ને તે કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે, ને તે એહુમાં કોઈ ન હોય તો જે છોકરીનો વિવાહ કરે તેના હાથમાં આપેછે.

૫. લગનને સારૂ બાકી રાખતા છેજ નહી, ને પલ્લાંની ટીપ લખવાનો ચાલ છે; ને મુસદ્દો એ જે આપેલી જનસો જેના હાથમાં આપે તેની પાસેથી લખાવી લેછે, ને (અથવા) કોઈ નથી પણ લખાવતા.

૬. કોઈ શખસ સકાંકણી(ઓ) એસાડેછે તેમાં વરના ધણી પાસે એક ચોખાનો દાણો લીધામાં આવતો નથી.

૭. જે ધણીને દીકરા હોય ને ફરી પરણવા ચાહે તો પલ્લું ન્યાતિસિરસ્તે કરેછે, વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારામાં કોઇનો છોકરો હરેક કાંઈ સબબથી ખોડવાળો હોય તેનું પલ્લું એહુ ધણીઓની પ્રસન્નતા પ્રમાણે છે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તેનું પલ્લું પણ વર કન્યાના માબાપની પ્રસન્નતા પ્રમાણે છે.

૧૦. ધણીધણિયાણીનું એકચિત્ત થાય ત્યારે છોકરીના માબાપ જમાઈના દેખતાં છોકરીને દરોબસ્ત પલ્લું હવાલે કરેછે, એ વાતમાં છોકરાં-ઉમરનું મુકરર નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણી[એ] રીતમાં જે કંઇ કીધું હોય અથવા બાપે રીતમાં જે કંઈ આપ્યું હોય તે ઉપર બાઇ જીવે ત્યાં લગી બાઈનો હક છે, પણ બાઇને રાજકદેવક થાય તો બાપ પોતાનું પાછું લઈ શકે છે, ને ધણી ધણીનું પાછું લઈ શકે છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપે છે, તે પલ્લાંમાં કેમ ગણાય ?

૧૩. મેહેનત મજુરી કરે ને બાઇને કાંઈ મળે તે ઉપર બાઇનો હક છે.

૧૪. કોઇને ધણીની રજાવિના પેહેરવા અપાય નહી, ને ધણીની રજાવિના ખરચાય નહી. ને મા અથવા સાવકી માથી દીકરાને પુછ્યાવિના પલ્લું ખરચાતું નથી, પણ દીકરાની સલાહ લઇને પલ્લું ખરચે છે.

૧૫. જબરદસ્તીએ ધણી પલ્લું નથી લઈ શકતો.

૧૬. ધણી નાચાર હોય તો બૈરીને રાજી કરીને પલ્લું લઈ શકે છે. અગર રાજીથી બાઈ પલ્લું ન આપે તો ચાર ન્યાતના માણસના કહ્યાથી આપે, ને ધણીને મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. અગર ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર લખી આપે તો પલ્લાંનો અવેજ આપીને ધણી અથવા ધણીનો ભાઈ ઘર પાછું લઈ શકેછે, પણ બીજા સગાથી ધણિયાણી જીવતાં લઈ શકાતું નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી, ને કદાપી કોઈ મ્હેલે તો તે[પર] હક બાઇનો છે.

૧૯. તજવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતનાં લુગડાં જે ફાડતાં રહ્યાં હોય તે (પાછાં) એક મહીનાની મુદતમાં પાછાં આપે ને ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય તો તે છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખે, ને તેની જનસ કરાવીને છોકરાને પેહેરાવે, ને તે[પર] હક્ક છોકરાનો છે.

૨૨. મરનાર બાઇને કદાપી છોકરી હોય તો આસરે રૂ. ૨૫) નું પલ્લું મોસાળિયાં રાખે, ને બાકીનું સઘળું ધણીને પાછું આપે, ને તે રાખેલી જનસો કન્યાદાન સમે છોકરીના બાપને આપે, ને છોકરી પરણેલી હોય તો મોસાળિયાં રાખી શકતા નથી.

૨૩. કન્યા કુંવારી મરી જાય તો ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપેછે, ને પરણ્યા પછી અપાય નહી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ છેજ નથી.

૨૫. જનોઈ વિગેરે પેહેરામણી આપવાનો કાંઈ નિયમ નથી; પણ હરેક બાબતમાં જમાઇ વિગેરેને જે કાંઈ આપે તે તેનું છે, પણ છોકરીને અથવા છોકરીના છોકરાને અથવા છોકરીને જે કાંઈ મોસાળિયાં આપે તેઉપર મોસાળિયાંનો હક છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

વાણિયા—અગરવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૫૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો અસલથી રૂ. ૨૫૧) થી તે રૂ. ૫૦૧) સુધીનો ચાલ છે. (ને) અગર વર તથા કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે તો રૂ. ૨૫૧) નું લે, નીકર રૂ. ૫૦૧) નું લે—એ બાબતમાં બંનેની મરજી પ્રમાણે આપે લે.

૨. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાં શિવાય બીજી રીત એ છે જે વરવાળા કન્યાને રૂ. ૫૧) ના લુગડાં કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તે મધે ધરેણું રૂપાનું તથા સુનાનું તથા રોકડા રૂપિયા આપેછે, તે વર તથા કન્યાના માબાપની મરજી પ્રમાણે આપેછે—એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તે વરસ ૮ ની કન્યા થાય ને કન્યાવાળા વરને ઘેર કેહેવડાવે ત્યારે વરવાળા મહીના બે સુધીમાં પુરૂં કરે, એ ચાલ છે; ને કોઈ શખસ(ના) માબાપની શરત પ્રમાણે પણ આપેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ વખત થોડું એક પલ્લું આપેછે ને બાકીનું જે રેહે તે ઉપરની કલમ પ્રમાણે આપેછે, ને પલ્લાંની ટીપ કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૬. અમારામાં સકાંકણી કોઈએ આજ દીન સુધી બેસાડી નથી, ને એમ કરતાં કોઈ બેસાડે તો તેની ખુશી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો બંનેની મરજી પ્રમાણે આપે લે છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો રોગવાળો હોય તો તે વધતું પલ્લું આપીને પરણેછે,--આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેનો બાપ ઓછું પલ્લું લઈને પરણાવેછે; ને વગર પલ્લે-પણ પરણાવેછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનું એ છે જે છોકરૂં એક થાય ત્યારે હવાલે કરેછે; (ને) અથવા છોકરૂં ન થયું ત્યારે વરસ ૨૦ ની ઉમર થાય ત્યારે તે બૈરીને પલ્લું હવાલે કરવું પડેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તેઉપર ધણીનો હુકમ ચાલી શકેછે.

૧૨. તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરીએ મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તેઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી ને ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરો અટકાવ કરી શકેછે—જો ઉદરપોષણ કરતો હોય તો—[નહિતો] અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી, ને પલ્લાં ઉપરાંત જે કાંઈ ધરેણું ધણીએ કરાવ્યું હોય તે ધણીને અગત્યનું કામ પડયું હોય તો પાછું લઈ શકેછે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી પલ્લું—ધણીને વાજબી કારણ તો પોતાનો છોકરો યા છોકરી પરણાવવી હોય, અથવા પોતાની ધણિયાણીનું શીમંત કરવું હોય, યા પોતાના માતાપિતાનો ક્રિયાખરચ કરવો હોય—એવા સબબમાં ધણી ધણિયાણીની પાસેથી પલ્લું લઈ શકે છે; ને તે ધરેણું પાછું કરાવી આપવામાં તો એ રીત છે જે ધણી રળતો કમાતો જાય તે મધેથી ધીમે સાંસ્તે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. ધણીએ ધણિયાણીનું પલ્લું ઉપર લખેલા કારણના સબબથી લીધું હોય યા બીજા કાંઈ વાજબી કારણને વાસ્તે બૈરીની પાસેથી લઈને તેના અવેજ મધે પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે તો આપી શકેછે. ને ત્યારબાદ તે ધણી તે પલ્લું પાછું આપે ત્યારે પાછું લઈ શકેછે, ને જ્યાં સુધી તેની ધણિયાણી બેઠી હોય ત્યાં લગી તેના વારસનું કાંઈ પોહોંચતું નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વર કન્યાના નામથી અનામત મુકવાનો ચાલ છે; ને તે પલ્લાંના રૂપિયાનું વ્યાજ આવે તે વ્યાજના રૂપિયાનું ધરેણું કન્યાને કરાવે, ને કદાપી કન્યાની નેકીબદી થાય ત્યારે તે માલ વરવાળા પાછો લે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૯. અમારામાં બૈરીને તજવાની રીત નથી તો પલ્લાં બાબતનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા બ્યાજના રૂપિયાની જે જનસ હોય તે તથા રીતભાત સર્વે ધણીને પાછી આપે, ને એની મુદતનું કાંઈ પરીમાણ નથી; (ને) અગર તે બૈરી પિહેરમાં અથવા મોસાળમાં મરી ગઈ હોય ને તે બાઇને પુણ્ય રૂપિયા એકથી તે પચીસ સુધી કરાવ્યું હોય તે પલ્લાંમાંથી મુજરે આપવાનો ચાલ છે; એ શિવાય બીજો કાંઈ ખરચ કરયો હોય તે પલ્લાંમાંથી મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને પેટે છોકરો હોય તેનું એ જે પલ્લું સર્વે ધણીને પાછું આપે, મોસાળિયાંને કાંઈ રાખવાનો અધિકાર નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના બાપે પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય, ને પછી તે કન્યા કુંવારી અગર પરણીને મરી જાય, ત્યારે ખાવાના રૂપિયા લીધા હોય તે વરવાળાને પાછા આપતા નથી.

૨૪. ગજવું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી; પણ પરણ્યા પછી બીજે ગૌરવે કન્યાવાળાને મળે તે પ્રમાણે વરવાળાને પેહેરામણી આપેછે; ને કોઈને નથી મળતું તે નથી પણ આપતું.

૨૫. અમારામાં હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપેછે, તેનું કાંઈ મુકરર નથી; જેને પેહેરામણીમાં આપેછે તે પાછી આપવામાં આવતી નથી.

વાણિયા—નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮૧.

અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૨૫૧) અંકે બસેં એકાવનનો છે, તેમધે રૂ. ૨૨૫) નું ઘરેણું તથા રૂ. ૨૬) ના લુગડાં—જુમલે રૂ. ૨૫૧).

૨. ઉપરના આંકડા કરતાં રીતભાત જુદી છે, તેની વિગતઃ—જોવાતેડા કરે ત્યારે તો પોતાની શક્તિ પ્રમાણે વર કન્યાને તથા સગાવાહાલાને આપવા લેવાનો ચાલ છે; તથા દિવાળીની ચિઢ્ઢિ તથા હોળીમાં સાળુ તથા બજેવની ઓઢણી એ સર્વે કન્યાને એક વરસ આપેછે; ને કન્યાવાળો વરને પાઘડીઓ આપેછે તથા પરણતી વખત ઘરચોળું ૧ રૂ. ૮) નું ચોથા મંગળનું તથા સાડી ૧ રૂ. ૭) ની રીતની વરવાળો કન્યાને આપેછે; તથા વરને અબોટિયું ૧ રૂ. ૭) નું કન્યાવાળો આપેછે; ને મળે ને વધારે આપે તો પોતાની ખુશી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનાં તથા સુનાનાં ઘરેણાં આપવાનો ચાલ છે; રોકડા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપીએ છૈએ તે વિવાહ મેળવતી વખતે રૂ. ૧૨૫) નું ઘરેણું આપીએ છૈએ; તથા રૂ. ૧૨૬) [નું] લગન વખત ઘરેણું આપીએ છૈએ; જુમલે રૂ. ૨૫૧) કન્યાના વાલીના હાથમાં આપીએ છૈએ.

૫. વિવાહ મેળવતી વખત તથા લગન વખતે આપેછે તેની વિગત ઉપરની કલમ ૪ માં લખેલી છે, ને પલ્લાંની ટીપ લખવાનો ચાલ છે, ને જ્યારે વિવાહનાં પત્ર થાય તે વખત પંચાતમાંના પેહેલાં એકડાના કરનાર ૪ શેઠ તથા ન્યાતગોર સાથે જણ ૬ બોલાવવા જોઇએ સહી; પછી તો તેમાં જણ ૬ મધેના હાજર હોય તે ખરા પણ વિવાહ કરનાર ધણી જણ ૬ ને તેડા કરવા મોકલે ને નહી તેડા કરે તો પંચનો ગુનેહગાર.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણેછે, ને પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે કરેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય, વા બીજી કાંઈ શરીરે ખોડ હોય તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધારે આપવામાં આવેછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે ખાંપણના સબબથી ઓછું લીધામાં આવેછે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો એવો છે કે છોકરાંની મા થયા પછી હવાલે કરવું; ને કદાપી છોકરાં નહી થાય ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થાય ત્યારે તેને આપવામાં આવે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં પલ્લાં-શિવાય ધણીને ઘેરથી આપે તે ઉપર તો ધણીનો હુકમ છે, ને (અથવા) પિહેરથી તથા મોસાળથી જે કાંઈ મળ્યું હોય તેઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આ-પેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી, પણ જે ઘરેણું બાઈને બક્ષિસ કીધું તે પલ્લાં સમાન ગણાય છે.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી ક-રીને પૈસા પેદા કરે તે ઘરના ખરચમાં ખરચેછે.

૧૪. પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઇને આપી શકતી નથી, અથવા ધણીની મ-રજીવિના ખરચી શકતી પણ નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંને છોકરાની રજાવિના ખરચી શકતી નથી ને કાંઈ ઘરેણું વાજબી, કારણ હોય અ-થવા ભરણપોષણ પોહોંચતું નથી ત્યારે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે; તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલતો નથી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે નહી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું વાજબી કારણમાં બાઈને રાજી કરીને લે, ને પછી મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયા-ણીને લખી આપે, ને ધણીને મળે તો પલ્લાંની કીંમત આપીને ઘર પાછું લે; ને વારસોથી ઘર પાછું લેવાય નહી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાયછે ત્યારે પલ્લું રૂ. ૨૫૧) કરેછે, તે ઘરેણું વરને તથા વરના વાલીને પાછું આપે, ને નહી આપે તો પંચવાળા તે શખસને પુછે, ને મુદત એ છે જે ક્રિયા પેહેલાં પાછું આપે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ને મરનારને છોકરો હોય ત્યારે તેને સારૂ મોસાળિયાં પલ્લાંમાંથી તો કાંઈ રાખી શકતા નથી, પણ મોસાળ-નો ચાલ હોય તો તે છોકરાને સારૂ રાખી શકેછે.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં રાખી શકતા નથી પણ તે છોકરીના કરવેહેવાર તેના વાલી કરી શકેછે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવાંના રૂપિયા વરને આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં પરણતી વખત પેહેરામ-ણીમાં શક્તિ પ્રમાણે આપેછે, તથા ગૌરવ વખત પણ કન્યાવાળો વરના ઘરનાને પેહેરામણી શક્તિ પ્રમાણે આપેછે.

વાણિયા—મોઢવીશા અરાડજા અમદાવાદી.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૪૫૧) નો છે ને અસલમાં કાંઈ ઓછું અદકું હતું

૨. અમારામાં રીતભાતનો આંકડો મુકરર નથી, આપનાર લેનારની ખુશી પ્રમાણે આપે લેછે.

૩. પલ્લાંના ઘરેણામાં રૂપાની જનસ તથા સો-નાની જનસ અથવા રૂપિયા પણ આપવાનો ચાલ છે.

૪. અમારામાં પલ્લું જે આપેછે તે વિવાહ થતી વખત આપવાનો ચાલ છે, ને કન્યાની તરફથી જે મુખ્ય હોય તેના હાથમાં આપે છે.

૫. અમારામાં પલ્લું વિવાહ થતી વખત તમામ આપે છે, ને તે વખત હાજર હોય તેની શાહેદી કરાવે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને બેસાડે તો મુખત્યાર છે.

૭. કોઈ શખસ મોટી ઉમરનો છોકરાવાળો હોય ને તે ફરી પરણવા ચાહે તો પલ્લું તો ન્યાતસિર-સ્તા પ્રમાણે આપે, અગર તે શિવાય વધતું આપે લે તો સાજનામાં સેંકડે ટકા પાંચ જણ એ આપે.

૮. રોગી વિગેરેનો અમારામાં વિવાહ કોઇ કરતું નથી, ને કરે તે વધારે પલ્લું આપે, ને તે પલ્લાંમાંજ ગણાય છે.

૯. છોકરી આંધળી વિગેરે ગમે તેવી દોષવાળી હોય તો એ વાતે છોકરીનો બાપ મુખત્યાર છે.

૧૦. બૈરીને પલ્લું હવાલે કરવું તેનો ધારો એ જે બાઇને બે છોકરાં થાય ત્યારે હવાલે કરે, ને ન છોકરાં થાય ત્યારે બૈરીની ઉમર વરસ વીસની થાય ત્યારે હવાલે કરે.

૧૧. તેજ ઉપર બૈરીનો હુકમ છે, તેમાં ધણીનો હુકમ ચાલે નહી. પણ ધણીને ઘેરથી પલ્લાં શિવાય જે મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ, પણ તે માલ બૈરીના કબજામાં રહે, બૈરીથી ગેરમાર્ગે ખરચાય નહી, ને અધરણી વિગેરે[માં] પિહેરિયાંએ અથવા મોસાળિયાંએ અથવા બીજા સગાએ આપ્યું હોય તે ઉપર બૈરીનો હુકમ; એ માલ બૈરીથી કોઈને અપાય નહી તથા ખરચી શકાય નહી.

૧૨. તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે, તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે, ને બૈરીથી ગેરમાર્ગે ખરચાય નહી.

૧૪. ધણીના હુકમ શિવાય બૈરી પોતાનું પલ્લું વિગેરે કોઈને આપે નહી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંમાંથી વાજબી ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવ કરી શકે નહી, ને બદફેલીથી ખરચ કરે તો અટકાવેછે.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લે નહી.

૧૬ બૈરી રાજી થઇને આપે તો લે, ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. અગર ધણીએ પલ્લું લઇને તેના અવેજમાં પોતીકું ઘર બરાબર કીંમતનું વેચાણ કરી આપ્યું હોય તો તે ઉપર ધણીનો તથા તેના વારસનો હક–બાઈના જીવતાં સુધી કોઈનું પોહોંચતું નથી, ને (અગર) બાઈ વારસોનો હક દુબાવવા સારૂ વેચે અથવા કોઇને આપે તો કોઇને આપી શકાય નહી, ને ગિરોતરીકે લખી આપ્યું હોય તો ધણી અથવા વારસો પલ્લાંનો અવેજ(માં) આપીને પાછું લઈ શકે છે.

૧૮. સાહુકારને ઘેર પલ્લું મુકયું ને તેનું વ્યાજ આવે તે ખાવાનો ચાલ નથી, ને તે વ્યાજ બૈરી લે.

૧૯. ધણી તથા ધણિયાણીને તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ને તેનું પલ્લું તેના દસ દાહાડામાં આપે, ને રીતભાત આપવાનો ચાલ મુકરર નથી.

૨૧. મરનાર બૈરીને છોકરો હોય તેને સારૂ મોસાળિયાંને પલ્લું રાખવાનો ચાલ નથી, ને રાખે તો બંનેની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે રાખે.

૨૨. મરનાર બૈરીને છોકરી હોય તેનો પણ ઉપર પ્રમાણે ચાલ છે.

૨૩ અમારી ન્યાતમાં ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવું આપવાનો ચાલ છે, જેને જે મળે તે આપે.

૨૫. હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપે તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા–મોઢ માદળીયા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૩૫૧ થી તે રૂ. ૫૦૧ સુધી છે, ને અસલમાં કાંઈ ઓછું અદકું હતું.

૨. ઉપરના આંકડામાં રીતભાત જુદી છે, ને રીતભાતમાં લુગડાં આપે છે.

૩. પલ્લાંનાં ઘરેણામાં રૂપાની જનસ તથા સુનાની જનસ અથવા રૂપિયા પણ આપવાનો ચાલ છે.

૪. પલ્લું જે આપે છે તે વિવાહ મેળવતી વખત પણ આપે છે અથવા પરણતાં સુધીમાં પણ પુરૂં કરેછે, ને કન્યાની તરફથી જે મુખ્ય હોય તેને આપેછે.

૫. વિવાહ મેળવતી વખત પણ આપે છે, (ને) અથવા પરણતાં સુધી પણ આપે છે, ને પલ્લાંની ટીપ પોતાને ઘેર લખી રાખે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી; ને બેસાડે તો મુખત્યાર છે.

૭. મોટી ઉમરનો છોકરાવાળો શખસ પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપેછે. તેમાં તે મુખત્યાર છે, ને તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૮. એવો કોઇ સબબ હોય તો વધારે આપવું પડેછે; પણ જે આપે તે લેખપત્રમાં લખે; તે પલ્લાંમાં ગણાય છે.

૯. એવો કોઇ સબબ હોય તો છોકરીનો વાલી ઓછે પલ્લે અથવા વગર પલ્લે પરણાવેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. જ્યારે છોકરી સાસરે રેહેતી થાય ત્યારે પિહેરિયાં પાસે પેહેરવા સઘળું પલ્લું અથવા થોડું પલ્લું માગે ત્યારે આપે ને છોકરાં થયા પછી અટકાવ નથી; ને છોકરૂં ન થાય તો વરસ ૨૦ ની ઉમર થયા પછી બાઇ મુખત્યાર છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અઘરણી વિગેરે[માં] રીતભાત ઘરેણાં વિગેરે ધણિયાણીને મળ્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ ધણિયાણીની રજામંદીથી ચાલે; ને પરણ્યા પછી ધણીને ઘેરથી પલ્લાં શિવાય ધણીએ જે જેવર આપ્યું હોય તે ઉપર ધણી મુખત્યાર છે.

૧૨. પેહેરવા આપે તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૧૩. સ્ત્રી માણસને ગેરશખસ કોઈ આપતુ નથી; ને સગાવાહાલાંએ કાંઇ આપ્યું હોય તો, ને બૈરીએ મેહેનત મજુરી કરીને પેદા કરેલા ઉપર તેની રજામંદીથી ધણીનો હુકમ ચાલે.

૧૪. ધણીના હુકમ શિવાય બૈરી પોતાનું પલ્લું વિગેરે કોઈ કોઇને આપી શકે નહી. ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંમાંથી વાજબી ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવી શકે નહી, પણ ન્યાતરીતથી વધારે ચાલે તો અટકાવી શકેછે.

૧૫. બૈરી પાસેથી પલ્લું લઈ શકે છે, ને બદફેલીના રાહથી પલ્લું લઇ શકે નહી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી વાજબી કારણથી લઈ શકેછે, ને મળે ત્યારે પાછું આપેછે.

૧૭. અગર ધણીએ પલ્લું લઈને તેના અવેજમાં પોતીકું ઘર બરાબર કીંમતનું વેચાણ કરી આપ્યું હોય તો તે ઉપર ધણીનો તથા તેના વારસનો હક-બાઇના જીવતાં સુધી કોઇનો પોંહોંચતો નથી, ને (અગર) બાઇ, વારસનો હક ડુબાવવા સારૂ વેચે અથવા કોઇને આપે તો કોઇને આપી શકે નહી; ને ગિરોતરીકે લખી આપ્યું હોય તો ધણી અથવા વારસો પલ્લાંનો અવેજ આપીને પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. સાહુકારને ઘેર પલ્લું મુકીને વ્યાજ ખાવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઈ મુકે તો તેનું વ્યાજ ધણિયાણી લે.

૧૯. ધણી વા ધણિયાણી તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ને તેનું તેરમું વીતે ને ચૌદમાંને દિવસે પલ્લું પાછું આપે; ને રીતભાત આપવાનું મુકરર નથી.

૨૧. મરનાર બૈરીને છોકરો છે તો મોસાળિયાંને પલ્લું રાખવાનો ચાલ નથી, ને રાખે તો બંને ધણીની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે રાખે.

૨૨. મરનાર બૈરીને છોકરી છે તો એજ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું આપવાનો ચાલ મુકરર નથી, ને જે આપે તે વિવાહથી તે ગોરવ સુધી પહુણ પ્રમાણે આપેછે.

૨૫. લગન તથા અઘરણીમાં પેહેરામણી આપેછે તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા—મોઢ દશા અરાડજા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૪૯૯) નો છે—અસલથી ચાલ્યો આવેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં લુગડાંનો ચાલ રૂ. ૫૦) નો છે; ને પલ્લું ભરે તેમાંથી લુગડાં કરાવેછે.

૩. સુનાની જનસ તથા રૂપાની જનસ તથા રોકડા રૂપિયાનું કાંઈ મુકરર નથી. જેમ બેહુ ધણીની મરજીમાં આવેછે તેમ કરેછે.

૪. એનો જવાબ વિવાહની કલમ બીજીમાં લખેલો છે.

૫. એનો જવાબ પણ વિવાહ બાબતની બીજી કલમ પ્રમાણે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને બેસાડે તો મુખત્યાર છે.

૭. કોઈ શખસ મોટી ઉમરવાળાને તથા દીકરાવાળાને પણ પલ્લું એજ રીતે છે—અદકું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો રોગી હોય તેનું પલ્લું બેહુની મરજી પ્રમાણે છે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરી રોગીષ્ટ હોય ત્યારે તેનું પલ્લું ઓછું અદકું થાય છે—એનું કાંઈ મુકરર નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. જ્યારે છોકરી સાસરે રેહેતી થાય ત્યારે પિહેરિયાં પાસે પેહેરવા સઘળું પલ્લું અથવા થોડું પલ્લું માગે ત્યારે આપે, ને છોકરૂં થયા પછી અટકાવ નથી; ને છોકરૂં ન થાય તો વરસ ૨૦ ની ઉમર થયા પછી બાઇને સોંપવું.

૧૧. પિહેરની તરફથી આપ્યું તેમાં હુકમ ધણિયાણીનો છે, ને સાસરા તરફથી આપે તેમાં હુકમ ધણીનો છે.

૧૨. પેહેરવા આપે તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૧૩. સ્ત્રી માણસને ગેરશખસ કોઈ આપતું નથી, ને સગાવાહાલાંએ કાંઈ આપ્યું હોય, તથા બૈરીએ મેહેનત મજુરીએ પેદા કરેલા ઉપર તેની રજામંદીથી ધણીનો હુકમ ચાલે.

૧૪. ધણીના હુકમ શિવાય બૈરી પોતાના પલ્લાં વિગેરે કોઈ કોઈને આપી શકે નહી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંમાંથી વાજબી ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવી શકે નહી, પણ ન્યાતરીતથી વધારે ચાલતાં અટકાવી શકેછે.

૧૫. બૈરી પાસેથી પલ્લું લઈ શકેછે, પણ બૈરીને રાજી કરીને પલ્લું લઈ શકેછે.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી વાજબી કારણથી લઈ શકેછે, ને મળે ત્યારે પાછું આપેછે.

૧૭. અગર ધણીએ પલ્લું લઇને તેના અવેજમાં પોતીકું ઘર બરાબર કીંમતનું વેચાણ કરી આપ્યું હોય તો તે ઉપર ધણીનો તથા તેના વારસનો હક-બાઇના જીવતાં સુધી કોઈનો પોંહોંચતો નથી; ને (અગર) બાઈ વારસનો હક દુબાવવા સારૂ વેચે અથવા કોઇને આપે તો કોઈને આપી શકાય નહી; ને ગિરોતરીકે ખત લખી આપ્યું હોય તો ધણી અથવા વારસ પલ્લાંનો અવેજ આપીને પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. સાહુકારને ઘેર પલ્લું મુકીને વ્યાજ ખાવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઈ મુકે તો તેનું વ્યાજ ધણિયાણી લે.

૧૯. બૈરી પોતાના ધણીને મેલી શકતી નથી, ને ધણી બૈરીને મેલી શકતો નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ને તેનું તેરમું વીતે ને ચૌદમાંને દિવસે પલ્લું પાછું આપે; ને રીતભાત આપવાનું મુકરર નથી.

૨૧. મરનાર બૈરીને છોકરો છે તો મોસાળિયાંને પલ્લું રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. મરનાર બૈરીને છોકરી છે તે ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અધરણીમાં પેહેરામણી બૈરીને આપે છે, તે કજારજાએ, છોકરૂં હોય તો પાછી આપવામાં આવે નહી; અગર કાંઈ છોકરૂં હોય નહી તો પિહેરિયાંને પાછી આપે; ને લગન વિગેરે બાબતમાં બૈરીને તથા બૈરીનાં સાસરિયાંને પેહેરામણી આપે, તે પાછી ફરતી નથી.

વાણિયા-દશા ખડાયતા સુરતી તથા અમદાવાદી તથા ઉમરેઠીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૫.

અમારામાં પલ્લાંનો આંકડોઃ-અસલમાં રૂ. ૩૨૫) નું ને હરખના રૂ. ૨૫); જુમલે રૂ. ૩૫૦) નો હતો, ને હાલમાં રૂ. ૩૫૧) નું પલ્લું ને હરખના રૂ. ૫૧),-જુમલે રૂ. ૪૦૨) નું આપે છે.

૨. રીતભાતમાં તો ઉપર લખેલા રૂ. ૫૧) આપે છે એજ રીત છે; ને એ શિવાય વધતું કરે તો તરફેણની ખુશી.

૩. એ વાતમાં કાંઈ મુકરર નથી, તરફેણની ખુશી. રૂ. ૪૦૨) રોકડા માગે તો રોકડા આપે, યા અવેજ માગે તો રૂ. ૪૦૨) નો અવેજ આપે.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વિવાહ મેળવતી વખત આપેછે, ને તરફેણની ખુશીથી બાકી રહે તો લગનના દાહાડા સુધીમાં પુરૂં કરેછે, ત્યારે કન્યા પરણાવે ને કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે.

૫. વિવાહ મેળવતી વખત તો આપેછે, ને બાકી રહે તો લગનના દાહાડા સુધીમાં પુરૂં કરે, ને બાકી રાખવાનો સિરસ્તો નથી. પલ્લાંની ટીપ સામસામી કરવાનો ચાલ નથી.

૬. જેને મળે તે સકાંકણી બેસાડે છે—ને વરનો ધણી પણ પલ્લું કરેછે; ને સકાંકણી બેસાડેછે તે પલ્લાંપર પણ બાઈનો હક્ક છે.

૭. મોટી ઉમરનો હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તેની પેહેલી ધણિયાણી મરી ગઈ હોય ને તે ફરી પરણવા ચાહે તો પરણી શકેછે; ને પલ્લું તો ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે. એમ કરતાં વધતું આપે તેનો આંકડો મુકરર નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો ગમે તેવા દોષવાળો હોય પણ પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે. વધતું આપે તો એની મરજી પ્રમાણે.

૯. એ વાતમાં કન્યાનો બાપ મુખત્યાર છે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવાનો ધારો એ છે જે સાસરે રેહેતી થાય ત્યારે પેહેરીઓઢીને આવે; ને વરસ ૧૭ ની થાય ત્યારે તો સઘળું પલ્લું તેના કબ્જામાં રહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી તથા મોસાળા વિગેરે જે કાંઈ રીતભાત મળે તે ઉપર તથા પલ્લાં ઉપર ધણી તથા ધણિયાણી બેહુનો હુકમ છે, ને રીતભાત તથા પલ્લું બૈરીના કબ્જામાં રહેછે.

૧૨. પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ધણી ગરીબ હોય ને બૈરી મેહનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઘરના ખરચમાં વાપરે.

૧૪. બૈરીને પલ્લું આપ્યું છે તે ધણીની ખુશીવિના કોઇને અપાય નહી. શા વાસ્તે કે બૈરીની કજારજાએ ધણીને પાછું પોહોંચે છે; ને સગી મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરવા ચાહે ને જો દીકરો વસ્ત્ર રોટલા પુરા કરતો હોય તો ખરચાય નહી, ને ન કરતો હોય તો બાઈ પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાય તથા જાત્રાપુખાત્રા કરવી હોય તો કરી શકેછે. ને દીકરાની મરજીવિના ગેરમાર્ગે ખરચાય નહી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જોરથી પલ્લું લઈ શકતો નથી. ધણીને ઘેર પેહેરીઓઢીને આવે.

૧૬. ધણી નાચાર હોય ને બૈરી રાજી થઇને ધણીને આપે તો લે, ને કારણ તો એ જે પોતાની [સ્ત્રીનું] અધરણી કરવું હોય અથવા પોતાના ઘરનો કરવેહેવાર કરવો હોય તો લઈ શકેછે; ને મળે તો પાછું કરાવી આપે.

૧૭. અગર ધણી નાચાર હોય ને પલ્લાંમાં ઘર લખી આપે તો આપી શકે, ને ધણી પલ્લું આપીને લેવા ચાહે તો લઈ શકેછે; બૈરી બેઠે વારસનું પોહોંચે નહી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વરકન્યાના નામનું જમે થાય છે, ને તેનું વ્યાજ આવે તે[પર] હક બાઈનો છે; ને ધણી લાચાર હોય તો બેહુ મળીને ખાઈ શકેછે.

૧૯. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી, તો પલ્લાંનું શું લખીએ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ને પલ્લું તેના દાહાડા પાણી પેહેલાં ધણીને ઘેર પાછું આપે, ને ખરચ મુજરે આપે નહી; ને બેહુની રાજીથી ખરચ કર્યો તો આપી શકેછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેનો છોકરો હોય ત્યારે છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં અડધું રાખે, ને અડધું તે છોકરાના બાપને આપે; ને મોસાળિયાંએ રાખેલું ધણી તથા મોસાળિયાંની મરજીમાં આવે ત્યાં અનામત મુકે, ને તે છોકરાનો વિવાહ તેનો બાપ કરે તથા પરણાવે ત્યારે પલ્લું અનામત મુકેલું લે; ને છોકરો પરણેલો હોય તો રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. છોકરીને સારૂ તેના મોસાળિયાં રૂપિયા સોનો અવેજ રાખે ને બીજું તેના બાપને આપે; ને છોકરીને પરણાવે ત્યારે રૂપિયા સોનો અવેજ પાછો લે; ને છોકરી પરણેલી હોય તો રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૩. કન્યાના બાપે ખાવાના લીધા હોય તે પાછા આપવાનો ચાલ નથી; શાવાસ્તે કે તેનો આંકડો મુકરર નથી.

૨૪. ગજવું આપવાનો ચાલ છે, પણ તેનો આંકડો મુકરર નથી, બંનેની પઠણ પ્રમાણે વિવાહ થયા પછીથી તે ગોરવ તથા ઉબેતરના દાહાડા સુધીમાં આપે.

૨૫. જનોઇનો અમારામાં ચાલ નથી, ને પેહેરામણી આપેછે તેનો આંકડો મુકરર નથી; ને તે પાછું આપતા નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

વાણિયા–ખડાયતા પાંચાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ રૂ. ૨૦૦) થી તે રૂ. ૩૫૧) સુધીનું તથા લુગડાં રૂ. ૫૧) ના–જુમલે રૂ. ૩૫૯) સુધીનો આંકડો અસલથી મુકરર છે. એ ઉપરાંત વધતું કરવાનો ન્યાતનો સિરસ્તો નથી, ને એ બાબતમાં વરવાળા તથા કન્યાવાળા પોતપોતાની સમજણ પ્રમાણે આપવા લેવાનું મુકરર કરે; ને તેનું સામસામું લખ્યું કરે ને બંનેના લેખપત્ર જોયાથી આંકડો મુકરર માલમ થાય છે.

૨. રીતભાતમાં ઉપર લખેલા સામસામા કાગળમાં જે આંકડો મુકરર કર્યો હોય તે મધ્યેથી રૂ. ૫૧) નાં લુગડાં કરાવે અથવા રોકડા રૂપિયા આપે, ને એ શિવાય બીજી રીતમાં દિવાળી દસેરા વિગેરે મોટે ટાંણે વરવાળા પોતાની સંપત્ત પ્રમાણે કન્યાને લુગડાં કરે; તેનો આંકડો કાંઈ નિશ્ચય નથી.

૩. પલ્લાંના અવેજમાં રૂપાના તથા સુનાના દાગીના આપેછે, ને થોડાઘણા રોકડા રૂપિયા પણ આપેછે; પણ જે કાંઇ જનસ આપે તેની કીંમત કરાવીને લેખના કાગળમાં વસુલ કરે, તથા રોકડા રૂપિયા આપેછે તે પણ વસુલ કરેછે; અગર વસુલ કરવાનું રહી ગયું હોય અથવા ન આપ્યું હોય તો ન્યાતના ચાર ભલા માણસની શાહેદીથી મુજરે પડે.

૪. પલ્લું અડધું વિવાહ મેળવતી વખત આપે, ને બાકીનું અડધું રહ્યું હોય તે લગનના દિન ૭–૮ પેહેલાં પુરૂં કરે, ને પલ્લું પુરૂં ન કરે ત્યારે કન્યાવાળા વિવાહ બાબતની કલમ ૧૧ મીમાં લખ્યા પ્રમાણે વિવાહ તોડવા ચાહે તો તોડીને બીજી જગો ઉપર કરી શકેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવેલો છે; ને પલ્લાંની ટીપ સાદા કાગળ ઉપર સામસામી કરવાનો ચાલ છે, ને તે ટીપનો મુસદ્દો તો એ રીતે લખવાનો ચાલ છે, [કે] જે દાહાડે વિવાહ કરે તે તિથિ તથા વાર તથા સંવત તથા ફલાણાની છોકરીની સાથે ફલાણાના છોકરાનો વિવાહ કર્યોછે, ને પલ્લું રૂપિયા આટલાનું ને લુગડાં રૂ. ૫૧) ના–જુમલે રૂપિયા આટલાનો આંકડો મુકરર કર્યોછે, ને તે ટીપ વિવાહના ચાંદલા થતી વખત લખાય; ને તેમાં ન્યાતના બેચાર શખસની તથા ન્યાતગોરની શાહેદી કરાવવાનો ચાલ છે; એ પ્રમાણે ટીપ લખાયછે.

૬. સકાંકણી તો જેને ઇશ્વરે પૈસો આપ્યો હોય તો તે શખસ બેસાડે; ને જે શખસે સકાંકણી બેસાડીને કન્યાને જે ઘરેણું આપ્યું તે ઉપર બૈરીનો હક છે; ને તેના સાસરાવાળા પણ પોતાને ઘેરથી ઘરેણું કરાવે તો તેની ખુશી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણે તો તે શખસ પલ્લું તો રૂ. ૩૫૯) નું આપે, એ ઉપરાંત વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી. ને વરવાળા પોતાની ગરજને સારૂ એ કરતાં વધતા રૂપિયા આપે તો તેની ખુશી, પણ તેમાંથી કાંઈ રાજકદૈવક થાય ત્યારે પલ્લું તો રૂ. ૩૫૯) નું પાછું અપાય; ને તેથી વધારે રૂપિયા લીધા હોય તે કન્યાવાળાની મરજીમાં આવે તો પાછા આપે ને ન આપે તો તેને કાંઈ ન્યાતવાળા પુછી શકતા નથી.

૮. કોઇ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઇ દોષવાળો હોય ને તે શખસ પરણે તેને પલ્લું ઉપરની કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે આપવાનો ચાલ છે; તેથી કન્યાવાળા, ઉપરાંત લે તો લઈ શકેછે; પણ પલ્લાંમાં કાંઇ ગણાતું નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ને તેનો વિવાહ નહી મળતો હોય તો તેના માબાપ ઓછે પલ્લે અથવા વગર પલ્લે પરણાવેછે, પણ વિવાહ થયા પછી છોકરીને કાંઈ દોષ થાય ત્યારે ઓછું પલ્લું લેવાનો ચાલ નથી. પલ્લું જે વિવાહ મેળવતી વખત ટીપ મધ્યે લખ્યું હોય તેટલું લઈને પરણાવે ને (અગર) પલ્લું આપવામાં હરકત કરે તો તે શખસ પંચાતનો ગુનેહગાર થાય.

૧૦. પલ્લું તો તે બૈરીને એક છોકરૂં થાય ત્યારે તેના માબાપ તેને હવાલે કરે, ને છોકરૂં કાંઈ નહી થાય ત્યારે વરસ ૨૦ ની ઉમર થયા પછી હવાલે કરે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણી[એ] પોતાને ઘેરથી ધણિયાણીને ઘરેણું ઘાલ્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે; ને બાપને ઘેરથી અથવા

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

મોસાળથી જે કાંઈ મળે તે ઉપર તે બૈરી મુખત્યાર છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ધણિયાણી રેંટિયો કાંતીને તથા રેશમ કાહાડીને તથા એ વિગેરે બીજો ધંધો કરીને પાંચ પૈસા પેદા કરે તે ઉપર તે બૈરીની સત્તા છે.

૧૪. જે કાંઈ પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે પલ્લાંના દાગીના મધ્યેથી કોઈ દાગીનો ધણીની રજાવિના ખરચાય નહી. ને મા અથવા સાવકી માનું ભરણપોષણ છોકરો પોહોંચતું કરતો હોય તો મા અથવા સાવકી માથી પલ્લાંમાંથી તથા ધણીની માલમીલકતમાંથી ખરચ કરી શકાય નહી; ને છોકરો અન્નવસ્ત્ર પુરૂં નહી કરતો હોય તો તે બૈરી પોતાના પલ્લાંમાંથી તથા તે સિવાય બીજી ધણીની માલમીલકત હોય તેમાંથી વાજબી સિરસ્તે પોતાનું ભરણપોષણ કરે; ને આડે રાહે ખરચ કરતી હોય તો તેમાં દીકરો અટકાવ નાખી શકેછે.

૧૫. ધણીથી બૈરીની પાસે પલ્લું જબરદસ્તીએ લેવાય નહી; ને જબરદસ્તીથી બૈરીના અંગ ઉપરથી ઉતારી લે તો તે શખસ પંચાતનો ગુનેહગાર થાય.

૧૬. બૈરી રાજી ખુશીથી પલ્લું,—છોકરો વા છોકરી પરણાવવાના કામમાં ધણીને આપે તો લે; તથા ધણીને ઘણી અગત પડી હોય તેમાં પણ બૈરીની ખુશી હોય તો આપે. એ વાતમાં બૈરી મુખત્યાર છે. ને ધણીનો હાથ જ્યારે ફરી વળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાની ધણિયાણીને ઘર લખી આપે તો એ વાત થઈ શકેછે; ને ધણી પલ્લું પાછું આપીને પોતાનું ઘર લેવા ચાહે તો લઈ શકે; પણ તેના વારસથી પલ્લાંની કીમત આપીને ઘર પાછું લઈ શકાતું નથી.

૧૮. પલ્લું સાહુકારને ત્યાં બ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું જે ટીપ મધ્યે લખેલું હોય તે સર્વે તથા રીતભાતનાં લુગડાં જે રહ્યાં હોય તે બૈરીના ધણીને પિહેરિયાં ખુનિયાત કુળનાં હોય તો તે તમામ પાછું આપેછે, ને જે પોતાની આબરૂને ન ચાહતો હોય ને તે શખસ પલ્લું ખાઈ ગયો હોય તો તે પણ ટીપમાં લખ્યા કરતાં અડધું પલ્લું ગમે તે તરેહથી પાછું આપેછે સહી. અગર તે શખસ અડધું પલ્લું પાછું આપવામાં તકરાર કરે ને ન આપે તો તે શખસને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરી શકેછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે બૈરીને છોકરો હોય ત્યારે તેના મોસાળિયાં પલ્લું રાખે, ને છોકરાને બાપ પરણાવે ત્યારે મોસાળિયાં તેને પાછું આપે; ને છોકરાને ન પરણાવે ત્યારે છોકરો પુખ્ત ઉમરનો થાય ત્યારે છોકરાને મોસાળિયાં આપે. કદાપી તે વખત છોકરો પરણેલો હોય ત્યારે તેના ધણીને પાછું આપવાનો ચાલ છે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારની છોકરી પરણેલી હોય ત્યારે પલ્લું તેના મોસાળિયાં પાછું આપે; ને છોકરી કુંવારી હોય ત્યારે મોસાળિયાં રાખે; જ્યારે તેનો બાપ છોકરીને પરણાવે ત્યારે મોસાળિયાં પાછું આપે.

૨૩. કન્યાના બાપે પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને તે કન્યા કુંવારી મરી જાય તો તે ખાવા લીધેલા રૂપિયા તથા પલ્લું તમામ પાછું આપે; ને પરણ્યા પછી મરી જાય ત્યારે, ખાવા આપેલા રૂપિયા પાછા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગન તથા અધરણી વિગેરે વખતમાં પેહેરામણીમાં જે માલ વરને તથા વરની તરફવાળાને કન્યાવાળા આપેછે તે માલ તેનો છે; તે પાછો લેવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા—વીશા નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૭.

૧. પલ્લાંનો આંકડો હાલમાં રૂ. ૨૨૫) થી તે રૂ. ૪૦૧) સુધી મુકરર છે; તેમાં બંનેને બોલતાં બને છે તે પ્રમાણે આપેછે; ને તે આંકડો સામસામી ટીપ કરેછે તે જોયાથી માલમ થાય છે; ને અસલમાં તો વરકન્યાવાળા પોતાની પહોંચણ પ્રમાણે વધતું આપતા

લેતા હતા ને તેની પણ ટીપ સામસામી લખી લેતા; તે જોયાથી તેનો પણ આંકડો માલમ થાય છે.

૨. રીતભાતમાં કન્યાને રૂ. ૨૫)નો વસંત, ઉપર લખેલા આંકડા મધેથી ચડાવવાનો ચાલ છે. એ શિવાય બીજી રીતભાતમાં લુગડાં કન્યાવાળા વરને તથા વરવાળા કન્યાને પોતપોતીકી ખુશી પ્રમાણે કરેછે, તેનો આંકડો મુકરર નથી.

૩. પલ્લું તો વિવાહ થયા પછી તે લગનના દાહાડા સુધીમાં વરવાળા કન્યાના વાલીના હાથમાં આપે, તેમાં રૂપાની તથા સુનાની જનસ તથા રોકડા રૂપિયા આપીને ટીપમાં લખ્યા પ્રમાણે અવેજ પુરો કરી આપેછે.

૪. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની કલમમાં લખેલો છે.

૫. એ સવાલનો જવાબ કલમ ૩ માં લખેલો છે.

૬. સકાંકણી એસાડવાનો ચાલ એ છે જે કન્યાદાન આપતી વેળા કન્યાના માબાપ પોતાની ખુશીથી ઘરેણું ઘાલેછે, તે ઉપર કન્યાની સત્તા છે—પલ્લાંના જેવી, ને તેના સાસરિયાં પણ પહોણ પ્રમાણે પલ્લું કરે.

૭. કોઈ શખસ મોટી ઉમરનો હોય ને તેને દીકરા પણ હોય તેનું પલ્લું ઉપર લખેલા આંકડા પ્રમાણે છે; અગર વધતું કરે તે ટીપમાં લખે તેટલું મુજરે પડેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય યા અપંગ વિગેરે બીજો કાંઇ વાજબી સબબ હોય, તેનું પલ્લું બંનેની પહોણ પ્રમાણે આપે લેછે; પણ જેટલું ટીપમાં લખ્યું હોય તેટલું પલ્લાંમાં ગણાયછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેના માબાપ થોડે પલ્લે અથવા વગર પલ્લે પરણાવવામાં મુખત્યાર છે.

૧૦. પલ્લું—છોકરી સાસરે રેહેતી થાય ત્યારે પિહેરિયાં સઘળું પલ્લું અથવા થોડું પલ્લું પેહેરવાને આપે, ને તે છોકરીને છોકરૂં થયા પછી તમામ પલ્લું આપવામાં અટકાવ થતો નથી; ને છોકરૂં ન થાય તો વરસ ૨૧ ની ઉમર થયા પછી બાઈને સોંપવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પિહેરની તરફથી રીતમાં બૈરીને જે મળ્યું હોય તે ઉપર હુકમ ધણીધણિયાણીનો છે; ને સાસરાની તરફનું મળ્યું હોય તે ઉપર હુકમ ધણીનો છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ઘરેણું ધણી વિગેરે લોક આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરીએ મેહેનત મજુરી કરીને પેદા કીધું તે માલ બૈરીનો છે.

૧૪. ધણીની રજાવિના બૈરી પોતાના પલ્લાં વિગેરે કોઈ કોઇને આપી શકે નહી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંમાંથી ન્યાતસિરસ્તે મુનાસબ ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી, ને દીકરો માની બરદાસ રૂડી રીતે કરતો હોય તો મા અથવા સાવકી માથી પલ્લાં મધેથી ખરચ થાય નહી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરીનું પલ્લું ધણીને કંઈ સંકટ પડયું હોય ને હાથ ભીડમાં હોય ને ખરેખરો વાજબીનો અટકાવ હોય તો બૈરીને રાજી કરીને લઈ શકેછે, ને હાથ ફરી વળે ત્યારે પાછું આપે.

૧૭. ધણીએ પોતાની ધણિયાણીનું પલ્લું લઈને તેને પેટે પોતાનું ઘર વેચાણ તરીકે લખી આપ્યું હોય તો તેના ઉપર ધણીનો તથા વારસનો—બાઈ જીવતી હોય ત્યાં સુધી કોઈનો દાવો ચાલી શકતો નથી; ને (અગર) બાઈ પોતાના વારસોનો હક ડુબાવવા સારૂ તે ઘર વેચે અથવા ગિરો મુકે યા કોઈને આપે તો ખરેખરૂં અટકાવના કારણ શિવાય વારસ એકે કોઇને આપી શકાય નહી; પણ ધણીએ ગિરો તરીકે લખી આપ્યું હોય તો ધણી અથવા વારસ પલ્લાંનો અવેજ આપીને પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. બૈરીના પલ્લાંના રૂપિયા જેટલા વ્યાજે મુકયા હોય તેટલા રૂપિયાનું વ્યાજ આવે તે ઉપર બૈરીનો હક છે, તે રૂપિયાની જનસ કરાવે; ને તે બાઈની કજારજાએ પલ્લાંના તથા વ્યાજના રૂપિયાનાં વારસ બૈરીના સાસરિયાં છે.

૧૯. એ કલમનો ચાલ અમારામાં નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તેનું તેરમું વિત્યા પછી ચૌદમાંને દાહાડે પિહેરિયાં પલ્લાં મધેથી આસરે રૂપિયા ૨૫—૩૦ની જનસ રાખીને બાકીનું

સઘળું પલ્લું તથા રીતભાતની જનસ અથવા લુગડાં જે હોય તે તેના ધણીને પાછું આપે, ને જ્યારે તેના વરસી ઉપર લીલ પરણાવે ત્યારે જે જનસ રાખી હોય તે હવાલે કરે; ને (અગર) ધણીના કુળવાળા વરસી સુધીમાં લીલ નહી પરણાવે તો તેના પિહેરિયાં તે જનસ મધેથી લીલ પરણાવે તથા વરસીનો ખરચ કરે, ને બૈરીએ પોતાની હૈયાતીમાં પલ્લાં મધેથી કાંઈ વાજબીનો ખરચ કરયો હોય તે મુજરે આપવાનો ચાલ છે.

૨૧. મરનાર બૈરીને છોકરો હોય તો તેના મોસાળિયાં પલ્લાં મધેથી આસરે રૂ.૫૦) ની જનસ રાખીને બાકીનું પલ્લું ધણીને હવાલે કરે; ને તે રાખેલી જનસ છોકરાનો બાપ છોકરાનો વિવાહ કરે ત્યારે મોસાળિયાં પાછી આપે.

૨૨. એ કલમનો જવાબ ઉપરની કલમમાં લખ્યોછે તે પ્રમાણે છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના વાલીને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, ને કદાપી કોઈ આપે અથવા લે ને તે પંચાતને માલમ પડે તો તે શખસ પંચાતનો ગુનેહગાર થાય.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવે સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગનમાં કુંવારા જમણને દાહાડે તથા લગનને દાહાડે તથા ગોરવને દાહાડે—એ વિગેરે હરેક હરેક બાબતમાં કન્યાની તરફવાળા પોતાના મળતર પ્રમાણે વરને તથા વરની તરફવાળાને પેહેરામણી દાખલ જે માલ આપેછે તે માલ તેનો છે, તે પાછો ફરતો નથી, ને વરવાળાએ જે કન્યાને પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે કન્યાની કજારજાએ પાછું આપવાનો ચાલ છે; ને અધરણીમાં પિહેરિયાં બૈરીને પેહેરામણીમાં આપેછે તે બૈરીની કજારજા થાય ને છોકરૂં હોય તો પાછું આપવામાં આવે નહી, ને છોકરૂં નહી હોય તો પિહેરિયાંને પાછું આપે,

---

વાણિયા—હરશોળા વિશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૪૦૧) છે તથા રીતના લુગડાં રૂ. ૫૦) નાં—જુમલે રૂ. ૪૫૧) થાય છે; ને એ કરતાં અસલમાં ઓછું અદકું હતું, પણ હમણા તો એજ છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં રીતના વસ્ત્ર વિગેરે કાંઈ જુજવી ઘરેણું આપવું પડેછે તેમાં કાંઈ જનસનું (કાંઇ) મુકરર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંમાં ઉપર લખેલા આંકડા પ્રમાણે ઘરેણું અથવા રૂપિયા આપેછે, તેનું કાંઇ મુકરર નથી.

૪. પલ્લું આપેછે તે વિવાહ થતી વખત આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપર લખેલો છે, ને એ પલ્લાંનું ઘરેણું ચાર ન્યાતના ધરડા દેખતાં અપાય છે, તેથી ટીપની કાંઇ જરૂર નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં કોઈને મળે તો સકાંકણી બેસાડે છે, ને તે ઘરેણાં ઉપર બૈરીનો હક પલ્લાં બરાબર છે; ને તેના સાસરિયાં પલ્લું પણ આપેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે ફરી પરણવા ચાહે તો ઉપર લખેલા ધારા પ્રમાણે કરી શકે છે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો અપંગ અથવા રોગી હોય તેનું પલ્લું પણ ધારા પ્રમાણે છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય પણ પલ્લું ધારા પ્રમાણે જોઈયે, ને તેનો બાપ પોતાની ખુશીથી ઓછે પલ્લે વા બગર પલ્લે પરણાવે તો મુખત્યાર છે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તે પોતે સમજતી થાય ને સાસરે રેહેતી થાય ત્યારે હવાલે કરવું, કાંઈ ઉમરનું મુકરર નથી.

૧૧. પરણ્યા પેહેલાં વા પછી મોસાળની રીત વિગેરે જે કાંઈ ધણીની તરફથી મળે તેમાં ધણીનો હુકમ ચાલે છે; ને તેના પિહેરની તરફથી મળેછે તે ઉપર તેની કજારજાએ સંતાન રહીત મરી જાય તો તે ઉપર પિહેરિયાંનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોકો ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં સામેલ થતું નથી.

૧૩. કોઇ બૈરી મેહેનત મજુરીથી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર તેનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું આપેછે તે બૈરી ધણીની મરજી વિના કોઈને તેમાંથી આપી શકતી નથી તથા ખરચ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પણ કરી શકતી નથી; ને મા અગર સાવકી મા પોતાના પલ્લાંમાંથી ગેરમાર્ગે ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવી શકે છે, ને દીકરો ભરણપોષણ ન કરે તો તે બાબતે ખરચ કરી શકેછે.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લાંનું ઘરેણું લઇ શકતો નથી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી પોતાના છોકરા તથા છોકરીના લગન વિગેરે કાંઈ વાજબી કારણથી પલ્લું લઈ શકેછે; ને મળે ત્યારે પાછું આપેછે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીને પોતાનું ઘર લખી આપે, ને પલ્લાંના આંકડાના રૂપિયા આપીને લેવાને મુખત્યાર છે, ને વારસો પલ્લાં પ્રમાણે રૂપિયા આપીને વાજબી કારણવિના લઈ શકતા નથી.

૧૮. પલ્લાંના રૂપિયા સાહુકારને ત્યાં મુકવામાં બાઇ મુખત્યાર છે.

૧૯. બૈરી પોતાના ધણીને તજવા ચાહે અગર ધણી બૈરીને તજવા ચાહે તો બની શકતું નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે (તારે) ત્રયોદશાહની અંદર પલ્લું ધણીને ત્યાં પાછું આપેછે, તેમાં કાંઈ મુદત નથી, ને ધણિયાણી જીવતાં કાંઈ ખરચ કર્યો હોય તે જતે બાકી વધે તે પાછું આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરા હોય તો તે છોકરાને ઘાલવા સારૂ કાંઈ જુજવી મોસાળિયાં રાખેછે; ને છોકરો પોતાના બાપનામાં રેહેતો હોય તો ન રાખે.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના બાપે રૂપિયા ખાવા લીધા હોય તે મુવા પછી પાછા અપાતા નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું વરને સામા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં લગન થાય ત્યારે પેહેરામણી કરવાનું કાંઈ મુકરર નથી, કન્યાવાળાની ખુશીમાં આવે તો કરે.

વાણિયા-હરશોળા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક. ૨૨૯.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીને પોતાનું ઘર ગિરો લખી આપે ને પલ્લાંના આંકડાના રૂપિયા આપીને લઈ શકેછે, ને અગર પલ્લાંના અવેજમાં વેચાણ કરી આપે તો તે મીલકત પાછી ફરી શકતી નથી, ને નજીકના વારસ વાજબી કારણવિના પલ્લાંના અવેજમાં ગિરો લખી આપેલું ઘર રૂપિયા આપ્યા વગર લઈ શકતા નથી, ને વેચાણ કરેલું ફરતું નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ને તેનું પલ્લું તેના ધણીને ઘેર હોય તો તે છોકરીના માબાપને ફારગતી આપે, ને (અગર) તે છોકરીના માબાપ પાસે સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું રહ્યું હોય તો તે છોકરીના ધણીને અગર તે ધણીના વારસોને તેનું પલ્લું ત્રયોદશાની અંદર હવાલે કરે, એની કાંઈ મુદત નથી, ને જ્યારે તેનું પલ્લું તેને હવાલે કરે ત્યારે તેની ફારગતી લેવાનો ચાલ છે. એમ કરતાં ધણિયાણી જીવતાં તેના ધણી તથા તેના વારસોની શાજસથી કાંઈ ખરચ કરયો હોય તો તે મુજરે લેવામાં આવેછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરા તથા છોકરી હોય તેને પેહેરવા સારૂ કાંઈએક જુજવી જનસ મોસાળિયાં રાખી શકે છે, ને તેના માલીક તે છોકરા તથા છોકરીના બાપ તથા તેના વારસો (તે) છે; ને છોકરો તથા છોકરી પોતાના બાપને ત્યાં રહેતા હોય તો કાંઈ મોસાળિયાંને રાખવાની જરૂર નથી.

વાણિયા-દશા શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૨૭૫)-તે મધે લુગડાં રૂ. ૨૫)-જુમલે પલ્લું અસલના સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું એટલું છે.

૨. ઉપરના લખેલા આંકડા મધે જેટલા પલ્લાંના રૂપિયા લખ્યાછે તે મધે રીતભાત સર્વે આવી ગઈ. રૂ. ૨૫૦) મધે જનસ (જેટલી) રૂપાની તથા સોનાની કરાવી આપવી તથા લુગડાં રૂ. ૨૫) નાં-લુગડાં જેટલાં આવે તેટલાં-અસલમાં એટલું છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ઘરેણું તથા લુગડાં ઉપરના બીજા સવાલમાં વિગતવાર સાથે લખ્યાં છે તેનો

* વિવાહ બાબતમાં "નોટ" લખીછે તે જુવો.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

સબબ એ જે રોકડા પણ આપવા લેવા તથા ઘરેણું પણ આપવું લેવું–રૂ. ૨૭૫) ની રીત છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં જે દાહાડે વિવાહ મળે છે તે દાહાડાથી માંડીને પરણવાના દાહાડા સુધીમાં ઉપરના સવાલ પ્રમાણે કન્યાવાળા ધણીને પલ્લું પુરૂં કરી આપે.

૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું પરણતાં સુધીમાં પુરૂં કરે ને ટીપ લખી લેવા તથા આપવાનો ચાલ નથી તો શાહેદી કરાવવાનું શું લખિયે ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને [તે] પરણવા ચાહેછે તો રૂ. ૨૭૫) ની રીત પ્રમાણે આપેછે, વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઇ શખસની ઉમર મોટી હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય અથવા બીજા સબબથી હોય તોએપણ રૂપિયા બસેં ને પંચોતેરથી કંઇ વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે વરવાળા તથા કન્યાવાળા જણ બે રાજી થઇને પરણાવી શકે છે.

૧૦. બૈરીને એક ફરજંદ થાય ત્યારે ધણીને તથા ધણિયાણીને સોંપે, ને કદાચ ફરજંદ ન થાય ત્યારે પલ્લું ધણી ધણિયાણીનું જ્યારે મન એક થાય ત્યારે આપ્યાં આવે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી વા મોસાળથી વા બાપને ઘેરથી–એ વિગેરેથી જે કાંઈ બૈરીને મળેછે તે ઉપર ધણીનો તથા બૈરીનો હુકમ ચાલેછે, એકલી બૈરીનો એ બાબતપર હુકમ ચાલી શકતો નથી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસો પેદા કરે તેમાં ધણિયાણીનો હુકમ ચાલી શકેછે.

૧૪. જે કાંઈ પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકતી નથી તથા ખરચ પણ ધણીની મરજીવિના કરી શકતી નથી; ને મા તથા સાવકી મા પોતાના છોકરાની સલાહ પાકી ખરચ પણ કરી શકતી નથી ને તે શિવાય બીજા કોઇને દીકરાની સલાહ પાકી આપી પણ શકતી નથી.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં (પલ્લું) બૈરી પાસેથી જબરદસ્તીથી ધણી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું લઈને ખરચ કરી શકતો નથી.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે તો બૈરીને પલ્લાંની કીંમત આપેથી પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુક્યું હોય તેના પલ્લાંનું બ્યાજ–રૂપિયાનું–આવે તો ધણી તથા ધણિયાણી* ખાયછે.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તથા ધણિયાણી જણ બેમાં કોઈ તજી શકતાં નથી ને પલ્લાંની માલીક તો બૈરી મુખત્યાર છે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણિયાણી–મરનાર શખસના પિહેરિયાં તેના સાસરાવાળાને આપે–તેની મુદત દિન ૧૦ માં આપે–ને ફારગતી સાસરાવાળા પિહેરિયાંને લખી આપે; ને કાંઈ જુજવી ખરચ બૈરીએ કર્યો હોય તે સાસરાવાળા મુજરે આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું સાસરાવાળાને આપે. છોકરાને સારૂ બાકી રાખવાનો ચાલ નથી, ને જુજવી છોકરાને સારૂ રાખે પલ્લાંમાંથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લાંમાંથી કાંઈ છોકરીને આપે નહી.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના બાપને પલ્લાં શિવાય ખાવા આપવાનો ચાલ નથી, તો તેનું શું લખીએ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવા લેવાનો ચાલ મુકરર નથી, તો શું લખિયે ?

૨૫. અમારે જનોઈનો અધિકાર નથી.

* અસલ કાગળમાં હસ્તદોષથી "ધણિયાણી" ને બદલે "ધણી" લખેલોછે.

વાણિયા—શ્રાવક વીશા પોરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી ને એ સવાલ પચીસનો જવાબ લખ્યો નથી. (જે) અમારામાં બીજો ચાલ નથી.

વાણિયા—વીશા ઓસવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૩.

આ અંકવાળાએ બધી બાબતોના જવાબ આપ્યા નથી. ન્યાતિ આચાર અને ક્રિયા બાબત એ એનાજ જવાબ આપ્યાછે.

વાણિયા—શ્રાવક મેવાડા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૨૫૧) નો છે તથા રૂ. ૨૫) વસંતના લુગડાંના આપેછે, જુમલે રૂ. ૨૭૬) રોકડા લગનને દાહાડે આપેછે; એ શિવાય બીજું આપવાનો ચાલ નથી, ને અસલમાં પણ એજ પ્રમાણે ચાલ હતો.

૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ (૧) પેહેલી પ્રમાણે છે.

૩. અમારામાં રૂપાની તથા સુનાની જનસો આપતા નથી—રોકડા રૂપિયા આપેછે.

૪. અમારામાં પલ્લું જે આપેછે તે લગનને દિવસે આપે, તે કન્યાના વાલીના હાથમાં આપેછે, તે વર તથા કન્યાવાળાની પતીજ આવે તેને ઘેર વ્યાજે અનામત મુકે, અગર લગન થયા પછી વરવાળો જોડે વ્યાજે મુકવા નહી આવે તો કન્યાવાળો વ્યાજ મુજરે આપતો નથી. કદાપી કન્યાવાળો જોડે ન આવે તો વ્યાજ મુજરે આપે ને તે મધેથી એ નંગ પેહેરવાને સારૂ કરાવવા હોય તો કન્યાવાળો કરાવે, ને તે વરવાળો અંકાવે, અને એ વાતમાં વાંધો પડે તો પંચ તેનું સમાધાન કરે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે, ને ટીપ તો જોવાતેડા કરતી વખત થાયછે, પણ તેમાં શ હેદી કરાવવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં સકાંકણી એસાડવાનો ચાલ છે, તે પોતાની સંપત્ત પ્રમાણે આપેછે, ને તે પલ્લાં ઉપર બૈરીનો હક છે, ને બાઈની કજારજાએ ધણીનો હક પોંહોંચે છે; ને સાસરેથી પલ્લું આપવાનો ચાલ છે વરવાળાની ખુશીથી.

૭. કોઈ શખ્સની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તે શખ્સ ફરી પરણવા ચાહે તો પરણેછે, પણ પલ્લું તો રૂ. ૨૭૬) ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે આપેછે, ને વધતું યા ઓછું ખુશી પ્રમાણે બંનેની.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખ્સ અપંગ વિગેરે હરેક દોષવાળો હોય પણ ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે રૂ. ૨૭૬) નું પલ્લું આપેછે. એ શિવાય બીજું આપતા નથી, ને (અગર) કોઈ પોતાની મતલબને સારૂ વધારે આપે તે પલ્લાંમાં મુજરે આપતા નથી.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ આઠમી પ્રમાણે.

૧૦. પલ્લાંની માલીક બાઈ છે તો ઉમરનું શું લખીએ?

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળા વિગેરે જે બૈરીને મળે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ ચાલે, ધણીનો હુકમ ચાલતો નથી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બાઈનો હુકમ છે.

૧૪. પલ્લું જે બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાં ઉપર મુખત્યાર છે, ને બાપની વસિયત પ્રમાણે દીકરા ખોરાકીપોશાકી કરે. બાપની વસિયત કાંઈ ન હોય તો ખોરાકીપોશાકી કરવામાં દીકરો મુખત્યાર છે.

૧૫. બંનેની ખુશીથી લેવાય.

૧૬. બૈરીની ખુશીથી પલ્લું ખરચવા લે—મળે ત્યારે પાછું આપે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ છે, ને પલ્લાંની કીંમત આપીને ધણી અથવા વારસ પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. સાહુકારને ઘેર પલ્લું મુકવાનો ચાલ છે, ને તે પલ્લાંનું વ્યાજ આવે તે ઉપર બૈરીનો હક છે.

૧૯. તજવાનો ચાલ નથી, તો પલ્લાંનું શું લખીએ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે જે કાંઈ પલ્લાંની જનસ હોય તે અથવા લુગડાં અથવા ચિઠ્ઠી અથવા રોકડા રૂપિયા જે કાંઈ હોય તે તેરમે દિવસે પાછું આપેછે. ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે મોસાળિયાં રૂ. ૧૦૦) રાખીને બીજું પલ્લું ધણીને હવાલે કરે.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨૧ મી પ્રમાણે.

૨૩. ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. પોતાની ખુશી પ્રમાણે પેહેરામણી વરને આપેછે ને તે લગનને દિવસે આપેછે.

૨૫. અમારામાં પેહેરામણી લે આપેછે તે જે શખસને ચાંદલો કરીને આપે તે માલ તે તેનો, ને હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપેછે તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી; ને પોતાની ખુશીથી મળતર પ્રમાણે આપેછે—એનું કાંઈ મુકરર નથી.

વાણિયા—ગુજ્જરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૪૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૭૦૧) અંકે સાતસેં એકનો આપવા લેવાનો ચાલ છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત જુદી છે.

૧. જોવાતેડાના લુગડાં રૂ. ૧૧) નાં વરવાળા તથા કન્યાવાળા આમણુસાંમણુ જોવાતેડા વખત કરે.

રૂ.૭)—વિવાહ થાય તે સાલથી તે પરણે ત્યાં સુધી હરસાલ કુંવારાની રીતના કન્યાને આપેઃ—રૂ. ૪) દિવાળીના, રૂ. ૨) હોળીના, રૂ. ૧) બળેવનો—જુમલે રૂ.૭) આપેછે.

લગનને દિવસે ચોરીની રીતમાંઃ—

૧. કંસાર ખવડામણી રૂ. ૧૦)
૨. અંગુઠા ચંપામણી રૂ. ૨)
૩. પાણી છંટામણી રૂ. ૨)
૪. વરબેડીઆનો રૂ. ૧)
૫. જોડા સંતાડામણી રૂ. ૧)
૬. ઘરચોળું મંગળ ફેરાનું રૂ. ૪) નું.
૭. ચોકપડા તથા દરિયાઈ રૂ. ૫)—
 રૂ. ૨) ચોકપડાના; રૂ. ૩) દરિયાઇનો ચણિયો.
૮. દશૈયા ચરામણી રૂ. ૨)
૯. કાજળીના રૂ. ૨)
૧૦. વાડી બેવાર કુંવારા તથા પરણે ત્યારે—
 રૂ. ૧) કુંવારાનો, રૂ. ૨) પરણ્યા પછીના.
૧૧. હોળીનો સાળુ રૂ. ૮)
૧૨. દિવાળીમાં રૂ.૫)—પરણે તે વરસ.
૧૩. મોંજોણાના રૂ. ૭) સાસુ તથા સસરો મળીને આપે.
૧૪. ગણાગોરના રૂ. ૨) પરણે તે વરસે.

વરને લેવાનાઃ—

૧. કંસાર ખવડામણી રૂ. ૫)
૨. વરવાગો રૂ. ૯)
૩. અબોટિયું રૂ. ૭)
૪. તોરણ પઈત્તાના રૂ. ૫) તથા સાડી ૧).
૫. મોંજોણું રૂ. ૪)
૬. ગણાગોરનો રૂ. ૧)
૭. વાડીનું પગે લાગણું રૂ. ૧)
૮. દશૈયાં ચરામણી રૂ. ૧)

ઉપર કુંવારાની રીત લખીછે તે વખતે વખત ન આપી હોય તો તે રીતને બદલે લગન સમે દાગીનો કરાવી ઘાલે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપા તથા સુનાનું ઘરેણું રૂપિયા ચારસેંનું તથા રોકડા રૂપિયા ત્રણસેં એક આપેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ મેળવતી વખત દરોબસ્ત પલ્લું જે કોઈ કન્યાની પરવસી કરે તેના હાથમાં આપેછે.

૫. લગનને સારૂ બાકી રાખીને પલ્લું આપતા નથી, ને પલ્લાંની ટીપ સામસામી કરી આપે, ને તેમાં જે કોઈ પલ્લું ભરવા સાથે જાય તેની શાહેદી કરાવે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડતા નથી.

૭. કોઈ શખસ મોટી ઉમરનો હોય ને તેને છોકરા પણ હોય તેનું પલ્લું રૂ. ૭૦૧) નું છે.

૮. અમારામાં કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમર વિગેરે હરેક તરેહનો રોગી હોય તેનું પલ્લું ન્યાત-સિરસ્તે અપાયછે.

૯. હરેક તરેહની કન્યાને ખોડ હોય ત્યારે પલ્લું બંનોની સમજણે થાય.

૧૦ અમારી ન્યાતમાં પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેની રીત એ છે જે છોકરાંની મા થાય ત્યારે આપવું. અથવા છોકરાં ન થાય તો વર્ષ પચીસની ઉમર થાય ત્યારે આપવું ને ફારગતી લખાવી લેવી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા બીજા સગાને ઘેરથી—અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણી તથા ધણિયાણી બેહુનો હુકમ છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું બૈરીને પેહેરવાને આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર મેહેનતના કરનારનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે; ને સાવકી મા પોતાના પલ્લામાંથી ખરચ કરે તો તેના છોકરા વિગેરે બીજા સગાનો અટકાવ નથી. પણ સગી માથી દીકરાને પુછયાવિના ખરચાય નહી.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં બૈરી પાસેથી જબરદસ્તી-થી પલ્લું લઈ શકાતું નથી.

૧૬. અમારામાં ધણી પાસે કાંઈ ન હોય ને રૂડો અથવા ભુંડો વરો આવે ત્યારે ધણિયાણી પાસેથી લે; ને હાથ પોંહોંચી શકે ત્યારે પાછું કરે.

૧૭. ધણીએ ધણિયાણીનું પલ્લું લઈને પોતાનું ઘર તેના અવેજમાં લખી આપ્યું હોય તો પલ્લાંની કીંમત પ્રમાણે આપીને વારસ ઘર પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ તો નથી, ને કદાપી કોઈ મેલે ને તેનું બ્યાજ આવે તે ઉપર કન્યાનો બાપ મુખત્યાર છે; અને સાહુકારને ઘેર વરકન્યાના નામના જમે કરાવ્યા હોય ને હાલસો આવે તો વરકન્યાના જાય, ને કન્યાના બાપના નામના જમે હોય તો બાપ ભરી આપે.

૧૯. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લાંની જનસો ટીપ પ્રમાણે દિન તેર મધે પાછી આપે—તેના ધણીને હવાલે કરે; ને ઘસારો જાય પણ પોણોસો રૂપિયાનું ઓછું આપે તેને કોઈ કેહે નહી; ને રીત પાછી આ-પવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો અથવા છોકરી હોય ત્યારે રૂ. ૧૦૦) પલ્લાંમાંથી રાખીને બાકીનું મોસાળિયાં ધણીને પાછું આપે, પણ છોકરા નાહાની ઉમરના હોય ને તેનો બાપ પરવસી ન કરે ત્યારે રાખે, નહી તો ઉપરની કલમ ૨૦ માં લખ્યા પ્રમાણે સઘળું પલ્લું હવાલે કરે.

૨૨. મરનાર બાઈને છોકરી હોય તેનો સિરસ્તો ઉપરની કલમ ૨૧) માં લખ્યો છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી; ને કદાપી કોઈ આપે ને ન્યાતના લોકને માલમ પડે તો તેને પુછી શકેછે.

૨૪. વરને ગજવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપેછે તે પોતાના મળતર પ્રમાણે આપેછે; ને તે માલ કાંઈ પાછો આપવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા–મેવાડા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૫૦૧) પાંચસેં ને એકનો છે. એ કરતાં અસલમાં ઓછું તથા વધતું પણ હતું, ને હાલમાં આંકડો એજ છે. એ કરતાં વરકન્યાવાળા પોતાની ખુશીથી કાંઈ ઓછું લે તેનો અટકાવ નથી.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં રીતના વસ્ત્ર વિગેરે કાંઈ જુજવી ઘરેણું આપવું પડેછે. તેમાં જનસનું કાંઈ મુકરર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનાં તથા સુનાના ઘરેણાં જે કાંઈ પેહેરવા જોઈએછે તે પ્રમાણે આપેછે; રોકડા રૂપિયા આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી.

૪. પલ્લું આપેછે તે વિવાહ થાય ત્યારથી તે પરણતાં સુધી પુરૂં કરેછે; તે કન્યાને ઘાલેછે, તથા તેના બાપને પણ આપેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે તે પ્રમાણે આપેછે, તેમાં કાંઈ ટીપની જરૂર નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં કોઈને મળે તો સકાંકણી પણ બેસાડેછે, ને તે ઘરેણાં ઉપર બૈરીનો હક પલ્લાં બરાબર પોંહોંચેછે, ને તેનાં સાસરિયાં પલ્લું પણ આપેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે ફરી પરણવા ચાહે, તે પણ ઉપર લખેલા ધારા પ્રમાણે કરી શકેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો રોગી અથવા અપંગ હોય તેનું પલ્લું પણ ધારા પ્રમાણેજ અપાયછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોપણ પલ્લું ધારા પ્રમાણે જોઈએ, ને તેનો બાપ પોતાની ખુશીથી ઓછે વા વગર પલ્લે પરણાવે તો મુખત્યાર છે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તે પોતે સમજતી થાય ને સાસરે રેહે ત્યારે હવાલે કરવું. કાંઈ ઉમરનું મુકરર નથી.

૧૧. પરણ્યા પેહેલાં વા પછી મોસાળાંની રીત વિગરે જે કાંઈ ધણીની તરફથી મળે તેમાં ધણીનો હુકમ ચાલે, ને તેને પિહેરની તરફથી મળેછે તે ઉપર ધણીનો હક કજારજાએ પોંહોંચે છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોકો ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં સામેલ થતું નથી.

૧૩. કાંઈ મેહેનત મજુરીથી પૈસો પેદા કરે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું આપ્યું છે તે બૈરી ધણીની મરજીવિના કોઇને તેમાંથી આપી શકતી નથી, તથા ખરચ પણ કરી શકતી નથી. ને મા અગર સાવકી મા પોતાના પલ્લાંમાંથી ગેરમાર્ગે ખરચે તો દીકરો અટકાવ કરી શકેછે; ને દીકરો ભરણપોષણ ન કરે તો તે બાબતે ખરચ કરી શકેછે.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી પોતાના છોકરા તથા છોકરીના લગન વિગેરે કાંઈ વાજબી કારણથી પલ્લું લઈ શકેછે, ને મળે તો પાછું આપેછે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ઘર લખી આપે તે પલ્લાંના આંકડા પ્રમાણે પોતે રૂપિયા આપીને લેવાને મુખત્યાર છે, ને વારસો પલ્લાં પ્રમાણે રૂપિયા આપીને વાજબી કારણવિના લઈ શકતા નથી.

૧૮. પલ્લાંના રૂપિયા સાહુકારને ત્યાં અમાનત મુકવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજવા ચાહે અગર બૈરી પોતાના ધણીને મુકવા ચાહે, તે અમારામાં બની શકતું નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ત્રયોદશાની અંદર પલ્લું ધણીને ત્યાં પાછું આપેછે; તેમાં કાંઈ મુદ્દત નથી, ને ધણી જીવતાં કાંઈ ખરચી શકતી નથી, ને વિધવાપણામાં ખરચ કર્યો હોય તે જતે બાકી વધે તો પાછું આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તો તે છોકરાને ઘાલવા સારૂ કાંઈ જુજવી મોસાળિયાં રાખેછે, ને છોકરો પોતાના બાપ પાસે રેહે તો ન રાખે.

૨૨. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે છે.

૨૩. કન્યાના બાપે રૂપિયા ખાવા લીધા હોય તે કન્યાના મુઆ પછી પાછા આપતા નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું વરને સામા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં લગન થાય ત્યારે પેહેરામણી જેને જેવી મળે તેવી યથાશકિત આપેછે, તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા—વીશા ખડાયતા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૪૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૨૬૨) નો છે—અસલથી એજ પ્રમાણે છે.

૨. રીતભાત તો ઉપર લખેલા આંકડામાં આવી ચુકી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંના અવેજમાં રૂ. ૨૬૨) રોકડા આપે છે; તેમાંથી વરના બાપ તથા કન્યાના બાપની મરજીમાં આવે તો ઘરેણું કરાવે, તથા મરજીમાં આવે તો વ્યાજે મુકે ત્રાહીત ઠેકાણે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કરતી વખત પલ્લું આપે છે ને વ્યાજે મુકેછે, તેની ચિઠ્ઠી કન્યાના બાપને ઘેર રેહેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કરતી વખત પલ્લું આપે છે તે પલ્લાંની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીએ બેસાડવાનો ચાલ નથી; ને કન્યાદાન દેતી વખત કન્યાના બાપને મળે તે કરે, ને કન્યાની કજાહીલાએ એ કન્યાના બાપે પોતાના ઘરનું કર્યું હોય તે પાછું લે.

૭. અમારી ન્યાતમાં મોટા વર પરણવા નીકળે ને તેને છોકરા હોય ને પરણવા નીકળે તો પલ્લું સિરસ્તા મુજબ આપેછે.

૮. ગમે તેવા રોગવાળો હોય તેનું પલ્લું તો ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે આપે.

૯. અમારી ન્યાતમાં છોકરી રોગી હોય તેનો બાપ પોતાની મરજીમાં આવે, તે પ્રમાણે પલ્લું લે ને પરણાવે.

૧૦ પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો ધારો એ જે બૈરી પુખ્ત ઉમરની થાય ત્યારે તેના કબજામાં રેહે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ધણીને ઘેરથી તથા બાપને ઘેરથી તથા મોસાળથી મોસાળાં વિગેરે આવે—ઘરેણું તથા લુગડાં તે બાઈનાં છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વરના સગા કન્યાને ઘેર તેડીને ઘરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરીએ મેહેનત મજુરી કરીને મેળવ્યું હોય તે બાઈનું છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના આપી શકતી નથી, તથા ખરચ કરી શકે નહી; છોકરો અટકાવી શકેછે, ને સાવકી માથી તથા સગી માથી પલ્લું ખવાય નહી.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં બૈરી પાસેથી પલ્લું લઈ શકતા નથી, બૈરી ખુશીથી આપે તો લે.

૧૬. બૈરી રાજી થઈને આપે તો લે, ને મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. બૈરીને પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપ્યું હોય, ને તે ધણી લે તો લઈ શકેછે, પલ્લાંના રૂપિયા આપીને લે, ને બૈરી બેકે વારસનું પોહોંચે નહી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં બૈરીનું પલ્લું વ્યાજે મુકયું હોય ને તેનું વ્યાજ આવે તેનું ઘરેણું થાય.

૧૯. અમારામાં બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય તેનું પલ્લું તથા રીતભાત તથા પલ્લાંનું વ્યાજ જે કાંઈ હોય તે પિહેરિયાં ધણીને પાછું આપે.

૨૧. બૈરી મરી જાય ને તેનું પલ્લું તથા રીતભાત હોય, ને તેને છોકરી તથા છોકરો હોય, તેને સારૂ રાખે નહી—ધણીને પાછું આપે.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં મોસાળિયાં છોકરી તથા છોકરાને સારૂ રાખી શકતાં નથી.

૨૩. કન્યાના બાપે પલ્લાં વિગેરે કીધું હોય અને કન્યા મરી જાય તો રીતભાત તથા પલ્લું તથા પલ્લાંનું વ્યાજ હોય તે પાછું આપે.

૨૪. પેહેરામણી વરને આપવાનો ચાલ છે, પરણે ત્યારે કંઠી અથવા રોકડા આપે.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં પેહેરામણી આપી તે કાંઈ પાછી આપવામાં આવતી નથી.

ભાટિયા—જાદવ વંશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંની રીત રૂ. ૬૦૧) અંકે છસેં ને એકની છે, ને અસલ ઘરડાઓના વખતમાં રૂ. ૩૦૦) ત્રણસેંની હતી.

૨. ઉપર લખેલા પલ્લાંના આંકડા વગર જોવાતેડાની રીતના રૂપિયા ૨૫ તથા વિવાહની રીતના રૂ. ૨૫)—જુમલે રૂ. ૫૦) (પચાસ) કરીને લુગડાંના આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તે બંને ધણી રાજી થઈને પોતાનું પુરૂં કરી લે છે, એ તકરીત. ન્યાતવાળાને કોઈ પુછતું નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તે અગાઉથી આપેછે ત્યારે વિવાહ સહી થાય, ને પલ્લું કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું અગાઉથી આપે ત્યારે વિવાહ સહી થાય, ને બાકી રાખે તો કન્યાના માબાપની ખુશીથી. ને પલ્લાની ટીપનો સિરસ્તો નથી,

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ને શાહેદીનો પણ સિરસ્તો નથી, ને વરકન્યાના માબાપ રાજી થાય છે ત્યારે ન્યાતવાળાને ખબર થાય, ને લખવાનો તથા શાહેદીનો કાંઇ સિરસ્તો નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, (કાંઇ) એ બીના લખ્યામાં કાંઈ આવી નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તે શખસને દીકરા પણ હોય, ને તે શખસ ફરીથી પરણે તો પોતાની ખુશી, ને ન્યાતરીતથી પલ્લું વધતું આપે તો બંને ધણી રાજી થઇને આપે લે; તેમાં કાંઈ ન્યાતવાળાને પુછે નહી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા બીજો કાંઈ સબબ હોય, ને તે ધણીનો વિવાહ થાય તો કન્યાના મા તથા બાપ રાજી થઈને એવા શખસને કન્યા આપે ને ન્યાત રીતથી પલ્લું વધતું લે; તે કાંઈ ન્યાતવાળાને પુછતા નથી, પોતાની ખુશીમાં આવે ને રાજી થાય તેમ કરે.

૯. એજ તરેહથી છોકરીના હાલ હોય ને તે છોકરીને કોઈ કબુલ કરે તે પોતાની ખુશીથી કરેછે; એમાં કાંઈ ન્યાતવાળાને પુછે નહી, બંને ધણી મુખત્યાર છે.

૧૦. બૈરીનું પલ્લું ભર્યું હોય ને જ્યાં સુધી બાળક અવસ્થા છે ત્યાં સુધી તેના માબાપના હવાલામાં જે કાંઈ પલ્લું ભર્યું હોય તે રેહેછે, ને બાઈની ઉમર મોટી થાય ને છોકરાં થાય અથવા ફરજંદ નહી હોય તો પોતે બાઈ પોતાની ઉમર વરસ ૨૦ ની થાય ને રાજી થઈને પોતાને ઘેર લઈ જાય. પણ એ જે કાંઈ બાઈની મોર ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે છે તેની માલીક બાઈ છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળાંની રીતમાં તથા જે કાંઇ રીતભાત મળે છે તેનો અખત્યાર બાયડીનો છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું કાંઈ આપેછે એ સવાલ લખ્યોછે—પણ પલ્લાં ઉપરાંત ધણી પોતાની ધણિયાણીને જરીઆન બનાવે તે ધણીને ખબર પડે તો ધણિયાણી પાસેથી લે; ને લોકો ઘરેણું કાંઈ પેહેરવા આપે તેનું પાછું આપે, અગર સગાવાહાલાં રીતભાતમાં આપે તેની માલીક બાઈ છે.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને બાઈએ પૈસા પેદા કસ્યા હોય તેના ઉપર અખત્યાર બૈરીનો છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની રજા થાય ત્યારે કોઈને આપે, ત્યાં સુધી કોઈને આપી શકે નહી, અથવા ખરચ કરી શકે નહી; તથા સગી મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં છોકરાનો અખત્યાર નહી, પણ પોતાના મરત લાકડાં રાખીને ખરચે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે નહી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવાને લે તે પોતાની ધણિયાણી રાજી થાય ને આપે તો લે, ને વાજબી કારણથી ધણિયાણી રાજી થઈને આપે તો લે, ને બની આવે તો પાછું આપે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને (પલ્લાંમાં) લખી આપે તો ધણી ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે બાયડીને પલ્લાંનો અવેજ આપે તો પોતાના કબજામાં લે, અથવા વારસ લે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંના રૂપિયા વ્યાજે મુકવાનો સિરસ્તો નથી, ને બંને વરકન્યાના માબાપ રાજી થઇને મુકે ને પોતાની નજરમાં આવે તો આપે, પણ ન્યાતમાં વ્યાજે મુકવાનો સિરસ્તો નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે—પણ અમારી ન્યાતમાં તજવાનો સિરસ્તો નથી; અથવા બૈરી એકેઢીથી ચાલે ને તજે તો ન્યાતવાળા બૈરીને ન્યાત બાહાર મુકે, ને ધણીની મરજીવિના ધણિયાણી તજે તો પલ્લું પાછું આપે, ને બૈરી ન્યાતબાહાર રહે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું આપે વરને.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તેને છોકરો હોય તો મોસાળિયાં પલ્લું રાખી શકતા નથી, ધણીને પાછું આપે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને મરનારની છોકરી હોય તોએપણ જે કાંઈ પલ્લું છે તે ધણીને પાછું આપે, મોસાળિયાંનો કાંઈ અખત્યાર નહી.

૨૩. કન્યાના બાપે પલ્લાં શિવાય જે કાંઈ ખાવા લીધા હોય ને કન્યા મરી જાય તો ખાવાના રૂપિયા

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

લીધા હોય તે પાછા આપવામાં આવે નહી, પલ્લું પાછું આપે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે ભરવાનો તથા સામા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈમધે પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી, ને વિવાહ તથા સીમંતમાં પેહેરામણી આપેછે-તે કાંઈ પાછી આપવામાં આવે નહી. તે વિવાહ તથા સીમંતમાં પેહેરામણી આપે તે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે.

ભાટિયા—લુવાણા તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં અસલથી કાંઈ પલ્લાંનો આંકડો મુકરર નથી, પોતપોતાની શરત મુજબ કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાતનું પણ કાંઈ મુકરર નથી, તરફેણવાળા પોતપોતાની શરત મુજબ આપેછે.

૩. પલ્લાંમાં સુનાનું તથા રૂપાનું ઘરેણું આપેછે તે તરફેણવાળા જનસો પોતાની રાજી ખુશી મુજબ ઘડાવે છે, તેના કંઈ નામનો ધારો મુકરર નથી, ને રોકડા રૂપિયા પલ્લાંના અવેજમાં કોઈ આપે છે, પણ તે રૂપિયા જનસો આપીને પાછા લેછે.

૪. પલ્લું વિવાહ મેળવતી વખત અપાય છે તે થોડું આપેછે, ને થોડું બાકી રાખેછે તે પરણતી વખત અપાય છે; ને પરણતી વખત પણ વરવાળો આપી નહી શકે, ને બાકી હોય ને કન્યાકાળ જતો હોય, ને કન્યાવાળાની ખુશી લગન કરવાની છે, તો અધુરે પલ્લે પણ લગન થાય છે. એ વાતમાં કંઈ મુકરર નથી કે અધુરે પલ્લે લગન નહી થાય.

૫. પલ્લાં બાબતનો જવાબ તો ઉપર સવાલ ચોથાના જવાબ પ્રમાણે છે, ને ટીપ લખવાનો ચાલ નથી, પછી તેનો મુસદ્દો શું લખીએ ? તરફેણની રાજી પ્રમાણે થાય છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી આજ સુધી કોઈએ બેસાડી નથી તો શું લખીએ ? ને અત્યાર પછી કોઈ બેસાડે તો જે કંઈ ધર્મશાસ્ત્રમાં હોય તે પ્રમાણે કબુલ છે.

૭. મોટી ઉમરનો છે ને ધણિયાણી મરી જાય ને દીકરા હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો પરણી શકેછે, તેને કંઈ વધારે પલ્લું આપવું પડતું નથી, શરત મુજબ આપવું પડેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો નાહાનો અથવા મોટો હોય ને રોગી અથવા કંઈ દોષવાળો હોય તેથી તેને કંઈ ઓછું વતું પલ્લું આપવાનો ધારો નથી, શરત મુજબ કરેછે.

૯. ઉપરના જવાબ મુજબ છોકરીનો પણ ચાલ છે.

૧૦ પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવાનો ચાલ એ છે જે ધણીધણિયાણી બંને એકદિલ થઇને પલ્લું માગે ત્યારે ફારગતી શેઠની શાહેદી સુદ્ધાં લખાવી લઈને આપવું જરૂર છે.

૧૧. બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી જે બૈરીને મળ્યું હોય તે ઉપર ધણીનું જોર નહી. ધણિયાણીની રાજી ખુશી હોય તો ધણીને આપે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું માગ્યું આપેછે તે કંઈ પલ્લાંમાં ગણાતું નથી, પાછું આપવું લાજમ છે.

૧૩. બૈરીએ મેહેનત યા મજુરી કરીને પોતાના ધણીના ઘરમાં રહીને કંઈ પેદા કર્યુંછે તો તે ઉપર ધણીધણિયાણી બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને પેહેરવા સારૂ કર્યુંછે તે બૈરીથી ધણીના હુકમવિના કોઈને અપાય નહી ને ખર્ચ્ચ પણ થાય નહી, (ને) મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંને તફરકે કરે તો દીકરો અટકાવ કરી શકેછે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી, ને અગર જબરદસ્તીથી ઉતારી લે તો પંચાયતની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે તેને શિક્ષા કરે, ને પલ્લું પાછું અપાવે.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી ખરચ કરવાને પલ્લું લે તે બૈરી રાજી થઈને આપે તો લેવાય, ને વળી બૈરી માગે તો ધણીએ પાછું આપવું લાજમ છે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ધણી પોતાની ધણિયાણીને ઘર લખી આપે, ને ધણિયાણી ઘર લખી લેવા રાજી છે તો બની શકેછે; ને ધણી અથવા તેના વારસ ઓરતને પલ્લું પાછું આપે તો ઘર પણ પાછું લઈ શકેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. કંઈ સબબ હોય અથવા ધણીધણિયાણીને ન બને ને એકએકને મુકે ને છુટાછેડા કરે–બંનો રાજી થઈને, તો પલ્લું ઓરતે ધણી પાસે ફારગતી લખાવી લઈને પાછું આપવું લાજમ છે.

૨૦. એ સવાલનો જવાબ નંબર* ૧ ના પંદરમાં આંક પ્રમાણે છે. ને વર અથવા કન્યાને નેકીબદી થાય તેના દિવસ પાણી સુધીમાં પલ્લું પાછું આપવું જરૂર છે, તેમાં તરફેણની રાજીથી ખરચ થયો હોય તે મુજરે પડે, ને તરફેણમાં કંઈ તકરાર પડે તો શેઠ વિગેરે પંચાતવાળા મુકરર કરે તે પ્રમાણે ખરચ મુજરે થાય.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ને મરનાર બૈરીનો ધણી જીવતો હોય તો પલ્લું ધણીના કબજામાં રેહે, મોસાળિયાંથી રખાય નહી.

૨૨. છોકરી હોય તોપણ ઉપરના સવાલના જવાબ મુજબ છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવા લેવાનો ચાલ નથી તો એનો ઉત્તર શું લખીએ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ કાંઈ મુકરર નથી; કોઈ આપેછે ને કોઈ નથી આપતા; ને આપેછે તે જુબાની શરત મુજબ વિવાહથી તે લગન સુધીમાં આપેછે.

૨૫. પેહેરામણી આપવાનો ચાલ છે. વેહેવા થયા પછી કન્યાનો બાપ જ્યાં સુધી કન્યા જીવેછે ત્યાં સુધી વરવાળાને ત્યાં હરેક પગરણ આવે ત્યારે પોતાની સંપત્ત તથા ખુશી મુજબ પેહેરામણી આપેછે, તે પાછી લેવાય નહી.

ભાટિયા–લુવાણા તડ બીજાવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું અસલથી રૂ. ૧૦૦) થી તે રૂ. ૫૦૦) સુધી કરેછે, મુકરર કાંઈ ધારો નથી.

૨. રીતભાત જુદી છે, ને રીતભાતનો કાંઈ આંકડો નથી, પોતાની સત્તા પ્રમાણે આપે; ને જનસનું પણ મુકરર નથી, કોઈ જનસ આપે અથવા રોકડું આપે.

૩. સુનાનાં તથા રૂપાનાં [ધરેણાનું] અથવા રોકડાનું કાંઈ મુકરર નથી. વરવાળાની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે પલ્લું શરત મુજબ પરણે ત્યાં સુધીમાં પુરૂં કરે.

૪. થોડું વિવાહ મળતી વખતમાં બાપના હાથમાં આપેછે, ને બાકી રહે તે પરણતાં લગીમાં પુરૂં કરે.

૫. લગન સુધીમાં પલ્લું પુરૂં કરે ને ટીપનો કાંઈ ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી પરણાવવાનો ચાલ નથી તો સિરસ્તો શું લખીએ?

૭. પલ્લું રૂ. ૧૦૦) થી તે રૂ. ૫૦૦) સુધીમાં વર તથા કન્યાવાળાની શરત પ્રમાણે કરે.

૮. ઉપરના આંકડા ઉપરાંત વધારે આપવાનો ચાલ નથી.

૯. છોકરીના માબાપની મરજી.

૧૦. એક બે છોકરાં થાય ત્યારે પલ્લું હવાલે કરવું, ને છોકરાં નહી થાય ત્યારે બૈરી પુરી ઉમરે થઇને પોતાને ઘરબારે થાય ત્યારે સોંપે.

૧૧. તેમાં કાંઈ ધણીનો હુકમ નહી.

૧૨. તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. તે માલ ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. ધણીની મરજી શિવાય પલ્લું કોઇને અપાય નહી ને ખરચ પણ કરી શકે નહી; ને મા અથવા સાવકી માના પલ્લાં ઉપર જ્યાં સુધી તેના ધણીના હુકમમાં છે ત્યાં સુધી દીકરાનો અટકાવ પોહોંચે નહી, ને કદાચ નાતરે જાય ત્યારે તો છોકરાને આપીને જાય.

૧૫. પલ્લું ઉતારી લેવાય નહી; પલ્લાં શિવાય જે કાંઈ કીધું હોય તે ઉતારી લે.

૧૬. નેકી અથવા બદીનો ખરચ આવે તો લે, ને ધણીનો હાથ પોહોંચે તો પાછું આપે, નહી તો ન આપે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં ઘર, પલ્લાંમાં લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકવાનો સિરસ્તો નથી.

---

* વિવાહ બાબતના જવાબનો.

૧૯. બૈરીને ધણી તજે તો પલ્લું બૈરીની પાસે રેહે, ને ધણીની મરજીવિના બૈરીથી ધણીને મુકાતો નથી.

૨૦. આપવું જોઈએ, તે દાહાડોપાણી વિલા પછી ફારગતી લખાવીને પાછું આપે.

૨૧. છોકરો હોય તો પલ્લું છોકરાનાં મોસાળિયાં અડધું રાખે, ને અડધું ધણીને પાછું આપે, ને જ્યારે છોકરાને તેનો બાપ પરણાવે ત્યારે અડધું જે રાખ્યું હોય તે પાછું આપે.

૨૨. બૈરી મરી જાય ને છોકરી હોય તોપણ પલ્લું દરોબસ્ત વરવાળાને હવાલે કરે, મોસાળિયાંને રાખવાનો અધિકાર નથી, ને છોકરીની બાલાસ કરવાનો હક તથા પરણાવવાનો હક તેના બાપનો છે, ને બાપ છોકરીની બાલાસ નહી કરે ને પરણાવે પણ નહી તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે.

૨૩. ખાવા આપવા તથા લેવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૨૪. વરને સામા આપવાનો ચાલ છે, પણ રૂપિયાના આંકડાનો ધારો નથી, ને પરણતાં સુધી આપેછે.

૨૫. પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

---

*ભાટિયા—વાહાવાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૭.

કાયસ્થ—વાલ્મિક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૧.

૧. જેને જે મળે તેટલું ઘરેણું કરવાનો ચાલ છે, આંકડો મુકરર નથી.

૨. પલ્લાંથી રીતભાત જુદી છે, ને રીતભાતમાં લુગડાં કરેછે તે સંપત્ત પ્રમાણે કરેછે; તેનો કાંઈ આંકડો નથી.

૩. પલ્લાંના ઘરેણાંમાં સુના રૂપાની જનસોનું કાંઈ પરિમાણ નથી, પણ તે પલ્લાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. વિવાહ થયા પછી ને લગન થતાં સુધી પલ્લું વરને ત્યાંથી પરચુરણ અથવા સામટું કન્યાને અંગે ચહડાવીને તે કન્યાને, ગોર સાથે અથવા હરેક કોઈ બાબસ્તા માણસ સાથે તેના વિવાહના અધિકારીને સોંપેછે; ને લગનની રીતભાત વખત રૂબરૂ પણ આપેછે.

૫. વિવાહ થતી વખત આપવાનો અથવા બાકી રાખીને આપવાનો કાંઈ મેળ નથી; તથા પલ્લાંની ટીપનો ચાલ નથી.

૬. સંપત્ત હોય તો સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે, ને તે ઘરેણાં ઉપર બૈરીનો હક્ક પલ્લાં બરાબર છે, ને સકાંકણી બેસાડે તોએપણ પલ્લું કર્યાનો ચાલ છે.

૭. મોટી ઉમરનો છોકરાવાળો શખસ ફરી પરણવા ચાહે ને વધતું ઘરેણું આપે તો તે મુખત્યાર છે, પણ તેનો આંકડો મુકરર નથી.

૮. એવો કાંઈ સબબ હોય તો વધારે આપવું પડે, પણ જે આપે તે વધારે પલ્લાંમાં ગણાય.

૯. એવો કાંઈ સબબ હોય તો છોકરીના વાલી ઓછે પલ્લે અથવા વગર પલ્લે પરણાવે છે.

૧૦. જ્યારે છોકરી સાસરે રેહેતી થાય ત્યારે પિહેરિયાં સઘળું પલ્લું અથવા થોડું છોકરી માગે ત્યારે આપે. છોકરાં થવા ઉપર કાંઈ અટકાવ નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અઘરણી વખત (વિગેરે) રીતભાતથી ઘરેણું વિગેરે ધણિયાણીને મળ્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ ધણિયાણીની રજામંદીથી ચાલે; ને પરણ્યા પછી ધણીને ઘેરથી પલ્લાં શિવાય ધણીએ જે જેવર આપ્યું હોય તે ઉપર ધણી મુખત્યાર છે.

૧૨. પેહેરવા આપે તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૧૩. સ્ત્રી માણસને ગેરશખસ કોઈ આપતું નથી, ને સગાવાહાલાએ કાંઈ આપ્યું હોય તથા બૈરીની મેહેનત મજુરીથી પેદા કરેલા ઉપર તેની રજામંદીથી ધણીનો હુકમ ચાલે.

૧૪. ધણીના હુકમ શિવાય બૈરી પોતાનું પલ્લું વિગેરે કાંઈ કોઈને આપી શકે નહી, તથા ગેરવાજબી ખરચ પણ કરી શકે નહી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંમાંથી વાજબી ખરચ કરે

* આ અંકવાળાનો જવાબ ભાટિયા લુવાણા તડ બીજું અંક ૧૮૬ જોડે મળતો છે તેથી લખ્યો નથી. (જુવો, પૃષ્ઠ ૨૫૫)

તો દીકરો અટકાવ કરી શકે નહી, પણ ન્યાતરીતથી વધારે માલ છે તો અટકાવ કરી શકેછે.

૧૫. જબરદસ્તીથી ખાઇ જવાને સારૂ ધણિયાણીનું પલ્લું ધણી લઈ શકે નહી.

૧૬. છોકરા પરણાવવા સારૂ ધણી, ધણિયાણીનું પલ્લું લે સહી, ને મળે ત્યારે પાછું આપે.

૧૭. અગર ધણીએ પલ્લું લઇને તેના અવેજમાં પોતીકું ઘર બરાબર કીંમતનું વેચાણ કરી આપ્યું હોય તો તે ઉપર ધણીનો અથવા તેના વારસનો હક્ક તે બાઈના જીવતજાગત પોહોંચતો નથી, ને તે ઘરને બાઈ વારસોનો હક્ક દુબાવવા સારૂ બેસબબ વેચે અથવા કોઈને આપે તો આપી શકે નહી, ને ગિરો તરીકે લખી આપ્યું હોય તો ધણી અથવા વારસ પલ્લાંનો અવેજ આપીને પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. સાહુકારને ઘેર પલ્લું મુકીને વ્યાજ ખાવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઇ મુકે તો તેનું વ્યાજ ધણિયાણી ખાય.

૧૯. ધણી બૈરીને તજે તો પલ્લું ધણિયાણી પાસે જીવતજાગત રેહે, ને ધણિયાણીથી ધણીને અથવા ધણીથી તેને સદાવડા મુકવાનો ચાલ નથી.

૨૦. બૈરી મરી જાય તેની દશાને દાહાડે સર્વે પલ્લું તથા હાજર હોય તે લુગડાં તેના ધણીને ઘેર પાછાં મોકલવાં; ને (અગર) વાજબી ખરચ થયો હોય તો તે ધણી મુજરે આપે.

૨૧. મરનાર બૈરીને છોકરો કુંવારો છે તો તે છોકરાના મોસાળિયાં તે પલ્લું છોકરાને સારૂ રાખે, પણ મરનારીનો દાહાડોપાણી અટકતો હોય તો તે ખરચ પ્રમાણે ધણીને આપવું જોઇએ, ને જો છોકરાનો બાપ વેહેવારિયો હોય તો મોસાળિયાંને પલ્લું રાખ્યાની દરકાર નહી.

૨૨. મરનાર બૈરીને છોકરી હોય તો તેને સારૂ કાંઈ પલ્લું રખાય નહી.

૨૩. કન્યાવાળાએ પલ્લાં ઉપરાંત પોતાની આબરૂ ને વિચારીને બેસિરસ્તે જે રૂપિયા ખાવા લીધા હોય, ને પછી તે કન્યા પરણ્યા પેહેલાં વર અથવા કન્યા મરી જાય તો મુઆ પછી વરવાળાને પાછા આપે.

૨૪. વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, માને ગજવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગનમાં તથા અઘરણીમાં મળ્યા પ્રમાણે વરને પેહેરામણી આપેછે, તે માલ વરનો છે. પાછું આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

કાયસ્થ–માથુરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંની પઠ્ઠણ કરતા નથી તો ઓછો અદકો આંકડો શું લખીએ?

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાતે આસરે રૂ. ૨૫૧ નું જરિયાન–રૂપાનું તથા સુનાનું–કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પઠ્ઠણ તો કંઈ કરતા નથી; વરની મરજીમાં આવે તે જનસો બનાવીને આપે; જનસનું કાંઈ મુકરર નથી કે તેનું નામ લખ્યામાં આવે.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંની પઠ્ઠણ નથી તો એનો વખત શું લખીએ? મગર કલમ બીજામાં આંકડો લખ્યોછે તેટલાનુંજ–વિવાહ મળેથી તે લગન થતાં સુધીમાં ઘરેણું આપવું જોઈએ.

૫. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કર્યાથી તે લગન સુધીમાં ઘરેણું કરે. એ બાબતમાં ટીપ લખવાનો ચાલ નથી તો મુસદ્દો શું લખીએ ને શાહેદી શાની હોય?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલછે, ને તે ઘરેણાં ઉપર બંનોના હક છે, ને સાસરેથી પણ ઘરેણાં રીત પ્રમાણે કરેછે; અગર ન કરે તો કન્યાનો બાપ માગે નહી, પણ ન્યાતરીત વરના બાપને કરવી જોઈએ.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઇ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તેને છોકરો પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે–મગર વધતું કાંઇ આપવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસનો છોકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કંઇ સબબ હોય તોપણ ન્યાતની રીત કરતાં વધતું કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોપણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ઘરેણાં આપવાં જોઇએ–મગર ઓછું અદકું તો બન્નોની ખુશીથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંમાં રૂપિયા આપવાનો સિરસ્તો નથી કે બૈરીને હવાલે કરવામાં આવે, ને રોકડા રૂપિયા રીતમાં આપવાનો ચાલ નથી તો તેની ઉમર તથા છોકરાની માનો જવાબ શું આપીએ ?

૧૧. પરણ્યા પછી ને પરણ્યા પેહેલાં રીતના ઘરેણાં ઉપર લખ્યાં છે તે શિવાય ધણીને ઘેરથી તથા બાપને ઘેરથી તથા મોસાળથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઇ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલેછે.

પેહેરવા સારૂ ધણી વગેરે લોક ઘરેણાં આપેછે તે મધે લોકનું ઘરેણું પલ્લાંમાં ગણાય નહી. પણ ઉપર લખેલી રીતમાં કંઇ ઓછું હોય તો ધણીનું આપેલું ઘરેણું પલ્લાંની રીતમાં ગણાય.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મેહેનત મજુરી બૈરીને કરવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૪. અમારી ન્યાતમાં રોકડા રૂપિયા આપવાની પઠ્ઠણ નથી તો પલ્લું કોને આપે ? ને રીતની જનસો બનાવી હોય તે ધણીની મરજી શિવાય બૈરી કંઇ આપી શકતી નથી, ને તે મધેથી ધણી છતાં ખરચ પણ કરી શકે નહી. ને મા અથવા સાવકી મા પોતાને ચડેલી રીતની જનસો મધેથી દીકરા છતાં કાંઇ ખરચ કરી શકતી નથી. શાથી જે દીકરા પોતાની માની તથા સાવકી માની સર્વે તરફથી બરદાસ રાખેછે, સબબ તે જનસો ઉપર દીકરાનો અટકાવ ચાલેછે.

૧૫ અમારી ન્યાતમાં રીતમાં આપેલાં ઘરેણાં છે તે જબરદસ્તીથી ધણી લઈ શકે નહી.

૧૬. રીતનાં ઘરેણાંમાંથી જરૂરીઆતના ખરચ સારૂ બૈરી પાસેથી ધણી લે તો પાછા તેને કરાવી આપે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૮. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને પલ્લાંમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી તો સાહુકારને ઘેર શું અમાનત મુકીએ ?

૧૯. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ તોડવાનો ચાલ નથી તથા પલ્લાંનો રાહ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૦. અમારી ન્યાતમાં પરણ્યા પછી ધણી મરી જાય ને રીતનાં ઘરેણાં આપ્યાં હોય તો તે અવેજ બૈરી પાસે રેહે અથવા તેનો બાપ રાખે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારનો છોકરો હોય ત્યારે પોતાના બાપનો પેદા કીધેલો અવેજ હોય તે છોકરાનાં મોસાળિયાં છોકરાના બાપના હુકમથી આપે તેટલું (મોસાળિયાં) રાખે; અગર તે ધણી પોતાનો અવેજ લેવા ચાહે તો મોસાળિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ને મરનારને છોકરી હોય, ને ધણીનો પેદા કીધેલો અવેજ હોય તો તે છોકરીના મોસાળિયાં છોકરી પરણે તેટલો અવેજ રાખેછે, કયાં સુધી કે તે છોકરીનો બાપ પરણાવે ત્યાં સુધી.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના બાપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, ને તે લેતો પણ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઈ પરણતી વેળા દેછે, ને પેહેરામણીનું કંઈ મુકરર નથી.

બ્રહ્મક્ષત્રી—નાતરાવાળા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ પલ્લાંનો આંકડો મુકરર નથી, તરફેણની પઠ્ઠણ પ્રમાણે થાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાત જુદી નથી; જુબાની શરત પ્રમાણે સુનાનાં તથા રૂપાનાં ઘરેણાં વરવાળો કન્યાવાળાને આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાનાં તથા સુનાનાં ઘરેણાં ઉપર લખેલા જવાબ પ્રમાણે, જુબાની શરત કરી હોય તે મુજબ અપાયછે, ને રોકડા રૂપિયા આપવા લેવામાં તરફેણની રાજી હોય તે પ્રમાણે.

૪. પલ્લું વિવાહ થયા પછી અમારી ન્યાતમાં લુગડાં ચડાવેછે; યાને જોવાતેડાં થાય ત્યારે વરવાળો કન્યા તથા કન્યાવાળાઓને ઘરેણું તથા એક જોડ લુગડાં આપેછે, ને કન્યાવાળા વરને પાઘડી ૧ જુબાની શરત પ્રમાણે બંધાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં લગનને સારૂ પલ્લું કાંઈ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

બાકી રાખવાનો ચાલ નથી ને ટીપ લખવાનો કાંઈ ચાલ નથી, ને તરફેણની ખુશી હોય ને પલ્લું બાકી રેહે તો બંનોની મરજી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવામાં કન્યાના માબાપ મુખત્યાર છે, ને સાસરેથી પલ્લું કરવામાં સાસરિયાં મુખત્યાર છે, તેઓની મરજીમાં આવે તેટલું કરે, ને સકાંકણી બેસાડી તો બૈરીનો હક પલ્લાં બરાબર છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં દીકરાવાળાની બૈરી મરી જાય ને પોતાની ખુશી હોય તો બીજી બૈરી કરે, પણ પલ્લું જુબાની શરત પ્રમાણે. વર ઉમરે મોટો યા ને નાહાનો—ઉમરનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોહોટો યાને નાહાનો રોગીષ્ટ વિગેરે હોય તેનું પલ્લું ઓછા વત્તાંનો કાંઇ મુકરર ધારો નથી, તરફેણની જુબાની શરત પ્રમાણે કરેછે.

૯. એજ પ્રમાણે જુબાની શરત પ્રમાણે છોકરીનો પણ ચાલ છે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવાનો ચાલ એ છે જે ધણીધણિયાણી બંનો એકદિલ થાય ને પલ્લું માગે તો આપવું જરૂર છે.

૧૧. બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી જે કાંઈ મળ્યું હોય તે ઉપર ધણીનું જોર નહી, ધણિયાણી રાજી હોય તો ધણીને આપે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી પલ્લાંમાં ગણીને નંગ આપે તો પલ્લાંમાં ગણાય ને લોકનું પેહેરવા સારૂ માગી આણ્યું હોય તે તેને પાછું આપવું લાજમ છે,—લાવે ને આપે.

૧૩. બૈરીએ મેહેનત યા મજુરી કરીને પોતાના ધણીના ઘરમાં રહીને પેદા કર્યું હોય તો ધણીધણિયાણી બંનોનો હક પેદા કરેલા પૈસા ઉપર બરાબર છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને પેહેરવા સારૂ કર્યું તે ધણીના હુકમવિના કોઈને અપાય નહી; ને સાવકી મા પોતાના પલ્લાંને તફરકે કરે તો તેનો દીકરો અટકાવ કરી શકેછે.

૧૫. બૈરી પાસેથી પલ્લું જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી; પણ ધણીને વાજબી કારણથી કાંઇ સંકટ પડે ને ધણીની આબરૂ જતી હોય તો ધણીને પલ્લું લેવામાં કાંઈ હરકત નથી, ને ધણિયાણીને આપવું જરૂર છે.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી ખરચ કરવાને પલ્લું લે તે બૈરીની મરજી હોય તો આપે, ને બૈરી આપે તે પલ્લું ધણીને પાછું આપવું જરૂર છે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં કોઇએ અમારી ન્યાતમાં તથા અમારી જાણમાં ઘર લખી આપ્યું નથી, માટે જે કાંઈ શાસ્ત્રમાં લખ્યું હોય તે ખરૂં.

૧૮. બૈરીના પલ્લાંના રૂપિયા સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે અમારી ન્યાતમાં તથા અમારા જાણ્યામાં મુક્યા નથી, વાસ્તે વ્યાજનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૧૯. બૈરી ધણીની મરજીવિના તજવા યાને મુકવા ચાહે તો મુકાય નહી.

૨૦. એ સવાલનો જવાબ નંબર* ૧ ના સવાલ પંદરમા પ્રમાણે છે, વાસ્તે લખવાની કાંઈ જરૂર નથી. પણ તરફેણની રજામંદીથી કાંઈ ખરચ થયો હોય તો લેવા આપવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેના કાંઈ છોકરા હોય ને મરનાર બૈરીનો ધણી જીવતો હોય તો પલ્લું ધણીના કબજામાં રેહે ને મોસાળિયાંને કાંઈ રાખવાની જરૂર નથી.

૨૨. છોકરી હોય તોએપણ ઉપર લખેલા જવાબ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના બાપે રૂપિયા ખાવા લીધા હોય ને કન્યા મરી જાય તો ધણીનું કિસ્મત; પાછા આપવા મુકરર નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ અમારા જાણ્યામાં નથી, ને અત્યાર પછી તરફેણની રાજીથી કોઈ કરે તો બંનો મુખત્યાર છે.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં પેહેરામણી પેહેરાવવાનો ચાલ છે. કન્યા પરણ્યા પછી ગોરવ આપે તે દિવસે આપે, પણ કન્યાના મા તથા બાપની સંપત્ત પ્રમાણે.

કણબી કડવા—કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો કંઈ મુકરર

---

* નંબર ૧ એટલે વિવાહ બાબત.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

નથી, પોતાના મળતર પ્રમાણે પલ્લાંના અવેજમાં ઘરેણું આપેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાત(નો) કાંઈ જુદી આપવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાંનો બાપ વરને પરણતાં પેહેલાં ચાંદલાના કરીને રૂા. ૧૫) તથા રૂા. ૨૧) તથા રૂા. ૨૫) આપેછે, ત્યારે વરવાળો રૂા. વીસથી તે રૂા. ૫૧) સુધીનું ઘરેણું પલ્લાંના અવેજમાં આપેછે, ને એમ કરતાં કોઈ શખ્સ વધારે ચાંદલો તથા પલ્લું કરે તો તેની ખુશી; ને કોઈ શખસને ચાંદલો ન મળે તો કંકુ ને કન્યા આપે તેના ઉપર પલ્લાંનો દાવો થતો નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાનાં કલ્લાં તથા સુનાનાં વિટલા તથા કાંટલી તથા સાંગળું—જેને મળે તે શખસ એટલું પલ્લું આપે, ને રોકડા રૂા. કંઇ પલ્લાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલો થયા પછી તે લગન દિવસ સુધીમાં જ્યારે વરના બાપની મરજીમાં આવે ત્યારે પલ્લું આપે, ને તે પલ્લાંની જનસો કન્યાને શરીરે બાપના ઘરમાં પેહેરાવેછે.

૫. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની ચોથી કલમમાં લખેલો છે, અને પલ્લાંની ટીપ લખવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખ્સ પોતાની દીકરીને સકાંકણી બેસાડેછે, ને બાપ પોતાની સંપત્ત પ્રમાણે પલ્લાંના અવેજમાં ઘરેણું આપે, ને ત્યાર પછી સાસરિયાં કન્યાને ઘરેણું ઘાલે તો પોતાની ખુશી.

૭. અમારી ન્યાતમાં જે શખસ એક વખત પરણેલો હોય તે ફરીથી પરણતો નથી, કેમકે નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે.

૮. કોઈ શખસ મોટી ઉમરનો થયો હોય ત્યારે તે શખસ સમડીના ઝાડ સાથે પરણીને પછી નાતરૂં કરે, ને કોઈ શખસ રોગી વિગેરે હરેક દોષવાળો હોય તેનું પલ્લું લેનાર આપનારની મરજી પ્રમાણે છે, ને પલ્લાંમાં ગણવાનો બંદોબસ્ત તે વખત કરેછે.

૯. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની આઠમી કલમ પ્રમાણે છે.

૧૦. છોકરી મોટી ઉમરની સારી સમજણી થાય ત્યારે તેને પલ્લું હવાલામાં આપવું. છોકરાં થયાનો કંઈ નિયમ નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અઘરણીની રીતમાં જે કંઇ બૈરીને ઘરેણાં વિગેરે મળે તે કંઇ પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે કંઈ પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. મેહેનત મજુરી કરીને જે કાંઈ પૈસા પેદા કરે તે ઉપર મેહેનતના કરનારની સત્તા નથી. ને પોતાના ધણીનો હુકમ છે; ને બૈરીનો હુકમ નથી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઇને આપી શકતી નથી તથા ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા તથા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો વાજબી ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. બૈરીની પાસે વાજબી કારણથી ધણી પલ્લું લઈ શકેછે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી નાદાર હોય ને કંઇ જરૂર અટકાવનું કામ આવે તારે પલ્લું લે ને પછી મળે તો પાછું આપે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર વ્યાજે મુકવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને ધણી તજે વા ધણીને બૈરી તજે ત્યારે તજેલી બૈરી બીજા સાથે નાતરે જાય તો પલ્લું ધણીને પાછું આપે.

૨૦. બૈરી પોતાના પિહેરમાં મરી જાય ને પલ્લું બાપને ઘેર રહ્યું હોય ને બાપને મળે ત્યારે પાછું આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તેને સારૂ મોસાળિયાંને પલ્લાંમાંથી ઘરેણું રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની એકવીસમી કલમ પ્રમાણે છે.

૨૩. કન્યાના બાપને પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું વરને આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપે તે પાછી ફરતી નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

કણબી—દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૪૫) નો છે—અસલથી.

૨. રીતભાતમાં કન્યાને વરવાળા રૂ. ૧૦)નાં લુગડાં કરેછે.

૩. પલ્લું અમારામાં આપેછે તેમાં રૂપાનાં તથા સુનાનાં ઘરેણાં આપેછે. રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે મંગણી વખત નંગ. ૫) આપેછે, તથા લગન વખત નંગ ૨ રૂ. ૧૦)ના—જુમલે રૂ. ૪૫) નું આપેછે.

૫. પલ્લું જે આપેછે તે મંગણી વખત તથા લગન વખતમાં આપેછે.

૬. સકાંકણી એસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે લેછે, વધતું પલ્લું લેવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસને દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય ને તે પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે લેછે.

૧૦. પલ્લું તો જે દાહાડાથી કન્યાને ચડાવેછે તે દાહાડાથી તેનીજ પાસે રેહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં પલ્લાં-શિવાય ધણીને ઘેરથી જે માલ મળ્યો હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ને બૈરી પોતાના પિહેરથી લાવી હોય તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વગેરે લોક ઘરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરી મેહેનત મજુરી ધણીના ઘરમાં રહીને કરે ને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકતી નથી, તથા ખરચ કરી શકતી નથી.

૧૫. ના. જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું બૈરી રાજી થઈને આપે તો લે ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. પલ્લાંમાં અમારામાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર પલ્લું વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજતો નથી ને ધણીની મરજીવિના બૈરી ધણીને મુકતી નથી, એ અસલમાં ચાલ હતો; પણ હાલમાં તો વાજબી કારણ હોય ને પંચની નજરમાં આવે ને પંચ રજા આપે તો મુકે ને પલ્લું પંચ અપાવે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તમામ પલ્લું ઉઠમણાને દાહાડે ધણીને પાછું આપવું, ને રીતભાત બંનો તરફની જાય ને ખરચ મુજરે આપતા નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપે, છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખતા નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨૧ મી પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં જનોઇનો ચાલ નથી, ને લગનમાં વરના બાપને તથા કાકાને પાઘડી આપેછે ને વરની માને તથા કન્યાની માને સાડી. ૧) સુતરાઉ પેહેરાવેછે, તેની કીંમતનું કાંઈ મુકરર નથી. ને વરને થાળી લોટો આપે એ માલ પાછો લેવાનો ચાલ નથી.

કણબી—કડવા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૨૩૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો કાંઇ મુકરર નથી, પોતાના મળતર પ્રમાણે પલ્લાંના અવેજમાં ઘરેણું આપેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાતનો કાંઈ જુદો આપવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાનો બાપ વરને પરણતા પેહેલાં ચાંદલાના કરીને રૂ ૧૫) તથા રૂ ૨૧) તથા રૂ ૨૫) આપેછે, ત્યારે વરવાળા રૂ ૨૦) થી તે રૂ ૫૧) સુધીનું ઘરેણું પલ્લાંના અવેજમાં આપેછે ને એમ ક-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

રતાં, કોઈ શખસ વધારે ચાંદલો તથા પલ્લું કરે તો તેની ખુશી, ને કોઇ શખસને ચાંદલો ન મળે તો કંકુ ને કન્યા આપે તેના ઉપર પલ્લાંનો દાવો થતો નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાનાં કલ્લાં તથા સુનાનાં વીટલાં તથા કાંટલી તથા સાંગળું—જેને મળે તે શખસ એટલું પલ્લું આપે, ને રોકડા રૂપિયા કાંઈ પલ્લાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલો થયા પછી ને લગન દિવસ સુધીમાં જ્યારે વરના બાપની મરજીમાં આવે ત્યારે પલ્લું આપે, ને તે પલ્લાંની જનસો કન્યાને શરીરે બાપના ઘરમાં પેહેરાવેછે.

૫. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની ચોથી કલમમાં લખેલો છે, ને પલ્લાંની ટીપ લખવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઇ શખસ પોતાની દીકરીને સકાંકણી એસાડેછે, ને બાપ પોતાની સંપત પ્રમાણે પલ્લાંના અવેજમાં ઘરેણું આપે, ને ત્યાર પછી સાસરિયાં કન્યાને ઘરેણું ઘાલે તો પોતાની ખુશી.

૭. અમારી ન્યાતમાં જે શખસ એક વખત પરણેલો હોય તે ફરી પરણુતો નથી, કેમકે નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે.

૮. કોઈ શખસ મોટી ઉમરનો થયો હોય ત્યારે તે શખસ સમડીના ઝાડ સાથે પરણીને પછી નાતરૂં કરે, ને કોઇ શખસ રોગી વિગેરે હરેક દોષવાળો હોય તેનું પલ્લું લેનાર આપનારની મરજી પ્રમાણે છે, ને પલ્લાંમાં ગણવાનો બંદોબસ્ત તે વખત કરેછે.

૯. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની આઠમી કલમ પ્રમાણે છે.

૧૦. છોકરી મોટી ઉમરની સારી સમજણી થાય ત્યારે તેને પલ્લું હવાલામાં આપવું, છોકરાં થયાનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીની તરફથી જે કાંઈ બાઈને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, તથા બાપની તરફથી હરેક બાબતમાં બૈરીને મળે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે કાંઈ પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. મેહેનત મજુરી કરીને જે કાંઈ પૈસા પેદા કરે તે ઉપર મેહેનતના કરનારની સત્તા નથી, ને પોતાના ધણીનો હુકમ છે ને બૈરીનો હુકમ નથી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકતી નથી, તથા ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા તથા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો વાજબી ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. બૈરીને રાજી કરીને પલ્લું લેછે, જબરદસ્તી કરીને પલ્લું ઉતારી લેવાય નહી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી નાદાર હોય ને કાંઈ જરૂર અટકાવનું કામ આવે ત્યારે પલ્લું લે, ને પછી મળે તો પાછું આપે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર બ્યાજે મુકવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને ધણી તજે વા ધણીને બૈરી તજે ત્યારે તજેલી બૈરી બીજા સાથે નાતરે જાય તો પલ્લું ધણીને પાછું આપે.

૨૦. બૈરી પોતાના પિહેરમાં મરી જાય ને પલ્લું બાપને ઘેર રહ્યું હોય ને બાપને મળે ત્યારે પાછું આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તેને સારૂ મોસાળિયાંને પલ્લાંમાંથી ઘરેણું રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની એકવીસમી કલમ પ્રમાણે છે.

૨૩. કન્યાના બાપને પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. વરને મોટા ચાંદલાનો આંકડો આપવાનું ઉપરની કલમ બીજીમાં લખેલું છે, ને એ શિવાય બીજા નાહાના ચાંદલાના રૂ. ૨) વરવાળાને મોકલાવેછે; તથા તેડાતેડી કરે, ત્યારે રૂ. ૩) કન્યા પિહેરથી લઇ જઇને સાસુને પગે લાગે છે, તથા વરને રૂ. ૫) ની પાઘડી વિદાયગીરી કરે ત્યારે આપેછે, પણ મળે તો આપે, નહી મળે તો નથી આપતા.

૨૫. હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપે તે પાછી ફરતી નથી.

કંસારા–તળબદા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૩૦૧) અંકે ત્રણસેં ને એક હાલમાં અમોએ મુકરર કીધોછે, ને અસલમાં તો ઓછું અદકું પલ્લું આપતા હતા, ને આજ દિન પછી ઉપર લખ્યા કરતાં કોઈ શખસ વધારે કરે તો તે રકમ પલ્લાંમાં ગણાતી નથી.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત કન્યાની તો આવી ચુકી. ને વરની રીત જુદી છે, તેની વિગતઃ વિવાહ મળ્યા પછી ગંઠોડા કન્યાને આપે ત્યારે કન્યાવાળા વરને કુંચી રૂ. ૫) અથવા સાતને આસરે આપેછે; બીજું જ્યારે કન્યાને ફ્રગવાનાં વીટલાં આપેછે, ત્યારે વરને પાઘડી રૂ. ૨) ની તથા હરડા શેર ૧૧ તથા ગલાલ શેર ૧ તથા અબીર શેર ૦ા વરને આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ આપેછે તેમાં ગંઠોડા રૂપાના તથા વીટલાં હેમનાં એ જનસ બેથી તે જે પલ્લાંના રૂપિયામાંથી બાકી રહ્યા તેની કન્યાના માબાપને મનમાને તેવી જનસો લેછે, અથવા રોકડા રૂપિયા પણ લેછે.

૪. પલ્લું આપેછે તે લગનના આગલા દાહાડા સુધીમાં પુરૂં કરે, ત્યાર પછી કલવો જાયછે ને તે પલ્લું કન્યાના માબાપને આપેછે.

૫. વિવાહ વખત તો ગંઠોડા આપેછે, બાકી જે રેહે તે લગન સુધીમાં પુરૂં કરે, ને તે લેખપત્રમાં લખાતું જાયછે; ને તે લેખપત્રમાં પોતપોતાના શેઠની શાહેદી કરાવે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંફણીનો ચાલ નથી, ને કોઈએ આજ સુધી બેસાડી પણ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફ્રરી પરણવા ચાહે તો સો પચાસનું વધારે આપે તો અપાયછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય, અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કોઈ વાજબી કારણથી હોય, તો તેનું પલ્લું વધારે આપવું પડેછે, ને તે વધારે આપેલું પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછું પલ્લું લઇને અથવા વગર પલ્લે પરણાવેછે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે એક બે છોકરાંની મા થાય ત્યારે કરવું; ને કદાપી છોકરાં નહી ત્યારે બૈરી જ્યારે સારી સમજવાર થાય ત્યારે માબાપની પાસેથી લઇને પોતાની પાસે રાખે અથવા ધણીના કબજામા સોંપે, ને તમામ પલ્લું આપ્યા પછી બૈરીના માબાપ ફ્રારગતી લેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તે બૈરીના કબજામાં રેહે, ને જ્યારે બૈરીને રાજકદૈવક થાય ત્યારે ધણીનાં સગાંએ જે કાંઈ આપ્યું હોય તે ધણી પાછું લઈ શકેછે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરી મેહનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર મેહનત કરનાર બાઇનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને અપાય નહી; ને મા અથવા સાવકી મા ભુખે મરે ને દીકરો ખરખબર નહી લે તો સુખે પલ્લું ખાઈ શકેછે, પણ બીજા કારણથી ખરચ થાય નહી.

૧૫. બૈરી પાસે ધણીથી જબરદસ્તીએ પલ્લુ લેવાય નહી.

૧૬. ધણી પાસે સત્તા નહી હોય ને રૂડો ભુંડે ખરચ આવે ત્યારે બૈરીના પલ્લાંમાંથી એક ચીજ સસરા પાસેથી લે, ને મળે ત્યારે કરાવી આપે, ને બીજા કારણથી તો બૈરીની ખુશીમાં આવે ત્યારે આપે.

૧૭. ધણી પાસે સત્તા નહી હોય ને લગન તો પાસે આવ્યાં ત્યારે પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર લખી આપેછે, ને પછી પલ્લાંની કીંમત આપીને ધણી અથવા વારસ પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાહુકારને ઘેર પલ્લું વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજતો નથી ને બૈરી ધણીને પણ તજતી નથી, ને એમ કરતાં ધણી ધણિ-

યાણીને નહી તેડે અથવા અનવસ્ત્ર નહી આપે તો ધણી પલ્લાં ઉપરથી હાથ ઉઠાવે, ને બૈરી શેઠોની રજા લઈને નાતરે જાય, ને (અગર) ધણિયાણી ધણીને ઘેર નહી જાય ત્યારે શેઠ તથા પંચને જાહેર કરે ત્યારે પંચ લોકો તેની તજવીજ કરીને તે બાઇને પંચ ન્યાતબાહાર મુકે, ને પછી પંચને રાજી કરે ત્યારે પંચમાં આવે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે રૂ. ૫૦) રાખીને તમામ પલ્લું પાછું આપે, ને મુદત તો તેના દાહાડા પાણી પેહેલાં પાછું આપે; (ને) અગર માબાપ ગરીબ છે તો શેઠ તથા પંચના ચાર આદમી બેસીને રસ્તો કાહાડે તે પ્રમાણે આપે, ને તે કોઈનું કહ્યું ન માને તો તે ન્યાતબાહાર રેહે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ને તે નાહાની હોય ને તે મોસાળ રેહેતી હોય તો રૂ. ૫૦) ને આસરે રાખીને સઘળું પલ્લું પાછું આપે, ને છોકરી બાપને ત્યાં રેહેતી હોય તો સઘળું પલ્લું પાછું આપે ને ફારગતી લે, ને છોકરી પરણે ત્યારે મોસાળિયાં રાખેલા રૂપિયાનું કન્યાદાન સમે ઘરેણું છોકરીને ઘાલે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે રૂ. ૧૦૦) રાખીને પલ્લું ધણીને હવાલે કરે, ને તે રાખેલો અવેજ છોકરાના લગન થાય તે વેળા મોસાળિયાં પલ્લાંમાં મદદ કરે.

૨૩. ખાવાના કરીને પૈસા લીધા તે પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં વરને ગજવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. હરેક પ્રગરણમાં પેહેરામણી આપેછે તેનું કાંઈ મુકરર નથી, ને આપેલી પેહેરામણી પાછી લીધાનો ચાલ નથી.

કંસારા–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો અસલથી તે આજ દિન સુધી રૂ. ૨૫) થી તે રૂ. ૧૦૦) નું કરેછે–આંકડો કાંઈ મુકરર નથી; પણ હાલમાં આજરોજે સર્વે ન્યાતના લોકોની સમજણથી પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૭૫) નો મુકરર ઠરાવ્યોછે. એ પ્રમાણે આપે ને લે, ને એ આંકડા મજકુર કરતાં કોઈ વધતું આપે યા લે તો તે પંચાતનો ગુનેહગાર થાય, ને પંચના લોકની નજરમાં આવે તેવી તેને સજા કરે એ બંદોબસ્ત છે. જેઠ સુદ ૧૫ ને દિને સર્વે ન્યાતના લોકની રાજીખુશીથી મુકરર ઠરાવ્યોછે.

૨. રીતભાતમાં વરવાળા કન્યાને જોવાતેડામાં રૂ. ૫) નાં લુગડાં કરાવેછે, તથા તે વખત પલ્લાંને પેટે રૂ. ૨૦) નાં રૂપાના સાંકળાં તથા સુનું ગદિયાણા ૧ાા) ની બાંઢ્ઢો મઢાવી આપેછે–એ ચાલ છે; બીજી રીત આપવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારામાં પલ્લાંને પેટે રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, રૂપા સુનાની જનસ કરાવી આપેછે.

૪. પલ્લું તો જોવાતેડા થાય ત્યાંથી તે લગનના દાહાડા સુધીમાં વરની તરફવાળા પુરૂં કરી આપે, ને તે પલ્લાંના દાગીના કન્યાને ચહડાવવાનો ચાલ છે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને પલ્લાં બાબતમાં લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તે પરણે તો તે શખસ ઉપરની કલમ પ્રમાણે રૂ. ૭૫)નું પલ્લું આપે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો–અપંગ વિગેરે દોષવાળો હોય તેનું પલ્લું ઉપરની કલમ પ્રમાણે આપવા લેવાનો ચાલ છે.

૯. છોકરી વિવાહ થયા પછી આંધળી તથા લુલી વિગેરે દોષવાળી થઈ હોય તેનું પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે રૂ. ૭૫) નું લે, ને કદાપી એવી તરેહના દોષવાળી છોકરી કુંવારી હોય ત્યારે તો તેના માબાપ [ને] કુંવારા ગ્રહ ઉતારવાને સારૂ થોડે પલ્લે યા વગર પલ્લે પરણાવાનો ચાલ છે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને તેના પિહેરિયાં એક છોકરાની મા થાય ત્યારે તેને હવાલે કરે, ને છોકરૂં નહી થાય ત્યારે તે બૈરીની ઉમર વરસ વીશ–એકવીશની થાય ત્યારે હવાલે કરવાનો સિરસ્તો છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં બૈરીને હરેક બાબતની રીતમાં જે કાંઈ માલ મળે તેના ઉપર ધણી તથા ધણિયાણી એ બેહુનો હક છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપે છે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરી મેહનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે પૈસા બૈરીથી ધણીની સલાહ શિવાય ગેરમાર્ગે ખરચાય નહી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે પલ્લાંનો ખરચ બૈરીથી ધણીની રજાવિના થાય નહી, ને મા અથવા સાવકી માથી પોતાના પલ્લાંનો ખરચ દીકરાની સલાહ લીધા વગર થાય નહી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણીથી જબરદસ્તીએ પલ્લું લેવાતું નથી.

૧૬. ધણીને છોકરો તથા છોકરી પરણાવવી હોય તથા બૈરીનું અધરણી કરવું હોય તથા એ વિગેરે બીજા કામને સારૂ બૈરી રાજી થઈને આપે તો લે, ને જ્યારે હાથ ફરીવળે તે દાહાડે કરાવી આપે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં ધણી ધણિયાણીનું પલ્લું ખાઈ ગયો હોય ને તે પલ્લાંને પેટે ઘર લખી આપે તો લખી આપવાનો ચાલ છે.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીથી ધણીને તજાય નહી, ને ધણીથી ધણિયાણીને તજાય નહી તો પલ્લાંનું શું લખીએ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તેના ધણીને પાછું આપેછે, ને મુદત તો એ છે જે બૈરી જે દાહાડે મરે તેજ દાહાડે ઉઠમણા વખત આપેછે. બીજી રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપેછે, છોકરાને સારૂ મોસાળિયાંથી રાખી શકાતું નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં કન્યાના બાપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગનમાં ગોરવને દાહાડે કન્યાવાળો પેહેરામણીમાં રૂ. ૧૩) નાં લુગડાં કરાવી આપેછે, બીજી રીત આપવાનો ચાલ નથી; ને તે રીત પાછી આપવામાં આવતી નથી.

ભાવસાર–છીપા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૧૫૧) નું મુકરર છે, તે શિવાય લુગડાં રીતનાં કરવાં તે જુદાં.

૨. ઉપર લખેલો આંકડો–રીતભાત છે તે ત્રીજી કલમ નીચેની મધ્યે લખીએ છઇએ.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનાં ઘરેણાં તથા સુનાનાં ઘરેણાં તે અમારી ન્યાતિના ચાલ પ્રમાણે આપીએ છઇએ, ને રોકડા રૂપિયા આપતા નથી, કદાચ કન્યાના માબાપ રોકડા રૂપિયા ખાવાને સારૂ લે તો પલ્લાંના ઘરેણાંમાં મુજરે લેવાય.

૪. પલ્લું આપીએ છૈએ તેનું એ છે જે અડધું પલ્લું વિવાહ મેળવિયે ત્યારે આપિયે છૈયે ને અડધું રહ્યું તે લગનને દાહાડે આપીએ, તે પલ્લાંનાં ઘરેણાં તે કન્યાના માબાપને અપાય છે.

૫. પલ્લું વિવાહ વખત આપીએ છૈએ ને લગન વેળા આપીએ છૈએ તેનું ઉપર ચોથી કલમમાં લખ્યુંછે, ને એની કાંઈ ટીપ કરતા નથી ને એનો કાંઈ મુસદ્દો પણ નથી, ને શાહેદી તો ન્યાતના લોક એ કામમાં કન્યાની તરફથી તથા વરની તરફથી હોય તેજ શાહેદ.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડતા નથી. (ને) અગર કન્યાના માબાપ હોય તે કન્યાદાનમાં આપેછે, ને જે કન્યાદાન થયું તે ઉપર કોઈનું જોર નહી, ને સાસરેથી તો પલ્લું ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે આપવામાં આવેછે.

૭. કોઈ શખસ [ની] ઉમર ઘણી મોટી હોય તેને દીકરા પણ હોય, તે ફરી પરણતો નથી, પણ નાતરૂં કરી શકેછે, ને તેને પલ્લું આપેછે તે તો નાતરાંના સવાલમાં લખીએ છૈએ.

૮. કોઈ શખસનો છોકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ વિગેરે હરેક કાંઈ મરજ હોય તે ધણી પલ્લું વત્તું આપે એવું કાંઈ મુકરર નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેના બાપને કાંઈ ઓછું અદકું પલ્લું લેવાનું (કાંઈ) મુકરર નથી, શાવાસ્તે જે જ્યારથી વિવાહ મેળવ્યો ત્યાર પછી

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

જે કાંઈ ખાંપણ થાય તે તો તેના ભાગ્ય, શાવાસ્તે જે વિવાહ તુટતોજ નથી તે સબબથી.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનું એ છે જે તે બાઈ પોતાના ધણીને ઘેર રેહેતી થઈ, ને સ્રીના ધર્મમાં પેઠી ત્યારે તે બાઈ લઇ જવામાં મુખત્યાર છે.

૧૧ પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં [પલ્લાં] શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળામાંથી તથા અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળા વિગેરેમાં જે કાંઈ બૈરીને મળે તે તો ધણીધણિયાણી બંનેના અખત્યારમાં છે; તે ઉપર બીજા કોઇનો દાવો નથી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં શીરીતે ગણાય?

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે જો બાઇએ પેદા કરેલા હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ નથી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકાતું નથી, ને ખરચ પણ થઇ શકતો નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં છોકરાનો અટકાવ કરેલો પોહોંચેછે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણીથી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઇ શકાતું નથી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું વાજબી કારણથી લે તો પાછું આપવું જોઈએ, કદાચ ધણીથી નહીજ બની શકે તો લાચાર.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે, ને પલ્લાંની કીંમત આપીને ધણી અથવા વારસ પાછું લે તો તે લઇ શકાયછે; એ વાતમાં વારસ મુખત્યાર છે.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુક્યું હોય ને તે પલ્લાંના રૂપિયાનું બ્યાજ આવે તે તો ઘરના ખરચમાં લાવે, તેમાં કાંઈ સુજાખો નહી, ને પલ્લું છે તે તો બાઇના અખત્યારમાંજ છે.

૧૯. બૈરી [ને] પોતાનો ધણી તજે અથવા ધણીની મરજીવિના બૈરી ધણીને મુકે, તે મુકવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી, તો પલ્લાંનો જીકર શાનો જોઇએ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને ઘેર પાછું આપવું જોઈએ. તેની મુદત એટલી જે તે બાઇનો ક્રિયાખરચ ધણી કરે ત્યાં સુધી; [ને] કારણથી ખરચ થયો હોય તો તે મુજરે આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું—મોસાળિયાંને, તથા બાપને મીનાકસો ચાલતો હોય તો તે છોકરાનું લગન બાપ કરે ત્યાંસુધી ત્રીજે ઘેર અનામત છોકરાના નામથી મુકે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને મરનારની છોકરી હોય ત્યારે પલ્લું મોસાળિયાંને તથા બાપને મીનાકસો પડેલો હોય ત્યારે ન્યાતિસિરસ્તા પ્રમાણે છોકરીનો વ્યવહાર કરવાનો તેટલો અવેજ ત્રીજે ઘેર અનામત રાખીને બીજો બાપને આપે, ને બાપે છોકરીનો વ્યવહાર કીધો ત્યારે તે પલ્લું અનામત લેવામાં મુખત્યાર છે,

૨૩. કન્યાના બાપે પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાને લીધેલા હોય ને કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવા લીધેલા રૂપિયાપર વરવાળાનું જોર પોહોંચતું નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું વરને સામા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં પેહેરામણી ન્યાતિનો ચાલ છે તે વખતે આપે છે તે પાછી આપતા નથી.

ભાવસાર—શ્રાવક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૨૦૧) બસેં એકનો છે, તે મધે રૂ. ૫૧) કન્યાના બાપને રીતના આપે છે, ને રૂ. ૧૪૦) એકસો ચાલીસ પલ્લાંના આપેછે, ને રૂ. ૧૦) નાં લુગડાં કરે છેઃ જુમલે રૂ. ૨૦૧) અંકે બસેં એકનો ચાલ હવેથી કરયો છે, પણ અસલમાં તો રૂ. ૧૧૦) નો હતો.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત વરની તો આવેલી છે; ને કન્યાનો બાપ વરને તેડે ને મળે તે આપે છે.

૩. એનું કંઇ મુકરર નથી, રૂ. ૨૦૧) નો અવેજ આપે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તે વિવાહ મળે ત્યાંથી તે લગનના દાહાડા સુધીમાં પુરૂં કરેછે.

૫. ટીપ કરવાનો ચાલ નથી, ને લગનના દાહાડા સુધીમાં પુરૂં કરેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી. પણ કન્યાદાનમાં જે ઘરેણું મળે તે છોકરીને આપેછે, ને સાસરિયાં તો પલ્લું ન્યાતરીતનું કરેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણેછે ને પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે કરેછે, ને તે કરતાં વધતું કરે તો પોતાની ખુશી, પણ તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો ઉમર ઘણી મોટીનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઇ સબબ હોય તોપણ તેનું પલ્લું ન્યાતરીત બરોબર છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે લેછે—છોકરીનો વાલી.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો તો એવો છે જે પરણ્યા પછી તેની પાસે રેહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી વા પરણ્યા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી મળ્યું હોય તે ઉપર તો ધણીનો હુકમ છે, અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઇ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલતો નથી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઘરમાં ખરચે, ગેરવાજબી ધણીના હુકમવિના ખરચાય નહી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીના હુકમવિના કોઇને આપી શકતી નથી, તથા ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરી પાસેથી કાંઈ વાજબી કારણમાં પલ્લું લે; બૈરી રાજી થઈને આપે, ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપે ને પલ્લાંની કીંમત આપે તો ધણી પાછું લઈ શકેછે, પણ-વારસથી પાછું લેવાય નહી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું સાહુકારને ઘેર બ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાયછે ત્યારે પલ્લું તેરમાંના દાહાડા સુધીમાં હવાલે કરે, પણ રૂ. ૫૧) કન્યાના બાપને રીતના કરીને આપેછે તે તથા રૂ. ૧૦) નાં લુગડાં કરે છે તે પાછાં આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં તો ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તો તેને સારૂ મોસાળિયાં પલ્લાંમાંથી તો કાંઈ રાખી શકતા નથી.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે તે પલ્લું ધણીને આપે. મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી, પણ માબાપ રાજી થઈને છોકરીને આપે તે માલ છોકરીનો છે.

૨૩. કન્યાના બાપે પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને પછી તે કન્યા કુંવારી મરે તો પાછા આપે છે, ને પરણ્યા પછી મરે તો પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે વરને રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, પણ પરણતી વખત વરને જે મળે તે આપેછે.

૨૫. જે કાંઈ વિવાહ વગેરે પેહેરામણી આપવાનો ચાલ છે—જે મળે તે આપેછે—પણ તે પાછું લેવાનો ચાલ નથી.

ભાવસાર—શ્રાવકનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૦

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૨૦૧) અંકે બસેં એક છે; તેમધે રૂ. ૫૧) કન્યાના બાપને રીતના આપેછે, ને રૂ. ૧૪૦) પલ્લાંના આપેછે, ને રૂ. ૧૦ નાં લુગડાં કરેછે;—જુમલે રૂ. ૨૦૧ અંકે બસેં ને એકનો ચાલ હવેથી કરયોછે; પણ અસલમાં તો રૂ. ૧૧૦ નો હતો.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત વરની તો આવેલી છે, ને કન્યાનો બાપ વરને તેડે ને મળે તે આપેછે.

૩. એનું કાંઈ મુકરરર નથી, રૂ. ૨૦૧ નો અવેજ આપે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તે વિવાહ મળે ત્યારથી તે લગનના દાહાડા સુધીમાં પુરૂં કરેછે.

૫. ટીપ કરવાનો ચાલ નથી, ને લગનના દાહાડા સુધીમાં પુરૂં કરે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાદાનમાં જે ઘરેણું મળે તે છોકરીને આપેછે, ને સાસારિયાં તો પલ્લું ન્યાતરીતનું કરેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણેછે, ને પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે કરેછે; ને તે કરતાં વધતું કરે તો પોતાની ખુશી, પણ તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો ઉમર ઘણી મોટીનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજો કાંઈ સબબ હોય તોપણ તેનું પલ્લું ન્યાતરીત બરોબર છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે લેછે—છોકરીનો વાલી.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું, તેનો સિરસ્તો તો એવો છે જે પરણ્યા પછી તેની પાસે રેહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી યા પરણ્યા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી મળ્યું હોય તે ઉપર તો ધણીનો હુકમ છે, અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલતો નથી.

૧૨. પેહેરેવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઘરમાં ખરચે; ગેરવાજબી ધણીના હુકમવિના ખરચાય નહી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીના હુકમવિના કોઇને આપી શકતી નથી, તથા ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી કાંઈ વાજબી કારણમાં પલ્લું લે—બૈરી રાજી થઈને આપે; તેને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપે, ને પલ્લાંની કીંમત આપે તો ધણી પાછું લઈ શકેછે, પણ વારસથી પાછું લેવાય નહી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું સાહુકારને ઘેર બ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાયછે ત્યારે પલ્લું તેરમાંના દાહાડા સુધીમાં હવાલે કરેછે, પણ રૂ. ૫૧ કન્યાના બાપને રીતના કરીને આપેછે તે, તથા લુગડાં રૂ. ૧૦) નાં પાછાં આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં તો ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તો તેને સારૂ મોસાળિયાં પલ્લાંમાંથી તો કાંઈ રાખી શકતા નથી.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારની છોકરી હોય ત્યારે તે પલ્લું ધણીને આપે, મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતા નથી, પણ માબાપ રાજી થઇને છોકરીને આપે તે માલ છોકરીનો છે.

૨૩. કન્યાના બાપે પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને પછી તે કન્યા કુંવારી મરે તો પાછા આપેછે, ને પરણ્યા પછી મરે તો પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે વરને રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, પણ પરણતી વખત વરને જે મળે તે આપેછે.

૨૫. જે કાંઈ વિવાહ વિગેરે પેહેરામણી આપવાનો ચાલ છે—જે મળે તે આપેછે—પણ તે પાછી લેવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ભાવસાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૭૫) નો છે.

૨. રીતભાતમાં નાહાના મોટાં બે જોડી લુગડાં કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાની જનસો ૨ તથા સુનાની જનસો ૩--જુમલે નંગ ૫ રૂ. ૭૫) માં બની આવે તેવા કરીએ છૈએ.

૪. વિવાહ મળે ત્યારથી તે ગોરવ દે ત્યાં સુધી પુરૂં કરી આપેછે.

૫. લગનને સારૂ બાકી રાખેછે, ને ટીપનો ચાલ નથી.

૬. સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. પલ્લું વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. ન્યાતનો સિરસ્તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે, ને આંધળીના સબબથી ઓછું લે કે વગર પલ્લે પરણાવે તો બાપ મુખત્યાર છે.

૧૦. બૈરી સાચવી શકે તેવી થાય ત્યારે હવાલે કરેછે.

૧૧. ધણીની તરફથી આપ્યું તેનો હુકમ ધણીનો છે, ને પિહેરની તરફથી આપ્યું હોય તેનો હુકમ બૈરીનો છે.

૧૨. ધણી વિગેરે લોક આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. જેના રોટલા ખાઇને પેદા કર્યું છે તેનો હક છે, હુકમ તેનો છે.

૧૪. બૈરી ધણીની મરજીવિના પલ્લું આપી શકતી નથી.

૧૫. ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી વાજબી કારણથી લઈ શકેછે, ને મળે તો પાછું કરાવી પણ આપેછે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણી કાહાડી મુકે તો પલ્લું બૈરીને આપે, ને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને બૈરી મસ્તીથી ધણીને ઘેર ન જાય તો ધણીનું પલ્લું આપે ને ભરણપોષણનો દાવો નહી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણીનું પલ્લું પાછું આપેછે, ને પિહેરનું હોય તે પિહેરિયાં લેછે ઉઠમણા વખતે આપેછે, ને પછી તો પોતાની સલાહની વાંત છે.

૨૧. છોકરાને સારૂ રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. છોકરીને સારૂ પણ રાખવાનો ચાલ નથી, ને બાપ પરણાવેછે.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી તો શું આપે?

૨૪. ગજવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહરામણી પાછી લીધાનો ચાલ નથી.

સોની—ત્રાગડ જાવિયાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૪૦

૧–૨. અમારામાં અસલમાં ઓછુંઅદકું પલ્લું થતું હતું. તેનો મી. એંડરસન સાહેબને સિરસ્તાનો કાગળ આપ્યો ત્યાર પછી અમોએ અમારી ન્યાત મેળવીને બંદોબસ્ત સરકારી કાગળ ઉપર કર્યો છે. તેની વિગતઃ પલ્લાંનું ઘરેણું સુનાનું તથા રૂપાનું–જુમલે રૂ. ૨૫૦ અંકે અઢીસોનું આપવું, તથા લુગડાં તથા રીતભાત મળીને રૂ. ૧૪૯–જુમલે પલ્લું તથા રીતભાત તથા લુગડાં મળીને રૂ. ૩૯૯ અંકે ત્રણસેં ને નવાણું નક્કી કર્યા છે, તથા બીજવર પરણે તો તેના રૂ. ૫૦ વધતા આપવા.

૩. તથા ત્રીજવર તથા ચોથવરતે પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે આપે.

૪. તમામ પલ્લું વિવાહ મેળવતી વખતે આપેછે, બાકી રાખવાનો ચાલ નથી; ને પરણવાની વખત ઘરેણાંનો ઘાસ થયો હોય તે પુરો કરી આપવો, ને ભાગ્યું તુટયું સમરાવી આપે, ને વસ્ઠાળિયાના હસ્તક કન્યાના વાલીના હાથમાં આપે.

૫. એનો જવાબ કલમ ૪ માં છે, ને ટીપનો ચાલ નથી તો શાહેદીનું શું લખીએ ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને બેસાડે તો કોઈ ના ન કેહે.

૭. મોટી ઉમરનો પરણે તો પલ્લાંની રીત તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કલમ (૩) ત્રીજીમાં છે.

૮. મોટી ઉમરનો રોગી વિગેરે હોય તો પલ્લું તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કલમ ૩ માં છે.

૯. એ બાબતમાં તરફેણની ખુશી.

૧૦. પલ્લું આપવું તે એક છોકરાની મા થાય ને સમજુક હોય તો, ને જેને છોકરાં નહી થાય ત્યારે વીસ વરસની ઉમર થાય ને સમજણી હોય તો, આપવામાં આવેછે.

૧૧. પલ્લાં શિવાય જે કંઇ બૈરીને મળે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે, પણ ગેરવાજબી ખરચ ન થાય.

૧૨. તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૧૩. બૈરીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું તે ધણીની મરજીવિના કોઇને અપાય નહી ને ખરચાય નહી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો (ખરચ) ગેરવાજબી ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવેછે, ને વાજબી તો કરે.

૧૫. જબરદસ્તીથી પલ્લું લઇ શકાય નહી, ને લે તો ન્યાતનો ગુન્હેગાર.

૧૬. વાજબી કારણથી લે તો બૈરીની રાજીથી લે, ને છોકરો પરણાવવાને લે તો પાછું ન આપે, ને મળે તો આપે પણ ખરા; એ શિવાય બીજા કારણથી લે તો પાછું આપે.

૧૭. ધણી, પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીની ખુશીમાં આવે તો ઘર લખી આપે ને લખાવી લે, ને પલ્લાંની કીંમત આપીને ધણી પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. રૂપિયાનું વ્યાજ આવે તે બૈરી ખાય.

૧૯. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી, ને બૈરીથી તો ધણીને તજાતોજ નથી તો શું લખીએ?

૨૦. ધણિયાણી મરી ગયા પછી આબરૂવાળો હોય તે તો ખરચ મુજરે લેતો નથી, ને આબરૂવિનાનો હોય તો તે ખરચ મુજરે લેછે; ને મુદત તો–દાહાડો પાણી વિત્યા પછી આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લાંનો વારસ છોકરો છે, પણ બાપને ઘેર આપે; ને બાપ તે પલ્લાં વડે છોકરાને પરણાવે, અગર નહી પરણાવે તો મોસાળિયાં–છોકરાનાં પુછી શકેછે.

૨૨. એનો જવાબ કલમ ૨૧ મી પ્રમાણે છે, પણ તે પલ્લાંમાં છોકરીનો પરણવા જેટલોજ હક છે, નહી પરણાવે તો મોસાળિયાં પુછી શકેછે.

૨૩. અમારામાં ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી..............

સોની–ત્રાગડ વરાછીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૨૨૫ અંકે બસેં ને પચીસનો અસલથી ચાલ્યો આવેછે.

૨. રીતભાત જુદી છે તેની વિગતઃ તે મધે વરસ પાંચની રીતભાત પરચુરણના રૂ. ૫૦ અથવા પચાસનો માલ, તથા આદરણીની રીતનાં લુગડાં રૂ. ૩૫ નાં કન્યાને આદરણી કરે તેજ દાહાડે આપેછે, તથા વરને પણ કન્યાવાળો રૂ. ૫ થી તે નવ સુધીનાં લુગડાં કરે, તથા પરણ્યાની રીતનાં લુગડાં રૂ. ૪૦) નાં કન્યાને વરનો ધણી પરણ્યાના દાહાડા સુધી કરે.

૩. રૂપાનાં તથા સુનાનાં ઘરેણાં કન્યાવાળાની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે કરાવે.

૪. અડધું પલ્લું આદરણી વખત આપેછે, ને બાકીનું પલ્લું પરણતાં સુધીમાં આપેછે; ને કોઈ આદરણી વખત પુરૂં આપે તો આપનારની ખુશી.

૫. એનો જવાબ કલમ ૪ માં છે, ને સામસામી ટીપનો ચાલ નથી તો શાહેદી શાની હોય? વરવાળો પોતાના ઘરમાં યાદદાસ્ત રાખેછે.

૬. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને બેસાડે તો તેની ખુશી–પણ આજ લગી તો એવું થયું નથી તેથી તેનો વિસ્તાર લખ્યો નથી.

૭. મોટી ઉમરનો પરણે પણ વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. પલ્લું વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એ વાતમાં બને ધણીની રાજીથી કરે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો (કાંઈ) એવો સિરસ્તો છે કે એક છોકરાની મા થાય ત્યારે હવાલે

કરવું, ને કદાપી છોકરાં ન થાય ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૨૦ ની થાય ત્યારે હવાલે કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં પલ્લાં-શિવાય ધણીને ઘેરથી જે કાંઇ મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ને બૈરીના બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળાં વિગેરેમાં જે કાંઇ બૈરીને મળે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર જેના રોટલા ખાઇને પેદા કરયું તેનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઇને આપી શકે નહી; ને મા અથવા સાવકી માતું ભરણપોષણ દીકરો કરે તો તેના પલ્લાંનો અટકાવ કરે, ને ભરણપોષણ ન કરે તો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. જબરદસ્તીથી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૬. છોકરા પરણાવવાના કારણથી તથા જનોઈ વિગેરેના વાજબી કારણથી બૈરીને રાજી કરીને લે, ને મળે તો પાછું કરાવી આપે.

૧૭. ધણી તથા ધણિયાણીની મરજીમાં આવે તો ધર લખી આપે, ને બૈરી લખાવી લે; ને બૈરીને ધણી પલ્લાંનો અવેજ આપીને ધર પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા પરણ્યાની રીતનાં લુગડાં ધણીને ઘેર પાછાં આપે, ને રીતભાતમાં જનસ આપી હોય તો તે પાછી આપે, ને રોકડા રૂપિયા આપ્યા હોય તો પાછા આપવાનો ચાલ-નથી તથા લેવાનો પણ ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય તો પણ પલ્લું ધણીને આપે, પણ છોકરાને સારૂ રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરના જવાબ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના બાપને વરવાળો રૂ. ૧૫૧ અંકે એકસો ને એકાવન રોકડા ખાવાને આપેછે; મળતું હોય તે પણ લે ને ન મળતું હોય તો તે પણ લેછે; ને કન્યા પરણ્યા પેહેલાં મરી જાય ત્યારે કન્યાવાળો રૂ.૧૫૧ વરવાળાને પાછા આપે ને પરણ્યા પછી આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી મળે તે પ્રમાણે આપેછે; હરેક પગરણમાં આપેછે, આંકડો કાંઇ મુકરર નથી; ને ન મળે તો ન આપે, ને જેને પેહેરામણી આપેછે તે તેની, તે પાછી લેવાનો ચાલ નથી.

સોની–શ્રીમાળી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૨૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૧૫૧ નો અસલથી છે તે પ્રમાણે આપીએ છૈએ.

૨. રીતભાતમાં રૂ. ૨૫ નાં લુગડાં મંગળફેરાનાં ધાટ સુદ્ધાં આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાનાં તથા સુનાનાં ધરેણાં કન્યાના માબાપની મરજી પ્રમાણે કરાવે, પણ રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. વિવાહ મળે ત્યારથી તે પરણવાના દાહાડા સુધી પલ્લું પુરૂં કરે, ને કન્યાના વાલીના હાથમાં આપેછે. ને ચાંદલો વિવાહનો કરે તે દાહાડે લખ્યા ભણ્યાં થાયછે, ને તેમાં શાહેદી જે હાજર હોય તેની થાયછે.

૫. એનો જવાબ કલમ ૪ માં આવ્યોછે.

૬. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને કદાપી કોઈ બેસાડે તો તેની મના નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે ફરી પરણવા ચાહે ત્યારે તેનું પલ્લું તો લેનાર આપનારની મરજી પ્રમાણે થાયછે; પણ એ વાતમાં આટલું આપવું તે કાંઈ મુકરર નથી.

૮. એ વાતમાં પણ વરકન્યાવાળાની મરજી પ્રમાણે થાયછે.

૯. વિવાહ થયા પછી એજ પ્રમાણે કન્યાને દોષ થાય તો વરવાળા પાસેથી ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું લે, ને કદાપી વિવાહ થયા પેહેલાં કન્યાને એજ પ્રમાણે દોષ થાય તો કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે તેમ કરે ને વિવાહ કરે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તે એક છોકરાની મા થયા પછી હવાલે કરવું, ને છોકરાં ન થાય ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૨૦ ની થયા પછી હવાલે કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં ધણીને ઘેરથી જે આપે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ને છોકરીના બાપને ઘેરથી તથા બાપના સગાની પાસેથી જે મળે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૧૩. કોઇની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકાય નહી; ને મા અથવા સાવકી મા વાજબી ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલે નહી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે નહી.

૧૬. છોકરાં પરણાવવાનો ખરચ હોય ને બૈરી રાજીથી આપે તો લે, ને ધણીને મળે તો બૈરીને કરાવી આપે.

૧૭. અમારામાં ધણી ધણિયાણીને પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપે તો આપી શકેછે, ને પલ્લાંની કીંમત આપે તો ઘર પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. અમારામાં પલ્લું સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણીને ધણિયાણી જોડે ન બને તો તેને ઘરમાં રાખીને રોટલા ખવડાવે, ને તે બાઈનું પલ્લું બાઈ પાસે રહે, ને કદાપી ધણી ધણિયાણીને કાહાડી મુકે તો તે બૈરી પંચને જાહેર કરે તો પંચ ધણી પાસેથી અન્નવસ્ત્ર અપાવે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપે, ને લુગડાં તો ફાટતાં રહ્યાં હોય તો તે પણ આપે, ને મુદત તો માસ એકની છે; ને પલ્લાંના લેનાર કન્યાવાળાને ફારગતી આપે ત્યારે જાણવું કે પલ્લું પોહોંચ્યુંછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં સઘળું રાખે, ને કદાપી, છોકરાનો બાપ છેક નાચાર હોય ને ધણિયાણીની પછવાડે ખરચ કરવાને મળતું ન હોય તો મોસાળિયાં મૈયત ખરચ જેટલું કંઈએક આપે, ને છોકરો પરણે ત્યારે રાખેલું પલ્લું પાછું આપે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય ત્યારે પલ્લું મોસાળિયાં છોકરીને સારૂ અડધું રાખે, ને અડધું છોકરીના બાપને પાછું આપે, અને મોસાળિયાંએ રાખેલું જે પલ્લું તે છોકરીને પરણાવ્યા પછી છોકરીના બાપને પાછું આપે.

૨૩. કન્યાના બાપને પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. વરને ગજવે સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી જે ગોરવ વખત તથા હરેક મોટા પગરણ વખત આપેછે તે પેહેરામણી પાછી આપતા નથી, ને તે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે આપે.

સોની-મુજેહરીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩૪.

૧. અમારામાં પલ્લાંનો આંકડો અસલથી મુકરર એ છે જે પેહેલ વરનું પલ્લું રૂ. ૨૦૦ તથા રૂ. ૨૫ નાં લુગડાં, ને બીજવરનું પલ્લું રૂ. ૩૦૦ ને રૂ. ૨૫ નાં લુગડાં—ન્યાતનો ધારો તો એ છે. ને કોઈ શખસને કન્યા નહી મળતી હોય ને ગરજને સારૂ વધતું પલ્લું કરે તો પોતાની ખુશી, પણ તે કાંઇ પલ્લાંમાં ગણાતું નથી, તથા ન્યાતવાળા પાછું પણ અપાવતા નથી.

૨. રીત રૂ. ૨૫ ની ઉપરના આંકડામાં લખી છે.

૩. અમારામાં પલ્લાંના અવેજમાં રૂપા સુનાની જનસ આપેછે, ને કોઇ તે વખત રોકડા રૂપિયા આપેછે, પણ તેમાંથી કન્યાવાળો જનસ કરાવીને કન્યાને ઘાલે, તે રૂપિયા વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું તો વિવાહ મેળવતી વખત છોકરી જેના અખત્યારમાં રેહેતી હોય તેને આપીએ છૈએ.

૫. વિવાહ મેળવતી વખત જેટલું પલ્લું આપીએ છૈએ તેટલું પલ્લાંની ટીપ પાછળ વસુલ કરીએ છૈએ, ને બાકીનું જે હોય તે લગન થતાં પેહેલાં પુરૂં કરીને તે પણ તે ટીપ પછવાડે વસુલ થાય, ને તે ટીપમાં મતા શાહેદી કોઈ કોઇને કરવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧ પ્રમાણે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો અપંગ વિગેરે રોગવાળો હોય તેવા શખસને કોઈ એકાએક કન્યા પરણાવતું નથી, ને એમ કરતાં જે શખસ પરણાવે તે શખસ પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે રૂ. ૨૦૦ ને રૂ. ૨૫ નું લે. એથી વધતું આપે તો પલ્લાં બાબતની પેહેલી કલમ પ્રમાણે ગણાતું નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય—તેના માબાપ ઓછે પલ્લે પણ પરણાવેછે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને તેના પિહેરિયાં એક છોકરાંની મા થાય ત્યારે હવાલે કરે, ને છોકરૂં કાંઈ નહી થાય તો વરસ ૧૬ ની ઉમર થયા પછી હવાલે કરેછે.

૧૧. બૈરીને હરેક રીતભાતમાં જે મળે તે ઉપર ધણીધણિયાણી બેહુનો હક છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરી [એ] મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા હોય તે ઉપર પોતે મુખત્યાર છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને ધણીએ આપ્યુંછે તે પલ્લું ઉપરની કલમ ૧૦ મી પ્રમાણે બૈરીના કબજામાં આવ્યા પછી ધણીને પુછ્યાવિના તે પલ્લાંમાંથી બૈરીથી ખરચાય નહી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. ધણીને કાંઇ અટકાવ પડયો હોય ને ધણિયાણી પોતાનું પલ્લું આપે તો લે, ને પછી જ્યારે હાથ ફ્રીવળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે. ધણિયાણીની રાજીવિના જબરદસ્તીથી લેવાતું નથી.

૧૭. ધણિ ધણિયાણીનું પલ્લું ખાઈ ગયો હોય ને પાસે કાંઈ ન હોય ત્યારે પલ્લાંને પેટે ઘર લખી આપે, ને જ્યારે ધણી તેનું પલ્લું આપે ત્યારે પાછું લે; ને ધણી મરી ગયા પછી તેનો વારસ પલ્લું આપીને ઘર પોતાના કબજામાં લેવા ચાહે તો તે મરનારની વહુ છતાં તેને મળતું નથી.

૧૮. બૈરીના પલ્લાંના રૂપિયા સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેના પિહેરિયાંના કબજામાં જે માલ હોય તે તેના ધણીને હવાલે કરે, ને ખાવાના રૂપિયા જે લીધા હોય તે પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારીને છોકરો હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તેના ધણીને આપેછે, છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખતાં નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય તેનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના બાપે પલ્લાં શિવાય જેટલા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને કન્યા કુંવારી મરે તો તે રૂપિયા પાછા આપે, ને પરણાવ્યા પછી મરે તો ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. વરને ગજવે સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાના માબાપને મળે તો ગોરવને દાહાડે વરને જે માલ આપવાનો હોય તે આપેછે.

૨૫. જનોઈનો ચાલ નથી. ગોરવમાં તથા અઘરણીમાં વરને કન્યાવાળો પોતાને મળે તે પ્રમાણે પેહેરામણીમાં આપેછે; તે માલ પાછો લેવાનો ચાલ નથી.

સોની—દમણીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૨૦૧નો છે, તે અસલથી ચાલ્યો આવેછે.

૨. રીતભાતમાં લુગડાં તથા આદરણીમાં મળીને રૂ. ૪૦ ચાલીસનાં લુગડાં કરેછે.

૩. સુનાની જનસ તથા રૂપાની જનસનું કાંઈ મુકરર નથી, ધણીની મરજીમાં આવે તેવી જનસો કરેછે—રૂ. ૨૦૧ માં.

૪. વિવાહ થયા પછી ને લગન સુધીમાં પુરૂં કરી આપે છે, ને કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે.

૫. વિવાહ મળે ત્યાંથી તે લગન થાય ત્યાં સુધી પુરૂં કરેછે, ને ટીપ લખવાનો ચાલ નથી તો શાહેદી શેમાં કરે?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસ મોટી ઉમરવાળાને તથા દીકરાવાળાને પણ પલ્લું એજ રીતે છે, ને વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય તોએપણ પલ્લું એજ પ્રમાણે છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોએપણ પલ્લું એજ પ્રમાણે છે, ઓછું અદકું અપાતું નથી.

૧૦. બૈરીના ધર્મમાં આવે ત્યારે પલ્લાંનું ઘરેણું બાપ હવાલે કરેછે.

૧૧. પિહેરિયાંની તરફથી આવ્યું તેનો હુકમ ધણિયાણીનો છે, ને સાસરાની તરફથી આવ્યું તેમાં હુકમ ધણીનો છે.

૧૨. ધણીના પલ્લાં શિવાય બીજા લોક ઘરેણું આપતા નથી તો પલ્લાંમાં શું ગણાય?

૧૩. કોઇની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પેદા કરયું છે તેનો હુકમ બૈરીનો છે.

૧૪. ધણીની મરજીવિના બૈરી પલ્લું કોઇને આપી શકતી નથી, ને એહુની રાજીવિના ખરચ કરી શકતી નથી.

૧૫. ધણી બૈરી પાસેથી પલ્લું જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. કાંઇ વાજબી કારણથી ધણી પલ્લું લેછે, ને મળે ત્યારે પાછું કરાવી પણ આપેછે, ને બૈરી(એ) પણ આપેછે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરી ધણીને મુકી શકતી નથી, ને ધણી પણ બૈરીને મુકી શકતો નથી. ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણીનું પલ્લું હવાલે કરેછે, ને તે પિહેરમાં મરી ગઈ હોય તો ધર્મના રૂ. ૧૦ કાપી લઈને બાકી પલ્લું હવાલે કરેછે–તેરમું વિત્યા પછી.

૨૧. મરનાર બૈરીને છોકરો હોય તો અડધું પલ્લું છોકરાને સારૂ મોસાળવાળા રાખે ને અડધું પલ્લું ધણીને પાછું આપેછે.

૨૨. છોકરીને સારૂ રાખી શકતા નથી.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી તો શું આપે?

૨૪. ગજવાનો પણ ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી પાછી લીધાનો ચાલ નથી.

સોની-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૬૦.

૧. તમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો કેટલો છે, ને અસલમાં કંઈ ઓછું અદકું હતું? એનો જવાબ એ છે જે અસલમાં (ચાલ) તો કંઈ વત્તું ઓછું હતું, પણ હવણાં તો પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૬૨૫) નો તથા રૂ. ૧૦૦) વરસ ૫ ની રીતના–એ પ્રમાણે આપવા લેવાનો ચાલ કર્યોછે. એ કરતાં કોઈ વત્તું લે તથા વત્તું આપે તો બંને જણને ન્યાતવાળા સજા આપી શકેછે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી કે જુદી છે ને રીતભાત તમારી ન્યાતમાં કેટલી છે ને તેમાં શું શું જનસો આપોછો? એનો જવાબ એ છે જે ઉપર પલ્લાંનો આંક છે તે શિવાય રીતભાત થાયછે તે ૭ ગજ દરિયાઈ તથા ઘરચોળું તથા રૂ. ૧૮) અરાઢ આપેછે.

૩. તમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનાં તથા સુનાનાં ઘરેણાં શું શું આપેછે ને રોકડા રૂપિયા પલ્લાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ છે? એનો જવાબ એ છે જે વરકન્યાના માબાપની નજરમાં આવેછે તે પ્રમાણે ઘરેણું કરાવેછે; ને રોકડા રૂપિયા માગે તો શરત પ્રમાણે પલ્લું પુરૂં કરી આપે; કદાચ કોઈ પલ્લાં પ્રમાણે દરોબસ્ત રૂપિયા રોકડા માગે તો આપેછે; ને કન્યાનો બાપ પલ્લું ઘડીને પરણુતી વખતે દરોબસ્ત માલ દેખડાવેછે; ને પલ્લાંની ટીપ લગન વખત કરી આપેછે. ને કદાચ લગન વખત પલ્લું કરેલું કન્યાનો બાપ આંકી લેછે તેમાં કંઇ તફાવત નથી. આંકે તો વરવાળો રોકડા રૂપિયા આપીને ઘરેણું પાછું લઈ શકેછે.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વિવાહ મેળવવાની વખતે આપેછે કે કંઇ બીજી વખતે આપેછે, ને કોના હાથમાં આપેછે? એનો જવાબ એ છે જે જેને મળેછે તે વિવાહ મળતી વખતે આપેછે, ને નથી બની આવતું

તો પરણતી વખતે પુરૂં કરી આપેછે. પલ્લું આપેછે તે કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે.

૫. વિવાહ વખત આપેછે તો કંઈ લગનને સારૂ બાકી રાખીને આપેછે; ને પલ્લાંની ટીપ જોઇએ? અગર જોઈએ તો તેનો કંઈ મુસદ્દો છે; ને તેમાં કોઇની શાહેદી જોઇએ? એનો જવાબ એ છે જે પલ્લું તો પરણતી વખતે પુરૂં કરી આપીને ટીપ સામાસામી લખાવીને તે મધે શાહેદી કરાવેછે.

૬. તમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલછે; ને છે તો શી રીતે છે, ને તે ઘરેણાં ઉપર બૈરીનો હક પલ્લાં બરોબર પોહોંચેછે; ને સકાંકણી બેસાડેછે ત્યારે સાસરેથી પલ્લું આપેછે? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઇ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપવું મંજુર છે, ને છે તો કંઈ નિયમ છે, જે આટલું આપવું જોઈએ ? એનો જવાબ એ છે જે વરકન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે કરે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય અથવા કંઈ બીજા સબબથી તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપવું પડેછે તો કેટલું આપેછે, ને વધતું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાયછે? એનો જવાબ એ છે જે પલ્લું ઓછું વધતું તો વરકન્યાનાં માબાપની મરજી, ને પલ્લું જેટલું આપેછે તેટલું ગણાયછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછું પલ્લું લે, અગર વગર પલ્લે પરણાવે ? એનો જવાબ એ છે જે કન્યાના માબાપની મરજી, પણ બાર તેર વરસની કન્યા રોગીષ્ટ હોય પણ પરણાવ્યા વગર ચાલે નહી.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો કંઇ એવો સિરસ્તો છે કે એક બે છોકરાંની મા થયા પછી હવાલે કરવું, ને કદાપી છોકરાં નહી થાય ત્યારે તેની કેટલી ઉમર થયા પછી પલ્લું હવાલે કરવું ? એનો જવાબ એ છે જે પલ્લું તો કન્યાના માબાપની પાસે રેહેછે; કદાચ ધણી ધણિયાણીનું મન એક નથી ત્યારે પલ્લું કન્યાના માબાપ પાસે રેહેછે, કાં જે કજારજાએ કન્યાનું પેટ ભરવું પડેછે માબાપને.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી, યા મોસાળથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે કે નહી ? એનો જવાબ એ છે જે, જે કંઈ છોકરીને આપ્યું તે છોકરીનું, ને જમાઇને આપ્યું તે જમાઈનું.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાયછે કે નહી ? એનો જવાબ એછે જે પેહેરવા સારૂ જે કાંઈ આપેછે તે તો તેનું પાછું લેછે; કદાચ ચાંદલો કરીને જમાઇને અથવા છોકરીને આપ્યું તે જેને આપ્યું તેનું.

૧૩. કોઇની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે કે બૈરીનો છે ? એનો જવાબ એ છે કે મેહેનત મજુરી કરીને ધણીએ પેદા કર્યું તે ધણીનું; ને મેહેનત મજુરી કરીને બૈરીએ પેદા કર્યું તે બૈરીનું.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકેછે, અથવા ખરચ કરી શકેછે કે નહી? ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકેછે કે નહી ? એનો જવાબ એ છે જે, કોઈ બૈરીને પલ્લું આપ્યુંછે તે કોઇને પેહેરવા સારૂ આપેછે તે પાછું લેછે; પણ કંઈ ખરચ કરી શકતી નથી. ને મા સગી અથવા સાવકી મા ઉપર દીકરાનો અટકાવ એટલો જે કંઇ વગર માર્ગે ખરચે તો અટકાવ ચાલે—તે સગી મા ઉપર; પણ સાવકી મા ઉપર કંઈ અટકાવ ચાલતો નથી. કદાચ ધણી લુગડાં પેહેરવાને સારૂ નહી આપે અગર કંઈ શરીરે કાહિલી થાય ને ઓસડનો ખરચ ધણી ન કરે તો પોતાના જેવરમાંથી વેચીને ખરચ કરી શકેછે, તેમાં કોઇનો અટકાવ ચાલતો નથી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકેછે કે નહી ? એનો જવાબ એ છે જે બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવાને લે તો શા કારણથી, ને કંઈ વાજબી કારણથી પલ્લું લે તો પછી તે બૈરીને પાછું આપે કે નહી ? એનો જવાબ એ છે જે બૈરીનો ધણી કદાચ કરસ્તે ચાલતો હોય તથા લુચ્ચો હોય તથા જુગારી હોય તો ગમે તેવું

કારણ હોય તો પલ્લું બૈરી આપી શકતી નથી. કદાચ ભલું માણસ હોય ને ખરચ ખાવાને સારૂ હેરાન હોય તો બૈરીની મરજીથી પલ્લાંમાંથી લે તે બે ચાર મહીનામાં પાછું આપે સહી.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે? અગર લખી આપે તો પલ્લાંની કીંમત આપીને ઘરધણી તથા વારસ પાછું લઈ શકે છે? એનો જવાબ એ છે જે ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે તે પલ્લાંના રૂપિયા આપે ત્યાર પછી ઘર પાછું લઇ શકેછે; કદાચ ધણી ગુજરી ગયો તો તેના વારસ પલ્લાંના રૂપિયા ધણિયાણીને આપે ને તે ધણીના ઘરની જગામાંથી તે ધણિયાણીને રેહેવા જેટલી જગા આપે–જીવે ત્યાં સુધી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકયું હોય તે પલ્લાંના રૂપિયાનું વ્યાજ આવે તે બૈરી ખાય કે ધણી ખાય? એનો જવાબ એ છે જે પલ્લાંના રૂપિયાના વ્યાજ ઉપર કોઈનો દરક ચાલતો નથી, બૈરી વ્યાજ લઈ શકેછે, કાંજે પલ્લું તેનું છે.

૧૯. બૈરી[ને] પોતાનો ધણી(ને) તજે અથવા ધણીની મરજીવિના બૈરી ધણીને મુકે ત્યારે તેના પલ્લાંનું શું થાય? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં ધણીને ધણિયાણી તજવાનો ચાલ નથી, કદાચ ધણિયાણી ધણીને તજે તો ન્યાતથી ન્યાતબાહાર જીવે ત્યાં સુધી રેહે, ને કદાચ ધણીયાણીને ધણી તજે તો ધણી(તે) ન્યાત બાહાર જીવે ત્યાં સુધી રેહે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાત ધણીને ઘેર પાછાં આપવાં જોઈએ? ને તેમાં કાંઇ મુદત છે? અગર ખરચ થયો તે મુજરે આપે? એનો જવાબ એ છે જે ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું આપે, ને જે કંઈ ખરચ થયો હોય તે મુજરે લે, ને પરણેલી બૈરીની રીતભાત આપી શકતા નથી, ખરચ વેહેવાર પ્રમાણે મુજરે લે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારીનો છોકરો હોય ત્યારે ધણીને પલ્લું આપે, કે મોસાળિયાં છોકરાને સારૂ રાખે, ને રાખે તો કેટલું રાખે? એનો જવાબ એ છે જે ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેનો છોકરો હોય ત્યારે મોસાળિયાં છોકરાને સારૂ અડધું પલ્લું રાખે, ને અડધું પલ્લું તે ધણીને પાછું આપે; ને કદાચ તે ધણી બીજી બૈરી પરણે તો પેહેલી બૈરીનું પલ્લું અનામત મુકીને પરણે, શાવાસ્તે કે તે પેહેલી ધણિયાણીના છોકરા છે વાસ્તે અનામત મુકવું જોઈએ.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય તે મરનારીની છોકરી હોય ત્યારે કેટલું પલ્લું રાખીને બીજું ધણીને મોસાળિયાં પાછું આપે? એનો જવાબ એ છે જે તે છોકરીના લગનના ખરચ જેટલું રાખીને આપે–કદાચ તે લુચ્ચો હોય ત્યારે–ને મરનારીનો ધણી ભલું માણસ હોય ત્યારે કંઈ પલ્લું રાખવાની મોસાળિયાંને દરકાર નહી.

૨૩. કન્યાના બાપે પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને પછી કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપે કે નહી? એનો જવાબ એ છે જે ખાવા લીધેલા રૂપિયા પાછા કોઇ આપી શકતું નથી.

૨૪. તમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે? ને છે તો કેટલા આપવા ને કયારે આપવા પડેછે? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ નથી.

૨૫. જનોઇ વિગેરે વેહેવામાં પેહેરામણી આપેછે તે માલ કોનો છે, ને હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપેછે તે પાછી આપવામાં આવેછે, ને પેહેરામણી કયે કયે વખતે આપેછે ને કેટલી આપેછે? એનો જવાબ એ છે જે કન્યાના ધણીને જે કંઈ પેહેરામણી આપેછે તે પાછી કંઈ લઇ શકતા નથી; ને કદાચ કન્યાને પેહેરામણી પિહેરથી કરી હોય તો કજારજાએ કન્યાના છોકરાનું.

સોની–શ્રીમાળી ખડખડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક. ૧૬૧.

૧. પલ્લાંનું ઘરેણું અમારી ન્યાતમાં રૂ. ૨૫૫) નું છે ને અસલ પ્રમાણે હાલમાં એજ રીત છે.

૨. રીતભાતનાં લુગડાંના રૂ. ૨૫) તથા વિવાહ કર્યા પછી તે પરણવાના વરસસુધી દિવાળીએ રૂ. ૫) તથા હોળીએ સાલુના રૂ. ૨) તથા આષાઢ માસમાં અલુણામાં રૂ. ૨) ની ફલાહાર–એ રીતે છોકરીને આપેછે, ને જે જનસ કન્યાનો બાપ કેહે તેવી વરનો બાપ કરી આપેછે–ઘાલવાને સારૂ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાનાં ઘરેણાં તથા સુનાનાં ઘરેણાં જે કન્યાનો બાપ કેહે તે પ્રમાણે આપે, ને રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું આપેછે તે વિવાહ કરે તે દાહાડાથી તે પરણતાં લગી પઠણ પ્રમાણે પુરૂં કરેછે, તે કન્યાનો બાપ તપાસી લેછે.

૫. પલ્લું વિવાહ કર્યાથી તે લગન કરતાં સુધી આપે ને લગન કર્યા પછી આપતા નથી, ને જ્યારે આપે ત્યારે ટીપમાં જમે કરેછે, ને ટીપ લખે તે વેળા શાહેદી હાજર હોય તેના રૂબરૂ લખાયછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી હાજર હોય તો બીજી થતી નથી, ને મરી ગઇ હોય તો છોકરા હાજર હોય તોપણ ફરી પરણી શકેછે, ને તેનું પલ્લું ન્યાતના સિરસ્તા મુજબ આપેછે, વધતું તથા ઓછું અપાતું નથી.

૮, કોઈ શખસ ગમે તેવો હોય તથા રોગી હોય તથા આજારી હોય પણ ન્યાત સિરસ્તા મુજબ કરે.

૯. છોકરાના પ્રમાણે છોકરીનો—એજ સિરસ્તો છે.

૧૦. એ છોકરાંની મા થાય ત્યારે પલ્લું આપવું ને છોકરાં નહી હોય ત્યારે ઉમર વરસ ૨૦ ની થાય ત્યારે આપવું ઘટેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી (જો) ધણીનું ઘરેણું પલ્લાં વિનાનું તથા બાપનું તથા મોસાળનું જે ઘરેણું હોય તે ઉપર કોઈનું ચાલે નહી; તથાપી બાઈની ઉમર વરસ ૧૬ ની થયા પછી આપે તો બાઇ મુખત્યાર છે, ને પલ્લાંનું ઘરેણું વરસ ૨૦ પછી બાઇ મુખત્યાર છે, ગમે તે કરે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. પોતીકી જાતે પેદા કરેલું તથા કોઇ સગાનું આપેલું તેમાં બૈરીનો હુકમ છે.

૧૪. પોતાનું પલ્લું ધણીની રજાવિના અપાતું નથી, ને ખરચ કરી શકાતો નથી; ને મા તથા સાવકી મા છે ને તેને દીકરો છે તો તે પોતાનું પલ્લું રજાવિના ખરચ[તી] (થતું) નથી.

૧૫. બૈરીની રાજીથી પલ્લું લઈ શકે.

૧૬. બૈરીની ખુશી હોય તો ખરચ કરવા સારૂ આપે, કારણ કે પાછું કરાવી આપે એવી પતીજ હોય તો આપેછે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ધણી ઘર આપી શકેછે, ને ધણી અવેજ આપીને પાછું ઘર લઈ શકેછે, વારસથી છોડવી શકાતું નથી.

૧૮. અમારામાં પલ્લાંના રૂપિયા વ્યાજે મુકતા નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં ધણી તજાતો નથી, ને બૈરી પણ તજાતી નથી, એ ચાલ અમારામાં નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેના માતાપિતા સારા હોય તો પલ્લું પાછું આપેછે, ને નાચાર હોય તો અથવા કાંઈ વસિયત ન હોય તો નથી આપતા.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તો છોકરો હોય તો તે ક્રિયાખરચ કરતાં વધે તો તે રાખે, ને છોકરો નાહાનો છે ને કુંવારો છે તો મોસાળિયાં સઘળું પલ્લુ રાખેછે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને ધણી નાચાર હોય તો પલ્લું ક્રિયા કરવા સારૂ છોકરા હોય તોપણ આપવું ઘટેછે.

૨૩. કન્યાના બાપે પલ્લાં શિવાય છાના ખાવાના લીધા છે તો તે કાંઈ પાછા આપે નહી, ને પલ્લું આપ્યા વિના ચાલે નહી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પરણ્યા પછી બીજે દાહાડે વા ત્રીજે દાહાડે કન્યાનો બાપ પેહેરામણી પોતાની શકતી પ્રમાણે આપેછે.

સોની—શ્રીમાળી નાતરિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક. ૧૬૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંક રૂ. ૨૦૧) નો છે, તેનું ઘરેણું કરેછે. ઘર મેળે વિવાહ કર્યા હોય તેના કન્યાના બાપને રાહરીતના રૂ. ૫૦) આપે તથા લુગડાં જોડ ૨—અસલ એ રીત છે. કન્યાનો બાપ જે કાંઈ ખાવા લે તેનો આંકડો રૂ. ૧૦૧) તથા ઘરેણું રૂ.

૧૦૧] નું તથા રાહરીતના રૂ. ૫૦] તથા લુગડાં જોડ ૨. કોઈ નાચાર હોય ને વધતું લે તો લઇ શકેછે.

૨. ઉપરના આંકડાથી રીતભાત જુદી નથી, તેમાં સર્વે આવી ચુકી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે–રૂપાનું સુનાનું આપેછે–પણ નંગનું મુકરર નથી, ને પલ્લાંના અવેજમાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં વસંત ચડાવેછે ત્યારે અડધું આપે, ને બાકી રહ્યું હોય તે લગન પેહેલાં માસ ૧ રહ્યો હોય ત્યારે પુરૂ કરી આપે.

૫. એનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે ને સામસામાં લખવાનો ચાલ છે, ને તે વખત હાજર હોય તેની શાહેદીઓ કરાવેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં મોટી ઉમરનો બીજવર હોય તો વધતું આપે તો મુખત્યાર

૮. દોષના સબબથી વધતું આપે તો મુખત્યાર છે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો ગમે તે રીતે તેનો બાપ પરણાવે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવાનો ચાલ છે, પણ ક્યારે જે એક બે છોકરાં થયા પછી આપે; ને કદાપી છોકરાં ન થાય તો ઉમર વરસ ૨૫] ની થાય ત્યારે આપેછે; તે કરતાં કન્યાનો બાપ નાચાર હોય તો ખાઈ જાયછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વિગેરે મોસાળથી અથવા અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે–પિહેરની તરફથી અથવા મોસાળની તરફથી મળે–તે ઉપર બૈરીનો હક છે, ને સાસરિયાંમાંથી મળે તેનો હક ધણીનો છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં જેના રોટલા ખાઈને પેદા કરેછે તેનો હક છે.

૧૪. ધણીની મરજીવિના આપી શકતા નથી, ને ધણી [ની] મરજીવિના ખરચ કરતી નથી. માતા અથવા સાવકી માને દીકરો ભરણપોષણ આપે તો પુછી શકેછે, ને ન આપે તો બાઈ મુખત્યાર છે.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકેછે–કાંઈ કારણના સબબથી.

૧૬. વાજબી કારણથી ધણી ઘરેણું લેછે, ને ફરી મળે ત્યારે કરાવી આપેછે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ઘર ધણિયાણીને લખી આપતો નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું કોઇને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. તજવાનો ચાલ નથી, ધણીથી પણ તજાતી નથી ને ધણિયાણીથી પણ તજાતો નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણીનું પલ્લું આપવાનો ચાલ છે, તે પલ્લું બારમું કર્યા પછી આપેછે, ને પિહેરિયાં ખાંધિયા ખરચ થયો હોય તે કાપી રાખીને બાકી પલ્લું હવાલે કરેછે; ને રીતભાત આપવાનો ચાલ નથી ને પિહેરિયાં પણ પાછું લેછે–જે પિહેરનું હોય તે.

૨૧. ધણી મરી જાય તેને છોકરો હોય તોએ–પણ બારમું કરે ત્યાર પછી દિન બીજે આપેછે.

૨૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે.

૨૩. કુંવારી કન્યા મરે તો પલ્લું તથા ખાવા લીધાછે તે પણ પાછા આપે; ને પરણ્યા પછી મરે તો પલ્લું એકલું આપેછે ને રીતભાત આપતા નથી ને ખાવા લીધા હોય તે જાય.

૨૪. ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી પાછી લીધાનો ચાલ નથી.

સોની–વડનગરાના તડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકરો રૂ. ૫૫૧ નો છે–તેમધે રીતનાં લુગડાં સુદ્ધા રૂ. ૫૫૧ નો ચાલ છે.

૨. ઉપરના આંકડામાં રીતભાત આવી ચુકી.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાની તથા સુનાની જનસ કન્યાના માબાપ કેહેછે તે પ્રમાણે આપેછે, ને કોઈ શખસ રૂપિયા રોકડા પણ લેછે–ને ચાલ મુકરર નથી.

૪. વિવાહ મળે ત્યાંથી તે પરણે ત્યાં સુધી પુરૂં કરી

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

આપેછે, ને કન્યાની તરફથી જે કોઈ મુખત્યાર છે તેના હાથમાં આપેછે.

૫. લગન વખતે પુરૂં કરી આપેછે, ને ટીપ લખવાનો ચાલ છે, ને ટીપ લખે તે વેળા હાજર હોય તેની શાહેદી કરેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. મોટી ઉમરવાળા તથા દીકરાવાળાને પણ પલ્લું ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે ને વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે;–વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એ પ્રમાણે કન્યા આંધળી લુલી તથા દોષવાળી કન્યાનું પલ્લું–બાપ મુખત્યાર છે–ગમે તો ઓછું લે કે વગર પલ્લે પરણાવે તો બાપ મુખત્યાર છે.

૧૦. બૈરી બાપને ઘેર રહે ત્યાં સુધી બાપ પાસે રેહેછે, ને બૈરીને પેહેરવામાં આવે, ને સાસરે જવા લાયક મોટી–સાચવી શકે તેવી થાય ત્યારે ધણીની રસીદ લઈને બાપ હવાલે કરેછે.

૧૧. ધણીની તરફથી આવ્યું તેમાં ધણીનો હુકમ છે, પિહેરથી તથા મોસાળથી મળે તેમાં બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પલ્લાં શિવાય ધણીની તરફથી આવ્યું તેમાં હુકમ ધણીનો છે.

૧૩. કાંઈ બૈરી પેદા કરતી નથી તો હુકમ શેનો હોય ?

૧૪. પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે એહુની મરજીથી આપી શકેછે; તથા સાવકી માતાનું પલ્લું દીકરો ભરણપોષણ કરે તો અટકાવી શકેછે, ને ભરણપોષણ ન કરે તો પુછી શકતો નથી.

૧૫. બૈરી પાસે ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. વાજબી કારણથી ધણી પલ્લું લેછે ને મળે તો પાછું કરાવી પણ આપેછે.

૧૭. ધણી–પલ્લાંના અવેજમાં કોઈ શખસ પોતાનું ઘર લખી આપેછે ને ધણી પલ્લાંનો અવેજ આપીને લઈ શકેછે; ને ફારગતી વેહેચણ નથી કરી તો ધણીનો વારસ પલ્લાંનો અવેજ આપીને લઈ શકેછે, ને ભરણપોષણ પણ કરેછે; ને ફારગતી થઈ હોય તો ધણિયાણી વારસ છે તેથી લઇ શકતો નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણી ધણિયાણી પણ તજી શકતો નથી ને ધણિયાણી પણ ધણીને મુકી શકતી નથી; ને પલ્લું બાઇની પાસે રેહેછે. ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણીનું પલ્લું આપવાનો ચાલ છે, ને કન્યાદાનમાં આપ્યું હોય તે પણ ધણીને આપેછે, તથા લુગડાં અધરણીની રીતનાં કર્યાં હોય તે પણ ધણીને આપેછે, ને બૈરીનો બાપ ધણીની રસીદ લઇને આપેછે ને દસ દાહાડામાં આપેછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને છોકરો હોય તો રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને છોકરી હોય તો એપણ રાખવાનો ચાલ નથી, ને છોકરીને બાપ પરણાવેછે.

૨૩. જે ધણી ખાવાના લેછે તેને પલ્લું રૂ. ૩૫૧) નું આપવામાં આવેછે, ને ખાવા નથી લેતો તે પલ્લું રૂ. ૫૫૧) નું લુગડાં સાથે આપે, ને પરણ્યા પેહેલાં મરી જાય તો ખાવાના લીધા હોય તે પાછા આપેછે, ને પરણ્યા પછી મરી જાય તો ખાવાના લીધા છે તે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવું તે વરને સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપેછે તે પાછી લીધાનો ચાલ નથી.

સોની–દમણીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૨૦૧) નો છે તે અસલથી ચાલ્યો આવેછે.

૨. રીતભાતમાં લુગડાં તથા આદરણીમાં મળીને રૂ. ૪૦) ચાલીસનાં લુગડાં કરેછે.

૩. સોનાની જનસ તથા રૂપાની જનસનું કાંઈ મુકરર નથી–ધણીની મરજીમાં આવે તેવી જનસ કરેછે, રૂ. ૨૦૧) માં.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. વિવાહ થયા પછી લગન સુધીમાં પુરૂં કરી આપેછે ને કન્યાના બાપના હાથમાં આપેછે.

૫. વિવાહ મળે ત્યાંથી તે લગન થાય ત્યાં સુધી પુરૂં કરેછે, ને ટીપ કરવાનો ચાલ નથી તો શાહેદી શામાં કરે?

૬. સકાંકણીનો ચાલ નથી.*

૭. કોઈ શખ્સ મોટી ઉમરવાળાને તથા દીકરાવાળાને પલ્લું એજ રીતે છે, ને વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય તોએપણ પલ્લું એજ પ્રમાણે છે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોએપણ પલ્લું એજ પ્રમાણે છે. ઓછું અદકું અપાતું નથી.

૧૦. બૈરી ઘરમમાં આવે ને પલ્લું બાપ હવાલે કરેછે.

૧૧. પિહેરની તરફથી આવ્યું તેંમાં હુકમ ધણિયાણીનો છે, ને સાસરાની તરફથી આવ્યું તેમાં હુકમ ધણીનો છે.

૧૨. ધણીના પલ્લાં શિવાય બીજા લોક ઘરેણું આપતા નથી, તો પલ્લાંમાં શું ગણાય?

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પેદા કર્યુંછે તેમાં હુકમ બૈરીનો છે.

૧૪. ધણીની મરજીવિના બૈરી પલ્લું કોઈને આપી શકતી નથી, ને એહુની મરજીવિના ખરચ કરી શકતી નથી.

૧૫. ધણી બૈરી પાસેથી પલ્લું જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. કાંઈ વાજબી કારણથી ધણી પલ્લું લેછે તે મળે ત્યારે પાછું આપે ને બૈરી(ઓ) પણ પાછું આપેછે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરી ધણીને મુકી શકતી નથી, ને ધણી પણ બૈરીને મુકી શકતો નથી–તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણીનું પલ્લું હવાલે કરેછે, ને પિહેરમાં મરી ગઈ હોય તો ઘરમના રૂ. ૧૦) કાપી લઈને બાકી પલ્લું હવાલે કરે–તેરમું વિસા પછી.

૨૧. મરનાર બૈરીને છોકરો હોય તો અડધું પલ્લું છોકરાને સારૂ મોસાળવાળા રાખેછે ને અડધું પલ્લું ધણીને પાછું આપેછે.

૨૨. છોકરીને સારૂ રાખી શકતા નથી.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવાનો પણ ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી પાછી લીધાનો ચાલ નથી.

સોની–શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.*

પ્રકાર "ક." અંક ૨૫૦.

૧. તમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો કેટલો છે, ને અસલમાં કાંઈ ઓછું અદકું હતું? એનો જવાબ એ છે જે અસલમાં તો કાંઇ મુકરર નહોતું, કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવતું તે પ્રમાણે પલ્લું લેતા, પણ વર અથવા કન્યા મરી જાય ત્યારે તેની જુની ટીપ પ્રમાણે લીધું હોય તે દરોબસ્ત આપે, તથા ઘરેણું ઘાલતાં ઘસાય અથવા કન્યાએ ગુમાવ્યું હોય તે વરના ધણીનું જાય. હાલમાં અમારી ન્યાતમાં મુકરર પલ્લું રૂ. ૬૨૫) નું છે, ને ઉપરાંત વરસ ૫ ની રીતના રૂ. ૧૦૦) રોકડા કર્યાછે ને વરસોવરસ જે કંઈ રીત લે તેને રૂપિયા રોકડા આપવામાં આવે નહી, ને એ ઉપર લખ્યાથી કોઇ વધતું ઓછું લે તથા આપે તેને પંચાયતના સજા કરે તે કબુલ કરવી પડે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપવું મંજુર છે, ને છે તો કાંઈ નિયમ છે, જે આટલું આપવું જોઇએ? એનો જવાબ એ છે જે વર કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે કરે તથા પંચાયતના ધારાથી વધતું ઘરડો જાણીને લે તો રૂ. ૫૧) એકાવન બંનેજણ પંચને આપે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય અથવા કાંઈ બીજા સબબથી તે પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપવું પડેછે તો કેટલું આપેછે, ને વધતું આપેછે તે

---

* આ ન્યાતવાળાનો જવાબ નંબર ૧૬૦ સાથે મળતો છે, પણ જે તફાવત છે તેટલીજ કલમનો જવાબ આ કાગળમાં લખ્યોછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પલ્લાંમાં ગણાયછે ? એનો જવાબ એ છે જે પલ્લું ન્યાતરીતથી વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછું પલ્લું લે અગર વગર પલ્લે પરણાવે ? એનો જવાબ એ છે જે કન્યાના માબાપની મરજી, પણ અગિયાર વરસની કન્યા રોગીષ્ટ હોય પણ પરણાવ્યા વગર ચાલે નહી, ને એ ઉપરાંત મોટી કરે તો પંચ પુછે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો કાંઈ એવો સિરસ્તો છે કે એક બે છોકરાંની મા થયા પછી હવાલે કરવું ને કદાપી છોકરાં નહી થાય ત્યારે તેની કેટલી ઉમર થયા પછી હવાલે કરવું ? એનો જવાબ એ છે જે કન્યાનું પલ્લું જે કાંઇ માબાપ પાસે હોય તે પેહેરવા ઓઢવા આપે ને જ્યારે બે છોકરાંની મા થઈ ત્યારે તે બાઈને બીલકુલ પલ્લું માબાપ સોંપી આપે, ને છોકરાં નહી થાય ત્યારે વરસ ૩૦ ની ઉમર થયા પછી પલ્લું આપવામાં આવે ત્યાર પછી પલ્લાંની બાઈ મુખત્યાર.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે, તે પલ્લાંમાં ગણાયછે કે નહી ? એનો જવાબ એ છે જે પેહેરવા સારૂ જે કાંઇ આપેછે તે તો તે પાછું લેછે, કદાચ ચાંલ્લો કરીને જમાઈને અથવા છોકરીને આપ્યું ને જેને આપ્યું તે તેનું.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઇ શકેછે કે નહી ? એનો જવાબ એ છે જે બૈરીપાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઇ શકતો નથી, પલ્લાં ઉપરાંત ધણીએ કંઈ બનાવ્યું હોય તે ધણી લઇ શકેછે.

૧૭. ધણીના પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે ? અગર લખી આપે તો પલ્લાંની કીંમત આપીને ઘરધણી તથા વારસ પાછું લઇ શકેછે? એનો જવાબ એ છે જે ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે, તેને પલ્લાંના રૂપિયા આપે ત્યાર પછી ઘર પાછું લઈ શકેછે. કદાચ ધણી ગુજરી ગયો ત્યારે ઘર વિગેરેની બાઈ મુખત્યાર.

૨૩. કન્યાના બાપે પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને પછી કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપે કે નહી ? એનો જવાબ એ છે જે ખાવા લીધેલા રૂપિયા પાછા કોઇ આપી શકતું નથી. પણ ખાવા લેવાનો હાલ ચાલ નથી.

સુથાર–સોરઠીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂા.૬૧ નું કરેછે. કદાપી કોઈ શખસ[ને] ન મળે તો અટકાવી શકતું નથી ને કરે તો પોતાની આબરૂથી કરેછે.

૨. પલ્લાંના આંકડાથી લુગડાં જોડી ૨ જુદાં કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાની જનસ ૧ તથા સુનાની જનસ ૩ રૂ. ૬૧ માં થાય તે કરેછે, ને કોઇથી નથી બની આવતી તો અટકાવ કરી શકતા નથી.

૪. વિવાહ મળે ત્યાંથી તે પરણે ત્યાં સુધી પુરૂં કરેછે, ને નથી થતું તો અટકાવી શકતા નથી.

૫. લગન સુધી પુરૂં કરવાનો સિરસ્તો છે, તો બાકી રેહે એનું શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીની રીત જાણી નથી, ને થશે તો જાહેર કરીશું.

૭. ફરી પરણ્યાની રીત નથી, શા માટે જે નાતરૂં થાયછે.

૮. પલ્લું વધતું આપવામાં આવતું નથી, ને પછી ધણીને પાલવતું થાયછે.

૯. હોંશવાળા શખસને બંને ધણી રાજીથી કરેછે તે કબુલે છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનું ભારે નથી, માટે બાઈ પાસે રેહેછે.

૧૧. બૈરીને અંગે આપ્યું હોય તેનો હુકમ બૈરીનો છે, ને ધણીને વેહેવારમાં આપ્યું તેનો ધણી મુખત્યાર છે.

૧૨. ધણી ને સસરા શિવાય કોઈ બીજું આપતું નથી.

૧૩. જેના રોટલા ખાય તેનો હુકમ છે.

૧૪. પલ્લાંની જનસ ધણી ધણિયાણીની સલાહથી ખરચી શકેછે, ને દીકરાને હકે ચાલતો હોય તો સાવકીનું પલ્લું અટકાવી શકે.

૧૫. પલ્લાંનો ધણી મુખત્યાર છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૬. દીકરા દીકરી પરણાવે તે વેળા ધણી લઈ શકેછે.

૧૭. પલ્લાંની રીત થોડી છે, તેનું મુકરર નથી તો ધર શેમાં લખી આપે ?

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું સાહુકારને ઘેર મેલવાની રીત નથી.

૧૯. ધણીની ફારગતીવિના જવાય નહી, ને કદાપી જાય તેને પંચાત પુછવા લાયક છે.

૨૦. બૈરી મુઆ પછી પલ્લું લઈને ધણી દાહાડો કરેછે ને પિહેરિયાં પિહેરનું લઇને ગોરણી કરેછે.

૨૧. ધણિયાણી મુઆ પછી પલ્લું ધણીને ઘેર જાયછે, છોકરાને સારૂ કાંઈ રાખતા નથી.

૨૨. પલ્લું ધણી લેછે, ને છોકરી પરણાવેછે.

૨૩. ખાવા લીધાની રીત નથી તો પાછું શું આપે ?

૨૪. વરને ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી પાછી લીધાની રીત નથી.

સુથાર—ગુજ્જર તળબદા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો તો રૂ. ૨૦૧ બસેં ને એક તથા લુગડાં રૂ. ૨૪ ચોવીસનાં છે. સંવત ૧૮૬૮ થી ને ત્યાર પછી લોકોએ રૂ. ૩૦૦) ત્રણસેં તથા રૂ. ૩૨૫ સવાત્રણસેં લગી કર્યાછે—પોતે પોતાની ખુશીથી કર્યાછે; ત્યાર પછી સંવત ૧૮૮૦ ના માહા વદ ૮ વાર રવેઉથી તો નકી રૂ. ૨૦૧ બસેં ને એક તથા લુગડાં રૂ. ૨૪ ચોવીસનાં—જુમલે રૂ. ૨૨૫ બસેં ને પચીસનું મુકરર કર્યુંછે. એથી અદકું કરે નહી, ને કન્યાનો બાપ વનું માગે નહી, ને માગે તો વરસ (૨) બે સુધી ન્યાત બાહાર રેહે ને પંચાતમાં રૂ. ૨૫ પચીસ આપે ને ન્યાતમાં આવે; તથા વરનો બાપ વત્તું કરે તો ન્યાત બાહાર વરસ બે (૨) સુધી [રેહે] ને રૂ. ૨૫ પચીસ ગુનેહગારી આપીને ન્યાતમાં આવે, તથા એ વાતમાં કોઇ તરફદારી કરે તે પણ ન્યાત બાહાર રેહે ને ગુનેહગારી પંચાતમાં આપે—રૂ. ૧ સવા દીવાનો—માતા મહાલક્ષ્મીને દેહેરે દીવો કરીને ન્યાતમાં આવે. ને વરને તો કન્યાના બાપને જે મળે તે આપે—શા સારૂ જે અમો ગરીબ લોકથી નિભાયું નહી ત્યારે પલ્લાંનો ધારો મુકરર કર્યોછે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત વરની તો આવેલી છે ને કન્યાનો બાપ વરને તો મળે તે આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેની વિગતઃ ગંઠોડાં રૂપાનાં રૂ. ૨૧ નાં તથા ગોફણી રૂપાની રૂ. ૭ ની તથા દુલકાંટા હેમના રૂ.૨૫ ના તથા માદળિયા હેમના રૂ. ૧૫) નાં, બાંયો રૂ. ૧૦) ની—જુમલે રૂ. ૭૮) નું આદરણીમાં કરેછે; તથા પરણતી વખત ગોરવને દાહાડે બીજા નંગ કરેછે, તેની વિગતઃ—કાંટલી ૧ હેમની રૂ. ૩૨) ની, તથા વાંક હેમનો રૂ. ૩૮ નો, તથા ચોકડાં રૂ. ૧૯) ના, તથા વાળી મોતીની રૂ. ૪) ની, તથા ગાંઠી રૂ. ૪) ની, તથા ઘુઘરી બાંયોના સોનાની કરાવેછે—જુમલે નંગ ૧૧ કરેછે તેના રૂ. ૧૭૮ નું તો સંવત ૧૮૮૪ ના પોશ વદ ૧૧ ને વાર રવેઉથી ઓછું મુકરર કર્યુંછે, સર્વેની ખુશીથી કર્યુંછે, ને પલ્લાંના રૂપિયા રોકડા આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપીએ છઇએ તે વિવાહ મેળવતી વખત નંગ ૫) આપીએ છઇએ, પરણતી વખત ગોરવને દાહાડે નંગ—૭*જુમલે નંગ ૧૧ કન્યાના વાલીના હાથમાં આપીએ છઈએ, ને એની વિગત તો કલમ ત્રીજીના બીજા નંબરનીમાં લખેલી છે.

૫. વિવાહ મેળવતી વખત તથા પરણતી વખત આપેછે તેની વિગત તો ઉપલી કલમમાં લખેલી છે—બીજા† નંબરની ૪ થી કલમમાં લખેલી છે, ને પલ્લાંની ટીપ તો સામસામી આજ પછી કરવી મુકરર કરીછે, પણ સાદા કાગળપર કરવી જોઇએ, ને તેમાં ન્યાતના તથા બીજા બેની શાહેદી જોઈએ, ને ટીપનો ચાલ અમે આજથી કર્યોછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાદાનમાં જે ઘરેણું મળે તે છોકરીને આપેછે ને સાસરિયાં તો પલ્લું ન્યાતરીતનું કરેછે.

૭. કોઇ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા-પણ હોય અને તે શખસ ફરી પરણેછે ને પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે કરેછે.

૮. કોઈ શખસને દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અ-

---

* ભુલથી ૬ ને બદલે ૭ લખેલાં જણાયછે.

† બીજા નંબરની એટલે આજ બાબતની.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

થવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ શબબથી હોય ને તેનું પલ્લું પણ ન્યાતરીત બરોબર છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો-બાપ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે લે છે–છોકરીનો વાલી.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું ને તેનો સિરસ્તો તો એવોછે [કે] છોકરાંની મા થયા પછી હવાલે કરવું. કદાપી છોકરાં નહી થયાં ત્યારે ઉમર પોહોંચતી થાય ત્યારે તેને આપવામાં આવે, અથવા ધણી કાંઈ કાહિલી હવો, તેની પાસે કંઈ નહવું તો તેના પલ્લાંમાંથી લઈને ખરચ કરી શકેછે, ને ટીપમાં વસુલ કરીને લેછે.

૧૧. પરણ્યા પેહેલાં–પરણ્યા પછી પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી [મળે] તેમાં તો ધણીનો હુકમ જોઇએ, અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઇ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ બૈરી જીવે ત્યાંલગી ચાલી શકતો નહી, અગર તેના છોકરા હોય તો તેનો હક પોહોંચે; અગર છોકરા નહી હોય ત્યારે જે કંઈ જરિયાન હોય તે પિહેરિયાં લે ને તેની પછવાડે ગોરણીનો હક કરીને ખરચે, તથા લુગડાં જે કાંઈ રીતનાં હોય તેનો ધણીનો હક પોહોંચે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણાં આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કસ્યા તે ઉપર તે બૈરીનો હુકમ છે, ને ઘરખરચમાં જોઇએ તો તે ખરચી શકેછે, ને તે માલ ધણીનો છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકતી નથી (ને) અથવા ધણીની મરજીવિના ખરચી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા (ને) પોતાના પલ્લાંને છોકરાની મરજીવિના ખરચી શકતી નથી તથા કંઈ ઘરનું વાજબી કારણ હોય અથવા ભરણપોષણ પોહોંચતું નહી, હોય ત્યારે તે પંચના પાંચના હજુર છોકરાને બોલાવીને તે છોકરા નહી માને તો પાંચ પંચનાની સલાહ લઈને ખરચી શકેછે.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી, અથવા બૈરી બેકદ હોય અથવા કાંઈ વાજબી કારણ હોય ત્યારે તો લઈ શકેછે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી કંઈ વાજબી કારણમાં પલ્લાંના નંગ ખરચ કરવામાં લઈ શકેછે, ને મળે તો પાછું આપેછે અને તેના પલ્લાંની ટીપમાં વસુલ કરીને લેછે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં અમારી ન્યાતમાં ઘર લખી આપતો નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં તો પલ્લું સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તો તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી* મરી જાયછે ત્યારે પલ્લું તથા રીતનાં લુગડાં ધણીને ઘેર પાછાં આપીનેતેની ફારગતી લેછે, તેમાં કંઈ મુદતનો ધારો નથી, અગર ધણીના હજુરની ટીપમાં વસુલ કરીને ખરચમાં લીધું હોય તે મુજરે લેછે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી, ને તે છોકરીના કા(ા)રવેહેવાર તો તેના વાલી કરી શકેછે.

† ૨૨. અમારી ન્યાતમાં તો ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તો તેને સારૂ મોસાળિયાં પલ્લાંમાંથી તો કાંઈ રાખી શકતાં નથી, (ને) અગર તેનો બાપ બીજી કરે ત્યારે કંઈ મોસાળનો માલ હોય તે છોકરાને અપાવેછે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં તો ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં તો ગજવાના રૂપિયા વરને આપવાનો ચાલ નથી, ને ચાંલ્લા વખત તથા પરણતી વખત પેહેરામણી વિગેરે વરને જે મળે તે આપેછે.

૨૫. જે કંઈ વિવાહ વિગેરે પેહેરામણી આપવાનો ચાલ છે વરવાળાને તે માલ પાછો આપવાનો ચાલ નથી, ને તે પેહેરામણી ચાંલ્લા વખત તથા પરણતી વખત તથા અઘરણી વખત આપેછે–જેને જે મળે તે આપેછે.

---

* અસલમાં "ધણી" છે.

† સુથાર–ગુજ્જરની ન્યાતવાળાએ ૨૧ મા સવાલનો જવાબ ૨૨ મીમાં ને ૨૨ માનો ૨૧ મીમાં ઉલટ પાલટ લખ્યોછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

સુથાર—ગુજ્જર ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. * * * તથા લુગડાં રૂ. * * સંવત ૧૮૭૫ થી રૂ. ૨૫૦) બસેં ને પચાસ લગી કર્‌યુંછે, ત્યાર પછી તો અમે પલ્લું ઓછું કર્‌યુંછે, રૂ. ૧૫૨), * લુગડાં રૂ ૨૪ ના મુકરર કર્‌યું છે. એથી અદકું કરે નહી—કન્યાનો બાપ વત્તું માગે નહી,—માગે તો વરસ ૨ સુધી ન્યાત બાહાર રેહે, ને પંચાતમાં રૂપિયા માગે તે આપે, ને ન્યાતમાં આવે ને વરનો બાપ વત્તું કરે તો ન્યાત બાહાર વરસ બે (૨) સુધી—ને રૂ. માગે તે આપે, ગુનેહગારી આપીને ન્યાતમાં આવે તથા એ વાતમાં કોઇ તરફદારી કરે તેઓ પણ ન્યાત બાહાર રેહે, ગુનેહગારી પંચાતમાં આપે રૂ. * * * દીવાનો માતા માહાલક્ષ્મીને દેહેરે દિવો કરીને ન્યાતમાં આવે. ને વરને તો કન્યાના બાપને જે મળે તે; શા સારૂ જે અમો ગરીબ લોકોથી નિભાયું નહી, ત્યારે પલ્લાંનો ધારો મુકરર કર્‌યોછે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત વરની તો આવેલી છે, ને કન્યાનો બાપ વરને મળે તો પેહેરામણી કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેની વિગતઃ—કલ્લી રૂપાની જોડ ૧ એક રૂ. ૨૦ (વીસ) તથા ગોફણી રૂ. ૬ (છ) તથા વીટલાં રૂ. ૧૬) તથા માદળિયાં રૂ. ૧૫ (પંદર) નાં, ઘુઘરી રૂ. ૧૦ (દશ) ની—જુમલે નંગ પાંચ રૂ. ૬૭ સડસેટ[ના] આસરે આદરણીમાં કરેછે; તથા પરણુતી વખત ગોરવને દાહાડે બીજા નંગ કરેછે એની વિગતઃ—કાંટલી હેમની ૧ (એક) રૂ.૪૬ છે, તથા માળા હેમની ૧ (એક) રૂ. ૧૫) તથા ચોકડાં હેમના રૂ ૨૫) તથા વાળી મોતીની ૧ (એક) રૂ. ૫ તથા ગાંઠી હેમની ૧ (એક) રૂ. ૭ તથા વીટી રૂ. ૧—(જુમલે)—વીટલો વસનો હેમનો ૧ (એક) રૂ. ૬ નો—જુમલે નંગ બાર ૧૨ કરેછે, તેના રૂ. ૧૭૨—તે પલ્લાંના રૂ. રોકડા આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી, તથા લુગડાં રૂ. ૨૪ [નાં].

૪. પલ્લું જે આપીએ છઇએ તે વિવાહ મેળવતી વખત નંગ ૫ પાંચ આપીએ છૈએ; તથા પરણુતી વખતે તો ગોરવને દાહાડે નંગ ૭ સાત—જુમલે નંગ બાર ૧૨ કન્યાવાળાના હાથમાં આપીએ છૈએ, એની વિગત તો કલમ ત્રીજી નંબર બીજા* નીમાં લખેલી છે.

૫. વિવાહ મેળવવાની વખત તથા પરણવાની વખતે આપેછે તેની વિગત તો ઉપલી કલમમાં લખેલી છે, બીજા નંબરની ચોથી કલમમાં લખેલી છે. તે પલ્લાંની ટીપ તો આજ પછી કરવી મુકરર કરીછે તે સામાસામી લેવી, આદરણી વખત તથા પરણવાની વખતની વિગત—સારા જોઈને તેમાં ન્યાતના તથા બે બીજા શાહેદી જોઇએ—ટીપનો ચાલ અમે આજ થી કર્યોછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ તો નથી, પણ કન્યાદાનમાં જે ઘરેણું મળે તે છોકરીને આપેછે, ને સાસરિયાં તો પલ્લું ન્યાતરીતનું કરેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ પરણેછે ને પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે કરેછે.

૮. કોઈ શખસને દીકરા મોટી ઉમરના હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ સબબથી હોય ને તેનું પલ્લું પણ ન્યાતરીત બરોબર છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ પલ્લું તો ન્યાતધારા પ્રમાણે લેછે—છોકરીનો વાલી.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું, ને તેનો સિરસ્તો તો એવો છે છોકરાંની મા થયા પછી હવાલે કરવું, કદાપી છોકરાં નહી થાય ત્યારે ઉમર પોહોંચતી થાય ત્યારે તેને આપવામાં આવે, અથવા ઘણી કંઈ કાહિલી હવો, તેની પાસે કંઈ નહવું તો તેના પલ્લાંમાંથી લઈને ખરચ કરી શકેછે ને ટીપમાં વસુલ કરીને લેછે.

૧૧. પરણ્યા પેહેલાં—પરણ્યા પછી પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી [મળે] તેમાં તો ધણીનો હુકમ જોઈએ, અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ બૈરી જીવે ત્યાં લગી ચાલી શકતો નથી, અગર તેના છોકરાં હોય તો તેના હુકમમાં પોહોંચે, અગર છોકરાં નહી હોય ત્યારે જે કાંઈ જરીઆન હોય તે પિહેરિયાં લે ને તેની પછવાડે ગોર-

* નીચેના ૩ જા જવાબમાં પલ્લાંના આંકડાની જે વિગત આપીછે તે આંકડો રૂ. ૧૭૨ નો છે.

* નંબર બીજો એટલે આજ બાબત.

ણીનો હક કરીને ખરચે, તથા લુગડાં જે કાંઈ રીતનાં તે તો ધણીના હુકમમાં પોહોંચે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણાં આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે, ને ઘરખરચમાં જોઇએ તો ખરચી શકેછે ને તે માલ ધણીનો છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી (ને) અથવા ધણીની મરજીવિના ખરચી શકતી નથી, ને મા અથવા સાવકી મા (ને) પોતાના પલ્લાંને છોકરાની મરજીવિના ખરચી શકતી નથી, તથા કાંઈ ઘરનું વાજબી કારણ હોય અથવા ભરણપોષણ પોહોંચતું નહી હોય ત્યારે તે પંચના પાંચના હજુર છોકરાને બોલાવીને, તે છોકરા નહી માને તો, પાંચ પંચનાની સલાહ લઈને ખરચી શકેછે.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી(થી) જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી, અથવા બૈરી બેકેદ હોય અથવા કાંઈ વાજબી કારણ હોય ત્યારે લઈ શકેછે.

૧૬. બૈરી પાસેથી કાંઈ વાજબી કારણમાં પલ્લાંનાં નંગ ખરચ કરવામાં લઈ શકેછે, ને મળે તો પાછું આપેછે ને તે તેના પલ્લાંની ટીપમાં વસુલ કરીને લેછે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં અમારી ન્યાતમાં ઘર લખી આપતો નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં તો પલ્લું સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તો તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં તો ધણિયાણી* મરી જાયછે ત્યારે પલ્લું તથા રીતનાં લુગડાં ધણીને ઘેર પાછાં આપીને તેની ફારગતી લેછે, તેમાં કાંઈ મુદતનો ધારો નથી, અગર ધણીની હજુર ટીપમાં વસુલ કરીને ખરચમાં લીધું હોય તે મુજરે લેછે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી, ને તે છોકરીના ક(ા)રવેહેવાર તો તો તેના વાલી કરી શકેછે.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં તો ધણિયાણી* મરી જાય ને મરનારને છોકરા હોય તો તેને સારૂ મોસાળિયાં પલ્લાંમાંથી કાંઈ રાખી શકતાં નથી; (ને) અગર તેનો બાપ બીજી કરે ત્યારે કાંઈ મોસાળાનો માલ હોય તે છોકરાને આપેછે.

* અસલમાં ધણીછે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં તો ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં તો ગજવાના રૂપિયા વરને આપવાનો ચાલ નથી. ચાંલ્લા વખત તથા પરણતી વખત પેહેરામણી વિગેરે વરને જે મળે તે આપેછે.

૨૫. જે કાંઈ વિવાહ વિગેરે પેહેરામણી આપવાનો ચાલ છે, વરવાળાને—તે માલ પાછો આપવાનો ચાલ નથી—ને તે પેહેરામણી ચાંલ્લા વખત તથા પરણતી વખત તથા અઘરણી વખત આપેછે—જેને જે મળે તે આપેછે.

સુથાર—પરદેશી ખાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૩.

૧. અમારામાં રૂ. ૫) પાંચનો આંકડો છે અસલથી.

૨. અમારામાં રીતભાતનો ચાલ નથી.

૩. હાંસડી ૧ રૂપાની રૂ. ૫) ની આપવાનો ચાલ છે, ને કોઈ નગદ રૂપિયા(ઓ) પણ આપેછે.

૪. વિવાહ મેળવતી વખત કન્યાના વાલીના હાથમાં આપેછે.

૫. લગન વખત આપવાનો ચાલ નથી.

૬. સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. વધતું આપવાનો ચાલ નથી, ને કરે તો તેની ઈચ્છા.

૮. એનો જવાબ ૭ માં આંક પ્રમાણે.

૯. તરફેણની ખુશી.

૧૦. છોકરી પોતાનું પલ્લું સાચવે ને સમજુક થાય ત્યારે તેને હવાલે કરવું.

૧૧. માબાપને ઘેરથી લાવી હોય તેના ઉપર ધણીનો છે.

૧૨. ના, નથી ગણાતું.

૧૩. ધણીના હુકમવિના ખરચાય નહી.

૧૪. ધણીના હુકમવિના કોઈને અપાય નહી; ને મા અથવા સાવકી મા ગેરવાજબી(નો) ખરચ કરે તો દીકરા અટકાવી શકેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૫. ના, જબરદસ્તીથી પલ્લું લેવાય નહી.
૧૬. બાઈ રાજી થાય તો આપે.
૧૭. આજ લગી અમારામાં એવું થયું નથી.
૧૮. સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.
૧૯. તજવાનો તથા મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ? એમ કરતાં કોઈ બાયડી બદચાલ ચાલે તો તેને જુદી રાખે ને અન્નવસ્ત્ર આપે.
૨૦. ધણિયાણી મુઆ પછી ધણીને ઘેર પાછું આપવું, ને ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.
૨૧. ધણીને આપે, પણ છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખતાં નથી.
૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.
૨૩. ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.
૨૪. ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.
૨૫. પેહેરામણીનો ચાલ નથી.

સુથાર-પંચોળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં (તો) પલ્લાંનો આંકડો તો રૂ. ૧૭૫)નું અંકે એકસો ને પંચોતેરનું પલ્લું તો અસલના બુજરોગોના ધારા પ્રમાણે-હમણાએ તેજ છે પલ્લું.

૨. અમારી ન્યાતમાં (તો) રીતભાતની વિગત તો ઉપરની વિવાહ બાબતની (૧૧) અગીઆરમી કલમમાં લખેલી થોડી છે, ને બાકી રહીછે તે ઉપરમાં લખેલી છે, તથા બાકીની જનસો રહી છે તે (બત)કુલ જનસોનો જીકર લખીએ છીએ.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપે છે તેમાં રૂપાનાં ઘરેણાં તથા સોનાનાં ઘરેણાંની વિગતઃ દામણી હેમની ૧ રૂ. ૪૦) ની, તથા કાંટલી હેમની ૧ રૂ. ૪૦) ની, તથા માળા હેમની ૧ રૂ. ૨૦) ની, તથા ચમકલી હેમની ૧ રૂ. ૧૫) ની, તથા વીટલાં હેમનાં જોડ ૧ રૂ. ૧૫) નાં, તથા લંગર ૨ રૂપાના જોડ ૧ રૂ. ૨૫), તથા પોલી રૂપાની જોડ ૧ રૂ. ૧૫), તથા ગોફણી રૂપાની રૂ. ૫) ની,- જુમલે નંગ ૮ ના રૂ. ૧૭૫) નું પલ્લું ચડેછે, ને વિવાહ મળે ને પરણે ત્યાં સુધીમાં પુરૂં કરેછે. પલ્લું લુગડાંની વિગત-વિવાહ મળે ને પરણે ત્યાં સુધીમાં લુગડાં રૂ. ૪૦ નાં કરેછે-જુમલે ઘરેણું તથા લુગડાં મળીને નકી રૂ. ૨૧૫) આપેછે; ને અમારામાં રૂપિયા કંઈ પલ્લાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ?

૪. પલ્લું તો વિવાહ મળે ને આદરણી કરેછે, તથા લગનને બીજે દાહાડે કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે.

૫. વિવાહ તથા લગનમાં પલ્લું આપેછે તેનો જીકર તો અમે ઉપરની કલમમાં લખ્યોછે, ને અમારી ન્યાતમાં પલ્લાં શિવાય ટીપ અગર મુસદ્દો તથા શાહેદીનો (અમારામાં) ચાલજ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ? ને એ પલ્લું તો છોકરી પેહેરીને સાસરે જાય ને પિહેર પેહેરીને પાછી આવે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલજ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ?

૭. અમારામાં કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય તો તે શખસ ફરીથી પરણી શકતોજ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ?

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઇ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય (ને) અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય તો તે પરણી શકતોજ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ?

૯. અમારી ન્યાતમાં એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેનો બાપ પલ્લું ઓછું અદકું લે (કે) અગર નહી લે, ને પરણાવે તે તો ધણીની મરજી; તેનું કાંઈ અમારામાં મુકરર નહી.

૧૦. છોકરીની પુગતી ઉમર મોટી થાય ત્યારે તો ધણી તથા ધણિયાણીનું એકદિલ થાય ત્યારે તો તે છોકરીના માબાપ પલ્લું છોકરીને હવાલે કરેછે, પણ પલ્લાંની માલીક તો બૈરી છે, ને બૈરીને છોકરો થાય અથવા નહી થાય તો પલ્લું માબાપ હવાલે કરેછે, પણ ધણીધણિયાણીનું એકદિલ થાય તો આપેછે, તેનું કાંઈ મુકરર નહી.

૧૧. અમારામાં પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાંશિવાય ધણી ને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલી શકેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપેછે તે અમારામાં પલ્લું ગણાતુંજ નથી ને તે તો ધરેણું લોકનું પાછું આપી શકેછે.

૧૩. કોઈની પાસેથી મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલી શકેછે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજી વિના કોઇને આપી શકાતુંજ નથી અથવા ખરચ કરી શકાતુંજ નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તો જો સાવકી મા એકઠી હોય તો દીકરો અટકાવી શકેછે, ને જો સાવકી મા જુદી હોય તો દીકરો અટકાવી શકતોજ નથી.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં બૈરીની પાસેથી ધણી [થી] જબરદસ્તીથી પલ્લું લઇ શકાતું નથી. તે ધણી તથા ધણિયાણીનું એકદિલ હોય ને તે પલ્લું ધણિયાણી ધણીને પોતાની ખુશીથી આપે તો ધણી લઈ શકેછે, તેમાં કોઇથી પુછી શકાતુંજ નથી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પોતે નાચાર હોય તો પલ્લું ખરચ કરવાને લઈ શકેછે, તે વાજબી કારણ એ છે જે છોકરો તથા છોકરી પરણાવતાં હોય અથવા પોતાનું અધરણી હોય તો ખરચ કરવાને લઈ શકેછે, ને મળે તો ફરીથી ધણિયાણીને પલ્લું કરાવી આપેછે; તેનું કાંઈ મુકરર નહી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ઘર લખી આપતો નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ ?

૧૮. અમારી ન્યાતમાં તો પલ્લું બૈરીનું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ ?

૧૯. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને પોતાનો ધણી તજતોજ નથી અથવા બૈરી ધણીને મુકી શકતીજ નથી તો તેના પલ્લાંનો જીકર શું લખીએ ?

૨૦. અમારામાં ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તો પલ્લું તથા રીતભાતનાં લુગડાં વિગેરે ધણીને ઘેર દિન ૪ તથા પાંચ દાહાડામાં પાછું આપેછે, એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તો તે પલ્લું ધણીને આપેછે, ને છોકરાને સારૂ મોસાળિયાંને કાંઈ રાખવાનો ઇલાખો નહી; એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે તો તે પલ્લું ધણીને આપેછે, ને તેમાં છોકરીને સારૂ મોસાળિયાંને કાંઈ રાખવાનો ઇલાખો નહી.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના માબાપને પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના આપવાનો ચાલ નથી તો પછી કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવા લીધેલા રૂપિયાનો જીકર શું લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે વરને સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ ?

૨૫. જનોઈનો તો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી, ને વિવાહમાં તો પેહેરામણી આપેછે તે માલ તો છોકરાના બાપનો છે, ને હરેક કામ પગરણમાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ ?

સુથાર–પંચોળી ચાંપાનેરી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો, તેની વિગતઃ–સોનું ગદિયાણા ૧૪ તથા રૂપું રૂ ૪૦નું તથા લુગડાં રૂ. ૨૫ ના મોટી જોડનાં એની વિગતે આપેછે. એ શિવાય વધતું ઓછું આપવાનો ચાલ નથી, ને અસલમાં પણ એજ પ્રમાણે હતું.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં રીતભાત જુદી છે, તેની વિગતઃ–પેહેલી દિવાળીએ ઓઢણી લ્હાયની ૧ રૂ. ૪ તથા ૫ ની તથા રમકડાં ખાંડનાં શેર પા આપેછે. બીજી દિવાળીએ ઓઢણી તેથી ઉતરતી કીંમતની તથા રમકડાં શેર ૨ા તથા ત્રીજી દિવાળીએ ઓઢણી ઉતરતી કીંમતની તથા રમકડાં ખાંડનાં શેર ૧ા;–એ પ્રમાણે પરણે ત્યાંસુધી કન્યાને આપેછે. દશેરાની રીત સુખડી જલેબી લાડવા ને દહીથરા શેર પા. વિવાહ થાય તેજ વરસ હોળી પેહેલીએ ઓઢણી

૧ સુતરાઉ કસુંબીકોર છેડા રંગેલી, તથા ખાંડના હારડા શેર ૫ા. બીજી હોળીએ ઓઢણી એજ પ્રમાણે તથા હારડા શેર ૨ા. તથા ત્રીજી હોળીએ ઓઢણી એજ પ્રમાણે તથા હારડા શેર સવા. ત્રીજી હોળીની રીત પ્રમાણે પરણે ત્યાં સુધી હર વરસ આપ્યા કરે.

વરને કન્યાને ઘેરથી રીત કરેછે:—

૧. પેહેલી દિવાળીએ ઓઢણી આપવા જાય ત્યારે રમકડાં લીધાં હોય તે પતેલામાં જુજવી રમકડાં તથા રૂ ૧ મુકે.

૨. દશેરામાં આપેલી મીઠાઈના પતેલામાં જુજવી મીઠાઈ તથા રૂ ૧ આપે,—એ રીત તો એક વરસ આપેછે.

૩. હોળીમાં પેહેલે વરસે જુજવી હારડા તથા રૂ. ૧ આપે, ને બીજે વરસે હારડા જુજવી તથા રૂ૦ાા. હર વરસ જ્યાં લગી પરણે ત્યાં લગી રૂ૦ાા ને જુજવી હારડા આપ્યા કરે.

૩. અમારામાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનાં તથા સોનાનાં ઘરેણાં તથા લુગડાં જે કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે ઉપર પેહેલી કલમના આંકડામાંથી વરવાળો કરાવી આપે, ને રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે જોવાતેડાથી તે લગનના દાહાડા સુધીમાં આપેછે, ને માબાપના દેખતાં કન્યાને પેહેરાવેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરના ૪ નંબર પ્રમાણે, ને ટીપનો તો ચાલ નથી તો શાહેદી કોની કરાવે?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે ફરી પરણે તો વત્તું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછું પલ્લું લઇને અથવા વગર પલ્લે પરણાવેછે.

૧૦. એક છોકરાની મા થાય ત્યારે હવાલે કરવું, અગર છોકરા નહી થાય ત્યારે વરસ ૨૧ ની ઉમર થાય ત્યારે પલ્લું હવાલે કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીની તરફથી જે કાંઈ મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ને બૈરીના પિહેરની તરફથી મળે તો બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. અમારામાં બૈરી મેહેનત મજુરી કરવા જતી નથી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકતી નથી, ને ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી માને દીકરો જો ભરણપોષણનું પુછતો હોય તો અટકાવી શકેછે, ને ભરણપોષણ નહી કરે તો પલ્લાં ઉપર મા મુખત્યાર છે.

૧૫. અમારામાં બૈરીનું પલ્લું જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે તેનું કારણ તો કાંઈ ખરચ ખુટણ આવે ત્યારે લે, ને મળે ત્યારે પાછું આપેછે.

૧૭. પલ્લાંમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારામાં પલ્લાંના રૂપિયા વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારામાં તજવાનો ચાલ તો નથી, ને એમ કરતાં કોઈ વટલી ગયો હોય ત્યારે નાચારીથી તજ્યો હશે; ને બૈરી તજે તો પલ્લું મરદને હવાલે કરે, ને મરદ તજે તો પલ્લું બૈરી બેઠી રેહે તો તેની પાસે રેહે, ને નાતરે જાય તે તેના વારસને આપે, ને વારસ નહી હોય તો પંચને આપી ફારગતી લઈને જાય છે, ને જે પલ્લું લે તે મૈયત ખરચ કરે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા લુગડાં પેહેરતાં રહ્યાં હોય તે આપે, ને રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને મુદત તો એ જે તેના દિવસ પાણી પેહેલાં આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપે, છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખતા નથી.

૨૨. એનો જવાબ કલમ ૧૯* મી પ્રમાણે છોકરીનો.

* ૨૧ મી કલમ જોઇએ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૩. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણીની રીત તો જોવાતેડાને દાહાડે રૂ. ૫) રોકડા વરને શિરબંધના આપેછે, તથા વરની માને સાડી ૧ રૂ. ૫) થી તે રૂ. ૧૦) સુધી આપેછે, તથા પરણ્યા પછી ગોરવને દાહાડે પદ–થાળી વાડકો તથા તામડી, તે મધે રૂ. ૧૦) રોકડા વાડકામાં મુકીને વરને આપેછે, તથા સીમંત વખત વરને ખેશ રૂ. ૧૦) નો આપેછે, અગર ખેશ નહી મળે તો રૂ. ૧૦) રોકડા જમાઇના હાથમાં આપે, તથા પોતાની છોકરીના–પિહેરિયાં હોય તે છોકરીને લુગડાં સત્તા પ્રમાણે કરે, ને ખોળો મોકલે તે મધે રૂ. ૧) રોકડો તથા રૂ. ૦॥ બુસટિયાનો તથા રૂ. ૦॥ માથું ચોળનારીને આપે–એ વિગેરે જે કાંઈ છોકરીનાં સાસરિયાં હોય તે મળતર પ્રમાણે આપે. આ પેહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી, ને બાઇની કજારજાએ લુગડાં બાઈને કર્યાં હોય તે પિહેરિયાંને પાછાં આપે.

સુથાર–વૈશ્યનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની પહોંચ પ્રમાણે આપેછે. પત્ર લખવાનો ચાલ નથી, પણ આજ પછી તો જે પલ્લું આપશે તે સામસામી સાદા કાગળ ઉપર ટીપ કરીને આપશે ને લેશે, તેથી જાણ્યામાં આવશે.

૨. પલ્લાંની રીતમાં જે આપેછે તે ટીપ મધે લખ્યામાં આવશે, ને પરચુરણ રીતભાત જે આપેછે તે પોતપોતાની સમજણ પ્રમાણે આપેછે, તેનો કાંઈ આંકડો મુકરર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં જનસો કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવેછે તે પ્રમાણે લેછે, ને કન્યાના માબાપ કદાચ રોકડા રૂપિયા લે તો તેની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે જનસો કરાવેછે.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વિવાહ થયા પછીથી તે લગનના આગલા દાહાડા સુધીમાં પુરૂં કરી આપેછે.

૫. પલ્લાંની ટીપ કોઇ કરેછે ને કોઇ નથી પણ કરતું, ને હવેથી તો કરવી ઠરાવી છે, તેમાં શાહેદી જોઈયે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ મોટી ઉમરનો હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે ફરી પરણવા ચાહે તો તેનું પલ્લું પહોંચ પ્રમાણે લે, ને એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ રોગી હોય તથા અપંગ હોય તો તેનો વિવાહ કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે કરેછે, ને તેનું પલ્લું પહોંચ પ્રમાણે લે, એનું કાંઇ મુકરર નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેના માબાપની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે લે.

૧૦ પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું, તેનો સિરસ્તો એ છે જે એક બે છોકરાંની મા થયા પછી હવાલે કરવું, ને કદાપી છોકરાં નહી થાય ત્યારે તે બાઈ સમજવાર ને હાવકી થાય ને પલ્લું સાચવી જાણે ત્યારે તેને હવાલે કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં (વિગેરે) જે કાંઈ ઘરેણું ધણીએ કર્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ; અગર પિહેરિયાંથી અથવા મોસાળિયાંથી અથવા અધરણીમાં જે કાંઈ કર્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ નહી.

૧૨. ધણી વિગેરે સગાવાહાલાં ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. પોતાની મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ નથી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના અપાય નહી, ધણીની મરજીવિના ખરચ થાય નહી. સાવકી મા અથવા પોતાની મા પોતાના પલ્લાંમાંથી ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ નથી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી પલ્લું, ધણી જબરદસ્તીથી લઇ શકતો નથી.

૧૬. વાજબી કારણથી લે, ને બાઇની ખુશીથી આપે, તો બાઈને પાછું આપે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંના અવેજમાં ઘર મુકવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી, ને વ્યાજે મુકે તો ન્યાતબાહાર મુકવામાં આવે.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં બૈરી તજવાનો ચાલ નથી, ને બૈરી તજે તેને ન્યાતબાહાર મુકવામાં આવે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું આપે, ને લુગડાં હોય તે પાછાં આપે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરી મરી જાય ને તેની છોકરી અથવા છોકરોછે, તેનો મુખત્યાર વરછે, તેનો વર (છે) પલ્લાંનો ધણી છે. અમારી ન્યાતમાં બૈરી (ભરનારનો) મરી જાય તેની છોકરી અથવા છોકરો હોય તેનો કરકરીઆવર કરે તે પલ્લું લે.

૨૨. સવાલ એકવીશમા પ્રમાણે છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ખાવાને લે, ને કન્યા મરી જાય, તો ખાવાના રૂપિયા પાછા આપે નહી, ને પલ્લું તથા લુગડાં કન્યાના માબાપ પાછાં વરને આપે. પાછાં ન આપે તો ન્યાતબાહાર રહે, તેની તરફ કોઈ કરે તો પંચાતનો ગુનેહગાર. કુંવારે માંડવે ખાવાના લીધા હોય તો પાછા આપે, પરણ્યા પછી આપે નહી ખાવાના લીધા હોય તે; ઘરેણું પાછું આપે, ને ન આપે તો ન્યાતબાહાર મુકવામાં આવે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે ઘાલવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઇ વિગેરે પેહેરામણીનો ચાલ નથી.

સુથાર—ગુજ્જર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૧૮૩.

૧. અમારામાં પલ્લાંનો આંકડો અસલથી રૂ.૪૫ નો છે, એમાં કાંઈ ઓછું અદકું નથી.

૨. ઉપરના આંકડા શિવાય રૂ. ૧૦ નાં લુગડાં જુદાં આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાનું ઘરેણું તથા સોનાનું ઘરેણું રૂ. ૪૫ માં થાય છે, રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું તો ગોરવને દાહાડે આપેછે, કન્યાના માબાપ તથા કન્યાના વાલીને ગોરને હાથે અપાયછે.

૫. લગનને દાહાડે આપવાનો ચાલ નથી, ગોરવને દાહાડેજ આપેછે, ને ગોરને હાથે આપેછે, તે ગોરનીજ શાહેદી છે; લખ્યું કરવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસ મોટો થઈને પરણે અથવા નાતરૂં કરે, પણ પલ્લું તો રૂ. ૪૫ નું કરેછે, વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો અથવા અપંગ હોય તથા બીજું કારણ હોય તોએપણ પલ્લું તો ઉપરના લખેલા પ્રમાણે છે, કાંઈ વધતું ઓછું કરવાનો ચાલ નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના માબાપ પરણાવીને પલ્લું લેછે.

૧૦. પલ્લું તો છોકરી મોટી થાય ત્યાં સુધી માબાપ પાસે રેહેછે, ને તે બાઇ છોકરાંની મા થાય ત્યારે વરના માબાપને તાલુકે રેહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અથવા બાપને ઘેરથી અધરણીની રીતમાં જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને બૈરીએ પૈસો પેદા કર્યો તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૪. પલ્લું બૈરી પાસે છે તે ધણીની મરજી વિના કોઇને આપી શકતી નથી; ને સાવકી મા અથવા પોતીકી મા પોતાના પલ્લાંમાંથી ખરચ કરે તો તે બાઈ મુખત્યાર છે, તેમાં છોકરાનો કાંઈ અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. ધણીને માથે આફત હોય તો ધણિયાણી પાસેથી પલ્લું લઈ શકેછે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી કાંઈ કારણથી પલ્લું ખરચ કરવાને લે તો ધણિયાણીની ખુશીથી લઇ શકેછે, પાછું કરાવી આપવાની હામ હોય તો.

૧૭. અમારામાં પલ્લાંમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૮. વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૯. અમારામાં ધણી તથા ધણિયાણી એ બંનેમાંથી કોઈ કોઇને તજતું નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લું તેરમાને દિવસે આપવાનો ચાલ છે, ને રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે છોકરાના બાપને આપેછે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું ધણીના સગાને આપેછે, ધણીને આપતા નથી.

૨૩. અમારામાં ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગન કરતાં પેહેલાં ન્યાત ૧ વરધડની જમાડે ત્યારે કન્યાના બાપ પાસેથી રૂ. ૧૦ વરધડના લેછે, પેહેરામણીમાં વરને ૫૬–રૂ. ૨૨ આપેછે, ને જનોઇનો ચાલ અમારામાં નથી.

સુથાર–મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાં બાબતનો આંકડો રૂ. ૧૫૦ દોઢસોનો મુકરર છે, ને રૂ. ૨૫) ના લુગડાં જુદાં કરે; ને લુગડાં ન કરેતો તેના અવેજમાં કાંઈ ધરેણું કરે; ત્યાર પછી પહેરામણી વખત કન્યાને વરની તરફના ખોળે બેસાડીને ધરેણું કે રોકડું આપેછે, ને જે ગદિયાણો સોનું કે તેનાં રૂપિયા આપે તેને મરદ હોય તો ખેશ કન્યાવાળા આપે, ને બૈરી હોય તો તેને સાડી આપે, ને એકલીંગીજી માહાદેવમાં ચોરીએ વરવાળો રૂ. ૧ ને કન્યાવાળો રૂ. ૧ ને જેને ઘેર જનોઈ દે તે ધણી પણ રૂ. ૧ આપે.

૨. રીતભાત કરેછે તે પલ્લાંવિના બીજા રૂ. ૨૫નાં લુગડાં અથવા ધરેણું કરેછે.

૩. પલ્લાંમાં રૂપું તથા સોનું આપીને પલ્લું પુરું કરેછે.

૪. પલ્લું આપવું તે વિવાહ કરે ત્યારથી તે ગોરવને દાહાડે ગોર લઇને કન્યાના વિવાહ કરનાર અધિકારીને આપેછે.

૫. પાંચમી કલમનો જવાબ ચોથી કલમમાં લખ્યોછે, ને ટીપ લખવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી કોઈસુખી હોય તો પોતાની મરજીએ બેસાડે, પણ વરવાળો પલ્લું આપે, ને જે કાંઈ ધરેણું કન્યાદાનમાં આપેછે તે ઉપર બૈરીનો હક પલ્લાં જેવો પોહોંચેછે.

૭. મોટી ઉમરનો હોય ને તેને દીકરા હોય ને તે ફરી પરણવા ચાહે તેના પલ્લાંનો કાંઈ નિયમ નથી.

૮. પોતાનો દીકરો રોગી હોય તે સબબે પલ્લું જેટલું આપે તે સરવે પલ્લાંમાં ગણાયછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે છોકરીના માબાપ ઓછે પલ્લે પરણાવેછે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તે એક છોકરૂં થાય ત્યારે બૈરીને સોંપવું, ને અગર છોકરૂં ન થાય ત્યારે તે બૈરીની ઉમર વીશ વરસની થાયને સોંપવું.

૧૧. પલ્લાંશિવાય ધણીને ઘેરથી જે કાંઇ કીધું તે ઉપર ધણીનો હકછે, અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અથવા અઘરણીની રીતમાં મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ મળેછે તે બૈરી જીવતાં સુધી ધણીના કબજામાં લેવાનો હુકમ નથી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધરેણું પોતાની બૈરીને આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી, પણ ધણીએ બક્ષીસ કરીને આપ્યું એટલે તે સ્ત્રીધન થયું, તે ધરેણું ધણીની તરફથી કોઈ શખસ[થી] બૈરી જીવતાં પાછું લેવાય નહી, ને તે બૈરીને છોકરો ન હોય ત્યારે તે મરી ગયા પછી જે પલ્લાંનો વારસ થાય તે લે.

૧૩. બૈરી રેંટીઓ કાંતે, એશિવાય બીજી મેહેનત કરી શકતી નથી.

૧૪. પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી, ને ખરચ પણ કરી શકતી નથી, ને પોતાની આખર વખતે તે માલ પોતાના દીકરાને આપેછે. ને દીકરાને પરણાવેલો હોય ત્યારે તો પાછો ધણી લે છે, ને સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ પોહોંચેછે, કાંજે તેનો વારસ તે છે, ને તેનું ઉત્તરસાધન પણ તે દીકરાને કરવું પડેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૫. બૈરીની પાસેથી પલ્લું ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકે નહી.

૧૬. બૈરી પાસેથી કાંઇ કારણથી ધણીએ પલ્લું પાછું લીધું હોય તો પાછું આપેછે.

૧૭. ધણીને પલ્લું ન મળે તો ઘર લખી આપે, પણ અમારામાં પલ્લું થોડું, વાસ્તે કોઈ ઘર લખી આપતુંજ નથી, તેથી એ વાત અમારામાં છેજ નહી.

૧૮. પલ્લું થોડું વાસ્તે કોઇ સાહુકારને ઘેર મુકતોજ નથી.

૧૯. કોઈ શખસ ધણિયાણીને મુકે તો પોતાના કબજામાં રાખીને પલ્લું પેહેરવા આપે, તથા ખોરાક પોશાક પુરાં કરે, ને નહી કરે તો પંચાત તેને સજા કરે, ને ધણિયાણી ધણીની મરજી પ્રમાણે ન રહે તો તેને પણ પંચાત સજા કરે, ને ધણિયાણી ધણીને તજે એવો સિરસ્તો અમારામાં છેજ નહી.

૨૦. કોઈ શખસની ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાત સુદ્ધાં બાર દિવસમાં ધણીને ઘેર આપવું જોઈએ, તેમાંથી કાંઇ બૈરીના પિહેરિયાં ખરચી શકતાં નથી, ને ખરચ કાંઈ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. કોઇ બૈરી મરી જાય ને તેને પેટે છોકરો હોય ત્યારે તે છોકરો તથા પલ્લું વિગેરે તેના બાપને સોંપે.

૨૨. કોઈ બૈરી મરી જાય ને તેને પેટે છોકરી હોય ત્યારે તે છોકરી તથા પલ્લું વિગેરે તેના બાપને સોંપેછે.

૨૩. કોઈ શખસ પોતાની દીકરીના રૂપિયા ખાવાના લે ને છોકરી પરણાવે એવો ચાલ અમારામાં છેજ નહી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવું એટલે સામાં રૂપિયા ધણીની મરજીની શરત પ્રમાણે આપેછે.

૨૫. છોકરાનું જનોઈદે તે વખત ને તેના સાસરાની પેહેરામણી આવે તે કાંઈ પાછી અપાતી નથી.

ટંકસાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૪૦) ઉપરથી તે રૂ. ૧૨૫) સુધી પોતપોતાની પહુણ પ્રમાણે લે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાત જાણીને કાંઈ આપવા લેવાનો ધારો નથી તો જનસ શું લખીએ ?

૩. અમારી ન્યાતમાં ઘરેણું આપવાનો ધારો નથી. પરણતી વેળા રૂપિયા ઉપર લખ્યા પ્રમાણે પોતાની પહુણ મુજબ લગનને દાહાડે રોકડા લેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું વિવાહ મેળવતી વેળા આપવાનો ધારો નથી. લગનને દાહાડે કન્યાના બાપના હાથમાં રોકડા રૂપિયા પહુણ પ્રમાણે આપેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં ચાંદલા કર્યા પછી આપવાનો કાંઈ ધારો નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ ? લગનને દાહાડે આપેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ધારો નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં મોટી ઉમરના તથા નાહાની ઉમરના વરનો ધારો બરાબર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો ધારો તથા લેવા આપવાનો ધારો એકજ છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં ઓછું વધતું લેવા આપવાનું કાંઈ કારણ નથી. છોકરી તથા છોકરાનો એકજ ધારોછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પહુણ પ્રમાણે પલ્લાંના રૂપિયાની આપ લે થાયછે. તે તો ન્યાતમાં ખરચ થાય, તેનું કાંઈ ઘરેણું ઘડાતું નથી જે સોંપવાનો ચાલ હોય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં રીતભાતનો ટકો તથા નાળિયેર આપેછે. કાંઈ રૂપા નાણું આપતા નથી; ત્યારે તેનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો ચાલજ નથી, ને પેહેરવા આપે ને પાછું લે, તેમાં કોઈનો અટકાવ નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરદ મુખત્યાર છે. પેદા પણ કરે ને ખરચે; તે ઉપર બૈરીનો હુકમ નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો ધારો નથી, ત્યારે એનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું નથી ત્યારે જબરદસ્તી શી તરેહ કરે ?

૧૬. સોલમા સવાલનો જવાબ એ જે ઉપરના લખ્યાથી એનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો ચાલ નથી તો ધણી પોતાનું ઘર શી રીતે લખી આપે ને લખાવી લે?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૮. અમારી ન્યાતમાં રીતજ નથી તો સાહુકારને ઘેર ક્યાંથી જમે કરાવે ?

૧૯. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંની રીત નથી ને મરદ ચાહે તો બૈરીને મુકી શકેછે એવો ધારો નથી, ને બૈરીથી પણ મરદને મુકાતો નથી; મુવે છુટકો; શાથી જે વિવાહ તુટે નહી ત્યારે પરણેતર શી તરેહ છુટે ?

૨૦. વીસમાં સવાલનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૨૧. એકવીસમાં સવાલનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

૨૨. બાવીસમાં સવાલનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

૨૩. તેવીસમાં સવાલનો જવાબ એ જે વર કન્યાવિશે નેકીબદીએ લેવાનો ચાલજ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે આપવાનો રાહ નથી.

૨૫. પચીસમાં સવાલનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

ઘાંચી—પરગણે ઓરપાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૪૦) નો છે ને અસલ પણ એજ ધારોછે; ને નાતરાંમાં વધારે પલ્લુંછે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા શિવાય રીતભાત જુદીછે. તે રીતની વિગત એ જે અરીસાના રૂ. ૫) તથા ઘાટડીના રૂ. ૨) તથા ખોળે બેસાડવાનો રૂ. ૧) તથા વાડી ભરામણી રૂ. ૧) તથા માંડવા ખરચના રૂ. ૧॥) તથા ખરચના રૂ. ૪૧) તથા ન્યાત ગોરના રૂ. ૪) તથા પંચાયતના રૂ. ૫॥); એ પ્રમાણે વરવાળાને શીરછે તથા કન્યાવાળા ઉપર રૂ. ૬॥) પંચાતનો—એ પ્રમાણે રીતભાત છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનું ઘરેણું રૂપાના કલ્લાં જોડ ૧ રૂ. ૪૦) ના આપેછે, ને સુનાનું ઘરેણું કાંઈ આપતા નથી; ને અગર કલ્લાં નહી આપે ત્યારે કલ્લાંના અવેજમાં રૂ. ૪૦) આપેછે.

૪. પલ્લું આપેછે તે લગનને દાહાડે આપેછે, ને આપેછે તે કન્યાની માને અથવા કન્યાના બાપને આપેછે, ત્યાર પછી લગન થાયછે.

૫. વિવાહ વખત પલ્લું આપતા નથી; લગન વખત આપેછે ને ટીપ લેવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઇ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તેને બે દીકરા હોય ને તે પરણવા કરે તો જાસ્તી પલ્લું કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી, ઉપરની કલમ પ્રમાણે પલ્લું આપેછે.

૮. કોઇ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા દોષ હોય તેને પરણાવે તોપણ ધારા કરતાં વત્તું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે પણ છોકરીનો બાપ ઓછું પલ્લું લઇને અથવા વગર પલ્લે પરણાવે, એવું અમારા સાંભળ્યામાં આવ્યું નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવાની એ રીત છે જે તે બૈરીની ઉમર વરસ ૨૦ ની થાય ત્યારે છોકરૂં થાય અગર નહી થાય તોએ હવાલે કરેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલા પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા પિહેરથી અથવા મોસાળથી અઘરણીની રીત તથા મોસાળાની રીતના વિગેરે જે કાંઈ આપે તેમાં ધણીનો હક નથી—ધણિયાણીનો હક છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપતા નથી.

૧૩. બૈરીને કોઇની પાસેથી લેવાની રીત નથી ને (અથવા) મેહેનત મજુરી કરીને બૈરી પૈસા પેદા કરે તેમાં ધણીનો હક છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને અપાતું નથી અથવા ખરચ થતો નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવે તો અટકે છે.

૧૫. બૈરીની પાસે પલ્લું હોય ને ધણીને વાજબી અગતનું કામ પડે તો જબરદસ્તીથી પલ્લાંનું ઘરેણું લઈ શકેછે.

૧૬ બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવાને લે તેનું કારણ એ છે જે, છોકરો પરણાવવા વિગેરે ખરચ અથવા આફત હોય એ કારણથી પાછું લેછે; ને પાછું આપવાનો ચાલ એ જે મળે તો કરે, નહી તો કંઈ જરૂર નહી.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ઘર આપે તેનો ચાલ નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં અનામત મેલવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને ધણી તજે નહી ને બૈરી પણ ધણીને તજે નહી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને પાછું આપે ને રીતભાત પાછી આપતા નથી; એની મુદ્દત પણ નથી, ને પલ્લું બાપના ઘરમાં ખરચ થયું હોય તોપણ પાછું આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય–તેને છોકરો હોય તેને સારૂ મોસાળિયાં ઘરેણું રાખે નહી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય તેને છોકરી હોય તોપણ મોસાળિયાં ઘરેણું રાખે નહી.

૨૩. કન્યાના બાપને પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પરણ્યા વિગેરેમાં પેહેરામણીનો ચાલ નથી.

ધાંચી–મોઢ શીતપુરા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો અસલથી તે આજ સુધી રૂ. ૮૧) અંકે એક્યાશી ચાલેછે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા શિવાય માંડવા ખરચ સુદ્ધાં રીતભાતમાં જુમલે રૂ. ૧૫) આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તે મધે રૂ. ૪૦) ના જરીઆનમાં કલ્લાં આપેછે ને રૂ. ૪૧) રોકડા આપેછે ને રૂ. ૪૦) ના કલ્લાં ઉપર કોઈથી મુજામ થાય નહી.

૪. પલ્લું તો લગનને દાહાડે કન્યાનો બાપ કેહે તેના હાથમાં આપેછે.

૫. વિવાહ વખત પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી. લગનને દિવસે આપેછે ને ટીપ લખવાનો ચાલ નથી.

૬. સકાંકણી બેસાડવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૭. કોઇ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધારે પલ્લું આપવાનો ચાલ છે; ને નિયમ તો એ જે કન્યાના માબાપ રાજી થાય તે પ્રમાણે આપે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ વાજબી સબબથી તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધારે આપવાનો ચાલ છે, પણ તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી; પણ પલ્લાંમાં તો જે જનસો કરેછે તે ગણાયછે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછું પલ્લું લેઈને અથવા વગર પલ્લે પરણાવેછે.

૧૦. પલ્લું તો અમારામાં બૈરીના શરીરઉપર રહેછે તો હવાલે કરવાનું શું લખિયે ?

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર બૈરીનો હકછે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર પેદા કરનારનો હક્કછે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને અપાય નહી ને ખરચ પણ નહી થાય. ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલે નહી, ને સાવકી મા પોતાના પલ્લાંપર મુખત્યારછે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણીથી જબરદસ્તીએ પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું તો કાંઈ વગ પડતો માલ આવ્યો હોય ને તેમાં પાંચ પૈસાનું જડતર હોય અથવા ઘેર રૂડો ભુંડો કાંઈ ખરચ આવે તો બૈરીને સમજાવીને પલ્લાંની જનસ લે ને મળે ત્યારે પાછી કરાવી આપે, ને બીજા કારણથી તો લેવાય નહી.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપતો નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીથી પોતાના ધણીને મેલાય નહી ને ધણીથી બૈરીને મેલાય નહી, તો પલ્લાંનું શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લાંમાં રૂ. ૪૦) ની જનસો કરાવી હોય તે પાછી આપે, ને રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી, ને મુદ્દતનું તો એજે તે મરનાર બાઈનો ક્રિયાખરચ કરવો,–ધણી અથવા વારસ કબુલ કરે તો બારમા પેહેલાં પલ્લું પાછું આપે, ને ખરચ કરેલો મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે તે છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં પલ્લું રાખતાં નથી.

૨૨. મરનાર ધણિયાણીને છોકરી હોય તેને સારૂ પણ મોસાળિયાં પલ્લું રાખતાં નથી.

૨૩. કન્યાનો બાપ રૂ. ૪૧) રોકડા લેછે ને પછી કન્યા મરીજાય ત્યારે રોકડા લીધેલા રૂપિયા પાછા આપવાનો ચાલ નથી–જરિયાન પાછું આપેછે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં લગનમાં વરને પદ ને રૂ. ૧) આપેછે તથા વરના માબાપને સાડી તથા પાઘડી બેહુ મળીને રૂ. ૫) ને આસરે આપેછે; ને પેહેરામણી જેને આપે તેનો તે ઉપર હક છે; ને આપેલી પેહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી; ને પેહેરામણી તો લગનમાં વહુવર વિદાય કરે ત્યારે આપેછે, ને કોઈને મળે તો અધરણીના મોસાળાંની પેહેરામણી કરેછે.

ઘાંચી–મોઢ શીતપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૭.

" આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૨૧ વાળાની સાથે તમામ મળેછે તેથી બુકમાં ઉતાર્યો નથી."

ઘાંચી–મોઢ પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું હાલતો રૂ. ૯૦) અંકે નેવુંનું કરેછે ને અસલમાં તો ઓછું પલ્લું કરતા હતા.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત સર્વે આવી ચુકી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તે મધે રૂ. ૪૦) નાં કલ્લાં કરાવેછે ને રૂ. ૫૦) રોકડા આપેછે.

૬. *સકાંકણી બેસાડવાનો અમારામાં ચાલ નથી ને કોઈ બેસાડે તો તેની મરજી, કોઈથી અટકાવ થતો નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહતો નથી–નાતરૂં કરેછે, (ને) અગર મોટી કન્યા મળે ને લગન કરે તો વધારે પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી–ન્યાતસિરસ્તે કરેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય વા અપંગ હોય વા બીજો કાંઈ સબબ હોય પણ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે આપેછે; ને કદાપી કોઈ શખસ છુપકીથી વધારે પલ્લું આપે ને પંચાયતને ખબર પડે તો તેને પંચાયત ચાહે તેવી સજા કરેછે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેના માબાપ વગર પલ્લે પરણાવે તો તેને કોઈ પુછી શકતું નથી.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવાનું એ જે લગન પેહેલાં રૂ. ૪૦) નાં કલ્લાં કન્યાને પેહેરાવેછે તેઉપર બૈરીનો હક છે–ધણી અથવા માબાપનું પોહોંચતું નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લાંમાં રૂ. ૪૦) નાં કલ્લાં કરાવ્યા હોય તે પાછાં આપે ને રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી; ને મુદ્દતનું તો એ જે તે મરનાર બાઈનો ક્રિયાખરચ કરવો, ધણી અથવા વારસ કબુલ કરે તો બારમા પેહેલાં પલ્લું પાછું આપે ને ખરચ કરેલો મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૩૦ વાળાની સાથે મળેછે અને જે કલમોમાં તફાવત છે તેજ કલમો માત્ર લખીછે.

૨૩. કન્યાનો બાપ રૂ. ૫૦) રોકડા લેછે ને પછી કન્યા મરી જાય ત્યારે રોકડા લીધેલા રૂપિયા પાછા આપવાનો ચાલ નથી–કલ્લાં પાછાં આપેછે.

૨૫. લગનમાં વર કન્યાને વળાવતી વખત વરના માબાપને રૂ. ૫) ની પેહેરામણી આપેછે તથા વરને પદ શેર ૩ા ને આસરે ન્યાતસિરસ્તે આપેછે; ને પછી વધારે આપે તો પોતાની વડાઈ. ને અધરણીમાં પેહેરામણી તો મળે તે પ્રમાણે આપેછે ને આપેલી પેહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

ધાંચી–મોઢ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૯.

૧. પલ્લાંમાં તો કલ્લાં રૂપાનાં રૂ. ૫૧) ના નંબર*૧) ની કલમ ૨) પ્રમાણે આપે–એ ચાલ તો મુકરર છે; તથા એશિવાય પલ્લાં બાબતના આંકડા બે મુકરર છે, તેમાં જે શખસ સોનું ગદિયાણા ૫) ના રૂ. ૪૩ા આપે તેને કન્યાવાળો પેહેરામણીમાં મુગા સાડી ૧) રૂ. ૩) ની તથા પાઘડી ૨) રૂ. ૨) ની આપેછે, તથા જે શખસ સોનું ગદિયાણા ૭) ના રૂ. ૬૫) ભરે તેને પેહેરામણીમાં બંગાળું ૧) રૂ. ૬) નું તથા પાઘડી ૩) રૂ. ૩) ની આપેછે, એ ચાલ છે.

૨. વરની રીત તો ઉપર લખી છે ને જોવાતેડામાં વરવાળો કન્યાને ૫ આદમી સાથે તેડીને કન્યાને ઓઢણી રૂ. ૫) ની આપેછે ને કન્યાવાળો વરને ૧૧) આદમી સાથે તેડીને રૂ. ૨) ની પાઘડી બંધાવેછે, તથા રૂ. ૩ા વરવાળા કન્યાને પેહેલી બળેવે આપેછે, ને કન્યાવાળા વરને રૂ. ૨) ની પાઘડી બંધાવેછે; તથા કન્યા અલુણાની ફરાળ વરસ ૫) સુધી કરેછે; તેમાં વરવાળા પેહેલે વરસે રૂ. ૨) તથા રૂ. ૩) ત્રણ વરસે તથા રૂ. ૨) છેલે વરસે, જુમલે રૂ. ૭) મોકલે છે ત્યારે કન્યાવાળા રૂ. ૧) વરને ત્યાં પાછો મોકલાવે છે; ને ઉતરાયણના વ્રતમાં કન્યાવાળા વરને ત્યાં પેહેલે વરસે ઘી રૂ. ૧) નું તથા કેળાં ૫૧) તથા શેરડી ૧૩) તથા ગોળ શેર પા મોકલેછે; ને બીજે વરસે એથી અડધો અડધ મોકલેછે, ને ત્યારપછી યાવતચંદ્રકાળ સુધી પોતાની ખુશીમાં આવે તો ગોળ શેર ૧) તથા ઘી શેર ા મોકલેછે–એ ચાલ છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં કલ્લાં રૂપાનાં રૂ. ૫૧) ના વિવાહ થયા પછી તે લગનના દાહાડા સુધીમાં કરાવી આપે, ને બાકી રૂપિયા રોકડા લગનને દાહાડે આપેછે.

૪. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે લગનને દાહાડે આપેછે.

૫. લગન વખત વરવાળો પાંચ આદમીના દેખતાં આપેછે.

૬. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, પણ કોઈ શખસ પૈસાદાર હોય તો પોતાને ઘેરથી ઘરેણું ઘાલીને પણ કન્યાદાન કરેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય તે તો પરણતો નથી–નાતરૂં કરેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા હરતરેહનો રોગી હોય ત્યારે બંનો ધણીની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે લે આપેછે, ને વધારે આપેલું પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે માબાપ મુખત્યાર છે, ગમે તેટલું પલ્લું લે.

૧૦. બૈરીને પલ્લું હવાલે કરવાનું એ છે જે બૈરીને એક છોકરૂં થાય ત્યારે હવાલે કરેછે, (ને) અગર છોકરૂં નહી થાય ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૨૦) ૨૨) ની થાય ત્યારે તેને હવાલે કરેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય બૈરીના બાપના સગાની તરફથી હરેક પગરણમાં બૈરીને મળે તે ઉપર બૈરીનો હક્ક છે ને ધણીના સગા એ આપ્યું તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૨. ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું પેહેરવાને આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઘરના ખરચમાં વપરાયછે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીને પુછ્યાવિના કોઈને અપાય નહી ને ખરચ પણ નહી થાય; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ગેરવાજબી ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ પોહોંચેછે.

* નંબર ૧) એટલે વેહેવા બાબત.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૫. ધણીથી બૈરીની રાજીવિના જબરદસ્તીએ પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. ધણીને બૈરી રાજીથી પલ્લું આપે તો ગમે તે કારણથી લે ને મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારામાં બૈરીને ધણી તજતો નથી, ને બૈરી પણ પોતાના ધણીને તજી શકતી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૦. પરણેલી ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લાંમાં તો કલ્લાં રૂપાના રૂ. ૫૧) ના પાછા આપે—બીજા સોનાના રૂપિયા જે લેછે તે રૂપિયા તથા રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી; ને નાતરાવાળી બૈરી મરી જાય ત્યારે તમામ પલ્લું તેના ધણીને પાછું આપવાનો ચાલ છે; ને મુદ્દત તો એ છે જે બૈરી મરે તે દિવસે આપે ને અગર તે દિવસે ન આપે ને પંચમાં આવીને જાહેર કરે તો પંચ અપાવે, ને પંચનું કહ્યું ન માને ને નહી આપે તો ન્યાતબાહાર રેહે—જ્યારે પલ્લું આપે ત્યારે ન્યાતમાં આવે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે તો છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં પલ્લું રાખતાં નથી, ધણીને પાછું આપેછે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય તેનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી પણ પલ્લાં મધે સોનાના રૂપિયા આપેછે, તે રૂપિયા કન્યા મરી જાય ત્યારે પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. વરને ગજવે સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ તો એ છે જે વરવાળો રૂ. ૬૫) સોનાના આપેછે, તે શખસને રૂ. ૧૮) પરણી ઉઠયા પછી ગજવે આપવાનો ચાલ છે.

૨૫. લગન થયા પછી ગોરવને દાહાડે કન્યાવાળા વરને ત્રાંબાનાં તથા પીત્તળનાં તથા કાંસાનાં વાસણ શેર ૧) થી તે શેર ૨૫) સુધી આપેછે; ને બીજી જે પેહેરામણી આપેછે તે ઉપરની કલમમાં લખેલી છે; ને એ શિવાય બીજા પગરણમાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી ને એ પેહેરામણી આપેલી પાછી ફરતી નથી.

ઘાંચી—મોઢ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો આસરે વરસ ૬ થયાં રૂ. ૭૫) અંકે પંચોતેર સરવે મળીને મુકરર કીધોછે, ને અસલમાં તો ખરચના કર્તાને આપતા હતા.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં રીતભાતમાં તો વેહેવા થયા પછી કન્યાને રૂ. ૧૦) ની ઓઢણી આપેછે ને અગર ઓઢણી નહી લેતો એટલાજ રૂપિયાની ગોફણી આપેછે.

૩. વેહેવા થયા પછી જોવા તેડા કરે ત્યારે કન્યાને પલ્લું આપેછે, તેમાં રૂપાની તથા સોનાની જનસ ૨—રૂપિયા પંચોતેરમાં થાય તે કરાવી આપે ને રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જોવા તેડા થાય તે દિવસે કન્યાને પેહેરાવીને મોકલેછે.

૫. અમારામાં પલ્લું લગનને સારૂ બાકી રાખીને આપતા નથી, ને પલ્લાંની ટીપનો ચાલ નથી તો શાહેદી કોની કરાવે ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી, પણ કોઈ શખસ સત્તાવાળો હોય તો પોતાને ઘેરથી બે જનસ ઘાલીને પણ કન્યાદાન કરેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય તેતો પરણતો નથી, નાતરૂં કરેછે, તો વધતાં પલ્લાંનું શું લખીએ ?

૮. કોઇ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા હરતરેહનો રોગી હોય ત્યારે બંનો ધણીની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે લે આપેછે, ને વધારે આપેલું પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે માબાપ મુખત્યાર છે, ગમે તેટલું પલ્લું લે.

૧૦. બૈરીને પલ્લું હવાલે કરવાનું તો એ છે જે

બૈરી સાસરે રેહેતી થાય ત્યારે હવાલે કરવું; છોકરાં—ઉમરનું મુકરર નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય બૈરીના બાપના સગાની તરફથી હરેક પગરણમાં બૈરીને મળે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે, ને ધણીના સગાએ આપ્યું તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૨. ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું પેહેરવાને આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઘરના ખરચમાં વપરાયછે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું કે તે ધણીને પુછયાવિના કોઇને અપાય નહી, ને ખરચ પણ નહી થાય; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ગેરવાજબી ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ પોહોંચે છે.

૧૫. ધણીથી બૈરીની રાજીવિના જબરદસ્તીએ પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. ધણીને બૈરી રાજીથી પલ્લું આપે તો ગમે તે કારણથી લે ને મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે ત્યારે ધણી પલ્લાં ઉપરથી હાથ ઉઠાવે, ને (અગર) બૈરી ધણીને તજે તો પલ્લાંની જનસ આપી હોય તે તથા રૂ. ૧૦૦) અંકે સો આપે ને પંચને પોતાનો હેવાલ જાહેર કરે, ને પંચ તજવીજ કરીને રજા આપે ત્યારે તજાયછે; ને એમ કરતા પંચની રજા લીધા વગર તજે તો ન્યાત બાહાર મુકેછે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લાંની જનસ બે કીધી હોય તે પાછી આપે ને બીજી રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી, ને મુદ્દત તો એ છે જે પાથરણે બેસવા જાય ત્યારે આપે ને અગર તે દિવસે નહી આપે તો પંચને જાહેર કરીને સરકારમાં ફરિયાદી કરીને લે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે તો છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં પલ્લું રાખતાં નથી, ધણીને પાછું આપેછે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય ત્યારે પણ મોસાળિયાં પલ્લું રાખતાં નથી, ધણીને પાછું આપેછે.

૨૩. કન્યાનો બાપ પલ્લાંશિવાય લગનના દિન ૫ પેહેલાં રૂ. ૭૧) અંકે એકોતેર ખરચના કરીને લેછે, ને પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે તે રૂપિયા પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવે સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગન થયા પછી ગોરવને દાહાડે રૂ. ૨૫) અંકે પચીસને આસરે લુગડાં તથા વાસણ મળીને કન્યાને ત્યાંથી વરના બાપને પેહેરામણીમાં આપેછે, ને અધરણીમાં તો છોકરીને મળે તે પ્રમાણે લુગડાં કરેછે, ને એ શિવાય બીજા પગરણમાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી, ને એ પેહેરામણી આપેલી પાછી ફરતી નથી.

ઘાંચી—મોઢ ચાંપાનેરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો આસરે વરસ ૬ થયા રૂ. ૧૦૦) અંકે એકસો સર્વે મળીને મુકરર કીધોછે, ને અસલમાં તો ખરચના કરીને આપતા હતા. ને અમદાવાદીને કન્યા આપીએ અથવા લઈએ તેનું એ જે અમદાવાદી પ્રમાણે રીત કરે તો અમદાવાદી પ્રમાણે પલ્લું લેછે, ને ચાંપાનેરી પ્રમાણે રીત કરે તો ચાંપાનેરી પ્રમાણે પલ્લું લેછે. એમાં ધણીએ ધણી સમજે તેમાં કોઈનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં રીતભાતમાં તો વેહેવા થયા પછી કન્યાને રૂ. ૧૦ ની ઓઢણી આપેછે, ને (અગર) ઓઢણી નહી લે તો એટલા રૂપિયાની ગોફણી આપેછે.

૩. વેહેવા થયા પછી જોવાતેડા કરે ત્યારે કન્યાને પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાની તથા સોનાની જનસ ૨ રૂપિયા એકસોમાં થાય તે કરાવી આપે, ને રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. પલ્લું જોવાતેડા થાય તે દિવસે કન્યાને પેહરાવીને મોકલેછે.

૫. અમારામાં પલ્લું લગનને સારૂ બાકી રાખીને આપતા નથી ને પલ્લાંની ટીપનો ચાલ નથી તો શાહેદી કોની કરાવે?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી, પણ કોઇ શખસ સત્તાવાળો હોય તો પોતાને ઘેરથી એ જનસ ઘાલીને પણ કન્યાદાન કરેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય તે તો પરણતો નથી, નાતરૂં કરેછે; તો વધતાં પલ્લાંનું શું લખીએ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા હરતરેહનો રોગી હોય ત્યારે બંનો ધણીની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે લે આપેછે ને વધારે આપેલું પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે માબાપ મુખત્યાર છે—ગમે તેટલું પલ્લું લે.

૧૦. બૈરીને પલ્લું હવાલે કરવાનું તો એ છે જે બૈરી સાસરે રેહેતી થાય ત્યારે હવાલે કરવું, છોકરાંઉમરનું મુકરર નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય બૈરીના બાપના સગાંની તરફથી હરેક પગરણમાં બૈરીને મળે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે, ને ધણીના સગાંએ આપ્યું તેઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૨. ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું પેહેરવાને આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઘરના ખરચમાં વપરાયછે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીને પુછ્યાવિના કોઇને અપાય નહી, ને ખરચ પણ નહી થાય; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ગેરવાજબી ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ પોહોંચેછે.

૧૫. ધણીથી બૈરીની રાજીવિના જબરદસ્તીએ પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. ધણીને બૈરી રાજીથી પલ્લું આપે તો ગમે તે કારણથી લે ને મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે ત્યારે પલ્લાંની જનસ બૈરી ધણીને પાછી આપે ને ધણી રૂ. ૧૦૦) અંકે એકસો આપીને બૈરી પાસે ફારગતી લે; ને કદાપી બૈરી ધણીને તજે ત્યારે પલ્લાંની જનસ તથા રૂ. ૧૦૦) રોકડા આપીને ધણી પાસે ફારગતી લે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લાંની જનસ એ કીધી હોય તે પાછી આપે ને બીજી રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી; ને મુદ્દત તો એ છે જે પાથરણે બેસવા જાય ત્યારે આપે, અગર તે દિવસે નહી આપેતો પંચને જાહેર કરીને સરકારમાં ફરિયાદી કરીને લે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે તો છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં પલ્લું રાખતાં નથી, ધણીને પાછું આપેછે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય ત્યારે પણ મોસાળિયાં પલ્લું રાખતાં નથી, ધણીને પાછું આપેછે.

૨૩. કન્યાનો બાપ પલ્લાં શિવાય લગનના દિન ૫ પેહેલાં રૂ. ૮૧) અંકે એકયાસી ખરચના કરીને લે છે, ને પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે તે રૂપિયા પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગન થયા પછી ગોરવને દાહાડે રૂ. ૩૫) અંકે પાંત્રીશને આસરે લુગડાં તથા વાસણ મળીને કન્યાને ત્યાંથી વરના બાપને પેહેરામણીમાં આપેછે, ને અઘરણીમાં તો છોકરીને મળે તે પ્રમાણે લુગડાં કરેછે, ને જમાઇને રૂ. ૭) આપેછે; ને એ શિવાય બીજા પગરણમાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી; ને પેહેરામણી આપેલી પાછી ફરતી નથી.

સાળવી—શ્રીમાળી વીસા પટોળીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૩૫૧) અંકે ત્રણસેં ને એકાવનનો છે—અસલથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાતમાં તો વરને તથા કન્યાને આપવાનો ચાલ નથી, પણ પરણતી વખત વરનો બાપ ઘરચોળું ૧ ચોથા મંગળનું આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનાં ઘરેણાં તથા સોનાનાં ઘરેણાં આપવાનો ચાલ નથી, રોકડા રૂ. ૩૫૧) આપવાનો ચાલ છે.

૪. પલ્લું જે આપીએ છૈએ તે વિવાહ મેળવતી વખતે રૂ. ૧૦૧) આપીએ છૈએ, તથા રૂ. ૨૫૦) લગન વખત આપીએ છૈએ; જુમલે રૂ. ૩૫૧) કન્યાના વાલીના હાથમાં આપીએ છૈએ.

૫. વિવાહ મેળવતી વખત તથા લગન વખતે આપેછે તેની વિગત તો ઉપલી કલમમાં લખેલી છે; બીજા* નંબરની ચોથી કલમમાં લખેલી છે. ને પલ્લાંની ટીપ કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણેછે તે પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે કરેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કંઈ સબબથી દોષવાળો હોય તેનું પલ્લું પણ ન્યાતરીત બરોબર છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય-તેનો બાપ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે લેછે-છોકરીનો વાલી.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો તો એવો છે કે છોકરાંની મા થયા પછી હવાલે કરવું, ને કદાપી છોકરાં નહી થાય ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થાય ત્યારે તેને આપવામાં આવે, અથવા ધણી કાંઈ કાહિલી હવો ને તેની પાસે કાંઈ ન હતું ત્યારે તેના પલ્લાંમાંથી લઇને ખરચ કરી શકેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી આપે તે ઉપર તો ધણીનો હુકમ છે, ને અમારી ન્યાતમાં બીજી કાંઇ રીત બૈરીને આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

* બીજો નંબર એટલે આજ બાબત.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે; ઘરના ખરચમાં ખરચે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઇને આપી શકતી નથી અથવા ધણીની મરજીવિના ખરચી પણ શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંને છોકરાની રજાવિના ખરચી શકતી નથી ને કાંઈ ઘરનું વાજબી કારણ હોય અથવા ભરણપોષણ પોહોંચતું નહી હોય ત્યારે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે, તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલતો નથી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી અથવા કાંઈ વાજબી કારણ હોય, છોકરો તથા છોકરી પરણાવવી હોય, ત્યારે તો લઈ શકેછે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી કાંઈ વાજબી કારણમાં પલ્લાંના દાગીના ધણિયાણી રાજી થઇને આપે તો લઈ શકેછે ને મળે તો પાછું આપેછે.

૧૭. ધણી[એ] પલ્લાંના અવેજમાં, અમારી ન્યાતમાં, ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાયછે ત્યારે પલ્લું રૂ ૩૫૧) નું કર્યુંછે તે મધેથી રૂ. ૧૦૧) પાછા આપીને તમામ પલ્લાંની ફારગતી લેછે, તેમાં કાંઈ મુદ્દતનો ધારો નથી; પણ જ્યારે રૂ. ૧૦૧) પાછા આપે ત્યારે ધણી તે બાઈની પછવાડે બારમા નિમિત્ત કરીને ખરચેછે; અગર નહી આપે તો નહી ખરચે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારીને છોકરો હોય ત્યારે તેને સારૂ મોસાળિયાં પલ્લાંમાંથી તો કાંઈ રાખી શકતાં નથી, પણ મોસાળનો માલ હોય તો તે છોકરાને સારૂ રાખી શકેછે.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં રાખી શકતા નથી, ને તે છોકરીનો કરવેહેવાર તો તેના વાલી કરી શકેછે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૪. અમારી ન્યાતમાં તો ગજવાંના રૂપિયા વરને આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં પરણતી વખત પેહેરામણીમાં કન્યાવાળા વરની માને સાડી ૧ રેશમી આપેછે તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

સાળવી—શ્રીમાળી વીસા પટોળીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૮.

"આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૫૭ જોડે મળતો છે."*

લુહાર—અમદાવાદી તથા ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૨૦૧) નું અસલના સિરસ્તા પ્રમાણે.

૨. ઉપરના લખેલા આંકડામાં જેટલા રૂપિયા લખ્યાછે તેમધે જનસ રૂપાની તથા સોનાની રૂપિયા બસેં ને એક પ્રમાણે થાય એટલી કરાવી આપવી. તે શિવાય લુગડાં રૂ. ૪૧) નાં, ને રીતભાતનું કાંઇ મુકરર નથી.

૩. રૂપિયા રોકડા પલ્લાંને પેટે આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૪. અમારી ન્યાતમાં જે દાહાડાથી વિવાહ મળેછે તે દાહાડાથી માડીને પરણવાના દાહાડા સુધીમાં ઉપરના લખેલા પ્રમાણે કન્યાવાળા ધણીને પુરૂં કરી આપે.

૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું કાંઈ લગનને સારૂ બાકી રાખવાનો ચાલ નથી, ને પલ્લાંની ટીપ સામસામી કરવાનો ચાલ નથી તો શાહેદીનું શું લખીએ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખ્સની ઉમર મોટી હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય અથવા બીજા કાંઇ સબબથી હોય તોએપણ પલ્લાંની રીત પ્રમાણે આપ્યા લીધામાં આવેછે; પછી તો વરવાળા તથા કન્યાવાળા જણ બેહુની મરજી પ્રમાણે કરેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખ્સની ઉમર મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને પરણેછે તો પલ્લાંની રીત પ્રમાણે આપવું; વત્તું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો વરવાળા તથા કન્યાવાળા જણ બે રાજી થઇને પરણાવી શકેછે.

૧૦. બૈરીને પલ્લું આપ્યું છે તે બૈરીની ઉમર સુધી તેની પાસે રેહે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાંશિવાય ધણીને ઘેરથી વા મોસાળથી અથવા બાપને ઘેરથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળેછે તે ઉપર કાંઈ ધણીનો હુકમ ચાલી શકતો નથી, એકલી બૈરીનો હુકમ ચાલેછે.

૧૨. પલ્લાંશિવાય પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે[થી] બીજું કાંઇ આપવામાં આવતું નથી તો શું લખી આપવામાં લાવીએ?

૧૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરાંને મેહેનત મજુરી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૪. જે કાંઈ પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી, ને ખરચને વાસ્તે પણ ધણીની મરજીવિના ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા તથા સાવકી મા પોતાના છોકરાની સલાહ પાખી ખરચ કરી શકતી નથી, ને તે શિવાય બીજા શખ્સને દીકરાની સલાહ પાખી આપવા ચાહે તોએપણ આપી શકતી નથી.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઇ શકતો નથી.

૧૬. બૈરી પાસેથી પલ્લું (લઈને) ધણી ખરચ કરવા લઈ શકતો નથી.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાની ધણિયાણીને પોતાનું ઘર લખી આપે તો બૈરીને પલ્લાંની રીત પ્રમાણે ધણી અથવા વારસ પલ્લાંની કીંમત આપેથી પાછું ઘર લઈ શકેછે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાહુકારને ઘેર વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે અથવા ધણી-

* (જુવો પાનું ૩૧૦).

યાણી [ધણીને] તજે તો ન્યાતના લોકને મેળવે ને ન્યાતના પટેલને તથા ન્યાતગોર એટલાને મેળવે ને તે લોક તેની તજવીજ કરે. બૈરી અગર મરદને મુકવાની મરજી હોય તે (ન્યાતમાં) રૂ. ૪૧ પંચમાં આપે, ને મોહોરાણું કાજી સાહેબના દફ્તર પ્રમાણે મરદ આપે, તથા પંચના લોકને પડીકાં આપે, ને પંચના લોક જે ઉપરી હોય તે છોડાવે, ને તેનું પલ્લું પાછું આપવામાં આવે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા કર્યા પછી તેને સાસરે આપવું જોઇએ, ને ખરચ તેના પિહેરિયાંએ અગર બૈરીએ કરયો હોય તો સાસરાવાળા મુજરે આપે નહી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું સાસરાવાળાને આપે, ને છોકરાને વાસ્તે પલ્લાંમાંથી પિહેરિયાં રાખી શકે નહી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લાંમાંથી છોકરીને પણ કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૨૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપિયા ખાવા આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગજવામાં રૂપિયા આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઇનો અધિકાર નથી તો શું લખીએ?

લુહાર—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો અસલમાં તો કોઇ રૂ. ૧૫૦)નું પણ કરતા, ને કોઈ રૂ. ૩૦૦) નું પણ કરતા, કાંઈ મુકરર આંકડો નહતો. પણ હવે તારીખ ૨૩ અપ્રેલ સને ૧૮૨૮, વૈશાખ સુદ ૯ વાર બુધેથી તો સરવે પંચાતના લોકની અનુમતિથી નક્કી આંકડો રૂ. ૧૭૫) અંકે એકસો ને પંચોતેર, તથા લુગડાં રૂ. ૨૫) નાં—જુમલે રૂ. ૨૦૦) નું મુકરર કર્યુંછે. એથી અદકું કરે નહી, ને કન્યાનો બાપ વધતું માગે નહી; ને માગે તો ન્યાતબાહાર રેહે, ને રૂ. ૫) પાંચ દંડના આપે ત્યારે ન્યાતમાં આવે, તથા વરનો બાપ વધતું કરે તો ન્યાતબાહાર રેહે, ને રૂ. ૫) પાંચ દંડના આપે ત્યારે ન્યાતમાં આવે. તથા એ વાતમાં કોઈ તરફદારી કરે તે પણ ન્યાતબાહાર રેહે, ને ગુન્હેગારી પંચાતમાં આપે રૂ. ૧૧ સવા, માતા બેહેચરાજીમાં દીવો કરીને ન્યાતમાં આવે, ને વરને તો કન્યાના બાપને જે મળે તે આપે; શા સારૂ જે અમો ગરીબ લોકથી નિભાયું નહી ત્યારે પલ્લાંનો આંકડો મુકરર કરયોછે; પણ લખ્યું ભણ્યું કરવાનો ચાલ નથી.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત વરની તો આવેલી છે, ને કન્યાનો બાપ વરને તેડીને મળે તે આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેની વિગતઃ કલ્લી રૂપાની રૂ. ૨૦) ની, તથા ગંઠોડા રૂપાના રૂ. ૨૦) ના, તથા વીટલા હેમના રૂ. ૨૦) ના—જુમલે નંગ ૩ ત્રણ રૂ. ૬૦) ના, આદરણી કહેતાં જોવાતેડામાં કરેછે, તથા લુગડાં રૂ. ૨૫) ના આદરણી થયા પછીથી તે લગનના દાહાડા સુધીમાં આપેછે; તથા પણિયત વખત ગોરવને દાહડે બીજા નંગ કરેછે, તેની વિગતઃ કાંટલી ૧ હેમની રૂ. ૫૦) પચાસની, તથા માળા ૧ હેમની રૂ. ૨૫) પચીશની, તથા માદળિયાં હેમના રૂ. ૧૫ ના, તથા દામણી હેમની રૂ. ૨૦ ની, તથા વાળી ૧ નાકની રૂ. ૫) ની—જુમલે રૂપાના તથા સોનાના નંગ ૮ કરેછે, ને રૂ. ૨૦૦) નું તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે સંવત ૧૮૮૪ ના વૈશાખ સુદ ૯ વાર બુધેને દિને મુકરર કર્યુંછે, સરવેની ખુશીથી કર્યુંછે. ને પલ્લાંના રૂપિયા રોકડા આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૪. પલ્લું જે આપીએ છૈએ, તે વિવાહ થયા પછી આદરણીને દાહાડે નંગ ૩ આપીએ છૈએ, તથા પરણતી વખત ગોરવને દાહાડે નંગ ૫ પાંચ—જુમલે નંગ ૮ કન્યાના વાલીના હાથમાં આપીએ છૈએ, ને એની વિગત કલમ ૩ માં—બીજા નંબરની માં લખેલી છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું વિવાહ થયા પછી આદરણી વખતે તથા પરણતી વખતે ગોરવને દાહડે આપેછે, તેની વિગત ઉપરની કલમમાં લખેલી છે, બીજા નંબરની ૪ કલમમાં લખેલી છે; ને પલ્લાંની

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ટીપ તો સામસામી કરવાનો ચાલ અમારામાં અસલથી નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી પણ કન્યાદાનમાં જે ઘરેણું મળે તે છોકરીને આપેછે, ને સાસરિયાં તો પલ્લું ન્યાતરીતનું કરેછે.

૭. કોઇ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણેછે ત્યારે પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે કરેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજો કાંઈ દોષ હોય તો તેનું પલ્લું પણ ન્યાતરીત બરાબર છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે લેછે—છોકરીના વાલી હોય તે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો તો એવો છે કે છોકરાંની મા થયા પછી હવાલે કરવું, ને કદાચ છોકરાં નહી થાય ત્યારે તો તેની ઉમર પોહોંચતી થાય ત્યારે તેને આપવામાં આવેછે. તથા ધણી કાંઈ કાહિલી હવો ને તેની પાસે કંઇ નહવું તો તેના પલ્લાંમાંથી લઇને ખરચ કરી શકેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય જે કાંઈ માલ ધણીની તરફથી મળ્યો હોય તે ઉપર તો ધણીનો હુકમ છે, અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ બૈરી જીવે ત્યાં લગી ચાલી શકતો નથી; અગર તેના છોકરા હોય તો તેનો હક પોહોંચેછે, અગર છોકરા નહી હોય ત્યારે જે કાંઈ જરીઆન હોય તે પિહેરિયાં લે, ને તેની પેછવાડે ગોરણીનો હક કરીને ખરચે, તથા લુગડાં જે કાંઈ રીતના હોય તેના ઉપર ધણીનો હુકમ પોહોંચેછે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઇની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે, ને ઘરમાં ખરચમાં ખરચી શકેછે, ને તે માલ ધણીનો છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંને છોકરાની મરજીવિના ખરચી શકતી નથી, તથા કાંઈ ઘરનું વાજબી કારણ હોય અથવા ભરણપોષણ પોહોંચતું નહી હોય ત્યારે તે પંચના હજુર છોકરાને બોલાવીને કેહે, ને તે છોકરા નહી માને તો પાંચ પંચનાની સલાહ લઈને ખરચી શકેછે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી અથવા બૈરી બેકેદ હોય અથવા કાંઈ વાજબી કારણ હોય ત્યારે તો લઈ શકેછે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી કાંઈ વાજબી કારણમાં પલ્લાંના નંગ ખરચ કરવામાં લઈ શકેછે, ને મળેતો પાછાં આપેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ઘર લખી આપતો નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાત લુગડાં ધણીને ઘેર પાછાં આપીને તેની ફારગતી લેછે, ને તેમાં કાંઈ મુદતનો ધારો નથી.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરીજાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તો તેને સારૂ મોસાળિયાં પલ્લાંમાંથી કાંઈ રાખી શકતા નથી; અગર તેનો બાપ બીજી કરે ત્યારે કંઈ મોસાળનો માલ હોય તે છોકરાને અપાવે.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં રાખી શકતા નથી, ને તે છોકરીના કરવહેવાર તો તેના વાલી કરી શકેછે.

૨૩. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવાના રૂપિયા વરને આપવાનો ચાલ નથી, ને પરણિયત વખત વરને જે મળે તે આપેછે.

૨૫. જે કંઈ વેહેવા વિગેરે પેહેરામણી આપવાનો ચાલછે વરવાળાને, તે માલ પાછો આપવાનો ચાલ નથી, ને તે પેહેરામણી પરણિયત વખત તથા અધરણી વખત આપેછે—જેને જે મળે તે આપેછે.

લુહાર—ભાવનગરીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો અસલથી તે આજસુધી રૂ. ૪૦ થી તે રૂ. ૬૦ સુધીનો છે.

૨. ઉપરના લખેલા આંકડામાં રીતભાત જુદી છે, ને રીતભાતમાં લુગડાં રેશમી સુતરાઉ મળીને જોડ ૨ નાહાની મોટી છે, ને કન્યાનો બાપ (ખાવાને) રૂ. ૧૦ થી તે રૂ. ૮૦ સુધી ખાવાને સારૂ લેછે, ને જનસનું કાંઈ મુકરર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનાં તથા સોનાનાં ઘરેણાંનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, ને રોકડા રૂપિયા પલ્લાંના અવેજમાં આપતા નથી.

૪. પલ્લું આપેછે તે વિવાહ મેળવ્યા પછી માસ ૨ માં પુરૂં કરી આપેછે, ને કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે.

૫. વેહેવા કરતી વખત આપતા નથી, ને લગનને સારૂ કાંઈ બાકી રાખતા નથી, ને પલ્લાંની ટીપ જોઈતી નથી, ને તેનો કાંઇ મુસદ્દો નથી, ને તેમાં કોઇની શાહેદી નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી પરણાવવાનો ચાલછે, ને છે તે કન્યાનો બાપ પોતાના ઘરનું પલ્લું ઘાલેછે, ને તે ઘરેણાં ઉપર બૈરીનો હકછે, ને સાસરેથી પલ્લું આપતા નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય તો બીજી વાર પરણતો નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા ગમે તેવા દોષવાળો હોય તો તેનું પલ્લું વિગેરે રૂપિયા આપેછે તે બંનેને ગમે તેટલા આપે લે, તેનો કાંઈ નિયમ નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોપણ બંને જણ વરનાં માબાપ તથા કન્યાનાં માબાપને ગમે તેટલું આપે લે, તેનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૦. (પલ્લું) બૈરી માથે આવેછે તે દાહાડાથી કન્યાનાં માબાપ પલ્લું બૈરીને સોંપેછે, ધણીને સોંપતા નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી આપ્યું હોય તેમાં ધણીનો હુકમછે, ને બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળમાંથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળા વિગેરેમાં જે કંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર બૈરીનો હક છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસો પેદા કર્યોછે [તે] ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણી રોટલા ખરચ નહી આપે તો બૈરી ઘરેણું વેચી શકેછે; ને મા સગી તથા સાવકી ભુખે મરતી હોય તો પલ્લું વેચીને ખાઈ શકેછે.

૧૫. બૈરીની પાસેથી પલ્લું ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવા લે ને છોકરો તથા છોકરી પરણતા હોય તો લે, ને તેને પાછું આપે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાની ધણિયાણીને ઘર લખી આપી શકેછે, ને ધણી પાછું છોડવી શકેછે, ને વારસ છોડવી શકતા નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત બ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને ધણી તજતો નથી, ને બૈરી ધણીને તજતી નથી, ને ધણિયાણી ધણીને તજતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરીજાય ત્યારે પલ્લું પાછું આપેછે, રીતભાત પાછી આપતા નથી; ને મુદ્દત એ જે બારમાં પેહેલાં આપેછે. અગર ખરચ થયો હોય તો મુજરે આપે, તેનું કારણ એ જે ન્યાતનો સિરસ્તોછે તે કારણથી.

૨૧. ધણિયાણી મરીજાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ને તે છોકરો પરણ્યો નહી હોય તો મોસાળિયાં રાખેછે, ને પરણ્યો હોય તો પલ્લું પાછું આપી શકેછે.

૨૨. ધણિયાણી મરીજાય ને છોકરી હોય તો મોસાળિયાં પલ્લું પાછું આપે.

૨૩. કન્યાના બાપે પલ્લાંશિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાને લીધા હોય ને પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવાના રૂપિયા લીધેલા પાછા આપતા નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં જનોઈનો ચાલ નથી, ને હરેક પગરણમાં પેહેરામણી વિગેરેમાં જે માલ આવેછે તે પાછો આપવાનો ચાલ નથી.

લુહાર—ગુજ્જર ગુલાબબંસી બુદલખંડીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૧૦૦ અંકે સોનું કરે, ને કોઈ ગરીબ હોય તે રૂ. ૫૦ નું પણ પલ્લું કરેછે, ને અસલમાં તો વધારે કરતા હતા.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા શિવાય લુગડાં રૂ. ૫૦ નાં કરે, ને કોઈ ગરીબ હોય તો રૂ. ૨૫ નાંએ લુગડાં કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તે મધે કલ્લાં રૂપાનાં પગના રૂ. ૨૦ નાં, તથા પોહોંચી હાથની રૂપાની રૂ. ૧૦ ની, તથા વાંક રૂપાના રૂ. ૧૦ ના, તથા ગાંઠી સુનાની રૂ. ૧૦ ની કરેછે, ને કોઇને મળે તે વધારે પલ્લું કરે.

૪. પલ્લું તો પરણતી વખત તમામ ન્યાતના લોકના દેખતાં વરના સગાં તથા ન્યાતગોર મળીને કન્યાને ચડાવેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે. પલ્લાંની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી, શામાટે જે તમામ ન્યાતના લોક દેખતાં આપીએ છૈએ.

૬. આજ સુધી અમારામાં કોઇએ સકાંકણી બેસાડી નથી, ને આજ પછી કોઈ બેસાડવા નિકળે તેને કોઈ મને કરતું નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ પરણવા ચાહે તો તેનું પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે અપાયછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા હરેક તરેહનો રોગી હોય ત્યારે કન્યાવાળાને ગમે તેટલું પલ્લું લેછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેના બાપ તથા માની ખુશીથી વગર પલ્લે પરણાવેછે, તેને ન્યાતવાળા મને કરી શકતા નથી.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવાનું મુકરર એ છે જે જ્યારે સાસરે રેહેતી થાય ત્યારે પિહેરથી સાસરે લઈજાયછે; તે દાહાડાથી તે બૈરીના કબજામાં રેહેછે, છોકરાંનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં બાપને ઘેરથી અથવા ધણીને ઘેરથી યા મોસાળથી હરેક બાબતમાં બૈરીને મળે તે ઉપર ધણી તથા ધણિયાણી બેહુનો હુકમ છે.

૧૨. ના, પલ્લાંમાં નથી ગણાતું.

૧૩. બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઘરના ખરચમાં આવેછે.

૧૪. ધણીની મરજીવિના બૈરીથી પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરી શકાતો નથી, તથા કોઈને આપી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા ભુખે મરતી હોય તો પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે, પણ કોઈને આપવા ચાહે તો દીકરાને પુછ્યાવિના અપાય નહી.

૧૫. ના, જબરદસ્તીથી બૈરીની પાસેથી ધણીથી પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે તેનું કારણ એ જે શાદી ગમીના કામમાં લે તો લઇ શકેછે, ને મળે ત્યારે પાછું બનાવી આપેછે.

૧૭. આજલગી (કોઈએ) ધણિયાણીને પલ્લાંના અવેજમાં કોઇએ ઘર લખી આપ્યું નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજતો નથી, ને ધણિયાણી ધણીને તજી શકતી નથી તો પલ્લાંનું શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તો જે દહાડેથી સાસરે રેહેતી ન હોય ને મરી જાય ત્યારે પલ્લાં વિગેરે આપવાનું ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે લાજમછે, તે પિહેરિયાં તે મરનારીનાં સાસરિયાંને હવાલે કરેછે; ને જે દાહાડાથી તે બૈરી સાસરે રેહેતી થઈ હોય ને મરી જાય ત્યારે તો પલ્લું સાસરિયાંના કબજામાં રેહે છે, ત્યારે પિહેરિયાં શેમાંથી આપે ?

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું તો ધણીના કબજામાં રેહેછે, તેથી મોસાળિયાં કાંઈ રાખતા નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૨. ધણિયાણી મરીજાય ને તે મરનારની છોકરી હોય તેનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨૧ મી પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા કોઇએ આજ-લગી લીધા નથી, વાસ્તે એનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૪. ગજવે આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં પેહેરામણીમાં તો જ્યારે વર ઘોડે ચ્હડીને પરણવા આવે ત્યારે કન્યાના માંડવા ઉપર વર છડી મારે; ત્યાર પછી કન્યાનો બાપ વરને ચાંદલો કરીને રૂ. ૫ ને તરવાર ૧ આપે, તથા વરના બાપને મળે તો રૂ. ૧૦ ને આસરે પાઘડી શેલું આપે, તથા વરની માને સાડી આપે. કદાપી કોઈ ગરીબ હોય ને ન મળે તો વરના બાપને ચાદર ઓઢાવીને કામ ચલાવેછે, તથા મળે તો રૂ. ૧૦ અથવા પાંચને આસરે કન્યાદાન વેળા પોતાની છોકરીને વાસણ, આપેછે, ને એ સઘળી આપેલી પહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

હજામ—કાનમીયા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંના રૂ. ૪૧ ની રીત છે, (પછી) ઘેર ગયા પછી પોતાની આબરૂ પ્રમાણે મળે તેટલું કરેછે.

૨. ઉપર લખેલા આંકથી રીતભાત જુદી છે—રૂા. ૨૦ ના લુગડાં કરે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાની તથા સોનાની જનસ રૂ. ૪૧ માં થાય તે કરે છે.

૪. પલ્લું વિવાહ મળે ત્યાંથી તે પરણે ત્યાં સુધી પુરૂં કરેછે.

૫. લગનને સારૂ અટકાવ પલ્લાંનો કરતા નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીની રીત નથી ને અત્યાર પછી થશે તો જાહેર કરીશું.

૭. અમારી ન્યાતમાં ફરી પરણવાનો સિરસ્તો નથી, નાહાનો વર પરણે;—ને નાતરૂં કરેછે, પેહેલા સવાલ માફક પલ્લાંનો સિરસ્તો છે.

૮. કોઈ શખસ ખોડવાળો હોય તે વત્તું ઓછું રાજી કરીને કરેછે.

૯. કન્યા ખોડવાળી થઈ નથી ને થયાથી રાજી ખુશીથી કરે તે કબુલ છે.

૧૦. પલ્લું આપ્યું તે ધણીને સ્વાધિન છે; પછી જેવો તેને બનાવ [તે] પ્રમાણે આપે લેછે.

૧૧. બૈરીને અંગે વેહેવારમાં જે આવે તેની બાઈ મુખત્યાર છે.

૧૨. બાઈ મુખત્યાર છે.

૧૩. બાઇ મુખત્યાર છે.

૧૪. ધણીનું તેમાં કાંઈ લાગતું નથી.

૧૫. ધણી લઈ શકતો નથી.

૧૬. દીકરા દીકરી પરણતી વેળા બૈરી આપે તો ધણી લઇ શકેછે.

૧૭. પલ્લાંની મામલત અમારે થોડી છે તેથી કોઈ લખી આપતું નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર રહેતું નથી, બાઈ પાસે રહેછે.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં બૈરી મુખત્યાર છે, ને પલ્લું બાઈ પાસે રહેછે.

૨૦. બૈરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને સોંપેછે.

૨૧. બાપ છોકરીને પરણાવે ને સાસરવાસો કરે, પલ્લું ધણી લેછે.

૨૨. પલ્લું પાછું આપે, રીતભાત લીધામાં આવતી નથી.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવા લીધાની રીત નથી તો આપે શું ?

૨૪. વરને ગજવું આપવાની રીત નથી.

૨૫. પેહેરામણી વરને આપેછે તે પાછી લીધાની રીત નથી, ને છોકરીને આપ્યું હોય તે પાછું બાપને ઘેર આપેછે.

હજામ—કડીવાળા તથા પટણી ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંના રૂ. ૪૯ ની રીત છે, પણ તેનું કાંઈ મુકરર નથી; ને જેને મળેછે તે કરેછે, ને ન મળે ને કરે નહી તો અટકાવે નહી.

૨. એ આંકડાથી જુદી રીતમાં મળે તેવાં લુગડાં કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંમાં જનસ ૧ રૂપાની તથા સોનાની ૨–રૂ. ૪૯ માં થાય તેવી કરેછે, ને મળે નહી તો અટકાવી શકતા નથી.

૪. વિવાહ થાય ત્યારથી તે પરણીને વિદાય કરેછે ત્યાં સુધી જનસ કરીને ઘાલેછે. ઉપર લખેલા આંકડા પ્રમાણે કન્યાનો બાપ જવાબ દે સહી,–જ્યાંસુધી તેનાં ઘરમાં રેહેછે ત્યાંસુધી.

૫. અમારી ન્યાતમાં લખ્યું કરવાનો ચાલ નથી તો શાહેદી શેની હોય? ને ધણી રાજીથી વિવાહ થયા પછી ગમે ત્યારે પરણતા સુધી આપેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ આજ સુધી દીઠો નથી.

૭. વત્તું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, શા માટે જે નાતરાંનો ચાલ છે.

૮. આજસુધી કોઇએ વધતું આપ્યું જાણ્યું નથી, ને દોષના સબબથી છાનું આપે તો ધણીના ઘરની રીત છે, તેમાં પંચ શું જાણે?

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હવાલ હોય તો ઓછું ધણી રાજીથી કરેછે.

૧૦. બૈરીનું ઘરેણું તો બાઈ ઘાલેછે, ને કદાપી બાપને ત્યાં રહ્યું હોય તો બાઇ સાચવી શકે એવી થાય ત્યારે બાપ હવાલે કરેછે.

૧૧. વિવાહ થયાથી તે જીવે ત્યાંસુધી બૈરીને અંગે રીતમાં આપ્યુંછે તે માલ ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં વરના બાપ શિવાય બીજા કોઈને આપવાનો ચાલ નથી.

૧૩. જેના રોટલા ખાઇને મેહેનત કરીને પેદા કર્યુંછે તો [જેના] રોટલા ખાધાછે તેનો હક છે.

૧૪. પલ્લાંની જનસ ધણીની રજા વિના આપી શકતી નથી, ને ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને સાવકી માના પલ્લાંમાં દીકરો માને ભરણપોષણ કરતો હોય તો અટકાવી શકેછે; ને કરે નહી તો પુછી શકતો નથી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી જબરદસ્તીથી ધણી લઇ શકતો નથી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી દીકરા દીકરી પરણતી વેળા લેછે, ને પાછું મળે ત્યારે કરાવી આપેછે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપેછે, ને પલ્લું પાછું આપીને ધણી લેછે, પણ ધણીનો વારસ લઈ શકતો નથી.

૧૮. બૈરીના પલ્લાંની રીત થોડી છે તો સાહુકારને ઘેર શું મુકીએ?

૧૯. પરણ્યા પેહેલાં તો મુકાતી નથી, ને પરણ્યા પછી મુકેછે તે તજવાની બાબતના સવાલમાં લખીશું.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું ધણીને ઘેર જાયછે, ને ઉઠમણે બેસે ત્યારે આપેછે, અથવા બારમાંને દાહાડે આપેછે, ને ખરચ મુજરે આપતા નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરી જાય તેનો દીકરો હોય તોએપણ પલ્લું પાછું આપેછે, ને મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી.

૨૨. દીકરીને સારૂ પણ રાખી શકતા નથી, ને પાછું આપેછે.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી તો પાછું શું આપે?

૨૪. ગજવું લીધાનો પણ ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણીનો પણ ચાલ નથી.

વાલંદ–લીમચીઆ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો અમારા બુજરગોના વારામાં તો રૂ. ૨૫) નો હતો, ને હવે તો રૂ. ૭૫) નું પલ્લું છે તે જારી રહેશે.

૨. ઉપરના લખેલા આંકડામાં રીતભાત છે, જુદી નથી ને જનસો ૬) છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાનાં ઘરેણાંની વિગતઃ કલ્લાં જોડ ૧ તથા લંગર જોડ ૧ તથા સોનાનાં ઘરેણાંની વિગત–પાટિયાં ૧ તથા ચમકળી ૧ તથા માદળિયું ૧ તથા વાળી ૧–જુમલે જનસ ૬.

૪. પલ્લું જે આપીએ છૈએ તે વિવાહ મેળવતી વેળા નંગ ૩), તે છોકરીના બાપને તથા માને આપીએ છૈએ, ને નંગ ૩) તે પરણ્યા પછી બીજે

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

દાહાડે ન્યાતગોર લઈને કન્યાના બાપને તથા માને આપેછે.

૫. વિવાહ વખતએ પલ્લુ આપે છે, ને લગનને સારૂએ રાખે છે, ને અમારામાં ટીપ લખાંતી નથી, ને મુસદ્દો નથી, શાહેદીઓ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઇ મોટી ઉમરનો પરણતો નથી.

૮. કોઈ શખસ મોટો હોય તથા ગમે તેવો દોષવાળો હોય તોપણ તેનું પલ્લુ ન્યાતરીત પ્રમાણે આપેછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેનો બાપ ઓછું પલ્લુ લઇને તથા વગર પલ્લે તેને પરણાવે છે.

૧૦. જે દાહાડાથી વિવાહ કરેલો છે તે-પરણે તે દહાડાથી તે પલ્લુ તે છોકરીનું છે. તેમાં છોકરાંઓની મા તથા વગર છોકરાંની તેનું મુકરર નથી, પરણે ત્યારથી તે પલ્લુ તેનું.

૧૧. પલ્લાં પછીનું અથવા પલ્લાં પેહેલાનું (જે) ધણીનાં ઘરનું પલ્લાં વગરનું જે ઘરેણું કરેલું હોય તેમાં ધણી મુખત્યાર છે, ને બાપને ઘેરથી તથા મોસાળથી તથા મોસાળાં વિગેરેથી જે ઘરેણું કરેલું હોય તેમાં તો બાઈ મુખત્યાર છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ લોકો ઘરેણાં આપેછે તેને તો પાછું આપવું જોઇએ, તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઇનું આપેલું હોય તથા પોતાની મેહેનત મજુરી કરીને પૈસો પેદા કરેલો હોય તે માલ ઉપર ધણિયાણી મુખત્યાર છે.

૧૪. જે પલ્લુ છે તેમાં ધણીનો હુકમ લેવાનો નથી, ને તેનો ધણિયાણી ખરચ કરવા ચાહે તો તે પલ્લુ ખરચ કરી શકતી નથી, ને સાવકી મા છે તે પલ્લુ ખરચ કરવા-પોતાનું-ચાહે તો ખરચ કરી શકેછે.

૧૫. બૈરીની ખુશી હોય તો મરદને પલ્લુ આપે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી મરદ લે તે લાચાર મરદ થાય ત્યારે લે, અથવા કાંઈ ખરચ આવે ત્યારે મરદ લે.

૧૭. ધણિયાણીનાં પલ્લાંના અવેજમાં ધણી ઘર લખી આપે તે કબુલ છે ને ધણી પાછા પલ્લાંના રૂપિયા આપી શકેછે તો ઘર છુટે; ને વારસો પલ્લાંના રૂપિયા આપે તો તે લે નહી, ને ઘર પણ છુટે નહી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાહુકારને ઘેર પલ્લાંના રૂપિયા વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે ત્યારે પલ્લાંનું ઘરેણું બૈરી મરદને પાછું આપે, ને રૂ. ૩૨) મરદ બૈરીને આપે, ને રૂ. ૭) મરદ ન્યાતને આપે, ને રૂ. ાા ન્યાતગોરને મરદ આપે, ત્યારે મરદ બાઇને તજે; તથા બૈરી મરદને તજે ત્યારે પલ્લાંનું ઘરેણું મરદને આપે, તથા રૂ. ૩૨) આપે, તથા રૂ. ૭) ન્યાતને બૈરી આપે, તથા રૂ. ાા ન્યાતગોરને બૈરી આપે, ત્યારે બૈરી મરદને તજે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ઉઠમણાવેળા પલ્લુ પાછું આપે, ને રીતભાત અપાતી નથી, ને પલ્લાંનું ઘરેણું માબાપ ખાઈ ગયાં હોય તો પલ્લાં પ્રમાણે રૂ. ૭૫) રોકડા ઉઠમણાવેળા આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તેનો છોકરો હોય ત્યારે તેના મોસાળિયાં છોકરાને સારૂ અડધું પલ્લુ રાખે, ને અડધું પલ્લુ બારમાંનો ખરચ કરવા સારૂ તેના ધણીને આપે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય તો તે મરનારીનું પલ્લાંનું ઘરેણું દરેબસ્ત તેના ધણીને મોસાળિયાં આપે.

૨૩. અમારામાં કન્યાના બાપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગજવામાં રૂ. ૭ાા રોકડા વરને આપે છે.

૨૫. જનોઇનો અમારે અધિકાર નથી, ને પેહેરામણી અમારામાં આપેછે તે માલ વરનો છે, ને લગનને બીજે દાહાડે પેહેરામણી આપેછે, ને બીજી વખત પેહેરામણી આપતા નથી, ને પેહેરામણી આપેછે તેમાં થાળી ૧ તથા વાડકો ૧ કાંસાનો તથા તાંબડી ૧ પીત્તળની તથા સાડી ૧ રેશમી તથા ચોકડીઆ સાડી ૧ રેશમી, તથા પાઘડી ૨-એટલી જનસ આપે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

હજામ–મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો તો રૂ. ૩૫ અંકે પાંતરીસ તથા લુગડાં રૂ. ૧૫ નાં–જુમલે રૂ. ૫૦ નો અંકે પચાસનો છે; પણ અસલમાં તો લુગડાં સુદ્ધાં રૂ. ૩૦ અંકે ત્રીશનું હતું.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત વરની તો આવેલીછે, ને કન્યાનો બાપ વરને તેડે ને મળે તે આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેની વિગતઃ કલ્લાં જોડ ૧ રૂપાનાં, માલ રૂ. ૧૨ નો, તથા ગાંઠી ૧ રૂ. ૫ ની, તથા વીટલા રૂ. ૮ ના, તથા વાળી ૧ રૂ. ૨ ની, તથા અણવટ રૂ. ૧ ની, તથા વાંક ૧ રૂપાનો રૂ. ૭ નો,–જુમલે નંગ ૬ કરેછે; ને પલ્લાંના રૂપિયા રોકડા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું આપીએ છૈએ તે વેહેવા મેળવતી વખત નંગ ૨ આપીએ છૈએ, પરણતી વખત ગોરવને દાહડે નંગ ૪ ચાર–જુમલે નંગ ૧૧* અગિયાર કન્યાવાળાના હાથમાં આપીયે છૈએ.

૫. વેહેવા મેળવતી વખતે તથા પરણતી વખતે ગોરવને દાહાડે આપેછે તેની વિગત તો ઉપલી કલમ ૪ માં લખેલીછે, ને તે પલ્લાંના નંગની સામસામી ટીપ કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાદાનમાં જે ઘરેણું મળે તે છોકરીને આપેછે, ને સાસરિયાં તો પલ્લું ન્યાત રીતનું કરેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણેછે ને પલ્લું તો ન્યાત રીતના ધારા પ્રમાણે કરેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ સબબથી (ને) તેનું પલ્લું પણ ન્યાતરીત બરોબર છે.

૯. સિરસ્તા પ્રમાણે લે છે, ને ઓછું લે તો પોતાની ખુશી.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું. તેનો સિરસ્તો તો એવો છે કે છોકરાંની મા થયા પછી હવાલે કરવું, ને કદાપી છોકરાં નહી થાય ત્યારે તેની ઉમર પોહોંચતી થાય ને સમજુક થાય ત્યારે તેને આપવામાં આવેછે.

૧૧. પરણ્યા પેહેલાં યા પરણ્યા પછી પલ્લાંશિવાય ધણીને ઘેરથી મળ્યું હોય તેમાં તો ધણીનો હુક મછે, અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલી શકતો નથી.

૧૨. પહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, બૈરીથી ગેરવાજબી ખરચાય નહી, ઘરના ખરચમાં આપે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી, ને ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંને છોકરાની રજાવિના ખરચ કરી શકતી નથી, ને ભરણપોષણ પોહોંચતું નહી હોય ત્યારે તો પંચમાં જાહેર કરીને પંચના લોક રજા આપે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ખરચ કરી શકેછે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી કાંઈ વાજબી કારણથી પલ્લાંનાં નંગ લઈ શકેછે, ને મળે તો પાછાં આપે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં અમારી ન્યાતમાં ઘર લખી આપતો નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારામાં બૈરીથી ધણીને મુકાય નહી ને બૈરી બદચાલ ચાલતી હોય [તો] ધણી તજે ને મોહોરાણું આપે, ને બીનતકશીરથી મુકે તો તમામ પલ્લાં ઉપરથી હાથ ઉઠાવે.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાયછે ત્યારે પલ્લાં તથા રીતભાત તથા લુગડાં ધણીને ઘેર પાછાં આપે–બારમાંના દાહાડાસુધીમાં.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી, ને તે છોકરીના કરવેહેવાર તો તેના વાલી કરી શકેછે.

---

* જુમલે નંગ ૬ ને બદલે "૧૧" ભુલથી લખેલા જણાયછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. વેહેવા વિગેરે પરણતી વખત પેહેરામણી આપવાનો ચાલ છે—પોતપોતાની શક્તિ પ્રમાણે.

હજામ-લીમચિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૨૭૫ નો છે. અસલ પ્રમાણે છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી છે ને રીતભાતમાં રૂ. ૫૪ નાં લુગડાં છે, ને રૂ. ૨૧ રોકડા ગોરવે આપીએ છૈએ, ને જનસો ૭ સોના રૂપાની આપીએ છૈએ—જુમલે ગોરવના રોકડા રૂપિયા તથા લુગડાં તથા ઘરેણું રૂ. ૨૦૦ સાથે, રૂપિયા બસેંને પંચોતેર જુમલે—ઉપરના જવાબના લખેલા પ્રમાણે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનાં ઘરેણાં તથા સોનાનાં ઘરેણાં તે વર કન્યાનાં માબાપને ગમે તેવાં ૭ આપેછે, ને રૂપિયા રોકડા ૨૧ આપેછે, વત્તા નથી.

૪. પલ્લું જે આપીએ છૈએ તે વેહેવા મળેછે તે દાહાડાથી તે પરણતાં પેહેલાં સુધીમાં દિન ૮ પેહેલાં પુરૂં કરી આપીએ છૈએ, ને ગોરવને દાહાડે તો રૂ. ૨૧ ઉપરના લખેલા આપીએ છૈએ, ને લુગડાંઓ પરણતાં પેહેલાં પુરાં કરી આપીએ છૈએ; ઘરેણાંની સાથે આપીએ છૈએ.

૫. વેહેવા વખત પલ્લું આપીએ છૈએ તેમાં લગનને સારૂ બાકી રાખીએ છૈએ, ને પલ્લાંની ટીપ જોઈતી નથી, તેનો મુસદ્દો નથી, પણ શેઠ તથા ન્યાત હજુર આપીએ છૈએ.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરીને છોકરો હોય, ત્યારે બીજી બૈરી સાથે પરણતા નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો ગમે તેવો દોષવાળો હોય તોપણ તેનું પલ્લું વધતું આપવું જોઈતું નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરી ગમે તેવી દોષવાળી હોય તોપણ વગર પલ્લે તથા ઓછે પલ્લે પરણી શકતી નથી.

૧૦. બે છોકરાંની મા થાય ત્યારે તથા વરસ ૨૫ તથા ૩૦ ની ઉમર થાય ત્યારે પલ્લું હવાલે કરવું, બંનેની રાજીથી.

૧૧. પરણતાં પેહેલાં તથા પરણ્યા પછી (જે) પલ્લાં શિવાય ધણીના ઘરનો જે માલ હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલેછે, ને બાપને ઘેરથી તથા મોસાળથી વિગેરે જે માલ આવ્યો હોય તે ઉપર ધણિયાણી મુખત્યાર છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈ શખસની પાસેથી અથવા પોતાને પિહેરથી મેહેનત મજુરી કરીને પેદા કરેલું હોય તે માલ ઉપર બૈરી મુખત્યાર છે, ને પોતાને સાસરે રહીને મેહેનત મજુરી કરીને પેદા કર્યું હોય તે ઉપર ધણી મુખત્યાર છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે પલ્લું કોઇને આપતાં તથા ખરચ કરતાં ધણી અટકાવી શકેછે; તથા મા તથા સાવકી મા પલ્લાંમાંથી ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવી શકેછે.

૧૫. બૈરીની પાસેથી જબરદસ્તીથી મરદ પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી લે તો લાચાર હોય ને ખરચ કરવો પડે અથવા છોકરા છોકરી પરણાવવા પડે તો લે, ને હાથ પોહોંચે ત્યારે પાછું આપી શકેછે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ઘર લખી આપી શકેછે, ને ઘર ધણી તથા પોતાનો છોકરો પલ્લાંના રૂપિયા આપે તો છુટી શકેછે, બીજા કોઇથી છુટી શકતું નથી.

૧૮. અમારામાં પલ્લાંના રૂપિયા તથા પલ્લું બ્યાજે સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજતો નથી તથા બૈરી પોતાના ધણીને તજતી નથી, પણ પલ્લું પોતાના ધણીને આપતી નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને પાછું આપે, ને મુદત એ છે જે ઉઠમણાવેળા આપે, ને રીતભાત પાછી અપાતી નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને છોકરો હોય તો પણ પલ્લું ધણીને આપેછે, ને છોકરાના મોસાળિયાં રાખી શકતા નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરી હોય તો પણ પલ્લું જે હોય તે ધણીને પાછું આપે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના માબાપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવું એટલે સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઈ છે નહી, ને વિવાહમાં પેહેરામણી જેને મળે તે આપેછે, ને તેને પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

હજામ—ખાનદેશી મરેઠાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૨૫) નો છે અસલથી.

૨. રીતભાતના લુગડાં સરવે ઉપરના આંકડામાં આવી ચુક્યા.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાના નંગ ૪ તથા સોનાના વીટલા ૧ કાનના, જુમલે જનસ ૫ આપેછે, રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે લગનને દાહાડે કન્યાના હાથમાં આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉંમર મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, પલ્લું તો રૂ. ૨૫) નું ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરેછે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે—વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. ઓછું પલ્લું લઈને અથવા વગર પલ્લે પરણાવવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૦. પલ્લું તો લગન વખત કન્યાના હાથમાં આપીએ છૈએ તે દાહાડાથી તેનીજ પાસે રેહેછે.

૧૧. ધણીને ઘેરથી પલ્લાંશિવાય જે ઘરેણું મળ્યું તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે ને બૈરી પોતાના પિહેરિયાંમાંથી લાવી હોય તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી તથા બીજા કોઈ ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ધણીના ઘરમાં રહીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી, ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ એકઠા રેહેતા હોય તો ચાલી શકેછે ને જુદા રેહેતા હોય તો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. ના, જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે તેનું કારણ કાંઈ મુકરર નથી, બૈરી રાજી થઇને આપે તો લે ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરી પોતાના ધણીને મુકે તો રૂ. ૨૫) નું પલ્લું હોય તે ધણીને પાછું આપે ને ધણી પોતાની બૈરીને મુકે તો રૂ. ૨૫) નું પલ્લું ચડાવ્યું હોય તે ઉપરથી હાથ ઉઠાવે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું રૂ. ૨૫) નું તથા એ શિવાય બીજો જે માલ હોય તે તેના ધણીને પાછો આપે; ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી, તેના ધણીને હવાલે કરે.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે—છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી.

૨૩. વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં કન્યાના બાપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી.

હજામ-લીમચિયા ઓરપાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૪૦) નો છે ને અસલમાં પણ એજ પ્રમાણે છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડાથી રીતભાત જુદી છે તે રીતભાતમાં લુગડાં રૂ. ૧૫) ના છે; તેની વિગત એ જે સાડી હીરાગળ ૧), ઘાઘરી ૧), કાપડી ૧), ચોળી સુતરેલ રૂ. ૧—એ પ્રમાણે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનું ઘરેણું કલ્લી જોડ ૧ ને સોનાનું ઘરેણું કાળીગાંઠી ૧ તથા વાળી ૧ આપેછે, ને રોકડા રૂપિયા કાંઈ પલ્લાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વેહેવા મેળવ્યા પછી કાંઈએક જુજવી આપેછે ને બીજું પલ્લું હોય તે લગન થયા પછી બીજે દાહાડે કન્યાના બાપના હાથમાં આપેછે.

૫. વેહેવા વખત તો પલ્લું આપતા નથી ને લગન પેહેલાં કાંઈએક પલ્લું આપેછે, તેથી લગન સારૂ પલ્લું બાકી રેહેજછે; ને પલ્લાંની ટીપ તો જોઇતી નથી, ને ટીપે લેવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તેથી એ કલમનો ચાલ શું લખીએ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને બે દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી તો તેનો નિયમ શું લખીએ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજો કાંઈ સબબ હોય તોએપણ પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપવું પડતું નથી તો તેના નિયમ વિગેરેનો જવાબ શું લખાએ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછે પલ્લે અથવા વગર પલ્લે પરણાવે નહી.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવાની એ રીત છે જે તે બૈરીની ઉમર વરસ ૨૦ ની થાય ત્યારે છોકરૂં થાય અગર નહી થાય તોએ હવાલે કરેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અવરણીની રીતમાં વા મોસાળાં વિગેરેમાં જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપતા નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૧૩. બૈરીને કોઇ પાસેથી પૈસા લેવાની રીત નથી ને મેહેનત મજુરી કરીને બૈરી પૈસા પેદા કરે તેમાં ધણીનો હક્ક છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકે નહી અથવા ખરચ કરી શકે નહી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવ કરેછે તેથી અટકેછે.

૧૫. બૈરીની પાસે પલ્લું હોય ને ધણીને વાજબી અગતનું કામ હોય તો જબરદસ્તીથી પલ્લાંનું ઘરેણું લઈ શકેછે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવાને લે તેનું કારણ એ જે છોકરા પરણાવવા વિગેરે ખરચ, અથવા આફત હોય—એ કારણથી પાછું લે, તે બૈરીને પાછું આપવાનો ચાલ એ છે જે મળે તો આપે, નહી તો કાંઈ જરૂર નહી.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ઘર આપે તે ચાલ નથી, તેથી એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૧૯. બૈરીને પોતાના ધણીથી તજાતી નથી ને ધણીને પણ બૈરીથી તજાતો નથી તો પલ્લાંનો જવાબ શું લખીએ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને પાછું આપે ને રીતભાત પાછી આપતા નથી, ને પલ્લું પેહેલા માસીસા લગણમાં આપવું ને પલ્લું બાપના ઘરમાં ખરચ થયું હોય તોપણ પાછું આપે, બૈરી કંઈ પલ્લાંનો ખરચ કરે નહી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય, તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને ઘેર આપે, છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખતાં નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય, તે મરનારને છોકરી

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

હોય તોએ છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં પલ્લું રાખે નહી.

૨૩. કન્યાના બાપને પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પરણવા વિગેરેમાં પેહેરામણી આપેછે તે માલ જેને આપેછે તેનો છે, ને હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપે તે પાછી આપવામાં આવતી નથી, ને પરણે ત્યારે વરના બાપને કન્યાનો બાપ જે મળે તે આપે, ને બીજા પગરણમાં તો કંઈ પેહેરામણી આપવાનો નિયમ નથી.

હજામ-ઓરપાડીઆ મેહેસુરીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક. ૨૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૫૦) કરવાનો ચાલ છે-અસલથી એ રીત છે.

૨. રીતભાતમાં રૂ. ૧૦) નાં લુગડાં વરવાળા કન્યાને કરે.

૩. પલ્લાંમાં રૂપાના દાગીનામાં પગે કલ્લાં ને હાથે વાંક, બાકી સોનાના દાગીના થાય. નગદ આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારામાં પલ્લું આપેછે તેમાં કુવારાથી રૂપાનો વાંક ૧ આપે ને રીતભાતમાં રૂ. ૧૦) નાં લુગડાં આપે, ને બાકીનું લગનને બીજે દાહાડે આપે તે કન્યાના બાપના હાથમાં આપે; અગર બાપ નહી હોય તો મા અથવા ભાઈ વા [કન્યાના] વાલીને આપે.

૫. ઉપર લખેલી કલમ ૪ માં લખ્યું તે પ્રમાણે આપે તેની ટીપ જોઇતી નથી તેથી મુસદ્દો શાહેદીનું કારણ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઇ શખસની ઉમર મોટી હોય તેને છોકરા હોય તે ફરી પરણવા ચાહે તો પરણેછે; તેનું પલ્લું વધતું કરવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઇ શખસનો છોકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી તથા અપંગ હોય એવી ખોડવાળાને કોઈ પરણાવતું નથી, ને પરણે તો વધતું પલ્લું જોઈતું નથી.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય-તેના માબાપ વગર પલ્લે પરણાવે ને રૂ. ૫) તથા ૧૦) સુધી નગદ પણ આપીને પરણાવે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તે એક બે છોકરાંની મા થાય ત્યારે કરે. છોકરાં નહી થાય તો ઉમર વરસ ૨૫ તથા ૩૦ ની થાય ત્યારે હવાલે કરે.

૧૧. અમારામાં પરણ્યા પછી અથવા વિવાહ પેહેલાં બાપને ત્યાંથી તથા મોસાળથી ઘરેણું કરવાનો ચાલ નથી ને અઘરણી વખત બાપ મોસાળું કરે તેમાં લુગડાં કરે તે તો બૈરી પાસે રહે, ને ધણીથી બની શકે ને પાંચ રૂપિયાનું કરાવે તે કામ પડે તો પાછું લે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઇની પાસેથી અથવા મેહનત મજુરી કરીને પૈસો પેદા કરે બૈરી અથવા મરદ, તે ઘર ખરચમાં કામ લાગે, બૈરીને એ પૈસો જુદો રાખવાનો ચાલ નથી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીને પુછ્યા વિના કોઇને આપી શકતી નથી. મા અથવા સાવકી મા મળ્યા રહે ત્યાં સુધી દીકરાને પુછ્યાવિના પલ્લું ખરચ કરી શકતા નથી.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી ને કાંઇ જરૂરનું અથવા ખરચવાને કામ પડે તો સમજાવીને આપે લેછે.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવાને જરૂરી કારણ હોય તો સમજાવીને લે, અગર બની શકે તો પાછું કરાવે.

૧૭. અમારામાં પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારામાં બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં મુકી વ્યાજ ખાવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરી પોતાના ધણીને તજે તો પલ્લું ધણીને હવાલે કરે, અથવા ધણી બૈરીને તજે તો ધણિયાણી નાતરે નહી જાય ત્યાં સુધી બૈરીને હવાલે કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેના માબાપ રૂ. ૧૦) નું એક નંગ ગોરણી કરવાને રાખે ને બાકીનું પલ્લું તેના ધણીને આપે, ને બાપે ખરચી ખાધું હોય તે તો બની શકે તો આપે.

૨૧. બૈરી મરી જાય–તેને છોકરો હોય તોએ પલ્લું પાછું આપે; છોકરા સારૂ રાખતા નથી.

૨૨. મરનાર બૈરીને છોકરી હોય તેની પણ ઉપલી કલમ પ્રમાણે રીત છે.

૨૩. અમારામાં પલ્લાંશિવાય ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવું એટલે વરને વાંકડાના સામા રૂપિયા આપવાનો અમારે ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં એ કલમનો ચાલ નથી.

દરજી–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંતું મુકરર નથી, કોઇ નાચાર હોય તે રૂ. ૧૦૧ ને આસરે કરે, બાકી સિરસ્તો રૂ. ૧૨૫) એકસો ને પચીસનો–હમણા તથા અસલમાં એ પ્રમાણે ચાલ છે.

૨. ઉપરના આંકડામાં રીત આવી નથી, રીત જુદી છે તે રીતમાં કોઈ ધરેણું આપતું નથી. વરવાળા કન્યાને લુગડાં પરણતાં સુધી રૂ. ૪૨ ના કરે ને કન્યાવાળો વરવાળાને રૂ. ૩૯ રોકડા તથા લુગડાં મળીને આપેછે; ને વરવાળો લુગડાં ના કરે તો કન્યાવાળો કાંઈ આપે નહી. બેઠાબેઠ ઘણે ઠેકાણે રહેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ધરેણું રૂપાનું રૂ. ૨૬) નું તથા હેમનું ધરેણું રૂ. ૯૯)–જુમલે રૂપિયા સવાસોનું આપે. તેમાં કાંઇ બાકી રહે તો વરવાળો કન્યાવાળાને કબુલત કરીને પરણાવે. રૂપિયા નગદનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું આપે તે એ વખત કરીને આપેછે, જે ધણીએ કન્યાનો વેહેવા કર્યો હોય તેના હાથમાં જનસ સોંપેછે ત્યારે વરના સગા તથા કન્યાના સગાના દેખતાં આપવામાં આવેછે. લખવાનો ચાલ નથી.

૫. અડધું ધરેણું જોવાતેડા વખત આપેછે ત્યારે સગા લોક હાજર હોયછે ને બાકીનું ધરેણું પરણતી વખત આપે ત્યારે ન્યાતના લોક તથા સગા લોકના દેખતાં આપવામાં આવેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસ મોટી ઉમરનો અમારી ન્યાતમાં પરણતો નથી, નાતરાંના સબબથી નાતરૂં કરેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો જન્મથી ખોડવાળો હોય તે વધારે પલ્લું ભરે નહી ને કન્યાનો બાપ વત્તું લે નહી,–ન્યાત સિરસ્તા કરતાં; અગર પરણ્યા પછી વધારે કરે તેને કોઇ કેહે નહી.

૯. એવા હવાલ કન્યાના હોય જન્મથી તો તેનો બાપ ઓછે પલ્લે અગર બગર પલ્લે પરણાવે તેમાં કોઇ કહે નહી, ને વિવાહ કર્યા પછી જો ખોડ આવે તો ન્યાત સિરસ્તા પ્રમાણે વરવાળો આપે.

૧૦. પલ્લું બાઇને સોંપે તે ઉમર વરસ ૨૧ ની થાય ને સાસરિયાંના કહ્યામાં રહેતી હોય તો સોંપે ને તેટલી ઉમરમાં છોકરાની મા પણ થાય અગર ના થાય તોએપણ એટલી ઉમર થઈ ત્યાંથી હવાલે કરવું. ને નાહાની હોય ત્યાં સુધી જરિયાન પિહેરમાં રહેછે, મોટી થાય ત્યારે સાસરે પણ રહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી બાઇને ધરેણું પિહેરની તરફનું તથા મોસાળની તરફનું હોય તે ઉપર બાઈનો હક્ક છે, તેના ધણીનો હક્કનથી; અધરણીમાં લુગડાં જે બાઈને કરયાં હોય તેપણ બાઇના છે તે ઉપર મરદનું જોર નથી. તે ઉપર છોકરાંનો હક્ક છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ પારકી જનસ કોઇએ આપી હોય તે જનસ પલ્લાંમાં ગણાતી નથી ને એવી વાત કોઈ કરતું નથી.

૧૩. બાઈ સાસરે રહીને જુદી મેહેનતથી જરિયાન કર્યું તે ઉપર હુકમ ધણીનો છે; તે બાઇની ઉમર વરસ ૨૫ ની થતાં સુધી ધણી લે પણ ખરો ને કરાવે પણ ખરો.

૧૪. બૈરીને પોતાની ઉમરથી પલ્લું પોહોંચે ત્યાર પછી તે બાઈ ધણી છતાં કોઇને પલ્લું ધણીના હુકમ વગર આપી શકે નહી ને ખરચ પણ કરાય નહી; ને ધણીનો દીકરો સાવકો છે ને તે ધણી છતાં જુદો રહેતો હોય તો તે ધરેણાંને અટકાવે નહી. ધણી મુઆ પછી તે સાવકો દીકરો ભરણપોષણ સાવકી માને

કરે તો તે અટકાવે. બાકી એ જરિયાન ઉપર હક્ક ત્રણે જણાનો છે.

૧૫. બૈરીપાસે જરીઆન લેવાની એ રીત છે જ્યારે તે બાઇનું સીમંત આવે ને વર તથા સાસરિયાનો હાથ ન પોહોંચે તો જનસ રૂ. ૪૦) ની લે ને પોતાના માબાપની ક્રિયા[માં] અટકાવ પડે તો લે; ને તે બાઈનાં છોકરાં પરણતાં હોય તેમાં કાંઈ ઘટે તો લઈ શકે, બાકી બીજી વાતે જનસ લેવાય નહી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ઘરેણું લે તે ઉપર જવાબ પંદરમાં લખ્યુંછે તે કારણથી લેછે, ને ફરી ધણીનો હાથ પોહોંચે તો કરાવે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ઘર પલ્લાંમાં આપતું નથી. પલ્લું વાપરી ખાધું હોય ને ધણી ઘર મુકીને મરી જાય ને બૈરી નાતરે ન જાય તો તેના પલ્લાંના અવેજમાં ઘર રહે તે બાઈ જીવતાં સુધી કોઈ વારસનું જોર નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી ને વ્યાજ પલ્લાંનું ઉપજતું નથી (ને)—થોડા પલ્લાંના સબબથી.

૧૯. બૈરી મરદને તજતી નથી ને મરદ બૈરીને તજતો નથી. જ્યારે બાઈની પુગતી ઉમર થઈ ત્યારથી તેની પાસેજ જરિયાન રહેછે, ને નાહાની હોય ત્યાંસુધી પિહેરમાં ઘરેણું રહેછે.

૨૦. બૈરી મુઆ પછી ઘરેણું પલ્લું તથા લુગડાં જે કાંઈ પિહેરમાં હોય તે સર્વે પાછું આપે ને પિહેરિયાંના જે કાંઈ બાઇને લુગડાં કર્યાં હોય તે સાસરિયાં પાછાં આપે, ને તેમાં મુદ્દત માસ ૬ ની—કોઈએ ઘરેણું ગિરવી મુક્યું હોય તો—છે, ને નાચારને કાંઈ મુદ્દત છે નહી.

૨૧. ધણિયાણી મરી ગઈ (ને) છોકરો મુકીને તો કાંઈ મોસાળિયાં ઘરેણું રાખે નહી; તે છોકરો બાપને ઘેર રેહેછે તે સબબથી કોઈ રાખતું નથી.

૨૨. ધણિયાણી છોકરી મુકીને મરી જાય ને તે છોકરીને સારૂ ઘરેણું રૂ. ૧૫) નું રાખીને મોસાળિયાં પાછું આપે; અગર મોસાળમાં છોકરી ન રહેતી હોય તો કાંઈ રાખે નહી.

૨૩. કન્યાનો બાપ રૂપિયા ખાવાના લે તેવો ચાલ નથી, ને નાચાર હોય તે કુકુને કન્યા આપે પણ ખાવા ન લે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવાનો ચાલ નથી, ને વરવાળો લુગડાં કરે તો ઉપર સવાલના જવાબ બીજા નંબરે છે.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઇનો ચાલ નથી ને બીજી વખત પેહેરામણી કોઈ કરે નહી.

દરજી—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૦.

૧. રૂ. ૧૫૦) ના પલ્લાંની રીત છે તે મધ્યે રૂ. ૯૦) નું સોનું તથા રૂ.૪૦) નું રૂપું તથા રૂ.૨૦) નાં લુગડાં —એ પ્રમાણે અસલથી રીત છે; પણ વચમાં કાંઈ મુકરર નહતું. જેની ખુશીમાં આવ્યું તેમ કર્યું.

૨. આ કલમનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે તેથી કાંઈ વધારે નહી. ને ઉપરની કલમમાં જે રૂપિયા લખ્યાછે તેમાંથી પોતાની ખુશી હોય તે ઘરેણું કરાવે, તેનું કાંઇ મુકરર નથી.

૩. આ કલમનો જવાબ નંબર મજકુરની પેહેલી કલમમાં લખ્યોછે.

૪. પલ્લું ભરવાની વિગતઃ—

જોવાતેડાને દાહાડે.

રૂ. ૪૦ નું રૂપું, રૂ. ૧૦) લુગડાં [ના], રૂ. ૩૦) [નું] સોનું ગદિ. ૪.

લગનમાં આપવું તે દાહાડે.

રૂ. ૬૦) [નું] સોનું ગદિ. ૮, રૂ.૧૦) [ના] લુગડાં. એ વિગતે એ પ્રમાણે રૂ. ૧૫૦) પલ્લાંના પુરા કરવા.

૫. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કરતી વખત લુગડાં આપેછે ને બાકી (જે) પલ્લું પુરૂં કરવાની બીના તો ઉપરની કલમમાં લખીછે, ને કાંઈ લખવાનો ચાલ નથી કે શાહેદી જોઈયે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાની રીત નથી. કાંજે અમો ગરીબ દરજીની ન્યાતમાં એ પ્રમાણે કોઈ [એ] પરણાવી નથી કે તે રીત લખીએ.

૭. અમારી ન્યાતમાં મોટી ઉમરનો અથવા નાહાની ઉમરનો બીજીવાર પરણે તે આ નંબર મજકુરની પેહેલી કલમમાં જવાબ લખ્યો છે તે કરતાં સોનું ગદિ. ૧ રૂ. ૭ા નું વધારે આપે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું નંબર મજકુરની પેહેલી કલમના જવાબમાં લખ્યું છે તે કરતાં કાંઈ વધારે અપાય નહી ને લેવાય પણ નહી. આંધળો હોય તો ન્યાતરીતથી બમણું લેવું.

૯. જે કન્યા અપંગ છે તેનું પલ્લું ન્યાતરીતથી અડધોઅડધ લેવાય.

૧૦. પલ્લાંનું ઘરેણું જ્યાંસુધી બૈરી નાહાની ઉમરની હોય ત્યાંસુધી તેની પાસે રેહે ને જ્યારે (કે) તે બૈરી મોટી થાય વરસ ૨૫ ની ઉમરની ત્યારે તેનો બાપ સોનું ગદિ. ૬ રાખે ને બાકીનું તેની છોકરી પેહેરે તેનો કબજો તે બૈરીના ધણીનો રેહે ને કજાઇલાઈએ પણ એજ પ્રમાણે ચાલે.

૧૧. કન્યાના બાપને ઘેરથી તથા મોસાળથી તથા પોતાનો ધણી પલ્લાં કરતાં જે વધારે કરે તે વધારે કરનાર પોતાની ખુશી પડે ત્યારે પાછું લે, તે ઉપર કોઈનું જોર નહી; ને અઘરણીમાં જે માલ પોતાની છોકરીને કરે તે કન્યાની આખરે તેનો બાપ લે ને જમાઈ વિગેરે પોતાની છોકરીના સાસરાને જે કાંઈ આપ્યું હોય તે પાછું લેવાય નહી.

૧૨. તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૧૩. માલેક તો બૈરી છે, પણ ધણીના ઘરમાં રેહેતી હોય તો તેને પુછીને ખરચ કરે.

૧૪. પોતાના ધણીની રજાવિના બૈરીથી કોઇને અપાય નહી ને જે બૈરીને માથે ધણી ન હોય ત્યારે પોતાના છોકરાની સલાહથી ખરચ કરે.

૧૫. ધણીથી પોતાની જબરદસ્તીથી બૈરી પાસેથી લેવાય નહી ને પોતાની ખુશીથી ધણિયાણી આપે તો તેમાં કોઇથી અટકાવ કરાય નહી.

૧૬. પોતાના છોકરાઓ પરણાવવાને ધણીને રૂપિયા જોઈએ તો પોતાની ધણિયાણીને ખુશી કરીને લે, ને લે તો તેને પાછું લેનાર આપે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ગિરો લખી આપે તો તે રૂપિયા આપીને પાછું તે ધણી અથવા તેના વારસો લઈ શકેછે ને વેચાણ લખી આપ્યું હોય તો પાછું લેવાય નહી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં વ્યાજે મુકવાની રીત નથી કે તેનો જવાબ લખીએ?

૧૯. વર તથા કન્યા પરણ્યા પછી છાંડે તે ઇચ્છા ભોજનની જમણવાર બ એ કરે, ને માસ ૬ સુધી તે ન્યાતબાહાર રેહે ને પાછું તેની જોડે નાતરે જાય તે પણ ન્યાત ૨ એ જમાડે ને માસ ૬ સુધી ન્યાતબાહાર રેહે ને પલ્લું જે ધણીનું હોય તે પાછું લે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય તે દાહાડે જે પલ્લું પોહોંચ્યું હોય તે ધણીને હવાલે કરે, તેમાંથી સોનું ગદિ ૬ ઉપર લખેલું કન્યાનો બાપ રાખે ને તે સોનું પોતાની ખુશી હોય તેમાં વાપરે.

૨૧. કાંઈ છોકરાઓને સારૂ રાખવાની રીત નથી.

૨૨. જે મરી જાય તેની છોકરીને સારૂ રાખવાની રીત નથી.

૨૩. ચાંદલા કર્યા પેહેલાં જે રૂપિયા ખાવાને લીધા હોય તે પાછા આપવાની રીત નથી. ત્યાર પછી જે લે તે પાછું અપાય.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાની રીત નથી.

૨૫. પેહેરામણીમાં જે મળે તે આપે તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

દરજી—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૧૦૦) નું કરવાનો હાલમાં ધારો છે, ને અસલમાં તો રૂ. ૫૦)ને આસરે કરવાનો ધારો હતો.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા શિવાય રીતભાતમાં રૂ. ૨૦) ને આસરે કન્યાને લુગડાંના થાય તથા માંડવ ખરચના રૂ. ૭ા—જુમલે રૂ. ૨૭ા વરવાળા કન્યાવાળાને આપે.

૩. પલ્લું કરે તેમાં રૂપાના દાગીના રૂ. ૩૦) ના, બાકી સોનાનું ઘરેણું થાયછે ને રોકડા રૂા. પલ્લાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારે પલ્લું કરે તે વિવાહ મેળવ્યા પછી રૂપાના દાગીના રૂ. ૩૦) ના તથા સોનાનો દાગીનો રૂ. ૨૦) નો, જુમલે રૂ. ૫૦) નું ભરણું કુંવારાથી થાય; ને લુગડાંમાં રૂ. ૫) ની ઓઢણી ઘાઘરી આપે. બાકી પલ્લું રૂ. ૫૦) નું તથા લુગડાંના રૂ. ૧૫) રહ્યા

તે પરણ્યા પછી લગનને બીજે દાહાડે આપે ને માંડવખરચના રૂ. ળા લે તેવા વરવાળાને પેહેરામણીમાં કન્યાવાળા પાછા આપે, શિવાય પદ આપે.

૫. ઉપર કલમ ૪ માં લખ્યું તે પ્રમાણે આપે તેની ટીપ જોઈતી નથી. મુસદ્દો શાહેદીનું કાંઈ કારણ નહી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી છોકરીને બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય તેને દીકરા પણ હોય તે ફરી પરણવા ચાહે તો પરણેછે, તેને પલ્લું વત્તું જોઈતું નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી અપંગ વિગેરે દોષવાળો હોય તે પરણતો નથી; પણ વિવાહ મેળવ્યા પછી દોષ થયો હોય તે પરણેછે, તેને વત્તું પલ્લું જોઇતું નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તેને વગર પલ્લે પરણાવવાનો અથવા પરણવાનો ચાલ નથી. રીત પ્રમાણે પલ્લું આપેછે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરે તો એક બે છોકરાંની મા થાય ત્યારે આપે. અગર છોકરાં નહી થાય તો બૈરીની ઉમર વરસ ૨૫ અથવા ૩૦ ની થાય ત્યારે હવાલે કરે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાંશિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અઘરણી વિગેરે મોસાળાંની રીતમાં જે કંઈ મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે. ધણીને પુછ્યાવિના બૈરીથી ખરચાય નહી. કામ પડે તો ધણી લેછે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈ પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરી બૈરી અથવા મરદ પૈસા પેદા કરે તે ઘરખરચમાં કામ લાગે, જુદા રાખવાનો ચાલ નથી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીને પુછ્યા વિના કોઇને આપી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા મળ્યા રેહે ત્યાંસુધી દીકરાને પુછ્યાવિના પલ્લું ખરચ કરી શકતી નથી.

૧૫. બૈરી પાસેથી પલ્લું ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી ને કાંઈ જરૂરનું કામ પડેતો સમજાવી વશ કરી ખરચ સારૂં આપે લેછે.

૧૬. બૈરી પાસેથી પલ્લું ખરચવાને જરૂરી કારણ હોય તો સમજાવીને ધણી લેછે; અગર બની શકે તો પાછું કરાવે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં મુકી વ્યાજ ખાવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરી પોતાના ધણીને તજે તો પલ્લું ધણીને હવાલે કરે અથવા ધણી બૈરીને તજે તો ધણિયાણી નાતરે નહી જાય ત્યાંસુધી બૈરીને હવાલે કરે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેના માબાપ રૂ. ૫) નો માલ ગોરણી કરવા સારૂ રાખે; બાકીનું પલ્લું અથવા રીતભાતમાંનું જે હોય તે સર્વે પાછું આપે; ને બાપે ખરચી ખાધું હોય તોએ પુરૂં કરી આપે.

૨૧. બૈરી મરી જાય તેને છોકરો હોય તોપણ પલ્લું પાછું આપે. છોકરા સારૂ રાખે નહી.

૨૨. મરનાર બૈરીને છોકરી હોય તોએ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે રીત છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાં શિવાય ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવું એટલે વરને વાંકડાના સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈનો અમારે અધિકાર નથી ને પેહેરામણી તો લગન થાય તે વખત કરે તે પેહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

દરજી—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૧૦૦) નો છે; તે ઉપલા નંબરના ચૌદમાં સવાલના જવાબમાં જાહેર કરેયોછે, ને અસલમાં કાંઈએક ઓછું હતું, લેકીન આસરે વરસ પચાસ થયાં તો રૂ. ૧૦૦) ના પલ્લાંનો ધારો ચાલ્યો આવેછે.

૨. રૂ. ૧૦૦) નું પલ્લું ને રૂ. ૨૫) નાં લુગડાં એ શિવાય રીતભાત કાંઈ જુદી નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનાં ઘરેણાં તો કલ્લી તથા લંગર ને સોનાનાં ઘરેણાં તો

હાંસડી તથા માળા તથા તુળસીપાટિયાં આપેછે, ને રોકડા રૂપિયા કાંઈ પલ્લાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. જોવાતેડાં થાય તે દાહાડે કલ્લી ને લંગર અપાયછે ને પરણે તે દાહાડે સોનાની બે જનસો મજકુરો અપાયછે. કન્યાને ખોળે બેસાડીને બે જનસો ચહડાવેછે.

૫. લખ્યા પઢયા તથા શાહેદીમતા તથા ટીપ થતી નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી. ને કન્યાના બાપને મળે તો રૂપિયા એકની કાળીગાંઠી કરે ને.નહી મળે તો નહી કરે.

૭. પંથવર અથવા બીજવર અથવા ત્રીજવર ગમે તેટલી વાર બૈરીની કજાઈલાહી થાય ને ફરી ફરીને છોકરા હોય ને પરણે, પણ પલ્લાંનો ધારો તો એનો એજ છે કાયમ; કાંઈ વધતો ઓછો તફાવત નથી.

૮. માંદો અથવા રોગી અથવા અપંગ અથવા બીજા સબબથી હોય ને પરણે તોપણ પલ્લાંનો ધારો તો એનો એજ છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ પણ એજ ધારા પ્રમાણે પલ્લું લે, ઓછે પલ્લે અથવા વગર પલ્લે પરણાવે નહી.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનું એ છે જે પલ્લું જે છે તે તો મુખ્ય ઓરતના સ્વામિં સમાન છે, ને તે પેહેર્યાથી કન્યાની શોભા છે ને વરને અથવા કન્યાને હવાલે થાય નહી, ક્યાં લગી કે એ છોકરાંની મા થાય ત્યાં સુધી, ને પલ્લું પેહેરીને કન્યા ફરે ને માબાપના હવાલામાં રહે, સ્વામીને પણ અપાય નહી, કાંજે તે ફાકી ખાય નાદાનીથી માટે ઈતબાર પડતો નથી; ને છોકરીની ઉમર વરસ ૨૦ અંકે વીસની થાય તો—વીસ વરસની ઉમરે છોકરીને પલ્લું પાકી સમજણવાળી થાય ત્યારે હવાલે થાય.

૧૧. બૈરીની સત્તા છે માટે બૈરીના માબાપના હવાલામાં રહે ને પોતીકો હુકમ—બૈરી પોતે પેહેરી વાપરી પોતીકો હુકમ ચલાવે.

૧૨. પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ધણીને ઘેર મેહેનત મજુરીથી પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ને માબાપને ત્યાં મેહેનત મજુરીથી પેદા કરે તે ઉપર માબાપનો હુકમ.

૧૪. જે બૈરીને પલ્લું આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકતી નથી અથવા ખરચ કરી શકતી નથી. મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તે દીકરાની સમજણ સુલેહથી કરે, જુદી અથવા એકઠી હોય તેમાં પણ દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકેછે.

૧૫. બૈરીની રાજીથી પાંચ પૈસાનો ખરચ આવી પડે ને અડીઓવટીએ લેવું પડેતો રાજીથી બૈરી આપે, પણ જબરદસ્તીથી કુમાર્ગે ચાલવા લેવાય નહી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લેતો ખરા કારણથી રજામંદીથી લે, ને મળે ત્યારે પાછું પણ આપે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે તો પલ્લાંની કીંમત આપીને ધણી અથવા વારસ પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકતા નથી, શાથી જે ઓછા પલ્લાંમાં વ્યાજે શું મુકે, ને પેહેરે શું ?

૧૯. બૈરીને ધણી કાહાડી મુકે ત્યારે પલ્લું બૈરી પાસે રેહે ને ધણી બૈરીને રૂ. ૨) માસ ૧ ખોરાકના તથા લુગડાં બે વરસ ૧ આપે, ને બૈરીથી ધણીને તજાતો નથી, ધણીના હુકમમાં રહે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું અપાયછે તેમાં કાંઈ મુદ્દત મુકરર નથી, પણ તેમાં થોડું ઓછું હોય તેનો નિભાવ થાયછે, ને અગર ખરચ થયું હોય તો મુજરે અપાયછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લાં મધેથી રૂ. ૨૫) નું છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખે ને બાકીનું ધણીને આપેછે.

૨૨. છોકરીને પણ એજ પ્રમાણે આપવું, પણ તે છોકરી પરણે તે દાહાડે તેને કન્યાદાનમાં મોસાળિયાંનું રાખેલું હોય તે આપે.

૨૩. અમારામાં ખાવા લેવાનો સિરસ્તો નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી આપવાનો કંઈ ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

માળી–મોગરેલીઆ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૨.

૧. અમારામાં પલ્લાંનો આંકડો રૂા. ૪૦ નો છે.

૨. રીતભાત જુદી છે–આસરે લુગડાં રૂ. ૧૫ પંદર[ના]–(તથા) સાડી ૧ એક, ચણિયો ૧, કાપડું ૧.

૩. હાંસડી ૧ સોનાની રૂા. ૨૫ ની તથા વાળી ૧ રૂપિયા પાંચની, વેહેવા વખત કલ્લી જોડ.૧ રૂપાની રૂ. ૨૦ ની આપી હોય તે–જુમલે રૂ. ૪૦ નું ઘરેણું આપેછે.

૪. રૂપિયા વીસની કલ્લી વેહેવા મેળવતી વખત આપેછે, ને કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે.

૫. હાંસડી સોનાની રૂા. ૧૫ ની તથા વાળી સોનાની રૂ. ૫ ની બાકી રાખેછે, ને ટીપનો ચાલ નથી તો શાહેદીનું શું લખીએ ?

૬. ચાલ નથી.

૭. વધું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. એનો જવાબ–તરફેણની મરજી.

૯. બેહુની ખુશી પ્રમાણે.

૧૦. જ્યારે સમજુક થાય તથા પોતાના માલને તપાસથી રાખે ત્યારે આપવું.

૧૧. પલ્લાં શિવાય જે કાંઈ ધણીને ઘેરથી મળ્યું હોય તે ઉપરજ ધણીનો હુકમ ચાલે, બીજામાં ચાલે નહી.

૧૨. પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ધણિયાણીનું ધણીપદું છે, પણ ગેરવાજબી ખરચ કરી શકે નહી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકાય પણ નહી; ને મા અથવા સાવકી મા વાજબી પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરો અટકાવ કરી શકે નહી.

૧૫. જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકાય નહી.

૧૬. બૈરીની ખુશીમાં આવે તો પલ્લું આપે–ખરચ કરવાને આપે તો ધણી બૈરીને પાછું પણ આપે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપે ને કીંમત આપીને પાછું લઈ શકેછે, ને નાતરે જાય તો વારસ પણ લઇ શકેછે.

૧૮. સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૯. એ બાબતમાં અમોએ આગળ તલાક બાબતના જવાબમાં હુકમ અદાલત એંડરસન સાહેબને લખી આપ્યોછે કે તલાક બેહુ જણ આપી શકેછે. પણ આજ દિનથી સર્વે અમારી ન્યાતના લોકોએ મળીને એવો ઠરાવ કર્યોછે કે કાંઈ જબરદસ્તીનું મોટું કારણવિના સહસા અમથું ધણીથી અથવા ધણિયાણીથી તજાય પણ નહી, મુકાય પણ નહી; કાંઈ મોટું મુકવા સરખું કારણ હોય તો તમામ પંચની રજાથી મુકે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા લુગડાં તો ફાટતાં રહ્યાં હોય તે–ને મુદ્દત તો તેરમા સુધીની છે–પાછાં આપે.

૨૧. મરનારને છોકરો હોય તો મોસાળિયાં રાખે, ને જ્યારે છોકરાનો બાપ છોકરાનો વેહેવા કરે ત્યારે મોસાળ રાખેલું પલ્લું છોકરાની વહુને ચડાવવાને સારૂ આપે.

૨૨. મરનારની છોકરી હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને પાછું આપે ને છોકરીને બાપ પરણાવે; ને ન પરણાવે તો મોસાળિયાં પુછી શકેછે.

૨૩. ખાવા આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૨૪. ગજવું એ જે કલૌવા વખત વરને રૂા. ૧૮ આપવાનો ચાલ છે.

૨૫. પેહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી ને જે મળે તે આપે.

માળી–સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૧૭ નો છે, અસલથી છે.

૨. અમારામાં રીતભાતમાં જોવાતેડાં કરતી વખતે રૂ. ૬ થી તે રૂ. ૧૦ સુધી વરનો બાપ કન્યાને આપેછે, તથા કન્યાનો બાપ વરને રૂ. ૧૫ રોકડા લુગડાંના કરીને આપેછે, એજ ચાલછે.

૩. પલ્લાંમાં કલ્લી જોડ ૧ રૂપાની રૂ. ૧૨ ની

તથા વીટલા જોડ ૧ હેમના રૂ. ૫ ના—જુમલે જનસ ૨ આપેછે, રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું આપેછે તે જોવાતેડાં કરતી વખત કન્યાના હાથમાં આપેછે, લગનને સારૂ બાકી રાખતા નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૬. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલછે, ને જે ઘરેણું કન્યાદાનમાં આપેછે તે ઉપર બૈરીનો હક પલ્લાં જેવો પોહોંચેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તોપણ વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારામાં ન્યાત રીત કરતાં વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એજપ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોપણ વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૧૦. છોકરી પોતાનું પલ્લું સાચવે ને સમજુક થાય ત્યારે તેને હવાલે કરવું.

૧૧. પલ્લાંશિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી તથા અઘરણીની રીતમાં મોસાળાં વિગેરે જે કંઇ બૈરીને મળેછે તેઉપર ધણીનો હુકમ નથી.

૧૨. પેહેરેવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઇની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તેઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી, ને ખરચ પણ કરી શકતી નથી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી પલ્લું ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકે નહી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી પલ્લું ખરચ કરવાને લે તે ખરચની વિગતઃ—દીકરા દીકરી પરણાવવા વિગેરે સંસારાદિક વેહેવારને સારૂ અથવા પોતાના દેવામાં આપવાને સારૂ બૈરી રાજી થઇને આપે તો લે ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ત્યાં પલ્લાંના રૂપિયા વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ધણિયાણીને તજી શકતો નથી; એજ પ્રમાણે ધણિયાણી તજી શકતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું આપવું જોઈએ, ને બારમા સુધીમાં; પણ તેમજ કંઈ બૈરીના ખરચમાં આપ્યું હોય તે મુજરે આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું બાપને પાછું આપે, મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨૧મી પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણીનો ચાલ નથી.

માળી—ગુલફરોશનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૨૦૦ નું કરવાનો ચાલ છે.

૨. જુદી રીતમાં રૂ. ૧ એકથી તે રૂ. ૫૦ નાં લુગડાં કરેછે, જેને જેવું મળે તેવું.

૩. જનસ ૩ સોનાની તથા રૂપાની ૧, જુમલે ઉપર લખેલા આંકડા (પ્રમાણે) માંહે બની આવે તેવી કરેછે. જનસની વિગતઃ દામણી ૧ હેમની તથા કાંટલી ૧ હેમની તથા માળા ૧ હેમની—જુમલે જનસ ૩ હેમની તથા રૂપાના કલ્લાં જોડ ૧—જુમલે ચાર કરેછે.

૪. વેહેવા મળે ત્યાંથી તે પરણે ત્યાંસુધી પુરૂં કરી આપેછે ને કન્યાના બાપને આપેછે—સોંપણ કરીને.

૫. ઉપરની ચોથી કલમમાં લખ્યુંછે તે પ્રમાણે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં છોકરી હોય ને તેની મરજી હોય તો ફરી પરણેછે, ને પલ્લું ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે, વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં અપંગનો વેહેવા થાય તેનું પલ્લું પણ એટલું છે.

૯. અપંગ છોકરી હોય તો તેના માબાપની ખુશીથી ઓછું લે તો મુખત્યાર છે, સિરસ્તો તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વરસ ૨૦ ની બૈરી થાય ત્યારે બૈરીના હાથમાં આપેછે; ત્યાં સુધી કન્યાના બાપને ઘેર રેહે, પછી વરના બાપને ઘેર રહેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીના પિહેરથી તથા મોસાળથી–તેની તરફથી જે કાંઈ આવે તેમાં હુકમ ધણીનો નહી, ને ધણીની તરફથી મળે તેમાં હુકમ ધણિયાણીનો નહી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં પરભાર્યાં આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. જેના રોટલા ખાયછે ને પેદા કર્યુંછે તેનો હુકમ છે.

૧૪. દીકરો ભરણપોષણ આપે તો સાવકી માથી આપી શકાય નહી; અથવા ભરણપોષણ ન કરે તોએ કોઇને આપી શકાય નહી, પણ વાજબી ખરચ રાહનો કરી શકેછે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં બૈરી પાસેથી પલ્લું ખરચ કરવા સારૂ બંનેની મરજીથી લે ને મળે ત્યારે કરાવી પણ આપેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં એ વાતનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. એ સવાલનો જવાબ તજવાની બાબતમાં લખ્યોછે.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં બૈરી મરી જાય તો ઉઠમણા વખત પલ્લું પાછું આપેછે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં મોસાળિયાં છોકરાને સારૂ રૂ. ૨૫ નો માલ રાખેછે.

૨૨. એકવીશમી કલમ પ્રમાણે કબુલછે.

૨૩. અમારામાં ખાવા લીધાનો ચાલ નથી, ને લે તો ન્યાતબાહાર રેહે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવાનો ચાલછે, રૂ. ૧ થી તે રૂ. ૩૧ સુધી મળે તે પ્રમાણે આપેછે.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઇનો ચાલ નથી."

કંદોઇ–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંમાં રૂપું ગદિયાણા ૬૦ તથા સોનું ગદિયાણા ૧૦ આપેછે, ને અસલનો પણ એજ ધારોછે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં રીતભાત જુદી છે, ને રીતભાતમાં લુગડાં (નો ચાલ) આસરે રૂ. ૩૦ નાં આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંમાં કલ્લાં પગનાં રૂપાના ગદિ. ૬૦ નાં આપેછે, તથા કાંટલી સુનાની ગદિ. ૬ તથા માદળિયાં સોનાનાં ગદિ. ૪–જુમલે સોનું ગદિ. ૧૦ આપેછે; ને લુગડાં હાજર ન હોયતો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે લુગડાંના રોકડા રૂપિયા આપેછે. એવિના રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. વેહેવા થયા પછી સારો દાહાડો જોઇને વસંત ચડાવે ત્યારે કલ્લાં રૂપાનાં પલ્લાંના અવેજમાં આપે, તથા ઓઢણી રૂ. ૫ ને આસરે કન્યાને આપેછે, તે ઉપર લખેલા લુગડાંમાં ગણાતી નથી. ને તેજ દિવસે વરને કન્યાવાળા જમવા તેડીને રૂ. ૨ ને આસરે પાઘડી આપેછે, ને બીજું જે પલ્લું બાકી રહ્યું તે લગનને દાહાડે આપે, ત્યાર પછી વર કલૌવો ખાય.

૫. પલ્લું કલમ ૪ માં લખેલે દિવસે કન્યાને પાટલે બેસાડીને આપેછે, ને ટીપ લખવાનો ચાલ નથી તો શાહેદીનું શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને પલ્લું નહી મળે ને કન્યાનો બાપ પોતાની મરજીથી સકાંકણી પરણાવે તો કન્યાના બાપની મરજીમાં આવે તેટલું ઘરેણું તથા લુગડાં તથા રીતભાત પોતાને ગમે તેવી કરે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તેને છોકરા પણ હોય ને તેને પરણવાની જરૂર હોય તો ન્યાત સિરસ્તે પલ્લું આપવું જોઇએ, ને પછી પોતાની ગરજે ખાવા આપે અથવા વત્તું પલ્લું આપે તો પોતાની ખુશી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા અપંગ વિગેરે રોગી હોય તે શખસ પોતાની ગરજે વધારે આપે તે પલ્લાંમાં મુજરે આવતું નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછું લઈને અથવા વગર પલ્લે પરણાવે તો પોતાની ખુશી.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો એવો સિરસ્તોછે કે વરસ ૨૪ અથવા ૨૫ ની ઉમર થાય ત્યારે તેનું પલ્લું હવાલે કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય જે કાંઈ ધણીને ઘેરથી મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ને બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી મોસાળાં વિગેરે માં જે કાંઈ બાઈને મળે તે ઉપર બૈરીનો હુકમછે, પણ કોઈને આપી દેવાય નહી, ને બાઈની કજારજાએ બાઈના સગાંની તરફથી મળ્યું હોય તેના છોકરાં વારસ છે, ને છોકરાં ન હોય તો બાપ વારસછે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણિ વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને બૈરીએ પૈસા પેદા કરયા હોય તે ઉપર એહુનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઇને અપાય નહી ને ખરચ પણ નહી થાય; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો વાજબી ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલે નહી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબ્બરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. ધણી નાદાર હોય ને રૂડો યા ભુંડો અવસર આવે યા કાંઈ જરૂર અટકાવનું કામ આવે ત્યારે બૈરીની પાસેથી પલ્લું લે, ને પછી મળે ત્યારે પાછું આપે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે, ને પોતે ધણી પલ્લાંના રૂપિયા આપીને ઘર પાછું લઈ શકેછે. ને ધણી મરી ગયો હોય તો તેના વારસ ધણિયાણી જીવતે ઘર લઈ શકતા નથી, પણ બાઈની કજારજાએ વારસ છે.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં બૈરીથી પોતાનો ધણી મુકાતો નથી, ને ધણીથી બૈરીને તજાતી નથી. કદાચ અણબનાવથી બૈરી જુદી રેહે તો પલ્લાંનું ઘરેણું પોતાની પાસે રાખે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને તેરમાં સુધીમાં પાછું આપવું જોઈયે, પણ કદાપી બૈરી પિહેરમાં મરી જાય ને પિહેર પરગામ હોય ત્યારે તેનો દાહાડો પાણી પિહેરમાં થાય, ને તેનો ખરચ પલ્લાંમાંથી બાદ કરીને વધે તે ધણીને પાછું આપે; ને રીતભાતનાં લુગડાં વાપરતાં રહ્યાં હોય તે પાછાં આપે.

૨૧. બૈરી મરી જાય ને છોકરા મોસાળમાં રેહેતા હોય તો પલ્લું મોસાળિયાં રાખે--દાહાડો પાણી કરતાં વધે તેટલું રાખે.

૨૨. બૈરી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય તેને સારૂ પલ્લું મોસાળિયાંને રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૩. કન્યાના બાપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, ને કદાપી કોઇ નાચારીથી આપે તે પાછા ફરતા નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ દેવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી, ને હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપેછે તે પાછી ફરતી નથી, ને છોકરી પરણ્યા પછી ગોરવને દાહાડે વરના હાથમાં પેહેરામણીના કરીને રૂ. ૧૦ અથવા રૂ. ૧૫ વા રૂ. ૨૦ મળે તો વરને ચાંદલો કરીને આપેછે, ને ન મળે તો કંકુને કન્યા આપેછે; ને છોકરીના અઘરણીમાં તથા છોકરીના છોકરા પરણે ત્યારે મોસાળું પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે.

સુખડિયા–શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક" અંક ૨૦૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું તો રૂ. ૧૫૧, લુગડાં તો રૂ. ૨૫ નાં–જુમલે રૂપિયા પોણીબસેં ને એક–પરા પુરવે ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાં વિગેરે બીજી રીતભાતનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું એકસોને એકાવનનું ને પચીસ રૂપિયાનાં લુગડાં એ વગર બીજો કાંઈ ચાલ નથી. એમાંથી ગમે તે જનસ કરાવે, ને જોવા તેડાનાં લુગડાંની રીત છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું તો વિવાહ કરતી વખત આપવામાં આવેછે, ત્યાર પછી ધણી એમુખત્યાર છે.

૫. ઉપલી કલમ પ્રમાણે અમારામાં પલ્લું કાંઈ બાકી રહેતું નથી, ને સામસામાં લખ્યાં થાયછે, તે વખત શાહેદી તો જે હાજર હોય તે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને બેસાડે તેને કોઈની મુજાહામત નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં ઘરડો થાય ને તેને દીકરાઓ પણ હોય ને તે આસામી પરણે તો પલ્લું તો ન્યાતના ધારા મુજબ લે. ત્યાર પછી તો ધણી એમુખત્યાર છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય વા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય ને બીજા કાંઈ સબબથી દોષવાળો હોય તેનું પલ્લું પણ ન્યાત સિરસ્તા પ્રમાણે છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો છોકરીનો બાપ પલ્લું તો ન્યાતના ધારાપ્રમાણે લેછે, છોકરીનો વાલી હોય તે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું તો બાઈ જ્યારે સમજવાર થાય ત્યારે તે તેની મેળે પોતીકે ઘેર લઈ જાય.

૧૧. પરણ્યા પેહેલાં વા પરણ્યા પછી જે કાંઈ ધણીને ઘેરથી આપે તે ઉપર તો ધણીનો હુકમ છે, ને પલ્લાં શિવાય બીજું કાંઈ આપવાની રીત નથી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ લોક ઘરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઇની પાસેથી વા મેહેનત મજુરીથી પૈસા પેદા કરે તે પોતપોતાનું ઘર ચલાવી શકેછે.

૧૪. પલ્લું બૈરીને આપ્યું તે ધણીની મરજી વિના કોઇને આપી શકતી નથી; ને ધણીની મરજી વિના ખરચી પણ શકતી નથી. મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંને છોકરાની રજા વિના ખરચી શકતી નથી, અથવા કાંઈ વાજબી કારણથી હોય તો ને ભરણપોષણ નથી મળતું તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે; તેને કાંઈ દીકરાનો અટકાવ ચાલતો નથી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું પાછું લઈ શકતો નથી.

૧૬. અથવા કાંઈ વાજબી કારણે લે તો શી રીતે? છોકરી વા છોકરો પરણાવવા સારૂ લે ધણી, રાજી થઇને આપે તો મળે ત્યારે પાછું આપે સહી.

૧૭. ધણિયાણીને પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં બૈરીનું પલ્લું વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં બૈરી મરી જાય કે પલ્લું દોરાદશી સુદ્ધાં પાછું આપે સહી. મુદ્દત—ક્રિયા સુધીમાં પાછું આપે સહી.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય તો તેને સારૂ મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી, રાખે તો કાંઈ મોસાળનું હોય તો તે રાખે છે.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં બૈરી મરી જાય ને તેને કાંઈ છોકરી હોય તો તેના મોસાળિયાં કાંઇ રાખી શકતાં નથી. પોતાના ઘરનું કાંઈ હોય તો રાખે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ ખાવા આપવાનો ચાલ નથી, ને કોઈ ગરજવાળો આપે તો તેને પાછું આપતા નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં પેહેરામણીને પેટે જે કાંઈ આપે તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

કુંભાર—ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૪૯.

૧. અમારામાં રૂ. ૬૦ નો આંકડો છે, ને અસલમાં તો રૂ. ૨૭ નું હતું.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત સર્વે આવી ચુકી.

૩. કલ્લી જોડ ૧ રૂપાની તથા સાંકળી ૧ રૂપાની તથા વીટલાં જોડ ૧ હેમના તથા હાંસડી ૧ હેમની તથા ચમકળી ૧ હેમની—જુમલે જનસ ૫ આપેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. વિવાહ મેળવતી વખત જનસ ૩ આપેછે, ને લગન લખત જનસ ૨ આપેછે—જુમલે જનસ ૫ આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને લખ્યાં ભણ્યાં કરવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે, ને તે ઘરેણાં ઉપર બૈરીનો હક પલ્લાં બરોબર પોહોંચેછે, ને સકાંકણી બેસાડે છે ત્યારે સાસરેથી પલ્લું લેવાનો ચાલ નથી.

૭. વત્તું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, ને કરે તો પોતાની ખુશી.

૮. એનો જવાબ કલમ ૭ માં છે.

૯. તરફેણુની ખુશી.

૧૦. બૈરી પોતાનું પલ્લું સાચવે ને સમજુક થાય ત્યારે તેને હવાલે કરે.

૧૧. માબાપને ઘેરથી જે લાવી હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ નથી, પણ બાયડીથી ગેરવાજબી ખરચાય નહી.

૧૨. ના, નથી ગણાતું.

૧૩. ધણીના હુકમવિના ખરચાય નહી.

૧૪. ધણીના હુકમવિના કોઇને અપાય નહી, ને મા અથવા સાવકી મા ગેરવાજબી(નો) ખરચ કરેતો દીકરો અટકાવી શકેછે.

૧૫. ના, જબરદસ્તીથી પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. બાઈ રાજી થઇને આપે તો લે, ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. આજ લગી અમારામાં એવું થયું નથી.

૧૮. સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરી પોતાના ધણીને મુકે તો પલ્લું તથા ખરચ જે થયો હોય તે મુજરે આપે, ને ધણી મુકે તો પલ્લું તમામ બૈરીને હવાલે કરે.

૨૦. ધણિયાણી મુઆ પછી ધણીને ઘેર પાછું આપવું, ને વાજબી(નો) ખરચ થયો હોય તે મુજરે આપવાનો ચાલ છે.

૨૧. ધણીને પાછું આપતા નથી, તેના છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખે.

૨૨. ધણીને પાછું આપે, છોકરીને સારૂ મોસાળિયાંથી રખાય નહી.

૨૩. ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગન વખત પેહેરામણીમાં વેહેવણને સાડી ૧ તથા વેહેવાઈને પાઘડી ૧ તથા વેહેવાઇના પાસેના સગાંને મળે તે પ્રમાણે આપેછે; તે પાછું લીધામાં આવતું નથી.

કુંભાર-લાડ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૬૦) નો છે અસલથી; તે મધે રૂ. ૪૦) નું ઘરેણું તથા રૂ. ૨૦) નાં લુગડાં રીતભાતનાં કરેછે—જુમલે રૂ. ૬૦) નો આંકડો મુકરર છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીત ભાત કન્યાને આપેછે તે તો આવી છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનાં તથા સોનાનાં ઘરેણાં આપેછે. રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપીએ છૈએ તે આદરણી વખત તથા લગન વખત કન્યાના હાથમાં આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૪ થી પ્રમાણે આપેછે, ને પલ્લાંની ટીપ કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી તો શાહેદીનું શું લખીએ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો પલ્લું તો રૂ. ૬૦) નું ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે આપેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય તથા એ વિગેરે બીજા દોષવાળો હોય તોપણ પલ્લું વધતું આપવાનો ચાલ નથી, ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે આપેછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે લે છે, ઓછું લેવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું તે લગન વખત કન્યાને આપેછે, તે દાહાડાથી તેનીજ પાસે રેહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી જે માલ મળ્યો હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે ને બૈરીને પોતાના પિહેરમાંથી મોસાળાંવિગેરે જે માલ મળે તે ઉપર બૈરીનો હુકમછે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરી કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ નથી, બૈરીનો હુકમ છે, પણ ઘરના ખરચમાં ખરચે, બીજા કોઈને અપાય નહી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી અથવા ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો વાજબી(નો) ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. અમારામાં બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું બૈરી રાજી થઈને આપે તો ખરચ કરવા લે, ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનાં અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાતનાં લુગડાં ધણીને પાછાં આપે; રૂ. ૧૦ નો અવેજ રાખીને છોકરા ન હોય તો, ને છોકરા હોય તો તમામ માલ પાછો આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું તમામ ધણીને પાછું આપે. મોસાળિયાં કાંઈ તે છોકરાને સારૂ રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ એકવીસમી પ્રમાણે—છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના બાપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગન વખત વરના બાપને કન્યાવાળા પેહેરામણી આપેછે, તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

કુંભાર—ઓરપાડના લોકોનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૫૦ નું કરવાનો ચાલ છે, ને અસલથી એજ રીત છે.

૨. રીતભાતમાં રૂ. ૧૦ લુગડાંના કરીને આપે, તથા માંડવા ખરચના રૂ. ૧૨—જુમલે રૂ. ૨૨ વરવાળા આપેછે.

૩. પલ્લાંમાં રૂપાના દાગીના તથા સોનાના દાગીના આપે, રોકડા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારામાં પલ્લું લગનને બીજે દાહાડે કરેછે તે કન્યાના માબાપને સોંપીને કન્યાના અંગ ઉપર પેહેરાવેછે, તે તેના માબાપના હવાલામાં રેહે.

૫. અમારામાં વેહેવા પ્રથમ પલ્લું આપતા નથી. લગન થયા પછી બીજે દાહાડે આપેછે. તેની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી તો જવાબ શું લખીએ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય. તેને છોકરા હોય, તે શખસ ફરીથી પરણવા ચાહે તો પરણેછે, તેને પલ્લું વધતું કરવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો છોકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય વા અપંગ હોય તેવાને કોઈ પરણાવતું નથી; ને પરણે તો પલ્લું વધતું જોઇતું નથી.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો ઓછું પલ્લું આપતા નથી.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તે એક બે છોકરાંની મા થાય ત્યારે આપે, અગર છોકરાં નહી થાય તો ઉમર વરસ ૩૦ ની થાય ત્યારે આપે.

૧૧. અમારામાં બાપને ત્યાંથી અઘરણી તથા મોસાળાં વિગેરેમાં જે કાંઇ વેહેવાર કરે તે બૈરીને

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તથા તેના ધણીને બરાબર વેહેંચીને કરે; તેથી ધણીનો હુકમ બૈરીના રીતભાત વિગેરેના માલપર ચાલતો નથી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઇની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસો પેદા કરે—બૈરી અથવા મરદ—તે ઘર ખરચમાં કામ લાગે. બૈરીને એ પૈસો જુદો રાખવાનો ચાલ નથી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીને પુછ્યાવિના કોઇને આપી શકતી નથી. મા અથવા સાવકી મા મળ્યાં રેહે ત્યાં સુધી દીકરાને પુછ્યાવિના પલ્લું ખરચ કરી શકતાં નથી.

૧૫. બૈરી પાસેથી પલ્લું ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી, ને એહુની સમજાવટથી ખરચવાને કામ પડે તો આપે લે છે.

૧૬.*બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવાને જરૂરી કારણ હોય તો સમજાવીને લે, અગર બની શકે તો પાછું કરાવે.

૧૭. અમારામાં પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારામાં બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં મુકી વ્યાજ ખાવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરી પોતાના ધણીને તજે તો પલ્લું ધણીને હવાલે કરે, અથવા ધણી બૈરીને તજે તો પલ્લું ધણિયાણી નાતરે નહી જાય ત્યાં સુધી હવાલે કરે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેના માબાપ રૂ. ૧૦ નું એક નંગ ગોરણી કરવાને રાખે. ને બાકીનું પલ્લું તેના ધણીને હવાલે કરે, ને બાપે ખરચ્યું હોય તે પુરૂં કરી આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તેને છોકરો હોય તો એ પલ્લું પાછું આપે, છોકરા સારૂ રાખતા નથી.

૨૨. મરનાર ધણિયાણીને છોકરી હોય તેની પણ ઉપલી કલમ પ્રમાણે રીત છે.

૨૩. અમારામાં પલ્લાં શિવાય ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગજવું એટલે વરને વાંકડાના સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં એ કલમનો ચાલ નથી.

કુંભાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં અસલમાં તો રૂ. ૫૦નું પલ્લું કરતા હતા, પણ હાલમાં આસરે વરસ ૨૦ થયા રૂ. ૭૫ નું પલ્લું આપવા લીધામાં આવેછે.

૨. ઉપરના આંકડા કરતાં લુગડાં જોડ ૧ એક કરેછે, પણ મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૩. પલ્લું આપે તે મધે કલ્લી જોડ ૧ રૂપાની તથા પાટિયાં સુનાનાં તથા માદળિયાં તથા ચમકળી—એ જનસ ચાર રૂ. ૭૫ માં બનાવી આપેછે.

૪. જોવાતેડાં કરે ત્યારે કલ્લી જોડ ૧ રૂપાની કન્યાને પેહેરાવીને કન્યાના માબાપને ઘેર છોકરીને સોંપેછે, ને બાકી રહ્યું તે પરણતાં સુધીમાં પુરૂં કરી આપેછે.

૫. બાકી પલ્લું રહ્યું તે લગનને દાહાડે ન્યાત ગોરને આપેછે, તે ન્યાત ગોર કન્યાના માબાપને આપેછે, પછી કન્યાને માહેરામાં પધરાવેછે; ને ટીપ લખવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૬. અમારામાં સકાંકણી પરણાવવાનો ચાલ નથી.

૭. જે મરદને છોકરી અથવા છોકરા થયા તે શખસ ફરી પરણતો નથી તો તેના પલ્લાંનું શું લખીએ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો રોગી હોય અથવા અપંગ હોય અથવા કાંઈ વાજબી કારણ હોય ત્યારે તેનું પલ્લું વધારે આપવામાં આવેછે, ને વધારે આપેલું પલ્લાંમાં મુજરે આવતું નથી, પલ્લાંમાં રૂ. ૭૫ નું મુજરે ગણાયછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે પરણાવનાર તથા પરણનાર એહુ જણ રાજી થાય તે પ્રમાણે પલ્લું કરે.

૧૦. અમારામાં બૈરી ઘરબારે રેહેતી થાય ત્યારે બૈરીને પલ્લું હવાલે કરવું, ને તે બાઈની પતીજ આવે તો પિહેરમાં રાખે અથવા સાસરે મેલે અથવા આંગ ઉપર રાખે; એ વાતમાં બાઈ મુખત્યાર છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાંશિવાય ધણીની તરફથી બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હક છે, ને બાઈના પિહેરીયાંની તરફથી જે કાંઈ મળે તે ઉપર પિહેરીયાંનો હકછે. પણ બાઈ જીવે ત્યાં સુધી તે માલ ઉપર કોઇની દખલ પોહોંચતી નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. પેહેરવાને સારૂ લોક ઘરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. અમારામાં ધણીના રોટલા ખાઇને બાઈ મજુરીથી પેદા કરે તે ઉપર એહુનો હકછે.

૧૪. ધણી ધણિયાણી રાજી થઇને પલ્લાંનો ખરચ કરે ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ન્યાતમાં ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ પોહોંચતો નથી—પણ ગેરસિરસ્તે ખરચ કરે તેમાં દીકરો અટકાવ કરી શકે છે, ને જો તે બાઈ ધાન લુગડાંની દીકરા પાસે લેવાની દરકાર રાખે તો બાઈ પલ્લું અનામત રાખે.

૧૫. જબરદસ્તીથી પલ્લું ન લેવાય.

૧૬. પોતીકા દીકરા દીકરી પરણે ને ધણીને રાજી થઇને પલ્લું આપે તો ધણી વાવરે—ખરચે, ને ધણીને મળે ત્યારે પાછું બનાવી આપે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર પલ્લું વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારામાં ધણી તથા ધણિયાણી [થી] રાજી વિના એક એકને મેલાય નહી, એહુ રાજી થાય તો મેલાય, એવો ધારો છે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ઉઠમણા વખત ચડેલા ફુલ ધણીને પાછા આપેછે. અગર વાવરી ખાધું હોય ત્યારે પોતાનો જ્યારે હાથ પોહોંચે ત્યારે પાછું આપે, ને ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે ધણીને પલ્લું પાછું આપેછે, મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ કલમ ૨૧ મી પ્રમાણે.

૨૩. ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગન વિગેરે બાબતમાં પેહેરામણી આપેછે તે માલ જેને આપેલો છે તેનો છે, પાછો ફરતો નથી; ને પેહેરામણી આપવાનું કાંઇ મુકરર નથી, મળે તે પ્રમાણે આપેછે.

ધોબી—રાવતિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ. ૭૫ નું અસલમાં હતું, પણ હમણા તો મળેછે તેટલું કરેછે, કાંઈ મુકરર આંક નથી.

૨. ઉપરના આંકડામાં રીતભાત સરવે એમાં છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંની જનસ રૂપાની ૨ તથા સોનાની જનસ ૬—જુમલે નંગ ૮ કરેછે, રૂ. ૭૫ માં બની આવે તેવી કરીએ છૈએ.

૪. આદરણી કરેછે ત્યારે થોડું એક આપેછે, ને બાકી રહ્યું તે ગોરવને દાહાડે પુરૂં કરી આપેછે, ને નથી મળતું તે નથી આપતો, તેને અટકાવી શકતા નથી.

૫. ગોરવ સુધી પુરૂં કરવાનો ચાલછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. એવો કોઈ મોટી ઉમરનો પરણતો નથી, શાથી જે નાતરૂં કરવાનો ચાલછે તેથી.

૮. મોટાને તથા રોગીને પણ વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોએપણ પલ્લું વધતું ઓછું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૦. સાચવવા સરખી થાય ત્યારે હવાલે કરેછે.

૧૧. વરના પલ્લાં શિવાય બીજા કોઈ કાંઇ વરની તરફથી કરતા નથી, ને કન્યાની તરફથી કરેછે તેનો હુકમ બાઇનોછે, ને પલ્લાંનો હુકમ ધણીનોછે.

૧૨. ધણી વગર પેહેરવા સારૂ કોઈ આપતું નથી.

૧૩. જેના રોટલા ખાઇને પેદા કર્યું હોય તેનો હુકમછે.

૧૪. પલ્લાંની જનસ ધણીની મરજીવિના આપી શકતી નથી.

૧૫. બૈરી પાસેથી જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. વાજબી કારણથી લે પણ છે, ને મળે તો પાછું પણ કરાવી આપેછે; ને નાચાર તો શું આપે ?

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય તો પલ્લું પાછું આપેછે, ને રીતભાત આપતા નથી. તે આપેથી દાહાડો થાયછે.

૨૧. પલ્લાંની જનસ છોકરાને સારૂ રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. છોકરીને પરણાવે ને બાપ ઘરેણું પણ લેછે, મોસાળિયાં પણ રાખી શકતાં નથી.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. એવો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

ધોબી—પરદેશી બુદેલીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું નથી તો શું લખીએ? ને અસલમાં પણ કાંઈ ઓછું અદકું હતું નહીં. શાથી જે અમારા ઘરડાઓએ અસલથીજ ચાલ રાખ્યો નથી, વાસ્તે હાલ પણ એજ પ્રમાણે ચાલે છે. ને અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પાંચ પૈસા પેદા કરતો હોય ને પોતાની બૈરીને ઘરેણું કરે તેમાં પોતાની ખુશી, પણ પલ્લાંનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી. એ સવાલ ૨૫ નો જવાબ એકજ કરીને લખ્યોછે.

ધોબી—આહીર ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૫.

૧-૨૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંના આંકડાનું કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો પાંચ રૂપિયાની જનસ કરે, ને નહી મળે તો છીંટના ઓઢણી ચણિયાં રૂ. ૧ તથા ૧। નાં કરીને લગન કરેછે. અસલમાંથી એજ પ્રમાણે ચાલ છે, વાસ્તે જવાબ ૨૫ લખ્યા નથી.

કડિયા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંમાં રૂપું તોલા ૪૦ તથા સોનું તોલા ૬ એ વિગતે કરેછે.

૨. ઉપરના આંકડા વગર રીતમાં લુગડાં જોડ ૫ કરીએ છૈએ—તે મધ્યે જોડ ૪ નાહનાં તથા જોડ ૧ મોટાં કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાની જનસ ૨—લંગર તથા ગોફણી તથા સોનાની જનસ ૩—હાં[સ]ડી તથા ચોકડાં તથા દામણી—એ જનસ ૫ રૂપાની તથા સોનાની કરેછે.

૪. વિવાહ મળે ત્યાંથી તે પરણે ત્યાં સુધી પુરૂં કરી આપેછે, ને તે જનસ કન્યાની કોટે ઘાલેછે ને કન્યાના બાપને સોંપણ કરેછે.

૫. જનસ કરેછે તે સર્વેને જાહેરથી કરેછે, પરણતીવેળા થાય છે—ને લખ્યું કરવાનો ચાલ નથી તો શાહેદીઓ શેમાં થાય ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીની રીત નથી.

૭. જેને એક બે દીકરા હોય છે તે શખસ ફરી પરણતો નથી, શામાટે જે નાતરાંનો ચાલ છે તેથી; ને ઘરેણું નાતરાંનું પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જનસ આપેછે—વધુ અપાય નહી.

૮. મોટી ઉમરવાળો તથા દોષવાળો હોય તોએપણ વધતું આપવાનું જાણ્યું નથી, ને કોઈ પંચના રસ્તાથી અદકું કરે તો તે જાણે.

૯. છોકરી તથા છોકરો દોષવાળો હોય તથા સારો હોય તોએપણ પંચના સિરસ્તાથી વધતું કોઈ કરતું નથી.

૧૦. બૈરી સાચવી શકે તેવી થાય ત્યારે તેને હવાલે કરેછે, ને સાસરે રેહે ત્યારે સાસરિયાંના અખત્યારમાં રેહે છે, ને પિહેર રેહે ત્યાંસુધી બાપના અખત્યારમાં રેહેછે.

૧૧. પિહેરની તરફથી રીતમાં આવે તેનો હુકમ બૈરીનો છે, ને સાસરિયાંમાંથી આવે તેનો હુકમ ધણીનો છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં બીજો કોઈ આપતો નથી—ધણીની રીત વગેરે—તો શું લખીએ ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૩. જેના રોટલા ખાઇને પેદા કરેછે તેનો હુકમ છે.

૧૪. બૈરી પલ્લાંની જનસ ધણીની મરજી વિના કોઇને આપી શકતી નથી. ને સાવકી માતાના પલ્લાંમાં દીકરો ભરણપોષણ કરે તો અટકાવી શકેછે.

૧૫. ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરી પોતાની રાજીથી આપેછે—દીકરો તથા દીકરી પરણે તેવેળા, ને ધણી પણ પોતાની ખુશીથી મળે ત્યારે પાછું પણ કરાવી આપેછે, ને ન મળે ત્યારે તો શું આપે—નાચારપણે?

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપ્યું જાણ્યું નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. એ સવાલનો જવાબ પછાડીની બાબતમાં લખીશું.

૨૦. બૈરી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું ધણીને ઘેર આપવાનો હક છે; ને વાજબી ખરચ થયો હોય તે જાણ્યામાં આવે તે મુજરે આપેછે.

૨૧. ધણીનું પલ્લું લઇને છોકરી તથા છોકરાને પાળેછે ને પરણાવેછે.

૨૨. એ પ્રમાણે ઉપર લખ્યું છે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગનની પેહેરામણી રૂ. ૩૧ ની કરે; તેમાં લુગડાં તથા વાસણ સર્વે—જુમલે આંકડા પ્રમાણે કરેછે, ને પાછું લીધામાં આવતું નથી, ને બીજી વખત કાંઈ કરતા નથી.

કડિયા—ઇડડિયાનો જવાબ

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૮.

૧. પલ્લાંનો આંકડો અસલ અમારા વૃદ્ધોથી રૂ. ૪૦) નો છે—ઓછું અદકું નથી.

૨. રીતભાતમાં વરનો બાપ કન્યાને પરણતી વખત કંસાર ખવડામણીના રૂ. ૭ાા—સાડાસાત -આપવાનો ચાલ છે.

૩. પલ્લું જે આપીએ છૈયે તેમાં કલ્લી જોડ ૧ રૂપાની રૂ. ૧૦) ની તથા લંગર જોડ ૧ રૂપાના રૂ. ૧૫) ના તથા હાંસડી ૧ કાંઠની સોનાની રૂ. ૧૫) ની—જુમલે નંગ ૩—રૂ. ૪૦) ને આસરે આપેછે. રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપીએ છૈયે તે લગન વખત કન્યાના વાલીના હાથમાં આપીએ છૈએ, ને કાંઈ વેહેવા વખત પણ થોડું આપેછે. પણ લગન વખત રૂ. ૩૯) નું પુરૂં કરી આપીયે છૈયે, તેમાં લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી. ન્યાતના બે લોકની શાહેદીથી આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૩—૪ પ્રમાણે.

૬. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો તેનું પલ્લું ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે રૂ. ૪૦) નું લેવાનો ચાલ છે. ને તે શખસ પરણ્યા પછી પોતાની ખુશીથી વધતો માલ કરે પણ તે માલ પલ્લાંમાં ગણાતો નથી.

૮. ન્યાતરીત કરતાં તેનું પલ્લું વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછું પલ્લું લઈને અથવા વગર પલ્લે પરણાવવાનો ચાલ છે.

૧૦. પલ્લું તો બૈરીની ઉમર વરસ ૧૨—૧૪ ની થાય તે દાહાડાથી તેનીજ પાસે રેહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી યા પરણ્યા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી જે માલ મળ્યો હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમછે; ને બૈરીને પોતાના બાપને ઘેરથી તથા મોસાળમાંથી તથા અઘરણીની રીતમાં જે કંઈ બૈરી લાવી હોય તે ઉપર બૈરીનો હુકમછે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરી ધણીના ઘરમાં રહીને મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમછે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકતી નથી તથા ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને સાવકી મા તથા સગી મા પોતાના પલ્લાંનો ગેરવાજબી ખરચ કરે તેમાં દીકરો અટકાવ કરી શકેછે.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું, બૈરી રાજી થઇને આપે તો લે; ને કારણ તો એ જે છોકરો તથા છોકરી પરણાવવી હોય તથા પોતાનું અધરણી કરવું હોય તો લે ને મળે તો પાછું કરાવી આપે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે તો પોતાનું પલ્લું પાછું લે, બૈરીથી ધણીને મુકાતો નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ને તેનો ધણી તેનું બારમું કરે ને ન્યાત જમાડે ને ન્યાતના ન્હોતરાં ફેરવે ત્યારે પલ્લું ધણીને હવાલે કરે; ને બારમું ન કરે તો પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી. તેના પિહેરિયાં બારમું કરે તે પલ્લાંમાંથી.

૨૧. પલ્લું તે છોકરાને સારૂ રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. છોકરીને સારૂ રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૩. કન્યાના બાપને પલ્લાંશિવાય બીજા રૂપિયા ૪૦) લગન વખત ખાવાના આપવાનો ચાલ અસલથી છે, ને પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને પેહેરામણીના કરીને રૂ. ૧૫) લગન વખત કન્યાનો બાપ આપેછે.

૨૫. જનોઈનો ચાલ નથી; ને બીજી પેહેરામણી આપવાનો ચાલ મુકરર નથી.

કડિયા—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૭.

૧. પલ્લાંનો આંકડો અસલથી અમારામાં રૂ. ૩૧) અંકે એકત્રીસનો છે. ઓછું અદકું નથી ને માંડવ ખરચના રૂ. ૩૫) અંકે પાંત્રીશ આપવાનો ચાલ છે.

૨. ઉપર લખેલા રૂ.૩૫)માં રીતભાત આવી ચુકી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂ. ૩૧) રોકડા આપેછે તે મધે કન્યાને મન માનતાં ઘરેણાં કરાવેછે.

૪. પલ્લું આપીએ છૈએ તે લગન વખત કન્યાના વાલીના હાથમાં આપીએ છૈએ; ને કોઈ વેહેવા વખત પણ થોડું આપેછે; પણ લગન વખત રૂ. ૩૧) નું પુરૂં કરી આપીએ છૈએ. તેમાં લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી. ન્યાતના બે લોકની શાહેદીથી આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૩ તથા ૪ પ્રમાણે.

૮.*કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા હરેક ખોડવાળો હોય ત્યારે કન્યાના તથા વરવાળાની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે લે આપેછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે ઉપર કલમ ૮ પ્રમાણે લે આપેછે.

૨૩. કન્યાના બાપને પલ્લાં શિવાય બીજા રૂ. ૩૫) લગન વખત ખાવા આપવાનો [ચાલ] અસલથી છે, ને પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવાના લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને પેહેરામણીના કરીને રૂપિયા લગન વખત કન્યાના બાપે વરને આપવાનો ચાલ નથી.

કડિયા—મારવાડી રજપુતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો સિરસ્તો તો એ છે જે અસલથી જે વૃદ્ધોએ ધારો કર્યોછે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ. તેની વિગત એ છે જે કન્યાને રૂ. ૧૧) ની રૂપાની કલ્લી આપવાનો ચાલ છે તથા રૂ. ૭) ની સાડી આપેછે. એ શિવાય બીજો કાંઈ ચાલ નથી. વાસ્તે પલ્લાં બાબતના સવાલ ૨૫ માના જવાબ લખ્યા નથી.

ગોલા—રાણાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંમાં છ ગદિયાણા સોનાની પકણ કરે ત્યારે તેની સાથે વીસ રૂપિયાનું રૂપું

---

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૪૮ વાળા સાથે મળતાછે માટે જે કલમોમાં તફાવત છે તેજ માત્ર ઉતારી છે. (જુઓ પાનું ૩૪૦) અને કલમ ૭ માં રૂ. ૪૦ છે તેને બદલે આ અંકવાળાના રૂ. ૩૧) છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

આપેછે. ને જે કોઈ ત્રણ ગદિયાણા સોનાની પહુંણ કરે ત્યારે તેની સાથે દશ રૂપિયાનું રૂપું આપેછે; ને અસલનો પણ એવોજ ધારોછે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં કન્યાને બીજી રીત આપવાનું નીચેની ત્રીજી કલમમાં આવેલુંછે.

૩. જે ધણી ૭ ગદિયાણા સોનું આપે ત્યારે તેની એક કાંટલી કરાવી આપે તથા રૂ. ૨૧) રોકડા અથોણાની રીતના કન્યાવાળાને પણ આપેછે. ને જે ત્રણ ગદિયાણા સોનું આપે ત્યારે તેના માદળિયાં અથવા ચમકળી કરાવી આપે, તથા રૂપિયા ૧૦) રોકડા અથોણાની રીતના પણ આપેછે. ને ઉપરની પેહેલી કલમના લખેલા પ્રમાણે રૂપું આપેછે તેના કલ્લાં અથવા લંગર કરાવીને આપેછે, ને રૂ. ૧) પાણી છંટામણી કન્યાવાળાને આપેછે.

૪. રૂપાની કલ્લી કરાવીને લગન પહેલાં કોઈ પોતાનો ઇતબારી માણસ કન્યાને ઘેર જઈને તેના માબાપના દેખતાં કન્યાને પેહરાવેછે ને જે કલ્લી લઈ જાય તેને રૂ. ૧) કન્યાવાળો આપેછે ને બાકી જે સોનું આપવાનું રહ્યું તેની ઉપર લખેલા પ્રમાણે જનસ કરાવીને તથા અથોણાની રીતના રૂપિયા લગનને દહાડે કંસાર ખાતી વખત ચુકાવી લેછે.

૫. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે સોનાની જનસ લગનને સારૂ બાકી રાખીને આપેછે ને પલ્લાંની ટીપ લખવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી, પણ વરના બાપને પલ્લું ન મળે તો કન્યાના બાપને મળે તે પ્રમાણે પોતાને ઘેરથી ઘરેણું ઘાલીને પરણાવે છે, ને તે ઘરેણા ઉપર બૈરીનો હક પલ્લાં બરોબર પોહોંચે છે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય એવો શખસ તો ફરી પરણતો નથી—નાતરૂં કરેછે, તો વધારે પલ્લાંનું શું લખીએ ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય તેનું પલ્લું ન્યાત સિરસ્તે અપાય છે, ને કોઇ શખસ પોતાની ગરજને સારૂ વધારે આપે તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેના માબાપ ઓછું પલ્લું લઇને અથવા વગર પલ્લે પરણાવેછે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો એવો સિરસ્તો છે કે તે બાઈનો પરીવાર હોય ને તેનો રૂડો અવસર આવે ત્યારે અડધું પલ્લું કન્યાનો બાપ આપેછે ને સઘળું આપે તો બાપ મુખત્યાર છે. અગર પરીવાર નહી હોય તો ઉપર લખેલા પ્રમાણે અડધું પલ્લું વરસ ૨૫ ની ઉમર થયા પછી હવાલે કરે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણી ધણિયાણી બેહુનો હુકમ ચાલેછે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ધણીના રોટલા ખાઇને મેહેનત મજુરીથી બૈરી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીધણિયાણી બેહુનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઇને અપાય નહી; ને મા અથવા સાવકી મા વાજબી રસ્તે પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલે નહી. પણ ગેરરસ્તે ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવ કરી શકેછે.

૧૫. ધણીથી જબરદસ્તીએ બૈરીનું પલ્લું ઉતારી લેવાય નહી.

૧૬. બાઈના છોકરાં છોકરી પરણતાં હોય ને ધણી પલ્લું માગે તો આપવું જોઈએ, ને બીજા કારણમાં તો ધણિયાણી રાજી થઈને આપે તો લેછે ને પછી મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. ધણીએ—પલ્લાંના અવેજમાં આજ સુધી તો કોઈએ ઘર લખી આપ્યું નથી, હવે પછી કોઈ લખી આપે તો પલ્લાંની કીંમત આપીને ધણી અથવ વારસ ઘર પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. અમારામાં બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારામાં બૈરીથી ધણીને મેલાય નહી ને ધણીથી બૈરીને મેલાય નહી. પણ લડાઈના સબબથી જુદી રહે તો જેના કબજામાં પલ્લું હોય તેની પાસે રેહેછે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે અડધું પલ્લું ધણીને ઘેર પાછું આપવું જોઈએ, ને એમ કરતાં બૈરીના માબાપ નાદાર હોય ને ખાઈ ગયા હોય ત્યારે પંચાતના લોક જે કાંઈ ઠરાવ ઠરાવે તે પ્રમાણે આપવું.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે જ્યાં છોકરા રેહે ત્યાં પલ્લું રહેછે, ને છોકરાને પોતાને ઘેર અથવા મોસાળમાં રાખવામાં ધણી મુખત્યારછે.

૨૨. મરનાર ધણિયાણીને છોકરી હોય તેનો પણ સિરસ્તો ઉપરની એકવીસમી કલમમાં લખેલોછે.

૨૩. પલ્લાં શિવાય બીજા કાંઈ રૂપિયા ખાવા લેવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગનમાં કન્યાવાળા છ ગદિયાણા સોનું ભરનાર[વર]વાળાને રૂ.૩૨) ની પદ પેહરામણી કરેછે—તે મધે રૂ. ૨૧) અધોણાની રીતના ખુશીમાં આવે તો બેઠાબેઠ વાળેછે; ને રૂ. ૧૧) નાં લુગડાં કરેછે; અગર વરવાળાને લુગડાં લેવાની મરજી ન હોય તો પોતાને ઘેરથી લુગડાં લાવીને રૂ. ૧૧) અગિયાર રોકડા લે છે; ને ત્રણ ગદિયાણા સોનું ભરનાર વરવાળાને એ પાઘડી ને એક મુગાસાડી તથા પદ આપેછે. ને બીજી બાબતમાં પેહરામણી આપવાનું મુકરરર નથી, મળે તે પ્રમાણે આપે ને આપેલી પેહેરામણી પાછી ફરતી નથી.

વણકર—ખતરીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંની રીતી એ છે જે, સવાલ પેહેલેથી તે સવાલ ૨૫ સુધીમાં—રૂપું તોલા ૧૦ તથા રૂપિયા ૨૫ રોકડા તથા સોનું ગદિ. ૮ અંકે આઠ વર તથા વરની તરફવાળા તથા કન્યાની તરફવાળા કન્યાને સારૂ આપેછે. અમારી ન્યાતમાં કદીમથી—અસલથી પલ્લાંનો ધારો એજ છે; ને અમારી ન્યાતમાં પલ્લાં તરફથી લખ્યું પત્રું થતું નથી ને એ પલ્લું પરણે ત્યારે આપેછે. એ ઉપરાંત બીજોકાંઈ ધારો નથી ને બીજું વર (અથવા) નાચાર હવો તેને કાંઈ પલ્લું નહી મળે તો અમારી ન્યાતમાં વગર પલ્લે પરણેછે, ને તે વરને લાવીને કન્યાનો બાપ પરણાવેછે.

ખતરી—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૮.

૧—૨૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાં બાબતના સવાલ પેહેલાથી તે સવાલ પચીસનો જવાબ એ છે જે, અમારી ન્યાતમાં કદીમથી—અસલથી દેહેજ એટલે પલ્લાંનો ધારો રૂ. ૩૦) નો છે, ને તે પલ્લાંના રૂપિયા ૩૦ રોકડા પરણતી વખત વરની તરફના કન્યાને સારૂ કન્યાના વાલીના હાથમાં આપેછે; તથા વરવાળાએ કન્યાને રીતના લુગડાં ન કર્યાં હોય તો પરણતી વખત રૂ. ૩) રોકડા વરવાળો કન્યાને આપે,—અમારામાં એ ચાલ છે. ને પલ્લાં બાબતમાં લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી. ને બીજું જો કદાપી વર નાચાર હવો ને તેને પલ્લું ભરવા નહી મળે તો તેને અમારી ન્યાતમાં વગર પલ્લે પણ કન્યાનો બાપ વરને લાવીને પરણાવે છે—એ ચાલ પણ અસલ—કદીમથી ચાલ્યો આવ્યોછે. ને જે અમારામાં બીજવર પરણે તે શખસ ન્યાતને સિરસ્તે રૂ. ૩૦) નું દેહેજ એટલે પલ્લું કરતાં સોનુ ગદિ. ૧) વધતું આપે એ ચાલ છે; તથા જેની ધણિયાણી મરી જાય ને તે બૈરીનું પેટ ન ફાટયું હોય તો તેનો બાપ તેના ધણીને પલ્લાંમાંથી રૂ. ૧૫) પાછા આપે ને પોતપોતાની છોકરીને જે ઘરેણું કર્યું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લે ને પેટ ફાટયું હોય ને મરે ત્યારે પલ્લું તેના ધણીને પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

ખતરી—વણકર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંને પેટે સોનું ગદિ. ૮ તથા રૂપું તોલા ૧૦) કન્યાવાળાને આપેછે તથા ફાગ વસંતના રૂ. ૨૫) વરવાળો કન્યાવાળાને આપેછે તથા એ પણ ચાલછે જે ઓછું અદકું પલ્લું કરે, પણ કન્યાવાળો પરણાવેછે.

૨. રીતભાત આપવાનો ચાલ છે ને પદ મુકીને ટોપલો આપ્યા વગર ચાલે નહી.

૩. ઉપર લખેલા સોના તથા રૂપાની જનસ વરવાળાની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે કરાવેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. પલ્લું જે આપેછે તે કોઈ લગનને આગલે દાહાડે આપેછે ને કોઈ લગનને દાહાડે આપેછે; ને તે પલ્લું કન્યાના વાલીના હાથમાં પાંચ સગાવાહાલાના દેખતાં આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. મોટી ઉમરનો તો અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરેછે, ને કદાપી ન કરે ને પરણે તો ગદિ. ૧૨ સોનું આપે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય યા કાંઈ રોગી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તો બંનોની મરજી પ્રમાણે આપે લે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવાનો ચાલ મુકરર નથી. ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે પંચ અપાવે તે પ્રમાણે લે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં ધણીને ઘેરથી જે કાંઈ મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે ને બાપને ઘેરથી જે મળે તેમાં બૈરીનો હકછે.

૧૨. ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું પેહેરવાને આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ધણીના ઘરમાં રહીને બૈરીએ પેદા કર્યું છે તો તે ઉપર ધણી તથા ધણિયાણી બેહુનો હક છે.

૧૪. પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકે નહી; ને પોતાની માને છોકરો જે પાળતો હોય ને તેમાં પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવી શકેછે, ને માને પાળતો ન હોય ને તે જુદી રેહેતી હોય તો પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરવાને મુખત્યાર છે; ને સાવકી માનો ચાલ પણ એજ પ્રમાણે છે.

૧૫. જબરદસ્તીએ પલ્લું બૈરીની પાસેથી ધણીથી લેવાય નહી, ને વાજબી સબબથી લે તો ધણિયાણીની રાજીથી લે.

૧૬. છોકરા પરણાવવા વિગેરેના કારણથી લેછે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ત્યાં પલ્લું બ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી તો પલ્લાંનું શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તેના ધણીને પાછું આપેછે, પણ તેમાં જે પૈસાદાર હોય તે તમામ પાછું આપેછે ને જે ગરીબ હોય ને પલ્લું ખાઈ ગયો હોય તો ન્યાતના લોક મળીને તેનું ઓછે અદકે પતાવીને સમાધાન કરેછે, ને રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી; પણ અધરણીમાં છોકરીના બાપે જે લુગડાં છોકરીને કર્યાં હોય તે પોતાના પાછાં લે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને પાછું આપે—છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના બાપને પલ્લાં શિવાય ફાગ વસંતના રૂ. ૨૫) ઉપરની કલમ પેહેલી પ્રમાણે આપેછે. ને કોઈ ગરજને વાસ્તે એ કરતાં વત્તા રૂપિયા આપે ને કન્યા મરી જાય ત્યારે ઉપર લખેલા રૂપિયા પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવે વરને રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી, ને જનોઈ તો અમો લગનમાં ગૃહશાંતિ વખત પેહેરિયે છૈએ.

ખતરી—ફરસરામીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૦.

* ૧૦. પલ્લું બૈરીને તેના માબાપ તાલેવંત હોય તો તમામ પલ્લું બૈરીની પુખ્ત ઉમર થાય ત્યારે તેના માબાપ હવાલે કરેછે, ને અગર કોઈ બૈરીનો બાપ ગરીબ હોય ને ખાઈ ગયો હોય ને તે નહી આપે તો તે વાતમાં બૈરીનો તથા તેના ધણીનો દાવો ચાલે નહી, ને પલ્લું તો બૈરીના પિહેરિયાં એ વાતમાં પોતાની આબરૂ પ્રમાણે આપેછે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તેના ધણીને પાછું આપેછે, પણ તેમાં જે પૈસાદાર હોય તે

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા સાથે મળેછે તેથી જે કલમો નથી મળતી તેજ માત્ર ઉતારીછે. (જુઓ પાનું ૩૪૩).

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તમામ પલ્લું પાછું આપેછે; ને જે ગરીબ હોય ને તે પલ્લું ખાઈ ગયોં હોય તો ન્યાતના લોક મળીને તેનું ઓછે અદકે પતાવીને સમાધાન કરેછે; ને બૈરીના પિહેરિયાંએ જે ઘરેણું પોતાની છોકરીને કર્યું હોય ને તે બૈરી મરીજાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તો તે ઘરેણું તે છોકરા રાખેછે, ને છોકરા કંઈ નહી હોય ત્યારે પોત પોતાનું પાછું લેછે. ને રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ એ છે જે અધરણીમાં બૈરીના પિહેરિયાંએ જે કાંઈ લુગડાં છોકરીને કર્યાં હોય ને તે છોકરી સંતાન રહિત મરી જાય ત્યારે જે લુગડાં રહ્યાં હોય તે તેના પિહેરિયાં પાછાં લેછે; ને એ શિવાય બીજી જે કાંઇ રીતભાત આપેછે તે પાછી આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

ખતરી–ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૧.

૧. અમારામાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૩૩) નો છે–અસલથી–તે મધે રૂ. ૨) વરને પાઘડીના આપેછે, તથા ન્યાતની આસામી ૨ વરની તરફથી રૂપિયા આપવા જાય તેને રૂ૦ાા તે મધ્યેથી આપેછે ને બાકી રૂ. ૩૦ાા રહ્યા તે પલ્લું.

૨. રીતભાત અમારામાં એ છે જે, જે દાહાડે વિવાહ થાય તે દાહાડાથી તે પરણવાના દાહાડા સુધી જેટલી હોળી આવે તે દર હોળીએ (એક) રૂ. ૧) એક વરવાળા આપે, ને કન્યાને જેટલી દિવાળી આવે તે પણ દર દિવાળીએ રૂ. ૦ાા વરવાળા કન્યાને આપે, તથા હારડાનો પડો શેર ૧ નો આપવો. પણ એ ઉપર લખેલું સરવે છે તે (જે દહાડે) કન્યાને પરણાવવાને અગાઉ એકઠું કરીને વરવાળો આપે, ને પરણાવવાને અગાઉ જેટલી હોળી ગઇ હોય તેટલા માણસ વરની તરફવાળાને સહવાર ને સાંજ મળી–એ વખત જમાડે–મા દીકરા સુદ્ધાંને; અગર કન્યાવાળો માણસ ન જમાડે તો ઉપર લખેલો હોળીનો રૂ. ૧) આપે નહી ને રીત પણ વરવાળો આપે નહી.

૩. ઉપર લખેલી કલમ પેહેલી પ્રમાણે રૂપિયા આપીએ છૈએ. જનસ કરી આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું આપેછે તે પરણતી વખત આપે છે ને કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે.

૫. પલ્લું આપેછે તે મરણવાને દાહાડે આપેછે, ને વિવાહ વખત આપવાનો ચાલ નથી; ને લખ્યું પત્રું કરવાનો ચાલ નથી તો શાહેદી શાની હોય?

૬. સકાંકણી બેસાડી આજદિન લગી તો કોઇએ જાણી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૭. કોઈ મોટી ઉમરનો હોય ને બીજી વાર પરણવા ચાહે તો રૂ. ૪) ઉપર લખેલાં પલ્લાં કરતાં વધતા આપે.

૮. રોગી વિગેરે દોષવાળો હોય તોપણ પલ્લાં બાબતની પેહેલી કલમ પ્રમાણે આપે ને વધતું આપવાનો ચાલ નથી; ને એમ કરતાં કોઈ વધતું લે તો તે ન્યાતબાહાર રહે.

૯. છોકરી [ને] વિવાહ થયા પછી કદાપી ઉપર લખેલા દોષ થાય તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે પલ્લું આપે, ને વિવાહ થયા પેહેલાં દોષ થાય તો વર કન્યાવાળાની મરજી પ્રમાણે થાયછે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવામાં તેના માબાપ મુખત્યાર છે. કદાપી ન આપે તો તેની ખુશી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં ધણીને ઘેરથી પલ્લાં શિવાય જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ને બૈરીના બાપવિગેરે સગાંને ઘેરથી જે કાંઈ મળે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે, પણ કદાચિત બૈરી બદફેલીના રાહથી ખરચ કરવા ચાહે તો ધણી અટકાવે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતુંજ નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણી ધણિયાણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકે નહી ને ખરચ પણ કરી શકે નહી; ને મા અથવા નાતરાંની સાવકી મા પોતાના દીકરાની સલાહવિના ખરચ કરી શકે નહી, ને એમ કરતાં ખરચ કરવા ચાહે તો દીકરો અટકાવી શકેછે; પણ દીકરો જો ભરણપોષણ ઘરમાં રાખીને કરે ને બાઇ જુદી રહીને ભરણપોષણ માગે તો આપે નહી, ને છોકરો પલ્લું પણ પાછું લઈ શકેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૫. બૈરીની પાસેથી પલ્લું લેવામાં ધણી મુખત્યારછે.

૧૬. છોકરો પરણાવવા. વિગેરેનો મોટો ખરચ આવે ત્યારે ધણી પલ્લું લઇ શકેછે; અથવા કરજદારને આપવું હોય તોપણ લઈ શકેછે.

૧૭. પરણવાના પલ્લાંને પેટે અથવા નાતરાના પલ્લાંને પેટે ધણિયાણીને ઘર લખી આપવામાં ધણી મુખત્યારછે

૧૮. અમારામાં સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે પલ્લું મુકવાનો ચાલજ નથી.

૧૯. ધણી ધણિયાણીને માંહોમાંહે તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પરણ્યાનું પલ્લું ધણીને ઘેર પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. એનો જવાબ કલમ ૨૦ મી પ્રમાણે.

૨૨. એનો જવાબ કલમ ૨૦ મી પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, એમ કરતાં કોઈ ખાવાના લે તો તે ખાવાના લે તેથી સવાયા રૂપિયા ન્યાતમાં ગુનેહગારીના આપે. એ પ્રમાણે સવાયા રૂપિયા ન આપે તો પંચાતની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે તેને શિક્ષા કરે.

૨૪. ગજવે સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહરામણીમાં પરણ્યા પછી વહુવર વિદાય કરતી વખત પદમાં થાળી એક, તથા વાડકો, તથા કળશિયો મળી શેર પા આપેછે; તે પાછું લેવાનો ચાલ નથી.

ખતરી–ગણદેવીગરા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૨.

"આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા મુજબછે એવી તેમણે કબુલત લખી આપીછે તે કબુલત છેલ્લી ઉતારવામાં આવીછે."

ખતરી–સામસંગીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં મળેછે તે રૂ. ૫૧) નું ઘરેણું કરેછે.

૨. રીતભાતમાં રૂ. ૨૫) નાં લુગડાં કરેછે ને પરદેશી હોય તો કન્યાનો બાપ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે ઘેરથી કરીને પણ પરણાવેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાની જનસ ૪ તથા સોનાની જનસ ૧ જુમલે નંગ ૫ કરેછે–રૂ.૫૧) [માં] બની આવે તેવાં કરેછે.

૪. વિવાહ વખત આપતા નથી ને પરણેછે તે દાહાડે આપેછે. ટીપ લખવાનો ચાલ નથી તો શાહેદી શેમાં કરાવે?

૫. લગન વખત જે મળેછે તે આપેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલછે. તેને બાપ પોતાના ઘરનું કરીને આપેછે.

૭. વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. મોટી ઉમરનો પરણેછે તેથી વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેનો બાપ મુખત્યારછે.

૧૦. રીતમાં પાંચ નંગ કરીએ છૈએ તે બૈરીની પાસે રેહેછે.

૧૧. ધણી શિવાય લોક કરેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી. તે માલ ઉપર હુકમ બૈરીનોછે.

૧૨. લોક આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરીથી પેદા કર્યું તે ઉપર હુકમ બૈરીનો છે.

૧૪. ધણીની મરજીવિના બૈરી આપી શકતી નથી.

૧૫. ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. ધણી વાજબી કારણથી લે પણ છે ને મળે ત્યારે કરાવે પણ છે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણીથી ધણિયાણી પણ તજાતી નથી ને ધણિયાણીથી ધણી પણ તજાતો નથી; ને પલ્લું જેના કબજામાં હોય તે રાખેછે.

૨૦. પિહેરમાં ઘરેણું રહેતું નથી તો પાછું શું આપે?

૨૧. ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૨. ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવાનો પણ ચાલ નથી.

૨૫. પેહરામણી પોતીકી શક્તિ પ્રમાણે આપેછે,—ને પાછી લીધામાં આવતી નથી.

રજપુત—ડફગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક. ૬૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો ચાલ નથી તો આંકડો મુકરર શું લખીએ?

૨. રીતભાતમાં ઓઢણી તથા ઘાઘરી ૧ આપેછે.

૩.—૨૫. અમારામાં પલ્લાંનો તથા રીતભાતનો ચાલ નથી તો શું લખીએ? માટે સવાલ ૨૫ ના જવાબ લખ્યા નથી.

રજપુત—જાદવવંશી શાબલાગામનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો અસલથી રૂ. ૬૦) અંકે સાઠનો છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં રીતભાત જુદી છે ને રીતભાતનું કાંઇ મુકરર નથી, પોતાના મળતર પ્રમાણે આપેછે.

૩. પલ્લું આપેછે તેમાં ઘરેણાં કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે તેવાં રૂ. ૬૦) માં કરાવે છે, ને રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું આપેછે તે વિવાહ થયા પછીથી તે લગન સુધીમાં પુરૂં કરેછે, ને કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૪ થી પ્રમાણે—ને ટીપનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે આપેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય પણ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે આપેછે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછું પલ્લું લઈને અથવા વગર પલ્લે પરણાવેછે.

૧૦. પલ્લું તો બૈરીની પાસે રેહેછે ને પોતાના માબાપને ત્યાં મુકેછે, ને બૈરી મોટી ઉમરની સમજવાર થાય ત્યારે ધણીને ત્યાં મુકેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી જે કાંઈ બૈરીને મળે તે બૈરી પાસે રેહે, પણ કોઈને અપાય નહી; ને આપવા ચાહે તો ધણીનો હુકમ જોઇયે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને બૈરી પૈસા પેદા કરે તે ઘરના ખરચમાં આવેછે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને અપાય નહી; ને મા અથવા સાવકી માની જો દીકરો ખબર લેતો હોય તો દીકરો પલ્લાંનો અટકાવ કરેછે.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી [થી] જબરદસ્તીથી પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું તો રૂડે ભુંડે કારજે ખરચ કરવા લે ને મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારામાં પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે અથવા ધણીની મરજીવિના બૈરી ધણીને મુકે ત્યારે પલ્લું ધણીને હવાલે કરે.

૨૦. ધણિયાણી* મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાતનાં લુગડાં જે વાપરતાં રહ્યાં હોય તે ઉઠમણાને દાહાડે પાછાં આપેછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપેછે—છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખતા નથી.

---

* અસલમાં ભુલથી "ધણી" છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨૧ પ્રમાણે.
૨૩. ખાવા લેવાનો અમારામાં ચાલ નથી.
૨૪. અમારામાં ગજવે વરને આપવાનો ચાલ નથી.
૨૫. પેહરામણીનો અમારામાં ચાલ નથી.

રજપુત–મારૂ ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૨૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૪૦ થી તે રૂ. ૫૦ લગણ છે, ને અસલમાં રૂ. ૩૦ નો હતો.

૨. ઉપર લખેલા આંકડાથી રીતભાત જુદી છે તે રૂ. ૧૨ ને આસરે છે. તેની વિગતઃ ઘાઘરો ૧ રૂ. ૩ નો, કાપડું ૧ રૂ. ૧ નું, ને લુગડું ૧ રૂ. ૮ નું.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનાં ધરેણાં કલ્લાં જોડ ૧, ને વાંક ૧, ને સોનાની નથ ૧ તથા લીલક ૧; ને પલ્લાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વિવાહ મેળવતી વખતે આપતા નથી. કન્યાને સાસરે તેડ્યા પછી બની આવે તેટલું પલ્લું આપે, ને બાકી પલ્લું રહે તે પરણે તે દાહાડે પરણવા પેહેલાં પલ્લું તથા રીતનાં લુગડાં આપેછે, તે કન્યાના હાથમાં આપેછે.

૫. વિવાહ વખતે પલ્લું આપતા નથી તો લગનને સારૂ બાકી રાખવાનો જવાબ શું લખીએ ? ને પલ્લાંની ટીપ કરતા નથી તો તેનો મુસદ્દો તથા શાહેદીનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે તેની રીત એ છે જે કન્યાનો બાપ પોતીકા ઘરનું ધરેણું છોકરીને પેહરાવે ને વરવાળા પાસે પલ્લું લે નહી, ને તે ધરેણાં ઉપર બૈરીનો હક પલ્લાં બરોબર પોહોંચેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને એ દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપવું મંજુર છે, પણ તે વધતું આપવાનો નિયમ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ સબબથી તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપવું પડેછે, પણ વધતાં આપવાનો કાંઇ નિયમ નથી, ને વધતું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાય છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછે પલ્લે અથવા વગર પલ્લે પરણાવેછે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો એ છે જે છોકરા થાઓ અથવા ન થાઓ તોએ બૈરી વરસ ૨૦ ની સારી પેઠે સમજતી થાય ત્યારે તેને હવાલે કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળાંની રીતમાં જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહી, બૈરીનો હુકમ ચાલે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૧૩. બૈરી કોઈ પાસેથી પોતીકા વારસને લાજ લાગે એવું કામ કરીને પૈસા પેદા કરે નહી, ને મેહેનત મજુરીથી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણી તથા ધણિયાણીનો હુકમ ચાલેછે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકાય નહી અથવા ખરચ કરી શકાય નહી; ને મા અથવા સાવકી મા ધર્મના કામશિવાય બીજા કામમાં પોતીકું પલ્લું ખરચ કરે ત્યારે દીકરો અટકાવે તો ખરચ થાય નહી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે નહી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવાને લે તેનું કારણ એ જે ઘેર સારો માઠો ખરચ આવે અથવા વાજબી આફત હોય તે કારણથી પલ્લું પાછું લે છે, ને પછી બની આવે તો પલ્લું પાછું આપેછે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીને પોતાનું ઘર લખી આપે નહી, તો તેનો પાછો લેવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે તો તે બૈરીનું પલ્લું બૈરીની પાસે રહે, ને ધણીની મરજીવિના બૈરી ધણીને મુકેજ નહી તો તેના પલ્લાંનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણી વિગેરે તેની ક્રિયા કરેછે, ને તેનું પલ્લું તથા–સાજાં હોય તો–રીતભાતના લુગડાં ધણીને ઘેર પાછાં આપેછે; તેની મુદ્દત એ જે મરનારને ચૌદમે દાહાડે આપેછે, ને ધણીના ઘરવાળા ખાંધિયાને જમાડે નહી તો તેનો ખરચ તેની પાસે પિહેરિયાં મુજરે લેછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપેછે, છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખે નહી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે તે છોકરીને સારૂ મરનારના પલ્લાંમાંથી આસરે રૂ. ૧૦ નું ઘરેણું રાખીને બીજું પલ્લું ધણીને મોસાળિયાં પાછું આપેછે.

૨૩. કન્યાના બાપે પલ્લાંશિવાય બીજા રૂપિયા ખાવા લીધા હોય, પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપે નહી, ને કુંવારી મરી જાય તો પાછા આપેછે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરવાળાને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલછે, પણ કેટલાજ આપવા તે નિયમ નથી. ને વર પરણવા આવે તે દાહાડે એ ગજવાના રૂપિયા પરણ્યા પેહેલાં આપેછે.

૨૫. લગન વિગેરે વખતમાં પેહરામણી આપેછે તે માલ જેને આપે તેનો છે. ને હરેક પગરણમાં પેહરામણી આપેછે તે પાછી આપવામાં આવતી નથી. ને લગનમાં લગનને બીજે દાહાડે વરના બાપ વિગેરેને જે બની આવે તે પેહરામણી કન્યાનો બાપ આપેછે, ને અધરણી વખત મળે તો બૈરીના પિહેરિયાં રૂ. ૧) ખુસટિયાને આપેછે.

રજપુત–ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં આસરે વરસ ૩૦ પેહેલાં તો રૂ. ૪૦ નું પલ્લું હતું, પણ હાલમાં તો રૂ. ૨૦૦ નું જરિયાન તથા રૂ. ૨૫ નાં લુગડાં કરવાનો ચાલ છે. ને એ શિવાય અદકું ઓછું કરે તો તેનો દસ્તાવેજ લે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી, જુદી નથી.

૩. પલ્લાંમાં રૂપા તથા સોનાની જનસ કરાવીને રૂ. ૨૦૦ ની ભરતી કરી આપેછે.

૪. અમારામાં વેહેવા કરે ત્યારથી તે પરણે ત્યાં સુધીમાં થોડે થોડે પલ્લું પુરૂં કરી આપે, ને તે કન્યાના બાપના હાથમાં આપેછે, ને તે ન હોય તો જે કોઈ કન્યાની પરવરશી કરે તેને આપેછે.

૫. લગનને સારૂ બાકી રાખીને પલ્લું આપવાનું કાંઈ મુકરર નથી, જેવો પોતાનો હાથ ફરી વળેછે–ને પલ્લાંની ટીપ લખવાનો ચાલ મુકરર નથી.

૬. જેને ઠાકોરજી આપે તે ધણી સકાંકણી પરણાવેછે, ને જે કાંઈ બાપે પલ્લું કીધું તે ઉપર બાઈનો હક પલ્લાં બરાબર પોહોંચેછે, તથા સાસરેથી પલ્લું લેવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય અગર તેને દીકરાપણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો એહુની રાજીખુશીએ પલ્લું લેવાય અપાયછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમર વિગેરે હરેક ખોડવાળો હોય, ને તે શખસ પરણવા ચાહે ત્યારે એહુનું મનમાને તે પ્રમાણે પલ્લું આપે લેછે, પણ વધારે આપેલું પલ્લાંમાં મુજરે આવતું નથી.

૯. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછું પલ્લું લઈને અથવા વગર પલ્લે પરણાવેછે.

૧૦. અમારામાં બૈરી પુખ્ત ઉમરની થાય ત્યારે તેનો બાપ છોકરીના અખત્યારમાં પલ્લું સોંપેછે, છોકરાં–ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાંશિવાય ધણીને ઘેરથી જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલી શકેછે, પણ બાઈના સગાંમાંથી બાઈને મળે તે ઉપર બાઈનો હુકમ ચાલેછે.

૧૨. સહજ બાઈને એ જનસ પેહેરવાને આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી, પણ બાઈના ધણીએ અથવા સગાંએ જે કાંઈ બાઈને બક્ષીસ કરીને આપ્યું તે ઉપર બાઈનો પલ્લાં જેવો હકછે.

૧૩. બાઈએ મેહેનત કરીને પેદા કીધું તે ઉપર બાઈનો હુકમછે.

૧૪. ધણીની મરજીવિના બાઈથી પલ્લું કોઈને કશી તરેહથી આપી શકાતું નથી, ને મા અથવા સાવકી મા ન્યાતસિરસ્તાનું પલ્લું ખરચ કરવામાં મુખત્યારછે, પણ ન્યાતસિરસ્તા શિવાય બીજી જે કાંઈ જનસ હોય તે દીકરાની રજા લીધા વગર હરકત* થઈ શકતી નથી.

૧૫. ધણીથી ન્યાતસિરસ્તાનું પલ્લું જબરદસ્તીથી લેવાય નહી પણ ધણિયાણી ખુશીથી આપે તો મુખત્યારછે.

૧૬. જરૂરિયાતનો અટકાવ આવી પડે તો ધણિયાણી પાસે પલ્લું પાછું લેછે, ને મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપેછે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપે ને પછી પલ્લાંની કીંમત આપે તો ઘર પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. પલ્લાંના રૂપિયાનું વ્યાજ આવે તે ઉપર બાઈનો હક છે.

૧૯. અમારામાં ધણિયાણી લુચ્ચી ઉચકી હોય તો ધણીની ખુશીથી તજીને ફારગતી લેછે, ને પલ્લું પણ પાછું લેછે. કદાપી બાઈ ફારગતી ન આપે તો ધણી ઉપર દાવો પોહોંચતો નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે જે પલ્લું હોય તે ધણીને પાછું આપેછે, ને મુદ્દતનું કાંઈ મુકરર નથી જે ફલાણે દાહાડે આપવું જોઈએ.

૨૧. બાપ છોકરાની પરવરશી કરે તો સઘળું પલ્લું લઈ શકેછે, ને મોસાળવાળા પરવરશી કરે તો મોસાળવાળા પલ્લું રાખેછે.

૨૨. કદાપી મરનાર ધણિયાણીને છોકરી હોય ને મોસાળવાળા પરવરશી કરે તો અડધું પલ્લું રાખી શકેછે.

૨૩. કન્યાના બાપે ખાવાના રૂપિયા લીધા હોય ને પછી કન્યા મરી જાય તો ખાવાના રૂપિયા પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪ ગજવે વરને આપવાનો ચાલ નથી; પણ ગુજરાતમાં અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવે આપવાનો ચાલ છે.

૨૫. અમારામાં પેહેરામણી આપવાનું કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો આપે ને ન મળે તો નહી; ને આપેલી પેહેરામણી પાછી લેવાનો ચાલ નથી.

રજપુત–પાધરા ભાગળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનું કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની પહુણ પ્રમાણે રૂ. ૧૫૦) ની અંદર કરેછે. ને અસલમાં તો ઓછું અદકું કરતા હતા.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં રૂ. ૨૫) નાં લુગડાં જુદાં આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનું તથા સોનાનું ઘરેણું કન્યા તથા વરવાળાની મરજી માફક બનાવે છે, પણ રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું રૂ. ૫૦) ને આસરે તથા લુગડાં રૂ. ૫) નો વસંત ચડાવે ને (છોકરીને) ગણપતિપૂજા કરવા બેસે ત્યારે કન્યાના ખોળામાં આપેછે, ને ગોરને રૂ. ।।। પૂજાનો આપેછે. ને વરને વસંત ચડાવે ત્યારે કન્યાવાળા પાઘડી તથા રૂ. ૧) વરને આપેછે ને રૂ. ।।। પોતાના ગોરને આપેછે.

૫. બાકી પલ્લું રહ્યું તે લગનને દિવસે પુરૂં કરી આપે, ને તેની ટીપ સાદા કાગળમાં લખાય ને જે સાથે આવેલો હોય તેની શાહેદી કરાવે.

૬. અમારી ન્યાતમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે, ને તે ઘરેણાં ઉપર બૈરીનો હક પલ્લાં બરાબર પોહોંચેછે, ને સકાંકણી બેસાડે છે ત્યારે સાસરેથી પલ્લું લેવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈની ઉમર મોટી છે ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો પોતાની ગરજને સારૂ વધારે પલ્લું કરેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા કાંઈ તરેહનો રોગી હોય ને તે પરણવા નીકળે તો પોતાની મતલબને સારૂ વધારે પલ્લું કરે તે પલ્લાંમાં ગણાયછે.

૯. એવી તરેહની છોકરી હોય તો તેના માબાપ ઓછે પલ્લે પરણાવેછે.

---

* "હરકત" શબ્દ અસલમાં છે તે પ્રમાણે કાયમ રાખ્યોછે. વાકય આ પ્રમાણે હોવું જોઈયેઃ–દીકરાથી "ન્યાતની" રજા લીધા વગર હરકત થઈ શકતી નથી; અથવા "હરકત" જગ્યાએ "ખરચ" જોઈયે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવાનું મુકરર નથી, સાસરે જાય ત્યારે સાસરે બાઈ પોતાની પાસે રાખેછે, ને પિહેર જાય ત્યારે પિહેરમાં રાખેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાંશિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપની તરફથી હરેક બાબતમાં બૈરીને મળ્યું તે ઉપર ધણી ધણિયાણી બેહુનો હુકમ છે.

૧૨. શોભાને સારૂ માગીતાગીને પલ્લું પેહેરાવવાને લાવે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી, તે તેનું પાછું આપવામાં આવેછે.

૧૩. રેંટીએ પુણી કાંતીને બૈરી પૈસો પેદા કરે તે ઘરના ખરચમાં વપરાય, ને બીજી બાહાર મજુરી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને અપાય નહી ને ખરચ પણ નહી થાય; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો બેજા ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવ કરી શકેછે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીએ પલ્લું લઈ શકે નહી, રાજી કરીને લે.

૧૬. બૈરીપાસેથી વાજબી જરૂરના કામમાં પલ્લું ખરચવા લે ને મળે તો પાછું કરાવી આપેછે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ત્યાં પલ્લું મેલાય નહી.

૧૯. ધણીથી બૈરીને મેલાય નહી ને બૈરીથી ધણીને તજાય નહી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા લુગડાં ફાટતાં રહ્યાં હોય તે પાછાં આપે, ને મુદ્દતનું કાંઈ મુકરર નથી; ને ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપેછે, ને ધણી ન હોય તો છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખેછે.

૨૨. ધણિયાણી મરીજાય ને તેને છોકરી હોય તો-પણ પલ્લું ધણીને પાછું આપેછે.

૨૩. ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી, પણ કોઈ ઘરમેળે આપે ને કન્યા મરી જાય તો પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. પોતાના ઘર પ્રમાણે પદના વાડકામાં રૂપિયો મેલીને વરને આપવાનો ચાલછે, ને કોઈ નથી પણ આપતા.

૨૫. લગન વિગેરે બાબતમાં પોતાની સંપત પ્રમાણે પેહેરામણી આપેછે, ને આપેલી પેહેરામણી પાછી લેવાનો ચાલ નથી.

સગરિયા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૪૦ તથા ૫૦ તથા ૬૦—એ પ્રમાણે છે, એથી વધારે નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાં કરતાં રીતભાત જુદી છે તેની વિગત: વેહેવા મળે ત્યારે લુગડાં ૩ આપવાનો ચાલ છે તેની વિગત—

૧. મશરૂનો ઘાઘરો રેશમી.
૧. ચિટ્ટી ૧ રેશમી નાહાની.
૧. કાપડું કીનખાબનું.
(૧૫) પરણે ત્યારે માહેરામાં—મોટી જોડી લુગડાંના રૂ. ૧૫ કરીને લેછે, એ શિવાય બીજું કાંઈ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂ. ૨૦ [ની] કલ્લીઓ રૂપાની તથા રૂ. ૪૦ ની લીલક કોટે ઘાલવાની. એ શિવાય બીજી રીત નથી. તે શિવાય રૂ. ૨૦ દાપાના કન્યાનો બાપ લેછે.

૪. જે પલ્લું આપેછે તે પરણતી વખત આપેછે, ને પલ્લું કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે.

૫. પલ્લાંની ટીપ લખવાનો ચાલ નથી ને કન્યા પરણે ત્યારે તેને સરવે ઘરેણું પેહેરાવે, જે પલ્લું આપ્યું હોય તે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી પરણાવવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તેને દીકરાપણ હોય, તે શખસ ફરી પરણે તો વધારે પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં હરેક દોષવાળો હોય તોએ-પણ તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધારે આપવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછે પલ્લે અથવા વગર પલ્લે પરણાવે તો તે મુખત્યાર છે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો કાંઈ નિયમ નથી, જ્યારથી પરણે ત્યારથી તેને હવાલે કરવું.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણી કરવાનો ચાલ નથી તો પેહેરામણીનું શું લખીએ ?

૧૨. પેહેરવા સારૂ લોક ધણી વિગેરે ધરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને અપાતું નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંમાંથી વાજબી ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઇ શકતો નથી; (ને) અગર અટકાવ હોય તો લે ને પછી મળે ત્યારે પાછું આપે.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૫ મીમાં આવેલો છે તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં બૈરીને ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે ત્યારે પલ્લું બૈરી પાસે રેહે, ને ધણીની મરજીવિના બૈરી ધણીને મુકી દે ત્યારે પલ્લું ધણીને આપવું જોઇએ.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને ઘેર પાછું આપવું જોઈએ, ને એમાં કાંઈ મુદ્દત નથી—જે કાંઈ ઘસાતાં રહ્યું હોય—તથા ધણીને ઘેર રહીને કાંઇ પાડયું હોય તો આપનાર મુજરે લે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને કાંઈ છોકરો હોય પણ પલ્લું ધણીને આપવું જોઇયે.

૨૨. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની ૨૧ મી કલમમાં આવેલો છે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપેછે તે પાછી લેવાતી નથી.

ગરાસીઆ—બારડનો જવાબ.

પ્રકાર " ક " અંક ૨૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૪૦ થી તે રૂ. ૫૦)લગણછે, ને અસલમાં તો રૂ. ૩૦ નો હતો.

૨. ઉપર લખેલા આંકડાથી રીતભાત જુદીછે તે રૂ. ૧૨ ને આસરેછે. તેની વિગતઃ ધાધરો ૧ રૂ. ૩ નો, કાપડું ૧ રૂ. ૧ નું, ને લુગડું ૧ રૂ. ૮ નું.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનાં ધરેણાં કલ્લાં જોડ ૧, ને વાંક ૧, ને સોનાની નથ તથા લીલક ૧, ને પલ્લાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વેહેવા મેળવતી વખતે આપતા નથી. પરણે તે દાહાડે પરણવા પેહેલાં પલ્લું તથા રીતનાં લુગડાં આપેછે. તે કન્યાના હાથમાં આપેછે.

૫. વેહેવા વખતે પલ્લું આપતા નથી તો લગનને સારૂ બાકી રાખવાનો જવાબ શું લખીએ ? ને ટીપ કરતા નથી તો તેનો મુસદ્દો તથા શાહેદીનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે. તેની રીત એ છે જે કન્યાનો બાપ પોતીકા ઘરનું ઘરેણું છોકરીને પેહેરાવે ને વરવાળા પાસેથી પલ્લું લે નહી, ને તે ધરેણા ઉપર બૈરીનો હક પલ્લાં બરોબર પોહોંચેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને બે દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપવું મંજુર છે, પણ તે વધતું પલ્લું આપવાનો નિયમ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ વાજબી સબબથી તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપવું પડેછે, પણ વધતા આપવાનો કોઈ નિયમ નથી; ને વધતું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાયછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના [હાલ] હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછે પલ્લે અથવા વગર પલ્લે પરણાવેછે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો એ છે જે છોકરાં થાય અથવા ન થાય તોએ બૈરી વરસ ૨૦ ની સારી પેઠે સમજતી થાય ત્યારે તેને હવાલે કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અઘરણીની રીતમાં જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહી, બૈરીનો હુકમ ચાલેછે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૧૩. બૈરી કોઇની પાસેથી પોતીકા વારસને લાજ લાગે એવું કામ કરીને પૈસા પેદા કરે નહી, ને મેહેનત મજુરીથી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણી તથા ધણિયાણીનો હુકમ ચાલેછે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકાય નહી અથવા ખરચ કરી શકાય નહી; ને મા અથવા સાવકી મા ધરમના કામ શિવાય બીજા કામમાં પોતીકું પલ્લું ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવે તો ખરચ થાય નહી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે નહી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવાને લે તેનું કારણ એ જે ઘેર સારો માઠો ખરચ આવે અથવા વાજબી આફ્ત હોય તે કારણથી પલ્લું પાછું લેછે, ને પછી બની આવે તો પલ્લું પાછું આપેછે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીને પોતાનું ઘર લખી આપે નહી તો તેનો પાછો લેવાનો જવાબ શું લખીએ?

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે તો તે બૈરીનું પલ્લું બૈરીની પાસે રહે, ને ધણીની મરજીવિના બૈરી ધણીને મુકેજ નહી તો તેના પલ્લાંનો જવાબ શું લખીએ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેના ધણી વિગેરે તેની ક્રિયા કરે તો તેનું પલ્લું તથા સાજં હોય તો રીતભાતનાં લુગડાં ધણીને ઘેર પાછાં આપેછે. તેની મુદ્દત એ જે મરનારને ચૌદમે દાહાડે આપેછે. ને ધણીના ઘરવાળા ખાંધિયાને જમાડે નહી તો તેનો ખરચ તેની પાસે પિહેરિયાં મુજરે લે છે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપેછે ને છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં કાંઈ રાખે નહી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે તે છોકરીને સારૂ મરનારના પલ્લાંમાંથી આસરે રૂ. ૧૦) નું ઘરેણું રાખીને બીજું પલ્લું ધણીને પાછું આપેછે.

૨૩. કન્યાના બાપે પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવા લીધા હોય ને પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે ખાવા લીધેલા રૂપિયા વરવાળાને પાછા આપે નહી, ને કુંવારી મરે તો પાછા આપેછે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરવાળાને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે, પણ કેટલાજ આપવા તે નિયમ નથી. ને વર પરણવા આવે તે દાહાડે એ ગજવાના રૂપિયા પરણ્યા પેહેલાં આપેછે.

૨૫. લગન વિગેરે વખતમાં પહેરામણી આપેછે તે માલ જેને આપે તેનો છે, ને હરેક પગરણમાં પહેરામણી આપેછે તે પાછી આપવામાં આવતી નથી, ને લગનમાં લગનને બીજે દાહાડે વરના બાપ વિગેરેને જે બની આવે તે પહેરામણી કન્યાનો બાપ આપેછે, ને અઘરણી વખત મળે તો બુસટિયાને રૂ. ૧) આપેછે–તે બૈરીના પિહેરિયાં આપેછે.

સલાટ–સોમપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૧૦૦ નો અસલથી અમારા વૃદ્ધોથી ચાલ્યો આવ્યોછે તે પ્રમાણે આપીએ છૈએ.

૨. રીતભાતમાં લગન વખત વરનો બાપ રૂ. ૭ કન્યાના બાપને અરીસાના કરીને આપેછે, ત્યારે કન્યાનો બાપ રૂ. ૨૦ રોકડા વરને પેહેરામણીના આપેછે. એ શિવાય બીજી રીતભાત આપવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તે મધે રૂ. ૧૦૦ રોકડા આપેછે, ને ઘરેણાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વેહેવા મેળવતી વખત રૂ. ૨૦ આપેછે, તથા લગન વખત રૂ. ૮૦ આપે ને કન્યાના વાલીના હાથમાં આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૪ પ્રમાણે–વેહેવા વખત રૂ. ૨૦ આપેછે, તે કુળગોરની શાહેદીથી આપેછે; ને લગન વખત રૂ. ૮૦) આપે તે ન્યાતના દશ પંદર આદમીના દેખતાં આપેછે. લખ્યું ભણ્યું કરવાનો ચાલ નથી.

૬. સંકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. દીકરો હોય ને મોટી ઉમરનો હોય ને તે શખસ ફરી પરણેછે ત્યારે વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી. પલ્લું તો રૂ. ૧૦૦ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરે, ને એ ઉપરાંત વધતું કરે તો પોતાની ખુશી; તે કાંઈ પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૮. તેનું પલ્લું વધતું આપવાનો ચાલ નથી, ને પછી તો પોતાની ખુશી, પણ ન્યાતનો સિરસ્તો તો રૂ. ૧૦૦ નો છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ–ઓછું પલ્લું લઈને અથવા વગર પલ્લે પણ પરણાવવાનો ચાલછે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવાનો ચાલ નથી. શાવાસ્તે જે પલ્લું રૂ. ૧૦૦ નું આપેછે તે કન્યાના માબાપ ખાઈ જાયછે, તે પલ્લું પાછું વરને આપવાનો ચાલ નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં બૈરીને પોતાના ધણીને ઘેરથી પલ્લાંશિવાય જે માલ મળ્યો હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમછે, ને બૈરી[ને] પોતાના બાપને ઘેરથી તથા મોસાળમાંથી તથા અધરણીની રીતમાં જે માલ મળ્યો હોય તે ઉપર બૈરીનો હુકમછે.

૧૨. ના, તે માલ પલ્લાંમાં ગણાતો નથી.

૧૩. બૈરી કોઈની પાસેથી તથા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર બૈરી મુખત્યારછે, ધણીનો હુકમ ચાલી શકતો નથી.

૧૪. પલ્લું જે આપેછે તે પલ્લું તો કન્યાના માબાપ ખાઇ જાયછે, પાછું આપવાનો ચાલ નથી તો ખરચ શેમાંથી કરે ?

૧૫. પલ્લું બૈરીની પાસે રહેતુંજ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૬. પલ્લું તો બૈરીનો બાપ ખાઈ જાયછે, બૈરીને પાછું આપતો નથી તો શેમાંથી લે ?

૧૭. એનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી મુકવા ચાહે ને બૈરી રાજી થાય તો રૂ. ૫૦ રોકડા બૈરીને આપે, ને કાજી સાહેબને ત્યાં જઈને ફારગતી આપે ત્યારે ધણીથી મુકાય, ને બૈરી ધણીને મુકવા ચાહે તો ધણી રાજી હોય તો રૂ. ૫૦ રોકડા બૈરી ધણીને આપે તથા કાજી સાહેબને ત્યાં જઈને ફારગતી આપે ત્યારે બૈરીથી ધણીને મુકાય; પણ ધણી ધણિયાણીની રાજીવિના તથા કાજીની ફારગતીવિના મુકવાનો ચાલ નથી. ને જે શખસ મુકે તે શખસ યા બૈરી મુકે તો તે બૈરી ન્યાત ૧ જમાડે, તથા રૂ. ૧૦ ન્યાતમાં આપે ને મુકે, ને પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૦. સાસરે વળાવ્યા પેહેલાં મરી જાય તો રૂ. ૧૦ પાછા આપે, ને સાસરે વળાવ્યા પછી મરી જાય ત્યારે પાછા આપવાનો ચાલ નથી; તથા પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી, તો છોકરાને સારૂ શેમાંથી રાખે ?

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના બાપને રૂ. ૧૦૦ પલ્લાંના કરીને ખાવાના આપેછે. એ શિવાય બીજા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, ને કન્યા કુંવારી મરી જાય તો પલ્લું પાછું આપે, ને પરણ્યા પછી મરી જાય તો પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવું એટલે વરને પરણતી વખત રૂ. ૨૦ પેહેરામણીના ઉપરની કલમ ૨ પ્રમાણે આપેછે.

૨૫. જનોઈ વખત પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી ને લગન વખત કન્યાવાળા રૂ. ૨૦ તથા થાળી ૧ કાંસાની તથા વાડકો ૧ કાંસાનો તથા લોટો ૧ આપેછે. તે માલ પાછો આપવાનો ચાલ નથી, ને એ વગર વરને તથા વરના બાપને તથા વરની માને પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

કાછિયા—સુરતી ક્ષત્રીવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૭૫ અમોએ હમણા સરવે મળીને મુકરર કીધોછે, ને અસલમાં તો ઓછું હતું.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવીછે, જુદી નથી.

૩. પલ્લું જે આપેછે તેમાં રૂપાનાં તથા સોનાનાં ધરેણાં તથા લુગડાં કન્યાના માબાપને ગમે તેવાં રૂ. ૭૫) અંકે પચોતેરમાં કરાવી આપે.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વિવાહ થયા પછીથી તે લગન સુધીમાં થોડે થોડે પુરૂં કરી આપે, ને તે જનસો કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની ચોથી કલમમાં આવેલોછે, ને ટીપનો તો ચાલ નથી તો શાહેદીનું શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં આજ લગીતો કોઇએ કન્યાદાન આપ્યું નથી, ને હવે પછી આપે તો તેની ખુશી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધારે પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, ને અગર કોઈ શખસ પોતાની ગરજને સારૂ આપે તો તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા હરેક ખોડવાળો હોય પણ પલ્લું તો ન્યાત સિરસ્તે આપેછે, ને એમ કરતાં કોઈ વધારે આપે તો પલ્લાંમાં મુજરે આપતા નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેના માબાપ ગમે તેમ કરે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવાનું કાંઈ મુકરર નથી, બૈરીની ખુશીમાં આવે તો બાપને ઘેર રાખે કે ધણીને ઘેર રાખે, છોકરાં(ની) ઉમરનું કાંઇ મુકરર નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાંશિવાય હરેક બાબતમાં બૈરીને મળે તે ઉપર ધણી ધણિયાણી(નો) બેહુનો હુકમ ચાલે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ કોઇ જનસ આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતી નથી.

૧૩. મેહેનત મજુરી કરીને બૈરી પૈસા પેદા કરે તેનું એ જે પાંચ ચાર પૈસા કમાતી હોય તે તો ઘરના ખરચમાં મુજરે આપે, ને વધારે બે પૈસા પેદા કરે તે એકઠા કરીને ધણી ધણિયાણીની સલાહથી તેનું ઘરેણું થાય.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને અપાય નહી, ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલે નહી.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણીથી જબરદસ્તીએ પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું જરૂરીનું કામ આવે તો લે ને મળે ત્યારે ધણી પાછું કરાવી આપે; પણ ધણીએ કરજ કીધું હોય તેમાં બાઇનું પલ્લું અપાય નહી, ધણીની મીલકતમાંથી ખોળી લે.

૧૭. ધણી કુંવારો હોય, ને મુફલસ હોય તો પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર લખી આપે તો અપાય છે, પણ પરણ્યા પછી ધણીએ બે જનસ પલ્લાંમાંથી ખરચ કીધી હોય તેના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર પલ્લું બ્યાજે મુકવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે તો જે પલ્લુ કીધું હોય તે બાઈ પાસે રહે, ને બાઈ ધણી પાસે ફારગતી લે, પણ બૈરીથી ધણીને રાજી કીધા વગર મુકાય નહી, ને એમ કરતાં કોઈ બાઈ ધણીને રાજી કર્યાવિના જાય તો પંચ પાછી જ્યાં હોય ત્યાંથી મોકલાવે છે, ને અગર પંચનું કહ્યું ન માને તો ન્યાત બાહાર રેહે, ને પંચને તથા ધણીને રાજી કરે ત્યારે ન્યાતમાં પાછી વપરાય.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું જે રહ્યું હોય તે પાછું આપે ને રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી, ને મુદત તો એ છે જે બારમા અગાઉ પાછું આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય પણ મોસાળિયાંથી પલ્લું રખાય નહી.

૨૨. મરનાર બાઇને છોકરી હોય પણ તેને સારૂ મોસાળિયાં રાખતા નથી.

૨૩. કન્યાના બાપે પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાના લીધા હોય ને પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે તે રૂપિયા પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. વરને ગજવે સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. લગન વિગેરે બાબતમાં પેહેરામણી આપેછે, તે માલ જેને આપેછે તેનો છે, ને હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપેછે, તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી. ને પેહેરામણી હરેક બાબતમાં આપેછે તે પોતાના ગજા માફક આપેછે.

કાછિયા–સુરતી કણબીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો મુકરર છે, મોટી રીતના રૂપિયા ૧૦૧ ને નાહાની રીતના રૂ. ૬૦.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાત જુદી છે તેની વિગત એ છે જે મોટી રીતનાં લુગડાં જોડ બેના રૂ. ૩૫ ને નાહાની રીતના લુગડાં જોડ બેના રૂ. ૨૫ છે.

૩. સોના રૂપાનું ધરેણું તથા રોકડા રૂપિયા તરફેણની રાજી પ્રમાણે.

૪. પલ્લું આપવાનો વખત મુકરર નથી, પણ વર કન્યા પરણે ત્યાં સુધીમાં પુરૂં કર્યાવિના ચાલેજ નહી. ને પલ્લું કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે, ને માબાપ નહી હોય તો તેના સગાં તથા વાલીઓના હાથમાં આપેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં વિવાહને સારૂ પલ્લું કાંઈ બાકી રાખવાનો ચાલ નથી, પણ કોઈને પૈસા મોવશર નહી હોય તોએપણ પરણતાં સુધીમાં આપેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી હજી સુધી તો કોઈએ બેસાડી નથી તો શું લખીએ ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરો હોય તોએપણ પરણવા ચાહે તો પરણી શકેછે ને પલ્લાંનો કંઈ બીજો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટો હોય તથા લુલો તથા લંગડો વિગેરે કંઈ એબ હોય પણ પલ્લું ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે.

૯. ઉપરના લખ્યા પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોએપણ એજ પ્રમાણે પલ્લાંનો ધારોછે.

૧૦. પલ્લાંનું ધરેણું જ્યારે છોકરી ધણી લાયક થાય ને તેને ધરેબારે રેહે ને છોકરી માગે ત્યારે આપવું જરૂરછે.

૧૧. પલ્લાંશિવાય બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી મોસાળાં વિગેરે આવે તેની ધણિયાણી છોકરીછે, તેના ધણીનો તેપર અમલ નથી, ને છોકરીની મરજીમાં આવે તો ધણીને આપે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી ધરેણું જો પલ્લાંમાં ગણીને આપે તો તે પલ્લાંમાં ગણાય, ને પલ્લાંમાં ગણ્યા વગર આપે તો જે માગી લાવ્યો હોય તે પોતાની પાસેથી આપે.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરીથી ધણીના ઘરમાં રહીને બૈરીએ પૈસા પેદા કર્યા તેના ઉપર હુકમ ધણિયાણી તથા ધણી બેહુનોછે.

૧૪. પલ્લું ધણીની મરજીવિના આપી શકાય નહી, ને મા અથવા સાવકી મા પલ્લું તફરકે કરે તો દીકરો અટકાવ કરી શકેછે.

૧૫. બૈરીની મરજીવિના ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું પાછું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવાને માગી લે, ને ધણિયાણીએ તે પાછું આપવું ધણીને મોવશર થાય ત્યારે જરૂરછે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં અત્યાર સુધી અમારી જાણમાં કંઈ બન્યું નથી, વાસ્તે ધર્મશાસ્ત્રમાં લખ્યું હોય તે ખરૂં.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંના રૂપિયા સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી, શું લખીએ ?

૧૯. ધણી ધણિયાણીની મરજીવિના તજાતું તથા મુકાતું નથી. અગર તજવા ચાહે તો મરદ પોતાનું પલ્લું લઇને તજી શકે છે.

૨૦. ધણી ધણિયાણી કુંવારાં હોય ને તેમાંથી કોઈ મરી જાય તો તેનું પલ્લું પાછું આપેછે, ને તેમાંથી કંઈ ખરચ કરવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તો પલ્લું તેના ધણીના કબજામાં રહે ને તે છોકરાની બરદાસ્ત પણ તેનો બાપ કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૨. પલ્લું રાખવાનો કંઈ મોસાળિયાંનો ચાલ નથી, બધું ઘરેણું તેના ધણીને આપે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવા લીધાનો ચાલ નથી, ને કદાપી કોઈ (એ) પંચાયતની ચોરીથી આપે તો તેનું જાય.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે આપવાનો ચાલ છે, ને આખી રીતના રૂ. ૨૫) ને અડધી રીતના રૂ. ૧૨ાા આપેછે તે પોહોંચ સાથે.

૨૫. અમ લોકને જનોઈનો અધિકાર નથી, ને પરણ્યા પછી તો ગોરવને દિવસે પેહેરામણી આપે ને તે આપનારની સંપત્ત પ્રમાણે.

કાછિયા–કણબી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો મુકરર છે, મોટી રીતના રૂ. ૧૦૧ ને નાહાની રીતના રૂ. ૫૧.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાત જુદીછે તેની વિગત એ જે એ મોટી રીતનાં લુગડાં જોડ ૨ રૂ. ૩૦)–ને નાહાની રીતનાં લુગડાં જોડ ૨ રૂ. ૨૫–લુગડાં કરવાં, રૂપિયા રોકડા આપવા નહી.

૩. સોના રૂપાનું ઘરેણું તરફેણની રાજી પ્રમાણે ને રોકડા રૂપિયા પણ તરફેણની રાજી પ્રમાણે.

૪. પલ્લું આપવાનો વખત મુકરર નથી, પણ વરકન્યા પરણે ત્યાં સુધીમાં પુરું કર્યાવિના ચાલેજ નહી, ને પલ્લું કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે, ને માબાપ નહી હોય તો તેના વાલીઓના હાથમાં અપાયછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં વિવાહને સારૂં પલ્લું કાંઈ બાકી રાખવાનો ચાલ નથી, પણ કોઇને પૈસો મોવશર ન હોય તો પરણતાંસુધીમાં આપેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરો પણ હોય તોએ પરણવા ચાહે તો પરણી શકેછે, ને પલ્લાંનો કાંઈ બીજો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટો હોય તથા લુલો લંગડો વિગેરે કાંઈ એબ હોય તોએપણ પલ્લું ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે.

૯. એ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોએપણ પલ્લાંનો ધારો તો એજ છે; ઓછું લઇને પરણાવે તો કન્યાના માબાપ તથા વાલીઓની મરજી.

૧૦. પલ્લાંનું ઘરેણું જ્યારે છોકરી ઘણી લાયક થાય ને તેને ઘરેબારે રેહે ને છોકરી માગે ત્યારે આપવું જરૂરછે.

૧૧. પલ્લાંશિવાય બાપને ઘેરથી યા મોસાળથી મોસાળું વિગેરે આપે તેની ધણી છોકરીછે, તેના ધણીનો તે ઉપર અમલ નથી, ને છોકરીની મરજીમાં આવે તો તેના ધણીને આપે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ઘરેણું ધણી જો પલ્લાંમાં ગણીને આપે તો પલ્લાંમાં ગણાય, ને પલ્લાંમાં ગણ્યા વગર આપે તો જે માગી લાવ્યો હોય તે પોતાની પાસેથી આપે.

૧૩. કોઈની પાસેથી તથા મેહેનત તથા મજુરીથી ધણીના ઘરમાં રહીને બૈરી પૈસા પેદા કરે તેના ઉપર હુકમ ધણી તથા ધણિયાણી બેહુનો છે.

૧૪. પલ્લું ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકે નહી, ને મા અથવા સાવકી મા પલ્લું તફરૂક કરે તો દીકરો અટકાવ કરી શકેછે.

૧૫. બૈરીની મરજીવિના ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું પાછું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવાને માગી લે ને ધણિયાણીએ આપ્યું તે પાછું આપવું, ધણીને મોવશર થાય તો આપવું જરૂરછે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં અત્યાર સુધી અમારી જાણમાં કાંઈ બન્યું નથી, વાસ્તે જે ધર્મશાસ્ત્રમાં લખ્યું હોય તે ખરૂં.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંના રૂપિયા સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી, વાસ્તે એ સવાલ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૧૯. ધણી ધણિયાણીની મરજીવિના તજાતું તથા મુકાતું નથી. અગર તજવા ચાહે તો પંચાયતની રજાથી તજાય છે, ને પલ્લું પાછું આપવાનો હક પંચાયત મુકરર કરી આપેછે.

૨૦. ધણી ધણિયાણી કુંવારાં હોય છે, ને તેમાંથી કોઈ મરી જાય તો તેનું પલ્લું પાછું આપેછે, ને તેમાંથી કાંઈ ખરચ કરવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૧. (ધણી) ધણિયાણી મરી જાય ને તેના છોકરા હોય તો પલ્લું તેના ધણીના કબજામાં રહે, ને તે છોકરાની બરદાસ્ત પણ તેનો બાપ કરે.

૨૨. પલ્લું રાખવાનો કાંઈ મોસાળિયાંનો ચાલ નથી, ને બધું ઘરેણું તેના ધણીને આપે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવા લીધાનો ચાલ નથી, ને કદાપી કોઈ (એ) પંચની ચોરીથી આપે તો આપે તેના જાય.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે આપવાનો ચાલ છે, ને આખી રીત કરે તો રૂ. ૨૦) આપે ને અડધી રીત કરે તો રૂ. ૧૨ાા આપેછે.

૨૫. જનોઈનો અમ લોકમાં અધિકાર નથી, ને પરણ્યા પછી તો ગોરવને દિવસે પેહેરામણી આપેછે તે આપનારની સંપત્ત પ્રમાણે આપેછે.

કોળી–તળબદા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૨. ઉપર લખેલાં પલ્લાંશિવાય રીતભાત જુદી છે. તે રીતભાતમાં વરની માને લુગડું તથા વરના બાપને પાઘડી ને વરને કાનમાં કડી તથા પાંચે લુગડાં બની શકે તેવાં આપેછે.

૩. પલ્લું કરવામાં રૂપાના દાગીનામાં પગે કલ્લાં તથા હાથે વાંક તથા ગળામાં કાંઠલો રૂપાનો, ને સોનાના દાગીનામાં ગાંઠી તથા વાળી; પછી જેને જેવું બની આવે તે પ્રમાણે કરે. ને પલ્લાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૪. (પલ્લું) લગન થયા પછી બીજે દાહાડે વરનો બાપ થાળીમાં પલ્લું ઘાલીને કન્યાનો બાપ અથવા વાલી હોય તેના હાથમાં આપેછે.

૫. વિવાહ વખત પલ્લાંનો ચાલ નથી. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે લગનને બીજે દાહાડે કરે. તેની ટીપ કોઈ આપતું લેતું નથી. તેનો મુસદ્દો તથા શાહેદો કોઈ રાખતા નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી. પણ કન્યાને કાંઇ ખોડ હોય તો પોતાને ઘેરથી પલ્લું કરે, ને ખરચ પણ વરનો પોતાને ઘેરથી આપે, ને સકાંકણી પ્રમાણે કરે, ને તે ઘરેણાં ઉપર છોકરીનો હક છે ને સાસરેથી પલ્લું આપતા નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય તેને છોકરા પણ હોય ને તે ફરી પરણવા ચાહે તો પરણે છે. તેને અધિક ઓછું પલ્લું કરવાનો ચાલ નથી, ને કરે તો પોતાની ખુશીથી ગમે એટલું કરે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી અપંગ હોય તેને કન્યા મળતી નથી. અગર પૈસાના જોરથી બની શકે ને કોઈ કન્યા આપનાર મળે તેને ન્યાતરીતનું કાંઈ બંધારણ નથી, ગરજે પોતાની ખુશીથી વધતું કરે તે પલ્લાંમાં ગણાયછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેનો બાપ ઓછે પલ્લે યા વગર પલ્લે પરણાવેછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સાસરે વિદાય કરે તે વખત છોકરીના માબાપ ઘરેણું છોકરીને પેહેરાવીને વિદાય કરે તે છોકરી પોતાના અંગ ઉપર રાખે, ને પિહેર પાછી આવે ત્યારે પોતાના બાપને અથવાં માને આપે, ને છોકરીની ઉમર વરસ ૨૫ ની થાય એટલે છોકરીને આપે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યા પરણે તેજ વખત મોસાળું કરે, ને અધરણી કરવાનો ચાલ નથી, ને બની શકે તો ધણી અથવા બાપ વધતું ઘરેણું કરાવે; અગર કામ પડે તો બેહુ જણાઓ વેહેંચી ખાયછે તેથી બૈરીની સત્તાનો કાંઈ મેળ નથી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ લોકનું માગી લાવીને પેહેરવાનો ચાલ નથી; અગર કોઈનું લાવ્યાથી પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મેહેનત મજુરી કરીને મરદ અથવા ઓરત પૈસા પેદા કરીને લાવે તે ઘરખરચમાં કામ લાગે, જુદા રાખવાનો ચાલ નથી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપેલું છે તે ધણીની મરજીવિના બૈરીના માબાપ અથવા સાસુસસરાને કામ પડે તો ખરચવાને લે અથવા બની શકેતો પાછું કરાવી આપે; ને મા તથા સાવકી મા છોકરાને પુછ્યાવિના ખરચ કરી શકતી નથી.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી કામ પડે તો પલ્લું લઈ શકેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું વાજબી કામ પડે તો લે ને મળે તો પાછું કરાવે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. પલ્લું સાહુકારને ત્યાં મુકીને વ્યાજ ખાવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે તો બૈરી પાસે પલ્લું હોય તે બૈરી લઈ જાય ને લુગડું ૧ પેહેરાવીને વિદાય કરે; ને બૈરી ધણીને તજે તો પલ્લું પાછું ધણીને આપે, ને પંચ ગુન્હેગારી લે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું ધણીને આપવાનો ચાલ તો ખરો, પણ માબાપ નાદાર હોય ને ખરચી ખાધું હોય તો જાય. ધણી તેના ખાંધિયા ખવડાવે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય. તેને છોકરો હોય તે છોકરા સારૂ પલ્લું રાખવાનો ચાલ નથી, ઉપર લખેલી કલમ પ્રમાણે છે.

૨૨. મરનાર ધણિયાણીને છોકરી હોય તેની પણ એજ રીતછે.

૨૩. અમારામાં કન્યાના બાપને ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને રોકડા રૂપિયા ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારે જનોઈનો અધિકાર નથી, ને વિવાહ વિગેરેમાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી.

કોળી–તળબદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક. ૧૭૨.

"આ અંકવાળાનો જવાબ ઓરપાડના કોળી તળબદા અંક ૧૨૪ જોડે મળેછે."

કોળી–માળવી ભગતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૧૭૩.

૧–૨૫. પલ્લાં બાબતના સવાલ ૨૫ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં તો કાંઈ આપતા નથી. ને રીતમાં ખાંરવાનું લુગડું ૧ રૂ. ૧ નું તથા ચોળી ૧ ખારવાની તથા કલ્લી જોડ ૧ પિત્તળની, વર જ્યારે પરણવા જાય છે ત્યારે સાથે લાવે છે, ને તે પછી કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે. ને માંહેમાટલાની આગળ મંગળ ફેરા ફરેછે ત્યારે વરને ખોળિયું ૧ ચારસાનું આના ૧૨ નું કન્યાવાળા વરને આપેછે. ને એ શિવાય કાંઈ ચાલ નથી.

કોળી–તળબદા સુરતીનો જવાબ

પ્રકાર "ખ" અંક ૨૪૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો ચાલ એ છે જે પંદરની પેહેરામણી લે તે રૂ. ૫૦) નું ઘરેણું આપે તથા વીશની પેહેરામણી લે તે રૂ. ૬૦) નું ઘરેણું કરે. તથા પચીશ રૂપિયા પેહેરામણી લે તે રૂ. ૭૫ નું ઘરેણું કરે તથા ત્રીશ રૂપિયા પેહેરામણી લે તે રૂ. ૧૦૦ નું ઘરેણું કરે–એ ચાલછે

૨. બીજી રીતભાતનું મુકરરર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપા તથા સોનાની જનસો ચાર અથવા પાંચ ઉપરના આંકડામાં બની આવે તે પ્રમાણે કરાવેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તે જોવાતેડાં વખત જનસ ૧ કલ્લાં રૂપાનાં આપેછે. બાકી રહ્યું તે લગનને બીજે દાહાડે પલ્લું થાયછે તે વખત થાળીમાં મુકીને કન્યાની મા તથા બાપને ઘરેણું આપે; તે લઈને કન્યાને પેહેરાવે; ને કન્યાનો બાપ તથા મા ઉપલી કલમ પ્રમાણે પેહેરામણીના રૂપિયા તથા પદ વરને આપે.

૫. અમારી ન્યાતમાં ટીપનો ચાલ નથી, ને શાહેદ તો ગોળ ખાતી વખત ન્યાતના લોક તથા ન્યાત ગોરના દેખતાં પઠ્ઠણ કરેછે તેજ શાહેદી,–આપવાની વિગતો ઉપરના સવાલમાં લખીછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડેછે તેને સાસરેથી કાંઈ ઘરેણું કરતાં નથી, તે શાથી કે કન્યાનો બાપ પેહેરામણી આપતો નથી તે સારૂ. ને તે ઘરેણાં ઉપર વરનો દરખ પોહોંચેછે, પછી તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે. ને વરના ઘરનું કાંઈ કરતા નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઇ શખસની ઉમર મોટી છે ને છોકરા પણ છે ને પરણવા ચાહે તો તે કન્યાના માબાપને રાજી કરીને પરણે.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઇ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો છે અથવા રોગી છે અથવા અપંગ છે ને ઓછું અદકું આપીને પરણે. પણ કજાઈલાહીએ ન્યાતરીત પ્રમાણે ઘરેણું મુજરે આપે. બાકી જાય તેમાં દાવો નહી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હવાલ હોય તો તે છોકરીનો બાપ ઓછું પલ્લું લઇને પરણાવે અથવા પાંચ દશ રૂપિયા સામા આપીને પરણાવે, તે કાંઈ ન્યાતોમાં મુકરર નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સાસરે વિદાય કરે તે વખત છોકરીના માબાપ ઘરેણું છોકરીને પેહેરાવીને વિદાય કરે. તે છોકરી પોતાના અંગ ઉપર રાખે, ને પિહેર પાછી આવે ત્યારે પોતાના બાપને અથવા માને આપે. ને બાઇ એક બે છોકરાંની મા થાય ત્યારે પલ્લું હવાલે કરવું. તે કરતાં ફરજન નહી થાય ત્યારે વરસ ૨૫ અથવા ૩૦ ની ઉમર થાય ત્યારે હવાલે કરવું.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં પરણ્યા પેહેલાં તથા પરણ્યા પછી જે કંઈ છોકરીને અવરણી વખત લુગડાં તથા પાંચ રૂપિયા રોકડા કર્યા હોય તે પાછા લીધામાં નહી આવે. જે ઘરેણું મોસાળથી તથા સાસરેથી તથા સગાંવાહાલાંએ કર્યું હોય તે પાછું લે. તથા કન્યાદાનમાં ઘરેણું આપ્યું હોય તે પાછું લે નહી, તે વરને અંગે પોહોંચેછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે પલ્લાંશિવાય બીજું ઘરેણું લોક તથા ધણીએ પેહેરવા આપ્યું તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે મેહેનત મજુરી કરીને પાંચ પૈસા મેળવ્યા તે ઉપર ધણીનો દરખ છે. કદાપી જુદી રહીને પાંચ પૈસા મેળવ્યા તે બાઈને અંગે પોહોંચેછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં જે પલ્લું બૈરીને કર્યુંછે તે ધણી[ની] રજાવિના કોઈને અપાતું નથી, ને ધણીની રજાવિના ખરચાતું નથી; ને મા અથવા સાવકી માને જાત્રા તથા ધર્મનિયમ કરવાની મરજી હોય ને છોકરાને પુછે ને છોકરો નહી ગાંઠે તો પલ્લાંમાંથી ખરચ કરી શકેછે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું ચડયું તે બાઇની રાજીવિના ધણી લઈ શકતો નથી.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં એ છે કે છોકરો તથા છોકરી પરણાવવા વિગેરે બીજે ખરચ કરવા સારૂ ધણી બાઈને પુછે કે હવે શું કરવું? ત્યારે બાઈ પોતીકા પલ્લાંમાંથી આપે ને ખરચ કરે, ને ખરચ કર્યા પછી ધણીનો હાથ પોહોંચી શકે તો કરાવે, નહીતર તે વાતમાં દરખ નહી કે મુકરર કરાવે.

૧૭. પલ્લાંની રીતમાં ધણી(એ) પોતાનું ઘર સાનમાં આપે ને પાંચ દાહાડા પછી હાથ ફરી વળે તો ધણી તથા વારસ પલ્લાંની કીંમત પ્રમાણે રૂપિયા આપીને પાછું લઈ શકેછે.

૧૮. જે પલ્લું બૈરીને ચહડાવ્યું ને તે સાહુકારને ઘેર મુક્યું ને તેનું વ્યાજ ઉપજે તેનું બાઈને ઘરેણું થાય તે ઉપર ધણીનો દરખ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં ધણિની મરજી બૈરીને મુકવાની થાય તો બાઈને ચઢેલું પલ્લું આપે તે તથા પંચનો તથા કાજીનો ખરચ ધણી આપીને મુકે; ને ધણીની રાજી વિના બાઈ મુકી શકતી નથી પણ વગર વાંકે મુકાય નહી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું આપવામાં આવે, રીતભાત મુજરે આપતા નથી. પણ બારમાનો ખરચ કર્યા પછી તેરમાને દાહાડે આપે, કદાપી બારમું નહી કરે તો પલ્લાં વડે બારમું પિહેર થાય.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં બાઈ મરી જાય ને છોકરોછે ત્યારે તે બાઈના પલ્લાંમાંથી અડધું પલ્લું મોસાળિયાં રાખી શકેછે, શા સારૂ જે તે છોકરાને પરણાવવા સારૂ રાખે, ને કદાપી મોસાળવાળાં સગાં તો છે ને પોતાને ઘેર પરણાવે તો રાખેલું પલ્લું છોકરાના બાપને હવાલે કરે, ને પોતે પરણાવેછે—બાપની રજા લઈને. કદાપી બાપ પરણાવે તોપણ અડધું પલ્લું રાખેલું છે તે બાપને હવાલે કરે.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં બાઈ મરી જાય ને તેને છોકરી છે તોપણ ઉપલી કલમ પ્રમાણે રાખીને બાકી ધણીને આપે, છોકરાની કલમ પ્રમાણે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી. તે કરતાં કોઈ નાચાર થયો ને પાંચ દશ ખાવા લે. ને પછી બાઈ મરી જાય તો ખાવા લીધા તે જાય, ને પલ્લું પાછું આપે—એ રીત છે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું આપવાનો ચાલ છે, તે પલ્લાં બાબતની પેહેલી કલમમાં લખ્યુંછે. તે પ્રમાણે લગનને બીજે દાહાડે આપવામાં આવેછે.

૨૫. અમો શૂદ્ર લોકમાં કંઈ જનોઈ દેવાનો ચાલ નથી.

ઠાકોર—પરદેશી ડાંગી તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંમાં રૂ. ૫૦ નાં ઘરેણાં કરેછે, ને અસલમાં પણ એજ પ્રમાણે આપતા હતા.

૨. રીતભાતમાં તો વેહેવા થયા પછી પેહેલે વરસ કન્યાને હરેક તેહેવારમાંથી એક તેહેવાર ઉપર ઓઢણી તથા ચણિયો બેહુ મળી રૂ. ૫ ને આસરે તથા ખાવું કન્યાને આપેછે; તથા દિવાળી ઉપર ખાંડના રમકડાં રૂ૦ાા અથવા રૂ. ૧ ના; તથા હોળી ઉપર હારડા રૂ. ૧ ના તથા બળેવ ઉપર મેવાની હરેક ચીજ રૂ. ૦ાા ને આસરે—એ સરવે પેહેલે વરસે વરવાળા કન્યાને મોકલેછે. ને બળેવ ઉપર કન્યાવાળા વરને રૂ. ૦ાા [ના] રમકડાં તથા ખાવાનું મોકલેછે.

* ૩. પલ્લું આપેછે તેમાં હાંસડી કોટની રૂપાની રૂ. ૧૦ ની, તથા વાંક હાથના રૂપાના રૂ. ૧૦ દશના, તથા કલ્લાં રૂપાનાં પગનાં રૂ. ૧૦ ના, તથા પોહોંચી રૂપાની રૂ. ૧૦ ની આપેછે, ને રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું તો પરણંતી વખત તમામ ન્યાતના લોકના દેખતાં વરના સગા તથા ન્યાતગોર મળીને કન્યાને ચહડાવેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને પલ્લાંની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી, શા માટે જે તમામ ન્યાતનાં લોકના દેખતાં આપીએ છીએ.

૬. આજ સુધી અમારામાં (કોઇએ) સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને આજ પછી કોઈ બેસાડવા નીસરે તેને કોઈ મને કરતું નથી.

૭. કોઇ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો તેનું પલ્લું ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે આપેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય તેનું પલ્લું પણ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે છે, ને રોગવાળો હોય તેને કોઈ કન્યા પરણાવતું નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના [હાલ] હોય તો તેના બાપ તથા માની ખુશીથી વગર પલ્લે પરણાવે છે, તેને ન્યાતવાળા મને કરી શકતા નથી.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવાનું મુકરર એ છે જે જ્યારે સાસરે રેહેતી થાય ત્યારે પિહેરથી સાસરે લઇ જાય છે. તે દાહાડાથી તે બૈરીના કબજામાં રેહે છે; છોકરાંનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં બાપને ઘેરથી અથવા ધણીને ઘેરથી વા મોસાળથી હરેક બાબતમાં બૈરીને મળે તે ઉપર ધણી તથા ધણિયાણી બેહુનો હક છે.

૧૨. ના, પલ્લાંમાં નથી ગણાતું.

૧૩. બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઘરના ખરચમાં આવેછે.

૧૪. ધણીની મરજીવિના બૈરીથી પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરી શકાતો નથી તથા કોઇને આપી શકાતું નથી; ને મા અથવા સાવકીમા ભુખે મરતી હોય તો પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે, પણ કોઇને આપવા ચાહે તો દીકરાને પુછ્યાવિના અપાય નહી.

૧૫. ના, જબરદસ્તીથી બૈરીની પાસેથી ધણીથી પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે તેનું કારણ એ જે સાદી ગમીના કામમાં લે તો લઈ શકેછે, ને મળે ત્યારે પાછું બનાવી આપેછે.

૧૭. આજલગી કોઈએ ધણિયાણીને પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપ્યું નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજતો નથી ને ધણિયાણી ધણીને તજી શકતી નથી તો પલ્લાંનું શું લખીએ ?

* પેહેલા જવાબમાં પલ્લું રૂ. ૫૦ નું લખ્યુંછે પણ આ કલમની વિગતમાં પલ્લાંના રૂ. ૪૦ કુલ્લે થાયછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તો જે દાહાડેથી સાસરે રેહેતી ન હોય ને મરી જાય ત્યારે પલ્લાં વિગેરે (જે) આપવાનું ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે જે લાજમ છે તે પિહેરિયાં તે મરનારીના સાસરિયાંને હવાલે કરેછે, ને જે દાહાડાથી તે બૈરી સાસરે રેહેતી થઈ હોય ને મરી જાય ત્યારે તો પલ્લું સાસરિયાંના કબજામાં રેહેછે. ત્યારે પિહેરિયાં શેમાંથી આપે ?

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનાર નારીને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું તો તેના ધણીને આપવાનો ચાલ છે, છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતા નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય તેનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨૧ પ્રમાણે.

૨૩. ગજવે આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા આજ સુધી કોઇએ લીધા નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૫. અમારી ન્યાતમાં દુર્ગાંજનોઈ પરણતી વખત ઘાલેછે તેમાં રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને તે જનોઈ કોઇ રાખેછે ને કોઈ નથી પણ રાખતું. ને લગનમાં પરણતી વખત કન્યાને ઓઢણી ત્રણ રેશમી તથા ઓઢણી ૨ સુતરાઉ તથા ઘાઘરી ૧ રેશમી આપેછે. ને કન્યાની ફોઈને સારૂ પણ વરવાળા સાડી ૧ રેશમી તથા ઘાઘરો ૧ મશરૂનો તથા કાંચળી ૧ દરિયાઈની મોકલાવેછે ને જ્યારે કન્યા પરણીને વરને ત્યાં જાય ને પાછી પિહેર જાય ત્યારે પણ વરવાળા લુગડાં જોડ ૧ રેશમી આપેછે, ને કન્યાવાળા દાયજો એટલે પેહરામણી વરને મળે તો આપે ને કોઈ નથી પણ આપતું.

ઠાકોર–પરદેશી ડાંગી–તડ બીજાનો જ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૪.

"આ અંક વિશે વિવાહ બાબતમાં શેરો લખેલો છે તે જુવો પાનું ૧૫૭."

તેલી–દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૨૫ નો છે, અસલથી એજ રીતછે.

૨. રીતભાતમાં લુગડાં જોડ ૧ આપીએ છૈએ.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાની જનસ ૩ તથા સોનાની જનસ ૨ રૂ. ૨૫ માં થાય તેવી કરીએ છૈએ.

૪. વિવાહ વખત આપેછે, ને કન્યાની કોટે ઘાલેછે, ને કન્યાના બાપને સોંપણ કરેછે.

૫. લગનને સારૂ બાકી રાખવાનો ચાલ નથી, ને પલ્લાંની ટીપનો પણ ચાલ નથી તો શાહેદીઓ શેમાં થાય ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. મોટી ઉમરવાળાનું તથા દીકરાવાળાનું પણ પલ્લું એજ છે.

૮. ઉમર મોટીવાળો તથા રોગીનું પણ પલ્લું એજ છે.

૯. કન્યા આંધળી લુલી તથા દોષવાળી હોય તેનું પણ પલ્લું એજ છે.

૧૦. બૈરી સાચવે તેવી થાય ત્યારે હવાલે કરેછે.

૧૧. પલ્લાં શિવાય બાપને ઘેરથી તથા સાસરેથી કોઈ આપતું નથી તો હુકમ શેમાં હોય ?

૧૨. જેના રોટલા ખાઇને પેદા કરેછે તેનો હુકમછે.

૧૩. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે કોઈ આપતું નથી.

૧૪. પલ્લું ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકતી નથી.

૧૫. પલ્લું કરેછે તે ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકે નહી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી ખરચ કરવા સારૂ લે છે, ને પાછું પણ કરાવી આપેછે, મળે ત્યારે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીથી ધણી તજાતો નથી ને ધણીથીએ બૈરી તજાતી નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે ધણીનું પલ્લું પાછું આપેછે ને રીતભાત આપવાનો ચાલ નથી, ને પિહેરનું ઘરેણું હોય તો પિહેરવાળાં લે છે.

૨૧. મરનારને છોકરો હોય તોયપણ રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. મરનારને છોકરી હોય તોએ રાખી શકે નહી.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી તો શું આપે ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવાંનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં પેહેરામણીનો ચાલ મુકરર નથી.

ખમાર–મોઢનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો અંકડો રૂ. ૧૦૦નો છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાત છે નહી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેની વિગતઃ— ૫) ગોફ્ણી રૂપાની રૂ. ૫, ૧૫) માદળિયાં હેમનાં રૂ. ૧૫; એની વિગતે જનસો એ વિવાહ મળ્યા પછી આપેછે, આસરે દિન ૧૦–૧૫ માં. બાકીની જનસ રૂ. ૮૦ ની લગનના દાહાડા સુધીમાં આપેછે, ને રોકડા રૂપિયા કાંઈ પલ્લાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. ઉપલા ૩ જવાબમાં જનસો ૨ લખીછે તે વિવાહ મેળવતી વખતે આપેછે, ને બીજી જનસો જે રેહેછે [તે] લગન વખત પુરી કરેછે, ને તે જનસો કન્યાને પેહેરાવેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરના ૪ જવાબ પ્રમાણે, પલ્લાંની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી એસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને નાતરૂં કરવાનો ચાલછે તો ફરી પરણવાની શી જરૂર ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય તો તેને કન્યા કયાંથી લાવીને આપીએ ?

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેને તેના જેવું મળે તો વિવાહ કરેછે તો થાય.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો તો એ છે જે તે બૈરીના માબાપના કબજામાં રેહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે કોના બાપનું ? ને તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. અમારામાં એ ચાલજ નથી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણી છતાં કોઈને આપી શકતી નથી અથવા ખરચ કરી શકતી નથી તો એનો જવાબ આગળ શું લખીએ ?

૧૫. ધણીને ભીડ પડે બૈરી પોતાનું પલ્લું આપે.

૧૬. બેહુની મરજી એક હોય તો આપવામાં આવેછે.

૧૭. એનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર પલ્લું મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરી પોતાના ધણીને તજતી નથી ને અગર મરદ પોતાની બૈરીને તજે તો તલાકના રૂ. ૬૦ મોહોરાણાના બૈરીને આપીને તજે, તે ઉપરાંત વધતું હોય તે પાછું લીધામાં આવેછે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ને તેનું પલ્લું તેના પિહેરમાં રહયું હોય તો તેના ધણીને પાછું આપેછે, ને મુદ્દતનો કાંઈ નિયમ નથી ને ખરચ થયું હોય તે મુજરે આપતા નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપેછે, છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરના જવાબ પ્રમાણે.

૨૩. ખાવા લેવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૨૪. ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈનો ચાલ અમારામાં છેજ નહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

નામદેવ—દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૪૦) નો અસલથી છે ને હમણાં પણ એજ ચાલછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વરવાળો કન્યાને રીત આપે તેનો ચાલ એ છે જે ઉત્તરાયણની રીતમાં લુગડાં રૂ. ૬) નાં તથા શેરડી ૭૫ તથા ગોળ શેર ૧। તથા તલ શેર ૧। કન્યાને ઘેર મોકલે છે. તથા હોળીની રીતમાં હરડા શેર ૧। આપેછે તથા કેરીગાળામાં કેરી ૭૫) આપે ત્યારે કન્યાની તરફવાળા વરને તથા વરની માને કેરીગાળામાં પેહેલે વરસે જમવા તેડે તથા લગનમાં ગણેશ બેસાડે ત્યારે સાળુ ૧ તથા ચોળી ૧ સુતરાઉ વરનો બાપ કન્યાને આપેછે; તથા લગન સમે વરવાળો સાડી ૧ સુતરાઉ તથા ચોળી ૧ સુતરાઉ રાતી ખારવાઈ તથા સાળુ ૧ સુતરાઉ તથા ચોળી ૧ સુતરાઉ કન્યાને ઘેર મોકલે ને કન્યાનો બાપ વરને પાઘડી ૧ રૂ. ૨) ની પરણતી વેળા આપે. તથા ગોરંવને દાહાડે પદ આપે, તેમાં થાળી તથા કળશિયો આસરે શેર ૩। નો આપે; ને વહુવર વિદાય કરે તે સમે વરવાળા કન્યાને ફળ આપેછે તેમાં કોપરાની વાટકી ૪૦ તથા ગોળ શેર ૧। તથા ખાંડ શેર ૧। તથા ખારેક શેર ૧। તથા કેળાં ૨૫ તથા રૂ. ૯) નાં લુગડાં કન્યાને આપવાનો ચાલછે; ને વહુવર વિદાય કરતી વખત વરના ૧૦ સગાંને જમાડે તથા કન્યાના ૫ સગાં કન્યાને વલાવવા આવ્યાં હોય તેને વરવાળો જમાડે, એ અસલથી અમારી ન્યાતનો ચાલછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂ. ૪૦ રોકડા આપેછે. ત્યાર પછી કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે જનસ કરાવીએ છૈએ.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વિવાહ મેળવતી વખત આપેછે, બીજી વખત આપવાનો ચાલ નથી. કન્યાના માબાપના હાથમાં આપેછે.

૫. વિવાહ વખત આપેછે ને લગનને સારૂ બાકી રાખવાનો ચાલ નથી, ને પલ્લાંની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી ને શાહેદી તો જે વિવાહ કરવાને આવ્યા હોય તે સરવેના દેખતાં આપેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી; ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે રૂ. ૪૦) નું આપવાનો ચાલ છે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો ગમે તેવા દોષવાળો હોય તોએપણ વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલજ નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછે પલ્લે અથવા વગર પલ્લે પરણાવે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો એવો સિરસ્તો છે કે પ્રથમ આણે વળાવેછે ત્યારે રૂ ૧૨) નાં લુગડાં વરની તરફવાળો ચહડાવીને તેડી જાયછે, તે દાહાડેથી પલ્લું બૈરીના કબજામાં રેહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી કરે તો તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલેછે, તથા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર તે બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલેછે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકે નહી (ને) અથવા ખરચ કરી શકે નહી—ધણીની મરજીવિના; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરો અટકાવ કરે નહી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકે નહી; ખુશીથી લે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે તો હરેક કારણથી લે ને મળે તો પાછું કરાવી આપે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે. અગર લખી આપેતો પલ્લાંની કીંમત આપીને ધણી પાછું લઈ શકેછે—વારસથી પાછું લેવાય નહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે નહી ને બૈરી ધણીને તજે નહી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને પાછું આપે ને લુગડાં પેહેરતાં રહ્યાં હોય તે પાછાં આપે. બીજી રીતભાત કરી હોય તે જાય. એની મુદત નહી–મરે તે દાહાડે તરત આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપે, છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખે નહી.

૨૨. છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં પલ્લું રાખતાં નથી.

૨૩. ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગજવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨ પ્રમાણે; ને પેહેરામણી પાછી લેવાનો ચાલ નથી.

ગંધર્વનો જવાબ

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો મુકરર નથી. લેનાર આપનારની મરજી પ્રમાણે કરવાનો ચાલછે; ને અસલનો પણ એજ ચાલછે.

૨. રીતભાતમાં તો બે જોડા લુગડાં (ના) રેશમી–આસરે માલ રૂ. ૨૫) નો કન્યાને આપેછે; તે મધે જોડ ૧ એક લગનને પેહેલે દાહાડે આપે ને એક જોડ પેહેરામણી આપે ત્યારે કન્યાને આપેછે; ને પ્રથમ વિવાહના જુદાછે.

૩. પલ્લાંની રકમ મુકરર નથી તેથી ઘરેણાનાં નામ લખાઈ શકતાં નથી, પણ વિધિપૂર્વક આપવામાં આવેછે; ને રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. વિવાહ મળે ત્યાંથી તે પરણે ત્યાં લગી પલ્લાંની જનસો પુરી કરી આપેછે, ને કન્યાના માબાપના દેખતાં કન્યાના શરીરે પેહેરાવેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૪) પ્રમાણે; ને ટીપનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી ને કોઈ શખસ બેસાડે તો તેને મને પણ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો કન્યાના માબાપ ખુશી થાય તે પ્રમાણે પલ્લું આપેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા હરેક તરેહનો દોષવાળો હોય ત્યારે અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો નીમ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે તેટલું પલ્લું લે અથવા વગર પલ્લે પરણાવે.

૧૦. પલ્લાં ઉપર બૈરી મુખત્યારછે. મરજીમાં આવે તો માબાપને ઘેર રેહેવા દે ને ખુશીમાં આવે તો ધણીને ઘેર લાવે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાંશિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે બૈરીના સગામાંથી મળે તે ઉપર બૈરીનો હકછે ને ધણીના સગામાંથી મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમછે

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું ઘાલવાને આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી, પણ જેણે બક્ષિસ કીધું તે પલ્લાં સમાનછે.

૧૩. કોઈ બાઈમાણસ મેહેનત મજુરીથી બે ચાર પૈસા પેદા કરે તે ઉપર પેદા કરનારનો હકછે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને અપાય નહી ને ખરચ પણ નહી થાય.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણીથી જબરદસ્તીએ પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું તો પોતાના છોકરાનો અવસર હોય ત્યારે ખરચ કરવાને લે. ને કદાપી સાવકા છોકરા હોય ત્યારે તો બાઈની ખુશીમાં આવે તો આપે. ને અગર માબાપની ક્રિયાખરચ કરવો હોય તથા ભુખે મરતો હોય તો પણ લેછે. એશિવાય બીજી બાબતમાં લેવાય નહી.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાની ધણિયાણીને ઘર લખી આપે તો પલ્લાંની કીંમત આપીને ધણી અથવા વારસ ઘર પાછું લેઈ શકેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી, ને કદાપી કોઇ મેલે તો તેના વ્યાજ ઉપર બૈરીનો હક છે.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે અથવા ધણીની મરજી વિના બૈરી ધણીને મુકે ત્યારે પલ્લું ધણીને હવાલે કરે, ને ધણીના નામ ઉપર બેસી રેહે તો પલ્લું પોતાની પાસે રાખે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે માસ ૧ મધે ધણીને પલ્લું હવાલે કરે. ને ધણીના નામ ઉપર ખરચ કીધું હોય તે મુજરે આપવામાં આવેછે; ને રીતભાત પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનાર [ને] છોકરી હોય તોપણ પલ્લું ધણીને હવાલે કરે ને છોકરાને સારૂ રાખે તો બાપ મુખત્યાર છે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તેનો જવાબ પણ ઉપરની કલમ ૨૧ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના બાપને રૂ ૫૦) ન્યાતિખરચના આપેછે એ શિવાય બીજા ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઈ આપે તો પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે વરને સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઈ વિગેરે વખતમાં પેહેરામણી આપેછે તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી, ને પેહેરામણી આપવાનું કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો આપીએ છૈએ, ને હક તો બેહુનો—પછી આપનારની મરજી. ત્રણેનો હક છે.

ભાટ—કસબે ઓરપાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૦૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો સવાસોનો છે, ને પેહેલાં—અસલમાં તો ઓછું હતું.

૨. ઉપરના લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી નથી, ને રીતભાત પોતીકા ઘરની આબરૂ પ્રમાણે કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં પગનું તથા હાથનું તે રૂપાનું આપે ને કોટનું તથા કાનનું તથા નાકનું સોનાનુ—એ વિગતે રૂપિયા સવાસોનું ઘરેણું આપેછે, ને રોકડા રૂપિયા પલ્લાંના અવેજમાં આપવાનો ચાલ નથી.

૪. વિવાહ થયા પછી ને લગન થયા પેહેલાં અડધું ઘરેણું પેહેલું આપેછે, ને બીજું નીમે રહ્યું તે લગન થયા પછી બીજે દાહાડે આપેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંની ટીપ જોઈતી નથી ને તેનો મુસદ્દો પણ કરતા નથી, ને શાહેદી પણ જોઈતી નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય તથા છોકરા હોય ને ફરી પરણવા ચાહતો હોય તો કન્યાના મા તથા બાપ પોતાની ખુશીમાં આવે તેટલું ઘરેણું લે તો કન્યા પરણાવે.

૮. કોઇ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય તથા અપંગ હોય યા બીજે સબબ હોય તેથી પલ્લું અધિક આપવું જોઈએ, તે પલ્લાંમાં ગણાય નહી.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ—આંધળી પાંગળી અપંગ હોય તો તે છોકરીના માબાપ વરનું મનમનાવીને પરણાવે.

૧૦. પલ્લું કન્યાના માબાપને ત્યાં રહે, ને તે બૈરી સાસરે આવે ત્યારે ઘરેણું પેહેરીને આવે. ને પેહેરીને નહી આવે ને તેના માબાપે ખરચી ખાધું હોય તો તેનો દાવો પરણનાર ધણીનો તેની ઉપર છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી જે કાંઈ લુગડું ઘરેણું મળે તે-ઉપર ધણીનો દાવો ચાલે છે; ને બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી લુગડું અથવા ઘરેણું મળે તે [ઉપર] બાઈની સત્તા છે, ને નગદ રૂપિયા જે મળે તે ઉપર ધણીની સત્તા છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોકો ઘરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરીથી બૈરી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલેછે.

૧૪. જે બૈરીને પલ્લું આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકે નહી અથવા ખરચી શકે

નહી; ને સાવકી મા પોતાના પલ્લાંમાંથી ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલે છે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકેછે.

૧૬. બૈરી પાસેથી પલ્લું ધણી લે છે ને સારો અથવા માઠો ખરચ કરવા સારૂ લઈ શકેછે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો સિરસ્તો નથી.

૧૮. બૈરીનું ઘરેણું સાંહુકારને ત્યાં કાર્ય—પ્રસંગ વિના અનામત મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતીકો ધણી વગર વાંકે તજે તો બાઈ જીવે ત્યાં સુધી અન્નવસ્ત્ર આપે, ને બૈરીનું પલ્લું હોય તે બૈરીપાસે રેહે. ને ધણીની મરજીવિના બૈરી ધણીને તજે તો ધણી પલ્લું પાછું લે, ને ધણીને રાજી કરે ત્યારે ન્યાતિ તેને અંગિકાર કરે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે રીતભાત પાછી આપવામાં આવેછે; કદાપિ બાપને ત્યાં મરી જાય તો તેનો બાપ ખાંધિયા ખવડાવે; ને આબરૂવાળો હોય તો તો ખાંધિયાનો ખરચ ધણીપાસેથી લેતો નથી, ને બાકી તો લીધામાં આવેછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય તેનો છોકરો મોસાળમાં રાખેછે ને પાળી મોટો કરે, ને છોકરાને પરણાવે ત્યારે મરનાર બાઇનું ઘરેણું છોકરાના લગનમાં કામ આવે; અથવા છોકરાના બાપને ત્યાં પાળે તો ઘરેણું બાપ [ને] આપે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય તેને છોકરી હોય તે[ને] બાપને ત્યાં પાળે ને ઘરેણું તે છોકરીના બાપને આપે.

૨૩. કન્યા કુંવારી મરી જાય ત્યારે કન્યાના બાપે વરના બાપ પાસેથી લીધું હોય તે પાછું આપે.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી.

૨૫. અમારી ન્યાતમાં જનોઈ દેવાનો ચાલ નથી, પણ અમારે જનોઈનો અધિકારછે, પણ કોઈ કોઈ ગામના રાખેછે. હરેક પગરણે પેહરામણી વરને આપેછે તે પાછી લેતા નથી.

ભાડભુજા—કાયસ્થ વાસુદેવજીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૫.

૧. પલ્લાંનો આંકડો આજરોજે સર્વે પંચના લોકોએ બેસીને રૂ. ૭૫) અંકે પંચોતેરનો મુકરર ઠરાવ્યોછે તે પ્રમાણે આપે ને લે, ને અસલમાં તો પલ્લું વધતું ઓછું હતું.

૨. અમારી ન્યાતમાં વરને ત્યાં કન્યાને પહેરામણી આપવાનો ચાલ છે; પોતપોતાના મળતર પ્રમાણે આપેછે—આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાના તથા સોનાનાં ઘરેણાં આપવાનો ચાલ નથી; રોકડા રૂ. ૭૫) આપેછે.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે લગન વખત કન્યાનાં વાલીના હાથમાં આપેછે.

૫. પલ્લું જે આપેછે તે કોઈ શખસ વિવાહ વખત થોડું આપે છે ને કોઈ નથી પણ આપતું, પણ લગન વખત રૂ. ૭૫) નું પુરૂં કરી આપેછે, લખ્યું ભણ્યું કરવાનો ચાલ નથી; ન્યાતના બેની શાહેદીથી આપેછે.

૬. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ એ રીતે છે જે કન્યાનો બાપ વગર પલ્લે કન્યાદાન આપેછે તેના સાસરિયાં પાંસેથી પલ્લું લેતાં નથી—એ ચાલ છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી. પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે આપેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછું પલ્લું લઈને અથવા વગરપલ્લે પણ પરણાવેછે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો એ છે જે પલ્લું તો છોકરીના માબાપને વરવાળા આપેછે, તેમાંથી છોકરીના બાપ લગનમાં ખરચ કરેછે. ને રૂ. ૧૦–૧૫) નું વધે તો છોકરી મોટી થયા પછી પાછું આપેછે, ને કોઈ નથી પણ આપતું; ને તે પલ્લાં ઉપર વરવાળાનો દાવો ચાલી શકતો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૧. પરણ્યા પછી રૂ. ૭૫) ના પલ્લાંશિવાય ધણી-ને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી તથા મોસાળથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરેમાં જે કંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમછે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આ-પેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમછે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે પલ્લું તો તે બૈરીનો બાપ પાછું આપતો નથી તો એનો જવા-બ શું લખીએ ? ને એમ કરતાં રૂ. ૧૦–૧૫ નું પાછું આપ્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમછે. ધણીના હુકમ વિના કોઇને આપી શકતી નથી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકેછે–હોય તો લે.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧૫ મી પ્રમાણે.

૧૭. અમારામાં ધણિયાણીને પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. બૈરીને પલ્લું આપીએ છૈએ તે વ્યાજે મુક-વાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણીની મરજીવિના બૈરી ધણીને મુકી શ-કતી નથી, ને અગર ધણી પોતાની ખુશીથી બૈરીને મુકવા ચાહે તો મુકી શકેછે, ને તે બૈરી નાતરે જાય તો પલ્લું જે લગન વખત રૂ. ૭૫) નું આપ્યુંછે તે બૈરીની પાસેથી પાછું લે. ને કદાચ તે બૈરી જુદી રેહે તો પલ્લું પાછું લેવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાત ધણીને ઘેર પાછાં આપવાનો ચાલ નથી, શા માટે જે તે પલ્લાંના રૂપિયાનો તો કન્યાનો બાપ લગન વખત ન્યાતમાં ખરચ કરેછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું આ-પવાનો ચાલ નથી તો છોકરાને સારૂ શેમાંથી રાખે ?

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના બાપને પલ્લાંના રૂ ૭૫) શિવાય બીજા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવે સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઇનો ચાલ નથી ને લગન વખત કન્યા-વાળા વરને તથા વરના બાપને તથા વરની માને પે-હેરામણીમાં જે માલ આપેછે તે માલ પાછો આપ-વાનો ચાલ નથી.

ભરવાડનો જવાબ,

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો મુકરર નથી, રૂ. ૧૫) થી તે રૂ. ૪૦) સુધીનું કરેછે–પોતપોતાની પહુંચ પ્રમાણે કરેછે.

૨. રીતભાત સર્વે ઉપરના આંકડામાં આવી ચુકી–કન્યાને આપવાની તો.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાના ઘરેણાં તથા સોનાનાં ઘરેણાં આપેછે, રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું જે આપેછે તે લગન-ને દાહાડે પોતાની પહુંચ પ્રમાણે સઘળું આપેછે–બી-જી વખત આપવાનો ચાલ નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે–લગનને દાહાડે આપેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો પલ્લું તો રૂ. ૪૦) ની અંદર કરેછે, તે ઉપરાંત કર-વાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૮. કોઈ શખસનો છોકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય ને તે પરણ-વા ચાહે તો પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરેછે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે લેછે, વધતું લેવાનો તથા ઓછું લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. પલ્લું તો બૈરીને પરણતી વખત આપેછે તેજ દાહાડાથી તેનીજ પાસે રેહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી જે માલ પલ્લાંશિવાય ધણી બૈરીને આપે તે માલ ઉપર તો ધણીનો હુકમ છે, ને બૈરી પોતાના બાપને ઘેરથી જે માલ લાવે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરી મહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે પૈસા ઘરના ખરચમાં વાપરે, તે ઉપર હુકમ કોઇનો નથી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી તથા ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી પલ્લું વાજબી કારણ હોય ને બૈરી રાજી થઈને આપે તો લે ને મળે તો પાછું આપે; કારણ કાંઇ મુકરર નથી જે આટલાજ કારણથી લે.

૧૭. અમારામાં પલ્લાંના અવેજમાં ઘર બૈરીને લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તમામ પલ્લું ધણીને હવાલે કરે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને પાછું આપેછે, છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે—છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં કાંઇ રાખી શકતાં નથી.

૨૩. કન્યાના બાપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં વરને સામાં રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં લગનને દાહાડે કન્યાના માબાપ વરના માબાપને રૂ. ૫) પેહરામણીના આપેછે તે પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

ભરવાડ—ઓરપાડનાનો જવાબ,

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૩૬) નો છે—ને અસલમાં પણ એજ પ્રમાણે હતું.

૨. ઉપર લખેલા આંકડાથી રીતભાત જુદીછે તે આસરે રૂ. ૩) ની છે. તેમાં સાડી ૧ રૂ. ૨) ની, ઘાઘરો ૧ રૂ. ૦ાા નો, કાંચળી ૧ રૂ. ૦ાા ની આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનાં ઘરેણાં—કલ્લાં જોડ ૧, વાંક જોડ ૧, હાંસડી ૧, ને સોનાનાં ઘરેણાંમાં કાળીગાંઠી ૧ આપેછે. ને પલ્લાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું આપેછે તે વિવાહ મેળવ્યા પછી લગનથી પ્રથમ સારો દાહાડો જોઇને વરનો બાપ કન્યાની માના હાથમાં પલ્લું આપેછે તે મા છોકરીને પહેરાવેછે.

૫. ઉપરની કલમ પ્રમાણે પલ્લું આપેછે પણ લગનને સારૂ કાંઇ બાકી તો રાખતા નથી, ને પલ્લાંની ટીપ જોઈતી નથી તો તેનો મુસદ્દો તથા શાહેદીનો જવાબ શું લખીએ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપવું મંજુરછે, પણ તેનો કાંઈ નીમ નથી કે આટલુંજ પલ્લું આપવું.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય વા રોગી હોય વા અપંગ હોય અથવા બીજા કાંઈ સબબથી તેનું પલ્લું ન્યાત રીત કરતાં વધતું આપવું પડેછે, પણ વધતું આપવાનો કાંઈ નીમ નથી—પણ તે પલ્લાંમાં ગણાયછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછે પલ્લે વા વગર પલ્લે પરણાવેછે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનું એ છે જે છોકરા થાઓ અથવા ન થાઓ તોએ તેની ઉમર વરસ ૨૦ ની થાય ને તે સમજતી થાય ત્યારે તેને હવાલે કરવું.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાંશિવાય ધણીને ઘેરથી વા બાપને ઘેરથી યા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહી, બૈરીનો હુકમ ચાલેછે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોકો ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઇની પાસેથી બૈરી પૈસા પેદા કરતી નથી, પણ મેહેનત મજુરીથી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ ચાલે, ધણીનો હુકમ ચાલે નહી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકે નહી ને ખરચ પણ કરી શકે નહી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવે તેથી અટકેછે.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકેછે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવાને લે તેનું કારણ એ જે સારો માઠો ખરચ હોય વા વાજબી આફત હોય તો પલ્લું લેછે ને મળે તો પાછું આપેછે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીને પોતાનું ઘર લખી આપે નહી—તો પાછું લેવાનો જવાબ શું લખીએ?

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી તો તેના વ્યાજનો જવાબ શું લખીએ?

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે અથવા ધણીની મરજીવિના બૈરી ધણીને મુકે તોએ બૈરીનું પલ્લું બૈરીની પાસે રહે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તો ધણીને ઘેર પાછું આપેછે, ને રીતભાત તો પાછી આપતા નથી; ને પલ્લું પાછું આપવાની મુદત વરસ ૧ ની છે, ને તે બૈરીના ખાંધિયાનો ખરચ મુજરે આપીને પલ્લું પાછું લેછે,

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપતા નથી, સંધુ પલ્લું છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખે.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનાર ને છોકરી હોય ત્યારે તેને સારૂ કાંઈ પલ્લું મોસાળિયાં રાખે નહી.

૨૩. કન્યાના બાપને પલ્લાંશિવાય બીજા રૂપિયા ખાવા લેવાનો ચાલ નથી, તો તે કન્યા મરીગયા પછી પાછા આપવાનો જવાબ શું લખીએ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને ગજવું આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૨૫. વિવાહમાં પેહેરામણી આપેછે તે માલ જેને આપે તેનોછે ને બીજા પગરણમાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી.

ત્રીલોણી—મરેઠા દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૦.

૧. અમારામાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૪૦) નો છે ને અસલમાં પણ એજ પ્રમાણે હતું.

૨. ઉપરના લખેલા આંકડા કરતાં રીતમાં લુગડાં રૂ. ૮) નાં આપેછે તે મધે રૂ. ૫) ની ઓઢણી તથા રૂ. ૩) નો ચણિયો મળે તો કરે, નહિતો છુટના આપીને કામ ચલાવેછે.

૩. અમારામાં પલ્લું આપેછે તેમધે કલ્લાં જોડ ૧ રૂપાના રૂ. ૧૦) ના તથા હાંસડી ૧ રૂપાની રૂ. ૮) ની તથા કલ્લી હાથની રૂપાની જોડ ૧ રૂ. ૪) ની તથા ઘોડાવાંક જોડ ૧ રૂપાનો રૂ. ૧૦) નો તથા વીટલા જોડ ૧ સોનાના રૂ. ૮) ના—જુમલે નંગ ૫ રૂ. ૪૦) માં થાય તે આપેછે ને રોકડાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું આપેછે તે મંગણી થાયછે ત્યારે નંગ પાંચ આપેછે. બીજી વખત આપવાનો ચાલ નથી ને તે કન્યાને પેહેરાવેછે.

૫. લગનને સારૂ બાકી રાખીને આપવાનો ચાલ નથી ને ટીપ કરવાનો ચાલ નથી તો શાહેદી કોની કરાવે?

૬. અમો સકાંકણીમાં તો સમજતા નથી, પણ કોઈ કંકુને કન્યા આપેછે.

૭. અમારામાં કોઈની ઉમર મોટી હોય ને દીકરા પણ હોય તો પલ્લું તો ઉપરના આંકડા પ્રમાણે આપે છે, વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ પ્રમાણે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછું પલ્લુ લઇને અથવા વગર પલ્લે પરણાવેછે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે એક બે છોકરાંની મા થાય અથવા સારી સમજવાર થાય ત્યારે (હવાલે) કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાંશિવાય સાસરાવાળાએ આપ્યું હોય તો ધણીનો હુકમછે ને પિહેરના સગાએ આપ્યું હોય તો બૈરીનો હુકમછે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને બૈરી પેદા કરે તે ઘરના ખરચના કામમાં આવે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી માને દીકરો અટકાવ કરી શકેછે—જો ભરણ પોષણ આપતો હોય તો—નહી તો મા મુખત્યારછે.

૧૫. બૈરીની પાસેથી જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું વાજબી કારણથી લે છે ને મળે ત્યારે કરાવી આપેછે, પણ ગેરવાજબી કામને સારૂ લેવાય નહી.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. બ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજતો નથી ને બૈરી ધણીને તજતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ઉઠમણાને દાહાડે આપેછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે છોકરાને વાસ્તે રાખવાનો ચાલ નથી, ને ધણીની ખુશી હોય તો બે દાગીના ઘાલવાને આપે.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨૧ મી પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં પેહેરામણીનો ચાલ નથી.

આલિયા પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૦.

૧-૨૫. પલ્લાં બાબતના સવાલ ૨૫ નો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં કન્યાને પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, પણ ધણી પોતાની ધણિયાણીને મળે તો રૂ. ૧ થી તે રૂ. ૧૦૦) સુધીનું ઘરેણું ચડાવેછે તે માલ કાંઇ પલ્લાંમાં ગણાતો નથી. ને બૈરીને પોતાનો ધણી તજે તો પંચાતના લોકને મેળવે, ને પંચાતના લોક સર્વે રજા આપે તો પોતાનો જે માલ હોય તે લે ને ધણિયાણીને તજે; ને ધણિયાણી પોતાના ધણીને મુકે તો પંચાતની રજા લઇને તમામ માલ ધણીને આપીને પોતાના ધણીને તજે, એશિવાય બીજો ચાલ અમારામાં નથી.

વાંસફોડા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૩.

૧. અમારામાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૨૫) નો અસલથીજ છે.

૨. સાડી ૧, તથા ચણિયો ૧, તથા કાપડું ૧ કીનખાબનું આપે છે—એજ રીતભાત છે.

૩. ચમકલી ૧ સોનાની રૂ. ૧૫) ની તથા કલ્લાં જોડ ૧ રૂપાના રૂ. ૧૦)—જુમલે રૂ. ૨૫) અંકે પચીસનું આપવાનો ચાલ છે, ને નગદ રૂપિયા આપતા નથી.

૪. વિવાહ વખત રૂ. ૧૦) ના કલ્લાં આપેછે તેને આદરણી કહે છે, ને કન્યાના વાલીના હાથમાં આપેછે, ને બાકીનું લગનની વખત આપેછે.

૫. લગનની વખત ચમકલી રૂ. ૧૫) ની આપેછે—કન્યાના વાલીના હાથમાં આપેછે; ને ટીપનો ચાલ નથી.

૬. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી ને બેસાડે તો તેની મરજી.

૭. વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી ને કરે તો તેની ઈચ્છા.

૮. એનો જવાબ ૭ મા આંકમાં છે.

૯. તરફેણની રાજી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. છોકરી પોતાનું પલ્લું સાચવે ને સમજુક થાય ત્યારે તેને (પલ્લુ) હવાલે કરવું.

૧૧. માબાપને ઘેરથી જે લાવી તે ઉપર ધણીનો હુકમ નથી, પણ બાયડીથી ગેરવાજબી ખરચાય નહી.

૧૨. ના, નથી ગણાતું.

૧૩. ધણીના હુકમ[વિ]ના ખરચાય નહી.

૧૪. ધણીના હુકમવિના કોઈને અપાય નહી; ને મા અથવા સાવકી મા ગેરવાજબી ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવ કરે—નીકર નહી.

૧૫. જબરદસ્તીથી પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. બૈરી રાજી થાય તો આપે.

૧૭. આજલગી અમારામાં કાંઈ દીઠું નથી એવું, ને થાય તો તેની ખુશી.

૧૮. મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૯. તજવાનો તથા મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ? એમ કરતાં બૈરી બદચાલ ચાલે તો પંચ શિક્ષા કરે ને તેના ધણીને સોંપે.

૨૦. ધણિયાણી મુવા પછી પલ્લું ધણીને ઘેર પાછું આપવું; ને ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણીને આપે પણ ધણી તે છોકરાને તે પલ્લે પરણાવે.

૨૨. તેનો બાપ તે છોકરીને પરણાવે.

૨૩. ચાલ તો નથી, ને કોઈ ખાવા આપે મળે તે, ને કન્યા મરી જાય તો રૂપિયા પણ જાય. ને એમ કરતાં ધણી મરી જાય તો તેની બૈરી નાતરે જાય તો ખાવા લીધેલા રૂપિયા બાબત તેનો બાપ તેના વારસનું મન મનાવીને મોકલે.

૨૪. ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પેહરામણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

વાંસફોડા—દક્ષણી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૬.

૧. પલ્લાંનો આંક કંઈ મુકરર નથી, ને ખરચને સારૂ રૂ. ૧૨ આપેછે.

૨. રીતભાત તેમાં છે, જુદી નથી.

૩. પલ્લાંને પેટે જનસ રૂપાની ૨ કરેછે—હાંસડી તથા ચુડ—જનસ ૨ રૂપાની કરે, આસરે રૂ. ૫) માં કરેછે.

૪. એ બે જનસ લગન વખત આપેછે, કન્યાની કોટે ઘાલેછે.

૫. ટીપ કરવાનો ચાલ નથી.

૬. સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. વધુ આપવાનો ચાલ નથી.

૮. રોગી હોય તેને પણ વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. છોકરી દોષવાળી હોય તોપણ વધતું ઓછું આપે નહી.

૧૦. બૈરી પાસેજ રેહેછે.

૧૧. બીજું કાંઈ કરતું નથી.

૧૨. કોઈ આપતું નથી.

૧૩. જેના રોટલા ખાઈને પેદા કર્યુંછે તેનો હુકમ છે.

૧૪. ધણીની મરજીવિના આપી શકે નહી.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરી રાજીથી આપે તો લે ને મળે ત્યારે પાછું પણ કરાવી આપેછે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણીની મરજી વિના મુકાતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય તો પાછું આપવાનો ચાલ છે.

૨૧. છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી.

૨૨. છોકરીને સારૂ રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. એવી રીત અમારી ન્યાતમાં નથી.

પખાલી—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૨૫ થી તે ચાળીસ લગીનો છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ચણિયો ૧ તથા કાપડું તથા ઓઢણી–એ પ્રમાણે રીતભાતછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાના જરિયાનનો ચા[લ] કલ્લી રૂ. ૨૦[ની] તથા રૂ. ૨૦[ના] લંગર–એ ચાલછે.

૪. અમારામાં કલ્લી રૂ. ૨૦) ની વિવાહ વખત કન્યાના બાપના હાથમાં આપેછે.

૫. લગનને સારૂ લંગર બાકી રાખેછે, ને ટીપનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં ચાલ નથી.

૭. અમારામાં વત્તાંનો ચાલ નથી.

૮. એનો જવાબ–ચાલ નથી.

૯. એહુની મરજી પ્રમાણે.

૧૦. હોશિયાર થાય ત્યારે આપવું.

૧૧. અમારામાં પલ્લાંશિવાય જે કાંઈ ધણીને ઘેરથી મળ્યું હોય તે ઉપરજ ધણીનો હુકમ ચાલે, બીજા કોઈનું ચાલે નહી.

૧૨. અમારામાં પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. ઘરમાં રેહેતી હોય તો ધણીનો હુકમ પોહોંચે.

૧૪. પલ્લું કારણવિના ખરચે તો પુછી શકેછે, ને માને પાળે નહી તો કંઈ અટકાવ ચાલે નહી.

૧૫. જબરદસ્તીથી લેવાતું નથી.

૧૬. બૈરીની મરજીમાં આવે તો આપે, ખરચ કરવાને સારૂ આપે તો પાછું આપે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપે ને કીંમત આપીને લઈ શકેછે. નાતરે જાય તો વારસ પણ લઈ શકેછે.

૧૮. સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને તજે તો પલ્લું માફ કરેછે, અથવા મરદને તજે તો–કારણવિના તજે તો–પાછું આપે ને તેને ન્યાત શિક્ષા કરેછે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે જરિયાન તથા રીતનાં લુગડાં તો ફાટતાં રહ્યાં હોય તો પાછાં આપે, મુદત તો તેરમા સુધીછે.

૨૧. મરનારનો છોકરો હોય તો મોસાળિયાં રાખે, (બાપ જ્યારે) છોકરો પરણાવતી વખતે છોકરાના બાપને આપે–વહુને ચહડાવવા સારૂ

૨૨. મરનારને છોકરી હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપે, છોકરીને પરણાવે બાપ; તથા પરણાવે નહી તો મોસાળિયાં પુછી શકેછે.

૨૩. ખાવા આપવાનો ચાલ નથી, શું લખીએ ?

૨૪. પેહેરામણી વખત આપવાનો ચાલછે.

૨૫. પેહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી, જે મળે તે આપે.

વાઘરીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૫.

૧. અમારામાં પલ્લાંનો ચાલ નથી, પણ ચુડાના તથા ખરચના કરીને રૂ. ૧૨ આપેછે. તે મધેથી કન્યાનો બાપ ચુડો પેહેરાવે ને લુગડાં કરે તથા ખરચ પણ કરે, રૂ. ૧૨ માં સરવે થાયછે, અસલથી એજ ધારોછે.

૨. રીતભાત સરવે ઉપરના સવાલમાં આવી ચુકી.

૩. અમારી ન્યાતમાં રૂપાની તથા સોનાની જનસનો ચાલ નથી, નગદ રૂ. ૧૨ આપેછે.

૪. પરણતી વખત રૂ. ૧૨ આપેછે, વિવાહ મેળવતી વખત આપવાનો ચાલ નથી.

૫. લગન વખત આપેછે–કન્યાના બાપના હાથમાં,–ને ટીપનો ચાલ નથી.

૬. સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૭. ઉમર મોટીવાળાનો ચાલ પણ એજ છે, વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. એનો જવાબ ૭ આંકમાં લખ્યુંછે તે પ્રમાણે ચાલ છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોએ એ ચાલ છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું છે નહી તો હવાલે શું કરે ?

૧૧. માબાપને ઘેરથી જે લાવી હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૨. ગરીબને પેહેરવા કોણ આપે ? એમ કરતાં આપે તો ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈબૈરી મહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૪. પલ્લું છે નહી તો ધણી શું લે?
૧૫. જબરદસ્તીથી લેવાનો ચાલ નથી.
૧૬. એ ચાલ નથી.
૧૭. અમારામાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.
૧૮. અમારામાં પલ્લુંજ નથી તો સાહુકારને ત્યાં શું મુકે?
૧૯. ધણી તજે તો પાઘડીનો છેડો સવા હાથનો ફાડીને (તથા) ટકા ૨૦ બૈરીને આપે, ને બૈરી તજે તો પરણિયત ખરચના રૂ. ૧૨ થયા હોય તે આપીને ધણીનું તલાકનામું લે.
૨૦. ધણિયાણી મરી ગયા પછી પાછું આપવાનો ચાલ નથી.
૨૧. પલ્લું છે નહી તો શું આપે?
૨૨. છોકરીને તેનો ભાઈ પરણાવે, ભાઈ ન હોય તો કુટુંબી પરણાવે.
૨૩. અમારામાં ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.
૨૪. ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.
૨૫. પેહેરામણીનો ચાલ નથી.

પુરબિયા–બખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૩.*

૩. એનો જવાબ ઉપર[ની] પેહેલી કલમ પ્રમાણે.
૭. કોઈ શખસ મોટી ઉમરનો દીકરાવાળો હોય એવો અમારામાં આજ સુધી પરણ્યો નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?
૧૦. જેવર બૈરીને હવાલે કરવાનું એ છે જે બૈરીના પિહેરિયાં છોકરી–ધણીલાયક–સાસરે રેહેવા જોગ થાય ને છેલ્લે આણે વળાવેછે ત્યારે પિહેરિયાં તમામ જેવર બૈરીને હવાલે કરે. ને બૈરી સાસરે જઈને ધણીને સોંપી આપે, ને ધણી જેવર ધણિયાણીને પેહેરવા આપે, અને ધણી મુવા પછી તે જેવર ધણિયાણીના કબજામાં રેહેછે.
૧૪. બૈરીથી પોતાના જેવરમાંથી ખરચ થઈ શકતો નથી. શાથી જે જેવર તો ધણીના કબજામાં રેહેછે. ને મા અથવા સાવકી મા દીકરાના ભેળી રેહેતી હોય તો દીકરાને પુછ્યાવિના જેવરમાંથી ખરચ કરે નહી, ને જુદી રેહેતી હોય તો પોતે મુખત્યાર છે.
૧૫. બૈરીનું જેવર તેના ધણીને સાદી ગમીનું કામ હોય તો તે જેવર મધેથી ધણી ખરચ કરવામાં મુખત્યાર છે, ને મળે તો પાછું કરાવી આપે.
૧૬. એ કલમનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે.
૧૭. જેવરના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.
૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજતો નથી, ને ધણિયાણી પોતાના ધણીને તજી શકતી નથી.
૨૦. ધણિયાણી, પિહેરિયાંએ છેલ્લું આણું વળાવ્યાની આગમજ પિહેરમાં રહીને મરી ગઈ હોય તો તેના પિહેરિયાં તમામ જેવર વિગેરે જે કાંઈ હોય તે તેના સાસરિયાંને હવાલે કરે, ને છેલ્લું આણું વળાવ્યા પછી મરી ગઈ હોય ત્યારે તો તમામ જેવર તેના ધણીના કબજામાં રેહેછે તેથી તેના પિહેરિયાં પાસે માગી શકાતું નથી.
૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારીને છોકરી અથવા છોકરો હોય તેથી જેવર તેના મોસાળિયાંને આપવાનો ચાલ નથી, તમામ ધણીના કબજામાં રેહેછે.
૨૨. ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

પેટીધડાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૫.

૧. તરફેણની બોલી પ્રમાણે–પલ્લાંનો જવાબ છે.
૨. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં લખ્યોછે, ને મળતર પ્રમાણે વરને તથા કન્યાને આપેછે લુગડાં.
૩. એ ધારો કંઈ મુકરર નથી.
૪. ચાંલ્લા થતી વખત આપેછે; ને કન્યાના માલીકના હાથમાં આપેછે.
૫. વિવાહ થતી વખત આપેછે ને લગનને વાસ્તે બાકી રાખતા નથી. પછી તો તરફેણની મરજી. ને ટીપનો ચાલ નથી તો બીજું શું લખીએ?

---

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૪૦ વાળા સાથે મળેછે તેથી તફાવત વાળી કલમોજ ઉતારી છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. જેને મળે તે સકાંકણી બેસાડેછે, ને તેને મળતર પ્રમાણે બાપને ઘેરથી ઘરેણું ચહડાવેછે, ને તે ઘરેણાં ઉપર છોકરીનો હક પલ્લાં બરાબર છે, ને મળતર હોય તો સાસરેથી પણ ચહડાવેછે.

૭. એનો જવાબ તરફેણની મરજી.

૮. એનો પણ તરફેણની મરજી.

૯. એનો જવાબ તરફેણની મરજી.

૧૦. ધણી તથા ધણિયાણી રાજી થાય તે દાહાડે લઈ જાય.

૧૧. તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહી.

૧૨. ને તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. ધણીની રજા વિના કોઈને આપી શકતી નથી, ને ખરચ પણ કરી શકતી નથી. ને મા અથવા સાવકી મા પોતપોતાના પલ્લાંમાંથી ગેરવાજબી ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવી શકેછે.

૧૫. ધણી જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. આપવામાં તથા લેવામાં તરફેણની મરજી.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી અપાતું નથી, ને પછી તો તરફેણની મરજી પ્રમાણે.

૧૮. સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાત ઉઠમણાને દાહાડે પાછી આપે.

૨૧. મરનારને છોકરો હોય તો ધણીને પલ્લું પાછું આપે, ને તેજ પલ્લે છોકરો પરણે.

૨૨. મરનારને છોકરી હોય તોપણ ધણીજ પલ્લું લે ને છોકરીને પરણાવે ને છોકરીના સર્વે કર વેહેવાર કરે.

૨૩. અમારામાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૪. ગજવું આપવાનો ચાલ નથી તો બીજું શું લખીએ ?

૨૫. લગનના ગોરવ વખત પેહેરામણી થાયછે મળતર પ્રમાણે, તે પાછી આપવામાં આવતી નથી, ને જનોઈ તો પાંચ વરસથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં દેવાયછે.

નાગર-બંધારાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૬.*

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૭૫) અંકે પંચોતેર છે, અસલથી તે આજ સુધી.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઘરેણું કરેછે તેમાં રૂ. ૧૫) ના લંગર, તથા રૂ. ૧૦) ની બાંહે, તથા રૂ. ૨૫) નાં તુળસીપાટિયાં, તથા રૂ. ૨૫) ની માળા હેમની—જુમલે રૂ. ૭૫) નું કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂપાનું તથા સોનાનું, તેનો આંકડો ઉપલી કલમમાં આવ્યો. રોકડા આપવાનો ચાલ નથી, સાન આપેછે ને તે સાન જે દાહાડે જનસો કરાવે તે દાહાડે પાછી લે છે.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વિવાહ મેળવતી વખત આપેછે, તેમાં કાંઈ બાકી રેહેતું નથી, પલ્લું આપે અથવા અવેજ આપે.

૫. વિવાહ વખત આપેછે, લગનને સારૂ બાકી પલ્લું રાખતા નથી. ને ટીપ કરવાનો ચાલ નથી, ને શાહેદી તો જે વિવાહ કરવા બૈરી જાય છે તે.

૬. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય તે શખસનું પલ્લું રૂ. ૧૦૦) અંકે સોનું ને એ એ રકમમાં જે વધારે કરે તેને ન્યાત પુછી શકેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજી કાંઈ શરીરે ખોડ હોય તો તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધારે આપેછે તેને ન્યાત પુછી શકે નહી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછે પલ્લે વા વગર પલ્લે પરણાવે તેમાં તો બંનેની ખુશી પ્રમાણે.

૧૦. છોકરીને જ્યાં સુધી સાસરે વળાવી નથી ત્યાં સુધી છોકરીના માબાપના કબજામાં રહેછે, ને જ્યારે સાસરે વળાવે ત્યારે સાસરીયાંના કબજામાં રેહેછે, પણ એ ઉપર હક બાઈનો છે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાંશિવાય

* આ અંકવાળાની ન્યાતના કેટલાએકે આ જવાબની વિરૂદ્ધ વાંધો લઈ તેના તફાવતનો ફરીથી જવાબ આપેલોછે તે અંક ૨૩૬ માં દાખલ છે.

ધણીને ઘેરથી જે મળ્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, અથવા પિહેરથી તથા મોસાળથી જે કાંઇ મળ્યું હોય તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસો પેદા કર્યો હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકે નહી અથવા ખરચી શકે નહી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરો અટકાવે નહી, પણ ક્રિયા કરવા જેટલું રાખીને ખરચે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે નહી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે તો રાજીથી લે ને મળે તો પાછું આપે, ને નહી મળે તો કંઇ નહી.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે, ને ધણીને મળે તો પલ્લાંની કીંમત આપીને ઘર પાછું લે,—ને વારસોથી પાછું નહી લેવાય.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા વાપરતાં રહ્યાં હોય તે લુગડાં પાછાં આપવાં, ઉઠમણા વખત નવે દાહાડે, ને રીતભાત કરી હોય તે જાય, ને દેહેજના રૂ. ૧૮) વરને પાછા આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તેને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપે, પણ દેહેજ પાછું આપે નહી.

૨૨. છોકરી હોય તોએપણ એકવીસમી કલમ પ્રમાણે આપે.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગજવે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. હરેક કામમાં પેહેરામણી આપેછે તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

બંધારા—નાગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૬.

વિવાહ બાબતમાં આ અંકવાળા વિશેની ટીકા લખીછે. તે જુવો, પાનું ૧૬૯.

પરદેશી—બખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૦.

૧. અમારામાં પલ્લું તો અસલમાં રૂ. ૭૫–૧૦૦ નું હતું, ને હાલમાં તો રૂ. ૧૦૦ થી તે રૂ. ૧૨૫ સુધી કરેછે, એજ મુકરર છે.

૨. અમારામાં રીતભાતમાં વરને તથા કન્યાને આપેછે તેની તપસીલઃ—પેહેલા વરવાળા સગાઈ એટલે જોવાતેડાંમાં કન્યાને લુગડાં જોડ ૧ રૂ. ૧૨ નાં, તેમધે ચણિયો ૧ મશરૂનો તથા સાડી ૧ રેશમી તથા કાંચળી એક કીનખાબની તથા પતાસાં મણ ૧૧ સવા આપેછે. ત્યાર પછી કન્યાવાળો વરને પાઘડી રૂ. ૫ ની તથા રૂ. ૭ નું કડું રૂપાનું તથા રૂ. ૧૧ ની વીટી આપેછે. તથા અમારામાં જે દાહાડે લગન થવાના હોય તે પેહેલાં લગનના દાહાડા સુદ્ધાં ચાર વરધ એટલે અમો તેને લગનના ચાર દાહાડા કહીએ છૈંએ તેમાં જે જે દાહાડે અમારામાં રીત આપવાનો ચાલ છે તે નીચે લગનના પેહેલા દાહાડાથી તે લગનના દાહાડા સુધી લખીછે. લગનને ૧ દાહાડે કન્યાવાળા તમામ ન્યાતે તેડાં કરે ત્યારે તમામ ન્યાતના લોક તથા ન્યાત ગોર તથા ન્યાતનો કોટવાળ એ સરવે કન્યાવાળાને ઘેર જાય. ત્યાર પછી કન્યાવાળા એ સરવે લોકોને તેડીને વરને ત્યાં લગનપત્રી આપવા જાય, તે વખત લગન પત્રીની જોડે કન્યાવાળો વરને રૂ. ૧ તથા પાઘડી ૧ રૂ. ૫ ની તથા મશરૂનું થાન આસરે રૂ. ૭ નું તથા બાસ્તો ગજ વીશ રૂ.રા [નો] તથા પટકો આસરે રૂ. ૨ નો—એ સરવે કન્યાવાળો વરને આપેછે. ત્યાર પછી લગનને બીજે દાહાડે વરવાળો કન્યાને કસુંબી લુગડું આસરે રૂ. ૨ નું તથા ચુડી બે રૂપાની રૂ. ૧ ની મોકલે છે. ત્યાર પછી તે દાહાડે કન્યાને ત્યાંથી વરને ત્યાં ધોતિયું એક, તથા કાં-

સાની વાડકી એક મોકલેછે. પછી લગનને ત્રીજે દહાડે વરને ત્યાંથી કન્યાને ઘાઘરા બે મશરૂના તથા સાડી ૧ રેશમી તથા પટોળું એક તથા દરિયાઈ ગજ સવા આપેછે. તથા લગનને દાહાડે કન્યાવાળો વરને પોતાની આબરૂ પ્રમાણે કન્યાદાન દેતી વખત જે મળે તે આપેછે; એ ચાલ છે.

૩. અમારામાં પલ્લાંમાં જરિયાન ચહડાવેછે તેમધ્યે લંગર જોડ એક રૂપાના રૂ. ૨૦ ના તથા રૂપાનો ઘોડાવાંક રૂ. ૧૫ નો તથા માળા સોનાની રૂ. ૧૫ ની તથા છવીટિયાં રૂપાનાં રૂ.૫ નાં તથા પોહોંચી રૂ. ૫—રૂપાની; તથા ગુજરી રૂપાની રૂ. ૫ ની, તથા બાજુબંધ રૂ. ૫ નાં તથા ફુલ સોનાનાં રૂ. ૯ નાં તથા વાળી મોતીની રૂ. ૩ ત્રણુની તથા કાળીગાંઠી રૂ. ૫ ની તથા ગોફણી રૂપાની રૂ. ૫ ની તથા દામણી સોનાની રૂ. ૩૦ ની તથા કલ્લાં રૂપાનાં રૂ. ૧૦ નાં—જુમલે રૂ. ૧૨૫ નું તથા રૂ. ૧૩૦ નું કરેછે.

૪. પલ્લું તો પરણતી વખત તમામ ન્યાતના લોકના દેખતાં વરના સગા તથા ન્યાતગોર મળીને કન્યાને ચહડાવેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે. પલ્લાંની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી. શા માટે જે તમામ ન્યાતના લોકના દેખતાં આપીએ છૈએ.

૬. આજ સુધી અમારામાં કોઈએ સકાંકણી બેસાડી નથી, ને આજ પછી કોઇ બેસાડવા નીકળે તેને કોઈ મને કરતું નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ પરણુવા ચાહે તો તેનું પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે અપાયછે.

૮. કોઇ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો તથા નાહાની ઉમરનો ઘણા રોગવાળો હોય તેને કોઈ કન્યા પરણાવતું નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેના બાપ તથા માની ખુશીથી વગર પલ્લે પરણાવેછે, તેને ન્યાતવાળા મને કરી શકતા નથી.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવાનું મુકરર એ છે જે જ્યારે સાસરે રેહેતી થાય ત્યારે પિહેરથી સાસરે લઈ જાયછે; તે દાહાડાથી તે બૈરીના કબજામાં રેહેછે, છોકરાંનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં બાપને ઘેરથી અથવા ધણીને ઘેરથી યા મોસાળથી હરેક બાબતમાં બૈરીને મળે તે ઉપર ધણી તથા ધણિયાણી એ બેહુનો હકછે.

૧૨. ના, પલ્લાંમાં નથી ગણાતું.

૧૩. બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઘરના ખરચમાં આવેછે.

૧૪. ધણીની મરજીવિના બૈરીથી પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરી શકાતો નથી, તથા કોઈને આપી શકાતું નથી; ને મા અથવા સાવકી મા ભુખે મરતી હોય તો પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે, પણ કોઇને આપવા ચાહે તો દીકરાને પુછ્યાવિના અપાય નહી.

૧૫. ના; જબરદસ્તીથી બૈરીની પાસેથી ધણીથી પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે તેનું કારણ એ જે સાદી ગમીના કામમાં લે તો લઈ શકેછે, ને મળે ત્યારે પાછું બનાવી આપેછે.

૧૭. આજલગી કોઇએ ધણિયાણીને પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપ્યું નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં બ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજતો નથી ને ધણિયાણી ધણીને તજી શકતી નથી તો પલ્લાંનું શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તો જે દહાડેથી સાસરે રહેતી ન હોય ને મરી જાય ત્યારે પલ્લાં વિગેરે જે આપવાનું ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણેલાજમછે તે પિહેરિયાં તે મરનારીના સાસરિયાંને હવાલે કરેછે, ને જે દાહાડાથી તે બૈરી સાસરે રેહેતી થઈ હોય ને મરી જાય ત્યારે તો પલ્લું સાસરિયાંના કબજામાં રેહેછે ત્યારે પિહેરિયાં શેમાંથી આપે ?

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું તો ધણીના કબજામાં રેહેછે, મોસાળિયાં કાંઈ રાખતાં નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય તેનો જવાબ ઉપરની કલમ એકવીસમી પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા કોઇએ આજલગી લીધા નથી, વાસ્તે એનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૪. ગજવે આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૨૫. જનોઇ વિગેરે વખતમાં પેહેરામણી આપેછે તે માલ જેને આપેછે તેનોછે, તે પાછો આપવામાં આવતો નથી. ને જે વરના માબાપને પેહેરામણી આપેછે તેનું કાંઇ મુકરર નથી. ને વર કન્યાને પેહેરામણી વિગેરે રીતભાતમાં જે આપેછે તે ઉપરની ૨–બીજી કલમમાં તપસીલવાર લખીછે.

ઠાકોર–પરદેશી લોધાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો એ ચાલ છે જે અસલથી રૂ. ૨૨) પલ્લું કરેછે–એજ ચાલ છે.

૨. રીતભાત તો વિવાહ થયા પછી રૂ. ૫) ની રીત કરે છે, તથા રૂ. ૧) ચાંદલા કરતી વખત આપેછે, તથા રીતનાં લુગડાં પેહેરાવે છે તે વખત રૂ. ૧) આપેછે, તે પણ રીતમાં ગણાયછે. એ શિવાય બીજું કાંઈ આપતા નથી.

૩. પલ્લું આપેછે તે વખત રોકડા રૂપિયા આપતા નથી, જનસો આપેછે તેની વિગત.

૧૦)–હાંસડી રૂપાની રૂ.૧૦) ની, ૧૦)–સાંકળી રૂપાની રૂ. ૧૦), ૧)–વિવાહ વખત રૂ. ૧) આપેછે તે પણ પલ્લાંમાં ગણાયછે. [રૂ.]૧)–કન્યાને રીતનાં લુગડાં આપેછે તે વખત વરવાળા કન્યાને લુગડાં પેહેરાવીને આપેછે.

એની વિગતે જનસો આપીએ છૈએ પણ રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું તો પરણતી વખત તમામ ન્યાતના લોક દેખતાં વરનાં સગાં તથા ન્યાતગોર મળીને કન્યાને ચહડાવે છે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને પલ્લાંની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી. શા માટે જે તમામ ન્યાતના લોક દેખતાં આપીએ છૈએ.

૬. આજ સુધી અમારામાં કોઇએ સકાંકણી બેસાડી નથી, ને આજ પછી કોઈ બેસાડે તેને મને પણ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો તેનું પલ્લું ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે આપેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય તેનું પલ્લું પણ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે છે, ને રોગવાળો હોય તેને કોઈ પરણાવતું નથી.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેની મા તથા બાપની ખુશીથી વગર પલ્લે પરણાવેછે, તેને ન્યાતવાળા મને કરી શકતા નથી.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનું મુકરર એ છે જે જ્યારે સાસરે રેહેતી થાય ત્યારે પિહેરથી સાસરે લઇ જાય છે તે દાહાડાથી તે બૈરીના કબજામાં રેહેછે; છોકરાનું કાંઇ મુકરર નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં બાપને ઘેરથી અથવા ધણીને ઘેરથી વા મોસાળથી હરેક બાબતમાં બૈરીને મળે તે ઉપર ધણી તથા ધણિયાણી બેહુનો હકછે.

૧૨. લોક પેહેરવા આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઘરના ખરચમાં આવેછે.

૧૪. ધણીની મરજીવિના બૈરીથી પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરી શકાતો નથી તથા કોઇને આપી શકાતું નથી; ને મા અથવા સાવકી મા ભુખે મરતી હોય તો પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે પણ કોઇને આપવા ચાહે તો દીકરાને પુછ્યાવિના અપાય નહી.

૧૫. જબરદસ્તીથી બૈરીપાસેથી ધણીથી પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે તેનું કારણ એજે સાદી ગમીના કામમાં લે તો લઈ શકેછે, ને મળે ત્યારે પાછું બનાવી આપેછે.

૧૭. આજ લગી કોઇએ પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીને ઘર લખી આપ્યું નથી.

૧૮. બૈરીને–પલ્લું સાહુકારને ઘેર વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજતો નથી ને ધણિયાણી ધણીને તજી શકતી નથી તો પલ્લાંનું શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તો જે દાહાડેથી સાસરે રેહેતી ન હોય ને મરી જાય ત્યારે

પલ્લાં વિગેરે જે આપવાનું ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે (જે) લાજમ છે તે પિહેરિયાં તે મરનારના સાસરિયાંને હવાલે કરેછે, ને જે દાહાડાથી તે બૈરી સાસરે રેહેતી થઈ હોય ને મરી જાય તો પલ્લું સાસરિયાંના કબજામાં રેહેછે ત્યારે પિહેરિયાં શેમાંથી આપે?

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય યા છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું તો તેના ધણીને આપવાનો ચાલ છે. છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

* ૨૩. ગજવે આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૨૪. ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં દુર્ગાજનોઈનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

પરદેશી–બુનકરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૧૪૨.

૧–૨૫. પલ્લાં બાબતના સવાલનો જવાબ એ છે કે અમારામાં પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી. લગનમાં કન્યાને ત્યાં વરવાળા ચડાવો મોકલે તેમાં નંગ ૩ કલાઈનાં–તે મધે સાંકળાં રૂ. ૦ાા નાં તથા હાંસડી પૈસા ૨ ની તથા દાણા પૈસા ૧ ના તથા જુતીનો જોડો ૧ તથા ચુડી રૂ.૦ાાં= ની ને ચોળી બે તથા ધાબરી ૧ તથા સાળું ૧–એ સરવે આપવાનો ચાલ છે. એ વગર બીજી જનસ કાંઇ આપવાનો ચાલ છે નહી. ને કન્યાના માબાપ ગરીબ હોય ને તેને લગનમાં ખરચ કરવા નહી મળે તો વરની પાસેથી રૂ. ૧૫) થી તે રૂ. ૨૧) સુધી લગનખરચના લે. એકવીશ રૂપિયા કરતાં વધતા રૂપિયા આપવા લેવાનો ધારો નથી. ને એ બાબતમાં એશિવાય બીજો ચાલ પણ નથી.

પરદેશી–શ્રીબાસ્તાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૫૦ નો કર્યોછે, ને અસલમાં તો આંકડો ઓછા અદકાનો કાંઈ મેળ નહતો.

૨. ઉપરના આંકડામાં રીતભાત તો આવી, ને જનસો તો રૂપાના કલ્લાં રૂ. ૮ નાં તથા પોહોંચી રૂપાની રૂ. ૮ ની તથા વાંક રૂપાના રૂ. ૯ ના તથા દુલ હેમના રૂ. ૧૫ ના તથા હાંસડી હેમની રૂ. ૧૦ ની.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તે કલમ ઉપરની બીજીમાં લખેલુંછે. ને રોકડા રૂપિયા પલ્લાંમાં આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે ચાંદલો કરતી વખત આપેછે, ને કન્યાને તેના માબાપના દેખતાં પેહેરાવેછે.

૫. લગનને સારૂ બાકી રાખીને આપવાનો ચાલ નથી. ને પલ્લાંની ટીપ જોઈતી નથી તો શાહેદી કોની કરાવે?

૬. અમારામાં સકાંકણીનો ચાલજ નથી, ને કોઇ કંકુને કન્યા તો આપેછે.

૭. અમારામાં કોઈની ઉમર મોટી હોય ને દીકરા પણ હોય તો અમારામાં (એવો) પલ્લાંનો ચાલ એજ પ્રમાણેછે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ મી પ્રમાણે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો કંકુને કન્યા કરીને દેએ.

૧૦. પલ્લું બૈરીને જે કાંઈ કીધું હોય તે પરણ્યા ની સાથે હવાલે કરે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાંશિવાય સાસરાવાળાએ આપ્યું હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ને બૈરીના પિહેરિયાંએ કીધું હોય તે ઉપર પણ ધણીનો હુકમછે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઇની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરીથી પેદા બૈરી કરે તે ઘરના ખરચના કામમાં આવે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકતી નથી, ને મા અથવા સાવકી માને દીકરો અટકાવી શકેછે, જો ભરણ પોષણ આપતો હોય તો અટકાવે, નહી તો મા મુખત્યારછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું વાજબી કારણથી લેછે, ને મળે તો કરાવી આપેછે પણ ગેરવાજબી કામને સારૂ લેવાતું નથી.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજતો નથી ને બૈરી ધણીને તજતી નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું મહીના પંદર દાહાડામાં પાછું આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે છોકરાને વાસ્તે રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨૧ મી પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં ખાવાના રૂપિયા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં ચાલ નથી જનોઇનો, ને પેહેરામણીનું મુકરર નથી.

ભંડારીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો ચાલ નથી ને મળે તો રૂ. ૧૮ નું પલ્લું કરે. ને નહી મળે તો રૂ. ૧૫ નું છાયલ તથા રૂ ૧૫ ની છીંદડી સુતરાઉ તથા રૂ. ૧ નું કાપડું—જુમલે રૂ. ૪ નાં લુગડાં કરે ત્યારે વર પરણે છે. એવી રીત અમારામાં છે.

૨. રીતભાત સરવે ઉપરના આંકડામાં આવી ચુકી.

૩. અમારી ન્યાતમાં મળે તો પલ્લાંમાં કલ્લી જોડ ૧ રૂપાની રૂ. ૧૦ ની તથા કાળીગાંઠી ૧ સોનાની રૂ. ૮ ની—જુમલે નંગ બે કરેછે. રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લાંમાં જનસ ૨ આપેછે, એ લગનને દાહાડે આપેછે. વિવાહ મેળવતી વખત આપવાનો ચાલ નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૪ પ્રમાણે—લગન વખત આપેછે, બીજી વખત આપવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો પલ્લું તો રૂ. ૪ થી તે રૂ. ૧૮ કરતાં વધતું કરવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય વા અપંગ હોય પણ તેનું પલ્લું વધતું લેવાનો ચાલ નથી. પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરેછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે રૂ. ૪ થી તે રૂ. ૧૮ નું વરવાળાને મળે તો આપે, વધતું લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. પલ્લું તો બૈરીને જે દાહાડેથી આપીએ છૈએ તે દાહાડેથી તેનીજ પાસે રહે.

૧૧. પરણ્યા પછી પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી જે કાંઇ મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ને બૈરીને પોતાના બાપને ઘેરથી મોસાળાં વિગેરેમાં જે કાંઈ માલ મળે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે માલ પલ્લાંમાં ગણાતો નથી.

૧૩. બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી તથા ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ગેરવાજબી (નો) ખરચ કરે તેમાં દીકરો અટકાવ કરી શકેછે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી પોતાનું પલ્લું અટકાવ હોય તો જબરદસ્તીથી લઈ શકેછે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું વાજબી કારણથી ખરચ કરવા લઈ શકેછે, ને મળે તો પાછું આપેછે.

૧૭. ધણિયાણીને પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લાંના જે દાગીના હોય તે ધણીને પાછા આપવાનો ચાલ છે. મળે તો આપે ને બીજી રીતભાતનાં લુગડાં પાછાં આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારીને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપેછે, છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨૧ મી પ્રમાણે. છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના બાપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઇનો ચાલ અમારામાં નથી, ને લગન વખત કન્યાનો બાપ વરની માને તથા વરના બાપને પેહેરામણીમાં લુગડાં આપેછે મળે તો, ને તે માલ પાછો આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

ધામલા—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૬૫) અંકે પાંસેઠનોછે ને અસલમાં તો ઓછું આપતા હતા.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં રૂ. ૨૫) નાં લુગડાં કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપે તેમધે રૂ.૬૫) ના જે ધરેણાં થાય તે કરાવી આપે.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વાયદા મુજબ આપેછે, ને તે કન્યાના બાપને આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની ચોથી કલમ પ્રમાણે.

૬. સકાંકણીનો અમારામાં ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધારે પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો રોગી હોય અથવા અપંગ હોય ને તેને કોઈ કન્યા આપે તો તેનું પલ્લું ન્યાતના ધારા પ્રમાણે આપે.

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેના બાપની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે લેછે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવાનું એ છે જે તે બાઈ સાસરે રેહેતી થાય ત્યારે જે પલ્લું હોય તે ધણીને ઘેર પેહેરીને જાય.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાંશિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી હરેક બાબતમાં બૈરીને મળે તે ઉપર બેહુ જણાનો હકછે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ કોઇ ઘરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. અમારામાં મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર બેહુ જણાનો હકછે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને અપાય નહી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણીથી જબરદસ્તીએ પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણીને ભીડ પડે ત્યારે બૈરીને રાજી કરીને પલ્લાંની જનસ ખરચવાને લે ને મળે ત્યારે પાછી કરાવી આપે.

૧૭. ધણિયાણીને પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. પલ્લું સાહુકારને ઘેર વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી તો પલ્લાંનો જીકર શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે જે પલ્લું હોય તે પાછું આપે ને કોઇના માબાપ ખાઈ ગયા હોય તે કાંઈ પાછું આપતા નથી.

૨૧. છોકરાને સારૂ પલ્લું મોસાળિયાં રાખત નથી.

૨૨. છોકરીને સારૂ પણ મોસાળિયાં પલ્લું રાખતાં નથી.

૨૩. ખાવાના રૂપિયા લેવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૨૪. ગજવે વરને રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.
૨૫. અમારામાં પેહરામણી આપવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

રાવળિયા–રાજભરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પહ્લાં બાબતનો આંકડો રૂ. ૧૪) નો છે ને ન મળે તો વિવાહની ૧૨)મી કલમ પ્રમાણે કરે; ને અસલ એજ ચાલ છે.
૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી છે.
૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનાં કલ્લાં તથા ગાંઠી કરેછે.
૪. આદરણી વખત કલ્લાં આપે–પણ એ તો વરવાળાની ખુશીની સાથેછે, ને મરજીમાં આવે તો લગનની વખતે આપેછે–કન્યાના બાપના હાથમાં આપેછે.
૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે–ને ગાંઠી આપેછે.
૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલછે.
૭. કોઇ શખસ મોટી ઉમરનો હોય તે પરણતો નથી પણ નાતરૂં કરેછે ને વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.
૮. કોઈ શખસનો દીકરો ગમે તેવો હોય તોએ–પણ ન્યાત રીત કરતાં વધતું આપવું પડતું નથી.
૯. તરફેણની ખુશી.
૧૦. તે પલ્લું છોકરીના આંગ ઉપરજ રહેછે તો આપે શું ?
૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં પહ્લાં શિવાય જે કાંઈ માલ બાપને ઘેરથી મળે તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે; ને જે કાંઈ ધણીને ઘેરથી મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.
૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપે તે પહ્લાંમાં ગણાય નહી.
૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.
૧૪. ધણીની મરજી વિના પલ્લું કોઇને અપાય નહી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પહ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકેછે.
૧૫. જબરદસ્તીથી લેવાય નહી, પણ ધણીને ભીડ પડે તો બૈરીને આપ્યા વિના ચાલે નહી.
૧૬. ભીડ પડ્યાના કારણથી લે ને મળે તો પાછું આપેછે.
૧૭. પહ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.
૧૮. સાહુકારને ત્યાં મુકવાનો ચાલ નથી.
૧૯. તજવાનો ચાલ નથી.
૨૦. બાર દાહાડાની મુદતમાં પાછું આપવું, ને ખરચ મુજરે આપવો અથવા ન આપવો તેનું કાંઈ મુકરર નથી.
૨૧. પલ્લું બાપને ઘેર આપેછે ને તે બાપ છોકરીને પરણાવે.
૨૨. એનો જવાબ કલમ ૨૧ મી પ્રમાણે.
૨૩. ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.
૨૪. ગજવું એટલે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.
૨૫. પેહેરામણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

રાવળિયા–સુરતી પાટીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૪.

૧. પહ્લાંનો આંકડો રૂ. ૧૦) નો છે–અસલથી.
૨. રીતભાતમાં વરવાળા કન્યાને સાડી ૧) રેશમી રૂ. ૬) ની તથા ચણિયો ૧) મશરૂનો રૂ. ૪) નો, જુમલે માલ રૂ. ૧૦) નો આપેછે.
૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું જે આપેછે તેમાં વાળી ૧) સોનાની રૂ. ૫) ની તથા હાંસડી ૧) રૂપાની રૂ. ૫) ની–જુમલે જનસ ૨) રૂ. ૧૦) ની આપેછે; રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.
૪. પલ્લું જે આપીએ છૈએ તે લગનને બીજે દાહાડે સવારમાં કન્યાના બાપના હાથમાં આપીએ છૈએ.
૫. વિવાહ મેળવતી વખત આપવાનો ચાલ નથી, લગનને બીજે દાહાડે આપેછે, ને તેની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી; ન્યાતના બે લોકની શાહેદીથી આપેછે.
૬. એનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો પલ્લું રૂ. ૧૦ થી વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઇ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ સબબથી દોષવાળો હોય ને તે પરણવા ચાહે તો પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે રૂ. ૧૦) નું આપવાનો ચાલ છે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે લેછે, ઓછું પલ્લું લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. પલ્લું તો બૈરીની ઉમર વરસ ૧૩–૧૪ ની થાય તે દાહાડાથી તેનીજ પાસે રેહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી પલ્લાંશિવાય ધણીને ઘેરથી જે માલ બૈરીને આપ્યો છે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ને બૈરી પોતાના બાપને ઘેરથી લાવી હોય તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરી ધણીના ઘરમાં રહી મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું તે પલ્લું ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકતી નથી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઇ શકતો નથી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણીને કાંઈ વાજબી કારણ હોય ને બૈરી રાજી થઇને આપે તો લેછે, ને પછી મેહેનત મજુરી કરીને પાછું કરાવી આપેછે.

૧૭. અમો સર્વે ભાડાના ઘરમાં રહીએ છૈએ તો પલ્લાંના અવેજમાં ઘર ક્યાંથી લખી આપે? એ ચાલ અમારામાં નથી.

૧૮. પલ્લું વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણી પોતાની બૈરીને તજી શકતો નથી ને બૈરી પોતાના ધણીને મુકવા ચાહે તો તમામ પંચના લોકનેં એકઠા કરે ને પંચને સંભળાવીને ધણીના ચડયા ફુલ હોય તે ધણીને હવાલે કરે; ને નીશાં સાથે નાતરૂં કરે, તે નાતરાવાળો ધણી રૂ. ૧૬) પેહેલા ધણીને આપે, ત્યારે તે બૈરી તેની સાથે નાતરે જાય, ને નાતરે નહી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાત જે કંઈ ધણિયાણીના બાપને ઘેર હોય તે ધણીને પાછાં આપવાનો ચાલ છે,–તેના બારમાની અંદર ધણીને હવાલે કરે.

૨૧. છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં-કાંઇ રાખી શકતાં નથી–ધણીને આપેછે.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. કન્યાના બાપને લગન વખત પલ્લાંશિવાય બીજા રૂ. ૭) સાત માંડવ ખરચના કરીને વરવાળા આપેછે. તે રૂપિયા પાછા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. જનોઇ [નો] ચાલ અમારામાં નથી. ને લગન વખત કન્યાવાળા વરને પેહેરામણીમાં થાળી તથા વાડકો તથા પાઘડી આપેછે, તથા વરના બાપને પાઘડી ૧) આપેછે તેનો આંકડો કાંઇ મુકરર નથી; પોતપોતાના મળતર પ્રમાણે આપેછે ને તે માલ પાછો આપવાનો ચાલ નથી.

રાવળિયા—ચરોતરીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક. ૧૭૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૧૬ નો છે ને અસલથી એજ ધારોછે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત આવી ચુકી, એ શિવાય જુદી નથી. ને ઉપર લખેલા આંકડામાંથી રૂ. ૧૦) ની કલ્લી તથા રૂ. ૬) ની હાંસડી આપેછે.

૩. એનો જવાબ ઉપરના ૨ જવાબ પ્રમાણે— રૂપાની બે જનસો આપેછે ને રૂ. ૧૬) શિવાય બીજા રોકડા રૂપિયા કોઈ આપતા નથી.

૪. પલ્લું જે આપે છે તે વિવાહ મેળવતી વખત એક જનસ રૂ. ૬) ની આપેછે, ને એક જનસ રૂ. ૧૦)ની લગન વખતે આપેછે; એશિવાય બીજી વખત આપતા નથી ને તે કન્યાના વાલીના હાથમાં આપેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરના ૪ જવાબ પ્રમાણે છે

ને પલ્લાંની ટીપ કરવાનો ચાલ નથી, તો મુસદ્દો શાનો હોય ને શાહેદી કોની કરાવે ?

૬. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. કોઇ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય તોએપણ વધતું પલ્લું આપવું મંજુર નથી તો નિયમ શાનો હોય ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય તો તેનું પલ્લું વધતું આપવું પડતું નથી, શાથી જે તેને કોઇ કન્યાજ આપે નહી તો વધતું પલ્લું શું આપે ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો રૂ. ૧૬) થી ઓછું અદકું પલ્લું કોઈ આપે નહી ને વગર પલ્લે પરણાવે પણ નહી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની ચોથી કલમ પ્રમાણે છે. છોકરા થયા પછી યા નથયા પછી પલ્લું આપતા નથી, તેજ વખત આપેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલા ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી બીજું કાંઈ મળતું નથી. ને અઘરણીની રીતમાં બાપને ઘેરથી ઘરચોળું સુતરનું આના ચૌદનું કન્યાના બાપને મળે તો આપેછે. એ-શિવાય બીજી કાંઈરીત નથી ને ધણીનો હુકમ ચાલે.

૧૨. પેહેરવાને ઘરેણું લોક આપતાજ નથી ને પલ્લાંમાં ગણાતું પણ નથી.

૧૩. કોઇની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ઉપર બંનેનો હકછે.

૧૪. એ સવાલનો જવાબ એ છે જે પલ્લુંજ રૂ. ૧૬) નું છે તો શું લખીએ ?

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું જબરદસ્તીથી લેતો નથી, શાથી જે પલ્લુંજ રૂ. ૧૬) નું છે તેમાં આપે શું ને લેશું ?

૧૬. એનો જવાબ ઉપરના ૧૫ માં જવાબ પ્રમાણે.

૧૭. એનો ચાલ નથી, શાથી જે અમો ગરીબ માણસને ઘર ભાડાનાંછે તો ધણિયાણીને શું લખી આપે, ને રૂ. ૧૬ માં કાંઇ ઘર આપતું નથી તો શું લખીએ ?

૧૮. એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે અથવા ધણીની મરજીવિના બૈરી ધણીને મુકે તો ધણી પોતાનું પલ્લું લઇને પંચને પુછીને મુકેછે. એજ રીતછે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ને તેનું પલ્લું ધણીને પાછું આપે તો તેની પછવાડે એ માણસ ખવડાવે, ને ન આપે તો ખરચ કરે ન કરે, તે ધણી મુખત્યારછે. ને મુદતનો કાંઈ ચાલ નથી. એજ ચાલ અમારી ન્યાતમાં છે.

૨૧. પલ્લું વાપરતાં રહ્યું હોય તો ધણીને આપે ને ધણી મુવા પછી છોકરાંને આપે, જો ખરચ કરતાં રહ્યું હોય તો. ને મોસાળિયાંને રાખવાનો અધિકાર નથી.

૨૨. છોકરીને માનું પલ્લું આપવાનો ચાલજ નથી તો શું લખીએ ?

૨૩. કન્યાના બાપને રૂ. ૧૬ શિવાય બીજા રૂપિયા કોઇ ખાવા આપતા નથી તો શું લખીએ ?

૨૪. ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં જનોઇ દેતા નથી, ને પેહેરામણીનો પણ ચાલજ નથી તો શું લખીએ ?

રાવળિયા—ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૭.

૧.—૨૫. પલ્લાં બાબતના સવાલ ૨૫ નો જવાબ એ છે જે અમારા ગરીબમાં કાંઈ પલ્લાંનો ચાલ નથી જે પલ્લાંની જીકર લખીએ. ઝોળી ખાંધે ભેરવીને ભીખ માગી ખાઇએ છૈએ તો પલ્લું ક્યાંથી કરીએ ? વાસ્તે એ પચીસે સવાલનાં જવાબ લખ્યા નથી. ને અમ લોકો ભીખ માગીને ગુજરાન કરીએ છૈએ.

ગદડીયા—કામળાવાળા પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૫.

૧.—૨૫. પલ્લાં બાબતના સવાલ ૨૫ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

પલ્લાંનો જાત્રા વિગેરે વાજબી ખરચ કરે તો દીકરાનો અટકાવ ચાલે નહી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે નહી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવાને લે તેનું કારણ એ જે કાંઇ વાજબી આફત હોય અથવા છોકરો પરણાવવો હોય તે કારણથી પલ્લું પાછું લેછે, મળે તો બૈરીને પલ્લું પાછું આપેછે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે નહી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી તો વ્યાજનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૯. ધણીધણિયાણીની રાજી વિના બૈરીને ધણીથી તજાતી નથી ને ધણીને બૈરીથી તજાતો નથી. માટે રાજીથી બૈરીનો છુટકો કરેછે ત્યારે ધણીને પલ્લું પાછું આપેછે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તો ધણીને પાછું આપેછે ને રીતભાત તો પાછી આપતા નથી ને તેની મુદત એ જે અગિયારમા દાહાડા લગણમાં આપવું. ને છોકરીના માંદતાના વિગેરે વાજબી કારણથી ખરચ થયો હોય તો મુજરે લે ને સાસરિયાં મુજરે આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપે, છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખે નહી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં પલ્લાંમાંથી કાંઈ રાખે નહી.

૨૩. કન્યાના બાપને પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવા લેવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૫. અમારે જનોઇનો અધિકાર નથી. ને વિવાહમાં કન્યાનો બાપ વરના બાપને પાઘડી રૂ ૧ાા ની પેહેરામણીમાં આપેછે; તેમાંથી રૂ ૦ાા કન્યાનો બાપ વરનાબાપ પાસેથી પાછો લેછે. તે પાઘડી વરનાબાપની છે, ને તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી; ને બીજા પગરણમાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી.

દુબળા—કસબે ઓરપાડનોનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૫) નો છે ને અસલમાં તો રૂ. ૧ા નો હતો.

૨. ઉપર લખેલા આંકડાથી રીતભાત જુદી તો નથી. પણ માંડવ ખરચના રૂ. ૩ા વરવાળો કન્યાવાળાને આપે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં સોનાની વાળી ૧ અથવા લુગડું ૧ આપેછે, ને પલ્લાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વિવાહ મેળવતી વખતે આપતા નથી, ને લગનને બીજે દાહાડે સવારે કન્યાની માના હાથમાં આપેછે તે કન્યાને પેહેરાવે છે.

૫. વિવાહ વખતે પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી તો લગન સારૂ બાકી રાખવાનો જવાબ શું લખીએ ? અને પલ્લાંની ટીપ તો કરતા નથી તો તેનો મુસદ્દો તથા શાહેદીનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તોએ વધતું પલ્લું આપવું પડતું નથી તો તેના નિયમનો જવાબ શું લખીએ ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વત્તું આપવું પડતું નથી તો કેટલું આપવાનો તથા પલ્લાંમાં ગણવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછે પલ્લે વા વગર પલ્લે પરણાવે છે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો એ છે જે બૈરી વરસ ૨૦ ની સમજતી થાય ત્યારે છોકરા થાઓ અથવા ના થાઓ તોએ હવાલે કરવું.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે (જે) કાંઈ બૈરીને મળતું નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે ક્ષોક ઘરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી બૈરીને પૈસા પેદા કરવાનો ચાલ નથી, પણ મેહેનત મજુરીથી બૈરી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણી તથા ધણિયાણીનો હુકમ ચાલે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકાય નહી અથવા ખરચ કરી શકાય નહીં; ને મા અથવા સાવકી મા પોતીકા પલ્લાંનો ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવી શકે નહી.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે નહી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવાને લે તેનું કારણ એ જે સારો માઠો ખરચ અથવા વાજબી આફત હોય ત્યારે ધણીને પલ્લું પાછું આપેછે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીને પોતાનું ઘર લખી આપે નહી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે અથવા ધણીની મરજીવિના બૈરી ધણીને મુકે તોએ પલ્લું બૈરી લઈ જાય.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને ઘેર પાછું આપેછે. તેની કાંઈ મુદત નથી, ને ખાંધિયા વિગેરેનો ખરચ તે બૈરીના પિહેરિયાં માગે તો મુજરે આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપેછે. છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખે નહી તો કેટલું રાખવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં કાંઈ પલ્લાંમાંથી રાખે નહી.

૨૩. કન્યાના બાપને પલ્લાંશિવાય બીજા રૂપિયા ખાવા લેવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવું આપવાનો ચાલ નથી, તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૫. અમારી ન્યાતમાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

સીકલીગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંમાં રૂ. ૩૦) રૂપાના તથા રૂ. ૨૮) સોનાના આપેછે—ને અસલમાં પણ ઉપર લખેલા પ્રમાણે આપતા હતા.

૨. ઉપર લખેલા આંકડા કરતાં લુગડાંના કરીને રૂ. ૨૦) આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંમાં રૂપાના તથા સોનાના તથા લુગડાં એ સર્વેના રોકડા રૂપિયા આપેછે, ને કોઈના ઘરમાં રૂપા અથવા સોનાની જનસ હોય તે પણ પલ્લાંમાં આપેછે.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વિવાહ થયા પછી એ ત્રણ વરસે પેહેલાંથી રૂપાના રૂપિયા આપેછે, ને લગન થયા પેહેલાં ને કંકોતરી લખ્યા પછી સોનાના તથા લુગડાના રૂપિયા આપેછે, ને તે કન્યાના માબાપ કેહે તેના હાથમાં આપેછે.

૫. પલ્લું તો ઉપર લખેલા પ્રમાણે આપેછે, ને ટીપ લખવાનો ચાલ નથી તો શાહેદીનું શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં વરના બાપને પલ્લું ન મળે તો કન્યાનો બાપ સકાંકણી પરણાવેછે ને એવી તરેહ પરણાવેથી કન્યાનો બાપ પછી પલ્લું માગતો નથી, પણ વરની મરજીમાં આવે તો પછી પલ્લું કરેછે.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વધારે પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા હર તરેહનો રોગી હોય અથવા કાંઇ વાજબી સબબ હોય પણ પલ્લું તો ઉપર લખેલા પ્રમાણે આપેછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછું પલ્લું લઈને અથવા વગર પલ્લે પરણાવે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવાનું કાંઈ મુકરર નથી. પણ સાસરે અથવા પિહેર જે ઠેકાણે બૈરી રેહે તે ઠેકાણે પલ્લું પણ રેહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં પલ્લાં-શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળમાંથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બાઇને મળે તે ઉપર બાઈનો હકછે, ને બાઇની કજારજાએ તે ઉપર ધણીનો હકછે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરીથી ધણીના ઘરમાં રહી પેદા કરે તે ઉપર ધણીધણિ-યાણી બેહુનો હુકમ છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મ-રજીવિના કોઈને અપાય નહી, ને ખરચ પણ નહી થાય; ને મા અથવા સાવકી માથી દીકરાને પુછ્યાવિના ખરચ થાય નહી, પણ ભુખે મરે તો પલ્લાંમાંથી વેચીને ખાયછે; તેમાં કોઇનો અટકાવ ચાલે નહી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણીથી જબરદસ્તીએ પલ્લું લેવાય નહી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું વાજબી ઘરના ખરચને વાસ્તે ધણી નાચાર હોય તો લઈ શકેછે ને મળે ત્યારે પાછું કરાવી આપેછે.

૧૭. ધણિયાણીને પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી તો પાછું (આપવાનું) શું લે ?

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી મેલે તેનું કારણ એ જે બાઈ બદફેલી હોય ને તેનો ધણી પંચને જાહેર કરે ને પંચ તજવીજ કરીને રજા આપે તો ધણિયાણી મે-લાય ને પલ્લાંની જનસ હોય તે લે; પણ બાઈથી ધણીને મેલાય નહી.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લાંની જનસ જે રહી હોય તે બારમા પેહેલાં પાછી આપે. (ને) અગર ધણીને પુછીને ખરચ કીધો હોય તે મુજરે આપવાનો ચાલછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરા હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપેછે, છોકરાને સારૂ મોસા-ળિયાં રાખતાં નથી.

૨૨. અગર મરનારની છોકરી હોય તોયપણ છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં પલ્લું રાખતાં નથી-ધણી-ને પાછું આપેછે.

૨૩. કન્યાનો બાપ પલ્લાં તથા લુગડાંશિવાય બી-જા ખાવાના રૂપિયા લેતો નથી તો એનો જવાબ શું લખિયે ?

૨૪. વરને ગજવે રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં જનોઈનો ચાલ નથી ને લગન વિગેરે વખતમાં પેહેરામણી આપવાનું કાંઈ મુકરર નથી-મળે તે પ્રમાણે આપેછે-ને આપેલી પેહેરામણી પાછી લેવાનો ચાલ નથી.

મોચી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૧.

૧. પલ્લાંનો આંક મુકરર નથી. આદરણી કરેછે ત્યારે રૂ. ૬૧) નું ઘરેણું તથા લુગડાં મળીને કરેછે-અ સલથી એજ રીતછે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત સર્વે આવી-જુદી નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંમાં રૂપાની કલ્લી જોડ ૧) તથા સોનાની જનસ ૨)-હાંસડી ને દામણી, જુમલે નંગ ૩) તથા લુગડાં જોડ સર્વે મળીને રૂ ૬૧) માં થાય તેવું કરીએ છૈએ, ને રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. આદરણી કરેછે તે વખતે આપેછે.

૫. લગનને સારૂ બાકી રાખવાનો ચાલ નથી.

૬. સકાંકણીની રીત નથી.

૭. મોટી ઉમરવાળાને દીકરા હોય તે ફરી પર-ણતો નથી, ને નાતરૂં કરેછે.

૮. મોટી ઉમરવાળા તથા રોગીનું પણ પલ્લું એ પ્રમાણે છે. વધતાનો ચાલ નથી.

૯. છોકરીનું પણ એજ પ્રમાણે છે.

૧૦. છોકરી સાચવે એવી થાય ત્યારે હવાલે કરેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૧. વરના પલ્લાં શિવાય કોઇ બીજું કાંઈ આપતા નથી.

૧૨. ધણી વગર કોઈ ઘરેણાં આપતાં નથી.

૧૩. જેના રોટલા ખાઇને પેદા કર્યુંછે તેનો હુકમ છે.

૧૪. ધણીની મરજી વિના આપી શકતી નથી પલ્લાંની જનસ.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરી પાસેથી વાજબી ખરચ કરવા સારૂ લેછે ને પાછું કરાવી પણ આપેછે—મળે ત્યારે.

૧૭. પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮ બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. એનો જવાબ તજવામાં લખીશું ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું ઉઠમણા વખતે આપેછે—જનસ હોય તે, ને રીતભાત આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને છોકરો હોય તો કાંઈ રાખવાનો ચાલ નથી ને છોકરાને પણ બાપ પરણાવે છે.

૨૨. છોકરી હોય તોએ રાખવાનો ચાલ નથી.

૨૩. ખાવા લીધાનો ચાલ નથી.

૨૪. ગજવું આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. પરણ્યાની પેહેરામણીનુ કાંઈ મુકરર નથી—શક્તિ પ્રમાણે કરેછે. બીજા મોસાળાંનો ચાલ છે પણ મળતર પ્રમાણે કરેછે.

મોચી—ખંભાતી કડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૧૦) નો અસલથીછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાત આપવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંમાં લંગરી ૧ રૂ. ૧૦) ની ઉપર લખ્યા પ્રમાણે આપેછે.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વિવાહ મેળવતી વખત જોવાતેડામાં આપેછે. લગન વખત આપવાનો ચાલ નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણેછે, પણ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે કરેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા બીજા કાંઈ સબબથી હોય તોપણ તેનું પલ્લું ન્યાતના ધારા પ્રમાણે લેછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે લેછે, ને પોતાની ખુશીમાં આવે તો વગર પલ્લે પણ પરણાવેછે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને જે દાહાડેથી આપેછે તે દાહાડેથીજ તેનીપાસે રેહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પરણ્યા પેહેલાં જે કંઈ માલ ધણીને ઘેરથી મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમછે, અથવા બાપને ઘેરથી અથવા મોસાળથી જે કંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર બૈરીનો હુકમછે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપે છે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્યા તે ઉપર બૈરીનો હુકમછે, ને ઘરના ખરચમાં જાય તો તે ખરચી શકેછે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઇને આપી શકતી નથી અથવા ધણીની મરજીવિના ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના છોકરાની મરજીવિના ખરચી શકતી નથી, પણ ભરણપોષણ પોહોંચતું નહી હોય ત્યારે તો ખરચી શકેછે, તેમાં કોઈનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઇ શકતો નથી. ને એમ કરતાં કોઈ શખસ લે તો રૂ. ૫) ન્યાતમાં ગુનેહગારીના આપે.

૧૬. બૈરીની પાસેથી કાંઈ વાજબી કારણમાં પલ્લું ખરચ કરવા લઇ શકેછે, બૈરી રાજી થઇને આપે તો; ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુ સાહુકારને ઘેર વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી

૧૯. અમારી ન્યાતમાં બૈરી ધણીને મુકી શકતી નથી, પણ ધણી પોતાની બૈરીને મુકેછે ત્યારે રૂ. ૪૦ અંકે ચાલીસ બૈરીને મોહરાણાના આપેછે, તથા રૂ. ૧૦) દશ ન્યાતમાં ગુનેહગારીના આપેછે ત્યારે તે બૈરી રૂ. ૧૦) નું પલ્લું પોતાના ધણીને પાછું આપીને કાજીની ફારગતી લેછે. એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલછે.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું આપેછે ને તેમાં કાંઈ મુદતનો ધારો નથી, ઉઠમણા વખત આપેછે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં તો ધણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તો તેને સારૂ મોસાળિયાં પલ્લાંમાંથી કાંઈ રાખી શકતાં નથી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી ને તે છોકરીના કરવેહેવાર તો તેના વાલી કરી શકેછે.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં તો ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં તો ગજવે વરને રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૨૫. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ વિગેરે લગન વખત પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી, ગોરવને દાહાડે વરને રૂ. ૧) આપેછે તે પાછો લેવાનો ચાલ નથી.

મોચી—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૨૫) નો છે અસલથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કન્યાને રીતભાતમાં વરવાળા રૂ. ૧૫–૧૭) નાં લુગડાં કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંમાં ઘરેણાં કરેછે. રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપીએ છૈએ તે જોવાતેડાને દાહાડે કન્યાના વાલીના હાથમાં આપીએ છૈએ.

૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું જે આપીએ છૈએ તે જોવાતેડાને દાહાડે આપીએ છૈએ, લગનને સારૂ બાકી રાખવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર મોટી હોય ને તે પરણવા ચાહે તો વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી. પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરેછે.

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય તોએપણ પલ્લું તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરેછે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ પલ્લું તો ન્યાતના ધારા પ્રમાણે લેછે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો તો એવો છે જે જે દાહાડાથી આપીએ છૈએ તે દાહાડાથી તેનીજ પાસે રેહેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાંશિવાય જે કાંઇ માલ ધણીને ઘેરથી મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમછે, ને પિહેરમાંથી તથા મોસાળમાંથી જે મળે તે ઉપર બૈરીનો હક છે.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરી ધણીના ઘરમાં રહીને મેહેનત મજુરી કરી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે, ઘરના ખરચમાં વાપરે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકતી નથી ને ખરચ પણ કરી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકે છે–ભરણપોષણ આપતો હોય તો–ને ભરણપોષણ નહી આપતો હોય તો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરીની પાસેથી વાજબી કારણ હોય તો ધણી પલ્લું ખરચ કરવા લે–બૈરી રાજી થઈને આપે તો લે–ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. અમારામાં પલ્લાંનાં અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. ધણી પોતાની બૈરીને તજે તો પલ્લાંથી હાથ ઉઠાવે ને રૂ. ૨૫) ન્યાતમાં આપે ને બૈરી પોતાના ધણીને મુકવા ચાહે તો મુકી શકે; પલ્લું ધણીને હવાલે કરે ને રૂ. ૨૫) ન્યાતમાં આપે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીતભાત વિગેરે જે માલ હોય તે ધણીને પાછો આપે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તોએપણ પલ્લું ધણીને હવાલે કરે, મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે--છોકરીને સારૂ મોસાળિયાં કાંઈ રાખી શકતાં નથી.

૨૩. અમારી ન્યાતમાં ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. વિવાહ વિગેરે વખતમાં પેહેરામણી જે આપેછે તે માલ પાછો આપવાનો ચાલ નથી.

મોચી—પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૬.

૧–૨૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, પણ પરણતી વખત રૂ. ૧) ની હાંસડી તથા રૂ. ૫) નાં લુગડાં કન્યાને આપે છે રીતનાં કરીને, ને ત્યાર પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે વરને પાછાં આપવાનો ચાલ નથી. માટે પલ્લાં બાબતના સવાલ ૨૫ નો જવાબ લખ્યો નથી.

મોચી—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો અસલથી કાંઈ મુકરર નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંથી રીતભાત જુદીછે. તેની વિગત:—

કુંવારાની રીતભાત:—

ઓઢણી ૧ રૂ૧), ઘાઘરી ૧ રૂ૦॥), હારડા રૂ૦).

પરણ્યા પછીની રીતભાત:—

ચિટ્ટી ૧ રૂ. ૨), ઘાઘરો ૧ રૂ. ૧॥, કાપડું ૧ રૂ. ૧).

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંના રૂપાનાં તથા સોનાનાં ઘરેણાં આપે તેની વિગત:—

રૂપાનું ઘરેણું:—

વાંક જોડ ૧, કલ્લાં જોડ ૧ પગનાં.

સોનાનું ઘરેણું:—

વાળી ૧, ગાંઠી ૧, વીટલા કાનના જોડ ૧.

એ વિગત પ્રમાણે પલ્લું આપેછે, ને પલ્લાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો પણ ચાલ છે.

૪. પલ્લું આપેછે તેમધે વાંક તથા વીટલા તો વિવાહ મેળવ્યા પછી સારે મુહૂર્તે વરનો બાપ કન્યાના બાપને ઘેર જઈને કન્યાને ઘાલેછે, તેને હરખ ચડાવ્યો એવું કહેછે. ને બાકીનું પલ્લું તો લગન થયા પછી લગનને બીજે દાહાડે કન્યાના બાપ હસ્તે કન્યાને ઘાલેછે.

૫. વિવાહ વખત તો પલ્લું આપતા નથી, ને ઉપરની કલમ પ્રમાણે પલ્લું આપેછે, ને પલ્લાંની ટીપ જોઈતી નથી તો મુસદ્દા વિગેરેનો જવાબ શું લખીએ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૭. કોઇ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો તેને વધતું પલ્લું આપવું પડતું નથી તો નિયમનો જવાબ શું લખીએ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય ને કાંઈ બીજું કારણ હોય તોએ તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં કાંઈ વધતું આપવું પડતું નથી તો વધતાંનો નિયમ તથા પલ્લાંમાં ગણાવાના જવાબ શું લખીએ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછે પલ્લે અથવા વગર પલ્લે પરણાવે છે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો સિરસ્તો એ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

છે જે બૈરીને છોકરાં થાઓ અથવા નથાઓ તોએ બૈરીની ઉમર વરસ ૧૮ ની થાય ત્યારે તેને પલ્લું હવાલે કરેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાંશિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ધરેણું આપે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરીને કોઇની પાસેથી પૈસો પેદા કરવાનો ચાલ નથી, ને બૈરી મેહેનત મજુરીથી પૈસો પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલેછે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકે નહી અથવા ખરચ કરી શકે નહી; ને મા અથવા સાવકી મા પલ્લાંનો ખરચ કરે તો દીકરો અટકાવે ત્યારે તેનાથી ખરચ થાય નહી.

૧૫. વાજબી ખરચ હોય અથવા કાંઈ આફ્ત હોય ત્યારે જબરદસ્તીથી બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું પાછું લેછે.

૧૬. બૈરી પાસે ધણી પલ્લું પાછું લે તેનું કારણ તો ઉપરની કલમમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે વાજબી કારણથી લેછે, ને મળે તો પાછું આપેછે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં પોતાનું ઘર ધણિયાણીને લખી આપે નહી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી તો તેના વ્યાજનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે નહી ને બૈરી પણ ધણીને મુકે નહી તો એના પલ્લાંનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા રીત જે હોય તે ધણીને ઘેર પાછાં આપેછે. તેની મુદત માસ ૧ માં પાછાં આપેછે. અગર ખરચ થયો હોય તોએ પુરૂં પલ્લું પાછું આપેછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય તોએ પલ્લું ધણીને આપેછે, છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખે નહી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે મોસાળિયાં મરનારના પલ્લાંમાંથી છોકરીને સારૂ કાંઈ રાખે નહી, સંધુ પલ્લું પાછું આપેછે,

૨૩. કન્યાના બાપને પલ્લાંશિવાય બીજા રૂપિયા ખાવા લેવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં સૂજવું આપવાનો ચાલ નથી, તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૫. લગન વિગેરે વખતમાં પેહરામણી આપેછે તે માલ જેને આપે તેનો છે, ને હરેક પગરણમાં પેહરામણી આપેછે તે પાછી આપવામાં આવતી નથી ને પેહરામણી આપવાના વખતનો તથા પેહરામણીનો કાંઈ નિયમ નથી.

પોમલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૬.

૧—૨૫. પલ્લાંના સવાલ ૨૫ નો જવાબ એ છે જે પલ્લાંમાં વરવાળા કન્યાના બાપને અથવા માને યા કન્યાના વાલીને ગધેડા ૧૨ આપે ને કન્યાને રૂ૭॥ નો સાળું રંગીને પરણતી વખત આપેછે. એ શિવાય બીજો કાંઇ ચાલ નથી.

ટીમલિયા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૧૨) [નો] અસલથી છે, ઓછું અદકું હાલમાં કાંઈ નથી. ને ઉપર વિવાહ બાબતના નંબર ૩ માં રૂ. ૨ એ બાર રૂપિયા મધેથી નીશાના આપેછે તે પલ્લાંમાં મુજરે ગણાય છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં રીતભાત સર્વે રૂ. ૧૨ મધે છે, બીજું કાંઈ રીતમાં આપતા નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં સોનાનાં તથા રૂપાનાં ધરેણાં તો આપવાનો ચાલ નથી, ને પલ્લાંને પેટે રૂ. ૧૨) રોકડા આપેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. પલ્લું જે આપેછે તે પરણતી વખત આપેછે, બીજી કોઈ વખતે આપતા નથી. ને તે રૂ. ૧૨) કન્યાના બાપના હાથમાં આપેછે.

૫. વિવાહ વખત પલ્લાંના રૂ. ૧૨ મધે થી રૂ. ૨) શિવાય બીજું કાંઈ આપતા નથી; ને ટીપ તો કરવાનો ચાલ નથી, શાથી જે પલ્લુંજ રૂ. ૧૨ નું છે તો શાહેદી કોની કરાવે ?

૬. અમારી ન્યાતમાં કોઈ નાદાર હોય ને તેને રૂ. ૧૨ નું પલ્લું ન મળે તો કન્યાનો બાપ પોતાને ઘેરથી લુગડાં પેહેરાવીને સકાંકણી કન્યાદાન આપે. એ શિવાય બીજો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય પણ વધતું પલ્લું આપવું મંજુર નથી, રૂ. ૧૨ આપેછે એજ પ્રમાણે.

૮. અમારામાં કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય તો અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ—એ સર્વે જન્મથી ખોડ હોય તો તેને કોઈ કન્યા આપતું નથી. ને મોટી ઉમરનો હોય ને નિરોગી હોય તો તેને કન્યા આપેછે. ને તેનું પલ્લું અસલ પ્રમાણે છે, વધતું આપવું પડતું નથી તો શું લખીએ ?

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેનો બાપ વગર પલ્લે પરણાવેછે, યા ઓછું પલ્લું લઇને પણ પરણાવેછે; તે પોતાની ખુશી પ્રમાણે છે.

૧૦. પલ્લું તો બૈરીને હવાલે કરવું તેનો કાંઇ એવો સિરસ્તો નથી જે એક બે છોકરાંની મા થયા પછી હવાલે કરવું ને તેની ઉમરનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી, શાથી જે ચોરીમાં રૂ. ૧૨ કન્યાના હાથમાં આપેછે યા તેના બાપના હાથમાં આપેછે, એનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાંશિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં આપવાનો ચાલ નથી, તથા મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપતા નથી તો પલ્લાંમાં ક્યાંથી ગણાય ?

૧૩. કોઇની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કરે તે ધણીની મરજીવિના ગેરવાજબી ખરચાય નહી.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યું છે તે ધણીની મરજીવિના કોઇને આપી શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલતો નથી.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણી પલ્લું જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવા લેતો નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપતો નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું જુજવી છે તો સાહુકારને ત્યાં શું મુકે ?

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજતો નથી ને ધણીની મરજીવિના બૈરી ધણીને મુકતી નથી તો શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૧. એનો જવાબ કલમ ૨૦ મી પ્રમાણે.

૨૨. અમારામાં પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૩. કન્યાના બાપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારી ન્યાતમાં ગજવે સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી તો આગળ શું લખીએ ?

૨૫. અમારામાં પેહેરામણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

ખાલપા—પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૭.

૧. અમારામાં પલ્લાંનો ચાલ નથી, પણ ચુડાના તથા ખરચના કરીને રૂ. ૧૦) આપેછે. તે મધેથી કન્યાનો બાપ ચુડો પેહેરાવે, ને લુગડાં કરે, તથા ખરચ પણ કરે—રૂ. ૧૦) માં સરવે થાય છે.

૨. રીતભાત સરવે ઉપરના આંકડા મધે આવી ચુકી.

૩. અમારામાં પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૪. અમારામાં વિવાહ વખત આપવાનો ચાલ નથી, લગનને આગલે દાહાડે આપે.

૫. એનો જવાબ કલમ ૪ માં આવી ચુક્યો ને લખ્યા ભણ્યા કરવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે.

૭. વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. એનો જવાબ ૭ આંક પ્રમાણે છે,

૯. એ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તોએ ઓછું લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારામાં પલ્લાંનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૧. માબાપને ઘેરથી જે લાવી હોય તેના ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૨. ના, નથી ગણાતું.

૧૩. મેહેનત મજુરી કરીને પૈસો પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ છે.

૧૪. અમારામાં પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૫. પલ્લાંનો ચાલ નથી તો જબરદસ્તીથી શું લે?

૧૬. બાઈ પાસે પલ્લું ન હોય તો શેમાંથી આપે.

૧૭. આજલગી અમારામાં એવું થયું નથી.

૧૮. મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારામાં બૈરી પોતાના ધણીને તજી શકતી નથી પણ ધણી પોતાની બૈરીને તજે ત્યારે જે પાંચ રૂપિયાનું જેવર પોતે ઘાલ્યું હોય તે ઉતારી લે.

૨૦. ધણિયાણી મુઆ પછી ધણીને ઘેર પાછું આપે ને ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૨૧. ધણીને આપે, મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨૧ મી પ્રમાણે છે.

૨૩. અમારામાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગજવું એટલે રીતમાં કન્યાનો બાપ વરને રૂ. ૫ નું કડું લગન વખત આપેછે.

૨૫. એનો ચાલ નથી.

ખાલપા-ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૮.

૧. અમારામાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૧૭ નો છે અસલથી.

૨. ઉપર લખેલા આંકડામાં રીતભાત સરવે આવી ચુકી.

૩. અમારામાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે લગનને દાહાડે આપેછે ને કન્યાના બાપના હાથમાં આપેછે ને તે મધેથી રૂ. ૫) (પાછા) વરને ચાંદલો કરીને કન્યાનો બાપ પાછા આપેછે, તથા રૂ. ૩ ન્યાતમાં ખરચ કરેછે; ને બાકીના રૂ. ૯) રહ્યા તેનું ઘરેણું કરીને છોકરીને હવાલે કરે; એ ચાલ છે.

૫. લગન વખત આપવાનો ચાલ છે, ને ટીપ કરવાનો ચાલ નથી.

૬. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. વધતું પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, ને કરે તો પોતાની ખુશી.

૮. એનો જવાબ કલમ ૭ મી પ્રમાણે.

૯. છોકરી આંધળી વિગેરે ગમે તેવી દોષવાળી હોય તોએપણ તેનું પલ્લું ઓછું લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. લગનના દાહાડાથીજ તેની પાસે રહેછે તો ઉમરનું શું લખીએ?

૧૧. પરણ્યા પછી પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળ વિગેરેથી જે કાંઈ મળે તે ઉપર ધણિયાણીનો હુકમ છે.

૧૨. ના, પલ્લાંમાં નથી ગણાતું.

૧૩. તે ઉપર બૈરીનો હુકમ છે.

૧૪. ધણીના હુકમ વિના કોઈને આપી શકતી નથી તથા ખરચી પણ શકતી નથી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ગેરવાજબી (નો) ખરચ કરે તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલી શકેછે.

૧૫. ના, જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

૧૬. કારણનો કાંઈ નિયમ નથી, બૈરી રાજી થઇને આપે તો લે ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. આજલગી અમારામાં એવું થયું નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૯. અમારામાં બૈરી પોતાના ધણીને તજી શકતી નથી, પણ ધણી પોતાની બૈરીને તજે ત્યારે પલ્લાં વિગેરે જે માલ કર્યો હોય તે પોત પોતાનો પાછો લેછે.

૨૦. ધણિયાણી મુઆ પછી જે પલ્લું હોય તે તેના ધણીને બારમાને દાહાડે પાછું આપવાનો ચાલ છે

૨૧. ધણીને આપે, મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં ખાવા લેવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં કલમ ૪ ના જવાબ પ્રમાણે રૂ. ૫ વરને આપેછે, એ ચાલ છે.

૨૫. પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી.

ખાલપા—ઓરપાડના (પખાલી) નો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ. ૧૫) નો છે, ને અસલમાં પણ એજ પ્રમાણે છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડાથી રીતભાત જુદી છે, તે રીતભાતમાં સાડી રૂ. ૩) ની આપેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તેમાં રૂપાનું ઘરેણું હાંસડી ૧ રૂ. ૫) ની ને કાંઠલો ૧) રૂ. ૫) નો ને સોનાની વાળી ૧) રૂ. ૫) ની આપેછે; ને પલ્લાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે વિવાહ મેળવવાની વખતે આપતા નથી, ને લગનને બીજે દાહાડે સવારે અમારા ગરૂડીઆ સાથે મોકલીએ તે કન્યાની માના હાથમાં આપે, તે કન્યાને પેહેરાવે.

૫. વિવાહ વખત પલ્લું આપતા નથી તો લગનને સારૂ રાખવાનો જવાબ શું લખીએ ? ને પલ્લાંની ટીપ તો જોઇતી નથી તો તેનો મુસદ્દો તથા શાહેદીનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો તેની રીત વગેરેનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય તો તે શખસ ફરી પરણતો નથી—નાતરૂં કરેછે ને તેમાં પણ નાતરાંની રીત કરતાં વધતું પલ્લું આપવું પડતું નથી તો વધતાંનો નિયમ શું લખીએ ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય વા અપંગ હોય વા બીજો કાંઈ સબબ હોય તો તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપવું પડતું નથી તો કેટલું વધતું આપવાનો તથા પલ્લાંમાં ગણવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો તેનો બાપ ઓછે પલ્લે વા વગર પલ્લે પરણાવેછે.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેની રીત એ જે બૈરીની ઉમર વરસ ૨૫ ની થાય ને તે બૈરી સમજતી થાય ત્યારે તેને છોકરૂં થાય અથવા ન થાય તોએ તેને પલ્લું હવાલે કરેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી અધરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરેણું આપેછે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. બૈરી કોઈની પાસેથી પૈસા પેદા કરે નહી, પણ મેહેનત મજુરીથી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલેછે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજીવિના કોઈને આપી શકે નહી ને ખરચ પણ કરી શકે નહી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તો તે ઉપર દીકરાનો અટકાવ ચાલેછે.

૧૫. બૈરી પાસેથી ધણી જબરદસ્તીથી પલ્લું લઈ શકે નહી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવાને લે તેનું કારણ એ જે ઘેર સારો માઠો ખરચ હોય તથા વાજબી આફત હોય ત્યારે પલ્લું લેછે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીને પોતાનું ઘર લખી આપે નહી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૯. બૈરીથી પોતાના ધણીને તજાતો નથી ને ધણીની મરજીવિના બૈરી પણ ધણીને મુકે નહી તો તેના પલ્લાંનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે રીતભાત તો ધણીને ઘેર પાછી આપતા નથી ને પલ્લું તો પાછું આપેછે તે મરનારના બારમા લગણમાં આપેછે, ને વાજબી ખરચ થયો હોય તે મુજરે આપેછે.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપેછે, છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખે નહી તો કેટલું રાખવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય—તે મરનારને છોકરી હોય તેને સારૂ પલ્લાંમાંથી કાંઈ મોસાળિયાં રાખે નહી, સંઘું પલ્લું ધણીને પાછું આપેછે.

૨૩. કન્યાનો બાપ પલ્લાં શિવાય બીજા રૂપિયા ખાવાને લે નહી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી, પણ પદના વાસણ રૂ. ૨૫ નાં ને વેળિયું ૧ રૂપાનું રૂ ૧ નું વરને કન્યાનો બાપ આપેછે.

૨૫ અમારી ન્યાતમાં હરેક પગરણમાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

ઘેડા—ગરૂડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૭.

૬. * સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે. જે વરના માબાપને મળે તે પ્રમાણે ઘાલીને બેસાડેછે.

૨૪. ગજવે વરને રૂપિયા આપવાનો ચાલ છે, પોતાને મળે તે આપેછે, ને નમળે તો ન આપે.

ઘેડા—સુરતીનો તથા તળબદાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ.૧૫ નો છે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૧૭ વાળા સાથે મળેછે, માટે જે કલમોમાં તફાવત છે તેજ માત્ર ઉતારી છે.

૨. રીતભાત સરવે ઉપરના આંકડામાં આવી ચુકી.

૩. અમારામાં પલ્લાંમાં હાંસડી ૧ રૂપાની રૂ. ૫ ની તથા કાંટલી ૧ રૂપાની રૂ. ૫ ની તથા સાડી ૧ રૂ. ૫ ની—જુમલે રૂ. ૧૫ નો માલ આપેછે.

૪. પલ્લું જે આપેછે તે લગન વખત આપેછે, તે વરનો બાપ કન્યાને ચહડાવેછે.

૫. વિવાહ વખત આપવાનો ચાલ નથી, લગન વખત આપેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૭. કોઈ શખસની ઉમર ઘણી મોટી હોય ને તેને દીકરા પણ હોય ને તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તોપણ પલ્લું રૂ. ૧૫ નું આપેછે.

૮. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ મી પ્રમાણે.

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય તો ઓછું પલ્લું પણ લે, પણ બંનેની ખુશી પ્રમાણે.

૧૦. પરણે તેજ દાહાડે હવાલે કરેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી જે કાંઈ ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી વા મોસાળથી તથા મોસાળામાં પલ્લાં વગેરે જે કાંઈ (મોસાળાંમાં) મળ્યું હોય તે ઉપર કાંઈ ધણીનો હુકમ નથી, પણ ધણીની રજાવિના ખરચાય નહી.

૧૨. ના; નથી ગણાતું.

૧૩. કોઈની પાસેથી અથવા મેહેનત મજુરી કરીને પૈસા પેદા કર્‌યા હોય તે ઉપર ધણીનો હુકમછે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઇને આપી શકતી નથી, ને સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તેમાં દીકરો અટકાવ કરે તો ચાલી શકેછે.

૧૫. બૈરીની પાસેથી ધણીને કાંઈ હાલસો આવ્યો હોય તો જબરદસ્તીથી લઇ શકેછે.

૧૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને મળે તો પાછું આપે.

૧૭. અમારામાં પલ્લાંના અવેજમાં ઘર લખી આપવાનો ચાલ નથી.

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ત્યાં વ્યાજે મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૯. અમારામાં બૈરી પોતાના ધણીને તજી શકતી નથી, પણ ધણી પોતાની બૈરીને મુકવા ચાહે તો પંચના લોકને જાહેર કરે, ને પંચના લોક રજા આપે તો સામસામી ફારગતી થાય ને મુકે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને ઘેર પાછું આપવાનો ચાલ છે, ને જે વાજબીનો ખરચ થયો હોય તે બાદ કરીને આપેછે.

૨૧. ધણીને આપેછે, છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખી શકતાં નથી.

૨૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૨૩. અમારામાં ખાવા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૪. અમારામાં ગજવે સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૨૫. અમારામાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી

ઘેડા—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૯.

૧—૨૫. અમારી ન્યાતમાં લગન વખતે ચોરીમાં વરનો બાપ રૂ.૪૦ રોકડા પલ્લાંના કરીને કન્યાના બાપને આપેછે. તે રૂપિયા મધેથી છોકરીના માબાપ (એ રૂપિયા મધેથી) રૂ. ૮ તથા દશનાં કન્યાને લુગડાં કરે, તથા ચોરી ખરચના દાપાના રૂ. ૪ અમારા ગોર ગરૂડાને આપે, ને બાકીના રૂપિયા રહે તેમાંથી લગનનો ખરચ તથા ન્યાતિ ખરચ કરે. એ ચાલ અમારી ન્યાતમાં છે, ને એમાંથી વરના બાપને કાંઈ આપતા નથી.

ઘેડા—ઓરપાડનાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો આંકડો રૂ ૩ાા નો છે, ને અસલમાં પણ એજ પ્રમાણે છે.

૨. ઉપર લખેલા આંકડાથી રીતભાત જુદી છે, તેમાં સાડી ૧ રૂ. ૩ાા ની ને માંડવ ખરચના રૂ. ૨ાા આપીએ છૈએ.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તે રૂપાનું ઘરેણું ૧ હાંસડી આપેછે, ને પલ્લાંના અવેજમાં રોકડા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી.

૪. પલ્લું જે આપે તે લગન થયા પછી બીજે દાહાડે વરની મા કન્યાની માના હાથમાં આપેછે, તે વહુને પેહેરાવેછે.

૫. વિવાહ વખત પલ્લું આપતા નથી તો લગનને સારૂ બાકી રાખવાનો જવાબ શું લખીએ ? ને પલ્લાંની ટીપ જોઇતી નથી તો તેનો મુસદ્દો તથા શાહેદીનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. કોઈ શખસની ઘણી મોટી ઉમર હોય ને તેને દીકરા પણ હોય, તે શખસ ફરી પરણવા ચાહે તો વત્તું પલ્લું આપવું મંજુર નથી તો વધતાંનો નિયમ શું લખીએ ?

૮. કોઈ શખસનો દીકરો મોટી ઉમરનો હોય અથવા રોગી હોય અથવા અપંગ હોય વા કાંઈ બીજું વાજબી કારણ હોય તોએ તેનું પલ્લું ન્યાતરીત કરતાં વધતું આપવાનો ચાલ નથી તો તેનું પલ્લાંમાં ગણાવાનું શું લખીએ ?

૯. એજ પ્રમાણે છોકરીના હાલ હોય ત્યારે તેનો બાપ ઓછે પલ્લે વા વગર પલ્લે પરણાવે નહી.

૧૦. પલ્લું બૈરીને હવાલે કરવું તેનો એવો સિરસ્તો છે કે છોકરાં થાઓ અથવા ન થાઓ તોએ તેની ઉમર વરસ ૧૮ ની થાય ત્યારે બૈરીને હવાલે કરેછે.

૧૧. પરણ્યા પછી અથવા પેહેલાં પલ્લાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા બાપને ઘેરથી અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે નહી.

૧૨. પેહેરવા સારૂ ધણી વિગેરે લોક ઘરે (લોક) ઘરેણું આપે છે તે પલ્લાંમાં ગણાતું નથી.

૧૩. કોઈની પાસેથી બૈરીને પૈસા પેદા કરવાનો ચાલ નથી, ને મેહેનત મજુરીથી પૈસા પેદા કરે તે ઉપર ધણીનો હુકમ ચાલે છે.

૧૪. જે પલ્લું બૈરીને આપ્યુંછે તે ધણીની મરજી વિના કોઈને આપી શકે નહી ને ખરચ પણ કરી શકે નહી; ને મા અથવા સાવકી મા પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરે તો તેમાં દીકરાનો અટકાવ ચાલે નહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૫. બૈરી પાસેથી જબરદસ્તીથી ધણી પલ્લું લઈ શકે નહી.

૧૬. બૈરી પાસેથી ધણી પલ્લું ખરચવાને લે તેનું કારણ એ જે પોતીકે ઘેર સારો માઠો ખરચ આવે તથા કાંઈ વાજબી આફત આવે ત્યારે પલ્લું લે, ને બની આવે તો પલ્લું પાછું આપેછે.

૧૭. ધણી પલ્લાંના અવેજમાં ધણિયાણીને પોતાનું ઘર લખી આપે નહી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૮. બૈરીનું પલ્લું સાહુકારને ઘેર અનામત મુકવાનો ચાલ નથી તો તેના બ્યાજનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૯. બૈરીને પોતાનો ધણી તજે ત્યારે તેનું પલ્લું ધણી પાછું લે છે, ને ધણીની મરજીવિના બૈરી ધણીને મુકે ત્યારે પણ તેનું પલ્લું ધણી પાછું લે છે.

૨૦. ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પલ્લું ધણીને ઘેર આપેછે. તેની મુદત એ જે માસ ૧ માં પાછું આપે, ને અગર ખરચ થયો હોય તો મુજરે આપે નહી તો તેના કારણનો જવાબ શું લખીએ ? ને રીતભાત તો પાછી આપતા નથી.

૨૧. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે પલ્લું ધણીને આપેછે, છોકરાને સારૂ મોસાળિયાં રાખે નહી.

૨૨. ધણિયાણી મરી જાય ને તે મરનારને છોકરી હોય ત્યારે તેને સારૂ મોસાળિયાં પલ્લાંમાંથી કાંઈ રાખે નહી, સઘળું પલ્લું ધણીને પાછું આપેછે.

૨૩. કન્યાનો બાપ પલ્લાંશિવાય બીજા રૂપિયા ખાવા લે નહી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૪. અમારી ન્યાતમાં વરને સામા રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી તો કેટલા આપે ને ક્યારે આપે એનો જવાબ શું લખીએ ?

૨૫. લગન વિગેરે વખતમાં પેહેરામણી આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

હલાલખોરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક. ૧૧૮.

૧–૨૫. પલ્લાં બાબત સવાલ પચીસનો જવાબ એ છે જે અમારામાં પલ્લાં મધે વરવાળો કન્યાને રૂ. ૬) વિવાહ થતી વખતે આપેછે, તથા રૂ. ૬) નાં લુગડાં લગન વખત આપેછે,-જુમલે રૂ. ૧૨) નો આંકડો મુકરર છે. એશિવાય બીજો કાંઇ ચાલ નથી.

કાળદાસીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૫.

૧–૨૫. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો ચાલ નથી, ને પલ્લાંમાં સવાયાની કાળીગાંઠી આપેછે. એજ પલ્લાં બાબતના સવાલ ૨૫ નો જવાબ છે, શાથી જે અમો ભીખારી લોક છૈએ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

લગન બાબતના જવાબ.

નાગર–વડનગરા મેહેતાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧.

૧. બહુધા દશ વર્ષની મર્યાદાછે, પણ કદાચ કાંઈ આપત્તિ હોય તો અગિયાર વરસની પણ થાય છે.

૨. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે.

૩. કન્યાને મોસાળથી આપે, ને મોસાળમાં કોઈ ન હોય અથવા દ્વેષ હોય તો કન્યાનો બાપ કરે, પણ વરથી તો લવાયજ નહી.

૪. કન્યાનો ગોર બાંધેછે.

૫. માબાપનો અધિકાર છે.

૬. ચોરીમાં મામો પધરાવે છે.

૭. હા. ગોત્રોચ્ચાર કરીએ છૈયે ને વિધિ તો પોતાની શાખાનું સૂત્ર તથા અમારા નાગરના શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૮. એવું થતું નથી ને થાયજ નહી.

૯. વિવાહ કરતીજ વખત સગપણ તપાસીને શાસ્ત્રની મર્યાદા પ્રમાણે કરેછે.

૧૦. ઘટારત તો નહી પણ કોઈ વખત થાય પણ ખરાં.

૧૧. ના. નથી.

૧૨. ના. નહી થઈ શકે.

૧૩. લગનની સંપૂર્ણ વિધિ થયા વગર કદાચીત એવો યોગ થાય તો શાસ્ત્રમાં તો આજ્ઞા તો છે, પણ આજસુધી અમારા જાણવામાં એવું થયુંજ નથી.

૧૪. નાગરની ન્યાતમાં આજદિન સુધી છોકરી કુંવારી રહીજ નથી.

૧૫. પલ્લું ભર્યા વગર લગન * [જારી થાયજ નહી.]

* અસલ કાગળમાં ફાટી ગયુંછે તેથી વંચાતુ નથી.

૧૬. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ એક દાહાડે બે કન્યા જુદી જુદી ચોરીમાં પરણેછે.

૧૭. ચોરી જુદી જુદી બાંધવી પડે ને વરને આવવાનાં બારણાની પણ જુદી જુદી ભાવના કરવી પડેછે.

૧૮. ના.

૧૯. પરણવા બાબત શાસ્ત્રમાં કહેલા સગપણ મુકી દઇને પરણવાનો ચાલછે

૨૦. એકજ.

૨૧. દિવસ ૧૩ પછી જ્યારે કન્યા મળે ત્યારે પરણે.

૨૨. બીજી બૈરીજ પરણાય નહી તો રજાનું શું લખીએ ?

૨૩. એ ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨૪. એ ચાલ નથી. છોકરૂં નહી થાય તો તેનું નસીબ.

૨૫. બીજી બૈરી કરવાનોજ ચાલ નથી.

૨૬. બે બૈરી હોય નહી તો તેનું શું લખીએ ?

૨૭. પોતાની શક્તિ પ્રમાણે અપાય. આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૨૮. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને પરણતી વખત તથા સીમંત સમયે તથા પુરૂષને ચૌલકર્મ તથા જનોઈ તથા પરણવાને સમયે કરવાનો ચાલ છે; પણ કાંઈ આંકડો નિશ્ચય નથી. જેને જે મળે તે ઇચ્છામાં આવે તે કરે.

૨૯. મોટી થયા પછી સાસરે રહેવું તો મુખ્ય છે, ને જવા આવવામાં તો અટકાવ થાય નહી.

૩૦. માની મા જ્યારે જીવતી છે ત્યારે તેને છોકરીની માજ જાણવી; તેને છોકરીનો બાપ અટકાવ કરી શકે નહી.

૩૧. જાનીવાસાનો અમારા સુરતમાં ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

નાગર બ્રાહ્મણ–વડનગરા અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨.

૧. વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૦ સુધી.
૨. બહુધા વરસ ૧૦ સુધી.
૩. મોસાળથી લાવે ને તે દૂષ ભાવે લાવે નહી તો કન્યાને ઘેરથી કરે, પણ વરવાળો લાવે નહી.
૪. ચોરી કન્યાનો ગોર બાંધે.
૫. માબાપ અધિકારી છે–માબાપ ન હોય તો....
૬. કન્યાનો મામો પધરાવે.
૭. ગોત્રોચ્ચાર થાય છે પોતાના વેદ તથા વિધિ પ્રમાણે.
૮. એ વાત અમારી ન્યાતમાં થતી નથી તો શું લખીએ?
૯. એક ગોત્રમાં વિવાહ થતો નથી.
૧૦. તરફેણની ખુશી.
૧૧. ના.
૧૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૧૩. એવું થયું નથી તો શું લખીએ?
૧૪. પીપળા જોડે તથા વિષ્ણુ જોડે પરણી નથી તો શું લખીએ?
૧૫. પલ્લું પુરૂં ન થાય તો લગન અટકે.
૧૬. કન્યા એકે દાહાડે પરણે, પણ તેમાં અંતર છે–ચોરી જુદી જુદી.
૧૭. ચોરી જુદી જુદી.
૧૮. ના.
૧૯. એનો જવાબ કલમ ૯ માં લખ્યો છે.
૨૦. એક ઉપર બીજી પરણાતી નથી તો શું લખીએ?
૨૧. તેના દિન ૧૫ ગયા પછી પરણે.
૨૨. એક છતાં બીજી બૈરી થતી નથી.
૨૩. ના.
૨૪. એ કાંઈ ચાલ નથી.
૨૫. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે.
૨૬. એ કાંઈ ચાલ નથી.
૨૭. હા, સંપત પ્રમાણે.
૨૮. મળતર પ્રમાણે જ્યારે તેને ઘેર જનોઈ તથા વિવાહ—
૨૯. સિરસ્તા પ્રમાણે જાય.
૩૦. જવા દે.
૩૧. જાનીવાસાનો ચાલ નથી.

નાગર–વડનગરા બ્રાહ્મણ (સુરતી ગીરજાશંકરના તડ)નો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨૪૩.

૧. બહુધા દશ વરસની મર્યાદાછે, પણ કદાચ કંઈ આપત્તિ હોય તો અગિયાર વરસની પણ થાયછે.
૨. એનો જવાબ ઉપર લખેલોછે.
૩. કન્યાને મોસાળથી આવે ને મોસાળમાં કોઈ ન હોય અથવા વિરોધ હોય તો કન્યાનો બાપ કરે, પણ વરથી તો લવાયજ નહી.
૪. કન્યાનો ગોર બાંધેછે.
૫. માબાપનો અધિકારછે.
૬. ચોરીમાં મામો પધરાવેછે.
૭. હા, ગોત્રોચ્ચાર કરીએ છૈએ ને વિધિતો પોતાની શાખાનું સૂત્ર તથા અમારા નાગરના શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છૈએ.
૮. એવું તો થતુંજ નથી, ને થાય નહી.
૯. વિવાહ કરતી વેળા સગપણ તપાસીને શાસ્ત્રની મર્યાદા પ્રમાણે કરેછે.
૧૦. ઘટારત તો નહી, પણ કોઈ વખત થાય પણ ખરાં.
૧૧. ના, નથી કરતા.
૧૨. ના, નહી થઈ શકે.
૧૩. લગનની સંપૂર્ણ વિધિ થયા વગર કદાચિત એવો યોગ થાય તો શાસ્ત્રમાં તો આજ્ઞાછે, પણ આજસુધી અમારા જાણ્યામાં એવું થયું નથી.
૧૪. નાગરી ન્યાતમાં આજદિન સુધી છોકરી કુવારી રહીજ નથી.
૧૫. પલ્લું ભરયાવિના લગન થવા જારી થાયજ નહી.
૧૬. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી પણ એક દાહાડે બે કન્યા જુદી જુદી ચોરીમાં પરણેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૭. ચોરી જુદી જુદી બાંધવી પડે, ને વરને આવવાના બારણાની પણ જુદી જુદી ભાવના કરવી પડેછે.

૧૮. ના.

૧૯. પરણવા બાબત શાસ્ત્રમાં[ના] કેટલાક સગપણ મુકી દઈને પરણવાનો ચાલ છે.

૨૦. એકજ.

૨૧. દિવસ તેર પછી જ્યારે કન્યા મળે ત્યારે પરણે.

૨૨. બીજી બૈરીજ પરણાય નહી તો રજાનું શું લખીએ ?

૨૩. એ ચાલ નથી તો શું લખીએ. ?

૨૪. એ ચાલ નથી, છોકરૂં નહી થાય તો તેનું નસીબ.

૨૫. બીજી બૈરી કરવાનોજ ચાલ નથી.

૨૬. બીજી બૈરી હોય નહી તો તેનું શું લખીએ ?

૨૭. પોતાની શક્તિ પ્રમાણે અપાય—આંકડો કંઈ મુકરર નથી, ને રૂ ૩૩) અંકે તેત્રીસથી તો ઓછા અપાય નહી.

૨૮. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને પરણતી વખત તથા સીમંત સમયે તથા પુરૂષને ચૌળકર્મ તથા જનોઈ તથા પરણવાને સમયે કરવાનો ચાલ છે, પણ કંઇ આંકડો નિશ્ચય નથી, જેને જે મળે તે ઇચ્છામાં આવે તો કરે.

૨૯. મોટી થયા પછી સાસરે રેહવું તો મુખ્ય છે, ને જવા આવવાનો તો અટકાવ થાય નહી.

૩૦. માની મા જ્યારે જીવતી છે ત્યારે છોકરીની માજ જાણવી; તેને છોકરીનો બાપ અટકાવ કરી શકે નહી.

૩૧. જાનીવાસાનો અમારી સુરતની ન્યાતમાં ચાલ નથી.

નાગર—વડનગરા બ્રાહ્મણ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨૪૪.

૧. બહુધા દશ વરસસુધીની મર્યાદાછે, પણ કદાચ કાંઈ આપત્તિ હોયતો ૧૧ વરસની થાય.

૨. એનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે.

૩. કન્યાને મોસાળથી આવે, ને મોસળમાં કોઈ ન હોય અથવા પરદેશ હોય તો કન્યાદાનનો દેનાર હોય તે કરે, પણ વરથી તો લવાયજ નહી.

૪. પાસેનો જે બ્રાહ્મણ હોય તે બાંધેછે—કન્યાની પાસનો.

૫. માબાપનો અધિકારછે.

૬. મામો પધરાવેછે.

૭. ગોત્રોચ્ચાર કરીએ છૈએ ને વિધિતો પોતાની શાખાના સૂત્ર તથા અમારા સિરસ્તા પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૮. એવું થયું નથી ને થાય નહી.

૯. વિવાહ કરતીજ વખત સગાઈ તપાસીને શાસ્ત્રની મર્યાદા પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૧૦. ઘટે તો નહી, પણ કોઈ વખત થાય પણ ખરૂં.

૧૧. ના; નથી કરતા.

૧૨. ઘટતું તો નથી, પણ આપત્તિએ કરે તો લાચાર.

૧૩. લગનનો સંપૂર્ણ વિધિ થયા વગર કદાચિત એવો જોગ થાય તો શાસ્ત્રમાં તો આજ્ઞા હશે, પણ આજસુધી અમારા જાણ્યામાં એવું થયું નથી.

૧૪. નાગરી ન્યાતમાં આજલગી છોકરી કુંવારી રહીજ નથી.

૧૫. પલ્લું ભર્યાવિના જારી થાય નહી.

૧૬. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ એક દાહાડે કન્યા બે જુદી જુદી ચોરીમાં પરણેછે.

૧૭. ચોરી જુદી જુદી બાંધવી પડે ને વરને આવવાના બારણાની ભાવના જુદી જુદી કરવી પડેછે.

૧૮. અમારામાં તો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૯. પરણાવવા બાબત કેટલાક સગપણ મુકીને પરણાવવાનો ચાલછે.

૨૦. એકજ.

૨૧. દિવસ ૧૩ પછી જ્યારે કન્યા મળે ત્યારે પરણે.

૨૨. બીજી બૈરી પરણાય નહી તો રજાનું શું લખીએ ?

૨૩. એ ચાલ નથી તો રજાનું શું લખીએ ?

૨૪. એ ચાલ નથી. છોકરાં નહી આવે તો તેનું નસીબ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૫. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૨૬. બૈરી બીજી થાય નહી તો એનું શું લખીએ?

૨૭. રૂપિયા ૩૩ ને આશરેછે. ને જે આપેછે તે ટીપમાં દાખલ કરેછે.

૨૮. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને પરણતી વખત તથા સીંમતસમયે તથા પુરૂષને ચૌળકર્મ તથા જનોઈ, પરણવા સમે કરવાનો ચાલછે. પણ આંકડો મુકરર નથી. જેને જેટલું મળે.તે પ્રમાણે કરે.

૨૯. મોટી થયા પછી તો સાસરે રેહેવું મુખ્ય છે, ને જવા આવવામાં તો અટકાવ થાય નહી.

૩૦. માની મા જ્યારે જીવતીછે ત્યારે તે છોકરીની મા જાણવી. તેને છોકરીનો બાપ અટકાવ કરી શકે નહી.

૩૧. અમારા સુરતમાં જાનીવાસાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ—વીશનગરા નાગર ગૃહસ્થ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૦.

૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે—પછી નાચારીથી મોટી થાય.

૨. જેની સાથે લગન (કરવાં) ન્યાતની રીતી પ્રમાણે કરવાં ઘટતાં નથી ને તેની સાથે કરે તો તેને ન્યાત પુછી શકેછે.

૩. પોતાની ધણિયાણી જીવતે તેની બેહેનને પરણી શકતો નથી.

૪. કન્યાદાન આપવામાં બાપ તથા મા વિગેરે શાસ્ત્રમાં કહેલાંનો અધિકાર છે, ને મામા વિગેરે માહેરાંમાં પધરાવે છે.

૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. ખુનિયાત હોય તેનો તો અટકાવ નથી, ને ગેરખુનિયાત હોય (તેનો તો) તેને અટકાવે તેની મરજી પ્રમાણે.

૭. અમારામાં બીજી કરવા સરખું કાંઇ મોટું કારણ હોય તો બીજી કરે; ને મુખ્ય તો પેહેલી બૈરી છે; ને પોતાની ઉન્મત્તિથી કરે તો તેને ન્યાત પુછી શકેછે.

૮. પેહેલી બૈરીની રજા જોઇએ, તેને ઘરમાં રાખે, ને તેને હાંસડી હેમની રૂપિયા એકસો ને એકાવન[ની] પલ્લાંશિવાય આપે ને રોટલા ખવડાવે. જુદી રાખે તો રૂપિયા ચારસેં રોકડા આપે ને તેનો વાજબી ખરચ કરે. ને બાઈની કજારજાએ સંતાન રહિત હોય તો તેનો ધણી વિગેરે પાછું લે ને તેનો ક્રિયાખરચ કરે; પણ પોતાના સતધર્મથી રેહેતો મળે ને કદાચને તે માથે છેડો નાંખે તો તેને મળે નહી.

૯. એનો જવાબ કલમ સાતમીમાં લખ્યો છે.

૧૦. બાઇની ઉમર વરસ ૩૦ ની સુધી વાટ જુએ, પછી સંતાન થવાની આશા નહી જણાય તો બીજી કરે.

૧૧. અઘરણીની રીતમાં તથા મોસાળાંનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી; પોતે પોતાની આબરૂ તથા શક્તિ તથા સત્તા પ્રમાણે આપે.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવાનો કાંઇ અટકાવ થાય નહી ને તેડે ત્યારે જાય. એ દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી ને પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં જો છોકરી તથા વહુને વાંકે રાહે ચલાવે તો તેને ન્યાતના સરવે પુછી શકેછે.

૧૩. એનો જવાબ કલમ બારમીમાં લખ્યોછે.

૧૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

બ્રાહ્મણ—વીશલનગરા અમદાવાદી ગૃહસ્થ તથા કલાટ સરવેનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૧.

૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૩. પોતાની ધણિયાણી જીવતાં તેની બેહેનને પરણી શકતા નથી.

૪. કન્યાદાન આપવામાં બાપ તથા મા વિગેરે શાસ્ત્રે કહેલાનો અધિકાર છે; ને મામા વિગેરે માહેરાંમાં પધારાવે છે.

૫. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. ખુનિયાત હોય તો ન અટકાવે ને ગેરખુનિયાત અટકાવે તો તેની ખુશી.

૭. અમારામાં બીજી કરવા સરખું કાંઈ કારણ હોય તો બીજી કરે, ને મુખ્ય તો બૈરી પેહેલી છે.

૮. પેહેલી બૈરીની રજા જોઈએ, ને પેહેલી બૈરીને ઘરમાં રાખે તો હાંસડી ૧. રૂ. ૧૫૧) ની હેમની આપે, ને જુદી રાખે તો ખોરાક પોશાક આપે, ને બાઇની કજારજાએ સંતાન રહીત હોય તો તેનો ધણી વિગેરે પાછું લે ને ક્રિયાખરચ કરે.

૯. એનો જવાબ કલમ ૭ પ્રમાણે.

૧૦. બૈરીની ઉમર વરસ ૩૫ સુધી વાટ જુએ, ને પછી સંતાન થવાની આશા ન જણાય તો બીજી કરે.

૧૧. અઘરણીની રીતનું તથા મોસાળાંનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી; આબરૂ તથા શક્તિ પ્રમાણે આપે.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવાનો કાંઈ અટકાવ થાય નહી ને તેડે ત્યારે જાય, દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી. ને પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં જો છોકરીને તથા વહુને વાંકે રાહે ચલાવે તો તેને સરવે ન્યાતના લોક મળીને સાબિત થયા પછી ચાહે તેમ શિક્ષા કરે ને જ્યાંથી બીગાડ થતો હોય ત્યાં જવાની મના કરે.

૧૩. એનો જવાબ કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે.

૧૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ સહસ્ર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૩

૧. પાંચ વરસથી તે દશ વરસ લગીમાં લગ્ન કરવાં.

૨. દશ વરસની કન્યા થાય ત્યારે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી, ને ઘડીઆતા લગન હોય ત્યારે આગલે દાહાડે વરઘોડો આવે તેને કોઈ પડોશીના ઘરમાં રાખવો ને બીજે દાહાડે સવારમાં લગનવેળા પરણાવવો.

૩. ચુડો તથા પાનેતર કન્યાનો મામો લાવે.

૪. પરણવા બેસવાની ચોરી કન્યાનો ગોર બાંધે.

૫. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર બાપ આદિ-[ને] શાસ્ત્ર પ્રમાણેછે.

૬. કન્યાને પરણતી વેળા કન્યાનો મામો પધરાવે.

૭. લગન વેળા ગોત્રોચ્ચાર થાયછે ને લગનની વિધિ શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે.

૮. આજલગી જેની સાથે લગન કરવા ઘટતાં નથી ત્યાં લગન થયાં નથી.

૯. સગાઈ જાણીને કોઈ વિવાહ કરતુંજ નથી.

૧૦. વડા દીકરાને કાંઈ ખોડ હોય તો નાહના દીકરાના લગન થાય.

૧૧. એ રીતથી લગન કરે તો તેને શિક્ષા નથી.

૧૨. આજલગી મોટી દીકરી કુંવારી છતાં નાહની દીકરી પરણી નથી.

૧૩. * લગન થયા પછી કન્યા રજસ્વલા થાય ત્યારે પોતાના ધણીને ઘેર રેહેછે.

૧૪. * કોઇ શખસ પરણવા બેઠો ને હસ્ત મેળાપ થયા પછી તે મરે તો તે કન્યા બીજા જોડે પરણે નહી.

૧૩. કોઈ શખસ પરણવાને બેઠો ને હસ્ત મેળાપ થયા પછી તે મરે તો તે કન્યા બીજાજોડે પરણે નહી.

૧૪. આજલગી અમારી ન્યાતમાં એવું દીઠું નથી.

૧૫. લગન થતી વેળા પલ્લું નહી આપ્યું હોય ત્યારે ઉંચા કુળના લોકો તો બોલે નહી ને નીચા કુળના તો અટકાવેછે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં એક બાપની દીકરી બે એકે દાહાડે પરણેછે, પણ ચોરી જુદી જુદી થાયછે.

૧૭. ... ...

૧૮. કોઇથી જીવતી બૈરીએ બીજી બૈરી પરણાતી નથી.

૧૯. શાસ્ત્ર પ્રમાણે સગપણમાં પરણાતું નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં એકજ બૈરી પરણાયછે.

૨૧. જેની બૈરી મરે તેને જે વેળા બીજી બૈરી મળે ત્યારે પરણે.

૨૨. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજીવાર પરણવાનો ચાલ નથી.

૨૩. ... ...

૨૪. છોકરા નહી થાય તોપણ બીજી બૈરી થતી નથી.

૨૫. ... ...

૨૬. બીજી બૈરી થતી નથી ને પેહેલીને કહાડી મેલાતી નથી.

---

* નોટ કરેલા ૧૩ ને ૧૪ જવાબો વગર અર્થના લખાયલા છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૭. જે બૈરીને અઘરણી આવે તેને પોતાની સંપત પ્રમાણે રીત આપે.

૨૮. અમારી ન્યાતમાં મોસાળું અઘરણીનું જેટલું મળે તેટલું કરે.

૨૯. છોકરી પરણ્યા પછી મોટી થાય તે સાસરે રહે ને પોતાને પિહેર આવે જાય; ને સાસરીયાં અટકાવે તો પિહેર જઈ શકતી નથી પણ આજ લગી એવું દીઠું નથી.

૩૦. જે છોકરીની મા મરી ગઈ છે તે છોકરી પોતાને મોસાળ સુખેથી જાયછે, અટકાવ નથી.

૩૧. જાનીવાસે જે વર આવે તેને પાણી તથા પાનસોપારી પોહોંચાડવાં.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ સહસ્ર ખંભાતી ઇશામળિયાનો જવાબ. પટેલ બેચર રામચંદ્ર.

પ્રકાર "ગ." અંક ૪.

૧. પાંચ વર્ષથી માંડીને દશ વર્ષ લગી લગ્ન થાય.

૨. દશ વર્ષની થાય ત્યારે લગ્ન કર્યા વિના ચાલે નહી.

૩. ચુડોપાનેતર કન્યાનાં મોસાળિયાં લાવે, તે ન હોય તો બાપ લાવે કન્યાનો.

૪. શુક્લ તથા ગોર હોય તે ચોરી બાંધે.

૫. કન્યાદાન પોતાના માબાપ આપે—અધિકાર તેનો.

૬. કન્યાનો મામો પધરાવેછે ને તે ન હોય તો કન્યાનો ભાઈ પધરાવે માહેરાંમાં.

૭. લગ્નવેળા ગોત્રોચ્ચાર વિધિ પ્રમાણે થાય છે.

૮. જેની સાથે લગ્ન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે થતાં નથી ને થયાંજ નથી.

૯. સગાઈમાં લગ્ન કરવાની રીત નથી, ને છે તો પિતૃગોત્ર આખું ને માતૃકુળની ૩ ત્રણ પેઢી મુકીને છે.

૧૦. વડા પુત્રમાં કાંઈ દોષ હોય તો નાહનાનાં લગ્ન થાય.

૧૧. વડી પુત્રી કુંવારી છતાં નાહની પરણાવી નથી આજ લગી.

૧૨. એમ કરે તો કાંઇ શિક્ષા નથી લગ્નમાં.

૧૩. અમારામાં આજ લગી એવું થયુ નથી ને થાય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૧૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે—પણ આજ લગી એવું થયું નથી.

૧૫. હા; કન્યાવાળો લગ્ન અટકાવે.

૧૬. એક લગ્ને બે કન્યા પરણે જુદી જુદી ચોરીએ.

૧૭. ઉપલી કલમ પ્રમાણે.

૧૮. ગોત્રમાં નથી ઘટતું.

૧૯. તેની ક્રિયા વીતે બીજી પરણે ગમે ત્યારે.

૨૦. એક પુરૂષ એકને પરણે—આપત્તિએ બીજી પરણે.

૨૧. સંકષ્ટે કરેછે.

૨૨. આપત્તિએ રજા ન જોઇએ.

૨૩. આપત્તિએ ના કહે તોએ કરી શકેછે.

૨૪. સ્ત્રી ૨૫ તથા ૩૦ વર્ષની થઇને અપ્રજ રહી ત્યારે બીજી કરે.

૨૫. બાવીસમી કલમ પ્રમાણે.

૨૬. ધણીને ગમે તો રાખે.

૨૭. સ્ત્રીને અઘરણી આવે ત્યારે તે સ્ત્રીને સાસરેથી ચોખા શેર ૧૦ તથા રૂપિયો ૧) આપવાનો ચાલ છે. એ પિહેરથી આવ્યુંછે તે.

૨૮. પ્રથમ પંચમાસીનો ખોળો ભરે ત્યારે પિહેરથી ચોખા શેર ૧૦ દશ, રૂપિયો ૧ આપે. તથા સીમંતનો ખોળો ભરે ત્યારે પિહેરથી ચોખા શેર ૧૦, રૂપિયો ૧ આપે. તથા બુસટિયાનો તથા રાખડી વાળીનો તથા સગાં સર્વેનો હક ભેળો કરી રૂપિયા ૧૫ પંદર ચાંદલો કરીને વરને કન્યાનો બાપ આપે. ને વર ન્યાતના વરા બે (૨) કરે, એક (૧) ન્યાત, એક (૧) સગાં,એ બે કન્યાનો બાપ વસ્ત્રાદિ કરીને યથાશક્તિ કરે.

૨૯. છોકરીને પરણ્યા પછી વરવાળો તથા કન્યાવાળો કાંઈ અટકાવ કરે ને એમાંથી કોઈ ન્યાતપાસે ફરિયાદી આવે તો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે બંનેને.

૩૦. છોકરીનો બાપ મોસાળ ન જવા દે તો મોસાળિયાં ન્યાતપાસે ફરિયાદ આવે તો શિક્ષા કરી શકે.

૩૧. જાનીવાસો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

બ્રાહ્મણ—ઔદિચટોળકિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૫.

૧. પાંચ વર્ષથી તે દશ વર્ષ સુધીમાં લગન કરવાં.

૨. દશ વરસની કન્યા થાય એટલે તેના લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૩. ચુડો તથા પાનેતર કન્યાનો મામો લાવે.

૪. ચોરી કન્યાનો ગોર બાંધે.

૫. કન્યાદાન બાપ આદિ [ને] શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૬. કન્યાને માહેરામાં મામો પધરાવેછે.

૭. લગનની વખત ગોત્રોચ્ચાર કરેછે ને લગનની વિધિ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૮. આજલગી લગન કરવા ઘટતાં નથી ત્યાં થયાંજ નથી.

૯. સગાઈ જાણીને કોઈએ લગન કર્યાં નથી.

૧૦. વડા દીકરાને ખોડ હોય તો નાહના દીકરાનાં લગન થાય.

૧૧. એરીતે લગન કરે તો તેને કાંઈ શિક્ષા નથી.

૧૨. આજલગી મોટી દીકરી કુંવારી છતાં નાહની દીકરી પરણી નથી.

૧૩. કોઈ શખસ પરણવા બેઠો ને તેના હસ્ત મેળાપ થયાપછી તે મરી ગયો તો કન્યા બીજા સાથે પરણે નહી.

૧૪. આજસુધી અમારામાં એવું થયું નથી.

૧૫. અમારામાં પલ્લાંની રીત નથી.

૧૬. અમારામાં એક દાહાડે જુદી ચોરીએ બે કન્યા પરણાવેછે.

૧૭. અમારામાં ગ્રહશાંતિ કરેછે તેને ચોરી કરેછે, તેજ ચોરી; બીજી ચોરી બાંધતા નથી.

૧૮. અમારામાં બીજી બેહેન પરણી શકેછે.

૧૯. શાસ્ત્ર પ્રમાણે સગપણમાં કોઈ પરણતું નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં બે બૈરી પરણી શકેછે.

૨૧. બૈરી મરી ગઈ તેના તેર દિવસ વીતે એટલે પરણવું હોય તો પરણે.

૨૨. અમારામાં કોઇને પુછવાનો ચાલ નથી.

૨૩. મરદને કશો અટકાવ નથી.

૨૪. અમારામાં વાટ જોતા નથી.

૨૫. બીજી બૈરી કરી શકે છે.

૨૬. બને તો રાખે.

૨૭. અમારી ન્યાતમાં મોસાળું જેને જેવું મળે તેવું કરે.

૨૮. અમારી ન્યાતમાં તેડે ને કાંઈ શિક્ષા કરતા નથી.

૨૯. અમારામાં ધણીવાળી બૈરીને કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૩૦. છોકરીનો બાપ મુખત્યાર છે.

૩૧. જાનીવાસે વરને ઉતાર્યા પછી પાણી ને પાથરણું આપે.

બ્રાહ્મણ—શીહોરા ઔદિચ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૬.

૧. પાંચ વરસથી તે દસ વરસ લગીમાં લગન કરવાં.

૨. દસ વરસની થાય ત્યારે લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૩. ચુડો તથા પાનેતર કન્યાનો મામો લાવે.

૪. પરણવા બેસવાની ચોરી કન્યાનો ગોર બાંધે.

૫. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર બાપ આદિ [ને] શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૬. કન્યાને પરણતી વેળા કન્યાનો મામો (કન્યાને) પધરાવે.

૭. લગન વેળા ગોત્રોચ્ચાર થાય છે. તે લગનની વિધિ શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય છે.

૮. આજલગી જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તે લગન થયાં નથી.

૯. સગાઈ જાણીને કોઈ વિવાહ કરતું નથી.

૧૦. વડા દીકરાને કાંઈ ખોડ હોય તો નાહના દીકરાનાં લગન થાય.

૧૧. એ રીતેથી લગન કરે તો તેને શિક્ષા નથી.

૧૨. આજ લગી મોટી દીકરી કુંવારી છતાં નાહની દીકરી પરણી નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૩. *લગન થયા પછી કન્યા રજસ્વલા થાય ત્યારે પોતાના ધણીને ઘેર રહેછે.

૧૪. ... ...

૧૫. કોઈ શખસ પરણવા બેઠો ને હસ્તમેળાપ થયા પછી તે મરે તો કન્યા બીજા જોડે પરણે નહી.

૧૬. આજલગી અમારી ન્યાતમાં એવું દીઠું નથી.

૧૭. લગન થતીવેળા પલ્લું નહી આપ્યું હોય તો ત્યારે ઉંચા કુળના લોકો તો બોલે નહી ને નીચા કુળના તો અટકાવેછે.

૧૮. અમારી ન્યાતમાં એક બાપની દીકરી બે એક દાહાડે પરણેછે, પણ ચોરી જુદી થાયછે.

૧૯. કોઈથી જીવતી બૈરીએ બીજી પરણાતી નથી.

૨૦. તલાકનામાથી બીજી પરણેછે.

૨૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે સગપણમાં પરણાતું નથી.

૨૨. અમારી ન્યાતમાં એકજ બૈરી પરણાયછે.

૨૩. જેની બૈરી મરે તેને જે વેળા બીજી મળે ત્યારે પરણે.

૨૪. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી પરણવાનો ચાલ નથી.

૨૫. ... ...

૨૬. છોકરા નહી થાય તો–તોએપણ બીજી બૈરી થતી નથી.

૨૭. તલાકનામાથી બીજી પરણી શકેછે.

૨૮. બીજી બૈરી થતી નથી ને પેહેલાને કહાડી મેલાતી નથી.

૨૯. જે બૈરીને અધરણી આવે તેને પોતાની સંપત પ્રમાણે–રીત એ જે જેટલું મળે તેટલું કરે.

૩૦. અમારી ન્યાતમાં મોસાળું–અધરણીનો ચાલ છે.

૩૧. છોકરી પરણ્યા પછી મોટી થાય તે સાસરે રહે. તે પોતાને પિહેર જાય ને આવે. ને કદાપિ સાસરિયાં અટકાવે તો પિહેર નથી જતી, પણ આજલગી એવું દીઠું નથી.

૩૨. જે છોકરીની મા મરી ગઈછે તે છોકરી પોતાને મોસાળ સુખેથી જાયછે. અટકાવ નથી.

૩૩. જાનીવાસે જે વર આવે તેને પાણી તથા પાન સોપારી પોહોંચાડવાં.

૩૪. વર વરોડી કરીને ન્યાતનાં નામાં દિઠ ગોઠી આપે.

* આ અંકવાળાના જવાબો પ્રશ્નના અનુક્રમ પ્રમાણે નથી. મૂળ પ્રશ્ન ૩૧ ને બદલે જવાબ ૩૪ થયાછે. ૧૩ અને ૧૪ જવાબ અર્થ વગરના નકામા આવેલા છે, અને ૧૫ માના જવાબ ૧૩ માના અનુક્રમથી બરાબર આવેછે. ૨૦ તથા ૨૭ જવાબ પુનરાવર્ત છે. અને ૩૪ મો જવાબ પ્રશ્નમાં નહી પુછેલો છે.

બ્રાહ્મણ–ઔદિચ સહસ્ર અમદાવાદી ઇશામળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૮.

૧. પાંચ વર્ષથી તે દશ વર્ષ સુધી લગ્ન થાયછે.

૨. દશ વર્ષની કન્યા થાય ત્યારે લગ્ન કર્યા વગર ચાલે નહી.

૩. ચુડો તથા પાનેતર કન્યાના મોસાળિયાં લાવે ને મોસાળિયાં ન હોય તો કન્યાનો બાપ લાવે સહી.

૪. અમારામાં શુક્લ તથા ગોર હોય તો મળીને ચોરી બાંધે.

૫. કન્યાદાન દેવાનો અધિકાર પોતાના માબાપને છે.

૬. કન્યાનો મામો પધરાવેછે માહેરામાં, તથા મામો ન હોય તો કન્યાનો ભાઈ પધરાવેછે.

૭. લગ્ન વેળા ગોત્રોચ્ચાર વિધિ પ્રમાણે થાય છે.

૮. જેની સાથે લગ્ન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગ્ન થતાંજ નથી ને થયાંએ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં સગાઈમાં વિવાહ કરવાની રીતી નથી. ને છે તો પિતૃગોત્ર આખું ને માતૃકુળની ૩ ત્રણ પેઢી મુકીને છે.

૧૦. વડા દીકરામાં કાંઈ દોષ હોય તો નાહના દીકરાનાં લગ્ન થાય.

૧૧. એમ લગ્ન કરે તો કાંઈ શિક્ષા નથી.

૧૨. આજ લગી દીકરી વડી કુંવારી છતાં નાહની દીકરી પરણાવી નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં આજ લગી એવું થયું નથી, ને હવે એવું થાય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય.

૧૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે પણ આજદિન લગી એવું થયું નથી.

૧૫. વરવાળો પલ્લું ભરી શકે નહી તો કન્યાવાળો લગ્ન અટકાવી શકેછે.

૧૬. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ એક લગ્ને બે કન્યા પરણે છે.

૧૭. એક લગ્ને બે કન્યા પરણે તો જુદી જુદી ચોરીએ પરણે સહી.

૧૮. સંકષ્ટે કરેછે.

૧૯. પોતાનાં ગોત્રી તથા પોતાના પિત્રાઈમાં પરણાવવાનો ચાલ નથી.

૨૦. અમારામાં એક પુરૂષ એક કન્યા પરણે તથા આપત્તિએ બીજી પરણે.

૨૧. અમારી ન્યાતમાં પરણેલી બૈરી મરી જાય ત્યાર પછી તેની ક્રિયા વિત્યાપછી જ્યારે ગમે ત્યારે પરણે.

૨૨. બૈરીની રજા જોઈએ, પણ આપત્તિએ રજા જોઈએ નહી.

૨૩. આપત્તિએ કરે, નીકર નહી.

૨૪. બૈરીની ૩૦ વર્ષ તથા ૩૫ વર્ષની ઉમર થઇ ત્યાં સુધી સંતાન ન થયું ત્યાર પછી બીજી કરે સહી.

૨૫. એનો જવાબ બાવીસમાં પ્રમાણે છે.

૨૬. અમારામાં તે તેનું નીભાવેછે.

૨૭. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને અઘરણી આવે ત્યારે તે સ્ત્રીને સાસરેથી ચોખા શેર ૧૦ તથા રૂપિયો ૧ આપવાનો ચાલછે. એ પિહેરથી આવ્યુંછે તે.

૨૮. અમારી ન્યાતમાં પ્રથમ પંચમાસીનો ખોળો ભરે ત્યારે પિહેરથી ચોખા શેર ૧૦, રૂપિયો ૧ આપે સહી, તથા સીમંતનો ખોળો ભરે ત્યારે પિહેરથી ચોખા શેર ૧૦, રૂપિયો ૧) આપે સહી, તથા બુસટિયાનો તથા રાખડીવાળીનો તથા સગા સર્વેનો હક ભેળો કરી રૂપિયા ૧૫ પંદર ચાંલ્લો કરીને વરને કન્યાનો બાપ આપે; ને વર ન્યાતના વરા બે (૨) કરે, એક (૧) ન્યાત, એક (૧) સગાં, એ બે યથાશક્તિ વસ્ત્રાદિ કરીને કન્યાનો બાપ કરે

૨૯. છોકરીને પરણ્યા પછી વરવાળો તથા કન્યાવાળો કોઈ અટકાવ કરે ને એમાંથી કોઈ ન્યાત પાસે ફરિયાદી આવે તો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરી શકેછે.

૩૦. છોકરીને બાપ મોસાળ જવા ન દે તો મોસાળિયાં ન્યાતપાસે ફરિયાદ આવે તો પુછી શકેછે.

૩૧. જાનીવાસાની રીત નથી.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ સહસ્ર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૯.

૧. પાંચ વર્ષથી તે દશ વર્ષ પર્યંત (સુધી) લગ્ન થાય.

૨. દશ વર્ષની કન્યા થાય ત્યારે લગ્ન કીધા વગર ચાલે નહી.

૩. ચુડો તથા પાનેતર કન્યાનાં મોસાળિયાં લાવે, મોસાળિયાં ન હોય તો કન્યાના માબાપ લાવે.

૪. અમારી ન્યાતમાં બંનેના ગોર મળીને તથા ન્યાત ગોર મળીને બાંધે.

૫. કન્યાદાન દેવાનો અધિકાર માતા પિતાનોછે.

૬. કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવેછે.

૭. લગ્ન વેળા ગોત્રોચ્ચાર વિધિ પ્રમાણે થાયછે.

૮. જેની સાથે લગ્ન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગ્ન થતાં નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં સગામાં લગ્ન કરવાની રીત નથી.

૧૦. વડા દીકરામાં કાંઈ દોષ હોય તો નાહના દીકરાનાં લગ્ન થાય.

૧૧. એ લગન કરે તો કાંઈ શિક્ષા નથી.

૧૨. આજલગણ મોટી છોકરી પેહેલાં નાહની છોકરી પરણી નથી.

૧૩. આજલગી અમારી ન્યાતમાં એવું થયું નથી, કદી થાય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય.

૧૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે, પણ આજદિનસુધી તો એવું થયું નથી.

૧૫. વરવાળો પલ્લું ભરી શકે નહી, તો કન્યાવાળો લગ્ન અટકાવી શકેછે.

૧૬. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી પણ એક લગ્ને બે કન્યા પરણે છે—જુદી ચોરીએ.

૧૭. એક લગ્ને બે કન્યા પરણે તો જુદી ચોરીએ પરણે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૮. અમારી ન્યાતમાં એ રીત નથી.
૧૯. પોતાના ગોત્રી તથા પોતાના પિત્રાઈમાં પરણવાનો ચાલ નથી.
૨૦. અમારી ન્યાતમાં એક મરદ એક બૈરી પરણે—આપત્તિએ બીજી પરણે.
૨૧. અમારી ન્યાતમાં પરણેલી બૈરી મરી જાય ત્યારપછી તેની ક્રિયા વિત્યા પછી જ્યારે મળે ત્યારે પરણે.
૨૨. બૈરીની રજા જોઇએ, પણ આપત્તિએ કરીને બૈરીની રજા જોઇએ નહી.
૨૩. આપત્તે કરે, બાકી નહી.
૨૪. બૈરીની ત્રીસ તથા પાંત્રીસ વર્ષની ઉમર થઈ ને સંતાન ન થયું તો બીજી કરે, નીકર નહી.
૨૫. એનો જવાબ બાવીસમા આંક પ્રમાણે છે.
૨૬. અમારી ન્યાતમાં જુદી રાખવાની રીત નથી, એ જણને સમાન ગણે.
૨૭. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને અધરણી આવે ત્યારે તે સ્ત્રીને સાસરેથી ચોખા શેર ૧૦ ને રૂપિયો ૧ આપવાનો ચાલ છે.
૨૮. અમારી ન્યાતમાં પ્રથમ પંચમાસીનો ખોળો ભરે ત્યારે તે સ્ત્રીનાં પિહેરિયાં ઘંઉ શેર ૧૦ તથા રૂપિયો ૧ આપેછે. ફરી મોટો ખોળો ભરે ત્યારે પણ પિહેરથી ચોખા શેર ૧૦ તથા રૂપિયો ૧ આપે. ને સાસુ ને તથા બુસટિયા તથા રાખડી[વાળી]તથા સગાંવાહલાં મળીને રૂપિયા ૩ તથા ૪ થાય છે. ને તે સ્ત્રીના વરને મોસાળું કરે તે પોતાના પલ્લાંની પેહેરામણી પ્રમાણે કરે. તથા શ્રીફળ પેહેરામણી હોય તેને શ્રીફળની રીત પ્રમાણે ચાંલ્લો કરે, વરવાળો ન્યાત જમાડે ત્યારે ને ઘેણુ ચહડવા મોકલે ત્યારે—કદી ઘેણુ ચહડવા મોકલે નહી તો તે ધણી ચાંલ્લો કરે નહી ને ન્યાત જમે નહી, ને તેને ન્યાત શિક્ષા કરે.
૨૯. સાસરિયાં અટકાવ કરે વા પિહેરિયાં અટકાવ કરે તો ન્યાત પુછી શકેછે.
૩૦. છોકરીનો બાપ મોસાળ જવા દે નહી ને કદાચ તે મોસાળિયાં ન્યાત પાસે ફરિયાદી આવે તો પુછી શકેછે, કદાપી મોસાળિયાં બાપને ઘેર જવા ન દે ને બાપ ન્યાતપાસે આવે તો તેને પણ પુછી શકેછે.
૩૧. જાનીવાસે વરને ઉતારે ને ખાંડ પાણી પાય છે.

બ્રાહ્મણ—મોઢ અગિયારશિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૭.

૧. પાંચ વરસથી તે અગિયાર વરસ સુધીનીનો વિવાહ કરવો ને પરણાવવી.
૨. અગિયાર વરસમાં વિવાહ કર્યાવિના ચાલે નહી.
૩. મોસાળિયાં હોય તે પરણાવવાનો કન્યાનો સામાન લાવે.
૪. ચોરી કન્યાને ઘેર બાંધેછે.
૫. માબાપને કન્યાદાન આપવાનો અધિકારછે.
૬. કન્યાનો મામો કન્યાને પધરાવેછે.
૭. હા, વિવેકછે; ને ગોત્રોચ્ચાર ઉચ્ચારણ કરેછે.
૮. જેની સાથે લગન કરવા ઘટતાં નથી તેની સાથે થતાં નથી.
૯. સગાઇમાં કોઈ કરતા નથી, અગર સગામાં કોઈ વિવાહ કરે તો ન્યાતનો ગુન્હેગાર છે.
૧૦. વડો છોકરો ઘેલો હોય તો નાધડો છોકરો પરણી શકે છે.
૧૧. મોટી છોકરી પરણતાં પેહેલાં નાધડી છોકરી પરણી શકતી નથી.
૧૨. એવું કાંઈ થયું નથી.
૧૩. કોઈ શખસને અડધા વિવાહનું કર્મ માત્ર થયું ને તે શખસ મરી ગયો તો બીજે ઠેકાણે તે કન્યા પરણી શકતી નથી.
૧૪. કન્યા લુલી મુંગી આંધળી હરેક દોષવાળી હોય ને તેને કોઇ પરણતો નહી હોય તો પીપળા સાથે તથા વિષ્ણુ સાથે પરણેછે? હા, પરણેછે.
૧૫. પલ્લું નહી ભરી શકયો હોય તો કન્યાનો બાપ અટકાવેછે? હા, અટકાવે છે.
૧૬. બે ચોરીમાં બે કન્યા એકે દાહાડે પરણેછે.
૧૭. ચોરી પાસે પાસે બાંધેછે ને પરણેછે.
૧૮. એક બૈરી જીવતી હોય તો બીજી બૈરી મરદ પરણી શકતો નથી.
૧૯. હા, બદફેલીવાળાની કન્યા સાથે પરણવું ઘટતું નથી.
૨૦. એક બૈરી મરી જાય ત્યારે બીજી પરણે.
૨૧. ૭ માસ થયા પછી બીજી બૈરી પરણે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૨. પેહેલી બૈરી જીવતી હોય ત્યાંસુધી બીજી બૈરી થઈ શકતી નથી.

૨૩. એક બૈરીછે ને ધણી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો બીજી બૈરી થઈ શકતી નથી.

૨૪. પેહેલી બૈરીને છોકરૂં નહી થયું ને બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરી મરી જાય ત્યારે બીજી બૈરી થઈ શકે.

૨૫. પેહેલી મરી જાય ત્યારે બીજી બૈરી થાય.

૨૬. એક ઉપરાંત બીજી થતી નથી તો બીજી-ને રાખે ક્યાં ને રહે ક્યાં ?

૨૭. અધરણી આવે ત્યારે આપવા લેવાનો શો ચાલછે? અમારે તેમાંનો કાંઈ ચાલ નથી.

૨૮. મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી ને ખરચ કરવા નોએ ચાલ નથી.

૨૯. છોકરી મોટી થાય ને સાસરે નહી જાય તો તેને ન્યાતનાં પાંચ મુખી મોકલી શકેછે. અગર સા-સરેથી પિહેર જતાં સાસરિયાં ના કહે તો ન્યાતનાં પાંચ મુખી કેહે તે પ્રમાણે જાય.

૩૦. છોકરીના બાપના ઘરના મુખત્યાર છે.

૩૧. અમારામાં જાનીવાસાનો સિરસ્તો નથી.

મોઢ બ્રાહ્મણ—ચાતુરવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૦.

૧. પેહેલા સવાલનો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે. પાંચથી તે દશ વર્ષ સુધીમાં.

૨. બીજા સવાલનો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે. દશ વર્ષની થાય ત્યારે ચાલે નહી.

૩ નો જવાબ એજે કન્યાના મોસાળિયાંમાં જે હોય તે લાવે. મોસાળિયાંમાં ન હોય કોઈ ત્યારે જે પરણાવે તે લાવે, પણ વર ન લાવે.

૪ નો જવાબ એ જે કન્યાના બાપનો ગોર હોય તે બાંધે.

૫ નો જવાબ એ જે શાસ્ત્રમાં જેને અધિકાર લખ્યોછે તેજ પ્રમાણે છે.

૬ નો જવાબ એ જે કન્યાનાં મોસાળિયાંમાં જે હોય તે પધરાવે.

૭ નો જવાબ એજે (એનો જવાબ) શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૮ નો જવાબ, શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૯. સગાઈ છે ને શાસ્ત્રમાં તે સગાઈમાં વિવાહ થાય છે તેને શિક્ષા કરતા નથી. ને શાસ્ત્રમાં જે સગાઇમાં વિવાહ મના છે ત્યાં તો અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કરતાજ નથી તો શિક્ષા કોને કરે ?

૧૦ નો જવાબ એજે મોટાનો વિવાહ થયા વિના નાહનાનો વિવાહ કરતાજ નથી.

૧૧ નો જવાબ એજે મોટો અપંગ હોય ને તેને કોઈ કન્યા ન આપે ત્યારે નાહનાનો વિવાહ થયો તેને શાસ્ત્રમાં દોષ લખ્યો તેજ, પણ ન્યાતના શિક્ષા કરતા નથી.

૧૨ નો જવાબ એ જે મોટી દીકરીનાં લગન થયા પેહેલાં નાહની દીકરીનાં લગન થાય નહી.

૧૩ માનો જવાબ એજે અમારી ન્યાતમાં એવું થયું નથી, પણ એનો શાસ્ત્રનો જવાબ છે તેજ પ્ર-માણે છે, રજસ્વલા થાય ત્યારે જઇને રહે.

૧૪ માનો જવાબ એજે આજદિનસુધી એવું થયું નથી, ને એવું થાય તો એનો જવાબ શાસ્ત્રમાં હોય તેજ પ્રમાણે.

૧૫ મા સવાલનો જવાબ એજે અમારી ન્યા-તમાં ઘણા પલ્લાંનો ચાલ નથી, માટે પલ્લું ન ભરાયું તેથી છોકરીના બાપે અટકાવ કીધો એવું થયું નથી.

૧૬ મા સવાલનો જવાબ એજે બે કન્યા એક ચોરીમાં એક દાહાડે પરણતી નથી. જુદી જુદી ચોરી કરીને એ મધ્યે અંતરપટ કરીને એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે.

૧૭ મા સવાલનો જવાબ સોલમાં સવાલના જવાબમાં આવ્યોછે.

૧૮ માનો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે, પણ અમારી ન્યાતમાં આજદિન સુધી એવું થયું નથી.

૧૯ મા સવાલનો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્ર-માણે છે.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં એક સ્ત્રી છે ત્યારે બીજી પરણવાનો ચાલ નથી, પણ દશ પાંચ વર્ષમાં એકઍ છે ને તેના ઉપર બીજી સ્ત્રી કીધી તેને ન્યાતબહાર મુક્યા નથી ને ન્યાતે તેને શિક્ષાઓ કંઈ કીધી નથી.

૨૧ માનો જવાબ એજે પરણેલી ધણિયાણી મરી જાય ને તેના તેરમાને દાહાડે વિવાહ મળે તેની પાઘડી બાંધે ને તેનો વર્ષ દિવસ થયા પછી પરણે; ને કન્યા મોટી હોય ને તેનો કન્યાકાળ જતો હોય ત્યારે તેના વર્ષ દાહાડામાં વરસીવાળીને પરણે.

૨૨ માનો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૩ માનો જવાબ એજે શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણેછે.

૨૪ માનો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણેછે.

૨૫ મા સવાલનો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૬ માનો જવાબ એ જે બીજી ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે પેહેલીને એકઠી રાખે.

૨૭ માનો જવાબ એ જે એક સાડી ને એક કાંચળી આપવાનો ચાલછે.

૨૮ માનો જવાબ એ જે છોકરીનું સીમંત આવે તે દાહાડે તથા છોકરીનો છોકરો વા છોકરી પરણે તે દાહાડે મોસાળું કરે, મળે તે પ્રમાણે, મુકરર ખરચનો ચાલ નથી.

૨૯ માનો જવાબ એજે મોટી છોકરી થઇ ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે તો તે મુખત્યાર છે ને મોટી છોકરી થઇને પિહેરિયાં સાસરે જવા ન દે એવું થયું નથી, ને થાય તો તેની નિંદા થાય.

૩૦ નો જવાબ એજ, સલાહ હોય તો જવાદે, લડાઈ હોય તો ન જવાદે.

૩૧ માનો જવાબ એજે જાનને રેહેવા સારૂ કોઇનું વા પોતાનું બીજું ઘર હોય તેમાં ઉતારે એજ.

બ્રાહ્મણ—મોઢ ચાતુરવેદી અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૧.

૧. વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધી કન્યાનાં લગન કરવાં.

૨. વરસ ૧૧ ની થાય એટલે તેના લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૩. લગનનો ચુડો તથા પાનેતર મોસાળિયાં લાવે, ને મોસાળિયાં ન હોય તો બાપને ઘેરથી કરે. વરને ઘેરથી ચુડો પાનેતરનો ચાલ નથી.

૪. ચોરી વરનો ગોર તથા કન્યાનો ગોર બંને મળીને બાંધે.

૫. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેનો છે તે આપેછે.

૬. લગનની વખત કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવે, તથા મામા સાથે વિરોધ હોય તો ગમે તે પધરાવે.

૭. લગન વખત ગોત્રોચ્ચાર કરીએ છૈએ.

૮. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે કરતા નથી.

૯. સગાઈ જાણીને કોઈ લગન કરે તો તેને કોઈ પુછી શકતું નથી.

૧૦. થાય છે.

૧૧. કદાપી એવું થાય છે તો તેને શિક્ષા કરતા નથી.

૧૨. અટકાવ કરે છે.

૧૩. કન્યાદાનનો સંકલ્પ થયો ને પછી તેનો ધણી મરી જાય તો તે ફરી પરણતી નથી.

૧૪. આજદિન સુધી અમારી ન્યાતમાં એવું થયું નથી તો શું લખીએ ?

૧૫. અટકાવે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં એક લગને—ચોરી જુદીએ બે કન્યા પરણેછે.

૧૭. એ સવાલનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે.

૧૮. બેહેન જીવતાં બીજી બેહેન પરણે નહી.

૧૯. અમારી ન્યાતમાં મળતાવિશેક આવતા નથી તેની સાથે પરણવું ઘટતું નથી.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં એક મરદ બે બૈરી પરણે.

૨૧. ૧૩ દિવસ પછી જ્યારે કન્યા મળે ત્યારે પરણે છે.

૨૨. પેહેલી બૈરીને છોકરા હોય તો તેની રજા જોઇએ, ને છોકરા ન હોય તો તેની રજા વગર પરણેછે.

૨૩. એ સવાલનો ખુલાસો ઉપલા સવાલમાં લખ્યોછે.

૨૪. વરસ ૩૦ની ઉમર થઇ ગયા પછી બીજી કરે.

૨૫. કરે.

૨૬. પેહેલી ધણિયાણી રાજી થઇને આવે તો રાખેછે.

૨૭. તેના પિહેરિયાંને મળે તેવું મોસાળું કરે. ન મળતું હોય તો તેને મળે તેવું લુગડું આપે.

૨૮. મળે તો સઘળે અવસરે મોસાળું કરે. ન મળે તો પોતાની સંપત પ્રમાણે ચાંલ્લો કરે.

૨૯. મોટી થાય ને સાસરે જાય; ત્યારપછી સાસરિયાં પિહેર જવા દે ને પિહેરથી સાસરે મોકલે; ન મોકલે તો તેને કોઈ શિક્ષા કરતું નથી.

૩૦. છોકરીના બાપના ઘરવાળાને સલાહ હોય તો જવા દે. ન જવા દે તો બાપની ખુશી.

૩૧. છે, ને કન્યાવાળા [તરફથી] પાણી પાથરણાં મળે છે.

બ્રાહ્મણ—મોઢ ત્રિવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૨.

૧. કન્યા પાંચ વરસથી તે દશ વરસની માંહે પરણાવેછે.

૨. એનો જવાબ પેહેલી કલમમાં આવ્યો.

૩. કન્યાને થરપાનેતર મોસાળથી આપે.

૪. કન્યાની ચોરી કન્યાનો ગોર બાંધેછે.

૫. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર બાપનો છે.

૬. કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો અધિકાર મામાનો છે.

૭. લગ્નવેળા શાસ્ત્ર પ્રમાણે વિધિ થાયછે.

૮. જેની સાથે લગન કરવાં નહી ઘટે ત્યાં લગન થતાંજ નથી.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યો.

૧૦. વડો ભાઈ કુંવારો હોય ને નાહનો ભાઈ પરણે છે.

૧૧. ... ...

૧૨. એવું આજ લગી થયું નથી.

૧૩. એવું અમારી ન્યાતમાં અમોએ દીઠું નથી

૧૪. એવું અમારી ન્યાતમાં દીઠું નથી.

૧૫. પલ્લું બાકી રહ્યું હોય તો કન્યાનો બાપ લગન અટકાવે.

૧૬. અમારી ન્યાતમાં એકે દાહાડે બે કન્યા પરણે-પણ ચોરી જુદી.

૧૭. ... ...

૧૮. અમારી ન્યાતમાં બે કન્યા પરણવાની રીત નથી.

૧૯. સગામાં પરણાતું નથી.

૨૦. ... ...

૨૧. એક બૈરી મરી જાય તો બીજી જ્યારે મળે ત્યારે પરણે.

૨૨. ... ...

૨૩. ... ...

૨૪. છોકરા નથી તો આજ લગી બીજી પરણ્યા નથી.

૨૫. ... ...

૨૬. ... ...

૨૭. જે બૈરીનું અઘરણી આવે ત્યારે સાસરેથી તથા પિહેરથી જે મળે તે આપે.

૨૮. જનોઈ લગન તથા અઘરણી એ ત્રણવાર મોસાળું કરેછે, જેને જે મળે તે.

૨૯. કન્યા પરણ્યા પછી મોટી થાય ત્યારે સાસરિયાં અટકાવી શકેછે. પણ પિહેરિયાં સાસરે જવાનો અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૩૦. આજલગી એવો અટકાવ કોઈએ કર્યો નથી.

૩૧. જાનીવાસો વર પરણવાને આવે તેને ઉતરવાની જગા આપવી તે, ખરચ કોઈ આપે ને કોઈ નહી આપે.

બ્રાહ્મણ—ત્રવાડી મેવાડા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩,

૧. લગન કરવાની રીત છે. છોકરી[ના] પાંચ વરસ તથા નવ વરસ સુધી રીતછે.

૨. લગન ન ઘટતાં હોય ને કરે તો પુછી શકે ન્યાતના લોક.

૩. બૈરી જીવતાં તથા મુઆપછી પરણવાનો ચાલછે તેની બેહેન સાથે.

૪. કન્યાદાન માતા તથા પિતા કરે. ન હોય તો બીજા સગા કરે. કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવે તથા ભાઈ પધરાવે; ન હોય તો બીજો પધરાવે.

૫. ચોરી જુદી કરીને બે કન્યા પરણાવે તેનો ચાલ છે.

૬. અમારામાં લગન જારી થયા પછી અટકાવી શકે નહી પલ્લાં સારૂ.

૭. અમારામાં એક બૈરી ઉપર બીજી કરી શકે; તથા મુખ્ય તો શાસ્ત્રમાં હોય તે ખરી.

૮. અમારામાં પેહેલી બૈરીની રજા લે તથા ન લે, તથા આપવાનો ચાલછે, મુકરર નથી.

૯. બીજી બૈરી છોકરાં સારૂ પણ કરે તથા કારણ વિના કરે.

૧૦. એ સવાલનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અઘરણીમાં મોસાળાંની રીત પોતાની શક્તિ પ્રમાણે છે.

૧૨. એ સવાલનો જવાબ—ન્યાતના લોક શિખામણ દઈને રસ્તો કરે.

૧૩. એ સવાલનો જવાબ—મોસાળ તથા પિહેર જાય, દાહાડાનું મુકરર નહી.

૧૪. અમારામાં સમુહૂર્તમાં લગ્ન થાય તથા કમુહૂર્તમાં ન થાય.

બ્રાહ્મણ—ચોરાશી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૪.

૧. પાંચ વરસથી તે નવ વરસસુધીમાં લગન કરવાં ને દશ વરસની થાય ત્યારે લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાં ઘટે ત્યાંજ થાય, બીજે ઠેકાણે થતાંજ નથી.

૩. કોઈ શખસની ધણિયાણી મરી ગઈ હોય તો તેની બેહેનસાથે સુખે પરણાવે—મરનારની બેહેનસાથે; બૈરી જીવતાં બીજી થાય નહી.

૪. કન્યાદાન કરવાનો અધિકાર પિતા પ્રભૃતિ શાસ્ત્રોક્ત છે ને કન્યાને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતિમાં એક મંડપમાં ચોરી બે જુદી કરીને વચે અંતરપટ કરીને બે છોકરી પરણે.

૬. અમારી ન્યાતિમાં ઘણા પલ્લાંનો ચાલ નથી, માટે પલ્લું ન ભરાયું તેથી છોકરીના બાપે અટકાવ કીધો એવું આજદિનલગી થયું નથી.

૭. અમારી ન્યાતિમાં બીજી બૈરી કરવાનો એક ઉપર ચાલ નથી.

૮. અમારામાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૯. એજ પ્રમાણે ચાલ નથી.

૧૦. અમારામાં ચાલ નથી તો એમાં શુ લખીએ?

૧૧. અમારી ન્યાતિમાં અઘરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીતમાં બૈરીના સાસરિયાં એક સાડી (૧) તથા કાંચળી આપેછે. પિહેરિયાં મોસાળું પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. અમારી ન્યાતિમાં છોકરી મોટી થાય ત્યારે સાસરે જાય ને પિહેર જાય, એનો અટકાવવાનો ચાલ છે નહી, ને જવાનો દાહાડો મુકરર છે નહી.

૧૩. અમારી ન્યાતિમાં કોઈ શખસની મા મરી ગઈ હોય અથવા જીવતી હોય તોએ પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવાદે, તેનો દાહાડો મુકરર નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતિમાં લગન કરવાં તે શાસ્ત્રરીતિ પ્રમાણે કરીએ છૈએ. એ મોસમ અથવા દાહાડો તે પણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ.

બ્રાહ્મણ—ત્રવાડી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૭.

૧. અમારી ન્યાતમા પાંચ વરસથી તે અગિયાર વરસ સુધીમાં લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં ન્યાતનાં છોકરાં ન્યાતમાં પરણેછે.

૩. બૈયર મરી ગયા પછી તથા જીવતાં તેની બેહેન પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપને છે. માબાપ ન હોય તો તેનો મુરબ્બી આપે ને કન્યા [ને] મામો પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ઘરની બે કન્યા હોય તો એક લગને બે કન્યા પરણે, પણ ચોરી જુદી બાંધીને પરણે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં કન્યાનો બાપ અટકાવી શકતો નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી હોય ને બીજી કરે, ને બંનેને સમાન રાખેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૮. અમારી ન્યાતમાં બીજીવાર પરણવા જાય તો આગલીનો અટકાવ નહી.

૯. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તે ના કેહે તો અટકે નહી.

૧૦. આગલી બૈરીને છોકરું હોય અથવા ન હોય તો પોતે ખુશીથી પરણે છે.

૧૧. અઘરણી આવે તો મોસાળું પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. માબાપ કન્યાને અટકાવી શકે નહી, ધણી ન તેડે તો ન્યાતનો ગુનેહગાર. સાસરિયાં અટકાવી શકે.

૧૩. ધણી મોકલે તો જાય છે.

૧૪. લગન પોહોંચતું આવે તે. શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છૈએ તે થાય.

બ્રાહ્મણ—ભટમેવાડા તળબદાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૮.

૧. પાંચ વરસ પછી ને દશ ૧૦ વરસ સુધી થાય, ને દશ ઉપરાંત કર્યા વગર ચાલે નહી.

૨. જેની સાથે કરવાઘટેછે તેની સાથે કરીએ છૈએ.

૩. અમારી ન્યાતમાં તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણેછે, પણ મુવાપછી પરણે છે.

૪. કન્યાના માબાપને અધિકાર છે તથા ન હોય તો મરતાં રહ્યું તે કરે. ને કન્યાને મામો પધરાવેછે, ને તે ન હોય તો મોસાળના મોસાળિયાં માહેરાંમાં પધરાવે.

૫. બે કન્યા એક (૧) દાહાડે પરણેછે, પણ ચોરી જુદી કરીએ છૈએ.

૬. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંની રીત નથી વાસ્તે અટકાવી શકતો નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં બીજી કરવાનો ચાલ તો છે નહી તથા કાંઈ કારણે બીજી બૈરી કરે તો જે ઘર ચલાવે તે મુખ્ય છે.

૮. એમ કરતાં બીજી બૈરી કરે તો જે ધણિયાણીસાથે ન બને તો દાણા તથા લુગડાં ધણીના કબજામાં રાખીને આપે તથા બૈરીના પિહેરમાં આપે નહી; ને રીતની જનસ બાઈ પાસે રેહે. ધણી ઓરડી લઇને ધણીના મોહોલ્લામાં રાખીને ભરણપોષણ આપે.

૯. કારણથી બૈરી બીજી કરેછે તો પેહેલી બૈરી અટકાવી શકતી નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં થયું નથી ત્યારે છોકરાંને સારૂ વરસ ૩૫ ની બૈરી થાય ત્યાંસુધી વાટ જુવે ને પછી કરે બીજી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અઘરણીની એ રીત છે જે કન્યાને પિહેરથી ચોખા તથા નાળિયેર તથા પાનસોપારી તથા ફુલનો હાર આવેછે. તેથી ખોળો ભરેછે તે દાહાડે મળે તો ન્યાત જમાડે છે. ન મળે તો પોતીકા સગા વેહેવાર કરે છે. ન મળે તો ખોળો ભરીને બેસી રેહે. તથા કન્યાના માબાપ છોકરીને એક ૧ લુગડું કરેછે, તથા જમાઇને પાઘડી કરેછે. ન મળે તો લીલું નાળિયેર આપે. તેનો કાંઈ અટકાવ નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે રેહે ને પિહેર જાય આવે. કદાપી સાસરિયાં અટકાવ કરે તો પિહેર જતી નથી. આજ લગી એવું દીઠું નથી.

૧૩. જે છોકરીની મા મરી ગઈ છે તે છોકરી પોતાને મોસાળ જાયછે, અટકાવ નથી.

૧૪. લગન કરવાનો માસ તથા દાહાડો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

બ્રાહ્મણ—ખેડાવાળ ભીતરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૫.

૧. કન્યાને વરસ ૧૧ લગીમાં પરણાવ્યા વિના ચાલે નહી.

૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે સગાવાહાલામાં પરણાવવાનું ઘટતું નથી.

૩. પોતાની બૈરી મરી ગયા પછી તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના મા તથા બાપને છે. ને બાપ તથા મા ન હોય તો જે કોઈ વાલી થાય તે કન્યાદાન આપે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તેનો મામો પધરાવે.

૫. એક બાપની બે કન્યા એક દાહાડે પરણાવે ત્યારે જુદા જુદા માહેરાં કરે.

૬. વરનો બાપ પલ્લું નહી આપે તો કન્યાના વાલી પલ્લું લઇને પરણાવે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૭. એક બૈરી જીવતી બેઠી છતાં બીજી બૈરી પરણાતી નથી.

૮. એ સવાલનો જવાબ એ લીટીની ઉપરની લીટીમાં લખ્યોછે.

૯. એ સવાલનો જવાબ પણ ઉપરની લીટીના સાતમા આંકમાં લખ્યો છે.

૧૦. પેહેલી ધણિયાણીને છોકરા ન થાય તોએ પણ બીજી બૈરી પરણવાનો ચાલ નથી.

૧૧. બૈરીને સીમંત આવે ત્યારે તેનો ધણી શક્તિ પ્રમાણે સાસરે રીતભાત કરે તથા તેનાં પિહેરિયાં તેની શક્તિ પ્રમાણે મોસાળું કરે.

૧૨. કન્યા પરણ્યા પછી લાયક થાય ત્યારે સાસરે રહે, તથા પિહેર પણ જાય, ને સાસરિયાં અટકાવે તો પિહેર નહી જાય; પણ આજદિન સુધી જતાં તથા આવતાં કોઇએ અટકાવ કર્યો નથી.

૧૩. છોકરીની મા મરી ગઈ હોય અથવા જીવતી હોય ને જ્યારે મોસાળિયાં તેડે ત્યારે જાય ને દાહાડાનો કાંઈ અટકાવ નથી.

૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે જે જે માસમાં લગન આવે તે દિવસે થાય.

બ્રાહ્મણ—ભારગવ વીશા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૬.

૧. પાંચ વરસની થાય ત્યારથી તે નવ વરસની થાય ત્યાં સુધી લગન કરવાં. તે ઉપરાંત રહે તો શાસ્ત્ર તથા ન્યાતિનો અપવાદ ખરો.

૨. શાસ્ત્ર તથા અમારી ન્યાતરીત પ્રમાણે કરવા ઘટેછે ત્યાં કરેછે; તેમાં વિશેષે કરીને ગોત્રમાં તથા સગાંમાં કરવા બંધ છે. ને આડી સગાઈમાં ચાર ચાર પેહેડીએ (એટલે) લગન થાય ને ચાર પેહેડીની અંદર કોઈ ત્રીજી પેહેડીએ લગન કરે તો શાસ્ત્ર વિગેરેનો અપવાદ.

૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરી જીવતી બેઠે બીજું લગન કરી શકતો નથી. ને જ્યારે પેહેલી બૈરી મરી જાય ને તેની બેહેન હોય તો તેની સાથે લગન થાય અથવા બૈરી જીવતી છે ને તેની ઉમર વરસ ચાલીસની થઈ ગઈછે ને તેને કાંઈ છોકરૂં નથી તો લગન થાય.

૪. કન્યાદાન દેવાનો તો મુખ્ય અધિકાર બાપનો છે. ને તે ન હોય ત્યારે કન્યાના ભાઈનો, ને તેના પછી દાદો યા કાકો; તેમાંનું કોઈ નહી હોય અથવા નહી આપે ત્યારે કન્યાની મા પોતાના ભાઈ આદિ બીજા સગાઓ પાસે કન્યાદાન અપાવે. ને કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો અધિકાર મામાનો છે, તથા સગાનો પણ છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં બે કન્યા એક ચોરીએ પરણે નહી. કદાપી કોઈ પરણાવે તો બંનેની ચોરી જુદી જુદી બાંધે. ને એ ચાલ વિશેષે શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૬. લગનનો પ્રારંભ થયા પેહેલાં વરની તરફનું પલ્લું નાદારીના સબબથી લગન પેહેલાં માસ ૧ અગાઉ નહી પુરૂં કરી શકે તો વિવાહ તોડીને લગન બીજી જગો ઉપર કન્યાવાળો કરે.

૭. ઉપરની ત્રીજી કલમના કારણવિના બીજી બૈરી થાય નહી; અગર પુત્રને અર્થે કરે તો એક કરે, તેથી વધારે થાય નહી, ને પેહેલી બૈરી હોય તે મુખ્ય છે.

૮. ઉપરની ત્રીજી કલમ તથા સાતમી કલમ પ્રમાણે હોય તો બૈરી બીજી કરે, ને પેહેલી બૈરીને પોતાની સત્તા પ્રમાણે રાજી કરવા સારૂ આપવું જોઈએ.

૯. ઉપરની કલમ ત્રીજી તથા સાતમી તથા આઠમીમાં જે પ્રમાણે લખ્યુંછે તે પ્રમાણે થાય.

૧૦. એ સવાલનો જવાબ ત્રીજી કલમ પ્રમાણે થાય.

૧૧. મોસાળું કરવામાં અવસર ત્રણ ઉપર લખ્યાછે, તેનો કાંઈ દાવો નહી. પોતાની મતલબ તથા શક્તિ પ્રમાણે કરે, ને ન કરે તો સત્તા પ્રમાણે ચાંલ્લો કરે, આંકડો મુકરર નથી.

૧૨. સાસરે રેહેવું તો મુખ્ય છે પણ અટકાવે વા પદાર્થે પિહેર પણ જાય. ને સાસરે જવા દેવામાં પિહેરિયાંથી અટકાવ થાય નહી.

૧૩. જ્યાં સુધી છોકરી નાહની હોય ત્યાં સુધી ભરણપોષણની સત્તા મોસાળિયાંની ખરી. તેવિના બીજી સત્તા મોસાળિયાંની નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તથા દાહાડા મુકરર

નથી. ઉત્તરાયણના સૂર્ય થયા પછી જેઠમાસ સુધી જ્યોતિષશાસ્ત્ર તથા ધર્મશાસ્ત્રની આજ્ઞા પ્રમાણે થાયછે.

બ્રાહ્મણ–દશાભારગવ કામલેજાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૯.

૧. પાંચ વરસની થાય ત્યારથી તે અગિયાર વરસ સુધી કર્યા વિના ચાલેજ નહી.

૩.* અમારી ન્યાતમાં બૈરી જીવતી બેઠે બીજું લગન કરી શકતો નથી, ને જ્યારે પેહેલી બૈરી મરી જાય ને તેની બેહેન હોય તો તેની સાથે લગન થાય.

૪. કન્યાદાન દેવાનો તો મુખ્ય અધિકાર બાપનો છે ને તે નહોયતો કન્યાના ભાઈનો, ને તેના પછી દાદો વા કાકો; તેમાંનું કોઈ નહોયતો કુટુંબી પાસે દેવડાવેછે. ને કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો અધિકાર મામાનો છે તથા સગાનો પણ છે.

૬. લગનનો પ્રારંભ થયા પેહેલાં વરની તરફનું પલ્લું નાદારીના સબબથી ન પુરૂં થયું હોય તો નિભાવીને લે, પણ વિવાહ તુટે નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૮. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની સાતમી કલમ પ્રમાણે.

૯. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૦. બીજી થતીજ નથી તો છોકરાં તથા વરસનું શું લખીએ?

બ્રાહ્મણ–શ્રીગોડ માળવીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ તથા ૧૧ સુધીમાં લગન કરવાનો ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની સાથે લગન કરવા ઘટે છે તેની સાથે લગન કરી શકે છે, ને જેની સાથે લગન કરવા નથી ઘટતાં તેની સાથે લગન કોઈ કરી શકતો નથી. એ પ્રમાણે અમારી રીત છે.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તો બીજી બૈરી (કોઈ) કરી શકતો નથી, ને જ્યારે પેહેલી બૈરી મરી જાય ને તે મરનાર બૈરીની બેહેન સાથે પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો કન્યાનો બાપ તથા મા તથા ભાઈ તથા ભોજાઈ કાકા વિગેરેમાં કોઈજ નથી તો કન્યાદાન આપવામાં પિત્રાઇનો અધિકાર છે; ને માહેરાંમાં પધરાવવાનો મામાનો અધિકાર છે કન્યાને.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરી મધ્યે કન્યા બેનો પરણાવવાનો ચાલ નથી, ને અગર બે કન્યા પરણાવવી છે એક લગને, તો ચોરી બે જુદી જુદી કરીને કન્યાને પરણાવે છે.

૬. લગન જારી થયા ને છોકરાના બાપને પલ્લું ભરવા મળતું નથી ત્યારે તો કન્યાનો બાપ લગન અટકાવે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી પરણેલી છે ત્યાં સુધી તો ફરી એકના ઉપર બીજી લાવવાનો ચાલ નથી તો આગળ શું લખીએ? જે રીત અમારામાં અસલથી છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી તો કોઈ કેમ કરી શકે? ને થતી નથી.

૯. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી થતી નથી તો ગરીબપરવર વારેવારે તે શું લખીએ? એ ચાલ અમારામાં નથી.

૧૦. એક બૈરીને છોકરૂં નથી થતું તોએપણ એક ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો અસલથી તે આજ સુધીમાં ને હવે પણ ચાલ નથી તો બીજી બૈરી કેમ કરી શકાય?

૧૧. અઘરણી જે બૈરીને આવેછે ત્યારે મોસાળાંનો ચાલ તો એટલોજ [કે] તેના પિહેરિયાંને મળે તે પ્રમાણે પોતાની યથાશક્તિ પ્રમાણે કરી શકે છે.

૧૨. કન્યા મોટી થાય ત્યારે કન્યા સાસરે જાય, ત્યારે સાસરિયાં અટકાવીને રાખે નહી, ને પિહેરનું તેડું

---

* આ અંકવાળાની જે જે કલમો સોલમા અંકવાળા સાથે નથી મળતી તેટલીજ અંહી લખીછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

આવે ત્યારે સાસરિયાં પણ અટકાવી શકે નહી. રીત તો એવી છે. ને જણુ ૨ માં કોઈ શખસ અટકાવેછે તો તેને ન્યાત સમસ્ત તથા શેઠ પટેલ મળીને (તેને) પુછી શકેછે. ને જવાનું તો એવું જે જણુ બેમાં જેનું તેડું આવે ત્યારે મોકલવાનો ચાલ છે. ને સ્ત્રી પોતે લાયક થયા પછી સાસરે પિહેર જવા આવવામાં તેડાનો અટકાવ રેહેતો નથી, ને વગર તેડે સાસરે જાય ને પિહેર જાય છે તેમાં સાસરે તથા પિહેર જવાનો કાંઈ અમારામાં દાહાડો મુકરર છે.*

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અગર મરી ગઈ હોય તોએપણુ સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં મોસાળ જવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતા નથી ને મોસાળ જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાનો દિવસ એ છે કે સમુહૂર્તો થાય છે ત્યારે જેને જે દિવસે લગન કરવાનાં આવેછે તે દિવસે લગન થાય છે ને કમુહૂર્તો થયાં પછી લગન થતાં નથી. એજ રીત છે.

બ્રાહ્મણ–શ્રીગોડ માળવી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક" અંક ૧૮.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ નવની થાય ત્યારે લગન કર્યાવિના ચાલે નહી, અટકાવે મોટી થાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં ખંભાત વિગેરે શ્રીગોડ માળવી હોય તેને કન્યા આપવી લેવી. તે ઉપરાંત બીજે ઠેકાણે કન્યા આપે અથવા લાવે તો ન્યાત બાહાર રેહે. સૌ ન્યાતના સમાધાન કરે ત્યારે ન્યાતમાં આવે.

૩. કોઈ શખસ [ને] બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી, ને બૈરી મરી જાય ત્યાર પછી પરણે.

૪. કન્યાદાન કરવાનો અધિકાર વિવાહ મેળવવાની બાબતમાં લખ્યોછે, ને કન્યાને કન્યાનો મામો પધરાવેછે.

૫. એક દાહાડે એક માની કન્યાઓ બે પરણાવે તો જુદી જુદી ચોરી બાંધીને પરણાવેછે.

૬. વરનો બાપ પલ્લું લગન સુધીમાં ન આપે તો કન્યાનો બાપ પોતાની ખુશીમાં આવે તો પરણાવે.

૭. બૈરી એક ઉપર બીજી કરે તેમાં પેહેલી બૈરી મુખ્ય છે.

૮. એક ઉપર બીજી બૈરી કરે તેની રજા લેવાનો ચાલ નથી.

૯. પેહેલી બૈરીને પ્રજા ન થાય ત્યારે બીજી બૈરી કરે પણ તેમાં બૈરીની રજા લેવાની રીત નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરાં ન થાય ત્યારે તેની વરસ તીસની ઉમર થાય ત્યાંસુધી વાટ જોઇને બીજી કરે.

૧૧. અધરણીની જમણવાર કરે તે દાહાડે મોસાળાંનો ચાંલ્લો કરે. તેમાં રૂ. ૫ થી તે રૂ. ૨૫ સુધી જેને જેવું મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવાદે ને પિહેરિયાં સાસરે ન જવાદે તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે એવો ચાલ નથી. પોતે પોતાની પસંદતાએ જાય આવે.

૧૩. કોઈ શખસની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈછે ત્યારે તેને પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ ન જવાદે તેનું કાંઈ મુકરર નથી, સ્નેહ હોય તો જવા દે.

૧૪. લગન કરવાં તેનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

બ્રાહ્મણ–શ્રીગોડ મેલતવાલનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૩.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ પાંચથી તે વરસ ૧૧ સુધી થાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં એવા લગન કરતાજ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરી મુઆ પછી તે મરનારની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાનનો અધિકાર મા તથા બાપનો છે ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવેછે, ને મામા સાથે અણબનાવ હોય તો કન્યાના વાલી જેને કેહે તે પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં પરણે તો ખરી પણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

---

* સંબંધથી જણાય છે કે "છે" ને બદલે "નથી" જોઈએ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. અમારી ન્યાતમાં લગન થતાં સુધી ન ભરે તો અટકાવે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં બૈરી જીવતાં બીજી થતી નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં બૈરી બીજી થતી નથી તો શું લખીએ?

૯. એનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે તે પ્રમાણે.

૧૦. એનો જવાબ એ છે જે વંશજ ન હોય તો ફરી શકેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં મોસાળું પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં એ વાતનો સિરસ્તો નથી ને અટકાવ પણ થતો નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળ જવાનો દાહાડો મુકરર નથી, ને તેડું કરે ત્યારે જાય.

૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે લગન કરવા.

બ્રાહ્મણ—સાચોરા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૩૭.

૧. કન્યા પાંચ વરસની થાય ત્યાંથી તે વરસ નવની થાય ત્યાં સુધી લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં ગોત્રી સાથે તથા તેવા પાસેના સગાં સાથે લગન કરવા ઘટતાં નથી. બાકી સઘળે ન્યાતમાં થાય.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણે નહી, ને બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર પ્રથમ તો માતા પિતાનો છે, ને તે ન હોય તો કાકા કાકીનો છે, ને તે ન હોય તો મોટા ભાઇનો છે, ને તે ન હોય તો કાકાનો દીકરો આપે; ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો બેસાડે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં બે કન્યા એક દાહાડે પરણે, પણ ચોરી જુદી થાય.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે.

૭. અમારી ન્યાતમાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં છતાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારામાં બીજી બૈરીનો ચાલ નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરૂં ન હોય તોપણ બીજી બૈરી ન થાય.

૧૧. બૈરીને અઘરણી આવે ત્યારે એક વખત મોસાળું યથાશક્તિ કરેછે, તેનો કાંઈ આંકડો નથી, શક્તિ પ્રમાણે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી પોતાને સાસરે રહે ને તેવો તેહેવારનો દાહાડો હોય તો પિહેર જાય. એમ કરતાં કશી વાતના વાંધાથી સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં અટકાવ કરે તો ન્યાતવાળા જેની તકસીર હોય તેને શિક્ષા કરે, પણ સાસરાં પિહેર તજાતાં નથી.

૧૩. મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય તો મોસાળ જવાનો સાસરિયાંનો અટકાવ નથી, જ્યારે તેડે ત્યારે જાય. દાહાડો મુકરર નથી.

૧૪, લગન કરવાની મોસમ દેવલગન થયા પછી તે આષાઢ સુદ ૯ સુધી જ્યારે મળતાવિશેક આવે ત્યારે લગન થાય. બાકી ન થાય.

બ્રાહ્મણ—શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯.

૧. સાત વરસની કન્યા થાય એટલે લગન કરવા; ને દશની થાય એટલે તો કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. લગન કરવામાં ન્યાત સઘળી બરોબર છે, જેની સાથે એવું સગપણ હોય જે કન્યા અપાય નહી ત્યાં લગન કરવાં ઘટે નહી, ને કદાચને લગન થયાં ત્યારે તો લાચાર, શું કરીએ? બ્રાહ્મણનાં લગન થયાં તે પાછાં ફરતાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તો તેની બેહેન સાથે પરણ્યો નથી ને મુઆ પછી પરણે તેમાં કાંઈ હરકત નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર બાપને છે, ને પોતાની ખુશીએ પોતાનો બાપ અથવા કાકો અથવા

પોતાની મા અથવા કાકી અથવા વડો ભાઈ અથવા વડી ભોજાઈ એમાંથી જેની પાસે અપાવે તે આપી શકેછે. ને કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો હક મામાનો છે.

૫. કોઈ શખસ એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવે તો બંનેની ચોરી જુદી જુદી બાંધે, ને પોંખવાના બારણાં પણ બે મુકે, ને પેહેલાં મોટા જમાઇને પોંખે ને પછી બીજા જમાઇને પોંખે, ને પોંખનારી જુદી જુદી જોઈએ. એજ પ્રમાણે કન્યાદાન પણ પેહેલું વડી દીકરીનું આપે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પોતાની સરત પ્રમાણે પલ્લું પુરૂં કર્‍યાવિના લગનનું કામ કરવું નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં બૈરી જીવતી હોય તો આગળ તો બીજી પરણેલા છે.

૮. પેહેલી બૈરીને છોકરાં ન થતાં હોય અગર કંઈ શરીરે દોષ થાય ત્યારે તેની રજા લઇને ફરીથી બીજી બૈરી કરે, ને પેહેલીનું પલ્લું હોય તે પેહેલી પાસે રેહે ને પોતાની ઓખાત પ્રમાણે સો અથવા સવાસો આપવા જોઇએ.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાને ના કેહે તોએ ઉપલા આઠમા જવાબના કારણથી કરે, ને એવા ખરા કારણવિના કરી શકે નહી, કદાચ પેહેલી બૈરીમાં પક્કો દોષ હોય તો કરે, પણ વગરવાંકે ન કરી શકે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરૂં ન થયું તો તેની રજાવિના બીજી બૈરી પેહેલીની ઉમર વરસ પચીસની થયા પછી પરણે તો પરણી શકેછે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને સાસરેથી રીત આપવાનો ચાલ છે, ને પિહેરથી પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મોસાળું કરેછે; ને પંચમાસીમાં પણ લુગડું કરેછે, જેવી પોતાની શક્તિ હોય તે પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર જવા ન દે અથવા પિહેરીયાં સાસરે જવા ન દે એ વાત બની શકતી નથી ને એવું થાય તો ન્યાત પુછી શકેછે.

૧૩. બૈરીને મોસાળ જવાનો દાહાડો મોસાળથી નહોતરૂં આવે તે દાહાડો મુકરર છે, ને પોતાની ખુશીએ મોસાળિયાંને મળવા જાય તેમાં કાંઈ અટકાવ કરવો જોઇએ નહી. મળીને સાસરે પાછી આવે.

૧૪. લગન સમુહૂર્તામાં થાય ને કમુહૂર્તામાં ન થાય.

બ્રાહ્મણ—શ્રીમાળી સુરતના તડ બીજાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૪.*

૧. પાંચ વરસથી તે દસ વરસ સુધીમાં પરણાવવી જોઈયે.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે લગન કરે તો કાંઈ દોષ નથી.

બ્રાહ્મણ—શ્રીમાળી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૯૦.*

૧. સાત વરસની કન્યા થાય એટલે લગન કરવા ને દશ વરસની થાય એટલે તો કરયાવિના ચાલેજ નહી, ને અટકાવે કાંઈ નિયમ રેહેતો નથી.

૨. લગન કરવામાં ન્યાત સઘળી બરાબર છે, જેની સાથે સગપણ (ના) હોય જે કન્યા અપાય નહી ત્યાં લગન કરવું ઘટે નહી, ને કદાચ લગન થાય ત્યારે લાચાર, શું કરીએ? બ્રાહ્મણનાં લગન થયાં પાછાં ફરતાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં યા મુવે તેની બેહેન સાથે પરણે તેમાં કાંઈ હરકત નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં બૈરી જીવતી હોય તો આગળ તો બીજી પરણેલાછે, ને મરજી આવે તેટલી કરે ને મુખ્ય પેહેલી પરણે તે.

બ્રાહ્મણ—હરસોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૩૮.

૧. સાત વરસની કન્યા થાય એટલે લગન કરવાં ને દશ વરસની થાય એટલે કર્‍યા વિના ચાલે નહી, ને અટકાવે નિયમ રેહેતો નથી.

૨. લગન કરવામાં ન્યાત સઘળી બરાબર છે, જેની સાથે સગપણ હોય ત્યાં લગન કરવું ઘટે નહી.

---

* વિવાહ બાબતમાં આ વિશે ટીપ કરેલી છે તે જુઓ.

* આ અંકવાળાની જે જે કલમો અંક ૧૯ વાળાને મળતી નથી તેટલીજ કલમો માત્ર લખીછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ને કદાચ લગન થયાં ત્યારે લાચાર, શું કરીએ? બ્રાહ્મણનાં લગન ફરતાં નથી.

૩. કોઈ શખ્સ પોતાની બૈરી જીવતાં યા મુવે તેની બેહેન સાથે પરણે તેમાં હરકત નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર બાપને છે. ને પોતાની ખુશીએ પોતાના બાપ અથવા પોતાની મા અથવા કાકો અથવા કાકી અગર વડો ભાઈ, વડી ભોજાઈ એમાંથી જેની પાસે અપાવે તે આપી શકેછે. ને કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો હક મામાનો છે.

૫. કોઈ એક દિવસે બે કન્યા પરણાવે તો બંનેની ચોરી જુદી બાંધે ને પોંખવાના બારણાં બે મુકે, ને પેહેલાં મોટા જમાઇને પોંખે, ને પછી બીજાને પોંખે, ને પોંખનારી જુદી જુદી જોઈએ; એજ પ્રમાણે કન્યાદાન પણ પેહેલું વડી દીકરીનું આપે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પોતાની સરત પ્રમાણે પલ્લું પુરૂં કર્યા વિના લગનનું કામ કરવું નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં બૈરી જીવતી હોય તોએ બીજી બૈરી પરણે છે ને મરજી આવે તેટલી પરણે, ને મુખ્ય પેહેલી પરણે તે.

૮. પેહેલી બૈરીને છોકરા ન થતા હોય અગર કાંઈ દોષ થાય ત્યારે તેની રજા લઈને ફરી બીજી બૈરી કરે, ને પેહેલીનું પલ્લું હોય તે પેહેલી પાસે રેહે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો ઉપલા આઠમા જવાબ પ્રમાણે કારણથી કરે, ને એવા ખરા કારણ વિના કરી શકે નહી; કદાચ પેહેલી બૈરીમાં પક્કો દોષ હોય તો કરે, પણ વગર વાંકે કરી ન શકે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને ફરજંદ ન થયું તો તેની રજા વિના બીજી બૈરી પેહેલીની ઉમર વરસ ૨૫ ની થયે પરણી શકેછે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને સાસરેથી રીત આપવાનો ચાલ છે, ને પિહેરથી પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મોસાળું કરેછે, ને પંચમાસીનું લુગડું કરેછે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય, ને સાસરિયાં પિહેર જવા ન દે અગર પિહેરિયાં સાસરે જવા ન દે એ વાત બની શકતી નથી, ને એવું થાય તો ન્યાત પુછી શકે છે.

૧૩. બૈરીને મોસાળ જવાનો દાહાડો મોસાળથી નહોતરૂં દે તે દાહાડો મુકરર છે, ને પોતાની ખુશીએ મોસાળિયાંને મળવા જાય તેમાં કાંઈ અટકાવ કરવો જોઈએ નહી ને મળીને પાછી આવે.

૧૪. લગન સમુહૂર્તામાં થાય છે ને કુમુહૂર્તાંમાં થતાં નથી.

બ્રાહ્મણ—અનાવલાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૩૯.

૧. કન્યાના લગન વરસ સાતથી તે અગિયાર લગીમાં કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જે બેખુનિયાત હોય તેના સાથે લગન કરવા ઘટતા નથી, ને અગર કરે તો તેને કાંઈ કરવું નહી.

૩. અમારી ન્યાતમાં મરનાર બૈરીની બેહેન સાથે ખુશી હોય તો પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર દાદો અથવા બાપ અથવા કાકો અથવા ભાઈ એટલાનો એક એકથી ઉતરતો અધિકાર છે. ને કન્યા પધરાવવાનો અધિકાર મામો સગો વા પિત્રાઇનોછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક માંડવામાં બે ચાર કન્યા પરણેછે, પણ તેની ચોરી જુદી જુદી થાય છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી થાયછે પણ તે ધણીને બન્ને બૈરી સમાન છે, ને ગમે તેટલી પરણે.

૭. અમારી ન્યાતમાં પલ્લુંજ નથી તો અટકાવે શું?

૮. અમારી ન્યાતમાં બૈરીની કંઈ રજા લેવાનો અટકાવ નથી ને પેહેલી બૈરીને કાંઇ આપવું નહી.

૯. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોપણ બીજી બૈરી કારણ વિના કરી શકેછે.

૧૦. એક બૈરી છે ને તેને છોકરૂં છે અથવા નથી તોપણ બીજી બૈરી કરી શકે છે. ને ઉમરનું તથા વાટ જોવાનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. જે બૈરીને અધરણી આવે તથા છોકરાના જનોઇમાં તથા છોકરાના લગનમાં તથા છોકરીના લગનમાં મોસાળું કરવાનો ચાલ છે. ને તેનો આંક કાંઇ મુકરર નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય, તેડું આવે ત્યારે પિહેરિયાંની રજા લઈને જાય, ને સાસરે હોય ને પિહેરથી તેડું આવે ત્યારે સાસરિયાંની રજા લઇને જાય—ને જવા આવવાની બાબતમાં ન્યાતવાળા કોઈ પુછી શકતા નથી, ને જવા આવવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા મરી ગઇ અથવા જીવતી છે ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાંની જોડે મોસાળિયાંને કજિયો નહી હોય તો જવા દે છે ને ત્યાં જવાનો દાહાડો કોઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તે કારતક સુદ અગિયારસથી તે આષાડ સુદ અગિયારસ સુધીમાં જેને જે દાહાડે લગન લેતા આવે તે દાહાડે કરે.

બ્રાહ્મણ—વાયડાનો જવાબ,

પ્રકાર "ક." અંક ૫૫.

૧. અમારી ન્યાત મધ્યે કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ તથા ૧૧ સુધીની થાય ત્યાં સુધીની પરણાવે—એ પ્રમાણે ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાત મધ્યે લગન કરવા ઘટેછે તેની સાથે કરેછે, નથી ઘટતા તેની સાથે થતા નથી એ મુકરર છે.

૩. અમારી ન્યાત મધ્યે કોઇ શખ્સને બૈરી છે અથવા મરી જાય તો તેની બેહેન સાથે પરણેછે એ મુકરર છે.

૪. અમારી ન્યાત મધ્યે કન્યાદાન આપવામાં પોતાના બાપ તથા મા તથા કાકા કાકી તથા ભાઇ ભોજાઈ વિગેરેમાં કોઈ ન હોય ત્યારે કન્યાદાન આપવામાં પિત્રાઈનો અધિકાર છે, ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવેછે, એ મુકરર છે—એ રીત છે.

૫. અમારી ન્યાત મધ્યે એક ચોરી મધ્યે બે કન્યા પરણી શકતી નથી. અગર બે કન્યા પરણાવેછે તો ચોરી બે જુદી કરીને પરણાવેછે, એ મુકરર છે—એ રીત છે.

૬. અમારી ન્યાત મધ્યે લગન જારી થયું ને છોકરાના બાપને પલ્લું ન મળ્યું તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકતો નથી.

૭. અમારી ન્યાત મધ્યે બૈરી (બીજી) એક ઉપર બીજી કરવાનો ચાલ નથી તો એનો વિસ્તાર લખ્યામાં આવતો નથી.

૮. અમારી ન્યાત મધ્યે બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી તો વિસ્તાર લખીએ શું ?

૯–૧૦. અમારી ન્યાતમધ્યે બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી—છોકરૂં આવે અથવા ન આવે તો બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી, વાસ્તે સવાલ બે એકઠા લખ્યાછે—વિસ્તાર લખ્યામાં આવતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાત મધ્યે બૈરીને અધરણી આવેછે તેને મોસાળાંનું કાંઇ મુકરર નથી, મળેછે તે કરેછે—નથી મળતું તે નથી કરતો, તેનું કાંઈ પરીમાણુ નથી—એજ સવાલ.

૧૨. અમારી ન્યાત મધ્યે છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે પણ જાય અથવા પિહેરથી તેડું આવે ત્યારે પિહેર પણ જાય, પણ ઘણું ખરૂં તો સાસરે રેહેછે; અગર જણ ૨ ની મરજીમાં આવેછે તે માંહોમાંહે એવી રીત એજછે; પણ જણ ૨ માં કોઈ અટકાવેછે તેને ન્યાતના સર્વે બાળગોપાળ તથા શેઠ પટેલ મળીને પુછી શકેછે. જવાનું એવું—જણ ૨ માં જેનુ તેડું આવે ત્યારે મોકલવાનો ચાલછે, ને સ્ત્રી પોતે લાયક થયા પછી સાસરા પિહેરના તેડાનો કાંઈ અટકાવ નથી, વગર તેડે સાસરે જાય, પિહેર પણ જાયછે—તેમાં સાસરે તથા પિહેર જવાના કઈ અમારામાં દાહાડાનું મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતીછે અથવા મરી ગઈ હોય તોએપણ સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં મોસાળ જવાનો અટકાવ કરી શકતાં નથી, ને મોસાળ જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાનો દિવસ એ છે કે સમુહૂર્તો થાય છે ત્યારે જેને જે દિવસ લગન કરવાનો આવેછે તે દિવસે લગન થાય છે, ને કમુહૂર્તો થયા પછી લગન થાય નહી—એ મુકરર છે.

* બ્રાહ્મણ—મારવાડી શીરોઈ સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦.

* આ અંકવાળાએ આ બાબત વિશે જવાબ આપ્યો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

બ્રાહ્મણ–મધ્યાચલનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૬.

૧. બહુધા દશ વરસની મર્યાદા છે.

૨. વિવાહ કરતી વખત સગપણ તપાસીને શાસ્ત્રની મર્યાદા પ્રમાણે કરેછે.

૩. ધણિયાણી જીવતાં તેની બેહેનને લવાતી નથી, ને તે મુઆ પછી તેને છોકરા કાંઈ નથી તો તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવામાં પોતાનો પિતા નહી હોય તો તેનો બાપ, તે નહી હોય તો તેનો ભાઈ, તે ન હોય તો તેનો ગોત્રી, તે નહી હોય તો કન્યાની મા [અધિકારી છે]; ને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી.

૬. ઉભયતા–બંનેની મરજી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી કરવા ચાહે તો કરે ને મુખ્ય બૈરી મોટી.

૮. બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઈએ ને તેને રાજી કરવામાં કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૯. પેહેલી બૈરી બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોએપણ કરી શકેછે છોકરા સારૂ.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરૂં નથી ત્યારે બીજી કરવા ચાહે તો તીસ વરસની ઉમર થયા પછી કરે.

૧૧. અધરણીમાં રીત આપવાનો ચાલ તથા મોસાળાંનો ચાલ–મળે તે કરેછે, નથી મળતું તે કરતા નથી; તો આંકડો શું લખીએ ? શક્તિ પ્રમાણે કરે.

૧૨. મોટી થાય ત્યારે સાસરે રેહેવું ને જવા આવવામાં તો અટકાવ થાય નહી.

૧૩. સ્ત્રીને મોસાળ જવા દેવામાં સાસરિયાં તથા પિહેરિયાંમાં કોઈ અટકાવ કરી શકતા નથી ને દાહાડો તો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. દાહાડો લગનનો કાંઈ મુકરર નથી, મુહૂર્ત આવેછે ત્યારે થાયછે.

બ્રાહ્મણ–સારસ્વત (લુહાણાના ગોર-) નો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૬૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધી લગન કરેછે.

૨. લગન કરવામાં ન્યાત સઘળી બરાબર છે, જેની સાથે સગપણ હોય જે કન્યા અપાય નહી ત્યાં લગન કરવું ઘટે નહી, ને કદાચ લગન થાય ત્યારે લાચાર, શું કરીએ ? બ્રાહ્મણનાં લગન થયાં પાછાં ફરતાં નથી.

૩. કોઈ શખ્સ પોતાની બૈરી જીવતાં તો તેની બેહેન સાથે (કોઈ) પરણતું નથી ને મુઆ પછી તો પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો માતાપિતાનો છે–ને પછી તો માતપિતા જેને આજ્ઞા આપે તે કન્યાદાન આપી શકેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા તો પરણેછે, પણ ચોરી જુદી જુદી કરીને પરણેછે.

૬. લગન જારી થયું ને કાંઈ ચીજ બાકી હોય તો વર કન્યાવાળા સમજે, પણ લગન અટકે નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તોપણ બીજી બૈરી થાયછે ને મુખ્ય તો પેહેલી હોય તે.

૮. પેહેલી બૈરીને છોકરા ન થતા હોય, અગર ઘર નહી ચલાવતી હોય તો તેની રજા લઈને બીજી બૈરી કરે, ને પેહેલીનું પલ્લું હોય તે તેની પાસે રેહે, ને તેનું ભરણપોષણ કરે; ને રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોપણ ઉપલા કારણથી બીજી બૈરી કરી શકેછે; ને વિનાકારણ કોઈ કરે નહી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તેની વરસ ૩૦ સુધી વાટ જોઈને પછી બીજી બૈરી કરે.

૧૧. હરેક પગરણમાં પેહેરામણી તથા મોસાળું કરેછે તે પોતાની સંપત પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે અથવા પિહેરિયાં સાસરે ન

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

જવા દે એ બની શકતું નથી—ને એવું થાય તો ન્યાત પુછી શકેછે.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી, મોસાળ તેડે ત્યારે જાયછે.

૧૪. લગન તો સમુહૂર્તામાં થાયછે ને કમુહૂર્તામાં નથી થતા.

બ્રાહ્મણ—પારાશરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૯૨.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૯ સુધીમાં લગન કરવા ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થઈ એટલે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જ્યાં ઘટારત છે ત્યાં લગન કરેછે ને નથી ઘટારત ત્યાં કરે તો તેને ન્યાતબાહાર મુકે.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુવા પછી(ઓ) તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો મુખ્ય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે તેના માબાપનો અધિકાર છે, ને પછી તેને અભાવે તો જે હાજર હોય તે કન્યાદાન આપેછે, ને માહેરાંમાં તો કન્યાનો મામો પધરાવેછે.

૫. અમારામાં આજસુધી તો એક દહાડે બે કન્યા પરણી નથી, ને એમ કરતાં કોઈ પરણાવે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. લગન સુધી પહ્લું તો કોઈ બાકી રાખતા નથી, ને કદાપી એક જનસ બાકી હોય તો લગન અટકાવીને લેછે.

૭. અમારામાં એક બૈરી જીવતી હોય ને તે નાલાયક હોય તો બીજી બૈરી કરે; ને મુખ્ય તો જે સમજવાર હોય તે.

૮. ઉપરની સાતમી કલમ પ્રમાણે હોય તો બીજી બૈરી કરે; ને પેહેલી બૈરીને પોતાની સત્તા પ્રમાણે રાજી કરવા સારૂ આપવું જોઈયે, ને કોઈ વિનાકારણ કરે તો તેને ન્યાત પુછી શકેછે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોએપણ કાંઈ વાજબી કારણ હોય તો બીજી બૈરી કરે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થાય તો તેની વરસ ૩૦ ની ઉમર થાય ત્યારપછી બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અઘરણી જે બૈરીને આવેછે તેને મોસાળું તો પોતાની સત્તા પ્રમાણે કરે, તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિહેર પણ આવે, તેમાં કોઈ અટકાવ કરે તો તેને ન્યાતવાળા પુછે, ને કદાપી કારણથી કોઈ અટકાવ કરે તો ન્યાત તેની તજવીજ કરીને મોકલાવે ને તેને સજા કરે.

૧૩. મોસાળ જવા આવવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી.

૧૪. લગન તો શાસ્ત્રની આજ્ઞા પ્રમાણે (લગન) કરીએ છૈએ.

બ્રાહ્મણ—રાયકવાળ સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યા વરસ પાંચથી તે વરસ અગિયાર સુધીમાં પરણેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક ગોત્રી હોય ત્યાં વિવાહ થતો નથી તથા સગાવાહલામાં વિવાહ થતો નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પોતાની બૈરી મરી ગયા પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન દેવાને માબાપ તથા ભાઈભોજાઇ તથા કાકોકાકી તથા વડવાઓ બે તથા વડિયાઈ બે તથા મામો તથા મામી એટલાઓને કન્યાદાન દેવાનો ચાલછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એકે લગને પરણે છે એ ચાલ છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પહ્લાંનો ચાલ નથી, પણ કન્યાના માબાપને ગમે તો ન પરણાવે; એ અમારો ચાલ છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી છે, ને બીજી મળે તો કરેછે; એ અમારો ચાલ છે.

૮. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી સુખે કરે, તેની રજા જોઇએ નહી, ને આપવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૯. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરી ના કેહે તોપણ બીજી બૈરી કરેછે, એ અમારો ચાલછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં કન્યા બીજી મળે તો સુખે કરે; કશો અટકાવ નહી, એ અમારી ન્યાતનો ચાલછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણીમાં આપવા લેવાનો ચાલ નથી, મોસાળું મળે તો કરે, મુકરર નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરી સાસરે જાય ને પિહેર આવે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે તથા મરી ગઈ હોય તો મોસાળ સુખે જાય, એ અમારી ન્યાતનો ચાલછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વરકન્યાના માબાપને ગમે ત્યારે લગન કરેછે.

બ્રાહ્મણ—કંડોળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૨.

૧. પાંચ વર્ષથી માંડીને અગિયાર વર્ષ સુધીમાં લગ્ન કર્યા વગર ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની સાથે લગ્ન કરવા ઘટતા નથી તેની સાથે કરતા નથી ને જેની સાથે ઘટેછે તેની સાથે કરીએ છૈએ.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં—તે બૈરીની બેહેનને—મુવા પછી પરણેછે.

૪. કન્યાદાન કરવાનો વેહેવાર માતાપિતાને છે.

૫. કન્યા પધરાવવાનો અધિકાર મામા વિગેરે ગમે તે કરે, અમારી ન્યાતમાં એક ઘેર એકોદરકન્યા એ એક દાહાડે પરણતી નથી, પણ મંડપભેદે પરણેછે.

૬. લગ્ન જારી થાય ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે ત્યારે છોકરીનો બાપ અટકાવ કરે.

૭–૧૦. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતાં બીજી થતી નથી ને અટકાવથી કરે તો રૂપિયા ૧૦૧ અંકે રૂપિયા એકસો ને એક આપે ને એક ન્યાત જમાડે, ને કર નહી આપે તો પોતાની ન્યાતથી અળગો રેહે, માસ ૧ માં પરણ્યા પછી આપે, નહી આપે તો ન્યાત બાહાર રેહે; તેનો જે કોઈ સંગ કરે તે ન્યાતબાહાર રેહે. પ્રથમ સ્ત્રીનું ભરણપોષણ કરે, કન્યાનો ધણી એક [ક]ન્યા ઉપર બીજી આપે તો તે ધણી રૂપિયા ૫૧ અંકે એકાવન ન્યાતને આપે, નહી આપે તો ન્યાતબાહાર રેહે. એ પ્રમાણે અમે અમારી ન્યાતનો બંદોબસ્ત કર્યોછે.

૧૦. જવાબ ૭ થીતે દશ સુધીના એમાંછે.

૧૧. અધરણીમાં જુજવી રીત આપવાનો ચાલ છે, મોસાળું કરવાનો ચાલછે, વખત તો મુકરર નથી, મોસાળું શક્તિ પ્રમાણે કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય તથા પિહેર જાય તેમાં કોઈ અટકાવ સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં (અટકાવ) કરી શકતાં નથી.

૧૩. કોઈ શખસની મા મરી ગઈ અથવા જીવતી હોય તો સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં અટકાવ કરતાં નથી.

૧૪. લગ્ન કરવા તેના માસ દિવસ શાસ્ત્રમાં છે.

બ્રાહ્મણ—મોતાળા ઓરપાડના દેશાઈનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૧૯.

૧. એ સવાલનો જવાબ નંબર ૧ ની કલમ ચોથીમાં લખેલો છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક ગોત્રીમાં તો કન્યા આપવા લેવાનો ચાલજ નથી, ને બીજા સગાવાહાલામાં પણ ચાર ચાર પેઢી થયાવિના કન્યા આપવા લેવાનો ચાલજ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરી મુઆ પછી તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલછે. ને બૈરી જીવતાં તો તે બૈરીની બેહેન સાથે આજ લગીમાં કોઈ પરણ્યું એવું અમારા જાણ્યામાં આવ્યું નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન આપવાનો મુખ્ય અધિકાર કન્યાના બાપનો છે, અગર કન્યાનો બાપ ન હોય તો કન્યાના દાદાનોછે, દાદો ન હોય ત્યારે કન્યાના ભાઈનો, કદાચ ભાઈ ન હોય ત્યારે કાકા વગેરે પિત્રાઈનોછે. એ ન હોય ત્યારે કન્યાની મા વા બાપની મા કન્યાદાન આપે. અગર એમાંનું કોઈ ન હોય ત્યારે મોસાળિયાં વિગેરે પોતાની ન્યાતિના કન્યાદાનના દે-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

નાર નથી ત્યારે કન્યા "કુરીયાત" સ્વયંવર, ને કન્યાને માહેરામાં મામા આદિ લઇને મોસાળિયાં પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, ને બે કન્યા એક દિવસે પરણાવવાનો ચાલછે તેથી તેની ચોરી જુદી જુદી બંધાયછે, ને એ ચાલવિશે શાસ્ત્ર મુકરર છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં લગન થયા પછી ત્રીજે દિવસે પલ્લુ આપવાનો ચાલ છે તેથી છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકતો નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તોએપણ કારણથી બીજી બૈરી કરે. ને બંને બૈરી પોતાના ધણીના ઘરમાં એકવિચારથી ધણીની મરજી માફક રેહે ત્યારે પેહેલી બૈરીને મુખ્ય જાણવી.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીને સંભળાવવું જોઈએ, ને તે સંભળાવ્યા ઉપરાંત રાજી થઈને બીજી બૈરી કરવાની રજા ન આપે ત્યારે તેનો ધણી પેહેલી બૈરીને રૂપિયા સાતસેં સુધી આપીને બીજી બૈરી કરે, ને કદાચ પેહેલી બૈરી પતિત થએલી હોય કે જેને ન્યાતવાળાથી ન્યાતમાં લેવાય નહી ને પતિત થએલી બૈરીને ફરી બીજી બૈરી લાવવા બાબતમાં સંભળાવવું પણ જોઈએ નહી, ને રૂપિયા પણ આપવા જોઈએ નહી, કાંય કે પતિત થઈ માટે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તોએપણ બીજી બૈરી આ કલમમાં સબબો લખ્યાછે તેથી કરી શકેછે. તેના કારણની વિગત એજે છોકરા નહી થાય ત્યારે તથા અપંગ હોય કે જેથી ઘરનો ધંધો ન થાય ત્યારે તથા પતિત થયલી હોય કે જેને ન્યાતવાળાથી ન્યાતમાં લેવાય નહી ત્યારે બીજી બૈરી કરે. એવા કારણોવિના બીજી બૈરી કરી શકે નહી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તેની મરજીવિના બીજી બૈરી કરે તો થાયછે, પણ પેહેલી બૈરીની ઉમર વરસ ત્રીસની થાય ત્યાંસુધી વાટ જોઈને પછી કરે તો તે બાબતમાં પેહેલી બૈરીનો અટકાવ ચાલી શકે નહી.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલછે. અધરણીની બાબતમાં મોસાળું કરવાનો ચાલ એક વખત છે. તે અધરણી બાંધ્યા પછી ને દિવસે કરે, ને તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, કાંજે મોસાળું કરનાર શખસ પોતાની મરજી પ્રમાણે કરે તેથી.

૧૨. સાસરે છોકરીને રેહેવું તો મુખ્યછે, પણ ક્યારથી કે વરસ બારની ઉમર થયા પછી. ને સાસરિયાં છોકરીને બેતરેહથી દુખ દેતાં ન હોય ને પિહેરિયાંમાં જવા ન દે તો તે વાત, તથા પિહેરિયાં બે તરેહથી છોકરીને સાસરિયાં દુખ દેતાં હોય ત્યાંસુધી સાસરે ન જવા દે તો તે વાત બની શકેછે, ને એ મુજબ વાત બની હોયતો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે તો યોગ્ય નથી. તે ઉપરની જીકર મુજબ વિરોધ ન થયો ત્યારે સાસરે તથા પિહેર જવાનો છોકરીને હરવખત ચાલછે માટે દાહાડો કાંઈ મુકરર લખ્યામાં આવતો નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતીછે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં સ્ત્રીને બેતરેહથી દુખ દેતાં ન હોય ને મોસાળ ન જવા દે તો એ વાત બની શકેછે, ને એ મુજબ વાત ન હોય તો મોસાળ જવાનો ચાલ દિવાળી વિગેરેમાં મુકરર છે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તથા દાહાડો શાસ્ત્ર પ્રમાણે મુકરર છે.

બ્રાહ્મણ—ઉનેવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૨૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૫) તથા ૭) ની થાય ત્યારે લગન કરવા, ને વરસ ૧૧) ની થાય ત્યારે લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં નાહના મોટા છે નહી, સરવે સરખા છે, જેને ગમે તે પોતાની ખુશી હોય ત્યાં વિવાહ કરે.

૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરી જીવતાં બીજી પરણવાનો ચાલ નથી, તથા મુઆપછી તેની બેહેન સાથે પરણવાને કન્યાના માબાપ રાજી હોય ને પરણાવે તો થાય સહી.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન દેવાનો અખત્યાર—જે પોતાનો પૈસો ખરચ કરે તે દેછે, ને કન્યા પધરા-

વવાનો ચાલ કન્યાના માબાપ તથા સગા જેને કેહે તે પધરાવેછે. તેનો કાંઈ નિયમ નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીએ બે કન્યા એક દાહાડે પરણાવવાનો ચાલ નથી, ને પરણાવે તો ચોરી જુદી જુદી કરે, ને માહેરાંમાં આગળ પડદો રાખીને પરણે.

૬. લગન જારી થયું ને કદાચ વરનો બાપ પલ્લું નહી ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે સહી, પલ્લાં વગર પરણે નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં બીજી કરવાનો ચાલ નથી તો તેની રજા શાને જોઇએ?

૯. અમારી ન્યાતમાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને છોકરા નહી થાય તોએપણ બીજી બૈરી કરી શકે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને અધરણી આવેછે તેને આપવાનો ચાલ તથા મોસાળું કરવાના ચાલનું કાંઈ મુકરર નથી. જે મળે તે આપીને પગે લાગેછે, તેનો કાંઈ નિયમ નથી, ને આંકડો પણ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરી મોટી થયા પછી સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે તથા પિહેરિયાં સાસરે નહી જવા દે તો ધણી મુખત્યાર છે, ગમે તો મોકલે ને ન ગમે તો ન મોકલે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય તો તેને (મોસાળ જવાનો) મોસાળિયાં સાથે સલાહ હોય તો જાય, તેમાં અટકાવ નથી. ને મોસાળિયાં સાથે સલાહ નહિ હોય તો ખુશી પડે મોકલે વા ખુશી પડે નહી મોકલે સહી.

૧૪. લગન કરવાનો નિયમ એ છે જે સમુહૂર્તા થયા પછી જે દિવસે લગન ચોખું આવે તે દિવસે લગન કરે.

બ્રાહ્મણ—તપોધનની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૬.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ ની થતાં સુધી લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં લગન ઘટતાં હોય તેમ થાય છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી જીવતાં બીજી બૈરી પરણાતી નથી, મુઆ પછી ધણિયાણીની બેહેન અથવા બીજા સાથે પરણે તો પરણાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન છોકરીના માબાપ આપે, ને છોકરીનો મામો માહેરાંમાં પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, માંડવો ૧ પણ ચોરી જુદી જુદી થાય છે. તેનો કાયદો એ જે મોટી છોકરીની ચોરી પેહેલી ને નાહની છોકરીની ચોરી પછવાડે.

૬. પલ્લું ન ભરે ત્યારે કન્યાનો બાપ લગન અટકાવે તો અટકે.

૭. અમારી ન્યાતમાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. એનો જવાબ કલમ ૭—ઉપલી કલમમાં છે.

૯. ઉપરની સાતમી કલમ પ્રમાણે પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો જવાબ ૭ મી કલમ પ્રમાણે, બીજી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૧. અધરણી બૈરીને આવે ત્યારે મોસાળું પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તેડું આવે ત્યારે સાસરે જાય, ને પિહેરથી તેડું આવે ત્યારે પિહેર જાય, ને વાજબી વાતે અટકાવે તો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરી શકતા નથી; ને ગેરવાજબી વાતથી અટકાવે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે છે. સાસરે તથા પિહેરથી તેડું આવે ત્યારે જાય.

૧૩. બૈરીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય તો સાસરિયાં તથા પિહેરિયાંની રાજીથી મોસાળમાં તેડે તે દાહાડે જાય.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે જે દાહાડે લગન આવે તે દાહાડે લગન થાય.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

બ્રાહ્મણ—તપોધન ખંભાતી સાહીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૯.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ ની થાય એટલે લગન કરે, ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગામાં તથા પિત્રાઈમાં તથા ગોત્રીમાં લગન થતાં નથી, ને એમ કરતાં કોઈ કરે તો પંચવાળા કરવા દે નહી, ને પંચાતનું કહ્યું ન માને ને કરે તો પંચ તે વિવાહ તોડી શકેછે.

૩. કોઈ શખ્સ પોતાની બૈરી જીવતાં તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણેછે, ને મુવા પછીએ તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણાવે તો પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના માબાપનોછે, ને તે ન હોય તો કન્યાને જે પાળે તે આપેછે. ને કન્યાને તો કન્યાનો મામો ચોરીમાં પધરાવે છે.

૫. અમારામાં એક માહેરે બે કન્યા પરણતી નથી ને એક દાહાડે જો બે કન્યા પરણવાની હોય તો ચોરી જુદી જુદી કરીને પરણાવે છે, ને તેમાં કાયદો કાંઇ નથી.

૬. એ વાતમાં બંને વેહેવાઇની મરજી માફક થાયછે.

૭. એક બૈરી જીવતી હોય તોએપણ બીજી બૈરી કરે, ને મુખ્ય તો જે સમજણવાળી હોય તે બૈરી.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલછે, પણ પેહેલી બૈરીની રજા લેવાનો ચાલ નથી.

૯. એ વાતમાં ધણી મુખત્યાર છે, પોતાની મરજીમાં આવે એટલી કરેછે.

૧૦. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલછે તો છોકરાની જીકરનું શું લખીએ?

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, બૈરીના પિહેરિયાંની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે, ને જો તે બૈરીને છોકરો યા છોકરી આવે ને તે પરણે ત્યારે પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે તેના મોસાળિયાં મોસાળું કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી વરસ ૧૫ ની થાય એટલે સાસરે રેહે. ને જો સાસરિયાંને તથા પિહેરિયાંને લડાઈ હોય તો તે લડાઈ મટયા પછી સાસરે તથા પિહેર જાય, પણ તેને ન્યાતવાળા કાંઈ શિક્ષા કરતા નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીના માબાપ જીવતાં છે અથવા મરી ગયાં હોય તોએપણ મોસાળ જવા દેવામાં કોઇથી અટકાવ કરી શકાતોજ નથી.

૧૪. લગન કરવા તે તો બ્રાહ્મણને પુછીને કરીએ છૈએ.

બ્રાહ્મણ—કરાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩૧.

૧. અમારામાં કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે નવ વરસ સુધી લગન કરવા, લગનને નિદાને અગિયારમે વરસે ચાલે નહી.

૨. અમારામાં લગન કરવા ઘટતાં નથી ત્યાં લગન કરી શકતા નથી.

૩. અમારામાં બૈરી જીવે ત્યાંસુધી બીજી પરણતા નથી, ને મરી ગયા પછી તેની બેહેનને પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર બાપને તથા ભાઇને તથા કાકા વગેરે જે કુટુંબમાં હોય તેને અધિકાર છે; ને તે ન હોય તો મામાને અધિકાર છે. ને માહેરાંમાં તો મામો બેસાડે, તે ન હોય તો મોસાળના કુટુંબી વિગેરે બેસાડે છે.

૫. અમારામાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, ને ચોરી બંનેની જુદી જુદી થાય છે.

૬. અમારામાં લગનના દાહાડા સુધી પલ્લું ન ભરે તો લગન અટકાવે.

૭. અમારામાં એક બૈરી જીવે ત્યાંસુધી બીજી પરણતા નથી.

૮. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં છે.

૯. એનો જવાબ એજ બાબતમાં કલમ ૭ મી પ્રમાણે છે તો કારણ શું લખીએ?

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરા ન થાય તોપણ પેહેલી બૈરી જીવે ત્યાં સુધી બીજી બૈરી પરણાય નહી.

૧૧. અમારામાં જે બૈરીનું અધરણી આવે તેને પાટઉઠણાના રૂ. ૯) નગદ આપે, અગર સાડી રૂ.

૭) ની આપેછે. તથા સાસરવાસો રૂ. ૩) તથા લાડવા ઘાડવાના રૂ. ૨)–જુમલે રૂ. ૧૪) આપેછે. ને મોસાળું કરવાનો ચાલ–અધરણીમાં તથા લગનમાં તથા જનોઇમાં શક્તિ માફક કરેછે, ને મોસાળું ભરે ત્યારે મોસાળિયાંને ઘરચોળું પેહેરાવે, અગર નગદ રૂ. ૫) આપે, જેને ત્યાં મોસાળું કરે તે આપે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી કંઈ દાહાડો સાસરે જવાનો મુકરર નથી, જ્યારે તેડું કરે ત્યારે જાયછે, ને એ વાતમાં સાસરે પિહેર જવાનો અટકાવ કરતાં નથી તો ન્યાતવાળા શિક્ષા શું કરે ?

૧૩. જ્યારે મોસાળિયાં તેડેછે ત્યારે તે બૈરી જાય છે તેને સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં અટકાવ કરતાં નથી.

૧૪. અમારામાં લગન કરવાની મોસમ કાર્તિકથી તે આષાડ સુધીમાં સારો દાહાડો જોઇને થાયછે, ને એટલા માસમાં કમુહૂર્તો હોય ત્યાંસુધી થાય નહી.

બ્રાહ્મણ–કનોજીયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩૨.

૧. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, જ્યારે વર મળેછે ત્યારે લગન કરીએ છીએ.

૨. જે ઘટતું નથી ત્યાં કરતા નથી, ને સગાઈ હોય ત્યાં કરતા નથી.

૩. બૈરીની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ છે.

૪. કન્યાદાન દેવાનો અધિકાર માતાપિતાને છે, તે ન હોય તો ભાઈ કરે, ને ભાઈ ન હોય તો કુટુંબી કરી શકેછે, ને કુટુંબી ન હોય તો બીજો સગો પરણાવવાનો ખરચ કરે તે કરી શકેછે. ને તે કન્યાને ચોરીમાં ભાઈ બેસાડે છે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી.

૬. છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ અટકાવે છે, પણ જરજામીનથી કામ ચાલેછે.

૭. એક બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી સંપતવાળો કરેછે, ને બેહુને સમાન રાખેછે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીને રાજી કરીને કરેછે.

૯. કારણ અટકાવ સરખું હોય તો બીજી બૈરી કરે.

૧૦. બૈરીને છોકરૂં ન થાય તો વરસ ૩૦ સુધી વાટ જોઈને બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અધરણીનો ચાલ નથી.

૧૨. બૈરીને સાસરે જવું તે તો જરૂર છે, ને પિહેરમાં અટકાવથી રેહે. જવા આવવામાં કોઈ અટકાવી શકતું નથી.

૧૩. મોસાળ જવામાં કાંઈ અટકાવ નથી, જ્યારે તેડે ત્યારે જાયછે.

૧૪. જોષીને પુછીને મુહૂર્ત જોષી આપે તે દાહાડે કરીએ છીએ.

બ્રાહ્મણ–તળાજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૭૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં ૫ વરસથી તે અગિયાર વરસ સુધીમાં લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં ન્યાતનું છોકરૂં ન્યાતમાં પરણે.

૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરી મરી ગયા પછી (વા) તેની બેહેન સાથે પરણે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનો છે, માબાપ ન હોય તો મુરબ્બી આપે; ને મામો માહેરાંમાં પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ઘરની બે કન્યા હોય તો એક લગને બે કન્યા પરણે, ને ચોરી જુદી જુદી બાંધીને પરણે.

૬. અમારી ન્યાતમાં વરનો બાપ પલ્લું ભરે, કદાચ દશ પાંચનું ઓછું હોય તો અટકાવે નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો એ બીજી પરણે, ને મુખ્ય બૈરી એ બંને.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરી અટકાવી શકે નહી.

૯. પેહેલી બૈરી, પોતાનો ધણી બીજી બૈરી પરણે તો અટકાવી શકે નહી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરા હોય તોએ પરણે.

૧૧. અધરણી આવે તો મોસાળું પોતાના મળતર પ્રમાણે કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. માબાપ કન્યાને અટકાવી શકે નહી, ધણી ન તેડે તો ગુન્હેગાર;—સાસરિયાં અટકાવી શકે.

૧૩. ધણી મોકલે તો જાય.

૧૪. લગન પોહોંચતું આવે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છૈએ તે થાય.

બ્રાહ્મણ—સિધેશ્વરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮૦.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ પાંચ અથવા આઠ સુધીમાં લગન કરવા, ને નવ વરસની ઉમરની થઈ ત્યારે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક ગોત્રીમાં તથા સગા સંબંધીમાં લગન કરવા ઘટતાજ નથી. ને ગૃહસ્થ યા બ્રાહ્મણ કે જેની સાથે સંબંધ ન હોય ત્યાં લગન કરવા ઘટેછે ત્યાંજ થાયછે.

૩. કોઈ શખ્સ પોતાની બૈરી જીવતે બૈરીની બેહેન સાથે લગન કરતો નથી, ને બૈરી મુવા પછી બૈરીની બેહેન સાથે પરણે તે કન્યાવાળો ખુશીથી પરણાવે તો પરણે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો માબાપનો અધિકાર છે, ને માબાપ નહી હોય તો છોકરીના ભાઇનો અધિકાર છે, ને છોકરીનો ભાઇ ન હોય તો કાકા વિગેરે કુટુંબીનો અધિકાર છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવેછે, અગર મામો ન હોય તો મોસાળ પક્ષના જે હોય તે કન્યાને પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીએ બે કન્યા પરણાતી નથી, ને એક ઘરમાં બે કન્યા એકે લગને પરણેછે તેની ચોરી જુદી જુદી થાયછે ને જુદા જુદા અર્ધાયછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં લગન જારી થાય ત્યારે પલ્લું લેવાનો ચાલ નથી, પરણ્યા પછી લગનને ત્રીજે દાહાડે પલ્લું આપેછે તેથી લગન અટકતા નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરી જીવતી હોય તો કાંઈ સબબવિના બીજી કરતા નથી, ને અગર કરે તો પેહેલી ધણિયાણી મુખ્યછે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઇએ, ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવાને કાંઈ આપવું જોઇએ તેનો આંકડો કાંઇ મુકરર નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો કરી શકાય નહી, અગર કરે તો કાંઈ કારણ હોય તો થાય.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરૂં ન થાય તો તેની રજાવિના બીજી બૈરી કરે, પણ પેહેલી બૈરીની ઉમર આસરે ત્રીશ વરસની વાટ જોઇને કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલ છે. ને મોસાળું કરવાનો ચાલ—અધરણીને દાહાડે એકજ વખત કરે, શક્તિ પ્રમાણે કરે, ને આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી પિહેરથી સાસરે જાય તથા સાસરેથી પાછી પિહેર આવે તેમાં સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં અટકાવ કરતાં નથી, ને ન્યાતવાળાનો એ બાબતમાં શિક્ષા કરવાનો ચાલ નથી, ને સાસરે અથવા પિહેર જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી ને મોસાળ જવાના દાહાડા દિવાળી વિગેરે વારપર્વ અથવા આડે દાહાડે પણ જાયછે.

૧૪. લગન કરવા તેની મોસમ માઘ મહીનાથી તે આષાડ સુદ ૧૦ સુધીમાં સારે મુહૂર્તે લગન કરવાના દાહાડા મુકરર છે, પણ ચૈત્ર માસમાં મીનાર્કના સબબથી લગન થતા નથી.

બ્રાહ્મણ—દેશાવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૦.

૧. કન્યાની ઉમર ૫ વરસથી તે ૧૦ વરસ સુધીમાં લગન કરવા ને અગિયાર વરસની થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં ગોત્રમાં લગન કરવા ઘટતા નથી, ને કદાચને કરે તો તે શખસ ન્યાત બાહાર રહે.

૩. અમારામાં બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી થતી

નથી તો તે બૈરીની બેહેન સાથે કયાંથી પરણે, અને મુઆ પછી તો પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવામાં પિતા મુખ્યછે, ને પિતા મુઆ પછી તો વિવાહ બાબતની કલમ ૫-૬ માં જેનો અધિકાર લખ્યોછે તેમાંથી જેણે વિવાહ કર્યો હોય તેનો કન્યાદાન દેવાનો અધિકારછે, ને કન્યાને માહેરાંમાં તો તેના મોસાળપક્ષવાળા પધરાવેછે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, ને એક ઘરમાં બે કન્યા એક લગને પરણવાની હોયતો તેની બીજી ચોરી બંધાયછે, ને તેની વચમાં અંતરપટ કરીને પરણાવેછે.

૬. છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકેછે.

૭. અમારામાં પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી આજ સુધી કોઈએ કરી નથી, ને એકજ બૈરી મળતાં ઘણી મુશ્કેલ પડેછે. એવી કન્યાની અછત અસલથી આજદિન લગી ચાલી જાયછે, તેથી ઘણા એકતો કુંવારા પણ મરેછે એટલે એનો જવાબ શું લખીએ?

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૯. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી પરણવાનો ચાલ અસલથીજ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ પ્રમાણે.

૧૧. અધરણી આવેછે ત્યારે રીતભાત આપવાનો ચાલ છે. પંચમાસીમાં રીત કરે, તથા સાતમે માસે ખોળો ભરે ત્યારે છોકરીના વાલીમાં જે કોઈ હોય તે મળતર પ્રમાણે ખોળે મુકે, ને મોસાળું કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય અથવા પિહેર જાય તેમાં સાસરિયાંનો અથવા પિહેરીયાંનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી. ને અગર એ બંનેમાંથી કોઈ અટકાવ કરે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા દઈ શકેછે; અને સાસરે તથા પિહેર રેહેવાના દિવસ તો એ છે જે મહીનામાં માથે આવે ત્યારે દિન ૪ તથા અમાસ પુનેમ તથા રૂડું ભુંડું કાર્ય હોય પિહેરમાં તો પિહેરમાં રેહે, ને બાકી તો સાસરે રેહે.

૧૩. છોકરી મોટી થયા પછી તેની મા જીવતી હોય અને માને છોકરીના મોસાળિયાં સાથે બનાવ ન હોય તો અટકાવી શકેછે. છોકરી મોટી થયા બાદ મોસાળમાં ગયેથી બદરાહ ચાલે તો સાસરિયાં તથા બાપના ઘરવાળા બંધ કરવા ચાહે તો બંધ કરી શકેછે. ને બદરાહ ચાલતી ન હોય તો બંધ કરી શકતા નથી. ને દાહાડાનું કાંઈ મુકરર નથી, જ્યારે તેડે ત્યારે જાયછે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

બ્રાહ્મણ-ખેડવા (હુમડના ગોર) નો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે નવ વરસ સુધી લગન કરવા, ને નિદાને અગિયારમે વરસે ચાલે નહી.

૨. અમારામાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી ત્યાં લગન કરતા નથી.

૩. તેના બાપની મરજી હોય તો પરણાવે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર બાપનો તથા ભાઈનો તથા કાકા વિગેરે જે કુટુંબમાં હોય તેને અધિકાર છે, ને એ અધિકારીમાં કોઈ ન આપે તો કન્યાની માની રાજીથી મામા વિગેરે કન્યાદાન આપી શકેછે. ને (માહેરાંમાં) મામા વિગેરે મોસાળિયાં માહેરાંમાં પધરાવેછે.

૫. અમારામાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે, તે બંનેની ચોરી જુદી જુદી થાયછે.

૬. અમારામાં વિવાહ વખત પલ્લું ચુકવી લેછે, અગર બેહુ વેહેવાઈની મળતીપાંતી હોય ને પાંચ રૂપિયાનું બાકી હોય તો લગન અટકાવીને લેછે.

૭. અમારામાં બૈરી જીવે ત્યાં સુધી બીજી પરણાતી નથી.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં છે.

૯. એનો જવાબ પણ કલમ સાતમી પ્રમાણે છે.

૧૦. કદાપી પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થાય તો બાઈની વરસ ૩૦ ની ઉમર થયા પછી મળેતો બીજી બૈરી કરી શકેછે.

૧૧. મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, પણ શક્તિ પ્રમાણે કરે ને કોઇ ન કરે તો પુછે નહી.

૧૨. સાસરે પિહેર જવામાં કોઇથી અટકાવ થાય

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

નહી પણ કાંઈ સબબ હોય તો અટકાવી શકેછે ને પછી તેનું ન્યાત સમાધાન કરે.

૧૩. મોસાળ જવાનો અટકાવ થાય નહી, પણ બદફેલીએ ચાલે તો ધણીની રજાવિના જવાય નહી.

૧૪. અમારામાં લગન કરવાની મોસમ કારતકથી તે આષાડ સુધીમાં સારો દાહાડો જોઈને કરેછે, ને સામાં કમુહૂર્તા હોય ત્યાં સુધી થાય નહી.

વાણિયા—અગરવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક."- અંક ૧૫૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમરનું પ્રમાણ—વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં કન્યાનો બાપ પોતાની છોકરીને ગમે ત્યારે પરણાવે, પણ અહિંયાં(ના) લોક પરદેશથી કન્યા પરણી લાવે તેની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની સાથે લગન કરવા ઘટતા નથી તેની સાથે લગન થાય તેનું એજે અમારી ન્યાતમાં વર કન્યાના માબાપને પાલવે તેની સાથે લગન કરે, એવો અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ[થી] પોતાની બૈરી જીવતાં તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણાતું નથી, ને જે શખસની બૈરી મરી ગઈ હોય ને તે જો બૈરીની બેહેન સાથે—તે કન્યાના માબાપ પરણાવવા ચાહે તો પરણી શકેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો પેહેલો છોકરીના બાપનો છે, ને બાપ ન હોય તો કન્યાના ભાઈનો છે, ને તે ન હોય તો કન્યાના કાકાનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય ત્યારે તો કન્યાની માનો અધિકાર છે, ને એટલામાં કોઈ ન હોય ત્યારે તો કન્યાના બાપના વંશમાં જે હોય તેનો અધિકાર છે; ને કન્યાને કન્યાનો મામો માહેરાંમાં પધરાવે છે, ને મામો ન હોય ત્યારે કન્યાના માબાપ જેને કેહે તે પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીએ બે કન્યા પરણતી નથી ને બે કન્યા સાથે એકે દાહાડે પરણાવવાની હોય તો બે ચોરી કરીને પરણાવેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં લગન તો છોકરાનો બાપ વિવાહ બાબતની કલમ ૧૧ મીમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે આગમજથી મહીના બે અગાઉ પલ્લું લઇને ત્યાર પછી લગન કરેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરી જીવતી હોય તો તેના ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૯. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી બૈરી થતી [નથી] તો પેહેલીની રજાનું શું લખીએ ?

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થતું હોય ને તેની ઉમર વરસ ૩૧ ની થઇ હોય ને તે બૈરી (પોતાની રાજી ખુશીથી) પોતાની રાજી ખુશીથી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી પરણાવે તો પરણી શકેછે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને, તેના પિહેરિયાંને જે કાંઇ મળે તે પ્રમાણે મોસાળું કરેછે,—આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, ને અગર તે બૈરીનો છોકરો યા છોકરી પરણતા હોય ત્યારે પણ તે બૈરીના પિહેરિયાં મોસાળું કરેછે તેનો પણ આંકડો મુકરર નથી. પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરીની ઉમર પુખ્ત વરસ ૧૨ તથા ૧૩ ની થાય ત્યારે સાસરે જાય ને પિહેરનું તેડું આવે ત્યારે પિહેર પણ જાય, ને અગર કોઈ શખસ પિહેર અથવા સાસરે મોકલવામાં અટકાવ કરે તો તે શખસ ન્યાતનો તકસીરવાન થાય.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ને તે સ્ત્રીના મોસાળિયાં તેને જમવા ખાવા તેડે તો મોસાળ જાય; એ વાતમાં તે સ્ત્રીના પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૪. લગન તો સમુહૂર્તામાં થાયછે કમુહૂર્તામાં થતાં નથી.

વાણિયા—નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૩ સુધીમાં જ્યારે કન્યાવાળો કેહે ત્યારે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨. અમારી ન્યાતમાં તો જેની સાથે લગન કરવા ઘટતા નથી તેની સાથે લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખ્સ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણી શકતો નથી, ને બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો કન્યાના બાપનો તથા તેનો ભાઈ તથા તેનો કાકો, ને તે નહી હોય તો તેનો પિત્રાઈ તથા તેના જે કોઈ વાલી હોય તે કન્યાદાન આપી શકેછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં મામા વિગેરે મોસાળવાળા પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા પરણેછે, પણ તેની ચોરી જુદી જુદી કરેછે, ને પેહેલાં વડી કન્યાના વરને પોંખેછે ને પછી નાહની કન્યાના વરને પોંખીને માહેરાંમાં લેછે.

૬. લગન જારી થયું ને વરનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરેછે ને પેહેલી બૈરીનું પલ્લું બૈરી પાસે રહે ને તેનું ભરણપોષણ તેનો ધણી પુરૂં કરે, ને પછી બીજી બૈરી કરે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પહેલી બૈરીની રજાનું કાંઈ મુકરર નથી; ને આપવું પડેછે તે એજ નંબરની સાતમી કલમમાં લખેલુંછે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહી શકતી નથી, ને બીજી બૈરી કરવાનું કારણ તો એ છે જે છોકરા નહી થતા હોય ત્યારે અથવા તેની સાથે બીગાડ હોય ત્યારે બીજી બૈરી કરે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થયાલગી વાટ જોઈને બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને મોસાળું કરવાનો ચાલ છે—પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મોસાળું કરે, ને મોસાળા સાથે આવે તેને નાળિયેર આપવાનો ચાલ છે, તથા અધરણીની ન્યાત ૧ જમાડવાનો ચાલ છે.

૧૨. છોકરીની ઉમર વરસ ૧૩ ની થયા પછી સાસરે રેહેછે ને સાસરે તથા પિહેર જવા આવવામાં કોઈથી અટકાવ થાય નહી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં(થી) મોસાળ જવા આવવામાં અટકાવ કરી શકતા નથી, જ્યારે મોસાળિયાં તેડું કરે ત્યારે જાયછે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો એ છે જે કાર્તિક સુદ ૧૧ થી તે આષાડ સુદ ૧૧ સુધી મુકરર મોસમ છે, ને સારા લગન જોઈને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

વાણિયા—મોઢ વીશા અરાડજા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૨.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારામાં જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી, તેની સાથે લગન થતાં નથી, ને કરે તો ન્યાત બાહાર મુકીએ.

૩. બૈરી મુઆ પછી બૈરીની બેહેન સાથે પરણેછે, જીવતાં પરણવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનો છે, ને માબાપ ન હોય તો જે છોકરીને પાળે તે આપે; ને માહેરાંમાં મોસાળિયાં પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવેછે, પણ બંનેની ચોરી જુદી જુદી બાંધેછે, ને કાયદો તો એ છે જે વચમાં અંતરપટ રાખીને પરણાવેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં અગાઉથી પલ્લું લેવાનો ચાલ છે, તો અટકાવવાનો જવાબ શું લખીએ?

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરીથી વધારે કરવાનો ચાલ નથી, ને મુખ્ય તો પરણી બૈરીને કરીએ છીએ.

૮. અમારી ન્યાતમાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ આઠમી પ્રમાણે છે.

૧૦. એનો ચાલજ નથી તો જવાબ શું લખીએ?

૧૧. જેને અધરણી આવેછે તેને મોસાળું કરવાનેચાલ છે, પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી ઉમરની થયા પછી સાસરે રો

હેવું તો મુખ્ય છે ને સાસરિયાં તથા પિહેરિયાંથી અટકાવ થઈ શકતો નથી, ને જવાનો દાહાડો તો વાર તેહેવારે તો જવું જરૂર છે, ને આડે દાહાડે જાય તો મના થઈ શકતી નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય તોએપણ પિહેર જવા આવવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી, ને પિહેર જવાનો દાહાડો તો દિવાળી વિગેરે પોતાની મરજીમાં આવે ત્યારે જાય.

૧૪. લગન કરવાનો દાહાડો તો જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

વાણિયા—મોઢ માદળીઆ દશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૩.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫) ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૧૧) ની થાય એટલામાં લગન કરવા, તે ઉપરાંત ચાલે નહી.

૨. જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગન થાય નહી.

૩. કોઇ શખસ [થી] બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણાતું નથી, ને બૈરી મરી જાય તો તેની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન કરવાનો અધિકાર તો પેહેલો માબાપનો છે, ને તે ન હોય તો દાદાનો તથા ભાઈ, ને તે ન હોય તો કાકાનો ને તે ન હોય તો નજીકના કુટુંબીનો છે; ને માહેરાંમાં કન્યા પધરાવવાનો હક મામાનો છે, ને તે ન હોય તો મોસાળિયાંમાં જે હોય તે પધરાવે.

૫. એક ચોરીએ બે કન્યા પરણતી નથી ને જુદી ચોરીએ પરણે છે, ને હસ્તમેળાપક સુધી વચમાં અંતરપટ રાખેછે.

૬. લગન જારી થાય ને લગનના એક બે દિવસ રેહે ત્યારે છોકરાનો બાપ પલ્લું પુરૂં કરેછે, ને ન પુરૂં કરે તો અટકાવીને લેછે.

૭. એક બૈરી જીવતી છે તો તે ઉપર બીજી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૯. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી થતી નથી, તો પેહેલી બૈરીની શું રજા જોઇએ.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છ[redacted]ી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૧. લગન તથા અધરણ[redacted]સાળું તથા રીત કરેછે તે સંપત પ્રમાણે કરેછે; [redacted]રર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાયછે પિહેર પણ આવેછે, એમાં સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી ને સાસરે તથા પિહેર જવા આવવાનો દાહાડો મુકરર નથી.

૧૩. કોઇ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઇ હોય તે સ્ત્રીના મોસાળિયાં તેડે તો મોસાળ જાય. એ વાતમાં સ્ત્રીના પિહેરિયાં તથા સાસરિયાંનો જવા દેવામાં અટકાવ નથી.

૧૪. લગન સમુહૂર્તમાં થાયછે, કમુહૂર્તમાં થતાં નથી.

વાણિયા—મોઢ દશા અરાડજા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૪.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૩ સુધીમાં પરણાવ્યા વગર ચાલે નહી.

૨. જ્યાં લગન કરવા ઘટતાં નથી, ત્યાં લગન કરતા નથી.

૩. બૈરી મરી જાય ને તેને બેહેન હોય ને રાજી થઈને પાછો તેની બેહેન સાથે વિવાહ થાયછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર પોતાના માતા તથા પિતાનોછે, ને તે કરતાં પછી નહી માબાપ હોય તો કુટુંબીનો અધિકારછે, ને તે કરતાં કુટુંબી નહી હોય તો પછી સગાસાઈ પરણાંવી શકેછે ખરચીને; તથા કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો હક મોસાળિયાંને છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે પણ ચોરી જુદી જુદી કરેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કરે ત્યારથી તે લુગન સુધી પલ્લું પુરું નહી કરે તો લગન વખત અટકાવીને પલ્લું લેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરી પરણેલીની રજા થાય ત્યાર પછી બીજી બૈરી પરણે.

[illegible] લીધાવગર બીજી થાય ન[illegible]

[illegible]તમા પેહેલી ધણિયાણીની રજા વિ[illegible] નહી.

૧૦ બૈરી પરણ્યા પછી વરસ ૩૦ સુધી છોક[illegible]રાની વાટ જુએ, ને ત્યાર પછી રજાવિના બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણીનું મોસાળું કરેછે પણ જેવું પોતાને મળે તે પ્રમાણે કરે, એ વાતનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. કન્યા મોટી થયા પછી સાસરે જવું જરૂરછે, ને પિહેરમાં તો અટકાવ પડે ત્યારે રહેછે, ને કોઈ કબજ કરી શકતો નથી; ને કોઈ શખસ કબજ કરે તો ન્યાતવાળા ઠપકો દઇને તેડાવેછે, ને મોકલાવેછે–અટકાવી શકતા નથી.

૧૩. મોસાળ જવાનો અટકાવ નથી, જે દાહાડે તેડેછે તેદાહાડે જમવા જાયછે.

૧૪. જોષીને પુછીને જે દાહાડે જોષી મુહૂર્ત આપે તે દાહાડે લગન થાયછે.

વાણિયા–દશા ખડાયતા સુરતી તથા અમદાવાદી તથા ઉમરેઠીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૫.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫–૭–૯ ની થાય એટલે લગન કરવા ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે પરણાવ્યા વિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારામાં પાસેના સગાવાહાલામાં લગન થતા નથી.

૩. કોઇ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણે નહી, ને મુઆ પછી પરણાવે તો પરણે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના બાપનો છે, ને તે ન હોય તો માનો, ને તે ન હોય તો કન્યાનો ભાઇ આપે, ને તે ન હોય તો કન્યાને પાળે તે આપે; ને કન્યાને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો પધરાવે, ને તે ન હોય તો જે સગો હોય તે પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીએ બે કન્યા પરણે નહી ને બે કન્યા પરણવાની હોય તો બંનેની ચોરી જુદી જુદી બાંધે છે; ને બાપ એક છોકરીને પરણાવે ને બીજી દીકરીને પરણાવવાનું જે નજીકના સગાને કેહે તે પરણાવે.

૬. લગનનું કામ જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે, જ્યારે પલ્લાંની નીશા કરે ત્યારે પરણાવે.

૭. અત્યાર પછી બીજી બૈરી કરવાનો સબબ એ છે જે બૈરીની ઉમર વરસ ૨૦ ની થાય ને તેને છોકરાં ન થાય તો બીજી બૈરી કરે, ને મુખ્ય તો પેહેલી છે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે–છોકરાં ન થાય એ કારણથી કરે, ને પેહેલીને રાજી કરવા સારૂ રૂપિયા બસેનું જાસ્તી કરે, ને બીજી કરે.

૯. એનો જવાબ કલમ ૭ મી પ્રમાણે છે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ પ્રમાણે કરે.

૧૧. બૈરીને અધરણી આવે ત્યારે તેના પિહેરિયાં મોસાળું કરેછે–પોતાની સંપત પ્રમાણે–ને તે બૈરીને છોકરી વા છોકરો પરણતો હોય ત્યારે પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મોસાળું કરેછે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી ઉમરની વરસ ૧૪ ની થાય ત્યારે દિન ૨૦ સાસરે રેહે, ને વરસ ૨૦ ની થાય એટલે સાસરે રહે ને બારસ પુનમે પિહેર જાય ને જમીને પાછી આવે, ને એમ કરતાં અટકાવે રેહે તો તેને સાસરિયાં વઢે નહી; એમાં સાસરિયાં પિહેરિયાં અટકાવ કરે નહી, ને અટકાવ કરે તો તેને ન્યાતવાળા પુછી શકેછે.

૧૩. મોસાળ જમવા ખાવા જાય ને એમાં કોઈ અટકાવ કરે નહી, જમીને પાછી આવે; ધણીની રજા શિવાય રાત રહે નહી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ શાસ્ત્રને આધારે જ્યારે સમુહૂર્તા હોય ત્યારે થાય, કમુહૂર્તામાં થાય નહી.

વાણિયા–ખડાયતા પાંચાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૬.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ ની

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

થાય ત્યારે તેના લગન કરે, ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થાય એટલે તો લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં વરની તથા કન્યાની ત્રણ ચાર પેહેડીના પિત્રાઈ હોય તો તેમાં તથા મોસાળની ત્રણ પેહેડીસુધીનું સગપણ હોયતો તેમાં લગન કરવાનો ચાલ નથી; ને એ વગર બીજા દુરના સગા હોય તો તેમાં લગન કરવાનો ચાલછે; ને કોઈ ઉપર લખેલા પિત્રાઇમાં તથા મોસાળપક્ષમાં વિવાહ કરે તો તે શખસ પંચાતનો ગુન્હેગાર થાય.

૩. પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી, ને બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન હોય ને બંનો જણની રાજી ખુશી હોય તો એકેબેહું રાખેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તેના માબાપનો છે, ને તે ન હોય તો કન્યાનો કાકો અથવા દાદો અથવા ભાઈ અથવા પિત્રાઈ એ મધેથી જે હાજર હોય તે દરજ્જા પ્રમાણે કન્યાદાન આપે, ને એટલામાં કોઈ ન હોય ત્યારે જે શખસ પૈસા ખરચીને કન્યાને પરણાવે તે શખસ કન્યાદાન આપે; ને માહેરાંમાં તેનો મામો બેસાડે, ને મામો ન હોય તો બીજા સગા હોય તે બેસાડેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ઘરમાં બે કન્યા એક લગને પરણાવે તો પરણી શકેછે, ને ગ્રહશાંતિ તથા ચોરી જુદી જુદી કરવાનો ચાલછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું પુરૂં ન કરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે, ને પલ્લાંની નીશા લે ત્યારે લગન કરે; ને કન્યાની ઉમર વરસ ૧૧) ની થઈ હોય ને એટલાલગીમાં વરવાળા પલ્લું પુરૂં ન કરે તો તે શખસ પંચાતનો ગુનેહગાર થાય, ને તે વિવાહને તોડીને બીજી જગાએ પરણાવે તો એ વાત થઈ શકેછે.

[redacted] અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી રહી હોય [redacted] બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

[redacted]હેલી બૈરી જીવતાં તેના ઉપર બીજી બૈરી [redacted]ચાલ નથી, તો તેનો ચાલ શું લખીએ?

[redacted]નો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

[redacted]પેહેલી બૈરીને છોકરાં થાય અથવા ન થાય [redacted]ના ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ અસ-

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે તેના પિહેરિયાં પોતાની સંપત પ્રમાણે રીતનાં લુગડાં મોસાળામાં આપે, ને મોસાળું તો અધરણીમાં તથા તે બૈરીના છોકરા અથવા છોકરી પરણે ત્યારે કરવાનો ચાલ છે, પણ તે પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે; ને કોઈ નહી કરે તો તેની ખુશી, તેના ઉપર ન્યાતનો કાંઈ દરદાવો નથી.

૧૨. છોકરી મોટી પુખ્ત ઉમરની થાય ત્યારે સાસરે જાય ને મહીનામાં દિન ૫) પિહેર આવે તથા પિહેરમાં કાંઈ વાજબીનું કામ હોય અથવા જમવા ખાવા જવું હોય તો આવે. એ બાબતમાં પિહેરિયાંથી અથવા સાસરિયાંથી અટકાવ થઈ શકતો નથી; અગર એ બાબતમાં કોઈ અટકાવ કરે ને ન મોકલે તો તે શખસને પંચાત પુછી શકેછે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે બૈરીને મોસાળ જવા દેવાનો તેના સાસરિયાંથી તથા પિહેરિયાંથી અટકાવ થઈ શકતો નથી; મોસાળનું તેડું આવે ત્યારે જાયછે.

૧૪. લગન તો કારતક સુદ ૧૧ થી તે ઉજવળ નોમસુધી સમુહૂર્તો હોય ને જોષી શાસ્ત્ર પ્રમાણે મુહૂર્ત આપે તે દાહાડે કરીએ છીએ, ને કમુહૂર્તોમાં તથા આષાઢ સુદ ૯ થી તે આશો મહીના સુધીમાં લગન કરતા નથી.

વાણિયા—વીસા નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૭

૧. એ કલમનો જવાબ વિવાહ બાબતની કલમ ચોથીમાં લખ્યોછે.

૨. જ્યાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી ત્યાં કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસથી પોતાની બૈરી જીવતાં સાળી સંગાથે પરણાય નહી; ને બૈરી મુઆ પછી તે સાળી સાથે રાજી હોય તો પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના બાપનો તથા માનોછે ને તે ન હોય તો કાકો અથવા ભાઈ, ને તે ન હોય તો કુટુંબી, ને તે ન હોય તો જે કન્યાનો વાલી થઈને લગન વગેરેનો ખરચ કરે તેનો અધિકારછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો બેસાડેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. એ કલમનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૬. વિવાહ મળે ત્યારથી તે લગન સુધીમાં વરવાળા પલ્લું પુરૂં ન ભરે તો કન્યાવાળા નંબર ૧) ની કલમ ૧૨) માં લખ્યા પ્રમાણે લગન અટકાવીને પલ્લું લઇ શકેછે.

૭. આગલી બૈરી રાજી ખુશીથી રજા આપે તો ધણી બીજી બૈરી કરે, ને તે બેહુમાં મુખ્ય તો પેહેલી બૈરીછે; ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૮. એ કલમનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણેછે.

૯. એ કલમનો જવાબ ઉપરની ૭ મી કલમ પ્રમાણે.

૧૦. બૈરીની ઊમર આસરે વરસ ૩૫ ની થાય ત્યાં સુધીમાં ફરજંદ નહી થાય ને તે બૈરી ખુશીથી રજા આપે તો ધણી બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણી જે બૈરીને આવેછે તે વખત તેના પિહેરિયાં મોસાળું કરેછે, તથા તે બૈરીનાં છોકરાં પરણતાં હોય ત્યારે મોસાળું કરેછે, જે પ્રમાણે તેનામાં પોહોંચ હોય તે મુજબ કરેછે, તેનું કાંઈ પ્રમાણ નથી જે આટલુંજ કરે. એ વાત તો મળતરને હાથછે.

૧૨. છોકરી મોટી વરસ ૧૩ ની થયા પછી સાસરે જવું જરૂરછે, ને પિહેરમાં અટકાવ પડે ત્યારે પિહેર પણ જઇને રહે, તેમાં કોઈ અટકાવ કરી શકે નહી; અગર કોઈ શખસ કબજ કરે તો શેઠ વિગેરે પંચાતના લોક તેને ઠપકો દઇને તેડાવીને મોકલાવે, ને જે ન્યાતનું કહ્યું ન માને તે શખસ ન્યાતબાહાર રહે.

૧૩. મોસાળિયાંની સાથે સલાહ હોય તો બૈરીના પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં તેને મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવી શકે નહી. મોસાળનું જે દાહાડે તેડું આવે ત્યારે જમવા જાયછે, તેનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો સમુહૂર્તામાં જોષીને પુછી અને વર કન્યાને ચંદ્રમા પોહોંચતા આવતા હોય તે ચોખું મુહૂર્ત જોષી આપે તે લગન કરવાનો ચાલછે.

વાણિયા—હરશોળા વિશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૮.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૭ ની તથા ૯ ની થાય ત્યારે લગન કરવાં જોઇએ, ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે લગન કર્યાવિનાં ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગા કમીછે તેથી કાંઈ લગન કરવાનું (કાંઈ) મુકરર નથી, પણ પિત્રાઈ તથા કુટુંબી તથા ગોત્રીમાં થતાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી મુઆ પછી તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર છોકરીના બાપ તથા કાકા તથા દાદા તથા ભાઇનોછે, ને તે ન હોય તો તેના પિત્રાઈ તથા કુટુંબીનોછે, ને તે ન હોયતો જે પ્રતિપાલન કરીને પરણાવેછે તે આપેછે; ને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે, ને તે ન હોય તો મોસાળપક્ષનો સંબંધી હોય તે પધરાવેછે તથા તે ન હોય તો બાપ તથા કાકો પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે તે બંનેની ચોરી જુદીજુદી કરેછે, તથા ગ્રહશાંતિ પણ જુદાં જુદાં થાયછે ને બંનો વરને સાથે પોંખી લેછે.

૬. અમારામાં પલ્લું ભર્યાવિના તથા કન્યાના બાપનો પલ્લાંની તરફની ખાતરજમે કર્યાવિના વિવાહ થતા નથી, તેથી એ જવાબ લખ્યો નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતાં તેના ઉપર બીજી બૈરી થતી નથી, પણ પેહેલી બૈરીને રાજી કરીને કરે તો મુખત્યારછે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં લખ્યોછે.

૯. એનો જવાબ કલમ ૭ મી પ્રમાણે.

૧૦ એનો જવાબ કલમ ૭ મી પ્રમાણે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેન [redacted] મોસાળું એક વખત કરવાનો ચાલછે; તેને [redacted] કાંઈ મુકરર નથી—પોતાની શક્તિ પ્રમાણે.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ને તે સાસરે જાય [redacted] રિયાં કાંઈ યોગ્ય કારણથી પિહેર ન જ [redacted] તેનો ધણી મુખત્યારછે, ને પિહેરિયાં કાં [redacted] જવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અગર મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં વા સાસરિયાં મોસાળ જવામાં કાંઇ પક્કા કારણવિના અટકાવી શકતાં નથી, જ્યારે બોલાવે છે ત્યારે જાયછે.

૧૪. લગન કરવા તે કારતક સુદી ૧૧ થી તે આષાડ સુદ ૧૦ સુધીમાં શુદ્ધ દિવસ જોઇને શાસ્ત્રઆજ્ઞા પ્રમાણે થાયછે ને આષાડ સુદ ૧૧ થી તે કારતક સુદ ૧૦ સુધી શાસ્ત્રની રજાવિના થઈ શકતાં નથી.

વાણિયા—હરશોળા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૯.

૭. * અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતાં તેના ઉપર બીજી બૈરી થતી નથી, પણ પેહેલી બૈરીને રાજી કરીને કરે તો મુખત્યારછે ને પેહેલી બૈરી મુખ્યછે.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ને તે પિહેરથી સાસરે જાય ને સાસરેથી પિહેર જાય ત્યારે સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં તે છોકરીને પિહેર તથા સાસરે જવામાં કાંઇ યોગ્ય કારણવિના અટકાવી શકતાં નથી.

વાણિયા—દશા શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૦.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ તથા ૧૧ સુધીમાં લગન કરેછે.

૨. જેની સાથે લગન કરવા ઘટેછે તેની સાથે લગન કરેછે ને જેની સાથે લગન નથી કરવા ઘટતા તે ઘેર કરતા નથી.

[redacted] કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં બીજી [redacted] રી શકતો નથી, ને જ્યારે પેહેલી બૈરી મરી [redacted] ય ત્યારે તેની બેહેન સાથે પરણે.

[redacted] કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો કન્યાના [redacted] તથા મા તથા ભાઈ ભોજાઈ તથા કાકો કાકી વિગેરેમાં કોઈજ નથી ત્યારે તો કન્યાદાન આપવામાં પિત્રાઇનો અધિકાર છે; ને માહેરાંમાં પધરાવવાનો મામાનો હકછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરી મધે કન્યા બે તો પરણાવવાનો ચાલ નથી, ને અગર બે કન્યા એક લગને પરણાવે તો ચોરી બે જુદી જુદી કરીને કન્યા પરણાવે છે.

૬. લગન જારી થયા ને છોકરાના બાપને પલ્લું ભરવા ન મળે તો લગન અટકાવી શકેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી લાવવાનો ચાલ નથી.

૮. એક ઉપર બીજી બૈરી લાવવાનો ચાલ અસલથી નથી.

૯. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કોઈ કરી શકતો નથી.

૧૦. * અઘરણી જે બૈરીને આવેછે ત્યારે મોસાળાનો ચાલ એટલો જે તેના પિહેરિયાંને મળે તો પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરી શકેછે.

૧૧. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિહેર પણ જાય, જવા આવવામાં બે શખસોથી અટકાવ કરી શકાતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસની મા જીવતી છે, અગર મરી ગઈ હોય તોએ સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં મોસાળ જવામાં બેમાં કોઈ અટકાવ કરી શકતા નથી.

૧૩. લગન કરવાનો દિવસ એ છે જે સમુહૂર્તો થાય છે ત્યારે જે દિવસે લગન કરવાના આવેછે, તે દિવસે લગન કરેછે; ને કમુહૂર્તો થાય એટલે લગન થતા નથી.

વાણિયા—શ્રાવક વીશા પોરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૧.

૧-૧૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર અવતર્યાથી તે વરસ ૯ તથા ૧૧-૧૫ ની થાય ત્યાર સુધીમાં માબાપ ન પરણાવે તો ન્યાતના પંચ મળીને પરણાવે છે, ને આ સવાલ ૧૪) નો અમારામાં ચાલ નથી.

[redacted] વિવાહ બાબતમાં આ અંકવાળાના જવાબ નીચે "નોટ" [redacted] તે જાવો.

* ૧૦ મી કલમનો જવાબ લખ્યોજ નથી, અને જે ૧૦ મો જવાબ છે તે ૧૧ મા પ્રશ્નનો છે. એ પ્રમાણે અનુક્રમે આખર સુધી નંબર ભુલ ભરેલાછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

વાણિયા–વીશા ઓસવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૩.

આ અંકવાળાએ માત્ર ન્યાતિ આચાર અને ક્રિયા બાબતોનાજ જવાબ આપ્યાછે.

વાણિયા–શ્રાવક મેવાડા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૨.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૭ થી તે વરસ ૧૩ સુધીમાં લગન કીધાવિના ચાલેજ નથી.

૨. અમારામાં સગાવાહાલામાં લગન કરતાજ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. મરી ગયા પછી તેની બેહેન સાથે પરણે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર પ્રથમ તો માબાપનો છે, ને ભાઈ તથા કાકા તથા દાદાનો અધિકાર છે. ને માંહેરાંમાં તો મામો પધરાવે છે, ને મામો ન હોય તો ગમે તે સગો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવે છે, ને બંનેની ચોરી જુદી જુદી બાંધેછે એ કાયદો છે.

૬. પલ્લું ન ભરેથી લગન અટકે, ને પછી તો બેની રાજીથી મનમાને તો લગન અટકતું નથી.

૭. વરસ ૩૦ થાય ને છોકરાં ન થાય તો બીજી બૈરી પરણે, ને તેમાં મુખ્ય તો પેહેલી છે.

૮. પેહેલી બૈરીને બમણું પલ્લું આપીને રાજી કરે ત્યારે બીજી બૈરી પરણે, ને બંનેનો ભોગવટો બરોબર કરે.

૯. કારણ તો આંધળી તથા લુલી તથા લંગડી વિગેરે દોષવાળી હોય તો બીજી કરે તેને ત્રીશ વરસનો અટકાવ નહી, મરજીમાં આવે તે વખત કરે, ને બંનેનો બરોબર ભોગવટો કરે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની સાતમી પ્રમાણે.

૧૧. પોતાના મળતર પ્રમાણે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે રેહેવું તો મુખ્ય છે, ને સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં જવા આવવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી. ને પિહેર તો સારો દાહાડો મોટો તેહેવારનો આવે ત્યારે જાય છે, તેમાં ન્યાતવાળા શિક્ષા શાની કરે ?

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતા નથી, ને ત્યાં જવાનો દાહાડો દિવાળી વિગેરે મોટા દાહાડો તેહેવારનો આવે ને તેડું કરે ત્યારે જાય.

૧૪. જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

વાણિયા–ગુજ્જરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૪૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના લગન વર્ષ ૫ થી તે વર્ષ અગિયાર સુધીમાં કીધાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સાત પેહેડીના પિત્રાઈમાં તો લગન કરતા નથી, પણ નાચારીથી બીજી આડી સગાઈમાં કરે તો થઈ શકેછે.

૩. કોઈ શખસની બૈરી મુવા પછી તેની બેહેન સાથે પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન દેવાનો અધિકાર કન્યાના માબાપનો છે, ને કદાપી તે ન હોય તો જે કોઈ વાલી થઇને લગન કરે તે કન્યાદાન દઇ શકેછે. ને કન્યાને માહેરાંમાં કન્યાના મામા વિગેરે જે કોઇ સગું હાજર હોય તે પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે કન્યા બે પરણાવે તો માંડવો ૧ ને માહેરાં તથા ચોરી બે કરેછે.

૬. લગન સુધી પલ્લું બાકી રાખવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતે બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. એકપર બીજી બૈરી થતી નથી તો રાજી કોને કરે ?

૯. અમારામાં કારણ અથવા વિનાકારણથ [redacted] બૈરી થતી નથી.

૧૦. છોકરાં ન થાય તો તેનું નસીબ, પણ [redacted] બૈરી જીવતે બીજી બૈરી થાય નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં છોકરીનું સીમંત [redacted] અથવા પરણે ત્યારે પોતાના ગજા માફક મોસાળું [redacted] રીત આપવાનો ચાલ છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. છોકરી મોટી ઉમરની લાયક થાય ત્યારે સાસરે રેહેવું તો જરૂર છે, તેમાં સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં જવા આવવામાં બેસબબ અટકાવ કરે તો તેને ન્યાતવાળા પુછી શકેછે, ને ત્યાં જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. છોકરીને મોસાળ જવા આવવામાં સાસરિયાં તથા પિહેરિયાંથી અટકાવ થાય નહી.

૧૪. અમારામાં સમુહૂર્તામાં લગન કરવા.

વાણિયા--મેવાડા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક" અંક ૨૪૭.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ ની થાય ત્યારે લગન કરવા જોઇએ, ને વરસ ૧૧ ની થાય ત્યારે લગન કર્યા વગર ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતનો સંભાવ કમીછે તેથી કાંઇ લગન કરવાનું મુકરર નથી, પણ ઘણા નિકટ સગામાં થતો નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી મુઆ પછી તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર છોકરીના બાપ તથા દાદા તથા તેના કાકાનોછે; ને તે ન હોયતો તેના પિત્રાઇ તથા કુટુંબીનોછે; તે ન હોયતો જે પ્રતિપાળ કરીને પરણાવેછે તે આપેછે; ને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે, ને તે ન હોયતો કોઈ મોસાળપક્ષનો સંબંધી હોય તે પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવેછે. તે બંનેની ચોરી જુદી જુદી કરેછે, તથા ગ્રહશાંતિ પણ જુદાં જુદાં થાયછે, ને બને વરને સાથે અર્ધાંને લેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું પુ[illegible] ન ભરતો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે ને વર[illegible]સ ૧૧ સુધી રાહ જુએ, ને એટલા વરસની ઉમ[illegible]ર થતાં સુધી પલ્લું પુરૂં ન કરે તો છોકરીનો બાપ મુખ[illegible]ત્યારછે.

[illegible]૭. અમારી ન્યાતમાં એક જીવતી બૈરી ઉપર બી[illegible] થતી નથી.

[illegible]૮. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં લખ્યોછે.

૯-૧૦. એ બંને કલમનો જવાબ સાતમી કલમમાં લખ્યોછે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેની રીતમાં મોસાળું એક વખત કરવાનો ચાલછે. તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ને તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં કાંઈ યોગ્ય કારણથી પિહેર ન જવા દે તો તેનો ધણી મુખત્યારછે. ને પિહેરિયાં સાસરે જતાં કાંઇ અટકાવ કરી શકતાં નથી, જ્યારે તેડાવે ત્યારે આવેછે તથા જાયછે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતીછે અગર મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં વા સાસરિયાં મોસાળ જવામાં કાંઈ કારણવિના અટકાવી શકતાં નથી, જ્યારે બોલાવેછે ત્યારે જાયછે.

૧૪. લગન કરવા તે કારતક સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૧૦ સુધી શુદ્ધ દિવસ જોઈને શાસ્ત્રઆજ્ઞા પ્રમાણે થાયછે. આષાઢ સુદી ૧૧ થી તે કારતક સુદ ૧૦ સુધી શાસ્ત્રની રજાવિના થઇ શકતાં નથી

વાણિયા-વીશા ખડાયતા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાનો ધારો-કન્યાની ઉમર વરસ ૫) થી તે વરસ ૧૧) સુધીમાં લગન કરવાં

૨. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ કરેછે તે ગોત્રમાં થાય નહી, કદાપિ કોઈ અજાણે કરે તો તુટી શકેછે.

૩. બૈરી મરી જાય ત્યારે તેની બેહેન હોય તો તેની સાથે પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના બાપનો છે, ને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવે. ને કન્યાદાન આપવાને માબાપ નહી હોય તો સગાં કન્યાદાન આપેછે.

૫. (કન્યાદાન) એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, ને ચોરી જુદી જુદી થાયછે.

૬. વિવાહ વખત પલ્લું આપેછે, ને એમ કરતાં [રહ્યું હોય તો] કન્યાનો બાપ લગન અટકાવીને પલ્લું લેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી હોય તો બીજી બૈરી કરી શકતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી, ને છોકરાં નહી થતાં હોય ને બૈરી રાજીથી કરાવે તો કરે.

૯. ઉમરનો કાંઈ ચાલ નથી, બૈરી રાજીથી કરાવે તો કરે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં બૈરી રાજી થઇને કરાવે તો કરે, ને તેને રાજી કરવા સારૂ કંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અઘરણી કરેછે તે બાબતમાં મોસાળું કરેછે તે પોતાની સત્તા પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય અથવા સાસરેથી પિહેર જાય તે બાબતમાં કોઈ અટકાવી શકતું નથી, ને એ એમાં કોઈ અટકાવે તો ન્યાત પુછી શકેછે, તેડે જાય ને તેડે આવે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં છોકરીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય તો તેને મોસાળિયાં જો તેડે તો જાય.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગન કરેછે તે સમુહૂર્તોમાં થાયછે.

ભાટિયા—જાદવ વંશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૪.

૧. કન્યાના લગન વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ સુધી, તે ઉપરાંત વરસ (૧૧) અગિયારની થાય ત્યારે તે નિશ્ચે કરવાં જોઇએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાં ઘટેછે તેની સાથે ન્યાતવાળા વિવાહ કરેછે; તથા નથી કરવાં ઘટતાં ને તેની સાથે વિવાહ કરીને લગન કરે તો ન્યાતવાળા તેને ન્યાતબાહાર મુકે.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણતો નથી, ને બૈરી મરી જાય ને તે બૈરીના માબાપ રાજી થાય તો તેની બેહેન સાથે કરે, કાંઇ ન્યાતવાળાને પુછે નહી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો કન્યાના માબાપનો અધિકાર છે, ને માબાપ મરી ગયાં હોય તો તેના જે વારસ હોય તેનો અધિકાર છે. ને કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો કન્યાના મામાનો અધિકાર છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં કન્યા ૨ બે પરણેછે તેની ચોરી જુદી જુદી બાંધે, એકે દાહાડે પરણે તેની.

૬. લગન જારી થયું ને વરનો બાપ પલ્લું ન ભરે ત્યારે કન્યાનો બાપ અટકાવે; પણ અમારી ન્યાતમાં પલ્લું અગાઉથી લે ત્યારે વિવાહ સહી થાયછે, તે સબબથી એ લખ્યામાં આવતું નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી, ને કોઈ બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પોતાની પેહેલી બૈરીને રાજી કરીને કરે.

૮. પેહેલી બૈરી રાજીવિના તે ઉપર બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીની રજા થાય તો કરે, ને આપવા લેવાનો સિરસ્તો કાંઈ ન્યાતવાળાને પુછતા નથી, બંને ધણી રાજી થાય તે કરે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે એ સવાલ છે, પણ પેહેલી બૈરી રાજી થાય તો બીજી બૈરી કરે, (ને) અગર તે બૈરીને કાંઈ ફરજંદ નહી હોય ને વરસ ૩૦ ની થાય ત્યાં સુધી ફરજંદ નહી થાય તો ધણી બીજી બૈરી કરે.

૧૦. દશમો સવાલ ઉપરના નવમા સવાલ પ્રમાણે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં જે બૈરીનું અઘરણી આવેછે તેનું મોસાળું તથા જે કાંઈ બીજી રીતભાત હોય તે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કન્યાના માબાપ આપેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ત્યારે સાસરે જાય ને પોતાના સાસરામાં સાસુ સસરો માથા ઉપર જીવતાં હોય તો તેની રજા લઇને, અગર તેનો કાળ થયો હોય તો પોતાના ખાવીંદની રજા લઈને જાય. ને પિહેરિયાં સાસરે જવામાં અટકાવ કરી શકે નહી. અગર છોકરીનાં પિહેરિયાં સાસરે ન મોકલે તો ન્યાતવાળા શેઠ તથા પટેલ વિગેરે સર્વે ન્યાત મળીને તેને ન્યાતબાહાર મુકે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા [illegible] ગઈ હોય ને તેને સાસરે હોય તો સાસરિયાંની [illegible] લઈને મોસાળ જાય, ને પિહેર હોય તો પોતાના [illegible]હેરિયાંની રજા લઈને મોસાળ જાય.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ એ જે સમુહૂર્તો [illegible] ત્યારે લગન થાય.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

લુવાણા-તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૫.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૧૧ ની થાય ત્યાં સુધીમાં લગન કરવાં, ને વરસ ૧૧ થયાં એટલે લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબી તથા પિત્રાઈમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી, ને કોઈ કરે તો તેને શિક્ષા કરવામાં ન્યાત મુખત્યારછે.

૩. ધણિયાણીની બેહેન સાથે પરણેછે તેનો દોષ નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના માબાપનો છે, પણ માબાપ પોતાની ખુશીથી હરેક પોતાના ઘરના માણસને અધિકાર સોંપે તો તે કન્યાદાન આપી શકેછે; ને માબાપ ન હોય તો જે કન્યાનો વાલી થઈને પરણાવે તે કન્યાદાન આપે. ને કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો હક મોસાળિયાંનોછે.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે તેની ચોરી જુદી જુદી થાયછે.

૬. લગન જારી થયું એટલે અટકે નહી, પલ્લાંનો વાંધો હોય તો તેનો બંદોબસ્ત કરીને પ્રથમ મુકરર કરેછે, ને પછી લગન જારી કરેછે.

૭. એક બૈરી જીવતી હોય ને ધણી બીજી કરવા ચાહે તો કરી શકેછે, પણ બે ઓરત કરતાં વધારે થાય નહી, ને તે બંનેનો હક બરોબરછે.

૮. ધણી બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીની કંઈ રજા જોઈએ નહી, તેને તેનું પલ્લું તથા ભરણપોષણ આબરૂ મુજબ આપવું જરૂરછે, બીજું કંઈ આપવું જરૂર નથી. એ મુજબ આજસુધી ચાલ ચાલેછે, પણ આજરોજથી સર્વ પંચાતની અનુમતિથી એ રીતે બંદોબસ્ત ઠરાવ્યોછે કે ધણી જ્યારે બીજી ઓરત કરવા ચાહે તો શેઠ વિગેરે મુખ્ય કારભારી પંચાતના તેને પોતાના દુખની વાત જાહેર કરે, ને તેમને નજરમાં પક્કું કારણ આવેકે એને બીજી ઓરત કરવાની રજા આપવી જોઈએ તો રૂપિયા... ન્યાતમાં વાસણને સારૂ લેવા ને બીજી ઓરત કરવાની રજા આપે ત્યારે બીજી ઓરત કરે. અગર શેઠ વિગેરેની રજા વગર કરે તો શેઠ વિગેરે પંચાત મળીને તેને જે નજરમાં આવે તે પ્રમાણે સજા કરે, ને પંચાતના મુખ્ય કારભારી તથા શેઠ વિગેરે તકસીર કારણવિના બીજી ઓરત કરવાની રજા આપે તો તેનો દોષ રજા આપનારને માથેછે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહી શકતી નથી, ને તે ના કહે તો તેનું કેહેવું ચાલે નહી.

૧૦ એક બૈરી છે ને તેને છોકરૂં છે અથવા નથી ને ધણી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો સવાલ ૮ ના જવાબ પ્રમાણે થાય.

૧૧. બૈરીના અઘરણીમાં તથા છોકરાના જનોઇમાં તથા છોકરાના લગનમાં તથા છોકરીના લગનમાં મોસાળું કરવાનો ચાલછે, તેમાં કંઈ આંકડો મુકરર નથી, પોતાની શક્તિ મુજબ કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે સાસરે રેહેવાજોગ થઈ ત્યારે પિહેરિયાં અટકાવ કરી શકે નહી ને સાસરે રેહે; પણ પિહેરનું તેડું આવે તો સાસરાવાળા પિહેર મોકલે, અટકાવ કરી શકે નહી. ને અગર કોઈ અટકાવ કરે તો તેને શેઠ બોલાવીને કેહે, ને શેઠનું કહ્યું ન માને તો પછી શેઠ વિગેરે પંચાત મળીને નજરમાં આવે તે પ્રમાણે શિક્ષા કરે. ને સાસરે પિહેર જવા આવવાનો કંઈ દાહાડો મુકરર નથી, જ્યારે તેડું આવે ત્યારે આવે ને જાય.

૧૩. કોઇ સ્ત્રીની મા મરી ગઈ અથવા જીવતીછે પણ મોસાળ જવા દેવામાં સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં મુખત્યારછે. તે રજા આપે તો જાય ને તેમાં કંઈ દાહાડો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તે કારતક સુદ ૧૧ થી તે આષાડ સુદ ૧૧ સુધીમાં જેને જે દાહાડે પોહોંચતાં આવે ને જોષી રજા આપે તે દાહાડે કરે.

ભાટિયા-લુવાણા તડ બીજાવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૬.

૧. વરસ પાંચથી તે વરસ ૧૧ સુધી લગન કરવા ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. કોઈ ન્યાતબાહાર હોય તો તેની સાથે લગન

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

કરવાં ઘટતાં નથી, ન્યાતના સાથે લગન થાયછે. ને કદાપી જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી ને કરે તો શેઠ વિગેરે પંચ તેને શિક્ષા દે.

૩. જીવતાં તો પરણાતી નથી, ને મુઆ પછી તો તેની બેહેન પરણે એવો અમારો ચાલ છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર બાપનો છે, ને બાપ ન હોય ત્યારે કન્યાની મા કન્યાદાન આપે, ને મા ન હોય ત્યારે કન્યાના ભાઈ, ને ભાઈ ન હોય ત્યારે કાકો આપે, ને કાકો ન હોય ત્યારે મામો એમ દરજ્જા પ્રમાણે કન્યાદાન આપેછે. ને માહેરાંમાં કન્યાને મા અથવા પાસેનાં સગાં બૈરાં પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, જુદી જુદી ચોરી હોય તો એક દાહાડે બે કન્યા પરણે.

૬. પલ્લું સરત પ્રમાણે પુરૂં ન ભરે તો છોકરીનો બાપ અટકાવે.

૭. પેહેલી બૈરીને છોકરાં નહી થતાં હોય અથવા કાંઈ ખોડ હોય પણ રૂ. ૫૧ વાસણના પંચને આપે તો બીજી થાય, ને તે ધણી બીજી કરે તે એક ઉપર વધારે થતી નથી. ને પેહેલી બૈરી હોય તે મુખી છે. ને અગર બીજી કરે તો પેહેલી બૈરીને ખોરાક પોશાક ધણીના ઘરમાં રેહે તો આપે ને પલ્લું જે ચહડાવ્યું હોય તે તેની પાસે રેહે. ને અગર ધણીનું ઘર આબાદ ન કરતી હોય તો પંચની રજા લઈને બીજી કરે; ને તે રૂપિયા નહી આપે તો ન્યાતબાહાર રેહે, રૂપિયા આપે ત્યારે નહોતરૂં જારી થાય.

૮. આ સવાલનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે.

૯. આ સવાલનો જવાબ સાતમા જવાબમાં લખ્યોછે.

૧૦. બૈરીની ઉમર પોહોંચી ચુકી હોય તો બીજી કરે, ને રજાનો જવાબ સાતમી કલમમાં લખ્યોછે.

૧૧. રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળું એકજ વખત કરેછે, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે.

૧૨. છોકરીને સાસરિયાં, પિહેરનું તેડું આવે તો મોકલે, તેને અટકાવ કરી શકે નહી. ને સાસરાનું તેડું આવે તો પિહેરીયાં મોકલે, અટકાવ કરી શકે નહી. અગર બંનેમાં કોઈ અટકાવ કરે તો તેને પંચાતની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે શિક્ષા કરે. ને સાસરે પિહેર જવામાં કાંઈ દાહાડો મુકરર નથી. ને અગર રસ્તે જતા આવતા તથા ન્યાત જમતી હોય ને ત્યાંથી જબરદસ્તીથી સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં છોકરીને લઈ જાય ને ધાંધલ તોફાન કરે તો તેને એક ન્યાતનું નહોતરૂં દેવું નહી.

૧૩. સાસરિયાં તથા પિહેરિયાંની મરજી હોય તો જાય, ને દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન જે પ્રમાણે જોષી બતાવે તે પ્રમાણે થાય ને કમુહૂર્તોમાં લગન થતાં નથી.

ભાટિયા—વ્હાવાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૭.

*૮. ધણી બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીની કંઈ રજા જોઈએ નહી, તેને તેનું પલ્લું તથા ભરણ પોષણ આબરૂ મુજબ આપવું જરૂરછે, બીજું કાંઈ આપવું જરૂર નથી. એ મુજબ આજસુધી ચાલ ચાલેછે, પણ આજ રોજથી સર્વ પંચાતની અનુમતિથી એ રીતે બંદોબસ્ત ઠરાવ્યોછે કે ધણી જ્યારે બીજી ઓરત કરવા ચાહે તો પટેલ વિગેરે પંચાતના મુખ્ય કારભારી હોય તેને પોતાના દુખની વાત જાહેર કરે ને તેઓની નજરમાં પક્કું કારણ આવે કે એને બીજી ઓરત કરવાની રજા આપવી જોઇએ તે [રૂપિયા...]પંચાતમાં વાસણને સારૂ લેવા ને બીજ ઓરત કરવાની રજા આપે ત્યારે બીજી ઓરત કરે અગર શેઠ વિગેરેની રજા વગર કરે તો શેઠ વિગે પંચાત મળીને તેને જે નજરમાં આવે તે પ્રમા સજા કરે. ને પંચાતના મુખ્ય કારભારી તથા વિગેરે તકસીર કારણવિના બીજી ઓરત કરવાની આપે તો તેનો દોષ રજા આપનારને માથેછે.

કાયસ્થ—વાલ્મિક સુરતીનો જવાબ

પ્રકાર "ક." અંક ૨૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ પાંચની થાય ત્ય

* અંક ૧૮૫વાળા સાથે જેટલી કલમો નથી તેટલીજ માત્ર ઉતારીછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તે વરસ અગિયારની થાય તેટલામાં લગન કરવાં, તે ઉપરાંત ચાલે નહી.

૨. કુટુંબી તથા ગોત્રી સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી, ને એવી જગો લગન થતાં પણ નથી.

૩. પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણવા ચાહે તો પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન કરવાનો અધિકાર પ્રથમ કન્યાના બાપનો, ને તે ન હોય તો દાદાનો તથા ભાઇનો, ને તે ન હોય તો કાકાનો તથા તે ન હોયતો નજદીકના કુટુંબીનોછે. ને કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો અધિકાર તેના મામાનો છે, ને તે ન હોય તો મોસાળના કુટુંબીનો છે.

૫. એક ચોરીએ બે કન્યા પરણે નહી, જુદી ચોરીએ પરણેછે, ને હસ્તમેળાપક થતાં સુધી તે બંને ચોરીની વચમાં અંતરપટ રાખેછે.

૬. લગન જારી થાય ને પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવેછે, ને થોડું બાકી હોય તો અટકાવે નહી.

૭. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો હાલ ચાલ નથી. જો બૈરી વાંઝણી તથા લુલી તથા આંધળી હોય તો તે ઉપર એક બીજી કરે.

૮. એક બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરે, પણ પ્રથમની સ્ત્રીને આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એ સવાલનો જવાબ સાતમા સવાલ પ્રમાણે છે.

૧૦. એ સવાલનો જવાબ પણ સાતમી કલમ મુજબછે.

૧૧. લગનવેળા તથા અધરણીવેળા બૈરીને શક્તિ પ્રમાણે મોસાળું તથા રીત કરે

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને તેનાં સાસરિયાં પિહેર ન જવાદે તો તે મુખત્યારછે. (ને) અગર પિહેરિયાં સાસરે ન જવા દે તો તેનો અટકાવ ચાલે નહી. ને એમાં ન્યાતવાળા કાંઈ શિક્ષા કરતા નથી. ને છોકરી મોટી થયા પછી કોઇ કોઈ દાહાડો પિહેરિયાં બોલાવે ત્યારે જાય તેનો દાહાડો મુકરર નથી, સાસરે રેહેવું હંમેશ લાજમછે.

૧૩. અગર છોકરીના સાસરિયાંને અથવા પિહેરિયાંને છોકરીના મોસાળિયાં સાથે સલાહ ન હોય તો અલબતે અટકાવ કરી શકેછે; ને તેનો દાહાડો મુકરર નથી, નહોતરૂં આવ્યા ઉપર વિચારછે.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ મુકરર નથી, પણ સમુહૂર્તો હોય ત્યારે થાય. પણ આષાઢ સુદ અગિયારસથી તે કારતક સુદ ૧૧ ના દરમિયાનમાં તો હરધીસ લગન થતાં નથી. ને લગન કરવાનો દાહાડો તો શાસ્ત્રની આજ્ઞા મુજબછે.

કાયસ્થ-માથુરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના લગન વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં કીધા જોઈએ, ચાલે નહીં.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક ગોત્રમાં લગન થતા નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી થતી નથી, ને મુઆ પછી તો તે મરનારની બેહેન હોય ને તેનો બાપ અથવા દાદો ખુશીથી પરણાવે તો તેની સાથે પરણે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન આપવાનો કન્યાના બાપને તથા દાદાને તથા કાકાને તથા ભાઇને અધિકારછે; એ ન હોય ત્યારે તેના મામાને અધિકાર છે. કન્યાને ચોરીમાં તેનો મામો પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે કન્યા બે પરણેછે, ને તેઓની ચોરી જુદી જુદી બાંધેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં લગન જારી થાય ને છોકરાનો બાપ અથવા કાકો ઘરેણું ન કરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે નહી ને માંહોમાંહે સમજી લે.

૭, અમારી ન્યાતમાં બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કોઈ કરતું નથી.

૮. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૯. પેહેલી બૈરી કીધી તે બૈરી બીજી બૈરી કરવાની હા કેહેજ નહીં, ને કેહે તોપણ બીજી બૈરી થાયજ નહીં.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને છોકરું થાય અગર ન થાય તો પણ બીજી બૈરી કરી શકે નહીં.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને અધરણી આવે ત્યારે તે બૈરીના પિહરિયાં મોસાળું પોતાની સંપત પ્રમાણે કરે, કંઈ મુકરર નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરી મોટી થાય ને પોતાને સાસરે જાય તેમાં પિહેરિયાં કંઈ અટકાવ કરી શકતા નથી, ને કદાપી ન જાય તો સાસરાવાળા પણ કાંઈ પુછે નહી. પોતાની ખુશીથી આવે ને જાય ને સાસરેથી પિહેર જવું પોતાના સાસુ સસરા તથા ધણીના અખત્યારમાં છે. એમાં કોઇ દાહાડો મુકરર નથી કે લખીએ.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં કોઇની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવાનો અટકાવ કરતા નથી. ને દિવાળીનો દાહાડો મુકરર નથી કે તે દાહાડે જાય, જ્યારે મોસાળિયાં બોલાવે ત્યારે જાય.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાની મોસમ મુકરર છે, તે ધનાર્ક મીનાર્ક મુકીને જોષી મુહૂર્ત્ત આપે તે દાહાડે મુકરર છે.

બ્રહ્મક્ષત્રી—નાતરાંવાળા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાના લગન કરવાનો ચાલ એ છે જે જ્યારથી કન્યાનો વિવાહ થાય ત્યાર પછી અગિયાર વરસની ઉમર થાય ત્યાં લગી લગન કરવાનો ચાલ છે ને પછી તો કન્યાનાં માબાપ તથા વાલીઓની મરજી પ્રમાણે કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાપિત્રાઈ હોય તેમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી, ને કોઇ નહી ઘટતું કરે તો તેને શિક્ષા કરવામાં ન્યાત મુખત્યાર છે.

૩. કોઇ શખસની બૈરી જીવતી હોય અથવા મરી ગઇ હોય ને પોતાની ધણિયાણીની બેહેન હોય તેની સાથે પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના મા તથા બાપનો છે,—માબાપ નહી હોય તો દરજ્જે શાસ્ત્રમાં લખ્યો હોય તે ખરો; અમારી ન્યાતમાં મુકરર કાંઈ ધારો નથી પણ માહેરાંમાં મામો હોય તે પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે, પણ ચોરીનું કાંઇ મુકરર નથી, પરણાવનાર બે ચોરી કરેછે ને એ શિવાય કાંઈ બીજો કાયદો નથી.

૬. લગન જારી થયું તો પછી અટકતું નથી ને પલ્લાંનો વાંધો હોય તો લગન નિરધારતાજ નથી, કાંજે લગન નિરધાર્યા પ્રથમ પલ્લું ભરાયછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરે તો ધણીની મરજી, મુખ્ય તો શાસ્ત્રમાં લખ્યું હોય તે ખરૂં.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતી હોય ને ધણી બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીની રજા લેવાની કાંઈ જરૂર નથી, ને પલ્લું પેહેલાં આપ્યું હોય તે તથા ભરણપોષણ આપવું તે શિવાય બીજું કાંઈ આપવું જરૂર નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહી શકતી નથી, ને કારણથી યા વિના કારણથી કરે તો કરનાર ધણી મુખત્યાર છે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરાં થાય અથવા ન થાય ને બીજી બૈરી કરે તો ધણી મુખત્યાર છે, ધણીની મરજીમાં આવે ત્યારે કરે.

૧૧. બૈરીનું અધરણી આવે ત્યારે મોસાળું કરવાનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી, તે બૈરીનાં મા તથા બાપ તથા વાલીઓની સંપત પ્રમાણે કરે, એ વાતનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે પોતાને સાસરે રેહેવા જોગ થઈ ત્યારે પિહેરિયાંથી અટકાવ કરી શકાય નહી, ને સાસરિયાં જ્યારે પિહેરથી જમવાનું નહોતરૂં આવે ત્યારે મોકલે.

૧૩. કોઈ શખસની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઇ હોય ત્યારે મોસાળ જવા દેવામાં તેનો ધણી તથા પિહેરિયાં મુખત્યાર છે; પણ તે કન્યાની ઉમર નાહની હોય ને ધણી જોગ નથી તો અલબતે મોસાળ જમવા ખાવા મોકલવી જરૂર છે.

૧૪. લગન કરવાનો દાહાડો મુકરર છે, કારતક સુદ ૧૧ થી તે આષાડ સુદ ૯ સુધીમાં કરવાં ને કમુહૂર્તા થાય ત્યારે ન કરવાં.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

કણબી કડવા-કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાનો દિવસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે નથી, જ્યારે કુળદેવીની આજ્ઞા થાય ત્યારે કન્યા પરણેછે વાસ્તે ઉમરનો કાંઈ નિયમ નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પોતાના ગોત્રમાં તથા પાસેની આડી સગાઈમાં પરણવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાની બૈરીની બેહેન સાથે પરણે તો નાહની બેહેનનો કંઇ બાધક નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર પ્રથમ બાપ તથા કાકા તથા દાદા તથા ભાઈ-પછી મા, એ પ્રમાણે કન્યાદાન આપવાનો ચાલ છે ને માહેરાંમાં જે વખતે હાજર હોય તે પધરાવે.

૫. એકે દાહાડે બે કન્યા પરણે તો બેહુની ચોરી જુદી જુદી બાંધી જાય.

૬. લગન પલ્લાંનાં સબબથી અટકતું નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તોએપણ [બીજી] બૈરી લાવવાનો ચાલછે, ને બેમાં જે ડાહી હોય તેને મુખી જાણવી.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા લીધી જોઇએ, એમ કરતાં રજા ન આપે તો બીજી બૈરીને ઘરેણું જેટલું આપવું પડે તેજ પ્રમાણે પેહેલી બૈરીને ઘરેણું આપીને બીજી બૈરી કરે.

૯. બીજી બૈરી કરવામાં ઘણી મુખત્યાર છે, કારણનો કાંઈ મેળ નથી.

૧૦. બીજી બૈરી કરવામાં છોકરા થાય અથવા ન થાય તેનો કાંઈ મેળ નથી.

૧૧. જે બૈરીનું અધરણી આવે તેનું મોસાળું કરવાનો કંઈ ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી; ને રીત આપવાનો ચાલછે; ને દીકરીનો તથા બેહેનનો છોકરો પરણે ત્યારે જેને જેટલું મળે તે પ્રમાણે રીતને પેટે ચાંદલો કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે રેહેવું તો મુખ્ય છે ને અમારી ન્યાતમાં ચાલ પ્રમાણે પિહેર જવા દેવામાં સાસરિયાંથી અટકાવ થતો નથી.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં મુખત્યાર છે.

૧૪. લગન કરવાની તિથિ શાસ્ત્ર પ્રમાણે મુકરર નથી, જ્યારે કુળદેવીનો આજ્ઞાપત્ર આવે-તેથી તે પ્રમાણે લગન કરવાનો ચાલ છે.

કણબી-દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૨.

૧. કન્યાની (ઉમર વરસ) ૫-૭-૯-૧૧ વરસની ઉમર થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારામાં કુટુંબીમાં લગન કરતા નથી, ને મામા ફોઈનામાં લગન થાયછે, ને કદાપી કોઈ કરે તો તેને ન્યાત પુછે.

૩. કોઈ શખસ[ને] પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી પણ નાતરૂં કરી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર મુખ્ય તો માબાપનોછે, ને તે ન હોય તો સગાં આપેછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે ને ચોરી તો જુદી જુદી બાંધેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લાંનાં બાકી નંગ ૨ છે તે ન આપે તો તેનું ન્યાતવાળા સમાધાન કરે, પણ લગન તો અટકતાં નથી.

૭. છોકરાં નહી થતાં હોયતો બીજી બૈરી કરે ને મુખ્ય તો પેહેલી હોય તે.

૮. પેહેલીની રજા લેવી તો મંજુર છે, પણ રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૯. બીજી બૈરી કરવાની ના પેહેલી બૈરી કહે ને, કારણ હોયતો કરી શકેછે, પણ કારણ વિના તથા રજાવિના કરી શકતો નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થાય ને તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થાય ત્યાંસુધી વાટ જોઈને બીજી કરે.

૧૧. અમારામાં અધરણીમાં મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી, તથા રીતભાત આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. છોકરીની ઉમર વરસ ૧૪ ની થાય ત્યારે સા-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

સરે રેહેવું તો જરૂરછે, ને પિહેર પણ આવે જાયછે; ને એમાંથી કોઈ અટકાવ કરે તો ન્યાતવાળા તેને પુછી શકેછે. ને દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી,

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કોઈથી અટકાવ થઈ શકતો નથી ને વારપર્વે જાયછે.

૧૪. લગન તો જ્યારે જોષી મુહૂર્ત્ત આપેછે ત્યારે થાયછે.

કણબી–કડવા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાનો દિવસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે નથી, જ્યારે કુળદેવીની આજ્ઞા થાય ત્યારે કન્યા પરણે છે, વાસ્તે ઉમરનો કાંઈ નિયમ નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પોતાના ગોત્રમાં તથા પાસેની આડી સગાઈમાં પરણવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાની બૈરીની બેહેન સાથે પરણે તો નાહની બેહેનનો કાંઈ બાધક નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર પ્રથમ બાપ તથા કાકા તથા દાદા તથા ભાઈ–પછી મા, એ પ્રમાણે કન્યાદાન આપવાનો ચાલછે ને માહેરાંમાં જે વખત હાજર હોય તે પધરાવે.

૫. એકે દાહાડે બે કન્યા પરણે તો બેહુની ચોરી જુદી જુદી બાંધી જાય.

૬. લગન પલ્લાંના સબબથી અટકતું નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તોએપણ [બીજી] બૈરી લાવવાનો ચાલ છે, ને બેમાં જે ડાહી હોય તેને મુખી જાણવી.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા લીધી જોઇએ, એમ કરતાં રજા ન આપે તો બીજી બૈરીને ઘરેણું જેટલું આપવું પડે તેજ પ્રમાણે પેહેલી બૈરીને ઘરેણું આપીને બીજી બૈરી કરે.

૯. બીજી બૈરી કરવામાં ઘણી મુખત્યારછે કારણનો કાંઈ મેળ નથી.

૧૦. બીજી બૈરી કરવામાં છોકરા થાય અથવા ન થાય એનો કાંઇ મેળ નથી.

૧૧. જે બૈરીનું અઘરણી આવે તેનું મોસાળું કરવાનો કાંઇ ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી, (ને) રીત આપવાનો ચાલ છે, ને દીકરીના તથા બેહેનના છોકરા પરણે ત્યારે જેને જેટલું મળે તે પ્રમાણે રીતને પેટે ચાંદલો કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે રેહેવું તો મુખ્યછે ને અમારી ન્યાતના ચાલ પ્રમાણે પિહેર જવા દેવામાં સાસરિયાંથી અટકાવ થતો નથી.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં મુખત્યાર છે.

૧૪. લગન કરવાની તિથિ શાસ્ત્ર પ્રમાણે મુકરર નથી, જ્યારે કુળદેવીનો આજ્ઞાપત્ર આવે–તેથી તે પ્રમાણે લગન કરવાનો ચાલછે.

કંસારા–તળબદા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૬.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૯ સુધીમાં લગન કરવા, ને વરસ ૧૧ ની થઈ એટલે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાવાહાલામાં લગન કરતા નથી ને કદાચ કોઇ કરે તો શાસ્ત્રમાં નિકાલ નીકળે તે પ્રમાણે થાય.

૩. કોઇ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તો સાળી સાથે પરણતો નથી ને મુઆ પછી તો બૈરીની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો પ્રથમ તો માબાપને અધિકાર છે ને તે ન હોય તો કન્યાના વાલી થઈને લગન વગેરેનો ખરચ કરે તે કન્યાદાન આપી શકેછે. ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે ને મામો હાજર નહી હોય તો જે હાજર હોય તે પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે પણ એક માંડવામાં બે માહેરાં કરીને જુદી જુદી પરણેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવેછે, ને પલ્લાંનો હરતરેહથી રસ્તો કાહાડે તો લગનનું કામ જારી કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો તેના ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલજ નથી તો શું લખીએ?

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં છતાં બીજી બૈરી થતી નથી તો રાજી કરવાનું શું લખીએ?

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને રજા આપે તો પણ બીજી બૈરી થઈ શકતી નથી, ને કદાપી બૈરી બે આંખે આંધળી થાય તો બૈરીને તથા શેઠ આદી પંચાતને રાજી કરીને બીજી બૈરી કરે.

૧૦. પેહેલી બૈરીની વરસ ૩૦ તથા ૩૨ ની ઉમર થાય ને છોકરાં નહી થાય તો બૈરી તથા શેઠ આદી પંચાયતને રાજી કરે તો બીજી બૈરી કરે, ને કોઈ શખસ રાજી કસ્યાવિના કરે તો ન્યાતબાહાર રેહે, ને ઉપર લખ્યાછે તેને રાજી કરે તો ન્યાતમાં આવે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને મોસાળું શક્તિ પ્રમાણે કરેછે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરીની ઉમર પુખ્ત થાય ને સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે અથવા પિહેરિયાં સાસરે ન જવા દે તો શેઠ તથા પંચાત તજવીજ કરીને મોકલાવે, ને અગર બેઉજણામાંથી પંચાતનું કહ્યું ન માને તો પંચાતવાળા ન્યાત બાહાર મુકેછે; ને સાસરે તથા પિહેર જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરતા નથી, ને જ્યારે તેડું આવે ત્યારે જાયછે, દાહાડો કાંઇ મુકરર નથી.

૧૪. લગન તો વરવાળા તથા કન્યાવાળા મળીને જોષીને પુછે, ને તે રૂડું મુહૂર્ત આપે તે દિવસે લગન કરીએ છૈએ.

કંસારા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રાકર "ખ." અંક ૧૬૯.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૧ ની થાય ત્યાંસુધી તેના લગન કરીએ છૈએ.

૨. અમારામાં આગમજથી સગપણ તપાસીને વિવાહ તથા લગન કરીએ છૈએ (ને) અગર કદાપી કોઈ ભુલથી સગપણમાં વિવાહ તથા લગન કરે તો તે ફરી શકતા નથી.

૩. કોઈ શખસથી પોતાની બૈરી જીવતાં તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી, ને કદાપી પોતાની બૈરી મુઆ પછી સાળી સાથે તેના માબાપ પરણાવે તો પરણવાનો ચાલ છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના માબાપનો છે ને તે ન હોય તો કન્યાનો ભાઈ અથવા કાકો આપે છે, ને એટલામાં કોઈ ન હોય ત્યારે જે પાસેના સગા હોય તે કન્યાદાન આપે છે ને માહેરાંમાં તો તે છોકરીનો મામો બેસાડે છે, ને મામો નહી હોય ત્યારે જે મોસાળની તરફનું સગું હોય તે પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણાવવાનો ચાલ નથી. ને જે શખસ બે કન્યા એક દાહાડે પરણાવેછે તેમાં કાયદો એ છે જે બંને કન્યાની ચોરી તથા માહેરૂં તથા ગ્રેહશાંતિ એ સઘળું જુદું જુદું કરેછે.

૬. લગનમાં ગણેશ બેસે એટલામાં વરવાળા પલ્લું પુરૂં કરે, (ને) અગર ન પુરૂં કરે તો લગન થતાં નથી; પણ કદાપી કન્યાની ઉમર વરસ ૧૧ ની થઈ હોય ને કન્યાકાળ જતો હોય ને એટલાસુધીમાં વરવાળા પલ્લું પુરૂં ન ભરે તો ન્યાતવાળા તેને પુછી શકેછે.

૭. એક બૈરી જીવતી હોય તે ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી; (ને) અગર કોઈ શખસ કરે તો તે રૂ. ૨૨૫) અંકે સવાબસેં પંચાતમાં ગુનેહગારીના આપીને કરે, ને મુખ્ય તો ધણીને મન બંનો બરાબર છે.

૮. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે ત્યારે પેહેલી બૈરીની રજા લેવાનો ચાલ નથી, તથા પેહેલી બૈરીને રાજી કરવાનું તો એ છે જે તે બૈરી પોતાનું પલ્લું પોતાના કબજામાં રાખે, તથા તેનો ધણી પોતે રોટલા ખાય તે પ્રમાણે ખવડાવે, ને લુગડાં આપવાં પડેછે.

૯. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરેછે તેમાં પેહેલી બૈરીની રજા લેવાનો ચાલ નથી ને એમાં કારણનો કાંઈ મેળ પણ નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઇ છોકરૂં નહી થતું હોય ને તે બૈરીની ઉમર વરસ ૨૫ ની થઈ હોય ત્યારે બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો ઉપરની કલમ ૭ મી પ્રમાણે આપીને કરે.

૧૧. અઘરણી જે બૈરીને આવેછે, તેને તેના પિહેરિયાં મોસાળું પોતાની સંપત પ્રમાણે કરે—આંકડો કાંઇ મુકરર નથી; ને એશિવાય બીજી બાબતમાં પણ તે બૈરીનો છોકરો તથા છોકરી પરણતાં હોય ત્યારે તેના પિહેરિયાં મોસાળું કરેછે તે પણ પોતાની સંપત પ્રમાણે કરેછે, એશિવાય બીજી રીત કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. છોકરી મોટી ઉમરની લાયક થાય તે દાહાડેથી સાસરે રેહે, ને પિહેરિયાંનું તેડું આવે ત્યારે પિહેર જાય ને સાસરે તથા પિહેર જવા આવવાનો કોઇથી અટકાવ કરી શકાતો નથી, (ને) અગર કોઈ સાસરે પિહેર જવા દેવામાં અટકાવ કરે ને તેમાંથી કોઈ પંચાતમાં ફરીઆદ આવે ત્યારે પંચના લોક તેનું સમાધાન કરીને મોકલાવે છે; જવા આવવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ને તેનાં મોસાળિયાં સારે દાહાડે જમવા ખાવા તેડે તો મોસાળ જાયછે, એમાં કોઇથી અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૧૪. લગન તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જોષી જે દાહાડે મુહૂર્ત આપે તે દાહાડે લગન કરીએ છૈએ.

ભાવસાર—છીપા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૭.

૧. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ નિર્માણ નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાં તે તો ન્યાતિમાં કરવાં ને ઘટારત અણઘટારતની કાંઈ પડતી નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે વિવાહ કરે યા નાતરૂં કરે તેનું કાંઈ નિર્માણ નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો માબાપનો છે ને ત્યારપછી દરજ્જા પ્રમાણે હોય તે કન્યાદાન આપેછે, ને માહેરાંમાં કન્યાને પધરાવવામાં છોકરીના મામાનો છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં બે કન્યા એકે દાહાડે પરણાવેછ તેની ચોરી તથા માહેરાં જુદાં જુદાં હોયછે, તેનો કાયદો તો અમારા ગોરના કહ્યા પ્રમાણે ચાલીએ છૈએ.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાના બાપે પલ્લું કમબેસ ભર્યું હોય ને તે[ના]થી પોહોંચી નહી શકાતું હોય તો લગનનો અટકાવ થાય નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરે;ને કેટલી કરે તેનું કાંઈ નિર્માણ નથી, પણ જેટલી બૈરી કરે તેને પલ્લું તથા અન્નવસ્ત્ર સર્વેને બરાબર આપવામાં આવેછે,

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીને રાજી રાખવી જોઈએ, કદાચ તે બૈરી ન રાજી થાય તો તેનો કાંઈ અટકાવ નહી, તે ધણી બીજી બૈરી કરે, અગર આગલી બૈરી પોતાના બાપને ઘેર રહીને ધણી ઉપર અન્નવસ્ત્રનો દાવો કરે તો તેનો પોહોંચે નહી. ને ધણીના નામ ઉપર બીજે ઠેકાણે જુદી રહીને અન્નવસ્ત્ર માગે તો આપવું જોઈએ. કદાચ પેહેલી બૈરી પોતાની હરામજીંદગીથી કાંઈ નીચું ઉંચું જુએ તો આગલા ધણી ઉપર તેનો કાંઈ દાવો રહે નહી ને ધણી તે બાઈ ઉપર જે કાંઈ દાવો લગાડે તેનો પોહોંચેછે, તેના ઉપર પંચ ઉપરી જે શિક્ષા કરે—તેના ઉપર તે પોહોંચે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો તેનું કાંઈ ચાલે નહી, મરદ મુખત્યારછે. ચાહે તેટલી કરે પણ અન્નવસ્ત્ર તથા પલ્લું બન્નેને બરાબર આપવું જોઈએ.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું ને મરદની નજર બીજી બૈરી કરવાની થઈ તો આગલી બૈરીની ઉમરનું કાંઈ નિર્માણ નહી, પણ બન્નેને બરાબર રાખવી જોઈએ.

૧૧. અઘરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનું કાંઈ મુકરર નથી, ને કેટલીવાર તેનું કાંઈ મુકરર નથી. અમારી ન્યાતમાં અઘરણીનો ખોળો ભરે તે દાહાડે બૈરીના માબાપની જે કાંઈ પોતાની શકિત હોય તે પ્રમાણે પેહેરામણી કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે અથવા પિહેરિયાં સાસરે ન જવા દે, તેનું એ છે જે જ્યારે છોકરી મોટી થઈ ત્યારે સાસરેજ રેહેવું જોઈએ, ને પિહેરમાં તો વારપર્વણીએ તે બે ચાર દાહાડા રેહે તેનો મુન્જાખો નહીં, તે કરતાં વત્તા દાહાડા પિહેરિયાંથી રાખી શકાય નહી ને કદાચ રાખે તો તેને પંચ ઉપરી પુછી શકે ને સાસરે મોકલાવે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં મોસાળ વાર પર્વણીએ તથા રૂડા ભુંડા ખરચ હોય ને તે તેડે ત્યારે જવા દીધી જોઈએ, તેમાં કોઈનો અટકાવ પોહોંચે નહી.

૧૪. લગ્ન કરવા તેની મોસમ અથવા દાહાડો તે મુકરર ધર્મ શાસ્ત્રમાં હોય તે (દાહાડો મુકરર) કરી રાખવો, તે પ્રમાણે અમારે ચાલવું ને તે પ્રમાણે ચાલ્યામાં આવેછે.

ભાવસાર–શ્રાવક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૫–૭ તથા વરસ ૯–૧૧ ની (ઉમર) થાય એટલે લગન કર્‌યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં તો જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગન કરતા નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છોકરીના બાપનો છે ને બાપ ન હોય તો મા તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા, તે નહી હોય તો તેનાં જે કોઈ વાલી હોય તે કન્યાદાન આપી શકેછે, ને કન્યાને માહેરાંમાં મામા વિગેરે મોસાળવાળા પધરાવેછે.

૫. અમારામાં દોહોડ ચોરીએ બે કન્યા એકે દાહાડે પરણાવવાનો ચાલ છે, ને બંનોની ચોરી એકઠી બાંધેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરેછે ને પેહેલી બૈરીનું પલ્લું બૈરી પાસે રેહે ને તેનું ભરણપોષણ તેનો ધણી પુરું કરે ને મુખ્ય તો બંનો બરાબર છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજાનું કાંઇ મુકરર નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહી શકતી નથી, ને બીજી બૈરી કરવાનું કારણ તો છોકરાં નહી થતાં હોય ત્યારે બીજી કરે.

૧૦. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે તો ઉમરનું શું લખીએ ?

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તે બૈરીને મોસાળું કરવાનો ચાલ એ છે જે લુગડાં છાબમાં મુકીને મોસાળું પેહેલી વખત કરેછે–પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે; ને બીજી વખત તો બૈરીને છોકરાં થાય ને તે છોકરાં પરણે તે વખત મોસાળાંની રીતમાં જે મળે તે આપેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે તથા પિહેર જવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી, ને જેનું તેડું આવે તેને ઘેર જાયછે.

૧૩. છોકરી અથવા છોકરાનાં માબાપ જીવતાં હોય ને ત્યાંસુધી તો માબાપના અખત્યારમાં છે, ને માબાપ ન હોય તો મોસાળિયાં દિવાળી વિગેરે[માં] તેડેછે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો એ છે જે કારતગ સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૧૧ સુધી મુકરર મોસમ છે, ને સારાં લગન જોઈને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

ભાવસાર–શ્રાવકનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ–૫–૭ તથા વરસ ૯–૧૧ ની (ઉમર) થાય એટલે લગન કર્‌યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં તો જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગન કરતાં નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છોકરીના બાપનો છે, ને બાપ ન હોય તો મા તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા, તે નહી હોય તો તેના જે કોઇ વાલી હોય તે કન્યાદાન આપી શકેછે, ને કન્યાને માહેરાંમાં મામા વિગેરે મોસાળવાળા પધરાવેછે.

૫. અમારામાં દાહોડ ચોરીએ બે કન્યા એકે દાહાડે પરણાવવાનો ચાલછે, ને બંનેની ચોરી એકઠી બાંધેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરેછે, ને પેહેલી બૈરીનું પલ્લું બૈરી પાસે રહે ને તેનું ભરણપોષણ તેનો ધણી પુરું કરે, ને મુખ્ય તો બંનો બરાબર છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજાનું કાંઈ મુકરર નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહી શકતી નથી, ને બીજી બૈરી કરવાનું કારણ તો છોકરાં નહી થતાં હોય ત્યારે બીજી કરે.

૧૦. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલછે તો ઉમરનું શું લખીએ ?

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે છે તે બૈરીને મોસાળું કરવાનો ચાલ એ છે જે, લુગડાં છાબમાં મુકીને મોસાળું પેહેલી વખત કરેછે–પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે; ને બીજી વખત તો બૈરીને છોકરાં થાય ને તે છોકરાં પરણે તે વખત મોસાળાંની રીતમાં જે મળે તે આપેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે તથા પિહેર જવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી ને જેનું તેડું આવે તેને ઘેર જાયછે.

૧૩. છોકરી અથવા છોકરાના માબાપ જીવતાં હોય ને ત્યાંસુધી તો માબાપના અખત્યારમાં છે ને માબાપ ન હોય તો મોસાળિયાં દિવાળી વિગેરે[માં] તેડેછે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો એ છે જે કાર્તિક સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૧૧ સુધી મુકરર મોસમ છે, ને સારાં લગન જોઇને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

ભાવસાર–અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૪.

૧. લગન વરસ ૩ થી તે વરસ ૯ સુધી કરીએ છૈએ, ને વરસ ૧૧ ની થાય ત્યારે ચાલે નહી.

૨. જેની સાથે કરવાં ઘટતાં નથી ત્યાં કરતાજ નથી.

૩. બૈરીની બેહેન સાથે પરણેછે ને નાતરૂં પણ કરેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માતાપિતાનો છે ને તે ન હોય તો ખરચ કરીને પરણાવે તે કરી શકે છે, ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવેછે ને તે ન હોય તો મોસાળના કુળવાળાનો હક છે.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, પણ ચોરી જુદી જુદી કરેછે.

૬. છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે છે. પણ જરજામીનથી લગન થાય–બીજી જગો કરી શકતો નથી.

૭. એક ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે, જે બૈરી ઘર ચલાવી શકે તે મુખી છે.

૮. બૈરીને રાજી કરવી જોઇએ, ને પલ્લું આપે, ભરણપોષણ કરે ને બીજી બૈરી કરી શકે છે.

૯. બૈરીની ના કહી ચાલી શકતી નથી, શા માટે જે બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે તેથી કરી શકેછે, પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે રાજીથી કરેછે.

૧૦. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે તેથી ઉમર જોવાનો અટકાવ નથી.

૧૧. અધરણીની રીતનો ચાલ છે પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. સાસરે પણ જાયછે ને પિહેર પણ જાયછે, કોઈ અટકાવી શકતું નથી; પણ સાસરે જવું તે તો જરૂર છે, ને પિહેરમાં તો અટકાવથી રહે ને કદાપી તે દરદવાળો પંચમાં આવીને જાહેર કરે તો તકસીરવાળાને પંચાત શિક્ષા કરી શકેછે.

૧૩. મોસાળ જવામાં અટકાવ કરી શકતો નથી.

૧૪. જોષીના શાસ્ત્ર પ્રમાણે જોષી કહેછે તે દાહાડે કરીએ છૈએ.

સોની–ત્રાગડ બાવિયાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૪૦.

૧. કન્યાની ઉમર પાંચ વરસથી દસ તથા અગિયાર વરસ સુધીમાં લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. નજીક સગા તથા પિત્રાઈ ગોત્રાઇમાં લગન થતાંજ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. બૈરી મરી ગયા પછી તેની બેહેન જોડે તેનો ધણી પરણેછે.

૪. કન્યાદાન (આપવાનો અધિકાર) બાપ તથા મા કરે, ને પછી તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઘટે તે કરેછે, ને મામો પધરાવેછે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, ને ચોરી જુદી કરીને પરણાવેછે.

૬. પરણતી વખત વરવાળાનું પલ્લું બાકી હોય તો તેનો વસ્ટાળિયો પુરૂં કરે, ને વસ્ટાળિયો મુફલસ હોય તો તેના સગાવાહાલા પુરૂં કરે, ને કદાપી ન કરે તો ફરિયાદી કરીને ખરચ સાથે પલ્લું લે સહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી થતીજ નથી તો શું લખીએ?

૮. એનો જવાબ કલમ ૭ મી પ્રમાણે.

૯. ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૦. એનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે.

૧૧. બૈરીને પંચમાસી વખત ચોખા શેર ૧ા તથા નાળિયેર ૧ તથા રૂ. ૧ એક મોકલે. ને અધરણીમાં તો રૂપિયા ૫ પાંચથી તે યથાશક્તિ મળે તે પ્રમાણે આપે.

૧૨. વરસ ૧૩ તથા ૧૫ વરસની થાય ત્યારે સાસરે રેહે ને આવવા જવામાં કોઈ અટકાવ કરે તો (તે) રૂ.૦ાા પંચાયતના લોક તેની પાસે દંડ લે ને છોકરીને મોકલાવે, ને તેડે જાય ને તેડે આવે; પિહેરિયાંથી તથા સાસરિયાંથી આવવા જવાનો અટકાવ થાય નહી, ને અટકાવે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે દંડ છે, ને પંચ મળીને મોકલાવે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ છોકરીને કરે નહી, પણ તેડે જાય ને તેડે આવે.

૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે.

સોની-ત્રાગડ વરાછિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૫,

*૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ વિવાહ તોડે.

---

*આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૪૦ વાળા સાથે મળે છે તેથી જે કલમોમાં તફાવત છે તેજ માત્ર લખાછે. (જુવો પૃષ્ટ૪૫૦).

સોની-શ્રીમાળી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૨૭.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૯ ની થાય ત્યારે તેના લગન કરવાં, ને વરસ ૧૧ ની થાય ત્યારે તો તેના લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારામાં સગાવાહાલામાં તથા પિત્રાઈ ગોત્રાઈમાં લગન થાય નહી.

૩. પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણાય નહી. ને તે બૈરી મુવાપછી તો તેની બેહેન સાથે તે કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે તો તેને પરણાવે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો બાપ તથા માનો છે; ને તે ન હોય ત્યારે શાસ્ત્રમાં જેને અધિકાર છે તે પરણાવે. ને કન્યાને માહેરાંમાં મોસાળિયાં પધરાવે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા એકે દાહાડે પરણાવાય નહી, ને ચોરી તો જુદી જુદી કરીને એકે દાહાડે પરણાવે તો પરણાવાય.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો હરેક તરેહથી તેનો નીકાલ કરે, પણ તે લગન અટકે નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો ન્યાત આઠ દંડની પંચાયતમાં આપે ત્યારપછી બીજી બૈરી કરે, ને ન્યાત આઠ દંડની ન આપે તો પંચાયતમાં જમવા અવાય નહી ને ન્યાતબાહાર રેહે; ને મુખ્ય તો પેહેલી બૈરી છે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ મી પ્રમાણે, પણ રાજી કરવા સારૂ આપવું એ જે, જે પ્રમાણે (કે) બીજી બૈરીને પલ્લાંનું ઘરેણું જેટલું કરે તેજ પ્રમાણે પેહેલી બૈરીને ઓછું હોય તો તેને બરોબર પલ્લું કરી આપે.

૯. ખોડ હોય અથવા છોકરાં ન થાય ત્યારે બીજી બૈરી કરે, પણ કદાપી બૈરી ના કેહે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે આપે તો કરે.

૧૦. પેહેલી બૈરીની ઉમર વરસ ૨૫ ની થાય ને તેને છોકરૂં ન થાય તો બીજી બૈરી કરે, ને રજા ન આપે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે આપીને કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૧. અધરણીમાં બૈરીને રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળું તો પિહેરિયાં સંપત પ્રમાણે કરે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયાપછી તે સાસરે જાય ને પિહેર પણ જાય, તેમાં કોઇનો અટકાવ ચાલે નહી, ને સાસરે રેહેવું તો ઘટારત છે, ને સાસરિયાંથી પિહેર જવાનો અટકાવ થાય નહી.

૧૩. છોકરીને મોસાળ જવામાં પણ અટકાવ થાય નહી.

૧૪. લગન કરવાં તે શાસ્ત્રના કહ્યા પ્રમાણે લગન થાય છે.

સોની–મુળેહરીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩૪.

૧. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, કન્યાના માબાપને મળે તો સાત વરસમાં પરણાવે, ને કોઈ નવની પરણાવે છે, ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થાય એટલે તો લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. જ્યાં સગપણ હોય ત્યાં વેવિશાળ થતું નથી. આગમજથી સગપણ હોય તે તપાસીને પછી વેવિશાળ કરીએ છૈએ.

૩. પોતાની બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી. બૈરી મુવા પછી તે ધણી પોતાની સાળીસાથે બેહુ જણ રાજી હોય ને પરણાવે તો પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર છોકરીના માબાપનો છે, ને તે નહી હોય તો છોકરીનો ભાઈ આપે, ને ભાઈ ન હોય તો જે શખસ ખરચ કરે તે આપે. ને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવે છે.

૫. એક ઘરમાં બે કન્યા એક લગને આજ સુધી પરણી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. પલ્લું તો વિવાહ વખત આપેછે, ને જે કાંઈ બાકી હોય તે તે વખત પુરૂં કરે, લગન અટકતાં નથી.

૭. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે તેનાં પિહેરિયાંને મળે તો રૂ. ૫) થી તે રૂ. ૨૫) સુધીનું મોસાળું કરે, ને ન મળે તો લીલું નાળિયેર ૧) આપે, એ ચાલ છે.

૧૨. છોકરી મોટી વરસ ૧૩–૧૪ ની થયા પછી સાસરે રેહે, ને મહીનામાં ૪ દિન પિહેર જાય; ને એ શિવાય બીજે આડે દાહાડે જમવા જવું હોય તો તે દાહાડે પણ જાય છે. ને કદાપિ પરદેશની કન્યા અહિંયાં પરણી લાંવ્યા હોય તે બાઈ વરસ ૧ મધે મહીના ૮ સાસરે રહે, ને મહીના ૪ પિહેર જાય. એમાં કોઇથી અટકાવ થાય નહી.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ થઈ શકતો નથી, જમવા ખાવા જવું હોય તો જાય, ને જમીને પાછી સાસરે આવે.

૧૪. લગન તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણ મુહૂર્ત આપે તે દાહાડે કરીએ છૈએ.

સોની–દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૫.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૯ સુધી પરણાવીએ છૈએ, ને વરસ ૧૧ થાય ત્યારે ચાલે નહી.

૨. જ્યાં લગન કરવા ઘટતા નથી ત્યાં લગન કરતાજ નથી.

૩. બૈરીની બેહેન સાથે પરણેછે, ને નાતરૂં પણ કરેછે, પણ બૈરી મુઆ પછી; જીવતાં થાય નહી.

૪. કન્યાદાનનો અધિકાર તો માતાપિતાનોછે, ને તે ન હોય તો કુટુંબમાં જે હોય તે કરી શકછે, ને કુટુંબી ન હોય તો જે કોઇ બીજો સગો પરણાવવાનો ખરચ કરે ને પરણાવે તે કરી શકેછે. કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવી શકેછે, ને તે ન હોય તો મોસાળના કુળવાળામાં જે હોય તેનો હકછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દહાડે બે કન્યા પરણે છે, પણ ચોરી જુદી જુદી કરેછે.

૬. છોકરાનો બાપ પલ્લું ભરવાની શક્તિ ન હોય એવો હોય ત્યારે બે સગા સમજીને કામ ચલાવેછે, પણ લગન રેહેતું નથી.

૭. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૮. ચાલ નથી તો રજાનું શું લખીએ ?

૯. ચાલ નથી તો રાજી શું કરે ?

૧૦. છોકરા ન હોય તોએ બીજી બૈરી થાય નહી.

૧૧. અધરણીના મોસાળાંનો ચાલછે, પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. કન્યા મોટી થયા પછી સાસરે જવું જરૂરછે, ને પિહેરમાં તો અટકાવથી રેહેછે, ને કોઈ કબજ કરી શકતો નથી. કોઇ શખસ કબજ કરે છે તેને ન્યાતવાળા ઠપકો દઇને તેડાવે છે ને મોકલાવે પણ છે, અટકાવી શકતા નથી.

૧૩. મોસાળ જવામાં અટકાવ નથી, તેહેવારે તેડેછે તે દાહાડે જમવાને જાય છે.

૧૪. જોષીને પુછીને જે દાહાડે લગનનું મુહૂર્ત જોષી આપે છે તે દાહાડે કરીએ છીએ.

સોની-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક૧૬૦.

૧. કેટલા વરસની ઉમરની કન્યા થાય ત્યારે લગન [કરે, ને] કેટલી ઉમર થાય એટલે કર્યાવિના ચાલે નહી ? એનો જવાબ એ છે જે કન્યાના લગન અગિયાર વરસની કન્યા થાય-નાચારે એટલે કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. તમારી ન્યાતમાં કોની સાથે લગન કરવા ઘટતા નથી, ને જેની સાથે લગન કરવા ઘટતા નથી તો તેનું શું કરવું ? એનો જવાબ એ છે જે પોતાની ન્યાતનાની સાથે લગન કરી શકેછે.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે ? એનો જવાબ એ છે જે પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો કોનો અધિકારછે તે એક એક પછી દરજ્જા પ્રમાણે તે વિગતવાર લખવું. ને કન્યાને માહેરાંમાં કોણ પધરાવે ? એનો જવાબ એ છે જે કન્યાના માબાપનો કન્યાદાન આપવાનો અધિકારછે. તથા માબાપ ન હોય ત્યારે કન્યાનો કાકો અથવા ભાઈ કન્યાદાન આપે, કદાચ તે ન હોય ત્યારે કન્યાના મોસાળવાળા કન્યાદાન આપી શકે છે.

૫. તમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા એક દાહાડે પરણેછે તો બંનેની ચોરી શી રીતે બંધાય ? તેમાં કાયદો શું છે ? એનો જવાબ એ છે જે એક ઘરની બે કન્યા એક દાહાડે પરણી શકે છે, તેની ચોરી એક માંડવામાં બે જુદી જુદી થાય છે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે ત્યારે છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે ? એનો જવાબ એ છે જે પલ્લું ન ભરે તો કન્યાનો બાપ લગન અટકાવી શકેછે.

૭. તમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો એક ઉપર બીજી બૈરી કરે ? અગર કરે તો કેટલી, તેમાં મુખ્ય બૈરી કયી ? એનો જવાબ એ છે જે એક બૈરીની ઉમર વરસ ચાલીસની થાય ને છોકરૂં ન થાય તો બીજી બૈરી કરી શકેછે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઈએ ? ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સારૂ કંઈ આપવું જોઇએ ને આપવું પડેછે ? એનો જવાબ એ છે જે (પેહેલી બૈરી) ઉપલી પકુણ પ્રમાણે તે પેહેલી બૈરી પાસે રહે, ને તેને ખોરાકીપોશાકી આપે ત્યાર પછી બીજી બૈરી કરી શકે છે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો બીજી બૈરી કરી શકેછે, ને કરે તો શા કારણથી કરે ? અથવા કારણવિના કરે ? એનો જવાબ એ છે જે પેહેલી બૈરીને ફરજંદ ન થાય તો બીજી બૈરી કરી શકે છે, ત્યારે કંઈ પેહેલી બૈરીનું ચાલતું નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કંઈ છોકરૂં નહી થયું ત્યારે તેની રજાવિના બીજી બૈરી કરે ? ને કરે તો કેટલી ઉમર થતાંસુધી વાટ જોઇને પછી કરે ? એનો જવાબ એ છે જે પેહેલી બૈરી વરસ ચાલીસની થાય ને છોકરૂં ન થાય ત્યારપછી બીજી બૈરી કરેછે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલછે ? ને મોસાળું કરવાનો ચાલ કેટલી વખતછે ને કયી કયી વખતે કરે ? ને તેનો આંકડો કંઇ મુકરર છે અથવા શક્તિ પ્રમાણે કરે ? એનો જવાબ એ છે જે પંચમાસી વખત તેના પિહેરવાળાને જે કંઈ મળે તે પ્રમાણે એક લુગડું આપે,

તથા અધરણી ઉપર મોસાળું કરે તે પોતાની છોકરીને શક્તિ પ્રમાણે આપે, તથા વરને તથા વરના માબાપને તથા વરના બીજા સગાને પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે આપે, કંઈ મુકરર આંક નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થાયછે તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર નહી જવા દે અથવા પિહેરિયાં સાસરે નહી જવા દે તો એ વાત બની શકેછે ? ને સાસરે તથા પિહેર [જવામાં] કયો કયો દાહાડો મુકરર છે ? એનો જવાબ એ છે જે સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે તો તેની પણ પંચલોક તજવીજ કરે, ને પિહેરિયાં સાસરે નહી જવા દે તો તેની પણ પંચલોક તજવીજ કરે, ને જેની તકસીર નજરમાં આવે તેને સજા કરે છે.

૧૩. કોઈ શખસની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવામાં અટકાવ કરી શકેછે ? ને ત્યાં જવાનો દાહાડો મુકરર છે–દિવાળી વિગેરેમાં ? એનો જવાબ એ છે જે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં કંઈ મોસાળ જવાને અટકાવ કરતાં નથી, અથવા મોસાળ જવાની મને કરે તો પંચલોક પુછી શકેછે.

૧૪. લગન કરવા તેની મોસમ અથવા દાહાડો મુકરર છે ? ને કયે દાહાડે લગન નહી થાય ? એનો જવાબ એ છે જે લગનના દિવસ[નું] જોષી લોક છે તે મુહૂર્ત આપે છે તે મુહૂર્તે લગન થાયછે.

સોની–શ્રીમાળી ખડખડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૬૧.

૧. પાંચ વરસથી તે અગિયાર વરસની થાય ત્યારે પરણાવ્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારામાં સગા હોય તેને ત્યાં વિવાહ થતો નથી, ને પરન્યાતિ સાથે પરણાવે તે ન્યાતબાહાર રેહેછે.

૩. બૈરી મરી જાય ત્યારે તેની બેહેન હોય તો તેની સાથે પરણી શકે છે.

૪. કન્યાદાન બાપ દે, ને બાપ ન હોય તો ભાઈ દે, ભાઇ ન હોય તો કાકો દે, ને કાકો ન હોય તો વડવો દે, વડવો ન હોય તો મામો દે; ને કન્યાને મામો માહેરાંમાં પધારાવેછે.

૫. અમારામાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, ચોરી તથા માહેરૂં જુદું કરે છે, ખરચ પણ જુદો કરેછે.

૬. પલ્લું નહી મળે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવેછે.

૭. અમારે એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી થતી નથી.

૮. અમારામાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી થતી નથી તો રજા શાની જોઇએ ? એ ચાલ નથી.

૯. અમારામાં ગમે તેવું કારણ હોય તોપણ બીજી બૈરી થતી નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. અમારામાં છોકરાં નહી થાય તોપણ બીજી થતી નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણી આવે ત્યારે બાપની શક્તિ પ્રમાણે મોસાળું કરેછે તથા સાસરાવાળાની શક્તિ પ્રમાણે તે પણ કરેછે, કાંઇ આંક મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ત્યારે સાસરે રેહેછે, ને નહી જાય તો ન્યાતના શેઠ વિગેરે મળીને મોકલે છે, કદાપી સાસરાવાળા બાપને ઘેર જવા ન દે તો તેને પંચના લોક પુછી શકે છે, સાસરે તથા પિહેર વાર પર્વે જાયછે ને આવેછે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતાં અથવા મરીગઈ હોય તોપણ મોસાળિયાં દિવાળી વિગેરે વારપર્વે તેડે તો તે જઇ શકેછે.

૧૪. લગનનો દાહાડો મુકરર એ છે જે કારતક સુદ ૧૧ થી તે કારતક સુદ ૧૩ સુધી, ને મકર સંક્રાંતિથી તે કુંભ સંક્રાંતિલગી, ને મેષ સંક્રાંતિથી તે આષાઢ સુદી ૧૦ સુધીમાં જે દાહાડે જોષી મુહૂર્ત આપે તે દાહાડે કરીએ છૈયે. લગન કરવામાં શાસ્ત્રની આજ્ઞા હોય ત્યારે થાયછે.

સોની–શ્રીમાળી નાતરિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વરસ ૫ થી તે વરસ ૯ સુધી પરણાવેછે. તે ઉપરાંત લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨. અમારી ન્યાતમાં ગોત્રીમાં કરવા ઘટતા નથી ત્યાં કરતા નથી.

૩. ધણિયાણી મુઆ પછી અથવા જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણેછે ને નાતરૂં પણ કરેછે.

૪. કન્યાદાનનો અધિકાર માતાને છે, પિતાને છે. તે ન હોય તો કુટુંબીને છે, તે ન હોય તો પરણાવવાનો ખરચ કરેછે તે પણ કરેછે. ને કન્યાનો મામો માહેરાંમાં પધરાવે છે, તે ન હોય તો મોસાળના કુળમાં જે હોય તે પધરાવી શકેછે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, જુદી ચોરી કરેછે, પણ એક દહાડે બે કન્યા પરણેછે, ન્યાત ખરચ ૧ છે-એક છે.

૬. લગન જારી થયાં પેહેલાં-માસ ૧ પેહેલાં-પલ્લું ચુકવી લે ને લગનને દાહાડે અટકાવવાનો ચાલ નથી.

૭. એક બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી થાયછે પણ પેહેલી બૈરી મુરબ્બીછે.

૮. પેહેલી બૈરીને રાજી કરવી જોઈએ.

૯. પેહેલી બૈરી ધણીને બીજી બૈરી કરવાની નાકેહે તોયે બીજી બૈરી કરી શકેછે.

૧૦. પેહેલીને છોકરાં હોય કે નહોય તોએપણ બીજી કરી શકેછે તો ઉમરનું શું લખીએ?

૧૧. મોસાળું કરવાનો ચાલછે, પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. સાસરિયાં પિહેર પણ મોકલેછે, પિહેરિયાંને સાસરે મોકલવું જરૂરછે પણ કોઈ અટકાવી શકતું નથી.

૧૩. મોસાળ જવાનો અટકાવ કરી શકતા નથી, પણ કાંઈ કારણ સરખું હોય ત્યારે અટકાવ કરી શકેછે સાસરિયાં.

૧૪. જ્યોતિષ શાસ્ત્રમાં જોષી જોઇને કેહેછે તેદહાડે કરીએ છૈયે.

સોની-વડનગરાના તડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯૩.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૯ સુધી લગન કરેછે, ને વરસ ૧૧ ની થાય ત્યારે લગન કર્યા વિના ચાલેજ નહી.

૨. જ્યાં ઘટતું નથી ત્યાં કરતાજ નથી, ને જેને દેતા લેતા આવ્યા છૈએ તેની સાથે લૈએ દૈએ છૈએ.

૩. કન્યાની બેહેન સાથે પરણે છે, જીવતાંએ પરણેછે ને મુઆપછી પણ પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માતાપિતાનો છે. તે ન હોય તો કુટુંબી આપી શકેછે, ને જે પરણ્યાનો ખરચ કરે તે આપી શકેછે. ને મામો માહેરાંમાં પધરાવેછે. તે ના હોય તો મોસાળના કુળવાળા માહેરાંમાં પધરાવી શકેછે.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે, ને ચોરી જુદી જુદી કરેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ અટકાવી શકેછે.

૭. એક બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી પરણવાનો ચાલ છે. ને જે બૈરી ઘર ચલાવી શકે તે મુખી છે.

૮. પેહેલી બૈરીને રાજી કરવી જોઇએ.

૯. છોકરા સારૂ બીજી બૈરી લાવી શકેછે, ત્યાં બૈરીની રજાનો અટકાવ નથી. ને છોકરાવાળી બૈરીની રજા જોઈએ.

૧૦. ઉમર જોવાનો અટકાવ નથી, શામાટે જે બીજી કરવાનો ચાલ છે.

૧૧. અધરણીનો ચાલ છે, ને પિહેરિયાં પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. બૈરી વરસ ૧૪ ની થાય ત્યારે સાસરે જાય, ને પિહેરવાળો રાખી શકતો નથી.

૧૩. મોસાળ જવામાં અટકાવ નથી, પણ ધણીના હુકમથી જાય.

૧૪. જ્યોતિષના શાસ્ત્ર પ્રમાણે જોષી મુહૂર્ત્ત આપેછે તે દાહાડે કરીએ છૈએ.

સોની-દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૪.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૯ સુધી પરણાવીએ છૈએ, ને વરસ ૧૧ થાય ત્યારે ચાલે નહી.

૨. જ્યાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી ત્યાં લગન કરતા નથી.

૩. બૈરીની બેહેન સાથે પરણેછે ને નાતરૂં પણ કરેછે, જીવતાં થાય નહી.

૪. કન્યાદાનનો અધિકાર માતાપિતાને છે ને તે ન હોય તો કુટુંબીમાં જે હોય તે કરી શકેછે. ને કુટુંબી ન હોય તો જે કોઈ વારસમાં પરણાવવાનો ખરચ કરે તે પરણાવી શકેછે, ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવી શકેછે, ને તે ન હોય તો મોસાળના કુળમાં જે હોય તેનો હકછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, પણ ચોરી જુદી જુદી કરેછે.

૬. છોકરાના બાપને પલ્લું ભરવાની શક્તિ ન હોય એવું હોય ત્યારે બે સગાં સમજીને કામ ચલાવે છે, પણ લગન રેહેતું નથી.

૭. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. ચાલ નથી તો રજાનું શું લખીએ ?

૯. ચાલ નથી તો રાજી શું કરે ?

૧૦. છોકરા ન હોય તોએ બીજી બૈરી થાય નહી.

૧૧. અઘરણીના મોસાળાંનો ચાલછે, પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. કન્યા મોટી થયાપછી સાસરે જવું જરૂર છે, ને પિહેરમાં તો અટકાવથી રેહેછે, કોઈ કબજ કરી શકતું નથી, ને કોઈ શખસ કબજ કરે તેને ન્યાતવાળા ઠપકો દઇને તેડાવેછે ને મોકલાવેછે, તે અટકાવી શકતો નથી.

૧૩. મોસાળ જવામાં અટકાવ નથી, જે દાહાડે તેડે તે દાહાડે જમવાને જાયછે.

૧૪. જોષીને પુછીને જે દાહાડે લગનનું મુહૂર્ત જોષી આપેછે તે દાહાડે કરી છીએ.

સોની–શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૫૦.

૩*. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે? એનો જવાબ એ છે જે તે બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે, પણ જીવતાં પરણવાનો ચાલ છેજ નહી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો કોને અધિકારછે, તે એક એક પછી દરજ્જે–પરણાવવામાં–તેવિગતવાર લખવું, ને કન્યાને માહેરાંમાં કોણ પધરાવે ? એનો જવાબ એ છે જે કન્યાના માબાપને કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર છે તથા માબાપ ન હોય ત્યારે કન્યાનો કાકો અથવા ભાઈ કન્યાદાન આપે. કદાચ તે ન હોય ત્યારે કન્યાના મોસાળવાળા કન્યાદાન આપી શકેછે; ને માહેરાંમાં પધરાવવાનો અધિકાર મામાનો છે.

૭. તમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ત્યારે એક ઉપર બીજી બૈરી કરે, અગર કરે તો કેટલી, તેમાં મુખ્ય બૈરી કયી? એનો જવાબ એ છે જે અમારામાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી, છોકરાં થાય અથવા ન થાય.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઈએ, ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સારૂ કંઈ આપવું જોઈએ, ને આપવું પડેછે? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં એ વાતનો ચાલ અસલથી નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો બીજી બૈરી કરી શકે છે, ને કરે તે શા કારણથી કરે અથવા કારણવિના કરે? એનો જવાબ એ છે જે બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કંઈ છોકરૂં નહી થયું ત્યારે તેની રજાવિના બીજી બૈરી કરે, ને કરે તો કેટલી ઉમર થતાં સુધી વાટ જોઈને પછી કરે? એનો જવાબ એ છે જે એ ચાલ છેજ નહી.

૧૩. કોઈ શખસની મા જીવતી હોય અથવા મરીગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવામાં અટકાવ કરી શકેછે, ને ત્યાં જવાનો દાહાડો મુકરરછે, દિવાળી વિગેરેમાં? એનો જવાબ એ છે જે એ વાતમાં વરસ ૧૫ ની ઉમર થાય ત્યારે તે બૈરીનો ધણી મુખત્યાર છે.

---

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક૧૬૦વાળા સાથે મળતો છે તેથી જે કલમોમાં તફાવત છે તેજ કલમો લખીછે. (જુઓ પૃષ્ટ ૪૫૩).

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

સુથાર—સોરઠીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૨૫.

૧. લગન પાંચ વરસ પછી ને તેર વરસ સુધી કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં નીચ ઉંચનો ચાલ નથી.

૩. બૈરી જીવતાં તથા મુઆપછી તેની બેહેન સાથે લગન થાયછે.

૪. માતપિતાને દાનનો અધિકારછે ને માતપિતા ન હોય [તો જે] વાલી ખરચ કરીને પરણાવે તે કન્યાદાન દે છે. ને માહેરાંમાં મામો પધરાવેછે, ને મામો ન હોય તો અટકાવે બીજો પધરાવેછે.

૫. બે કન્યા એક દાહાડે પરણેછે, ને ચોરી જુદી કરેછે.

૬. પલ્લાંને સારૂ કન્યાનો બાપ લગન અટકાવતો નથી.

૭. એક ઉપર બીજી બૈરી કરે તેનો ચાલ નથી, ને કરે તો પંચાતને રાજી કરીને કરે.

૮. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૯. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એક ઉપર બીજી કરવાનો ચાલ નથી, ને અટકાવવાળો પંચને પુછીને પંચની રજાથી કરે.

૧૧. અઘરણીના મોસાળાંનો ચાલછે, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે, કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. પંચના લોક ઠપકો દઇને મોકલાવે તેડાવે છે.

૧૩. મોસાળવાળા આદરથી તેડે તો જે દાહાડે તેડે તે દાહાડે જાય.

૧૪. કારતકથી તે અષાડ સુદ ૯ સુધી થાયછે.

સુથાર—ગુજ્જર તળબદા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં તો કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા વરસ ૯ તથા ૧૧ ની (ઉમર) થાય એટલે લગન કર્યા વગર ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં તો જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તો તેની બેહેન સાથે પરણી શકતો નથી, ને બૈરી મુઆપછી તો તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો છોકરીનો બાપ તથા તેની મા તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા, તે નહી હોય તો તેનો જે કોઈ વાલી હોય તે કન્યાદાન આપી શકેછે અને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામા વિગેરે મોસાળવાળા પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં તો એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણાવેછે ને પેહેલાં વડા વરને અર્ધેછે, પછી નાહનાને અર્ધેછે; ને ચોરીમાં તો બંનેને સાથે પધરાવે છે, ને બંનેની ચોરી જુદી જુદી કરેછે, ને બંનેની શાંતક પણ જુદી જુદી કરેછે ને એજ પ્રમાણે કાયદો છે.

૬. લગન જારી થયું ત્યારે તો—લગન તો છોકરીને કન્યાકાળ જતો હોય ત્યારે (લગન તો) અટકી શકતાં નથી, ને પલ્લું બીજે ગોરવને દહાડે ભર્યા વિના ચાલતું નથી, ને કદાપિ કોઈ નાદાર હોય ને પંચના પાંચ જણના ધાર્યામાં આવે કે મુકરર નાદારછે ત્યારે તે પલ્લું જેટલું મળે તેટલું કરે ને ટીપમાં લખ્યામાં આવે, ને પછી તે ધીમે સાંસ્તે પુરૂં કરે—રૂ. ૧૭૮) નું કરે—અગર કોઇ દાર થઇને કરે નહી તો તેને ન્યાતના ધાર્યામાં આવે તે પ્રમાણે સીજા દે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી કરેછે ને પેહેલી બૈરીનું પલ્લું તે બૈરી પાસે રેહે ને તેનું ભરણપોષણ તેનો ધણી પુરૂં કરે ને બીજી બૈરી કરે; ને તેની ગુનેહગારીમાં ન્યાત એક જમાડે—શેહેરમાં તથા પરગણામાં નહોતરાં ફેરવે, ને પાંચ મુકરદમને સંભળાવે, ને ત્યાર પછી બ્રાહ્મણ ફેરવે નહોતરાંનો, ત્યારે તે બ્રાહ્મણ ફેરેછે; ને મુખ્ય બૈરીનું તો કંઈ મુકરર નથી.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો તે પેહેલી બૈરીની રજાનું કાંઇ મુકરર નથી, ને આપવું પડેછે તે એજ નંબરની સાતમી કલમમાં લખ્યુંછે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહી શકતી નથી, ને બીજી બૈરી કરવાનું કારણ તો એ છે જે છોકરાં નહી થતાં હોય ત્યારે તે બીજી કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. પેહેલી બૈરીને કંઈ છોકરૂં નહી થયું ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થતાંલગી વાટ જોઈને બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તે બૈરીને મોસાળું કરવાનો ચાલ તો એ છે જે લુગડાં છાબમાં મુકીને મોસાળું પેહેલી વખત કરેછે, ને બીજી વખત તો તે બૈરીને છોકરા મોટા થાય ને તે છોકરા પરણે તે વખત મોસાળાંની રીતમાં જે મળે તે આપેછે, ને આંકડાનો કંઈ ધારો નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાયછે તે વરસ (૧૫) પંદરની ઉમર થયા પછી જાયછે, ને સાસરિયાં પિહેર જવા દે છે, ને સાસરે જવામાં પિહેરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી; અગર સાસરે તથા પિહેર જવામાં કંઈ વાંધો પડે ને તે આવીને ન્યાતને સંભળાવે, ને તેને ન્યાતવાળા પુછે, ને તે નહી માને ત્યારે ન્યાતની નજરમાં આવે તેવી શિક્ષા દેછે, ને દાહાડો મુકરરનું તો નંબર પેહેલાની નવમી કલમમાં લખેલું છે.

૧૩. ને છોકરી અથવા છોકરાના માબાપ જીવતાં (નહી) હોય ને ત્યાંસુધી તો માબાપના અખત્યારમાં છે ને માબાપ નહી હોય તો મોસાળિયાં દિવાળી વિગેરે [માં] તેડે છે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો એ છે જે કારતક સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૧૧ સુધી મુકરર મોસમ છે ને સારા લગન જોઈને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

સુથાર—ગુજ્જર ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં તો કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા વરસ નવ તથા ૧૧ ની (ઉમર) થાય એટલે લગન કર્યાવગર ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં તો જેનીસાથે લગન કરવા ઘટતાં નથી તેનીસાથે કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તો તેની બેહેન સાથે પરણી શકતો નથી ને બૈરી મુવા પછી તો તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો છોકરીના બાપ તથા તેની મા તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા, ને તે નહી હોયતો તેનો જે કોઈ વાલી હોય તે કન્યાદાન આપી શકેછે; કન્યાને માહેરાંમાં તો મામા વિગેરે મોસાળવાળા પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણાવેછે ને પેહેલાં વડા વર ને અર્ધેછે, પછી નાહનાને અર્ધેછે. ચોરીમાં તો બંનેને સાથે પધરાવેછે ને બંનેની ચોરી જુદી જુદી કરેછે. બંનેની શાંતિક પણ જુદી કરેછે, ને એજ પ્રમાણે કાયદો છે.

૬. લગન જારી થયા ત્યારે તો—લગનનો છોકરીને કન્યાકાળ જતો હોય ત્યારે (લગન તો) અટકી શકતા નથી; પલ્લું બીજે ગોરવને દાહાડે ભર્યાવિના ચાલતું નથી. કદાપિ કોઈ નાદાર હોય ને પંચના પાંચ જણાના ધારયામાં આવે કે મુકરર નાદારના દાહાડા છે ત્યારે તે પલ્લું જેટલું મળે તેટલું (કે) ટીપમાં લખ્યામાં આવે, પછી તે ધીમે સાંસ્તે પુરૂં કરે—રૂ. ૧૭૨. અગર કોઈ દાર થઈને કરે નહી તો ન્યાતના ધારયામાં આવે તે પ્રમાણે સીજા દે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં તો એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી કરેછે, ને પેહેલી બૈરીનું પલ્લું તે બૈરીપાસે રેહે ને તેનું ભરણપોષણ તેનો ધણી પુરૂં કરે, ને બીજી બૈરી કરે તેની ગુનેહગારીમાં ન્યાત એક જમાડે—પરગણે તથા સુરતમાં નહોતરાં ફેરવે—ને પાંચ મુકરદમને સંભળાવીને—ત્યાર પછી બ્રાહ્મણ ફેરવે. મુખ્ય બૈરીનું તો કાંઈ નક્કી નથી.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો(ને) પેહેલી બૈરીની રજાનું કાંઈ મુકરર નથી; આપવું પડે છે તે એજ નંબરની સાતમી કલમમાં લખ્યું છે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહી શકતી નથી ને બીજી બૈરી કરવાનું કારણ તો એ છે જે છોકરાં નહી હોય ત્યારે બીજી કરેછે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરું નહી થયું હોય ત્યારે ઉમર વરસ ત્રીશની થયાલગી વાટ જોઈને બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીની આવેછે તે બૈરીને મોસાળું કરવાનો ચાલ તો એ છે જે લુગડાં છાબમાં મુકીને મોસાળું પેહેલી વખત કરેછે; બીજી વખત તો (ને) તે બૈરીને છોકરાં મોટાં થાય ને તે છોકરાં પરણે તે

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

વખત મોસાળાંની રીતમાં જે કાંઈ મળે તે આપેછે, ને આંકડાનો કાંઇ ધારો નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયાપછી સાસરે જાયછે, તે વરસ પંદરની ઉમર થયા પછી જાય છે; ને સાસરિયાં પિહેરિયાં જવા દે છે, સાસરે જવામાં પિહેરિયાંઅટકાવ કરી શકતાં નથી; અગર સાસરે તથા પિહેર જવામાં કાંઈ વાંધો પડે ને તે આવીને ન્યાતને સંભળાવે ને તેને ન્યાતવાળા પુછે ને તે નહી માને ત્યારે ન્યાતની નજરમાં આવે તેવી શિક્ષા દે છે, ને દાહાડા મુકરરનું તો નંબર પેહેલાની નવમી કલમમાં લખેલુંછે.

૧૩. ને છોકરી અથવા છોકરીનાં માબાપ જીવતાં હોય (ને) ત્યાં સુધી તો માબાપના અખત્યારમાંછે, ને માબાપ નહી હોય તો મોસાળિયાં દિવાળી વગેરે[માં] તેડે છે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો એ છે જે કારતક સુદી ૧૧ થી આષાઢ સુદ ૧૧ સુધી મુકરર મોસમછે. સારાં લગન જોઇને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

સુથાર—પરદેશી ખાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૩.

૧. એનો કાંઈ નિયમ નથી.

૨. સગાવાહાલામાં લગન કરવાનો ચાલ નથી.

૩. મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી.

૪. તેના માબાપને શાસ્ત્ર પ્રમાણે; ને કન્યાનો મામો માહેરાંમાં પધરાવેછે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ ચોરી જુદીએ બે કન્યા એકે દાહાડે પરણે છે.

૬. છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકતો નથી.

૭. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલછે, ને મુખ્ય તો પેહેલી હોય તે.

૮. પેહેલી બૈરીની રજા લઇને કરે, પણ રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૯. છોકરાં ન થતાં હોય ને પેહેલી બૈરી રજા આપે તો બીજી કરે.

૧૦. પેહેલી બૈરીની ઉમર વરસ ૪૦ સુધીની થાય ને છોકરા ન થતા હોય ને રજા આપે તો બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અધરણીવાળી બૈરીને રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે રેહે, ને સાસરિયાં પિહેર જવા દે તો જાય ને ન જવા દે તો નહી જાય.

૧૩. મોસાળ જવામાં કોઇથી અટકાવ થાય નહી, મળીને પાછી આવે.

૧૪. લગન કરવાનો દાહાડો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

સુથાર—પંચોળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર તો વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ તથા ૧૧ ની થાય ત્યાં સુધીમાં લગન કરેછે—શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની સંગાથે લગન કરવાં ઘટેછે, તેની સંગાથે લગન કરીએ છૈએ, ને જે ન્યાતમાં ખપતી નથી તેની સંગાથે લગન કરી શકતાજ નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તો અમારામાં તેની બેહેન સાથે પરણી શકતોજ નથી, ને કોઈ શખસની બૈરી મરી જાય ત્યારે તો તે શખસ તેની બૈરીની બેહેન સાથે પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો તો કન્યાના માબાપને અધિકાર છે,—(ને તથા) દરજ્જા પ્રમાણે,—કન્યાને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો પધરાવેછે શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીએ બે કન્યા પરણી શકતીજ નથી, (ને) વા પરણે તો એક દાહાડે બે કન્યાની ચોરી જુદી જુદી બંધાયછે.

૬. લગન જારી થયું ને તે દાહાડે તો છોકરાનો બાપ પલ્લું ભરી શકતોજ નથી, ને તે દાહાડે તો છોકરીનો બાપ લગન કરી શકેછે, ને છોકરીનોબાપ લગન અટકાવી શકતોજ નથી, ને પલ્લું તો છોકરાનો બાપ લગનને બીજે દાહાડે ભરી શકેછે, ને ત્યાર પછી છોકરીનો બાપ ઘરેણું લઈને તે ઘરેણું છોકરીને પેહેરાવીને

ત્રીજે દાહાડે પેહેરામણી વેહેવાઈને પોતીકી શક્તિ પ્રમાણે આપીને કન્યાને વિદાય કરેછે, એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તોએપણ બીજી બૈરી પરણી શકતોજ નથી, તો તેનો જીકર શું લખીએ ?

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી ફરી પરણવાનો ચાલ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ ?

૯. પેહેલી બૈરી પરણિયતની પોતાના ધણીને લડાઇના સબબથી બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો તે ધણી નાતરાંની બીજી બૈરી લાવી શકેછે, પણ તે ધણી તથા ધણિયાણીને ઘણી લડાઇ થઈ હોય ત્યારે તે ધણી પોતીકી જાતખુદીએ નાતરૂં કરીને બીજી બૈરી લાવી શકેછે, પણ તે ધણી પેહેલાંની પરણિયતની બૈરીને તેના પલ્લાંનું ઘરેણું તથા લુગડાં તથા ખોરાકીપોશાકી તથા રેહેવાનું મકાન આપી શકેછે, ને તે ધણી બંનો બૈરીને બરાબર ગણેછે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તો તેની રજાવિના બીજી બૈરી નાતરાંની લાવી શકેછે ને જ્યારે ધણીની મરજી થાય ત્યારે લાવી શકેછે, પણ તેની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નહી. (ને) પણ તે પરણિયતની ધણિયાણીને તેના પલ્લાંનું મોહરાણું તથા ખોરાકીપોશાકી તથા રેહેવાનું મકાન ઉપરના ત્રીજા નંબરની નવમી કલમ પ્રમાણે આપી શકેછે, ને તે ધણી બંનો બૈરીને બરાબર ગણેછે એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તોછે.

૧૧. અઘરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલ તો એ છે જે મોસાળું કરવાનું તથા વિવાહ વિગેરે મોસાળું કરવાનું–તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નહી, (ને) અથવા તેની શક્તિ પ્રમાણે મળે તે કરેછે, પછી મોસાળું કરનારની મરજી. તેનું કાંઈ મુકરર નહી.

૧૨. છોકરી મોટી થાય–તેની ઉમર પ્રમાણે–ત્યારે તો તે સાસરે જાયછે તથા પિહેર આવેછે તેનું કાંઈ અમારામાં મુકરર નથી; ને સાસરિયાં પિહેર ન જવાદે અથવા પિહેરિયાં સાસરે ન જવા દે તો પંચાયતવાળા તજવીજ કરીને સાસરે તથા પિહેરમાં મોકલાવી દેછે, (તે) અગર સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં પંચાયતનું કહ્યું નહી માને તો તે શખસને પંચાયતના લોક ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે; ને કયા કયા દાહાડામાં–તો જવા આવવામાં તો એક એક દાહાડો મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ શખસની મા જીવતી છે અથવા મરી ગયા પછી (ને ત્યારે) તો પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં તથા મોસાળિયાં તેડે તો મોસાળ જવા દેવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતાજ નથી; ને મોસાળિયાં જે વખત તેડે તે વખત જાય તેમાં એક એક દાહાડો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવા તેની મોસમ અથવા દાહાડો મુકરર તો–જેને લગન કરવા હોય તો જોષીને બોલાવીને તે લગન પુછે છે, ત્યારે તે જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણે તે લગન જોઈને આપેછે, તે પ્રમાણે શાસ્ત્રને અધિકારે લગન કરી શકેછે ને તે દાહાડો તો જ્યોતિષ–શાસ્ત્રવાળા જાણે.

સુથાર–પંચોળી ચાંપાનેરી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૩.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ તથા ૧૧ (વરસ) ની થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારામાં ગોત્રી વિગેરે નજીકના સગામાં લગન કરતા નથી ને દુરપક્ષના સગામાં લગન કરીએ છૈએ.

૩. અમારામાં કોઈ શખસની બૈરી જીવતી અથવા મુઆપછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો માબાપનો છે, અગર તેની મરજીમાં આવે તો પોતાના માબાપ પાસે દેવડાવે; એટલામાં કોઈ નહી હોય તો છોકરીના વાલી હોય તે દે છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામા વિગેરે મોસાળિયાં પધરાવે છે.

૫. અમારામાં એક લગને બે કન્યા એક દાહાડે પરણે છે, પણ ચોરી જુદી જુદી બાંધેછે, ને પ્રથમ મોટા વરને કન્યાની મા પોંખી લે ને નાહના વરને જે સગું હોય તે--માબાપ જેને રજા આપે તે પોંખેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ ચોરી વચ્ચે અટકાવીને પલ્લું લે ત્યારપછી કન્યાને પધરાવે છે.

૭. અમારામાં એક બૈરી જીવતી હોય તોપણ બીજી બૈરી કરે. ને મુખ્ય બૈરી તો પરણિયતવાળીછે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજાનું કાંઈ મુકરર નથી, ને રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૯. પેહેલી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોપણ બીજી બૈરી કરી શકેછે ને કારણ તો પેટે ફરજંદ નહી હોય અગર ધણી ધણિયાણીને અણબનાવ હોય તો કરે, ને વિનાકારણથી પણ કરેછે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઇ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તેની રજાવિના બીજી બૈરી કરી શકેછે; ને ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનું તો પલ્લાં બાબતની કલમ ૨૫ માં લખેલું છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તો સાસરે રેહવું તો જરૂર છે, ને પિહેર પાંચ દિવસ રેહે, એમ કરતાં કાંઈ અટકાવ આવે તો બે દિવસ વધારે પણ રેહે, ને એમાં કોઈ અટકાવ કરે ને તે પંચને જાહેર કરે ત્યારે પંચ તજવીજ કરીને સાસરે તથા પિહેર મોકલાવે. એમ કરતાં પંચનું કહ્યું ન માને તો પંચની નજરમાં આવે તે કરી શકેછે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઇ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

સુથાર–વૈશ્યનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધી લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની જોડે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગન કરે તો ન્યાતમાં પિરસે નહી, પંગતમાં ફરી શકે નહી, ફરે તો ગુનેહગાર પંચાતનો.

૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન મા તથા બાપ દે છે, અગર માબાપ ન હોય તો જેને ઘટે તે દે, ને જેને ઘટે તે પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીએ બે કન્યા પરણતી નથી; જુદી જુદી ચોરીએ પરણેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઉપર બીજી કરતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં એ વાતનો ચાલ નથી, તો શું લખીએ ?

૯. અમારી ન્યાતમાં એ સવાલનો ચાલ નથી, તો શું લખીએ ?

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણી આવે ત્યારે મોસાળું જે પ્રમાણે મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં કન્યાને એકએકને ઘેર મોકલે નહી તો ન્યાતમાં આવીને જાહેર કરે તો ન્યાતવાળા તજવીજ કરીને જેને કહેવું ઘટે તેને કેહે, જેની તકસીર હોય તે ન માને તો ન્યાતબાહાર મુકે.

૧૩. સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં [થી] (તથા) મોસાળ જવાનો અટકાવ નથી, ને અમારે દિવાળી વિગેરે એક દાહાડો મુકરર નથી.

૧૪. લગન[ના] દાહાડા સારા આવે ને લગન બંનેને પોહોંચતાં આવે ત્યારે કરે.

સુથાર–ગુજ્જર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૩.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૪ થી તે વરસ ૧૧ સુધીની થાય ત્યારે લગન થાયછે, ને એ ઉપરાંત ચાલેજ નહી.

૨. જેની સંગાથે લગન કરવાં ઘટેછે તેની સંગાથે થાયછે, સગામાં કરતા નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સંગાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો કન્યાના માબાપનો અધિકારછે ને માહેરાંમાં તો કન્યાનો મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં બે કન્યા એક દાહાડે પરણે તો તેની ચોરી જુદી જુદી બંધાયછે.

૬. અમારામાં પલ્લાં સારૂ અટકાવવાનો ચાલ નથી.

૭. એક ઉપર બીજી કરવાનો ચાલ નથી, (ને) અગર કરે તો તેની ઉમર વરસ ૩૨ ની થાય ને કરેછે-ફરજંદને અર્થે.

૮. મરદને પેહેલી બૈરીનો અટકાવ નથી ને તેને ન્યાતનો દંડ નહી.

૯. એનો જવાબ ઉપરની ૭ કલમ પ્રમાણે.

૧૦. એનો પણ જવાબ ઉપરની સાતમી કલમ પ્રમાણે.

૧૧. જે બૈરીને અધરણી આવેછે તેના પિહેરથી જમાઇને રૂ. ૧૪, તથા રૂ. ૧૫ આપેછે ને તેથી ન મળે તો લીલું નાળિયેર પણ આપેછે.

૧૨. છોકરી સાસરે રેહેતી થાય ત્યારે સાસરિયાંની રજાથી પિહેર જાય અથવા પિહેરવાળા સાસરે ન મોકલે તો ન્યાતની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે સીજા કરે, કાંઈ કારણવિના સાસરિયાં છોકરીને ન મોકલે તો ન્યાતની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે તેના સાસરિયાંને સીજા કરે, અગર ધણી ધણીયાણીમાંથી-બંનેમાંથી એકુને ન બને તો પોતપોતીકી જાતે ન્યાતબાહાર રહે ને બંનેને ન બને તો બંનેજણ ન્યાતબાહાર રહે, ને જે કોઈ તેની તરફેણ કરે તેને પંચ શિક્ષા કરેછે.

૧૩. કોઈ શખસની મા જીવતીછે અથવા મરી ગઈ હોય તો પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં પોતાની ખુશીથી મોસાળ જવા દે, દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તથા દાહાડો તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે સમુહૂર્તામાં થાયછે.

સુથાર-મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૫.

૧. લગન કરવાં તે કન્યાની ઉમર વરસ પાંચથી તે વરસ નવ સુધી કરેછે.

૨. બીજી કલમનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો હક બાપનો છે ને પોતાની ખુશીથી બાપ ન આપે તો મા વિગેરે જેની પાસે અપાવે તે બીજા સગા આપેછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો હક મામાનો છે, ને મામો ન હોય તો બીજા કોઈ પધરાવે તેનો કાંઈ અટકાવ નથી.

૫. કોઈ શખસ એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવે તો બેની ચોરી જુદી બાંધે, ને એજ પ્રમાણે કન્યાદાન પણ પેહેલું વડી દીકરીને આપેછે.

૬. અમારામાં પલ્લું તો ગોરવને દિવસે પુરૂં કરે તો લગન ક્યાંથી અટકે?

૭. એક બૈરી જીવતી હોય ને કરે તો એક ઉપર બીજી કરેછે.

૮. બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીને સિરસ્તા પ્રમાણે ઘરેણું તથા ખોરાક પોશાક પુરાં કરેછે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તોએ પણ કરી શકેછે.

૧૦. પેહેલી બૈરીની રજાવિના બીજી બૈરી કરે તો એક ન્યાત જમાડે ને રૂ. ૩૦ રોકડા પંચાતમાં આપે ને રૂપિયા ન આપે તો ન્યાત બે જમાડે; ને કાંઈ સબબથી કરે તો એકજ ન્યાત જમાડે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને સાસરે રીત આપવાનો ચાલ છે તે પિહેરથી પોતાની સત્તા પ્રમાણે મોસાળું કરે તેનો કાંઈ આંકડો મુકરર નથી, ને ન મળે તો ન કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરેથી તેડું આવે ત્યારે સાસરે જાય ને પિહેરનું તેડું આવે ત્યારે પિહેર જાય. એમાં હરકત કરે તેને ન્યાત પુછે.

૧૩. કોઈ બૈરીને મોસાળ જવાનો દાહાડો-નહોતરૂં મોસાળથી આવે તે દાહાડો મુકરર છે. ને પોતાની ખુશીએ મોસાળિયાંને મળવા જાય, તેમાં કાંઈ અટકાવ કરવો જોઈએ નહી, મળીને પાછી આવેછે.

૧૪. લગન સમુહૂર્તામાં થાય ને કમુહૂર્તામાં થતાં નથી.

ટંકસાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પાંચ વરસની ઉમરથી તે પચીસ વરસની ઉમર થાય તેટલામાં પરણાવવી જોઇએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં કશી રીતનો વિવાહ કરવામાં અટકાવ નથી, શાથી જે ટુંકી ન્યાત છે તેથી માંહેમાંહે લગન કરવાનો ચાલ છે, પણ એક પેટે પરણવાનો ધારો નથી.

૩. ત્રીજા સવાલનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન દેવાનો હક માબાપનો છે, માબાપ ન હોય તો ભાઈ તથા કાકાને કન્યાદાન દેવાનો અધિકાર છે. ને માહેરાંમાં કન્યાને મામો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં બે કન્યા સાથે પરણાવે તો બંને ચોરી જુદી કરેછે ને વચમાં અંતરપટ બાંધે છે. એ રીતે બેહુ કન્યા પરણાવવાનો ધારોછે.

૬. છઠા સવાલનો જવાબ એ છે જે લગન વખત પઠણ પ્રમાણે ન આપે તો છોકરીનો બાપ અટકાવ કરી શકે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં બે બૈરી કરવાનો ધારોછે, પણ બંને બૈરી સમાન ગણવી.

૮. અમારી ન્યાતમાં બૈરીનો કાંઈ અટકાવ નથી, મરદ ચાહે તો કરે, ને બૈરીને કાંઈ આપવાનો ધારો નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં બૈરી બીજી કરવામાં કાંઈ કારણનો મેળ નથી. મરદની ખુશી.

૧૦. દશમા સવાલનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં મોસાળાં વિગેરેનો ચાલ નથી, જેને જે મળે તે પોતાના ફરજંદને કરે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં સાસરે રેહેવામાં માબાપનો અટકાવ નથી, રૂડે દાહાડે આવે તથા કામ હોય ને તેડાવે તો આવે, તેમાં સાસરિયાં અટકાવે નહી. એ બંને વાતથી ઉલટું ચાલે તો ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા કરી શકેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં જવા આવવામાં સગાવાહાલાઓને ઘેર અટકાવ નથી, જ્યારે મરજીમાં આવે ને તેડે ત્યારે ત્યાં જવું જરૂર.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગન શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરવાનો ધારો છે, તેજ પ્રમાણે દાહાડો જોવો.

ઘાંચી–પરગણે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક૧૨૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૧૦ સુધીમાં લગન કરવાં ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થાય ત્યારે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગા તથા કુટુંબ તથા મોસાળ વિગેરેનાં સગાં હોય તેમાં લગન થતાં નથી.

૩. કોઈ શખસની બૈરી મરી જાય તો તે મરનારની બેહેન હોય તો તે શખસને તે સાથે પરણવાનો ચાલછે, ને જીવતાં તે બૈરીની બેહેન સાથે કોઈ પરણ્યો એવું અમારા સાંભળ્યામાં નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો ચાલ બાપ તથા માનો છે. તે ન હોય તો કાકો તથા કાકી અથવા કુટુંબમાં જે હોય તે અથવા મોસાળપક્ષના જે હોય તે કન્યાદાન આપેછે. ને માહેરાંમાં મામો બેસાડેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીએ બે કન્યાને પરણાવવાનો ચાલ નથી, એક માંડવામાં જુદી જુદી ચોરી કરીને પરણાવેછે.

૬. લગન જારી થયું ને વરનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો પલ્લાંનો જરજામીન લઈને પરણાવે, લગન અટકે નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તોપણ મળતી હોય તો બીજી બૈરી કરે, અગર ત્રીજી કરે, ને તેમાં મુખ્ય તો પેહેલી બૈરી કેહેવાય.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરે તો તેને સંભળાવીને કરે–ને તે પેહેલી બૈરીને કાંઈજ રાજી કરવાને આપવું પડતું નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોપણ બીજી બૈરી કરેછે, કારણથી અથવા વગર કારણથી કરે તેમાં પેહેલી બૈરીથી પુછાતું નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો કશી તરેહનો અટકાવ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીનું અધરણી. આવે ત્યારે મોસાળું કરવાનો નિયમ નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર જવા દેવામાં અટકાવ કરતાં નથી ને પિહેરિયાં પણ સાસરે જવામાં અટકાવ કરતાં નથી ને તેનો દાહાડો મુકરર નથી.

૧૩. કોઈસ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકે નહી ને ત્યાં જવાનો દાહાડો મુકરર નથી. કામ જે દાહાડે હોય તે દાહાડે તથા સપરમે દાહાડે જાયછે.

૧૪. લગન કરવા તેની મોસમ એ જે દેવ ઉઠયા પછી લગન થાય તે દેવ સુએ ત્યાંસુધી થાય. દાહાડો તો બ્રાહ્મણ મુકરર કરી આપે તે પ્રમાણે.

ઘાંચી—મોઢ સીતપોરા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૦.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭ તથા ૯ સુધી લગન કરે, ને નિદાન વરસ ૧૧ નીએ છેડો.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગામાં લગન કરતા નથી, ને એમ કરતાં અજાણ્યામાં લગન થાય તે પાછાં ફરતાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી રાજીથી સાળી સાથે પરણાવે તો પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો પ્રથમ હક તો કન્યાના માબાપનો છે, ને તે ન હોય તો કાકા કાકી ને તે ન હોય તો ભાઇ ભોજાઇ કન્યાદાન આપેછે, ને એટલામાં કોઇ નહી હોય તો હર કોઈ કન્યાદાન આપેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવેછે, પણ તેના માહેરાં તથા ચોરી જુદી જુદી કરેછે, ને બેહુ વરને સાથે પોંખીને સાથે માહેરાંમાં પધરાવેછે, ને પોંખનારી જુદી જુદી જોઇએ ને વડી કન્યાનું માહેરું ઘરની સન્મુખ બાંધેછે, એજ કાયદોછે.

૬. લગન જારી થયું ને વરનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો કન્યાનો બાપ લગન અટકાવે, (ને) અગર વરનો બાપ નાચાર હોય ને પલ્લું ન મળે તો જરજામીન અથવા ચીઠ્ઠી વિગેરે હરતરેહથી કન્યાવાળાને રાજી કરે, તથા રૂ.પા વરનો બાપ તથા રૂ. ૧ા કન્યાનો બાપ પંચના શેઠને આપે, ને એ રૂપિયામાં હક પંચનોછે. ત્યાર પછી વરનો બાપ તથા પંચાયત રજા આપે ત્યારે વરઘોડો લાવે, ને લગનનું કામ જારી થાયછે; ને એમ કરતાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વરનો બાપ કાંઈ કબુલ ન કરે તો બીજી જગો ઉપર કન્યા પરણાવે ને વરનો બાપ ન્યાતગોરને રૂ. ૪) ચોરીનું દાપું આપેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઉપર બીજી બૈરી કરેછે, ને કોઈ સુખીઓ હોય તો ત્રણ સુધી કરેછે, ને મુખ્ય તો જે ઘરનું કામ ચલાવે તે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા લેવાનો ચાલ નથી, ને રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપતા નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોએપણ બીજી બૈરી કરે ને વિનાકારણથી પણ કરેછે.

૧૦. છોકરાં થાય અથવા ન થાય પણ બીજી બૈરી કરેછે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે ત્યારે મળે તો મોસાળું કરેછે ને કોઈ લગન વખતે મોસાળું કરેછે ને આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પણ જેને ઘેર મોસાળું જાય તે ધણી મોસાળું ઉંચકનારને રૂ. ૧) આપેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિહેર આવે, ને કદાપી બેહુમાંથી કોઈ જવા આવવામાં અટકાવ કરેછે તો પંચ તેને પુછી શકેછે, દાહાડો મુકરર નથી.

૧૩. છોકરીને સાસરિયાં પિહેરિયાંથી મોસાળ જવા આવવામાં અટકાવ થાય નહી.

૧૪. જે દિવસે લગન પુગતાં આવે ત્યારે કરેછે, દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

ઘાંચી–મોઢ સીતપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૭.

" આ અંકવાળાના જવાબ નંબર ૧૨૧ ની સાથે તમામ મળેછે વાસ્તે ગ્રંથમાં દાખલ કીધા નથી."

ઘાંચી–મોઢ પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૮.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૧ સુધી લગન થાય છે.

* ૪. કન્યાદાન આપવાનો પ્રથમ હક તો કન્યાના માબાપનો છે, ને તે ન હોય તો કાકા કાકી, ને તે ન હોય તો ભાઈ ભોજાઈ કન્યાદાન આપેછે, ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો હરકોઈ કન્યાદાન આપે છે; ને મોસાળનું હરકોઈ સગું હોય તે કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવે છે.

૬. લગન જારી થયું ને વરનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો કન્યાનો બાપ લગન અટકાવે, (ને) અગર વરનો બાપ નાચાર હોય ને પલ્લું ન મળે તો જરજામીન અથવા ચિઠ્ઠી વિગેરે હરતરેહથી કન્યાવાળાને રાજી કરે.

૧૧. અઘરણી જે બૈરીને આવે ત્યારે મળે તો મોસાળું કરેછે ને કોઈ લગનવખત તો મોસાળું કરેછે ને આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પણ જેને ઘેર મોસાળું જાય તે ધણી ઉંચકનારીને રૂ. ૦ાા આપેછે.

ઘાંચી–મોઢ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૯.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં લગન કરવાં જોઈએ.

૨. અમારામાં પિત્રાઈમાં તથા મોસાળના પાસેના સગામાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં (એ) સાળી સાથે પરણેછે ને બૈરી મુઆ પછી (એ) સાળી સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અખત્યાર કન્યાના બાપનો છે, ને બાપ નહી હોય તો જે છોકરીના લગન વિગેરેનો ખરચ કરે તે કન્યાદાન આપેછે; ને માહેરાંમાં કન્યાને તો મામો લઇને બેસેછે, ને મામો નહી હોય તો કન્યાના મોસાળનો જે સગો હાજર હોય તે લઈને બેસેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે પણ તેમાં કાયદો એ છે જે તેની ચોરી તથા માહેરાં જુદાં કરેછે.

૬. અમારામાં ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું તમામ લગન વખત ન આપે તો કન્યાવાળા લગન અટકાવીને લેછે, (ને) અગર તે વખત વરવાળો પલ્લું ન ભરે ને વરને પાછો ઘેર લઈ આવે તો તે ન્યાતબાહાર રેહે.

૭. જે શખસ એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે તે શખસ ન્યાત ૧ જમાડે તથા રૂ. ૧૫૦) અંકે એકસો ને પચાસનાં વાસણ ન્યાતમાં કરાવી આપે ને બીજી બૈરી કરે, ને મુખ્ય તો જે પેહેલી પરણેલી હોય તે–ને તે નાતરૂ કીધા પછી જ્યારે પંચના લોક કેહે ને ન્યાત નહી જમાડે તો ન્યાતબાહાર રેહે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બૈરી કરવા ચાહે તો બીજી બૈરીને જરિયાન કરે તે પ્રમાણે પેહેલી બૈરીને પણ કરવું જોઈએ, ને બીજી બૈરી કરે તેમાં પેહેલીની રજા લેવાનો ચાલ નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોપણ કરેછે ને વિનાકારણથી પણ કરેછે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરૂં થાય અગર ન થાય તો પણ બીજી બૈરી કરેછે તો ઉમરનું શું લખીએ?

૧૧. અઘરણી વિગેરે હરેક પગરણમાં મોસાળું કરેછે તે પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે, તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી; પણ જે કાંઈ બૈરીને લુગડાં મળે તે લુગડાં ઉપર બૈરી પોતે મુખત્યાર છે.

૧૨. છોકરી મોટી માથે આવતી થયા પછી સાસરે રેહે ને મહીનામાં પાંચ દિવસ પિહેર પણ રેહેછે, ને એ બેમાંથી કોઈ મોકલવામાં અટકાવ કરે તો તેને

---

* અંક ૧૩૦ વાળા સાથે જે જે કલમો મળે છે તે લખી નથી.

(જુઓ પૃષ્ઠ ૩૦૫.)

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકે ને જ્યારે મોકલે ત્યારે ન્યાતમાં આવે.

૧૩. પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાંથી છોકરીને મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ થાય નહી, પણ છોકરી બદરાહે ચાલતી હોય તો અટકાવ થાયછે, જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન તો જેને પોહોંચતાં આવે તે દિવસે થાયછે, દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

ઘાંચી–મોઢ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૯.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૦ સુધીમાં લગન કરવાં જોઈએ.

૨. અમારામાં પિત્રાઈમાં તથા મોસાળના પાસેના સગામાં લગન કરતા નથી તો શું લખીએ ?

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં(એ) સાળી સાથે પરણેછે ને બૈરી મુઆ પછી(એ) સાળી સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના માબાપનોછે, ને માબાપ નહી હોય તો જે છોકરીનો લગન વિગેરેનો ખરચ કરે તે કન્યાદાન આપેછે, ને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો લઇને બેસેછે, ને મામો ન હોય તો જે સગા હાજર હોય તે લઈને બેસેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે પણ તેનો કાયદો એ છે જે દોહોડ ચોરીએ પરણેછે.

૬. અમારામાં પલ્લું તો જોવાતેડાં થાય ત્યારે આપેછે ને ઉપર લખેલા ખરચના રૂપિયા નહી આપે તો લગન અટકાવેછે.

૭. જે શખસ એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે તે શખસ ન્યાત જમાડેછે, ને મુખી તો જે ઘરનો ભાર ઉઠાવે તે, ને ખરચ કીધા પછી પેહેલી બૈરીથી નાતરે જવાય નહી; ને તે શખસ નાતરૂં કીધા પછી છ મહીનાની અંદર ન્યાત નહી જમાડે તો ન્યાતબાહાર રેહેછે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો બીજી બૈરીને જરિયાન કરે તે પ્રમાણે પેહેલીને પણ કરવું જોઈએ.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોપણ કરે છે ને વિનાકારણથી પણ કરેછે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરૂં થાય અગર ન થાય તોપણ બીજી બૈરી કરેછે, તો ઉમરનું શું લખીએ ?

૧૧. અધરણી વિગેરે હરેક પગરણમાં મોસાળું કરેછે તે પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે, તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તો સાસરે રેહેવું, ને મહીનામાં બે દિવસ પિહેરમાં પણ રેહે છે; ને એ બેમાંથી કોઈ અટકાવ કરે તો ન્યાતવાળા એ વાત કહીને મોકલાવેછે.

૧૩. પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાંથી છોકરીને મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ થાય નહી પણ છોકરી બદરાહથી ચાલતી હોય તો અટકાવ થાયછે; ને જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન તો જેને પોહોંચતાં આવે તે દિવસે થાયછે, દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

ઘાંચી–મોઢ ચાંપાનેરીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૬.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૦ સુધીમાં લગન કરવાં જોઇએ.

૨. અમારામાં પિત્રાઈમાં તથા મોસાળના પાસેના સગામાં લગન કરતા નથી તો શું લખીએ ?

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાંએ સાળીસાથે પરણેછે ને બૈરી મુઆ પછીએ સાળીસાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના માબાપનો છે, ને માબાપ નહી હોય તો જે છોકરીનો લગન વિગેરેનો ખરચ કરે તે કન્યાદાન આપેછે. ને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો લઇને બેસાડે છે; ને મામો ન હોય તો જે સગા હાજર હોય તે લઇને બેસાડે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે પણ તેનો કાયદો એ છે જે દોહોડ ચોરીએ પરણે છે.

૬. અમારામાં પલ્લું તો જોઇતેડાં થાય ત્યારે આપે છે, ને ઉપર લખેલા રૂપિયા નહી આપે તો લગન અટકાવેછે.

૭. જે શખસ એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે તે શખસ ન્યાત જમાડે છે, ને મુખી તો જે ઘરનો ભાર ઉઠાવે તે, ને ખરચ કીધા પછી પેહેલી બૈરીથી નાતરે જવાય નહી, ને તે શખસ નાતરૂં કીધા પછી પંદર દાહાડાની અંદર ન્યાત નહી જમાડે તો ન્યાત બાહાર રહેછે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો બીજી બૈરીને જરિયાન કરે તે પ્રમાણે પેહેલીને પણ કરવું જોઇએ.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તોપણ કરેછે, ને વિનાકારણથી પણ કરેછે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરૂં થાય અગર ન થાય તોએપણ બીજી બૈરી કરે છે તો ઉમરનું શું લખીએ ?

૧૧. અઘરણી વિગેરે હરેક પગરણમાં મોસાળું કરેછે તે પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તો સાસરે રેહેવું ને મહીનામાં બે દિવસ પિહેરમાં પણ રહેછે, ને એ બે માંથી કોઇ અટકાવ કરે તો ન્યાતવાળા એ વાત કહીને મોકલાવે છે.

૧૩. પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાંથી છોકરીને મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ થાય નહી, પણ છોકરી બદરાહથી ચાલતી હોય તો અટકાવ થાયછે; ને જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન તો જેને પોહોંચતાં આવે તે દિવસે થાય છે, દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

સાળવી—શ્રીમાળી વીસા પટોળીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૫—૭ તથા વરસ ૯—૧૧—૧૩ ની (ઉમર) થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી, પણ લગન કરવાનો અખત્યાર તો કન્યાના વાલીનો છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં તો જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણી શકતો નથી, ને બૈરી મુવા પછી તો તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો—છોકરીનો બાપ તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા, તે નહી હોયતો તેના પિત્રાઈ તથા તેના જે કોઈ વાલી હોય તે કન્યાદાન આપી શકેછે. ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામા વિગેરે મોસાળવાળા પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં તો એકે લગને બે કન્યા પરણેછે તે પેહેલાં વડા વરને અર્થેછે ને પછી નાહના વરને અર્થેછે, ને ચોરીમાં તો બંનેને સાથે પધરાવેછે, ને બંનેની ચોરી જુદી જુદી કરેછે ને બંનેની શાંતિક તો એકજ કરેછે, એજ પ્રમાણે કાયદો છે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું નભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકેછે, ને જ્યારે પલ્લાંની પ્રતીતિ કરે ત્યારે પરણેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી કરેછે ને પેહેલી બૈરીનું પલ્લું બૈરી પાસે રેહે, ને તેનું ભરણપોષણ તેનો ધણી પુરૂં કરે, ને બીજી બૈરી કરે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજાનું કાંઈ મુકરર નથી, ને આપવું પડેછે તે એજ નંબરની સાતમી કલમમાં લખેલુંછે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહી શકતી નથી, ને બીજી બૈરી કરવાનું કારણ તો એ છે જે છોકરાં નહી થતાં હોય ત્યારે તે બીજી કરે તથા તેની સાથે બીગાડ હોય.—

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થયાલગી વાટ જોઈને બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અઘરણી જે બૈરીને આવેછે તેને મોસાળું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાયછે ને વરસ ૧૫ ની ઉમર થયા પછીથી તે વરસ ૧૯ સુ-

ધી મહીનામાં દિન ૧૫ આસરે રેહે ને દિન ૧૫ પિહેર રહે; ને વરસ ૨૦ ની થાય એટલે સાસરે રેહે ને બારસ પુનેમે પિહેર જાય ને સાંજ (સાંજ) પડે ને પાછી આવે, એમાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી, જ્યારે મોસાળિયાં તેડું કરે ત્યારે જાયછે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો એ છે જે કારતક સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૧૧ સુધી મુકરર મોસમ છે, ને સારાં લગન જોઈને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

સાળવી—શ્રીમાળી વીસા પટોળીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૮.

"આ અંક વાળાનો જવાબ અંક ૫૭ વાળાસાથે મળેછે તે કારણથી ગ્રંથમાં પુનરાવર્તન કીધું નથી. પેહેલા તડના અંક ૫૭ વાળાના જવાબ જોવા (પૃ૪૬૭)

લુહાર—અમદાવાદી તથા ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં લગન વરસ પાંચથી તે વરસ ૧૧ સુધી (લગન) કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાં ઘટેછે તેની સાથે લગન કરેછે, ને જેની સાથે લગન કરવાં નથી ઘટતાં તેની સાથે કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો કન્યાના મા તથા બાપ તથા ભાઈ તથા ભોજાઈ તથા કાકા કાકી વિગેરેમાં કોઈજ નથી ત્યારે તો જે છોકરીના વાલી હોય ને પૈસા ખરચ કરે તે ધણી કન્યાદાન દઈ શકેછે; ને માહેરાંમાં મામો પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા એક લગને પરણાવવાનો ચાલ નથી, ને એક લગને બે કન્યા પરણાવે તો ચોરી બે જુદી જુદી કરીને પરણાવેછે; ને લગન કરવાનું તો સમુહૂર્તા થાય એટલા દાહાડા સુધીમાં લગન કરે, ને કમુહૂર્તા થયા પછી લગન થાય નહી.

૬. લગન જારી થયા ને છોકરાના બાપને પરનું ભરવા નહી મળે ત્યારે વરવાળા તથા કન્યાવાળા બેઉ ૨ પોતાની સમજણ કરીને પરણાવી શકેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરે તો મુખ્ય બૈરી પેહેલી હોય તે છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે, ને પેહેલી બૈરીની રજાનું કાંઈ મુકરર નથી; ને પેહેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવું તથા પલ્લું પણ બૈરીની પાસે રેહે. અગર કબજામાં બૈરી ન રેહે ને બીજી બદરાહાથી ચાલે તો ભરણપોષણ લઈ શકતી નથી;ને [જે] શખસ એક બૈરી ઉપર બીજી કરે ત્યારે ન્યાતમાં રૂ. ૩૧ આપે ત્યારપછી બીજી બૈરી કરી શકેછે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોએપણ કરી શકેછે, ને કારણવિના બીજી થતી નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં નથી થતું ત્યારે તેની વાટ વરસ ૨૦ વીશને આસરે જોઇને (અગર) બીજી બૈરી ના કેહે તો કરી શકેછે.

૧૧. અઘરણી જે બૈરીને આવે છે ત્યારે મોસાળું પિહેરિયાંની શક્તિ પ્રમાણે કરે, ને બીજી વખત મોસાળું કરવાનો ચાલ મુકરર નથી; ને તેનો આંકડો મુકરર નથી તો શું લખીએ?

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી જ્યારે સાસરેથી તેડું આવે ત્યારે પિહેર તથા સાસરિયાં બેમાંથી કોઈ અટકાવી શકે નહી, ને સાસરે પિહેર જવા આવવાનો દાહાડો મુકરર નથી તો શું લખીએ?

૧૩. મોસાળ જવા આવવામાં અટકાવ નથી તો શું લખીએ? ને મોસાળ જવાનો દિવાળી વિગેરે દાહાડો મુકરર નથી.

૧૪. લગન સમુહૂર્તામાં જે દાહાડે (લગન) આવે તે દાહાડે કરે, ને કમુહૂર્તા થાય એટલે લગન થાય નહી તો તેનું શું લખીએ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

લુહાર-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૫-૭-, વરસ ૯-૧૧ ની ઉમર થાય એટલે લગન કર્‍યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે કરતા નથી.

૩. કોઈ શખ્સ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણી શકતો નથી, ને બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર છોકરીના બાપ તથા તેની મા તથા તેનો ભાઈ તથા તેના કાકા, તે નહી હોય તો તેના જે કોઈ વાલી હોય તે કન્યાદાન આપી શકેછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામા વિગેરે મોસાળવાળા પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં તો એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણાવે છે ને પેહેલા વડા વરને અર્ધે છે, ને પછી નાહના વરને અર્ધે છે, ને ચોરીમાં તો બંનેને સાથે પધરાવે છે ને બંનેની ચોરી જુદી જુદી કરેછે ને બંનેની શાંતિક જુદી જુદી કરેછે ને એજ પ્રમાણે કાયદો છે.

૬. લગન જારી થયું ત્યારે તો-લગન તો છોકરીને કન્યાકાળ જતો હોય ત્યારે તો (લગન તો) અટકી શકતાં નથી, ને પલ્લું તો બીજા ગોરવને દાહાડે ભરયાવિના ચાલતું નથી. કદાપિ કોઈ નાદાર હોય ને પંચના પાંચ જણાના ધાસ્ત્રામાં આવે કે મુકરર નાદાર છે ત્યારે તે પલ્લું જેટલું મળે તેટલું કરે ને પછી તે ધીમે સાંસ્તે પુરૂં કરે-રૂ. ૨૦૦) નું કરે. અગર કોઈ દાર થઇને નહી કરે તો તેને ન્યાતની નજરમાં આવે તેવી શિક્ષા કરેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી કરેછે ને પેહેલી બૈરીનું પલ્લું પેહેલી બૈરી પાસે રેહે ને તેને ભરણપોષણ તેનો ધણી પુરૂં કરે, ને મુખ્ય બૈરીનું કાંઈ મુકરર નથી.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજાનું કાંઈ મુકરર નથી; ને આપવું પડેછે તે એજ નંબરની સાતમી કલમમાં લખેલું છે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહી શકતી નથી; ને બીજી બૈરી કરવાનું કારણ તો એ છે જે છોકરાં નહી થતાં હોય ત્યારે તે બીજી કરે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થયાલગી વાટ જોઇને બીજી કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તે બૈરીને મોસાળું કરવાનો ચાલ તો એ છે જે લુગડાં છાબમાં મુકીને મોસાળું પેહેલી વખત કરેછે; ને બીજી વખત તો તે બૈરીનાં છોકરાં પરણે તે વખત મોસાળાંની રીતમાં જે મળે તે આપેછે. ને આંકડાનો કાંઈ ધારો નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને વરસ ૧૫ ની ઉમર થયા પછી જાયછે ને સાસરિયાં પિહેર જવા દે છે. સાસરે જવામાં પિહેરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી; અગર સાસરે તથા પિહેર જવામાં કાંઈ વાંધો પડે ને તે આવીને ન્યાતને સંભળાવે ને તેને તે ન્યાતવાળા પુછે, ને તે નહી માને તો ન્યાતની નજરમાં આવે તેવી શિક્ષા દેછે; ને દાહાડા મુકરરનું તો નંબર પેહેલાની નવમી કલમમાં લખેલું છે.

૧૩. છોકરી અથવા છોકરાના માબાપ જીવતાં હોય ત્યાંસુધી તો માબાપના અખત્યારમાં છે, ને માબાપ નહી હોય તો મોસાળિયાં દિવાળી વિગેરે [માં] તેડેછે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો એ છે જે કારતક સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૧૧ સુધી મુકરર મોસમ છે, ને સારાં લગન જોઇને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

લુહાર-ભાવનગરીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૬.

૧. કન્યાની ઉમર ૧ વરસથી તે ૧૫ વરસ સુધી પરણાવ્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબી તથા મોસાળિયાં તથા ભાણેજ તથા મોળાઈ તથા ફોઈઆઈ એટલામાં લગન કરતા નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા તે મુઆ પછી તે મરનાર બૈરીની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન કરવાનો બાપ માને અધિકાર છે, ને તે ન હોય તો ભાઈને અધિકાર છે, તે ન હોય તો કાકાને અધિકાર છે, તે ન હોય તો કાકાના છોકરાને અધિકાર છે, તે ન હોય તો માના બાપને અધિકાર છે, તે ન હોય તો મામાને અધિકાર છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી ને એક દાહાડે બે કન્યા જુદી ચોરીએ પરણેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો બીજી બૈરી કરે, ને કરે તો પાંચ લગણ કરે, તેમાં મુખ્ય બૈરી છે તે પેહેલાંની પરણેલીછે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઈતી નથી, ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા જોઈતી નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો ધણી બીજી બૈરી કરી શકેછે, ને કારણ એ છે જે છોકરો નહી હોય તો કરી શકે છે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઇ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તેની રજાવિના બીજી બૈરી કરે ને ત્રીશ વરસની ઉમર લગણ વાટ જુએ ને કરે.

૧૧. અધરણીમાં મોસાળું એકવાર મળે તો કરે, ને આપવાનું કાંઈ મુકરર નથી, શક્તિ પ્રમાણે આપે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર જવા દેછે, ને પિહેરિયાં સાસરે જવા દેછે; અગર નહી જવા દે તો તેને ન્યાતવાળા મોકલી શકેછે, ને સાસરે તથા પિહેર જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય તોપણ મોસાળ જવામાં સાસરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ એ છે જે સમુહૂર્તાં થાય ત્યારે થાયછે ને દાહાડો એ જે સમુહૂર્તામાં ચંદ્રમા બેજણને સારા આવે તે દાહાડો છે, કમુહૂર્તામાં લગન કરતા નથી.

લુહાર-ગુજ્જર ગુલાબબંસી બુંદલખંડીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૫.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધીની (ઉમર) થાય ત્યાં લગી લગન થાયછે, ને કોઈ નાચારીના સબબથી વરસ ૧૩ ની પણ કરીને પરણાવેછે.

૨. અમારામાં બાપના કુટુંબમાં સગાઈ થતી નથી, ને માની ત્રીજી પેહેડી મુકીને લગન થાયછે.

૩. પોતાની બૈરી જીવતાં બૈરીની બેહેન સાથે પરણાતું નથી, ને બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણાવે તો પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો હક તો કન્યાના બાપ તથા માનો છે, ને તે ન હોય તો કન્યાનો કાકો આપે, ને તે નહી હોય તો કન્યાનો ભાઈ કન્યાદાન આપેછે—એ ચાલ છે; ને માહેરાંમાં તો મામો બેસાડેછે.

૫. અમારામાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કન્યાવાળા વરની પાસે અટકાવીને પલ્લું લેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ત્યારે પંચના લોક ખોડના સબબથી એક ઉપરાંત બીજી બૈરી કરવાની રજા આપે તોપણ પેહેલી બૈરીને રાજી કરીને.—પેહેલી બૈરીના તાબામાં બીજી બૈરી રેહે ને પેહેલી જીવે ત્યાંલગી તેની ખોરાકીપોશાકીની ખબર સારી પેઠે રાખવી; ને બીજી બૈરી કરતાં પેહેલી બૈરીને સારી રીતે માનવી એ અમારામાં ચાલ છે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ મી પ્રમાણે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં છે, કારણવિના કંઈ થાય નહી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં નહી થયું હોય ત્યારે તેનો ધણી ઉપરની કલમ ૭ મી પ્રમાણે પંચની

રજા લઈને છોકરાની ઉમેદને સારૂ બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનું મુકરર નથી, ને મોસાળું તો અધરણી વખત બૈરીના પિહેરિયાં કરેછે, પણ તે પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિહેર આવે, તેમાં સાસરિયાંથી તથા પિહેરિયાંથી અટકાવ થાય નહી. કદાચ એમાંથી કોઈ અટકાવ કરે તો તેને પંચ પુછી શકેછે. દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કાંઈ અટકાવ થતો નથી.

૧૪. લગન તો અમારા કુળગોર છે તે સારૂં ચોખ્ખું મુહૂર્ત આપે તે પ્રમાણે કરીએ છીએ.

હજામ—કાનમીયા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૮.

૧. લગન વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૩ સુધીમાં (લગન) થાયછે.

૨. ધણી રાજીથી કરેછે તે, ને ઉંચ નીચની રીત નથી.

૩. બૈરી જીવતાં તથા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે તથા એક ઉપર બીજી કરે ને ધણી પંચાતમાં રૂ. ૩૧) નું વાસણ આપે છે, ને ન આપે [તો] ન્યાત તેનું નેહોતરૂં કાપી શકેછે.

૪. કન્યાદાન મા તથા બાપ આપેછે, તે ન હોયતો કુટુંબીને જરૂરછે શાસ્ત્રે—પણ પૈસા ખરચેછે તે પણ આપેછે, કન્યાદાન પૈસા ખરચીને પણ આપેછે; કન્યા પધરાવવાનો અધિકાર મામાને છે, તે ન હોય તો અટકાવે બીજો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં બે કન્યા એક દાહાડે પરણેછે, તેની ચોરી જુદી કરેછે.

૬. લગન છોકરીનો બાપ પલ્લાંને સારૂ અટકાવી શકતો નથી, ગોરવસુધી પુરૂં કરેછે.

૭. ધણિયાણી બીજી થાયછે, પણ ધણીને બૈરી બે બરોબરછે.

૮. બૈરીની રજાનો ચાલ નથી, ને કાંઈ આપતાએ નથી.

૯. ના કહ્યાનો અટકાવ નથી.

૧૦. ઉમર જોવાનો કાંઈ અટકાવ નથી, શામાટે જે એ કરવાનો ચાલછે.

૧૧. અધરણીના મોસાળાંનો ચાલછે, પણ તેનું કાંઈ મુકરર નથી; જેને જેવું મળેછે તેવું કરેછે ને કોઈ નથી પણ કરતું; તથા અધરણીનો પણ ચાલ નથી; ને જેને જેવું મળે તેવું કરેછે.

૧૨. સાસરિયાં પિહેર પણ મોકલે, ને પિહેરિયાં સાસરે પણ મોકલે, કદાપી તેને કાંઈ મમતથી નથી તેડતા તેને પંચાત ઠપકો દઇને મોકલાવે ને તેડાવે પણ છે.

૧૩. મોસાળિયાંના સગા આદરથી બોલાવે તો જાયછે—જે દાહાડે બોલાવે તે દહાડે.

૧૪. કારતકથી તે આષાઢ સુદ ૯ સુધી લગન કરવાં મંજુરછે.

હજામ—કડીવાળા તથા પટણી ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૯.

૧. લગન પાંચ વરસ પછી ને વરસ ૧૧ ની થાય ત્યાંસુધી કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાં ઘટેછે ત્યાંજ કરેછે ને ન ઘટે ત્યાં કર[તા નથી].

૩. બૈરી મુઆ અથવા જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. માબાપને અધિકારછે, તે ન હોય તો જે ધણી પૈસા ખરચીને વાલી થઇને પરણાવવાનો ખરચ કરે તે કરી શકેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં બે કન્યા એક દાહાડે પરણેછે, પણ ચોરી દાપું તથા માહેરૂં જુદું કરે છે; ને કન્યાનો મામો માહેરાંમાં પધરાવેછે.

૬. પલ્લું ન મળે તો કન્યાનો બાપ અટકાવી શકે છે, પણ ધણી આપેથી તે વર પરણેછે, પણ બીજો પરણી શકતો નથી,

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૭. એક જીવતાં બીજી બૈરી કરેછે, પણ જે ઘર ચલાવી શકે તે મુખીછે, ને ન બને તેને જુદી રાખેછે—ધણીના અખત્યારમાં.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરે ત્યારે પેહેલી બૈરીની રજા લેવાનો અટકાવ નથી, પણ ફારગતી ન આપે ત્યાંસુધી ભરણપોષણ આપેછે.

૯. પેહેલી બૈરી ના કેહે તોએપણ કરી શકેછે પણ ભરણપોષણ આપે ને ન આપે તો ફારગતી આપે.

૧૦. કરતો આવ્યોછે તે કરેછે, ને વાજબી કારણથી કરે તેને ના કોણ કેહે ?

૧૧. અઘરણીનો ચાલ મુકરર નથી, ને કોઈ ખુશીથી કરે તો મુખત્યારછે.

૧૨. સાસરિયાં પિહેર ન મોકલે ને પિહેરિયાં સાસરે ન મોકલે તો પંચના લોક ઠપકો દઈને મોકલાવેછે ને તેડાવે પણ છે; ને કદાપી પંચનું કહ્યું ન કરે તો પંચ શિક્ષા કરી શકેછે.

૧૩. મોસાળવાળા તેડેછે તો જાયછે—જ્યારે તેડે ત્યારે.

૧૪. જ્યોતિષના શાસ્ત્રમાં દહાડો લખ્યોછે તે પ્રમાણે થાયછે.

વાલંદ—લીમચિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૦.

૧. પાંચ વરસની થાય ત્યાંથી તે ૧૩ વરસની થાય ત્યાંસુધીમાં પરણાવ્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પોતીકી ન્યાતિમાં લગન કરવાં ઘટેછે, પરજ્ઞાતિમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરી પોતાની જીવતાં તથા બૈરી મુઆ પછીએ તેની બેહેન સાથે પરણી શકે છે.

૪. કન્યાદાન કરવામાં મુખ્ય તો બાપછે, તે નહી હેય તો મા છે, તે નહી હોય તો ભાઈ છે, તે નહી હોય તો કાકોછે, તે નહી હોય તો કાકાનો છોકરો છે, તે નહી હોય તો કન્યાની માનો બાપ છે, તે નહી હોય તો મામો છે, તે નહી હોય તો પિત્રાઈ છે, તે નહી હોય તો મસીઆઇ ભાઈ તથા ફોઇઆઈ ભાઈ—એટલાઓને અધિકાર છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો મામાને અધિકાર છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, ચોરી બે (૨) કરે ત્યારે એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, તેમાં કશો દોષ નથી, ને કન્યાનો બાપ રૂ. ૫) ન્યાતગોરને આપે, ને વરનો બાપ રૂ. (૩) ત્રણ ન્યાતગોરને આપેછે.

૬. અમારામાં પલ્લું અડધું જ્યારે આપેલું હોય ત્યારે લગન જારી થાય છે, તેથી લગન અટકતાં નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરી શકેછે ને ત્રીજી બૈરી થતી નથી, ને મુખ્ય બૈરી તે પેહેલી છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો કરે, તેમાં પેહેલી બૈરીની રજા જોઈતી નથી, ને પેહેલી બૈરીને કાંઈ આપવું જોઈતું નથી.

૯. અમારામાં પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોપણ મરદ બીજી બૈરી કરી શકેછે, તેમાં કાંઈ કારણ નથી, વિનાકારણથી કરી શકે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરૂં થયું છે અથવા નહી થયું હોય તોપણ બૈરીની રજા જોઇતી નથી, ને આગલી બૈરીની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. અમારામાં જે બૈરીનું અઘરણી આવેછે તેને રીતભાત કરવાનું કાંઈ મુકરર નથી, ને મોસાળું કરવાનું તેએ મુકરર નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે, હરેક કાંઇ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ને તે સાસરે જાય ને તે સાસરિયાં મહીના ૧ માં દિન ૫ તથા ૭ તે છોકરીને પિહેર નહી જવા દે તો ન્યાતના લોક તે સાસરિયાંને શિક્ષા કરી શકેછે ને પિહેરમાં મોકલેછે; તથા પિહેરિયાં સાસરે નહી જવા દે તો તે પિહેરિયાંને ન્યાત શિક્ષા કરેછે ને સાસરે મોકલાવે છે; ને સાસરા પિહેર જવાનો દાહાડો મુકરર કશો છે નહી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ છે ત્યારે પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં (તે) તેને મોસાળ જવામાં કાંઇ અટકાવ કરી શકતાં નથી, ને ત્યાં જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી, જે દાહાડે તેડેછે તે દાહાડે જઈ શકેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૪. લગન કરવાની મોસમ એ છે જે કારતક સુદ ૧૧ થી તે કારતક વદ સુધી તથા મકરસંક્રાંતિથી તે કુંભસંક્રાંતિ સુધી તથા મેષસંક્રાંતિથી તે આષાઢ સુદ ૯ સુધીની મોસમ છે, ને એ મોસમમાં જે દાહાડે વર કન્યાને ચંદ્રમા સારા આવે (ત્યારે) તે દાહાડે મુકરર લગન થાયછે.

હજામ-મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમર વરસ ૫-૭ તથા વરસ ૯ તથા ૧૧ ની ઉમર થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણવા ચાહે તથા નાતરૂં કરવા ચાહે તો કરી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર છોકરીના વાલીનોછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામા વિગેરે મોસાળવાળા પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ ચોરી જુદી જુદીએ બે કન્યા એકે દાહાડે પરણેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે, ને પલ્લાંની પ્રતીતિ કરે ત્યારે પરણાવે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો બીજી બૈરી કરેછે, ને તેમાં મુખ્ય તો પેહેલી હોય તે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલીની રજા જોઈએ ને પેહેલીને રાજી કરે, ને તેના પલ્લાં ઉપર નિશ્રા ન રાખે તો બીજી લાવે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના[પર] બીજી બૈરી કરવાની ના કહી શક્તી નથી, તે બૈરી પોતાના પલ્લાંની મુખત્યારછે,પણ ધણીને છોકરાં ન થતાં હોય તો બીજી લાવે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૨૫ ની થયા લગી વાટ જોઇને બીજી કરે.

૧૧. અપરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલ નથી, મોસાળું કરવાનો ચાલછે, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે; આંકડો કંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય, ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે અથવા પિહેરિયાં સાસરે ન જવા દે ને એમાંથી કોઈ ન્યાતમાં ફરિયાદ આવે ત્યારે ન્યાત સર્વે મળીને તેને મોકલાવેછે, ને સાસરે તથા પિહેર જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. છોકરી અથવા છોકરાના માબાપ જીવતાં હોય ત્યાંસુધી તો માબાપના અખત્યારમાં છે-એકલા હોય તો જવા દે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો એ છે જે કારતગ સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૧૧ સુધી મુકરર મોસમછે, ને સારાં લગન જોઈએ ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

હજામ-લીમચિયા સુરતીનો જવાબ

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં ૩ વરસથી પરણેછે તે ૧૩ વરસની થાય તેટલે પરણાવ્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારામાં પોતાના સગામાં પરણતા નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં એકવાર તથા બેવાર પરણેછે; બૈરી મરી જાય તો તેની બેહેન સાથે પરણે અથવા નાતરૂં કરે.

૪. કન્યાદાન કરવાનો બાપનો અધિકારછે, તે ન હોયતો માનો અધિકારછે, તે ન હોય તો કાકા તથા પિત્રાઈ ભાઈ તેનો અધિકારછે, તે ન હોય તો માના બાપને અધિકારછે, તે ન હોય તો મામાને અધિકારછે ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી ને બે કન્યા એક દાહાડે જુદી જુદી ચોરીમાં પરણેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું નહી ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરેછે, છોકરો નહી હોય તેથી બીજી કરેછે, વધતી થતી નથી.

૮. પેહેલી બૈરીને છોકરો ૩૫ તથા ૪૦ વરસની ઉમર સુધીમાં નહી હોય ત્યારે પેહેલી બૈરીનું ઘરેણું

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

લીધું હોય તે તે બૈરીને આપે, ને બીજી બૈરી સાથે ન બને તેથી રેહેવાની ઓરડી સોંપે, ને રોટલા ખરચનો બંદોબસ્ત કરી આપે, ને એ સર્વે વાત પંચ—ન્યાતનાને તથા શેઠને મેળવીને તે ન્યાતના હજુર એવો બંદોબસ્ત કરી આપે, ને ન્યાત તથા શેઠ રજા આપે ત્યારે ન્યાતિ ૧ જમાડે તથા રૂ. ૫) નું પતેલું ન્યાતને આપે ત્યારે બીજી બૈરી કરે, તે રાંડેલી કરે તથા પરણે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો બીજી બૈરી કરી શકતો નથી—ઉપરની આઠમી કલમમાં લખેલા પ્રમાણે—ધણી કરે તો બીજી બૈરા કરી શકે છે,—છોકરો નહી હોય તેથી.

૧૦ પેહેલી બૈરીને છોકરૂં નહી થયું ત્યારે તેની રજાવિના બીજી બૈરી કરતા નથી,—૩૫ તથા ૪૦ વરસની ઉમર સુધીમાં છોકરો નહી હોય ત્યારે આઠમી કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે કરે—ત્યારે બીજી બૈરી કરે.

૧૧.અધરણી જે બૈરીને આવે તેનું મોસાળું શક્તિ પ્રમાણે કરે ને શક્તિ નહી હોય તો નહી કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થઈ ને તેને પિહેરિયાં સાસરે ન જવાદે તો તથા સાસરિયાં પિહેર ન જવાદે તો ન્યાતપટેલ તથા ન્યાત તેને શિક્ષા કરી શકેછે. ને સાસરે તથા પિહેર જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતીછે અથવા મરી ગયલીછે તો તેને મોસાળ જતાં સાસરિયાં અટકાવી શકતાં નથી, ને મોસાળ જવાનો દાહાડો—જે દાહાડે તેડે તે દાહાડે જાયછે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ કારતગ સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૧૦ સુધીમાં સમુહૂર્તો હોય તો લગન થાય, ને દાહાડો એ જે વર કન્યાને ચંદ્રમા પોહોંચતા હોય, ઉપર લખેલી મોસમમાં તે દાહાડો મુકરરછે.

હજામ—ખાનદેશી મરેઠાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૩ સુધીની (ઉમર) થાય એટલે વિવાહ તથા લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગન કરતા નથી.

૩. તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી, ને તે બૈરી મુઆપછી તેની બેહેન સાથે નાતરૂં તો કરેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તેના માબાપ વિગેરે કુટુંબીનો છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામા પધરાવેછે.

૫. અમારામાં એક લગને બંને કન્યા પરણેછે, ને તેની ચોરી તો જુદી જુદી બાંધેછે.

૬. છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તેથી છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકતો નથી, પણ પલ્લાંની નીશા લઇને પરણાવેછે.

૭. એક ઉપર બીજી બૈરી કરેછે, પેહેલી બૈરી રાજી થઇને રજા આપે તો કરે.

૮. પેહેલી બૈરી રજા આપે તો બીજી બૈરી કરે, રજાવિના બીજી બૈરી થાય નહી.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૦. છોકરૂં ન થતું હોય ને પેહેલી બૈરી આગળ રહીને બીજી બૈરી કરાવે તો કરે, ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. અમારે અધરણીમાં મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી, પણ બૈરી માથે આવે ત્યારે મોસાળાંમાં પિહેરિયાં છોકરીને રૂ. ૨ા નું લુગડું કરેછે તથા રૂ. ૨ા ની પાઘડી વરને આપેછે—જુમલે રૂ. ૫) નું મોસાળું કરેછે.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી.

૧૩. છોકરીને પિહેરીયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગન તો બ્રાહ્મણને પુછીને મુહૂર્ત આપેછે તે દાહાડે કરીએ છૈએ.

હજામ—લીમચિયા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૪.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૦ લગણમાં લગન કરવાં ને વરસ ૧૧ ની થાય ત્યારે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગા તથા કુટુંબ તથા મોસાળ વિગેરેના સગા હોય તેમાં લગન થતાં નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની નાહની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનું એ જે કન્યાનો બાપ તથા મા તથા કાકા કાકી તથા પિત્રાઈ તથા મામો-એ મધે પેહેલો પેહેલો અધિકારી ન હોય તો ઉતરતો ઉતરતો અધિકારી કન્યાદાન કરે છે. ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવે છે.

૫.અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીએ બે કન્યાને પરણાવવાનો ચાલ નથી, ને એક માંડવામાં જુદી જુદી ચોરી કરીને પરણાવે છે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીના બાપથી લગન અટકે નહી, કાંયજે પલ્લું લગનને બીજે દાહાડે ભરવાનો ચાલ છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તોએપણ બીજી બૈરી એકજ કરે, ને તેમાં મુખ્ય બૈરી તો પેહેલી કેહેવાય.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરે તો પહેલી બૈરીની રજા જોઇએ છે, ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો બીજી બૈરી કરી શકાતી નથી, પણ પેહેલી બૈરીને છોકરા ન થાય તો તેની ના ચાલે નહી.

૧૦. પહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તેની રજાવિના બીજી બૈરી કરે નહી, પણ એ બૈરીની ઉમર વરસ ૩૦ ની સુધી છોકરાં ન થાય તો એની રજાવિના પણ બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો નિયમ નથી, ને છોકરી તથા બેહેનનું અધરણી તથા છોકરી તથા બેહેનનાં છોકરાં પરણે ત્યારે મોસાળું કરવું પડે તેનો આંકડો મુકરર નથી, શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે તોએ પિહેર જાય, તે વાતમાં અટકાવ નથી તો ન્યાતવાળા શિક્ષા શું કરે? ને સાસરે તથા પિહેર જવામાં દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવામાં અટકાવ કરતાં નથી, ને મોસાળ જવામાં દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ એ જે દેવ ઉઠ્યા પછી બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કહે તે દાહાડે લગન થાય ને બ્રાહ્મણ ના કહે તે દાહાડે ન થાય.

હજામ-ઓરપાડીઆ મેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૫.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ [ની] થાય ત્યાંથી તે વરસ ૧૨ [ની] થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પિત્રાઈ ગોત્રી તથા સગામાં લગન થતાં નથી, ઘણી પેહેડી થાય તોએ કરતાં નથી. એ વાતની પેહેલી તજવીજ કરી વિવાહ મેળવેછે; એમ કરતાં ભુલીને લગન થાય તો તુટતાં નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો કન્યાના બાપનો તથા માનો અધિકારછે; બાપ ન હોય તો મા, મા ન હોય તો ભાઈ, કન્યાનો ભાઈ નહી હોય તો કાકો, અથવા પિત્રાઈ ગોત્રીનો અધિકાર છે. ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવે, મામો ન હોય તો મોસાળપક્ષના પધરાવે.

૫. એક જણની બે કન્યા એક દાહાડે પરણે, પણ ચોરી જુદી જુદી કરી પરણાવે.

૬. અમારામાં પલ્લું લગનને બીજે દાહાડે કરે તેથી પલ્લાં સારૂ લગન અટકતાં નથી. લગન પેહેલાં વાંક તથા લુગડાં આપે, તે નહી પોહોંચ્યાં હોય તો લગનને બીજે દાહાડે પુરાં કરી લે છે, તેથી અટકતાં નથી.

૭. પેહેલી બૈરી જીવતી હોય તે ઉપર એક બીજી પરણે; તેમાં મુખ્ય બૈરી પેહેલી પરણેલી કહેવાય.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઈએ ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવામાં રૂ. ૧૦ ને આસરે પલ્લાંશિવાય આપવું જોઇએ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો કરી શકતા નથી. કારણ તો છોકરૂં નહી થતું હોય તેથી કરવા ચાહે તોએ પેહેલીને રાજી કરીને બીજી બૈરી કરે, રાજી કર્‌યાવિના થાયજ નહી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરૂં નહી થતું હોય ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થાય ત્યાંસુધી વાટ જોઇને કરે,—તોએ પેહેલીની રજાવિના થાયજ નહી.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે તેને રીતભાત કરવાના ચાલમાં તો બૈરીનો બાપ અથવા ભાઈ હોય તે અધરણી વખત મોસાળાંમાં એકજ વાર લુગડું તથા ચોળી, ધાઘરો—માલ આસરે રૂ. ૧૦ નો કરે, નગદી કાંઈ આપતા નથી; ને એટલુંએ નહી બને તો સોપારી નાળિયેરથી ખોળો ભરી કામ ચલાવે

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી પિહેરથી સાસરે જાય, ને સાસરેથી પિહેર આવે તેમાં કોઈ અટકાવ કરતું નથી, ને કદાચિત કોઈ કરે તેને ન્યાતવાળા તથા સગાવાહાલા સમજાવી વિદાય કરે; ને દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૩. કોઇ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈહોય ત્યારે તેના સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં મોસાળ જવા દેવાનો અટકાવ કરતાં નથી, ને દાહાડો તો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો માહ મહીનાથી તે આષાઢ સુદ ૧૦ સુધીમાં જોષીને પુછીને જે સારી તિથિ લગનની કાહાડી આપે તેમાં જે અનુકૂળ આવે તે તિથિએ કરે, ને કાંઈએક જરૂરિયાત હોય તો દેવલગને કારતગ સુદ ૧૧ પણ કરેછે.

દરજી—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૪ ની થઈ ત્યાંથી પરણે તે વરસ ૧૧ ની થતાં સુધી, ને વરસ ૧૧ ની થઇ ત્યારે પરણાવ્યા વગર ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જે ઠેકાણે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તે ઠેકાણે વગર વિચારે લગન કરતા નથી, ને એવો અટકાવ કોઈને પડયો નથી. જરા સગપણ હોય ત્યાં વિવાહ કરતા નથી ન્યાત મોટીના સબબથી, ને સગપણમાં નાતરૂં પણ કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસની બૈરી મરી ગઈ હોય તેની બેહેન સાથે પરણતા નથી, નાતરાંના સબબથી સાળી સાથે નાતરૂં કરેછે.

૪. કન્યાદાન દેવામાં અધિકાર બાપનો છે, ને બાપ હાજર ન હોય તો દાદો પણ કન્યાદાન દે તથા કાકો પણ દેછે. તે સાથે સલાહ ન હોય તો જે કોઈ પૈસા ખરચે તે દેછે, કન્યાને મામો પધરાવે—પિત્રાઈ તથા મસીઆઈ તથા ફોઇઆઈ કોઈ મામો ન હોય તો ગોર પધરાવે, તે વાતનો અટકાવ નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે, પણ માહેરાં જુદાં જુદાં બાંધેછે, ને બ્રાહ્મણ બંધાવેછે તથા બાંધેછે. ને મોટી છોકરીને પેહેલી પધરાવેછે.

૬. લગન જારી થયું ને પલ્લું અધુરૂં હોય તે સબબથી લગન અટકતું નથી. વરવાળો હર કોઈને કબુલત જરિયાનની કરાવે ને પરણાવેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી પરણતા નથી, ને નાતરૂં કરેછે તે એક બીજી કરે પણ બે ઉપર ત્રીજી કરતું નથી, ને તેમાં વડો હક તો પેહેલી પરણિયતવાળીનો છે; તે સાથે સલાહ ન હોય અથવા તે હાજર ન હોય ત્યારે જે કારજ હોય તે નાતરાંવાળી કરે—ધણીના કહ્યાથી.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીને રાજી કરે, ને બીજીને જેટલું જરિયાન કરે તેટલું પેહેલીને કરે, ને તેને અન્નવસ્ત્ર પુરાં કરે જુદી રેહેતી હોય[તો] ને સમસ્ત ન્યાતને નવું જમણ જમાડે, ને એકઠી રાખે તો કોઈ પુછે નહી, ન્યાત જમાડે.

૯. પેહેલી બૈરી બીજી બૈરી લાવવાની ના કેહે તો બીજી લાવી શકેછે તેનો અટકાવ રેહેતો નથી. ન્યાત સમસ્ત જમાડીને લાવે, એ સબબથી લાવેછે, બે જણને બનાવ ન હોય તો અથવા છોકરાના સબબથી પણ લાવી શકેછે.

૧૦. સવાલ દશમા [નો] જવાબ નવમાં લખ્યો છે; ઉમરની વાટ જોવાની એ રીતી છે; છોકરાની વાટ-વરસ ૨૫ તથા ૩૦ ની થઈ ને છોકરૂં ન થયું ત્યારે બીજી કરેછે.

૧૧. બૈરીનું અધરણી આવે ત્યારે સાસરેથી કાંઈ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

જરજેવર કરવાનો ચાલ નથી, ને પિહેરથી છોકરીને લુગડાં કરે પોતાની આબરૂ પ્રમાણે, વરને તથા સાસરિયાંને રૂા. ૧૦ તથા ૧૫ તથા ૨૦ નો માલ કરે. કોઈ નાચાર હોય ને ન કરે તો તેમાં કોઈ કોઈને કહે નહી.

૧૨. છોકરી મોટી વરસ ૧૨ ની થઈ ત્યારે પિહેરમાં તથા સાસરે પણ રેહેછે, માસ ૧ મધે દિન ૨૦ સાસરે રેહે, ને દિન ૧૦ પિહેર રેહેછે—તે વરસ ૧૫ની થતાં સુધી. પછી વારપર્વે પિહેર જાય સાસરિયાંની રજાથી; ને મોસાળ જવાની એ રીત નથી.

૧૩. સવાલ ૧૩ નો જવાબ બારમાં લખેલોછે. મોસાળ જવાની રજા તે દીકરીની મા છે તો તેના અખત્યારમાં છે. અગર મા મરી ગઈ ને આડે દાહાડે જવાની રીતી નથી, વારપર્વે તેડું આવે ને સાસરિયાંની રજાએ જાય.

૧૪. લગન કરવાનો સિરસ્તો એ છે જે સમુહૂર્તોમાં લગન થાયછે ને કમુહૂર્તોમાં લગન થતાં નથી. કારતગ સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૧૧ સુધી જ્યારે લગન બ્રાહ્મણ કેહેછે તે કરવામાં આવેછે; ને નાતરાંનું મુહૂર્ત નથી.

દરજી—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૦.

૧. કન્યા એક વરસની ઉમરની થાય ત્યાંથી તે અગિયાર વરસની ઉમર થાય ત્યાંસુધી પરણાવાય, પછી પરણાવાય નહી.

૨. વિવાહ પિત્રાઈ તથા ગોત્રી તથા સગાંઓ વિગેરેમાં થતો નથી તો વિવાહ શીતરેહ માંહોમાંહે કરે? એ વાત હજુસુધી બની નથી કે તેનો ખુલાસો લખાય.

૩. જે બૈરી મરી ગઈ હોય તેની બેહેન સાથે પરણવામાં કાંઈ હરકત નથી.

૪. કન્યાદાન દેવાનો હક તો માબાપનો છે, ને તે ન હોય ત્યારે તેના ભાઇઓ કન્યાદાન દે, ને ભાઈઓ ન હોય ત્યારે તેના કાકાઓ કન્યાદાન દે, ને તેમાંથી કોઈ ન હોય ત્યારે તેનું જેમાંનું ઘણા સગપણવાળું હોય તે કન્યાદાન દે; ને કન્યાને પોતાનો સગો મામો હોય તે ચોરીમાં પધરાવે, ને તે ન હોય ત્યારે જેનું સગપણ મામાના હકમાં વધારે હોય તે કન્યાને ચોરીમાં પધરાવે; ને એ લખ્યામાંથી કોઇ ન હોય ત્યારે જેની જોડે સલાહ હોય તેને હાથે કામ કરાવવું.

૫. એક ચોરીમાં બે વરકન્યા પરણે નહી, બે જુદી જુદી ચોરી સાથે બાંધીને બે વરકન્યા પરણે, તેના કાયદામાં એ જે પેહેલાં મોટી કન્યાનું કારજ પરણાવવાનું કરે ને પછી નાહની કન્યાનું કારજ કરે.

૬. પલ્લું વરનો બાપ લગન વખત નહી આપે તો તે દાહાડે લગન બંધ રહે.

૭. એક બૈરી જીવતી હોય તે ઉપર બીજી થાય, ને તે કરતાં વધારે કરવી કાંઈ મુકરર નથી, ને અમારી ન્યાતમાં માથું મુડાવવાનો ચાલ નથી ને ચુડાતો જેટલી ધણિયાણી હોય એટલી સાથે ભાંગે; ને જેટલી બૈરી કરે તેટલી ન્યાત જમાડે.

૮. પેહેલી બૈરીને રાજી કરવી જોઇએ, તેને કાંઈ આપવાનું મુકરર નથી.

૯. એ વાતનો જવાબ ઉપરની કલમમાં લખ્યોછે.

૧૦. પેહેલી બૈરીની ઉમર વરસ ૩૦ ની થઈ ગઈ હોય ને તેને કાંઈ છોકરૂં ન થયું હોય તો બીજી બૈરી કરે, પણ પેહેલી બૈરીનો ખોરાકપોશાક ધણી પુરાં કરે.

૧૧. અધરણી વિગેરેનું મોસાળું મળે તે પ્રમાણે કરે, એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી (કાંઇ) સાસરે પિહેર જવાનું કાંઈ મુકરર નથી, ને એકએકની સલાહથી જવા(બ) દે છે, ને બે જણ મધેથી કોઈ વાંકે રસ્તે ચાલે તો તેને ન્યાતવાળા શિખામણ દેઇ શકેછે.

૧૩. મોસાળિયાં તેડે તે દાહાડે જાય, એનો કાંઈ દાહાડો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ અથવા દાહાડો મુકરર નથી, જ્યારે ચંદ્રમા પોહોંચતા હોય ત્યારે થાય. સંઘસને વરસ તથા અસ્તમાં થાય નહી.

દરજી—ઓરપાડનાનો જવાબ

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૨.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ [ની] થયા પછી લગન કરવાં ને વરસ ૯ ની થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨. અમારે કુટુંબી ગોત્રીમાં લગન કરતા નથી; ને સગામાં તો ચાર પેહેડી થયા પછી લગન થાયછે. એમ કરતાં ભુલીને થાય તો તુટતાં નથી.

૩. અમારામાં બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો કન્યાના બાપનો તથા માનો અધિકાર, માબાપ નહી હોય તો ભાઈનો અધિકાર, ભાઈ નહી હોય તો પછી કાકા દાદા વિગેરે પિત્રાઈ કરે. ને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો પધરાવે, તે નહી હોય તો મોસાળના પક્ષના પધરાવે.

૫. એક જણની બે કન્યા એકે દાહાડે પરણે તેની ચોરી જુદી જુદી કરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું કરવાનું નંબર બીજાની કલમ ૪ માં લખ્યુંછે તે પ્રમાણે થાય; તેથી પલ્લાં સારૂ લગન અટકતાં નથી.

૭. પેહેલી બૈરી જીવતી હોય તે ઉપર બીજી એક બૈરી કરે, તેમાં મુખ્ય બૈરી પેહેલી પરણેલી કેહેવાય.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા લીધી જોઇએ, તેને રાજી કરવા સારૂ આપવાનો ચાલ નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો કરી શકતા નથી, ને કારણ તો છોકરાં નહી થતાં હોય તે સારૂ કરે તોએ પેહેલીને રાજી કર્યાવિના થાયજ નહી.

૧૦. ઉપરની લખેલી કલમ પ્રમાણે પેહેલીની રજાવિના બીજી બૈરી થાયજ નહી, કદાચિત પેહેલી રાજી થાય ને કરવા ચાહે તોએ પેહેલીની ઉમર વરસ ૩૦ ની થયા પછી કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીનું આવે તેનો બાપ અથવા ભાઈ હોય તે છોકરીને સાસરે આવે ને બૈરીનો ખોળો ભરે તેને બીજે દાહાડે તે બૈરીને લુગડાં રૂ. ૧૦ ની કીંમતને આસરે કરે, ને જમાઈ ને રૂ. ૫ રોકડા આપે, ને સાસુ સસરા વિગેરે સગાઓને પેહેરામણીના ખેરીજ રૂ. ૫ ને આસરે થાય. એ પ્રમાણે મોસાળું કરવાનો ચાલછે. ને કોઈથી બની શકે તો એથી જાસ્તી ખરચ કરે, ને કોઇથી નહી બને તો સોપારી નાળિયેરથી ખોળો ભરાવીને ચલાવે. આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી પિહેરથી સાસરે જાય ને સાસરેથી પિહેર આવે, તેમાં કોઈ અટકાવ કરતું નથી, કદાચિત કોઈ અટકાવ કરે તેને ન્યાતવાળા તથા સગાવાહાલા સમજાવીને વિદાય કરે. જવા આવવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી જાય તેને મોસાળ જવા દેવામાં પણ ઉપરની કલમમાં લખ્યા પ્રમાણેછે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ માહ મહીનાથી તે આષાઢ સુદ ૧૦ સુધીમાં જોષીને પુછીને લગનની સારી તિથિ કહાડી આપે તેમાં જે અનુકૂળ આવે તે તિથિએ કરે.

૬૨જી—ખંભાતીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૫.

૧. બારવરસ લગીની કન્યા થાય ત્યાંસુધી લગન કરીએ છૈએ, ને બાર વરસની કન્યા થાય ત્યારે તો લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. ઘણા નજદીક સગા હોય તેને ત્યાં તો જાણી જોઇને કન્યા દેતા નથી, ને કદાચિત મોસાળની સગાઈથી એકું બે પેહેડીએ ઉતરતી સગાઈ હોય તો તેવા સગપણમાં લગન કરી શકાય છે. પણ એક ગોત્રમાં તથા પિત્રાઈ ત્રણ ચાર પેહેડીનો હોય તેની સાથે લગન કરી શકતા નથી.

૩. પરણેછે.

૪. માબાપ જીવે ત્યાંલગી તો કન્યાદાન આપવાનો તેમને અધિકારછે, ને માબાપ પોતાના છોકરાથી કન્યાદાન આપવાનું કરે તો તેથી પણ દેવાઈ શકેછે. ને તેઓ ન હોય ત્યારે જે કોઈ સગો હોય તે કન્યાદાન દે—બાપના ઘરનો સગો હોય તો તે તથા મોસાળની તરફનો સગો હોય તો તે પણ કન્યાદાન દઈ શકેછે. ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો હોય ત્યાંલગી તો તે ને તે હાજર ન હોય તો કન્યાના મોસાળનો સગો પધરાવે છે.

૫. બે કન્યા એક દાહાડે જુદી જુદી ચોરીમાં પરણેછે, એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, હરેક તરેહથી પોત પોતાની હુર્મત રાખી લગન કરે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ સમુળ-

ગું પલ્લું ન ભરે તો લગન કાંઇ વગર પલ્લે થાય ? પણ કદાચિત ગરીબ હોય તો દશ પાંચ રૂપિયા ઓછા અદકા હોય તો તેનો નિભાવ થાયછે, પણ માંડવેથી પાછો જાય નહી, હરેક તરેહથી હુર્મત બચાવી શાદી કરે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો તેના ઉપર પણ બીજી બૈરી કરવાનો ચાલછે, એકથી તે ચાર સુધી કરે, પણ મુખ્ય બૈરી પ્રથમની પરણેલી કેહેવાય.

૮. પેહેલી બૈરીની રજાની દરકાર નથી ને તેને રાજી કરવા સારૂ આપવાનો ચાલ નથી, પણ પલ્લું પેહેલીનું પેહેલી પાસે ને તેનું ભરણપોષણ કરવું.

૯. પેહેલી બૈરી ના કેહે તોપણ ધણી બીજી બૈરી કરી શકેછે. કારણ હોય તોએ તે કરે ને નહી તોએ કરે, પોતાની ગતિની વાતછે; પણ બીજી બૈરી કરે ત્યારે ન્યાત એક જમાડે.

૧૦. છોકરં ન થવાના કારણથી બીજી બૈરી કરવી હોય તો ત્રીશ વરસની ઉમરસુધી વાટ જુએછે.

૧૧. અધરણી આવે ત્યારે બૈરીને કાંઇ રીત આપવાનો મુકરર ધારો નથી. અધરણીનું મોસાળું મોસાળિયાંને જે મળે તે કરે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરેએ જાય ને પિહેર પણ જાય, ને ચાર દાહાડા સાસરે પણ રહે ને ચાર દાહાડા પિહેરમાં પણ રહે, મુકરર રેહેવાનો દાહાડો નથી, કાંયજે સાસરાં પિહેર કોઇથી તજાયાં નથી.

૧૩. કોઇ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઇ હોય તોપણ મોસાળ જવામાં સાસરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી ને ગમે તે દાહાડે જાય. સપરમા દાહાડા ઉપર મુનસર નથી જે સપરમે દાહાડે જાય ને આડે દાહાડે ન જાય.

૧૪. જ્યારે લગન આવે ત્યારે લગનસરામાં લગન કરે.

માળી–મોગરેલીઆ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૨.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ પાંચ (વરસ) ની થાય ત્યારથી તે વરસ દશ સુધીમાં ચાલેજ નહી.

૨. શાસ્ત્રમાં જેની સાથે લગન કરવાને ઘટતાં નથી તેની સાથે ન કરવાં; એવી સગાઈમાં કોઈએ કીધાં નથી તો શું લખીએ ?

૩. ધણિયાણી મુઆ પછી તેની બેહેનને પરણાયછે પણ જીવતાં પરણાતું નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર બાપ તથા ભાઇ તથા વહુનો તથા કાકા વિગેરેને (અધિકાર) છે, ને તેમાં સઘળા મામા હાજર જોઇએ, ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણુતીજ નથી; ને એક દાહાડે તો પરણેછે, પણ ચોરી જુદી જુદી બાંધેછે.

૬. પલ્લું પુરં ન ભરાય તો છોકરીનો બાપ અટકાવી શકેછે.

૭. એક બૈરી જીવતાં બીજી કારણથી પરણેછે; પણ ત્રીજી પરણાતી નથી, ને જે ધણીની આજ્ઞામાં ચાલે તે મુખ્ય જાણવી.

૮. પેહેલી બૈરીની કંઈ રજા જોઈએ નહી, ને તેને કંઈ આપવું પણ નથી પડતું તો શું લખીએ ?

૯. પેહેલી બૈરી ના કેહે તો બીજી બૈરી કરી શકે, પણ તેને ફરજંદ ન થાય તથા કંઈ મોટી એબ હોય તો.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરાં થવાની વાટ ઉમર વરસ પચીસસુધી (વાટ) જોવી, ત્યાર પછી રજાવિના પણ બીજી કરે.

૧૧. અધરણી વખત ખોળો ભરે તે વેળા ચોખા શેર ૫ પાંચ તથા રૂ.૧) તથા નાળિયેર ૧ તથા સુવાવડના રૂ. ૫) પાંચ આપવાનો ચાલ છે, ને ધણિયાણીના બાપને ઘેરથી મોસાળું કરે તેમાં રૂ. ૧૮) વરના હાથમાં આપે, ને છોકરીને લુગડાં આપે યથાશક્તિ–ને છાબમાં વર રૂ. ૨) બે પાછા આપે, ને વિવાહ વખત પણ એ પ્રમાણે મોસાળું કરેછે–આંકડો તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે.

૧૨. પિહે[રિયાં] તથા સાસરિયાં કોઈ કોઈને ઘેર જવાનો અટકાવ કરી શકતાં નથી, ને અટકાવ જો કરે તો ન્યાતને જાહેર કરે તો તેને ન્યાત પુછી શકેછે; ને સાસરે તો હંમેશા જવું જરૂરછે ને પિહેરમાં જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૩. મા જીવતાં અથવા મરી ગયા પછી પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી; ને મોસાળ જવાનો દાહાડો કંઈ મુકરર નથી, જે વખત તેડે તે વખત જાય.

૧૪. એનો જવાબ જોષીના શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

માળી–સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૫.

૧. ત્રણ વરસની થાય ત્યાંથી તે દશ વરસ સુધીમાં પરણાવવી જોઈએ.

૨. સગાવાહાલામાં લગન થતાં નથી.

૩. મુઆ પછી તેની બેહેન હોય તો તેની સાથે પરણે, પણ જીવતાં પરણાય નહી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનો છે, ને માબાપ ન હોય તો દાદો અથવા કાકો અથવા વડો ભાઈ અથવા પિત્રાઈ આપે; ને કન્યાને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો પધરાવેછે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ ચોરી જુદી જુદીએ બે કન્યા એકે દાહાડે પરણેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ અટકાવી શકતો નથી.

૭. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલછે, ને મુખ્ય તો પેહેલી હોય તે.

૮. પેહેલી બૈરીને છોકરા ન થતા હોય ત્યારે તેની રજા લઇને પંચમાં જાહેર કરીને પંચાતના લોક રજા આપે તો બીજી બૈરી કરે, ને પેહેલીનું પલ્લું હોય તે પેહેલી પાસે રેહે ને ઘરમાં રાખીને તેને અન્ન વસ્ત્ર આપે.

૯. પેહેલી બૈરીની રજાવિના બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૦. પેહેલીની ઉમર વરસ ૩૦ લગીની થાય ને છોકરાં ન થતાં હોય ને રજા આપે તો બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેની રીતભાત આપવાનો ચાલ નથી–મોસાળું કરવાનો ચાલછે, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે, આંકડો કંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર જવા ન દે તો એ વાત થઈ શકેછે, પણ પિહેરિયાં સાસરે જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૩. બૈરીને મોસાળ જવાનો દાહાડો–મોસાળથી નહોતરૂં આવે તે દાહાડો મુકરરછે.

૧૪. લગન સમુહૂર્તમાં થાય ને કમુહૂર્તમાં થતાં નથી.

માળી–ગુલફરોસનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૫૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યા પરણાવવાનો ચાલ વરસ ૫ થી તે વરસ ૯ સુધીછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાં ઘટેછે ત્યાં કરે છે, નથી ઘટતાં ત્યાં કરતા નથી, શામાટે જે ન્યાત મળીને કબુલ કરે છે તેથી.

૩. બૈરીની બેહેન સાથે પરણેછે, મુઆ પછી ને જીવતાંએ પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાને માતાપિતા (ને) મુકરર છે, ને તે ન હોય તો બાપના કુળવાળાને અધિકારછે. કદાપી વાલી થઈને બીજો કોઈ પૈસા ખરચીને પરણાવેછે તો નાચારે તે કરી શકેછે. કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો અધિકાર મામાને છે, ને તે ન હોય તો મોસાળના કુળવાળા પધરાવી શકેછે–માહેરાંમાં.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે, ને ચોરી જુદી જુદી કરેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું ન ભર્યું હોય તો લગન અટકાવી શકેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઉપર બીજી બૈરી કરેછે, પણ પરણેલી મુખ્યછે. એક ઉપર બીજી બૈરી કરે તે રૂ. ૩૫ તથા ઉજાણી ૧ આપે તો કરે–નહી તો થાય નહી.

૮. પેહેલી બૈરીની રજાનો અટકાવ નથી, પણ બૈરીનું પલ્લું તેને હવાલે કરે ને વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં બીજી બૈરી કરે તો ઘણી સઘળી વાતે મુખત્યારછે.

૧૦. બૈરીની ઉમર જોવાનો અટકાવ નથી, ગમે ત્યારે બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અધરણીના મોસાળાંનો આંક મુકરર નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મળે તેવું કરેછે, વિવાહ વખત પણ શક્તિ પ્રમાણે છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં બૈરી લાયક થઇ હોય ને પિહેરિયાં સાસરે ન મોકલે તો ન્યાત શિક્ષા કરી શકેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને મોસાળ જવાનો સિરસ્તો નથી ને પછી તો ધણી મરજીથી મોકલે તો મુખત્યારછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગન જ્યોતિષ શાસ્ત્રમાં લખેલા મહીનામાં થાયછે, શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

કંદોઇ—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ પાંચથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં જ્યારે કન્યાના બાપની મરજીમાં આવે ત્યારે પરણાવે.

૨. પોતાના પિત્રાઇમાં તથા પાસેની ઘણી આડી સગાઇમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી.

૩. કોઇ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી બૈરીની બેહેન પોતાની ખુશીથી પરણે અથવા નાતરૂં કરે તો થાયછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર પોતાના મા બાપનો છે, ને તે ન હોય ત્યારે કન્યાનો ભાઈ તથા દાદો તથા કાકો આપે, ને કન્યાને માહેરાંમાં મોસાળિયાં પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે ને ચોરી જુદી જુદી કરેછે, ને માંડવાનાં બારણાં બે રાખેછે, ને બેહુ વરને જુદા જુદા પોંખેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે.

૭. એક બૈરી જીવતી હોય તેના ઉપર બીજી બૈરી કરે. બે જીવતાં ત્રીજી થાય નહી ને બેમાં જે ડાહી હોય તે મુખ્ય જાણવી.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીની રજાની જરૂર નથી ને રાજી કરવા સારૂ બાઇનું પલ્લું બાઈ પાસે રેહે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોપણ બીજી બૈરી કરી શકેછે ને કારણથીએ કરે ને વિના કારણથીએ કરે, પણ જે કોઇ એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તે ધણી ન્યાત ૧ જમાડે તથા રૂ૫) પંચાતમાં આપે ને બીજી કરે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થાય ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૨૫ ની થયા પછી બીજી બૈરી કરે.

૧૧. જે બૈરીને અધરણી આવેછે, તેને મોસાળું કરવાનો ચાલછે, તે મધે જમાઈને રૂ. ૧૦) અથવા ૧૫) જમાઈના હાથમાં ચાંદલો કરીને આપેછે, ને પોતાની છોકરીને મળે તેવાં લુગડાં કરેછે—એ પ્રમાણે રીતછે; ને પછી પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે ને અધરણીનું મોસાળું એક વખત કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તેને સાસરે રેહેવું તો મુખ્યછે, ને કામ હોય ને પિહેર જાય તેમાં સાસરિયાંથી અટકાવ થાય નહી.

૧૩. કોઈ બૈરીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે તેને મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ થાય નહી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ કારતગ સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૯ સુધી લગનની મોસમ છે, ને દાહાડો તો જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણેછે.

સુખડિયા—શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાની એ રીત છે કે વરસ ૭ તથા ૯—૧૧ થાય કે લગન કર્યાવિના ચાલે નહી, જે કન્યાનો વાલી હોય તે કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની સાથે લગન કરવાં ઘટારત નથી તેની સાથે લગન કરતા નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરી જીવતાં તો તેની બેહેન સાથે પરણી શકતો નથી, ને બૈરી મરી જાય ત્યારે તો તે પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપે તે તો કન્યાની મા તથા કન્યાનો બાપ ને તે કોઇ ન હોય તો તેનો જે કોઈ પિત્રાઇ

વિગેરે જે કન્યાનો વાલી હોય તે આપે. કન્યા પધરાવવાનો તો મોસાળવાળાનો હક છે—મામા વિગેરે[ને].

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, પણ બંનેની ચોરી જુદી જુદી બંધાય છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું તો વિવાહ કરે તે દાહાડે લે છે, એટલે કાંઈ અટકી શકતું નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં બૈરી તો બીજી થતી નથી, ને બૈરી કદાચને અપંગ થાય તો ત્યાર પછી બૈરીની રજા લઈ તથા સાજનાની રજા લે ત્યારે તો થાય.

૮. એ બીનાની હકીકત તો ઉપલી સાતમી કલમ પ્રમાણે છે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને ના કહે તો બીજી બૈરી થાય નહી, થાય તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઈએ ખરી, ત્યાર પછી થાય.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં બીજી બૈરી કરે તે તો પેહેલીની રજાવિના થાય નહી—તે ઉપલી કલમ પ્રમાણે છે.

૧૧. અમારામાં અધરણીમાં મોસાળું તો પોતીકી ગજાશક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય તેની મુદ્દત તો વરસ ૧૫ તથા ૧૯ ની થાય ત્યાંસુધી તો દિન ૧૫ સાસરે ને દિન ૧૫ પિહેર રેહે સહી, ને વરસ ૨૦ ની થાય એટલે પોત પોતાની મેળે સાસરે રેહે સહી, તેને કોઈ મુજામત કરી શકતો નથી.

૧૩. કોઈ શખસની મા જીવતી હોય તથા મરી ગઈ હોય તો પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી, જ્યારે મોસાળિયાં તેડું કરે ત્યારે જાયછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગનની મોસમ મુકરર તો કારતક સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૧૧ સુધીમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે જે લગનનો દાહાડો સારો આવે તે દાહાડે કરેછે.

કુંભાર—ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૯.

૧. પાંચથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં લગન કર્યા વિના ચાલે નહી.

૨. સગાવાહાલામાં લગન કરવાનો ચાલ નથી.

૩. મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. તેના માબાપને શાસ્ત્ર પ્રમાણે;—કન્યાનો મામો માહેરાંમાં પધરાવે છે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ ચોરી જુદીએ બે કન્યા એકે દાહાડે પરણેછે.

૬. છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે ને પલ્લાંની પ્રતીતિ કરે તો પરણાવે.

૭. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે, ને મુખ્ય તો પેહેલી હોય તે.

૮. પેહેલી બૈરીની રજા લઈને કરે, પણ રાજી કરવા સારૂ કંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૯. છોકરાં ન થતાં હોય ને ઉમર વરસ ૩૨–૩૩ ની થઈ હોય તો બીજી બૈરી કરે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અધરણીવાળી બૈરીને રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવામાં કોઇથી અટકાવ થાય નહી, ને એમાંથી કોઈ અટકાવ કરે તો પંચના લોક મોકલાવે, ને પંચનો કહ્યું ન માને તો સરકાર મુખત્યાર છે.

૧૩. મોસાળ જવામાં કોઇથી અટકાવ થાય નહી.

૧૪. લગન કરવાનો દાહાડો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

કુંભાર—લાડ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૭.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૯ સુધીમાં વિવાહ તથા લગન કરવાં, ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થાય એટલે તો લગન કર્યા વગર ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી—સગા વાહાલામાં—તેની સાથે લગન કરતા નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ[ને] પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ (અમારામાં) નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર મુખ્ય તો છોકરીના માબાપનો છે ને માબાપ ન હોય તો તેના પા-

સેના કુટુંબી હોય તે આપેછે, ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામા વિગેરે મોસાળિયાં પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા એકે દાહાડે પરણાવેછે, ને તેની ચોરી જુદી જુદી બાંધેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તેથી છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકતો નથી, પરણાવેછે.

૭. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું ને તે બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની હા કેહે તો બીજી બૈરી કરે ને મુખ્યતો પેહેલી હોય તે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો બીજી બૈરી કરી શકતો નથી, ને કારણ તો છોકરાં ન થતાં હોય તો કરે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે–ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો તથા મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, પોતપોતાની શક્તિ પ્રમાણે પિહેરિયાં કરે છે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે અથવા પિહેરિયાં સાસરે ન જવા દે ને અટકાવ કરે તો ન્યાતવાળા તેને પુછી શકેછે, ને તેને મોકલાવે છે ને ન મોકલે તો ન્યાતબાહાર મુકે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાંથી મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે સારાં લગન જોઇને કરીએ છૈએ.

કુંભાર–ઓરપાડના લોકોનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૩.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યાંથી તે બાર વરસની થઈ એટલે લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગામાં તથા પિત્રાઈ ગોત્રીમાં લગન થતાંજ નથી, ને કરે તો ન્યાતવાળાની મરજીમાં આવે ત્યાંસુધી ન્યાતબાહાર મુકે, પણ કરેલાં લગન ફરતાં નથી.

૩. અમારામાં બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો કન્યાના માબાપનો અધિકાર છે. બાપ નહી હોય તો માનો, મા નહી હોય તો કન્યાનો ભાઈ, તે નહી હોય તો પિત્રાઈને અધિકાર; ને કન્યાને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો પધરાવેછે.

૫. એક જણની બે કન્યા એકે દાહાડે પરણે, પણ ચોરી જુદી જુદી કરી પરણાવે.

૬. અમારે લગનને બીજે દાહાડે પલ્લું કરે તેથી પલ્લાં સારૂ લગન અટકતાં નથી.

૭. એક બૈરી જીવતી હોય તે ઉપર બીજી એક બૈરી પરણેછે, તેમાં મુખ્ય બૈરી પેહેલી પરણેલી કહેવાય.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી કરે તેનું કારણ નવમી કલમમાં લખ્યું છે–તે કારણવિના કરે તેમાં પેહેલી બૈરીની રજા લીધી જોઇએ, ને રાજી કરવામાં કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોએ છોકરાં નહી થાય તથા દોષ થાય તો કરી શકેછે. એવા કારણવિના કરી શકતા નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરૂં નહી થાય તો તેની રજાવિના બીજી કરી શકેછે, પણ પેહેલી બૈરીની ઉમર વરસ ૩૦ની થાય ત્યાંસુધી વાટ જોઇને કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે તેના પિહેરનાં માબાપ વિગેરે જે હોય તે રીતભાતમાં ચોળી તથા લુગડું તથા ઘાઘરો, એ લુગડાં કરે, ને બની શકે તો નગદ રૂ. ૫) સાત કરે, નહી બને તો પાંચ સોપારી નાળિયેરે ખોળો ભરાવે, આંકડો મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી પિહેરથી સાસરે જાય ને સાસરેથી પિહેર આવે, તેમાં કોઈ અટકાવ કરતાં નથી, કદાચિત કોઈ અટકાવ કરે તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે છે; ને દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ગઈ હોય ત્યારે તેનાં સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરતાં નથી, ને દાહાડો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ માહા સુદ ૧ થી તે આષાઢ સુદ ૧૦ સુધીમાં જોષીને પુછી જે સારી તિથિ કાહાડી આપે તે દાહાડે લગન કરીએ.

કુંભાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૩ ની ઉમર સુ[ધીમાં] કન્યાને પરણાવ્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારામાં સગામાં લગન કરતા નથી, તો શું લખીએ?

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેનને લાવી શકેછે.

૪. કન્યાદાન કન્યાના માબાપ કરેછે, ને તે નહી હોય તો કન્યાનો ભાઈ આપે, અથવા કાકો આપે; તે ન હોય તો જે દીકરીને પરણાવે તે કન્યાદાન દઈ શકેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક માંડવે એક દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, પણ ચોરી તથા માહેરાં જુદાં જુદાં કરેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં વરના બાપે પલ્લું પુરૂં નહી કીધું હોય તો કન્યાનો બાપ લગન અટકાવીને લઈ શકેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે ને મુખી બૈરી જુની છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા લીધી જોઇએ, ને રાજી કરવા સારૂ પલ્લાંનું ઘરેણું તે બાઈ પાસે રેહે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણી [ને] બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો થઇ શકે નહી, પણ પેહેલી બૈરીને હરતરેહથી હા કેહેવડાવે પછી કરે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ મી પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં જે બૈરીને અધરણી આવે તેને રીત તથા મોસાળું મળે તો કરે; તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. અમારામાં સાસરે તથા પિહેર જવા આવવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતા નથી, અગર કોઈ છોકરીને કબજ કરીને અટકાવ કરે તેને ન્યાતવાળા પુછી શકેછે.

૧૩. છોકરીને મોસાળ જવા આવવામાં પિહેરિયાંથી તથા સાસરિયાંથી અટકાવ થઈ શકતો નથી, પણ છોકરી બદફેલીવાળી હોય તો તેનો ધણી કબજ કરી શકેછે.

૧૪. લગન જ્યારે પોહોંચતાં આવે ત્યારે થાયછે, દાહાડો મુકરર નથી.

ધોબી—રાવતિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૦.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધી ન્યાતમાં લગન કરવાનો ચાલછે, ને વરસ ૧૩ થાય ત્યારે કર્યા વગર ચાલે નહી.

૨. કરવાં ઘટતાં નથી ત્યાં લગન કરતા નથી.

૩. બૈરી જીવતાં તથા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે, ને નાતરૂં પણ કરેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપને છે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી કરી શકેછે, ને તે ન હોય તો વાલી કરી શકેછે; ને મામો માહેરાંમાં પધરાવી શકેછે, તે ન હોય તો મોસાળના કુળવાળો પધરાવેછે.

૫. એક દાહાડે કન્યા બે પરણેછે, પણ ચોરી બે જુદી કરેછે, પણ ચોરીદાપું ગોર એનું લેછે.

૬. પલ્લાંનો અવેજ ન મળે તો કન્યાના બાપ[ને] અટકાવવાનો ચાલ નથી.

૭. એક ઉપર બીજી બૈરીનો ચાલછે, પણ પેહેલી બૈરી મુખીછે, ને પંચનો હક આપેથી બીજી કરી શકેછે.

૮. બૈરી રજા આપે તો સારૂં, ને ન આપે તો પંચની રજાથી કરી શકેછે, તકસીર જોઇને રજા આપેછે.

૯. બૈરીને છોકરાં ન થાય તો રજાવિના કરી શકેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. વરસ વીસ ૨૫ ની ઉમર સુધી વાટ જોઇને કરેછે.

૧૧. અઘરણીનું મોસાળું તથા બીજા મોસાળાંનો ચાલછે, પણ પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે, આંક કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. પંચ તેની તકસીર જોઇને શિક્ષા કરીને સાસરે મોકલાવેછે ને પિહેર પણ મોકલાવેછે, ને પંચનું કહ્યું ન માને તો તેને ન્યાતબાહાર મુકેછે.

૧૩. વાજબી કારણથી મોસાળ મોકલેછે.

૧૪. જ્યોતિષના શાસ્ત્રમાં જોઈ સારૂં આવે તે માસ તથા દિવસે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

ધોબી—પરદેશી બુદેલિયાનો જવાબ

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૯.

૧. કન્યાના માબાપની ખુશીમાં આવેછે ત્યારે લગન કરેછે, ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પોતાના સગામાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી. ને જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી ને કદાચ તેની સાથે લગન થયાંજ નથી તો શું લખીએ ?

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણતા નથી ને મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો પ્રથમ મુખ્ય અધિકાર કન્યાના માબાપનો છે, ને માબાપ ન હોય તો ભાઈનો અધિકારછે, ને ભાઈ ન હોય તો કાકાનો અધિકારછે, ને કાકો ન હોય તો મોસાળિયાંનો અધિકારછે. ને માહેરાંમાં મામો પધરાવે.

૫. અમારામાં એકે દાહાડે બે કન્યા પરણાવવાનો ચાલ નથી, ને પરણાવે તો એકએકને ૪ તથા ૫ દિવસને છેટે પરણાવેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવતો નથી, શાથી જે પલ્લું અમારામાં છે નહી વાસ્તે લગન અટકાવતા નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરીને છોકરા નહી થતા હોય તેની ઉપર બીજી કરે તો તેમાં ધણીની ખુશી; ને જેને ધણી માને તે મુખ્ય જાણવી.

૮. એનો જવાબ ઉપરની ૭ કલમ પ્રમાણેછે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો બીજી કરેછે ધણીની ખુશીથી, ને કારણ તો છોકરાનું તથા લુલી વિગેરે દોષવાળી હોય તો કરે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની નવમી કલમ પ્રમાણે, ને ઉમરનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૧. અઘરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવાદે અથવા પિહેરિયાં સાસરે નહી જવાદે એ વાત બની શકતી [નથી]. પોતાની ખુશીથી સાસરે પિહેર જાય આવેછે તેમાં કોઈથી અટકાવ થતોજ નથી તો શું લખીએ ?

૧૩. કોઇ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય તોએપણ મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ થઈ શકતો નથી ને ત્યાં જવાનો દાહાડો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તે બ્રાહ્મણને પુછીને કરીએ છૈએ.

ધોબી—આહીર ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૫.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ તથા ૭–૯ (નવ) ની થાય ત્યાંસુધી કરવાં ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારામાં લગન કુટુંબીમાં કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનોછે, ને તે નહી હોય તો જે ખરચ કરે તે આપેછે; ને માહેરાંમાં મામો કન્યાને પધરાવે.

૫. એક લગને બે કન્યા પરણે પણ ચોરી જુદી જુદી બાંધે.

૬. પલ્લું છે નહી તો અટકાવે શું ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૭. એક બૈરી જીવતી હોય ને તેને છોકરા નહી થતા હોય તો તેની રજાથી બીજી બૈરી કરે ને મુખીતો પેહેલી હોય તે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલીની રજા જોઈએ ને રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૯. પેહેલી બૈરી ના કેહે તો બીજી બૈરી થાય નહી.

૧૦ પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થાય પણ રજા લીધી જોઈએ.

૧૧. અધરણીનો અમારામાં ચાલજ નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે રેહેવું ને પિહેરપણ આવે જાયછે. ને પિહેરવાળા તથા સાસરાવાળા અટકાવ કરે તો બેહુમાંથી પંચને(જે) કોઈ સંભળાવે ને પંચ તેની તજવીજ કરીને મોકલાવે.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતા નથી.

૧૪. લગનની મોસમ તો દેવદિવાળી ગયાપછી બ્રાહ્મણ મુહૂર્ત આપેછે ત્યારે લગન કરીએ છૈએ.

કડિયા–સુરતીનો જવાબ

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૪.

૧. વરસ ૫ થી તે વરસ ૯ સુધી કરે છે ને વરસ ૧૧ ની થાય ત્યારે કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. કરવાં ઘટેછે ત્યાંજ કરેછે ને નથી કરવાં ઘટતાં ત્યાં કરતાજ નથી.

૩. બૈરી મરી ગયા પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે ને નાતરૂં પણ કરેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો માબાપનો અધિકારછે ને તે ન હોય ત્યારે કુટુંબીનો હકછે–જે વારસ થઇને પરણાવે તે કરેછે. તથા કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવેછે, ને તે ન હોય તો મોસાળના કુળવાળા પધરાવી શકેછે.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે પણ ચોરી જુદી કરેછે

૬ પલ્લું આપે નહી તો કન્યાનો બાપ અટકાવી શકેછે, પણ જરજામીનથી પરણાવેછે પણ બીજા વરસાથે પરણાવી શકતો નથી-

૭. અમારી ન્યાતમાં જીવતી બૈરી ઉપર બીજીનો ચાલછે, પણ કારણથી કરેછે–પંચની રજાથી.

૮. બૈરીની રજાનો અટકાવ નથી પણ તેનું પલ્લું તેને આપે, બને તો ઘરમાં રહીને ખાય, ન બને તો જુદી રેહે તો ભરણપોષણ આપવાનો ચાલછે.

૯. બૈરી પોતાના ધણીને બીજી કરવાની ના કહી શકતી નથી, ને ના કેહે તોએપણ ધણી કરી શકેછે પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે આપે તો કરે.

૧૦. બીજી કરવાનો ચાલછે તો ઉમર જોવાનું શું લખીએ?

૧૧. અધરણીના મોસાળાંનો કંઈ આંક મુકરર નથી, ને મળેછે તે કરેછે ને નથી મળતું તે નથી પણ કરતા, ને અધરણીની ૧ ન્યાતનો ચાલછે. દાર હોય તે કરેછે ને નાદાર કરતો નથી, ને દાર થાય ત્યારે કરે સહી; પણ કર્યાવિના ચાલે નહી.

૧૨. પિહેરિયાં સાસરે મોકલે ને સાસરિયાં પિહેર પણ મોકલે, ન મોકલે તો પંચના લોક મોકલાવે તેડાવેછે, અગર પંચનું કહ્યું ન કરે તો તેને ન્યાતમાં નહોતરૂં દઈએ નહી.

૧૩. મોસાળવાળા તેડેછે ત્યારે જાયછે ને સાસરિયાં અટકાવી શકતાં નથી.

૧૪. શાસ્ત્રમાં જે માસ કહ્યાછે તે માસે થાયછે, ને જે માસની શાસ્ત્રે જ્યોતિષમાં ના કહીછે તેમાં થતાં નથી.

કડિયા–ઇડડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૮.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૧ ની (ઉમર) થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગામાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી તો શું લખીએ?

૩. પોતાની બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન પરણે તો પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવામાં માબાપનો અધિકાર છે, ને તે નહી હોય તો ભાઈ તથા કાકા આપે એજ વિગત છે. ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા પરણે છે, ને તેની ચોરી જુદી જુદી બાંધેછે એ કાયદો છે.

૬. છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો ન્યાતનું લવાજમ રૂ. ૩૨) બત્રીસ ન્યાતમાં આપે ને બીજી બૈરી કરે; ને મુખ્ય તો પેહેલી હોય તે.

૮. રજા લેવાનો ચાલ નથી, ધણીની મરજીમાં આવે તો બીજી બૈરી કરે. ને રાજી કરવાનો ચાલ તો એ છે જે તેને ભરણપોષણ સારી પેઠે કરે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૮ મી પ્રમાણે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરાં ન થતાં હોય તોપણ બીજી બૈરી કરે, તેની ઉમર વરસ ૨૦ થયા પછી કરે.

૧૧. અઘરણી જે બૈરીને આવે તેને રીત આપવાનો ચાલ તો એ છે જે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે તે છોકરીને પોતાનો બાપ આપેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસારેથી પિહેર જાય, એમાં કોઈનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી; એજ રીતછે, બીજો સિરસ્તો નથી.

૧૩. કોઈ છોકરીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈહોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં [થી] કાંઈ મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ થઈ શકતો નથી તો શું લખીએ ?

૧૪. જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણે લગન કરીએ છૈએ.

કડિયા—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૭.

* ૩. પોતાની બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો ન્યાતનું લવાજમ રૂ. ૨૧) એકવીસ ન્યાતમાં આપે, ને બીજી બૈરી કરે; ને મુખી તો પેહેલી હોય તે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૪૮ વાળાની સાથે મળે છે તેથી જે જે કલમોમાં તફાવત છે તેજ કલમો માત્ર લખીછે.

કડિયા—મારવાડી રજપુતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૭.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૯ સુધી લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાવાહાલામાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી તો શું લખીએ?

૩. પોતાની બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે તો પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવામાં માબાપનો અધિકારછે ને તે નહોય તો ભાઈ આપે એજ વિગત છે, ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણાવવાનો ચાલછે તેનો સિરસ્તો એ છે જે પ્રથમ જે કન્યા મોટી હોય તે પરણી ઉઠયાપછી બીજી નાહની કન્યા હોય તે તેજ ચોરીમાં ફરીને પરણે છે, એ રીત છે.

૬. પલ્લું શું છે જે લગન અટકાવે ?

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તોએપણ બીજી બૈરી કરે, ને તેમાંથી જે ઘરનું કામકાજ ચલાવે તેને મુખ્ય જાણવી.

૮. રજા લેવાનો ચાલ નથી. ધણીની મરજીમાં આવે તો બીજી કરે. ને રાજી કરવાનો ચાલ તો એ છે જે તેને ભરણપોષણ સારી રીતે કરવું જોઈએ—બંને સમાનછે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૮મી પ્રમાણે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરા ન થાય તોએપણ મુકરર નથી, સુખેથી તેનો ધણી બીજી કરે; ને ઉમરનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૧. અઘરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલ તો એ છે જે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે તે છોકરીને પોતાનો બાપ આપેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરેથી પિહેર જાય, એમાં કોઈનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી; એજ રીત છે, બીજો સિરસ્તો નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતીછે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં કાંઈ મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરતાં નથી તો શું લખીએ ?

૧૪. જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણે લગન કરીએ છૈએ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ગોલા રાણાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૪.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૧૧ ની થતાં સુધીમાં જ્યારે કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે ત્યારે પરણાવેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં પોતાના કુટુંબીમાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે ખુશીથી પરણાવે તો પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનો છે, તે ન હોય ત્યારે ભાઈ, પછી કાકા તથા દાદાનો છે; ને કન્યાને ભાઇ વિગેરે મોસાળિયાં જે હાજર હોય તે માહેરાંમાં લઇને બેસેછે.

૫. કોઈ શખસ એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવે તો બેહુની ચોરી જુદી જુદી કરે ને માંડવો એક કરેછે.

૬. લગન જારી થયું ને વરનો બાપ નાચાર હોય ને પલ્લું ન ભરે તો છોકરીના બાપથી લગન અટકાવાય નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને કાંઈ સબબ હોય તો બીજી બૈરી કરે, ને તે ધણી ન્યાત ૧, એક મહીનાની અંદર નહી જમાડે તો તે શખસ ન્યાતબાહાર રહે. ને મુખી તો પરણિયતની કહેવાયછે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીને રાજી કરવામાં પલ્લાંથી તથા લુગડાંથી બેહુને બરાબર રાખે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તોએપણ કારણથી બીજી બૈરી કરી શકેછે.

૧૦ પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તેની વરસ ૨૫ ની ઉમર થયા પછી બીજી બૈરી કરે, ને ઉપર લખેલા પ્રમાણે ન્યાત ૧ જમાડે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી, પણ મળે તો જમાઈને ઘેર પાઘડી ૨ મોકલાવે છે. ને છોકરી પરણે ત્યારે તથા છોકરીનાં છોકરાં પરણે ત્યારે મળે તો મોસાળું કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિહેર પણ આવે તેમાં કોઇથી અટકાવ થાય નહી. અગર કોઈ અટકાવ કરે તો પટેલને સંભળાવે ત્યારે પટેલ તેને સમજાવે, ને કહ્યું ન માને તો પટેલ પંચ મેળવે ને પંચની સલાહથી તેને શિક્ષા કરે.

૧૩. કોઈ બૈરીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય તોએપણ સાસરિયાંથી તથા પિહેરિયાંથી મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ થાય નહી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ મકર સંક્રાંતિથી (ત્યારપછી) જેઠમહીના સુધી છે, ને દાહાડો જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

ખત્રી–વણકરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમરનો ધારો એ છે જે વરસ ૪ ની ઉપર ને વરસ ૧૧ ની અંદર કન્યાને પરણાવવાનો ધારો મુકરર છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં લગન સગાઓમાં થતાં નથી. એમ કરતાં કોઇ ચુકે તો ન્યાતથી બાહાર જાએ(!) ચંદ્રકાળ સુધી.

૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરી મરી ગયા પછી તેની બેહેન પરણી શકેછે.

૪. અમારી [ન્યાતમાં] કન્યાદાન આપવાનો ધારો એ છે જે માબાપ આપેછે, ને કન્યાને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દહાડે કન્યા ૨ બે પરણેછે પણ ચોરી જુદી જુદી થાયછે; ને એક ચોરીએ બે કન્યા પરણતી નથી.

૬. સવાલ છઠ્ઠાનો જવાબ ઉપર પલ્લાં બાબતના (સવાલમાં) નબર ૨ સવાલમાં લખેલો છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં પહેલી જીવતી બૈરી હોય ને તે ઉપર બીજી કરેછે તે બેહુ બરોબરછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરી[ની] રજા લેછે, પણ તેને આપવાનો ધારો નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરાવે, પણ તેને છોકરાં નહી થતાં હોય તે સારૂ બીજી કરાવે છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. સવાલ દશનો [જવાબ] ઉપરના ૯ મા સવાલમાં લખેલો છે ને ઉમરનો ધારો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને મોસાળું કરવાનું મુકરર નથી, મળે તો કરે અથવા નહી મળે તો નહી કરે; એવી રીતછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરી મોટી થાય—વરસ ૧૫ ની ત્યારે સાસરે જાયછે ને સાસરે દિવસ ૨૦ રેહેછે તથા પિહેર દિવસ ૨૦ રેહેછે; ક્યાં સુધી ? અધરણી આવે ત્યાંસુધી. વાર તેહેવારે પિહેર આવવા જવાનો અટકાવ નથી, ને એમાં બેહુ સાસરિયાં પિહેરિયાં અટકાવ કરે તો તેને પંચવાળા ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે; ન્યાતિનો એ ધારોછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીના માબાપ મરી ગયાં હોય તો મોસાળમાં અથવા પિહેરમાં વાર તેહેવારે જમવા જવાને સાસરિયાં અટકાવી શકે નહી; એવો ધારોછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાની મોસમ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

ખતરી—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમરનો ધારો એ છે જે વરસ ૩ ની ઉપર ને વરસ ૧૧ ની અંદર કન્યાને પરણાવવાનો ધારો મુકररછે.

૨. અમારામાં સગાંવાહાલાંમાં લગન થતાં નથી, ને એમ કરતાં કોઇ અજાણે ભુલથી કરે તો તેને ન્યાતવાળા પુછી શકેછે. ચાહે તેવી તેનાઉપર સીક્ષા ઠરાવે.

૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરી મરી ગયા પછી સલાહ હોય તો તેની બેહેન સાથે પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો ધારો એ છે જે માબાપ કન્યાદાન આપે, ને તે નહી હોય તો કાકો આપે; ને તે નહી હોય તો કન્યાનો ભાઈ કન્યાદાન આપે; એટલામાં કોઇ ન હોય તો જે ખરચ કરે તે આપે. ને માહેરાંમાં તો કન્યાનાં મોસાળિયાં પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં બે કન્યા એકે દાહાડે પરણાવેછે; તેમાં કાયદો એ છે જે એક કન્યા પરણાવે તો માટલાના ચાર છોડ બાંધેછે, ને બે કન્યા પરણાવે તો માટલાના પાસે પાસે ૭ છોડ બાંધેછે, ગ્રહશાંતિ પણ એક કરે છે; એ ચાલ છે.

૬. એનો જવાબ પહ્લાં બાબતમાં લખ્યોછે તે પ્રમાણે.

૭. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો તે શખસ પેહેલી બૈરીની રજા લે તથા પંચાતમાં જાહેર કરે, ને પંચાતના લોક રજા આપે તો કરે, ને બેહુ બૈરી બરાબરછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા લે, ને રાજી કરવા સારૂ તો જે પ્રમાણે પંચ અપાવે તે પ્રમાણે તે બૈરીને આપે; ને તે બૈરી પોતાના ધણીના ઘરમાં એકઠી રહે તો ધણી બેહુઓને બરાબર ઘરેણું તથા લુગડાં કરાવે, ને પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરાવે પણ તેને છોકરાં નહી થતાં હોય તો તે સારૂ બીજી કરાવેછે; ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરાવે પણ તેને છોકરાં ન થતાં હોય તે સારૂ બીજી કરાવેછે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ઉમરનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણી જે બૈરીને આવે તેને મોસાળું કરવાનો ચાલ એ છે જે તે બૈરીના પિહેરિયાંને મળે તો રૂ. ૨૫ થા ૫૦ નું કરે, ને નહી મળે તો સુતરનો ચણિયો તથા સુતરનું ઘરચોળું તથા મશરૂની કાંચળી કરીને બેસી રેહે—એ ચાલછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરી મોટી વરસ ૧૫ ની થાય ત્યારે સાસરે રહેછે, ને અમાસ પુનેમે તથા જમવા જવું હોય ત્યારે પિહેર રહે; એમાં કોઇથી અટકાવ કરી શકાય નહી. ને આવવા જવાનો સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં અટકાવ કરે તો તેને પંચવાળા પુછી શકેછે; એ ધારોછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં જે સ્ત્રીના માબાપ મરી ગયાં હોય તો મોસાળ અથવા પિહેરમાં વાર તેહેવારે જમવા જાય; તેમાં સાસરિયાંથી અટકાવ થઈ શકે નહી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાની મોસમ શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણ કહે તે દાહાડે કરીએ છેએ.

ખતરી-વણકર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં કન્યાની ઉમરનો ધારો એ છે જે વરસ ૪ ની ઉપર ને વરસ ૧૧ ની અંદર કન્યાને પરણાવવાનો ધારો મુકરર છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાવાહાલામાં તથા પિત્રાઈ ગોત્રાઈમાં લગન થતાં નથી, ને એમ કરતાં કોઈ કરે તો તે કરનાર શખસ ન્યાતબાહાર રેહે.

૩. પેહેલી બૈરી મરી ગયા પછી તેના માબાપ તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણાવે તો પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનો છે, ને તે નહોય ત્યારે જે કોઈ કન્યાનો વાલી હોય તે પરણાવે; ને કન્યાને માહેરામાં તો મામો બેસાડે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે પણ તેની ચોરી જુદી જુદી થાયછે, ને એક ચોરીએ બે કન્યા પરણતી નથી.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું નભરે ત્યારે છોકરીના બાપથી લગન અટકાવાય નહી, ન્યાતના હુકમથી પરણાવેછે; પણ કદાપી વરવાળો કાંઈજ પલ્લું ન ભરે તો કન્યાવાળા વરને ત્યાં ઘોડો ને તાસું લઈને સામા તેડવા જાય ને તેને તેડી લાવીને વગર પલ્લે પરણાવે, લગન અટકતાં નથી; એ ચાલછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં બૈરી જીવતી હોય ને તે ઉપર બીજી બૈરી કરેછે તે બેહુ બરાબર છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા લેવી, ને કદાપી બૈરી રજા ન આપે તો તે શખસ ન્યાતના પાંચ આદમીને સંભળાવીને કરેછે; ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપવાનો ધારો નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરાવે પણ તેને છોકરાં નહી થતાં હોય તે સારૂ કરાવેછે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થતું હોય તો બીજી બૈરી કરે, ને પેહેલી બૈરીની ઉમરનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અઘરણી જે બૈરીને આવેછે તેને મોસાળું કરવાનું મુકરર નથી, મળે તો કરે અથવા નહી મળે તો નહી કરે; એવી રીતછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી વરસ ૧૫ ની થાય ત્યારે સાસરે જાયછે, ને સાસરે દિન ૨૦ રેહેછે તથા પિહેર દિન ૧૦ રેહેછે-અઘરણી આવે ત્યાંસુધી. વાર તેહવારે પિહેર તથા સાસરે જવા આવવાનો અટકાવ થાય નહી. (ને) અગર સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં આવવા જવાનો અટકાવ કરે તો પંચાતના લોક તેને પુછી શકેછે, ને સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં અથવા ધણી ધણિયાણી-પંચના લોક જે પ્રમાણે સમાધાન કરે તેપ્રમાણે જે ન ચાલે તેને ન્યાતના લોક ન્યાતબાહાર મુકેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનાં માબાપ મરી ગયાં હોય તો મોસાળમાં અથવા પિહેરમાં વારતેહેવારે જમવા ખાવા જવામાં સાસરિયાં અટકાવી શકે નહી, એવો ધારોછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગન કરવાની મોસમ શાસ્ત્ર પ્રમાણેછે

ખતરી-ફુરસરામીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૦.

*૭. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરી જીવતી હોય ને તેના ઉપર બીજી બૈરી જે શખસ લાવે તે પોતપોતાના ગામમાં બેવડું લવાજમ આપે ને બેહુ બૈરી બરાબર છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા લેવી, પણ કદાપી બૈરી રજા ન આપે તોપણ બીજી બૈરી કરવામાં ધણી મુખત્યારછે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તોએપણ બીજી બૈરી કરવામાં ધણી મુખત્યારછે, પેહેલી બૈરીનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૨. છોકરી મોટી વરસ ૧૫ ની થાય ત્યારે તેનાં સાસરિયાં આણું કરીને સાડી ૧ આપેછે તે દાહાડાથી સાસરે રેહે, ને પિહેર જમવા ખાવા જવું હોયતો સાસરિયાં મોકલે ને તે જમીને પાછી સાસરે આવે, એ બાબતમાં જે કોઈ અટકાવ કરે તો તે શખસ ન્યાતબાહાર રેહે.

---

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા સાથે મળેછે. તેથી જે કલમો નથી મળતી તેજમાત્ર ઉતારીછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ખતરી—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૧.

૨. * અમારામાં સગાવાહાલામાં લગન થતાં નથી ને એમ કરતાં કોઈ અજાણથી કરે તો તેને ન્યાતવાળા પુછી શકેછે, ચાહે તેવી તેના ઉપર સીક્ષા કરેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો ધારો એ છે જે માબાપ કન્યાદાન આપે, ને તે નહોય તો કાકો આપે, ને તે નહોય તો કન્યાનો ભાઈ કન્યાદાન આપે, એટલામાં કોઈ નહોય તો જે ખરચ કરે તે આપે ને કન્યાને મંગળ ફેરા ફરતી વખત વરનો બાપ કન્યાને ધાટડી ઓઢાડે તથા કન્યાનો બાપ ધોતિયાં ૨ વરને આપે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મોસાળિયાં પધરાવેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું નભરે તોએપણ કન્યાવાળો પરણાવે, (ને) અગર તે પલ્લું ન ભરે તો આ જવાબ મધે જે જે રીત કન્યાના બાપને આપવાની વરવાળાને લખીછે તે કન્યાવાળા આપે નહી. કદાપી કન્યાવાળો પલ્લું નહી ભર્યાના સબબથી વરને તેજ લગને નહી પરણાવે તો તે પંચનો ગુન્હેગાર થાય; તથા વરવાળાને કન્યાવાળો પરણાવવા સારૂ તેડવાને જાય ને વર તથા વરવાળા પરણાવવાને ન જાય તો તે પંચના ગુન્હેગાર થાય.

૭. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો ધણી મુખત્યારછે, બૈરીને રાજી કરવા સારૂ કંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૮ અમારામાં ધણીની મરજીમાં આવે તેટલી કરે, ને મુખ્યમાં તો સર્વેને બરાબર ગણે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોએપણ બીજી કરે, ને કારણવિના પણ કરે.

૧૦ અમારામાં છોકરા થાય અથવા ન થાય પણ બીજી બૈરી કરવામાં ધણી મુખત્યારછે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે તેને મોસાળું કરવાનો ચાલ એ છે જે તે બૈરીના પિહેરિયાંને મળે તો રૂ. ૨૫ યા રૂ. ૫૦ નું કરે, ને નહી મળે તો સુતરનો ચણિયો તથા સુતરનું ધરચોળું તથા મશરૂની કાંચળી એ આપીને બેસી રહે.

૧૨. છોકરી મોટી વરસ ૧૫ ની થાય ત્યારે સાસરે રેહે ને અમાસ પુનેમે જમવા જવું હોય ત્યારે પિહેર રેહે, એમાં કોઈથી અટકાવ થઈ શકે નહી ને આવવા જવાનો સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં અટકાવ કરે તો તેને પંચવાળા પુછી શકેછે, એ ધારોછે.

૧૩. જે સ્ત્રીનાં માબાપ મરી ગયાં હોય તો મોસાળ વાર તેહેવારે જમવા જાય તેમાં સાસરિયાંથી અથવા પિહેરિયાંથી અટકાવ થઈ શકે નહી.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૬૮ વાળા સાથે મળેછે તેથી તફાવતવાળી કલમો ઉતારીછે. (જુવો પૃષ્ટ ૪૮૯)

ખતરી—ગણદેવીગરા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૨.

" આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા મુજબ છે એવી તેમણે કબુલિયત લખી આપીછે તે કબુલિયત છેવટે ઉતારવામાં આવીછે.

ખતરી—સામસંગનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯૫.

૧. લગન વરસ ૯ થી તે વરસ ૧૩ ની થાય ત્યાં સુધી કરીએ છૈએ.

૨. જ્યાં કરવાં ઘટેછે ત્યાં કરીએ છૈએ.

૩. બૈરીની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલછે.

૪. કન્યાદાન દેવાનો અધિકાર માતાપિતાનેછે, ને કન્યાને માહેરાંમાં નાઈયણ લઈને બેસેછે.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે પણ ચોરી જુદી જુદી કરીએ છૈએ.

૬. છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકતો નથી.

૭. એક ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. બીજીનો ચાલ નથી તો રજાનું શું લખીએ ?

૯. બીજી બૈરી કરી શકતો નથી.

૧૦. બીજી બૈરીનો ચાલ નથી.

૧૧. અધરણીનો ચાલ નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જવું જરૂર છે, ને જવા આવવામાં કોઇ અટકાવી શકતું નથી.

૧૩. મોસાળ જવામાં અટકાવ કરી શકતું નથી.

૧૪. જોષીના શાસ્ત્ર પ્રમાણે જોષી મુહૂર્ત આપેછે તે દાહાડે કરીએ છૈએ.

રજપુત ડફગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૪.

૧. પાંચથી તે ૧૧ વરસ સુધીમાં લગન કરયાવિના ચાલેજ નહી.

૨. સગાવાહાલામાં લગન કરવાં નહી, ને કદાપી કરે તો પંચની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે કરે.

૩. મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે, પણ જીવતાં પરણવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર બાપનોછે, બાપ ન હોયતો પાસેના જે કુટુંબી હોય તેનો છે, ને કન્યાને માહેરાંમાં તેનો મામો પધરાવેછે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ ચોરી જુદી જુદીએ બે કન્યા એકે દાહાડે પરણેછે.

૬. પલ્લાંનો ચાલ નથી તો અટકાવ શેનો કરે?

૭. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલછે ને મુખ્ય તો બંનો બરાબરછે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા લેવાનો ચાલ નથી.

૯. પેહેલી બૈરી આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય અથવા છોકરાં ન થતાં હોય તો બીજી બૈરી કરે.

૧૦. ઉમર પુગતી થાય ને છોકરાં નહી આવે ત્યારે બીજી કરે.

૧૧. અધરણીવાળી બૈરીને રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, ને બળે તે પ્રમાણે કરે, આંકડો કાંઇ મુકરર નથી.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવામાં અટકાવ થતો નથી, ને કદાચ સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં અટકાવ કરે તો પંચ તેને પુછે છે.

૧૩. મોસાળ જવામાં કોઈથી અટકાવ થાય નહી.

૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

રજપુત—જાદવવંશી શાબલા ગામનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૮.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૯ સુધી લગન કરવાં, ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થાય એટલે લગન કરયાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારામાં સગામાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તો આજ સુધી તો તેની બેહેન સાથે (કોઈ) પરણ્યું નથી ને કોઈ પરણે તો અટકાવ નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનો છે, ને માબાપ નહી હોય તો જે છોકરીને પરણાવે તે કન્યાદાન કરેછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવેછે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા એક દાહાડે પરણતી નથી, પણ જુદી ચોરીએ એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે.

૬. લગન જારી થયું ને પલ્લાંની એક બે ચીજ બાકી હોય તેથી કાંઈ લગન અટકાવી શકતા નથી.

૭. એક બૈરી જીવતી હોય તે ઉપર બીજી બૈરી થતી નથી.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી થતી નથી તો રજા લે કોણ, ને આપે કોણ?

૯. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી થતી નથી.

૧૦. છોકરાં નહી થાય તો તેનું નસીબ, પણ બીજી બૈરી થાય નહી.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે ત્યારે તેના માબાપને બળે તે મોસાળાંમાં મેહેલીને આપેછે; આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ત્યારે સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાંથી જવા આવવામાં અટકાવ થઈ શકતો નથી, પણ છોકરી બદફેલીથી ચાલતી હોય તો ધણી અટકાવ કરેછે.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કોઈથી અટકાવ થતો નથી.

૧૪. જોષીને ત્યાં જઇને પુછીએ, ને તે મુહૂર્ત આપે તે દાહાડે લગન કરીએ છૈએ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

રજપુત મારૂ—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ". અંક ૨૧૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યારથી તે ઉમર વરસ ૧૪ ની થાય ત્યાંલગણમાં લગન કરવાં, ને કન્યાની ઉમર વરસ ૧૫ ની થાય ત્યારે તો લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબમાં તથા સાત પેઢીના સગામાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી, ને દુરના સગામાં ભુલથી લગન થાય તો તે લગન કાયમ રેહેછે; ને અમારે વાંકા રજપુત જોડે કન્યા આપવા લેવાનો વેહેવાર છે

૩. કોઈ શખસ બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકારી તો કન્યાના બાપ તથા દાદો તથા ભાઈ તથા કાકો તથા મા તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબી, તથા મોસાળના મધે પેહેલો ન હોય તો ઉતરતો ઉતરતો છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી; પણ એક દાહાડે એક માંડવામાં જુદી જુદી ચોરીએ બે કન્યા પરણેછે.

૬. લગનથી પેહેલાં પલ્લું લેવાનો ચાલ છે, તે વખત છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો તેના પલ્લાંનો જામીન લઈને લગન કરેછે; છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો-એપણ બીજી બૈરી ગમે તેટલી કરે, ને તેમાં મુખી બૈરી તો પેહેલી છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઈતી નથી, ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપવું પડતું નથી, તો કેટલું આપવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તોએ કારણ હોય અથવા ન હોય તોએ બીજી બૈરી કરેછે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં થાય અથવા ન થાય તોએ તેની રજાવિના બીજી બૈરી કરે; તો પેહેલી બૈરીની ઉમર કેટલી થયા પછી બીજી બૈરી કરવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે તેને રીતમાં રૂ. ૧) તથા કાંચળી ૧ આપવાનો ચાલ છે, ને પોતીકી બેહેનના તથા છોકરીનાં છોકરાં પરણે તથા પોતીકી બેહેન તથા છોકરીનું અધરણી આવે ત્યારે જેવું બને તેવું મોસાળું કરેછે—આંકડો-કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે તો ચાલે, પણ પિહેરિયાં સાસરે ન જવા દે તો ન્યાતના ચાર ભલા માણસ મળીને સાસરે મોકલાવે, ને તેઓ નહી મોકલે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરીને મોકલાવેછે, ને સાસરે તથા પિહેર જવામાં દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકે નહી, ને મોસાળ જવા દેવામાં દાહાડો તો કાંઇ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ એ જે ઉત્તરાયણ થયા પછી આષાઢ સુદ ૯ લગણમાં બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કેહે તે દાહાડે લગન થાય, ને બ્રાહ્મણ ના કેહે તે દાહાડે લગન નહી થાય.

રજપુત—ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૮.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૧૧ સુધી પરણાવવી જોઈએ.

૨. જેની કન્યા ખપેછે ને તેની કન્યા લાવે તો લાજમ છે, ને અણખપતી કન્યા લાવે તેને ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે.

૩. પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના બાપનો છે, તે ન હોય તો જે કન્યાની પરવસી કરે તે કન્યાદાન આપી શકેછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવવાનો હક કન્યાના મામાનો છે.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે, પણ તેની ચોરી જુદી જુદી કરીને પરણેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. વરના બાપથી પલ્લું પુરૂં નહી થઈ શક્યું હોય તો કન્યાનો બાપ તોરણે અટકાવીને પલ્લું લઈ શકેછે.

૭. અમારામાં એક બૈરી જીવતી હોય તેના ઉપર ગમે તેટલી બૈરી કરે, ને મુખ્ય બૈરી તો ધણીએ માની તે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો ધણી મુખત્યાર છે; પેહેલી બૈરીની રજા લેવાનો તથા રાજી કરવાનો ચાલ નથી, પણ ખોરાકી પોશાકી કરે.

૯. અમારામાં પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોએપણ થઈ શકેછે.

૧૦. છોકરાના સબબથી બીજી બૈરી કરે એવો મુકરર ધારો નથી, ખુશીમાં આવે ત્યારે કરે.

૧૧. અવરણી જે બૈરીને આવેછે તેને મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, પણ મળે તો કરે, (ને) નહી મળે તો નહી.

૧૨. છોકરી[એ] પુખ્ત ઉમરની થયા પછી સાસરે રેહેવું, તેમાં પિહેરિયાંથી અટકાવ થાય નહી, તથા સાસરિયાંથી વગર સબબે છોકરીને પિહેર જતાં અટકાવ થાય નહી, ને સાસરે તથા પિહેર જવાનો દાહાડો મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે વગર સબબે મોસાળ જતાં અટકાવ થાય નહી.

૧૪. લગન પોહોંચતાં આવે ત્યારે કરે, દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

રજપુત—પાધરા ભાગળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૯.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં જ્યારે બની આવે ત્યારે છોકરીનાં લગન કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાંવાહાલાંમાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના માતા પિતાનો છે, ને તે ન હોય ત્યારે કાકા વિગેરે બીજા પાસેના સગા કન્યાદાન આપેછે, ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવે, ને તે ન હોય તો બીજાં સગાં પધરાવે છે.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા જુદી ચોરીએ પરણાવેછે.

૬. લગનના દાહાડા સુધી છોકરાનો બાપ પલ્લું નહી ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે.

૭. એક બૈરી જીવતી હોય તેના ઉપર બીજી કરવાનો ચાલ છે, ને મુખ્ય બૈરી પરણિયતની છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા લીધી જોઈએ, ને રાજી કરવામાં પલ્લું આપે તથા ખોરાકી પોશાકી ધણી કરે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો થાય નહી, ને કાંઈ સબબ હોય તો ના કહ્યા ઉપરાંત બીજી બૈરી કરેછે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તેની રજાવિના વરસ ૩૦ ની ઉમર બૈરીની થયા પછી બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અવરણી જે બૈરીને આવેછે તેને સંપત્ત પ્રમાણે રીત તથા મોસાળું કરેછે, તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે તથા પિહેર જવામાં જે કોઇ વગર સબબે અટકાવ કરે તેને ન્યાતના લોક પુછી શકેછે.

૧૩. છોકરીને મોસાળથી તેડવા આવે તો જાય, તેમાં કોઇથી અટકાવ થઈ શકે નહી.

૧૪. લગનસરામાં બ્રાહ્મણને પુછે, ને મળતાં લગન આવે તે દિવસે કરેછે, દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

સગરિયા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ ની થતાં સુધીમાં જ્યારે કન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે ત્યારે પરણાવે.

૨. પોતાના ગોત્રમાં તથા પાસેની આડી સગાઈમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે તેનું કાંઈ બાધક નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનો છે, ને તે ન હોય ત્યારે ભાઈ, પછી કાકા તથા દાદાનોછે, ને કન્યાને મોસાળિયાં માહેરાંમાં પધરાવેછે.

૫. કોઈ શખસ એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવે તો બેહુની ચોરી જુદી જુદી કરે ને માંડવો એક કરે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો-એપણ બીજી બૈરી કરી શકેછે ને જેટલી બૈરી કરે તેમાંથી એક બૈરી મુખ્ય જાણવી.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરીને બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઈએ ને રાજી કરવા સારૂ પલ્લાંશિવાય બીજું કાંઇ આપવાનો ચાલ નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોએપણ બીજી બૈરી કરે. પેહેલી બૈરીને છોકરાં ન થયાં હોય તોએપણ કરે ને પછી કરે તો પોતાની ખુશી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરૂં ન થયું હોય ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થયા પછી બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અધરણીનો ચાલ નથી. બીજું છોકરૂં પરણે ત્યારે મોસાળું કરવાનો ચાલછે, ને રીતભાત આપવાનો ચાલછે, પણ જેને મળે તે પ્રમાણે કરે ને ન કરે તો તેની ખુશી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તેને સાસરે રેહેવું તો મુખ્યછે ને પિહેર જવા દેવામાં સાસરિયાંથી અટકાવ થાય નહી.

૧૩. કોઈ બૈરીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય તોએપણ મોસાળ જવા દેવામાં બૈરીના માબાપ મુખત્યારછે.

૧૪. લગન કરવાનો દાહાડો તથા મોસમ જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણેછે.

ગરાસિયા—બારડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૧૨.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યારથી તે ઉમર વરસ ૧૪ ની થાય ત્યાં લગણમાં લગન કરવાં ને કન્યાની ઉમર વરસ ૧૫ ની થાય ત્યારે તો લગન કરયાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક અટકના ગોત્રી કહીએ તે ગોત્રમાં તથા કુટુંબમાં તથા સાત પેહેડીના સગામાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી, ને દુરના સગામાં અથવા ઉપર લખેલા ગોત્રજમાં ભુલથી લગન થાય તો તે લગન કાયમ રેહેછે.

૩. કોઈ શખસ બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકારી તો કન્યાનો બાપ તથા દાદો તથા ભાઈ તથા કાકો તથા મા તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબી તથા મોસાળના મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી. પણ એક દાહાડે એક માંડવામાં જુદી જુદી ચોરીએ બે કન્યા પરણેછે.

૬. લગનથી પેહેલાં પલ્લું લેવાનો ચાલ છે, તે વખત છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો તેના પલ્લાંનો જામીન લઇને લગન કરેછે, છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો-એપણ બીજી બૈરી ગમે તેટલી કરે, ને તેમાં મુખી બૈરી તો પેહેલી છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઈતી નથી, ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપવું પડતું નથી, તો કેટલું આપવાનો જવાબ શું લખીએ?

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તોએ કારણ હોય અથવા ન હોય તો બીજી બૈરી કરેછે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં થાય અથવા ન થાય તોએ તેની રજાવિના બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીની ઉમર કેટલી થયા પછી બીજી બૈરી કરવાનો જવાબ શું લખીએ?

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે તેને રીતમાં રૂ૧ તથા કાંચળી ૧ આપવાનો ચાલ છે, ને પોતીકી બેહેનનાં તથા છોકરીનાં છોકરાં પરણે તથા પોતીકી બેહેનનું તથા છોકરીનું અધરણી આવે ત્યારે જેવું મળે તેવું મોસાળું કરેછે, આંકડો કાંઇ મુકરર નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર નહી જવા દે તો ચાલે, પણ પિહેરિયાં સાસરે ન જવા દે તો ન્યાતના ચાર ભલા માણસ મળીને સાસરે મોકલાવે ને તેઓ નહી મોકલે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરીને મોકલાવેછે, ને સાસરે તથા પિહેર જવામાં દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકે નહી, મોસાળ જવા દેવામાં દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ એ જે ઉત્તરાયણ થયા પછી આષાઢ સુદ ૯ લગણમાં બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કહે તે દાહાડે લગન થાય, ને બ્રાહ્મણ ના કહે તે દાહાડે લગન નહી થાય.

સલાટ—સોમપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૪.

૧. વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૧ સુધીની કન્યાની ઉમર થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. સગાંવાહાલાંમાં લગન થતાં નથી.

૩. પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર મુખ્ય તો કન્યાના બાપનો છે, ને બાપ નહી હોય તો ભાઈ તથા કાકા તથા પિત્રાઈ તથા મામાનો; ને માહેરાંમાં તો મામાવિગેરે મોસાળિયાં પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા એકે દાહાડે પરણે છે, ને તેની ચોરી જુદી જુદી બાંધે ને પેહેલા મોટા વરને પોંખેછે, ને પછી નાહના વરને પોંખેછે—એ કાયદો છે.

૬. છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવેછે, ને પલ્લું ભર્યા પછી વરને ત્યાં કલૌવો મોકલે છે, ત્યાર પછી વર પરણવા આવે; પલ્લું ભર્યાવિના પરણાવવાનો ચાલ નથી.

૭. એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો કરે ને તેની ગુન્હેગારીમાં ન્યાત ૧ જમાડે, ને રૂ. ૧૦) ન્યાતમાં આપે ને બીજી કરે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીની રજા લેવાનો ચાલ નથી, એકઠી રેહે તો રોટલા ખવડાવે ને જુદી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે; રાજી કરવા સારૂ કાંઇ આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એ વાતમાં ધણી મુખત્યાર છે, બૈરીનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૧૦. એનુ કાંઇ મુકરર નથી, પોતાની મરજીમાં આવે ત્યારે કરે.

૧૧. અઘરણી જે [બૈરીને આવે] ત્યારે તે બૈરીનો બાપ મોસાળાંની રીત કરે છે, તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પોતપોતાના મળતર પ્રમાણે કરે છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી વરસ ૧૩ ની થાય ત્યારે સાસરે જાય ને પિહેરિયાં તેડું કરે ત્યારે પિહેર આવે, એ વાતમાં કાંઇ અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી, ને મોસાળ જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી, જ્યારે મોસાળિયાં તેડું કરે ત્યારે મોસાળ જઈને પાછી સાસરે આવે.

૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

કાછિયા—સુરતી ક્ષત્રી વંશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૭.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધી લગન થાયછે ને કોઈ નાચારીથી તેરમે વરસેએ લગન કરેછે.

૨. અમારામાં કોઈ સગામાં લગન કરતાજ નથી તો શું લખીએ?

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તો આજસુધી અમારી ન્યાતમાં (કોઈ) પરણ્યું નથી, ને ધણિયાણી મુઆપછી તો તેની બેહેનને કન્યાનો બાપ રાજી થઇને પોતાની કન્યા આપે તો પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના માબાપનો છે, ને માબાપ નહી હોય તો જે સગાંવાહાલાં હોય તે કન્યાદાન આપેછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે પણ ચોરી તથા માહેરાં જુદાં કરીને પરણેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવેછે, ને પલ્લાંનો હરતરેહથી રસ્તો કરે ત્યારે લગનનું કામ જારી થાય.

૭. અમારામાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલછે ને મુખી તો જે સમજવાર હોય તે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજાનું કાંઇ મુકરર નથી તો શું લખીએ ?

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના.કેહે તોપણ બીજી બૈરી કરે છે, ને કારણનું કાંઈ મુકરર નથી, વિનાકારણથીએ કરેછે.

૧૦. અમારામાં છોકરૂં થાય અથવા ન થાય તોપણ બીજી બૈરી કરે છે, તો ઉમરનું શું લખાય ?

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે, તેને રીત તો મળે તે પ્રમાણે આપેછે, ને મોસાળું તો લગન તથા અધરણી બે વેળા (મોસાળું) કરેછે, ને નહી મળે તો મળતર પ્રમાણે ચાંદલો કરીને બેસી રેહેછે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિહેર પણ આવે, ને સાસરાં પિહેર કોઈથી તજાયાં નથી, ને એમ કરતાં બેમાંથી કોઈ જવા આવવામાં હરકત કરે તો પંચ બે વાત કહીને મોકલાવેછે, ને અગર પંચનું કહ્યું ન માને તો પંચ તેને ન્યાતબાહાર મુકેછે, ને સાસરે તથા પિહેર જવાનો દાહાડો કંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય પણ મોસાળ જવા આવવામાં કોઇથી અટકાવ થાય નહી.

૧૪. અમારામાં જ્યારે લગન પોહોંચતાં આવે ત્યારે કરીએ છેએ, દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

કાછિયા–સુરતી કણબીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૮.

૧. કન્યાના લગન કરવાની ઉમરનો ધારો એ છે જે વરસ ત્રણથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં પરણાવેછે, અગર કન્યાના માબાપને પૈસા મવસર નહી હોય તોએપણ વરસ ૧૩ સુધીમાં પરણાવ્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબીમાં તથા સગામાં લગન થતાં નથી.

૩. કોઈ શખસની બૈરી મરી ગઇ અથવા જીવતી છે, તોએ તેની બેહેન સાથે પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના માબાપનો છે, ને તે ન હોય તો તેના ભાઈઓનો છે, ને તે ન હોય તો તેના કાકાનો છે, ને તે ન હોય તો તેના વાલીઓ કરે; ને કન્યાને પધરાવવાનો અધિકાર કન્યાના મામાનો છે.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા પરણે, ને તેનો કાયદો– જુદી જુદી ચોરી તથા માહેરાં જુદાં જુદાં થાયછે.

૬. લગન જારી થયું ને પલ્લું નહી ભર્યું હોય તો લગન અટકાવીને પલ્લું લે છે.

૭. એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરે તો ધણી મુખત્યારછે, ને તેમાં મુખ્ય બૈરી પેહેલી છે.

૮. એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીની રજા લેવી જરૂર નથી, પણ પલ્લું તેના કબજામાં રેહે.

૯. ધણીની મરજીમાં આવે તો બીજી બૈરી કરે, ધણિયાણી ના કહે તો ચાલે નહી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કશુ છોકરૂં ન થાય તો તેની ઉમરનો કંઈ ધારો નથી, ને બીજી બૈરી કરવામાં ધણી મુખત્યારછે, તેની મરજીમાં આવે ત્યારે કરે.

૧૧. કોઈ બૈરીનું અધરણી આવે ત્યારે તેના માબાપની સંપત્ત પ્રમાણે મોસાળું કરેછે, ને એકજ વખત મોસાળું કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ને સાસરે જાય ને પિહેરથી જમવાનું નોહતરૂં આવે ત્યારે પિહેર જાય. ને જમવા આવવામાં તરફેણની તરફથી તેડું આવે ત્યારે મોકલવી જરૂરછે, ને મોકલવામાં એક બીજા હરકત કરે તો ન્યાતવાળા પુછેછે.

૧૩. કોઇ બૈરી જીવતી યા મરી ગઈ, ને તેની છોકરી હોય ત્યારે તે છોકરીને તેનાં સાસરિયાં[એ] પિહેરિમાં (તથા) મોસાળમાં જમવા મોકલવી જોઈએ, ને સપરમે દાહાડા વિગેરે[પર] જમવાનું નોહતરૂં મોસાળથી આવે ત્યારે મોકલવી જરૂરછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૪. લગન કરવાની મોસમ મુકરર છે,–કારતગ સુદ ૧ થી તે આષાઢ સુદ ૯ સુધી લગન પોહોચતું આવે ત્યારે થાયછે ને કમુહૂર્તા હોય ત્યારે લગન થતાં નથી.

કાછિયા–કણબી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૯.

૧. કન્યાના લગન કરવાની ઉમરનો ધારો એ છે જે વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૧ સુધી પરણાવે છે, (ને) અગર કન્યાના માબાપને પૈસો મવસર ન થાય તોએ-પણ વરસ ૧૩ સુધીમાં પરણાવ્યા વગર ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબી તથા પિત્રાઈઓમાં લગન થતાં નથી.

૩. કોઈ શખસની બૈરી જીવતીછે અથવા મરી ગઇછે, તેની બેહેન સાથે–હા–પરણી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના મા બાપનોછે, ને તે ન હોય તો તેના ભાઈઓનો છે, ને તે ન હોય તો તેના કાકાનો છે; ને માહેરાંમાં મામો હોય તે પધરાવેછે.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા પરણે ને તેનો કાયદો જુદી ચોરી તથા માહેરાં જુદાં જુદાં થાયછે.

૬. લગન જારી થયું ને પલ્લું નહી ભર્યુ હોય તો પલ્લું લગન અટકાવીને લે છે.

૭. એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરે તો ધણી મુખત્યારછે, ને તેમાં મુખ્ય બૈરી–ધર્મ શાસ્ત્રમાં હોય તે ખરૂં.

૮. એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીની રજા લેવી કાંઈ જરૂર નથી, પણ પલ્લું ન્યાતસિરસ્તાનું તેનું તેના કબજામાં રેહેછે.

૯. ધણીની મરજીમાં આવે તો બીજી બૈરી કરે, ધણિયાણી ના કહે તે ચાલે નહી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કશુ છોકરૂં ન થતું હોય તો તેની ઉમરનો કાંઈ ધારો નથી, બીજી બૈરી કરવામાં ધણી મુખત્યારછે તેની મરજીમાં આવે તો કરે.

૧૧. કોઈ બૈરીનું અધરણી આવે ત્યારે તેના મા-બાપની સંપત્ત પ્રમાણે મોસાળું કરેછે, ને એકજ વખત મોસાળું કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ને સાસરે જાય ને પિહેરથી જમવાનું નોહતરૂં આવે ત્યારે પિહેર જાય ને જવા આવવામાં તરફેણનું તેડું આવે ત્યારે મોકલવી જરૂર છે. મોકલવામાં એક બીજા હરકત કરે તો તેને ન્યાતવાળા પુછેછે.

૧૩. કોઈ બૈરી જીવતી યા મરી ગઇ, ને તેની છોકરી હોય ત્યારે તે છોકરીને તેના સાસરિયાં [એ] પિહેર તથા મોસાળ જમવા મોકલવી જોઇએ, ને સપરમા દાહાડા વિગેરે [પર] જમવાનું નોહતરૂં મોસાળથી આવે ત્યારે મોકલવી જરૂર છે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ મુકરર છે, કારતગ સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૯ સુધીમાં લગન પોહોંચતું આવે ત્યારે થાયછે ને કમુહૂર્તા હોય ત્યારે લગન થતાં નથી.

કોળી–તળબદા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૪.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે અગિયાર વરસ સુધી–ને વરસ ૧૨ની થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબી હોય અથવા મામા માસીના સગાવાહાલામાં લગન થાય નહી, તળબદા કોળી હોય તેમાં થાય. એ શિવાય બીજી જ્ઞાતના કોળીમાં કોઈ કરે તો ન્યાતબાહાર રેહે.

૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના માબાપનોછે, તે નહી હોય તો કન્યાનો ભાઈ અથવા કાકા વિગેરે જે હોય તે કન્યાદાન કરે; ને કન્યાને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં બે કન્યા એક જણની હોય તે એકે દાહાડે પરણે, પણ ચોરી જુદી જુદી કરી પરણાવેછે.

૬. પલ્લું લગનને બીજે દાહાડે થાયછે તેથી પલ્લાં સારૂ લગન અટકતાં નથી.

૭. એક બૈરી જીવતી હોય તેઉપર બીજી ૧ લાવે તેમાં પેહેલી મુખ્ય કેહેવાય.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી કરવા ચાહે તો પેહેલીની રજા લેવી જોઈએ. અગર પેહેલી બૈરી નહી રાજી થાય તોએપણ કરનાર થાય તે કરેછે. તેને આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તોએ કરનાર થાય તે કરે, તેનું કારણ તો છોકરાં નહી થતાં હોય અગર પોતાની હોંસથી પણ કરેછે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરાં થાય અગર નહી થાય તોએ કરનાર હોય તે બીજી કરેછે, કેટલી ઉમરની વાટ જોયાનું કારણ નથી.

૧૧. અધરણી કરવાનો અમારામાં ચાલ નથી, પણ ખોળો માત્ર ભરે; ને મોસાળું તો તેને છોકરાં થાય ને તે પરણે તેવખત કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થાય ને સાસરે જાય. તે સાસરિયાં પિહેર જવાનો અટકાવ કરે અથવા પિહેરિયાં સાસરે જવાનો અટકાવ કરે તો અટકાવ ચાલવા દેતા નથી, ન્યાતવાળા શિક્ષા કરેછે; ને સાસરે પિહેર જવાના દાહાડાનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય તેને મોસાળ જવાને કોઈ અટકાવ કરતુ' નથી, ને દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ માહ મહીનાથી તે આષાઢ સુદ ૧૦ સુધીમાં સારે મુહૂર્તે લગનની તિથિ આવે તે વારે કરેછે.

કોળી-તળબદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૨.

"આ અંકવાળાનો જવાબ ઓરપાડના કોળી તળબદા અંક ૧૨૪ જોડે મળેછે તેથી લખ્યો નથી."

કોળી-માળવી ભગતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૩.

૧. કન્યાનાં લગન વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૬ સુધી થાયછે ને તે ઉપરાંત ચાલેજ નહી.

૨. સગાંવાહાલાંમાં લગન થતાંજ નથી ને કોઈ કરતુંજ નથી.

૩. કોઈ શખસની બૈરી જીવતાં તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણાય નહી, ને તે બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો માબાપને અધિકારછે, ને તે ન હોય તો કન્યાના વાલીનો અધિકારછે; ને મામો માહેરાંમાં પધરાવેછે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણે નહી પણ ચોરી જુદીએ પરણે.

૬. પલ્લું નથી તો અટકાવે શું ?

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરેછે.

૮. પરણિયત બૈરીની રજાવિના બીજી બૈરી થાય નહી, ને તેને કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૯. એનો જવાબ કલમ આઠમી પ્રમાણે.

૧૦. છોકરૂં ન થયું તોએપણ પરણિયત બૈરીની રજા હોય તો બીજી બૈરી થાય ને રજાવિના થાય નહી.

૧૧. અધરણી કરવાનો ચાલ નથી તો મોસાળું શાનું કરે ?

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવા આવવાનો અટકાવ થાય નહી. ને એમ કરતાં કોઈ અટકાવ કરે તો પંચ તેને પુછે ને તે બૈરીને મોકલાવે.

૧૩. મોસાળ જવામાં અટકાવ થાય નહી.

૧૪. બ્રાહ્મણ કહે તે પ્રમાણે કરેછે.

કોળી-તળબદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૦

૧. અમારી ન્યાતમાં એવો ચાલછે કે વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ લગીમાં પરણાવ્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી ને તેની સાથે લગન કરે તો પંચ તેને પુછી શકેછે. ને પંચ ઉપરાંત કરે તો પંચ વેહેવાર બંધ કરી શકે છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલછે કે પરણિયતની

બૈરીછે ને તેની બેહેન જોડે પરણાવવા ચાહે તો પેહેલી બાયડી રાજી થઈને પરણાવે તો પરણાય, ને પેહેલી બાઈ મુઆપછી સુખે પરણે.

૪. અમારી ન્યાતમાં ને શાસ્ત્રમાં એ ચાલછે કે કન્યાદાન કરવાનો અધિકાર બાપ તથા માને છે, ને બાપમા નહી હોય તો ભાઈ ભોજાઈ કન્યાદાન કરે; ને માહેરાંમાં મામાને કન્યાને પધરાવવાનો અધિકારછે, ને મામો હાજર નથી ત્યારે ભાઈ અથવા બીજા સગા પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા પરણેછે, ને ગ્રહશાંતિ જુદાં જુદાં થાયછે.'પણ અટકાવ મધે એટલો જે વર અગાડી પછાડી આવે તો ઉતારે બેસે ને બીજો વર આવે ત્યારે બંનેને જોડે પોંખીને માહેરાંમાં એસાડે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું બીજે દાહાડે ભરવાનો ચાલછે, તે સારૂ અટકાવી શકતો નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલછે કે એક બૈરી જીવતીછે ને બીજી'બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરી પરણિયતની મુખ્યછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં એક પર બીજી કરે તો તેનું પલ્લું આપે તથા દાણા લુગડાં આપે, ને ધણીની મરજીમાં રહે તો તેને ધણી સુખ આપે.

૯. અમારી ન્યાતમાં ધણી બીજી બૈરી કરે ને ધણિયાણી અટકાવે તો અટકે, પણ કાંયજે? ધણીને ઘેર રહે ને સારી પેઠે ઘર ચલાવે તો ધણી બીજી નહી કરે ને લુલી લંગડી ખોડવાળી થાય તો બીજી કરે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઇ છોકરૂં નહી થાય તો તે બાઇની ૨૫ અથવા ૩૦ વરસની ઉમર થયા પછી કરે, અથવા પરણિયતની બૈરી રાજીથી બૈરી કરાવે તો સુખે વેહેલી કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણીનો ચાલ નથી, ને તે કરતાં મળે તો ખરચ કરે તેને કશો અટકાવ નથી. ને તેનો બાપ (તે) મળ્યા પ્રમાણે મોસાળું કરે તે વાતનો કાંઇ બંધ નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થાય તો સાસરે જાય, ને સાસરેથી મહીનામાં પાંચ દાહાડા પિહેર પણ આવે; તેમાં સાસરિયાંનો અટકાવ ચાલે નહી. કદાપી એ એમાંથી જે કોઈ અટકાવ કરે તેને પંચવાળા શિક્ષા કરી શકેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં છોકરીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઇ ત્યારે મોસાળ વરસમાં પાંચ દશ વાર જાય ને કદાપી કજીયો હોય ને તેની માજ નહી જાય તો છોકરાં શું કરવા જાય? એનો કાંઈ અટકાવ નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં તથા સઘળી ન્યાતોમાં એ ચાલ છે કે શુક્ર તથા બૃહસ્પતિનો અસ્ત હોય ત્યારે લગન નહી થાય. બાકી ચંદ્રમા પોહોચતો વર તથા કન્યાને હોય એટલે લગન થાય.

ઠાકોર—પરદેશી ડાંગી તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૩.

૧ કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ ની સુધીની (ઉમર) થાય ત્યાંલગી લગન થાયછે, ને કોઈ નાચારીના સબબથી વરસ ૧૩ ની પણ કરીને પરણાવેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં બાપના કુટુંબમાં સગાઈ થતી નથી ને માની ત્રીજી પેહેડી મુકીને લગન થાયછે.

૩. પોતાની બૈરી જીવતાં બૈરીની બેહેન સાથે પરણતું નથી, ને બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણાવે તો પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો હક તો કન્યાના બાપ તથા માનોછે, ને તે નહી હોય તો કન્યાનો કાકો આપે, ને તે નહી હોય તો કન્યાનો ભાઈ આપે, ને એટલામાં કોઈ નહી હોય ત્યારે તો કન્યાના જે પાસેના લગતા સગા હોય તેમાંથી જે પરણાવે તે કન્યાદાન આપેછે. ને માહેરાંમાં તો કન્યાનો ફુવો પધરાવે છે, ને ફુવો નહી હોય તો બનેવી પધરાવેછે, ને એ બેહુમાંથી કોઇ નહી હોય ત્યારે તો કન્યાનો બાપ જે સગાને કહે તે માહેરાંમાં એસાડેછે.

૫. અમારામાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૬. લગન વખત છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કન્યાવાળા વરની પાસે અટકાવીને પલ્લું લે છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરેછે તેમાં ધણી મુખત્યાર છે, પોતાની મરજીમાં આવે તેટલી કરેછે; ને પેહેલી બૈરી એકઠી રેહે તો બંને બરાબર છે.

૮. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે પણ તેમાં પેહેલી બૈરીની રજા લે ને રજા આપે તો કરે, ને ન આપે તોપણ કરેછે; તેમાં ધણી મુખત્યાર છે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે–ધણીની મરજીમાં આવે તો કરેછે, કારણનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં અધરણી કરવાનો ચાલ નથી. ને બૈરીને છોકરો યા છોકરી આવે ત્યારે તે બૈરીનાં પિહેરિયાં રૂ. ૫ થી તે રૂ. ૨૫ સુધીનાં લુગડાં તે બૈરીને કરેછે ત્યારે તે બૈરીનો ધણી ન્યાત ૧ જમાડેછે, એવો ચાલછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિહેર પણ આવે, તેમાં સાસરિયાંથી તથા પિહેરિયાંથી અટકાવ થાય નહી; ને કદાચ એમાંથી કોઈ અટકાવ કરે તો તેને પંચ પુછી શકેછે. દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કાંઈ અટકાવ થતો નથી.

૧૪. લગન તો અમારામાં ન્યાતગોરને તથા જોષીને પુછેછે તે સારૂં ચોખ્ખું મુહૂર્ત આપે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

ઠાકોર–પરદેશી ડાંગી તડબીજાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૪.*

તેલી–દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૩.

૧. લગન કરવાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૯ ની થાય ત્યાંસુધી કરીએ છૈએ ને વરસ ૧૦ થાય ત્યારે તો ચાલે નહી.

૨. જેની સાથે વિવાહ કરવા ઘટે છે ત્યાંજ કરીએ છૈએ, ને નથી ઘટતા ત્યાં કરતાજ નથી.

૩. બૈરીની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર(છે) માતા પિતાનોછે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી કરી શકેછે, ને કુટુંબી ન હોય તો પરણવાનો ખરચ કરે તે કરી શકેછે. ને મામો કન્યાને માહેરાંમાં પધરાવેછે, ને તે ન હોય તો મોસાળના કુળવાળા પધરાવી શકેછે.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે, પણ બેનો ખરચ જુદો કરેછે.

૬. છોકરાનો બાપ નાચાર હોય તે પલ્લું કરી નશકે તો વર વાયદો કરીને કામ ચલાવેછે, ને અટકાવ કરી શકતો નથી.

૭. એક બૈરી જીવતાં બીજી કરે બૈરીછે, પણ જે ઘર ચલાવે તે મુખીછે.

૮. બૈરીનો અટકાવ થઈ શકતો નથી, ધણી ચાહે ત્યારે કરી શકેછે.

૯. છોકરૂં થાય કે ન થાય તોએ બીજી બૈરીનો ચાલછે.

૧૦. ના કહે તોએ ધણી બીજી કરી શકેછે.

૧૧. અધરણી કરવાનો ચાલ નથી તો રીતનું શું લખીએ?

૧૨. પિહેરિયાં સાસરે પણ મોકલે છે ને સાસરિયાં પણ પિહેર મોકલેછે, કોઈ અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૩. મોસાળ જમવા તેડેછે તે દાહાડે જાયછે, ને અટકાવી શકતા નથી.

૧૪. જ્યોતિષ શાસ્ત્રમાં મહીના દાહાડા કહ્યાછે તે પ્રમાણે જોષી કેહેછે તે દાહાડે કરીએ છૈએ.

ખમાર–મોઢનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૯.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યારે તેના લગન કરવાં ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગામાં લગન કરવાનો ચાલ નથી.

---

* આ અંક વિશે વિવાહ બાબતમાં ટીકા લખેલી છે તે (જુઓ પાનું ૧૫૭).

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણતો નથી, (ને) અગર મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે નાતરૂં કરવા ચાહે તો કરી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો મુખ્ય માબાપનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય તો તે કન્યાના વાલી કન્યાદાન આપેછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણે નહી, (ને) અગર પરણે તો બંનેની ચોરી જુદી જુદી બંધાય.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો એઆબરૂવાળો હોય તે લગન અટકાવે, આબરૂવાળો અટકાવતો નથી.

૭. બૈરી ઉપર બૈરી આવતી નથી તો લાવે ક્યાંથી?

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૯. એનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ પ્રમાણે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલ તો એ છે જે મળે તો પોતાની કાયનાત પ્રમાણે કરે.

૧૨. પિહેર જવામાં તથા સાસરે જવામાં કોઈ અટકાવ કરતું નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૧૩. કોઇ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઇ હોય તો તેને મોસાળ જવા દેવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી, ને દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તે જોષીને પુછીને કરીએ છૈએ.

નામદેવ—દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૩.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં લગન કર્‌યાવિના ચાલેજ નહી, નાચારીએ મોટી ઉમરની થાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં લગન ઘટારત હોય ત્યાં કરેછે કદાપી થોડી ચુક હોય તો પુછવામાં આવતું નથી.

૩. કોઇ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે સહી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો માબાપનો અધિકારછે તથા કાકાનો દરજ્જો છે તથા ભાઈનો છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે, પણ ચોરી જુદી જુદી બાંધે છે, એજ કાયદો છે. ને બ્રાહ્મણ બેવડું દાપું લેછે ને પંચાત બેવડું દાપું લેછે.

૬. લગન વખત પલ્લું રેહેતું નથી, વિવાહ વખત આપે છે તો લગન શેના અટકે?

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે, ને મુખ્ય તો પેહેલી હોય તે બૈરી.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા નહી જોઈએ, અન્નવસ્ત્ર પેહેલી બૈરીને આપે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોપણ બીજી બૈરી કરી શકેછે, કારણથી પણ કરે અથવા વિના કારણથી પણ કરી શકેછે.

૧૦. પેહેલી બૈરીની ઉમરનો કાંઈ નિયમ નથી, ધણીની મરજીમાં આવે ત્યારે કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલ મળે તો આપેછે, ને મોસાળું પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર જવાદે. ને જો જમવા ગઈ હોય તો જમીને પાછી આવે ને રહેવા ગઈ હોય તો બે દાહાડા રહીને પાછી આવે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી; જે દાહાડે જમવા બોલાવે તે દાહાડે જાય, જમીને પાછી આવે.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ બ્રાહ્મણને પુછીને બ્રાહ્મણ મુહૂર્ત આપે તે દાહાડે લગન કરીએ છૈએ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ગંધર્વનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૩.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધી લગન થાયછે.

૨. અમારો ચાલ એવો છે જે અમારા શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે, ને જે ઠેકાણે કરવું ઘટેછે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ, ને લગન ન કરવું ઘટે ને કદાપી કરે તો ન્યાતબાહાર રહે, ને તે શખસ રૂ. ૨૫ આપે ત્યારે ન્યાતમાં આવે. લગન કરવું નથી ઘટતું જે બાપની સાત પેહેડી ને (તે) સ્ત્રીની ત્રણ પેહેડીનો બંદોબસ્ત છે.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો બાપનોછે, ને બાપ ન હોય તો જે અંતરનું સગું હોય તે કન્યાદાન આપેછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો કન્યાનો મામો પધરાવેછે, ને તે ન હોય તો જે હાજર હોય તે પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવેછે પણ તેની ચોરી તથા માહેરાં જુદાં જુદાં કરીને પરણાવેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવીને પલ્લું લેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરી રાજી થઇને રજા આપે તો બીજી બૈરી કરે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો થાય નહી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તેની રજાવિના વરસ ૨૫ ની ઉમર થયા પછી બીજી બૈરી કરે, ને પેહેલી બૈરી બેઠી રેહે તો પોતાનું પલ્લું પોતાની પાસે રાખે.

૧૧. અધરણી વિગેરે બાબતમાં મોસાળું કરેછે તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, મળે તે પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિહેર પણ આવે, તેમાં કોઈથી અટકાવ થાય નહી, ને કદાપી છોકરી પોતાની ખુશીથી પિહેર ન જાય તો બાઈ મુખત્યાર છે, ને સાસરે તથા પિહેર જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં સાસરિયાં તથા પિહેરિયાંથી છોકરીને અટકાવ થાય નહી.

૧૪. લગન તો શાસ્ત્ર આધારે સારૂં મુહૂર્ત જોઇને કરેછે.

ભાટ-કસબે ઓરપાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૦૭.

૧. વરસ પાંચની કન્યા થાય ત્યારે વિવાહ કરવા ને વરસ અગિયારની થાય ત્યારે વિવાહ કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાંજ વિવાહ થાય છે, ને ન્યાત મુકીને બીજી ન્યાતમાં વિવાહ કરે તો ન્યાતબાહાર થાયછે.

૩. કોઈ શખસ બૈરી મરી ગયા પછી અથવા જીવતાં ધણિયાણીની બેહેન સાથે પરણવા ચાહે તો પરણેછે.

૪. કન્યાદાન અમારામાં દેવાનો મા તથા બાપને અધિકાર છે, તે નહી હોય તો કન્યાનો ભાઇ તથા કાકો તથા મોસાળપક્ષ તથા ગોત્રીને કન્યાદાન દેવાનો અધિકાર છે; તથા મામા તથા ગોત્રી સુધર્મે દે તેને અધિકાર છે. ને કન્યાને મોસાળપક્ષના—માહેરાંમાં પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા પરણે તો વડા જમાઇને અર્ધીને માહેરાંમાં લાવે ને બીજાને અર્ધીને ડાબી મેર માહેરાંમાં આણેછે.

૬. લગન જારી થયું ત્યારે પલ્લાં વિશે પેહેલું કાંઈ આપવું પડતું નથી, જે કાંઈ રહ્યું હોય તે બીજે દાહાડે આપવામાં આવે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને અડચણે બીજી કરવી પડે તો અન્ન તથા વસ્ત્ર આપવાં પડે, ને આગલી બૈરીને ધણી માને તો મુખત્યાર છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઈએ નહી, ને પેહેલી બૈ-

રીનું ઘરેણું તથા અન્નવસ્ત્ર તે બાઈ જીવે ત્યાંસુધી આપવાં જોઈએ.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તોએ બીજી બૈરી ધણી કરી શકેછે. કારણ જે ધણીની મરજી માફક નહી ચાલે અથવા વાંઝણી હોય તે સબબથી કરેછે.

૧૦ પેહેલી બૈરીને છોકરૂં નથાય તો તેની રજાવિના બીજી બૈરી કરેછે, ને વરસ ચાળીસલગી વાટ જોઈને કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેની રીત ભાત સાસરેથી ચાંદલો કરીને એક રૂપિયો આપવો પડેછે, ને મોસાળું તેના પિહેરિયાં અધરણી વખત કરેછે, તથા છોકરાં પરણેછે ત્યારે પણ શક્તિ પ્રમાણે મોસાળું કરેછે, તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને પિહેરિયાં જવાદે, ને નહી મોકલે તો ચાર જણા મળી તેને શિક્ષા દઈને મોકલે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવાનો અટકાવ કરે નહી, ને જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં લગન શાસ્ત્ર આધારે થાયછે.

ભાડભુજા—કાયસ્થ વાસુદેવજીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૫.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫–૭–૯ ની થાય ત્યારે તેનાં લગન કરવાં ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાવાહાલામાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર છોકરીના બાપનો તથા છોકરીના ભાઇનો તથા છોકરીના કાકા વિગેરે જે સગા હોય તેનો છે; ને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા એક દાહાડે પરણેછે ને ચોરી તો જુદી જુદી બાંધેછે.

૬. છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરેછે ને મોટી બૈરી તો પેહેલી હોય તે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરેછે, તેમાં પેહેલી બૈરીની રજા લેવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારામાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે, ધણીની મરજીમાં આવે ત્યારે કરે, પેહેલી બૈરીની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૦. અમારામાં પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો બીજી બૈરી કરી શકેછે તેમાં પેહેલીનો અટકાવ ચાલી શકતો નથી, ધણી પોતે મુખત્યાર છે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલ છે, ને મોસાળું કરવાનો ચાલ ૧ વખતછે. તેનો આંકાડો કાંઈ મુકરર નથી, પોતપોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી વરસ ૧૫ ની થાય ત્યારે સાસરે જાય, એ વાતમાં પિહેરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી તથા સાસરિયાં પિહેર જવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી. ને પિહેર જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી, જ્યારે પિહેરિયાં તેડું કરે ત્યારે જાય.

૧૩. કોઈ છોકરીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં છોકરીને મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો બ્રાહ્મણને પુછીને બ્રાહ્મણ મુહૂર્ત આપેછે તે દાહાડે લગન કરીએ છીએ.

ભરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૮.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૨૦ સુધીમાં જ્યારે મળે ત્યારે લગન કરે.

૨. અમારામાં સગાંવાહાલાંમાં લગન કરતા નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. કોઈ શખસ [ને] પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના માબાપનો છે ને કન્યાને માહેરાંમાં મામા વિગેરે મોસાળિયાં પધરાવે છે.

૫. એક લગને બે કન્યા એકે દાહાડે પરણેછે, ને ચોરી તો જુદી જુદી બાંધેછે.

૬. પલ્લું ન ભરે તેથી છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકતો નથી.

૭. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરેછે, પેહેલી બૈરી રજા આપે તો કરેછે, ને મુખ્ય તો જે હોય તે.

૮-૯-૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ મી પ્રમાણે, પેહેલી રજા આપે તો બીજી બૈરી કરે, ઉમરનો કાંઈ નિયમ નથી; છોકરાં ન થતાં હોય તોપણ પેહેલી બૈરી રજા આપે તો બીજી કરે.

૧૧. અઘરણી જે બૈરીને આવેછે, તે બૈરીને રીત આપવાનો ચાલ છે, રૂ. ૧) તથા રૂ. ૨) તથા રૂ. ૩) પોતાની શક્તિ પ્રમાણે પિહેરિયાં આપેછે. મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. એ વાતમાં કાંઈ અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૧૩. કોઈ છોકરીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈહોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૪. લગન તો શાસ્ત્ર આધારે ગામોટ બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છીએ.

ભરવાડ-ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૮.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યારથી તે ઉમર વરસ ૧૨ ની થાય ત્યાંલગણમાં લગન કરવાં, ને ઉમર વરસ ૧૩ ની થાય ત્યારે લગન કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબ તથા પાંચ પેઢીના સગાંમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી ને એવા સગાંમાં લગન થયાં તે તો અમારા જાણ્યામાં નથી.

૩. કોઇ શખ્સ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણતો નથી, ને બૈરી મુઆ પછી તો તેની બેહેન સાથે નાતરૂં કરેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો છોકરીનો ભાઈ તથા કાકો તથા દાદો તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબી તથા મામા વિગેરે મોસળિયાં મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો છે, ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણવાનો ચાલ નથી, પણ એક દાહાડે એક માંડવામાં જુદી જુદી ચોરીએ બે કન્યા પરણાવેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાના બાપે પલ્લું ન ભર્યું હોય તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે ત્યારે છોકરાનો બાપ થોડો વાયદો કરીને પલ્લાંનો જામીન આપે ને ત્યારે લગન થાય.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તેથી ધંધો ન થાય તો બીજી એકજ બૈરી કરે છે, તેમાં મુખ્ય બૈરી તો પેહેલી કેહેવાય છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઇએ, ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સારૂ રૂ. ૫) આપવા જોઈએ.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો બીજી બૈરી નહી કરે, કારણ હો અથવા ન હો.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કંઈ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તેની રજાવિના બીજી બૈરી કરે નહી તો પેહેલી બૈરીની ઉમરનો જવાબ શું લખીએ?

૧૧. અઘરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલ છે, તે પોતીકી છોકરી તથા બેહેનનાં છોકરાં પરણે તથા છોકરીનાં છોકરાં પરણે ત્યારે મોસાળું રૂ. ૫) ને આસરે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર નહી જવા દે તો થોડા દાહાડા અટકાવ ચાલે, ને પિહેરવાળા સાસરે નહી જવા દે તો ચાલે નહી, ને અટકાવ કરનારને ન્યાતવાળા કાંઈ શિક્ષા કરતા નથી. ને સાસરે તથા પિહેર જવાનો દાહાડો તો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઇ હોય ત્યારે પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં મોસાળ જવામાં

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

અટકાવ કરતાં નથી, ને મોસાળ જવાનો દાહાડો તો કાંઇ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ એ છે જે માર્ગશિર મહીનાથી તે આષાઢ સુદ ૯ લગણમાં બ્રાહ્મણ કહે તે દાહાડે લગન થાયછે ને બ્રાહ્મણ ના કહે તે દાહાડે લગન નહી થાય.

ત્રીલોણી–મરેઠા દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૦.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫–૭–૯ ને વરસ ૧૧ ની થાય એટલે લગન કર્‍યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારામાં કોઈ સગામાં લગન કરતા નથી, ને કોઈ કરે તો તેને ન્યાત પુછે.

૩. બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે તથા નાતરૂં પણ કરેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો માબાપનોછે, ને તે નહોય તો પાસેના સગા જે હાજર હોય તે આપેછે; ને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે, ને તે ન હોય તો ગમે તે પધરાવેછે.

૫. અમારામાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણુતી નથી, ને જુદી ચોરીએ તો પરણેછે.

૬. લગન જારી થયું ને પલ્લાંની જનસ બાકી રહી તો સર્વે પંચ મળીને સમાધાન કરે, પણ લગન અટકે નહી.

૭. એક ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી, પણ કારણથી કરે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજાથી કરે, પણ રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૯. પેહેલી બૈરી ના કેહે તો થઈ શકતી નથી, ને રાજીથી તો બીજી કરેછે.

૧૦. છોકરાં નહી થતાં હોય ને બૈરી રજા આપે તો થાય.

૧૧. અમારામાં અધરણીનો ચાલ નથી તો મોસાળું કોને કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે રેહેવું તો જરૂરછે, ને પિહેર જવા આવવામાં તો ધણી મુખત્યારછે. અગર વાજબી કારણ હોય ને ધણી નહી જવા દે તો પંચ મોકલાવે છે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતીછે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં અટકાવ કરતાં નથી, પણ ધણીનો હુકમ જોઇએ.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો બ્રાહ્મણ મુહૂર્ત આપેછે ત્યારે કરીએ છૈએ.

આલિયા–પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૦.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૩ સુધીમાં લગન કર્‍યા વગર ચાલેજ નહી.

૨. અમારામાં સગાંવાહાલાંમાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તો તેની બેહેન સાથે પરણતો નથી, ને મુઆ પછી તો તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો મુખ્ય તો તેના માબાપનો છે, ને માબાપ નહી હોય તો તેના જે વાલી હોય તે દેછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો બનેવી હોય તે પધરાવેછે, ને સગો બનેવી નહી હોય તો પાસેના સગાનો બનેવી હોય તે માહેરાંમાં પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા એકે દાહાડે પરણેછે, ને ચોરી તો જુદી જુદી બાંધેછે.

૬. અમારામાં પલ્લાંનો ચાલ નથી, તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલછે ને મુખ્ય તો બંનો બરાબરછે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરી રજા આપે તો કરે, ને રજા નહી આપે તો કરી શકતો નથી.

૯. પેહેલી બૈરીને છોકરા ન થયા હોય ને પેહેલી બૈરી રજા આપે તો બીજી કરે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૯ મી પ્રમાણે–રજા આપે તો કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તે બૈરીને રીત

ભાત તથા મોસાળું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી; પણ તે બૈરીને છોકરો તથા છોકરી આવે ત્યારે તેની છઠ્ઠીને દાહાડે પેહેલી વખત કન્યાનો બાપ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે પોતાની છોકરીને લુગડાં આપેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય તથા સાસરિયાં પિહેર જવા દેવામાં કાંઇ અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૩. કોઈ છોકરીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ શાસ્ત્ર પ્રમાણે-બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છીએ.

વાંસફોડા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૩.

૧. કન્યાનાં લગન પાંચથી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. સગાવાહાલામાં લગન કરવાં નહી, ને કદાપી કરે તો પંચની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે કરે.

૩. મુઆ પછી તેની બેહેન હોય તો તેની સાથે પરણે છે, પણ જીવતાં પરણાય નહી.

૪. કન્યાના માબાપને અધિકાર છે, ને પછી તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઠરે તે કન્યાદાન આપે; ને કન્યાનો મામો માહેરાંમાં પધરાવેછે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ જુદી ચોરીએ બે કન્યા પરણેછે-એકે દાહાડે.

૬. પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે, ને પલ્લાંની પ્રતીતિ કરે તો પરણાવે.

૭. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૯. ચાલજ નથી.

૧૦. ઉપર કલમ ૯ મી પ્રમાણે.

૧૧. અઘરણીવાળી બૈરીને રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળું કરવાનો ચાલ છે, મળે તે પ્રમાણે-આંકડો મુકરર નથી.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવા આવવાનો અટકાવ થાય નહી ને સાસરે રેહેવું તો મુખ્યછે ને પિહેર જવામાં પણ અટકાવ થાય નહી, ને એમાંથી કોઈ અટકાવ કરે તો પંચ પુછે.

૧૩. મોસાળ જવામાં કોઈથી અટકાવ થાય નહી.

૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

વાંસફોડા-દક્ષણી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૬.

૧. કન્યાની ઉમરનું કાંઇ મુકરર નથી, વરસ ૫ થી તે વરસ ૨૦ સુધી ગમે ત્યારે લગન થાય છે.

૨. લગન કરવાં ઘટતાં નથી ત્યાં કરે તેને ન્યાત શિક્ષા કરી શકેછે.

૩. બૈરી જીવતાં તથા મુઆ પછી બૈરીની બેહેન સાથે પરણતા નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો માબાપને અધિકાર છે (ને) તથા કુટુંબીને અધિકાર છે. કન્યાનો મામો માહેરાંમાં પધરાવેછે.

૫. એક ચોરીમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે, પણ ગોર દાપું બેનું લેછે.

૬. છોકરાનો બાપ પલ્લું ન આપે તો લગ્ન અટકાવી શકતો નથી.

૭. એક ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે, પણ પરણેલી મુખી છે. પેહેલીની રજાથી સુખે કરેછે.

૮. બૈરીને રાજી કરવા સારૂ આપવાનો ચાલ છે.

૯. ધણી મુખત્યાર છે, તેથી બૈરી બીજી કરી શકેછે.

૧૦. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે, માટે ઉમર જોવાનો અટકાવ નથી.

૧૧. અઘરણીની રીતનો ચાલ નથી.

૧૨. પંચાત મળીને સાસરે પણ મોકલાવેછે ને પિહેર પણ મોકલાવેછે-તેહેવારને દાહાડે, ને પંચનું કહ્યું ન કરે તો પંચ શિક્ષા કરી શકછે.

૧૩. મોસાળ મોકલે તો ધણીની ખુશીથી જાયછે, નહીતર જઈ શકે નહી.

૧૪. જોષીના શાસ્ત્ર પ્રમાણે માસ દાહાડો આવે ત્યારે કરેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પખાલી–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૪.

૧. વરસ ૫ તથા દસ (વરસ)ની થાય ત્યાંસુધી લગન કરવાનો ચાલ છે.

૨. શાસ્ત્રમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે કરવાં નહી એવી સગાઈ થઈ નથી; કદાપી થાયતો ન્યાત પુછે.

૩. બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણાયછે-પણ જીવતાં પરણાતું નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર બાપને તથા દાદો તથા ભાઈ તથા કાકા વિગેરેને છે, ને મા હાજર જોઈએ; ને માહેરાંમાં મામો કન્યાને પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી ને એક દાહાડે તો પરણેછે, પણ ચોરી જુદી બાંધેછે.

૬. પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ અટકાવી શકેછે, ને પંચ શિક્ષા કરે.

૭. બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરેછે, શાથી જે ફ્રરજંદને વાસ્તે, ત્રીજી થતી નથી. તેમાં ધણીની મરજી રાખે તે મુખ્યછે.

૮. પેહેલી બૈરીની રજા જોઈતી નથી. તેને કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૯. પેહેલી બૈરી ના કહે તો બીજી કરી શકેછે, ફ્રરજંદ ન થાય તો તથા કાંઈ ખોડ હોય તો.

૧૦. પેહેલી બૈરીને ઉમર વરસ ૨૫ સુધી છોકરૂં થાય નહી તો બીજી બૈરી રજાવિના કરી શકેછે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને ખોળો ભરતી વખત ચોખા શેર ૫ તથા નાળિયેર ૧ તથા રૂપા નાણું [આપે]–એ ચાલ છે, ને બાપને ઘેર જાયછે તથા મોસાળું કરે તે શક્તિ પ્રમાણે, તથા ગોરને રૂા. ૦। આપેછે–વર તથા કન્યાવાળો; એજ પ્રમાણે મોસાળું કરેછે, આંકડો મુકરર નથી.

૧૨. પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં કોઈ કોઇને ઘેર જવાનો અટકાવ કરી શકે તો ન્યાતનાને જાહેર કરે તો તેને ન્યાતના પુછી શકે, ને સાસરે તો હંમેશ જવું જરૂર છે, ને પિહેરમાં જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મા જીવતાં અથવા મરી ગયા પછી પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી. મોસાળ જવાનો દાહાડો કંઈ મુકરર નથી, જ્યારે તેડે ત્યારે જાયછે.

૧૪. જોષીના શાસ્ત્ર પ્રમાણે જવાબ છે.

વાઘરીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૫.

૧. ઉમરનો કાંઈ નિયમ નથી, પાંચ વરસથી તે વીસ વરસ સુધીમાં કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. માબાપ રાજી થઇને ગમે ત્યાં કરે તેમાં પંચ શિક્ષા કરી શકતું નથી.

૩. મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે, પણ જીવતાં પરણાય નહી.

૪. એ ચાલ નથી તો એ સવાલનો જવાબ શું લખીએ ?

૫. ચોરી બાંધવાનો ચાલ નથી, બે દીકરી એક દાહાડે પરણતી નથી.

૬. છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે ને રૂ. ૧૨) આપેછે ત્યારે જારી થાય છે.

૭. એક ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. બીજી કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૯. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી તો રજાનું શું લખીએ ?

૧૦. છોકરૂં ન થાય ત્યારે પેહેલીને રાજી કરીને લાવવા ચાહે તો લવાય છે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે તેને રીત આપવાનો તથા મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર આવવા જવાનો અટકાવ થાય નહી, ને સાસરે રેહેવું તો મુખ્ય છે, ને પિહેર જવામાં વર અટકાવ કરે તો ચાલી શકે, પણ પિહેરિયાંથી સાસરે મોકલ્યાવિના ચાલેજ નહી.

૧૩. મોસાળ જવામાં કાંઇ અટકાવ થાય નહી.

૧૪. લગનનો દાહાડો તથા મહીનો કાંઈ મુકરર નથી, જે દાહાડે ગમે ત્યારે કરેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પુરબિયા—બખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૩.

* ૬. એનો જવાબ પહ્લાંની પેહેલી કલમમાં લખ્યો છે.

૧૨. અમારામાં જ્યારે છોકરીની ઉમર વરસ ૧૨–૧૩ ની થાય ત્યારે તેના માબાપ છેલ્લું આણું વળાવેછે. ને જ્યાંસુધી (કે) ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે છેલ્લું આણું વળાવ્યું નહી હોય ત્યાંસુધી છોકરી સાસરે તથા પિહેર એ બંને જગામાંથી જ્યાં મરજીમાં આવે ત્યાં રેહે, ને છેલ્લું આણું વળાવ્યા પછી ધણીની રજાવિના પિહેર અથવા મોસાળ અથવા બીજી જગો[એ] બૈરીથી જવાય નહી ને રેહેવાય પણ નહી.

૧૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે છે.

પેટીધડાની ન્યાતના તડનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૫.

૧. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે—સગાઈમાં ન પરણાવાય.

૩. જીવતાં પરણાતી નથી.

૪. બાપ તથા મા વિગેરે શાસ્ત્રમાં કહેલા અધિકારીને અધિકાર છે, ને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, જુદી જુદી ચોરીએ બે કન્યા પરણાવેછે.

૬. એનો જવાબ—તરફેણની મરજી.

૭. હા, બીજી બૈરી કરે; ને મુખ્ય તો પેહેલી બૈરી.

૮. રજા કંઈ જોઈએ નહી ને કંઈ આપવું પણ પડતું નથી, પણ બેહુને સમાન ગણવી.

૯. ના કેહે તોપણ બીજી બૈરી કરી શકેછે તો કારણ શું લખીએ ?

૧૦. હા, કરી શકેછે; ને ઉમરની વાટ જોવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૧૧. પોતાની શક્તિ પ્રમાણે જનોઇમાં તથા અધરણીમાં સર્વે શુભ કામમાં મોસાળું કરેછે, ને અધરણીમાં વહુને રીત આપતા નથી.

૧૨. છોકરીને (કોઈ) સાસરે તથા પિહેર જવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી, ને દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મોસાળ જવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતુ નથી, ને દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

બંધારા—નાગરનો જવાબ.*

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૬.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૧ સુધી[માં] પરણાવ્યાવિના ચાલે નહી, ને નાચારીએ એ ઉપરાંત થાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઘટારતછે ત્યાં વિવાહ કરીએ છૈએ, સગાવાહાલામાં થતો નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેનને લાવી શકેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો માબાપનો અધિકારછે, ને તે ન હોય તો કાકાનો અધિકારછે, ને તે ન હોય તો ભાઇઓનો અધિકારછે, ને તે ન હોય તો જે છોકરીનું ભરણપોષણ કરતો હોય તેનો અધિકારછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવેછે ને ચોરી બે જુદી જુદી થાયછે. ને કન્યા પરણે ત્યારે રૂ. ૨ પંચાતનું દાપુંછે તે વરના બાપ પાસેથી ગોર લેછે, ને રૂ. ૧ ન્યાતગોરનું દાપુંછે તે વરના બાપ પાસેથી લેછે, ને રૂ. ०। સુરતી ગોર કન્યાના બાપ પાસેથી લેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાના બાપે પલ્લું નહી ભર્યું હોય બેહુની ખુશીથી તો પરણ્યાનું કામ અટકતું નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે તે પંચાતનું દાપું રૂ. ૨૭ અંકે સતાવીસ રોકડા

---

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૪૦ વાળાના સાથે મળતો છે; માત્ર જે કલમોમાં તફાવત છે તેજ કલમો લખીછે.

* આ ન્યાતના કેટલાએકે આ જવાબ વિરૂધ બીજો જવાબ આપ્યો છે તે નીચે અંક ૨૩૬ માં દાખલ છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

આપે, તથા ન્યાત ૧ જમાડે સહી; એ રીતછે. ને મુખ્ય બૈરી પેહેલીછે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઈએ નહી, ને તેને કાંઈ આપવું નહી જોઈએ પણ અન્નવસ્ત્ર આપેછે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તોએ બીજી બૈરી કરી શકેછે—કારણથી અથવા વિના કારણથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં થયું અથવા ન થયું તો બીજી બૈરી કરે, કાંઈ ઉમરનો નિયમ નહી.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેની રીત એછે જે પિહેરિયાં મોસાળું રૂ.૧૮ નું કરે તે હક જમાઈનોછે; ને બીજું વધારે કરે તે પોતાની છોકરીનું. ને તે દિવસે બપોરે કન્યાના બાપના આદમી ૧૨ જમાડે તથા સાંજે આદમી ૧૮ જમાડે—વરના બાપને ઘેર જુમલે માણસ ૩૦— તથા વરને ત્યાંથી રૂ. ૫ નું કાપડું કન્યાને કરે, એ રીતછે. ને બૈરીના માબાપ ન હોય તો તેના સગાં રૂ. ૧૨ નું મોસાળું કરે તો રૂ. ૩ નું કાપડું બૈરીને વરવાળા કરે ને બપોરે આદમી ૮ જમાડે ને સાંજે આદમી ૧૨—જુમલે આદમી ૨૦ જમાડે વરને ઘેર. ને કદાપી કોઈને મોસાળું કરવાને નહી મળે ને નાચારછે ત્યારે અખ્યાણું મોકલે તે વર રાખે સહી, પણ વરવાળા માણસ જમાડે નહી. પણ કન્યાનો બાપ ફુલેકુ માણસ વીસ સાથે વરને જમવા તેડે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાયછે, આણે વરસ ૧૪ ની થાય ત્યારે વળાવેછે ત્યારે સાસરિયાં રૂ. ૧૩ નાં લુગડાં કરે તથા વિવાહ મેળવતી વખત જે લંગર કર્યાં છે તેને ભંગાવીને રૂ. ૧૩ નાં કલ્લાં કરાવે. ને કદાપી કોઈ પાછાં લંગર કરે તો વરનો તથા કન્યાનો બાપ રૂ. ૨ બે—બેહુ મળીને જુમલે રૂ. ૪ પંચાતના દાપાના ન્યાતગોરને આપે. તથા વિવાહ મેળવતી વખત જે બાંહે કરી હતી તે વરના બાપને પાછી આપે ને તે ભંગાવીને રૂ. ૧૭ ની સોનાની જનસ કરાવી આપે, ને કન્યાને પછી તેડી જાય. ને સાસરે ગયા પછી સાસરિયાં પિહેર જવાદે ને જમવા ગઈ હોય તો જમીને પાછી આવે. ને કદાપી રેહેવા ગઈ હોય તો પાંચ દાહાડા રહીને પાછી આવે. ને છોકરૂં થાય ત્યારે પિહેર રેહેવાનો ચાલ નહી, પણ ખરે અટકાવે રેહેવું પડે તો રેહેછે; ને અટકાવ પુરો થાય ત્યારે પાછી આવે; ને બાઈ પિહેર રહેલીછે ને ખરે અટકાવે ધણી તેડવા જાય તો બૈરીથી પિહેર રેહેવાય નહી, ધણીની સાથે આવે. ને કદાપી બાઈ ન આવે તો તેને પંચાતના લોક પુછી શકેછે. ને ઉપરની રીતભાત જે કાંઈ લખીછે ને વરના બાપને મળતર નથી ને નાચારછે ને પંચની નજરમાં એવું આવ્યું કે મુકરર નાચારછે તો પંચ વરસ ૧૫ ના થયા પછી વગર રીતે ધણીને ઘેર મોકલાવે છે, ને તે પંચાતનું કહેલું ન માને તો પંચ તેને પુછી શકેછે.

૧૩. કોઈ બૈરીની મા જીવતીછે અથવા મરી ગઈ હોય ને મોસાળિયાં જમવા તેડે તો જમીને પાછી આવે, તેમાં કોઈથી અટકાવ થાય નહી.

૧૪. લગન કરવાં તે અમારામાં કન્યાનો બાપ કહેવડાવે વરને ઘેર એટલે લગન કર્યાવિના ચાલે નહી. પછી વરનો બાપ જોષીને તેડીને પુછે ને સારૂં લગન આવે તે દિવસે લગન કરે. ને લગનના બે દાહાડા આગમજ સાંજ સવાર ન્યાતના બૈરાંને બોલાવીને ગીત ગવડાવે ને પછી બૈરાંદીઠ સોપારી પાંચ પાંચ આપે. એપ્રમાણે વર તથા કન્યાવાળા બેહુજણ ગીત ગવડાવીને આપેછે. તથા વરને ત્યાંથી દેહેજના રૂ. ૨૨ મોકલેછે તથા રૂ. ૨ ઘાટડીના—જુમલે રૂ. ૨૪ મોકલે. તથા પડા લાડવાના બે શેર ૧ સવા—જુમલે શેર ૨ા તથા ખાંડ શેર ૧ તથા નાળિયેર ૧—એ સર્વે કન્યાને ઘેર આપે. તથા કન્યાને ઘેરથી વરને ઘેર કલૈવો મોકલેછે તેમાં થાળી ૧ કાંસાની તથા ઘડો ૧ તાંબાનો—બેહુ મળીને જુમલે શેર પા વરને ઘેર મોકલે ત્યારે વરને ઘેરથી ન્યાતનાં બૈરાંને સોપારી પાંચ પાંચ આપે. તથા વરવહુ પરણ્યા પછી વરના આદમી જમાડે સોદરણુ આદમી ૨૦ ને, ને પછી વરવહુને વળાવેછે. ત્યાર પછી ગોરવ આપે કન્યાનો બાપ ત્યારે વરના આદમી ૬૦ જમાડે ત્યારે વરનો બાપ રૂ. ૨ા કન્યાના બાપને આપે. ત્યાર પછી વરવહુને વળાવે ત્યારે વરના બાપને રૂ. ૨ પાવડીના આપે તથા દેહેજિયાના વરના ઘરના આદમી ૧૫ જમાડે કન્યાને ત્યાં તથા કન્યાના આદમી ૧૦ વરને ઘેર જમાડેછે. તથા વરબેડીઆં આદી બીજી રીતનો રૂ. ૧ કન્યાને આપે, પછી વરને રૂ. ેા નું વેળિયું કન્યાનો બાપ આપે.

બંધારા—નાગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૬.

*૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે તે ધણી ન્યાત એક જમાડે સહી, એ રીત છે; ને મુખ્ય બૈરી પેહેલીછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાયછે. આણે વરસ ૧૪ ની થાય ત્યારે વળાવેછે ત્યારે સાસરિયાં રૂ. ૧૩) નાં લુગડાં કરે. તથા વિવાહ મેળવતી વખત જે લંગર કર્યા છે તેને ભંગાવીને રૂ. ૧૩) નાં કલ્લાં કરાવે. ને કદાપી કોઈ પાછાં લંગર કરે તો વરનો તથા કન્યાનો બાપ રૂ. ૨) બેહુ મળીને જુમલે રૂ. ૪) પંચાયતને આપે. તથા વિવાહ મેળવતી વખત જે બાંહે કરી હતી તે વરના બાપને પાછી આપે ને તે ભંગાવીને રૂ. ૧૭) ની સોનાની જનસ કરાવી આપે, ને કન્યાને પછી તેડી જાય. ને સાસરે ગયા પછી સાસરિયાં પિહેર જવા દે ને જમવા ગઈ હોય તો જમીને પાછી આવે. કદાપી રેહેવા ગઈ હોય તો પાંચ દાહાડા રહીને પાછી આવે. ને છોકરૂં થાય ત્યારે પિહેર રેહેવાનો ચાલ નહી. પણ ખરે અટકાવે રેહેવું પડે તો રહેછે ને અટકાવ પુરો થાય ત્યારે પાછી આવે. ને બાઈ પિહેર રહેલી છે ને ખરે અટકાવે ધણી તેડવા જાય તો બૈરીથી પિહેર રેહેવાય નહી, ધણીની સાથે આવે. કદાપી બાઇ ન આવે તો તેને પંચાયતના લોક પુછી શકેછે, ને ઉપરની રીતભાત જે કાંઈ લખી છે તે વરના બાપને મળતર નથી ને નાચાર છે તો વેહેવાઇને વરવાયદો કરીને હરેક તરેહથી સમજીને તેડી જાયછે.

પરદેશી—બખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૦.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધીની ઉમર થાય ત્યાંલગી લગન થાયછે, ને કોઈ નાચારીના સબબથી વરસ ૧૩ ની પણ કરીને પરણાવેછે.

૨. અમારામાં બાપના કુટુંબમાં સગાઈ થતી નથી ને માની ત્રીજી પેહેડી મુકીને લગન થાયછે.

૩. પોતાની બૈરી જીવતાં બૈરીની બેહેન સાથે પરણાતું નથી, ને બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણાવે તો પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો હક તો કન્યાના બાપ તથા માનોછે, ને તે નહી હોય તો કન્યાનો કાકો આપે, ને તે નહી હોય તો કન્યાનો ભાઈ કન્યાદાન આપેછે, એ ચાલછે; ને માહેરાંમાં તો મામો બેસાડેછે.

૫. અમારામાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૬. લગન વખત છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કન્યાવાળા વરની પાસે અટકાવીને પલ્લું લે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ત્યારે પંચના લોક ખોડના સબબથી એક ઉપરાંત બીજી બૈરી કરવાની રજા આપે તોપણ પેહેલી બૈરી[ને] રાજી કરીને; પેહેલી બૈરીના તાબામાં બીજી બૈરી રહે. ને પેહેલી જીવે ત્યાંલગી તેની ખોરાકી પોશાકીની ખબર સારી પઠે રાખવી, ને બીજી બૈરી કરતાં પેહેલી બૈરીને સારી રીતે માનવી—એ અમારામાં ચાલછે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ સાતમી પ્રમાણે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં છે, કારણ વિના કાંઈ થાય નહી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં નહી થયું હોય ત્યારે તેનો ધણી ઉપરની કલમ સાતમી પ્રમાણે પંચની રજા લઈને છોકરાની ઉમેદને સારૂ બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનું મુકરર નથી. ને મોસાળું તો અધરણી વખત બૈરીના પિહેરિયાં કરેછે, પણ તે પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિહેર આવે તેમાં સાસરિયાંથી તથા પિહેરિયાંથી અટકાવ થાય નહી. કદાચ એમાંથી કોઈ અટકાવ કરે તો તેને પંચ પુછી શકેછે. દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કાંઈ અટકાવ થતો નથી.

---

* પાછળ અંક ૧૩૬ ની નોટ જુઓ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૪. લગન તો અમારા કુળગોર છે તે સારૂં ચોખ્ખું મુહૂર્ત આપે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

ઠાકોર–પરદેશી લોધાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૧૧ ની થાય ત્યાંસુધી લગન થાયછે, ને કોઈ નાચારીના સબબથી વરસ ૧૩ ની કરીને પણ પરણાવેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં બાપના કુટુંબમાં સગાઈ થતી નથી ને માની ત્રીજી પેહેડી મુકીને લગન થાયછે.

૩. પોતાની બૈરી જીવતાં બૈરીની બેહેન સાથે પરણાતું નથી, ને બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણાવે તો પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો હક તો કન્યાની મા તથા બાપનો છે, ને તે નહી હોય તો કન્યાનો કાકો આપે, તે નહી હોય તો કન્યાનો ભાઈ આપે, ને એટલામાં કોઈ નહી હોય તો કન્યાના પાસેના સગા લગતા જે હોય તેમાંથી જે પરણાવે તે કન્યાદાન આપેછે; ને માહેરાંમાં તો કન્યાનો ફુવો પધરાવેછે, ને ફુવો નહી હોય તો બનેવી પધરાવેછે, ને એ બેહુમાંથી કોઈ નહી હોય ત્યારે તો કન્યાનો બાપ જે સગાને કેહે તે માહેરાંમાં બેસાડેછે.

૫. અમારામાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. લગન વખત છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કન્યાવાળા વરની પાસે અટકાવીને પલ્લું લે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે છે તેમાં ધણી મુખત્યાર છે. પોતાની મરજીમાં આવે તેટલી કરેછે. પેહેલી એકલી રેહે તો બંને બરાબર છે.

૮. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલછે, પણ પેહેલી બૈરીની રજા લે ને રજા આપે તો કરે, ને ન આપે તોએપણ કરેછે; તેમાં ધણી મુખત્યાર છે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે–ધણીની મરજીમાં આવે તો કરેછે, કારણનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અમારામાં અધરણી કરવાનો ચાલ નથી, ને તે બૈરીને છોકરો વા છોકરી આવે ત્યારે તે બૈરીના પિહેરિયાં રૂ. ૫) થી તે રૂ. ૨૫) સુધીનાં લુગડાં તે બૈરીને કરેછે ત્યારે તે બૈરીનો ધણી ન્યાતિ ૧ જમાડે; એવો ચાલ છે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિરહે પણ આવે. તેમાં સાસરિયાંથી તથા પિહેરિયાંથી અટકાવ થાય નહી. ને કદાચ્ય એમાંથી કોઇ અટકાવ કરે તો તેને પંચ પુછી શકેછે. દાહાડો કાંઇ મુકરર નથી.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કાંઇ અટકાવ થતો નથી.

૧૪. લગન તો અમારામાં ન્યાતગોરને તથા જોષીને પુછે ને તે સારૂં ચોખ્ખું મુહૂર્ત આપે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

પરદેશી–બુનકરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૨.

૧. એનો જવાબ વિવાહ બાબતની કલમ ચોથી પ્રમાણે લગન થાય છે.

૨. પાસેની સગાઈ હોય ત્યાં લગન કરવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણાતું નથી, ને બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ છે.

૪. કન્યાદાન માબાપ અથવા કાકા કાકી અથવા ભાઈ આપે, ને તે નહી હોય તો કુટુંબી આપે. તે કન્યાદાન આપતી વખત વરકન્યાના પગ દુધે ધોઇને કન્યાના માબાપ અથવા સગા પીએછે. તે સમે પંચાતના લોક કન્યાદાનમાં પૈસા બેથી તે રૂ. ૧) સુધી કન્યાના હાથમાં આપેછે, અને તે પૈસા કન્યાના માબાપ લે તો તેમાં રૂ. ૨) ઉમેરીને તે રૂપિયાની છોકરીને જણુસ કરાવી આપે. ને કદાપી છોકરાના માબાપ લે તો તેની ખુશીમાં આવે તો જણુસ કરાવે યા પોતે રાખે. એ વાતમાં વરવાળાની ખુશીમાં આવે તે પ્રમાણે કરેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. એ કન્યા એક ઘરમાં હોય તે જુદે જુદે દાહાડે પરણે, એકે દાહાડે બે એક ઘરમાં પરણતી નથી.

૬. પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. એક બૈરી ઉપર બીજી કરવાનો ચાલ છે.

૮. ધણી પોતાની ખુશીમાં આવે તો બીજી બૈરી કરે, પેહેલીની રજા લેતા નથી.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે. એમાં ધણી મુખત્યાર છે.

૧૦. બૈરીની ઉમરના વરસનો કાંઈ નિશ્ચય નથી, મરદની ખુશીમાં આવે ત્યારે બીજી કરેછે.

૧૧. અઘરણીમાં મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી ને જેટલી વાર તે બૈરીને છોકરો યા છોકરી આવેછે ત્યારે તેના માબાપને મળે તે પ્રમાણે લુગડાં ચહડાવવાનો ચાલ છે.

૧૨. છોકરી પરણે તે દાહાડાથી આષાઢ સુદ ૯ લગી સાસરે રેહેછે, ને પેહેલે વરસે ચોમાસાના ચાર મહીના પિહેર જઈને રેહેછે ને ત્યાર પછી સાસરે આવે તે દાહાડાથી સાસરે રેહેછે. ને પિહેરિયાં બોલાવે ત્યારે જાય ને ત્યાં કામ હોય તો બે ચાર દાહાડા રહીને સાસરે આવે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી હોય અથવા મરી ગઈ હોય તો તેના પિહેરિયાંથી અથવા સાસરિયાંથી મોસાળ જવા હેવાનો અટકાવ થઈ શકતો નથી, ને દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ શાસ્ત્ર મુજબ બ્રાહ્મણ લગનપત્રીમાં જે તિથિ લખી આપે તે દાહાડે લગન કરીએ છૈએ.

પરદેશી–શ્રીબાસ્તાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૭.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫–૭–૯–૧૧ ની થાય એટલે લગન કર્‌યાવિના ચાલે નહી.

૨. અમારાંમાં સગાંમાં લગન કરતા નથી.

૩. બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન હોય ને તેની ખુશી હોય તો પરણે અથવા નાતરું કરે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તેના માબાપનો છે ને તે નહી હોય તો પાસેના સગા હરકોઈ કન્યાદાન આપે.

૫. અમારામાં એક ચોરીએ બે કન્યા પરણતી નથી.

૬. લગન જારી થયું ને ઘરેણું કાંઈ બાકી હોય તો સરવે પંચ મળીને સમાધાન કરે, પણ લગન અટકે નહી.

૭. એક બૈરીપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી ને કરે તો કાંઇ સબબવિના નહી કરે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજાથી કરે, પણ રાજી કરવા સારૂ કાંઇ આપવું પડતું નથી.

૯. પેહેલી બૈરી ના કેહે તો થઈ શકતી નથી ને રાજીથી તો બીજી કરેછે.

૧૦. છોકરાં નહી થતાં હોય તો બૈરી રજા આપે તો થાય.

૧૧. અમારામાં અઘરણીનો ચાલ નથી તો મોસાળું કોને કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે રેહેવું તો જરૂરછે, ને પિહેર જવા આવવામાં તો ધણી મુખત્યાર છે ને મહીનામાં બે વખત જાય.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતીછે અથવા મરી ગઈ હોય તો મોસાળ જવામાં અટકાવ નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો બ્રાહ્મણ મુહૂર્ત આપેછે ત્યારે કરીએ છૈએ.

ભંડારીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૫.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫–૭–૯–૧૧ ની થાય ત્યારે લગન કરવાં, ને વરસ ૧૩–૧૫ ની થાય એટલે લગન કર્‌યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાંવાહાલાંમાં લગન કરતા નથી, ને અગર તેમાં લગન થાય તો તુટતાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી મરી ગઇ હોય ત્યારે તેની બેહેન સાથે પરણે તથા નાતરું કરેછે;

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

જીવતી ધણિયાણીએ તેની બેહેન સાથે પરણતો નથી તથા નાતરૂં પણ કરી શકતો નથી.

૪. કન્યાદાન દેવાનો અખત્યાર તેના માબાપનો છે, ને માબાપ નહી હોય તો તેના કુટુંબીનો છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો તેના મામા વિગેરે જે સગાં હાજર હોય તે પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એકે દાહાડે બે કન્યા પરણે છે, ને તેની ચોરી તો જુદી જુદી બાંધેછે, ને તે ચોરીમાં પેહેલા મોટા વરને પોંખેછે ને પછી નાહના વરને પોંખેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકતો નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે, ને ઘરના કારભારમાં તો બંનો બરાબરછે, પણ પેહેલી બૈરી દોષવાળી હોય તો કરે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા લઇને કરે—રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૯. પેહેલી બૈરી બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો પણ બીજી બૈરી કરેછે, ત્યારે પેહેલીને અન્નવસ્ત્ર આપે ને કરે.

૧૦. છોકરૂં ન થતું હોય ને તે બૈરીને કાંઈ દોષ ન હોય તો બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૧. મોસાળું કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સમજતી થાય ત્યારે સાસરે જાયછે, ને સાસરિયાં પિહેર જવા દેછે ને પિહેરિયાં સાસરે મોકલે છે, એ વાતમાં અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૧૩. છોકરીને મોસાળ જવાદેવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો કારતગ સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૯ સુધી છે, ને બ્રાહ્મણ લગનનું મુહૂર્ત આપે છે તે દાહાડે કરીએ છૈએ.

ધામલા—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૩.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં લગન કરેછે.

૨. અમારામાં સગાંમાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણતો નથી, ને મુઆ પછી તો સાળી સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો હક કન્યાના માબાપનોછે, ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં દોહોડ ચોરીએ એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે.

૬. લગનનું કામ જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવીને પલ્લું લેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજાનું કાંઇ મુકરર નથી, ને રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપતાએ નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તોપણ બીજી બૈરી કરે, ને કારણનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થાય તોએ તેની રજાવિના બીજી બૈરી કરે, તેની રજાનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલ નથી ને મોસાળાંનું કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને પિહેર પણ આવે, તેમાં કોઇથી અટકાવ થાય નહી.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં છોકરીને કોઈ અટકાવ કરે નહી.

૧૪. બ્રાહ્મણ મુહૂર્ત આપે તે દાહાડે લગન કરીએ છૈએ—દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

રાવળિયા—રાજભરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૪.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૯ સુધી કરેછે, તે ઉપરાંત ચાલેજ નહી.

૨. સગાંવાહાલાંમાં તથા કુટુંબીમાં લગન થાય નહી.

૩. બૈરી મરી ગયા પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે માબાપનો અધિકારછે, ને પછી તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.—મામો પધરાવેછે.

૫. ચોરી જુદી કરીને પરણેછે, પણ એક ચોરીએ પરણાય નહી.

૬. વિવાહની કલમ ૧૨મીમાં લખ્યા પ્રમાણે ન કરે તો અટકાવેછે.

૭. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે ને મરજીમાં આવે તેટલી કરે, પણ મુખ્ય તો પરણિયતવાળી બૈરીછે.

૮. પેહેલી બૈરીની રજાથી કરેછે, ને કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૯. પેહેલી બૈરી ના કેહે તો તેના અન્નવસ્ત્રનો બંદોબસ્ત કરે ને બીજી કરે.

૧૦. એ વાતમાં મરદ મુખત્યાર છે.

૧૧. અધરણીનું કાંઈ આપવાનું મુકરર નથી ને મોસાળું બૈરીનો બાપ મળે તો કરે, નીકર નહી.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતો નથી, ને કોઈ અટકાવે તો પંચ તેને શિક્ષા કરે.

૧૩. મોસાળ જવામાં પણ અટકાવ થાય નહી.

૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

રાવળયિા—સુરતી પાટીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૪.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૩ સુધીની થાય એટલે લગન કર્‍યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાવાહાલાંમાં લગન કરતા નથી.

૩. પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણવાનો ચાલ નથી, ને તે મુઆ પછી તેના માબાપની ખુશી હોય તો પરણાવેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર બાપનોછે ને બાપ નહી હોય તો ભાઈ તથા કાકા તથા દાદા તથા પિત્રાઈનો અખત્યારછે, ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે.

૫. એક ચોરીએ બે કન્યા પરણેછે ને તેની ચોરી—બેહુની જુદી જુદી બાંધેછે.

૬. એનો જવાબ નંબર ૧ ની કલમ ૧૧ મી પ્રમાણે—પલ્લું તથા રીતભાતનાં લુગડાં ન આપે તો માસ ૬ સુધી વાટ જોઈને બીજી જગો ઉપર લગન કરેછે.

૭. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે, ને મરજીમાં આવે તેટલી કરે, ને ઘરના કારભારમાં તો મુખ્યતો પરણિયતવાળી બૈરીછે.

૮. પેહેલી બૈરીની રજાથી કરે, કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૯. પેહેલી બૈરી ના કેહે તો તેના અન્નવસ્ત્રનો બંદોબસ્ત કરે ને બીજી કરે.

૧૦. એ વાતમાં ધણી મુખત્યારછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણી તથા મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતો નથી, ને કોઈ અટકાવ કરે તો પંચ તેને શિક્ષા કરેછે.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ ફાગણ સુદ ૧૧ થી તે આષાઢ સુદ ૯ સુધીછે, ને સોજા લગન બ્રાહ્મણ કેહેછે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

રાવળિયા—ચરોતરીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૪.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૧૩ ની થાય ત્યારે તેના લગન કરવાં ને વરસ ૧૬ ની થાય એટલે કર્‍યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પોતાના સંબંધમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી, ને એમ કરતાં કોઈએ કર્‍યાં તો તેને ન્યાતબાહાર મુકીએ છૈએ.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણતા નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનોછે, ને તે ન હોય તો ભાઈ આપે, ને ભાઈ ન હોય તો

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

કાકો આપે, ને તે ન હોય તો જે કોઈ પોતાના સગામાં હોય તે આપેછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણુતી નથી, ને પરણે તો બંનેની ચોરી જુદી જુદી બાંધીને પરણેછે—એજ રીતછે.

૬. લગન અટકાવવાનો ચાલ નથી, અગર પલ્લું ન ભરે તો તેનો જામીન લે ને તે વખત લગન કરાવેછે.

૭. બીજી બૈરી કરે—જો પાસે સંપત હોય તો—એક ઉપર બીજી નાતરાંની યા પરણિયતની લાવે. પણ ત્રીજી થતી નથી.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલીની રજા જોઈતી નથી, ને રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપતા નથી

૯. પોતાની ખુશીથી કરે તો મુખત્યારછે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરના નવમા જવાબ પ્રમાણે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે તથા પિહેર જવામાં મુખત્યારછે, કોઈથી અટકાવી શકાતું નથી.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરતા નથી, જ્યારે તેડે ત્યારે જાયછે.

૧૪. જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણે લગન થાયછે.

રાવળિયા—ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૭.

૧. કન્યાની ઉમરનો કાંઈ મેળ નથી, વરસ ૧૨ ની થાય ત્યારથી તે વરસ અઢારની થાય ત્યારે લગન થાયછે.

૨. સગાંમાં અમારામાં લગન કરતા નથી, બીજી આડ સગાઈમાં લગન કરેછે; ને એમ કરતાં કોઈ સગાંમાં લગન કરે તો પાંચમી સાતમી પેહેડીમાં કરેછે, તેનો કાંઈ બાધ નથી.

૩. પોતાની બૈરી જીવતાં તો પરણુતા નથી, ને મુઆ પછી તો તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનોછે ને તે ન હોય તો માબાપ આદી બીજા સગાઓનો અધિકારછે. તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણુતી નથી, ને પરણે તો બંનેની ચોરીની જુદી જુદી ગ્રહશાંતિ થાયછે—એજ ચાલછે.

૬. પલ્લું છે નહી તો લગન અટકાવે ક્યાંથી? ને તે વખત કન્યાને ઘાઘરો ૧ તથા ચોળી ૧ એજ પ્રમાણે બે જનસો તથા સાળું ૧ એ ત્રણ જનસો—આસરે માલ રૂ. ૩ નો આપેછે, તે શિવાય બીજું કાંઈ આપતા નથી.

૭. એક બૈરીનું પોષણ કરતાં મુશકેલ પડેછે તો બીજી શું કરવા કરે?

૮. એનો જવાબ ઉપરની ૭ કલમ પ્રમાણે છે.

૯. કારણ તો એ છે જે આંધળી તથા લુલી વિગેરે બીજા કાંઈ વાજબી કારણથી દોષવાળી થાય તો બીજી કરે. નહી તો ન કરે.

૧૦. બૈરીને છોકરૂં ન થાય તે સબબથી બીજી બૈરી કાંઈ કરતા નથી.

૧૧ અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી, જે દાહાડે મુહૂર્ત ખોળો ભરવાનું આવે તે દાહાડે ખોળો ભરેછે.

૧૨. એવો કાંઈ અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી, ને આજ સુધી એવું કાંઈ થયું નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૧૩. અમારા જોગી લોકોમાં મોસાળ જવાને અટકાવ કરે નહી, ને મોસાળ સાસરાનું કાંઈ અમારામાં મુકરર નથી, ને ધણી ધણિયાણી મળીને પોતાનું ગુજરાન કરેછે.

૧૪. અમારામાં લગન કરવાનું તો એ જે કોઈ બ્રાહ્મણને પુછે ને તે મુહૂર્ત આપે તે દાહાડે કરીએ છૈએ. અમ લોકોને કાંઈ માલમ નથી જે આ દાહાડે લગન નહી થાય ને આ દાહાડે થાય.

ગદડીઆ—કામળાવાળા પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૫.

૧. છોકરીની ઉમરનો કાંઈ મેળ નથી, ને કોઈને પૈસા મળે તો પાંચ વરસની પરણાવે, ને વરસ ૧૫

ની ઉમર થાય એટલે વિવાહ કેહેતાં લગન કર્‍યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં લગન તો છોકરીના તથા છોકરાના બે પેહેડીના પિત્રાઈ હોય તો લગન નથી થતાં, ને ત્રીજી પેઢીના પિત્રાઈ હોય તો વિવાહ થાય છે.

૩. કોઇ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી પોતાની સાળી વેરે—તે છોકરીના માબાપ (ની) રાજી હોય તો પરણે.

૪. કન્યાદાન તો છોકરીનો બાપ યા કાકો અથવા કુટુંબી જે તે વખતપર હોય તે કન્યાદાન વરના બાપને આપે. અને છોકરીને તથા દુલાને માહેરાંમાં તો પોત પોતાનો "સવાસ્મે" અણુવર હોય તે બેસાડેછે.

૫. એક ચોરીમાં બે છોકરી પરણતી નથી, પણ એક દાહાડે જુદી જુદી ચોરીમાં બે કન્યા પરણેછે.

૬. અમારામાં પલ્લાંનો ચાલ નથી, કે છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે.

૭. અમારામાં પેહેલી બૈરી રાજી થઈને હા કેહે તો બીજી બૈરી કરે, ને બીજી બૈરી આવે તે પેહેલીના કહ્યા પ્રમાણે ચાલે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો બીજી બૈરી થઈ શકતી નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં થયું નહી હોય તોએપણ પેહેલી બૈરી રાજીથી આગળ રહીને બીજી બૈરી કરાવી આપે તોજ કરે, પેહેલી રાજી થયા શિવાય બીજી થાય નહી.

૧૧. અમારામાં અઘરણીમાં રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળું તો તે બૈરીને પેહેલીવારનું છોકરૂં તથા છોકરો આવે ત્યારે તેની પછવાડે તે બૈરીના પિહેરિયાં રૂ ૧૧ નું લુગડું ખારવાનું લાલ મોકલાવે—એ ચાલછે.

૧૨. છોકરીની ઉમર વરસ ૧૭—૧૮ ની થાય એટલે પોતાને સાસરે જાય, ને પિહેરવાળા તેડવા જાય ને છોકરીના સાસરિયાં ન મોકલે તો પંચનો ગુનેહગાર થાય, ને પિહેરિયાં સાસરે ન મોકલે તો તે પણ ગુનેહગાર થાય.

૧૩. કોઈ બૈરીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે મોસાળ જવા દેવામાં સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં કોઈથી અટકાવ થઈ શકે નહી.

૧૪. લગન તો અમારા ગોરને અમે પુછીએ ત્યારે તે ગોર લગનપત્રી લખી આપે તેમાં જે મુહૂર્ત આપે તે દાહાડે લગન થાયછે, ને અમ લોક તો લગનને વિવાહ કહીએ છૈએ.

પંચોળી—સુરતીના તડ છનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૮.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી વરસ ૧૧ સુધીની થાય એટલે લગન કર્‍યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. જેની સાથે લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે અમારામાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણી શકતો નથી ને મુઆ પછી તો પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર પેહેલો બાપનો છે, ને બાપ ન હોય તો મા આપેછે, ને મા નહી હોય તો પાસેના કુટુંબી કન્યાદાન આપેછે; ને માહેરાંમાં તો કન્યાનો મામો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા એક દાહાડે પરણાવવાનો ચાલ છે, ને તેની ચોરી જુદી જુદી બાંધે છે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તેથી લગન છોકરીનો બાપ અટકાવી શકતો નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ એ છે જે, પેહેલી બૈરીને રાજી કરે તથા ન્યાતની રજા લે, ને બીજી બૈરી કરે; ને તેની ગુનેહગારીમાં ન્યાત ૧ જમાડે તથા રૂ. ૧૫) પંદરનું વાસણ ૧ ન્યાતમાં આપે ને બીજી બૈરી કરે.

૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ મી પ્રમાણે, તેનું પલ્લું તેની પાસે રેહે. બીજું કાંઈ રાજી કરવા સારૂ આપવાનો ચાલ નથી. તેના અન્નવસ્ત્રનો બંદોબસ્ત કરીને બીજી બૈરી કરે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહી શકતી નથી, ને બીજી બૈરી કરવાનું કારણ એ છે જે છોકરાં ન થતાં હોય તો કરે, બીજા કારણથી બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, પેહેલી બૈરીની ઉમર વરસ ૩૦ ની થાય ને છોકરાં ન થતાં હોય તો બીજી બૈરી કરે, ઉપરની કલમ ૭ મી પ્રમાણે ન્યાતના લોકની રજા લઈને ન્યાતનો હક આપીને કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે, તે બૈરીને મોસાળું કરવાનો ચાલ એક વખત છે, તે બૈરીના માબાપ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરીની ઉમર વરસ ૧૩ ની થાય ત્યારે સાસરે જાય ને પિહેરિયાંનું તેડું આવે ત્યારે પિહેર જાય, એ વાતમાં અટકાવ થઈ શકતો નથી, ને અગર કોઈ અટકાવ કરે ને ન્યાતમાં આવીને દાદ્દખાં થાય તો ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા કરે છે, ને મોકલાવે છે.

૧૩. છોકરીના માબાપ જીવતાં હોય તથા મરી ગયાં હોય ત્યારે પિહેરિયાંથી તથા સાસરિયાંથી મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ સમુહૂર્તામાં બ્રાહ્મણને પુછીને કરીયે છૈએ.

માછી–ગુડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૬.

૧. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી જ્યારે કન્યાના માબાપની ખુશીમાં આવે ત્યારે લગન કરેછે.

૨. સગાંવાહલાંમાં લગન કરવાનો ચાલ નથી, ને કોઈ કરતુંજ નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી બૈરીની બેહેન સાથે પરણતો નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપનો છે ને તે ન હોય તો બ્રાહ્મણ કેહે તે પ્રમાણે કરે, ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણુતી નથી ને એક વરસમાં પણ બે કન્યા પરણુતી નથી તો ચોરી જુદી(બે) વા એકકીનું શું લખીએ ?

૬. પલ્લું આપતા નથી તો અટકાવ શેનો કરે ?

૭. અમારામાં એક બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૮. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી તો રજાનું શું લખીએ ?

૯. એનો જવાબ કલમ ૮ મી પ્રમાણે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને છોકરૂં ન થયું તો તેનું નસીબ, પણ બીજી બૈરી થાય નહી.

૧૧. અધરણી કરવાનો ચાલ નથી તો રીતભાત શાની કરે ? ને મોસાળું કરવાનો ચાલ પણ નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર જવામાં અટકાવ કરે નહી, ને પિહેરિયાં પણ સાસરે જવાનો અટકાવ કરે નહી. ને સાસરે રેહેવું તો જરૂરછે; (ને) અગર એમાંથી કોઈ અટકાવ કરે તો પંચ તેને પુછી શકેછે.

૧૪. લગન કરવાં તે બ્રાહ્મણના કેહેવા પ્રમાણે છે.

બારવા–ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૬.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૩ થી તે વરસ ૧૨ ની થાય ત્યાંલગણમાં લગન કરવાં ને વરસ ૧૩ ની થાય ત્યારે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પેહેડી ૭ ના સગાંમાં તથા કુટુંબમાં લગન કરવાં ઘટતાંજ નથી ને કોઇએ કર્યાં તે તો અમારા જાણ્યામાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણુતો નથી, ને મુઆ પછી તો તેની બેહેન સાથે નાતરૂં કરેછે, પરણુતો નથી.

૪. કન્યાદાન તો કન્યાનો બાપ તથા મા તથા ભાઈ તથા દાદો તથા કાકો તથા કુટુંબી–એ મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો કરેછે. ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે એક ઘરમાંની બે કન્યા પરણુતી નથી તો ચોરીનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવીને પલ્લું લેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો બીજી બૈરી કરાતી નથી તો કેટલી કરવાનો જવાબ શું લખીએ ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૯. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી તો પેહેલી બૈરીની રજા વિગેરે સવાલમાં લખેલું છે તેનો જવાબ શું લખીએ?

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થાય તો બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી તો પેહેલી બૈરીની રજા તથા ઉમરનો જવાબ શું લખીએ?

૧૧. અધરણીનો ચાલ નથી ને મોસાળું કોઇ પગરણમાં કરવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયાંથી પિહેર જવામાં અટકાવ થાય નહી, ને પિહેરવાળામાં સાસરે જવામાં અટકાવ ચાલે નહી. ને પિહેરવાળા સાસરે ન જવા દે તો તે પિહેરવાળાને ન્યાતના લોક મળીને ન્યાતબાહાર મુકેછે. ને પિહેર જવામાં દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઇ હોય ત્યારે પિહેરિયાંનો અથવા સાસરિયાંનો મોસાળ જવામાં અટકાવ ચાલે નહી, ને મોસાળ જવાનો દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ એ જે બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કહે તે દાહાડે લગન કરવાં, ને ના કહે તે દાહાડે નહી કરવાં, પણ ઘણી વખત તો જેઠ માસમાં લગન થાયછે.

દુબળા—કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૭.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૬ ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૧૯ ની ઉમર થાય ત્યાંલગણમાં કન્યા પરણાવવી ને વરસ ૨૦ ની થાય ત્યારે પરણાવ્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબ તથા પાંચ પેહેડીના સગાંમાં લગન કરતા નથી, ને એવામાં કદાચ લગન થાય તો તે છોકરીને ફરી બીજે ઠામે પરણાવે છે.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં વા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે નહી, નાતરૂં કરેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકારી તો કન્યાનો બાપ તથા કાકો તથા દાદો તથા ભાઇ તથા કુટુંબી તથા મોસાળ પક્ષના ઉત્તરોત્તર છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો ભાઈ પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણાવવાનો ચાલ નથી. એકે દાહાડે એક માંડવામાં જુદી જુદી ચોરીએ બે કન્યા પરણાવે છે.

૬. લગનને બીજે દાહાડે પલ્લું આપવાનો ચાલ છે તેથી લગન જારી થયા પછી છોકરીનો બાપ પલ્લાં સારૂ લગન અટકાવે નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરે છે તેમાં મુખ્ય બૈરી તો પેહેલી કેહેવાય છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી પરણવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઇએ, ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપવું જોઇતું નથી તો કેટલું આપવાનો જવાબ શું લખીએ?

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો બીજી બૈરી થાય નહી. ને પેહેલી બૈરી મોટી ખોડવાળી હોય વા વાંઝણી હોય તો બીજી બૈરી કરવા સારૂ પેહેલી બૈરીની રજા જોઈતી નથી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની વાટ જોઇને પેહેલી બૈરીની રજાવિના બીજી બૈરી કરેછે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી ને મોસાળું પણ કોઇ વખત કરવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે તો ચાલે, ને પિહેરિયાં સાસરે ન જવા દે તો ચાલે નહી; ને સાસરે તથા પિહેર જવામાં દાહાડો મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીને મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ ત્યારે પિહેરિયાં વા સાસરિયાં મોસાળ જવામાં અટકાવ કરે નહી; ને મોસાળ જવામાં દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ એ જે બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કેહે તે દાહાડે લગન કરે, ને ના કેહે તે દાહાડે નહી કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

સીકલીગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૪.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૯ સુધી લગન કરેછે ને વરસ ૧૧ ની ઉમર થાય એટલે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં મરદની સગાઈમાં લગન કરતા નથી. ને બૈરીના પિહેરના આઘા સગાંમાં લગન કરેછે. ને અગર જ્યાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી ને તે જગોઉપર લગન કરે તો ન્યાતવાળા તેને પુછી શકેછે.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણી શકતો નથી. ને બૈરી મુઆ પછી તો તેની બેહેન લગન કરવા લાયક હોય તો લગન કરેછે ને નાતરૂં કરવા લાયક હોય તો નાતરૂં કરે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો કન્યાના બાપનો છે, ને બાપ નહોય તો કન્યાની મા જેને કેહે તે આપી શકેછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં કન્યાનો મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક દાહાડે બે કન્યા પરણાવેછે, પણ તેની ચોરી તથા માહેરાં જુદાં જુદાં કરીને પરણાવેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાના બાપને પલ્લું ન મળે તેથી લગન અટકાવી શકતા નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં આજલગી તો એક ઉપર બીજી બૈરી કરી શકતા નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કોઈએ કીધી નથી તો પેહેલી બૈરીની રજા લેવાનું તથા રાજી કરવાનું શું લખીએ ?

૯. એ કલમનો જવાબ ઉપરની કલમ ૭ તથા ૮ મીમાં આવેલો છે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તેની વરસ ૩૫ ની ઉમર સુધી વાટ જોઈને પછી બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનું કાંઈ મુકરર નથી ને મોસાળાંમાં લુગડાં મળે તે પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને પિહેર પણ આવેછે, ને એ બેહુમાંથી કોઈ જવા આવવામાં અટકાવ કરે તો તેને ન્યાતવાળા પુછી શકેછે; ને ત્યાં જવાનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે મોસાળથી તેડું આવે તો જાયછે, તેમાં પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાંથી અટકાવ થાય નહી.

૧૪. લગન તો વર કન્યાને પોહોંચતાં આવે તે દિવસે (લગન) કરીએ છૈએ, તેનો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

મોચી—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૧.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ થી તે વરસ ૧૦ સુધી કરેછે, ને ૧૧ ની થાય ત્યારે કર્યાવિના ચાલે નહી.

૨. નથી ઘટતું ત્યાં કરતાજ નથી.

૩. બૈરી જીવતાં તથા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે છે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર માબાપને છે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી કરી શકેછે, ને કુટુંબી ન હોય તો વાલી કરી શકેછે. કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવે છે.

૫. એક દાહાડે બે કન્યા પરણેછે પણ ચોરી જુદી કરીએ છૈએ.

૬. કન્યાનોબાપ અટકાવી શકતો નથી, જરજામીનથી કરેછે.

૭. એક ઉપર બીજી બૈરીનો ચાલ નથી.

૮. પેહેલી બૈરીની રજા જોઇએ.

૯. બીજી બૈરી કરી શકતો નથી.

૧૦. છોકરૂં ન થાય ત્યારે બીજી બૈરી કરી શકેછે. ને બૈરીને રાજીકરામણી રૂ. ૪૦) આપે, ને તે પંચની રજા લઇને કરે, પંચની રજાના રૂ. ૭ા) આપે; ને પંચની રજાવિના કરે તો રૂ. ૧૦) આપે, ન આપે તો ન્યાતબાહાર રેહે, આપેથી દાખલ થાયછે.

૧૧. અધરણીની રીતનો ચાલ છે, પણ મળે તેવું કરેછે, મુકરર નથી.

૧૨. ન્યાતવાળા સાસરે મોકલાવે છે, ને પિહેર

પણ મોકલાવે છે; ને ન્યાતનું કહ્યું ન માને તો ન્યાત શિક્ષા કરી શકેછે.

૧૩. મોસાળ ધણીની મરજીમાં આવે તો મોકલે ને ન મોકલે તો ધણી મુખત્યાર છે.

૧૪. જોષીના શાસ્ત્ર પ્રમાણે માસ તથા દિવસે કરીએ છૈએ.

મોચી–ખંભાતી કડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૯.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫–૭–૯ તથા વરસ ૧૫ ની (ઉમર) થાય એટલે લગન કરાવ્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાવાહાલાંમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી તેની સાથે લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણી શકતા નથી, ને બૈરી મુઆ પછી તો તેની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો છોકરીના બાપ તથા મા તથા તેના ભાઈ તથા તેના કાકા, ને તે નહી હોય તો તેના જે કોઈ વાલી હોય તે કન્યાદાન આપી શકેછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામા વિગેરે મોસાળવાળા પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં તો એક લગને બે કન્યા એક દાહાડે પરણેછે. ને પેહેલા વડા વરને પોંખેછે ને પછી નાહના વરને પોંખેછે. ને ચોરીમાં તો બંનેને સાથે પધરાવેછે, ને બંનેની ચોરી જુદી જુદી બાંધેછે, ને બંનેની શાંતિક પણ જુદી જુદી કરેછે– એપ્રમાણે કાયદો છે.

૬. (છોકરાનો બાપ) પલ્લું તો છોકરીનો વાલી વિવાહ વખત લેછે તો લગનમાં અટકાવ શેનો કરી શકે?

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય ને બીજી બૈરી કરે પેહેલી બૈરીને રાજી કરીને, ને પેહેલી બૈરીનું પલ્લું બૈરીની પાસે રેહે ને તેનું ભરણપોષણ તેનો ધણી પુરું કરે તથા ન્યાતમાં રૂ. ૧૦ આપીને બીજી બૈરી લાવે.

૮. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે ત્યારે પેહેલી બૈરીને કાંઈ રાજી કરવા સારૂ આપવું પડતું નથી, ઉપર લખ્યા પ્રમાણે અન્નવસ્ત્ર આપે ને બીજી કરે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહી શકતી નથી. ને બીજી બૈરી કરવાનું કારણ એ છે જે પોતાની ખુશીમાં આવે તથા છોકરાં થતા ન હોય તો બીજી બૈરી કરે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું તોપણ બીજી બૈરી કરે, રૂ. ૧૦) ન્યાતમાં આપીને–ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં અધરણી જે બૈરીને આવે છે તે બૈરીને મોસાળું કરવાનો ચાલ એ રીતે છે જે બૈરીનાં પિહેરિયાં લુગડાં છાબમાં મુકીને મોસાળું કરે છે મળે તો, ને ન મળે તો ન કરે; એનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાયછે. ને સાસરિયાં પિહેર જવા દેછે ને સાસરે જવામાં પિહેરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી. અગર પિહેરિયાં સાસરે મોકલવામાં અટકાવ કરે તો રૂ. ૫) ન્યાતવાળા ગુનેહગારીના લે ને કન્યાને સાસરે મોકલાવે. એ અમારી ન્યાતમાં અસલથી બંદોબસ્ત છે.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે–સારાં લગન જોઇને કરીએ છૈએ.

૧૫. * લગનને દાહાડે પરણતાં કંઈ હરકત થાય ને બીજા દાહાડાનું વાહાણુંવાય તો રૂ. ૧૦ ન્યાતમાં આપે, એ અમારી ન્યાતનો અસલથી ધારોછે.

મોચી–અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૧.

૧. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, જ્યારે કન્યાવાળાની મરજીમાં આવે ત્યારે પરણાવેછે.

૨. અમારામાં સગાવાહાલાંમાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બે-

* એ જવાબ પ્રશ્નમાં નહી પુછેલો છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

હેન સાથે પરણતો નથી, ને મુઆ પછી તો તેની બેહેન સાથે પરણાવે તો પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર મુખ્ય તો તેના માબાપનો છે, ને તે નહી હોય તો તેના વાલીનોછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામા વિગેરે મોસાળિયાં પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક લગને બે કન્યા પરણેછે, ને તેની ચોરી જુદી જુદી બાંધીએ છૈએ.

૬. પલ્લું તો જોવાંતેડામાં રૂ. ૨૫ નું આપીએ છૈએ, બીજી વખત આપવાનો ચાલ નથી.

૭. એક ઉપર બીજી બૈરી કરે તો રૂ. ૧૨॥ ન્યાતમાં આપીને કરે, ને મુખ્ય તો બંનો બરાબરછે.

૮. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે ત્યારે પેહેલી બૈરીની રજા લેવાનો ચાલ નથી, ધણી પોતે મુખત્યારછે; ને પેહેલી બૈરીની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૮ પ્રમાણે.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૮ મી પ્રમાણે.

૧૧. અઘરણી જે બૈરીને આવેછે ત્યારે તે બૈરીના પિહેરિયાં મોસાળું કરેછે, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાયછે ને સાસરિયાં પિહેર જવા દે છે, એ વાતમાં અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૧૩. છોકરીને સાસરિયાં તથા પિહેરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી, ને મોસાળ જવાનો દાહાડો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ શાસ્ત્ર પ્રમાણે—બ્રાહ્મણ સારો દાહાડો જોઈને લગનનું મુહૂર્ત આપે તે દાહાડે કરીએ છૈએ.

મોચી—પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૬.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૧ સુધીમાં લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાવાહાલાંમાં લગન કરતા નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણવા ચાહે તો પરણેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર કન્યાના માબાપ વિગેરે બીજા સગાનોછે, ને કન્યાને માહેરાંમાં મામા વિગેરે મોસાળિયાં પધરાવેછે.

૫. અમારામાં એક લગને બે કન્યા પરણેછે, ને ચોરી તો જુદી જુદી બાંધેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો ચાલ નથી.

૭. એક બૈરી જીવતી હોય તોપણ પોતાની મરજીમાં આવે તો બીજી બૈરી કરે.

૮. ધણી પોતે મુખત્યારછે; પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપવું પડતું નથી, પેહેલી બૈરીને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહી શકતી નથી.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે—ધણી મુખત્યારછે.

૧૧. અઘરણી જે બૈરીને આવેછે તે બૈરીને રીતભાત તથા મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય તથા સાસરિયાં પિહેર જવા દે. એ વાતમાં અટકાવ કોઈ કરી શકતું નથી. ને છોકરીનો બાપ સાસરે ન મોકલે તથા સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે એ વાતમાં ન્યાતવાળા કોઈને પુછી શકતા નથી.

૧૩. છોકરીને મોસાળ જવા દેવામાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ શાસ્ત્ર પ્રમાણે—બ્રાહ્મણ મુહૂર્ત આપેછે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

મોચી—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૬.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યારથી તે ઉમર વરસ ૧૨ ની થાય ત્યાંલગણમાં કન્યાનાં લગન કરવાં, ને વરસ ૧૩ ની થાય ત્યારે લગન કર્યાં વિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબી તથા પાંચ પેહેડીના સગામાં લગન કરતા નથી, ને એની સાથે લગન થયાં એવું અમારા જાણ્યામાં નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે નહી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકારી તો એ છે જે કન્યાનો બાપ તથા દાદો તથા ભાઈ તથા મા તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબી તથા માનો બાપ તથા મામો–એ મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો કન્યાદાન કરેછે. ને કન્યાને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણાવે નહી, પણ એક દાહાડે એક માંડવામાં જુદી જુદી ચોરીએ બે કન્યા પરણાવેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો એ બીજી એકજ કરેછે, ને મુખ્ય બૈરી તો પેહેલી કેહેવાયછે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઇએ, ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી તો કેટલું આપવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કહે તો બીજી બૈરી થાય નહી, ને પેહેલી બૈરી વાંઝણી તથા આંધળી હોય તો તે બૈરીની ના ચાલે નહી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તે બૈરીની ઉમર વરસ ૩૦ ની થાય ત્યાંલગણ છોકરૂં થવાની વાટ જોઈને તેની રજાવિના બીજી બૈરી કરેછે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીતમાં સાસરેથી રૂ. ૧ નું લુગડું આપેછે. ને મોસાળું તો પોતીકો દોહિત્ર પરણે, ને પોતીકી છોકરીનું અધરણી હોય અથવા પોતાનો ભાણેજ પરણે ત્યારે મળે તેવું કરેછે; ને મોસાળાંનો આંકડો તો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે તો ચાલે, ને પિહેરિયાં સાસરે ન જવાદે તો તેની પાસે પંચાત રૂ. ૧ દંડનો લેછે ને સાસરે મોકલેછે; ને સાસરે તથા પિહેર જવામાં દાહાડો તો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતીછે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવામાં અટકાવ કરે નહી; ને મોસાળ જવાનો દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરૂવાં તેની મોસમ તથા દાહાડો તો બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કેહે તે મુકરર છે, ને બ્રાહ્મણ ના કહે તે દાહાડે લગન નહી થાય.

પોમલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૬.

૧. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, વરસ ૫ થી તે વરસ ૨૫ ની થઈ કોઈ પરણેછે, ને કોઈ કુંવારી જન્મ સુધી રહેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં કાકા કાકી તથા ભાઈ ભત્રીજામાં લગન કરવાનો ચાલ નથી, ને મામા ફોઈનું સગપણ હોય અથવા બે ત્રણ પેહેડીનું સગપણ હોય તો લગન થાય છે, તેને કોઈ મને કરી શકતું નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તે બૈરીની બેહેન સાથે પરણેછે.

૪. કન્યાદાન તેના માબાપ આપેછે, ને માહેરાંમાં પણ તેજ બેસાડે છે.

૫. અમારામાં બે કન્યા એક દાહાડે પરણી શકતી નથી, જુદે જુદે દાહાડે પરણેછે.

૬. પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી નાતરૂં કરીને લાવેછે.

૮. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે તેમાં પેહેલીની રજા લેવાનો ચાલ નથી, ધણીની ખુશીમાં આવે તેટલી કરે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૦. પેહેલી બૈરીની ઉમરનો કાંઈ મેળ નથી, ધણીની ખુશીમાં આવે ત્યારે કરેછે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેની રીત આપવાનો તથા મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી. ને અમારી ન્યાતને મહાદેવ પારવતીનું વરદાન છે કે પોમલી જણે ને પોમલો સુવાવડ ખાય. તેનો સિરસ્તો અમા-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

રામાં એ છે કે બૈરી જણે ત્યારે તેનો ધણી બૈરી સુવાવડીની પેઠે માંથું બાંધીને ઘરમાં રેહે, ને સુવાવડનું ખાવું તે ખાય છે, ને જે બૈરીનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તે બૈરી અહિયાં જણે તો તેના ખાવિંદને તુરત પીશાબની રાહે લોહી પડે તેથી તેને ખબર પડે છે ત્યારે તે પણ ત્યાં સુવાવડનું ખાવું ખાય ને જ્યારે સુવાવડનું ખાવું તેનો મરદ ખાય છે ત્યારે તે બૈરી(ને) છોકરો યા છોકરી આવી હોય તેને બગલમાં મારીને ફરતી-ફરે-તે બૈરીને કાંઇ થતું નથી; ને તે ધણી સુવાવડ નહી ખાય તો બૈરીનું પેટ તુરત ચહડી આવેછે ને કાંઈ ખાંપણ લાગેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી સાસરે જાય ને પિહેરનું તેડું આવે ત્યારે પિહેર આવે તેમાં કોઇ અટકાવ કરતું નથી.

૧૩. છોકરીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગયલી હોય ત્યારે તેના સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરતાં નથી.

૧૪. લગન તો અમારામાં કાર્તિક મહીનાથી તે આષાઢ મહીના લગીમાં જ્યારે વરકન્યાના માબાપની મરજીમાં આવે ત્યારે પરણાવેછે.

ટીમળિયા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૬.

૧. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, જ્યારે હાથમાં પૈસા આવે ત્યારે લગન કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં સગાંમાં લગન કરતા નથી તો શું લખીએ?

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણતા નથી ને મુઆ પછી તો પરણેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર તો માબાપનો છે, ને તે ન હોય તો તેના વાલીનો છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં મામો પધરાવે છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણાવવાનો ચાલ નથી, ને કદાપી પરણે તો ચોરી બંનેની જુદી જુદી કરેછે. એજ કાયદો છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરાનો બાપ પલ્લું ભર્યા વિના રહેતોજ નથી, ને કદાપી નાદાર હોય તો ધીમે સાંસ્તે પુરૂં કરેછે; ને લગન તો અટકતાં નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી. ને મુઆપછી તો બીજી કરે છે તો મુખ્ય બૈરીનું શું લખીએ?

૮. એક ઉપર બીજી બૈરીનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૯. એનો જવાબ કલમ ૮ મી પ્રમાણે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં નહી થાય તોપણ બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૧૧. અત્રરણી જે બૈરીને આવે છે તેને રીત આપવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળું કરવાનો ચાલ પણ નથી.

૧૨. છોકરી [ને] મોટી થયા પછી સાસરે રેહેવું તો જરૂર છે, ને પિહેર ન જવા દે તો પંચનાં બે આદમી સાસરિયાંને સમજાવીને પિહેર મોકલાવે છે, ને પિહેરમાં દિન ૧૦ રહે, બાકી તો સાસરે રહે; ને દાહાડો તો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે તો સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં મોસાળ જવા દેવામાં અટકાવ કરી શકતાં નથી, ને સપરમો દાહાડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમનું કાંઇ મુકરર નથી, અમો અમારી ખુશીમાં આવેછે ત્યારે લગન કરીએ છૈએ.

ખાલપા—પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૭.

૧. પાંચથી તે ૧૧ વરસની ઉમર થાય ત્યાંસુધીમાં લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારામાં સગાવાહાલાંમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી ને કદાપી કરે તો પંચની નજરમાં આવે તેવી શિક્ષા કરેછે.

૩. મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણેછે, પણ જીવતાં પરણાય નહી.

૪. કન્યાના બાપનો છે, ને માહેરાંમાં તેનો મામો પધરાવેછે.

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, પણ ચોરી જુદીએ બે કન્યા એક દાહાડે પરણેછે.

૬. છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે ને રૂ ૧૦ ની પ્રતીતિ કરે તો પરણાવે.

૭. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે, ને મુખ્ય તો બંનો સમાન છે.

૮. મુખ્ય તો બંને સમાન છે.

૯. છોકરાં ન થતાં હોય તથા આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તો બીજી બૈરી કરી શકેછે.

૧૦. વીસ તથા ૨૫ ની ઉમર થતા સુધીમાં છોકરાં નહી થાય તો બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અધરણીવાળી બૈરીને મોસાળું કરવાનો ચાલ નથી, પણ રીતમાં રૂ ૨) નું લુગડું મળે તો કરેછે.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર આવવા જવાનો અટકાવ થાય નહી ને સાસરે રેહેવું તો મુખ્ય છે. એમાંથી કોઇ અટકાવ કરે તો પંચ તેને શિક્ષા કરે છે.

૧૩. મોસાળ જવામાં કોઇથી અટકાવ થાય નહી.

૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે—બ્રાહ્મણ કેહે તે દાહાડે કરીએ છૈએ.

ખાલપા—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૮.

૧. પાંચથી તે ૧૧ વરસ સુધીમાં લગન કર્યા વિના ચાલેજ નહી.

૨. સગાવાહાલાંમાં લગન કરવા નહી ને કદાપી કરે તો પંચની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે શિક્ષા કરે.

૩. મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે નાતરૂં કરેછે.

૪. તેના માબાપ માહેરાંમાં પધરાવે ને કન્યાદાન પણ તેજ આપે,

૫. એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી.

૬. છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે ને પલ્લાંની પ્રતીતિ કરે ત્યારે પરણાવે.

૭. બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે.

૮. બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલીની રજા લેવાનો ચાલ નથી.

૯. ના કેહે તોપણ બીજી બૈરી કરી શકેછે.

૧૦. છોકરૂં ન થતું હોય તથા આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તો કરી શકેછે.

૧૧. અધરણીવાળી બૈરીને આપવાનો ચાલ નથી ને મોસાળું કરવાનો ચાલ છે,—મળે તે પ્રમાણે.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવામાં અટકાવ—થઈ શકતો નથી.

૧૩. મોસાળ જવામાં કોઈથી અટકાવ થાય નહી.

૧૪. બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે થાયછે.

ખાલપા—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૯.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૫ ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૧૬ ની ઉમર થાય ત્યાંલગણમાં લગન કરવાં, ને વરસ ૧૭ ની થાય ત્યારે લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સાત પેઢીના સગામાં તથા કુટુંબમાં લગન કરતા નથી, ને એની સાથે કોઈએ લગ્ન કર્યાં તે તો અમારા જાણ્યામાં નથી.

૩. કોઇ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં વા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે નહી, ને નાહની બેહેન સાથે નાતરૂં તો કરેછે.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકારી તો છોકરીનો બાપ તથા મા તથા દાદો તથા કાકો તથા ભાઈ તથા પિત્રાઈ ભાઈ તથા કુટુંબી તથા મોસાળ પક્ષના—એ મધે પેહેલો નહોય તો બીજો બીજો છે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો કન્યાનો મામો પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી ને એક દાહાડે પણ બે કન્યા પરણતી નથી તો તેના કાયદાનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે નહી, તેનું કારણ એ જે લગનને બીજે દાહાડે પલ્લું ભરવાનો ચાલ છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો પણ બીજી નાતરાની બૈરી એકજ કરે છે, તેમાં મુખ્ય તો પેહેલી બૈરી કેહેવાય છે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા

ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઇયે, પણ તેને રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી, તો કેટલું આપવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો કારણ હો વા ન હો તોએ બીજી બૈરી કરી શકે નહી.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કંઈ છોકરૂં ન થયું ત્યારે (એ) તેની રજાવિના બીજી બૈરી થાય નહી, તો પેહેલી બૈરીની ઉમરનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે તેને રીત આપવાનો ચાલ છે. તે રીતમાં રૂ ૧ ની સાડી આપેછે, ને બેહેનનું તથા છોકરીનું છોકરૂં પેહેલું પરણે ત્યારે મોસાળું રૂ ૧૦) થી તે રૂ ૧૫) લગન કરેછે.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર ન જવા દે તો ચાલે ને પિહેરવાળા સાસરે ન જવા દે તો ન્યાતવાળા-પંચ તેની પાસે રૂ૧ પીવાનો લઈને સાસરે મોકલાવે છે; ને સાસરે તથા પિહેર જવામાં દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતી છે અથવા મરી ગઈ હોય ત્યારે પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં મોસાળ જવામાં અટકાવ કરે નહી; ને મોસાળ જવામાં દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ એ જે પોષ માસથી તે વૈશાખ માસ લગણમાં બ્રાહ્મણ કેહે તે દાહાડે લગન થાય, ને બ્રાહ્મણ ના કેહે તે દાહાડે લગન નહી થાય.

ઘેડા-ગરૂડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૭.

આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૧૭ જે નીચે છે તેની જોડે મળતો છે તેથી લખ્યો નથી.

ઘેડા-સુરતી તથા તળબદાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૭.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૧ થી તે વરસ ૧૫ ની થાય ત્યાંસુધીમાં લગન કરવાં.

૨. અમારામાં સગાવાહાલાંમાં લગન થતાં નથી.

૩. કોઈ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન નાહની હોય ને તેની સાથે પરણાવે તો પરણે, પણ મોટી સાથે પરણવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકાર સિરસ્તા પ્રમાણે બાપ તથા માનોછે; ને કન્યાને મામો માહેરાંમાં પધરાવેછે.

૫. અમારામાં એક દાહાડે બે કન્યા એક ઘરમાં પરણતી નથી, પણ જુદે જુદે દાહાડે તો પરણેછે.

૬. પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવી શકેછે, ને પલ્લાંની નીશા કરે ત્યારે પરણાવે.

૭. એક ઉપર બીજી કરવાનો ચાલછે, ને મુખી તો પેહેલી હોય તે.

૮. પેહેલીની રજા લે, અગર રજા ન આપે તો પંચમાં જાહેર કરે, ને પંચના લોક રજા આપે તો બીજી કરે.

૯. કારણનું કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની મરજીમાં આવે તો બીજી કરે.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૮ મી પ્રમાણે.

૧૧. અધરણીવાળી બૈરીને રીત આપવાનો ચાલ નથી, પણ મોસાળું કરવાનો ચાલછે-પોતપોતાની મળતર પ્રમાણે. આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. સાસરે તથા પિહેર જવા દેવામાં કોઈથી અટકાવ થઈ શકતો નથી ને અટકાવ કરે તો પંચના લોક તેને સમજાવીને મોકલાવેછે.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં કોઈથી અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ સિરસ્તા પ્રમાણે-સમુહૂર્તામાં થાયછે, કમુહૂર્તામાં થતાં નથી.

ઘેડા-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૯.*

૧. એનો જવાબ વિવાહ બાબતની કલમ ૪ પ્રમાણેછે.

---

* આ અંકવાળાનો જવાબ ૧૧૭ વાળા સાથે મળેછે તથા માત્ર ફેરફારવાળી કલમો ઉતારીછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨. અમારામાં ઘેડા સુરતીની જોડે કન્યા આપવા લેવાનો ચાલ નથી, તથા સગાંમાં લગન કરતા નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણુતા નથી, ને બૈરી મુઆ પછી તો તેની બેહેન સાથે પરણેછે, ને નાતરૂં કરે તો થઈ શકેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીએ બે કન્યા પરણુતી નથી, ને પરણે તો જુદી જુદી ચોરીએ પરણાવીએ છૈએ.

૯. અમારી ન્યાતમાં વિનાકારણથી બીજી બૈરી થતી નથી.

ઘેડા—ઓરપાડનાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૮.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૯ ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૧૨ ની થાય ત્યાંલગણુમાં લગન કરે, ને વરસ ૧૩ ની થાય ત્યારે તો લગન કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબમાં તથા સાત પેઢીના સગાંમાં લગન કરતાં નથી ને કુટુંબમાં તથા સાત પેઢીના સગાંમાં કોઇએ લગન કર્યાં તે અમારા જાણ્યામાં નથી.

૩. કોઈ પોતાની બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી તેની બેહેન સાથે પરણે નહી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો અધિકારી તો કન્યાનો બાપ તથા દાદો તથા ભાઇ તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબી તથા મોસાળ પક્ષના—એ મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો અધિકારીછે; ને કન્યાને માહેરાંમાં તો કન્યાની મામી પધરાવેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા તો પરણુતી નથી, પણ એકે દાહાડે એક માંડવામાં જુદી જુદી ચોરીએ કોઇએક શખસ બે કન્યા પરણાવેછે.

૬. લગન જારી થયું ને છોકરાનો બાપ પલ્લું ન ભરે તો છોકરીનો બાપ લગન અટકાવે નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો એપણુ બીજી બૈરી ૧ નાતરાની કરેછે, તેમાં મુખ્ય તો પેહેલી બૈરીછે.

૮. પેહેલી બૈરી જીવતાં ફરી બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પેહેલી બૈરીની રજા જોઇએ, ને પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સારૂ કાંઈ આપવું જોઈતું નથી.

૯. પેહેલી બૈરી પોતાના ધણીને બીજી બૈરી કરવાની ના કેહે તો બીજી બૈરી કરી શકે નહી, પણ પેહેલી બૈરી વાંઝણી હોય વા અપંગ હોય તો પેહેલી બૈરીની રજાવિના પણ બીજી બૈરી કરેછે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું ત્યારે તેની ઉમર વરસ ૩૦ ની થાય ત્યાં લગણ વાટ જોઈને તે બૈરીની રજાવિના પણ બીજી બૈરી કરેછે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે તેને સાડી ૧ રૂ ૧૧) ની ને કાંચળી ૧ રૂ.૦ાા ની રીતમાં આપેછે; ને પોતીકી બેહેનના છોકરોના લગનમાં મોસાળું કરેછે, તેમાં ચિઢ્ઢિ ૧) રૂ. ૧૧) ની, ઘાઘરો ૧) રૂ. ૦ાા) નો, કાંચળી ૧ રૂ. ૦ાા ની—એ રૂ. ૨) નો માલ આપીએ છીએ.

૧૨. છોકરી મોટી થયા પછી તે સાસરે જાય ને સાસરિયાં પિહેર જવામાં તથા પિહેરિયાં સાસરે જવામાં અટકાવ કરે નહી, ને અટકાવ કરે તો અમારી ઓરપાડની પંચમાં તેને લઈ જઈને તેનો ટંટો તોડીને સાસરે અથવા પિહેર મોકલેછે, ને તે અટકાવના કરનાર પાસે ન્યાતવાળા રૂ. ૦ાા પીવાનો લે છે, ને સાસરે તથા પિહેર જવામાં દાહાડો તો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. કોઈ સ્ત્રીની મા જીવતીછે અથવા મરી ગઈ ત્યારે પિહેરિયાં અથવા સાસરિયાં મોસાળ જવામાં અટકાવ કરે નહી. ને મોસાળ જવાનો દાહાડો તો મુકરર નથી.

૧૪. લગન કરવાં તેની મોસમ એ જે માસ પોષમાંથી તે આષાઢ સુદ નોમ લગણ બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કેહે તે દાહાડે લગન કરીએ છૈએ, ને બ્રાહ્મણ ના કેહે તે દાહાડે લગન નહી કરીએ.

હલાલખોરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૮.

૧. કન્યાની ઉમરનું કાંઈ મુકરર નથી, જ્યારે વર મળે ત્યારે લગન કરીએ છૈએ, ને કોઈ કન્યાની ઉમર મોટી વરસ ૪૦ સુધીની થાયછે ને વર નથી મળતો ત્યારે તે કન્યા મોટી થઇને પણ પરણેછે એવો ચાલછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨. અમારાંમાં સગાવાહાલાંમાં લગન કરતા નથી, ને કદાપી કોઈ ભુલથી કરે તો તે તુટતાં નથી.

૩. પોતાની બૈરી જીવતાં તેની બેહેન સાથે પરણુવાનો ચાલ નથી, ને તે બૈરી મુઆ પછી તેની બેહેન નાહની હોય ને તેના માબાપ રાજી હોય તો કરે છે. મરનાર બૈરીની બેહેનની ઉમર તેથી મોટી હોય તો તેની સાથે પરણવાનો ચાલ નથી.

૪. કન્યાદાન આપવામાં—માબાપ તથા તેના સગા આપેછે, ને તે ન હોય તો પંચાત આપેછે.

૫ અમારી ન્યાતમાં એક માંડવામાં બે કન્યા એકે દાહાડે પરણેછે, ને તેની શાંતિક અમારા ગરડા બ્રાહ્મણ જુદી જુદી કરાવેછે.

૬. લગન વખત વરવાળો રૂ. ૬ નાં લુગડાં [લાવે]; વરવાળો ન લાવે તો કન્યાવાળો લગન અટકાવેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવામાં મરદ મુખત્યારછે, ને ઘરનાં કામમાં બંનો બરાબરછે.

૮. પેહેલી બૈરી ઉપર, મરદ બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો પંચાતમાં જાહેર કરે ત્યારે પંચાત મળીને તે બૈરીને રાજી કરાવે ત્યાર પછી બીજી બૈરી કરે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૦. પેહેલી બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન થયું હોય તોએપણ તે બૈરીને રાજી કરીને બીજી બૈરી કરે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવે તેને રીત આપવાનો ચાલ નથી; ને મોસાળું કરવાનો ચાલ તો તેના માબાપને મળે તો કરે.

૧૨. છોકરી મોટી થઇ ત્યારે પછી તેને સાસરે જવામાં પિહેરિયાં અટકાવ કરી શકતાં નથી, ને પિહેર મોકલવામાં ધણી મુખત્યારછે, દાહાડો મુકરર નથી.

૧૩. છોકરાને સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં મોસાળ જવામાં કાંઈ અટકાવ કરી શકતાં નથી.

૧૪. લગન કરવાની મોસમ તો દેવદિવાળીથી તે ઉજવળ સુધી નોમ થાયછે.

કાળદાસીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૫.

૧. કન્યાની ઉમર વરસ ૧૫ ની થાય ત્યારથી તે વરસ ૨૦ ની થાય ત્યારે લગન કર્યા વગર ચાલે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં સંબંધમાં લગન કરવાં ઘટતાં નથી, ને બેહેનનો દીકરો હોય ને ભાઈની છોકરી હોય તો એ બંનોનાં લગન થાયછે.

૩. કોઇ શખસ પોતાની બૈરી જીવતાં તથા મુઆ પછી પણ તેની બેહેન સાથે પરણતો નથી.

૪. કન્યાદાન આપવાનો માબાપનો અધિકારછે, ને માબાપ ન હોય તો કાકા તથા દાદાનો અધિકારછે, ને તે ન હોય તો મોસાળિયાંનો અધિકારછે, ને માહેરાંમાં તો મામો પધરાવેછે એજ રીતછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એક ચોરીમાં બે કન્યા પરણતી નથી, અગર પરણે તો બંનોની ચોરી જુદી જુદી બાંધેછે એજ કાયદો છે.

૬. લગન અટકે નહી, શાથી જે અમારામાં પલ્લું છેજ નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી જીવતી હોય તો બીજી બૈરી કરેછે ને બે બૈરી ઉપર કાંઈ ત્રીજી બૈરી થતી નથી, ને મુખ્ય બૈરીનું શું લખીએ ? જે ઘર ચલાવે તે મુખ્ય જાણવી.

૮. પેહેલી બૈરીને પુછીને બીજી બૈરી કરેછે, ને રાજી કરવા સારૂ કાંઇ આપવું પડતું નથી.

૯. બૈરી પોતાના ધણીને ના કેહે તો બીજી બૈરી કરેછે, કારણનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૦. એનો જવાબ ૯ મી કલમ પ્રમાણે.

૧૧. અધરણી જે બૈરીને આવેછે, તેને રીત આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૨. મોહોટી ઉમરમાં લગન થાયછે, તેથી સાસરે રહેવું તથા પિહેર જવામાં છોકરી મુખત્યારછે, જ્યારે બાપના ઘરવાળા તેડે ત્યારે જાય.

૧૩. મોસાળ જવા દેવામાં સાસરિયાં અટકાવ કરતાં નથી.

૧૪. લગન કરવાં તે બ્રાહ્મણને કહીને કરીએછેએ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તજવા બાબતના જવાબ.

નાગર–વડનગરા મેહેતાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧.

૧. ભારે અણબનાવ થાય ત્યારે ધણી ધણિયાણીને તજે છે, કેહેતાં જુદી રાખેછે, પણ ધણિયાણીથી ધણીને તજાય નહી.

૨. ધણિયાણીને ત્યાગ કરવામાં બેહુ કુલની આજ્ઞાની જરૂર નથી.

૩. જુદી રાખ્યાવિના બીજો કાંઈ ચાલ નથી.

૪. પતિત નહી થઈ હોય તો ધણીને પોતાની સ્ત્રીનું ભરણપોષણ કરવું ઘટમાન છે.

૫. જુદી રાખે તો પોતાના સગાવાહાલાંના ઘરોના જથામાં રાખે, ને કદાચિત તે બાઈ પોતાના બાપના ઘરમાં રેહે તો તેના ધણી ઉપર ભરણપોષણનો દાવો થાય નહી.

૬. પોતાની પ્રતિષ્ટા પ્રમાણે ભરણપોષણ કરવું પડે–વિભાગ આપવાનો ચાલ નથી.

૭. કારણવિના તજવાનો ચાલજ નહી.

૮. એનો જવાબ પાંચમી કલમમાં લખી ચુક્યા.

૯. ધણીનો અખત્યારછે.

૧૦. ના.

૧૧. ના.

૧૨. ના.

૧૩. એક ઉપર બીજી લાવવાનો ચાલ નથી, ત્યારે એનું શું લખીએ?

૧૪. ના.

૧૫. એકથી બીજી થાયજ નહી.

૧૬. ના.

૧૭. બીજી બૈરીજ થતી નથી તો ફરિયાદી ક્યાંથી થાય.

૧૮. બીજી બૈરીજ થતી નથી તો શું લખીએ?

૧૯. બીજી બૈરીજ કરવાનો ચાલ નથી તો વધતું શું લખીએ?

૨૦. બીજી બૈરીજ કરવાનો ચાલ નથી.

૨૧. પિહેરમાં રહીને ખોરાક પોશાકનો દાવો થાય નહી.

નાગર–બ્રાહ્મણ વડનગરા અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨.

૧. જ્યારે અણબનાવ હોય ત્યારે જુદી રાખેછે, પણ ધણી ધણિયાણી તજતા નથી.

૨. ત્યાગ થતી નથી અપરાધવિના.

૩. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો કલમ ૩.

૪. ભરણપોષણ કરે.

૫. ન બને તો તરફેણના સગાંપાસે રેહે.

૬. કાંઈ કારણવિના તજાતી નથી, તો (શું) વધતા ઓછાતું શું લખીએ?

૭. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો.

૮. એનો જવાબ કલમ ૫ મી માં લખ્યોછે.

૯. ઉભયતાની ખુશી.

૧૦. ના. ત્યાગ થતી નથી તો.બીજું શું લખીએ?

૧૧. એવું કાંઇ થયું નથી.

૧૨. ના.

૧૩. બીજી લાવવાનો ચાલ નથી.

૧૪. ના.

૧૫. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો.

૧૬. એનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે.

૧૭. એક બૈરી ઉપર બીજીનો ચાલ નથી.

૧૮. એક ઉપર બીજીનો ચાલ નથી.

૧૯. એનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૦. દોષવાળી કોઇ પંરણી નથી તો શું લખીએ ?

૨૧. પિહેરમાં રેહેવાનો ચાલ નથી, પણ સાસરિયાં પાસે રેહે તો ખોરાકી પોશાકી આપે.

નાગર—વડનગરા સુરતી ગીરજાશંકરના તડનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨૪૩.

૧. જ્યારે અણબનાવ થાય ત્યારે ધણી ધણિયાણીને તજેછે, કેહેતાં જુદી રાખેછે; પણ ધણિયાણીથી ધણીને તજાય નહી.

૨. ધણિયાણીને ત્યાગ કરવામાં બેહુ કુલની આજ્ઞાની જરૂર નથી,

૩. જુદી રાખવાવિના બીજો કાંઈ ચાલ નથી.

૪. પતિત નહી થઈ હોય તો ધણીને પોતાની સ્ત્રીનું ભરણપોષણ કરવું ઘટમાનછે.

૫. જુદી રાખે તો પોતાના સગાવાહાલાંના ઘરોના જથામાં રાખે, ને કદાચિત તે બાઈ પોતાના બાપના ઘરમાં રેહે તો તેના ધણી ઉપર ભરણપોષણનો દાવો થાય નહી.

૬. પોતાની પ્રતિજ્ઞા પ્રમાણે ભરણપોષણ કરવું પડે—વિભાગ આપવાનો ચાલ નથી.

૭. કારણવિના તજવાનો ચાલજ નથી.

૮. એનો જવાબ કલમ પાંચમીમાં લખી ચુક્યા.

૯. ધણીનો અખત્યારછે.

૧૦. ના.

૧૧. ના.

૧૨. ના.

૧૩. એક ઉપર બીજી લાવવાનો ચાલ નથી તો તેનું શું લખીએ?

૧૪. ના.

૧૫. એકથી બીજી થાયજ નહી.

૧૬. ના.

૧૭. બીજી બૈરી થતીજ નથી તો ફરિયાદી કયાંથી થાય ?

૧૮. બીજી બૈરી થતીજ નથી તો શું લખીએ?

૧૯. બીજી બૈરીજ કરવાનો ચાલ નથી તો વચનું શું લખીએ.

૨૦. બીજી બૈરીજ કરવાનો ચાલ નથી.

૨૧. પિહેરિયાંમાં રહીને ખોરાકપોશાકનો દાવો થાય નહી.

નાગર—વડનગરા બ્રાહ્મણ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨૪૪.

૧. જ્યારે અણબનાવ થાય ત્યારે ધણિયાણીને તજેછે,—કેહેતાં જુદી રાખેછે, પણ ધણિયાણીથી ધણીને મુકાય નહી.

૨. ધણિયાણીને ત્યાગ કરવામાં બે કુલની દરકાર નથી.

૩. જુદી રાખ્યાશિવાય બીજો કાંઈ ચાલ નથી.

૪. પતિત ન થઈ હોય તો ધણીને પોતાની સ્ત્રીનું ભરણપોષણ કરવું લાજમછે, પણ તે સ્ત્રી પોતાનું પલ્લું ગેરસિરસ્તે ખરચ કરી શકે નહી.

૫. જુદી રાખે તો પોતાના સગાવાહાલાં—ખેસ કબીલાના ઘરોનીજ પાસે રાખે, ને કદાચિત તે બાઈ પોતાના બાપના ઘરમાં રેહે તો તેના ધણી ઉપર ભરણપોષણનોજ દાવો

૬. પોતાની પ્રતિજ્ઞા પ્રમાણે ભરણપોષણ કરવું પડે. વિભાગ આપવાનો ચાલ નથી.

૭. કારણવિના તજવાનો ચાલ નથી.

૮. એનો જવાબ પાંચમી કલમમાં લખી ચુક્યા.

૯. ધણીનો અખત્યાર છે.

૧૦. ના.

૧૧. ના.

૧૨. ના.

૧૩. એક ઉપર બીજી લાવવાનો ચાલજ નથી, ત્યારે શું લખીએ ?

૧૪. એનો જવાબ તેરમી કલમમાં લખી ચુક્યા.

૧૫. એનો જવાબ ઉપર લખી ચુક્યા.

૧૬.—૨૦. કલમ ૧૪ થી કલમ ૨૦ સુધીના તમામ સવાલના જવાબ કલમ ૧૩ ના જવાબમાં આવી ચુક્યાછે, તે વાસ્તે કલમ મજકુરોના સવાલના જવાબ લખવાની દરકાર નથી.

૨૧. ધણી અથવા સસરા વિનઅપરાધે ન તેડે તો ખોરાક પોશાક આપે, પણ પલ્લું તો ઉપરની કલમ ૪ પ્રમાણેના જવાબ પ્રમાણે રાખે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

બ્રાહ્મણ-વીસનગરા નાગર ગૃહસ્થ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૦.

૧. સ્ત્રી પતિત થયાવિના ત્યાગ થતી નથી, ને ફારગતીનો કંઈ ચાલ નથી. અગર પેહેલી વા (આ) બીજી વગર તકસીરે તજે તો તેને ન્યાત પુછી શકેછે.

૨. ત્યાગ થતી નથી તો શું લખીએ? એનો જવાબ ઉપલી પેહેલી કલમમાં લખ્યોછે.

૩. એનો જવાબ ઉપલી પેહેલી કલમમાં લખ્યોછે.

૪. તજેલી બાઈનું ભરણપોષણ કરવું ઘટેછે, પણ જો પોતાના ઘરમાં રેહેતી હોય અથવા જુદી રેહેતી હોય ને સત્ધર્મથી રેહે તો. કદાચિત પોતાના પિહેરમાં રેહે તો ભરણપોષણ કરવું ઘટતું નથી, ને એ બાબતમાં અખત્યાર તો ન્યાતનો છે.

૫. કારણવિના તજાતી નથી તો શું લખીએ? એનો જવાબ આંક પેહેલા મધે લખ્યોછે.

૬. તેની તકસીર પ્રમાણે શિક્ષા કરેછે ન્યાત મળીને.

૭. એવી બૈરીને તજાતી નથી.

બ્રાહ્મણ-વીસલનગરા અમદાવાદી ગૃહસ્થ તથા કલાટ સર્વેનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૧.

૧. સ્ત્રીને પતિત થયાવિના ત્યાગ થતી નથી; ને ફારગતીનો કાંઈ ચાલ નથી.

૨. ત્યાગ થતી નથી તો શું લખીએ?

૩. એનો જવાબ કલમ ૨ પ્રમાણે.

૪. બીજી બૈરીનું ભરણપોષણ કરવું ઘટેછે-જો પોતાના ઘરમાં રેહેતી હોય અથવા જુદી રેહેતી હોય તો; ને પિહેરમાં રેહેતી હોય તો ભરણપોષણ આપવું ઘટતું નથી. ને એ બાબતમાં ધણીનો તથા ન્યાતનો [અખત્યાર] છે.

૫. કારણવિના તજાતી નથી તો શું લખીએ?

૬. તેની તકસીર પ્રમાણે ન્યાત શિક્ષા કરેછે.

૭. એવી બૈરીને તજાતી નથી.

બ્રાહ્મણ-ઔદીચ સહસ્ર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૩.

૧. ધણિયાણી વ્યભિચારિણી થાય તો તજે.

૨. ઉઘાડો દોષ હોય ત્યારે બંને કુળની રજાવિના તજાયછે.

૩. દોષથી ત્યાગ કરે તો તેને પિહેર કાહાડી મેલેછે.

૪. વગર દોષનીને તજે તો તેનું પોષણ કરવું ઘટેછે.

૫. તજેલી સ્ત્રીને પોતાની બનત પ્રમાણે એકઠી અથવા જુદી રાખવી.

૬. કારણવિના ધણિયાણીને તજાતી નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ કારણવિના સ્ત્રીને તજાતી નથી.

૮. જો કોઈ ધણિયાણીને તજે તે સ્ત્રી પોતાના બાપને ઘેર સુખેથી જાયછે.

૯. ધણીને ઘેર તથા બાપને ઘેર સ્ત્રીને રેહેવામાં ધણીનો અખત્યારછે.

૧૦. ત્યાગકર્યા પછી કાંઈ ફારગતી થતી નથી.

૧૧. આંધળી અથવા બેહેરી અથવા પાંગળીને તજવી નહી.

૧૨. પોતાની સ્ત્રીને વગર વાંકે કાહાડી મેલાતી નથી.

૧૩. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી થતી નથી.

૧૪-૧૫-૧૬-૧૭-૧૮-૧૯-૨૦. ....

૨૧. કાહાડી મુકેલી બૈરીને ખોરાક પોશાક આપવાનો ચાલ આજ લગી જાણવામાં આવ્યો નથી.

બ્રાહ્મણ-ઔદીચ સહસ્ર ખંભાતી ઇશામળિયાનો જવાબ. પટેલ બેચર રામચંદ્ર.

પ્રકાર "ગ." અંક ૪.

૧. ઉઘાડો દોષ હોય તો તજે, જેથી લાંછન લાગે તે.

૨. દોષવિના રજા જોઈએ.

૩. કાંઈ દોષથી કહાડી મુકે તેને પિહેર.

૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. તજેલી સ્ત્રીને બને તો એકઠી રાખવી (ની) તો નહી.
૬. કારણવિના ત્યાગ ન થાય, ને કરે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૭. કારણવિના ત્યાગ ન થાય તો શું લખીએ?
૮. સ્ત્રીને તજે ત્યારે તે ન્યાતને જાહેર કરીને પિહેર પોતાને જાય.
૯. ધણીનો અખત્યાર છે.
૧૦. ન તજે.
૧૧. બ્રાહ્મણમાં છેડો ફાડવાની તથા બીજો ધણી કીધાની રીત નથી જે ફારગતી જોઈએ.
૧૨. ન થઈ શકે.
૧૩. એક ઉપર બીજી કરે તો એને બરોબર માને.
૧૪. હા. થાય છે.
૧૫. એનો જવાબ નંબર ૩ ને આંક ચોવીસે છે.
૧૬. કારણવિના ન કરે.
૧૭. કારણથી બીજી કરે તો એને સમાન ગણે.
૧૮. જે સ્ત્રી ધણીની આજ્ઞામાં રેહે તે મુખી.
૧૯. બુદ્ધિમાન તે મુખી.
૨૦. હા. બીજી મુખ્યછે.
૨૧. ચાહે ત્યારે તેડી જાય, પણ આપવું લેવું કાંઈ નહી.

બ્રાહ્મણ—ઔદીચ ટોળકિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૫.

૧. જો બૈરી વ્યભિચારણી થાય ત્યારે તજેછે.
૨. ઉઘાડો દોષ હોય તો બંને કુળની રજાવિના તજાયછે.
૩. એનો જવાબ ઉપલી કલમ ૧ મધ્યે લખ્યોછે.
૪. તજેલી કન્યાનું ભરણપોષણ કરવું ઘટેછે.
૫. તજેલી ધણિયાણીને બનત પ્રમાણે રાખવી.
૬. તજેલી બૈરીને જીવતાંસુધી અન્નવસ્ત્ર આપવાં.
૭. કારણવિના તજે તેને શિક્ષા કર્યાનો ચાલ નથી.
૮. તે બૈરીનો ધણી મુખત્યારછે, તે કરતાં તેનો બાપ તેડી જાય તો જવા દે.
૯. પોતીકા ધણીનો અખત્યારછે.
૧૦. બૈરી ખોડવાળી હોય તેને તજવી નહી.
૧૧. અંગિકાર કર્યા પછી ફારગતી થતી નથી.
૧૨. પોતાની ધણિયાણીને વગર વાંકે કાઢી શકાતી નથી.
૧૩. બીજી બૈરી કરે તો પેહેલી બૈરીને કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.
૧૪. બીજી બૈરી થાયછે.
૧૫. કાંઈ કારણવિના ગમે એટલી થાય.
૧૬. બીજી બૈરી કરી શકેછે.
૧૭. બીજી બૈરીને કાઢી મુકાતી નથી.
૧૮. જે બૈરી ધણીને ગમે તે મુખ્ય છે.
૧૯. જે શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૨૦. એનો જવાબ કલમ ૧૯ મીમાં છે.
૨૧. અમારામાં ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ—શીહોરા ઔદીચ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૬.

૧. ધણિયાણી વ્યભિચારણી થાય તો તજે.
૨. ઉઘાડો દોષ હોય ત્યારે બે કુળની રજાવિના તજાયછે.
૩. દોષથી ત્યાગ કરે તો તેને પિહેર કહાડી મેલેછે.
૪. વગર દોષનીને તજે તો તેનું પોષણ કરવું ઘટેછે.
૫. તજેલી સ્ત્રીને પોતાની બનત પ્રમાણે એકઠી અથવા જુદી રાખવી.
૬. કારણવિના ધણિયાણીને તજાતી નથી.
૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ કારણવિના સ્ત્રીને તજતું નથી.
૮. જે કોઈ ધણિયાણીને તજે તે સ્ત્રી પોતાના બાપને ઘેર સુખેથી જાયછે.
૯. ધણીને ઘેર તથા બાપને ઘેર સ્ત્રીને રેહેવામાં ધણીનો અખત્યાર.
૧૦. ત્યાગ કર્યા પછી કાંઈ ફારગતી થતી નથી.
૧૧. આંધળી તથા બેહેરી તથા પાંગળીને તજવી નહી.
૧૨. પોતાની સ્ત્રીને વગરવાંકે કાહાડી મેલાતી નથી.
૧૩. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી થતી નથી.

૧૪. તલાકનામેથી તજે તે બીજી પરણેછે.

૧૫.–૧૬.–૧૭.–૧૮.–૧૯.–૨૦. ....

૨૧. કહાડી મુકેલી બૈરીને ખોરાક પોશાક આપવાનો ચાલ આજલગી જાણ્યામાં આવ્યો નથી.

બ્રાહ્મણ–ઔદીચ સહસ્ર અમદાવાદી ઇશામળિયા–પટેલ બહુચરાજીના જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૮.

૧. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૨. કાંઈ ઉઘાડો દોષ હોય તો બન્ને કુલની રજાવગર ત્યાગ થાય, નીકર થાય નહી.

૩. કાંઈ દોષથી કાઢી મુકે તો તેને પિહેર કાઢી મુકે.

૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. તજેલી ધણિયાણીને બને તો એકઠી રાખવી, નહી તો જુદી રાખવી.

૬. અમારી ન્યાતમાં કારણવિના ત્યાગ થતો નથી, ને તજે તો તેનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૭. કાંઈ કારણવિના ત્યાગ થતી નથી, તેનો જવાબ શું લખીએ?

૮. સ્ત્રીને ત્યાગ કરે ત્યારે સ્ત્રી ન્યાતને જાહેર કરીને તેના બાપને ઘેર જાય.

૯. ધણીને ઘેર અથવા બાપને ઘેર રેહેવું તેમાં આજ્ઞા–અખત્યાર ધણીનો છે.

૧૦. આંધળી વા બેહેરી વા લુલી વિગેરે તજવાની રીત નથી.

૧૧. બ્રાહ્મણમાં છેડો ફાડવાની તથા બીજો ધણી કીધાની રીત નથી, જે ફારગતી જોઈએ.

૧૨. પોતાની ધણિયાણીને વગરવાંકે કાહાડી મુકવાની રીત નથી.

૧૩. એક બૈરી ઉપર બીજી કરે તો બંને બરોબર રાખે.

૧૪. અમારામાં કાંઈ કારણથી બીજી થાયછે.

૧૫. એનો જવાબ નંબર * ૩ ને આંક ચોવીસમે છે.

---

* નંબર ૩ એટલે લગ્ન બાબત.

૧૬. એવી અમારામાં રીત નથી–કારણ વગરની.

૧૭. અમારામાં કારણથી બીજી કરે તો બેને બરોબર ગણે સહી.

૧૮. જે બૈરી ધણીની આજ્ઞામાં રેહે તે મુખી.

૧૯. જે બૈરી બુદ્ધિમાન છે તે મુખી.

૨૦. સ્ત્રી દોષવાળી છે તો બીજી સ્ત્રી મુખ્ય છે.

૨૧. ધણી પોતાની ધણિયાણીને તેડવા જો ચાહે તો સુખે તેડી જાય, પણ કાંઈ આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ–ઔદીચ સહસ્ર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૯.

૧. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૨. કાંઈ ઉઘાડો દોષ હોય તો બંનો કુળની રજા વગર ત્યાગ થાય, નીકર થાય નહી.

૩. દોષથી કાઢી મુકે તો પિહેર કાઢી મુકેછે.

૪. એનો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તે પ્રમાણે છે.

૫. તજેલી ધણિયાણીને બને તો એકઠી રાખવી અથવા ન બને તો જુદી રાખવી.

૬. અમારામાં કાંઈ કારણ વગર ત્યાગ થતો નથી, ને તજે તો તેનો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે.

૭. એવા કારણ વગર કાંઈ ત્યાગ થતી નથી તો તેને શિક્ષા શું લખીએ ?

૮. જે સ્ત્રીને ત્યાગ કરે ત્યારે તે સ્ત્રી ન્યાતને જાહેર કરીને તેના બાપને ઘેર જાય.

૯. ધણીને ઘેર અથવા બાપને ઘેર રેહેવું તેમાં અખત્યાર ધણીનો છે.

૧૦. અમારામાં ત્યાગ કીધા પછી ફારગતીની રીત નથી.

૧૧. આંધળી તથા બેહેરી તથા લુલી બૈરીને તજવાની રીત નથી.

૧૨. પોતાની સ્ત્રીને વગરવાંકે કાહાડી મુકાતી નથી.

૧૩. એક બૈરી ઉપર બીજી કરે તો બેને સમાન રાખે.

૧૪. અમારામાં કાંઈ કારણથી બીજી થાયછે.

૧૫. એનો જવાબ નંબર ત્રીજામાં આંક ચોવીસમાં છે.

૧૬. એ અમારી ન્યાતમાં રીત નથી–કાંઈ કારણ વગર.

૧૭. અમારામાં કારણથી બીજી કરે તો બન્નેને સમાન ગણે.

૧૮. જે સ્ત્રી ધણીની આજ્ઞામાં રહી તે મુખી.

૧૯. જે સ્ત્રી બુદ્ધિવાન છે તે મુખ્ય.

૨૦. પેહેલી દોષવાળી છે તો બીજી સ્ત્રી મુખ્ય.

૨૧. ધણી પોતીકી ધણિયાણીને તેડવા ચાહે તો સુખે તેડી જાય, પણ કાંઈ આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ–મોઢ અગિયારસિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૭.

૧. બદફેલી કરે તેથી તજવી પડેછે.

૨. રજા જોઈએ.

૩. ઘરમાંથી બાહાર કાહાડવી ને બીજા ઘરમાં રેહે, ને તેનું રાંધ્યું જમવું ખાવું નહી.

૪. ભરણપોષણ કરવું ઘટેછે.

૫. જુદી રાખવી.

૬. કારણવિના તજતું નથી તેથી ભરણપોષણ થાય તે પ્રમાણે પોતાની જાતેથી આપવું.

૭. વગર કારણે ધણિયાણીને કોઈ તજતું નથી તો તેને શિક્ષા શી કરે ?

૮. બદફેલી હોય તેને તો કોઈ રાખતું નથી, ને બદફેલવિનાની હોય તે તો પિહેરમાં રેહે અથવા સાસરાના ઘરમાં જુદી રેહે.

૯. ધણીનો કુલ અખત્યાર છે.

૧૦. ના, નહી જોઇએ.

૧૧. બૈરી ૧ જ હોય, બીજી બૈરી હોય નહી.

૧૨. હા, બની શકેછે.

૧૩. બીજી બૈરી થતી નથી.

૧૪. એક બૈરી મરે ત્યારે બીજી બૈરી થાય.

૧૫. એક મરે ત્યારે બીજી થાય. ને બીજી મરે ત્યારે ત્રીજી થાય. ત્રીજી મરે ત્યારે ચોથી થાય.

૧૬. એક હાજર હોય ત્યાંસુધી બીજી થઈ શકતી નથી.

૧૭. એક બૈરી હાજર હોય ત્યાંસુધી બીજી બૈરી થઈ શકતી નથી.

૧૮. એક બૈરી છે તે મુખ્ય છે, બીજીનો ચાલ નથી.

૧૯. એક છે તે મુખ્ય છે.

૨૦. દોષવાળી બૈરી છે તે મુખ્ય છે, બીજીનો ચાલ નથી.

૨૧. પિહેરમાં રેહે ને ધણીની ઉમર પોહોંચતી હોય તો રોટલા ખોરાકીનો ખરચ ધણીને આપવો જરૂર છે.

બ્રાહ્મણ–મોઢ ચાતુરવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૦.

૧. લાનો જવાબ શાસ્ત્રમાંછે તેજ પ્રમાણે છે.

૨. નો જવાબ એ જે ત્યાગ કરવામાં ધણી મુખત્યાર, અંનો કુલનો અખત્યાર નહી.

૩. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૪. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૫. માનો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૬. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૭. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૮. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૯. માનો જવાબ એ જે મોટી સ્ત્રીને તેના બાપને ઘેર રેહે માસ બે માસ તેમાં ધણીનો અખત્યાર–ને ધણીને ત્યાં તો ધણી કાહડી મુકે (તો એ) ત્યારે.

૧૦. નો જવાબ એ જે ત્યાગ કરે તે સંસારના કામથી ત્યાગ, પણ ધણિયાણીપણું તેનું ટળે નહી, માટે ફારગતી ન જોઈએ.

૧૧. નો જવાબ એ જે એ દોષથી ત્યાગ ન થાય, ને જે શાસ્ત્રમાં ત્યાગના દોષ લખ્યાછે તેથી ત્યાગ થાય.

૧૨. માનો જવાબ એ જે વગરવાંકે કાહડી મુકાય નહી.

૧૩. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૪. નો જવાબ તો લગન બાબતના ૨૦ [માં] સવાલનો જવાબ લખ્યો છે તેજ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૫. માનો જવાબ ૧૪ મા જવાબ પ્રમાણેજ.

૧૬. નો જવાબ ૧૪ મા જવાબ પ્રમાણે.

૧૭. માનો જવાબ એ જે કાહડી મુકાય નહી.

૧૮. નો જવાબ એ જે જેને ધણી માને તે મુખત્યાર.

૧૯. નો જવાબ એ જે યજ્ઞયાગાદિક કર્મમાં તો પેહેલી મુખત્યાર, ને બીજા કારભારનો તો ધણીની બીજીપર મરજી હોય તો તેજ મુખત્યાર; ને પેહેલી હોય તેજ ઉમરમાં મોટી હોય બીજી ઉમરમાં નાહનીજ હોય.

૨૦. નો જવાબ એ જે બીજી મુખત્યાર જાણવી.

૨૧. નો જવાબ એ જે ધણી ન તેડે ને પિહેરમાં રેહેતી હોય ને પિહેરિયાંને ખવડાવા ન મળે ત્યારે ખોરાકી પોશાકીના રૂપિયા ધણી પાસે માગે, ધણી એઠે સસરા પાસે પોહોંચે નહી.

બ્રાહ્મણ–મોઢ ચાતુરવેદી અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૧.

૧. ધણીની આજ્ઞામાં ન રેહે તથા ધણી બદફેલી ચાલે તો ધણી તેને તજે.

૨. વરનાં માતાપિતાની રજા જોઈએ.

૩. ત્યાગ કરવાની રીતી લડાઈ થાય ને બદફેલ કરેછે ત્યારે ત્યાગ કરેછે.

૪. ભરણપોષણ કરવું ઘટેછે; ન માગે ને પિહેર ખાય તેઃ તેની કાંઈ ચિંતા નહી.

૫. તજેલી બૈરીને–સલુકથી રેહે તો ઘરમાં રાખવી, ને કદાપી લડે વઢે તો જુદી રાખવી.

૬. અમારી ન્યાતમાં કોઈ કારણવિના ધણિયાણીને તજતું નથી, ને તેને ભરણપોષણ શાનું આપે ?

૭. કારણવિના ધણિયાણીને કોઈ તજતું નથી તો શિક્ષા શું લખીએ ?

૮. પોતાના બાપને ઘેર જાય ને પોતાના ધણીને ઘેર રેહે તો રાખે.

૯. ત્યાગ થયા પછી બાપને ઘેર અથવા ધણીને ઘેર ગમે તો રેહે.

૧૦. ત્યાગ કરે તે બાબતમાં ફારગતી આપવા લેવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૧૧. તજવી ઘટતી તથી, ભરણપોષણ કરવું ઘટેછે. ને ગમે તો તેનું ભરણપોષણ કરે ને બીજી કરે.

૧૨. વાંકવિના ધણિયાણીને તજી શકાતી નથી.

૧૩. પલ્લું બંનેને બરાબર કરે.

૧૪. ઉપર લખી જણાવ્યા પ્રમાણે થાય છે.

૧૫. એ સુધી થાયછે; ને તેનો ખુલાસો લગન બાબતના સવાલમાં લખેલો છે.

૧૬. બીજી બૈરી કરવાનું કારણ નથી તથા પેહેલી બૈરીની રજા નથી તો બીજી બૈરી કરી શકતો નથી.

૧૭. કારણવિના થતી નથી ને કરી હોય ને પેહેલી બૈરી ફ[રિયાદી] કરે તો કાઢી મુકાતી નથી.

૧૮. મુખ્ય પેહેલી બૈરીને કહીએ, એમ કરતાં બીજીમાં ગુણ હોય–ઘરનો કારભાર ચલવે તેને સોપાય.

૧૯. એના સવાલનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે.

૨૦. પેહેલી બૈરી દોષવાળી હોય તો બીજીને મુખ્ય જાણવી.

૨૧. પિહેરિયાંની રજા જોઇએ, ને ખોરાકી પોશાકીના રૂપિયા આપવાનો ચાલ નથી. શાવાસ્તે જે બાપને ઘેર રોટલા ખાય અથવા ધણીને ઘેર ખાય તેવાસ્તે.

બ્રાહ્મણ–મોઢ ત્રિવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૨.

૧. ધણિયાણી વટલી જાય ત્યારે તજે.

૨. વટલેલી ધણિયાણીને તજવી તેમાં કોઈની રજા જોઇએ નહી.

૩. ....

૪. તેવી તજેલી બૈરીને કોઈ ભરણપોષણ કરતું નથી.

૫. એવી તજેલી બૈરી ગમે ત્યાં જઇને રેહે.

૬. કંઈ કારણવિના કોઈ ધણિયાણીને તજતુંજ નથી.

૭. ....

૮. એનો જવાબ પાંચમી કલમમાં આવ્યો.

૯. બૈરીને પિહેર અથવા સાસરે રેહેવાનો અખત્યાર ધણીનોછે.

૧૦. તજ્યામાં કાંઈ ફારગતી જોઇતી નથી.

૧૧. આંધળી વિગેરે કાંઈ દોષવાળી થઈ તોએ પણ તજવી નહી.

૧૨. વગરવાંકે ધણિયાણીને કાઢી મુકાતી નથી.

૧૩. એક બૈરી ઉપર કાંઈ બીજી થતીજ નથી.

૧૪ થી-૨૦. ....

૨૧. બૈરી પિહેરમાં જઈને રેહે તેને ખરચ આપવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ-ત્રવાડી મેવાડા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩.

૧. અમારામાં એ ચાલ નથી.

૨. અમારામાં ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારામાં ચાલ નથી.

૪-૭. બીજા સવાલ ચારનો અમારામાં ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ-ચોરાશી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૪.

૧. અમારી ન્યાતિમાં સ્ત્રીને ત્યાગ થતી નથી.

૨. અમારી ન્યાતિમાં એકપર બીજી કરવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં એવો પણ ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતિમાં ધણીથી ધણિયાણી તજવાનો ચાલ નથી, એમ કરતાં વિપરીત થઈને કોઈ કરે તો ન્યાતિ તેને શિક્ષા કરે. બેમાંથી જેની તકસીર નીકલે તેને કરે.

૫. એ કાંઈ અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતિમાં એ ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતિમાં આંધળી તથા લુલી તથા હુંઠી તથા બેહેરી થાય તોએપણ તજાય નહી.

બ્રાહ્મણ-ત્રવાડી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૭. *

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રી બેકેદ થાય તો તજી શકાય, ફારગતી થાય નહી.

૨. એક બૈરી હોય ને બીજી કરે તો આગલી બૈરી ઘરમાં રહે ને રોટલા ખાય. ધણી બીનતકસીરે કાહાડી મુકે તો ધાન લુગડું આપે, ને બૈરી ઉન્મત્ત થઇને બાહાર નીસરે તો અપાય નહી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તો એકેને તજાય નહી.

૪. એનો આંક †ત્રીજા આંક માંહે.

૫. તજવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૬. કારણવગર તજે તો ન્યાત પુછી શકે.

૭. આંધળી તથા લંગડી તથા લુલી-તેને ત્યાગ થાય નહી.

બ્રાહ્મણ-ભટ મેવાડા તળબદાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૮.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, તજવું તે ફારગતીનું નામ છે તે કાંઈ અમારામાં નથી થતી વાસ્તે જવાબ એટલો લખ્યો છે. ને બીજા સવાલો જે થાય છે તે ઉપર(ની) લગન બાબતમાં લખેલું છે કલમ ૮ મી મધે.

બ્રાહ્મણ-ખેડાવાળ ભીતરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૫.

૧. સ્ત્રીને ત્યાગ કરવાનો ચાલજ નથી.

૨. એ સવાલનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે.

૩. એ સવાલનો જવાબ નંબર ૩ ની પેટાની સાતમી કલમ મધે લખ્યોછે.

---

* અંક ૫૯ થી ૮૬ સુધીના લોકોએ કલમવાર જવાબ આપ્યા નથી, પણ અમુક જગ્યાના લોકો લખાવશે તે અમારે કબુલ છે એમ જવાબ આપેલા છે તે છેવટ ભાગમાં દાખલ કરવામાં આવ્યાછે.

† "જવાબ" જોઈએ. 'આંક' ખોટું છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. એ સવાલનો જવાબ એ જે તજવાનો ચાલ નથી ત્યારે ભરણપોષણ કરવાનો ચાલ શાનો હોય ?

૫. કારણ હોય તો તજાય પણ આજદિન સુધી એવું થયું નથી.

૬. કારણવિના ધણિયાણીને તજી શકતા નથી.

૭. આંધળી અથવા બેહેરી અથવા ઠુંઠી હોય તો-એપણ તજી શકાતી નથી.

બ્રાહ્મણ—ભારગવ વીશા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં પહેલાં બાબતના ઓગણીસમા સવાલના જવાબમાં લખ્યું છે તે કારણવિના બૈરીનો ત્યાગ થતો નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી ઉપરના લખેલા કારણથી કોઈ કરે તેથી પેહેલી બૈરી ત્યાગ નહી થાય, પ્રથમના અધિકાર પ્રમાણે રહે.

૩. ઉપર લખેલા કારણ વિના બીજી બૈરી થાય નહી.

૪. અમારી ન્યાતમાં ઉપરના કારણવિના બીજી બૈરી થતી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૫. એ ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૬. કારણવિના સ્ત્રીને તજાતી નથી ને કુમાર્ગી સ્ત્રી હોય તો તેને તેનો ધણી તથા ન્યાત મળીને શિક્ષા કરે.

૭. આંધળી તથા બેહેરી વિગેરેનો ત્યાગ થાય નહી.

બ્રાહ્મણ—દશા ભારગવ કામલેજનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૯.

*૨. બીજી બૈરીનો ચાલજ નથી તો શું લખીએ ?

૩. નંબર બીજા પ્રમાણે.

૪. અમારી ન્યાતમાં લડાઈથી તજે તો તેના પિહેરમાં રહે, પણ કાંઈ આપવા લેવાનો ચાલ નથી. પછી તો વરસ છમહીનાએ ધણી ધણિયાણીનું સમાધાન થાય તો પાછી એકઠી રહે.

૫. એનો જવાબ કલમ ચોથીમાં આપ્યોછે.

બ્રાહ્મણ—શ્રીગોડમાળવીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને ત્યાગ કરવાનો સિરસ્તો નથી, ને કોઈથી ત્યાગ થઈ પણ શકતો નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવવાનો ચાલ નથી ને કોઈ બીજી બૈરી કરી શકતો નથી તો આગળ શું લખીએ ?

૩. એક બૈરી ઉપર બીજી લાવવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૪. બૈરીને તજવાનો સિરસ્તો નથી તેથી એનો જવાબ કાંઈ લખવાની જરૂર નથી તો શું લખી જણાવીએ ?

૫. બૈરી તજવાનો સિરસ્તો નથી તો ભરણપોષણ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૬. ધણિયાણી તજવાનો સિરસ્તો નથી તો શિક્ષાનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નહી.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેને પણ ત્યાગ થઈ શકતી નથી; એજ સિરસ્તોછે.

બ્રાહ્મણ—શ્રીગોડમાળવી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮.

૧. અમારામાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

૨. અમારામાં બૈરીઓ હોય તે ધણીનામાં એકઠી રેહે, એમાં કોઈનો ત્યાગ નહી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તો પેહેલી બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી.

૪. કાંઈ કારણવિના બૈરીનો ત્યાગ કરે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૫. એનો જવાબ પણ ચોથા આંક પ્રમાણેછે.

૬. કાંઈ કારણવિના સ્ત્રીને ત્યાગ કરે તો ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા કરે.

---

* આ અંકવાળાની જેજે કલમો અંક ૧૬ વાળાને મળેછે તે લખી નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૭. આંધળી વિગેરે અપંગ હોય તોએ તેનો ત્યાગ ન થાય.

બ્રાહ્મણ—શ્રીગોડ મેલતવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં ત્યાગ થતી નથી ને મોટા દોષથી થાય.

૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં લખેલો છે.

૩. એનો જવાબ ઉપર લખેલો છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં ન બને તો ધણીના અખત્યારમાં રાખીને ભરણપોષણ આપે, ને પિહેરમાં રેહે તો આપે નહી.

૫. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં આજલગી કાંઈ એવું થયું નથી તો શું લખીએ?

૭. ન થાય.

બ્રાહ્મણ—સાચોરા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૩૭.

૧—૭. તજવા બાબતના સવાલોનો જવાબ એકજ છે, અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી. આંધળી વા બેહેરી ઠુંઠી વિગેરે હોય તોયપણ પરણેલી બૈરીનો ત્યાગ ન થાય.

બ્રાહ્મણ—શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં આજ દિનલગી કોઈએ બાયડી તજી નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તેથી ત્યાગકરી ન કહેવાય.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી પરણી લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તોએ બીજી બૈરીને કંઈ ત્યાગ કરાય નહી.

૪. અમારી ન્યાતમાં ત્યાગજ થતી નથી ત્યારે તેનો સિરસ્તો શું જાણવામાં આવે?

૫. એપણ ઉપરના પ્રમાણે.

૬. કંઈ કારણવિના ઉન્મત્ત થઇને બૈરીને તજે તો તેનું ભરણપોષણ—તથા શિક્ષા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૭. આંધળી અથવા બેહેરી ઠુંઠી વિગેરે હોય તોપણ અમારી ન્યાતમાં આજલગી તો કોઈએ તજી નથી.

બ્રાહ્મણ—શ્રીમાળી સુરતના તડ બીજાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૪.

" વિવાહ બાબતમાં આ અંક નીચે નોટ કીધીછે તે જુવો—પૃષ્ઠ ૫૦"

બ્રાહ્મણ—શ્રીમાળી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૯૦.

૪. *અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણીને ધણી સાથે ન બનતું હોય તો ધણીના કબજામાં રહે તો આપે, ને પોતાના પિહેરમાં રહે તો ભરણપોષણ ન આપે.

૫. એ પણ ઉપર પ્રમાણે.

૬. કાંઈ કારણવિના ઉન્મત્ત થઇને બૈરીને તજે તો તેનું ભરણપોષણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

બ્રાહ્મણ—હરસોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." ૩૮.

૧. †અમારી ન્યાતમાં આજદિન સુધી કોઇએ બૈરી તજી નથી.

---

* આ અંકવાળાની જે કલમો અંક ૧૯ વાળાને મળતી નથી તેજ માત્ર ઉતારેલીછે.

† અંક ૩૫, ૩૬ વાળાએ કલમવાર જવાબ આપ્યા નથી, તેમની કબુલતો છેવટે આપવામાં આવીછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તો તેથી ત્યાગ કરી ન કહેવાય.

૩. પેહેલી બૈરીપર બીજી બૈરી પરણી લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તોએ બીજી બૈરીને કોઇથી ત્યાગ કરાય નહી.

૪. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણીને ધણીસાથે ન બનતું હોય તો ધણીના કબ્જામાં રેહે તો ભરણપોષણ આપે ને પોતાના પિહેરમાં રેહે તો ન આપે.

૫. એ પણ ઉપર પ્રમાણે.

૬. કોઈ કારણવિના ઉન્મત્ત થઈ બૈરીને તજે તો તેનું ભરણપોષણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૭. આંધળી અથવા બેહેરી અથવા ઠુંઠી વિગેરે હોય તોપણ અમારી ન્યાતમાં આજ લગી તો કોઈએ તજી નથી.

બ્રાહ્મણ—અનાવલાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૩૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને તજવાનો ચાલ નથી તો ફારગતી શું કરવા જોઇએ ?

૨. પેહેલી બૈરીપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો પેહેલી બૈરીના કહ્યાથી બીજી બૈરીને તજાતી નથી.

૩. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તોપણ પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી એવું કેહેવાતું નથી.

૪. તજેલી તો કેહેવાતી નથી પણ બેહુ બૈરાંના અણબનાવથી જુદી રેહે તો ભરણપોષણ આપે, ને તે બૈરી પિહેરમાં રહે ને ગેરરાહે ચાલે તો ભરણપોષણ કાંઈ આપવું નહી, ને ધણી પોતાના ઘરમાં રાખે કે જુદી રાખે, ને ધણીની મરજીમાં આવે તો તેને પોતાના ઘરમાં પાછી એકઠી રાખે તેમાં ધણીનો અખત્યારછે.

૫. તજવાનો ચાલ નથી તો ભરણપોષણ વત્તું ઓછું શું આપે ?

૬. તજવાનો ચાલ નથી તો શિક્ષા શી હોય ?

૭. આંધળી યા બેહેરી યા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેને પરણતી વખત જે બંદોબસ્ત કર્યો હોય તે મુજબ ચાલે.

બ્રાહ્મણ—વાયડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને તજવાનો કાંઈ સિરસ્તો નથી તો એનો વિસ્તાર શું લખીએ ? એ મુકરર છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી કરવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં એ સિરસ્તો નથી તો એનો વિસ્તાર લખવામાં આવતો નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં એ સિરસ્તો નથી તો એનો વિસ્તાર શું લખીએ ?

૫. અમારી ન્યાતમાં બૈરી તજવાનો ચાલ નથી તો ભરણપોષણનો જવાબ લખવામાં આવતો નથી, તો શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી તજવાનો ચાલ નથી એ મુકરર છે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા ઠુંઠી વિગેરે હોય તો તજવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ—મારવાડી સીરોઈ સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦.

આ અંકવાળાનો આ બાબત વિશે કલમવાર જવાબ નથી, રીમાર્કમાં લખેછે કે તજાતી પણ નથી, શાવાસ્તે જે બૈરાં નથી.

બ્રાહ્મણ—મધ્યાચળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૬.

૧—૭. અમારી ન્યાતમાં તજવાની રીત નથી તો શું લખીએ ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

બ્રાહ્મણ—સારસ્વત લુહાણાના ગોરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૯૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં આજદિનસુધી કોઈએ બૈરીને તજી નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તેથી તેને ત્યાગી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજાય નહી.

૪. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણીને ધણી સાથે ન બને તો ધણી પોતાના કબજામાં રાખીને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને પિહેરમાં રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૫. અમારામાં કોઈ તજતુંજ નથી.

૬. કોઈ કારણવિના તજે તો ન્યાત તેને શિક્ષા કરેછે; ને બદરાહે ચાલતી હોય ને ધણિયાણીને તજે તો ધણી મુખત્યાર છે.

૭. આંધળી, બેહેરી, હુંઠી વિગેરે થાય તો તેનું નસીબ, પણ ત્યાગ થાય નહી.

બ્રાહ્મણ—પારાશરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૯૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાં બાબતના જે ઓગણીસમા સવાલના જવાબમાં લખ્યુંછે તે કારણવિના બૈરીને ત્યાગ થતો નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી ઉપરના કારણ લખેલાથી કોઈ કરે તેથી પેહેલી બૈરીને ત્યાગ નહી થાય, પ્રથમના અધિકાર પ્રમાણે રહે.

૩. ઉપરના લખેલા કારણવિના બીજી બૈરી થાય નહી.

૪. અમારી ન્યાતમાં કારણવિના બૈરીને તજાતી નથી તો શું લખીએ?

૫. એ ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૬. કારણવિના સ્ત્રીને તજાતી નથી ને કુમાર્ગી હોય તો ન્યાત મળીને શિક્ષા કરે.

૭. આંધળી તથા બેહેરી વિગેરેમાં કોઇને ત્યાગ થાય નહી.

બ્રાહ્મણ—રાયકવાળ સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૧.

૧–૭. ચોથા નંબરના સવાલ સાત છે તેનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ—કંડોળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકતા નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૨–૩. સવાલ એનો જવાબ એ છે જે લગ્ન બાબતના જવાબ સાતમામાંહે લખ્યો છે.

૪. ધણી બૈરીને તજતો નથી તો ભરણપોષણ પિહેરમાં રેહે તેને શું આપે?

૫. કાંઈ કારણ હોય તોએ પણ ત્યાગ ન કરે.

૬. ધણિયાણીનો ત્યાગ થતો નથી તો શિક્ષા શી?

૭. આંધળી લુલી બેહેરી વિગેરે હરેક દોષ હોય તોએપણ ત્યાગ કરતા નથી.

બ્રાહ્મણ—મોતાળા ઓરપાડના દેશાઇનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૧૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનો ત્યાગ કરી શકેછે તેનું કારણ તથા રીત નંબર ૩ જાની કલમ આઠમી તથા નવમીમાં લખ્યું છે. ને એ બાબતમાં પોતપોતાના બંદોબસ્તનું લખ્યું પઢ્યું કદાચ કરી લે તો ચાલ છે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી નંબર ૩ જાની કલમ સાતમી પ્રમાણે કરે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી એમ કેહેવાય નહી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી નંબર ૩ જાની કલમ નવમીમાં કારણ લખ્યું છે તે કારણવિના લાવે ને તે બાબતમાં પેહેલી બૈરી ધણી ઉપર ફરિયાદી કરીને લાવેલી બીજી બૈરીને ત્યાગ કરાવે તો કરવી ઘટેછે.

૪. નંબર ૩ જાની કલમ આઠમી તથા નવમીમાં લખ્યું છે તે મુજબની તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ તથા રેહેવાની જગો આપવી ઘટતી નથી, ને તે બૈરી પતિત થયલી ન હોય તો પોતાના પિહેરિયાંમાં પોતાની સત્તાનો માલ હોય તે સાથે રેહેવું મુખ્ય છે. પણ કદાચ પિહેરિયાં સાથે અણબનાવ હોય તેથી પિહેરિયાંમાં ન રેહે તો ન્યાતિના જથામાં જુદું ઘર લઈને પોતાના સત્ધર્મ ને આમન્યાથી જુદી રેહે ને પોતાની સત્તાના માલમાંથી ભરણપોષણ કરે, ને કદાચ ધણી એ બૈરીને પોતાના ઘરમાં રાખવા ચાહતો હોય અથવા એ બૈરી ધણીના ઘરમાં એકઠી રેહેવા ચાહતી હોય તો તે વાત બેહુ જણાની મરજી એક થઈ હોય તો રહે. ને ઉપરના લખેલા કારણવિનાની બૈરી પોતાના ધણીના ઘરના ગ્રહસ્થધર્મના માર્ગના બંદોબસ્તથી ઉલટી ચાલે ત્યાંસુધી પિહેરમાં કાહાડી મુકે અથવા જુદી રાખે તો તે બૈરી ધણીની પાસે પોતાનું ભરણપોષણ માગે ત્યારથીજ વરસ એકનું અનાજ મણ ૧૮ અરાડ તથા લુગડાનાં રૂ. ૬) અંકે છ-બૈરી પોતાના સત્ધર્મ ને આમન્યાથી રેહે ને ધણી પાછી પોતાના ઘરમાં બોલાવે ત્યાંસુધી-તેનો ધણી આપે.

૫. કાંઈ કારણવિના બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૬. એ સવાલનો જવાબ આ નંબરની પાંચમી કલમમાં લખ્યો છે તેથી ઉલટું ચાલીને ધણિયાણીને ધણી તજે તો ન્યાતના પંચ તથા ન્યાત મળીને શિક્ષા કરે તો યોગ્ય છે.

૭. આંધળી યા બેહેરી યા હુંઠી વિગેરે હોય તેનો ત્યાગ તેનો ધણી કરવા ચાહે તો ઉપરના નંબરોની કલમોમાં કારણ તથા રીત લખીછે તે મુજબ હોય તો ત્યાગ કરી શકેછે.

બ્રાહ્મણ-ઉનેવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૨૫.

૧-૭. અમારી ન્યાતમાં બૈરી બીજી કરવાનો ચાલ નથી ને બૈરી તજવાનો પણ ચાલ નથી. એ નંબરના સવાલ ૭ છે તેમાં એકું સવાલનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી તો શું લખીએ?

બ્રાહ્મણ-તપોધનની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી ને ભવિષ્યે બૈરી વટલી જાય ત્યારે તજાય એવી થઈ ગઈ, પણ ફારગતી અપાય નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૩. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨ માં છે.

૪. બીજી કરવાનો ચાલ નથી તથા બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી તો ભરણપોષણનું શું લખીએ?

૫. અમારી ન્યાતમાં બૈરી આંધળી તથા પાંગળી તથા રોગી હોય તો તેને ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરવું. ને બૈરી વ્યભિચારીણી તથા બદફેલ ચાલે તો ભરણપોષણ કરે નહી.

૬. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી તો શિક્ષાનું શું લખીએ?

૭. એનો જવાબ ૫ મી કલમમાં છે.

બ્રાહ્મણ-તપોધન ખંભાતી સાહીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને ત્યાગ કરે તેમાં કાજીની ફારગતી લઇને તથા ન્યાતનું મન મનાવીને તજે. ને બૈરી ધણીને મુકે તો તે ઉપર પ્રમાણે કાજીની ફારગતી લઈને તથા ન્યાતનું મન મનાવીને તજે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને આગલી બૈરીને તજે તો ઉપરની પેહેલી કલમ પ્રમાણે ત્યાગ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

થાયછે, ને બૈરી ધણીને તજે તો ઉપરની કલમ પ્રમાણે. અને બૈરી જુદી રેહે તો ભરણપોષણ આપતા નથી.

૩. એ વાતમાં ધણી મુખત્યારછે. ને આગળથી બૈરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી બૈરીને તજાતી નથી.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ ધણીની ખુશીમાં આવે તો આપે, ને ન આપે તો ધણી મુખત્યારછે; ને તે બૈરીની જાત ચાલતી હોય તો મેહેનત મજુરી કરીને પોતાનું ગુજરાન કરે, ને જાત ચાલતી નહી હોય તો પલ્લાંમાંથી ખાય.

૫. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને તજવાનો ચાલછે, કારણ કાંઈ મુકરર નથી.

૬. કારણથી યા વગર કારણથી તજેછે તેને ન્યાવાળા કાંઈ શિક્ષા કરતા નથી.

૭. ગમે તેવા દોષવાળી હોય તોએપણ તેને તજવાનો ચાલછે.

બ્રાહ્મણ–કરાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને તજવાનો ચાલ નથી તો નંબર ૪ ની કલમ ૭ નો જવાબ શું લખીએ ?

બ્રાહ્મણ–કનોજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩૨.

૧. તજવું તે ફારગતીનું નામ છે તે અમારી ન્યાતમાં થતી નથી. તે માટે એ ચાલ નથી તેથી સવાલ બીજા લખતા નથી.

બ્રાહ્મણ–તળાજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૭૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં ત્યાગ કરી શકતા નથી. ફારગતી થાય નહી.

૨. એક બૈરી હોય ને બીજી કરે તો પેહેલી બૈરીને ધાનવસ્ત્ર પુરાં કરે, ને રોટલા ખાય, બીનતકસીરે કાહાડી મુકે તો ધાનલુગડાં આપે, બૈરી ઉન્મત્ત થઈને બાહાર નીસરે તો અપાય નહી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તો એકને તજાય નહી.

૪. એનો જવાબ આંક ત્રીજામાં આવ્યો.

૫. તજવાનો ચાલ નથી, તો શું લખીએ ?

૬. કારણવિના તજે તો ન્યાત પુછી શકે.

૭. આંધળી તથા લુલી તથા લંગડીનો ત્યાગ થાય નહી.

બ્રાહ્મણ–સિધેશ્વરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કોઈ કરતું નથી. અગર કોઈ શખસ ત્યાગ કરેછે, તો ધણી ધણિયાણીને અણબનાવથી આંટો પડે ત્યારે ત્યાગ કરેછે. તેની કાંઈ ફરફારગતી થતી નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર કદી બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી એવું કેહેતા નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તે પેહેલી બૈરીની સમજાવતથી લાવેછે, તેથી કોઈ ફરિયાદી કરતું નથી; ને કદી કોઈ ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજાતી નથી.

૪. ધણી બૈરીને તજે ત્યારે તો ધણિયાણીને રેહેવાની જગો તથા ભરણપોષણ આપવું ઘટેછે; ને ધણિયાણીને એકઠી રાખવામાં ધણીનો અખત્યાર છે, ને ન રાખે તો પોતાના પિહેરમાં રેહે, ને ધણિયાણી ધણીને તજે તો ધણી રેહેવાની જગો તથા ભરણપોષણ આપે નહી.

૫. કાંઈ કારણવિના બૈરીને તજે ત્યારે વધતું ભરણપોષણ આપવું પડતું નથી, સિરસ્તા પ્રમાણે અપાય છે.

૬. કાંઈ કારણવિના ધણિયાણીને તજે તો તેને કાંઈ શિક્ષા નથી.

૭. આંધળી તથા બેહેરી અથવા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેને ત્યાગ કરતા નથી, પણ એ વાતમાં ધણી મુખત્યાર છે; પણ અન્નવસ્ત્ર આપે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

બ્રાહ્મણ–દેશાવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકતા નથી ને થયું પણ નથી, તો એનું શું લખીએ ? અને કાંઈ ઉઘાડો દોષ હોય અથવા બીગડેલ હોય તો તેને પિહેર કાહડી મુકે, ને તેને શિક્ષા કરીને પાછી ઘેર લાવે, ત્યાગ થતી નથી તો ફારગતીનું શું લખીએ ?

૨. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવવાનો ચાલ નથી, તેથી એનો જવાબ વિગતવાર લખ્યો નથી.

૩. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની કલમમાં લખ્યોછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી, ને કોઈ શખસની બૈરી બીગડેલ હોય અથવા બીજો કાંઈ હરેક તરેહનો તેનામાં ઉઘાડો દોષ હોય તેથીને ધણી કાઢી મુકે ને તે બૈરી પિહેરમાં રેહે, ને ભરણપોષણ ધણી પુરૂં પાડે; ને પિહેરવાળા ન હોય વા પિહેરવાળા તે બૈરીને વાંકે રાહે ચલાવતા હોય તો તેનો ધણી પોતાના જથામાં જુદી રાખીને ખોરાકી પોશાકી પુરી પાડે, ને પાછી તે બૈરીને ઘરમાં તેડવામાં અથવા ન તેડવામાં ધણી મુખત્યાર છે. અગર ધણી ઘરમાં તેડીને તેની ઘાત કરવા ચાહતો હોય યા દુઃખ દેતો હોય તો ધણીને ઘેર જવામાં બૈરીનો અખત્યાર છે. અને બૈરી ઉપર કાંઇ દોષ સાબીત પંચાતમાં નહી થાય તો તે બૈરીને તેના ધણીથી કાઢી મુકાતી નથી.

૫. ઉપર લખેલા કારણ શિવાય બીજા કારણથી બૈરીનો ત્યાગ થતો નથી તો ભરણપોષણ બાબતનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. કોઈ શખસ ઉપલી કલમ ૪ ના લખેલા કારણવિના કાહડી મુકે તો તે શખસને ન્યાતવાળા મળીને શિક્ષા કરી શકેછે.

૭. આંધળી વા લુલી વા ઠુંઠી વા પાંગળી યા બેહેરી એ વિગેરે એવી તરેહથી કાંઈ તેના શરીર ઉપર દોષ હોય તે બૈરીને ત્યાગ કરવાનો તથા કાહડી મુકવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ–ખેડવા હુમડના ગોરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૧.

૧–૭. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા–અગરવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૫૮.

૧–૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ જે અમારી ન્યાતમાં બૈરીને તજવાનો ચાલ અસલથી નથી વાસ્તે એ સવાલનો જવ.બ લખ્યો નથી.

વાણિયા–નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮૧.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા–મોઢ વીશા અરાડજા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક" અંક ૨૨૨.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

વાણિયા–મોઢ માદળીયા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૩.

૧–૭. એનો જવાબ તો એ છે જે સ્ત્રીને તજવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

વાણિયા—મોઢ દશા અરાડજા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૪.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઈ માથાનો ફરેલ થઈને એવું કામ કરે તેને પંચાતવાળા સીજા કરે.

વાણિયા—દશા ખડાયતા સુરતી તથા અમદાવાદી તથા ઉમરેઠીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૫.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, ને ધણીના હુકમ શિવાય કોઈને ત્યાં રેહેવાય નહી. બૈરીને ધણી પોતાના કબજામાં રાખે, પણ અમારામાં અસલથી તજવાનો ચાલ નથી વાસ્તે સવાલ ૭ નો જવાબ વિગતવાર લખ્યો નથી.

વાણિયા—ખડાયતા પાંચાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક" અંક ૨૨૬.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી તો ફારગતીનું શું લખીએ? ને અસલથી તે આજ સુધી એક બૈરી બેઠે તેના ઉપર બીજી બૈરી કોઇએ કરી નથી. ને એવી તરેહથી બીજી કરવાનો સિરસ્તો પણ નથી, ને બૈરી આંધળી લુલી વિગેરે અંગરોગવાળી હોય તેનો પણ ત્યાગ થતો નથી, તેથી એ સર્વે સવાલનો જવાબ જુદો જુદો લખ્યો નથી.

વાણિયા—વીશા નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૭.

૧–૭. તજવા બાબતનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઈ માથાનો ફરેવાન થઈને એવું કામ કરે તો શેઠ વિગેરે પંચાતના લોક તેને સજા કરે.

વાણિયા—હરશોળા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૮.

૧–૭. તજવા બાબતના સવાલની કલમ ૭ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં કલમ પેહેલીથી તે કલમ ૭ મીના પ્રકારસુધી પણ તજી શકાતું નથી, ને ધણિયાણી બદરાહે ચાલતી હોય તો ધણી પોતે સખતાઈથી બૈરી[ને] પોતાના કબજામાં રાખે, ને તે ન હોય તો તેનાં માબાપ વિગેરે ન્યાતિના લોકો કબજ રાખે, ને તેથી ન રેહે તો સરકારને જાહેર કરીને રખાવે.

વાણિયા—હરશોળા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૯.

"આ અંકવાળા અને અંક ૨૨૮ વાળા લોકો એકજ ન્યાતનાછે તેથી તે અંકવાળા સાથે આ અંકવાળાનો જવાબ મળતોછે તેથી ઉતાર્યો નથી."

વાણિયા—દશા શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૦.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં ધણીથી અગર બૈરીથી જણ એમાં કોઈથી તજાતું નથી, ને કલમ ૭ નો વિસ્તાર આંગલ લખવાની જરૂર નથી.

વાણિયા—શ્રાવક વીશા પોરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક" અંક ૨૩૧.

૧. અમારામાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૨. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે ને બંનોને બરાબર ખોરાકી પોશાકીએ બરાબર રાખેછે. પણ બૈરીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી, વાસ્તે એના જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

વાણિયા—વીશા ઓસવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૩.

"આ અંકવાળાએ બધી બાબતોના જવાબ આપ્યા નથી—ન્યાતિઆચાર અને ક્રિયા બાબત એ બેનાજ જવાબ આપ્યા છે."

વાણિયા—શ્રાવક મેવાડા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૨.

૧—૭. અમારી ન્યાતમાં અસલ પરાપુર્વેથી તજવાનો ચાલજ નથી તો એનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

વાણિયા—ગુજ્જરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૪૬.

૧—૭. અમારી ન્યાતમાં બૈરી આંધળી લુલી વિગેરે ગમે તેવી હોય પણ તજવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા—મેવાડા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૪૭.

૧—૭. તજવા બાબતના સવાલની કલમ ૭ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં કલમ ૧ લીથી તે સાતમી કલમના પ્રકાર સુધી પણ તજી શકતા નથી, ધણિયાણી બદરાહે ચાલતી હોય તો ધણી પોતે સખતાઇથી પોતાને કબજે રાખે, તે ન હોય તો તેના માબાપ વિગેરે ન્યાતિના લોકો કબજે રાખે, તેથી ન રેહે તો સરકારને જાહેર કરીને રખાવે.

વાણિયા—વીશા ખડાયતા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૪૮.

૧—૭. તજવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

ભાટિયા—જાદવવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરવાનો સિરસ્તો નથી, ને ત્યાગ કરે તો વટલે ત્યારે ત્યાગ કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો સિરસ્તો નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તો પેહેલી બૈરીને રાજી કરીને લાવે, ને બીજી બૈરી સાથે બનાવ ન હોય તો બીજી લાવે તો બંનેનું ભરણપોષણ કરે.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપે, ને ધણીની ખુશીમાં આવે તો પોતાના ઘરમાં રાખે અથવા જુદી રાખે તેમાં ધણી મુખત્યાર છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

૬. કાંઈ કારણવિના બૈરીને ત્યાગ કરી શકે નહી. અગર કારણવિના ત્યાગ કરે તો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે.

૭. આંધળી અથવા બેહેરી યા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેનો ત્યાગ થાય નહી.

ભાટિયા—લુવાણા તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં ત્યાગ કરવાનો ચાલ છે, જ્યારે ધણી ધણિયાણીને ન બને ને કજિયો થાય અથવા કંઈ પકકું કારણ બદફેલીનું હોય અથવા ભરણપોષણની સંપત્ત ન હોય તો એકએકને ત્યાગ કરી શકેછે; તેમાં ફારગતી થતી નથી. ફારગતી તો જ્યારે બંનો જણ છેડો ફાડીને જુદાં થાય ત્યારે પલ્લું પાછું આપેછે તો થાયછે.

૨. એક બૈરીપર બીજી બૈરી લાવે તેથી પેહેલી બૈરી ત્યાગ કીધી એમ કેહેવાતું નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદ કરે તો પેહેલી બૈરીના કહ્યાથી બીજી બૈરીને તજાતી નથી.

૪. તજેલી બૈરી તે ધણીનો સૌભાગ્ય રાખે, ને ધણીના હકમાં રેહે તો તેને ખોરાક પોશાક આપવો

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

જરૂર છે. ને ધણી જ્યાં રાખે તો રેહે તો ખોરાક પોશાક આપવો જોઈએ.

૫. કારણવિના ધણીથી બૈરીને તજાતી નથી, ને તજે તો તે ઓરત શેઠ વિગેરે પંચાત પાસે આવીને પોતાનો હેવાલ કેહે તો શેઠ વિગેરે પંચાત મળીને જે ઠરાવે તે પ્રમાણે કરવું.

૬. સવાલ ૫ ના જવાબ પ્રમાણે પંચ તજવીજ કરે ને નજરમાં આવે તે પ્રમાણે કરે.

૭. આંધળી અગર બેહેરી અથવા લુલી વિગેરે દોષવાળી હોય તેને તજાય નહી, તેનું ભરણપોષણ ધણીને કરવું લાજમ છે.

ભાટિયા—લુવાણા તડ બીજાવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૬.

૧. ધણી પોતાની ધણિયાણીને તેડીને પોતાના ઘરમાં રાખે નહી તો તેને ખોરાક પોશાક આપે ને રેહેવાને જગો આપે. ને ધણિયાણી કદાચ પોતાના ધણીનું ઘર નહિ ચલાવે તેને ખોરાક પોશાક અપાય નહી, ને ધણી અથવા ધણિયાણી પંચમાં આવે ને હેવાલ પોતાનો જાહેર કરે ને પંચની નજરમાં જેની તકસીર આવે તેને પંચ કેહે તે કબુલ કરીને ઉપર લખેલા સિરસ્તા પ્રમાણે ચાલે. અગર નહી ચાલે તો રૂ. ૫ા પંચાતમાં ગુનેહગારીના લેવા ને ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ચલાવવો. અગર નહી ચાલે ને રૂપિયા પણ નહી આપે તો તેને ન્યાતનું નોહોતરૂં દેવું નહી ને એવી તરેહ હોય તે ત્યાગ કરી કેહેવાય નહી.

૨. ત્યાગ પેહેલી બૈરીને કેહેવાય નહી.

૩. બીજી કરેલીને તજવી ઘટતી નથી.

૪. ભરણપોષણ આપવું ઘટતું નથી ને ધણી ઘરમાં રાખવા બાબત વિગેરે શેઠ તથા પંચને જાહેર કરે ને તે જે પ્રમાણે ઠરાવે તે પ્રમાણે ચાલે, તેમાં ધણીનો તથા બૈરીનો અખત્યાર નથી.

૫. ઉપર લખેલા પેહેલા જવાબ પ્રમાણે હોય તેને ત્યાગ કરી કેહેવાય નહી, ને તેને ભરણપોષણ પણ કાંઈ વધારે સિરસ્તા કરતાં અપાતું નથી.

૬. પંચ વિગેરે શેઠની નજરમાં આવે તે શિક્ષા કરે.

૭. ન થાય.

ભાટિયા—ન્હાવાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૭.

"આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૮૫ વાળાના જવાબ સાથે સઘળો મળતો છે તેથી અત્રે દાખલ કીધો નથી." જુઓ પૃષ્ઠ ૫૪૫.

કાયસ્થ—વાલ્મિક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૧.

૧. ત્યાગ કરવાનો તથા ફારગતીનો સિરસ્તો નથી.

૨. બીજી બૈરી કરેથી પેહેલી બૈરી ત્યાગ કરી ન કેહેવાય.

૩. પેહેલી બૈરીની મરજી મુજબ બીજી બૈરી તજાય નહી.

૪. બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી, પણ ધણી સાથે અણબનાવ હોય ને કાહડી મુકે તો પિહેર શિવાય બીજી જગે રેહેવાય નહી. અગર તે બૈરીના પિહેરમાં કોઈ નથી તો તેને ધણી પોતાના અખત્યારમાં જુદી રાખે. ને તે ઓરત મર્યાદાથી તથા સુધર્મથી તથા આમન્યાથી જુદી રહી હોય તો તેને ધણી ઘરમાં તેડી શકેછે, ને કાહડી મુકવાના સબબથી જ્યાં રેહે ત્યાં ભરણપોષણ આપવું પડેછે.

૬. તજવાનો ચાલ નથી.

૭. જેવી હોય તેવી નિભાવવી, ત્યાગ થાય નહી.

કાયસ્થ—માંથુરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વિવાહ થયા પછી તે વિવાહ ફોક થતા નથી, તથા બીજી બૈરી પણ કોઈ કરતું નથી, ને થતું પણ નથી તો એ નંબર ચોથાની કલમ ૭ સાતનો જવાબ શું લખીએ?

બ્રહ્મક્ષત્રી—નાતરાવાળા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકેછે, પણ તે સ્ત્રી પોતાના ધણીને દુખી કરે અથવા પોતે બદફેલી કરે એવું પક્કું કારણ ન્યાતમાં જાહેર થાય તો માટી પોતાની સ્ત્રીને ત્યાગ કરે; ને તરફેણની રજા હોય તો માટીના હાથની ફારગતી જોઈએ.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તો બીજી બૈરી ત્યાગ કરી કેહેવાય નહી, પેહેલી બૈરીનું પણ રક્ષણ કરવું જોઈએ.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી લાવે ને કદાપિ પેહેલી બૈરી ધણી ઉપર ફરિયાદી કરે તોએપણ બીજી બૈરીને તજાય નહી. (ને) અગર બીજી બૈરીની તકસીર તથા બદફેલ સવાલ પેહેલા પ્રમાણે હોય ને ધણીની મરજી હોય તો તજાય.

૪. તજેલી બૈરી તે ધણીનો સોભાગ રાખે તો ધણી ભરણપોષણ આપે ને પછી ધરમાં એકઠી રાખે તો ધણી મુખત્યાર છે.

૫. કાંઇ કારણવિના બૈરીને તજાતી નથી.

૬. કાંઈ કારણવિના ધણી બૈરીને તજે નહી ને અત્યારપછી એવું કોઈ કરે તો શાસ્ત્રમાં લખ્યું હોય તે ખરૂં.

૭. આંધળી અગર બેહેરી અથવા લુલી હોય એવા કારણથી કાંઇ ત્યાગ થઈ શકતી નથી, તેનું ભરણપોષણ ધણીએ આપવું જરૂર છે.

કણબી—કડવા કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને તજવાનો ચાલ છે તેનું કારણ એ જે પોતાના ધણીના કહ્યા પ્રમાણે ન ચાલે તે સબબથી તજેછે, ને તજેલી બૈરીથી ધણીની ફારગતીવિના બીજા સાથે નાતરે જવાય નહી; ને નાતરે ન જાય તેને ફારગતી જોઈતી નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો બંને બૈરી એકઠી રેહે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી ન કેહેવાય.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તેથી પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તે સબબથી બીજી બૈરી તજાય નહી.

૪. તજેલી બૈરી નાતરે ન જાય તેને ભરણપોષણ આપવું ઘટેછે. ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં જાય તેને ધણી ભરણપોષણ આપે નહી. ને જુદી રાખવામાં વા ઘરમાં રાખવામાં ધણી મુખત્યાર છે.

૫. કારણવિના કોઈ બૈરીને તજે તેને ભરણપોષણ વગેરે આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કંઈ કારણવિના બૈરીને તજે તેથી કાંઈ શિક્ષા નથી.

૭. આંધળી વિગેરે હરેક ખોડવાળી બૈરીનો ત્યાગ થતો નથી.

કણબી—દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૨.

૧. અમારામાં બૈરીને તજવાનો ચાલ તો નથી, ને એમ કરતાં કોઈ બૈરી વટલી જાય અથવા ગેરરસ્તે ચાલે તો પંચની રજાથી તજેછે, ને ફારગતી કાજીને ત્યાં થાયછે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તો પેહેલીને ત્યાગ કરી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજીને તજાતી નથી પણ પંચ તેનું સમાધાન કરેછે.

૪. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહડી મુકે ને તે બૈરી જુદી રેહે તો ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ છે, પણ તે બૈરી પોતાના બાપના ઘરમાં રેહે તો ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. કારણવિના બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી તો ભરણપોષણ વધતું શેનું આપે.

૬. તેને ન્યાતના લોક શિક્ષા કરી શકેછે.

૭. આંધળી યા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેને તજતા નથી.

કણબી—કડવા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને તજવાનો ચાલ છે તેનું કારણ એ જે પોતાના ધણીના કહ્યા પ્રમાણે ન ચાલે તે સબબથી તજેછે, ને તજેલી બૈરીથી ધણીની ફારગતીવિના બીજા સાથે નાતરે જવાય નહી; ને નાતરે ન જાય તેને ફારગતી જોઈતી નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો બંને બૈરી એકઠી રેહે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી ન કેહેવાય.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તેથી પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તે સબબથી બીજી બૈરી તજાય નહી.

૪. તજેલી બૈરી નાતરે ન જાય તેને ભરણપોષણ આપવું ઘટેછે, ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં જાય તેને ધણી ભરણપોષણ આપે નહી ને જુદી રાખવામાં વા ઘરમાં રાખવામાં ધણી મુખત્યાર છે.

૫. કાંઈ કારણવિના બૈરીને તજે તેથી કંઇ શિક્ષા નથી.

૬. કારણ વિના કોઈ બૈરીને તજે તેને ભરણપોષણ વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૭. આંધળી વિગેરે હરેક ખોડવાળી હોય તે બૈરીનો ત્યાગ થતો નથી.

કંસારા—તળબદા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

૨. ઉપરના કારણથી એક ઉપર બીજી બૈરી લાવે તો પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરીને રાજી કરીને બીજી બૈરી કરેછે તો ફરિયાદી કોણ કરે?

૪. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૫. અમારી ન્યાતમાં કારણવિના બૈરીને તજાતી નથી તો ભરણપોષણનું શું લખીએ?

૬. કોઈ કારણવિના ધણિયાણીને તજે તો ન્યાતવાળા તેને પુછી શકેછે.

૭. આંધળી વા બેહેરી યા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેને તજાય નહી, તેને પાળે.

કંસારા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી તો ફારગતીનું શું લખીએ?

૨. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તેથી પેહેલી બૈરીને તજાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે ને અગર પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તોએપણ અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારામાં બૈરી તજવાનો ચાલ નથી તો ભરણપોષણનું શું લખીએ?

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૧ પ્રમાણે.

૬. અમારામાં બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી ને કદાપિ કોઈ શખસ તજે તો તેને ન્યાતવાળા સરવે લોકો મળીને સીક્ષા કરેછે. ને કારણ તો એ છે જે જે શખસની બૈરી વટલી ગઈ હોય ને ન્યાતના લોકોએ ન્યાતબાહાર મુકી હોય તેવી બૈરીને તજવાનો ચાલ છે.

૭. આંધળી તથા લુલી વગેરે દોષવાળી હોય તેને તજવાનો ચાલ નથી.

ભાવસાર—છીપા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૭.*

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકાતી નથી. ને અગર કોઈ ત્યાગ કરવા ચાહે તો તે બાઈ જીવે ત્યાંસુધી અન્નવસ્ત્ર આપવાં જોઈએ. ને કદાચ તે બાઈ મરી જાય તો તેની ક્રિયા તથા દાહાડોપાણી કરવો જોઈએ.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પે-

---

* અંક ૨૬ વાળાનો જવાબ ૨૬ થયોછે અને તમણે બીજો આપેલો જવાબ અંક ૯૩ માં દાખલ છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

હેલી બૈરીને ત્યાગ કરી એવું કેહેવાય નહી, ને કદાચ કહ્યું તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાં જોઈએ. ને કદાચ હરામજાદી બૈરી હોય ને બદફેલી કરતી ફરતી હોય તેને કાંઈ અન્નવસ્ત્ર અપાય નહી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરી લાવેલી હોય તેને તજાય નહી.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવું પડેછે. તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં રહીને ધણી પાસે અન્નવસ્ત્ર માગે તો તેને અપાય નહી. ને ધણીના કહ્યાથી પિહેરથી જુદી રહીને માગે તો આપવું જોઈએ. કદાચ ધણી પોતાના ઘરમાં લાવીને એકઠી રાખે તો ધણી મુખત્યાર છે.

૫. કાંઈ કારણવિના બૈરીને તજે ત્યારે તે બૈરીને ભરણપોષણ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે અપાય પણ વત્તું અપાય નહી; ને પલ્લું તેના હવાલામાં આપવુ જોઈએ.

૬. કારણવિના ધણિયાણીને તજે તેને ઉપરની કલમમાં લખ્યુંછે તે પ્રમાણે પંચ ઉપરીએ તે બાઈને અપાવવું જોઈએ. કદાચ તે ધણી લખ્યા પ્રમાણે ન આપે તો ન્યાતબાહાર રહે.

૭. આંધળી અથવા બેહેરી અથવા હુંઠી વિગેરે હોય તેને તેના ધણીથી ત્યાગ થતી નથી, જે બન્યું તે તેના ભવિષ્યે, તેને મુકાય નહી.

ભાવસાર–શ્રાવક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૯.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં તો ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

ભાવસાર–શ્રાવકનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૦.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં તો ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

ભાવસાર–અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૪.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, તજવું તે છાંડ્યાનું નામ છે. ને ફારગતી આપવી એ વાત અમારી ન્યાતમાં થઈ શકતી નથી. ને કદાપિ કોઈ શખસ કરે તો જન્મોજન્મ ન્યાતબાહાર રહે. ને બીજા સવાલનો ચાલ,નથી તે માટે લખતા નથી.

સોની–ત્રાગડ જાવિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૪૦.

૧–૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ છે તેનો જવાબ એ છે જે તેને તજાયજ નહી તો શું લખીએ ? આંધળી વા બેહેરી યા બોબડી વિગેરે હોય તો તેને તજાય નહી, ને કોઈ તજે તો ન્યાત તેને ન્યાતબાહાર મુકે.

સોની–ત્રાગડ વરાછીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૫.

૧–૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ છે તેનો જવાબ એ છે જે તેને તજાયજ નહી તો શું લખીએ ? આંધળી વા બેહેરી યા બોબડી વિગેરે હોય તો તેને તજાય નહી. ને કોઈ તજે તો ન્યાત તેને ન્યાતબાહાર મુકે. અગર બૈરી બદચાલ ચાલે તો ન્યાતના લોક બૈરીને પણ ન્યાતબાહાર મુકે.

સોની–શ્રીમાળી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૨૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી. અગર બૈરી કદાપી બદચાલ ચાલે તો પંચ તેની પાસે રૂ. ૫) પાંચ દંડના લે. ને પંચની નજરમાં આવે કે એ કરતાં પણ વધારે દંડ કરવો જોઇએ તો ન્યાતના લોક વિચાર કરીને જે પ્રમાણે તેને શિક્ષા

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

કરવી ઘટે તે પ્રમાણે કરીને તેના ધણીને સોંપે, પણ ત્યાગ થાય નહી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ થાય નહી.

૩. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજાય નહી. શાવાસ્તે કે પેહેલી બૈરીને રાજી કરવા સારૂ નંબર ૩ ની કલમ ૮ મીમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે પલ્લું પુરૂં કરી આપ્યું છે, વાસ્તે બીજી બૈરીને તજાય નહી.

૪. ધણીના ઘરમાં રેહે તો તેને ભરણપોષણ આપે, ને પિહેરમાં રહીને અન્નવસ્ત્ર માગે તો ધણી આપે નહી. ને બૈરીને ધણી પોતાના ઘરમાં રાખવાને મુખત્યાર છે.

૫. કારણવિના બૈરીને કાહડી મુકે તો તેને ભરણપોષણ ઉતમ પ્રકારે આપે.

૬. કારણવિના બૈરીને કાહડી મુકાય નહી.

૭. આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તોએપણ તેને તજાય નહી.

સોની—મુળેહરીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩૪.

૧—૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે ધણી ધણિયાણીને કાંઈ લડાઇ થાય તો તે બૈરી લડાઈના સબબથી પોતાના પિહેરમાં જઈને રેહે ને પછી તેનું દસ પંદર દાહાડામાં સમાધાન થાય એટલે પોતાના ધણીના ઘરમાં આવીને રેહે, બૈરીને તજવાનો ચાલ અમારામાં નથી અસલથી.

સોની—દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૫.

૧—૭. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ? તેમાટે સવાલ સાતેનો જવાબ લખ્યો નથી, તજાતીજ નથી.

સોની—શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૬૦.*

૧ તમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકેછે? અગર કરે તો શા કારણથી ને શી રીતે કરેછે? ને તેમાં લખેલી ફારગતી જોઇએ ? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી કેહેવાશે ? એનો જવાબ એ છે જે એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કદાચ લાવે તોપણ પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કરી શકતા નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજવી ઘટેછે? એનો જવાબ એ છે જે પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તોપણ બીજી બૈરી[નો] ત્યાગ થાય નહી.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવું ઘટેછે? ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં રેહે કે ધણી પોતાના ઘરમાં રાખે કે જુદી રાખે ? ને ધણીની મરજીમાં આવે તો પોતાના ઘરમાં પાછી એક[ઠી] રાખે તેમાં ધણીનો અખત્યાર છે ? એનો જવાબ એ છે જે તજવાની બાબતનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૫. કોઈ કારણવિના બૈરીને તજે ત્યારે તેને ભરણપોષણ વધતું આપવું પડે છે ? કોને કેટલું આપવું પડે ? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં તજવા બાબતનો ચાલ નથી.

૬. કંઇ કારણવિના ધણિયાણીને તજે તો તેને કંઈ શિક્ષા કરેછે ? એનો જવાબ એ છે જે કંઇ તકસીરવિના ધણિયાણીને કાહડી મુકે તો (તેને) ...ચલોકની મરજીમાં આવે તેટલી સીજા તે ધણીને ...પી શકેછે.

૭. આંધળી યા બેહેરી યા લુલી વિગેરે હું... તેને ત્યાગ થાયછે ? અમારી ન્યાતમાં ત્યાગ ...ના ચાલ નથી.

---

* અંક ૧૫૯ વાળાનો કલમવાર જવાબ નથી, કબુલાછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

સોની–શ્રીમાળી ખડખડીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૬૧.

૧. અમારામાં સ્ત્રી ત્યાગ થતી નથી ને કારણ હોય અથવા કારણ ન હોય તોપણ ત્યાગ થતી નથી.

૨. એક બૈરી છે તેના ઉપર બીજી બૈરી લવાતી નથી.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા હુંઠી વા લંગડી વા ગાંડી–ગમે તે દોષ હોય અથવા થાય તો તેનું ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

સોની–શ્રીમાળી નાતરિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૨.

૧–૭. તજવું તે ફારગતીનું નામ છે, તે અમારી ન્યાતમાં જીવતાં ધણીની ફારગતી થતી ને તેને કાહાડી મુકાતી નથી. ને કોઈ શખસ કાહાડી મુકેછે પણ તેને ભરણપોષણ આપેછે, પણ ફારગતી આપવાનો ચાલ નથી–એ રીત છે; પણ કદાપી કોઈ શખસ દૈવજોગે નપુંસક છે તો ફારગતી પંચની રજાથી પંચ સાચા સબબથી રજા આપે. નપુંસક હોય તો સ્ત્રી પુરૂષને તજે પણ પુરૂષથી સ્ત્રી તજાતી નથી. ને બીજા સવાલનો ચાલ અમારે નથી માટે લખતા નથી.

સોની–વડનગરાના તડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯૩.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને તજવાનો ચાલ નથી. ને તજવું તે ફારગતીનું નામ છે તે ફારગતી આપવાનો સિરસ્તો નથી, ને બીજા સવાલનો ચાલ નથી તેથી લખતા નથી.

સોની–દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૪.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ? તે (ની) માટે સવાલ સાતેનો જવાબ લખ્યો નથી, તજાતીજ નથી.

સોની–શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૫૦.

* ૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી કેહેવાશે? એનો જવાબ એ છે જે બીજી બૈરી અમારી ન્યાતમાં લવાય નહી તો ત્યાગ કીધી શી રીતે કેહેવાય?

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તોપણ બીજી બૈરીને તજવી ઘટેછે? એનો જવાબ એ છે જે બીજા સવાલના જવાબ પ્રમાણે.

સુથાર–સોરઠીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ છે, પણ પંચની રજાથી તજાયછે.

૨. એક ઉપર બીજી લાવતા નથી, ને લાવે તો બંને સરખી છે.

૩. પેહેલી તથા બીજીને પંચાત તકસીર જોઈને તજે તો તજાયછે.

૪. તજેલી બૈરી ધણીના ઘરમાં રેહે તો ભરણપોષણ આપે, ને બાપનાં ઘરમાં રેહે તો ન આપે.

૫. ઉપરના સવાલ પ્રમાણે પંચના કહ્યાથી તજી હોય તેને ભરણપોષણ આપવું ઘટે નહી.

૬. કારણવિના તજે તો પંચાતને ન્યાત ૧ મોંહ માગી આપે, ને વાસણ રૂ. ૫૦) નું આપે–તે ધણી તજે; બૈરીને કાહાડે તો પલ્લું બૈરી પાસે રેહે.

૭. દોષવાળો શખસ પંચાતને સંભળાવીને પંચ[ને] રાજી કરીને પંચાત રજા આપેથી તજાય.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૬૦ વાળા સાથે મળેછે તેથી તફાવતનીજ કલમો માત્ર લખીછે. જુઓ પૃષ્ઠ ૫૫૦.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

સુથાર—ગુજ્જર તળબદા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૧.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં તો ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

સુથાર—ગુજ્જર ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૨.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં તો ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

સુથાર—પરદેશી ખાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૩.

૧. અમારામાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

૨. એક ઉપર બીજી લાવે ત્યારે પેહેલીને ત્યાગ કરી કેહેવાતી નથી.

૩. અમારામાં પેહેલીની રજા લઈને બીજી બૈરી લાવે એ ચાલ છે, તો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી શાની કરે?

૪. તજવાનો ચાલ નથી; એમ કરતાં જુદી રેહે તો ભરણપોષણ આપેછે.

૫. કંઈ કારણવિના તજવાનો ચાલ નથી.

૬. તજવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૭. આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તોપણ ત્યાગ થાય નહી.

સુથાર—પંચોળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકાતુંજ નથી તો તેનો જીકર આગળ શું લખીએ ?

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કરી કરી શકાતીજ નથી. અમારી ન્યાતમાં તો તે બંનો બૈરીને બરાબર ગણેછે—એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તોછે.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તો જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજાતુંજ નથી. તે નાતરાવાળી બૈરી પરણિયતની બૈરીના કહ્યાપ્રમાણે ચાલે, ને પરણિયતવાળી બૈરીના હુકમમાં રહે; એવો અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ બૈરી તજતું નથી, ને અગર તજે તો તે બૈરીને પોતાકો ધણી ઘરમાં રાખીને તે બૈરીને ભરણપોષણ આપી શકેછે. ને તે બૈરીને ઘરમાંથી બાહાર જુદી રાખી શકાતુંજ નથી, ને અગર બાહાર જુદી રાખે તો તે ધણીને પંચાયત પુછી શકેછે. ને અગર તે બૈરી પિહેરમાં રેહે તો તે બૈરીને તેના ધણીને પિહેરમાં ખોરાકી પોશાકી આપવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી. ને તે બૈરી તો ધણીના ઘરમાં એકઠી રેહેછે ને તેમાં બૈરીનો તો અખત્યાર તો ચાલી શકતોજ નથી, ને તેમાં અખત્યાર તો ધણીનો ચાલેછે.

૫. કાંઈ કારણવિના બૈરીને તો અમારી ન્યાતમાં તજાતુંજ નથી તો તેના ભરણપોષણનો જીકર શું લખીએ?

૬. કાંઈ કારણવિના ધણિયાણીને તજે તો તેને શિક્ષા તો એ છે જે પંચાયત મળીને તજવીજ કરીને તે શખસને ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે, એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં આંધળી વા બેહેરી વા ટુંઠી વિગેરે લંગડી હોય તેને તો ત્યાગ કરી શકાતુંજ નથી.

સુથાર—પંચોળી ચાંપાનેરી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૩.

૧–૭. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી, ને કારણ તો પહ્લાં બાબતની કલમ ૧૫ માં લખ્યું છે. ને ફારગતી તો કરીએ છૈએ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

સુથાર–વૈશ્યનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી; તેને જો ત્યાગ કરે તો ન્યાતબાહાર મુકે.

૨. અમારામાં એક ઉપર બીજી થતી નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં બીજી થતી નથી તો તજે કોને.?

૪. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, તો ભરણપોષણનું શું લખીએ ?

૫. અમારી ન્યાતમાં એ સવાલનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી. (તો) અગર તજે તો ન્યાતબાહાર મુકે.

૭. અમારી ન્યાતમાં આંધળી તથા લુલી તથા પાંગળી તથા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેને પરણ્યા પછી તજવાનો ચાલ નથી.

સુથાર–ગુજ્જર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી, ને ફારગતી કરવાનો પણ ચાલ નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી. ને લગન બાબતના સાતમા જવાબમાં ઉપર લખેલીછે તે પ્રમાણે બીજી થાય છે. ફરજંદને અર્થે ને પેહેલી બૈરીને કાંઈ દોષ થાય તોએપણ કરી શકેછે.

૩. ફરજંદને અર્થે પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે, ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તોએપણ પેહેલીને ત્યાગ થતી નથી.

૪. પેહેલી બૈરીને ખોરાક પોશાક આપે, ને પિહેરમાં રહીને બાઇ માગે તો આપવાનો ચાલ નથી.

૫. કાંઇ કારણ હોય તોએપણ બૈરીને ત્યાગ કરી શકતો નથી, ને આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૬. એ વાતનો અમારામાં ચાલ નથી.

૭. આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તેને તજવાનો ચાલ નથી, ને તેને ખોરાક પોશાક આપે; ને તે ઉપર બીજી કરે તેને કોઈ પંચનું પુછતું નથી.

સુથાર–મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં આજદિનસુધી એ વાત થઈ નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તેથી ત્યાગ કરી ન કેહેવાય–તે ઉપરની આઠમી કલમ પ્રમાણે કરે.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી પરણી લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તોએ બીજી બૈરીને કાંઈ ત્યાગ કરાય નહી.

૪. અમારી ન્યાતમાં ધણી ધણિયાણીને બનતું ન હોય તો ધણી બૈરીને પોતાના કબજામાં રાખીને ભરણપોષણ આપેછે.

૫. પાંચમી કલમનો જુવાબ ચોથી કલમ પ્રમાણે.

૬. કાંઈ કારણવિના ઉન્મત્ત થઈ બૈરી સાથે ઇતેફાક રાખે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે ખોરાક પોશાક આપે.

૭. આંધળી વા બેહેરી અથવા ઠુંઠી વિગેરે હોય તોએપણ આજલગી અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી, ને તજી પણ નથી.

ટંકસાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરી ત્યાગ કરવાનો ધારો નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ છે, તેથી પેહેલી બૈરી ત્યાગ કરી એવું કેહેવાય નહી, કાંજે બંને બૈરી સમાન ને બરાબર ગણવી.

૩. ત્રીજા સવાલનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી. પણ બંને બૈરીને પોતાનો ધણી ઘરમાં રાખે ને રોટલા ખવાડે.

૫. પાંચમા સવાલનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૬. છઠ્ઠા સવાલનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં આંધળી તથા લુલી હોય તો તેનો ન્યાતમાં સંગ કરેછે, કાંજે વિવાહ તુટતોજ નથી.

ઘાંચી–પરગણે ઓરપાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનો ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તોપણ પેહેલી બૈરી ત્યાગ કરી એમ કેહેવાતું નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તોપણ બીજી બૈરી કરેલી તજાતી નથી.

૪. બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી તો એ રકમનો જવાબ શું લખીએ ?

૫. બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી તો એ રકમનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી તેથી બૈરીને તજે તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરેછે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા ઠુંઠી વિગેરે હોય તોપણ તજાતી નથી.

ઘાંચી–મોઢ શીતપુરા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તેથી પેહેલી બૈરીને તજી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી બૈરી તજાય નહી.

૪. બૈરીને પોતાના ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરવું લાજમ છે, (ને) અગર ધણીના અબનાવથી ધણીની હદમાં જીદી છાપરી લઇ રેહે તો ધણી ભરણપોષણ કરે, (ને) અગર પિહેરમાં અથવા પિહેરની હદમાં રેહે તો ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. કોઇ કારણથી બૈરીને તજતું નથી તો વધારે ભરણપોષણનું શું લખીએ ?

૬. કાંઇ કારણથી અથવા વિનાકારણથી બૈરીને તજે તો તેને ન્યાત મનમાને તેવી શિક્ષા કરેછે.

૭. આંધળી વા બેહેરી યા ઠુંઠી વિગેરેનો ત્યાગ ન થાય.

ઘાંચી–મોઢ શીતપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૭.

"આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૨૧ વાળાના જવાબ સાથે મળતો છે તેથી લખ્યો નથી."

ઘાંચી–મોઢ પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૮.

"આ અંકવાળાનો આ બાબતનો જવાબ અંક ૧૩૦ વાળાના જવાબ સાથે મળતો છે તેથી ગ્રંથમાં દાખલ કીધો નથી."

ઘાંચી–મોઢ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૯.

૧–૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી.

ઘાંચી–મોઢ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ થાય નહી, ને મ કરતાં કોઈ કરે તો પહેલાં બાબતની કલમ ૧૯ માં લખ્યું છે તે પ્રમાણે કરીને ત્યાગ થાયછે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કરી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરી તજાય નહી.

૪. તજેલી બૈરીને કબજામાં રાખીને ભરણપોષણ આપેછે ને પિહેરમાં રેહે તો અપાય નહી, ને ધણીની મરજીમાં આવે તો એકઠી રાખે-જુદી રાખે તેમાં ધણી મુખત્યાર છે.

૫. કારણુવિના બૈરીને તજાયં નહી, તો ભરણપોષણ વધતું આપવાનું શું લખીએ ?

૬. કારણુવિના ધણિયાણીને તજે તો ન્યાતવાળા તેને પુછી શકેછે.

૭. આંધળી વા બેહેરી યા ઠુંઠી વિગેરે બૈરી હોય તેને ત્યાગ થાય નહી; (ને) અગર ધણી એવી તરેહના દોષવાળો હોયતો બૈરી(ને) ઉપરના સિરસ્તા પ્રમાણે ધણીને રાજી કરીને તજેછે.

ઘાંચી—મોઢ ચાંપાનેરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ થાય નહી, ને એમ કરતાં કોઈ કરે તો પલ્લાં બાબતની કલમ ૧૯ મીમાં લખ્યુંછે તે પ્રમાણે આપીને ત્યાગ થાયછે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કરી કહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરી તજાય નહી.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવું ઘટતું નથી તો શું લખીએ ?

૫. કારણુવિના બૈરીને તજાયં નહી તો ભરણપોષણ વધતું આપવાનું શું લખીએ ?

૬. કારણુવિના ધણિયાણીને તજે તો ન્યાતવાળા તેને પુછી શકેછે.

૭. આંધળી બૈરી હોય તેને તજાય નહી, ને તેના ઉપર ધણી બીજી બૈરી કરે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ન્યાત જમાડે નહી.

સાળવી—શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૭.

૧—૭. અમારી ન્યાતમાં ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

સાળવી—શ્રીમાળી વીસા પટોળીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૮.

"આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૫૭ વાળા સાથે પુરેપુરો મળતો છે તેથી લખ્યો નથી."

લુહાર—અમદાવાદી તથા ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકેછે ને કારણુવિના ત્યાગ થતી નથી, ને ત્યાગ કરનાર શખસ રૂ. ૪૧) અંકે એકતાળીસ આપે, ને પડીકાં પણ ન્યાતના લોકોને આપે, ત્યાર પછી ત્યાગ કરી શકે; ને બૈરીને પિહેરથી પોહોંચ્યું હોય તો આપ્યા પછી ત્યાગ કરી શકેછે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી કરે તેનો જવાબ ઉપરની પેહેલી કલમ મધ્યે લખ્યોછે.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી કરે તો પેહેલી બૈરીને કાહાડી મુકાતી નથી.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવું તેનો સબબ એ જે બીજી જગો ઉપર નાતરે જાય તો કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી, ને ધણીની મરજી હોય તો એકઠી રાખે વા જુદી રાખે; વા પિહેરમાં અન્નવસ્ત્ર આપવાં પડેછે તેનો સબબ એ જે ધણી સાથે ફારગતી ન થઈ હોય ત્યાં સુધી બૈરીને ભરણપોષણ આપવું પડેછે.

૫. કોઈ શખસ કાંઈ કારણુવિના તજતું નથી તો શું લખીએ ?

૬. કોઈ કારણુવિના ધણિયાણીને તજે તો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેને ત્યાગ થતી નથી.

લુહાર—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૨.

૧—૭. અમારી ન્યાતમાં તો ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

લુહાર—ભાવનગરીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૬.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરતા નથી.

લુહાર—ગુજ્જર ગુલાબબંસી બુદલખંડીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૫.

૧–૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં ગમે તેવી આંધળી વિગેરે રોગવાળી હોય પણ તેને તજવાનો ચાલ નથી, વાસ્તે એનો જવાબ તપસીલવાર લખ્યો નથી.

હજામ—કાનમીયા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો સિરસ્તો નથી.

૨. એક ઉપર બીજી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરી તજાતી નથી.

૩. ... ...

૪. તજવાની રીત નથી, કદાપી બૈરીને ન બને તો ધણીના ઘરમાં જુદી રેહે તો ભરણપોષણ આપે, તથા ધણીની શેરીમાં રેહે તો આપે, ને પિહેરમાં રેહે તો આપે નહી.

૫. કારણવિના તજે તેને વધતું આપવું નથી પડતું, ખોરાકી પ્રમાણે અપાયછે.

૬. કાંઈ કારણવિના ધણિયાણી તજાતી નથી, ને તજે તો ધણિયાણી પંચાતમાં જાહેર કરે તો તેને શિક્ષા થાયછે.

૭. આંધળી, લુલી તથા બેહેરી તથા ઠુંઠી વિગેરે તજાતી નથી, ને તેને પણ ભરણપોષણ આપવામાં આવેછે.

હજામ—કડીવાળા તથા પટણી ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ છે, પણ પરણ્યા પછી તજાયછે, ને બને ધણી રાજી થાયછે ત્યારે ફારગતી થાયછે.

૨. ફારગતી આપવાથી ત્યાગ કરી કેહેવાયછે.

૩. ધણી રાજીથી જેને ફારગતી આપે તે છુટેછે.

૪. ફારગતી આપવા વગર તજેલી કેહેવાતી નથી, ને ફારગતી આપવા પછી કાંઈ આપવું વાજબી નથી.

૫. ફારગતી ન લીધી હોય તો ભરણપોષણ રીત પ્રમાણે આપે.

૬. કાંઈ કારણવિના તજેછે તેને ન્યાત શિક્ષા કરી શકેછે.

૭. આંધળી તથા લુલી તથા ઠુંઠી વિગેરે દોષવાળી [ને] પરણ્યા પછી તજે ને પરણ્યા પેહેલાં તજાય નહી, ને દોષવાળીને પલ્લું આપવું વાજબી છે, ને ન આપેતો એ જણની રાજીથી.

વાલંદ—લીમચિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકેછે, ને કારણ એ છે જે ધણિયાણીને બિગાડ થાય ત્યારે મુકે, ત્યારે ફારગતી જોઇએછે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તો પેહેલી બૈરી ત્યાગ કરી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર જ્યારે બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો તે પેહેલી બૈરી પલ્લાંનું ઘરેણું તથા રૂ. ૩૨) રોકડા પોતાના ધણીને આપે, તથા રૂ. ૭) ન્યાતને આપે, તથા રૂ. ૦ાા ન્યાતગોરને આપે ત્યારે ફરિયાદી કર્યા પછી છુટે.

૪. અમારી ન્યાતમાં તજેલી બૈરીને ઘરમાં રાખી શકતા નથી, ને જુદીએ રાખતાં નથી. તેની સાથે કાંઈ વળગતું નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. અમારામાં તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવું ઘટતું નથી.

૬. કાંઈ કારણવિના ધણિયાણીને તજે તો તેને ન્યાતવાળા રૂ. ૭) તથા ન્યાતગોરને રૂ. ૦ાા અપાવે એટલી શિક્ષા કરે.

૭. આંધળી તથા બેહેરી તથા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેનો ત્યાગ કરી શકતા નથી.

હજામ—મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકેછે તેનું કારણ એ જે બદફેલ ચાલતી હોય, [ને] પંચમાં જાહેર કરે, ને પંચના લોક રજા આપે તો મોહરાણું આપીને તજે. અથવા કારણવિના તજે તોપણ પંચમાં જાહેર કરીને તમામ પલ્લાં ઉપરથી હાથ ઉઠાવે ને તજે; એ ચાલ છે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તેથી પેહેલીને ત્યાગ કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી બૈરી તજી શકતો નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. કોઈ શખસ કારણવિના બૈરીને તજે તો પલ્લાંથી હાથ ઉઠાવે, પણ તેને ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ કારણવિના પોતાની બૈરીને ન્યાતમાં જાહેર કર્યાવિના ન્યાત ઉપરાંત થઇને તજે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં આંધળી વા બેહેરી યા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેને ત્યાગ થતી નથી.

હજામ—લીમચિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકતા નથી. ગમે તેવું કારણ હોય તોપણ કરી શકતા નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કરી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે ને પેહેલી બૈરી ૩૫ તથા ૪૦ વરસની ઉમર લગણની નહી થઇ હોય ને છોકરા થયા હોય તો બીજી બૈરી તજવી ઘટેછે. ને ૩૫ તથા ૪૦ વરસની ઉમર થઈને છોકરો નહી હોય તો બીજી બૈરી તજવી ઘટતી નથી. ને લગન બાબતની આઠમી કલમના લખ્યા પ્રમાણે પેહેલી બૈરીને આપવું ઘટેછે—૩૫ તથા ૪૦ વરસની ઉમર સુધીમાં છોકરા નહી થયા હોય તેથી આપવું ઘટેછે—રૂ. ૫ આપે.

૪. અમારી ન્યાતમાં બૈરી પેહેલાનીને તજતા નથી, ને બીજી લાવે તેને ઉપરની લખેલી નંબર ૩ ની કલમ આઠમીના લખેલા પ્રમાણે હોય તે બીજી બૈરીને તજે; તેને કાંઈ આપવું ઘટતું નથી, ને રાખવી ઘટતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં તજતા નથી તો ભરણપોષણ શાને સારૂ આપે?

૬. ગમે તેવું કારણ હોય તોપણ તજતા નથી.

૭. આંધળી અથવા બેહેરી અથવા ઠુંઠી વિગેરે રોગિષ્ઠ હોય તોપણ તે ધણિયાણીનો ત્યાગ થતો નથી.

હજામ—ખાનદેશી મરેઠાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૧.

અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણીને તજવાનો ચાલ છે, ને તેમાં કાજીની ફારગતી થાયછે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તેથી પેહેલી બૈરીને કાહાડી મુકી એમ કેહેવાતી નથી.

૩. બીજી બૈરીને કાહાડી શકતા નથી. ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને નહી આપેતો કાજીની ફારગતી આપે.

૪, તજેલી બૈરીની સાથે ફારગતી નહી થઈ હોયતો અન્નવસ્ત્ર આપવાં પડેછે.

૫. વધતું ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી. શામાટે જે નાતરૂં કરેછે.

૬. કારણવિના તજવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૭. આંધળી યા બેહેરી યા ઠુંઠી વિગેરે તેને તજાય નહી.

હજામ–લીમચિયા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકતા નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કરી એમ કેહેવાય નહી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજાય નહી.

૪. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરીને બને નહી તો તેને ભરણપોષણના દાણા મણ ૧૮ ને લુગડાં બે આપીને જુદી રાખેછે. ને પિહેરમાં જાય તો ભરણપોષણનું આપે નહી. ને ધણીની મરજીમાં આવે તો તેને પોતાના ઘરમાં પાછી એકઠી રાખે તેમાં ધણીનો અખત્યાર નથી, તે બૈરીનો અખત્યાર છે.

૫. કારણ હોય અથવા ન હોય તોએ બૈરીને તજાતી નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૬. કોઈ કારણથી વા વગર કારણથી બૈરીને તજે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકે.

૭. આંધળી વા બેહેરી યા ઠુંઠી વિગેરે હોય તોએ તેનો ત્યાગ થાય નહી.

હજામ–ઓરપાડીઆ મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરેછે તેનું કારણ તો ધણી સાથે બને નહી અથવા ગેરસિરસ્તે ચાલે તેથી ત્યાગ કરે–તેમાં ધણીની ફારગતી લે ત્યારે બીજે ઠેકાણે નાતરૂં કરે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી લાવે તે પેહેલી બૈરીની રજા લીધાવિના બીજી લાવતા નથી, ને બીજી લાવ્યાથી પેહેલી ત્યાગ કરી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરીની રજાવિના બીજી લાવતા નથી, તે ઉપર કોઈ દાંગાઈ કરે ને લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી લાવે તેને તજવી ઘટેછે.

૪. બૈરીને વગર તકસીરે–બીનબટ્ટેથી ત્યાગ કરે, [ને] તે પોતાને આફીનથી જુદી રેહે તો તેને ભરણપોષણ આપવું ઘટે, ને તે પોતાના પિહેરમાં જઈને રેહે તો આપતા નથી. ને ધણીની મરજીમાં આવે ને પાછી એકઠી પોતાના ઘરમાં રાખવા ચાહે તેમાં બંનેની મરજી એક થાય તો આવીને રહે.

૫. કારણવિના કોઈ તજતું નથી ને તજેલી બૈરીને નંબર ૬ ની કલમ ૨ માં લખેલું છે તે પ્રમાણે આપે.

૬. કારણવિના ધણિયાણીને કાહડી મુકાતી નથી ને વગર કારણે કાહડી મુકે તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરેછે ને પાછી ઘરમાં રખાવે.

૭. આંધળી તથા બેહેરી યા ઠુંઠી વિગેરે હોય તોએ તેનો ત્યાગ કરતા નથી, ને ત્યાગ કરે તો તેને ભરણપોષણ આપવું પડે.

દરજી–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી. તે બાઈ બહુ બદફેલી ઘણી તરેહથી કરે, ન્યાત જાતનો ડર ન ગણે ને વટળે ત્યારે તેને પુરૂષ તજેછે; પણ ફારગતી કરવાનો ચાલ નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે આગલી ધણિયાણીનો ત્યાગ નથી, શાથી જે પરણેલી બૈરીનો હક વધારે છે. તે જુદી રહે અથવા એકઠી રહે પણ તેને તજાતી નથી. જ્યારે તે બાઈ આગળ વર જીવતાં બીજે ઠેકાણે નાતરે જાય ત્યારે તેનો ત્યાગ થાય. ને જીવતાં(ના) ધણીની છાંડેલી કન્યા [જોડે] જે ધણી નાતરૂં કરે તે રૂ. ૧૦ અંકે દશ પંચાતમાં આપેછે ને છાંડેલી બૈરી લેછે.

૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરી અન્નવસ્ત્રની ફરિયાદી કરેછે તે વાત પંચાત સાંભળીને તેને અન્નવસ્ત્ર અપાવે–જુદી રેહે તો, ને આંધળી લુલીના સબબથી પિહેરમાં રેહે તો તેને

આપવું પડેછે. નાતરે જાય તો તેને કાંઈ આપવું પડે નહી.

૪. આગલી બૈરીને ભરણપોષણ પોહોંચતું રેહે. જુદી રેહે, અગર પિહેરમાં રેહે, ધણીના કહ્યાથી એકઠા રેહે, તેમાં ધણીનો અખત્યાર છે. બૈરીનો નથી બીજાનો.

૫. કાંઈ કારણવિના બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી, વગર કારણે તજે તો ન્યાતવાળા પુછી શકેછે.

૬. કાંઈ કારણ ન હોય ને ધણી તજવું ધારે તો ન્યાતના લોક પુછી શકેછે ? તે સવાલનો જવાબ પંક્તિબાહારમાં આવશે.

૭. આંધળી તથા લુલી તથા બેહેરી તથા ઠુંઠી હોય તેના ઉપર બીજી કરે તો તેને ભરણપોષણનું જાણવું એજે એકઠી રેહે તો તેને કાંઈ આપે નહી, ને જુદી રેહે તો તેને અનાજ મણ ૧૮, છાયલ નંગ ૨ આપે. બાકી બીજા ખરચનું તે પેદા કરીને ખાયછે.

દરજી—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં હજુસુધી કોઈએ બૈરી ત્યાગ કરી નથી. ને ત્યાગ કરે તો પોતાની ખુશી. પણ બૈરીના ખોરાકપોશાક પુરાં કરવાં જોઈએ.

૨. ત્યાગ કરી કેહેવાય નહી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરીને રાજી કર્‍યા શિવાય બીજી લવાય નહી તો ફરિયાદી શું કરવા કરે? ને અગર ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજાતી નથી.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ ધણી પાસેથી અપાવવું. ને ધણી તથા ધણિયાણીની ખુશી હોય તો એકઠાં રહે, ને તેને નહી બને તો ધણી પાસેથી ભરણપોષણ લઈને જુદી રહે.

૫. કાંઈ કારણવિના બૈરીને તજે તો તેના ભરણપોષણના દરમહીને રૂ. ૨ લેખે અપાવવું.

૬. કાંઈ કારણવિના પોતાની બૈરીને ત્યાગ કરે તો તેને ન્યાત શિક્ષા દઈ શકેછે.

૭. એ બૈરી ત્યાગ થતી નથી.

દરજી—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનો કોઈ ત્યાગ કરતું નથી. કદાચિત કોઈ કરે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતબહાર મુકે. તે તકસીરવાળાને દંડમાં તો ન્યાત જમાડે, પીવાનો ખરચ કરે, તજેલી બૈરીને પાછી સોંપાવે ત્યાર પછી ન્યાતમાં લે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી લાવે તે પેહેલીની રજાવિના લવાતી નથી. ને રજાથી લાવે તો પેહેલી ત્યાગ કરી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરીની રજાવિના બીજી લાવતા નથી. (તે ઉપર) કાંઈ ઢોંગાઈ કરી બીજી લાવે તે ઉપર પેહેલી ફરિયાદી કરે તો બીજી લાવેલી બૈરીને તજવી ઘટેછે.

૪. બૈરીને વગર તકસીરે—બીનબટ્ટેથી ત્યાગ કરે ને તે બૈરી પોતાના આકીનથી જુદી રહે તો તેને ભરણપોષણ આપવું ઘટે. અગર પોતાના પિહેરમાં જઈને રહે તો આપતા નથી. ને ધણીની મરજીમાં આવે ને પાછી એકઠી રાખવા ચાહે તો એહુની મરજી એક થાય તો આવીને રહે.

૫. કારણવિના કોઈ તજતું નથી ને તજેલી બૈરીને નંબર (૬) *છઠ્ઠાની કલમ ૨ જીમાં લખ્યુંછે તે માણે આપે.

૬. કારણવિના ધણિયાણીને કાહડી મુકતા નથી, ને વગર કારણે કાહડી મુકે તો ન્યાતવાળા શિક્ષા કરી પાછી રખાવેછે.

૭. આંધળી તથા બેહેરી યા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેનો ત્યાગ કરતા નથી, અગર કરે તો તેને ભરણપોષણ આપવું પડે.

દરજી—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રી ત્યાગ કરી શકતા નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પે-

---

* નંબર છઠ્ઠો એટલે અમવાસ્ત્ર બાબત.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

હેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી કેહેવાય નહી. પેહેલીનેએ વાપરે ને બીજીને પણ વાપરેછે.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજવી ઘટતી નથી, બંનેને વાપરી શકેછે.

૪. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરી હોય ને પેહેલી બૈરી સાથે બને તો તેને તેનો ધણી ઘરમાં પોતાના અખત્યારમાં ને કબજામાં રાખે. ને ન બને તો જુદી પોતાના અખત્યાર ને કબજામાં રાખે, ને ન બનેથી જુદી રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરે; પણ સિરસ્તા પ્રમાણે ધણીની મરજી મુજબ રહે ને ધણીની આજ્ઞા માને. ને આજ્ઞા ન માને તો તેને ન્યાતના લોક ભેગા થઈને જેની [જેવી] તકસીર, તે તકસીર માફક શિક્ષા કરે.

૫. એ સવાલનો જવાબ તો ઉપર વિગતવાર જાહેર કીધોછે.

૬. શિક્ષા કાંઈ કરતા નથી, પણ બીજી બૈરી કરે ત્યારે ન્યાત જમાડે તે પણ ઉપર કહેલુંજ છે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા ઠુંઠી વિગેરે તેનો ત્યાગ થતો નથી.

માળી–મોગરેલીઆ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૨.

૧. જો ધણિયાણી જાહેર ગેરરસ્તે ચાલે તો કાહડી મુકેછે, ને તેના પિહેરમાં જુદી રાખે તો ફારગતી જોઈતી નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજીને લાવે તો પેહેલીને તજી ન કેહેવાય.

૩. પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજીને તજવી ઘટતી નથી.

૪. તજેલી બૈરી કાયદામાં રેહે તો ભરણપોષણ આપવું પડેછે–જો ધણી પોતાના ઘરમાં અથવા જુદી રાખે તો. ને પિહેરમાં જઈને રહે તો આપવું ઘટતું નથી. ને પાછી એકઠી રાખવામાં તો ધણીનો અખત્યાર છે.

૫. કારણવિના બૈરીને તજે તો યથાશક્તિ ભરણપોષણ આપવું પડેછે, (ને) જો કાયદામાં રેહે તો.

૬. કારણવિના ધણિયાણીને કાહડી મુકે તો તકસીર પ્રમાણે ન્યાત શિક્ષા કરે.

૭. આંધળી વિગેરેને તજાતી નથી.

માળી–સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં આજદિનસુધી કોઈએ બાયડીને તજી નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તેથી ત્યાગ કરી ન કેહેવાય.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને કંઈ ત્યાગ કરાય નહી.

૪. અમારી ન્યાતમાં ત્યાગ થતી નથી તો તેનો સિરસ્તો શું લખીએ ?

૫. એનો જવાબ ઉપરના પ્રમાણે.

૬. કોઈ શખસ કારણવિના ઉન્મત્ત થઈને તજે તો તેનું ભરણપોષણ કરે.

૭. આંધળી વિગેરે ગમે તેવા દોષવાળી હોય તોપણ ત્યાગ થાય નહી.

માળી–ગુલફરોસનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી. ને જેણે તજી છે તે પંચને સુકરાણું આપીને તજેછે–રૂ. ૫૦ તથા ઉજાણી ૧ આપેછે. ધણી તજે તો ધણિયાણીને મોહોરના રૂ. ૨૫ આપે ને પલ્લું પાછું લેછે, ને ધણિયાણી તજે તો મોહોર આપવાનો ચાલ નથી, ને પલ્લું હવાલે કરે. ને સુકરાણું ન્યાતનું જે તજે તે આપે ને ફારગતી લેછે.

૨. પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી કેહેવાતી નથી.

૩. ધણી મુખત્યાર છે માટે બીજીને તજાતી નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં તજેલી બૈરીને કાંઈ કરવું ઘટતું નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. પેહેલી કલમ પ્રમાણે કરીને તજે ને ફારગતી આપે ત્યારે તજી કેહેવાય.

૬. અમારી ન્યાતમાં શિક્ષા ઉપરની કલમ પેહેલી પ્રમાણે છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં આંધળી તથા બેહેરી તથા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેને પલ્લું [આપે] તથા જન્મકાળ સુધી ભરણુપોષણુ કરે.

કંદોઈ–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીનો ત્યાગ થતો નથી, ને જીવતે ધણીએ ફારગતી આપવાનો ચાલ નથી. પણુ ધણી નામર્દ હોય તો પંચાતના લોક તેની તજવીજ કરીને ધણી પાસે બાઈને ફારગતી અપાવેછે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તેથી પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી નહી કેહેવાય.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી બૈરીને તજાતી નથી.

૪. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તો પેહેલીને ભરણુપોષણુ આપવું પડે, ને તે બૈરીની ખુશીમાં આવે તો પોતાના પિહેરમાં રેહે, નહી તો જુદી રેહે; ને ધણીની મરજીમાં આવે તો પોતાના ઘરમાં પાછી રાખે, તેમાં ધણીનો અખત્યાર છે.

૫. કારણુવિના બૈરીને જુદી રાખે તો વધતું ભરણુપોષણુ આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કાંઈ કારણુથી અથવા કારણુવિના બૈરીને તજાતી નથી ને કોઈ તજે તો ન્યાત તેને શિક્ષા કરેછે.

૭. આંધળી યા બેહેરી વિગેરે હરેક ખોડવાળી હોય તેનો ત્યાગ થતો નથી.

સુખડિયા–શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૪.

* ૧. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, ને તેના જે કોઈ વાલી હોય તે ભરણુપોષણુ તો આપેછે.

---

* આ અંકવાળાની પેહેલી કલમ તજવા ને અન્નવસ્ત્ર બંને બાબતોની જણાયછે, અને બાકીની કલમો વારસા બાબતની જણાયછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને તે બૈરી પોતીકા પિહેરમાં રેહે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપતા નથી; ને તે બૈરી જુદી રેહે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે સહી. ને તે જો બદફેલ ચાલે તો તેને આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ બૈરી પોતે વિધવા હોય ને પોતીકા જેઠ તથા દિયરમાં એકઠી રેહેતી હોય તો તેનું ભરણુપોષણુ તો તે કરે, ને જુદી રેહેતી હોય તો પોતીકા પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણુ કર્‍યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય ને તેની ધણિયાણી હોય ત્યારે તેના ભાગિયાઓ હોય તે તેનું ભરણુપોષણુ કરે. કદાપિ જુદી હોય તો પોતીકી મેળે મેહેનત મજુરી કરીને પેટ ભરે; નીકર પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાય.

૫. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણુ કર્‍યાવિના પોતાની બાળ સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો હોય પણુ તેની બૈરીને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી. બૈરી એકઠી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે ને તેનું પલ્લું તેની પાસે રેહેછે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકે તો પોતીકી મજુરી કરીને તે છોકરો ખાય ને બાપ મુઆ પછી તો છોકરો વારસ થાયછે, ને વારસો તેનો પોહોંચે.

કુંભાર–ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૯.

૧–૭. અમારામાં તજવા બાબતના સવાલ ૭ છે તેનો જવાબ એ છે જે પલ્લાં બાબતના ૧૯ મા જવાબમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે આપીને સ્ત્રીને ત્યાગ કરેછે, ને કાજી સાહેબની ફારગતી લેછે; પણુ આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તેને ત્યાગ થતી નથી.

કુંભાર–લાડ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૭.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને તજવાનો ચાલ નથી, માટે સવાલ સાતનો જવાબ લખ્યો છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

કુંભાર—ઓરપાડના લોકોનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનો ત્યાગ કરે તેનું કારણ તો લુલી લંગડી આંધળી વિગેરે દોષ થાય ત્યારે ત્યાગ કરેછે. એવા કારણવિના ત્યાગ કરતા નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરી ત્યાગ કરી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી ઉપર લખેલા કારણવિના લાવે તે ઉપર પેહેલી બૈરી ફરિયાદ કરે તો બીજી બૈરી લાવે તેને તજવી ઘટેછે.

૪. તજેલી બૈરી પોતાના આકીનથી જુદી રેહે તેને ભરણપોષણ આપવું પડે, ને બૈરી પોતાને પિહેરમાં જઈ રેહે તો કોઈ આપતું નથી. ધણીની મરજીમાં આવે ને પોતાના ઘરમાં એકઠા રાખવા ચાહે તેમાં બંનેની મરજી એકથાય તો આવે.

૫. કારણવિના ધણિયાણીને કોઈ તજતું નથી; ને તજેલી બૈરીને નંબર (૬) છઠાની કલમ ૨ જીમાં લખેલું છે તે પ્રમાણે આપે.

૬. કારણવિના ધણિયાણીને કાહાડી મુકતું નથી, ને કોઈ કાહાડી મુકે તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરે.

૭. આંધળી તથા બેહેરી વા ઠુંઠી વિગેરેનો ત્યાગ કરે તેને ભરણપોષણ આપવું પડે.

કુંભાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રી ઘર નહી રાહટતી હોય ને બેહુ રાજી હોય તો ફારગતી કરીને તજેછે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તેથી જુની બૈરીને ત્યાગ કીધી નથી કેહેવાતી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી બૈરીને કાહાડી મુકાય નહી, એ વાતમાં ધણી મુખત્યાર છે.

૪. તજેલી બૈરીને ફારગતી આપી એટલે તેને ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં વાંકવિના કોઈ બૈરીને તજે નહી ને મેહેલે પણ નહી.

૬. કારણવિના અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં આંધળી વા બેહેરી અથવા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેને તજાય નહી. તેને ધાન લુગડાં આપ્યા કરે.

ધોબી—રાવતિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૦.

૧. તજવાની રીત નથી તો ચાલ શું લખીએ?

૨. પેહેલી બૈરી મુખીછે તો ત્યાગ કીધી કેમ કેહેવાય?

૩. પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરી તજી શકાતી નથી.

૪. તજવાનો ચાલ નથી માટે ભરણપોષણ આપે પણ ધણીના અખત્યારમાં રાખીને આપે, ને પિહેરમાં ધણીના ઉપરાંત થઇને રેહે તો ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. વધતું આપવાનો ચાલ નથી—સિરસ્તા પ્રમાણે આપેછે.

૬. જે બેઅદબીથી તજવા ચાહેછે તેને પંચ શિક્ષા કરી શકેછે ને ન્યાતબાહાર મુકેછે.

૭. દોષવાળીને પણ તજાતી નથી.

ધોબી—પરદેશી બુદેલિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને ત્યાગ કરી શકતા નથી; ને કારણ તો એ છે જે તે બૈરી વટલી જાય અગર કોઈની સાથે બીગડી હોય તો ન્યાતના સર્વે લોક તેની તજવીજ કરે; અગર તજવીજ કર્યાથી સાબીત થાય તો તજેછે.

૨. એક ઉપર બીજી બૈરી લાવે, પણ પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી કેહેવાય નહી, ધણી બંનોનું ભરણ પોષણ પુરૂં કરે.

૩. અમારી ન્યાતમાં ઉપરની ૧ તથા ૨ કલમમાં

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

લખ્યું છે તેજ પ્રમાણે છે; એ કરતાં કાંઈ બીજો ચાલ નથી.

૪. તકસીરવિના તજવાનો ચાલ નથી, તો ભરણપોષણનું શું લખીએ ?

૫. કારણવિના તજાય નહી તો શું લખીએ ?

૬. એનો જવાબ ઉપરની ૫ કલમ પ્રમાણે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વિગેરેને તજવાનો ચાલ નથી.

ધોબી—આહીર ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૫.

૧–૭. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી.

કડિયા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી,ને કદાપી કોઈ પંચનો કાયદો તોડીને તજેછે, તેને પંચ શિક્ષા કરી શકેછે; ને ન્યાત ૧ જમાડેછે. ને તજેછે તે બૈરીને મોહોરાણું રૂ. ૮૦) આપેછે, ને પલ્લું પાછું ધણીને અપાવેછે, ત્યારપછી પંચ ન્યાતમાં દાખલ કરેછે.

૨. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કરવાની રીત નથી.

૩. પેહેલી બૈરી વા બીજી બૈરીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

૪. ધણીના ઘરમાં રહીને ખાય એ રીતછે; ને કદાપી ધણીની મરજીમાં આવે તો પોતાની પાસે જુદી રાખીને ભરણપોષણ આપે, ને ધણીના અખત્યારમાં રેહે નહી ને પિહેરમાં રેહે તો ભરણપોષણ આપે નહી.

૫. કારણવિના તજેછે, તેને પણ ભરણપોષણ આપવું પડેછે સિરસ્તા માફક—વધતું આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કારણવિના બૈરીને તજેછે તેને પંચ શિક્ષા કરી શકેછે.

૭. આંધળી વા લુલી વા બેહેરી વા ઠુંઠી વિગેરે દોષવાળીને પણ તજાતી નથી.

કડિયા—ઇડડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને ત્યાગ કરી શકેછે. ને કારણ તો એ છે જે ધણી ધણિયાણીને ન બને તો તજે ને રૂ. ૧૦) ન્યાતમાં આપે, ને કાજીને ત્યાં જઇને ફારગતી કરાવે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી કેહેવાય નહી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો તેથી બીજી બૈરીને તજી શકાતી નથી.

૪. તજેલી બૈરીની સાથે ફારગતી થઈ હોય તો ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી, ને ફારગતી નહી થઈ હોય તો ભરણપોષણ આપવું પડેછે. ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં રેહે તો આપવાનો ચાલ નથી. ધણીની મરજીમાં આવે તો પોતાના ઘરમાં રાખે અથવા જુદી રાખે; તેમાં ધણી મુખત્યારછે.

૫. કારણવિના બૈરીને તજે તેને કાંઈ શિક્ષા નથી, તથા વધતું ભરણપોષણ આપતા નથી.

૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૫ મી પ્રમાણે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેને ત્યાગ થાય નહી.

કડિયા—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૭.

*૪. તજેલી બૈરીની સાથે ફારગતી થઈ હોય તો ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી, ને ફારગતી નહી થઈ હોય તો ભરણપોષણ આપવું પડેછે; ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં રેહે તો આપવાનો ચાલ નથી, ને ધણીની મરજીમાં આવે તો પોતાના ઘરમાં રાખે તેમાં ધણી મુખત્યાર છે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૪૮ વાળા સાથે મળેછે તથી જે કલમમાં તફાવત છે તેજ માત્ર લખીછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

કડિયા—મારવાડી રજપુતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકેછે, ને કારણ તો એ છે જે ધણી તથા ધણિયાણીને ન બને તથા હોલેદિલ થાય તો તેનું ભરણપોષણ કરેછે, ને ફારગતી કરવાનો ચાલ નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી કેહેવાય નહી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજીને તજવી ઘટે નહી.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવું પડેછે, ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં રેહે તો ભરણપોષણ આપતા નથી. ને ધણીની મરજીમાં આવે તો પોતાના ઘરમાં રાખે અથવા જુદી રાખે, તેમાં ધણી મુખત્યાર છે.

૫. કારણવિના બૈરીને તજાતી નથી, તો શું લખીએ ?

૬. એનો જવાબ ઉપરના ૫ મા જવાબ પ્રમાણે.

૭. આંધળી વા બેહેરી યા હુંઠી વિગેરે હોય તેને ત્યાગ થાય નહી.

ગોલારાણાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી, તો ફારગતી કરેછે અથવા નથી કરતા એનો જવાબ શું લખીએ ?

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તેથી પેહેલી બૈરીને તજી એમ કેહેવાતું નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી બૈરીને તજાય નહી.

૪. બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી તો ભરણપોષણનું શું લખીએ ?

૫. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની ચોથી કલમમાં લખેલો છે.

૬. કારણથી અથવા વિનાકારણથી બૈરીને તજાતી નથી.

૭. આંધળી યા બેહેરી યા હુંઠી વિગેરે હોય તેનો ત્યાગ થતો નથી.

ખતરી—વણકરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રી તજાતી નથી, ને ફારગતી થતી નથી—એજ ધારો છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તોએ ત્યાગ થતી નથી.

૩. (સવાલ ૩) અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો તજાતી નથી.

૪. અમારી ન્યાત[માં] બૈરી તજાતી નથી. ને ધણી કાહાડી મુકે તો પંચવાળા ભરણપોષણ અપાવી શકેછે; તથા ઘરમાં ઘાલી શકેછે.

૫. ઉપરના ચોથા સવાલમાં લખ્યા પ્રમાણે છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી તથા ધણી બેહુ ત્યાગ થતા નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં આંધળી તથા બેહેરી તથા હુંઠી એ વગરે કદાચ રોગી હોય તોએપણ છુટતી નથી ને ત્યાગ થતી નથી.

ખતરી—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને તજાતી નથી, ને ફારગતી પણ થતી નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તોએ તજાતી નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તોએ તજાતી નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી તો ભરણપોષણનું શું લખીએ ?

૫. એનો જવાબ ઉપરના ૪ સવાલના જવાબ પ્રમાણે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી તથા ધણી એ બેહુ ત્યાગ થતા નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં આંધળી તથા બેહેરી તથા હુંઠી વિગેરે કદાચ રેગી હોય તોએપણ છુટતી નથી ને ત્યાગ પણ થતી નથી.

ખતરી–વણકર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૧૭૮.

૧. બૈરીને તજવાનો તો ચાલ નથી, ને ફારગતી પણ થતી નથી; ને કદાપી બૈરી બદકર્મ કરે યા બદચાલ ચાલતી હોય અથવા બાહાર ભટકતી હોય તો તેને પંચના લોક મળીને ન્યાતબાહાર મુકેછે. અગર તે બૈરીનો ધણી અથવા તે બૈરીના માબાપ વિગેરે જે કોઈ તેની તરફદારી કરે તે પણ તેની સાથે ન્યાતબાહાર રેહે.

૨. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તોએ ત્યાગ થતી નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો તજાતી નથી.

૪. બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઈ પોતાની બૈરીને લડાઈના સબબથી કાહાડી મુકે ને પંચમાં જે ફરિયાદ આવે ત્યારે પંચના લોક મળીને તેનું સમાધાન કરીને ધરમાં ઘાલેછે, (ને) અગરને ધણી તે બાઈને ધરમાં ન રાખે તો પંચાતના લોક તેને ભરણપોષણ અપાવી શકેછે,–પણ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે બૈરી પોતે ચાહે કે હું ધણીથી જુદી રહું તે વાત થઈ શકતી નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૬. ધણિયાણીને ધણીથી તજાતી નથી, ને બૈરીથી પણ ધણીને તજાતો નથી.

૭. આંધળી વિગેરે ગમે તેવા દોષવાળી હોય તોએપણ તજાતી નથી.

ખતરી–ફુરસરામીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૦.

"આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળાના જવાબ સાથે મળતોછે તે સબબથી સઘળો જવાબ દાખલ કીધો નથી."

ખતરી–ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૧*.

૪. તજવાનો તો ચાલ નથી, પણ કદાપી ધણી ધણિયાણીને ન બને તોએપણ બૈરી ધણીના ધરમાં રેહે તો તેનું ભરણપોષણ કરે; અગર બૈરી જુદી રેહેવા ચાહે તો ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની ચોથી કલમ પ્રમાણે.

૬. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી તથા ધણી એ બેહુમાંથી ત્યાગ થતા નથી.

ખતરી–ગણદેવીગરા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૨.

આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા મુજબછે એવી તેમણે કબુલિયત લખી આપીછે તે કબુલિયત છેવટે ઉતારવામાં આવીછે.

ખતરી–સામસંગીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯૫.

૧–૭. તજવાનો ચાલ નથી, ને તજવું તે ફારગતીનું નામ છે તે અમારી ન્યાતમાં થતી નથી, તેથી બીજા સવાલ લખ્યા નથી.

---

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૬૮ વાળા સાથે મળતોછે તેથી તફાવતવાળી કલમો માત્ર લખીછે. જુઓ પૃષ્ઠ ૫૬૪.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

રજપુત—ડફગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૪.

૧—૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ છે તેનો જવાબ એ છે જે કાહાડી મેલવાનો ચાલ નથી; અગર કોઈ બૈરી બદચાલ ચાલે તો પંચ તેને શિક્ષા કરે ને ધણીને સોંપે, અગર ધણી વગરવાંકે કાઢે તો ધણીને પંચ શિક્ષા કરે, પણ તજવાનો ચાલ નથી.

રજપુત—જાદવવંશી શાબલાગામનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૮.

.૧ અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને તજાય નહી, ને અગર બૈરી તથા મરદને નહી બનાવ હોય તો પંચને જાહેર કરે, ને પંચ તજવીજ કરીને રજા આપે ત્યારે કાજીને ત્યાં ફારગતી થાય ને પછી બીજે ઠેકાણે નાતરે જાય.

૨. એક ઉપર બીજી બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલી બૈરીની ફારગતી થાય ત્યાર પછી બીજી બૈરી કરેછે તો ફરિયાદી કોણ કરે.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. કોઈ કારણવિના બૈરીને તજે તો તેને પંચ પુછી શકેછે.

૬. એનો જવાબ કલમ ૫ પ્રમાણે.

૭. આંધળી વા બેહેરી યા ઠુંઠી વિગેરેને તજાય નહી.

રજપુત—મારૂ ઓરપાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૧.*

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનો ત્યાગ કરી શકેછે, તેનું કારણ એ જે બૈરી કજિયાખોર હોય તે કારણથી તે બૈરીને જુદી રાખેછે; ને કુંવારેથી મોટી ખોડવાળી હોય તે તો તેના બાપને ઘેર રેહે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી એમ કેહેવાય નહી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજાય નહી.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવું ઘટેછે, ને તે બૈરીને ધણી રજા આપે તો પિહેરમાં રેહે. ને ધણીની રજાવિના પિહેરમાં રેહે તો તેને ભરણપોષણ આપવું પડે નહી. ને ધણીની મરજીમાં આવે તો પોતાના ઘરમાં અથવા જુદી રાખે, ને ધણીની મરજીમાં આવે તેને પોતાના ઘરમાં એકઠી રાખેછે; તેમાં ધણીનો અખત્યારછે, બૈરીનો નથી; ને કુંવારેથી મોટી ખોડવાળી હોય તેને તો ભરણપોષણ આપવું પડે નહી, તે તેના પિહેરમાં રેહે.

૫. કાંઇ કારણવિના બૈરીને તજે તો તેને ભરણપોષણ વધતું આપવું પડતું નથી.

૬. કોઈ કારણવિના ધણિયાણીને તજે તો તેને કાંઈ શિક્ષા નથી.

૭. આંધળી વા બેહેરી યા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેને ત્યાગ થાય નહી, પણ કુંવારેથી મોટી ખોડ હોય તો તેનો ત્યાગ થાય.

રજપુત—ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૮.

૧—૭. અમારી ન્યાતમાં બૈરી બદફેલવાળી હોય ને ધણીને દુઃખ દેતી હોય તો ધણી પોતાની ખુશીથી તજીને ફારગતી લે, પણ આંધળી વિગેરે અપંગ બૈરી હોય તેને ધણીથી તજીને ફારગતી લેવાય નહી—તેને અન્નવસ્ત્ર પુરાં પાડે.

રજપુત—પાવરા ભાગળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૯.

૧. ધણિયાણીને ત્યાગ કરીને ફારગતી કરવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

---

* અંક ૨૦૮ તથા ૨૦૯ વાળાએ કલમવાર જવાબ આપ્યા નથી પણ કબુલતો છે. અંક ૨૧૦ વાળાનો જવાબ અસલમાંથી ખોવાઈ ગયોછે તેથી લખ્યો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તો બેહુને રાખે.

૩. પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તેથી બૈરીને તજાય નહી.

૪. બૈરી સાથે એકઠા નહી બંને તો જુદી રાખી ને ખોરાકી પોશાકી આપે, ને પિહેરમાં જઈને રેહે તો પિહેરનો ખરચ ખાય, ને (અગર) ધણીની મરજી આવે તો એકઠી રાખવામાં મુખત્યાર છે.

૫. કારણવિના જુદી કાહાડવાનો ચાલ નથી તો બૈરીને વધારે ભરણપોષણ આપવાનું શું લખીએ?

૬. વગર કારણથી બૈરીના ઉપર જુઠું તોહોમત મુકીને બૈરીને કાહાડી મુકે તો તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરેછે.

૭. આંધળી વા બેહેરી યા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેને કાહાડી મુકાય નહી—તેને પાળે.

સગરિયા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૨૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને ધણી ત્યાગ કરી શકેછે,—વટલી ગઈ હોય તેથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તેથી પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી નહી કેહેવાય.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી નાતરાની લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી બૈરીને કાહાડી મુકાય નહી.

૪. કદાપી બૈરી પોતાના ધણીના અણબનાવથી પોતાના પિહેરમાં જઇને રેહે ત્યારે ધણી પાસે ભરણ-પોષણ આપવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં જુદી રેહે તો ભરણપોષણ આપવું પડેછે, ને જુદી તથા એકઠી રાખવામાં ધણી મુખત્યાર છે.

૫. કાંઈ કારણવિના બૈરીને તજાતી નથી.

૬. એ કલમનો જવાબ ઉપરની પાંચમી કલમમાં આવેલો છે.

૭. હરેક ખોડવાળી બૈરીનો ત્યાગ થાયછે, પણ ધણી મુખત્યાર છે.

ગરાસિયા—બારડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનો ત્યાગ કરી શકેછે, તેનું કારણ એ છે જે બૈરી કજિયાખોર હોય તે કારણથી; ને તે બૈરીને જુદી રાખેછે; ને કુંવારેથી મોટી ખોડવાળી હોય તે તો તેના બાપને ઘેરજ રેહે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી એમ કેહેવાય નહી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજાય નહી.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવું ઘટેછે, ને તે બૈરીને ધણી રજા આપે તો પિહેરમાં રેહે, ને ધણીની રજાવિના પિહેરમાં રેહે તો તેને ભરણપોષણ આપવું પડે નહી; ને ધણીની મરજીમાં આવે તો તેને પોતાના ઘરમાં અથવા જુદી રાખે, ને ધણીની મરજીમાં આવે તો તેને પોતાના ઘરમાં પાછી એકઠી રાખેછે—તેમાં ધણીનો અખત્યારછે—બૈરીનો નથી; ને કુંવારેથી મોટી ખોડવાળી હોય તેને તો ભરણપોષણ આપવું પડે નહી, તે તેના પિહેરમાં રેહે.

૫. કાંઇ કારણવિના બૈરીને તજે તો તેને ભરણ-પોષણ વધતું આપવું પડતું નથી.

૬. કાંઇ કારણવિના ધણિયાણીને તજે તો તેને કાંઈ શિક્ષા નથી.

૭. આંધળી વા બેહેરી યા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેનો ત્યાગ થાય નહી, પણ કુંવારેથી મોટી ખોડ હોય તો તેનો ત્યાગ થાય.

સલાટ—સોમપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલછે, તેમાં કાજીસાહેબની ફારગતી થાયછે.

૨. ના, નથી કેહેવાતી.

૩. પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી.

૪. તજેલી બૈરીની જોડે કાજીની ફારગતી થઈ

હોય તો ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી, ને ફારગતી નહી થઈ હોય ને જુદી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલછે, પિહેરમાં રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૫. વધતું ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૬. તેને ન્યાતવાળા શિક્ષા કરી શકતા નથી.

૭. આંધળી તથા બેહેરી યા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેને તજાતી નથી.

કાછિયા–સુરતી ક્ષત્રીવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૭.

૧. એનો જવાબ પહેલાં બાબતની કલમ ૧૯ માં લખ્યુંછે તેજ પ્રમાણેછે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તેથી પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કરી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી બૈરી તજાય નહી.

૪. તજેલી બૈરી સાથે ફારગતી ન થઈ હોય ને એકઠી ઘરમાં રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે. ને તે બૈરીને પોતાના ઘરમાં રાખવામાં તથા જુદી રાખવામાં ધણી મુખત્યારછે. ને પિહેરમાં જઇને રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૫. અમારામાં કારણવિના ધણિયાણીને તજતું નથી તો વધતાં ભરણપોષણનું શું લખીએ?

૬. કોઈ કારણવિના ધણિયાણીને તજે તો ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા કરેછે.

૭. આંધળી વા બેહેરી યા ઠુંઠા વિગેરે હોય તેને તજાય નહી.

કાછિયા–સુરતી કણબીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકેછે, પણ સ્ત્રી બદફેલી હોય ને ધણીને તસ્દી દેતી હોય તથા ઈજા દેતી હોય ત્યારે ધણી મુકે તો મુખત્યારછે ને પલ્લું પોતાનું પાછું લેછે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તો પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કરી કેહેવાય નહી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તોએપણ બીજી બૈરી તજાય નહી.

૪. ધણી ધણિયાણીની મરજી પ્રમાણે.

૫. એ સવાલ લખવાની કંઈ જરૂર નથી.

૬. એ સવાલ લખવાની જરૂર નથી.

૭. એ સવાલ લખવાની જરૂર નથી.

કાછિયા–કણબી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકેછે, પણ સ્ત્રી બદફેલી હોય ને ધણીને તસ્દી તથા ઈજા દેતી હોય ત્યારે તે ધણી પંચાયતના લોકને જાહેર કરીને રજા લઇને મુકવા ચાહે તો મુકે, ને કાજીને ત્યાં જઇને ફારગતી આપેછે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરી ત્યાગ કરી કેહેવાશે નહી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તોએપણ બીજી બૈરી તજાય નહી.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવું જરૂર નથી, કાંજે ન્યાતની રજા લઇને કાજીને ત્યાં ફારગતી લખી આપીને તજી માટે તેનું ભરણપોષણ મરદ ઉપર પોહોંચતું નથી.

૫. કાંઈ કારણવિના બૈરીને તજાય નહી, ને અગર કાંઈ કારણવિના ધણી ધણિયાણીને તજે તો ન્યાતવાળા તેને ન્યાતની મરજી પ્રમાણે શિક્ષા કરેછે.

૬. કાંઈ કારણવિના તજે તો તેના ઉપર લખેલા સવાલ પ્રમાણે ન્યાત શિક્ષા કરેછે.

૭. આંધળી વા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેને (ત્યાગ) ન્યાતની રજાવિના ત્યાગ થઈ શકતી નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

કોળી-તળબદા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનો ત્યાગ કરેછે તેનું કારણ તો ધણી ધણિયાણીને બનાવ નહી બને તેથી ત્યાગ કરે. તેમાં ધણીની ફારગતી લેવી જોઇએ.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને પોતાના ઘરમાં રાખે તો ત્યાગ કરી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તે ઉપર બીજી બૈરી ફરિયાદી કરે તોએપણ બીજી બૈરી લાવેલીને તજાતી નથી.

૪. તજેલી બૈરી પોતાના આફીનથી જુદી રહેલી હોય તો ભરણપોષણ આપવું ઘટેછે. ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં જઇને રહી હોય તો ભરણપોષણ કોઈ આપતું નથી. ને ધણીની મરજીમાં આવે તો તેને પોતાના ઘરમાં રાખે, તે વાતમાં ધણીનો અખત્યાર છે, બૈરીનો નથી.

૫. કારણવિના બૈરીને કોઈ તજતું નથી ને ભરણપોષણ અધિક આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કારણવિના ધણિયાણીને તજે તેને શિક્ષા થાય છે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા હુંઠી વિગેરે હોય તેનો ત્યાગ થતો નથી.

કોળી-તળબદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૨.

"આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૨૪ વાળાના જવાબ સાથે મળતો છે તે સબબથી પુસ્તકમાં દાખલ કીધો નથી."

કોળી-માળવી ભગતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૩.

૧-૭. તજવા બાબતના જવાબ છે તેની વિગત એક જવાબમાં લખીછે. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી. ને કદાપી બૈરી નાલાયક કામ કરે, બદ ચાલ ચાલે તો પંચ તેને શિક્ષા કરે. ને જો બૈરી બદ કામ છીનાળા વિગેરે કરે તો તેના માબાપ હોય તો તે રૂ. ૦॥ અથવા પાવલાની તાડી પંચના લોકને પાય, ને બૈરીના માબાપ ન હોય તો તેનો ધણી તાડી પાય ને પંચના લોક ધણીને સોંપે, પણ તજવાનો ચાલ નથી.

કોળી-તળબદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ છે કે બૈરી બેકદ થઈ અથવા વટલી ગઈ તો ફારગતી જોઇતી નથી. ધણી ખુશીથી મુકે તો ફારગતી જોઇએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે એક ઉપર બીજી કરીને પેહેલી બૈરીને છેડો આપ્યો ત્યારે તો ત્યાગ કરી કેહેવાય, ને છેડો નથી આપ્યો ત્યારે ત્યાગ કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો ખોરાકીપોશાકી તથા પોતાના પલ્લાંની ધણિયાણી;-પણ બીજીને ત્યાગ થાય નહી.

૪. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે તજેલી બૈરી પિહેરમાં રેહેછે તો ભરણપોષણ આપવું નહી, ધણી મુખત્યાર છે. જુદી રાખે તો ખોરાકીપોશાકી આપે અથવા ઘરમાં રાખીને રોટલા લુગડાં આપે.

૫. જો કોઈ વગર કારણે બૈરીને તજે ને તે બૈરી બેસી રેહે તો તજનાર ધણી ખોરાકીપોશાકી આપે.

૬. અમારી ન્યાતમાં વગરવાંકે બૈરીને તજે ને બૈરી પંચમાં વાત નાંખે તો પંચવાળા તેને પુછી શકેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે પરણ્યા પછી આંધળી થાય તથા બેહેરી થાય તથા લુલી તથા લંગડી થાય તો તે ધણી ખોરાકીપોશાકી આપે, પણ મુકાય નહી; ને બીજી કરવામાં મુખત્યાર છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ઠાકોર–પરદેશી ડાંગી તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૩.

૧–૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે ગમે તેવી આંધળી વિગેરે રોગવાળી હોય તેને તજવાનો ચાલ નથી. ને જે શખસ એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરી પોતાના પિહેરમાં રેહે તો તેને ખોરાકીપોશાકી આપવાનો ચાલ નથી. ને તે બૈરી ધણીના ઘરમાં રેહે વા જુદી રેહે ત્યારે તેનો ધણી તે બૈરીનું પલ્લું જે હોય તે તેને હવાલે કરે. તથા ખોરાકીપોશાકી મધે દાણો મણ ૧૮ તથા છાયલ ૨ તથા ઘાઘરા ૨ તથા રેહેતી હોય તે ઘરનું ભાડું–એ સરવે બૈરીને વરસો વરસ આપવાનો ચાલછે.

ઠાકોર–પરદેશી ડાંગી તડબીજાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૪.

આ અંકવાળાના જવાબનો કાગળ રદ કીધો છે. જુઓ પૃષ્ઠ ૧૫૭.

તેલી–દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૩.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં તજવું તે ફારગતીનું નામ છે. (તે) ધણી જીવતાં તજવાનો ચાલ નથી તે માટે સવાલ લખતા નથી. સરવે સવાલનો ચાલ નથી.

ખમાર–મોઢનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૯.

૧. ધણિ ધણિયાણીને–એ બંનેમાંથી એકુ જણને ન બને તો તજે છે ને કાજીને ત્યાં જઈને ફારગતી લેવાનો ચાલ છે.

૨. એનો જવાબ નંબર ૩ ની કલમ ૭ પ્રમાણે.

૩. એનો ચાલ નથી.

૪. એનો જવાબ નંબર ૨ ની કલમ ૧૯ પ્રમાણે આપેછે.

૫. કારણવિના બૈરીને તજાતી નથી.

૬. એનો જવાબ ઉપલી કલમ પ્રમાણે.

૭. આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તેને ત્યાગ થતી નથી ને તેને ઘરમાં ન રાખે; તેને ખોરાકપોશાક આપેછે.

નામદેવ–દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૩.

૧–૭. અમારામાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

ગંધર્વનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરી તજવાનું આગળ તો ભુલે ચુકે થયું હશે. પણ ન્યાતે મળીને બંદોબસ્ત કર્યોછે જે તજાય નહી, ને જે તજે તે પાંચ વરસ ન્યાતબાહાર રેહે, ને સવાપાંચ મણ તાંબું આપે ત્યારે ન્યાતમાં પાછો આવે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી તેની રજાથી લાવે તો તેને ત્યાગ કરી કહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજાય નહી, પણ જેને ધણી સાથે ન બને તે અન્નવસ્ત્ર લે.

૪. તજેલી બૈરી ધણીના નામ ઉપર સૌભાગ્ય રાખીને બેસી રેહે તો ધણી અન્નવસ્ત્ર આપે, પણ પોતાના કબજામાં રાખીને અન્નવસ્ત્ર આપેછે. ને એકઠી જુદી અથવા પિહેરમાં રાખવામાં ધણી મુખત્યારછે.

૫. અમારામાં ઉપર લખેલા કારણવિના બૈરીને તજાતી નથી.

૬. કોઈ કારણવિના ધણિયાણીને તજે અથવા ધણિયાણી ધણીને વગર કારણે તજે તે ધણી વરસ ૫ સુધી ન્યાતબાહાર રહે, ને પછી ન્યાત બે જમાડે ત્યારે ન્યાતમાં પાછો આવે.

૭. આંધળી વા બેહેરી યા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેને ત્યાગ થાય નહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ભાટ—કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૦૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકેછે તેનું કારણ એજે તેને માથે કંઈ બદચાલ મળી આવે તો તેને ત્યાગ કરે. તેની ફારગતી જોઈતી નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તો તે પેહેલી બૈરીનો ત્યાગ કીધામાં આવે નહી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી કરે તો જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરી તજવી ઘટે નહી.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણુપોષણ આપવું જોઈએ, ને તે બૈરીનું મનમાને તો ધણીના ઘરમાં જુદી ઓરડી કાહાડી આપે તેમાં રહે, નહી તો તેના પિહેરમાં રહે. એમ કરતાં ધણીની મરજીમાં આવે તો પાછી એકઠી રાખેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને કારણુવિના ત્યાગ થાય નહી ને કારણુવિના સ્ત્રીને ત્યાગ કરે તેને ભરણુપોષણ બમણું આપવું પડેછે, ને ત્યાગ કરનાર ધણીને ન્યાતિ કાંઈ સજા કરેછે.

૬. કાંઈ કારણુવિના સ્ત્રીને તજે તો તેને ઉપલી કલમ પ્રમાણે શિક્ષા કરવામાં આવેછે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા ઠુંઠી વા લુલી વિગેરે હોય તે સ્ત્રીનો ત્યાગ થાય નહી.

ભાડભુજા—કાયસ્થ વાસુદેવજીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૫.

૧. અમારામાં ધણિયાણીને તજવાનો ચાલ છે. ને તેમાં કાજી સાહેબને ત્યાં જઇને ફારગતી કરાવીએ છૈએ.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવવાનો ચાલ છે. ને તે લાવવાથી પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી એમ કેહેવાતી નથી.

૩. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી બૈરીને કાહડી મુકી શકતો નથી.

૪. તજેલી બૈરીની સાથે ફારગતી થઈ હોય તો તેને ભરણુપોષણ આપવાનો ચાલ નથી. ને ફારગતી નહી થઈ હોય ને તે બૈરી પોતાના ધણીના ઘરમાં એકઠી રેહે તો તેને અન્નવસ્ત્ર તેનો ધણી આપે. ને જુદી રેહે તો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય. (ને) અગર મેહેનત મજુરી થઈ નહી શકતી હોય ત્યારે તો તેનો ધણી અન્નવસ્ત્ર આપે.

૫. અમારી ન્યાતમાં કારણુવિના બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી ને કોઇ શખસ કારણુવિના તજે તો તેને ભરણુપોષણુ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે—૧૮ મણુ દાણો ને ૨ છાયલ—આપે તથા જે ઘરમાં રેહેતી હોય તે ઘરનું કિરાયું આપે, પણુ મેહેનત મજુરી કરી નહી શકતી હોય તો આપે. વધતું ભરણુપોષણું આપવાનો ચાલ નથી.

૬. તેને કાંઈ ન્યાતવાળા શિક્ષા કરી શકતા નથી.

૭. આંધળી તથા બેહેરી યા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેને ત્યાગ કરી શકાતી નથી.

ભરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૮.

૧—૭. અમારી ન્યાતમાં તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે સ્ત્રીને તજવાનો ચાલ નથી.

ભડવાડ—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીનો ત્યાગ થઈ શકતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી એમ કેહેવાય નહી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરી તજવી ઘટે નહી.

૪. બૈરીનો ત્યાગજ થતો નથી તો ભરણુપોષણુ તથા તજેલી બૈરીને રાખવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૫. બૈરીનો ત્યાગજ થતો નથી તો કારણુવિના

ત્યાગ કરેલી બૈરીને વધતું ભરણપોષણ આપવાનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. કારણે વા વગર કારણે બૈરીને તજે તો અમારી ન્યાતના પટેલ ઓરપાડના ભરવાડ ત્યાગ કરનાર પાસે ખાવા પીવાનો રૂ. ૧ લઈને તે બૈરીને તેના ઘરમાં રખાવેછે.

૭. આંધળી યા બેહેરી યા હુંઠી વિગેરે હોય ત્યારે તેનો ત્યાગ થાય નહી.

ત્રીલોણી—મરેઠા દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૦.

૧. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી.

૨. એનો જવાબ કલમ ૧ પ્રમાણે.

૩. પેહેલીની રજાથી બીજી બૈરી લાવેછે તો ફરિયાદી કોણ કરે ?

૪. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી તો ભરણપોષણ કોને આપે ?

૫. એનો ચાલ નથી.

૬. કારણવિના ધણિયાણીને તજતું નથી તો સીજા કોને કરે ?

૭. આંધળી વિગેરેને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

આલિયા—પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને તજવાનો ચાલછે, પહેલાં બાબતમાં લખ્યુંછે તે પ્રમાણે; ને તેમાં ફારગતી થાયછે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી એમ કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી બૈરીને તજી શકતા નથી.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૬. તેને કાંઈ શિક્ષા નથી, પંચની રજા લઈને તજે.

૭. આંધળી તથા બેહરી તથા હુંઠી વિગેરેને ત્યાગ થતી નથી.

વાંસફોડા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૩.

૧—૭. તજવા બાબતના સવાલ નંબર ૭ છે, તેનો જવાબ એ છે જે અમારામાં કાહાડી મેલવાનો ચાલ નથી. અગર કોઈ બાયડી બદચાલ ચાલે તો પંચ તેને શિક્ષા કરે ને ધણીને સોંપે. અગર ધણી વગરવાંકે કાહાડી મુકે તો ધણીને પણ પંચ શિક્ષા કરે; પણ તજવાનો ચાલ નથી.

વાંસફોડા—દક્ષણી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૬.

૧. તજવાનો ચાલ નથી.

૨. ત્યાગ કીધી કેહેવાતી નથી.

૩. કાહડી મુકી શકતા નથી.

૪. કાહડી મુકે તો ભરણપોષણ આપવાનો ચાલછે.

૫. ભરણપોષણનો ચાલ છે.

૬. કારણવિના કાહડી મુકે તો પંચ શિક્ષા કરી શકેછે.

૭. દોષવાળી પણ તજાતી નથી.

પખાલી—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં ત્યાગ થતી નથી. મરદને ખોરાકી નથી મળતી ત્યારે બૈરી મજુરી કરીને *ગુદસ કરેછે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તારે પેહેલીને તજી ન કેહેવાય.

* ગુજરાનના અર્થમાં.

૩. પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજવી ઘટતી નથી.

૪. તજેલી બૈરી આજ્ઞામાં રેહે તો ભરણપોષણ આપવું પડેછે. ને ધણી પોતાના ઘરમાં અથવા જુદી રાખે તો આપવું પડેછે, પિહેરમાં રેહે તો આપવું ઘટતું નથી; પછી એકઠી રાખવામાં તો ધણીનો અખત્યાર છે.

૫. કારણવિના બૈરીને તજે તો યથાશક્તિ ભરણપોષણ આપવું પડેછે, કહ્યામાં રેહે તો.

૬. કારણવિના બૈરી તજે તો તેની તકસીર પ્રમાણે શિક્ષા કરેછે.

૭. આંધળી વિગેરેને તજાતી નથી.

વાઘરીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૫.

૧–૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં કાહડી મેલવાનો ચાલ નથી. અગર કોઈ બાયડી ઉન્મત્ત થઇને પોતાના ધણીને તજે તો ખરચના રૂા. ૧૨ વરને આપે. અગર ધણી વગરવાંકે કાહડી મુકે તો પાઘડીનો છેડો તથા ટકા ૨૦ બૈરીને આપે; એ શિવાય બીજો ચાલ નથી.

પુરબિયા–બખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૩.

"આ અંકવાળાનો આ બાબતમાં જવાબ નીચેના અંક ૧૪૦ વાળા સાથે મળતો છે તેથી ઉતાર્યો નથી."

પેટીઘડાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૫.

૧. સ્ત્રી પતિત થઈને નીકળી હોય તે વિના ત્યાગ થતી નથી, ને ફરવાનો ચાલ પણ નથી.

૨. ત્યાગ કીધી નહી કેહેવાય.

૩. તજવી ઘટતી નથી.

૪. તજવાનો ચાલ નથી ને બંનેને બરાબર રાખે.

૫. તજવાનો ચાલ નથી તો ભરણપોષણનું શું લખીએ?

૬. તજવાનો ચાલ નથી તો શિક્ષાનું શું લખીએ?

૭. આંધળી વિગેરેને તજાતી નથી.

નાગર–બંધારાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૬.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો સિરસ્તો નથી તો બીજું શું લખીએ?

નાગર–બંધારાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૬.

"વિવાહ બાબતમાં આ અંકવાળાનો શેરો લખેલો છે તે જુઓ. પૃષ્ઠ ૧૬૯"

પરદેશી–બખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૦.

૧–૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં ગમે તેવી આંધળી વિગેરે રોગવાળી હોય પણ તેને તજવાનો ચાલ નથી, વાસ્તે એનો જવાબ તપસીલવાર લખ્યો નથી.

ઠાકોર–પરદેશી લોધાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૧.

૧–૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે ગમે તેવી આંધળી વિગેરે રોગવાળી હોય તેને તજવાનો ચાલ નથી ને જે શખસ એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરી પોતાના પિહેરમાં રેહે તો તેને ખોરાકીપોશાકી આપવાનો ચાલ નથી, ને તે બૈરી ધણીના ઘરમાં રેહે વા જુદી રેહે ત્યારે તેનો ધણી તે બૈરીનું પલ્લું જે હોય તે તેને હવાલે કરે તથા ખોરાકીપોશાકી મધે દાણો મણ ૧૮ તથા

છાયલ ૨ તથા ચણિયા ૨ તથા રેહેતી હોય તે ઘરનું ભાડું–એ સર્વે તે બૈરીને વરસોવરસ આપવાનો ચાલ છે.

પરદેશી–બુનકરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૨.

૧–૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે બૈરીને તજવાનો ચાલ નથી, ને જે બૈરીનો ધણી નામર્દ હોય અથવા ધણી ધણિયાણી એમાંથી કોઈ વટલે ત્યારે તજવાનો ચાલછે, એ કારણ શિવાય બીજા કારણથી સ્ત્રીને તજવાનો ચાલ નથી. ને આંધળી લુલી લંગડી વિગેરે હોય તેને તજાતી નથી.

પરદેશી–શ્રીબાસ્તાનનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૭.

૧. અમારામાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરતા નથી.

૨. અમારામાં એક બૈરી ઉપર બીજી લાવે તો તેને ત્યાગ કરી શકતા નથી.

૩. પેહેલી બૈરીની રજાથી લાવે તો ફરિયાદી કોણ કરે?

૪. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી, તો ભરણ પોષણ કોને આપે?

૫. અમારામાં એ ચાલ નથી.

૬. કારણવિના ધણિયાણીને તજાતું નથી, તો ભરણ પોષણ કોને આપે?

૭. આંધળી વિગેરેને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

ભંડારીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૫.

૧–૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં ધણિયાણીને તજવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

ધામલા–ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૩.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં આજ લગી તો કોઇએ બૈરીને તજી નથી, વાસ્તે એના જવાબ લખ્યા નથી.

રાવળિયા–રાજભરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૪.

૧–૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, પણ એમ કરતાં બૈરીને બદચાલ જાણીને કાહાડી મુકે તો–પણ દશ પાંચ દાહાડા રહીને તેનું સમાધાન પાંચ લોક મળીને કરે ને તેને ઘરમાં ઘાલે, ને તેના ધણીને સોંપે, ને તે બૈરી પોતાનાં ધણી પાસે માફ માગે; ને આંધળી વિગેરે દોષવાળીને તો તજાય નહી.

રાવળિયા–સુરતી પાટીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૪.

૧–૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, ને બૈરી પોતાના ધણીને મુકીને નાતરે જવા ચાહે તો નંબર ૨ ની કલમ ૧૯ મી પ્રમાણે પલ્લું ધણીને પાછું આપે, ને રૂ. ૧૬ બીજા ઉપર આપે ને નાતરે જાય; ને જુદી રેહે તો પલ્લું પોતાની પાસે રાખે, ને મેહેનત મજુરી કરીને ખાય. ને ધણી પોતાની બૈરી તજવા ચાહે તો તજી શકાતી નથી, ને તેમાં ફારગતી કરવાનો ચાલ નથી.

રાવળિયા–ચરોતરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૪.

૧. પંચની રજાથી તજેછે. ફારગતીનો ચાલ નથી.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે તો બીજી બૈરીને જો ધણીનામાં નહી પાલવે તો પોતાના પિહેરમાં જઇને રેહે, પણ તજી કેહેવાતી નથી.

૩. પંચને જાહેર કરે તો તેનું સમાધાન કરીને જુદી રાખે–એજ રીત છે.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી, ને તે બૈરી પોતાનાં પિહેરમાં રેહે કે ધણી પોતાના ઘરમાં રાખે કે જુદી રાખે તેમાં ધણી મુખત્યાર છે–એજ રીત છે.

૫. કોઈ કારણવિના તજે તોએપણ તેને ભરણપોષણ આપતા નથી, ભીખ માગીને ખાય છે.

૬. કાંઇ કારણવિના તજે તેને કાંઈ શિક્ષા નથી.

૭. પરણ્યા પછી હરેક કાંઈ દોષ થાય તો તેને પાળે.

રાવળિયા–ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૭.

૧–૭. અમારામાં તજવાનો ચાલ નથી તો એ સાત સવાલના જવાબ શું લખીએ? ને તેવી જુજ તકસીર હોય તો તેથી કાંઈ તજાય નહી, ને અગર ધણી ધણિયાણી એ બંનેમાંથી કોઈને અણબનાવ થાય તે બંનેની ખુશીથી છેડો ફાડી આપેછે, ત્યારે તે બૈરી પોતાના ધણીને મુકીને જાયછે.

ગદડિયા–કામળાવાળા પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૫.

૧–૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં બૈરી આંધળી તથા લુલી લંગડી હોય તોએપણ તજવાનો ચાલ નથી, વાસ્તે એનો જવાબ લખ્યો નથી.

પંચોળી–સુરતીના તડ છ નો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૮.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, માટે સવાલ સાતેનો જવાબ લખ્યો નથી, ને અગર કોઈ માથાનો ફરેલ થઈને તજે તો પંચની નજરમાં આવે તેવી તેને સીજા કરે.

માછી–ગુડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૬.

૧–૭. તજવા બાબતનો જવાબ એ છે જે અમારામાં ધણીથી ધણિયાણીને તથા ધણિયાણીથી ધણીને મુકાતો નથી, ને આંધળી વિગેરે હોય તોપણ તજતા નથી. ને પતિત વિગેરે થાય તો કાહાડી મુકીએ છૈએ.

ખારવા–ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીનો ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી, પણ બેહુજણ રાજી હોય તો પંચાતને રાજીનામું લખી આપીને છુટકો કરે.

૨. એક બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી લાવતા નથી તો ત્યાગ બાબતનો જવાબ શું લખીએ?

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લવાયજ નહી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૪. અમારી ન્યાતમાં બૈરીનો ત્યાગ તો નથી, ને એ નંબરની પેહેલી કલમ પ્રમાણે કરે તોએ તે બૈરીને ભરણ આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૫. એ નંબરની પેહેલી કલમમાં લખેલા કારણવિના બીજાં કારણ હોય અથવા ન હોય તોએ બૈરીનો ત્યાગજ થતો નથી તો વધતાં ભરણપોષણનો જવાબ શું લખીએ?

૬. કોઈએ નંબરની પેહેલી કલમમાં લખેલા કારણવિના બૈરીને તજે તો ન્યાતવાળા તે બૈરીના ધણીને ન્યાતબાહાર મુકેછે.

૭. આંધળી વા બેહેરી વા ઠુંઠી વિગેરે દોષવાળી બૈરી થાય તો તેનો ત્યાગ થાય નહી.

દુબળા–કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનો ત્યાગ કરી શકાય છે તેનું કારણ એ જે બૈરી ધણીના કહ્યામાં નહી રેહે

તેથી અમારી પંચ એળવીને સામસામું રાજીનામું કરીને પંચને બેહુ જણા મળીને આસરે રૂ. ૨) ખાવા પીવાને આપે, ત્યારપછી બૈરીની સાડીનો છેડો ને મરદની પાઘડીનો છેડો સામસામાં ફાડે—એરીતે ત્યાગ થાય છે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી એમ કેહેવાય નહી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજવી ઘટે નહી.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવું ઘટતું નથી ને તે બૈરી પોતાને ગમે ત્યાં રેહે. તે બૈરી ઉપર ધણીનો કાંઈ અખત્યાર નથી.

૫. કાંઇ કારણવિના બૈરીનો ત્યાગજ થતો નથી તો તેના ભરણપોષણનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. કાંઈ કારણવિના ધણિયાણીને તજે તો તેને કાંઈ શિક્ષા નથી.

૭. આંધળી વા બહેરી યા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેનો ત્યાગ થાય નહી.

સીકલીગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને મેલાય નહી, પણ પહ્લાં બાબતની કલમ ૧૯ માં લખેલા માફક હોય તો પંચની રજાથી મેલે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરીને ફારગતી નથી આપી તે બૈરી તજેલી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર પંચની રજાથી બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી બૈરી મેલાય નહી, પણ પંચની રજા વગર કરે તો પંચ તેને પુછી શકેછે.

૪. જે બૈરીને તજીને ફારગતી આપી તેને ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. કારણવિના અમારામાં બૈરીને મેલાતી નથી તો વધારે ભરણપોષણનું શું લખીએ ?

૬. કોઈ કારણવિના ધણિયાણીને તજે તો તેને પંચ પુછી શકે છે.

૭. આંધળી વા બહેરી વા ઠુંઠી વિગેરે હોય તેને તજાય નહી.

મોચી—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૧.

૧. તજવાનો ચાલ નથી.

૨. પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી.

૩. બીજી બૈરી પણ ત્યાગ થઈ શકતી નથી.

૪. ઘરમાં ન રાખે તો જુદી રાખીને ભરણપોષણ આપે.

૫. ભરણપોષણ સિરસ્તા માફક આપે.

૬. કારણ[વિના] કાહાડી મુકે તો ન્યાત શિક્ષા કરી શકેછે.

૭. દોષવાળીને પણ તજાતી નથી.

મોચી—ખંભાતી કડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને નંબર ૨ ની કલમ ૧૯ મી પ્રમાણે ત્યાગ કરી શકેછે, ને તેમાં કાજી સાહેબની ફારગતી થાયછે.

૨. એક ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી એમ કેહેવાતી નથી, તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો તેથી બીજી બૈરીને તજી શકાતી નથી.

૪. તજેલી બૈરીને મોહોરાણું તથા ફારગતી કાજીની થઈ હોય તો ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી, ને ફારગતી ન થઇ હોય તો ભરણપોષણ આપવું પડેછે.

૫. અમારામાં કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને તજે ને ફારગતી થઈ હોય તો ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૬. હા. કારણવિના પોતાની ખુશીમાં આવે તો પોતાની બૈરીને તજી શકેછે.

૭. અમારામાં આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તેને ત્યાગ થતી નથી.

મોચી–અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકેછે, નંબર બીજાની કલમ ૧૯ મી પ્રમાણે તજેછે–ને તેમાં ફારગતી થાયછે.

૨. એક ઉપર બીજી બૈરી લાવે તેથી પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી એમ કેહવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તેથી બીજી બૈરીને તજી શકતા નથી.

૪. તજેલી બૈરીની સાથે ફારગતી થઈ હોય તો તેને ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી. ને ફારગતી નહી થઈ હોય ત્યારે તો તે બૈરીને ભરણપોષણ આપવું પડેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે–વધતું ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૬. ના. તેને શિક્ષા કરવાનો ચાલ નથી.

૭. આંધળી વિગેરે ગમેતેવી દોષવાળી હોય તેને ત્યાગ કરી શકાતી નથી.

મોચી–પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૬.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી, પણ ધણી નામર્દ હોય ને ધણિયાણી ધણીને મુકે તો કાજીની ચિઠ્ઠી લાવીને મુકે. ને એક ઉપર બીજી બૈરી લાવે તેથી પેહેલી ત્યાગ કીધી એમ કેહેવાતી નથી. પેહેલી બૈરીને એકઠી રાખીને અન્નવસ્ત્ર આપે માટે સવાલ ૭ નો જવાબ લખ્યો નથી.

મોચી–ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનો ત્યાગ કરી શકાય નહી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી એમ કેહેવાય નહી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજાય નહી.

૪. બૈરીનો ત્યાગજ થતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૫. કારણ વા વગરકારણે બૈરીને તજે તો તે ત્યાગજ થતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૬. કારણે વા વગર કારણે બૈરીને તજે તો તે ત્યાગ કરનાર પાસે ન્યાતવાળા રૂ. ૧ દંડ લઇને તે બૈરીને તેની મળ્યા રખાવેછે.

૭. આંધળી યા બેહેરી વા ઠુંઠી વિગેરે બૈરી હોય તેનો ત્યાગ થાય નહી.

પોમલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૬.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં ધણીથી ધણિયાણીને તથા ધણિયાણીથી ધણીને મુકવાનો ચાલ નથી, આંધળી લુલી લંગડી વિગેરે થાય તોએપણ તેને તજાતી નથી.

ટીમલિયા–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૬.

૧–૭. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરવાનો ચાલ નથી, મુવે છુટકો થાય છે; એ નંબર ૭ નો જવાબ છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ખાલપા–પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૭.

૧. અમારામાં બૈરીને તજી શકેછે. ને ફારગતી લખવાનો ચાલ નથી, પણ પંચાતના સરવે લોક મળીને રજા આપેછે, એનેજ અમો ફારગતી કહીએ છૈએ.

૨. એક ઉપર બીજી લાવે ત્યારે પેહેલીને કાહાડી મુકતા નથી, પણ ખવડાવવા ન મળે તો કાહાડી મુકે.

૩. પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજીને કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૪. ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. તજવાનો ચાલ છે. પણ વાજબી સબબથી તજેછે.

૬. વાજબી કારણવિના તજે તો ન્યાત તેને શિક્ષા કરેછે, ને શિક્ષા ન કરે તો પાછી ધણીના ઘરમાં સોંપેછે.

૭. અમારામાં આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તેને ત્યાગ કરી શકતા નથી.

ખાલપા–ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૮.

૧. અમારામાં બૈરીને તજી શકેછે. ને ફારગતી લખવાનો ચાલ નથી, પણ પંચાતના સરવે લોક મળીને રજા આપેછે એનેજ અમો ફારગતી કહીએ છૈએ.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી લાવે ત્યારે પેહેલીને કાહડી મુકતા નથી.

૩. બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજીને કાહડી મેલવાનો ચાલ નથી.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૫. અમારામાં તજવાનો ચાલ છે તો કારણ શું લખીએ?

૬. અમારામાં કોઈ શખસ કારણવિના બૈરીને તજે તો તેને ન્યાતના લોક શિક્ષા કરેછે. ને શિક્ષા ન કરે તો પાછી તેને ધણીના ઘરમાં સોંપેછે.

૭. અમારામાં આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તેને ત્યાગ કરી શકતા નથી.

ખાલપા–ઓરપાડના પખાલીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનો ત્યાગ કરી શકેછે. તે બૈરી ધણીનું કહ્યું ન કરે વા નઠારે રસ્તે ચાલતી હોય તેને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે, તે બૈરી પોતીકે પિહેર જાય.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી એમ કેહેવાય નહી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજવી ઘટે નહી.

૪. તજેલી બૈરી જ્યાંલગણું નાતરે ન જાય ત્યાં લગણ તેને ભરણપોષણ આપવું ઘટેછે. ને તે બૈરી ગમે તો પોતાના પિહેરમાં રેહે ને ગમે તો જુદી રહે ને ધણીના ઘરમાં રહે નહી. ને ધણીની સાથે એકઠા રેહેવામાં તો બૈરીનો અખત્યાર છે, ધણીની મરજીનું કાંઈ કારણ નથી.

૫. કાંઈ કારણવિના બૈરીને તજાય નહી તો તેના ભરણપોષણનો જવાબ શું લખીએ?

૬. કાંઈ કારણવિના બૈરીને તજે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકીને રૂ.૦॥ ખાવા પીવાનો લેછે, ને તે બૈરીને તજનાર પાસે રખાવીને તેને ન્યાતમાં લેછે.

૭. આંધળી યા બેહેરી વા હુંઠી વિગેરે બૈરી હોય તેનો ત્યાગ થાય નહી.

ઘેડા–ગરૂડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૭.

"આ અંકવાળાનો જવાબ ઘેડા સુરતીના જવાબ નંબર ૧૧૭માં દાખલ છે તેની સાથે મળેછે તેથી લખ્યો નથી. ફક્ત બીજાની જગ્યોયે ત્રીજે અને ત્રીજાની જગ્યોયે બીજે એટલો ફેરફાર છે."

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ધેડા—સુરતી તથા તળબદાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૭.

૧. અમારામાં બૈરીને ત્યાગ કરી શકેછે, પંચમાં જાહેર કરીને પંચના લોક રજા આપે તો—ને તેમાં ફારગતી સામસામી થાયછે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી સાથે ફારગતી થઈ હોય તો ત્યાગ કીધી કેહેવાયછે, ને ફારગતી નહી થઈ હોય તો ત્યાગ કીધી કેહેવાતી નથી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો તેથી બીજી બૈરીને તજી શકાતી નથી.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે પણ કાહાડી મુકે ને તે બૈરી જુદી રેહે તો પોતાના મળતર પ્રમાણે ભરણપોષણ આપેછે.

૬. કાંઈ કારણવિના તજવાનો ચાલ નથી ને તજે તો તેને ન્યાતવાળા સીક્ષા કરેછે.

૭. આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તેને ત્યાગ થતી નથી.

ધેડા—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૯.*

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીનો ત્યાગ કરી શકેછે, ને પંચવાળા લોક રજા આપે ત્યારે કાજીને ત્યાં જઈને સામસામી ફારગતી લખાઈ લેવાય ત્યારે ત્યાગ કીધી કેહેવાયછે.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરવા ચાહે તો બીજી નાતરાંવાળી બૈરીને બીજી જગો ઉપર રાખવામાં આવેછે. ને ધણીની નજરમાં આવે કે નાતરાંવાળીને કાહાડી પણ મુકે; એ વાતમાં ધણી મુખત્યાર છે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૧૭ વાળા સાથે મળેછે તેથી તફાવતવાળીજ કલમો લખીછે.

૫. કાંઈ કારણવિના બૈરીને તજે ત્યારે તેને ભરણપોષણ આપતા નથી, ને પછી ઘરમાં બૈરી આવે તો રાખે.

ધેડા—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ત્યાગ કરી શકેછે તેનું કારણ એ જે ધણીનું કહ્યું નહી માને તે તકસીર તેને માથે સાબિત કરીને કાહાડી મુકેછે. તેની ફારગતી પણ જોઇએ છે, તે કસબે ઓરપાડની અમારી પંચાયતમાં ધણી ધણિયાણીની સામસામી ફારગતી થાયછે.

૨. એક બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ત્યારે પેહેલી બૈરીને ત્યાગ કીધી એમ કેહેવાય નહી.

૩. પેહેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી લાવે ને જો પેહેલી બૈરી ફરિયાદી કરે તો બીજી બૈરીને તજાય નહી.

૪. તજેલી બૈરીને ભરણપોષણ આપવું પડતું નથી, પણ તે બૈરીને તજતી વખત તેનો ધણી રૂ. ૨ આપેછે. પછી તે બૈરી ગમે ત્યાં રેહે, ધણીના ઘરમાં રેહે નહી; ને તેમાં ધણીનો કાંઈ અખત્યાર નથી.

૫. કાંઇ કારણવિના બૈરીને તજાતી નથી તો તેના ભરણપોષણનો જવાબ શું લખીએ?

૬. કાંઈ કારણવિના ધણિયાણીને તજે તો તેને ન્યાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકેછે. તેનો ઓરપાડ અમારી પંચાતમાં રૂ. ૩) દંડ લઇને તેને પાછો ન્યાતમાં લેછે, ને તે બૈરીને તેના ઘરમાં રખાવેછે.

૭. આંધળી યા બેહેરી યા ઠુંઠી વિગેરે બૈરી હોય તેનો ત્યાગ થાય નહી.

હલાલખોરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૮.

૧—૭. તજવા બાબતનો જવાબ એ છે જે અમારામાં કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને તજે તો પંચાયતવાળા તે બૈરીને ખોરાકપોશાકને વાસ્તે મોહોલ્લો

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧ અપાવે તથા રેહેવાની ઝુંપડી એક બંધાવી અપાવે, ને જ્યાંસુધી તે બૈરી પોતાના ધણીના નામ ઉપર બેસી રેહે ત્યાંસુધી ખાય. ને બદફેલી કરે તથા બીજા સાથે નાતરે જાય તો તેની પાસેથી પાછું લે. આંધળી વિગેરે ગમેતેવી રોગવાળી હોય તેને તજાતી નથી, તેને પાળે.

કાળદાસિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૫.

૧–૭. તજવા બાબતના સવાલ ૭ નો જવાબ એ છે જે બૈરીને તજવાનો ચાલજ નથી. કદાચ એક ઉપર બીજી કરે તોએપણ તજવાનો ચાલ નથી. એજ અમારી ન્યાતની રીત છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

નાતરાં બાબતના જવાબ.

બ્રાહ્મણ–તપોધનની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ."   અંક ૧૨૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, પોતાના દશ અથવા પંદર ભાયડાને જોડે તેડીને નાતરૂ કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી, ધણી જીવતાં બીજા સાથે નાતરૂં થાય નહી.

૩. અમારી ન્યાતમાં ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે વરસ ૧૨ સુધી તેની વાટ જોવી, ને ધણીના વારસને કેહેવું જે ખબર મંગાવો. ત્યાર પછી તેનો કાગળ મંગાવે તો વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોવી, ને (અગર) વારસ કાગળ નહી મંગાવે તો પંચાતને સવાલ કરવો, ને પછી પંચાતના લોક કેહે તે કરવું.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તથા બૈરીથી કુંવારા નાતરૂં થતું નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરેછે તે વખત પલ્લું લગનની બરોબર છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાટતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં ધણી મુઆ પછી તે ધણીના વારસને પલ્લું તથા તેનો જે કાંઈ માલ હોય તે આપીને નાતરે જાય.

૯. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે ધણીના વારસની ફારગતી જોઇયે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધા પેહેલાં દિવસ ૨ અગાઉ ધણીના વારસને પલ્લું તથા ધણીનો માલ જે કાંઈ હોય,તે તથા ધણીનો ખરચ કીધો હોય તે ધણીના વારસ જોડે સમજીને ફારગતી લે, ત્યાર પછી નાતરે જાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનાં થયલાં છોકરાં નાધડાં હોય તે તેની મા સાથે જાય, ને મોટાં થાય ત્યારે બાપની માલીએતમાં રહે, તે માલીએતના વારસ તે છોકરાં છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં પણિયતની બૈરી તથા નાતરાંની બૈરીના છોકરાનો વારસામાં હક બરાબર છે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરી છતાં બીજી બૈરી સાથે નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે કે પલ્લું તથા તે દીકરી દિએરને સોંપીને નાતરે જાય.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં ચાલ એ છે જે ધણીના વારસની ફારગતી લે–શાહેદી સુધાં–ને નાતરે જાય.

બ્રાહ્મણ–તપોધન ખંભાતી શાહીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ."   અંક ૧૪૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે. બૈરી મુઆ પછી અથવા બૈરી જીવતાં કરીએ છૈએ.

૨. છેડો ફાડવાનો તો– ધણી ધણિયાણીને બનાવ નહી હોય તો બૈરી ધણીનું પલ્લું જે હોય તે પાછુ આપે, ને ન્યાતની રજા તથા ધણીની ફારગતી કાઢીને ત્યાં જઇને લે, ને પછી પોતાની ખુશીમાં આવે તેની સાથે પેહેલો ધણી જીવતાં નાતરે જાયછે.

૩. જે બૈરીનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને કાગળ પત્ર ન આવે તો તે જે દાહાડે ગયો હોય તે દાહાડાથી તે વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઇને નાતરે જાય, ને કાગળ પત્ર આવતો હોયતો બીજા સાથે નાતરે જવાય નહી.

૪. મરદ તથા બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતાં નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. નાતરૂં કીધું ને ધણી ધણિયાણીને અણબનાવ થાય તો તજી શકાયછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું બોલી પ્રમાણે આપેછે; નાતરાંના પલ્લાંની રીત જુદી છે—લગનની બરોબર નથી.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે તો ધણીનું જે ચઢાવેલું પલ્લું (જે) હોય તે પાછું આપે, ને પંચાતનું મન મનાવે ને રજા લે.

૭. ધણી મુઆ પછી બીજા સાથે નાતરૂં કરે તો પેહેલા ધણીનું પલ્લું તેના વારસને પાછું આપે, ને નાતરે નહી જાય તો બૈરી પાસે રેહેછે.

૯. ધણી મુઆ પછી બૈરી નાતરે જાય તો તે મરનારના વારસને તેનો માલ આપેછે, ને તેની ફારગતી લખાવી લે.

૧૦ નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ છે. તે બૈરીએ પોતાના ધણીની પછવાડે ક્રિયાનો ખરચ કર્યો હોય તો તે ખરચ તેનો વારસ મુજરે આપે. બીજો મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૧૧. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ને પેહેલા ધણીના છોકરા હોય તો પેહેલા બાપની માલમીલકતમાં રેહે, ને તે નાહના હોય તો તેની મા સાથે જાય; ને તે મોટા થયા પછી પેહેલા બાપની મીલકત હોય તો તેમાં પાછા આવે ને ન હોય તો તેનામાંજ રેહે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાની બૈરીથી છોકરાં થાય ત્યારે વારસો લેવામાં એનો હક બરાબર છે; ને નાતરાવાળી બૈરી આંગળીએ છોકરો લાવી હોય તેને પરણાવે. તે મરનાર શખસ અગાઉથી આંગળીએ લાવેલા છોકરાને આપી ગયો હોય તેના ઉપર તેનો હક છે; ને તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાની લાવવાનો ચાલ છે.

૧૪. બૈરી નાતરે જાય તો તેનું પલ્લું તેની દિકરીને પરણાવવાને વાસ્તે તેનો દિએર રાખેછે.

૧૫. ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો નાતરાંનો ચાલ નથી.

ભાટિયા—લુવાણા તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનો ચાલ છે, ને જુબાની શરતથી થાયછે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ છે, તેની વિગત એ છે જે ધણી ધણિયાણીને ન બને અથવા ધણી બદફેલ હોય અથવા ધણી ધણિયાણીની પરવસી કરી ન શકતો હોય અથવા બીજી બૈરી કરે, ને પેહેલી ઓરતને દુઃખી કરે અથવા કંઈ બીજા સબબો હોય તો ધણી અથવા ધણિયાણી છેડો ફાડી શકેછે; ને ધણી ધણિયાણી બંનો રાજી થઇને છેડો ફાડે તો ધણી પોતાની ધણિયાણીને ઘરમેળે ફારગતી આપીને પલ્લું પાછું લેછે; ને તે ફારગતી શેઠ પટેલની હજુર લખાતી નથી, ને તેમાં શેઠ પટેલની શાહેદી પણ થતી નથી, ને છેડો ફાડયો એટલે તે ઓરત જીવતાં ધણીએ બીજા સાથે નાતરૂં કરી શકેછે; એ રીતનો ચાલ આજ સુધી જારી છે; પણ આજરોજથી એ બાબત એ રીતે બંદોબસ્ત કર્યોછે કે જેને ઉપર લખ્યા પ્રમાણે દુઃખ હોય તો તે પ્રથમ પંચાતમાં આવીને જાહેર કરે, ને પંચાતના લોક બંનોને સમજાવીને માર્ગે ચલાવે, ને બંનો ન સમજે ને બંનો મુકવા રાજી થાય તો શેઠના હજુર ઓરતે ધણીને જેવર આપીને ફારગતી ધણી પાસે છેડો ફાડયાની લેવી; ને બંનો જણનું સમાધાન ન થાય અથવા છેડો પણ ન ફાડે તો શેઠની રજા લઇને છેડો ફાડવાની ફરિયાદ કરીને છેડો લે; પણ આજ પછી શેઠ વિગેરે પાંચ કારભારી મુખ્ય પંચના હોય તેને જાહેર કર્યાવિના તથા પંચની હજુર આવ્યાવિના ઘરમેળે કોઈ છેડો ફાડી શકે નહી.

૩. ધણી પરદેશ ગયો હોય તો ઓરતે બારવરસ સુધી તેની રાહ જોવી, પછી બીજે ઠામ નાતરૂં કરવાની મરજી હોય તો કરે, ને ન કરે તો તેની ખુશી.

૪. કોઈ મરદ અથવા બૈરી કુંવારે નાતરૂં કરી શકે નહી.

૫. નાતરૂં કીધું હોય તો તે ફરી શકે નહી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપેછે, તેની સરતનો દસ્તાવેજ કાજીને ત્યાં થાયછે. ને તે જેવરપર

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ઓરતનો હક પલ્લાં બરાબર છે; ને લગનની રીત ને નાતરાંની રીત જુદી છે: એ રીતે જે લગનમાં ચોરી થાયછે તે નાતરાંમાં થતી નથી, ને રૂ. ૧) શેઠને આપે ને શેઠની રજા લઈને નાતરૂ કરેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે તો પલ્લુ ધણીને પાછું આપવું જોઈએ.

૮. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી જે ઠામ નાતરૂં કરે તો મરનાર ધણીનું પલ્લું દરોબસ્ત મરનારના વારસોને આપીને ફારગતી શેઠની શાહેદી સુધાંની લઇને પછી બીજે ઠામ નાતરૂં કરે; અગર પલ્લું પાછું આપીને ફારગતી લીધા વગર બીજે ઠામ નાતરૂં કરે તો તે ઓરતને તથા તેની સાથે નાતરૂં કરે તેને પંચાત મળીને જે નજરમાં આવે તે શિક્ષા કરે; ને તે ઓરત તથા તેની સાથે નાતરાંનો કરનાર એ બંનેએ પલ્લાંનો જવાબ દેવો.

૯. એ સવાલનો જવાબ આઠમા સવાલના જવાબ પ્રમાણે છે,

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત ખાતાં તથા મરનાર પાછલ ખરચ થતાં જે બાકી રહ્યું હોય તે મરનારનાં વારસને પાછું આપવું.

૧૧. બૈરી નાતરૂં કરે ને તેને છોકરાં હોય ને તે છોકરા ધાવણાં હોય ત્યાં સુધી તે બૈરીની સાથે રેહે, ને ધાવથી છુટયા પછી આગલા ધણીના વારસો પાસે રેહે.

૧૨. લગનની બૈરીથી તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં પેદા થયાં હોય તો બંનેનો હક વારસામાં બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતી હોય તોપણ ન. ૩ ના સવાલ ૮ માના જવાબ પ્રમાણે.

૧૪. બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો મરનાર ધણીનાં વારસોએ તેનું પલ્લું રાખવું તથા તે છોકરીની પરણાવવા વિગેરે સર્વે તરેહની બરદાસ્ત કરવી.

૧૫. ઉપર લખ્યા શિવાય બીજો કંઈ ચાલ નથી તો શું લખીએ?

ભાટિયા-લુવાણા તડ બીજાવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૬.

૧. નાતરાં કરવાનો ચાલ છે, ને નાતરાનો કરનાર કાજીને ત્યાં મોહોર લખાવે, ને નાતના શેઠની રજા લે ત્યારે નાતરૂં થાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાટતો નથી, તો તેનો જવાબ શું લખીએ?

૩. વરસ બાર સુધી ધણીની વાટ જોય ને પછી શેઠ વિગેરે પંચાયતની રજા લે ને નાતરૂં કરે.

૪. મરદથી પરણ્યાવિના નાતરૂં થતું નથી, તથા બૈરીથી પણ પરણ્યાવિના નાતરૂં થતું નથી.

૫. નાતરૂં કરેલું ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું શરત પ્રમાણે આપેછે, ને તે લગનની બરોબર નથી, જુદી રીતે છે, તે ઉપરના જવાબમાં લખ્યુંછે.

૭. છેડો ફાટતો નથી તો તેનો જવાબ શું લખીએ?

૮. પલ્લાં વિગેરે જે કાંઈ માલ હોય તે મરનાર ધણીના વારસને આપે ને ફારગતી લે ત્યારે નાતરે જવાય.

૯. ફારગતી જોઈએ.

૧૦. જે કાંઈ બાઈ પાસે પલ્લું રહ્યું હોય તે પાછું આપે ને પેહેલો ધણી ઘણા વરસ જીવ્યો હોય તેમાં કાંઈ ફેર નથી.

૧૧. બાળક ધાવણો હોય ત્યાં સુધી તો તેની માની પાસે રેહે, ને મોટો થાય ત્યારે તેના બાપના ઘરમાં રેહે.

૧૨. બંને છોકરાનો હક બરાબર છે.

૧૩. નાતરાંની લાવી શકેછે, પણ ઉપર લખેલા સબબ મુજબ છોકરાં વિગેરે નહી થતાં હોય તો લાવે.

૧૪. દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખે, ને જ્યારે તે દિકરી મોટી થાય ત્યારે દિએર છોકરીને આપે—શેઠ વિગેરે પંચને જાહેર કરીને.—દિએર ઉપર વિશ્વાસ ન આવે તો ત્રાહીત જગે અનામત મુકે.

૧૫. એ શિવાય કાંઈ ચાલ છે નહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ભાટિયા–વ્હાવાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૭.

" આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૮૫ સાથે મળતો છે તેથી આ બાબતના પ્રતિઉત્તર અત્રે દાખલ કીધા નથી. " જુઓ પૃષ્ઠ ૫૮૨.

બ્રહ્મક્ષત્રી–નાતરાવાળા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, જુબાની સરતથી થાયછે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ છે, તેની વિગત એજે ધણી ધણિયાણીનું ભરણપોષણ નહી કરે અથવા ધણિયાણીને દુઃખી કરે તથા ન્યાત સિરસ્તા પ્રમાણે ધણિયાણીની બરદાસ્ત ન કરે ને ધણી બદફેલ હોય તો છેડો ફાટે, ને ફારગતી આપવાની જરૂરછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને બૈરીનું ભરણપોષણનું નહી મોકલે ને ધણીની કાંઇ ખબર નથી કે કયા મુલકમાં છે તો ધણિયાણી વરસ ૧૨ લગી વાટ જોઇને સમસ્ત ન્યાતને જાહેર કરીને તથા ન્યાતની રજા લઇને બીજે ઠેકાણે નાતરૂં કરે તો બની શકેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ કુંવારો, હોય ને તેને પરણવાને સારૂ કન્યા અથવા પૈસા મવસર ન થાય તો કુંવારાએ નાતરૂં કોઇએ કર્યું હશે, પણ બૈરી કુંવારી નાતરૂં કરેજ નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કર્યું હોય તો તે પાછું ફરતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું અપાયછે–જુબાની સરત પ્રમાણે–ને તે પલ્લાંનો બરાબર હક છે; પણ લગનની રીત ને નાતરૂં કરવાની રીત જુદી છે. તેનો સબબ એ જે લગનમાં ચોરી થાયછે ને નાતરાંમાં ચોરી થતી નથી.

૭. ધણી જીવતાં ધણીની રાજીથી છેડો ફાટે માટે પલ્લું જે હોય તે ધણીને હવાલે કરેછે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તો મરનાર ધણીનું પલ્લું તથા માલ તેના વારસોને આપવો જરૂર છે–જે હોય તે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તો મરનાર ધણીનું જે કાંઈ હોય તે તેના વારસોને પાછું આપે, ને ફારગતીની કાંઈ જરૂર નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પેહેલા ધણીના પલ્લાંમાં જે કાંઈ આગલા ધણીએ ખરચ્યું હોય તે કરતાં જે બાકી રેહે તે પાછું આપવું મરનાર ધણીના વારસોને જરૂર છે.

૧૧. બૈરી નાતરૂં કરે ને તેના છોકરા હોય ને તે છોકરા ધાવણા હોય ત્યાંસુધી તે બૈરીની સાથે રેહે ને ધાવથી છુટયા પછી આગલા ધણીના વારસો પાસે રેહે.

૧૨. લગનની બૈરીથી તથા નાતરાની બૈરીથી છોકરા પેદા થયા હોય તેનો હક વારસામાં બંનેનો બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતી હોય તોએપણ નાતરૂં કરી શકેછે.

૧૪. બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરો હોય તો મરનાર ધણીના વારસને તે પલ્લું રાખવું તથા તે છોકરીની બરદાસ્ત પરણાવવા વિગેરેની કરવી જરૂર છે.

૧૫. એ જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

કણબી–કડવા કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે ને શી રીતે કરેછે એ કાંઈ મુકરર નથી.

૨. છેડો ફાડવો એ કે ફારગતી લખી આપી તેથી છેડો ફાડયો કેહેવાયછે, ને છેડો ફાડયા પછી જીવતે ધણીએ તે બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યાંથી મુઆની ખબર આવ્યાવિના નાતરે જવાય નહી.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ પરણ્યાવિના નાતરૂં કરેછે તે ધણી ન્યાતમાં રૂ. ૧૨) કરના આપેછે, ને બૈરીથી પરણ્યાવિના નાતરૂં થાય નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરેલું પાછું ફરતું નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. નાતરૂં કરતી વખત પરણ્યા કરતાં વધારે પલ્લું આપવું જોઈએ, પણ એ વાત લેનાર આપનારની ખુશી પ્રમાણે છે, તેથી રકમ મુકરર લખાતી નથી.

૭. ધણી જીવતાં તેની બૈરીથી પલ્લું પાછું આપ્યાવિના તથા ફારગતી થયાવિના બીજા સાથે નાતરે જવાય નહી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનો માલ પલ્લાં વિગેરે જે કાંઈ તે બૈરીની પાસે હોય તે ધણીના વારસને પાછું આપીને પછી નાતરે જાય; એવી બાબતમાં ફારગતી લખવાનો ચાલ નથી.

૯. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની આઠમી કલમ પ્રમાણે લખ્યોછે.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત તેનો ધણી ઘણા વરસ સુધી જીવ્યો હોય તેનો કાંઈ જુદો માર્ગ નથી, ને નાતરૂં કરતી વખત જેટલું પલ્લું તથા માલ તેની પાસે હોય તે આપે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી તે બૈરી નાતરે જાય ને તે બૈરીના છોકરા નાહની ઉમરના હોય તો તેની મા સાથે જાય ને તે મોટા થયા પછી પોતાના બાપના ઘરમાં આવી શકેછે.

૧૨. લગનની બૈરીથી તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા પેદા થાય તેનો વારસો લેવામાં બેહુનો હક બરાબરછે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં તેના ઉપર પણ બીજી બૈરી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને નાહની દિકરી હોય ત્યારે નાતરે જનારનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેનો કાકો તથા મોસાળિયાં રાખેછે, પણ પલ્લાંનો વારસો બાપના સગાને પોહોંચેછે પણ દિકરીને પોહોંચતો નથી.

૧૫. એ સવાલવિના નાતરાં બાબતના બીજા સવાલ કાંઈ નથી.

કણબી—દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ એ રીતે છે જે પેહેલાંથી વરવાળો રૂ.૧) ને કોપરાની વાટકી ૫ તથા ગોળ શેર ૧ા નાતરાવાળી બૈરીને આપે ત્યારે નાતરૂં સહી થાયછે.

૨. એનો જવાબ તજવા બાબતના સવાલ ૧ ના જવાબ પ્રમાણે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની ખરખબર વરસ ૧૨ સુધીમાં નહી આવે તો તે બૈરી આગલા ધણીનો જે માલ હોય તે તેના વારસને આપીને તેની ફારગતી લઇને નાતરે જાયછે.

૪. અમારામાં મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે, ને બૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાનું પલ્લું રૂ. ૨૦) થી તે રૂ. ૪૦) નું કરેછે; એમ કરતાં વધતું કરે તો પોતાની ખુશી.

૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૮ ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તો પેહેલા ધણીનો માલ તથા પલ્લું તમામ તેના વારસને હવાલે કરીને નાતરે જાય—ફારગતી લઇને.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૮ મી પ્રમાણે.

૧૧. નાહના હોય તો તેની મા સાથે જાય, ને મોટા હોય તો પેહેલાના બાપના ઘરમાં રેહે.

૧૨. વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરીને છોકરાં નહી થતાં હોય ને બીજી નાતરાંની કરવા ચાહે તો કરી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખેછે, ને દિકરીનો કરવેહેવાર પણ તેજ કરેછે.

૧૫. એ કરતાં બીજો ચાલ અમારામાં નથી.

કણબી—કડવા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, ને શી રીતે કરેછે એ કંઈ મુકરર નથી.

૨. છેડો ફાડવો એ કે ફારગતી લખી આપી તેથી છેડો ફાડયો કેહેવાયછે; ને છેડો ફાડયા પછી જીવતે ધણીએ તે બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી વરસ ૫ સુધી વાટ જોઈને નાતરે જાય, પણ ધણીના વારસ તે બાઈને ખોરાકી પોશાકી આપે તો વરસ બારસુધી વાટ જોઈને પછી નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ પરણ્યાવિના નાતરૂં કરેછે તે ધણી ન્યાતમાં રૂ. ૧૨) કરના આપેછે, ને બૈરીથી પરણ્યાવિના નાતરૂં થાય નહી.

૫. નાતરૂં કીધા પછી ધણી ધણિયાણીને ન બને તો એકએકને રાજી કરીને છુટે, ને જે ધણી છાંડે તે રૂ. ૬) પંચાતને આપે, પછી ફારગતીઓ થાય.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પરણ્યા કરતાં વધારે પલ્લું આપવું જોઇએ, પણ એ વાત લેનાર આપનારની ખુશી પ્રમાણેછે, તેથી રકમ મુકરર લખાતી નથી.

૭. ધણી જીવતાં તેની બૈરીથી પલ્લું પાછું આપ્યાવિના તથા ફારગતી થયાવિના બીજા સાથે નાતરે જવાય નહી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનો માલ પલ્લાંવિગેરે જે કાંઈ તે બૈરીની પાસે હોય તે ધણીના વારસને પાછું આપીને પછી નાતરે જાય—એવી બાબતમાં ફારગતી લખવાનો ચાલછે.

૯. એ સવાલનો જવાબ ઉપરની આઠમી કલમ પ્રમાણે લખ્યોછે.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત તેનો ધણી ઘણા વરસ સુધી જીવ્યો હોય તેનો કાંઈ જુદો માર્ગ નથી, ને નાતરૂં કરતી વખત જેટલું પલ્લું તથા માલ તેની પાસે હોય તે આપે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી તે બૈરી નાતરે જાય. ને તે બૈરીના છોકરા નાહની ઉમરના હોય તો તેની મા સાથે જાય, ને તે મોટા થયા પછી પોતાના બાપના ઘરમાં આવી શકેછે.

૧૨. લગનની બૈરીથી તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં પેદા થાય તેનો વારસો લેવામાં એહુનો હક બરાબરછે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં તેનાઉપર પણ બીજી બૈરી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દીકરી હોય ત્યારે નાતરે જનારનું પલ્લું તે દીકરીને વાસ્તે તેનો કાકો તથા મોસાળિયાં રાખેછે ને તે પલ્લાંની વારસ છોકરીછે.

૧૫. એ સવાલવિના નાતરાં બાબતના બીજા સવાલ કાંઈ નથી.

કંસારા—તળબદા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, ને ચાલ તો એવી તરેહ છે જે માગું જેને ગરજ હોય તે પેહેલું મોકલેછે; ને માગું કરનાર શખસને પોતીકા મનમાં આવે તો હા કેહે, ત્યારે વરને ત્યાંથી બાનાનો રૂ. ૧) કન્યાને આપી આવે ત્યારે નાતરૂં કરવું સહી થયું; પણ પેહેલા ધણીના વારસની ફારગતી લીધાવિના નાતરૂં કરે તો પંચાતવાળા ન્યાતબાહાર મુકે, ને ફારગતી લે ત્યારે ન્યાતમાં આવે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડા ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઇને ચુડીકર્મ કરીને બૈરી નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તથા બૈરીએ આજ સુધી કોઇએ પરણ્યાવિના નાતરૂં કીધું નથી તો શું લખીએ?

૫. અમારી ન્યાતમાં બાતું આપે એટલે ફરે નહી, તો નાતરૂં કીધા પછી ક્યાંથી ફરે ?

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું તો લગનની બરોબર આપેછે—જુદી રીત કાંઈ નથી.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડા ફડાય નહીતો શું લખીએ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા માલ તેના વારસને આપીને નાતરે જાયછે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઇએ.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તો તેમાંથી વાજબી કારણથી પાંચપચાસનું ખરચ થયું હોય તો તે બાદ કરીને પલ્લું પાછું આપેછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનો છોકરો પુખ્ત ઉમરનો હોય તો પેહેલા બાપના નામપર રેહે, ને (અગર) નાહની ઉમરનો હોય

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તો તેની મા સાથે જાયછે, ને પછી તે છોકરા સમજવાર થયા પછી પેહેલા ધણીના વારસ લાવવા ચાહે તો લાવી શકેછે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થાય પણ વારસાપણામાં એના હક બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લવાતી નથી.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દીકરી હોય ત્યારે તમામ પલ્લું દિયરને આપેછે, ને દિયર છોકરીની બરદાસ્ત કરે.

૧૫. ઉપર લખ્યા કરતાં બીજો નાતરાંનો અમારામાં ચાલ નથી.

કંસારા–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. ને રીત તો એ છે જે ધણી મુઆ પછી બૈરી નાતરૂં કરે તેમાં બૈરીને નાતરૂં કરવાની પેહેલી ગરજ હોય તો તે પોતાના વિશ્વાસુ માણુસ સાથે વરને ત્યાં માગું મોકલેછે, ને કદાપિ વરને ગરજ હોય તો પેહેલું માગું તે મોકલેછે, ને બંનેને નાતરૂં કરવાની મતલબ હોય તો જોષિને મુહૂર્ત પુછે ને બંનેને ચંદ્રમા પોહોંચતા હોય તો નાતરૂં કરે, તે વખત નાતરૂં કરનાર મરદ પોતાના આદમી સાથે નાતરાની સાનમાં રૂપાની જનસ–અગર જનસ ન મોકલે તો રૂ. ૧) તથા મીઠાઈ શેર ૧॥ તે બૈરીને ત્યાં મોકલે ત્યારે નાતરૂં સહી થાયછે; ને પછી જે દાહાડે સારૂં મુહૂર્ત આવે તે દાહાડે નાતરૂં કરેછે–એ ચાલછે.

૨. અમારામાં જીવતે ધણીએ છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી આજસુધી તો કોઈ નાતરે ગઇ નથી, ને અત્યાર પછી કોઇ બૈરીનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી શાસ્ત્ર પ્રમાણે વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈ ચુડીકર્મ કરીને બીજા સાથે નાતરૂં કરે તો બાઇ મુખત્યારછે.

૪. અમારામાં મરદથી તથા બૈરીથી પરણ્યાવિના નાતરૂં થઈ શકતું નથી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી, પણ વરકન્યા એ બેમાંથી કોઈ વટલી ગયા હોય ને તે મુસલમાન વિગેરે નીચ વર્ણનું ખાતાપીતા હોય તેને ન્યાતના લોકે ન્યાતબાહાર મુકયા હોય કે જેથી ફરી ન્યાતમાં આવી શકતા ન હોય ત્યારે નાતરૂં છુટેછે; ને સહી તો ઉપરની પેહેલી કલમ પ્રમાણે થાયછે,

૬. અમારામાં નાતરાંના પલ્લાંનો ધારો લગનના પલ્લાંની બરોબર રૂપિયાનો મુકરર કર્યોછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડો ફડાતો નથી તો પલ્લાં બાબતનો જવાબ શું લખીએ ?

૮. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત વિગેરે જે તેનો દરોબસ્ત હોય તે તેના વારસને પાછું આપીને નાતરે જાય, ને અગર કોઈ બૈરી પેહેલા ધણીની માલ મીલકત તેના વારસને પાછી આપ્યા વગર નાતરૂં કરે તો તેના વારસ કાજીને ત્યાં જઈને અટકાવ કરીને લેછે; ને તે ધણીના વારસનું મનમાન્યા વગર નાતરાંની ચિઠ્ઠી કાજી સાહેબની થતી નથી; પેહેલા ધણીના વારસનું મન મનાવે ત્યારે કાજીની ચિઠ્ઠી થાયછે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ આઠમી પ્રમાણે–મરનાર વારસની ફારગતી લીધા વગર નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું તમામ પાછું આપવાનો ચાલછે, ને ખરચ તો જે એની શાહેદીથી કીધો હોય તે ખરચ શિરસ્તા પ્રમાણે મુજરે આપવાનો ચાલછે; ને એની શાહેદી વગર ખરચ કરયો હોય તે ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ને તે બૈરીને પેહેલા ધણીનો છોકરો હોય તે છોકરા પોતાના બાપના બીજા વારસોના કબજામાં રહેછે, મા સાથે જવાનો ચાલ નથી; ને કદાપિ છોકરા નાહના ધાવણા હોય તો તેની મા સાથે જાયછે, ને મોટા થાય ત્યારે પાછા પોતાના પેહેલા બાપના ઘરમાં આવીને રેહે.

૧૨. લગનની બૈરીના છોકરાનો તથા નાતરાવાળી બૈરીના છોકરાનો–બાપના વારસામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં બીજી નાતરાંની લાવવા ચાહે તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે રૂ. ૨૨૫) આપીને લાવી શકેછે; છોકરા ન થતા હોય તો બીજી કરેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ત્યારે તેનું પલ્લું મરનારના વારસ તેની દિકરીને વાસ્તે રાખે, ને તે છોકરીનાં લગન તથા અઘરણી વિગેરેનો ખરચ સર્વે તે માલમાંથી તેના વારસ કરે.

૧૫. બીજો સિરસ્તો નાતરાંનો અમારામાં નથી.

ભાવસાર—છીપા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, તે ન્યાતિસિરસ્તા પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફડાતો નથી, તો ફારગતીનો શો જીકર રહ્યો ? ને પેહેલો ધણી જીવતો હોય, તેની બૈરીથી બીજા સાથે નાતરે જવાય નહી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તેની ધણિયાણીને વરસ ૧૨ સુધી રાહ જોવી. કદાચ તે ધણીની ભાળ કોઈ જગો ઉપર લાગી, તો તે બૈરી યા તેના વારસો તે ધણીને તેડી લાવે; (ને) અગર એવી તેની ભાળછે, ને તેને તેડી ન લાવે, ને ઉપરના લખેલા વરસ ગણે તે કાંઈ પોહોંચે નહી. ને ઉપર લખેલા વરસ સુધીમાં તે બાઇને યા તેના વારસોને યા પંચાતને તેની કશી ભાળ માલમ પડી નહી, ત્યારે (તેની) પંચ ઉપરીની નિધામાં આવ્યું જે તેની કાંઈ ભાળ માલમ પડતી નથી, ત્યારે તે બાઈ પંચની રજા લે, ત્યારે નાતરે જવાય; કદાચ પોતાની સેજોરીથી નાતરે જાય તો તે બાઈ તથા બાઇના વારસો નાતરૂં કરાવનાર તથા નાતરૂં કરી લઈ જનારને ન્યાતબાહાર રાખવામાં આવે, એવું મુકરર છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ પરણ્યાવિના નાતરૂં કરે, તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે દોષ બેસે તે મુકીને કરે; પણ બૈરીથી પરણ્યા શિવાય નાતરૂં થાય નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરેલું ફરી શકતું નથી તો તેને કારણ શાનું જોઈએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું રૂા. ૨૦૧ નું આપીએ છૈએ. તે શિવાય લુગડાં જુદાં, તેની તો લગનથી જુદીજ તરાહ છે. ને રૂપિયા રોકડા ખાવાના લે તે પલ્લાંમાં મુજરે લેવાય.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડો ફડાતો નથી. ત્યારે તેના પલ્લાંનો શો જીકર રહ્યો ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ઘરનું પલ્લું હોય તે તેના વારસોને આપે ને ફારગતી લે ત્યારે નાતરે જવાય, અગર તે બાઈના બાપમાં તાગાદ નહી હોય તો હાલનું પલ્લું લે તેમાંથી આપે, ને ફારગતી લે; અગર ફારગતી આગલા ધણીના વારસોની લીધા શિવાય પોતાની સેજોરીથી નાતરે જાય તો તે બાઇને લઈ જનાર પલ્લાંનો જવાબ દે ને તેને પુરૂં આપે, ને ફારગતી લે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે, ત્યારે મરનારના વારસોની ફારગતી લીધી જોઈએ.

૧૦. બાઈ નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું આપવું જોઈએ, પણ આપનાર ધણી સીખસ્તે હોય, ને તેથી પુરૂં નહી આપી શકાય તો કમબેસ કરીને આપી તેને રાજી કરીને ફારગતી લેવાય.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી બાઈ નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના પેટના છોકરા હોય તેને તેના બાપના વારસોમાં શક્તિ હોય તો તે રાખે, અગર તેમાં શક્તિ ન હોય તો બાઈ નાતરે જાય, તે ધણી પાસે છોકરાના નામનું તેના વારસનામું લખાવી લઈને જાય, તેનો એ રાહછે.

૧૨. લગનની બૈરીના છોકરા થયલા હોય તથા નાતરાંની બૈરીના પેટના છોકરા તથા બાઈ છોકરાને સાથે લાવેલી—એ સર્વે છોકરા બરાબર.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતી ઉપર બીજી નાતરાંની બૈરી લાવી શકાયછે, તેમાં કાંઈ હરકત નહી, બંનેને બરાબર તેવડવી.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું હોય તે તે છોકરીના હવાલામાં આપવું જોઈએ, તે કોઈથી રાખી શકાય નહી.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલના જવાબ લખ્યા; એ શિવાય બીજી બાબતો નાતરાંની નીકળે તે ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરવામાં આવશે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ભાવસાર–શ્રાવક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરાં કરવાનો ચાલછે. બૈરી જીવતાં અથવા મુઆપછી તેની મરજીમાં આવે ત્યારે નાતરૂં કરેછે, એ ચાલછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પોતાનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તે બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને ખાયછે. ને પિહેરવાળા બરદાસ્ત કરેછે. (ને) અગર ધણી વરસ ૧૨ ની મુદતમાં ન આવે તથા તેની ખરખબર કાંઈ માલમ ન પડે તો વરસ ૧૨ પછી તેનું ઉત્તરસાધન કરીને પછી તે બૈરી નાતરે જાયછે. ને આગલા ધણીનો માલ જે કાંઈ હોય તે તેના વારસને પાછો આપેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં તો મરદ તથા બૈરાં કુંવારાં નાતરૂં કરી શકતાં નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપેછે તે પોતપોતાની સમજણ પ્રમાણે આપેછે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૭. એજ બાબતનો જવાબ એજ નંબરની બીજી કલમમાંછે.

૮. ધણી મુઆપછી ધણિયાણી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત પેહેલા ધણીના વારસને હવાલે કરે ને નાતરે જાય.

૯. એ વાતનો જવાબ એજ નંબરની ૮ કલમમાં લખેલોછે.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું ખરચ કરતાં જે બાકી રહ્યું હોય તે પાછું આપેછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરે જાય ને મરનાર ધણીનાં છોકરાં મોટાં હોય તો તેના બાપના ઘરમાં રેહે, ને નાહનાં હોય તો તેની મા સાથે જાય.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તથા નાતરાની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તેના વારસાપણમાં બંનેનો હક બરાબરછે.

૧૩. હા, પરણેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિયર રાખેછે.

૧૫. એ કરતાં બીજો કાંઈ ચાલ નથી.

ભાવસાર–શ્રાવકનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરાં કરવાનો ચાલ છે. બૈરી જીવતાં અથવા મુઆપછી તેની મરજીમાં આવે ત્યારે નાતરૂં કરેછે, એ ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પોતાનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તે બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને ખાય છે, ને પિહેરવાળા બરદાસ્ત કરે, ને સાસરિયાં બરદાસ્ત કરેછે. ને અગર ધણી વરસ ૧૨ ની મુદતમાં ન આવે તથા તેની ખરખબર કાંઈ માલમ ન પડે તો વરસ ૧૨ પછી તેનું ઉત્તરસાધન કરીને પછી તે બૈરી નાતરે જાયછે. ને આગલા ધણીનો માલ જે કાંઈ હોય તે તેના વારસને પાછો આપેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં તો મરદ તથા બૈરાં કુંવારાં નાતરૂં કરી શકતાં નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપેછે તે પોતપોતાની સમજણ પ્રમાણે આપેછે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૭. એજ બાબતનો જવાબ એજ નંબરની બીજી કલમમાં છે.

૮. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત પેહેલા ધણીના વારસને હવાલે કરે ને નાતરે જાય.

૯. એ વાતનો જવાબ એજ નંબરની આઠમી કલમમાં લખેલો છે.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું ખરચ કરતાં જે બાકી રહ્યું હોય તે પાછું આપેછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરે જાય ને મરનાર ધણીનાં છોકરાં મોટાં હોય તો તેના બાપના ઘરમાં રેહે, ને નાહનાં હોય તો તેની મા સાથે જાય.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય તેના વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. હા, પરણેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિયર રાખેછે.

૧૫. એ કરતાં બીજો કાંઈ ચાલ નથી.

ભાવસાર–અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, પણ ધણી મુઆપછી નાતરૂં કરેછે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી. ને ધણી જીવતાં સચુડી નાતરૂં કરી શકતી નથી, ને કરે તો જન્મોજન્મ ન્યાતબાહાર રેહે.

૩. પરદેશ ગયો તેની ખબર બાર વરસ સુધી ન આવે ત્યારે પંચાતની રજા લઇને નાતરૂં કરેછે.

૪. મરદ તથા બૈરી પરણ્યા વગર નાતરૂં કરી શકતાં નથી.

૫. નાતરૂં કર્યું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંનું પલ્લું લગન બરાબરછે.

૭. ધણી છાંડે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ન્યાતબાહાર રેહે.

૮. પલ્લું તથા મીલકત હોય તે ધણીના વારસને આપીને તેની ફારગતી લઇને નાતરૂં કરેછે.

૯. મરનારના વારસની ફારગતીનો ચાલછે

૧૦. ધણીનો વારસ રહેલું સાબિત કરે તેટલું આપેછે.

૧૧. ધણીના થયલાં છોકરાં હોયછે તે મોટાં હોય તો ધણીનો વારસ રાખે, ને ધાવણાં માતાની જોડે જાયછે. ને ધણીનો વારસ વરસ ૫ નો થાય ત્યારે લઈ જાય ને ન લઈ જાય તો મોટાં થયા પછી લઈ શકતો નથી.

૧૨. લગનની બૈરીના થયલાં છોકરાં તથા નાતરાની બૈરીનાં થયલાં છોકરાંનો હક બરાબરછે. શા માટે જે પેદા એકથી થયાંછે તેથી.

૧૩. બીજી બૈરીનો ચાલછે તેથી લાવી શકેછે.

૧૪. દિયર પલ્લું રાખી શકેછે ને છોકરીના [કર] કરીયાવર વારસ કરેછે, ને ન કરે તો રાખી શકતો નથી.

૧૫. એ શિવાય બીજો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

સોની–દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૫.

૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. તેની એ રીત છે જે ધણીના વારસની ફારગતી લે ને કાજીની ચિઠ્ઠી કરાવીને નાતરૂં કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી ને જે બૈરીનો ધણી વટલી ગયો હોય તો તે બૈરી ધણીના વારસની ફારગતી લઇને જાય.

૩. બૈરીનો ધણી પરદેશ ગયો હોય તેની ખબર વરસ બાર સુધી ન આવે ત્યારે તે બૈરી ધણીના વારસની ફારગતી લઈને નાતરે જાયછે.

૪. મરદ તથા બૈરી કુંવારાં નાતરૂં કરી શકતા નથી, ને કદાપિ કોઈ કરે તો તેને ન્યાત શિક્ષા કરી શકેછે.

૫. નાતરૂં કર્યુ તે કીધા પછી ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંના પલ્લાંનો ચાલ એ છે જે લગનથી બમણું કરીએ છૈએ.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલજ નથી તો શું લખીએ?

૮. નાતરે જાય ત્યારે મરનાર ધણીના વારસને મરનારની મીલકત તથા પલ્લું આપીને મરનાર ધણીના વારસને હવાલે કરે ને ફારગતી લઇને નાતરે જાય.

૯. મરનારના વારસની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. પલ્લું પાછું આપેછે. ને વાજબી ખરચ થયો હોય તે ચાર માણસના જાણ્યા પ્રમાણે મુજરે આપે.

૧૧. મરનાર ધણીનાં થયલાં છોકરાં નાહનાં હોય તો માતાની જોડે જાય, ને ખાતાં પીતાં હોય તેને તો ધણીનો વારસ રાખે. ને મોટાં થયાં પછી બાપની મીલકત તથા ઘર હોય તો તેમાં રેહે, નહી તો ધણીનો

વારસ રાખે. ને ધણીનો વારસ ન હોય તો નાતરૂં કરતી વખત સરત પ્રમાણે ચાલે.

૧૨. મરનાર ધણીથી થયલાં છોકરાંનો હિસ્સો બરાબર છે, શામાટે જે પોતાનાં પેદા કરેલાંછે.

૧૩. બૈરી જીવતાં નાતરૂં થતું નથી, શામાટે જે બીજીનો ચાલ નથી.

૧૪. નાતરે જાય ત્યારે તે બૈરીને દિકરી હોય તેનો કરવેહેવાર પણ દિયર કરે, ને પલ્લું પણ દિયર લે.

૧૫. એ શિવાય અમારી ન્યાતમાં બીજો ચાલ નથી.

સોની–શ્રીમાળી નાતરિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે. પણ ધણી મુઆ પછી પેહેલી કાજીની ચિઠ્ઠી થાય છે, ત્યાર પછી ધણીના વારસની ફારગતી લઇને કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. ધણી પરદેશ ગયા પછી વરસ ૧૦ સુધી ખબર ન આવી હોય તો તે બૈરી ધણીના વારસની ફારગતી લઇને નાતરૂં કરે.

(૪. * ધણી કાહડી મુકે તો બૈરીને ભરણપોષણ આપવું જરૂર છે. અથવા પિહેરમાં રેહે કે ધણી પાસે જુદી રેહે તોએપણ ભરણપોષણ લે. ને બૈરી મસ્તી કરીને સાસરે ન જાય તો ધણી ભરણપોષણ આપે નહી.)

૪. કુંવારો નાતરૂં કરે તો સમડી સાથે પરણીને ન્યાતનો ખરચ આપીને કરી શકેછે, પણ બૈરી કુંવારી નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરેછે તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંનું પલ્લું લગન કરતાં પાંચ પચાસનું વધતું આપેછે, કોઈ ગરજાળ હોય તે.

૭. ધણી જીવતાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

* આ કલમ તજવા બાબતની અત્રે ભુલમાં આવેલી છે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે ધણીના પલ્લાંનું તથા માલમીલકત હોય તે પેહેલા ધણીના વારસને આપે, ને ફારગતી લે. ને નાતરૂં કરનાર શખસ પેહેલા ધણીના વારસને રૂ. ૨૫) અંકે પચીસ આપે ત્યારે ફારગતી આપેછે.

૯. મરનારના વારસની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. ધણીના બારમામાં વવરાયું હોય તે તથા ધણી (એ) માંદો પડીને ખાધામાં આવ્યું હોય તેનો દાખલો સાબિતી આપે તેટલું બાદ થાય, ને બાકી રહ્યું હોય તે ધણીના વારસને આપે ને ફારગતી લે.

૧૧. ધણીના થયલા છોકરા નલાયક હોય તો માતાની જોડે જાય ને ધણીનો વારસ રાખે તો ખાતા પીતાને રાખી શકેછે.

૧૨. બૈરી(ના) પરણેલીના તથા નાતરાંની બૈરીના છોકરાનો હિસ્સો બરાબર છે.

૧૩. બીજી બૈરી લાવી શકેછે.

૧૪. દિયર જેઠ રાખી શકેછે, પણ છોકરીનો કરવેહેવાર કરે, તથા ન કરે તો પલ્લું છોકરીને પાછું આપે.

૧૫. કોઈ બૈરી પોતીકો બાપ તથા માતા તથા જમાઈ તથા બાપના વારસની રજા વગર નાતરે જાય તો નાતરાંનો કરનાર રૂ. ૧૧૦) અંકે એકસો દશ બૈરીની મા તથા બાપ તથા ભાઈ તથા બાપના વારસને આપે. ને નાતરાંનો કરનારો રૂ. ૨૫) પંચાતને ગુનેહગારી આપે. તથા પેહેલા ધણીના વારસની ફારગતી લીધાવિના નાતરે જાય તો નાતરાનો કરનારો રૂ. ૨૫) પંચને ગુનેહગારી આપે.

સોની–દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૪.

૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, તેની એ-રીત જે ધણીના વારસની ફારગતી લઇને કાજીની ચિઠ્ઠી કરાવીને નાતરૂં કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી. ને જે બૈરીનો ધણી વટલી ગયો હોય તો તે બૈરી ધણીના વારસની ફારગતી લઈને નાતરે જાયછે.

૩. બૈરીનો ધણી પરદેશ ગયો હોય તો તેની ખબર વરસ ૧૨ સુધી નહી આવે ત્યારે તે બૈરી ધણીના વારસની ફારગતી લઈને નાતરે જાયછે.

૪. મરદ તથા બૈરી કુંવારાં નાતરૂં કરી શકતાં નથી. ને કદાપિ કોઈ કરે તો તેને ન્યાત શિક્ષા કરી શકેછે.

૫. નાતરૂં કરે તે કીધા પછી ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંના પલ્લાંનો ચાલ એ છે જે લગનથી બમણું કરીએ છીએ.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૮. નાતરે જાય ત્યારે મરનાર ધણીના વારસને મરનારની મીલકત તથા પલ્લું આપીને મરનાર ધણીના વારસની ફારગતી લઈને નાતરે જાય.

૯. મરનાર ધણીના વારસની ફારગતી જોઇએ.

૧૦. પલ્લું પાછું આપેછે ને વાજબી ખરચ થયો તે ચાર માણસના જાણ્યા પ્રમાણે મુજરે આપેછે પલ્લાંમાંથી.

૧૧. મરનાર ધણીના થયલાં છોકરાં નાહનાં હોય તો માતાની જોડે જાયછે, ને ખાતાં પીતાં હોય તેને ધણીનો વારસ રાખે. ને મોટાં થયા પછી બાપની મીલકત તથા ઘર હોય તો તેમાં રેહે, ને નહી તો ધણીનો વારસ રાખે; ને ધણીનો વારસ ન હોય તો નાતરૂં કરતી વખત સરત પ્રમાણે ચાલે.

૧૨. મરનાર ધણીના થયેલા છોકરાનો હિસ્સો બરાબર છે, શામાટે જે પોતાના પેદા કરેલા છે.

૧૩. બૈરી જીવતાં નાતરૂં થતું નથી, શામાટે જે બીજીનો ચાલ નથી.

૧૪. નાતરે જાય ત્યારે તે બૈરીને દિકરી હોય તેનો કરવેહેવાર પણ દિયર કરે, ને પલ્લું પણ દિયર લે છે.

૧૫. એ શિવાય અમારી ન્યાતમાં બીજો ચાલ નથી.

સુથાર—સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે. ધણિયાણી મુઆ પછી કરેછે.

૨. છેડો ફાટે તેનું નામ ફારગતી કેહેછે, ને છેડો ફાટયા પછી જીવતે ધણીએ નાતરૂં કરેછે, પેહેલા સવાલ માફક પંચને આપીને જાય.

૩. જેના ધણીની બાર વરસ સુધી પરદેશ ગયા પછી ખબર ન આવી હોય તો તે બૈરી પંચની રજા લઈને નાતરૂં કરેછે.

૪. કુંવારો નાતરૂં કરે તો સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરે.

૫. નાતરાંનું બાનું આપ્યા પછી ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંના પલ્લાંનું કાંઈ મુકરર નથી. ને જેને મળેછે તે ૧૦૦ સોનું પણ કરેછે, ને નથી મળતું તો લુગડાં બદલે આવેછે.

૭. પંચાતની રાજીથી તથા ધણીની રાજીથી જાય.

૮. ધણી મુઆ પછી વારસની ફારગતી લઇને ધણીનો માલ વારસને સોંપીને જાય.

૯. ઉપરના સવાલ માફક ફારગતી વારસની લેછે.

૧૦. ધણીનો વારસ સાબિત કરે તેટલું પલ્લું આપીને જાય, ફારગતી લઇને જાય એ રીત છે.

૧૧. છોકરાં નાહનાં હોય તો માની સાથે જાય ને મોટાં હોય તો બાપના ઘરમાં રેહે. કદાપિ મરનારનો વારસ નાહનાંને પણ રાખે તો રેહેછે.

૧૨. પરણિયતની બૈરીનાં છોકરાં ને નાતરાંની બૈરીનાં છોકરાં બાપને તો બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી ઉપર નાતરૂં થાય તો પેહેલા સવાલ માફક કરે.

૧૪. દિયર પલ્લાંનો મુખત્યાર છે, રાખી શકે ને છોકરી પરણાવે.

૧૫. એ સવાલ કરતાં બીજો ચાલ કાંઈ જાણવામાં નથી.

સુથાર—ગુજ્જર તળબદા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૧.*

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરાં કરવાનો ચાલ છે, તેમાં બૈરી મુખત્યાર છે, ને માબાપની સલાહ લઇને જાયછે.

---

* અંક ૩૫ તથા ૩૬ વાળાની કબુલતો છે, કલમવાર જવાબ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પોતાનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તે બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને ખાયછે, ને પિહેરવાળા બરદાસ્ત કરે, ને સાસરિયાં બરદાસ્ત કરેછે; (ને) અગર તેની કંઈ મુઆની મુકરર ખબર આવે ત્યારપછી તેનું ઉત્તરસાધન કરીને પછી તે નાતરે જાયછે, ને આગલા ધણીના વારસની ફારગતી લઇને જાયછે, અગર તેનો કંઈ હાથ પગ દુખ્યો હોય ત્યારે તેના વારસો તથા તેના પિહેરિયાંઓએ ભરણપોષણ નહી આપ્યું હોય ને પંચને સંભળાવ્યું હોય તેની પોહોંચમાં વસુલ કરીને પંચના પાંચ મળીને પલ્લાંનો દાગીનો આપે, ને ખાઈ શકેછે; ને તે ફારગતીમાં મુજરે આપેછે; ને બાકીનું આગલા ધણીનું આપીને નાતરે જાયછે; ને ટીપનો ચાલતો આજથી કર્યોછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં તો કુંવારા નાતરૂં કરી શકતા નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરૂં કર્યા પછી તો ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરૂં કરતી વખત પલ્લાંનો ચાલ તો પરણ્યાની બરોબર છે—રૂ. ૧૭૮ નું.

૭. એનો જવાબ એજ નંબરની બીજી કલમમાં છે.

૮. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત પેહેલા ધણીના વારસને હવાલે કરે, ને તેની ફારગતી લઈને નાતરે જાય.

૯. એ વાત(નો) એજ નંબરની આઠમી કલમમાં લખેલી છે.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપેછે, ને વાજબી કારણમાં એની શાખથી કંઈ પલ્લાંના દાગીના લેછે તે મુજરે આપેછે, ને દાખલો પાડે તે વસુલ આપેછે; ને હવે તો ટીપમાં વસુલ પંચના હજુર કરશે તે આજ પછી મુજરે આપવામાં આવશે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના છોકરાની ઉમર તથા છોકરીની ઉમર પોહોંચતી હોય ત્યારે તેની ફારગતી લઈને જાય, અગર કોઈ છોકરાની ઉમર પોહોંચતી નથી ત્યારે તેના વારસને પંચના હજુર તેનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત તેના વારસને સોંપે, ને તે છોકરાં તેના વારસના અખત્યારમાં રેહે, ને તે છોકરાંની ઉમર પોહોંચતી થાય, ત્યારે પાંચને બેસાડીને તે છોકરાને તે વારસ સંધું આપે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા હોય અથવા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તેના વારસાપણામાં બન્નેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરીને છોકરા નહી થયા અગર તે બૈરીને કંઈ દોષ થયો ત્યારે તે બીજી કરે, ને પેહેલી બૈરીનું પલ્લું તેની પાસે રેહે, ને તેને ભરણપોષણ આપે; ને ગુનેહગારીમાં ન્યાત ૧ એક જમાડે—સુરત તથા પરગણે નોહતરાં ફેરવે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેની દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તો જુદું હોય ત્યારે તો દિકરીને આપવામાં આવે—અગર એકઠાં હોય ત્યારે તો તેના દિએર અથવા જેઠને આપવામાં આવે, ને તે છોકરીના કરવેહેવાર સંધા તે કરે, નહી કરે તો તેનો જુદો ભાગ પાડી શકેછે.

૧૫. એ સર્વે સવાલ તો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તા પ્રમાણે ઉપર લખેલા છે. અગર કોઈને વારસ નહી હોય ત્યારે તે બૈરી પંચના પાંચ મુકરદમને બોલાવે, ને તેને—જે કંઈ માલમીલકત હોય તે પંચમાં હવાલે કરે, ને પંચની ફારગતી લઈને નાતરે જાયછે. ને પંચની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે તેની પછાડી ખરચે.

સુથાર—ગુજ્જર ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરાં કરવાનો ચાલ છે, ને તેમાં બૈરી મુખત્યાર છે, તે માબાપની સલાહ લઈને જાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પોતાનો ધણી પરદેશ ગયો હોય, ત્યારે તે બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને ખાયછે, ને પિહેરવાળા બરદાસ્ત કરે, સાસરિયાં બરદાસ્ત કરેછે; અગર તેની કાંઈ મુઆની ખબર આવે, ત્યાર પછી તેનું ઉત્તરસા-

ધન કરીને પછી નાતરે જાયછે, ને આગલા ધણીના વારસની ફારગતી લઈને જાયછે; અગર તેનો કંઈ હાથ પગ દુઃખ્યો હોય, ત્યારે તેના વારસ તથા તેના પિહેરિયાંએ ભરણપોષણ નહી આપ્યું હોય, ને તે પંચને સંભાળાવ્યું હોય, તેની ટીપમાં વસુલ કરીને પંચના પાંચ મળીને પલ્લાંના દાગીના આપે તે ખાઈ શકેછે, ને તે ફારગતીમાં મુજરે આપેછે; બાકીનું આગલા ધણીને આપીને નાતરે જાયછે; ને ટીપનો ચાલ તો આજથી કર્યોછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં તો કુંવારા નાતરૂં કરી શકતા નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરૂં કર્યા પછી તો ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરૂં કરવાની વખત પલ્લાંનો ચાલ તો પલ્લાંની બરોબર છે, રૂા. ૧૭૨—લુગડાં રૂા. ૨૪.

૭. એનો જવાબ એજ નંબરની બીજી કલમમાં છે.

૮. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત પેહેલા ધણીના વારસને હવાલે કરે, ને તેની ફારગતી લઇને નાતરે જાય.

૯. એ વાત તો એજ નંબરની આઠમી કલમમાં લખીછે.

૧૦. નાતરૂં કરવાની વખત પલ્લું પાછું આપેછે, તે વાજબી કારણમાં એની શાખથી કાંઈ પલ્લાંના દાગીના લે છે તે મુજરે આપેછે; દાખલે પાડે તે વસુલ આપેછે, ને હવે તો ટીપમાં વસુલ પંચના હજુર કરશે, તે આજ પછી મુજરે આપવામાં આવશે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે, ને ત્યારે પેહેલા ધણીના છોકરાની ઉમર તથા છોકરીની ઉમર પોહોંચતી હોય, ત્યારે તેની ફારગતી લઈને જાય, અગર કોઈ છોકરાની ઉમર પોહોંચતી નથી, ત્યારે તેના વારસને પંચના હજુર તેનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત તેના વારસને સોંપે, ને તેનો છોકરો તેના વારસના અખત્યારમાં રેહે, ને તે છોકરાની ઉમર પોહોંચતી થાય ત્યારે પાંચને બેસાડીને તે છોકરાને વારસ સંધું આપે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા હોય, અથવા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા હોય, ને તેના વારસપણામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરીને છોકરાં નહી થયાં, અગર તે બૈરીને કાંઈ દોષ થયો ત્યારે તે બીજી કરે—ને પેહેલી બૈરીનું પલ્લું તેની પાસે રેહે, તેને ભરણપોષણ આપે—તેની ગુન્હેગારીમાં ન્યાત એક જમાડે, પરગણે તથા સુરત નોહતરાં ફેરવે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય તેની દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તો જુદા હોય ત્યારે તો દિકરીને આપવામાં આવે, અગર એકઠા હોય ત્યારે તો તેના દિએર અથવા જેઠને આપવામાં આવે, ને તેની છોકરીના કરવેહેવાર સંધા કરે સહી, નહી કરે તો તેનો જુદો ભાગ પાડી શકેછે.

૧૫. એ સર્વે સવાલ તો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તા પ્રમાણે ઉપર લખેલાછે, અગર કોઈને વારસ નહી હોય ત્યારે તે બૈરી પંચના પાંચ મુકરદમને બોલાવે, ને તેને, જે કાંઈ માલમીલકત હોય તે પંચમાં હવાલે કરે, ને પંચની ફારગતી લઈને નાતરે જાયછે, ને પંચની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે તેની પછાડી ખરચે.

સુથાર—પરદેશી ખાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૩.

૧. નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે. બૈરી મુઆ પછી અથવા બૈરી જીવતે છોકરા ન થતા હોય ત્યારે બીજી નાતરે લાવે.

૨. ધણી જીવતે છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. ધણી પરદેશ ગયો હોય તો બાર વરસ સુધી વાટ જોઈને પછી નાતરૂં કરે.

૪. વર સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરે. પણ કન્યા પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત વરનો બાપ કન્યાના બાપને ખાધાખાઈના કરીને રૂા. ૧૪) આપે.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે તેના વારસને પલ્લાં વિગેરે પાછું આપે.

૯. તેના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલછે.

૧૦. વાજબી ખરચ થયો હોય તે બાદ કરીને પાછું આપે, નહી તો પુરૂં આપે.

૧૧. બાપના વારસ હોય તે છોકરાને રાખે, પણ તેની માસાથે જાય નહી.

૧૨. વારસ બન્ને બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરીને છોકરાં ન થતાં હોય તો બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. છોકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખે.

૧૫. એ સવાલનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે તેજ પ્રમાણે છે.

સુથાર-પંચોળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરાં કરવાનો ચાલછે; ને ચાલતો એવી તરેહ છે જે માગું તો પેહેલા વરની તરફથી કન્યાને ઘેર જાયછે, ને વરનો બાપ તથા વરનો કાકો તથા વરનો ભાઈ વિગેરે સગાવાહાલા નાતરાવાળી બૈરીને ઘેર માગું કરી શકેછે; ને માગું કરે ત્યારે પોતીકા મનમાં આવતું હોય તો હા કેહેછે, પણ તે નાતરાવાળી બૈરીના માબાપ તથા તે ન હોય તો નાતરાવાળી બૈરી પોતીકી જાતે તથા તેના સગા વાહાલા નાતરૂં કરવાની હા કહીને ત્યાર પછી નાતરાવાળી પેહેલાના પોતીકા સાસરિયાંના તડના પટેલ તથા પિહેરના તડના પટેલની રજા લેવા જાય, ને (તથા) તે પટેલો બંનો તજવીજ કરીને રજા આપે, ત્યારે તે નાતરૂં કરવાની હા કેહે; ને ત્યારપછી નાતરાંના કાપડાંના બિયાનાનો રૂ. ૧) એક હાથમાં લેવાની હા કેહેછે; ને ત્યારબાદ વરની તરફથી વરનો બાપ તથા વરનો કાકો તથા ભાઈ-તે ન હોય તો સગાવાહાલા જણ એટલામાંથી હરેક કોઈ આવીને કાપડાંના બિયાનામાં રૂ. ૧) આપેછે ને ત્યારે તે નાતરૂં કરવાનું સહી થાયછે. (ને) અગર પેહેલાના સાસરિયાંના તડનો પટેલ તથા પિહેરના તડનો પટેલ જણ બંનો રજા નહી આપે તો તે નાતરૂં સહી કરી શકાતુંજ નથી, (ને) અગર તે ઉપરાંત ચોરી છુપાઈથી નાતરૂં કરે તો તેને સાતે તડની પંચાયત ચાહે તે કરી શકેછે. ને એવો અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો સિરસ્તો છે; પણ પેહેલા ધણીના માલની સફાઈ થઈ હોય તો પટેલ અટકાવી શકતા નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં પેહેલો ધણી જીવતાં તેની બૈરીથી છેડો ફાડીને બીજા સાથે નાતરૂં કરી શકાતુંજ નથી, તો તેમાં ધણીની ફારગતીનો જીકર શું લખીએ ?

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તો તેની બૈરી તો ૧૨ વરસ-અંકે બાર વરસ સુધી વાટ જુએ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે-ને તે કરતાં તે બૈરીની આખર ઉમર વહી જતી હોય તો તેના ધણીને વાસ્તે-ને સાતે તડની પંચાયત મળીને તે બૈરીની તજવીજ કરીને તે બૈરીને બીજા સાથે નાતરૂં કરવાની વરસ બારમાં સાતે તડની પંચાયત રજા આપી શકેછે-એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તો પરણ્યાવિના સમડી સાથે પરણીને પછી નાતરૂં કરી શકેછે, પણ બૈરીથી પરણ્યા વગર નાતરૂં કરી શકાતુંજ નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરૂં કરી શકેછે, પણ ફરી શકે-તેનો જીકર તો એ છે જે અગર ધણી તથા ધણિયાણી એ બંનોમાંથી હરેક કોઈ વટલી ગયા હોય તો તે નાતરૂં ફરી શકેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું તો રૂ. ૨૨૫) નું આપેછે-લગનના પલ્લાં કરતાં રૂ. ૫૦) નું વધતું જ્યાદે આપેછે.

૭. અમારામાં ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડી શકતીજ નથી તો તેનો પલ્લાંનો જીકર શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલાના ધણીનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત તે બૈરીની પાસે હોય તે પેહેલાના ધણીની પંચાયતના તડના પટેલને બોલાવીને તથા તેનાં વારસોને બોલાવીને, વારસોની ફારગતી લખી લઈને તેનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત પાછી આપેછે-તેના વારસોને.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનાર શખસના વારસો ફારગતી લખી આપેછે, એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તોછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું તો તેમાંથી કાંઈ બાદ કરી શકાતુંજ નથી, ને પેહેલો ધણી ઘણા વરસ સુધી જીવ્યો હોય તેથી પણ—મુઆ પછી પણ પલ્લું તે મરનાર શખસનું જે કાંઈ હોય તે આપી શકેછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનાં થયલાં છોકરાં નાંધડાં હોય તો તેની માની સાથે જાયછે અથવા મોટાં છોકરાં પુખ્ત હોય તો તેના બાપના ઘરમાં રેહેછે—એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તોછે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા હોય ને તે બાપના છોકરા તો બંનેનો વારસામાં હક બરાબરછે—એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તોછે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં કાંઈલડાઈના સબબથી તે ઉપર બીજી બૈરી નાતરાંની લાવી શકેછે—એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તોછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખી શકેછે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરનાં સવાલ કરતાં બીજો નાતરાં બાબતનો અમારી ન્યાતમાં (બીજો) ચાલ નથી તો તેનો પણ જીકર અમે શું લખીએ ?

સુથાર—પંચોળી ચાંપાનેરી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૯૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે—તેમાં બૈરી મુખત્યારછે. ને માબાપની સલાહથી જાયછે, ને નાતરૂં કરે તે દાહાડે વર ગાંઠથી પકવાન કન્યાના બાપને ઘેર લઈ જાયછે, ને સર્વે ન્યાતને જમાડેછે, ને પંચના લોકને બ્રાહ્મણ પુછે ત્યારે ચુડી પેહેરાવાની રજા પંચ આપેછે, ત્યારે બ્રાહ્મણ પેહેરાવેછે. નાતરાંની એજ રીતછે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પોતાનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી ઘરખુણે મેહેનત મજુરી કરીને ખાયછે, ને તે પિહેરિયાં તથા સાસરિયાં બરદાસ્ત કરેછે; ને કદાપિ બાઇનો હાથ પગ દુઃખે તો પલ્લાંના બે દાગીના પંચને જાહેરકરી વેચીને ખાયછે. તે દાગીના ફારગતીમાં મુજરે આપેછે. ને (અગર) તેની મુઆની ખબર વરસ બાર ૧૨ સુધી નહી આવે તો તેના વારસને પલ્લું આપીને દિવસ પાણીવિલા પછી નાતરે જાયછે.

૪. અમારામાં બૈરી તથા મરદ કુંવારાં નાતરૂં કરી શકતાં નથી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું રૂ.૧૦૦) થી તે રૂપિયા ૨૦૦) સુધી કરેછે—લગનની બરોબર નથી.

૭. અમારામાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત પેહેલા ધણીના વારસને હવાલે કરે, ને તેની ફારગતી લઈને નાતરે જાયછે

૯. પેહેલા ધણીના વારસને ફારગતી આપીને નાતરે જાયછે.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપેછે ને વાજબી કારણમાં બેની શાહેદીથી કાંઈ પલ્લાંના દાગીના લેછે તે મુજરે આપેછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના છોકરાની ઉમર તથા છોકરીની ઉમર પોહોંચતી હોય ત્યારે તેની ફારગતી લઇને જાય, ને (અગર) કોઈ છોકરાંની ઉમર પોહોંચતી નથી ત્યારે તેના વારસને પંચની હજુર તેનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત (તેના વારસને) સોંપે ને છોકરાં તે વારસના અખત્યારમાં રેહે; ને તે છોકરાંની ઉમર પોહોંચતી થાય ત્યારે પંચને બેસાડીને વારસ સઘળું પાછું આપે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા હોય ત્યારે વારસાપણામાં એના હક બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે, ને પેહેલીનું પલ્લું તેની પાસે રેહે ને ધણી ભરણપોષણ કરે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તો જુદા રેહેતા હોય ત્યારે તો દિક-

રીતે આપવામાં આવે, અગર એકઠા રેહેતા હોય તો દિયેર અથવા જેઠને આપવામાં આવે; ને છોકરીના કરવેહેવાર સઘળા તે કરે, નહી કરે તો તેનો જુદો ભાગ પાડી શકેછે.

૧૫. ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો ચાલ તો અમારામાં નથી.

સુથાર—ગુજ્જર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે.

૨. છેડો ફાડવો તથા છાંડેલી કન્યા લેવાનો ચાલ નથી.

૩. જેનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને ત્યાર પછી શાસ્ત્ર પ્રમાણે તેની ક્રિયા કરે ત્યારે બીજે ઠેકાણે નાતરે જાય.

૪. બંનો ઉભયતાં કુંવારાં નાતરૂં કરી શકતાં નથી.

૫. *અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધેલું કન્યા પણ કરી શકતી નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લુ રૂ. ૪૫) નું કરેછે, ઓછું અદકું કરતા નથી.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડતી નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે ધણીનો માલ જે કાંઈ હોય તે તેના વારસને આપીને તેની પાસેથી ફારગતી લઇને નાતરે જાય, ને માલ આપતાં તેના વારસ ફારગતી ન આપે તો પંચના લોક તેની પાસે અપાવે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૦. એનો જવાબ પણ કલમ ૮ મી પ્રમાણે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ને છોકરાં મોટાં હોય તો તેની જાત મેહેનતથી પેદા કરીને ખાયછે—બાપની મીલકત ન હોય તો—ને (અગર) નાહનાં હોય તો તેની મા સાથે જાયછે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં—પણ બંનોનો હક બરાબરછે વારસો લેવામાં.

* આ જવાબનો અર્થ સમજાતો નથી.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી નાતરાંની લાવી શકતો નથી, (ને) અગર લાવે તો લગન બાબતના ૭ સાતમા જવાબ પ્રમાણે લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેના પેટની છોકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું દિકરીને વાસ્તે બાપના વાલી રાખેછે, ને તેની માનું પલ્લું ન હોય તોએપણ તેના બાપના વાલી પાળે ને પરણાવેછે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરાં બાબતમાં તો એજ સિરસ્તોછે, બીજો નથી.

ટંકશાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. બૈરીને તથા મરદને જે પ્રમાણે ખુશીમાં આવે તે પ્રમાણે આપ લે કરે ને નાતરૂં કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો રાહ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં બીજા સાથે નાતરૂં કરવાનો રાહ નથી; જ્યાં લગી ધણી પરદેશથી આવે ત્યાં લગી રાહ જોવી.

૪. અમારી ન્યાતમાં કુંવારા નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પોતાની પહોંચ પ્રમાણે આપ લે કરવાનો ચાલછે; ને વિવાહનો નાતરાંનો એકજ ચાલછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ધણીના જીવતાં બૈરીની મગદુર નથી જે છેડો ફાડે, વિવાહ થયલો તુટતો નથી તો એ છેડો શી તરેહ ફડાય ?

૮. અમારી ન્યાતમાં ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે, પણ પલ્લાંની કાંઈ રીત નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં ધણીના મુઆ પછી બૈરી નાતરૂં કરે તો વારસની રજામંદી જોઈએ.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લાંનું ઘરેણું આપવાની રીત નથી, પોતાના ખરચ મુજબ પહોંચ પ્રમાણે લેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં એવો ચાલ છે જે છોકરા આગલા ધણીને ઘેર રેહે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરાનો હક વારસામાં બંનેનો બરાબરછે.

૧૩. તેરમા સવાલનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૧૪. ચૌદમા સવાલનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૧૫. પંદરમા સવાલનો જવાબ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

ધાંચી—પરગણે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે. તે રવિવારે અથવા મંગળવારે રાતે કરે, ને રાતમાંને રાતમાં પાછા જાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી, ને જીવતે ધણીએ બીજાની સાથે નાતરે પણ જવાનો ચાલ નથી,

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે પણ તેની ધણિયાણીથી નાતરે જવાય નહી. ક્યાંતુલીક જે તે શખસની મરવાની ખબર આવે ત્યાં લગણ. મરવાની ખબર આવ્યા પછી બીજા સાથે નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તો પરણ્યાવિના નાતરૂં કરેછે ને બૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરૂં કરેજ નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરે તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું રૂ. ૨૫) થી તે રૂ. ૧૦૦) સુધી કરે, ને ન્યાતગોરનું દાપું રૂ. ૧ાા લે ને પંચાયતનું દાપું રૂ. ૧૧) લે, એ પ્રમાણે વરવાળા પાસે લે ત્યારે રજા થાય.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીનો છેડો ફાડેજ નહી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલાં ધણીનાં પલ્લાંનું તથા માલમિલકતનું એ જે તે મરનાર ધણીનો જે વારસ હોય તેને આપે એ ચાલછે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે તેના વારસોની ફારગતી જોઇતી નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તો તેમાંથી ખરચના રૂ. બાદ કરતા નથી, પુરૂં પલ્લું આપેછે; ને પેહેલો ધણી ઘણા વરસ જીવ્યો હોય તેથી તેણે હરેક ખરચમાં પલ્લું લીધું હોય તો તે પાછું આપતા નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં હોય તે જ્યાં ખુશીમાં આવે ત્યાં રેહે—કાકા સાથે રેહે વા મા સાથે જાય.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા ત્યારે વારસો લેવાનો હક બંનેના છોકરાનો બરોબરછે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું દિકરીને વાસ્તે તે બૈરીના દિયેર વિગેરે રાખે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો નાતરાંનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

ધાંચી—મોઢ શીતપુરા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે; તેમાં ધણી ધણિયાણીની રાજી થઈ રૂ. ૧) બૈરીના માબાપે લીધો એટલે નાતરૂં કરવું સહી થયું. ત્યાર પછી ચુડો પેહેરવાનો દિવસ મુકરર કરે તે દિવસે રૂ. ૧૧) પંચનો હક તથા રૂ. ૧ાા ન્યાતગોરનો આપે તથા પેહેલા ધણીની ફારગતી લે. ત્યાર પછી પંચ રજા આપે ત્યારે નાતરૂં કરનાર બાઈને ચુડો પેહેરાવે; અગર ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કીધા વગર ચુડો પેહેરાવે તો પંચ તથા સરકારનો ગુન્હેગાર.

૨. છેડો ફાડવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધીની વાટ જોઈને તે બૈરી બીજા સાથે નાતરે જાય, ને પછી તે ધણી પાછો આવે તો તે બૈરી સાથે દરદાવો નહી.

૪. મરદ પરણ્યાવિના નાતરૂં કરે તો સમડી સાથે તેનો સંસ્કાર કરીને નાતરૂં કરે; પણ બૈરીથી પરણ્યાવિના નાતરૂં થાય નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં રૂ. ૧) બિયાનાનો લીધો એટલે ફરાતું નથી.

૬. નાતરાંનાં પલ્લાંનું કાંઈ મુકરર નથી, એહુ રાજી થઈને લે આપેછે.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો પલ્લાંનું શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા પલ્લાંની જનસ તથા પેહેલા ધણીની ઈસિકયામત ધણીના વારસને આપે ને નાતરે જાય.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે તો મરનારના વારસની ફારગતી જોઇએ.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લાંની જનસ કીધી હોય તે પાછી આપે ને રોકડા રૂપિયા ભરયા હોય તે જાય; ને પેહેલો ધણી ઘણા વરસ સુધી જીવ્યો હોય તેથી કાંઈ ફેર નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનાં થયલાં છોકરાં મા સાથે જાય અથવા પેહેલા બાપનાં ઘરમાં રેહે, એ વાત તો છોકરાની ખુશીપર છે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા ત્યારે છોકરા એટલા ભાગ.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર નાતરાંની લાવેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું દિયેર જેઠ લેછે, દિકરીને આપતા નથી.

૧૫. એ ઉપરના સવાલવિના બીજો નાતરાંનો અમારામાં ચાલ નથી.

ધાંચી–મોઢ શીતપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૭.

"આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૨૧ ની સાથે તમામ મળેછે વાસ્તે પુનરાવર્તન કીધું નથી. જુઓ પૃષ્ઠ ૫૯૮."

ધાંચી–મોઢ પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, તેમાં ધણિયાણી રાજી થયા પછી વરને ઘેરથી લાખણસાઈ લાડવા શેર ૧1) નાતરૂં કરનાર બાઈના ખોળામાં ઘાલે એટલે નાતરૂં કરવું સહી થયું.

૫. * અમારી ન્યાતમાં લાખણસાઇ લાડવા શેર ૧1 લીધા એટલે નાતરૂં ફરી શકતું નથી.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે કલ્લાં તથા જે માલ હોય તેજ પાછો આપે–એજ ફારગતી કેહેવાય છે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું દિયેર જેઠ લેછે, દિકરીને આપતા નથી; પણ તે છોકરીની બરદાસ્ત કરે.

૧૫. એ ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો નાતરાંનો અમારામાં ચાલ નથી.

ધાંચી–મોઢ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે; ને નાતરૂં કરતી વખત વરની તરફના પાંચ આદમી નાતરૂં કરનાર બૈરીને ઘેર જાય ને નાતરાંનો બંદોબસ્ત થાય તો તે વખત વરવાળો રૂ. ૫૧ નાં કલ્લાંની સાનમાં ગમે એટલા રૂપિયાની જનસ આપે એટલે તે નાતરૂં સહી થાય છે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે પણ તેની ધણિયાણીથી નાતરે જવાય નહી. ક્યાં તુલીક કે તે શખસની મરવાની ખબર આવે ત્યાં લગણ. ને મરવાની ખબર ન આવે તથા તેની તલાસ કરે ને કાંઈ માલમ ન પડે તો વરસ ૧૨) સુધી વાટ જોઈ પંચના લોકની રજા લઇને પછી નાતરે જવા ચાહે તો જઈ શકેછે.

---

* જે જે કલમો અંક ૧૩૦ વાળા સાથે મળેછે તે લખી નથી.

૪. મરદ તો સમડીના ઝાડ સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે, ને બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરતી નથી.

૫. જ્યારથી નાતરૂં કરતી વખત ઉપરની કલમ ૧ પ્રમાણે જનસ યા રૂપિયા આપે ત્યાર પછી તે નાતરૂં કીધેલું ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંનું પલ્લું ઉપરની કલમ ૧ માં લખ્યું છે તે પ્રમાણે કલ્લાં રૂપાનાં રૂ. ૫૧ નાં કરાવી આપે, તે વખત સાનમાં જે આપ્યું હોય તે પોતપોતાનું પાછું લે, ને બીજું રૂ. ૧૫૦ નું ઘરેણું તથા લુગડાં કરે–જુમલે રૂ. ૨૦૧) નો આંકડો મુકરર છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડો ફડાતો નથી.

૮. પરણેલી બૈરી ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પલ્લાંમાં રૂ. ૫૧ નાં કલ્લાં તથા માલમીલકત તેના વારસને પાછી આપીને નાતરે જાયછે; ને નાતરાવાળી બૈરી ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે તે બૈરી તમામ પલ્લું રૂ. ૨૦૧)નું તથા ધણીની માલમીલકત તેના વારસને આપીને નાતરે જાય.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી પંચાત મેળવીને તે ફારગતીમાં ન્યાતના શેઠ પટેલની શાહેદી કરાવીને, પંચના લોકની રજા લઇને નાતરે જાયછે.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તો જે પંચાતની નજરમાં આવે તે ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાંને તેનો વાલી હોય તે રાખેછે, ને છોકરાંનો વાલી કોઈ રાખનાર નહી હોય તો તેની મા સાથે જાયછે.

૧૨. નાતરાંની બૈરીને છોકરા થાય તથા લગનની બૈરીને છોકરા થાય ત્યારે વારસપણામાં એના હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની બૈરી કરવા ચાહે તો ન્યાતના બંદોબસ્ત પ્રમાણે આપીને બીજી કરે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે પલ્લું દિકરીને સારૂ પંચાતમાં આપે, ને પંચની નજરમાં આવે તેને ત્યાં પંચ તેનો જામીન લઈને અનામત મુકે, ને જ્યારે તે છોકરી સમજવાર થાય ત્યારે તેને પંચાત અપાવેછે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો સિરસ્તો એ છે જે સુરતવાળો નાતરૂં કરે તો તે શખસ ન્યાતના પટેલની ચિઠ્ઠી કરાવે ને રૂ. ૫) પંચાતમાં આપે, તે મધે રૂ. ૩) નાતરૂં કરનાર મરદ આપે ને રૂ. ૨) બૈરી આપે; તથા રૂ. ૦ાા) ન્યાતના કુળગોરને નાતરૂં કરનાર મરદ આપે; તથા જે શખસ બાહારથી અહિયાં નાતરૂં કરવા આવે તો તે શખસ રૂ. ૫) તથા અહિયાંવાળી બૈરી રૂ. ૨) જુમલે રૂ. ૭) પંચાતમાં આપે ને રૂ. ૧–૭) ન્યાતના કુળગોરને આપે ને અહિંયાંનો જે બાહાર નાતરૂં કરવા જાય તો તે શખસ રૂ. ૫) પંચાતમાં આપીને જાય–એ ચાલ છે.

ઘાંચી–મોઢ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, ને નાતરૂં કરતી વખત વરનો બાપ પોતાના તડમાં રૂ. ૧ાા તથા પોતાના કુળગોરને રૂ. ૧) તથા બૈરીના ગોરને રૂ. ૧) તથા માસ્તાનને પૂજાનો રૂ. ૧) ને ઓગણપચાસ પૈસા એ સર્વે વરવાળો આપેછે, ને કન્યાનો બાપ પૈસા પાંત્રીસ માસ્તાનને પૂજાના આપે ત્યારે ચોખા વધાવેછે.

૨. છેડો ફાડે ત્યારે ધણીની ફારગતી જોઈએ.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઇને પછી નાતરે જાય.

૪. મરદ તો સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે. ને બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરતી નથી.

૫. નાતરૂં કીધા પછી ન બને તો ફરી શકેછે; પણ પંચાત રજા આપે ત્યારે બીજે ઠેકાણે નાતરે જાયછે.

૬. નાતરાંના પલ્લાંનું કાંઈ મુકરર નથી. બોલતાં બંને તે પ્રમાણે–કાજી સાહેબને દફતરે લખાય તે પ્રમાણે આપેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ત્યારે પલ્લાં વિગેરે ધણીને હવાલે કરીને જાય.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનો માલ તથા પલ્લું તેના વારસને આપીને નાતરે જાયછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી લઈને નાતરે જાયછે.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તો જે ખરચ ખાતાં રહ્યું હોય તે આપીને નાતરે જાયછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા જેવી કાજીસાહેબને ત્યાં સરત થાય તે પ્રમાણે રેહેછે.

૧૨. નાતરાંની બૈરીને છોકરા થાય તથા લગનની બૈરીને છોકરા થાય ત્યારે વારસાપણામાં એના હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો ઉપરના બંદોબસ્ત પ્રમાણે આપીને બીજી કરે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે પલ્લું દિકરીને આપેછે.

૧૫. ઉપરના સવાલના જવાબ કરતાં બીજો નાતરાંનો ચાલ નથી.

ઘાંચી–મોઢ ચાંપાનેરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, ને નાતરૂં કરતી વખત વરનો બાપ પોતાના તડમાં રૂ. ૧૧ તથા પોતાના કુળગોરને રૂ. ૧) તથા નાતરૂ કરનાર બૈરીના કુળગોરને રૂ ૧) તથા માસ્તાનને પૂજાનો રૂ. ૧) ને ઓગણપચાસ પૈસા એ સર્વે વરવાળો આપેછે; ને કન્યાનો બાપ પૈસા પાંત્રીસ માસ્તાનને પૂજાના આપેછે; એ સર્વે ચુકાવી લીધા પછી ચોખા વધાવેછે.

૨. છેડો ફાડે ત્યારે ધણીની ફારગતી જોઈએ.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઇને પછી નાતરે જાય.

૪. મરદ તો સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે, ને બૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરૂં કરતી નથી.

૫. નાતરૂં કીધા પછી ન બને તો ફરી શકેછે.

૬. નાતરાંના પલ્લાંનું કાંઈ મુકરર નથી, બોલતાં બને તે પ્રમાણે–કાજી સાહેબને દફતરે લખાય તે પ્રમાણે આપેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ત્યારે પલ્લાં બાબતની કલમ ૧૯ મી પ્રમાણે આપીને નાતરે જાયછે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનો માલ તથા પલ્લું તેના વારસને આપીને નાતરે જાય.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી લઇને નાતરે જાયછે.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તો તેમાંથી ધણીના હજુર ખરચ થયો હોય અથવા ધણી મુઆ પછી ધણીની ક્રિયા વિગેરે ખરચ કીધો હોય તે પલ્લાંમાં બાદ કરીને પાછું આપે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં જેવી કાજી સાહેબને ત્યાં સરત થાય તે પ્રમાણે રેહેછે.

૧૨. નાતરાંની બૈરીને છોકરા થાય તથા લગનની બૈરીને છોકરા થાય ત્યારે વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી બૈરી કરવા ચાહે તો ઉપરના બંદોબસ્ત પ્રમાણે આપે, ને બીજી કરે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે પલ્લું દિકરીને આપેછે.

૧૫. ઉપરના સવાલના જવાબ કરતાં બીજો નાતરાંનો ચાલ નથી.

લુહાર–અમદાવાદીતથા ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂ કરવાનો ચાલછે, તેનો સબબ એ જે ધણી તથા બૈરીની પઠણ પ્રમાણે બિયાનું પેહેલું આપવું પડેછે, ને ન્યાતના લોકને કાજીસાહેબને ત્યાં તેડી જાય ને ચિઠ્ઠી કરાવે ને ન્યાતના લોક જે સાથે જાય તેને પડીકાં આપે. ને નાતરૂં કરનાર બૈરીને ઘેર જાય ને ન્યાતના લોકને તેડી જાય ને નાતરૂં સહી થયાથી રૂા. ૧) ન્યાતના લોકને આપે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ એ જે પંચના લોક તેની તજવીજ કરે ત્યાર પછી ફારગતી આપે, પછી બૈરી મુખત્યારછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની વાટ વરસ ૧૨ સુધી જોય, ત્યાર પછી તે બૈરીને ન્યાતના લોક રજા આપે ત્યાર પછી બૈરી બીજી જગો ઉપર નાતરે જાય ને જેટલા વરસની બંધી ઉપર લખી છે તેટલા દાહાડા સુધીમાં નહી આવે તો. તેનાપર પછી અગર ધણી આવે તો દાવો બૈરી ઉપર પોહોંચી શકે નહી.

૪. બૈરીથી તથા મરદથી પણ પેહેલાં નાતરૂં થતું નથી, ને અગર મરદ પેહેલાં નાતરૂં કરે તો સમડીના ઝાડ સાથે પરણે, ત્યાર પછી મરદ નાતરૂં કરી શકેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધા પછી ફરતું નથી ને કાંઈ કારણ હોય તો નાતરૂં ફરી શકેછે. વિના કારણથી ફરતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરે ત્યારે ધણી ધણિયાણીની પહણ પ્રમાણે પલ્લું આપ્યામાં આવેછે. એ બાબતમાં આંકડાનો ચાલ મુકરર નથી.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ને ધણી ધણિયાણીની મરજી હોય ત્યારે ન્યાતના લોકને મેળવે ને તજવીજ કરે ને છેડો આપે તો જાય ને પલ્લું ધણીને આપે.

૮. ધણી મુઆ પછી બૈરી નાતરે જાય ત્યારે પલ્લાં વિગેરે ધણીનો માલ હોય તેટલો મરનારના વારસ ને પાછું આપે.

૯. ધણી મુઆ પછી તેની બૈરી નાતરૂં કરે તો મરનારના વારસોને પાછું આપે.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે, પલ્લાંમાંથી ખરચ થયો હોય તે બાદ કરીને રહ્યું હોય તે પાછું આપે, ને અગર નહી હોય તો આપવામાં આવતું નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં તેના બાપની મીલકતમાં રેહે, ને મીલકત નથી ત્યારે મરનારના વારસ રાખે તો રેહે, (ને) અગર નહી રાખે તો તેની મા સાથે છોકરાં જાય. નાતરૂં કરનાર ધણીને ઘેર છોકરાંઓ જાય.

૧૨. લગનની બૈરીને છોકરાં થાય તથા નાતરાંની બૈરીને છોકરાં થાય ત્યારે બન્ને શખસોનો વારસો પોહોંચે.

૧૩. પરણેલી બૈરી ઉપર જીવતાં નાતરાંની બૈરી લાવે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તે બૈરીને દીકરી હોય તો પલ્લું તેનો દિએર તથા જેઠ રાખે ને છોકરીને આપે.

૧૫. સવાલ ૧૪ સુધીમાં નાતરાંની રીત પ્રમાણે લખ્યામાં સર્વે આવી ગયું, એથી બીજી નવી તરેહ નથી, તેનું શું લખાય ?

લુહાર—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરાં કરવાનો ચાલછે, તેમાં બૈરી મુખત્યારછે. પોતાના માબાપની સલાહ લઇને જાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી, ને એનો જવાબ નંબર ૨ ની કલમ ૧૯ માં લખેલોછે.

૩. પોતાનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તે બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને ખાયછે, ને પિહેરવાળા બરદાસ્ત કરે ને સાસરિયાં પણ બરદાસ્ત કરેછે, ને તે બૈરી પોતાના ધણીની વરસ ૧૨ સુધીમાં કાંઈ ખરખબર તથા કાગળપત્ર નહી આવે ત્યાર પછી તે બૈરી પોતાના ધણીનું ઉત્તરસાધન કરીને પછી તે નાતરે જાયછે. આગલા ધણીના વારસની ફારગતી લઇને જાયછે, અગર તેનો કાંઈ હાથ પગ દુખ્યો હોય ત્યારે તેના વારસો તથા પિહેરિયાંએ ભરણપોષણ નહી આપ્યું હોય ને પંચને સંભાળાવ્યું હોય ને પંચના પાંચે મળીને પલ્લાંના દાગીનામાંથી ખાવાની રજા આપી હોય તો તે ફારગતીમાં મુજરે આપેછે, ને બાકીનું આગલા ધણીનું આપીને નાતરે જાયછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ કુંવારા સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે, પણ બૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરૂં કર્યા પછી તો ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત આગળતો પલ્લાંનો આંકડો મુકરર નોહોતો, પણ હવેથી સર્વે બાળગોપાળ મળીને એક આંકડો મુકરર ઠરાવ્યોછે–સંવત ૧૮૮૪ ના વૈશાખ સુદ ૯ વાર બુધને દિને કે રૂ. ૨૫૦) અંકે બસેં ને પચાસ આપેછે, ને એ ઉપરાંત કોઈ વધતું માગે અથવા વધતું કરે તો પલ્લાં બાબતના નંબર ૧ ની કલમમાં લખેલી શિક્ષાછે તે ભોગવે; તથા કોઈ તરફદારી કરે તેનો જવાબ પણ એજ કલમ પલ્લાંની ૧ પ્રમાણે ભોગવે.

૭. એ બાબતના જવાબ એજ નંબરની બીજી કલમમાંછે.

૮. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત પેહેલા ધણીના વારસને હવાલે કરે, ને તેની ફારગતી લઇને નાતરે જાય.

૯. એ બાબતનો જવાબ એજ નંબરની આઠમી કલમમાં લખેલોછે.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપેછે, ને વાજબી કારણ એની સાક્ષીથી કાંઈ પલ્લાંના દાગીના લે છે તે મુજરે આપેછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના છોકરાની ઉમર તથા છોકરીની ઉમર પોહોંચતી હોય ત્યારે તેની ફારગતી લઇને જાય, અગર કોઈ છોકરાની ઉમર પોહોંચતી નથી ત્યારે (તેના વારસને) પંચના હજુર તેનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત તેના વારસને સોંપે, ને તે છોકરા તેના વારસના અખત્યારમાં રેહે ને તે છોકરાને તે વારસ સઘળું પાછું આપે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તેનો વારસાપણુમાં બંનેનો હક બરાબરછે.

૧૩. પરણેલી બૈરીને છોકરાં નહી થતાં હોય તથા તેની સાથે અણબનાવ રેહેતો હોય ત્યારે બીજી કરે, એમાં ધણી મુખત્યાર છે, પણ તે બૈરીનું પલ્લું તેની પાસે રેહે ને તેને ભરણપોષણ આપે પેહેલી બૈરીને, ત્યાર પછી બીજી કરે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તો જુદા હોય ત્યારે તો દિકરીને આપવામાં આવે, અગર એકઠા હોય ત્યારે તો તેના દિએર અથવા તેના જેઠને આપવામાં આવે, ને તે છોકરીના કરવેહેવાર સંધા તે કરે, નહી કરે તો તેનો ભાગ જુદો પાડી શકેછે.

૧૫. સર્વે સવાલનો જવાબ તો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તા પ્રમાણે ઉપર લખેલો છે. અગર કોઈને વારસ નહી હોય ત્યારે તે બૈરી પંચના પાંચ મુકરદમને બોલાવે ને તેને જે કાંઈ માલમીલકત હોય તે પંચમાં હવાલે કરે ને પંચની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે તેની પછવાડે ખરચે.

લુહાર–ભાવનગરીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. ને રીત એ છે જે કન્યાને ઘેર વર જઇને બેસે ને ત્યાં બૈરી ચોખા વધાવેછે; એ રીતછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી ૧૨ વરસ સુધી મરદની વાટ જુએ, ને બાર વરસમાં ધણી નહી આવે તો તે નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ સમડીના ઝાડ સાથે પરણે ને નાતરૂં કરેછે. ને બૈરી પરણ્યા પેહેલાં નાતરૂં કરતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કર્યા પછી ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપેછે, લગનની બરોબર આપેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડતી નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી તે ધણીનો માલ તથા પલ્લું જે હોય તે મરનારના વારસને આપે ત્યારે નાતરે જાય.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઇએ.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તે ખરચ જે થયો હોય તે બાદ થતો નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા જો નાધડા હોય તો બાપના

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ઘરમાં રેહેતા નથી, માની સાથે જાય; મોટા થાય ત્યારે બાપને ઘેર જાય અથવા મરનારનો ભાઈ હોય તે રાખે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં ત્યારે વારસો લેવામાં બંનેનો હક બરાબરછે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં નાતરાંની બૈરી લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખેછે, ને વારસ નહી હોય તો ન્યાતને આપે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના જવાબ કરતાં બીજું એજે નાતરે જનાર તે પેહેલી બૈરી તથા બીજી બૈરી તેનો ધણી મરી જાય ત્યારે તે નાતરે જાય. ને પલ્લું હોય તે વારસને આપે, ને કોઈ વારસ નહી હોય તો પલ્લું ન્યાતને આપે, ને ન્યાતના લોક ફારગતી આપે ત્યારે નાતરે જાય. અમારામાં રાંડેલી નાતરે જાયછે ને છંડાતી નથી.

લુહાર-ગુજ્જર ગુલાબઅંસી બુદલખંડીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૫.

૧. અમારામાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે તેની રીતતો એ છે જે નાતરૂં રવિવાર મંગળવારે થાયછે. ને નાતરૂં કરનાર મરદ તથા બૈરીનાં માબાપ બેહુ જણાં માંહોમાંહે સમજે ત્યાર પછી તે બૈરી નાતરૂં કરનાર મરદના નામની ચુડી પેહેરીને જે દાહાડે નાતરૂં કરે તેજ રાતે બૈરી નાતરાવાળા ધણીને ઘેર જાયછે, એટલે નાતરૂં સહી થયું તે ફરી શકતું નથી.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તેની બૈરી કેટલા દાહાડા સુધી વાટ જોઈને નાતરૂં કરે? એવું આજ સુધી અમારામાં થયું નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તો પરણ્યાવિના નાતરૂં કરેછે, પણ તેનો વિધિ કરીને કરેછે ને કન્યા તો કુંવારા નાતરૂં કરતી નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની પેહેલી કલમ પ્રમાણે-નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું તો રૂ. ૫૦ નું કરેછે, ને તેથી વધતું કરે તો તેની ખુશી, પણ ન્યાતનો ચાલ તો એજ મુકરર છે.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો પલ્લાંનું શું લખીએ?

૮. ધણી મુઆપછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા માલમીલકત તેના વારસોને આપીને નાતરે જાય,

૯. ધણી મુઆપછી નાતરે જાય ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા માલમીલકત તેના વારસને આપીને નાતરે જાય, એજ ફારગતી જાણવી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત જે પલ્લું રહ્યું હોય તે પાછું આપેછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી છોકરાવાળી બૈરી આજલગી તો નાતરે ગઈ એવું અમે જાણતા નથી, વાસ્તે એનો જવાબ ખુલ્લો લખ્યો નથી.

૧૨. લગનની બૈરીના છોકરા હોય તથા નાતરાવાળી બૈરીના છોકરા હોય પણ વારસો લેવામાં બેહુનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી નાતરાંની કાંઈ કારણ હોય ને ન્યાતના લોક રજા આપે તો લાવી શકેછે.

૧૪. કોઇ છોકરીવાળી બૈરી આજ સુધી તો નાતરે ગઈ નથી, ને હવે પછી કોઈ બૈરી નાતરે જાય તો પલ્લું દિએરને આપે ને દિએર તે છોકરીની બરદાસ્ત કરે.

૧૫. એ શિવાય બીજો કાંઈ અમારામાં ચાલ નથી.

હજામ-કાનમીયા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, ધણિયાણી મુઆ પછી નાતરૂં કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાટતો નથી ને જીવતે ધણીએ જવાતું નથી.

૩. બાર વરસ સુધી જેના ધણીની ખબર પર-

દેશ ગયા પછી ન આવી હોય તો પંચાતને પુછે, ને પંચાતની રજાથી નાતરૂં કરેછે; તથા કાજીની ફારગતી લઈને કરી શકેછે.

૪. કુંવારો વર તથા કન્યા—તેથી પરણ્યાવિના નાતરૂં થતું નથી.

૫. નાતરૂં કર્યું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંનું પલ્લું રૂ. ૬૧ નું છે, પાંચ સગા સાથે જઈને કરી આવેછે.

૭. ધણી જીવતાં નાતરૂં થતું નથી, ને ચોરીથી કરે તો પંચનો ગુનેહગાર છે. ને તે ધણી કન્યાનો ને પલ્લાંનો જવાબ કરે ત્યારે પંચ અંગિકાર કરે સહી. નાતરૂં છાનું કરાવે તેને એ શિક્ષા છે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે ધણીના વારસને પલ્લું આપીને ફારગતી લઇને કરે. પલ્લું બાઇને ખાઈ ગયામાં આવ્યું હોય તેની તજવીજ કરીને વારસ ફારગતી આપે સહી.

૯. મરનારના વારસની ફારગતી લીધા પછી નાતરૂં કરેછે.

૧૦. ધણિયાણીને ખાધામાં આવી હોય પલ્લાંની જનસ—તેની તજવીજ પંચાત કરીને વારસ પાસેથી ફારગતી આપે સહી.

૧૧. ધણી મુઆ પછી નાતરે જાય. ને છોકરા નાહાના હોય તો માની સાથે જાય, ને મોટા હોય તો બાપના ઘરમાં રેહે; ને નાહાનાને પણ બાપનો વારસ રાખે તો મુખત્યારછે.

૧૨. પણિયતની ધણિયાણીના છોકરા ને નાતરાંની ધણિયાણીના છોકરા—હક બન્નેનો બરાબરછે, વારસો બન્નેને સરખો પોહોંચેછે.

૧૩. પરણેલી બૈરી ઉપર નાતરૂં કરી શકેછે, પણ સિરસ્તા પ્રમાણે પંચને વાસણ રૂ. ૩૧ નું આપે તો કરી શકેછે.

૧૪. છોકરી મુકીને નાતરે જાય ત્યારે વારસને પલ્લું તથા છોકરી સોંપીને ફારગતી લઇને જાય સહી. પલ્લાંનો જવાબ પેહેલા સવાલમાં લખ્યા પ્રમાણે સાબુતથી આપે.

૧૫. બીજો ચાલ જાણ્યામાં નથી.

હજામ—કડીવાળા તથા પટણી ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે.

૨. છેડો ફાડયા પછી ધણી જીવતાં બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

૩. પરદેશ ગયા પછી બાર વરસ સુધી ખબર નહી આવી હોય, તો ધણીના વારસની ફારગતીથી નાતરૂં કરેછે.

૪. વર કુંવારો નાતરૂં કરેછે ને કન્યા કુંવારી કરી શકતી નથી.

૫. નાતરૂં કરેછે તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં લગનની બરાબર નાતરાનું પલ્લું છે.

૭. ધણી જીવતાં છેડો ફાડે તો પલ્લું ધણીને હવાલે કરે.

૮. પેહેલા ધણીનો માલ તથા પલ્લું તેના વારસને આપીને ફારગતી લઇને જાય એ રીતછે.

૯. મરનાર વારસની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. બાપે ખાધું હોય તો આપેછે ત્યારે ફારગતી થાયછે, ને ધણીએ ખાધું તો અપાતું નથી. ને બાઈએ ખરચ કર્યો હોય વાજબી તોએ આપવામાં આવતું નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે ધણીના છોકરા નાહના હોય તો માની સાથે જાયછે, ને મોટા હોય તો બાપને ત્યાં રેહે; ને નાહનાને પણ બાપનો વારસ રાખે તો મુખત્યારછે.

૧૨. બાપને તો બંને બરાબરછે, પેટથી પેદા થયાં છે તે.

૧૩. પરણેલી બૈરી ઉપર નાતરૂં કરેછે.

૧૪. દિકરીને પરણાવી શકે તે પલ્લું રાખેછે.

૧૫. એ સવાલ કરતાં કાંઈ બીજો સિરસ્તો નથી.

વાલંદ—લીમચિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, તેમાં વર તથા કન્યા બે જણને ગોર ગણપતિની

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પૂજા કરાવે, ને ઘીના દીવાને એજણ ચોખા વધાવે, ત્યાર પછી દીવા ઉપર ગોર ચારણી ઢાંકે ત્યારે નાતરૂં કર્યું કેહેવાયછે, એવો ચાલછે.

૨. છેડો ફાડે ત્યારે કાજીને ઘેર જઇને તલાકનામું આપે, ને તે ધણી જીવતો હોય તોપણ બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરી શકેછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તેનો બાર વરસ સુધીમાં કાગળપત્ર આવ્યો નહી હોય તથા કોઈ સાથે આવવાની કેહણ તથા મેળો નહી હોય બાર વરસ સુધીમાં, તો તેની ધણિયાણી બીજા સાથે નાતરૂં કરી શકેછે.

૪. અમારામાં મરદ પરણ્યાવિના નાતરૂં કરેછે, સમડી સાથે પરણીને કરેછે, ને બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. અમારામાં નાતરૂં કરેછે તે ફરી શકેછે, ને કારણ એ જે ધણી ધણિયાણીને નહીં બને તો ફરી શકેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરે ત્યારે રૂ. ૭૫ નું પલ્લું આપેછે, લગનની બરોબર આપેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ત્યારે ઘરેણું પાછું આપે.

૮. ધણી મુવા પછી તે બાઈ નાતરૂં કરે, તો તેના પલ્લાંનું ઘરેણું તથા બીજી જે કાંઈ મરનાર શખસની મીલકત (જે) હોય, તે તે મરનારના વારસને પાછી આપે, ત્યારે તે નાતરૂં કરે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનાર શખસના વારસની ફારગતી ન્યાતના લોકની શાહેદીથી લખી લે ત્યારે નાતરૂં કરે.

૧૦. નાતરૂં કરે ત્યારે પલ્લું પાછું આપે તો ખરચ બાદ થતો નથી, ને પેહેલો ધણી જીવતો હોય તો તેમાં ફેર નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી જો નાતરે જાય ને છોકરાં નાંધડાં હોય તો સાથે લઇને જાય, ને મોટાં થાય ત્યારે તેના બાપને ઘેર જાય; ને મોટાં છોકરાં હોય તો તે મરનારના ઘરમાં રેહે, તે મરનારને ઘર નહી હોય તો તે મરનારના સગા હોય તે તેની બાલાશ કરે.

૧૨. લગનની બૈરીને છોકરા હોય તો તથા નાતરાંની બૈરીને છોકરા હોય તો બાપની મીલકતમાં વારસો સર્વેનો બરોબરછે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં નાતરાંની બૈરી લાવી શકેછે.

૧૪. કોઇ બૈરી નાતરે જાય ને તેને જો દિકરી ૧૬ વરસની ઉમરની હોય, તો તેનું પલ્લું તે છોકરીને આપે ને નાંધડી છોકરી હોય તો તે બૈરીના દિએરને અનામત પલ્લું આપે, ને છોકરી ૧૬ વરસની થાય ત્યારે તે કાકાપાસેથી પલ્લું તે છોકરી લે.

૧૫. એ સર્વે નાતરાં બાબતના સવાલ ઉપર લખેલાછે, તે સર્વે બાબત વગર વધતો ચાલ એ છે જે ન્યાતગોરને પૂજા કરતી વેળા રૂ. ०॥= વર આપેછે.

હજામ—મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણીથી છેડો ફડાય નહી, પણ ધણીની મરજીમાં આવે તો પંચમાં જાહેર કરીને પંચના લોક રજા આપે તો છેડો ફાડી આપે; ને ફારગતી આપે ત્યારે બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી વરસ ૧૨ બાર સુધી વાટ જુએ, ને એટલામાં તેની ખરખબર ન આવે તો પછી તે બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે, પણ બૈરી કુંવારી નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. અમારામાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું રૂ. ૩૦ ત્રીશનું આપેછે, તેની વિગત કલ્લાં જોડ ૧ રૂપાનાં તથા ચુડી તથા ગાંઠી તથા લુગડાં—જુમલે માલ રૂ. ૩૦ નો આપેછે; એ ચાલ છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડો ફડાય નહી.

૮. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા તેની માલમીલકત પેહેલા ધણીના વારસને હવાલે કરે ને તેની ફારગતી લઇને નાતરે જાય.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લુ પાછું આપે તો વાજબી ખરચ થયો હોય તે બાદ કરીને પાછું આપે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા મોટા હોય તો પેહેલાના બાપના ઘરમાં રેહે, ને નાહાના હોય તો તેની મા સાથે જાય.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તેના વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. હા, પરણે. બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર તથા જેઠ રાખેછે.

૧૫. એ શિવાય બીજો ચાલ અમારામાં નથી.

હજામ—લીમચિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે. ને તેની રીત એ છે જે આગલા ધણીના વારસની ફારગતી ન્યાતને તથા ન્યાતના શેઠને દેખડાવે, ને નાતરાંનો કરનાર રૂ. ૪) રોકડા ન્યાતના પટેલને ન્યાતના આપે ત્યારે શેઠ તથા ન્યાત રજા આપે ત્યારે નાતરૂં કરે. ત્યારે બૈરીને ઘેર પિહેરમાં ગોર હોય તે બંને જણને ગણપતિપૂજા કરાવેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તે ધણી ૧૨ વરસ પેહેલાંમાં જો નહી આવે તો તેની ધણિયાણી ન્યાતને તથા શેઠને જાહેર કરે, ને ન્યાતના લોકો તે ધણીના વારસની ફારગતી અપાવે ત્યારપછી તે બૈરી નાતરે જાય.

૪. મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરે, બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કર્યું હોય તે ફરી શકેછે. તે શાથી જે લગન બાબતની આઠમી કલમના લખ્યા પ્રમાણે નહી કર્યું હોય તો ફરી શકેછે, ને ૮મી કલમના લખ્યા પ્રમાણે કર્યું હોય તો ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપેછે તે લગનની બરોબર આપેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીનો છેડો ફાડતા નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરે જાય તેનું પલ્લું તથા તેની બીજી વસિયત જે કાંઈ હોય તે તેના વારસને આપે ત્યારે જાય, ને તે વારસની ફારગતી શેઠ તથા પંચની હજુર લે.

૯. ધણી મુઆ પછી ધણીયાણી નાતરે જાય તો તેના વારસની ફારગતી પંચ હજુર જોઈએ.

૧૦. નાતરૂં કરે ત્યારે આગલા ધણીનું પલ્લું જે હોય તે તેના વારસને દરોબસ્ત આપેછે, ને ખરચ બાદ થતો નથી.

૧૧. ધણી મુઆ પછી નાતરે જાય ત્યારે મરનાર ધણીના છોકરા હોય તે તેના બાપના ઘરમાં રેહે.

૧૨. લગનની બૈરીને છોકરો હોય તથા નાતરાંની બૈરીને છોકરા હોય તોપણ વારસો લેવામાં હક એનો બરાબર છે.

૧૩. કોઇ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો તે દિકરીને વાસ્તે તેની માના પલ્લાંનું ઘરેણું તે છોકરીનો કાકો અનામત રાખી શકેછે.

૧૪. પરણેલી બૈરી જીવતાં નાતરાંની બૈરી લગન બાબતની આઠમી કલમના લખ્યા પ્રમાણે હોય તો લાવી શકેછે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના લખેલા સવાલ કરતાં એ બાબતની બીજી હકિકત એ છે જે હીણવરિયું હોય તથા લુલુ લંગડું તથા કાણું આંધળું હોય તોએપણ કન્યા મરદને મુકતી નથી ને મરદ કન્યાને મુકતો નથી, ૨) માંથી ૧ મુએ છુટેછે.

હજામ—ખાનદેશી મરેઠાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, બૈરી મુઆ પછી કરેછે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ એ છે જે પેહેલા ધણીનો માલ હોય તે તેને હવાલે કરે ને ફારગતી લે, ને પછી બીજા સાથે નાતરે જાય.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને વરસ ૧૨ સુધીમાં ખરખબર નહી આવે તો નાતરૂં કરે.

૪. મરદ કુંવારો સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે. પણ બૈરી કુંવારી નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. નાતરૂ કીધું તે ફરી શકતું નથી. ને બન્નો ધણી ધણિયાણીને ન બને તો તુટેછે ફારગતીથી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું તો લગનની બરોબર રૂ. ૨૫ નું આપેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ત્યારે પલ્લું ધણીને હવાલે કરે.

૮. તેના વારસને તમામ માલ હવાલે કરે ને ફારગતી લઇને નાતરૂ કરે.

૯. મરનારના વારસની ફારગતી લઇને નાતરૂ કરે.

૧૦. નાતરૂ કરતી વખત પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલછે, ને ખરચ મુજરે આપતા નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂ કરે ને પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા (ને) ધણીના સગા હોય તેના ઘરમાં રેહે ને સગા નહી હોય તો તેની મા સાથે જાય.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય ત્યારે વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરી રજા આપે તો બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. હા. તેની દિકરીને વાસ્તે તેવું પલ્લું તેનો દિએર રાખેછે

૧૫. એ શિવાય અમારામાં નાતરાં બાબતનો બીજો સિરસ્તો નથી.

હજામ–લીમચિયા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાંનો ચાલછે તે રવિવારે અથવા મંગળવારે સાંજે નાતરૂં કરવા આવે, ને તે રાતમાં નાતરૂં કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તો તેની બૈરી વરસ ૧૨ લગણ તેની હૈયાતીની ખબર નહી આવે તો બીજા સાથે નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ કુંવારો હોય તો સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરે તો તે પંચાતમાં રૂ. ૫ આપે, ને બ્રાહ્મણ ૫ જમાડે. ને બૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરૂં કરેજ નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું હોય તે ફરી શકે નહી તો કરવાનું કારણ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં જે રાતે નાતરૂં કરે તેજ રાતે નાતરૂં કર્યાથી પેહેલું પલ્લું આપેછે, ને તે લગનની બરોબરછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડતી નથી તો એના પલ્લાંનું શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા પલ્લાંને ધણીના વારસોને આપે, ને પેહેલા ધણીનો માલ જે તેની પાસે હોય તે પણ પેહેલા ધણીના વારસોને પાછો આપેછે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઇએ નહી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તેમાંથી વાજબી ખરચ કર્યો હોય તે બાદ કરીને પાછું આપવું, ને પેહેલો ધણી ઘણા વરસ જીવ્યો હોય તેથી તેણે હરેક ખરચમાં લીધું હોય તો તે પાછું આપતા નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા મધે મોટા છોકરા હોય તે પેહેલા બાપના ઘરમાં રેહે, ને નાહના છોકરા હોય તે મા સાથે જાય.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા ત્યારે વારસો લેવામાં બંનેનો હક બરાબરછે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં નબર ૩ ની કલમ ૭ તથા ૮ તથા ૯ તથા ૧૦ પ્રમાણે બીજી નાતરાંની બૈરી પણ લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય તેને દીકરી હોય ત્યારે તે બૈરીનું પલ્લું તે દીકરીને વાસ્તે તેના દિએર વિગેરે હોય તે રાખે નહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૫. એ સર્વે ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો નાતરાં બાબતનો ચાલ નથી.

હજામ—ઓરપાડીયા મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. તેની રીત એ છે જે વસ્ટાળિયો જાય ને નક્કી કરે તે વખત રૂ. ૧ બિયાનાનો આપે, પછી વાયદા પ્રમાણે ચાર જણ જઇને સિરસ્તા પ્રમાણે પલ્લું કરી ચુડો પેહેરાવી નાતરે આવનારને ચાર બૈરીઓ ચોખા વધાવે. તે વખત તેનો ગોર હોય તે ચાંલ્લો કરે તેને રૂા. ૦। દક્ષણા આપે. ને રવિવાર મંગળવારે નાતરૂં કરે તે રાતમાં પાછા વિદાય કરેછે.

૨. છેડો ફાડવો એટલે બેહુનો સંબંધ તુટયો, ને છેડો ફાડવે તેમાં ધણીની ફારગતી જોઇએ. પછી ધણી જીવતાં બીજા સાથે નાતરૂં કરે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ જતો રહ્યો હોય તેની મુઆની ખબર આવે, અગર બાર વરસ સુધી વાટ જુએ પછી ન્યાતવાળાની રજા લે, ન્યાતવાળા ફારગતી આપે ને નાતરે જાય.

૪. અમારામાં મરદ નાતરૂં પરણ્યાવિના કરે તે સમડી સાથે પેહેલો પરણીને નાતરૂં કરે. ને બૈરીથી તો કુંવારા નાતરૂં થાયજ નહી.

૫. અમારામાં નાતરૂં કરે તે ફરી શકતું નથી તો કારણ શું લખીએ?

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું કરવાનો ધારો લગન પ્રમાણે છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ત્યારે ધણીને પલ્લું પાછું આપી તેની ફારગતી લે ત્યારે છેડો ફડાય.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તે પેહેલા ધણીનું પલ્લું વિગેરે માલ હોય તે તેના વારસોને આપે.

૯. નાતરૂં કરે તે મરનાર ધણીનું પલ્લું વિગેરે માલ પાછો આપે એટલે ફારગતી લેવી પડતી નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપવું તે પેહેલો ધણી ઘણા વરસ સુધી જીવ્યો ને પલ્લું ઘરમાં ખરચી ખાધું ત્યારે જે રહેલું હોય તે આપે, ને સઘળું ખરચમાં આવ્યું હોય તો આપતી નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે તે પેહેલા ધણીનાં છોકરાં થયલાં બાપને ઘેર કોઈ રાખનાર હોય તો બાપને ઘેર રેહે, અગર માની સાથે જાય; એ બાબતમાં છોકરાંની ખુશી.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થાય તે વારસો લેવામાં એના હક બરાબરછે.

૧૩. અમારે પેહેલી બૈરી જીવતાં તેની રજા વિના નાતરાંની લાવી શકતા નથી.

૧૪. બૈરી નાતરે જાય તેના પેહેલા ધણીના છોકરા છોકરી હોય તેને દિએર જેઠ રાખે તો પલ્લું દિએર જેઠ લે. અગર છોકરા માની સાથે જાય તો નાતરે જનાર પલ્લું છોકરા સારૂ રાખે, આપે નહી.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલ કરતાં બીજી નાતરાં બાબતની રીત નથી.

દરજી—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે તેની રીતી એ છે, વરની તરફના બૈરી જઇને માગું કરેછે, તે કન્યાના સગા વિગેરેની રજા થયા પછી. ત્યારપછી વરની તરફના સગા મરદ જઇને કન્યાને રૂ. ૧ તથા શ્રીફળ નાતરૂં કરનારના હાથમાં આપીને સહી કરેછે. ત્યાર પછી કાજીસાહેબની ચિઠ્ઠી કરાવે ને પંચાતમાં રૂ. ૧૧ આપીને નાતરૂં કરેછે ને સવા રૂપિયો આપીને.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી, બૈરીની ખુશીથી મરદના છુટા છેડા કરીને બીજે ઠેકાણે જઈ શકતી નથી. મરદની કાંઈ ફારગતી થતી નથી. ને ધણી જીવતો મુકીને ક્યારે જાયછે? તે ધણી ન્યાત જાતથી દુર થયો, વટલી ગયો ત્યારે બીજે ઠેકાણે નાતરે બાઈ જાયછે ત્યારે ફારગતીનો કશો અટકાવ રેહેતો નથી.

૩. પ્રથમ વર પરદેશ કમાઈ સારૂ જાયછે તે કન્યા વરસ ૧૨ ની થતાં સુધી પિહેરમાં રેહેછે. પછી

સાસરે જવાનો અધિકાર થાય, ને સાસરિયાં તેડે ને તેની બાલાશ રાખે. અગર સાસરિયાં ન તેડે ને પિહેરમાં ગુજરાનનું ઠેકાણું ન હોય, તો વરસ બાર સુધી ધણીની વાટ જોઇને બીજે ઠેકાણે નાતરે જાય. તે ધણી જે ગામ હોય ને ત્યાં કન્યા જાય તેમાં કોઈ કેહે નહી, ને તેમાં માબાપ અટકાવે નહી.

૪. અમારી ન્યાતમાં કુંવારો પુરૂષ નાચારી હોય તો નાતરૂં કરે, પણ છોકરી કુંવારી નાતરૂં કરતી નથી (પરણ્યા વગર.)

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં ફરી શકતું નથી. એમાંથી એક વટલે ત્યારે ફરી શકેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનું પલ્લું પરણતાં કરતાં રૂ. ૨૫ નું વધારે—પલ્લું પચીસનું વધતું, ને લુગડાં રૂપિયા પંદરનાં કરેછે.

૭. ધણી છતાં બીજે ઠેકાણે નાતરે જાય, તેના પક્ષાંનું જાણવું.એ જે ધણીએ, નાબનાવથી જુદી રેહે ને ભરણપોષણ ન પુછ્યું હોય તો તેના ખાતાં વધે તે પાછું ધણીને તથા તેના વારસને આપીને બીજે ઠેકાણે નાતરે જાય, પણ ધણી છતાં કોઈ જાય ક્યારે કે તે ધણી વટલે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તે મરનારની માલમતા જે હોય [તે] તેના વારસને પાછી આપીને જાયછે. અગર બેઠી રેહે તો તેની પાસે કોઈ જરજેવર માગે નહી.

૯. ધણી મુઆ પછી વારસને માલ આપેછે, તેમાં ફારગતીનો ચાલ નથી. કાજી સાહેબને ઘેર વારસ લોક રજા આપે પછી નાતરૂં બીજે ઠેકાણે કરાયછે.

૧૦. ધણી મુઆ પછી વારસને માલમતા આપે તે મરનારની વસિયતમાંથી ખરચ બાદ કરીને આપેછે. ને ખરચનું મુકરરર નથી, જેને જે મળે તે ક્રિયા ઉપર કરે.

૧૧. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે, ને આગલા ધણીનો છોકરો નાહાનો હોય તો તેની માની સાથે જાયછે. અગર મોટા હોય ને બાપીકા સગામાં રેહે, એમાં કાંઈ મુકરરર નથી, ને છોકરાં ૪ તથા ૫ છે તો તે કાંઈ નાતરે જતી નથી.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા ને નાતરાંની બૈરીથી છોકરો થાય તે મધ્યે વત્તો હક પેહેલો પરણિયતનો છે તેનો છે. તે છોકરો બાપછતાં જુદો રેહેતો હોય ને માબાપની આજ્ઞા ન પાળે ત્યારે બાપ પોતાને હાથે જે કોઇને વધારે આપે તેમાં ધણીનો કોઈ ધણી નથી. ને વગર વેહેચણે બાપ ગુજરી ગયો તો એનો હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં બે સબબથી નાતરાંની બૈરી કરવામાં આવેછે. બૈરી સાથે બનતું ન હોય અગર છોકરાના સબબથી નાતરૂં કરે, પણ એ કામ પૈસાદારનું છે. પણ કોઈ એવું કરે તો ન્યાત પણ જમાડે, જુદું જમણ કરીને. ને આગલી ધણિયાણી પણ રાજી રાખે.

૧૪. કોઈ બૈરી આગલા ઘરની છોકરી લઈને નાતરે જાય તોપણ દિએર જેઠને પોતાના ધણીની માલમતા હવાલે કરીને જાયછે. અગર છોકરીને મુકીને જાય, તો તેના દિએર જેઠ પરણાવે, ને નાહની હોય ને માસાથે જાયછે. ને નાતરાવાળો બાપ પરણાવે, તેમાં કાંઈ આગલા ઘરનું ઘરેણું તથા કાંઈ માલ હોય તે રાખે નહી. ને છોકરાને કોઈ બાપીકા સગામાં ન હોય તો તેની માલમતા હોય તે અનામત તે છોકરાને સારૂ મુકે.

૧૫. કોઈ બૈરી પોતીકા સગા લોકની વગર રજાએ નાતરે પોતાની ખુશીથી જઈ શકે નહી, ને કોઈ પુરૂષ લે નહી, ને વગર રજાએ કોઈ લે ને તેના માબાપ પંચાતમાં ફરિયાદી કરે તો તેને પંચાતના લોક પુછી શકે છે; એ ચાલ મુકરરર છે.

દરજી—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે. ને મરદ તથા બૈરી રાજી થાય તો કરે, તેમાં કોઇનો અટકાવ નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી ને અગર ફાડે તો તેનો ખુલાસો નંબર ૩ ની કલમ ૭ માં લખ્યો છે. ને છેડો ફાડીને નાતરૂં કરે તેમાં ધણીની ફારગતી જોઈએ. ને છેડો ફાડવો તે જેવી

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તલાક આપવી, ને ઉપર નંબર મજકુરની જીકર લખીછે તે પ્રમાણે કરીને નાતરૂં કરે.

૩. તે મરદની બાર વરસ સુધી કાંઈ ખબર નહી આવે તો તેનો દાહાડો કરીને નાતરે જાય એ વાતમાં કોઈનો અટકાવ નહી.

૪. પરણ્યા વગર મરદ તથા બૈરી નાતરૂં કરી શકતાં નથી.

૫. એ વાતનો જવાબ નંબર ૨ ની કલમ ૧૮ મી માં લખ્યો છે. તેમાં કાંઈ કારણનું કામ નથી.

૬. નાતરૂં કરે તેનું પલ્લું રૂ. ૭૫) નું છે ને પરણવાથી તફાવત છે.

૭. પલ્લું ધણીને પાછું આપે. ને છેડો ફાડવાની રીત તો નંબર ૨ ની કલમ ૧૮ મીમાં લખીછે.

૮. વિધવા બૈરી નાતરૂં કરે ત્યારે તેનું પલ્લું વિગેરે તેના વારસોને આપે. પણ તે મધ્યેથી સોનું ગદિયાણા ૬ તેનો બાપ આપે નહી. ને બાકી જે પોતાના ધણી મરનારનો માલ હોય તે તેના વારસોને સોંપી જાય.

૯. વારસની ફારગતી લેવાની રીત નથી.

૧૦. પલ્લું પાછું આપે ને સોનું ગદિયાણા ૬ તેનો બાપ રાખેછે, તે આપે નહી, ને ધણી ઘણાં વરસનો થયલો હોય તેથી કાંઈ ફેર નથી.

૧૧. નાહની ઉમરનો વરસ ૧૦ સુધીનો હોય તો નાતરાંના કરનારને ઘેર જાય. ને તે નાતરાંનો કરનાર તેને પોતાના છોકરા દાખલ રાખે ને પરણાવે.

૧૨. વારસાનો હક પોતાના છોકરાનો છે, કાંઈ આંગળીએ લાવેલા છોકરાનો નથી.

૧૩. લાવેલાનો હક તો તે છોકરાનો છે, ને છોકરો ન હોય ત્યારે દિકરી લે.

૧૪. એ વાત નંબર ત્રીજાની કલમ ૭ ના લખ્યા પ્રમાણે–ન્યાત જમાડીને બીજી બૈરી પરણેલી ઉપર લાવે.

૧૫. ઉપર લખ્યા શિવાય બીજો ચાલ નથી.

દરજી–ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. તેની રીત એ છે જે વસ્ટાળિયો જઈને નક્કી કરે, નાતરે આવનારે કબુલ કર્યું ત્યારે રૂ. ૧ નગદ તથા નાળિયેર ૧ બ્યાનામાં આપે. પછી વાયદો કરે તે ઉપર પાંચ સાત પોતાના સગાને તેડીને જાય; ને નાતરાંનો સિરસ્તોઃ–બોલી પ્રમાણે પલ્લું કરીને ચુડો પેહેરાવી નાતરે આવનાર બૈરીને ચાર બૈરીએ ચોખા વધાવી તે વખત તેનો ગોર હોય તે વરકન્યા બેહુને ચાંલ્લો કરે તેને રૂ. ૦ાા દક્ષણા નાતરે લઇ જનાર આપે. તે શિવાય ખાધાપીધાનો ખરચ થાય તથા ન્યાતની પંચાયતના રૂ. ૭ાા લે તે સર્વે ખરચ નાતરે લઈ જનારને માથે. ને રવિવાર મંગળવારની રાતે નાતરૂં કરે તેજ રાતમાં વિદાય કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ધણી જીવતાં છેડો ફાડીને બીજે ઠેકાણે નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી. અગર કોઈ બૈરી કરવા ચાહે તો તેમાં ન્યાતવાળા પંચની રજા લીધી જોઇએ, તથા પેહેલા ધણીની ફારગતી લે ત્યારે પેહેલા ધણી જીવતાં નાતરે જાય.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તેની મુઆની ખબર આવે અગર વરસ ૨૪ સુધી વાટ જુએ, પછી ન્યાતવાળાની રજા લે; પંચ ફારગતી આપે પછી નાતરે જાય.

૪. મરદ પરણ્યાવિના નાતરૂં કરે તે પેહેલાં સમડી સાથે પરણ્યા પછી નાતરૂં કરે. ને બૈરીથી પરણ્યાવિના નાતરૂં થાય નહી.

૫. અમારામાં નાતરૂં કરે તે ફરી શકતું નથી તો કારણ શું લખીએ ?

૬. અમારામાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું લગન કરતાં રૂ. ૧૦ ને આસરે જાસ્તી કરવું પડેછે.

૭. પેહેલો ધણી જીવતાં છેડો ફાડવાનો ચાલજ નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી બૈરી નાતરૂં કરે તે પેહેલા ધણીનું પલ્લું વિગેરે માલ હોય તે મરનાર ધણીના વારસોને પાછો આપે.

૯. બૈરી નાતરૂં કરે તે મરનાર ધણીનો માલ તેના વારસોને પાછો આપે તેથી ફારગતી લેવી પડતી નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપેછે. તે પેહેલો ધણી ઘણા વરસ જીવ્યો હોય ને પલ્લું ખરચમાં આપ્યું હોય તે જેટલું બચેલું હોય તેટલું પાછું આપે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૧. નાતરૂં કરે તેને પેહેલા ધણીના થયલા છોકરાં હોય તેમાં મોટાં છોકરાં હોય તે બાપને ત્યાં રેહે, ને નાહનાં હોય તે માની સાથે જાય. એ વાતમાં છોકરાંની ખુશી આવે તે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયલા હોય ને નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થાય તો વારસો લેવામાં એહુનો બરાબર હકછે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તેની રજાવિના બીજી લાવી શકતા નથી.

૧૪. બૈરી નાતરે જાય તેને પેહેલા ધણીના છોકરા છોકરી હોય તેને દિએર જેઠ રાખે તો પલ્લું તે રાખે. ને છોકરા માની સાથે જાય તો મા છોકરા સારૂ પલ્લું રાખે, આપે નહી.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલ કરતાં નાતરાં બાબતનો બીજો ચાલ અમારામાં નથી.

દરજી—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, ને કાજીસાહેબને ત્યાં જઇને ચિઠ્ઠી કરાવે ત્યારે નાતરૂં કર્યું કહેવાય, ને નાતરૂં કરતી વેળા પાંચ ચાર આદમી ન્યાતના આવી મળીને કાજીને ત્યાં ચિઠ્ઠી કરાવા જાય. ને પરણેલી ઓરત ઉપર નાતરાંની ઓરત કરી લાવે તે ન્યાત જમાડે. ને ઓરત પરણી હોય ને તે મરી જાય ત્યારે નાતરૂં કરે તે ન્યાત ન જમાડે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલુ માર્ગ—જાહેર ચાલ નથી, પણ એવો માર્ગ છે કે કોઈ ન્યાત ઉપરાંત થઇને પંચનો ને ન્યાતનો આઇન તોડીને અમારા ખંભાતી તડ શિવાય બીજા તડમાં દિકરી આપે, અથવા ધણિયાણી ધણીને જીવતો મુકીને બીજા સાથે નાતરૂં કરે ત્યારે તે બૈરીને તથા બીજા તડમાં દિકરી આપનારને ન્યાતબાહાર મુકવા. ને રૂ. ૨૫) અંકે પચીસ અમારી ન્યાતના સાજનામાં આપે ને અમારી એક ન્યાત જમાડે ત્યારે ન્યાત તેને અંગિકાર કરી ન્યાતમાં દાખલ કરે, ને પેહેલાનું પલ્લું નાતરે જનારથી પેહેલા ધણીને પાછું અપાવવું.—એવા અપરાધીને એવી શિક્ષાછે.

૩. પેહેલા ધણી[ને] બૈરીને ઘરમાં મુકીને પરદેશ જવું પડ્યું ને જાય ને વરસ ૧૨ સુધી આવે નહી, ત્યારે તેની બૈરી તેના નામનો ચુડો કાહાડીને નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ મરદ લાચારીથી પરણ્યો ન હોય ને નાતરૂં કરવા ચાહે તો પ્રથમ સમડીના ઝાડ સાથે વિવાહની રીતીની ક્રિયા કરીને ત્યાર બાદ નાતરૂં કરી શકે. પણ બૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કર્યું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપેછે તે રૂ. ૫૧) અંકે એકાવનનું (પલ્લું) આપવાનો ચાલછે.

૭. એ સવાલનો જવાબ એ બાબતના બીજા સવાલના જવાબમાં લખી જાહેર કીધોછે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે. પેહેલાં પલ્લાંનું તેના વારસને આપે ત્યારબાદ નાતરે જાય.

૯. પલ્લું પાછું આપ્યું એજ ફારગતી બસછે.

૧૦. નાતરૂં કરતી વેળા પલ્લું પાછું આપે તેમાં ધણીને કોઈ પલ્લાંમાંનું આપ્યું હોય તો તે તેને અંગે લગાડે તે બાદ થાય ને બાકીનું આપે, અથવા ધણીએ ભરણપોષણ ન કર્યું હોય ને પલ્લાંમાંથી તે બૈરીએ ખાધું હોય તો તેપણ અંગે લગાડયાથી બાદ થાય ને બાકીનું આપે, અથવા ધણીનો મૈયત ખરચ તે પલ્લાંથી કર્યો હોય તો તેપણ બાદ થાય ને બાકીનું હોય તે આપે ત્યારે નાતરે જાય.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી ધણિયાણી નાતરે જાય ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરાં તેના ધણીને ઘેર તેના વારસ પાસે તે રાખે તો તે મુકીને જાય, ને તેની મા પાસે તે છોકરા આવે જાય—બંનેનો હક સમાનછે; ને તે છોકરાંના બાપના સગા અથવા વારસ હોય તો તેને પરણાવે, ને નાચાર હોય તો જે સાવકો બાપ તથા તે નાતરે ગયલી મા પરણાવે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં ત્યારે વારસો લેવાનો બંનેનો હક બરોબરછે.

૧૩. લાવી શકેછે.

૧૪. પલ્લું ઇજાફે રહ્યું હોય, તે વારસે, નાતરે જતી વેળા નાતરે જનાર બૈરીથી લીધું હોય તેમાંથી, છોકરી હોય તો તે છોકરીને રૂ. ૨૫) નું પલ્લું આપે, તે છોકરીને કન્યાદાનમાં આપવામાં આવેછે. એ વાત ઉપર પણ અમે જાહેર કીધેલી છે.

૧૫. જે અમારી ન્યાતિનો ચાલછે તે ઉપર જાહેર કીધેલોછે. બાજે અસલના ધારા તથા ચાલને કાયમ રાખીને તથા ચોકશીથી ન્યાતના બાળગોપાળ સમસ્ત લોકે પંચના બંદોબસ્ત ફેરબદલ કરી બાંધીને સમસ્ત અમારી ન્યાતના લોકોની એક મીજલસ તથા એકદિલીથી મસ્વરી મસલેહતથી આ બંદોબસ્ત (થી) લખી કરીને સાહેબને જાહેર કર્યોછે. ને પેહેલાંનું લખ્યું જે નીકળે તે આ લખ્યાથી રદછે.

માળી-મોગરેલિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં (ધણી) આજદિનથી ધણી મુઆ પછી બૈરી નાતરૂં કરે, ને રીત તો ગોરને માલમ છે.

૨. છેડો ફાડવો તે એ જે પરણેલા ધણી જીવતાં ધણીમાં કંઈ મોટો દોષ હોય તો ન્યાતનો હુકમ લઇને કાજીને ત્યાં બેહુ જણ તલાક આપે ને ફારગતી કરે, ને બૈરી બીજાસાથે નાતરૂં કરે. પણ એ કામ કંઈ ભારી દોષવિના અમોએ સર્વે ન્યાતના લોકોએ મળીને બંધ કર્યુંછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે વરસ બાર સુધી વાટ જોઈને નાતરૂં કરે-બીજા સાથે કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદથી અથવા બૈરીથી નાતરૂં થતું નથી.

૫. નાતરૂં ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત રૂ. ૪૦) ચાલીસથી ઉપર યથાશક્તિ આપે ને તેજ વખત આપે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે તો ધણીને પલ્લું પાછું આપે તથા ગુનેહગારીના રૂ. ૧૦) દશ ન્યાતને આપે.

૮. ધણી મુઆપછી પણ ધણિયાણી નાતરૂં કરે તો ધણીના માબાપ વિગેરેને પલ્લું પાછું આપે, ને ફારગતી બૈરીને જોઈએ.

૯. મરનારના વારસની પલ્લું પાછું લેવાની ફારગતી જોઇએ.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત ધણિયાણીના અથવા ધણીના મા તથા બાપના ખરચમાં વપરાયું હોય તો તે બાદ કરીને આપે, નહી તો પુરૂં આપે. ને પેહેલો ધણી ઘણાં વરસ સુધી જીવ્યો હોય તોએપણ એમજ.

૧૧. પેહેલી ધણિયાણીના છોકરા તે પોતાના સગા બાપના ઘરમાં રેહે.

૧૨. બેહુ બરોબર વારસો લે.

૧૩. હા, લાવી શકેછે.

૧૪. હા, રાખે.

૧૫. બીજો કંઈ ચાલ જાણુતા નથી.

માળી-સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૫.

૧. નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. બૈરી મુઆ પછી અથવા બૈરી જીવતે છોકરાં ન થાય ત્યારે તેની તથા પંચની રજા લઇને બીજી નાતરે લાવવા ચાહે તો લાવે.

૨. અમારામાં ધણી જીવતે છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તો બાર વરસ સુધી વાટ જોઈને પછી બીજાસાથે નાતરૂં કરે.

૪. મરદ સમડીસાથે પરણીને નાતરૂં કરે, પણ કન્યા પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું રૂ. ૨૫ નું આપેછે.

૭. અમારામાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે તેના વારસને પલ્લાં વગેરે જે કાંઈ હોય તે પાછું આપે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તો તેના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. વાજબીનો ખરચ બાદ કરીને તેના વારસને પાછું આપેછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા મોટા હોય તો તેના બાપના ઘરમાં રેહે, ને નાહના હોય તો તેની મા સાથે જાય; પણ મોટા થાય ત્યારે પાછા આવે.

૧૨. વારસામાં બંનો બરાબરછે.

૧૩. હા. લાવી શકેછે; જો છોકરા ન થતા હોય ને તે રજા આપે તો.

૧૪. ત્યારે તેનું પલ્લું તેની છોકરી પરણાવાને સારૂ તેનો દિએર રાખેછે.

૧૫. એ સવાલના જવાબ ઉપર લખ્યાછે તે પ્રમાણે.

માળી—ગુલફરોસનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, કાજીની ચિઠ્ઠી થાય ત્યારે કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડયા પછી બૈરી મુખત્યાર છે, નાતરૂં કરે વા ન કરે તો ખુશી.

૩. અમારી ન્યાતમાં મરદ પરદેશ જાય તેની વાટ વરસ ૫ સુધી જોય ને પછી નાતરૂં કરે તેને કાંઈ ન્યાતનો દંડ નહી.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ કુંવારો નાતરૂં કરી શકેછે, પણ બૈરી કુંવારી નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. નાતરાંનું પલ્લું લગન પ્રમાણે છે, એજ રીતે કરેછે.

૬. નાતરૂં કરેલું તુટેછે, પણ તજવાની પેહેલી કલમ પ્રમાણે મોહોરાણું તથા સુકરાણું તથા ઉજાણી આપે તો તુટેછે.

૭. ધણી જીવતાં બૈરી તજે તો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરી આપે.

૮. અમારી ન્યાતમાં ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરે જવા ચાહે તો તમામ માલ પલ્લાં વિગેરે તે મરનારના વારસને આપીને ફારગતી લીધા પછી નાતરૂં કરે—એ ચાલછે.

૯. મરનારના વારસની ફારગતી જોઇએ.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં બૈરી પાસે પલ્લાં શિવાય માથાનું નાડું સુધાં આપીને જાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં છોકરાની મરજી હોય ત્યાં રેહે.

૧૨. વારસો બંને છોકરાનો બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં છોકરી મોટી હોય તો તે રાખે, નહીતર છોકરીનો વારસ રાખે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં એ શિવાય બીજો કાંઈ ચાલ નથી.

કંદોઇ—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, ને નાતરૂં કરવાનું માગું વરની તરફથી જાયછે ને બૈરી નાતરૂં કરવાની હા કેહે ત્યારે રૂ ૧) બિયાનાને પેટે તથા કાપડું એક બૈરીને આપેછે, ને તે લે એટલે સહી કેહેવાય, પછી નાતરૂં ફરી શકતું નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતે ધણીએ છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી, પણ તજવા બાબતની પેહેલી કલમ પ્રમાણે હોય ને પંચ તજવીજ કરીને રજા આપે તો છેડો ફાડી શકેછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની મુઆની ખબર નહી આવે ત્યાં સુધી નાતરૂં થાય નહી.

૪. બૈરીથી પરણ્યાવિના નાતરૂં થાય નહી, ને મરદ અટકાવે સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરે તો થઈ શકેછે.

૫. નાતરાંમાં રૂ ૧) બિયાનામાં તથા કાપડું બૈરીએ લીધા પછી નાતરૂં ફરી શકે નહી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું રૂપિયા ૨૦૦) નું તથા લુગડાં રૂ ૫૦) ના—જુમલે રૂ ૨૫૦) નું કરેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડતી નથી.

૮. પેહેલો ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તો પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા બીજો માલ જે કાંઈ તેની પાસે હોય તે મરનારના વારસને પાછો આપે, ને પછી નાતરૂં કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૯. ધણી મરી ગયો—મરનારના વારસની ફારગતી લીધાવિના નાતરે જવાય નહી.

૧૦. પેહેલા ધણીએ પલ્લું વાપર્યું હોય યા પેહેલા ધણીનો દાહાડો પાણી કરતાં જેકાંઈ પલ્લું વધે તેટલું મરનારના વારસને પાછું આપે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ને તેના છોકરા નાહના હોય તો તેની મા સાથે જાય, ને મોટા થયા પછી પાછા પોતાના બાપના ઘરમાં આવીને રેહે.

૧૨. લગનની બૈરીથી તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તે બેહુનો હક વારસો લેવામાં બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી બૈરી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો તેને વાસ્તે નાતરે જનાર બૈરીનો દિએર પલ્લું રાખે.

૧૫. ઉપરના સવાલ કરતાં બીજો કાંઈ વધારે ચાલ નાતરાં બાબતનો અમારી ન્યાતમાં નથી.

કુંભાર—ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૯.

૧. નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, બૈરી મુઆ પછી અથવા છોકરાં ન થતાં હોય તો બીજી નાતરે લાવે.

૨. ધણી જીવતે છેડો ફાડવાનો ચાલ છે, પણ ધણીની ફારગતી લઈને બીજા સાથે નાતરૂં કરે.

૩. બાર વરસ સુધી વાટ જોઇને નાતરે જાય.

૪. મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરે, પણ બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકેછે.

૬. નાતરૂં કરતી વખત રૂ. ૨૫) નું પલ્લું આપેછે.

૭. ત્યારે તેનું પલ્લું તથા જે ખરચ થયો હોય તે પાછું આપે.

૮. પેહેલા ધણીનો માલ હોય તે પાછો આપે ને ફારગતી લે.

૯. તેના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ છે.

૧૦. વાજબીનો ખરચ બાદ કરીને પાછું આપે.

૧૧. તેની ખુશીમાં આવે ત્યાં રેહે.

૧૨. વારસ બન્નો બરાબર છે.

૧૩. હા. લાવી શકેછે.

૧૪. છોકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખેછે.

૧૫. એ કરતાં બીજો સિરસ્તો નથી.

કુંભાર—લાડ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, બૈરી પોતાના માબાપની સલાહ લઈને નાતરે જાયછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની ખરખબર વરસ ૧૨ સુધી ન આવે તો તેરમે વરસે તેની ક્રિયા કરીને પછી બીજા સાથે નાતરે જાય—ને તેનો માલ તેના વારસને પાછો આપીને.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઇ મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે, પણ બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું રૂ. ૭૫) અંકે પંચોતેરનું આપેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડો ફડાતોજ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તો પેહેલા ધણીનો માલ તેની પાસે હોય તે તેના વારસને પાછો આપે—રૂ. ૧૦ નો અવેજ રાખીને બાકીનો માલ પાછો આપેછે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તો મરનારના વારસની ફારગતી લઇને કરે; ફારગતીવિના નાતરે જવાય નહી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત છોકરા હોય તો તમામ પલ્લું તથા માલમીલકત પાછી છોકરાને આપે. ખરચ મુજરે આપવાનો ચાલ નથી. ને છોકરા નહી હોય ને તેના વારસને આપે તો રૂ. ૧૦) નું રાખીને તમામ પાછું આપે.

૧૧. છોકરા મોટા હોય તો પેહેલાના બાપના ઘરમાં રેહે ને નાહના દુધ પીતા હોય તો તેની માસાથે જાય.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં પણ વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી રાજી થઈને રજા આપે તો બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખેછે, ને તે છોકરીનો કરવેહેવાર પણ તેજ કરેછે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલમાં જવાબ લખ્યા છે તેજ પ્રમાણે ચાલછે. બીજો એ શિવાય નવો ચાલ નથી જે લખ્યામાં આવે.

કુંભાર—ઓરપાડના લોકોનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. તેની રીત એ જે પેહેલા વસ્ટાળિયો જાય— નક્કી કરી આવે પછી ચારજણ જઇને કરાર પ્રમાણે પલ્લું કરી ચુડો પેહેરાવી ચાર બૈરીઓ ચોખા વધાવે, ને રાતમાં ને રાતમાં વિદાય કરે રવી મંગળે.

૨. છેડો ફાડવો એટલે બેહુનો સંબંધ તુટયો, ને છેડો ફડાવે તો ધણીની ફારગતી જોઇએ, ત્યાર પછી ધણી જીવતાં બીજા સાથે નાતરૂં કરે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ જતો રહ્યો હોય ત્યારે તેની ધણિયાણી વરસ ૫ તથા ૭ સુધી વાટ જુએ. પછી ન્યાતવાળાની રજા લઇને ન્યાતવાળા ફારગતી આપે ત્યારે નાતરે જાય.

૪. અમારામાં મરદ પરણ્યાવિના નાતરૂં કરે તે સમડી સાથે પેહેલું લગન કરીને પછી નાતરૂં કરે, બૈરીથી તો પરણ્યાવિના નાતરૂં થાયજ નહી.

૫. અમારામાં નાતરૂં કરે તે ફરી શકતું નથી તો કારણ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું કરવાનો ધારો લગન પ્રમાણેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ત્યારે પલ્લું ધણીને આપી તેની ફારગતી લે ત્યારે છેડો ફડાય.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરું કરે તે પેહેના ધણીનું પલ્લું વિગેરે માલ હોય તે તેના વારસોને આપેછે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ને મરનારનું પલ્લું વિગેરે માલ હોય તે તેના વારસોને આપે, એટલે ફારગતી લેવી પડતી નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તે પેહેલો ધણી ઘણાં વરસ જીવ્યો હોય ને પલ્લાંમાંથી ખરચાયું હોય તે બાદ કરી રહેલું હોય તે પાછું આપવામાં આવે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે તે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં બાપના ઘરમાં કોઈ રાખનાર હોય તો બાપને ઘેર રેહે, અગર માની સાથે જાય; એ બાબતમાં છોકરાનો અખત્યાર છે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થાય તે વારસો લેવામાં બેહુનો હક બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં કાંઈ કારણવિના બીજી લાવી શકતા નથી.

૧૪. બૈરી નાતરે જાય તેના પેહેલા ધણીના છોકરી છોકરા હોય તેને દિએર જેઠ (છોકરાંને) રાખે તો પલ્લું દિએર જેઠ લે, અગર છોકરાં નહી રાખે તો નાતરે જનાર છોકરા સારૂં પલ્લું રાખે,—પાછું આપે નહી.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલ કરતાં બીજી નાતરાં બાબત રીત નથી.

કુંભાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે.

૨. છેડો ફાડવો એટલે કાજી સાહેબને ત્યાં ફારગતી સામસામી કરેછે, પછી તે બાઈ જીવતે ધણીએ બીજે ઠેકાણે નાતરે જાયછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જુએ ને એટલામાં આવી નહી મળે તો નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ પેહેલાંથી સમડીના ઝાડ સાથે પરણે તો નાતરૂં થાયછે, પણ બૈરી કુંવારી નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. ધણી ધણિયાણીને ન બને તો બેહુની રાજીથી નાતરૂં ફરી શકેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનું પલ્લું રૂ. ૧) થી તે રૂ. ૧૦૦) સુધી ગમે એટલું કરે–એનો આંકડો મુકરર નથી.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે તો પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તો પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા તેનો માલ જે કાંઈ હોય તે તેના વારસને આપે, પછી નાતરે જવાય; ને જ્યાં સુધી પેહેલા ધણીના વારસનો માલ પોહોંચ્યો નથી ત્યાં લગી કાજી ચિઠ્ઠી કરી આપતો નથી.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં જે પલ્લાંની જનસ હોય તે પાછી આપે. ખરચ બાદ કરીને પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૧૧. અગર ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ને પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં મોટી ઉમરનાં હોય તો પેહેલા બાપના ઘરમાં રેહેછે, ને નાહનાં ધાવણાં હોય તે માસાથે જાયછે, ને પછી તેના વારસ લાવવાની મરજી કરે તો પેહેલા બાપના ઘરમાં પાછાં લાવી શકેછે.

૧૨. અમારામાં ધણીના તુકમથી જેટલા છોકરા થાય તે સર્વેનો વારસો લેવામાં હક બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરીને રાજી કરીને તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો પલ્લું દિએરને આપેછે, પણ દિએર છોકરીનો સાસરવાસો કરે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનો બીજો ચાલ ન મળે–એજ છે.

ધોબી–રાવતિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૦.

૧. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરેછે, ને મરનારના વારસની ફારગતી લે છે. ને કાજીની ચિઠ્ઠી કરાવીને પછી નાતરૂં કરેછે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી, ને ધણી જીવતાં બીજા સાથે નાતરૂં થતું નથી.

૩. ધણી પરદેશ ગયા પછી વરસ ૧૨ સુધી ખબર ન આવે ત્યારે ધણીનું પલ્લું ધણીના વારસને આપીને તેની ફારગતી લઇને પંચની રજાથી નાતરૂં કરી શકેછે, ને પરદેશ ગયા પછી વટલી ગયાની ખબર સામી આવે તો પંચ તજવીજ કરીને રજા આપે ત્યારે નાતરૂં કરી શકેછે.

૪. મરદ કુંવારો સમડી સાથે પરણીને કરેછે, પણ બૈરી પરણ્યા વગર કરી શકતી નથી; ને મરદ પણ નાચારે કરી શકેછે.

૫. નાતરૂં કરેલું ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંનું પલ્લું લગનની બરાબરછે, ને કુંવારો નાતરૂં કરે તે રૂા. ૧૦) નું વધતું આપેછે.

૭. ધણિયાણી છેડો ફાડી શકતી નથી–ચાલ નથી.

૮. ધણીના વારસને પલ્લું પાછું આપે–ખરચ કરતાં રહ્યું હોય તે–ને ફારગતી લે.

૯. ધણીના વારસની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તો વાજબી ખરચ મુજરે આપેછે.

૧૧. છોકરાં મોટાં હોય તો બાપનાં ઘરમાં રેહે, ને નાહનાં હોય તો માતાની જોડે જાય, ને તેને પણ મરનારનો વારસ રાખે તો રાખી શકેછે.

૧૨. પણિયેતની બૈરી તથા નાતરાંની બૈરીના છોકરાં ધણીથી થયલાં બન્ને સરખાંછે.

૧૩. પરણેલી ઉપર નાતરૂં કરી શકે, પણ પંચના રાહે કર્યાથી રજા લઈને કરેછે.

૧૪. દિકરી હોય તો પલ્લું દિએર લે, ને છોકરી પણ દિએર પરણાવેછે.

૧૫. એ સવાલ કરતાં નાતરૂં કરેછે તે પંચને રૂા. ૨) વરવાળો આપેછે. એ વગર બીજો ચાલ નથી.

ધોબી–પરદેશી બુદેલિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૯.

૧. હા, અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે; ને રીતતો એ છે જે બૈરીને ઘેર વરવાળો માગું કરે ને

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

બૈરીના સગાની ખુશી હોય તથા વરના સગાની ખુશી હોય તો નાતરૂં કરેછે—એજ રીતછે.

૨. છેડો ફાડે ત્યારે ધણીની ફારગતી જોઈએ; ને તે ફારગતી કાજીને ત્યાં થાયછે, ને છેડો ફાડ્યા પછી બૈરી પોતાની ખુશીથી બીજા સાથે નાતરૂં કરે તેમાં બૈરીની ખુશી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તો તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને (બૈરી) બીજા સાથે નાતરૂં કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કુંવારો નાતરૂં કરી શકતો નથી; ને બૈરી પણ કુંવારી નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫ અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરેલું ફરી શકતું નથી તો શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપતા નથી, તો શું લખીએ ?

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડતી નથી તો પલ્લાંનું શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે, ને પલ્લું તો અમારી ન્યાતમાં છે નહી.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તો તેના વારસની રજા લઈને જાયછે.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપતા નથી ને પરણતી વખત પણ પલ્લું આપતા નથી; ને પેહેલો ધણી ઘણાં વરસ સુધી જીવ્યો હોય તેથી કાંઈ તફાવત નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા મોટા હોય તો તેના પેહેલા બાપના ઘરમાં રેહે, ને નાહના હોય તો તેની મા સાથે જાય.

૧૨. નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા તથા લગનની બૈરીથી છોકરા થયા ત્યારે વારસો લેવામાં બંનેનો હક બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરી પણિયતની જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે, પણ કારણથી લાવે; તેનું કારણ તો એ છે જે છોકરા નહી થાય તથા આંધળી હોય તો નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો તે દિકરીને વાસ્તે પલ્લું દિએરને એ જનસ પોતાના ધણીએ કરાવી હોય તો દિએરને આપેછે દિકરીને સારૂ.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલ કરતાં બીજા નાતરાં બાબતના સવાલના જવાબ અમારા જાણ્યામાં નથી તો શું લખીએ ?

ધોબી—આહીર ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૫.

૧. અમારામાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે તેમાં બૈરી માબાપની સલાહથી કરેછે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ તો નથી, ને કદાપિ કોઈ નાચારીથી ફાડવા ચાહે તો પંચને જાહેર કરે ને પંચ તેની તજવીજ કરીને રજા આપે તો ફાડી શકેછે. ને જો બૈરી ધણીને મુકે તો રૂ. ૨૦)ધણીને આપે ને ધણી બૈરીને મુકે તો રૂ. ૨૦) બૈરીને આપીને કાજીની ચિઠ્ઠી કરાવીને નાતરે જાયછે; ને ફારગતીનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી, વરસ ૧૨ સુધીમાં ખરચ ખુટણ નહી મોકલે તો (બૈરી) બીજા સાથે નાતરૂં કરે.

૪. મરદ પરણ્યાવિના નાતરૂં કરે તો સમડી સાથે પરણીને કરે, પણ બૈરીથીતો પરણ્યાવિના થાય નહી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરતું નથી.

૬. અમારામાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, પણ કાળીગાંઠી આના છની તથા લુગડાં રૂ. ૪) નાં કરેછે.

૭. પલ્લાંનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૮. એનો જવાબ કલમ ૭ પ્રમાણે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી વારસની ફારગતીનો ચાલ નથી, પણ ધણીની જે માલમીલકત હોય તે તેના છોકરાને વારસના દેખતાં આપે, ને છોકરા નહી હોય તો તેના વારસને આપે, ને વારસ નહી હોયતો પંચ લે ને મૈયત ખરચ તેની પછવાડે કરે.

૧૦. પલ્લું નથી તો ખરચ બાદ શું કરે ?

૧૧. મોટા છોકરા હોયતો બાપને ત્યાં રેહે ને નાહના હોય તો માની સાથે જાય.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. વારસામાં એના હક બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરીની રાજીથી બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. પલ્લાંનો ચાલ નથી તો રાખે શું?

૧૫. એ શિવાય બીજો નાતરાંનો ચાલ નથી.

કડિયા–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૪.

૧. અમારીન્યાતમાં નાતરાંનો ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ફારગતીનો ચાલ નથી, ને તે ઉપરાંત થઈને કોઈ શખસે કર્યું છે તેને પંચની શિક્ષા થઈ છે–તે પ્રમાણે કરીને ફારગતી અપાયછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પરદેશ ગયો તેને ગયા પછી બાર વરસ સુધી ખબર ન આવે ત્યારે પંચાતની રજાથી ધણીના વારસની ફારગતી લઇને ધણીના વારસને પલ્લું આપીને નાતરૂં કરેછે.

૪. મરદ પરણ્યાવિના અટકાવથી નાતરૂં કરી શકે–સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરી શકેછે, પણ બૈરી પરણ્યા વગર નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કર્યું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંનું પલ્લું પણ લગનની બરાબર છે.

૭. ધણી પાસેથી બૈરી ફારગતી લઈ શકતી નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી બૈરી નાતરે જાય ત્યારે ધણીનો માલ તથા પલ્લું ધણીના વારસને આપીને ફારગતી લઈને નાતરૂં કરેછે.

૯. ધણીના વારસની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. ખરચ કરતાં રહી એટલી જણસ ધણીનો વારસ લઈને ફારગતી આપેછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરેછે ત્યારે છોકરા નાહના હોય તો માની સાથે જાયછે, ને મોટા હોય તો બાપના ઘરમાં રેહેછે; ને નાહનાને પણ ધણીના વારસ રાખે તો રાખી શકેછે.

૧૨. બાપને તો સઘળા દિકરા સરખા છે. ને પછી તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કબુલ છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર નાતરૂં કરી શકેછે પણ તજી શકતો નથી.

૧૪. બૈરી નાતરે જાય તેને દિકરી હોય તે દિકરીનો પરણવાનો ખરચ થાય તે કરે તો વારસ પલ્લું લઈ શકેછે, ને ન કરે તો છોકરીને આપવું વાજબીછે.

૧૫. એ સવાલથી કાંઈ અદકો ચાલ જાણતા નથી.

કડિયા–ઇડરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. બૈરી, ધણી મુઆ પછી અથવા ધણી જીવતાં બૈરીને રજા આપે તો નાતરૂં કરેછે.

૨. છેડો ફાડવો એ જે બૈરીથી છેડો ફડાય નહી, ધણી છેડો આપે, તેમાં કાજીસાહેબની ફારગતી થાયછે ત્યારે તે બૈરી જીવતે માટીએ બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

૩. ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને તેની પછવાડે ક્રિયાકર્મ કરીને પછી તે બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

૪. પરણ્યા વગર કુંવારા નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકેછે. ધણી ધણિયાણીને ન બને તો નંબર ૨ ની કલમ ૧૯ મી પ્રમાણે ફરી શકેછે.

૬. નાતરાંનું પલ્લું કાંઈ મુકરર નથી.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડો ફડાય નહી. ને ધણી છેડો આપે તો પોતાનું પલ્લું પાછું લે.

૮. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરૂં કરે ત્યારે પલ્લું તથા જે માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપે ને નાતરે જાય.

૯. મરનારના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત ખરચ થતાં જે માલ રહ્યો હોય તે તેના વારસને પાછો આપે.

૧૧. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ને પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા તેના વારસ રાખે તેને ત્યાં રેહે, ને તે નહી હોય તો તેની મા સાથે જાય.

૧૨. લગનવાળી બૈરીના છોકરા તથા નાતરાં

પાળી બૈરીના છોકરા પોતાના તુકમથી પેદા થયા હોય તેનો હક વારસાપણામાં બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ને તે દિકરીની જે પરવસી કરતો હોય તે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે રાખેછે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો સિરસતો એ છે જે, જે બૈરી નાતરે જાય તે બૈરી ન્યાત જમાડે. ને ન્યાત ન જમાડે તો રૂ. ૧૫ ન્યાતમાં આપે; એ ચાલછે.

કડિયા—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે. બૈરી મુઆ પછી અથવા બૈરી જીવતાં નાતરૂં કરેછે.

૬. * અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું રૂ. ૪૦) અંકે ચાલીસનું છે. તે મધે જણુસો—તેની વિગત; કલ્લાં જોડ ૧ રૂપાનાં પોલાં રૂ. ૧૦) અંકે દસનાં તથા હાંડી હેમની રૂ. ૧૫) અંકે પંદરની તથા વાળી મોતીની રૂ. ૧૫) અંકે પંદરની—જુમલે નંગ ૩ રૂ. ૪૦) માં કરાવેછે. પછી તો બૈરી વગરપલ્લે જાય તો પોતાની ખુશી.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે અમારા અમદાવાદીમાં મરનારના વારસને પલ્લું તથા જે માલ હોય તે આપે ને ફારગતી લે. ને અગર તે બાઈ પોતાના ધણીની પછવાડે પંચને ખવડાવે તો પંચ તેના વારસની ફારગતી અપાવે, ને પછી બાઈ નાતરે જાય. ને અગર કોઈ અમારામાં ઇડરિયાની કન્યા પરણી લાવે ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે તે બૈરી ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ફારગતી લઈને નાતરે જાયછે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો નાતરાંનો ચાલ નથી.

---

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૪૮ વાળા સાથે મળેછે તેથી જે કલમોમાં તફાવત છે તેજ માત્ર લખીછે જુઓ પૃષ્ઠ ૬૧૯.

કડિયા—મારવાડી રજપુતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે. પોતાની બૈરી જીવતાં તથા મુઆ પછી બીજી નાતરાંની લાવેછે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ એ છે જે બંને ધણી ધણિયાણી રાજી હોય તો છેડો ફાડે, ને તેમાં ફારગતી થાયછે.

૩. જેનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધી તે ધણીની ખરખબર તથા કાગળ પત્ર નહી આવે તો તે બૈરી તેની ક્રિયા કરીને પછી નાતરે જાય.

૩. અમારી ન્યાતમાં મરદ તથા બૈરીને કુંવારા નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંનું પલ્લું લગનની બરોબર છે, આંકડો કાંઇ મુકરર નથી.

૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨ પ્રમાણે. ને પલ્લાંનો ચાલ અમારામાં નથી તો શું લખીએ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તો પેહેલા ધણીનો માલ તેના વારસને હવાલે કરીને નાતરે જાય.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારામાં પલ્લાંનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૧૧. છોકરા મોટા હોય તો પેહેલાના બાપના ઘરમાં રેહે, ને નાહના હોય તો તેની મા સાથે જાય; ને મોટા થાય ત્યારે પેહેલાના બાપના ઘરમાં પાછા આવે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તેનો વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. હા. પરણેલી બૈરી જીવતાં બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. એ બાબતમાં મા મુખત્યાર છે, ને દિકરીને પોતાની મરજીમાં આવે તેટલું આપે. પણ તે માલના વારસ તેનો દિએર તથા જેઠછે.

૧૫. એ શિવાય બીજો ચાલ નથી.

ગોલારાણાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે. બૈરી મરી જાય યા ધણી મરી જાય ત્યારે નાતરૂં થાયછે. ને બેહુ ધણીએ ધણી રાજી થાય તો હરેક રૂપાની ચીજ બાનામાં આપેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો ત્યારે તેના ગયાથી વરસ ૧૨ ની મુદતના ચાર મહીના અગાઉ પંચને જાહેર કરે ત્યારે પંચ તેના સગાને સંભળાવે. ત્યાર પછી તેના સગા પાંચ મહીનાની મુદતમાં નહી તેડાવે તો તે બાઈ રૂ. ૪૦) પંચાતમાં તથા રૂ. ૧૦) પટેલને આપીને પટેલ વિગેરે પંચાતની રજા લઇને નાતરે જાય. ને પછી તે શખસ પાછો આવે તો બાઈ સાથે દરદાવો નહી.

૪. મરદ તથા બૈરીથી પરણ્યાવિના નાતરૂં થાય નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનું બિયાનું આપ્યું એટલે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપવાનો ચાલ છે, પણ નાતરૂં કરનાર તથા આવનાર એ બેહુની મરજી પ્રમાણે રૂ. ૧૦૦) થી તે રૂ. ૫૦૦) સુધી પલ્લું લે આપેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડો ફડાય નહી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા માલ જે કાંઈ હોય તે પેહેલા ધણીના વારસને પાછું આપવું જોઇએ. એમ કરતાં ન આપે તો પંચાતના લોકના ધાર્યામાં આવે તે પ્રમાણે તજવીજ કરીને અપાવે. ત્યાર પછી નાતરે જાય.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે તો ધણીના વારસની ફારગતી ન જોઇયે, પણ પેહેલા ધણીના વારસને તેનો માલ ન પોહોંચ્યો હોય તો પંચની રજાવિના નાતરે જવાય નહી.

૧૦. પેહેલો ધણી ઘણા વરસ સુધી જીવ્યો હોય ને તેની બૈરી નાતરે જાય ને તે વખત પલ્લું પાછું આપવામાં વાંધો પડે તો પંચાતના લોક સમાધાન કરેછે.

૧૧. પેહેલો ધણી મરી ગયા પછી તેની બૈરી નાતરે જાય ત્યારે તેનાં છોકરાં નાહનાં હોય તો તેની મા સાથે જાય, ને મોટાં થયાં પછી પાછાં પોતાના ઘરમાં આવે તો મુખત્યાર છે.'

૧૨. લગનની બૈરીથી તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થાય તે બેહુનો હક વારસો લેવાનો બરાબર છે. પણ આંગળીએ લાવી હોય તેને સરત પ્રમાણે આપેછે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવે, પણ ન્યાત ૧ જમાડે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તેનો વારસો માના પલ્લાં ઉપર પોહોંચતો નથી. વાસ્તે દિકરીને સારૂ કાકો રાખે નહી, પણ છોકરીનો આવ્યો ગયો ખરચ કરે ને પલ્લું કાકો લે.

૧૫. એ ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો વધારે ચાલ નાતરાં બાબતનો નથી.

ખતરી—વણકરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. જેનો ધણી મરી જાય ત્યારે નાતરૂં થાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફડાતો નથી, ને ફારગતી થતી નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની ધણિયાણી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જુએ, ને પછી પંચાતના લોકો રજા આપે ત્યારે તે નાતરૂં કરે. ને ત્યારપછી તે ધણી જીવતો આવે તો તે બૈરીને લઇ જાય. એવો અસલ—કદીમથી ન્યાતનો ધારોછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કુંવારો મરદ સમડીના ઝાડ સાથે પરણીને શાસ્ત્ર પ્રમાણે નાતરૂં કરેછે, પણ કુંવારી બૈરી પરણી શકેછે, પણ કુંવારી બૈરી નાતરૂં કરતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરેછે તે ફરતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ધારોછે જે ધણી તથા ધણિયાણી બન્નેની મુખજુબાનીએ પલ્લું આપવું લેવું, બંનેની સમજણ પ્રમાણે. એનો આંક

નથી. કદીમથી ન્યાતનો એજ ધારોછે. જે નાતરૂં કરનારની પાસેથી પંચનું લવાજમછે તેની વિગતઃ—

૧) બૈરીને બાતું આપવાનું જરૂરછે રૂ. ૧).
૮ાા હોગના રૂ. ૮ાા બૈરીના બાપને આપવા કબુલછે.
૪ાા થરપાટિયાં રૂ. ૪ાા નાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે એ શખસને આપેછે.
૪ાા સુરતીની ન્યાતના. ... ... રૂ. ૪ાા
૪ાા બૈરીના બાપના મોહોલ્લાના પટેલ[ને]રૂ. ૪ાા
૨ાા સમસ્ત મોહોલ્લાના પટેલને. ... રૂ. ૨ાા
૪ાા બૈરીના બાપના ગોરને. ... ... રૂ. ૪ાા
૧) ન્યાતના ધરડાનો. ... ... રૂ. ૧)
૧) મોહોલ્લા મજકુર પટેલને. ... ... રૂ. ૧)
૧) મોહોલ્લા મજકુરના ધરડાનો. ... રૂ. ૧)
જુમલે રૂપિયા ૩૨ાાા

એની વિગતે રૂપિયા પોણીતેત્રીસ મરદ નાતરૂં કરનારને માથે મુકરરછે જે એ પ્રમાણે રૂપિયા સર્વેને આપે. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જે શખસ નહી ચાલે ને એ વાતને તોડેતો અસલથી ન્યાતના ધારા પ્રમાણે તોડનારને ન્યાતબાહાર તથા મોહોલ્લાબાહાર કરવાનો સિરસ્તોછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં જીવતાં ધણીએ છેડો ફાટતો નથી, ને છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા પરણ્યા ધરનું ન્યાતસિરસ્તે તેના વારસોને પાછું આપે.

૯. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે તેની ફારગતી થતી નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત ઉપરના સવાલ આઠમા પ્રમાણેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના છોકરાં થયાં હોય તે છોકરાંઓના બાપની ઈસ્કયામત હોય તો તેના વારસો રાખે, ને છોકરાઓને ગોદમાં રાખે. તે છોકરાંઓ નાહાનાં હોયતો તેની મા સરત પ્રમાણે સાથે લઈ જાય, ને મોટાં થાય ત્યારે પોતાના બાપદાદાની મીલકતમાં જઇને રેહે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં પરણેલી બૈરી તથા નાતરાંની બૈરીના—બંનેના છોકરાં થાય તે બેહુના હક બરાબરછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં પરણેલી બૈરી ઉપર બીજી નાતરાંની લાવેછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં બૈરી નાતરે જાય ને તેની દિકરી હોયતો તેનું પલ્લુ દિકરી પાસે રેહે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલ જે અમારી ન્યાતમાં ધારા પ્રમાણે લખ્યુંછે.

ખતરી—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. જેનો ધણી મરી જાય ત્યારે તે બૈરી નાતરૂં કરે તેમાં નાતરૂં કરનાર મરદ બૈરીને રૂ. ૨ બિયાનાનો ચાંદલો કરીને બે ન્યાતના લોકના દેખતાં આપે એટલે નાતરૂં સહી થયું, ને ફરી શકે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી ને ફારગતી થતી નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની ધણિયાણી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જુએ, ને પંચાતના લોક રજા આપે ત્યારે તે નાતરૂં કરેછે. ને તે ધણી જીવતો આવે તો તે બૈરીને લઈ જાય એવો અસલ—કદીમથી ન્યાતનો ધારોછે.

૪. અમારામાં કુંવારો મરદ સમડીના ઝાડ સાથે પરણીને શાસ્ત્ર પ્રમાણે નાતરૂં કરેછે, ને કુંવારી બૈરી પરણી શકેછે, પણ કુંવારી બૈરી નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરેછે તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ધારો એ છે જે નાતરૂં કરનાર બૈરી તથા મરદ એ બંનેના માબાપની મુખજુબાનીએ પલ્લું આપવું લેવું બંનેની સમજણ પ્રમાણેછે. આંકડો કાંઇ મુકરર નથી. કદીમથી ન્યાતનો એજ ધારોછે. બીજું નાતરૂં કરનાર મરદની પાસેથી પંચનું લવાજમ લેવાની વિગતઃ—

૪ાા જે બૈરી નાતરૂં કરે તે બૈરીના બાપના મોહલ્લાના પટેલને.
૧ાા બૈરીના બાપના મોહોલ્લાનો પટેલ કાજીને ત્યાં શાહેદી પુરે તેનો.
૦ાા ... ...
૧) ન્યાતના પટેલનો:
૧) સમસ્ત ન્યાતના પટેલનો
૪ાા માતા હીંગળાજના મઠના આવાનો.
૧ાા બૈરીના બાપના ગોરને દાપાનો.
૦ાા પંચાતી ધર્મશાળાનો.
૦ાા ન્યાતના ટેલિયાનો.

૧૩ાા*

એની વિગતે રૂ. ૧૩ાા (સાડાતેર)* નાતરૂં કરનાર મરદને માથે મુકરરછે–એ પ્રમાણે રૂપિયા સર્વેને આપે. ને જે શખસ અસલના ધારા તોડે તો તે તોડનાર શખસને ન્યાતબાહાર કરવાનો સિરસ્તોછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં જીવતાં ધણીએ છેડો ફડાતો નથી, ને છેડો ફાડવાનો ચાલ પણ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં જીવતાં ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા લુગડાં તથા વાસણ તથા રાચ રચીલા વિગેરે જે કાંઈ માલ સ્થાવર અથવા જંગમ જે હોય તે મરનારના વારસને ન્યાતના પટેલના તથા મોહોલ્લા પટેલના દેખતાં આપીને નાતરાંનું બિયાનું લે; ને મરનારનો કોઇ વારસ ન હોય તો પંચાતમાં આપે, ને કોઇ બૈરી ન આપે ને નાતરે જાય ત્યારે તે બૈરી તથા નાતરૂં કરનાર મરદ બંનેજણ ન્યાતબાહાર રહે. ને જ્યારે તેનું પતાવે તથા ન્યાતના લોક કેહે તે પ્રમાણે ગુનેહગારી આપે ત્યારે ન્યાતમાં દાખલ થાય.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે–એ પટેલની શાહેદીથી આપે, ને તેમાં ફારગતી કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત ઉપરના જવાબ ૮ પ્રમાણે આપેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરાઓના બાપની ઇસ્કિયામત જે હોય ને તે છોકરા મોટા હોય ને સાચવી શકે તો તે રાખે, ને સાચવી ન શકે તો તેના બીજા જે પાસેનાં સગાં હોય તો તે તેની ઇસ્કયામત રાખે, ને છોકરાને પણ ગોદમાં રાખે, ને છોકરાઓ નાહના હોય તો તેની મા ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે સાથે લઈ જાય, ને મોટા વરસ ૧૫ તથા ૧૬ ના થાય ત્યારે પોતાના બાપ તથા દાદાની મીલકતમાં જઇને રેહે, ને પોતાના બાપદાદાની ઇસ્કિયામત જે હોય તે લે. પણ નાતરાવાળી બૈરી આંગળીએ છોકરો લાવી હોય તેનો વારસો નાતરાવાળા બાપની મીલકતમાં પોહોંચતો નથી. ને તે ધણીને છોકરા તથા છોકરી ન હોય ને નાતરાવાળી બૈરી આંગળીએ છોકરો લાવી હોય તે છોકરો ઘરમાં રેહેતો હોય ને તે શખસ જીવતાં પોતાની હૈયાતીમાં આંગળીએ આવેલા છોકરાને વારસ કરી જાય તે થઈ શકેછે. પણ તેને છોકરા તથા છોકરી ન હોય ત્યારે થઇ શકેછે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા હોય ત્યારે વારસાપણામાં એના હક બરાબરછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં પરણેલી બૈરી ઉપર નાતરાંની બૈરી લાવી શકેછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો તેનું પલ્લું દિકરી પાસે રેહે.

૧૫. એ સર્વે સવાલનો જવાબ અમારી ન્યાતમાં ધારા પ્રમાણે લખ્યોછે, ને જે બૈરીનો ધણી મરી જાય ને તે બૈરી નાતરૂં કરે, ને તે બૈરીનું પેટ ફાટયું ન હોય તો તેના ધણીના જે વારસ હોય તેને પલ્લું રૂ. ૩૦ પાછું આપીને નાતરે જાય, ને પેટ ફાટયું હોય ત્યારે પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

ખતરી–વણકર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં જે બૈરીનો ધણી મરી જાય ત્યારે તે બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરે. ને તેમાં રીત એ છે જે નાતરૂં કરનાર શખસની તરફથી જે વચમાં વસ્ટાળિયો હોય તે વખત બિયાનામાં રૂ. ૧) તથા પતાસાનો પડો શેર ૧ નો તે બૈરીને ચાંદલો કરીને આપે એટલે તે નાતરૂં સહી થયું.

* કુળ સર્વાળો રૂ. ૧૫ાા નો થાયછે.

૨. અમારામાં જીવતે ધણીએ છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો ધણી ફારગતી શાની આપે?

૩. ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની ધણિયાણી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જુએ ને બાર વરસ થાય ને ધણી ન આવ્યો ત્યારે તેના માબાપ અથવા તે બૈરી પંચાતમાં જાહેર કરે, ત્યારે પંચાતના લોક રજા આપે ત્યારે તે બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરે. ને કદાપિ નાતરૂં કીધા પછી પેહેલો ધણી પરદેશથી આવેતો તે નાતરૂં કીધેલી બૈરીને પોતે પાછી લઈ જાય. ને નાતરૂં કીધેલી ચુડી કાયમ રેહે, તેમાં નાતરૂં કરનારનો અટકાવ ચાલતો નથી. ને કદાપિ પેહેલો ધણી પોતાની બૈરીને પાછી લાવ્યો ને પછી તેજ ધણી મરી જાય ત્યારે તે બૈરી નાતરૂં કરવા ચાહે તો જે સાથે પેહેલાં નાતરૂં કર્યુંછે તેને ઘેર જાય, બીજા સાથે નાતરૂં થાય નહી. તથા નાતરાનો કરનાર ધણી પણ મરી ગયો હોય ત્યારે તે બૈરી બીજા સાથે નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં કુંવારો મરદ સમડીના ઝાડ સાથે પરણીને શાસ્ત્ર પ્રમાણે નાતરૂં કરેછે, પણ કુંવારી બૈરી પરણી શકેછે પણ કુંવારી બૈરી નાતરૂં કરતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂ કીધું તે ફરતું નથી, પણ એનો ખુલાસો ઉપરની ત્રીજી કલમમાં લખ્યોછે.

૬. નાતરાંના પલ્લાંનો ચાલ એ છે જે ધણી તથા ધણિયાણી બંનેની મુખજુબાનીએ પલ્લું આપવું લેવું બંનોની સમજણ પ્રમાણે થાય છે. આંકડો કાંઇ મુકરર નથી, પણ નાતરૂં કરતી વખત બૈરીના વાલીને હોગના રૂ. ૮। તથા થરપાટિયાંના રૂ. ૪।।-જુમલે રૂપિયા ૧૨।। પોણાતેર આપેછે. ને નાતરૂં કરનાર બૈરીનો બાપ ખાવાના રૂપિયા લે તો રૂ. ૫૧ કરતાં વત્તા લેવા આપવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં જીવતાં ધણીએ છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના પલ્લાં વિગેરે જે કાંઇ વસિયત હોય તે તેના વારસને પાછી આપે. ને તેમાં કાંઈ તકરાર આવી પડે તો પંચના લોક તેનું અસલના સિરસ્તા પ્રમાણે સમાધાન કરેછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે તેની ફારગતી થતી નથી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૮ પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા હોય તે છોકરાઓના બાપની ઇસ્કયામત હોય તો તેના વારસો રાખે, ને છોકરાઓને ગોદમાં રાખે, ને છોકરા નાહના હોય તો તેની મા સરત પ્રમાણે સાથે લઈ જાય, ને મોટા થાય ત્યારે પોતાની બાપદાદાની મીલકતમાં જઇને રેહે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં પરણેલી બૈરી તથા નાતરાંની બૈરી એ બંનેને છોકરાં થાય ત્યારે બેહુનો હક વારસામાં બરાબરછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં પરણેલી બૈરી ઉપર બીજી નાતરાંની લાવેછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં બૈરી નાતરે જાય ને તેની દિકરી હોય તો તેનું પલ્લું દિકરી પાસે રેહે, ને દિકરી નાહની હોય તો જે છોકરીને પાળતો હોય તે રાખે, પણ તે માલ છોકરીનોછે.

૧૫. બીજો સિરસ્તો એ છે જે અમારી ન્યાતમાં સુરતનાં રહેવાસી જે સુરતની કન્યા સાથે નાતરૂં કરે તે નાતરૂં કરનાર મરદ ઉપર પંચનું તથા નાતરૂં કરનાર બૈરીના બાપના મોહોલ્લાનું લવાજમ [છે] તેની વિગતઃ રૂ. ૪।। સુરતની ન્યાતના, તથા રૂ. ૧) ન્યાતના ઘરડાનો, તથા રૂ. ૪।। બૈરીના બાપના મોહોલ્લાની પાંતીના, તથા રૂ. ૨।। બૈરીના સમસ્ત મોહોલ્લાના, તથા રૂ. ૧) મોહોલ્લાના પટેલનો, તથા રૂ. ૧) મોહોલ્લાના ઘરડાનો-એપ્રમાણે હક મુકરરછે. બીજું એ જે નીચે લખેલા પરગામવાળા સુરતના રેહેવાસી અમારી ન્યાતવાળાની કન્યા સાથે નાતરૂં કરવા આવે તે શખસોના ઉપર અસલ પચનું લવાજમ જે પ્રમાણે હેઠળ લખ્યુંછે તે મુજબ આપે ને લે; તેની વિગતઃ—મુંબાઈ તથા દમણ તથા વલસાડ તથા ચીખલી તથા ગણદેવી તથા નવસારી તથા વડોદરૂં તથા અમદાવાદ તથા ખંભાત-એ ગામોના વર અહિયાં નાતરૂં કરવા આવે તેની પાસે તથા અહિયાંના રેહેવાસી ખંભાતી તડવાળા તથા અમદાવાદી તડવાળા

તથા ચેવલી તડવાળા પાસેથી રૂ. ૧૩ તેર લેવાનો પંચનો હક છે. પણ ભરૂચનો વર અહિયાંની કન્યા સાથે નાતરૂં કરવા આવે તેની પાસેથી રૂ. ૧૯ લેવાનો પંચનો હક છે. ને અગર બારડોલી તથા ધળા તથા માંડવી એ ગામનો વર નાતરૂં કરવા આવે તે રૂ. ૧૭ાા આપેછે. ને એ શિવાય બીજા ગામોનો વર અહિયાંની કન્યા સાથે નાતરૂં કરવા આવે તો તેની પાસેથી પણ રૂ. ૧૩ તેર લેવાનો પંચનો હક છે. તથા સુરતનો વર ઉપર લખેલા જે જે ગામોની કન્યા સાથે નાતરૂં કરવા જાય તો તે નાતરૂં કરનાર મરદ તે તે ગામોની ન્યાતમાં ઉપર લખેલા લવાજમો છે તે કરતાં રૂ. ૧) ઓછો આપે, તથા સુરતનાવાસી અમદાવાદી તથા ખંભાતી તથા ચેવલી તડવાળાની કન્યા સાથે અમારી ન્યાતનો વર નાતરૂં કરે તો તેને પણ ઉપર લખેલા કરતાં રૂ. ૨) ઓછા આપે, એ અમારો અસલ—કદીમથી ધારો ચાલ્યા આવ્યોછે.

ખતરી—ફુરસરામીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૦.

૬. *નાતરાંના પલ્લાંનો ચાલ એ છે જે ધણી તથા ધણિયાણી બંનોની મુખજુબાનીએ પલ્લું આપવું લેવું બંનેની સમજણ પ્રમાણે થાયછે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પણ નાતરૂં કરતી વખત બૈરીના વાલીને નાતરૂં કરનાર મરદ હોગના રૂ. ૮ તથા થરપાટિયાંના રૂ. ૪ાા—જુમલે રૂ. ૧૨ાા આપે; તથા નાતરૂં કરાવવામાં વચ્ચે જે વસ્ટાળિયો હોય તે વસ્ટાળિયાને રૂ. ૫ નાતરૂં કરનાર મરદ આપેછે. ને નાતરૂં કરનાર બૈરીના માબાપને ખાવાના રૂપિયા આપવાનો ચાલ અસલ—કદીમથી આંકડો મુકરર નથી, બંનેની સમજણ પ્રમાણે આપે લે છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે તેના ધણીના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી. ને કાજી સાહેબની ચિઠ્ઠી થયા વગર અમારામાં નાતરૂં થઈ શકતું નથી.

---

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળાની સાથે મળે છે તેથી જે કલમો મળતી નથી તેટલીજ ઉતારી છે.

૭૯

૧૫. બીજો સિરસ્તો એ છે જે અમારી ન્યાતમાં અહિયાંનો રેહેવાસી અહિયાંની કન્યા સાથે નાતરૂં કરે તે નાતરૂં કરનાર મરદ ઉપર બૈરીના બાપના ગામનું તથા બૈરીના બાપના મોહોલ્લાનું લવાજમછે, તેની વિગત:—બૈરીના બાપના ગામમાં રૂ. ૪ાા આપે. તથા પાંચ ગામની પંચાયતમાં રૂ. ૪ાા આપે. તથા રૂ. ૧ બૈરીના બાપના ગામના ઘરડાનો, તથા રૂ. ૪ાા બૈરીના બાપના મોહોલ્લાની પાંતી એટલે લાડવાના તથા રૂ. ૧ મોહોલ્લાના પટેલનો—એ પ્રમાણે હક મુકરરછે. તથા ખંભાતી તડવાળા અમારી કન્યા સાથે નાતરૂં કરવા આવે અથવા અમારી ન્યાતનો વર તેના તડની કન્યા સાથે નાતરૂં કરવા જાય—એ બાબતમાં લવાજમ આપવા લેવાનો ચાલ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે છે, તથા નવા તડનો વર અમારા તડની કન્યા સાથે નાતરૂં કરવા આવે તેની પાસેથી ઉપર લખ્યા પ્રમાણે લવાજમ લૈએ, ને અમારામાં તો વર નવા તડવાળાની કન્યા સાથે નાતરૂં કરે ત્યારે તે રૂ. ૪ાા તે તડમાં આપે, પણ તે હક પાંચ ગામનોછે. બીજું એ જે પરગામવાળા અમારી કન્યા સાથે અથવા સામા તડવાળાની કન્યા જોડે નાતરૂં કરવા આવે તેની પાસેથી રૂ. ૧૩ લેવાનો પાંચે ગામની પંચાતનો હકછે. પણ ભરૂચનો વર આવે તેની પાસેથી રૂ. ૧૯) લેવાનો હકછે, ને અમારી ન્યાતવાળા પરગામની કન્યા સાથે નાતરૂં કરવા જાય ત્યારે તે નાતરૂં કરનાર મરદ તે ગામમાંની ન્યાતમાં લખેલા લવાજમોછે તે કરતાં રૂ. ૧ એક ઓછો આપે. ને કદાપિ અહિયાંના રેહેવાસી અમદાવાદી તથા ચેવલી તડવાળા અમારી અથવા સામા તડની કન્યા સાથે નાતરૂં કરવા આવે તેની પાસેથી રૂ. ૧૩) લેવાનો પાંચે ગામની ન્યાતનો હકછે. તથા એ તડોની કન્યા સાથે નાતરૂં કરવા જઈએ તો તે તડોની ન્યાતમાં રૂ. ૧૧) આપીએ—એ સિરસ્તો અસલ—કદીમનોછે વાસ્તે લખ્યોછે.

ખતરી—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, ને જેનો ધણી મરી જાય ત્યારે તેની બૈરી નાતરૂં કરેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તેમાં નાતરૂં કરનાર મરદ તે બૈરીને (નાતરૂં કરનાર મરદ) રૂ. ૧) તથા પતાસાનો પડો શેર ૧૧ નો આપે ત્યારે નાતરૂં સહી થયું તે ફરે નહી.

૪. * કુંવારો મરદ અથવા કન્યા સમડીના ઝાડ સાથે પરણીને નાતરૂં કરી શકતા નથી. એમ કરતાં કોઇ કરે તો તે ન્યાતબાહાર રેહે.

૬. નાતરૂં કરવાનો ધારો એ છે જે નાતરૂં કરનાર બૈરી તથા મરદ એ બંનેના માબાપની મુખજુબાનીએ પલ્લું આપવું લેવું બંનેની સમજણ પ્રમાણે છે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી. કદીમથી ન્યાતનો એજ ધારોછે. બીજું નાતરૂં કરનાર મરદની પાસે પંચનું લવાજમ લેવાની વિગતઃ—

- ૧૬) કન્યાના બાપને રૂ. ૧૬) ખીચડાના આપે–વરવાળો ખરચના.
- ૧) કન્યાનો બાપ નાતરૂં કર્યા પછી આઠમે દાહાડે વાનું કરે ત્યારે પાઘડી વરને રૂ. ૧ ની તથા છોકરીને પોહોંચે એવું લુગડું આપે.
- ૯) સમસ્ત પંચાયતની હાસલાના રૂ. ૯) વરવાળો આપે.
- ૨) જે પરામાં તે કન્યા રેહેતી હોય તે પરાની આસામીને રૂ. ૨) વરવાળો આપે.
- ૧) કાજીને ત્યાં પટેલ શાહેદી પુરવા જાય તેને રૂ. ૧) વરવાળો આપે.
- ૦⌊ ટેલિયાને રૂ. ૦⌊ વરવાળો આપે.

અગર એક બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવે તો ઉપર લખેલા લવાજમો કરતાં દોઢું લવાજમ આપે. તથા ધણી મરી ગયા પછી જે બૈરી છ મહીનાની અંદર નાતરે જાય તો ઘી મણ ૧ ન્યાતને આપે, ને છ મહીના થયા પછી જાય તો કાંઈ આપે નહી.

૭. અમારી ન્યાતમાં જીવતે ધણીએ છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી ને છેડો ફાટતો પણ નથી.

૮. ધણી મરી ગયા પછી તે બૈરી ખંભાતીમાં નાતરૂં કરવા ચાહે ને તે બૈરીનું પેટ જો ફાટયું ન હોય તો રૂ. ૧૫) બાઈના સાસરિયાંને નાતરૂં કરનાર ધણી આપે, અથવા તે બાઇ ખતરી અમદાવાદી તથા સુરતીમાં નાતરૂં કરવા ચાહે તો રૂ. ૩૦) સાસરિયાંને નાતરૂં કરનાર ધણી આપે. તથા પલ્લાં વિગેરે જે કાંઈ માલમીલકત હોય તે પણ તેના વારસને તે બાઈ આપે. અગર સાસરામાં કોઈ ન હોય તો ઉપર લખેલા લવાજમ વિગેરે માલમીલકત સર્વે પંચાતમાં આપીને જાય, ને ઉપર લખેલા રૂપિયા નાતરૂ કરનાર ધણી આપેછે તે મધેથી રૂ૧) પટેલનું લવાજમ છે.

૯. ધણીના વારસને કલમ ૮ મીમાં લખ્યા પ્રમાણે રૂ. ૧૫) વિગેરે આપે એટલે ફારગતીની દરકાર નથી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૮ મીમાં આવ્યોછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરી નાતરે જવા ચાહે ને તેનો ધણી ભાઇઓમાં એકઠો રેહેતો હોય તો તે બૈરીનું પલ્લું તે મરનારના ભાઇઓને આપે, ને કદાપિ જુદો રહ્યા પછી મરી ગયો ને તેની બૈરી નાતરે જાય તો પોતાનું પલ્લું દિકરીને આપીને જાય.

૧૫. ઉપરના સવાલ કરતાં બીજા નાતરાં બાબતનો અમારામાં ચાલ નથી. ને અત્યાર પછી બીજો કાંઈ કાહાડવો પડશે તો અમો જાહેર કરીશું.

ખતરી–ગણદેવીગરા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૨.

" આ અંકવાળાએ અંક ૧૭૮ વાળાએ લખી આપેલો જવાબ કબુલ રાખ્યોછે ને તે બાબતની કબુલત આપેલીછે. તે છેવટે ઉતારવામાં આવીછે."

રજપુત–ડફગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૪.

૧. નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. બૈરી મુઆ પછી અથવા બૈરી જીવતે આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તથા છોકરાં ન થતાં હોય ત્યારે બીજી લાવે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તોપણ તેની બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરતી નથી, ને ધણી મુઆ પછી તો કરેછે.

---

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૬૮ વાળાની સાથે મળતોછે તેથી તફાવતવાળીજ કલમો લખીછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. પેહેલવેહેલો રૂની ઢીંગલી સાથે પરણીને નાતરૂં કરે તો થાય, પણ બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરે નહી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, ને મળે તો આપે–પણ ચુડો ને લુગડું કરે.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે તેના વારસને પલ્લાં વિગેરે જે માલ હોય તે પાછો આપે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે તેના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલછે.

૧૦. વાજબી ખરચ થયો હોય તે બાદ કરીને પાછું આપે.

૧૧. અમારામાં બૈરી નાતરે જાય ને છોકરાં નાહનાં હોય તો લઈ જાય ને મોટાં થાય ત્યારે પેહેલાના બાપના ઘરમાં પાછાં આવે.

૧૨. વારસ બંનો બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરીને છોકરાં ન થતાં હોય તથા આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તો બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. અમારામાં પલ્લાંનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૫. એ સર્વે સવાલનો જવાબ ઉપરના સર્વે જવાબમાં આવી ચુકયો તો શું લખીએ ?

રજપુત–જાદવવંશી શાબલા ગામનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, પણ માબાપની સલાહથી નાતરે જાયછે.

૨. છેડો ફાડવાની બાબત તો તજવા બાબતની કલમ ૧ પ્રમાણે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઇને બૈરી બીજે ઠેકાણે નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તો સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે; પણ બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરતી નથી.

૫. નાતરૂં કીધા પછી નહી બને તો ફરેછે, પણ પંચની રજા જોઈએ.

૬. નાતરાંનું પલ્લું પણ લગનની બરોબરછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ત્યારે તમામ પલ્લું પાછું આપે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા જે માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતીનો ચાલ નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત જે રહ્યું હોય તે પલ્લુ પાછું આપે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના છોકરા પોહોંચતી ઉમરના હોય તો પેહેલા બાપના ઘરમાં રેહે ને નાહાની ઉમરના હોય તો તેની માસાથે જાય, ને તે મોટા થાય ને તેના વારસ લાવવા ચાહે તો લાવી શકેછે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા પણ વારસો લેવામાં બેના હક બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકાય નહી, ને કાજીને ત્યાં ફારગતી થયા પછી લાવેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર પલ્લું રાખેછે.

૧૫. ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો નાતરાંનો અમારામાં ચાલ નથી.

રજપુત–મારૂ ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલતો એવો છે કે કેટલાએક લોકોની તો દિકરી તથા વહુ નાતરૂં કરતી નથી. ને મરદ તો સરવે નાતરૂં કરેછેઃ તેની રીત એ જે કોઇની છોકરી રાંડેલી હોય તેના પિહેરિયાં તથા રાંડેલા મરદના સગા વસ્ટાળું કરીને નાતરૂં કરવાનું સણી કરેછે, ત્યાર પછી રવિવારે વા મંગળવારે જે ગામમાં બૈરી હોય તે ગામમાં રાતે

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

નાતરૂં કરનારો મરદ તથા તેના સગાવાહાલા આસરે જણ ૧૦ તે બૈરીના વારસને ઘેર જાય; ત્યારપછી બૈરીને ચુડો તથા ઘરેણાં તથા લુગડાં વરવાળા આપે, તે બૈરીના સગાવાહાલા બૈરીને પેહેરાવીને બૈરી તથા મરદને સામસામાં ઉભા રાખીને બૈરીના બાપનો ગોર ચોખા વધાવે; ત્યાર પછી વરવાળાને બૈરીનો વારસ જમાડે; તે બૈરીને તે રાતમાં નાતરૂં કરનારો મરદ તથા તેના સગાવાહાલા તે ગામમાંથી બાહાર લઈ જાય, તે પોતીકા ગામમાં પણ રાતમાંજ લાવેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલતો એવો છેકે મરદની જોડે બૈરીને બને નહી ત્યારે બૈરી મરદને રૂ. ૧૦૧) આપે, ને બૈરીની જોડે મરદને બને નહી ત્યારે મરદ બૈરીને રૂ. ૧૦૧) આપે, પછી તે બૈરી ગમે તેની સાથે નાતરૂં કરે, ને મરદ ગમે તેની સાથે પરણે યા નાતરૂં કરે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી તે ધણીની મુઆની ખબર આવ્યા પછી તેનો દાહાડોપાણી તે મરનારના વારસો કરે ત્યાર પછી તે બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કેટલાએક ગામના મરદ તો પરણ્યાવિના નાતરૂં કરતા નથી. કેટલાએક મરદ તો સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે; ને બૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરૂં કરેજ નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી, તો ફરવાના કારણનો જવાબ શું લખીએ?

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપેછે તે લગન કરતાં આસરે રૂ. ૧૦) નું વધતું આપેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીનો છેડો ફાડે ત્યારે તેનું પલ્લું ધણીને પાછું આપેછે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલું પલ્લું તથા પેહેલા ધણીનો માલ જે તેની પાસે હોય તે મરનાર ધણીના વારસને પાછું આપેછે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઈતી નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તો તેમાંથી ધણીનો દાહાડોપાણી તથા કરજ તથા છોકરી પરણાવવાનો ખરચ બાદ કરીને પલ્લુ આપેછે; ને પેહેલો ધણી ઘણાં વરસ સુધી જીવ્યો હોય ને તેણે પલ્લું ખરચ કર્યું હોય તો પાછું આપવું પડતું નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં મધે નાહાનાં છોકરાં માની સાથે જાય ને મોટાં છોકરાં પેહેલાના બાપના ઘરમાં રેહે, ને નાહાનાં છોકરાં મોટાં થયાં પછી પેહેલા બાપને ઘેર જાયછે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં ત્યારે વારસો લેવામાં બંનેનાં છોકરાંનો હક બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી બૈરી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખે નહી.

૧૫. ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો નાતરાં બાબતનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

રજપુત–ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ છે, પણ મરદની ખુશીથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે ધણીના સગા તે બાઈને ખોરાકીપોશાકી આપે તો વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઇને પછી નાતરે જાય.

૪. અમારામાં મરદ કુંવારો સમડીના ઝાડ સાથે પરણીને નાતરૂં કરી શકેછે, પણ સ્ત્રીથી પરણ્યાશિવાય નાતરૂં થાય નહી.

૫. નાતરૂં કીધા પછી મરદ મેહેલવામાં મુખત્યાર છે, પણ બાઇથી બરાએખુદ ધણીને મેહેલાય નહી.

૬. નાતરાંનું પલ્લું બેહુની રાજી ખુશીથી લેવાય અપાય છે–મુકરર આંકડો નથી.

૭. કદાપિ ધણી છેડો આપે તો તે પલ્લું પોતાના કબજામાં લે, ને (અગર) તે બીજો મરદ કરવા ચાહે તો ફારગતી લે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૮. અમારામાં ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા જે કાંઈ માલમીલકત હોય તે તેના વારસને પાછી આપીને ફારગતી લઇને નાતરે જાય–કાજીની ચિઠ્ઠી કરાવવાનો ચાલ નથી.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે ઉપરની કલમ ૮ મી પ્રમાણે ફારગતી લઇને નાતરે જાય; અગર ફારગતી લીધાવિના નાતરે જાય તો ન્યાતની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે સીક્ષા કરે.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત જે કાંઈ પલ્લાંની જનસો હોય તે પાછી આપે–ઘસારો જાય.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા મરનારના વારસને સોંપે, અગર તે ન રાખે તો બાઈ જોડે તેડી જાય.

૧૨. લગનની બૈરીનાં છોકરાં હોય ને પછી નાતરાંની બૈરીને લાવ્યો–પછી છોકરાં થાય તે સર્વનો વારસો બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી બેઠે તે ઉપર ચાહે તેટલી નાતરાંની બૈરી લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય તેને દિકરી હોય ત્યારે દિકરી તથા પલ્લું દિએર જેઠને હવાલે કરે, ને દિએર જેઠ તે છોકરીની બરદાસ્ત કરે.

૧૫. નાતરાં બાબતનો બીજો ચાલ નથી; પણ કોઇ નાતરૂં કરતી વખત ન્યાતગોરને બોલાવેછે, ને કોઇ નથી પણ બોલાવતા, પણ રૂ. ૧ ન્યાતગોરને આપે.

રજપુત–પાધરા ભાગળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૨૩૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે; પેહેલાથી બંદોબસ્ત કરીને વરને સાથે લઈને નાતરૂં કરવા જાયછે, ને ત્યાં ગોર પૂજા કરાવીને ચોખા વધાવેછે એટલે નાતરૂં સહી થયું.

૨. છેડો અમારામાં ફાટતો નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો ત્યારે તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને બીજે ઠેકાણે નાતરે જાયછે, ને કાગળપત્ર આવતો હોય તો નાતરે જવાય નહી.

૪. મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરે, પણ બાઈથી પરણ્યાવિના નાતરૂં થાય નહી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકે નહી–મુએ છુટકો.

૬. નાતરાંના પલ્લાંનું મુકરર નથી, પોતાની પહુંચ પ્રમાણે લે આપે છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડો ફડાય નહી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તો પેહેલા ધણીનો માલ તથા પલ્લું જે કાંઈ હોય તે પાછું આપીને નાતરે જાય.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે તો મરનારના વારસની ફારગતી લીધા વગર નાતરે જવાય નહી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત જે કાંઇ ઘસાતાં પલ્લું રહ્યું હોય તે પાછું આપે. ખરચ બાદ કરવાનો ચાલ નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં નાહની ઉમરનાં હોય તો તેની માની સાથે જાય ને મોટાં થયાં પછી પેહેલા બાપના ઘરમાં પાછાં આવેછે.

૧૨. લગનની બૈરીના છોકરા તથા નાતરૂં કીધા પછી નાતરાંની બૈરીને છોકરા થાય તે બેહુના વારસામાં હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો તે દિકરીની ખાતર તેનો દિએર પલ્લું રાખી શકેછે ને દિએર પરણાવે.

૧૫. નાતરાંનો બીજો ચાલ નથી.

સગરિયા–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, ને નાતરાંનું માગું વર તથા કન્યા બેહુની તરફથી જાયછે; ને બૈરી પોતાના માબાપના ઘરમાં એકઠી રેહેતી હોય ત્યારે માબાપની મરજીમાં આવે ત્યાં નાતરે દે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ છે; ને

પેહેલા ધણીની ફારગતી હોય તો બીજા સાથે નાતરે જવાય, નહી તો નહી જવાય.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધી આવવાની વાટ જુએ, પછી તેના દિએર જેઠની ફારગતી લઇને બીજા સાથે નાતરે જાયછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ પરણ્યાવિના નાતરૂં કરે છે, ને બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરે નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરેલું ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપેછે, પણ તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી જે આટલુંજ આપવું જોઈયે, પોતાની ખુશી પ્રમાણે આપે લે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીને છેડા ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી તેની બૈરી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા જે કાંઈ માલમીલકત તેની પાસે હોય તે પેહેલા ધણીના વારસોને પાછું આપીને પછી નાતરૂં કરે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનાર શખસના વારસની ફારગતી જોઇયે.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પેહેલા ધણીનું પલ્લું પુરૂં પાછું આપવું જોઇયે—ન્યાતના ચાલ પ્રમાણે.

૧૧. બૈરી નાતરે જાય ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં નાહનાં હોય તો તેની માસાથે જાય, ને પછી મોટાં થાય ત્યારે પાછાં પોતાના બાપના ઘરમાં આવીને રેહે.

૧૨. પરણેલી બૈરીથી તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થાય તેનો વારસો લેવામાં બરાબર હકછે.

૧૩. પરણેલી બૈરી ઉપર બીજી નાતરાંની બૈરી લાવવાનો ચાલ નથી.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો તેને વાસ્તે જે નાતરે જનારી બૈરીનો દિએર [હોય તે] પલ્લું તથા મીલકત રાખે.

૧૫. એ શિવાય બીજો ચાલ નાતરાં બાબતનો નથી.

સલાટ—સોમપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે.

૨. છેડો ફાડવો એ જે ધણી પોતાની બૈરીને છેડો આપવા ચાહે તો રૂ. ૫૦) રોકડા બૈરીને આપે તથા કાજી સાહેબને ત્યાં જઇને ફારગતી આપે તથા તેની ગુનેહગારીમાં તે ધણી ન્યાત ૧ જમાડે, તથા રૂ. ૧૦) ન્યાતમાં આપે ત્યારે તે બૈરી જીવતે ધણીએ બીજા સાથે નાતરૂં કરવા ચાહે તો કરે; યા બૈરી પોતાના ધણીને છેડો આપવા ચાહે ને ધણી રાજી હોય તો રૂ. ૫૦ તે બૈરી પોતાના ધણીને આપે ને ધણીની પાસેથી કાજી સાહેબને ત્યાં જઇને ફારગતી લે, તથા તેની ગુન્હેગારીમાં તે બૈરી રૂ. ૧૦) ન્યાતમાં આપે, તથા ન્યાત ૧ જમાડે, ત્યારપછી તે બૈરી જીવતે માટીએ બીજા સાથે નાતરૂં કરવા ચાહે તો કરે—એ ચાલછે.

૩. ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની ખરખબર વરસ ૧૨ સુધીમાં નહી આવે ત્યારે તેની બૈરી તેની પછવાડે ચુડીકર્મ કરીને બીજા સાથે નાતરૂં કરવા ચાહે તો કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તથા બૈરીને પરણ્યા વિના નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું ને ધણી ધણિયાણીને નહી બને તો લગનની બૈરીની બરાબર ઉપરની કલમ ૨ પ્રમાણે કરી શકેછે.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપેછે, તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી; પોતપોતાની પહુણ પ્રમાણે આપેછે.

૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨ પ્રમાણે—પલ્લુ રૂ. ૧૦૦) નું પાછું આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પલ્લું તો પાછું આપવાનો ચાલ નથી, ને પલ્લાં શિવાય જે માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપે.

૯. મરનારના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૧૧. કોઈ બૈરી નાતરૂં કરે—ધણી મુઆ પછી—ને તે ધણીના થયલા છોકરા મોટા હોય તો પેહેલા બાપના વારસના ઘરમાં રેહે ને નાહાના હોય તો તેની માસાથે જાય.

૧૨. વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબરછે.

૧૩. હા, પરણેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવવાનો ચાલછે.

૧૪. પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી, તો શું લખીએ ?

૧૫. એ સર્વે સિરસ્તા ઉપરના જવાબમાં આવી ચુકયા. પણ જે શખસ નાતરૂં કરે તે શખસ ગુન્હેગારીમાં ન્યાત ૧ જમાડે એ સિરસ્તોછે.

કાછિયા—સુરતી ક્ષત્રીવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, ને રીત તો એ છે જે માંહોમાંહે વાત થયા પછી બેહુ જણ રાજી થાય ત્યારે બાનામાં રૂ. ૧) વરને ઘેરથી હર કોઈની સાથે મોકલાવે એટલે નાતરૂં કરવાનું સહી થાયછે.

૨. ધણી છેડો આપે તો બૈરી ફારગતી લઈને બીજે ઠેકાણે નાતરે જાયછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને કાગળપત્ર નહી આવે ત્યારે વરસ ૬ સુધી વાટ જોઇને તે ધણીના સગાની રજા લઈને તે બાઈ બીજે ઠેકાણે નાતરે જાયછે.

૪. અમારામાં મરદ પરણ્યાવિના નાતરૂં કરેછે, પણ બૈરીથી પરણ્યાવિના નાતરૂં થાય નહી.

૫. અમારામાં ફીધેલું નાતરૂં ફરતું નથી તો કારણનું શું લખીએ ?

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું લગનની બરોબર આપેછે, ને કોઈ થર બદલેએ જાયછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડો ફડાય નહી, ને ધણી રજા આપે તો છેડો લેછે; ને પલાંનું તો પલાં બાબતની કલમ ૧૯ માં લખેલું છે.

૮. ધણી મુઆપછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા તેનો માલ તેના વારસને પાછો આપે, પણ તેમાંથી રૂ ૧૦) ને આસરે એક જણસ રાખેછે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતીનો ચાલ નથી, પણ પેહેલા ધણીનો માલ તેના વારસને આપ્યાવિના જાય તો પંચ તેને અટકાવ કરી શકેછે.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તેમાં ધણીની રજાથી જે ખરચમાં આવ્યું હોય તે મુજરે આપ્યામાં આવેછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના છોકરા તેની મા સાથેએ જાયછે, ને પેહેલ બાપના ઘરમાં પણ રેહેછે, એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થાય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થાય તે બેહુનો વારસો બરાબર પોહોંચેછે, પણ આંગર્યાએ લાવી તેનો વારસામાં હક પોહોંચતો નથી.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેની દિકરી હોય ત્યારે દિકરીને પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, તે પલ્લુ ધણીના વારસ પાસે રેહેછે.

૧૫. એ શિવાય બીજો નાતરાંનો અમારામાં ચાલ નથી.

કાછિયા—સુરતી કણબીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, ને નાતરૂં કરવાની રીત એ છે જે નાતરૂં કરનાર શખસ પોતાના સગાવાહાલા વિગેરેને પોતાની જોડે તેડીને કન્યાને ઘેર જાય ને ત્યાં નાતરૂં કર્યા પેહેલા પંચાયતના લવાજમના રૂ. ૨॥ તથા પતાસાં તથા રૂ. ૧॥ પોતના ગોરનો—જુમલે રૂ. ૩॥ પંચાયતમાં બેસીને પોતાના ગોરને આપેછે, ને પંચાયત જ્યારે ગોરપાસે માગે ત્યારે આપે, રૂપિયા ૨.

૨. એ કલમ લખવાની જરૂરતો નંબર ૪ ની કલમ ૪ માં લખેલુંછે તો શું લખીએ ?

૩. એ કલમ તો ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૪. હા. ને બૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શક્તી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કર્યું તથા કર્યા પેહેલાં બાનું આપેછે તોએપણ ફરતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું રૂ. ૧૫૧) અંકે એકસો એકાવનનું તથા લુગડાં રૂ. ૨૫) નાં આપેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી મેહેલે તો ધણીની મરજી પ્રમાણે પલ્લાંનું થાય.

૮. કોઈ શખસ મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે જાય ત્યારે તેનું પલ્લું મરનાર શખસોના વારસોને આપેછે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનાર શખસના વારસોની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પેહેલા ધણીનું પલ્લું જે કાંઈ ધણી જીવતાં ખરચ થતાં વધતું હોય તે વારસોને પાછું આપેછે.

૧૧. ધણી મરી ગયો હોય ને તેનાં છોકરાં હોય ને તે છોકરાં નાહાનાં હોય ત્યાંસુધી તેની માપાસે રેહે, ને પછી તેના વારસોને આપેછે.

૧૨. પણિયતની બૈરી તથા નાતરાંની બૈરી તે બંનેનાં છોકરાં હોય તે [નો] વારસામાં હક બરાબરછે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની બૈરી પણ અમારી ન્યાતમાં કરેછે.

૧૪. અગર કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો પેહેલા ધણી લગતા વારસોને આપીને જાય.

૧૫. સવાલ લખવાની જરૂર નથી.

કાછિયા–કણબી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, ને તેની રીતી એ છે જે રાતની વખત નાતરૂં–પોતાના તડના પટેલની રજા લઈને પંચાયતના હકના પટેલને રૂ. ળ્ા આપે, ને પોતાના સગાવાહાલાને તેડી જઈને જે ઠેકાણે કન્યા હોય ત્યાં નાતરૂં કરેછે.

૨. છેડો ફાડવાની વિધિ એ છે જે બૈરી છેડો ફાડવા નીસરે તો ધણી પલ્લું ખાઈ જાય તથા તેડે નહી તથા ખોરાકી પોશાકી આપતો ન હોય તથા પોતાના માટીની બદફેલી વિગેરે તથા તકસીર હોય ને તે વાત–ન્યાતના પટેલો વિગેરેની રૂબરૂ પોતાના માટીની તકસીર તથા બદફેલી સાબિત કરે ને ન્યાતની રજા લઈને છેડો ફાડેછે; પણ માટીનું પલ્લું હોય તે પોતાના માટીને પાછું આપેછે ને મોટા તડની કન્યા હોયતો રૂ. ૨૩ાા સાજનામાં આપેછે, ને નાહના તડની કન્યા હોય તો રૂ. ૧૩ાા સાજનામાં આપેછે–કાંયજે બૈરીને નાતરે લઈ જાયછે તે શખસ આપેછે; ને સુરતી તથા અમદાવાદીનો છેડો ફાડવાનો ચાલ એકજછે; તથા સુરતીના તડ બે હેદીગમાર તથા અલાયાની વાડીનું તેની સાથે વેહેવાર એ છે જે રૂ. ૩૦) આપે ને લે સહી,

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધીમાં રાહ જોઈને પંચના પટેલ વિગેરેને જાહેર કરે, ને પટેલ વિગેરે ન્યાતના લોકોની રજા લઈને બીજે ઠેકાણે નાતરૂં કરે.

૪. કોઈ શખસ કુંવારો હોય તે સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે, ને તેના ઉપર આ નંબર ૫ ના સવાલ ૨ માં જે સાજનાનો હક લખ્યોછે તે પ્રમાણે આપે, ને બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શક્તી તથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કર્યા પછી પાછું ફરે નહી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરેછે ને તે વખત પલ્લું રૂ. ૧૦૧) નું આપેછે.

૭. ધણિયાણી છેડો ફાડે તો પલ્લું ધણીને હવાલે કરેછે. ને ધણી બૈરીને મુકે તો બૈરી ધણીને પલ્લું હવાલે કરેછે.

૮. કોઈ શખસ મરી ગયો ને તેની ધણિયાણી નાતરૂં કરે તો પેહેલા માટીનું પલ્લું જે મરનારના વારસો હોય તેને (પલ્લું) પાછું આપવું જરૂરછે.

૯. નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસોની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પેહેલા ધણીનું પલ્લું જે કાંઈ ધણી જીવતાં તથા ખરચ થતાં વધ્યું હોય તે વારસોને પાછું આપે.

૧૧. ધણી મરી ગયો હોય ને તેના છોકરા હોય

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ને તે છોકરા નાહના હોય ને (તે છોકરા) ધાવણા હોય ત્યાં સુધી તેની મા પાસે રહે, ને પછી તેના વારસોને સોંપે.

૧૨. પણિયત બૈરી તથા નાતરાંની બૈરી એ બંનો બૈરીઓના પેટના છોકરા જે મરદને ઘેર પેદા થયા તો વારસામાં હક બંનોનો બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં (ને) બીજી નાતરાંની બૈરી પણ અમારી ન્યાતમાં કરેછે.

૧૪. અગર કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો પેહેલા ધણીના લગતા વારસને આપીને જાય.

૧૫. સવાલ લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

કોળી—તળબદા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે; તેની રીત એ જે મરદ નાતરૂં કરવાને બૈરીને ત્યાં જાય તે વખત બોલી પ્રમાણે રોકડા રૂ. ૫) થી તે રૂ. ૧૦) સુધી નાતરૂં કરનાર મરદ આપે, તથા ઘરેણાંની બોલી પ્રમાણે ઘરેણું તથા ચુડો લઈ જઈને થાળીમાં મુકે, પછી તે નાતરે જાય તે બૈરીને ચુડો પેહેરાવી ચાર બૈરીઓ ચાંલ્લો કરી ચોખા વધાવી રવિવાર મંગળવારે રાતમાં ને રાતમાં વિદાય કરે, ને ગામના પટેલને રૂ. ૧) તથા બ્રાહ્મણને રૂ. ૧) આપવો પડેછે.

૨. છેડો ફાડવો તે ધણી ધણિયાણીને બનાવ નહી બને ત્યારે ન્યાતના પંચ એકઠા કરીને બૈરીને પાસે ધણીનું પલ્લું પાછું અપાવે, ને પંચની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે દંડ લે ને ધણી પાસે ફારગતી અપાવે. પછી પોતાની ખુશીમાં આવે ત્યાં નાતરે જાય—પેહેલો ધણી જીવતાં.

૩. જે બૈરીનો ધણી પરદેશ ગયો હોય તે બૈરી છોકરાંવાળી હોય તો ધણીની મુઆની ખબર આવે ત્યાં સુધી વાટ જોઇને પછી નાતરે જાય, ને વગર છોકરાંવાળી હોય તે વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઇને પછી નાતરૂં કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદથી પરણ્યાવિના નાતરૂં થાય નહી; કદાચિત કોઈએક કુંવારો નાતરૂં કરવા ચાહે તો સમડીના ઝાડ સાથે પેહેલો પરણીને પછી નાતરૂં કરે; ને બૈરીથી તો પેહેલાં પરણ્યાવિના નાતરૂં થાય નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત બોલી પ્રમાણે આપેછે, તે લગનની બરાબર નથી, નાતરાંની રીત જુદીછે—તે પેહેલી કલમમાં એજ નાતરાંની બાબતના જવાબમાં લખ્યુંછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે તો ધણીનું પલ્લું પાછું આપે ને પંચ પણ ગુનેહગારી લે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું હોય તે તેના વારસોને આપે, અગર બેઠી રેહે તો પોતે ખાય.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે તે મરનારના વારસોને તેનો માલ પાછો હવાલે કરવો એટલે વારસોની ફારગતી જોઈતી નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપવું તે ખરચ થતાં બચ્યું હોય તેટલું પાછું આપે, ધણા થોડા વરસનો મેળ નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં હોય તે પેહેલા બાપના ઘરમાં રેહે, નાહનો છોકરો હોય તે માની સાથે જાય, પણ પરિણામે પાછો પેહેલા બાપને ત્યાં આવે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થાય ત્યારે વારસો લેવામાં એહુનો હક બરાબરછે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતી હોય તે ઉપર નાતરાંની બીજી લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે છોકરીને પરણાવવા સારૂ તેના દિએર જેઠ રાખે, અગર બૈરી છોકરીને સાથે લઈ જાય તો બૈરી છોકરીને પરણાવે—પલ્લું આપે નહી.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલ કરતાં બીજો નાતરાંનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

કોળી—તળબદા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૨.

"આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૨૪ વાળા સાથે તમામ મળેછે તેથી દાખલ કીધો નથી.

કોળી—માળવી ભગતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે તેની રીત બે છે તેની વિગતઃ

૧. નાતરૂં કરવાની વાતમાં વર તથા કન્યાના માબાપ રાજી હોય ત્યારે તો તાડી રૂ. ૦।। ની બૈરીના બાપને ઘેર મોકલે, ને (ત્યાં) પટેલ વિગેરે પંચના લોક ત્યાં જાય ને પૈસા ૧ ના ભજીયાં લઈ જાયછે, ને તેમાંથી એકએક ભજીયું વર તથા બૈરીને ખવડાવે ત્યારે નાતરૂં થયું જાણવું.

૨. રીત બીજી. કદાપિ બૈરીના તથા વરના માબાપ રાજી ન હોય ને મરદ તથા બૈરીનું દિલ રાજી હોય ને બૈરીનું દિલ મરદ ઉપર લાગ્યું હોય તો તે નાતરૂં કરનાર બૈરી કુવાઉપર જઈને પાણીનું બેડું તથા ઢોચકું ૧ ભરીને તેના ઉપર હાર ૧ ફુલનો મુકીને તે બૈરી પોતાના માથાઉપર મુકીને તે મરદને બારણે જઈને ઉભી રેહે, ત્યારે તે મરદ તેના માથા ઉપરથી બેડું ઉતારે એટલે તુરત તે બૈરી તેના ઘરમાં પેસી જાય તેનું નામ પણ નાતરૂં થયું કેહેવાયછે. તે નાતરૂં ફરી શકતું નથી.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો ફારગતી શાની હોય ?

૩. ધણી પરદેશ ગયો હોય તો તેની મુઆની ખબર આવે ત્યારે તે નાતરૂં કરે. ને કદાપિ મુઆની ખબર આવી નહી તો નાતરૂં કદાપિ થાય નહી—ગમે તેટલાં વરસ થાય તોપણ થાય નહી.

૪. મરદ પરણ્યાવિના નાતરૂં કરેછે, પણ બૈરીથીતો પરણ્યાશિવાય થાય નહી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકે નહી.

૬. પલ્લું નથી તો શું લખીએ ?

૭. જીવતે ધણીએ છેડો ફાટતો નથી તો શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તો તેનો માલ હોય તે ધણીના વારસને પાછો આપે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તો ફારગતીની કાંઈ જરૂર નથી.

૧૦. પલ્લું નથી તો આપે શું ?

૧૧. છોકરાં મોટાં હોય તો તેના બાપના ઘરમાં રેહે ને નાહનાં હોય તો તેની માસાથે જાય.

૧૨. વારસામાં બંનેનો હક બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. પલ્લું નથી તો દિએર રાખે શું ?

૧૫. એ શિવાય કાંઈ ચાલ નથી.

કોળી—તળબદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનો ચાલછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલછે કે કાજીને ત્યાં જઈને તલાક ખાધી ને કાજી ઇકરાર લખી લેછે એજ ફારગતી. ને પછી તે બાઈ બીજા જોડે નાતરે જાય ને છેડાવાળો ધણી જોયા કરે.

૩. જેનો ધણી પરદેશ ગયો ત્યારે તેની બૈરી શાસ્ત્ર પ્રમાણે ૧૨ વરસ બેસી રેહે, ને બાર વરસમાં કાગળપત્ર નહી આવે તો દાહાડોપાણી કરીને નાતરે જાય; ને બાર વરસમાં કાગળ આવે તો ફરી બાર વરસ વાટ જુએ.

૪. મરદ કુંવારો હોય તો સમડીના ઝાડ જોડે પરણીને નાતરૂં કરે, પણ કુંવારી બૈરીથી નાતરૂં થાય નહી; એ ચાલછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે જે નાતરૂં કરે છે તે બૈરી ઘર નહી રાંટે ને લુચ્ચી ઉચકી નીકળે તો કાહડી મુકે, અથવા બદફેલી કરે તોપણ કાહડી મુકેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. નાતરૂં કરતી વખત ઘરેણું ઉપરની વિવાહ બાબત પ્રમાણે આપેછે; તેઉપરાંત જણસ ૩–ચુડી તથા સલૈયાં રૂપાનાં તથા અકોટી સોનાની–એટલું લગન કરતાં વધારે આપેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે ધણીની રાજી વિના બૈરીથી છેડો ફાટે નહી, અગર ધણી રાજી થઈને છેડો આપે તો પલ્લું પાછું લે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તો આગલા ધણીનું પલ્લું હોય તે મરનારના વારસને હવાલે કરે, પછી નાતરે જાય.

૯. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે તો મરનારના વારસની ફારગતી જોઈએ છે.

૧૦. મરનારની વસિયતમાંથી બારમું થયું હોય તો બધું પલ્લું પાછું આપે, ને પલ્લાંમાંથી ખરચ કર્યો હોય તો ખરચ કરતાં વધેલું પલ્લું મરનારના વારસને પાછું આપે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મોટાં છોકરાં હોય તે બાપના વારસ પાસે રેહે, ને નાંધડું હોય તે માસાથે જાય.

૧૨. પરણેલી બૈરીનાં છોકરાં તથા નાતરાંની બૈરીનાં છોકરાં બંનો બરાબર હિસ્સેદારછે.

૧૩. પણિયતની બૈરીને નાતરૂં કરવા ચાહે તે પણિયતની બૈરીની રજાથી કરે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં નાતરે જાય ને દિકરી હોય તો તેનું પલ્લું દિએરને આપીને જાય.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનો એજ ચાલછે.

ઠાકોર–પરદેશી ડાંગી તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૩.

૧. અમારામાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે તેની રીત તો એ છે જે નાતરૂં રવિવાર મંગળવારે થાય છે. ને નાતરૂં કરનાર મરદ તથા બૈરીના બાપ બેહુ જણ માંહોમાંહે સમજે; ત્યાર પછી તે બૈરી નાતરૂં કરનાર મરદના નામની ચુડી પેહેરીને જે દાહાડે નાતરૂં કરે તેજ રાતે બૈરી નાતરાવાળા ધણીને ઘેર જાય છે, એટલે નાતરૂં સહી થયું; તે ફરી શકતું નથી.

૨. અમારામાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. જેનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની બૈરી નાતરૂં કરવા ચાહે તો તેના ધણીના કાગળો આવતા હોય તેમાંથી જે છેલ્લો કાગળ આવ્યો હોય તે કાગળની તારિખથી તે બાર વરસ સુધી વાટ જોવી, પછી તેની ક્રિયા કરે ને પછી નાતરૂં કરે; ને કાગળ પત્ર નહી આવતો હોય ત્યારે તો તેના ગયાના દાહાડાથી તે બાર વરસસુધી વાટ જોઈને તેની ક્રિયા કરીને નાતરે જવા ચાહે તો જઈ શકેછે; એ ચાલ છે.

૪. અમારામાં કુંવારો મરદ નાતરૂં કરેછે, ને તેની રીત તો એ છે જે તે મરદ પેહેલાથી સમડીના ઝાડ સાથે પરણીને નાતરૂં કરે છે. ને કોઈ શખસ નાતરૂં કર્યા પછી પણ સમડી સાથે પરણે છે, પણ કન્યા તો કુંવારી નાતરૂં કરતી નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું તો રૂ. ૫૦) નું કરેછે. ને તેથી વધતું કરે તો તેની ખુશી, પણ ન્યાતનો ચાલ તો એજ મુકરર છે.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો પલ્લાંનું શું લખીએ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા માલમીલકત તેના વારસને આપીને નાતરે જાય.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા માલમીલકત તેને આપીને નાતરે જાય, એજ ફારગતી જાણવી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત જે પલ્લું રહ્યું હોય તે પાછું આપેછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી છોકરાવાળી બૈરી નાતરે જાય, ને તે છોકરા મોટા હોય તો બાપની મીલકતમાં રેહેછે, ને નાહના હોય તો તેની માસાથે લઈ જાયછે.

૧૨. લગનની બૈરીના છોકરા હોય તથા નાતરાવાળી બૈરીના છોકરા હોય, પણ વારસો લેવામાં એહુનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે, એમાં ધણી મુખત્યાર છે.

૧૪. કોઇ છોકરીવાળી બૈરી નાતરે જાય તો પલ્લું તથા માલમીલકત તે જેઠ તથા દિએરને આપીને જાય, ને જેઠ તથા દિએર છોકરીની બરદાસ્ત કરે.

૧૫. એ શિવાય બીજો અમારામાં ચાલ નથી.

ઠાકોર–પરદેશી ડાંગી તડ બીજાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૪.*

તેલી–દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૩.

૧. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરેછે. ને નાતરે જાય ત્યારે વારસની ફારગતી લઈને કાજીની ચિઠ્ઠી કરાવીને નાતરૂં કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પરદેશ ગયા પછી બાર વરસ સુધી તેની ખબર ન આવે ત્યારે ધણીના વારસની ફારગતી લઇને નાતરે જાય.

૪. કુંવારો નાતરૂં કરી શકતો નથી, ને કરે તો પંચાતનો ખરચ આપીને કરેછે, પંચાતની રજાથી.

૫. નાતરૂં કર્યું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંના પલ્લાંનું મુકરર નથી, જેને મળે છે તેવું કરેછે.

૭. ધણી જીવતાં છેડો ફાડી શકતી નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પલ્લું તથા મીલકત હોયતે આપીને ધણીના વારસની ફારગતી લઈને નાતરે જાય છે.

૯. મરનારના વારસની ફારગતી જોઇએ.

૧૦. પલ્લું પાછું આપેછે ને વાજબી ખરચ મુજરે આપે.

૧૧. બૈરી નાતરે જાય ને પેહેલા ધણીના છોકરા નાહના ધાવણા હોય તે માતાની સાથે જાય, ને મોટા હોય તો ધણીનો વારસ રાખેછે. નાહના મોટા થાય પછી ધણીનો વારસ રાખે.

૧૨. લગનની બૈરીના છોકરા ને નાતરાંની બૈરીના છોકરાનો હિસ્સો બરાબર છે.

૧૩. બીજી બૈરી લાવી શકેછે નાતરાંની.

૧૪. ધણી પલ્લાંનો દિએર છે, ને છોકરીનો વેહેવાર કરે.

૧૫. એ શિવાય બીજો સિરસ્તો નથી.

ખમાર–મોઢનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, ને જેને ગરજ પડે તે નાતરૂં કરે.

૨. છેડો ફાડવો તે એ જે કાજીને ત્યાં તે બૈરીને તલાક આપે ને સામસામી ફારગતી લે, ને છેડો ફાડયા પછી તે બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરે. પેહેલો ધણી જીવતો હોય તોએપણ કરે.

૩. એવું અમારા દીઠામાં આવ્યું નથી.

૪. મરદ પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતો નથી, ને બૈરીનું પણ એજ પ્રમાણે.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કર્યું તે ફરી શકતું નથી તો શું લખીએ?

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું રૂ. ૧૨૫ થી તે રૂ. ૧૫૦ સુધી આપે, એ ચાલછે.

૭. એનો જવાબ એ જે ધણીની રજા વિના બૈરીથી જવાય નહી તો પલ્લાંનું શું લખીએ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરવા ચાહે તો પેહેલા ધણીનો જે માલ હોય તે તથા પલ્લું તેના વારસને આપીને પછી બીજા સાથે નાતરૂં કરે.

૯. મરનારના વારસની ફારગતી વિના તેથી નાતરે જવાય નહી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું તમામ પાછું આપવાનો ચાલ છે, ને તેમાં તે બૈરીએ વાજબીનો ખરચ બે ચારની શાહેદીથી કર્યો હોય તે ખરચ પલ્લાંમાંથી મુજરે આપવાનો ચાલછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી બૈરી નાતરે જાય ને છોકરાં નાહાનાં હોય તો તેની મા સાથે લઈ જાય, અગર તે છોકરાંના વારસ હોય તો તે લઇ જાય.

---

* આ અંક વિશે વિવાહ બાબતમાં શેરો લખેલો છે તે જુવો. પૃષ્ઠ ૧૫૭.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં ને તે બૈરી ગુજરી ગઈ ને ત્યાર પછી તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવે ને તેનાં છોકરાં થાય તો બંનેનો વારસામાં હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી પણિયતની જીવતાં તે ઉપર બીજી આવતીજ નથી.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખેછે.

૧૫. એ કરતાં બીજો કાંઈ અમારા જાણ્યામાં નાતરાં બાબતનો ચાલ નથી,

નામદેવ–દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાની એ રીત છે જે વરને ત્યાંથી આદમી જાય, ને માગું કરે તેને હા કેહે તો વરને ત્યાંથી નાળિયેર તથા પતાસાનો પડો શેર ૧ સવાનો તથા રૂ. ૧ લઇને વરના તડનો પટેલ તથા વરની તરફનાં સગાં સર્વે મળીને જાય, ને કન્યાને ત્યાંનો પટેલ તથા કન્યાને ત્યાંનાં સગાં સર્વે બેસીને કન્યાને ચાંદલો કરીને નાળિયેર ને રૂ. ૧ આપે, એટલે નાતરૂં સહી. ને તે વખત પલ્લું રૂ. ૪૦ નું અંકે ચાળીસનું તે બૈરીને આપે. ને વરની પાસેથી રૂ. ૨ કન્યાનો પટેલ લઈને લાડવા મંગાવે, તે લાડવા સર્વે ખાય ત્યાર પછી બ્રાહ્મણ મુહૂર્ત આપે ત્યારે નાતરૂં કરવા જાય ત્યારે પંચાતને બોલાવે, ને પોતીકા તડની તથા કન્યાના તડની ત્યાં પંચાત મેળવે ને તેનું દાપું રૂ. ૩ ત્રણ વરની પાસેથી કન્યાના તડવાળો લે તથા સોપારી બે ને પાન ૧ ને ચપટી ખાંડ સર્વેને આપે, તથા રૂ. ૧૨ નાં લુગડાં આપે તથા કન્યાના તડવાળાને જમણ ૧ રીતભાતનું વરવાળો આપે; એ ચાલ અમારામાં છે.

૨. અમારામાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી વરસ બારસુધી વાટ જોઈને ત્યાંથી ખબર અંતર તથા કાગળપત્ર નહી આવે ત્યારે બંગડીકર્મ કરીને બીજા સાથે નાતરૂં કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તથા બૈરી પરણ્યા વિના નાતરૂં કરી શકતાં નથી.

૫. અમારામાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકે નહી.

૬. અમારામાં નાતરૂં કરેછે તે વખત પલ્લું રૂ. ૪૦ નું લગનની બરોબર આપેછે.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પલ્લું તેના વારસને પેહેલું ચુકવી આપે, પછી નાતરૂં કરે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઈતી નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે, ખરચ કાંઈ બાદ કરીને આપે નહી. (અથવા) પલ્લું પાછું આપવું પડેછે. ને પેહેલો ધણી ઘણાં વરસ સુધી જીવ્યો હોય તેનો ચુકાદો કરેછે, ચાર પંચાતના મળીને મળતર પ્રમાણે રૂ. ૨૦ અપાવે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીથી થયલાં છોકરાં નાહનાં હોય તો તેની માસાથે જાય, ને મોટાં હોય તો બાપના ઘરમાં રેહે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની બૈરી[ના] છોકરાં થયાં ત્યારે વારસો બેહુનો બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી કરે સહી.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું દિકરીને વાસ્તે રાખવાનો ચાલ નથી.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો અમારામાં ચાલ નથી.

ગંધર્વનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો આપવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી ન્યાતના ને સંસારના વેહેવારથી ગયો હોય ત્યારે ન્યાતવાળા તેની તજવીજ કરીને બાઈને રજા આપે. ને પરદેશ ગયો હોય તેની વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઇને બૈરી નાતરે જાય. ને અગર તે શખસના કાગળપત્ર વા ખબર આવતી હોય ત્યારે જે દિવસથી કાગળ નહી તે દિવસથી વરસ ૧૨ સુધી

વાટ જોઇને નાતરે જાય, પણ ન્યાતના વેહેવારમાં હોય તો.

૪. અમારી ન્યાતમાં બૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરૂં કરતી નથી, ને કદાપિ કોઈ પુરૂષ કરે તો તેની વિધિ કરીને નાતરૂં કરે.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંના પલ્લાંનું મુકરર નથી, લેનાર આપનારની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે આપે લેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડો ફડાય નહી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા તેનો માલ જે હોય તે ચાર ન્યાતનાને દેખાડીને તેના વારસને આપે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતીનો ચાલ નથી, પણ મરનારનો માલ હોય તે આપીને જાય.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તો તેમાં ન્યાતિ ખરચ અથવા સંસારવેહેવાર જે જુજવી ખરચ થયો હોય તે બાદ કરીને પાછું આપે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરાને મરનારનો વારસ રાખે તો ત્યાં રેહેછે, ને વારસ નહી હોય તો તેની માસાથે જાય, ને પછી તો છોકરાની મરજીમાં આવે ત્યાં રેહેછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં પણિયતની બૈરીના છોકરા તથા નાતરાવાળી બૈરીના છોકરા હોય તો વારસામાં બેહુના હક બરાબરછે. ને બૈરી બે જીવતી હોય તો બે ભાગ બરાબર, ને એરીતે છોકરાનો પણ છે; ને એકને છોકરા ન હોય તો પોતીકું પલ્લું ને અન્નવસ્ત્ર લે.

૧૩. પેહેલી બૈરી ઉપર ઉપલા કારણથી બીજી બૈરી કરેછે, તેશિવાય નહી.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે પલ્લું તો તેના વારસને આપે, ને તે વારસ છોકરીની બાલાશ રાખે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંમાં એશિવાય બીજા સવાલ નથી, ઉપરની કલમમાં લખેલાછે તે પ્રમાણે.

ભાટ–કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૦૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંની એરીત જે કોઈએક કરે, ને બાઇના પિહેરિયાં રાજી થઈને નાતરૂં કરાવે તો આગલા ધણીનું પલ્લું જે કાંઈ બાઈની પાસે હોય તે નાતરૂં કરે તે ધણી આપેછે, ને નહી આપે તો તેને ન્યાત અંગિકાર કરે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાની તથા ફારગતી લખવાની–તથા પેહેલો ધણી જીવતાં તે બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરે નહી–તે ત્રણે સવાલનો ચાલ અમારામાં નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તો બાઇને નાતરૂં કરવાનો અમારી જ્ઞાતિમાં કાંઈ ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ અથવા સ્ત્રી (ને) પરણ્યા વિના નાતરૂં કરી શકે નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરે તે ફરી શકે નહી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લાંનું એ છે જે બાઈ તથા તેના પિહેરિયાંનું મન માને તેટલું નાતરૂં કરનાર ધણી પલ્લું આપેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તેના વારસોને આપવામાં આવેછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ને નાતરૂં કર્યા પછી આગલા ધણીના વારસોને ઘરેણું પાછું આપ્યા પછી તે વારસો ફારગતી આપેછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કર્યા પછી ઘરેણું આગલા ધણીના વારસને આપેછે, તથા તે વારસોએ બાઈનું ભરણપોષણ કર્યું હોય તો પલ્લું પુરૂં લીધામાં આવેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં છોકરાવાળી બૈરી ધણી મરી ગયા પછી નાતરે જાય નહી.

૧૨. લગન કરેલી બૈરીના છોકરાનો તથા નાતરાંની બૈરીના છોકરાનો વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબરછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૩. પરણેલી બૈરી ઉપર બીજી બૈરી નાતરાંની લાવી શકેછે, ને ભરણપોષણ બંનેનું કરવું જોઈએ.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં છોકરીની મા પણ નાતરે જાય નહી, અગર તે બાઈ નાતરે જાય તો તેનું પલ્લું દિકરીનો કાકો રાખેછે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં કુંવારો નાતરૂં કરે તો આગલા ધણીનું પલ્લું આપે તથા વિવાહનો ખરચ આપે. તથા જ્ઞાતિનું મન મનાવે તો જ્ઞાતિ અંગિકાર કરેછે. તથા કુંવારો હોય ને કોઈ જીવતા ધણીની બૈરીને કાહડી જાય તો જ્ઞાતિ અંગિકાર કરે નહી, તેને ન્યાતબાહાર રાખેછે.

ભાડભુજા–કાયસ્થ વાસુદેવજીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." · અંક ૯૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, તેમાં બૈરી પોતાના માબાપની રજા લઈને નાતરે જાયછે.

૨. એનો જવાબ પહેલાં બાબત નંબર ૨) ની કલમ ૧૯ મી પ્રમાણે. ધણી રજા આપે તો નાતરે જાય, બૈરીથી ધણીની રજાવગર નાતરે જવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારામાં ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની ખરખબર તથા કાગળપત્ર વરસ ૧૨ સુધીમાં નહી આવ્યો તો તેની ધણિયાણીને તેના વારસની ફારગતી લઇને નાતરે જવાનો ચાલ છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ કુંવારો સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે. કન્યા કુંવારી પરણ્યાવગર નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકેછે નંબર ૨) ની કલમ ૧૯ મી પ્રમાણે.

૬. નાતરાંનું પલ્લું લગનની બરોબર રૂ. ૭૫) અકે પંચોતેરનું છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડો ફડાતો નથી. ને અગર ધણી છેડો આપે ને તે બૈરી નાતરે જાય તો તેની પાસેથી પલ્લું રૂ. ૭૫) નું ધણી પાછું લે છે, ને પછી નાતરૂં કરવા દેવાનો ચાલ છે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પલ્લું રૂ. ૭૫) નું ધણીને પાછું આપવાનો ચાલ નથી. ને એશિવાય બીજો જે માલ હોય તે તમામ તેના વારસને હવાલે કરે, ને બીજા રૂ. ૩૦) તે બૈરી વારસાના ફરીને પોતાના ધણીના વારસને આપે ને નાતરૂં કરે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરે જાય તો મરનારના વારસની ફારગતી લઇને નાતરે જાય છે.

૧૦. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી, રૂ. ૩૦) વારસાના ફરીને તે બૈરી તેના વારસને આપીને જાય.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે, ને પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા હોય તે પેહેલાના બાપના ઘરમાં રેહે, તેની માસાથે જવાનો ચાલ નથી.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય ત્યારે વારસાપણામાં બંનેના હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવવાનો ચાલ છે.

૧૪. કોઈ બૈરી ધણી મુઆ પછી નાતરે જાય ત્યારે પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી તો દિકરીને શેમાંથી આપે?

૧૫. એશિવાય બીજો ચાલ નથી.

ભરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે. તે બૈરી પોતાના માબાપ તથા સગાની સલાહ લઇને નાતરે જાયછે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરી ધણી મુઆ પછી નાતરે જાયછે. ધણી જીવતાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી. પરદેશથી તેની મુઆની ખબર આવે ત્યારે નાતરે જાયછે.

૪. અમારામાં કુંવારા નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૭. અમારામાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનો જે માલ હોય તે તેના વારસને આપીને નાતરે જાય.

૯. અમારામાં નાતરૂં કરે ત્યારે ધણીના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત જે માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપે, ને જે ખરચ્યું હોય તે જાય, તે મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા મોટા હોય તો તેના બાપના ઘરમાં રેહે, ને નાહના હોય તો તેની માસાથે જાય, ને જ્યારે મોટા થાય ત્યારે પેહેલાના બાપના ઘરમાં પાછા આવે.

૧૨. પરણેલી બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય તો વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં રજા આપે તો બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે દિકરીને વાસ્તે તેનો માલ તેનો દિએર તથા જેઠ રાખી શકેછે.

૧૫. એ શિવાય બીજો ચાલ અમારામાં નથી.

ભરવાડ—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "બ." અંક ૧૯૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે; તે પેહેલા નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે વિવાહ મેળવવાની રીતે નિશ્ચય કરે ત્યાર પછી રવિવારે વા મંગળવારે આગલી રાતે તે બૈરીના વારસને ઘેર વર તથા વરના ચાર સગાં જાય ને તેના વારસને ખવડાવવા તથા પિવડાવવાના રૂ. ૭) આપે; પછી તે બૈરીને વરની તરફના ચુડો આપે, તે બૈરીની તરફના તે બૈરીને પેહેરાવે, ને તે બૈરીને તથા વરને પાટલા ઉપર બેસાડીને બીજી નાતરાંની બૈરી કોઇની હોય તેઓ ચોખા વધાવે. ત્યારપછી જમીને રાતમાં ને રાતમાં તે બૈરીને લઇને વર તથા વરની તરફના તે ગામમાંથી જાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો ફારગતી તથા પેહેલો ધણી જીવતાં બીજા સાથે નાતરૂં કરવાનો જવાબ શું લખીએ?

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તો તેની બૈરી તે પરદેશ ગયલાની મુઆની પાકી ખબર આવે ત્યારે બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તથા બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરે નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી તો ફરવાના કારણનો જવાબ શું લખીએ?

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપતા નથી. નાતરૂં કરવાનો નિશ્ચય એજ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે ઠરે ત્યાર પછી ને નાતરૂં કરવા પેહેલાં સારે દાહાડે પલ્લું આપેછે, ને તે પલ્લું લગનની બરાબરછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડતી નથી તો તેના પલ્લાંનો જવાબ શું લખીએ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા પેહેલા ધણીનો માલ તેની પાસે હોય તે પેહેલા ધણીના વારસને આપે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઇતી નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તેમાંથી પેહેલા ધણીનો દાહાડાપાણીનો ખરચ તથા પેહેલા ધણીનું કરજ આપ્યું હોય તે ખરચ બાદ કરીને પલ્લું પાછું આપેછે; ને પેહેલો ધણી ઘણાં વરસ જીવ્યો હોય ને તેને પલ્લું ખરચ કર્યું હોય તે આપવું પડે નહી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીથી થયલાં છોકરાં મધે મોટાં છોકરાં તો પેહેલા બાપના ઘરમાં રેહેછે, ને નાહનાં છોકરાં માસાથે જાયછે, તે મોટાં થયાં પછી પાછાં પેહેલા બાપને ઘેર જાય.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં ત્યારે વારસો લેવામાં બંનેનાં છોકરાંનો હક બરાબરછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી નાતરાંની બૈરી લાવી શકાય નહી.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખે નહી.

૧૫. એ ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો નાતરાં બાબતનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

ત્રીલોણી—મરેઠા દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, પણ ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરેછે.

૨. અમારામાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઇને (બૈરી) બીજા સાથે નાતરૂં કરે.

૪. અમારામાં મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે. પણ બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરતી નથી.

૫. અમારામાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારામાં નાતરૂં કરેછે ત્યારે રૂ. ૨૦) વીસનું પલ્લું તથા લુગડાં વીસમાં કરેછે.

૭. ધણી જીવતાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પલ્લું તથા તેનો માલ હોય તે તેના વારસને આપીને ફારગતી લેછે, ને વારસ નહી હોય તો પંચને આપીને ફારગતી લેઇને નાતરૂં કરેછે, ને પંચ તેની પાછળ ક્રિયાખરચ કરીને ખાયછે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૮ મી પ્રમાણે.

૧૦. પલ્લું જે રહ્યું હોય તે પાછું આપેછે. ખરચ બાદ કરતા નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના મોટા છોકરા હોય તો પેહેલા બાપના ઘરમાં રેહે ને નાહના દુધ પીતા હોય તો માનીસાથે જાયછે, ને મોટા થયા પછી છોકરાનો કાકો લાવવા ચાહે તો લાવી શકેછે.

૧૨. નાતરાંની બૈરીના છોકરાં તથા લગનની બૈરીના છોકરાંનો વારસો લેવામાં એના હક બરાબરછે.

૧૩. પેહેલીની રજા શિવાય બીજી નાતરાંની લાવી શકતો નથી.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખેછે.

૧૫. ઉપર લખ્યા કરતાં બીજો નાતરાંનો અમારામાં ચાલ નથી.

આલિયા—પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, તેમાં બૈરી પોતે મુખત્યારછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલછે ને તેમાં બૈરી પોતે મુખત્યારછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઈને પછી બીજા સાથે નાતરે જાયછે.

૪. અમારામાં મરદ કુંવારા નાતરૂં કરેછે, ને બૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકેછે, ધણી ધણિયાણીને ન બને તો ફરી શકેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત તથા પરણતી વખત પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ત્યારે ધણીનો જે માલ હોય તે પાછો આપે, ને પછી નાતરે જાય.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનો જે માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપેછે, ને ફારગતી લેછે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૧૦. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૮ મી પ્રમાણે-જે માલ રહ્યો હોય તે તેના વારસને પાછો આપીને નાતરે જાયછે.

૧૧. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના છોકરા મોટા હોય તો પેહેલા બાપના ઘરમાં રેહે ને નાહના દુધ પીતા હોય તો તેની માસાથે જાય.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય પણ વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તે દિકરીને વાસ્તે તે બૈરીની પાસેથી જે માલ હોય તે તેનો દિએર રાખી શકેછે.

૧૫. એ શિવાય બીજો ચાલ અમારામાં નથી.

વાંસફોડા–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૩.

૧. નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, બૈરી મુઆ પછી અથવા બૈરી જીવતે આંધળી તથા પાંગળી એવી તરેહથી બહુ દોષવાળી થાય તો બીજી નાતરે લાવે, પણ પેહેલી રાજી થાય ત્યારે લાવે, ને પેહેલીને પાળે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૩. બાર વરસ સુધી વાટ જોઈને ન્યાતને જાહેર કરીને નાતરૂં કરે—ન્યાતની રજાથી.

૪. પરણ્યાવિના નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરેજ નહી.

૬. ગાંઠી ૧ રૂ. ૫) ની હેમની તથા કલ્લાં જોડ ૧ રૂપાનાં રૂ. ૧૦) નાં તથા લુગડાં જોડ ૧) રેશમી એટલું આપેછે.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે તેના વારસને પલ્લાં વિગેરે પાછું આપે.

૯. ફારગતીનો ચાલ નથી.

૧૦. વાજબી ખરચ થયો હોય તે બાદ કરીને પાછું આપે, જો પંચની નજરમાં વાજબી ખરચ થયો એવું જાણવામાં આવે તો; નહી તો પુરૂં પલ્લાં વિગેરે પાછું આપવું.

૧૧. બાપના વારસ હોય તો તે છોકરાંને રાખે, ને ન હોય તો તેની માસાથે જાય.

૧૨. વારસ બંનો સરખા છે.

૧૩. ના, નથી લાવી શકતા; ને બીજી બાબત તો પેહેલા નંબરમાં જવાબ છે તે પ્રમાણે છે.

૧૪. છોકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખેછે.

૧૫. એ ઉપર લખ્યાછે સવાલોના જવાબ તેજ પ્રમાણે છે.

વાંસફોડા–દક્ષણિ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનો ચાલ છે, ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરેછે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી, ને તે ઉપરાંત થઈને બૈરી જાય તો ધણી[ને] રૂ. ૫૦) રાજીકરામણી આપે, ને પંચાતને રજા લીધાના રૂ. ૨૫) આપે.

૩. પરદેશ ગયાનો ચાલ નથી, ને પરદેશ જાયછે તે ધણિયાણીને જોડે તેડીને જાયછે.

૪. પરણ્યાવિના નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંની રીત પણ લગન પ્રમાણે છે.

૭. બીજી કલમ પ્રમાણે કરીને છેડો ફાડી શકેછે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પલ્લું પાછું આપેછે.

૯. મરનારના વારસની ફારગતી જોઈએ.

૧૦. પલ્લું પાછું આપે ત્યારે ખરચ બાદ થાયછે.

૧૧. મોટાં છોકરાં હોય તો બાપના ઘરમાં રેહે, ને નાહનાં હોય તો બૈરીની જોડે જાય, ને તેને પણ મરનારનો વારસ રાખે તો રાખી શકેછે.

૧૨. લગનની બૈરીનાં છોકરાં તથા નાતરાંની બૈરીનાં છોકરાંનો હિસ્સો સરખો છે.

૧૩. લાવી શકેછે.

૧૪. દિકરીને વાસ્તે રાખેછે, ને દિએર દિકરીને પરણાવેછે.

૧૫. એ શિવાય કાંઈ બીજી રીત નથી.

પખાલી–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મુઆ પછી આજદિન સુધી બૈરી નાતરૂં કરેછે તે ગોરને માલમ છે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઇને બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ નથી.

૫. નાતરૂં ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત મળે તે પ્રમાણે કરેછે ઘરેણું.

૭. ધણી જીવતાં છેડો ફાટતો નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તો ધણીના મા-બાપ વિગેરેને પાછું આપે, જે કીધું હોય તે પ્રમાણે.

૯. પલ્લું આપે ને ફારગતી બંનેને જોઇએ.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત ધણીના વા ધણિયા-ણીના માબાપના ખરચમાં વપરાય તો તે બાદ કરીને આપે, નહી તો પુરૂં આપે; પેહેલો ધણી ઘણાં વરસ સુધી જીવ્યો હોય તોપણ એજ પ્રમાણેછે.

૧૧. છોકરાની સરત કરી હોય તો નાતરાવાળાના ઘરમાં રેહે, નહી તો સગા બાપને ઘેર રેહે.

૧૨. બેહુનો બરાબર હક છે.

૧૩. પરણેલી ઉપર બીજી લાવી શકેછે.

૧૪. પલ્લું રાખી શકેછે.

૧૫. બીજો કાંઈ ચાલ છે, પણ જાણ્યામાં નથી.

વાઘરીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૫.

૧. નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, બૈરી મુઆ પછી અથવા બૈરી જીવતે આંધળી તથા પાંગળી થાય તો તેને રાજી કરીને બીજી નાતરે લાવે.

૨. ધણી જીવતાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૩. ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે બાર વરસ સુધી વાટ જોઇને ધણીના વારસની રજા લઇને નાતરૂં કરવા ચાહે તો કરી શકેછે.

૪. મરદ પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકેછે, પણ બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંના ખરચના રૂ. ૬) બૈરીના વાલીને આપવાનો ચાલ છે.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૮. મુઆ પછી નાતરૂં કરે તો પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. ધણીના વારસને મરનારનો માલ હોય તે આપીને નાતરે જાય, ને ફારગતીનો ચાલ નથી.

૧૦. પલ્લું નથી તો ખરચ શામાંથી આપે ?

૧૧. નાતરૂં કરે ત્યારે છોકરા નાહના હોય તો બૈરી સાથે જાય ને મોટા હોય તો બાપના વારસ રાખે.

૧૨. બંને બૈરીના છોકરાનો હિસ્સો બરાબર છે. લગન તથા નાતરાવાળીના છોકરાંનો હિસ્સો બરાબરછે.

૧૩. પરણેલી બૈરીની રાજીથી લાવી શકેછે.

૧૪. પલ્લાંનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૫. એ સવાલ કરતાં કાંઈ બીજી રીત નથી.

પુરબિયા–બખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૩.

૧–૧૫. નાતરાં બાબતના સવાલ ૧૫ નો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલતો નથી, પણ કોઈ ભુલથી અથવા કન્યાની ખોટના સબબથી છાનું છપનું ચોરી છુપીથી કરે તો ટુંકી ન્યાતના સબબથી ન્યાતના ઠાકોર તથા પંચાતના સર્વે લોકો મળીને તેનું સમાધાન કરેછે. ને તે બૈરીના આગલા ધણીના જેવર વિગેરે માલમીલકત બાબતની તજવીજ કરીને તે મરનારના વારસોને પાછું અપાવ્યામાં આવેછે, ને (જ્યારે કે) એ પ્રમાણે સમાધાન થયા પછી નાતરૂં કરનાર બૈરીનો તથા મરદનો હક્ક હરેક કામમાં પરણેલા મુજબ છે.

પેટીધડાની ન્યાતના તડનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં અસલમાં ધણી જીવતાં છેડો ફાડવાનો ચાલ ન હતો, ને હાલમાં જુજવી છેડો ફાડેછે તે અમે સર્વ લોક મળીને બંધ કરીએ છૈએ કે આયંદે કોઈ ધણી જીવતે છેડો ફાડે નહી.

૩. પેહેલા ધણીની બાર વરસ સુધી વાટ જોવી, ને ખબર ન જણાય તો પરણેલી બૈરી નાતરે જાય-બીજો ધણી કરે.

૪. પરણ્યાવિના મરદથી તથા બૈરીથી નાતરૂં થાય નહી.

૫. નાતરૂં પાછું ફરતું નથી.

૬. પલ્લું આપવામાં તરફેણની મરજી,

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો પલાંનું શું લખીએ?

૮. પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા બીજો માલ ધણીને અથવા ધણીનાવારસને પાછો આપે.

૯. જાય તો માલની ફારગતી આપે.

૧૦. હા, પલ્લું નાતરૂં કરતી વખત આપીને જાય.

૧૧. મોટું છોકરૂં હોય તો પેહેલા બાપના ઘરમાં રેહે ને નાહનું હોય તો આંગળિયે જાયછે, ને તે છોકરૂં મોટું થયા પછી પેહેલા બાપના વારસ પાછું પણ લાવી શકેછે,

૧૨. હા. બંનોનો હક બરાબરછે.

૧૩. હા. લાવી શકેછે.

૧૪. હા. દિકરીને વાસ્તે કાકા વિગરે રાખે.

૧૫. એશિવાય બીજો ચાલ અમારા જાણ્યામાં નથી.

બંધારા–નાગરનો જવાબ.

પ્રકાર "બ." અંક ૧૩૬.*

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ એ છે જે વસ્ટાળું કરવા ન્યાતની બૈરી જાય, ને કેહે કે ફલાણા જોડે નાતરૂં કરશે, ને તે હા કેહે તો રૂ. ૧) બાનામાં આપે એટલે સહી થયું; પછી ફરે નહી. ને પલ્લું રૂ. ૧૫૧)[નું] તુરત કરે ને પછી નાતરૂં કરે, ને પંચાતનું દાપું રૂ. ૭) સાત ન્યાતગોરને પંચની તરફના આપે પછી નાતરૂં કરે–એ રીત છે; તથા ધણી ગુજરી ગયો ને તેજ વરસમાં બૈરી નાતરૂં કરે તો રૂ. ૨૫) પંચાતના તથા રૂ. ૨) ન્યાતગોરના જુમલે રૂ. ૨૭) ન્યાતગોરને નાતરાંનો કરનાર આપે; તથા રૂ.૦ાા સુરતી ગોરનું દાપુંછે–રકમ એ રૂ. ૭) તથા રૂ. ૨૭ ઉપર ને રૂ. ૭) ની રકમ ઉપર ન્યાતગોરનું રૂ. ૧) દાપુંછે. તથા માથું ઓડાવેલી બૈરી નાતરૂં કરે તેની પાસેથી રૂ. ૧૦) દશ તકસીરના તથા રૂ. ૭) પંચના દાપાના તથા ન્યાત ગોરનો તથા સુરતી ગોરનો રૂ. ૧ાા દાપાનો–જુમલે રૂ. ૧૮ાા આપે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી. ધણી ગુજરી ગયા પછી નાતરૂં કરે અથવા ધણી નામર્દ હોય ને પંચ રજા આપે તો છેડો ફાડે.

૩. જેનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઇને પછી નાતરૂં કરે, પણ ચુડીકર્મ કરીને.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તથા બૈરી[થી] કુંવારા નાતરૂં થાય નહી, ને કરે તો પંચ તેને પુછી શકેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકે નહી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત રૂ. ૧૫૧) નું પલ્લું આપેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીનો છેડો ફડાય નહી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું મરનારના વારસને પાછું આપે સહી.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી નહી જોઈએ.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે, ને ખરચ બાદ થતો નથી; ને જનસોનો ઘસારો મુજરે આપ્યામાં આવતો નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે, ને મરનારના છોકરાં નાહનાં હોય તો માની સાથે જાય, ને મોટાં થાય ત્યારે બાપના ઘરમાં રેહે.

૧૨. પરણેલી બૈરીના છોકરા થયા તથા નાતરાંની બૈરીના છોકરા થયા ત્યારે વારસો લેવામાં બંનોનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી બૈરી લાવી શકેછે.

૧૪. બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું દિકરીને વાસ્તે તેના વારસ રાખેછે.

૧૫. નાતરાંના સવાલ ઉપર આવી ચુકયા, બીજા નથી.

---

* આ ન્યાતના બીજા તડની વિરૂધની કલમો અંક ૨૩૬માં છે.

નાગર–ખંધારાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૯.

૧. * અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ એ છે જે (જે) વસ્ટાળું કરવા ન્યાતની બૈરી જાય ને કેહે જે ફલાણા જોડે નાતરૂં કરશે ને તે હા કેહે તો રૂ. ૧) બાનામાં આપે એટલે સહી થાય, પછી ફરે નહી–ને પલ્લું રૂ. ૧૫૧) નું તુરત કરે, ને પછી નાતરૂં કરે, ને પંચાયતનું દાપું રૂ. ૭) ન્યાતગોરને પંચાયતની તરફના આપે–પછી નાતરૂં કરે એ રીતછે. તથા ધણી ગુજરી ગયો ને તેજ વરસમાં બૈરી નાતરૂં કરે તો રૂ. ૨૬) પંચાયતના તથા રૂ.૧) ન્યાતગોરનો દાપાનો–જુમલે રૂ. ૨૭) ન્યાતગોરને નાતરાનો કરનાર આપે; તથા રૂ. ०॥ સુરતીગોરનું દાપુંછે–રકમ ૨, રૂ. ૭) તથા ૨૭) ઉપર, ને રૂ. ૭) ની રકમ ઉપર ન્યાતગોરનું રૂ. ૧) દાપુંછે; તથા માથું ઓઢાવેલી બૈરી નાતરૂં કરે તેની પાસેથી રૂ. ૧૦) દશ તકસીરના તથા રૂ. ૭) પંચાયતના દાપાના તથા ન્યાત ગોરનો રૂ. ૧) તથા સુરતી ગોરનો રૂ. ०॥ દાપાનો–જુમલે રૂ. ૧૮॥ આપે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી ન જોઈએ. પણ પેહેલા ધણીનો જે કાંઈ માલ હોય તે તેના વારસને આપીને નાતરે જાય.

પરદેશી–બખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૦.

૧. અમારામાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. તેમાં રીત તો એ છે જે નાતરૂં રવિવાર મંગળવારે થાયછે, ને નાતરૂં કરનાર મરદ તથા બૈરીનાં માબાપ બેહુ જણા માંહોમાંહે સમજે ત્યાર પછી તે બૈરી નાતરૂં કરનાર મરદના નામની ચુડી પેહેરીને જે દાહાડે નાતરૂં કરે તેજરાતે બૈરી નાતરાવાળા ધણીને ઘેર જાયછે, એટલે નાતરૂં સહી થયું તે ફરી શકતું નથી.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તેની બૈરી કેટલા દાહાડા સુધી વાટ જોઇને નાતરૂં કરે ? એવું આજ સુધી અમારામાં થયું નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તો પરણ્યાવિના નાતરૂં કરેછે, પણ તેની વિધિ કરીને કરેછે, ને કન્યા તો કુંવારી નાતરૂં કરતી નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની પેહેલી કલમ પ્રમાણે–નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું તો રૂ. ૫૦ નું કરે છે, ને તેથી વધતું કરે તો તેની ખુશી–પણ ન્યાતનો ચાલતો એજ મુકરર છે.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો પલ્લાંનું શું લખીએ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા માલમીલકત તેના વારસોને આપીને નાતરે જાય.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરે જાય ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા માલમીલકત તેના વારસને આપીને નાતરે જાય, એજ ફારગતી જાણવી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત જે પલ્લું રહ્યું હોય તે પાછું આપેછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી છોકરાંવાળી બૈરી આજ લગી તો નાતરે ગઈ એવું અમે જાણતા નથી–વાસ્તે એનો જવાબ ખુલ્લો લખ્યો નથી.

૧૨. લગનની બૈરીના છોકરા હોય તથા નાતરાંવાળી બૈરીના છોકરા હોય પણ વારસો લેવામાં બેહુનો હક બરાબરછે.

૧૩. પહેલી બૈરી જીવતાં બીજી નાતરાંની કાંઈ કારણ હોય ને ન્યાતના લોક રજા આપે તો લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ છોકરીવાળી બૈરી આજ સુધી તો નાતરે ગઈ નથી, ને હવે પછી કોઈ બૈરી નાતરે જાય તો પલ્લું દિએરને આપે, ને દિએર તે છોકરીની બરદાસ્ત કરે.

૧૫. એ શિવાય બીજો કાંઈ અમારામાં ચાલ નથી.

---

૧. જુઓ અંક ૧૩૬. પૃષ્ઠ ૬૪૪.

ઠાકોર—પરદેશી લોધાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૧.

અમારામાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. ને રીત તો એ છે જે નાતરૂં રવિવાર તથા મંગળવારે થાય છે. ને નાતરૂં કરનાર મરદ તથા બૈરીનો બાપ બેહુજણ માંહોમાંહે સમજે ત્યારપછી તે બૈરી નાતરૂં કરનાર મરદના નામનો ચુડો પેહેરીને જે દાહાડે નાતરૂં કરે તેજરાત્રે બૈરી નાતરાવાળા ધણીને ઘેર જાય છે, એટલે નાતરૂં સહી થયું તે ફરી શકતું નથી.

૨. અમારામાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. જેનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની બૈરી નાતરૂં કરવા ચાહે તો તેના ધણીના કાગળો આવતા હોય તેમાંથી જે છેલ્લો કાગળ આવ્યો હોય તે કાગળની તારીખથી તે બાર વરસ સુધી વાટ જોવી-પછી તેની ક્રિયા કરે ને પછી નાતરૂં કરે. ને કાગળ પત્ર નહી આવતો હોય ત્યારે તો તેના ગયાના દાહાડાથી તે બાર વરસ સુધી વાટ જોઇને તેની ક્રિયા કરીને નાતરે જવા ચાહે તો જઈ શકેછે; એ ચાલછે.

૪. અમારામાં કુંવારા(માં) મરદ નાતરૂં કરેછે, તેની રીત તો એ છે જે તે મરદ પેહેલાથી સમડીના ઝાડ સાથે પરણેછે. પણ કન્યા કુંવારી નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, રૂ. ૫ નાં લુગડાં આપેછે.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો પલ્લાંનું શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા માલમીલકત તેના વારસને આપીને નાતરે જાયછે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનાં લુગડાં તથા માલમીલકત તેને આપીને નાતરે જાયછે, એજ ફારગતી જાણવી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત જે રહ્યું હોય તે પાછું આપે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી છોકરાંવાળી બૈરી નાતરે જાય ને છોકરાં મોટાં હોય તો તેના બાપની મીલકતમાં રેહે, ને નાહનાં હોય તો તેની માસાથે જાય.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થાય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થાય પણ વારસો લેવામાં બેહુ બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે, તેમાં ધણી મુખત્યારછે.

૧૪. કોઈ છોકરીવાળી બૈરી નાતરે જાય તો પલ્લું તથા માલમીલકત જેઠ તથા દિએરને આપીને જાયછે, ને દિએર તથા જેઠ છોકરીની બરદાસ્ત કરે.

૧૫. એ શિવાય બીજો અમારામાં ચાલ નથી.

પરદેશી—બુનકરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૨.

૧. નાતરૂં કરવાનો ચાલ નંબર ૧ ની કલમ ૧ પ્રમાણે છે. નાતરાંનો કરનાર આગમજથી રૂ. ના ની પંચાતના લોકને દારૂતાડી પાય. ને બૈરી રાજી હોય તો પાણીનું બેડું ભરીને નાતરૂં કરનાર ધણીને ઘેર જાય. ને નાતરાંનો કરનાર ઉપર લખ્યા પ્રમાણે રૂ. ના નો દારૂ પંચાતને પાય ત્યારે નાતરૂં સહી થાયછે.

૨. ધણી જીવતાં ધણિયાણીથી છેડો ફડાતો નથી. જેનો ધણી નામર્દ હોય ને ધણી ધણિયાણી રાજી હોય તો છેડો ફાડવાનો ચાલ છે. બીજા કારણથી છેડો ફાડવાનો સિરસ્તો નથી.

૩. ધણી પરદેશ ગયો હોય તેની બૈરી તેનો મુઆનો કાગળ આવે ત્યારપછી તેનો દાહાડોપાણી કરીને નાતરે જાય. ધણીનો મુઆનો કાગળ આવ્યા શિવાય નાતરૂં થઈ શકતું નથી.

૪. મરદ પરણ્યાવિના નાતરૂં કરેછે. તે નાતરૂં કર્યા પછી સમડીના ઝાડ સાથે અથવા વાળી સાથે પરણે ત્યારે તેનાં છોકરાછોકરીના વિવાહવાજન ન્યાતમાં થાય. ને નાતરૂં કર્યા પછી સમડી સાથે અથવા વાળી સાથે ન પરણે તો તેના છોકરા છોકરીનાં લગન ન્યાતમાં થતાં નથી. ને બૈરીથી પરણ્યાવિના નાતરૂં થાય નહી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપતા નથી. નાતરૂં કરનાર શખસ બંગડી રૂ. ૧ ની તથા લુગડાં રૂ. ૩ાા નાં આપેછે. તે મધે સાળુ રૂ. ૨ નો તથા ઘાઘરો રૂ. ૧) નો તથા ચોળી રૂ. ૦ાા ની આપે.

૭. પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, ને છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણિયાણી ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તે પેહેલા ધણીનો માલ તેના વારસને આપે. તથા નાતરૂં કરનાર શખસ રૂ. ૧૫ વારસાના આગલા ધણીના વારસને આપેછે.

૯. નાતરૂં કરે તે બૈરી પોતાના આગલા ધણીનો માલ તેના વારસને હવાલે કરે, ને તે વારસને રૂ. ૧૫ વારસાના નાતરૂં કરનાર શખસ આપે એટલે ફારગતી લેવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૧૦. પલ્લું અમારામાં આપવાનો ચાલ નથી, તેથી એ કલમનો જવાબ લખ્યો નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ને તેને છોકરા હોય તેને તેના કુટુંબીમાં જે હોય તે રાખે. તે મધે નાંધડું છોકરૂં હોય તેને મા સાથે લઈ જાય, ને મોટું થાય ને મરનારના કુટુંબી પોતાને ઘેર તેડી લાવે તો લાવવાનો ચાલ છે.

૧૨. લગનની બૈરીના છોકરા હોય તથા નાતરાંની બૈરીના છોકરા હોય તે બન્ને બાપની મીલકતમાંથી બરાબર વેહેંચી લેછે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તેની ઉપર બીજી નાતરાંની કરવાનો ચાલ છે.

૧૪. પલ્લું અમારામાં નથી ને માલમીલકત હોય તે મરનારના કુટુંબીને આપીને નાતરે જાય, ને તે બૈરીને છોકરી હોય તો તે છોકરીના લગન વિગેરેનો ખરચ તેના કુટુંબી કરે. છોકરીને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૫. એ સવાલ—ઉપર લખ્યા શિવાય બીજો સિરસ્તો અમારામાં નથી.

પરદેશી—શ્રીબાસ્તાનનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૭.

૧. અમારામાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, પણ ધણી મુઆ પછી કરે.

૨. અમારામાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તો તેની મુઆની ખબર આવે ત્યારે તે નાતરૂં પોતાની ખુશીથી કરે.

૪. અમારામાં મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરે, ને બૈરીથી ન થાય.

૫. અમારામાં નાતરૂં કરે તે ફરી શકે નહી.

૬. અમારામાં નાતરૂં કરેછે તેને પલ્લાંનો પણ રૂ. ૫૦) નો આંકડો કર્યોછે. ઘરેણું તથા લુગડાં કરેછે તે કરે.

૭. ધણી જીવતાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણીના મુઆ પછી તેનું પલ્લું તથા માલ જે કાંઈ હોય તે તેના વારસને આપીને નાતરૂં કરે, ને તેના વારસ ન હોય તો પંચને આપે.

૯. અમારામાં ફારગતીનો ચાલ નથી.

૧૦. પલ્લાં વિગેરે જે કાંઈ રહ્યું હોય ખરચ કરતાં તે આપે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં હોયતો તેના બાપની મીલકતમાં રેહે.

૧૨. લગનની બૈરીનાં છોકરાં તથા નાતરાંની બૈરીનાં છોકરાંનો હક બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરીની રજા શિવાય લાવતા નથી.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તે દિકરીને સારૂ તેનો જે કોઈ હોય તે રાખે.

૧૫. ઉપર લખ્યા કરતાં અમારામાં બીજો ચાલ નથી.

ભંડારીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૫.

૧. અમારામાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. ધણિયાણી મરીગયા પછી નાતરાંની બૈરી લાવેછે. ધણિયાણી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવવાનો ચાલ પેહેલાં હતો વાસ્તે લગન બાબતના સવાલમાં લખાયું છે, પણ હાલમાં તો જીવતી ધણિયાણીએ નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની મુઆની ખબર આવે ત્યારે તે બૈરી નાતરે જાય; તેની મુઆની ખબર આવ્યા વગર તેની ધણિયાણીને નાતરે જવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં કુંવારો મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે, પણ બૈરી પરણ્યાવિના કુંવારી નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંનું પલ્લું રૂ. ૪૦ નું મળે તો કરે, ને નહી મળે તો રૂ. ૩) નાં લુગડાં કરે—આપે ને નાતરૂં કરે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણીને છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પહેલા ધણીનો માલ જે પલ્લાં વિગેરે હોય તે તેના વારસને પાછો આપે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે તેનો માલ જે હોય તે તેના વારસને હવાલે કરે, ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લાં વિગેરે જે માલ હોય તે પાછો આપે ને ખરચ કરયો હોય તે જાય, ને પેહલો ધણી ઘણાં વરસ સુધી જીવ્યો હોય તેથી કાંઈ ફેર નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે; ને પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં તેના સગાં રાખે તો તેને ત્યાં રેહે, ને તે નહી રાખે તો તેની માસાથે જાય.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય પણ વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવવાનો ચાલ નથી.

૧૪. બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તેની છોકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખેછે.

૧૫. એ સર્વે સિરસ્તો ઉપરના જવાબમાં લખ્યોછે. ને જ્યારે નાતરૂં કરે ત્યારે વરવાળો રૂ. ૧૦ દશ ન્યાતમાં આપેછે; એ ચાલછે.

ધામલા—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." **અંક ૧૧૩.**

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. ને રીત તો એ છે જે વરવાળા નાતરૂં કરનાર બૈરીને ઘેર એ આદમી જઇને સહી કરી આવે ત્યાર પછી દાહાડો પોહોંચતો આવે ત્યારે નાતરૂં કરે, ને તે વખત રૂ. ૭ા પંચાતમાં આપેછે.

૨. છેડો ફાડે તેમાં ધણી ધણિયાણી રાજી થઇને ફારગતી કરે ત્યારે તે બૈરી બીજા સાથે નાતરે જાયછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં જે ધણી પરદેશ રેહેવાને જાય તે તો પોતાની બૈરીને જોડે તેડીને જાયછે તો વાટ જોવાનું શું લખીએ ?

૪. અમારી ન્યાતમાં આજસુધી મરદ અથવા બૈરીએ પરણ્યાવિના નાતરૂં કીધું નથી તો શું લખીએ?

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું લગનની બરોબર આપેછે, ને લુગડાં આપવાનો ચાલ નથી.

૭. ધણી જીવતાં રાજી થઇને છેડો ફાડે ત્યારે પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનાર શખસને કરજ હોય તો તેના વારસને શું આપે ?

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરાને તેનો કાકો રાખે તો તેની પાસે રેહે, ને ધાવણા હોય તો તેની માસાથે જાય.

૧૨. લગનની બૈરીને છોકરાં થાય તથા નાતરાંની બૈરીને પોતાના તુકમથી છોકરાં થાય તે એના વારસા લેવામાં (એના) હક બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવેછે.

૧૪. પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી તો દિકરીને વાસ્તે શું રાખે ?

૧૫. એ કરતાં બીજો નાતરાંનો ચાલ અમારામાં નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

રાવળિયા–રાજભરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, ને રીત તો વિવાહના ચાલ પ્રમાણે.

૨. ધણીની મરજીમાં આવે તો છેડો ફાડે ને ફારગતી આપે ત્યારે જીવતે ધણીએ નાતરૂં કરે, પણ બૈરીથી તો છેડો ફડાયજ નહી.

૩. ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઇને બીજા સાથે નાતરૂં કરે.

૪. સમડી સાથે પરણીને મરદ નાતરૂં કરે, ને બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરેજ નહી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરે નહી.

૬. વિવાહ પ્રમાણે પલ્લાંનો ચાલછે.

૭. ધણિયાણીથી છેડો ફડાય નહી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે તેની પાસે પલ્લાં વિગેરે જે ધણીનો માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપે.

૯. મરનારના વારસની ફારગતી થાય છે.

૧૦. ખરચ બાદ કરવાનો ચાલ નથી.

૧૧. છોકરાં મોટાં હોય તો તેના બાપના ઘરમાં રહે ને તેના વારસ પણ રાખે, ને બાળક હોય તો બૈરીની જોડે જાયછે.

૧૨. વારસામાં બંનેનો હક બરાબરછે, પણ પોતાના તુકમથી પેદા થયો હોય તો બરાબર લે; પણ નાતરાંની બૈરીને પેટે પેહેલા પણિયત ધણીથી છોકરાં થયાં હોય તેને હિસ્સો નહી આપવો. તેનો સબબ એ જે તેના પેહેલા બ.પની મીલકત હોય તે મીલકત તથા માલ ઉપર તે છોકરાઓનો હિસ્સો પોહોંચેછે.

૧૩. હા, નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. નાતરે જાય ત્યારે તે છોકરીને આપીને જાય.

૧૫. એ શિવાય કાંઈ ચાલ નથી.

રાવળયિા–સુરતી પાટીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. બૈરી પોતાના ધણીની તથા પંચના લોકની સલાહ લઇને નાતરે જાયછે; ને ધણી નહી હોય તો તેના વારસની રજા લઇને નાતરે જાયછે.

૨. બૈરી એકેદ ચાલતી હોય તથા ધણીને રોટલા ખવડાવવા ન મળે ને તે બૈરી પંચમાં ફરિયાદ આવે ત્યારે પંચના લોક તેના ધણીને બોલાવે, ને પંચના લોક બંનેની હકિકત સાંભળીને તેના ધણીની પાસે છેડો અપાવે ત્યારે તે બૈરી નંબર ૨ ની કલમ ૧૯ મી પ્રમાણે આપીને જીવતે ધણીએ નાતરૂં કરે. ધણીની રજા વગર તથા પંચના લોકની રજા વગર નાતરે જવાય નહી.

૩. પરદેશ ગયો હોય ત્યારે વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઇને બીજા સાથે નાતરૂં કરે.

૪. મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરે, બૈરીથી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરાય નહી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંનું પલ્લું મુકરર નથી, મળે તો રૂ. ૧૦) નું પલ્લું આપેછે. ને ન મળે તો સાડી ૧ ને ઘાઘરો આપીને નાતરૂં કરેછે.

૭. પલ્લું ધણીને હવાલે કરે, ઉપરની કલમ ૨ પ્રમાણે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે તેની પાસે પલ્લાં વિગેરે જે માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપે.

૯. મરનારના વારસની રજા લઇને નાતરે જાયછે.

૧૦. ખરચ બાદ કરતાં જે બાકી રહ્યું હોય તે આપીને નાતરે જાયછે.

૧૧. છોકરાં મોટાં હોય તો તેના બાપના ઘરમાં રેહે, ને નાહનાં હોય તો બૈરીની જોડે જાયછે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની બૈરીને પોતાના તુકમથી છોકરાં થયાં હોય ત્યારે વારસામાં બંનેનો હક બરાબરછે. ને નાતરાવાળી બૈરી પેહેલા ધણીનો છોકરો આંગળીએ લાવી હોય તેનો વારસાપણામાં હક પોહોંચતો નથી.

૧૩. હા. છોકરા નહી થતા હોય તો બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તથા બીજો જે માલ હોય તે તેનો દિએર

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

રાખેછે. ને છોકરીનો કરવેહેવાર પણ તેજ કરેછે, છોકરીને આપવાનો ચાલ નથી.

૧૫. એ શિવાય બીજો ચાલ તો એ છે જે જે શખસ નાતરૂ કરે તે શખસ ન્યાતના તમામ લોકને રૂ. ૨) નીશાપાણીના આપે ને નાતરૂ કરે.

રાવળિયા–ચરોતરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂ કરવાનો ચાલ છે, ને રીત તો એ છે જે ધણી પોતાને ઘેરથી સાલ્લો રૂ.૦।।। નો તથા ઘાઘરો રૂ. ૦।। નો તથા રૂ. ૦।।= નાં છાલિયાં હાથમાં ઘાલીને લઈ જાય છે; એ રીત છે.

૨. છેડો ફાડવો હોય ત્યારે પંચને મેળવે ને ધણી ધણિયાણીમાંથી કોઈ રાજી ન હોય તેને પંચ પુછે જે તારે છેડો ફાડવોછે? ત્યારે બંનેમાંથી જેને ગમતું હોય તે છેડો ફાડેછે. ને ફારગતીનો ચાલ નથી ને બીજા સાથે નાતરે જવું તે બાઈની ખુશી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તો તેમાં કાંઈ મુદત નથી જે બાર વરસ સુધી વાટ જોવી. (અગર) તે બાઇની મરજીમાં આવે તો સુખે બીજા સાથે નાતરે જાયછે.

૪. કુંવારો હોય તો સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરે, ને કોઈ શખસ સમડી સાથે પરણ્યાવિના પણ નાતરૂ કરેછે, ને બૈરીથી પરણ્યાવિના નાતરૂ થતું નથી.

૫. પોતાની ખુશીથી તેડેછે.

૬. નાતરૂ કરતી વખત પલ્લું આપતા નથી. ઉપરના પેહેલા સવાલના જવાબ પ્રમાણે રૂ. ૧।।।= ને આસરે માલ આપેછે. એ શિવાય બીજી કાંઈ રીત નથી.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ત્યારે તેનું પલ્લું હવાલે કરે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂ કરે તો તેનું પલ્લું હોય તે હવાલે કરે, ને પેહેલા ધણીનો માલ જે હોય તે તેના વારસને હવાલે કરીને જાય.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરૂ કરે તેમાં ફારગતી જોઇએ નહી.

૧૦. નાતરૂ કરતી વખત વાપરતાં રહ્યું હોય તો પલ્લું પાછું આપે, ને ખરચ બાદ કરવાનો ચાલ નથી, હોય તો પુરૂં આપે; ને પેહેલો ધણી ઘણાં વરસ સુધી જીવ્યો હોય તો તેથી કાંઈ તફાવત નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે, ને પેહેલા ધણીનાં છોકરાં થયલાં હોય ને નાહનાં હોય તો તેની માસાથે જાય, ને મોટાં હોય તો તેના બાપના ઘરમાં રેહે.

૧૨. નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં તથા પણિયતની બૈરીથી છોકરાં થાય તો બંનેનો વારસો બરાબર છે.

૧૩. એનો જવાબ નંબર ૩ ની કલમ ૭ પ્રમાણે છે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય તો તેનું પલ્લું તેનો દિએર રાખે, જો બૈરી આપીને જાય તો.

૧૫. એ શિવાય બીજો ચાલ નથી.

રાવળિયા–ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૭.

૧. અમારામાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. તેની રીતતો એ છે જે વરવાળો તે બૈરીને પુછે જે તારે નાતરૂ કરવું હોય તો ફલાણા શખસની મરજીછે. ત્યારે તેને પાલવે તો હા કેહે, ને હા કેહે એટલે વરવાળા તેને સાલ્લો ૧ તથા કાપડું ૧–એ બે જણસ આપીને પોતાને ઘેર લઈ આવે, ને સંપત પ્રમાણે પંચ જમાડે એટલે નાતરૂ થયું સહી કેહેવાય.

૨. સાલ્લાનો છેડો ફાડે એજ છેડો, ને તેમાં કાંઈ ફારગતી કરતા નથી. ને છેડો ફાડયા પછી સુખેથી બીજા સાથે નાતરૂ કરે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ જાય તો તેની વાટ ૨) વરસ સુધી જોઇને પછી બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે, એજ ચાલછે.

૪. મરદ પરણ્યાવિના નાતરૂ કરેછે, ને બૈરીથી પરણવાવિના નાતરૂ થાય નહી. ને મરદને સમડી સાથે પરણ્યાનો કાંઈ ચાલ નથી.

૫. નાતરૂ કીધું તે ફરી શકેછે. તેનું કારણ એકે નાતરાવાળી બૈરી ઘરમાં આવે, ને તેને નાખુશ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

લાગે તો તે સર્વે પંચને કેહે જે મારી ખુશી એના ઘરમાં રેહેવાની નથી તો તે ફરી શકેછે.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપવાનો કાંઈ ચાલ નથી, એ લુગડાં મળે તેજ આપેછે; એજ પલ્લું.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડતી નથી. બંનેની ખુશીથી છેડો ફડાયછે. ને પલ્લું તો કાંઈ આપતા નથી ને છે પણ નહી.

૮. ધણી પેહેલો મુઆ પછી નાતરૂં તો કરેછે. ને પલ્લું તો અમારામાં છે નહી.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે. ને પાસે પુંજી શું હોય જે વારસની ફારગતી જોઇએ ?

૧૦. અમારામાં એવો કાંઈ ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. છોકરા મોટા હોય તો પોતાના બાપના ઘરમાં રેહે, ને નાહના હોય તો તેની માસાથે જાયછે.

૧૨. લગનની બૈરી હોય તો નાતરાંની બૈરી શું કરવા કરે ? ને લગનની બૈરીને છોકરા થયા ને અરીવાર પરીવારે હોય તો નાતરાંની બૈરી કરવાનું કાંઈ કારણ નથી.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં નાતરાંની લાવતા નથી.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી મોટી હોય તો તેનો દિએર પરણાવેછે. ને નાહની હોય તે બૈરી જેને ત્યાં નાતરે જાય તે ધણી પરણાવે. ને પલ્લું તો અમારામાં છે નહી.

૧૫. એ શિવાય બીજો નાતરાં બાબતનો ચાલ અમારામાં નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

ગદ્દડિયા–કામળાવાળા પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૫.

૧. અમારામાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે. ને રીત તો એ છે જે રાંડેલી બૈરી હોય તેને ઘેર નાતરૂં કરનાર મરદ પોતાના ૪ અમીનને મોકલે. તે અમીન જઇને તે બૈરીના માબાપને પુછે ને તે ન હોય તો તેના જે સગા હોય તેને પુછે કે ફલાણી તમારીનું ફલાણા શખસની જોડે નાતરૂં કરશો ? અથવા બૈરી મોટી સમજવાર હોય તો તેને પુછે કે તું ફલાણા સાથે નાતરૂં કરીશ ? એ વાત સર્વેને ગમતી આવે ને હા કેહે તો નાતરૂં કરનાર બૈરીની પાસેથી ચાર અમીન બ્યાનામાં વીટી યા કડું લે, ને તે વખત બૈરીના જે સગાને બોલાવવા હોય તેને બોલાવે ને ડોઇયો ભરીને પીએ એટલે નાતરૂં થયું. ને નાતરૂં કરનાર મરદ પંચાતમાં રૂ. ૨ાા ની ખીચડી ખવડાવે એટલે નાતરૂં સહી થયું.

૨. જીવતે માટીએ છેડો ફાડવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૩. કોઈ બૈરીનો ધણી પરદેશ ગયો હોય અથવા ગમે ત્યાં ગયો હોય પણ તે બૈરીથી જીવતે માટીએ નાતરૂં થાય નહી. તેના ધણીના મુઆની ખબર આવ્યા પછી નાતરૂં કરે. વરસનું કાંઈ મુકરર નથી.

૪. અમારામાં મરદ કુંવારો નાતરૂં કરેછે, પણ તેમાં રીત તો એ છે જે કોઈ નાકની વાળી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે, ને કોઈ એમનું એમ પણ નાતરૂં કરેછે. પણ બૈરીથી કુંવારા નાતરૂં થાય નહી.

૫. અમારામાં નાતરૂં કીધું તે ગમે તેવું કારણ હોય તોએપણ ફરી શકતું નથી, એમાંથી કોઈ મરે તો ફરે.

૬. નાતરાંના પલ્લાંમાં બૈરીને તેનો ધણી કામળી ૧ રૂ. ૦ાા ની આપેછે, એ શિવાય બીજું કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૭. ધણી જીવતાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે તો પેહેલા ધણીનો માલ જે હોય તે તેના વારસને હવાલે કરે ને નાતરે જાય. ને પલ્લાંનો ચાલ તો અમારામાં નથી.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી, પોતાના ધણીનો જે માલ હોય તે તેના વારસને આપીને નાતરે જાય.

૧૦. અમારામાં પલ્લાંનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા તે ધણીના વારસ રાખે તો તેને ઘેર રેહે. ને તે ન રાખે તો તેની મા સાથે જાય. ને તે નાતરાવાળો ધણી તે છોકરાને ઉછેરીને મોટા કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. લગનની બૈરીના તથા નાતરાંની બૈરીના છોકરાનો હક બાપના વારસામાં બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી રાજીથી બીજી નાતરાંની કરાવે તો કરે.

૧૪. પલ્લાંનો અમારામાં ચાલ નથી તો દિકરીને વાસ્તે શું રાખે?

૧૫. એ ઉપરના સવાલ કરતાં બીજો વધારે ચાલ નાતરાં બાબતનો અમારી ન્યાતમાં નથી.

પંચોળી—સુરતીના તડ છનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે. ને રીત તો એ છે જે પાંચ વરની તરફનાં સગાં તથા પાંચ કન્યાની તરફનાં સગાં મળીને વરને ત્યાંથી રૂ. ૨) લઇને કન્યાના માબાપને બિયાનાના આપેછે, ને સગા માબાપ હોય તો તેની સલાહથી નાતરે જાય, ને તે નહી હોય તો બાઇ મુખત્યાર છે; નાતરાંનો કરનાર મરદ બૈરીના બાપના તડમાં રૂ. ૬) આપેછે.

૨. અમારામાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઇ ફાડે તો પંચ તેને સીજા કરે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઇને (બૈરી) બીજે ઠેકાણે નાતરે જાયછે.

૪. અમારામાં મરદ તો સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે, પણ બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપેછે તે લુગડાં તથા પલ્લું લગનની બરોબર છે. પણ દાગીના પોતાના મનમાનતા કરાવેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડી શકતી નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા જે માલ હોય તે તેના વારસને આપીને ફારગતી લઇને નાતરે જાયછે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૮ માં આવી ચુકયો.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું જે હોય તે આપે ને પેહેલો ધણી ઘણાં વરસ સુધી જીવ્યો હોય તેથી કાંઇ ફેર નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના થયલાં છોકરાં જો પોહોંચતી ઉમરનાં હોય તો પેહેલા બાપના ઘરમાં રહે, ને નાહનાં દુધ પીતાં હોય તો તેની માસાથે જાય. ને પછી છોકરાં પોહોંચતી ઉમરનાં થાય ને તેના વારસ લાવવા ચાહે તો લાવી શકેછે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા પણ વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી ઉપર બીજી નાતરાંની બૈરી લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે પલ્લું તેનો દિએર લે, ને છોકરીનો કરવેહેવાર સર્વે તે કરે, ને (અગર) નહી કરે તો છોકરી પલ્લું લઇ શકેછે.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલ કરતાં બીજો નાતરાં બાબતનો ચાલ તો એ છે જે કોઈ બૈરી આંગળીએ છોકરો લાવી હોય તેનો બંદોબસ્ત જે પેહેલાંથી કીધો હોય તે પ્રમાણે તેને હક મળેછે.

માછી—ગુડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૬.

૧. ધણી મરી ગયા પછી બૈરી નાતરૂં કરેછે, પણ જીવતે ધણીએ નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી.

૨. અમારામાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ શખસ પરદેશ ગયો ને તેની ખબર ન હોય તો મુઆની પક્કી ખબર આવે ત્યાર પછી નાતરૂં કરેછે, ને અમારી ન્યાતમાં એકલો પરદેશ જતો નથી, પાંચ છ આદમી સાથે જાય તેથી મુઆની ખબર માલમ પડેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં બૈરીથી તથા મરદથી પરણ્યાવિના નાતરૂં થતું નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી, પણ એક સાળુ હળદમાં રંગીને બૈરીને આપેછે, ને તે બૈરીના બાપને ઘેર તાડી ને વાલ ને રોટલા ખાઈએ છૈએ.

૭. પેહેલા ધણીનો માલ હોય તે તેના વારસને આપીને નાતરે જાયછે.

૮. ધણી જીવતાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૯. ધણીના વારસની ફારગતીનો ચાલ નથી.

૧૦. પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી તો ખરચ બાદ શાનો કરે ?

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનાર ધણીના છોકરા મોટા હોય તો તેના વારસને સોંપેછે ને નાહના હોય તો તેની માસાથે જાયછે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા ત્યારે વારસામાં બંનેનો હક બરાબરછે.

૧૩. બૈરી જીવતાં તેની ઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકતા નથી.

૧૪ અમારામાં પલ્લું નથી તો દિકરીને વાસ્તે રાખે શું ?

૧૫. એ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે અમારી ન્યાતનો સિરસ્તોછે.

ખારવા—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે; તે રવિવાર અથવા મંગળવારે રાત્રે બૈરીને તેના બાપના ઘરમાં વરવાળા પાસે ચુડો હોય તે બ્રાહ્મણ તે નાતરૂં કરનારીને પેહેરાવે, ને વરવાળા રાતમાંને રાતમાં તે બૈરીને લઈ જાય.

૨. નંબર ૪ ની કલમ ૧ પ્રમાણે પંચ મળીને છુટકો કરે તેનું નામ છેડો ફાડવો-તેમાં ધણીની ફારગતી જોઇતી નથી, ને તે બૈરી પેહેલો ધણી જીવતાં બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી તે ધણીની પાકી મુઆની ખબર આવે ત્યારે બીજા સાથે નાતરૂં કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ પરણ્યાવિના નાતરૂં કરે તો સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરે, ને બૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરૂં કરેજ નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે તો ફર્યું એવું અમારા જાણ્યામાં નથી તો ફરવાનું કારણ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરે ત્યારે ચુડો પેહેરાવતી વખત પલ્લું આપેછે, તે પલ્લું લગનની બરોબરછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ત્યારે તેનું પલ્લું ધણીને આપે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલું પલ્લું તથા પેહેલા ધણીનો માલ પેહેલા ધણીના વારસને આપે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે તો મરનારના વારસની ફારગતી જોઇતી નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તે પલ્લાંમાંથી ધણીના દાહાડાપાણી વિગેરે ખરચ થયો હોય તે વજા કરીને પલ્લું પાછું આપેછે; ને પેહેલો ધણી ઘણાં વરસ જીવ્યો હોય ને તેણે પલ્લાંનો ખરચ કર્યો હોય તો કંઈ આપે નહી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલાં ધણીથી થયલાં છોકરાંમધે નાહનાં છોકરાં તે માની સાથે જાય ને મોટાં છોકરાં બાપના ઘરમાં રેહેછે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા ત્યારે વારસો લેવામાં બંનેના છોકરાનો હક બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તેની ઉપર બીજી નાતરાંની બૈરી લાવી શકાતી નથી.

૧૪. કોઇ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખે નહી.

૧૫. એ ઉપર લખેલા જવાબ શિવાય બીજો કાંઈ નાતરાં બાબત અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

દુબળા–કસ્બે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે. તેની રીત એ જે બૈરીના માબાપને મરદની તરફના બે ભલા માણસ પુછે કે તારી છોકરીને ફલાણા શખ્સ સાથે નાતરૂં કરાવ, ત્યારે બૈરીના માબાપ છોકરીને પુછે કે તું ફલાણા સાથે નાતરૂં કરશે ? ને તે બૈરી હા કેહે ત્યારે વરવાળા છાલી કલ્લાંનો રૂ. ૧॥ બૈરીના બાપને આપે; ત્યાર પછી રવિવારે વા મંગળવારે રાતે વર તથા વરની તરફના બે ચાર સગા બૈરીવાળાને ઘેર જાય ને વરને તથા બૈરીને સામસામાં બેસાડીને બ્રાહ્મણ ચોખા વધાવે, ત્યાર પછી રાતમાં ને રાતમાં તે ગામમાંથી તે બૈરીને લઈ જાય.

૨ છેડો ફાડવો તે નંબર ૪ ની કલમ ૧ પ્રમાણે છે. ને છેડો ફાડયા પછી પેહેલો ધણી જીવતાં તે બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી તેની વાટ વરસ ૬ ની જોઇને બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ પરણ્યાવિના નાતરૂં કરે તે સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે, ને બૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરૂં કરેજ નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરે તે ફરી શકતું નથી, તો ફરવાના કારણનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરે ત્યારે પલ્લું આપવું પડતુંજ નથી, ને એજ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે છાલીકલ્લાંનો રૂ. ૧॥ આપેછે.

૭. ધણી જીવતાં છેડો ધણિયાણી ફાડે ત્યારે તેનું પલ્લું ધણી લેછે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા પેહેલા ધણીનો માલ પેહેલા ધણીના વારસને આપેછે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઈએ નહી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપેછે તેમાંથી ધણીના દાહાડોપાણી વિગેરે વાજબી ખરચ બાદ કરીને આપેછે, ને પેહેલો ધણી ઘણાં વરસ જીવ્યો હોય, ને તેણે પલ્લું ખરચ કર્યું હોય તો કાંઈ પાછું આપવું પડતું નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીથી થયલાં છોકરાં મધે મોટાં છોકરાં પેહેલા બાપને ઘેર રેહે ને નાહનાં છોકરાં માસાથે જાય.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા ત્યારે વારસો લેવામાં બેના છોકરાનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતી ઉપર બીજી નાતરાંની બૈરી લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખે નહી.

૧૫. ઉપરના જવાબ કરતાં બીજો નાતરાં બાબતનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

સીકલીગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક. ૧૫૪

૧. અમારી ન્યાતમાં ધણી મરી જાય તો ધણિયાણી નાતરૂં કરેછે, અથવા ધણી રાજી થઇને મેહેલે તો બીજે ઠેકાણે નાતરે જાયછે.

૨. છેડો ફાડવો એટલે ધણી રાજી થઇને ફારગતી આપે તો તે બાઈ પેહેલો ધણી જીવતાં બીજે ઠેકાણે નાતરે જાયછે.

૩. અમારામાં આજસુધી કોઈ પરદેશ ગયો નથી, ને કદાપિ કોઈ જાય તે વરસ ૫ સુધીમાં પાછો આવેછે.

૪. અમારામાં નાચારીથી મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે, પણ બૈરીથી પરણ્યાવિના નાતરૂં થાય નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી, પણ બૈરી બદફેલી હોય ને પંચ રજા આપે તો ફરી શકેછે

૬. અમારામાં નાતરાંના પલ્લાંનું કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો રૂ. ૨૫) પચીસ સુધી કરેછે.

૭. ધણી રાજી થઇને છેડો આપે ત્યારે પલ્લું ધણી પાછું લેછે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનું જે પલ્લું રહ્યું હોય તે પાછું આપે, ને તેનો માલ હોય તે પણ પાછો આપે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઇએ.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત જે પલ્લું ઘસાતાં રહ્યું હોય તે પાછું આપેછે. પુરૂં પલ્લું આપવાનો મેળ નથી.

૧૧. અમારામાં આજ સુધી કોઈ છોકરાવાળી બૈરી નાતરે ગઈ નથી, ને અત્યાર પછી કોઈ જાય તો નાહના છોકરા હોય ને તેને તેના વારસ ન રાખે તો બાઈ જોડે લઈ જાયછે.

૧૨. લગનની બૈરીના છોકરા હોય તથા નાતરાવાળીના છોકરા હોય ત્યારે વારસો લેવામાં છોકરા એટલા હિસ્સા પડેછે, પણ આંગળીએ લાવેલાનું પોહોંચતું નથી.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર નાતરાંની બીજી લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેની દિકરી હોય ત્યારે તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર પલ્લું રાખેછે.

૧૫. એ શિવાય બીજો અમારામાં ચાલ નથી નાતરાંનો.

મોચી–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૧.

૧. નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, ને ધણી મુઆ પછી કરેછે.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. ધણી પરદેશ ગયા પછી વરસ ૧૦ સુધી ખબર ન આવે ત્યારે ક્રિયાકર્મ કરીને નાતરૂં કરેછે.

૪. મરદ સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરી શકેછે.

૫. નાતરૂં કરે તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું રૂા. ૧૦૧)નું કરે છે, તેમાં ઘરેણું તથા લુગડાં તથા ખરચ સર્વ મળીને આંક પ્રમાણે ચાલછે, ને પંચને રૂા. ૨) આપેછે.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનો માલ તથા પલ્લું મરનારના વારસને આપીને જાયછે.

૯. મરના[રના] વારસની ફારગતીનો ચાલ નથી.

૧૦. વાજબી ખરચ મુજરે આપેછે.

૧૧. મોટા હોય તો બાપના ઘરમાં રેહે, ને નાહના હોય તો માતાની સાથે જાય, ને તેને પણ વારસ રાખે તો રાખી શકેછે,

૧૨. પરણેલી બૈરીથી તથા નાતરાંનીથી છોકરાં થાય તે બંનેનો હિસ્સો બરાબરછે.

૧૩. પેહેલી બૈરીની રાજીથી લાવી શકેછે, ને લગનની ૯ કલમ માફક કરીને લાવે.

૧૪. દિકરી હોય ત્યારે પલ્લું દિએરને આપે, ને દિએર દિકરી પરણાવે.

૧૫. એ કરતાં કાંઈ અમારી ન્યાતમાં બીજી રીત નથી.

મોચી–ખંભાતી કડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે. બૈરી જીવતાં અથવા મુઆ પછી નાતરૂં કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ છે, નંબર ૨ ની કલમ ૧૯ મી પ્રમાણે.

૩. પોતાનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની કાંઈ ખરખબર વરસ ૧૨ બાર સુધી ન આવે તો ચુડીકર્મ કરીને તેનું ઉત્તરસાધન કરે ને માસ ૬ વિત્યા પછી નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તથા બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતા નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકે છે, બંનેને ન બને તો ફરી શકેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લાંનો ચાલ તો રૂ ૨૫) પચીસનો છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે તો એનો જવાબ નંબર ૨ ની કલમ ૧૯ મીમાં લખેલો છે.

૮. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી માસ ૬ પછી નાતરૂં કરે, ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા તેની માલ-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

મીલકત પેહેલાના ધણીના વારસને હવાલે કરે, ને ફારગતી લે, તથા ન્યાતમાં રૂ ૧૦) ગુનેહગારીના આપે, ત્યારે નાતરે જાય.

૯. એ બાબતનો જવાબ એજ નંબરની આઠમી કલમ પ્રમાણે.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લુ તથા બીજી માલમીલકત પાછી આપેછે ત્યારે વાજબીનો ખરચ જે થયો હોય તે મુજરે આપેછે ને ફારગતી લેછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના છોકરાની ઉમર પોહોંચતી હોય તો પેહેલાના બાપના ઘરમાં રેહે. યા નાહના હોય તો તેની માસાથે જાય, ને મોટા થાય ત્યારે પેહેલાના બાપના વારસના ઘરમાં આવીને રેહે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તેના વારસાપણામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરીને છોકરા નહી થયા હોય તથા તેની સાથે બનાવ નહી હોય તો બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે, ને પેહેલી બૈરીનું તેની પાસે રેહે, ને તેને અન્નવસ્ત્ર આપે ને રૂ. ૫) ન્યાતમાં આપે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તો જુદા હોય ત્યારે તો દિકરીને આપવામાં આવે, ને (અગર) એકઠા હોય ત્યારે તો તેના દિએર અથવા તેના જેઠને આપવામાં આવે, ને છોકરીનો કરવેહેવાર સઘળો તેજ કરેછે.

૧૫. એ સર્વે સવાલ તો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તા પ્રમાણે ઉપર લખ્યાછે, ને અગર કોઈ શખસ નાતરૂં કરે ને કાજીને ત્યાંની ચિઠ્ઠી કરાવી લાવે તેજ તારિખે નાતરૂં કરે, તથા બીજે દાહાડે રૂ. ૧૦) ન્યાતમાં ગુનેહગારીના વરવાળો આપે, તથા બૈરી પોતાનો ધણી મુઆ પછી ૬ મહીનાની અંદરમાં નાતરૂં કરે તો રૂ. ૫) ન્યાતમાં ગુનેહગારીના આપે ને નાતરૂં કરે ને રૂપાનું ઘરેણું તથા સોનાની વાળી નાકે ઘાલે; ને ૬ મહીનાની અંદર નાકની વાળી શિવાય બીજું સોનાનું ઘરેણું ઘાલે તો રૂ. ૫) બીજા ન્યાતમાં ગુનેહગારીના આપે—એ અમારી ન્યાતમાં અસલથી ધારો છે.

મોચી—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, ને બૈરી પોતાના માબાપ વિગેરે સગાની સલાહ લઇને નાતરે જાયછે.

૨. એનો જવાબ પહેલાં બાબતની કલમ ૧૯ મી પ્રમાણે. બૈરી પોતાના પેહેલા ધણીનો માલ જે હોય તે તેને આપે તથા રૂ. ૨૫) ન્યાતમાં આપીને કાજીની ફારગતી લઇને નાતરે જાયછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેની ખરખબર વરસ ૧૨ સુધીમાં નહી આવે ત્યારે તેની બૈરી ચુડીકર્મ કરી તેની પછવાડે ક્રિયા કરે, ને પેહેલા ધણીનો માલ તેના વારસને આપીને ફારગતી લઇને નાતરૂં કરે.

૪. અમારામાં મરદ સમડીના ઝાડ સાથે પરણીને નાતરૂં કરે ને ન્યાત જમાડેછે, ને બૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકેછે. પણ ધણી ધણિયાણીને ન બને તો રૂ. ૨૫) ન્યાતમાં આપે ને ફારગતી થાયછે.

૬. નાતરાંનું પલ્લું લગનની બરોબર રૂ. ૨૫)-નું છે.

૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૨ પ્રમાણે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પલ્લું તથા બીજી જે માલમીલકત હોય તે તેના વારસને પાછી આપે ને ફારગતી લે ને પછી નાતરૂં કરે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૮ મી પ્રમાણે.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત મરનાર ધણીનો જે માલ હોય તે તથા પલ્લું તેના વારસને હવાલે કરે, ને તેમાં તે બાઈએ કાંઇ વાજબીનો ખરચ કર્યો હોય તે મુજરે આપવાનો ચાલછે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ને પેહેલા ધણીના થયલા છોકરા મોટા હોય તો પેહેલાના બાપના ઘરમાં રેહે, ને નાહના હોય તો પેહેલા બાપના વારસના ઘરમાં રેહે; ને તેની માસાથે જવાનો ચાલતો તેના વારસ ન હોય તો તેની માસાથે જાયછે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થયા હોય તથા ના-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તરાંની બૈરીથી છોકરા થયા હોય પણ વારસાપણા-માં બંનોનો હક બરાબરછે.

૧૩. અમારામાં પરણેલી બૈરી જીવતાં તેઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. કોઇ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે છોકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખેછે.

૧૫. એ ઉપરના સર્વે સવાલનો જવાબ ઉપર આવી ચુક્યોછે. ને બીજું એ જે અમારામાં પરણે તથા નાતરૂં કરે ત્યારે રૂ. ૧ ન્યાતમાં પરબનો કરી આપે, તથા રૂ. ૨ નાતરૂં કરે ત્યારે પોતાના ફીરકામાં આપે, ને ફીરકાની આસામી નહી હોય તો ન્યાતમાં આપે, ને નાતરૂં કરે એ ચાલછે.

મોચી—પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે તેમાં બૈરી મુખત્યાર છે.

૨. અમારામાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી નાતરૂ કરી શકતી નથી. ધણી મુઆ પછી કરેછે. ધણી જીવતાં નાતરે જવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારામાં મરદ કુંવારા નાતરૂં કરેછે, પણ બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી. રૂ. ૫) નાં લુગડાં કરેછે.

૭. એનો જવાબ કલમ ૨ ઉપરની પ્રમાણે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનો જે માલ હોય [તે] તેના વારસને પાછો આ-પે ને કાજીની ફારગતી લઇને નાતરે જાય.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરના-રના વારસની ફારગતી લઇને કરેછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો ચાલ નથી, પણ મરનાર શખસનો જે માલ હોય તે તેના વારસને હવાલે કરે, ને જે વાજબીનો ખરચ કરયો હોય તે તે માલમાંથી મુજરે આપેછે.

૧૧. પેહેલા ધણીના છોકરા હોય તે તેના સગાં રાખે ને સગાં નહી હોય તો તેની માસાથે જાય.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય પણ વારસા-પણામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાત-રાંની લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય ને તેને દિકરી હોય ત્યારે જે માલ હોય તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખેછે.

૧૫. એ સર્વે સવાલનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે. ને જ્યારે નાતરૂં કરે ત્યારે વરવાળો રૂ. ૨) ન્યાતમાં આપે તથા રૂ. ૧) પટેલને આપે, તથા ન્યાતને એક દાહાડો ખવડાવે એ સિરસ્તો છે.

મોચી—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ તો એ છે જે નાતરૂં કરવાનું ઠેરવે ત્યારે કાપડાંનાં રૂ ૨) વરવાળો આપેછે. ત્યાર પછી રવિવારે અથવા મંગ-ળવારે અથવા ગુરૂવારે વરને તેડીને પાંચ સાતેક મા-ટીડાં બૈરીના બાપને ઘેર જાય. તે દાહાડે બૈરીનો બાપ વરવાળા પાસે રૂ ૫) ખરચના લે છે, પછી તે જે રાતે બૈરીને વરવાળો ચુડો આપે તે પેહેરાવીને પાટલે બે-સાડીને બ્રાહ્મણ ચોખા વધાવે. ત્યારપછી રાતમાંને રાતમાં બૈરીને વર પોતીકે ઘેર લાવેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી. ધણીની ફારગતી તથા ધણી જીવતાં બીજા સાથે ના-તરૂં કરવાનો જવાબ શું લખીએ?

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરી તેની વરસ ૫ ની વાટ જોઈને બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તો પરણ્યાવિના સ-મડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે તે રૂ ૧૦) ન્યાતમાં દંડ આપેછે; ને બૈરી તો પરણ્યા વિના નાતરૂં કરેજ નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં જે રાતે નાતરૂં કરે તે રાતે પલ્લું પેહેલું આપીને નાતરૂં કરવા સારૂ પાટલે બેસેછે, ને નાતરાં વખતના પલ્લાંનો કાંઇજ નિયમ નથી. વખતપર અમથી પણ નાતરે આવેછે, ને વખત પર સો પચાસ રૂપિયા પણ લેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડતી નથી તો તેના પલ્લાંનો જવાબ શું લખીએ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરેછે ત્યારે પેહેલા ધણીનું પલ્લું તથા પેહેલા ધણીનો માલ જે તેની પાસે હોય તે પેહેલા ધણીના વારસોને આપેછે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરેછે તેમાં મરનારના વારસની ફારગતી જોઈતી નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તેમાંથી પોતીકા ધણીનો દાહાડોપાણી તથા કરજ આપવા વિગેરે વાજબી ખરચ થયો હોય તે બાદ કરીને પલ્લું આપેછે; ને પેહેલો ધણી ઘણાં વરસ જીવ્યો હોય ને તેણે પલ્લું લીધું હોય તો જે પલ્લું રહેલું હોય તે આપે છે.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનાં છોકરાં મધે મોટાં છોકરાં હોય તે પેહેલા બાપના ઘરમાં રેહે ને નાહનાં છોકરાં હોય તે માસાથે જાય, તે મોટાં થયા પછી પાછાં બાપના ઘરમાં રેહે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરા થાય ત્યારે વારસો લેવામાં બંને છોકરાનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી નાતરાંની બૈરી નંબર ૩ ની કલમ ૯ પ્રમાણે હોય તો લાવી શકેછે.

૧૪. કોઇ બૈરી નાતરે જાય તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર વિગેરે સાસરિયાં રાખે નહી.

૧૫. ઉપરના જવાબ શિવાય બીજો કાંઈ નાતરાંનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

પોમલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૬.

૧. અમારામાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે. બૈરી ધણી મુઆ પછી બીજા સાથે નાતરૂં કરે, જીવતે માટીએ નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારામાં જેનો ધણી પરદેશ ગયો તેની મુઆની ખબર આવે ત્યારે તેનો દાહાડોપાણી કરીને ન્યાતના લોકની રજા લે, રજા આપે તો નાતરે જાય. તેના મુઆનો કાગળ આવ્યા અગાઉ નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી.

૪. કુંવારો મરદ નાતરૂં કરેછે. બૈરી કુંવારીથી નાતરૂં થઇ શકતું નથી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરાંના પલ્લાંમાં લગનની બરોબર બૈરીના માબાપને નાતરૂં કરનાર શખસ ગદીઆ ૧૨ આપે, તથા બૈરીને સાલ્લો ૧ તથા કાંચળી ૧ તથા ઘાઘરો ૧—આસરે રૂ. ૨૫ નાં આપેછે. બીજું પલ્લુ આપવાનો ચાલ નથી.

૭. બૈરીને ધણી જીવતાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી.

૮. આગલા ધણીનો જે કાંઈ માલ હોય તો તેના વારસને આપીને નાતરે જાયછે.

૯. નાતરૂં કરે ત્યારે મરનાર ધણીનો જે માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપેછે, તેથી ફારગતી લેવી પડતી નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૧. ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરે જાય, ને તેને છોકરા હોય તે છોકરાની ખુશીમાં આવે તો તેના બાપના કુટુંબીના ઘરમાં રેહે, નહી તો માસાથે જાયછે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય ત્યારે વારસામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવવાનો ચાલ છે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી તેથી એ કલમનો જવાબ લખ્યો નથી.

૧૫. એ સર્વે ઉપરના સવાલ કરતાં બીજી નાતરાં બાબતની રીત નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ટીમળિયા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે, ને બૈરી પોતાની ખુશીથી કરેછે એજ રીતછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં છેડો ફાડવાનો ચાલ નથી તો આગળ શું લખીએ ?

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો ત્યારે તેની મુઆની ખબર આવ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતી નથી, ને અગર તેની ખબર માલમ પડતી નથી ત્યારે નાતરૂં કરેછે.

૪. બૈરી યા મરદ બંને જણા પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતા નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કર્યું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનું પલ્લું રૂ. ૬) આપેછે.

૭. છેડો ફાડવાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પલ્લું પેહેલું પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી તો ખરચ શું બાદ કરે ?

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનાં છોકરાં થયાં હોય ને તે છોકરાં મોટાં હોય તો પણિયત બાપના ઘરમાં રેહે, ને છોકરાં નાહનાં હોય તો તેની માસાથે જાયછે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય તો એ બંનેનો વારસાપણામાં હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી પણિયતની જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની લાવી શકતા નથી.

૧૪. પલ્લું પાછું આપવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૫. એ સવાલ કરતાં બીજો ચાલ નાતરાં બાબતમાં અમારી ન્યાતમાં નથી.

ખાલપા—પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૭.

૧. નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે. બૈરી મુઆ પછી અથવા બૈરી જીવતે આંધળી વિગેરે દોષવાળી થાય તથા છોકરા ન આવે તો બીજી નાતરે લાવે.

૨. ધણી રાજીથી છેડો ફાડી આપે તો બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

૩. ધણીની રજા વિના નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી: એમ કરતાં કોઈ બૈરી ઉન્મત્ત થઈને કરે તો તેને ન્યાતના લોક શિક્ષા કરેછે.

૪. પરણ્યાવિના નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત વરનો બાપ કન્યાના બાપને ખાધાખાઈના કરીને રૂ. ૫ આપેછે.

૭. અમારામાં પલ્લાંનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનો માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપે.

૯. ફારગતીનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારામાં પલ્લાંનો ચાલ નથી તો ખરચ શેમાંથી આપે ?

૧૧. નાતરૂં કરે ત્યારે છોકરા નાધડા હોય તો પોતાની માસાથે જાય, ને મોટા થાય ત્યારે પેહેલાના બાપના ઘરમાં પાછા આવે.

૧૨. વારસ બંને બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરીને છોકરા ન થતા હોય તથા આંધળી વિગેરે એવા દોષવાળી હોય તો લાવી શકેછે.

૧૪. અમારામાં પલ્લાંનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૫. એ સવાલના જવાબ ઉપર લખ્યાછે તેજ પ્રમાણે છે.

ખાલપા—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૮.

૧. નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. બૈરી મુઆ પછી અથવા બૈરી જીવતે આંધળી વિગેરે દોષવાળી થાય તથા છોકરા ન આવે ત્યારે બીજી નાતરે લાવે.

૨. ધણી રાજી થઈ છેડો ફાડી આપે તો બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરે.

૩. ધણીની રજાવિના નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી. ને એમ કરતાં કોઈ બૈરી ઉન્મત્ત થઇને નાતરૂં કરે તો તેને ન્યાતના લોક શિક્ષા કરેછે.

૪. પરણ્યાવિના નાતરૂં કરવાનો ચાલ નથી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડી શકતી નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પલ્લાં વિગેરે જે માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપે.

૯. ફારગતીનો ચાલ નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે, ખરચ કાંઈ બાદ થતો નથી.

૧૧. અમારામાં બૈરી નાતરે જાય, ને છોકરાં નાહનાં હોય તો લઇ જાય ને મોટાં થાય ત્યારે પેહેલાના બાપના ઘરમાં પાછાં આવે.

૧૨. વારસ બંને બરાબરછે.

૧૩. પરણેલી બૈરીને છોકરાં ન થતાં હોય તથા આંધળી વિગેરે દોષવાળી હોય તો બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. તેનું પલ્લું તેની દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખી શકેછે.

૧૫. એ સર્વે સવાલનો જવાબ ઉપરના જવાબમાં આવી ચુક્યો.

ખાલપા—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે તેની રીત એ જે બૈરીના વારસને બે ભલા માણસ કેહે કે તમારી છોકરીનું ફલાણા શખસ સાથે નાતરૂં કરાવો. ત્યારે તે હા કેહે ત્યારે નંબર ૧ ની કલમ ૧ પ્રમાણે સહી કરેછે, પછી રવિવારે વા મંગળવારે વર તથા પાંચ જણ પોતીકા તે બૈરીના બાપને ઘેર રાતે જઈને વરવાળો તે બૈરીને લુગડું તથા ચુડો તથા ઘરેણું પેહેરાવીને—પાટલે તે બૈરીને તથા વરને ઉભા રાખીને હાથ મેળવીને અમારા ગરૂડા પાસે ચોખા વધાવીને તે ગામમાંથી તેજ રાતમાં બૈરીને લઈને વર તથા વરના સોબતી જાયછે.

૨. છેડો ફાડવાની રીત એ જે અમારી પંચાયત મળીને ધણી ધણિયાણીની સામસામી ફારગતી કરાવે, તેનું નામ છેડો ફાડવો. ત્યારપછી પેહેલો ધણી જીવતાં તે બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો ત્યારે તેની બૈરી તેની વાટ વરસ ૧૨) ની જોઈને બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ તો કુંવારો હોય તે સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે, ને બૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરૂં કરે નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કીધું તે ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાને પાટલે ઉભો રેહે તે વખત પલ્લું આપેછે તે લગનની બરાબરછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ત્યારે તે પલ્લું ધણીને પાછું આપેછે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલું પલ્લું—પેહેલા ધણીનો માલ તેની પાસે હોય તે પેહેલા ધણીના વારસને પાછો આપેછે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઈએ નહી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તેમાંથી ધણીના દાહાડાપાણીનો ખરચ બાદ કરીને આપેછે—ને પેહેલો ધણી ઘણાં વરસ સુધી જીવ્યો હોય ને તેણે પલ્લું લીધું હોય તે પાછું આપવું પડતું નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીનાં છોકરાં મધે નાહનાં છોકરાં હોય તે તેની સાથે જાય ને મોટાં છોકરાં હોય તે બાપના ઘરમાં રેહે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં ત્યારે વારસો લેવામાં બંનેનો હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં બીજી નાતરાંની બૈરી કરી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર રાખે નહી.

૧૫. ઉપરના સવાલના જવાબ કરતાં બીજો કાંઈ અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનો ચાલ નથી.

ધેડા—ગરૂડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૭.

૪.* અમારામાં મરદ તથા બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરતા નથી.

ધેડા—સુરતી તથા તળબદાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૭.

૧. અમારામાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે. બૈરી ધણી જીવતાં અથવા મુઆ પછી કરેછે.

૨. પંચના લોક રજા આપે, ને ધણીની ફારગતી લઈને પછી નાતરે જવા ચાહે તો જઈ શકેછે.

૩. વરસ ૧૨ સુધીમાં ખરખબર ન આવે તો પંચમાં જાહેર કરીને પંચના લોક રજા આપે ત્યારે નાતરે જાય.

૪. અમારામાં મરદ સમડીના ઝાડ સાથે તથા વિટલી સાથે પરણીને નાતરૂં કરેછે, પણ બૈરી પરણ્યાવિના નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકેછે, પણ કાંઈ વાજબી કારણ હોય તો.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું રૂ. ૨૫)નું આપેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ત્યારે પલ્લું ધણીને પાછું આપે.

૮. હા; તે માલ મરનારના વારસને પાછો આપેછે.

૯. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. પલ્લું તમામ તેના વારસને પાછું આપે ને વાજબીનો ખરચ કર્યો હોય [તે] તેના પલ્લાંમાંથી જાય.

૧૧. મરનાર શખસના વારસ હોય તો તે રાખે, નીકર તેની માસાથે જાય.

૧૨. વારસ બંને બરાબરછે.

૧૩. પરણેલી બૈરી જીવતાં બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. હા; છોકરીને વાસ્તે છોકરીનો વાલી હોય તે રાખેછે.

૧૫. એ સવાલનો જવાબ ઉપરના જવાબ મધે આવી ચુક્યો.

ધેડા—અમદાવાદીનો જવાબ.*

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં બૈરી જીવતે નાતરૂં કરે, ને મુઆ પછી પણ નાતરૂં થાય.

૨. પંચના લોક રજા આપે, ને ધણીની ફારગતી લઇને બીજા મરદ સાથે નાતરે જાય.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયલાની વરસ ૧૨ સુધી વાટ જોઇને બીજા સાથે નાતરે જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં કુંવારા નાતરૂં કરતા નથી, એ બેમાંથી કોઇથી થતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું રૂ. ૩૦) નું આપવામાં આવેછે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો માગે તો રૂ. ૨૦) પોતાના ધણીને આપે, ને કાજીને ત્યાંનો ખરચ તથા પંચનું લવાજમ રૂ. ૨) આપીને છેડો ફાડવા ચાહે તો ફાડી શકેછે.

૮. ધણી મુઆ પછી તે બૈરી નાતરે જાય તો મરનાર શખસના વારસને જે તેનું હોય તે આપીને જાય.

૧૦. નાતરાં બાબતની કલમ ૭ મી પ્રમાણે આપીને જાય.

* આ અંકવાળાનો જવાબ નીચેના અંક ૧૧૭ વાળા જોડે મળેછે, જે કલમો મળતી નથી તેજમાત્ર લખીછે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૧૭ વાળા સાથે મળેછે તથી જે કલમો મળતી નથી તેટલીજ લખીછે.

ઘેડા-ઓરપાડનાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે તેની રીત એ જે બૈરી હા કેહે ત્યારે તેના બાપના હાથમાં ખાવાપીવાના રૂ. ૫ પાંચ આપીએ. ત્યાર પછી રવિવારે અથવા મંગળવારે વર સુધ્ધાં ફળિયાંના તથા સગામાંના આસરે માટીડા ૭ બૈરીના બાપને ઘેર રાતે જાય. ને તે બૈરીને વરવાળા ઘાઘરો ૧ રૂ. ૦ાા નો, કાપડું ૧) રૂ. ૦ાા નું, સાડી એક રૂ ૧ા ની પેહેરાવે ને ચુડો પેહેરાવે, ને પાટલા ઉપર તે બૈરીને તથા વરને બેસાડીને ચોખા વધાવે; ત્યાર પછી તેજ રાતે તે બૈરીને વર તે ગા[મ]માંથી લઈ જાય.

૨. બૈરીને કાહડી મુકે ને તેની માંહોમાંહે ફારગતી થાય તેનું નામ છેડો ફાડવો. ત્યારપછી પેહેલો ધણી જીવતાં તે બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો ને તે ખરચી ન મોકલે તો તેની વાટ વરસ ૩ લગણુ જોઇને તે બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં મરદ પરણ્યાવિના નાતરૂં કરે તે હાથની વીટી સાથે અથવા સમડી સાથે પરણીને નાતરૂં કરે, ને બૈરી તો પરણ્યાવિના નાતરૂં કરતી નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરે તે ફરી શકે નહી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવા બેસે ત્યારે હાંસડી ૧ રૂપાની રૂ. ૩ ની, વાળી ૧ સોનાની રૂ. ૪ ની, ગાંઠી ૧ સોનાની રૂ. ૩) ની, કલ્લાં જોડ ૧ કથીરનાં રૂ ૧ નાં-જુમલે રૂ. ૧૧ નું પલ્લું કરેછે. એ લગનથી વત્તું છે.

૭. ધણી જીવતાં ધણિયાણી છેડો ફાડે ત્યારે તે પલ્લું ધણીને પાછું આપે.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલું પલ્લું તથા પેહેલા ધણીનો માલ હોય તે પેહેલા ધણીના વારસને આપેછે.

૯. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે મરનારના વારસની ફારગતી જોઈતી નથી.

૧૦. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું પાછું આપે તો તે ધણીએ કાંઈ પલ્લાંમાંથી ખરચ કર્યો હોય તથા ધણીના દાહાડાપાણી વિગેરે વાજબી ખરચ હોય તે બાદ કરીને પલ્લું ધણીના વારસોને પાછું આપે છે. ને પેહેલો ધણી ઘણાં વરસ જીવ્યો હોય ને તેણે પલ્લું લીધું હોય તો કાંઈ પાછું આપવું પડતું નથી.

૧૧. ધણી મરી ગયા પછી નાતરૂં કરે ત્યારે પેહેલા ધણીના છોકરાં હોય તે મધે નાહનાં છોકરાં હોય તે તેની માસાથે જાય, ને મોટાં છોકરાં હોય તે પેહેલા બાપના ઘરમાં રેહે.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં ત્યારે બંનેના છોકરાંઓનો વારસો લેવામાં હક બરાબર છે.

૧૩. પેહેલી બૈરી જીવતાં તે ઉપર બીજી નાતરાંની બૈરી લાવી શકેછે.

૧૪. કોઈ બૈરી નાતરે જાય તેને દિકરી હોય ત્યારે તેનું પલ્લું તે દિકરીને વાસ્તે તેનો દિએર વા જેઠ રાખે નહી.

૧૫. ઉપરના સર્વે જવાબ કરતાં બીજો નાતરાં બાબતનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

હલાલખોરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૮.

૧. અમારામાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ એ છે જે જે શખસ નાતરૂં કરવા નીકળે તે શખસ પંચાતમાં આવીને જાહેર કરે કે ફલાણાની છોકરી સાથે હું નાતરૂં કરૂં છઉં. ત્યારે પંચાતના ચારજણ જઇને તે બૈરીને પુછે કે તું રાજી છે? ત્યારે તે બૈરી હા કેહે તો નાતરૂં કરે. ને નાતરૂં કરનાર શખસ રૂપિયા ચાર જે બૈરી સાથે નાતરૂં કરે તે મોહલ્લાવાળાને આપે, ને રૂ. ૨) પંચાતમાં આપે, ને પટેલ વિગેરે સર્વે ન્યાતના લોક એકઠા થઇને ખાયપીએ એટલે નાતરૂં સહી થયું.

૨. છેડો ફાડવાનો ચાલ એ છે જે જે શખસ પોતાની બૈરીને છોડવા ચાહે તો ન્યાતના લોક તથા પટેલ મળીને તે બૈરીને મરદ પાસે તેની પાઘડીનો છેડો ફડાવીને અપાવે, ત્યારે તે બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરે, ને ફારગતીનો અમારામાં ચાલ નથી.

૩. પેહેલો ધણી પરદેશ ગયો હોય તો તે બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરી શકતી નથી, ને તેના મુઆની ખબર આવે ત્યાર પછી નાતરૂં કરવા ચાહે તો કરી શકેછે.

૪. અમારામાં બૈરી તથા મરદ નાતરૂં કરી શકેછે, પણ બૈરીએ છીનાળું કર્યું હોય તો તે બૈરીને તથા મરદને પાંચ ખાસડાં મારે ત્યારે તે બૈરી કુંવારી નાતરૂં કરેછે.

૫. નાતરૂં કીધું તે ફરી શકેછે, ધણિયાણી બદચાલ ચાલે તો ફરે.

૬. નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી.

૭. ધણી જીવતાં પોતાની ધણિયાણીને છેડા આપે ત્યારે પલ્લું અમારામાં છે નહી તો પાછું શું લે?

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તો પેહેલા ધણીનો જે માલ હોય તે તેના વારસને પાછો આપીને નાતરે જાય.

૯. તેના વારસની ફારગતી લેવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારામાં પલ્લાંનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૧. પેહેલા ધણીના થયલા છોકરાની ઉમર મોટી હોય તો પેહેલા બાપની ઝુંપડીમાં રેહે; ને નાહના દુધ પીતા હોય તો તેની મા સાથે જાય, ને મોટા થયા પછી પોતાના પેહેલા બાપની ઝુંપડીમાં આવીને રેહે.

૧૨. નાતરાંવાળીના છોકરાનો તથા પરણિયતવાળીના છોકરાનો વારસો બાપના માલમાં બંનેનો બરાબર પોહોંચેછે.

૧૩. પેહેલી બૈરી રાજી થઈને રજા આપે તો બીજી નાતરાંની લાવી શકેછે.

૧૪. પલ્લું અમારામાં છે નહી તો દિકરીને વાસ્તે શું આપે ?

૧૫. એ શિવાય અમારામાં ચાલ નથી.

કાળદાસિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં નાતરાં કરવાનો ચાલછે, તેમાં એ રીત છે જે નાતરૂં કરતી વખત લુગડું ખાદીનું રાતું રૂ. ૧ાા નું તથા કાળીગાંઠી જનાદી એકની આપેછે; એ રીતછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ધણી ધણિયાણી એ બંનેની ખુશીથી પંચાતને પુછીને છેડા ફાડેછે, ને તે ધણી જીવતાં બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં કરેછે.

૩. પરદેશ ગયો હોય ને મુઆની ખબર આવે ત્યારે તે બૈરીની ખુશીથી બીજા સાથે નાતરૂં કરે, અગર તે ધણી જીવતો હોય ને ૫૦ વરસે બાહારથી આવે તો નાતરૂં બીજા સાથે થઈ શકતું નથી.

૪. અમારામાં મરદ કુંવારો નાતરૂં કરેછે, જો પૈસા હોય તો સમડી સાથે પરણે, અગર પૈસા ન હોય ને મુફલસ હોય તો કુંવારો પણ નાતરૂં કરેછે; પણ બૈરી કુંવારી નાતરૂં કરતી નથી.

૫. નાતરૂં ફરી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરતી વખત પલ્લું આપવાનો ચાલ નથી. જે લગનમાં કાળીગાંઠી જનાદી ૧ ની તથા એજ નંબરની પેહેલી કલમમાં લુગડું રાતું જે લખ્યુંછે તે પ્રમાણે આપેછે, બીજું કાંઈ આપતા નથી.

૭. એનો જવાબ ઉપરની ૩ કલમમાં લખ્યોછે. ને પલ્લાંનો ચાલજ નથી.

૮. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે તો તેની ખુશી, અગર ન કરે તો તેની ખુશી. ને અમો ગરીબ લોકને માલ શું હોય જે તેના વારસને આપે ?

૯. એનો જવાબ ૮ કલમ પ્રમાણે. ને મરનારના વારસની ફારગતી જોઈતી નથી.

૧૦. એનો જવાબ કલમ ૮ પ્રમાણે, ને પલ્લાંનો ચાલજ નથી.

૧૧. ધણી મુઆ પછી નાતરૂં કરે, ને છોકરાં જો નાહનાં હોય તો તેની સાથે જાયછે, અગર મોટાં હોય તો તે પોતાની જાતે પેદા કરીને ખાયછે, પોતાના બાપના ઘરમાં રહીને.

૧૨. લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં તો તે પોતાની જાત કમાઈથી પેદા કરીને ખાયછે, અગર નાહનાં હોય તો તેના મોસાળમાં રેહે. ને વારસો તો અમારામાં છે નહી, શાથી જે અમો ગરીબ લોક[ને] ભાડાનાં ઘરમાં રહીને ભીખમાગીને પેટ ભરતો મુસ્કેલ પડેછે.

૧૩. બીજી બૈરી નાતરાંની લાવી શકેછે, જો પોતાની ખુશી[થી] કરે તો, અગર ન કરે તો પોતાની ખુશી.

૧૪. પલ્લું તો છેજ નહી, ભીખ માગીને પોતાનું પેટ ભરેછે.

૧૫. એ કરતાં બીજા અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તા નાતરાં બાબતના છે નહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

અન્નવસ્ત્ર બાબતના જવાબ.

નાગર—વડનગરા મેહેતાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧.

૧. આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલો તથા હુંઠાનો વિભાગ જતો નથી, પણ કદાચિત કાંઈ મીલકત નહી હોય તો તેના જે પાસેના સગા હોય તેમાં જે શક્તિવાળો હોય તે તેનું ભરણપોષણ કરે.

૨. તે બાઈ પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાય. ને પલ્લું વાજબી સબબથી તફરકે થયું હોય, ને પેહેલો છોકરો શક્તિવાળો હોય તો પાળે.

૩. આપે.

૪. પાળે, પણ કાંઈ જોર નહી.

૫. ધણીની પેદા કીધેલી મીલકત ઘરડાની મીલકતમાં એકઠી થઈ ગઈ હોય, ને જુદી જણાતી નહી હોય, તો તેના દિએર જેઠ તેના ધણીની આબરૂ પ્રમાણે તેનું ભરણપોષણ કરે.

૬. વગર વાંકે કાહાડી મુકાયજ નહી.

૭. વગર વાંકે કાહાડી મુકેજ નહી તો એનું શું લખીએ?

૮. માથાઓળવો એ જે ઘરડાનાં પાંચ સાત મકાન હોય, ને તેમાં એ ત્રણ ભાગિયા હોય ને વગર વેહેંચણે તેમાંથી એક છોકરો મરી જાય ત્યારે તે મકાનોમાંથી એક ઘર તે સ્ત્રીને રેહેવાને આપે, પણ તે મકાન ઉપર બાઇને પોતાને રેહેવાવિના કાંઇ બીજું ધણીપદ નહી; એ વિષય છોકરાવિનાની સ્ત્રીનો છે.

૯. અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, પલ્લાંમાંથી પોતાનું ગુજરાન કરે.

નાગર—બ્રાહ્મણ અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨.

૧. હિસાબે બરોબર.

૨. ફારગતી ન હોય તો અન્નવસ્ત્ર આપે.

૩. હા.

૪. હા.

૫. ભરણપોષણ કરે.

૬. એનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે—કલમ ૨૧ માં લખ્યોછે.

૭. સાસરાવાળા અન્નવસ્ત્ર આપે, વગર વાંકે કાહાડી મુકાય નહી.

૮. સત્તા પ્રમાણે.

૯. ના.

નાગર—વડનગરા સુરતી ગીરજાશંકરના તડનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨૪૩.

૧. આંધળો તથા પાંગળો તથા હુંઠો તથા લુલાનો ભાગ જતો નથી, પણ કદાચિત કંઇ મીલકત નહી હોય તો તેના જે પાસેના સગાં હોય, તેમાં જે શક્તિવાળો હોય, તે તેનું ભરણપોષણ કરે.

૨. તે બાઈ પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાય, ને પલ્લું વાજબી વાતે ખરચ થયું હોય ને પેહેલો છોકરો શક્તિવાળો હોય, તો પાળે.

૩. આપે.

૪. પાળે પણ કંઈ જોર નહી.

૫. ધણીની મેળવી મીલકત ઘરડાની મીલકતમાં

એકઠી થઇ ગઇ હોય, ને જુદી જણાતી ન હોય તો તેના દિએર જેઠ તેના ધણીની આબરૂ પ્રમાણે તેનું ભરણપોષણ કરે.

૬. વગરવાંકે કાહાડી મુકાયજ નહી.

૭. વગરવાંકે કાહાડી મુકાયજ નહી તો એનું શું લખીએ?

૮. માથાઓળવો એ જે ઘરડાની માલમીલકત હોય, ને તેમાં બીજા ભાગિયાઓની વગર વેહેચણે એક છોકરો મરી જાય, ત્યારે તે માલ મીલકતમાંથી રૂ. ૧૦૦) અથવા રૂપિયા જેટલું ઘર તે સ્ત્રીને આપે, તે ઉપર સ્ત્રીનું ધણીપદું નહી,—એ વિષય છોકરાંવિનાની સ્ત્રીનો છે.

૯. અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, પોતાના પલ્લાંમાંથી પોતાનું ભરણપોષણ કરે.

નાગર—વડનગરા બ્રાહ્મણ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨૪૪.

૧. આંધળા વિગેરેનો વિભાગ જતોજ નથી, પણ કદાચ કંઇ મીલકત નહી હોય તો તેના જે પાસેના સગા હોય, તેમાં જે શક્તિવાળો હોય તે તેનું ભરણપોષણ કરે.

૨. તે બાઇના પલ્લાંમાંથી ખાય, ને પલ્લું વાજબી સબબથી ખરચ થયું હોય તો પેહેલો છોકરો શક્તિવાળો હોય તો પાળે.

૩. આપે.

૪. પાળે, પણ જોર નહી.

૫. ધણીની પેદા કીધેલી મીલકત ઘરડાની મીલકતમાં એકઠી થઈ ગઈ હોય, ને જુદી જણાતી ન હોય, તો તેના દિએર તથા જેઠ તેના ધણીની આબરૂ પ્રમાણે તેનું ભરણપોષણ કરે.

૬. વગરવાંકે કાહાડી મુકાય નહી તો શું લખીએ?

૭. અન્નવસ્ત્ર આપે, પણ પલ્લું તે બાઈ અનામત રાખે, ને ખરચે નહી.

૮. ઘરડાની મીલકત હોય તો તેના હિસ્સેદારો પોતાની પ્રતિજ્ઞા પ્રમાણે જે બાઇનો ધણી મરી ગયો તેને કાંઈએક આપે—ખુશી પડે તો.

૯. અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, પલ્લાંમાંથી ગુજરાન કરે, પોતાની ક્રિયાનું રાખીને.

બ્રાહ્મણ—વીશનગરા નાગર ગૃહસ્થ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૦.

૧. પતિત શિવાય વારસો સર્વેને પોહોંચેછે તો અન્નવસ્ત્રનું શું લખીએ?

૨. ત્યાગ તો મોટા કારણવિના થતી નથી, કારણથી નહી આપે, એનો જવાબ ત્યાગની ચોથી કલમમાં લખ્યોછે.

૩. વિધવા અથવા સૌભાગ્યવતીને પોતાના ધણી વિગેરે સગાસાઈ ભરણપોષણ આપી શકે એવા નહી હોય, અથવા ધણી નાદાર હોય ત્યારે લાચારીથી પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડે.

૪. પોતાના બાપદાદાના પૈસામીલકત શિવાય જે શખસ પોતાની જાત કમાઇથી પૈસા પેદા કરીને મરી ગયો, ત્યારે તે માલમાંહેથી મરનારની વિધવાનો તથા મરનારના ભાઈનો અડધોઅડધ ભાગ પોહોંચેછે, પણ મરનારની તે વિધવા તે ભાગ લઇને સદ્વારે ખરચ કરે. વળી પોતાની કજારજા વાસ્તે ક્રિયા તથા કારજનો ખરચ રાખે, તેમાંથી વધે તે[ના] મૂળ ધણી પેદા કરનાર[ના] ભાઈઓ વિગેરે વારસ છે.

૫. માથાઓળવો એ જે એનું કાંઈ મુકરર નથી, તેની સાસુ અથવા સસરો જીવતા છે તેના એકઠી સધર્મે રેહે તો રોટલા ખવડાવે, અગર ઘર મધે બને નહી તો તેની શક્તિ તથા શકયતા જોઈને ન્યાત મળીને અપાવે તે લે, તે લઇને પોતાના ક્રિયાખરચને [માટે] રાખે.

૬. નહી લાયક જાણીને બાપ દિકરાને કાહાડી મુકે તો તે થઈ શકેછે, પણ તે છોકરો જો પોતાના હાલમાં હોય તો વારસાથી દુર થતો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

બ્રાહ્મણ—વીસલ નગરા અમદાવાદી ગૃહસ્થ તથા કલાટ સર્વેનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૧.

૧. પતિત શિવાય વારસો સર્વેનો પોહોંચેછે તો અન્નવસ્ત્રનું શું લખીએ?

૨. ત્યાગ તો મોટા કારણ વિના તો થતી નથી, ને [ન] આપે તો મોટા કારણથી ન આપે.

૩. વિધવા તથા સૌભાગ્યવતીને પોતાના ધણી વિગેરે લોક ભરણપોષણ આપી ન શકે, અથવા ધણી નાદાર હોય તો નાચારે પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે.

૪. પોતાના બાપદાદાના પૈસાની મદત શિવાય જે શખસ પોતાની જાત કમાઇથી પૈસા પેદા કરીને મરી ગયો, ત્યારે તે માલમાંથી મરનારની વિધવાનો તથા મરનારના ભાઈઓનો અડધોઅડધ ભાગ પોહોંચેછે, ને મરનાર શખસની વિધવા તે ભાગ લઈને ગેરવાજબી ખરચ કરે નહી, શાવાસ્તે જે તે માલના વારસ મૂળ ધણી પેદા કરનારના ભાઈઓ વિગેરે[છે].

૫. માથાઓળવો તો એ જે-બૈરી વિધવા સંતાન રહિત હોય તેનું એ જે અમારામાં રીતથી વિવાહ પલ્લાં પ્રમાણે જેને થાયછે તેને તો પલ્લુંજ પાસે હોય તેજ ધણી, ને બાકી તો (જે) આપવા લેવા બાબતમાં અમારે શ્રી અમદાવાદની ન્યાતના જે કાંઈ કરે તે પ્રમાણે (અમારે) મંજુર છે.

૬. નાલાયક જાણીને બાપ દિકરાને કાહાડી મુકે તો થઈ શકેછે, પણ તે છોકરો જો પોતાના હાલમાં હોય તો વારસાથી દુર થતો નથી.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ સહસ્ર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૩.

૧. આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલો તથા ઠુંઠો હોય તેને બીજા ભાગિયાઓ હોય તે પાળેછે, ને જુદો રાખીને આજલગીમાં કોઇએ ખરચ આપ્યો નથી, ને શાસ્ત્રપ્રમાણે ખરચ આપવો લાયક છે.

૨. જે શખસ બાપથી જુદો છે ને તેનો બાપ મરી જાય ત્યારે બાપનો માલ હોય તો પોતે લઇ લે, નહી હોય તો નહી લે, પણ સાવકી માને અન્નવસ્ત્ર આપે, (ને) જો તે સાવકી મા દિકરાના કહ્યા પ્રમાણે ચાલે તો.

૩. (જે શખસ) પોતાના માબાપથી જુદો રહ્યા પછી તે માબાપ ભુખે મરે ત્યારે દિકરાએ અન્નવસ્ત્ર માબાપને આપવાં લાયક છે.

૪. જે શખસને પોતાની બેહેન અપંગ છે, ને તેના સાસરામાં કોઈ નથી, ત્યારે તેને પાળવી ઘટેછે.

૫. જે શખસ પોતાના ભાઇઓ વિગેરે સાથે એકઠાપણામાં કમાઇને મરી ગયો, ત્યારે તેની સ્ત્રીનું સાસુસસરો અથવા દિએરજેઠ ભરણપોષણ કરે, કાંઈ હિસ્સો મળે નહી.

૬. કોઈ વગરવાંકે સ્ત્રીનો ત્યાગ કરતો નથી, ને કદાપિ કરે તો તે સ્ત્રી પિહેરમાં રહીને ખોરાકપોશાક માગે તો આપવાનો ચાલ નથી.

૭. પિહેરિયાં ગરીબ હોય તો પોતાના ધણીની ખુશામત કરીને તેને ઘેર આવીને રેહે.

૮. માથાઓળવો તે બૈરીનું જીવન તે જ્યારે તે બૈરીનું કોઈ નથી, ને દિએર જેઠથી ઘરમાં રાખીને પળાય નહી ત્યારે બાપની જે મીલકત હોય (તો) તેમાંથી એક વરસે અઢાર મણ અન્ન આપે, એટલો માથાઓળવો આપે.

૯. ધણી મુઆ પછી તે સ્ત્રીને અન્નવસ્ત્રનું કરીને આપે તે માથાઓળવો કેહેવાયછે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ સહસ્ર ખંભાતી ઇશામળિયાનો જવાબ. પટેલ બેચર રામચંદ્ર.

પ્રકાર "ગ." અંક ૪.

૧. એવાને બીજા ભાગિયા હોય તે ભાગ આપે—પતિત તથા ઘેલા શિવાય.

૨. કાંઈ મતા હોય તો લે, ન હોય તો નહી, પણ સાવકીને પાળે.

૩. દિકરો અન્નવસ્ત્ર આપે.

૪. હા, તેનો ભાઇ અન્નવસ્ત્ર આપે, ઘરમાં રાખે.

૫. તે બાઇનું ભરણપોષણ કરે, મરનારના ભાઈની મદદથી પેદા કર્યું હોય તો; નહી તો હિસ્સો આપે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. આપવાનો ચાલ નથી, ને ન્યાત પાસે ફરિયાદી આવે તો ન્યાતની નજરમાં આવે તો અપાવે.

૭. ઉપલી કલમ પ્રમાણે પિહેરિયાં ગરીબ છે તો.

૮. માથાઓળવામાં બાઈ ઘરમાં રેહે ને રોટલા ખાય, ધંધો કરે, કદી બાઇને કાહાડી મુકે તો પોતીકી મીલકતી સત્તાપ્રમાણે યથાયોગ્ય માથાઓળવો આપે, કાંઈ નિશ્ચય નથી. એમ કરતાં બાઇ ઉન્મત્ત થઇને પતિત થઈ તો તેને અપાવ્યામાં આવતું નથી, જુદી રેહે તોએ.

૯. ઉપલી કલમ પ્રમાણે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ્ય ટોળકિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૫.

૧. શાસ્ત્રપ્રમાણે સત્તાવાળા હોય તો અન્નવસ્ત્ર આપે.

૨. જે શખસ બાપથી જુદો હોય ને તેનો બાપ મરી જાય ત્યારે બાપનો માલ હોય તે લઈ લે, નહી હોય તો ન લે, પણ સાવકી મા હોય તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, દિકરાના કહ્યામાં રેહે ત્યારે.

૩. અન્નવસ્ત્ર આપવા લાયક છે.

૪. તેના ભાઇને પાળવી ઘટેછે.

૫. તેને સાસુસસરો તથા દિએરજેઠ (તેને) અન્નવસ્ત્ર આપે, ઘરમાં રાખીને.

૬. ખોરાકી પોશાકી(નો) આપવાનો ચાલ નથી.

૭. પોતીકા પિહેરિયાં ગરીબ હોય તો પોતાના ધણીની ખુશામત કરે, ને ધણીને ઘેર રેહે.

૮. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૯. ધણી મુઆ પછી ઘરમાં રાખીને અન્નવસ્ત્ર આપે, તે માથાઓળવો કહેવાય છે.

બ્રાહ્મણ—શીહોરા ઔદિચ્ય સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ" અંક ૬.

૧. આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલો તથા ઠુંઠો હોય તેને બીજા ભાઇઓ હોય તે પાળેછે, ને જુદો રાખીને આજ લગીમાં કોઇએ ખરચ આપ્યો નથી. ને શાસ્ત્રપ્રમાણે ખરચ આપવો લાયક છે.

૨. જે શખસ બાપથી જુદો છે ને તેનો બાપ મરી જાય ત્યારે બાપનો માલ હોય તો પોતે લઇ લે, નહી હોય તો નહી લે, પણ સાવકી માને અન્નવસ્ત્ર આપે, જો તે સાવકી મા દિકરાના કહ્યા પ્રમાણે ચાલે ત્યારે ન્યાતનો વેહેવાર સઘળો કરે.

૩. જે શખસ પોતાના માબાપથી જુદો રહ્યો; પછી તે માબાપ ભુખે મરે ત્યારે દિકરાએ અન્નવસ્ત્ર માબાપને આપવા લાયક છે.

૪. જે શખસ પોતાની બેહેન અપંગ છે ને તેના સાસરામાં કોઇ નથી તે વાસ્તે એને પાળવી ઘટેછે.

૫. જે શખસ પોતાના ભાઈઓ વિગેરે સૌ એકઠાપણમાં કમાઇને મરી ગયો ત્યારે તેની સ્ત્રીને સાસુસસરો અથવા દિએર જેઠ ભરણપોષણ કરે, કાંઈ હિસ્સો મળે નહી.

૬. કોઈ વગરવાંકે સ્ત્રીને ત્યાગ કરતો નથી, ને કદાપિ કરે તો તે સ્ત્રી પિહેરમાં રહીને ખોરાકપોશાક માગે તો આપવાનો ચાલ નથી.

૭. પિહેરિયાં ગરીબ હોય તો પોતાના ધણીની ખુશામત કરીને તેને ઘેર આવીને રેહે.

૮. માથાઓળવો તે બૈરીનું જીવન—ને જ્યારે તે બૈરીનું કાંઈ નથી ને દિએર જેઠથી ઘરમાં રાખીને પળાય નહી, ત્યારે બાપની મીલકત જો હોય તો તેમાંથી એક વરસે અઢાર મણ અન્ન આપે—એટલો માથાઓળવો આપે.

૯. ધણી મુઆ પછી તે સ્ત્રીને અન્નવસ્ત્રનું કરીને આપે, તે માથાઓળવો કેહેવાયછે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ્ય સહસ્ર અમદાવાદી ઈશામળિયા—પટેલ બહુચરાજીના જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૮.

૧. આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલો તથા ઠુંઠો તથા બેહેરો વિગેરે હોય તેને બીજા ભાગિયા હોય તે ભાગ આપે, પતિત તથા ઘેલા શિવાય.

૨. કોઇ શખસ બાપથી જુદો રેહેતો હોય ને

બાપ મરી જાય ત્યારે તેની માલમતા હોય તો લે, ન હોય તો ન લે, પણ સાવકી માને પાળે.

૩. કોઈ શખસ માબાપથી જુદો રેહેતો હોય ને માતાપિતા વૃદ્ધ હોય તેની પાસે કાંઇએ ન હોય તો તેનું ભરણપોષણ પુત્ર કરે.

૪. કોઇ શખસની બેહેન વિધવા છે, ને તેના સાસરામાં કોઈ નથી તો તેનો ભાઇ તેનું ભરણપોષણ કરે, ઘરમાં રાખીને.

૫. કોઇ શખસ પોતાના ભાઈઓ સાથે વેહેચણ કર્યા વગર મરી ગયો હોય તો તેની ધણિયાણીને ઘરમાં રાખીને તે બાઈનું ભરણપોષણ કરે,—મરનારના ભાઈની મદદથી પેદા કર્યુ હોયતો.

૬. કોઈ શખસ પોતાની ધણિયાણીને વગર વાંકે કાહાડી મુકીને તે બાઇએ ન્યાતને જાહેર ન કર્યું, ને પોતીકા પિહેરમાં જઈને રહીને પછી પોતીકા ધણી તથા સસરા પાસે ખોરાકીપોશાકી માગે તો આપવાનો ચાલ નથી; તે ન્યાતપાસે ફરિયાદી આવે તો ન્યાતની નજરમાં આવે તો અપાવે.

૭. બાઈના માબાપ ગરીબ હોય તેનો જવાબ છઠ્ઠા આંક પ્રમાણે છે.

૮. માથાઓળવામાં બાઈ ઘરમાં રેહે ને રોટલા ખાય ને ધંધોધારી કરે, કદી બાઇને કાહાડી મુકે તો પોતીકી મીલકતી સત્તા પ્રમાણે યથાયોગ્ય માથાઓળવો આપે, કોઈ એમ કરતાં બાઈ ઉન્મત્ત થઈને પતિત થઈ તો તેને અપાવ્યામાં આવતું નથી, જુદી રેહે તોએ.

૯. એનો જવાબ ઉપલા અંક ૮ આઠમા પ્રમાણે છે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ સહસ્ર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૯.

૧. આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલો તથા ઠુંઠો તથા બેહેરો હોય તેને બીજા ભાગિયાઓ છે તે પાળેછે, જુદો રાખીને આજ લગીમાં કોઈએ ખરચ આપ્યો નથી—ને શાસ્ત્રપ્રમાણે પાળે.

૨. કોઈ શખસ બાપથી જુદો રેહેતો હોય ને બાપ મરી જાય ત્યારે તેની માલમતા હોય તો લે, ને ન હોય તો ન લે, પણ સાવકી માને ઘરમાં રાખીને શાસ્ત્ર પ્રમાણે ભરણપોષણ કરે.

૩. કોઈ શખસ માબાપથી જુદો રેહેતો હોય ને માબાપ વૃદ્ધ હોય ને તેની પાસે કાંઈ ન હોય તો તે માબાપનું ભરણપોષણ કરે.

૪. કોઈ શખસની બેહેન વિધવા છે, ને અપંગ છે ને તેના સાસરિયાંમાં કોઇ નથી, ત્યારે તેનો ભાઈ તેનું ભરણપોષણ ઘરમાં રાખીને કરે.

૫. કોઇ શખસ પોતીકા ભાઇઓ સાથે વેહેચણ કર્યાવગર મરી ગયો હોય તો તેની ધણિયાણીને ઘરમાં રાખીને તે બાઈનું ભરણપોષણ કરે.

૬. કોઇ શખસે પોતાની ધણિયાણીને વગર વાંકે કાહાડી મુકી ને તે બાઈ [એ] ન્યાતને જાહેર ન કર્યું ને પોતીકા પિહેરમાં રહીને પોતીકા ધણી તથા સસરા પાસે ખોરાકીપોશાકી માગે તો આપવાનો ચાલ નથી, ને ન્યાતપાસે ફરિયાદી આવે તો ન્યાત અપાવે.

૭. કોઈના માબાપ ગરીબ હોય તેનો જવાબ છઠ્ઠા આંકમાં જવાબ છે તે પ્રમાણે છે.

૮. માથાઓળવામાં બાઇ ઘરમાં રેહે ને રોટલા ખાય ને ધંધોધારી કરે, કદી બાઇને કાહાડી મુકે તો પોતીકી સત્તા પ્રમાણે માથાઓળવો આપે; કાંઈ મુકરર નથી. એમ કરતાં બાઈ ઉન્મત્ત થઇને બાહાર નીકળી તો તેને કાંઈ આપવામાં આવતું નથી.

૯. એનો જવાબ એ જે ઉપલા આઠમા આંક પ્રમાણે છે તેજ પ્રમાણે છે.

બ્રાહ્મણ—મોઢ અગિયારશિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૭.

૧. આંધળો લુલો લંગડો ઠુંઠો એવો જે હોય, ને તેની પાસે પૈસો તથા આમદરફ્ત કાંઈ નહી હોય તો તેનું ભરણપોષણ ન્યાત કરે.

૨. બાપ મરી ગયો હોય ને સાવકી મા છોકરાના કહ્યાસર હોય તો રોટલા પુરા કરી શકેછે.

૩. માબાપ પાસે કાંઈ છે નહી ને ઘરડાં છે તો છોકરો રોટલા ખરચ આપે.

૪. બેહેન અપંગ છે તો ભાઇ રોટલા ખવડાવે.
૫. ધણી મરી ગયા પછી ધણિયાણી હિસ્સો માગે તો ચોથે ભાગે લે, ને ૩ ભાગ વારસના.
૬. ખોરાકીપોશાકી ધણી આપે.
૭. અમારામાં આપવાનો ચાલ છે.
૮. સોલ વરસની ઉમર પોહોંચે ત્યારે સસરાની મીલકતમાંથી માથાહોણણો* આપે, એવો ચોથે હિસ્સે મીલકતમાથી આપે.
૯. ધણી મરી ગયા પછી માથાહોણણો આપે.

બ્રાહ્મણ—મોઢ ચાતુરવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૦.

૧. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે—ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરવું.
૨. નો જવાબ એ જે સાવકી માનું ભરણપોષણ કરવું યોગ્ય છે.
૩. નો જવાબ એજે વૃદ્ધ માતાપિતાનું અન્નવસ્ત્રથી દિકરાને પાળણપોષણ અવસ્ય કરવું જોઈએ.
૪. નો જવાબ એજે એવી વિધવા બેહેનને ભાઇએ અન્નવસ્ત્ર આપવું જોઈએ—સમર્થ હોય તો.
૫. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.
૬. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.
૭. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.
૮. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.
૯. નો જવાબ (૮ માનો જવાબ) શાસ્ત્રમાં છે તેજ.

બ્રાહ્મણ—મોઢ ચાતુરવેદી અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૧.

૧. એવા અપંગ હોય તો તેનું અન્નવસ્ત્ર આપે ને તેને પાળે, ને તેના મુઆ પછી તેને બાળે.
૨. સાવકી મા દિકરાના કહ્યામાં રેહે તો ઘરમાં રાખીને તેનું પોષણ કરે.
૩. પોતાના માબાપને ઘરમાં રાખીને અન્નવસ્ત્ર આપે.
૪. પોતાનો ભાઈ અન્નવસ્ત્ર આપે, સાસરામાં કોઈ નહી હોય તો.
૫. અન્નવસ્ત્ર જોગો હિસ્સો મળે.
૬. વગરવાંકે બૈરીને કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી તો ખોરાકપોશાકના રૂપિયા શું કરવા આપે?
૭. કાહાડી મુકવાનો ચાલજ નથી તો અન્નવસ્ત્ર પોતાના ધણીનાજ ઘરમાં રહીને ખાય.
૮. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?
૯. ભરણપોષણ કરેછે તોપણ તેને અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવો કેહેવાતો નથી.

બ્રાહ્મણ—મોઢ ત્રિવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૨.

૧. આંધળો લુલો વિગેરે હોય તેને ઘરમાં રાખીને બીજા ભાઇઓ પાળે.
૨. આજ લગી એવું દીઠું નથી.
૩. એવું અમારી ન્યાતમાં થયું નથી.
૪. અમારી ન્યાતમાં એવું કાંઈ હજુ સુધી થયું નથી.
૫. શાસ્ત્રમાં ઠરે તે પ્રમાણે.
૬. બૈરી પિહેરમાં રહેલી ને કાંઈ ખોરાકપોશાક આપવાનો ચાલ નથી.
૭. તે બૈરી પોતાની મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.
૮. માથાઓળવો હજુલગી કોઈએ આપ્યો નથી.
૯. જેનો ધણી મરી ગયો હોય, તેના દિએર જેઠના ઘરમાં તે બૈરી એકઠી રેહે તો પાળે.

બ્રાહ્મણ—ત્રવાડી મેવાડા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩.

૧. જેને કોઈ ન હોય તથા અપંગ હોય તો પોષણ કરે.
૨. પોતાનો ધણી, કાંઈ દૂષણ હોય બૈરીને, અધ-

* કેટલાકે "માથાઓળવા" ને બદલે "માથા હોણણો" લખ્યા છે.

ટતે રસ્તે ચાલતી હોય ને કાઢી મુકે તે ભરણપોષણ આપે નહી, ને બીજો દોષ હોય તો આપે સહી.

૩. બૈરી કોઈ વિધવા તેના વારસના કહ્યામાં ન રેહે તો પલ્લાંમાંથી ખાય. તથા સૌભાગ્યવતી ધણીના કહ્યામાં ન રેહે તો પલ્લાંમાંથી ખાય નહી.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના મરી ગયો હોય ને પોતે પેદા કર્યું હોય ને વેહેચણવિના હોય તો તેની બૈરીને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૫. અમારામાં માથાઓળવાનો ચાલ નથી; તથા પોતાનો ધણી જુદો રહ્યો (ને) વેહેચણ કરીને તો તેની મીલકત મરનારના કુળમાં જાય. તેની બૈરીને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૬. નાચાર થઇને બાપ દિકરાને કાહાડી મુકે તો શક્તિ હોય તો અન્નવસ્ત્ર આપે.

બ્રાહ્મણ—ચોરાશી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર ' ક." અંક ૧૪.

૧. આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલો તથા ઠુંઠો હોય તેને બીજા ભાગિયા હોય તે પાળેછે. ને જુદો રાખીને આજલગીમાં કોઈએ ખરચ આપ્યો નથી, ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે ખરચ આપવો લાયક છે.

૨. અમારી ન્યાતિમાં કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૩. અમારી ન્યાતિમાં સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી અથવા વિધવા સ્ત્રી પોતાના પલ્લાંમાંથી ખરચ કરે—વિધવા સ્ત્રી મહાજાત્રા જાય અથવા નાચાર થાય ત્યારે પિહેરિયાંથી જુદી રેહે ત્યારે પોતાના પલ્લાંમાંથી ખરચ કરે, ને સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી (તેને) પોતાનાં છોકરાં પરણે તેમાં પોતાના પલ્લાંમાંથી ખરચ કરે.

૪. એનો જવાબ એ જે સાસરે રેહે તો રોટલા ખાય—એકઠી રહીને.

૫. અમારી ન્યાતિમાં માથાહોણણાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતીમાં આજદિન સુધી એવું થયું નથી તો અમે લખીએ શું ?

બ્રાહ્મણ—ત્રવાડી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૭.

૧. જે કોઈ આંધળો તથા લુલો તથા લંગડો છે ને તેને કોઈ વારસ પણ નથી તેની બરદાસ્ત ન્યાત કરે.

૨. ધણી પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે તો ધાન લુગડું આપે, પણ ધણીની કેદમાં રહીને ખાય; કદાપિ જુદી રહી અથવા પિહેરમાં રહીને માગે તો અપાય નહી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી વા સૌભાગ્યવતીને પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

૪. જે કાંઈ ધર્મશાસ્ત્ર એ પ્રમાણે મળે.

૫. ધણી વેહેચણ કરીને મરી ગયો હોય, ને તે પૈસા બાઈની પાસે હોય તે બાઈ ખાય.

૬. છોકરો નાલાયક હોય તો કાહાડી મુકાય નહી.

બ્રાહ્મણ—ભટમેવાડા તળબદાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૮.

૧. કોઇ શખસ આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલો તથા ઠુંઠો વિગેરે એવાને ભાગિયા પાળે, ને મ પાળે તો તેનો ભાગ આપે, શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨. એનો જવાબ લગનની (૮) આઠમી કલમ પ્રમાણે છે.

૩. વિધવાને સાસરિયાં અન્નવસ્ત્ર ન આપે તો રીતની જનસમાંથી ખાયછે, તથા સૌભાગ્યવતીનો જવાબ લગનની ૮ કલમમાં જવાબ આપ્યો છે.

૪. કોઈ શખસ પોતાના ભાઇઓ સાથે વેહેચણ કર્યાવિના એકઠો રહીને કમાઈને મરી ગયો, ત્યારે તેની સ્ત્રીને સાસુ સસરો તથા દિએર જેઠ ભરણપોષણ કરે; હિસ્સો મળે નહી.

૫. જે સ્ત્રીનો ધણી મરી જાય, ને તે સ્ત્રીના ધણીના બાપના ઘરમાંથી એક ઓરડો રેહેવાને આપે, ને દિએર તથા જેઠ તેનું ભરણપોષણ કરી શકે, ત્યારે ઘરડાની મીલકતમાંથી અઢાર મણ અન્ન આપે, તેનું નામ માથાઓળવો.

૬. નાલાયક દિકરાને બાપ કાહાડી શકેછે, ને અન્નવસ્ત્ર આપે નહી.

બ્રાહ્મણ-ખેડાવાળ ભીતરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૫.

૧. આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો તથા ઠુંઠો હોય ને તેને બીજા ભાગિયાઓ હોય તે પાળેછે, ને જુદો રાખીને આજલગીમાં ખરચ આપ્યો નથી, શાસ્ત્ર પ્રમાણે આપવો લાયક છે.

૨. પોતાની બૈરીને કોઈ વગરવાંકે કાહાડી મુકતોજ નથી ને સ્ત્રી પિહેરમાં રહીને ખોરાકી પોશાકી માગે તો આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ વિધવા સ્ત્રીને સાસરાના કુળમાં ભરણપોષણ નહી કરે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાય, ને સૌભાગ્યવતી હોય તો તેનું ભરણપોષણ તેનો ધણી કરે.

૪. જે શખસ પોતાના ભાઇઓ વિગેરે [માં] એકઠો રેહેતો હોય ને કમાઈને મરી ગયો તેની સ્ત્રીને સાસુ તથા સસરો તથા દિએર તથા જેઠ ભરણપોષણ કરે; હિસ્સો આપે નહી.

૫. જે શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને બાળ સ્ત્રીને સંતાન રહિત મુકીને મરી ગયો ત્યારે તે સ્ત્રીને જે કાંઈ પોતાના ધણીની વેહેચણમાં આપ્યું હોય,-ઘર તથા વસિયત,-તે બાઈ વાપરે તથા ખાય; ને વેહેચણ કર્યાવિના પોતાની બાળ સ્ત્રીને સંતાનરહિત મુકીને મરી જાય ત્યારે તે સ્ત્રીને પોતાના બાપની મીલકત વેહેચી લેનારા શખસો વાસણ શેર ૧૦ ને આસરે તથા ઘરમાંથી ઓરડી ૧ રેહેવા સારૂ બાઈને આપે-જેઠ વિગેરે ન હોય તો ન આપે.

૬. જે શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને પોતાના ઘરમાંથી બાહાર કાહાડી મુકેછે, તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપવું ઘટેછે.

બ્રાહ્મણ-ભાર્ગવવીશા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૬.

૧. આંધળો તથા ઠુંઠો વિગેરે ખોડવાળો હોય તોએપણ ભાઈઓ ભાગ સરખો લે, પણ તેથી પોતાનો ભાગ કોઇને આપી શકાય નહી.

૨. કોઈ બૈરીથી પોતાના ધણી જીવતાં જુદાં રેહેવાતું નથી, ને ધણીથી કાહાડી મુકાતી નથી, એ વાત નહી થાય તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૩. સૌભાગ્યવતી બૈરીને કાહાડી મુકાતી નથી. વિધવા બૈરીને પોતાના સાસરિયાં સંગાથે નહી બને તો તેની બે રીત છે, ગૃહસ્થ વગરઆમદાનીવાળા તથા બ્રાહ્મણમાં માથાઓળવામાં રેહેવાની જગો આપે, ને આમદાનીવાળા ગૃહસ્થ હોય તો રેહેવાની જગો તથા આજીવિકાનો દાણો મણ ૧૮ તથા લુગડાં ૨ એ પ્રમાણે હરવરસે આપે, પણ તે વિધવા બૈરી પોતાના પિહેરમાં રહીને માગે તો આપવો નહી. એ બ્રાહ્મણ તથા ગૃહસ્થ બંનેમાં એક રીત છે.

૪. માથાઓળવો એટલે રેહેવાની જગો તે આસરે રૂ. ૫૦) થી તે રૂ. ૭૫) સુધીની આપે, ને કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓથી લેદાવા ફારગતી કરીને જુદો રહીને પોતાની સ્ત્રી વગરપુત્રની મુકીને મરી ગયો, ત્યારે તે સ્ત્રી પોતાના ધણીનો ભાગ જુદા રહ્યાથી જેટલો કબજામાં સ્થાવર જંગમ આવ્યો હોય તે સરવે જીવતાં સુધી ભાગ સ્થાવર માલ વૃત્તિ વિગેરે કોઈને કશી તરેહથી અપાય નહી, કાંજે તે બૈરીના મુઆ પછી તેના સાસરિયાં વારસ છે.

૫. માથાઓળવાની રીત તો ઉપરના ત્રીજા તથા ચોથા જવાબમાં આવી ચુકી, ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને મરી જાય ત્યારે જે વેહેચણમાં આવ્યું હોય તે સર્વે ઉપરની ચોથી કલમ પ્રમાણે જીવતાં સુધી પોતાના કબજામાં રેહે; ને કોઈ સ્ત્રીનો ધણી (વગર) વેહેચણ કર્યાવિના મરી જાય ત્યારે તેને માથાઓળવો ઉપર લખ્યો છે તે પ્રમાણે આપવો.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયકના સબબથી ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો તે છોકરાને અન્નવસ્ત્ર નહી આપવું.

બ્રાહ્મણ-દશા ભાર્ગવ કામલેજનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૯.

૨*. એનો જવાબ તજવાની કલમ ૪ પ્રમાણેછે.

* જે કલમો અંક૧૬ વાળા સાથે મળેછે તે દાખલ કીધી નથી

૩. અમારી ન્યાતમાં વિધવા બૈરી ભુખે મરે, ને સાસરિયાં બરદાસ્ત કરે, તો પલ્લું ખાઇ જવાતું નથી, ને બરદાસ્ત નહી કરે તો ખાઈ શકે. ને સૌભાગ્યવતીથી તો ધણી છતાં ખાઈ શકાતું નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઇ શખસ વેહેચણ કર્‌યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો, ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો તથા અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, ને કદાપિ ઘરમાં એકઠી રહે તો ભરણપોષણ કરે.

૫. માથાઓળવો લેવામાં તો એ જે ઘરમાં સલાહથી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે.

બ્રાહ્મણ–શ્રીગોડ માળવીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા ઠુંઠો હોય ત્યારે તેનું ભરણપોષણ તેના ભાગદાર જે હોય તેને (ભરણપોષણ) કરવું પડેછે, ને કરી શકેછે.

૨. કોઈ શખસે પરાપુર્વેથી કે આજદિન સુધી પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકી નથી, ને અત્યાર પછી પણ કાહાડી મુકવા ચાહે તો કાહાડી મુકાતી નથી, તો ભરણપોષણનું શું લખીએ ?

૩. કોઈ બૈરી વિધવા હોય ને તેને વારસ છે તો વિધવાનું ભરણપોષણ તે કરે તો વિધવાના વારસથી તે વિધવાને પલ્લાંનું પુછાયછે. ને અગર વારસ છે ને ભરણપોષણ નથી પુછતો તો તે પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરેછે; ને મૈયત ખરચ વિધવા પોતાને વાસ્તે રાખીને કરેછે; ને સૌભાગ્યવતીને પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે તેનો સબબ તો એ જે ધણીના કુળમાં કોઈજ નથી, ને ધણી નાલાયક છે તો સૌભાગ્યવતી પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‌યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે મરનારના વારસ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરીને તેના ઘરલાયક ભરણપોષણ કરે.

૫. માથાઓળવાનું કાંઈ મુકરર નથી, શાથી જે પોતાના ઘરલાયક આપે, ને કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને પોતાની બાળસ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો, ત્યારે તે સ્ત્રીને ધણીનો હિસ્સો વેહેચાયોછે ત્યારે તો તે હિસ્સો તે બાઈની પાસે રેહેછે, ત્યારે કાંઈ માથાઓળવો બીજા ભાગદાર આપવા ચાહે તો અપાતો નથી; શાથી જે ધણીનો હિસ્સો તે બાઇ પાસેછે તેથી માથાઓળવાની કાંઈ જરૂર નથી. ને જ્યાંસુધી બાઈ જીવતી છે ત્યાંસુધી તો તે બાઇ મુખત્યાર છે, ને જ્યારે બાઈ ગુજરે ત્યારે તો તેનો જે કાંઈ માલ છે તે પછી તો તેના સાસરાના કુળમાં જાય, એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે. ને જ્યારે બાઈની પાસે ધણીનો હિસ્સો છે ત્યારે કાંઈ તેનો કાંઇ જીકર નથી તો આગળ તેનો વિસ્તાર શું લખીએ ?

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકવા ચાહે તો રીતથી કાહાડી મુકવા ચાહે તો ઠીક છે, ને કાંઇ ગેરવાજબીથી કાહાડી મુકવા ચાહે તો કાહડી મુકાતો નથી. ને કાંઈ રીતથી કાહાડેછે તો તેના બાપને અન્નવસ્ત્ર આપવું પડેછે એજ રીત છે.

બ્રાહ્મણ–શ્રીગોડ માળવી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો લંગડો વિગેરે અપંગ હોય ને વારસો ન પોહોંચે તોએ તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપે.

૩. કોઈ વિધવા તથા સૌભાગ્યવતી બૈરી પોતાના સાસરિયાંમાંથી બિગાડ કરીને જુદી રેહે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‌યાવિના માલ પેદા કરીને મરી ગયો, ને તેની સ્ત્રીને વારસો ન પોહોંચ્યો ત્યારે તેને તેના ધણીના માલમાંથી અન્નવસ્ત્ર મળે.

૫. માથાઓળવાની રીત એજે ઓરડી ૧ તથા વાસણ શેર ૧૦ તથા અન્નવસ્ત્ર આપે.

૬. કોઈ પોતાનો છોકરો નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ છે.

બ્રાહ્મણ–શ્રીગોડ મેલતવાલનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૩.

૧. જીવતાં તેનું ભરણપોષણ કરવું.

૨. ધણીના ઘરમાં રેહે ને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૩. ધણી હોય ત્યારે તો ધણી પુરૂં કરે, ને ધણીના કુળમાં કોઈ ન હોય, ને ધણીની મીલકત પણ ન હોય, ત્યારે પલ્લાંમાંથી ખાય.

૪. મા તથા બાપના પૈસાવિના પોતાની જાતે માલ જે પેદા કર્યો હોય તેમાં સમાન વિભાગ છે ધણિયાણીનો; તે માલમાંથી વિધવા બૈરી ગેરવાજબી ખરચ કરે નહી.

૫. વેહેચણ ન કરી હોય ત્યારે અન્નવસ્ત્ર આપે ને ઘરમાં રાખે ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની સ્ત્રીપાસે મીલકત રેહે; બાઇ ન હોય ત્યારે પોતાના સસરાના કુળમાં જાય.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકી શકેછે, પણ વારસો ખારસ ન થાય.

બ્રાહ્મણ–સાચોરા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૩૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વા લુલો વા લંગડો વા ઠુંઠો હોય ને તેને કાંઈ વારસો નથી ત્યારે તે અનાથ થયો, વાસ્તે પરમેશ્વર પ્રીત્યે અન્નવસ્ત્ર કોઈ આપે.

૨. અમારામાં પોતાની બૈરીને કાહડી મુકાયજ નહી.

૩. વિધવા બૈરાંને કોઈ વાલીવારસ ન હોય તો પોતાના ભરણપોષણને સારૂ પોતાના પલ્લાંમાંથી ખરચ કરે, ને સૌભાગ્યવતી બૈરીને તો ધણી છતાં પલ્લાંમાંથી ખરચ કરવો પડેજ નહી.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો, ત્યાર પછી વેહેચણ થાય, ત્યારે તેની બૈરીને હિસ્સો સરખે ભાગે મળે, વારસો જાય નહી.

૫. અમારામાં માથાઓળવાનો ચાલ નથી. અમારે તો બાળરાંડ થાય તોએપણ તે બરાબર હિસ્સેદાર છે.

૬. કોઈ શખસનો છોકરો નાલાયક થયો ને પોતાના બાપથી બદરાહ થયો, ત્યારે તેનો બાપ તેને ઘરમાંથી જુદો રાખે, ને તે છોકરો કાંઇ પેદા કરતો ન હોય તો તેનો બાપ બરદાસ્ત કરે.

બ્રાહ્મણ–શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯.

૧. કોઇ આંધળો ઠુંઠો લુલો વિગેરે હોય તેનો વારસો યા ને અન્નવસ્ત્ર જે શાસ્ત્ર પ્રમાણે હોય તે ખરૂં.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ત્યારે અન્નવસ્ત્ર તો પુરૂં કરવું જોઈએ, ને તે પોતાના પિહેરમાં રેહે ને પોતાનું પલ્લું પોતાની પાસેછે તેના વ્યાજમાંથી ખાય, ને તે બૈરી મુઆ પછી તે બૈરીના માબાપ જમાઈને અસલ પલ્લું પાછું આપે.

૩. કોઇ વિધવા બૈરીછે ને તેને વૃત્તિનો ભાગ પણ ઓછો હોય ત્યારે તે પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે, ને તેની પછવાડે તેનો દાહાડોપાણી પણ તે પલ્લાંમાંથી થાય, ક્યારે કે, તેના સાસરાના વંશમાં પલ્લું પાછું માગવાનો કોઇ અધિકારી ન હોય ત્યારે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પેદા કરીને ભાઈઓમાં એકઠો રેહેતો હોય ને મરી જાય ત્યારે, તેની બૈરીને રોટલા લુગડાં જેટલું આપવું જોઇએ–જો ઘરમાં એકઠા ન રાખે તો–ને તે બૈરી મુઆ પછી પલ્લું પાછું લેવાનો હક ધણીના ભાઈઓનો છે.

૫. કોઈ શખસ વેહેચણ પોતાના ભાઈઓથી કરીને બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે સ્ત્રીને તેનો માલ સઘળો જીવતાં લગી પોતાની પાસે રાખવો, ને તે સ્ત્રી મુઆ પછી તેના ધણીના કુળમાં પાછું જાયછે.

૬. પોતાનો છોકરો ગમે તેવો હોય તો કોઈ કાહાડી મુકતો નથી, તે પોતાની મેળે બદફેલી કરીને નીકળે ત્યારે તો તે કમાઇને ખાય.

બ્રાહ્મણ–શ્રીમાળી સુરતના તડબીજાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૪.

૨. * કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહડી મુકે ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવું જોઈએ, ને તે પિહેરમાં રેહે ને પિહેરિયાં શક્તિવાળા હોય [તો તે] બાઈનું ભરણ-પોષણ કરે, ને પિહેરિયાં શક્તિવાળા ન હોય તો બાઈ પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાયછે.

૩. કોઈ વિધવા બૈરીને વૃત્તિભાગ ઓછો હોય ત્યારે તે પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાય, પણ કલમ ૨ ના જવાબ પ્રમાણે હોય તો.

૪ કોઈ શખસ એકઠા હોય, ને પોતાની જાતે પેદા કરયું હોય ને તે મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણીનું ભરણપોષણ તેના ધણીની આબરૂ પ્રમાણે કરવું જોઇએ, ને તેને જુદી કાહાડી શકે નહી.

બ્રાહ્મણ–શ્રીમાળી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૯૦

૧ આંધળો, ઠુંઠો, લુલો વિગેરે હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, અગર વારસો ન હોય તો તેના ભાગિયા અન્નવસ્ત્ર પુરૂં કરેછે.

૩. † કોઈ વિધવા બૈરી હોય ને તેને વૃત્તિનો ભાગ ઓછો હોય ત્યારે તે પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણ કરે, ને તેની પછવાડે દહાડોપાણી તે પલ્લાંમાંથી કરે, ક્યારે કે, તેના સાસરાના વંશમાં પલ્લું પાછું માગનારૂં કોઈ અધિકારી ન હોય ત્યારે.

બ્રાહ્મણ–હરસોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૩૮.

૧. કોઈ આંધળો, ઠુંઠો, લુલો વિગેરે હોય તેનો વારસો યા તેના અન્નવસ્ત્ર જે શાસ્ત્ર પ્રમાણે હોય તે ખરૂં.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ત્યારે અન્નવસ્ત્ર પુરૂં કરવું જોઈએ, ને પોતાના પિહેરમાં રેહે ને પોતાનું પલ્લું પોતાની પાસે છે તેના વ્યાજમાંથી ખાય, ને તે બૈરી મુઆ પછી તે બૈરીના માબાપ જમાઈને અસલ પલ્લું પાછું આપે.

૩. કોઇ વિધવા બૈરીછે, તેને વૃત્તિનો ભાગ પણ ઓછો હોય, ત્યારે તે પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણ પોષણ કરે; ને તેની પછવાડે દાહાડોપાણી તે પલ્લાંમાંથી કરે, ક્યારે કે, તેના સાસરાના વંશમાં પલ્લું પાછું માગવાનો કોઈનો અધિકાર ન હોય ત્યારે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પેદા કરીને ભાઈઓમાં એકઠો રેહેતો હોય ને મરી જાય ત્યારે તેની બૈરીને લુગડાં તથા રોટલા જેટલું આપવું જોઈએ, ને જો ઘરમાં એકઠી ન રાખે તો તે બૈરી મુઆ પછી પલ્લું પાછું લેવાનો [હક] ધણીના ભાઈઓનો છે.

૫. કોઈ શખસ વેહેચણ પોતાના ભાઈઓથી કરીને બાળક સ્ત્રીને સંતાન રહિત [મુકી] મરી ગયો ત્યારે સ્ત્રીને તેનો માલ સઘળો જીવતાં લગી પોતાની પાસે રાખવો, ને તે મુઆ પછી તેના ધણીના કુળમાં જાય પાછું.

૬. પોતાનો છોકરો ગમે તેવો હોય તો કાંઈ કાહાડી મુકાતો નથી, ને તે પોતાની મેળે બદફેલી કરીને નીકળે તો કમાઈને ખાય.

બ્રાહ્મણ–અનાવલાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૩૯.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા લંગડો વિગેરે એબવાળો છે તેને વારસો પોહોંચેછે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનું કારણ શું ?

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને જબરદસ્તીથી કાહાડી મુકે તો ભરણપોષણ આપે, ને વિધવા બાઈ છે ને પોતાના પિહેરમાં રહીને ભરણપોષણ માગે તો આપવું નહી, સાસરામાં રહે ને ખાય; ને રેહેવાની જગો આપે.

૩. પલ્લાંનો સિરસ્તો નથી તો ભરણપોષણ આપે શાનું–પલ્લાંમાંથી ?

---

* અંક ૧૯ ના તડવાળાથી જેટલી કલમમાં ફેરફાર છે તેટલીજ કલમોના જવાબ ઉતાર્યા છે.

† અંક ૧૯ વાળાથી જેટલી કલમોમાં ફેરછે તેટલીજ કલમો ઉતારીછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. કોઈ શખસ પોતે માલ પેદા કરીને વા પેદા કર્‌યાવિના વેહેચણ કર્‌યાવિના મરી ગયો, ત્યારે તેની ધણિયાણીને તેના ધણીના કુળવાળા તેના ધણીના હિસ્સા પ્રમાણે ખોરાકીપોશાકીનો હિસ્સો આપે, ને તે બાઈ મરી જાય ત્યારે તે હિસ્સો તેના ધણીના કુળવાળા વેહેચી લે.

૫. માથાઓળવાનો તથા પાળક સ્ત્રીનો ચાલ નથી, તો હિસ્સો શું આપે?

૬. પોતાનો છોકરો નાલાયક હોય અગર લાયક હોય તેને ઘરમાંથી કાહાડી મેલાય નહી.

બ્રાહ્મણ—વાયડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો, તથા લુલો, ઠુંઠો હોય ત્યારે તેનું ભરણપોષણ તેનો ભાગદાર (ભરણપોષણ) કરી શકેછે, એ મુકરર છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં પરાપૂર્વથી કે આજદિન સુધી, પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકી નથી, ને અવાર પછી પણ કાહાડી મુકવાનો સિરસ્તો નથી.

૩. કોઈ બૈરી વિધવા હોય ને તેનો કોઈ વારસ નહી હોય, તે પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરેછે; ને સૌભાગ્યવતીને પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું ઘટેછે,—કે તેનો સબબ એ છે કે પોતાનો ધણી નાચાર હોય, વા ગાંડો થઈ ગયો હોય ત્યારે પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‌યાવિના, પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો, ત્યારે તેની ધણિયાણીને સારી પેઠે તેના ઘર પ્રમાણે ભરણપોષણ કરવું પડેછે—એ મુકરર છે.

૫. માથાઓળવાનું કાંઈ મુકરર નથી, શાથી જે પોતાના ઘર લાયક આપે. ને કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને, પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો, ત્યારે તો સ્ત્રીને ધણીનો હિસ્સો વેહેચાયો છે ત્યારે તો તે હિસ્સો બાઇની પાસેછે, ત્યારે કાંઈ માથાઓળવો બીજા ભાગદાર આપવા ચાહે તો અપાતો નથી, શાથી જે ધણીનો હિસ્સો તે બાઈ પાસેછે તેથી માથાઓળવાની કાંઈ જીકર નથી. જ્યાંસુધી બાઈ જીવતી છે ત્યાંસુધી તો બાઈ મુખત્યાર છે, ને જ્યારે બાઈ નથી, ત્યારે તો તેના સાસરાના કુળમાં જાય એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે ને બાઈની પાસે ધણીનો હિસ્સોછે, ત્યારે (કાંઈ) તેની કાંઈ જીકરજ નથી તો તેનો વિસ્તાર શું લખીએ? (એ મુકરર છે.)

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકવા ચાહે તો રીતથી કાહાડી મુકી શકેછે; ને અગર કાંઈ *[ગેર]વાજબીથી કાહાડી મુકવા ચાહે તો કાહાડી મુકાતો નથી, ને રીતથી કાહાડેછે તો બાપને અન્નવસ્ત્ર આપવું પડતું નથી—એ રીત મુકરર છે.

બ્રાહ્મણ—મારવાડી શીરોઇ સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦.

[આ અંકવાળાએ આ બાબત વિશે કલમવાર લખ્યું નથી.]

બ્રાહ્મણ—મધ્યાચળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વા લુલો વા પાંગળો વા ઠુંઠો હોય તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે તે ચાલ અમારામાં નથી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી વા સૌભાગ્યવતીનું ભરણપોષણ પોતપોતાના ઘરેણાંમાંથી કરે, ને ઘરેણું ન કરયું હોય તો તેના સાસરિયાં કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‌યાવિના પોતાનો માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો નહી પોહોંચે, તેના સાસરિયા ભરણપોષણ કરે.

* મૂળમાં "વાજબીથી" છે, પણ ભાવાર્થ જોતાં "ગેર" શબ્દ વિશેષ જોઇયે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. માથાઓળવો તો એ જે ઘરડાવરડાનું મકાન હોય, તેમાં બેત્રણ હિસ્સેદાર હોય ને વગર વેહેચણે તેમાંથી એક ભાઈ છોકરાવિના મરીજાય ત્યારે તે મકાનમાંથી રેહેવાને ઓરડો એક આપે, તે મકાન (ઉપર) બાઇ(થી) પોતાના રેહેવા શિવાય કોઈને આપી શકાય નહી.

૬. કોઈ શખસ પોતાનો છોકરો નાલાયક જાણી કાહાડી મુકતા નથી ને આજ સુધી થયું પણ નથી.

બ્રાહ્મણ—સારસ્વત લુહાણાના ગોરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૯૧.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળા વિગેરે હરતરેહથી ખોડવાળો હોય તો તે વારસો લે છે, ને અગર વારસો નહી હોય તો તેના બાપના કુળજજમાનમાંથી ખાય.

૨. કોઇ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે, ને તે બૈરી પોતાના ધણીની હદમાં રેહે તો ધણી અન્નવસ્ત્ર આપે, ને પિહેરમાં રેહે તો ધણીના જજમાનમાં પોતાનું ગુજરાન કરે.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી અથવા સૌભાગ્યવતીને પલ્લું હોય અથવા ન હોય તો ભરણપોષણ જજમાનમાંથી થાય છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો, ત્યારે તેની ધણિ [યાણી] અમારામાં વારસો લઈ શકેછે તો શું લખીએ ?

૫. કોઈ શખસ વેહેચણ કરર્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો, તેની ધણિયાણીને હિસ્સો મળેછે, ને વેહેચણ કરીને મરી ગયો તો વારસો લઈ શકેછે.

૬. નાલાયક જાણીને છોકરાને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો બાપના જજમાનમાંથી પોતાનું ભરણપોષણ કરે.

બ્રાહ્મણ—પારાશરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૯૨.

૧. આંધળો તથા લુલો વિગેરે ખોડવાળો હોય તોએપણ ભાઈઓ ભાગ સરખો લે, તેથી પોતાનો ભાગ કોઇને આપી શકાય નહી.

૨. કોઇ બૈરીથી પોતાના ધણી જીવતાં જુદું રેહેવાતું નથી, ને ધણીથી કાહાડી મુકાતી નથી તો શું લખીએ ?

૩. સૌભાગ્યવતી બૈરીને તો કાહાડી મુકાતી નથી, ને વિધવાને જો તેના સાસરિયાં અન્નવસ્ત્ર નહી આપે તો પલ્લું ખાઇ શકેછે; ને પિહેરમાં રહીને માગે તો અન્નવસ્ત્ર અપાય નહી.

૪. માથાઓળવો એટલે રેહેવાની જગો આપે. ને કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓથી લેદાવા ફારગતી કરીને જુદો રહીને પોતાની સ્ત્રી વગરપુત્ર મુકીને મરી ગયો ત્યારે તે સ્ત્રી પોતાના ધણીનો ભાગ જુદા રહ્યાથી જેટલો કબજામાં સ્થાવર તથા જંગમ આવ્યો હોય, તો સર્વે જીવતાં સુધી સ્થાવર માલ વૃત્તિ વિગેરે કોઈને કશી તરેહથી અપાય નહી, કાંજે તે બૈરીના મુઆ પછી તેના સાસરિયાં વારસ છે.

૫. માથાઓળવાની રીત તો ઉપરના ત્રીજા તથા ચોથા જવાબમાં આવી ચુકી.

૬. નાલાયકના સબબથી ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપે નહી.

બ્રાહ્મણ—રાયકવાળ સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં આંધળો તથા લુલો તથા ઠુંઠો તેની પાસે સત્તા હોય તો પોતાનું ખાય ને ન સત્તા હોય તો સગાવાહાલાને દયા તેની આવે તો તે પ્રતિપાલન કરે, નહી તો બ્રાહ્મણનો દિકરો છે, ભિક્ષા માગીને ખાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને પોતાનો ધણી કાહાડી મુકે, જો બૈરી બદફેલ કરતી હોય તો ન આપે, નહી તો આપે; તથા પિહેરમાં રેહેતી હોય તો ન આપે.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંની રીત નથી.

૪. તેનો ધણી રળીને મરી ગયો હોય તો તેની સત્તા પ્રમાણે બાઈને ફરજંદ હોય તો હિસ્સો આપે, ને ફરજંદ ન હોય તો પોતાના કુળધર્મ પ્રમાણે ચાલે તો અન્નવસ્ત્ર આપે.

૫. જેનો ધણી બાળક સ્ત્રી સંતાનરહિત મુકીને મરી ગયો હોય—વેહેચણ કર્‍યાવિના તો તે સ્ત્રીને અન્નવસ્ત્ર આપે—પોતાના ધર્મ પ્રમાણે રેહેતો, ને વેહેચણ કરીને મરી ગયો હોય તો પોતાના ધણીના હિસ્સામાંથી ખાય.

૬. બાપ ચાહે તો કાહાડી મુકે, ને ગમે તો અન્ન વસ્ત્ર આપે, નહી તો આપવાનો ચાલ નહી.

બ્રાહ્મણ—કંડોળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૨.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો ઠુંઠો વિગેરે હોય તેનો વારસો પોહોંચે છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકતો નથી તો અન્નવસ્ત્રનુ શું લખીએ ?

૩. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી હોય તો તેને ધણી રોટલા ન ખવડાવે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાય, ને કોઈ વિધવા બૈરીને પોતાના સાસરિયાં રોટલા ન ખવડાવે તો પલ્લાંમાંથી ખાય.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‍યા વગર મરી ગયો ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર મળે છે, સાસરે આવીને રેહે તો.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકે તો તે વાત બની શકતી નથી.

બ્રાહ્મણ—મોતાળા ઓરપાડના દેશાઇનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૧૯.

૧. કોઇ શખસ આંધળો તથા પાંગળો વા ઠુંઠો વિગેરે જે પતિત થયાવિનાનો હોય, ત્યારે તેને વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે તેના ભાઈઓને તથા ભાઇઓના વારસોને આપવો યોગ્ય નથી, ને એવી ખાંપણવાળા શખસોનું ભરણપોષણ પોતીકા ભાઈઓ તથા તેના વારસો પોતીકા ઘરમાં રાખીને કરે, ને ભરણપોષણમાં કાંઈ વંચવેરો કરે નહી, ને કદાચ એવા શખસ પરણેલા હોય તો તેને હિસ્સો મળે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢી મુકે, ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે તેનો તથા જે કારણથી ન આપે તેનો જવાબ ઉપરના નંબરોની કલમોમાં લખેલોછે; અને તેનો ધણી કદાચ અન્નવસ્ત્ર નહિ આપે તો તે બૈરી પોતાનાં ધણીના કુળ પાસે ભરણપોષણ માગે તો અપાવ્યામાં આવે નહી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરીને વા સૌભાગ્યવતી બૈરીને પોતાનાં પલ્લાંના ઘરેણાંમાંથી પણ ભરણપોષણ કરવું પડેછે, તેના ખુલાસાની વિગત એ જે વિધવા બૈરીને સાસરિયાંની તરફથી વારસો ન્યાતરીત પ્રમાણે ન પોહોંચતો હોય ને વિધવા બૈરીનું ભરણપોષણ પિહેરિયાંની તરફના વાલીવારસો ન કરે ત્યારે પોતાના પલ્લાંમાંથી પોતાનું ભરણપોષણ કરવું પડેછે; ને સૌભાગ્યવતી બૈરીનો ધણી જુદો રેહેતો હોય, ને નિર્ધન અશક્તિવાન હોય અથવા પરદેશ જતો રહેલો હોય યા પતિત થયલો હોય, ત્યારે બૈરીના સાસરિયાંની તરફના તથા પિહેરિયાંની તરફના વાલીવારસો કદાચ ભરણપોષણ ન કરે, ત્યારે તેને પોતાના પલ્લાંમાંથી પણ ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‍યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો, ને તે માલમાંથી તેની ધણિયાણીને કાંઈએક આપવાનું પોતાની હૈયાતીમાં કાંઈ મુકરર કરી ગયો હોય, ત્યારે તો તે મુકરર કરેલા મુજબ મરનારના વાલીવારસો તે વાતને કબુલ રાખે; અગર મરનાર શખસ આપવાનું મુકરર નહી કરી ગયો હોય, ત્યારે તે માલ પેદા કરેલામાંથી મરનારની ધણિયાણી લેવા ચાહે તો લઇ શકે નહી.

૫. માથાઓળવો એટલે રેહેવાની જગો—જે શખસ પોતાના ભાઈઓની સાથે વેહેચણ કર્‍યાવિના બૈરીને મુકીને મરી જાય, ને તે બૈરી અપુત્રવાન હોય ત્યારે તે બૈરીને માથાઓળવાનું નામ કરીને પોતાના ધણીના માલમાંથી બૈરીની હૈયાતી પર્યંત

રેહેવાને સારૂ ઓરડી ૧ આપેછે, ને બાકીનો માલ મરનાર શખસના હિસ્સેદારોના કુળમાં જાય. ને બૈરી મુઆ પછી આપેલી ઓરડી, બૈરીના ધણી મરનારનો, જે માલ ઉપરના લખેલા શખસો લેછે તેજ લે; ને બૈરીના એકાદશા દ્વાદશાનો ખરચ કરે, એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે; ને કદાચ ભાઇઓ સાથે વેહેચણ કરી હોય, ત્યારે તો માથાઓળવો આપવો પડતો નથી; કાંજે પોતાના ધણીનો હિસ્સો વેહેચણ થયલાના સબબથી બૈરીને પોહોંચેછે, ને તે બૈરી પોતાની મરજીમાં આવે ને તે હિસ્સા[માંથી] પોતાના ધણીનો દાહાડો પાણીનો ખરચ વિગેરે પોતીકા ધણીના હિસ્સેદારોની પાસે કરાવે, ને પોતાના ધણીના હિસ્સેદારોની સાથે પોતાના ધણીનો હિસ્સો મળેલો હોય તે મેળવી દે ત્યારે તે હિસ્સેદારોની સાથે માથાઓળવાની જગેનો તથા પોતાના ભરણપોષણનો પોતાની હૈયાતી સુધીના બંદોબસ્તનું લખ્યું સામસામું લે તો તે મુજબ તે બૈરીને આપેછે. ને કદાચ એવો બંદોબસ્ત કરી લીધા પછી તે બૈરી પોતાની નૈયત ફેરવીને પોતાનો ભાગ હિસ્સેદારોની સાથે મેળવી દીધેલો પાછો લેવા ચાહે તો તે વાત થઈ શકે નહી, એ રીતનો પણ અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે. ને વળી સાવકી મા અપુત્રવાન હોય, ત્યારે તેના સાવકા દિકરા[એ] પોતાના બાપના હિસ્સામાંથી માથાઓળવાના નામની કરીને હૈયાતી પર્યંત ફકત ઓરડી એક આપવી જોઇએ, ને તે આપેલી ઓરડી તેના એકાદશા દ્વાદશાનો ખરચ સાવકી માનો કરીને તે સાવકો દિકરો લે; અગર તે ન હોય ત્યારે સાવકા દિકરાના વારસો એ પ્રમાણે અમલમાં લાવે—એવો ચાલ પણ અમારી ન્યાતમાં છે.

૬. કોઇ શખસનો દિકરો નાલાયક હોય કે જેથી પોતાનું ગુંજસ્ત રોજગાર કરીને થઈ શકે નહી તેવા નાલાયક છોકરાને બાપ પોતાના ઘરમાંથી કાહાડી મુકવા ચાહે તો તે વાત થઈ શકતી નથી.

બ્રાહ્મણ—ઉનેવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૨૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો હોય વા ઠુંઠો હોય તોએપણ વારસો મળે, આપ્યામાં આવે.

૨. કોઇ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે, ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવામાં આવે કે નહી તેનો જવાબ એ જે અમારી ન્યાતમાં બૈરીને કાહાડી મુકાતી નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઇ વિધવા સ્ત્રી અથવા સૌભાગ્યવંતી સ્ત્રીને પોતાના સાસરિયાં અન્નવસ્ત્ર પોહોંચાડે નહી તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે.

૪. કોઇ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને કદાચ વારસો નહી પોહોંચે તો ઘરમાં રેહે ત્યાંસુધી અન્નવસ્ત્ર આપે.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ એ છે જે એકઠી રેહે તો પોતીકામાં કબજાન રાખે ને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને કદાચ જુદી રેહે તો ધણીની બાપીકી મીલકતમાંથી રેહેવાને ઓરડી કાહાડી આપે.

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો એ વાત થઈ શકેછે. બાપના કહ્યામાં નહી રેહે ને કબજાન નહી રેહે તો કાહાડી મુક્યામાં આવે, તેને અન્નવસ્ત્ર આપવામાં આવતું નથી.

બ્રાહ્મણ—તપોધનની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૬.

૧. કોઈ આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલો તથા ઠુંઠો હોય તેને બીજા ભાગિયાઓ (તેને) પાળેછે, ને જુદો રાખીને આજ લગીમાં કોઇએ ખરચ આપ્યો નથી, ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે ખરચ આપવો લાયક છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણીને કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી, ને કાહાડી મુકે તો પંચાયતના લોક બંનેને સમજાવીને બૈરીને ધણીના ઘરમાં ઘાલે.

૩. અમારી ન્યાતમાં વિધવા બૈરી તથા સૌભાગ્યવતી બૈરી પોતાના હાથ પગ ચાલે નહી ત્યારે પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે—પોતાના વારસને જાહેર કરીને.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી પોતાના ધર્મ પ્રમાણે રેહે તો હિસ્સો બરાબર મળે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવાનો ચાલ નથી. ને કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો, ત્યારે પોતાના ધર્મથી રેહે તો હિસ્સો બરોબર લે. ને વેહેચણ કરીને મરી ગયો ત્યારે પોતાનો હિસ્સો પોતાની પાસે રેહે. ને નાતરે જાય તો પોતાના ધણીના વારસને હિસ્સો પાછો આપીને નાતરે જાય.

૬. કોઈ શખસ [થી] પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકાય નહી. ને બાપ દિકરાને કાહાડી મુકે તો દિકરો મેહેનત મજુરી કરીને પોતાનું પોષણ કરે, નીકર ભીખ માગીને ખાય; પણ બાપ મુઆ પછી સ્થાવર તથા જંગમ મીલકતનો વારસ દિકરો છે.

બ્રાહ્મણ-તપોધન ખંભાતી સાહીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો યા ઠુંઠો વિગેરે કાંઈ હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને વારસામાં કાંઈ ન હોય તો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને અબનાવથી કાહાડી મુકે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે યા ન આપે એ વાતમાં ધણી મુખત્યાર છે.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી બેઠી રહે ને તે નાતરે ન જાય ને ભીડ પડે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાય, ને સૌભાગ્યવતીથી તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકાતું નથી.

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના એકઠો રહીને પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ને તેની બૈરી બીજા સાથે નાતરૂં [ન] કરે તો તેના સાસરાવાળા રોટલા ખવડાવે, ધણીનો હિસ્સો તેને આપવાનો ચાલ નથી.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, ને તે બૈરી એકઠી રેહેતો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, નાતરે જાય તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો તે મેહેનત મજુરી કરીને ખાય, માબાપ તેને અન્નવસ્ત્ર આપતા નથી.

બ્રાહ્મણ-કરાડાનો જવાબ.

પ્રકાર. "ક." અંક ૧૩૧.

૧. અમારામાં કોઈ શખસ હરેક ખોડવાળો હોય તેને ભાઈ ભાગિયા વિગેરે જે કોઈ વાલી હોય તે તેનું ભરણપોષણ કરેછે.

૨. અમારામાં બૈરીને કાહાડી મુકવાનો તો ચાલતો નથી ને કદાચ કાહાડી મુકે તેને અન્નવસ્ત્ર વિગેરે તેનો ખરચ ધણી આપે, અગર ધણીના કુળમાં હોય તે આપે, ને રેહેવાનો ઓરડો આપે.

૩. અમારામાં વિધવા બૈરી તથા સૌભાગ્યવતીને કોઈ ભરણપોષણ કરનાર નહી હોય તે કારણને વાસ્તે પલ્લાંમાંથી ખાય છે, ને પલ્લું નહી હોય તો તેનો જે વાલી હોય તે ભરણપોષણ કરેછે.

૪. અમારામાં કોઈ શખસ માલ પેદા કરીને મરી ગયો તેની ધણિયાણીને ભાગિયા સાથે બને તો તેનું ભરણપોષણ કરે, ને નહી બને તો પેદા કરનાર ધણીના માલમાંથી બરોબર હિસ્સો લઈને જુદી રેહે.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી, અગર છોકરો પોતાની મેળે જુદો રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ-કનોજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩૨.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો તથા ઠુંઠો હોય તેને ભાઈ ઘરમાં રાખીને રોટલા ખવડાવે છે ને પાળે છે.

૨. બૈરી બદફેલીથી સાસરે ન જાય તો ધણી ભરણપોષણ આપે નહી, ને પિહેરમાં રહીને લઈ શકતી નથી.

૩. વિધવાને ધણીના વારસ સાથે ન બને તો પલ્લાંમાંથી ખાય, ને ધણીનો વારસ પલ્લું અટકાવે તો ન્યાતમાં દાખલવાળીને ભરણપોષણ આપે, ને પિહેરમાં રહીને લઈ શકતી નથી.

૪. કોઈ શખ્સ પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો તો તેની બૈરીને મરનારનો વારસ ભરણપોષણ કરે, ન કરે તો ઘરમાં તથા મીલકતમાં હિસ્સો આપે.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ છે, પણ બૈરી ધર્મથી પોતાના બાપદાદાની આબરૂથી રેહે ને ન્યાતમાં દાખલ હોય તો તેને ઘરમાં રાખીને રોટલા ખવડાવે, ને મરે ત્યારે ઊત્તરસાધન કરે, પિહેરમાં રહીને લઈ શકતી નથી.

૬. નાલાયક દિકરાને બાપ કાહાડી શકેછે, ને અન્નવસ્ત્ર આપે તો બાપ મુખ્ત્યાર છે ને ન આપે તો દિકરો જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

બ્રાહ્મણ–તળાજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૭૯.

૧. જે કોઈ આંધળો તથા લુલો તથા લંગડોછે, ને તેને કાંઈ વારસો પણ નથી તેની બરદાસ્ત ન્યાતના કરે.

૨. ધણી પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે તો ધાન લુગડાં આપે–ધણીની કેદમાં રહીને ખાય; કદાપિ પિહેરમાં જઈને માગે તો આપે નહી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી પોતાનું પલ્લું હોય તો ખાય.

૪. જે કાંઈ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે મળે.

૫. ધણી વેહેચણ કરીને મરી ગયો હોય તો પોતાના હિસ્સામાંથી ખાય.

૬. છોકરો નાલાયક હોય તો કાહાડી મુકાય નહી.

બ્રાહ્મણ–સિધેશ્વરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮૦.

૧. કોઈ શખ્સ આંધળો તથા લુલો યા પાંગળો વા ઠુંઠો યા ગુંગો વિગેરે (નો) હોય ને તેને વારસો ન પોહોંચે તો તેને ભરણપોષણ ન આપે.*

૨. કોઈ શખ્સ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને પોતાના પિહેરમાં રહે તોપણ ધણી ધણિયાણીને અન્નવસ્ત્ર આપે. ધણીના કુળવાળા આપે નહી.

૩. વિધવા બૈરી પોતાના સાસરિયાં મળતી રહે તો પોતાનું ભરણપોષણ થાય, અગર જુદી રહે યા પિહેરમાં રહે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે, ને સૌભાગ્યવતી બૈરીનો ધણી જતો રહ્યો હોય અથવા ગાંડો થઇ ગયો હોય ને સાસરિયાં મળતી રેહે ત્યાંસુધી પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડે નહી, અગર સાસરિયાં ન રાખે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાય.

૪. કોઈ શખ્સ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય તેની ધણિયાણી સાસરિયાં મળતી રહે ત્યાં સુધી અન્નવસ્ત્ર આપે, ને તેને માલમાંથી હિસ્સો તો આપતા નથી, ને જુદી રહે ત્યારે રેહેવાની છાપરી આપે, ને પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાય.

૫. માથાઓળવામાં છાપરી મુકરર છે ને કોઇ શખ્સ ભાઇઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતાની બાળ સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો, ત્યારે સ્ત્રીને માથાઓળવાનું નામ કરીને છાપરી અપાય છે; ને માલમાંથી હિસ્સો મળતો નથી. ને મરનાર ધણીનો માલ હોય તે મરનાર ધણીના ભાઇઓ લે એવો ચાલ છે. ને કોઈ શખ્સ ભાઈઓ સાથે વેહેચણ કરીને મરી ગયો હોય ત્યારે તેનો હિસ્સો વેહેચણમાં આવ્યું હોય તે બાઈને મળે, તેને માથાઓળવાની છાપરી આપવી પડતી નથી.

૬. કોઈ શખ્સથી પોતાનો છોકરો નાલાયક હોય તોપણ ઘરમાંથી કાહાડી મુકાતો નથી, તેનું ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

બ્રાહ્મણ–દેશાવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૦.

૧. કોઇ શખ્સ આંધળો તથા લુલો તથા ઠુંઠો વિગેરે હોય તો તેને વારસો બરાબર મળેછે, ને વારસામાં કાંઇ ન હોય તો બીજા ભાગિયા તેને પાળે, અને જુદો રાખીને આજ લગીમાં કોઇએ ખરચ આપ્યો નથી, ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે લવાજમ અપાયછે.

* મતલબ જોતાં બે નકારમાં એક નકાર નકામો છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકી શકતો નથી; ચાલ તો એવો મુકરર છે; ને કોઈ શખસ કાહાડી મુકે તો ન્યાતવાળાને જાહેર કરે, ત્યાર પછી ન્યાતવાળા તજવીજ કરીને કેહે તે પ્રમાણે આપ્યામાં આવેછે, નહી તો અન્નવસ્ત્ર આપવાની કાંઇ જીકર નથી.

૩. વિધવા બૈરીને ભરણપોષણ કરવું ઘટેછે, તેનો સબબ એ છે જે તે બૈરીના સાસરાવાળાના વંશમાં હોય, ને તે અન્નવસ્ત્ર આપે નહી તો પોતાના પલ્લાંમાંથી તથા પોતાના ધણીની માલમીલકતમાંથી ભરણપોષણ કરી શકેછે, ને સૌભાગ્યવતી પોતાના પલ્લાંમાંથી ક્યારે ભરણપોષણ કરે કે, ધણી નાલાયક હોય અગર પરદેશ ગયો હોય ને તે બૈરીને અન્નવસ્ત્ર પોહોંચતું નહી હોય, ને પિહેરિયાં તથા સાસરાવાળાના વંશમાં કોઇ હોય ને તે પણ તે બૈરીને ખોરાકીપોશાકીની ખબર લેતા ન હોય તો પોતાના પલ્લાંમાંથી તથા પોતાના ધણીની ઇશકયામતમાંથી ખાઈ શકેછે.

૪. વેહેંચણ કર્યાવિના કોઇ શખસ મરી જાય, ને તેની બૈરીને શાસ્ત્ર પ્રમાણે કદાચ વારસો પોહોંચતો ન હોય, તો તેને હિસ્સો અન્નવસ્ત્રને વાસ્તે તેના માલ પ્રમાણે આપે, ને તે મધેથી ખરચ વેહેવાર પ્રમાણે કરે, ને ગેરવાજબી ખરચ કરે નહી.

૫. માથાઓળવો તો એ છે જે જે શખસ સંતાન રહિત પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને મરી જાય ને તે મરનાર શખસના ભાઈઓ હોય, ને તેનામાં એકઠી રેહેતી હોય, ને તે બાપીકું ઘર હોય તો તેમાંથી મરનારની બૈરીને રેહેવાની જગો આપે તથા તેનું ભરણપોષણ પોતાના ઘરની આબરૂ પ્રમાણે કરે, ને તે અમે માથાઓળવો કહીએ છૈયે. ને ભાઈઓ ભાઈ જુદા રેહેતા હોય ને માંહોમાંહે સામસામી ફારગતી થઈ હોય, ત્યારે તો મરનાર શખસની બૈરી વારસ છે,–પોતાના ધણીની તમામ માલમીલકતની–પણ તે માલમીલકત ઉપર તેના દિએર જેઠ પોતાનો કબજો રાખે–ક્યાં સુધી કે તે બૈરી પુખ્ત ઉમરની થાય ત્યાં સુધી–ને ત્યાર પછી તે બૈરી પોતાના કબજામાં લે, પણ તે માલમીલકતમાંથી ગેરવાજબી ખરચ કરે તો તેના ઉપર તેના ધણીનો વારસ હોય તે અટકાવી શકેછે.

૬. પોતાનો છોકરો પુખ્ત ઉમરનો હોય ને બાપ તેની સાથે અણબનાવ રાખતો હોય તો તેને બાપ કાહાડી મુકે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી; પણ છોકરો પુખ્ત ઉમરનો ન હોય, ને દિવાનો વિગેરે એવો દોષવાળો હોય કે તેવા સબબથી તેને પૈસા પ્રાપ્તિ ન હોય, તેવા છોકરાને બાપ કાહાડી મુકે તો તેને અન્નવસ્ત્ર પુરું પાડે.

બ્રાહ્મણ–ખેડવા હુમડના ગોરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૧.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો વિગેરે દોષવાળાને ભાઈઓ વિગેરે ઘરમાં રાખીને રોટલા ખવડાવે ને પાળે, અગર ન પાળે તો વારસો અથવા હિસ્સો પોતાનો લઈ શકેછે.

૨. અમારામાં બૈરીને કાહાડી મુકવાનો ચાલ તો નથી, ને એમ કરતાં કાહાડી મુકે તો ધણી જીવે ત્યાં સુધી અન્નવસ્ત્ર આપે. ને પિહેરમાં રહેથી અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી. ને ધણી મુઆ પછી ભાઈ મુખત્યાર છે.

૩. અમારામાં વિધવા બૈરી તથા સૌભાગ્યવતીને કોઇ ભરણપોષણ કરનાર નહી હોય તે કારણને વાસ્તે પલ્લાંમાંથી ખાયછે, ને અગર પલ્લું ન હોય તો જે તેનો વાલી હોય તે ભરણપોષણ કરેછે.

૪. કોઇ શખસ માલ પેદા કરીને મરી ગયો તેની ધણિયાણીને ભાગિયાસાથે બનેતો ભરણપોષણ કરે ને નહી બને તો ધણીનો હિસ્સો લઇને જુદી રેહે. અગર જુદી રહ્યા પછી બદફેલી કરે તો તેના વારસ પુછી શકેછે.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં છોકરાને નાલાયક જાણીને કહાડી મુકવાનો ચાલ નથી. અગર છોકરો પોતાની મેળે જુદો રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી. ને બાપ મુઆ પછી વારસો લઈ શકેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

વાણિયા–અગરવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૫૮.

૧. કોઈ શખ્સ આંધળો વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને વારસામાં કાંઈ ન હોય તો હરતરેહથી પોતાનું ગુજરાન ચલાવે.

૨. કોઈ શખ્સની બૈરી ગેરસિરસ્તે ચાલતી હોય ને તે ધણી તેને કાહાડી મુકે તો તેને અન્નવસ્ત્ર મધે વરસ ૧ નો દાણો મણ ૧૮ તથા વસ્ત્ર ૨–જુદી રેહે યા પિહેરમાં રેહે તોએપણ પોતાના ધણી પાસેથી લેછે; ને અગર બૈરીને ધણીએ કાહાડી મુકી ન હોય અને ધણીની રાજીવિના પોતાની ખુશીથી જુદી રેહે યા પિહેરમાં રેહે ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી હોય ને તે પોતાના સાસરામાં રેહે તો તેને સાસરાવાળા રોટલા ખવડાવે ને જુદી રેહેતી હોયતો પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે; ને સૌભાગ્યવતીનું તો ઉપરની કલમ પ્રમાણે ચાલે તો ધણી તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૪. કોઈ શખ્સ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ને તેની બૈરીને કાંઈ છોકરૂં હોય તો તે પોતાના ધણીનો સર્વે હિસ્સો લઈ શકેછે; ને કદાપિ છોકરૂં કાંઈ ન હોય ત્યારે તેનો હિસ્સો પોહોંચતો નથી. તે બૈરીનું ઉદરપોષણ સાસરિયાં સારી પેઠે કરે.

૫. કોઈ શખ્સ ભાઇઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તેને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, પણ તે સ્ત્રી સાસરામાં એકઠી રેહે તો તેનું ભરણપોષણ તેનાં સાસરિયાં કરે, ને તેનું પલ્લું તેની પાસે રેહેછે. ને તે બૈરી જુદી રેહે તો તેનું ભરણપોષણ તેનાં સાસરિયાં પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૬. કોઈ શખ્સ–પોતાના છોકરાને બદફેલીના રાહથી ચાલતો હોય તો તેને કાહાડી મુકવામાં બાપ મુખત્યાર છે, પણ અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી. તે મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

વાણિયા–નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮૧.

૧. કોઈ શખ્સ આંધળો તથા હુંઠો તથા લુલો વિગેરે (કોઇ) હોય તેનો વારસાપણામાં હક ઉઠતો નથી, ને અન્નવસ્ત્ર તેના ભાઈ વિગેરે ભાગિયાઓ (અન્નવસ્ત્ર) આપી શકેછે, ને અગર નહી આપે તો પંચાતના સર્વે લોકો અપાવે.

૨. કોઈ શખ્સ પોતાની બૈરીને કાહડી મુકે ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં રહે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપતા નથી, પણ જુદી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપેછે, ને તે બૈરી બદફેલીના રાહથી ચાલતી હોય ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી હોય ને તે પોતાના સસરા તથા જેઠ તથા દિએરમાં એકઠી રહેતી હોય ત્યારે તો તેનું ભરણપોષણ તેજ આપેછે, અથવા જુદી હોય ત્યારે તો પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે. ને સૌભાગ્યવતીનું ભરણપોષણ તેનો ધણી નહી આપે તો પંચાયતને સંભળાવીને પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે.

૪. કોઈ શખ્સ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરેલો હોય ને જુદો રહીને તે મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી હોય ને તેને હિસ્સો નહી વેહેચ્યો હોય ત્યારે તેના ભાગિયામાં જઈને રેહે, ને તે ભરણપોષણ આપે, ને કદાપિ તે બૈરી જુદી રહે ત્યારે તો મેહેનત મજુરી કરીને તથા પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાય.

૫. કોઈ શખ્સ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી જાય તેને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, પણ તે બૈરી એકઠી રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપેછે, ને તેનું પલ્લું તેની પાસે રેહેછે.

૬. કોઈ શખ્સ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે ત્યારે તે છોકરો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય, ને બાપ મુઆ પછી બાપની મીલકતમાં તેનો વારસો પોહોંચેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ણિયાણીને છોકરી હોય તો હિસ્સો મળે ને છોકરી ન હોય તો મરનારનો ભાઈ તે બૈરીનું ભરણપોષણ કરે.

૫. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે ને તે છોકરાની ઉમર પુખ્ત નહી થઈ હોય ત્યાંસુધી બાપ તેનું ભરણપોષણ કરે, ને પુખ્ત ઉમરનો થયો હોય ને પૈસા પેદા કરી શકતો હોય એવાને ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા—વીશા નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વિગેરે હોય તેને ઘરમાં રાખીને વારસો ભરણપોષણ કરે, અગર નહી કરે તો તેનો હિસ્સો આપે.

૨. કોઇ શખસથી પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકાય નહી; કદાપિ બૈરીને કાહાડી મુકે તો તે શખસને પંચાતના લોક સજા કરે; અગર બૈરી બદફેલી કરતી હોય તો તેનો ધણી શેઠ વિગેરે સર્વે પંચાતના લોકોને ભેળા કરીને તેની બદફેલી શાહેદો વિગેરેથી પંચાતમાં સાબિત કરી આપે તો પંચાતની રજાથી બદફેલીવાળી બૈરીનું પલ્લું ધણી પાછું લે, ને તેને પોતાના કબજામાં રાખીને ભરણપોષણ કરે. કદાપિ બદફેલીવાળી બૈરી ધણીના કબજામાં ન રેહે તો તેને પિહેરિયાં પોતીકા કબજામાં રાખીને અન્નવસ્ત્ર પુરૂં કરે, પણ બૈરીથી કોઇની સંગાથે નીકળી જવાય નહી.

૩. વિધવા બૈરીને તેના ધણીના વારસ અન્નવસ્ત્ર નહી આપે તો પલ્લાંમાંથી તથા તેના વ્યાજમાંથી ખાય; ને ધણીના વારસ પલ્લું અટકાવા ચાહે તો તેનું ભરણપોષણ કરે. ને સૌભાગ્યવતી બૈરીને તો તેનો ધણી ભરણપોષણ કરે-પલ્લાંમાંથી ખાઇ શકતી નથી. પણ સૌભાગ્યવતીનો ધણી અપંગ વિગેરે અંગ રહિત હોય ને તેની પાસે કાંઈ માલમીલકત નહી હોય તો ધણી ધણિયાણી પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે.

૪. કોઇ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય તેની બૈરીને કાંઇ છોકરૂં હોય તો તે પોતાના ધણીનો વારસો લઇ શકેછે, ને ફરજંદ નહી હોય તો તેને વારસો પોહોંચતો નથી. પણ ધણીના ભાઇ ભત્રીજા બૈરીનું ભરણપોષણ સારીપેઠે કરે તથા ધર્મનિયમ કરવાને સારૂ પણ ધણીના માલમાંથી કાંઇક આપે.

૫. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તેની સ્ત્રીને ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ભરણપોષણ કરે; અગર બૈરી સાસરિયાંના કહ્યામાં ન રેહે ત્યારે તેને માથાઓળવામાં સસરાની અથવા ધણીની મીલકત હોય તો તેમાંથી રેહેવાની જગો આપે, તથા તે બાઇ પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે. અગર પલ્લું થોડું હોય ને ભરણપોષણ બસ નહી થતું હોય તો સાસરિયાં અન્નવસ્ત્ર જેટલો હિસ્સો આપે; ને વેહેચણ કરી હોય ત્યારે માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, તેની વારસ બાઈ જીવે ત્યાં સુધી છે.

૬. નાલાયક દિકરાને મા બાપ કાહાડી શકેછે, તેને અન્નવસ્ત્ર આપે તો માબાપ મુખત્યાર છે, ને અન્નવસ્ત્ર નહી આપે તો દિકરો જબરદસ્તી કરીને લઇ શકતો નથી.

વાણિયા—હરશોળા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વા લુલો વા પાંગળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને કદાપિ મીલકત કાંઈ ન હોય તો તેના ભાઈ વિગેરે જે હોય તે તેને પાળેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઇ વિધવા બૈરી સસરા તથા જેઠ દિએરથી જુદી રેહેવા પિહેર રેહેતી હોય ને તેના જેઠ દિએર વિગેરે ખરચને (ન) આપે તો પલ્લાંમાંથી ખરચ કરે; ને સૌભાગ્યવતીને ધણી જીવતાં પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડતું નથી.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તેની બૈરીને તેનાં જેઠદિએર પોતાના ધણીએ પેદા કરેલો માલ, તેમાંથી અન્નવસ્ત્ર સારૂ આપવું ઘટીત છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

અટકાવવા ચાહતો હોય તો ભરણપોષણ કરે. ને સૌભાગ્યવતીને તો ધણી ભરણપોષણ કરે, તે પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકતી નથી.

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્‍યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય તેની બૈરીને કાંઈ છોકરૂં હોય તો તે પોતાના ધણીનો વારસો લઈ શકેછે, ને કદાપિ છોકરૂં ન હોય તો તેનો વારસો પોહોંચે નહી, પણ બૈરીનું ભરણપોષણ સારી પેઠે કરે.

૫. કોઈ શખસ પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તેની સ્ત્રીને ભરણપોષણ કરવું, ને તે કરતાં કહ્યામાં નહી રેહે ત્યારે તેને સાસરાની મીલકતમાંથી રેહેવાની જગો આપે તથા અન્નવસ્ત્ર આપે, ને અન્નવસ્ત્ર ના આપે તો હિસ્સો આપે; ને વેહેચણ કરી હોય તો માથાઓળવો નહી આપે.

૬. નાલાયક દિકરાને બાપ કાહાડી શકેછે, પણ અન્નવસ્ત્ર આપે તો બાપ મુખત્યાર છે, ને નહી આપે તો લઈ શકતો નથી—જબરદસ્તી કરીને દિકરો લઈ શકતો નથી.

વાણિયા—દશા ખડાયતા સુરતી તથા અમદાવાદી તથા ઉમરેઠીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૫.

૧. કોઈ આંધળો વિગેરે દોષવાળો હોય ને બાપનો માલ હોય તો વારસો બરાબર પોહોંચે, ને વારસામાં કાંઈ ન હોય ત્યારે તેના ભાઈ રોટલા ખવડાવે ને મળે તેવાં લુગડાં આપે.

૨. ધણી બૈરીને કાહાડી મુકે નહી, ને તે બૈરીથી પણ પિહેરમાં રેહેવાય નહી,—ધણીના અખત્યારમાં રેહે.

૩. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરીને તો તેનો ધણી અખત્યારમાં રાખીને ભરણપોષણ કરે, ને વિધવાનો ધણી જો વેહેચણ કરી ગયો હોય તો તેના ભાગમાંથી ખાય, ને ભાગમાં કાંઈ ન હોય તો તે પોતાના પલ્લાંના રૂપિયા વ્યાજે મુકીને તે વ્યાજના રૂપિયા આવે તેમાંથી ખાય; ને પોતાના પિહેરમાં જઈને રહે તો તેના પિહેરિયાં ભરણપોષણ કરે, પલ્લાંમાંથી ખવાય નહી. ને વેહેચણ ન કરી હોય તો તેના સાસરિયાં ભરણપોષણ કરે—જો એકઠી રેહે તો.

૪. બાપનો માલ વેહેચણ કર્‍યાવિના પોતાનો માલ પેદા કરીને મરી ગયો તો તે બાઈની કુખ ફાટી હોય તો હિસ્સો મળે, ને કુખ ફાટી ન હોય તો તે બાઈનું ભરણપોષણ તેના સાસરિયાં સંપત પ્રમાણે કરે.

૫. વેહેચણ ન કરી હોય તો તે બાઈને માથાઓળવાનું નામ કરીને રેહેવાની ઓરડી આપે ને તે બાઈને અન્નવસ્ત્ર આપે—સાસરિયાંના કબજામાં રેહેતો, ને ન રેહે તો તે પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાય. ને વેહેચણ કરી હોય તો તેના કબજામાં હિસ્સો રેહે. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને બદચાલથી કાહાડી મુકે તો તે મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

વાણિયા—ખડાયતા પાંચાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૬.

૧. અમારામાં આંધળો તથા લુલો યા પાંગળો વા હુંઠો વિગેરે હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને તેમાંથી તે પોતાનું ભરણપોષણ કરે, ને વારસામાં કાંઈ નહી હોય ને તેના સગાવાહાલાની મરજીમાં આવે તો તેને રોટલા ખવાડે, ને તે ન ખવડાવે તો પોતે મેહેનત મજુરી કરીને હરેક પ્રકારે પોતાનું ગુજરાન ચલાવે.

૨. કોઈ શખસ અણબનાવનાં સબબથી પોતાની ધણિયાણીને કાહાડી મુકે ને પોતાને ઘેર ન તેડે, ને તે બૈરી પિહેરમાં રેહે અથવા જુદી રેહે તો તેનો ધણી તેને હર વરસ ૧ ના દાણા મણ ૧૮ તથા લુગડાં જોડ ૨ આપેછે, ને ધણી પોતાને ઘેર પાછી તેડીને એકઠી રાખે ત્યારે અથવા બૈરીને ધણીએ કાહાડી મુકી ન હોય તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. સૌભાગ્યવતી બૈરીનું ભરણપોષણ તેનો ધણી કરે, ને વિધવા બૈરી પોતાના ધણીની માલમીલકતમાંથી તથા પલ્લાંમાંથી વાજબી સિરસ્તે પોતાનું ભરણપોષણ કરે, ને ગેરસિરસ્તે ધણીની માલમીલકતમાંથી અથવા પલ્લાંમાંથી ખરચ થાય નહી.

૪. કોઇ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કર્‍યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય ત્યારે તેની ધ-

ણિયાણીને છોકરી હોય તો હિસ્સો મળે ને છોકરી ન હોય તો મરનારનો ભાઈ તે બૈરીનું ભરણપોષણ કરે.

૫. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે ને તે છોકરાની ઉમર પુખ્ત નહી થઈ હોય ત્યાંસુધી બાપ તેનું ભરણપોષણ કરે, ને પુખ્ત ઉમરનો થયો હોય ને પૈસા પેદા કરી શકતો હોય એવાને ભરણપોષણ આપવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા—વીશા નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વિગેરે હોય તેને ઘરમાં રાખીને વારસો ભરણપોષણ કરે, અગર નહી કરે તો તેનો હિસ્સો આપે.

૨. કોઇ શખસથી પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકાય નહી; કદાપિ બૈરીને કાહાડી મુકે તો તે શખસને પંચાતના લોક સજા કરે; અગર બૈરી બદફેલી કરતી હોય તો તેનો ધણી શેઠ વિગેરે સર્વે પંચાતના લોકોને ભેળા કરીને તેની બદફેલી શાહેદો વિગેરેથી પંચાતમાં સાબિત કરી આપે તો પંચાતની રજાથી બદફેલીવાળી બૈરીનું પલ્લું ધણી પાછું લે, ને તેને પોતાના કબજામાં રાખીને ભરણપોષણ કરે. કદાપિ બદફેલીવાળી બૈરી ધણીના કબજામાં ન રેહે તો તેને પિહેરિયાં પોતીકા કબજામાં રાખીને અન્નવસ્ત્ર પુરું કરે, પણ બૈરીથી કોઇની સંગાથે નીકળી જવાય નહી.

૩. વિધવા બૈરીને તેના ધણીના વારસ અન્નવસ્ત્ર નહી આપે તો [illegible]લ્લાંમાંથી તથા તેના વ્યાજમાંથી ખાય; ને ધ[illegible] વારસ પલ્લું અટકાવા ચાહે તો તેનું ભરણપોષ[illegible]રે. ને સૌભાગ્યવતી બૈરીને તો તેનો ધણી ભરણપોષણ કરે—પલ્લાંમાંથી ખાઇ શકતી નથી. પણ સૌભાગ્યવતીનો ધણી અપંગ વિગેરે અંગ રહિત હોય ને તેની પાસે કાંઈ માલમીલકત નહી હોય તો ધણી ધણિયાણી પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે.

૪. કોઇ શખસ ભાઈઓથી વેહેંચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય તેની બૈરીને કાંઇ છોકરું હોય તો તે પોતાના ધણીનો વારસો લઇ શકેછે, ને ફરજંદ નહી હોય તો તેને વારસો પોહોંચતો નથી. પણ ધણીના ભાઇ ભત્રીજા બૈરીનું ભરણપોષણ સારીપેઠે કરે તથા ધર્મનિયમ કરવાને સારૂ પણ ધણીના માલમાંથી કાંઇક આપે.

૫. કોઈ શખસ વેહેંચણ કર્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તેની સ્ત્રીને ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ભરણપોષણ કરે; અગર બૈરી સાસરિયાંના કહ્યામાં ન રેહે ત્યારે તેને માથાઓળવામાં સસરાની અથવા ધણીની મીલકત હોય તો તેમાંથી રેહેવાની જગો આપે, તથા તે બાઇ પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે. અગર પલ્લું થોડું હોય ને ભરણપોષણ બસ નહી થતું હોય તો સાસરિયાં અન્નવસ્ત્ર જેટલો હિસ્સો આપે; ને વેહેંચણ કરી હોય ત્યારે માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, તેની વારસ બાઈ જીવે ત્યાં સુધી છે.

૬. નાલાયક દિકરાને મા બાપ કાહાડી શકેછે, તેને અન્નવસ્ત્ર આપે તો માબાપ મુખત્યાર છે, ને અન્નવસ્ત્ર નહી આપે તો દિકરો જબરદસ્તી કરીને લઇ શકતો નથી.

વાણિયા—હરશોળા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વા લુલો વા પાંગળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને કદાપિ મીલકત કાંઈ ન હોય તો તેના ભાઈ વિગેરે જે હોય તે તેને પાળેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઇ વિધવા બૈરી સસરા તથા જેઠ દિએરથી જુદી રેહેવા પિહેર રેહેતી હોય ને તેના જેઠ દિએર વિગેરે ખરચને (ન) આપે તો પલ્લાંમાંથી ખરચ કરે; ને સૌભાગ્યવતીને ધણી જીવતાં પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડતું નથી.

૪. કોઈ શખસ વેહેંચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તેની બૈરીને તેનાં જેઠદિએર પોતાના ધણીએ પેદા કરેલો માલ, તેમાંથી અન્નવસ્ત્ર સારૂ આપવું ઘટીત છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઇ શખસ નાલાયક જાણીને પોતાના છોકરાને ઘરમાંથી કાહાડી મુકવા ચાહે તે અમારામાં બની શકતું નથી.

વાણિયા—હરશોળા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૯.

૬. * કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને પોતાના ઘરમાંથી કાહાડી મુકવા તથા રાખવા ચાહે તો તેના માબાપ મુખત્યાર છે.

વાણિયા—દશા શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા ઠુંઠો હોય ત્યારે તેનું ભરણપોષણ તેના ભાગદારને કરવું પડેછે.

૨. કોઈ શખસે પરાપૂર્વેથી કે આજદિન સુધી પોતાની બૈરી કાહાડી મુકી નથી, ને આજદિન પછી કોઈ શખસ કાહાડી મુકવા ચાહે તો કાહાડી મુકાતી નથી તો ભરણપોષણનું શું લખીએ ?

૩. કોઈ બૈરી વિધવા હોય ને તેને વારસ છે તો તે વિધવાનું ભરણપોષણ કરે તો વિધવાના વારસથી વિધવાના પલ્લાંનું પુછાય, ને અગર વારસ છે ને ભરણપોષણ નથી પુછતો તો તે વિધવા પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે; ને મૈયત ખરચ વિધવા પોતાને સારૂ રાખીને કરે. ને સૌભાગ્યવતી બૈરીને પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડે તેનો સબબ એ જે ધણીના કુળમાં કોઈ ન હોય ને ધણી નાલાયક છે તો સૌભાગ્યવતી પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરી શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે મરનારના વારસ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરીને તેના ઘરલાયક ભરણપોષણ કરે.

૫. માથાઓળવાનું કાંઈ મુકરર નથી, શાથી જે પોતાના ઘરલાયક આપે; ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તો સ્ત્રીને જે ધણીનો હિસ્સો વેહેચાયલોછે ત્યારે તો તે હિસ્સો બાઈની પાસે રેહે તેથી માથાઓળવો બીજો ભાગદાર આપવા ચાહે તો આપતો નથી; શાથી જે ધણીનો હિસ્સો બાઈની પાસે તેથી કાંઈ માથાઓળવાની જરૂર નથી; ને જ્યાં સુધી બાઈ જીવતી છે ત્યાં સુધી બૈરી મુખત્યાર છે, ને જ્યારે બાઈ ગુજરે ત્યારે તો તેનો જે કાંઈ માલ છે તે પછી તો તેના સાસરાના કુળમાં જાય એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે. જ્યારે ધણીનો હિસ્સો બાઈની પાસેછે ત્યારે તેની જીકર નથી તો તેનો વિસ્તાર આગળ શું લખીએ ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકવા ચાહે તો કારણથી કાહાડે તો ઠીક છે, ને કારણવિના કાહાડે તો તેને તે બાપને અન્નવસ્ત્ર આપવું પડેછે.

વાણિયા—શ્રાવક વીશા પોરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૧.

૧. આંધળો વા લુલો વા પાંગળો યા ઠુંઠો વિગેરે હરેક ખોડવાળો હોય તો તેને બરાબર વારસો પોહોંચેછે, ને ત્યારપછી પણ કુજારજાએ પાળવો ખરો.

૫. અમારામાં માથા ઓળવો આપવાનો ચાલ છે, શા વાસ્તે જે ધણીના માલ ઉપર ધણિયાણીનો હુકમ નથી, શા વાસ્તે જે સંતાન રહિત છે વાસ્તે તેનું ભરણપોષણ સારી પઠેમ કરે. બાકીના [illegible]લનો અમારામાં ચાલ નથી.

વાણિયા—વીશા ઓસવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૩.

[આ ન્યાત માટેનો ખુલાસો જુઓ પૃષ્ઠ ૭૫.]

---

* વિવાહના જવાબની નોટ જુઓ પૃષ્ઠ ૧૪.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

વાણિયા–શ્રાવક મેવાડા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૨.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો તથા ઠુંઠો વિગેરે હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને કાંઇજ માલ ન હોય તો ભાઈઓ અન્નવસ્ત્ર આપે. ને એમ કરતાં આંધળાની કજારજાએ તે આંધળાના હિસ્સાના તેના ભાઈ વારસ છે.

૨. ધણીના અણબનાવના સબબથી બૈરીને કાહાડી મુકે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ છે. ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં રેહેતી હોય તોપણ અન્નવસ્ત્ર આપે; ને તે બૈરી બદફેલી કરે તો અન્નવસ્ત્ર આપે નહી.

૩. વિધવા બૈરીને પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે; ને સૌભાગ્યવતીને કજારજાએ પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો–બાપના પૈસાની મદતવિના; તે તમામ માલની ધણિયાણી વારસ છે, ને સસરાના માલમાંથી હિસ્સો મળેછે, ને બાઈની કજારજાએ બાઈના ફરજંદ વારસ છે, ને તે ન હોય તો તમામ માલના દિએર તથા જેઠ વારસ છે.

૫. માથાઓળવો–જો વેહેચણ નહી કરી હોય તો રેહેવાને સારૂ ઘર હોય તો આપે, ને વેહેચણ કરી હોય તો માથાઓળવો આપવો પડતો નથી.

૬. બદફેલીના રાહથી છોકરાને કાહાડી મુક્યો હોય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા–ગુજ્જરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૪૬.

૧. અમારામાં કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વિગેરે હરેક ખોડવાળો હોય તેનો વારસામાં હક પોહોંચેછે, અગર તે વારસો પોતાના કબજામાં લે, નહી તો વારસોના કબજામાં આપીને અન્નવસ્ત્ર લેયા કરે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને વિનાતકસીરે કાહાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપવું જરૂર છે, પણ બૈરી પોતાના ધણી સાથે લડી કરીને જુદી રેહે અથવા પિહેરમાં રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. વિધવા બૈરી પાસે કાંઈ બીજો માલ ન હોય તો પોતાનું પલ્લું વેચી ગુજસ્ત કરેછે, ને સૌભાગ્યવતી બૈરીનો ધણી રળતો કમાતો ન હોય તો બેહુની એક સમજણથી પલ્લું ખાઈ શકેછે.

૪. કોઇ શખસ વેહેચણ કીધાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે પેદા કરેલા માલની ધણિયાણી વારસ થાય, ને તે બાઈનું પલ્લું બાઈ પાસે રેહે; તથા ઘરમાંથી રેહેવાને જગો આપે. ને કદાપિ બાપના પૈસા વડે કાંઈ માલ પેદા કીધો ત્યારે તે બાઇને એક હિસ્સો મળે, પણ ઉપર લખેલા માલનો બાઈથી ગેરસિરસ્તે ખરચ થાય નહી.

૫. જે કોઇ શખસ પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી જાય ત્યારે તે બાઈ એકઠી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, અથવા જુદી રેહેવા ચાહે તો માથાઓળવા મધે ઘરમાંથી રેહેવાની જગો આપે; તથા બાઇનું પલ્લું બાઇ પાસે રેહે. અગર તે બાઈએ ઘણાં વરસ સુધી પિહેરમાં ગુજસ્ત કીધું હોય, તો પલ્લાં ઉપર સાસરિયાંનો દાવો પોહોંચતો નથી. કદાપિ વેહેચણ કરી હોય તો માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરો બાપના કહ્યા પ્રમાણે ન ચાલે તો બાપ કાહાડી શકેછે, ને તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

વાણિયા–મેવાડા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૪૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વિગેરે હોય તો તેનો વારસો પોહોંચેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી સસરા તથા જેઠ દિએરથી જુદી રેહેવા પિહેર રેહેતી હોય ને તેના જેઠ દિએર વિગેરે ખરચ ન આપે તો પલ્લાંમાંથી ખરચ કરવો પડેછે, ને સૌભાગ્યવતીને પોતાના ધણી જીવતાં પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડતું નથી.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તેની બૈરીને તેનો જેઠ તથા દિએર અન્નવસ્ત્ર આપે, તે ન આપે તો પોતાના ધણીએ પેદા કીધેલો માલ તેમાંથી અન્નવસ્ત્ર(ને) સારૂં આપવું ઘટીત છે.

૫. માથાઓળવો અમારી ન્યાતમાં આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ નાલાયક જાણીને પોતાના છોકરાને ઘરમાંથી કાહાડી મુકવા ચાહે તે અમારામાં બની શકતું નની.

વાણિયા—વીશા ખડાયતાનો જબાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૪૮.

૧. ગમે તેવા દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચે-છે, ને તેથી ન સચવાય તો ભાઈ સાચવીને ભરણ-પોષણ કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી આંધળી વા લુલી તથા લંગડી હોય તો તેને ધણી પાળે, ને ધણી લુલો તથા આંધળો તથા લંગડો હોય તો તેને ધણિયાણી પાળે.

૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરી વિધવા અથવા સૌભાગ્યવતીને સાસરામાં અથવા પિહેરમાં કોઈ ન હોય તો તેના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં બૈરીનો ધણી રળીને બાપનામાં ભેગો તથા ભાઈનામાં ભેગો રહીને ગુજરી ગયો ત્યારે તેની બૈરીને હિસ્સો પોહોંચે તે લે, ને તેને ત્રીજે ઠેકાણે મુકીને તેના વ્યાજમાં ખાય.

૫. અમારી ન્યાતમાં ભાઇઓની વેહેચણ કસ્યાવિના મરી ગયો હોય—બાળક સ્ત્રીને મુકીને મરી ગયો હોય—ત્યારે તેનું પલ્લું હોય તે તેની પાસે રેહે; ને ખોરાકી આપે,—ને સસરાની મીલકત હોય તેમાંથી સાસરાના કબજામાં રેહે ત્યારે. ને વેહેચણ કસ્યા પછી મરી ગયો હોય ત્યારે આપવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં બાપનો છોકરો હોય તો તેને કાહાડી મુકાતો નથી, ને કદાપિ કાહાડે તો ખોરાકી આપે.

ભાટિયા—જાદવવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૪.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો તથા ઠુંઠો વિગેરે કોઈ હોય તેને કદાચ વારસો નહી પોહોંચે કરીને સવાલ છે, પણ એતો બેવારસ હસ્યો વાસ્તે તેનું અન્નવસ્ત્ર પંચાતવાળા સર્વે મળીને તેનું પોષણ કરે—શક્તિ પ્રમાણે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે, પણ કાહાડી મુકવાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી; ને અગર કોઇ કારણથી કાહાડી મુકવી પડે તો પંચાત સર્વેને શેઠને ઘેર મળીને તે કારણ નક્કી કરીને પંચાતવાળાની નજરમાં આવે તેમ કરે.

૩. કોઈ વિધવા બૈરીને પોષણ કરવું પડે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી કરે, તથા સૌભાગ્યવતીને કાંઈ કારણથી ભરણપોષણ કરવું પડે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી કરે.

૪. કોઇ શખસ વેહેચણ કસ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ને તે બૈરીને ફરજંદ નહી હોય તો સાસરાવાળા તેને માથાઓળવો આપે, ને પોતાના પલ્લાંમાંથી ગુજરાન કરે.

૫. માથાઓળવો એ જે રેહેવાને વાસ્તે ઠેકાણું આપે. ને કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કસ્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ને પોતાના સાસરિયાં સાથે નહી બોજે તો માથાઓળવો આપે, ને પોતાના ધણીના માલમાંથી કોઈ હિસ્સો આપતું નથી, ને બાકી માલ મરનાર ધણીના કુળમાં જાય, ને તે મરનારનું દેવું હોય તે કુળવાળા આપે ને લેહણું લે; ને કદાચ ભાઈઓ સાથે વેહેચણ કરી હોય તો માથાઓળવાની કાંઈ જરૂર નથી. જે કાંઇ પોતાના ખાવંદના હિસ્સા[નું હોય તે]ની વારસ બાઈ પોતે છે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકે તો પોતે બાપ મુખત્યાર છે, ને તેને અન્નવસ્ત્ર પણ આપવામાં બાપ મુખત્યાર છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ભાટિયા-લુવાણા તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૫.

૧. કોઈ આંધળો વા લુલો વા બેહેરો [વિગેરે] દોષવાળો છે, તેને કાંઈ સ્ત્રી સંતાન નથી, તો તેને તેના હિસ્સામાંથી તેની સારી તરેહ પરવશી થાય એમ કરવું.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને જબરદસ્તીથી કાહાડી મુકે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપવું જરૂર છે, ને અગર પોતાના પિહેરમાં રહીને પોતાના માબાપનું ખાય તો ધણી ઉપર અન્નવસ્ત્ર પોહોંચતું નથી. ને કદાપિ કોઈ ધણી મરી ગયો હોય તો તેની સ્ત્રીને અન્નવસ્ત્ર તે મરનારના વારસોએ આપવું જરૂર છે, પણ મરનાર ધણીની માલમીલકત વિગેરે હિસ્સાનો જે વારસ થયો હોય તે આપે.

૩. વિધવા બૈરી હોય ને મરનાર ધણીનું કોઈ વારસ અથવા માલમીલકત ન હોય, અથવા કોઈ વારસ હોય ને તે સ્ત્રીને ભરણપોષણ ન આપે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી કરે, ને સૌભાગ્યવતી બૈરી હોય તે તો પોતાના ધણી પાસે ભરણપોષણ લે, ધણીની રજા વગર પલ્લાંમાંથી ખવાય નહી.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય તો તેની સ્ત્રીને તેના ધણીના પેદાશ કરેલા માલના મુજબ તથા તેના ઘરના ચાલ પ્રમાણે તેને ભરણપોષણ આબરૂ મુજબ આપવું જોઈએ.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવો આપવાનો કંઈ ચાલ નથી.

૬. પોતાનો છોકરો લાયક હોય અથવા નાલાયક હોય પણ ઘરમાંથી કાહાડી મુકાય નહી.

ભાટિયા-લુવાણા તડ બીજાવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૬.

૧. એવા અપંગને વારસો પોહોંચેછે ને કદાપિ વારસા બાબતમાં કાંઇ ન હોય તો તેનું ભરણપોષણ તેના ભાઈ વિગેરે કરે.

૨. અન્નવસ્ત્ર આપે, ને કોઈ બદફેલી ચાલે તથા ધણીના હુકમમાં રેહે નહી તો ધણી શેઠ વિગેરે પંચને જાહેર કરે, અગર તેની બદચાલ જોઈને પંચ અન્નવસ્ત્ર નહી અપાવે તો આપવો નહી. ને પિહેરમાં રહે ત્યારે તો અન્નવસ્ત્ર માગી શકતી નથી તથા પોહોંચે પણ નહી. ને જુદી રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે.

૩. વિધવા બૈરી હોય ને તેનું ભરણપોષણ કરે તેવું કોઈ નથી તો પલ્લાંમાંથી ગુજરાન કરે, ને સૌભાગ્યવતીનો ધણી પરદેશ ગયો હોય અથવા કોઈ પેદાગીર ન હોય તથા બીજું કોઈ ભરણપોષણ કરનાર ન હોય તો તેપણ પલ્લાંમાંથી પોતાનું ગુજરાન કરે.

૪. અન્નવસ્ત્ર તેના બીજા હિસ્સેદાર આપીને ભરણપોષણ કરે, ને પલ્લું મરનારની બૈરી પાસે પોતાનું રહે, ને અન્નવસ્ત્ર ન આપે તો શેઠ વિગેરે પંચને જાહેર કરે તો દાર નાદાર જોઇને અપાવે.

૫. એ અમારામાં ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૬. એ વાત થઈ શકેછે, ને કદાચ તે છોકરો લાયક થઇને પાછો ઘરમાં આવીને બાપના હુકમમાં રેહે તો તેનું ભરણપોષણ બાપ કરે, ને હુકમમાં નહી રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

ભાટિયા-ન્હાવાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૭.

"આ અંકવાળાનો જવાબ, ભાટિયા લુવાણા અંક ૧૮૫ જોડે મળેછે."

કાયસ્થ-વાલ્મિક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૧.

૧. આંધળો અથવા પાંગળો વિગેરે કોઈ શખસ રહિત હોય ને તે ખરો વારસ હોય તો તેને વારસો મળે, બીજાને વારસ કરાય નહી તો બીજાથી થવાય પણ નહી.

૨. પોતાની સ્ત્રીને કાહડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપે. ને ખરા અધર્મ ચાલથી કાહાડી મુકી હોય તો તેને

અન્નવસ્ત્ર ન આપે, ને પિહેરમાં રેહે ને ત્યાંથી ભરણપોષણ થાય તો ધણીના કુળપાસે ભરણપોષણ માગી શકે નહી.

૩. વિધવા સ્ત્રીને સાસરામાં કોઈ ન હોય તથા બીજો કાંઇ માલ ન હોય તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે, ને સૌભાગ્યવતીના ધણીમાં કાંઈ શક્તિ ન હોય તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે.

૪. કોઇ શખસ માલ પેદા કરીને વેહેચણ કર્યાવગર મરી ગયો તો તેની સ્ત્રીને અન્નવસ્ત્ર તથા ખરચ ધણીની હુરમત પ્રમાણે મળે, ને ધર્મ નીમને પણ મળે, પણ હિસ્સો મળે નહી.

૫. કોઇ શખસ વેહેચણ કર્યા પછી માલ તથા સંતાન રહિત સ્ત્રીને મુકીને મરી ગયો હોય તો તેની વારસ તેની વિધવા સ્ત્રી છે.

૬. નાલાયક છોકરાને બાપ કાહાડી મુકે તો તેનો અન્નવસ્ત્રનો દાવો બાપ ઉપર પોહોંચે નહી.

કાયસ્થ-માથુરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો તથા ઠુંઠો વિગેરે કાંઈ હોય ને તેને કદાચ વારસો નહી પોહોંચે ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર કોણ આપે? અગર તેનો બાપ તથા તેનો ભાઈ અથવા તેનો કાકો હોય તો પરવરી કરે, ને તેના બાપની મીલકત હોય તેમાંથી ખાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરીને કાહાડી મુકતું નથી, ને એમ કરતાં કોઈ શખસ કાહાડી મુકે તો તેનો ધણી અન્નવસ્ત્ર આપે; ને અગર તે બૈરી પોતાની ખુશીથી પોતાના પિહેરમાં જઈને રેહે તો સાસરિયાં ઉપર કાંઈ અન્નવસ્ત્ર પોહોંચતું નથી. ને તેનો ધણી તે બૈરીના દિએર અથવા જેઠમાં એકઠો રેહેતો હોય તો તે બૈરીનું અન્નવસ્ત્ર તે ઉપર પોહોંચેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં સૌભાગ્યવતી બૈરી પોતાના ધણી છતાં પોતાના ચડેલા ઘરેણાંમાંથી પોતાનું ભરણપોષણ કરતી નથી. ભરણપોષણ કરવાનો હક ધણીનો છે તે કરે. ને વિધવા બૈરીને ભરણપોષણ કરનાર સસરો તથા દિકરો વિગેરે કોઈ નહી હોય ત્યારે પોતાને ચડેલા ઘરેણાંમાંથી પોતાનું ભરણપોષણ કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસે પોતાનું પેદા કીધેલું હોય ને વેહેચણ કર્યા વગર મરી ગયો હોય તો તેની ધણિયાણીને પેદા કીધેલી મીલકત લેનાર (તેને) અન્નવસ્ત્ર આપે, હિસ્સો કાંઈ આપવામાં આવે નહી. તેના ધણીની હૈયાતીમાં જે કાંઈ પોતાની પાસે રહ્યું હોય તે ઉપર બીજા કોઈનું પોહોંચે નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં (કાંઈ) માથાઓળવાનું કાંઈ મુકરર નથી, ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો હોય ત્યારે માથાઓળવાનું નામ કરીને પોતાના ધણીના માલમાંથી હિસ્સો અપાતો નથી તો બાકી માલ મરનાર શખસના કુળવાળા શી રીતે લઈ જાય?

૬. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકતા નથી તો તેનો જવાબ શું લખીએ?

બ્રહ્મક્ષત્રી-નાતરાવાળા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ આંધળો વા ઠુંઠો વા લંગડો વિગેરે હોય ને ખરો વારસ હોય તો તેને વારસો પોહોંચેછે, અન્નવસ્ત્ર એકલું પોહોંચતું નથી.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવું જરૂર છે, ને અગર પોતાના પિહેરમાં રહીને પોતાના માબાપનું ખાય તો ધણી ઉપર અન્નવસ્ત્ર પોહોંચતું નથી. ને કદાપિ કોઇ બૈરીનો ધણી ગુજર્યો હોય ને તે બૈરીના ધણીનો હિસ્સો માલમીલકત વિગેરેમાં હોય ને તે હિસ્સો સાસરિયાંના કુળમાં જેના કબજામાં હોય તેના ઉપર તેનું અન્નવસ્ત્ર પોહોંચેછે.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી હોય ને તેની પાસે પલ્લું હોય ને તે બૈરીથી કાંઇ મેહેનત તથા મજુરી થઇ શકે એવી નહી હોય ને તેના મરનાર ધણી આમદરફ તથા માલમીલકત નહી હોય તો ગરીબાઇથી ભરણપોષણ તેના પલ્લાંમાંથી કરે તો થઇ શકેછે. ને સૌભાગ્યવતી બૈરી હોય તે તો પોતાના ધણીપાસે ભર-

ણપોષણ લે, ધણીની રજા વગર પલ્લાંમાંથી કાંઈ ખસેડી શકતી નથી.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરી મરી ગયો ને તેની ધણિયાણીને વારસો નહી પોહોંચે તોએપણ તેના ધણીની પેદાસ પ્રમાણે તથા તેના ઘરના ચાલ પ્રમાણે તેનું ભરણપોષણ કરવું.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવો આપવાનો કાંઇ ચાલ નથી વાસ્તે જવાબ લખવાની શી જરૂર?

૬. કોઇ શખસનો દિકરો નાલાયક હોય ને બાપને હરેક તરેહથી બાપની આબરૂનું ખલેલ કરે તો બાપ તેને જુદો કાહાડી મુકે; બાપ જીવતાં મુખત્યાર છે–ભરણપોષણ નહી આપે, ને આપે તો બાપ મુખત્યાર છે.

કણબી કડવા–કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૦.

૧. કોઈ શખસ આંધળો અથવા અપંગ હોય ને તેને કદાચ વારસો નહી પોહોંચે તો તેનું ભરણપોષણ તેના ભાઈઓને કરવું જોઈએ–પોતાની સંપત પ્રમાણે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને તે બૈરી નાતરે ન જાય તો તેનો ધણી અન્નવસ્ત્ર આપે. ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં પોતાની ખુશીથી જઈને રેહે તો અન્નવસ્ત્ર નહી આપે.

૩. સૌભાગ્યવતી બૈરીને પોતાનો ધણી અન્નવસ્ત્ર ન આપે ત્યારે પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે, ને વિધવા બૈરીને અટકાવથી પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય ત્યારે તેની ધણિયાણીને અન્નવસ્ત્ર આપે, હિસ્સો આપવાનો ચાલ નથી.

૫. માથાઓળણું તે રેહેવાની જગા ને કોઈ શખસ પોતાના ભાઈસાથે વેહેચણ કર્યાવિના અપુત્ર મરી જાય ને તેની ધણિયાણી કદાચ નાતરે ન જાય ત્યારે તેને દાણા મણ ૧૮ તથા લુગડાં જોડ ૨ વરસોવરસ આપે, ને રેહેવાની જગો ઉપર લખીછે તે પણ આપે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને જુદો રાખે તો પોતાના ખાતામાંથી જુજવી ભોંય ખેડવા સારૂ તથા રેહેવા જેટલી જગા આપે.

કણબી–દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૨.

૧ કોઇ શખસ આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને વારસો ન આપે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપેછે.

૨. બૈરીને કાહાડી મુકે ને તે બૈરી જુદી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ છે, ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં રેહે તો તથા વટલી જાય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. તે બૈરીના સાસરિયાં તેનું ભરણપોષણ પુરૂં નહી પાડે તો તે બૈરી પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે, નાતરે ન જાય તો.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે નાતરે ન જાય તો; ને એકઠી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ છે.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, શામાટે જે નાતરૂં કરેછે.

૬. છોકરો જુદો રેહે તો પોતે પેદા કરીને ખાય.

કણબી–કડવા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વા લુલો તથા પાંગળો યા હુંઠો વિગેરે કાંઈ હોય તેનો વારસામાં હક પોહોંચેછે. અગર વારસામાં કાંઈ ન હોય તો ભાઈઓ પોતાની આબરૂને વાસ્તે ભરણપોષણ કરેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહડી મુકે, ને તે બૈરી નાતરે ન જાય તો તેનો ધણી અન્નવસ્ત્ર આપે, ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં પોતાની ખુશીથી જઈને રેહે તો અન્નવસ્ત્ર નહી આપે.

૩. સૌભાગ્યવતી બૈરીને પોતાનો ધણી અન્નવસ્ત્ર ન આપે, ત્યારે પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે; ને વિધવા બૈરીને અટકાવથી પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય ત્યારે તેની ધણિયાણીને અન્નવસ્ત્ર આપે, હિસ્સો આપવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. માથાઓળવાનું તે રેહેવાની જગો. ને કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓ સાથે વેહેચણ કર્યાવિના અપુત્ર મરી જાય ને તેની ધણિયાણી કદાચ નાતરે ન જાય ત્યારે તેને દાણા મણ ૧૮ તથા લુગડાં જોડ ૨ વરસોવરસ આપે, ને રેહેવાની જગો ઉપર લખીછે તે પણ આપે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહડી મુકે તો બાપની મરજીમાં આવેતો અન્નવસ્ત્ર આપે. એ વાતમાં બાપ મુખત્યાર છે.

કંસારા—તળબદા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વિગેરે હરેક દોષવાળો હોય તો તેને વારસો પોહોંચેછે તો અન્નવસ્ત્રનું શું લખીએ ?

૨. કોઇ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ત્યારે તે બૈરીને અન્નવસ્ત્ર તથા રેહેવાનું મકાન આપી શકેછે. ને અગર નહી આપે તો તેને પંચાત મળીને અપાવેછે. ને અગર તે બૈરી પિહેર જાય તો તેનો ધણી પિહેરમાં ખોરાકીપોશાકી આપી શકતો નથી. ને અગર ધણી હોય તો ધણીના કુળ અન્નવસ્ત્ર આપી શકતા નથી.

૩. કોઇ વિધવા બૈરીને વારસ નહી હોય તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે, ને સૌભાગ્યવતીને તો ધણી ભરણપોષણ કરેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કરયાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય તો તેની ધણિયાણી નાતરે નહી જાય તો તેને વારસો ખોરાકીપોશાકી તથા રેહેવાને મકાન તેના ધણીના વારસામાંથી તથા ધણીનો માલ પેદા કરયો હોય તેમાંથી અન્નવસ્ત્ર આપી શકેછે. ને અગર નાતરે જાય તો તેને વારસો હિસ્સો આપી શકતા નથી.

૫. માથાઓળવો તો બાળક સ્ત્રીને આપવાનો ચાલ નથી તો એનો જીકર શું લખીએ ?

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો એ વાત અમારામાં થઈ શકેછે, ને અન્નવસ્ત્ર આપવામાં બાપ મુખત્યાર છે.

કંસારા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૯.

૧. કોઇ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો યા ઠુંઠો વિગેરે કાંઈ હરતરેહના દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે. તે વારસો અપંગની મરજીમાં આવે તેને ત્યાં સોંપે. ને જે વારસો રાખે તે શખસ તેને અન્નવસ્ત્ર આપે. ને એવા શખસને વારસામાં કંઈજ ન હોય ત્યારે તેના ભાઇઓ તથા ભત્રીજાઓ તેનું પાલણ કરે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને લડાઈના સબબથી કાહાડી મુકે ને તે બૈરી ધણીના મોહોલ્લાંમાં કોટડી લઇને જુદી રહે તો તેનો ધણી તેને ખોરાકી પોશાકી આપે, ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં રહે તો તે બૈરીને ખોરાકપોશાક આપવાનો ચાલ નથી. ને તે બૈરીને ધણી એકઠી રાખે તો ધણી મુખત્યાર છે, ને અગર બૈરી ધણીની સાથે લડીને જુદી રહે તો તે બૈરીને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, ને બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

૩. સૌભાગ્યવતી બૈરીથી ધણી બેઠે પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકાય નહી, ને વિધવા બૈરી નાચાર હોય તે પલ્લાંમાંથી ખરચ કરીને ખાઇ શકેછે.

૪. ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યા વગર પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી ધણીના ઘરમાં એકઠી રેહેતી હોય તો તેનું ભરણપોષણ તેના દિએર જેઠ કરે, ને કદાપિ જુદી રેહે તો તેને પોતાના ધણીનો જેટલો હિસ્સો પોહોંચતો હોય તે સર્વે આપવામાં આવેછે. પણ તે હિસ્સો લઈને બાઈથી નાતરે જવાય નહી, ને નાતરે જાય તો તેના વારસને આપીને જાય.

૫. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, ને કદાપિ અન્નવસ્ત્ર આપે તો બાપ મુખત્યાર છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ભાવસાર—છીપા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો તથા ઠુંઠો વિગેરે કાંઈ હોય, તેના બીજા ભાગિયાએ હોય, તેમાં તો તે હિસ્સેદાર છે. અગર બાપીકી માલિયત નહી હોય ત્યારે તેના ભાગિયા અન્નવસ્ત્ર પોતાની આબરૂને તથા પરમેશ્વરને રાહે આપે, પણ તેના ઉપર જોર નહી.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવું જોઇએ, પણ તે બાઈ પોતાના બાપના ઘરમાં રહીને માગે તેને અપાય નહી, અગર બાહાર પોતાના માબાપથી જુદી રહીને માગે ત્યારે આપવું જોઈએ.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી યા સૌભાગ્યવતી પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવા [ચાહે] તેનું કારણ એ જે વિધવા બૈરી પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે તેમાં કોઈનું દખલ નહી; ને સૌભાગ્યવતી બૈરી ધણી છતાં પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવા ચાહે તો તે થઈ શકે નહી.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કરાવ્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો તેની ધણિયાણીને હિસ્સો બરાબર પોહોંચે.

૫. અમારી ન્યાતમાં તો નાતરાંનો ચાલ છે, ને માથાઓળવા બાબત અમે કાંઈ જાણુતા નથી. ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો તોપણ તે સ્ત્રી હિસ્સેદાર બરાબર છે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકેછે, પણ તે હિસ્સેદાર બરાબર છે.

ભાવસાર—શ્રાવક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૯.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે તો શું લખીએ ?

૨. કોઈ શખસ પાતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને તે બૈરી જુદી રેહે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને પિહેરમાં જઈને રેહે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપતા નથી. ને ધણી મુઆ પછી તો તેને વારસોજ પોહોંચેછે તો શું લખીએ ?

૩. વિધવા બૈરી પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે પણ સૌભાગ્યવતીનું ભરણપોષણ તેનો ધણી કરે, ને ધણી નાચાર હોય તો પોતાના પલ્લાંમાંથી તથા મેહેનત મજુરી કરીને પોતાનું ભરણપોષણ કરી શકેછે.

૪. મરનાર શખસની બૈરીને વારસો પોહોંચેછે, જો નાતરે ન જાય તો.

૫. અમારામાં મરનાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે જો નાતરે ન જાય તો, પણ માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં આજદિનસુધી કોઇએ છોકરાને કાહાડી મુક્યો નથી તો શું લખીએ ?

ભાવસાર—શ્રાવકનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૦.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે, તો શું લખીએ ?

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને તે બૈરી જુદી રેહે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને પિહેરમાં જઇને તેને અન્નવસ્ત્ર આપતા નથી, ને ધણી મુઆ પછી તો તેને વારસોજ પોહોંચેછે તો શું લખીએ ?

૩. વિધવા બૈરી પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે, પણ સૌભાગ્યવતીનું ભરણપોષણ તેનો ધણી કરે. ને ધણી નાચાર હોય તો પોતાના પલ્લાંમાંથી તથા મેહેનત મજુરી કરીને પોતાનું ભરણપોષણ કરી શકેછે.

૪. મરનાર શખસની બૈરીને વારસોજ પોહોંચેછે, જો નાતરે ન જાય તો.

૫. અમારામાં મર[નાર] શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે જો નાતરે ન જાય તો, પણ માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારામાં આજદિનસુધી કોઇએ છોકરાને કાહાડી મુક્યો નથી તો શું લખીએ ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ભાવસાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૪.

૧. આંધળા તથા લુલા ને બીજા દોષવાળાને દોષના સબબથી હિસ્સો ન આપવામાં આવે તો ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરે, ન કરે તો હિસ્સો આપે.

૨. બૈરીને કાહાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને ફારગતી થઈ હોય તો આપે નહી.

૩. સૌભાગ્યવતીનું પલ્લું ધણી અટકાવે તો ભરણપોષણ કરે, ભરણપોષણ ન કરે તો પલ્લાંમાંથી ખાય, ને વિધવાને ધણીનો વારસ પલ્લું અટકાવવા ચાહે તો ભરણપોષણ કરે, ન કરે તો પલ્લાંમાંથી ખાય.

૪. બાળક સ્ત્રી સંતાન રહિત છે તે હિસ્સો લઈ શકતી નથી, ને રેહે ત્યાં સુધી ભરણપોષણનો હક છે; શામાટે જે નાતરાંનો ચાલ છે તેથી વારસો પોહોંચતો નથી.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી, શામાટે જે નાતરે જાયછે, તેથી રેહે ત્યાંસુધી પલ્લું બાઈપાસે રેહે, ને વારસ ભરણપોષણ કરે.

૬. નાલાયક દિકરાને બાપ કાહાડી શકેછે, ને ભરણપોષણ આપે તો બાપ મુખત્યાર છે, ને ન આપે તો દિકરો જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

સોની—ત્રાગડ જાવિયાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૪૦.

૧. આંધળા વિગેરેને હિસ્સો મળેછે બરાબર તો અન્નવસ્ત્રનું શું લખીએ? અગર બાપદાદાનો માલ ન હોય તો સઘળા ભાગિયા તેને પાળેછે.

૨. કોઈ બૈરીને વગર તકસીરે કાહાડી મુકાય નહી તો અન્નવસ્ત્રનું શું લખીએ? અગર કોઈ કાહાડી મુકે તો પંચ તેને પુછે.

૩. સાસરિયાં અથવા પિહેરિયાં નાદાર થયાં હોય તો લાચારીએ પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

૪. એકઠા રહીને પેદા કર્યું હોય ને છોકરાં હોય તો તેનો હિસ્સો પોહોંચે, ને છોકરાં ન હોય તો તેનું ભરણપોષણ સારી પઠે કરે, ને વેહેચણ કરી હોય તો તે તેનું છે.

૫. બાળ રાંડ અપુત્રવાળી હોય તો તેનું પલ્લું તેની પાસે રેહે, ને માથાઓળવાનો ઓરડો ૧ આપે, ને જુદા રહીને વેહેચણ કરી હોય તો નહી.

૬. છોકરો નાદાન હોય ને તેને કાહાડી મુકે તો રળતો જ્યાંસુધી નહી હોય તો બાપ પુરૂં કરે, ને રળતો થયા પછી નહી આપે, જુદો રહ્યો હોય તો.

સોની—ત્રાગડ વરાછીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૫.

૧. આંધળાવિગેરેને હિસ્સો મળેછે બરાબર તો અન્નવસ્ત્રનું શું લખીએ? અગર બાપદાદાનો માલ ન હોય તો સઘળા ભાગિયા તેને પાળેછે.

૨. કોઇ બૈરીને વગર તકસીરે અથવા તકસીરથી કાહાડી મુકાય નહી તો અન્નવસ્ત્રનું શું લખીએ? ને અગર કોઈ કાહાડી મુકે તો પંચ તેને પુછે.

૫. આ કલમનો જવાબ તપસીલવાર છેવટે લખેલો છે તે મંજુર છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવાને પેટે જુદી જગો રેહેવાની આપવાનો ચાલ નથી, પણ તે બાઈ પોતાના સાસરિયામાં રેહેતો સાસરિયાંથી કાહાડી મુકાય નહી; જીવતાં સુધી તેનું ભરણપોષણ કરવું પડેછે, ને તે બાઇને પોતાના સાસરિયામાં નહી બને તો પોતાના પિહેરમાં જઇને રેહે, તેમાં સાસરિયાંથી અટકાવ થાય નહી, અગર સાસરિયાં પલ્લું ખાઈ જાય તો તેને રેહેવાનો ઓરડો આપે.

સોની—શ્રીમાળી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૨૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો યા ઠુંઠો વિગેરે હરેક દોષવાળો હોય તોએપણ તેને બાપની મીલકતમાંથી હિસ્સો આપે, ને કદાચ બાપની મીલકત ન હોય તો તેના બીજા ભાગિયા તેનું ભરણપોષણ કરે, શાવાસ્તે કે આંધળા વિગેરેછે.

---

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૪૦ વાળાસાથે મળેછે તેથી જે કલમમાં તફાવત છે તેજ માત્ર લખીછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨. કાહાડી મુકાયજ નહી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. સૌભાગ્યવતી બૈરીને તેનો ધણી ઘરમાં રાખીને ખવડાવે, ને વિધવા બૈરી ઘરમાં રેહે તો ધંધોધારી ઘરમાં કરે ને ખાય, ને જુદી રેહે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાય.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે પેદા કરેલા માલમાંથી તેની ધણિયાણીને હિસ્સો મળે, સર્વે ભાગિયાની બરાબર તે લે.

૫. માથાઓળવો તો એ જે કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ને મરનાર શખસને પોતાના બાપદાદાઓના એક અથવા બે ઘર હોય ત્યારે તેની ધણિયાણીને દિએર જેઠ હોય તે ઘરમાંથી એક ઓરડો તે મરનાર ભાઈની ધણિયાણીને આપે રેહેવા સારૂ તથા પોતાની સત્તા પ્રમાણે તેનું પોષણ કરે, પણ તે બાઈ તેના કબ્જામાં રેહે તો; ને માથાઓળવામાં જે આપેલો ઓરડો તેમાં તે બાઈ જીવે ત્યાંસુધી રેહે, ને કદાપિ ઘરડાઓના ઘર ન હોય તો ઓરડો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે નહી.

સોની-મુળેહરીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩૪.

૧. આંધળો તથા લુલો યા બેહેરો અથવા ઠુંઠો વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.

૨. અમારામાં બૈરીને કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૩. વિધવા બૈરીને કોઈ રોટલા ખવડાવનાર નહી હોય તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાય, ને સૌભાગ્યવતીને તો તેનો ધણી રોટલા ખરચ પુરો પાડે.

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે જો તેની ધણિયાણીની કુખ ફાટી હોય તો તેના તમામ માલની તે વારસ થાય, ને કુખ ફાટી ન હોય તો તેની બૈરી એકલા પોતાના પલ્લાંનીજ વારસ છે. ને સાસુસસરા તથા દિએરજેઠમાં એકઠી રેહે તો તે રોટલા ખવડાવે, ને જુદી રેહે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાય.

૫. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૬. કોઈ શખસે પોતાના દિકરાને કાહાડી મુક્યો નથી, ને દિકરો પોતાની મેળે જુદો રેહે તો તેને કોઇ અટકાવી શકતું નથી.

સોની-દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૫.

૧. દોષવાળાને ઘરમાં રાખીને વારસ હોય તે ભરણપોષણ કરે, ને ન કરે તો તેનો હિસ્સો આપે.

૨. બૈરી બદફેલીથી સાસરે ધણીને ઘેર ન જાય તો ભરણપોષણ આપે નહી, ને ધણી ધણિયાણીને કાહાડી મુકે તો તે બાઈને પંચાત અન્નવસ્ત્ર અપાવેછે, બદફેલીવાળીનું પલ્લું પણ ધણી લેછે.

૩. વિધવાને તો ધણીના વારસ સાથે કાંઈ બનતી ન હોય તો પલ્લાંમાંથી ખાય. ને ધણીનો વારસ પલ્લું અટકાવવા ચાહે તો ભરણપોષણ કરે, ને પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકતી નથી; ને સૌભાગ્યવતીને તો ધણી ભરણપોષણ કરે, ને પલ્લું ખાઇ શકતી નથી.

૪. કોઈ શખસ પોતે માલ પેદા કરીને અપુત્ર મરી ગયો તો તેની બૈરીનો હિસ્સો પોહોંચેછે, પણ આપવામાં આવતો નથી, શા માટે જે નાતરે જાયછે, તેથી હિસ્સો આપવામાં આવતો નથી. ને અન્નવસ્ત્ર આપે તો મીલકત અટકાવી શકેછે, ને અન્નવસ્ત્ર ન આપે તો વિધવા હિસ્સો લે.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી, શા માટે જે નાતરે જાયછે તેથી, ને હિસ્સો પણ આપવામાં આવતો નથી, ને રેહે ત્યાં સુધી પલ્લું બાઇની પાસે રેહે, ને ધણીનો વારસ ભરણપોષણ કરે.

૬. નાલાયક દિકરાને બાપ કાહડી શકેછે, ને અન્નવસ્ત્ર આપે તો બાપ મુખત્યાર છે, ને ન આપે તો લઇ શકતો નથી, જબરદસ્તી કરીને દિકરો લઇ શકતો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

સોની–શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૬૦.

૧. કોઇ શખસ આંધળો અથવા લુલો તથા બેહેરો તથા પગે લંગડો વિગેરે કાંઇ હોય ને તેને કદાચ વારસો નહી પોહોંચે ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહી? ને આપે તો શી રીતે આપે, ને કેટલું આપે? એનો જવાબ એ છે જે એતો પોતાના ઘરનો ચાલ, ને જે કંઇ ઘરવાળાની નજરમાં આવે તે પ્રમાણે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૨. કોઇ શખસ પોતાની બૈરીને કાહડી મુકે ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહી? અગર તેને નહી આપે તો શા કારણથી અન્નવસ્ત્ર નહી પોહોંચે? ને પોતાના પિહેરમાં રેહે તોપણ પોતાના ધણીના કુળપાસે ભરણપોષણ માગે કે નહી? એનો જવાબ એ છે જે તેના ધણીએ કાહાડી મુકી ત્યારે તેના સાસરિયાં પાસે ભરણપોષણ માગે.

૩. કોઈ વિધવા બૈરીને તથા સૌભાગ્યવતીને પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે તો શા કારણથી? એનો જવાબ એ છે જે વિધવા બૈરીનું પલ્લું કદાચ સાસરિયાં તથા પિહેરિયાંના ખરચમાં આપ્યું હોય તો જેટલું પલ્લું બાકી રહ્યું હોય તે સાસરિયાંને દેખડાવે, ને સાસરિયાં તેનું ભરણપોષણ કરે, ને કદાચ સાસરિયાંમાં કોઈ વારસ ન હોય તો પિહેરિયાં ભરણપોષણ કરે. તથા સૌભાગ્યવતી બૈરી હોય ત્યારે તે બૈરીનું ભરણપોષણ ધણી કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને કદાચ વારસો નહી પોહોંચે તોપણ અન્નવસ્ત્રને વાસ્તે હિસ્સો મળે તો પોતાના ધણીના માલ પ્રમાણે મળે? એનો જવાબ એ છે જે મરનાર ધણીનો દિકરો હોય ત્યારે તો જે કંઈ માલ મરનાર ધણીનો હોય તે દિકરાને આપે, ને કદાચ દિકરી હોય ને તેનો દિકરો હોય તો તેને આપે. ને કદાચ કંઈ ફરજંદ ન હોય ત્યારે મરનાર ધણીની ધણિયાણીને તેના ધણીના માલ પ્રમાણે ખોરાકીપોશાકી જે કોઈ વારસ હોય તે આપે, પોતાની જુદી કમાઈ હોય તે મધેથી આપે, ને કદાચ બાપના પૈસા હોય ને ભાઈઓના હિસ્સા પ્રમાણે આવ્યો હોય તો તે ભાગ તો મરનારનો છોકરો લે, ને છોકરી હોય તો તેનો આવ્યો ગયો ખરચ કરે.

૫. માથાઓળવો તે શું? તે કંઇ મુકરર છે? કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તેની સ્ત્રીને માથાઓળવાનું નામ કરીને (સ્ત્રીને) પોતાના ધણીના માલમાંથી હિસ્સો આપીને બાકી માલ મરનાર શખસના કુળમાં જાય? એવો તમારી ન્યાતમાં ચાલ છે તો સ્ત્રીને એવી તરેહથી કેટલો આપે? ને કદાચ ભાઇઓ સાથે વેહેચણ કરી હોય ત્યારે માથાઓળવો આપવો પડેછે? એનો જવાબ એ છે જે વેહેચણ કર્યાવિના તે ભાઈ મરી ગયો ને તેની ધણિયાણીને પોતાના ફરજંદ પ્રમાણે ખોરાકીપોશાકી આપે, ને પોતાના ઘરમાં રાખે, ને કદાચ તે વિધવા મરનારની ધણિયાણી એકડી ન રેહે ત્યારે તેને યથાશક્તિ પ્રમાણે માથાઓળવો આપે.

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકે તો એ વાત થઇ શકેછે? ને થાય તો અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહી? એનો જવાબ એ છે જે નાલાયક છોકરો હોય તો તે છોકરાના માબાપ તે છોકરાને કાહાડી શકતા નથી.

સોની–શ્રીમાળી ખડખડીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૬૧.

૧. કોઇ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા ઠુંઠો ગમે તેવો છે ને તેનો વારસો લે, તે ધણી તેનું ભરણપોષણ કરેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં રેહે તો અથવા જુદી રેહે તોપણ દાણા મણ ૧૮ આપે, ને લુગડાં ૨ આપે–હર વરસ ધણી, ના ધણીની મિલકતમાંથી લઈ શકેછે.

૩. કોઈ બૈરી વિધવા છે, ને તેને દિકરો નહી હોય અથવા દિકરો હોય ને કાહડી મુકે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે, ને સૌભાગ્યવતી છે ને તેનો ધણી નાચાર છે તો તે પણ પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

કરીને મરી ગયોછે તો તેની ધણિયાણીને વારસો મળેછે, ને તેના ધણીનો માલ સઘળો મળેછે.

૫. અમારામાં વિધવા બૈરીને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, ને વેહેચણ કર્યાવિના તથા વેહેચણ કરીને મરી ગયોછે તોપણ સઘળો માલ ધણિયાણીનો છે.

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મેલે તો તેનો બાપ માતબર હોય તો અન્નવસ્ત્ર આપવું ઘટેછે.

સોની-શ્રીમાળી નાતરિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૨.

૧. દોષવાળાને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો હક છે, ઘરમાં રહીને પેટ ભરીને રોટલા ખાય ને થાય તેવો ધંધો કરે; તેનો ખરચ જે કાંઈ હોય તે વારસ પુરો કરે-રાહ રીતનો.

૨. એનો જવાબ નાતરાંના ચોથા સવાલમાં લખ્યોછે. અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ છે; પિહેરમાં રેહે કે જુદી રેહે તોએ આપે, ધણીના કુળ પાસેથી ધણી મુઆ પછી લેછે, ધણી જીવતો હોય તો ધણી આપે.

૩. સૌભાગ્યવતીને ભરણપોષણ ધણી આપે ને પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકતી નથી. કોઈ વિધવા બૈરીને તેના ધણીનો વારસ ભરણપોષણ કરે ને પલ્લું ખાઈ શકતી નથી.

૪. પોતીકું પલ્લું પોતાની પાસે રેહે ને મરનાર ધણીનો વારસ ભરણપોષણ કરે.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી, ને અન્નવસ્ત્ર આપવાં જોઇએ, ને હિસ્સો લઈ શકતી નથી, શામાટે જે નાતરાંનો ચાલ છે તેથી, ને પલ્લાંનો અવેજ બાઈ પાસે રેહે ને નાતરે જાય તો પાછું આપે.

૬. નાલાયક દિકરાને બાપ કાહાડી શકેછે, પણ તેનો હિસ્સો ઉડી શકતો નથી, તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, ને બાપ મુઆ પછી હિસ્સો લે.

સોની-વડનગરાના તડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯૩.

૧. આંધળો તથા પાંગળો તથા બીજા દોષવાળાને દોષના સબબથી હિસ્સો મળતો નથી, પણ તેને ઘરમાં રાખીને રોટલા ખવડાવેછે, ને ન ખવડાવે તો હિસ્સો આપે.

૨. ધણિયાણીને ધણી કાહાડી મુકી શકતો નથી, ને ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરેછે.

૩. વિધવાને તો ધણીના વારસ સાથે કાંઈ બનતું ન હોય તો પલ્લાંમાંથી ખાય, ને ધણીનો વારસ પલ્લું અટકાવવા ચાહતો હોય તો ભરણપોષણ કરે, ને સૌભાગ્યવતીને ધણી ભરણપોષણ કરેછે, ને પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકતી નથી.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને બાળક સ્ત્રીને મુકીને મરી ગયો ત્યારે સ્ત્રીને, માલ ધણીનો પેદા કરેલો છે તે બાળકના સબબથી આપવામાં આવતો નથી, ને ભરણપોષણ આપે; ધણીસાથે વેહેચણ નથી કરી તે માટે ભાગદાર છે તે પાળે ને પલ્લું બાઇની પાસે રેહે.

૫. માથાઓળવો તે એ છે જે પોતીકું ઘર હોય તો ઘર મધે રેહેવાની જગા આપે ને ભરણપોષણ કરે, ને પલ્લું બાઈ પાસે રેહે, તે પલ્લાંથી મુઆ પછી ઉત્તરસાધન થાય.

૬. નાલાયક દિકરાને બાપ કાહાડી મુકી શકેછે, ને અન્નવસ્ત્ર આપે તો બાપ મુખત્યાર છે, ને ન આપે તો દિકરો જબરદસ્તીથી લઈ શકતો નથી.

સોની-દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૪.

૧. દોષવાળાને ઘરમાં રાખીને વારસ હોય તે ભરણપોષણ કરે, ને નહી કરે તો તેનો હિસ્સો આપે.

૨. બૈરી બદફેલીથી સાસરે ધણીને ઘેર નહી જાય તો ભરણપોષણ આપે નહી, ને ધણી ધણિયાણીને કાહાડી મુકે તો તે બૈરીને પંચાત ભરણપોષણ અપાવેછે; ને બદફેલીવાળીનું પલ્લું પણ ધણી લે છે.

૩. વિધવાને તો ધણીના વારસ સાથે બનતું ન હોય તો પલ્લાંમાંથી ખાય ને ધણીનો વારસ પલ્લું અટકાવા ચાહતો હોય તો ભરણપોષણ કરે; ને સૌભાગ્યવતીને ધણી ભરણપોષણ કરે, ને પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકતી નથી.

૪. કોઇ શખસ પોતે માલ પેદા કરીને અપુત્ર મરી ગયો તો તેની બૈરીનો હિસ્સો પોહોંચેછે, પણ આપવામાં આવતો નથી, શામાટે જે નાતરે જાયછે તેથી હિસ્સો આપવામાં આવતો નથી, ને અન્નવસ્ત્ર તો આપે, ને મીલકત અટકાવી શકેછે. ને અન્નવસ્ત્ર ન આપે તો વિધવા હિસ્સો લે.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી, શા માટે જે નાતરે જાયછે તેથી હિસ્સો પણ આપવામાં આવતો નથી, ને રેહે ત્યાં સુધી પલ્લું બાઈની પાસે રેહે, ધણીનો વારસ ભરણપોષણ કરે.

૬. નાલાયક દિકરાને બાપ કાહાડી શકેછે પણ અન્નવસ્ત્ર આપે તો બાપ મુખત્યાર છે ને નહી આપે તો લઈ શકતો નથી. જબરદસ્તી કરીને દિકરો લઈ શકતો નથી.

સોની–શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૫૦.

૧. * કોઈ શખસ આંધળો અથવા લુલો તથા બેહેરો તથા પગે લંગડો વિગેરે કંઇ હોય ને તેને કદાચ વારસો નહી પોહોંચે ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે કે નહી, ને આપે તો શી રીતે આપે, ને કેટલું આપે ? એનો જવાબ એ છે જે કોઇ તેના અડી સગા હોય તે તેનું ભરણપોષણ કરે તથા તેની કબ્જાએ જે કંઈ તેની પાસે હોય તે પણ તે લે.

સુથાર–સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫.

૧. કોઇ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા બેહેરો તથા પાંગળો વિગેરે હિસ્સેદાર સાબિત છે માટે ભરણપોષણ આપે, ન આપે તો હિસ્સો આપવો પડે.

* ૧૬૦ અંકવાળાથી જે કલમોમાં તફાવત છે તેજ કલમો માત્ર ઉતારીછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં નાતરાંનો ચાલ છે, માટે ફારગતી આપે તો અન્નવસ્ત્ર આપે નહી, ને ફારગતી ન આપે [તો] ભરણપોષણ આપે.

૩. વિધવા(ને) નાતરે જાયછે માટે પલ્લાંમાંથી ન ખવાય ને વારસ પલ્લું લેવા ચાહે તો ભરણપોષણ આપે. સૌભાગ્યવતીને ધણી અન્નવસ્ત્ર આપે, ધણીના અખત્યારમાં રેહે તો, ન રેહે તો આપે નહી.

૪. શાસ્ત્રથી વારસો નથી પોહોંચતો તેને અન્નવસ્ત્ર આપવું જરૂર છે.

૫. એ સવાલની અમને સમજણ નથી પડતી માટે શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. બાપ મુખત્યાર છે, કાહાડી મુકી શકેછે. અન્નવસ્ત્ર દાઝથી આપે તો મુખત્યાર છે, ને ન આપે તો હક નથી.

સુથાર–ગુજ્જર તળબદા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૧.

૧. કોઇ શખસ આંધળું તથા લુલું તથા ઠુંઠું વિગેરે કંઇ હોય તેનો વારસાપણામાં હક પોહોંચતો નથી, ને અન્નવસ્ત્ર તેના ભાઇ વિગેરે ભાગિયા હોય [તે] (અન્નવસ્ત્ર) આપી શકેછે, ને અગર તે નહી આપે તો તેનો બાપીકો હિસ્સો જુદો કરીને લઈ શકેછે.

૨. કોઇ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકી શકતો નથી, ને કદાપિ બૈરી બદફેલીના રાહથી ચાલે ને તેનો ધણી કાહાડી મુકે અગર પોતાની ખુશીથી પોતાને પિહેરમાં જાય ત્યારે તે પિહેરિયાં ભરણપોષણ આપે, ત્યારપછી મરદ અથવા બૈરી પંચમાં આવીને દાદખાં થાય ત્યારે પંચ મળીને તેને સાસરે મોકલે, અગર તે નહી માને તો તેના પિહેરિયા અથવા તે બૈરીને ન્યાત ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે. ને એજ પ્રમાણે મરદ પણ બદફેલીના રાહથી ચાલે તેને પણ ન્યાત ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે, ને પછી તે સમજે ત્યારે ન્યાતની સમજણમાં આવે ને તે પ્રમાણે તેની કંઇ તકસીર લઇને ન્યાતમાં લે છે; ને તેની તરફદારી કરે તે તેની સાથે રેહે, ને પછી માતા માહાલક્ષ્મીને દિવો રૂ. ૧ સવાનો કરીને ન્યાતમાં આવેછે.

૩. કોઇ વિધવા બૈરી હોય, ને માથાના બાળ લેવાડીને બેઠી હોય, [ને] તેના સસરા તથા જેઠ તથા દિએરમાં મળી હોય ત્યારે તો તેનું ભરણપોષણ તેજ આપેછે. અથવા જુદી હોય ત્યારે તો પલ્લાંમાંથી ખાઇ શકેછે,–તેના વારસને તથા પાંચ પંચનાને સંભળાવીને ટીપમાં વસુલ કરીને.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‍યાવિના પોતે માલ પેદા કરેલો હોય જુદા રહીને, તે મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી હોય ને તે હિસ્સો નહી વેહેચાયો હોય, ત્યારે તેના ભાગિયામાં જઈને રેહે તેને ભરણપોષણ આપે; ને કદાપિ તે બૈરી જુદીજ રેહે ત્યારે તો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય; ને કદાપિ કંઇ તેનો હાથ પગ દુખ્યો ત્યારે તેના વારસને તથા પાંચ પંચનાને સંભળાવીને તેના પલ્લાંના દાગીનામાંથી લઇને ખાઇ શકેછે. ને અગર તે નાતરે જાય ત્યારે તો તેના વારસને પલ્લું વિગેરે જે કંઇ માલ હોય તે હવાલે કરે ને ફારગતી લઈને જાય; ને વારસ તથા પાંચ પંચના હજુર ખાધું હોય તે ફારગતીમાં મુજરે લઈ શકેછે.

૫. માથાઓળવો તો એ છે જે પોતાના ધણી[ને] પોતીકું બાપીકું ઘર હોય તે વેહેચણમાં નહી આવ્યું હોય ને તેના બાપનું કંઇ કરજ કાહાડયું નહી હોય તો તે ઘરમાંથી તે બૈરીને ઓરડો ૧ એક રેહેવા સારૂ આપે. ને માલ મીલકતના હિસ્સાની વાત તો એજ નંબરની ચોથી કલમમાં લખેલી છે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને બદફેલીના રાહથી ઘરમાંથી કાહાડી મુકે ત્યારે તે છોકરો મેહેનતથી પેદા કરીને ખાય. બાપ મુઆ પછી બાપની મીલકતમાં તેનું પોહોંચે.

સુથાર–ગુજ્જર ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૨.

૧. કોઈ શખસ આંધળું તથા લુલું તથા ઠુંઠું વિગેરે કાંઈ હોય તેનો વારસાપણામાં હક પોહોંચતો નથી, ને અન્નવસ્ત્ર તેના ભાઈ વિગેરે ભાગિયા હોય તે (અન્નવસ્ત્ર) આપી શકેછે, અગર તે નહી આપે તો તેનો બાપીકો હિસ્સો જુદો કરીને લઇ શકેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકી શકતો નથી. કદાપિ બૈરી બદફેલીના રાહથી ચાલે તો તેનો ધણી કાહડી મુકે, અગર પોતાની ખુશીથી પોતાના પિહેરમાં જાય ત્યારે તે પિહેરિયાં ભરણપોષણ આપે. ત્યાર પછી મરદ અથવા બૈરી પંચમાં આવીને દાદખાં થાય ત્યારે પંચ મળીને તેને સાસરે મોકલે, અગર તે નહી માને તો તેના પિહેરિયા અથવા તે બૈરી[ને] ન્યાતના ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે.–ને એજ પ્રમાણે મરદ પણ બદફેલીના રાહથી ચાલે તેને પણ ન્યાતના ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે, ને પછી તે સમજે ત્યારે ન્યાતની સમજણમાં આવે તે પ્રમાણે તેને કાંઇ તકસીર લઈને ન્યાતમાં લેછે. તેની તરફદારી કરે [તે] તેની સાથે રેહે, પછી માતા માહાલક્ષ્મીને દિવો રૂ. ૧૧ સવાનો કરીને ન્યાતમાં આવેછે.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી હોય ને માથાના વાળ લેવડાવીને બેઠી હોય, [ને] તેના સસરો તથા જેઠ તથા દિએરમાં મળી હોય ત્યારે તો રેહે તો તેનું ભરણપોષણ તે આપેછે, અથવા જુદી હોય ત્યારે તો પલ્લાંમાંથી ખાઇ શકેછે–તેના વારસને તથા પાંચ પંચનાને સંભળાવીને ટીપમાં વસુલ કરીને.

૪. કોઈ શખસે વેહેચણ કર્‍યાવિના પોતે માલ પેદા કરેલો હોય[ને] જુદો રહીને મરી ગયો, ત્યારે તેની ધણિયાણી હોય ને તે હિસ્સો નહી વેહેચાયો હોય ત્યારે તે ભાગિયામાં જઈને રેહે ને તે ભરણપોષણ આપે. કદાપિ તે બૈરી જુદી રેહે ત્યારે તો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય. કદાપિ કાંઈ તેનો હાથ પગ દુખ્યો ત્યારે તેના વારસને તથા પાંચ પંચનાને સંભળાવીને તેના પલ્લાંના દાગીનામાંથી લઇને ખાઈ શકેછે. અગર તે નાતરે જાય ત્યારે તો તેના વારસને પલ્લું વિગેરે જે કાંઈ માલ હોય તે હવાલે કરીને ફારગતી લઈને જાય. વારસ તથા પાંચ પંચના હજુર ખાધું હોય તે ફારગતીમાં મુજરે લઈ શકેછે.

૫. માથાઓળવાનું એ છે જે પોતાના ધણી [ને] પોતીકું બાપીકું ઘર હોય તે વેહેચણમાં નહી આવ્યું હોય ને તેના બાપનું કાંઈ કરજ કાહાડયું નહી હોય, તો તેને ઘરમાંથી તે બૈરીને ઓરડો ૧ રેહેવા સારૂ આપે, ને માલમીલકતના હિસ્સાની વાત તો એજ નંબરની ચોથી કલમમાં લખેલીછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને બદફેલીના રાહથી ઘરમાંથી કાહાડી મુકે ત્યારે તે છોકરો મેહેનતથી પેદા કરીને ખાય. બાપ મુઆ પછી બાપની મીલકતમાંથી તેનું પોહોંચે.

સુથાર—પરદેશી ખાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૩.

૧. આંધળી વિગેરેને વારસો પોહોંચે.

૨. કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૩. વિધવા બૈરીનો ધણી એકઠાપણામાં મરી ગયો હોય તો તે મરનાર(નો) ધણીનો ભાઈ પાળે-ઘરમાં રાખીને-જો નાતરે ન જાય તો.

૪. તેને અન્નવસ્ત્ર આપે ને દુઃખી કરે નહી.

૫. બાઈ ઘરમાં રહીને રોટલા ખાય ને વસ્ત્ર આપે-જો નાતરે ન જાય તો.

૬. આજ લગી કોઈએ છોકરાને કાહાડી મુકયો નથી તો શું લખીએ?

સુથાર—પંચોળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા હુંઠો વિગેરે કાંઈ હોય તેનો વારસો તો પોહોંચી શકેછે, ને તેના વારસો હોય તે તેને ઘરમાં રાખીને અન્નવસ્ત્ર વિગેરે ખોરાકીપોશાકી આપી શકેછે એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ત્યારે તે બૈરીને અન્નવસ્ત્ર તથા રેહેવાનું મકાન આપી શકેછે; ને અગર નહી આપે તો તેને પંચાયત મળીને અપાવેછે. ને અગર તે બૈરી પિહેર જાય તો તેનો ધણી પિહેરમાં ખોરાકીપોશાકી આપી શકતોજ નથી, ને અગર પોતાનો ધણી હોય તો ધણીનું કુળ અન્નવસ્ત્ર આપી શકતુંજ નથી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરીને વા સૌભાગ્યવતીને પોતાના વારસો નહી હોય તો તે પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરી શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે જાય નહી તો તેનો વારસ ખોરાકીપોશાકી તથા રેહેવાનું મકાન તેના ધણીના વારસામાંથી તથા ધણીનો માલ પેદા કર્યો હોય તેમાંથી અન્નવસ્ત્ર આપી શકેછે; ને અગર નાતરે જાય ત્યારે તો તેના વારસો હિસ્સો આપી શકતા નથી.

૫. માથાઓળવો તો બાળક સ્ત્રીને આપવાનો ચાલ નથી તો તેનો જીકર આગળ શું લખીએ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો એ વાત અમારી ન્યાતમાં થઈ શકેછે, ને છોકરાને નાલાયક જાણી કાહાડી મુકે તો તેનો બાપ અન્નવસ્ત્ર આપી શકતોજ નથી. એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

સુથાર—પંચોળી ચાંપાનેરી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૩.

૧. કોઈ શખસ આંધળા તથા લુલા વિગેરે કાંઈ હોય તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, અગર અન્નવસ્ત્ર નહી આપે તો વારસો લઇ શકેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકી શકતો નથી, ને કદાપિ બદફેલીના રાહથી ચાલે ને તેનો ધણી કાહાડી મુકે અગર પોતાની ખુશીથી પોતાના પિહેરમાં જાય ત્યારે તે પિહેરિયાં ભરણપોષણ આપે. ત્યાર પછી મરદ અથવા બૈરી પંચમાં ફરિયાદ થાય ત્યારે પંચ મળીને તેને સાસરે મોકલે, ને અગર તે નહી માને તો પિહેરિયાં અથવા તે બૈરીને ન્યાતના ન્યાતબાહાર મુકે. એ પ્રમાણે મરદ પણ બદફેલીના રાહથી ચાલે તો તેને પણ ન્યાતના ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે. ને પછી તે સમજે ત્યારે ન્યાતની સમજણમાં આવે તે પ્રમાણે તેની તકસીર લઈને ન્યાતમાં લે છે. ને તેની તરફદારી જે કોઇ કરે તે તેની સાથે રેહે ને તેને પંચ સીજા કરીને ન્યાતમાં લે છે.

૩. કોઇ વિધવા બૈરી હોય ને તે બેઠી રહી હોય ને તેના સસરા તથા જેઠ તથા દિએરમાં એકઠી રેહેતી

હોય ત્યારે તો તેનું ભરણપોષણ કરેછે; અથવા જુદી રેહેતી હોય ત્યારે તો પલ્લું તથા માલ મીલકતમાંથી ખાઇ શકે છે.

૪. કોઇ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો, ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે નહી જાય ને એકડી રહે તો ભરણપોષણ સારી રીતે કરે, ને જુદી રહે તો હિસ્સો લઇ શકેછે.

૫. અમારામાં નાતરાંનો ચાલ છે તો માથાઓળવો કોને આપે?

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને બદફેલીના રાહથી ઘરમાંથી કાહાડી મુકે ત્યારે તે મેહનત મજુરી કરીને ખાયછે. ને બાપ મુઆ પછી તેની મીલકતમાં [વારસો] પોહોંચેછે.

સુથાર–વૈશ્યનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો અથવા અપંગ અથવા હુઠો વિગેરે હોય તેને વારસો આપે તેમાંથી ભરણપોષણ કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૩. સૌભાગ્યવતી બૈરી હોય તેનું ભરણપોષણ તેનો ધણી કરે, ને વિધવા (હોય) સ્ત્રીનું ભરણપોષણ પોતાના પલ્લાંમાંથી કરે, અગર પલ્લું માબાપ ખાઈ ગયા હોય તો માબાપ ભરણપોષણ કરે, અગર સાસરિયાં ખાઈ ગયાં હોય તો સાસરિયાં ભરણપોષણ કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના મરી ગયો તેનો સવાલ ત્રીજામાં છે તે પ્રમાણે તેની બૈરીનું ભરણપોષણ તેના માલમાંથી કરે.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવાનું ઘરડું ઘર હોય તો તેમાં મજિયારી રહીને રોટલા ખાય, ને અગર મજિયારી નહી રેહે તો તેને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરો નાલાયક હોય તેને પોતાના માબાપ રોટલા ખવડાવે.

સુથાર–ગુજ્જર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૩.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા પાંગળો તથા હુઠો એવાને ભાગિયાઓ પાળે, ને ન પાળે તો ભાગ આપે–શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨. અમારામાં કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી, ને અગર કાહાડી મુકે તો તેને પોતાના ઘરમાં રાખીને ખોરાકપોશાક આપેછે, ને પિહેરમાં રહીને માગે તો આપે નહી. અગર ધણીની મરજીમાં આવે તો જુદી રાખીને આપેછે.

૩. વિધવા બૈરી પોતાના ધણીના નામ ઉપર રેહે તો ધણીની માલમીલકતમાંથી ખાયછે, ને સૌભાગ્યવતી પોતાના ધણીના હુકમવિના ખાઇ શકતી નથી.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને તેના ધણીના વાલી ભરણપોષણ આપે--ધણીના નામ ઉપર રેહે તો, ને ન આપે તો પંચ અપાવે.

૫. અમારામાં માથાઓળવાનો સિરસ્તોજ નથી.

૬. પોતીકા સંતાનને કોઈ કાહાડી મુકતું નથી, ને મોટા થઇને જુદા રેહે તો પોતાની ખુશી.

સુથાર–મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૫.

૧. કોઇ શખસ આંધળો વા લુલો વા હુંઠો વિગેરે હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.

૨. કોઇ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ત્યારે બૈરીનું પલ્લું બૈરીના કબજામાં રેહે, ને તે ધણી બૈરીને પોતાના કબજામાં રાખીને અન્નવસ્ત્ર પુરૂં કરે; ને પિહેરમાં રેહે તો ન આપે.

૩. કોઇ વિધવા બૈરી છે ને તે પોતાના પલ્લાંનો ખરચ કરવા ચાહે તો તેના વારસને કાને નાંખીને વાજબી કામમાં ખરચ કરે; ને સૌભાગ્યવતીથી ધણીને પુછ્યાવિના ખરચ થાય નહી.

૪. કોઈ શખસે વેહેચણ કર્યાવિના પેદા કર્યું ને ભાઈઓમાં એકઠો રેહેતો હોય તે મરી ગયો ત્યારે

તેની બૈરીને ઘરમાં રાખીને લુગડાં તથા રોટલા જેટલું આપવું જોઇયે, ને ઘરમાં એકઠી રાખે; ને બાઈન રેહે ને જુદી પોતાના ધર્મથી રેહે તો ધણીના માલમાંથી અન્નવસ્ત્ર આપે; ને બદફેલી કરે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી. ને તે બૈરી મુઆ પછી પલ્લું પાછું લેવાનો હક ધણીના ભાઈઓનો છે,

૫. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કર્‍યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો, ને તે મરનારના ઘરડાંઓની મીલકત હોય તો તેમાંથી તે બાઇને માથાઓળવાની રેહેવાની જગો કાહાડી આપે, ને તે બાઈ જીવે ત્યાંલગી તેમાં રહે. પણ તે બાઇથી તે મીલકતને દાન તથા વેચવા વિગેરે કરી શકે નહી. ને વેહેચણ કીધા પછી મરી જાય તો ધણીના માલની વારસ બાઈ છે, ને બાઇ મુઆ પછી તે માલના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૬. પોતાનો છોકરો ગમે તેવો હોય તોએપણ કાંઈ કાહાડી મુકાતો નથી, ને તે પોતાની મેળે બદફેલી કરીને નીકળે ત્યારે તો કમાઈ ખાય.

ટંકસાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક. ૧૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં પેહેલા સવાલમાં લખ્યા પ્રમાણે—એ સર્વેનો હક વારસામાં બરાબર છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને જુદી કાહાડે તો તેને રોટલાલુગડાં આપે, જો એ કીધી હોય તો.

૩. અમારી ન્યાતમાં પલ્લાંનો ધારો નથી, પોતાની મેહેનત કરીને ભરણપોષણ કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં જાત મેહેનતથી પેદા કીધું હોય તો તે માલ તેના છોકરાને મળે, ને બૈરીનું ભરણપોષણ કરે, ને છોકરો ન હોય ત્યારે ભાઇ ભત્રીજા લે, ને બૈરીનું ભરણપોષણ કરે; અગર ભાણેજ પોષણ કરે તો ન્યાતવાળા તેના ગુજરાન પ્રમાણે તેમાંથી કાહાડી આપે.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવાનો ચાલ નથી જે એનો જવાબ લખીએ.

૬. અમારી ન્યાતમાં નાંધડાને કાહાડી મુકવાનો રાહ નથી, સમજતો થઇને જુદો રેહે તો મેહેનત કરીને ખાય.

ઘાંચી—પરગણે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૨૧.

૧. કોઇ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો અગર ઠુંઠો વિગેરે મોટી ખોડવાળો હોય, તે પરણેલો હોય તો તેને વારસો આપવો જોઈએ, ને અગર કુંવારો હોય તો તેને ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરવું જોઇએ.

૨. કોઇ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકતો-જ નથી, ને કદાચ તે બૈરી પોતાના ધણી સાથે કંઇ ટંટોરીસાદ કરીને રીસાઈ જાય તો જવાદેવાનો ચાલ નથી; ને તે બૈરીથી પોતાના ધણી જીવતાં બીજા સાથે નાતરે પણ જવાય નહી, ને તે બૈરીથી જુદા રેહેવાય નહી તો અન્નવસ્ત્રનો જવાબ શું લખીએ?

૩. કોઇ વિધવા બૈરીને અથવા સૌભાગ્યવતીને પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડે તેનું કારણ એ જે સૌભાગ્યવતી બૈરીનો ધણી ભરણપોષણ કરી શકે એવો ન હોય તથા પોતે અશક્તિવાન હોય તેથી તથા વિધવા બૈરીનું કોઇ પિહેરમાં ભરણપોષણ કરનાર નહી હોય તથા તે પોતે અશક્તિવાન હોય ત્યારે પોતીકા પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

૪. કોઇ શખસ વેહેચણ કર્‍યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો—તે મરનારની બૈરી નાતરે ન જાય ને ઘરમાં રેહે ત્યાંસુધી તેનું ભરણપોષણ તે મરનારના વારસો પોતાના ઘરની રીત પ્રમાણે કરેછે, ને એવી બૈરીને વારસો મળતો નથી.

૫. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકવા ચાહે તો તે વાત થઈ શકતી નથી.

ઘાંચી—મોઢ શીતપુરા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૦.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વા લુલો વા પાંગળો વા ઠુંઠો વિગેરે કાંઈ હોય ત્યારે તેને વારસો લેવાનો હક છે, ને બાપનો વારસો નહી હોય ને ભાઇઓને દયા આવે તો ઘરમાં રાખીને અન્નવસ્ત્ર પુરું કરે; ને અગર

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તેની ધણિયાણી હોય તો તે મેહેનત મજુરી કરીને અન્નવસ્ત્ર પુરૂં કરે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનું તજવા બાબતની કલમ ચોથીમાં લખેલુંછે.

૩. વિધવા બૈરીનો હાથપગ ચાલે તો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય, ને અગર હાથપગ નહી ચાલે તો પલ્લું ખાઈ શકેછે. ને સૌભાગ્યવતી તો ધણીને પુછીને પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી ઘરમાં રહીને ઘરધંધો કરે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને અગર જુદી રેહેવા ચાહે તો પોતાના ધણીનો હિસ્સો લે ને તેમાંથી ભરણપોષણ કરે, પણ તે હિસ્સાને ગેરસિરસ્તે ખરચાય નહી, ને તે બાઈ મુઆ પછી તેના વારસ તેજછે.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો બાપ તેને અન્નવસ્ત્ર નહિ આપે.

ધાંચી–મોઢ શીતપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૭.

[આ અંકવાળાનો જવાબ નંબર ૧૨૧ ની સાથે મળેછે તે માટે આ ગ્રંથમાં ઉતાર્યો નથી.] જુઓ પૃષ્ટ ૭૦૨.

ધાંચી–મોહોઢ પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૮.

[આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૩૦ વાળા સાથે મળતોછે તેથી આ ગ્રંથમાં ઉતાર્યો નથી]. જુઓ પૃષ્ટ ૭૦૨.

ધાંચી–મોઢ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૯.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો યા ઠુંઠો વિગેરે કાંઇ હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને વારસો નહી હોય તો ભાઈઓ અન્નવસ્ત્ર આપેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને લડાઈના સબબથી ઘરમાંથી કહાડી મુકે ને એ બેમાંથી જે પંચાતમાં ફરિયાદી આવે ત્યારે ન્યાતના સર્વે લોક મળીને બેમાંથી જેની તકસીર હોય તેને સમજાવીને સમાધાન કરે તે પ્રમાણે ચાલે, ને અગર બેમાંથી જે પંચનું કહ્યું ન માને ને નહી ચાલે તો તે ન્યાતબાહાર રેહે.

૩. સૌભાગ્યવતી બૈરીને તો તેનો ધણી ઉદરપોષણ કરેછે, ને રાંડેલી બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને ખાય, ને બિમાર હોય ને મેહેનત મજુરી કરી ન શકે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ને તે મરનારને છોકરો હોય ત્યારે તેની ધણિયાણીને સર્વે ભાગિયાની બરોબર હિસ્સો મળેછે, ને છોકરો નહી હોય ત્યારે તેની ધણિયાણીને ઘરમાં રાખીને ખોરાકીપોશાકી કરે–(ને) નાતરે નહી જાય ને ધણીના નામ ઉપર બેઠી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે.

૫. અમારામાં નાતરૂં થાયછે તેથી માથાઓળવાનો ચાલ નથી.

૬. છોકરો બાપથી ઉલટો ચાલે તો બાપ કાહાડી મુકેછે, ને બાપ પોતાની આબરૂથી અન્નવસ્ત્ર આપે તો મુખત્યાર છે.

ધાંચી–મોઢ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૯.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો યા ઠુંઠો વિગેરે કાંઈ હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને વારસો નહી હોય તો ભાઈઓ અન્નવસ્ત્ર આપેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ત્યારે તજવા બાબતની કલમ ૪ માં લખ્યુંછે તે પ્રમાણે અન્નવસ્ત્ર આપે.

૩. વિધવા બૈરી અથવા સૌભાગ્યવતી ભુખે મરે તો બેલાશક પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને આ-

બરૂથી ઘરમાં રાખીને ખોરાકીપોશાકી કરે-(ને) નાતરે નહી જાય ને ધણીના નામપર જુદી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે.

૫. માથાઓળવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૬. છોકરો બાપથી ઉલટો ચાલે તો બાપ કાહાડી મુકેછે, ને બાપ પોતાની આબરૂથી અન્નવસ્ત્ર આપે તો મુખત્યાર છે.

ધાંચી-મોઢ ચાંપાનેરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૬.

૧. કોઇ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો યા ઠુંઠો વિગેરે કાંઇ હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને વારસો ન હોય તો ભાઇઓ અન્નવસ્ત્ર આપે છે.

૨. કોઇ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને તે બાઈ ધણીના કહ્યાસર હોય તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને પિહેરમાં રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી,

૩. વિધવા બૈરી ધણીના નામઉપર બેસી રેહે તો ધણીનો માલ તથા પલ્લાં ઉપર મુખત્યાર છે, પણ તે માલને ખરચ કીધા પછી તે બાઈથી નાતરે જવાય નહી. ને સૌભાગ્યવતી તો ધણીની રાજીથી પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કરયાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને આબરૂથી ઘરમાં રાખીને ખોરાકીપોશાકી કરે, ને નાતરે નહી જાય ને ધણીના નામ ઉપર જુદી રેહે તો હિસ્સો આપેછે.

૫. માથાઓળવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૬. છોકરો બાપથી ઉલટો ચાલે તો બાપ કાહાડી મુકેછે, ને બાપ પોતાની આબરૂથી અન્નવસ્ત્ર આપે તો મુખત્યાર છે.

સાળવી-શ્રીમાળી વીશા પટોળીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા ઠુંઠો તથા લુલો વિગેરે કાંઈ હોય, તેનો વારસાપણામાં હક ઉઠતો નથી, ને (અન્નવસ્ત્ર) તેના ભાઈ વિગેરે ભાગિયાઓ અન્નવસ્ત્ર આપી શકેછે; ને અગર નહી આપે તો પંચાતના લોક સર્વે મળીને પુરૂં કરેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં રેહે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપતા નથી, પણ જુદી રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપેછે; ને તે બૈરી બદફેલીના રાહથી ચાલતી હોય ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી હોય ને તે પોતાના સસરા તથા જેઠ તથા દિએરમાં મળી હોય ત્યારે તો તેનું ભરણપોષણ તેજ આપેછે, અથવા જુદી હોય ત્યારે તો પલ્લાંમાંથી ખાઇ શકેછે; ને સૌભાગ્યવતીનું ભરણપોષણ તેનો ધણી નહી આપે તો પંચાયતને સંભળાવીને પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાઇ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરેલો હોય-જુદા રહીને-ને તે મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી હોય ને (તે) હિસ્સો નહી વેહેચાયો હોય ત્યારે તેના ભાગિયામાં જઇને રેહે, ને તે ભરણપોષણ આપે; ને કદાપિ તે બૈરી જુદી રેહે ત્યારે તો મેહેનત મજુરી કરીને તથા પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાય.

૫ કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી જાય તેને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, પણ તે બૈરી એકલી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપેછે, ને તેનું પલ્લું તેની પાસે રેહે.

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે ત્યારે તે છોકરો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય ને બાપ મુઆ પછી બાપની મીલકતમાં તેનો વારસો પોહોંચેછે.

સાળવી-શ્રીમાળી વીશા પટોળીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૮.

[અંક ૫૭ વાળુ પેહેલું તડ છે અને આ અંકવાળું બીજું તડ છે. પેહેલા તડવાળા સાથે આ તડવાળાનો જવાબ મળતો છે, તેથી ગ્રંથમાં પુનરાવર્તન કીધું નથી.]

લુહાર–અમદાવાદી તથા ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૮.

૧. કોઇ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા હુંઠો હોય ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર–તેના ભાગદારો તેનું ભરણ-પોષણ કરે.

૨. કો [ઈ] શખસને બૈરી સાથે લડાઈ થાય ને તે બૈરી પિહેરમાં રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવું પડતું નથી, તેનો સબબ એ જે ધણીએ કાહાડી મુકી હોય તો ધણી પાસેથી બૈરી ભરણપોષણ લઈ શકેછે, પિહેરમાં રેહે વા જુદી રેહે તોએપણ અન્નવસ્ત્ર આપવું પડેછે.

૩. વિધવા બૈરીને વા સૌભાગ્યવતીને પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડે તેનો સબબ એ જે તેના સાસરાવાળા પુછતા નથી તો કરી શકેછે.

૪. કોઇ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેના ધણીનો માલ તેની બૈરીને આપે, બાપદાદાનો સ્થાવર તથા જંગમ તેમાંથી પણ હિસ્સા પ્રમાણે આપે–નાતરે નહી જાય તો; તેથી અન્નવસ્ત્રનું શું લખીયે ?

૫. માથાઓળવો બીજા ભાગદારો આપવા ચાહે તો આપતા નથી, શાથી જે મરનારની બૈરીને હિસ્સા પ્રમાણે આપવું પડેછે, તેથી અન્નવસ્ત્રનું લખવાની જરૂર નથી.

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તોએપણ અન્નવસ્ત્ર આપવું જોઈએ.

લુહાર–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૨.

૧. અમારામાં કોઈ શખસ આંધળો તથા હુંઠો તથા લુલો વિગેરે કાંઇ હોય તેનો વારસાપણામાં હક પોહોંચતો નથી, ને (અન્નવસ્ત્ર) તેના ભાઇ વિગેરે ભાગિયાઓ અન્નવસ્ત્ર આપી શકેછે; ને અગર તે નહી આપે તો તેનો બાપીકો હિસ્સો જુદો કરીને લઈ શકેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી શકતો નથી. ને કદાપી બૈરી બદફેલીના રાહથી ચાલે ને તેનો ધણી કાહાડી મુકે, અગર પોતાની ખુશીથી પોતાના પિહેરમાં જાય ત્યારે પિહેરિયાં ભરણપોષણ આપે. ત્યારપછી મરદ અથવા બૈરી પંચમાં આવીને દાદખાં થાય ત્યારે પંચ મળીને તેને સાસરે મોકલે, અગર તે નહી માને તો તેના પિહેરિયાંને અથવા તે બૈરીને ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે. ને એજ પ્રમાણે મરદ પણ બદફેલીના રાહથી ચાલે તેને પણ ન્યાતબાહાર મુકી શકેછે, ને પછી તે સમજે ત્યારે ન્યાતની સમજણમાં આવે ને તે પ્રમાણે તેની કાંઈ તકસીર લઈને ન્યાતમાં લેછે; ને તેની તરફદારી કરે ને તેની સાથે રેહે, તે પછી માતા બહેચરાજીને દિવો રૂ. ૧૧ નો કરીને ન્યાતમાં આવેછે.

૩. કોઇ વિધવા બૈરી હોય ને તે પોતાના સસરા તથા જેઠ તથા દિએરમાં મળી હોય ત્યારે તો તેનું ભરણપોષણ તે આપેછે અથવા જુદી હોય ત્યારે તો પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે, તેના વારસને તથા પાંચપંચનાને સંભળાવીને.

૪. કોઇ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરેલો હોય–જુદો રહીને, પછી તે મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી હોય ને તેને હિસ્સો નહી વેહેચ્યો હોય ત્યારે તેના ભાગિયામાં જઇને રેહે, ને તે ભરણપોષણ આપે; ને કદાપિ તે બૈરી જુદી રેહે ત્યારે તો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય. ને કદાપિ તેનો હાથ પગ દુખ્યો ત્યારે તેના વારસને તથા પાંચ પંચનાને સંભળાવીને તેના પલ્લાંના દાગીનામાંથી ખાઈ શકેછે. ને અગર તે નાતરે જાય ત્યારે તો તેના વારસને પલ્લું વિગેરે જે કાંઈ માલ હોય તે હવાલે કરે ને ફારગતી લઇને જાય, ને વારસ તથા પાંચ પંચના હજુર ખાધું હોય તે ફારગતીમાં મુજરે લઇ શકેછે.

૫. માથાઓળવો તો એ છે જે પોતાનો ધણી જુદો રહીને મિલકત વસાવી હોય ને બાપીકું કરજ કાંઈ કાહાડયું નહી હોય તો તે ઘરમાં રહે, ને તેનો વારસો પોહોંચેછે, જો નાતરે ન જાય તો. ને બીજી વાત તો એજ નંબરની ચોથી કલમમાં લખેલી છે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને બદફેલીના રાહથી ઘરમાંથી કાહાડી મુકે ત્યારે તે છોકરો મહે-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

નતથી પેદા કરીને ખાય, ને બાપ મુઆ પછી બાપની મીલકત તેને પોહોંચેછે.

લુહાર—ભાવનગરીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા લંગડો તથા ઠુંઠો વિગેરે (કોઈ) હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ત્યારે તે બૈરીને ભરણપોષણ આપેછે, ને પિહેરમાં રેહેતી હોય તોપણ આપેછે. ને બૈરી વાંકે રાહે ચાલી હોય ને પરપુરૂષ પાસે ગઈ હોય તો ભરણપોષણ આપતા નથી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી (ને) તથા સૌભાગ્યવતી(ને) પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરી શકેછે, ને કારણ એ છે જે ખાવા નહી હોય તો કરી શકેછે.

૪. કોઇ શખસ વેહેચણ કર્‌યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને છોકરી તથા છોકરો હોય તો પોતાના ધણીનું પેદા કરેલું સર્વે લઈ શકેછે; ને છોકરા નહી હોય તો અન્નવસ્ત્ર લઈ શકેછે.

૫. માથાઓળવો અમારામાં આપવાનો ચાલ નથી, ને બાળક સ્ત્રીને મુકીને મરી જાય ને તે સ્ત્રી નાતરે નહી જાય તો રોટલા ખરચ, લુગડાં ખરચ લઈ શકેછે. ને પુત્ર તથા પુત્રી હોય તો સર્વે મીલકતની વારસ ધણિયાણીછે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મેલતા નથી, છોકરાની ખુશી હોય તો બાપથી બાહાર જુદો રહી શકેછે.

લુહાર—ગુજ્જર ગુલાબબંશી બુદ્દલખંડીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને અમારામાં વારસો પોહોંચેછે, ને અગર વારસો કાંઈ ન હોય તો ભાઈઓ તેની બાલાસ કરે.

૨. કોઈ શખસ પોતીકી બૈરીને બેબનાવથી કાહાડી મુકે, ને તે બૈરી જે જગાએ રેહે ત્યાં તેનો ધણી અન્નવસ્ત્ર પુરૂં કરેછે.

૩. વિધવા બૈરી પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે, ને સૌભાગ્યવતી તો ધણી ધણિયાણીની રાજીથી પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‌યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે નહી જાય તો તેને પોતાના ધણીના માલ પ્રમાણે હિસ્સો મળેછે.

૫. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્‌યાવિના પોતાની બાળક ધણિયાણીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તે બૈરી તો નાતરે જાયછે, ને અગર કોઈ બૈરી પોતાના ધણીના નામપર બેસી રેહે તો તેને ઉપરની કલમ ૪ થી પ્રમાણે હિસ્સો મળેછે.

૬. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને આજ સુધી કોઈએ (કોઈએ) કાહાડી મુકયો નથી.

હજામ—કાનમીયા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૮.

૧. એ સવાલના જવાબમાં અમને સમજણ પડતી નથી, માટે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કબુલ છે.

૨. ધણીના સુખત્યારમાં રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને પિહેરમાં રેહે તો આપે નહી.

૩. રળીને ખવાય તો બેઠી રેહે, નહી તો કરારે નાતરૂં કરેછે—એ રાહ છે.

૪. મરનાર શખસને બાપની મીલકત તથા ઘર હોય તો રેહેવાની જગા આપે, પેદા કરેલામાંથી ખાય, કદાપિ દિકરો હોય તો હિસ્સો વાજબી છે; નહી તો નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે.

૫. નાતરે જાયછે માટે માથાઓળવાનો ચાલ નથી.

૬. નાલાયક દિકરાને બાપ દાઝથી આપે તો સુખત્યારછે, ને ન આપે તો હક નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

હજામ–કડીવાળા તથા પટણી ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૯.

૧. ભાગિયા સર્વે સરખા છે, ને દોષના સબબથી ન પોહોંચે તો અન્નવસ્ત્ર આપવું વાજબી છે, ને ન આપે તો હિસ્સો આપે.

૨. ફારગતી નથી આપી ત્યાંસુધી અન્નવસ્ત્ર આપે, ને ધણીના અખત્યારમાં રેહે; ને પિહેરમાં રહીને માગે તો આપે નહી.

૩. વિધવા બૈરીને તો નાતરાંનો ચાલ છે, માટે પલ્લું ખાઈ શકતી નથી, ને ધણીનો વારસ પલ્લું લેવા ચાહે તો ભરણપોષણ કરે. ને સૌભાગ્યવતીને તો ધણી અન્નવસ્ત્ર ન આપે તો પલ્લું ખાઈ શકેછે, ને અન્નવસ્ત્ર આપે તો ખાઈ શકે નહી.

*૪. એ ત્રણ બાબતનો જવાબ એ છે જે નાતરાંનો ચાલ છે માટે માથાઓળવો અથવા હિસ્સો અથવા વારસો અપાય નહી, ને રેહે તો ભા[ગ]દાર ભરણપોષણ કરે.

૫. એકઠા રહ્યાના સબબથી વેહેચણ કરી નથી, ને મરનારની ધણિયાણી બાળક છે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને હિસ્સો અપાય નહી. શામાટે જે નાતરાંનો ચાલ છે.

૬. નાલાયક દિકરાને બાપ કાહાડી શકે છે, ને અન્નવસ્ત્ર દાઝથી આપે તો બાપ મુખત્યાર છે, ન આપે તો બાપની મરજી.

વાલંદ–લીમચિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૦.

૧. ગમે તેવો દોષવાળો શરીરે અપંગ હોય તો તેનો વારસો પોહોંચેછે. તે મીલકત ખાતાં ખુટે તો તેના સગાવાહાલાં જે હોય તે તેને અન્નવસ્ત્ર પુરાં કરે.

૨. અમારામાં કોઈ બૈરીને કાહાડી મેલતા નથી.

૩. અમારામાં સૌભાગ્યવતી બૈરીને પલ્લાંમાંથી ખાવું પડેછે તેનું કારણ એ જે પોતાનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને તેને બીજી કાંઈ વસિયત નહી હોય તો પલ્લાંમાંથી ખાઇ શકેછે. ને વિધવા બૈરી છે ને તે નાતરૂં કરવાની નહી હોય ને ઘરડી થઈ હોય ને બીજું કાંઈ પાસે નહી હોય તો પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને અન્નવસ્ત્ર પુરૂં કરવું જરૂર છે ને નાતરૂં નહી કરે ત્યારે તે મરે ત્યારે બારમું કરવું જરૂર છે.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી. ને જે શખસ મરી ગયો હોય ને તેની સ્ત્રી મોટી હોય અથવા નાંધડી હોય ને જ્યાં લગી નાતરૂં નહી કરે ત્યાંસુધી તેને અન્નવસ્ત્ર (તથા) રેહેવાના ઘરના ભાડાં સુદ્ધાં આપે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મેલે એ વાત થઈ શકેછે, ને અન્નવસ્ત્ર બાપની મરજી ચાહે તો આપે, બાપ મુખત્યાર છે.

હજામ—મેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૩.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૨. અમારામાં કોઇ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે તેને ફારગતી આપે, અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઇ વિધવા બૈરીને વા સૌભાગ્યવતીને પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવાનો ચાલ નથી, મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરીગયો ત્યારે માલની ધણિયાણી વારસછે, જો નાતરે ન જાય તો.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી. ધણીના નામ ઉપર બેસી રેહે તો મેહેન[ત] મજુરી કરીને ખાય.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો તે રળીને ખાય, ને એકઠો રેહે તો માબાપ પાળે.

* ચોથા તથા પાંચમાના જવાબ ઉલટ પાલટ છે.

વાલંદ—લીમચિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૨.

૧. કોઈ શખસ આંધળો લુલો તથા લંગડો તથા ઠુંઠો હરેક દોષવાળો હોય તોપણ તેને વારસો પોહોંચેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મેલે—(બૈરી) બાહારલટીને. ને તે બૈરી જુદી રેહે તો તેનો ધણી, તથા ધણી નહી હોય તો ધણીની વસિયત ધણીના વારસના કબજામાં હોય તો તે અન્નવસ્ત્ર આપી શકેછે, ને પિહેરમાં રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપી શકાતું નથી. ને કાહાડી મેલે તે ન્યાતશેઠને તથા ન્યાતને જાહેર કરીને ન્યાત કેહે ત્યારે રજા આપે તો ધણી કાહાડી મેલે, પણ છંડાય નહી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી તથા સૌભાગ્યવતી તે પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરી શકતી નથી, અગર કરે તો પોતાની જાતથી રહિત હોય તો પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરી શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો મળેછે, અન્નવસ્ત્રને સારૂ બરોબર ભાગ મળે.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, ને કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે સ્ત્રીને માથાઓળવાનું નામ કરીને (સ્ત્રીને) પોતાના ધણીના માલમાંથી આપતા નથી. બીજે ઠેકાણે નાતરે નહી જાય તો ધણીના હિસ્સા બરોબર માલ મળેછે, કુલ માલની ધણિયાણી ધણી છે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મેલતા નથી.

હજામ—ખાનદેશી મરાઠાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૧.

૧. અમારામાં આંધળો તથા લુલો યા પાંગળો વિગેરે દોષવાળાને વારસો પોહોંચેછે.

૨. કોઇ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને તે બૈરી જુદી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ છે.

૩. કોઇ રાંડેલી બૈરીને તથા સોભાગણ બૈરીને તેનો ધણી ભરણપોષણ ન આપે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી રોટલા ખાયછે.

૪. કોઇ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે, નાતરે ન જાય તો.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, શામાટે જે નાતરે જાયછે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકી શકતા નથી.

હજામ—લીમચીયા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૪.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો અગર ઠુંઠો વિગેરે મોટી ખોડવાળો હોય કે જેથી પોતીકું ગુંજસ્ત થઈ શકે નહી, તે પરણેલો હોય તો તેના ભાઇઓએ વારસો આપવો જોઇએ, ને કુંવારો હોય તો તેને ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરવું જોઇએ.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાઢી મુકે તો નહી, પણ ના. ૪ ની કલમ ૪ પ્રમાણે બૈરી જુદી રેહે તો તેજ કલમ પ્રમાણે અન્નવસ્ત્ર આપે.

૩. કોઇ વિધવા બૈરીને અથવા સૌભાગ્યવતીને પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડે તેનું કારણ એ જે સૌભાગ્યવતી બૈરીનો ધણી ભરણપોષણ કરી શકે એવો ન હોય તથા પોતે અશક્તિવાન હોય તેથી, તથા વિધવા બૈરીનું કોઈ પિહેરમાં ભરણપોષણ કરનાર ન હોય તથા પોતે અશક્તિવાન હોય તેથી પોતીકા પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

૪. કોઇ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો તે મરનારની બૈરી નાતરે ન જાય ને ઘરમાં રેહે ત્યાંસુધી તેનું ભરણપોષણ તે મરનારના વારસો પોતાના ઘરની રીત પ્રમાણે કરેછે, ને એવી બૈરીને વારસો મળતો નથી.

૫. માથાઓળવો આપવાની ચાલ નથી તેથી એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૬. કોઇ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કહાડી મુકાય નહી તો અન્નવસ્ત્રનો જવાબ શું લખીએ ?

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

હજામ—ઓરપાડીઆ મેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો યા ઠુંઠો વા પાંગળો હોય તેને વારસો નહી પોહોંચ્યો હોય તો પોતાના ઘરમાં રાખી અન્નવસ્ત્ર તેના માબાપ ભાઈ હોય તે આપે, ને કોઈ નહી હોય તો ભીખ માગી ખાય.

૨. કારણવિના પોતાની બૈરી કાહાડી મુકાતી નથી. ને કારણથી કોઈ શખસ કાહાડી મુકે ને તે આકીનથી જુદી રહે તો ધણી અન્નવસ્ત્ર આપે, ને પોતાના પિહેરમાં રહે તો ધણી અથવા વારસ આપતા નથી.

૩. વિધવા બૈરી ઠેકાણે બેસી રહે, ધંધો નહી થાય તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે. ને સૌભાગ્યવતી પોતાની જાતથી તથા ધણીથી મેહેનત મજુરી નહી થઈ શકે તો પલ્લાંમાંથી કરે.

૪. કોઇ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના માલ પેદા કરીને મરી ગયો તેની ધણિયાણીને વારસો તો નહી પોહોંચે, પણ એકઠી રેહે ત્યાંસુધી ઘરમાંથી અન્નવસ્ત્ર પોહોંચે, ને જુદી રહે તો મેહેનત કરી પેટ ભરે.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવાની ચાલ નથી. બાળક સ્ત્રી સંતાનરહિત મુકી ધણી મરી ગયો ત્યારે ઘરમાં રેહે ત્યાંસુધી રોટલા ખાય, ને નાતરૂં કરે તો ધણીના વારસોને પલ્લું પાછું આપીને જાય.

૬. કોઇથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણી કાહાડી મુકાતો નથી, નાલાયકને પોતાના ઘરમાં રાખીને પાળવો પડેછે.

દરજી—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૧.

૧. જે એવા શખસ નાચાર છે ને આપવાનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને ધર્મ પોહોંચે તે આપે, તેમાં શો નિયમ છે?

૨. કોઈ બૈરી વટલી ગઈ તેને કોઇ આપતું નથી. બાકી બીજા સબબથી જુદી રહેતી હોય તો તેને અનાજ મણ ૧૮, છાયેલ ૨ આપે, ને બીજો ખરચ પેદા કરીને ખાય; ને એકઠી રેહે તેને કાંઇ નહી.

૩. કોઈ બૈરી નાતરે ન જાય, બેઠી રેહે તો તે પલ્લું ખાઇ શકેછે; ને શોભાશણવતી બૈરી કયારે પલ્લું ખાય, કે ધણી પરદેશ હોય ને સાસરે કોઇ ભરણપોષણ ન પુછે ને પિહેરમાં ગુજરાનનું ઠેકાણું ન હોય ત્યારે શોભાશણ બૈરી પલ્લાંનું ઘરેણું વેચી ખાય.

૪–૫–૬. સવાલ ૪ તથા ૫ તથા ૬ નો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો નથી.

દરજી—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૦.

૧. એ વાતમાં કાંઈ મુકરર નથી કે ફલાણો આપે ને ફલાણો ન આપે. એ વાતમાં આપનારની ખુશી.

૨. પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને તે બૈરી પિહે[ર]માં રેહે તો તેને માસ ૧ ના રૂ. ૨ લેખે દર મહીને આપ્યા કરે.

૩. શોભાશણ બૈરીને કાંઇ પેદાસ ન હોય તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાય, ને વિધવા થઈ હોય તો ને કાંઈ પેદા કરવાની તાકાત ન હોય તો પલ્લાંમાંથી ખાય, તેમાં કોઈનો અટકાવ નહી.

૪. પોતાના ધણીનો હિસ્સો ન હોય અથવા તેના ધણીનો માલ સૌમાં એકઠો પેદા કરેલો હોય તેમાંથી તેની ધણિયાણીને અન્નવસ્ત્ર મળે, ને છોકરો હોય તો બરાબર લે, ને છોકરો ન હોય તો તેને અન્નવસ્ત્ર મળે.

૫. અમારામાં માથાઓળવાની રીત નથી ને તે બૈરી નાતરે ન જાય ને તેના ધણીનો માલ હોય તેમાંથી તેનો ખરચ મળે.

દરજી—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૨.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વા બેહેરો તેને વારસો નહી પોહોંચ્યો હોય તેને પોતાના ઘરમાં રાખી તેના માબાપ ભાઇ હોય તે આપે, કોઈ નહી હોય તો ભીખ માગીને ખાય.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨. કારણવિના પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકાતી નથી. ને કારણથી કાહાડી મુકે ને બૈરી બિનબટ્ટે પોતાના આકીનથી જુદી રેહે તો ધણી અન્નવસ્ત્ર આપે, ને પોતાના પિહેરમાં રેહે તો ધણી તથા વારસ આપતા નથી.

૩. વિધવા બૈરી ઠેકાણે બેસી રહી હોય,–ધંધો નહી થાય તો પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે. ને સૌભાગ્યવતી(ને) પોતાની જાતથી તથા ધણીથી મેહેનત નહી થાય તો પલ્લાંમાંથી પોષણ કરેછે.

૪. કોઈ શખ્સ વેહેચણ કર્યાવિના માલ પેદા કરીને મરી ગયો તેની સ્ત્રીને વારસો તો નહી મળે, પણ એકઠી રેહે ત્યાંસુધી ઘરમાંથી અન્નવસ્ત્ર પોહોંચે, ને જુદી રેહે તો મેહેનત કરી પેટ ભરે.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવાની ચાલ નથી, બાળક સ્ત્રી સંતાન રહિત, ધણી મુકી મરી જાય, ત્યારે ઘરમાં રેહે ત્યાંસુધી રોટલા ખાય, ને નાતરૂં કરે તો ધણીના વાર[સ]ને પલ્લું આપી નાતરે જાય.

૬. કોઇથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણી કાહાડી મુકાતો નથી, તેને પોતાના ઘરમાં રાખી પાળવો પડે.

દરજી–ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૫.

૧. કોઈ શખ્સ આંધળો તથા લુલો અથવા હુંઠો વિગેરે હોય તેનું ભરણપોષણ કરવું જોઈએ; તે મકદૂર પ્રમાણે કરે, કાંઈ આંકડો મુકરર નથી.

૨. કોઈ શખ્સે પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકી અથવા મુકીને પરદેશ ધંધે રોજગારે ગયો, ને તે પિહેરમાં રેહે અથવા ધણી ઈજા દે ને રેહે ત્યારે તેને માસ ૧ [ના]·રૂ. ૨ લેખે ભરણપોષણના ધણી ધણિયાણીને આપે, પણ દુનિયાદારીના ખપ તથા વાપરથી ધણીથી ધણિયાણીને અથવા ધણિયાણીથી ધણીને બાતલ મુકી શકાય નહી; અથવા તે વસ્તુ તજાય નહી; કાંયજે અન્યોઅન્ય દુનિયાદારીનો માર્ગ પાળવો યોગ્ય છે. ને વરસ દાહાડે બે લુગડાં ધણિયાણીને ધણી આપે, એ વાત ઉપર પણ જાહેર કાંધેલી છે.

૩. ધણી નહી આપે તો પલ્લાંમાંથી ખાય, પણ આખર સર્વાળે માસ ૧ [ના] રૂ. ૨ તથા વરસ દાહાડે બે લુગડાં લેખે મુજરે પડે; તેથી વધતું મુજરે અપાવાનો ચાલ નથી.

૪. કોઈ શખ્સ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી (ની) જ્યારે તેના ધણીના નામઉપર કાયમ બેસી રહીને નાતરે ન ગઈ ને તેના છોકરાએ અથ[વા] વારસે વારસો લીધો–તે જેવો વારસો તેવો તેને ભરણપોષણ કરવાનો હક છે. ને તે બાઇને તે વારસ સાથે નહી બને ત્યારે અડધો વારસો તે બાઈને આપે. શાથી જે પર્યંતે તે બાઈ મરે ત્યારે તેના વારસ તેજ છે. ને નાતરે જાય તો બાઈને વારસો નહી પોહોંચે. ને કદાચીત વારસો વેહેચી લીધા બાદ નૈયત ફેરવીને નાતરે જાય તો તે લીધેલો વારસો તથા પલ્લું તે મરનારના વારસને પાછું લેવાનો હક છે.

૫. એ સેવાલનો જવાબ તો આ નંબરના ૪ જવાબમાં લખ્યોછે. ને વેહેચણ થઈ હોય ને તે બાઈ ધણીના નામ ઉપર કાયમ બેઠી રહી તો તેનો ચોથો હિસ્સો પોહોંચેછે, તેને બદલે તેનું ભરણપોષણ તે હિસ્સા મુજબ કરે તો કરી શકેછે. ને બાઇને ન બને ને જુદી રેહે તો ચોથો હિસ્સો લઈ શકેછે, ને નાતરે જાય તો ચોથો હિસ્સો લીધેલો વારસાદારને આપી જાય, ને પલ્લાંનું જેવર પણ આપી જાય.

૬. નાલાયક છોકરો ઉઠયો તો તેને પોતાના મકદૂર પ્રમાણે ખોરાક આપે.

માળી–મોગરેલિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૨.

૧. પતિત તથા ઘેલો અથવા આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે તો અન્નવસ્ત્રનું શું લખીએ?

૨. કાહાડી મુકેલી બૈરી જો કાયદામાં રેહે તો અન્નવસ્ત્ર યથાશક્તિ [આપે], ને નીકળી જાય તેને પણ નહી ને પિહેરમાં રેહે.તેને પણ આપે નહી.

૩. વિધવાને તો પોતાના ધણીના વારસમાં કાંઈ ન હોય તથા ધણીનો માલ પણ ન હોય ત્યારે પોતાના

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે. ને સોહાસણને તો પોતાનો ધણી નાદાર હોય ત્યારે પોતાના પલ્લાં- માંથી પોષણ કરવું પડે.

૪. જે શખસ એકઠાં છતાં પોતાના બાપના પૈ- સાની મદદ તથા પોતાના ભાઈબંધની મદદવિના જાત કમાઈથી પેદા કરીને મરે તેમાંથી અડધો હિસ્સો મરનારની ધણિયાણી લે, ને ગેરવાજબી ખરચ કરે નહી.

૫. એકઠા છતાં ધણી મરી જાય ત્યારે વિધવાને રેહેવાને વાસ્તે ઓરડો ૧ આપે તેનું નામ માથાઓ- ળવો કેહેવાયછે. ને તે માથાઓળવાનું કંઈ મુકરર નથી, ને પોતાની ઓખાત પ્રમાણે તથા જો બાળક ધણિઆણી નાતરે જાય તો તેજ વારસ છે તો આ- ગળ શું લખીએ? ને એકઠા છતાં તો માથાઓળવો આપવો પડેછે, પણ તેને વેચવાનો તથા ગિરવી મુક- વાનો તથા દાન કરવાનો તે બાઈને અધિકાર નથી.

૬. છોકરો નાલાયક હોય તો બાપ કાહાડી મુકી શકેછે, પણ વારસથી તો ખારસ થતો નથી, ને અ- ન્નવસ્ત્ર તો આપવું નહી.

માળી—સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૫.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવું જોઈએ. પણ જુદી રેહે ને પિહેરમાં રેહે તો આપતા નથી.

૩. વિધવા બૈરીનો ધણી એકઠાપણામાં મરી ગયો હોય તો તે મરનાર ધણીનો ભાઈ પાળે, ઘરમાં રા- ખીને—જો નાતરે ન જાય તો.

૪. મરનાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોં- ચેછે, પણ નાતરે ન જાય તો. ને એકઠી રેહે તો મર- નાર ધણીનો ભાઈ પાળે.

૫. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, શામાટે જે નાતરે જાયછે.

૬. પોતાનો છોકરો ગમે તેવો હોય તોએ કાહાડી મુકતા નથી.

માળી—ગુલફરોસનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક પ૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં આંધળો તથા પાંગળો તથા ઠુંઠો હોય તેના વારસો તેનું ભરણપોષણ કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ધણી કાહાડી મુકે ત્યારે બૈરી વરસ પાંચ સુધી નાતરૂં કરે નહી, ત્યાર પછી નાતરૂં કરે—તેનો ધણી બદફેલી કરે ત્યારે.

૩. સૌભાગ્યવતીનું ભરણપોષણ ધણી કરે—ફાર- ગતી નહી આપી હોય ત્યાંસુધી ધણીના અખત્યારમાં રેહે તો આપે, ને પિહેરમાં રેહે તો આપે નહી. ને વિધવાને દિકરો ભરણપોષણ કરે.

૪. તે બૈરીનો હિસ્સો બરાબર છે, પણ નાતરે જાય ત્યારે આપીને જાય.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવાનો ચાલ નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં છોકરો નાલાયક જુદો રેહે તેને કાંઈ આપે નહી.

કંદોઈ—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૧.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વિગેરે હરેક ખોડવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને કદાચ બાપની મિલ- કત કાંઈ નહી હોય ત્યારે તેનો ભાઈ આંધળાને પાળે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે તેને અન્નવસ્ત્ર તથા રેહેવાને ઓરડી આપેછે, પણ તે ધ- ણીના કહ્યાસર રેહે ત્યારે. ને પિહેરમાં રેહે ને અન્ન- વસ્ત્ર માગે તેને અપાતું નથી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરીને અથવા સૌભાગ્યવતીને પોતાનો ધણી અથવા દિએર તથા જેઠ અન્નવસ્ત્ર નહી આપે ને પોતાને કાંઈ ધંધો નહી આવડતો હોય ત્યારે પલ્લાંમાંથી વેચીને ખાયછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી ઘરમાં એકઠી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર મળેછે, ને કદાપિ જુદી રેહેવા ચાહે તો ધણીના હિસ્સાનો વારસો લઈ શકેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. માથાઓળવો આપવાની અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી. પણ કોઈ કુળઅુનિયાતની હોય ને ધણીના નામપર બેસી રેહે તો તેને ઉપરની કલમ ૪ થી પ્રમાણે મળેછે.

૬. કોઈ શખસનો છોકરો બદફેલીવાળો નાલાયક હોય ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર નહી આપે.

સુખડિયા—શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૪.

૧. *અમારી ન્યાતમાં તજવાનો ચાલ નથી, ને તેના જે કોઈ વાલી હોય તે ભરણપોષણ તો આપેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને તે બૈરી પોતીકા પિહેરમાં રહે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપતા નથી, ને તે બૈરી જુદી રહે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે સહી; ને તે જો બદફેલ ચાલે તો તેને આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ બૈરી પોતે વિધવા હોય ને પોતીકા જેઠ તથા દિએરમાં એકઠી રહેતી હોય તો તેનું ભરણપોષણ તો તે કરે, ને જુદી રહેતી હોય તો પોતીકા પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય ને તેની ધણિયાણી હોય ત્યારે તેના ભાગિયાઓ હોય તે તેનું ભરણપોષણ કરે. કદાપિ જુદી હોય તો પોતીકી મેળે મેહેનત મજુરી કરીને પેટ ભરે, નીકર પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાય.

૫. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતાની બાળ સ્ત્રીને મુકીને સંતાનરહિત મરી ગયો હોય, પણ તેની બૈરીને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી. બૈરી એકઠી રહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને તેનું પલ્લું તેની પાસે રહેછે.

* આ અંકવાળાએ અન્નવસ્ત્ર બાબતનું મથાળું લખી જવાબ લખેલા નથી. તજવા બાબતના મથાળામાં જવાબ છે, પણ તે સવાલો સાથે મુકાબલ કરતાં તજવા બાબત અને અન્નવસ્ત્ર બાબત બંનેના જણાયછે. તજવા બાબતની પેહેલી કલમની અંદર બંને મથાળાના જવાબ નીકળેછે, બાકીની કલમો તજવા બાબતના મથાળા નીચે છે, પણ અર્થ જોતાં અન્નવસ્ત્ર બાબત જણાયછે; તેથી તે બધી કલમો બંને મથાળામાં ઉતારેલીછે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકે તો પોતીકી મજુરી કરીને તે છોકરો ખાય, ને બાપ મુઆ પછી તો છોકરો વારસ થાયછે, ને વારસો તેને પોહોંચે.

કુંભાર—ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૯.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને નાતરે ન જાય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલછે.

૩. વિધવા બૈરીનો ધણી એકઠાપણામાં મરી ગયો હોય તો તે મરનાર ધણીનો ભાઈ પાળે ઘરમાં રાખીને, જો નાતરે ન જાય તો.

૪. તેને અન્નવસ્ત્ર આપે ને દુઃખી કરે નહી.

૫. અમારામાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે તો માથાઓળવો શેનો આપે ?

૬. આજલગી કોઈએ છોકરાને કાહાડી મુક્યો નથી.

કુંભાર—લાડ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ," અંક ૯૭.

૧. અમારામાં આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને તેના ભાઈ હોય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપેછે.

૨. અમારામાં બૈરીને કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી તો અન્નવસ્ત્રનું શું લખીએ ?

૩. એનો જવાબ ઉપર કલમ બીજી પ્રમાણે.

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે, જો નાતરે ન જાય તો પોતાનો હિસ્સો લઈ શકેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અથવા વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે, જો નાતરે ન જાય તો,—પણ માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને કાહાડી મુકી શકતા નથી. ને એમ કરતાં કાહાડે તો તે છોકરો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

કુંભાર-પરગણે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૩.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો યા ટુંટો વા પાંગળો હોય તેને વારસો નહી પોહોંચ્યો હોય તેને અન્નવસ્ત્ર પોતાના ઘરમાં રાખીને આપે.

૨. કોઈ શખસથી કારણવિના પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકાતી નથી, ને કારણથી કાહાડી મુકે તે પોતાના આફીનથી જુદી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે. ને બૈરી પોતાના પિહેરમાં રેહે તો અન્નવસ્ત્ર ધણી અથવા તેના વારસ આપતા નથી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી ઠેકાણે બેસી રહી હોય ને ધંધો નહી થાય તો પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે. ને સૌભાગ્યવતી હોય તેને પોતાની જાતથી અથવા ધણીથી મેહેનત મજુરી નહી થઇ શકે તો પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના માલ પેદા કરીને મરી ગયો તેની ધણિયાણીને વારસો તો નહી પોહોંચે. પણ ધણિયાણી ઘરમાં એકઠી રેહે ત્યાંસુધી ઘરમાં અન્નવસ્ત્ર પોહોંચે, ને જુદી રેહે તો મેહેનત મજુરી કરી પેટ ભરે, કોઈ આપે નહી.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવાનો ચાલ નથી. બાળક સ્ત્રી સંતાન રહિત મુકી મરી ગયો ધણી ત્યારે તે ઘરમાં રેહે તો રોટલા ખાય, ને નાતરે જાય તો પલ્લું પાછું આપીને નાતરે જાય.

૬. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણી કાહડી મુકાતો નથી. નાલાયકને ઘરમાં રાખીને પાળવો પડે.

કુંભાર-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૨.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો વિગેરે હોય તેને તેના જે કોઈ વારસ હોય તે અપંગને ધાનલુગડું આપ્યા કરે.

૨. અમારામાં કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે તો તેને ધાનલુગડું આપે, અગર તે બાઈ ધણી સાથે લડીને જુદી રેહે અથવા પિહેરમાં જઈને રેહે ત્યારે ધણી ઉપર ધાનલુગડાંનો દાવો પોહોંચતો નથી.

૩. રાંડેલી બૈરીનો હાથ ટાંટિયો દુખતો હોય ને મજુરી નહી બની શકે તો પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે. પણ સૌભાગ્યવતી બૈરીથી ધણીને પુછ્યાશિવાય પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકાતું નથી.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ને તેની ધણિયાણી એકઠી રેહે તો ધાનલુગડું પુરૂં કરે. ને જુદી રેહેવા ચાહે તો ધણીના હિસ્સા માફક તેને હિસ્સો મળે. પણ નાતરે જાય તો જે માલ હોય તે પાછો આપીને નાતરે જાય.

૫. માથાઓળવાનો સિરસ્તો અમારી ન્યાતમાં નથી.

૬. અમારામાં કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો બાપ પોતાની દાઝને સારૂ ધાનલુગડું આપે.

ધોબી-રાવતિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં આંધળા લુલાને દોષના સબબથી વારસો ન મળે તોએપણ ભરણપોષણ આપે, ન આપે તો હિસ્સો આપે.

૨. કોઇ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ છે, ને પંચ અપાવે છે.

૩. સૌભાગ્યવતીને ધણી ભરણપોષણ ન આપે તો બૈરી પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકે છે. ને વિધવાને વારસ અન્નવસ્ત્ર આપે તો પલ્લાંમાંથી ખાઇ શકતી નથી, ને ન આપે તો ખાય.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો તેની સ્ત્રીને હિસ્સો (આસો) આપવો વાજબી નથી, શા માટે જે નાતરે જવાનો ચાલ છે તેથી, ને બેઠી રેહે તો ભરણપોષણ આપે સહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી, શામાટે જે નાતરૂં કરી શકે છે તેથી ચાલ નથી.

૬. નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકેછે, પણ હિસ્સો ઉઠી શકતો નથી, ને અન્નવસ્ત્ર દાઝથી આપે તો બાપ મુખત્યાર છે.

ધોબી—પરદેશી બુદેલિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૯.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો યા ઠુંઠો વિગેરે કાંઈ હોય તો તેને પોતાના માબાપ અન્નવસ્ત્ર આપેછે, ને માબાપ નહી હોય ને માબાપનો માલ હોય તો તેનો વારસો પોહોંચેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કારણવિના કાહાડી મુકતા નથી, ને કારણથી કાહાડી મુકે ને તે પોતાના પિહેરમાં રેહે તો ભરણપોષણ આપતા નથી—એજ રીત છે.

૩. વિધવા બૈરી અમારામાં હોતી નથી, શાથી જે નાતરાં કરવાનો ચાલ છે, વાસ્તે વિધવાનું ભરણપોષણનું કારણ લખ્યું નથી. ને સૌભાગ્યવતી બૈરીનું ભરણપોષણ તો તેનો ધણી કરે, ને કારણ તો એ છે જે સૌભાગ્યવતીને કારણથી પોતાનો ધણી તજે તો મેહેનત મજુરી કરીને પેટ ભરેછે. એજ પ્રમાણે વિધવા પણ ભરણપોષણ કરેછે—મેહેનત મજુરી કરીને.

૪. કોઈ શખસ વેહેંચણ કર્‍યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ને તેની ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો તેને ભરણપોષણ આપેછે; ને નાતરે જાય તો તેને કાંઈ મળતું નથી. એજ રીત અમારી ન્યાતમાં છે, બીજી કાંઈ રીત નથી.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં છે નહી તો શું લખીએ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપતા નથી. પોતાની જાત મેહેનત કરીને ખાયછે.

ધોબી—આહીર ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને વારસો નહી આપે તો અન્નવસ્ત્ર લઈ શકેછે.

૨. અમારામાં કોઈ બૈરીને કાહાડી મુકતું નથી તો અન્નવસ્ત્ર કોને આપે?

૩. પલ્લું નથી તો પલ્લાંમાંથી ખાય શું?

૪. કોઈ શખસ વેહેંચણ કર્‍યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે જો દિએર જેઠમાં એકઠી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપેછે, હિસ્સો આપવાનો ચાલ નથી.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી, નાતરાંના સબબથી,

૬. નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપે નહી.

કડિયા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૪.

૧. વારસનો ભાગ તો સાબુત છે, ને દોષના સબબથી અપાય નહી ત્યારે તેને પાળી શકેછે.

૨. ધણીના કાયદામાં રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને પિહેરમાં રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે નહી.

૩. સૌભાગ્યવતીનું પોષણ ધણી કરી શકે નહી ત્યારે પલ્લાંમાંથી વાજબી ખરચ કરી શકેછે, ને વિધવા બૈરીને તેના ધણીનો વારસ અન્નવસ્ત્ર ન આપે ત્યારે પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે—વાજબી ખરચ કરી શકેછે.

૪. ભાગ વેહેંચ્યો નથી ને એકઠા રહ્યાના સબબથી મરનારનો માલ તથા હિસ્સો ધણિયાણીને મળે નહી, પણ ભરણપોષણ આપે, ન આપે તો હિસ્સો આપવો પડે.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી, શા માટે જે નાતરાંનો ચાલ છે, ને એવી બાળક સ્ત્રી રેહેતી નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. કોઈ શખસ પોતાના દિકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકી શકેછે, ને અન્નવસ્ત્ર બાપ આપે તો મુખત્યાર છે.

કડિયા—ઇડડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૮.

૧. કોઇ શખસ આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તો તેને વારસો પોહોંચેછે, ને કદાચ વારસો બાપનો ન હોય તો તેનો ભાઈ હોય તે ભરણપોષણ કરે—એજ રીત છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને બદફેલીથી કાહાડી મુકે ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે નહી, અગર પોતાના પિહેરમાં રેહે તોએપણ આપતા નથી; ને ધણીએ પોતાની ખુશીથી કાહાડી મુકી હોય ને જુદી રાખે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૩. વિધવા બૈરી પોતાના પલ્લાંમાંથી તથા મેહેનત મજુરી કરીને ખાય, ને સૌભાગ્યવતી બૈરીને તો તેનો ધણી ભરણપોષણ આપેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો અડધો હિસ્સો આપે ને નાતરે જાય તો તેના ધણીનો માલ જે કંઈ હોય તે તેના ભાઈને હવાલે કરે ને નાતરે જાય; એ શિવાય બીજું કાંઈ આપતા નથી.

૫. માથાઓળવો તો એ છે જે તે બાઇને રેહેવાની જગો આપે તેનું નામ માથાઓળવો. ને કોઇ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો માથાઓળવો આપેછે, ધણીના માલ પ્રમાણે આપેછે; ને કદાચ નાતરે જાય તો કાંઇ આપવું પડતું નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે ને તે જુદો રેહે તો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય, અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

કડિયા—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૭.

[આ અંકવાળાનો જવાબ નંબર ૧૪૮ સાથે મળતો આવેછે, તેથી ગ્રંથમાં ઉતાર્યો નથી.]

કડિયા—મારવાડી રજપુતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તો તેને વારસો પોહોંચેછે, ને કદાચ વારસો કાંઈ બાપનો ન હોય તો તેનો ભાઈ હોય તે ભરણપોષણ કરે—એજ રીત છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને બદફેલીના રાહથી કાહાડી મુકે ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે નહી, અગર પોતાના પિહેરમાં રહે તોએપણ આપતા નથી; ને ધણીએ પોતાની ખુશીથી કાહાડી મુકી હોય ને જુદી રાખે તેને ભરણપોષણ આપે.

૩. મેહેનત મજુરી કરીને વિધવા પોતાનું પોષણ કરેછે, ને સૌભાગ્યવતીને તો પોતાનો ધણી ભરણપોષણ કરે, શાથી જે અમારામાં પલ્લું રૂ. ૧૧) નું છે તો શું લખીએ?

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો અડધો હિસ્સો આપે, ને નાતરે જાય તો તેના ધણીનો માલ જે કાંઈ હોય તે તેના ભાઈને સ્વાધીન કરે ને નાતરે જાય; એ શિવાય બીજું કાંઈ આપતા નથી.

૫. માથાઓળવો તો એ છે જે તે બાઈને રેહેવાની જગો આપે તેનું નામ માથાઓળવો. ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો માથાઓળવો આપેછે—ધણીના માલ પ્રમાણે—ને કદાચ નાતરે જાય તો કાંઈ આપવું પડતું નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપેછે—લાચાર હોય તો.

ગોલારાણાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૪.

૧. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે હરેક ખોડવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે વાસ્તે અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૨. કોઈ શખસથી પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકાય નહી ને એમ કરતાં લડાઈના સબબથી બૈરી જુદી રેહે અથવા પોતાના પિહેરમાં જઈને રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી અથવા સૌભાગ્યવતી બૈરીને અટકાવ આવે ત્યારે પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‍યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને પોતાના ધણીનો હિસ્સો મળેછે.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયકીના સબબથી ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર નહી આપે.

ખતરી-વણકરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૪૭.

૧-૬. અમારી ન્યાતમાં અસલથી એ ધારો છે. સવાલ પેહેલેથી સવાલ છઠા સુધીમાં—અથવા ધણી તથા ધણિયાણી [માં] જે કોઈ[ને] આંધળા તથા લુલા તથા ઠુંઠા વિગેરે [થી] ગમે તેવી તસ્દી પોહોંચે તો ધણી ધણિયાણી એકએકનું ભરણપોષણ કરે, ને એ શિવાય બીજી બાબતો–હિસ્સો તથા વેહેચણ–બાપના દિકરાઓ જેટલા હોય બાપનામાં એકઠા, એમાં એક દિકરો પેદાગર-હવો તો હિસ્સો સૌના હક બરોબર પોહોંચે; (ને) અથવા એમાંથી કોઇ છોકરો મરી જાય તો તેના છોકરા તથા તેની બૈરીને ધણીનો હક પોહોંચે, ને તેને પેટે છોકરો હોય તો તેનો હક પોહોંચે, ને દાદાઓના દિકરા જેટલા હોય તેના હિસ્સા સૌના બરાબર વેહેચી લે; જેનો ધણી મરી જાય તેનો હિસ્સો આવે તે[માંથી] છોકરા સાથે ભરણપોષણ [કરે].

ખતરી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૮.

૧-૬. અમારી ન્યાતમાં અસલથી એ ધારો છે. સવાલ ૧ થી તે સવાલ ૬ સુધીનો જવાબ એ છે જે ધણી તથા ધણિયાણી [માં] જે કોઇ[ને] આંધળા તથા લુલા તથા ઠુંઠા વિગેરે [થી] ગમે તેવી તસ્દી પોહોંચે તો ધણી તથા ધણિયાણી એકએકનું ભરણપોષણ કરેછે; અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી. ને એ શિવાય બીજી બાબત-હિસ્સો તથા વેહેચણ કરે તેમાં બાપના દિકરા જેટલા હોય એમાં એક દિકરો પેદાગર હોય તોપણ હિસ્સામાં સૌએનો હક બરાબર પોહોંચેછે, ને એમાંથી કોઈ છોકરો મરી જાય તો તેના છોકરા તથા તેની ધણિયાણીને ધણીનો હક પોહોંચેછે. ને દાદાઓના દિકરા જેટલા હોય તે સર્વે હિસ્સા પ્રમાણે બરાબર વેહેચી લેછે, ને જેનો ધણી મરી જાય તેનો હિસ્સો તેના છોકરાની સાથે ભરણપોષણ છે.

ખતરી-વણકર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૯.

૧. કોઇ શખસ આંધળા વિગેરે ગમે તેવા દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, પણ તેના અપંગપણાના સબબથી હર કોઇ વિશ્વાસી માણસને સંભાળવા આપે ને તેમાંથી પોતાનું ગુજરાન ચલાવે; ને અગર વારસામાં કાંઇ ન હોય તો ધણિયાણી મેહેનત મજુરી કરીને ગુજરાન ચલાવે; ને ધણિયાણી એવી તરેહની હોય તો ધણી તેનું ગુજરાન ચલાવે.

૨. એ કલમનો જવાબ તજવા બાબતની કલમ ૪ માં લખ્યોછે.

૩. કોઇ વિધવા બૈરી રળતી કમાતી હોય તો પલ્લું ખાઇ શકાય નહી, ને બાઇ પોતાનું પલ્લું લઈને બાપને ઘેર રેહે તો પલ્લાંનો જવાબ બાપ દે, ને અગર તે બાઇ આંધળી વિગેરે અપંગ હોય તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ગુજરાન ચલાવેછે; પણ સૌભાગ્યવતીથી તો ધણીની રાજીવિના પલ્લું ખાઈ શકાતું નથી.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‍યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

નહી જાય તો હિસ્સો લઈ શકેછે, ને તે બાઈ નાતરે જવા ચાહે તો લીધેલા હિસ્સામાંથી જે રહ્યું હોય તે ધણીના વારસને પાછું આપીને જાય.

૫. માથાઓળવો આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને (બાપ) ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ મુકરર નથી, આપે તો બાપ મુખત્યાર છે

ખતરી–ફુરસરામીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૦.

૫. માથાઓળવા આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી, પણ ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઇ પોતાની બૈરીને મુકીને મરી ગયો ને તે મરનાર શખસના બાપદાદાની મીલકત હોય ને તે મરનારની બૈરી પોતાના ધણીના નામ ઉપર બેઠી રેહે ને દિએર જેઠમાં એકઠી રેહેતી હોય તો તે બાઈનું ભરણપોષણ દિએર જેઠ કરે. ને અગર તે મરનારના ભાઈ પોતે બાઇને દુઃખ દે ને તે બાઈ પંચાતને જાહેર કરે(ને) પંચાયતના લોક હરતરેહથી તેનું સમાધાન કરી આપે.

ખતરી–ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૧.

૧. આંધળા વિગેરે દોષવાળા હોય તોએપણ તેને બાપદાદાની મીલકતમાંથી વારસો પોહોંચેછે, અગર બાપ દાદાની મીલકત ન હોય ને તેની ધણિયાણી હોય તો મેહેનત મજુરી કરીને ધણીને પાળે; અગર ધણિયાણી ન હોય તો તેના ભાઈ ભત્રીજા પાળે, ને તે ન હોય તો પંચાયત પાળે.

૨. બૈરીને કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી, ને અન્નવસ્ત્ર પણ આપવાનો ચાલ નથી.

૩. સૌભાગ્યવતીને તો ધણી ઘરમાં રાખીને ખવડાવે ને વિધવા બૈરી ધણીના નામ ઉપર બેઠી રેહે તો તેને સાસરાંની મીલકતમાંથી હિસ્સો મળેછે તેમાંથી તે ખાય.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કરાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો સર્વ ભાગદારની બરાબર તેને હિસ્સો મળેછે.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. બાળક છોકરો હોય તો તેને નાલાયક જાણીને કહડાય નહી, ને મોટી ઉમરનો નાલાયક થયો તો તેને કાહાડી મુકે, ને તે પોતે મેહેનત કરીને ખાય, તેને અન્નવસ્ત્ર ન આપે.

ખતરી–ગણદેવીગરા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૧૯૨.

[આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા મુજબ છે એવી તેમણે કબુલિયત લખી આપી છે તે ગ્રંથ આખરે ઉતારી છે.]

ખતરી–સામસંગીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વિગેરે બીજા કાંઈ દોષવાળાને દોષના સબબથી હિસ્સો આપવામાં ન આવે તો ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરે, ને મુઆ પછી ઉત્તરસાધન પણ પોતીકી શક્તિ પ્રમાણે કરે.

૨. ધણીના કબજામાં રાખીને ભરણપોષણ આપે, ને કબજામાં ન રહે તો ભરણપોષણ લઈ શકતી નથી,

૩. વિધવાને ધણીના ભાઈના કબજામાં રાખે, ને ભરણપોષણ કરેછે; ને સૌભાગ્યવતીને તો ધણી ભરણપોષણ કરેછે,–ધણીના કબજામાં રાખીને.

૪. કોઈ શખસ પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો, તેની બાળક સ્ત્રી સંતાન રહિત છે તેને એકઠા રહ્યાના સબબથી હિસ્સો આપવામાં આવતો નથી. પણ ભરણપોષણ કરે, ન કરે તો હિસ્સો આપે.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી, ને ભરણપોષણ ઘરમાં રાખીને કરે છે, ને બાળકના સબબથી હિસ્સો મળે નહી.

* અંક ૧૭૮ વાળા સાથે જે જે કલમો મળતી નથી તેજ માત્ર ઉતારી છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. નાલાયક દિકરાને બાપ કાહાડી શકે છે, ને ભરણપોષણ આપે તો બાપ મુખત્યાર છે, ને ન આપે તો દિકરો જબરદસ્તીથી લઇ શકતો નથી.

રજપુત–ડફગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૪.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચે છે.

૨. કાહાડી મેલવાનો ચાલ નથી.

૩. વિધવા બૈરીનો ધણી એકઠાપણામાં મરી ગયો હોય તો તે મરનાર ધણીનો ભાઈ પાળે–ઘરમાં રાખીને–જો નાતરે ન જાય તો.

૪. તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, દુ:ખી કરે નહી.

૫. અમારામાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે તો માથાઓળવો શેનો આપે?

૬. આજલગી કોઇએ છોકરાને કાહાડી મુકયો નથી તો શું લખીએ?

રજપુત–જાદવવંશી શાખલા ગામનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને અન્નવસ્ત્ર નહી આપે તો વારસો લેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને પોતાના પિહેરમાં રેહે તો આપવાનો ચાલ નથી, ને જુદી રાખે તો અન્નવસ્ત્ર આપે.

૩. કોઈ રાંડેલી બૈરી બેઠી રેહે તો મેહેનત મજુરી કરીને ખાયછે, ને કાંઈ કાહિલી થાય ને તેના વારસ ખબર નહી લે તો બાઈ પલ્લાંમાંથી ખાયછે; ને સૌભાગ્યવતીને તો તેનો ધણી ભરણપોષણ કરેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે નહી જાય ને એકઠી રહીને મેહેનત મજુરી કરે તો તે બાઈને અન્નવસ્ત્ર પુરૂં કરે.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી, શાથી જે નાતરાંનો ચાલ છે.

૬. નાલાયક જાણીને છોકરાને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો તે મેહેનત મજુરી કરીને ખાયછે.

રજપુત–મારૂ ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૧.

૧. કોઇ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો અથવા હુંઠો વિગેરે હોય તેને વારસો તો મળેછે, પણ તે વારસાથી તેનું ગુંજસ્ત નહી થઇ શકે ને તે પરણેલો હોય તો તેના ભાગિયા તેનું ગુંજસ્ત નહી ચલાવે તો ચાલે, ને કુંવારો હોયતો ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરે, જુદા અન્નવસ્ત્ર આપે નહી.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને તે બૈરી ધણીની મરજીવિના પિહેરમાં અથવા જુદી રેહે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે નહી, ને ધણીની મરજીથી જ્યાં રેહે ત્યાં તો દાણા મણ ૧૮ ને લુગડાં ૨ આપેછે, ને પોતાના પિહેરમાં ધણીની મરજીથી રહેલી હોય તેને પણ પોતાના ધણીના કુળવાળા ભરણપોષણ આપેછે, ને કુંવારેથી મોટી ખોડવાળી હોય તેને તો કોઈ ભરણપોષણ આપે નહી.

૩. વિધવા બૈરીને તો જાતે પોતે અપંગ હોય ને પોતાના ધણીનું આયપત નહી હોય તો તેને પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે; સૌભાગ્યવતીને પણ પોતે તથા પોતાનો ધણી અપંગ હોય અથવા આયપત નહી હોય અથવા પોતીકો ધણી કાહાડી મુકે ને અન્નવસ્ત્ર નહી આપે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

૪. કોઇ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચતો નથી, પણ અન્નવસ્ત્ર તો એજ નંબરની કલમ ૨ પ્રમાણે આપેછે, ધણીના માલનો કાંઇ નિયમ નથી.

૫. માથાઓળવો તે રાંડેલી બૈરીને છોકરો ન હોય ત્યારે સાસરેથી આએદો રૂ. ૧૦૦) નું આયપત હોય તો રૂ. ૧૦) આપે; એ પ્રમાણે આયપત ઉપર આપેછે. ને કોઇ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યા-

વિના પોતાની સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો તે સ્ત્રીને માથાઓળવાનું નામ કરીને તે સ્ત્રીના ધણીના માલમાંથી હિસ્સો આપીને બાકી માલ મરનાર શખસના કુળમાં જાય એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે, તે એજ કલમમાં લખ્યા પ્રમાણે આપેછે; ને કદાચ ભાઈઓ સાથે વેહેચણ કરી હોય ને તે રાંડેલી બૈરીને છોકરી ન હોય તો સગાભાઇ ભત્રીજા માથાઓળવો આપે છે, ને પિત્રાઇ વિગેરે હોય તો પોતાના ધણીનો ભાગ ખાય.

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકેછે ને તેને અન્નવસ્ત્ર પણ આપવાનો ચાલ નથી.

રજપુત–ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વિગેરે કોઈ હોય તેને વારસાનો હક પોહોંચેછે, ને વારસો લીધા પછી પોતાનો ઇતબાર આવે તેને પોતાનો માલ સોંપે ને તેની પાસે અન્નવસ્ત્ર લે.

૨. અમારામાં કોઇ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, પણ બાઇ બદજાત હોય ને ધણી સંગાથે લડીને જુદી રેહે તો ધણી અન્નવસ્ત્ર આપવામાં મુખત્યાર છે, કદાપિ ધણી લુચ્ચો ઉચકો હોય ને બાઇ સુધે રસ્તે ચાલતી હોય તો જુદી રાખીને અન્નવસ્ત્ર આપી શકેછે, ને પિહેરમાં રેહે તો આપવાનો ચાલ નથી.

૩. સૌભાગ્યવતી બૈરી તથા વિધવા બૈરીના પલ્લાંના વારસ ભરણપોષણ નહી આપે તો પલ્લાંમાંથી ખાઇ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કીધાવિના પોતે માલ પેદા કરીને સંતાન રહિત મરી જાય ત્યારે ધણીના માલ પ્રમાણે દિએર જેઠ અન્નવસ્ત્ર આપ્યા કરે, અગર છોકરી હોય તો તેનો આવ્યો ગયો ખરચ કરે મરનારના માલ પ્રમાણે; કદાપિ તેને છોકરો હોય તો મરનારના તમામ માલનો તથા તેના બાપના હિસ્સાનો વારસછે.

૫. માથાઓળવો–બાપીકી મીલકત હોય ને બેઠી રેહે તો રેહેવાને જગો આપે.

૬. કોઈ શખસનો છોકરો લુચ્ચો ઉચકો હોય ને બાપ તેને કાહાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, પણ છોકરો સારો છે ને બાપ કોઈના શિખવ્યાથી કાહાડી મુકે તો છોકરો અન્નવસ્ત્ર લઇ શકેછે.

રજપુત–પાધરા ભાગળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૯.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો યા ઠુંઠો વિગેરે હોય તેને અમારામાં વારસો પોહોંચેછે.

૨. એ કલમનો જવાબ તજવા બાબતની કલમ ૪ પ્રમાણે.

૩. વિધવા બૈરીથી મેહેનત નહી થાય ને તેના વારસ બરદાસ્ત નહી કરે તો પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરેછે; ને સૌભાગ્યવતીનો ધણી પરદેશ ગયો ને ખરચ નહી મોકલતો હોય તો પલ્લું ગિરો મુકીને ખરચ ખાઈ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કીધાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તે બાઈ એકઠી રેહે તો ખોરાકીપોશાકી કરે, ને જુદી રેહેવા ચાહે તો ધણીનો હિસ્સો લઈ શકેછે.

૫. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કીધાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી જાય ને તે બાઈ એકઠી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને ન બને ને જુદી રેહેવા ચાહે. તો ધણીનું બાપીકું ઘર હોય તો તે મધેથી રેહેવાની જગો તથા ખોરાકીપોશાકીને સારૂ હિસ્સો બાઈને આપે. ને કદાચ વેહેચણ કીધી હોય ને મરી જાય તો ધણીના માલની વારસ બાઈ છે.

૬. છોકરાને બાપે નાલાયકીના સબબથી ઘરમાંથી કાહાડી મુક્યો તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

સગરિયા–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં આંધળા વિગેરે હરેક ખોડ-

વાળાને વારસો પોહોંચે છે વાસ્તે અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૨. એ સવાલનો જવાબ તજવા બાબતની ચોથી કલમમાં આવેલો છે.

૩. વિધવા બૈરીને અથવા સૌભાગ્યવતીને અટકાવ આવે ત્યારે પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડે છે.

૪. કોઈ શખસ પોતે વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરીને પોતાના ધણીનો હિસ્સો પોહોંચેછે, ને પેદા કર્યાવિના મરી ગયો હોય તોએપણ હિસ્સો બરાબર લેછે.

૫. માથાઓળવો બૈરીને આપવાનો ચાલ છે, નાતરે નહી જાય ત્યારે.

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

ગરાસિયા—બારડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૧૨.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો યા પાંગળો અથવા ઠુંઠો વિગેરે હોય તેને વારસો તો મળેછે, પણ તે વારસાથી તેનું ગુજરાન નહી થઇ શકે ને તે પરણેલો હોય તો તેના ભાગિયા તેનું ગુંજરસ્ત નહી ચલાવે તો ચાલે, ને કુંવારો હોય તો ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરે, જુદા અન્નવસ્ત્ર આપે નહી.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને તે બૈરી ધણીની મરજીવિના પિહેરમાં અથવા જુદી રહે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે નહી, ને ધણીની મરજીથી જ્યાં રહે ત્યાં દાણા મણ ૧૮ ને લુગડાં ૨ આપેછે, ને પોતાના પિહેરમાં ધણીની મરજીથી રહેલી હોય તેને પણ પોતાના ધણીના કુળવાળા ભરણપોષણ આપેછે, ને કુંવારાથી મોટી ખોડવાળી હોય તેને તો કાંઈ ભરણપોષણ આપે નહી.

૩. વિધવા બૈરીને તો જાતે પોતે અપંગ હોય ને પોતાના ધણીનું આયપત નહી હોય તો તેને પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે, ને સૌભાગ્યવતીને પણ પોતે તથા પોતાનો ધણી અપંગ હોય અથવા આયપત નહી હોય અથવા પોતીકો ધણી કાહાડી મુકે ને અન્નવસ્ત્ર નહી આપે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચતો નથી, પણ અન્નવસ્ત્ર તો એજ નંબરની કલમ ૨ પ્રમાણે આપેછે. ધણીના માલનો કાંઈ મેળ નથી.

૫. માથાઓળવો તે રાંડેલી બૈરીને છોકરો નહી હોય ત્યારે સાસરેથી આએદો આયપત રૂ. ૧૦૦) નું હોય તો રૂ. ૧૦) આપે,—એ પ્રમાણે આયપત ઉપર આપેછે; ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતાની સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો તે સ્ત્રીને માથાઓળવાનું નામ કરીને તે સ્ત્રીના ધણીના માલમાંથી હિસ્સો આપીને બાકી માલ મરનાર શખસના કુળમાં જાય એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે તે એજ કલમના લખ્યા પ્રમાણે આપેછે; ને કદાચ ભાઈઓ સાથે વેહેચણ કરી હોય ને તે રાંડેલી બૈરીને છોકરી ન હોય તો સગા ભાઈભત્રીજા માથાઓળવો આપેછે, ને પિત્રાઈ વિગેરે હોય તો પોતાના ધણીનો ભાગ ખાય.'

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકેછે, ને તેને અન્નવસ્ત્ર પણ આપવાનો ચાલ નથી.

સલાટ—સોમપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૪.

૧. અમારામાં આંધળા તથા લુલા વા પાંગળા તથા ઠુંઠા વિગેરે હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.

૨. કોઇ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને ફારગતી નહી થઈ હોય તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ છે, ફારગતી થઈ હોય તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી વા સૌભાગ્યવતી બૈરી પોતાના ધણીના ઘરમાં એકઠી રેહે તો રોટલા ખાય, ને સૌભાગ્યવતી બૈરી જુદી રેહે તો તેનો ધણી તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને વિધવા બૈરી જુદી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણીનો હિસ્સો સર્વે ભાગિયાની બરાબર પોહોંચેછે—નાતરે ન જાય તો.

૫. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, તે છોકરા મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

કાછિયા—સુરતી ક્ષત્રીવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૭.

૧. કોઇ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો યા હુંઠો વિગેરે કાંઇ હોય તેને હિસ્સો મળેછે, ને હિસ્સો નહી લે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપેછે.

૨. એ સવાલનો જવાબ તજવા બાબતની કલમ ૪ મધ્યે લખેલો છે.

૩. વિધવા બૈરી નાતરે નહી જવાની હોય તો પોતાના પલ્લાંઉપર મુખત્યાર છે ને સૌભાગ્યવતી તો ધણીની સલાહથી પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરેછે.

૪. કોઇ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે નહી જાય ને એકઠી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર મળેછે, ને જુદી રેહે તો પોતાના ધણીના માલ પ્રમાણે હિસ્સો મળેછે.

૫. માથાઓળવો આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને સેતાન જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે, પણ બાપ અન્નવસ્ત્ર આપતો નથી.

કાછિયા—સુરતી કણબીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૮.

૧. આંધળો તથા લુલો તથા હુંઠો તથા બેહેરો વિગેરે હોય તેનો વારસામાં બીજા વારસો પ્રમાણે હક બરાબર છે.

૨. ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે હોય તે ખરૂં.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી હોય ને તેને ભરણપોષણ ન થતું હોય તો પોતાના પલ્લાંમાંથી સંપત પ્રમાણે ભરણપોષણ કરે, ને સૌભાગ્યવતી બૈરી હોય તો તેને ભરણપોષણ પોતાના ધણી ઉપર પોહોંચેછે.

૪. ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે હોય તે ખરૂં.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૬. ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે હોય તે ખરૂં.

કાછિયા—કણબી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૯.

૧. આંધળો તથા લુલો તથા હુંઠો તથા બેહેરો વિગેરે હોય તેનો વારસામાં બીજા વારસોના હક બરાબર છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને પોતાના ઘરમાંથી કાહાડી મુકે ને તે બૈરી જુદી રેહે તો માટીને ભરણપોષણ આપવું જોઈએ, ને કદાચ તે બૈરી પોતાના માબાપના ઘરમાં રહીને રોટલા ખાય તો ધણી ઉપર અન્નવસ્ત્ર પોહોંચતું નથી.

૩. કોઈની વિધવા બૈરી હોય ને તેને ભરણપોષણમાં બસ ન થતું હોય તો પોતાના પલ્લાંમાંથી સંપત પ્રમાણે ભરણપોષણ કરે, ને સૌભાગ્યવતી બૈરી હોય તો તેને ભરણપોષણ પોતાના ધણી ઉપર પોહોંચેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના મરી જાય ને તેની બૈરી [ને] અન્નવસ્ત્ર પોહોંચેછે, હિસ્સો કાંઈ પોહોંચતો નથી.

૫. માથાઓળવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો બાપ મુખત્યાર છે; અન્નવસ્ત્ર આપવું જરૂર નથી.

કોળી—તળબદા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૪.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો યા પાંગળો વા હુંઠો વિગેરે હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, તેથી તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાની જરૂર નહી.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ત્યારે તે બૈરી પોતાના આફીનથી ધણી ઉપર રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, અગર પોતાના પિહેરમાં રેહે તો આપતા નથી, ને ધણીના કુળ પાસે કોઈ માગતું નથી ને તે આપતા પણ નથી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરીના છોકરા તથા સાસરિયાંને સૌભાગ્યવતીનો ધણી તથા છોકરા ભરણપોષણ નહી કરે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડે.

૪. કોઇ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરીજાય તેની ધણિયાણીને વારસો તો પોહોંચતો નથી, પણ નાતરે નહી જાય ને બેસી રેહે તો ઘરમાં તથા ખેતીમાં ધંધો કરે ને રોટલા ખાય, અન્નવસ્ત્ર જુદું આપવાનો ચાલ નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવાનો ચાલ નથી, પણ કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના છોકરાવિનાનો મરી જાય તો તેની વિધવા સ્ત્રી પોતાના સાસરાના ઘરમાં રહીને રળીખાય; ને ધણીની માલ મીલકત તો ધણીના કુળમાં જાય. વેહેચણ કરી હોય તોએ એજ પ્રમાણે છે.

૬. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણી કાહાડી મુકાતો નથી.

કોળી—તળબદા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૨.

[આ અંકવાળાનો જવાબ "કોળી—ઓરપાડના તળબદા" અંક ૧૨૪ સાથે મળેછે તેથી તે જુઓ.]

કોળી—માળવી ભગતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૩.

૧. આંધળા વિગેરેને હિસ્સો પોહોંચે છે.

૨. કાહાડી મુકવાનો ચાલજ નથી.

૩. પલ્લું નથી, મેહેનત મજુરી કરીને પેટ ભરેછે, ને ધણી હોય તો તે ખવડાવે ને તે ન હોય ને તેનો માલ હોય તો તેમાંથી ખવડાવે; પણ અમે તો ગરીબ લોક છૈએ.

૪. વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની બૈરીને અડધોઅડધ હિસ્સો મળે પણ તેના નામ ઉપર બેસી રેહે ત્યારે; ને નાતરે જાય તો તેને અપાય નહી ને કદાપિ આપ્યું હોય તો તેના વારસને આપીને જાય.

૫. નાતરું કરવાનો ચાલ છે, માટે માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

કોળી—તળબદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૦.

૧. કોઈ શખસ લુલો તથા ઠુંઠો તથા બેહેરો તથા આંધળો વિગેરે રોગી હોય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ત્યારે તે બૈરી પોતાના આફીનથી ધણી ઉપર રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, અગર પોતાના પિહેરમાં રેહે તો આપતા નથી, ને ધણીના કુળપાસે કોઈ માગતું નથી, ને તે આપતા પણ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે કોઈ વિધવા બૈરી તથા સૌભાગ્યવતી છે ને પલ્લાંમાંથી ખરચવા ચાહે તો મેહેનત મજુરી થાય ત્યાંસુધી ખરચાય નહી, જ્યારે અટકે ત્યારે ખરચે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ હિસ્સો વેહેચ્યાવિના મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને ઘરમાં રાખીને ધંધો કરાવે ને ભરણપોષણ કરે, ને જુદી રેહેવા ચાહે તો કાંઈ આપે નહી.

૫. જે શખસની બૈરી બાળરાંડ—સંતાન રહિત છે ને તે ધણીના નામ ઉપર રેહે તો ધણીના ઘરમાં રહી ધંધો કરીને પોતાનું ગુજરાન ચલાવે.

૬. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે જે કોઈ છોકરો નાલાયક થયો ને તે બાપના કહ્યામાં રેહે ત્યાંલગી અન્નવસ્ત્ર આપે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ઠાકોર–પરદેશી ડાંગી તડપહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૩.

૧. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને અમારામાં વારસો પોહોંચે છે, (ને) અગર કંઈ વારસો નહી હોય તો ભાઈઓ તેની બાલાશ કરે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને અબનાવથી કાહાડી મુકે, ને તે બૈરી ધણીના હુકમથી જે જગાએ રેહે ત્યાં તેનો ધણી ખોરાકીપોશાકી પુરી કરે, પણ તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં રેહે તો તેને ખોરાકીપોશાકી આપવાનો ચાલ નથી.

૩. રાંડેલી બૈરી પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાઇ શકેછે, ને સોહાસણ બૈરી તો ધણી ધણિયાણીની રાજીથી પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે નહી જાય તો તેને પોતાના ધણીના માલ પ્રમાણે હિસ્સો મળે છે.

૫. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, ને કોઇ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કર્યાવગરનો મરી ગયો ત્યારે તે બૈરી તો નાતરે જાય છે, અગર કોઈ બૈરી પોતાના ધણીના નામ ઉપર બેઠી રેહે તો તેને ઉપરની કલમ ૪ પ્રમાણે હિસ્સો મળે છે.

૬. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને આજ સુધી (કોઈએ) કાહાડી મુકયો નથી.

ઠાકોર–પરદેશી ડાંગી તડબીજાનો જવાબ.*

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૪.

તેલી–દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૩.

૧. આંધળા લુલા વિગેરે દોષવાળાને દોષના સબબથી હિસ્સો આપવામાં ન આવે માટે તેને ઘરમાં રાખીને રોટલા ખવડાવેછે–પોતાની લાજ માટે.

૨. ધણી કાહાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપે ને બૈરી જબરદસ્તીથી બદફેલી કરે ને સાસરે ન જાય તો ધણી આપે નહી.

૩. સૌભાગ્યવતીને તો ધણી ભરણપોષણ કરે ને વિધવા તો નાતરે જાયછે, ને કોઈ નાતરે જવા જેવી નથી તેને આપતા નથી, ને દિકરા હોય તો તેને રાખીને રેહેછે, તેનું આપ્યું સર્વે ખાય.

૪. એવી બાળક બૈરી રેહેતી નથી, ને રેહે તો ભરણપોષણ આપવું જોઈએ.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી, શામાટે જે નાતરે જાયછે, ને બાળક સ્ત્રી રેહેતી નથી.

૬. બાપ મુખત્યારછે–આપે તો ખુશી ને ન આપે તો દિકરો લઈ શકતો નથી.

ખમાર–મોઢનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૯.

૧. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તો તેના વારસ બરદાસ્ત કરેછે, એજ રીત અમારી ન્યાતમાંછે.

૨. કબજામાં રેહે તો તે બૈરીને તેનો ધણી ખોરાકપોશાક આપેછે, ને પિહેર રહીને માગે તો આપતો નથી.

૩. વિધવા બૈરી નાતરે ન જાય તો મેહેનત મજુરી કરીને પેટ ભરે, ને સૌભાગ્યવતી બૈરીને તો તેનો ધણી ખોરાકપોશાક આપેછે, અગર ધણી તે બૈરીને ખોરાકપોશાક ન આપે તો સરકાર તે બાઈને અપાવે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો, ત્યારે તેની બૈરી જો કદાપિ નાતરે નહી જાય તો તેના ધણીના માલ પ્રમાણે તે બાઇને હિસ્સો પોહોંચેછે–એજ રીતછે.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપેછે.

---

* વિવાહના જવાબમાં જે શેરો લખ્યો છે તે જુઓ પૃષ્ઠ ૧૫૭.

દખણી–નામદેવનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૩.

૧. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે ગમે તેવા દોષ-વાળો હોય પણ તેનું ભરણપોષણ તેનો વારસ કરે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકવા ચાહે તેનું કારણ એ જે બદફેલી એજા ચાલતી હોય ને ધણીએ નજરે દિઠી હોય તે, તથા ધણીની મરજીમાં ન રહી એજ કારણથી કાહાડી મુકે, તેને અન્નવસ્ત્ર આપવામાં આવતું નથી. તે બૈરી પિહેરમાં રેહે ને કેટલેક દિવસે પોતીકા દિલમાં અંદેશો કરે કે ધણીની મરજી પ્રમાણે ચાલી નહી તે વાસ્તે ધણીને કેહે કે હું તારી મરજી માફક ચાલીશ, ત્યારે ધણી પોતીકી પતીજ કરીને ઘરમાં બોલાવે ને રાખે ને ભરણપોષણ કરે.

૩. કોઈ વિધવા બૈરીને અથવા સૌભાગ્યવતીને પોતીકું પલ્લું ન્યાતના ચાલ પ્રમાણે થોડું છે વાસ્તે મેહેનત કરીને ભરણપોષણ કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરી મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને છોકરો હોય તો વારસો મળેછે, ને છોકરો ન હોય ત્યારે તેને ભરણપોષણ જેટલું મળે.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના દિકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો તે છોકરો મેહેનતમાં મજબુતછે તો પોતાનું ગુજરાન કરે, અથવા મેહેનતમાં નાચારછે તો તેનું ભરણપોષણ તેનો બાપ કરે.

ગંધર્વનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૩.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો અથવા પાંગળો યા ઠુંઠો વિગેરે કોઈ હોય તેને વારસો મળેછે, ને વારસો નહી હોય તો પોતાની આબરૂને સારૂ તેના વારસ પાળેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનું તો તજવા બાબતની કલમ ૪ માં લખેલું છે.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી ધણીના નામઉપર બેસી રેહે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ગુજરાન કરે, ને સૌભાગ્યવતી તો ધણીની રજાથી પલ્લાંમાંથી ખરચ કરે ને ભરણપોષણ કરે છે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી ઘરમાં રેહે તો અન્નવસ્ત્ર પુરૂં કરે–વારસોની પાસે રાખે.

૫. અમારામાં માથાઓળવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયકના સબબથી કાહાડી મુકે તો તે પોતે પોતાની મેળે પોતાનું ગુજરાન કરે.

ભાટ–કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૦૭.

૧. *કોઈ શખસ આંધળો તથા બેહેરો તથા લુલો તથા ઠુંઠો હોય.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપેછે, તે બૈરી તેની મેળે મસ્તી કરીને ધણીને તથા સાસરિયાંને નહી ગાંઠે ને પોતાની મરજી માફક ચાલે તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપવામાં આવે નહી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી તથા સૌભાગ્યવતી બૈરી-પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ નહી થાય તો તેના વારસો હોય તે અન્નવસ્ત્ર આપેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો હોય તેની ધણિયાણીને ભરણપોષણ તથા તેને રેહેવાને ઓરડી સુધ્ધાં આપવું જોઈએ, તથા તેને છોકરી હોય તેનો વેહેવાર પણ વારસોને કરવો જોઈએ.

૫. માથાઓળવો તે રેહેવાની ઓરડી–એ મુકરર છે, ને કોઇ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી જાય ત્યારે તેની સ્ત્રીને માથાઓળવાની ઓરડી તથા ભરણપોષણનું આપીને બાકીનો માલ મરનારના કુળમાં જાય એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે, ને સ્ત્રીને

* અસલ કાગળમાં આ જવાબ અધુરોજ છે.

એવી તરેહથી મીલકત પ્રમાણે આપવામાં આવેછે, ને ન્યાતિના સિરસ્તા પ્રમાણે આપેછે. ને વેહેચણ કરયા પછી સગો ભાઈ તથા ભત્રીજો હોય તો ઉપર પ્રમાણે ભરણપોષણ કરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસનો છોકરો નાલાયક હોય તોયપણ તેનું ભરણપોષણ કરવું જોઈએ.

ભાડભુજા—કાયસ્થ વાસુદેવજીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા ઠુંઠો યા લુલો વા પાંગળો વિગેરે દોષવાળો હોય ત્યારે તેને વારસો પોહોંચેછે, ને વારસામાં કાંઈ માલમતા નહી હોય તો તેના ભાઈ તેને અન્નવસ્ત્ર આપેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને તે બૈરી પોતાના બાપને ઘેર રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપતા નથી, ને જુદી રેહે તો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય, ને મેહેનત મજુરી નહી કરી શકતી હોય ત્યારે તો તેનો ધણી અન્નવસ્ત્ર તથા તે ઘરનું ભાડું આપે એ ચાલછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં બૈરીનો બાપ પલ્લું પાછું આપતો નથી તો શું લખીએ? બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કરયાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની ધણિયાણી લઈ શકેછે—નાતરું ન કરે તો.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી. તે બૈરી એકઠી રેહે તો તેના સાસરિયાં તેનું ભરણપોષણ કરેછે—નાતરે ન જાય તો.

૬. કોઈ શખસનો છોકરો નાલાયક હોય ને કાહાડી મુકે ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

ભરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૮.

૧–૬. અન્નવસ્ત્ર બાબતના સવાલ ૬ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં આંધળા તથા લુલા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે, ને વારસામાં કાંઈ માલ નહી હોય તો તેના ભાઈ હોય તે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે. ને અમારી ન્યાતમાં બૈરી કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી; ને તે બૈરી એકઠી રહીને રોટલા ખાયછે; જુદી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, તથા માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, શામાટે જે નાતરું કરવાનો ચાલછે.

ભરવાડ—ઓરપાડનાનો જવાબ,

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો યા પાંગળો યા ઠુંઠો વિગેરે હોય-એ દોષ મધે મોટા દોષ હોય કે જેથી પોતીકું ગુજસ્ત થઈ શકે નહી તે શખસ પરણેલો હોય તો વારસો મળેછે, ને કુંવારો હોય તો તેના ભાગિયાઓ તેને ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરેછે.

૨. કોઇ શખસથી પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકાય નહી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૩. કોઇ વિધવા બૈરી જાતે અપંગ હોય ને સૌભાગ્યવતી તો પોતે તથા પોતાનો ધણી અપંગ હોય તે કારણથી પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરેછે.

૪. કોઇ શખસ વેહેચણ કરયાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસોજ મળેછે તો અન્નવસ્ત્રનો જવાબ શું લખીએ?

૫. માથાઓળવો આપવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૬. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકાય નહી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

ત્રીલોણી—મરેઠા દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૦.

૧–૬. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે, અગર વારસો નહી આપે તો અન્નવસ્ત્ર આ-

પેછે. ને બૈરીને કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી તો અન્નવસ્ત્ર કોને આપે ? ને વિધવા બૈરી નાતરે ન જાય તો તેનો વારસ પાળેછે, ને વારસ ખબર નહી લે તો પલ્લાંમાંથી ખાયછે; ને સૌભાગ્યવતીને તો તેનો ધણી પાળેછે. ને અમારામાં માથાઓળવાનો ચાલ નથી. ને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

આલિયા—પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૦.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરે ગમે તેવો દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે તો તે બૈરીને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલછે.

૩. વિધવા બૈરી પોતાના સાસરામાં એકઠી રેહે તો સાસરિયાં અન્નવસ્ત્ર આપેછે, ને જુદી રેહે તો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય, શામાટે જે અમારામાં પલ્લાંનો ચાલ નથી ને સૌભાગ્યવતીનું ભરણપોષણ તેનો ધણી પુરૂં પાડેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‌યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે—જો નાતરે ન જાય તો.

૫. અમારામાં બૈરીને પોતાના ધણીનો વારસો પોહોંચેછે—જો નાતરે ન જાય તો, પણ માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકતા નથી, ને છોકરો મોટો થયા પછી બદચાલ ચાલતો હોય ત્યારે તો કાહાડી મુકેછે, ને તે છોકરો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

વાંસફોડા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૩.

૧. આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૨. કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૩. વિધવા બૈરીનો ધણી એકઠાપણામાં મરી ગયો હોય તો તે મરનારનો ભાઈ તેની ધણિયાણીને પાળે, ઘરમાં રાખીને—જો નાતરે ન જાય તો.

૪. તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને દુઃખી કરે નહી.

૫. બાયડી ઘરમાં રહીને રોટલા ખાય ને વસ્ત્ર આપે—નાતરે ન જાય તો.

૬. આજલગી કોઈએ છોકરાને કાહાડી મુક્યો નથી તો શું લખીએ ?

વાંસફોડા—દક્ષણી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૬.

૧. દોષના સબબથી હિસ્સો ન મળે તો ભરણપોષણનો ચાલછે.

૨. બદફેલીવાળી બૈરી હોય તો ધણી ભરણપોષણ આપે નહી, ને મારીને કાહાડી મુકે તો ભરણપોષણ આપે, ન આપે તો ફારગતી આપે.

૩. વિધવાને ભરણપોષણનો ચાલ નથી ને સૌભાગ્યવતીને ધણી આપે.

૪. બૈરી નાતરે જાયછે માટે હિસ્સો આપવામાં આવતો નથી ને રેહે ત્યાં સુધી, ભરણપોષણ આપે.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી.

૬. નાલાયકને કાહાડી શકેછે પણ હિસ્સો ઉઠી શકતો નથી, ભરણપોષણ તો આપવામાં બાપ મુખત્યાર છે, ગમે તો આપે.

પખાલી—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૪.

૧. ઘેલા વા આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે તો અન્નવસ્ત્રનું શું લખીએ ?

૨. કાહાડી મુકેલી બૈરી કોઈમાં રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે યથાશક્તિ પ્રમાણે તથા નીકળી ગઈ હોય તેને આપે નહી, તથા પિહેરમાં રેહે તો આપે નહી.

૩. વિધવાને તો પોતાના ધણીના વંશમાં કોઈ ન હોય તો તથા ધણીનો માલ પણ ન હોય તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે. સોહાસણ(નો) તો ધણી નાદાર હોય ત્યારે પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. જે શખસ એકઠાછે તો પોતાના બાપના પૈસાની મદત તથા પોતાના ભાઈની મદત હોય તો ભરણપોષણ કરેછે, અથવા પોતીકી જાતકમાઈથી પેદા કર્યું હોય તો મરનારની ધણિયાણીને અડધો હિસ્સો મળે, તે ધણિયાણી વાજબી ખરચ કરે.

૫. એકઠા છતાં ધણી મરી જાય ત્યારે રેહેવાનો ઓરડો આપે તેનું નામ માથાઓળવો કેહેવો, ને તેને માથાઓળવાનું મુકરર નથી. પોતાની ઓખાદ પ્રમાણે તો જે બાળક ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો તેજ વારસછે તો આગળ શું લખીએ? ને એકઠા છતાં માથાઓળવો આપવો પડેછે, પણ તેને વેચવાનો તથા ગિરો મુકવા તથા દાન કરવા[નો] તે બૈરીને અધિકાર નથી.

૬. છોકરો નાલાયક હોય તો બાપ કાહાડી મુકેછે, પણ વારસો તો ખારસ થતો નથી, ને અન્નવસ્ત્ર તો આપતા નથી.

વાઘરીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૨. અમારામાં કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૩. વિધવા બૈરીનો ધણી એકઠાપણામાં મરી ગયો હોય તો તે મરનાર ધણીનો ભાઈ પાળે. ઘરમાં રાખીને-જો નાતરે ન જાય તો.

૪. તેને અન્નવસ્ત્ર આપે ને દુઃખી કરે નહી.

૫. અમારામાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે તો માથાઓળવો શેનો આપે?

૬. આજલગી કોઈએ છોકરાને કાહાડી મુક્યો નથી તો શું લખીએ?

પુરબિયા-બખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૩.

*૩. સૌભાગ્યવતી બૈરીનું ભરણપોષણ તેનો ધણી કરે, ને વિધવા પોતાના જેવર વિગેરે ધણીની તથા સસરાની માલમીલકતમાંથી પોતાનું ભરણપોષણ કરે.

૫. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી. ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને સંતાન રહિત મરી જાય ત્યારે તેની બૈરીને ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ભાગિયાઓ ભાગ આપે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૪૦ વાળા સાથે મળેછે તથી તફાવતનીજ માત્ર કલમો લખેલીછે.

પેટીઘડાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૫.

૧. આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે તો અન્નવસ્ત્રનું શું લખીએ?

૨. કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૩. સાસરામાં યા પિહેરમાં ખાવાનું ન હોય તો પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

૪. વેહેચણ કર્યાવિના મરી જાય તો તેની ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો બરાબર હિસ્સો લે, પણ ગેરવાજબી ખરચ કરે નહી.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૬. કાહાડી મુકવામાં બાપ મુખત્યારછે, પણ તે હીણકમાઉ હોય તો ખાવાને આપે.

બંધારા-નાગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૬.

*૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો, પાંગળો તથા ઠુંઠો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય ત્યારે તો પેટમાં પેટ ભરણપોષણ કરે સહી.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકતો નથી. ને કદાપિ બૈરીને એજ ચાલથી દેખે ને ધણીની મરજીમાં ન રહી શકે ત્યારે કાહાડી મુકે, તેથી ખરચ આપવામાં આવતો નથી. ને બૈરી દિલ સાથે વિચારીને કેહેવડાવે કે હું તમારી મરજી માફક ચાલીશ ત્યારે પોતીકી તજવીજ કરીને તેડાવે, ને ઘરમાં રાખે ને ખવડાવે સહી.

* આ અંક બાબત વિવાહ બાબતની નોટ જુઓ, પાનું ૧૬૮.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરીછે તેને પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડતું નથી, ધણી પેટ ભરેછે, ને એજ ચાલથી દેખીને કાહાડી મુકેછે ત્યારે મેહેનત કરીને પેટ ભરેછે. અથવા કોઈ વિધવા બૈરીછે તે અમારામાં નાતરૂં કરેછે, વાસ્તે પલ્લું ખાધામાં નથી આવતું. ને વિધવા બૈરીની ઘણી મોટી ઉમર થઈછે ને નાતરે જવા જોગ નથી ત્યારે પોતીકું પલ્લું વાપરે સહી, ક્રિયા જેટલું રાખીને.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને દિકરો હોય તો બરાબર હિસ્સો મળે, ને કદાપિ દિકરો ન હોય તો ભાગદાર ભરણપોષણ પુરૂં કરે સહી.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના દિકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે ને તે સમર્થછે તો પેદા કરીને ખાય, ને નાચાર છે તો ભરણપોષણ કરે.

બંધારા—નાગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૬.

[વિવાહ બાબતમાં આ અંકવાળાવીશે રીમાર્ક લખી છે તે જુઓ પાનું ૧૬૯.]

પરદેશી—બખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૦.

૧. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને અમારામાં વારસો પોહોંચેછે, ને અગર વારસામાં કાંઈ ન હોય તો ભાઈઓ તેની બાલાશ કરે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને એબનાવથી કાહાડી મુકે ને તે બૈરી જે જગાએ રેહે ત્યાં તેનો ધણી અન્નવસ્ત્ર પુરૂં કરેછે.

૩. વિધવા બૈરી પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરે ને સૌભાગ્યવતી તો ધણી ધણિયાણીની રાજીથી પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે નહી જાય તો તેને પોતાના ધણીના માલ પ્રમાણે હિસ્સો મળેછે.

૫. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી. ને કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતાની આળક ધણિયાણીને મુકીને સંતાન રહિત મરી ગયો ત્યારે તે બૈરી તો નાતરે જાયછે. ને અગર કોઈ બૈરી પોતાના ધણીના નામપર બેસી રેહે તો તેને ઉપરની કલમ ૪ પ્રમાણે હિસ્સો મળેછે.

૬. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને આજ સુધી (કોઈએ) કાહાડી મુક્યો નથી.

ઠાકોર—પરદેશી લોધાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૧.

૧. કોઈ શખસ આંધળાવિગેરે દોષવાળો હોય તેને અમારામાં વારસો પોહોંચેછે, ને અગર કાંઈ વારસો નહી હોય તો ભાઈઓ તેની બાલાશ કરે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને એબનાવથી કાહાડી મુકે ને તે બૈરી ધણીના હુકમથી જે જગાએ રેહે ત્યાં તેનો ધણી ખોરાકીપોશાકી પુરી કરે, પણ તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં રેહે તો તેને ખોરાકીપોશાકી આપતા નથી.

૩. રાંડેલી બૈરી પોતાના પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે, ને સોહાસણ બૈરીતો ધણી ધણિયાણીની રાજીથી પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે નહી જાય તો તેને તેના ધણીના માલ પ્રમાણે હિસ્સો મળે.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૬. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુક્યો નથી.

પરદેશી—બુનકરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૨.

૧. આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો યા ઠુંઠો વિગેરે દોષવાળો કોઈ શખસ હોય તેને સૌના કરતાં

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

દોઢો વારસો આપવાનો ચાલછે, ને તેના ભાગિયા તેને ભાગ ન આપે તો અન્નવસ્ત્ર પુરૂં પાડે.

૨. બૈરીને કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી, ને કોઈ કાહાડી મુકે તે શખ્સ પંચાતનો ગુન્હેગાર થાય.

૩. રાંડેલી બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને પોતાનું પેટ ભરેછે, પલ્લાંનો ચાલ અમારામાં નથી; ને સોહાસણ બૈરીને તેનો ધણી રોટલા ખવડાવે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‌યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને અપુત્ર મરી જાય તો તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે, ધણીના નામ ઉપર બેઠી રેહે તો; ને અગર તે બૈરી પોતાના ધણીનો હિસ્સો નહી લે ને દિએર જેઠમાં એકઠી રેહે તો દિએર જેઠ તેનું ભરણપોષણ કરે.

૫. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યાવિના પોતાની બાળક સ્ત્રીને મુકીને મરી જાય તો તે બૈરી અમારામાં નાતરૂં કરેછે તેથી તેને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે, ને તેને રળતાં કમાતાં નહી આવડતું હોય તો માબાપ તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

પરદેશી—શ્રીબાસ્તાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૭.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરેને તેનો ભાઈ હોય, તેનો બાપ હોય તો તથા તેની બૈરી હોય તો [તે] તેને ભરણપોષણ આપે, પોતીકી સંપત પ્રમાણે.

૨. પોતીકી બૈરીને કારણવિના કાહાડી મુકે તો ભરણપોષણ મળે તો આપે.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી હોય તો તથા સૌભાગ્યવતી તો તેના ધણીનું જે કાંઈ હોય તેમાંથી ભરણપોષણ કરે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‌યાવિના માલ પોતે પેદા કર્‌યો હોય ને મરી ગયો તેની ધણિયાણી પોતાના ધણીના નામપર બેસે તો તે પણ વારસ છે.

૫. માથાઓળવો તે અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો ધણીની ખુશી પડે તો આપે, નહી તો નહી આપે.

ભંડારીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં આંધળો તથા ઠુંઠો તથા લુલો વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને તેના ભાઇ હોય તે તેનું ભરણપોષણ કરેછે.

૨. અમારામાં બૈરીને કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૩. રાંડેલી બૈરી પોતાના ધણીના માલમાંથી તથા મેહેનત મજુરી કરીને પોતાનું ગુજરાન કરેછે; ને સોહાસણ બૈરીને તો તેનો ધણી રોટલા ખવડાવેછે.

૪. અમારામાં કોઇ શખસ વેહેચણ કર્‌યાવિના મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે. અન્નવસ્ત્રને વાસ્તે હિસ્સો આપવાનો ચાલ નથી, વારસો પોહોંચેછે—નાતરે ન જાય તો.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, શામાટે જે નાતરૂં કરેછે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકે તો તે છોકરો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય, અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

ધામલા—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૩.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વિગેરે કાંઈ હોય ત્યારે અમો ગરીબ લોકોને વારસો તો હોતો નથી, પણ મળે તો ખાવાને આપેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને તે પિહેરમાં જઈને રેહે તો ત્યાં રોટલા ખાય, ને પછી વરસ છ મહીને મનાવીને સાસરિયાં પાછાં ઘેર લાવેછે.

૩. કોઈ વિધવા બૈરીનું અથવા સૌભાગ્યવતીનું પલ્લું તો પેહેલાથી ખાઈ જાયછે તો પછી પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ શું કરે?

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‌યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો અથવા વગર માલ પેદા કરે મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી ઘરમાં એકઠી રેહે તો રોટલા ખવડાવે, ને જુદી રેહે તો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. માથાઓળવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૬. કોઈ છોકરાને બાપ સાથે નહી બને તો જુદો રેહે ને મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

રાવળિયા—રાજભરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૪.

૧. જુદો રેહે તો બાપના માલમાં હિસ્સો બરાબરછે, ને બાપની મીલકત ન હોય તો તેનો ભાઈ પાળે.

૨. કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી, ને અન્નવસ્ત્ર પણુ આપવાં નહી, ઘરમાં રહીને ખાય.

૩. સૌભાગ્યવતીને ધણી ખવડાવે, ને વિધવા તો નાતરૂં કરે.

૪. વેહેચણ કરયાવિના પોતે પેદા કરીને મરી ગયો ને તેની ધણિયાણી જો ધણીના નામ ઉપર બેઠી રેહે તો સઘળા ભાઈની બરાબર હિસ્સો લે, ને નાતરે જાય તો નહી.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી.

૬. કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

રાવળિયા—સુરતી પાટીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૪.

૧. જુદો રેહે તો બાપના માલમાંથી હિસ્સો બરાબર લે, ને બાપની મીલકત નહી હોય તો તેનો ભાઈ તે[ને] પાળે.

૨. કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી તથા અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી. ઘરમાં એકઠી રેહે તો રોટલા ખાય, જુદી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. સૌભાગ્યવતી બૈરી પોતાના ધણીના ઘરમાં એકઠી રહે તો ધણી ખવડાવેછે, ને જુદી રેહે તો પલ્લાંમાંથી તથા મેહેનત મજુરી કરીને ખાય, ને રાંડેલી બૈરી પોતાના ધણીના નામઉપર બેસી રેહે તો પલ્લાંમાંથી તથા મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

૪. વેહેચણ કરયા વગર પોતે પેદા કરીને મરી ગયો ને તેની ધણિયાણી પોતાના ધણીના નામઉપર બેઠી રેહે તો સઘળા ભાગિયાની બરાબર હિસ્સો લે, ને નાતરે જાય તો હિસ્સો આપવાનો ચાલ નથી. ને તે બૈરી એકઠી રેહે તો ભાગિયા તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૫. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો તે છોકરો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય. અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

રાવળિયા—ચરોતરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૪.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વિગેરે દોષવાળો હોય તો તેના વાલી હોય તે તેને ખવડાવે, અગર તે ન આપે તો પંચ તેને પાળે, ને વારસામાં તો હક નથી; શાથી જે અમો ગરીબ લોક [ને]ભીખ માગીને પેટ ભરતાં મુસ્કેલે આશાન થાયછે તો વારસો શું હોય?

૨. બૈરીને કાહાડી મુકે તો પોતાને પિહેર જઈને ખાય, અગર પિહેરમાં કોઈ ન હોય તો ભીખ માગીને ખાયછે—એજ રીતછે.

૩. પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ શાનું કરે? પલ્લુંજ રૂ. ૧૬) નું છે, તે પણ કોઈ રેહેવા દેતું નથી; કાંજે ગરીબ લોક છૈએ, તેથી પલ્લું કરેલું હોય તે પણ ખાઈ જાયછે.

૪. વારસો શાનો ને વેહેચણ પણ શાની કરે? ખાતાંજ મુસ્કેલ પડેછે તો બૈરીને શું આપે?

૫. માથાઓળવાનો ચાલજ નથી તો શું લખીએ?

૬. પોતાના છોકરાને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો ભીખ માગીને પોતાનું ગુજરાન કરેછે—એજ રીતછે.

રાવળિયા—ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૭.

૧–૬. અન્નવસ્ત્ર બાબતના સવાલ ૬ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં અન્નવસ્ત્ર ગરીબ લોકોનામાં શું આપેછે? ભીખ માગીને પોતાનું ગુજરાન કરતા અમોને મુસ્કેલ પડેછે તો બૈરીને તથા ભાઈને શું આપે? વાસ્તે સવાલ ૬ ના જવાબ અમો પંચ મળીને લખાવ્યા નથી.

ગદડિયા—કામળાવાળા પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૫.

૧. અમારામાં આંધળો તથા લુલો તથા બેહેરો વિગેરે ગમે તેવી ખોડવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને તેના ભાઈ વિગેરે જે સગા હોય તે તેને રોટલા પુરા પાડે, ને તે તેની સંભાળ લેછે.

૨. અમારામાં આજ સુધી કોઈએ પોતાની ધણિયાણીને કાહાડી મુકી નથી, ને અત્યાર પછી પણ કોઈથી કાહાડી મુકાય નહી.

૩. રાંડેલી બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને પોતાનું પેટ ભરે, ને સોહાસણ બૈરીનું તો તેનો ધણી પુરૂં કરે. ને પલ્લાંનો ચાલ અમારામાં નથી.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‌યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણીને તેનો વારસો પોહોંચેછે, ને ધણિયાણી નાતરે જાય તો મરનારના છોકરા હોય તો તે વારસ થાય, ને તે નહી હોય તો મરનારના ભાઈ વારસ થાય.

૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, માથાઓળવો આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૬. આજ સુધી તો નાલાયક જાણીને કોઈએ પોતાના છોકરાને કાહાડી મુક્યો નથી, ને છોકરો મોટો સમજવાર થઇને બાપથી જુદો રેહેવાં નીકળે તો તે પોતે મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

પંચોળી—સુરતીના તડ ૭ નો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળો વિગેરે હરેક દોષવાળો હોય તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને અન્નવસ્ત્ર નહી આપે તો પોતાનો હિસ્સો લઈ શકેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકતો નથી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને ખાયછે, ને હાથપગ નહી ચાલે તો નાચારીથી પલ્લાંમાંથી ખાઈ શકેછે. ને સૌભાગ્યવતીને તો પોતાનો ધણી ભરણપોષણ કરેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‌યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે ન જાય ને જો એકઠી રેહેતી હોય તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને અગર જુદી રેહેવા ચાહે તો પોતાના ધણીના હિસ્સાનું કરજ હોય તેનું મન મનાવીને હિસ્સો લઈ શકેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે, વાસ્તે માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયકના સબબથી કાહાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપવામાં અગર નહી આપવામાં બાપ મુખત્યારછે.

માછી—ગુડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૬.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે, અગર બાપદાદાનો માલ ન હોય તોપણ (તેને) બીજા વારસ હોય તે તેને પાળેછે.

૨. બૈરીને કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી તો અન્નવસ્ત્રનું શું લખીએ? ?

૩. નાતરૂં કરવાનો ચાલછે તો વિધવાનો શો ફીકર ને સૌભાગ્યવતીને તો ધણી પાળેછે, ને ઘરડી થઇને વિધવા થાય તો તે મરનારના વારસ તેનું ભરણપોષણ કરેછે; ને પલ્લાંનો તો ચાલ નથી.

૪. વેહેચણ કર્‌યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેના માલનો વારસ તેનો ભાઇછે, પણ મરનારની ધણિયાણીને પાળેછે.

૫. નાતરૂં કરવાનો ચાલછે વાસ્તે માથાઓળવો આપતા નથી.

૬. નાલાયક થાય તોપણ કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

ખારવા—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો યા હુંઠો વિગેરે હોય તે શખસ પરણેલો હોય તો

તેને વારસો મળેછે, ને કુંવારો હોય ને પોતીકું ગુંજસ્ત થઇ શકે એવો ન હોય તો તેને ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરેછે; જુદું અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૨. કોઈ શખસ નંબર ૪ ની કલમ પેહેલી પ્રમાણે પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે તેને અન્નવસ્ત્ર આપતા નથી, તેનું કારણ એ જે બેહુની ખુશીથી તે બૈરી જાયછે; ને પિહેરમાં રેહે અથવા ગમે ત્યાં રેહે તો તેને ધણીના કુળવાળા ભરણપોષણ આપે નહી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરીને પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડે તેનું કારણ એ જે તે બૈરી ધણીના ઘરમાં રહી હોય ને તેનાથી મેહેનત મજુરી નહી થઈ શકે તે કારણથી, ને સૌભાગ્યવતી બૈરીને તો પોતાનો ધણી ભરણપોષણ નહી કરી શકે એવો હોય ને તેથા જાતે મેહેનત નહી થઈ શકે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો તો તેની ધણિયાણીને વારસો તો મળતો નથી, પણ તે બૈરી નાતરે ન જાય ને ઘરમાં રેહે તો ભરણપોષણ કરેછે. અન્નવસ્ત્રને વાસ્તે જુદો હિસ્સો તો આપતા નથી.

૫. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકાય નહી તો તેના અન્નવસ્ત્રનું શું લખીએ ?

દુબળા–કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૭.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વા ઠુંઠો વિગેરે હોય તે શખસ કુંવારો હોય તો તેને વારસો પોહોંચતો નથી, પણ તેના ભાગિયાઓ તેનું ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરેછે; ને એ શખસ પરણ્યો હોય તો તેને વારસો મળેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે નહી, તેનું કારણ એ જે અમે ગરીબ છૈએ, તે પોતપોતાની મેળે રળી ખાય, ને પોતાના પિહેરમાં રેહે તોએ પોતાના ધણીના કુળપાસે ભરણપોષણ માગે નહી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી જાતે અપંગ હોય ને સૌભાગ્યવતી પોતે તથા પોતાનો ધણી અપંગ હોય તે કારણથી–પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચતો નથી, ને અન્નવસ્ત્રને વાસ્તે હિસ્સો પણ આપતા નથી. ને તે બૈરી નાતરે ન જાય તો તેને ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરેછે.

૫. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે નહી તો તેના અન્નવસ્ત્રનો જવાબ શું લખીએ ?

સીકલીગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૪.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો યા ઠુંઠો વિગેરે હોય તેનો વારસામાં હક પોહોંચેછે, ને વારસો નહી હોય તો તેના ભાઈ અન્નવસ્ત્ર પુરૂં કરેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ત્યારે પંચ કેહે તે પ્રમાણે તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને તે બાઈ પોતે રીસાવીને જાય તો અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી ભુખે મરે તો પલ્લું વેચીને ખાઈ શકેછે. ને સૌભાગ્યવતીનો ધણી પરદેશ ગયો હોય ને પાસે કાંઈ ન હોય તો પલ્લું ખાઈ શકેછે, ને ધણી હાજરછે તો પુછ્યા શિવાય ખવાય નહી.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી ઘરમાં એકઠી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને જુદી રેહે તો હિસ્સો લઈ શકેછે.

૫. માથાઓળવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયકીના સબબથી કાહાડી મુકે તો તે રળીને ખાય, બાપ અન્નવસ્ત્ર આપતો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

મોચી-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૧.

૧. દોષના સબબથી હિસ્સો ન મળે તો ભરણ-પોષણ આપેછે.
૨. અન્નવસ્ત્ર આપે.
૩. સૌભાગ્યવતીને ભરણપોષણ આપે, ને વિધવા(ને) તો નાતરે જાયછે.
૪. અન્નવસ્ત્ર આપે, ને હિસ્સાનો ચાલ નથી, શામાટે-નાતરે જાયછે.
૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી.
૬. છોકરા નાલાયકને કાહાડી મુકેછે, પણ હિસ્સો ઉઠી શકતો નથી. ભરણપોષણ તો બાપની મરજીથી આપે તો ખુશી,-તેનો ચાલ નથી.

મોચી-ખંભાતી કડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૯.

૧. કોઈ શખસ આંધળું તથા લુલું તથા ઠુંઠું વિગેરે કાંઈ એવી તરેહથી દોષવાળું હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.
૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને તે બૈરી જુદી રેહે તથા પિહેરમાં જઈને રહે તોપણ પોતાના ધણીના કુળપાસેથી ભરણપોષણ લઈ શકેછે.
૩. કોઈ વિધવા બૈરી હોય ને તે બૈરીનો ધણી એકઠાપણામાં મરી ગયો હોય તો તે બૈરી પોતાના ધણીનો હિસ્સો જુદો લઇને તે માલમાંથી તથા પલ્લાંમાંથી તથા મેહેનત મજુરી કરીને પોતાનું ભરણપોષણ કરી શકેછે, ને સૌભાગ્યવતીનું ભરણપોષણ તેનો ધણી પુરું પાડેછે.
૪. કોઈ શખસ વેહેંચણ કર્યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી તે માલમાંથી હિસ્સોજ લઈ શકેછે-જો નાતરે ન જાય તો-પણ ભાગિયા અન્નવસ્ત્ર આપતા નથી.
૫. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસની ધણિયાણીને હિસ્સોજ પોહોંચેછે-જો નાતરે ન જાય તો-પણ માથાઓળવો આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.
૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને બદફેલીના રાહથી ઘરમાંથી કાહાડી મુકે ત્યારે તે છોકરો મેહેનત મજુરી કરીને પેદા કરીને ખાય, ને બાપ મુઆ પછી બાપની મીલકતમાં તેનો હિસ્સો પોહોંચેછે.

મોચી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૧.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને વારસામાં કાંઈ માલ નહી હોય તો તેના ભાઇ હોય તે તેનું ભરણપોષણ પુરું પાડેછે.
૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને નહી તેડે ને તે બૈરી જુદી રેહે તો પોતાના ધણીની પાસેથી અન્નવસ્ત્ર લેવા ચાહે, તો લઇ શકેછે.
૩. કોઈ વિધવા બૈરીને વા સૌભાગ્યવતી બૈરીને ધણીના કુળવાળા ભરણપોષણ નહી આપે તો પોતાના પલ્લાંમાંથી તથા ધણીની માલમીલકતમાંથી ખાઈ શકેછે.
૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેંચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસછે-નાતરે ન જાય તો,-ને નાતરે જાય તો તમામ માલ મરનાર શખસના ભાઇ તથા તેના વારસને પાછો આપીને ફારગતી લઇને નાતરે જાયછે.
૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમ ૪ પ્રમાણે-પોતાનો ધણી એકઠો રહેતો હોય યા જુદો રેહેતો હોય તોએપણ તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે-નાતરે ન જાય તો,-ને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.
૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી શકતા નથી, પણ છોકરો પોતાની ખરાબ બુદ્ધિથી બાપથી જુદો રેહે તો પોતે મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

મોચી-પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૬.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ધણિયાણીને કાહાડી મુકે ને તે બૈરી પોતાના માબાપના ઘરમાં રેહે તો મા બાપ અન્નવસ્ત્ર આપે, ને ધણી પોતાના ઘરમાં એકઠી રાખે તો ધણી અન્નવસ્ત્ર આપે.

૩. એનો ચાલ નથી, બૈરી મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્‌યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તે માલની વારસ તેની ધણિયાણીછે—નાતરે ન જાય તો,—ને ધણિયાણી નહી હોય તો ભાઈ વારસ.

૫. અમારામાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, વારસો પોહોંચેછે—નાતરે ન જાયતો.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને કાહાડી મુકે તો તે છોકરો મેહેનત મજુરી કરીને ખાય.

મોચી—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો યા હુંઠો વિગેરે ખોડ મધે મોટી ખોડવાળો હોય કે જેથી પોતીકું ગુંજસ્ત થઈ શકે નહી એવો શખસ પરણેલો હોય તો તેને વારસો મળેછે, ને કુંવારો હોય તો તેના ભાઈ ભત્રીજાઓ તેનું ઘરમાં રાખીને ભરણ પોષણ કરેછે.

૨. કોઈ શખસથી પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકાતી નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૩. કોઈ વિધવા બૈરી જાતે અપંગ હોય, ને કોઇ ભરણપોષણ કરનાર ન હોય તેથી, તથા સૌભાગ્યવતીને પોતે તથા પોતાનો ધણી અપંગ હોય તેથી પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‌યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય તેની ધણિયાણીને વારસો મળતો નથી, પણ નાતરે ન જાય તો તેને પોતાના ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરેછે, અન્નવસ્ત્રને વાસ્તે કાંઇ હિસ્સો તો આપવામાં આવતો નથી.

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૬. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકાય નહી તો એના અન્નવસ્ત્રનો જવાબ શું લખીએ?

પોમલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો યા હુંઠો વિગેરે હોય તેને વારસો પોહોંચે છે, ને વારસામાં કાંઈ માલમતા નહી હોય તો તેના ભાઈ ભત્રીજા તેને ઘરમાં રાખીને રોટલા ખવડાવે, ને તેને નહી મળે તો તે ભીખ માગીને ખાય.

૨. અમારામાં બૈરીને કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી.

૩. વિધવા બૈરી ધણીના નામઉપર બેસી રેહે તો ધણીના ઘરમાં રહી મેહેનત મજુરી કરીને પોતાનું પેટ ભરે, પલ્લું અમારામાં નથી; ને સોહાસણ બૈરીને તેનો માટી રોટલા ખવડાવેછે.

૪. કોઇ શખસ વેહેચણ કર્‌યા વગર પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેના માલમાંથી મરનારના ભાઈઓ તેને અન્નવસ્ત્ર આપે, નાતરે નહી જાય તો,—તે બૈરીને હિસ્સો આપવાનો ચાલ નથી.

૫. નાતરૂં અમારામાં થાયછે તેથી માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૬. બાપથી દિકરાને કાહાડી મુકાતો નથી, ને દિકરો મોટો હોય ને બાપ દિકરાને બને નહી તો જુદો રહીને રળી ખાય, અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

ટીમળિયા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૬.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો યા હુંઠા વિગેરે કાંઈ હોય ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપેછે—ભાઇ વિગેરે સગા અન્નવસ્ત્ર જેટલું આપેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકતા નથી તો અન્નવસ્ત્રનું શું લખીએ?

૩. વિધવાનો ચાલ નથી, શાથી જે નાતરૂં કરેછે. તેનો ધણી તે બૈરીને ભરણપોષણ કરેછે; ને સૌભા-

અવતીને તો પોતાનો ધણી ભરણપોષણ કરેછે. ને એ શિવાય બીજું કાંઈ કારણ નથી.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‌યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેના માલ પ્રમાણે અન્નવસ્ત્ર તેના વારસ આપેછે—જો નાતરે ન જાય તો,—ને હિસ્સો તો કાંઈ મળતો નથી.

૫. માથાઓળવાનો ચાલ નથી, શાથી જે નાતરાં કરવાનો ચાલછે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપેછે, ને રળતો હોય તો આપતા નથી.

ખાલપા—પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૭.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૨. અમારામાં અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, શામાટે જે નાતરૂં થાયછે.

૩. વિધવાનો ધણી એકઠાપણામાં મરી ગયો હોય તો તે મરનારનો છોકરો હોય તો તે પાળે, ને તે ન હોય તો મરનાર ધણીનો ભાઈ પાળે—નાતરે ન જાય તો.

૪. અમારામાં ધણિયાણીને વારસો પોહોંચતો નથી.

૫. અમારામાં નાતરૂં કરવાનો ચાલછે તો માથાઓળવો શેનો આપે?

૬. આજ લગી કોઈએ છોકરાને કાહાડી મુકયો નથી તો શું લખીએ?

ખાલપા—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૮.

૧ અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૨. અમારામાં કાહાડી મેલવાનો ચાલછે, પણ અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

૩. વિધવા બૈરીનો ધણી એકઠાપણામાં મરી ગયો હોય તો તે મરનારનો છોકરો હોય તો તે પાળે, ને તે ન હોય તો મરનાર ધણીનો ભાઇ પાળે ઘરમાં રાખીને—જો નાતરે ન જાય તો.

૪. અમારામાં ધણિયાણીને વારસો લેવાનો હક નથી, શામાટે જે નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે.

૫. નાતરૂં કરવાનો ચાલછે તો માથાઓળવો શેનો આપે?

૬. આજ લગી કોઈએ છોકરાને કાહાડી મુકયો નથી તો શું લખીએ?

ખાલપા—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૯.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો યા હુંઠો વિગેરે હોય, તે મધે મોટા દોષવાળો હોય કે જે દોષથી પોતીકું ગુંજસ્ત થઈ શકે નહી, એ શખસ પરણેલો હોય તો તેને વારસો પોહોંચેછે, ને તે કુંવારો હોય તો તેના ભાઇ ભત્રીજા ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરેછે, ને એ મોટા દોષવાળો એકલોજ વારસ હોય તો તેને વારસો મળેછે, પિત્રાઈ વિગેરે તેનો વારસો લઈને તેનું ભરણપોષણ કરે નહી.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે તે નંબર ૪ ની કલમ ૪ પ્રમાણે ભરણપોષણ આપેછે, ને તે બૈરી પોતાના પિહેરમાં રેહે ત્યારે તેને પોતાનો ધણી તો ભરણપોષણ આપે, પણ ધણીના કુળવાળા તો આપે નહી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરીને—પોતે અપંગ હોય, ને સૌભાગ્યવતીને પોતે તથા પોતાનો ધણી અપંગ હોય તે કારણથી પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

૪. કોઇ શખસ વેહેચણ કર્‌યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો તો પોહોંચતો નથી, ને અન્નવસ્ત્રને વાસ્તે કાંઈ હિસ્સો પણ મળતો નથી, પણ તે બૈરી નાતરે ન જાય તો તેને ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરેછે.

૫. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૬. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકાય નહી તો તેના અન્નવસ્ત્રનો જવાબ શું લખીએ?

ઘેડા—ગરૂડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૭.

૫. *અમારામાં મરનારની ધણિયાણીને વારસોજ પોહોંચેછે—જો નાતરે ન જાય તો. ને વારસો પોહોંચેછે ત્યારે માથાઓળવો આપવાનું કારણ નથી.

ઘેડા—સુરતી તથા તળબદાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૭.

૧. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ને જો ફારગતી થઈ હોય તો અન્નવસ્ત્ર ન આપે, ને ન થઇ હોય તો પોતાની શક્તિ પ્રમાણે આપેછે.

૩. હા. વિધવાને તથા સૌભાગ્યવતીને પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

૪. કોઇ શખસ વેહેચણ કર્‌યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ છે—જો નાતરે ન જાય તો.

૫. અમારામાં મરનારની ધણિયાણીને વારસોજ પોહોંચેછે—જો નાતરે ન જાયતો,—તો માથાઓળવો શાનો આપે?

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે ને તે છોકરો ભુખે મરે તો માબાપ ખોરાકપોશાક આપે.

ઘેડા—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૯.

૨. †કોઈ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે તો અન્નવસ્ત્ર આપતા નથી, ને ધણીના કહ્યા પ્રમાણે ચાલે તો અન્નવસ્ત્ર આપે; ને ફારગતી થયલી બૈરીને અન્નવસ્ત્ર આપવામાં આવતું નથી.

૩. વિધવા બૈરી પોતાનું પલ્લું ખાઈ શકેછે, ને સૌભાગ્યવતી બૈરી તો પોતાનું પલ્લું ખાઈ શકતી નથી, ને ધણી ભરણપોષણ આપવામાં મુખત્યાર છે.

૬. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે ને તે છોકરાને તેના માબાપ રૂ. ૫) પોતાની પાસે હોય તો આપે, નહી તો કાંઈ આપતા નથી.

ઘેડા—ઓરપાડનાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૮.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો યા ઠુંઠો વિગેરે હોય. તે મધે મોટા દોષવાળો હોય કે જેથી પોતીકુ ગુંજરસ્ત થઈ શકે નહી. એ શખસ પરણેલો હોય તો તેને વારસો પોહોંચેછે, ને કુંવારો હોય તો વારસો પોહોંચે નહી, ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરેછે, ને એ મોટા દોષવાળો એકલોજ વારસ હોય તો તે કુંવારો હોય વા પરણેલો હોય તો—એ તેને વારસો પોહોંચેછે, ને પિત્રાઈઓને તેનો વારસો લઈને તેનું ભરણપોષણ કરવું ઘટતું નથી.

૨. કોઇ શખસ પોતાની બૈરીને કાહાડી મુકે ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર આપેજ નહી, તેનું કારણ એ જે અમારી ન્યાતમાં નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે માટે અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી, તો તે બૈરી, (પિહેરમાં રહીને) પોતાના પિહેરમાં રહીને ધણીના કુલ પાસે અન્નવસ્ત્ર માગેજ નહી.

૩. કોઈ વિધવા બૈરી નાતરે ન જાય ને પોતાના ધણીના ઘરમાં રેહે, ને જાતે પણ અપંગ હોય, તથા સૌભાગ્યવતી બૈરીને—પોતાનો ધણી રળી નહી શકે ને પોતે પણ અપંગ હોય તે કારણથી પોતાના પલ્લાંમાંથી ભરણપોષણ કરવું પડેછે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‌યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો તો પોહોંચતો નથી, ને તેને અન્નવસ્ત્રને વાસ્તે કાંઇ હિસ્સો પણ આપવો પડતો નથી, તો તેના ધણીના માલ પ્રમાણેનો જવાબ શું લખીએ? ને એ બૈરી નાતરે ન જાય તો તેને ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરેછે.

* નીચેના અંક ૧૧૭ વાળા સાથે જે કલમ નથી મળતી તેજ ઉતારી છે.

† અંક ૧૧૭ વાળા સાથે જે જે કલમો મળતી નથી તેજ લખીછ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. અમારી ન્યાતમાં માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૬. કોઈ શખસ પોતાના દિકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકે નહી તો તેના અન્નવસ્ત્રનો જવાબ શું લખીએ?

હલાલખોરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૮.

૧. કોઇ શખસ આંધળો તથા લુલો વિગેરે હોય તેને વારસો પોહોંચેછે ને વારસામાં કાંઇ ન હોય તો ભીખ માગી ખાય.

૨. એનો જવાબ તજવા બાબતના નંબર ૪ માં છે.

૩. કોઈ રાંડેલી બૈરી હોય તે મેહેનત મજુરી કરીને ખાય. પલ્લાંનો ચાલ અમારામાં નથી; ને સોહાસણ બૈરીને તો તેનો ધણી પાળે.

૪. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્‍યાવિના પોતે માલ પેદા કરીને મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો તેની ધણિયાણીને પોહોંચેછે—નાતરે ન જાય તો.

૫. માથાઓળવો આપવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

૬. કોઈ શખસ નાલાયક જાણીને કાહાડી મેલે તેને અન્નવસ્ત્ર આપવાનો ચાલ નથી.

કાળદાસિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૫.

૧. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો ઠુંઠો વિગેરે હોય ત્યારે તેને પોતાના માબાપ ખવડાવે છે—એજ રીત અમારામાં છે.

૨. બૈરીને કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી તો અન્નવસ્ત્રનું શું લખીએ? ને પોતાના પિહેરમાં રેહેવાનો ચાલ નથી.

૩. વિધવા બૈરી નાતરૂં કરે તો તેનો ધણી ખવડાવે, અગર ન કરે તો પોતે મેહેનત કરીને ખાયછે; ને સૌભાગ્યવતી બૈરીને પોતાનો ધણી પુરૂં કરે.

૪. એ સવાલનો જવાબ એ છે જે અમારામાં વેહેચણ થતી નથી, પોતે પેદા કરીને ખાતા મુશ્કેલ પડેછે તો વેહેચણ શું કરે?—ને એજ ચાલ છે.

૫. એનો ચાલજ નથી.

૬. કાહાડી મુકવાનો ચાલ નથી; અન્નવસ્ત્ર પોતે બાપ આપેછે, જો ઉપરની પેહેલી કલમ પ્રમાણે હોય તો.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ક્રિયા બાબતના જવાબ.

નાગર—વડનગરા મેહેતાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ."   અંક ૧.

૧. ચાલતો ખરો.
૨. ગમે તો કરે.
૩. આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની ઈચ્છા પ્રમાણે.
૪. જીવતાં નહી થયું તો મુઆ પછી પણ થાય.
૫. હા છે.
૬. હા.
૭. નિત્યેએ કરે ને એકતંત્રે પણ કરેછે.
૮. અમારી ન્યાતના શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય.
૯. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૧૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૧૧. એ કાંઈ મુકરર નથી, પણ કોઈએક કરેછે પણ ખરા.
૧૨. ના. પણ મોટા ભાઈને દ્વેષ હોય તો નાહનો ભાઈ કરે.
૧૩. મુજરે આપે.
૧૪. કાંઈ વાટ જુએ નહી.
૧૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૧૬. તેની આબરૂ પ્રમાણે ખરચ કરવામાં કોઈ-થી અટકાવ થાય નહી.
૧૭. મરનારની આબરૂ તથા સત્તા વિચારીને કરવો.
૧૮. એવા વાજબી ખરચ મુજરે આપવામાં કાંઈ હરકત થાય નહી.
૧૯. ના.
૨૦. સઘળી ક્રિયા પુત્ર હાજર હોય ને પોતે જાતે કરે તો સારૂં, ને કદાચ દેશાંતર ગયો હોય તો તેનો અટકાવ પણ રેહે નહી.
૨૧. વરસી તે વરસ દાહાડામાંજ થાય.
૨૨. લીલ પરણાવવી તે વરસ દહાડામાંજ પર-ણાવવી, ને એમ કરતાં કાંઈ સૂતકનો અટકાવ પડે તો સૂતકાંતે તે કરવું.
૨૩. મોટો ભાઈ હાજર નહી હોય તો નાહનો ભાઈ કરે.
૨૪. મોટો ભાઈ હાજર નહી હોય તો નાહનો ભાઈ કરે.
૨૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે કીધામાં આવેછે.
૨૬. ના. પણ જો દ્વેષે કરીને ન કરે તો ન્યાત પુછે, ને અશક્ત હોય ને નહી થઈ શકે તો પરદ્વારા કરાવે, પણ વારસ તો જે હોય તેજ.
૨૭. ભત્રીજાનો છોકરો કરે, અગર ન કરે તો તે કરે.
૨૮. અમારામાં બૈરાંને તો ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી; પણ એ એમાંથી શાસ્ત્રમાં જેને અધિકાર હોય તે આજ્ઞા આપીને કરાવે.
૨૯. હા.
૩૦. શાસ્ત્રની મર્યાદા પ્રમાણે.
૩૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૩૨. એ કાંઈ મુકરર ધારો નથી.
૩૩. પ્રેતશ્રાદ્ધ તથા સપિંડીકરણ તો એકજ થાય, ને સંવત્સરી તો જેને ગમે તે કરે.
૩૪. ના.
૩૫. ના.
૩૬. એ કાંઈ મુકરર નથી.
૩૭. શ્રદ્ધા હોય તો જમાડે.
૩૮. એ વાતમાં કાંઈ નિયમ નથી.
૩૯. હા. બની શકેછે, પણ એઉની ખુશીએ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

નાગર—બ્રાહ્મણ વડનગરા અમદાવાદી સુરત-નાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨.

૧. હા.
૨. હા.
૩. મળતર પ્રમાણે.
૪. સત્તા પ્રમાણે.
૫. હા.
૬. શાસ્ત્ર પ્રમાણે અન્ય ન્યાતિએ બાળ્યો હોય તો પુત્તળ કરવું.
૭. હા.
૮. શાસ્ત્રની આજ્ઞા પ્રમાણે.
૯. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૧૦. અટકાવ પડે તો શાસ્ત્રની આજ્ઞા પ્રમાણે.
૧૧. પોતાની ખુશીથી જીવત ક્રિયા કરેછે.
૧૨. મોટો ભાઈ ન કરે તો નાહનો ભાઇ શાસ્ત્રની આજ્ઞા પ્રમાણે કરે.
૧૩. હા.
૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૧૫. એનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે, કલમ ૧૨માં લખ્યોછે.
૧૬. ઉભયતાની ખુશી.
૧૭. પોતાની આબરૂ તથા સત્તા પ્રમાણે કરે તો મુજરે આપે.
૧૮ એ વાત આજદિનસુધી થઇ નથી તો શું લખીએ ?
૧૯. શાસ્ત્રમાં લખ્યુંછે તે પ્રમાણે.
૨૦. વરસી વરસ દાહાડામાં થાય.
૨૧. લીલ વરસ દાહાડામાં પરણાવે.
૨૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૨૩. શાસ્ત્રમાં ઘટે તે કરે; એનો જવાબ ઉપર લખ્યો, કલમ ૧૨.
૨૪. પંચકમાં મરે તો પંચકશાંતિ કરે.
૨૫. ના.
૨૬. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૨૭. મરનારની મોસાળની સત્તામાંથી કરે, અગર સત્તા ન હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને ઘટે તે કરે.
૨૮. હા.
૨૯. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૩૦. શાસ્ત્રની વિધિ પ્રમાણે.
૩૧. પાઘડી બાંધવાનો તેરમાને દાહાડે ચાલ છે.
૩૨. વેહેચણ કર્યા પછી સંપત્તિ તથા શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૩૩. લાહાણાંનો ચાલ નથી, ને દક્ષણા આપે-મળતર પ્રમાણે.
૩૪. સત્તા પ્રમાણે.
૩૫. તેરમાથી તે વરસી સુધી ન્યાત ૬ કરવાનો ચાલ છે. જનોઈની જમણવાર ૪ તથા અધરણીની ચાર તથા લગનની ૫. પરદેશનું કાંઈ મુકરર નથી.
૩૬. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો.
૩૭. હા.
૩૮. દિન ૧૫ પછી.
૩૯. હા.

નાગર—વડનગરા સુરતી ગીરજાશંકરના તડનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨૪૩.

૧. ચાલ તો ખરો.
૨. ગમે તો કરે.
૩. આંકડો કંઈ મુકરર નથી, પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે.
૪. જીવતાં નહી થયું તો મુઆ પછી પણ થાય.
૫. હા છે.
૬. હા.
૭. નિત્યેએ કરીએ ને એકતંત્રે પણ કરેછે.
૮. અમારી ન્યાતના શાસ્ત્રપ્રમાણે થાય.
૯. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૧૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૧૧. એ કંઈ મુકરર નથી, પણ કોઈ કરેછે પણ ખરા.
૧૨. ના. પણ મોટા ભાઈને દૂષ હોય તો નાહનો ભાઈ કરે—શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૧૩. મુજરે આપે.

૧૪. કંઈ વાટ જુએજ નહી.

૧૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૬. તેની આબરૂ પ્રમાણે ખરચ કરવામાં કોઈથી અટકાવ થાય નહી.

૧૭. મરનારની આબરૂ તથા સત્તા વિચારીને કરવો, એ વાજબી ખરચ મુજરે આપવામાં કાંઇ હરકત થાય નહી.

*૧૮. ના.

૧૯. સઘળી ક્રિયા પુત્ર હાજર હોય તે પોતે જાતે કરે તો સારૂં, ને કદાચિત દેશાંતર ગયો હોય તો તેનો અટકાવ પણ રેહે નહી.

૨૦. વરસી તો વરસ દહાડામાંજ થાય.

૨૧. લીલ પરણાવવી તે વરસ દાહાડામાંજ પરણાવવી ને એમ કરતાં કંઈ સૂતકનો અટકાવ પડે તો સૂતકાંતે કરવી.

૨૨. મોટો ભાઈ હાજર ન હોય તો નાહનો ભાઈ કરે.

૨૩. મોટો ભાઈ હાજર ન હોય તો નાહનો ભાઈ કરે.

૨૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે કીધામાં આવેછે.

૨૫. ના. જો દ્વેષે કરીને ન કરે તો ન્યાત પુછે, ને અશક્તિ હોય ને નહી થઈ શકે તો પરદ્વારા કરાવે, પણ વારસ તો જે હોય તે.

૨૬. ભત્રીજાનો છોકરો કરે, અગર ન કરે તો તે કરે–શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨૭. અમારામાં બૈરાંને તો ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી, પણ એમાંથી શાસ્ત્રમાં જેને અધિકાર હોય તે આવીને કરાવે.

૨૮. હા–અસ્થિ ન મળે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરવું.

૨૯. શાસ્ત્રની મર્યાદા પ્રમાણે.

૩૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે તો ખરો, પણ યથાશક્તિ.

૩૧. એ કંઈ મુકરર ધારો નથી.

૩૨. પ્રેતશ્રાદ્ધ તથા સપિંડીકરણ તો એકજ થાય, ને સંવત્સરી તો જેને ગમે તે કરે.

૩૩. પોતાની પ્રસન્નતા પ્રમાણે આપે.

૩૪. ના.

* સવાલનો સંબંધ જોતા ૧૮ માં સવાલનો જવાબ સતરમાં જવાબમાં મળ્યો જણાયછે; ને ૧૮ મો જવાબ ૧૯ માં સવાલનો જણાયછે. એજ પ્રમાણે ઉત્તરોત્તર જવાબ છે. ૩૬ મો જવાબ નિરર્થક છે.

૩૫. ચોદશાથી તે વરશી લગીમાં જમણવાર ચાર કરે. પછી તો ઓછી અથવા વધતી કરવામાં પોતાની પ્રસન્નતા.

૩૬. એનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે.

૩૭. હા. ચાલ છે.

૩૮. એ વાતમાં કંઈ નિયમ નથી.

૩૯. હા, બની શકેછે, પણ એહુની ખુશીથી.

નાગર–વડનગરા બ્રાહ્મણ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨૪૪.

૧. ચાલ તો ખરો.

૨. ગમે ત્યારે કરે.

૩. આંકડો કાંઈ નિશ્ચય નથી, પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે.

૪. જીવતાં ન થયું હોય તો મુઆ પછવાડી પણ થાય.

૫. હા છે.

૬. હા.

૭. નિત્યે અથવા દશમે દિવસે થાય.

૮. અમારી ન્યાતમાં શાસ્ત્ર તથા ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે.

૯. શાસ્ત્ર તથા વૃદ્ધના સંપ્રદાય પ્રમાણે.

૧૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં જીવતાં પોતાની શ્રાદ્ધાદિક ક્રિયા કરવાનો ચાલ વૃદ્ધપરંપરાથી નથી.

૧૨. ના. પણ મોટા ભાઈને અવરોધ હોય તો નાહનો ભાઈ કરે.

૧૩. હા, મુજરે આપે.

૧૪. કોઈ વાટ જોય નહી.

૧૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે, અથવા વૃદ્ધના ચાલ પ્રમાણે.

૧૬. તેની આબરૂ પ્રમાણે ખરચ કરવામાં કોઈથી અટકાવ થાય નહી.

૧૭. મરનારની આબરૂ તથા સત્તા પ્રમાણે કરે.

*૧૮. ના.

* સવાલનો સંબંધ જોતા ૧૮ માનો જવાબ રહી ગયો છે, ને ૧૮ માંનો જે જવાબ છે તે ૧૯ માં સવાલનો છે, તેથી બીજા જવાબ ઉત્તરોતર વાંચવા.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૯. સઘળી ક્રિયા પુત્ર હાજર હોય તો તે કરે, ને કદાચિત દેશાંતર ગયો હોય અથવા વ્યાધ્યાદિગ્રસ્ત હોય તો તેનો અટકાવ રેહે નહી.

૨૦. વરસી તે વરસ દાહાડામાં થાય.

૨૧. લીલ પરણાવવી તો વરસ દાહાડામાં પરણાવવી. એમ કરતાં સૂતકનો અટકાવ આવ્યો હોય તો સૂતકાંતે કરવું.

૨૨. મોટો ભાઈ ન હોય તો નાહનો ભાઈ કરે.

૨૩. એનો જવાબ ૨૨ મી કલમમાં લખ્યોછે.

૨૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨૫. ના, પણ દ્વેષે કરીને ન કરે તો તેને ન્યાત પુછે, ને અશક્ત હોય તો પરદ્વારા કરાવે, પણ વારસ તો જે હોય તેજ.

૨૬. ભત્રીજાનો છોકરો કરે, અગર ન કરે તો તે કરે.

૨૭. અમારામાં બૈરાંને તો સારવાનો ચાલ નથી; પણ મરનારની કાકી અધિકારી છે, વાસ્તે તે કોઈને આજ્ઞા આપે, ને દ્વેષે કરીને આજ્ઞા ન આપે તો તેની બેહેન કોઈ પાસે કરાવે.

૨૮. હા.

૨૯. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૩૦. અમાવાસ્યા વિગેરે શાસ્ત્રવિહિત કરેછે તેજ પ્રમાણે કરવો.

૩૧. તે ચાલનો કાંઈ નિશ્ચય નથી.

૩૨. પ્રેતશ્રાદ્ધ સપિંડીકરણ એકજણ કરે ને સંવત્સરીનો કંઈ મેળ નથી.

૩૩. લાહાણું તો નથી. દક્ષણા તો જેને જે મળે તે આપે.

૩૪. એકાદશાએ જમવાનો ચાલ નથી, ને દ્વાદશા તો માતૃપક્ષમાં થાય ને ત્ર્યોદશા પ્રભૃતિ વરસી પર્યંતથી તો ન્યાત ત્રણ કરે. તે ઉપરાંતથી તો ૧૭ સુધીમાં જેટલી મળે તેટલી કરે.

૩૫. સામર્થ્ય પ્રમાણે—આંકડો મુકરર નથી.

૩૬. હા, જમાડે.

૩૭. એ વાતનો કાંઈ નિશ્ચય નથી.

૩૮. હા, બની શકેછે, એની ખુશીથી.

નાગર–બ્રાહ્મણ વીશનગરા ગૃહસ્થ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૦.

૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમો સર્વે કરીએ છૈએ, ને કોકીલમત અમારામાં નથી.

૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે તો સારૂં, નહીતર કોઈક ન્યાતિખરચ વિગેરે થોડું ઘણું કરેછે, પણ તેના અધિકારીને ક્રિયા કરવી પડેછે.

૩. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે; ને વાજબી ખરચ મુજરે આપે.

૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૭. મુખ્ય અધિકારીને કાંઈ રજાની જરૂર નહી, ને વધતો ખરચ કોઈ મુજરે આપે નહી, વાજબી હોય તે મુજરે આપે.

૮. વારસ ગેરહાજર હોય તો અત્રાપિ વારસ થતો નથી. અત્રાપિ પોતાની ન્યાતનો ક્રિયા કરે ને ક્રિયા કરેથી અત્રાપિ વારસ થતો નથી.

૯. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તેની ક્રિયા પોતાના ગોત્રમાં થાય, ને ખરચ વારસામાંથી થાય. ને વારસો તો મરનારની ધણિયાણી તથા છોકરો તથા છોકરી તથા છોકરીનો છોકરો તથા એમાંનું કોઈ નથી તો પાછો મોસાળના ત્રિપુરૂષ લગીમાં જે કોઈ હોય ત્યાં પાછો જાય. તે મરનારની માથી ઉતરતા શાસ્ત્રમાં કહેલા ભાઈઓ વિગેરે વારસો પાસે જાય, તે લઈને માલધણીના શ્રાદ્ધ સંવત્સરી કરે. એમાંનું કોઈ નથી તો ન્યાત વારસ છે.

૧૧. લાહાણું તથા દક્ષણા શક્તિ પ્રમાણે. ને જેના ઘરની દક્ષણા વધતી આપવાની રીત છે, પરાપુર્વેથી તે વધતી આપે.

૧૨. આંકડો કાંઇ મુકરર નથી, ને શાસ્ત્રમાં લખેલા કામ ઉપર ખરચ થાયછે.

૧૩. અમારામાં તો તેરમાની તથા છમાસી તથા વરસીની જુમલે ન્યાત ત્રણ તો જમાડવાનો ચાલ છે;

ને પોતાની આબરૂવાળોછે તે વધતી પણ જમાડેછે, તેવો પણ ચાલ છે.

૧૪. એનો જવાબ-પોતાની સમજણ પ્રમાણે.

બ્રાહ્મણ—વીશલનગરા અમદાવાદી ગૃહસ્થ તથા કલાટ સર્વેનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૧.

૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમો કરીએ છૈએ, ને કોકીલ મત અમારામાં નથી.

૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે તો સારૂં, નહીતર કોઇ ન્યાતિખરચ વિગેરે થોડું ઘણું કરેછે.

૩. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે, ને વાજબી ખરચ મુજરે આપે.

૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૭. મુખ્ય અધિકારીને રજાની કાંઇ જરૂર નથી, ને વધતો ખરચ કાંઇ મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ ગેરહાજર હોય તો અત્રાપિ પોતાની ન્યાતનો ક્રિયા કરે; ને તે કર્યાથી અત્રાપિ વારસ થતો નથી.

૯. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૦. કોઈ શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તેની ક્રિયા તેના ગોત્રમાં થાય. પોતાનું ગોત્ર ઘણું નાદાર હોય તો મરનારના માલમાંથી વાજબી ખરચ કરે; ને વારસાનો હક શાસ્ત્ર પ્રમાણે. ને માલ જે લે તે મૂળ માલધણી જેના શ્રાદ્ધ સંવત્સરી કરતો હોય તેના તે કરે.

૧૧. લાહાણું તથા દક્ષણા પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે.

૧૨. આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, શાસ્ત્રમાં લખેલા કામ ઉપર ખરચ થાયછે.

૧૩. અમારામાં તો ન્યાત શુભ તથા અશુભની છે, તેની વિગતઃ—

ન્યાત શુભનીમાં પહરોણા લોક આવે ગૃહસ્થ તથા વેદિયા તે પોતાની રીત પ્રમાણે લે.

જનોઇની ન્યાત એક, પછી મળે તે પ્રમાણે.

લગનની ન્યાત વરવાળાને ઘેર ૨—પછી મળતર પ્રમાણે.

કન્યાવાળાને ઘેર ન્યાત ૨—મળતર પ્રમાણે.

અઘરણીની ન્યાત ૧—પછી મળતર પ્રમાણે.

અશુભની ક્રિયાની ન્યાત તેરમા વિગેરેઃ—

૧ તેરમાની. ૧ છમાસીની. ૧ વરસીની—પછી તો મળતર પ્રમાણે.

૧૪. એનો જવાબ પોતાની સમજણ પ્રમાણે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ સહસ્ર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૩.

૧. મરનારને મરતાં પેહેલાં વિષ્ણુપૂજા તથા પ્રાયશ્ચિત્ત કરાવવાનો ચાલ છે.

૨. જીવતા આખર આવવા વખત પુન્ય કરાવવાનો ચાલ છે.

૩. કાંઈ નિશ્ચય નથી જે આટલુંજ પુન્ય કરાવવું; જેને જે મળે તે.

૪. મુઆ પછીએ પુન્યદાન કરેછે.

૫. મુઆ પછી ષટ્પિંડ કરેછે.

૬. પરદેશમાં મરે તેને ષટ્પિંડ કોણે કર્યા ને કોણે આગ મુકી એનો નિશ્ચય નથી ત્યારે તેનું પુત્તળ કરવું ઘટેછે.

૭. દશ દાહાડા લગી દશાના પિંડ કોઈ રોજરોજ કરેછે, ને કોઈ દશાને દાહાડે કરેછે.

૮. દશાના પિંડ થયા, ને કદાપિ કોઇ મરી ગયું કે કોઇએ જણ્યું ત્યારે શાસ્ત્રની આજ્ઞા થાય તે પ્રમાણે કરવું.

૯. સૂતક દશ દાહાડા લગી પાળીએ છૈએ.

૧૦. સપિંડીકરણ બારમે થાયછે, ને તેમાં અટકાવ આવે તો વરસ લગીમાં—શાસ્ત્રની આજ્ઞા પ્રમાણે જે વખત હાથ આવે તે વેળા કરેછે.

૧૧. મરનારની પછવાડે સજ્યા, ગાય, પદ, ઉમામહેશ્વર, તલપાત્ર, ધૃતપાત્ર, વરણપાત્ર, સાત દ્રોણ તેરમાને દાહાડે આપવાનો ચાલ છે.

૧૨. જેને કોઈ પાછળ વારસ નથી તે પોતે જીવતાં પોતાની ક્રિયા કરેછે, શાસ્ત્રના લેખ પ્રમાણે—તેથી તેનો ઉદ્ધાર થાયછે.

૧૩. મોટા ભાઇ બાપની ક્રિયા નહી કરે ત્યારે નાહનો ભાઈ કરે.

૧૪. નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરે ત્યારે તેને બાપના માલમાંથી ખરચ મુજરે આપવો ઘટેછે.

૧૫. મોટા ભાઇ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહના ભાઇએ બાપનો ક્રિયાકાળ પોહોંચે ત્યાંસુધી વાટ જોવી લાયકછે.

૧૬. મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ સપિંડીકરણની સઘળી ક્રિયા કરે ને સપિંડીકરણનો કાળ જતો હોય તો તેઓ કરે.

૧૭. ક્રિયાના ખરચમાં બીજા ભાગદારની રજા જોઈએ ખરી, પણ તે જો નહીજ આપે ને ક્રિયાનો કાળ જતો હોય ત્યારે વગર રજાએ ક્રિયા કરે ને તે ભાગદાર પાસેથી ખરચ મુજરે લેવો.

૧૮. રીત કરતાં વધતો ખરચ બીજા ભાગદારની રજાવિના કરે ત્યારે તે ભાગદાર રીત કરતાં વધતો ખરચ મુજરે આપે નહી.

૧૯. પુત્રને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, માને પુત્ર છતાં અધિકાર નથી.

૨૦. સપિંડીકરણ કરતી વેળા પુત્ર હાજર જોઈએ. તે પુત્રવિના બીજાને સપિંડીકરણ કરવાનો અધિકાર નથી—પુત્ર છતાં.

૨૧. જે કારણથી લીલ પરણાવવામાં અટકાવ પડે ત્યારે તે કારણને અંતે લીલ પરણાવવી જોઈએ.

૨૨. અટકાવથી વરસમાં વરસી નહી થાય ત્યારે તે અટકાવને અંતે વરસી થાય.

૨૩. મોટા ભાઈ છતાં બીજાને સપિંડીકરણનો અધિકાર નથી.

૨૪. મોટા ભાઈ નહી હોય તો જે ભાઈ હાજર હોય તે એકાદશાકર્મ કરે.

૨૫. પંચકમાં મરે તેનું પંચકવિધાન શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે.

૨૬. વારસ છતાં કોઈ બીજો ક્રિયા કરે તેથી તે વારસ થતો નથી.

૨૭. જે વિધવા સ્ત્રી મરે તેના ભત્રીજા છતાં કોઈને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી.

૨૮. જે શખસ એક સગી બેહેન તથા વિધવા કાકીને મુકીને મરે ત્યારે તેની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર કાકીને છે. ને જુદો હોય તો વારસ બેહેન છે.

૨૯. જે શખસ પોતાની જાતથી વટલીને મરે તેનું પુત્તળ કરવું ઘટેછે.

૩૦. પુત્તળ કરવું તે શાસ્ત્રથી ઠરે તે દાહાડે કરવું.

૩૧. મરી ગયા પછી પુત્તળ કરે તે જીવતોજ નથી, તે ન્યાતમાં ક્યાંથી આવે ?

૩૨. જેણે આગ મુકી ને શ્રાદ્ધ કર્યું તે તેરમાને દાહાડે પાઘડી બાંધે, ને તે સારનારને સાસરેથી અથવા મોસાળથી અથવા પિત્રાઈથી પાઘડી આવે.

૩૩. ભાઈઓએ વેહેંચણ કરી છે તોએપણ વડો ભાઈ સપિંડીકરણ વિગેરે કરે ને સમચરી પોતાને ઘેર જુદા જુદા કરે તો થાય.

૩૪. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંની રીત નથી. ને કોઈ સંપત્વાન હોય ને કરે તો તેને કાંઈ ના નહી કેહેવાય.

૩૫. ક્રિયા બાબતમાં શું ખરચ કરવો એ મુકરર આંકડો નથી, જે મળે તે.

૩૬. મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે તેરમા લગીમાં ન્યાત રીતે જેને જેવું મળે તેવું કરેછે, ને વરસીની જમણવાર પણ મળે તે કરેછે.

*૩૭. એ કલમનો જવાબ ૩૬ મી કલમમાં આવ્યો છે.

૩૮. મરનારની પાછળ વરસ લગી નિતવાળિયો મળે તે જમાડે.

૩૯. નિતવાળિયો જમી ઉઠયા પછી કયે દાહાડે આપણે ઘેર આવે તે મુકરર નથી.

૪૦. જે બૈરી મરી જાય ને તેની દિકરી પોતાની ગાંઠથી ક્રિયા કરે તો પોતાની ખુશી, ને નહી કરે તો તેને અટકાવ નથી; ને તેના વારસને કરવી ઘટેછે, ન કરે તો કોઇ તેને મેહેણું મારે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ સહસ્ર ખંભાતી ઈશામળીઆનો જવાબ. પટેલ બેચર રામચંદ્ર.

પ્રકાર "ગ." અંક ૪.

૧. હા. ચાલ છે.

૨. હા. છે.

* આ જવાબ નકામો છે. ૩૮ માંથી ૩૭ ગણી જવાબ ઉત્તરોત્તર વાંચવા.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. જેને મળે તેટલું કરે.
૪. હા. કરવું.
૫. હા. કરેછે.
૬. હા. પુત્તળ કરેછે.
૭. દશાપિંડ દશ દાહાડા કરે, વા દશમે દાહાડે દશ કરે.
૮. ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરવું.
૯. દશ દાહાડા પાળે સૂતક.
૧૦. અટકાવ થયે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે વર્ષમાં.
૧૧. કોઈ કરે, પણ નિશ્ચે નહી.
૧૨. મોટો ભાઈ ક્રિયા ન કરે તો તેની આજ્ઞાએ નાહનો કરે. મોટો ન કરે ને આજ્ઞાએ ન આપે ત્યારે નાહનો સુખે કરે.
૧૩. યોગ્ય ખરચ મુજરે આપે.
૧૪. ક્રિયાનો કાળ પોહોંચે ત્યાંસુધી વાટ જુએ.
૧૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.
૧૬. ભાગદારની રજા જોઈએ, ને તે રજા ન આપે ને ક્રિયાનો કાળ જતો હોય તો તે ન જવા દે. ખરચ મુજરે લે-યોગ્ય ખરચ્યુ હોય તેટલું ક્રિયા કરનારો.
૧૭. રજાવિના કરે તો રીત કરતાં વધતું મુજરે ન આપે.
૧૮. ન આપે.
૧૯. પુત્રવિના મા કરે; પુત્ર છતે ન કરે.
૨૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૨૧. વર્ષમાં કાંઈ કારણ આવ્યું તો તેને અંતે વર્ષે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.
૨૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૨૩. બીજો ભાઈ કરે, શ્રાદ્ધકાળ ન જવા દે.
૨૪. મોટો ન હોય તો નાહનો કરે.
૨૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૨૬. વારસવિના ક્રિયા ન કરે.
૨૭. ભત્રીજાનો પુત્ર શ્રાદ્ધનો અધિકારી છે, ધણીનો ભત્રીજો-તેનો પુત્ર.
૨૮. મરનારના માલમાંથી કાકી કરે, ને મીલકતની વારસ બેહેન.
૨૯. વટલેલાનું શાસ્ત્ર પ્રમાણે.
૩૦. પુત્તળ કરે તે દિનથી આરંભીને ક્રિયા કરે.
૩૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે ખરચ.
૩૨. જેણે આગ મુકીને શ્રાદ્ધ કર્યું તે તેરમાને દાહાડે પાઘડી પેહેરે, ને તેને સાસરેથી અથવા મોસાળથી મુગટો આપે, ને મિત્રની પાઘડી આવે; ને કોઈની ન આવી તો પોતાના ઘરની બાંધે.
૩૩. મોટાને સપિંડી વિગેરે સઘળો અધિકાર છે, ને પ્રેતશ્રાદ્ધ તથા સંવત્સરી સઘળાએ કરે.
૩૪. લાહાણું તથા દક્ષણાની રીત નથી.
૩૫. નથી.
૩૬. અગિયારમાને દાહાડે સગાં જમે, ને બારમે રીતના મોટાં સગાં કરે, ને તેરમે ન્યાત કરે, ને વર્ષેએ ન્યાત કરે એ નિશ્ચેછે.
*૩૭. ચાલ નથી.
૩૮. એમાં તરફેણની ખુશી જોઇએ.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ ટોળકિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૫.

૧. વિષ્ણુપૂજા તથા પ્રાયશ્ચિત્ત કરાવવાનો ચાલ છે.
૨. પુન્ય કરાવવાનો ચાલ છે.
૩. કાંઈ નિશ્ચય નથી જે આટલું કરવું; જેને જેવું મળે તેવું કરે.
૪. મુઆ પછી પુન્યદાન કરેછે.
૫. ષટ્પિંડ કરવાનો ચાલ છે.
૬. પુત્તળ કરવું ઘટેછે.
૭. કોઇ રોજરોજ કરેછે, ને કોઈ સામટાં દશાને દિવસે કરેછે.
૮. એકાદશા, દ્વાદશાકર્મ અટકાવ આવે ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરવું.
૯. સૂતક દશ દાહાડા સુધી પાળીએ છીએ.
૧૦. સપિંડીકર્મ દ્વાદશાને દિવસે કરેછે, ને અટકાવ આવે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે વરસ દિવસ લગીમાં જે વખત હાથ આવે તે વખત કરેછે.
૧૧. જેને કોઈ વારસ નથી તે જીવતક્રિયા કરેછે, શાસ્ત્રના લેખ પ્રમાણે; તેથી તેનો ઉદ્ધાર થાયછે.

---

* ૩૭-૩૮ ના જવાબ ૩૭ માંજ છે. ૩૮ મો જવાબ ૩૯ માં સવાલનો છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. મોટો ભાઇ બાપની ક્રિયા નહી કરે ત્યારે નાહનો ભાઈ કરેછે.

૧૩. નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરે ત્યારે તેને બાપના માલમાંથી ખરચ મુજરે આપવો ઘટેછે.

૧૪. ક્રિયાકાળ પોહોંચે ત્યાંસુધી વાટ જોવી ઘટેછે.

૧૫. સપિંડીકરણવિના સઘળી ક્રિયા કરે, ને સપિંડીકરણનો-કાળ જતો હોય તે. તે પણ કરે.

૧૬. ભાગદારની રજા જોઈએ તો ખરી, પણ તે જો નહી આપે ને ક્રિયાનો કાળ જતો હોય ત્યારે રજાવિના ક્રિયા કરે, ને તે ભાગદાર પાસેથી ખરચ મુજરે લે.

૧૭. રીત કરતાં વધતો ખરચ ભાગદારની રજા વિના કરે તો તે ભાગદાર રીત કરતાં વધતો ખરચ મુજરે આપે નહી.

૧૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યો.

૧૯. ક્રિયા કરવાનો પુત્રનો અધિકાર છે.

૨૦. સપિંડીકરણ કરવાનો માને અધિકાર નથી—પુત્ર છતાં.

૨૧. જે કારણથી લીલ પરણાવવામાં અટકાવ પડે ત્યારે તે કારણને અંતે લીલ પરણાવવી જોઈએ.

૨૨. અટકાવથી વરસી વરસમાં નહી થાય ત્યારે અટકાવને અંતે થાય.

૨૩. મોટો ભાઈ છતાં બીજાને અધિકાર નથી.

૨૪. મોટો ભાઈ નહી હોય તો જે ભાઈ હાજર હોય તે એકાદશાકર્મ કરે.

૨૫. તેનો વિધિ શાસ્ત્ર પ્રમાણે. પંચક વિધિ થાયછે.

૨૬. વારસ છતાં કોઇ ક્રિયા કરે તેથી વારસ થતો નથી.

૨૭. વિધવા સ્ત્રી મરે તેના ભત્રીજા શિવાય બીજા કોઈને ક્રિયાનો અધિકાર નથી.

૨૮. તેની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર કાકીને છે, ને વારસ તો બેહેન છે, પણ તે મરનારનો ક્રિયાખરચ તે પૈસામાંથી થાય.

૨૯. વટલી જાય ને મરે તેનું પુત્તળ કરવું ઘટેછે.

૩૦. શાસ્ત્રથી ઠરે તે દિવસે કરવું.

૩૧. પુત્તળ કર્યા પછી કોઈ જીવતો આવતો-જ નથી.

૩૨. જે શખસ શ્રાદ્ધ કરેછે તેને જેના ઘરની પાઘડી ઘટારત હોય ત્યાંથી આવેછે.

૩૩. સપિંડીકર્મ મોટો ભાઇ કરે, ને બીજા ભાઇ સમચરી જુદું જુદું કરે તો થાયછે.

૩૪. અમારામાં રીત નથી, ને લાહાણું તથા દક્ષણા કરે તો તેની ખુશી.

૩૫. ખરચ કરવાનું મુકરર નથી, જે મળે તે કરે.

૩૬. જેને જેવું મળેછે તેવું વરસી સુધીમાં કરેછે.

૩૭. નિતવાળિયો મળે તે જમાડે, ને ચાલ તો નથી.

૩૮. નિતવાળિયો ઉઠયા પછી તુરત પાછો આવે.

૩૯. દિકરો બેઠોછે ત્યાં સુધી મા (અને) કરજ કાહાડીને ક્રિયા કરવાની અધિકારી નથી.

બ્રાહ્મણ-શિહોરા ઔદિચ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૬.

૧. મરનારને મરતાં પેહેલાં વિષ્ણુપૂજા તથા પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાનો ચાલ છે.

૨. જીવતા આખર આવવા વખત પુન્ય કરવાનો ચાલ છે.

૩. કંઇ નિશ્ચય નથી કે આટલું પુન્ય કરવું, જેને જે મળે તે.

૪. મુઆ પછીએ પુન્યદાન કરેછે.

૫. મુઆ પછી ષટ્પિંડ કરેછે.

૬. પરદેશમાં મરે તેના ષટ્પિંડ કોણે કર્યા ને કોણે આગ મુકી, એવો નિશ્ચય નથી ત્યારે તેનું પુત્તળ કરવું પડેછે.

૭. દશ દાહાડા લગી દશાના પિંડ કોઈ રોજરોજ કરેછે ને કોઇ દશાને દાહાડે કરેછે.

૮. દશાના પિંડ થયા ને કદાપિ કોઈ મરી ગયું કે કોઇએ જણ્યું ત્યારે શાસ્ત્રની આજ્ઞા થાય તે પ્રમાણે કરવું, સૂતક દશ દાહાડા પાળીએ છૈએ.

૯. સપિંડીકરણ બારમે થાયછે, ને તેમાં અટકાવ આવે તો—

૧૦. વરસ લગીમાં શાસ્ત્રની આજ્ઞા પ્રમાણે જે વખત હાથ આવે તે વેળા કરેછે.

૧૧. મરે તેની પછવાડે સજ્યા, ગાય, પદ, ઉમામહેશ્વર, તળપાત્ર, ધૃતપાત્ર, વરૂણપાત્ર, સતદાન તેરમાને દાહાડે આપવાનો ચાલ છે. નામા ન્યાતના આપવાં.

૧૨. જેને કોઇ પાછળ વારસ નથી તે પોતે જીવતાં પોતાની ક્રિયા કરેછે, શાસ્ત્રના લેખ પ્રમાણે(થી) તેનો ઉદ્ધાર થાયછે.

૧૩. મોટા ભાઈ બાપની ક્રિયા નહી કરે ત્યારે નાહનો ભાઇ કરેછે.

૧૪. નાહનો ભાઇ બાપની ક્રિયા કરે ત્યારે તેના બાપના માલમાંથી મુજરે આપવો પડેછે.

૧૫. મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહના ભાઈએ બાપની ક્રિયાનો કાળ પોહોંચે ત્યાંસુધી વાટ જોવી લાયકછે.

૧૬. મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ સપિંડીકરણવિના સઘળી ક્રિયા કરે, ને સપિંડીકરણનો કાળ જતો હોય તો તેઓ કરે.

૧૭. ક્રિયાના ખરચમાં બીજા ભાગદારની રજા જોઈએ ખરી, પણ તે જો નહી રજા આપે ને ક્રિયાનો કાળ જતો હોય ત્યારે વગર રજાએ ક્રિયા કરે; ને તે ભાગદાર પાસેથી ખરચ મુજરે લેવો.

૧૮. રીત કરતાં વધતો ખરચ બીજા ભાગદારની રજાવિના કરે ત્યારે તે ભાગદાર રીત કરતાં વધતો ખરચ મુજરે આપે નહી.

૧૯. પુત્રને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, માને પુત્ર છતાં અધિકાર નથી.

૨૦. સપિંડીકરણ કરતી વેળા પુત્ર હાજર જોઈએ. તે પુત્રવિના બીજાને સપિંડી કરવાનો અધિકાર નથી–પુત્ર છતાં.

૨૧. જે કારણથી લીલ પરણાવવામાં અટકાવ પડે તે કારણને અંતે લીલ પરણાવવી જોઈએ.

૨૨. અટકાવથી વરસમાં વરસી નહી થાય ત્યારે તે અટકાવને અંતે વરસી થાય.

૨૩. મોટા ભાઇ છતાં બીજાને સપિંડી કરવાનો અધિકાર નથી.

૨૪. મોટા ભાઈ નહી હોય તો જે ભાઈ હાજર હોય તે એકાદશાકર્મ કરે.

૨૫. પંચકમાં મરે તેનું પંચકવિધાન શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે.

૨૬. વારસ છતાં કોઈ બીજો ક્રિયા કરે તેથી તે વારસ થતો નથી.

૨૭. જે વિધવા સ્ત્રી મરે તેના ભત્રીજા છતાં કોઇને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી.

૨૮. જે શખસ એક સગી બેહેનને તથા વિધવા કાકીને મુકીને મરે ત્યારે તેની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર કાકીને છે, ને જુદો હોય તો વારસ બેહેન છે.

૨૯. જે શખસ પોતાની જાતથી વટલીને મરે તેનું પુત્તળ કરવું ઘટેછે.

૩૦. પુત્તળ કરવું તે શાસ્ત્રથી ઠરે તે દાહાડે કરવું.

૩૧. મરી ગયા પછી પુત્તળ કરે, તે જીવતો નથી તે ન્યાતમાં કયાંથી આવે ?

૩૨. જેણે આગ મુકીને શ્રાદ્ધ કર્યું તે તેરમાને દાહાડે પાઘડી બાંધે–તે સારનારને સાસરેથી અથવા મોસાળથી અથવા મિત્રથી પાઘડી લાવે તે બાંધે, ને નામા પહરોણુ આપે–ન્યાતના ચાલ મુજબ.

૩૩. ભાઈઓએ વેહેચણ કરીછે તોએપણ વડો ભાઈ સપિંડીકરણ વિગેરે કરે, ને સમચરી પોતપોતાને ઘેર જુદા કરે તો થાયછે.

૩૪. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંની રીત નથી, ને કોઈ સંપત્તિવાન હોય ને કરે તો તેને કોઈથી ના નહી કેહેવાય.

૩૫. ક્રિયા બાબતમાં શું ખરચ કરવો એ મુકરર આંકડો નથી.

૩૬. મરનારની પછવાડે અગિયારમાંથી તે તેરમા લગીમાં ન્યાત રીતે જેને જેવું મળે તેવું તે ખરચેછે. ને વરસીની જમણવાર પણ મળે તે કરેછે.

*૩૭. આ કલમનો જવાબ ૩૬ છત્રીસમી કલમમાં આવ્યોછે.

૩૮. મરનારની પાછળ વરસ લગી નિતવાળિયો મળે તે જમાડે.

૩૯. નિતવાળિયો જમી ઉઠયા પછી તે દાહાડે આપણે ઘેર આવે તે મુકરર નથી.

૪૦. જે બૈરી મરી જાય તેની દીકરી પોતાની ગાંઠથી ક્રિયા કરે તો પોતાની ખુશી, ને નહી કરે તો તેને અટકાવ નથી. ને તેના વારસને કરવી ઘટે નહી, કરે તો તેને કોઈ મેહેણું મારે.

* ૩૭ મો જવાબ નકામો છે. ૩૮ માં જવાબને ૩૭ મો ગણી ઉત્તરોત્તર જવાબ વાંચવા.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ્ય સહસ્ત્ર અમદાવાદી ઇશામળિયા—પટેલ બહુચરાજીના જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૮.

૧. મરનારને મરતાં પેહેલાં વિષ્ણુપૂજા તથા પ્રાયશ્ચિત્ત કરાવવાનો ચાલ છે.

૨. જીવતાં આખર આવતી વખત પુન્ય કરાવવાનો ચાલ છે.

૩. કાંઈ નિશ્ચય નથી જે પુન્ય આટલું કરવું, જેને જેટલું મળે તેટલું કરેછે.

૪. મુઆ પછીએ પુન્યદાન કરેછે.

૫. મુઆ પછી ષટ્પિંડી કરેછે.

૬. પરદેશ મરી જાય ને ષટ્પિંડ કર્યા નથી અને અગ્નિસંસ્કાર કરેલો નિશ્ચય નથી તેનું પુત્તળ કરે.

૭. દશાના પિંડ દશ દાહાડા કરેછે વા દશમે દાહાડે દશ કરેછે.

૮. દશાપિંડ થાય ને પિત્રાઈમાં કોઈ મરે વા પ્રસવે ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરવું.

૯. સૂતક દશ દાહાડા પાળીએ છૈએ.

૧૦. સપિંડીકર્મ તે બારમાને દાહાડે કરેછે. તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે વર્ષદિવસમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

૧૧. કાંઈ નિશ્ચય નથી, પણ કોઈ કરેછે ખરૂં.

૧૨. મોટો ભાઈ ક્રિયા બાપની ન કરે તો મોટા ભાઈની આજ્ઞાથી નાહનો કરે. કદાપિ મોટો ભાઈ કરે નહી ને આજ્ઞાએ આપે નહી ત્યારે નાહનો ભાઈ સુખે કરે.

૧૩. નાહનો ભાઈ ખરચ કરે તે બાપની મીલકતમાંથી મુજરે બાપની ક્રિયા કરે તેમાં આપે, યોગ્ય હોય તે.

૧૪. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયાનો કાળ પોહોંચે ત્યાર સુધી વાટ જુએ.

૧૫. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૧૬. ક્રિયાના ખરચમાં બીજા ભાગદારની રજા જોઈએ, ને તે ભાગદાર રજા ન આપે તો તે ક્રીયાનો કાળ જતો હોય તો ક્રિયા કરે ને તેનો ખરચ ભાગદાર પાસેથી મુજરે લે, યોગ્ય હોય તેટલો.

૧૭. રીત કરતાં વત્તો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદારની રજા વગર બીજા ભાગદાર મુજરે આપે નહી

૧૮. પુત્ર નહી હોય ત્યારે મા ક્રિયાકર્મ કરેછે.

૧૯. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૨૦. મરનારના વર્ષ દાહાડામાં કાંઈ કારણ આવ્યું તો તે કારણને અંતે વરસી થાય શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨૧. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨૨. મોટો ભાઈ ન હોય તો બીજો ભાઈ કરે, સપિંડી શ્રાદ્ધ કાળ જવા ન દે.

૨૩. મોટા ભાઇ છતાં બીજા ભાઇને એકાદશાનો અધિકાર નથી, તે ન હોય તો બીજો કરે.

૨૪. પંચકમાં મરે તેનું વિધાન કરેછે શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨૫. વિધવા મરી ગઈ તેના ધણીના ભત્રીજાનો દિકરો શ્રાદ્ધનો અધિકારી છે.

૨૬. વારસવિના ખરચનો અધિકારી બીજો નથી.

૨૭. મીલકત મોસાળની છે ને તે ધણી મરી ગયો તેની ક્રિયા મરનારના માલમાંથી કાઢી કરે, ને તે મીલકતની વારસ બેહેન.

૨૮. વટલેલો મરે તેનું શાસ્ત્ર કહે તે કરીએ છીએ.

૨૯. પુત્તળ કરીએ તે દિનથી આરંભીને ક્રિયા કરીએ.

૩૦. મરનારનું પુત્તળ કર્યું ને પ્રાણી શુદ્ધ થયો તેની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૩૧. જેણે આગ મુકીને શ્રાદ્ધ કર્યું તે તેરમાને દાહાડે પાઘડી બાંધે, ને શ્રાદ્ધ કરનારને સાસરેથી અથવા મોસાળથી મુકટો આપે; ને મિત્રની પાઘડી આવે. કોઇની ન આવે તો પોતાના ઘરની બાંધેછે.

૩૨. મોટાને સપિંડી વિગેરે સઘળો અધિકાર છે. ને પ્રેતશ્રાદ્ધ તથા સંવત્સરી સઘળાએ કરેછે.

૩૩. અમારી ન્યાતમાં લાહાણાં બાબતનો ટંટો છે હાલમાં વાસ્તે અમે સાહેબને એનો જવાબ લખી આપ્યો નથી. જ્યારે ટંટો મટશે ત્યારે એનો જવાબ લખી આપીશું.

૩૪. ક્રિયા બાબતમાં કાંઈ મુકરર નથી ખરચનો આંકડો.

૩૫. અમારી ન્યાતમાં અગિયારમે દાહાડે સગ જમેછે. ને બારમે રીતીનાં મોટાં સગાં કરે, ને તેર

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

માંને દાહાડે ન્યાત કરે, ને વરસીની ન્યાત કરે.

૩૬. ન્યાતનું મુકરર છે.

૩૭. મરનારની પછવાડે નિતવાળિયો જમાડવાનો ચાલ નથી.

૩૮. નિતવાળિયો જમાડવાનો ચાલ નથી, તેનો જવાબ શું કહીએ?

૩૯. વિધવા સ્ત્રી છે ને છોકરો નાહનો છે તો એમાં તરફેણની ખુશી જોઇએ.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ સહસ્ત્ર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૯.

૧. મરનારને મરતાં પેહેલાં વિષ્ણુપૂજા તથા પ્રાયશ્ચિત્ત કરાવવાનો ચાલ છે.

૨. જીવતાં આખર આવતી વખત પુન્ય કરવાનો ચાલ છે.

૩. કાંઈ નિશ્ચય નથી જે આટલું કરવું ઘટેછે, જેને જેટલું મળેછે તેટલું કરેછે.

૪. મુઆ પછી પુન્યદાન કરેછે.

૫. મુઆ પછી ષટ્પિંડ કરેછે.

૬. પરદેશ મરી જાય ને ષટ્પિંડ કોણે કર્યા ને અગ્નિસંસ્કાર કોણે કર્યો, એ નિશ્ચય નથી ત્યારે તેનું પુત્તળ કરેછે.

૭. દશાના પિંડ કોઈ દશ દાહાડા કરેછે, ને કોઈ દશાને દાહાડે કરેછે.

૮. દશાના પિંડ થાય ને પિત્રાઈમાં કોઈ મરે અથવા કોઈને પ્રસવ થાય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરવું.

૯. સૂતક દશ દાહાડા પાળીએ છૈએ.

૧૦. સપિંડીકર્મ કરવું તે બારમાને દિવસે છે. કદી તેમાં અટકાવ આવ્યો ત્યારે વરસ દિવસમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

૧૧. જેને કોઈ વારસ પછવાડે કરનાર નથી, તથા જેને વારસ છે ને તેની સાથે બનાવ નથી તેથી તેના મનમાં એવું આવે કે મારી પછવાડી એ કાંઈ કરશે નહી તે જીવતક્રિયા કરેછે, પણ તેનો શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઉદ્ધાર થાય નહી.

૧૨. મોટો ભાઈ ક્રિયા માબાપની ન કરે તો નાહનો ભાઈ મોટા ભાઈની આજ્ઞાથી કરે. કદાપિ મોટો ભાઈ પોતે કરે નહી ને આજ્ઞા પણ આપે નહી ત્યારે નાહનો ભાઈ સુખે કરે.

૧૩. નાહનો ભાઈ ખરચ કરે, તે બાપની ક્રિયા કરે, તે બાપની મીલકતમાંથી મુજરે આપે.

૧૪. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયાનો કાળ પોહોંચે ત્યાં સુધી વાટ જુએ.

૧૫. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તેની વાટ શ્રાદ્ધના કાળ સુધી જુએ. એટલામાં ન આવે તો નાહનો ભાઈ સુખે સઘળી ક્રિયા કરે.

૧૬. ક્રિયાના ખરચમાં બીજા ભાગદારની રજા જોઈએ. ને તે ભાગદારો નહી રજા આપે ને ક્રિયાનો કાળ જતો હોય ત્યારે ક્રિયા કરે, ને તેનો ખરચ ભાગદારોથી મુજરે લે.

૧૭. રીત કરતાં વત્તો ખરચ કરે તેમાં બીજા ભાગદારની રજાવિના કરે.ત્યારે તે ભાગદાર રીત કરતાં વત્તો ખરચ કરે તેને મુજરે આપે નહી.

૧૮. એનો જવાબ ઉપરના સત્તરમા આંક પ્રમાણે (જવાબ) છે.

૧૯. પુત્ર છતાં માને અધિકાર નથી.

૨૦. સપિંડીકરણ કરતી વેળા પુત્ર હાજર જોઈએ, ને પુત્રવિના સપિંડીકરણનો બીજાને અધિકાર નથી.

૨૧. જે કારણથી લીલ પરણાવવાનો અટકાવ પડે ત્યારે તે કારણને અંતે લીલ પરણાવે.

૨૨. અટકાવથી વરસમાં વરસી ન થાય ત્યારે અટકાવને અંતે વરસી થાય.

૨૩. મોટા ભાઈ છતાં બીજા ભાઈને સપિંડીકરણનો અધિકાર નથી.

૨૪. મોટો ભાઈ હાજર ન હોય તો જે ભાઈ હાજર હોય તે ભાઈ એકાદશા શ્રાદ્ધ કરે.

૨૫. પંચકમાં મરે તેનું પંચકવિધાન કરે.

૨૬. વારસ છતાં બીજાએ ક્રિયા કરી તેથી વારસ થતો નથી.

૨૭. જે વિધવા સ્ત્રી મરી ગઈ તેના ભત્રીજા છતાં બીજાને અધિકાર નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૮. જે શખસ સગી બેહેન તથા કાકીને મુકીને મરે ત્યારે તેની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર કાકીને છે, ને જુદી હોય તો વારસ તેની બેહેન છે.

૨૯. જે શખસ પોતાની જાતમાંથી વંટલી ગયો ને મરે તેનું પુત્તળ કરેછે.

૩૦. પુત્તળ કરવું તે શાસ્ત્રથી ઠરે તે દાહાડે કરવું.

૩૧. મરીગયા પછી પુત્તળ કરે તેથી મરનાર શુદ્ધ થયો માટે શુદ્ધ મરે ને તેની પછવાડે જેટલો ખરચ થાય તેટલો તેની પછવાડે ખરચ કુટુંબીનો થાય.

૩૨. જેને આગ મુકીને શ્રાદ્ધ કર્યું તે(ને)તેરમાને દાહાડે પાઘડી બાંધે. ને શ્રાદ્ધના કરનારને સાસરેથી અથવા મોસાળથી વા મિત્રથી પાઘડી આવે, કોઈની ન આવે તો ઘરની બાંધે.

૩૩. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી હોય તોએ વડો ભાઈ સપિંડીકરણ વિગેરે કરે, ને સંવત્સરી તો પોતે પોતાને ઘેર જુદાં જુદાં કરે.

૩૪. અમારામાં ક્રિયાનું લહાણું તથા દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૩૫. ક્રિયા બાબતમાં મુકરર આંકડો નથી, જેને જે મળે તે પ્રમાણે કરે.

૩૬. અમારી ન્યાતમાં અગિયારમે દિવસે સગાં જમે, ને બારમે મળે તો વેહેવાર કરે, ને તેરમાને દિવસે ન્યાત કરે. ને વરસીએ પણ ન્યાત કરે, ને ન મળે તો શ્રાદ્ધ માત્ર કરીને બેસી રેહે, કાંઈ મુકરર નથી.

૩૭. અમારી ન્યાતમાં નિતવાળિયો બેસાડવાનું મુકરર નથી.

૩૮. એ નિતવાળિયાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૩૯. અમારી ન્યાતમાં દિકરાને ખારસ કરવો થઈ શકતું નથી; ને કદી દિકરો નાદાન છે ત્યારે ગમે ત્યાંથી કરજે કાઢીને મળે તો ક્રિયા કરે.

બ્રાહ્મણ—મોઢ અગિયારસિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૭.

૧. હા, મરવા પડે તેને વિષ્ણુપૂજા કરવાનો ચાલ છે.

૨. હા. પુન્ય કરવાનો ચાલ છે.

૩. જેને જે મળે તે પ્રમાણે પુન્ય કરવું, મુકરર નથી.

૪. તે મુકરર નથી.

૫. હા, ષટ્પિંડ કરવાનો ચાલ છે.

૬. હા, પુત્તળ કરીએ છૈએ.

૭. કરીએ છૈએ દશપિંડ.

૮. ધર્મશાસ્ત્રવાળા આજ્ઞા આપે તો કરવું.

૯. ધર્મશાસ્ત્રવાળા આજ્ઞા આપે તેટલા દાહાડા સૂતક પાળીએ છૈએ.

૧૦. ધર્મશાસ્ત્રવાળા આજ્ઞા આપે તો કરીએ છૈએ.

૧૧. જીવતક્રિયા એ સારૂ કરેછે—પોતાને હાથે ધર્મ થાય છે તે સારૂ જીવતક્રિયા કરેછે.

૧૨. મોટો ભાઈ હરકત કરતો હોય ને દાહાડો જતો હોય તો નાધડો ભાઇ ક્રિયા કરે તે કબુલ છે.

૧૩. ક્રિયાના પૈસા વાળી રાખીને બાકી જે મીલકત રહી હોય તે અડધો અડધ વેહેચી લે.

૧૪ મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ને નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરે, મોટો ભાઈ નહી આવે તો ચાલે.

૧૫. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે દશાથી તે તેરમા લગણ શ્રાદ્ધ કરે, ને મળે તે પ્રમાણે બ્રાહ્મણ જમાડે.

૧૬. છોકરા જેને હોય તેને રજા જોઇએ નહી.

૧૭. ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે ખરચ કર્યો હોય તે ખરચ ભાગિયો મુજરે આપે.

૧૮. પુત્ર છતાં માતાપિતા પોતાની ક્રિયા જીવતાં નહી કરે.

૧૯. જે જે ક્રિયા છે તેમાં પુત્રવિના ચાલે નહી.

૨૦. શ્રાદ્ધ તો ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય, ને જ્ઞાતિભોજન તો ગમે ત્યારે કરે.

૨૧. ધર્મશાસ્ત્રવાળા આજ્ઞા આપે ત્યાંસુધી લીલ પરણાવીએ છૈએ.

૨૨. મોટો ભાઈ આજ્ઞા આપે અથવા ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ કરે.

૨૩. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય અથવા આજ્ઞા આપે તો નાહનો ભાઈ એકાદશાકર્મ કરે.

૨૪. ધર્મશાસ્ત્રવાળા આજ્ઞા આપે છે તે પ્રમાણે તે વિધિ કરીએ છૈએ.

૨૫. વારસ જીવતાં અર્ત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને અગર ક્રિયા કરે તોપણ વારસ ઉપરાંત તેનું પોહોંચતું નથી.

૨૬. ભત્રીજાનો દિકરો હોય તે ક્રિયા કરે, ને વારસએ ભત્રીજાનો દિકરો છે.

૨૭. કાકી ક્રિયા કરે, ને મોસાળની મીલકત હોય તે બેહેન લે.

૨૮. હા, પુત્તળ કરીએ છૈએ.

૨૯. ધર્મશાસ્ત્રવાળા આજ્ઞા આપે તે દિવસ મુકરર છે.

૩૦. ધર્મશાસ્ત્રવાળા આજ્ઞા આપે તે પ્રમાણે પિત્રાઇને કરવું ઘટેછે.

૩૧. તેરમાને દાહાડે પાઘડી બાંધે, ને જે આપે તેની બાંધે.

૩૨. મોટો ભાઇ કરે, અગર મોટો ભાઈ આજ્ઞા કરે તો નાહનો ભાઈ કરે.

૩૩. લાહાણાં તથા દક્ષણા મળે તો કરે, ને નહી મળે તો નહી કરે.

૩૪. ક્રિયાના ખરચનું કાંઈ મુકરર નથી.

૩૫. મળે તો ન્યાત જમાડે, ને નહી મળે તો પાંચ બ્રાહ્મણ જમાડીને બેસી રહે, મુકરર નથી.

૩૬. ન્યાત જમાડવાનું મુકરર નથી.

૩૭. મળે તો નિતવાળિયો બેસાડે, મુકરર નથી.

૩૮. નિતવાળિયાને વિદાય કર્યા પછી કેટલે દાહાડે આવવું ને કેટલે દાહાડે નહી આવવું એ વાત કાંઈ મુકરર નથી.

૩૯. છોકરો નાઘડો હોય તો કરી શકેછે.

બ્રાહ્મણ–મોઢ ચાતુરવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૦.

૧. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે, ન મળે તો યથાશક્તિ–મળે તે પ્રમાણે ચાલ છે.

૪. નો જવાબ યથાશક્તિ કરવાનો ચાલ છે.

૫. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૬. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણેજ છે.

૭. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૮. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૯. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૦. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૧. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૨. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૩. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૪. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૫. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૬. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૭. નો જવાબ તો શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૮. નો જવાબ તો શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૯. નો જવાબ તો શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૦. નો જવાબ તો શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૧. નો જવાબ તો શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૨ નો જવાબ તો શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૩. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૪. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૫. નો જવાબ તો શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૬. નો જવાબ તો શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૭. નો જવાબ તો શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૮. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૨૯. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૦. નો જવાબ તો–ખરચ તો યથાશક્તિ થાય, મુકરર કાંઈ નથી.

૩૧. નો જવાબ તો તેરમે બાંધે, ને સાસરેથી તથા મોસાળથી આવે, કોઈ ન બંધાવે તો ઘરની બાંધે.

૩૨. નો જવાબ તો શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૩૩. નો જવાબ એ જે લાહાણાંનો સિરસ્તો નથી.

૩૪. નો જવાબ એ જે ખરચનો મુકરર આંકડો નથી, મળે તે પ્રમાણે કરે.

૩૫. નો જવાબ એ જે ન મળે તો અગિયારમે દિવસે કુટુંબ કરે, ને બારમે તથા તેરમે દિવસે વ્યવહાર કરે, ને જેને મળે તે સંપૂર્ણ ન્યાત કરે, તથા વરસીએ વ્યવહાર કરે, ને મળે તો ન્યાત કરે, ન મળે તો શ્રાદ્ધ કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩૬. નો જવાબ એ જે ન્યાત જમાડવી મુકરર નથી, મળે તે કરે, ન મળે તો વ્યવહાર કરે.

૩૭. નો જવાબ એ જે મળે તે નિતવાળિયો બેસાડે, ન મળે તો પાણીના બેહેડાં સાથે નવટાંક પાશેર કોરૂ અન્ન આપે.

૩૮. નો જવાબ એ જે આટલા દાહાડા પછી આવે એવો સિરસ્તો નથી.

૩૯. નો જવાબ એ જે છોકરો નાહનો હોય ને તેની મા પોતાની બેહેનના રૂપિયા કરજે કાઢે મૈયત ખરચ કરવા સારૂ, તો એ વાત બની શકેછે.

બ્રાહ્મણ—મોઢ ચાતુરવેદી અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૧.

૧. ચાલ છે.

૨. ચાલછે; ને કોઈ નથી પણ કરતા.

૩. પોતાની સત્તાપ્રમાણે કરેછે, મુકરર ધારો નથી.

૪. મુઆ પછી ઉર્ધ્વદેહી ક્રિયા કરવી.

૫. ચાલ છે.

૬. તેનું ધર્મશાસ્ત્રની રીતીએ નીકળેછે તે કરવામાં આવેછે.

૭. કોઈ નિત્ય મુકેછે, ને કોઇ દશાને દિવસે એકઠા મુકેછે.

૮. એકાદશા સુધાંનું કર્મ કરીએ છૈએ, ને દ્વાદશાનું રેહે તે જે શાસ્ત્ર રીતીએ કાળ લખ્યાછે તે પ્રમાણે કરવામાં આવેછે.

૯. અમે તેનું સૂતક શાસ્ત્ર રીતીએ પુછીને જેટલા દિવસ કહેછે તેટલા દિવસ પાળીએ છૈએ.

૧૦. શાસ્ત્ર રીતીએ જે કાળે કરવું ઘટેછે તે પુછીને કરીએ છૈએ.

૧૧. કરેછે.

૧૨. મોટા ભાઈની આજ્ઞાશિવાય નહી થાય, પછી તો શાસ્ત્રમાં આજ્ઞા હોય તે પ્રમાણે કરે.

૧૩. મુજરે આપે, ને બન્ને સમજીને ખરચ કરે.

૧૪. ૧૦ દિવસ સુધી મોટા ભાઈની વાટ જુએ.

૧૫. જે નજરમાં આવે તે પ્રમાણે કરે.

૧૬. ભાગદાર તે ઠેકાણે હાજર હોય તો જોઈએ, ન હોય તો રજા કોની લે?

૧૭. વેંહેચી લીધી હોય તો કરે, નહી તો કરે તે ભોગવે.

૧૮. આ સવાલનો જવાબ ઉપરના જવાબમાં લખેલોછે.

૧૯. પુત્રને જનોઈ ન દીધું હોય તો મા કરે.

૨૦. શાસ્ત્ર રીતિ એજે જે ક્રિયા કરવામાં ઘટતું હોય ત્યાં પુત્ર જોઈએ, ને પુત્ર ન હોય ત્યારે ક્રિયા જેને કરવી ઘટતી હોય તે કરે.

૨૧. કોઈ કારણથી વરસી મળે તો કરે, નહી મળે તો નહી કરે, એવો અમારી ન્યાતનો ધારો છે.

૨૨. વરસ દાહાડામાંજ લીલ પરણાવેછે, તે ઉપરાંત અમારી ન્યાતમાં કોઈએ પરણાવ્યા નથી.

૨૩. મોટા ભાઈને અભાવે નાહનો ભાઈ કરે. ઉપરના સવાલમાં દ્વાદશાનું લખ્યુંછે તે પ્રમાણે કરે.

૨૪. આ સવાલનો જવાબ ઉપર લખ્યોછે, ને મોટો ભાઈ ન હોય તો નાહનો ભાઈ કરે.

૨૫. પંચકશાંતિ કરીએ છૈએ.

૨૬. અમારી ન્યાતમાં વારસ છતાં અત્રાપિ કોઈ કરતો નથી ને વારસ પરદેશ ગયો હોય તો અત્રાપિ કરે, પણ વારસ થતો નથી.

૨૭. ભત્રીજાનો છોકરો કરે તથા ભત્રીજાની વહુ જણ બે થઈને કરે.

૨૮. મરનારની ક્રિયા તેની બેહેન કરે, શાથી જે મોસાળનો માલ છે. શ્રાદ્ધ કાકી કરે, કદાપિ ન કરે તો જેને ઘટે તે શાસ્ત્ર રીતીએ કરે.

૨૯. ફરી પુત્તળ કરવું પડેછે.

૩૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે જે દિવસે થાય તે દિવસે કરવું.

૩૧. પોતાની સત્તા પ્રમાણે ખરચ કરેછે.

૩૨. તેરમે દિવસે બાંધેછે, ને પાઘડી સાસરેથી તથા મોસાળથી આવે, તે નહી હોયતો ગમે તે બંધાવે.

૩૩. જુદું જુદું કરવાનો અમારી ન્યાતિમાં ચાલ નથી, મોટા ભાઈ હોય તે કરે.

૩૪. લહાણું તથા દક્ષણા મુકરર નથી.

૩૫. કાંઈ મુકરર ખરચનો આંકડો નથી, જેને જેવું મળે તેવું કરે.

૩૬. મુકરર ધારો નથી, મળે તે પ્રમાણે કરે. ગમે તો એક દિવસે કરીને બેશી રેહે, ને ગમે તો વરસ સુધી ખરચ કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩૭. કોઇ બેસાડેછે તથા કોઈ બેસાડતા નથી.

૩૮. જે દિવસે વિદાય કરે તે દિવસે પાછો આવે નહી.

૩૯. મા દિકરાની સલાહથી માસી પાસે કરજે લે ક્રિયા કરવાને તો થઈ શકેછે.

બ્રાહ્મણ—મોઢ ત્રિવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૨.

૧. મરતાં પેહેલાં વિષ્ણુપૂજા કરવાનો તથા પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાનો ચાલ છે.

૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં છે.

૩. પુન્ય કરાવવું તે જેને જેટલું મળે તેટલું.

૪. મુઆ પછી ષટ્પિંડ કરવાનો ચાલ છે.

૫. મુઆ પછી તેરમે દાહાડે પુન્યદાન કરવાનો ચાલ છે, જેને જેટલું મળે તેટલું.

૬. જે કોઇ પરદેશમાં મરી ગયો તેને ષટ્પિંડ તથા આગ કોણે મુકી એ જાણ્યું નથી ત્યારે પુત્તળ કરવું ઘટે તો ખરૂં.

૭. દશ દિવસ લગીમાં કોઈ રોજ રોજ પિંડ કરેછે, ને કોઈ છેલ્લે દિવસે કરેછે.

૮. દશાના પિંડ કીધા ત્યાર પછી કાંઈ સૂતક આવ્યું ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે પુછીને ક્રિયા કરીએ છૈએ.

૯. સૂતક શાસ્ત્રના લખ્યા પ્રમાણે પાળીએ છૈએ.

૧૦. સપિંડીકરણમાં અટકાવ આવે ત્યારે શાસ્ત્રથી કહે તે દાહાડે કરીએ.

૧૧. પોતાની જીવત ક્રિયા જેને ગમે તે કરેછે.

૧૨. મોટો ભાઈ નહી કરે તો નાહનો ભાઇ માબાપની ક્રિયા કરે.

૧૩. ખરચ મુજરે લેવો તે તો જેવી બેહુ ભાઇની સમજણ.

૧૪. મોટો ભાઇ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહના ભાઈને શાસ્ત્રથી રજા મળે તેટલું કરે.

૧૫. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યો.

૧૬. એનો જવાબ કલમ ૧૨ મી તથા ૧૩ મી કલમમાં આવ્યોછે.

૧૭. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યોછે.

૧૮. દિકરો છતાં કોઇને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી.

૧૯. સપિંડીકરણનું કામ દિકરો હોય તો તેવિના ચાલે નહી.

૨૦. જે અટકાવથી વરસી રહ્યું હોય તે અટકાવને અંતે થાય.

૨૧. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં છે.

૨૨. મોટો ભાઈ છતાં સપિંડીકરણ નાહના ભાઇથી થાય નહી.

૨૩. એકાદશાનું કર્મ મોટા ભાઇવિના હરેક કોઈ કરે.

૨૪. પંચકમાં મરે તેની વિધિ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

૨૫. વારસ છતાં કોઈ ક્રિયા કરે તેથી તે વારસ થાય નહી.

૨૬. એવી બૈરી મરે તેની ક્રિયા શાસ્ત્રથી કરવી ઘટે તે કરે.

૨૭. એ કલમનો જવાબ શાસ્ત્રમાં લખ્યું હોય તે પ્રમાણે.

૨૮. જે કોઈ ન્યાતમાંથી વટલીને મરી જાય તેનું પુત્તળ કરવું પડેછે.

૨૯. શાસ્ત્રથી જે દાહાડો ઠરે તે દાહાડે પુતળું કરે.

૩૦. પુતળું કર્યાં પછી ન્યાતમાં આવ્યા પછી પોતાની સંપત મુજબ ખરચ કરે.

૩૧. જેણે આગ મુકીને સારૂ તે ધણી તેરમાને દાહાડે પાઘડી સગાં અથવા જજમાનમાંથી આવે તે બાંધે.

૩૨. ભાઇઓ જુદા હોય ત્યારે મોટો ભાઈ સપિંડીકરણ કરે, ને શ્રાદ્ધ સમચરી ગમે તે કરે.

૩૩. લાહાણાંનો ચાલ નથી, ને કોઈ કરે તેને ના નહી કહે.

૩૪. ક્રિયાના ખરચમાં કાંઈ આંક મુકરર નથી.

૩૫. મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી લગીમાં ત્રણ ન્યાત કરવી, તેમાં તેરમું તથા છમાસી તથા વરસી લગી ત્રણ.

૩૬. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં આવ્યો.

૩૭. જેને મળે તે નિતવાળિયો જમાડે.

૩૮. એ વાતનો કાંઈ નિશ્ચયજ નથી.

૩૯. મરનારનો દિકરો ક્રિયા કરે ત્યાંલગી ધણિયાણીનો અધિકાર નથી.

બ્રાહ્મણ—ત્રવાડી મેવાડા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં જે મરી જાય તેની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે તથા શુકલ કેહે તે રીતે થાયછે.

૨. જીવતક્રિયાની એ રીતછે. શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે તે સારૂ કરેછે, પોતાને ન હોય તે વાસ્તે કરે—સંતાન ન હોય વાસ્તે કરે. ન્યાતનો હક ન્યાતસિરસ્તા મુજબ કરે, પછી મુઆ પછી વારસ હોય તે ફરીને કરે, વારસ ન હોય તો ન્યાતના લોક તેની મીલકત પ્રમાણે કરે.

૩. મોટા ભાઇની રજાવિના નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરે નહી, ગામ ગયો હોય તો કરે ત્યારે ખરચ આપે.

૪. અગ્નિસંસ્કારનો અધિકારી હાજર ન હોય તો બીજો કરે. એકાદશાની ક્રિયા તો જેને અધિકાર હોય તે કરે.

૫. સપિંડીકરણ તો મોટો ભાઈ કરે, તથા પરદેશ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઇ કરે. ને અટકાવ આવે તો શાસ્ત્ર આધારે આગળ કરે.

૬. બૈરીને ક્રિયાનો શાસ્ત્ર પ્રમાણે અધિકારછે વાસ્તે કરે, તથા બૈરી પોતાના પિત્રાઈગોત્રાઇને રજા આપે તો તે કરે એ રીતછે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવાનો અધિકારી જે હોય તે અદકો ખરચ કરે તે મુજરે આપે ભાગદાર.

૮. વારસ હોય ને અત્રાપિ ક્રિયા કરે તો વારસ નહી થઈ શકે.

૯. મીલકત હોય તે પિહેરિયાં પાસે હોય તો પિહેરિયાં કરે, ને પિહેરિયાં મીલકત સાસરિયાંને આપે તો સાસરિયાં કરે—બૈરી મરી જાય તેની રીતછે.

૧૦. પોતાની માતાના કુળમાંથી વારસો મળે તો તેની મીલકતમાંથી ક્રિયા કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં મળે તો ક્રિયાની દક્ષણા તથા લાહાણું મળે તો કરે, નહી મળે તો નહી કરે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના ખરચની વિગત—અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમું તથા છમાસી તથા વરસી સુધી ખરચ કરે; તે શિવાય મળે તો અદકો કરે, નહી કરે તો કંઇ નહી—એ રીતછે.

૧૩. સવાલ તેરનો જવાબ એ છે જે ઉપર સવાલના જવાબ પ્રમાણે છે.

૧૪. ભાઇઓ વેહેચણ કરીને જુદા રહ્યા ત્યાર પછી જુદા સર્વે કરે તથા એક જણ પણ કરે; તથા સર્વે ન કરે તો કંઇ નહી.

બ્રાહ્મણ—ચોરાશી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે કરીએ છૈએ.

૨. અમારી ન્યાતિમાં જેને કોઈ વારસ નથી અગર વારસ સાથે બનાવ નથી તે ધણી જીવતક્રિયા કરે, ને મુઆ પછી વારસોને શાસ્ત્ર પ્રમાણે ક્રિયા કરવી પડે.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોટા ભાઈને બાપની ક્રિયા કરવી જોગછે, અગર મોટા ભાઈની આજ્ઞાથી નાહનો ભાઈ કરે; અગર મોટા ભાઈ નહી કરે તો વગર આજ્ઞાથી નાહનો કરે. પૈસા સઘળા ભાઇ મળીને ખરચના આપે.

૪. અમારી ન્યાતિમાં આગ મુકવાનું પુત્ર પ્રભૃતિ શાસ્ત્ર પ્રમાણેછે.

૫. અમારી ન્યાતિમાં સપિંડીકર્મ મોટો ભાઇ કરે. અગર મોટો ભાઇ નહી કરે તો નાહનો ભાઈ કરે; ને બારમાનો અટકાવ આવ્યો હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૬. અમારી ન્યાતિમાં સ્ત્રીને સ્વામીની ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે. અગર સ્ત્રી પિત્રાઇને [આજ્ઞા] આપે તો [તેને] અધિકાર છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઇએ; ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે તે પોતાની મરજીથી વધતો ખરચ કરવા ધારે તો પોતીકા પદરનો કરે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા કરાય નહી ને કદાચ કરે તો તેનું પોહોંચે નહી. પિત્રાઈનું પોહોચે સહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૯. અમારી ન્યાતમાં વિધવા બૈરી મરી જાય તેની ક્રિયા મધ્યે શ્રાદ્ધનો અધિકાર ધણીના કુળમાં. ન્યાતિ ખરચ કરવાનો સિરસ્તો પિહેરમાં પલ્લું હોય તો પિહેરમાં કરે, અગર સાસરામાં પલ્લું આપે તો તે સાસરાવાળા કરે સહી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પોતીકા માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તો તે ધણીની ક્રિયા મોસાળ થાય, અગર માલ ન હોય તો બાપના કુળમાં કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણાનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને મળે તે ધણી સુખે કરે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી. દશાએકાદશા[એ] મળે તેવું ન્યાતિભોજન કરાવે તથા દ્વાદશાત્રયોદશા[એ] મળે તેવુ ભોજન કરાવે તો આંકડો મુકરર શું લખીએ?

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડે દ્વાદશા તથા ત્રયોદશા તથા વરસી—એ મળી ત્રણ ન્યાત જે મળે તે પ્રમાણે ખરચે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં સમચરી શ્રાદ્ધ વેહેચણ કરી હોય તો જેને મળે તે કરે; એમાં મુકરર શું લખીએ?

બ્રાહ્મણ—ત્રવાડી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની જે ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રાધારે કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરે. મુઆ પછી જે બની આવે તે કરે.

૩. મોટા ભાઈ હોય તો નાહનો ભાઈ કરી શકે નહી; ને મોટા ભાઈ હાજર ન હોય તો નાહાનો ભાઈ કરી શકેછે.

૪. અગ્નિસંસ્કાર કરવાનો અધિકાર સ્વગોત્રીને છે. તે એકાદશા સુધીનું કર્મ કરે.

૫. મોટા ભાઇ હોય તો સપિંડી વર્ષ સુધી કરે.

૬. પુત્રાભાવે પત્નિ સર્વે ક્રિયા કરે.

૭. ભાગદારોની સલાહથી ક્રિયાનો ખરચ કરે તે સઉ મુજરે કરે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા ખરચ થાયનહી.

૯. બાઈ જ્યાં રેહેતી હોય ત્યાં ખરચ થાય.

૧૦. માના બાપની મીલકત હોય તેના વારસામાંથી ખરચ થાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં એનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં મળે તે પ્રમાણે ખરચ કરે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં એકાદશાથી તે વરસી સુધી મળે તે કરે, ન મળે તે નહી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી હોય ત્યારે બાપનું સમચરી મોટા ભાઈ કરે, ને માનું નાહનો ભાઈ કરે.

બ્રાહ્મણ—ભટ મેવાડા તળબદાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક". અંક ૮૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા જે કરેછે, તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે,—કોકીલમતવિના.

૨. જેને કોઈ વારસ કરનાર પછવાડી નથી તથા જેને વારસો છે તેની સાથે બનાવ નથી ને મનમાં એવું આવે જે એ મારી પછવાડી કાંઈ કરનાર નથી તે જીવતક્રિયા કરેછે, ને તેથી શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઉધ્ધાર થાયછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીથી નાહનો ભાઈ કરેછે, ને મોટા કરેછે તોએ ખરચ બંને મુજરે આપેછે.

૪. આગ મુકેછે તેનો અધિકાર મોટા ભાઈનોછે, ને અટકાવે બીજો મુકે છે તે શ્રાદ્ધ એકાદશા સુધી કરેછે.

૫. સપિંડીનો અધિકાર મોટા દિકરાને છે, ને તેની રજાથી નાહનો કરેછે. ને તેમાં અટકાવ પડે ત્યારે શાસ્ત્રની રજાથી વરસી સુધી કરી શકેછે.

૬. ક્રિયાનો અધિકાર સ્ત્રીને છે, ને સ્ત્રી ન હોય તો પિત્રાઈ કરે, ને પિત્રાઈ ન હોય તો ગોત્રી ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરી શકેછે.

૭. ક્રિયાખરચ ભાગદારની સમજણથી કરેછે.

૮. અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકતો નથી તો વારસ ક્યાંથી થાય?

૯. બૈરીની ક્રિયા સાસરાના કુળમાં કરવાનો હકછે.

૧૦. જેને મોસાળથી વારસો મળ્યોછે ને તે શખસ મરી ગયો તેનો ક્રિયાખરચ બાપના કુળમાં

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

થાયછે; ને તેના માલમાંથી લઈ શકેછે, શામાટે જે માલીકછે તેથી—મરનાર ધણી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણુંનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાખરચમાં એકાદશા તથા દ્વાદશા તથા ત્રયોદશા[એ] સગાંવેહેવાર કરેછે, ને જેને મળેછે તે ત્રયોદશાએ ન્યાત કરેછે, ને ન મળે તેને કોઈ કેહેતું નથી. તથા વરસીમાં એક દાહાડો ન્યાત કરેછે, ને ન મળે તો સગાં કરેછે, ને નહી તો સારીને બેસી રેહેછે, તેને કોઈ કેહેતું નથી.

૧૩. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે—કલમ ૧૨ મધે લખ્યુંછે.

૧૪. એકઠા રેહેતા હોય તો એકઠા કરેછે, ને જુદા રેહેતા હોય તો પુત્ર એટલા પિંડ—માટે કરે તો શાસ્ત્રઆજ્ઞાછે.

બ્રાહ્મણ—ખેડાવાળ ભીતરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા મરનારની શાસ્ત્ર આધારે કરેછે, ને કોફીલમત પ્રમાણે કરતા નથી.

૨. સંતાન રહિત હોય તો પોતાની ખુશીથી જીવતક્રિયા કરેછે—શાસ્ત્રઆધારે; ને મુઆપછી તેના વારસો હોય તો તેને મળે તો કરે, ન મળે તો નહી કરે.

૩. બાપની ક્રિયા મોટો ભાઈ નહી કરે તો નાહનો ભાઈ કરે, તે બાપની મીલકતમાંથી મુજરે લે. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો કાળ પોહોંચે ત્યાંસુધી વાટ જોવી લાયક છે.

૪. આગ મુકવાનો મોટા ભાઈને અધિકાર છે, ને મોટો ભાઈ ન હોય તો નાહના ભાઈને આગ મુકવાનો તથા ક્રિયા કરવાનો શાસ્ત્ર પ્રમાણે અધિકાર છે.

૫. દ્વાદશા ષટ્પિંડીકર્મ કરવાનો મોટા ભાઈને અટકાવ આવે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે મોટા ભાઈની આજ્ઞા લઇને કરવાનો અધિકાર છે.

૬. બૈરીને પોતાના સ્વામીની ક્રિયા કરવાનો શાસ્ત્ર પ્રમાણે અધિકાર છે.

૭. ભાગિયાની મરજી પ્રમાણે ક્રિયા કરે.

૮. વારસ કરે તે ક્રિયા કરી શકેછે, પણ શાસ્ત્રથી ઉલટું ચાલીને.

૯. કોઈ બૈરી મરી જાય તો તેની ક્રિયા સાસરાના કુળમાં થાય, ને સાસરાના કુળમાં કોઈ નહી હોય તો તેના માબાપને ઘેર થાય.

૧૦. જે શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે ધણીની ક્રિયા તેના બાપના કુળમાં કરે ત્યારે તેનો ખરચ મરનારની મીલકતમાંથી આપે.

૧૧. દક્ષણા તથા લાહાણું મરજીમાં આવે તે આપે.

૧૨. ક્રિયા બાબતનો આંકડો નથી, મળે તે પ્રમાણે ખરચ કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી એકાદશાથી તે વરસી સુધી ન્યાતરીતે જેને જેવું મળે તેવો ખરચ કરે.

૧૪. વેહેચણ કર્યા પછી સમચરી તથા શ્રાદ્ધ જુદાં જુદાં કરે તો થાય છે.

બ્રાહ્મણ—ભારગવ વીશા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો માર્ગ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે છે, કોફીલમત પ્રમાણે નથી. ને મરનારની પછવાડી બ્રાહ્મણ તથા સગાંવાહાલાંને જમવું તથા જમાડવાનો વેહેવાર ન્યાતરીત પ્રમાણે છે.

૨. કોઈ શખસ પુત્ર—સંતાન વગરનો કરે તો મુખત્યાર છે. પણ તેના મુઆ પછી ન્યાતની રીત તથા શાસ્ત્રઆધારે એકાદશા દ્વાદશા વિગેરે વરસપર્યંત કરવાનો વારસો ઉપર હક છે, ને જીવતક્રિયા કરનારને લાજમ છે જે પોતાની મુઆ પછીની ઉત્તરક્રિયા કરવાને કંઈ રાખે, તે રાખેલો હક પાછળ રેહેનાર વારસનોછે.

૩. મોટા ભાઇ છતાં માબાપની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તથા ખરચ કરવાનો નાહના ભાઇનો નથી, અગર કરે તો તે મુજરે પડે નહી. ને મોટો ભાઈ કરે તે બાપની મીલકતમાંથી મુજરે લે, ને નાહના ભાઈને હિસ્સો આપે. કદાપિ મોટો ભાઇ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઇ કરે, ને મોટો ભાઈ મંજુર રાખીને મુજરે આપે.

૪. આગ મુકવામાં મુખ્ય પુત્રને અધિકાર છે,પણ જ્યારે ઘણા પુત્રછે ત્યારે વડા દિકરાને છે. તે હાજર ન હોય તો સર્વેથી નાહના દિકરાને છે. ને ત્યાર પછી સર્વે

બરોબર છે. ને તે ન હોય તો પિત્રાઇનો તથા સગાંનો છે. અત્રાપિ આગ મુકે તો તે સર્વે કામ દશા સુધી કરે.

૫. સપિંડીકરણ સમે મોટા ભાઈ આવી પોહોંચે તો તેનો અધિકાર છે. ને તે ન હોય તો જે હાજર હોય તે કરે, ને તેવો અટકાવ આવી પડે તો શાસ્ત્ર આધારે જે કાળ લખ્યાછે તે પ્રમાણે કરે.

૬. સ્ત્રી અપુત્ર હોય ત્યારે સ્વામીનું સપિંડીકરણ આદિ કરીને શ્રાદ્ધ કરે. એશિવાય બીજો કાંઈ અધિકાર નથી.

૭. ઉત્તરસાધન ક્રિયા વિગેરે કર્મ કરવાનો સર્વે રીતે મોટા ભાઈ મુખત્યાર છે. મોટા ભાઈ કરે ને બીજા ભાઈઓ મંજુર રાખીને વિભાગ કરે.

૮. વારસ મુકીને અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને ક્રિયા કીધેથી વારસ થઇ શકતો નથી.

૯. કોઈ વિધવા સ્ત્રી મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળનો વારસો પોહોંચ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ને તેને બૈરી નહી હોય ત્યારે મોસાળના સપિંડીક વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનારના સપિંડીક વારસ થાય. ને વારસ થાય તે ક્રિયા કરે; એ વાત વારસાની ત્રીજી કલમ પ્રમાણે છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંની રીત નથી. ને દક્ષણા તો એક પૈસાથી જે મળે તે આપે—મુકરર નથી; આપનારની મરજી પ્રમાણે છે.

૧૨. ક્રિયા વિગેરેના ખરચનું કાંઈ મુકરર નથી; પોતપોતાની સત્તા પ્રમાણે છે, ને રકમ તો ખરચ થયા પછી સુમારે જણાય.

૧૩. ક્રિયા તથા છમાસી તથા દુધ પૌવા તથા વરસી એટલી ન્યાતો જમાડવાનો ચાલ છે. એ શિવાય વત્તી ઓછી ન્યાત જમાડે તો તે કરનારની ખુશી.

૧૪. જ્યારે ભાઇઓ ભાગ વેહેચી લે ત્યારે શ્રાદ્ધ સમચરી જેટલા ભાઇ હોય તેટલા જુદા જુદા પોતાને ઘેર કરે.

બ્રાહ્મણ—દશા ભારગવ કામલેજાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૯.

*૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે શખસ પોતાની હૈયાતીમાં જેને આપે તે લે, ને ક્રિયા પણ તેજ કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી પર્યંત મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી તો સમચરીશ્રાદ્ધ પણ વેહેચાતાં કરે.

બ્રાહ્મણ—શ્રીગોડ માળવીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે; ને કાંઈ અમારામાં કોકીલમત નથી ને નથી. અમારામાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે વિધિથી ક્રિયા કરેછે.

૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરેછે તે પોતાની ખુશીથી કરેછે. તેમાં કાંઈ ન્યાતવાળાનો (કાંઈ) જુદો હક નથી. ને મુઆ પછી તેના વારસને ફરીથી ક્રિયા કર્યાવિના ચાલતું નથી. તે વાસ્તે જે કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરવા ચાહે તો મુઆ પછી ક્રિયા કરવાના ખરચ પ્રમાણે રાખીને જીવતક્રિયા કરી શકેછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી; શાથી જે ક્રિયાનો અધિકાર તો મોટા ભાઈનો છે; ને કદાચ નાહનો ભાઈ મમત કરીને કરે તો બાપની મીલકતમાંથી મોટા ભાઈ ખરચ આપે નહી; અથવા મોટા ભાઈ પરદેશ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ બાપની મીલકતમાંથી ખરચક્રિયા કરી શકેછે—એ રીત અમારામાં છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો એ છે જે પ્રથમ તો મરનારનો દિકરો તથા ભત્રીજો તથા ભાઈ તથા દિકરીનો દિકરો તથા અધિકાર પિત્રાઈનો છે. ને કદાચ એટલામાં કોઈજ નથી ત્યારે ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે આગ મુકે.

---

* જે જે કલમો અંક ૧૬ વાળા સાથે નથી મળતી તેજ ઉતારીછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. સપિંડીકર્મ કેહેતાં બારમું કરવાનો વિસ્તાર ૪ કલમ મધ્યે ઉપરના સવાલમાં વિગતવાર સાથે લખ્યોછે; ને કદાપિને કાંઈ અટકાવ એટલામાં આવે ત્યારે ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે કર્‌યામાં આવે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર એ જે દશા કર્મથી તે ત્રયોદશા સુધી વિગેરે છે. કદાપિ મરનારના પિત્રાઈ લોક તેની મદત નહી કરે તો તેથી ઉતરતા અધિકારી બાઈની આજ્ઞા લઈને ક્રિયા કર્મ કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં ભાગદારની રજાનું કાંઈ કારણ નથી, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે ન્યાતિ ખરચ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરે, ને તે ઉપરાંત વધતો ખરચ કરવા ચાહે તો તેને ભાગદાર મુજરે આપે નહી,—વત્તો ખરચ તે શિવાય કરે તો તેની ખુશી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી, ને કદાપિને અત્રાપિ પાસે ક્રિયા કરાવવી જરૂર પડી તો ક્રિયા કર્‌યાથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણુસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય છે; તેના બાપના કુળમાં ક્રિયા થઈ શકતી નથી.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને અગર તેના બાપના કુળમાં વારસો નહી જાય (ને) તેની ક્રિયા[નો] બાપના કુળવાળાને અધિકાર છે; ને ક્રિયા ખરચ બાપના કુળવાળાને કરવો પડે ને મરનાર શખસના માલમાંથી ક્રિયા ખરચ જેટલું આપવું પડેછે.

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું કરવાનો ચાલ નથી, ને અગર કોઈ કરે છે તો પોતાની ખુશીથી કરેછે; ને કોઈ નહી કરે તો તેનો કાંઇ અટકાવ નથી. ને વળી કાંઈ દક્ષણા પણ આપવાનો ચાલ નથી, ને આપેછે તો પોતાની ખુશી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ અમારામાં મુકરર નથી; ને મરનારની પછવાડી જેંકાંઈ ક્રિયા વરસ દાહાડા સુધીમાં કરેછે તે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે યથાશક્તિથી બની આવે તે ખરચ થાય. તેનો આંકડો કાંઈજ મુકરર નથી—એજ રીત અમારામાં છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી એકાદશાથી લગવીને વરસ દહાડા સુધીમાં કાંઈ ન્યાત જમાડવાનું મુકરર નથી, જે આટલી ન્યાત જમાડે. ને જે કોઈ કરેછે તે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે—અમારામાં ચાલ એવી રીતે છે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી હોય તો સમચરી કર્મ કરવાનો જેનો અધિકાર છે તે સમચરી કરી શકેછે. તેમાં કાંઈ જુદાજુદાને સમચરી કરવાનો ચાલ નથી.

બ્રાહ્મણ—શ્રીગોડ માળવી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે યથાશક્તિ શાસ્ત્રના આધારથી—વળી બ્રાહ્મણના વચનથી થાય છે. બીજો કાંઈ ચાલ નથી.

૨. કોઇ શખસને પાછળ ક્રિયા કરનાર નથી ત્યારે પોતાની જીવતક્રિયા કરેછે તેમાં ન્યાતનો કાંઇ જુદો હક નથી; ને તે મુઆ પછી તેની કાંઈ સત્તા હોય ને પાછળ કોઈ સગુંવાહાલું હોય તે ખરચ કરે.

૩. મોટો ભાઈ ક્રિયા કરે, તે ન કરે તો નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરે, ને બાપની સત્તામાંથી મુજરે લે. મોટો ભાઇ ગામ ગયો હોય ત્યારે સપિંડીકર્મ નાહનો ભાઇ સર્વ કરે.

૪. આગ મુકવાનો તો અધિકાર પુત્ર વિગેરે સર્વ કુટુંબ તથા દોહિત્રનેછે. ને જે અગ્નિસંસ્કાર કરે તે દશાપર્યંત ક્રિયાનું કર્મ કરે.

૫. બારમાનું શ્રાદ્ધ મોટો ભાઈ કરે, ને કદાપિ મોટો પરદેશ ગયો હોય તો નાહનો ભાઇ વિગેરે જે કુટુંબી તથા દોહિત્ર હોય તે કરે. બારમાને દિવસે અટકાવ આવે ત્યારે ત્રિપક્ષી તથા છમાસી તથા વરસીના દિવસ એટલે દિવસે સપિંડ શ્રાદ્ધ કરે.

૬. પુત્ર તથા દોહિત્રને અભાવે મરનારની સ્ત્રી કરે. ને સ્ત્રી કુટુંબને આજ્ઞા કરે તો તે કરે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ સર્વ ભાગદાર મળીને કરે. કદાપિ ભાગદારોને ન મળે તો સત્તા હોય તે કરે.

૮. વારસ છતાં કોઇથી ક્રિયા ન થાય. કાંઈ અટકાવથી કરે તો તેનો ખરચ વારસ મુજરે આપે.

૯. કોઇ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય. ધણીના કુળમાં કોઈ કરનાર ન હોય તો તેના પિહેરના કુળમાં થાય.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં કોઈને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે મરી જાય તો તેનો વારસો માના કુળમાં જાય તો તેની ક્રિયાનો ખરચ તેના માલમાંથી કરેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણાનો નિયમ નથી. કોઈ પરદેશી પરોણો તથા શુકલ હોય તેને દક્ષણા આપે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના ખરચનો નિયમ નથી, પોતાની સત્તા પ્રમાણે કરે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરે તેની પછવાડી અગિયારમાંથી તે વરસી લગણ મળે તો ન્યાત પાંચ કરે, ન મળે તો પોતીકી સત્તા પ્રમાણે કરે, તેનો નિયમ નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં સંવત્સરી ભાઈઓ સર્વેનું એકચિત્ત હોય તો એક ઠેકાણે કરે, કદાપી જુદાં જુદાં કરે તો તેની ના નથી.

બ્રાહ્મણ—શ્રીગોડ મેલતવાલનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે છે—કોકીલમતવિના.

૨. કોઈ શખસ પોતાની જીવતક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે, ને ન્યાતનો વેહેવાર કરે. પછી તેના વારસ(ને) તે મુઆ પછી તેનો ખરચ તેની મીલકત પ્રમાણે કરે.

૩. નાહનો ભાઇ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે સર્વે થાય પણ આગ પિત્રાઈ મુકે,—ત્રણ પેહેડીનો હોય ત્યાંલગી.

૫. સપિંડીમાં મોટા ભાઇને અટકાવ હોય તો વરસી પર્યંત કરે—શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. પુત્ર ન હોય ત્યારે ધણિયાણી કરે, ને તેને અટકાવ હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૭. ક્રિયાખરચ સર્વે ભાગદારોની રજા પ્રમાણે કરે.

૮. અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી.

૯. બૈરી માણસ મરી જાય ને તેની ક્રિયા ધણિના કુળમાં થાય છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે શખસ મોસાળમાં રેહેતો હોય ને તેનો ભાગદાર કોઈ નથી ત્યારે બાપના કુળવાળા ક્રિયા કરે, ને તેની મીલકત લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણું તથા દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં કાંઇ ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં અગિયારમાંથી તે વરસી સુધી ન્યાતમાં જમણવારનું મુકરર નથી.

૧૪. ભાઈઓ વેહેચણ કરીને જુદા રહ્યા ત્યારે સમચરી જેને મળેછે તે કરેછે.

બ્રાહ્મણ—સાચોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૩૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાકર્મ કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યાથી કરેછે. ને ન્યાતમાં મારગ જુદો નથી; ને કોકીલમત પણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૨. જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ તો છે, પણ અમારી ન્યાતમાં આજ સુધી કોઈએ જીવતક્રિયા કરી નથી, શાથી જે અમારો રોજગાર તો મહીને રૂપિયા ત્રણની કાયનાત, તેથી જીવત ક્રિયા ક્યાંથી કરે?

૩. મોટા ભાઇની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા ન કરે, ને મોટા ભાઈની આજ્ઞાવિના કરે તો ખરચ મુજરે ન આપે. ને મોટો ગામ ગયો હોય ને દૂર પલ્લેથી આવી ન શકે તો નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પ્રથમ તો મોટા છોકરાનો છે, ને તે ન હોય તો નાહના છોકરાનો, ને તે ન હોય તો ગોત્રીને અધિકાર છે—તે સઘળી ક્રિયા કરે.

૫. સપિંડીકર્મ મોટા ભાઈવિના બીજો કોઈ ન કરે. પણ મોટો ભાઈ અસાધ્ય હોય તો તેની રજાથી અથવા પરદેશ હોય તો નાહનો ભાઈ કરે, ને તેમાં કાંઈ અટકાવ આવે તો શાસ્ત્રની આજ્ઞાથી જેમ શાસ્ત્રી કેહે તેમ કરીએ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. બૈરીને સપિંડી વિગેરે સઘળી ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે. પ્રથમ તો પિત્રાઈ ક્રિયાકર્મ કરે, ને પિત્રાઈ ન કરે તો બાઈ કરે પણ બાઈના અધિકારીથી ન થાય.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઇએ. ભાગદારોની સલાહવિના વધતો ખરચ થાય નહી, ને વધતો ખરચ કરે તો ભાગદાર મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં કોઇ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને અત્રાપિ ક્રિયા કરે તો તે વારસ થતો નથી.

૯. બૈરી માણુસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, તેના બાપના કુળમાં ન થાય.

૧૦. જે શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તે શખસ મરી જાય તો તેના બાપના કુળના ક્રિયા કરે ને મરનારના માલમાંથી ક્રિયાખરચ લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંની રીત નથી ને દક્ષણા તો સંપત પ્રમાણે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, યથાસંપત્તિ છે. એ પ્રમાણે (જે) એકાદશા, ત્રયોદશા, દ્વાદશા, ત્રણદિવસે સંપત પ્રમાણે બ્રાહ્મણ જમાડે, ને મળે તો ન્યાત જમાડે. પણ ન્યાતનો કાંઈ કર નથી જે ન્યાતજ જમાડવી જોઈએ; ને દ્વાદશાને દિવસે સજ્યા યથાશક્તિ આપેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી પરમેશ્વર આપે તો માસે માસે ન્યાત જમાડીએ, પણ છમાસી, દરો, વરસી તલકમાં એક બે ન્યાત જમાડેછે. ને ન મળે તો પાંચ બ્રાહ્મણ જમાડીને બેસી રેહે. એનું કાંઇ મુકરર નથી.

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણ કરી હોય તો એક સમચરી કરે, એક શ્રાદ્ધ કરે, એ રીતે વેહેચીને કરે.

બ્રાહ્મણ—શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯.

૧. મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છૈએ, ને અમારો કોકીલમત છે.

૨. કોઈ શખસે અમારી ન્યાતમાં જીવતાં ક્રિયા કરી નથી, ને કરે તો એ વાત શાસ્ત્રમાં હોય તે કબુલ.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરે નહી, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ક્રિયા કરે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા દિકરાનોછે, ને તે હાજર ન હોય તો બીજો દિકરો અથવા ભત્રીજો અથવા ભાઈ વિગેરે જે કોઈ હાજર હોય તે આગ મુકે; ને બીજો અધિકાર શાસ્ત્ર કેહે તે પ્રમાણે કરે.

૫. સપિંડીકર્મ કરવાનો અધિકાર મોટા ભાઈનો છે, તેમાં કાંઈ અટકાવ આવે ત્યારે તો ખુલાસો શાસ્ત્રમાં પુછ્યાથી થાય.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર જે કાંઈ શાસ્ત્રમાં હોય તે ખરો. ને મરનારના પિત્રાઈ લોકો તેની મદદ ન કરે ત્યારે તો શાસ્ત્રીને પુછીને ઉતરતો અધિકારી કરે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈએ. ને ક્રિયા કરવાનો અધિકારી ન્યાતના સિરસ્તા કરતાં વત્તો ખરચ કરે તો ભાગદાર મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી; ને કદાચ કોઈ ઉન્મત્ત થઈને કરે તો તે વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણુસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય. તેના બાપના કુળમાં થાય નહી.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળના કુળથી વારસો મળ્યો હોય ને અગર તેના બાપના કુળમાં વારસો નહી જાય, તોપણ ક્રિયા તેના બાપના કુળમાં કરે; ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી થાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણાનું કાંઈ મુકરર નથી ને દેવું નથી; જે શખસ કરે તેની મોટાઈ.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો ખરચ નોમિયાથી શ્રાદ્ધ કરવું તે માસીસા વિગેરે વરસી પર્યંત, ને ન્યાતિ ભોજન તેરમું તથા વરસી બેએ કરવું. એથી અધિક જે કરે તે પોતાની મોટાઈ, ને સંપત્તિ હોય તે પ્રમાણે. ને કોઈ બાયડી મુઈ હોય તેની બારમાની ગોરણી પિહેરવાળાને જમાડવાનો ચાલછે.

૧૩. ઉપરની કલમ સાથે સામેલ છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૪. ભાઈઓ વેહેચણુ કરીને જુદા રેહેતા હોય ત્યારે પોતાથી રાજી થઈને મોટો ભાઈ સમચરી કરે ત્યારે સર્વે જમવા જાય, ને પોતાનાં ચિત્ત જુદાં હોય તો પોતપોતાને ઘેર કરે.

બ્રાહ્મણ—શ્રીમાળી સુરતના તડ બીજાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૪.

[આ અંકવાળાએ પેહેલું તડ અંક ૧૯ વાળાએ જવાબ લખાવેલો છે તેની જે જે કલમોમાં તફાવત છે. તેટલીજ કલમો કેટલીક બાબતમાં લખી આપેલી છે.]

બ્રાહ્મણ—શ્રીમાળી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૯૦.

*૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું—આંબા ૫, તથા લાડુ મગદળનો ૧—એ રીતે વરસ દાહાડામાં આપેછે. ને દક્ષણાનું કાંઇ મુકરર નથી, જે શખસ કરે તેની મોટાઇ.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના ખરચનો મુઆથી શ્રાદ્ધ કરવું તે માસીસા વિગેરે વરસી પર્યંત. ન્યાતિભોજન અગિયારમું, બારમું, તેરમું તથા વરસી એ ચાર કરવું. એથી જેટલું અધિક કરે તે પોતાની મોટાઈને સંપત હેય તે પ્રમાણે. ને કોઈ બાયડી મોટી હોય તેની બારમાની ગોરણી પિહેરવાળાને જમાડવાનો ચાલછે.

બ્રાહ્મણ—હરસોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૩૮.

૧. મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છૈએ, ને અમારો કોકીલમત છે.

૨. કોઈ શખસે અમારી ન્યાતમાં જીવતાં ક્રિયા કરી નથી, ને કરે તો એ વાત શાસ્ત્ર પ્રમાણે હોય તે કબુલ.

* અંક ૧૯ વાળ સાથે જે જે જવાબ મળતા નથી તેજ જવાબ અત્રે દાખલ કીધાછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહાનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરે નહી. ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ક્રિયા કરે, તે ખરચ બાપના માલમાંથી લે.

૪. આગ મુકવા[નો] અધિકાર મોટા દિકરાનો છે. ને તે હાજર ન હોય તો બીજો દિકરો અથવા ભત્રીજો અથવા ભાઈ વિગેરે જે કોઈ હોય તે મુકે. ને બીજો અધિકાર શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૫. સપિંડી કરવાનો અધિકાર મોટા ભાઈનો છે. તેમાં કાંઈ અટકાવ આવે ત્યારે તો ખુલાસો શાસ્ત્રમાં પુછે થાય.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર શાસ્ત્રમાં હોય તે ખરો. ને મરનારના પિત્રાઈ લોકો તેની મુદતે ન કરે ત્યારે તો શાસ્ત્રને પુછીને ઉતરતો અધિકારી કરે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈએ. ને ક્રિયા કરવાનો અધિકારી ન્યાતના સિરસ્તા કરતાં વધતો ખરચ કરે તો ભાગ મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી. ને કદાચ કોઈ ઉન્મત થઈને કરે તો વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઇ બૈરી મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય ને તેના બાપને ત્યાં થાય નહી.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાના મોસાળના કુળથી વારસો મળ્યો હોય ને તે વારસો તેના બાપના કુળમાં નહી જાય તોએ ક્રિયા તેના બાપના કુળમાં કરે ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી થાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણાનું કાંઈ મુકરર નથી, જે કરે તેની મોટાઈ.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના ખરચ નોમિયાથી શ્રાદ્ધ કરવું તે માસીસા વિગેરે વરસી પર્યંત. ને ન્યાતિભોજન તો અસલ અગિયાર ન્યાતનો ચાલ હતો, ને પચીસ ત્રીસ વરસ થયાં જેને મળેછે તે વધારે કરે—એ ત્રણ પાંચ ન્યાત—ને ન મળે તો એક તેરમાની ન્યાત કરે, પછી જાદે કરે તેની મોટાઈ.

૧૩. ઉપરની કલમ સાથે સામેલ છે.

૧૪. ભાઇઓ વેહેચણુ કરીને જુદા રહેતા હોય ત્યારે મોટા ભાઇ પોતાની રાજીથી સમચરી કરે ત્યારે સર્વે જમવા જાય; ને પોતાનાં ચિત્ત જુદજુદાં હોય તો પોતપોતાને ઘેર કરે,

બ્રાહ્મણ—અનાવલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૩૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા બાબતમાં શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણનાં કહ્યાથી યથાશક્તિ કરેછે.

૨. જીવતક્રિયા કોઈ કરે, અગર ન કરે તોપણ પછવાડી તેની ક્રિયા કરવી પડેછે.

૩. મોટા ભાઇની આજ્ઞાથી નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરી શકેછે, ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તોએ નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરી શકેછે, ને ખરચમાં જેટલા ભાગદાર હોય તે પ્રમાણે બરોબર આપે.

૪. આગ મેલવાનો વડીલ છોકરાનો અધિકારછે ને કર્માંતર એકાદશા સુધી તેના હાથે બનેછે. તે ન હોય ત્યારે શાસ્ત્રમાં કહ્યુંછે તે મુજબ થાયછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું તે મોટો ભાઈ કરે, ને મોટો ભાઈ નહી હોય તથા કાંઇ અટકાવ પડયો હોય તો શાસ્ત્રઆધારે થાયછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પિત્રાઈ છતાં બૈરીને કાંઈ અધિકાર ક્રિયા કરવાનો નથી, ને પિત્રાઈઓ અકેકથી નજીકના હોય તે કરેછે. ને પિત્રાઈ ન હોય તો કુળગોર સારેછે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈએછે. ને જેને ક્રિયા ખરચ કરવાનો અધિકાર છે તે કાંઈ વત્તો ખરચ કરી શકતો નથી તો બીજા ભાગદાર મુજરે આપે શું?

૮. અમારી ન્યાતમાં વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થતી નથી, ને કદાચ વારસ છતાં ક્રિયા કરે તો તેથી કાંઇ વારસ થઇ શકાતું નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય તો તેની ક્રિયા તેના સાસરામાં થાય, ને પિહેરમાં તેરમું માત્ર થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તો તેની ક્રિયા માના કુળમાં થાય, ને બાપના કુળમાં થતી નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણું તથા દક્ષણા આપવાનો ચાલ નથી તો વિગતવાર લખવાનું શું?

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી વિગેરે શ્રાદ્ધ જેની ખુશીમાં આવે ને જેને મળે તે પોતીકી ખુશી મુજબ કરે.

બ્રાહ્મણ—વાયડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૫.

૧. અમારી ન્યાત મધે મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રપ્રમાણે કરવામાં આવેછે. ને કાંઈ અમારામાં કોફીલમત નથી ને નથી. એજ પ્રમાણે ચાલછે—મુકરર છે.

૨. અમારી ન્યાત મધે કોઈ જીવતક્રિયા કરેછે તે પોતાની ખુશીથી કરેછે તેમાં કોઈ ન્યાતવાળાનો કાંઈ જુદો હક નથી. ને મુઆ પછી તેના વારસને ફરીથી ક્રિયા કરાવ્યાવિના ચાલતું નથી; તે સારૂ જે કોઈ શખ્સ જીવતક્રિયા કરવા ચાહે તો મુઆ પછી ક્રિયા ખરચ પ્રમાણે રાખીને કરી શકેછે.

૩. અમારી ન્યાતમધે મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઇ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને કદાપિ પોતાના મમતથી કરે તો બાપની મીલકતમાંથી મોટો ભાઈ ખરચ આપે નહી. અથવા મોટો ભાઇ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઇ બાપની મીલકતમાંથી ક્રિયા ખરચ કરે એજ રીતછે—એ મુકરરછે.

૪. અમારી ન્યાત મધે આગ મુકવાનો અધિકાર એ જે પ્રથમ તો મરનારનો દિકરો તથા ભત્રીજો તથા ભાઈ તથા પિત્રાઇ તથા ગોત્રાઈ છે; ને કદાપિ એટલામાં કોઇ ન હોય તો દિકરીના દિકરાનો અધિકારછે—દશાથી કે તેરમા સુધીનો અધિકારછે, ને એટલામાં કોઇ ન હોય ત્યારે ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. અમારી ન્યાતમધે સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું કરવાનો વિસ્તાર ૪ કલમ મધે ઉપરના સવાલમાં વિગત સાથે લખ્યોછે. કદાપિને અટકાવ આવે ત્યારે ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે કરવામાં આવે.

૬. અમારી ન્યાતમધે બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર એ જે દશાકર્મથી તે તેરમા સુધીછે. કદાપિ મરનારના પિત્રાઇ લોક તેની મદત નહી કરે તો તેથી

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ઉતરતા અધિકારી એ કામ કરે, બાઇની આજ્ઞાથી કરે—એ મુકરર છે.

૭. અમારી ન્યાતમધે ક્રિયા ખરચ કરવામાં ભાગદારની રજાનું કાંઈ કારણ નહી. ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે તે ન્યાતિ ખરચ સિરસ્તા પ્રમાણે કરે, તે ઉપરાંત વધતો ખરચ કરે તો પોતાની ખુશીથી, તે ભાગદાર મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી. ને કદાપિને અત્રાપિ પાસે ક્રિયા કરાવવી જરૂર પડી તો ક્રિયા કર્‌યાથી વારસ થઇ શકતો નથી—એ મુકરર છે.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે, તેના બાપમાં થઈ શકતી નથી.

૧૦. કોઇ શખસ[ને] પોતાની માના કુળમાં[થી] વારસો મળ્યો ને અગર તેના બાપના કુળમાં વારસો નહી જાય તોએપણ ક્રિયા ખરચ બાપના કુળવાળા કરે અથવા મરનાર શખસના માલમાંથી લે—એ મુકररછે—એ રીતછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમધે ક્રિયાનું લાહાણું કરવાનો ચાલ તો નથી, ને અગર કોઇ કરેછે તે પોતાની ખુશીથી કરે, ને કોઈ નહી કરે તેનો કાંઇ અટકાવ નથી; ને વળી (કાંઇ) દક્ષણા આપવાનો પણ કંઈ ચાલ નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે આપે—એ મુકરર છે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ અમારામાં મુકરર નથી. ને મરનારની પછવાડી જે કાંઇ ક્રિયાકર્મનો ચાલ વરસ દાહાડા સુધીમાં પોતાની સત્તા પ્રમાણે યથાશક્તિથી બની આવે તે ખરચ થાય; તેનો કાંઈ આંકડો નકી—મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી સુધી ન્યાત જમાડવાનું કાંઈ મુકરર નથી, ને જે કોઈ કરેછે તે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી કરવાનો એકને અધિકારછે ને સર્વેને છે; અગર એક શખસ કરે તો સમજણથી સમજણ પ્રમાણે કરે.

બ્રાહ્મણ—મારવાડી શીરોઇ સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦.

૧—૧૪. ક્રિયામાં તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કબુલછે.

બ્રાહ્મણ—મધ્યાચળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારેજ કરેછે.

૨. મરવા પેહેલાં ક્રિયા કરેછે પોતાની ખુશીથી, તેમાં ન્યાતનો જુદો હક નથી. તે મુઆ પછી સપિંડી કરેછે તેના વંશમાં હોય તે કરે, તથા બીજો ખરચ પોતાની ખુશીથી મળતર પ્રમાણે કરે.

૩. મોટા ભાઇની ખુશીવિના નાહનો ભાઇ કરી શકતો નથી, ને પરદેશ વા કાહિલીના સબબથી કરેછે. ને હિસ્સો મોટા ભાઇ આપી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. સપિંડીકરણ વા બારમું શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે, ને રજા આપે તો પિત્રાઈ કરેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ, ને ક્રિયાનો ખરચ કરવાનો અધિકારછે તે વત્તો ખરચ કરે તે ભાગદાર આપી શકેછે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકતો નથી.

૯. બૈરી મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે વારસો બાપના કુળમાં જાય, ને ક્રિયા બાપના કુળમાં થાય.

૧૧. લાહાણું તથા દક્ષણાનું કાંઇ મુકરર નથી.

૧૨. આંકડો કાંઇ મુકરર નથી, ઇચ્છા પ્રમાણે.

૧૩. અગિયારમાંથી તે વરસીલગી કાંઇ જમણવારનો ચાલ મુકરર નથી.

૧૪. સપિંડીકરણ તો એકજ થાય, ને સમચરી તો જેને ગમે તે કરે.

બ્રાહ્મણ—સારસ્વત લુહાણાના ગોરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૯૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છૈએ, કોઠીલમત નથી.

૨. કોઇ શખસ પોતાની ઇચ્છાથી જીવતક્રિયા કરે તો મુખત્યાર છે પણ તેને લાજમ છે જે ઉત્તરક્રિયાને સારૂ રાખવું જોઈએ, ને તે રાખેલા માલમાંથી પાછળ ક્રિયા થાયછે ને વધે તે વારસ લેછે.

૩. મોટા ભાઈ છતાં નાહના ભાઇથી બાપની ક્રિયા થાય નહી, ને મોટો ભાઇ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે, ને ખરચ બાપનો માલ હોય તો તેમાંથી લે.

૪. આગ મુકવાનો મુખ્ય અધિકાર તો વડા દિકરાનો છે, ને તે ન હોય તો ગમે તે મુકે, પણ શાસ્ત્રના અધિકાર પ્રમાણે.

૫. સપિંડીકરણ કરવાનો અધિકાર મોટા ભાઈનો છે, ને મોટા ભાઇથી નહી બની શકે તો તેની આજ્ઞાથી હરકોઇ કરે, ને અટકાવ આવે તો શાસ્ત્રના આધાર પ્રમાણે થાય.

૬. મરનારના પિત્રાઇ લોક તેની ક્રિયા શ્રાદ્ધ નહી કરે તો તેની સ્ત્રી ક્રિયા કરી શકે છે; ને તેની સ્ત્રીને અટકાવ આવે તો સ્ત્રીની આજ્ઞાથી ઉતરતો અધિકારી સઘળી ક્રિયા કરે.

૭. ક્રિયા ખરચ ભાઇઓ પોતાની સમજણથી કરે, ને એક ભાઈ ન્યાતના સિરસ્તા કરતાં વધારે ખરચ કરે તો તે બાપના માલમાંથી મુજરે અપાય નહી.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને કદાપિ વારસ પરદેશ ગયો હોય ને તે આવી ન શક્યો તો અત્રાપિ ક્રિયા કરે, પણ ક્રિયા કરેથી તે વારસ થતો નથી.

૯. કોઇ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તો તેના ધણીના કુળમાં થાય છે.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે મરી ગયો ત્યારે જે વારસો લે તે ક્રિયા ખરચ કરે.

૧૧. અમારામાં મરનારની પછવાડી લાહાણાં દક્ષણાની જરૂર નથી, ખુશીમાં આવે તો કરે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩ મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી સુધી ન્યાત જમાડવાનું કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની સત્તા પ્રમાણે કરે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી જેને મળે તે કરે, માબાપ સઘળા ભાઇના સરખા છે.

બ્રાહ્મણ—પારાશરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૯૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો મારગ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે છે, ને કોઠીલમત નથી. ને મરનારની પછવાડી બ્રાહ્મણ તથા સંગાવાહાલાંને જમવું તથા જમાડવાનો ન્યાત પ્રમાણે વેહેવાર છે.

૨. કોઇ શખસ સંતાનરહિતનો કરે તો મુખત્યારછે, પણ તેના મુઆ પછી ન્યાતરીત તથા શાસ્ત્ર આધારે એકાદશા દ્વાદશા વિગેરે વરસ પર્યંત વારસો ઉપર હકછે, ને જીવતક્રિયા કરનારને ઘટારત છે કે પોતાની મુઆ પછીની ઉત્તરક્રિયા કરવાને કાંઇ રાખે; તે રાખેલો હક પાછળના વારસોનો છે.

૩. મોટા ભાઈ છતાં માબાપની ક્રિયા કરવામાં તથા ખરચ કરવામાં નાહના ભાઇનો અધિકાર નથી, અગર કરે તો મંજુર પડે નહી. ને મોટા ભાઈ કરે તે બાપની મીલકતમાંથી મુજરે લે, ને નાહના ભાઇને હિસ્સો આપે. ને કદાપિ મોટા ભાઇ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઇ કરે તે મોટા ભાઇ મંજુર રાખીને મુજરે આપે.

૪. આગ મુકવાનો તો મુખ્ય પુત્રનો અધિકારછે, પણ જ્યારે ઘણા પુત્ર છે ત્યારે વડા દિકરાનોછે. તે હાજર ન હોય તો સર્વેથી નાહના દિકરાનોછે, ત્યારપછી સર્વે બરોબર છે, ને તે ન હોય તો પિત્રાઇનો તથા સગાંનો છે; ને અત્રાપિ આગ મુકે તો તે દશા સુધી કામ કરે.

૫. સપિંડીકરણ સમે મોટા ભાઇ આવી પોહોંચે તો તેનો અધિકારછે, ને તે ન હોય તો જે હાજર હોય તે કરે; ને તેમાં અટકાવ આવી પડે તો શાસ્ત્ર આધારે જે કાળ લખ્યોછે તે પ્રમાણે કરે.

૬. સ્ત્રી અપુત્ર હોય ત્યારે સ્વામીની સપિંડીકરણઆદિ કરીને શ્રાદ્ધ કરે. એ શિવાય બીજો કાંઈ અધિકાર નથી.

૭. ઉત્તરસાધનક્રિયા વિગેરે કર્મ કરવાને સર્વે રીતે મોટો ભાઇ મુખત્યારછે, પણ ન્યાતરીત પ્રમાણે કીધો હોય તે મુજરે સર્વે ભાગદાર આપે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને અગર ક્રિયા કરે તો વારસ થઇ શકતો નથી.

૯. કોઇ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાના મોસાળનો વારસો મળ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ને તેને બૈરી નહી હોય ત્યારે મોસાળના સપિંડીક વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનારના સપિંડીક વારસ થાય, ને પછી મરનાર શખસ અડતાં સગાંને આપે તો મુખત્યારછે.

૧૧. એ રીત–લાહાણું તથા દક્ષણાનું કાંઇ ક્રિયામાં મુકરર નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઇ મુકરર નથી, પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી ક્રિયા તથા છમાસી તથા વરસી કરેછે, નહી કરે તો મળ્યા પ્રમાણે કરે.

૧૪. જ્યારે ભાઇઓ ભાગ વેહેચી લે ત્યારે શ્રાદ્ધ સંવત્સરી જેટલા ભાઇઓ હોય તેટલા કરે, નહી કરે તો એકઠા કરે.

બ્રાહ્મણ–રાયકવાળ સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે ક્રિયા કરવાનો ચાલછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા આજદિન સુધી અમે કોઇને કરતાં દીઠી નથી, ને અત્યારપછી કોઇ કરે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૩. શ્રાદ્ધ તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે મોટાને ઘટેછે, ને ક્રિયા તો જેની પાસે સત્તા હોય તે કરે.

૪. પુત્ર હોય તો તે અગ્નિસંસ્કાર કરે. ને પુત્ર ન હોય તો કુટુંબી મુકે, અથવા ગોત્રી મુકે, ને કોઇ ન હોય તો ન્યાતનો હરેકકોઇ મુકે. ને તેને દશાશ્રાદ્ધ સુધી અધિકારછે તથા એકાદશા સુધી અધિકારછે.

૫. સપિંડી કર્મ તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમારી ન્યાતમાં કરેછે.

૬. એ તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

૭. જેની પાસે સત્તા હોય તે ક્રિયા કરે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી.

૯. જે સ્ત્રી મરી જાય તેની ક્રિયા શ્રાદ્ધાદિક ધણીના કુળમાં ઘટેછે.

૧૦. તેનો દાહાડોપાણી જ્યાં રહ્યો હોય ત્યાં થાયછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણાંનો તથા દક્ષણાનો ચાલ નથી, ને જેને મળે તે કરે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં જેને જેવું મળે તેવો ખરચ કરે, મુકરર કાંઇ નથી.

૧૩. એ સવાલનો જવાબ ઉપરના પ્રમાણેછે.

૧૪. જેને માબાપની દાઝના તથા ધર્મ ઉપર વાસના હોય તે કરે.

બ્રાહ્મણ–કંડોળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરેછે તે યથાશાસ્ત્રાર્થ યથાશક્તિ પ્રમાણે કરેછે, ક્રિયામાં શાસ્ત્ર કબુલ છે. અમારે કોફીલમત છે.

૨. કોઈએ જીવતક્રિયા પૂર્વે તો કરી નથી, ને અતઃપર કરે તો થાય, એમાં ન્યાતનો હક કાંઇ જુદો નથી, ફરી વારસ કરે તો તેની ખુશી.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોટો ભાઇ બાપની ક્રિયા ન કરે ત્યારે નાહનો ભાઇ કરે મોટા ભાઇની આજ્ઞાથી, તે આજ્ઞા આપે ત્યારે તેઓ કરે. નાહનો ભાઇ ક્રિયા કરે તો બાપના માલમાંથી ભાગ આપવો ઘટેછે. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે દશ દિવસ લગી વાટ જુએ, પછી કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર–જ્યેષ્ટ પુત્ર કરે, તે ન હોય તો નાહના પુત્ર વિગેરે કુટુંબી હોય તે કરે વા મરનાર કેહે તે કરે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઇ શિવાય ન કરે, કદાપિ અટકાવ આવે તો શાસ્ત્રની આજ્ઞાથી બીજો કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. બૈરીને સ્વામીની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, તે મરનારના પિત્રાઇ હોય તે મદત ન કરે તો ઉતરતા અધિકારી ક્રિયા કરે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ સર્વ ભાગદાર મળીને કરેછે, ભાગદારની મરજીવિના ખરચ કરે તો મુજરે નહી આપે.

૮. વારસ છતાં શાસ્ત્રમાં તો બીજા થકી ન થાય. ન્યાતમાં તો મરનાર ધણી જેને સોંપે તે કરે.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય તેના સાસરાના કુળમાં ક્રિયા તેની થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, ને અગર તેના બાપના કુળમાં વારસો ન જાય તો ક્રિયાએ ન કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયામાં તેરમાને દાહાડે કુલેરનો લાડુ ૧,—દક્ષણા રૂ૦। તથા ૦॥ આપવાનો ચાલ છે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયામાં—કાંઇ ખરચમાં મુકરર નથી.

૧૩. ક્રિયામાં એકાદશા તથા દ્વાદશા તથા ત્રયોદશા કરેછે, વરસી તથા છમાસીનો નિયમ નથી.

૧૪. ભાઇઓ વેહેચણ કરીને સમચરી એકઠા કરે વા ગમે તેમ કરેછે.

બ્રાહ્મણ—મોતાળા ઓરપાડના દેશાઇનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૧૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરવાનો મારગ કોકીલમતના અનુમતે શાસ્ત્રના આધારથી બ્રાહ્મણ કેહે તે પ્રમાણે છે. સર્વત્ર શાસ્ત્ર મધ્યે ધર્મશાસ્ત્રમાં કોકીલમતનો તે મારગ લખેલો છે તે એ કામ મધ્યે અમારે મુખ્ય છે.

૨. કોઈ શખસ પુત્ર—સંતાનવગરનો હોય ને પોતાની મરજીમાં આવે ને પોતાની જીવતક્રિયા કરવા ચાહે તો પોતાના વારસોની સલાહ લઈને ક્રિયાનો ખરચ કરે, ને એ બાબતમાં કાંઈ ન્યાતનો હક જુદો નથી. ને તે શખસના મુઆ પછી ન્યાતરીત તથા શાસ્ત્રઆધાર પ્રમાણે ક્રિયા ખરચ તેના વારસો કરેછે. ને જીવતક્રિયા કરનાર શખસનો જે માલ હોય તે તેના મુઆ પછી તેના વારસો ક્રિયા ખરચના કરનારા લેછે.

૩. મોટા ભાઈને માબાપની ક્રિયાનો ખરચ પોતાની તથા નાહના ભાઈની શક્તિ પ્રમાણે—કદાચ નાહના ભાઈ ના કેહે તે ઉપરાંત થઇને સઘળી ક્રિયાનો ખરચ કરવો મુખ્ય છે. ને તે ખરચ મધેથી પોતાના હિસ્સાના રૂપિયા બાદ થતાં નાહના ભાઇના હિસ્સાના રૂપિયા માબાપની માલમીલકત મધ્યે નાહના ભાઈના હિસ્સાનો માલ હોય તેમાંથી વસુલ કરી લે. અગર નહી હોય ત્યારે નાહના ભાઇની જાતથી તથા તેની માલમીલકત હોય તેથી લે. ને કદાચ મોટા ભાઈ ક્રિયા ખરચના રૂપિયા ખરચ કરવાની ના કેહે ત્યારે એજ પ્રમાણે નાહના ભાઇને કરવી ઘટારત છે. ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ સપિંડીકરણવિના સઘળી ક્રિયાનું કર્માંતર કરેછે. ને કોઇ શખસ સંતાનરહિત મરી જાય તેની ક્રિયાનો ખરચ કરવાનો જેને અધિકાર નંબર ૭ માંની કલમ ૧ લીમાં લખ્યોછે તે પ્રમાણે કરે.

૪. આગ મુકવાનો—મરનાર શખસ ઉપર—મારગ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે. ને પોતીકા છોકરા હાજર ન હોય ને બીજા કોઇએ શાસ્ત્ર પ્રમાણે આગ મુકી હોય તો તે આગ મુકનાર શખસ દશદિવસ લગણનું કર્માંતર છોકરા હાજર થાય તોએપણ કરે, ને એકાદશા વિગેરેનું કર્માંતર છોકરા આદિ લઈને શાસ્ત્ર પ્રમાણે જે અધિકારી હોય તે કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતા બારમું તે સપિંડીનો અધિકાર મોટા ભાઇ છતાં બીજાને નથી. ને મોટા ભાઈ પરદેશ ગયો હોય ત્યારે તેણે સપિંડીકરણ કીધું અથવા ન કીધું તેની ખબર માસ છ સુધી જાણવામાં ન આવી ત્યારે નાહના ભાઈ વિગેરેને શાસ્ત્ર પ્રમાણે અધિકાર હોય તેણે કરવું, ને કદાચ મોટા ભાઈ જતો રહ્યો તેની ખબર ન હોય અથવા પતિત થયલો હાજર હોય ત્યારે સપિંડીકરણ બારમાને દિવસે કરવું, ને કદાચ બારમાને દિવસે કાંઈ અટકાવ આવે ત્યારે સપિંડીકરણ કરવાનો દિવસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે તે દાહાડે કરવું.

૬. બૈરીને જે ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે શાસ્ત્રમાં લખ્યોછે, તે બૈરીના પ્રતિનિધિથી શાસ્ત્ર

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પ્રમાણે અધિકારી હોય તે કરેછે. અગર અધિકાર છે ને તે ન કરે તો ઉતરતા અધિકારી પણ કરેછે.

૭. એ સવાલનો જવાબ આ નંબરની કલમ ત્રીજીમાં લખ્યોછે તે મુજબ છે.

૮. વારસ છતાં કોઇ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને અત્રાપિ ક્રિયા કર્યાથી વારસ થાય નહી.

૯. જે સૌભાગ્યવતી બૈરી[નો] નંબર ૩ જાની કલમ આઠમી મુજબ રૂપિયા આપીને ત્યાગ કીધો હોય તેનો ક્રિયાખરચ તેના પિહેરિયાંની તરફના વાલી વારસો કરે, ને તેનો પલ્લાં વિગેરે જે માલ હોય તે લે. એવા સબબવિનાની જે સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે તેનો ક્રિયાખરચ ધણી (ને)આદિ લઈને સાસરિયાં કરેછે. ને પલ્લાં વિગેરે જે માલ સાસરિયાંને લેવાનો નંબર ૨ જાની કલમ વીસમીમાં લખ્યોછે તે મુજબ લે. ને જે વિધવા બૈરીને પોતાના ધણીના માલમાંથી માથાઓળવાના નામથી ફક્ત ઓરડીનોજ હિસ્સો તેની હૈયાતી પર્યંત તેને રેહેવાને સારૂ મળેછે ને એવી વિધવા બૈરીની ક્રિયાનો ખરચ એકાદશા દ્વાદશાવિનાનો તેના પિહેરિયાંની તરફના વાલી વારસો કરે, ને તેના પલ્લાંવિગેરે જે માલ હોય તે લે. ને એકાદશા દ્વાદશા સાસરિયાં કરે, ને આપેલી ઓરડી લે. એવા સબબવિનાની જે વિધવા બૈરીને સાસરિયાંની તરફનો વારસો મળ્યો તે વિધવા બૈરી મુઆ પછી તેના વારસાનો જેને અધિકાર છે તે તેની ક્રિયાનો ખરચ કરે, ને તેનો માલ વારસાવિગેરેમાં આવેલો હોય તે લે—એરીતનો અમારી ન્યાતમાં ચાલછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે શખસનું ઉચ્છેદ જાય તે વારસો બાપના કુળમાં જાય નહી, ને તે વારસાનો જે માલીક થાય તે ક્રિયાનો ખરચ કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણા આપવાનો ચાલ છે, પણ આપવાનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી તેથી વિગતવાર શું લખીએ ?

૧૨. ખરચ કરનારની મરજી પ્રમાણે ક્રિયા બાબતમાં ખરચ થાય છે તેથી તેનો આંકડો કાંઇ મુકરર નથી. જે કાંઈ ખરચ થાય તે કર્માંતર તથા ભોજન તથા દાન એ બાબતમાં થાયછે. ને ખરચ થયાથી ખરચનો હિસાબ જોયાથી આંકડો મુકરર જાણવામાં આવે કે આ કાંઈ ખરચ થયો છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી તેની ક્રિયા ખરચનો કરનાર વારસ હોય તે પોતાની મરજી પ્રમાણે અગ્યારમું તથા બારમું તથા તેરમું તથા વરસી વિગેરેનો ખરચ ન્યાતરીત પ્રમાણે ન્યાતીમાં જમાડવા બાબતનો કરે છે—એ ચાલ અમારી ન્યાતમાં મુકરરછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે તે વેહેચણ મધેની સરત પ્રમાણે સમચરી તથા શ્રાદ્ધ કરેછે.

બ્રાહ્મણ—ઉનેવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૨૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધાર પ્રમાણે કર્યામાં આવેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં પોતીકે હાથે ક્રિયાનો ખરચ જીવતો કોઈ નહી હોય ને કરે તો મુખત્યારછે, તેના વારસને મુઆ પછી ક્રિયાનો ખરચ કરવાને કોઈ પુછે નહી, કર્યામાં આવે નહી.

૩. મોટા ભાઇની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરે. મોટા ભાઈ ન કરે તો તેનો ખરચ મોટા ભાઇને મુજરે આપવો પડેછે. ને મોટા ભાઇ પરદેશ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરે તેનો ખરચ અડધો મુજરે મોટા ભાઇને* આપવામાં આવે.

૪. અમારી ન્યાતમાં આગ મુકવાનો અધિકાર પિત્રાઇનો અથવા ગોત્રીનો છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં સપિંડી બારમું જેને અધિકાર ઘટે તે કરે, ને અટકાવ આવે ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૬. બૈરીને પોતાના ધણીની ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે, ને પિત્રાઇ મદદ ન કરે તો ઉતરતો ક્રિયા કરે સહી.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવાનો ભાગદાર મધે જે ધણી ખરચ કરે તે ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે ખરચ કરે, ને ભાગદાર ખરચ મુજરે આપે સહી.

* સંબંધ જોતાં "મોટા ભાઇને" બદલે "મોટા ભાઇથી" જોઇએ.

૮. વારસ છતાં કોઇ અત્રાપિ ક્રિયા કરે તો તે વારસ થઇ શકતો નથી.

૯. કોઇ બૈરી માણુસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને અગર તેના બાપના કુળમાં વારસો નહી જાય તોપણુ ક્રિયા બાપના કુળવાળા કરે, તે મરનાર શખસના બાપની વસિયતમાંથી ખરચ ન લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણું દક્ષણુાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા ખરચના આંકડાનું કાંઇ મુકરર નથી, જેને મળે તે પ્રમાણે ખરચ કરે.

૧૩. મરનાર શખસની પછવાડે ત્રણુ ન્યાતનો સિરસ્તો છે:—ધરદીઠ તથા કછોટી તથા સહકુટુંબ-મળ્યા પ્રમાણે ખરચ કરે—ન્યાત ૩ મુકરરછે તે(નો) કરે.

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણુ કરી હોય તોપણુ સમચરી મોટા ભાઇની રાજીથી ગમે તે કરે.

બ્રાહ્મણુ-તપોધનની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણુના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે તથા ન્યાતના મારગ પ્રમાણે. ને કોકીલમત અમારો છે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસનો વારસ ન હોય ત્યારે જીવતક્રિયા કરે, પોતાની ખુશી; તેમાં ન્યાતનો હક કાંઇ નથી; ને મુઆ પછી કરવાનો ચાલ નથી.

૩. મોટા ભાઈ તથા નાહના ભાઈ સમજીને ક્રિયા કરે બાપના માલમાંથી, ને બાપનો માલ નહી હોય તો ભાઇઓ પોતાની ગિરોથી કરે; ને જે ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે તેના હિસ્સાના ખરચના પઇસા આપે ત્યારે મુજરે લે, ને મીલકતનો હિસ્સો આપે.

૪. આગ મુકવામાં અધિકાર વડીલને છે, ને વડીલ હાજર ન હોય ત્યારે જે હાજર હોય તે આગ મુકે, ને દશાપિંડ સુધી તો અધિકાર તેનો છે.

૫. બારમાને દાહાડે સારવાનો અધિકાર વડીલને છે, ને વડીલને અટકાવ હોય અથવા હાજર ન હોય ત્યારે વડીલથી ઉતરતો કરે. ને બારમું કરવામાં કાંઈ અટકાવ આવે ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબમાં કોઈ પુરૂષ ન હોય ત્યારે બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે.

૭. ક્રિયા કરવામાં ભાગદારો મરનારની મીલકતથી કરે, ને મીલકત ન હોય ત્યારે ભાગદાર બરાબર કાહાડીને મળે તે પ્રમાણે ક્રિયા કરે.

૮. વારસ છતાં કોઇ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી. અત્રાપિ ક્રિયા કરેથી તે વારસ થાય નહી.

૯. બૈરી મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. જે શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે શખસનો ક્રિયા ખરચ તે મીલકતમાંથી થાય, ને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તેના બાપના કુળવાળાને છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણુાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતના ખરચનો ચાલ એ છે જે જેને જેવો મળે તેવો કરે—મુકરર આંકડો નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડે અગિયારમાંથી તે વરસીલગી મળે તો ન્યાત કરે, ને ન મળે તો જેને જેવું મળે તે પ્રમાણે કરે, ન્યાતનું મુકરર નથી.

૧૪. ભાઇઓએ વહેચણુ કરી, ને સમચરી એખલાસ હોય તો સર્વે મળીને કરે, ને એખલાસ નહોય [તો] પોતાની મરજી પ્રમાણે કરે.

બ્રાહ્મણુ-તપોધન-ખંભાતી સાહીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૬.

૧. મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૨. જે શખસને પછવાડી વારસ ન હોય તો તે શખસ પોતાની જીવતક્રિયા કરેછે, ને તેમાં ન્યાત ૧ જમાડે, ને તે મુઆ પછી તેના ઉપર ન્યાતનો હક નથી.

૩. બાપની ક્રિયા મોટા ભાઇ કરે ત્યાંસુધી નાહના ભાઈથી થાય નહી ને દિકરો મોટા બાપથી જુદો રેહેતો હોય ને તેને અણબનાવ હોય તો ત્યારે નાહનો ભાઈ કરે, ને બનાવ હોય ને ગામ ગયો હોય તોપણુ

નાહનો ભાઈ કરે. ને ક્રિયાનો ખરચ બાપના માલમાંથી કરે યા પોતે કરે.

૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. બારસું તો જેણે આગ મુકી હોય તે સારે, ને એટલામાં અટકાવ આવે ને તેથી દોષ પડતો હોય તો તે દોષ મટી ગયા પછી કરે.

૬. બૈરી માથું મુડાવીને ક્રિયા ધણીની સારે તો અધિકારછે, ને બૈરી માથું નહી મુડાવે તો તેનો વારસ જે હોય તે ક્રિયા સારે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ સર્વે ભાગિયાની સંમતિ લીધા પછી થાયછે. ને જેને ખરચ કરવાનો અધિકાર હોય તે કરે, ને તે સર્વેની રાજીવિના વધતો ખરચ કરે તો તે મુજરે આપવો નહી, ને સર્વે ભાગિયા આપે તો તેની ખુશી.

૮. વારસ બેઠે અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી. વારસ ન હોય તો અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકેછે. ને મરનાર શખસ તેને લખી આપી ગયો હોય તો તે વારસ થઈ શકેછે.

૯. બૈરીની ક્રિયા ધણીના કુળમાં કરવાનો ચાલછે, ને બાપના કુળવાળા તેની પછવાડી ગોરણી જમાડે.

૧૦. કોઈ શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, ને તેજ શખસ મરી જાય તો તેની ક્રિયાનો ખરચ તે માલમાંથી તેના બાપના કુળવાળા પોતાને ઘેર કરે, ને બાકીનું તેમાંથી જે રેહે તેના વારસ તેના બાપના કુળવાળાછે.

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું મરનાર શખસના વરસ દાહાડા મધે લાહાણાંદીઠ કેરીગાળામાં કેરી ૫ તથા ત્યારપછી ગમે ત્યારે લાડવો કાચી કુલેરનો ૧ એક લાહાવાનો ચાલ મુકરર છે, ને એમાં પણ જેને મળે તે લાહે; ને દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાના ખરચના આંકડાનું નિશ્ચય કાંઈ નથી, જેટલો બની આવે તેટલો ખરચ કરે.

૧૩. ન્યાત જમાડવાનો મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી તુલીક કાંઈ સિરસ્તો નથી, બની આવે તે પ્રમાણે જમાડે, ને કોઇ નથી પણ જમાડતું.

૧૪. અમારામાં ભાઇઓ ભાઈ જુદા રહ્યા હોય ત્યારે સમચરી એક જણ કરે, સર્વે કરતા નથી.

બ્રાહ્મણ–કરાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે તથા બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે.

૨. કોઈ શખસ[ને] અમારામાં મરવાની પેહેલાં પોતાની ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી, ને પોતાની મરજીથી કરેછે તો તેમાં ન્યાતનો હક કાંઇ જુદો નથી. ને મુઆ પછી તેના વારસ ક્રિયા કરે અગર નહી કરે તો તે મુખત્યારછે.

૩. મોટો ભાઇ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકેછે. ને બાપના માલમાંથી અગર પોતાના હિસ્સામાંથી ખરચ મુજરે આપેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર દિકરા વિગેરે કુટુંબી તથા ગોત્રીનો છે, ને સારણાનું કામ તે કરી શકેછે.

૫. સપિંડીશ્રાદ્ધ મોટા ભાઈ વિગેરે જે આગમુકે તે કરી શકેછે ને અટકાવ પડે તોએપણ બારમું રેહેતું નથી.

૬. બૈરીને સર્વે ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે, ને પિત્રાઇ લોક મદદ નહી કરે તો ઉતરતા અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગિયા એકઠા હોય તો રજા જોઈએ, ને જુદા હોય તો નહી જોઈએ તો અધિકારી વધતો ખરચ કરે ત્યારે ભાગદાર પાસે મુજરે લેવાનું કારણ નથી.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિ ક્રિયા કરતોજ નથી, ને ક્રિયા કરેથી વારસ થઇ શકતો નથી.

૯. કોઇ બૈરી મરે ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઈ શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે પોતાના બાપના કુળમાં વારસો નહી જાય તો ક્રિયા બાપના કુળવાળા કરે નહી, ને ખરચ મરનારના માલમાંથી લે.

૧૧. અમારામાં લાહાણાંનો ચાલ તો નથી, પણ પોતાની ખુશીથી કરે તો નામાદીઠ આપે, ને દક્ષણા ન્યાતવાળાને આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારામાં ક્રિયા બાબતના આંકડાનું કાંઇ મુકરર નહી.

૧૩. અમારામાં મરનાર પછવાડી ક્રિયાના દાહાડા ૪ તથા દરોના દાહાડા ૨ તથા વરસીના દાહાડા ૨ જુમલે દાહાડા ૮—એ શિવાય ચોરાનો વેહેવાર માસીસા છમાસી ન્યારપંચમી વિગેરે થાયછે.

૧૪. અમારામાં ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી બંનોની સમજણે થાયછે.

બ્રાહ્મણ—કનોજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યાથી અમારી શક્તિ પ્રમાણે શ્રાદ્ધ કરીએ છીએ. શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે કોકીલમતવિના.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ છે, ને મુઆ પછી તે મરનાર પાસે પૈસો હોય તો ખરચ કરે છે, ને ન હોય તો તે શખસે પેહેલાં કરીછે તેથી કામ ચાલે છે.

૩. મોટા ભાઇની રજાથી નાહનો ભાઇ સર્વે ક્રિયા કરેછે, ને બાપના માલમાંથી ખરચ કરેછે, ને મોટા ભાઈ પરદેશ હોય તો નાહનો ભાઈ કરી શકે છે, મોટાનો અટકાવ નથી.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનો છે, ને પુત્ર ન હોય તો કુટુંબી મુકે છે ને કુટુંબી ન હોય તો બીજો સગો મુકે છે. ને બીજો સગો પણ કોઈ નથી તો પંચાત મુકેછે. પુત્ર કુટુંબી મુકે તો સર્વે ક્રિયા કરી શકેછે, ને બીજા મુકેછે તે દશાશ્રાદ્ધ સુધી કરી શકેછે.

૫. સપિંડીકરણમાં કાંઈ અટકાવ આવી પડે તો શાસ્ત્રમાં કહ્યા છે તે દાહાડે કરીએ છીએ.

૬. બૈરી ક્રિયા કરી શકેછે, પણ બદફેલીવાળી ક્રિયા કરી શકતી નથી, ને ન્યાતમાં દાખલ હોય તે કરે.

૭. ક્રિયા ખરચ સર્વે ભાગદારની મરજીથી થાય છે, ને બાપના માલમાંથી કરેછે.

૮. અત્રાપિ ક્રિયા અટકાવથી કરેછે, પણ વારસ થઇ શકતો નથી.

૯. બૈરી માણસની ક્રિયા તેના સાસરાના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઈ શખસને માતાના કુળમાંથી વારસો મળતો નથી, ને કદાપિ મળ્યો તો પાછા માતાના કુળવાળાનો હક છે, ખરચ કરતાં વધે તેનો.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ છે, પણ મળેછે તે કરેછે, ને ન મળે તે કરતા નથી,—તેને કોઈ કહી શકતા નથી.

૧૨. ક્રિયા ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની ક્રિયામાં વરસી સુધી ન્યાત ૨ જમાડે છે, એક ન્યાત તેરમે કરે છે ને એક ન્યાત વરસીની કરે છે. ને નથી મળતું તેને કોઈ કહી શકતું નથી.

૧૪. સપૂત હોય તે કરેછે ને ન કરે તો પોતાની ખુશી.

બ્રાહ્મણ—તળાજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૭૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની જે ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરે, મુઆ પછી જે બની આવે તે કરે.

૩. મોટા ભાઈ હોય તો નાહનો ભાઈ કરી શકે નહી, ને મોટા ભાઈ હાજર ન હોય તો નાહનો ભાઈ કરી શકેછે.

૪. અગ્નિસંસ્કાર કરવાનો અધિકાર સ્વગોત્રીને છે, તે એકાદશા સુધીનું ક્રિયમાણ કરે.

૫. મોટા ભાઈ હોય તો સપિંડી વરસ સુધી કરે.

૬. પુત્રાભાવે પત્નિ સર્વ ક્રિયા કરે.

૭. ભાગદારોની સલાહથી ક્રિયાનો ખરચ કરે તે સૌ મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા ખરચ થાય નહી.

૯. બાઈ જ્યાં રેહેતી હોય ત્યાં ખરચ થાય.

૧૦. માના બાપની મીલકત હોય તેના વારસામાંથી ખરચ કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં એનો કાંઈ ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં મળે તે પ્રમાણે ખરચ કરે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં એકાદશાથી તે વરસી સુધી મળે તે કરે, ન મળે તો નહી કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી હોય ત્યારે બાપનું સમચરી મોટા ભાઈ કરે, માનું નાહનો ભાઈ કરે.

બ્રાહ્મણ–સિદ્ધેશ્વરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે, ને કોફીલમતનો પણ અધારછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયાને અંગે બ્રાહ્મણભોજન માત્ર કરેછે તેનું કારણ એજે પોતાની મરજી પ્રમાણે મુઆ પછી કો ખરચ કરે કે ન કરે એવું જાણીને પોતાને સ્વહસ્તે કરે, ને મુઆ પછી તેના વારસને પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે ક્રિયા વિગેરે વરસ દાહાડા લગી ખરચ કરવો પડેછે.

૩. બાપની મીલકત હોય ને તેમાંથીજ ક્રિયાનો ખરચ કરે તો મોટા ભાઈ હાજર હોય તો તેની મરજીવિના નાહના ભાઈથી થાય નહી, ને કદાચ કરે તો મોટા ભાઈ મુજરે આપે નહી; ને બાપની મીલકત ન હોય ને નાહનો ભાઈ મોટા ભાઇને પુછ્યાવિના વધતો ખરચ કરવા ચાહે તો કરી શકે; ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો સઘળી ક્રિયા નાહનો ભાઈ કરે પણ શમાને નાહના ભાઇથી થાય નહી, મોટા ભાઈને અધિકાર છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર છોકરાના છોકરાના છોકરાને શાસ્ત્રાર્થછે, ને બીજા કર્મ શ્રાદ્ધાદિક જે છોકરો હોય તે કરે.

૫. સપિંડીકર્મ બારમાને દાહાડે મોટા ભાઈ શિવાય બીજા કોઇથી થાય નહી ને અટકાવ આવે ત્યારે દોઢ માસે અથવા ત્રણ માસે અથવા છ માસે અથવા વરસે કરવાનો કાળછે. તેમાં લગન પ્રયોજન વિગેરે શુભકામ આવે તેથી એ ઉપર કાળ લખ્યા તે પેહેલાં પણ અગત્યે થાય.

૬. છોકરાવિનાની બૈરીને પોતાના ધણીની સઘળી ક્રિયાકર્મ કરવાનો અધિકારછે, તે બાઈની આજ્ઞાથી તેનો પ્રતિનિધિ દિયેર વિગેરે કુટુંબી ગોત્રી જે હોય તેની પાસે કર્મ કરાવે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગિયાની અનુમતિ[એ] થાય; ને ભાગિયાની રજાવિના વધતો ખરચ અધિકારી કરવા ચાહે તો ક્રિયા જે શખસની કરે ને તેનાજ માલમાંથી કરે તો ભાગિયા મુજરે આપે. અગર માલ ક્રિયાવાળાનો ન હોય ને અધિકારી જ્યાદે ખરચ કરે તે ભાગિયાની ખુશીમાં નહી આવે તો તે જ્યાદા ખરચમાં ભાગ આપે નહી.

૮. વારસ છતે કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને કદાચ કરે તો તેથી વારસ થઇ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય તેનો ધણી જીવતો હોય તો ધણીને ઘેર ક્રિયા થાય ને તેના બાપને ઘેર બની શકે તો ગોરણી એટલે ન્યાતના બૈરાંઓ બની શકે એટલાં જમાડે. ને વિધવા સ્ત્રી પોતાના બાપને ઘેર રેહેતી હોય તો તેના પિહેરમાં ક્રિયા કરે, ને એકાદશા દ્વાદશા સાસરાવાળા કરે–માથાઓળવાની છાપરીમાં.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તે બાપના કુળમાં વારસો જતો નથી ને બાપના કુળવાળા મરનાર શખસના તેની ક્રિયાખરચ પણ કરતા નથી, ને કદાચ કરે તો બાપના તરફની માલિયેત હોય તેમાંથી ક્રિયાખરચના રૂપિયા લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણામાં તો નિતધડાના લાહ્વા અમારી સ્વજ્ઞાતિમાં તથા દક્ષણા બની શકે તેટલી ભિક્ષુકને આપેછે, એનો કાંઈ મુકરર ધારો નથી.

૧૨. ક્રિયાખરચમાં આંકડો મુકરર નથી, ને શા શા કામમાં ખરચ થાય તેની વિગત એ જે મરે ત્યાંથી દશ દિવસમાં તથા એકાદશા તથા દ્વાદશા તથા ત્રયોદશા તથા માસીસા સઘળા તથા સામાપાંચેમ, તથા દશે આઠેમ-નોમ તથા અળું પાંચેમ તથા લીલ, નારાયણબળી તથા વરસી સુધી જેને જેવું બની આવે તે પ્રમાણે ખરચ કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી સુધીમાં ત્રયોદશા તથા વરસી મળીને ન્યાત બે કરવાનો ધારોછે, પણ જેને જેટલું બની આવે તેટલો ખરચ કરેછે. ને એ બે ન્યાતશિવાય કોઈ જ્યાદે ન્યાત કરતું તો નથી, ને કદાચ કોઈની ખુશીમાં આવે તો એકુ ન્યાત જ્યાદે કરે–બની શકે તો.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરીને જુદા રહ્યા હોય ત્યારે માબાપના સમચરી તથા શ્રાદ્ધ સર્વેને જુદાં જુદાં કરવા એવું ઘટારત તો ખરૂં, પણ એ ન બની શકે તો એકજ જણ કરેછે.

બ્રાહ્મણ—દેશાવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા મરનારની પછવાડી કરીએ છીએ તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમારે કબુલછે, ને કોફીલમતનો મારગ પણ અમારામાં છે.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ જીવતક્રિયાં કરે તો કારણથી કરે, ને તેમાં કારણ તો એ જે તેની પછવાડી કોઈ ક્રિયાનો કરનાર ન હોય અથવા ક્રિયાના કરનારની સાથે તેને અણબનાવ હોય ને તે ન કરે એવો હોય ને તે શખસ પોતાની જીવતક્રિયા કરી શકેછે. પણ પોતાના મૈયત ખરચ જેટલું ક્રિયાના કરનાર કુટુંબી વારસ હોય તે ત્રીજી જગોએ અનામત મુકીને કરે તો થઈ શકેછે, ને કદાચને ક્રિયાનો કરનાર તેનો છોકરો યા ભાઈ વા ભત્રીજો અગર બૈરી હોય તો તેનો દિકરો તથા જેઠ અથવા દિયેર અથવા દિયેર જેઠના છોકરા—એ પ્રમાણે હોય તો તેથી જીવતક્રિયા કરી શકાતી નથી. અગર તેની પછવાડી કુટુંબી વારસ કોઇ ન હોય તો તે શખસ મુખત્યારછે. ને ન્યાતનો હક એ છે જે જીવતક્રિયા કરે તે સિરસ્તા પ્રમાણે ન્યાતિ ભોજન વિગેરેનો ખરચ પછવાડી મરત લાકડા જેટલું રાખીને કરે.

૩. મોટા ભાઈની આજ્ઞાવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી. ક્રિયા કરવામાં મોટો ભાઈ મુખ્યછે, ને અગર મોટો ભાઈ પરદેશ ગયો હોય તો ક્રિયા કરી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર શાસ્ત્ર પ્રભૃતિ પ્રમાણે છે ને તે શાસ્ત્ર પ્રભૃતિ પ્રમાણે ક્રિયાનું કામ કરે.

૫. સપિંડી કરવાનો જવાબ એ છે જે તેનો વખત શાસ્ત્રપ્રમાણે કરે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કયી કયી કરવાનું અગત્ય [છે] ?—જવાબ એ છે જે પોતાને અધિકાર છે, તેથી ન થઇ શકે તો જેને આજ્ઞા કરે તે કરે.

૭. ક્રિયાના ખરચનો જવાબ એ છે જે સર્વે ભાગદારની સંમતિથી કરે.

૮. વારસ છતાંનો જવાબ એ છે જે અત્રાપિ ક્રિયા કરેછે, પણ વારસ થઈ શકતો નથી. વારસ ધણી પોતે જેને કરે તે થાય. જીવતા વારસ કોઇને ન કર્યો હોય તો શાસ્ત્રાર્થ પ્રમાણે થાય.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય—તેનો જવાબ એ છે જે તેના ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસ પોતાની માના કુળમાંથી વારસાનો—જવાબ એ છે જે તેજ પોતાના બાપના કુળવાળો પોતાની નજરમાં આવે તે કરેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણા મુકરર નથી.

૧૨. દક્ષણા તથા ખરચનો જવાબ એ છે જે જેટલો મળે તેટલો કરે.

૧૩. જે કાંઈ મુકરર નથી—જે મળે તે કરે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચી લીધાનો જવાબ એ છે જે જેની મરજીમાં આવે તે શ્રાદ્ધ કરે—સમચરીએ કરે.

બ્રાહ્મણ—ખેડવા હુમડના ગોરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છીએ.

૨. અમારામાં જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ તો નથી, ને કરે તો તેની ખુશી. ને તે મુઆ પછી તેનો માલ હોય ને ક્રિયા કરે તો તે મુખત્યાર છે.

૩. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઇ બાપની ક્રિયા કરી શકેછે. ને બાપના માલમાંથી અગર પોતાના હિસ્સામાંથી ખરચ મુજરે આપેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર દિકરાનો છે, ને દિકરો ગામ ગયો હોય ત્યારે કુટુંબી તથા ગોત્રીનોછે. ને તે શખસ એકાદશાસુધી સર્વે કામ કરેછે ને દ્વાદશા ઉપર દિકરો ગામથી આવી પોહોંચે તો દ્વાદશાથી દિકરો કરી શકેછે; ને ન આવી પોહોંચે તો જેણે આગ મુકી તે કરી શકેછે. ને દિકરા ન હોય તો

જેને આગ મુકવાનો અધિકાર છે તેજ ક્રિયા શ્રાદ્ધ કરી શકેછે.

૫. સપિંડી શ્રાદ્ધ મોટા ભાઇને કરવાનો અધિકાર છે. ને મોટો ભાઈ ન હોય તો નાહના ભાઇને કરવાનો અધિકાર છે, ને મરનારને દિકરોજ ન હોય તો કુટુંબી તથા ગોત્રીનો છે. ને અટકાવ પડે તોએપણ બારમાનું શ્રાદ્ધ અટકતુંજ નથી.

૬. અમારામાં બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને તેના પિત્રાઈલોક ના કેહે ને તે ન કરે તો તેથી ઉતરતા અધિકારીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, ને તેજ કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદાર એકઠા રેહેતા હોય તો રજા જોઇએ, ને જુદા રેહેતા હોય તો નહી જોઇયે તો અધિકારી વધતો ખરચ કરે તે બીજા ભાગદાર પાસે મુજરે લેવાનું કારણ નથી.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિ ક્રિયા કરતોજ નથી, ને ક્રિયા કરેથી તે વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી મરે ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે પોતાના બાપના કુળમાં વારસો નહી જાય, ને ક્રિયા બાપના કુળવાળા કરે ને ખરચ મરનારના માલમાંથી લે.

૧૧. અમારામાં લાહાણુંનો ચાલ તો નથી, ને પોતાની ખુશીથી કરે તો લાહાણુંદીઠ આપે ને દક્ષણા ન્યાતવાળાને આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા ખરચ કરવાનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરનાર શખસની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત ૧૦ જમાડવાનો ચાલ છે, ને તેની ધણિયાણી મરે ત્યારે અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત ૫ જમાડેછે, અથવા પેહેલી ધણિયાણી મરી ગઇ હોય તો તેની પછવાડી ન્યાત ૧૦ જમાડી હોય તો તેના ધણી પછવાડી ન્યાત ૫ જમાડવાનો ચાલછે. અને ધણી અથવા ધણિયાણી તે બંનોમાંથી એકજણની ન્યાત દશ જમાડે ને બીજાની ન્યાત પાંચ જમાડે.

૧૪. અમારામાં ભાઇઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી બંનોની સમજણ પ્રમાણે થાયછે.

વાણિયા–અગરવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૫૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરીએ છૈએ તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણ કેહે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં આજ સુધી તો કોઈએ જીવતક્રિયા કરી નથી ને અત્યાર પછી કોઈ કરવા ચાહે તો કરી શકેછે. તેમાં ન્યાતનો હક કાંઇ જુદો નથી, ને તે મુઆપછી તેના વારસ તેની પછવાડે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૩. મોટા ભાઇની રજાવિના નાહના ભાઇથી બાપની ક્રિયા થઈ શકતી નથી, ને કદાપિ મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય અથવા બાપ સાથે લડાઈ હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકે, ને બાપની માલમીલકતમાંથી ખરચ કરે સહી.

૪. અમારી ન્યાતમાં જે શખસને શાસ્ત્ર પ્રમાણે (જેને) અધિકાર હોય તે આગ મુકે, ને તે શખસ અગિયારમા સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઇને કરવાનો અધિકાર છે, ને તેમાં કાંઈ અટકાવ આવે ત્યારે તો શાસ્ત્ર મુજબ જેને અધિકાર હોય તે કરેછે.

૬. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં ભાગદાર સર્વે એકઠા રેહેતા હોય તો સર્વેની રાજીથી જેને ક્રિયા ખરચ કરવાનો અધિકાર હોય તે શખસ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરે તો તે ખરચ સર્વે ભાગદાર મુજરે આપે ને ન્યાતના સિરસ્તા કરતાં વધતો ખરચ કરે તો તે ખરચ ભાગદાર મુજરે આપતા નથી.

૮. વારસ છતાં કોઇ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી ને કદાચ કોઈ કરે તો તેથી તે વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય તો તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે, ને ધણીના કુળમાં કોઈ ન હોય ત્યારે તેના બાપના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે તે વારસો તેના બાપના કુળમાં રેહે, ને તેની ક્રિયાનો ખરચ બાપના કુળવાળા તે માલમાંથી કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લહાણાંમાં તો મરનારની પછવાડી તેના વરસી સુધીમાં લાહાણાંદીઠ ઉત્તરાયણમાં કેળાં ૫ તથા શેરડી ૧ તથા કેરીના દાહાડામાં કેરી ૫ તથા ભાદરવા સુદ ૮ મે દરોના લાહાણાં મધ્યે મગચણા તથા પેંડો ૧ શેર ાા નો આપે; તથા આસો મહિને દિવાલેહેણું કરે. તેમાં પેંડો શેર ાા નો લાહે. ને એ કરતાં કાંઈ વધતું લાહાણું લાહે તો લાહવાનો ચાલ છે, પણ ઉપર લખેલું લાહાણું તો લાહ્યા વગર ચાલે નહી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી દશાથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનો ચાલ એ છે જે દશાની તથા અગિયારમાની તથા બારમાની તથા તેરમાની તથા છમાસીની તથા વરસીની જુમલે ૬ ન્યાત જમાડવાનો ચાલ અસલથી અમારી ન્યાતમાં મુકરરછે; એટલી ન્યાતો તો જમાડયા વગર ચાલે નહીજ.

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે પોતાના માબાપનું સમચરી જેને મળે તે કરે, ન મળે તો ન કરે.

વાણિયા—નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરી શકતો નથી, ને એમ કરતાં પોતાની પાસે સત્તા હોય તો ન્યાતો જમાડેછે, પણ ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઇ બાપની ક્રિયા ન કરે, બેહુ સમજીને કરે, ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઇ ક્રિયા ખરચ કરે, ને બાપના માલમાંથી મુજરે લે. ને અગર બાપનો માલ નહી હોય તો સર્વે મળીને આપે.

૪. આગ મુકવાનો મોટા દિકરાનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય તો નાહનો ભાઇ તથા વારસ મુકે, ને વારસ નહી હોય તો દોહિત્ર આગ મુકે ને સર્વે ક્રિયા કરે, ને પછી તો હાજર હોય તે ખરો.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઇને અટકાવ હોય તો શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે નાહનો ભાઇ કરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી. ને તેમાં પિત્રાઈ લોક મદદ ન કરે તો ગૌણ કહેતાં ઉતરતો અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા કરવાનો જેને અધિકારછે ને તેની નજરમાં આવે ને તે કાંઇ વધતો ખરચ કરે તો અગર બાપની મીલકત હોય તો તેમાંથી ખરચેછે; ને બાપની મિલકત ન હોય ત્યારે તો સર્વે ભાગિયાની સલાહ પ્રમાણે ખરચેછે. ને તેમાં કોઈ ભાગિયો ખુશીથી વધતું ખરચે તો તેની ગિરો[થી] ખરચ કરેછે.

૮. વારસ છતાં કોઈ બીજો અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકતો નથી; ને તે વારસથી કાંઈ બની શકતું નથી; તથા પરદેશ ગયો હોય ત્યારે અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકે છે, પણ ક્રિયા કર્યાથી તે વારસ થઇ શકતો નથી, ને તેનો જે માલ હોય તે એની શાહેદીથી અનામત મુકે ને જ્યારે તે વારસ આવે ત્યારે તેને હવાલે કરે.

૯. કોઈ બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાયછે, બાપના કુળમાં નથી પોહોંચતું.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય, અગર તેની બેહેન તથા ભાણેજ નહી હોય ત્યારે તો તેના બાપના કુળવાળા તથા માના કુળવાળા મળીને પંચાત હજુર ખરચેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું મગચણાનું તથા કેરીનું થાયછે, પણ બીજાં લાહાણાં પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે તે વાતનો કાંઇ નિયમ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરવાનો ચાલ છે, પણ તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી તેરમાની ન્યાત ૧ તથા વરસીની ન્યાત ૧ જુમલે ન્યાત ૨ જમાડવાનું મુકરર છે ને એ કરતાં વધારે કરે તો પોતાની શક્તિ પ્રમાણે—તેનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણ કરી ત્યાર પછી તો સમચરી તો કાંઇ મુકરર નથી, જેને જે મળે તે ભાઈ કરેછે.

વાણિયા—વીશા મોઢ અરાડજા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે, તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છૈએ, ને કોફીલમત અમારામાં નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ મરનારની પ્રથમ પોતાની જીવતક્રિયા કરે, પણ તેને કાંઈ છોકરૂં ન હોય તો કરે. પણ મુઆ પછી તેના વારસને સારૂ કાંઇ રાખ્યું હોય તો તેમાંથી કરે, ને નહી રાખ્યું હોય તો તેને જે ક્રિયા કરી હોય તે ખરી. ને ન્યાતનો હક તો ઉપર જમવાનો લખ્યો તેજ.

૩. મોટા ભાઇની ખુશીવિના નાહનો ભાઇ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી. ને મોટા ભાઈ કદાચ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી મુજરે લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પ્રથમ મોટા દિકરાનો છે. ને તે ન હોય તો નાહનો દિકરો મુકે. ને તે ન હોય તો હરકોઈ પિત્રાઈ મુકી શકેછે. ને જે શખસ આગ મુકે તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ શ્રાદ્ધનું કરી શકેછે.

૫. સપિંડીકરણ કરવાનો અધિકાર તો મોટા દિકરાનો છે. ને તે ન હોય તો નાહનો દિકરો કરે, ને તે ન હોય તો જેણે આગ મુકી હોય તે કરે. ને તેમાં અટકાવ આવી પડે ત્યારે અટકાવ વિત્યા પછી બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૬. બૈરીને કાંઈ છોકરૂં ન હોય તો પોતાના ધણીની પછવાડી ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરવાનો અધિકાર છે. ને તેને કાંઇ અટકાવ આવી પડે તો તેની રજાથી હરકોઈ પિત્રાઇ કરી શકેછે. ને એમ કરતાં પિત્રાઈ તેની રજાથી ન કરે તો બાઇની રજાથી જેને કેહે તે કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ. ને જેને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે ને તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અન્ત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને કદાચ કોઈ કરે તો વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને બાપના કુળવાળાને મળેતો ગોરણી જમાડે છે. ને નહી મળે તો તેનો કાંઈ જોરો નથી. એતો પોતાના મળતર પ્રમાણે છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે વારસો તેના બાપના કુળમાં રેહે, ને તેની ક્રિયા ખરચ બાપના કુળવાળો કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનાં લાહાણાંનો ચાલ મુકરર નથી, ને કરે તો સંપત પ્રમાણે કરે. ને દક્ષણા સંપત પ્રમાણે આપે.

૧૨. ક્રિયા બાબતના ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં ન્યાતો જમાડવાનો ચાલ છે તેની વિગતઃ—૧–નેરમાની ન્યાત ૧; ૨–અધરણીની ન્યાત ૧; ૩–વિવાહની ન્યાત ૧.–એ ત્રણ ન્યાતો જમાડવાનો ચાલ છે ને એથી કાઇ વધારે મળતર પ્રમાણે કરે તો તેની ખુશી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી હોય તો પોતાની મા તથા બાપનું સમચરી જેને મળે તે કરે.

વાણિયા—મોઢ માદળિયા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૩.

૧. મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે થાયછે, બ્રાહ્મણના કહ્યાથી પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે.

૨. પોતાની ખુશીમાં આવે તો પોતાની જીવત ક્રિયા કરે, ને મુઆ પછી તેના વારસો પણ તેની ક્રિયા કરે.

૩. મોટા ભાઈ હાજર હોય તો તેની રજાથી નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરે, ને અગર બાપનો દાહાડો જતો હોય ને મોટા ભાઈ ક્રિયા કરવા ન દેતો હોય તો નાહનો ભાઈ પોતાની મેળે ક્રિયા કરે. ને બાપની મીલકતમાંથી મુજરે લે. ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહાનો ભાઈ મુખત્યાર છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો પ્રથમ મોટા દિકરાનો છે. તે ન હોય તો નજદીકના કુટુંબીનો અધિકારછે. ને જે આગ મુકે તે એકાદશા સુધી કરે.

૫. સપિંડીકરણ તો બારમું–મોટા ભાઇનો અધિકારછે. ને તેમાં કાંઇ અટકાવ આવે ત્યારે તો શાસ્ત્ર મુજબ જેને અધિકાર હોય તે કરે.

૬. બૈરીને અગ્નિસંસ્કાર શ્રાદ્ધની ક્રિયાનો અધિકારછે, ને અગર કોઈ પિત્રાઇ તેની મદત ન કરે તો પોતે કરે, તથા તે અધિકારી સ્ત્રીની આજ્ઞાથી હરકોઈ કુટુંબી કરી શકેછે.

૭. સર્વે ભાગદારની રજા ક્રિયા ખરચમાં જોઈએ, ને એકઠા રેહેતા હોય તો સર્વેની રાજી[એ] જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર હોય તે શખસ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરે તે ખરચ સર્વે ભાગદાર મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી ને કોઈ કદાચ કરે તો વારસ થઈ શકે નહી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય તો તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય. ને ધણીના કુળમાં કોઇ ન હોય તો બાપના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો હોય, ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે વારસો તેના બાપના કુળમાં રેહે, ને તેની ક્રિયા ખરચ બાપના કુળવાળા કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ મુકરર નથી, ને કરેછે તો સંપત પ્રમાણે કરે; ને દક્ષણા સંપત પ્રમાણે આપે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં તેરમું કરવાનો ચાલછે, ને તે શિવાય સંપત હોય તો વરસી લગી કરે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી હોય તો પોતાની મા તથા બાપનું સમચરી જેને મળે તે કરે.

વાણિયા–મોઢ દશા અરાડજા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૪.

૧. મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે થાયછે, બ્રાહ્મણના કહ્યાથી પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૨. પોતાની ખુશીમાં આવે તો પોતાની જીવત ક્રિયા કરે, ને મુઆ પછી તેના વારસો પણ તેનાં ક્રિયા શ્રાદ્ધ કરે.

૩. મોટો ભાઈ કાંઈ અટકાવથી બાપની ક્રિયા નહી કરે તો નાહનો ભાઇ કરી શકેછે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી મુજરે લે, અથવા બાપનો માલ કાંઇ ન હોય તો હિસ્સા પડતો ખરચ બીજા ભાઈઓ પાસે લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનો છે, ને તે ન હોય તો પછી પોતાના કુટુંબી મુકેછે, ને તે કરતાં નહી તો પછી ન્યાતવાળાને અધિકાર છે. ને તેને એકાદશા સુધી સારવાનો અધિકાર છે. ને પુત્ર તથા કુટુંબી મુકે તેને સર્વે ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું–મોટા ભાઇનો અધિકાર છે. ને તેમાં કાંઈ અટકાવ આવે ત્યારે તો શાસ્ત્ર મુજબ જેનો અધિકાર હોય તે કરે.

૬. બૈરીને અગ્નિસંસ્કારશ્રાદ્ધની ક્રિયાનો અધિકાર છે. ને અગર કોઈ પિત્રાઈ તેની મદત ન કરે તો અધિકારી સ્ત્રીની આજ્ઞાથી હરકોઇ કુટુંબી કરી શકેછે.

૭. સર્વે ભાગદારની રજા ક્રિયા ખરચમાં જોઈએ, ને એકઠા રેહેતા હોય તો સર્વેની રાજીએ જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર હોય તે ક્રિયા કરે ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે, તે ખરચ સર્વે ભાગદાર મુજરે આપે.

૮. અત્રાપિ અટકાવથી ક્રિયા કરી શકેછે, પણ વારસ થવાતું નથી. ને વારસ પાસે ખરચ મુજરે લઇને વારસો પાછો આપવામાં આવેછે.

૯. બૈરી માણસની ક્રિયા તેના સાસરાના કુળમાં ઘટેછે, ને પિહેરમાં મળે તો ગોરણી કરેછે.

૧૦. ક્રિયા કરવાનો અધિકાર બાપના કુળવાળાનો છે, ને ખરચ તો મરનારના માલમાંથી થાયછે.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ તો જેને જેવું મળે તેવું કરે.

૧૨. ક્રિયા ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, જેવું પોતાની સંપત પ્રમાણે મળે તેવું કરેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં તેરમું કરવાનો ચાલછે. ને તે શિવાય સંપત હોય તો વરસી લગી કરે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી હોય તો પોતાની મા તથા બાપનું સમચરી જેને મળે તે કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

વાણિયા—દશા ખડાયતા. સુરતી તથા અમદાવાદી તથા ઉમરેઠીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૫.

૧. અમારામાં મરનારની ક્રિયા જે કરીએ છૈએ તે શાસ્ત્ર આધારે અમારો ગોર કરાવે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ, કોકીલમત જાણતા નથી.

૨. કોઇ શખસ પોતાની જીવતક્રિયા કરે તો ન્યાત જમાડે ને બ્રાહ્મણને સજ્યા આપે. ને ક્રિયાશ્રાદ્ધ તો જીવતાં થાય નહી, ને મુઆ પછી તેના સગાં હોય તો તે ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે છે; ને માલ હોય તો ન્યાત જમાડે.

૩. મોટો ભાઇ છે તો તે ક્રિયા કરે. ને મોટો ભાઈ અદાવતથી ન કરે ને તેને નાહનો ભાઇ પુછે ને ન કરે તો નાહનો ભાઇ કરે. શા વાસ્તે કે તેની ક્રિયા રઝળે નહી. ખરચ બાપના માલમાંથી મુજરે લે. ને ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા દિકરાનો છે. ને મોટો ન હોય તો નાહનો મુકે. ને એમ કરતાં દિકરો ગામ ગયો હોય તો નજીકના પિત્રાઈ મુકે. ને એકાદશા સુધી સર્વે કરે. ને એમ કરતાં દિકરો ગામથી આવે તો તે દ્વાદશાથી સઘળી ક્રિયા કરે. ને ગામથી ન આવી શકે તો જેણે આગ મુકી તે સઘળી ક્રિયા કરે. ને છોકરો તથા બીજા સગાં પણ નથી તો ન્યાતના એક આદમીને કેહે તે મુકેછે.

૫. બારમું તો મોટો ભાઈ કરે. ને મોટો ભાઈ ન હોય તો નાહનો કરે, ને તે ન હોય તો નજીકના પિત્રાઇ કરે. ને એમ કરતાં અટકાવ આવે તો ધર્મશાસ્ત્રમાં જે હોય તે પ્રમાણે કરીએ.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, પણ નજીકના સગાંને પુછીને તે ના કેહે તો ઉતરતાં સગાં પાસે કરાવે. ને તેમાંથી કોઇ ન કરે તો બાઇ પોતે કરે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં જો બાપનો માલ મોટાના કબજામાં હોય તો પોતાની આબરૂ પ્રમાણે કરે. ને બાપનો માલ ન હોય ને મોટો પોતાની ગાંઠથી કરે તો પોતાની મરજી પ્રમાણે કરે. ને તે ન કરે ને સઘળા ભાગે પડતા કરે તો સઘળાની મરજી પ્રમાણે કરે, ને વધતો કરે તો સઘળા મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી. ને વારસ અદાવતથી ન કરે ને તેને પુછે ને તે ન કરે ને કદાચ અત્રાપિ ક્રિયા કરે તેથી વારસ થઇ શકતો નથી.

૯. બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને તેના બાપના કુળમાં ગોરણી થાય, તેના બાપને મળે તો કરેછે.

૧૦. કોઈને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના બાપના કુળમાં થાય. ને જે ખરચ થાય તે મરનારના માલમાંથી લે ને બાકી વધે તે તેની પછવાડી ખરચે.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનું મુકરર નથી, મળે તો કરે. ને દક્ષણા તો મારતાન બ્રાહ્મણ ખડાયતાને રૂ. ૦ાા સર્વેને વેહેચી આપે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, મળે તેટલું કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી મળે તેટલી ન્યાત જમાડે, કાંઈ મુકરર નથી જે આટલી ન્યાત જમાડવી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી તો સમચરી મોટો ભાઇ કરે, ને ન મળે તો જેને મળે તે કરે.

વાણિયા—ખડાયતા પાંચાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૬.

૧. અમારામાં મરનાર શખસની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણ કેહે તે મુજબ કરીએ છૈએ. ને તે ક્રિયાના માર્ગમાં શાસ્ત્ર અમારે કબુલછે, કોકીલમત અમારામાં નથી.

૨. કોઈ શખસને પેટે કાંઈ પ્રજા ન હોય ને સુખી હોય તે જીવતક્રિયા કરેછે, ને પછવાડીને સારૂ ક્રિયા ખરચ કરવાને કાંઈ લખેલું હોય તો તેના વારસ ફરી ક્રિયા ખરચ કરેછે, નહી તો સારીને બેસી રહે.

૩. મોટો ભાઈ (ને) કાંઈ અટકાવથી નહી કરે તો નાહાનો ભાઈ ક્રિયા ખરચ કરી શકેછે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી મુજરે લે છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર છોકરાવિગેરે વારસોનો દરજ્જા પ્રમાણે (અધિકાર) છે, ને તે હાજર નહી હોય તો જે હાજર હોય તે આગ મુકી શકેછે, ને તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઈની આજ્ઞાથી હરકોઈ કરે, ને તેમાં અટકાવ આવી પડે ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. ઔરીને ધણીની ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે. ને બાઈ ન કરે તો પિત્રાઈ ક્રિયા કરી શકેછે. અગર કાંઈ સબબથી પિત્રાઈ ક્રિયા નહી કરે તો હરકોઈ સાસરાનું સગું ક્રિયા કરેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ સર્વે ભાગદારની એક મરજી[એ] થાયછે, ને એક ભાગદાર પોતાની આપખુદીથી વધારે ખરચ કરે તે બીજા ભાગદાર મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ બેઠે અત્રાપિથી ક્રિયા બને નહી, અગર કરે તો વારસની રજાથી ક્રિયા કરે; ને ક્રિયા કરેથી તે વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. બાઇ માણુસ મરી જાય તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઈને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય તો મોસાળના ખુદ વારસ કોઇ હોય તો વારસો પાછો જાયછે, પણ ક્રિયા બાપના કુળવાળા કરે ને ખરચ મરનારના માલમાંથી લેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાં અસલના ચાલ પ્રમાણે કરેછે, ને જેને મળે ને નહી કરે તેને ન્યાતવાળા પુછી શકેછે

૧૨. ક્રિયાના ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, કોઇને પાંચ રૂપિયા ઓછાએ થાયછે ને પાંચ રૂપિયા વધારેએ થાયછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાની ન્યાત ૧ તથા તેરમાની ન્યાત ૧ તથા દહોની ન્યાત ૧ તથા વરસીની ન્યાત ૧–જુમલે ન્યાત ૪ જમાડવાનો ચાલછે, ને મળે ને વધારે કરે તો પોતાની આબરૂ.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે મરજીમાં આવે તો એકઠા સમચરી કરે, નહી તો જુદાજુદા કરે.

વાણિયા–વીશા નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૭.

૧. મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે થાયછે. બ્રાહ્મણના કહ્યાથી પોતાની યથાશક્તિ પ્રમાણે કરવાનો ચાલછે. ને કોફીલમત અમારામાં નથી.

૨. પોતાની ખુશીમાં આવે તે શખસ પોતાની જીવતક્રિયા કરે, ને તે મુઆ પછી તેના વારસો તેની પછવાડી ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે, ને મરનારની વસિયત કાંઈ હોય તો તેમાંથી ન્યાતિભોજન વિગેરેનો ખરચ કરે.

૩. અટકાવથી મોટો ભાઇ બાપની ક્રિયા નહી કરે તો નાહનો ભાઈ કરી શકેછે. ને ખરચ બાપના માલમાંથી મુજરે લે અથવા બાપનો માલ નહી હોય તો હિસ્સાપડતો ખરચ બીજા ભાઇઓ પાસે લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનો છે. તે ન હોય તો મરનારના કુટુંબી મુકેછે. તે ન હોય તો ન્યાતવાળાઓને અધિકાર છે. ને પુત્ર તથા કુટુંબી મુકે તો તેને સર્વે ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે; ને ન્યાતવાળાએ મુકી હોય તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે તે ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઇને કરવાનો અધિકાર છે, ને તેમાં કાંઇ અટકાવ આવે ત્યારે તો શાસ્ત્ર મુજબ જેનો અધિકાર હોય તે કરે.

૬. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે હોય તે ખરો.

૭. સર્વે ભાગદારો એકઠા રેહેતા હોય તો ક્રિયાનો કરનાર ખરચ કરવામાં મુખત્યારછે, સર્વેની સલાહ લેવાનો ચાલ નથી. અગર જુદા રેહેતા હોય તો સર્વે ભાગદારોની રજા લઈને ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે ખરચ કરે તે સર્વે મુજરે આપે, ને તે કરતાં વધતો ખરચ કરે તો કરનારનો જાય.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિ અટકાવથી ક્રિયા કરી શકેછે, પણ તેથી વારસ થવાતું નથી. ને મરનારની પછવાડી ન્યાતના ૪ લોકોને કહીને ખરચ કર્યો હોય તે વારસ પાસે મુજરે લઈને વારસો પાછો આપવામાં આવેછે.

૯. ઔરીમાણસની ક્રિયા તેના સાસરાના કુળમાં થાયછે, ને સાસરાના કુળમાં કોઈ કરનાર નહી હોય તો પિહેરિયાં કરેછે.

૧૦. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

હોય ને તે શખસ મરી જાય તેની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તેના બાપના કુળવાળાનોછે, ને ખરચ પણ મરનાર શખસના માલમાંથી થાયછે.

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું તો જેને જેવું મળે તેવું કરેછે.

૧૨. ક્રિયા ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી. પોતાની સંપત પ્રમાણે મળે તેવું ખરચેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી તેરમાની ન્યાત ૧ તથા વરસીની ન્યાત ૧-જુમલે ન્યાત ૨ જમાડવાનો ચાલછે. ને જેનામાં સંપત હોય તે વત્તીઓ પણ ન્યાત જમાડેછે, પણ ધારો તો એજછે.

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણ કરી હોય તો પોતાની મા તથા બાપના સમચરી તથા શ્રાદ્ધ જુદાં જુદાં કરેછે.

વાણિયા-હરશોલા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે, અમારામાં કોફીલમત નથી.

૨. કોઈ શખસને પોતાના તનનું કોઈ ન હોય વા સંપત્તિવાન હોય તો જીવતક્રિયા કરેછે, તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈ જુદો નથી. ને તે મુઆ પછી તેના વારસ થાય તે પોતાની સંપત્તિ પ્રમાણે ખરચ કરે.

૩. મોટો ભાઇ લાચાર હોય ને તે કરી શકતો નથી તો નાહાનો ભાઇ તેની રજા વિના બાપ વિગેરેની ક્રિયા કરેછે. ને બાપના માલમાંથી તે ખરચના રૂપિયા (તેમાંથી) મુજરે લેછે. ને બાપનો માલ કાંઇ ન હોય તો સર્વે ભાગિયાઓ પોતપોતાના હિસ્સા પ્રમાણે મુજરે આપેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા છોકરાનો છે. તથા તે ન હોય તો નાહનો છોકરો તથા ભાઈ તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી વિગેરે જે હાજર હોય તેનો છે, ને તે એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઇને કરવાનો અધિકારછે, ને તે ન હોય તો બીજો ભાઇ પણ કરેછે. તેમાં કાંઈ અટકાવ પડે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણ જેને રજા આપે તે કરે.

૬. બૈરીને પિત્રાઈ તથા કુટુંબી અગર ગૌણ કેહેતાં ઉતરતો અધિકારી મળે ત્યાં સુધી ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને તે કોઈ ન હોય તો બૈરી ક્રિયા કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગિયા હાજર હોય તો સલાહ લેવી જરૂરછે. ને સર્વે ભાગદારની રજાવિના સિરસ્તાથી વધારે ખરચ કરે તો સર્વે ભાગદાર મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઇ શકતી નથી, ને ક્રિયાના કરવાથી તે વારસ બની શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે, ને ધણીના કુળમાં કોઈ ન હોય તો તેના બાપના કુળમાં કરી શકેછે.

૧૦. કોઈ શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે વારસો શાસ્ત્ર માર્ગે જેને પોહોંચે તે ક્રિયાખરચ કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી લાહાણું કરવાનો ચાલ [છે] પણ મળે તે કરે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા ખરચ યથાશક્તિ પ્રમાણે કરેછે, કાંઈ આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમું તથા વરસી એટલી જમણવાર મળે તો કરે.

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણ કરી ત્યારપછી જેને મળે તે પોતાની ખુશીથી શ્રાદ્ધ સમચરી કરેછે.

વાણિયા-હરશોલા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે. તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે અમારામાં પીગળમતછે.

*૪. આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા છોકરાનોછે, ને તે ન હોય તો નાહનો છોકરો તથા ભાઇ તથા પિત્રાઈ

* અંક ૨૨૮ વાળા સાથે જે જે કલમો નથી મળતી તેટલીજ માત્ર ઉતારીછે.

તથા કુટુંબી તથા દોહિત્ર તથા ગોત્રી જે હાજર હોય તેનો છે, ને તે એકાદશા સુધી સર્વ કામ કરેછે.

વાણિયા—દશા શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી ક્રિયા કરે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે. અમારામાં કોકીલમત નથી, અમારામાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે વિધિથી ક્રિયા કરેછે.

૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરેછે તે પોતાની ખુશીથી કરેછે. તેમાં કાંઇ ન્યાતવાળાનો જુદો હક નથી ને મુઆ પછી તેના વારસને ફરીથી તેની ક્રિયા (તેના વારસને) કર્યાવિના ચાલતું નથી. ને જે કોઈ શખસ જીવત ક્રિયા કરે તે ધણી મુઆ પછવાડી ક્રિયાખરચ જેટલું રાખીને જીવતક્રિયા કરી શકેછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી, શાથી જે ક્રિયાનો અધિકાર મોટા ભાઈનો છે. ને કદાચ નાહાનો ભાઈ મમત કરીને કરે તો બાપની મીલકતમાંથી ખરચને સારૂ (બાપની મીલકતમાંથી) આપે નહી. અથવા મોટો ભાઈ પરદેશ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરે, ને બાપની મીલકતમાંથી ક્રિયાનો ખરચ કરી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો એ છે જે પ્રથમ તો દિકરો તથા ભત્રીજો તથા ભાઈઓ તથા દિકરીનો દિકરો તથા અધિકાર પિત્રાઈનો છે, ને કદાચ એટલામાં કોઈજ નથી ત્યારે તો ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે આગ મુકવામાં આવે.

૫. સપિંડી કેહેતાં બારમું કરવાનો વિસ્તાર ચોથી કલમ મધે ઉપરના સવાલમાં વિગતવાર સાથે લખ્યોછે. ને કદાપિ એટલામાં અટકાવ આવે ત્યારે ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર એ જે દશાકર્મથી તે ત્રયોદશા સુધી વિગેરે. ને કદાપિ મરનારના પિત્રાઈ લોક તેની મદત નહી કરે તો તેથી ઉતરતા અધિકારી ભાઈની આજ્ઞા લઈને ક્રિયા કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં (કાંઈ) ભાગદારની રજાનું કાંઈ કારણ નથી. ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે ન્યાતિ ખરચ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરે, તે ઉપરાંત વધતો ખરચ કરે તો ભાગદાર મુજરે આપે નહી. વધતો ખરચ તે શિવાય કરે તો તેની ખુશી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી. ને કદાપિ અત્રાપિ પાસે ક્રિયા કરાવવી જરૂર પડી તો ક્રિયા કર્યાથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, તેના બાપના કુળમાં ક્રિયા થઈ શકતી નથી.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને અગર તેના બાપના કુળમાં વારસો નહી જાય તેની ક્રિયા તેના બાપના કુળમાં થાય, ને મરનાર શખસના માલમાંથી ક્રિયા ખરચ જેટલું આપવું પડેછે.

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું કરવાનો ચાલ નથી, ને અગર કોઈ કરેછે તે પોતાની ખુશીથી કરેછે—ચાલ મુકરર નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ અમારામાં મુકરર નથી. મરનારની પછવાડી વરસ દાહાડા સુધીમાં કરેછે તે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે ખરચ કરી શકેછે. તેનો આંકડો કાંઇ મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી એકાદશાથી લગાવીને વરસ દાહાડા સુધીમાં કાંઈ ન્યાત જમાડવાનું મુકરર નથી જે આટલી ન્યાત જમાડે ને જમાડેછે. તે પોતાની સત્તા પ્રમાણે જમાડેછે.

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણ કરી હોય તો સમચરી કર્મ જેને કરવાનો અધિકાર છે તે સમચરી કરી શકેછે, તેમાં કાંઇ સમચરી કરવાનો જુદા જુદાને (કરવાનો) ચાલ નથી.

વાણિયા—શ્રાવક વીશા પોરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૧.

૧૪. અમારામાં મરનારની ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી. કદાપિ કોઈ કરવા ચાહે તો ન્યાત ૧ જમાડે છે ને ન્યાતનો ખરચ કોઈ નહી કરી શકે તો ખાંધિયા જમાડે છે. બીજી રીત અમારામાં નથી.

અગર કોઇ જીવતક્રિયા કરવા ચાહે તો તેની ન્યાત જમાડી શકેછે. બીજી રીતભાતનો અમારામાં ચાલ નથી. વાસ્તે સવાલ ચૌદનો જવાબ એકજ લખ્યોછે.

વાણિયા—વીશા ઓશવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૩.

* જ્યારે અમારામાંનું અહિયાં કોઇ મરે ત્યારે તેનો પિત્રાઈ પેહેલી પેહેડીનો હોય ત્યાંસુધી તે ધણી મરનારને આગ મુકે. ને પેહેલી પેહેડીનો પિત્રાઈ હોય તો તેની ચઢતી પેહેડીનો—ચઢતી પેહેડી જ્યાંસુધી પિત્રાઈમાં કોઈ હોય ત્યાંસુધી—તે ધણી મરનારને આગ મુકે, ને પિત્રાઈમાં કોઈ ન હોય તો મરનારના બીજી તરફના સગાંમાંનું આગ મુકે, ને તેમાંનું કોઈ ન હોય તો ન્યાતના લોક ન્યાત મધેના હરેક કોઈ પાસે મરનારની આગ મુકાવે. અમારામાં સારવાનો ચાલ નથી ને બારમાની ન્યાત જમાડવાનું મુકરર નથી. પોતાની મરજીમાં આવે તો માસ ૧ મધે બારમું કરે, ને નહી તો તેને ગમે ત્યારે કરે.

કદાચને કોઈ શખસ મરી જાય ને તેની પાસે કાંઈ વસિયત નીકળે તો તેના સગાં હોય તે મળીને તેની વસિયતમાંથી તેના બારમાનો ખરચ કરે, અગર તેના સગાંમાં કોઇ ન હોય તો મરનારની વસિયતમાંથી ન્યાત મળીને બારમાનો ખરચ કરે.

વાણિયા—શ્રાવક મેવાડા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની જે ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છૈએ, ને અમારી ન્યાતમાં કોકીલમત નથી.

૨. અમારામાં કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરેછે ને તે મુઆ પછી તેના વારસ (ને) જો તેની માલમીલકત હોય તો ખરચ કરે, ન હોય તો ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે.

૩. મોટા ભાઇની રજા લઇને નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરેછે, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો પ્રથમ મોટા ભાઇનોછે, ને તે ન હોય તો નાહનો ભાઈ મુકે, તે ન હોય તો કુટુંબી મુકે, ને કુટુંબી ન હોય તો ન્યાતનો હરકોઇ શખસ મુકે. ને તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઈની મરજીથી નાહનો ભાઈ કરે ને તે ન હોય તો ઉપરની કલમ ચોથીમાં જે શખસ લખ્યાછે તે શખસ કરે. ને તેમાં અટકાવ આવી પડે તો અટકાવ મટયા પછી બારમું કરી શકેછે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે, ને તેમાં તેના પિત્રાઈ લોક મદત ન કરે તો બાઇના કહ્યાથી હરકોઈ શખસ કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઇએ, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરે તો ભાગદારોને પુછીને વધતો ખરચ કરે તો મુજરે આપે, ને વગર પુછી ખરચ કરે તો મુજરે નહી આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અન્ત્રાપિ ક્રિયા કરેથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરીમાણુસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તો તેના ધણીના કુળમાં થાય, બાપના કુળમાં તો ફક્ત ગોરણી મળે તો જમાડે, નહી મળે તો તે ઉપર દાવો નથી.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તે વારસો પોતાના બાપના કુળમાં રેહેછે, પાછો મોસાળના કુળમાં જઇ શકતો નથી.

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું જેને મળે તે કરે, નહી તો નહી કરે, તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી. મળતર પ્રમાણે ખરચ કરેછે, નહી તો સારીને બેસી રેહેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાતો જમાડવાનો ચાલ છે, ને જેને મળે

* આ લોકોએ સવાલોના જવાબ લખતા પેહેલાં પોતાનું વર્ણન આપેલું છે તે છેલા ભાગોમાં દાખલ છે.

તે કરે, ન મળે તો પોતાની ખુશીથી તેરમું કરીને બેસી રેહેછે.

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણ કરી હોય તો સમચરી સર્વે કરે, ને ન મળે ને ન કરે તેનો કાંઈ અટકાવ નથી.

વાણિયા–ગુજ્જરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૪૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે ગોરના કહ્યાથી ન્યાતના ચાલ પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૨. જેને અંતરનું સગું ન હોય તે પોતાની ખુશીમાં આવે તો જીવતક્રિયા કરી શકેછે, ને મુઆ પછીને સારૂ વસિયત રાખી હોય તો તેમાંથી ન્યાત જમાડે છે, નહી તો કાંઇ નહી.

૩. મોટો ભાઈ હોય ત્યાંસુધી નાહના ભાઇથી ક્રિયા થાય નહી, પણ મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ સુખે ક્રિયા કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર છોકરા વિગેરે પિત્રાઇનો છે, ને જેણે આગ મુકી તે શખસ અગિયારમા સુધી સારે.

૫. અમારામાં બારમું વડો દિકરો બેઠે બીજા કોઇથી થાય નહી. ને તેમાં હરતરેહનો અટકાવ આવે ત્યારે શાસ્ત્ર આજ્ઞા આપે તે પ્રમાણે કરે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો શાસ્ત્ર પ્રમાણે અધિકાર છે, અગર તે બાઇએ ન કરી તો તેની આજ્ઞાથી હર કોઈ શખસ કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ સર્વે ભાગદારના એક વિચારથી બને. કદાપિ જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે શખસ બીજા ભાગદારને પુછ્યાવિના ન્યાત સિરસ્તા કરતાં વધારે ખરચ કરે તે બીજા ભાગિયા મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ બેઠે અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી.

૯. અમારામાં બૈરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય, ને બાપને મળે તો પાંચ બ્રાહ્મણ જમાડે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે મોસાળના માલમાંથી બાપના કુળવાળા ક્રિયા ખરચ કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું ન્યાત સિરસ્તા પ્રમાણે કરવું.

૧૨. ક્રિયાનો ખરચ ન્યાત સિરસ્તા પ્રમાણે કરે, આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગીમાં જ્યારે પોતાનો હાથ ફરી વળે ત્યારે ન્યાત સિરસ્તે જમાડે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી પોતપોતાને ઘેર મળતર પ્રમાણે જુદાં જુદાં કરે.

વાણિયા–મેવાડા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે, કોઈલ મત નથી.

૨. કોઇ શખસને પોતાના તનનું કોઇ ન હોય તથા સંપત્તિવાન હોય તો જીવતક્રિયા કરેછે. તેમાં ન્યાતનો હક કાંઇ જુદો નથી. ને તે મુઆ પછી તેના વારસ થાય તે પોતાની સંપત પ્રમાણે ખરચ કરે.

૩. મોટો ભાઈ લાચાર હોય ને કરી શકતો નથી તો નાહનો ભાઈ તેની રજાવિના બાપ વિગેરેની ક્રિયા કરેછે. ને બાપના માલમાંથી તે ખરચના રૂપિયા મુજરે લેછે. ને બાપનો માલ કાંઈ ન હોય તો સર્વે ભાગિયા ખરચના રૂપિયા પોતપોતાના હિસ્સા પ્રમાણે મુજરે આપે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પોતાના છોકરા તથા ભાઈ તથા પિત્રાઈ કુટુંબી વિગેરે જે હાજર હોય તેનો છે, ને તે એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરેછે.

૫. સપિંડીકર્મ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઈ શિવાય બીજા ભાઇ પણ કરી શકેછે, ને તેમાં કાંઇ અટકાવ પડે ત્યારે શાસ્ત્રઆજ્ઞા પ્રમાણે રજા આપે ત્યારે કરે.

૬. બૈરીને પિત્રાઇ તથા કુટુંબી અગર ગૌણ કેહેતાં ઉતરતો અધિકારી મળે ત્યાંસુધી કાંઇ ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને તે કોઇ નહોય તો પોતે કરે.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગિયાઓ હાજર હોય તો સલાહ લેવી જરૂરછે. ને સર્વે ભાગદારોની રજા વિના સિરસ્તાથી વધારે ખરચ કરે તો સર્વે મુજરે વધારે ખરચ ન આપે.

૮. વારસ છતાં કોઇ અત્રાપિથી ક્રિયા થઇ શકતી નથી ને ક્રિયાના કરવાથી તે વારસ બની શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ધણીના કુળમાં કોઈ ન હોય તો તેના બાપના કુળમાં કરી શકે છે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે વારસો શાસ્ત્રમાર્ગે જેને પોહોંચે તે ક્રિયા ખરચ કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી લાહાણું કરવાનું કાંઇ મુકરર નથી, મળે તો કરેછે.

૧૨. ક્રિયા ખરચ યથાશક્તિ પ્રમાણે કરે, કાંઈ આંકડાનું મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમું તથા વરસી એટલી જમણવાર મળે તો કરે

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણ કરી ત્યાર પછી જેને મળે તે પોતાની ખુશીથી શ્રાદ્ધ સમચરી કરેછે.

વાણિયા—વીશા ખડાયતા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઇ શખસ મરી જાય તેની ક્રિયા શાસ્ત્રઆધારે કરવી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરેછે. પેટે છોકરું ન હોય તે કરેછે. ને તે મુઆ પછી વારસ હોય તે તેની મીલકત પ્રમાણે ખરચ કરે.

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ મરી જાય તેના દિકરા હોય તો તેની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે મોટા દિકરાને કરવી ઘટે, ને મોટા દિકરાની રજાથી નાહનો ભાઈ કરે. ને કદાચ બે ભાઇઓને આપસમાં લડાઈ હોય ને મોટો નહી કરે તો નાહનો ભાઈ ન્યાતની રજાથી કરે, ને પોતાના બાપની મીલકતમાંથી ખરચ મુજરે લે, ને કદાચને નાહના ભાઇના કબજામાં મીલકત હોય ને મોટો ભાઈ કરે તો પોતાના બાપની મીલકતમાંથી ખરચ મુજરે લે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ મરી જાય તેને આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા દિકરાનોછે; ને કદાચ ને ગામ ગયો હોય તો બીજો સગો હોય તે મુકે, ને તેને એકાદશા સુધી કર્માંતર કરવું ઘટેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ મરીજાય ને તેના બારમાના પિંડ વખત અટકાવ આવે તો તેના પિત્રાઇનો દાહાડો આવે તેની સાથે બારમું સરાય, બાકી કાંઈ કારણથી અટકી શકતું નથી.

૬. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને ક્રિયા કરવી ઘટેછે, ને તેમાં ક્રિયા બૈરી કરેછે. ને મરનારના પિત્રાઈ તે બૈરી ઉપર અદાવત રાખેતો તે કરતાં ઉતરતાં કરે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ભાગદાર ખરચ કરે તે પ્રમાણે ખરચ મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં અટકાવ કરે તો તેની ક્રિયા કરવાથી કાંઈ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરી મરી જાય તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તેના બાપના કુળમાં વારસો નહી ગયો હોય તોએપણ તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં કરે, ને ખરચ તેની મીલકતમાંથી લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણાનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને જે મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના અગિયારમાથી તે વરસી સુધીમાં ખરચનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને જે મળે તે પ્રમાણે ખરચ કરે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના અગિયારમાથી તે વરસી લગી ખરચનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને જે મળે તે પ્રમાણે ખરચ કરે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં ભાઇઓએ વેહેચણ કરી હોય તો તેમાં સમચરી મોટા દિકરો હોય તે કરે, ને તે કરતાં જેને ગમે તે દિકરો કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ભાટિયા-જાદવવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે કરેછે-પોતાના ગોરને બોલાવીને, પણ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે.

૨. કોઇ શખસ મરવાની પ્રથમ ક્રિયા કરે, શા કારણથી-તેને કાંઇ ફરજંદ નહી હોય ને કરે, ને મુઆં પછી તેનો વારસ કરે તો તેની ખુશી, તેમાં કાંઇ ન્યાતવાળાને પુછવાની દરકાર નથી.

૩. મોટા ભાઇને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે ને મોટા ભાઇને અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઇ મોટા ભાઇની રજા લઇને કરે, ને મોટો ભાઇ પરદેશ ગયો હોયતો નાહનો ભાઈ કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પોતાના દિકરાનો.- મોટો દિકરો હોય તો તે મુકે, ને મોટો દિકરો પરદેશ ગયો હોય તો નાહનો મુકે. અગર હાજર કોઇ ન હોય તો તેનો વારસ મુકે, ને એકાદશા સર્વ કામ તે કરે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું તેના મોટા ભાઇને કરવાનો અધિકાર છે, ને મોટા ભાઇને અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઇ કરે, ને કદી અટકાવ બીજો હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૬. બૈરીને પોતાના ધણીની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, ને પિત્રાઇ તથા ગોત્રાઇ ન હોય તો, કદાચિત પિત્રાઈ ગોત્રાઈ ન હોય ને *ન કરે તો બાઇ પોતે મુખત્યાર છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં પોતે ધણી મુખત્યાર હોય ને કરે તો બીજા ભાગદારનો અટકાવ નહી.

૮. વારસ છતાં કોઇ અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકે નહી.

૯. કોઇ બૈરી મરી જાય તો તેની ક્રિયા તેના કુળવાળા કરે, અગર તેના કુળવાળા નહી કરે તો તેનો વારસ થાય તે કરે.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તેની ક્રિયા તેનો વારસ થાય તે કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણાનો કાંઇ કર નથી, ને કરે તો પોતાની ખુશીથી કરે.

૧૨. ક્રિયા બાબતના ખરચની વિગત-ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરે તેની પછવાડી અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમું કરેછે ને મળે તો ત્રણે દાહાડે ન્યાતિ ખરચ બ્રાહ્મણ સુદ્ધાં કરે ને શક્તિ ન હોય તો તેનો કાંઇ કર નથી, પોતાના ગજા પ્રમાણે કરે. તથા છમાસી વરસી લગી પણ એજ રીત છે.

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણ કરી હોય તો સર્વે મળીને શ્રાદ્ધ સંવત્સરી કરે.

ભાટિયા-લુવાણા તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા બાબતમાં શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા મુજબ યથાશક્તિ કરેછે.

૨. કોઇ શખસ જીવતક્રિયા કરે તો તેની ખુશી, કારણ તેનું કંઇ જાુદું નથી, ને ન્યાતનો હક પણ કંઈ જાુદો નથી. ને મુઆ પછી તેના વારસોને પણ ક્રિયા કરવી પાછી જરૂર છે.

૩. મોટો ભાઈ ક્રિયા કરે ત્યાંસુધી નાહના ભાઇને કરવાનો અધિકાર નથી. પણ મોટો ભાઈ નહી કરે તો નાહનો ભાઇ મોટા ભાઈની ખુશીવિના બાપની ક્રિયા કરી શકેછે અથવા મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તોપણ નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરી શકેછે; ને તે ખરચ જેટલા હિસ્સેદાર હોય તે સર્વે હિસ્સા પ્રમાણે આપવો.

૪. આગ મેલવાનો વડીલ છોકરાને અધિકાર છે, ને કર્માંતર એકાદશા સુધી તેને હાથે બનેછે, ને તે ન હોય તો શાસ્ત્ર જેને રજા આપે તેને કરવું જરૂર છે. ને શબના ઉપરના તમામ લુગડાં સાથે બાળીએ છૈએ, કોઇને આપતા નથી.

૫. સપિંડીકર્મ કેહેતાં બારમું તે મોટો ભાઈ કરે, ને મોટો ભાઈ નહી હોય અથવા કંઈ અટકાવ પડયો હોય તો શાસ્ત્ર રજા આપે તે પ્રમાણે કરવું જોઈએ.

૬. બૈરીને કંઇ ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી. કુટુંબી પિત્રાઇ જે હોય તે કરે, ને અગર તે ન કરે તો ન્યાતવાળા તેને શિક્ષા કરે, ને શાસ્ત્ર રજા આપે તે પ્રમાણે મરનારની ઓરતને કરવું જોઈએ.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદાર સામેલ જોઇએ, ને સામેલ ન થાય તો એક શખસ કરે તેને

---

* "ન" એ સંબંધ જોતાં ખોટોછે.

ખરચમાં સર્વેએ ભાગ આપવો જોઇએ; ને સઘળા ભાગદાર જુદો જુદો ખરચ પોતપોતાની સંપત પ્રમાણે કરે તો ભાગ આપવાની કંઈ જરૂર નથી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને કરે તો તેને વારસ પુછી શકેછે. ને અત્રાપિ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઇ બૈરી માણસ મરી જાય તો તેની ક્રિયા તેના સાસરામાં થાય ને પિહેરમાં ગોરણી માત્ર થાય છે.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તોએપણ ક્રિયા બાપના કુળવાળા કરે, ને તે મરનાર શખસનો માલ જે વારસ થઇને ખરચ કરે તે લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયામાં 'લાહાણું' કરવાનો ચાલ મુકરર નથી, કોઈની ખુશી હોય તો કરે, ને દક્ષણામાં યથાશક્તિ પોતાની સંપત મુજબ કુળ ગોરને સજ્યા આપવી જોઇએ, ને હાજર ન હોય તો ન્યાતગોરને આપવી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા ખરચ પોતાની સંપત મુજબ કરેછે, કંઈ આંકડો મુકરર નથી તો વિગત શું લખીએ ?

૧૩. મરનારની પછવાડી કંઈ ન્યાતો જમાડવાનો ચાલ મુકરર નથી. પોતાની સંપત મુજબ જમણવાર કરેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરીને જુદા થયા હોય તો સમચરી શ્રાદ્ધ પોતાની ખુશી પ્રમાણે કરે.

ભાટિયા–લુવાણા તડ બીજાવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૬.

૧. બ્રાહ્મણને પુછીએ ને તે જે પ્રમાણે કહેછે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૨. ક્રિયા કરેછે, પણ જે કોઈને સંતાન ન હોય તે જીવતક્રિયા કરેછે. ને ન્યાતનો હક કાંઈ જુદો નથી. ને જીવતક્રિયા કરનારના મુઆ પછી તેના વારસો પાસે સત્તા હોય ને મરજીમાં આવે તો ફરી ક્રિયા ખરચ કરે, પણ કાંઇ મુકરર ધારો નથી.

૩. મોટા ભાઈની રજાશિવાય નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી. એમ કરતાં કરે તો બાપના માલમાંથી મુજરે અપાય નહી. ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય અથવા મોટો ભાઈ રજા આપે તો સઘળી ક્રિયા નાહનો ભાઈ કરી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા છોકરાનો છે, ને તે એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. બીજા કોઈ કરે નહી, ને અટકાવ આવે ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેમ આજ્ઞા આપે તે પ્રમાણે કરવું.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર શાસ્ત્ર મુજબ જે ઘટે તે છે, મરનારના પિત્રાઈ કોઈ ન હોય તો કરે, ને પિત્રાઈ હોય ને ન કરે તોપણ બૈરી કરી શકેછે.

૭. સર્વે ભાગદારની રજા જોઈએ, તે ક્રિયા કરનાર અધિકારી વધારે ખરચ કરે તોપણ બીજા ભાગદાર તે ખરચ મુજરે આપે.

૮. વારસ બેઠે કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થતી નથી, ને ક્રિયા કરવાથી કોઇ વારસ થઈ શકતું નથી.

૯. ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. એ હક બ્રાહ્મણનોછે તો તેનો જવાબ અમો શું લખીએ ?

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણાંનો ચાલ નથી ને દક્ષણાનો નિયમ નથી, પોતાની સત્તા પ્રમાણે આપે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં કાંઇ આંકડો મુકરર નથી, તો વિગતવાર શું લખીએ ?

૧૩. અગિયારમાથી તે વરસી લગીમાં કંઈ ન્યાત જમાડવાનો મુકરર ધારો નથી, પોતાની સત્તા પ્રમાણે ન્યાત જમાડે ને ન મળે તો નહી.

૧૪. સર્વે મળીને કરે, ને જુદું જુદું કરે તો પોતાની ખુશી.

ભાટિયા–હ્હાવાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૭.

[આ અંકવાળાનો જવાબ ભાટિયા લુવાણાના જવાબ અંક ૧૮૫ જોડે મળેછે માટે લખ્યો નથી. જુઓ પૃષ્ટ ૭૮૩.]

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

કાયસ્થ—વાલ્મિક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૧.

૧. મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્રઆધારે યથાશક્તિ કરેછે.

૨. પોતાની ખુશીમાં આવે તો પોતાની જીવતક્રિયા કરે ને મુઆ પછી તેના વારસો પણ તેની ક્રિયા કરે.

૩. મોટો ભાઈ હાજર હોય તો તેની રજાથી નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરે, ને અગર બાપનો દાહાડો રાએગાં જતો હોય ને મોટો ભાઈ ક્રિયા કરવા ન દેતો હોય તો નાહનો ભાઈ પોતાની મેળે ક્રિયા કરે, ને બાપની મીલકતમાંથી ખરચ મુજરે લે; ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઇ મુખત્યારછે.

૪. આગ મુકવાનો દિકરાનો અધિકારછે, તેમાં પ્રથમ મોટા દિકરાનો. ને અગર છોકરો ન હોય તો નજીકના કુટુંબીનો અધિકાર છે, ને જે આગ મુકે તે એકાદશા સુધી ક્રિયા કરે.

૫. સપિંડીકરણ યાને બારમાતું કર્મ મોટા ભાઇ શિવાય બીજું કોઈ ન કરે, અગર તેની રજાથી નાહનો ભાઈ વિગેરે કરે; ને (અગર) સપિંડીકરણ કર્યા પેહેલાં કુટુંબમાં કોઈ મરી જાય ને અટકાવ પડે તો તે કુટુંબીના બારમા સાથે કરે.

૬. બૈરીને અગ્નિસંસ્કાર તથા શ્રાદ્ધની ક્રિયાનો અધિકારછે. ને (અગર) કોઇ પિત્રાઈ તેની મદત ન કરે તો પોતે કરે તથા તે અધિકારી સ્ત્રીની આજ્ઞાથી હરકોઈ કુટુંબી કરી શકેછે.

૭. સર્વે ભાગદારની રજા ક્રિયાખરચ કરવામાં જોઈએ, ને અગર ક્રિયાખરચનો અધિકારી બીજા ભાગિયાઓની રજા શિવાય જ્યાદે ખરચ કરે તો બીજા ભાગિયાઓ મુજરે ન આપે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા ન થાય ને ક્રિયા કર્યાથી અત્રાપિ વારસ થઈ શકે નહી.

૯. બૈરી મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, તેના બાપના કુળમાં ન થાય.

૧૦. જે શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે વારસ મરી જાય તો તેનો માલ પાછો મોસાળના કુળમાં જાય, પણ તેની ક્રિયા બાપના કુળમાં થાય. ને ખરચ માલમાંથી મુજરે લે, ને સંપત હોય તો બાપ કરે.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ નથી, ને દક્ષણા સંપત પ્રમાણે આપે, તેથી વિગતવાર લખી શકતા નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, સંપત પ્રમાણે કરેછે, તેથી વિગતવાર લખી શકતા નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી જમાડવાનો ચાલ મુકરર નથી, ને એમ કરતાં મળે તો બારમાને દાહાડે તથા તેરમાને દાહાડે તથા છમાસીએ તથા વરસી ઉપર ન્યાત જમાડે.

૧૪. ભાઇએ વેહેચણ કરી ત્યાર પછી સમચરી કરવાં તે તો ભાઇઓની સંપત ઉપર વિચાર છે, તે બાબતમાં કાંઈ ધારો નથી.

કાયસ્થ—માથુરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રને આધારે ને બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે તો કરેછે, પણ જેને જેટલું મળે તે પ્રમાણે ખરચ કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઇ શખસ પોતાની જીવત ક્રિયા કરતા નથી તો એનું કારણ શું લખીએ? ને મુઆ પછી કરેછે તે પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોટા ભાઇના છતાં નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરી શકતો નથી, અગર તે નહી કરે તો નાહનો ભાઈ કરી શકેછે, ને કરે તો તેને બાપના માલમાંથી ખરચ મુજરે આપે, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં આગ મુકવાનો મોટા છોકરાનો હકછે, ને તે શખસ નહી હોય ત્યારે નાહના ભાઇ વિગેરે પિત્રાઇઓને અધિકાર છે, ને અગર મોટા છોકરો અથવા નાહનો ન હોય તો આગનો મુકનારો એકાદશા સુધી કામ કરે, ને ત્યારપછી મોટો છોકરો અથવા નાહનો છોકરો કામ કરે.

૫. અમારી ન્યાતમાં સપિંડીકર્મ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઈ શીવાય કોઇ કરે નહી, ને તેમાં અટકાવ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

આવે ત્યારે મોટા ભાઇની રજાથી નાહનો ભાઈ કરી શકેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે નહી, શાથી કે મરનારના પિત્રાઈ મદત કરે તો; અગર ન કરે તો કોઇ ગોત્રી પાસે કરાવે, ને કોઈજ નહી હોય ત્યારે બૈરી કરે.

૭. અમારી ન્યાતમાં મરનારનો ભાગદાર હોય તો અલબતે રજા જોઈએ, ને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે; ને તે વધતો ખરચ કરવા ચાહે તો કરી શકેછે ને બીજા ભાગદાર પણ તે ખરચને મુજરે આપે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી, ને તે વારસ પણ થતો નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, તેના બાપના કુળમાં થાય નહી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે અગર તેના બાપના કુળમાં વારસો નહી જાય તોપણ તે શખસની ક્રિયા બાપના કુળમાં થાય, ને ખરચ બાપના કુળમાંથી થાય. મરનારનો માલ બીજે ઠેકાણે હોય તો તેમાંથી લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં કંઇ ક્રિયાનું લાહાણું કરવાનું મુકરર નથી કે કરે, ને દક્ષણા મળે તો આપે, તો એની વિગત લખ્યામાં શું આવે ?

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાબાબતના ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, તો એની વિગત શું લખીએ ?

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી સારીને બેસી રેહે તો વરસી લગીનો ચાલ શું લખીએ? ન્યાત નહી જમાડે તો કોઈ તેને પુછી શકતું નથી.

૧૪. (ને) ભાઈઓએ વેહેચણ કરી હોય ત્યારે સંવત્સરી એક શખસ સારે, સર્વે મળીને કંઈ સારતા નથી, આગતા મુકનારને અધિકાર છે.

બ્રહ્મક્ષત્રી–નાતરાંવાળા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરવાનો ચાલ એ છે જે કોઈ શખસ મરે તેને અવલ મજલ પોહોંચાડવો; ત્યારપછી નવ યા દશ દાહડે સૂતક કહાડવું; તથા દશા તથા એકાદશા તથા બારમું તથા તેરમું એ દિવસોએ શ્રાદ્ધ કરવું, ને જમણવાર તો સંપત પ્રમાણે કરે.

૨. કોઈ શખસ પોતાના મરવા પેહેલા ક્રિયા કરે તો તેની ખુશી, કારણની કાંઈ જરૂર નથી. ને ન્યાતનો હક પણ જુદો નથી.

૩. મોટા ભાઇની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ એકલો ક્રિયા કરી શકતો નથી, બંનોની મરજી પ્રમાણે થાયછે. ને અગર બંનોમાંથી કોઈની કસૂર હોય ને બાપની ક્રિયા જતી હોય ને અગર કોઈ બંનોમાંથી કરે તો મુખત્યાર છે. ને અલબતે કોઈ છોકરો પોતાની જાતના પૈસામાંથી ક્રિયા કરે તો બાપના માલમાંથી વસુલ કરે, ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર મરનારના છોકરાઓનોછે, ને છોકરા ન હોય તો સગો પોતાના કુળનો હોય તે મુકે, ને તે નહી હોય તો જે કુટુંબી હાજર હોય તે મુકે,

૫. સપિંડીકરણ અમે જાણુતા નથી જે શું છે; પણ બારમું મોટો ભાઈ કરે, ને તે મોટા ભાઈને અટકાવ પડે તો નાહનો ભાઈ પણ કરી શકેછે. પછી તો મરનાર શખસના દિકરાઓની મરજી પ્રમાણે કરેછે. પણ સૂતક કાહાડવું જરૂરછે, ને સૂતક નહી કાહાડે તો ન્યાતવાળા પુછી શકેછે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી પણ પોતાના ધણી પછવાડી કંઈ જમણવાર કરે તો મુખત્યારછે; ને પિત્રાઈ તેની મદત ન કરે ત્યારે ન્યાતવાળાઓની સલાહથી ક્રિયા પણ કરી શકેછે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ છે, ને અગર રજાશિવાય ખરચ કરે તેનો જાય.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિ શખસ ક્રિયાનો ખરચ કરી શકતો નથી, કરે તો તેને વારસ પુછી શકેછે, ને અત્રાપિ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય તો તેની ક્રિયા તેના સાસરાના કુળમાં થાય ને પિહેરીયાંના કુળમાં તો ગોરણીની જમણવાર કરી શકેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે વારસો બાપના કુળનોજ છે, માબાપનું કુળ અમારામાં જુદું નથી, ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથીજ થાયછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તો ક્રિયા કરનારની મરજીમાં આવે તો કરે, નીકર કાંઇ જરૂર નહી, ને દક્ષણા તો પોતાની સંપત પ્રમાણે આપેછે.

૧૨. ક્રિયાની બાબતમાં આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, મરનારની તથા મરનારના વારસોની સંપત પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી ન્યાતો જમાડવાનું કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની સંપત પ્રમાણે જમણવાર કરે. સંપત નહી હોય તો કાંઈ જરૂર નથી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી હોય તો સમચરી તથા શ્રાદ્ધ જુદાં કરો યા એકઠા કરો તે બંનો મુખત્યારછે.

કણબી—કડવા કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ". અંક ૧૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે, તે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે તથા ન્યાતના ચાલ પ્રમાણે કરાવવાનો માર્ગછે.

૨. કોઈ શખસને દિકરો ન હોય ને પોતે સત્તાવાન હોય તો પોતાની જીવતક્રિયા કરે, ને તે મુઆ પછી તેના વારસોને પોતાની સંપત્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૩. મોટો ભાઈ હાજર હોય ત્યાંસુધી ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તેનો છે, ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય વા અશક્તિવાન હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ કરે, ને ખરચ મરનારના માલમાંથી મુજરે લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર દિકરાઓનોછે, ને તે ન હોય ત્યારે પિત્રાઈ આગ મુકે, ને તે ન હોય ત્યારે ન્યાતનો હોય તે આગ મુકે, ને તે શખસ એકાદશા સુધી શ્રાદ્ધ કરે એવો કાંઈ નિશ્ચય નથી.

૫. બારમું કરવામાં જે કોઈ દિકરા વિગેરે હાજર હોય તે શ્રાદ્ધ કરે, ને તેમાં અટકાવ આવી પડે ત્યારે તે અટકાવ મટે ત્યારે કરેછે.

૬. પોતાના ગોત્રમાં કોઈ ન હોય ત્યારે બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈએ, ને એમ કરતાં કોઈ શખસ વધારે ક્રિયાખરચ કરે, ને બીજા ભાગદારને મળે તો આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહીં, ને ક્રિયા કર્યાથી કંઈ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય ને તેની પછવાડી ગોરણી પિહેરમાં જમાડેછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં મોસાળનો વારસો મળતો નથી, તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. લાહાણું તથા દક્ષણાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી,

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી. ખરચ થયા પછી સુમારે માલમ પડે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગીમાં ત્રણ વખત પોતાના મોટા સગાંને જમાડવાનો પોતાની સંપત પ્રમાણે ચાલછે, ને સમગ્ર ન્યાત જમાડવાનો ચાલ નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં શ્રાદ્ધ સમચરી વેહેચણ થયા પછી અથવા ન થયા પછી જેને જે મળે તે કરેછે.

કણબી—દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૨.

૧–૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ નો જવાબ એ છે જે મરનાર શખસની ક્રિયા જે કરે છે તે ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે દશાને દિવસે બ્રાહ્મણ સરાવે છે તે એકજ દાહાડો સારે. ને આગ મુકવાનો અધિકાર તો છોકરા તથા જે પાસેના કુટુંબીમાં (જે) હાજર હોય તે મુકેછે. (મળે તો) દશાને દિવસે પોતાના મળતર પ્રમાણે મળે તો ન્યાતના લોકોને જમાડે છે, એ ચાલ છે.

કણબી—કડવા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે તથા ન્યાતના ચાલ પ્રમાણે કરવાનો માર્ગ છે.

૨. કોઈ શખસને દિકરો ન હોય ને પોતે સત્તાવાન હોય તો પોતાની જીવતક્રિયા કરે, ને તે મુઆ પછી તેના વારસો (ને) પોતાની સંપત પ્રમાણે કરેછે.

૩. મોટો ભાઈ હાજર હોય ત્યાંસુધી ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તેનો છે, ને મોટો ભાઇ ગામ ગયો હોય વા અશક્તિવાન હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ કરે, ને ખરચ મરનારના માલમાંથી મુજરે લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર દિકરાઓનો છે, ને તે ન હોય ત્યારે પિત્રાઇ આગ મુકે, ને તે ન હોય ત્યારે ન્યાતનો હોય તે આગ મુકે, ને તે શખસ એકાદશા સુધી શ્રાદ્ધ કરે, એવો કાંઈ નિશ્ચય નથી.

૫. બારમું કરવામાં જે કોઇ દિકરા વિગેરે હાજર હોય તે શ્રાદ્ધ કરે, ને તેમાં અટકાવ આવી પડે ત્યારે તે અટકાવ મટે ત્યારે કરેછે.

૬. પોતાના ગોત્રમાં કોઈ ન હોય ત્યારે બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈએ, ને એમ કરતાં કોઈ શખસ વધારે ક્રિયાખરચ કરે, ને બીજા ભાગદારને મળે તો આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને ક્રિયા કર્યાથી કાંઈ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય ને તેની પછવાડી ગોરણી પિહેરમાં જમાડેછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં મોસાળનો વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે જે વારસ થાય તે ક્રિયા ખરચ કરે.

૧૧. લાહાણું તથા દક્ષણાનો ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી. ખરચ થયા પછી સુમારે માલમ પડે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસીલગીમાં ત્રણ વખત પોતાના મોટાં સગાંને જમાડવાનો પોતાની સંપત પ્રમાણે ચાલ છે, ને સમગ્ર ન્યાત જમાડવાનો ચાલ નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં શ્રાદ્ધ સમચરી વેહેચણ થયા પછી અથવા ન થયા પછી જેને જે મળે તે કરેછે.

કંસારા—તળબદા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરેછે, તે શાસ્ત્રને આધારે બ્રાહ્મણ કેહે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ, ને ન્યાતમાં ન્યાતની રીત પ્રમાણે મળે તો જમાડીએ છૈએ. ને કોફીલમત અમારામાં નથી.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ખુશીથી જીવતક્રિયા કરે તો થાય છે ને તેને લાજમ છે જે પછવાડી ક્રિયાને સારૂ રાખવું જોઈએ; ને તે રાખેલા માલમાંથી તેનો વારસ ક્રિયા કરે, ને વધે તે તે લે છે; ને અગર વારસ નહી હોય તો સઘળા શેઠ મળીને તેના માલમાંથી ક્રિયા કરે.

૩. મોટો ભાઈ તથા નાહનો ભાઈ સમજીને બાપની ક્રિયા કરે, ને અગર મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય અથવા હાજર હોય ને રીસથી નહી કરે તો નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકેછે. ને ખરચ બાપના માલમાંથી મુંજરે લેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો વડા દિકરાનો છે, ને તે હાજર નહી હોય તો હરકોઈ આગ મુકેછે, ને તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઈ શિવાય બીજો કોઇ હાજર હોય તે કરી શકેછે, ને તેમાં અટકાવ આવ્યો ત્યારે બારમું શાસ્ત્રને આધારે બ્રાહ્મણ રજા આપે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર એ છે જે બૈરીના વારસો નહી હોય તો તેના પિત્રાઈ ક્રિયા કરે, તથા તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો ક્રિયા કરે તથા તે ન હોય તો ગૌણ કેહેતાં ઉતરતા અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરી શકેછે, તથા તે ન હોય તો તે બૈરી પણિયતની હોય તે તેના ધણીની પાછલ ક્રિયા કરી શકેછે, એવો અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૭. ક્રિયાનો ખરચ તો સર્વે ભાગદારોની સલાહથી થાય છે. ને કદાપિ જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે કાંઈ વધારે ખરચ કરે તો બીજા ભાગદારને મંજુર રાખવો જોઈએ.

૮. વારસ હાજર નહી હોય તો અત્રાપિ ક્રિયા કરે, પણ ક્રિયા કરેથી તે વારસ થતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં સત્તા પ્રમાણે કરેછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ત્યારે તો જે વારસ થાય તે તેનો ક્રિયાખરચ કરે.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનું કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો કરેછે. ને દક્ષણાંનો તો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, પોતાને મળે તે પ્રમાણે કરેછે તો વિગતવાર શું લખીએ ?

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનો કાંઈ નિયમ નથી, પોતાને મળે તો જમાડેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કીધા પછી સમચરી શ્રાદ્ધ તો જેને મળે તે કરેછે.

કંસારા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૯.

૧. ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણ કહે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ, ને કોકીલમત અમારામાં નથી.

૨. કોઈ શખસ મરવાની આગમચ જીવતક્રિયા કરે તો થાયછે, ને તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈજ નથી. ને તે મુઆ પછી તેના જે વારસ તે તેની પછવાડી ક્રિયાશ્રાદ્ધ સારે, ને તે મરનારનો માલ હોય તો તેમાંથી ન્યાત જમાડેછે, ને માલ નહી હોય તોએપણ તેના વારસને ક્રિયાશ્રાદ્ધ તો સાર્યા વગર ચાલેજ નહી.

૩. મોટો ભાઈ હાજર હોય તો તે બાપની ક્રિયા સારેછે, ને અગર મોટો ભાઈ ક્રિયા ન સારે ને નાહના ભાઈને રજા આપે તો તે સારેછે, ને ખરચ બાપનો માલ હોય તેમાંથી કરેછે. ને કદાપિ બાપનો માલ નહી હોય તો બંનો ભાઈ મળીને ક્રિયાનો ખરચ કરેછે.

૪. આગ તો જેને શાસ્ત્ર પ્રમાણે અધિકાર હોય તે મુકે, ને જે અગ્નિસંસ્કાર કરે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટો ભાઇ ન કરે તો નાહનો ભાઇ કરે, ને તે ન હોય તો જેને શાસ્ત્ર પ્રમાણે અધિકાર હોય તે કરેછે; ને કદાપિ તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે બારમું શાસ્ત્ર મુજબ અમારો ગોર કેહે તે દાહાડે કરીએ છૈએ,

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર એ છે જે બૈરીને છોકરો તથા છોકરીનો છોકરો ન હોય તો પિત્રાઈ પાસે ક્રિયા કરાવે, ને તે ન કરે તો બૈરી ઉતરતા કુટુંબી પાસે ક્રિયા કરાવે યા બૈરી પોતે માથું મુડાવીને ધણીની ક્રિયા કરેછે એવો અમારામાં ચાલ છે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ સર્વેની સલાહથી થાયછે. ને કોઈ ભાગિયો એ સર્વેને પુછ્યા વગર વધતો ખરચ કરે તે તેનો જાય, તે ખરચ સર્વેને મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૮. વારસ નહી હોય ને કોઈ અત્રાપિ ક્રિયા કરે, પણ તેથી તે વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળવાળા કરે, ને પિહેરવાળાને મળે તો ન્યાતની ગોરણી કરેછે.

૧૦ કોઈ શખસને મોસાળના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે તેનો જે વારસ થાય તે તેનો ક્રિયાનો ખરચ કરે.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંમાં તેરમું વિત્યા પછી કુલેરનો લાડવો ०)= નવટાંકનો તમામ ન્યાતે લાહેછે. દક્ષણાનો તો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી. મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનો કાંઇ ચાલ મુકરર નથી, મળે તો જમાડેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કીધી ત્યારે સમચરી શ્રાદ્ધ જેને મનમાં આવે તે કરેછે.

ભાવસાર—છીપા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની જે ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે ને ગોરના કહ્યા પ્રમાણે (તે) કરવામાં આવેછે.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરેછે, તે પોતે મુખત્યારછે. જે શખસ પોતાની ખુશીથી કરે તેમાં કોઈનો અટકાવ નહી. તે ધણી મરી ગયા પછી તેનું દૈવત બાકી રહ્યું હોય તે [માંથી] તેના વારસો ક્રિયા તથા દાહાડોપાણી કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકેછે. જ્યારે મોટા ભાઈ ન કરે ત્યારે નાહનો ભાઈ કરે, તેને જે ખરચ થાય તે બાપના માલમાંથી (તેને ખરચ) મુજરે આપે.

૪. આગ મુકવાનો મોટા છોકરાનો અધિકારછે. જ્યારે મોટા છોકરો હાજર ન હોય ત્યારે નાહનો ગમે તે છોકરો આગ મુકે ને ક્રિયા પણ કરે, તેમાં કાંઈ દોષ નથી.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું જ્યારે મોટા ભાઈને અટકાવ પડયો ત્યારે ધર્મશાસ્ત્રમાંથી જે કેહે તે પ્રમાણે કરવામાં આવે.

૬. બૈરીને કયી કયી ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે તે તો ધર્મશાસ્ત્રમાંથી વાકય નીકળે તે પ્રમાણે કરવામાં આવે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવાને સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ, જે કરવું તે સર્વે ભાગદારોના અનુમતે થાય.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિ ક્રિયા શી રીતે કરે? ને અત્રાપિ ક્રિયા કરે તેથી કાંઈ વારસ થતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને માબાપને ઘેર તો તેરમે દિવસે કરવાનો અધિકાર છે તે કરે.

૧૦. કોઈ શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે ધણી મરી જાય ત્યારે ધર્મશાસ્ત્રના વાકય પ્રમાણે કરવામાં આવે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણું-કાંઈ મુકરર સિરસ્તો નથી. મળે તે કરે ને ન મળે તે ન કરે. ને દક્ષણા પણ પોતાની સંપત પ્રમાણે આપે, એનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં કાંઈ ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, જેને જે મળે તેવું કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી જમણવારના ખરચનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને જેવું મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી શ્રાદ્ધ સર્વે પોતપોતાને ઘેર સંપત્ત પ્રમાણે કરે.

ભાવસાર—શ્રાવક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૯.

૧–૧૪. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછી ક્રિયા તથા સપિંડીકરણ કરવાનો ચાલ નથી, શાથી જે અમો જ્ઞાતિએ શ્રાવક છૈએ, ને જૈનધર્મ પાળીએ છૈએ.

ભાવસાર—શ્રાવકનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૦.

૧–૧૪. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછી ક્રિયા તથા સપિંડીકરણ કરવાનો ચાલ નથી, શાથી જે અમો જ્ઞાતિએ શ્રાવક છૈએ, ને જૈનધર્મ પાળીએ છૈએ.

ભાવસાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યાથી અમારી શક્તિ પ્રમાણે કરીએ છૈએ. શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે—કોકીલમતવિના.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાની ખુશીથી જીવતક્રિયાનો ખરચ કરેછે ને મુઆ પછી તે મરનારનો પૈસો હોય તો કરેછે, ને ન હોય તો કોઈ કહી શકતું નથી, પણ શ્રાદ્ધ કર્યાવિના ચાલે નહી.

૩. મોટા ભાઈની રજાથી નાહનો ભાઈ કરી શકેછે, ને મોટા ભાઈ હાજર ન હોય તો નાહનો ભાઈ કરી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનો છે. પુત્ર ન હોય તો કુટુંબીનો છે, ને કુટુંબી ન હોય તો બીજા

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

સગાં પણ મુકે છે ને બીજા સગાં મુકે તો દશાશ્રાદ્ધ સુધી અધિકાર છે, ને પુત્ર તથા કુટુંબી મુકે તો સર્વે શ્રાદ્ધ કરી શકેછે.

૫. સપિંડીકરણમાં કંઈ અટકાવ આવી પડે તો શાસ્ત્રમાં કહ્યાછે તે દાહાડે વરસી સુધી કરી શકેછે.

૬. પરણેલી બૈરીને ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરવાનો અધિકાર છે, પણ અમારી ન્યાતમાં કરતા નથી; શામાટે જે નાતરે જવાનો ચાલછે તેથી.

૭. સર્વે ભાગદારની રજાથી થાયછે. ને અધિકારી વધતો ખરચ રાહનો કરે તે મુજરે આપેછે.

૮. અત્રાપિ અટકાવથી ક્રિયા કરી શકેછે, પણ વારસ થઈ શકતો નથી. વારસ હોય તે ક્રિયા ખરચ આપીને વારસુ (વારસ) લઈ શકેછે.

૯. બૈરી માણસની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થવાનો ચાલ છે.

૧૦. મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે શખસ સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે ક્રિયા બાપના કુળમાં થાય, ને વારસાના પૈસાથી કરેછે.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંમાં લાખણસાઈ લાડુ શેર ૦। નો આપવાનો ચાલ છે; પણ જેને મળેછે તે કરેછે, ને કોઈ નથી પણ કરતાં.

૧૨. ક્રિયા ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાની ન્યાત ૧ જેને મળેછે તે કરેછે, ને ન મળે તે પાંચ પચીસ ખાંધિયા કરીને બેસી રહેછે. એ શિવાય બીજો ચાલ નથી.

૧૪ સપૂત હોય તે કરેછે, ને નથી કરતા તેનો કાંઈ અટકાવ નથી. ને શાસ્ત્રે પુત્ર એટલા પિંડ છે, ને કરે તેની ખુશી.

સોની—ત્રાગડ જાવિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૪૦.

૧. ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરવામાં આવેછે.

૨. જીવતાં ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા ન કરે, ને ખરચ કરનાર પણ મોટા ભાઈ છે. મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો કાળ પોહોંચે ત્યાંસુધી વાટ જોઈને પછી કરે, ને મોટા ભાઈ અદાવતથી ન કરે તો સઘળી ક્રિયા નાહનો ભાઈ કરે; ને ખરચ વાજબી રીત પ્રમાણે કરે.

૪. અધિકાર મોટા ભાઈનોછે પણ તેને અટકાવ હોય વા દ્વેષ હોય તો નાહનો ભાઈ સર્વે કરે.

૫. મોટા ભાઈ સપિંડીકરણ કરે ને અટકાવ આવે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે. ને બીજો ખુલાસો તો કલમ (૩) ત્રીજીમાં છે.

૬. ક્રિયા કરનાર નહી હોય તો બૈરી કરે અથવા આજ્ઞા આપીને કોઈ પાસે કરાવે.

૭. જેને ક્રિયાનો અધિકારછે, તે ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે ખરચ કરે તે ભાગિયા મુજરે આપે; ને વધતો કરે તો મુજરે નહી આપે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને એમ કરતાં સંકટે કરે તો વાજબી ખરચ થયો હોય તો મુજરે આપે, ને વારસ તો થાય નહી.

૯. ક્રિયા તો સાસરાનાં કુળમાં થાય, ને પિહેરમાં પલ્લુ લઈ ગઈ હોય તે પાછું આપે.

૧૦. માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તેને છોકરો ન હોય તો..............

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું તો—કાંહાનો લાડવો ગોળપાપડીના શેરના ૪ નાનું લાહાણું કરે બધી ન્યાતમાં. તથા દશા, એકાદશા, દ્વાદશા, ત્રયોદશા મળીને બ્રાહ્મણને દક્ષણા ગોરને રૂ. ૧) એક આપે.

૧૨. ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, મળ્યા પ્રમાણે કરે.

૧૩. મળે તો ન્યાત જમાડે, ન મળે તો નહી; પણ સાસ્યા વગર ચાલેજ નહી.

૧૪. સમચરી સારવાનો અધિકારછે તે કરે, ને મળે તે પ્રમાણે કરે.

સોની—ત્રાગડ વરાછિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૫.

*૨. જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ એકલો હોય તો જીવતાં પણ કરેછે, ને તે મુઆ પછી તેની પાસે પૈસો હોય તો પછવાડી ખરચે.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૪૦ વાળા સાથે મળતો છે તથી જે કલમોમાં તફાવત છે તેટલીજ માત્ર લખીછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. ક્રિયા તો બાપના કુળમાં થાય ને ખરચ મરનારના માલમાંથી લે.

૧૧. હાલમાં તો દક્ષણાનો તથા લાહાણાંનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૪. સમચરી સારવાનો સર્વેને અધિકાર છે તે કરે, પણ મળે તે પ્રમાણે કરે.

સોની-શ્રીમાળી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૨૭.

૧. અમારામાં ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે, બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે; ને અમારો કોકીલમત છે.

૨. કોઈ શખસ પોતાના મનમાં એમ અંદેશો કરે જે મારી કજારજાએ ઘણી સારી રીતે ક્રિયા નહી કરે, વાસ્તે હું મારી ક્રિયા જીવતાં કરૂં એમ વિચારે તો તે શખસ કરી શકેછે. ને મુઆ પછી તેની મીલકત હોય તો તેના વારસ પણ કરે. કદાપિ તેની માલમીલકત ન હોય તો તેના વારસ ઉપર જોર નહી.

૩. મોટો ભાઈ હાજર છતાં નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી, પણ મોટો ભાઈ અદાવતથી યા દ્વેષથી ન કરે તો નાહનો ભાઇ કરી શકેછે; અથવા મોટો ભાઈ પરદેશ ગયો હોય ને ક્રિયાના દાહાડાસુધી ન આવી પોહોંચે તો નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરે, ને કદાચિત છોકરા અદાવતથી નહી સારે તો પંચના લોક તેની પાસે સરાવે, ને પંચનું કહ્યું ન માને તો તેને પંક્તિબાહાર મુકવામાં આવેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો છોકરાને છે, ને તે ન હોય ત્યારે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને અગ્નિસંસ્કાર કરવાનો અધિકાર હોય તે કરે, ને તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં બારમું મોટા ભાઈ આદિ જે હાજર હોય તે કરે, ને તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૬. જ્યાં સુધી છોકરાં છે ત્યાંસુધી બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, પણ છોકરા ન હોય ને પિત્રાઇ લોક તેની ક્રિયા ન સારે તો ઉતરતા અધિકારી પાસે સરાવે; કદાપિ તેઓપણ ક્રિયા ન કરે તો બૈરી પોતે શાસ્ત્ર પ્રમાણે ફરી મુંડન કરાવીને ક્રિયા કરે.

૭. ન્યાતના ચાલ પ્રમાણે ભાગદાર ક્રિયાનો ખરચ કરે. ને તેની મીલકત વધતી હોય તો સર્વે ભાગદારની સમજ પ્રમાણે કરે. વધતો ખરચ કરે તો તેની ખુશી, પણ એક ભાગદાર વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચ મુજરે આપે નહી,

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને અગર અટકાવે ક્રિયા કરે તેથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેનો ધણી સારે, પણ અમારો કોકીલમત છે, વાસ્તે તેનું સપિંડીકરણ જે કરેછે તેના પિંડસંયોજન કહેતાં એકમળવું તે મરનાર બૈરીની મા સંઘાતે મેળવેછે, પણ સાસુ સંઘાતે મેળવતાં નથી.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે શખસ સંતાનરહિત મરી ગયો, ને તેની ક્રિયા તો તેના બાપના કુળમાં થાય, ને તેનો ખરચ મરનારના માલમાંથી લે, ને બાકી જે માલ રહે તે મરનારની બેહેન લે, ને તે ન હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય.

૧૧. અમારામાં ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ નથી, ને કોઈ સંપતવાળો હોય તો તે લોટા અથવા ત્રાંબડીનું લાહાણું કરે તો તેને કાંઈ અટકાવ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી એ ન્યાત જમાડવી તેનો તો અટકાવ છે, ને કોઈ વધારે કરે તો તેની ખુશી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સંવત્સરી સર્વે જુદાજુદા કરે, પણ એ વાત તો મળતર પ્રમાણે છે.

સોની-મુળેહરીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કોકીલમતને આધારે બ્રાહ્મણ કેહે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૨. જીવતક્રિયા કોઈ કરતું નથી.

૩. (જે) તે વખત જે હોય તે ક્રિયા કરે. મોટો છોકરો હોય તો તે કરે ને નાહનો હોય તો તે નાહનો કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર શાસ્ત્ર પ્રમાણે તે વખતપર હાજર હોય તે મુકે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઈને અટકાવ હોય ને નાહના ભાઈને રજા આપે તો નાહનો ભાઈ કરે.

૬. બૈરી વિધવા હોય તો તે બૈરીને સઘળી ક્રિયા કરવાનો અખત્યાર છે, ને એમ કરતાં બૈરી ન કરે ને જેને કેહે તે કરે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની મરજી લઈને કરે. એમ કરતાં તેમાં કોઈ ભાગિયો જરદાર હોય ને તે માથે લઈને સઘળો ખરચ કરવા ચાહે તો તે કરે, તેમાં કોઈ હિસ્સેદારની સલાહ લેવાનો ચાલ નથી.

૮. વારસ ગામ ગયો હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને અધિકાર હોય તે શખસ ક્રિયા કરે, પણ તેથી તે વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. બૈરીમાણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. જે શખસને મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે તે માલ મોસાળના કુળમાં પાછો જતો નથી. તેના બાપના કુળમાં રેહેછે; ને તેની ક્રિયાનો ખરચ પણ તેજ માલમાંથી (ક્રિયા) કરીએ છૈએ.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ મુકરર નથી, જેને મળે તે શખસ મરનારની પછવાડી લાહાણું તો ઉત્તરાયણમાં શેરડી ૧ ને કેળાં ૨ લાહે તથા દરોમાં મગચણા લાહે, ને તેનો દોહિત્ર છોકરો હોય તો તે વરસની અંદર તેને મળે તો પેંડો (૧) અકેકો લાહેછે, એ ચાલ છે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, જેને જેટલું મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી તેના વારસને મળે તેટલી ન્યાત જમાડે, કાંઈ મુકરર નથી જે આટલી જમાડે; ને નહી મળે તો પાંચ બ્રાહ્મણ જમાડીને બેસી રહે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી હોય ત્યારે સમચરી તો જો મોટા ભાઈને મળે તો તે કરે, ને નાહના ભાઈને મળે તો તે કરે.

સોની-દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યાથી અમારી શક્તિ પ્રમાણે બની આવે તે કરીએ છૈએ, ને શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે કોકીલમતવિના.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમથી ક્રિયા કરેછે. જેના મનમાં એવું આવે જે મારી પાછળ કોઈ કરશે નહી તો તે શખસ પોતાને હાથે જીવતક્રિયા કરેછે. ને મુઆ પછી તેનો પૈસો હોય તો ખરચાય ને ન હોય તો કોઈ કેહેતું નથી.

૩. મોટા નાહનાનું મુકરર નથી, જે હાજર હોય તે કરી શકેછે; ને ખરચમાં તો હિસ્સા માફક આપેછે ને લેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનો છે, ને તે ન હોય તો ન્યાતમાં બીજો સગો હોય તે પણ મુકેછે, ને બીજો સગો મુકે તેને દશાશ્રાદ્ધ સુધી સારવાનો અધિકાર છે, ને પુત્ર તથા કુટુંબીને તો સર્વે ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે કરી શકેછે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં બારમું તેનો મોટા ભાઈનો અધિકાર છે, ને તેમાં કાંઈ અટકાવ આવે ત્યારે શાસ્ત્રમાં કહ્યા છે તે દાહાડે વરસી સુધી કરી શકેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરવાનો અધિકાર નથી, શામાટે જે નાતરે જાયછે તેથી.

૭. ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે શખસ ન્યાતરીતનો ખરચ કરે તેમાં સર્વે ભાગદાર હિસ્સો આપે.

૮. અત્રાપિ અટકાવથી ક્રિયા કરી શકેછે પણ વારસ થઈ શકતો નથી. ને વારસ પાસે ખરચ મુજરે લઈને વારસો પાછો આપવામાં આવેછે.

૯. બૈરી માણસની ક્રિયા તેના સાસરાના કુળમાં ઘટેછે, ને પિહેરમાં મળે તો ગોરણી કરે.

૧૦. ક્રિયા કરવાનો અધિકાર બાપના કુળવાળાનો છે, ને ખરચ તો મરનારના માલમાંથી થાય.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ નથી, ને કરે તો પોતાની મરજી.

૧૨. ક્રિયા ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, ને પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૩. અગિયારમાથી તે વરસી સુધી ન્યાત જમાડવાનો ચાલ મુકરર નથી, ને કોઈ શખસ એક પણ કરેછે ને કોઈ શખસ બેએ પણ કરેછે, ને કોઈ નથી પણ કરતા, તેને કોઈ કહી શકતા નથી.

૧૪. પુત્ર એટલા પિંડ શાસ્ત્રમાં છે, માટે જેને મળે તો પોતાની આબરૂથી કરેછે.

સોની-શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯૦.

૧. તમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે? ત્યારે ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે અથવા કંઈ ન્યાતમાર્ગ જુદોછે-કોફીલ મત વિગેરે? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં તો અમારો ગોર કહેછે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે ક્રિયા કરીએ છૈએ.

૨. કોઇ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરેછે? અગર કરેછે તો શા કારણથી ને તેમાં ન્યાતનો હક કંઈ જુદોછે? ને તે મુઆ પછી તેના વારસને ફરી વધતો ક્રિયાખરચ કરવો પડેછે? એનો જવાબ એ છે જે તે મરનાર ધણી(એ) પોતાની જીવતક્રિયા કરે તોપણ મુઆ પછી તેની ઇસકયામત હોય તે પ્રમાણે ક્રિયાખરચ કરવો.

૩. મોટા ભાઇની ખુશીવિના નાહનો ભાઇ બાપની ક્રિયા કરી શકેછે? ને કરે તો બાપના માલમાંથી તેને ખરચ મુજરે આપે? અથવા મોટા ભાઇ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ સર્વ ક્રિયા કરે? એનો જવાબ એ છે જે મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી ને મોટા ભાઈની રજા હોય અથવા મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સર્વે ક્રિયા કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો કોનો અધિકાર છે? તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે? એનો જવાબ એ છે જે તે મરનાર ધણીનો દિકરો હોય તો તે આગ મુકે, અથવા દિકરો ન હોય તો તેના ભાઈઓ મુકે, અગર ભાઈ ન હોય ત્યારે તેના કુટુંબી જે કોઈ હોય તે આગ મુકે ને તે અગિયારમા સુધી સારે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઈ શિવાય બીજો કોઈ કરે? ને તેમાં અટકાવ આવી પડે ત્યારે બારમું કયી વખત કરી શકેછે? એનો જવાબ એ છે જે કંઈ અટકાવ આવી પડેછે ત્યારે શાસ્ત્રીને પુછીએ છૈએ, ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે શાસ્ત્રી કહેછે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૬. બૈરીને કયી કયી ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે? તેમાં મરનાર શખસનાં પિત્રાઈ લોક તેની મદત ન કરે તો ગૌણ કેહેતાં ઉતરતા અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરે? એનો જવાબ એ છે જે તે મરનાર શખસના પિત્રાઈ લોક ક્રિયા ન કરે તો બીજા સગાં હોય તે કરે, કદાચ કોઈ સગું ન હોય તો તેની બૈરી ક્રિયા કરે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ? ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદારો તે ખરચ મુજરે આપે? એનો જવાબ એ છે જે સર્વે ભાગદારોની રજા પ્રમાણે જે કોઈ અધિકારી શખસ છે તે સર્વે હિસ્સેદારોની રજા પ્રમાણે ખરચ કરે, વધતો ખરચ કરી શકતો નથી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય ને તે ક્રિયા કર્યાથી તે વારસ થઈ શકેછે? એનો જવાબ એ છે જે વારસ છે ત્યાં સુધી કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થતી નથી, ને તે અત્રાપિ વારસ થઈ શકતો નથી. ને કદાચ કોઈ વારસ તે મરનારનો નથી ત્યારે તેનો વારસ પંચ. તેની ક્રિયા પણ પંચ કરે.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય કે તેના બાપના કુળમાં થાય? એનો જવાબ એ છે જે તેના ધણીના કુળમાં ક્રિયા થાય. ને કદાચ ધણીના કુળમાં ક્રિયા ન કરે ત્યારે તેના બાપના કુળમાં ક્રિયા કરે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને અગર તેના બાપના કુળમાં વારસો નહી જાય તોપણ ક્રિયા બાપના કુળમાં કરે? ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે? એનો જવાબ એ છે જે ક્રિયા બાપના કુળમાંથી કરે, ને વારસો પણ બાપના કુળમાંથી લઈ શકેછે.

૧૧. તમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણા શું છે-વિગતવાર લખજો. એનો જવાબ એ છે જે લેહેણું તથા દક્ષણાનું કંઈ મુકરર નથી, જેને મળે તે પ્રમાણે કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર છે? ને છે તો શા શા કામમાં ખરચ થાયછે, તે વિગતવાર લખજો. એનો જવાબ એ છે જે ક્રિયા બાબતનો આંકડો કંઈ મુકરર નથી, જેને મળેછે તે પ્રમાણે ક્રિયાનો ખરચ કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસીલગી કેટલી ન્યાત જમાડવાનો ચાલ છે, ને કયી કયી વખતે જમાડવી તે કંઈ મુકરર છે? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં કંઈ મુકરર નથી. પોતાના મળ્યા પ્રમાણે ન્યાત જમાડેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કીધી ત્યારે સમચરી એક એક શખસ કરે કે સર્વે મળીને કરે કે જુદા જુદા કરે? એનો જવાબ એ છે જે તે ભાઈઓ એકઠા કરે અગર જુદા જુદા કરે, તે પોતાની મરજીમાં આવે તે પ્રમાણે કરે, એવું કંઈ મુકરર નથી.

સોની-શ્રીમાળી ખડખડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૬૧.

૧. અમારામાં ક્રિયામાં શ્રાદ્ધ કરેછે, તે શાસ્ત્ર આધારે કરેછે. ને ન્યાતિવેહેવાર કરેછે તે ન્યાતિના મારગ પ્રમાણે કરેછે. ને કોકીલમત તો બ્રાહ્મણ જાણેછે.

૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયાનું ન્યાતિભોજન કરેછે તે શા કારણથી જે પોતાને પુત્ર ન હોય ને તેના વારસો સાથે સલાહ ન હોય તે ધણી કરેછે. ને તે શખસ મરી જાય ત્યાર પછી તેના વારસોને શ્રાદ્ધ કરવું ઘટેછે. ને વસિયત હોય તો ખરચ કરવો ઘટેછે.

૩. મોટા ભાઈ ના કેહે તો નાહના ભાઈને બાપની ક્રિયા કરવી ઘટેછે, ને બાપના માલમાંથી મુજરે આપેછે. ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ કરી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર વડા દિકરાનો છે, ને તે ગામ ગયો હોય ત્યારે બીજો મુકેછે. તથા લડીને ના કેહે તો ગમે તે અગ્નિદાહ કરેછે, ને તે સર્વે કામ કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ મોટા ભાઈ કરે, ને તેને કાંઈ દોષ આવે તો નાહનો ભાઈ કરી શકેછે. તેને કાંઈ દોષ હોય તો ત્રિપક્ષી ઉપર કરેછે.

૬. મરનારના મુખ્ય અધિકારી છે, પણ તેની સ્ત્રી સાથે સલાહ ન હોય તો તે સ્ત્રીને અધિકાર છે. ને તે સ્ત્રીને કાંઈ દોષ હોય તો ઉતરતા અધિકારીને કરવું ઘટેછે. ક્રિયા વિગેરે સર્વે તે કરેછે.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈએ છે. ને ક્રિયા કરવાનો જેને અધિકાર છે તે (ને) ન્યાતના મારગ કરતાં વધતો કરે તો ખરચ મુજરે લઈ શકેછે.

૮. વારસ છતાં કોઇ અત્રાપિને પોતાની જાતે પેદા કર્યું છે તો તે આપે, પણ ક્રિયાનો ખરચ તથા સપિંડી વગેરે કરવું વારસોને અધિકાર છે.

૯. ક્રિયા તો ધણીના કુળમાં થાયછે, ને સ્ત્રી મરનારના બાપના કુળમાં જો કોઇ છે તો તે ન્યાતની ગોરણી જમાડેછે, ને તેરમાને દિવસે મળે તો ન્યાત જમાડેછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માતાના કુળમાંથી વારસો મળેલો છે ને પોતાને કાંઈ સંતાન નથી તો તે શખસનો ક્રિયા વિગેરે ખરચ કરતાં વધે તો માતાના કુળમાં હોય તો તે લઈ શકેછે, નીકર ન્યાત ખાઈ શકેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો ચાલ એ છે જે વસિયત તથા છોકરાંવાળા મરે ત્યારે દશાથી તે તેરમા સુધી ન્યાત જમાડેછે, ને મરનાર ધણી નાચાર છે તો તેને ત્યાં બારમાની ન્યાત જમેછે. ને અમારામાં દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાનો ખરચ મળે તે પ્રમાણે કરેછે. શાસ્ત્ર આધારે સારવાનું પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. મરનાર ધણીની મીલકત હોય અગર છોકરો સારો કમાઉ હોય તો તે ક્રિયાની ન્યાત ૪—દશાથી તે તેરમા સુધી કરેછે, તથા છમાસી તથા વરસી તથા બારે માસીસા તે ધણી કરેછે—પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે. નહી મળે તે નથી પણ કરતા, એ વાતનું જોર નથી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી હોય તો સમચરી સર્વે જણા કરે ને એકજણ ઘણા મળતરવાળો હોય તે કરેછે.

સોની-શ્રીમાળી નાતરિયાં અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણના કહ્યાથી અમારી સંપત પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૨. જેને કોઈ વારસ ન હોય તે પોતાની ખુશીથી જીવતક્રિયા કરેછે, ને મુઆ પછી પૈસો હોય તો થાય ને ન હોય તો કંઈ દાવો નહી.

૩. મોટો ભાઈ હોય તો તે કરે, ને મોટો ભાઈ હાજર ન હોય તો નાહનો ભાઈ સર્વે કરેછે. તે બાપના માલમાંથી હિસ્સો લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિક.ર પુત્રનો છે, ને તે હાજર ન હોય તો કુટુંબી કરેછે, ને કુટુંબી ન હોય તો ગોત્રી કરી શકેછે.

૫. સપિંડીક્રિયામાં અટકાવ આવે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કહ્યાછે તે દાહાડે કરીએ છૈએ.

૬. પરણેલી બૈરીને ક્રિયાનો અધિકાર છે, પિત્રાઈ અટકાવી શકતા નથી.

૭. સર્વે ભાગદારની અનુમતિથી થાયછે ને હિસ્સો બરાબર છે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકશે નહી. ને કોઈ અત્રાપિ કરે તો તે ખરચ વારસ મુજરે આપે, ને અત્રાપિ ધણી લખી આપ્યાવિના વારસ નહી.

૯. બૈરીની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તો સાસરાના કુળને છે, ને સાસરાના કુળમાં કોઈ ન હોય તો બાપના કુળમાં એક દાહાડો તેરમું કરેછે, તેનો પૈસો હોય તો સઘળી ક્રિયા કરે.

૧૦. માતાના કુળમાંથી મળેલા માલથી ક્રિયા થાય ને મરનાર શખસ રેહેતો હોય ત્યાં થાય.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંની રીત છે, પણ જેને મળેછે તે કરેછે.

૧૨. ક્રિયા ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની ક્રિયાખરચમાં બારમું તથા તેરમું દાહાડા એ મુકરર છે.

૧૪. પુત્ર એટલા પિંડ છે, જેને મળે તે કરેછે.

સોની-વડનગરાના તડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યાથી અમારી શક્તિ પ્રમાણે કરીએ છૈએ; ને શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે, કોકીલમત સહિત.

૨. જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ છે, પણ કોઈ શખસ કરેછે; ને એમ જાણેછે કે મારી પછવાડી કોઈ ખરચ કરશે નહી તે ધણી જીવતક્રિયા કરેછે, ને મુઆ પછી તે મરનારનો પૈસો હોય તો થાય ને ન હોય તો કોઈ કેહેતું નથી.

૩. મોટા ભાઈની રજાથી નાહનો ભાઈ સર્વે ક્રિયા કરી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનો છે, ને પુત્ર ન હોય તો કુટુંબી મુકેછે, ને કુટુંબી ન હોય તો બીજો સગોપણ આગ મુકી શકેછે. ને પુત્ર તથા કુટુંબી મુકે તો સર્વે શ્રાદ્ધ કરી શકેછે, ને બીજો સગો મુકે તો દશા સુધી સારી શકેછે.

૫. સપિંડીકરણમાં કંઈ અટકાવ આવી પડે તો શાસ્ત્રમાં કહ્યાછે તે દાહાડે વરસી સુધી કરી શકેછે.

૬. આગ મુકવાના તથા સારવાના બે વાનાં છે- તેમાં આગ મુકવામાં તો પિત્રાઈની જરૂર છે, ને પિત્રાઈ ન મુકે તો બાઈના કહ્યાથી બીજો સગો મુકે; ને શ્રાદ્ધ તો પરણેલી બૈરી કરી શકેછે, ને કુટુંબી કરે તો તેની મરજી.

૭. ક્રિયા ખરચમાં સર્વે ભાગદાર સરખા છે, ને અધિકારી રાહનો ખરચ કરે તો મુજરે આપે.

૮. અત્રાપિ અટકાવથી ક્રિયા કરી શકેછે, પણ અત્રાપિ વારસ થઈ શકતો નથી, ને વારસ ક્રિયા ખરચ આપીને વારસું લઇ શકેછે.

૯. બૈરી માણસની ક્રિયા[નો] ધણીના કુળમાં ચાલ છે, ને બાપના કુળમાં ગોરણી કરવાનો ચાલ છે.

૧૦. કોઈ શખસને મોસાળનો વારસો મળ્યો તે શખસ મરી જાય ત્યારે જ્યાં રેહેતો હોય ત્યાં થાય ને મરનારના મળેલા વારસામાંથી થાય.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ અસલમાં હતો, પણ હાલમાં બંધ કર્યો છે, ને જે કોઈ કરે તેની ખુશી.

૧૨. ક્રિયા ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૩. અમારી ન્યાતમાં અસલમાં મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી સુધી ન્યાત ૧૨ નો ચાલ હતો, ને હાલમાં તો ૧ ન્યાત તેરમાની કરીને બેસી રહે, ને પછી તો વરસી સુધી મળે તેવો ખરચ કરેછે.

૧૪. શાસ્ત્રમાં પુત્ર એટલા પિંડ કહેછે, તેથી જેને મળે તે પોતાની આબરૂ સારૂ કરેછે.

સોની–દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યાથી અમારી શક્તિ પ્રમાણે બની આવે તે કરીએ છૈએ ને શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે–કોફીલમતવિના.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમથી ક્રિયા કરેછે. જેના મનમાં એવું આવે જે મારી પછવાડી કોઈ કરશે નહી તો તે શખસ પોતાને હાથે જીવતક્રિયા કરેછે, ને મુઆ પછી તેના પૈસા હોય તો ખરચ થાય ને ન હોય તો કોઈ કરતું નથી.

૩. મોટા નાહનાનું કાંઇ મુકરર નથી, જે હાજર હોય તે કરી શકેછે ને ખરચમાં તો હિસ્સા માફક આપે લેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનો છે, ને તે ન હોય તો ન્યાતમાં બીજો સગો હોય તે પણ કરેછે. ને બીજો સગો મુકે તેને એકાદશા સુધીનો શ્રાદ્ધ કરવાનો અધિકાર છે ને પુત્ર તથા કુટુંબી મુકે તે (તે) સર્વે ક્રિયા કરી શકેછે. ને શ્રાદ્ધનો સિરસ્તો એવો છે કે કોઇ શ્રાદ્ધ કરે ને કોઇ નથી કરતા નહી કરે તેને કોઇ પુછતું નથી તો શું લખીએ?

૫. સપિંડીકર્મ–બારમું કરવાનો ચાલ નથી, ને જેને મળેછે તે તેરમાથી કરે વરસી સુધી.

૬. અમારી ન્યાતમાં સ્ત્રીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, શામાટે જે નાતરે જાય તે સારૂ.

૭. ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે. જે શખસ ન્યાત રીતનો ખરચ કરે તેમાં સર્વે ભાગદાર હિસ્સો આપે.

૮. અત્રાપિ અટકાવથી ક્રિયા કરી શકેછે, વારસ થઇ શકતો નથી; ને વારસ પાસે ખરચ મુજરે લઇ તે વારસું પાછું આપવામાં આવેછે.

૯. બૈરી માણસની ક્રિયા સાસરામાં કરેછે, પિહેરમાં મળે તો ગોરણી કરેછે.

૧૦. ક્રિયા કરવાનો અધિકાર બાપના કુળવાળાનો છે, ને ખરચ તો મરનારના માલમાંથી થાયછે.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ નથી, ને કરે તો તેની મરજી.

૧૨. ક્રિયાખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે.

૧૩. અગિયારમાથી તે વરસી લગીમાં ન્યાત જમાડવાનો ચાલ મુકરર નથી. કોઇ શખસ ૧ પણ કરેછે, કોઇ શખસ બે પણ કરેછે, ને કોઇ નથી પણ કરતા, તેને કાંઇ કહી શકતા નથી.

૧૪. પુત્ર એટલા પિંડ શાસ્ત્રમાં છે, માટે જેને મળે તે પોતાની આબરૂથી કરેછે, નહી કરે તેને કોઇ પુછી શકતું નથી.

સોની–શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૫૦.

*૪. આગ મુકવાનો કોનો અધિકાર છે? તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે? એનો જવાબ એ છે જે તે મરનાર ધણીનો દિકરો હોય તે આગ મુકે, ન હોય તો તેના ભાઈઓ મુકે. અગર ભાઈઓ ન હોય ત્યારે તેના કુટુંબી તથા પિત્રાઇ જે કોઇ હોય તે આગ મુકે, ને તે અગિઆરમા સુધી સારે, ને બારમું તેરમું તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે ફરજંદ નહી હોય તો તેની ધણિયાણી સારે.

૮. વારસ છતાં કોઇ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય, ને તે ક્રિયા કર્યાથી તે વારસ થઈ શકેછે? એનો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં વારસ છતાં કોઇ અત્રાપિ વારસ થઇ શકતો નથી, ને કદાચ વારસ છતાં તે ક્રિયા ન કરે તો પંચ લોક મરજીમાં આવે તેની પાસે ક્રિયા કરાવે, ને પંચ લોક વારસ થાય.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વા-

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૬૦ વાળા સાથે મળેછે તેથી તફાવતનીજ કલમો માત્ર લખીછે.

રસો મળ્યો ને અગર તેના બાપના કુળમાં કરે? ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે? એનો જવાબ એ છે જે મરનાર શખસના માલમાંથી કરે.

સુથાર—સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫.

૧. શાસ્ત્રને આધારે ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરીએ છૈએ.

૨. જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ છે. શાસ્ત્ર આધારે કરેછે.

૩. મોટા તથા નાહનો જે હાજર હોય તે કરી શકેછે, ને બાપના માલમાંથી ખરચ મુજરે આપેછે. મોટા ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઇ સર્વે કરેછે.

૪. આગનો અધિકાર પુત્રને છે, ને તે હાજર ન હોય તો બીજા કરી શકેછે. દ્વાદશાકર્મ શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે.

૫. શાસ્ત્રમાં મોટા દિકરાનો અધિકાર છે, ને પરદેશ ગયો હોય તો નાહનો કામ ચલાવે, પણ મોટાને વરસી સુધી કરવું વાજબી છે.

૬. પરણેલી ઐરીને ક્રિયાનો અધિકાર છે, ને નાતરાંનીને નથી.

૭. ક્રિયાખરચ સર્વેની રજાથી થાય ને સર્વે ખરચ મુજરે આપે.

૮. વારસ શિવાય અત્રાપિને કરવાનો ચાલ નથી.

૯. ઐરી માણુસની ક્રિયા ધણીના કુળમાં કરવાનો હક છે, ને કોઇ ન હોય તો બાપના કુળમાં પણ થાયછે.

૧૦. બાપને ક્રિયાખરચ કરવો વાજબી છે, તે સબબથી મરનારના માલમાંથી લઇ શકતો નથી.

૧૧. ક્રિયાનાં લાહાણાંનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા ખરચમાં ન્યાત ૧ મળેછે તે કરેછે, ને નથી મળતું તે દાર થાય ત્યારે કરેછે; કરવું મુકરર છે.

૧૩. બારમા શિવાય બીજી ન્યાત જમાડવાનો ચાલ નથી વરસી સુધી.

૧૪. સપૂત દિકરો કરેછે તે પંચાતને કહીને કરતો નથી ને ન કરે તેને પંચ પુછતીએ નથી, એ વાત પંચને લખવા જરૂર નથી.

સુથાર—ગુજ્જર તળબદાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે, બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે થાયછે.

૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરેછે, ને તેનું કારણ તો એ છે જે તેની પછવાડી કોઈ નહી હોય ત્યારે તે જીવતક્રિયા કરેછે. અગર કોઈ ઐરી હોય ને તેનો ધણી મરી ગયો હોય ને તેના પિહેરનો માલ હોય ને તે પોતાની ખુશીથી ક્રિયાખરચ કરેછે ને તેની ખુશીમાં આવે તે પંચમાં આપેછે, ને તેનો હક કંઈ જુદો નથી. ને મુઆ પછી તો હોય તે કરે ને તેનો હક કાંઈ મુકરર નથી.

૩. મોટા ભાઈથી નહી બની શકે તો નાહનો ભાઈ કરેછે ને બાપનો માલ હોય તો તેમાંથી મુજરે આપેછે. અગર બાપનો માલ નહી હોય તો સઘળાં મળીને કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો જુમ્મો તો જે હાજર હોય તે મુકેછે.

૫. સપિંડીકર્મ તે બારમું છે તે તો મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ સારવાની વિધિ કરેછે, ને તે નાહનો ભાઈ નહી હોય તો તેનાં કુટુંબી કરેછે.

૬. ઐરી મુંડન કરાવે તો તેનો સારવાનો અધિકાર છે, પણ તેનો કોઈ નહી હોય તો તે ઐરી સારેછે.

૭. ક્રિયા કરવાનો જેને અધિકાર છે, ને તેની નજરમાં આવે ને તે કંઈ વત્તો ખરચ કરે તો, અગર બાપની મીલકત હોય તો તે ખરચેછે; ને બાપની મીલકત નહી હોય ત્યારે તો સર્વે ભાગિયાઓની સલાહ પ્રમાણે ખરચેછે, ને તેમાં કોઈ ભાઈની ખુશીથી વત્તું ખરચે તે તેની ગિરોનો ખરચ કરેછે.

૮. વારસ છતાં તો કોઈ બીજા ક્રિયા કરી શકતા નથી, ને તે વારસથી કંઈ બની શકતું નથી, ત્યારે પંચના પાંચ મુકરદમને પુછીને માલના દસ્તાવેજ કરીને ઉતરતા વારસને રજા આપે ત્યારે તેની ક્રિયા કરેછે; ને તેનો માલ જ્યારે આવેછે ત્યારે તે લઈ શકેછે, તેમાં કંઈ વારસ અટકાવ કરી શકતો નથી. ને અત્રાપિ કોઈ વારસ થઈ શકતા નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૯. કોઈ બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાયછે અને તેના બાપના કુળમાં તો ગોરણીનો હક કરી શકેછે, ને તેના ધણીનું 'પલ્લું' તથા માલમાંથી કોઈ લઈ શકતા નથી.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય અગર તેની બેહેન હોય તથા ભાણેજ નહી હોય ત્યારે તો તેના બાપના કુળવાળા તથા માના કુળવાળા મળીને પંચના હજુર ખરચ કરેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં તો લાહાણું તો મળે તે કરેછે, ને દક્ષણા તો મળે તો આપેછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો ખરચ તો મળે તે કરેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં તો મરનારની પછવાડી અગિયારમું તથ બારમું તથા તેરમું વિગેરે ન્યાત એક (૧) જમાડેછે, ને નહી મળે તો સારણાંની વિધિ કરીને બેસી રહેછે, ને માસીસા વિગેરે વરસી લગીતો મળે તો પાંચ બ્રાહ્મણને ખવડાવેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યાર પછી તો સમચરી તો કાંઈ મુકરર નથી, જેને જે મળે તે ભાઈ કરેછે.

સુથાર–ગુજ્જર ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં તો ક્રિયા તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે, બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે થાયછે.

૨. કોઇ શખસ જીવતક્રિયા કરેછે તેનું કારણ તો એ છે જે તેની પછવાડી કોઈ નહી હોય ત્યારે તે જીવતક્રિયા કરેછે. અગર કોઇ બૈરી હોય ને તેનો ધણી મરી ગયો હોય ને તેના પિહેરનો માલ હોય ને પોતાની ખુશીથી ક્રિયાખરચ કરેછે ને તેની ખુશીમાં આવે તે પંચમાં આપેછે, ને તેનો હક કાંઈ જુદો નથી, ને મુઆ પછી તો હોય તે કરે ને તેનો હક કાંઇ મુકરર નથી.

૩. મોટા ભાઇથી નહી બની શકે તો નાહનો ભાઇ કરેછે, ને બાપનો માલ હોય તો તેમાંથી મુજરે આપેછે; અગર બાપનો માલ નહી હોય તો સઘળાં મળીને કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો જુમ્મો તો–જે હાજર હોય તે મુકેછે.

૫. સપિંડીકર્માંતર તો બારમું છે તે તો મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ સારવાની વિધિ કરેછે, ને તે નાહનો ભાઈ નહી હોય તો તેના કુટુંબી કરેછે.

૬. બૈરી મુંડન કરાવે તો તેને સારવાનો અધિકાર છે, પણ તેના કોઇ નહી હોય ત્યારે બૈરી સારેછે.

૭. ક્રિયા કરવાનો જેને અધિકાર છે, ને તેની નજરમાં આવે ને તે કાંઈ વત્તો ખરચ કરવાનો–અગર બાપની મીલકત હોય તો તે ખરચેછે. બાપની મીલકત નહી હોય ત્યારે તો સર્વ ભાગિયાઓની સલાહ પ્રમાણે ખરચેછે. ને તેમાં કોઈ ભાઇની ખુશીથી વત્તું ખરચે તો તેની ગિરોના ખરચ કરેછે.

૮. વારસ છતાં તો કોઇ બીજો ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને તે વારસથી કાંઇ બની શકતું નથી ત્યારે પંચના પાંચ મુકરદમને પુછીને માલના દસ્તાવેજ કરીને તે ઉતરતા વારસને રજા આપે ત્યારે તેની ક્રિયા કરેછે ને તેનો માલ જ્યારે આવેછે ત્યારે તે લઈ શકેછે, તેમાં કોઇ વારસ કાંઈ અટકાવ કરી શકતા નથી. ને અત્રાપિ કોઈ વારસ થઇ શકતા નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાયછે, ને તેના બાપના કુળમાં તો ગોરણીનો હક કરી શકેછે. ને તેના ધણીનું પલ્લું તથા માલમાંથી કોઇ લઇ શકતા નથી.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય અગર તેની બેહેન હોય તથા ભાણેજ નહી હોય ત્યારે તો તેના બાપના કુળવાળા તથા માના કુળવાળા મળીને પંચના હજુર ખરચેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણું મળે તે કરેછે. દક્ષણા તો મળે તો આપેછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં તો ક્રિયાનો ખરચ તો મળે તે કરેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં તો મરનારની પછવાડી અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમું વિગેરે ન્યાત એક (૧) જમાડેછે; નહી મળે તો સારણાંની વિધિ કરીને બેસી રેહેછે, ને માસીસા વિગેરે વરસી લગી તો મળે તો પાંચ બ્રાહ્મણ ખવડાવેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણ કરી ત્યારપછી તો સમચરી તો કાંઈ મુકરર નથી, જેને જે મળે તે ભાઈ કરેછે.

સુથાર–પરદેશી ખાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૩.

૧-૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ છે તેનો જવાબ એ છે બ્રાહ્મણ[ના] કહ્યા પ્રમાણે શાસ્ત્ર આધારે કરીએ છૈએ. ને મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો સપિંડીકરણ પણ કરે ને સર્વે કામ નાહનો ભાઈ કરે ને જમણવાર તો ૧ બારમાને દાહાડે કરેછે, બીજી જમણવાર મળે તો કરે પણ બારમાની જમણવાર કર્યાવિના ચાલે નહી.

સુથાર–પંચોળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરી શકેછે; ને ક્રિયામાં તો શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે; અથવા અમારી ન્યાતમાં કાંઈ માર્ગ જુદોજ નથી; ને ક્રિયા તો શાસ્ત્ર પ્રમાણેજ કરી શકેછે.

૨. કોઇ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરી શકેછે. ને અગર કરેછે તો તે શખસની પછવાડી કોઇ વારસ નહી હોય તો તે શખસ પોતીકી ક્રિયા મરવાની પ્રથમ કરી શકેછે. ને તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈ જુદોજ નથી. ને તે મુઆ પછી તેના વારસોને મળે તો કરે ક્રિયાનો ખરચ, અગર નહી મળે તો તેના ક્રિયાના ખરચનું ફરીથી કાંઇ મુકરર નહી.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઇ બાપની ક્રિયા કરી શકેછે, ને કરે તો તેને બાપના માલમાંથી (તેને) ખરચ મુજરે આપી શકેછે; ને (અથવા) મોટો ભાઇ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર એ છે જે મરનાર શખસનો દિકરો અથવા ભાઈ તથા ભત્રીજો તથા તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો તથા તે ન હોય તો પંચાયતમાંનો હરેક કોઇ મરદ–એટલા જણનો આગ મુકવાનો અધિકાર છે. ને તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરી શકેછે, એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઈ શિવાય બીજો કોઇ ભાઇ હાજર હોય તે કરી શકેછે, ને તેમાં અટકાવ આવ્યો ત્યારે તો બારમું તો શાસ્ત્રવાળા રજા આપે તો તે પ્રમાણે કરી શકેછે, તેનું કાંઈ મુકરર નહી.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર એ છે જે બૈરીના વારસો નહી હોય તો તેના પિત્રાઇ ક્રિયા કરે તથા તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો ક્રિયા કરે. તથા તે ન હોય તો ગૌણ કેહેતાં તેના ઉતરતા અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરી શકેછે, તથા તે ન હોય તો તે બૈરી પણિયતની હોય તે તેના ધણીની પાછળ ક્રિયા કરી શકેછે. એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઇતી નથી. ને (અથવા) જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે ને તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદારો તે ખરચ મુજરે આપી શકેછે, એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે,

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઇ શકતીજ નથી તો તે વારસ થવાનો જીકર શું લખીએ?

૯. કોઇ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તો તેના ધણીના કુળમાં થાયછે એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને અગર તેના બાપના કુળમાં વારસો નહી રેહે તોએપણ ક્રિયા બાપના કુળવાળા કરી શકેછે. ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લઈને (ખરચ)કરી શકેછે, એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું મળે તો આપે, અગર નહી મળે તો તેનું કાંઈ મુકરર નહી. ને દક્ષણાનો તો અમારી ન્યાતમાં આપવાનો ચાલ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ ?

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ અમારામાં મુકરર નથી. ને ક્રિયાના બારમાની પોતીકા

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તડની ન્યાત ૧ જમાડે તથા લગનમાં પોતીકા તડની ન્યાત ૧ જમાડે છે, તથા અધરણીમાં પોતીકા તડની ન્યાત ૧ જમાડે છે, એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૧૩. મરનાર શખસની પછવાડી એક (૧) બારમાની ન્યાત વગર બીજી કાંઇ ન્યાત વરસી સુધી જમાડવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી, તો તેનો જીકર શું લખીએ?

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી તો એક ભાઈ વડો હોય તે કરી શકેછે, ને (વા) મળે તો બીજા ભાઈ જુદા કરી શકેછે, ને અગર નહી મળે તો તેનું કાંઈ મુકરરર નહી, એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

સુથાર–પંચોળી ચાંપાનેરી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા તો બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે યથાશક્તિ કરીએ છૈએ. કોકીલમત નથી.

૨. આજલગી તો કોઈએ જીવતક્રિયા કીધી નથી, ને અત્યાર પછી કરે તો પોતાની ખુશી. ને તે મુઆ પછી તેના વારસને ફરીને ક્રિયા કરવી પડેછે. ને મરનાર ધણી માલ મુકી ગયો હોય તો તેમાંથી કરે, નહી તો સારીને બેસી રેહે.

૩. મોટા ભાઈને ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે, ને મોટો ભાઈ નહી કરે તો નાહનો ભાઈ કરેછે; ને ખરચ બાપના માલમાંથી મુજરે લેછે. ને બાપનો માલ નહી હોય તો હિસ્સે પડતું કાહાડીને કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો છોકરાઓનોછે, ને તે હાજર ન હોય તો જે હાજર હોય તે મુકેછે, ને તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. બારમું કરવાનો અધિકાર છોકરાનોછે, તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે વરસ સુધી શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે. ને તે બૈરી નહી કરે તો તેની રજાથી હરકોઈ કરે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ. ને ક્રિયા ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરે તે સર્વે ભાગદાર મુજરે આપે, ને વધારે કરે તો ગિરેથી કરે.

૮. કોઈ અત્રાપિ ક્રિયા કરેથી વારસ થઈ શકતો નથી ને વારસ તો હોય તે ખરો.

૯. બૈરી માણસની ક્રિયા તો ધણીના કુળમાં કરેછે ને ધણીના કુળમાં કોઈ ન હોય તો જે હાજર હોય તે કરે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને અગર તેની બેહેન ભાણેજ નહી હોય ત્યારે તો તેના બાપના કુળવાળા તથા મોસાળના કુળવાળા પંચના હજુર ખરચ કરેછે.

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું તો દરોનું ઘર દીઠ પેંડો ૧ તથા બાજરી તથા મગ તથા ચણા પલાળેલા ત્રણે મળીને શેર ૦॥। આપેછે. ને દોહિત્ર લાહાણું કરેછે તે એકલો પેંડો આપેછે. ને એક લાહાણું કુળગોરને આપેછે, પણ મળે તો કરેછે. ને દક્ષણાનો તો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચ તો એક ન્યાત ને મળે તો બે જમાડેછે; ને છમાસી ઉપર બ્રાહ્મણ તથા સગાં મળતર પ્રમાણે કરેછે. તથા વરસી ઉપર બ્રાહ્મણ તથા ન્યાત જમાડેછે. ને નહી મળે તો બ્રાહ્મણ તથા સગાં કરીને બેસી રેહેછે.

૧૩. એનો જવાબ બારમી કલમમાં લખી જણાવ્યોછે.

૧૪. શ્રાદ્ધ સમચરી ભેગાં હોય તો ભેગાં કરે, ને જુદાં હોય તો સૌ સૌને ઘેર જુદાં કરે.

સુથાર–વૈશ્યનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા મરનારની શાસ્ત્રઆધારે કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરે તો પોતાની ખુશી, પણ મરે ત્યારે ક્રિયા કર્યાવિના ચાલે નહી, પોતાની સંપત પ્રમાણે.

૩. અમારી ન્યાતમાં [મોટોભાઈ] ગામ ગયો હોય [તો] નાહનો ભાઇ ક્રિયા કરે, ને બાપની મીલકતમાંથી કરે તેમાં મોટો ભાઈ મુજરે આપે.

૪. અમારી ન્યાતમાં અગ્નિસંસ્કાર કરવાનો મોટાભાઇને ચાલ છે. અગર મોટો ભાઇ ન હોય તો નાહનો છોકરો કરે.

૫. સપિંડીકર્મ મોટો ભાઈ કરે, અગર મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ કરે, ને અટકાવ આવે ત્યારે અટકાવ ઉતર્યા પછી કરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાકર્મ પિત્રાઇ ન હોય તો બૈરી કરે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના ખરચમાં કોઈની રજા જોઇએ નહી, શા માટે કે ક્રિયા કર્યાવિના ચાલે નહી.

*૮. અમારી ન્યાતમાં શાસ્ત્ર આધારે ઘટે તે કરે.

*૯. અમારી ન્યાતમાં બૈરી મરી જાય તો તેની ક્રિયા તેના કુળમાં થાય.

*૧૦. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ[ને] માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તે વારસો બાપના કુળમાં ન જાય તો તેની ક્રિયા તેના વારસામાંથી કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણુંનો ચાલ છે, પણ દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાખરચ અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમું તથા વરસી તથા છમાસી સુધી જમણવાર કરે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં અગિયારમાથી તે વરસી સુધી પાંચ ન્યાતનો ચાલછે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં વેહેચણ કર્યા પછી જેને સુજે તે સમચરી કરે, તેનું કાંઇ મુકરર નહી.

સુથાર—ગુજ્જર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને અધિકારછે તે કરેછે, ને અમારામાં કોફીલમત નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કરે તો પોતાની ખુશી ને ધણી મુખત્યારછે, ને મરનારના વાલીને શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઘટેછે તે પ્રમાણે કરેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં જે શખસ હાજર હોય તે ક્રિયા કરેછે. મોટા ભાઇનો કાંઇ નિયમ નથી.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર દિકરાનો છે ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો મુકે, ને તે ન હોય તો ગમે તે મુકે.

૫. સપિંડીકરણનો અધિકાર છોકરો હોય તો તે કરે, ને છોકરો ન હોય તો જે શાસ્ત્રમાં લખ્યુંછે તેપ્રમાણે કરેછે. બૈરીના સગાંઓને પોહોંચતું નથી.

૬. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૭. ક્રિયાખરચ તો સર્વે ભાગિયાની મસલત પ્રમાણે થાયછે, ને તેના હિસ્સાનો પૈસો બરાબર સરખે હિસ્સે ગણાયછે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી.

૯. કોઈ બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તો તેના નિકટ સંબંધી સાસરાવાળા હોય તો તે કરેછે, ને ધણીની ઇસ્કિયામત હોય તો તેમાંથી કરે ને ઇસ્કયામત ન હોય તોયપણ કરે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય પણ તેના બાપના કુળમાંથી તે શખસ વારસો લે ને ક્રિયા બાપના કુળમાં કરે, ને તે ખરચના પૈસા મોસાળના વારસામાંથી લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણું લાહાવાની રીતછે, ને તે લાહાણામાં કુલેરનો લાડવો તથા મગચણા આપેછે, ને દક્ષણા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયામાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી તો બારમાને દાહાડે જમાડેછે ન્યાત તથા તડ તથા વેહેવાર તથા ન્યાત મળે તો ન્યાત જમાડેછે.

૧૪. સમચરી કરવાનો ચાલ નથી.

સુથાર—મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૫.

૧. મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયા ખરચ કરે તો પછ-

---

* આ કલમો અસલ કાગળમાં ભુલથી ઉલટ સુલટ લખેલી છે તે સુધારીને આ ઠેકાણે લખીછ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

વાડીથી કાંઈ ખરચ કરવાની (કાંઇ) જરૂર નથી, પણ ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે.

૩.મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઇ બાપની ક્રિયા કરે નહી, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ક્રિયા કરે, ને તે ખરચ બાપના માલમાંથી લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા દિકરાનોછે, ને તે હાજર ન હોય તો બીજા કોઇ સગાં વિગેરે મુકે. ને બીજો અધિકાર શાસ્ત્ર કેહે તે પ્રમાણે છે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું કરવાનો અધિકાર મોટા ભાઇનોછે, ને એમાં કાંઇ અટકાવ આવે ત્યારે ખુલાસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર શાસ્ત્રમાં હોય તે ખરો, ને મરનારના પિત્રાઈ લોકો તેની મદત ન કરે તો શાસ્ત્રીને પુછીને ઉતરતો અધિકારી કરે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ ને ક્રિયા કરવાનો અધિકારી ન્યાતના સિરસ્તા કરતાં વધતો ખરચ કરે તો ભાગદાર મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને કદાચ કોઈ ઉન્મત્ત થઇને કરે તો વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી મરી જાય તો તેની ક્રિયાખરચ તેના ધણીના વંશમાં થાય.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને અગર તે વારસો તેના બાપના કુળમાં નહી જાય તોએપણ ક્રિયા તેના બાપના કુળમાં કરે. તે ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી થાયછે.

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણા કાંઈ મુકરર નથી. ને જે શખસ કરે તેની વડાઈ.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો ખરચ આવે ત્યારે વેહેવાર કરે, ને એક ન્યાત પણ કરેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી એક ન્યાત જમાડેછે.

૧૪. ભાઈઓ વેહેચણ કરીને જુદા રેહેતા હોય ત્યારે પોતાની રાજીથી મોટા ભાઈ સમચરી કરે ત્યારે સર્વે જમવા જાય; ને પોતાના ચિત્ત જુદાં હોય તો પોતે પોતાને ઘેર કરે.

ટંકસાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા વિગેરેનો ખરચ થાયછે તે શાસ્ત્રના આધાર પ્રમાણે.

૨. બીજા સવાલનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં નાહના ભાઈને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી. મોટો ભાઈ કરે ને મોટા ભાઈની આજ્ઞા લઈને નાહનો ભાઈ કરે. ને મોટો ભાઈ પરદેશ હોય તો નાહના ભાઈને કરવાનો અધિકારછે.

૪. ચોથાનો જવાબ ત્રીજા સવાલના જવાબ પ્રમાણેછે.

૫. પાંચમાનો જવાબ ત્રીજા સવાલના જવાબ પ્રમાણેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં પુત્રને અભાવે તથા સગાંઓને અભાવે બૈરીને ક્રિયા કરવાનો હક શાસ્ત્ર પ્રમાણેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા ખરચ કરવો શાસ્ત્ર પ્રમાણે દુરસ્તછે. અગર કોઈ વારસ રાજી ન હોય તો ક્રિયા અટકતી નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં વારસ છતાં બીજો કરી શકતો નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરી મરી જાય ત્યારે તેનો મૈયત ખરચ તેના સાસરામાં થાય, ને બાપને ત્યાં ગોરણી જમે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં કોઈને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તો મરનારના કુળમાં તેનો ખરચ થાય.

૧૧. અગિયારમા સવાલનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં મુકરર ચાલ નથી. મળ્યા પ્રમાણે ખરચ કરવો.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મળ્યા પ્રમાણે અગિયારમાથી તે વરસી લગી જેમ હાથ પોહોંચે તેમ ખરચ કરે. મુકરર ખરચ નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓ જુદા હોય તો એક ભાઈ શ્રાદ્ધ કરે ને એક ભાઈ સમચરી કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ધાંચી—પરગણે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની જે ક્રિયા કરેછે, તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે. તેથી બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કેહે તે વાત અમારે કબુલ છે, ને ન્યાતમાં એ શિવાય બીજો માર્ગ નથી.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા પોતાની મરજીમાં આવે તો કરેછે. તેનું કારણ એ જે તે શખસને પુત્ર ન હોય ત્યારે કરેછે. ને મરી ગયા પછી તે મરનારના વારસો પોતાની મરજીમાં ન આવે તો ખરચ ન કરે, એ બાબતમાં વારસ લોકો મુખત્યાર છે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકેછે, ને બાપના માલમાંથી તે ખરચ મુજરે લે. ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તોએપણ નાહનો ભાઈ બાપની સઘળી ક્રિયા કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પોતાના છોકરાનો છે. અગર છોકરો ન હોય તો મરનારના કુટુંબીનો છે. અગર કુટુંબી ન હોય તો ન્યાતિના હરકોઈ માણસ પાસે પંચાત આગ મુકાવે ત્યાર પછી છોકરો વા કુટુંબી આવી પોહોંચે તો બીજું સંધું સારવાનું કામ તે કરે. ન આવે તો પંચાત ન્યાતના માણસ પાસે સંધું બારમા લગણ સરાવે.

૫. બારમું સારવાનો કાંઈ મોટાજ ભાઈનો નિયમ નથી. ને કદાચ સૂતકસૂતક આવે ત્યારે બારમાનું શ્રાદ્ધ અટકે, તે જેનું સૂતકસૂતક આવ્યું હોય તેને બારમે દાહાડે સારેછે.

૬. બૈરીને પોતાના ધણીની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી. ને કદાચ પિત્રાઈઓ ક્રિયા ન કરે તથા મદત ન કરે તો ઉતરતા અધિકારી કરેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ, ને કદાચ કોઈ ભાગદાર બીજા ભાગદારની રજાવિના વધારે ખરચ કરે તો તેને બીજા ભાગદાર વત્તો ખરચ મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી ને ક્રિયા કરેથી તે વારસ થઈ શકે નહી.

૯. કોઈ બૈરી મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને પિહેરમાં ગોરણી થાય.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી માના બાપના કુટુંબીઓ છતાં વારસો મળતો નથી. અગર કુટુંબી ન હોય તો વારસો મળેછે, ને તે શખસ મરી જાય તો તેનો વારસો માના કુળમાંથી આવ્યોછે તોએપણ બાપના કુળવાળા લે ને ક્રિયા ખરચ પણ બાપના કુળવાળા કરેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું કરી દર ઘર ૧ નંગ ૫; તથા દરો આઠેમ ઉપર લાડવો કુલેરનો અકેકો ઘરદીઠ,—એ પ્રમાણે કરેછે; ને ક્રિયામાં જે બની આવે તે બ્રાહ્મણને દક્ષણા આપેછે. દક્ષણાનો કાંઈ નિયમ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, ને બારમે દાહાડે તથા દરો આઠેમે તથા વરસીએ ખરચ કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી સુધી, ન્યાત ૧ બારમે દાહાડે, તથા ન્યાત ૧ વરસી ઉપર બની આવે તો જમાડવાનો ચાલ છે.

૧૪. અમારામાં સમચરી કરવાનો ચાલ નથી, ને ભાદરવામાં શ્રાદ્ધ કરવાનો ચાલ છે, પણ તેનો કાંઈ નિયમ નથી કે ભાઈઓએ એકઠાં કરવાં કે જુદાં કરવાં. એ બાબતમાં પોતપોતાની ખુશી પ્રમાણે કરેછે.

ધાંચી—મોઢ શીતપોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં જે ક્રિયા કરેછે તે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે તથા અમારી ન્યાતના માર્ગ પ્રમાણે કરેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની જીવતક્રિયા કરે તેને કોઈ મને કરતું નથી. ને કાંઈ છત હોય તો તે મુઆ પછી ક્રિયા ખરચ થાયછે.

૩. મોટો ભાઈ તથા નાહનો ભાઈ મળી સમજીને બાપની ક્રિયા કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર છોકરાનોછે, ને તે ન હોય તો ભાઈ મુકે, ને તે ન હોય તો ભત્રીજો મુકે, ને તે ન હોય ત્યારે તો હરકોઈ આગ મુકે તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૫. બારમું મોટા ભાઈ કરે ને તે ન કરે તો તેની રજાથી નાહનો કરે; ને તેમાં સૂતક વિગેરેનો અટકાવ આવે ત્યારે વરસી પેહેલાં હર–ગમેતે દિવસે કરે.

૬. બૈરી સંતાનરહિત છે ત્યારે પોતાના ધણીની ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે, ને તેમાં મરનારના પિત્રાઈ લોક ક્રિયામાં મદદ ન કરે તો ઉતરતો સગો બાઈની રજાથી ક્રિયા કરે.

૭. ક્રિયાખરચ તો સર્વે ભાગદાર પોતાના ઘરની સમજણથી કરેછે.

૮. વારસ છેઠે અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી.

૯. બૈરી માણુસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ત્યારે જે વારસ થાય તે ક્રિયાખરચ કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી કેરી ગાળામાં કેરી ના. ૫ તથા દરો આઠમ ઉપર લાડવો દળનો ૧ તથા પુરી ૫ તથા ખોબો ભરીને મગચણાએ સર્વે ઘર દીઠ લાહેછે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનું મુકરર નથી, એ તો પોતાના મળતરપર વાતછે.

૧૪. સમચરી કરવાનું મુકરર નથી, જેને ગમે તે કરે.

ઘાંચી–મોઢ શીતપોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૭.

[પરગણે ઓરપાડના ઘાંચી મોઢ શીતપોરા નંબર ૧૨૧ ની સાથે આ અંકના જવાબ તમામ મળેછે વાસ્તે ઉતાર્યા નથી.]

ઘાંચી–મોઢ પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૮.

*૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો અમારામાં ચાલ નથી.

* જે જે કલમો અંક ૧૩૦ વાળા સાથે મળે છે તે કલમો લખી નથી.

ઘાંચી–મોઢ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા તો બ્રાહ્મણ કેહે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ, કોકીલમત નથી.

૨. કોઈ શખસ મુઆંની પ્રથમ પોતાની જીવત ક્રિયા ખુશીથી કરે તો થાયછે, ને તે મુઆ પછી કાંઈ માલ હોય તો તેના વારસ ક્રિયા કરે ને કાંઈ માલ નહી હોય તો સારીને બેશી રહે.

૩. મોટા ભાઈ બાપની ક્રિયા ન કરે તો નાહનો ભાઈ કરે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી લે.

૪. આગ તો મોટો છોકરો હાજર હોય તો તે મુકેછે, ને તે ન હોય તો તે વખતે જે હાજર હોય તે મુકેછે, ને તે શખસ સર્વે ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં બારમું મોટા ભાઈ નહી કરે તો ગમે તે કરે, ને તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે દોઢ માસીસા ઉપર કરેછે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તો એ છે જે બૈરી બુનિયાત કુળની હોય ને ધણીના નામ ઉપર બેશી રહે તો સુખે ધણીની ક્રિયા કરેછે, ને બૈરી ન કરે તો બૈરીની રજાથી ગમે તે કરેછે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈતી નથી, જેને મળે તે કરે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને ક્રિયા કરે તો વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. બૈરી માણુસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે, ને તેના બાપવાળા તો ગોરણી કરેછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે જે વારસો લે તે ક્રિયા કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ મુકરર નથી, ને જેને મળે તે લાહાણું લાહાય છે.

૧૨. ક્રિયાની બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી ક્રિયા બારમાથી તે વરસી લગણ ન્યાત જમાડવાનું મુકરર નથી, ખુશીમાં આવે તો કરેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી શ્રાદ્ધ માબાપ વિગેરેના, જેના દિલમાં આવે તે કરે, એવું કાંઈ મુકરર નથી.

ઘાંચી–મોઢ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા તો બ્રાહ્મણ કેહે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ, કોકીલમત નથી.

૨. કોઇ શખસ મુઆની પ્રથમ પોતાની જીવત ક્રિયા ખુશીથી કરે તો થાયછે, ને તે મુઆ પછી કાંઈ માલ હોય તો તેના વારસ ક્રિયા કરે, ને કંઈ માલ નહી હોય તો સારીને બેસી રેહેછે.

૩. મોટો ભાઇ બાપની ક્રિયા નહી કરે તો નાહનો ભાઈ કરે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી લે.

૪. આગ તો તે વેળાપર જે હાજર હોય તે મુકે છે, ને તે શખસ સર્વે ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટો ભાઇ નહી કરે તો ગમે તે કરે, ને તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે માસીસાઉપર કરેછે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તો એ છે જે બૈરી બુનિયાત કુળની હોય ને ધણીના નામપર બેસી રહે તો સુખે ધણીની ક્રિયા કરેછે, ને બૈરી ન કરે તો બૈરીની રજાથી ગમે તે કરેછે.

૭. ક્રિયા ખરચમાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઇતી નથી, જેને મળે તે કરેછે

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને ક્રિયા કરે તો વારસ થઈ શકે નહી.

૯. બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦ કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે જે વારસો લે તે ક્રિયા કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણુંનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી જમાડવાનું મુકરર નથી, ખુશીમાં આવે તો કરેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી શ્રાદ્ધ માબાપ વિગેરેના, જેના દિલમાં આવે તે કરે, એવું કાંઈ મુકરર નથી.

ઘાંચી–મોઢ ચાંપાનેરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા તો બ્રાહ્મણ કહે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ, કોકીલમત નથી.

૨. કોઈ શખસ મુઆની પ્રથમ પોતાની જીવત ક્રિયા ખુશીથી કરે તો થાયછે, ને તે મુઆ પછી કાંઈ માલ હોય તો તેના વારસ ક્રિયા કરે, ને કાંઈ માલ નહી હોય તો સારીને બેસી રેહેછે.

૩. મોટો ભાઈબાપની ક્રિયા નહી કરે તો નાહનો ભાઈ કરે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી લે.

૪. આગ તો તે વેળા જે હાજર હોય તે મુકેછે, ને તે શખસ સર્વે ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટો ભાઈ ન કરે તો ગમે તે કરે, ને પોતાના કુટુંબનો સૂતક વિગેરેનો અટકાવ આવે ત્યારે માસીસા ઉપર કરેછે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તો એ છે જે બૈરી બુનિયાત કુળની હોય ને ધણીના નામ ઉપર બેસી રહે તો સુખે ધણીની ક્રિયા કરેછે, ને બૈરી ન કરે તો બૈરીની રજાથી દરજ્જા પ્રમાણે ગમે તે કરે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજાથી થાયછે, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે, ને તે વાજબી વધારે ખરચ કરે ને બીજા ભાગદારને મળે તો આપી શકેછે, ને અગર મળે ને ન આપે તો તેને પંચ પુછી શકેછે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને ક્રિયા કરે તો વારસ થઈ શકે નહી.

૯. બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે જે વારસો લે તે ક્રિયા કરેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણુંનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, ને પોતાના મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસ લગી જમાડવાનું મુકરર નથી, ખુશીમાં આવે તો કરેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી શ્રાદ્ધ માબાપ વિગેરેના જેના દિલમાં આવે તે કરે, એવું કાંઈ મુકરર નથી.

સાળવી–શ્રીમાળી વીસા પટોળીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં બે માર્ગછે, શ્રાવકનો તથા મેસરીનો. ને મેસરી શખસની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે, શ્રાવક શખસની ક્રિયા જે કરેછે તે ગોરજીના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઇ શખસ જીવતક્રિયા કરી શકતું નથી, ને એમ કરતાં પોતાની પાસે સત્તા હોય તો ન્યાત ૧ જમાડેછે, પણ ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી.

૩. મોટા ભાઇથી નહી બની શકે તો નાહનો ભાઈ કરેછે. ને બાપનો માલ હોય તેમાંથી મુજરે આપેછે, અગર બાપનો માલ નહી હોય તો સઘળા મળીને આપેછે.

૪. આગ મુકવાનો જુમ્મો તો જે હાજર હોય તે મુકેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઇને અટકાવ હોય તો શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરે, નાહનો ભાઈ કરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી, ને તેમાં પિત્રાઇ લોકો તેની મદત ન કરે તો ગૌણ કેહેતાં ઉતરતા અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા કરવાનો જેને અધિકાર છે, ને તેની નજરમાં આવે ને તે કાંઇ વધતો ખરચ કરે તો, અગર બાપની મીલકત હોય તો તેમાંથી ખરચેછે, ને બાપની મીલકત નહી હોય ત્યારે તો સર્વે ભાગિયાની સલાહ પ્રમાણે ખરચેછે. ને તેમાં કોઇ ભાગિયો ખુશીથી વધતું ખરચે તો તેની ગિરોએ ખરચ કરેછે.

૮. વારસ છતાં તો કોઈ બીજા અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકતા નથી ને તે વારસથી કાંઈ બની શકતું નથી; તથા પરદેશ ગયો હોય ત્યારે અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકેછે, પણ ક્રિયા કર્યાથી તે વારસ થઇ શકતો નથી. તેનો જે માલ હોય તે બેની શાહેદીથી અનામત મુકે, ને જ્યારે તે વારસ આવે ત્યારે તેને હવાલે કરે.

૯. કોઇ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને તેના બાપના કુળમાં તો બૈરીનાં સાસરિયાંને પલ્લું ચુકવી આપીને ફારગતી લે ત્યારે ગોરણીનો હક કરીને ન્યાત જમાડી શકેછે, ને તેના ધણીની ફારગતી લીધાવિના કરી શકતા નથી.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય અગર તેની બેહેન તથા ભાણેજ નહી હોય ત્યારે તો તેના બાપના કુળવાળા તથા માના કુળવાળા મળીને પંચની હજુર ખરચેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણા આપવાનો ચાલ (અમારામાં) નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો ખરચ તો મળે તે કરેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી એકાદશા તથા દ્વાદશા તથા ત્રયોદશા વિગેરે ન્યાતિ જમાડે છે, ને નહી મળે તો સારણાની વિધિ કરીને બેસી રેહેછે. ને માસીસા વિગેરે વરસી લગી તો પાંચ બ્રાહ્મણને મળે તો જમાડેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યાર પછી તો સમચરી તો કાંઈ મુકરર નથી, જેને જે મળે તે ભાઈ કરેછે.

સાળવી–શ્રીમાળી વીસા પટોળીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૮.

[આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૫૭ વાળા સાથે મળેછે તેથી અત્રે દાખલ કીધો નથી]

લુહાર–અમદાવાદી તથા ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરવામાં આવેછે. અમારી ન્યાતમાં ક્રાકીલમત નથી તો શું લખીએ?

૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરે તે પોતાની સત્તા પ્રમાણે કરે ને પોતાની ખુશીથી કરે; તેમાં ન્યાતવાળાનો જુદો હક નથી. ને મુઆ પછી તેની ક્રિયા ફરીથી તેના વારસોને કરવી પડેછે તેથી ક્રિયા ખરચને સારૂ રાખીને ખરચ કરી શકેછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી, શાવાસ્તે જે ક્રિયાનો અધિકાર મોટા ભાઈનેછે. ને કદાચ નાહનો ભાઈ મમત કરીને ક્રિયા કરે તો બાપની મીલકતમાંથી મોટો ભાઈ ખરચ મુજરે આપે નહી; ને મોટો ભાઈ પરદેશ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ બાપની મીલકતમાંથી ક્રિયા કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પ્રથમ તો દિકરા તથા ભત્રીજા તથા ભાઈઓ તથા દિકરીનો દિકરો તથા પિત્રાઈ–એ વિગેરેમાં કોઈ નથી ત્યારે ધર્મશાસ્ત્ર મુજબ કરે.

૫. સપિંડી કેહેતાં બારમું કરવાનો વિસ્તાર ચોથી કલમ મધ્યે–ઉપરના સવાલમાં કોઈ નથી ત્યારે ધર્મ શાસ્ત્ર પ્રમાણે આગ મુકવામાં આવે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર એ જે દશાકર્મથી તે ત્રયોદશા વિગેરે. ને કદાચને મરનારના પિત્રાઈ લોક તેની મદત નહી કરે તો એથી ઉતરતા અધિકારી બાઈની આજ્ઞા લઈને ક્રિયાકર્મ કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં કાંઇ ભાગદારની રજાનું (કાંઇ) કારણ નથી–ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે ખરચ કરી શકેછે. ને તે ઉપર વધતો ખરચ કરે તો તેની ખુશી. વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર ખરચ મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી. ને કદાચ અત્રાપિ પાસે ક્રિયા કરાવવી જરૂર પડી તો ક્રિયા કરવાથી વારસ થઈ શકાતું નથી.

૯. કોઇ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના સાસરાવાળાને કરવી પડેછે, ને બાપના કુળમાં ક્રિયા કરવી પડી તેનો સબબ એ જે સાસરાના કુળમાં કોઈ ન હોય તો પિહેરવાળા ક્રિયા કરી શકેછે.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને અગર તેના બાપના કુળમાં વારસો નહી જાય તો તેની ક્રિયા તેના બાપના કુળમાં થાય, મરનાર શખસના માલમાંથી ક્રિયાખરચ જેટલું આપવું પડેછે.

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું આપવા લેવાનો ચાલ મુકરર નથી, ને કોઇ કરેછે તે પોતાની ખુશીથી. દક્ષણાનું શું લખીએ?

૧૨. ક્રિયા ખરચ કરવામાં કાંઇ આંકડો મુકરર નથી, ને મરનારની પછવાડી વરસ દાહાડા સુધીમાં કરેછે, તે પોતાની ખુશી તથા યથાશક્તિ પ્રમાણે ખરચ કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી એકાદશાથી લગાવીને વરસ દહાડા સુધીમાં કરેછે તે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે–એવું મુકરર નથી જે આટલી ન્યાત જમાડવી જોઈએ.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી હોય તો સમચરી કર્મ જેને કરવાનો અધિકાર છે તે કરે–શક્તિ પ્રમાણે, જુદા જુદાને સમચરી કરવાનો ચાલ નથી.

લુહાર–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસની ક્રિયા શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યાં પ્રમાણે કરેછે.

૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરેછે તેનું કારણ તો એ છે જે તેની પછવાડી કોઈ ન હોય ત્યારે જીવતક્રિયા કરેછે, અગર કોઇ બૈરી હોય ને તેનો ધણી મરી ગયો હોય ને તેના પિહેરનો માલ હોય ને તે પોતાની ખુશીથી ક્રિયાખરચ કરેછે ને તેની ખુશીમાં આવે તે પંચમાં આપેછે, તેનો હક કાંઈ જુદો નથી. ને તે મુઆ પછી તો હોય તો કરે તેનો હક કાંઈ જુદો નથી.

૩. મોટા ભાઈથી નહી બની શકે તો નાહનો ભાઈ કરેછે. ને બાપનો માલ હોય તો તેમાંથી મુજરે આપેછે. અગર બાપનો માલ નહી હોય તો સઘળા મળીને કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો જુમ્મો તો જે હાજર હોય તે મુકેછે.

૫. સપિંડીકરણુ કેહેતાં બારમું તો મોટા ભાઇને અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ સારણાંની વિધિ કરી શકેછે, ને નાહનો ભાઈ નહી હોય તો તેના કુટુંબી કરેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં બૈરી મુંડન કરાવે તો તેનો સારવાનો અધિકાર છે, પણુ તેને કોઈ નહી હોય તો તે બૈરી સારે.

૭. ક્રિયા કરવાનો જેને અધિકાર છે, ને તેની નજરમાં આવે ને તે કંઈ વધતો ખરચ કરેછે તો, અગર બાપની મીલકત હોય તો ખરચેછે, ને બાપની મીલકત નહી હોય ત્યારે તો સર્વે ભાગદારોની સલાહ પ્રમાણે ખરચેછે. ને તેમાં કોઈ ભાગિયો ખુશીથી વધતું ખરચે તો તે ગિરોનો ખરચ કરેછે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકતા નથી. ને વારસથી કાંઈ બની શકતું નથી ત્યારે પંચના પાંચ મુખત્યારને પુછીને માલના દસ્તાવેજ કરીને તે ઉતરતા વારસને રજા આપે ત્યારે તેની ક્રિયા કરેછે. ને તેનો માલ જ્યારે આપેછે ત્યારે તે લઈ શકેછે. ને તેમાં કોઈ વારસ અટકાવ કરી શકતો નથી, ને અત્રાપિ કોઈ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય છે, ને તેના બાપના કુળમાં તો ગોરણીનો હક કરી શકેછે, ને તેના ધણીનાં પલ્લાં તથા માલમાંથી લઈ શકતાં નથી.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય અગર તેની બેહેન તથા ભાણુજાં નહી હોય ત્યારે તો તેના બાપના કુળવાળા તથા માના કુળવાળા મળીને પંચની હજુર ખરચ કરેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણું મળે તો કરેછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો ખરચ મળે તો કરેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં તો મરનારની પછવાડી અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમું વિગેરે ન્યાત ૧ જમાડે છે, ને નહી મળે તો સારણાંની વિધિ કરીને બેસી રેહેછે. ને માસીસા વિગેરે વરસી લગી તો મળે તો પાંચ બ્રાહ્મણને ખવડાવેછે.

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણુ કરી ત્યાર પછી સમચરી તો કાંઈ મુકરર નથી, જેને જે મળે તે ભાઈ કરેછે.

લુહાર–ભાવનગરીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરીએ છૈએ, બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા મળે તો કરેછે, ને મુઆ પછી સારવું વારસને જરૂર છે, ને જીવતક્રિયા કરેછે તેનું કારણુ એ જે અપુત્ર હોય તો કરી શકેછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકેછે, ને કરે તો બાપના માલમાંથી ખરચ મુજરે આપે. અથવા મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઇ સઘળી ક્રિયા કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો હક જે હાજર હોય તે મુકે, તેને અધિકાર છે, ને દશાથી તે એકાદશાસુધી તે સર્વે કામ કરી શકેછે.

૫. સપિંડીકરણુ કેહેતાં બારમું મોટો ભાઇ હાજર હોય તો કરે, ને તે ન હોય તો બીજો ભાઇ તથા પિત્રાઈ ભાઈ કરે; તેમાં અટકાવ આવે તો બ્રાહ્મણ રજા આપે ત્યારે કરે.

૬. બૈરીને નાતરે નહી જવું હોય તો સર્વે કામ કરવાનો અધિકારછે. તેમાં મરનારના પિત્રાઈ મદત નહી કરે તો ઉતરતા પિત્રાઇ સર્વે કામ કરી શકેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં બે ભાગદાર હોય તો રજા જોઈતી નથી, ને વધતા ભાગદાર હોય તો સર્વેની

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

રજા જોઈએ. ને જેને ક્રિયાખરચ કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચ મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થતી નથી, ને ક્રિયા કરવાથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણુસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાયછે, બાપના કુળમાં થતી નથી.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો ત્યારે તેની ક્રિયા બાપના કુળમાં થાય, ને તે ખરચ થયો હોય તે માલમાંથી લઈ શકેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું કરેછે, મળેછે તે કરેછે—કેરી ૫ તથા કેળાં ૫ તથા સેરડી ૫; તથા દરોમાં પેંડો ૧ તથા મગચણા તથા દોહિત્ર લાડવો ૧ લાહાણાં દીઠ—એજ પ્રમાણે આપેછે.

૧૨. ક્રિયા કરવામાં ખરચનો આંકડો કાંઇ મુકરર નથી, મળે તો કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી મળે તો વરસી લગી કરે, ને નહી મળે તો કાંઈ જરૂર નથી.

૧૪. મરનારની પછવાડી જો દિકરા જુદા રેહતા હોય તો સર્વેને સલાહ હોય તો એક મોટો ભાઈ શ્રાદ્ધ કરે, ને લડાઈ હોય તો જેને મળે તે કરે.

લુહાર—ગુજ્જર ગુલાબબંશી બુદલખંડીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં અમારો ગોર કહે તે પ્રમાણે ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરીએ છૈએ, ને ન્યાતની રીત પ્રમાણે ખરચ કરીએ છૈએ. ને કોકીલમત અમારામાં નથી.

૨. અમારામાં જે શખસને કાંઈ સંતાન નહી હોય ને તે જીવતક્રિયા કરવા ચાહે તો કરેછે, ને તે મરનાર શખસનો જે કાંઈ માલ હોય તો તે માલમાંથી પંચ મળીને પાછળ ક્રિયા કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહના ભાઈથી બાપની ક્રિયા થાય નહી, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે સઘળી ક્રિયા નાહનો ભાઈ કરે ને ખરચ બાપના માલમાંથી લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તેના છોકરાનોછે, ને તે નહી હોય તો મરનારનો ભાઈ મેલે, ને તે નહી હોય તો કુટુંબી મુકે, ને એટલામાં કોઈ નહી હોય તો પંચ જેને કેહે તે મુકે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું તો મોટો ભાઈ હાજરછે ને નહી કરે તો નાહનો ભાઈ કરવા ચાહે તો કરેછે, ને તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે દોઢમાસીસા ઉપર સારે.

૬. મરનારને પિત્રાઈ કુટુંબી ન હોય તો બૈરી બુનિયાત કુળની હોય તો ધણીના ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે.

૭. ક્રિયાખરચ સર્વે ભાગદારની રજાથી થાયછે, પણ વધારે ખરચ કરવામાં મોટો ભાઈ મુખત્યારછે ને તે નાહનાને મંજુર રાખવો જોઈએ.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી.

૯. કોઈ બૈરી માણુસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તો તેના ધણીના કુળમાં થાયછે, ને તેના બાપને ઘેર તો ગોરણી કરેછે.

૧૦ કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તેની ક્રિયા બાપના કુળમાં થાય, ને વારસ તો તેની બેહેન વિધવા હોય તે વારસ થાયછે.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો અમારામાં ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાની ન્યાત ૧ તથા દોઢ માસીસાની ન્યાત (૧) એક તથા છમાસીની ન્યાત ૧ તથા વરસી ઉપર ન્યાત ૧ જમાડવાનો ચાલછે, ને કોઈ નાચાર હોય ને નહી જમાડે તોપણ બારમું તથા વરસી કર્યાવિના ચાલે નહી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી કરવાનો ચાલ નથી, પણ ભાદરવા મહિનામાં શ્રાદ્ધ મોટો ભાઈ કરેછે, અગર મોટો ન હોય તો નાહનો કરે.

હજામ—કાનમીયા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં શાસ્ત્રના આધારથી શ્રાદ્ધ કરેછે. દિન ચાર દશા તથા એકાદશા તથા દ્વાદશા તથા ત્રયોદશા સારેછે, ને એક દાહાડો ન્યાત જમા-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ડેછે. કદાપિ સારીને સૂતક કાહાડીને વસિયત વગરનો બેસી રેહેતો તે પણ થાય છે, વસિયત મળે ત્યારે કરે પણ સહી, એ રાહ છે.

૨. પોતાને હાથે જીવતક્રિયા કરેછે તો થાયછે.

૩. બે ભાઈમાંથી જે હાજર હોય તે કરી શકેછે.

૪. આગનો અધિકાર છોકરાને છે, ને છોકરો ન હોય તો કુટુંબી મુકેછે.

૫. હાજર હોય તે બેમાંથી એક કરી શકેછે–એ ચાલ છે.

૬. પરણેલી બૈરીને અધિકાર છે, ને નાતરાંનીને નથી.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વની મરજીથી થાયછે.

૮. ધણી જીવતાં મુઆ સુધીનો વારસ કરી ગયો હોય તો તે થઈ શકેછે.

૯. બૈરી માણુસની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાયછે. બાપના કુળમાં ગોરણી થાયછે એ સિરસ્તો છે.

૧૦. માલક ધણીના નામના નહોતરાં ફરે તો તે સબબથી માલમાંથી લેછે.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંની રીતછે, મળેછે તે કરેછે.

૧૨. જેને મળેછે તેવો ખરચ કરેછે, પોતાની આબરૂથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં અગિયારમાથી તે વરસીનો ચાલ નથી.

૧૪. ભાઈઓના ઘરની રીતછે, તે સમજીને ગમે તેમ કરે.

હજામ-કડીવાળા તથા પટણી ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાશ્રાદ્ધ શાસ્ત્રના આધારથી કરેછે. બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે દશા તથા એકાદશા તથા દ્વાદશા તથા ત્રયોદશ શ્રાદ્ધ કરવાનું મુકરરછે, ને ખરચનું મુકરર નથી, ને મળેછે તે કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કોઈની કરી જાણી નથી.

૩. જે ખરચ કરેછે તે બાપના માલમાંથી થાયછે ને ન હોય તો બંનેને મળે તે પ્રમાણે સમજીને કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો દિકરાને અધિકારછે, ને દિકરો તો સર્વે શ્રાદ્ધ કરી શકેછે ને પુત્ર છતાં બીજાએ આગ મુકી હોય તો એકાદશા સુધી કરી શકેછે.

૫. બારમાના શ્રાદ્ધમાં અટકાવ પડેછે તો વરસી સુધી શાસ્ત્રમાં કેહેછે તે દાહાડે કરી શકેછે.

૬. પરણેલીને ક્રિયાનો અધિકારછે, ને નાતરાંનીને અધિકાર નથી.

૭. ક્રિયાખરચમાં સર્વે ભાગદાર સમજીને કરેછે.

૮. અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી, ને ક્રિયા કર્યાથી અત્રાપિ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. બૈરીમાણુસની ક્રિયા બાપના કુળમાં થતી નથી ને ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. માતાના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ત્યાર પછી તે ધણી મરી ગયો તેને પુત્ર નથી તો તેનો દાહાડો કરેછે ત્યારે મોસાળવાળા ખુશીથી આપે તો માલમાંથી લઈ શકે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં ન્યાતિ જમાડવાનો હક મુકરર નથી.

૧૪. સમચરી કરવાનો ચાલ નથી.

વાલંદ-લીમચિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે કરેછે, ને બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે, ને ન્યાતમાર્ગ પ્રમાણે ન્યાતિમાં કરેછે–કોઈલમત નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરેછે તેનું કારણ એ છે જે, જે સંતાનરહિત હોય ને પૈસો ઘણો હોય ને તેના વારસો સાથે બીગાડ હોય વા વારસ નહી હોય તો કરી શકેછે, તેમાં ન્યાત હક કેટલોછે જે ન્યાત જમાડેછે, ને તે મુઆ પછી તેનો વારસ હોય તે શ્રાદ્ધ કરી શકેછે ને ખરચ કરતાં વધ્યું હોય તો ફરીથી ન્યાત જમાડેછે ને એકાદશાના ૨) તથા બારમે તેરમે મળે તો સજ્યા ગોરને આપે ને એકાદશાના રૂ. ૨) ન્યાત ગોરને આપેછે.

૩. મોટો ભાઈ ક્રિયા કરવાનું ના કહે ને બાપની સંપત્તિ કરતાં ઓછો ખરચ કરવા ચાહે તો નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરી શકેછે ને બાપની મીલકતમાંથી તે ખરચ મુજરે લઈ શકેછે; ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો મોટા ભાઇને અધિકારછે; ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સઘળું કામ કરે.

૫. સપિંડીકરણ કરવાનો મોટા ભાઈને અધિકારછે ને તેને અટકાવ આવે તો નાહનો ભાઈ કરે, ને બન્ને ભાઈને અટકાવ આવે તો ૧।। માસીસા ઉપર કરે તથા છમાસી ઉપર કરે તથા વરસી ઉપર કરે.

૬. મરનારના પિત્રાઈ તથા ઉતરતા પિત્રાઈ તથા ભાણેજ. તે કોઈ નહી હોય તો મરનારની સ્ત્રી હોય તે સર્વે કામ કરે.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે ને તે વધતો ખરચ કરવા ચાહે તો કરી શકતો નથી.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાયછે, તે શાવાસ્તે કે વારસને અટકાવ આવ્યો હોય તો કરે, તેથી વારસનો વારસો જતો નથી.

૯. કોઈ બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ત્યારે તે મરનારના પિત્રાઈ હોય તે શ્રાદ્ધ કરે ને તેનો ખરચ તે જેણે વારસો લીધો હોય તે કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું કરતા નથી, ને દક્ષણા તો ગોરને ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે આપેછે.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી ને જે કામ હોય તેમાં પોતાની સત્તા પ્રમાણે કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનું કાંઈ મુકરર નથી. જે પ્રમાણે મળે તે પ્રમાણે કરેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેંચણ કરી હોય ત્યારે સમચરી જે ભાઈને મળે તે કરે.

હજામ–મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસની ક્રિયા તો શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૨. કોઈ શખસને વારસ નહી હોય ને જીવત ક્રિયા કરે તો ન્યાત ૧ મળે તો જમાડે, ને મુઆ પછી તેના વારસને ફરીને ક્રિયા કરવી પડેછે.

૩. મોટા ભાઈથી નહી બની શકેતો નાહનો ભાઈ કરેછે; ને બાપનો માલ હોય તો તેમાંથી મુજરે આપેછે. અગર બાપનો માલ નહી હોય તો સઘળા મળીને કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો જુમ્મો તો જે હાજર હોય તે મુકેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ સારણાંની વિધિ કરેછે, ને નાહનો ભાઈ નહી હોય તો તેના કુટુંબી કરેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી. તેના પિત્રાઈ હોય તે ક્રિયા કરે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવાનો જેને અધિકારછે ને તેની નજરમાં આવે ને તે કંઈ વધતો ખરચ કરે તો અગર બાપોતિયો* માલ હોય તે ખરચેછે, ને બાપની મીલકત નહી હોય ત્યારે તો સર્વે ભાગિયાની સલાહ પ્રમાણે ખરચેછે, ને તેમાં કોઈ ભાગિયો ખુશીથી વધતું ખરચે તો તેનો ગિરોનો ખરચ કરેછે.

૮. વારસ છતાં કોઈ બીજા ક્રિયા કરી શકતા નથી, ને વારસને કાંઇ અટકાવ હોય ત્યારે તેથી ઉતરતો વારસ હોય તે ક્રિયા કરે, ને તેનો જે માલ હોય તે પંચના ચાર મુકરદમના દેખતાં અનામત મુકે, ને તે માલ જ્યારે વારસ આવે ત્યારે લઈ શકેછે. ને તેમાં કોઈ અટકાવ કરી શકતું નથી; ને અત્રાપિ કોઈ ક્રિયા કર્યાથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને તેના બાપના કુળમાં તો ગોરણી કરેછે.

---

* અસલ કાગળમાં "બખતીયા" એમ લખેલું છે, પણ નકલ કરનારના હસ્તદોષથી તેમ લખાયું હોવું જોઈએ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. એનો જવાબ નંબર ૮ માની કલમ ૩ માં લખેલોછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું મળે તો કરેછે, પણ દક્ષણા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો ખરચ તો મળે તે પ્રમાણે કરેછે, નીકર સારીને બેસી રેહે; પણ રૂ. ০॥=નું તો મુકરરછે, તે મધેથી આના બેનું ચવેણું તથા રૂ. ০॥ પીવાનો ખાંધિયાભાર ઉતારવાને સારૂ આપ્યાવિના ચાલેજ નહી, ને બીજો ખરચ તો મળતર પ્રમાણે કરે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી મળે તો ન્યાત જમાડે, પણ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે રૂ. ০॥= ખાંધિયાભાર ઉતારવા સારૂ આપ્યાવિના ચાલેજ નહી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યાર પછી તો સમચરીનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને મળે તે ભાઈ કરેછે.

હજામ—લીમચિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્રઆધારે તથા બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે તથા જ્ઞાતિવેહેવાર પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરેછે, શા સારૂકે સંતાનરહિત હોય તો કરેછે, તેમાં ન્યાતનો હક એ છે જે ન્યાત ૧ જમાડેછે. ને તે મુઆ પછી વધારે જો મીલકત હોય તો તેનો જે વારસ હોય તે ખરચ ન્યાતમાં કરે, ને નહી હોય તો વારસ ચાર દાહાડા સારીને બેસી રેહે તેને ન્યાત પુછતી નથી.

૩. મોટો ભાઈ તથા નાહનો ભાઈ તે એની સલાહથી ક્રિયા કરી શકેછે, બાપના માલમાંથી ક્રિયા કરી શકેછે. મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો ક્રિયા કરી શકેછે—નાહનો ભાઈ કરી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો જે હાજર હોય તેને અધિકાર છે. તે શખસ દશા તથા એકાદશા સુધી શ્રાદ્ધ કરી શકેછે.

૫. બારમું મોટો ભાઈ ગામ દૂર પલ્લે ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ શ્રાદ્ધ—દ્વાદશા શ્રાદ્ધ કરી શકેછે, ને તેમાં અટકાવ આવે તે ધર્મશાસ્ત્રમાં લખ્યા પ્રમાણે જે દિવસ આવે તે દિવસે શ્રાદ્ધ કરી શકેછે.

૬. બૈરીને સર્વે ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે. તેમાં મરનારના પિત્રાઈ લોકો મદત નહી કરે તો તેના ઉતરતા પિત્રાઈ હોય તે બૈરીની સલાહથી તે ક્રિયા કરી શકેછે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ. જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરી શકતો નથી—સર્વે ભાગદારની રજાવિના.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઇ શકતી નથી ને અત્રાપિ ક્રિયા કરે તોપણ તે વારસ થઇ શકતો નથી.

૯. કોઇ બૈરી મરી જાય તો તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને અગર તેના બાપના કુળમાં વારસો નહી જાય તોપણ તેની ક્રિયા બાપના કુળવાળા કરી શકેછે. ને તે ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લઇ શકેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું કેરી તથા દાણા તથા લાડવો તથા ગાગેર—એ પ્રમાણે કરે; અગર એ પ્રમાણે જે નહી કરે તે ધણી લાહાણાં દીઠ પેંડો ૧ શેર ૧ નો આપેછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના ખરચનો આંકડો કાંઇ મુકરર નથી, દશાથી તે વરસી સુધીમાં જેટલુ મળે તે પ્રમાણે ખરચ કરેછે. એજ વિગત છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી સુધીમાં જેને મળે તેટલી ન્યાત જમાડે, વખત કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી હોય તો સમચરી એક ભાઈ મોટો કરે, સર્વેની સલાહ હોય તો; ને લડાઇ હોય તો જે ભાઇને મળે તે સર્વે જણુ કરે.

હજામ—ખાનદેશી મરેઠાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૧.

૧–૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં મરનાર શખસની ક્રિયા જે કરીએ છૈએ તે અમારી ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે

દશાને દિવસે સારીને પિંડ પાડીને બેસી રહે, ને એકાદશા તથા દ્વાદશા તથા તેરમું તથા માસીસો તથા વરસી સારવાનો ચાલ નથી. ને મળે તો ન્યાત જમાડે છે. દશાને દાહાડે મોટા ભાઈ અથવા નાહનો ભાઇ એ બેમાંથી જે તે વખત ઉપર હોય તે ક્રિયા સારેછે, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ સારે એ ચાલ છે, ને બૈરીને તો સારવાનો અખત્યાર અમારામાં નથી.

હજામ—લીમચિયા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે, ને ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર અમારે કબુલ છે.બીજો કાંઈ મારગ નથી.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરે તેનું કારણ એ જે પોતાનો છોકરો ન હોય તે કારણથી કરેછે, ને તેમાં ન્યાતનો હક કાંઇ જુદો નથી; ને તે મુઆ પછી તેના વારસોને ફ્રરી વધતો ક્રિયાખરચ કરવો પડતો નથી, ગમે એટલો કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકેછે, ને કરે તો બાપના માલમાંથી તથા મોટા ભાઈ પાસેથી ક્રિયાનો ખરચ લે, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઇ સઘળી ક્રિયા કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પોતાના છોકરાનો છે, અગર છોકરો ન હોય તો મરનારના ભાઈ વિગેરે કુટુંબીનો છે. અગર કુટુંબી ન હોય તો ન્યાતિના હરકોઈ માણસ પાસે પંચાત આગ મુકાવે ત્યારપછી છોકરો વા ભાઇ વિગેરે કુટુંબી આવી પોહોંચે તો બીજું સંઘું સારવાનું કામ તે કરે, ન આવે તો પંચાત કાંઈ સારવાનું કામ કરાવતી નથી.

૫. સપિંડીકરણ જે બારમું તે મોટો ભાઇ હાજર ન હોય તો નાહનો ભાઇ વિગેરે કુટુંબીઓ કરેછે, ને કદાચ મરતસૂતક આવે ત્યારે બારમાનું શ્રાદ્ધ અટકે, તે જેવું મૃતકસૂતક આવે તેને બારમે દાહાડે કરેછે.

૬. બૈરીને કાંઇ ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને કદાચ પિત્રાઇઓ ક્રિયા ન કરે તો ઉતરતો અધિકારી કરેછે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઇએ ને કદાચ કોઇ ભાગદાર બીજા ભાગદારની રજાવિના વધારે ખરચ કરે તો તેને બીજા ભાગદાર મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં કોઇ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને ક્રિયા કરેથી તે વારસ થઈ શકે નહી.

૯. કોઇ બૈરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને પિહેરમાં ગોરણી થાય.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી માના બાપના કુટુંબી છતાં વારસો મળતો નથી. અગર કુટુંબી ન હોય તો વારસો મળેછે, ને તે શખસ મરી જાય તો તેનો વારસો માના કુળમાંથી આવ્યોછે તોએપણ બાપના કુળવાળા લે ને ક્રિયાખરચ પણ બાપના કુળવાળા કરેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તો નથી ને તેરમે દાહાડે જે મળે તે બ્રાહ્મણને દક્ષણા આપીએ છીએ.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી ને બારમે દાહાડે તથા તેરમે દાહાડે ન્યાત જમાડવાનો ખરચ ને માસીસા તથા વરસીએ તો મળે તેટલા બ્રાહ્મણ જમાડવાનો ખરચ કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગણ ન્યાત જમાડવાનો ચાલછે, તે બારમે દાહાડે તથા તેરમે દાહાડે જમાડવી મુકરર છે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી તથા ભાદરવાનું શ્રાદ્ધ સર્વે મળીને કરે.

હજામ—ઓરપાડીઆ મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરે, બીજો માર્ગ જુદો નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલછે, તેનું કારણ તો સંતાનરહિત હોય ને પાંચ રૂપિયા મળતા હોય તો પોતે જીવતક્રિયા ખરચ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે; ને મુઆ પછી કોઈ વારસ હોય તેથી બની શકે તો ક્રિયા ખરચ કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરી શકતો નથી, એહુને વિચારે બાપની ક્રિયા કરે. મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સઘળો ખરચ કરે, ખરચ થાય તે બરાબર આપે લે છે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા છોકરાનેછે, ને મોટો નહી હોય તો નાહનો મુકે. છોકરો નહી હોય તો પિત્રાઈ જે હોય તે મુકે, ને એકાદશા સુધી સર્વે કામ તે કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું તે મોટા ભાઈ સારે. મોટા ભાઈ નહી હોય તો નાહનો ભાઈ સારે. મરનારને છોકરા નહી હોય તો કુટુંબી ગોત્રી જે હોય તેની પાસે સરાવે, ને અટકાવ આવે સૂતક વિગેરે તેને અંતે કરેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં બૈરી પાસે ક્રિયાકર્મ કરાવવાનો ચાલ નથી. એ નંબરની કલમ ૪ તથા પાંચમીમાં લખ્યા પ્રમાણે થાયછે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ, ને સર્વેની સમજાવટથી માબાપની ક્રિયાનો ખરચ કરેછે. મોટા ભાઈને અધિકાર છે તે બે રૂ. જાસ્તી કરે તો સર્વે મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી. ને તે કરે તેથી વારસો પોહોંચતો નથી.

૯. બૈરીમાણુસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીને ત્યાં થાય, બાપને બની આવે તો ગોરણી કરે, તેમાં નંગ ૧ રૂ. ૧૦) નું મરનારના પલ્લાંમાંથી રાખે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં માના કુળમાંથી વારસો મળતોજ નથી.

૧૧. મરનારની પાછળ લાહાણું કરવાનો ચાલ નથી, ને દક્ષણા તો ગોરને સરાવતી વખત બની આવે તે પ્રમાણે આપે.

૧૨. ક્રિયા ખરચ કરવાનો આંકડો મુકરર નથી. જેવું બની આવે તે પ્રમાણે કરે, ને વખતે નહી બને તો જે દાહાડે બની આવે ત્યારે કરે.

૧૩. મરનારની પાછળ બારમાને દાહાડે બની આવે તે પ્રમાણે એક ન્યાત જમાડે, નહી તો ખાંધિયા ખવડાવે, ને વરસી ઉપર બ્રાહ્મણને એક બે સીધાં આપે.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં સમચરી કરવાનો ચાલ નથી, ને શ્રાદ્ધમાં પિંડ નાખે.

દરજી—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરેછે, બ્રાહ્મણના કહ્યાથી પોતાની યથાશક્તિ પ્રમાણે—કોકીલમતનો ચાલ નથી.

૨. કોઇ શખસ જીવતક્રિયા કરે તેને વારસ કોઈ ન હોય ત્યારે કરે, બાકી વારસવાળા કોઈ કરતું નથી. અગર વારસ સાથે બનાવ નથી તે કરે તો તેના વારસ ઉપર કાંઈ ન્યાતનો દરખ નથી, પછી કરે તો તે વારસ ખુશીથી કરે.

૩. મોટા ભાઇની વગર રજાએ નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરે નહી. અગર મોટા ભાઈ ગામમાં ન હોય તો નાહનો ભાઈ કરે, અગર કશા અટકાવથી કરે, નાહનો બાપીકા માલમાંથી કરે, અગર માલ ન હોય તો જેટલા ભાગદારી હોય તેટલા મળીને કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર છોકરાનો છે, તથા પિત્રાઇનો છે, તથા દોહિત્રનો છે. તે કોઈ હાજર ન હોય તો ન્યાતવાળો આગ મુકે, પણ ક્રિયા ન્યાતવાળો કરે નહી.

૫. સપિંડીકરણ કરવાનું એ છે જે કદાપિ નાહના છોકરાને દશા તથા અગિયારમું સારવું હોય ને મોટા ભાઈ બારમું સારે, ને મોટા ભાઇની રજાથી નાહનો ભાઇ સારે, ને બારમાનો અટકાવ પડે તો માસીસાથી તે છમાસી સુધી બારમાની ક્રિયા કરેછે—બ્રાહ્મણ કેહે ત્યારે.

૬. બૈરી પણિયતની હોય ને પિત્રાઈ ન હોય તો ક્રિયા કરી શકેછે. પિત્રાઈ છે તે સાથે સલાહ નથી ને તે સારે તેથી તેની તિથિ જતી નથી. ને નાતરાંની બૈરીનો કાંઇએ હક નથી.

૭. ખરચ કરે તે સર્વે ભાગિયાની રજા પ્રમાણે કરેછે. ખરચ વધતો કરે તે સર્વે ભાગિયા આપે, ને વધે તે વેહેચી લે, ને વધતો કોઈ કરતું નથી.

૮. વારસ છતાં કોઇ બીજો ક્રિયા કરે નહી. અગર વારસ હાજર નથી ને કોઈ અત્રાપિ ક્રિયા કરે તેથી વારસો મળતો નથી. તેની વસિયતમાંથી ખરચ કર્યો હોય તો તેને કાંઈ આપવું નહી, અગર

પોતાની પાસેથી ખરચ કરે તો તે વારસ હોય તે મુજરે આપેછે.

૯. કોઈ બાઈ ગુજરી ગઈ તો તેની ક્રિયાનો ખરચ તેના સાસરિયાં કરે, અગર સાસરિયાંમાં કોઇ ન હોય તો પિત્રાઈ વિગેરે તાઃરે—પિહેરિયાં કરીને બાંધિયાંજમણુ કરાવે.

૧૦. કોઈ શખસ મોસાળનો વારસો લઈને મોસાળમાં રહ્યો, ને પછી તે ગુજરયો તો તેની ક્રિયા બાપિકા સગાં તેનામાલમાંથી કરે; અગર માલ ન હોય તો સર્વે મળીને ક્રિયાનો ખરચ બાપીકા કુટુંબી કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાબાબત તથા લાહાણાં બાબતનું જાણવું એ જે કાંઈ એ વાતનું મુકરર નથી, કોઈ નાચાર હોય ને તેની ક્રિયા પિત્રાઈના હરેક સગાંને કરવી પડેછે, તે વરસી સુધી રૂ. ૨૦) તથા પચીસ સુધી કરી મુકેછે. ન્યાતિખરચ તથા ક્રિયા મળીને એટલામાં કરે, ને કોઈ મીલકતવાળો તથા વારસવાળો હોય તેને રૂ. ૫૦) તથા પોણોસો સુધી વરસી સુધી ખરચ કરેછે. સઘળી ન્યાતમાં લાહાણું લાહાવાનો ચાલ નથી, ને વાસણનું લાહાણું કોઈ કરતું નથી. લાહાણું હોળીનું તથા ઉતરાયણની સેરડીનું પોતાના સગામાં લાહીને બેસી રેહેછે.

૧૨. ક્રિયાબાબતની ન્યાતની ન્યાતનું મુકરર નથી, બારમા ઉપર ખરચ કરેછે તે ઉપલા જવાબમાં લખ્યું છે, અગિયારમામાં તે પ્રમાણે ખરચ કરેછે ને બ્રાહ્મણને દક્ષણા પણ પોતાનો હાથ પોહોંચે તે પ્રમાણે આપીને પગે લાગે.

૧૩. ઉપરનો સવાલ લખ્યોછે તે ચાલ છે. બીજી ન્યાત જમાડવાનું રાજીથી જમાડે તો તેને કોઈ કેહે નહી.

૧૪. સમચરી તથા શ્રાદ્ધ જુદા રહીને કરે તે પોતાની ગાંઠનું કરે, અગર એકઠા રેહેતા હોય ને કરે તો સર્વે મળીને કરે. ને મરનારની મીલકત હોય તો તેમાંથી કરેછે.

દરજી—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૦.

૧. ક્રિયા કરીએ તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણ કેહે તે પ્રમાણે તથા ન્યાતિના ચાલ પ્રમાણે પોતાને મળે તે પ્રમાણે કરે.

૨. મરતાં પેહેલાં કરે તેનું કાંઈ મુકરર નથી. પોતાની ખુશી પ્રમાણે કરે, તેમાં કાંઈ ન્યાતનો હક જુદો નથી. ને તેના મુઆ પછી તેના કોઈ વારસને ખરચ કરવો વધારે તથા ઓછો નથી, પોતાને મળે તે પ્રમાણે ખુશીથી કરે.

૩. મોટા ભાઈ બેઠે ક્રિયા વિગેરે સારવાનો હક નાહના ભાઈનો નથી. ને મોટા ભાઈની રજા શિવાય નાહનો ભાઈ કરે તો તે ખરચ અપાય નહી. ને મોટા ભાઈ તે વખત હાજર નહી હોય ને ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહના ભાઈને રજા છે.

૪. જે આગ મુકે તે એકાદશા સુધીની ક્રિયા કરે.

૫. અટકાવ પડે તો માસીસા ઉપર કરે.

૬. કોઈ તેના સાસરાના કુળમાં ન હોય ત્યારે તે બૈરી તેનું કારજ કરે. ને પિત્રાઈ સગો મદત ન કરે તો તેનો ઉતરતો સગો ક્રિયા કરે, ને અમો દરજી લોક પુરું શાસ્ત્ર સમજતા નથી કે ખુલાસો લખીએ.

૭. ક્રિયા કરવાનો હક તો મોટાનો છે, પણ સહુ ભાગિયાને પુછે ને તે ભાગિયાઓથી મોટાને ના કેહેવાય નહી.

૮. કોઈ સગું હાજર ન હોય તો પિત્રાઈ આગ મુકી ને ક્રિયા કરે. તેથી વારસ થઇ શકતો નથી.

૯. મરનારના સાસરાના કુળમાં થાય.

૧૦ તે ખરચ મરનારના માલ મધેથી લે.

૧૧. જેને લાહાણું મળે તે કરે. એ વાતમાં કાંઈ ન્યાતનો સિરસ્તો નથી; પોતાની ખુશીથી કરે તો ન્યાત ગોરને દક્ષણામાં રૂ. ૧ આપે તથા ન્યાતના શેઠ ગોવંદ પરમાનંદ તથા આશારામ નાથજીને લાહાણું બેવડું આપે. તથા ન્યાતગોર તાપીશંકરને પણ બેવડું આપેછે.

૧૨. જે મળે તે ખરચ કરે, તેનો આંક કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. બારમાને દિવસે જેને મળે તે ન્યાત જમાડે, તેનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. મોટા છોકરો તે દિવસે સારે ને બંને ભાઈઓને સલાહ હોય તો એકઠું કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

દરજી–ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરે, બીજો જુદો માર્ગ નથી.

૨. અમારામાં જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ છે. કારણ તો સંતાનરહિત હોય, પાંચ રૂ. મળતા હોય તો પોતે જીવતાં ખરચ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરી ન્યાત જમાડે, ને મુઆ પછી કોઈ વારસ હોય તેથી બની શકે તો ક્રિયાખરચ કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરી શકતો નથી, એહુની સમજાવટથી ખરચ કરે ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સઘળો ક્રિયાખરચ કરે. ખરચ થાય તો બરાબર આપે લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા છોકરાનો છે. મોટો હાજર નહી હોય તો નાહનો મુકે. અગર છોકરા નહી હોય તો પિત્રાઈ ગોત્રી આગ મુકે, ને એકાદશા વિગેરે સર્વે કર્મ તેની પાસે કરાવેછે.

૫. સપિંડીકરણ–બારમું તે મોટો ભાઇ કરે. મોટો નહી હોય તો નાહનો ભાઈ કરે. અગર છોકરા નહી હોય તો કુટુંબી પાસે સરાવે, ને અટકાવ આવે તો માસીસાને દાહાડે કરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં બૈરી પાસે ક્રિયા વિગેરે સરાવવાનો ચાલ નથી; એજ નંબરની કલમ ૪ તથા ૫ માં લખ્યા પ્રમાણે થાયછે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઇએ, ને સર્વેની સમજાવટથી માબાપની ક્રિયાનો ખરચ કરેછે, મોટા ભાઇને અધિકાર છે તે બે રૂ. કમીજાસ્તી ખરચ કરે તો સર્વે આપે લેછે.

૮. વારસ છતે અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને અત્રાપિ ક્રિયા કરે તેથી વારસો પોહોંચતો નથી.

૯. બૈરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા ધણીને ત્યાં થાય, ને બાપ ગોરણી કરે, તેમાં નંગ ૧ રૂ. ૫) નું મરનારના પલ્લાંમાંથી રાખે.

૧૦ અમારી ન્યાતમાં પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળતોજ નથી.

૧૧. અમારે મરનારની પાછળ લાહાણું કરવાનો ચાલ નથી. ને દક્ષણા તો સરાવતી વખત ગોરને બની આવે તે આપેછે.

૧૨. અમારામાં ક્રિયાખરચનો આંકડો મુકરર નથી, જેને જેટલું બની આવે તેટલો ખરચ કરે. અગર તે વખત નહી બની શકે તો જે દાહાડે બની આવે તે દાહાડે કરવો પડેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાને દાહાડે બની આવે તે પ્રમાણે એક ન્યાત જમાડે. નહી તો ખાંધિયા ખવડાવે. ને વરસી ઉપર એક બે સીધાં બ્રાહ્મણને આપે, નહી તો એજ નંબરની કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે પણ થાયછે.

૧૪. સમચરી કરવાનો અમારે ચાલ નથી, ને શરાધિયાંમાં પિંડ નાંખે.

દરજી–ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે, ને ક્રિયા બાબતમાં બ્રાહ્મણને જે જજમાનથી બને તે પોતાની શક્તિ મુજબ નીક્કે કરીને આપેછે; કાંઈ મુકરર ધારો નથી, જેને જે મળે તે આપે, ને જજમાનને નિભાવીને ગોરપણુ કામ લેછે. ને ન્યાતના બીલકુલ લોકને જમાડવાનો ધારો મુકરર નથી. મરનારનું હોય તો ન્યાતિભોજન કરાવે, ને ન હોય તો ક્રિયા કરનારની ખુશી; ન્યાત જમાડવાની હોય તો પોતાની મકદુર મુજબ જમાડે, ને ન હોય ને નહી જમાડે તો ન્યાતનો દાવો પણ જમવાનો નહી; જેમ પોતાથી બને તેમ ક્રિયા કરે.

૨. પોતાની સત્તાથી જીવતાજીવન પોતાના ઉલ્લાસથી ક્રિયા કરી શકેછે. કાંઈ કારણનો અટકાવ નથી, તેમાં કાંઈ ન્યાતનો હક જુદો નથી. ને તે મુઆ પછી તેના વારસને ફરીથી ક્રિયા ખરચ વધતો કરવો પડતો નથી, તેને પણ મળે તે મુજબ કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ, ને નાહના ભાઈની ખુશીવિના મોટા ભાઈ બાપની ક્રિયા

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

કરી શકેછે. બાપનો માલ હોય તો બાપના માલથી કરે, નહી હોય તો પોતાની ગતિ પ્રમાણે કરે. ને જેની ખુશીવિના થયું ને કેહેશે કે ખરચ બાપનો મારા જુમ્માનો મુજરે આપું નહી તે બને નહી, ખરચ બંનો સમાન પંચાયત સિરસ્તે મુજરે આપે. તે કરતાં વધતો ખરચ પોતાના મમતથી કર્યો હોય તો ખરચ કરનારનો જાય, ને બંને જણાએ પોતપોતીકી લડાઈથી જુદું જુદું ખરચ્યું તો જેણે જે ખરચ્યું તે ખરચ્યું, તે સંબંધી એકએક ઉપર દાવો નહી.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર છોકરાને છે, ને મરનારને બે છોકરા હોય ને વડો દિકરો આગ મુકે તો તેમ, નહી તો નાહનો પણ મુકી શકેછે. ને છોકરા હોય ને તે હાજર ન હોય તો બીજો ગેરશખસ સગો અથવા રસ્તાનો જનાર અગ્નિદાહ કરેછે; તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. બારમું એક સબબથી અટકેછે કે મરનારના પિત્રાઈમાં મરનારના દાહાડા ઉપર કોઈ મરી ગયું ને ક્રિયા કરનારને સૂતક પડયું તો બારમું અટકે તે મરનારના માસીસા ઉપર થાય, ને ક્રિયા સારનારને બીજો કાંઈ અટકાવ આવે તો તે મરનારના સગાંથી બારમું સરાવે, ને ખરચનું કામ ચલાવે.

૬. પિત્રાઈ મદત ન કરે ત્યારે બીજા સગાંથી બેરીને ક્રિયા કરાવવાનો અધિકાર છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈતી નથી, ને ક્રિયા કરવાનો જેને અધિકાર છે તેને ન્યાતિચાલ કરતાં વધતો ખરચ કર્યો તો બીજા ભાગદાર ન્યાતિચાલના નીભાવ મુજબ મુજરે આપે. એ સવાલનો જવાબ એજ નંબરના ઉપલા ત્રીજા સવાલના જવાબમાં પણ જાહેર કીધેલો છે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિ ક્રિયા કરે પણ તે ક્રિયા કરનાર વારસ નહી થાય, વારસાનો હક તો વારસનોજ છે.

૯. કોઈ બૈરીમાણુસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને ધણીના કુળમાં કોઈ આડો થઈ બેસી ક્રિયા કરે નહી તો તે મરનારીના બાપના કુળમાંના પણ ક્રિયા સારી ક્રિયા કરી શકેછે.

૧૦. કોઈ શખસ [ને] પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને બાપના કુળમાં વારસો મળ્યો તો તેપણ લે, ને બાપના કુળમાં વારસો નહી જોઈતો હોય ને ક્રિયા બાપના કુળવાળાને કરવા દે તો તે બાપના માલમાંથી બાપના કુળવાળા ક્રિયા કરી શકેછે, ને બાપની મીલકત નહી હોય તોપણ (બાપની ક્રિયા) મોસાળનો વારસો લીધો હોય અથવા નહી લીધો હોય તોપણ બાપની ક્રિયા પોતાની હુરમતથી છોકરાને કરવી મુનાસબ છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણુંનો મુકરર ધારો નથી, જેથી બને તો કરે; ને નહી બને તો નહી કરે; ને દક્ષણાનો પણ મુકરર ધારો નથી, જે મળે તે દક્ષણા આપે, ને નહી મળે તો દક્ષણા નહી આપે.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, મળે તેટલું ખરચે ને નહી મળે તો નહી ખરચે. ને મરનારની મીલકત હોય તો તે લઈ ને ખરચે, ને ન હોય તો નહી લે ને ખરચે—ને મળે તો ખરચ કરે, ને નહી મળે તો નહી ખરચ કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી તેરમાની ન્યાત મળે તો જમાડે. ને તેરમા પછીથી તે વરસી લગી કેટલી ન્યાત જમાડવી એપણુ મુકરર ધારો નથી, સંપત મુજબ માસીસો તથા છમાસી તથા વરસી કરે; મળે તો સારી સીધું આપીને ફક્ત સારનારજ જમે, ને મળે તો સર્વે ઘરના જમે, ને તેથી અધિક મળે તો સગાંનેએ કોઈ દિવસ જમવાનું નહોતરું કરે.

૧૪. જેમ મળે તેમ સમચરી કરે. મળીને પણ કરેછે, ને જુદું જુદું પણ કરેછે.

માળી—મોગરેલીઆ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે શાસ્ત્રના આધારે યથાશક્તિ ક્રિયા કરીએ છૈએ.

૨. અમારામાં આજદિન સુધી ક્રિયા કીધી નથી તો શું લખીએ?

૩. મોટા ભાઈ હાજર હોય તથા શુદ્ધ હોય ત્યાં લગી નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરતોજ નથી, ને સર્વે અધિકાર મોટા ભાઇનો છે.

૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૭. મુખ્ય અધિકારીને રજા જોઇએ નહી, ને ન્યાતસિરસ્તાથી વત્તો ખરચ કરે તો ભાગદાર રાજી ન હોય તો વત્તો ખરચ મુજરે આપે નહી.

૮. ક્રિયા કર્યાથી અત્રાપિ વારસ થતો નથી.

૯. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૦. ક્રિયા બાપના કુળવાળા કરે, ને તે નાદાર હોય તો મરનારના માલમાંથી કરે ને ખરચ વાજબી કરે.

૧૧. તેરમાને દાહાડે બધી ન્યાતને લાહાણું દીઠ લાડુ ૧ અચ્છેરનો કુલેરનો આપે, તથા દરેએ લાહાણું દીઠ મગ તથા ચણા અચ્છેર, ને મળે ત્યારે કેરી નંગ ૬ તથા કેળાં નંગ ૬ મળે ત્યારે આપેછે, ને પટેલને લાહાણું બેવડાં આપેછે.

૧૨. આંકડો કંઇ મુકરર નથી, ને કામ તો ગોર જાણે.

૧૩. અગિયારમાને દાહાડે વેહેવારવાળા જમે, ને બારમે ન્યાત જમે.

૧૪. જુદાં છતાં માબાપનાં સમચરી જુદાં કરે, અથવા મળતર પ્રમાણે.

માળી-સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૫.

૧-૧૪. અમારામાં મરનાર શખસની ક્રિયા જે કરેછે તે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે શાસ્ત્રઆધારે કરીએ છૈએ. ને મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો સપિંડીકરણ વિગેરે સર્વે કામ નાહનો ભાઇ કરે, ને બારમાની જમણવાર મળે તો કરે; માટે સવાલ ૧૪ નો જવાબ મુકતેસરમાં લખ્યો છે.

માળી-ગુલફરોસનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઇ મરી જાય તેની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણના કહ્યાથી કરીએ છૈએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરેછે, ને તેના મુઆ પછી તેનો પૈસો હોય તો થાય.

૩. એ વાતનો કાંઇ બંદોબસ્ત નથી, ધણીની મરજીમાં આવે તે સારે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનો છે, તે ન હોય તો કુટુંબી શિવાય ગમે તે મુકે.

૫. સપિંડી કરવાનો અધિકાર મોટા ભાઇને છે, ને મોટા ભાઇની રજાથી નાહનો ભાઈ પણ કરેછે. તેમાં કાંઈ અટકાવ આવે ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે વરસ દાહાડામાં કરેછે.

૬. પરણેલી બૈરી ક્રિયા કરેછે, ને તે ન હોય તો પિત્રાઇને અધિકારછે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદાર સરખાછે, સરખે ભાગે આપે ને સરખે ભાગે લે.

૮. અત્રાપિથી વારસ થવાતું નથી, ને ક્રિયા પણ કરી શકતો નથી.

૯. બૈરીની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાયછે, ને પિહેરમાં ગોરણી થાયછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને મોસાળના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, ને પછી તે શખસ મરી જાય ત્યારે તે માલમાંથી ખરચ કરે.

૧૧. બારમાનું લાહાણું મળેછે તે કરેછે, તેનું કાંઈ મુકરર નહી.

૧૨. ક્રિયાખરચનો આંકડો કાંઇ મુકરર નથી.

૧૩. ક્રિયામાં અગિયારમું તથા બારમું કરેછે, મળે તે ન્યાત જમાડેછે ને ન મળે તે શક્તિ પ્રમાણે.

૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે પુત્ર એટલા પિંડછે, પણ જેને મળેછે તે કરેછે.

કંદોઇ-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે, માટે ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે, જુદો માર્ગ કાંઈ નથી.

૨. કોઈ શખસ સંપતવાન હોય ને તેને સંતાન નહી હોય ત્યારે તે શખસ પોતાની જીવતક્રિયા કરે, ને તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈ જુદો નથી. ને તે શખસ મુઆ પછી તેના વારસને ન્યાતના ચાલ પ્રમાણે ક્રિયાખરચ કરવો પડેછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહના ભાઈથી ક્રિયા થાય નહી, ને અગર કરે તો તેને ખરચ બાપના માલમાંથી મુજરે નહી આપે. ને મોટો ભાઈ હાજર નહી હોય વા અશક્ત હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર વડા દિકરાનો છે, ને તે ન હોય ત્યારે નાહનો દિકરો મુકે, ને તેના પછી પિત્રાઈ મુકે; એમાંનું કોઈ ન હોય ત્યારે જે હાજર હોય તે મુકે, ને જે શખસ આગ મુકે તે શખસ દશાશ્રાદ્ધ સુધી સારે.

૫. મોટા ભાઈ છતાં બીજા કોઇને બારમું સારવાનો અધિકાર નથી, ને એમ કરતાં તેથી ન થાય તો તે જેને રજા આપે તે કરે; ને એમ કરતાં બારમામાં અટકાવ આવે તો જે દાહાડેથી અટકાવ મટે ત્યારે તેનું બારમું કરે.

૬. બૈરી પોતાની પરણિયતની હોય તો તેને ધણિની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, ને નાતરાંવાળીને નથી. ને તે બાઈની રજાથી પિત્રાઈ ક્રિયા ન કરે તો ઉતરતો અધિકારી ક્રિયા સારેછે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધારે ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર મુજરે નહી આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને એમ કરતાં કોઇ કરે તો ક્રિયા કર્યાથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઇ બૈરી મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને બાપને ઘેર તેરમું કરેછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય, ને સંતાન રહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ તેના બાપના કુળમાં નહી જાય, પણ મરી જનાર શખસનો ક્રિયાખરચ તેના બાપના કુળવાળા કરે, ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું એ છે કે કેળાં તથા કેરી નવનવ ચુલાદીઠ આપેછે, ને બીજા લાહાણાંનો નિયમ નથી. ને અગર કોઈ વરસ દાહાડામાં લાહાણું ન કરે તો રૂ. ૬ા પંચાતમાં આપે, ને પરણીને મરે તેની પછવાડી લાહાણું આપવાનો ચાલ છે. ને ન્યાતગોરને લાહાણું મળેછે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, પોતપોતાની સંપત પ્રમાણે કરેછે

૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાની તથા તેરમાની તથા વરસીની—એ ત્રણ ન્યાત જમાડવાનો ચાલ છે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કીધા પછી સમચરી કરવાનું એ જે સર્વેની મરજી હોય તો એકઠા કરે, નહી તો પોતપોતાને ઘેર મળે તે પ્રમાણે જુદાં કરે.

સુખડિયા—શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં એકજ ધર્મ છે મેસરીનો, ને જે કોઈ ક્રિયા કરેછે તે બ્રાહ્મણના કહ્યાથી શાસ્ત્રને આધારે કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયાનો ચાલ નથી, ને જેને મળે તો તે ન્યાત જમાડેછે.

૩. મોટા ભાઈ ન કરે તો નાહનો ભાઈ કરી શકેછે; બાપનો માલ હોય તો તેમાંથી મુજરે આપે, ને ન હોય તો સૌ પોતીકા હિસ્સા પ્રમાણે ભાઈઓ ભાગ કાહાડીને તે દાહાડો સાચવેછે.

૪. આગ તો તેના ઘરનો છોકરો મુકે, ને છોકરો ન હોય તો તેના ઘરમાંથી ગમે તે મુકે.

૫. સપિંડીકર્મ તો મોટા ભાઈ કરે, ને કાંઇ સબબથી તેને અટકાવ હોય તો મોટા ભાઈની રજાથી નાહનો ભાઇ કરેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરવાનો અધિકાર બૈરીને નથી, ને તેના પિત્રાઈ લોક મદત ન કરે તો તેથી ઉતરતો અધિકારી કરેછે.

૭. ક્રિયા કરવાનો જેને અધિકાર છે તે ખરચ કરે બાપની મીલકત હોય તો, નીકર સૌની સલાહથી કરે ત્યારે સઘળા ભાગિયાઓની સલાહથી ચાલે. કોઇ શખસ પોતાની મરજીથી વધતું ખરચે તો તેની ખુશી.

૮. વારસ છતાં કોઇ અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી, ને તે ક્રિયા અટકાવે કરે તો તે વારસ થતો નથી. ને તે વારસ ગામ ગયો હોય તો માલમતા જે હોય તે અનામત રેહે, ને તે આવે ત્યારે પોતીકી મેળે લે વારસ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તો પોતાના ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતીકી માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય, અગર તેની બેહેન તથા ભાણેજ ન હોય તો તેના બાપના કુળના તથા મોસાળના મળીને તે ન્યાતના લોકના હજુર ખરચી શકેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયામાં લાહાણુંનો ચાલ નથી, જેને મળે તે કરેછે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાખરચ તો મળેછે તે કરેછે,

૧૩. અમારી ન્યાતમાં દશાથી તે વરસી પર્યંત જે મળે તે કરે, તેનું કાંઈ બીજું મુકરર નથી.

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણ કર્યા પછી સમચરી તો જેને મળે તે કરે.

કુંભાર–ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૯.

૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ છે, તેનો જવાબ એ છે જે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે શાસ્ત્રઆધારે કરીએ છૈએ. ને મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો સપિંડીકરણ વિગેરે સર્વે કામ નાહનો ભાઇ કરે, ને જમણવાર તો એક બારમાને દાહાડે કરેછે.

કુંભાર–લાડ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે.

૨. અમારામાં કોઈ શખસ જીવતાં પોતાની જીવત ક્રિયા કરી શકતો નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોટો ભાઈ હાજર હોય તો મોટો ભાઈ કરેછે, ને મોટો ભાઈ પરદેશ ગયો હોય તો નાહનો ભાઇ કરે, ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર જે હાજર હોય તે મુકેછે, ને તે એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઇને અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ કરે, ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, માથાના વાળ ઉતરાવીને ક્રિયા કરે; ને પિત્રાઈ લોક તેની મદત ન કરે તો ગૌણ કેહેતાં ઉતરતા અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરી શકેછે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા લઈને કરે, ને કોઈ ભાગદાર વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર પાસે મુજરે લેછે.

૮. વારસ પરદેશ ગયો હોય ને અત્રાપિથી ક્રિયા કરે, પણ ક્રિયાના કસ્યાથી તે વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, તેના બાપના કુળવાળા તો ગોરણીનો હક કરીને જમાડેછે મળે તો.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય, ને પછી તે મરી જાય ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં જાય, ને ક્રિયા તો બાપના કુળવાળા કરે ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણુંનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પોતપોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનો ચાલ નથી, ને મળે તો સગાંવાહાલાં જમાડેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી તો જેને મળે તે કરેછે,

કુંભાર–ઓરપાડના લોકોનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરે, બીજો માર્ગ જુદો નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરી શકતો નથી. બાપની ક્રિયા[નો] બેહુને વિચારે

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ખરચ કરેછે. ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે, ને ખરચ થાય તે બરાબર આપે લે છે.

૪. આગ મુકવાનો મોટા ભાઇને અધિકાર છે. મોટા ભાઈ હાજર નહી હોય તો નાહનો ભાઈ આગ મુકે, અગર છોકરા મુકે; છોકરા નહી હોય તો ભત્રીજા અથવા બીજા પિત્રાઈ જે હોય તે આગ મુકે; એ પ્રમાણે એકાદશા વિગેરે સર્વે કામ અનુક્રમે થાય છે.

૫. સપિંડીકર્મ કેહેતાં બારમું તે પણ ઉપરની લખેલી ચોથી કલમ પ્રમાણે થાય છે.

૬. અમારામાં ઔરી પાસે ક્રિયાકર્મ કરાવતા નથી, એ નંબરની ચોથી કલમ પ્રમાણે થાય છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરે તે સર્વે ભાગદારોની સમજુતીથી થાય છે. એમ કરતાં મોટા ભાઈ[એ] બે રૂપિયા જાસ્તી ખરચ કર્યા હોય તો સર્વે મુજરે આપેછે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી; અત્રાપિ કરે તો વારસો પોહોંચતો નથી.

૯. કોઈ ઔરી માણુસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં કરે; ને બાપને બની આવે તો ગોરણી કરે, તેમાં નંગ ૧ રૂ. ૧૦) નું તેના પલ્લાંમાંથી રાખે.

૧૦. અમારામાં માના કુળમાંથી વારસો મળતો નથી.

૧૧. અમારે મરનારની પાછળ લાહાણું કરવાનો ચાલ નથી, ને દક્ષણામાં તો પોતાનો ગોર હોય તેને બની આવે તે આપેછે.

૧૨. ક્રિયાખરચ કરવાનો આંકડો મુકરર નથી, જેને જેટલું બની આવે તો કરે; છેવટે નહી બને તો રૂ. ૧ ની તાડી તથા વાલ લાવીને તેણે પણ કામ ચલાવે.

૧૩, મરનારની પછવાડી બારમાને દાહાડે બની આવે તે પ્રમાણે જમાડે, અથવા દશ પાંચ ખાંધિયા ખવડાવે, ને વરસી ઉપર બ્રાહ્મણને સીધું ૧ આપે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેંચણ કરી હોય અથવા નહી કરી તોએ સમચરી કરવાનો ચાલ નથી, ને શ્રાદ્ધ તો સર્વે સારેછે.

કુંભાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૨.

૧–૧૪. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરવાનું કાંઈ મુકરર નથી, પણ દશાને દાહાડે સારવું તથા અગિયારમે કાષ્ઠું બાળવું તથા બારમે સારવું તથા તેરમે સરવણી કરવી ને ગોરને ચાર સીધાં આપવાં—એટલું કરવું તો જરૂર છે; ને બીજો ખરચ તો મળે તો કરે, નહી તો કાંઈ નહી. તેથી એ ૧૪ કલમના જવાબ વિગતવાર લખ્યા નથી.

ધોબી—રાવતિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરેછે—દશા તથા એકાદશા તથા દ્વાદશા તથા ત્રયોદશા તથા માસીસો તથા છમાસી તથા વરસી જેને મળેછે તે કરેછે, ને નથી મળતું તે નથી કરતા; ને નથી કરતા તેના ઉપર ન્યાતનો જોરો નથી, ને મળે ત્યારે કરે પણ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ ક્રિયા કરતો નથી ને મુઆ પછી તેના વારસને મળેતો કરે.

૩. મરનાર શખસની ક્રિયા મોટા છોકરો હાજર હોય તો મોટો કરે, ને નાહનો હાજર હોય તો નાહનો કરી શકેછે. ને બાપનો માલ હોય તો તેમાંથી કરે ને નહીકર બંને બરાબર હિસ્સે કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનોછે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી મુકી શકેછે, ને કુટુંબી ન હોય તેને પંચના લોક જેને કેહેછે તે મુકેછે.

૫. એ કામમાં અટકાવ આવે ત્યારે જાયછે, ને ફરી સારવાનો ચાલ નથી.

૬. ઔરીને ક્રિયાનો અધિકાર નથી, ને કુટુંબી ખુશીથી કરે તો કરી શકેછે, નહીતર અટકાવ નહી.

૭. સર્વે મળીને જુદા રેહેતા હોય તો—ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વ ભાગદાર એકઠા રેહેતા હોય તો જે કરે તે મુખત્યાર છે.

૮. અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને અત્રાપિ[ને] વારસ પણ કરી શકતો નથી.

૯. બૈરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય છે.

૧૦. મોસાળના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે મરનારના માલથી ખરચ થાય છે, ને કુટુંબી પણ ત્યાં આવીને બેસેછે, ને મળી હળીને કરેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણાંનો ચાલ નથી, તથા દક્ષણાનો પણ ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાખરચનો આંકડો કાંઇ મુકરર નથી, મળે તે પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી ન્યાતિભોજન કરવાનો ચાલ મુકરર નથી, જેને મળેછે તે શક્તિ પ્રમાણે કરેછે, ને નાચાર નથી કરતો તેને પંચ પુછી શકતી નથી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરીને પછી મરનારનું સમચરી તથા ધર્મનું કામ સારો હોય તો કરે, ને ન કરે તેને કોઈ પુછી શકતું નથી.

ધોબી–પરદેશી બુંદેલિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૯.

૧–૧૪. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી, કોઈ શખસ મરે તેની પછવાડી બ્રાહ્મણને સીધું આપીએ છૈએ; ને દક્ષણામાં જનાદી ૨ આપીએ છૈએ. ને તેની પછવાડી ખરચ કરવાનું કારણ તો એ છે જે જેને મળે તે તેની પછવાડી ખરચ કરેછે, ને ન મળે તે નથી પણ કરતા, ને જે શખસને નથી મળતું ને ક્રિયા તેની પછવાડી નથી કરતા તેની ન્યાતમાં આબરૂ જાયછે. ને ગ્રંથ તો અમે કાંઈ જાણતા નથી તો શું લખીએ? ને મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કોઈ કરતું નથી ને મોટા ભાઈની રજા વિના નાહના ભાઇને ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી. ને આગ મુકવાનો ચાલ તો દિકરાનો છે, ને દિકરા નહી હોય તો ભાઈ મુકે, ને ભાઇ ન હોય તો પોતાના સગાં મુકે, ને સગાં ન હોય તો ન્યાત મુકે; ને સપિંડીકરણનો ચાલ નથી, ને બૈરીને ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી, એજ રીત એ સવાલ ૧૪ ના જવાબ લખ્યાછે.

ધોબી–આહીર ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૫.

૧. ક્રિયા તો શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૨. અમારામાં જીવતક્રિયા કરેછે તે પોતાની ખુશીથી કરેછે, ને પછવાડી વારસ કાંઈ માલ હોય તો ખરચ કરે, નહી તો સારીને બેસી રેહેછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરે નહી, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઇ કરે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી મુજરે લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો છોકરાનો છે. ને તે નહી હોય તો કુટુંબી મુકેછે, ને કુટુંબી નહી હોય તો જે હાજર હોય તે મુકેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારસું મોટા ભાઈ સારે, તે ન હોય તો નાહનો ભાઈ સારે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી સારેછે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને પિત્રાઈ ક્રિયા નહી કરે તો પંચ પુછી શકેછે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ તો સર્વે ભાગદારની સલાહથી થાય છે, ને ક્રિયાનો કરનાર વધતો ખરચ કરે તો મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થતી નથી–ને કરે તો વારસ થઇ શકતો નથી.

૯. બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. અમારામાં માના કુળમાંથી વારસો મળતો નથી.

૧૧. લાહાણાં તથા દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૧૨. ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાની એક ન્યાત જમાડીએ છૈએ.

૧૪. સમચરીશ્રાદ્ધ જેથી બની આવે તે કરેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

કડિયા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ". અંક ૪૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કહ્યાથી ચાલીએ છૈએ, ને શાસ્ત્ર સર્વેત્ર કબુલ છે કોકીલમતવિના—તે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં વારસ છતાં કોઈ જીવતક્રિયા કરી શકતું નથી તો શું લખીએ ?

૩. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તો મોટા ભાઇનો છે, ને મોટા ભાઈની રજાથી નાહનો પણ કરી શકેછે. ને વાજબી કરે તો ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે વાજબી ખરચ આપેછે.

૪. આગ મુકવાનો તો પુત્રનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી શિવાય બીજો કોઈ મુકે છે, તેને દશાપિંડ સુધી કરવાનો અધિકાર છે.

૫. સપિંડી કર્મમાં અટકાવ આવે છે ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખેલા દિવસ છે વરસી સુધી તે દાહાડે કરી શકેછે, ને મોટા ભાઈની રજાથી નાહનો કરેછે.

૬. ઐરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, શા માટે જે નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈએ, ને અધિકારી ન્યાતસિરસ્તાનો વાજબી ખરચ કરેછે તેમાં સર્વે મુજરે આપેછે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા નથી થઈ શકતી, ને અત્રાપિ ક્રિયા કર્યાથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તો ધણીના કુળમાં છે, ને બાપના કુળમાં ગોરણીનો ચાલ છે.

*૧૦. કોઈ શખસને માતાના કુળમાંથી વારસો મળ્યોછે તેનો દાહાડો તો બાપના કુળમાં ક્રિયા કરવી વાજબી છે ને મરનાર શખસને અંગે ખરચ થયો મોસાળમાં રેહે ત્યાં ખરચ કરે.

૧૧. ક્રિયા ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૨. ક્રિયાનું લાહાણું મુકરર નથી.

૧૩. અમારી નાતમાં અગિયારમાથી તે વરસી સુધી ૧ ન્યાત જમાડેછે, જેને મળે તે બારમાને દાહાડે—એજ રીત છે.

* આ જવાબના પાછલા ભાગનો અર્થ બંધ બેસતા નથી.

૧૪. મોટા દિકરો (ને) સમચરીશ્રાદ્ધ કરેછે, ને શાસ્ત્રે પુત્ર એટલા પિંડ કબુલછે.

કડિયા—ઈડિડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." ૧૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છૈએ, ને કોકીલમત અમારી ન્યાતમાં નથી.

૨. કોઈ શખસ પોતાની જીવતક્રિયા કરેછે તેનું કારણ એ છે જે તે શખસને કોઈ પાછળ નહી હોય ને તે ધણી પાસે કંઈ આસ્થા હોય, ને તેની ખુશીથી કરે ને ન્યાતને જમાડે; ને ફરીવે તે મુઆ પછી તેના વારસને ક્રિયાખરચમાં સારણાંની વિધિ તથા મરનાર શખસે ન્યાત નહી જમાડી હોય તો ન્યાત જમાડવી પડેછે—એ ચાલ છે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરતો નથી, ને અગર મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરે, ને બાપના માલમાંથી ખરચ મુજરે લે. ને બાપનો માલ નહી હોય તો પોતાની સંપત પ્રમાણે બાપની પછવાડી બંને ભાઈ મળીને ખરચ કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર દિકરાનો છે, ને દિકરો નહી હોય તો ભાઇ વિગેરે કુટુંબીનો છે તે મુકે, ને તે નહી હોય તો પંચાતના લોક મુકી શકેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઈ ન કરે તો નાહનો ભાઈ કરે, ને મોટા ભાઈને કાંઈ અટકાવ હોય તો તે અટકાવ વિસા પછી બારમું કરી શકેછે.

૬. ઐરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, તેને કોઈ કુટુંબી નહી હોય તો સઘળી ક્રિયા ઐરી કરેછે, ને તેમાં મરનારના પિત્રાઈ લોક તેની મદત ન કરે તો ગૌણ કેહેતાં ઉતરતા અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરેછે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદાર વારસો લે તો ખરચ મુજરે આપે, ને સૌની સલાહથી કરે. ને બાપે તથા માએ એક દિકરાને વારસ કર્યો હોય તે કરે, તેમાં સર્વે ભાગિયા ખરચ મુજરે આપતા નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થતી નથી.

૯. કોઈ બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળવાળા કરે, ને ધણીના કુળવાળા ન કરે તો તેના બાપના કુળવાળા તે બૈરીના પલ્લાંમાંથી તથા તેના માલમાંથી કરી શકેછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને અગર તેના બાપના કુળમાં વારસો નહી જાય તોએપણ ક્રિયા બાપના કુળવાળા કરે, ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ એ છે જે મરનારની પછવાડી દરેને દાહાડે કુલેરનો લાડવો શેર ૦ા નો, [તથા] મગચણા લાહેછે; દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે ખરચ કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી બારમાની એક ન્યાત જમાડવાનો ચાલ છે, બીજી જમણવાર તો મળે તો કરેછે.

૧૪. સમચરીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

કડિયા—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છૈએ, ને કોકીલમત અમારી ન્યાતમાં નથી.

*૯. કોઇ બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળવાળા ન કરે તો તેના બાપના કુળવાળા તે બૈરીના પલ્લાંમાંથી તથા તેના માલમાંથી કરી શકેછે.

કડિયા—મારવાડી રજપુતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છૈએ, ને કોકીલમત અમારી ન્યાતમાં નથી.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ક્રિયા કરેછે તેનું કારણ એ છે જે તે શખસને કોઈ પાછળ નહી હોય ને તેની પાસે કાંઈ આસ્તા હોય ને તેની ખુશીથી કરે, ને ન્યાતને જમાડે તો પોતાની ખુશી; ને ફરીને તેના વારસને ક્રિયાખરચ કરવો પડતો નથી.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરતો નથી, ને અગર મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરે, ને બાપના માલમાંથી મુજરે લે. ને બાપનો માલ ન હોય તો પોતાની સંપત પ્રમાણે બાપની પછવાડી બંને ભાઈ મળીને ખરચ કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર દિકરાનો છે, ને દિકરો ન હોય તો ભાઈ વિગેરે કુટુંબી મુકે, ને તે ન હોય તો જમાઈ મુકે, ને તે ન હોય તો પંચાત મુકી શકેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઇ શિવાય બીજો કોઈ કરતો નથી, ને અટકાવ આવે તો તે અટકાવ ગયા પછી બારમું કરી શકેછે.

૬. બૈરી નાતરે ન જાય તો પોતાના ધણીની સર્વે ક્રિયા કરેછે ને તેમાં મરનારના પિત્રાઈ લોક તેની મદત ન કરે તો ગૌણ કેહેતાં ઉતરતા અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરી શકેછે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈએ, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરતો નથી. સર્વે ભાગદારની સલાહથી કરેછે એજ રીતછે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થતી નથી તો શું લખીએ?

૯. કોઈ બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, બાપના કુળમાં થતી નથી.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને અગર તેના બાપના કુળમાં વારસો નહી જાય તોએપણ ક્રિયા બાપના કુળવાળા કરે ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહણું તથા દક્ષણા કાંઈ છે નહી.

---

* જે કલમો અંક ૧૪૮વાળા સાથે નથી મળતી તેટલીજ ઉતારો છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ક્રિયાખરચનો આંકડો મુકરર નથી તો શું લખીએ?

૧૩. સંપત પ્રમાણે કરેછે, ને તેનું વરસી આવે ત્યારે ન્યાતે બધે ખાજાં વેહેચેછે.

૧૪. સમચરીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

ગોલારાણાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે, માટે ક્રિયામાં શાસ્ત્ર કબુલ છે.

૨. કોઈ શખસ સંપતવાન હોય ત્યારે પોતાની જીવતક્રિયા કરે ને મુઆ પછી જે કાંઈ માલ હોય તે પ્રમાણે તેના વારસને ક્રિયાખરચ કરવો પડેછે, ને કાંઈ માલ ન હોય તો ન્યાતના ચાલ પ્રમાણે સારીને બેસી રેહે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહના ભાઈથી ક્રિયા થાય નહી, ને એમ કરતાં મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી મુજરે લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર દરજ્જા પ્રમાણે દિકરાઓનો છે, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ વિગેરે સગાં હોય તે દરજ્જા પ્રમાણે મુકે, ને તે કોઇ ન હોય તો પંચાતમાંથી હરકોઈ આગ મુકે.

૫. બારમું કરવાનો અધિકાર મોટા ભાઈને છે, ને તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરે.

૬. અમારામાં બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને મરનારના પાસેના પિત્રાઈ ન કરે તો ઉતરતા પિત્રાઈ અધિકારી પાસે કરાવે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈએ, ને એમ કરતાં કોઈ વધારે ક્રિયાખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચને મુજરે નહી આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને એમ કરતાં કોઈ ક્રિયા કરે તો વારસ થઈ શકે નહી.

૯. કોઈ બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને બાપને મળે તો ગોરણી કરે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે જે વારસ થાય તે ક્રિયા ખરચ કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંનો નિયમ નથી, મળે તો કરે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, મળે તે પ્રમાણે કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનું કાંઈ મુકરર નથી, મળે તે પ્રમાણે જમાડે.

૧૪. સમચરી કરવાનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને મળે તે ભાઈ કરે.

ખતરી–વણકરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમારો ગોર કરાવેછે, દશા તથા એકાદશા તથા દ્વાદશા તથા ત્રયોદશા ન્યાતની રીતી પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૨. બીજા સવાલનો જવાબ—ન્યાતનો ધારો નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોટો ભાઈ તથા નાધડો ભાઈ અથવા બીજા ભાઈઓ હોય તે જે બાપમાં એકઠા હોય ને હાજર હોય તે ક્રિયા કરે.

૪. અમારી ન્યાતમાં આગ મુકવાનો અધિકાર–જે કોઈ પોતાના છોકરા તથા છોકરાના છોકરા તે વિગેરે પિત્રાઈ આગ મુકેછે.

૫. બારમાનો ખરચ જે કોઈ હાજર હોય ને જેને માથે ખરચ હોય તે ખરચ કરે, તેનો અટકાવ નહી.

૬. અમારી ન્યાતમાં મરનારને છોકરા નહી હવા તો તેના પિત્રાઈઓ તેથી ઉતરતા પિત્રાઈઓ પાસે ક્રિયા કરાવેછે, ને અમારી ન્યાતમાં પિત્રાઈ નહી સારે તો તેની બૈરી ક્રિયા કરે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાખરચ કરવામાં સૌભાગદાર બરોબર છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૮. સવાલ આઠમાં—ધણી છતાં વારસ કીધો હોય તે ક્રિયા કરી શકેછે.

૯. બૈરી મરી જાય ત્યારે ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦ જે શખસ (ને) પોતાની માના કુળમાંથી વારસો લે તે મરનારના માલમાંથી ક્રિયા કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાબાબતમાં મળે તેખરચ કરેછે, દિન ૩ તથા ૪—જે મળે તે ખરચ કરીને બેસી રેહે.

૧૩. સવાલ બારમાં લખેલું છે તેથી મળે તો કરેછે, નહી મળે તો નહી કરે; અગર, મળેતો કરી શકેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેંચણ કરી લીધી હોય તેની સરત કીધી હોય તે પ્રમાણે સમચરી કરે.

ખતરી—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમારો ગોર કરાવે છે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ, ને દશા તથા એકાદશા તથા દ્વાદશા તથા ત્રયોદશા ન્યાતની રીત પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૨. બીજા સવાલનો જવાબ એ જે અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરવાનો ધારો નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોટો ભાઈ તથા નાહનો ભાઈ અથવા બીજા ભાઈઓ હોય ને જે બાપમાં એકઠા રેહેતા હોય તેમાંથી જે હાજર હોય તે ક્રિયા કરે, ને તે નહી હોય ત્યારે જે જુદા રેહેતા હોય તે કરેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં આગ મુકવાનો અધિકાર જે કોઈ પોતાના છોકરા હોય તો તે મુકે, ને તે નહી હોય તો છોકરાના છોકરા મુકે, ને તે નહી હોય તો ભાઈ તથા ભાઈનો દિકરો મુકે, ને તે નહી હોય તો પિત્રાઈ મુકે, એટલામાં કોઈ ન હોય ત્યારે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જે સગાંને મુકવાનો અખત્યાર હોય તે મુકે, ને સગાં નહી હોય તો મોહોલ્લાનો પટેલ મુકેછે, ને જે આગ મુકે તે શખસ તેની ક્રિયાનું સરવે કામ કરેછે.

૫. બારમાનો ખરચ જે કોઈ હાજર હોય ને જેને માથે ખરચ હોય તે ખરચ કરે, તેનો અટકાવ નહી.

૬. અમારી ન્યાતમાં મરનારને છોકરા નહી હોય તો તે બૈરી તેના પિત્રાઈ પાસે ક્રિયા કરાવે, ને પિત્રાઈ ક્રિયા ન સારે તો તેથી ઉતરતાં ગમે તે સગાં પાસે ક્રિયા કરાવેછે, ને તેને સગાં કોઈ ન હોય તો ઉપરની કલમ ૪ પ્રમાણે મોહોલ્લાનો પટેલ કરેછે. બૈરીએ આજ સુધી ધણીની ક્રિયા સારી નથી.

૭. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાખરચ કરવામાં જેટલા એકઠા રેહેતા હોય તે સૌએ ભાગદાર બરાબર છે.

૮. ધણી છતાં જેને વારસ કરી ગયો હોય તે વારસ ક્રિયાનો ખરચ કરી શકેછે.

૯. બૈરી મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય છે.

૧૦. જે શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે તે માલમાંથી તેની ક્રિયાનો ખરચ કરેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાબાબતમાં મળે તો ખરચ કરેછે, ને નહી મળે તો પોતાની પાંતી એટલે પોતાના મોહોલ્લામાં રૂ. ૨) આપે એ ચાલ છે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી ન્યાત જમાડવાનો ચાલ મુકરર નથી. જેને મળે તો ન્યાત જમાડે ને ન મળે તો પોતાનો વેહેવાર જમાડે, ને તે ન જમાડે તો પોતાનો મોહોલ્લો જમાડે, ને મોહોલ્લો જમાડવા નહી મળે તો ઉપરની કલમ ૧૨ મી પ્રમાણે રૂ. ૨ પોતાના મોહોલ્લામાં આપે એ ચાલ છે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેંચણ કરી લીધી હોય ને તેની સરત કીધી હોય તે પ્રમાણે સમચરી કરેછે.

ખતરી—વણુકર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે

શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમારો ગોર કરાવેછે, તે પ્રમાણે દશા તથા એકાદશા તથા દ્વાદશા તથા ત્રયોદશા સારીએ છૈએ, ને ખરચ ન્યાતની રીત પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૨. કોઈ શખસ પોતાની ખુશીમાં આવે તો જીવતક્રિયા કરેછે; ને કાંઈ મીલકત હોય તો તેના વારસ પાછળ ક્રિયાખરચ કરેછે, ને મીલકત નહી હોય તો ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે સારીને બેસી રેહે.

૩. મોટો ભાઈ હાજર હોય તો મોટો ભાઈ સારે, ને તે હાજર ન હોય તો નાહનો ભાઈ સારે, ને મોટો ભાઈ હાજર હોય ને તે અદાવતથી તથા અટકાવથી ન સારે તોએપણુ નાહનો ભાઈ સારેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં આગ મુકવાનો અધિકાર— જે કોઈ પોતાના છોકરા તથા છોકરાના છોકરા વિગેરે પિત્રાઈ મુકેછે.

૫. એનો જવાબ કલમ ૩ પ્રમાણે.

૬. અમારી ન્યાતમાં મરનારને છોકરા નહી હવા તો તેના પિત્રાઈઓ તથા તેથી ઉતરતા પિત્રાઈઓ પાસે ક્રિયા કરાવે; ને અમારી ન્યાતમાં પિત્રાઈ નહી સારે તો તેની બૈરી ક્રિયા સારે.

૭. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગિયા બરાબર છે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયાશ્રાદ્ધ થાય નહી, પણ સારનાર શખસને ન્યાતના લોક અપાવે તે પ્રમાણે તેને તે આપે, ને ધણી પોતાની હૈયાતીમાં જેને વસિયતનામું કરી આપી ગયો હોય તે ક્રિયાનો ખરચ કરેછે.

૯. બૈરી મરી જાય ત્યારે ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. જે શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયાનો ખરચ તે માલમાંથી થાયછે.

૧૧. ક્રિયાનો તથા લાહાણુંનો તથા દક્ષણુનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાબાબતમાં મળે તો ખરચ કરેછે, નહી મળે તો દિન ૩ સારીને બારમાને દાહાડે ઘંઉનો આટો શેર ૫ તથા દાળ શેર ૧ ખરચ કરે, ને પંડિત તથા પટેલને બેસાડીને જોત કરે, તથા ફુલની માળા બાંધે, એ કર્યા વગર તો ચાલેજ નહી, જે એ ન કરે તો તે ન્યાતનો ગુન્હેગાર થાય.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાતો જમાડવાનો ચાલ મુકરર નથી, મળે તો જમાડેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી ત્યારે સમચરી તો જે ભાઈની મરજીમાં આવે તે સારેછે.

ખતરી—ફુરસરામીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૦.

* ૪. અમારી ન્યાતમાં આગ મુકવાનો અધિકાર પોતાના છોકરાઓનો છે, ને તે ન હોય તો છોકરાના છોકરા, ને તે ન હોય તો મરનારના ભાઈનો છે, ને તે ન હોય તો ભત્રીજાનો છે, ને તેમાંનું કોઇ ન હોય ત્યારે પિત્રાઈનો છે, ને પિત્રાઈ ન હોય તો ગોત્રીનો છે, એટલા અધિકારી છે ને તેમાંનું કોઈ આગ નહી મુકે તો તે શખસને ન્યાતના લોક ન્યાતબાહાર મુકેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં મરનારને છોકરો નહી હોય તો તેના પિત્રાઈઓ સારે, ને તે ન સારે તો તેથી ઉતરતા પિત્રાઈઓ પાસે ક્રિયા કરાવે, ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો બૈરી માથું મુડાવીને સારે.

ખતરી—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૧.

†૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયા કરવા ચાહે તો તે કરી શકેછે, ને તે મુઆ પછી તેના વારસ સારે પણ ખરા ને તેની માલ મીલકત હોય તો તેના વારસને ફરી ન્યાતનો ખરચ કર્યાવિના ચાલે નહી, અગર તેની માલમીલકત ન હોય તો તે વારસ પંચના લોકને દેખાડે ને પંચની નજરમાં આવે કે એની કાંઈ માલમીલકત નથી તો ખરચ કરવાનું પંચનું જોર નથી.

૩. મોટો ભાઈ હાજર હોય તો તે સારે, ને મોટો

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૬૮ વાળાની સાથે મળતોછે તેથી તફાવતવાળી કલમો માત્ર લખીછે.

† આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા સાથે મળતોછે તેથી તફાવતની કલમો ઉતારીછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ભાઈ અદાવતથી નહી સારે તો બીજો ભાઈ સારે અથવા બાપનામાં જે છોકરો એકઠો રેહેતો હોય ને બાપ તેને સારવાનું કહી ગયો હોય તો તે સારે ત્યાં-સુધી બીજા છોકરાને સારવાનું મંજુર નથી; તથા ક્રિયાનો ખરચ તો સર્વે ભાગદાર મળીને કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર છોકરાનો છે, ને તે ન હોય તો છોકરાનો છોકરો મુકે, ને તે ન હોય તો ભાઈભત્રીજા મુકે, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ મુકે, ને તે ન હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને આગ મુકવાનો અધિકાર હોય તે મુકે, ને તે શખસ ક્રિયાનું સર્વે કામ કરે.

૫. બારમું તો છોકરા હોય તે સારે, ને તેનો ખરચ જેને માથે હોય તે કરે. ને તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે નીકળે તેમ થાય.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને જે કોઈ તેનો કુટુંબી હોય તે સારે, ને અગર તે નહી સારે તો પંચાયતના લોક તેને પુછી શકેછે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ, ને જે વધતો ખરચ કરવા ચાહે તો બીજા ભાગદાર મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિએ અટકાવથી ક્રિયા કરી હોય તેથી તે વારસ થઈ શકતો નથી, ને વારસ તો જે ધણી કરી ગયો હોય તેજ ખરો અથવા જે હોય તે ખરો.

૯. જે બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય છે, ને બાપને ઘેર તો ગોરણી જમાડે છે.

૧૦. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે મરી ગયો ત્યારે તેની ક્રિયા તેના બાપના કુળમાં થાય ને તેનો ખરચ તેની મીલકતમાંથી કરે.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, મળતર પ્રમાણે કરે.

૧૩. એ વાત તો મળતર ઉપર છે, કાંઈ મુકરર નથી જે આટલી ન્યાત જમાડવી.

ખતરી—ગણદેવીગરા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૨.

[આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા મુજબ છે એવી તેમણે કબુલયત લખી આપીછે તે કબુલયત છેવટે ઉતારવામાં આવી છે.]

ખતરી—સામસંગીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણના કહ્યાથી અમારી શક્તિ પ્રમાણે બની આવે તેવું કરીએ છૈએ, ને શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે કોકીલમતવિના.

૨. કોઈ શખસના મનમાં એવું આવે કે અમારી પછવાડી એ કરશે નહી ત્યારે તે શખસ પોતાને હાથે કરેછે, ને મુઆ પછી પૈસો હોય તો કરેછે, ને ન હોય તો કોઈ કહી શકતું નથી.

૩. મોટા ભાઈની રજાથી નાહનો ભાઈ સઘળું કામ કરી શકેછે; ખરચ મરનારના માલમાંથી કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પુત્રનો છે ને પુત્ર ન હોય તો કુટુંબી કરી શકેછે, ને કુટુંબી પણ ન હોય તો જે કોઈ હાજર હોય તે મુકી શકેછે, ને પુત્ર તથા કુટુંબી મુકે તો સર્વે ક્રિયા કરી શકેછે, ને અત્રાપિ મુકે તો દશાશ્રાદ્ધ કરી શકેછે, ને જમાઈ પણ મુકી શકેછે.

૫. સપિંડીકરણમાં કાંઇ અટકાવ આવી પડે તો શાસ્ત્રમાં કહ્યા છે તે દાહાડે વરસી સુધી કરી શકેછે.

૬. બૈરીને ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરવાનો ચાલ નથી.

૭. અધિકારી વધતો ખરચ કરે તો કરી શકેછે, પણ ભાગદાર રાહનો ખરચ મુજરે આપે.

૮. અત્રાપિ અટકાવથી ક્રિયા કરી શકેછે, પણ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. બૈરીની ક્રિયા કરવાનો ચાલ ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. જેનો વારસો છે તેને ત્યાં ક્રિયા થાયછે.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં તેરમાની ન્યાત ૧ જમાડવાનો ચાલ છે, પણ જેને મળેછે તે કરેછે.

૧૪. શાસ્ત્રમાં પુત્ર એટલા પિંડ છે, સપૂત હોય તે કરેછે.

રજપુત—ડફગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૪.

૧–૧૪. ક્રિયાબાબતના સવાલ ૧૪ છે, તેનો જવાબ એ છે જે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે શાસ્ત્ર આધારે કરીએ છૈએ, ને મોટા ભાઈને અટકાવ હોય યા પરદેશ હોય તોપણ સપિંડીકરણ પણ કરે ને સર્વે કામ નાહનો ભાઈ કરે, ને જમણવાર તો ૧ બારમાને દાહાડે કરે, ને ન કરે તો ન્યાતના લોક તેને કહીને કરાવે, ને છમાસી તથા વરસીની જમણવાર મળે તો કરે.

રજપુત—જાદવવંશી સાબલાગામનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૮.

૧. અમારામાં ક્રિયા કરેછે તે ગોરના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૨. કોઈ શખસ મુઆની પેહેલાં પોતાની જીવત ક્રિયા કરેછે ને તે મુઆ પછી જો કાંઈ માલ હોય તો તેના વારસ ક્રિયાખરચ કરેછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહના ભાઈથી ક્રિયા થાય નહી, ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ બાપનો ક્રિયાખરચ કરે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી મુજરે લે.

૪. આગ મુકવાનો છોકરાનો અધિકાર છે, ને તે નહી હોય તો હાજર હોય તે આગ મુકે.

૫. બારમું મોટો ભાઈ હાજર નહી હોય તો નાહનો ભાઈ સારેછે, ને તેમાં અટકાવ આવે તો બ્રાહ્મણ કેહે તે દાહાડે સારીએ છૈએ.

૬. બૈરી માથું મુડાવે તો ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, નહી તો તેના પિત્રાઈ વિગેરે હોય તે સારેછે.

૭. સર્વે ભાગદારની રજાથી વધતો ક્રિયાખરચ કરેતો બીજા ભાગદાર તે ખરચને મુજરે આપેછે.

૮. અત્રાપિ ક્રિયા કરે તેથી કાંઈ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ત્યારે જે વારસો લે તે ક્રિયાખરચ કરે.

૧૧. મરનારની પછવાડી લાહણાંનું કાંઈ મુકરર નથી, ને દક્ષણાનો તો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયાખરચ કરવાનું કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો કરે નહી તો સારીને બેસી રેહે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનું કાંઈ મુકરર નથી, ને મળે તો બારમાને દિવસે ન્યાત જમાડેછે, નહી તો સારીને બેસી રેહેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી જેને મળે તે કરે.

રજપુત—મારૂ ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે, તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે, ને ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર અમારે કબુલછે, ને કોકીલમત વિગેરે જુદા માર્ગની વાત તો અમે જાણતા નથી.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરેછે તેનું કારણ એ જે પોતાના પેટનો દિકરો ન હોય ને પૈસાદાર હોય તેથી; ને તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈ જુદો નથી, ને મુઆ પછી પણ તેના વારસોને ક્રિયાખરચ કરવો પડેછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરે તેનો ખરચ બાપના માલમાંથી વા મોટા ભાઈ પાસેથી લે; ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઇ બાપની સઘળી ક્રિયા કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકારી તો છોકરો તથા ભત્રીજો તથા નાહનો ભાઈ તથા કુટુંબી તથા ગોત્રી

તથા ન્યાતવાળા ઉતરતા ઉતરતા અધિકારી છે, ને મુખી અધિકારી નહી આવી પોહોંચે તો આગ મુકનારોજ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ જે બારમું તે મોટા ભાઇ શિવાય બીજા ઉપરની કલમ પ્રમાણેના અધિકારી કરેછે, ને તેમાં મૃતકસૂતકથી અથવા વૃદ્ધિસૂતકથી અટકાવ આવે ત્યારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે.

૬. કુટુંબી સારવા નહી આવે તો બૈરી સઘળી ક્રિયા કરેછે, ને તેમાં મરનારના પિત્રાઈ મદત નહી કરે તો ઉતરતા પિત્રાઈઓ તેની તરફથી કરેછે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઇએ, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચ મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને ક્રિયા કર્યાથી તે વારસ થઈ શકે નહી.

૯. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળે નહી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. કોઇ બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, બાપના કુળમાં મળે તેટલી ગોરણી જમાડે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તો નથી, ને દક્ષણા તો જે મળે તે બ્રાહ્મણને આપેછે.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, ને અગિયારમે તથા બારમે તથા તેરમે તથા પેહેલે માસીસેં તથા છ માસીએ તથા વરસીએ બની આવે તેવો ખરચ કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગણમાં ન્યાત ૨ મળે તો જમાડેછે, તે અગિયારમે તથા બારમે જમાડેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી સર્વે મળીને કરેછે.

રજપુત–ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા યથાશક્તિ કરવાનો ચાલ છે,–કોકીલમત નથી.

૨. જે કોઈ સંપતવાન હોય ને પોતાની ખુશીથી જીવતક્રિયા કરે તો થઈ શકેછે, ને મુઆ પછી જે પ્રમાણે કહી ગયો તે પ્રમાણે તેના વારસ ક્રિયાખરચ કરી શકેછે.

૩. મોટો ભાઈ અથવા નાહનો ભાઇ ગમે તે બાપની ક્રિયા કરી શકેછે, ને ખરચ બાપનો માલ હોય તો તે મધેથી મુજરે લે ને ન હોય તો પોતાની આબરૂને સારૂ કરે.

૪. તે વખત ઉપર જે હાજર હોય તે આગ મુકે.

૫. બારમું સારવાનો હક મોટા છોકરાનો છે, ને તે ન કરે તો જે ક્રિયાખરચ કરે તે બારમું સારી શકેછે; અગર તે મધેથી કાંઈ અટકાવ આવી પડે ત્યારે મળે ત્યારે થઈ શકેછે.

૬. બૈરીને પોતાના ધણીની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે. અગર કાંઈ અટકાવથી બાઈ ક્રિયા શ્રાદ્ધ નહી કરે તો તેની રજાથી હરેક ગોત્રી ક્રિયા કરી શકેછે.

૭. ક્રિયાખરચ પોતાની કમાલખુશીથી કરે, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે સહુ ભાઈની સંપત પ્રમાણે કરે તો મુજરે આપે, ને તેથી વધારે કરે તો પોતાની જાતપર.

૮. વારસ બેઠે અટકાવથી ક્રિયા કરી શકેછે, પણ વારસ થવાય નહી.

૯. બાઈ માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા ધણીના કુળવાળા મળે તે પ્રમાણે કરે, ને બાપને મળે તો ગોરણી કરે.

૧૦. કોઈ બૈરીને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે પ્રથમ તો મરનારના મા તથા બાપ વારસ થાય ને તે બેહુમાંથી કોઈ ન હોય ને મોસાળનો માલ જાહેર હોય તો મોસાળના ત્રણ પેહેડી સુધીના પિત્રાઈ વારસ થાય, ને ક્રિયા ખરચ બાપના કુળવાળા તેજ માલમાંથી કરે.

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું સંપતપર છે. ખુશીમાં આવે તો કરે, મુકરર ચાલ નથી.

૧૨. અમારામાં ક્રિયામાં ખરચ કરવાનું મુકરર નથી, મળે તો એક ન્યાત જમાડે, ને નહી મળે તો નહી જમાડે. ન્યાતનો કંઈ દાવો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૩. મરનારની પછવાડી કયી કયી વખત જમાડવી તે કંઈ મુકરર નથી.

૧૪. સમચરી કરવાનો મુકરર ચાલજ નથી.

રજપુત-પાવરા ભાગળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૯.

૧. અમારામાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પેહેલાં પોતાની જીવતક્રિયા કરેછે, તેનું કારણ એ જે પોતાની પછવાડી વારસ નહી હોય અથવા વારસનો ઈતબાર નહી હોય તો કરી શકેછે. ને તે મુઆ પછી તે ધણીનો માલ હોય તે પ્રમાણે તેના વારસ ક્રિયાખરચ કરે, ને કાંઈજ નહી રાખ્યું હોય તો ખાંધિયા ભાર ઉતારે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના અટકાવસર નાહનો ભાઇ ક્રિયા કરી શકેછે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી મુજરે આપે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા દિકરાનો છે, ને તે હાજર નહી હોય તો જે હાજર હોય તે આગ મુકે; ને તે ધણી અગિયારમા સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. બારમું કરવાનો અધિકાર મોટા દિકરાનો છે, ને તેને અટકાવ આવે તો શાસ્ત્રને આધારે બ્રાહ્મણ કેહે તે દિવસે કરીએ છૈએ.

૬. બૈરીને ધણીની ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે ને તે ન કરે તો કુટુંબી ક્રિયા કરી શકેછે.

૭. ક્રિયાખરચ સર્વે ભાગદારના એકદિલથી થાય ને તે મધે એક ભાગદાર વધારે ખરચ કરવા ચાહે તો પોતાની જાતપર, બીજા ભાગદાર મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ હાજર છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા બની શકે નહી, ને વારસ હાજર નહી હોય ને બીજો શખસ ક્રિયા કરે તેથી તે વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. બૈરીમાણસની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે વારસો બાપને ઘેર લઈ આવે તો તે માલ બાપના કુળવાળા લે, ને ક્રિયા પણ બાપના કુળવાળા કરે. અગર મોસાળનો માલ લઈને મોસાળના ઘરમાં જુદો રેહેતો હોય ને તે શખસ સંતાન રહિત મરી જાય તો તે માલમાંથી ક્રિયાખરચ કરે, ને વધે તે માલને બેહેન વિગેરે મોસાળવાળા લે.

૧૧. અસલમાં તો ક્રિયાના લાહાણુંનો ચાલ હતો પણ હાલમાં તો મજી તે શખસ કરેછે.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, સંપત પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમું તથા બારમું તથા વરસી કરવાનો ચાલ છે, ને એથી વધારે કરે તો પોતાના કુળની વડાઈ.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કીધી ત્યારે માબાપના સમચરી પોતાની ખુશીથી એકઠા કરે અથવા જુદા જુદા કરે.

સગરિયા-સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે, ને શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે.

૨. કોઈ શખસે પોતાની જીવતક્રિયા કરી હોય ને ત્યાર પછી તે શખસ મરી જાય ત્યારે તેના વારસે ફરી પોતાના મળતર પ્રમાણે ક્રિયા કરવી જોઈએ.

૩. મોટા ભાઇ ન હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે ને ખરચ સર્વે બાપના માલમાંથી મુજરે લેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર દિકરાઓનોછે, તે ન હોય ત્યારે જે હાજર હોય તે મુકે ને તે શ્રાદ્ધ કરે, પણ દશા સારતા પેહેલાં તેનો દિકરો આવે તો જેણે આગ મુકી હોય તે નહી સારે, તેનો દિકરો સારે.

૫. બારમામાં કાંઈ અટકાવ આવે ત્યારે અટકાવ ઉતર્યા પછી બારમું કરે.

૬. તિર્થ શ્રાદ્ધ કરવાનો અધિકાર બૈરીનોછે, ને ક્રિયા શ્રાદ્ધમાં મરનારના પાસેના પિત્રાઈ ન કરે તો ઉતરતા અધિકારી મદત કરે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારની રજા જોઈએ, ને એમ કરતાં એક ભાગદાર વધારે ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર ખરચ મુજરે નહી આપે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને એમ કરતાં કોઈએ ક્રિયા કરી હોય તો તેથી તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૯. બૈરીની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં કરવી જોઈએ.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળતો નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું નથી, ને જેને મળે તે લાહાણું કરે.

૧૨. ક્રિયા ખરચ કરવાનો આંકડો મુકરર નથી, જેને મળે તે પ્રમાણે ખરચ કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી ન્યાત ૧ બારમાની કરવી જોઈએ, ને પછી વધારે ન્યાત કરે તો તેની ખુશી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં સમચરી કરવાનો ચાલ નથી.

ગરાસિયા—બારડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે, ને ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વંત્ર અમારે કબુલ છે. ને કોકીલમત વિગેરે જુદા માર્ગની વાત તો અમે જાણતા નથી.

૨. કોઇ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરેછે તેનું કારણ એ જે પોતાને પેટનો દિકરો ન હોય ને પૈસાદાર હોય તેથી, ને તેમાં ન્યાતનો હક કાંઇ જુદો નથી. ને મુઆ પછી પણ તેના વારસોને ક્રિયા ખરચ કરવો પડેછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરે તેનો ખરચ બાપના માલમાંથી વા મોટા ભાઈ પાસેથી લે, ને મોટો ભાઇ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઇ બાપની સઘળી ક્રિયા કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકારી તો છોકરો તથા ભત્રીજો તથા નાહનો ભાઇ તથા કુટુંબી તથા ગોત્રી તથા ન્યાતવાળા ઉતરતા ઉતરતા અધિકારી છે, ને મુખ્ય અધિકારી નહી આવી પોહોંચે તો આગ મુકનારોજ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ જે બારમું તે મોટા ભાઈ શિવાય બીજા ઉપરની કલમ પ્રમાણેના અધિકારી કરેછે, ને તેમાં મૃતકસૂતકથી અથવા વૃદ્ધિસૂતકથી અટકાવ આવે ત્યારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે.

૬. કુટુંબી સારવા નહી આવે તો બૈરી સઘળી ક્રિયા કરેછે, ને તેમાં મરનારના પિત્રાઈ મદત નહી કરે તો ઉતરતા પિત્રાઈઓ તેની તરફથી કરેછે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચ મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને ક્રિયા કરેથી તે વારસ થઇ શકે નહી.

૯. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળે નહી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૧૦. કોઇ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય, ને બાપના કુળમાં મળે તેટલી ગોરણી જમાડે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તો નથી ને દક્ષણા તો જે મળે તે બ્રાહ્મણને આપેછે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઇ મુકરર નથી ને અગિયારમે તથા બારમે તથા તેરમે તથા પેહેલે માસીસે તથા છ માસીસે તથા વરસીએ બની આવે તેવો ખરચ કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગણમાં ન્યાત ૨ મળે તો જમાડેછે તે અગિયારમે તથા બારમે જમાડેછે.

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી સર્વે મળીને કરેછે.

સલાટ—સોમપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણના કહ્યાથી કરેછે, ને ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વંત્ર અમારે કબુલ છે, બીજો કાંઇ માર્ગ નથી.

૨. કોઈ શખસ જીવતક્રિયા પોતાની ખુશીથી કરેછે તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈ મુકરર નથી. ને તે મુઆ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પછી તેના વારસને મળે તો ક્રિયા ખરચ કરે ને નહી મળે તો સારણાંની વિધિ કરીને બેસી રેહે.

૩. મોટો ભાઈ ન કરે તથા ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ બાપની સઘળી ક્રિયા કરેછે, ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી મુજરે લેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર–શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને અધિકાર હોય તે મુકે, ને એકાદશા સુધી સર્વે કામ તેજ કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું–કાંઇ અટકાવ આવી પડેતો સૂતક વિલા પછી બારમું કરેછે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર મુંડન એટલે માથાના વાળ મુડાવીને ક્રિયા કરે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા લેવાનો ચાલ નથી. જે ભાગદાર તેની મિલકતનો વારસ થાય તે શખસ કરે, ને બીજા ભાગિયા હિસ્સો આપે તો તે મિલકતમાંથી હિસ્સો લે.

૮. વારસ ગામ ગયો હોય ને અત્રાપિ ક્રિયા કરે તેથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. બૈરી માણુસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે, બાપના કુળવાળા તો ગોરણી કરેછે.

૧૦. ક્રિયા બાપના કુળમાં થાયછે, ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લેછે.

૧૧. ક્રિયાનું લહાણું મળે તો કરેછે, ને દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, પોતપોતાની શક્તિ માફક કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાની ન્યાત ૧ જમાડવાનો ચાલછે, ને બીજી ન્યાત તો વરસી લગી મળે તો જમાડે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી ત્યારે સમચરી તો મોટો ભાઈ કરેછે.

કાછિયા–સુરતી ક્ષત્રીવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે ન્યાત સિરસ્તા પ્રમાણે કરેછે.

૨. કોઈ શખસ સંતાનરહિત હોય ને મળે તો પોતાની જીવતક્રિયા ખરચ કરેછે, ને તે મુઆ પછી જે કાંઈ માલ હોય તે ન્યાત ખાયછે.

૩. મોટો ભાઇ તથા નાહનો ભાઈ બેહુ મળીને બાપની ક્રિયા કરેછે, ને વધે તે માલમાંથી બેહુ જણા વેહેચી લે ને ઘટે તો બેહુજણ કાહડીને કરે. અથવા મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે.

૪. જે શખસ આગ મુકે તે શખસ અગિયારમા સુધી સર્વે કામ કરે.

૫. બારમું મોટો ભાઈ અથવા નાહનો ભાઈ કરે, ને તેમાં અટકાવ આવે તો અટકાવને અંતે કરે.

૬. મરનારના પિત્રાઈ લોક મદત ન કરે તો ગૌણ કેહેતાં ઉતરતો અધિકારી બાઈની રજાથી હરકોઈ ક્રિયા કરે.

૭. ક્રિયાખરચ તો સર્વે ભાગદારની સમજણથી થાયછે.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, અગર કરે તેથી વારસ થાય નહી.

૯. કોઈ બૈરીમાણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ત્યારે જે વારસો લે તે ક્રિયા કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું મળે તો કરે, ને દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, મળે તે પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી સુધીમાં એક બારમાની ન્યાત કરેછે, (તે નાચાર કોઈ એક હોય તે બારમાની ન્યાત કરેછે) ને નાચાર કોઈ એક હોય તે બારમું નથી કરતો.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણુ કરી ત્યારે સમચરી શ્રાદ્ધ જેને મળે તે કરે.

સુરતી–કાછિયા કણબીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૮

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરેછે તેની વિધિ એ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

છે જે પેહેલાં તો મરનારને અવલમજલ પોહોંચાડે ને ત્યાર પછી તેનું સૂતક ઉતારે. ને દશા તથા અગિઆરમું તથા બારમું તથા તેરમાનું શ્રાદ્ધ કરાવવું; ને જમાડવું તો પોતાની સંપત પ્રમાણેછે

૨. કોઈ શખસ પોતાના જીવતાં પોતાની ક્રિયા કરે તો કરી શકેછે, તેમાં કંઈ ન્યાતનો હક છે નહી.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને અગર જબરિયાતથી ખરચ કરે તો બાપની મીલકત વિગેરેમાંથી મુજરે આપે નહી, ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ મુખત્યારછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો છોકરાઓ વિગેરેનોછે, ને તે શખસ એકાદશા સુધી કામ કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઈ શિવાય કરી શકતો નથી, ને અટકાવ આવે ત્યારે તો ધર્મશાસ્ત્રમાં હોય તે ખરૂં.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, પણ બૈરીના માટીના કુળમાં કોઈ ક્રિયા કરનાર ન હોય ત્યારે તે બૈરી મુંડન કરાવીને ક્રિયા કરે તો કરી શકેછે. ને જ્યારે મુંડન કરાવ્યું ત્યારે નાતરૂં કરી શકતી નથી.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગદારની મરજી જોઈએ ને અગર કોઈ વગર રજાએ વધતો ખરચ કરે તો કરનારનો જાય.

૮. વારસો છતાં કોઈ અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકતો નથી ને કદાપિ કરે તો તેને તેના વારસો પુછી શકેછે.

૯. કોઈ બૈરી મરી જાય તો તેના ધણીના કુળમાં ક્રિયા થાયછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં મા તથા બાપનું કુળ એકજ છે, નેં ક્રિયા તે શખસની બાપના કુળમાંજ થાયછે.

૧૧. એ વાતનો સિરસ્તો તો અમારી ન્યાતમાં નથી, ને દક્ષણા તો પોતાની સંપત પ્રમાણેછે.

૧૨. ક્રિયા બાબતનો આંકડો અમારી ન્યાતમાં કાંઈ મુકરર નથી, પોતાની સંપત પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. ન્યાત જમાડવાનું કાંઈ મુકરર નથી, ઉપરના લખ્યા પ્રમાણેછે.

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણ કરી હોય તો સમચરી તથા શ્રાદ્ધ એકઠું કરવાની કાંઈ જરૂર નથી, પણ પોતાની ખુશી પ્રમાણે.

કાછિયા–કણબી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા કરેછે તેની વિગત એ જે પેહેલાં તો મરનારને અવલમજલ પોહોંચાડે ને ત્યારપછી તેનું સૂતક ઉતારે, ને દશા તથા (૧૧) અગિયારમું તથા બારમું તથા.તેરમાનું શ્રાદ્ધ કરવું; ને જમાડવું તો પોતાની સંપત પ્રમાણે કરેછે.,

૨. કોઇ શખસ પોતે જીવતાં ક્રિયા કરે તો કરી શકેછે, ને મુઆ પછી તેના વારસ સંપત પ્રમાણે કરેછે, ને કરી શકેછે તેમાં કંઈ ન્યાતનો હક છે નહી.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને અગર જબરિયાતથી ખરચ કરે તો બાપની મીલકત વિગેરેમાંથી મુજરે અપાય નહી. ને મોટા ભાઇ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઇ મુખત્યાર છે.

*૫. બારમા વિગેરે ક્રિયાનું કામ મોટા ભાઇ યા નાહનો ભાઇ જે ગમે તે કરેછે, એ વાતમાં કાંઇ મુકરર નથી.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, પણ બૈરીના માટીના કુળમાં કોઈ ક્રિયા કરનાર ન હોય ત્યારે બૈરી મુંડન કરાવીને ક્રિયા કરે તો ક્રિયા કરી શકેછે, ને જ્યારે મુંડન કરાવ્યું ત્યારે તેથી નાતરૂં થાયજ નહી.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વ ભાગદારોની રજા જોઈએ ને અગર વગર રજાએ કાંઈ વધતો ખરચ કરે તો કરનારનો જાય.

૮. વારસો છતાં કોઈ અત્રાપિ શખસ ક્રિયા કરે તો કરી શકતો નથી, ને અગર કરે તો તેના વારસો તેને પુછી શકેછે.

૯. કોઈ બૈરી મરી જાય તો તેના સાસરાના કુ-

---

* આ અંકવાળા લોકોએ અસલ કાગળમાં ચોથી કલમનો જવાબ બીલકુલ લખ્યોજ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ળમાં તેની ક્રિયા થાય, ને પિહેરમાં મરી જાય તો તેના પિહેરમાં તેની ગોરણી થાયછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં મા તથા બાપનું કુળ એકજ છે, કાંઇ જુદું નથી, ને ક્રિયા તે શખસની તેના બાપના કુળમાં થાય છે.

૧૧. એ વાતનો સિરસ્તો અમારી ન્યાતમાં કાંઈ નથી, ને દક્ષણા તો બ્રાહ્મણને પોતાની સંપત પ્રમાણે આપેછે.

૧૨. ક્રિયા બાબતનો આંકડો અમારામાં કાંઇ મુકરર નથી, સંપત પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. ન્યાત જમાડવાનું કાંઇ મુકરર નથી, ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કરેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી હોય તો સમચરી તથા શ્રાદ્ધ (કાંઇ) એકઠું કરવાની કાંઈ જરૂર નથી, પોતાની ખુશી પ્રમાણે કરે.

કાળી–તળબદા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રને આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરે, તેથી ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર અમારે કબુલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કોઇએકથી બની આવે તો છોકરાવિનાનો હોય તે કરે, ને મુઆ પછી તેના વારસ હોય તે ખાંધિયા ખવડાવે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઇ બાપની ક્રિયા કરેછે; જો બાપનો માલ હોય તો તેમાંથી મુજરે લે, અગર ન હોય તો પોતાની ખુશીથી સઘળો ખરચ કરે. ને મોટો ભાઈ હાજર હોય તો મોટો ભાઈ બારમું સારે ને નહી હાજર હોય તો સઘળી ક્રિયા નાહનો ભાઈ સારે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર પોતાના છોકરાને છે, છોકરો નહી હોય તો કુટુંબી ગોત્રી હોય તે આગ મુકે. ને મરનારને છોકરા બે હોય તો નાહનો છોકરો દશા સારે, ને મોટો છોકરો અગિયારમું બારમું સારેછે.

૫. સપિંડી કેહેતાં બારમું મોટા ભાઇ હોય તો તે સારે, ને મોટો ભાઈ હાજર નહી હોય તો ગમે તે ભાઈ સારે, મોટા ભાઈનો અટકાવ રાખતા નથી. ને બારમું અટકે તો બ્રાહ્મણ કેહે તે પ્રમાણે કરીએ.

૬. અમારામાં બૈરીને ક્રિયા સારવાનો અધિકાર નથી, ને છોકરા ન હોય તો પિત્રાઇને લાવીને કરાવે. નિકટના પિત્રાઈ નહી હોય તો ઉતરતા પિત્રાઇને લાવીને કરાવે છે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા લેવી જોઈએ, ને જેને ક્રિયાનો અધિકાર છે તે પુછયાવિના જાસ્તી ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થતી નથી, ને ક્રિયા અત્રાપિ કરે તેથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઇ બૈરીમાણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણિના કુળમાં થાય છે, ને પલ્લું હોય તે તેના ધણીના કુળમાં લે છે ને પિહેરવાળા એક નંગ રાખીને ગોરણી કરે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં માના કુળમાંથી વારસો મળતો નથી તેથી જવાબ શું લખીએ?

૧૧. અમારામાં ક્રિયાતું લાહાણું કરતા નથી, ને દક્ષણા બ્રાહ્મણને બની શકે તેટલી આપે.

૧૨. ક્રિયા બાબત ખરચના આંકડાનું મુકરર નથી, જેને જેટલું બની આવે તેટલો ખરચ કરે તેથી વિગતવાર શું લખીએ?

૧૩. મરનારની પછવાડી ન્યાતો જમાડવાનો સિરસ્તો નથી. બની આવે તેટલો ખરચ કરે, પોતાના ગામના ખાંધિયા અગિયારમે બારમે જમાડે ને વરસી ઉપર ખાંધિયા ખવડાવે, નહી બને તો કાગવાસ નાખે.

૧૪. અમારામાં ભાઈઓથી જુદા રહ્યા હોય તોએ સમચરી એકજણ કરે, જુદું જુદું કરવાનો ચાલ નથી.

કાળી–તળબદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૨.

[આ અંકવાળાનો જવાબ ઓરપાડના કાળી તળબદા અંક ૧૨૪ જોડે મળેછે તેથી લખ્યો નથી.]

કોળી—માળવી ભગતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૩.

૧-૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં સારવાનો ચાલ નથી, ને જેને મળે તે લાકડા લઈને બાળેછે ત્યારે છોકરો આગ મુકેછે, ને જેની પાસે પૈસો નથી ત્યારે તે મરનારને દાટેછે. ને તે મરનારની પછવાડે દિવાળીને દાહાડે ઘડા ૧૨ પાણીએ ભરીને તે ઉપર કોડિયામાં ભાત મુકીને બારણે મુકેછે ત્યારે તે વેળા ન્યાતના લોક લુટી લઈ જાયછે. એશિવાય કાંઈ ચાલ નથી. ને ન્યાત જમાડવાનો તો ચાલ નથી, પણ જે દાહાડે માણુસ મરેછે તે દાહાડે ન્યાતના લોક સ્મશાન જાયછે, પછી તે આદમીને બાળી રહ્યા પછી અથવા દાટયા પછી ન્યાતના સર્વે લોકો નાહીને બાવાના મઠમાં બેસીને ચણામમરા મંગાવીને રૂ. ૦ll ના ન્યાતના લોકો ખાઈએ છૈએ.

કોળી—તળબદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૨૪૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા સારીએ છૈએ તે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે શાસ્ત્ર આધારે સારીએ છૈએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં જે શખસ જીવતક્રિયા કરે છે, ને મરી જાય ને વસિયત હોય તો ખાંધિયા કરે, નહી તો ન્યાતના લોકનો દાવો નહી.

૩. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે મોટા ભાઈ હાજર છે, ને નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરવા ચાહે તો તે બની શકતી નથી. ને મોટા ભાઈને બાપ સાથે અણબનાવ હોય અથવા કાંઈ અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ કરી શકેછે, ને ખરચ બાપની વસિયતમાંથી મુજરે લે.

૪. અમારી ન્યાતમાં આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા ભાઈને છે, ને ભાઈની રજાથી નાહનો ભાઇ સર્વે કામ કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઇ હોય તો તે સારે, ને મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો ગમે તે ભાઈ સારે; મોટા ભાઇનો અટકાવ રાખતા નથી. ને બારમું અટકે તો બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૬. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે પણિયતની બૈરી છે તે માથું મુડાવીને સારેછે, ને તે બાઈ રજા આપે તો હરકોઇ કુટુંબી સારે.

૭. અમારી ન્યાતનો ચાલ એ છે જે સર્વે ભાગિયાની રજા જોઈએ, ને વડીલ વધતો ખરચ કરે તથા ભાગિયા વધતો ખરચ કરે તો ન્યાતિખરચ પ્રમાણે મુજરે આપે.

૮. અમારી ન્યાતમાં અત્રાપિથી ક્રિયા થઇ શકતી નથી, ને અટકાવે અત્રાપિ ક્રિયા કરે તો તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે કોઈ બૈરી મરી જાય તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાયછે ને પલ્લું લે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે જે શખસ મોસાળથી વારસો લાવ્યો ને તે મરી જાય ત્યારે તેનું બારમું બાપના કુળમાં થાયછે, ને ધણીના માલમાંથી ખરચાય છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણાંનો ચાલ છે, ને જેને મળે તે કરે; ને દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે—બારમાનો ખરચ કરે; ને વરસી લગીનું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૪. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે જે વેહેચણ કર્યા પછી જેના મનમાં આવે તે સારે.

ઠાકોર—પરદેશી ડાંગી તડપેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં અમારો ગોર કેહે તે પ્રમાણે ક્રિયા શ્રાદ્ધ કરીએ છૈએ, ને ન્યાતની રીત પ્રમાણે ખરચ કરીએ છૈએ ને કોકીલમત અમારામાં નથી.

૨. અમારામાં આજ સુધી કોઈએ જીવતક્રિયા કરી નથી, ને અલાર પછી જે શખસને કાંઈ સં-

તાન નહી હોય ને જીવતક્રિયા કરવા ચાહે તો કરે, ને તે મરનાર શખસની જે કાંઈ માલમીલકત હોય તે-માંથી પંચ મળીને પાછળ ક્રિયા કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહના ભાઈથી બાપની ક્રિયા થાય નહી, ને મોટો ભાઇ ગામ ગયો હોય તો સઘળી ક્રિયા નાહનો ભાઈ કરે ને ખરચ બાપના માલમાંથી લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તેના છોકરાઓ-નોછે, ને તે નહી હોય તો મરનારનો ભાઈ મેલે, ને તે નહી હોય તો કુટુંબી મેલે, ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો પંચાત સર્વે મળીને જેને કેહે તે આગ મુકેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટો ભાઈ હા-જરછે ને નહી કરે તો નાહનો ભાઈ કરવા ચાહે તો કરેછે, ને તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે માસીસા ઉ-પર સારે.

૬. મરનારને પિત્રાઈ નહી હોય તો બૈરી બુનિ-યાત કુળની હોય તો ધણીના ક્રિયા શ્રાદ્ધ કરે, ને અ-ગર પિત્રાઈ હાજર હોય ને અદાવતથી ક્રિયા ન સારે તો બાઈની રજાથી હરકોઈ સારે.

૭. ક્રિયાખરચ સર્વે ભાગદારની રજાથી થાયછે, પણ વધારે ખરચ કરવામાં મોટો ભાઈ મુખત્યારછે ને તે નાહનાને મુજરે રાખવો જોઈએ.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા શ્રાદ્ધ થાય નહી ને અગર ક્રિયા કરે તેથી તેને કાંઈ વારસો મ-ળતો નથી.

૯ કોઈ. બૈરીમાણુસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તો તેના ધણીના કુળમાં થાયછે, ને તેના બાપને ઘેર તો ગોરણી કરેછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વા-રસો મળ્યો હોય ને તેની ક્રિયા બાપના કુળમાં થાય, ને વારસ તો તેની બેહેન વિધવા હોય તે થાયછે,

૧૧. ક્રિયાના લાહાણુંનો અમારામાં ચાલ મુકરર નથી, જેને મળે તે કરે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાની ન્યાત ૧ તથા માસીસાની ન્યાત ૧ તથા વરસી ઉપર ન્યાત ૧ જમાડવાનો ચાલછે, ને કોઈ નાચાર હોય ને નહી જ-માડે તોપણ બારમું તથા વરસી કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી કરવાનો ચાલ નથી, પણ ભાદરવા મહિનામાં શ્રાદ્ધ મોટો ભાઈ કરેછે, ને કદાચ મોટો ભાઈ નહી હોય તો નાહનો ભાઈ કરેછે.

ઠાકોર–પરદેશી ડાંગી તડ બીજાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૪.

[આ અંકવિષે વિવાહ બાબતમાં શેરો લખ્યોછે તે જુઓ પૃષ્ઠ ૧૫૭.]

તેલી–દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા શાસ્ત્ર આ-ધારે બ્રાહ્મણના કહ્યાથી અમારી શક્તિ પ્રમાણે કરી-એ છૈએ, ને શાસ્ત્ર સર્વત્ર કબુલ છે.

૨. જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી.

૩. મોટા નાહનાનું કાંઈ મુકરર નથી, જે હાજર હોય તે કરેછે.

૪. આગ દિકરો મુકેછે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી મુકેછે, ને કુટુંબી ન હોય તો જે સગો હાજર હોય તે મુકેછે, દિકરા તથા કુટુંબીને સર્વે ક્રિયાનો અધિકાર છે ને બીજો તો દશા સુધી સારી શકેછે.

૫. સપિંડીકરણનો અધિકાર મોટા ભાઇનોછે, પણ અમારી ન્યાતમાં તો બેમાંથી જે હાજર હોય તે કરેછે.

૬. બૈરીને ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરવાનો ચાલ નથી.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદાર સરખાછે.

૮. અત્રાપિ ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને વારસ પણ થઈ શકતો નથી.

૯. બૈરીમાણુસની ક્રિયા સાસરાના કુળમાં થાયછે.

૧૦. ક્રિયા બાપના કુળમાં થાયછે, ને ખરચ મર-નારના માલમાંથી થાયછે.

૧૧. બારમાના લાહાણુંનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨, ક્રિયાખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં અગિયારમાથી તે વરસી સુધી ન્યાત જમાડવાનો મુકરર ચાલ નથી, કોઈ એક દાહાડો પણ કરેછે ને કોઈ ૨ દાહાડા પણ કરેછે, ને કોઇ ચાર સગાં પણ કરેછે તેથી ચાલ મુકરર નથી.

૧૪. વેહેચણ કરીને જુદા રહ્યા પછી સપૂત હોય તે કરેછે, ને ન કરે તો ધણીની મરજી.

ખમાર–મોઢનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૯.

૧–૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ નો જવાબ એ છે જે જે પ્રમાણે બ્રાહ્મણ કહેછે તે પ્રમાણે મરનારની ક્રિયા કરીએ છૈએ, ને અમારી ન્યાતમાં જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી, ને મોટા ભાઇ આજ્ઞા આપે ત્યારે નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરેછે, ને આગ મુકવાનો અધિકાર મોટા છોકરાનો છે ને બારમું તો મોટા ભાઈ છતાં બીજો કોઈ કરતો નથી. ને બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર તો કુટુંબીમાં કોઈ ન હોય તો બૈરી પોતાના ધણીની ક્રિયા કરે એજ રીત અમારા જાણ્યામાંછે તે બીજું શું લખીએ ?

નામદેવ–દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છૈએ–કોકીલમત નથી.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની જીવતક્રિયા કરેછે તેમાં ન્યાત જમાડેછે, એ હક છે; ને તે મુઆપછી તેના વારસ સારેછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને મોટો ભાઈ ન કરે તો નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરેછે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી લે. ને ગામ ગયો હોય તોએપણ કરી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો દિકરાનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય તો ભાઈ મુકેછે, ને તે ન હોય તો ભત્રીજો મુકેછે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી મુકેછે, ને તે ન હોય તો ન્યાતવાળા મુકેછે. ને આગ મુકે તે ક્રિયા સારેછે.

૫. અમારી ન્યાતમાં મોટા ભાઈને અટકાવ આવે તો નાહનો ભાઈ કરે, ને બીજો કાંઈ અટકાવ આવ્યો ત્યારે અટકાવ મટી ગયા પછી કરેછે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને તેના પિત્રાઈ ન હોય તો ઉતરતા અધિકારી પાસે કરાવે છે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિ ક્રિયા કરે, તેથી તે વારસ થઈ શકતો નથી. વારસો લેવાનો જેનો હક હોય તે વારસો લે.

૯. કોઈ બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય છે.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તેના બાપના કુળમાં વારસો નહી જાય તોએપણ ક્રિયા બાપના કુળવાળા કરે, ને ખરચ મરનારના માલમાંથી લે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંનો તથા દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનો ચાલ નથી, મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યાર પછી સમચરી મોટો ભાઈ કરે–મળે તો; નહી મળે તો નહી કરે.

ગંધર્વનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૩

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે તથા ન્યાતિ ચાલ પ્રમાણે કરેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની જીવતક્રિયા કરેછે તેનું કારણ તો એ છે જે એવું સમજે કે પાછળ કોઈ ક્રિયા કરશે નહી તેથી મરવાની પ્રથમ ક્રિયા કરેછે,

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ને તે મુઆ પછી તેના વારસની મરજીમાં આવે તો ક્રિયા ખરચ કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહના ભાઈથી બાપની ક્રિયા થાય નહી, ને અગર મોટો ભાઈ ન્યાતરીત પ્રમાણે નહી કરે અથવા કાંઈ અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે, ને તેનો ખરચ બાપના માલમાંથી મુજરે લે. ને બાપનો માલ નહી હોય તો જે ખરચ કરે તેનો જાય.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો તે વખતે ઘણો અંતરનો સગો હોય તે આગ મુકેછે, ને તે શખસ એકાદશા સુધી કામ કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઇને અટકાવ આવે ત્યારે તેની રજાથી નાહનો ભાઈ કરેછે, ને એવોજ અટકાવ આવે કે કોઇથી થાયજ નહી ત્યારે તો અટકાવને અંતે બારમું કરેછે.

૬. મરનારના પિત્રાઇ લોક ક્રિયા નહી કરે તો બાઇની રજાથી ગૌણ કેહેતાં ઉતરતો અધિકારી તેની તરફથી ક્રિયા કરે.

૭. ક્રિયાખરચ તો સર્વે ભાગદારની સલાહથી થાયછે, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે ન્યાતરીત કરતાં વધારે ખરચ કરે તે મુજરે આપવાનો ચાલ નથી.

૮. વારસ હાજર નહી હોય તો અત્રાપિ ક્રિયા કરે, પણ ક્રિયા કરેથી તે વારસ થતો નથી.

૯. બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઇ શખસને મોસાળનો વારસો મળ્યો ને તેના બાપના કુળમાં વારસો ન ગયો હોય ત્યારે ખરચ માલ લેનાર કરે, ને કરનારની મરજીમાં આવે ત્યાં કરે. ને બાપના કુળવાળા સૂતક કર્મ કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું મળે તો કરેછે ને દક્ષણાનો તો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો કરેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી બારમું તથા વરસી એ બે ન્યાત કરેછે, ને પછી તો મળે તે કરે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી સંપ હોય તો સર્વે મળીને કરે, ને સંપ નહી હોય તો સમચરી કરવામાં સર્વે ભાઈ મુખત્યારછે.

ભાટ—કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૦૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયામાં જે ક્રતુ કરેછે તે શાસ્ત્રને આધારે કરેછે, તથા બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે. બીજા મતનો કાંઈ આધાર નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં મુઆ પેહેલા ક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં બંને ભાઈ હાજર હોય ત્યારે બંને ભાઈની મરજી માફક ક્રિયા કરે. ને મોટો ભાઈ હાજર નહી હોય તો નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરે; બાપની મીલકત તથા વતનમાંથી મોટો ભાઇ મુજરે આપે.

૪. અમારામાં આગ મુકવાનો વડા દિકરાનો અધિકાર છે, ને વડો દિકરો હાજર નહી હોય તો તેથી નાહનો હોય તે આગ મુકેછે; ને દિકરા હાજર ન હોય તો કુટુંબી તથા ગોત્રી હોય-તે આગ મુકે, ને એકાદશા સુધી કર્મ તે કરેછે.

૫. અમારામાં મોટો ભાઈ હાજર હોય તો સપિંડીકર્મ તે કરેછે, ને હાજર નહી હોય તો જે આગ મુકે તે કરે; ને તેને અટકાવ પડે તો શાસ્ત્ર આધાર પ્રમાણે કર્યું જોઈએ.

૬. બૈરીને દિકરો તથા દિયેર તથા જેઠ તથા પિત્રાઈ, તે નહી હાજર હોય તો પરણેલી બૈરીને સારવાનો અધિકાર છે.

૭. અમારામાં સર્વે ભાગિયાની મરજી માફક ખરચ કરે, ને સર્વે ભાગિયા બરાબર જવાબ દે.

૮. અમારી ન્યાતમાં સર્વ વારસ છે, તે કોઇ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી.

૯. કોઇ બૈરી માણસ મરી જાય તો તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાંના કરેછે. અગર બાપને ત્યાં મરી ગઇ હોય તો ખાંધિયાનો ખરચ ધણીના કુળવાળા આપેછે.

૧૦. કોઇ શખસને અમારામાં પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળતો નથી. અગર એમ કરતાં વારસો મળ્યો તો (તે) તેના બાપના કુળમાં તે વારસો જાય નહી, પણ તેની ક્રિયા મોસાળના વારસામાંથી થાય. બાપના કુળવાળા કરે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણાંનો ચાલ નથી, ને દક્ષણા પોતાના ગોરને જે કાંઈ મળે તે આપે.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ખરચ એ જે અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમું સારવું, ને બાંધિયા ખવડાવવા—એ મુકરર છે; ને મળે તો વધતું કરેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં ન્યાત જમાડવાનો ચાલ નથી,—બાર માસીસા સારવાનો, ગોરને સીધામાં આટો દાળ આપવો.

૧૪. ભાઇઓ વેહેચણ કરીને સમચરી બાબાપતું આવે ત્યારે એક જણને ઘેર સારે ને પોતપોતાને ઘેર રાંધી જમે.

ભાડભુજા—કાયસ્થ વાસુદેવજીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૯૫.

૧. અમારામાં મરનાર શખસની ક્રિયા બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છૈએ.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાની ખુ- પોતાની જીવતક્રિયા કરેછે તેમાં કાંઈ ન્યાતનો થી, ને તે મુઆ પછી તેના વારસને ફરીથી ણાની વિધિ કરવી પડેછે, ને મળે તો ન્યાત જ- , નથી મળતું તો નથી જમાડતો, એ ચાલ છે.

મોઢા ભાઇને દ્વેષ હોય તથા ગામ ગયો હોય ટા ભાઇ ન કરે તો નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કેછે, ને જે ખરચ થયો હોય તે મરનાર શ- ા માલમાંથી મુજરે લેછે.

આગ મુકવાનો અધિકાર તેના છોકરાનો છે, કરો નહી હોય તો પિત્રાઇ પાસે મુકાવે છે—એ .

. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું—મોઢા ભાઇને અ- હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ બારમું બ્રાહ્મણના કહ્યા ણે કરેછે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને મરનારના પિત્રાઇ લોક ન કરે તો તેથી ઉતરતા કુટુંબી પાસે બૈરી ક્રિયા કરાવેછે.

૭. સર્વે હિસ્સેદારોની સલાહથી ક્રિયાનો ખરચ કરે તો મુજરે આપેછે, ને સલાહ વગર કરે તો પોતાનો ખરચ જાય—ભાગિયા મુજરે આપતા નથી.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થઇ શકતી નથી, ને વારસ ગામ ગયો હોય ને અત્રાપિ ક્રિયા કરે તેથી વારસ થઇ શકતો નથી.

૯. બૈરીમાણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના સાસરિયાં કરેછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો મોસાળના કુળમાં પાછો જતો નથી, તેના બાપના કુળવાળા રાખેછે, ને ક્રિયા પણ બાપના કુળવાળા કરેછે.

૧૧. ક્રિયાનું લાહાણું મરનારની છોકરીને મળે તો લાડવા લાહેછે તમામ ન્યાતે—એ ચાલ છે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, પોતપોતાના ગજા માફક મળે તો કરેછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત બે જમાડે છે, તેમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી જે આટલોજ ન્યાતમાં ખરચ કરે.

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણ કર્યા પછી સમચરી તો જુદું જુદું કરેછે.

ભરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૮.

૧—૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ નો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસની ક્રિયા જે કરેછે તે ગામોટ બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છૈએ, ને મોટા ભાઇ હાજર હોય તો મોટા ભાઈ ક્રિયા કરેછે, ને નાહનો ભાઇ હાજર હોય તો નાહનો ભાઇ સારેછે; ને તેની પછવાડી મળે તો ૧ ન્યાત જમાડેછે એ ચાલછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ભરવાડ—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરતા નથી, ને શાસ્ત્ર પણ ક્રિયામાં અમારે કબુલ નથી, ને કોકીલ મત વિગેરેની વાતતો અમે જાણતા નથી, પણ સૂતક નવમે દાહાડે કાહાડીને અગિયારમે દાહાડે શનિવાર વા રવિવાર વા મંગળવાર નહી હોય ત્યારે અમારા લોકને જમાડેછે.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરેછે, તેનું કારણ એ જે પોતાને પેટનો દિકરો ન હોય તેથી કરેછે, ને તેમાં ન્યાતનો કાંઈ જુદો હક નથી; ને મુઆ પછી તેના વારસોને ફરી વધતો ક્રિયાખરચ કરવો પડતો નથી.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઇ બાપની ક્રિયા કરેછે, ને મોટા ભાઈના ભાગનો ખરચ બાપના માલમાંથી વા મોટા ભાઈની પાસેથી લેછે; અથવા મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ બાપની સઘળી ક્રિયા કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકારી તો છોકરો તથા નાહનો ભાઈ તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબી તથા ન્યાતવાળા એ ઉતરોત્તર અધિકારીછે. ને અમારી ન્યાતમાં સારવાનો ચાલ નથી તો બીજા કામનો જવાબ શું લખીએ ?

૫. સપિંડીકરણ અમારી ન્યાતમાં કરતા નથી, તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૬. ક્રિયા સારવાનો ચાલ નથી તો બૈરીને ક્રિયા તથા તેની મદત કરનારનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. ક્રિયા કરવામાં સંધા ભાગદારની રજા જોઈએ, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચ મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને ક્રિયા કરેથી તે અત્રાપિ વારસ થઈ શકે નહી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે, બાપના કુળમાં થતી નથી.

૧૦ કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણા આપવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચ રૂ. ૫ થી તે રૂ. ૨૫ લગણ થાયછે. તે અગિયારમે તથા બારમે તથા વરસીએ જમાડવામાં તથા પિવામાં તથા ઘરમાદા ખરચ થાયછે.

૧૩. અમારે સંધી ન્યાત જમાડવાનો ચાલ નથી, પણ અગિયારમે દાહાડે સગાંવાહાલાંને જમાડીએ છૈએ.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યાર પછી સમચરીનો તો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી, પણ ભાદરવાનાં શ્રાદ્ધ વારા ફરતી કરેછે.

ત્રીલોણુ—મરેઠા દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૦.

૧. અમારામાં ક્રિયા કરેછે તે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે શાસ્ત્રઆધારે કરીએ છૈએ.

૨. અમારામાં જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી, ને અગર કોઈ કરે તો પોતાની ખુશી; પણ પાછળને સારૂ ખરચ કરવા રાખવું જોઈએ.

૩. મોટો ભાઈ હાજર નહી હોય તો નાહનો સઘળી ક્રિયા કરે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો છોકરાનોછે, ન હોય તો કુટુંબી મુકેછે, ને તે નહી હોય તો જેને કેહે તે મુકેછે; ને તે એકાદશા સુધી સર્વે કરેછે.

૫. બારમું મળે તો કરે, ને દશા તો કર્યા ચાલેજ નહી.

૬. અમારામાં બૈરી ક્રિયા કરતી નથી ને કહ્યાથી હરેક કોઈ કરેછે.

૭. ક્રિયાખરચ સર્વે ભાગદારની સલાહથી

૮. વારસ છતાં અત્રાપિથી ક્રિયા થાય ન ક્રિયા કરવાથી તે વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. બૈરીની ક્રિયા તો તેના ધણીના કુળમાં થ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. બૈરીને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે વારસ તો ધણી છે, ને ક્રિયા પણ તેજ કરેછે.

૧૧. એનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારામાં ખરચનું કાંઈ મુકર્રર નથી.

૧૩. અમારામાં દશાને દિવસે સગાંવાહાલાંને ખવડાવેછે, ને મળે તો બારમે ન્યાત જમાડેછે.

૧૪. સમચરીશ્રાદ્ધ જેને મળે તે કરે.

આલિયા—પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૦.

૧-૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ નો જવાબ એ છે જે મરનાર શખસની ક્રિયા તો શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છીએ. પણ જીવત ક્રિયા કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી, ને મોટા ભાઈ હાજર હોય તો તે સારેછે, ને નાહનો હોય તો તે સારેછે, એ વાતમાં અટકાવ કાંઈ થઈ શકતો નથી. ને મરનાર શખસની પછવાડી બારમાને દાહાડે ૧ ન્યાત જમાડવાનો ચાલછે. એ વિગેરે શ્રાદ્ધસમચરીમાં તો મળે તે પ્રમાણે વેહેવાર પોતાનો કરેછે. એ ચાલ ક્રિયા બાબતમાંછે. એ શિવાય બીજો ચાલ .

વાંસફોડા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૩.

-૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ છે તેનો જ- એ છે જે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે શાસ્ત્રઆ- કરીએ છીએ, ને મોટા ભાઇને અટકાવ હોય યા ી ન કરે તો સપિંડીકરણ પણ નાહનો ભાઈ ને સર્વે કામ કરે; જમણવાર તો ૧ બારમાને ે ગોળપાપડી ને વાલની કરેછે—મળતર પ્રમાણે; ન મળે તો પંચનું જોર નથી.

વાંસફોડા—દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૬.

૧. મરી જાય ત્યારે ત્રીજે દાહાડે સરાવીએ છીએ, ને બ્રાહ્મણને શેર ૧ ખીચડી આપેછે. મળે તો ન્યાતને ધાનદાળ જમાડેછે. એ શિવાય કાંઈ અમારી ન્યાતમાં બીજી રીત નથી માટે એ સવાલ લખ્યા નથી.

૨. આગ પુત્ર મુકેછે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી મુકેછે. ને આગ મુકેછે તે ઉપર લખ્યું તે કરેછે.

પખાલી—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે શાસ્ત્રને આધારે યથાશક્તિ પ્રમાણે ક્રિયા કરીએ છીએ.

૨. અમારા આજદિન સુધી જીવતા ક્રિયા કીધી જાણતા નથી [તો] શું લખીએ ?

૩. મોટા ભાઈ હાજર હોય તથા શુદ્ધ હોય ત્યાં લગી નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરતો નથી, ને સર્વે અધિકાર મોટા ભાઈને છે.

૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૫. સપિંડીકર્મ કરવાનો અટકાવ પડયો તો ત્રીપક્ષી તથા છમાસી તથા વરસી સુધી થાય. ને નાહનો ભાઈ તથા દોહિત્રને આજ્ઞા આપે તો અટકાવ પડી શકતો નથી.

૬. શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૭. મુખ્ય અધિકારીને રજા જોઈતી નથી, ને ન્યાતસિરસ્તાથી વત્તો ખરચ કરે ને ભાગદાર રાજી ન હોય તો વધતો ખરચ મુજરે આપે નહી.

૮. અત્રાપિ ક્રિયા કરે તો વારસ થતો નથી તો શું લખીએ ?

૯. બૈરી મરે તેના ધણીના કુળમાં થાય—શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૦. ક્રિયા બાપના કુળવાળા કરે ને (તથા) બાપના કુળમાં નાદાર હોય તો મરનારના માલમાંથી વાજબી ખરચ કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારને દાહાડે લાહાણું ન્યાતને અચ્છેરનો લાડવો આપે તથા ગોરને અગિયારમે દક્ષણા રૂ. પાા આપે, ને નાદારને પણ સરાવવું ઘટેછે, ન મળે તેને પણ સરાવે.

૧૨. ક્રિયાનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. અગિયારમે સગાં લોક જમે, બારમાને દાહાડે ન્યાતના લોક જમે, વરસી લગી મુકરર નથી.

૧૪. જુદા છતાં માબાપનું સમચરી જુદા કરે અથવા મળીને કરે—યથાશક્તિ પ્રમાણે.

વાઘરીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૫.

૧–૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ નો કાંઈ અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી, પણ મરનારની પછવાડી ગમે ત્યારે વારસ ચાર ખાંધિયા કરેછે, ને સારવાનું કાંઈ મુકરર નથી. ને કોઈ ખાંધિયા નથી કરતું તે પંચમાં રૂ. ૪ મળે ત્યારે આપેછે, તે ન આપે તોપણ કાંઈ પંચની જબરદસ્તી નથી. એ સર્વે સવાલનો જવાબ એજછે માટે લખ્યો નથી.

પુરબિયા—બખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૩.

૧. મરનારની ક્રિયા અમારો ગોર કહે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ ને ન્યાતનીરીત પ્રમાણે ખરચ કરીએ છૈએ.

*૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાની તથા દોઢ માસીસાની તથા છમાસીની તથા વરસીની એ ન્યાત ૪ કરવાનો ચાલ છે, પણ કોઈથી ન બની શકે તો પોતાની સત્તા પ્રમાણે ખાંધિયા તથા ગોરણી કરેછે, તેમાં પંચાતના લોકોથી હરકત તથા અટકાવ થઈ શકતો નથી, ને ઉપરની કલમ ૧૧ મીમાં †બારેહેન જે લખ્યુંછે તે પણ ઉપર લખ્યા મુજબ પોતાના મળતર પ્રમાણે કરે.

---

* ૧૪૦ ના અંકસાથે જે કલમો નથી મળતી તેટલીજ ઉતારી છે.

† એ "બારબેહેન" શબ્દબંધ બેસતો નથી.

પેટીઘડાની ન્યાતના તડનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૫.

૧. ક્રિયા તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કબુલ છે, ને અમારામાં ક્રોકીલમત નથી.

૨. જીવતક્રિયા કરવામાં કરનારની ખુશી ને ખરચ તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૩. મોટો ભાઈ ન કરે તો નાહનો ભાઈ કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર સર્વે છોકરાનો છે.

૫. સપિંડીકરણ મોટા ભાઈને અટકાવે નાહનો ભાઈ કરે ને અટકાવ આવે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૬. કોઈ ક્રિયા કરનાર ન હોય તો સર્વે ક્રિયાનો અધિકાર બૈરીને છે.

૭. ભાગદારોની રજા જોઈએ નહી, સંપત પ્રમાણે કરે.

૮. વારસ છતાં બીજાથી ક્રિયા થાય નહી, ને અટકાવે કરે તો વારસ પણ થાય નહી.

૯. ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. બાપનું કુળ ઘણું ના(ભ)દાર હોય તો મરનારના માલમાંથી વાજબી ખરચ કરે.

૧૧. લાહાણું તથા દક્ષણા કાંઈ મુકરર નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો કંઈ મુકરર નથી ને પોતાના મળતર પ્રમાણે કરે.

૧૩. ન્યાત જમાડવાનો કંઇ મુકરર ધારો ન[illegible] ને મળતર પ્રમાણે.

૧૪. પોતાની સમજણ પ્રમાણે કરે.

બંધારા—નાગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરવાની ક્રિયા જે કરેછે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છૈએ, કોકીલ[illegible] અમારામાં નથી.

૨. કોઈ શખસ મરનારની પ્રથમ પોતીકી [illegible]વતક્રિયા કરેછે, ત્યારે ન્યાત ૧ જમાડેછે ત્યારે ન્[illegible] માંથી રૂ. ૭ રોકડા અબોટિયાના કરીને આપેછે તે મુઆ પછી તેનાં વારસો સરવણી સરાવીને [illegible] ઘડા ભરેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા ન કરે, બેહુ સમજીને કરે; ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ ક્રિયાખરચ કરે, ને બાપના માલમાંથી મુજરે લે.

૪. આગ મુકવાનો મોટા દિકરાનો અધિકાર છે, ને તે ન હોય તો નાહનો ભાઈ તથા વારસ મુકે, ને વારસ ન હોય તો દોહિત્ર આગ મુકે, ને સર્વે ક્રિયા કરે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઈ કરે, ને મોટા ભાઈને અટકાવ આવે તો નાહનો ભાઈ કરે. ને સૂતક વિગેરેનો અટકાવ આવે તો અટકાવ ગયા પછી કરે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી. મરનારના ભાઈ ક્રિયા કરે તથા ભત્રીજો તથા કુટુંબી જે કોઈ હોય તેની પાસે ક્રિયા સરાવેછે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઇએ. ને તે સર્વે સમજીને ક્રિયાખરચ કરે, પોતે એકલાની સમજણથી વધતું ખરચે તો મુજરે નહી આપે, કહ્યા મુજબ મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિ ક્રિયા કરે તો તે ક્રિયા કર્યાથી વારસ નહી કહેવાય.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં પોહોંચેછે, બાપના કુળમાં નથી હોંચતું.

૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વામળ્યોછે ને તે બાપના કુળમાં વારસો નહી તોએપણ ક્રિયા બાપના કુળવાળા કરે, ને ખરચ ારના માલમાંથી લે.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ છે જે મળે તો લાહાણું ન્યાતમાં વેહેચે, નહી તો કંઈ નહી.

૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર , મળ્યા પ્રમાણે ખરચ કરેછે.

૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વસુધી ન્યાત જમાડવાનો કાંઈ ચાલ નથી, મળે લું ખરચેછે, નહી મળે તો કાંઈ નહી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે પછી સમી આવે તે મોટા ભાઈ કરે વા નાહનો ભાઈ કરે, ગમે તો બેહુ સમજીને કરે, ગમે તો જુદા જુદા કરે; એમાં કાંઈ મુકરર નથી.

બંધારા–નાગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૬.

[વિવાહ બાબતમાં આ અંકવાળા સંબંધી જે શેરો લખ્યો છે તે જુઓ–પૃષ્ઠ ૧૬૯.]

પરદેશી–બખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં અમારો ગોર કહે તે પ્રમાણે ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરીએ છૈએ, ને ન્યાતની રીત પ્રમાણે ખરચ કરીએ છૈએ, ને કોફીલમત અમારામાં નથી.

૨. અમારામાં જે શખસને કાંઈ સંતાન નહી હોય ને તે જીવતક્રિયા કરવા ચાહે તો કરેછે, ને તે મરનાર શખસનો જે કાંઈ માલ હોય તો તે માલમાંથી પંચ મળીને પાછળ ક્રિયા કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહના ભાઈથી બાપની ક્રિયા થાય નહી, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે સઘળી ક્રિયા નાહનો ભાઈ કરે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તેના છોકરાનો છે, ને તે નહી હોય તો મરનારનો ભાઈ મેલે, ને તે નહી હોય તો કુટુંબી મુકે, ને એટલામાં કોઈ નહી હોય તો પંચ જેને કહે તે મુકે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં બારમું તો મોટા ભાઈ હાજર છે ને નહી કરે તો નાહનો ભાઇ કરવા ચાહે તો કરેછે, ને તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે દોઢ માસીસા ઉપર સારે.

૬. મરનારને પિત્રાઈ કુટુંબી નહી હોય તો બૈરી ખુનિયાત કુળની હોય તો ધણીનાં ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરે.

૭. ક્રિયાખરચ સર્વે ભાગદારની રજાથી થાય છે, પણ વધારે ખરચ કરવામાં મોટા ભાઈ મુખત્યાર છે, ને તે નાહનાને મંજુર રાખવો જોઈએ.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૯. કોઇ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તો તેના ધણીના કુળમાં થાય છે, ને તેના બાપને ઘેર તો ગોરણી કરેછે.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય, તેની ક્રિયા બાપના કુળમાં થાય, ને વારસ તો અગર તેની બેહેન વિધવા હોય તે વારસ થાય છે.

૧૧. ક્રિયાનું બેહેન* તો મરનારની પછવાડી સંક્રાંતને દિવસે લાડુ તલનો ૧ તથા શેરડી ૧ તથા કેળું ૧ તથા દરો આઠમે પેંડો ૧ શેર ૦। નો તથા મગચણા શેર ૦। તથા ચૈત્ર વદ ૦) સે સાતવો વાડકો ભરીને તથા ગોળ આશરે એ સર્વે ઘરદિઠ આપેછે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાની ન્યાત ૧ તથા દોઢમાસીસાની ન્યાત ૧ તથા છમાસીની ન્યાત ૧ તથા વરસી ઉપર ન્યાત ૧ જમાડવાનો ચાલ છે, ને કોઇ નાચાર હોય ને નહી જમાડે તોપણ બારમું તથા વરસી કર્યા વગર ચાલેજ નહી.

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી કરવાનો ચાલ નથી, પણ ભાદરવા મહિનામાં શ્રાદ્ધ મોટા ભાઈ કરેછે, ને મોટા ન હોય તો નાહનો કરેછે.

ઠાકોર-પરદેશી લોધાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં અમારો ગોર કહે તે પ્રમાણે ક્રિયાશ્રાદ્ધ કરેછે, ને ન્યાતની રીત પ્રમાણે ખરચ કરીએ છૈએ, ને કોફીલમત અમારામાં નથી.

૨. અમારામાં આજ સુધી કોઈએ જીવતક્રિયા કરી નથી. ને અત્યાર પછી જે શખસને સંતાન નહી હોય તે જીવતક્રિયા કરવા ચાહે તો કરેછે, ને તે મરનાર શખસની જે કાંઈ માલમીલકત હોય તેમાંથી પંચ મળીને પાછળ ક્રિયા કરેછે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહના ભાઈથી બાપની ક્રિયા થાય નહી. ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો સઘળી ક્રિયા નાહનો ભાઈ કરે ને ખરચ બાપના માલમાંથી લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તેના છોકરાઓનો છે, ને તે નહી હોય તો મરનારનો ભાઇ મેલે, તે નહી હોય તો કુટુંબી મેલે, ને એટલામાં કોઈ નહી હોય તો પંચાત સર્વે મળીને જેને કેહે તે આગ મુકેછે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં બારમું મોટો ભાઈ હાજર છે ને નહી કરે તો નાહનો ભાઈ કરવા ચાહે તો કરેછે ને તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે માસીસા ઉપર સારેછે.

૬. મરનારને પિત્રાઇ નહી હોય તો બૈરી ધુનિયાત કુળની હોય તો ધણીનાં ક્રિયાશ્રાદ્ધ સારે. ને અગર પિત્રાઈ હાજર હોય તો અદાવતથી ક્રિયા ન સારે તો બાઈની રજાથી હરકોઈ સારે.

૭. ક્રિયાખરચ તો સર્વે ભાગદારની રજાથી થાયછે પણ વધારે ખરચ કરવામાં મોટા ભાઈ મુખત્યાર છે, ને નાહનો તે મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયાશ્રાદ્ધ થાય નહી, ને અગર ક્રિયા કરે તો તેથી તેને કાંઇ વારસો મળતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તો તેના ધણીના કુળમાં થાયછે, ને તેના બાપને ઘેર ગોરણી જમેછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વા- રસો મળ્યો હોય ને તેની ક્રિયા બાપના કુળમાં છે, ને વારસ તો તેની બેહેન વિધવા હોય તે થાય

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો અમારામાં મુકરર નથી, મળે તે કરેછે.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર ન

૧૩. મરનારની પછવાડી બારમાની ન્યાત ૧ ત માસીસાની ન્યાત ૧ તથા છમાસીની ન્યાત ૧ ત વરસી ઉપર ન્યાત ૧ જમાડવાનો ચાલ છે. ને કો નાચાર હોય ને નહી જમાડે તોપણ બારમું ત વરસી કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી ક રવાનો ચાલ નથી, પણ ભાદરવા મહિનામાં શ્રા મોટા ભાઇ કરેછે, ને કદાચ મોટા ભાઇ નહી હોય નાહનો ભાઈ કરેછે.

---

* "બેહેન" શબ્દ અર્થ રહિત છે, કદાચ બેહેન શબ્દને બદલે લાહાણું હશે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પરદેશી-બુનકરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૨.

૧-૧૪. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસની ક્રિયા શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરવાનો ચાલ નથી, ન્યાતના માર્ગ પ્રમાણે કરીએ છૈએ. તેની તપસીલ-જે શખસ મરે તેને બાળીએ છૈએ ને તેની ક્રિયામાં તેને ત્રીજે દાહાડે સવારના પોહોરમાં જે જગોએ બાળ્યો હોય ત્યાં પંચાતના સર્વે લોકો જઇએ ને તે જગોએ મરનારના કુટુંબીઓ માથું મુડાવે ને તેનો વારસ ઘઉંનો આટો શેર ૫ તથા ગોળ શેર ૧ તથા ઘી શેર ૧ લાવ્યો હોય તેના ખાખરા કરીને તેમાંથી ગૌગ્રાસ તથા કુતરાને નાંખે ને બાકીનું સર્વેને વેહેચી આપે તે સર્વેજણા ખાઇએ, ને તેજ દાહાડે રાતે ન્યાત જમાડે તથા ચોથે દાહાડે સવારના પોહોરમાં મરનારનો વારસ જ્યોત કરે તેમાં મળે તો ન્યાતને ખવડાવે ને નહી મળે તો ઘરદીઠ અથવા આદમી દીઠ રોટલી અકેકી ન્યાતમાં લાહે. એ પ્રમાણે મરનારની ક્રિયા કરવાનો ચાલ છે. ને જે શખસ એ પ્રમાણે ક્રિયા ન કરે તે પંચાતનો ગુન્હેગાર થાય. ને ઉપર લખેલી ન્યાત ૧ તે વખત નહી જમાડે તો વરસે બેવરસે જ્યારે મળે ત્યારે જમાડેછે. ને ન્યાતિ-ક્રિયાની જમાડયાવિના ચાલતી નથી. તથા જે શખસ પરદેશ જઇને રેહેતો હોય ને તે ત્યાં મરી જાય તો તેની ક્રિયા તેના કુટુંબી અહિયાં રેહેતા હોય તે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ન્યાત ૧ જમાડે તથા બીજે દાહાડે જ્યોત કરે, ન કરે તો તેને ન્યાતબાહાર મુકવામાં આવેછે. જ્યારે તે ઉપર લખ્યા પ્રમાણે પંચાતમાં ખરચ કરે ત્યારે ન્યાતમાં લીધામાં આવે. તથા કોઇને વારસ ન હોય તે પોતાની જીવતક્રિયામાં ન્યાત જમાડે, ને તે મરી જાય ત્યારે તેના કુટુંબી તેની પછવાડી ત્રીજે દાહાડે સવારના પોહોરમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ત્યાં જઇને ખરચ કરે તથા જ્યોત કરે; એ શિવાય વધતો ખરચ કરવાનો ચાલ નથી. ને ભાદરવા મહિનાના શ્રાદ્ધપક્ષમાં પોતાના બાપ દાદા તથા માનું શ્રાદ્ધ મોટો ભાઈ અથવા નાહનો ભાઈ એ બેમધેથી ગમે તે સારેછે.

પરદેશી-શ્રીબાસ્તાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે જેને જેવું મળે તેવું કરે-પોતીકી સંપત પ્રમાણે કરે.

૨. અમારામાં જીવતક્રિયાનો ચાલ નથી.

૩. મોટો ભાઈ હાજર નહી હોય તો નાહનો ભાઈ બાપના માલમાંથી ક્રિયા કરી શકેછે, અગર બાપનો માલ નહી હોય તો પોતાની પાસેથી મળે તો કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો તેના છોકરાનોછે, અથવા છોકરો નહી હોય તો તેનો ભાઈ દે, તે નહી હોય તો પોતાનો સગો કુટુંબી દે.

૫. પોતાનો છોકરો આગ મુકે તો નાહનો અથવા મોટો; તેને ખરચવાને મળે તો બારમું કરે, ને નહી મળે તો એ વાતનો કાંઈ અટકાવ નહી, સારીને પણ બેસી રેહે.

૬. બૈરી ક્રિયા કરતી નથી, પણ તેના કહ્યાથી હરેક પોતાના સગાંને હાથે કરાવે; અમારામાં એ ચાલ છે.

૭. ક્રિયાખરચ પોતાનો સગો ભાઈ એકઠો રેહેતો હોય તો તેની રજા લીધી જોઈએ.

૮. વારસ છતાં કોઇ અત્રાપિથી ક્રિયા ન થાય, ને તે ક્રિયા કરેથી વારસ ન થાય.

૯. બૈરીની ક્રિયા તો ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તો વારસો લેનાર ખરચ કરે તે થાય.

૧૧. અમારામાં લાહાણાંનો ચાલ નથી.

૧૨. અમારામાં ક્રિયાબાબત ખરચનું મુકરર નથી.

૧૩. અમારામાં મળેતો તેરમાની ન્યાત જમાડે ને પછી તો ન્યાત કાંઈ કરતા નથી.

૧૪. સમચરીશ્રાદ્ધ મળે તો કરે, નહી તો કાંઈ નહી.

ભંડારીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસની ક્રિયા જે કરેછે તે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે, કોકીલમતનો ચાલ અમારામાં નથી.

૨. મરવાની પ્રથમ પોતાની જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના તથા મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકેછે, ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર જે હાજર હોય તે મુકેછે.

૫. બારમું તો મોટા ભાઇને અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ સારેછે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અખત્યાર નથી. બૈરી પોતાના પિત્રાઈ પાસે ક્રિયા કરાવે, ને પિત્રાઈ નહી કરેતો તેથી ઉતરતાં સગાં હોય તેની પાસે ક્રિયા કરાવેછે.

૭. ....

૮. વારસ છતાં અટકાવે અત્રાપિ ક્રિયા કરેછે; તેથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરીમાણુસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય.

૧૦. કોઈ શખસને મોસાળમાંથી માલ મળ્યો હોય ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે તેનો માલ તેના બાપના કુળમાં જાય, ને ક્રિયા પણ બાપના કુળવાળા કરેછે.

૧૧. લાહાણુંનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૨. ક્રિયાબાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, પોતપોતાના ગજા માફક કરેછે.

૧૩. એવું કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો ન્યાત જમાડેછે.

૧૪. અમારામાં સમચરી કરવાનો ચાલ નથી.

ધામલા–ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે અમારો ગોર કેહે તે પ્રમાણે કરેછે.

૨. અમારામાં મરવાની પેહેલાં કોઈ પોતાની ક્રિયા કરતું નથી.

૩. મોટો ભાઈ અથવા નાહનો ભાઈ–એમાંથી ગમે તે બાપની ક્રિયા કરે ને માલ હોય તો તેમાંથી મુજરે લે, ને નહી તો મજુરી કરીને વાળે.

૪. મોટો ભાઈ અથવા નાહનો ભાઈ ગમે તે બારમું કરે, ને અટકાવ તો આજ લગી કોઈને આવ્યો નથી તો શું લખીએ ?

૫. આગ તો દિકરો અથવા ભત્રીજો અથવા ભાઈ જે હાજર હોય તે મુકેછે.

૬. અમારામાં આજ લગી કોઈ બૈરીએ ક્રિયા કરી નથી.

૮. ક્રિયા તો સર્વે ભાગદાર પોતાની સમજણથી કરેછે.

૮. વારસ એહે બીજાથી ક્રિયા થાય નહી.

૯. કોઈ બૈરીમાણુસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના સાસરામાં થાયછે.

૧૦. અમારામાં કોઈને માના કુળમાંથી આજલગી વારસો મળ્યો નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૧. અમારામાં લાહાણુંનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયામાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી મળે તો બારમાની ન્યાત ૧ ખવડાવે ને મળે તો વરસી ઉપર બે બ્રાહ્મણ જમાડેછે.

૧૪. સમચરી કરવાનો અમારામાં ચાલ નથી.

રાવળિયા–રાજભરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૪.

૧–૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ નો જવાબ એ છે જે શાસ્ત્ર પ્રમાણે સૂતક પાળે ને શાસ્ત્રના હુકમ પ્રમાણે બ્રાહ્મણના કેહેવા પ્રમાણે ક્રિયા કરીએ છૈએ. ને જીવતક્રિયા કરવાનો ચાલ નથી. ને છોકરા વિગેરે કુટુંબી હોય તે દાટે ને પછી પાણીના કળસિયા રેડે ને ન્યાત જમાડવી તે તો મળે તો બારમું કરે, નહી તો તેનું મુકરર નથી; ને મળે તો લાહાણું આપે, ન મળે તો પંચનું જોર નથી. સમચરી પણ મળે તો કરે. એ શિવાય કાંઈ ચાલ નથી વાસ્તે એના જવાબ લખ્યા નથી.

રાવળિયા–સુરતી પાટીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૪.

૧–૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ નો જવાબ એ છે જે અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસની ક્રિયા તો શાસ્ત્ર મુજબ બ્રાહ્મણ કેહેછે તે પ્રમાણે કરીએ છૈએ તથા સુતક પણ પાળીએ છૈએ. ને જે શખસ મરી જાય તેને આગ મુકીને બાળવાનો ચાલ નથી, તેને દાટીએ છૈએ ને તેની દશા તથા અગિયારમું તથા બારમું તથા તેરમું મોટા ભાઇને અટકાવ હોય તો નાહાનો ભાઈ સારેછે, ને મળે તો ન્યાત જમાડે; ને નહી મળે તો સગાંને જમાડીને બેસી રેહે. ને સમચરી કરવાનો ચાલ નથી. ને બૈરી માણુસ મરી જાય તેની ક્રિયા તો તેના ધણીના કુળમાં થાયછે. એ શિવાય બીજો કાંઈ ચાલ નથી વાસ્તે એનો જવાબ લખ્યો નથી.

રાવળિયા–ચરોતરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૪.

૧–૧૪. ક્રિયા કરવાનો ચાલ એ છે જે નાહનું કુંવારૂં કોઈ મરે તેનું ચોથે દાહાડે સારીએ છૈએ, ને મોટું મરે તો બારમે દાહાડે સારેછે. ને અમારામાં બાળવાનો સિરસ્તો નથી, શાથી જે અમો ગોસાઈના પંથમાં છૈએ તેથી. ક્રિયામાં દાળભાત કરીને જમાડીએ છૈએ–જો મળે તો, અગર ન મળે તો ન પણ જમાડીએ છૈએ. એજ સવાલ ૧૪ નો જવાબ છે.

રાવળિયા–ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૭.

૧. મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે, ને અમારૂં શાસ્ત્ર તો અમો કંઈ જાણતા નથી. જે કાંઈ અમારા જોગી લોકો જે ધર્મથી ચાલેછે તે પ્રમાણે ચાલીએ છૈએ. ને કોકીલમત અમો કાંઈ જાણતા નથી.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરતો નથી તો શું લખીએ?

૩. અમારામાં દાટવાનો ચાલછે. ને મોટા ભાઈનો કાંઈ મેળ નથી. ને ક્રિયા તો મળે તે કરેછે, ને જેને નથી મળતું તે નથી કરતા.

૪. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૫. બારમું કરવાનો ચાલ નથી, ને બારમું સારવાનો તો ચાલ છે ને તેરમે દિવસે મળે તો સર્વે પંચને ખીચડી જમાડેછે. એજ ચાલ છે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને મળે તો બ્રાહ્મણને સીધું આપે.

૭. એનો જવાબ ઉપરની ત્રીજી કલમમાં આવી ચુક્યો.

૮. ક્રિયા તો મળે તો કરે સર્વે ભાગદાર મળીને, ને ન મળે તો ન કરે. ને અત્રાપિ વારસ કોઈથી કરાય નહી.

૯. એ નવમા સવાલનો જવાબ એ જે એનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૦. વારસો કોઇની માના કુળમાંથી મળતો નથી, શાથી જે અમો સર્વે ભીખારી લોક તેને માલ શું હોય ને મતા શું હોય જે વારસો આપે?

૧૧. અમારામાં ક્રિયાનું લાહાણું કાંઈ છે નહી. ક્રિયા કરવાને ન મળે તો લાહાણું ક્યાંથી કરે?

૧૨. ક્રિયામાં ખરચનો આંકડો તો રૂ. ૩) થાયછે, (પણ એવું કાંઈ મુકરર નથી) જે ગરીબ હોય તે પણ ખરચ કરે એવું કાંઈ મુકરર નથી.

૧૩. મરનારની પછવાડી તેરમે દિવસે મળે તો પંચને ખવડાવેછે, બીજું કાંઈ કરવાનો ચાલ નથી.

૧૪. વેહેચણ શાની કરે? કાંઈ અમ લોક દોલતવાન નથી જે સર્વે ભાઈઓ વેહેચણ કરશે? પોતપોતાની ભીખ માગીને ખાયછે ત્યાં વેહેચણ શાની કરે?

ગદડિયા–કામળાવાળા પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૫.

૧–૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં જે શખસ મરી જાય તેને ન્યાતના સર્વે લોક જઈને બાળે ને તેના જે પિત્રાઈ ગો-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ત્રાઈ હોય તે તેની પછવાડી તેજ દહાડે ત્યાં સ્મશાનમાં સૂતક ઉતારે. ને મરનારની પછવાડી ક્રિયા સારવાનો ચાલ નથી, ને બ્રાહ્મણને પણ કાંઈ પુછતા નથી. ને મરનારને ત્રીજે દાહાડે તેના વારસ તેની પછવાડી ખાંધિયા ૪ ચાર જમાડે. ને તેની ક્રિયાખરચની ન્યાત જમાડવાનો ચાલ તો દિવાળી તથા હોળી તથા અખાત્રીજ વિગેરે એવા મોટા અવસર આવે ત્યારે જમણવાર કરીએ છૈએ. ને સમચરી કરવાનો ચાલ નથી, ભાદરવા મહિનામાં બ્રાહ્મણને સીધું ૧ આપીએ છૈએ. ને ઉપર લખેલા દિવાળી તથા હોળી વિગેરે મોટા અવસરમાં ન્યાત જમાડેછે ત્યારે મરનારનો વારસ બ્રાહ્મણને ઘેરથી દરોઈ લઈને તાપીએ જાય ને તાપીમાં તેના નામના પાણીના ખોબલા ઉછાળે, એટલે ક્રિયા તમામ થઈ એ ચાલ છે.

પંચોળી—સુરતીના તડ ૭ નો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર પ્રમાણે ગોરના કહ્યા પ્રમાણે કરીએ છૈએ, કોફીલમત નથી.

૨. આજ સુધી અમારી ન્યાતમાં કોઈએ જીવત ક્રિયા કરી નથી, ને અગર એમ કરતાં કોઈ કરે તો પોતાની ખુશી. ને પાછળથી જો કાંઈ માલ રાખી ગયો હોય તો તેના વારસ મૈયત ખરચ કરે, નહીતો સારીને બેસી રહે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને (અથવા) મોટો ભાઈ ગામ ગયો ત્યારે નાહનો ભાઈ સઘળી ક્રિયા કરે ને ખરચ મરનારના માલમાંથી લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર છોકરાનો છે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી મુકે, ને તે ન હોય તો જે હાજર હોય તે મુકે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં બારમું મોટા ભાઈની રજાથી હરકોઈ કરે, ને તેમાં અટકાવ આવે ત્યારે ગોરને પુછીને ગોર કહે તે દિવસે કરીએ.

૬. બૈરી માથું મુડાવીને બેઠી રહે તો બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, ને નાતરે જવાની છે ને પિત્રાઈ ક્રિયા નહી કરે તો પંચ પુછી શકેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ તો સર્વે ભાગદારની સલાહથી થાયછે, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરેતો બાપના માલમાંથી મુજરે લઈ શકેછે; ને કદાપિ બાપનો માલ નહી હોય તો સઘળા સરખે હિસ્સે કાહાડેછે ને તે મધે કોઈ ભાગિયો ગરીબ હોય તો તેની પાસે જુજવી ઓછું લીધામાં આવેછે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને એમ કરતાં કોઈ કરે તો વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તો ધણીના કુળમાં થાયછે ને તેના બાપને ત્યાં તો તેરમું થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ત્યારે તો તેની બેહેન વારસ થાયછે ને તે ન હોય તો બેહેનનો છોકરો વારસ, તે ન હોય તો મોસાળના કુળવાળા લે, ને ક્રિયા તો બાપના કુળવાળા કરે, ને તે નહી કરે તો જે વારસો લે તે કરે.

૧૧. લાહણાંનું કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો કરે, નહી કરે તો ન્યાતનું કાંઈ જોર નથી; ને દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, તે તો ખરચ કરેથી માલમ થાયછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી મળે તો બારમાને દિવસે ન્યાત કરે ને અગર નહી મળે તો તડ કરે, ને તેથી નહી મળે તો સારીને બેસી રહેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી જેને મળે તે કરે.

માછી—ગુડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૬.

૧–૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ છે તેનો જવાબ એ છે જે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે સારીએ છૈએ; ને ખીચડી બ્રાહ્મણને આપીએ છૈએ, ને પૈસો ૧ ઘીનો આપેછે; ને આગ તો છોકરો મુકેછે, ને તે નહી હોય તો કુટુંબી વિગેરે સગાં મુકેછે, ને બારમાને

દાહાડે ન્યાત ૧ જમાડેછે—દાળભાત ને રોટલાની કરેછે; એ કર્યાવિના ચાલેજ નહી. એ શિવાય બીજો સિરસ્તો કાંઈ છે નહી, વાસ્તે એના જવાબ લખ્યા નથી.

ખારવા—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે, ને ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર અમારે કબુલ છે. બીજો મારગ તો કોકીલમત વિગેરે નથી.

૨. કોઈ શખસે મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરી, એ તો અમારા જાણ્યામાં નથી, તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરેછે, ને તે ખરચનો હિસ્સો બાપના માલમાંથી વા મોટા ભાઈ પાસેથી લેછે, ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય તો બાપની સઘળી ક્રિયા નાહનો ભાઈ કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકારી તો દિકરો તથા ભાઈ તથા ભત્રીજા તથા કુટુંબી તથા ગુરૂભાઈ તથા ન્યાતનો એ પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો અધિકારીછે, ને તે આગ મુકનારો દશ દાહાડા લગણ સારેછે.

૫. સપિંડીકરણ કહેતાં બારમું તે મોટો ભાઈજ કરેછે, ને મોટો ભાઈ પરદેશ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ કરેછે, ને વૃદ્ધિસૂતક અથવા મૃતક સૂતક આવે ત્યારે તે સૂતકને બારમે દાહાડે બારમું સારેછે, ને નાનું છોકરૂં કુટુંબમાં મરે તો તે બૈરીનું સૂતક દિન ૪૦ નું ઉતરે ત્યારે બારમું સારેછે.

૬. પોતાના કુટુંબમાં કોઈ ન હોય તો ભાદરવાનાં શ્રાદ્ધ બૈરી સારેછે, ને બીજી ક્રિયા તો કરવાનો બૈરીને ચાલ નથી. ને બીજી સઘળી ક્રિયા આ નંબરની કલમ ૪ પ્રમાણે કરેછે— આગ મુકવા વિગેરે; ને પાસેના પિત્રાઈ ન કરે તો કુટુંબી પણ ક્રિયા બાબતમાં મદત કરેછે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ, ને કોઈ ભાગદાર રજા નહી આપે તો બીજા ભાગદારો ક્રિયા ખરચ કરીને રજાના નહી આપનાર પાસે પણ ખરચનો હિસ્સો લે, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે, તે વધતો ખરચ કરે તો તેને મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અન્ત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી ને તે ક્રિયાના કરવાથી વારસ થઈ શકે નહી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે, ને મળે તો પિહેરમાં ગોરણી ૫ જમાડેછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તે વારસો પણ પોતાના બાપના કુળમાં જાયછે, ને તેની ક્રિયા પણ બાપના કુળમાં થાયછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાંણું તથા દક્ષણા આપવાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, તેથી એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૩. મરનારની પછવાડી ન્યાત જમાડવાનું તો કાંઈ મુકરર નથી, તેથી એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૪. ભાઇઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે સમચરી તથા ભાદરવાનાં શ્રાદ્ધ સર્વે મળીને કરેછે.

દુબળા—કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્રને આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરતા નથી, ને ક્રિયામાં શાસ્ત્ર અમારે કબુલ નથી, ને કોકીલમત વિગેરે બીજા મતની વાત પણ અમે જાણતા નથી.

૨. કોઈ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. મોટા ભાઇની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકેછે. ને તેનો ખરચ બાપના માલમાંથી વા મોટા ભાઈ પાસેથી લેછે, ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ બાપની સઘળી ક્રિયા કરેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. આગ મુકવાનો અધિકારી તો વડો છોકરો તથા નાહનો છોકરો તથા ભાઈ ભત્રીજા વિગેરે કુટુંબી તથા ન્યાતના મધ્યે ઉતરોત્તરછે, ને બીજું સારવાનું કામ તો અમારી ન્યાતમાં કરવાનો ચાલ નથી.

૫. બારમું પણ સારતા નથી, પણ એ દાહાડે સૂતક આવે ત્યારે તે સૂતક પુરૂં થયા પછી ન્યાત જમાડેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં સારવાનો ચાલ નથી, તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઈએ, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચ મુજરે આપે નહી.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી ને ક્રિયા કર્યાથી તે વારસ થઈ શકે નહી.

૯. કોઈ બૈરીમાણુસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. કોઈ શખ્સને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળે ને તે વારસો પણ તેના બાપના કુળમાં જાય, ને તેની ક્રિયા પણ બાપના કુળવાળા કરેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તથા દક્ષણા તો નથી, તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો રૂ. ૫ નોછે, તે મરે તે દાહાડે પીવામાં ને બારમે દાહાડે ન્યાત જમાડવામાં ખરચ થાયછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમેથી તે વરસી લગણમાં ન્યાત ૧ બારમે દાહાડે જમાડવાનો ચાલછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે ભાદરવાના શ્રાદ્ધ મોટે ઘેર કરેછે, ને સમચરી કરવાનો તો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

સીકલીગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા તો અમારો ગોર કેહે તે પ્રમાણે સારીએ છૈએ. ન્યાતનો મારગ કાંઈ જુદો નથી.

૨. અમારામાં આજ સુધી કોઈએ જીવત ક્રિયા કીધી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહના ભાઇથી બાપની ક્રિયા થાય નહી, પણ મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તો નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરે, ને ખરચ બાપના માલમાંથી લે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર વડા દિકરાનો છે, પણ વડા દિકરાને અટકાવ હોય અથવા ન મુકે તો હરકોઈ આગ મુકેછે.

૫. બારમું તો મોટા ભાઈ હાજર હોય તો તે સારેછે,ને મોટા ભાઈ હાજર ન હોય તો નાહના ભાઈ વિગેરે કુટુંબી સારેછે. ને કદાપિ સૂતક વિગેરેનો અટકાવ આવે તો માસીસા ઉપર બારમું સારેછે.

૬. અમારામાં આજ સુધી કોઈ બાઈમાણુસે ક્રિયા સારી નથી, ને કદાપિ પિત્રાઈ અથવા કુટુંબી ક્રિયામાં મદત ન કરે તો તેને પંચ પુછી શકેછે.

૭. ક્રિયા ખરચ તો સર્વે ભાગદારની એક સમજણથી થાયછે, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે ને તે શખસ બીજા ભાગદારોની સમજણથી કરે તે ખરચ મુજરે આપવામાં આવેછે.

૮. વારસ છતે અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી ને કદાપિ ક્રિયા કરે તેથી વારસામાં હક પોહોંચતો નથી.

૯. કોઈ બાઇમાણુસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે વારસો બાપના કુળમાં રેહે ને ક્રિયા પણ બાપના કુળવાળા કરેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું મળે તો કરેછે, ને દક્ષણાનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, મળે તો કરે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી ન્યાત જમાડવાનું કાંઈ મુકરર નથી તો બીજું શું લખીએ ?

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે જેનાથી બની આવે તે સમચરી સારેછે.

મોચી—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ". અંક ૫૧.

૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે બ્રાહ્મણના કહ્યાથી કરીએ છૈએ, ને દિન ચાર સરાવીએ છૈએ.

૨. જીવત ક્રિયાનો ચાલ નથી.

૩. જે હાજર હોય તે કરી શકેછે.

૪. આગ મુકવાનો પુત્રનો હક છે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી મુકી શકેછે.

૫. મોટા ભાઇની રજાથી નાહનો પણ કરી શકેછે, ને તેમાં અટકાવ આવી પડે ત્યારે વરસી સુધી શાસ્ત્રમાં કહ્યાછે તે દાહાડે કરી શકેછે.

૬. પરણેલી બૈરીને ક્રિયા સારવાનો અધિકાર છે.

૭. ક્રિયા ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદાર સરખાછે.

૮. અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી, ને ક્રિયા કર્‌યાથી પણ અત્રાપિ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. ધણીના કુળમાં થાયછે ને બાપના કુળમાં ગોરણી મળે તો કરે.

૧૦. એ રીત નથી.

૧૧. ક્રિયાના લાહાણાંનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંક મુકરર નથી, મળતર પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. બારમે ૧ ન્યાત જમાડેછે, ને વરસીનો ચાલ નથી, મળે તે બારમું કરેછે ને ન મળે તો કોઈ કહી શકતું નથી.

૧૪. શાસ્ત્રમાં પુત્ર તેટલા પિંડ કહ્યાછે, પણ સારો હોય તે કરેછે.

મોચી—ખંભાતી કડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા તો શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે.

૨. કોઈ શખસ પોતાની જીવતક્રિયા કરેછે, તેનું કારણ તો એ છે જે તેની પછવાડી કોઈ ન હોય ત્યારે તે જીવતક્રિયા કરેછે, ને તે મુઆપછી તેના વારસને ફરીને ક્રિયા કરવી પડેછે, ને મળે તો ન્યાત જમાડે ને નહી તો સારણાની વિધિ કરે; તથા રૂ. ાા લાહણાંનો કરી તથા રૂ. ૫) ક્રિયા કરે તેના—જુમલે રૂ. પાા સાડા પાંચ પંચમાં આપેછે, એટલે ખાંધિયા ભાર ઉતરયો; એટલો ખરચ તેના વારસને ફરીને વધતો (ખરચ) કરવો પડેછે.

૩. મોટા ભાઈથી નહી બની શકે તો નાહનો ભાઈ કરી શકેછે. ને બાપનો માલ હોય તો તેમાંથી ખરચ મુજરે આપેછે; અગર બાપનો માલ નહી હોય તો સઘળા મળીને કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો છોકરા તથા પિત્રાઈ વિગેરે જે હાજર હોય તે મુકેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું તો મોટા ભાઈને અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ સારણાની વિધિ કરેછે, ને નાહનો ભાઇ નહી હોય તો તેના કુટુંબી કરેછે.

૬. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી. તેના પિત્રાઈ લોક તેની ક્રિયા કરે, ને પિત્રાઈ લોક તેની ક્રિયા નહી કરે તો ગૌણ કેહેતાં ઉતરતા અધિકારી તેની ક્રિયા કરી શકેછે.

૭. ક્રિયાખરચ કરવાનો જેને અધિકારછે તે શખસ સર્વે ભાગદારોની સલાહથી વત્તો ખરચ કરે તો મુજરે આપે, ને તેમાં કોઈ ભાગિયો પોતાની ખુશીથી વધતું ખરચે તો પોતાની ગિરેનો ખરચ કરે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થઈ શકતી નથી ને વારસને કાંઈ અટકાવ હોય તથા પરદેશ ગયો હોય ને અત્રાપિ ક્રિયા કરે તેથી કાંઈ અત્રાપિ વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય ને તેના બાપના કુળમાં તો તે બૈરીની પછવાડી ગોરણીનો હક કરીને જમાડેછે-મળે તો.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તે શખસ સંતાનરહિત મરી જાય ને તેની બેહેન ન હોય તો તેનો માલ મોસાળના કુળમાં પાછો જાય, ને તે શખસની ક્રિયા બાપના કુળમાં થાય ને ખરચ પણ બાપના કુળવાળા કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં લાહાણું તો મળે તો કરેછે, ને દક્ષણાનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનો ખરચ તો મળે તો કરેછે; આંકડો કાંઈ મુકરર નથી, પણ એજ નંબરની કલમ ૨ પ્રમાણે કર્યાવિના ચાલેજ નહી.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી મળે તો ન્યાત ૧ જમાડે, નીકર ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કરીને બેસી રેહે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેચણ કરી ત્યાર પછી સમચરીનું તો કાંઈ મુકરર નથી, જેને મળે તે ભાઈ કરેછે.

મોચી–અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૧.

૧. અમારામાં ક્રિયા જે કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાની જીવતક્રિયા કરે ને તે મુઆ પછી તેનો વારસ ફરીને તેની પછવાડી ક્રિયા કરેછે, ને મળે તો ન્યાતિ જમાડે છે.

૩. મોટા ભાઈ છતાં નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકતો નથી, ને મોટા ભાઈ ગામ ગયો હોય તથા લડાઈથી નહી કરે ત્યારે તો નાહનો ભાઈ કરેછે. ને ખરચ મરનાર શખસના માલમાંથી લેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર જે હાજર હોય તે મુકેછે, ને તે શખસ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહેતાં બારમું મોટા ભાઇને અટકાવ હોય તો નાહનો ભાઈ કરેછે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે ને તેમાં મરનારના પિત્રાઈલોક મદત ન કરે તો ઉતરતા સગાં પાસે ક્રિયાનો ખરચ કરાવેછે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ કરવામાં સર્વેની સલાહથી કરે તો તે મુજરે આપે, ને તે કરતાં પોતાની ખુશીથી વધતો ખરચ કરે તો પોતાનો જાય.

૮. વારસ છતાં અત્રાપિ ક્રિયા કરે તેથી વારસ થઈ શકતો નથી.

૯. કોઈ બૈરીમાણસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે, ને તે બાપના કુળમાં તો ગોરણીની ન્યાત જમાડેછે–મળે તો.

૧૦. કોઈ શખસને માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તો તેના બાપના કુળવાળા કરેછે, ને મોસાળનો જે માલ હોય તે મોસાળના કુળમાં પાછો જાયછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાના લાહણાંનો ચાલ નથી.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો મુકરર નથી, પોતપોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરેછે.

૧૩. અમારી ન્યાતમાં મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગી મળે તો ન્યાત જમાડેછે, ને નહી મળે તો રૂ. ૧ાા પોતાના ફીરકામાં આપે, ને તે આસામી ફીરકામાં નહી હોય તો ન્યાતમાં આપે.

૧૪. એનું કાંઈ મુકરર નથી, જેને મળે તે કરે.

મોચી–પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૬.

૧–૧૪. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયા જે કરીએ છૈએ, તે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે શાસ્ત્ર આધારે કરીએ છૈએ ને તેની પછવાડી ન્યાત જમાડવાનો ચાલ છે, પણ કોઈ શખસને નહી મળે તો જમાડતો નથી. ને મોટા ભાઇ તે સમે હોય તો મોટા ભાઈ ક્રિયા સારે ને નાહનો ભાઈ હાજર હોય તો નાહનો ભાઈ સારે, ને એ શિવાય બીજો ચાલ અમારામાં નથી વાસ્તે સવાલ ૧૪ નો જવાબ લખ્યો નથી.

મોચી–ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે, ને ક્રિયામાં સર્વત્ર શાસ્ત્ર અમારે કબુલ છે. ને કોકીલમત વિગેરે બીજા મતની વાત તો અમે જાણતા નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨. કોઈએક શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરેછે તેનું કારણ એ જે પોતાને પેટે છોકરો ન હોય તેથી; ને તેમાં ન્યાતનો હક કાંઈ જુદો નથી, ને તે મુઆ પછી તેના વારસને કાંઈ વધતો ખરચ કરવો પડતો નથી, ગમે તેટલો ખરચ કરે.

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરી શકેછે, તે ખરચમાં મોટા ભાઇને હિસ્સે આવે તે ખરચ બાપના માલમાંથી વા મોટા ભાઇ પાસેથી મુજરે લેછે; ને મોટો ભાઇ ગામ ગયો હોય તોએ નાહનો ભાઇ બાપની સઘળી ક્રિયા કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો છોકરો તથા છોકરાનો છોકરો તથા ભાઈ તથા ભત્રીજા તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી તથા દિકરીનો વંશ તથા ન્યાતવાળા એ-મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો આગ મુકેછે, ને દિકરો હાજર ન હોય તો તે આગ મુકનારો (જે) એકાદશા સુધી સંધી ક્રિયા કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ કેહતાં બારમું તો મોટા ન હોય તો નાહનો ભાઈ આદી લઈને આગ મુકનારા કરેછે. ને તેમાં વૃદ્ધિ સૂતક વા મૃતક સૂતક આવે તો તે સૂતકને બારમે દાહાડે કરેછે.

૬. બૈરીને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને મરનારને છોકરો ન હોય તો તેની ક્રિયા તેના પિત્રાઇઓ કરેછે, ને તે ન કરે તો ઉતરતા અધિકારી કરેછે.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઇએ, અગર એક ભાગદાર રજા ન આપે તો સંધા ભાગદાર ક્રિયા કરીને રજા નહી આપનારના હિસ્સાનો ખરચ બાપીકી મીલકતમાંથી વા રજાના નહી આપનાર પાસેથી લે, અને ક્રિયા કરવાનો જેને અધિકાર છે, તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદારો મુજરે આપેછે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને ક્રિયા કર્‌યાથી તે વારસ થઈ શકે નહી.

૯. કોઇ બૈરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાય છે, ને સૌભાગ્યવતી મરે તેના બાપના કુળમાં ગોરણી કરેછે.

૧૦. કોઇ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે વારસો તેના બાપના કુળમાં જાયછે, ને તેની ક્રિયા તેના બાપના કુળમાં થાય છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તો નથી; ને દક્ષણા તો જેને મળે તે બ્રાહ્મણને આપેછે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો તો મુકરર નથી; પણ બારમે તથા તેરમે ખરચ થાય છે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગણમાં ન્યાત બે બારમે તથા તેરમે જમાડેછે.

૧૪. ભાઈઓએ વેહેંચણ કરી ત્યારે સમચરી તથા ભાદરવાના શ્રાદ્ધ સર્વે મળીને કરેછે.

પોમલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૬.

૧–૧૪. અમારામાં મરનારની ક્રિયામાં મરનાર શખસના છોકરા અથવા કુટુંબી હોય ને તેને લાકડાં મળે તો બાળેછે, ને લાકડાં ન મળે ત્યારે દાટે, ને પાણીની ગાગેર ૧ તેના ઉપર રેડે, ને બારમાને દાહાડે તેના વારસ તાપીને કાંઠે જઇને સારે, ને સરાવે તે બ્રાહ્મણને સરામણીમાં આના ત્રણ તથા ખીચડી શેર ૨ આપવાનો ચાલ છે. તથા તેના વારસને મળે તો ન્યાતને દાળભાત ખવડાવે, ને તાડી પાય, નહી મળે તો ખાંધિયા ૪–૫ ખવડાવેછે. અમારામાં દશા તથા અગિયારમું તથા માસીસા ઉપર સારવાનો ચાલ નહી, ફક્ત બારમાને દાહાડે સારે; એ કરતાં બીજો ચાલ અમારામાં નથી.

ટીમળિયા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૬.

૧–૧૪. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયામાં તો બારમાને દાહાડે ધડેઓવારે જઇને સારેછે; ને બ્રાહ્મણને સરામણી ખીચડી શેર ૧ તથા પૈસા ૫ આપેછે; ને બારમાને દાહાડે મળે તો ન્યાતને ખવડાવે છે, ને ન મળે તો ન્યાતનાં છોકરાં ૫ ને ખીચડી ખવડાવે છે. એ શિવાય બીજો ચાલ નથી—નંબર ૧૪.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ખાલપા—પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૭.

૧—૧૪. અમારામાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે ગરૂડના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે; પણ મરનારની પછવાડી મળે ત્યારે વારસ ન્યાત જમાડે છે, ને ન જમાડે તેથી ન્યાતના લોક કાંઈ જબરદસ્તીથી કરાવતા નથી. ને સારવાનું કાંઈ મુકરર નથી, મોટો ભાઈ હાજર હોય તો મોટો ભાઇ સારે ને નાહનો ભાઈ હાજર હોય તો નાહનો ભાઈ સારે—એ સર્વે સવાલનો જવાબ એજછે માટે લખ્યા નથી.

ખાલપા—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૮.

૧—૧૪. અમારામાં મરનારની ક્રિયા જે કરેછે તે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે, પણ મરનારની પછવાડી મળે ત્યારે તેનો વારસ ન્યાત જમાડે છે, ને ન જમાડે તેથી ન્યાતવાળા કાંઈ જબરદસ્તીથી કરાવતા નથી. ને સારવાનું કાંઈ મુકરર નથી, મોટો ભાઈ હાજર હોય તો મોટો ભાઈ સારે, ને નાહનો ભાઇ હાજર હોય તો નાહનો ભાઈ સારે. એ સર્વે સવાલનો જવાબ એજ છે માટે લખ્યો નથી.

ખાલપા—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૯.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનારની જે ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્ર આધારે અમારા ગરૂડાના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે. ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર અમારે કબુલ છે. ને કોફીલમત વિગેરે બીજા મારગની વાત તો અમે જાણતા નથી.

૨. કોઈ શખ્સ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરતો નથી તો એ કલમનો જુવાબ શું લખીએ?

૩. મોટા ભાઈની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ બાપની ક્રિયા કરેછે ને મોટા ભાઇના હિસ્સાનો ખરચ મોટા ભાઈ પાસેથી વા બાપની મીલકતમાંથી લેછે, ને મોટો ભાઈ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ બાપની સઘળી ક્રિયા કરેછે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકાર તો છોકરો તથા છોકરાનો છોકરો તથા ભાઈ તથા બાપ તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી તથા છોકરીનો વંશ તથા ન્યાતવાળા એ મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો આગ મુકેછે; પછી મુખ્ય અધિકારી આવી નહી પોહોંચે તો આગ મુકનારોજ એકાદશા સુધી સર્વે કામ કરેછે.

૫. સપિંડીકરણ જે બારસું તે મોટો ભાઈ હાજર ન હોય તો નાહનો ભાઇઆદિ લઇને ઉપરની કલમ પ્રમાણે આગ મુકનારા કરેછે ને તેમાં વૃદ્ધિસૂતક વા મૃતક સૂતક આવે તો તે સૂતકને બારમે દાહાડે કરેછે.

૬. બૈરીને કાંઈ ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી. ને મરનારના પિત્રાઈ લોક તેની તરફથી ક્રિયા ન કરે તો ઉતરતા અધિકારી કરેછે.

૭. ક્રિયાનો ખરચ કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઇએ ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકારછે તે વાજબી વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદાર તે ખરચ મુજરે આપે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને તે ક્રિયાના કર્યાથી વારસ થાય નહી.

૯. કોઈ બૈરીમાણુસ મરી જાય ત્યારે તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે; મળે તો તેના બાપના કુળમાં ગોરણી જમાડેછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે વારસો તેના બાપના કુળમાં જાયછે. તેથી તેનો ક્રિયાખરચ પણ તેના બાપના કુળવાળા કરે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તો નથી પણ દિકરીનો દિકરો હોય તે ક્રિયાને દાહાડે જે લોક આવે તેને લાડુ એકેકો આપેછે, ને મળે તેટલી અમારા ગરૂડીઆને દક્ષણા આપેછે.

૧૨. ક્રિયા બાબતમાં ખરચનો આંકડો આસરે રૂ ૨૫) નો છે. તે મરનારને અગિયારમે તથા બારમે તથા તેરમે દાહાડે તથા સરાવવામાં ખરચ થાયછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગણમાં ન્યાત ૨ જમાડવાનો ચાલછે, તે અગિયારમે તથા બારમે દાહાડે જમાડેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૪. ભાઈઓએ વેહેંચણ કરી ત્યારે સમચરી સર્વે ભાગિયાએ વારાફરતી કરેછે.

ધેડા-ગરૂડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૭.

[આ અંકવાળાનો જવાબ ધેડા સુરતી અંક ૧૧૭ જોડે મળેછે માટે લખ્યો નથી.]

ધેડા-સુરતી તથા તળપદાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૭.

૧૪. ક્રિયા બાબતના સવાલ ૧૪ છે તેનો એ છે જે સિરસ્તા પ્રમાણે બ્રાહ્મણના કહ્યા કરીએ છૈએ; ને મોટા ભાઇ હાજર હોય તો ભાઇ સારે છે, ને ગામ ગયો હોય અથવા અટભાવી પડે તો ક્રિયાનું શ્રાદ્ધ વિગેરે સર્વે કામ ા ભાઇ કરે.

ધેડા-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૯.

-૧૪. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસને દાછૈએ, ને જેને પૈસો મળે તો તેને બાળે, ને ઉપર ગાયત્રી બ્રાહ્મણની પાસે કરાવીએ ને ણને તેના સગાં હોય તે પૈસો ૧ એક આપે, ને સૂતક ત્રીજે દાહાડે કાહાડીએ ત્યારે બ્રાહ્મણને આપીએ કે મળે તો જમાડીએ છૈએ, ને કોઈ પૈસો હોય તો ન્યાત જમાડે, નહી તો નહી

ેડા-ઓરપાડનાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૮.

. અમારી ન્યાતમાં મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે બ્રાહ્મણના કહ્યા પ્રમાણે કરેછે, ને ક્રિયામાં શાસ્ત્ર સર્વત્ર અમારે કબુલ છે, ને અમારી ન્યાતમાં કાંઈ કોકીલમત વિગેરે બીજો માર્ગ તો અમે જાણતા નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં કોઇ શખસ મરવાની પ્રથમ પોતાની ક્રિયા કરતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૩. મોટા ભાઇની ખુશીવિના નાહનો ભાઈ ક્રિયા કરે-બાપની કરે, ને તેના ના કેહેનારના હિસ્સાનો ખરચ તેની પાસે વા બાપના માલમાંથી લે, ને મોટા ભાઇ ગામ ગયો હોય ત્યારે નાહનો ભાઈ બાપની સઘળી ક્રિયા કરે.

૪. આગ મુકવાનો અધિકારી તો છોકરો તથા ભાઈભત્રીજા તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી તથા ન્યાતના-એ મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો છે, તે તેના પગના ડાબા અંગુઠામાં આગ મુકીને તેને દાટેછે. ને દિકરો નહી આવી પોહોંચે તો તે આગ મુકનારો સઘળી ક્રિયા કરેછે.

૫. બારમું મોટા ભાઈ હાજર ન હોય ત્યારે આગ મુકનારો કરેછે; ને તેમાં વૃદ્ધિસૂતકથી અથવા મૃતકસૂતકથી અટકાવ આવે ત્યારે એ સૂતકને અગિયારમે દાહાડે બારમું સારે છે.

૬. બૈરીને કાંઈ ક્રિયા કરવાનો અધિકાર નથી, ને મરનારના પિત્રાઈ લોકો સારવાનું કામ ન કરે તો ઉતરતા અધિકારી કરેછે.

૭. ક્રિયા કરવામાં સર્વે ભાગદારોની રજા જોઇએ, ને જેને ક્રિયા કરવાનો અધિકાર છે તે વધતો ખરચ કરે તો બીજા ભાગદારો તે ખરચ મુજરે આપેછે.

૮. વારસ છતાં કોઈ અત્રાપિથી ક્રિયા થાય નહી, ને ક્રિયા કર્યાથી તે અત્રાપિ વારસ થાય નહી.

૯. કોઈ બૈરી માણસ મરી જાય તેની ક્રિયા તેના ધણીના કુળમાં થાયછે, ને બાપના કુળમાં તો બની આવે તો તેની ગોરણી થાયછે.

૧૦. કોઈ શખસને પોતાની માના કુળમાંથી વારસો મળે તે વારસો તેના બાપના કુળમાં જાયછે, ને તેની ક્રિયા પણ બાપના કુળવાળા કરેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં ક્રિયાનું લાહાણું તો કરતા નથી, પણ દોહિત્ર હોય તે પરોણાઓને મળે તો અકેકો લાડુ આપેછે, ને દક્ષણા તો જે મળે તે આપીએ છૈએ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. ક્રિયાના ખરચનો આંકડો તો મુકરર નથી ને અગિયારમે તથા બારમે દાહાડે ખરચ થાયછે.

૧૩. મરનારની પછવાડી અગિયારમાથી તે વરસી લગણમાં ન્યાત તો જમાડતા નથી, પણ અગિયારમે તથા બારમે સગાંવાહાલાં તથા ગામના ઘેડાને જમાડીએ છૈએ.

૧૪. અમે સમચરી તો કરતા નથી, ને ભાઇઓએ વેહેચણ કરી ત્યારે ભાદરવાનાં શ્રાદ્ધ વારા ફરતી કરેછે.

હલાલખોરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૮.

૧-૧૪. સવાલ ચૌદમાં ક્રિયા બાબતનો જવાબ એ છે જે અમારામાં જે શખસ મરેછે તે શખસને દાટવાનો ચાલ છે, બાળવાનો ચાલ અમારામાં નથી, ને તેની પછવાડી અગિયારમું ને બારમું ગરૂડ અમને સરાવેછે તે પ્રમાણે સારીએ છૈએ, તેની પછવાડી જેને મળે તે ન્યાત જમાડે, ને ન મળે તો કાંઈ ન્યાતનું જોર નથી. ને મરનાર શખસના કુટુંબી પિત્રાઇમાં હોય તેને સારવાનો અખત્યાર છે.

કાળદાસીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૫.

૧-૧૪. અમારી ન્યાત મરનારની ક્રિયા કરેછે તે શાસ્ત્રઆધારે કરતા નથી. અમને અમારા જાણ્યામાં છે તેજ પ્રમાણે કરિયે છિયે, ને મળે તો ન્યાત જમાડેછે. અગર ન મળે તો ૪ આદમી જમાડીને બેસી રેહે એજ સિરસ્તો છે. એશિવાય બીજો કાંઈ સિરસ્તો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

સંસ્કાર બાબતના જવાબ.

નાગર—વડનગરા મેહેતાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧.

૧. મોટો કરે, પોતાના માબાપની મીલકતમાંથી ખરચ કરે, ને પોતે સંસ્કાર કરે.

નાગર—બ્રાહ્મણ વડનગરા અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨.

૧. એ બૈરીનો ચાલ નથી.

નાગર—વડનગરા સુરતી ગીરજાશંકરના તડનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨૪૩.

૧. મોટો કરે, પોતાના માબાપની મીલકતમાંથી ખરચ કરે, ને પોતે સંસ્કાર કરે.

નાગર—વડનગરા બ્રાહ્મણ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨૪૪.

૧. મોટો છોકરો બાપની મીલકતમાંથી ખરચ કરે, ને પોતે સઘળો સંસ્કાર કરે.

બ્રાહ્મણ—ઔદીચ સહસ્ર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં બે બૈરી કરવાનો ચાલ નથી, ને એક બૈરીને જેટલાં છોકરાં હોય તેમાં સંસ્કાર થયલો વડો દિકરો બીજા છોકરાં સંસ્કારવિનાનાંછે તેને સંસ્કાર કરવો ઘટેછે—બાપની મીલકતમાંથી, ને તે નથી તો પોતાની ગાંઠથી કરે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ સહસ્ર ખંભાતી ઇશામળિયાનો જવાબ. પટેલ બેચર રામચંદ્ર.

પ્રકાર "ગ." અંક ૪.

૧. મરતાં જે પછવાડી રેહે તે કરે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ ટોળકિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૫.

૧. વેહેચણ કર્યાવિના મરી ગયો હોય તો નાહના દિકરાનો તથા દિકરીનો વિવાહ વિગેરેનો સંસ્કાર તથા ખરચ મોટો ભાઈ કરે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ શિહોરા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં બે બૈરી કરવાનો ચાલ નથી. ને એક બૈરીને જેટલાં છોકરાં હોય તેમાં સંસ્કાર થાય, ને વડા દિકરાએ બીજા છોકરાં સંસ્કાર વિનાનાંછે તેને સંસ્કાર કરવો ઘટેછે—બાપની મીલકતમાંથી, ને નથી તો પોતાની ગાંઠેથી કરે. સંસ્કાર જનોઈ તથા લગન ઇશગોષ્ટિ ન્યાતના નામા પરોણાનાં આવે [તે] સુધાની સરવણી કરી દક્ષણા આપે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ સહસ્ર અમદાવાદી ઇશામળિયા પટેલ બહુચરાજીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૮.

૧. જેને ઘટે તે કરે. વિવાહ વિગેરે સર્વે સંસ્કાર જે પછવાડી રેહે તે કરે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ સહસ્ર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૯.

૧. સંસ્કારવાળો છે તે અસંસ્કારવાળાને સંસ્કાર કરે.

બ્રાહ્મણ—મોઢ અગિયારશિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૭.

૧. મોટા ભાઈ હોય તે સંસ્કાર કરે.

બ્રાહ્મણ—મોઢ ચાતુરવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૦.

૧. નો જવાબ શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

બ્રાહ્મણ—મોઢ ચાતુરવેદી અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૧.

૧. મોટા ભાઈ કરી શકેછે.

બ્રાહ્મણ—મોઢ ત્રિવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં બે બૈરી કરવાનો ચાલ નથી. ને એક બૈરીને જેટલા છોકરા હોય તેમાં ને સંસ્કાર થયલો છે ને બીજા રહ્યા હોય તેને [તે] સંસ્કાર કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

વારસા બાબતના જવાબ.

નાગર—વડનગરા મેહેતાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧.

૧. હા. થાય.

૨. ને ધણીની જે સત્તા હોય તે લે.

૩. મોસાળનો માલ હોય તો તે ભાઈ મુઆ પછી તેને છોકરા નહી હોય તો તેની બેહેન લે.

૪. બૈરીના બાપથી વારસાની રૂયે જે માલ તે બૈરીને મળ્યો તે માલની વારસ તે બાઈ પોતેજ છે, ને તેના મુઆ પછી જે કાંઈ બાકી રહ્યું હોય તે તેના બાપના પાસેના સગા હોય તે લે.

૫. પોતાના બાપની સ્થાવર મીલકત ઉપર મા મુખત્યાર છે. છોકરાને પુછવાની દરકાર નહી.

૬. જ્યારે ફારગતી તે ભત્રીજા પાસે લઇને માલ તેને આપ્યો ત્યારે તે ભત્રીજાની ખાસ સત્તા થઈ, ને તે ભત્રીજો મુઆ પછી શાસ્ત્રના ક્રમના કરેલા વારસ અથવા તેના બેહેન ભાણુજા નહી હોય ત્યારે તે માલ તેના કાકા પાસે પાછો જાય.

૭. તેની સ્ત્રી લે.

૮. બંનોને બરોબર.

૯. બાપના ઘરનું ઘરેણું હોય તે મરનાર બૈરીના છોકરાનો હકછે. ને કદાચિત છોકરો નહી હોય તો છોકરીનો હક છે, ને છોકરી નહી હોય તો તેનો બાપ પાછું લેછે.

૧૦. વારસ તો બૈરી ખરી. પણ સાવકા સંબંધને લીધે તફરકે થાય નહી, કાંજે તે બૈરી પછી તે છોકરી વારસ છે.

૧૧. બૈરી છતાં છોકરી વારસ થઈ શકે નહી.

૧૨. હા. પોહોંચેછે.

૧૩. એનો જવાબ આઠમી *રકમ બરોબર છે.

૧૪. એ બંનો બરોબર વારસછે, ને બેહુ નહી હોય તો બેહુની છોકરી લે.

* "રકમ" કલમના અર્થમાં છે.

૧૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૬. છોકરી નહી હોય તો છોકરીનો છોકરો વારસ છે.

૧૭. ના.

૧૮. અગર એક ભાણેજ ઉપર વધતો મમત હોય તો જુજવી તેને વધારે આપે તો આપી શકેછે, પણ વિભાગમાં તો સમાન છે.

૧૯. ત્રણે બેહેનના વિભાગ તો સમાનછે, પણ અગર એક બેહેને પોતાના બાપનીવતીનો ખરચ બીજી બે બેહેનોના મોસાળાં વિગેરે તથા પોતાના બાપના શ્રાદ્ધસમચરી વિગેરે પોતાની પાસેથી કીધા હોય તો તે ખરચ પોતાના બાપની મીલકતમાંથી જુદો પાડીને પછી જે રેહે તેમાંથી બરોબર ભાગ પાડે.

*૨૦. પ્રથમ વારસ તો છોકરાની સ્ત્રી છે, પણ છોકરીના છોકરા બેઠે માલને તફરકે થાય નહી. કાંજે તે પછી તે છોકરાજ વારસ છે.

૨૧. બંનોને બરોબર.

૨૨. તે સ્ત્રી પોતાના ધણીનો માલ લે.

૨૩. અમારામાં ગોરપદાં વીરાશતથી પોહોંચતાં નથી.

૨૪. બેહુ સમાન લે.

૨૫. એક છતાં વધતી બૈરી થતી નથી કે તેનો જવાબ લખીએ.

૨૬. કાહાડી મુકવામાં તો બાપ મુખત્યાર છે, પણ વારસાથી ખારજ થતો નથી.

૨૭. વારસોજ પોહોંચેછે તો ભરણપોષણનું શું લખીએ?

૨૮. બાપ થાય.

* ૨૦ માં સવાલનો જવાબ લખ્યો નથી. ૨૦ માનો જવાબ છે તે ૨૧ મા સવાલનો છે. ને તે પ્રમાણે અનુક્રમે જાણવું.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

નાગર–બ્રાહ્મણ વડનગરા અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨.

૧. હા.

૨. એ વાત અમારામાં થઈ નથી, તો શું લખીએ?

૩. બેહેન વારસ.

૪. બાપના કુળમાં જાય.

૫. મા મુખત્યાર છે.

૬. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૭ સ્ત્રી લે.

૮. મા મુઆ પછી ધણિયાણી લે.

૯. સકાંકણી બેસાડી નથી તો શું લખીએ?

૧૦. પેહેલી ધણિયાણી [ની] સાવકી છોકરીને બને તો વારસ, નહી તો વેહેચી લે.

૧૧. એ વાત ઉપર લખીછે.

૧૨. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે.

૧૩. એનો જવાબ. ઉપર લખ્યો છે. બંનેને નં બને તે વેહેચી લે.

૧૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે તથા બે જણાને પોહોંચેછે.

૧૫. મરનારની છોકરી વારસ.

૧૬. છોકરીના છોકરા વારસ.

૧૭. ના.

૧૮. બેને બરાબર.

૧૯. બંને.

*૨૦. ધણિયાણી માલીક, તેના મુઆ પછી દિકરીના દિકરા વારસ.

૨૧. બે બરોબરછે.

૨૨. ધણી મુઆ પછી ભરણપોષણ કરે.

૨૩. ભરણપોષણ ન કરે તો વારસ થાય.

૨૪. હા.

૨૫. અમારામાં ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૨૬. બદફેલથી કાહાડે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨૭. ભરણપોષણ કરે.

૨૮. બાપ.

* અંક ૧ લાના ૨૦ મા સવાલપર કરેલી નોટ જુઓ.

નાગર–વડનગરા સુરતી ગીરજાશંકરના તડનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨૪૩.

*૧. હા. શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે.

૨. પતિત નહી થઈ હોય ને ધણી જુદો રેહેતો હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે લે.

૩. મરનાર શખસને ફક્ત બેહેન તથા કાકીજ હોય તો બેહેન લે.

૪. મરનાર શખસને છોકરો તથા ધણિયાણી તથા છોકરી તથા છોકરીનો છોકરો તથા બાપ તથા મા તથા સગો ભાઈ તથા તેનો છોકરો ન હોય ત્યારે બેહેન વારસ થાયછે.

૫. છોકરો બેકે માને ધણીનું દેવું આપવું ઘટતું નથી, તો શું લખીએ?

૬. મરનાર બૈરીને કંઈ સંતતિ નહી હોય તો તેના બાપના નજીકના સગાં પાસે જાય.

૭. તેની સ્ત્રી લે.

૮. બંને બરાબર લે.

૯. અમારામાં મા વારસ થાય, ને વાજબી ખરચ કરે. તે મુઆપછી વહુ વારસ થાય, ને ન્યાતની રીત પ્રમાણે ખરચ કરે. જો ધણીનો માલ તેટલો હોય તો (તે) સ્થાવરમાં તો એકલું માનું ધણીપદું નહી.

૧૦. બાપના ઘરનું ઘરેણું હોય તે મરનાર બૈરીના છોકરાનો હક છે, ને કદાપિ છોકરો નહી હોય તો છોકરીનો હક છે, ને છોકરી નહી હોય તો તેના બાપને ત્યાં પાછું જાય.

૧૧. વારસ તો ધણિયાણી, પણ સાવકા સંબંધને લીધે તકરારકે થાય નહી; કાંજે તે બૈરી પછી તે છોકરી વારસ છે, ને સાવકી એ છોકરીનો વાજબીનો વેહેવાર ખરચ કરે.

૧૨. બૈરી છતાં છોકરી વારસ થઇ શકે નહી.

૧૩. હા. પોહોંચેછે.

૧૪. એકઠા હોય તો બંને બરાબર લે, નહી તો ધણિયાણી તમામની વારસ છે.

૧૫. બે બે બરાબર વારસ છે, બેહુ નહી હોય તો તેની વારસ છોકરી છે.

૧૬. શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

* આ અંકવાળાના કેટલાક જવાબો પુછેલા પ્રશ્નથી ઉલટ સુલટ છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૭. છોકરી નહી હોય તો છોકરીનો છોકરો વારસ છે.

૧૮. ના.

૧૯. વિભાગમાં બંને બરાબર છે.

૨૦. ભાગ સમાન છે, પણ જીવતી બેહેને જે વાજબી ખરચ મરનારની તરફનો શ્રાદ્ધ સમચરી વિગેરેનો કર્યો હોય તે કાહાડી લઈને બાકી રેહે તે ત્રણે વિભાગ બરાબર લે.

૨૧. વારસ તો છોકરાંની સ્ત્રી છે, પણ છોકરીનો છોકરો બેડે માલ તફરકે ગેરમુનાસબ થાય નહી, કાંજે પછી તે છોકરો વારસ છે.

૨૨. અડધો ભાગ મરનારના દિકરાની સ્ત્રી લે, ને અડધા ભાગમાં ત્રણે છોકરી બરાબર વેહેચી લે.

૨૩. હા. લે.

૨૪. હા થાય, પણ ધણી જુદો હોય તો તથા યજમાન માને તો.

૨૫. બે સમાન લે.

૨૬. એક છતાં વધતી બૈરી થતીજ નથી તો તેનો જવાબ શું લખીએ?

૨૭. કાહાડી મુકવામાં તો બાપ મુખત્યાર છે, પણ વારસામાંથી ખારજ થતો નથી.

૨૮. વારસોજ પોહોંચેછે, તો ભરણપોષણનું શું લખીએ?

૨૯. બાપ થાય.

નાગર—વડનગરા બ્રાહ્મણ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૨૪૪.

૧. હા, થાય.

૨. મરનારે વ્યવસ્થાપત્ર ન કીધું હોય તો તેની સત્તા હોય તો લે.

૩. મોસાળનો માલ હોય તો મરનારનો ભાઈ મુઆ પછી તેની બેહેન હોય તો લે—સંતતિ ન હોય તો.

૪. બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી માલ મળ્યો હોય તો તેના મુઆ પછી તેના બાપના કુળમાં જાય.

૫. પોતાના બાપની સ્થાવરમીલકત ઉપર મા મુખત્યાર છે. છોકરાને પુછવાની દરકાર નથી, પોતાની ખુશીથી આપી શકેછે.

૬. જ્યારે ફારગતી ભત્રીજા પાસે લઈને માલ તેને આપ્યો ત્યારે તે માલ ભત્રીજાની સત્તા થઈ ત્યારે તે ભત્રીજાના શાસ્ત્રે કહ્યા વારસ નહી હોય તો—તેના બેહેન ભાણજા નહી હોય ત્યારે તે માલ તેના કાકા પાસે જાય.

૭. વ્યવસ્થાપત્ર ન કીધું હોય તો ધણિયાણી લે.

૮. સાસુ વારસ છે.

૯. બાપના ઘરનું જે હોય તે મરી ગયલી છોકરીની પાછળ ખરચ કરેછે.

૧૦. વારસ તો ધણિયાણી ખરી, પણ સાવકી મા છોકરીનો વાજબીનો વેહેવાર ખરચ કરે. સાવકા સંબંધને લીધે તકરકે થાય નહી, કાંજે તે બૈરી પછી તે છોકરી વારસ છે.

૧૧. બૈરી છતાં છોકરી વારસ થઈ શકે નહી.

૧૨. હા. પોહોંચેછે.

૧૩. મરનાર શખસે પેદા કીધું હોય તો તેની મીલકતની વારસ તેની સ્ત્રી થાય. સાવકી માનો વારસો નહી, ને મરનારના બાપની મીલકત હોય તો બંનો અડધો અડધ વારસ છે. એકઠા હોય તો બંનો બરાબર લે, નહી તો ધણિયાણી તમામની વારસ છે.

૧૪. એ બરાબર બંનો વારસ છે.

૧૫. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૬. તેનો ભાઈ વારસ છે.

૧૭. ના.

૧૮. અગર એક ભાણેજ ઉપર વત્તો મમત હોય તો જુજવી તેને વધારે આપે તો આપી શકેછે, પણ વિભાગ તો સમાન છે.

૧૯. જો વ્યવસ્થાપત્ર ન કીધું હોય તો ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે.

*૨૦. હા, દિકરીના દિકરાનો વારસો પોહોંચેછે.

૨૧. બરોબર અડધો ભાગ મરનારના દિકરાની સ્ત્રી લે, ને અડધા ભાગમાં ૩ જણ બરાબર લે.

૨૨. ફારગતી ન થઇ હોય તો લે.

૨૩. ના.

૨૪. બેહુ સમાન લે.

૨૫. એક છતાં બીજી બૈરી થતીજ નથી, તો એનો જવાબ શું લખીએ?

---

* અંક ૧ લાના ૨૦ મા જવાબની નોટ જુઓ.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૬. કાહડી મુકવામાં તો બાપ મુખત્યાર છે, પણ વારસાથી તો ખારજ થાય નહી.

૨૭. વારસો પોહોંચેછે, તો ભરણપોષણનું શું લખીએ?

૨૮. બાપ થાય.

બ્રાહ્મણ–વીશનગરા નાગર ગૃહસ્થ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૦.

૧. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે. જે પુરૂષ મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ છે, તથા છોકરી તથા છોકરીનો છોકરો વારસ છે. એમાંનું કોઈ નહી ત્યારે મરનારના ભાઈ તથા ભત્રીજા વિગેરે હોય તે વારસ. એમાંનું કોઈ નહીં તો ન્યાત વારસ છે.

૨. મરનાર શખસની બૈરી પતિત થાય તો તે કારણથી તેને વારસો મળતો નથી, ને તેને માથાઓળવો પણ પોહોંચતો નથી.

૩. એ મરનાર શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે મરી ગયો ત્યારે મરનારનો છોકરો તથા ધણિયાણી તથા છોકરી તથા છોકરીનો છોકરો તથા મા તથા ભાઇ તથા ભાઈનો છોકરો, એમાંનું કોઈ નહી હોય ત્યારે ઉપર ક્રિયાની કલમ ૧૦ મા આંકની માંહે લખ્યુંછે.

૪. મરનાર શખસ ભાઈને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો—વા સ્થાવર વા જંગમ—ને પછી તે ભાઈ સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે વારસો પાછો મરનારના બાપના કુળમાં જાય? એનો જવાબ ક્રિયાની કલમ ૧૦ મીમાં લખ્યોછે, વળી ઉપલી કલમમાં પણ લખ્યોછે.

૫. એનો જવાબ અન્નવસ્ત્રની કલમ ૪ થીમાં લખ્યોછે.

૬. મા તથા સ્ત્રી બરાબર છે, એ શિવાય બીજા કોઇ નથી ત્યારે સ્ત્રીના માલ સાથે સાસુના કબજામાં રેહે, તે સાસુની કજાઅલાઇએ વહુને મળે, તે ક્યારે [કે] જો ફરજંદ થયું હોય તો; કદાચિત ફરજંદ થયું નહી હોય તો જે પ્રમાણે માથાઓળવાની કલમમાં લખ્યુંછે તે રીતી પ્રમાણે અપાય; બાકી રેહે તે મરનારના બાપના ભાઈ તથા ભત્રીજા વિગેરે જે કોઇ વંશમાં હોય ત્યાં જાય. તે સર્વેની ક્રિયાના અધિકારી તે છે.

૭. પતિત તથા ઘેલા શિવાય બીજા સર્વેને વારસો પોહોંચેછે, ને પતિતનું તથા ઘેલાનું ભરણપોષણ તથા તેની ક્રિયાનો ખરચ તેના ભાગમાંથી ભાગદાર કરે.

૮. સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા મરી જાય ત્યારે સૌભાગ્યવતીના પલ્લાંનો વારસ ધણી થાય, તેને સંતાન હોય તો સર્વે સંસ્કાર કરે, નીકર ધણી કરે, ને વિધવા હોય તેને સંતાન નહી હોય ત્યારે ધણીના-વારસ પોતાના ભાઇ ભાંડુ વિગેરે જે હોય તે તેનો વારસ થાય, ને તે તેનાં ક્રિયાખરચ તથા શ્રાદ્ધસમચરી સર્વે (તે) કરે.

૯. એનો જવાબ એ જે આજ સુધી એવું થયું નથી તો શું લખીએ?

૧૦. એનો જવાબ–ધણી જુદો રહીને મરી જાય તો બાઇને સર્વે વારસો પોહોંચેછે.

૧૧. એનો જવાબ ઉપરની કલમ સાતમીમાં લખ્યોછે.

૧૨. એનો જવાબ અન્નવસ્ત્રની કલમ ૬ઠીમાં લખ્યોછે.

બ્રાહ્મણ–નાગર વીસલનગરા અમદાવાદી ગૃહસ્થ તથા કલાટ સર્વેનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૧.

૧. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨. મરનાર શખસની બૈરી પતિત થાય તે કારણથી વારસો મળતો નથી, ને માથાઓળવો પણ મળતો નથી.

૩. એ મરનાર શખસના મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે મરી જાય ત્યારે મરનારનો છોકરો તથા ધણિયાણી તથા છોકરી તથા છોકરીનો છોકરો તથા માબાપ તથા ભાઈ તથા ભાઇના છોકરા–તેમાંનું કોઇ ન હોય ત્યારે બેહેન વારસ થાય.

૪. મરનાર શખસના ભાઈ તથા બેહેન ન હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. એનો જવાબ એજે ભાઈઓ તથા મરનારની સ્ત્રી અડધોઅડધ લે, ને તે બાઈ મરનાર શખસના ભાઈ વિગેરે વડીલ લોકોના કબજામાં રેહે.

૬. માં તથા સ્ત્રી બરાબર વારસ છે, પણ સ્ત્રી માલ સાથે સાસુના કબજામાં રહે.

૭. પતિત તથા ઘેલા શિવાય બીજા સર્વેને વારસો પોહોંચેછે, પતિત તથા ઘેલાનું ભરણપોષણ તથા ક્રિયાનો ખરચ તેના ભાગદાર કરે.

૮. સૌભાગ્યવતી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી થાય ને તેના સંતાન હોય તેનો સંસ્કાર સર્વે કરે, ને વિધવા મરી જાય ને તેને કાંઈ સંતાન ન હોય તો ધણીના વારસ હોય તે તેના વારસ થાય.

૯. એનો જવાબ એ જે આજદિન સુધી એવું થયું નથી તો શું લખીએ?

૧૦. પોતાનો ધણી જુદો રહીને મરી જાય તો વારસો પોહોંચેછે.

૧૧. એનો જવાબ કલમ ૭ મી પ્રમાણે.

૧૨. એનો જવાબ અન્નવસ્ત્રની કલમ ૬ પ્રમાણે લખ્યો છે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચસહસ્ત્ર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ" અંક ૩.

૧. જે પુરૂષ પોતાના ભાઈ સાથે વેહેચણ કરીને મુઓ ત્યારે તેની ધણિયાણી તેના માલની વારસ થાયછે.

૨. જે (ને) પોતાની ધણિયાણીને મોટા અપરાધ વિના કાહાડી મેલેછે ને તેનો પુરૂષ પોતાના ભાઈ-ઓથી વેહેચણ કરીને જુદો હોય તો તેના માલની વારસ તેની ધણિયાણી થાયછે.

૩. જેને સગી બેહેન છે તથા વિધવા કાકી છે, ને તે મોસાળનો માલ લાવીને મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને પોહોંચે તે લે.

૪. પોતાનો ભાઈ સર્વથી જુદો હોય ને બીજો કોઈ મુખ્ય વારસ નથી ત્યારે બેહેન વારસ થાયછે.

૫. જે બૈરીને પિહેરનો માલ આવ્યોછે, તે બાઈ મરે ત્યારે તે માલનો વારસ શાસ્ત્રથી ઠરે તે ખરો.

૬. જે બૈરીને પોતાના બાપનો સ્થાવર માલ મ-ળ્યો તે બૈરી પોતાના દિકરાની રાજીવિના પોતાના ધ-ણીના દેવામાં આપે નહી.

૭. જેને પોતાના ભત્રીજાને કાંઈ માલ આપીને ફારગતી લીધી, ને પછી તે ભત્રીજો મરે ત્યારે તે માલ શાસ્ત્રથી જેનો ઠરે તે લે.

૮. જે બે ભાઈઓએ એકઠા રહીને જેણે જે પેદા કીધું તે મુઆ પછી જે ભાઈ રહ્યો તે વારસ છે, ને જે મુઓ તેની સ્ત્રીને તે પાળે.

૯. જે મુઓ તેની મા તથા ધણિયાણી છે, ને તેનો વારસ જે શાસ્ત્રથી લખ્યા પ્રમાણે (જે) ઠરે તે.

૧૦. જેને છોકરી સકાંકણી પરણાવી, ને પછી તે છોકરી મરે ત્યારે તે ઘરેણું દાન કરીને આપ્યુંછે, વાસ્તે તેના ધણીને તે માલ પોહોંચેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં બે બૈરીનો ચાલજ નથી.

૧૨. ધણિયાણી છતાં છોકરી વારસ થતી નથી.

૧૩. અપંગને વારસો શાસ્ત્રની રીતે પોહોંચતો નથી.

૧૪. જેને સાવકી મા છે તથા વિધવા સ્ત્રી છે, ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ ઠરે તે થાય.

૧૫. જે કોઇ બાપ જીવતા મરી જાય ત્યારે તેની મા છતાં તેની ધણિયાણી વારસ થતી નથી.

૧૬. જે કોઇ બે ભાઈ વગર વેહેચણે મરે ત્યારે તેનો બીજો ભાઈ જીવેછે તે વારસ છે; ને મરનારની છોકરીનું રીત પ્રમાણે પાલણ કરે.

૧૭. વેહેચણ કરીને જે મરી જાય તેની દિકરી વારસ થાયછે.

૧૮. જે સ્ત્રી પતિત થઈને ન્યાતબાહાર રહી તેને શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસો પોહોંચે નહી.

૧૯. જેને બે બેહેન છે ને તે બેહુને એકએક દિ-કરો છે ત્યારે જેને દાનની રીતે આપે તો આપી શકે, ને વારસામાં તો બેહુ સરખા છે.

૨૦. જેને એક બેહેન જીવતી છે, ને બીજી બે-હેન બેનો એકએક દિકરો છે તેમાં વારસ શાસ્ત્ર પ્ર-માણે જે ઠરે તે થાય.

૨૧. જે મરનારના દિકરાની સ્ત્રી છે ત્યાં લગી મ-રનારના દિકરાની દિકરીને વારસો પોહોંચતો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૨. જેને પોતાના દિકરાની વિધવા સ્ત્રી છે, તથા બીજા દિકરાની દિકરીઓછે તે મધે શાસ્ત્રથી જે ઠરે તે વારસ.

૨૩. જે શખસ જુદો રહીને મરે ત્યારે તેની સ્ત્રી વારસ છે.

૨૪. ગોરપદાંની વારસ સ્ત્રી જીવે ત્યાં લગી થાયછે

૨૫. જે બે ભાઈઓ મરી ગયા ત્યારે તેના માલની વારસો બે ભાઈની ધણિયાણી સરખે ભાગે છે.

૨૬. અમારી ન્યાતમાં બે ત્રણ બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૨૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈએ આજ લગી દિકરાને કાહાડી મુક્યો નથી.

૨૮. એનો જવાબ ઉપરની કલમમાં છે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચસહસ્ર ખંભાતી ઇશામલિયાનો જવાબ. પટેલ બેચર રામચંદ્ર.

પ્રકાર "ગ." અંક ૪.

૧. જે પુરૂષ અપુત્ર મુઓ, ઘરમાંથી નીસરી ભાઈઓથી જુદો રહીને પોતીકી મીલકત વેહેચી લીધી હોય તો તેની વારસ તેની સ્ત્રી થાય, ને તે મુએ—ધણીનો ભાઈ વારસ.

૨. ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે, પણ પતિત થઈ તો ધણીનો ભાઈ વારસ થાય.

૩. મરનારને છોકરાં ન હોય તો બેહેન વારસ થાય, મોસાળનો માલ છે તેની.

૪. મરનાર બાઈને છોકરાં ન હોય તો તે પૈસા બાપના ખરચ વિગેરે કરતાં વધતા હોય તો પાછો બાપને ઘેર જાય.

૫. જે સ્ત્રીને પોતાના પિતાનો વારસો મળ્યો તેમાં તે સ્ત્રી સ્વતંત્રછે, ને ધણીનું દેવું આપવામાં તો વાજબી દેવું હોય ને દ્રવ્ય સ્વામીનું પરલોક રાખતાં પોતાની પ્રસન્નતા હોય તો આપે.

૬. જ્યારે ફારગતી ભત્રીજા પાસે લઈને માલ તેને આપે ત્યારે તે ભત્રીજાની સત્તા થઈ, ને તે ભત્રીજો મુઆ પછી શાસ્ત્રમાં કહેલા વારસ તથા ભાણજા નહી હોય ત્યારે તે માલ તેના કાકા પાસે પાછો જાય.

૭. જે ધણીએ પોતીકી જાતે પેદા કરેલું હોય ને ભાઈઓમાં એકઠો રેહેતો હોય ને પેદા કરનાર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસ તેનો ભાઈછે, પણ તે મરનારની ધણિયાણીને પાળે, તેના છોકરાઓનું રૂડુંભુંડું કૃત્ય કરે.

૮. વારસ તો સાસુ છે. સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસ થાય ને મરનારનો તેટલો માલ હોય તો તેની પછવાડી ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે ખરચ કરે, ને સ્થાવર આદિ માલમાં સાસુનું તથા વહુનું એવું ધણીપદું નથી કે ગેરવાજબી *દાનધર્મ ને વિક્રય કરે, શા માટે જે વહુ મુઆ પછી મરનારની નણંદ હોય તો વારસ છે.

૯. તે માલ, ધણી તેનો લે, ચોરીમાં દાન કર્યું તેટલું.

૧૦. વારસ તો બૈરી ખરી, પણ સાવકા સંબંધને લીધે તફરકે કાંઈ કરે નહી. તે બૈરી પછી તે છોકરી વારસ છે, ને તે છોકરીનું રૂડું ભુંડું કારજ સાવકી કરે

૧૧. ધણિયાણી છતાં છોકરી વારસ ન થાય.

૧૨. એક માહાપાપી શિવાય એવા લોકો લખેલા છે તે વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૧૩. બન્નોને બરાબર પોહોંચે.

૧૪. એનો જવાબ આઠમી કલમે છે, પછી છોકરી છે.

૧૫. ભાઈ વારસ ને છોકરી તો રૂડો ભુંડો ખરચ કરે.

૧૬. વેહેચણ કરીને મુઓ તેની છોકરી વારસ છે.

૧૭. ન પોહોંચે.

૧૮. એક ભાણેજ ઉપર વત્તો મમત હોય તો જુજવી તેને વધારે આપે તો આપી શકેછે, પણ ભાગમાં તો સમાન છે.

૧૯. મરનારની ક્રિયા કરતાં જે વધે તેમાં સર્વેનો બરાબર હક છે.

૨૦. મરનાર શખસને પુત્ર તથા પત્નિ તથા પુત્રી તથા દોહિત્ર તથા બાપ તથા મા તથા સગા ભાઈ તથા સગા ભાઈના છોકરા તથા બાપની મા મયૂખના ક્રમ પ્રમાણે ન હોય ને વિભક્ત હોય ત્યારે બેહેન વારસ થાય.

---

* અસલમાં "દાનાં ધમન વીક્રય" લખ્યુંછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨૧. પ્રથમ વારસ તો છોકરાની સ્ત્રી છે. પણ મરનારની છોકરીના છોકરાં બેઉ અપ્રજ હોય તો અન્યાયે માલ વાવરે નહી, કાંજે તે પછી મૂળ ધણીના દોહિત્ર વારસછે.

૨૨. વારસ તો દિકરાની વહુ, પણ બીજા દિકરાની ત્રણ દિકરીછે તેનો યોગ્ય ખરચ આવે તે કરે. કાકી અપ્રજ હોય તો અન્યાયે કાંઈ વાવરે નહી, શામાટે જે પછી તે છોકરીઓ વારસછે.

૨૩. હા. લઈ શકેછે.

૨૪. હા. સ્ત્રી થાયછે.

૨૫. હા. મંજુર છે–મળે.

૨૬. સઘળીઓ મળીને ચલાવે તેમાં વડી યોગ્ય હોય તો તે મુખ્ય અધિકારીછે.

૨૧. કુમાર્ગે ચાલે તો કાહાડી મુકે, ને વારસો તો માહાપતિત થયાવિના જતો નથી.

૨૮. વારસોજ પોહોંચેછે. ન પોહોંચે પતિતને.

૨૯. બાપ વારસ થાય.

એ ઉપર લખેલા વારસાના જવાબનો સારાંશ એ જે એક પુત્રપૌત્ર શિવાય બીજા ઉતરતા વારસ લોકો કોઈનો વારસો પામે ને માલ ધણીનો ઉતરક્રિયાનો ખરચ કરે, ને તેની મીલકત પ્રમાણે દેવું હોય તે આપે, પણ પોતાના માલમાંથી કોઈ આપે નહી.

બ્રાહ્મણ–ઔદિચટોળકિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૫.

૧. વેહેચણ કરયા પછી મરી જાય તો તે મરનારની ધણિયાણી વારસ છે.

૨. ધણિયાણીને કાહાડી મુકી હોય ને મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચે છે.

૩. મરનારની બેહેનને વારસો પોહોંચેછે.

૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઠરે તે ખરૂં.

૫. પુત્રની રજાવિના અપાય નહી.

૬. શાસ્ત્રમાં ઠરે તે લે.

૭. તેનો ભાઈ વારસછે, પણ મરનારની સ્ત્રીને પાળે.

૮. શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઠરે તે વારસ.

૯. ઘરેણું કન્યાદાન મધે આપ્યું તે ધણીનું છે.

૧૦. છોકરીનું પણિયત કાહાડીને મીલકત હોય તે અડધોઅડધ વેહેચી લે.

૧૧. ઉપરની કલમમાં જવાબ છે.

૧૨. તેને વારસો પોહોંચેછે.

૧૩. શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઠરે તે વારસ થાય.

૧૪. વારસ તો સાસુ છે, પણ દિકરાની દિકરીને પરણાવે.

૧૫. વારસ તો ભાઈછે, પણ મરનારની દિકરીનું ન્યાતરીત પ્રમાણે પાલણ કરે.

૧૬. મરનારની દિકરી વારસછે.

૧૭. શાસ્ત્ર પ્રમાણે પોહોંચતું નથી.

૧૮. દાનમાં તો આપે તો આપી શકેછે, ને વારસ તો બેહુ સરખાછે.

૧૯. શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઠરે તે થાય.

૨૦. ભાઈને કોઈ નહી હોય તો બેહેન વારસ થાય.

૨૧. વારસ કરે તો થાય.

૨૨. વિધવા સ્ત્રીને પોહોંચેછે.

૨૩. તે સ્ત્રીને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૨૪. વારસ તો થતી નથી, પણ જે વારસ થાય તે અન્નવસ્ત્ર આપે.

૨૫. બેહેન [અને] બૈરી વેહેચી લે.

૨૬. જેને ધણી સોંપી જાય તે ઘર ચલાવે.

૨૭. નાલાયક જાણીને કાહાડી મુક્યો હોય તોએ તેના બાપનો વારસો તેને પોહોંચેછે.

૨૮. ઉપરની કલમમાં જવાબછે,

૨૯. મરનારનો બાપ વારસ થાયછે,

બ્રાહ્મણ–શિહોરા ઔદિચ સુરતીનો જવાબ,

પ્રકાર "ગ." અંક ૬.

૧. જે પુરૂષ પોતાના ભાઈઓ સાથે વેહેચણ કરીને મુઓ ત્યારે તેની ધણિયાણી તેના માલની વારસ થાય છે–(છોકરા હોય.)

૨. જે(ણે) પોતાની ધણિયાણીને મોટા અપરાધવિના કાહાડી મેલેછે ને તે પુરૂષ પોતાના ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને જુદો હોય તો તેના માલની વારસ તેની ધણિયાણી થાય.

૩. જેની સગી બેહેન છે તથા વિધવા કાકીછે તેના મોસાળમાં માલ લાવીને મરીગયો ત્યારે તેનો વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને પોહોંચે તે લે.

૪. પોતાનો ભાઇ સર્વથી જુદો હોય ને બીજો કોઈ મુખ્ય વારસ નથી ત્યારે બેહેન વારસ થાય.

૫. જે બૈરીને પિહેરનો માલ આવ્યો છે તે બાઈ મરે ત્યારે તે માલનો વારસ શાસ્ત્રથી ઠરે તે ખરો.

૬. જે બૈરીને પોતાના બાપનો સ્થાવર માલ મળ્યો તે બૈરી પોતાના દિકરાની રાજીવિના પોતાના ધણીના દેવામાં આપે નહી.

૭. જેણે પોતાના ભત્રીજાને કાંઈ માલ આપીને ફારગતી લીધી ને પછી તે ભત્રીજો મરે ત્યારે તે માલ શાસ્ત્રથી જેનો ઠરે તે લે.

૮. જે બે ભાઇઓ એકઠા રેહેતા જેણે જે પેદા કીધું તે મુઆપછી જે ભાઈ રહ્યો તે વારસ છે, ને જે મુઓ તેની સ્ત્રીને પાળે.

૯. જે મુઓ તેની મા તથા ધણિયાણી છે તેમાં વારસ શાસ્ત્રના લખ્યા પ્રમાણે જે ઠરે તે.

૧૦. જેણે છોકરી સકાંકણી પરણાવીછે તે છોકરી મરે ત્યારે તે ઘરેણું દાન કરીને આપ્યુંછે વાસ્તે તેના ધણીનો તે માલ પોહોંચેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં બે ધણિયાણીનો ચાલજ નથી.

૧૨. ધણિયાણી છતાં છોકરી વારસ થતીજ નથી.

૧૩. અપંગનો વારસો શાસ્ત્રની રીતે પોહોંચતો નથી.

૧૪. જેને સાવકી મા છે તથા વિધવા સ્ત્રી તેની છે તે[નો] વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ ઠરે તે થાય.

૧૫. જે કોઈ બાપ જીવતા મરી જાય ત્યારે તેની મા છતાં તેની ધણિયાણી વારસ થતી નથી.

૧૬. જે કોઈ બે ભાઇ વગર વેહેચણ કરે તો તેમાં જે ભાઈ મુઓ તેનો બીજો ભાઈ જે જીવેછે તે વારસ છે, ને મુઓ તેની છોકરીનું રીત પ્રમાણે પાલણ કરે.

૧૭. વેહેચણ કરીને જે મરી જાય તેની દિકરી વારસ થાયછે.

૧૮. જે સ્ત્રી પતિત થઈને ન્યાતબાહાર રહી તેને શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસો પોહોંચે નહી.

૧૯. જેને બે બેહેન છે ને તે બેહુને એક એક દિકરો છે ત્યારે જેને દાનની રીતે આપે તો આપી શકે, ને વારસામાં તો બેહુ સરખા છે.

૨૦. જેને એક બેહેન જીવતી છે ને બીજી બેહેનનો એક દિકરો છે તેમાં વારસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઠરે તે થાયછે.

૨૧. જે મરનારને દિકરાને સ્ત્રી છે ત્યાં લગી દિકરાની દિકરીનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૨૨. જેને પોતાના છોકરાની વિધવા સ્ત્રી છે તથા બીજા દિકરાની દિકરીઓછે તે મધે શાસ્ત્રથી ઠરે તે વારસ.

૨૩. જે શખસ જુદો રહીને મરે ત્યારે તેની સ્ત્રી વારસ છે.

૨૪. ગોરપદાંની વારસ સ્ત્રી જીવે ત્યાં લગી થાયછે.

૨૫. જે બેહુઓ ભાઇ મરી ગયા ત્યારે તેના માલની વારસો બેહુની ધણિયાણીઓ સરખે ભાગેછે.

૨૬. અમારી ન્યાતમાં બે ત્રણ બૈરી કરવાનો ચાલ નથી.

૨૭. અમારી ન્યાતમાં આજ લગી કોઈએ દિકરાને કાહડી મુક્યો નથી.

૨૮. એનો જવાબ પાછલી કલમમાંછે.

બ્રાહ્મણ—ઔદિચ સહસ્ર અમદાવાદી ઈશામળિયા પટેલ બહુચરાજીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૮.

૧. જે પુરૂષ અપુત્રવાળો મરી ગયો, ઘરમાંથી નીસરી ભાઈઓથી જુદો રહીને પોતીકી મીલકત વેહેચી લીધી હોય તો તેની વારસ તેની સ્ત્રી થાય, ને તે મુએ ધણીનો ભાઈ વારસ.

૨. જે પુરૂષે પોતીકી ધણિયાણીને કાહાડી મુકી હોય ને તે પતિત થઈ હોય તો તેનો વારસ તેનો ભાઇ થાય.

૩. મોસાળનો માલ હોય તો તે ભાઈ મુઆ પછી તેને છોકરાં ન હોય તો તેની બેહેન લે.

૪. જે બૈરી પોતીકા બાપનો વારસો લાવી હોય ને તેને છોકરાં ન હોય ને મરી જાય તો તે પૈસા બાપના ખરચવિગેરે કરતાં વત્તાં હોય તો પાછા બાપને ઘેર જાય.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

*૫. મરનાર શખસને પુત્ર તથા પત્નિ તથા પુત્રી તથા દોહિત્ર તથા બાપ તથા મા તથા સગા ભાઈ તથા સગા ભાઇના છોકરા તથા બાપની મા- મયુખના ક્રમ પ્રમાણે ન હોય ને વિભક્ત હોય ત્યારે એહેન વારસ થાય.

૬. જે સ્ત્રીને પોતાના પિતાનો વારસો મળ્યો તેમાં તે સ્ત્રી સ્વતંત્ર છે. ને ધણીનું દેવું આપવામાં તો વાજબી દેવું હોય ને દ્રવ્ય સ્વામીનું પરલોક રાખતાં પોતાની પ્રસન્નતા હોય તો આપે.

૭. જ્યારે ફારગતી ભત્રીજા પાસે લઈને માલ તેને આપે ત્યારે તે ભત્રીજાની સત્તા થઇ ને તે ભત્રીજો મુઆપછી શાસ્ત્રમાં કહેલા વારસ; તથા ભાણેજા નહી હોય ત્યારે તે માલ તેના કાકા પાસે પાછો જાય.

૮. ધણીએ પોતીકી જાતે પેદા કરેલું હોય ને ભાઈઓમાં એકઠા રેહેતા હોય ને પેદા કરનાર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસ તેનો ભાઈ છે, પણ તે મરનારની ધણિયાણીને પાળે, તેના છોકરાઓનું રૂડું ભુંડું કૃત્ય કરે.

૯. અમારી ન્યાતમાં વારસ તો સાસુ છે. સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસ થાય ને મરનારનો તેટલો માલ હોય તો તેની પછવાડી ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે ખરચ કરે, ને સ્થાવર આદિ માલમાં સાસુનું તથા વહુનું એવું ધણીપદું નથી કે ગેરવાજબી †દાનધર્મ ને વિક્રય કરે, શામાટે જે વહુ મુઆ પછી મરનારની નણંદ હોય તો વારસ છે.

૧૦. જે છોકરીને સકાંકણી પરણાવીછે તે છોકરી મરી ગઈ ત્યારે તેનો માલીક પોતીકો ધણી છે, દાન કર્યું તેટલુંજ.

૧૧. વારસ તો બૈરી ખરી, પણ સાવકા સંબંધને લીધે તફરકે કાંઈ કરે નહી, તે બૈરી પછી તે છોકરી વારસ છે સહી, ને તે છોકરીનું રૂડું ભુંડું કારજ સાવકી મા કરે.

૧૨. ધણિયાણી છતાં છોકરી વારસ થતી નથી.

૧૩. એક માહાપાપી શિવાય એવા લોકો લખેલા છે તે વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૧૪. બંનેને બરાબર પોહોંચેછે.

૧૫. એનો જવાબ નવમા આંક પ્રમાણે, પછી છોકરી છે.

૧૬. ભાઈ વારસ છે, ને છોકરીનો રૂડો ભુંડો ખરચ કરે.

૧૭. વેહેચણ કરીને મરી જાય તેની છોકરી વારસ છે.

૧૮. નથી પોહોંચતો.

૧૯. અગર એક ભાણેજ ઉપર વત્તો મમત હોય તો જુજવી તેને વધારે આપે તો આપી શકેછે, પણ વિભાગમાં તો સમાન છે.

૨૦. મરનારની ક્રિયા કરતાં જે વધે તેમાં બરાબર હક છે સર્વેનો.

૨૧. પ્રથમ વારસ તો છોકરાની સ્ત્રી છે, પણ મરનારની છોકરીના છોકરાં બેઠે અપ્રજ હોય તો અન્યાયે માલ વાવરે નહી, કાંજે તે પછી મૂળ ધણીના દોહિત્ર વારસ છે.

૨૨. વારસ તો દિકરાની વહુ છે, પણ બીજા દિકરાની ત્રણ દિકરી છે તેનો યોગ્ય ખરચ આવે તે કરે. કાકી અપ્રજ હોય તો અન્યાયે કાંઇ વાવરે નહી, શા માટે જે પછી તે છોકરીઓ વારસ છે.

૨૩. હા. લઈ શકેછે.

૨૪. હા. સ્ત્રી થાય છે.

૨૫. હા. મંજુર છે.

૨૬. સઘળીઓ મળીને ચલાવે, તેમાં વડી યોગ્ય હોય તો તે મુખ્ય અધિકારી છે.

૨૭. કુમાર્ગે ચાલે તો કાહાડી મુકે; ને વારસોતો માહાપતિત થયાવિના જતો નથી.

૨૮. વારસોજ પોહોંચે છે તો બીજું શું લખીએ ? ન પોહોંચે પતિતને.

૨૯. બાપ થાય.

એ ઉપર લખેલા વારસાના જવાબનો સારાંશ એ જે એક પુત્રપૌત્ર શિવાય બીજા ગૌણ કેહેતાં ઉતરત્તા વારસ વારસ લોકો કોઇનો વારસો પામે તે માલ [માંથી] ધણીનો ઉત્તર ક્રિયાનો ખરચ કરે, ને તેની મીલકત પ્રમાણે દેવું હોય તે આપે, પણ પોતાના માલમાંથી કાંઈ આપે નહી.

* સંબંધ જોતાં ૫ મો જવાબ ૨૦ મા સવાલનો છે. ૬ ઠો જવાબ ૫ મા સવાલનો છે, અને એ પ્રમાણે ૨૦ મા જવાબ સુધી ઉતરોત્તર સમજવું. ૨૧ મા જવાબથી અનુક્રમ બરાબર છે.

† અસલમાં "દાના ધમન વિક્રેયે" આ પ્રમાણે છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

બ્રાહ્મણ—ઔદિચસહસ્ર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૯

૧. જે પુરૂષ અપુત્રવાળો મરી ગયો ને ઘરમાંથી પોતીકી મીલકત વેહેચી લીધી હોય તો તેની વારસ તેની ધણિયાણીછે.

૨. જે પુરૂષે પોતીકી ધણિયાણીને કાહડી મુકી હોય તો તેનો વારસ તેનો ભાઈ થાય.

૩. જેને સગી બેહેનછે ને વિધવા કાકીછે ને મોસાળનો પૈસો લાવીને મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે પોહોંચે તે લે.

૪. જે બૈરી પોતીકા બાપના ઘરમાંથી પૈસો લાવી હોય ને છોકરાં ન હોય ને મરી જાય તો તે પૈસા ધર્મ તથા ખરચ વિગેરે કરતાં વધ્યા હોય તો બાપના કુળમાં જાય.

૫. જે બૈરીને પોતીકા બાપનો સ્થાવર માલ મળ્યો તે પોતીકા ધણીને માથે અવઘડ પડી હોય તો અપાય, પોતીકા દિકરાને મોહોડા આગળ રાખીને આપે, કદી દિકરો ના કહે તો દિકરાનું ચાલે નહી.

૬. જેણે પોતાના ભત્રીજાને કાંઈ માલ આપીને ફારગતી લીધી ને પછી તે ભત્રીજો મરી ગયો ને ભત્રીજાને પુત્ર નથી તે માલ શાસ્ત્રથી ઠરે તે લે.

૭. જે ધણીએ પોતીકી જાતે પેદા કરેલું હોય ને ભાઈઓમાં એકઠા રેહેતા હોય ને પેદા કરનાર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસ તેનો ભાઈછે, પણ તે મરનારની ધણિયાણીને પાળે.

૮. જે શખસ માને ને ધણિયાણીને મુકીને મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસ શાસ્ત્રમાં ઠરે તે પ્રમાણે લે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી પરણાવી છે તે છોકરી મરી ગઈ ત્યારે તેનો માલીક તેનો ધણીછે—દાન કર્યું તે સારૂ.

૧૦. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૧૧. ધણિયાણી છતાં છોકરી વારસ નથી.

૧૨. એવાને વારસો પોહોંચતો નથી પણ તેને પાળવો જોઇએ.

૧૩. એનો જવાબ પણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે. વિધવા સ્ત્રી તથા સાવકી મા છે તેને વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૧૪. જે કોઇ બાપ છતાં મરી ગયો ત્યારે તેની મા છતાં તેની સ્ત્રી વારસ થતી નથી.

૧૫. (જે કોઈ) બે ભાઈ વગર વેહેચણ કરે જે ભાઈ મરી ગયો તેનો બીજો ભાઇ જીવતો છે તે વારસ છે, તે મરનારની છોકરીનું તે રીત પ્રમાણે પાલણ કરે.

૧૬. વેહેચણ કરીને મરી જાય તેની દિકરી વારસ થાય.

૧૭. જે બૈરી પતિત થઇને ન્યાત બાહાર રહી તેનો વારસો પોહોંચે નહી.

૧૮. કોઈ શખસને બે બેહેનો છે ને બંનેને અકેકો દિકરો છે ત્યારે તેમાં એક બેહેનના દિકરાને દાન કરીને આપે તો આપી શકેછે ને વારસમાં બંને સરખા છે.

૧૯. જેને એક બેહેને જીવતી છે ને બીજી બેહેનને છોકરો છે તેમાં વારસ બંનો સમાન છે.

૨૦. અમારી ન્યાતમાં ભાઇને કોઈ નહોય ત્યારે બેહેન વારસ થાય.

૨૧. જે મરનારને દિકરાની સ્ત્રી છે ત્યારે મરનારની દિકરીના દિકરાનો વારસો પોહોંચે નહી.

૨૨. જેને પોતાના છોકરાની વિધવા સ્ત્રીછે તથા બીજા દિકરાની ૩ છોકરી છે ત્યારે તેની વારસ તો બાઈ છે, પણ પેલી છોકરીઓનો સંસારનો વેહેવાર સાચવે, કદી વેહેવાર સાચવે નહી તો તેને અડધો હિસ્સો આપે.

૨૩. જુદો રહીને મરે તેનો વારસો તેની સ્ત્રીને પોહોંચે.

૨૪. ગોરપદાંની વારસ સ્ત્રી જીવતાં લગી થાય.

૨૫. બે ભાઈ એકઠા હોય ને મરી જાય ત્યારે તેની સ્ત્રી બંનેને વારસો સરખે ભાગેછે.

૨૬. અમારી ન્યાતમાં જેને સ્ત્રી બે ત્રણ હોય ને તે મરી જાય ત્યારે જે સંસારીક વેહેવારમાં સમજુક છે તે કારભાર ચલાવે.

૨૭. અમારી ન્યાતમાં એવું થયું નથી તો જવાબ શું લખીએ?

૨૮. જેનો વારસો ન પોહોંચે તો તેનું ભરણપોષણ કરે.

૨૯. જુદા રેહેનારની સ્ત્રી તથા છોકરાં ન હોય ને મરી જાય તેના વારસ માબાપ છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

બ્રાહ્મણ—મોઢ અગિયારશિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૭.

૧. રોટલા ખરચ મીલકતમાંથી ખાય ને મીલકત હોય તેનો વારસ ભાઇ છે.
૨. હા. તે માલ ધણિયાણી લે.
૩. બાપના કુળનો માલ છે તે બાપના કુળમાં જાય.
૪. તે માલની ધણી બેહેન છે, શા વાસ્તે કે મોસાળની મીલકત છે તેથી.
૫. હા, આપી શકેછે; શા વાસ્તે કે પોતાના બાપની મીલકત છે તેથી આપી શકેછે.
૬. ભાઈના વંશમાં પિત્રાઈ ગોત્રાઈ ભાણેજ, ભાણેજના વંશમાં હરેક કોઈ છે નહી તો બેહેન ભાઈની વારસ મુકરરર છે.
૭. જો તે માલનો આપનાર વધતી પેહેડીએ હોય તો તેનો દરજ્જો પોહોંચતો નથી, અગર પાસે પેહેડી પોહોંચેછે તો તેનો ધણી તે આપનાર શખસ છે.
૮. જુદા રેહે તો ભોજાઇ દિયેર અડધો અડધ લે.
૯. મા ને ધણિયાણી બે જણ વારસ છે.
૧૦. સકાંકણી અમારામાં બેસાડતા નથી.
૧૧. છોકરી વારસ છે, ધણિયાણી છે તે રોટલાની સરીગત છે.
૧૨. હિસ્સો આપવો મુકરરર નથી. સાવકી માનો હક છે તે અન્નવસ્ત્ર ને રેહેવા ઘર—તેટલો દરજ્જો છે.
૧૩. હા. વારસો પોહોંચેછે.
૧૪. સ્ત્રી તથા મા બન્ને વારસછે.
૧૫. સાસુ વહુ વિધવા છે તો મીલકતના ધણી ૨ છે. બે બેની કજારજાએ છોકરી વારસછે.
૧૬. ભાઈ મરી ગયો તેની છોકરી છે ને બીજો ભાઈ છે ને વેહેચ્યું નથી તેથી ભાઈ વારસ છે.
૧૭. વેહેચણ કર્યા પછી મરી ગયો હોય તો તેની માલમીલકતનો વારસ ભાઈછે.
૧૮. ધણિયાણી વટલી ગઈને ન્યાત બાહાર છે, ને ધણી મરી ગયો ત્યારે તેના વારસ પિત્રાઈ છે.
૧૯. એકશખસને બેહેનના બે છોકરા છે તો તેના વારસ બે બેહેનના છોકરા બરોબર અડધો અડધછે.
૨૦. એક શખસને એક બેહેન જીવેછે ને બીજી બેહેનનો છોકરો છે તેથી તેના વારસ માસી ભાણેજ બે ધણી બરાબર છે.
૨૧. કોઈ શખસને છોકરાની વહુ વિધવા છે ને છોકરીનો છોકરો છે પણ વારસ તો વહુ વિધવા છે.
૨૨. કોઈ શખસને એક છોકરાની ૩ છોકરી છે, ને બીજા છોકરાને વિધવા સ્ત્રી છે, તે સ્ત્રી છે તે મીલકતની વારસછે.
૨૩. કોઈ શખસ મરી ગયો તેની ધણિયાણી હાજર છે તેથી તેની મીલકતની ધણી ધણિયાણીછે.
૨૪. ધણી મરી ગયો હોય તો જજમાન વૃત્તિની વારસ ધણિયાણી છે.
૨૫. બે ભાઈ મરી ગયા છે તેમાં બે ભાઇની ધણિયાણી છે ને માલમીલકત એક બૈરીના કબજામાંછે તોપણ તે મીલકતના ધણી બે જણ અડધો અડધછે.
૨૬. અમારામાં બીજી સ્ત્રીનો ચાલ નથી.
૨૭. ગમે તે કારણે છોકરાને કાહાડી મેલો તો પણ બાપની મીલકતના વારસ છોકરા છે.
૨૮. વારસો પોહોંચેછે.
૨૯. માબાપ બે તેના વારસછે.

બ્રાહ્મણ—મોઢ ચાતુરવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૦.

૧. જવાબ તો શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.
૨. નો જવાબ ... ... ,,
૩. નો જવાબ ... ... ,,
૪. નો જવાબ ... ... ,,
૫. નો જવાબ ... ... ,,
૬. નો જવાબ ... ... ,,
૭. નો જવાબ ... ... ,,
૮. નો જવાબ ... ... ,,
૯. નો જવાબ વિભક્તાવિભક્ત વિચારથી શાસ્ત્રમાંછે તેજ પ્રમાણે છે.
૧૦. નો જવાબ તો શાસ્ત્રમાં તેજ પ્રમાણે છે.
૧૧. નો જવાબ ... ... ,,
૧૨. નો જવાબ ... ... ,,
૧૩. નો જવાબ ... ... ,,
૧૪. માનો જવાબ વિભક્તાવિભક્ત વિચારથી શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.
૧૫. માનો જવાબ વિભક્તાવિભક્ત વિચારથી શાસ્ત્રમાં છે તેજ પ્રમાણે છે.

૧૬. નો જવાબ શાસ્ત્રમાંછે તેજ પ્રમાણે છે.
૧૭. નો જવાબ ... ... „
૧૮. નો જવાબ ... ... „
૧૯. નો જવાબ ... ... „
૨૦. નો જવાબ ... ... „
૨૧. નો જવાબ ... ... „
૨૨. નો જવાબ ... ... „
૨૩. નો જવાબ ... ... „
૨૪. નો જવાબ ... ... „
૨૫. નો જવાબ ... ... „
૨૬. નો જવાબ ... ... „
૨૭. નો જવાબ ... ... „
૨૮. નો જવાબ ... ... „
૨૯. નો જવાબ ... ... „

બ્રાહ્મણ—મોઢ ચાતુરવેદી અમદાવાદી સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૧.

૧. વારસ થાય તથા બાઈને રાજકદૈવક થાય ત્યારે તેના દિયેર જેઠ હોય તે વારસ થાય.

૨. ભાઈ નહી હોય તો પોહોંચેછે, નહી તો તેના પક્ષાંની વારસ.

૩. બેહેનને પોહોંચેછે.

૪. પિહેરિયાં માગે તો લે, નીકર તેના ધણીના ઘરમાં રેહે.

૫. આપી શકતી નથી, તથા દિકરો નાહનો અણસમજુ છે ત્યારે માની નજરમાં આવે તો કરે.

૬. બૈરી નહી હોય તો પાછું તેનો કાકો લે.

૭. તેના પૈસા તેની સ્ત્રી પાસે રેહે, તથા દિયેર તથા જેઠની રજાવિના પિહેર પૈસા લઈ જવાય નહી.

૮. વારસો તેની માનો પોહોંચેછે, ને માની વારસ વહુ.

૯ અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. વારસ ધણિયાણી છે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં સાવકી મા છતાં દિકરી વારસ થઈ શકતી નથી તો હિસ્સો શાનો આપે ?

૧૨. પોહોંચેછે.

૧૩. એકઠો રેહેતો હોય તો માનો તથા ધણિયાણીનો વારસો પોહોંચેછે તેમાંથી જુદો રહીને વેહેચણ કરીને મરી ગયો હોય ત્યારે ધણિયાણીનો વારસો પોહોંચેછે.

૧૪. મરનારની મા વારસ, તેના મુઆ પછી તેની વહુ વારસ, ને દિકરીનો વેહેવાર મરનારની મા કરે.

૧૫. ભાઇ વારસ છે, પણ દિકરીનો વેહેવાર તેના બાપની પેઠે કાકો કરે.

૧૬. પોતાની હૈયાતિમાં વારસ દિકરીના દિકરાને કર્યો હોય તો થઈ શકેછે, નીકર ભાઈ વારસ છે.

૧૭. વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૮. ધણીની મરજીમાં આવે તો એકને આપે, નીકર બંનેને આપે; ને જીવતાં કોઇને આપ્યું નહી હોય તો બંને વેહેચી લે.

૧૯. મરનારને ગમે તો ત્રણેને વારસ કરે ને ગમે તો એકને વારસ કરે.

૨૦. મરનારને કોઇ હોય નહી ત્યારે તેનો વારસો બેહેનને પોહોંચેછે.

૨૧. દિકરીના દિકરાનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૨૨. દિકરાની સ્ત્રીનો વારસો પોહોંચેછે, ને દિકરી ૩ મજકુરનો આવ્યો ગયો ખરચ તે કાકી કરે.

૨૩. લઈ શકેછે.

૨૪. થાય છે.

૨૫. હિસ્સો બરોબર મળે.

૨૬. ધણી સોંપી ગયો હોય તે ચલાવે, નહીતર ત્રણે સમજણથી ચલાવે.

૨૭. તેને વારસો પોહોંચેછે.

૨૮. વારસો પોહોંચેછે તો તેનાજ ભરણપોષણનું શું લખીએ ?

૨૯. બાપ તથા મા બંને જણ થાય.

બ્રાહ્મણ—મોઢ ત્રિવેદી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ગ." અંક ૧૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં એવું કેથા છે નહી; ને એવું હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં ધણીએ ધણિયાણીને કાહડી મુકી નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. અમારી ન્યાતમાં એવું થયું નથી.

૪. ભાઈને છોકરા નહી હોય ત્યારે બેહેન વારસ થાય.

૫. જે બૈરી પોતાના બાપનો માલ લાવીને મરી ગઈ તે માલ પાછો કાંઇ બાપના કુળમાં જતા દીઠો નથી.

૬. એવું અમારી ન્યાતમાં આજ સુધી થયું નથી.

૭. ભત્રીજાના વારસ જે હોય તે લેછે.

૮. આજ સુધી એવો ટંટો દીઠો નથી.

૯. મા છતાં ધણિયાણી વારસ થતી નથી.

૧૦. જે કોઈ સકાંકણી બેસાડે તેના બાપને ઘરેણું પાછું લેવું ઘટારત નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં બે ધણિયાણી થતી નથી.

૧૨. ધણિયાણી છતાં છોકરી વારસ થતી નથી.

૧૩. એવો હોય તેને એકઠો રાખીને પાળે.

૧૪. નવમી કલમમાં એનો જવાબછે.

૧૫. અમારી ન્યાતમાં દીઠું નથી.

૧૬. એકઠા છતાં મરી ગયો હોય તેનો વારસ તેનો ભાઈ છે.

૧૭. વેહેંચણ કર્યા પછી મરે તેનો વારસ શાસ્ત્રથી ઠરે તે.

૧૮. જે બૈરી પતિત થઈને ન્યાત બાહાર રહી તેનો વારસો પોહોંચે નહી.

૧૯. આપનાર ધણી મુખત્યાર છે.

૨૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઠરે તે.

૨૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઠરે તે.

૨૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઠરે તે.

૨૩. શાસ્ત્રથી ઠરે તે.

૨૪. બૈરીને ગોરપદાંનો વારસો નથી.

૨૫. શાસ્ત્રથી ઠરે તે.

૨૬. અમારી ન્યાતમાં બે બૈરી થતી નથી.

૨૭. આજલગી કોઈએ દિકરાને કાહડી મુકયો નથી.

૨૮. ....

૨૯. શાસ્ત્રથી ઠરે તે.

બ્રાહ્મણ—ત્રવાડી મેવાડા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩.

*૧—૧૩. વારસા સંબંધી સવાલનો જવાબ એ જે શાસ્ત્ર આધારે જે કાંઇ નીકળે તે કબુલ છે, તેર (૧૩) સવાલનો એછે.

બ્રાહ્મણ—ચોરાશી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ વેહેંચણ કર્યા પછી અપુત્ર મરી ગયો હોય તેની વારસ તેની સ્ત્રી છે. સ્ત્રી મુઆ પછી તેના વારસ સાત પેઢી લગીના કુટુંબી છે. સ્થાવર નહી અપાય તથા જંગમ મીલકતમાંથી દિકરી તથા દોહિત્રને માલ ઉઠાવીને આપે તેમાં કુટુંબીનો અટકાવ ચાલે નહી. જેને કુટુંબી નહી હોય તેની વારસ દિકરી શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૨. અમારી ન્યાતિમાં વેહેંચણ કર્યા વગર કોઈ શખસની સ્ત્રી બાળરાંડ હોય ત્યારે તેનો વારસો પોહોંચતો નથી. માથાઓઢણાંનો ચાલ નથી, તોએપણ ધણીને ઘેર આવીને રેહે તો રોટલા ખાય, અગર માસપક્ષ રહીને જાય તો લુગડું કરે.

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને મોસાળનો વારસો મળ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો હોય ત્યારે તેની સ્ત્રીને પોહોંચે ને સ્ત્રી નહી હોય તો મરનાર પુરૂષની મા, માસીઓ તેને પુગે, તેઓ નહી હોય તો મરનારની બેહેનને પુગે.

૪. અમારી ન્યાતિમાં કોઈ સ્ત્રીને પિહેરથી વારસો સ્થાવર અથવા જંગમ મળ્યો હોય ને તે સ્ત્રી સંતાનરહિત મરી ગઈ હોય ત્યારે તેનો માલ તે મરનારની ઓલાદને પુગે.

૫. અમારી ન્યાતિમાં એકઠા ભાઈ છતાં એક ભાઈએ પોતીકા સ્વબાહુ પરાક્રમે દ્રવ્ય પેદા કર્યું હોય ને તે અપુત્ર મરી ગયો તેનો વારસો સ્ત્રીને પોહોંચતો નથી; અગર તે સ્ત્રીને પુત્રી હોય તો તેનું પાલણુ પિતા પ્રમાણે કરે.

* મૂળ પુછેલા પ્રશ્નો ૧૨ છે, પણ ભુલમાં ૧૩ લખ્યાછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. અમારી ન્યાતિમાં કોઈ શખસની સ્ત્રી અથવા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે તેની વારસ તેની મા, તેની મા ગુજર્યા પછી તેની સ્ત્રી વારસ છે.

૭. અમારી ન્યાતિમાં કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હકછે, ને તે પણ આંધળો તથા લુલો તથા બેહેરો એ વિગરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તેવા તે દોષવાળાને વારસો પુગે.

૮. અમારી ન્યાતિમાં કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણીછે, ને વિધવા સ્ત્રી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો છોકરો, અગર છોકરો નહી હોય તો તેના પલ્લાંનો વારસ–પિહેરમાં પલ્લું ગયું હોય તો પિહેરિયાં ક્રિયા કરે, અગર સાસરે ગયું હોય તે સાસરિયાં ક્રિયા કરે, ને પેહેરામણી જેને આપી હોય તેની, ને સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા સ્ત્રીને મોસાળું કર્યુ હોય તો તેના છોકરાનું.

૯. અમારી ન્યાતિમાં આજદિન સુધી એવું કર્યું નથી તો તો અમે એની વિધિ શું લખીએ ?

૧૦. અમારી ન્યાતિમાં ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગરે સ્થાવર માલનો વારસો બાઇ ધણીનું નામ રાખીને રેહે તો તેને વારસો મળે, ને પિહેરમાં રેહે તો વારસો મળે નહી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં જે કોઈ શખસ વટલી ગયો હોય તેને વારસો પુગે નહી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં કોઇ શખસનો પુત્ર નાલાયક હોય ને કાહડી મુકે તોએ તેનો વારસો પોહોંચેછે.

બ્રાહ્મણ–ત્રવાડી મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૭.

૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ છે તે તો છે, ને નહી હોય તો જીવતાં મુખત્યાર કરે તે ખરો, ને જીવતાં ન થયો તો ન્યાત વારસ છે.

૨. ધણીનો પૈસો હોય તે ધણિયાણી ભોગવે, મુઆ પછી તેનો વારસ હોય તે ભોગવે.

૩. જેને મોસાળના કુળમાંનો વારસો મળ્યો હોય તે પાછો મોસાળના કુળમાં જાય નહી, ને સંતાન રહિત હોય તો તેની બેહેનનું પોહોંચે.

૪. અમારી ન્યાતમાં એવું કાંઇ આજદિન સુધી નથી.

૫. બાઈનું ભરણપોષણ કરે.

૬. સાસુની વારસ વહુ, ને વહુની વારસ સાસુ.

૭. દોષ વિગેરે હોય–જેને વારસાનો હક છે તે લે ને લઇ શકેછે.

૮. પલ્લાંનો વારસ સાસરિયાં એવું તો અમારામાં છે નહી.

૯. જે કાંઈ કૃષ્ણાર્પણ કરેછે તે કાંઈ પાછું લેતા નથી.

૧૦. પોતાના ધણીની સ્થાવર તથા જંગમ વૃત્તિ પોહોંચેછે.

૧૧. જે ધણીને ન્યાતબાહાર કાહાડે તે પોતાના વારસાનો હક લે છે, ન્યાતને જવાબ દે ને વારસો લે.

૧૨. છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહડી મુક્યો હોય તો તેનો વારસો ઉઠે નહી.

બ્રાહ્મણ–ભટ મેવાડા તળબદાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં ધણી મુખત્યાર છે, જેને વારસ કરે તે થાયછે. ને ધણી વારસ કર્યાવિના મરી ગયો તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય તે કબુલ છે.

૨. જે બૈરીને વારસો નથી પોહોંચતો તેને માથા ઓળવાના સબબથી ભરણપોષણ આપેછે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળનો વારસો દાનની રીતે મળ્યો હોય તો બાપના કુળમાં રેહે, ને તે રીતે ન મળ્યો હોય તો મોસાળ જાય; ને તેની બેહેન હોય તો તે વારસો લઈ શકેછે.

૪. જે બૈરીને બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તો વારસો પાછો બાપના કુળમાં જાય.

૫. એકઠા રહ્યાથી પેદા કરીને મરી ગયો તે ભાઈની સ્ત્રીને વારસો પોહોંચતો નથી, ભરણપોષણનો હક છે. એકઠા રહ્યાના સબબથી તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૬. મરનાર શખસની જનેતા મુખત્યાર છે ત્યારે ધણિયાણીનો ભરણપોષણનો હક છે; તથા મરનારની સાવકી માતા હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ થાય જેને ઘટે તે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૭. દોષવાળા શખસને વારસો આપવામાં આવતો નથી, ને તેનું ભરણપોષણ કરવાનો હકછે.

૮. સૌભાગ્યવતી મરી જાય ત્યારે રીતની જણુસ ધણી લેછે, ને પિહેરની જણુસ પિહેરિયાંને આપેછે. તથા વિધવા મરી જાય ત્યારે ધણીના વારસને રીતની જણુસ આપેછે ને પિહેરનું પિહેરીયાં લેછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીની રીત નથી માટે લખતા નથી.

૧૦. જે સ્ત્રીને વારસો પોહોંચેછે તેને સ્થાવરનો પણ પોહોંચેછે, ને જંગમનો પણ પોહોંચેછે.

૧૧. જે શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકયો ને ન્યાતે ત્યાગ કર્યો ત્યારે તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસને નાલાયક દિકરો છે તો બાપ કાહાડી શકેછે, ને દિકરો ન્યાતમાં સરખો રેહેછે તો વારસાનો હિસ્સો ઉઠતો નથી.

બ્રાહ્મણ—ખેડાવાળ ભીતરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં ધણી ખુખત્યારીથી દિકરીને તથા પિત્રાઈને તથા ન્યાતને વારસ કરેછે એવો ચાલ છે.

૨. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેના હિસ્સાની મીલકત તથા ઘર સુદ્ધાં જે કંઈ હોય તેની વારસ તેની ધણિયાણીછે.

૩. જે શખસને મોસાળમાંથી વારસો આવ્યો ને તે અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ તેની બેહેનને પોહોંચેછે.

૪. એક સ્ત્રીને પોતાની પાસેથી વારસો મળ્યો સ્થાવર અથવા જંગમ ને પછી તે સ્ત્રી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ પાછો તેના બાપના કુળમાં સ્થાવર જંગમ સર્વે જાય.

૫. જે શખસ ભાઇઓમાં એકઠો રહીને જાત મેહેનતથી પૈસા પેદા કરીને પુત્ર રહિત મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી પાસે જે કાંઈ હોય તેનોજ પોહોંચેછે તથા શાસ્ત્રના આધારથી ઘર હોય તો રેહેવા જેટલી જગો આપે, ન હોય તો નહી.

૬. મરનાર શખસની મા તથા સ્ત્રીછે ને બીજું કોઈ નથી તો માને વારસો પોહોંચેછે, ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૭. કોઈ શખસ આંધળો તથા બેહેરો તથા લુલો હરતરેહથી દોષ[વાળો]હોય તોયપણ વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી તથા વિધવા મરી જાય ત્યારે તે બંનેના પલ્લાંનો વારસો તેના સાસરાને રીતભાત સાથે પોહોંચેછે.

૯. એ સવાલનો જવાબ નંબર* ૨ ની કલમ છઠ્ઠીમાં લખ્યોછે.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વગેરે સ્થાવર માલનો અધિકાર સ્ત્રીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ પતિત થયો ને ન્યાત બાહારછે ત્યારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ આજદિન સુધી નાલાયક જાણ્યામાં આવ્યો નથી ત્યારે વારસામાં કંઈ અટકાવ નહી.

બ્રાહ્મણ—ભાર્ગવ વીશા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૬.

૧. એ સવાલમાં જે કાંઇ રીત લખેલીછે તે પ્રમાણે અમારી ન્યાતમાં વારસાની રીત છે, બીજી કંઈ છે નહી.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે થાયછે, પણ તે બૈરીને પેટે કંઈ વંશ નથી તો સ્થાવર મીલકત તથા વૃત્તિ કશી તરેહથી કોઇને આપી શકે નહી. શાસ્ત્રઆધારે જે મુખ્ય વારસ હોય તે તેના મુઆ પછી વારસો લે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળનો વારસો પોહોંચ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ને તેને બૈરી નહી હોય તો તેનો વારસો તેના મોસાળમાં સપિંડીક હોય તો તેને પોહોંચે; ને તેમાં કોઇ નહી હોય તો તે મરનારના સાપિંડીક હોય તે લે. સપિંડીક પેહેલા બેહેન તથા ભાણેજ તથા મસિયાઈ ભાઈ.

૪. કોઇ બૈરીને પોતાના બાપનો વારસો પોહોંચ્યો હોય ને તે વગર સંતાનની મરી જાય તો તેનો વા-

* નંબર ૨ એટલે પલ્લાં બાબત.

રસો સ્થાવરજંગમ જે રહ્યો હોય તે પોતાના બાપના કુળમાં જાય, ધણીના કુળમાં જાય નહી.

૫. બે ભાઈ એકઠા રહીને તેમાંથી એક ભાઈએ દોલત વિગેરે મેળવી તો તેના મુઆ પછી તેનો ભાઈ વારસછે, તેની સ્ત્રીને પોહોંચે નહીં; પરંતુ તે બાઈનું ભરણપોષણ ઉત્તમ પ્રકારે કરે.

૬. જે મરનાર શખસને મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ મુખ્ય વારસ નથી, તો વારસ મા છે, પણ તેમાંથી સ્થાવર આદિ માલમીલકત જ્યાંસુધી દિકરાની સ્ત્રી જીવેછે ત્યાંસુધી કોઈને કશી તરેહથી અપાય નહી; કાંજે એવી તરેહમાં સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસછે.

૭. કોઈ શખસ આંધળો અગર લુલો યા બેહેરો વિગેરે છે તેને કોઈ તરેહનો વારસો આવી પોહોંચ્યો તો તે લઈ શકેછે. તેના અપંગના સબબથી તેને સંભાળવાને તેના પાસેના સગાં સંભાળે ને બરદાસ્ત કરે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તો તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા મરી જાય તો તેના પલ્લાંના વારસ તેના ધણીના નજીકના સગાં થાય, ને મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણી ધણીના ઘરમાં ગઈ હોય તે પાછી લેવાની રીત નથી.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી કન્યાદાન બાપે કર્યું હોય તે છોકરી નાહની હોય તથા મોટી થઈને સંતાનરહિત મરી જાય તો જે કાંઈ કન્યાદાન સમે ઘરેણું આપ્યું હોય તે પાછું લેવાનો અધિકાર બાપનો છે.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ યા વતન તથા મીલકત જે ધણીના કબજામાં આવીછે, તેની વારસ જીવતાં સુધી તેની બૈરીછે. ને બૈરીથી કશી તરેહથી કોઈને આપી શકાય નહી, ને તેના મુઆ પછી તેના ધણીના નજીકના સગા ઉપર લખ્યામાં આવ્યા છે તેને વારસો પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થઈને ન્યાતબાહાર રહ્યો હોય ને તે કદાપિ ન્યાતમાં આવી ન શકે એવો ભ્રષ્ટ થયો હોય તેને વારસો નહી પોહોંચે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના દિકરાને નાલાયક જાણીને જુદો કાહાડે તેથી બાપના હિસ્સામાંથી વારસાનો હક જતો નથી.

બ્રાહ્મણ—દશાભાર્ગવ કામલેજનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૮૯.

* ૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે થાયછે, પણ વેહેચણ કર્યાવિના મરી ગયો ત્યારે તે સ્ત્રી સલાહથી એકઠી ઘરમાં રેહે તો ભરણપોષણ તે વારસો કરે, તથા હિસ્સો લઈ શકતી નથી.

૩. એનો જવાબ તો ક્રિયા બાબતની કલમ ૧૦ પ્રમાણે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ ને પછી બૈરી સંતાન રહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ ધણીના કુળમાં રેહેછે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન સમે જે દાન કીધું તે[નો] વારસ ધણી છે.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ વિગેરે તથા મીલકત જે ધણીના કબજામાંછે તેની વારસ ધણી મુઆ પછી ધણિયાણીછે, ને ધણિયાણી જીવતાં સુધી વારસછે, પછી ધણિયાણી મુઆ પછી નજીકના સગાં સાસરાના વારસછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુકયો ને કદાપિ ન્યાતમાં આવે નહી એવો ભ્રષ્ટ થયો તેને વારસો પોહોંચે નહી.

૧૨. નાલાયકના સબબથી વારસો ઉઠતો નથી.

બ્રાહ્મણ—શ્રીગોડ માળવીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઈથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે કે તે મરનારની બૈરી વારસ થાય, તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય એવી રીત અમારી ન્યાતમાં છે, જુદો માર્ગ નથી.

૨. જો બૈરી પતિત થઈ ગઈ હોય તો વારસો કાંઈ પોહોંચે નહી. તેનું ભરણપોષણ યથાશક્તિ પ્રમાણે કરવું યોગ્ય છે, ને બૈરી કબજામાં રેહે તો કરવું પડેછે.

* આ અંકવાળાની જે જે કલમો અંક ૪૦ વાળાને મળેછે તે લખી નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તો મરનાર શખસના ભાઈઓ તથા ભાઈનો દિકરો, જ્યારે કોઈ એટલામાં નથી ત્યારે તો તેનો વારસો ચાલેછે તેના કુળમાં પાછો જાય.

૪. એક બૈરીને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તેના બાપનો સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે સંતાન રહિત થોડી ઉમરમાં એ બૈરી પણ મરી જાય, અગર પુખ્ત ઉમરની તો બૈરી વરસ ૪૦ તથા ૫૦ ની થાય ત્યારે તેની પુખ્ત ઉમર કેહેવાય છે—ત્યારે તો તે બૈરીનો વારસો ધણીને પોહોંચેછે, ધણીની ઉમર સુધી; પછીનો વારસો જ્યાંથી મળ્યોછે તેના કુળમાં પાછો જાય.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાત કમાઈથી પૈસો પેદા કર્યોછે બાપના પૈસાની મદતવિના, પછી પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યાર પછી તો ધણિયાણી તથા ભાઈઓ અડધોઅડધ તેના માલ પ્રમાણે હિસ્સો બરાબર એ શખસ વેહેચી લે.

૬. વારસ તો મા છે, ને મા મુઆ પછી ધણિયાણી વારસ થાય, ને મરનાર સાસુ તેટલો માલ મુકી ગઈ હોય તો સાસુની ક્રિયા ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરે, ને સાસુ તથા વહુનું એવું ધણીપદું નથી કે ગેરવાજબી સ્થાવર અથવા જંગમ માલને દાનની રાહેથી વા ગિરો કર્યાથી વા વેચાણથી કોઈને આપી દેવા ચહાય તો કોઈને આપી શકાતું નથી, શાથી જે મરનાર શખસના પક્ષમાં કોઈ હોય તો ને કોઈ નથી ત્યારે તો મુખત્યારછે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે તોએ પતિત શિવાય ઉપર લખેલા સઘળા વારસને વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઇ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે પલ્લાંનો ધણીતો—બાઈ મરનારના ધણી વિગેરેમાં સાસરે પલ્લું જાય, ને અમારામાં મોસાળથી પેહેરામણી આપવાનો ચાલ તો મુકરર નથી, ને કો જવલ્લે મોસાળ પક્ષવાળા કરેછે તો કર્યા પ્રમાણે આપે, ચાલ તો એવો છે પછી તો પોતપોતાની ખુશી પ્રમાણે આપે ને લે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી છોકરીને બેસાડીને પરણાવવાનો ચાલ નથી તો તેનો વિસ્તાર શું લખવામાં લાવીએ ?

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલ છે તો તેના હિસ્સા પ્રમાણે બૈરીને મળે એજ રીતછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થઈ ગયોછે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકેછે તેથી વારસો ઉઠી શકતો નથી.

બ્રાહ્મણ—શ્રીગોડમાળવી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ વેહેચણ કરીને જુદો રહ્યો ત્યાર પછી મરી ગયો તો તેની સ્ત્રી વારસ છે. ને તે સ્ત્રી ન હોય તો દિકરી, દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ, તે ન હોય ત્યારે જે શાસ્ત્રમાં ઠરે તે ખરો.

૨. એનો જવાબ એ જે મરનારની સ્ત્રી છે તે સંતાનરહિત છે ને કદી બદફેલી છે ત્યારે તેને વારસો પોહોંચે નહી, ત્યારે તેને અન્નવસ્ત્ર મળે, પણ વારસો મળે નહી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય, પછી તે અપુત્ર મરી ગયો તો તેના માલની વારસ તેની બેહેન થાય.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો સ્થાવર અથવા જંગમ, પછી તે બૈરી સંતાન રહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલમાંથી બાઈની ક્રિયાનો ખરચ આપીને બાકી તે બાપના કુળમાં જાય.

૫. એનો જવાબ *નંબર પાંચમાં ચોથે અંકે છે.

૬. કોઈ શખસ મરી ગયો ને તેની સ્ત્રી તથા મા જીવતી છે તો તેની મા જીવે ત્યાંસુધી તે વારસ, પછી સ્ત્રી થાય.

---

* નંબર ૫ એટલે અન્નવસ્ત્ર બાબત.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૭. અમારી ન્યાતમાં જેનો વારસો પોહોંચતો હોય તે (ને) કદાપિ આંધળો લુલો બેહેરો હોય તો તેને વારસો પોહોંચે.

૮. કોઇ સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા બૈરી મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લું ધણી વિગેરે જે સાસરામાં હોય તે લે, તે શિવાય મોસાળમાં તથા પેહેરામણીમાં જે આવ્યું તે પણ સાસરામાં રેહે.

૯. અમારામાં સકાંકણીનો ચાલ નથી, એમ કરતાં જે કરે ને તે બાઈ મરી જાય ને બાપે જે કાંઈ કર્યું છે તેનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો—બૈરીને અધિકાર છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો ત્યારે તેને વારસો પોહોંચે નહી, પણ અન્નવસ્ત્ર મળે કેદમાં રેહેતો.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને વારસો મેલે નહી, પણ તેને પાળવો ઘટેછે.

બ્રાહ્મણ—શ્રીગોડ મેલતવાલનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૩.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી ગયો હોય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ છે, ને પછી પોતે મરતી વખત જેને આપે તો તે ધણી મુખત્યાર છે, ને જે વારસ થાય ને ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે ન્યાતનો વેહેવાર કરે, પણ વારસ છતાં અત્રાપિને આપી શકતા નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે, પણ મોટા દોષવાળીને પતિતના કારણથી પોહોંચતું નથી.

૩. મરનાર શખસ સંતાનરહિત મરી જાય ને તેને ધણિયાણી હોય તો તે વારસ થાય, પણ મરનાર શખસની બેહેન બેઠે ગેરવાજબી માલ તફરક કરે નહી, ને ધણિયાણી ન હોય તો મરનાર શખસની બેહેન વારસ છે.

૪. કોઇ શખસની બૈરીને પોતાના બાપના કુળ પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો પાછો બાપના કુળમાં જાય, ને બાપના કુળમાં ન હોય તો ધણીના કુળમાં રહે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યા છે, બાપના પૈસાની મદત વિના, ને પછી તે પેદા કરનાર શખસ અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ છે, ને તે ન હોય ત્યારે મરનાર શખસના કુળવાળા વારસ છે.

૬. વારસ તો મા છે, પણ વહુ બેઠે ગેરવાજબી ખરચ માથી થતો નથી, શામાટે જે તે મુઆ પછી ધણિયાણી વારસ છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરે દોષવાળાને વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઈ બૈરી સૌભાગ્યવતી તથા વિધવા થઇને મરી જાય ત્યારે પલ્લાં વિગેરે—મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં જે આપ્યું હોય તેના માલના વારસ સાસરિયાંછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, તો શું લખાએ ?

૧૦. ગોરપદાંની તથા વૃત્તિની તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલની વારસ તો બૈરીછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થઈને વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. ના, વારસો ઉઠતો નથી.

બ્રાહ્મણ—સાચોરા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૩૭.

૧. જે શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી ગયો તો તેની બૈરી તેની વારસ થાય, ને તે ન હોય તો તેની દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, પણ મરનારના ભાઈઓની સલાહથી, શાવાસ્તે જે ક્રિયાકર્મ તેને હાથછે.

૨. અમારામાં તો બૈરીને વારસો પોહોંચેછે તો માથાઓળવું શાને જોઈએ?

૩. જે શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે શખસ અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં જશે, મોસાળના કુળમાં ન જાય, પણ બેહેન વારસ ન થાય.

૪. જે બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો સ્થાવર વા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાન રહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ તેના ધણીનો થાય, બાપના કુળમાં ન જાય.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યાછે, બાપના પૈસાની મદતવિના ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય નેતે ભાઈઓ રહ્યા તે વેહેચણ કરે ત્યારે તે મરનારની બૈરીને બરાબર હિસ્સો મળે.

૬. મરનાર શખસની સ્ત્રી વારસછે, પણ મરનારની માને પાળે.

૭. જે શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તે શખસ આંધળો વા લુલો વા લંગડો વા બેહેરો હોય તોએપણ તેના હિસ્સા પ્રમાણે તેને વારસો મળે, તેમાં કાંઇ અટકાવ નહી.

૮. જે સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા સ્ત્રી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો છોકરો છે, ને પલ્લાં શિવાય પેહેરામણી વિગેરેના વારસ એ બંને છે.

૯. અમે ઉપર લખ્યું છે જે અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિનો જવાબ તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે, જેમ શાસ્ત્ર કેહે તેમ અમારે કબુલ છે.

૧૧. જે શખસ પતિત થયો, ને ન્યાતે તેને ન્યાત બાહાર મુકયો પણ તેનો વારસો ખોટો ન થાય.

૧૨. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને પોતાના ઘરમાંથી જુદો કાહાડયો પણ તેનો વારસો ઉઠે નહી.

બ્રાહ્મણ–શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરી જુદો રેહે ને અપુત્ર મરી જાય તેના વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે તે ખરાછે, ને અમારી ન્યાતમાં દિકરી વારસ છે.

૨. ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને જુદો રહીને મરી જાયછે તેની બૈરી જીવતાં સુધી તેની પાસે કોઈ વારસો માગતું નથી તે સારૂં એ વાતમાં આગળ કાંઈ બીજી રીત નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની બેહેનને મળે, અગર બેહેન ન હોય તો ભાણેજને મળે, તેપણ ન હોય તો મોસાળના કુળવાળાને વારસો પોહોંચે ને તે મરનારનો ખરચ તે માલમાંથી થાય.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની તરફથી વારસો મળ્યો હોય સ્થાવર અથવા જંગમ, ને તે બૈરી સંતાન રહિત મરી જાય તો તે માલ પાછો બાપના કુળમાં જાય, ને તે મરનારીને દિકરી હોય તો તે વારસ છે.

૫. કોઈ શખસ ભાઇઓથી એકઠા રહીને પોતાની જાતકમાઈએ પૈસા પેદા કર્યા હોય ને બાપના પૈસાની મદત ન હોય ને તે શખસ અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસ તેના ભાઈઓછે, ને તેની બૈરીને પોતાનામાં રાખીને પાળે. કદાચ જુદી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે. કદાચ પિહેરમાં જઈને રેહે તો બાપના કુળવાળા પાળે. તે બૈરી મુઆ પછી તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરાના કુળવાળા છે.

૬. કોઈ શખસ મરી જાય તેની સ્ત્રી તથા મા શિવાય કોઈ ન હોય ત્યારે તેની વારસ તેની સ્ત્રી છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક્ક છે, તે આંધળો તથા બેહેરો તથા લુલો તથા ઘેલો ગમે તેવી તરેહથી દોષવાળો હોય તોપણ અમારી ન્યાતમાં વારસો લેવામાં કાંઈ અટકાવ નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે, કદાચ વિધવા થઈને મરી જાય તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરાના કુળનાછે, રીતભાત સુધ્ધાં જે કર્યું હોય તેના, ને જે પિહેરવાળાએ જે રીતભાત કરી હોય તે પિહેરિયાં પાછું લેનાર થાય તો લઇ શકેછે.

૯. જે છોકરીને કન્યાદાનમાં આપ્યું તેનો વારસ તેનો ધણી છે.

૧૦. ગોરપદાંની વૃત્તિ બીજા વારસ છતાં બૈરીને લેવાનો અધિકાર નથી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો, ને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુકયો ત્યારે તે પોતાના ભાઈઓ પાસેથી વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે એ વાત સારી નથી, તે કરતાં ઉન્મત્ત થઈને કોઈ એવું કરે તો કંઈ તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

બ્રાહ્મણ–શ્રીમાળી સુરતના તડ બીજાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૪.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી જુદો રેહેતો હોય ને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાયછે.

* ૫. ભાઈઓએ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતમેહેનતે પૈસા પેદા કર્યા હોય બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે શખસ અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસ તેના બાપના કુળનાછે; પણ સ્ત્રીનું ભરણપોષણ કરે ને તેનો અલંકાર તેની પાસે રેહે, તે ઉપર કોઇનો હક નથી.

૧૦. ગોરપદાંની વૃત્તિ બીજા વારસ છતાં બૈરીને લેવાનો અધિકાર નથી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકયો તેથી તેનો વારસો જતો નથી, તેનો હિસ્સો અનામત રાખવો ને તે મરી જાય તેની પછવાડી ક્રિયાખરચ થાયછે.

બ્રાહ્મણ–શ્રીમાળી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૯૦.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને જુદો રેહે, ને અપુત્ર મરી જાય તો તેના વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે તે ખરા છે.

†૬. કોઇ શખસને મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મા વારસ, ને મા મુઆ પછી સ્ત્રી વારસ છે, ને માથી સ્ત્રી જીવતાં અપાય નહી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણીછે, ને વિધવા થઇને મરી જાય તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરાના કુળવાળા છે, ને રીતભાત સુદ્ધાં જે કર્યું હોય તે સર્વે લે.

૯. જે છોકરીને કન્યાદાનમાં આપ્યું તેનો વારસ તો તેનો ધણીછે, ને બાપ હોય ને બાપ પાછું લે તો મુખત્યાર છે.

૧૦. ગોરપદાંની.વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર તો જો ધણી મજીયારામાં મરી જાય તો તે બાઈને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને વેહેચણ કરીને મરી જાય તો બાઈ વારસો લઈ શકેછે, ને પિહેરમાં રેહે તો હિસ્સો પોહોંચેતો નથી.

૧૩. કોઈ શખસ મરી જાય ને તેનો વારસ હરતરેહથી કોઈ નથી ત્યારે તેના માલની વારસ ન્યાતછે.

૧૪. કોઇ શખસને વારસ નથી ને અત્રાપિને વારસનામું લખી આપીને મરી જાય ત્યારે તેની મીલકત પ્રમાણે ન્યાત જમણવાર દસ્તુરથી જ્યાદે તથા દક્ષણા લેવી.

બ્રાહ્મણ–હરસોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૩૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને જુદો રેહેતો હોય ને અપુત્ર મરી જાય તો તેના વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે તે ખરાછે.

૨. જે ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને જુદો રહીને મરી જાયછે તેની બૈરી જીવતાં સુધી તેની પાસે કોઈ વારસો માગતું નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને તે સંતાન રહિત મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની બેહેનને મળે, ને બેહેન ન હોય તો ભાણેજને મળે; ને તે ન હોય તો મોસાળના કુળવાળાને વારસો પોહોંચે, ને તે મરનારનો ખરચ તે માલમાંથી થાય.

૪. કોઇ શખસની બૈરીને પોતાના બાપની તરફથી વારસો મળ્યો હોય અથવા સ્થાવર યા જંગમને તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તો તે માલ તેના બાપના કુળમાં જાય.

૫. કોઈ શખસે ભાઈઓથી એકઠા રહીને પોતાની જાતકમાઈથી પૈસો પેદા કર્યો બાપની મદત વિના ને તે અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસ તેના

---

* આ વિશે વિવાહ બાબતની નોટ જુવો પૃષ્ટ ૫૦.

† આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૯ વાળાના જવાબ સાથે મળેછે તેમાં જે કલમો મળતી નથી તેજમાત્ર ઉતારી છે. કલમ ૧૩–૧૪ મુળ પ્રશ્ન કરતાં વધારાની છે. મુળ પ્રશ્નોમાં એ પ્રશ્ન છેજ નહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ભાઇઓછે, ને તેની બૈરીને પોતાના ભેગી રાખે ને પાળે, ને કદાચ જુદી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે. કદાચ પિહેરમાં રેહે તો બાપના કુળવાળા પાળે, ને બૈરી મુઆ પછી તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરાના કુળવાળા છે.

૬. કોઈ શખસ મરી જાય તેની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ વારસ નથી ત્યારે તેની વારસ તેની સ્ત્રી છે.

૭. કોઈને વારસો લેવાનો અધિકારછે ને તે આંધળો તથા બેહેરો અગર ઘેલો વિગેરે ગમે તેવો દોષવાળોછે, પણ અમારી ન્યાતમાં તેનો વારસો તેને પોહોંચે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણીછે, ને કદાચ વિધવા થઇને મરી જાય તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરાના કુળવાળાછે, રીતભાત કરી હોય તે સુદ્ધાં સર્વે લે.

૯. જે છોકરીને કન્યાદાનમાં આપ્યું તેનો વારસ તેનો ધણીછે.

૧૦. ગોરપદાંની વૃત્તિ તથા વતનમાં બીજા વારસ છતાં તે બૈરી હાજર રહીને બીજા વારસોની બરાબર હિસ્સો લે.

૧૧. કોઈ પતિત થયો તેને ન્યાત ન્યાતબાહાર મુકે, ત્યારે તે શખસ પોતાના ભાઇઓ પાસેથી વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે એ વાત સારી નહી, તે કરતાં ઉન્મત્ત થઈને કોઈ એવું કરે તો તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

૧૩. કોઈ શખસ મરી જાય તેનો વારસ હરતરેહથી નથી, ત્યારે તેના માલની વારસ ન્યાતછે.

બ્રાહ્મણ—અનાવલાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૩૯.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય તો તેના ભાઈઓ તથા ભત્રીજાને વારસો પોહોંચેછે ને એઓ કોઈ ન હોય તો તેના કુટુંબીઓને વારસો પોહોંચેછે, દિકરી તથા દિકરીના દિકરાને પોહોંચે નહી.

૨. મરનાર શખસની બૈરીને વારસો નથી પોહોંચતો-(તે) પેટે પુત્ર નહી તે કારણથી, ને તેને ખાવાને ખોરાકીપોશાકી આપે, જે ધણીની મીલકત ખાય તે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળના કુટુંબી છતાં મોસાળનો વારસો તો અમારામાં મળતો નથી, ને તેઓ ન હોય ને વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં જાય નહી, ને તેને ધણિયાણી ન હોય તો તેની બેહેન તથા બેહેનના છોકરાને વારસો પોહોંચેછે.

૪. એક બૈરીને પોતાના કુટુંબી છતાં બાપની પાસેથી સ્થાવર માલ તો મળતો નથી ને જંગમ મળે તો પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ તેનો ધણી ન હોય તો પાછો બાપના કુળમાં જાય.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યાછે, બાપના પૈસાની મદદવિના, ને પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે જંગમ મીલકત જો હોય તો તે બાઈ ખાય ને વાપરે, ને સ્થાવર હોય તો તેનો વારસો તેના ભાઈ લેશે, ને તેમાં બૈરીનો હક કાંઈ નહી.

૬. કોઇ મરનાર શખસની બૈરી તથા મા શિવાય બીજા કુટુંબી પણ નથી, ને મીલકત જો હોય ત્યારે તેની મા જીવતાં સુધી મા વારસ, ને મા મુઆ પછી ધણિયાણી વારસ, ને ધણિયાણી જેને આપે તે વારસ.

૭. કોઇ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે આંધળો વા લુલો વિગેરે દોષવાળો છે તોએપણ તેના વારસામાં કાંઈ અટકાવ નથી, લઈ શકેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય, ત્યારે એ બંને વાતમાં મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આવ્યું હોય ને તેને સંતાન ન હોય તો મરનારનો ધણી લે, ને વિધવા હોય ત્યારે તેના ધણીના કુટુંબી ક્રિયા કરે તે લે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને પલ્લાંનો પણ ચાલ નથી, પણ બાપને ઘેરથી અગર સાસરેથી જે કંઈ ઘરેણું કર્યું હોય ને તો બૈરી મુઆ પછી તેને કાંઈ સંતાન નહી તો જેણે કર્યું હોય તે પાછું લે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ગોરપદું કોઇનું કરવાનો ચાલ નથી તો વૃત્તિ શાની? ને વતન વિગેરે સ્થ

વર માલનો અધિકાર કુટુંબી ન હોય તો બૈરીને પોહોંચે.

૧૧. ન્યાતબાહાર—કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેનો વારસો કાંઇ ઉઠતો નથી, લઈ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને અથવા લાયક જાણીને (છોકરાને) કાહાડી મુકી શકતો નથી, પણ કોઈ શખસ બૈરી બીજી કરે ને પેહેલા છોકરા ઉપરથી મમતા ઉઠાવીને કાહાડવા ચાહે પણ તેનો વારસો ઉઠી શકતો નથી, વારસો લે, બાપ જીવતાં પણ લે છે.

બ્રાહ્મણ—વાયડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૫.

૧. વારસ તો ધણિયાણી આદિછે, પરંતુ તે બાઈના વારસ બેઠે ગેરવાજબી ખરચ કરી શકાતો નથી એ મુકરરછે.

૨. જો બાઈ પતિત થઇ ગઈ હોય તો વારસો કાંઈ પોહોંચે નહી, ને તેનું ભરણપોષણ યથાશક્તિ કબજામાં રેહે તો એ પ્રમાણે કરવું યોગ્યછે એ મુકરર છે.

૩. મરનાર શખ્સનો દિકરો તથા ધણિયાણી તથા દિકરી તથા દિકરીનો દિકરો તથા મા તથા ભાઈ તથા ભત્રીજો તથા બેહેન, એટલામાં કોઈ ન હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે. એ રીતછે.

૪. મરનાર બાઇના બાપના ઘરમાં સ્ત્રી પુરૂષમાં કોઈ ન હોય ને તે પુખ્ત ઉમરની કોઈ મરી જાય તો ફકત તેનો ધણી વારસ થાય, ને તે ધણી ન હોય ત્યારે મૂળ ધણીના કુળમાં જાય.

૫. ધણિયાણી તથા ભાઇઓનો હક અડધોઅડધ છે.

૬. વારસ તો મા છે, ને મા મુઆ પછી ધણિયાણી વારસ છે, ને મરનાર સાસુ તેટલો માલ મુકી ગઈ હોય તો સાસુની ક્રિયા ન્યાતસિરસ્તે કરે, ને સાસુ તથા વહુનું એવું ધણીપદું નથી કે ગેરવાજબી સ્થાવરજંગમ માલનું દાન તથા ગિરો તથા વેચે કરે, મરનારના વંશમાં કોઈ હોય તો, એ મુકરર છે.

૭. એક પતિત શિવાય ઉપર લખેલા સઘળા લખેલાનો વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે પહ્લાંનો ધણી તો—બાઈ મરનારીના ધણી વિગેરેમાં સારસરે જાય, ને અમારામાં કંઈ મોસાળિયાંનો તો કાંઈ ચાલ મુકરર નથી, ને અગર કોઈ જવલ્લે મોસાળ પક્ષવાળા કરેછે તો કહ્યા પ્રમાણે—ચાલ તો એવો, પછી તો ખુશીનું છે, એ રીત છે.

૯. અમારી ન્યાત મધે છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ? એ મુકરરછે.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલછે તો તેના હિસ્સા પ્રમાણે બૈરીને મળે.

૧૧. જે કોઈ શખસ પતિત થઈ ગયોછે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકેછે તેથી તેનો વારસો ઉઠી શકતો નથી, એ મુકરરછે.

બ્રાહ્મણ—મારવાડી શીરોઈ સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦.*

૧. વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય, તે ન હોય ત્યારે દિયેર વારસ થાય, ને નજીકના વારસ ન હોય ત્યારે પિત્રાઈ વારસ થાયછે.

૨. એનો જવાબ ઉપરના જવાબમાં આવ્યોછે.

૩. જે શખસને મોસાળથી વારસો મળેછે તે માલ બાપના કુળમાં રેહે, મોસાળના કુળમાં પાછો જાય નહી, ને અમારી ન્યાતમાં બેહેન વારસ થતી નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં જે બૈરીને બાપની પાસેથી વારસો મળે સ્થાવર અથવા જંગમ ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ તોએપણ તે માલ બાપના કુળમાં પાછો જાય નહી, ધણીના કુળમાં રેહે.

૫. એકઠાં છતાં જે માલ મેળવ્યો, બાપના પૈસાની

---

* આ નંબરનું અસલ નથી પણ હાયકોર્ટના દફતરમાં નકલ છે તે ઉપરથી ઉતાર્યોછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

મદત વિના, તેનો વારસ તેનો ભાઈ ને બૈરીને પાળે, જાત્રા વિગેરે કરાવે.

૬. બન્ને જણ એકઠા રહીને પોષણ કરે, ને વારસ મા થાય ને વહુને પાળે બરાબર.

૭. આંધળા વિગેરેને ભાઈ પાળે, કદાપિ માલ ન હોય તોએપણ ભાઈ પાળે.

૮. એ ચાલ શેહેરમાં નથી, શાથી જે પલ્લાંનો ચાલ અહિયાં નથી.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે ને પછી તે બૈરી મરી ગઇ ને બાપે (જે) પલ્લાંના અવેજમાં જે માલ આપ્યોછે તે વર લે, બાપ પાછો લઈ શકે નહી, ને વારસ પણ વર છે.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. આજ લગી અમારામાં એવું થયું નથી.

૧૨. ન્યાતમાં હોય તો વારસ થાયછે.

બ્રાહ્મણ—મધ્યાચળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૬.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ થયા પછી અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખ્યુંછે જે મરનારની બૈરી વારસ થાય, તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, એજ રીત છે.

૨. એનો જવાબ ઉપર લખ્યો છે.

૩. વારસો તેની બેહેનને મળે.

૪. ક્રિયાખરચ કરતાં બાકી રેહે તે બાપના કુળમાં જાય.

૫. વારસો ભાઈને મળે ને અન્નવસ્ત્ર ભાઈની બૈરીને છત પ્રમાણે આપે.

૬. મા તથા બૈરી બંને વારસ.

૭. વારસો લેવામાં અટકાવ પડતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતીનો માલીક તેનો ધણી છે, ને વિધવા બૈરીનો માલીક તેનો સસરો છે.

૯. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૦. બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. જેને ક્રિયાનો અધિકાર છે તે ધણી લેછે.

૧૨. કાહાડી મુકવામાં તો બાપ મુખત્યાર છે, પણ વારસથી ખારજ થઈ શકતો નથી.

બ્રાહ્મણ—સારસ્વત લુહાણાનાગોરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૯૧.

૧ કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખ્યુંછે તે પ્રમાણે મરનારની બૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો સગો ભાઈ વારસ, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ, ને એટલામાં કોઇ ન હોય તો ન્યાત તો વારસ છે—એ અમારી ન્યાતનો માર્ગ છે.

૨. બૈરી પોતાના ધણીના હકમાં બેઠી હોય તો સર્વ તરેહથી ધણીનો વારસો લે, ને હક મેલીને વટલી ગઇ તો તેનો કાંઈ દાવો નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની જેટલી બેહેન ને જેટલા ભાણેજ હોય તે વેહેચી લે, ને તે ન હોય તો માતાપિતા વારસ થાય ને માતાપિતા ન હોય તો ન્યાત વારસ થાય.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઇ ત્યારે તે માલ ધણી જીવે ત્યાં સુધી ધણી પાસે રેહે, ને ધણી મુઆ પછી જે સાસરાનો માલ હોય તેની ન્યાત વારસ.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેના ધણીના હિસ્સાની ધણિયાણી વારસ થાય.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈનથી ત્યારે વારસ તો બંને સમાન છે, પણ વહુ સાસુના હુકમમાં રહીને સાસુની સેવા કરે.

૭. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે હરેક ખોડવાળો હોય તે વારસામાં ખારજ થતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતીના પલ્લાંનો તો ધણી વારસ છે, ને વિધવા બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તો પલ્લાંના

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

વારસ દિયેર જેઠ છે, ને પલ્લું નહી હોય તો દિયેર જેઠ ક્રિયા કરે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે, ને પછી તે બૈરી મરી જાય ત્યારે જે કૃષ્ણાર્પણ કીધું તેનો ધણી વારસ છે.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતનવિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર અમારામાં બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસે અસૂરનું પાણી પીધું ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી, ને ન્યાતના ટંટા બખેડાથી ન્યાતબાહાર રહ્યો હોય ત્યારે તો તે વારસો લઈ શકેછે.

૧૨. છોકરાને નાલાયક જાણીને બાપે કાહડી મુક્યો તે વારસો લે છે.

બ્રાહ્મણ—પારાશરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૯૨.

૧. આ સવાલમાં જે કાંઈ શાસ્ત્ર પ્રમાણે રીત લખીછે તે પ્રમાણે અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વારસ થાયછે, પણ તે બૈરીને પેટે કાંઈ સંતતિ નહી હોય તો સ્થાવર મીલકત તથા વૃત્તિ કશી તરેહથી કાંઈ તો આપી શકે નહી. શાસ્ત્રઆધારે જે મુખ્ય વારસ છે તે તેના મુઆ પછી વારસો લે, ને પછી તે ધણી હૈયાતિમાં વિલનામું કરી જાય તે મંજુર રાખવું.

૩. કોઈ શખસને મોસાળનો વારસો પોહોંચ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ને તેને બૈરી નહી હોય તો મરનારની બેહેન વારસ થાય, ને તે નહી હોય તો ભાણેજ; તે નહી હોય તો મસિયાઈ ભાઈ, ને તે નહી હોય તો મોસાળના સપિંડીક, ને તે ન હોય તો મરનારના સપિંડીક વારસ થાય.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપનો વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે મરનાર બાઈ જેને લખી આપી જાય તે વારસ થાય.

૫. બે ભાઈ એકઠા રહીને તેમાંથી એક ભાઈએ દોલત વિગેરે મેળવી તો તેના મુઆ પછી તેનો ભાઈ વારસ થાયછે, તેની સ્ત્રીને પોહોંચે નહી; પરંતુ તે બાઈનું ભરણપોષણ ઉત્તમ પ્રકારે કરે, ને અગર બાઈને નહી બને તો પોતાના ધણીનો હિસ્સો ત્રીજે ઠેકાણે અનામત મુકીને તેમાંથી ભરણપોષણ કરે, ને તે મુઆ પછી તે હક તેનો છે.

૬. જે મરનાર શખસને મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે તો મા વારસ છે, પણ માથી કશી તરેહથી કોઈને અપાય નહી, શાથી જે સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસ છે.

૭. કોઈ આંધળા વિગેરે હરેક દોષવાળો હોય તે વારસો લઈ શકેછે, તેના અપંગના સબબથી તેને સંભાળવાને તેના પાસેના સગાં સંભાળે, ને બરદાસ્ત કરે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે પલ્લાંના વારસ તેના ધણીના નજીકના સગાં વારસ થાય, ને મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આવ્યું હોય તે પાછું આપવાની રીત નથી.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી કન્યાદાન બાપે કર્યું હોય ને પછી તે છોકરી મરી જાય તો જે કાંઈ કન્યાદાન સમે ધરેણું આપ્યું હોય તે પાછું લેવામાં બાપનો અધિકાર છે.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ યા વતન તથા મીલકત જે ધણીના કબજામાં આવીછે તેની વારસ જીવતાં સુધી તેની બૈરીછે, ને બૈરીથી કશી તરેહથી કોઇને આપી શકાય નહી, ને તે મુઆ પછી તેના નજીકના સગાં ઉપર લખ્યામાં આવ્યાંછે તેનો વારસો પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થઇને ન્યાતબાહાર રહ્યો હોય ને તે કદાપિ ન્યાતમાં આવી ન શકે એવો ભ્રષ્ટ થયો હોય તેને વારસો નહી પોહોંચે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને જુદો કાહાડે તેથી બાપના હિસ્સામાંથી વારસાનો હક જતો નથી.

બ્રાહ્મણ—રાયકવાળ સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઇ શખસ અપુત્ર મરી જાય પોતાની વેહેચણ કરીને તો મરનાર શખસની

બૈરી વારસ, તે ન હોય તો દિકરી વારસ, તે ન હોય તોદિકરીનો દિકરો વારસ, તે કોઈ ન હોય તો ત્યારે મરનાર શખસ જેને કોઇને સોંપી જાય તે વારસ–એ અમારી ન્યાતમાં ચાલછે.

૨. સંતાનરહિત સ્ત્રી હોય તોપણ પેહેલી કલમ પ્રમાણે.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળનો વારસો મળ્યો હોય ને તે શખસ સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેના બેહેન ભાણેજ વારસ થાય–એ અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૪. બૈરીને બાપના ઘરનું જે કાંઈ મળ્યું હોય ને તે બાઇ સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ બાપને ઘેર જાય.

૫. તે બાઇના ધણીએ તેને સોંપ્યું હોય તે તે બાઈનું, ને કદાપિ ન સોંપ્યું હોય તો તેને અન્નવસ્ત્ર મળે.

૬. મરનાર શખસની મા છે તથા સ્ત્રી છે ને કોઈ વંશમાં બીજું નથી ત્યારે તેની મા તથા તેની સ્ત્રી બેહુ જણ મળીને સમજીને ચાલે.

૭. એ દોષવાળો જે કોઈ હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. પલ્લું તથા પેહેરામણી તથા મોસાળું એ અમારામાં ચાલ નથી, કદાચ કોઈએ કર્યું હોય તો તે તેનું સમજી લે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી કન્યાદાન કસ્યાનો ચાલ નથી.

૧૦. બૈરીને વારસો પોહોંચે નહી, અન્નવસ્ત્ર મળે–પોતાના ધર્મ પ્રમાણે રેહે તો તથા છોકરા ન હોયતો.

૧૧. જે ધણી પતિત થઇ ગયો હોય ને ન્યાતથી *વ્યતિરેક થઇ ગયો હોય તેનો વારસો પોહોંચે નહી.

બ્રાહ્મણ–કંડોળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેંચણ કરીને (અપુત્ર) એક ભાગદાર અપુત્ર મરી ગયો હોય ત્યારે તે મરદની ધણિયાણી વારસ થાયછે, અગર તે નહી હોય તો સગો ભાઈ વારસ થાય છે, તે નહી હોય તો તેનો સગો ભત્રીજો વારસ થાય, તે ન હોય તો પોતાની દિકરી વારસ થાય, તે નહી હોય તો પોતાની દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, તે નહી હોય તો પોતાનો પિત્રાઈ વારસ થાય, તે નહી હોય તો જેને ધણી કરે તે વારસ થાય.

૨. ઉપર લખ્યું છે તે પ્રમાણે વારસ થાય છે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ વારસ હોય તે લેછે.

૪. એક બૈરી[ને] પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો સ્થાવર અથવા જંગમ, તે પછી સંતાન રહિત મરી ગઈ ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં જાય.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઇએ પૈસા પેદા કસ્યાછે બાપના પૈસાની મદતવિના, તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે મરનારનો ભાઈ વારસ થાય.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય–ત્યારે તે મરદની મા વારસ થાય છે, નહી હોય ત્યારે સ્ત્રી.

૭. કોઈ શખસ [ને] વારસો લેવાનો હક છે–તે પણ આંધળો તથા લુલો તથા બેહેરો બીજા સબબથી હોય તેનો વારસો પોહોંચેછે, તેમાં અટકાવ કોઈ ન કરી શકે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી તથા વિધવા સ્ત્રી તેના માલના ધણી, ધણી વિગેરે સાસરિયાં થાયછે વારસ.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો તેનું શું લખીએ ?

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતબાહાર મુક્યો તે વારસો નથી લઈ શકતો.

૧૨. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કહાડી મુકે તો તે વાત બની શકતી નથી.

---

* મૂળમાં "વીતરીશ" છ.

બ્રાહ્મણ—મોતાળા ઓરપાડના દેશાઇનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૧૯.

૧. જે શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની બૈરી વારસ થાય. ને બૈરી મુઆ પછી તેનો વારસો પોહોંચવાનો જે માર્ગ અમારી ન્યાતમાં છે તેની વિગતઃ—

૧. દેશાઈ લોકો સમસ્તના કુટુંબનો વારસો બૈરી મુઆ પછી—તમામ સ્થાવર માલનો—પિત્રાઈને પોહોંચેછે. તેના દરજ્જાની વિગત એ જે મરનાર પુરૂષના ભાઈ ભત્રીજા, ને ત્યાર પછી કાકા તથા કાકાના છોકરા, ને, ત્યાર પછી પિત્રાઈ કાકા તથા પિત્રાઈ કાકાના છોકરાને, એ પ્રમાણે ઓલાદ દર ઓલાદ એકએક પછી દરજ્જા પ્રમાણે પિત્રાઈઓને વારસો પોહોંચેછે. પણ મરનાર શખસનો ક્રિયાખરચ સ્થાવર માલનો ઉપરની વિગત પ્રમાણે જે શખસને વારસો પોહોંચે તેને કરવો પડેછે, ને એમ કરતાં બેચાર ભાગદારમાંથી જે શખસ ક્રિયા કરતી વખત ક્રિયાનો ખરચ પોતાના હિસ્સાનો નહી આપે ત્યારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી, ને જે ક્રિયા કરવામાં જે ભાગદાર સામેલ છે તેને વારસો પોહોંચેછે. કદાચ એમાંનું કોઈ ન હોય ત્યારે મરનાર પુરૂષની દિકરીને, તે ન હોય ત્યારે દિકરીના દિકરાને તથા દિકરીની દિકરીને, તે ન હોય ત્યારે મરનાર પુરૂષની બેહેન ને બેહેનના છોકરાને—એ સ્થાવર માલનો વારસો પોહોંચેછે. બીજું, જંગમ માલનો વારસો બૈરી મુઆ પછી દિકરીઓને તથા દિકરીના દિકરાઓને તથા દિકરીની દિકરીઓને પોહોંચેછે. અગર એમાંનું કોઈ ન હોય ત્યારે મરનાર પુરૂષના ભાઈ ભત્રીજા તથા બેહેન ને બેહેનના છોકરાને એ જંગમ માલનો વારસો પોહોંચેછે—એ પ્રમાણે દેશાઈ મજકુરોના કુટુંબનો માર્ગ છે તે કુટુંબની વિગતઃ—

૧. દેશાઈ મોરાર ગોઈરાજ ઠાકરના કુટુંબનો ઉપરની લખેલી જીકર પ્રમાણે માર્ગ છે.

૨. દેશાઈ પ્રભુ ઠાકરના કુટુંબનો ઉપરની જીકર પ્રમાણે માર્ગ છે.

૩. દેશાઈ રામનારાયણ શેવકરામના પધરનો પણ દેશાઇના સબબથી ઉપરની લખેલીજ જીકર પ્રમાણે માર્ગ છે.

૨. ગોર ભૂદેવ તથા માવજી છોકરા ચતુરભુજના—એ ગોરો મજકુરના કુટુંબનો તથા જોષિ હરીવલ્લભ તથા દેવરામ છોકરા સામનાના કુટુંબનો વારસો ઘરવિનાનો સ્થાવર માલ તથા જજમાન વૃત્તિનો બૈરી મુઆ પછી પિત્રાઈને પોહોંચેછે. તેના દરજ્જાની વિગત આ પેટાની પેહેલી કલમમાં લખેલી છે તે મુજબ પોહોંચેછે. બીજું, ઘરનો તથા જંગમ માલનો વારસો બૈરી મુઆપછી દિકરી વિગેરેને પોહોંચેછે તેના દરજ્જાની વિગત પણ આ પેટાની પેહેલી કલમમાં લખેલી છે તે મુજબ પોહોંચેછે, પણ મરનાર શખસનો ક્રિયાખરચ ઘરનો તથા જંગમ માલનો ઉપરની વિગત પ્રમાણે જે શખસને વારસો પોહોંચે તેને કરવો પડેછે.

૩. ભટજી શીશીરામના કુટુંબમાંહે તથા ગોર શામળ—એ ગોર મજકુરના કુટુંબમાંહે વારસો ફક્ત જજમાન વૃત્તિનો બૈરી મુઆપછી પિત્રાઈને પોહોંચેછે. તેના દરજ્જાની વિગત પણ આ પેટાની પેહેલી કલમમાં લખેલી છે તે મુજબ પોહોંચેછે. બીજું, ઘરનો તથા સ્થાવર માલ જજમાન વૃત્તિવિનાનો હોય તેનો તથા જંગમ માલનો વારસો બૈરી મુઆ પછી દિકરી વિગેરેને પોહોંચેછે તેના દરજ્જાની વિગત આ પેટાની પેહેલી કલમમાં લખેલી છે તે મુજબ પોહોંચેછે, પણ મરનાર શખસનો ક્રિયાખરચ ઘરનો તથા સ્થાવર માલ જજમાન વૃત્તિવિનાનો તથા જંગમ માલનો ઉપરની વિગત પ્રમાણે જે શખસને વારસો પોહોંચે તેને કરવો પડેછે.

૪. એ શિવાય બીજા કુટુંબોનો વારસો બૈરી મુઆપછી તમામ સ્થાવર તથા જંગમ માલનો તથા જજમાન વૃત્તિનો દિકરીઓને તથા દિકરીના દિકરાઓને તથા દિકરીની દિકરીઓને પોહોંચેછે, ને એમાંનું કોઈ ન હોય ત્યારે મરનાર પુરૂષના ભાઈ ભત્રીજા તથા બેહેન ને બેહેનના છોકરાને વારસો બરાબર પોહોંચેછે, પણ મરનાર શખસનો ક્રિયાખરચ જે શખસો ઉપર વિગતવાર લખેલા છે તેને વારસો પોહોંચે તેને કરવો પડેછે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરીને વારસો પોહોંચેછે તો એનો જવાબ શું લખીએ? ને કદાચ એ બૈરી પોતાના ધણીના પોહોંચેલા વારસાને *નંબર ૫ માની કલમ પાંચમીમાં જીકર લખેલી છે તે મુજબ અમલમાં લાવે તો મુખત્યાર છે.

૩. જે શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે શખસ સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તે માલ મરનાર પુરૂષની બૈરીને પોહોંચે ને તે બૈરી, મુઆપછી મરનાર પુરૂષની બેહેનને પોહોંચે, અગર બેહેન ન હોય તો બેહેનનાં છોકરાંને વારસો પોહોંચે, અગર તે ન હોય તો મરનાર પુરૂષની માસીને તથા માસીનાં છોકરાંને વારસો પોહોંચે, એમાંનું કોઈ ન હોય ત્યારે મરનાર પુરૂષના મોસાળના કુળમાં તે માલ પાછો જાય.

૪. એક બૈરીને પોતાના માબાપની પાસેથી વારસો મળ્યો સ્થાવર અથવા જંગમ માલનો, પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પાછો પોતાના બાપના કુળમાં જાયછે, ધણીનાં કુળમાં જતો નથી.

૫. એ સવાલનો જવાબ નંબર ૫ માની કલમ ચોથીમાં લખ્યો તે મુજબ છે.

૬. જે મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે એ બેહુ જણાને વારસો પોહોંચે. તેની રીત એ જે મરનાર શખસના બાપ દાદાની માલમીલકત હોય ત્યારે મરનારની મા વારસ થાય, તે મુઆ પછી મરનારની બૈરી વારસ થાય, ને કદાચ મરનારે માલ પેદા કર્યો ત્યારે મરનાર શખસની બૈરી વારસ થાય ને તે બૈરી પોતાની સાસુનું પોતાનો ધણી પાલણ કરતો આવ્યો તે મુજબ કરે, અગર મરનાર શખસની સ્ત્રી બાળક હોય ત્યાંસુધી મરનાર શખસની મા મરનારનો માલ કબજામાં રાખવે મુખત્યારછે.

૭. એ સવાલનો જવાબ નંબર ૫ માની કલમ પેહેલીમાં લખેલો છે તે મુજબ છે, પણ એવા શખસને કદાચ વારસો આવી પોહોંચે તો તે વારસો લઇ શકેછે, ને તે વારસાની સંભાળ અપંગના સબબથી પાસેનાં સગાં રાખે, ને તેની ખરદાશ પણ કરે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરીનો રૂપિયા આપીને લાગ કીધેલો હોય તે બૈરીવિનાની સૌભાગ્યવતી બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેના પલાંના તથા સાસરિયાંથી પેહેરવાને સારૂ જે કાંઈ આપેલું હોય તેના વારસ સાસરિયાં છે. અને કોઈ વિધવા બૈરી કે જેને સાસરિયેથી માથાઓળવાના નામથી ફક્ત રહેવાને સારૂ તેની હયાતિ સુધી ઓરડી એક આપી હોય તે વિધવા બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેના પલાં વિગેરેનો જે કાંઈ માલ હોય તેના વારસો પિહેરિયાં છે, ને રીતભાત તો પાછી આપવા લેવામાં આવતી નથી.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડેછે તેની રીત નંબર ૨ જાની કલમ છઠીમાં લખેલીછે તે મુજબ બેસાડયા પછી કન્યા મરી જાય ત્યારે તમામ માલનો વારસ તેનો ધણી છે.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે જે કાંઈ સ્થાવર માલછે તે તથા જંગમ માલછે તે સુદ્ધાંનો આ નંબરની કલમ પેહેલી મુજબ હોય ત્યારે એ માલનો વારસ બૈરીને થવાનો અધિકાર છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતવાળાએ ન્યાતબાહાર મુકયો હોય ત્યાંસુધી તે શખસ વારસો લઇ શકે નહી.

૧૨. કોઈ શખસ નંબર ૫ માની કલમ છઠીમાં લખ્યું તેવા નાલાયક છોકરાને કાહાડી મુકવા ચાહે તો એ વાત થઈ શકે નહી, ને નાલાયક છોકરાને કાહાડી મુક્યાથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

---

* નંબર ૫ એટલે અજાવસ બાબત.

બ્રાહ્મણ–ઉનેવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૨૫.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ છે, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો તથા દિકરી વારસ–એ પ્રમાણે નહી હોય તો જે મીલકત રહી હોય તેનો પિત્રાઈ વારસ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તોએપણ મરનાર શખસની બૈરીને વારસો પોહોંચતો નથી, તેનું કારણ એ છે જે મરનાર શખસની બૈરી પોતીકા સાસરાના કુટુંબમાં એકઠી રહેતી હોય તો વારસો પોહોંચે નહી, માથાઓળવો પોહોંચે, ને પોતીકા પલ્લાંની મોહોરપર પોહોંચે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તે મરનારની બેહેન મોસાળના માલની વારસ છે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેના બાપના વંશમાં હોય તેનો સ્થાવર ઉપર પોહોંચે.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યાછે, બાપના પૈસાની મદદવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે (તેની જાતકમાઈ ત્યારે) તેની જાતકમાઈ તેની સ્ત્રીના કબજામાં હોય તેટલાની ધણિયાણી વારસ છે.

૬. કોઇ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે જ્યાં લગી મા બેઠીછે ત્યાંસુધી મા વારસ–તેની કજારજાએ મરનારની સ્ત્રી વારસ.

૭. કોઇ શખસને વારસો લેવાનો હકછે તે પણ આંધળો તથા લુલો તથા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તોએપણ તે ધણીનો વારસો પોહોંચે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે બધી વાતમાં પલ્લાંનો વારસ–સૌભાગ્યવતી બૈરીના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણીછે, તથા વિધવા બૈરીના પલ્લાંનું ખાતાંખરચતાં જે રહે તેના વારસ થાય તે લે, મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં જે સ્ત્રીને આપ્યું હોય તે જો રહ્યું હોય તો પાછું આપે.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપે છે તે અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન બાબતમાં અમારી ન્યાત નિસ્પૃહી છે. ઉનેવાળ વાણિયો નથી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુકયો હોય ત્યારે તેની ધણિયાણી અથવા છોકરો વારસો લે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાઢી મુકે તો બાપ મુખત્યાર છે, પણ વારસો ઉઠે નહી.

બ્રાહ્મણ–તપોધનની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૬.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ, ને ધણિયાણી મરે ત્યારે દિકરી તથા દિકરીનો દિકરો તથા દિકરીની દિકરી અનુક્રમે વારસ થાયછે. ને પિત્રાઈને શાસ્ત્ર પ્રમાણે સારવાનો અધિકાર છે, ને તે કોઇ નહી તો પિત્રાઈ વારસ છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં પરણ્યો એટલે બૈરીને વારસો પોહોંચે, ને માથાઓળવાનો ચાલ નથી. ને તે બૈરી નાતરે જાય તો ધણીના વારસને વારસો આપીને નાતરે જાય.

૩. જે શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે સગા ભાઇને અભાવે તે માલની વારસ તેની બેહેન છે.

૪. જે બૈરીને માબાપનો વારસો સ્થાવર અથવા જંગમ મળ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ તેની પછવાડી ખરચાય, ને શ્રાદ્ધાદિક તો શાસ્ત્ર પ્રમાણ તે બૈરીના પિત્રાઈને છે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં જેણે પેદા કીધું, ઓછુ અથવા અદકું, પણ વેહેચણ કરવામાં ભાગ બરાબર છે, ને મરી ગયો હોય તોએપણ તેની સ્ત્રીને ભાગ બરાબર આપે, ને તે નાતરે જાય ત્યારે ભાગદારોને માલ આપીને જાય.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય કોઈ બીજું નથી ત્યારે એમાં જેને સોંપી જાય તે વારસ, તેની મીલકત નહી હોય ત્યારે બંને સમજી મરનારની પછવાડી મળે તે પ્રમાણે ખરચ કરે.

૭. જે શખસને વારસો લેવાનો હક છે તે શખસ આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો તથા ઠુંઠો–તેને બીજા ભાગિયા પાળેછે. ને જુદો રાખીને આજ લગી કોઇએ ખરચ આપ્યો નથી, પણ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ખરચ આપવો લાયક છે, ને વારસો તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૮. અમારી ન્યાતમાં વિધવા બૈરી તથા સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે પલ્લું તથા પેહેરતાં રહ્યાં હોય તે લુગડાં સાસરાવાળાને પાછાં આપે, ને તે સાસરાવાળા લઇને તેનો ખરચ કરે, ને રીતભાત તથા પેહેરામણી તથા મોસાળાંમાં કાંઈ પાછું આપવા લેવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં કોઈએ છોકરીને સકાંકણી બેસાડી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલ બૈરી માથું મુડાવીને રેહે તો જીવતાં સુધી ખાય, અંતે પિત્રાઈ.

૧૧. જે શખસ પતિત થયો, તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેના માબાપનો ખરચ થતાં વધે તો વારસો લે.

૧૨. (જે શખસ) પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહડી મુકવો ઘટતો નથી. ને કાહડી મુકે તોએપણ વારસો ઉઠતો નથી.

બ્રાહ્મણ–તપોધન ખંભાતી સાહીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૬.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ને તેની બૈરી નાતરે નહી જાય ત્યાં લગણ મરનારના માલની વારસ બૈરી છે, ને નાતરે જાય ત્યારે મરનારની દિકરી વારસ થાય,ને તે ન હોય તો દિકરીના દિકરાને વારસો પોહોંચેછે, ને નહી હોય તો મરનારના ભાઈ ભત્રીજા વારસ થાય, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાયછે.

૨. મરનારની બૈરી નાતરે ન જાય તો તેને વારસો પોહોંચેછે, નાતરે જાય તો વારસો આપવામાં આવતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તેજ શખસ સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલના વારસ તેના બાપના કુળવાળા થાયછે, ને બાપ યા મરનારનો ભાઈ ભત્રીજો ન હોય તો બેહેનને પોહોંચે.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય સ્થાવર અથવા જંગમ માલ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલનો વારસ તેનો ધણી યા ધણીના કુળવાળા છે, તે બૈરીના બાપના કુળમાં તે માલ જતો નથી.

૫. એનો જવાબ નંબર ૬ ની કલમ ૪ માં લખ્યો છે તે મુજબ છે.

૬. મરનાર શખસની મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ ન હોય ત્યારે એ બેમાંથી મરનાર શખસની મા વારસ થાય છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો મળવાનો હોય ને તે લુલો તથા આંધળો હોય, વા પાંગળો વિગેરે દોષવાળો હોય તેથી વારસો લેવામાં તેને કોઇથી અટકાવ થતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંવિગેરે પેહેરામણીનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેના સાસરાના કુળમાં જે હોય તે થાય, ને તેની ક્રિયાનો ખરચ પણ તેજ કરે.

૯. સકાંકણી બેસાડીને માબાપે છોકરીને કન્યાદાન વખતે જે ઘરેણું આપ્યું હોય ને તે છોકરી મરી જાય તો બાપે કન્યાદાનમાં આપેલો માલ પાછો લેતા નથી, તે માલ વરને ઘેર રેહેછે.

૧૦. ગોરપદું તથા વતન તથા વૃત્તિ અમારામાં કોઈને નથી.

૧૧. જે શખસ વટલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય તેને વારસો પોહોંચતોજ નથી તો શું લખીએ ?

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકે તેથી વારસો ઉઠતો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

બ્રાહ્મણ—કરાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય તો તેની સ્ત્રી વારસ છે. (જેને) દિકરી અગર કુટુંબમાંથી દિલ ચાહે તેને અપાયછે, પોતાની મેળવેલી મીલકતમાં ધણી મુખત્યાર છે, છોકરીનો અવસર વારસ થાય તે કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ધણિયાણી વારસ છે.

૩. અમારામાં મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને સંતાનરહિત મરી ગયો હોય તો તે વારસો મોસાળના કુળમાં જે કોઈ હોય ત્યાં જઈ શકેછે, ને ત્યાં કોઈ નહી હોય તો બાપના કુળમાં જાયછે.

૪. અમારામાં એક બૈરીને પોતાના બાપનો વારસો મળ્યો હોય ને સંતાનરહિત મરી ગઈ હોય ત્યારે તેનો માલ ધણીના કુળમાં જાયછે.

૫. અમારામાં જ્યાંસુધી ભાઈઓમાં એકઠો હોય ને તેને પોતાની જાતથી બાપના પૈસાવિના પેદા કર્યું હોય, ને અપુત્ર મરી ગયો તેની ધણિયાણીનો હક ભાઈઓની બરોબર છે.

૬. અમારામાં મરનાર શખસની મા તો વારસ છેજ; અને ગુજરે ત્યારે સ્ત્રી વારસ છે.

૭. અમારામાં વારસો લેવાનો હકતો છે, ને તેને કાંઈ ખોડ હોય પણ તેને કાંઈ અટકાવ છે નહી.

૮. અમારામાં સૌભાગ્યવતી મરે તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી થાયછે તથા વિધવા મરેછે તેનો જે કોઈ વારસ હોય તે પલ્લાંનો ધણી થાયછે. એ શિવાય તેના પિહેરનું તથા મોસાળનું હોય તે તેના પિહેરમાં જાયછે.

૯. અમારામાં સકાંકણી બેસાડે ને તે મરી જાય તો સકાંકણીનો માલ છે તે પિહેરિયાં લેછે, ને પલ્લું સાસરિયાં લેછે.

૧૦. અમારામાં ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે જીવે ત્યાંસુધી, પછી તેના વાલીને પોહોંચેછે.

૧૧. અમારામાં કોઈ શખસ પતિત થયો હોય ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય તોપણ વારસાનો હક લઈ શકેછે.

૧૨. અમારામાં છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકે પણ તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

બ્રાહ્મણ—કનોજીયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેચણ કરીને જુદો રહીને દિકરો ન હોય અને મરી જાય તો દિકરી વારસ છે, ને દિકરીનો દિકરોપણ વારસ છે, શામાટે જે ભાઇની ફારગતી છે તેથી, ને વેહેચણ કર્યાવિના એકઠાના સબબથી ભાઈ વારસ છે, ને દિકરીનો હક સાસરવાસાનો છે, ને દિકરીને પોતાની શક્તિ પ્રમાણે સાસરવાસો કરે.

૨. મરનારની બૈરીને વારસો પોહોંચતો નથી એકઠા રહ્યાના સબબથી, બૈરીને ભરણપોષણ આપે ને કાંઈ સબબથી અટકાવી શકેછે ને નથી આપતા.

૩. મોસાળનો મળેલો વારસો દાનની રીતે આપ્યોછે તો બાપના કુળમાં રેહે, ને તે રીતનો આપ્યો હોય તો મોસાળનાં કુળમાં જાય, ને તેને બેહેન હોય તો તેનો હક પોહોંચેછે.

૪. બૈરીને મળેલા વારસાનો હક ધણીના કુળવાળાનો છે.

૫. પેદા કરનાર મરી ગયો તેની બૈરી વારસ છે.

૬. માતા વારસ છે, ને માતા મુઆપછી ધણિયાણી વારસ છે.

૭. દોષવાળાનો વારસો પોહોંચેછે, ને તે શખસ ન્યાતમાં દાખલ ન હોય તો પોહોંચે નહી.

૮. સૌભાગ્યવતીનો વારસ તો ધણી છે, ને વિધવાનો વારસ તો મરનાર ધણીનો વારસ હોય તે છે.

૯. સકાંકણીના પલ્લાંનો વારસ ધણી છે, શામાટે જે દાન કર્યુંછે તેથી.

૧૦. બૈરી ન્યાતમાં દાખલ હોય તો વારસો પોહોંચેછે, ને ન્યાતમાં દાખલ ન હોય તો પોહોંચે નહી.

૧૧. ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણી કાહાડી મુકે તો થઈ શકેછે, પણ વારસો ઉઠી શકતો નથી. પણ ન્યાતમાં દાખલ ન હોય તો પોહોંચે નહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

બ્રાહ્મણ-તળાજીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ક". અંક ૧૭૯.

૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ છે તે તો છે, ને ન હોય તો જીવતાં મુખત્યાર-કરે તે ખરો, ને જીવતાં ન થાય તો ન્યાત વારસ.

૨. ધણીનો પૈસો હોય તે ધણિયાણી ભોગવે, મુઆપછી તેનો વારસ ભોગવે.

૩. જેને મોસાળના કુળમાંનો વારસો મળ્યો હોય તે પાછો મોસાળના કુળમાં જાય નહી, ને સંતાનરહિત હોય તો તેની બેહેનનું પોહોંચે.

૪. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરીને પોતાના બાપનો વારસો સ્થાવર તથા જંગમ મળ્યો હોય તો ધણીના કુળમાં રેહે.

૫. બાઈનું ભરણપોષણ કરે.

૬. સાસુની વારસ વહુ ને વહુની વારસ સાસુ.

૭. દોષ વિગેરે હોય-જેને વારસાનો હક છે તે લે ને લઈ શકેછે.

૮. પલ્લાંના વારસિયા સાસરિયાં છે.

૯. જે કાંઈ કૃષ્ણાર્પણ કરેલું પછી તે કાંઈ પાછું લેતો નથી.

૧૦. પોતાના ધણીની સ્થાવર તથા જંગમ વૃત્તિ પોહોંચેછે.

૧૧. જે ધણીને ન્યાત ન્યાતબાહાર કાહાડે તેને પોતાનો વારસાનો હક મળેછે ને ન્યાતને જવાબ દે, વારસો લે.

૧૨. છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુક્યો હોય તો તેનો વારસો ઉઠે નહી.

બ્રાહ્મણ-સિધેશ્વરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮૦.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી ગયો હોય ત્યારે (જે) મરનારની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે. અગર ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે દિકરી વારસ થાય, ને દિકરી મરી જાય ત્યારે દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને દિકરીનો દિકરો નહી હોય તો દિકરીનો વંશ વારસ થાય; ને અગર ઉપર લખ્યા પ્રમાણે કોઈજ નહી હોય તો મરનાર શખસની બેહેન વારસ થાય; ને બેહેન મરી ગઈ હોય તો બેહનનો છોકરો વારસ થાય. ને અગર માલીક જીવતાં પોતાની ખુશીમાં આવે તેને વારસ કરે તેમાં માલીક મુખત્યાર છે, ને જમીનદાર તથા બ્રાહ્મણ વિગેરે જુજવી લોકોમાં અસલના પોતાના ઘરના ધારા પ્રમાણે નિકટ પાસેના પિત્રાઈ હોય તો વારસ સ્થાવર બાબતના થાયછે, પણ મરનાર ધણીનું ઉત્તરસાધન વરસ દાહાડા સુધી ખરચ કરે, તથા લોકનું દેણું હોય તે સાહુકારનો ફડચો કરે તો તે સ્થાવર મીલકત યા વતન લઈ શકેછે.

૨. ઉપર લખેલા પ્રમાણે હોય તોપણ મરનાર શખસની બૈરીને વારસો તો પોહોંચેજ છે. અગર ન પોહોંચે તેનું કારણ એ જે ભાઇઓ જુદા રહ્યા હોય ને સ્થાવર મીલકત યા વતનની વેહેચણ થઈ હોય ને કોઈ શખસ મરી ગયો હોય ત્યારે તેની બૈરીને વારસો તો ન પોહોંચે, પણ તે બાઈને ભરણપોષણનો બંદોબસ્ત ચારજણાને વિચારે ઠરે તે તથા રેહેવાની જગો જીવે ત્યાંસુધી આપવું જોઈએ, તથા મુઆપછી તે મરનાર બાઈનું ઉત્તરસાધન ક્રિયાખરચ વિગેરે વરસ દિવસ સુધી કરે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તે વારસો બાપના કુળમાં તો ન જાય પણ તેની ધણિયાણી મુખત્યાર છે કે તે વારસા ઉપર મોસાળ પક્ષનો નિકટ સંબંધ હોય તેને તે મરનારની જગો ઉપર બેસાડે. મરનારની બેહેનને કાંઈ પોહોંચતું નથી.

૪. કોઈ એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો સ્થાવર યા જંગમ મળ્યો ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ પાછો બૈરીના બાપના કુળમાં જાય-ધણીના કુળમાં જતો નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસો પેદા કર્યો-બાપના પૈસાની મદતવિના-પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની સ્ત્રીને ભાગ કાંઈ પોહોંચતો નથી-માથાઓળવામાં છાપરી માત્ર પોહોંચેછે.

૬. કોઈ શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસની માને વારસો તો

પોહોંચેછે, પણ પોતાની માએ છોકરાનું ઉત્તરસાધન વરસ દાહાડાનો ખરચ ન કર્યો ને સ્ત્રીએ પોતાના પલ્લાંમાંથી ખરચ કર્યો હોય તો સ્ત્રી વારસ થાય ને સાસુને સ્ત્રી પાળે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તે શખસ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહનો દોષવાળો હોય તેને વારસો લેવામાં કાંઈ અટકાવ નથી.

૮. કોઇ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેનો દાહાડોપાણી સાસરિયાંમાં થાય ને પલ્લું પણ સાસરિયાં લે; ને વિધવા બૈરી મરી ગયા પછી પોતાના પિહેરમાં પલ્લું લે ને દાહાડોપાણી પણ પિહેરિયાં કરે; ને સાસરિયાંવાળા એકાદશા તથા દ્વાદશા માથાઓળવાની છાપરી આપેલી તે પાછી લે ને કરે, ને મોસાળાંવિગેરે જે રીતભાતનો અવેજ હોય તે પિહેરિયાં રાખે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી પણ છોકરીને પોતાના માબાપ કાંઈ ઘરેણું પોતાની ખુશીથી લગન વખત ઘાલે તે છોકરીના માબાપ છોકરી મુઆ પછી પાછું લેછે, તેમાં ધણીનો અખત્યાર નથી.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો ભાઇઓથી વેહેંચણ કરીને જુદા રહ્યા પછી મરી ગયો હોય તો મરનાર ધણીની બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો (તે) ને ન્યાતવાળાએ ન્યાતબાહાર મુક્યો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ[થી] પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકાતો નથી, અગર કોઈ કાહાડી મુકે તેથી વારસો ઉઠતો નથી.

બ્રાહ્મણ—દેશાવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસ ભાઇઓથી વેહેંચણ કર્યા પછી મરી ગયો તો તેની સ્ત્રી વારસ છે, ને તે સ્ત્રી ન હોય તો તેની દિકરી વારસ થાયછે, ને તે ન હોય તો દિકરીના દિકરા વારસ થાયછે—એ અમારી ન્યાતમાં ચાલ છે. (એક આંકથી તે બે આંક સુધીનો જવાબ છે.)

૨. ઉપર પ્રમાણે.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળના વારસાનો જવાબ—એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો તે પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની બેહેન વારસ છે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો તેનો જવાબ એ છે જે સ્થાવર તથા જંગમ જે કાંઈ હોય તે સંતાનરહિત હોય તો મુઆ પછી મીલકત બાપના કુળમાં જાય છે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાંનો જવાબ—તે મધે એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઇથી પેદા કર્યું હોય ને અપુત્ર મરી ગયો હોય તો—બાપના પૈસા વિગેરે—પેદાસ પોતાની સ્ત્રી લે છે, અગર સલાહથી ભાઈ લઈ શકેછે.

૬. કોઈ શખસને સ્ત્રી તથા માનો જવાબ એ છે જે અમારામાં સાસુ લે તથા સાવકી હોય તો જણ બે લે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક પોહોંચેછે તેનો જવાબ—લુલો તથા લંગડો તથા બેહેરો એ વગેરે દોષવાળા હોય તો પોહોંચેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં એવું—સ્ત્રી સૌભાગ્યવતી તથા વિધવા મરી જાય તેના પલ્લાંની બાબતમાં જવાબ એ છે જે પલ્લું ભરનાર લે તથા કુટુંબી લે—સાસરાનાં સગાં લે.

૯. મોસાળું તથા સકાંકણી પેહેરામણી શ્રીકૃષ્ણાર્પણ કર્યું હોય તે લે છે, કે તે બૈરી મરી ગઈ તેના પલ્લાંના અવેજનો જવાબ એ છે જે પરણનારનો બાપ લે છે તથા તે ન હોય તો ધણી લે છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા સ્થાવર માલનો જવાબ એ છે જે બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તેનો વારસો લઇ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો એ વાતનો જવાબ એ છે જે કાહાડી મુકે તો મુકાય છે, તોએ તેનો વારસો જાય નહી, વારસો લઈ શકેછે; પણ નાલાયક હોય ત્યાં સુધી પૈસા અપાય નહી.

બ્રાહ્મણ—ખેડવા હુમડના ગોરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય તો તેની સ્ત્રી વારસ છે ને તે ન હોય તો દિકરી, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને પછી તો મરનાર ધણી કુટુંબીમાંથી દિલચાહે તેને આપેછે, પણ પોતાની મેળવેલી મીલકતમાં મુખત્યાર છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ધણિયાણી વારસ છે. પણ પતિત થઈ ગઈ તેને કાંઈ પોહોંચતું નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે મરનાર શખસ બાપના ઘરમાં વારસો લઈને રેહેતો બાપના કુળવાળા વારસ થાય, ને મોસાળના ઘરમાં બાપથી જુદો રેહે તો મોસાળના કુળવાળા ત્રિપુરૂષ લગી વારસ થાય, ને પછી તો મરનાર શખસ જીવતાં ગમે તેને આપે.

૪. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરીને પોતાના બાપની તરફથી વારસો મળ્યો સ્થાવર અથવા જંગમ ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે બાપના ત્રિપુરૂષ લગી સ્થાવર માલના વારસ થાય ને જંગમ માલનો ધણી વારસ થાય, પછી તો મરનાર બાઇ જીવતાં જેને આપે તે લેછે.

૫. એનો જવાબ અન્નવસ્ત્ર બાબતની કલમ ૪ માં લખેલોછે.

૬. મરનાર શખસની મા વારસ થાય, ને વહુ ઘરમાં એકઠી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે; ને સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસ થાય.

૭. પતિત તથા ઘેલાશિવાય બીજા સર્વને વારસો પોહોંચેછે, ને પતિત તથા ઘેલાનું ભરણ તથા તેની ક્રિયાનો ખરચ તેના ભાગમાંથી ભાગદાર કરે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે પલ્લાંના વારસ બાઈના સાસરિયાં છે ને મોસાળાં વિગેરે બાઈને આપ્યું હોય તેનો જવાબ પલ્લાં બાબતની કલમ ૧૧મીમાં લખેલો છે.

૯. સકાંકણીના પલ્લાંનો વારસ ધણી છે.

૧૦. ગોરપદાંની વૃત્તિમાં બાઈ માણસનું પોહોંચતું નથી, પણ ધણીના સ્થાવર માલની વારસ બાઇ થઈ શકેછે.

૧૧. પતિત થઈ ગયલા શખસને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. એ કલમનો જવાબ અન્નવસ્ત્ર બાબતની કલમ ૬ માં લખેલો છે.

વાણિયા—અગરવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૫૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની વારસ તેની બૈરી થાય ને બૈરી મરી ગઈ હોય ત્યારે તેની દિકરી હોય તો તે વારસ થાય, ને દિકરી ન હોય તો તે દિકરીનો દિકરો હોય તો તે વારસ થાય છે, ને એટલામાં કોઈ ન હોય ત્યારે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને અધિકાર હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરી જીવતી હોય ત્યાંસુધી તે વારસ, ને તે મરી જાય ત્યારે તેના વારસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે શખસ સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની બેહેન જીવતી હોય તો તેને મળે, ને તે ન હોય ત્યારે તે માલનો વારસો મરનાર શખસના કુળવાળાને પોહોંચેછે, ને મરનાર શખસનો દાહાડો પાણી વારસાનો લેનાર ધણી કરે.

૪. કોઇ બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો હોય સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે બાપના ઘરનો જે કાંઈ માલ હોય તે બાપના કુળવાળા પાછો લે, ને જે માલ તેના ધણીનો હોય તે માલ ધણી યા ધણીના કુળવાળા પાછો લે.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યા હોય ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની બૈરીને છોકરી હોય તો તેની બૈરીને તેના ધણીનો તમામ વારસો પોહોંચેછે, ને કદાપિ તેની બૈરી સંતાનરહિત હોય

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ત્યારે તે બૈરીના દિયેર જેઠ તેને ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ રૂડી રીતે કરે, ને બાઈ ધરમનિયમ કરવાને પૈસો ટકો માંગે તો તે પણ સંપત્ત પ્રમાણે આપે, ને ન આપે તો તે પંચાતનો ગુનેહગાર થાય.

૬. મરનાર શખસને મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસની મા વારસ થાય, ને તે મુઆ પછી મરનારની બૈરીને વારસો પોહોંચેછે.

૭. કોઇ શખસ આંધળો યા લુલો વા બેહેરો વિગેરે હરતરેહના દોષવાળો હોય તેને અમારી ન્યાતમાં વારસો લેવામાં અટકાવ પડતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાં વિગેરે જે કાંઈ હોય તેનો વારસ તો તેનો ધણી થાય, ને વિધવા મરી જાય તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરાવાળા થાય. ને પલ્લાંશિવાય મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે પાછું લેવાનો ચાલ નથી.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાનમાં જે પલ્લું કૃષ્ણાર્પણ કરીને કન્યાના પિહેરિયાંએ આપ્યું હોય ને પછી તે બૈરી મરી જાય ત્યારે તે માલનો વારસ તેનો ધણી થાય. તે અગર તેનો ધણી ન હોય ત્યારે તે માલના વારસ ધણીના કુળવાળા થાય, ને તે માલ ઉપર મરનારના પિહેરિયાંનું કાંઈ પોહોંચતું નથી.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન અમારામાં નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો હોય તેને વારસો આપવામાં આવતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને-તેને મા તથા બાપ કાહાડી મુકે તો મુખત્યાર છે, પણ તેને કાહાડી મુક્યાના સબબથી તેનો વારસો જતો નથી, તેને વારસો તો પોહોંચેછે.

વાણિયા-નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮૧.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે ધણિયાણી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય. અગર તે ન હોય તો મરનાર શખસનો ભાઈ વારસ થાય તથા ભત્રીજો વારસ થાય, ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો ધણી જીવતાં ગમે તેને આપવામાં મુખત્યારછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચે છે તો માથાઓળવો શેનો આપે?

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેના માલની વારસ તેની બેહેન થાય, ને બેહેન ન હોય તો ભાણેજ વારસ થય.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો-સ્થાવર તથા જંગમ-ને પછી તે બૈરી સંતાન રહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પોતાના બાપના કુળમાં પાછો જાય, પણ મરનારની ખુશી હોય તો પોતાના ધણીને બક્ષીસ કરે તેમાં કોઈનો અટકાવ ચાલે નહી.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કસ્યા હોય તે પૈસા કાંઈ બૈરી લઈ શકતી નથી, ને બૈરીને અન્નવસ્ત્ર આપેછે; ને અગર પોતાના બાપ ભાઈઓથી જુદો રહીને પૈસા પેદા કસ્યા હોય-સ્થાવર અથવા-જંગમ ત્યાર પછી તો તે માલની (તો) બૈરી વારસ છે, તે કોઈ લઈ શકતા નથી.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા હોય ત્યાંલગી ધણિયાણી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તેને કાંઈ દોષ થતો હોય તોએપણ વારસાપણામાં કાંઈ ખારજ થઈ શકતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી અથવા વિધવા થઈને મરી જાયછે તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરાની તરફનાછે, તેનું ઉત્તરસાધન પણ તેજ કરે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી તો વારસનું શું લખીએ?

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વૃત્તિ તથા વતનનો ચાલ નથી, પણ સ્થાવર માલનો વારસો ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને (વારસો) પોહોંચેછે.

૧૧. કોઇ શખસ વટલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો ત્યારે તે વારસો લઈ શકતો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુક્યો હોય તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

વાણિયા—મોઢ વીશા અરાડજા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૨.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્‌યા પછી અપુત્ર મરી જાય તો તેનો વારસ સવાલ લખ્યા મુજબ થાય, તે કરતાં વાજબી સગો ન જણાય તો તેના વારસ પંચાત થાય.

૨. સવાલ પેહેલા પ્રમાણે શાસ્ત્ર મુજબ સ્ત્રી છે, પછી માથાઓળવાની શી દરકાર?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યા પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો તો તેની વારસ તેની સ્ત્રી, ને તે ન હોય તો મરનારની બેહેન થાય. ને તે ન હોય તો તે માલનો વારસો મરનારના કુળવાળાને પોહોંચે.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે સ્ત્રી સંતાનરહિત મરી જાય તો તે માલ ધણીને પોહોંચે, અથવા વિધવા મરી જાય તો બૈરીના બાપના કુળમાં પોહોંચે.

૫. અગર કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓમાં એકઠો રહીને પોતાની જાતમેહેનતથી બાપના પૈસાની મદતવિના કમાયો હોય ને પછી તે શખસ અપુત્ર મરી જાય તો તેના ભાઈઓ લે સહી, સ્ત્રી લે નહી, પણ સ્ત્રીનું ભરણપોષણ સારી પઠેમ કરે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ સગું ન હોય તો તે શખસની મા તથા સ્ત્રી બંનો થાય.

૭. ખરો વારસ આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલો હરેક દોષવાળો હોય તો તેના વારસામાં કાંઈ અટકાવ નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણીછે, ને વિધવા મરી જાય તો તેનું પલ્લું ખરચ કરતાં રેહે તો તેના ધણીના કુળમાં આપે, ને તે નહી આપે તો શેઠ વિગેરે પંચાયત ન્યાતસિરસ્તે અપાવે તે આપે.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને કલમ ૬ નંબર ૨ જા મધે લખ્યુંછે.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયાથી ન્યાતબાહાર રહ્યાથી વારસો લઈ શકે નહી.

૧૨. કોઈ શખસ છોકરો નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકે તો મુખત્યાર છે, ને વારસો ઉઠે નહી.

વાણિયા—મોઢ માદળિયા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૩.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્‌યા પછી અપુત્ર મરી જાય તો તેનો વારસ સવાલ લખ્યા મુજબ થાય, તે કરતાં વાજબી સગો ન જણાય તો તેની વારસ પંચાત થાય.

૨. સવાલ પેહેલા પ્રમાણે—શાસ્ત્ર મુજબ સ્ત્રી છે, પછી માથાઓળવાની શી દરકારજ?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળે, પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો તો તેની વારસ તેની સ્ત્રી, તે ન હોય તો મરનારની બેહેન થાય, તે ન હોય તો તે માલનો વારસો મરનારના કુળવાળાને પોહોંચે.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની તરફથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે સ્ત્રી સંતાન રહિત મરી જાય તો તે માલ ધણીને પોહોંચે; અથવા વિધવા મરી જાય તો બૈરીના બાપના કુળમાં પોહોંચે.

૫. અગર કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓમાં એકઠો રહીને પોતાની જાત મેહેનતથી બાપના પૈસાની મદતવિના કમાયો હોય ને પછી તે શખસ અપુત્ર મરી જાય તો તેના ભાઈઓ લે સહી, ને સ્ત્રી લે નહી, પણ સ્ત્રીનું ભરણપોષણ કરે સારી પઠે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ સગું ન હોય તો તે શખસની મા તથા સ્ત્રી બંનો થાય,

૭. ખરો વારસ આંધળો તથા પાંગળો તથા લુલો હરેક દોષવાળો હોય તો તેના વારસામાં કાંઇ અટકાવ નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા મરી જાય તેનું પલ્લું ખરચ કરતાં રેહે તો તેના ધણીના કુળમાં આપે, ને તે નહી આપે તો શેઠ વિગેરે પંચાયત ન્યાતસિરસ્તે અપાવે તે આપે.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને કલમ ૬ નંબર ૨ મધે લખ્યુંછે.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયાથી ન્યાતબાહાર રહ્યા પછી વારસો લઇ શકે નહી.

૧૨. કોઈ શખસ છોકરો નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકે તો મુખત્યાર છે, ને વારસો ઉઠે નહી.

વાણિયા—મોઢ દશા અરાડજા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૪.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યા પછી અપુત્ર મરી જાય તો તેનો વારસ સવાલ મુજબ થાય, તે કરતાં વાજબી સગો ન જણાય તો તેનો વારસ પંચાયત થાય.

૨. સવાલ પેહેલા પ્રમાણે શાસ્ત્ર મુજબ સ્ત્રી છે, પછી માથાઓળવાની શી દરકાર છે?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો તો તેથી વારસ તેની સ્ત્રી, ને તે ન હોય તો મરનારની બેહેન થાય ને, તે ન હોય તો તે માલનો વારસો મરનારના કુળવાળાને પોહોંચે.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની તરફથી વારસો મળ્યો સ્થાવર અથવા જંગમ ને પછી તે સ્ત્રી સંતાનરહિત મરી જાય તો તે માલ ધણીને પોહોંચે; અથવા વિધવા મરી જાય તો બૈરીના બાપના કુળમાં પોહોંચે.

૫. ભાઇઓ છતાં એકઠા રહીને પોતે જાતે આપે કમાઈથી પેદા કર્યુંછે ને તે અપુત્રવાન મરી ગયો ત્યારે તેના ભાઈ તેની સ્ત્રીનું ભરણપોષણ કરે, ને ન કરે તો હિસ્સો આપે.

૬. કોઈ મરનારની માતા વારસછે, ને સાસુ વહુ સમજીને પોતાનું ભરણપોષણ કરે, ને સાસુ મુઆ પછી વારસ છે.

૭. એનો જવાબ અન્નવસ્ત્રની પેહેલી કલમ પ્રમાણે છે.

૮. સૌભાગ્યવતીના પલ્લાંનો વારસ તો ધણી છે, ને વિધવાના પલ્લાંનો વારસ તો મરનાર ધણીનો વારસ હોય તેનો હક છે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી, ને કોઈ બેસાડે તો તેનો વારસ ધણી છે.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. ન્યાતે ત્યાગ કરેલો શખસ વારસો લઈ શકતો નથી, ને ન્યાતમાં દાખલ થાય તો હિસ્સો ઉઠીશકતો નથી.

૧૨. નાલાયકનો વારસો ઉઠી શકતો નથી, ને ન્યાતમાં દાખલ નહી હોય તો લઈ શકે નહી.

વાણિયા—દશા ખડાયતા સુરતી તથા અમદાવાદી તથા ઉમરેઠીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૫.

૧. ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે ધણિયાણી વારસ, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ, ને તે ન હોય તો દિકરીની દિકરી તથા દિકરો બેહુ વારસ બરાબર છે, ને તે ન હોય તો મરનારનો ભાઈ તથા ભાઈનો છોકરો ભત્રીજો વારસ, ને એમાંનું કોઈ ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાય, ને તે ન હોય તો પાસેનાં સગાં વારસ, ને તે ન હોય તો ન્યાત વારસ.

૨. અમારામાં બૈરીને વારસો પોહોંચેછે, પણ તે બાઈથી પોતાને પિહેર લઈ જવાય નહી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, પછી સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તે વારસો તેની બેહેનને પોહોંચેછે, ને બેહેન ન હોય ત્યારે બેહેનના છોકરાઓ વારસ થાય.

૪. બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો ને પછી તે બાઈ સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેનો

ધણી તથા તે બાઈના બાપના કુળવાળા મળીને તે બાઈની પછવાડી ખરચ કરે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈમાંથી પૈસા પેદા કર્યા હોય ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની બૈરીને ભાગે પડતો હિસ્સો મળેછે, ને તે બાઈ મુઆ પછી તેનો જે વારસ હોય તે થાય.

૬. મરનારને મા તથા સ્ત્રી એ બંનો વારસ બરાબરછે. ને બંનો સાચવીને પોતાનું ગુજરાન ચલાવે, કોઈથી તફરકે થાય નહી; ને બૈરીની કજારજાએ સાસુ વારસ ને સાસુની કજારજાએ બૈરી વારસ છે.

૭. આંધળા વિગેરે દોષવાળાને વારસો પોહોંચેછે, પણ તેથી ન સચવાય તો તેના સગાં સાચવીને તેનું ભરણપોષણ (તે) કરે, ને તે મુઆ પછી તેની પછવાડી ખરચ કરે.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવાના પલ્લાંના વારસ તો તેના સાસરાના કુળવાળા થાય, ને તેની પછવાડી તેનો ક્રિયા ખરચ કરે, ને પલ્લાં શિવાય જે કાંઈ બાપને ઘેરથી રીતભાત મળી હોય ને રીતભાત હોય તો તેની પછવાડી ખરચે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપ્યું હોય ને પછી તે બૈરી મરી ગઈ ત્યારે તે માલ તેની પછવાડી ખરચ થાય ધર્મદાખલ.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિનો ચાલ બ્રાહ્મણમાંછે, અમારામાં નથી.

૧૧. અમારામાં વટલીગયલાને વારસો મળતો નથી.

૧૨. નાલાયક જાણીને બાપ ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તેથી વારસો ઉઠતો નથી.

*૧૩. કોઇને પોતાના બાપનો વારસો મળ્યો ને તેને ભાઈ નથી ને પછી તે બૈરીવિનાનો સંતાનરહિત મરી જાય ને તેને બેહેન તથા બેહેનના ફરજંદ હોય તો તે વારસ થાય.

વાણિયા—ખડાયતા પાંચાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૬.

૧. ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે પ્રથમ મરનારની બૈરી વારસ થાય, તેના પછી દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય ને એમાંનું કોઈ ન હોય તો મરનારના ભાઇ ભત્રીજા વિગેરે પિત્રાઈ દરજ્જાના અધિકાર પ્રમાણે વારસ થાયછે.

૨. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કીધાવિના સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણીને માથાઓળવો આપેછે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય તેનો જવાબ ક્રિયા બાબતની દશમી કલમ પ્રમાણે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગઈ તેના સાસરિયાં વારસછે, પિહેરમાં કોઈ ખુદ વારસ નહી હોય તો.

૫. ભાઇઓ એકઠા[માં] એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસો પેદા કર્યોછે,—બાપના પૈસાની મદતવિના—ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી એકઠી રહેતો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને જુદી રેહે તો ધણીનો હિસ્સો લઈ શકેછે, પણ તે હિસ્સાને ગેરમાર્ગે બાઇથી ખરચાય નહી.

૬. કોઈ મરનારની ધણિયાણી તથા મા વિના બીજું કોઈ નથી ત્યારે બેહુ વારસ બરાબર છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે હરેક ખોડવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય તેના પલ્લાંના વારસ સાસરિયાં છે, ને સહજ પિહેરિયાંએ જણસ કીધી તે પિહેરિયાં પાછી લેછે, ને ચાંદલો કરીને કૃષ્ણાર્પણ પિહેરિયાંએ કીધું તે પાછું લેવાતું નથી.

૯. સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપતી સમે જે ઘરેણું બાપે પેહેરાવેલું હોય તે પલ્લાંના વારસ સાસરિયાં છે.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. જે વટલીને ન્યાતમાંથી ગયો તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. દિકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે ને પછી બાપ મરી જાય તો દિકરો વારસ થઈ શકેછે.

*૧૩ મો જવાબ પ્રશ્નનો નથી, વિશેષ છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

વાણિયા—વીશા નાદોરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓની સંઘાતે વેહેચણ કર્યા પછી અપુત્ર મરી જાય તેના વારસો સવાલમાં લખ્યુંછે તે મુજબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય, ને મરનારનું સગું કોઈજ વારસ નહી માલમ પડતું હોય તો તેના વારસ પંચાયત થાય.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વેહેચણ કરીને મરી ગયો હોય તો તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે, ને જે શખસ વેહેચણ કર્યાવિના મરી ગયો હોય તેની સ્ત્રીને માથાઓળવો તથા અન્નવસ્ત્ર આપવાની જીકર નંબર ૬ ની કલમ ૪-૫ માં લખીછે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય તેની વારસ તેની ધણિયાણી થાય, તે ન હોય તો મરનારની બેહેન વારસ થાય, તે ન હોય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેનો અધિકાર હોય તે વારસ થાય.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની તરફથી સ્થાવર અથવા જંગમ વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સ્ત્રી સંતાનરહિત મરી જાય તો તે માલના વારસ મરનાર બૈરીના બાપના કુળવાળા થાયછે, પણ તે બાઈ મુઆ પછી જે માલ રહ્યો હોય તેના વારસ થાયછે, ને તે માલ રહેલો દેખીતો હોય તે ઉપર તે મરનાર બાઈના ધણીનો તથા સાસરિયાંનો હક પોહોંચતો નથી.

૫. એનો જવાબ નંબર ૫ ની કલમ ૪થી પ્રમાણે.

૬. મરનારની મા તથા સ્ત્રી હોય તો તેની વારસ મા છે, પણ સાસુ વહુ બેહુ સમજીને તે માલમાંથી પોતાના ભરણપોષણ વિગેરેનો ખરચ કરે, ને સાસુથી વહુને પુછ્યાવિના પૈસો ખરચ થાય નહી, અને સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસ છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વિગેરે હોય તેને વારસો લેવામાં અટકાવ પડતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાં થાય છે, ને વિધવા મરી જાય તેના પલ્લાંનાં વારસ પણ સાસરિયાં થાયછે. મરનાર બૈરીને પલ્લાંશિવાય પેહેરામણી વિગેરે રીતભાતમાં મળ્યું હોય તેનો જવાબ નંબર ૨ ની કલમ ૨૫ મીમાં લખ્યોછે.

૯. પિહેરિયાંએ છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાનમાં જે ઘરેણું પેહેરાવ્યું હોય ને પછી તે બૈરી મરી જાય તો તે પલ્લાંના વારસ તે મરનાર બાઈના છોકરાં હોય તો તે થાય, ને છોકરૂં કાંઈ ન હોય તો તેના પિહેરિયાં પાછું લે.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિનો ચાલ નથી, ને વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર શાસ્ત્ર પ્રમાણે બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો હોય ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય તે શખસને વારસો પોહોંચતો નથી, ને અગર તે શખસ ચારેદાહાડે ન્યાતમાં આવી શકે એવો હોય તો તે શખસનો વારસો ઉઠતો નથી.

૧૨. છોકરાને નાલાયક જાણીને માબાપે કાહાડી મુક્યો હોય તથા તે નાલાયક છોકરાનો વારસો ઉઠી શકતો નથી, ને તે ન્યાતબાહાર હોય તો તે શખસથી વારસો લઈ શકાય નહી.

વાણિયા—હરસોળા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે તેની બૈરીને, તથા તે ન હોય તો તેની છોકરીને, તથા તે ન હોય તો દોહિત્રને પોહોંચેછે; તે છતાં બીજા કોઈનો દરક નથી.

૨. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં લખ્યોછે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ને તેને ભાઈ ભત્રીજો કોઈ ન હોય તો તેની બેહેન તથા ભાણેજ હોય તે વારસ થાય, ને તેપણ ન હોય તો જે પક્ષને શાસ્ત્ર માર્ગે પોહોંચે તે વારસ થાય.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ શાસ્ત્ર માર્ગે જેને પોહોંચે તે લે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ બાપના પૈસાની મદદવિના પોતાની મેહેનતથી પૈસો પેદા કર્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે બીજા ભાઈ તથા તેની ધણિયાણી(ને) બરાબર હિસ્સો લે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા હોય ત્યારે તે શિવાય બીજા કોઈનો હક પોહોંચતો નથી, એનો હક બરાબર છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તે આંધળો વા બેહેરો વિગેરે કાંઈ દોષવાળો હોય, પણ તે સબબથી કાંઈ અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય તેના પલ્લાંનો તથા બીજી રીતભાતનો વારસ ધણી છે, ને વિધવા થઈને મરી જાય તેને પોતાનો છોકરો વારસ છે, ને તે ન હોય તો છોકરી અથવા દોહિત્ર, તે પણ નહી હોય તો તેનો જેઠદિયેર વારસ છે.

૯. કોઈ છોકરી સકાંકણી બેસાડી હોય ને તે મરી જાય ત્યારે જે માલ બાપે સકાંકણીમાં કૃષ્ણાર્પણ કર્યોછે તે પાછો લઈ શકાતો નથી.

૧૦. ગોરપદાંનો તથા વૃત્તિનો ચાલ અમારામાં નથી. વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો બૈરી પોતે જીવે ત્યાં સુધી પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસને પતિતપણાથી ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય ને તે પુનરપિ ન્યાતમાં આવી ન શકે ને એવો પતિત હોય તો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકવા ચાહે તોપણ બની શકતું નથી, ને વારસના હકથી પણ ખારજ થઈ શકતો નથી.

વાણિયા—હરસોળા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨૯.

* ૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને પોતાના ઘરમાંથી કાહડી મુકવા ચાહે તો તેના માબાપ મુખત્યાર છે, પણ તેના વારસાના હકથી ખારજ થઈ શકતો નથી.

* વિવાહ બાબતમાં આ અંકવાળા વિશે નોટ કરીછે તે જુવો. પૃષ્ઠ ૭૪.

વાણિયા—દશા શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૦.

૧. કોઇ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખ્યુંછે કે તે મરનારની બૈરી વારસ થાય, તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય—એવી રીત અમારી ન્યાતમાંછે, જુદો માર્ગ નથી.

૨. જો બૈરી પતિત થઈ ગઈ હોય તો તેને વારસો પોહોંચતો નથી. તેનું ભરણપોષણ કરવું યોગ્યછે, બૈરી કબજમાં રેહે તો કરવું પડે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તો મરનાર શખસના ભાઈઓ તથા ભાઈઓના દિકરા, જ્યારે કોઈ એટલામાં નથી ત્યારે તેનો વારસો મળ્યોછે તેના કુળમાં પાછો જાય.

૪. એક બૈરીને મોસાળથી વારસો મળ્યો—તેના બાપનો સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે થોડી ઉમરમાં સંતાનરહિત મરી જાય—બૈરીની પુખ્ત ઉમર તો વરસ ૪૦ તથા ૫૦ વરસ થાય ત્યારે તેની પુખ્ત ઉમર કેહેવાય, ત્યારે તો તે બૈરીનો વારસો ધણીને પોહોંચેછે—ત્યારે તે બૈરીનો વારસો ધણીને પોહોંચે ધણીની ઉમર સુધી—ને પછી તો જ્યાંથી વારસો મળ્યો છે તેના કુળમાં પાછો જાય.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાત કમાઇથી પૈસો પેદા કર્યો, બાપના પૈસાની મદદવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યાર પછી ધણિયાણી તથા ભાઇઓ અડધોઅડધ તેના માલ પ્રમાણે બરોબર વેહેચી લે.

૬. વારસ તો મા છે, ને મા મુઆ પછી ધણિયાણી વારસ થાય. ને મરનાર સાસુ તેટલો માલ મુકી ગઈ હોય તો સાસુની ક્રિયા ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરે, ને એકએકની કજાએ એક વારસછે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હકછે તો એક પતિત શિવાય ઉપર લખેલા સઘળા વારસને વારસે પોહોંચેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે પલ્લાંનો ધણી—બૈરી મરનારીના ધણી વિગેરેમાં સાસરો

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પલ્લું જાય. ને અમારામાં મોસાળથી પેહેરામણી આપવાનો ચાલ મુકરર નથી. જે કાંઈ જવલ્લે મોસાળ પક્ષવાળા કરેછે તે કર્યા પ્રમાણે આપે, ચાલ તો એવો છે, ને પછી તો પોતે પોતાની ખુશી પ્રમાણે આપે ને લે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી છોકરીને બેસાડીને પરણાવવાનું મુકરર નથી.

૧૦. ગોરપદાંનો તથા વૃત્તિનો અમને અધિકાર નથી, ને સ્થાવર માલ છે તો તેની બૈરીને હિસ્સા પ્રમાણે મળે.

૧૧. કોઇ શખસ પતિત થઈ ગયો છે તેને વારસો પોહોંચે નહી.

૧૨. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહડી મુકેછે તેથી વારસો ઉઠી શકતો નથી.

વાણિયા–શ્રાવક વીશા પોરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૧.

૧–૧૨. અમારામાં મરનાર શખસની દિકરીને વારસો પોહોંચતો નથી, પિત્રાઈને વારસો પોહોંચેછે, વાસ્તે સવાલ ૧૨ નો જવાબ લખ્યો નથી.

વાણિયા–વીશા ઓસવાળનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૩.

[આ અંકવાળાએ બધી બાબતોના જવાબ આપ્યા નથી, ન્યાતિઆચાર અને ક્રિયા બાબત એ બેનાજ જવાબ આપ્યાછે.]

વાણિયા–શ્રાવક મેવાડા દશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૩૨.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય તો તેની સ્ત્રી વારસ છે, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય છે; અગર દિકરીનો દિકરો ન હોય તો જે દિકરીનું ફરજંદ હોય તે વારસ થાય, ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો મરનારના ભાઈ ભત્રીજા વિગેરે ચાર પેહેડી સુધીના પિત્રાઈ દરજ્જા પ્રમાણે વારસ થાય, ને પછી તો પંચ વારસ.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને વારસો પોહોંચેછે.

૩. કોઇ શખસને મોસાળમાંથી વારસો મળ્યા પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો તેની વારસ તેની સ્ત્રી, તે ન હોય તો મરનારની બેહેન થાય, તે ન હોય તો મરનારના કુળવાળાને પોહોંચે.

૪. કોઇએક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો–સ્થાવર અથવા જંગમ–ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે સ્થાવર માલના મરનાર બાઈના કાકા અથવા કાકાના છોકરા વારસ થાય, ને જંગમ માલ ઉપર બાઈ મુખત્યાર છે, ગમે તેને આપે.

૫. એ કલમનો જવાબ અન્નવસ્ત્ર બાબતની કલમ ૪ માં લખ્યોછે.

૬. સાસુ તથા વહુ બરાબર હિસ્સે વેહેચી લે, ને સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસ થાય, ને વહુ મરે તો સાસુ વારસ થાય.

૭. આંધળાવિગેરે હરતરેહના દોષવાળો હોય તેને વારસાનો લાગ હોય તો તે વારસ થઈ શકેછે.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ ધણીછે, ને વિધવા થયા પછી ઘણા દાહાડા સુધી પિહેરમાં દિન ગુજરાન કરે તો તેના પલ્લાંના વારસ પિહેરિયાંછે. પણ વિધવા થયા પછી સાસરામાં રહીને દિન ગુજર કરે ને સાસરિયાં બરદાસી કરે ત્યારે તેના પલ્લાંનાં વારસ સાસરિયાં છે.

૯. જે છોકરીને માબાપે સકાંકણી પરણાવી ને તે છોકરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે.

૧૦. અમો કોઈના ગોર નથી, પણ વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો હક બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઇ શખસ વટલી ગયા પછી ન્યાતે સાબિત કરીને ન્યાતબાહાર મુક્યો, ને તેને બીજો કોઈ હિસ્સાદાર નથી ને બાપીકી મીલકત હોય તો તે વારસ થઈ શકેછે.

૧૨. નાલાયક જાણીને છોકરાને બાપ કાહાડી મુકે ને પછી તે મરી જાય તો છોકરાને વારસો પોહોંચેછે.

વાણિયા–ગુજ્જરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૪૬.

૧. અમારામાં કોઈ શખ્સ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની બૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનારના ભાઈ ભત્રીજા વિગેરે દરજ્જા પ્રમાણે પિત્રાઈ વારસ થાય, એટલામાં કોઈ ન હોય તો ન્યાત વારસ થાય.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તો મરનાર શખ્સની બૈરીને વારસો મળે છે.

૩. અમારામાં એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તમામ ઇસબાબ વેહેચીને પોતાના બાપના ઘરમાં આવીને રેહે તો બાપના કુળવાળા વારસ થાય, ને કદાપિ મોસાળનો ઈસબાબ અનામત જુદો છે ત્યારે મૂળ પુરૂષના ભાઈ અથવા ભોજાઈ અથવા તેના છોકરા વારસ થાય, ને એમાંથી કોઈ ન હોય તો બાપના કુળવાળા વારસ છે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો–સ્થાવર અથવા જંગમ–ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે મરનાર બાઇનો બાપ અથવા ભાઈ અથવા કાકો અથવા કાકાના છોકરા વારસ, ને એમાંનું કોઈ નહી હોય તો ધણીના કુળવાળા વારસ થાય.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યા છે, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તે માલની સ્ત્રી વારસ છે. પણ તે માલને પિહેર લઈ જવા ચાહે તો અથવા ખરાબ કરવા ચાહે તો દિયેર તથા જેઠ પુછી શકે સહી.

૬. અમારામાં જે કોઇ શખસ જાતે પેદા કરીને મરી ગયો તેની ધણિયાણી વારસ, પણ સાસુમાં એકઠી રહીને અન્નવસ્ત્ર પુરૂં કરે. ને કદાપિ મરનારના બાપનો રળેલો માલ હોય તો મા વારસ, ને વહુનું ભરણપોષણ એકઠી રેહે તો કરે, પણ તે માલનો એકએકથી ગેરસિરસ્તે ખરચ થાય નહી.

૭. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે હરેક ખોડવાળો હોય તેને વારસો લેવામાં અટકાવ પડતો નથી, પરંતુ ઉપર લખેલા અપંગથી માલ સચવાઈ નહી શકે ને વારસનો ઇતબાર આવે અથવા હરકોઈ બીજા શખસનો ઈતબાર આવે તો તે માલ આપે, ને તેની પાસે અન્નવસ્ત્ર લેયા કરે.

૮. જે કોઇ બૈરી માણસ મરી જાય તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે, ને મોસાળાં વિગેરે પગરણમાં પિહેરિયાંએ લુગડું અથવા જે કાંઈ જનસ કીધી હોય તેના પિહેરિયાં વારસ છે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારામાં સ્થાવર વસ્તુના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. જે શખસ વટલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો ને તે શખસ ફરીથી ન્યાતમાં આવી ન શકે એવો અપરાધી હોય તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તેથી બાપ મુઆ પછી વારસાનો હક ખોટો થતો નથી.

વાણિયા–મેવાડા વીશાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૪૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે તેની બૈરીને, તથા તે ન હોય તો તેની છોકરી તથા તેપણ ન હોય તો દોહિત્રને પોહોંચેછે; તે છતાં બીજા કોઈનો દરક નથી.

૨. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં લખ્યોછે તે મુજબ છે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ને તેને ભાઈ ભત્રીજા કોઈ ન હોય તો તેની બેહેન તથા ભાણેજ હોય તે વારસ થાય, ને તે પણ ન હોય તો જે વંશને શાસ્ત્ર માર્ગે પોહોંચે તે વારસ થાય.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ શાસ્ત્ર માર્ગે જેને પોહોંચે તે લે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ બાપના પૈસાની મદતવિના પોતાની મેહેનતથી પૈસો પેદા કર્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે બીજા ભાઈઓ તથા તેની ધણિયાણી બરાબર હિસ્સે વેહેચી લે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા હોય ત્યારે તે શિવાય બીજું કોઈ ન હોય તો એ બંને જણ વારસ છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તે આંધળા તથા બેહેરા વિગેરે કાંઈ દોષવાળા હોય પણ તે સબબથી કાંઈ અટકાવ થઇ શકતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય તેના પલ્લાંનો તથા બીજી રીતભાતનો ધણી વારસ છે. વિધવા થઈને મરી જાય તેને પોતાનો છોકરો વારસ છે, તે ન હોય તો છોકરી અથવા દોહિત્ર, તે પણ નહી હોય તો તેનો જેઠ દિયેર વારસ છે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડી હોય ને તે મરી જાય ત્યારે જે માલ બાપે સકાંકણીમાં કૃષ્ણાર્પણ કર્યોછે તે પોતે પાછો લઈ શકતો નથી.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ અમારામાં નથી, ને વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો બૈરી પોતે જીવે ત્યાંસુધી પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસને પતિતપણાથી ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય ને તે પુનરપિ ન્યાતમાં આવી ન શકે એવો પતિત હોય તો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકવા ચાહે તેપણ બની શકતું નથી ને વારસાના હકથી પણ ખારજ થઈ શકતો નથી.

વાણિયા—વીશા ખડાયતા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૪૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરી હોય ને છોકરાવિનાનો મરી જાય ત્યારે ધણિયાણી વારસ થાય, ને ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે છોકરી હોય અથવા છોકરીનો છોકરો હોય ત્યારે મરનારના ભાઇને બોલાવીને પાસે ઉભો રાખીને મીલકત જે કાંઈ હોય તે લખાવે, ને મરનાર કેહે તે પ્રમાણે વરસ દાહાડા સુધી કરે, ને બાકી વધે તે છોકરી લઈ જાય અથવા છોકરીનો કાકો, કોઈ ન હોય ત્યારે છોકરીને કોઇ અટકાવી શકતું નથી. બીજું બાપ મીલકત નહી બતાવે ને કદાપિ મીલકત જાહેર પડે તો દિકરી ખરચ કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તો મરનારની બૈરીને કોઈ અટકાવી શકે નહી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય તો તેની ધણિયાણી વારસ થાય, ને ધણિયાણી નહી હોય [તો] મરનારની બેહેનને તે વારસો મળેછે, ને કદાપિ બેહેન નહી હોય[તો] તેના મોસાળના સગાંને પાછો આપે.

૪. અમારી ન્યાતમાં એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો હોય, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો પાછો તેના બાપના કુળમાં જાય.

૫. અમારી ન્યાતમાં ભાઇઓ એકઠા છતાં પોતાની મેહેનતથી પેદા કર્યું હોય, બાપના પૈસાની મદત વિના, પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનું પલ્લું હોય તે તેની પાસે રેહે, ને બીજો ઉચકો આપે તે સમાર્ગે વાપરે.

૬. અમારી ન્યાતમાં મરનાર શખસને મા તથા ધણિયાણી વગર બીજું કોઈ નથી ત્યારે તેની મા વારસ થાય, તે મરી જાય ત્યારે વહુ વારસ.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હકછે, ને તે પણ આંધળો તથા લુલો તથા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય ત્યારે તે સબબમાં વારસો મળ્યો તેમાં કાંઇ અટકાવ નથી.

૮. બૈરી સૌભાગ્યવતી મરી જાય અથવા વિધવા થઇને મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંના વારસ સાસરિયાં થાય તથા લુગડું ઘરેણું તેના પિહેરિયાંનું હોય તે પિહેરિયાં લે.

૯. અમારી ન્યાતમાં એ બાબત નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતનો નથી, બ્રાહ્મણની ન્યાતનોછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ વટલી જાય ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી બાહાર કાહાડી મુકે તો તેને વારસો પોહોંચેછે.

ભાટિયા—જાદવવંશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૪.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય તો તેની બૈરી વારસ થાય, યા બૈરી ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, તથા દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય—એજ પ્રમાણે અમારી ન્યાતમાં રીતછે.

૨. બીજો જવાબ ઉપરના લખ્યા પ્રમાણે.

૩. એક શખસને મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે મરનાર શખસની બેહેન હોય તો તે વારસ થાય, અથવા બેહેન ન હોય તો મોસાળના કુળમાં જાય.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ તો વારસો તેના બાપના કુળમાં જાય, ને મરનાર બૈરીની બેહેન વારસ થાય.

૫. ભાઇઓ એકઠા એક ભાઇએ પોતાની જાત કમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા, બાપની મદત વગર, ને તે સંતાનરહિત મરી જાય તો તેની ધણિયાણી વારસ થાય.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે તેની મા તથા સ્ત્રી બંનો વારસ થાય.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તે ધણી આંધળો તથા લુલો અથવા બેહેરો—એ વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તે વારસો લે, તેમાં કોઈ અટકાવી શકે નહી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણીછે. તથા કોઇ બૈરી વિધવા થઇને મરી જાય તો તે બૈરી પોતે મુખત્યાર છે, ને કદાચ સાસુસસરામાં એકઠી રેહેતી હોય તો તે લે પેહેરામણી સુદ્ધાં.

૯. કોઈ છોકરી[ને] સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે ને પછી તે બૈરી મરી જાય ને બાપને ઘેરથી જે કાંઈ મળ્યું હોય તેનો વારસ તેનો ખાવિંદ.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તે કાંઈ અમારી ન્યાતમાં છે નહી તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઇ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતવાળા[એ] ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તે ધણીને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી બાહાર કાહડી મુકે તે વાત થઈ શકેછે. જે થઈ શકેછે તે થાય, તેથી વારસો ઉડી શકતો નથી.

ભાટિયા—લુવાણા તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૫.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય તો તેની સ્ત્રીને વારસો પોહોંચેછે, ને સ્ત્રી ન હોય તો દિકરી વારસ, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ, પણ એમાંથી કોઈ ન હોય તો ભાઈ તથા ભત્રીજાને પોહોંચેછે, ને ભાઇ ભત્રીજા ન હોય તો કુટુંબીને પોહોંચેછે.

૨. મરનાર શખસે વેહેચણ કરી હોય તો તેની બૈરીને વારસો પોહોંચેછે તો નહી પોહોંચ્યાનું કારણ શું લખીએ ?

૩. કોઇ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય તો તેની સ્ત્રી વારસ છે, ને સ્ત્રી ન હોય તો બેહેન તથા બેહેનના છોકરાને પોહોંચેછે, ને એ કોઈ ન હોય તો બાપના કુળમાં ભળે.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તો તે વારસાનો કુલ્લે માલ જે બાકી રહ્યો હોય તે પાછો બાપના કુળમાં જાય, પણ ધણીના કુળમાં જઈ શકે નહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ બાપના પૈસાની મદતવિના પોતાની જાત કમાઇથી પૈસા પેદા કર્યા, ને પછી સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે જંગમ માલની વારસ તેની સ્ત્રી છે, ને સ્થાવર માલ મરનારના ભાઈઓને પોહોંચેછે.

૬. મરનાર શખસની મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ નથી તો મરનારનો વારસો બંનેને બરાબર પોહોંચેછે.

૭. કોઈ આંધળો વા લુલો વા બેહેરો દોષવાળો છે, ને તેને કંઈ સ્ત્રી સંતાન નથી તો તેના હિસ્સામાંથી તેની પરવશી થાય તેવું કરવું.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તો તેને મોસાળાંવિગેરે પેહેરામણીમાં આવ્યું હોય તેનો તથા પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા મરી જાય તો તેનાં છોકરાં વારસ છે, ને છોકરાં ન હોય તો તેના કુટુંબી ક્રિયા કરે તે વારસો લે.

૯. આજ સુધી અમારામાં કોઈએ સકાંકણી બેસાડી નથી તો ઉત્તર શું લખીએ? જે કાંઇ શાસ્ત્રમાં હોય તે ખરૂં.

૧૦. અમો ભિક્ષુક નથી તેથી અમારે કંઈ વૃત્તિનો અધિકાર નહી; ને સ્થાવર માલ જુદા રહીને પેદા કર્યો છે તો તેની સ્ત્રીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને વટલ્યો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો છે તો ન્યાત કબુલ કરે ત્યાંસુધી વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. પોતાનો છોકરો લાયક અથવા નાલાયક હોય પણ બાપ ઘરમાંથી કાહાડી મુકી શકે નહી.

ભાટિયા—લુવાણા તડ બીજાવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૧૮૬.

૧. એજ સવાલ પ્રમાણે તથા શાસ્ત્ર પ્રમાણે અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે, જુદો નથી.

૨. વારસો પોહોંચેછે તો તેનો બીજો જવાબ શું લખીએ?

૩. બાપના કુળમાં જાય નહી, મોસાળના કુળમાં મરનારની બેહેન છે તો તે વારસ છે.

૪. મૈયત ખરચ વિગેરે કરતાં જે કાંઈ બાકી રહે તે તેના બાપના કુળમાં પાછું જાય.

૫. ભાઈ લે, પણ મરનારની સ્ત્રીનું ભરણપોષણ કરે, ને પલ્લું પોતાનું તે બાઇ પાસે રેહે.

૬. સાસુ વહુનો હક બરોબર છે, મળી સમજીને ચાલે.

૭. કાંઈ અટકાવ પડતો નથી, વારસો લઈ શકેછે.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરીનાં પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી, તથા વિધવા સ્ત્રીનો વારસ તેનો છોકરો તથા છોકરી હોય તે વારસ છે, ને પેહેરામણી વિગેરેની પણ એજ રીત છે.

૯. કન્યાદાનની સાથે જે કન્યાને પહેરાવીને દાન કર્યું તે તેના ધણીને લેવું ઘટેછે, ને છોકરૂં હોય તો તે લે.

૧૦. પોહોંચેછે.

૧૧. તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. ઘરમાંથી કાહાડી મુકી શકે છે, પણ વારસો ઉડતો નથી.

ભાટિયા—વ્હાવાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૭.

[આ અંકવાળાનો જવાબ ભાટિયા લુવાણા અંક ૧૮૬ જોડે મળેછે તેથી લખ્યો નથી.]

કાયસ્થ—વાલ્મિક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૧.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યા પછી અપુત્ર મરી જાય તો તેનો વારસ સવાલમાં લખ્યા મુજબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય.

૨. સવાલ પેહેલા પ્રમાણે શાસ્ત્ર મુજબ વારસ સ્ત્રીછે, પછી માથાઓળવાની શી દરકાર?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળે ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો તો તેની વારસ તેની સ્ત્રી, ને તે નહોય તો તેની બેહેન થાય, ને તે ન હોય તો તે માલ પાછો મરનારના મોસાળના કુળમાં જાય, પણ તેના બાપના કુળમાં તે માલ જાય નહી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની તરફથી વારસો મળે–સ્થાવર અથવા જંગમ–ને પછી સ્ત્રી સંતાનરહિત મરી જાય તો તે માલ તેના બાપના કુળમાં જશે, મગર કૃષ્ણાર્પણ કર્યો હોય તે બાપના કુળમાં જાય નહી.

૫. અગર કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓમાં એકઠો રહીને પોતાની જાતમેહનતથી બાપના પૈસાની મદતવિના કમાયો હોય, ને પછી તે શખસ અપુત્ર મરી જાય તો તેનો વારસો તેનો ભાઈ લે સહી, સ્ત્રી લે નહી, પણ સ્ત્રીને અન્નવસ્ત્ર તથા ખરચ ધણીની હુર્મત પ્રમાણે મળે ને ધર્મનિમને પણ મળે, હિસ્સો મળે નહી.

૬. કોઈ મરનાર શખસને સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ સગું ન હોય તો તેની વારસ તેની સ્ત્રી થાય, પણ તેની માનું ભરણપોષણ સારી પેઠે કરવું જોઈએ.

૭. ખરો વારસ આંધળો તથા લુલો વિગેરે દોષ ભરેલો હોય તેને વારસો લેવામાં કાંઈ અટકાવ પડતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા સ્ત્રી મરી જાય તો તેનાં પલ્લાં વિગેરે સર્વે તેના ધણીના કુળમાં જાય.

૯. સકાંકણી બેસાડયા પછી તે સ્ત્રી મરી જાય તો તેના પલ્લાં વિગેરેનો વારસ તેનો ધણી છે.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઇ શખસ પતિત થયાથી ન્યાતબાહાર રહ્યા પછી વારસો લઈ શકે નહી.

૧૨. છોકરો નાલાયક હોય તેને ઘરમાંથી કાહાડી શકાય સહી, પણ તેનો વારસો ઉડે નહી.

કાયસ્થ–માથુરનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૨.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને જુદો રહ્યો હોય ને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની બૈરી વારસ છે. ને તે ન હોય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને વારસો પોહોંચેછે તે વારસ થાય.

૨. બૈરી વારસ છે તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને પોતાના બાપને ઘેર વારસો લઇને આવ્યો હોય ને સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે વારસો મોસાળના કુળમાં જાય નહી, ને તે માલ લઈને પોતાના મોસાળમાં રેહે તો તે વારસાનો માલ મોસાળના કુળમાં જાય, પણ બેહેન વારસ થાય નહી, ને મોસાળના કુળમાં કોઈ ન હોય ત્યારે બેહેન વારસ થાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરીને પોતાના બાપનો વારસો સ્થાવર જંગમ વિગેરે મળ્યો ને સંતાન રહિત મરી જાય તો તે વારસો મોસાળના કુળમાં જાય.

૫. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓએ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસો પેદા કર્યો હોય, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો ભાઇનેજ પોહોંચે, સ્ત્રીને જે કાંઈ પોતાની હૈયાતિમાં આપ્યું હોય તે સ્ત્રી પાસે રેહે ને તે સ્ત્રીનું ભરણપોષણ ભાઈઓ કરે, ન કરે તો તે પેદા કીધેલા માલ ઉપર સ્ત્રીનો હક્ક છે.

૬. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય કોઈ બીજું વારસ નથી તો મરનાર શખસની મા વારસ થાય, ને મરનારની સ્ત્રીનું ભરણપોષણ કરે.

૭. ને કોઇ શખસ આંધળો વિગેરે હોય તો વારસો લેવામાં કાંઇ અટકાવ નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા મરી જાય ને તેની પાસે જે કાંઈ માલ હોય તે સાસરાવાળા લે.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે ને તે મરી જાય ત્યારે જે કાંઇ આપેલું હોય તે વરવાળો લે, બાપ પાછું લે નહી.

૧૦. ગોરપદું તથા વતન વિગેરે સ્થાવર અથવા જંગમ માલનો વારસો તો બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો હોય ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકયો ત્યારે તે વારસ શી રીતે થાય? તેને પોહોંચતું નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં નાલાયકને કાહાડી મેલતા નથી તો વારસો શી રીતે ઉડે?

બ્રહ્મક્ષત્રી—નાતરાવાળા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૪.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય તો તેની બૈરી વારસ થાય છે, ને કદાપી બૈરી ન હોય ને તે મરનાર મરદનો ભાઈ તથા ભત્રીજો હોય તો તે વારસ થાય છે, ને ભાઈ ભત્રીજો ન હોય તો નાચાર, પણ તે મરનારની દિકરી હોય તો પોતાના માબાપનું ઉત્તરસાધન કરે ને વધે તો તે છોકરી રાખે, પણ પિત્રાઈ હોય તો શ્રાદ્ધ વિગેરે કરવાનો અધિકાર પિત્રાઈઓનોછે. દિકરી મજકુર પિત્રાઈઓની મસલતથી પોતાના માબાપનું ઉત્તરસાધન કરે. અગર છોકરીના માબાપ પોતાની હૈયાતિમાં પોતાની છોકરીને કૃષ્ણાર્પણ કરીને પોતાને હાથે આપે તો આપી શકેછે.

૨. મરનાર શખસે વેહેચણ કરી હોય તો તેની બૈરીનો વારસો પોહોંચેછે ને માથાઓળવો આપવાનો અમારી ન્યાતમાં કાંઈ ચાલ નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળેછે ને સંતાનરહિત મરી જાય તો તે વારસનો હક પોતાના બાપના કુળમાં ભળે, પણ તેની બેહેનના સાસરાના કુળમાં ભળી શકતો નથી.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર યા જંગમ—ને તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈને તે બૈરીના વારસામાંનો કાંઈ માલ બાકી રહ્યો હોય તો અલબતે તે બૈરીના બાપના કુળમાં જે બાકી રહ્યું હોય તે જાય.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસો પેદા કર્યો હોય તો બંનો ભાઈનો હક બરાબર છે, જુદો નથી, ને મરનારની સ્ત્રી તે મરનારના હકમાં બેઠી રેહે તો તેને ભરણપોષણ પોતાના ઘરની સંપત પ્રમાણે આપવું જરૂર છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી તો તેની મીલકત વિગેરેનો વારસામાં હક—તેની મા તથા સ્ત્રી બેહુનો હક બરાબર છે.

૭. આંધળો વા લુલો વિગેરે હોય ને તેને વારસાનો હક હોય તો તે વારસો લઈ શકેછે, અટકાવ કાંઈ પડતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તો તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે ને વિધવા બૈરી મરે ને તેનાં છોકરાં હોય તો પલ્લાંનો હક છોકરાંનો છે, છોકરાં ન હોય તો તેના ધણીનો લગતો સગો હોય તેનો હકછે. ને મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણી પાછી લેવાનું કાંઇ મુકરર નથી, તરફેણની રાજી પ્રમાણે થાયછે.

૯. સકાંકણી બેસાડી હોય ને તે મરે ત્યારે તેના બાપે જે પલ્લું આપ્યું હોય તે મરનાર શખસના છોકરાંને પલ્લું પોહોંચેછે, ને અગર છોકરાં નહી હોય તો તેના મૈયત ખરચમાં જાય છે, પણ કાંઈ મુકરર નથી.

૧૦. અમો ભિક્ષુક નથી તેથી અમારે કાંઈ વૃત્તિનો અધિકાર નહી, ને વારસા બાબતનો જવાબ એ છે જે સ્થાવર માલ પોતાના ધણીએ જુદો રહીને પેદા કર્યો હોય તો તેની ધણિયાણીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને વટલ્યો ને ન્યાતે ન્યાતબહાર મુક્યો હોય તેને વારસો પોહોંચે યા ન પોહોંચે તે તો ધર્મશાસ્ત્રમાં લખ્યું હોય તે ખરૂં.

૧૨. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને પોતાના ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો બાપ જીવતાં મુખત્યાર છે, પણ જ્યારે કે છોકરાનો બાપ મરી જાય ત્યારે તે છોકરા શિવાય બીજો કોઈ વારસ થઈ શકતો નથી, કાંયજે મરનાર શખસનું સૂતક વિગેરે ક્રિયાનું કર્મ છોકરાને કરવું જરૂર છે.

કણબી—કડવા કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૦.

૧. કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓ સાથે વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનાર શખસની બૈરી વારસ થાય, ને તે મુઆ પછી મરનાર ધણીના ભાઈ ભત્રીજા તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી વારસ થાય. ને દિકરીને તથા બેહેનને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય ને મરનાર શખસની બૈરી નાતરે જાય ત્યારે બૈરીને વારસો પોહોંચતો નથી. ઉપરના લખેલા પ્રમાણે વારસોને એકએક પછી દરજ્જા પ્રમાણે વારસો પોહોંચેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળનો વારસો કોઈ શખસને પોહોંચતો નથી.

૪. એ માર્ગ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસો પેદા કર્યો હોય ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય તેનો વારસો મરનારની બૈરીને પોહોંચતો નથી.

૬. કોઈ શખસ પોતાની માંને તથા બૈરીને મુકીને મરી જાય ને તેને કોઈ બીજો વારસ ન હોય ત્યારે મરનારની મા વારસ થાય, ને તે મુઆ પછી બૈરી વારસ થાય-નાતરે ન ગઈ હોય ત્યારે થાય.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હકછે, ને તે આંધળા વિગેરે હરેક ખોડવાળો હોય ને તે શખસને બીજા કોઈ સગા ભાઈ ન હોય ત્યારે તેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઈ બૈરી સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે એ બન્નેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાંછે.

૯. જે છોકરીને પરણાવતી વખત બાપે જે ઘરેણું આપ્યું હોય ને તે પછી બૈરી મરી જાય ને તેને છોકરાં ન હોય ત્યારે બાપે જે ઘરેણું આપ્યું હોય તે બાપ પાછું લે ને પેહેરામણીમાં જે કાંઇ માલ જેને આપ્યો લીધો હોય તે માલ તેનો છે, પાછો ફરતો નથી.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ અમારી કોઇ ઉપર નથી, ને વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. વટલી ગયા શખસને વારસો પોહોંચતો નથી. પણ જ્યારે કે ન્યાતના લોક તેને પાછો ન્યાતમાં લે ત્યારે તેનો વારસો પોહોંચેછે.

૧૨. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી જુદો કાહાડે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

કણબી-દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૨.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને છોકરાં વગરનો મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે નહી જાય તો તે વારસ, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને દિકરી નહી હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે નહી હોય તો મરનાર શખસના ભાઈ વિગેરે પાસેના જે કુટુંબી હોયતો તે વારસ થાય, ને તે ન હોય તો ન્યાત વારસ થાય, એ ચાલછે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરી નાતરે ન જાય તો તેને વારસો પોહોંચેછે.

૩. કોઇને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે શખસ છોકરાં વગરનો મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ મોસાળના કુટુંબી હોય તો તે લેછે, ને તે ન હોય તો બાપના કુળમાં રેહેછે.

૪. તે માલ તેના ધણીના કુળમાં રેહેછે.

૫. ત્યારે તેનો વારસો તેની ધણિયાણી લેછે, નાતરે ન જાય તો.

૬. અમારામાં મા છતાં ધણિયાણી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી તથા રાંડેલી બૈરી મરી જાયછે ત્યારે તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાંછે, ને કારવેહેવાર પણ તેજ કરે.

૯. સકાંકણી એસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારામાં વટલેલાને વારસો પોહોંચેછે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને કાહાડી મુકે તેથી વારસાપણાંમાંથી ખારજ થઈ શકતો નથી.

કણબી-કડવા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૭

૧. કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓ સાથે વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે મરનારની બૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનારના સગા ભાઈભત્રીજા વારસ થાય, ને પછી તો મરનાર ધણી જીવતાં ગમે તેને આપવામાં સુખત્યારછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય ને મરનાર શખસની બૈરી નાતરે જાય ત્યારે બૈરીને વારસો પોહોંચતો નથી. ઉપરના લખેલા પ્રમાણે વારસોને એક એક પછી દરજ્જા પ્રમાણે વારસો પોહોંચેછે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે મરનારની બેહેન વારસ થાય, અગર બેહેન ન હોય તો મરનારના કુળવાળા વારસ થાય.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે બાઈ સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે મરનાર બાઈ જીવતાં જેને આપી જાય તે વારસ થાયછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યા હોય ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય તેનો વારસો બૈરીને પોહોંચતો નથી, પણ બાઇનું ભરણપોષણ કરે, ને પલ્લુ બાઈ પાસે રેહે.

૬. કોઈ શખસ પોતાની માને તથા બૈરીને મુકીને મરી જાય ને તેનો કોઈ બીજો વારસ ન હોય ત્યારે મરનારની મા વારસ થાય. ને તે મુઆ પછી બૈરી વારસ થાય—નાતરે ન ગઈ હોય ત્યારે થાય.

૭. કોઇ શખસનો વારસો લેવાનો હકછે, ને તે આંધળા વિગેરે હરેક ખોડવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, ને તે વારસો કોઈ પોતાના ઇતબારી માણસને ઘેર અનામત મુકે ને તેમાંથી ભરણપોષણ કરે.

૮. કોઈ બૈરી સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા થઇને મરી જાય ત્યારે એહુના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાંછે; ને મોસાળામાં ચાંદલો કરીને તથા રીતનું જે કાંઈ બૈરીને મળે તે ઉપર પણ સાસરિયાંનો હકછે, પણ બીજાં ઘરેણાં પિહેરિયાંએ કીધાં હોય તે ઉપર પિહેરિયાંનો હકછે.

૯. જે છોકરીને પરણાવતી વખત બાપે જે ઘરેણું આપ્યું હોય ને તે પછી બૈરી મરી જાય ને તેને છોકરા ન હોય ત્યારે બાપે જે ઘરેણું આપ્યું હોય (ને) તે બાપ પાછું લે, ને પેહેરામણીમાં જે કાંઈ માલ જેને આપ્યો લીધો હોય તે માલ તેનો પાછો ફરતો નથી.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ અમારી કોઈ ઉપર નથી, નેવતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. વટલી ગયા શખસને વારસો પોહોંચતો નથી, પણ જ્યારે કે ન્યાતના લોક પાછો તેને ન્યાતમાં લે ત્યારે તેને વારસો પોહોંચેછે.

૧૨. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી જુદો કાહાડે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

કંસારા—તળબદા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૬.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તો શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે મરનારની બૈરી વારસ થઈ શકેછે, ને અગર તે ન હોય તો દિકરી વારસ થઇ શકેછે, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થઈ શકેછે, ને તે ન હોય તો ભાઈભત્રીજા વારસ થઇ શકેછે, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ, ને પિત્રાઇમાં કોઇ ન હોય તો પંચ વારસ થાયછે. એ અમારી ન્યાતમાં માર્ગ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરીને વારસો નહી પોહોંચે તેનો જીકર તો એ છે જે બૈરી નાતરે જાય ત્યારે તો મરનાર શખસના વારસો હોય તેને એ વારસો આપીને નાતરે જાયછે, ને અગર વારસો નહી હોય તો તે બૈરી પંચાયતને પોતીકા ધણીનો જે માલ હોય તે આપીને નાતરે જઈ શકેછે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની બેહેન વારસ થાયછે, ને બેહેન ન હોય તો બાપના કુળમાં રેહેછે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પાછો પોતાના બાપના કુળમાં જાયછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યાછે, બાપના પૈસાની મદત વિના, ને પછી તે પેદા કરનાર સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો મરનાર શખસનો ભાઇ લઈ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

શકેછે ને તેની ધણિયાણીને ઘરમાં રાખીને ખોરાકી-પોશાકી આપેછે, ને તે નાતરે જાય તો મરનાર શખ્સની સ્ત્રીનો હક તેમાં કાંઈ નથી.

૬. મરનાર શખ્સને સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે તો મા વારસ છે, ને મા મુઆ પછી વહુ વારસ છે.

૭. કોઈ શખ્સને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે આંધળા વિગેરે હરતરેહના દોષવાળો હોય પણ તેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે એ બંનો વાતમાં પલ્લાંના વારસ તો તેના સાસરિયાંછે, ને પલ્લાં શિવાય મોસાળા વિગેરે પેહેરામણીમાં જે કાંઈ છોકરીને આપ્યું હોય તે પિહેરિયાં પાછું લેછે.

૯. સકાંકણીનો અમારામાં ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. ગોરપદાંની વૃત્તિનો અમારામાં ચાલ નથી, ને બીજા સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખ્સ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તે ન્યાતમાં આવે તો વારસો લઈ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખ્સ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે, પણ તેનો વારસો ઉઠી શકતો નથી.

કંસારા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "બ." અંક ૧૬૯.

૧. કોઈ શખ્સ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તો જે પ્રમાણે શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે તે મુજબ મરનારની બૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થઈ શકેછે, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થઈ શકેછે, ને તે ન હોય તો મરનારનો ભાઈ વારસ થઈ શકેછે, ને તે ન હોય તો ભત્રીજા વારસ થઈ શકેછે, એવી રીત અમારામાં છે, ને જે વારસ થાય તેની ક્રિયાનો ખરચ તે કરે.

૨. મરનારની બૈરીને વારસો પોહોંચતો નથી તેનું કારણ એ જે તે બૈરી નાતરે ન જાય ત્યાંસુધી તેને વારસો પોહોંચેછે, ને નાતરે જાય ત્યારે તેના વારસને તમામ વારસો દોરોદશી સુધી હવાલે કરીને નાતરું કરે.

૩. કોઈ શખ્સને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે મોસાળના માલનો વારસો—તેનો ભાઈ ન હોય તો તેની બેહેન વારસ થાયછે, ને બેહેન ન હોય તો તેના બાપના કુળમાં વારસો રેહેછે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ પાછો પોતાના બાપના કુળમાં જાયછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યાછે, બાપના પૈસાની મદત વિના, ને પછી તે પેદા કરનાર સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેની બૈરી એકઠી રેહે તો તેના દિયેર જેઠ તેનું પાલણ કરે, ને અગર તે બૈરી જુદી રેહે ને નાતરે ન જાય તો પોતાના ધણીનો હિસ્સો લઇ શકેછે; પણ તે બૈરીથી તે માલમાંથી ગેરસિરસ્તે ખરચાય નહી, ને અગર ખરચ કરે તો તેમાં તેના જેઠ દિયેર અટકાવ કરી શકેછે; ને તે બૈરી નાતરે જાય ત્યારે તે વારસો જેઠ તથા દિયેરને આપીને નાતરે જઈ શકેછે.

૬. મરનાર શખ્સની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઇ નથી ત્યારે તો મા વારસ થાયછે ને મા મુઆ પછી વહુ વારસ છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરે હરેક દોષવાળો હોય તેને વારસો લેવામાં કાંઇ અટકાવ થતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઇને મરી જાય ત્યારે એ બંનો વાતમાં પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાંછે, ને પલ્લાં વગર જે કાંઇ રીતભાત કરી હોય તે પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ અમારામાં નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૧. જે શખસ વટલી ગયો હોય ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય તેને વારસો પોહોંચતો નથી, ન્યાતવાળા ન્યાતમાં લે તો તે વારસો લઈ શકેછે.

૧૨. કોઇ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયકીના સબબથી ઘરમાંથી કાહાડી મુક્યો હોય તેથી તેનો વારસો બાપની મીલકતમાંથી ઉઠતો નથી.

ભાવસાર–છીપા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૭.

૧. કોઇ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે મરનારની બૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તોપણ મરનાર શખસની બૈરી(ને વારસ) ઉપરના લખ્યા પ્રમાણે તથા ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ તો છે, ને માથાઓળવાની તો અમારામાં રીત નથી, ને માથાઓળવાનું અમે કાંઇ જાણતા પણ નથી.

૩. એક શખસને મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો તેનું તો ધર્મશાસ્ત્રથી જેને વારસો પોહોંચે તેને મળે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો–સ્થાવર યા જંગમ–ને પછી તે બૈરી સંતાન રહિત મરી ગઈ ત્યારે માલનો વારસ ધર્મશાસ્ત્રમાં ઠરે તે લે.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યાછે, બાપના પૈસાની મદતવિના, પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેના વારસાનું એ છે જે સૌ ભાઇઓમાં એકઠા હોય ને પેદા કર્યું હોય ત્યારે સર્વે ભાગિયા બરાબર, કદાચ ભાઇઓથી જુદો રહીને પૈસા પેદા કર્યા હોય તો તેની સ્ત્રી વારસ છે.

૬. કોઈ શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસનો વારસ ધર્મશાસ્ત્રમાં ઠરે તે પ્રમાણે બંનેને પાળ્યામાં આવે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે તે પણ આંધળો તથા લુલો અથવા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહ હોય પણ તે હિસ્સેદાર, તેનો વારસો ખોટો થતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઇને મરી જાય ત્યારે એ બંનો વાતમાં પલ્લાંના વારસ તો સાસરિયાં છે, મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આવ્યું હોય તે પાછું આપવામાં અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપે–એ સકાંકણી પરણાવવાનો અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી ને કન્યાદાનમાં જે આપ્યું હોય તે પાછું લેવાતું નથી.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર તો ધર્મશાસ્ત્રમાં જે ઠરે તે પ્રમાણે ચાલ્યામાં આવે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેનો હક તો ન્યાતિ સિરસ્તા પ્રમાણે કર્યામાં આવે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે એવી વાત હોય તેથી તેનો હક ખોટો થતો નથી.

ભાવસાર–શ્રાવક સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૯.

૧. કોઇ શખસ ભાઈઓથી વરવેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની ધણિયાણી વારસ થાય–જો નાતરે ન જાય તો; ને તે ન હોય તો મરનાર શખસનો ભાઇ વારસ, ને ભાઈ ન હોય તો ભત્રીજો વારસ, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસની છોકરી વારસ થાય; ને છોકરી ન હોય તો છોકરીનો છોકરો વારસ થાય, એવી રીત અમારામાં છે. ને જે વારસો લે તે મરનાર શખસની પછવાડી ખરચ કરે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરીને વારસો પોહોંચેછે–જો નાતરે ન જાય તોએપણ માથાઓળવો આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૩. કોઇ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી તથા બેહેન બન્નો બરાબર વારસ થાય. ને

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ધણિયાણી ન હોય તથા નાતરે જાય તો તમામ માલની વારસ બેહેન છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરીને બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે બાપનાં કુળમાં જાય; ને તે બાપના કુળવાળા ગોરણીનું નિમિત્ત કરીને ખરચેછે.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય, બાપના પૈસાની મદદવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી લઈ શકેછે, જો નાતરે ન જાય તો.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા હોય ત્યાંલગી તો સ્ત્રી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે પણ વટલેલાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય ત્યારે તેનાં પલ્લાંનો ધણી વારસ ને વિધવાનો તો દિયેર અથવા જેઠ હોય તે લે, ને તે નહી હોય તો તેની પછવાડી ખરચ થાય.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી એસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં (કાંઈ) વૃત્તિ તથા વતનનો કાંઈ ચાલ નથી.

૧૧. કોઈ શખસને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકયો છે ને તે ન્યાતમાં આવેછે ને પછી વારસો લઇ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકેછે ને તે શખસ પછી સમજીને ત્યારપછી પોતાના ભાગિયા પાસે વારસો લઈ શકેછે.

ભાવસાર—શ્રાવકનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૦.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની ધણિયાણી વારસ થાય—જો નાતરે ન જાય તો—ને તે ન હોય તો મરનાર શખસનો ભાઈ વારસ, ને ભાઈ ન હોય તો ભત્રીજો વારસ, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસની છોકરી વારસ થાય, ને છોકરી ન હોય તો છોકરીનો છોકરો વારસ થાય, એવી રીત અમારામાં છે. ને જે વારસો લે તે મરનાર શખસની પછવાડી ખરચ કરે.

૨. 'ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરીને વારસોજ પોહોંચેછે—જો નાતરે ન જાય તો; પણ માથાઓળવો આપવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી તથા બેહેન બંનો બરાબર વારસ થાય, ને ધણિયાણી ન હોય તથા નાતરે જાય તો તમામ માલની વારસ બેહેનછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરીને બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે બાપના કુળમાં જાય, ને તે બાપના કુળવાળા ગોરણીનું નિમિત્ત કરીને ખરચેછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય, બાપના પૈસાની મદદવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી લૈ શકેછે, જો નાતરે ન જાય તો.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા હોય ત્યાં લગી તો સ્ત્રી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે, પણ વટલેલાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંનો ધણી વારસ, ને વિધવાનો તો દિયેર અથવા જેઠ હોય તે લે, ને તે નહી હોય તો તેની પછવાડી ખરચ થાય.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી એસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં કાંઇ વૃત્તિ તથા વતનનો (કાંઇ) ચાલ નથી.

૧૧. કોઇ શખસને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકયોછે ને તે ન્યાતમાં આવેછે ને પછી વારસો લઈ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જા-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકેછે ને તે શખસ પછી સમજીને ત્યારપછી પોતાના ભાગિયા પાસે વારસો લઇ શકેછે.

ભાવસાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને ફારગતી કરીને અપુત્ર મરી જાય ને દિકરો ન હોય તો મરનારની ધણિયાણી વારસ રેહે ત્યાંસુધી વારસ થાય, ને નાતરે જાય તથા મરી જાય ત્યારે દિકરી વારસ છે, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ છે, ને દિકરીનો દિકરો ન હોય તો કુટુંબી વારસ છે, ને કુટુંબી ન હોય તો પંચાત વારસ છે, જેનું કોઈ નથી તેના; ને ફારગતી નથી થઈ ત્યારે ભાઈ વારસ છે, ને દિકરીનો સાસરવાસાનો હક છે. મરનારની બૈરીને રોટલાનો હક પોહોંચેછે, ને હિસ્સો લઈ શકતી નથી, શામાટે જે નાતરે જાયછે તેથી મરનારનો ભાઈ ભરણપોષણ પણ કરે, ને ઉત્તરસાધન કરેછે. નાતરે જવાના સબબથી હિસ્સો લઈ શકતી નથી, વારસુ લેવાનો જેનો હક છે તે શખસ ઉત્તરસાધન પણ કરે.

૨. નાતરે જાયછે તે સબબથી હિસ્સો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળનો વારસો મળ્યો ને તે વારસાનો લેનારો સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે મરનારની બેહેનનો હક છે, ને બેહેન ન હોય તો મોસાળના કુળવાળાનો હક છે.

૪. વારસાની લેનારી સંતાનરહિત મરી જાય તો પાછો પિહેરના કુળવાળાનો હક છે.

૫. એકઠા રહ્યાના સબબથી ધણિયાણીનો હિસ્સો સરખો છે, પણ હિસ્સો લઈ શકતી નથી, શામાટે જે નાતરે જાય છે તેથી, ને રેહે ત્યાંસુધી ભરણપોષણનો હક છે.

૬. સાસુ વારસ છે, ને વહુનો હક ભરણપોષણનો છે. સાસુ મુએથી વહુ વારસ છે.

૭. દોષના સબબથી હિસ્સો આપવામાં આવે નહી, પણ હિસ્સો ઉઠી શકતો નથી. હિસ્સેદારો તેનું ભરણપોષણ ઘરમાં રાખીને કરે.

૮. સૌભાગ્યવતીના પલ્લાંનો વારસ ધણી છે, ને વિધવાના પલ્લાંનો વારસ ધણીનો વારસ હોય તેનો હક છે, ને બંને જણના પિહેરનું હોય તેનો હક પિહેરિયાંનો છે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. સ્થાવર તથા જંગમનો વારસો બૈરી લઈ શકતી નથી, શામાટે જે નાતરે જાય છે તેથી.

૧૧. પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તો હિસ્સો લઈ શકે નહી.

૧૨. નાલાયક દિકરાનો હિસ્સો ઉઠી શકતો નથી, ને ન્યાતમાં દાખલ ન હોય તો હિસ્સો લઈ શકતો નથી.

સોની—ત્રાગડ જાવિયાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૪૦.

૧. અપુત્ર મરી જાય તેની ધણિયાણી વારસ છે. તે ન હોય તો દિકરી થાય, તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાયછે.

૨. એનો જવાબ ઉપલી કલમમાં છે, વારસ થાયછે તો શું લખીએ ?

૩. સંતાનરહિત મુઓ ને મોસાળનો માલ છે તો તેની બેહેન વારસ થાય.

૪. બૈરીને પોતાના બાપનો વારસો મળ્યો ને તે મરી ગઈ તો તેનો વારસ તેનો ધણી—બાઈને ધર્મ વિગેરે કરતાં વધ્યું હોય તેનો થાય, ને તેની પછવાડી ખરચ કરે, ને ન કરે તો પંચ કરાવે સહી.

૫. એકઠા છતાં એક ભાઈએ પેદા કર્યું ત્યારે ભાગ વેહેચતી વખત સર્વે ભાગિયા બરાબર છે, ને તેની ધણિયાણી પણ બરાબર ખરી, પણ ગેરવાજબી ખરચ નહી થાય, ને પિહેર પણ ન લઈ જવાય.

૬. વારસ તો સાસુ છે, પણ સાસુથી ગેરવાજબી ખરચ થાય નહી, શાવાસ્તે જે તે મુઆ પછી તેની વહુ વારસ છે, ને તેનો તેટલો માલ હોય તો ન્યાતસિરસ્તા પ્રમાણે ખરચ કરે, ને સાસુનું તથા વહુનું સ્થાવર માલમાં એવું ધણીપદું નથી જે ગેરવાજબી દાનધર્મ ને વિક્રય કરે—આપત્તિ શિવાય; શાવાસ્તે જે વહુ મુઆ પછી તેની નણંદ વારસછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૭. આંધળા વિગેરેને બરાબર હિસ્સો મળેછે, ને કદાપિ માલ નહી હોય તો તેને સર્વે મળીને પાળેછે.

૮. સૌભાગ્યવતીનો વારસ ધણી છે, ને રાંડેલીનો વારસ તો દિયેર જેઠ વિગેરે હોય તે લે, ને મોસાળા વિગેરે આવ્યું હોય તે તેની પછવાડી ધર્મ કરે.

૯. સકાંકણી છોકરીને બેસાડીને કન્યાદાન આપે તો તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે, જો ઘરેણાં સાથે બેસાડીને દાન આપ્યું હોય તો.

૧૦. ગોરપદાં વિગેરેનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૧. ....

૧૨. દિકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડે તો તેનો બાપ મુઆ પછીનો વારસો પોહોંચેછે.

સોની-ત્રાગડ વરાછીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૦૫.

*૮. સૌભાગ્યવતીનો વારસ ધણીછે, ને રાંડેલીનો વારસ તો દિયેર જેઠ વિગેરે હોય તે લે, ને મોસાળાં વિગેરે આવ્યું હોય તે તેની પછવાડી ધર્મ કરે. "આ કલમ નીચે તપસીલવાર લખીછે તે મંજુરછે."

૧૧. પતિતને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકે તોપણ વારસો ઉઠતો નથી.

---

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે. અગર વિધવા બૈરી પોતાના પિહેરમાં રહીને મરી જાય તો તેનાં પિહેરિયાં તેનો દાહાડોપાણી કરે, ને પલ્લું પણ તેજ રાખે. ને અગર પલ્લું સાસરિયાંને આપે તો સાસરિયાં દાહાડોપાણી કરે.

સોની-શ્રીમાળી ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૨૭.

૪. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે તેની બૈરીને વારસો પોહોંચેછે, ને તે ન હોય ત્યારે દિકરીને વારસો પોહોંચે, ને તે ન હોય ત્યારે દિકરીના દિકરાને વારસો પોહોંચેછે, ને તેમાંનું કોઈ જ્યારે ન હોય ને કદાપિ બાઇ છોકરાવિનાની હોય ત્યારે તે બાઈ પોતાના ધણીના સર્વે ભાઈને બરાબર વેહેચી આપે, ને કદાપિ તે બૈરી આપ્યાવિના મરી ગઈ ત્યારે તો તેનો માલ સર્વે બરાબર વેહેચી લે, ને તેની ક્રિયાનો ખરચ પણ તે કરે, ને ક્રિયાનો ખરચ સર્વે ન કરે તો પંચના લોક તે માલને અટકાવી શકેછે, ને જે કોઈ ભાગદાર ક્રિયાનો ખરચ કરવા નીકળે તો તે મરનારનો સર્વે માલ તે ક્રિયાનો ખરચના કરનારને હવાલે કરે.

૨. ઉપરના લખેલા પ્રમાણે મરનારની બૈરીને વારસોજ પોહોંચેછે તો તેને માથાઓળવાનું શું લખીએ ?

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સ્ત્રીરહિત તથા સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની બેહેન વારસ થાય, ને બેહેન નહી હોય તો તેના છોકરાં વારસ થાય, ને પછી તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય. ને કોઈજ ન હોય તો પંચ વારસ.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે બૈરી છોકરાંવિનાની મરી ગઈ ત્યારે તેનો માલ બાપના નજીકના સગાંમાં જાય, ને તે ન હોય તો તેનો ધણી વારસ થાય.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી તથા ભાઈઓ સર્વે બરાબર વેહેચી લે.

૬. કોઈ મરનાર શખસને સ્ત્રી તથા મા છે તો તે બંનેને બરાબર વારસો પોહોંચેછે પણ તે માલ(ને) ગેરમુનાસફ તફરકે થાય નહી, શાવાસ્તે કે એક મુઆ પછી એક વારસ છે.

૭. આંધળાવિગેરેને વારસો પોહોંચેછે તો અટકાવનું શું લખીએ ?

૮. સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા બૈરી મરી જાય ત્યારે સૌભાગ્યવતી બૈરીના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા બૈરીના પલ્લાંના વારસ તેના ધણીના વારસ થયા હોય તે થાય, ને તેનો માલ મરનારની પછવાડી ખરચ કરે; ને પેહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૪૦ વાળાના સાથે મળેછે તેથી જે કલમોમાં તફાવતછે તેજ માત્ર લખીછે.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, ને એમ કરતાં કોઈ બેસાડે ને પછી તે બૈરી મરી ગઈ ત્યારે તેને જે માલ આપ્યો હોય તે તેનો બાપ પંચના લોકની હજુર તેની પછવાડી ધર્મ કરે.

૧૦. ગોરપદું અમે લોક કરતા નથી, ને વૃત્તિ તથા વતન અમારામાં નથી, વાસ્તે એનો જવાબ શું લખીએ?

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો, એવો કે ફરી થકી ન્યાતમાં આવી શકતો નથી ને હિંદુના ધર્મમાં પણ આવી શકતો નથી તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ(ના) છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે પણ તેને વારસો પોહોંચેછે.

સોની—મુળેહરીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૩૪.

૧. જે શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના માલનો વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે જેને પોહોંચે તે લે.

૨. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૩. જે શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલના વારસ તેના બાપના કુળવાળા થાયછે, મોસાળમાં પાછો જતો નથી.

૪. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. એનો જવાબ નંબર ૬ ની કલમ ૪ પ્રમાણે.

૬. મરનારની મા હોય ત્યાં સુધી તો તે વારસ છે, ને મા નહી હોય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય.

૭. અમારામાં આંધળો તથા લુલો વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, અટકાવ થતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી યા વિધવા બૈરી મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લું જે હોય તે તેના સાસરિયાં લે, ને તેનો દાહાડોપાણી પણ તેજ કરેછે.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૦. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૧. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને ઘરમાંથી કહાડી મુકે તેથી તેનો વારસો ઉડતો નથી.

સોની—દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે ચાલવું એ વતરોગ કાંઈ બીજો ચાલ છે નહી.

૨. માથાઓળવાનો ચાલ નથી, બાઈ ધર્મથી રેહે તો વારસનામાં એકઠી રહીને રોટલા ખાય ને મરે ત્યારે પલ્લાંની જનસ હોય તેથી દાહાડો થાય.

૩. મોસાળનો વારસો મળ્યોછે તે પછી સંતાન રહિત મરી ગયો તો તે વારસો મોસાળનો છે, તેનો બેહેનનો હક છે.

૪. વારસાની લેનારી સંતાનરહિત મરી ગઈ તો પાછું પિહેરના કુળમાં જાય.

૫ ભાઇઓ છતાં એકઠા રહીને પોતે જાતે આપકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા તેમાં હક ભાઈનો છે, ને બાઈની પાસે પલ્લું રેહે, ને વારસ છે તે ભરણપોષણ કરે.

૬. મરનારની માતા વારસ છે, ને સાસુ વહુ સમજીને પોતાનું ભરણપોષણ કરે; ને સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસ છે.

૭. એનો જવાબ અન્નવસ્ત્રની પેહેલી કલમ પ્રમાણે છે.

૮. સૌભાગ્યવતીના પલ્લાંનો વારસ તો ધણી છે, ને વિધવાના પલ્લાંનો વારસ તો મરનાર ધણીનો વારસ હોય તેનો હક છે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૦. વારસો જેને પોહોંચેછે તેને સ્થાવરનો પણ પોહોંચેછે ને જંગમનો પણ પોહોંચેછે; ને નથી પોહોંચતો તો કાંઈએ નહી પોહોંચે.

૧૧. ન્યાતે ત્યાગ કરેલો શખસ તો નથી, ને ન્યાતમાં દાખલ થાય તો હિસ્સો ઉઠી શકતો નથી.

૧૨. નાલાયકનો વારસો ઉઠી શકતો નથી, ને ન્યાતમાં દાખલ ન હોય તો લઈ શકે નહી.

સોની—શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૬૦.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખ્યુંછે જે મરનાર

શખસની બૈરી વારસ થાય, તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય એવો તમારી ન્યાતમાં ચાલ છે કે કંઈ જુદો માર્ગ છે ? તે વિગતવાર હરએક વારસ કેમ થાય તે લખજો. એનો જવાબ એ છે જે બાપનો પૈસો ભાઈ-ઓએ વેહેચી લીધો હોય તો તેમાંથી એક ભાઈ મરી ગયો તો તેને કંઈ ફરજંદ ન હોય ત્યારે તેના પૈસાના વારસ તેના ભાઈ, ને તે મરનાર શખસની બૈરીનું પાલણપોષણ તે ભાઈઓ કરે, ને કદાચ મરનારનો છોકરો હોય ત્યારે તો તે છોકરો વારસ, ને કદાચ છોકરી હોય ને તે મરનારની બૈરી પોતાના પૈસામાંથી પોતાનું પોષણ કરે ત્યારે તે મરનારના ભાઈઓનું કંઈ ચાલતું નથી, ત્યારે તે બૈરી મુખત્યાર છે. કદાચ બૈરી મરે ત્યારે તેની છોકરી વારસ.

૨. ઉપર લખેલા પ્રમાણે હોય તોએપણ મરનાર શખસની બૈરીને કદાચ વારસો પોહોંચતો નથી તે શા કારણથી ? સર્વે વિગતવાર લખજો; ને અગર વારસો નહી મળે તો હિસ્સો મળે માથાઓળવાના નામથી ? એનો જવાબ એ છે જે તે મરનાર શખ્સની બૈરીને કંઈ ફરજંદ ન હોય તો તેના પલ્લાંનું જે કંઈ જરિયાન છે તે બૈરી પાસે રેહે ને તેનું પોષણ કરે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં જશે કે પાછો મોસાળના કુળમાં જશે ? એ તરેહથી હોય તો તે મરનાર શખસની બેહેન વારસ થાય ? એનો જવાબ એ છે જે તે શખસને કંઈ ફરજંદ ન હોય ને તે મરી ગયો ત્યારે જે કંઈ મીલકત માલમતા મોસાળની હોય તે મોસાળ ભણીના વારસ લે, બેહેન વારસ થઈ શકતી નથી.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો–સ્થાવર અથવા જંગમ–ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પાછો પોતાના બાપના કુળમાં જશે કે પોતાના ધણીના કુળમાં જશે ? એનો જવાબ એ છે જે તે મરનાર બૈરીને કંઈ ફરજંદ નથી ત્યારે તેની જે કંઈ મીલકત બાપને ત્યાંની હોય તે પાછી બાપના કુળમાં જાય.

૫. ભાઈઓએ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કીધા, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી લે કે ભાઇ લે ? અગર ભાઈ લે તો તેમાં સ્ત્રીનો હક કેટલો છે ? એનો જવાબ એ છે જે તે મરનાર શખસને કંઈ ફરજંદ નથી ત્યારે તે પૈસાના વારસ ભાઈ ભત્રીજા, બૈરીનું પોષણ કરે ને તેનું પલ્લું જે કંઈ હોય તે બૈરી પાસે રેહે.

૬. કોઈ મરનાર શખસને સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસના એ બંને માંથી વારસ કોણ ? એનો જવાબ એ છે જે મરનાર શખસના વારસ તો બંને જણ, પણ મા જીવે ત્યાંસુધી બૈરી તેના કહ્યામાં રેહે, ને કદાચ મરનાર શખસના પૈસા બૈરી પાસે હોય તો ખોરાકી પોશાકીનો ખરચ સાસુને (ખરચ) આપે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હકછે, તે પણ આંધળો તથા બેહેરો તથા લુલો વિગેરે દોષવાળો હોય ત્યારે એવા સબબથી વારસો લેવામાં અટકાવ પડેછે ? એનો જવાબ એ છે જે એવાતમાં કંઈ અટકાવ પડી શકતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે એ બંને વાતમાં પલ્લાંનો વારસ કોણ છે? તે તપસીલવાર લખજો, ને પલ્લાંશિવાય મોસાળા વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે કોણ લે ? એનો જવાબ એ છે જે જે કંઇ પેહેરામણીમાં કૃષ્ણાર્પણ કરીને આપ્યું (જે કંઈ) તે પાછું લઈ શકતાં નથી, ને વિધવા થઈને મરી ગઈ ત્યારે તેના પિહેરિયાં લે, ને પલ્લાંના વારસ તો તે બૈરીનાં સાસરિયાં.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે, ને પછી તે બૈરી મરી ગઈ ત્યારે બાપે જે પલ્લાંના અવેજમાં જે માલ આપ્યો છે તે વર લે કે બાપ પાછું લેશે? તે માલનો વારસ કોણ છે ? એનો જવાબ એ છે જે એ ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે ? એનો જવાબ એ છે જે ગોરાણીને પોહોંચેછે, ને તે બૈરી હરકોઇને તેડીને જજમાનનું કામ ચલાવે, ને હક પોતાનો ખાય.

૧૧. કોઇ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો ત્યારે વારસો લઈ શકેછે? એનો જવાબ એ છે જે જે શખસ વટલી ગયો ને ન્યાતથી દાવો ઉઠયો ત્યારે તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો એ વાત થઈ શકેછે? ને થાય તો તેથી વારસો ઉઠે? એનો જવાબ એ છે જે નાલાયક છોકરાને કાહાડી મુકતા નથી, ને લાયક મોટો છોકરો થયો ને અગર બાપ સાથે ન બને તો જુદો કાહાડે, ને ફારગતી ન થઈ હોય તો વારસો પોહોંચે.

સોની–શ્રીમાળી ખડખડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૬૧.

૧. કોઇ શખસ વેહેચણ કર્‍યા પછી મરી ગયો છે, ને તેને સ્ત્રી હોય તો તે વારસ છે તથા સ્ત્રી ન હોય ને છોકરીનો છોકરો હોય ને તેને જો મરનાર શખસે લખી આપેલું હોય તથા ન્યાત સમસ્તના હજુર લખ્યું કર્‍યું હોય તો તે વારસ થાયછે. લખ્યું નહી કર્‍યું હોય તો ભાઈ તથા ભાઈનો છોકરો વારસ થાયછે.

૨. મરનાર શખસની સ્ત્રી છે તે વારસ છે. અમારામાં માથાઓળવાનો ચાલ નથી.

૩. મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને તે અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેના માલનો વારસો તેની બેહેનને પોહોંચેછે, ને બેહેન ન હોય તો તેના પુત્રને પોહોંચેછે, ને પુત્ર ન હોય તો મોસાળના વંશમાં જે કોઇ હોય તેને પોહોંચેછે, તેમાંનો કોઈ ન હોય તો મરનારના પિત્રાઇને પોહોંચેછે.

૪. કોઈ શખસને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય તો બાપના કુળમાં જાય, ને ધણીના કુળમાંથી મળ્યોછે તો ધણીના કુળમાં જાય.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એકજણે જાતે પેદા કરેલી વસિયત હોય ને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની સ્ત્રી હાજર છે તો ભાઇના હિસ્સા બરાબર સ્ત્રીનો હિસ્સો છે.

૬. મરનાર શખસને માતા તથા સ્ત્રી છે તો મીલકત છે તો તેની વારસ સ્ત્રી છે, ને માને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૭. કોઇ શખસ ગમે તેવો દોષવાળો હોય તોપણ વારસાનો હક લેવામાં કશો અટકાવ નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તો તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણીછે, ને વિધવા બૈરી મરી જાય તો તેનું પલ્લું હોય તો તેની દિકરી તથા દિકરીનો દિકરો વારસ છે, ને દિકરીને પુત્ર ન હોય તો તેના પિત્રાઇ વારસ છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો માલ કયાંથી હોય?

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન તે અમારામાં કોઈને નથી. તે વિનાનો સ્થાવર માલ છે તે સ્ત્રીને પોહોંચેછે, ને સ્ત્રી ન હોય તો તેના પિત્રાઈને પોહોંચે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યોછે તો તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઇ શખસે પોતાના છોકરાને કાહાડી મેલ્યોછે, ને બાપ મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો પોહોંચેછે. તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

સોની–શ્રીમાળી નાતરિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૨.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય તે મરનાર કોઈ પોતીકી ન્યાતનાને વારસનામું લખી આપે, પંચાતના ચાર સાહેદી સુદ્ધાં તો અમારે તે વારસ કબુલછે. વારસનામું લખી આપ્યાવિના મરી જાય તો મરનારનો સગો ભાઈ વારસ, ને તે ન હોય તો બેહેન સગી વારસ, સગી બેહેન ન હોયતો પિત્રાઈ વારસછે. કોઈ શખસ નાચાર હોય ને મરી ગયો તેની ક્રિયા ઉપરના લખેલા વારસછે તે ખરચ કરે.

૨. અમારી ન્યાતમાં જે બૈરી નાતરે જતી નથી તે વારસછે. પણ તેની મીલકત રંડાયા પછી સાહુકારને ઘેર મુકાય છે, ને તેનો વારસ ઉપર લખ્યા પ્ર-

માણે હોય તે ભરણપોષણ કરે. ભરણપોષણ કરે તે બ્યાજ લે, સાહુકારને ઘેર મુક્યું હોય તેનું.

૩. કોઈ શખસને મોસાળનો વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ મોસાળના કુળમાં જાય.

૪. કોઇ બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો ને તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેનો માલ પિહેરના કુળમાં જાય.

૫. એનો જવાબ કલમ બીજી પ્રમાણેછે.

૬. માતા વારસછે, ને સ્ત્રીનો હક ભરણપોષણનોછે.

૭. દોષવાળાને પણ વારસો પોહોંચેછે.

૮. સૌભાગ્યવતી તથા વિધવાના પલ્લાંનો માલનો વારસો ધણીના કુળવાળા લે, વારસ હોય તો તે લે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. ઉપર લખ્યાછે તે વારસ સ્થાવર માલનાછે.

૧૧. પતિતનો વારસો ન્યાતમાં દાખલ થયાવિના પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયકને કાહાડી મુકી શકેછે પણ ભાગ ઉઠી શકતો નથી. બાપ મુઆ પછી લઇ શકેછે, ન્યાતમાં દાખલ છે તો.

સોની–વડનગરાના તડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને ફારગતી કરીને પછી તે શખસ અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની બૈરી વારસ છે, ને બૈરી ન હોય તો દિકરી વારસ છે, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસછે, ને દિકરીનો દિકરો ન હોય તો જેની સાથે વેહેચણ કરીછે તે વારસ છે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી વારસછે, ને કુટુંબી ન હોય તો ભાણેજ વારસ છે, ને તે ન હોય તો પંચાત વારસ છે. જેનું કોઈ નથી તેનો તેજ શખસ વારસો લે છે તે શખસ મરનારનું ઉત્તરસાધન પણ કરેછે. ને વેહેચણ કરી નથી તો એકઠા રહ્યાના સબબથી ભાઈ વારસ છે, ને ધણિયાણીનો હક ભરણપોષણનો છે, ને દિકરીનો હક સાસરવાસાનો છે, ને પછી તો ધણી મુખત્યાર છે,જેને કરે તે પણ થાયછે.

૨. એકઠા રહ્યાના સબબથી બૈરીને વારસો પોહોંચતો નથી, ને સંતાનરહિત છે તેથી ભરણપોષણનો હક છે.

૩. મોસાળનો વારસો મળ્યો ને પછી તે શખસ સંતાનરહિત મરી જાય તો તેની બેહેનનો હક છે, ને ઉત્તરસાધન પણ મળેલા માલમાંથી થાયછે, ને વધે તેનો હક બેહેનનો છે.

૪. બૈરીને બાપને ત્યાંથી વારસો મળ્યોછે તે વારસાની લેનારી સંતાનરહિત મરી જાય તો જેનો આવેલો માલછે તેના કુળમાં જાય, ને મરનાર બૈરીના સાસરાના કુળવાળાનું પોહોંચતું નથી.

૫. એકઠાના સબબથી ભાઈ વારસછે, ને બૈરીનો હક ભરણપોષણનો છે, ને પલ્લું બાઈ પાસે રેહેછે.

૬. માતા વારસ છે, ને ધણિયાણીનો હક ભરણપોષણનો છે, ને સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસ છે.

૭. એનો જવાબ અન્નવસ્ત્રની પેહેલી કલમ પ્રમાણે છે.

૮. સૌભાગ્યવતીના પલ્લાંનો વારસ ધણીછે. વિધવા સંતાનરહિત છે તો મરનાર ધણીના વારસનો પલ્લાંનો હક છે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. સ્થાવર તથા જંગમનો વારસો બૈરીને પોહોંચતો નથી ધણી જીવતાં.

૧૧. પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયક દિકરાને બાપ કાહાડી શકેછે, પણ વારસો ઉઠી શકતો નથી, ને ન્યાતમાં દાખલ ન હોય તો લઈ શકતો નથી.

સોની–દમણિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૪.

૧. અમારી ન્યાતમાં ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે ચાલેછે, એ વતરોગ બીજો ચાલ નથી.

૨. માથાઓળવાનો ચાલ નથી, બાઈ ધર્મથી રેહે તો વારસનામાં એકઠી રેહે, ને રોટલા ખાય; ને મરે ત્યારે પલ્લાંની જનસ હોય તેથી દાહાડો થાય.

૩. મોસાળનો વારસો મળ્યોછે ને પછી તે સંતાન રહિત મરી ગઈ તો તે વારસા[પર] બેહેનનો હક છે.

૪. વારસાની લેનારી સંતાનરહિત મરી ગઈ તો પાછું પિહેરના કુળમાં જાય.

૫. ભાઈઓ છતાં એકઠા રહીને પોતે જાતે આપકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા તેમાં હક ભાઈઓનો પોહોંચેછે, બાઈની પાસે પલ્લું રેહેછે ને વારસ છે તે ભરણપોષણ કરે.

૬. મરનારની માતા વારસ છે, ને સાસુ વહુ સમજીને ભરણપોષણ કરે. સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસ છે.

૭. એનો જવાબ અન્નવસ્ત્રની પેહેલી કલમ પ્રમાણે છે.

૮. સૌભાગ્યવતીના પલ્લાંનો વારસ તો ધણી છે, ને વિધવાના પલ્લાંનો વારસ તો મરનાર ધણીનો વારસ હોય તેનો હક છે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. વારસો જેને પોહોંચેછે તેને સ્થાવરનો પોહોંચેછે, તેને જંગમનો પણ પોહોંચેછે.

૧૧. ન્યાતે ત્યાગ કરેલો શખસ વારસો લઈ શકતો નથી, ને ન્યાતમાં દાખલ થાય તો હિસ્સો ઉઠી શકતો નથી.

૧૨. નાલાયકનો વારસો ઉઠી શકતો નથી, ને ન્યાતમાં દાખલ ન હોય તો લઈ શકતો નથી.

સોની–શ્રીમાળી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૫૦.

* ૧. કોઈ શખસ અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને લખ્યુંછે જે મરનાર શખસની બૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય એવો તમારી ન્યાતમાં ચાલછે કે કાંઈ જુદો ? તે વિગતવાર લખજો. એનો જજવાબ એ છે જે બાપનો પૈસો ભાઇઓથી વેહેચી લીધો હોય તો તેમાંથી એક ભાઈ મરી ગયો તો તેના ફરજંદ ન હોય ત્યારે તેના પૈસાના વારસ તેના ભાઈ, ને તે મરનાર શખસની બૈરીનું પાલણપોષણ તે ભાઈઓ કરે, ને કદાચ મરનારનો છોકરો હોય ત્યારે તો તે છોકરો વારસ, ને કદાચ છોકરી હોય ને તે મરનારની બૈરી પોતાના પૈસામાંથી પોતાનું પોષણ કરે ત્યારે તે મરનારના ભાઈઓનું કાંઈ ચાલતું નથી ત્યારે તે બૈરી મુખત્યાર છે. કદાચ બૈરી મરે ત્યારે તેની છોકરી વારસ, ને કદાચ બધા એકઠા રેહેતા હોય ને એક નોહોતરે જમતા હોય તથા એક લેહેણું લેતા હોય ત્યારે તેના ઘરનાની મરજી પ્રમાણે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં જશે કે પાછો મોસાળના કુળમાં જશે ? એ તરેહથી હોય તો તે મરનાર શખસની બેહેન વારસ થાય ? એનો જવાબ એ છે જે–ભાઈ તથા ભત્રીજો તથા પિત્રાઈ ન હોય તો તેની વારસ બેહેન થઈ શકેછે, સાસરામાં પિત્રાઈ વિગેરે કોઈ નથી ત્યારે તેનો વારસ ભાઈ.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પાછો પોતાના બાપના કુળમાં જશે કે પોતાના ધણીના કુળમાં જશે ? એનો જવાબ એ છે જે શાસ્ત્ર પ્રમાણે તેના ધણીના કુળમાં રેહેશે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાત કમાઇથી પૈસા પેદા કીધા, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી લે કે ભાઇ લે ? અગર ભાઈ લે તો તેમાં સ્ત્રીનો હક કેટલો છે ? એનો જવાબ એ છે જે પલ્લાંશિવાય સરખે ભાગે વેહેચી લે, પણ ભરણપોષણ કરતાં ન બને ત્યારે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઇને મરી જાય ત્યારે એ બન્ને વાતમાં પલ્લાંનો વારસ કોણ છે ? તે તપસીલવાર લખજો; ને પલ્લાંશિવાય મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આવ્યું હોય તે કોણ લે ? એનો જવાબ એ છે જે ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે સાસરિયાં લે, એમાં કંઈ પિહેરિયાંનું પોહોંચતું નથી.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૬૦ વાળા સાથે મળતોછે. જે કલમોમાં તફાવત છે તેજ કલમો લખાછે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે ને પછી તે બૈરી મરી ગઈ ત્યારે બાપે જેપહ્લાંના અવેજમાં (જે) માલ આપ્યોછે તે વર લે કે બાપ પાછો લઈ શકે? તે માલનો વારસ કોણ? એનો જવાબ એ છે જે (જે) [એ] ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી ને કોઈ અત્યાર પછી પરણાવે તો સાસરિયા લે.

સુથાર—સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫.

૧. ધણી મુખત્યાર છે, જેને વારસ કરે તે થાયછે, ને તે તેનું ઉત્તરસાધન કરે સહી—વારસ થાય તે.

૨. નાતરૂં થાયછે તે સબબથી એ સવાલનો કાંઈ સિરસ્તો નથી.

૩. એ સવાલ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કબુલ છે.

૪. દિકરીને બ્રાહ્મણ સરખાં છે, માટે તે રાહથી આપ્યું હોય તો ધણીના કુળમાં જાય ને તે રસ્તે આપ્યું નથી તે બાપના કુળમાં જાય.

૫. એકઠા રહીને પેદા કર્યુંછે તે સર્વેનો વારસ ભાઈ છે, શામાટે જે સ્ત્રી અપુત્રવતી છે, ને નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે માટે હિસ્સો લીધામાં આવતો નથી, ને રેહે તો ભરણપોષણનો હક છે.

૬. મરનાર શખસને જનેતા હોય તો તે વારસ છે, ને ધણિયાણીને ભરણપોષણનો હકછે, શામાટે જે નાતરાંનો ચાલછે.

૭. હકદારનો હક સાબિત છે, ને દોષના સબબથી આપ્યામાં આવતો નથી માટે તેનો વાલી થઈને પાળે તેને આપવો મુકરરર છે.

૮. સૌભાગ્યવતીનો વારસ તો ધણી છે, પલ્લું લઈને દહાડો કરે, ને પિહેરિયાં પિહેરનું લઈને ગોરણી કરે. વિધવાનું પલ્લું ધણીનો વારસ લઈને દાહાડો કરે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૧૦. બૈરીનો હક નથી પોહોંચતો, શામાટે જે નાતરાંનો ચાલ છે.

૧૧. જે શખસને ન્યાત અંગિકાર કરે તેનો વારસો પોહોંચે; ને ન્યાત અંગિકાર કરે [ન] તો વારસો પોહોંચે [નહી] શામાટે જે પુત્રપણું સાબિત શાસ્ત્રે થતું નથી, ને પુત્રનો સંસ્કાર થયો હોય તો વારસો પોહોંચે.

૧૨. નાલાયક દિકરાને બાપ કાહાડી શકેછે, પણ વારસો મુઆ પછી ઉઠી શકતો નથી.

સુથાર—ગુજ્જર તળબદા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૧.

૧. કોઈ શખસ[ને] ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને આપ્યું (ને) તે મરનાર શખસનો છોકરો વારસ, તથા તે મરનારની ધણિયાણી નાતરે નહી જાય તો તે વારસ, તથા તેની છોકરી વારસ તથા તે નહી હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ. અગર તે નહી હોય તો તેના ભાઈ વારસ, તથા તેના પિત્રાઈ વારસ.

૨. એ વારસા બાબત ઉપલી કલમમાં લખેલું છે, આઠમાં નંબરની. તે શખસને આગલી ધણિયાણીને છોકરા હોય તો બીજી વારની ધણિયાણી હોય તેને કંઈ છોકરા નહી હોય તો તેનો કંઈકે વારસાપણામાં હક પોહોંચતો નથી ને ખોરાકીપોશાકી લઇ શકેછે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો—અગર કંઇ સંતાન નહી હોય તો તેની બેહેન અથવા ભાણેજ હોય તો તે મરનાર શખસની ક્રિયા વિગેરે ઉત્તરસાધન કરે, વધે તે માલ તે લઈ શકે છે; અથવા તે કોઈ નહી હોય ત્યારે તેના બાપના કુળવાળા તેની પછવાડી ખરચેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરીને બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે બાપના કુળમાં જાય ને તે બાપના કુળવાળા ગોરણીનું નિમિત્ત કરીને ખરચેછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં મળ્યા હોય ને એક ભાઈએ કંઈએક વત્તા પૈસા પેદા કર્યા હોય ને તે પૈસા કંઈ બૈરી લઈ શકતી નથી, ને બૈરીને અન્નવસ્ત્ર તથા રેહેવાનો મુકામ આપેછે, ને અગર પોતાના બાપભાઇઓથી જુદા રહીને પૈસા પેદા કર્યા હોય, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને તે માલ તો બૈરીના કબજા[માં] રેહેછે ને તેને કોઈ લઈ શકતા નથી, પણ મુંડન કરાવ્યું હોય ત્યારે; અગર માથે વાળ રાખેલા હોય ત્યારે તો તે બાઈ મુખત્યાર નથી; ને અગર કાંઈ વાજબી કારણ હોય અથવા કાંઇ તેનો હાથ પગ દુખ્યો હોય ત્યારે પાંચ પંચના તથા પોતાના વારસને

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પુછે, ને અગર તે વારસ જવાબ નહી દેતો પાંચ પંચનાની નજરમાં આવે ને તેના વારસની હજુર જે કાંઈ માલ આપે તે ખરચી શકેછે. ને અગર તે બૈરી નાતરે જાય ત્યારે તે માલ તેના વારસને આપીને ફારગતી લઈને નાતરે જાય છે. અગર તે બાઇ હક થયાં ને તેના પિહેરિયાં પાસે પલ્લાં વિગેરે કંઈ માલ હોય તે આપીને તેના વારસની ફારગતી લે છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા હોય ત્યાં લગી તો સ્ત્રી વારસ થઇ શકતી નથી.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તેને કાંઈ દોષ થયો પણ વારસાપણામાં [થી] કાંઈ ખારજ કરી શકતા નથી.

૮.. કોઈ બૈરી સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા મરી જાયછે તેનું પલ્લું તથા મોસાળના લુગડાં વિગેરે પેહેરામણીમાં જે કાંઈ મળ્યું હોય તેના સાસરા તરફના વારસનો હક પોહોંચેછે ને તેનું ઉત્તરસાધન પણ તે કરેછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાદાનમાં આપેછે ને તેની વિગત તો ઉપલા સવાલમાં લખીછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં તો વૃત્તિ તથા વતનનો કંઈ ચાલ નથી.

૧૧. કોઇ શખસને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકયો છે તે ન્યાતમાં આવે છે, ને પછી વારસો લઈ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કહાડી મુકેછે ને તે શખસ પછી સમજીને આવેછે, ને ત્યાર પછી પોતાના ભાગિયાઓ પાસેથી વારસો લઈ શકેછે.

સુથાર—ગુજ્જર ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૨.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ને તે મરનાર શખસનો છોકરો વારસ, તથા તે મરનારની ધણિયાણી નાતરે નહી જાય તો તે વારસ, તથા તેની છોકરી વારસ, તથા તે નહી હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ, અગર તે નહી હોય તો તેના ભાઈ વારસ, તથા તેના પિત્રાઇ વારસ.

૨. એ વારસા બાબત ઉપલી કલમમાં લખેલુંછે આઠમા નંબરની. તે શખસને આગલી ધણિયાણીને છોકરા હોય તો, બીજી વારની ધણિયાણી હોય ને કાંઈ છોકરા નહી હોય તો તેનો કાંઇ વારસપણામાં હક પોહોંચતો નથી ને ખોરાકીપોશાકી લઈ શકેછે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, અગર કોઈ સંતાન નહી હોય તો તેની બેહેન અથવા ભાણેજ હોય તો તે મરનાર ધણીની ક્રિયા વિગેરે ઉત્તરસાધન કરે, વધે તે માલને તે લઈ શકેછે, અથવા તે કોઈ નહી હોય ત્યારે તેના બાપના કુળવાળા તેની પછવાડી ખરચેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરીને બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે બાપના કુળમાં જાય, ને તે બાપના કુળવાળા ગોરણીનું નિમિત્ત કરીને ખરચેછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં મળ્યા હોય ને એક ભાઈએ કાંઇએક વધતા પૈસા પેદા કર્યા હોય ને તે પૈસા કાંઈ બૈરી લઈ શકતી નથી. ને બૈરીને અન્નવસ્ત્ર તથા રેહેવાનો મુકામ આપેછે; ને અગર પોતાના બાપ ભાઈઓથી જુદા રહીને પૈસા પેદા કર્યા હોય, સ્થાવર અથવા જંગમ, (ને) તે માલ તો બૈરીના કબજામાં રેહેછે, ને તેને કોઈ લઈ શકતા નથી. પણ મુંડન કરાવ્યું હોય ત્યારે અગર માથે વાળ રાખેલા હોય ત્યારે તો તે બૈરી મુખત્યાર નથી. અગર કાંઈ વાજબી કારણ હોય અથવા કાંઈ તેનો હાથપગ દુખ્યો હોય ત્યારે પાંચ પંચના તથા પોતાના વારસને પુછીને, અગર તે વારસ જવાબ નહી દેતો પાંચ પંચનાની નજરમાં આવે ને તેના વારસની હજુર જે કાંઈ માલ આવે તે ખરચી શકેછે. ને અગર તે બૈરી નાતરે જાય ત્યારે તે માલને તેના વારસને આપીને ફારગતી લઈને નાતરે જાયછે. અગર તે બાઈ હક થયાં ને તેના પિહેરિયાં પાસે પલ્લાં વિગેરે માલ હોય તે આપીને તેના વારસની ફારગતી લે છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા હોય ત્યાં લગીતો સ્ત્રી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તેને કાંઈ તે દોષ થયો પણ વારસાપણામાં કોઈ ખારજ કરી શકતા નથી.

૮. કોઈ બૈરી સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા મરી જાયછે તેનું પલ્લું તથા મોસાળાંના લુગડાં વિગેરે પેહેરામણીમાં જે કંઈ મળ્યું હોય તે[પર] તેના સાસરા તરફના વારસનો હક પોહોંચેછે ને તેનું ઉત્તરસાધન પણ તે કરેછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી પણ કન્યાદાનમાં આપેછે ને તેથી વિગત તો ઉપલા સવાલમાં લખીછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં તો પરગણાવાળાને વૃત્તિ તથા વતનનો ચાલ છે.

૧૧. કોઇ શખસને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યોછે તેન્યાતમાં આવેછે, ને પછી વારસો લઈ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકેછે ને તે શખસ પછી સમજીને આવેછે ને ત્યારપછી પોતાના ભાગિયાઓ પાસેથી વારસો લઈ શકેછે.

સુથાર—પરદેશી ખાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૩.

૧. અમારામાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે જુદો હોય તો ધણિયાણી વારસ છે—જો નાતરે ન જાય તો, અગર જાય તો મરનાર શખસના ભાઈને પોહોંચેછે, ને ભાઈ ન હોય તો પાસેના કુટુંબીને પોહોંચેછે, પણ તેની છોકરીને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. નાતરે ન જાય તો વારસોજ પોહોંચેછે તો શું લખીએ?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ જે હોય તે બાપના કુળમાં જાય, પણ બેહેન પોતાના ભાઈની વારસ થઈ શકતી નથી.

૪. બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી જે માલ મળ્યો હોય ને પછી તે બૈરી મરી જાય ત્યારે તે માલ તમામ ધણીના કુળમાં જાય.

૫. વારસ તો તેનો ભાઈ છે, પણ નાતરે ન જાય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૬. મા વારસ છે, પણ ધણિયાણીને પાળે ઘરમાં રાખીને.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. પલ્લાંનો વારસ તો ધણી છે, પણ ધણી ન હોય તો પાસેના કુટુંબીને પોહોંચેછે.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. તેને વારસો પોહોંચેછે.

સુથાર—પંચોળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૧.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તો શાસ્ત્રમાં લખ્યુંછે તે પ્રમાણે મરનારની બૈરી વારસ થઈ શકેછે. ને અગર તે ન હોય તો દિકરી વારસ થઇ શકેછે, ને (વા) તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થઇ શકેછે એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે એ મરનાર શખસની બૈરીને વારસો નહી પોહોંચે તેનો જીકર તો એ છે જે બૈરી તો નાતરે જાય ત્યારે તો મરનાર શખસના વારસો હોય તેને તો એ વારસો આપીને નાતરે જાયછે, ને અગર વારસો નહી હોય તો તે બૈરી પંચાયતને પોતીકા ધણીનો જે વારસો હોય તે આપીને નાતરે જઈ શકેછે તો તેનો હિસ્સો—માથાઓળવાના નામનો જીકર શું લખીએ? એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં જઈ શકતોજ નથી, ને (વા) મોસાળના કુળમાં પાછો જઇ શકતોજ નથી. ને એ માલ તો મરનાર શખસની બેહેન હોય તો તે બેહેન વારસ થઈ શકેછે ને એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પાછો પોતાના બાપના કુળમાંહે જઈ શકેછે એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યાછે, (વા) બાપના પૈસાની મદત વિના, ને પછી તે સંતાનરહિત પેદા કરનાર મરી જાય ત્યારે તો તેનો વારસો તો તે મરનાર શખસના ભાઈ લઈ શકેછે, પણ તે મરનાર શખસની સ્ત્રીને ભાઈ ઘરમાં રાખીને ખોરાકીપોશાકી આપી શકેછે, (ને) પણ તે સ્ત્રી નાતરે જાય તો તે મરનાર શખસની સ્ત્રીનો તેમાં હક કાંઇ નથી એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે તો મરનાર શખસની વારસ તો મરનાર શખસની માછે એવો અમારી ન્યાતનો સિરસ્તો છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હકછે તે પણ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો એ વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય ત્યારે એવા સબબમાં વારસો લેવામાં તેને અટકાવ પડી શકતોજ નથી. શાવાસ્તે જે એવા દોષવાળા હોય તે બાપના દિકરા તથા ભાઈઓ વારસ થઈ શકેછે એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તોછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે તો એ બંને વાતમાં જે એકુજણ રેહે તે પલ્લાંનો વારસ થઈ શકેછે, પણ પલ્લાં શિવાય મોસાળાં વિગેરેમાં પેહેરામણીમાં આપ્યુ હોય તોએપણ—એ બંને વાતમાં જે એકુજણ રેહે તે લઈ શકેછે એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તોછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં (જે) છોકરીને સકાંકણી એસાડીને કન્યાદાન આપવાનો ચાલ નથી તો તેનો જીકર શું લખીએ? તે બૈરી મરી ગઈ ત્યારે તેના પલ્લાંનો અવેજ જેનો હોય તે લે.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચી શકેછે એવી અમારી ન્યાતની રીત છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થઇ ગયો ને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુકયો ત્યારે તો તે વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકેછે પણ તેનો વારસો ઉઠી શકતોજ નથી.

સુથાર—પંચોળી ચાંપાનેરી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૩.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તો મરનારની બૈરી વારસ થાય—જો નાતરે નહી જાય તો; ને તે નહી હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે નહી હોય તો ભાઈ તથા ભાઈના છોકરા વારસ થાય, ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો પંચ વારસ છે.

૨. નાતરે ન જાય તો વારસોજ પોહોંચેછે તો શું લખીએ?

૩. મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય તો તેની બેહેન અથવા ભાણેજ હોય તો તે મરનાર શખસની ક્રિયા વિગેરે ઉત્તરસાધન કરે, ને વધે તો માલ તે લઈ શકેછે; ને તે કોઈ ન હોય તો તેના બાપના કુળવાળા તેની પછવાડી ખરચ કરેછે.

૪. કોઈ બૈરીને બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે વારસો બાપના કુળમાં જાય, ને તે બાપના કુળવાળા ગોરણીનું નિમિત્ત કરીને ખરચેછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કસ્યા હોય ને પછી મરી જાય તો બાઈ નાતરે નહી જાય ને એકઠી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને જુદી રેહેવા ચાહે તો હિસ્સો લઈ શકેછે.

૬. વારસ તો મા છે, ને મરનાર શખસ પોતાની ધણિયાણીને કાંઈ જુજવી આપે તો તેમાંથી લઈ શકાતું નથી, પણ નાતરે જાય તો લઈ શકેછે.

૭. દોષવાળા શખસને વારસો લેવામાં કાંઇ અટકાવ પડતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા બૈરી મરી જાય તો તેના પલ્લાંના તથા લુગડાના વારસ તો સાસરિયાંછે, પણ ઘરેણું ઘસાતાં તથા લુગડાં વાપરતાં રહ્યાં હોય તે આપે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી.
૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિનો ચાલ નથી.
૧૧. વટલી ગયાને વારસો પોહોંચતો નથી.
૧૨. નાલાયકના સબબથી ઘરમાંથી કાહાડી મુકે, પણ વારસાપણામાં ખારજ થતો નથી.

સુથાર—વૈશ્યનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૮૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય, ને ધણિયાણી મરી જાય ત્યારે તેની છોકરી વારસ થાય, ને છોકરી ન હોય તો છોકરીનો છોકરો વારસ થાય એ રીત છે.

૨. અમારામાં મરનાર શખસની બૈરીનો વારસો પોહોંચેછે તો બીજુ શું લખીએ?

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને મોસાળના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ત્યાર પછી સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તે માલની વારસ તેની ધણિયાણી છે, પણ મરનાર શખસની બેહેનને તેમાંથી હિસ્સો આપે.

૪. અમારામાં કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—તે પછી બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તે બાઈ મુખત્યાર.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય.

૬. મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસની મા વારસ થાય, ને મા મરી જાય તો ધણિયાણી વારસ થાય.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરે એવા સબબથી ગમે તેવો દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, પણ વટલેલાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૮. અમારામાં સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લું તેનો ધણી લે, ને વિધવા થઈને મરી જાય તેના વારસ તેના સાસરિયાં છે, તેનું પલ્લું હોય તેજ લે—તેનું પલ્લું હોય તો.

૯. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમે જ્ઞાતે વૈશ્ય છૈએ, ને અમારે કોઈ જજમાન નથી તો અમારૂં દાપું શું હોય?

૧૧. અમારામાં પતિત થયો હોય તો વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે હોય તે ખરો.

૧૨. અમારામાં કોઈકિ છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકે તો તેને વારસો ઉઠતો નથી, વારસો પોહોંચેછે.

સુથાર—ગુજ્જર અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૩.

૧. કોઈ શખસ અપુત્ર મરી ગયો હોય ત્યારે તેની સ્ત્રી વારસ છે, સ્ત્રી ન હોય તો દિકરી વારસ છે, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, નહી તો પિત્રાઇ તથા નજીકના સગાંવાહાલા વારસ થાય છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તો પણ મરનારની ધણિયાણીને જંગમ માલમાંથી વારસો પોહોંચેછે, ને વેહેચણની મીલકત સ્થાવર તથા જંગમ ઉપર બન્નેમાં વારસો પોહોંચેછે. નાતરે ન જાય તો.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય તો તેની ધણિયાણી ધણીના નામઉપર રેહે તો વારસો લે. ને તે ન હોય તો મરનારની બેહેનને વારસો પોહોંચેછે, ને તે ન હોય તો પાછો મોસાળના વંશમાં જાયછે.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી સ્થાવર અથવા જંગમ વારસો મળ્યા પછી તે બાઈ સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેના બાપના કુળમાં વારસો પાછો જાયછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈ[એ] પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યાછે, બાપના પૈસાની મદત વિના, ને તે શખસ અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રીને પોહોંચતો નથી, તેને પોતાના સ્વામીની મિલકતમાંથી ખોરાક પોશાક આપેછે, માથાઓળવાને નામથી, જો ધણીના નામ ઉપર બેઠી રેહે તો.

૬. કોઈ મરનાર શખસને સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજા સગાં નથી ત્યારે મરનારની મા વારસ છે, ને

તેની બૈરી તેના નામ ઉપર બેઠી રહે તો તેને ખોરાક પોશાક મળેછે ને મા મુઆ પછી બાઈ વારસ છે.

૭. કોઈ શખ્સ ગમે તેવો દોષવાળો હોય પણ તેને વારસો લેવામાં અટકાવ પડતો નથી.

૮. જે સ્ત્રી સૌભાગ્યવતી મરી જાય તેની રીત જનસ તેનો ધણી લેછે તથા પિહેરની જનસ-પિહેરવાળા લેછે, તથા વિધવા મરી જાય તેની રીત જનસ તેનો વારસ લેછે.

૯. સકાંકણી એસાડવાની રીત નથી તો રીતનું શું લખીએ?

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિનો અમારામાં ચાલ નથી.

૧૧. પતિત થયો પણ પોતાના બાપની મીલકતમાંથી તે શખ્સ વારસો લેવા ચાહે તો લઈ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખ્સને નાલાયક દિકરો છે તેને પોતાનો બાપ કાહાડી મુકેછે, પણ ન્યાતમાં સરખો રેહે તો તેનો હિસ્સો ઉઠતો નથી.

સુથાર—મેવાડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૫.

૧. કોઈ શખ્સ ભાઈઓથી વેહેચણુ કરીને જુદો રહ્યો ને તે અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે તે ખરો છે.

૨. જે ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને જુદો રહીને મરી જાયછે તેની બૈરી જીવે ત્યાંસુધી તેની પાસે કોઈ વારસો માગતું નથી.

૩. કોઈ શખ્સને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને તે શખ્સ સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની બેહેનને મળે, ને બેહેન નહી હોય તો મોસાળિયાંના પિહેરિયાંના પિત્રાઈ લે, ને મરનારનો ખરચ તે માલમાંથી થાય.

૪. કોઇ બૈરીને પોતાના બાપની તરફથી વારસો મળ્યો હોય—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તો તે માલ પાછો બૈરીના બાપના કુળમાં જાય, ને બાપના કુળમાં કોઈ ન હોય તો (તેને) પંચાતને પોહોંચેછે.

૫. કોઈ શખ્સે ભાઇઓથી એકઠા રહીને પોતાની જાતકમાઇએ પૈસો પેદા કર્યો હોય, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને તે શખ્સ અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસ તેના ભાઇઓછે, ને તે બૈરીને પોતાનામાં એકઠી રાખીને પાળે, ને કદાચ જુદી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને તે બૈરી મુઆ પછી તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરાના કુળનાછે.

૬. કોઈ શખ્સ મરી જાય ને તેની સ્ત્રી તથા તેની મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે તેની વારસ માછે, ને મા મુઆ પછી વહુ વારસ છે.

૭. કોઈ શખ્સને વારસો લેવાનો અધિકાર છે, ને તે આંધળો તથા બેહેરો તથા લુલો તથા ઘેલો વિગેરે ગમે તેવો દોષવાળો હોય તોપણ તેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય અથવા વિધવા થઇને મરી જાય તો તેના પલ્લાંના વારસ તેના ધણીના કુળવાળા છે, ને છોકરીને કર્યું હોય તેના પિહેરવાળાને પાછું આપે ને કૃષ્ણાર્પણ કર્યું હોય તે પાછું નહી આપે.

૯. જે છોકરીને કન્યાદાન આપ્યું ને સકાંકણી એસાડી તેથી તે પલ્લું ધણીને પોહોંચ્યું.

૧૦. ગોરપદાં વિગેરે બાબત અમારામાં છેજ નહી.

૧૧. કોઈ શખ્સ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તે શખ્સ પોતાના ભાઇઓ પાસે વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખ્સ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

ટંકસાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વારસા બાબત વારસનો હક શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૨. બીજા સવાલનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં કોઇને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને તે અપુત્ર મરે ત્યારે તે વારસાના માલનો હક મરનારના બાપના કુળમાં રેહે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરીને પોતાના બાપથી સ્થાવર તથા જંગમ વારસો મળેછે ને તે અ-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પુત્ર મરી જાય તો તે હક–ધણી(ને) તથા મરનારના બાપના વારસ બંનો બરાબર વેહેચી લે.

૫. અમારી ન્યાતમાં ભાઇઓ એકઠા હોય ને તેની જાત કમાઇનું દ્રવ્ય હોય તો તેના વારસ તેના ભાઈ ભત્રીજા છે ને બૈરીનું ભરણપોષણ કરે, ને અગર ભરણપોષણ ન કરે તો ન્યાતવાળા તે દ્રવ્ય મધેથી તેની ગુંજસ પ્રમાણે કાહાડી આપે.

૬. અમારી ન્યાતમાં એ બાબતમાં બંનોનો હક બરાબર છે.

૭. અમારી ન્યાતમાં લુલો તથા આંધળો વિગેરે હરેક ખોડ હોય તો વારસામાં બરાબરછે.

૮. આઠમા સવાલનો જવાબ લખવાની જરૂર નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં એ વાતનો કાંઈ ચાલ નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં પિત્રાઇને પોહોંચેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં જે બાતલ થયો તેને વારસાનો હક નહી.

*૧૨. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને કાહાડી મુકે તો તેના સાસરામાં જાય, પણ વારસાનો હક તેનો ખોટો નહી થાય.

ધાંચી–પરગણે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૧.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસ–તેની બૈરી નાતરે નહી જાય તો તે બૈરી, તથા ભાઈ ભત્રીજા તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી–પેહેલો નહી હોય તો બીજો વારસ થાયછે. દિકરી વિગેરે સવાલમાં લખ્યાછે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તો મરનાર શખસની બૈરી નાતરે જાય તે કારણથી તેને વારસો પોહોંચતો નથી ને નાતરે ન જાય તો વારસોજ મળેછે, માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી, ને એ બૈરી મરી જાય તેના વારસ દિયેર જેઠ વિગેરે પેહેલી કલમ પ્રમાણે થાયછે.

* મૂળ સવાલમાં છોકરાને માટે પ્રશ્ન છે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળમાંથી વારસો મળતો નથી, ને અગર મોસાળવાળાના કુટુંબી ન હોય તો મોસાળનો વારસો મળેછે, તે મોસાળનો વારસ સંતાનરહિત મરી જાય તો તેનો વારસ પણ બાપિકા વારસની પેઠે થાયછે, તેની બેહેન વારસ થતી નથી, પણ તે ધણી જીવતાં મોસાળની મીલકત પોતીકી બેહેનને આપે તો મુખત્યાર છે.

૪. કોઇ બૈરીને બાપના કુળમાંથી વારસો મળતો નથી અગર બાપને કુટુંબી ન હોય તો વારસો મળેછે. તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તો તેના બાપના કુળનો સ્થાવર જંગમ માલ બાપના કુળમાં જાય, ધણીના કુળમાં જાય નહી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં આપકમાઇએ બાપના પૈસાની મદતવિના પૈસા મેળવ્યા ને તે અપુત્ર મરી જાય તો તેનો વારસો ભાઇઓનેજ પોહોંચેછે, ને તેની બૈરીને તો નાતરે નહી જાય તો ઘરમાં એકઠી રાખીને રોટલા ખવડાવે ને લુગડાં કરે.

૬. કોઈ મરનાર શખસને સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ ન હોય તો મા વારસ થાય, ને સ્ત્રી નાતરે ન જાય તો તેને ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે પણ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તોએ વારસો મળેછે, પણ પાછળ લખેલા દોષમાં મોટો દોષવાળો હોય કે જે દોષથી પોતીકું ગુજરાન થઈ શકે નહી, તે શખસ પરણેલો હોય તો તેના ભાગિયાઓ તેને વારસો આપેછે ને કુંવારો હોય તો ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરેછે, ને અગર એ દોષવાળો એકલોજ વારસ હોય અને ભાઈઓ ન હોય તો કુંવારો અગર પરણેલો હોય તો એ વારસ થાયછે. પિત્રાઈ વગેરે વારસ થતા નથી.

૮. કોઇ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તથા વિધવા મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ એ જે સૌભાગ્યવતીનો તેનો ધણી, વિધવાના તો તેના દિયેર જેઠ વિગેરે વારસ થાયછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તેથી એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. અમારી ન્યાતમાં બૈરી નાતરે ન જાય તો સ્થાવર માલની પણ વારસ થાયછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી, પણ તેનો વારસો અનામત રેહેછે, ને તે પતિતને ન્યાતવાળા ન્યાતમાં લે ત્યારે તેનો તે વારસો આપવામાં આવેછે.

૧૨. કોઈ શખસથી પોતાના દિકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકાતો નથી, ને તે દિકરાનો વારસો પણ ઉઠતો નથી.

ઘાંચી–મોઢ શીતપુરા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૦.

૧. કોઇ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે મરનારની બૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો કુટુંબી દરજ્જા પ્રમાણે વારસ થાય. ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો પંચ વારસ, ને પંચ તેની પછવાડી ક્રિયા ખરચ કરી વાપરે છે.

૨. બૈરી નાતરે જાયતો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે મરનાર ધણી જેને આપે તે વારસ થાયછે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે બાઇ પોતાની હૈયાતીમાં જેને આપે તે વારસ થાય છે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા છે, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનાર શખસ જીવતાં ધણિયાણીને આપે તો ધણિયાણી લે–ને ભાઈને આપે તે ભાઈ લે, ધણી મુખત્યાર છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની ધણિયાણી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે બેહુ વારસ બરાબર છે, ને સાસુ મુઆ પછી સાસુની વારસ વહુ.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે શખસ આંધળા વિગેરે હરતરેહના દોષવાળો હોય તેને વારસો લેવામાં કાંઈ અટકાવ પડતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના ધણીનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંના વારસ તેનાં છોકરાં છે, ને છોકરાં ન હોય ત્યારે બાઈ જીવતાં તેની ખુશીમાં આવે તેને આપે, ને રીતભાત પેહેરામણી પાછી ફરતી નથી.

૯. સકાંકણી કોઈ એસાડતું નથી તો વારસાનું શું લખીએ?

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન અમારામાં કોઈને નથી, ને સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. જે શખસ વટલીને ન્યાતમાંથી ગયો તેનો વારસો પણ જાય.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાઢી મુકે ને બાપ મરી જાય ત્યારે બાપ પોતાની હૈયાતીમાં જે છોકરાને અપાવે તે લેછે.

ઘાંચી–મોઢ શીતપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસ–તેની બૈરી નાતરે નહી જાય તો તે બૈરી તથા ભાઈ ભત્રીજા તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી–પેહેલો નહી હોય તો બીજો વારસ થાયછે. દિકરી વિગેરે સવાલમાં લખ્યાછે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તો મરનાર શખસની બૈરી નાતરે જાય તે કારણથી તેને વારસો પોહોંચતો નથી, ને નાતરે ન જાય તો વારસો મળેછે, માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી. ને એ બૈરી મરી જાય તેના વારસ દિયેર જેઠ વિગેરે પેહેલી કલમ પ્રમાણે થાયછે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળતો નથી ને અગર મોસળવાળાના કુટુંબી ન હોય તો મોસાળનો વારસો મળેછે. ને મોસાળનો વારસ સંતાનરહિત મરી જાય તો તેનો વારસ પણ બાપિકા વારસની પેઠે થાયછે, તેની બેહેન વારસ થતી નથી. ને તે ધણી

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

જીવતાં મોસાળની મીલકત પોતીકી બેહેનને આપે તો મુખત્યાર છે.

૪. કોઇ બૈરીને બાપના કુળમાંથી વારસો મળતો નથી, અગર બાપને કુટુંબી ન હોય તો વારસો મળેછે. તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તો તેના બાપના કુળનો સ્થાવર જંગમ માલ બાપના કુળમાં જાય, ધણીના કુળમાં જાય નહી.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં આપકમાઈએ બાપના પૈસાની મદતવિના પૈસા મેળવ્યા ને તે અપુત્ર મરી જાય તો તેનો વારસો ભાઈઓનેજ પોહોંચેછે, ને તેની બૈરીને તો નાતરે નહી જાય તો ઘરમાં એકઠી રાખીને રોટલા ખવડાવે ને લુગડાં કરે.

૬. કોઈ મરનાર શખસને સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઇ ન હોય તો મા વારસ થાય, ને સ્ત્રી નાતરે ન જાય તો તેને ઘરમાં રાખી ભરણપોષણ કરે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તે પણ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તોએ વારસો મળેછે. પણ પાછળ લખેલા દોષમાં મોટા દોષવાળો હોય કે જે દોષથી પોતીકું ગુંજસ થઈ શકે નહી તે શખસ પરણેલો હોય તો તેના ભાગિયાઓ તેને વારસો આપેછે, ને કુંવારો હોય તો ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરેછે. ને અગર એ દોષવાળો એકલોજ વારસ હોય ને ભાઈઓ ન હોય તો કુંવારો અગર પરણેલો હોય તોએ વારસ થાય છે. પિત્રાઈ વિગેરે વારસ થતા નથી.

૮. કોઇ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તથા વિધવા મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ એ જે સૌભાગ્યવતીનો તેનો ધણી; વિધવાના તો તેના દિયેર જેઠ વિગેરે વારસ થાય છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તેથી એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. અમારી ન્યાતમાં બૈરી નાતરે ન જાય તો સ્થાવર માલની પણ વારસ થાય છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો ત્યારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી, પણ તેનો વારસો અનામત રેહે ને તે પતિતને ન્યાતવાળા ન્યાતમાં લે ત્યારે તેનો તે વારસો આપવામાં આવેછે.

૧૨. કોઇ શખસથી પોતાના દિકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકાતો નથી ને તે દિકરાનો વારસો પણ ઉઠતો નથી.

ઘાંચી–મોઢ પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખ્યુંછે તે પ્રમાણે પ્રથમ તો બૈરી વારસ થાય, તે ન હોય તો સગો ભાઇ વારસ થાય ને છોકરીની બરદાસ્ત કરે. ને અગર ભાઇ ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો પિત્રાઇ વારસ ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો પંચ વારસ થાયછે.

*૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઇ ત્યારે તે બાઈ પોતાની હૈયાતીમાં જેને આપે તે વારસ થાયછે, ને કદાપિ અણુડત મરે તો બાઇનો ધણી વારસ છે.

૬. કોઇ મરનાર શખસની ધણિયાણી તથા મા શિવાય બીજું કોઇ વારસ નથી ત્યારે બેહુ વારસ બરાબર છે, ને સાસુ મુઆ પછી સાસુની વારસ વહુ, પણ વહુ જુદી રેહેવા ચાહે તો કાંઇ આપે નહી.

૮. કોઇ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે ને રીતભાત પેહેરામણી પાછી ફરતી નથી.

૧૨. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તેથી તેના વારસાનો હક જતો નથી.

ઘાંચી–મોઢ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૯.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની બૈરી નાતરે નહી જાય તો

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૩૦ વાળા સાથે મળેછે તથી જે કલમોમાં તફાવતછે તેજ કલમો લખીછે જુવો પૃષ્ઠ ૯૨૬.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તે વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો ભાઈ ભત્રીજા વારસ થાયછે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી વારસ થાય છે, ને કુટુંબી નહી હોય તો પંચાત વારસ થાય—એવો અમારી ન્યાતનો ચાલછે. ને જે વારસો લે તે તેની ક્રિયા કરે ને ન કરે તો ન્યાતવાળા કરાવેછે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને વારસો પોહોંચેછે; ને નાતરે જાય તો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે મરનારનો બાપ વારસ થાય, ને પછી મરનાર શખસ જીવતાં જેને આપે તે વારસો લે છે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેનો વારસો તેના ધણીના કુળમાં રેહેછે.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યાછે, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી એકઠી રેહે અથવા જુદી રેહે તો ધણીના વારસામાંથી ખોરાકીપોશાકી કરે.

૬. કોઇ શખસને બૈરી તથા મા શિવાય બીજું કોઇ નથી ત્યારે મા વારસ છે, ને મા મુઆ પછી ધણિયાણી વારસછે.

૭. આંધળાવિગેરે હરતરેહના દોષવાળો હોય પણ તેને વારસો મળેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે એ બંનો વાતમાં પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે, ને પલ્લાંશિવાય મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આવ્યું હોય તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. કન્યાદાન આંપતી સમે જે ઘરેણું કન્યાને શ્રીકૃષ્ણાર્પણ કરીને આપ્યું છે તે ઘરેણાં ઉપર બૈરીના બાપનો હક નથી, તે ઘરેણાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૧૦. સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરી, ધણીના નામ ઉપર બેસી રેહેતો પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો ત્યારે તેને વારસો આવતો નથી, ને ન્યાતમાં હોય તો વારસો લેછે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાઢી મુકે તેથી વારસાનો હક જતો નથી.

ઘાંચી—મોઢ અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૯.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે બૈરી નાતરે નહી જાય તો તે વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો ભાઈ ભત્રીજા વારસ થાય, ને તે ન હોય તો કુટુંબી વારસ થાય, ને કુટુંબીમાં કોઇ ન હોય તો પંચ વારસ થાયછે—એવો અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને વારસો પોહોંચેછે, ને નાતરે જાય તો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઇ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે મરનારનો બાપ વારસ થાય, ને પછી મરનાર શખસ જીવતાં જેને આપે તે વારસો લેછે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો—સ્થાવર અથવા જંગમ—ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઇ ત્યારે તેનો વારસો તેના ધણીના કુળમાં રેહેછે.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યાછે, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી એકઠી રેહે અથવા જુદી રેહે તો ધણીના વારસામાંથી ખોરાકી પોશાકી કરે.

૬. કોઈ શખસને બૈરી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મા વારસ છે, ને મા મુઆ પછી ધણિયાણી વારસ.

૭. આંધળા વિગેરે હરતરેહના દોષવાળો હોય પણ તેને વારસો મળેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઇને મરી જાય ત્યારે એ બંનો વાતમાં પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાંછે, ને પલ્લાં શિવાય મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આવ્યું હોય તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. કન્યાદાન આપતી સમે જે ઘરેણું બૈરીને આપ્યુંછે તે ઉપર બાપનો હકછે.

૧૦. સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તે વારસો લેતો નથી, ન્યાતમાં હોય તો વારસો લે છે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહડી મુકે તેથી વારસાનો હક જતો નથી.

ઘાંચી–મોઢ ચાંપાનેરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૬.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે બૈરી નાતરે નહી જાય તો તે વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો ભાઈ ભત્રીજા વારસ થાય, ને તે ન હોય તો કુટુંબી વારસ થાય, ને કુટુંબીમાં કોઇ ન હોય તો પંચ વારસ થાયછે; એવો અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને વારસો પોહોંચેછે. ને નાતરે જાય તો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે મરનારનો બાપ વારસ થાય, ને પછી મરનાર શખસ જીવતાં જેને આપે તે વારસો લે છે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઇ ત્યારે તેનો વારસો ધણીના કુળમાં રેહેછે, પછી બાઈ જીવતાં જેને આપે તે લે.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કસ્યા છે, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી એકઠી રેહે અથવા જુદી રેહે તો ધણીના વારસામાંથી ખોરાકીપોશાકી કરે.

૬. કોઈ શખસને બૈરી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મા વારસ છે, ને મા મુઆપછી ધણિયાણી વારસ છે.

૭. આંધળા વિગેરે હરતરેહનો દોષવાળો હોય પણ તેને વારસો મળે છે.

૮. કોઇ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઇને મરી જાય ત્યારે એ બંને વાતમાં પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે, ને પલ્લાંશિવાય મોસાળાંવિગેરે પેહેરામણીમાં આવ્યું હોય તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. કન્યાદાન આપતી સમે જે ઘરેણું બૈરીને આપ્યું છે તે ઉપર બાપનો હક છે.

૧૦. સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઇ શખસ વટલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તે વારસો લેતો નથી, ન્યાતમાં હોય તો વારસો લે છે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તેથી વારસાનો હક જતો નથી.

સાળવી–શ્રીમાળી વીસા પટોળીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે ધણિયાણી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, અગર તે નહી હોય તો મરનાર શખસના ભાઈ વારસ તથા ભત્રીજા વારસ, પછી તો ધણી જીવતાં મુખત્યાર છે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે તો માથાઓળવો શેનો આપે ?

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેના માલની

વારસ તેની બેહેન થાય, ને બેહેન ન હોય તો ભાણેજ વારસ થાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરીને બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ બાપના કુળમાં જાય, ને તે બાપના કુળવાળા ગોરણી નિમિત્ત કરીને ખરચેછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી વત્તા પૈસા [પેદા] કર્યા હોય તે પૈસા કાંઈ બૈરી લઈ શકતી નથી, ને બૈરીને અન્નવસ્ત્ર આપેછે. ને અગર પોતાના બાપ ભાઈથી જુદા રહીને પૈસા પેદા કર્યા હોય–સ્થાવર અથવા જંગમ–ત્યાર પછી તે માલની તો બૈરી વારસ છે, તે કોઇ લઇ શકતા નથી.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા હોય ત્યાં લગી તો સ્ત્રી વારસ થઇ શકતી નથી.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તેને કાંઈ દોષ થયો હોય તોએપણ વારસાપણામાં કોઈ ખારજ કરી શકતા નથી.

૮. કોઇ બૈરી સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા મરી જાયછે તેના પલ્લાંનાં વારસ તેના સાસરાની તરફનાછે, ને તેનું ઉત્તરસાધન પણ તેજ કરેછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો વારસનું શું લખીએ?

૧૦. અમારી ન્યાતમાં (કાંઈ) વૃત્તિ તથા વતનનો કાંઈ ચાલ નથી.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તે વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકેછે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

સાળવી–શ્રીમાળી વીસા પટોળીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૫૮.

[આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૫૭ વાળાના જવાબ સાથે તમામ મળેછે તેથી અત્રે દાખલ કીધો નથી.]

લુહાર–અમદાવાદી તથા ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે કે તે મરનારની બૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, એવી રીત અમારી ન્યાતમાં છે, જુદો માર્ગ નથી.

૨. ઉપરના લખ્યામાં જો બૈરી પતિત થઈ ગઈ હોય તો વારસો પોહોંચતો નથી, તેનું ભરણપોષણ યથાશક્તિથી કરવું યોગ્ય છે, બૈરી કબજામાં રેહે તો આપવું પડેછે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે જ્યાંથી વારસો મળ્યો હોય તેના કુળમાં પાછો જાય. તેનો સબબ એ જે મરનાર શખસને સગા ભાઈ હોય તો વારસો તેના ભાઈને પોહોંચેછે.

૪. એક બૈરીને મોસાળથી વારસો મળ્યો, તેના બાપનો સ્થાવર તથા જંગમ, ને પછી તે થોડી ઉમરમાં સંતાનરહિત મરી જાય,–ને બૈરીની પુખ્ત ઉમર તો વરસ ૪૦ તથા ૫૦ ની થાય ત્યારે તેની પુખ્ત ઉમર કેહેવાયછે–ત્યારે તો તે બૈરીના ધણીની ઉમર સુધી, ને પછી તો જ્યાંથી વારસો મળ્યો હોય તેના કુળમાં કોઈ ત્રિજી પેઢીનો હોય તો ત્યાં પાછો જાય, ને અગર તેના પણ વંશમાં કોઈ ન હોય–લખ્યા પ્રમાણે ન હોય તો ન્યાત વારસ થાય.

૫. એક ભાગદારે એકઠાં છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસો પેદા કર્યો, બાપના પૈસાની મદત વિના, પછી પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે ધણીનો હિસ્સો તથા પેદા કરેલું ધણીનું તેની બૈરીને આપવું પડેછે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની બૈરી તથા મા વારસ છે તો બંને (ને) વારસ થાય, ને એકએકની કજા રજાએ એક વારસ થાય.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે–તો એક પતિત શિવાય ઉપર લખેલા સઘળા વારસોને વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે પલ્લાંના વારસ મરનારની બૈરીના ધણી વિગેરેમાં સાસરે પલ્લુ જાય, ને વિધવા મરી જાય તેનું પલ્લું પણ સાસરાવાળાને આપવું પડેછે. ને મોસાળ પક્ષવાળાઓએ જે કાંઈ પેહેરામણીની રીતમાં બૈરીને આપ્યું હોય તે પિહેરિયાં પાછું લે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તેનું શું લખીએ ?

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિનો અધિકાર નથી. વતન વિગેરે સ્થાવર માલ છે તો બૈરી નાતરે ન જાય ત્યારે તો હિસ્સા પ્રમાણે આપવામાં આવે, તે નાતરે જાય તો કાંઈ આપવામાં આવે નહી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થઈ ગયો હોય તેને વારસો પોહોંચે નહી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકે તેથી વારસો ઉઠી શકતો નથી.

લુહાર–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૨.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ–નાતરે નહી જાય તો, તથા તેની છોકરી વારસ, તે નહી હોય તો મરનાર શખસનો ભાઈ વારસ, તે નહી હોય તો ભત્રીજો વારસ, તે નહી હોય તો પિત્રાઈ કાકો વારસ, તેનહી હોય તો તેનો છોકરો વારસ, એટલા જણમાં કોઈ નહી હોય તો પંચાત વારસ.

૨. એ વારસા બાબત ઉપરની કલમમાં લખેલુંછે–આઠમા નંબરની–તે શખસની આગલી ધણિયાણીને છોકરા હોય ને બીજીવારની ધણિયાણીને છોકરા નહી હોય તો તેને કાંઇ વારસાપણામાં હક પોહોંચતો નથી, ને ખોરાકીપોશાકી લઈ શકેછે ને છોકરા હોય તો વારસાપણામાં બંને હક બરાબર છે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને અગર કંઈ સંતાન નહી હોય તો તેની બેહેન તથા ભાણેજ હોય તે મરનાર શખસની ક્રિયા વિગેરે ઉત્તરસાધન કરે, ને તે કરતાં વધે તે માલ લઈ શકેછે. અથવા તે કોઈ નહી હોય ત્યારે તેના બાપના કુળવાળા તેની પછવાડી ખરચેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરીને બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે બાપના કુળમાં જાય ને તે માલને બાપના કુળવાળા ગોરણી નિમિત્ત કરીને ખરચેછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં મળ્યા હોય ને એક ભાઈએ કંઈએક વત્તા પૈસા પેદા કર્યા હોય ને તે પૈસા કંઈ બૈરી લઈ શકતી નથી, ને બૈરીને અન્નવસ્ત્ર તથા રેહેવાનો ઓરડો આપેછે. ને અગર પોતાના બાપ ભાઈઓથી જુદા રહીને પૈસા પેદા કર્યા હોય, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને તે માલતો બૈરીના કબજામાં રેહેછે, ને તે કાંઈ લઇ શકતા નથી, પણ ધણીના નામ ઉપર બેસી રેહે તો; અગર નહી બેસી રેહે તો તે નાતરે જાય ત્યારે તો તે બાઈ મુખત્યાર નથી; ને અગર કાંઈ વાજબી કારણ હોય અથવા કાંઈ હાથપગ દુખ્યો હોય ત્યારે પાંચ પંચનાને તથા પોતાના વારસને પુછે. ને અગર તે વારસ જવાબ નહી દે તો પંચના પાંચનાની નજરમાં આવે ને તેના વારસની હજુર જે કાંઈ માલ આપે તે ખરચી શકેછે. ને અગર બૈરી નાતરે જાય ત્યારે બાકીનો માલ તેના વારસને આપીને ફારગતી લઇને નાતરે જાયછે. ને અગર તે બાઈ મરી જાય ને તેના પિહેરિયાં પાસે પલ્લાં વિગેરે કાંઈ માલ હોય તે આપીને તેના વારસની ફારગતી લેછે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા હોય ત્યાં લગી તો સ્ત્રી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હકછે, ને તે આંધળો તથા લુલો તથા પાંગળો તથા બેહેરો એ વગેરે દોષવાળો હોય તોપણ વારસાપણામાં કાંઈ ખારજ થઇ શકતો નથી.

૮. કોઈ બૈરી સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા મરી જાયછે તેનું પલ્લું તથા મોસાળાંનાં લુગડાં વિગેરે પેહેરામણીમાં જે કાંઈ મળ્યું હોય તે [૫૨] તેના સાસરા તરફના વારસનો હક પોહોંચેછે, તેનું ઉત્તરસાધન પણ તેજ કરેછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, પણ કન્યાદાન આપેછે તેની વિગત તો ઉપરના સવાલમાં લખેલીછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૦. અમારી ન્યાતમાં કાંઈ વૃત્તિ તથા વતનનો (કાંઇ) ચાલ નથી.

૧૧. કોઈ શખસને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકયોછે, ને તે ન્યાતમાં આવેછે ને પછી વારસો લઈ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકેછે તેથી તેનો વારસો ઉડતો નથી, પોતાના ભાગિયા પાસેથી વારસો લઈ શકેછે.

લુહાર–ભાવનગરીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૬.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની સ્ત્રી નાતરે નહી જાય તો તે સ્ત્રી વારસ છે, તે ન હોય તો ભાઈ વારસ છે, ને પુત્રી હોય ત્યાં સુધી તો કોઈ વારસતું પોહોંચતું નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ધણિયાણીને વારસો મળેછે, ને ધણિયાણી નહી હોય તો દિકરીને પોહોંચેછે, ને તે ન હોય તો મરનારના વારસ ભાઈને વારસો પોહોંચેછે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ તેની બેહેનને પોહોંચેછે. ને બેહેન નહી હોય તો બેહેનના છોકરા વારસ છે, તે કોઈ નહી હોય તો ન્યાત વારસ છે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે સ્થાવર માલ તથા જંગમ માલના અધિકારી તે મરનારના બાપના કુળના છે.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસો પેદા કર્યોછે, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો ભાઈને પોહોંચેછે, સ્ત્રીને ભાઈ લુગડાં રોટલા ખરચ પોહોંચાડે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ છે નહી ત્યારે તેની મીલકતની વારસ તેની મા છે, તથા બૈરી નાતરે નહી જાય તો તે વારસ છે.

૭. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો તથા બેહેરો તથા ઠુંઠો ગમે તેવો દોષવાળો હોય તોપણ તેને વારસો લેવામાં અટકાવ પડતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લું ધણીને આપેછે, ને વિધવા મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લું તેના વારસ જે હોય તેને આપેછે, ને મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે પલ્લું લે છે તે ધણી લેછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે કાંઈ અમારી ન્યાતમાં છે નહી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકયો ત્યારે તે વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મેલી શકતા નથી, ને તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

લુહાર–ગુજ્જર ગુલાબબંશી બુદલખંડીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૧૬૫.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય છે, ને તે નહી હોય તો દિકરી વારસ થાય છે, ને તે નહી હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય છે, ને એટલામાં કોઈ નહી હોય તો ભાઈ વિગેરે કુટુંબીને વારસો પોહોંચેછે–એ ચાલ છે.

૩. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને વારસો પોહોંચેછે, પણ તે બૈરી નાતરે જાય તો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને તે શખસ સંતાનરહિત મરી ગયો હોય ત્યારે તેનો વારસો મરનાર શખસની બેહેન વિધવા હોય ને બેઠી રહે તો તે વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસના બાપના કુળમાં રહેછે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વા- વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે વારસો ધણીના કુળમાં રેહેછે, બાપના કુળમાં જતો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતમેહેનતથી પૈસા પેદા કર્યા છે, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય અથવા છોકરો મુકીને મરી ગયો ત્યારે તે મરનારના માલની તેની ધણિયાણી વારસ તથા છોકરા થાય, પણ તેથી મરનારના ભાઈઓને પુછ્યાવિના ગેરવાજબી ખરચ થાય નહી.

૬. કોઈ મરનાર શખસની ધણિયાણી તથા માશિવાય બીજું કોઇ નથી ત્યારે તેની મા વારસ થાય, ને તેની ધણિયાણી બેઠી રેહે તો તેનું ભરણપોષણ કરે.

૭. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે ગમે તેવા દોષવાળો હોય તોપણ તેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઇને મરી જાય તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે, ને પેહેરામણી વિગેરે મોસાળાંમાં આવ્યું હોય તેના પણ વારસ તેના સાસરાવાળા છે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપ્યું ને તે કન્યા મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણીછે.

૧૦. સ્થાવર માલના વારસાનો હક બૈરીને પોહોંચેછે, ને બૈરી નાતરે જાય તો તે માલના વારસ કુટુંબી છે.

૧૧. અમારામાં કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય ત્યારે જે મરનાર ધણીનો વારસો તેને મળવાનો હોય (તે) તેના માલમાંથી તેનો ક્રિયા વિગેરેનો ખરચ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરાવે ને બાકી માલ હોય તે અનામત રેહે, ને ન્યાતબાહારિયા શખસને જ્યારે ન્યાતના લોક ન્યાતમાં લે ત્યારે તેનો વારસો તે લઇ શકેછે.

૧૨. કોઇ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને આજ સુધી (કોઈએ) કાહડી મુક્યો નથી, અગર કાહાડી મુકે તો તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

હજામ–કાનમીયા સુરતવાસીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં વગર કહે મરી ગયો તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ કબુલ છે, પિત્રાઈ થાયછે.

૨. બૈરીને હિસ્સો નથી પોહોંચતો, ને તેને માથાઓળવો આપવામાં આવતો નથી, શામાટે જે નાતરૂં થાયછે વાસ્તે, રેહે તો કાંઇ આપવું જોઈએ સહી.

૩. ભાણેજ ને બ્રાહ્મણ સરખા છે, માટે જેણે તે રીતે આપ્યું હોય તો બાપના કુળમાં જાય, અનામત આપ્યું હોય તો મોસાળના કુળમાં જાય એ રીત છે.

૪. દિકરી બ્રાહ્મણ બે સરખાં છે, તે રીતે આપ્યું હોય તો ધણીને ઘેર રેહે, ને બાકી તો બાપના કુળમાં જાયછે.

૫. નાતરે જવાનો ચાલ છે વાસ્તે ભાગ આપવો મુકરર નથી. જે રીતે ધણી રેહેતો તે રીતે રહીને રોટલા ખાય.

૬. જનેતા હોય તો વારસો તેનો પોહોંચેછે, ને ધણિયાણીને રોટલા આપે, ભાગ આપવાનું મંજુર નથી; શામાટે જે નાતરૂં થાયછે તે સબબથી ભાગ ન અપાય.

૭. અપંગ જાણીને વારસો પોહોંચેછે તે આપવામાં આવતો નથી, વાસ્તે તેનો કોઈ વાલી થઇને વારસો લે ને તેને પાળે.

૮. સૌભાગ્યવતીનો વારસ ધણી છે, વિધવાનો વારસ પિત્રાઈ છે, પલ્લું લઈને પિત્રાઈ દાહાડો કરે, પિહેરનું લઈને પિહેરિયાં ગોરણી કરે એરીત છે. ન હોય તો કોઈ ઉપર દાવો નહી.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી, આગલા સવાલ પ્રમાણે.

૧૦. બૈરી નાતરે ગયાનો ચાલ છે, માટે સ્થાવર(ની) મીલકતની વારસ નથી.

૧૧. ન્યાત અંગીકાર કરે તો વારસો પોહોંચેછે સહી, ને ન્યાત અંગીકાર નહી કરે તો પોહોંચે નહી.

૧૨. કપૂત હોયતો કાહાડી શકેછે, પણ વારસો ઉઠી શકતો નથી, બાપ મુઆ પછી પણ વારસું (વારસો) લે સહી.

હજામ–કડીવાળા તથા પટણી ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૯.

૧–૧૨. અમારી ન્યાતમાં પૈસાના સૌ વારસ છે. અમારી ન્યાતમાં આજ સુધી કોઇને ન્યાતે મળીને

વારસ કર્યો નથી ને કાંઈ દીઠામાં આવ્યું નથી. ને ગરીબ લોક છૈએ માટે શાસ્ત્રમાં જે લખ્યુંછે તે અમારે (તે) સર્વે કબુલ છે, એ સર્વે જવાબ તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે-સઘળા સવાલનો જવાબ એજ છે.

વાલંદ-લીમચિયા અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૦.

૧. કોઇ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની વસિયતની વારસ તેની સ્ત્રી છે, ને સ્ત્રી નહી હોય તો તેની દિકરી વારસ છે, ને તે નહી હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસછે.

૨. ઉપર લખેલા પ્રમાણે મરનારની સ્ત્રી તથા દિકરી તથા દિકરીનો દિકરો-તે સર્વે વારસ છે.

૩. મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો હોય તો તે મીલકતની વારસ તે મરનાર શખસની બેહેનછે, તે ન હોય તો તે બેહેનની પ્રજાછે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે સ્થાવર મીલકતના વારસછે તે તેના બાપના કુળનાછે, ને જંગમ મીલકત ઉપર તેના બાપના કુળનું પોહોંચતું નથી, તેનો ધર્મ થાય.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની કમાઇથી પૈસો પેદા કર્યો હોય, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તે મીલકતના વારસ તેના ભાઇછે, ને તે મરનારની સ્ત્રી નાતરે નહી જાય ત્યાં સુધી તેને રેહેવાને ઘર તથા અન્નવસ્ત્ર તે ભાઈઓએ આપવું.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઇ નથી ત્યારે મરનાર શખસના વારસમાં તેની મા છે.

૭. ગમે તેવો દોષવાળો ને ગમે તેવો શરીરે અટકેલો છે તોપણ વારસો તેને પોહોંચેછે, તેનો અટકાવ થતો નથી.

૮. કોઇ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તો તેનું પલ્લું ધણી લે, અથવા વિધવા બૈરી મરી જાય તો તેનું પલ્લું તેની છોકરી હોય તે લે, ને તે છોકરી નહી હોય તો છોકરીનો છોકરો હોય તે લે, ને તે ન હોય તો દિયેર તથા જેઠ તથા પિત્રાઇ જે હોય તે લે, ને બીજો મોસાળાં વિગેરે જે માલ હોય તે સર્વે દિકરી લે, ને સૌભાગ્યવતીના ધણીનો માલ પલ્લાં વિગેરેનો જે હોય તે ધણી લે.

૯. અમારામાં સકાંકણી છોકરી પરણાવવાનો ચાલ નથી તો તે માલ કોણ લે?

૧૦. અમારામાં સ્થાવર માલમાં તો ઘર છે, બીજું કાંઇ નથી. ને તે ઘરની વારસ તો સ્ત્રી છે, સ્ત્રી નહી હોય તો દિકરી વારસ છે, દિકરી નહી હોય તો દોહિત્ર વારસ છે.

૧૧. કોઇ શખસ પતિત થઇ ગયો ત્યારે તે પતિતને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેને બાપના માલનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મેલ્યો તો તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

હજામ-મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૩.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ જો નાતરે ન જાયતો, ને ધણિયાણી ન હોય તો મરનાર શખસનો ભાઈ વારસ, ભાઈ નહી હોય તો ભત્રીજો વારસ, ભત્રીજો ન હોય તો ભત્રીજાનો દિકરો વારસ, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાય છે.

૨. ઉપરના લખ્યા પ્રમાણે જો નાતરે ન જાય તો વારસો પોહોંચેછે તો શું લખીએ?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને તે પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી હોય તે મરનાર શખસની ક્રિયા વિગેરે ઉત્તરસાધન કરે, ને તે ન હોય ત્યારે તે માલ મોસાળના કુળમાં પાછો જાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરીને બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ ધણીના કુળમાં રેહે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કસ્યા હોય, બાપના પૈસાની મદદવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો ભાઇ વારસ થાય, ને તેની ધણિયાણી જો નાતરે ન જાય તો ઘરમાં રાખીને રોટલા ખવડાવે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા હોય ત્યાં લગી સ્ત્રી વારસ થઇ શકતી નથી.

૭. કોઇ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તેને કાંઇ દોષ થયો પણ વારસાપણામાં કાંઇ ખારજ થઇ શકતો નથી.

૮. કોઇ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરે તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા મરે તો તેના પલ્લાંનો વારસ તેના સાસરાના કુળવાળા છે.

૯. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. એનો કાંઇ અમારામાં ચાલ નથી.

૧૧. કોઇ શખસને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યોછે ને તે ન્યાતમાં આવેછે ને પછી તે વારસો લઇ શકેછે.

૧૨. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને કાહાડી મુકે તેથી તેનો વારસો કાંઇ ઉડતો નથી.

હજામ-લીમચિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૨.

૧. કોઇ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ છે, ને ધણિયાણી નહી હોય તો દિકરી વારસ છે, ને તે ન હોય તો દોહિત્ર દિકરો વારસ છે, એ ત્રણમાં કોઈ ન હોય તો પાસેના પિત્રાઈ વારસ છે, તે કોઈ નહી હોય તો ન્યાત વારસ છે.

૨. ઉપરના લખેલા પ્રમાણે બૈરીને વારસો મળેછે. માથાઓળવાનો અમારે ચાલ નથી.

૩. એક શખસને મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની મોસાળની મીલકતની વારસ મરનાર શખસની બેહેનછે, ને તે ન હોય તો તેનો દિકરો છે, ને દિકરો ન હોય તો દિકરી છે, તે ન હોય તો મરનાર શખસના મોસાળના પિત્રાઈઓ છે, તે ન હોય તો ન્યાત વારસ છે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ સ્થાવર તથા જંગમ હોય તેના વારસ બાપના કુળનાછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતે પૈસો પેદા કર્યો છે, બાપના પૈસાની મદદવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો સ્ત્રીને પોહોંચેછે, બરોબર હક સ્ત્રીનો છે—નાતરે નહી જાય તો.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા એ બંને જણ જીવતાં હોય તો તેની મીલકતની વારસ મા છે, ને ધણિયાણીએ છે, પણ વેચી શકતા નથી.

૭. કોઈ શખસ હરેક હરેક તરેહનો દોષવાળો હોય તોપણ તેનો વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી મરી જાય તો તેના પલ્લાંનો હક તેના ધણીનો છે, ને વિધવા મરી જાય તો તેના પલ્લાંનો હક તેના છોકરાનો છે, તે ન હોય તો છોકરીનો છે, તે ન હોય તો તેના પિત્રાઈનો છે; ને પલ્લાં શિવાય મોસાળાં વિગેરેમાં જે કાંઈ છોકરી મરનારને આપ્યું હોય ને વાપરતાં રહ્યું હોય તે લેવાનો હક તેના છોકરાઓને છે, તે ન હોય તો તે લેવાનો હક તેના માબાપનો છે. ને મરદને આપ્યું હોય તે બક્ષિસ છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી પરણાવવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારામાં સ્થાવર માલના અધિકારી—બૈરી નાતરે નહી જાય તો તે બૈરી છે, ને ગોરપદું તથા બીજી વૃત્તિ છે નહી.

૧૧. અમારામાં પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાંને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી બાહાર કાહાડી મેલી શકતા નથી, ને પોતાની બરાએખુદથી બાહાર નીકળે તોએપણ વારસો ઉઠી શકતો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

હજામ–ખાનદેશી મરેઠાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૧.

૧. કોઇ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને મરી જાય ને તેને છોકરો ન હોય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય–જો નાતરે ન જાય તો, ને ધણિયાણી ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસનો ભાઇ તથા ભત્રીજો તથા પિત્રાઇ વારસ થાય.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે, નાતરે ન જાય તો.

૩. કોઇ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે છોકરા વગરનો મરી જાય ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં જાય, ને બાપના કુળમાં કોઇ નહી હોય તો મોસાળના કુળમાં પાછો જાય.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે બૈરી મરી જાય ત્યારે તે માલ ધણી જીવતો હોય તો તે લે, ને ધણી ન હોય તો બાપના કુળમાં પાછો જાય છે.

૫. એકઠાપણામાં કોઇ ભાગદારે વત્તા પૈસા પેદા કર્યા હોય ને કોઇએ ઓછું પેદા કર્યું હોય પણ વેહેચણ કરે તેમાં સર્વે ભાગિયા બરાબર છે.

૬. જુદો રેહેતો હોય તો બૈરી વારસ થાય, ને એકઠો રેહેતો હોય તો મા વારસ થાય.

૭. આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચે છે.

૮. કોઇ શોભાષણ બૈરી તથા રાંડેલી બૈરી મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૯. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. કોઇ શખસ વટલે ને મુસલમાન થાય તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને કાહાડી મુકે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

હજામ–લીમચિયા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૪.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસ–તેની બૈરી નાતરે ન જાય તો તેની બૈરી તથા ભાઈ ભત્રીજા તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી, પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો વારસ થાય છે; ને દિકરી વિગેરે સવાલમાં લખ્યાછે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તો મરનાર શખસની બૈરી નાતરે જાય તે કારણથી તેને વારસો પોહોંચતો નથી, ને નાતરે ન જાય તો વારસોજ મળેછે. માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી; ને એ બૈરી મરી જાય તેના વારસ દિયેર જેઠ વિગેરે પેહેલી કલમ પ્રમાણે થાય છે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળમાંથી વારસો મળતો નથી, ને અગર મોસાળવાળાના કુટુંબી ન હોય તો મોસાળનો વારસો મળેછે, તે મોસાળનો વારસ સંતાનરહિત મરી જાય તો તેનો વારસપણ બાપિકા વારસની પેઠે થાયછે, તેની બેહેન વારસ થતી નથી; પણ તે ધણી જીવતાં મોસાળની મીલકત પોતીકી બેહેનને આપે તો મુખત્યાર છે.

૪. કોઈ બૈરીને બાપના કુળમાંથી વારસો મળતો નથી, અગર બાપને કુટુંબી ન હોય તો વારસો મળેછે; તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તો તેના બાપના કુળનો સ્થાવર તથા જંગમ માલ બાપના કબજામાં જાય, ધણીના કુળમાં જાય નહી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ આપકમાઈએ બાપના પૈસાની મદત વિના, પૈસા મેળવ્યા ને તે અપુત્ર મરી જાય તો તેનો વારસો ભાઈઓનેજ પોહોંચેછે, ને તેની બૈરીને તો નાતરે ન જાય તો ઘરમાં એકઠી રાખીને રોટલા ખવડાવે ને લુગડાં કરે.

૬. કોઈ મરનાર શખસને સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ ન હોય તો મા વારસ થાય, ને સ્ત્રી નાતરે ન જાય તો તેને ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તેપણ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તોએ વારસો મળેછે, પણ

પાછળ લખેલા દોષમાં મોટા દોષવાળો હોય કે જે દોષથી પોતીકું ગુંજેસ થઈ શકે નહી તે શખસ પરણેલો હોય તો તેના ભાગિયાઓ તેને વારસો આપેછે; ને કુંવારો હોય તો ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરેછે. ને અગર એ દોષવાળો એકલોજ વારસ હોય ને ભાઇઓ ન હોય તો કુંવારો અગર પરણેલો હોય તો એ વારસ થાયછે. પિત્રાઈ વિગેરે વારસ થતા નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી તથા વિધવા બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ એ જે સૌભાગ્યવતીનો તો તેનો ધણી, ને વિધવાના તો તેના દિયેર જેઠ વિગેરે વારસ થાયછે, પલ્લાં શિવાય મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે પિહેરિયાં લે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તેથી એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૧૦. અમારી ન્યાતમાં બૈરી નાતરે ન જાય તો સ્થાવર માલની પણ વારસ થાય.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી, પણ તેનો વારસો અનામત રેહે, તે પતિતને ન્યાતવાળા ન્યાતમાં લે ત્યારે તેનો વારસો આપવામાં આવેછે.

૧૨. કોઇ શખસથી પોતાના દિકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકાતો નથી, ને તે દિકરાનો વારસો પણ ઉઠતો નથી.

હજામ—ઓરપાડીઆ મેહેસુરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૫.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની બૈરી નાતરે નહી જાય ત્યાંસુધી મરનારના માલની વારસ બૈરી છે, ને નાતરે જાય ત્યારે મરનાર ધણીના ભાઈ ભત્રીજા વારસ થાય, તે નહી હોય તો પિત્રાઈ થાય. છોકરી અથવા છોકરીના છોકરાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તોએ મરનારની ધણિયાણી નાતરે જાય તેથી વારસો પોહોંચતો નથી.

નાતરે નહી જાય તો બૈરી જીવે ત્યાંસુધી વારસ થાય, ને બૈરી મરી ગયા પછી મરનારના ભાઈ ભત્રીજા વિગેરે પિત્રાઇને પોહોંચે.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળથી વારસો મળવાનો ચાલજ નથી.

૪. બૈરીના બાપની પાસેથી સ્થાવર માલનો વારસો મળતો નથી.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યા, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તે પેદા કરેલા પૈસા મરનારના ભાઈ ભત્રીજા લે. તે મરનારની સ્ત્રી નાતરે નહી જાય ને ઘરમાં એકઠી રેહે ત્યાં સુધી માલના લેનાર ભરણપોષણ કરે.

૬. કોઈ શખસને મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનારની સ્ત્રી નાતરે નહી જાય ત્યાં સુધી સ્ત્રી વારસ, તે માનું ભરણપોષણ કરે, ને સ્ત્રી નાતરે ગયા પછી મા વારસ.

૭. કોઇ શખસ [ને] વારસો આવી પોહોંચતો હોય તે ધણી આંધળો તથા લુલો વા પાંગળો વિગેરે દોષવાળો હોય તેથી વારસો લેવાનો અટકાવ નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેનું પલ્લું તો તેનો ધણી લે, ને વિધવા મરી જાય તેનું પલ્લું ખરચ થતાં બચેલું હોય તે તેના ધણીના ભાઈ ભત્રીજા અથવા પિત્રાઈ લે, ને દાહાડોપાણી તે કરે.

૯. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એ રકમ મધે વૃત્તિ વતનમાં તો કોઈએકને પસાયતું હોય તે તો જે ગામની ચાકરી કરે તે ખાય, તેથી બૈરીને સ્થાવર વૃત્તિનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૧. કોઇ શખસ પતિત થયો તેને ન્યાતબાહાર મુક્યો તે પાછો ન્યાતમાં આવ્યાવિના વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકાતો નથી, ને કાહાડી મુકવાથી વારસો ઉઠતો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

દરજી–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૧.

૧. કોઈ શખસ વેહેચણ કરીને ગુજરી ગયો તેની બૈરી વારસ ખરી, પણ અમારી ન્યાતમાં કોઈ બૈરી નાતરે જાય છે તે સબબથી પાછું બાપિકા કુટુંબમાં જાય છે, અગર બાઈ બેઠી રેહે તો તેનું પલ્લું તથા ભરણપોષણ ધણીના હિસ્સામાંથી મળે.

૨. ઉપર લખેલો સવાલ છે તે પ્રમાણે હોય તો વારસો ન પોહોંચે, ને ફરજંદ થયું ને બેઠી રેહે તો ધણીનો ભાગ લઇ શકેછે–છોકરો થયો હોય તો ને જીવતો હોય.

૩. કોઈ શખસને મોસાળિયાંનો વારસો મળ્યો ને સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની બેહેન વારસો લે, પણ તે બેહેન[ની] મોટી ઉમર થયલી હોય ત્યારે; અગર નાહની છે તો તેનો માલ અનામત મુકેછે, ને બેહેન ગુજરે તો પાછું મોસાળના કુળમાં જાય. એમાં બાપિકા કુળનો દાવો નથી.

૪. બૈરી પોતાના પિહેરનો વારસો લઇને છોકરાં વગર મરી ગઈ તો તે મરનારના ઘરમાંથી વધે તે પાછું પિહેરના કુટુંબી લે છે, એમાં સાસરિયાંનો હક નથી.

૫. કોઈ શખસને બૈરી તથા મા છે, ને તે મરી ગયો તો વારસ જણ ૨ છે. પણ અમારી ન્યાતમાં ધણી મુઆ પછી ધણિયાણી નાતરે જાય છે, ને બેઠી રેહે તો બેજણા વેહેચી ખાય. અગર વેહેચે તો હક માનો છે.

૬. કોઈ શખસે પોતાની મેહેનતથી બાપના પૈસા વગર કાંઇ પેદા કર્યું ને તે મરી ગયો ત્યારે તેનો ભાગ ભાઈ વેહેચી લેછે, ને તેમાં કાંઈ તેની બૈરીનો હક નથી–નાતરે જાય તો. તેના ભાઈઓ તેનું ભરણપોષણ આપે, તેનું પલ્લું તેની પાસે રેહે તેમાં કોઇનો દાવો નહી.

૭. કોઈ શખસનો તેની કાયા ઉપર બહુરોગ થયાથી હિસ્સો ઉઠયો તેની વેહેચણનો ભાગ તેની વહુ હોય તો તે લે. વહુ ન હોય તો હરકોઈ ભાગદારના ઘરમાં રાખે.

૮. સોભાગણ હોય ને મરી જાય તો તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે, તેના પિહેરનાં લુગડાં તથા જનસ કન્યાદાનની તે મરનારને છોકરું ન હોય તો તેના પિહેરિયાં પાછાં લેછે. અમારી ન્યાતમાં કોઇ વિધવા બૈરી રેહેતી નથી, રેહે તો તેનું પલ્લું તેની ઉમરમાં ખાય, અગર કાંઈ વધે તો તેની ક્રિયા વારસ કરે, ને ઘટે તો વારસ ખાંધિયાભાર પોતાની તરફથી કરે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરેની વૃત્તિ હોય તે ગોર ન હોય તો ગોરાણીને વૃત્તિ મળી શકેછે, તે બાઈ એક માણસ પોતાની તરફનું મુકેછે.

૧૧. કોઈ શખસના હિસ્સાનું જાણવું એ જે કદાચ ને તે છોકરો વટલી ગયો તો તેનો હિસ્સો જાય, બાકી બીજી–નાલાયકી હોય તો તેની વહુને હિસ્સો મળે–તે નાતરે બીજે ઠેકાણે ન જાય તો, ને જાય તો તેનું ભરણપોષણ બીજા ભાગિદાર કરે.

૧૨. પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને જુદો કાહાડે તેથી તેનો હિસ્સો ઉઠતો નથી. ઉપર સવાલો છે અગિયારમાં તેવા હવાલ હોય તો હિસ્સો ઉઠે, તેની વહુ જો બેઠી રેહે તો તે લે.

દરજી–અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૦.

૧. મરનારની બૈરી ન હોય ત્યારે તેનો છોકરો લે, ને તે ન હોય ત્યારે તેની છોકરી, ને તે ન હોય ત્યારે દિકરીનો દિકરો લે ને વારસ થાય, ને તે ન હોય ત્યારે ભાઇઓ થાય, ને તે ન હોય ત્યારે પિત્રાઇ, ને તે ન હોય ત્યારે મરનાર પોતાની ખુશીથી લખી આપે તે લે, ને તે કાંઈ ના કર્યું હોય ત્યારે ન્યાત મુખત્યાર છે.

૨. બૈરીએ જ્યારે નાતરૂં ન કર્યું હોય ત્યારે તો તેના ધણીની માલમીલકતમાંથી ભરણપોષણને સારૂં હિસ્સો લે, ને એવી વાત અમારી ન્યાતમાં હજુ સુધી બની નથી કે તે વાત વિસ્તારી લખીએ; કાંજે અમો ગરીબ દરજીલોકમાં દોલત નહી કે જાણીએ.

૩. મોસાળની તરફનો વારસો મળ્યો હોય ને તેને છોકરો ન હોય તો તેની બેહેન લે, ને તે મરનારની બેહેન નહોય ત્યારે મરનાર પોતાની ખુશીથી જેને

આપે તે લે, ને તે ન કર્યું હોય ત્યારે જેની અસલ દોલત હોય તેના પિત્રાઈ લે, ને તે પણ ન હોય ત્યારે ન્યાત મુખત્યાર છે.

૪. જે બૈરીને પોતાના બાપની દોલત વારસામાં મળી હોય, ને તે બૈરી મરી ગઈ, ને તેને છોકરૂં ન હોય ત્યારે જે માલ બાકી રહ્યો તે બીજું તેના બાપનું છોકરૂં લે, ને તે નહી હોય ત્યારે જેનો માલ હોય તેનો પિત્રાઈ લે, ને તે નહી હોય ત્યારે ન્યાત મુખત્યાર છે—કાંઈ મરનાર બૈરી નહી નક્કી કરી જાય ત્યારે.

૫. જે મરદ પૈસો પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેનો છોકરો ન હોય ત્યારે તેના ભાઇઓ બરાબર લે. મરનારની બૈરી માલીકછે, ને તે બૈરી નાતરે જાય ત્યારે મરનાર પુરૂષના ભાઈઓ એ બૈરીનો હિસ્સો લે.

૬. મરનારની મા વારસ છે, પણ તેની બૈરી નાતરે ન જાય તો તેને પાળે.

૭. તેનો કાંઈ અટકાવ નહી, વારસો મળે.

૮. વિધવા બૈરી મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લું તેના સાસરિયાં લે, ને મોસાળું તથા પેહેરામણી વિગેરેનો માલ બૈરીના પિહેર તરફથી આવ્યો હોય તે મરનાર બૈરીનો બાપ લે.

૯. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાની રીત નથી કે એનો જવાબ લખીએ.

૧૦. અમારા નાતરિયાં ન્યાતમાં કાંઈ બૈરીનું મુકરર નથી.

૧૧. કોઈ શખસ અમારી ન્યાતમાં પતિત થતો નથી કે અમે જાણીએ કે જવાબ લખીએ.

૧૨. નાલાયક જાણીને જુદો કાહાડયો તેથી કાંઈ વારસાનો હક ઉઠી શકતો નથી.

દરજી—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૨.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની બૈરી નાતરે નહી જાય ત્યાં સુધી મરનારના માલની વારસ બૈરી છે, ને નાતરે જાય ત્યારે મરનારના ભાઈ ભત્રીજા વારસ થાય, તે નહી હોય તો પિત્રાઇ વારસ થાય. છોકરી અથવા છોકરીના છોકરાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તો એ મરનારની ધણિયાણી નાતરે જાય તેથી વારસો પોહોંચતો નથી, ને નાતરે નહી જાય તો જીવે ત્યાંસુધી બૈરી વારસ થાય, ને બૈરી મરી ગયા પછી મરનારના ધણીના ભાઇભત્રીજા વિગેરે પિત્રાઈને પોહોંચે.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળથી વારસો મળવાનો ચાલજ નથી.

૪. બૈરીને પોતાનાં બાપની પાસેથી સ્થાવર માલનો વારસો મળતોજ નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસો પેદા કર્યો, બાપના પૈસાની મદત વિના, પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તે પેદા કરેલો પૈસો મરનારના ભાઈ ભત્રીજા લે, ને તે મરનારની સ્ત્રી નાતરે નહી જાય ને ઘરમાં એકઠી રેહે ત્યાંસુધી માલના લેનાર બૈરીનું ભરણપોષણ કરે.

૬. કોઈ શખસની મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનારની સ્ત્રી નાતરે નહી જાય ત્યાંસુધી સ્ત્રી વારસ થાય, ને માનું ભરણપોષણ કરે. ને સ્ત્રી નાતરે ગયા પછી મા વારસ થાય.

૭. કોઈ શખસને વારસો આવી પોહોંચતો હોય તે ધણી આંધળો તથા લુલો વિગેરે દોષવાળો હોય તેથી વારસો લેવાનો અટકાવ નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેનું પલ્લું તો તેનો ધણી લે, ને વિધવા મરી જાય તેનું પલ્લું ખરચ થતાં બચ્યું હોય તે તેના ધણીના ભાઈ ભત્રીજા લે, ને તેનો દાહાડોપાણી પણ તે કરે.

૯. અમારામાં છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એ રકમ મધે તો ગામડામાં કોઈ એકને પસાયતું હોય તે તો ગામની ચાકરી જે કરે તે ખાય, તેથી બૈરીને સ્થાવરનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૧. કોઇ શખસ પતિત થયો, તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકયો, તે પાછો ન્યાતમાં આવ્યાવિના વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણી કાહાડી મુકાતો નથી ને કાહાડી મુક્યાથી વારસો ઉઠતો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

દરજી—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૫.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે શાસ્ત્રથી મરનારની બૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ એ રીતે થાય કે પોતાને જે વારસામાં આવે તે મીલકત કાકાને અથવા કાકાના છોકરાને કે કાકીને સોંપે, કાકા તથા કાકાનો દિકરો અથવા કાકી હોય ત્યાં લગી સાસરે લઈ જવાય નહી, ને અગર એમ સોંપે તેમાંથી તે છોકરીનો અવસર ખરચ થાય, ને જ્યારે તે છોકરીને છોકરો પેદા (સ) થાય ત્યારે તો તે મીલકતનો તેજ વારસ છે, ને છોકરી પેદા થાય તો જે મુજબ માનો અવસર ખરચ તે કરતાં તેમ તે પણ કરે, ને કદાચિત એમ છોકરો અથવા છોકરી થયાવિના અપુત્ર તે છોકરી મરી જાય તો તે વારસાની મીલકતના કાકો અથવા કાકાનો દિકરો અથવા કાકી વારસ છે.

૨. કોઇ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ને તેની બૈરી હોય ત્યારે તે વારસ છે, ને તે બૈરી મરી જાય ત્યારે તેના ધણીના ભાઈ અથવા ધણીના ભાઈના છોકરા વારસ થાય.

૩. કોઇ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં જશે નહી, મોસાળના કુળમાં પાછો જશે, ને મોસાળથી જેને વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો ને તે મરનારને બેહેન હોય તો તેની વારસ બેહેન થાય, શાથી જે મોસાળનો વારસો છે, પણ બેહેનથી સાસરે નહી લઈ જવાય, મોસાળના સગાં પાસે રેહે, તેથી તે બાઇનો અવસર ખરચ થાય.

૪. ધણીના કુળમાં નહી જાય, બાપના કુળમાં જાય.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈ [એ] પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કરયા, બાપના પૈસાની મદદ વિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રીને મળે. સ્ત્રીનું ભરણપોષણ મરનારના ભાઈઓ કરે, ને ઘરેણું જે સ્ત્રી પાસે હોય તે તેના મરતાં સુધી તેની પાસેજ રેહે, ને સ્ત્રી મરે ત્યારે તે જરિયાનના વારસ તેના ધણીના ભાઈ થાય ને તે મરનારનો મૈયત ખરચ કરે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસના વારસ બંનોછે, પણ સ્ત્રી સાસુને મુકીને નાતરે જાય ત્યારે એકલી મરનારની મા વારસ થાય.

૭. એ સવાલનો જવાબ ઉપર જાહેર કરેલો છે, કે અટકાવ આંધળાં લુલાનો એ છે કે તેનું ભરણપોષણ જે વારસો લે તે કરે.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી તે લઈને મૈયત ખરચ કરે, ને વિધવા થઇને મરી જાય ત્યારે તેના વારસ તે બાઇના ધણીના સગા હોય તે થાય.

૯. જેણે કર્યું હોય તે લે.

૧૦. વતન ધણીનું હોય તેની સ્થાવરની વારસ ધણિયાણી, કોઇ સગું વારસ નહી હોય ત્યારે, ને સગું હોય ને તે લે તો તેનું ભરણપોષણ કરે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. છોકરાને નાલાયક ઉઠયાથી બાપે કાહાડી મુક્યો ને ન્યાતિમાં છે, ને નાલાયકપણું મુકતો નથી, તેને વારસો એ રીતે પોહોંચેછે કે તેનું ભરણપોષણ તેના બાપના વારસ થાય તે કરે, ને ડાહ્યો થયો તો સર્વે વારસાનો હક તેનોજ છે.

માળી—મોગરેળિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૨.

૧. નાતરું કરે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૩. શાસ્ત્ર પ્રમાણે બેહેન વારસ થાય.

૪. મરનાર બાપના છોકરા ન હોય તો ધણીના કુળમાં જાય-ધણીના બાપના કુળમાં જાય દ્રવ્ય.

૫. અડધોઅડધ હક છે.

૬. વારસ તો મા થાય, ને ધણિયાણી નાતરું ન કરે તો સાસુ મુઆ પછી તે વારસ થાય, ને પોતાના વારસ બેઠે ગેરવાજબી ખરચ થાય નહી.

૭. અન્નવસ્ત્રની પેહેલી કલમ પ્રમાણે.

૮. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૯. આજદિન લગી સકાંકણી બેસાડી નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૧. નથી લઈ શકતો.

૧૨. થઈ તો શકેછે, ને વારસો ઉઠતો નથી.

માળી—સોરઠિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૫.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને જુદો રેહે ને અપુત્ર મરી જાય તેનો વારસો શાસ્ત્ર પ્રમાણે ધણિયાણીને પોહોંચેછે—તે નાતરે ન જાય તો; ને ધણિયાણી ન હોય તો તેના પાસેના સગાંને પોહોંચેછે, ને છોકરીને બાપે જીવતાં બક્ષિસ કર્યું હોય તે માલ છોકરીનો છે, પણ તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે, જો નાતરે ન જાય તો.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ પાછો મોસાળના કુળમાં જાય.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની તરફથી જે માલ મળ્યો હોય, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તો તે માલ પાછો બાપના કુળમાં જાય.

૫. એકઠા રહીને પોતાની જાતકમાઈએ પૈસા પેદા કર્યા હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રીને પોહોંચેછે, નાતરે ન જાયતો, ને સ્ત્રી ન હોય તો તેનો ભાઈ વારસ છે.

૬. મરનાર શખસની મા વારસ છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરે ગમે તેવો દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઇ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંના વારસ તેના ધણીના કુળના છે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાનમાં આપ્યું તેના વારસ તેના બાપના કુળના છે.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. અમારામાં કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકતા નથી.

માળી—ગુલફ્રેસનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૨.

૧–૧૨. અમારી ન્યાતમાં વારસા બાબતના સર્વે સવાલ શાસ્ત્ર પ્રમાણે કબુલ છે.

કંદોઈ—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ". અંક ૧૫૧.

૧. કોઈ શખસ પોતાના ભાઈઓ સાથે વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનાર શખસની બૈરી, ને તેના પછી દિકરી તથા તેના દિકરા વારસ થાય, ને તે ન હોય ત્યારે ભાઈ તથા ભાઇના દિકરા વારસ થાય, ને તે ન હોય ત્યારે બેહેન તથા બેહેનનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય ત્યારે પિત્રાઈ વારસ થાય, ને તે ન હોય ત્યારે પંચ વારસ થાય, એ રીતે અમારી ન્યાતમાં એકએક પછી દરજ્જા પ્રમાણે વારસ થાયછે.

૨. ઉપર લખેલા પ્રમાણે હોય ને મરનાર શખસની બૈરી નાતરે જાય તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને પોતાના મોસાળમાંથી વારસો મળ્યો હોય ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે મરનાર શખસની બેહેન વારસ થાય, ને કદાપિ બેહેન સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે વારસો મોસાળના કુળમાં પાછો જાય છે. બાપના કુળમાં રેહેતો નથી.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ને બાપનો વારસો ધણીની મીલકત સાથે મેળવેલો હોય તો ધણીના કુળમાં જાય, ને અગર બાપનો માલ બાપના ઘરમાં જુદો હોય તો બાપના કુળમાં જાય, ને જે વારસ થાય તે કરજ આપે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણીને પોતાના ધણીના ભાગ પ્રમાણે વારસો પોહોંચેછે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા તથા બૈરી શિવાય બીજું કોઈ વારસ નહી હોય ત્યારે પ્રથમ મા વારસ, પછી બૈરી વારસ છે.

૭. કોઈ શખસ આંધળાવિગેરે હરેક ખોડવાળો હોય તેને વારસો લેવામાં અટકાવ થતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઇને મરી જાય ત્યારે પલ્લાંની રીત એ છે જે સાસરાનો માલછે તે સાસરાના વારસ લેછે, ને પિહેરનો માલછે તે પિહેરના વારસ લે છે, ને મોસાળમાં તથા પેહેરામણીમાં કન્યાના બાપે જમાઈને આપ્યું હોય તે ઉપર પિહેરિયાંનો હક નથી, ધર્મખાતે વળેછે.

૯. કોઈ શખસે પોતાની છોકરીને સકાંકણી પરણાવી હોય ને તે મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લું મરનાર બૈરીના ધણીને પોહોંચેછે, શાથી જે ધર્મખાતે પરણાવેછે, તેથી જમાઈનો હક પોહોંચેછે.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન અમારી ન્યાતમાં નથી, ને સ્થાવર માલનું એ જે ધણીનું તખત બાઈ સમાળે તો વારસ થાય છે.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો હોય ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકયો હોય તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકયો હોય તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

સુખડિયા—શ્રીમાળીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૦૪.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેંચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે ધણિયાણી વારસ થાય, ને ધણિયાણી ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસનો ભાઈ વારસ થાય, ને તે ન હોય તો ભત્રીજો થાય.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનારની ધણિયાણી વારસ થાય છે ત્યારે માથાઓળવો શાનો આપે?

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે ધણી અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની બેહેન વારસ થાય, ને બેહેન ન હોય તો તેનો ભાણેજ વારસ થાય.

૪. કોઇ બૈરીને બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ તો તેનો જે [માલ] હોય તે બાપના કુળમાં જાય ત્યારે તેની ગોરણી કરેછે.

૫. સૌ ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતમેહેનતથી પૈસો પેદા કર્યો, તે પૈસો કાંઈ બૈરી લઈ શકતી નથી, ને તે બૈરીને અન્નવસ્ત્ર આપેછે. અથવા બાપ ભાઈથી જુદો રહીને પેદા કર્યું હોય તો બૈરી વારસ છે, તે કોઇ લઈ શકતા નથી.

૬. કોઈ શખસની મા હોય ત્યાં સુધી તો બૈરી વારસ થઈ શકતી નથી, ને તે ન હોય ત્યારે તો બૈરી વારસ થાય.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક હોય તો ગમે તે દોષ હોય તોપણ તે વારસ થાય છે.

૮. કોઈ (શખસ) સૌભાગ્યવતી વિધવા થઈને મરી ગઈ ત્યારે તેના પલ્લાંના વારસ તો સાસરાવાળા છે, ને તેનું ઉત્તરસાધન તેજ કરે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ? મળે તે બેસાડે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વૃત્તિ તથા વતનનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં જે શખસ વટલી ગયો તેને અમો પાછો લેતા નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકે પણ તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

કુંભાર—ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૯.

૧. અમારામાં મરનાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે, ને ધણિયાણી નાતરે જાય તો મરનાર શખસના પાસેના કુટુંબી વારસ છે, પણ દિકરીને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. નાતરે ન જાય તો વારસોજ પોહોંચેછે તો શું લખીએ ?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ જે હોય તે પોતાના બાપના કુળમાં જાય, પણ બેહેન પોતાના ભાઈની વારસ થઈ શકતી નથી.

૪. ત્યારે તે માલ પાછો બાપના કુળમાં જાય છે.

૫. વારસ તો તેનો ભાઇછે, પણ નાતરે ન જાય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૬. મા વારસ છે, પણ ધણિયાણીને પાળે ઘરમાં રાખીને.

૭. અમારામાં આંધળાવિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. પલ્લાંનો વારસ તો ધણીછે, ને ધણી ન હોય તો પાસેના કુટુંબીને પોહોંચેછે.

૯. સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાનમાં જે માલ આપેછે ને પછી તે બૈરી મરી જાય ત્યારે તે માલ બાપ પાછો લે છે.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. તેને વારસો પોહોંચેછે.

કુંભાર—લાડ સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય—નાતરે ન જાય તો, ને ધણિયાણી ન હોય ત્યારે મરનાર શખસના ભાઇ વારસ થાય, ને ભાઈ ન હોય તો ભત્રીજો વારસ, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાય, ને પિત્રાઇ ન હોય તો છોકરી વારસ થાય, ને છોકરી ન હોય તો છોકરીનો છોકરો વારસ થાય, ને એ મધેથી કોઇ ન હોય તો ન્યાત વારસ થાય, એ અમારી ન્યાતનો ચાલ અસલથી છે.

૨. અમારામાં મરનાર શખસની બૈરીને ઉપર લખ્યા પ્રમાણે વારસો પોહોંચેછે, નાતરે ન જાય તો.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં જાયછે. મરનાર શખસની બેહેન વારસ થઈ શકતી નથી.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં પાછો જતો નથી, તેની પછવાડી તેનાં ધણીના કુળવાળા ખરચેછે.

૫. ભાઈઓએ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યાછે, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય—જો નાતરે ન જાય તો.

૬. અમારામાં મા જીવતાં ધણિયાણી વારસ થઇ શકતી નથી, ને સાસુ મુઆ પછી તો ધણિયાણી વારસ થાયછે.

૭. અમારામાં આંધળો તથા લુલો વિગેરે ગમે તેવા દોષવાળો હોય તેથી વારસાપણામાં કાંઈ ખારજ થઈ શકતો નથી.

૮. કોઈ વિધવા બૈરી મરી જાય તથા સૌભાગ્યવતી મરી જાય ત્યારે એ બંને વાતમાં પલ્લાંના વારસ તેના ધણીના કુળવાળા છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો કાંઇ ચાલ નથી.

૧૧. કોઇ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહડી મુકે તેથી વારસો ઉઠતો નથી.

કુંભાર—ઓરપાડના લોકોનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૩.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની બૈરી નાતરે નહી જાય ત્યાં સુધી મરનારના માલની વારસ બૈરી છે, ને નાતરે જાય ત્યારે મરનાર ધણીના ભાઈ હોય અથવા પિત્રાઈ તે માલના ધણી થાય—અમારામાં છોકરીને અથવા છોકરીના છોકરાને વારસો પોહોંચતો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તો એ મરનાર શખસની ધણિયાણી નાતરે જાય તેથી વારસો નહી પોહોંચે, ને કદાચ નાતરે નહી જાય તો બૈરી જીવે ત્યાં સુધી તેને પોહોંચે, ને બૈરી નાતરે ગયા પછી અથવા મરી ગયા પછી મરનાર ધણીનો વારસો મરનાર પુરૂષના ભાઇઓને પોહોંચે, તે નહી હોય તો પિત્રાઈને પોહોંચે.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળથી વારસો મળવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારામાં બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી સ્થાવર માલનો વારસો મળતો નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસો પેદા કર્યો, બાપના પૈસાની મદત વિના, ને તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તે પૈસા પેદા કરેલા તેના ભાઈ ભત્રીજા લે, ને મરનારની સ્ત્રી નાતરે નહી જાય તેના ઘરમાં રેહે ત્યાં સુધી માલના લેનાર ભરણપોષણ કરે.

૬. કોઈ શખસને મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનારની સ્ત્રી નાતરે નહી જાય ત્યાં સુધી સ્ત્રી વારસ ને માનું ભરણપોષણ કરે; ને સ્ત્રી નાતરે ગયા પછી મા વારસ થાય.

૭. કોઈ શખસને વારસો આવી પોહોંચતો હોય ને તે ધણી આંધળો લુલો તથા દોષવાળો હોય તેથી વારસો લેવાનો અટકાવ નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેનું પલ્લુ તો તેનો ધણી લે, ને વિધવા મરી જાય તેનું પલ્લુ ખરચ થતાં ખરચેલું હોય તે તેના ધણીના ભાઈ ભત્રીજા અથવા પિત્રાઈ હોય તે લે, ને તેનો દાહાડોપાણી તે કરે.

૯. અમારામાં છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એ રકમ મધે વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો બૈરી નાતરે નહી જાય ને તે બૈરીનો ધણી વેહેચણ કરીને મરી જાય ત્યારે બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો તેને ન્યાતબાહાર મુક્યો તે પાછો ન્યાતમાં આવ્યાવિના વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણી કાહાડી મુકાતો નથી, ને કાહાડી મુક્યાથી વારસો ઉઠતો નથી.

કુંભાર—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૨.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને છોકરાવિનાનો મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો તેના સગા દિયેર જેઠ વારસ થાય, તથા દિયેર જેઠના છોકરા, ને તે ન હોય તો મરનારની દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાય, પછી તો મરનાર ધણી મુખત્યાર છે, એટલામાંથી ગમે તેને આપે. ને જેને કોઈ વારસ નથી તેની ન્યાત વારસ થાય.

૨. બૈરી ન્યાતસિરસ્તાના કાયદા મુજબ રેહે તો વારસો પોહોંચેછે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં રેહેછે, મોસાળના કુળમાં પાછો જતો નથી.

૪. અમારામાં કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની પાસથી વારસો મળ્યો, ને તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે જંગમ માલના વારસ ધણીના કુળવાળા છે, ને સ્થાવર માલ બાપના કુળવાળા ત્રીજી પેહેડીના હોય તો તે લઈ શકેછે.

૫. એ કલમનો જવાબ અન્નવસ્ત્ર બાબતની કલમ ૪ માં લખેલો છે.

૬. અમારામાં કોઈ મરનાર મરદને મા તથા ધણિયાણી શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મા વારસ છે, ને વહુ સાસુના કહ્યાસર ચાલે.

૭. એનો જવાબ અન્નવસ્ત્ર બાબતની પેહેલી કલમ પ્રમાણે.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા મરી જાય તેના પલ્લાંના વારસ ધણીના વારસ છે, ને પલ્લાંશિવાય પેહેરામણીનું કોઈ પુછતું નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો વારસો લેવાનું શું લખીએ?

૧૦. ગોરપદાંના વારસાનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં વટલીને ન્યાતમાંથી ગયો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કાહાડી મેલેથી છોકરાનો વારસો ઉઠી શકતો નથી.

ધોબી—રાવતિયા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૦.

૧. વેહેચણ કરીને મરી ગયો ત્યારે તેની બૈરી વારસ છે, ક્યાંસુધી જે નાતરે ન જાય ત્યાંસુધી, ને નાતરે જાય તો મરનારનો દિકરો હોય તેને વારસો આપીને જાય, ને દિકરો ન હોય તો જેની જોડે વેહેચણ કરીછે તેને આપીને જાય.

૨. બૈરી બદફેલી હોય તો વારસો મળતો નથી, ને ધણીની ચાકરી ન કરી હોય તો માથાઓળવાના નામથી પણ હિસ્સો મળે નહી, નાતરે જાયછે તેથી મળતું નથી.

૩. ભાણેજ ને બ્રાહ્મણ સરખાછે તે માટે આપેલો વારસો લઈ શકતા નથી, ને બાપના કુળમાં જાયછે, ને બાપનો પણ વારસો લઇ શકેછે.

૪. બૈરી જીવે ત્યાંસુધી સ્થાવર તથા જંગમ માલ બાપનો વાપરેછે, ને તે મુઆ પછી સાસરિયાંને બૈરીના બાપના કુટુંબીને પાછું આપવાનો હક છે.

૫. એકઠાપણામાં પેદા કર્યાના સબબથી સ્ત્રીને વારસો આપતો નથી, શામાટે જે નાતરૂં કરી શકેછે, ને બેઠી રેહે તો ભરણપોષણ આપે સહી.

૬. મરનાર શખ્સની માતા વારસ છે, ને ધણિયાણી પહેલાંની વારસ છે, ને સાસુ ભરણપોષણ બેહુ મળીને કરે, ને નાતરે જાય તો જે રેહે તે વારસ છે.

૭. કોઇ શખ્સને વારસો લેવાનો હક છે, ને દોષના સબબથી તેને આપવામાં આવતો નથી તો જે હક રાખેછે તે ભરણપોષણ કરી શકે.

૮. સૌભાગ્યવતીનો વારસ તો ધણી છે, ને વિધવાના વારસ તો કુટુંબમાં હોય તે છે, તેને પાછું આપે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું આપે ને લે?

૧૦. બૈરી રેહે ત્યાંસુધી વારસો પોહોંચેછે, ને નાતરે જાય તો મરનારનો વારસ લઈ શકેછે.

૧૧. પતિત થયો તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયકથી કાહાડી શકેછે, પણ બાપ મુઆ પછી ન્યાતના ચાલમાં હોય તો વારસો મળે.

ધોબી—પરદેશી બુદ્દેલિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૯.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો તે વારસ થાય, ને બૈરી નાતરે જાય તો છોકરીને પોહોંચે, ને છોકરી ન હોય તો તેનો ભાઈ વારસ થાય છે, પણ દિકરીના દિકરાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તોએપણ મરનાર શખસની બૈરીને વારસો પોહોંચતો નથી, તેનું કારણ તો એ છે જે નાતરે જાય તો પોહોંચતો નથી, એજ રીત છે.

૩. મોસાળથી વારસો અમારામાં મળતો નથી તો શું લખીએ?

૪. કોઈ કુટુંબી નહી હોય તો બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો સ્થાવર અથવા જંગમ મળે છે ને પછી તે બૈરી મરી જાય તો તે માલ ધણીના કુળમાં જશે, બાપના કુળમાં પાછો જાય નહી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કસ્યા, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી લે—જો નાતરે ન જાય તો, ને નાતરે જાય તો ભાઈ લે.

૬. કોઇ શખસની મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે તેની મા વારસ છે, ને વહુ નાતરે ન જાય તો ભરણપોષણ કરે.

૭. કોઇ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે પણ આંધળો તથા લુલો વિગેરે દોષવાળો હોય તો તેને વારસો મળેછે, કાંઈ અટકાવ થતો નથી.

૮. કોઇ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઇને મરી જાય પણ પલ્લું અમારામાં છે

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

નહી તો વારસ શું થાય? ને તેનો કાંઈ જુજવી માલ હોય તો તેની પછવાડી ખરચે.

૯. સકાંકણીનો અમારામાં ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન અમારામાં છે નહી તો શું લખીએ?

૧૧. વટલી ગયો હોય તો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

ધોબી–આહીર ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૫.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને છોકરાવિનાનો મરી જાય ત્યારે તો બૈરી વારસ, ને બૈરી નાતરે જાય તો ભાઇ વારસ છે, ને ભાઈ નહી હોય તો કુટુંબી વારસ, તે ન હોય તો પંચાત વારસ થાય.

૨. બૈરી નાતરે જાય તો વારસો મળતો નથી.

૩. કોઈને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને તે છોકરાવિનાનો મરી જાય ત્યારે વારસો બાપના કુળમાં રેહેછે, મોસાળના કુળમાં જતો નથી, પણ આજ સુધી એવું થયું નથી.

૪. અમારામાં છોકરીને વારસો પોહોંચતો નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્‍યાછે, બાપના પૈસાની મદત વિના, ને પછી તે પેદા કરનાર છોકરાવિનાનો મરી ગયો ત્યારે વારસ તો ભાઈ છે, ને ધણિયાણી નાતરે નહી જાય ને એકઠી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપેછે.

૬. કોઈ શખસને ધણિયાણી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે વારસ તો મા છે.

૭. આંધળા વિગેરે દોષવાળાને વારસો પોહોંચેછે.

૮. અમારામાં પલ્લું જ નથી તો વારસ કોણ થાય?

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો અમારામાં ચાલ નથી.

૧૧. વટલી ગયલાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયકના સબબથી કાહાડી મુકે પણ વારસો લઈ શકેછે.

કડિયા–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૪.

૧–૧૨. અમારી ન્યાતમાં ધણી મુખત્યાર છે, જેને વારસ કરેછે તે થાયછે લખી આપ્યાથી, ને લખી આપ્યાવિના મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસ ધર્મશાસ્ત્ર કબુલ કરે તે થાય શાસ્ત્ર સર્વે અમારે કબુલ છે. ને એ સઘળાએ સવાલ પણ ધર્મ શાસ્ત્રે લખ્યા પ્રમાણે અમારે કબુલ છે.

કડિયા–ઈડરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે તેની ધણિયાણી વારસ થાય–નાતરે ન જાય તો, ને ધણિયાણી નહી હોય તો દિકરીને વારસો પોહોંચેછે, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીના દિકરાને વારસો પોહોંચેછે, ને તે ન હોય તો ભાઈ વારસ થાય, ને ભાઇ ન હોય તો પિત્રાઈને વારસો પોહોંચેછે, તે નહી હોય તો પંચાત વારસ થાય છે–એ ચાલ છે.

૨. બૈરી નાતરે ન જાય તો ધણીના માલની વારસ થાય, ને કદાપિ નાતરે જાય તો વારસો પોહોંચતો નથી, ને માથાઓળત્રો પણ આપતા નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ મોસાળના કુળમાં પાછો જાય છે, બાપના કુલમાં રેહેતો નથી, તથા બેહેન વારસ થઇ શકતી નથી.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ બાપના કુળમાં પાછો જાય છે, ધણીના કુળમાં રેહેતો નથી, એવી રીત અમારી ન્યાતમાં છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યા હોય, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી બેઠી રેહે ને નાતરે ન જાય તો તે વારસ થાય, ને તે ન હોય તો ભાઈને વારસો પોહોંચેછે.

૬. કોઈ મરનાર શખ્સને મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખ્સની મા વારસ છે, ને તેની સ્ત્રી નાતરે ન જાય તો તેની સાસુના કહ્યા પ્રમાણે રેહે તો તેને ભરણપોષણ આપેછે.

૭. કોઈ શખ્સને વારસો લેવાનો હકછે, ને તે આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય પણ તેને વારસો પોહોંચેછે, એવા સબબથી કાંઈ અટકાવ થતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે, ને વિધવા બૈરી મરી જાય ત્યારે તેના સાસરામાં જે હોય તે વારસ થાય છે.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ અમારી ન્યાતમાં કોઇને છે નહી તો શું લખીએ?

૧૧. કોઈ શખ્સ પતિત એટલે વટલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકયો તે વારસો લઈ શકતો નથી. જ્યારે સર્વ ન્યાતના લોક ન્યાતમાં લે તો વારસો લઈ શકેછે.

૧૨. નાલાયક જાણીને પોતાના છોકરાને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તેથી વારસો ઉઠતો નથી, પણ એ વાતમાં બાપ મુખત્યાર છે. બાપ જીવતાં ગમે તે વારસને આપે ને બાપ મુઆ પછી જે માલ રહ્યો હોય તેમાં તેનો વારસો પોહોંચેછે.

કડિયા–અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૭.

[આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૪૮ વાળા સાથે મળતો આવેછે તેથી અત્રે દાખલ કીધો નથી.]

કડિયા–મારવાડી રજપુતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૭.

૧. કોઈ શખ્સ ભાઇઓથી વેહેંચણ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે પ્રથમ પિત્રાઇને વારસો પોહોંચેછે, ને પિત્રાઈ નહી હોય તો દિકરીને વારસો પોહોંચેછે, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીના દિકરાને વારસો પોહોંચેછે, ને બૈરીને વારસો પોહોંચવાનું એ છે જે કદાપિ નાતરે ન જાય તો તે પોતાના ધણીના માલની વારસ થાયછે.

૨. બૈરી નાતરે ન જાય તો ધણીના માલની વારસ થાય, ને કદાપિ નાતરે જાય તો વારસો પણ પોહોંચતો નથી, ને માથાઓળવો પણ આપતા નથી.

૩. એક શખ્સને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં જશે, મોસાળના કુળમાં પાછો જતો નથી. ને મરનાર શખ્સની બેહેન વારસ થતી નથી.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઇ ત્યારે તે માલ બાપના કુળમાં જતો નથી, ધણીના કુળમાં જાય છે, એવી રીત અમારી ન્યાતમાં છે.

૫. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યા છે, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો તેની બૈરી લેતી નથી, શાથી જે બૈરી નાતરે [જાયછે], ન જાય તો મરનાર શખ્સનો ભાઈ તે બૈરીને ભરણપોષણ આપેછે, બીજું કાંઈ આપતા નથી. ને સર્વ માલનો વારસ ભાઈ છે.

૬. કોઈ મરનાર શખ્સની મા તથા સ્ત્રી શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખ્સની મા વારસ છે, ને તેની સ્ત્રી નાતરે ન જાય ને પોતાની સાસુના હુકમમાં રેહે તો તેને ભરણપોષણ આપેછે.

૭. કોઈ શખ્સને વારસો લેવાનો હક છે, (ને) પણ આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય પણ તેને વારસો મળેછે; એવા કામમાં કાંઈ અટકાવ પડતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતીના પલ્લાંનો તથા પેહેરામણીમાં જે માલ હોય તેનો વારસ ધણી છે, ને વિધવા બૈરી મરી જાય ત્યારે તેના કુટુંબી વારસ થાય ને તેના કુટુંબી લે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે ને પછી તે બૈરી મરી ત્યારે બાપે જે માલ આપ્યો હોય તે વર લે, બાપ પાછો લેતો નથી, ને તે માલનો વારસ ધણી છે.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ અમારી ન્યાતમાં છે નહી તો શું લખીએ?

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તો તે વારસો લઈ શકતો નથી, જ્યારે સર્વે ન્યાત તેને ન્યાતમાં લે તો વારસો લઇ શકેછે.

૧૨. નાલાયક જાણીને પોતાના છોકરાને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તેથી વારસો ઉઠતો નથી.

ગોલારાણાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૪.

૧. કોઈ શખસ પોતાના ભાઇઓ સાથે વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની બૈરી વારસ થાય, ત્યાર પછી મરનારની બૈરીએ પોતાની દિકરી તથા દિકરીના દિકરાને વારસનામું લખી આપ્યું હોય ને તે વારસનામામાં મરનારના પિત્રાઈની તથા પંચની શાહેદી હોય ત્યારે દિકરી તથા દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને કદાચ એવી તરેહથી વારસનામું નહી લખી આપ્યું હોય તો ભાઈ તથા ભાઈના દિકરા, ને ત્યાર પછી પિત્રાઈ વારસ થાય, પણ દિકરીના વારસનામામાં પિત્રાઈની શાહેદી થયાવિના પંચની શાહેદી રદ છે, પણ પંચાત કેહે ત્યારે પિત્રાઇથી શાહેદી કરવાની ના કેહેવાય નહી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય ને કદાચ મરનાર શખસની બૈરી નાતરે જાય તો તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ બાપના કુળમાં રેહેછે.

૪. કોઇ બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે વારસો ધણીના કુળમાં રહેછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની બૈરી પોતાના ધણીના ભાગ પ્રમાણે હિસ્સો લે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા તથા બૈરી શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે પેહેલી મા વારસ, ને મા મુઆ પછી વહુ વારસ—પણ નાતરે ન જાય તો.

૭. કોઇ શખસ આંધળા વિગેરે હરેક ખોડવાળાને વારસો લેવામાં અટકાવ પડતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે એ બંને વાતમાં પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે, ને મોસાળાં વિગેરે જે કાંઈ પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે પાછું લેવાતું નથી.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે, ને પછી તે બૈરી મરી જાય ત્યારે બાપે પલ્લાંના અવેજમાં જે માલ આપ્યોછે તે ઉપર ધણીનો હક છે.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન અમારી ન્યાતમાં નથી, પણ બાઇ નાતરે ન જાય તો સ્થાવર માલનો વારસો પોહોંચેછે.

૧૧. વટલી ગયાના સબબથી ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય ને તેને ન્યાત લઇ શકે એવો છે તેને વારસો પોહોંચેછે, પણ ન્યાતમાં આવવાનો અધિકાર નથી એવા શખસને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી જુદો કાહાડે તો તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

ખતરી—વણકરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૪૭.

૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની બૈરી વારસ થાય અથવા નહી હોય તો તેની દિકરી વારસ થાય. અથવા દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, તે બાઈને ગમે તેને આપે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે સવાલ૧—બૈરીનું પોહોંચેછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં એક શખસને મોસાળથી વારસો મળે, ને તે પછી મરી જાય તો તેના છોકરાં નહી હોય તો તેનો માલ પંચાત ખાય.

૪. એક બૈરીને બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેના માબાપો નહી હોય ત્યારે તે માલ [લઈને] પંચ મળીને તેની પાછળ ક્રિયા કરે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છે ત્યારે એક ભાઈની જાતકમાઈથી પાસે પેદા કર્યું છે, ને બાપની પાસેથી મદત લીધી નથી ને પેદા કર્યું ને તે અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની સ્ત્રી જીવેજાગે ત્યાં સુધી;–અથવા જેઠ તથા દિયેર તે બૈરીને ભરણપોષણ કરે, ને મુઆ પછી તેની ક્રિયા કરે.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે પણ આંધળો તથા લુલો તથા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય ત્યારે વારસો લેવાનો કોઈ અટકાવ કરતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો તેનો ધણી છે, તથા વિધવા મરી જાય ત્યારે તેના સાસરિયાં તેની ક્રિયા કરે, ને મોસાળાંમાં પેહેરામણી આવે તે પાછી આપવાની રીત નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી પરણાવવાની રીતી નથી.

૧૦. દશમો સવાલ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તો તેને કોઈ લઈ શકતું નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે પણ તેને વારસો પોહોંચેછે.

ખતરી–અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૮.

૧. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે મરનારની બૈરી વારસ થાય છે, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે નહી હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો મરનારનો ભાઈ વારસ થાય, ને ભાઈ ન હોય તો ભત્રીજો વારસ, ને તે નહી હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાય, ને તે નહી હોય તો પંચાત વારસ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને વારસો મળેછે, પણ નાતરે નહી જાય ત્યાંસુધી તે વારસ છે.

૩. અમારી ન્યાતમાં એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે શખસ મરી જાય ને તેના છોકરાં ન હોય તો તેનો માલ પંચાત ખાય.

૪. એક બૈરીને બાપની પાસેથી વારસો મળ્યે સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેના માબાપ નહી હોય ત્યારે તે માલ પંચ લઇને તેની પાછળ ક્રિયા કરે.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યાછે ને બાપની પાસેથી મદત લીધી નથી ને પેદા કર્યું ને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની બૈરી નાતરૂં ન કરે ને ધણીના નામ ઉપર બેસી રેહે તો જીવેજાગે ત્યાંસુધી જેઠ તથા દિયેરમાં રેહે તો તે તેનું ભરણપોષણ કરે. મરનાર શખસની બૈરીને હિસ્સો આપવાનો ચાલ નથી ને તે બૈરી મુઆ પછી તેની ક્રિયા પણ કરે.

૬. મરનાર શખસની મા વારસ છે, ને મા મુઆ પછી તે બૈરી બેઠી રેહે તો તે વારસ થાય.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હકછે, ને તે પણ આંધળો તથા લુલો તથા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તેવાને વારસો લેવામાં કાંઈ અટકાવ થતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણીછે, ને વિધવા મરી જાય ત્યારે તેના સાસરિયાં તેની ક્રિયા કરે, ને જે માલ હોય તે લે; ને બૈરીના પિહેરિયાંએ મોસાળાંમાં લુગડાં કર્યાં હોય તે લુગડાં પાછાં આપવાનો ચાલ નથી.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૧. કોઇ શખસ પતિત એટલે વટલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તેને કોઈ ન્યાતમાં લઇ શકતું નથી, ને તેને વારસો પણ મળતો નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહડી મુકે પણ તેને વારસો પોહોંચેછે.

ખતરી–વણકર સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૮.

૧. અમારામાં કોઇ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની બૈરી વારસ

થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસો લઇ શકેછે, ને તે નહી હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસો લઈ શકેછે, ને એટલામાં કોઇ ન હોય તો મરનારનો ભાઈ વારસ થાય. ને તે ન હોય તો ભત્રીજો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈને વારસો પોહોંચેછે, ને એટલાંમાં કોઈજ ન હોય ત્યારે તેના માલની વારસ પંચ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરીને વારસો પોહોંચેછે, ને નાતરે જાય તો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય તે શખસ સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલની વારસ તેની ધણિયાણી થાય, ને તે ન હોય તો તેના ભાઈ ભત્રીજા તેનામાં એકઠા રેહેતા હોય તો તે વારસ થઈ શકેછે, ને તે જુદા રેહેતા હોય તો તેને તેના મોસાળનો વારસો લેવાનો અધિકાર નથી, ને એટલામાં કોઈજ વારસ નહી હોય તો તે માલની વારસ ન્યાત છે. ન્યાતવાળા તે માલમાંથી તેની પાછળ ખરચ કરે, પણ તેની ધણિયાણીથી તે વારસો પોતાને પિહેર લઈ જવાય નહી, ને નાતરૂં કરે તો તે માલ પંચાયતમાં આપીને જાય.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલના વારસ તે બૈરીના બાપના કુળવાળા થઈ શકેછે, ને તેના બાપના કુળમાં કોઈજ નહી હોય ત્યારે તે માલના વારસ તે બૈરીના બાપના તડવાળા થાયછે, તેમાં તેના ધણીના તડવાળા અટકાવ કરે તો તે અટકાવ ચાલી શકતો નથી.

૫. એનો જવાબ નંબર ૬ ની કલમ ૪ પ્રમાણે—મરનારની બૈરીને વારસો પોહોંચેછે.

૬. મરનાર શખસની મા બેઠે તેની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચતો નથી, ને જ્યાંસુધી વહુ નાતરે જાય નહી ત્યાંસુધી સાસુથી તે માલને ગેરસિરસ્તે ખરચાય નહી, ને અગર કંઈ વાજબી(નો) ખરચ કરવો પડે તો બંનેની સમજણથી કરે.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે પણ આંધળો તથા લુલો તથા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તેને વારસો લેવાનો અટકાવ કરતા નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે, તથા વિધવા મરી જાય તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાં, ને તેની ક્રિયા તેજ કરે, ને મોસાળાંમાં પેહેરામણી આવે તે પાછી આપવાની રીત નથી.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તેને કોઈ લેતું નથી, ને તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને પોતાના ઘરમાંથી કાહાડી મુકે, પણ વારસો પોહોંચેછે.

ખતરી–ફરસરામીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૦.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની બૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીના દિકરાને વારસો પોહોંચેછે; ને એટલામાં કોઈ ન હોય ત્યારે મરનારના ભાઈને વારસો પોહોંચેછે, ને તે ન હોય તો ભત્રીજો વારસ, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈને વારસો પોહોંચેછે; ને એટલામાં કોઈ ન હોય ત્યારે તેના માલની વારસ ન્યાત થાય, ને ન્યાતના લોક તેમાંથી તેની ક્રિયા વિગેરેનો ખરચ કરે.

*૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય, ને તે શખસ સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલની વારસ તેની ધણિયાણી થાય, ને તે નહી હોય તો તેના ભાઈ ભત્રીજા તેનામાં એકઠા રેહેતા હોય તો તે માલના વારસ તે થઈ શકેછે, ને તે ન હોય તો તેના વારસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે થાય.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સં-

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૭૮ વાળા જોડે મળેછે તેથી તફાવતનીજ કલમ માત્ર ઉતારી છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલના વારસ તે બૈરીના બાપના કુળવાળા નજીકના સગાં વારસ થાયછે, ને તે ન હોય ત્યારે ધણી વારસ થાય, ને અગર બૈરી પોતાની હૈયાતીમાં ધણીને આપી જાય તો પોતે મુખત્યારછે.

ખતરી—ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૧.

*૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ મોસાળના કુળમાં નજીકના સગાં હોય તે લઈ જાય, ને તે ન હોય તો પંચ વારસ થાય.

૪. એક બૈરીને બાપની પાસેથી સ્થાવર જંગમ માલ મળ્યો ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ બાપના કુળના નજીકના સગાં હોય તે લઈ જાય ને તે ન હોય તો પંચ વારસ થાય.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ને તેની બૈરી ધણીના નામ ઉપર બેઠી રેહે તો સર્વે માલમીલકતમાંથી બૈરી તથા ભાઈ બરાબર વેહેચી લે, ને જુદો રહ્યા પછી પેદા કર્યું હોય તો તેની બૈરી લે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે આંધળા વિગેરે ગમે તેવા દોષવાળો હોય તેવાને વારસો લેવામાં કાંઈ અટકાવ નથી.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખાએ?

ખતરી—ગણદેવીગરા સુરતનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૨

[આ અંકવાળાએ અંક ૧૭૮ વાળાએ લખી આપેલો જવાબ કબુલ કરી કબુલત લખી આપીછે, તે કબુલત ગ્રંથ આખરે ઉતારવામાં આવીછે.]

*૧૬૮ ના અંક સાથે જે જવાબ મળતા નથી તેજ ઉતાર્યા છે.

ખતરી—સામસંગીનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૧૯૫.

૧. અમારી ન્યાતમાં ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તે મરનારની બૈરી વારસ છે, ને બૈરી ન્યાતમાં દાખલ ન હોય તો લીધેલો વારસો પાછો લીધામાં આવે, ને બૈરીની દિકરીને વારસું પોહોંચેછે, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ છે, ને તે ન હોય તો જેની સાથે વેહેચણ કરીછે તે વારસ છે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી વારસ છે, કુટુંબી ન હોય તો અમારામાં પંચાત વારસ છે; ને કોઈ નાચાર હોય તેને પંચાત ઠેકાણે પોહોંચાડેછે.

૨. અમારી ન્યાતમાં વેહેચણ કર્યાવિના એકઠો રહીને મરી ગયો ત્યારે ભાંઇ વારસ છે, ને બૈરીને ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરવાનો ચાલ છે, ને હિસ્સો લઈ શકતી નથી.

૩. ભાણેજ બ્રાહ્મણ સરખા છે તેથી વારસો તેના બાપનો છે, ને તે મરનારની બેહેન હોય તો તેનો હક છે.

૪. દિકરીને આપ્યો તે પાછો લેવામાં આવતો નથી, ને ધણીના કુળમાં રેહેછે.

૫. એકઠાના સબબથી હિસ્સો બરાબર છે.

૬. સાસુ વારસ છે, ને વહુનો ભરણપોષણનો હક છે, ને સાસુ મુઆથી વહુ વારસ છે.

૭. હિસ્સેદાર સર્વે સરખાછે. દોષના સબબથી હિસ્સો આપવામાં આવતો નથી તો ભરણપોષણ કરે.

૮. સૌભાગ્યવતીના પલ્લાંનો વારસ ધણી છે, ને વિધવાના પલ્લાંનો વારસ તો ધણીનો વારસ છે.

૯. સકાંકણી આપી તે કન્યાનો બાપ પાછું લઈ શકતો નથી.

૧૦. બૈરીને પોહોંચેછે, પણ ન્યાતમાં દાખલ હોય તો.

૧૧. પતિતને વારસો પોહોંચતો નથી, ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકયો તે જાતમાંથી ગયો તે સઘળેથી ગયો.

૧૨. નાલાયકનો વારસો ઉઠી શકતો નથી, પણ ન્યાતમાં દાખલ નથી તો લઈ શકતો નથી.

રજપુત—ડફગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૪.

૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે ધણિયાણી વારસછે, પણ ધણિયાણી નાતરે જાય તો મરનાર શખસના ભાઈ વારસછે, ને ભાઈ ન હોય તો પાસેના કુટુંબી વારસ છે, પણ છોકરીને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. નાતરે ન જાય તો વારસોજ પોહોંચેછે તો શું લખીએ?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ જે હોય તે બાપના કુળમાં જાય, પણ બેહેન પોતાના ભાઈની વારસ થતી નથી.

૪. અમારામાં કોઈ બૈરી પોતાના બાપની વારસ થઈ શકતી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૫. વારસ તો તેનો ભાઈ છે, પણ નાતરે ન જાય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૬. અમારામાં મા વારસ છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. અમારામાં પલ્લાંનો ચાલ નથી તો વારસ તપસીલવાર શું લખીએ?

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. પતિત થયો ને તેને ન્યાતના લોકે ન્યાતબાહાર મુક્યો તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. તેને વારસો પોહોંચેછે.

રજપુત—જાદવવંશી શાબલા ગામનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને વગર છોકરાનો મરી જાય ત્યારે મરનારની બૈરી નાતરે નહી જાય તો તે વારસ, ને તે નહી હોય તો દિકરી વારસ, ને તે નહી હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ, ને તે ન હોય તો મરનારનો ભાઈ તથા કુટુંબી વારસ, ને એટલામાં કોઈ નહી હોય તો પંચાત વારસ થાય.

૨. બૈરી નાતરે જવાની હોય તો વારસો લેતી નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે વગર છોકરાનો મરી જાય ત્યારે તેની બેહેન વારસ થાય.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે મરનાર બાઈ એમાંથી જેને કેહે તે લઈ શકેછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કસ્યા, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની સ્ત્રી નાતરે નહી જાય ને એકઠી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને જુદી રેહેવા ચાહે તો પોતાના ધણીનો હિસ્સો લઈ શકેછે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે તો મા વારસ, ને મા મુઆ પછી ધણિયાણી વારસ.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય પણ વારસામાં ખારજ થતો નથી.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણીછે, ને વિધવા મરી જાય ત્યારે પલ્લાંના વારસ સાસરિયાં છે, ને મોસાળથી આપ્યું હોય તથા પિહેરથી આપ્યું હોય તેના વારસ તે છે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૧૦. એ સવાલનો અમારામાં ચાલ નથી.

૧૧. વટલી ગયો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તેથી કાંઈ વારસો ઉઠતો નથી.

રજપુત—મારૂ ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૧.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની વારસ તેની બૈરી તથા ભાઈ ભત્રીજા તથા માબાપ તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબી મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો થાયછે, ને કુટુંબી ન હોય તો ગોત્રીનો પાળક પુત્ર લેછે, ને બૈ-

રીને વારસાનું લખ્યુંછે તે બૈરીને છોકરી હોય તો વારસ થાયછે, ને છોકરી ન હોય તો મરનારના સગા ભાઈ ભત્રીજા હોય તે વારસ થાય ને પિત્રાઈ હોય તો બૈરી વારસ થાયછે. ને અપુત્ર મરનારે પોતાની છોકરીને સાસરવાસાનું આપ્યું હોય તે આયપત તો છોકરી જીવે ત્યાંલગણ ખાય; ને સવાલમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસો લખ્યાછે તે ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનારની બૈરી વારસ થાયછે તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. કોઇ શખસને મોસાળથી વારસો મળતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૫. ભાઈઓ એકઠાં છતાં એક ભાઈએ પોતાની-જાતકમાઈથી બાપના પૈસાની મદદવિના પૈસા પેદા કર્યા ને તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેના ભાઇઓ લે, ને તેની સ્ત્રીને તો નંબર ૬ ની કલમ ૫ પ્રમાણે આયદો આપેછે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસની વારસ તેની મા થાય, ને સ્ત્રીને તો આયદો આપેછે; ને તે માની વારસ સ્ત્રી થાયછે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે તે પણ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો વિગેરે કાંઈ દોષવાળો હોય તેને વારસો મળેછે, પણ તે શખસ ગુંજસ નહી થાય એવો દોષવાળો હોય ને કુંવારો હોય ને ગુંજસ ચાલે એટલો વારસો ન હોય તો તેના ભાગિયાઓ તેને ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી, ને વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસારિયાં ને પલ્લાંશિવાય મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તેના વારસ તો સાસરિયાં પાસે હોય તો સાસરિયાં, ને પિહેરિયાં પાસે હોય તો પિહેરિયાં છે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે ને પછી તે બૈરી મરી ગઈ ત્યારે બાપે પલ્લાંના અવેજમાં જે માલ આપ્યોછે તેનો વારસ ધણી છે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ગોરપદું તો નથી, ને વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો એજ નંબરની કલમ પેહેલી પ્રમાણે પોહોંચેછે.

૧૧. કોઇ શખસ વતન સારૂ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તોપણ વારસો મળેછે, ને સેહેજ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તેને તો ન્યાતવાળા ન્યાતમાં લે ત્યારે વારસો મળેછે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો એ વાત થઈ શકેછે, પણ તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

રજપુત-ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "બ." અંક ૨૩૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓ સાથે વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે સવાલમાં લખ્યા મુજબ મરનારની બૈરી વારસ, ને તે નહી હોય તો દિકરી, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને એટલામાં કોઈ ન હોય તો મરનારના સગા ભાઈના વંશમાં જે કોઈ હોય તે વારસ થાય. પછી તો ધણી મુખત્યારછે, એટલામાંથી ગમે તેને આપે; ને જેને કોઈ વારસ નથી તેની ન્યાત વારસ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને વારસો પોહોંચેછે, પણ બૈરી બદચાલ ચાલતી હોય ને ધણીએ જુદી રાખી હોય તેને તથા વટલી ગયલી બૈરીને વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો તે બાબતનો જવાબ ક્રિયાબાબતની કલમ ૧૦ મીમાં લખ્યોછે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, ને તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે સ્થાવર માલના બાપના કુળવાળા વારસ થાય, ને જંગમ માલના ધણીના કુળવાળા વારસ થાય, ને પછી તો બાઈ મુખત્યાર છે, ગમે તેને જીવતાં આપી જાય.

૫. ભાઈઓ એકઠાપણામાં એક ભાઈએ પોતાની આપખુદીથી પૈસા પેદા કીધા, ને પછી તે અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની સ્ત્રીને મરનારના માલ પ્રમાણે

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

જીવતાં પાળે ને મુવે બાળે, ને તે બાઈનો આવ્યો ગયો ખરચ્ મરનારના માલમાંથી કરે.

૬. કોઈ મરનારની મા તથા ધણિયાણી શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મા વારસ થાય, ને સત્તા હોય તો તેમાંથી ધણિયાણીનું ભરણપોષણ કરે, ને મા મુઆ પછી ધણિયાણી બેઠી રહી હોય તો વારસ થાય.

૭. જે કોઈ આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો લેવાનો હક પોહોંચેછે, અટકાવ થઈ શકતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થયા પછી મરી જાય ત્યારે પલ્લાં વિગેરે સાસરાના માલના સાસરિયાં વારસ છે, ને પિહેરથી મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે મરજીમાં આવે તો પાછું લઈ શકેછે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે ત્યારે કન્યાદાન આપતી સમે કન્યાચુડી તથા પાનેતર તથા કાળીગાંઠી તથા છવિટિયાં પેહેરાવ્યાંછે તેનાં વારસ ધણી છે, ને એ શિવાય બાપે કીધું છે તેના પિહેરિયાં વારસ છે.

૧૦. ગોરપદાંની તથા વૃત્તિની વારસ અમારા ગોરની ધણિયાણી, ને જે કોઈ શખસને વતન વિગેરે સ્થાવર માલ છે તેની વારસ બાઈ છે—જીવે ત્યાંસુધીછે—ને બાઈ મુઆ પછી તેના પિત્રાઈ દરજ્જા પ્રમાણે સાત પેઢી સુધી થાય.

૧૧. જે કોઈ વટલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો એવા શખસને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયકીના સબબથી છોકરાને ઘરમાંથી જુદો કાહાડી મુકે ને પછી બાપ મરી ગયો[તો] વારસો લઈ શકેછે.

રજપુત–પાધરા ભાગળિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૯.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની બૈરી વારસ થાય. ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય. પછી તો મરનાર શખસ જીવતાં જે કુટુંબીને આપે તે વારસ થાય.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને વારસો પોહોંચેછે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો—એ સવાલનો ખુલાસો ક્રિયા બાબતની દશમી કલમમાં લખેલોછે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ તેનું એ જે તે બાઈને વારસનામું લખી આપ્યું હોય તો સ્થાવર તથા જંગમ મીલકતના વારસ ધણી[ના] કુળવાળા થાય, કદાપિ વગર લખેથી વારસ થઈ હોય તો જંગમ માલ ધણીના કુળવાળા લે, તથા સ્થાવર માલ બાપના કુળવાળા લે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યા હોય, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો સ્ત્રી તથા ભાઇઓ બરાબર હિસ્સે વેહેંચી લે, ને બાઈ નાતરે જવાની હોય તો તે હિસ્સાના માલીક તેના દિયેરજેઠ છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા તથા ધણિયાણી વિના બીજું કોઈ નથી ત્યારે મુખ્ય તો મા વારસ છે, ને ધણિયાણીને પાળે, ને કદાપિ સાસુવહુને ન બને તો વહુને હિસ્સો આપે, ને તે બાઈ નાતરે જવાની હોય તો તે હિસ્સાની વારસ મા છે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, પણ તે શખસ હરેક પોતાના ઈતબારી માણસને સોંપે, ને તેની પાસે અન્નવસ્ત્ર લઈ શકેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઇને મરી જાય એ બેહુ વાત[માં] પલ્લાંના માલીક તેના સાસરિયાં છે, ને પલ્લાં શિવાય મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે, ને પછી તે બાઈ મરી જાય ત્યારે બાપે પલ્લાંના અવેજમાં જે માલ કીધો હોય તેનો માલીક ધણીછે.

૧૦. વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ને તે કોઈ તરેહથી ન્યાતમાં આવી શકતો નથી એવા શખસને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે, પણ વારસાનો હક જતો નથી.

સગરિયા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૧.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેચણ કરી હોય યા ન કરી હોય તોએપણ બૈરીને વારસો પોહોંચેછે, ને તેના પછી ભાઈ તથા ભાઈના છોકરા, પછી પિત્રાઈ, પછી પંચને વારસો પોહોંચેછે, ને દિકરીને તથા દિકરીના દિકરાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે હોય તેની બૈરી નાતરે જાય તો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસ સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે મરનાર શખસની બૈરી વારસ થાય.

૪. અમારી ન્યાતમાં દિકરીને વારસો મળતો નથી, બાપ પોતાને હાથે ઉઠાવીને આપે તો મુખત્યાર છે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતમેહેનતથી પૈસા પેદા કર્યા ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે મરનાર શખસની બૈરી વારસ થાય છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની મા તથા બૈરી શિવાય બીજું કોઈ ન હોય ત્યારે મરનાર શખસની મા વારસ છે, તેના પછી બૈરીને વારસો પોહોંચેછે.

૭. આંધળા વિગેરે હરેક ખોડવાળાને વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઈ વિધવા અથવા સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી ગયા પછી તેના પલ્લાંનો વારસો તેના સાસરિયાંને પોહોંચેછે.

૯. એ કલમનો જવાબ પલ્લાં બાબતની ૬ કલમમાં લખેલો છે.

૧૦. એ માર્ગ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૧૧. વટલી ગયાના સબબથી ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયકના સબબથી કોઈ શખસે પોતાના દિકરાને ઘરમાંથી કાહાડી મુક્યો હોય તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

ગરાસિયા—બારડનો જવાબ.

પ્રકાર "ક." અંક ૨૧૨.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની વારસ તેની બૈરી તથા ભાઈ ભત્રીજા તથા માબાપ તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબી મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો થાયછે, ને કુટુંબી ન હોય તો ગોત્રીનો પાળકપુત્ર લેછે; ને બૈરીને વારસનું લખ્યું છે તે બૈરીને છોકરી હોય તો વારસ થાય છે, ને છોકરી ન હોય તો મરનારના સગા ભાઈભત્રીજા હોય તે વારસ થાયછે, ને પિત્રાઈ હોય તો બૈરી વારસ થાયછે; ને અપુત્ર મરનારે પોતાની છોકરીને સાસરવાસાનું આપ્યું હોય તે આયપત તો છોકરી જીવે ત્યાંલગણ ખાય, ને સવાલમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસો લખ્યાછે તે ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનારની બૈરી વારસ થાયછે તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળતો નથી—એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઈથી, બાપના પૈસાની મદતવિના, પૈસા પેદા કર્યા છે, ને તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેના ભાઇઓ લે, ને તેની સ્ત્રીને તો નંબર ૫ ની કલમ ૫ પ્રમાણે આયદો આપેછે.

૬. કોઇ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસની વારસ તેની મા થાયછે, ને સ્ત્રીને તો આયદો આપેછે, ને તે માની વારસ સ્ત્રી થાયછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૭. કોઈ શખસને વારસ લેવાનો હક છે, તે પણ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો વિગેરે કાંઈ દોષવાળો હોય તેને વારસો મળેછે, પણ તે શખસ ગુંજેસ નહી થાય એવો દોષવાળો હોય ને કુંવારો હોય ને ગુંજેસ ચાલે એટલો વારસો ન હોય તો તેના ભાગિયાઓ તેને ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી, ને વિધવા થઇને મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાં, ને પલ્લાં શિવાય ને મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તેના વારસ તો—સાસરિયાં પાસે હોય તો સાસરિયાં ને પિહેરિયાં પાસે હોય તો પિહેરિયાં છે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે ને પછી તે બૈરી મરી ગઈ ત્યારે બાપે પલ્લાંના અવેજમાં જે માલ આપ્યોછે તેનો વારસ ધણીછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ગોરપદું તો નથી, ને વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો એજ નંબરની પેહેલી કલમ પ્રમાણે બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ વતન સારૂ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તોપણ વારસો મળેછે, ને સેહેજ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે (ન્યાતે) ન્યાતબાહાર મુક્યો તેને તો ન્યાતવાળા ન્યાતમાં લે ત્યારે વારસો મળે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો એ વાત થઈ શકેછે, પણ તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

સલાટ—સોમપુરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૪.

૧. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે—ધણિયાણી તથા દિકરી તથા દિકરીનો દિકરો ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાય.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરી નાતરે જાય તો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. તે માલ મોસાળના કુળમાં પાછો જતો નથી, બાપના કુળમાં રેહેછે.

૪. બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો હોય, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ ધણીના કુળમાં રેહેછે, બાપના કુળમાં પાછો જતો નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈ(એ) પોતાની જાતકમાઈથી વત્તા પૈસા પેદા કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તે માલની વારસ તેની ધણિયાણી છે, નાતરે ન જાય તો.

૬. શાસ્ત્ર પ્રમાણે આ વારસ છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. પલ્લું પાછું આપતા નથી તો વારસનું શું લખીએ ?

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૧. વટલેલાને અમારામાં વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તેથી તેનો વારસો ઉઠી જતો નથી, વારસો લે ને બાપનું કરજ હોય તે પણ આપે.

કાછિયા—સુરતી ક્ષત્રી વંશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનાર શખસની બૈરી વારસ થાય, ને તે નહી હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે નહી હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, તે નહી હોય તો મરનારનો સગો ભાઇ વારસ થાય, ને તે નહી હોય તો મરનાર શખસ જેને આપી જાય તે વારસ થાય, એ અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને વારસો મળેછે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને પછી સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો બાપ હોય તો તે વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસની બેહેન વારસ થાય, ને તે ન હોય તો ન્યાત વારસ થાય, ને ન્યાત તેની પછવાડી ક્રિયા ખરચમાં વાપરેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે મરનાર બાઈનો ધણી હોય તો તે વારસ તો છે, ને તે નહી હોય તો તે માલને ન્યાત વાપરે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યાછે, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની સ્ત્રીને હિસ્સો મળેછે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની ધણિયાણી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મા વારસ, ને ધણિયાણી એકઠી રેહે તો મળીને રોટલા ખાય.

૭. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો યા બેહેરો એ વિગેરે હરેક દોષવાળો [હોય] તેને વારસો લેવામાં અટકાવ પડતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે પલ્લાંના વારસ તેનાં સાસરિયાં છે, ને મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે પાછું આપવાનો ચાલ નથી.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે ને પછી તે બાઈ મરી જાય ત્યારે તે જનસનો વારસ ધણી છે.

૧૦. બૈરીને સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તેને વારસો મળતો નથી, ન્યાતમાં વપરાય ત્યારે વારસો લેછે.

૧૨. કોઈ છોકરાને નાલાયકીના સબબથી બાપે કાહાડી મુક્યો, પણ તેનો વારસો જતો નથી.

કાછિયા—સુરતી કણબીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૮.

૧. કોઈ શખસ અપુત્ર મરી જાય ને તેની ધણિયાણી નહી હોય ને છોકરી હોય તો તે ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે કરે.

૨. અમારામાં મરનાર શખસની બૈરી હયાત હોય તો મરનારની ધણિયાણી વારસ છે, વાસ્તે વધતું લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને અપુત્ર મરી જાય તો તે વારસો તેની બેહેન લે, ને બેહેન નહી હોય તો મરનારની પછવાડી પંચ ખરચ કરેછે.

૪. કોઈ બૈરીને તેના બાપનો વારસો મળ્યો, ને તે બૈરી અપુત્ર મરી જાય તો જે કાંઈ વારસામાંથી ખરચ કરતાં રહ્યું હોય તે તેના બાપના કુળમાં જાય, ધણીનું કાંઈ પોહોંચતું નથી.

૫. કોઇ[એ]ભાઇઓ સાથે એકઠા રહીને પોતાની જાતે પૈસા પેદા કર્યા ને તે અપુત્ર મરી જાય તો તેની બૈરીને વારસો પોહોંચતો નથી, પણ ભરણપોષણ આપવું જરૂર છે.

૬. કોઈ શખસ મરી ગયો ને તેની સ્ત્રી તથા મા હોય તે મરનારના હકમાં જ્યાંસુધી બંને રેહે ત્યાંસુધી બંને બરાબર છે.

૭. કોઈ શખસ આંધળો તથા લુલો વિગેરે દોષવાળો હોય ને ખરો વારસ હોય તો તે વારસો લઈ શકેછે, તેમાં કાંઈ હરકત નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી અથવા વિધવા મરી જાય ને તેનું પલ્લું હોય ને તે પલ્લું મરનાર સ્ત્રીનાં છોકરાં હોય તો તે લે, ને તે ન હોય તો ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે જે હોય તે ખરૂં.

૯. એ કલમ તો ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે જે હોય તે ખરૂં.

૧૦. ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે હોય તે ખરૂં.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને વટલ્યો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તો તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને પોતાના ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો બાપ મુખત્યાર છે, પણ તેનો વારસો જાય નહી.

કાછિયા—કણબી અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૮૯.

૧. કોઈ શખસ અપુત્ર મરી જાય ને તેની ધણિયાણી ન હોય ને છોકરી હોય તો પંચને પુછીને તેના બાપનો માલ લે, ને તેનું ઉત્તરસાધન તેના બાપનું પં-

ચની મરજી પ્રમાણે કરે, ને છોકરીનો છોકરો હોય તો તે લઈ શકેછે; ને દોહિત્ર નહી હોય તો તે છોકરીની પછવાડી ગોરણી થાય તે પંચ તથા તેના વારસ કરે, છોકરી કહી જાય તો કબુલ.

૨. અમારામાં મરનાર શખસની બૈરી હયાત હોય તો મરનારની ધણિયાણી વારસ છે, વાસ્તે વધતું લખવાની કાંઈ જરૂર નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે અપુત્ર મરી જાય તો તેનો વારસો તેની બેહેન લે, ને કોઈ નહી હોય તો પટેલ તથા પંચ વારસ છે.

૪. કોઈ બૈરીને તેના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો ને તે બૈરી અપુત્ર મરી જાય તો જે કાંઈ વારસામાંથી ખરચતાં રહ્યું હોય તે તેના બાપના કુળમાં જાય, ને ધણીનું કાંઈ પોહોંચતું નથી.

૫. કોઈએ ભાઈઓ સાથે એકઠા રહીને પોતાની જાતે પૈસો પેદા કર્યો ને અપુત્ર મરી ગયો તો તેની બૈરીનો વારસો પોહોંચતો નથી, ને બૈરીને ભરણપોષણ આપવું જરૂરછે.

૬. કોઈ મરી ગયો ને તેની સ્ત્રી તથા મા હોય તે મરનારના હકમાં જ્યાંસુધી કે બંને રહે ત્યાંસુધી વારસ બંને બરાબર છે.

૭. કોઈ શખસ આંધળો વા લુલો વિગેરે દોષવાળો હોય ને ખરો વારસ હોય તો તે વારસો લઈ શકેછે, તેમાં કાંઈ હરકત નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી વા વિધવા બૈરી મરી જાય ને તેનું પલ્લું હોય ને તે પલ્લું તે મરનાર સ્ત્રીના છોકરા હોય તે લે, ને છોકરા ન હોય ને છોકરી હોય તે છોકરી લે, ને છોકરી ન હોય ને તેની છોકરીનો છોકરો હોય તો તે લે, ને અગર-એમાંનું કોઈ ન હોય તો તેનો દિયેર તથા જેઠ તથા ભત્રીજો લે, ઉપર લખ્યા પ્રમાણે જે શખસ તેનું પલ્લું લે તે તેનું ઉત્તરસાધન તથા ક્રિયા મરનારની સંપત પ્રમાણે કરે.

૯. કોઈએ કન્યાને સકાંકણી બેસાડી ને તે પછી બૈરી થઇને મરી ગઇ ને તેને કોઈ છોકરી નહી હોય તો તેના બાપના કરેલાં પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે, કાંપજે પરણાવતી વખતથી કૃષ્ણાર્પણ કરીને આપ્યું.

૧૦. એ સવાલનો જવાબ બ્રાહ્મણ લોકોમાં હોય છે—જે કાંઈ (જે) વૃત્તિવતનની વાત લખી છે. માટે અમારે કાંઈ લખવું જરૂર નથી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને વટલ્યો ને ન્યાતે ન્યાત બાહાર મુક્યો તો તેનો વારસો ઉઠી ગયો.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને પોતાના ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો બાપ મુખત્યાર છે, પણ તેનો વારસો જાય નહી.

કોળી—તળબદા ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૪.

૧. કોઇ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી બેસી રેહે ત્યાં સુધી તે બૈરી વારસ થાય ને નાતરે જાય તો મરનારના ભાઇઓ વિગેરે કુટુંબી વારસ થાય. છોકરીને તથા છોકરીના છોકરાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. અમારામાં નાતરે જાય તેથી બૈરીને હિસ્સો મળતો નથી, ને નાતરાંના સબબથી માથાઓળવા(માં)નો પણ ચાલ નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળથી વારસો મળવાનો ચાલ નથી.

૪. અમારી ન્યાતમાં બૈરીને બાપના કુળમાંથી વારસો મળવાનો ચાલ નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા હોય, બાપના પૈસાની મદતવિના, પછી તે મરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની બૈરી ઘરમાં એકઠી રેહે ત્યાંસુધી ભરણપોષણ કરે, ને પેદા કરેલો માલ ભાઈઓ લે, બૈરીને પોહોંચતો નથી.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે એમાંથી પોતાની માને વારસો પોહોંચે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે તે—આંધળો તથા બેહેરો વા લુલો વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો લેવામાં કંઇ અટકાવ નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા મરી જાય તેનું પલ્લું તો અમારામાં જુજવી હોય, તેમાંથી રહેલું હોય તો તેનો ધણી અગર છોકરા હોય તે પલ્લું લે, ને મોસાળથી આવેલું તે પણ છોકરા લે.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ થોડો છે. તેમાં કોઈએક બેસાડે ને તે મરી જાય તો બાપે કન્યાદાનમાં આપેલો માલ પાછો લેતા નથી, વરનેજ ઘેર રેહેછે.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વતન વિગેરે સ્થાવર જંગમનો વારસાનો બૈરીને અધિકાર નથી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો, તેને ન્યાતબાહાર મુકયો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણી કાહાડી મુકાતો નથી, તેથી વારસો ઉઠતો નથી.

કોળી–તળબદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૨.

[આ અંકવાળાનો જવાબ કોળી તળબદા ઓરપાડના અંક ૧૨૪ જોડે મળેછે તેથી લખ્યો નથી.]

કોળી–માળવી ભગતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૩.

૧. નાતરે ન જાય તો તેની બૈરી વારસ છે, ને નાતરે જાય તો તે નાતરે જનાર બૈરીના ધણીનો ભાઈ વારસ છે, પણ તેની છોકરીનો કારવેહેવાર તે ભાઈ કરે.

*૧૧. સવાલ ૧૧ નો જવાબ એ છે જે અમે ગરીબ લોક છૈએ, ભીખ માગીને તથા ઢોલીનો કસબ કરીને પેટ જેટલું પેદા કરતાં ઘણું મુસ્કેલ પડેછે, વાસ્તે અમે કંઈ એવું દીઠું નથી, ને અમને સમજણ પણ પડતી નથી; વાસ્તે એના જવાબ અમે લખ્યા નથી. એ તો પૈસાદારોને કામના સવાલ છે. વાસ્તે જે વેળા જે થશે તે પંચની મરજી પ્રમાણે કરવામાં આવશે. ને જેનો કોઈ વારસ નથી તેની પંચ વારસ છે. તેનો સબબ એ જે જેને ખાવાપીવા ન હોય તો પંચના લોકો તેને કકડોકાર આપીને પાળેછે, જેને મુઆ પછી દેન દેવાને પૈસા ન હોય તો પંચના લોક આપીને લાસ ઉઠાવે છે.

* આ જવાબ ૨ થી તે બાર સુધીના છે.

કોળી–તળબદા સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૪૦.

૧. અમારી ન્યાતમાં વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ તથા છોકરી વારસ, ને તે ન હોય તો છોકરીનો છોકરો વારસ, ને તે ન હોય તો કુટુંબી વારસ–દરજ્જા પ્રમાણે.

૨. અમારી ન્યાતમાં બૈરી નાતરે જાય તો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે મોસાળથી વારસો લાવ્યો ને તે શખસ મરી જાય ત્યારે તે માલ બાપના કુળમાં રહે છે.

૪. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે જે કોઈ બૈરીને પોતાના પિયેરનો વારસો મળ્યો ને તે અપુત્ર મરી ગઈ ત્યારે તે માલ સ્થાવર અથવા જંગમ તેના સાસરામાં રેહે.

૫. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે બે ભાઇએ એકઠા રહીને જાતકમાઈએ પૈસો પેદા કર્યોછે ને તે અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો ભાઈ વારસ, ને મરનારની ધણિયાણીને પલ્લું આપે ને એકઠી રેહે તો ખોરાકી પોશાકી આપે.

૬. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે મરનારની મા વારસ, ને મા મુઆ પછી ધણિયાણી વારસ.

૭. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે કે આંધળો તથા લુલો અથવા ખોડવાળો હોય તે વારસામાંથી ખારસ થતો નથી.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો ધણી વારસ, તથા વિધવા મરી જાય તો તેના સાસરિયાંમાં જે કોઈ હોય તે વારસ.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી પરણાવેછે, ને તે બાઈ મરી જાય તો તેનો માલ તેના ધણીને પોહોંચેછે.

૧૦. અમો શુદ્ર છૈએ તેથી ગોરપદું કોનું કરીએ? પણ વતન તથા સ્થાવર માલ વિગેરે વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકયો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૨. અમારી ન્યાતમાં એ ચાલ છે જે છોકરો નાલાયક છે પણ તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

ઠાકોર—પરદેશી ડાંગી તડ પેહેલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૩.

૧. કોઇ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય છે, ને તે નહી હોય તો દિકરીને વારસો પોહોંચેછે, ને તે નહી હોય તો દિકરીના દિકરાને વારસો પોહોંચેછે, ને તે ન હોય ત્યારે સગો ભાઈ વારસ થાય છે, ને તે ન હોય ત્યારે ભત્રીજો વારસ થાયછે, ને તે ન હોય તો ભત્રીજાનો દિકરો હોય તો તે વારસ થઈ શકેછે, ને એટલામાં કોઈજ નહી હોય [ત્યારે] મરનાર ધણી ગમે તેને આપે, શામાટે જે પોતાના માલનો પોતે મુખત્યાર છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને વારસો પોહોંચેછે, પણ તે બૈરી નાતરે જાય તો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તો મરનાર શખસની બેહેન વિધવા હોય ને બેઠી રેહે તો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનારના બાપના કુળમાં રેહેછે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, (ને) સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઇ ત્યારે તે વારસો ધણીના કુળમાં રેહેછે, બાપના કુળમાં પાછો જતો નથી.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતમેહેનતથી પૈસા પેદા કર્યાછે, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે ધણિયાણી એકઠી રહેવા ચાહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને જુદી રેહેવા ચાહે તો ધણીનો હિસ્સો લઈ શકેછે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની ધણિયાણી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે તેની મા વારસ થાય, ને તેની ધણિયાણી એકઠી રેહે તો તેનું ભરણપોષણ કરે.

૭. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે ગમે તેવો દોષવાળો હોય તોપણ તેને વારસો પોહોંચેછે, ને તે વારસો પોતાથી નહી સચવાય તો પોતાની પતિજ આવે તેને સોંપે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઇને મરી જાય તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે, ને પેહેરામણી વિગેરે મોસાળથી આપ્યું હોય તેના પણ વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે ને તે કન્યા મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે.

૧૦. સ્થાવર માલના વારસાનો હક બૈરીને પોહોંચેછે, ને તે બૈરી નાતરે જાય તો તે માલના વારસ ઉપરની પેહેલી કલમ પ્રમાણે થાય.

૧૧. અમારામાં કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકયો હોય ને તે ન્યાતમાં પાછો આવી શકે એવો હોય ત્યારે જે મરનાર ધણીનો વારસો તેને મળવાનો હોય તો તેના માલમાંથી તેની ક્રિયા વિગેરેનો ખરચ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે કરાવે, ને બાકી માલ હોય તે અનામત રેહે. ને ન્યાતબાહારિયાં શખસને જ્યારે ન્યાતના લોક ન્યાતમાં લે ત્યારે તેનો વારસો તે લઈ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને આજ સુધી કોઈએ કાહાડી મુકયો નથી, ને અગર કાહાડી મુકે તો તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

ઠાકોર—પરદેશી ડાંગી તડ બીજાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૬૪.*

તેલી—દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૩.

૧. અમારી ન્યાતમાં બે પેહેડીનો કુટુંબી વારસ છે, ને દિકરીનો વારસો પોહોંચતો નથી, ને સાસરવાસાનો હક છે.

૨. બૈરી વારસ છે, પણ નાતરે ન જાય ત્યાંસુધી.

* આ અંક વિશે વિવાહ બાબતમાં નોટ લખીછે તે જુઓ પૃષ્ઠ ૧૫૭.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબી શિવાય કોઈ બીજો વારસ થતો નથી તો મોસાળના વારસાનું શું લખીએ ?

૪. દિકરીનો વારસાનો હક નથી તો વારસો ક્યાંથી મળે, ને સાસરવાસામાં મળે તે પિહેરના કુળમાં જાય.

૫. એકઠા રહ્યાના સબબથી ભાઈ વારસ છે, ને બૈરી નાતરે ન જાય ત્યાંસુધી ભરણપોષણ કરે.

૬. માતા વારસ છે, ને વહુનો હક ભરણપોષણનો છે, ને સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસ છે.

૭. અન્નવસ્ત્રના પેહેલા સવાલ માફકછે.

૮. સૌભાગ્યવતીનો વારસ ધણી છે, ને વિધવાનો વારસ તો મરનાર ધણીનો વારસ હોય તે લે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. વારસો પોહોંચેછે તેનો સ્થાવરનો પણ પોહોંચેછે ને જંગમનો પણ પોહોંચેછે.

૧૧. ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકયો તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયક દિકરાને બાપ કાહાડી શકેછે, પણ હિસ્સો ઉઠી શકતો નથી.

ખમાર—મોઢનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૯.

૧–૧૨. વારસા બાબતના સવાલ ૧૨ નો જવાબ એ છે જે અમારામાં કોઈ ભાગિયાનો વારસો વહેચવાનો ચાલ એ છે જે ગરથ હોય તો માંહો માંહે વેહેચણ કરે, પણ અમો ગરીબ લોક મજુરી કરીને પેટ ભરતાં મુશ્કેલ પડેછે તો વારસો શાનો હોય ? ને અગર એમ કરતાં અમારી ન્યાતમાં કોઇને વારસો મળેછે તે પોતાના ઘરમાં સમજેછે. ને કોઈ શખસને પોતાના સગાંમાંથી વારસો મળે તો તેમાં કાંઈજ જુજવી સામન હોય તો તે શખસ તેનો વારસો લઈ શકેછે, ને પંચાતમાં વારસો શાનો કરીએ ?

નામદેવ—દક્ષણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૩.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ, ને તે ન હોય ત્યારે દિકરી વારસ, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ, ને તે ન હોય તો મરનારનો ભાઈ વારસ, ને તે ન હોય તો ભત્રીજો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ—એવી રીત અમારી ન્યાતમાં છે.

૨. મરનારની બૈરીને વારસો પોહોંચેછે, ને નાતરે જાય તો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે મરનારની બેહેન વારસ થાય છે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેનો માલ પાછો બાપના કુળમાં જાય.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા છે, બાપના પૈસાની મદત વિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો બૈરીને મળે ભાઇઓની બરોબર, ને બૈરી નાતરે જાય તો મરનારના ભાઈનું પોહોંચેછે.

૬. મરનારની મા વારસ, ને મા મુઆ પછી બૈરી વારસ—નાતરે ન જાય તો.

૭. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે ગમે તેવા દોષવાળો હોય પણ વારસો પોહોંચે, અટકાવ પડતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણીછે, ને વિધવા થઈને મરી જાય તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે, ને પિહેરમાંથી આવ્યું હોય તે પિહેરમાં જાય.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. એનો અમારામાં ચાલ નથી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકયો ત્યારે તે વારસો લઈ શકતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે ને બાપને તે એકજ દિકરો હોય તો વારસો પોહોંચેછે, ને બીજા દિકરાઓ હોય ને તે બાપનામાં એકઠા રહીને પેદા કરવા લાગ્યા હોય તો પેલા છોકરાનો વારસો પોહોંચતો નથી.

ગંધર્વનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૩.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે મરનારની બૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો, ને તે ન હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાય, એવો અમારી ન્યાતનો ચાલ છે.

૨. અમારામાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને વારસો પોહોંચેછે.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે આવેલો વારસો મરનાર શખસ જેને આપે તે લે, ને એમ કરતાં તે અબોલે મરી જાય ત્યારે જે મોસાળનું અંતરનું સગું હોય તે વારસો લે, ને બાપનો વારસો બાપનું અંતરનું સગું હોય તે લે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે વારસો ધણીના કુળમાં રેહેછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યા, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની સ્ત્રી એકઠી રહે તો અથવા જુદી રહે તો તેનું પલ્લું તેની પાસે રહે, ને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે સાસુવહુ એકઠાં સમજીને રહે તો પોતાનું ગુજરાન ચલાવે, ને જુદાં રહે તો બરાબર હિસ્સે વેહેચી લે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને આંધળા વિગેરે હરેક દોષવાળો હોય તોપણ તેને વારસો મળેછે.

૮. અમારામાં સૌભાગ્યવતી બૈરી મરે ત્યારે તે માલનો તેનો ધણી વારસ છે, ને વિધવા મરી જાય ત્યારે ધણીના વંશના વારસ થાય, ને મોસાળું તથા પેહેરામણી શિવાય જે કાંઈ બાપે આપેલું હોય તે આપનાર પોતાની મરજીમાં આવે તો પાછું લેછે.

૯. અમારામાં આજસુધી કોઇએ સકાંકણી બેસાડી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦, ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને લેવો લાજમ છે–તે પોહોંચેછે.

૧૧. જે શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તે શખસ ન્યાતમાં આવવા જેવો છે તેને વારસો મળેછે, ને તે ન્યાતમાં નહી આવી શકે એવો છે તેને વારસો નથી મળતો.

૧૨. નાલાયક જાણીને છોકરાને બાપ ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તો બાપ મુખત્યાર છે, પણ વારસો પોહોંચેછે, પણ ન્યાતિઆચારમાં હોય તો.

ભાટ–કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૦૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે અમારી ન્યાતમાં તે બૈરીનું પલ્લું તથા તેને ભરણપોષણ તથા રેહેવાને માથાઓળવો તેના જેઠ તથા દિયેર આપે, ને વારસો મરનારના ભાઇને પુગેછે, ને દિકરી તથા દિકરીના દિકરાને વારસો પુગે નહી; અગર તે બાઈને જેઠ તથા દિયેર તથા બીજા ભાઇઓની વૃદ્ધિ નહી હોય તો પોતીકા ધણીના ભાગ ઉપર બાઇ(ઓ) જીવે ત્યાંસુધી વારસપણું ભોગવે, ને પછી તે બાઈ(ઓ) મરી જાય ત્યારે તેના ધણીના પિત્રાઈ તથા પડ પિત્રાઈ તથા દશ પેહેડીના કુટુંબીને વારસો પોહોંચેછે. ને દશ પેહેડીના પિત્રાઈ નહી હોય તો દિકરીના દિકરાને વારસો પુગેછે. ને તે બાઈ જીવતે દિકરીને સાસરવાસાના વતનમાંથી તથા બેહેનને સાસરવાસાના વતનમાંથી કાહાડી આપી ગયા હોય તો તેના વારસ થાય તે પાળે, ને અગર દિકરીને તથા બેહેનને વતનમાંથી નહી આપ્યું હોય તો તેના વારસ થાય તે લુગડાંજ આપે.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ચાલ છે તે વિગતવાર લખ્યુંછે.

૩. અમારી ન્યાતમાં મોસાળની દશ પેહેડી લગણ ભાણેજને વારસો મળતો નથી. દશ પેહેડી ઉપરાંત વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે મોસાળના ગોત્રીને વારસો પુગેછે.

૪. અમારી ન્યાતમાં દશ પેહેડીના કુટુંબી હોય ત્યાંલગી દિકરીને વારસો પુગતો નથી, અગર દશ પેહેડી પછી દિકરીને વારસો પુગેછે. ને તેને બેચા[ર] દિકરી હોય તેમાંથી એક દિકરીને વારસો પુગેછે, જો દિકરો કરી રાખે તો, ને બીજી દિકરીઓને બપાઈ તથા બાપ તથા માએ (બીજી દિકરીઓને) પોતીકા વતનમાંથી જે કાંઈ કાહાડી આપ્યું હોય તે ખાય, ને વારસ જે થાય તે વંશપરંપરા લગી પાળે.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઈ પોતીકી જાતકમાઇથી મીલકત પેદા કરી હોય ને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે મરનારની મીલકત ને બાપનું વતન તે તો તેના ભાઇઓને પુગેછે, તેની બૈરીને તેના ધણીની મીલકત તથા સાસરાના વતનના ભાગ પ્રમાણે ભરણપોષણ આપે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય કોઇ નહી હોય (તો) ત્યારે મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા બંને જણને વારસો જીવે ત્યાંસુધી પુગેછે.

૭. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે આંધળો તથા લુલો વિગેરે દોષવાળો હોય તેઓ લઈ શકેછે.

૮. અમારી ન્યાતમાં કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી તથા વિધવા સ્ત્રી બંને મરી જાય તેના પલ્લાંનો તથા મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તે સર્વેનો વારસો સાસરિયાંને પુગેછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલજ નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો બાઇ જીવે ત્યાંસુધી તેને પુગેછે.

૧૧. કોઈ શખસ પાતકી થયો, તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય તોપણ વારસો લઈ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખસ[થી] પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકાય નહી, ને તેના ભાગનો વારસો તેને પુગેછે.

ભાડભુજા—કાયસ્થ વાસુદેવજીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૫.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાયછે—નાતરે ન જાય તો, ને ધણિયાણી નહી હોય તો પાસેના કુટુંબી તથા પિત્રાઈ વારસ થાયછે, ને તે ન હોય તો દિકરી તથા દિકરીનો દિકરો વારસ થાયછે—એ ચાલ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરીને વારસો પોહોંચેછે—નાતરે ન જાય તો, ને નાતરે જાય તથા વટલી જાય તો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ મોસાળના કુળમાં પાછો જતો નથી, તેના બાપના કુળમાં રેહેછે. તેની બેહેન વારસ થઇ શકતી નથી.

૪. કોઇ બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી કાંઈ માલ મળ્યો હોય, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી મરી જાય ત્યારે તે માલ ધણીના કુળમાં રેહેછે, બાપના કુળમાં પાછો જતો નથી.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઇથી વત્તા પૈસા પેદા કર્યા હોય ને કોઇએ ઓછું પેદા કર્યું હોય ને પછી તે વત્તા પૈસા પેદા કરનાર મરી જાય ત્યારે ભાગિયા સર્વે બરાબર વેહેચી લે, ને મરનાર શખસનો ભાગ તેની ધણિયાણીને આપેછે—નાતરે ન જાય તો.

૬. મરનાર શખસની મા વારસ થાય, ને મા ન હોય તો ધણિયાણી વારસ છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તથા રાંડેલી મરી જાય તેના માલના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં કોઈ શખસ પોતાની છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાનમાં જે પલ્લું આપેછે ને પછી તે બૈરી મરી જાય ત્યારે તે માલના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારામાં વટલેલાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તેથી તેનો વારસો બાપની મીલકતમાંથી ખારજ થઈ શકતો નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ભરવાડનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૮.

૧. કોઇ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય–જો નાતરે ન જાય તો. ને ધણિયાણી નહી હોય તો મરનાર શખસનો ભાઈ વારસ, ને ભાઈ ન હોય તો ભત્રીજા તથા પિત્રાઈ વારસ થાય.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે શખસ સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં જાય, મોસાળના કુળમાં પાછો જતો નથી.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી માલ મળ્યો હોય, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ ધણીના કુળમાં જાય, બાપના કુળમાં પાછો જતો નથી, ધણીના કુળમાં જાયછે.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યા હોય, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય.

૬. મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસના વારસ બંનો બરાબર છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી તથા વિધવા બૈરી મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાં વિગેરે જે માલ હોય તેના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારામાં વટલેલાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. છોકરાને તેનો બાપ નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

ભરવાડ–ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની વારસ, નાતરે ન જાય તો, તેની બૈરી તથા ભાઈ ભત્રીજા તથા માબાપ તથા પિત્રાઈ વિગેરે કુટુંબી મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો વારસ થાયછે. સવાલમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે લખ્યુંછે એ ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૨. મરનાર શખસની બૈરી નાતરે જાય તે કારણથી તેને વારસો મળતો નથી, ને તેને માથાઓળવા બાબત હિસ્સો પણ કાંઈ મળતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળતો નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૪. કોઇ બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળે નહી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા, બાપ દાદાના પૈસાની મદતવિના, પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી નાતરે ન જાય તો લે, ને નાતરે જાય તો ભાઇઓ લે, તેમાં સ્ત્રીનો કાંઈ હક નથી.

૬. કોઈ શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનારની વારસ તેની મા થાય, ને નાતરે ન જાય તો સ્ત્રીને ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે પણ આંધળો તથા લુલો યા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તે મધે મોટા દોષ હોય કે જેથી પોતીકુ ગુંજેસ થઈ શકે નહીં તે શખસ પરણેલો હોય તો તેને વારસો મળેછે, ને કુંવારો હોય તો તેના ભાગિયાઓ તેને ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી, ને વિધવા થઇને મરી જાય તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાં થાય, ને પલ્લાં શિવાય મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આપ્યું હોય તેના વારસ તેના પિહેરિયાં.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન તો નથી, ને ઘરનો વારસ પણ એજ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણેછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તો તેને વારસો મળેછે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે નહી તો તેનો વારસો કેમ ઉઠે ?

ત્રીલોણી—મરેઠા દક્ષણી ખાનદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૦.

૧. કોઈ શખસ વેહેચણ કરીને સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે ધણિયાણી વારસ છે—જો નાતરે નહી જાય તો, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ છે, ને તે ન હોય તો કુટુંબી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો પંચ વારસ થાય, એવો અમારામાં ચાલ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને વારસો પોહોંચેછે, નાતરે ન જાય તો.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તો તેની બેહેન વારસ થાય છે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, પછી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ, સ્થાવર અથવા જંગમ, ધણીના કુળમાં રેહેછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યા છે, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે વારસ તો ભાઈ છે, ને સ્ત્રીને અન્નવસ્ત્ર આપે, જો નાતરે ન જાય તો, મીલકત પ્રમાણે અન્નવસ્ત્ર આપે.

૬. મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઇ નથી ત્યારે વારસ તો મા છે, ને સ્ત્રીને અન્નવસ્ત્ર આપે—નાતરે ન જાય તો.

૭. આંધળા વિગેરેને અન્નવસ્ત્ર આપેછે, ને અન્નવસ્ત્ર નહી આપે તો વારસો લઈ શકેછે.

૮. સૌભાગ્યવતીના પલ્લાંનો વારસ તો તેનો ધણી છે, ને વિધવાના તો સાસરાવાળા છે, ને ખરચ પણ તે કરે.

૯. અમારામાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિનો ચાલ નથી.

૧૧. વટલી ગયલાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયકના સબબથી કાહાડી મુકે, પણ વારસો તો લઈ શકેછે.

આલિયા—પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૦૦.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય—જો નાતરે ન જાય તો, ધણિયાણી નહી હોય તો છોકરી વારસ, ને તે ન હોય તો છોકરીનો છોકરો વારસ, ને તે નહી હોય તો મરનાર શખસના ભાઈ વારસ, ને ભાઇ નહી હોય તો ભત્રીજો વારસ, ને ભત્રીજો નહી હોય તો પાસેના પિત્રાઈ વારસ થાય, એ અમારામાં ચાલ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો વારસો પોહોંચેછે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય, ને પછી તે મરી જાય ત્યારે તેનો માલ તેના બાપના કુળમાં રેહે, ને તે માલની વારસ તેની બેહેન હોય તો તે થાય છે, ને બેહેન નહી હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાય છે.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો હોય, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ જે હોય તે ધણીના કુળમાં જાય, બાપના કુળમાં પાછો જતો નથી.

૫. એકઠાપણામાં એક ભાગદારે પોતાની મેહેનતથી કાંઈ વધતું પેદા કર્યું હોય ને કોઇએ ઓછું પેદા કર્યું હોય પણ વહેચણ કરે ત્યારે ભાગયા સર્વે બરાબર વેહેચી લે છે.

૬. મરનાર શખસની મા છતાં ધણિયાણી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઇ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે તેના માલના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૯. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો હોય ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકયો હોય તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

વાંસફોડા—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૩.

૧. શાસ્ત્ર પ્રમાણે જુદો હોય તો ધણિયાણી આદિ વારસ છે—જો બૈરી નાતરે ન જાય તો—અગર નાતરે જાય તો ધણિયાણી વારસ નહી.

૨. નાતરે ન જાય તો વારસોજ પોહોંચેછે તો શું લખીએ ?

૩. ધણિયાણી ન હોય તો બેહેન વારસ છે, અગર ધણિયાણી હોય તો તે વારસ છે. પણ ગેરવાજબી ખરચે નહી, શાવાસ્તે જે આગળ બેહેન વારસ છે—વાસ્તે છે.

૪. ધર્મ કરતાં વધે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ થાય.

૫. તેનો ભાઈ તેને પાળે, અન્નવસ્ત્ર આપે.

૬. મા વારસ છે, પણ ધણિયાણીને પાળે, ઘરમાં રાખીને ધંધોધારી કરે.

૭. આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. પહેલાંનો વારસ ધણી છે, પછી તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ? અગર કોઈ બેસાડે તો તેના બાપનું આપેલું ઘરેણું છે વાસ્તે બાપ લે.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકયો ને પતિત થયો તેને વારસો પોહોંચે નહી.

૧૨. તેને વારસો પોહોંચેછે.

વાંસફોડા—દક્ષણી સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ" અંક ૪૬.

૧—૧૨. અમારી ન્યાતમાં પુત્ર વારસ છે, ને પુત્ર ન હોય તો કુટુંબી વારસ છે, કુટુંબી શિવાય કોઇ બીજો વારસ થઈ શકતો નથી. ને દિકરીને વારસો આપવાનો ચાલ નથી. ને પછી તો શાસ્ત્રમાં ઘટતું હોય તો અમારે કબુલ છે. શાસ્ત્રથી ઉપર અમે નથી.

પખાલી—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૩૪.

૧. નાતરૂં ન કરે તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૨. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૩. મરનાર શખસને મોસાળનો વારસો મળ્યો હોય તો તેજ વારસામાંથી ખરચ કરીને બેહેન લઈ શકે.

૪. મરનારને છોકરા ન હોય તો બાપના કુળમાં વારસો જાય—ધણી ન હોય તો.

૫. સ્ત્રીનો હક અડધોઅડધ છે.

૬. મા વારસ થાય, ને ધણિયાણીનું પોષણ વાજબી કરેછે—નાતરૂં ન કરે તો સાસુ મુઆ પછી વારસ બૈરી થાય.

૭. આંધળા લુલાનો વારસો પોહોંચેછે.

૮. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૯. આજદિન લગી સકાંકણી બેસાડી નથી તો શું લખીએ

૧૦. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૧. ન્યાતબાહાર મુક્યાને પોહોંચતું નથી—પતિતને.

૧૨. નાલાયક થઈ શકેછે ને કાહાડી મુકેછે, પણ વારસો જતો નથી.

વાઘરીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૫.

૧. અમારામાં કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેના ભા-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

ઈને પોહોંચેછે, ને ભાઈ ન હોય તો પાસેના કુટુંબીને પોહોંચેછે. પણ મરનાર શખસની બૈરીને તથા તેની દિકરીને પોહોંચતો નથી.

૨. અમારામાં મરનાર શખસની બૈરીને વારસો પોહોંચતો નથી, શામાટે જે નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ જે હોય તે બાપના કુળમાં જાય, પણ બેહેન પોતાના ભાઇની વારસ થતી નથી.

૪. અમારામાં બૈરી પોતાના બાપની વારસ થઈ શકતી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૫. વારસ તો તેનો ભાઈ છે, પણ નાતરે ન જાય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૬. અમારામાં મા વારસ થાય છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. અમારામાં પલ્લાંનો ચાલ નથી તો વારસ તપસીલવાર શું લખીએ?

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારામાં ન્યાતબાહાર મુકવાનો ચાલ નથી.

૧૨. તેને વારસો પોહોંચેછે.

પુરબિયા—બખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૩.*

* ૨. એનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે, બૈરીને વારસો પોહોંચેછે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની ધણિયાણી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે તેની મા વારસ થાય, ને તેની ધણિયાણીનું ભરણપોષણ કરે.

૯. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે, ને આજ સુધી અમારામાં કોઈએ સકાંકણી બેસાડી નથી.

૧૦. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે છે.

૧૧. અમારામાં કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય ત્યારે જે મરનાર ધણીનો તેને વારસો મળવાનો હોય તેના માલમાંથી તેની ક્રિયા વિગેરેનો ખરચ. ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે ન્યાતવાળા આગળ રહીને મરનાર શખસના નજીકના સગાં પાસે કરાવે, ને બાકી માલ હોય તે અનામત રેહે, ને ન્યાતબાહારિયા શખસને જ્યારે ન્યાતના લોક ન્યાતમાં લે ત્યારે તેનો વારસો તે લઈ શકેછે. ને અગર કોઈ શખસ ન્યાતબાહાર રહીને યા પંક્તિ બાહાર રહીને મરી જાય તેની પણ ક્રિયા ઉપર લખ્યા પ્રમાણે તથા ન્યાતબાહાર બાબતની કલમ—૧૦ મી પ્રમાણે તેના વારસ શાસ્ત્ર પ્રમાણે તેની ક્રિયા કરે તો મરનારની માલમીલકતના વારસ થાય.

* અંક ૧૪૦ વાળા સાથે જે જે કલમો નથી મળતી તેટલીજ માત્ર ઉતારીછે.

પેટીધડાની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૫૫.

૧. કોઈ શખસ વેહેચણ કર્યાવિના મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્રમાં કહ્યુંછે તે પ્રમાણે મરનારની બૈરી નાતરૂં ન કરે તો વારસ થાય, ને મરનાર[ની] ધણિયાણી મરી જાય તો ભાઈ વિગેરે વારસ થાય, પણ છોકરીના રૂડાંભુંડાં સર્વે ખરચ કરે.

૨. એનો જવાબ કલમ ૧ તથા અન્નવસ્ત્રની પાંચમી કલમ પ્રમાણે.

૩. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૪. એનો જવાબ એકે બાઈ મુખત્યાર છે, ને પછી તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. ધણિયાણીનો તથા ભાઈનો હિસ્સો બરાબર છે પણ ધણિયાણી માલ તફરખે ને ગેરવાજબી ખરચ ન કરે ને નાતરે પણ ન જાય તો.

૬. સાસુનો તથા વહુનો હિસ્સો બરાબર છે, ને બેહુ (થી) ગેરવાજબી ખરચ કરે નહી ને દાનધર્મ કરવામાં મુખત્યાર છે.

૭. આંધળા તથા લુલા વિગેરેને અટકાવ વારસામાં છે નહી.

૮. સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા મરી જાય તો તેનો વારસ ધણીછે.

૯. સકાંકણી બેસાડે ને જે કન્યાનું દાન કરતી વખત જેવર આપે (તે) તેનો વારસ ધણિયાણી મુઆ પછી ધણી છે.

૧૦. અમારામાં ગોરપદાં વિગેરે કંઈ નથી તો શું લખીએ ?

૧૧. પતિત વારસો નથી લઈ શકતો.

૧૨. નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકવામાં તો બાપ મુખત્યાર છે, ને વારસો તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

બંધારા—નાગરનો જવાબ.*

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૩૬.

૧. કોઇ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે બૈરી વારસ છે, ને તે ન હોય ત્યારે દિકરી વારસ છે, તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ છે, એ ચાલ છે. ને એ માલ દિકરીનો દિકરો ગુજર્યો ત્યારે તેના મોસાળના કુળમાં પાછો જાય.

૨. મરનાર શખસની બૈરી વારસ છે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની બેહેન વારસ થાય.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર તથા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પોતાના બાપના કુળમાં પાછો જાય, પણ મરનારની ખુશી હોય તો પોતાના ધણીને બક્ષિસ કરે તેમાં કોઈનો અટકાવ ચાલે નહી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યાછે, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેની ધણિયાણી એકઠી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને જુદી રેહેવા ચાહે તો બરોબર હિસ્સો લઈ શકેછે, ને પછી નાતરે જવા ચાહે તો પાછો ધણીના વારસને હિસ્સો હવાલે કરેછે.

૬. કોઈ મરનાર શખસને મા છે તથા બૈરી છે, એ શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસની માને વારસો પોહોંચેછે, ને બૈરીનું મા ભરણપોષણ કરે, ને મા મુઆ પછી વહુ વારસ છે.

* આ ન્યાતના કેટલાએકે આ જવાબ વિરૂદ્ધ બીજો જવાબ આપેલો છે તે અંક ૨૩૬ માં દાખલ છે.

૭. કોઇ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે આંધળો અથવા લુલો છે વા બીજો કાંઈ સબબ છે તો વારસો બરાબર મળે, ને અગર તે કાંઇ બદફેલી ચાલતો હોય તો તેનો વારસો તેના વારસ પાસે રેહે, ને તેમાંથી વારસ તેનું ભરણપોષણ કરે.

૮. કોઇ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે તેનું પલ્લું તેનો ધણી લે, ને મોસાળનું હોય તે પાછું મોસાળમાં જાય, અથવા વિધવા થઈને બૈરી મરી જાય ત્યારે તેના ધણીના કુળવાળા તેનું પલ્લું લે ને મોસાળનું આવ્યું હોય તે મોસાળવાળા લે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. ગોરપદું અમ લોકોને ઘટતું નથી.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુકયો તે શખસને જંગમમાંથી વારસો મળેછે.

૧૨. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહડી મુકયોછે, ને એકજ દિકરો છે તો વારસો પોહોંચેછે ને વત્તા દિકરા હોય તો જે કાંઈ બાપનો માલ કાહાડી મુકતા પેહેલા જે (કાંઇ) છે તેમાં હિસ્સો મળેછે, ને કાહાડી મુકયા પછી બીજા દિકરા પેદા કરવા લાગ્યા તેમાં હિસ્સો પોહોંચતો નથી.

બંધારા—નાગરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૩૬

[વિવાહ સંબંધમાં આ અંકવાળા માટે જે નોટ લખી છે તે જોવી.]

પરદેશી—બખસરિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૦.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાયછે, ને તે નહી હોય તો દિકરી વારસ થાયછે, ને તે નહી હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને એટલામાં કોઈ નહી હોય તો ભાઈ વિગેરે કુટુંબીને વારસો પોહોંચેછે એ ચાલ છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને વારસો પોહોંચેછે, પણ તે બૈરી નાતરે જાય તો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને તે શખસ સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો—મરનાર શખસની બેહેન વિધવા હોય ને બેઠી રહે તો તે વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસના બાપના કુળમાં રેહેછે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે વારસો ધણીના કુળમાં રેહેછે, બાપના કુળમાં જતો નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતમેહેનતથી પૈસા પેદા કર્યાછે, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો અથવા છોકરો મુકીને મરી ગયો ત્યારે તે મરનારના માલના વારસ તેની ધણિયાણીના છોકરા થાય, પણ તેથી મરનારના ભાઈઓને પુછયાવિના ગેરવાજબી ખરચ થાય નહી.

૬. કોઈ મરનાર શખસની ધણિયાણી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે તેની મા વારસ થાય, ને તેની ધણિયાણી બેઠી રહે તો તેનું ભરણપોષણ કરે.

૭. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે ગમે તેવા દોષવાળો હોય તોપણ તેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે, ને પેહેરામણી વિગેરે મોસાળાંમાં આવ્યું હોય તેના પણ વારસ તેના સાસરાવાળા છે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપ્યું ને તે કન્યા મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે.

૧૦. સ્થાવર માલના વારસાનો હક બૈરીને પોહોંચેછે ને બૈરી નાતરે જાય તો તે માલના કુટુંબી વારસ છે.

૧૧. અમારામાં કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય ત્યારે જે મરનાર ધણીનો તેને વારસો મળવાનો હોય તેના માલમાંથી તેની ક્રિયા વિગેરેનો ખરચ ન્યાતના સિરસ્તા પ્રમાણે ન્યાતવાળા આગળ રહીને મરનાર શખસના નજીકના સગાંપાસે કરાવે ને બાકી માલ હોય તે અનામત રેહે, ને ન્યાતબાહારિયા શખસને જ્યારે ન્યાતના લોક ન્યાતમાં લે ત્યારે તેનો વારસો તે લઈ શકેછે.

૧૨. કોઇ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને આજ સુધી (કોઇએ) કાહાડી મુક્યો નથી, અગર કાહાડી મુકે તો તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

ઠાકોર—પરદેશી લોધાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૧.

૧. અમારામાં કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ છે, ને તે ન હોય ને તેની છોકરી નાહની હોય તો તે વારસ છે, ને મોટી થાય ને પરણે ત્યાંસુધી તે વારસો લઈ શકેછે, ને પછી તે છોકરી પોતાના ભવિષ્યે રાંડે ને તેના ધણીના નામ ઉપર બેસી રહે તો તે બંનેનો વારસો લઈ શકેછે, ને તે મુઆ પછી બીજું કોઈ ન હોય તો કુટુંબી વારસ છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બૈરીને વારસો પોહોંચેછે, પણ તે બૈરી નાતરે જાય તો વારસો પોહોંચતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તો મરનાર શખસની બેહેન વિધવા હોય ને બેઠી રહે તો વારસ થાયછે, ને તે નહી હોય તો મરનારના બાપના કુળમાં રેહેછે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે વારસો ધણીના કુળમાં રેહેછે, બાપના કુળમાં જતો નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતમેહેનતથી પૈસા પેદા કર્યાછે, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે ધણિયાણી એકઠી રહેવા ચાહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને જુદી રેહેવા ચાહે તો ધણીનો હિસ્સો લઈ શકેછે.

૬. કોઇ મરનાર શખસની મા તથા ધણિયાણી શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે તેની મા વારસ થાય, ને તેની ધણિયાણી એકઠી રેહે તો તેનું ભરણપોષણ કરે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૭. કોઈ શખસ આંધળા વિગેરે ગમે તેવા દોષવાળો હોય તોએપણ તેને વારસો પોહોંચેછે, ને તે વારસો પોતાથી નહી સચવાય તો પોતાની પતિજ આવે તેને સોંપે.

૮. કોઇ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે ને પેહેરામણી વિગેરે મોસાળથી આવ્યું હોય તેના પણ તેના સાસરિયાં વારસ છે.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી એસાડીને કન્યાદાન આપેછે, ને તે કન્યા મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે.

૧૦. સ્થાવર માલના વારસાનો હક બૈરીને પોહોંચેછે, ને તે બૈરી નાતરે જાય તો તે માલના વારસ ઉપરની કલમ ૧ પ્રમાણે થાય.

૧૧. અમારામાં કોઇ શખસ વટલી ગયો, ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય, ને તે ન્યાતમાં પાછો આવી શકે એવો હોય, ત્યારે જે મરનાર ધણીનો વારસો તેને મલવાનો હોય તો તેના માલમાંથી તેની ક્રિયા વિગેરેનો ખરચ ન્યાતનાં સિરસ્તા પ્રમાણે કરાવે, ને બાકી માલ હોય તે અનામત રેહે; ને ન્યાત બાહારિયા શખસને જ્યારે ન્યાતના લોક ન્યાતમાં લે ત્યારે તેનો વારસો તે લઈ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને આજસુધી (કોઇએ) કાહાડી મુક્યો નથી, ને અગર કાહાડી મુકે તો તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

પરદેશી—બુનકરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૨.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય તેની વારસ તેની ધણિયાણી થાયછે, નાતરે ન જાય તો, ને તે ન હોય તો મરનારના ભાઈ વારસ થાય, ને તે ન હોય તો ભત્રીજો વારસ થાયછે, ને એટલામાં કોઈ ન હોય ત્યારે તેના કુટુંબીને વારસો પોહોંચેછે. મરનારની છોકરીને અથવા છોકરીના છોકરાને વારસો આપવાનો ચાલ નથી.

૨. મરનારની ધણિયાણી નાતરે જાય તો વારસો મળતો નથી.

૩. મોસાળથી વારસો મળવાનો ચાલ નથી.

૪. વારસો બૈરીને બાપના કુળમાંથી મળવાનો ચાલ નથી.

૫. એનો જવાબ નંબર ૬ ની કલમ ૪ પ્રમાણે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની ઓરત તથા મા શિવાય બીજું કોઈ ન હોય તો તેની મા વારસ થાય, પણ વહુ બેઠે સાસુથી કોઈને આલી દેવાય નહી, ને સાસુ નહી હોય ત્યારે વહુને વારસો પોહોંચેછે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. પલ્લાંનો ચાલ નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ ?

૯. સકાંકણી એસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. સ્થાવર માલનો વારસો લેવાનો હક બૈરીને પોહોંચેછે, ને ગોરપદું તથા વૃત્તિનો ચાલ નથી.

૧૧. જે શખસ વટલી ગયો ને તે ન્યાતમાં પાછો આવે એવો ન હોય તો તેવા શખસને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

પરદેશી—શ્રીબાસ્તાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૭.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી ગયો હોય તો તેનો ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ થાય.

૨. ઉપરની કલમ પ્રમાણે બૈરી વારસ છે, ને નાતરે જાય તો તેના વારસને પાછો આપીને જાય.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો તો તેની બેહેન વારસ થાય, ને બેહેન નહી હોય તો તેના બાપના કુળમાં રેહે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય તો તેના ધણીના કુળમાં રેહેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઈ[એ] પૈસા પેદા કર્યા હોય, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પૈસા પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે ભાઈ વારસ છે, ને બૈરીપણ વારસ છે. હિસ્સો બરાબર વેહેચી લે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી તો તેની મા વારસ છે, ને બૈરીને અન્નવસ્ત્ર આપે, ને સાસુ મુઆ પછી વહુ વારસ થાય.

૭. આંધળા વિગેરેને અન્નવસ્ત્ર આપેછે, ને અન્નવસ્ત્ર નહી આપે તો વારસો પોતાનો લે.

૮. સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તો તેનો ધણી વારસ છે, ને વિધવા બૈરી મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૯. અમારામાં સકાંકણીનો ચાલ નથી.

૧૦. ગોરપદાં તથા વૃત્તિ તથા વતનનો ચાલ નથી, ને સ્થાવર માલનો વારસો બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી જાય તો વારસો પોહોંચે નહી.

૧૨. કોઈ શખસ નાલાયકના સબબથી છોકરાને કાહાડી મુકે તો વારસો લે છે.

ભંડારીની ન્યાતનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૫.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને છોકરારહિત મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય–નાતરે ન જાય તો, ને ધણિયાણી નહી હોય તો પાસેના કુટુંબી હોય તે વારસ થાય. છોકરી વારસ થઈ શકતી નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરીને વારસો પોહોંચેછે–નાતરે ન જાય તો.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે છોકરા વગરનો મરી જાય ત્યારે તે માલ બાપના કુળમાં જાયછે, બેહેન વારસ થઈ શકતી નથી, ને મોસાળના કુળમાં પાછો જતો નથી.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ બાપના કુળમાં પાછો જાય, ધણીના કુળવાળા રાખી શકતા નથી.

૫. એકઠાપણામાં કોઈ ભાઈએ વધતા પૈસા પેદા કર્યા હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી લે છે.

૬. મા છતાં ધણિયાણી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો લેવામાં કાંઇ હરકત કરી શકતા નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા રાંડેલી મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાં વિગેરે જે માલ હોય તેના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. અમારામાં વટલેલાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

ધામલા–ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૩.

૧–૧૨. વારસા બાબતના સવાલ ૧૨ નો જવાબ એ છે જે કોઈ કોઇનો વારસ થતો નથી ને કરજ પણ આપતા નથી. ને કદાપિ છોકરો હોય તો તે બાપનું કરજ વાળી આપે ને બાપના માલનો વારસ થાય–એવો અમારા ગરીબ લોકોનો સિરસ્તો છે.

રાવળિયા–રાજભરાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૪.

૧. નાતરે ન જાય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે વારસ થાય ને જાય તો ભાઈ વારસ થાય, ને તેની છોકરીના કરવેહેવાર કરે.

૨. એનો જવાબ ઉપર લખ્યા પ્રમાણે.

૩. એનો જવાબ શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૪. શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૫. નાતરે ન જાય તો તે બૈરી તથા ભાગિયા સર્વે બરાબર છે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૬. મા વારસ છે.

૭. વારસો પોહોંચેછે.

૮. સકાંકણીનો માલ બાપ પાછો લે.

૯. પલાંનો વારસ ધણીછે, ને પછી તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે.

૧૦. એ તો અમારામાં ચાલ નથી.

૧૧. તેને વારસો પોહોંચેછે.

૧૨. કાહાડી મુકે પણ વારસો જાય નહી.

રાવળિયા—સુરતી પાટીવાળાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૪.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને છોકરા વગરનો મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય, ને ધણિયાણી ન હોય તથા નાતરે જાય તો મરનાર શખસના ભાઈ વારસ થાય, ને ભાઈ નહી હોય તો ભત્રીજા તથા ભત્રીજાના દિકરા તથા પિત્રાઈ વારસ થાયછે. દિકરીને તથા દિકરીના દિકરાને અમારી ન્યાતમાં વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળમાંથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલના વારસ તેના બાપના કુળવાળા છે—મોસાળમાં પાછો જતો નથી.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી કંઈ માલ મળ્યો હોય ને પછી તે બૈરી મરી જાય ત્યારે તે માલના વારસ તેના પિહેરિયાં છે, ધણીના કુળવાળા લઈ શકતા નથી.

૫. તે બૈરી નાતરે ન જાય તો બૈરી તથા ભાગિયા સર્વે બરાબર છે.

૬. મા વારસ છે.

૭. આંધળા વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. સૌભાગ્યવતી તથા રાંડેલી બૈરી મરી જાય તેના પલાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. એ ચાલ અમારામાં નથી.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તેનો વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી.

રાવળિયા—ચરોતરીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૪.

૧—૧૨. વારસામાં એ ચાલ છે જે જો કદાપિ બૈરી નાતરે ન જાય તો તે વારસ, ને નાતરે જાય તો તેની દિકરી યા દિકરીનો દિકરો યા ભાણેજ વારસ થાય; ને એમાંથી કોઈ ન હોય તો પંચ વારસ થાય. એ શિવાય બીજો કાંઈ અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો નથી તો અમો શું લખીએ? વાસ્તે સવાલ ૧૨ ના જવાબ લખ્યા નથી.

રાવળિયા—ગુજરાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૭.

૧—૧૨. વારસા બાબતના સવાલ ૧૨ ના જવાબ એ જે અમો જોગી લોકો છૈયે તેથી અમારે કંઈ વાસણકુસણ નથી જે તેમાંથી વારસો લઈશું, તથા અમારામાં કોઈ પૈસાવાળા નથી જે તેમાંથી વારસો લઈ શું—તે કાંઈ અમારા જોગીમાં નથી. અમો તો વસ્તીમાંથી માગી ખાઈએ છૈયે, વાસ્તે એ બાર સવાલના જવાબ લખ્યા નથી.

ગદડિયા—ફામળાવાળા પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૪૫.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને છોકરા વગરનો મરી જાય ત્યારે તેની બૈરી હોય તો તે વારસ થાય ને તે ન હોય તો મરનારના ભત્રીજા વિગેરે તેના કુટુંબીને દરજ્જા પ્રમાણે વારસો પોહોંચેછે; ને છોકરીને તો અમારામાં વારસો લેવાનો ચાલ નથી.

૨. મરનાર શખસની ધણિયાણી નાતરે ન જાય તો તેને વારસો પોહોંચેછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૩. અમારામાં કોઈ શખસને મોસાળનો વારસો લેવાનો ચાલ નથી, ને મોસાળિયાં પોતાની ખુશીથી પોતાના ભાણેજને આપે તે માલ તેના વારસ લેછે, મોસાળમાં પાછો જતો નથી.

૪. અમારામાં બૈરીને પોતાના બાપનો વારસો મળતો નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈ પોતા[ની] જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તે માલની વારસ તેની ધણિયાણી થાય, ને ધણિયાણી ન હોય તો મરનારના ભાઈ ભત્રીજા વારસ થાય—એ ચાલ છે.

૬. મરનારના માલની વારસ તેની મા તથા તેની બૈરી બન્નો બરોબર છે. પણ તેની બૈરી નાતરે જાય તો તેને વારસો મળતો નથી.

૭. અમારામાં આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો વિગેરે દોષવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. પલ્લાંનો ચાલ અમારામાં નથી તો વારસનું શું લખીએ?

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારામાં વતન કોઈને નથી. સ્થાવર માલમાં તો ઘર—તેની વારસ તેની બૈરી—બેઠી રેહે તો (ઘરની) વારસ થાય, ને બૈરી ન હોય તો તેના ભાઈ ભત્રીજા (ને) ઘરના વારસ થાય.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયાના કારણથી ન્યાતબાહાર હોય તેને વારસો મળતો નથી, ને સહેજ તકસીર વાસ્તે ન્યાતબાહાર હોય તેને ન્યાતના લોક ન્યાતમાં લે ત્યારે તે વારસો લઈ શકેછે. ન્યાતમાં આવ્યા વગર તેને વારસો મળતો નથી.

૧૨. આજ સુધી કોઈએ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુક્યો નથી, ને છોકરો મોટો થયા પછી પોતાની ખુશીથી જુદો રેહેતો હોય તો તેને બાપનો વારસો પોહોંચેછે.

પંચોળી—સુરતીના તડ છનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૨૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની બૈરી નાતરે નહી જાય તો શાસ્ત્ર પ્રમાણે બૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનારનો ભાઈ વારસ, ને તે ન હોય તો કુટુંબી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો પંચ વારસ થાય—તેની પછવાડી મૈયતખરચ કરીને ખાયછે.

૨. મરનાર શખસની બૈરી નાતરે જાય તો વારસો લઈ શકતી નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની સગી બેહેન હોય તો તે વારસ થાય, ને તે ન હોય તો તેનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મોસાળના કુળવાળા લે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તો માલ પોતાના બાપના કુળમાં જાય; ને અગર કૃષ્ણાર્પણ કીધું હોય તો ધણીના કુળમાં રેહેછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા છે, બાપના પૈસાની મદદવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે ધણિયાણી નાતરે નહી જાય ને એકઠી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને જુદી રેહે તો હિસ્સો લઈ શકેછે, પણ ઘરના હિસ્સામાં રેહે, પણ વેચવા ચાહે તો વેચી શકાય નહી.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજો કોઈ નથી ત્યારે મરનારની મા વારસ છે.

૭. આંધળાવિગેરે દોષવાળો હોય તોપણ વારસો લઈ શકેછે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય ત્યારે પલ્લાંનો વારસ ધણી છે, ને વિધવા બૈરી મરી જાય તો તેના પલ્લાંના વારસ છોકરાં છે, ને છોકરાં નહી હોય તો જે વારસ થાય તે લે.

૯. સકાંકણીનો ચાલ અમારામાં નથી, ને કન્યાદાનમાં જે આપ્યું તે પાછું લઈ શકતા નથી.

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિનો ચાલ નથી, ને સ્થાવર માલના વારસાનો જવાબ ઉપરની કલમ ૫ મી પ્રમાણે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો, ને પછી તેને ન્યાતમાં લે તો તે વારસો લઈ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે પણ વારસામાં ખારજ થતો નથી.

માછી–ગુડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૬.

૧. ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને મરી ગયો તોપણ મરનારનો ભાઈ વારસ છે, ને તેની છોકરીનો રૂડોભુંડો ખરચ કરે. ને જો બૈરી નાતરે ન જાય તો તેનું ભરણપોષણ કરેછે.

૨. એનો જવાબ ઉપરની કલમ પ્રમાણે.

૩. મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે મરી ગયો તો તે માલ પાછો મોસાળના કુળમાં જાયછે.

૪. છોકરીને બાપનો માલ મલતો નથી તો શું લખીએ ?

૫. તેનો ભાઇ વારસ, ને બૈરી નાતરે ન જાય તો તેને પાળે.

૬. માને વારસો પોહોંચેછે, ને બૈરી નાતરે ન જાય તો તેને પાળે, ને મેહેનતમજુરી કરીને પેટ ભરેછે.

૭. આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. એ અમારામાં ચાલ નથી તો શું લખીએ ?

૯. સકાંકણીની વાત અમે સમજતા નથી તો શું લખીએ ?

૧૦. એ અમારામાં ચાલ નથી.

૧૧. પતિત થાય તો તેને ન્યાતબાહાર મુકે, ને તેને વારસો પોહોંચે નહી.

૧૨. નાલાયકથી કાહાડી મુકે તો વારસો પોહોંચેછે.

ખારવા–ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૬.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે નાતરે નહી જાય તો તેની બૈરી, તથા ભાઈ ભત્રીજા તથા માબાપ તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી તથા દિકરીનો વંશ–એ પેહેલો ન હોય તો ઉતરતો ઉતરતો વારસ થાયછે. સવાલમાં લખ્યા પ્રમાણે વારસ થતા નથી.

૨. મરનાર શખસની બૈરી નાતરે જાયછે તે કારણથી તેને વારસો પોહોંચતો નથી, ને માથાઓળવાને નામે હિસ્સો કાંઈ આપવાનો ચાલ નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યોછે, તે પછી સંતાનરહિત મરી જાય તો તેનો માલ બાપના કુળમાં જાય, ને તેની બેહેન વારસ થતી નથી. પણ તે મરનાર શખસ પોતે જીવતાં મોસાળનો વારસો પોતાની બેહેનને આપે તો મુખત્યાર છે.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ ધણીના કુળમાં જાયછે.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઇથી બાપના પૈસાની મદત વિના પૈસા પેદા કર્યા, તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તે પૈસામાંથી તેની ક્રિયા તેના ભાઇઓ કરીને બાકી વધે તે તેની બૈરી નાતરે ન જાય તો લે, ને નાતરે જાય અથવા મરી જાય તો તેના દિયેરજેઠ વિગેરે વારસ થાયછે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનારની મા વારસ થાય, ને બૈરી નાતરે ન જાય તો તેના ઘરમાં રાખીને તેને વારસાના અવેજમાંથી તેનું ભરણપોષણ કરે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે, ને તે પણ આંધળો તથા લુલો યા બેહેરો વિગેરે દોષવાળો હોય તે દોષ મધે મોટો દોષ હોય કે જેથી પોતીકું શુંજેસ થઇ શકે નહી તે શખસ પરણેલો હોય તો તેને વારસો મળેછે, ને કુંવારો હોય તો તેના ભાઈ ભત્રીજાઓ ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરેછે, વારસો આપે નહી. ને ભાઈ ભત્રીજા ન હોય તો કુંવારો યા પરણેલો હોય તો એજ વારસ થાયછે, પિત્રાઈ વારસ થતા નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી થાયછે, ને વિધવાના પલ્લાંના

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

વારસ તો ધણીના ભાઈઓ વિગેરે આ નંબરની કલમ ૧ માં લખેલા થાયછે.

૯. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. અમે ખારવા છૈએ તેથી અમારે ગોરપદું તો નથી, પણ વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર તથા જંગમ માલનો વારસ આ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે થાયછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તો તે શખસ વારસો લેછે.

૧૨. કોઈ શખસથી પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકાતો નથી ને તેનો વારસો પણ ઉઠતો નથી.

દુબળા—કસબે ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૨૧૭.

૧. કોઇ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસ—નાતરે ન જાય તો તેની બૈરી તથા ભાઈ ભત્રીજા તથા પિત્રાઇ તથા કુટુંબી તથા છોકરીનો વંશ; એ મધે પેહેલો ન હોયતો બીજો બીજો થાયછે. ને સવાલમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે લખ્યુંછે તે ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૨. મરનારની બૈરી વારસ થતી નથી તેનું કારણ એ જે તે બૈરી નાતરે જાયછે, ને તે બૈરીને માથાઓળવો આપવાનો ચાલ નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં જાય, મોસાળના કુળમાં જતો નથી, ને તેની બેહેન હોય તો તેજ વારસ થાયછે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તે માલ પોતાના બાપના કુળમાં જાયછે. ધણીના કુળમાં જતો નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકઈમાથી પૈસા પેદા કસ્યા, બાપના પૈસાની મદત વિના, પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો તેના ભાઈઓ લે, ને તેની બૈરી નાતરે ન જાય તો તેનું ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરે.

૬. કોઈ શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઇ નથી ત્યારે મરનાર શખસની વારસ તેની મા થાય.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હકછે, તેપણ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો વા પાંગળો એ વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તે મધે મોટી ખોડવાળો હોય કે જેથી પોતીકું ગુંજેસ થઈ શકે નહી, એ શખસ પરણેલો હોય તો તેને વારસો મળેછે, ને કુંવારો હોય તો તેને ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરેછે, વારસો આપતા નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી. ને વિધવાના પલ્લાંના વારસ દિયેરજેઠ વિગેરે સાસરિયાં, ને પલ્લાં શિવાય મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીમાં આવ્યું હોય તે તો પિહેરિયાં લે.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી, તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. ગોરપદું તો નથી, ને વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસો પણ એજ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તે પોતીકો વારસો ન્યાતમાં આવ્યા વિના લઈ શકે નહી.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે નહી તો તેનો વારસો ઉઠેજ કેમ ?

સીકલીગરનો જવાબ.

પ્રકાર “ખ.” અંક ૧૫૪.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે મરનારની બૈરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને એટલામાં કોઈ ન

હોય તો ભાઇ વિગેરે કુટુંબી વારસ થાય—એવો અમારો ચાલ છે.

૨. બૈરી નાતરે જાય તો વારસામાં હક પોહોંચતો નથી.

૩. એ કલમનો જવાબ ક્રિયા બાબતની કલમ ૧૦ માં આવેલો છે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે આવેલો વારસો ધણીના કુળમાં રેહેછે, બાપના કુળમાં પાછો જતો નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી એકઠી રેહે તો અન્નવસ્ત્ર આપે, ને જુદી રેહેવા ચાહે તો ધણીનો હિસ્સો લઈ શકેછે.

૬. કોઈ મરનાર શખસની સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે પેહેલી તો મા વારસ; પણ વહુ બેઉ માંથી કોઈને અપાય નહી, ને મા મુઆ પછી વહુ વારસ છે.

૭. આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહના દોષવાળો હોય તેથી વારસાનો હક જતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા વિધવા થઈને મરી જાય ત્યારે પલ્લું જે હોય તે સાસરિયાં લે છે, ને મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણી પાછી આપવાનો ચાલ નથી.

૯. જે છોકરીને સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપે, ને પછી છોકરી મરે ત્યારે તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી છે.

૧૦. ગોરપદાંની વૃત્તિનો અમારો ચાલ નથી, ને સ્થાવર માલના વારસાનો અધિકાર બૈરીને પોહોંચેછે.

૧૧. કોઇ શખસ વટલી જાય ને ન્યાતમાં પાછો આવે એવો નથી, એવા શખસને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. નાલાયકીના સબબથી છોકરાને બાપ ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તે વારસામાં ખારજ થતો નથી.

મોચી—સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૫૧.

૧—૧૨. અમારી ન્યાતમાં કુટુંબી શિવાય બીજો કોઈ વારસ થઈ શકતો નથી, ને દિકરી તથા દિકરીનો દિકરો વારસ થઈ શકતો નથી, એજ રીત છે, ને પછી તો શાસ્ત્રમાં હોય તે કબુલ છે.

મોચી—ખંભાતી કડિયાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૯૯.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કર્યા વિના અપુત્ર મરી જાય ત્યારે શાસ્ત્ર પ્રમાણે મરનાર શખસની ધણિયાણી વારસ, ને ધણિયાણી ન હોય તો દિકરી વારસ, ને દિકરી ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસના પાસેના કુટુંબી જે હોય તે વારસ થાયછે. પણ મરનાર શખસની ધણિયાણી નાતરે જાય તો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. અમારી ન્યાતમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે તો એનો જવાબ શું લખાએ ?—જો નાતરે ન જાય તો.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ મોસાળના કુળમાં પાછો જાય, અગર તેની બેહેન જીવતી હોય તો તે વારસ થાયછે.

૪. અમારામાં કોઈ બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેનો માલ ધણીના કુળમાં જતો નથી, પોતપોતાના બાપના કુળમાં પાછો જાય, ને બાપના કુળવાળા તે માલમાંથી તે બૈરીની પછવાડી ગોરણીનું નિમિત્ત કરીને ખરચેછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઈથી પૈસા પેદા કર્યા છે, બાપના પૈસાની મદતવિના, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો તમામ વારસો તેની સ્ત્રી લે છે.

૬. અમારામાં કોઈ મરનાર શખસની મા હોય ત્યાં લગી તો સ્ત્રી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હકછે, ને તે શખસ આંધળો તથા લુલો યા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય પણ વારસાપણામાં કાંઈ ખારજ થઈ શકતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી મરી જાય અથવા વિધવા થઇને મરી જાય ત્યારે એ બંનો વાતમાં પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાંના કુળવાળા છે, ને મોસાળાં વિગેરે જે માલ પિહેરથી લાવી હોય તેના વારસ તેના પિહેરિયાં છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી.

૧૦. અમારી ન્યાતમાં વૃત્તિ તથા વતનનો કાંઈ ચાલ નથી.

૧૧. કોઈ શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તે શખસને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઇ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકેછે, તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી, વારસો પોહોંચેછે.

મોચી-અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૧.

૧. કોઇ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય-નાતરે ન જાય તો, ને ધણિયાણી ન હોય તો છોકરી વારસ, ને છોકરી ન હોય તો છોકરીનો છોકરો વારસ, ને તે ન હોય તો ભાઈ વારસ, ને ભાઈ ન હોય તો ભત્રીજા વારસ, ને તે નહી હોય તો પિત્રાઈ વારસ થાયછે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચેછે, જો નાતરે ન જાય તો.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેની પાસે જે મોસાળનો માલ હોય તે મોસાળના કુળમાં પાછો જાયછે, ને મોસાળમાં કોઈ ન હોય તો મરનાર શખસની બેહેન હોય તો તે લઈ શકેછે.

૪. જે બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો હોય, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ તેના બાપના કુળવાળા પાછો લેછે, તેના સાસરિયાંથી રખાતો નથી.

૫. જે શખસે ભાઇઓમાં એકઠા છતાં પોતાની મેહેનતથી પૈસા પેદા કર્યા હોય, બાપના પૈસાની મદદશિવાય, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના માલની વારસ તેની ધણિયાણી બેઠી રેહે તો તે થાય, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસના ભાઈ વારસ થાયછે.

૬. મરનાર શખસની મા બેઠે તેની ધણિયાણી વારસ થઈ શકતી નથી.

૭. આંધળો તથા લુલો વિગેરે એવો રોગવાળો હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, અટકાવ કાંઈ થતો નથી.

૮. રાંડેલી બૈરી મરે તથા સોભાગણ બૈરી મરે તેના પલ્લાંના વારસ તેના સાસરિયાં છે.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૦. એ બાબતનો ચાલ નથી.

૧૧. જે શખસ વટલી ગયાના સબબથી ન્યાતબાહાર રહ્યો હોય તેને અમારામાં વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. કોઈ શખસે પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુક્યો નથી, ને એમ કરતાં કોઈ કાહાડે તો તેથી તેનો વારસો જતો નથી.

મોચી-પરદેશીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૫૬.

૧-૧૨. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય, ને ધણિયાણી નાતરે જાય તથા નહી હોય તો છોકરી વારસ થાય, ને છોકરી નહી હોય તો મરનાર શખસના ભાઇ વારસ, તથા તે નહી હોય તો પિત્રાઈ વારસ, પિત્રાઈ નહી હોય તો પંચાત વારસ થાય; પણ મરનાર શખસની મા છતાં ધણિયાણી વારસ થઈ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

શકતી નથી. ને કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે તેથી તેનો વારસો ઉઠતો નથી એટલો સવાલ ૧૨ નો જવાબ લખ્યોછે. ને વટલેલાને વારસો પોહોંચતો નથી.

મોચી—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૬.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસ નાતરે ન જાય તો તેની બૈરી તથા ભાઈ ભત્રીજા તથા માબાપ તથા પિત્રાઈ તથા કુટુંબી તથા પંચાયત, [તે] મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો વારસ થાયછે, ને તે ધણીને કુટુંબી પણ ન હોય ત્યારે પોતે જીવતાં દિકરીના વંશને આપે તો તે વારસ થાયછે, ત્યારે પંચાયત વારસ થતી નથી.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરી નાતરે જાય તે કારણથી વારસ થતી નથી, ને તેને માથાઓળવાને નામે હિસ્સો આપવાનો ચાલ નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો છે, પછી તે સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેનો માલ તેના બાપના કુળમાં જાયછે, મોસાળના કુળમાં જતો નથી; ને તે મોસાળનો વારસ જીવતાં પોતીકી બેહેનને મોસાળનો વારસો આપે તો પોતીકા બાપના કુળવાળાનું કંઈ ચાલે નહી.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય તો તે માલ પાછો તેના બાપના કુળમાં જાય નહી, ધણીના કુળમાં જાયછે.

૫. ભાઈઓએ એકઠા છતાં એક ભાઇએ બાપના પૈસાની મદતવિના પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યા, તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેના વારસ તેના ભાઇઓ થાય, ને બૈરી નાતરે ન જાય તો તેને એકઠી રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરેછે.

૬. કોઈ શખસને સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ ન હોય તો તેની મા વારસ થાયછે, ને સ્ત્રી તો નાતરે ન જાય તો તેને ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરેછે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે તે પણ આંધળો તથા લુલો યા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તે મધે એવો દોષ હોય કે જે દોષથી પોતીકું ગુંજેસ થઈ શકે નહી તે શખસ પરણેલો હોય તો તેને વારસો મળેછે, ને કુંવારો હોય તો તેના ભાઈ ભત્રીજાઓ તેને વારસો આપતા નથી, તેને ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરેછે. ને એ મોટા દોષવાળો શખસ એકલોજ વારસ હોય તો કુંવારો વા પરણેલો હોય તોએ એજ વારસ થાયછે, પિત્રાઈ વિગેરે વારસ થતા નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો વારસ તેનો ધણી, ને વિધવા થઇને મરી જાય તેના પલ્લાંનો તથા પલ્લાં શિવાય મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીના વારસ તેના દિયેર જેઠ વિગેરે સાસરિયાં થાય છે.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો તેના પલ્લાંનો જવાબ શું લખીએ?

૧૦. ગોરપદું તો નથી, ને વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસ પણ એ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે છે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તોએ તે ન્યાતબાહારિયો વારસો લેછે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના દિકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકેજ નહી તો તેનો વારસો ઉઠેજ ક્યાંથી?

પોમલાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૬.

૧–૧૨. વારસા બાબતનો ચાલ અમારામાં એ છે કે જે શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને છોકરાવગરનો મરી જાય ત્યારે બૈરી વારસ થાય—નાતરે નહી જાય ત્યાં સુધી, ને નાતરે જાય તો મરનારના કુટુંબીમાં જે હોય તેને વારસો પોહોંચેછે, કુટુંબી નહી હોય તો તેના માલની વારસ પંચાયત થાય, એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે. અમારામાં કોઈ પાસે બસેં પાંચસેંની દોલત નથી, ગરીબ લોકો મેહેનતમ-

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

જુરી કરીને પેટ ભરીએ છૈએ, ને કોઇથી મજુરી નથી થતી તે ભીખ માગીને પણ ખાય છે. ને મરનારે શખસ[ની] દિકરી તથા દિકરીના દિકરાને વારસો મળતો નથી.

ટીમળિયા–સુરતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૬.

૧–૧૨. અમારી ન્યાતમાં વારસાપણામાં એવો ચાલ છે જે જે શખ્સ મરી ગયો ને તેનો છોકરો ન હોય તો બૈરી વારસ થાય–નાતરે ન જાય તો, ને નાતરે જાય તો કુટુંબીમાં જે હોય તે વારસ થાય, ને કુટુંબીમાં કોઈ ન હોય તો ન્યાત વારસ થાય, એવો અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો છે. શાથી જે અમે લોક ગરીબ છૈએ વાસ્તે મેહેનત મજુરી કરીને પેટ ભરીએ છૈએ તો વારસપણાંની બાબત તપસિલવાર શું લખીએ? વાસ્તે નંબર ૧૨ નો જવાબ એકઠો લખ્યોછે.

ખાલપા–પટણીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૭.

૧. અમારામાં કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેના ભાઇને પોહોંચેછે, ભાઈ ન હોય તો પાસેના કુટુંબીને પોહોંચેછે, પણ મરનાર શખસની બૈરીને તથા તેની દિકરીને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. અમારામાં મરનાર શખસની ધણિયાણીને વારસો પોહોંચતો નથી, શામાટે જે નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ જે હોય તે બાપના કુળમાં જાય, પણ બેહેન પોતાના ભાઇની વારસ થતી નથી.

૪. અમારામાં બૈરી પોતાના બાપની વારસ થઈ શકતી નથી તો શું લખીએ?

૫. વારસ તો તેનો ભાઇ છે, પણ નાતરે ન જાય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૬. અમારામાં મા વારસ છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. અમારામાં પલ્લાંનો ચાલ નથી તો વારસ તપસિલવાર શું લખીએ?

૯. સકાંકણી બેસાડીને કન્યાદાન આપેછે ને પછી તે કન્યા મરી જાય ત્યારે તેનો માલ જે હોય તે ધણીના કુળમાં જાયછે.

૧૦. એનો ચાલ નથી.

૧૧. પતિત થાય ને તેને ન્યાતના લોક ન્યાતબાહાર મુકે ત્યારે તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. તેને વારસો પોહોંચેછે.

ખાલપા–ખંભાતીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૬૮.

૧. અમારામાં કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેના ભાઇને પોહોંચેછે, ને ભાઈ ન હોય તો પાસેના કુટુંબીને પોહોંચેછે, પણ મરનાર શખસની બૈરીને તથા તેની છોકરીને વારસો પોહોંચતો નથી.

૨. અમારામાં મરનાર શખસની બૈરીને વારસો પોહોંચતો નથી, શામાટે જે નાતરૂં કરવાનો ચાલ છે.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી માલ મળ્યો હોય ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ જે હોય તે બાપના કુળમાં જાય, પણ બેહેન પોતાના ભાઈની વારસ થતી નથી.

૪. અમારામાં બૈરી પોતાના બાપની વારસ થઈ શકતી નથી તો એનો જવાબ શું લખીએ?

૫. વારસ તો તેનો ભાઈ, પણ નાતરે ન જાય તો તેને અન્નવસ્ત્ર આપે.

૬. અમારામાં મા વારસછે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે.

૮. પલ્લાં શિવાય પેહેરામણીમાં જે આવ્યું હોય તેના વારસ તે મરનાર ભાઈના સાસરાના કુટુંબી છે.

૯. સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૦. એનો ચાલ નથી.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

૧૧. પતિત થયો (તે)ને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. તેને વારસો પોહોંચેછે.

ખાલપા—ઓરપાડનાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ". અંક ૨૧૯.

૧. કોઈ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેના વારસ—નાતરે ન જાય તો—તેની બૈરી તથા ભાઈ ભત્રીજા તથા બાપ તથા પિત્રાઇ તથા કુટુંબી તથા દિકરીનો વંશ—એ મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો વારસ થાયછે, ને સવાલમાં શાસ્ત્ર પ્રમાણે લખ્યું છે તે ચાલ અમારી ન્યાતમાં નથી.

૨. મરનાર શખસની બૈરી નાતરે જાય તે કારણથી તેને વારસો મળતો નથી.

૩. એક શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો ને તે પછી સંતાનરહિત મરી ગયો ત્યારે તેના બાપના કુળમાં તેનો માલ જાયછે, મોસાળના કુળમાં જતો નથી, ને તે મોસાળનો વારસ પોતે જીવતાં મોસાળના વારસામાંથી કંઈ પોતાની બેહેનને આપે તો મુખત્યાર છે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી સ્થાવર અથવા જંગમ વારસો મળ્યો ને તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેનો માલ તેના ધણીના કુળમાં જાયછે, બાપના કુળમાં જતો નથી.

૫. ભાઇઓ એકઠા છતાં એક ભાઈએ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કર્યાછે, બાપના પૈસાની મદત વિના, પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો તેના ભાઇઓ લે છે, ને બૈરી નાતરે ન જાય તો તે બૈરીને ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરે એટલો હક બૈરીનો છે.

૬. કોઈ મરનાર શખસને સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ ન હોય તો તેની વારસ મા થાયછે, ને બૈરી નાતરે ન જાય તો ઘરમાં રાખીને તેનું ભરણપોષણ કરેછે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે ને તેપણ આંધળો તથા લુલો વા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તેને વારસો લેવાનો જવાબ નંબર ૬ની કલમ ૧ પ્રમાણે છે.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય તેના પલ્લાંનો તથા મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીનો વારસ તેનો ધણી, ને વિધવા થઈને મરી જાય તેના પલ્લાંના વારસ તો સાસરિયાં મધે દિયેર જેઠ વિગેરે મુખ્ય અધિકારી થાયછે, ને તેની મોસાળાં વિગેરે પેહેરામણીના વારસ તેના બાપના કુળના થાયછે.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ?

૧૦. ગોરપદું તો નથી, ને વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસ પણ એજ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે થાયછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેનો વારસો અનામત રાખેછે ને તે ન્યાતમાં આવે ત્યારે તેને આપેછે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના છોકરાને નાલાયક જાણીને ઘરમાંથી કાહાડી મુકે નહી તો તેનો વારસો ઉઠેજ ક્યાંથી?

ઘેડા—ગરૂડાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૭.

*૯. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ છે, ને સકાંકણી બેસાડતી વખત તે છોકરીના પિહેરિયાંને જે મળેછે તે પ્રમાણે તેને આપેછે, ને જે આપેછે તે છોકરીના સાસરામાં જાયછે, ને પિહેરિયાં લેવા ચાહે તો તેપણ લઈ શકેછે.

૧૦. ગોરપદું અમારા યજમાન ઘેડા છે તે ઉપરછે, તે યજમાનવૃત્તિમાં બરાબર હક તે બૈરીને પોહોંચેછે.

ઘેડા—સુરતીનો તથા તળબદાનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૭.

૧. કોઇ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય, ને

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૬૭ વાળા સાથે મળેછે, જે કલમો મળતી નથી તેજ માત્ર ઉતારીછે.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

તે નહી હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસનો ભાઈ વારસ થાય, ને તે ન હોય તો ભત્રીજો વારસ થાય, ને તે નહી હોય તો મરનાર શખસના પિત્રાઈ વારસ થાય, એવી રીત અમારી ન્યાતમાં છે.

૨. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે મરનાર શખસની બૈરીને વારસો પોહોંચેછે—જો નાતરે ન જાય તો.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસા વિગેરે જે માલ મળ્યો ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તેનો માલ બાપના કુળમાં જાયછે, મોસાળનાં કુળમાં પાછો જતો નથી.

૪. કોઈ બૈરીને પોતાના બાપના કુળમાંથી વારસો મળ્યો હોય, સ્થાવર અથવા જંગમ, ને પછી તે બૈરી સંતાનરહિત મરી ગઈ ત્યારે તેનો માલ જે હોય તે તેના બાપના કુળમાં જાય, ધણીના કુળમાં જતો નથી.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઈ પોતાની જાતકમાઇથી પૈસા પેદા કરીને મરી જાય ત્યારે તેનો વારસો તેની સ્ત્રી લેછે—જો નાતરે ન જાય તો, ને નાતરે જાય તો મરનાર શખસના ભાઈ વારસ છે.

૬. તેની વારસ તો મા છે, ને મા નહી હોય તો વહુ વારસ છે.

૭. અમારામાં આંધળા વિગેરેને વારસો પોહોંચેછે, પણ વટલેલાને વારસો પોહોંચતો નથી.

૮. કોઈ સૌભાગ્યવતી બૈરી મરી જાય અથવા રાંડેલી મરી જાય ત્યારે તેના પલ્લાંના વારસ ધણીના કુળવાળા છે.

૯. અમારામાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો શું લખીએ?

૧૦. એનો ચાલ અમારામાં નથી.

૧૧. અમારામાં જે શખસ વટલી ગયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો હોય તેને વારસો પોહોંચતો નથી.

૧૨. ત્યારે તેને વારસો પોહોંચેછે.

ઘેડા—અમદાવાદીનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૯૯.

૧. કોઇ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે તેની ધણિયાણી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો દિકરીનો દિકરો વારસ થાય, ને તે ન હોય તો મરનાર શખસનો ભાઈ વારસ થાય, ને તે ન હોય તો ભત્રીજો વારસ થાય, ને તે નહી હોય તો મરનાર શખસના પિત્રાઈ વારસ થાય, એવી રીત અમારી ન્યાતમાં છે.

૯. અમારી ન્યાતમાં સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલછે.

ઘેડા—ઓરપાડનાની ન્યાતનો જવાબ.*

પ્રકાર "ખ." અંક ૨૧૮.

૧. કોઈ શખસ ભાઇઓથી વેહેચણ કરીને અપુત્ર મરી જાય ત્યારે નાતરે ન જાય તો તેની બૈરી તથા ભાઈ ભત્રીજા તથા બાપ પિત્રાઈ તથા કુટુંબી તથા દિકરીનો વંશ—એ મધે પેહેલો ન હોય તો બીજો બીજો વારસ થાય, ને સવાલમાં છોકરી વિગેરેનો વારસો લખ્યોછે તે અમારી ન્યાતમાં ચાલ નથી.

૨. મરનાર શખસની બૈરી નાતરે જાય તે કારણથી તેને વારસો મળતો નથી, ને માથાઓળવાના નામથી કાંઈ હિસ્સો પણ મળતો નથી.

૩. કોઈ શખસને મોસાળથી વારસો મળ્યો, ને પછી તે સંતાનરહિત મરી જાય તો તેનો માલ બાપના કુળમાં જાય, ને મોસાળના કુળમાં જતો નથી; ને તે મોસાળનો વારસ પોતે જીવતાં પોતાની બેહેનને મોસાળના વારસામાંથી કાંઈ આપે તો મુખત્યાર છે.

૪. એક બૈરીને પોતાના બાપની પાસેથી વારસો મળ્યો, સ્થાવર અથવા જંગમ, તે બૈરી સંતાનરહિત મરી જાય ત્યારે તે માલ પાછો તેના બાપના કુળમાં જતો નથી, ધણીના કુળમાં જાયછે.

૫. ભાઈઓ એકઠા છતાં એક ભાઇએ પોતાની જાતકમાઈથી, બાપના પૈસાની મદતવિના પૈસા પેદા કર્યા, ને પછી તે પેદા કરનાર અપુત્ર મરી ગયો ત્યારે તેનો વારસો તેના ભાઇઓને પોહોંચેછે, ને બૈરી જેટલા દાહાડા રેહે તેટલા દાહાડા તેનું ભરણપોષણ કરેછે, ને બૈરી નાતરે ન જાય તો વારસ થાય.

* આ અંકવાળાનો જવાબ અંક ૧૧૭ વાળા સાથે મળેછે તેમાં જે કલમો નથી મળતી તેટલીજ માત્ર લખીછે.--આ જવાબ અર્થ રહિત ને પ્રશ્નની બાહાર છે.

૬. કોઈ શખસને સ્ત્રી તથા મા શિવાય બીજું કોઈ નથી ત્યારે મરનાર શખસની વારસ તેની મા થાયછે, ને બૈરી નાતરે ન જાય તો તેને ઘરમાં રાખીને તે વારસામાંથી તેનું ભરણપોષણ કરેછે.

૭. કોઈ શખસને વારસો લેવાનો હક છે તેપણ આંધળો તથા લુલો યા બેહેરો વિગેરે એવી તરેહથી દોષવાળો હોય તે દોષ મધે મોટા દોષ હોય કે જેથી પોતીકું ગુજરાન થઈ શકે નહી તે શખસ પરણેલો હોય તો તેને વારસો પોહોંચેછે, ને કુંવારો હોય તો તેના ભાઈ ભત્રીજાઓ તેનું ઘરમાં રાખીને ભરણપોષણ કરેછે, વારસો આપતા નથી. ને એ મોટા દોષવાળો એકલોજ હોય તો વારસો પોહોંચેછે, પિત્રાઈ લોકો તે વારસો લઇને તેનું ભરણપોષણ કરે નહી.

૮. કોઈ બૈરી સૌભાગ્યવતી અથવા વિધવા થઇને મરી જાય ત્યારે એ બંને વાતમાં સૌભાગ્યવતીના પલ્લાંનો વારસ તો તેનો ધણી, ને વિધવાના તો દિયેર જેઠ વારસ થાયછે. ને પલ્લાંશિવાય મોસાળાં વિગેરેમાં આવ્યું હોય તેપણ ધણીના કુળના લે છે.

૯. છોકરીને સકાંકણી બેસાડવાનો ચાલ નથી તો એ કલમનો જવાબ શું લખીએ ?

૧૦. ગોરપદું તથા વૃત્તિ તથા વતન વિગેરે સ્થાવર માલનો વારસ પણ એજ નંબરની કલમ ૧ પ્રમાણે થાયછે.

૧૧. કોઈ શખસ પતિત થયો ને તેને ન્યાતે ન્યાતબાહાર મુક્યો ત્યારે તેને પંચ ન્યાતમાં લે ત્યારે તે વારસો લઈ શકેછે.

૧૨. કોઈ શખસ પોતાના દિકરાને નાલાયક જાણીને કાહાડી મુકે નહી તો તેનો વારસો ઉડે ક્યાંથી ?

હલાલખોરનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૧૮.

૧-૧૨. વારસા બાબત સવાલ ૧૨ નો જવાબ એ છે જે કોઇ શખસ ભાઈઓથી વેહેચણ કરીને યા વેહેચણ કર્યા વગર મરી જાય ત્યારે તેનો છોકરો હોય તો તે વારસ થાય, ને છોકરો નહી હોય તો મરનારની ધણિયાણી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો છોકરી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો તેના ભત્રીજા વારસ થાય, અગર તે ન હોય તો તેના કુટુંબી વારસ થાય, ને તે ન હોય તો પંચાત વારસ થાય. એ શિવાય બીજો ચાલ અમારામાં નથી.

કાળદાસીઆનો જવાબ.

પ્રકાર "ખ." અંક ૧૭૫.

૧-૧૨. અમારી ન્યાતમાં સિરસ્તો એ છે જે વારસો અમારામાં છે નહી, શાથી જે અમો ગરીબ લોક છૈએ તેથી ભીખ માગીને પેટ ભરતાં મુશ્કેલ પડેછે તો વારસો શાનો લે ? ને અમારા લોકનું રેહેવું કાંઈ સ્થિર સ્થાવર નથી, વાસ્તે અમારામાં વારસો છે નહી.

પુસ્તક પેહેલું સમાપ્ત.

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

શુદ્ધિપત્રક.

પૃ.	ભા.	ઓ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૪	૧	૧૭	ને	ને તે
„	૨	૫	ખરાહ્મણ	બ્રાહ્મણ
„	„	૬	ક્રિયાનું	ક્રિયામાં
„	„	„	કોઈ	કાંઈ
„	„	૨૮	(વારસ છતાં કોઈ અત્રાપીથી ક્રિયા થાય ને ક્રિયાના કર્યાથી તે વારસ થઈ શકેછે ?)	વારસ છતાં કોઈ અત્રા. પીથી ક્રિયા થાય? ને ક્રિયાના કર્યાથી તે વારસ થઈ શકેછે?
૬	૧	૩૧	તે	તેમાં
„	૨	૧૯	પંક્તિથી	પંક્તિ
„	„	૨૧	પક્તિ	પંક્તિ
૮	૧	૨	અથવા	વા
૯	૧	૨૫	અપાતું	અપાવવું
„	૨	૧૫	રીત	રીતે
„	„	૩૩	(પેહેલા પક્ષાં શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા)	પેહેલાં પક્ષા શિવાય ધણીને ઘેરથી અથવા
૧૦	૧	૨૭	મરનારનો	મરનારને
„	૨	૨	આપેછે	આવેછે
૧૧	૧	૨૦	બીજી	બીજી બૈરી
„	૨	૨	કરવાના	કરવાનો
૧૩	૧	૯	જુદા	જુદા જુદા
„	૨	૮	થઈ તે	થઈને
„	„	૧૦	વીગેરેમાં	વીગેરે
૧૫	૧	૨૨	પરોણા	પરોણા લોક
૧૬	૧	૨૧	સવાલનો	સવાલના
૧૭	૧	૩૦	તોડયા	તોડયો
૧૮	૨	૩૫	તે	ને તે
૨૧	૧	૨૪	દાન	દાન વગેરે
૨૧	૧	૨૭	જાણમાં	જાણ્યામાં
૨૨	૧	૨૮	ધણીના	ધણીનો
૨૪	૧	૩૯	વેહેચે	વચ્ચે
૨૫	૧	૧	પક્ષાં	ન્યાત બહાર
૨૬	૨	૭	પરણવાનો	પરણાવાનો
„	„	૮	પાસેથી	પાસે
૨૮	૧	૨	વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણનો જવાબ	નાગર વડનગરા સુરતી ગીરજાશંકરના તડનો જવાબ
„	„	૪	પાસેથી	પાસાથી
„	„	૧૬	ન્યાતગોર	ન્યાતગોર કુળગોર
„	„	૨૪	વિશેષ	વિશેષે
„	૨	૩	સાટાના	સાટાનો
૩૦	૧	૩૨	કર્યો	કર્યો હોય
„	૨	૨૪	જે (એ)	જે
૩૧	૨	૭	ગરજ પરસામા	ગરજપર સાંમા
૩૨	૧	૩૩	રામચંદ	રામચંદ્ર
„	„	૩૬	અમારા	અમારી
૩૩	૨	૭	કન્યા	કન્યા ના

પૃ.	ભા.	ઓ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૩૪	૨	૧૬	અસલથીજ	અસલથી જે
૩૫	૧	૧૮	કોઈ	જે કોઈ
„	૨	૩૩	હાથમાં	હાલમાં
૩૬	૨	૧૧	અમદાવાદી	અમદાવાદીનો જવાબ
૩૮	૨	૨	વરવાળા તે	વરવાળાને
૪૦	૨	૨૮	દહાડે	દહાડે તડે
„	„	૩૨	કોઈ	કાંઈ
૮૧	૨	૧૪	લડાઈ થાય	લડી પડે
૮૨	૧	૧૨	સાસરે	સારે
„	„	૧૮	કરે, ને	કરીને
„	„	૩૨	અપાય	અપાવાય
„	૨	૧	૦હાવાનો	વાહાવાનો
„	„	૪	ચલ્યો	ચાલ્યો
૮૩	૧	૩૨	કરવો	કર્યો
૮૪	૧	૨૩	તે દાહ	તેદાહ
„	„	૨૬	પોતાનો	પોતાના
„	૨	૧૦	કરી	કાંઈ કરી
૮૫	૧	૨૯	એનો	તેનો
„	„	૩૬	તેમ	તેમ તે
૮૬	૧	૮	ચાલ	કંઈ ચાલ
„	„	૨૪	તોએપણ	તેઓપણ
૮૭	૧	૬	એમ	એ
„	„	૧૫	ચોતાના	પોતાના
„	૨	૨૬	તોએપણ	તેઓપણ
૮૮	૧	૬	એછે જે	એજે
„	„	૧૭	આપેલું	આપ્યું
„	૨	૧૭	સગાવાહાલાની	સગાવાલાની
૧૧૩	૧	૨૨	પક્ષાંની	કક્ષાંની
„	૨	૨૬	કરવાનો	થવાનો
૧૧૪	૨	૧૨	ને	ને અગર
૧૧૫	૨	૩૧	તોપણ	ત્યારે તો
૧૧૬	૧	૪	પટોળીવાળાનો	પટોળીવાળા તડ બીજાનો
„	૨	૩૪	જો	ને
૧૧૭	૧	૫	ગ	ખ
„	„	૩૨	છોકેરા	છોકરા
૧૧૮	૧	૧૯	હોય	ન હોય
„	„	૨૦	જુદા તથા એકઠા રેહેતા	જુદો તથા એકઠો રેહેતો
„	૨	૭	હોય તો	હોય તે
„	„	૨૭	વરવાળાના હાથમાં	વરવાળા કન્યાવાળાના હાથમાં
„	„	૩૦	વરની (વરની)	વરની
૧૧૯	૧	૧૪	ત્યારે	ત્યારે તો
„	„	૧૫	હોય	જે હોય
„	„	૨૪	પોતાની	પોતાના
૧૨૦	૧	૧૪	શિક્ષા	ને શિક્ષા
૧૨૯	૨	૮	રીતભાતનું	રીતનું
„	„	૩૦	છોકરીનો બાપ	છોકરીના બાપનો બાપ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પૃ.	ભાં.	ઓ.	અશુદ્ધ	શુદ્ધ.
૧૩૨	૧	૪	તથા	ત્યાં
,,	,,	૧૩	માબાપના	માબાપ ના
,,	,,	૩૨	(ને)	[ને]
,,	,,	૩૬	[આપી હોય] તે	[આપી હોય તે]
૧૩૪	૨	૨	કરવા	કરવામાં
,,	,,	૫	(પહ્લુ)	પેલુ
૧૩૫	૧	૧૫	કલમના	કલમ ૨ ના
૧૩૭	૨	૭	(તેડે)છે	[તેડે] છે
,,	,,	૨૮	ઇડડિયા	ઈડરિયા
૧૩૮	૧	૩	સગા	સગા ગયા
૧૩૯	,,	૩૧	તેથી	તેથી કાંઈ
૧૪૧	,,	૧૭	તો	તોએ
,,	૨	૧૧	રૂ ૧	રૂ ૧
,,	,,	૨૦	ન જોઈયે	જોઈયે
૧૪૨	૧	૩	(તે) તેડું	તેડું
,,	,,	૩૦	કોઈથી	કે કોઈથી
,,	૨	૯	મોહોલાનો	મોહોલાનો પહેલ
૧૪૭	,,	૨૪	ઊપર	ઊપરના
૧૪૮	,,	૩૦	તેને	તે
૧૫૩	૧	૩૦	થાયછે	થયાછે
,,	,,	૩૫	કરવાનો	થવાનો
,,	૨	૧૨	પછી (ને)	છે ને
૧૫૪	૧	૩૨	થયા	થયાછે
૧૫૭	,,	૩૬	તુટતો	તુટતોજ
૧૫૮	,,	૨૦	શકતો	શકતોજ
૧૫૯	૨	૧૬	આપ્યો	આપે
,,	,,	૨૮	થઈ	થાય
૧૬૧	૧	૨૬	રીત	રીતભાત
૧૬૪	,,	૨	ત્રીલોની-મરેઠા દક્ષની	ત્રીલોણી મરેઠા દક્ષણી
૧૬૬	૧	૮	તોડવાનો	તુટયાનો
૧૭૨	,,	૨૭	થયા	કર્યા
૧૭૭	૨	૫	છોકરીનો	છોકરીની
૧૭૮	૧	૨૧	સવાશેરનો	સવા પાશેરનો
,,	૨	૧૬	ત્યારે	ત્યારે વર સાસરે જાય તથા કન્યાને વરવાળા તેડું કરે ત્યારે
૧૮૦	૨	૧૩	તે	તેને
૧૮૧	,,	૩૦	કેઈ	કોઈ
૧૮૮	૧	૧૪	ન્યાતગોર	ન્યાતગોર તથા કુળગોર
૧૮૯	,,	૨૭	મોટો	માઠો
૧૯૧	૨	૧૬	મામાનો	માનો
૧૯૭	,,	૧૨	જેવો	જાં
૧૯૮	૧	૭	પરણવાના	પરણાવાના
,,	,,	૩૧	પરણવા	પરણાવા
,,	૨	૧૨	પોતપોતાના	પોતે પોતાના
,,	,,	૨૮	લેવાતું	લેવાતું
૧૯૯	૧	૩૭	પોતપોતાના	પોતે પોતાના
,,	૨	૨૮	લેજ	લે
૨૦૧	,,	૭	અંકે	એંશી
૨૦૩	૧	૨૧	લખ્યા	મળ્યા
૨૦૪	,,	૩	બૈરી ખાય	બૈરી[નું] થાય
૨૦૫	,,	૧૧	ઊપર લખ્યા	ઊપલ્યા
,,	૨	૨૪	અમદાવાદી	અમદાવાદીનો જવાબ
,,	,,	૩૪	સામાસમાં	સામસામાં
૨૦૬	૧	૨૩	સમજુક	સમજુ
૨૦૯	૨	૨૮	અથકુ	અદકુ
૨૧૧	૧	૩	તે જે	ને [જે]
૨૧૩	,,	૩૯	પગરણે	પ્રકરણે
૨૧૮	૨	૧૮	માડીને	માંડીને
૨૧૯	,,	૧૧	[કન્યાવાળાને છાંના આપ્યા હોય તો] કન્યાવાળાને છાંના આપ્યા હોય તો	કન્યાવાળાને છાંના આ-પ્યા હોય તો
૨૨૦	૧	૧૦	એના	એનો
૨૨૩	,,	૪	કેટલાએકને	કેટલાને
૨૨૪	૨	૧૩	*૫	*૬
૨૨૫	૧	૧૬	રૂપિયા	તે રૂપિયા
,,	૨	૧	ત્યાં	તેમાં
,,	,,	૯	ન્યાતરીત	ન્યાત રીતાંત
૨૨૭	૧	૩૦	ને	તે
,,	૨	૧૧	ને	તે
,,	,,	૨૩	જણ ૨	જણ ૨ મળીને
૨૨૮	૧	૨૯	કાંઈ નથી	કાંઈ ચાલતું નથી
૨૨૯	,,	૨૫	આપેછે	આપે
૨૩૦	,,	૧૨	૨૦	૨૧
,,	,,	૧૩	છોકરાની	જે છોકરાની
૨૩૨	૨	૬	જનસ	બે જણ
,,	,,	૧૭	કાંઈ	જે કાંઈ
,,	,,	૧૮	કાંઈ	જે કાંઈ
,,	,,	૨૩	બૈરીએ	બૈએ
૨૩૫	૨	૨૬	તેને	તે
૨૩૬	૧	૬	એ	એજ
૨૪૧	૨	૩૨	આવેજ	અવેજ
૨૪૨	,,	૧૭	ધણી [ને]	ધણી [એ]
૨૪૩	૧	૪	બાપને	બાપે
૨૪૫	૨	૩૪	નથી	નહી
૨૪૬	૨	૧૨	[નહીતો]	ને નકરતો હોય તો
૨૪૮	૧	૧૫	ઘરેણું	ઘરનું
૨૪૯	,,	૩૨	ગિરોતરીકે	ગિરોતરે
૨૫૧	,,	૧૬	કોઈ	કંઈ
,,	,,	૨૯	ગિરોતરીકે ખત	ગિરોતરીકે
૨૫૨	૨	૨૦	પદ્ગું	પેલું
૨૫૩	,,	૨૧	તેને	તેનું
૨૫૫	૧	૩૧	હાલ	લાહાલ
૨૫૬	,,	૩૫	હરશોળા	હરસોરા
૨૫૭	,,	,,	હરશોળા	હરસોરા
૨૫૮	,,	૫	માડીને	માંડીને
૨૫૯	,,	૧૨	શ્રાવક મેવાડા દશાનો	મેવાડા દશા મેશરીનો
,,	૨	૨	શહેદી	શાહેદી
૨૬૦	૧	૧૬	લે	જે
૨૬૩	૨	૨૪	વગર	વગેરે
૨૬૫	૧	૧	ભાટીયા લુવાંણા	લુવાંણા
,,	,,	૧૦	ભાટીયા લુવાંણા	લુવાંણા
૨૬૭	૧	૩૪	૨૫૫	૨૬૬
૨૬૮	,,	,,	આબરૂને	આબરૂ ન
૨૭૪	,,	૧૪	હરડા	હારડા
,,	,,	૧૮	બેથી તે	બે થતે
૨૭૫	,,	૫	ત્યારે	ત્યારે ધણી

પૃ.	ભા.	ઓ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૨૭૫	૧	૭	ને	ને તે
,,	,,	૮	પંચમાં	ન્યાતમાં
,,	૨	૩૧	મા બાપ [ને]	મા બાપે
૨૭૮	૧	૩૮	આપે	આપે તો
૨૭૯	૨	૭	આપે	આપે તો
,,	,,	,,	તેને	ને
૨૮૦	૧	૨૩	આપ્યું	આવ્યું
,,	,,	૨૪	આપ્યું	આવ્યું
,,	૨	૨૭	ચોથવરતે	ચોથવરના
૨૮૨	,,	૮	તે	ને
૨૮૭	,,	૨૬	કજારજાએ	કજાલાએ
૨૮૮	,,	૨	કારણ કે	કયારે કે
,,	,,	૩૨	ધરમેળે	ધરમે
૨૯૧	,,	૩૨	તે	તેનું
૨૯૨	૧	૧૩	હવાલે	પદત્રું હવાલે
,,	૨	૨૩	હોંશવાળા	દોષવાળા
૨૯૨	,,	૨૪	કબુલે છે	કબુલ છે
૨૯૯	૧	૨	કસુંબીકોર છેડા	કસુંબલ કોરછેડા
૩૦૦	૧	૧૧	મળે	લે
૩૦૬	,,	૩૨	શીતપુરાનો	શીંતપુરા કસબે કતાર ગાંમનાનો
૩૧૨	,,	૭	પટોળીવાળાનો	પટોળીવાળા તડ બીજાનો
,,	,,	૨૪	માડીને	માંડીને
૩૧૫	૨	૭	[તે] ઉપર	તે ઉપર
,,	,,	૨૧	ને બૈરી ધણીને તજતી નથી.	(ને ધણી બૈરીને તજતો નથી)
૩૧૯	,,	૧૧	આપે	મરદને આપે
,,	,,	૧૮	તેનો	ને તેનો
૩૨૧	૧	૩૦	બાકી,	બાકીઓ
૩૨૩	,,	૨	ઓરપાડનો	ઓરપાડનાનો
,,	,,	૧૫	જુજવી	જુજવીજ
,,	,,	૨૪	ચાલ	જવાબ
૩૨૪	,,	૧	૨૨૪	૩૨૪
,,	,,	૭	આપવાનો	આપવા તેનો
૩૨૬	,,	૨૫	પછી ઘરેણું	પછી
૩૨૯	,,	૨૮	કયાં	જયાં
,,	,,	૩૩	થાય તો	થાય ને ત્યારલગી છોકરાં ન થાય તો
,,	૨	૧૦	અડી ઓવટીએ	અડી ઓપટીએ
,,	,,	૩૨	મોસાળિયાંનું	મોસાળિયા તેનું
૩૩૦	,,	૪	હુકમ	હાકેમ
૩૩૧	,,	૭	ને	તે
,,	,,	,,	તેમજ કંઈ	તેમાં જે કંઈ
,,	,,	૩૩	છોકરી	છોકરાં
૩૪૦	૧	૨૪	૨૪	૨૩
,,	,,	૩૧	ઈડડિયાનો	ઈડરિયાનો
૩૪૩	૨	૨૧	પોતપોતાની છોકરીને	પોતપોતાનાં છોકરાંને
૩૫૫	,,	૩	આપે	આવે
૩૫૬	,,	૨૩	તે પાછું	આપ્યું તે પાછું
૩૫૭	૧	૧૧	આપે	આપેછે
૩૫૮	૨	૧૨	ગરજે	[અ] ગર
૩૫૯	,,	૩૫	કાંઈ	ઘરેણું કાંઈ
૩૬૦	,,	૩૧	સગાંતો	સગતાં
૩૬૭	૧	૨૬	બાપ [ને] આપે	બાપ લાવે

પૃ.	ભા.	ઓ.	અશુદ્ધ	શુદ્ધ.
૩૬૭	૨	૩૫	બાપ	મા બાપ,
૩૭૦	,,	૨૬	તે	તે નંગ
૩૭૪	૧	૨૨ અ. ૨૩ ની વચ્ચે		૧ અમારામાં ધણી પોતાની સત્તા પ્રમાણે જેવર ચડાવેછે તેનો આંકડો કાંઈ મુકરર નથી; ને અમારામાં વેહેવાના ચાંદલા થયાપછી કોઈ શખસને આફત સમાચીના સબબથી અથવા પોતાના મા બાપ મુઆના સબબથી તેની પાસે જેવર ચડાવવાની શક્તિ ન હોય તે શખસ ફક્ત નથ તથા ચુંદડી કન્યાને ચડાવે ને લગન થાયછે, અટકાવ થતો નથી; ને વેહેવા થયલો અમારામાં તુટતો નથી.
૩૭૮	૨	૩૨	બૈરીને	બૈરીનું
૩૭૯	૧	૧	શ્રીબાસ્તાના	શ્રીબાસ્તાનના
,,	,,	૩૨	શ્રીબાસ્તાના	શ્રીબાસ્તાનના
૩૮૨	૧	૭	પદત્રાં બાબતનો	પદત્રાનો
,,	,,	૧૫	કન્યાના	ને કન્યાના
૩૮૪	૧	૩૮	આપતું	આવતું
૩૮૭	૧	૯	મળે	ને મળે
૪૦૩	૧	૩૬	પેહેલી બૈરીની	પેહેલીની
૪૦૭	૨	૧૦	ઈશામળિયાનો	ઈશા મળિયા પટેલ બકુ ચરાજીનો
૪૦૯	૧	૨૫	બુસટિયા	બુસટ
,,	૨	૨૨	કર્મમાત્ર	કરમાંત્ર
૪૧૧	૧	૨૪	એજ	એજે
૪૧૫	૧	૧૧	સાસરે	આશારે
૪૧૬	૨	૩૫	એટલોજ [કે]	એટલો જે
૪૧૮	૧	૯	વંશજ ન હોય	વંશ જતો હોય
૪૨૩	૨	૩૦	ગમે	ન ગમે
૪૨૫	,,	૧	તે	ને
,,	,,	૨	ને	તે
,,	,,	૧૨	તે	ને
૪૨૬	૨	૫	બીજા	બીજી
૪૨૭	૧	૨૫	બૈરી	ખરી
૪૨૮	૧	૨૯	ભાઈ	ન્હાઈ
૪૩૦	૧	૧૭	અસલથી	અવલપી
૪૩૧	૨	૯	[નથી]	નથી
૪૩૨	૨	૨૭	કરીએ	કહીએ
,,	,,	૩૫	રોહેવું	રેહેવું
૪૩૬	,,	૧	હરશોળા	હરસોરા
,,	,,	૧૪	પ્રતિપાલન	પ્રતિપાલ
,,	,,	૨૩	બાપનો	બાપની
૪૩૭	૧	૧૧	હરશોળા	હરસોરા
૪૩૮	૧	૬	શ્રાવક મેવાડા દશાનો	મેવાડા દશા મેશરીનો
૪૩૯	૧	૨૮	જુદાં જુદાં	જુદી જુદી
૪૪૦	૨	૧૩	રજા	રાજી

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પૃ.	ભા.	ઓ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૪૪૨	૨	૧૦	૦હાવાનો	વાહાવાનો
૪૪૬	,,	૨૯	પધરાવે	પધરાવેછે
૪૫૦	,,	૧૧	ભરે	કરે
૪૫૧	૧	૧૭	પ્રમાણે	પ્રમાણે છે
૪૫૩	૧	૧૨	તહેવારે	જેવારે
૪૫૮	૨	૪	કન્યાને	અને કન્યાને
,,	,,	૬	ન્યાતમાં	ન્યાતમાં તો
૪૫૯	૨	૨૬	કન્યાને	કન્યાને તો
૪૬૨	૨	૨૬	સત્તા	શક્તિ
૪૬૫	૧	૨	શીતપુરાનો	શીતપુરા કસબે કતારગાંમનાનો
૪૬૮	૧	૧૪	પટોળીવાળાનો	પટોળીવાળા તડ બીજાનો
૪૬૯	૧	૩૧	કરેછે	દેછે
,,	૨	૧૨	પોતાની	પોતપોતાની
૪૭૧	૧	૨૩	ને ધણી	તે ધણી
૪૭૩	૨	૧૪	હજામ	વાલણ
૪૭૫	,,	૨૫	જુદી જુદી	જુદી
૪૭૬	૨	૧૩	ને	જ્યાં
,,	,,	૧૪	તથા	ત્યાં
,,	,,	૨૧	ત્રીજી	કોઈ ત્રીજી
૪૭૯	૨	૩૬	તો	તો તે
૪૮૦	૧	૧૬	આપે	આપેછે
૪૮૨	૧	૨	વિગેરે	તે વિગેરે
૪૮૩	૧	૫	ચોરી	ચોરી તો
૪૮૬	૨	૨૫	ઈડિયા	ઈડરિયા
૪૮૮	૨	૯	સંક્રાંતિથી (ત્યાર પછી)	સંક્રાંત વિત્યા પછી
,,	,,	૧૯	જાએ (।)	રહે જાઓ
૪૮૯	૧	૯	૨૦	૧૦
,,	૨	૧	ગ્રહશાંતિ	ને ગ્રહશાંતિ
૪૯૧	,,	૧૬	સામસંગ	સામસંગી
૪૯૩	,,	૩૨	તે ન હોય	ને તે ન હોય
૪૯૬	,,	૯	[બૈરીને આવે]	બૈરીને આવેછે
૪૯૯	૧	૩૨	વરસ ૧	વરસ ૧૦
૫૦૧	૧	૧૩	ને	ને તે
૫૦૨	૨	૧૩	બૈરી	ખરી
૫૦૩	૧	૯	રૂ. ૨૫	રૂ. ૨૫।
,,	,,	૧૧	(તે)	[તે]
૫૦૪	૧	૭	તે	તો તે
૫૦૬	૧	૧૮	ને તે	તે
૫૦૯	૨	૨૮	રૂ. ૦।	રૂ. ૦॥
૫૧૦	,,	૨૧	દેહેજ	દેજ
૫૧૨	,,	૫	ન્યાતિ ૧	ન્યાતિ
,,	,,	૨૭	આપે તે	આપે ને
૫૧૭	૧	૧૩	“સવાશ્મે”	સવાશો
૫૨૦	,,	૨૬	કરી શકતા નથી	કરી નથી
૫૨૧	૨	૫	કારણ	કારણ તો
૫૨૨	૧	૨	ને	ને તે
૫૨૭	,,	૧૯	તે	એતો
૫૨૮	,,	૩૬	સુધી નેમ	નેમ સુધી
૫૩૨	,,	૨	(ની) તો	નીતો
૫૩૪	૨	૩૧	ત્યાગના	૫ ત્યાગના
૫૩૭	૧	૨૬	કામલેજનો	કામલેજનો
૫૪૨	,,	૫	આગળથી	આગલી
૫૪૨	૧	૧૪	ન્યાવાળા	ન્યાતવાળા
,,	,,	૧૯	૧૩	૧૩૧
,,	૨	૩	એકને	એકેને
૫૪૩	,,	૩	તજવાનો	તજવાનો તો
૫૪૪	,,	૧	હરશોળા	હરસોરા
,,	,,	૧૧	હરશોળા	હરસોરા
૫૪૫	૧	૭	શ્રાવક મેવાડા દશાનો	મેવાડા દશા મેશરીનો
,,	૨	૧૯	ભાટિયા લુવાંણા	લુવાંણા
૫૪૬	,,	૧	૦હાવાનો	વાહાવાનો
૫૫૦	૧	૨૦	તજાય	તજાયજ
૫૫૨	,,	૨૮	કરી કરી	કરી
૫૫૩	,,	૨૪	ઉપર	ઊમર
,,	૨	૮	તે	ને
,,	,,	,,	કરે	અમલ કરે
૫૫૪	,,	૯	શીતપુરાનો	શીતપુરા કસબે કતારગાંમનાનો
૫૫૫	૧	૩૪	શ્રીમાળીનો	શ્રીમાળી વીશા પટોળીવાળાનો
,,	૨	૧	પટોળીવાળાનો	પટોળીવાળા તડ બીજાનો
,,	,,	૧૦	રૂ. ૪૧)	ન્યાતમાં રૂ. ૪૧)
૫૫૭	૧	૩૨	હજામ	વાળંદ
,,	૨	૧૩	લાવે	બૈરી લાવે
૫૬૩	,,	૩	ઈડડિયા	ઈડરિયા
૫૬૫	૧	૧૧	બાહાર ભટકતી	બાહારલટી
૫૬૯	૨	૧૨	ધણી	ને ધણી
૫૭૧	૧	૧૮	કરે	કરે તો
૫૭૪	૨	૧૩	તજાય	તજાયજ
,,	,,	૨૧	ને જુદી	ને નાતરે ન જાય ને જુદી
૫૭૫	,,	૧૯	ભરણ	ભરણ પોષણ
૫૭૭	,,	૧૧	બૈરીને તજેતો તે	બૈરીનો
૫૮૦	૧	૪	રેહે	રેહે ને બદફેલી ન કરે
૫૮૨	૨	૧	ભાટિયા લુવાંણા	લુવાંણા
૫૮૩	૧	૮	જે	બીજે
,,	,,	૩૦	પ્રમાણે	પ્રમાણે બીજી બઈરી નાતરાની કરી શકેછે.
૫૮૪	,,	૨	૦હાવાનો	વાહાવાનો
,,	,,	૨૯	પત્રાંનો	પત્રાંની
૫૯૩	,,	૩૫	ત્યારે	ને ત્યારે
,,	૨	૧૬	જેઠને	તેના જેઠને
૫૯૪	૧	૧	તજવા	નાતરા
,,	,,	૨	પછી	પછી તે
૫૯૭	૨	૨૪	નાતરાંનો	ને નાતરાંનો
૫૯૯	,,	૧૦	તેજ	તે
૬૦૦	,,	૫	૦॥)	૦॥૭
,,	,,	૩૦	બંને	બને
૬૦૨	૧	૯	પણ	પરણ્યા
,,	,,	૨૭	પાછું આપે	ફારગતી આપે ત્યારપછી નાતરું કરે
૬૦૩	,,	૩	મુકરર	કાંઈ મુકરર
,,	,,	૨૮	ને તે છોકરાને	ને તે છોકરાની ઉમર પોહોચતી થાય ત્યારે પાંચને બેસાડીને તે છોકરાને

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પૃ.	ભા.	ઓ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૬૦૩	૨	૫	સર્વે	એ સર્વે
,,	,,	૩૩	તે	તો
૬૦૭	૧	૧૮	હજામ	વાળંદ
૬૦૮	,,	૨૬	તેવુ	તેવું
,,	,,	૩૪	તે	તેજ
,,	૨	૯	કરવાનું	ફરવાનું
૬૦૯	,,	૨૬	ને સવા રૂપિયો આપીને	(ને સવા રૂપિયો આપીને)
૬૧૦	,,	૨૬	મુકરર છે.	છે.
૬૧૨	૧	૨૮	આઈન	આએનો
૬૧૩	,,	૧	૭૧૩	૬૧૩
,,	,,	૧૨	મશ્વરી	મસ્વરીત
૬૧૪	,,	૨૬	૫ નાતરાંનું પહ્લુ લગન પ્રમાણે છે, એજ રીતે કરેછે.	૫ નાતરૂં કરેલું તુટેછે, પણ તજવાની પેહેલી કલમ પ્રમાણે મોહોરાણું તથા સુકરાણું તથા ઊજાણી આપેતો તુટેછે.
,,	,,	૨૮	૬ નાતરૂં કરેલું તુટેછે, પણ તજવાની પેહેલી કલમ પ્રમાણે મોહોરાણું તથા સુકરાણું તથા ઉજાણી આપેતો તુટેછે.	૬ નાતરાંનું પહ્ત્રુ લગન પ્રમાણે છે. એજ રીતે કરે છે.
,,	૨	૧૭	પછી	એ પછી
૬૧૫	૧	૩૬	આપે	લે આપે
૬૧૭	૨	૭	સામી	સાચી
૬૧૮	૧	૩૯	બે જનસ	જે બે જનસ
૬૨૧	૨	૨૧	ફ્ઠાતો	ફાટતો
૬૨૨	૧	૩૩	થયાં	થયલા
,,	૨	૧૪	બૈરીને	તે બૈરીને
,,	,,	૧૬	ને	તે
૬૨૩	૧	૧૪	(સાડાતેર)	[સાડા] તેર
,,	,,	૨૦	જીવતાં ધણી	ધણી
૬૨૪	૨	૨૦	ન્યાતમાં	ન્યાતના
૬૨૯	૧	૨૦	તને	ને તેને
૬૩૧	૨	૩૧	પોતના	પોતાના
૬૩૨	,,	૧૩	રૂ. ૩૦)	રૂ. ૨૦)
૬૩૪	૧	૨૭	નાતરૂં	નાતરૂં પણ
,,	૨	૩૩	તે	ને
૬૩૫	૧	૨૧	મા સાથે	મા સાથે તેડી
,,	,,	૨૪	બૈરીને	બૈરી છે ને
૬૩૭	૨	૩૫	ખબર આવતી	ખરચ આવતો
૬૩૮	૧	૨૨	છોકરાને	છોકરા તો
૬૪૦	,,	૧૧	હોય	રહ્યો હોય
,,	,,	૨૨	પરણેલી	પેહેલી
,,	,,	૨૫	દીકરીને	તે દીકરીને
૬૪૧	,,	૧૨	અમારી ન્યાતમાં	અમારામાં
,,	૨	૧૪	બૈરી પોતે મુખત્યાર છે	ફારગતી થાય છે
૬૪૩	૧	૧૫	જીવ્યો	જીવતો
૬૪૪	,,	૩	ન	નજ (ન)
,,	,,	૨૮	વસ્ટાળું	જે વસ્ટાળું
૬૪૭	૨	૨૫	જે કોઈ	જેઠોઈ
,,	,,	૨૯	૨૧૫	૧૧૫
૬૪૮	,,	૨૩	હોય	હોયછે
૬૫૦	૧	૧૩	ધણી ધણીયાણીમાંથી કોઈ	ધણિ યા ધણિયાણીમાંથી જે કોઈ
,,	,,	૧૭	તે	તેમાં તે (તે)
,,	૨	૧૯	અમારામાં	અમારી ન્યાતમાં
,,	,,	૩૪	ચાલ	મેળ
૬૫૨	૧	૧૭	નાતરાનો	ને નાતરાનો
,,	૨	૩૬	થતું	થતુંજ
૬૫૪	૧	૨૭	એજ	એ
,,	૨	૧૯	રાજી થઈને	રાજીથી
૬૫૫	૧	૧૨	તો	ને
,,	૨	૧૮	૧૯૯	૯૯
૬૫૬	,,	૧૯	ને ફારગતી	ને તેમા ફારગતી
૬૫૭	૨	૨૨	તે જે-	તેજ
૬૫૮	૧	૨૬	થાય	થાય તથા નાતરાની બૈરીથી છોકરાં થાય
,,	,,	૨૭	બંને	બંનેના
,,	૨	૨૭	લગનની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય તથા નાતરાંની બૈરીથી છોકરાં થયાં હોય ત્યારે વારસામાં બંનેનો હક બરાબર છે.	લગનની બૈરીનાં છોકરાં તથા નાતરાની બૈરીનાં છોકરાં હોય તો એ બંનેનો વારસાપણામાં હક બરાબર છે.
૬૬૦	૨	૨૧	પહ્લુ—	પહ્લું તથા
૬૬૧	,,	૨૬	લવાજમ	લાજમો
૬૬૨	,,	૧૩	તેને	ને તેને
૬૬૩	,,	૨૨	પહ્લાંનો	પહ્લાંનો તો
૬૬૪	,,	૧	બ્રાંહ્મણ	બ્રાહ્મણ વડનગરા
૬૬૫	,,	૮	કારણથી	ને કારણથી
૬૬૮	૧	૨૧	છે.	છે તેમ
,,	,,	૨૫	કોઈ	કાંઈ મુકર નથી
૬૭૧	૧	૨૨	આપ્યું	આવ્યું
,,	૨	૩૩	કામલેજનો	કામલેજાનો
૬૭૩	૨	૨૨	એકઠાં	એકઠી
૬૭૪	૧	૨૩	ભરણ	ભરણ પોષણ
૬૭૬	૧	૨૮	તેની	ત્યારે તેની
૬૭૮	૨	૨૮	સમજાવીને	સમજાવી તે
૬૭૯	૧	૧૯	તો	તો તે
૬૮૦	૨	૩૬	લવાજમ અપાયછે	લા (વા) જમ છે
૬૮૧	૧	૨૯	ને તે	તેને
૬૮૩	૨	૧૬	મુકી મરી ગયો	મરી ગયો
૬૮૫	૧	૧	હરશોળા	હરસોરા
,,	,,	૨૬	બૈરીથી	તે બૈરીથી
,,	૨	૨૦	હરશોળા	હરસોરા
,,	,,	૨૮	રહેવા	રહે વા
,,	,,	,,	રેહેતી	[રે]હેતી
૬૮૬	૧	૭	હરશોળા	હરસોરા
૬૮૬	૨	૩	બાળક	બાળ
૬૮૭	૧	૨	શ્રાવક મેવાડા દશાનો	મેવાડા દશા મેશરીનો
,,	૨	૩૩	રેહેવા	રેહે વા
૬૮૮	૧	૧૨	ખડાયતાનો	ખડાયતા અમદાવાદીનો
૬૮૯	,,	૨	ભાટિયા લુવાણા	લુવાંણા
,,	૨	૨૨	વ્હાવા	વાહાવા
,,	,,	૩૦	તો	તથા
૬૯૩	૨	૮	વારસો	વારસોજ

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

શુદ્ધિપત્રક.

પૃ.	ભા.	ઓ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૬૯૩	૨	૨૧	જઈને	જઈને રહે
૬૯૪	,,	૧૭	૫,	૬
૬૯૮	૧	૨૭	કોઈ	જે કોઈ
,,	,,	૨૭	અડી	હાડી
૭૦૦	૨	૭	શકતા	શકતાજ
૭૦૧	,,	૩૪	તે	અને તે
૭૦૩	૧	૨૨	શીતપુરાનો	શીતપુરા કસબે કતાર-ગાંમનાનો
,,	૨	૫	બેમાંથી	એ બેમાંથી
૭૧૩	૧	૧૧	તે	ને
૭૧૪	૨	૧૧	હિસ્સો	ને હિસ્સો
૭૧૫	૧	૪	ઈડડિયા	ઈડરિયા
૭૨૪	૨	૧૫	તે	ધણી તે
૭૨૪	,,	૧૯	સાસરિયાંને	સા[સ]રિયાંનો
૭૨૫	૧	૧૮	ધણી	ધણી તેને
૭૨૬	૨	૧૪	મારીને	સારીને
૭૨૭	,,	૨૩	પાંગળો	તથા પાંગળો
૭૨૮	૧	૧૮	બંધારા—નાગરનો	નાગર બંધારાનો
૭૩૨	,,	૮	ને	ને તે
,,	,,	૧૮	તો	તોએ
૭૩૩	૨	૨૯	ખરાબ બુદ્ધિથી	બરાથખુદીથી
૭૩૪	,,	૧૯	તે	ને
૭૪૫	,,	૨૨	કરેછે	વગેરે કરેછે
૭૪૬	૧	૨	મરે તેની	મરનારની
,,	૨	૨૪	નથી	નથી. જે મળે તે
,,	,,	૩૬	ઘટે નહી,	ઘટે, નહી
૭૪૭	,,	૩૭	સગ	સગાં
૭૪૮	,,	૨૩	જોઈએ, ને	જોઈએછે,
૭૫૨	,,	૨૫	સારૂ	સારયું
૭૫૩	૧	૨૨	પિત્રાઈ ગોત્રાઈને	પિત્રાઈ ગોતીને
૭૫૭	૨	૨૦	સપિંડી કર્મ	સપિંડી કર્મ વના
,,	,,	૨૫	ને	તે
,,	,,	૨૬	મોટો	માહા
૭૫૮	૧	૬	તે	ને તે
,,	૨	૧૫	સાચોરાનો	સાચોરા સુરતવાસીનો
૭૫૯	,,	૨૦	તો	તોએ
૭૬૦	૧	૧૮	ખરચનો મુઆથી	ખરચ નોમીઆથી
૭૬૧	૨	૩૦	સપિંડી કરણ	સપિંડી કરમ
૭૬૫	૧	૨	ક્રિયા કરવાનો	ક્રિયાનો
,,	,,	૨૯	છે	છે ને
,,	,,	૩૦	તે મારગ	મારગ
૭૬૬	,,	૩૦	જાય	જાય તેવારે
૭૬૭	૨	૨૦	ન્યાત	એક ન્યાત
૭૬૮	૧	૨૧	ને	તેના
૭૭૧	,,	૩૫	[છે]?	[છે]? નો
,,	૨	૧૮	જેની	જે જેની
૭૭૨	૧	૨	શ્રાદ્ધ	શ્રાદ્ધ
૭૭૭	૨	૬	આવે	આવે તો
,,	,,	૧૮	તે ક્રિયાશ્રાદ્ધ	ક્રિયા શ્રાદ્ધ
૭૭૮	૧	૧૪	હરશોળા	હરસોરા
,,	,,	૩૫	તેમાં	ને તેમાં
,,	૨	૨૭	હરશોળા	હરસોરા
૭૮૦	૧	૫	વાણિયા—વીશા	વાણિયા—શ્રાવક વીશા
,,	,,	૭	અહિયાં	અહી
૭૮૦	૧	૨૪	શ્રાવક મેવાડા દશાનો	મેવાડા દશી મેશરીનો
૭૮૧	૨	૩૫	કાંઈ	કાંઈજ
૭૮૩	૧	૧	ભાટિયા લુવાંણા	લુવાંણા
,,	૨	૨૮	સપિંડી કર્મ	સપિંડીકરણ
૭૮૪	,,	૯	મરનારના	મગર મરનારના
,,	,,	૨૮	૦હાવાનો	વાહાવાનો
૭૮૫	૧	૨૦	અગર	મગર
,,	૨	૧૪	ભાઈઓની સંપત	ભાઈઓનો સંપ
૭૮૮	,,	૨૬	કરે	કરેછે
૭૯૦	૧	૮	ખુશીથી	ખુદીથી
૭૯૨	૨	૭	વારસ	તે વારસ
,,	,,	૧૫	મરીગયો	અથવા સ્ત્રી રહીત મરી ગયો
,,	,,	૧૮	તો	ત્યારે
૭૯૩	૧	૧૧	એમ	ને એમ
,,	,,	૨૬	ઊત્તરાયણમાં	ઉતરાણમાં
,,	૨	૧૦	ખરઆય	ખરચ થાય
૭૯૫	૧	૨૧	જાણેછે	જાણે
૭૯૭	,,	૧૯	કરતું	કહેતું
,,	,,	૩૧	મળેછે	મળે
૭૯૮	૨	૨૦	સારવાની	સારનાની
,,	,,	૩૦	તે	તો
,,	,,	૩૪	ઉતરતા	તે ઉતરતા
૭૯૯	,,	૧૦	કરવાનો	કરે તો
૮૦૨	૧	૫	અગર મોટો	અગર અટકાવ હોય તો નાહાનો ભાઈ કરે
૮૦૪	,,	૨૬	મૃતક સુતક	મ્રતસૂતક
,,	,,	૨૭	મૃતક સુતક	મ્રતસૂતક
,,	૨	૨૪	શીતપોરાનો	શીતપોરા સુરતીનો
૮૦૫	૧	૨૭	શીતપોરાનો	શીતપોરા કસબે કતાર-ગામનાનો
૮૦૮	,,	૨	પટોળી વાળાનો	પટોળીવાળા તડ બીજાનો
૮૦૯	૨	૩૪	તેમાં	ને તેમાં
૮૧૦	૧	૧૧	માલમાંથી	તે માલમાંથી
૮૧૨	૨	૪	આધારે	પ્રમાણે
,,	,,	૬	ને	ને તે
૮૧૩	૧	૧૮	હજામ	વાળંદ
,,	૨	૫	બૈરીની	બાઈની
૮૧૪	,,	૨૩	ન્યાત	ન્યાત. ૨
૮૧૫	૧	૮	પિત્રાઈ	પિત્રાઈ ગોત્રી
,,	,,	૩૩	ને	ને તે
,,	૨	૨૧	છોકરાને	છોકરાએ
,,	,,	,,	સારવું	સાર્યું
૮૧૬	૧	૬	તાઃરે	તારે
,,	,,	૧૪	પિત્રાઈના	પિત્રાઈ તથા
,,	,,	૨૧	હોળીનું	દરોનું
૮૧૭	૨	૨૯	જીવતા જીવન	જીવતા જીવ
૮૨૦	૧	૩૦	ને	ને તે
,,	૨	૧૭	ભાગ	ભાઈ
૮૨૨	૧	૧૭	કર્યા હોય	કરવા ચાહાય
૮૨૩	૨	૧૯	તે ન હોય	ને તે ન હોય
૮૨૪	,,	૩	ઈડડિયા	ઈડરિયા
૮૨૬	૧	૧૨	ને	ને તે
૮૨૯	,,	૭	ને તે	તે
૮૩૩	૨	૩૫	તેમાં	ને તેમાં

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પૃ.	ભા.	ઓ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૮૩૪	૧	૨૧	બાપના	ને બાપના
"	૨	[illegible]	ન્યાત કરે છે, (ને નાથાર કોઈ એક હોય તે બારમાની ન્યાત કરેછે)	ન્યાત કરેછે,
૮૩૫	૧	૨૦	કરાવીને	કરીને
૮૩૮	,,	૩૮	ન્યાત ૧	ન્યાત ૧ તથા છ માસીની ન્યાત ૧
૮૪૦	૧	૩૧	સૂતક	તો સૂતક
"	૨	૬	ક્રતુ	ક્રત
"	,,	૩૦	છે, તે	છતે
૮૪૧	૧	૧૩	સારવાને	સારવા ને
૮૪૩	૧	૨૯	જમણવાર	ને જમણવાર
"	૨	૧	દક્ષણીનો	દક્ષણી સુરતીનો
"	,,	૩૪	કુળમાં	કુળના
૮૪૪	૨	૧૮	ના(મ)દાર	નાદાર
"	,,	૨૮	મરવાની	મરનારની
"	,,	૩૧	મરનારની	મરવાની
"	,,	૩૩	આપેછે	આપેછે ને જો કોઈ બેરી જીવતક્રિયા કરે તો સાડીના કરીને રૂ. ૭) રોકડા આપેછે
૮૪૫	૨	૩	બંધારા—નાગરનો	નાગર બંધારાનો
૮૪૬	૧	૧૩	એ	૦)—એ
"	,,	૨૫	લોધાનો	લોધાની ન્યાતનો
"	૨	૪	તે	ને તે
૮૪૮	૧	૨૧	ત્યારે	ત્યારે તે
૮૪૯	૧	૨૩	ક્રિયામાં	ને ક્રિયામાં
"	૨	૩	ને	તેમાં
"	,,	૧૧	બ્રાહ્મણને	૨ બ્રાહ્મણને
"	,,	૨૧	આપે	મળે
૮૫૦	૧	૩૦	છોકરાનો	તો છોકરાનો
૮૫૩	૨	૧૨	તો	તો તે
"	,,	૨૦	તે	ને તે
૮૫૪	૨	૧	કુળમાં	કુળવાળા
"	,,	૨૪	સારે	સારેછે
૮૫૫	૧	૧૬	મુકનારો (જે)	મુકનારોજ
"	,,	૧૮	તો	તે
"	૨	૨	જેને	જે
૮૫૭	૧	૧૩	ને	ને તે
૮૫૮	૨	૯	અમને	અમે
૮૫૯	,,	૨૧	આવે	આપે
"	,,	,,	[તે] સુધાની	સુવાની
૮૬૦	૨	૧૨	ને	તે
૮૬૪	૧	૧૦	મરીજાય	અપુત્ર (ર) મરીજાય
૮૬૯	૨	૩૩	વારસ વારસ	વારસ
"	,,	૩૬	કાંઈ	કોઈ
૮૭૧	૧	૨૧	ધણીયાણી	ને ધણિયાણી
"	,,	૩૫	બેહેનના	બે બેહેનના
"	૨	૭	ધણી	ધણિયાણી
૮૭૨	૧	૧૬	ચાતુરવેદી અમદાવાદી	અમદાવાદી ચાતુરવેદી
૮૭૩	૨	૧૭	માથા ઓઢણાંનો	માથાહોણાનો
"	,,	૩૧	ગયો	ગયો હોય
૮૭૫	,,	૨૨	કંઈ	કશી
૮૭૭	,,	૩૧	પાંચમાં	પાંચમામાં

પૃ.	ભા.	ઓ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૮૭૮	૧	૭	મોસાળમાં	મોશાળામાં
"	૨	૧૫	આપ્યું	આવ્યું
૮૭૯	૧	૨૩	તેના	તેનો
"	,,	૨૪	ખરાં	ખરો
૮૮૧	૨	૩૫	તો	તે
૮૮૭	૧	૩૮	તે	તે મા
૮૮૮	૧	૨૫	(તેની જાત કમાઈ ત્યારે) તેની	તેની
"	,,	૩૫	બધી	એ બધે
"	,,	૩૮	તેના	તે તેના
૮૮૯	૧	૨૧	જીવતાં સુધી	જીવે ત્યાં સુધી
૮૯૦	૨	૧૬	રીતનો	રીતે નો
૮૯૨	૧	૨૭	(તે) ને	તેને
૮૯૩	૧	૩૧	ભરણ	ભરણ પોષણ
૮૯૪	૧	૩	ને	ને તે
"	,,	૨૧	તે	ને
"	૨	૨૮	થતો	થયો
૮૯૬	૧	૨૫	તેથી	તેની
"	૨	૩	વારસ	વહુ વારસ
૮૯૭	૧	૩૮	ભાઈઓથી	કોઈ સખસ ભાઈઓથી
૮૯૮	૧	૩૭	મરનાર	ને મરનાર
"	૨	૨૦	હરસોળા	હરસોરા
૮૯૯	૧	૯	કોઈ સખસને	કોઈ ૧ શખ[શ]ને
"	,,	૩૦	હરસોળા	હરસોરા
૯૦૦	૧	૨૨	વીશા	શ્રાવક વીશા
"	,,	૨૭	શ્રાવક મેવાડા દશાનો	મેવાડા દશા મેશરીનો
૯૦૧	૨	૩૩	વંશને	પક્ષને
૯૦૨	૧	૧૩	વિધવા	ને વિધવા
"	,,	૧૪	તે	ને તે
૯૦૩	૧	૧	ભાટિયા લુવાંણા	લુવાંણા
"	૨	૧૬	ભાટિયા લુવાંણા	લુવાંણા
૯૦૪	૧	૧૩	૯	૮
"	,,	૨૮	શકે નહી	શકતો નથી
"	૨	૯	છોકરો તથા	છોકરો અથવા
"	,,	૧૯	૦હાવા	વાહાવા
૯૦૭	,,	૪	તે	તો તે
૯૦૮	૧	૩૬	(ને) તે	તે
૯૧૦	૨	૩૨	તોએપણ	તો. પણ
૯૧૫	૨	૨૩	આપ્યું	આવ્યું
૯૧૬	,,	૨૩	૧૫૨	૧૬૨
"	,,	૨૯	બેહેન	દીકરી વારસ ને દીકરી ન હોય તો બેહેન
૯૧૭	૧	૩	ઘેર	તાંહાં
૯૧૮	૨	૧૬	તો	ત્યારે
૯૨૦	૧	૧૬	તેના	તે તેના
"	૨	૯	તે લઈ	એ લઈ
"	,,	૧૨	ન્યાતમાં	ન્યાતમાં તો
૯૨૧	૧	૮	તેથી	તેની
"	૨	૧૪	મરનારની	તે મરનારની
૯૨૨	૧	૩૫	શકતો	શકતોજ
૯૨૪	૨	૧૫	તેના	તે તેના
૯૨૫	,,	૨૫	ગુજરાન	ગુજસ
૯૨૬	,,	૧૮	શીતપુરાનો	શીતપુરા કસબે કતાર ગામનાનો

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પૃ.	ભા.	ઓ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૯૨૭	૨	૮	તે	ને તે
૯૩૦	૧	૩૧	પટોળીવાળાનો	પટોળીવાળા તડ બીજાનો
૯૩૧	,,	૩	મરનારની	મરનારી
,,	,,	૨૪	તે	ને તે
,,	,,	૩૬	લઈ	તે લઈ
,,	૨	૧૫	તે	ને
૯૩૨	૧	૨૧	તો	તો તે
૯૩૩	૨	૩૧	વારસુ (વારસો)	વારસુ
૯૩૬	,,	૨૫	કબજામાં	કુળમાં
૯૩૮	૧	૫	તેની	તો તેની
,,	,,	૩૧	જાય	ન જાય
,,	૨	૧	તેના	ને તેના
૯૪૦	૧	૨૧	ધણીના	તે ધણીના
,,	,,	૩૫	મળે	ન મળે
૯૪૩	૨	૨૮	તેથી	તેથી તેનો
૯૪૪	૧	૨૮	ખરચેલું	બચેલું
૯૪૫	૨	૧	લે ?	શું લે ?
૯૪૬	,,	૯	ઈડડિયા	ઈડરિયા
,,	,,	૧૭	તે	ને તે
૯૪૭	૧	૧૬	તે	તો તે
,,	૨	૧૧	પછી	ને પછી
૯૫૧	૨	૧૬	બ્રાહ્મણ	ને બ્રાહ્મણ
૯૫૩	,,	૧૪	ગયો	જાય
૯૫૬	,,	૨૫	તે	ને તે
,,	,,	૩૧	પછી	પછી તે
૯૫૮	૧	૨૮	તે લે	તો તે લે
,,	,,	૩૧	ઊપર	ને ઉપર
૯૬૩	,,	૧૩	તેની	ને તેની
૯૬૫	૨	૧૫	ધણિયાણી	ને ધણિયાણી
૯૬૬	,,	૨૩	પ્રમાણે	પ્રમાણે છે
,,	,,	૨૬	પ્રમાણે	પ્રમાણે છે
૯૬૯	૧	૧૭	ધણિયાણીના	ધણિયાણી તથા
,,	૨	૮	લોધાનો	લોધાની ન્યાતનો
૯૭૦	,,	૨૨	ઉઠતો	ઉડી જતો
૯૭૩	૧	૧૦	તે	તેના
,,	,,	૨૧	સ્થાવર	ને સ્થાવર
,,	,,	૨૪	(ને)	તે
૯૭૪	૨	૨૬	તેના	તેને
,,	,,	,,	રાખીને તેને	રાખીને
૯૭૮	૧	૬	ઓરપાડનાનો	ઓરપાડનાની ન્યાતનો
,,	,,	૧૧	[તે]	એ
,,	૨	૧	છે	છે તે

પુરવણી.

પૃ.	ભા.	ઓ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૭૬	૨	૩	શ્રાવક મેવાડા દશાનો	મેવાડા દશા મેશરીનો

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

' અસલના શબ્દોમાં ફારફેર કરવા તથા નવા શબ્દો ઉમેરવા જરૂર પડયા અને તેમ કરતાં જેને કૌંસ બ્રાકેટ થયાં નથી તેવા શબ્દોની યાદી.

પૃ.	ભા.	ઓ.	સુધારેલા.	અસલ.
૭	૨	૭	શાસ્ત્ર	સ્ત્ર
,,	,,	૧૯	પાળક પૂત્ર	પાળકત્રકોઈત્ર
૨૭	૧	૭	માબાપ	માબા
૩૦	,,	૩૨	તો	
૩૪	,,	૩૬	વખત	વખ
૩૫	,,	૧૨	પતીત	પતી
૩૬	૨	૧૫	તરફથી	તફથી
૧૧૩	,,	૩૨	ને તેને	ને
૧૧૯	,,	૨૧	તો	
૧૨૯	,,	૩	અટકાવી	અટકા
૧૩૫	,,	૨૮	રીત	
૧૩૬	૧	૩૭	લગન	લન
૧૩૭	૨	૨	સંમતિથી	સંમથી
૧૪૦	,,	૨૫	અસલથી	અસથી
૧૪૧	૧	૪	સગાવાહાલા	સગાવહા
,,	,,	૨૫	યાવત ચંદ્રકાળ	જાઓ ચંદ્ર કાગલ
૧૪૨	,,	૨૨	સુધી	સુ
૧૪૫	૨	૩૧	પ્રમાણે	પરમ
૧૪૭	,,	૨૨	તે	
૧૪૮	,,	૨૬	તો	
૧૪૯	૧	૩૨	ઉપર	ઊપ
૧૫૧	૨	૫	કુલગોર	કુલોર
,,	,,	૩૭	સાસરિયાં	સાસર્યાં
,,	,,	૩૮	કરતાં	ક્રતાં
૧૫૪	૧	૩૨	પછી	
૧૫૬	,,	૪	તેને	
૧૫૯	,,	૨૧	ન્યાતગોર	ન્યાતગો
૧૬૧	૨	૮	નાળિયેર	નાળી
૧૬૨	૧	૩૦	કારણ વીના	કાણવીના
૧૬૪	૨	૧૬	નાળિયેર	નાળીયે
૧૬૫	,,	૨૬	ને	
૧૬૬	૧	૧૫	વખત	વખ
૧૭૧	,,	૧૮	રીત એ	રીત
,,	૨	૧૧	ખવડાવે	વખડાવે
૧૭૨	૧	૨૭	કલમ	લમ
૧૭૩	,,	૧૪	વરસની	વરની
૧૭૯	,,	૧૫	કાંઈ	
૧૮૦	૨	૧૧	છે	
૧૮૨	૧	૪	તડેતો	તડે
૧૮૬	૨	૫	પણ	
૧૮૮	,,	૧૭	છે	
૧૯૫	૧	૨૮	તો	
૧૯૬	૨	૩૭	તો	
૧૯૭	,	૭	જવાબ	

પૃ.	ભા.	ઓ.	સુધારેલા	અસલ
૧૯૭	૨	૨૨	સ્વાધીન	સ્વાધી
૨૦૫	૧	૩૩	પાછુ	ઘર પાછુ
૨૦૬	,,	૧૯	જવાબ	જવા
૨૧૭	,,	૩૧	તો	
૨૨૨	,,	૩૬	રજા મંદીથી	રમંદીથી
,,	૨	૧૮	વગેરે	વગે
૨૨૫	૧	૨૬	પ્રમાણે	પ્ર
,,	૨	૧૮	અથવા	અથ
૨૨૬	,,	૨૪	પિહેરથી	પિહેથી
૨૨૮	,,	૩૧	છે	
૨૩૨	૧	૧૫	છોકરાના	છોકના
૨૩૬	,,	૩૦	એકે	એ
૨૪૦	૨	૧૫	ભરણ પોષણ	ભરણ પોષ
૨૪૧	૧	૫	લખેલા	લખે
૨૫૦	,,	૩૧	ગિરોતરીકે	ગીરોતરી
૨૫૨	,,	૧૦	ગમે તેવા	ગમેવા
૨૫૬	,,	૨૦	માલમ	માલ
૨૫૭	,,	૧૨	આપીને	પીને
,,	,,	૨૭	કલમ	કલ
૨૬૧	૨	૨૫	વધતું	ધતુ
૨૬૩	,,	૩૧	ન્યાતમાં	ન્યામાં
૨૬૮	,,	૧૨	આવે	વે
૨૭૯	૧	૨	રીતભાત	રીતભા
૨૮૪	૨	૨૯	જનસતું	જનતું
૨૮૫	૧	૩૫	પિહેરમાં	પિહેમાં
,,	૨	૩૧	નથી	થી
૨૮૮	૧	૯	આપે તે	આપે
૩૦૧	,,	૨૨	ન	
૩૧૧	૨	૬	અથવા	અવા
૩૧૩	૧	૨૦	આપવા	આપ
૩૧૫	,,	૨૩	તે	
૩૨૫	૨	૨૫	તે ઉપર	તે
૩૨૮	,,	૧૫	તોપણ	
૩૩૦	૧	૭	હાંસડી	હાંડી
૩૩૦	,,	૧૩	હાંસડી	હાંડી
૩૩૩	,,	૩૩	અવેજમાં	અવેમાં
૩૩૬	,,	૧૧	કરીને	ને
૩૩૭	,,	૩૧	તે	
૩૩૮	૨	૧૪	ગોરવ	ગોર
૩૪૧	૧	૨૧	અસલથી	અસથી
૩૪૪	૨	૯	લુગડાં	લુડાં
૩૫૦	,,	૨	ન મળે	નમ
૩૫૦	,,	૨૨	કાગળમાં	કાળમાં
૩૫૧	,,	૨૨	કન્યાનો	કનો

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પૃ.	ભા.	ઓ.	સુધારેલા	અસલ
૩૬૦	૧	૧૯	ફેરજાત	ફેરજ
૩૬૪	,,	૨૪	લુગડાં	લુડા
૩૬૮	,,	૧૨	કરતાં	કેતા
૩૭૬	૨	૩૦	આસરે	આરે
,,	,,	૩૨	આસરે	આરે
૩૮૪	,,	૭	ખરચકરે	ખરકરે
૩૮૯	,,	૨૩	હાંસડી	હાંડી
૪૦૩	,,	૮	સાતમીમાં	સતરમીમાં
૪૦૫	૧	૮	આજ લગી	આજ
૪૦૯	૨	૧૩	ઘટતાં	ઘટ
૪૧૬	,,	૬	તે મરનાર બૈરીની	તે બૈરી મરનારની
,,	,,	૧૦	કોઈજ	કોજ
૪૨૪	૧	૨૨	કોઈ	કો
૪૨૬	,,	૧૩	અમારી	અમા
૪૨૮	,,	૨૮	ને તે	ને
,,	૨	૨૦	અધિકાર	
૪૩૦	૧	૮	મોસાળ પક્ષવાળા	મોસાપક્ષવાળા
૪૩૧	૨	૨૭	જમવા	જમ
૪૩૨	૧	૯	પિત્રાઈ	પિત્રા
૪૩૩	૨	૨૦	પરણાવ્યા	પરણા
૪૩૪	,,	૨૫	તો	
૪૩૫	૧	૩૮	થાય	થા
૪૩૬	,,	૫	લગન	લગ
,,	૨	૧૯	ગ્રહશાંતિ	ગ્રશાંતી
,,	,,	૩૪	સાસરે	સાસ
૪૩૭	૧	૩	પિહેરિયાં	પીહેયાં
,,	૨	૧૨	બીજી	બી
૪૩૯	૨	૧૫	કારતક	કારક
૪૪૫	૧	૨૭	કરવામાં	કરમાં
૪૪૬	૨	૧૯	સગાવાહાલામાં	સગાવાહામાં
૪૪૭	,,	૭	હોય તો	હોય
,,	,,	૯	નહી હોય	નહી
૪૪૯	૧	૧૪	લગન	લગકન
૪૫૦	૨	૮	કુળ વાલાનો	કુળવાનો
૪૫૧	,,	૧૮	પરણાવાય	પરણાય
૪૫૭	,,	૩૪	પડેછે	પછે
૪૫૮	૧	૭	વખતતો	વખત
,,	,,	૧૯	નવમી	નમી
૪૬૧	૧	૩૩	તે	
૪૬૨	૨	૩૬	થતાં નથી	નથી
૪૬૬	૧	૨૨	માહેરાંમાં	માહેમાં
૪૬૭	૨	૪	ઘટતાં	ઘટ
૪૬૮	૧	૨૨	કરેછે	કરે
,,	૨	૨૩	બીજી	બી
૪૬૯	૧	૩૪	ભરણપોષણ	ભણપોષણ
૪૭૧	,,	૨૪	ને	
,,	,,	૨૮	ખરચીને	ખરને
૪૭૩	,,	૨૪	લગન	લગરા
,,	,,	૩૪	તો	
૪૭૪	,,	૧૯	ને તેને	ને
૪૭૬	૧	૩૪	ઘટતાં	ઘટ
,,	૨	૩૨	બેસબબથી	બેસબબદ
૪૭૭	૧	૧૯	કરવામાં	કરમા
૪૭૮	૨	૩	સમજાવીને	સમજાને

પૃ.	ભા.	ઓ.	સુધારેલા	અસલ
૪૮૯	૨	૧૬	જવાને	વાને
૪૯૦	૧	૩૮	અથવા	અથ
૪૯૬	૧	૨૧	જીવતાં	જીતાં
,,	૨	૧૮	મોસાળિયાં	મોસળિ
૪૯૭	,,	૩૧	જમવા	જવા
૫૦૦	,,	૮	વર તયા	વર
૫૦૧	,,	૨	તો	
૫૦૨	૧	૩૫	ઘટારત	ઘટાર
,,	૨	૩૧	મોસાળ	મોળ
૫૦૯	,,	૧૫	કરીએ	કરી
,,	,,	૨૧	તો જે	જે
૫૧૭	,,	૧૦	કરતા	કેતા
૫૨૦	,,	૨૭	જોઈએ	જોઈ
,,	,,	૩૨	આપે	આ
૫૨૧	૧	૨૪	વરને	વને
,,	૧	૩૭	કરે	
૫૨૫	,,	૮	તો	
૫૨૬	૨	૩૩	કલમ ૪	ચોથી
૫૩૧	૨	૧૦	પ્રમાણે	પ્રણે
૫૩૨	,,	૨૫	કારણવિના	કારવિના
૫૩૬	૧	૨૨	અમારી	અમા
૫૩૭	૨	૨૧	સિરસ્તો	સિરતો
,,	૨	૩૦	અન્નવસ્ત્ર	અવસ્ત્ર
૫૩૯	૧	૪	બૈરીપર	બૈરી
૫૪૪	૨	૪	પેહેલીથી	પેહેથી
,,	,,	૪	કલમ	કલ
૫૪૭	,,	૨	તે	તે શા
૫૫૦	૧	૩૨	જવાબ	જવા
૫૫૧	,,	૧૮	દૈવજોગે	ન દૈવજોગે
૫૫૫	૨	૧૫	લખ્યોછે	
,,	,,	૨૨	ફારગતી	ફાગતી
૫૫૬	૧	૨૭	લુલો	લુ
૫૫૯	,,	૧૩	આંધળી	આંળી
૫૬૧	૨	૨૦	નાલાયક	નાલાક
૫૬૮	,,	૨૮	કારણવિના	કારણવી
૫૬૯	,,	૧૨	ફારગતી	ફારગ
,,	,,	૨૪	રોટલા	રોટ
૫૭૧	૧	૫	બદચાલ	બદચા
૫૭૭	૨	૬	કેહેવાય	કેહેવા
૫૮૨	૧	૨૨	નાહના	ના
,,	૨	૩૭	ત્યાં	
૫૮૫	,,	૧૪	કરતાં	કતાં
૫૮૮	,,	૪	મુજરે	મુરે
૫૯૦	,,	૩	કરીયાવર	કયાવર
,,	,,	૩૧	માણસના	માણના
૫૯૪	,,	૧૫	સિરસ્તા	સિરતા
૫૯૬	,,	૧૩	ત્યારે	ત્યા
૬૦૦	,,	૧	સિરસ્તો	સિરતો
૬૦૨	,,	૪	દિસ્મેર	દીમ્મે
૬૦૪	૧	૩	મરનારનો	મરનો
૬૦૫	,,	૩૦	શકેછે	શછે
,,	,,	૩૧	સિરસ્તા	સિરતા
૬૦૯	,,	૧૫	ફારગતી	ફાગતી
૬૧૦	૨	૩૭	તો	

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

પૃ.	ભા.	ઓ.	સુધારેલા	અસલ
૬૧૦	૨	૫	નથી	
૬૧૦	,,	૨૩	કોઈ	કો
૬૧૨	,,	૩૦	તોતે	તો
૬૧૩	૧	૩૪	દશ	શ
,,	૨	૨	જોઈએ	જો
૬૧૭	,,	૧૦	મરદ	મદ
,,	,,	૨૪	મરનારનો	મરનાનો
૬૧૮	૧	૧૮	શું	
૬૨૨	,,	૮	શખસને	શખને
૬૨૩	૨	૨૦	બૈરી	
૬૨૫	,,	૨૪	મરદ	મદ
૬૪૦	૧	૩૩	તે	
૬૪૨	૨	૧૦	લીધાના	લીના
૬૪૪	૧	૨૪	નથી	થી
૬૪૮	,,	૨૧	માલ	મા
૬૫૦	૨	૪	તો	
૬૫૧	,,	૩૫	પછી	છી
૬૫૨	,,	૩	કરતી	કતી
,,	,,	૧૫	બૈરી	
૬૫૫	૧	૩૪	વખત	વખ
૬૫૬	,,	૩૦	નાતરૂ	નારૂં
,,	૨	૧૮	પણ	
,,	,,	૩૬	તેની	
૬૫૮	,,	૧૯	ફારગતી	ફાગતી
૬૬૦	,,	૨૮	સુધી	
૬૬૧	૧	૨૮	મુઆ	મુ
,,	૨	૨૧	એ	
૬૬૩	,,	૩૯	સિરસ્તા	સિરતા
૬૬૮	,,	૩૧	આમદરફત	આમદરફ
૬૬૯	,,	૭	ખોરાક પોશાકના	ખોપોશાકના
૬૭૦	૧	૧૦	માથાઓલવાનો	માથાઓલકવાનો
,,	,,	૩૦	રેહે	હે
૬૭૧	,,	૨	દિકરાને	દીવકરાને
૬૭૩	,,	૧૮	કાહાડી	કાહા
૬૭૮	,,	૨૭	કરીને તે	કરીને
૬૮૫	૨	૧૧	ભરણ પોષણ	ભરણ
,,	,,	૨૮	રેહેતી	હેતી
,,	,,	,,	દિએર	દીએ
૬૯૦	,,	૩૧	મજુરી	મજુ
૬૯૧	૧	૩૧	અપુત્ર	પુત્ર
,,	૨	૪	વારસો	વાસો
૬૯૬	,,	૮	મરનાર	મરના
,,	,,	૧૫	મરનારની	મનારની
૬૯૮	,,	૧૦	સવાલની	સવાની
૬૯૯	૧	૨૯	મેહેનતથી	મેહેનથી
,,	૨	૨	તો	નેતો
૭૦૧	૧	૧૮	કોઈ	કો
,,	,,	૩૩	માથાઓળવો	માથાઓળ
,,	૨	૧૨	ને	
૭૦૪	,,	૨૦	મેહેનત	મેહેન
,,	,,	૨૮	[illegible]	[illegible]
૭૧૪	,,	૨૯	મરનારનો	મરનાં
૭૧૬	૧	૩૦	પેદાગર	પેદાગ
૭૧૭	,,	૨૮	ને	

પૃ.	ભા.	ઓ.	સુધારેલા	અસલ
૭૧૭	૨	૨૨	પછી	છી
૭૧૯	૧	૨૦	કાહાડી	કાહા
૭૨૨	,,	૨૧	કોઈ	કો
,,	૨	૨૪	ધણિયાણિને	ધણીયાને
૭૨૪	૧	૪	દોષવાળો	દોષળો
,,	૨	૩૦	માથાઓળવો	માથાઓળ
૭૩૧	૧	૮	તે	
,,	,,	૨૪	રેહેવા	
૭૩૫	,,	૬	ને	
,,	૨	૧૭	પિત્રાઈ	પીત્રા
૭૩૭	,,	૧૭	નથી	થી
૭૩૯	૧	૨૯	દાહાડામાં	દાહામાં
,,	૨	૭	મળતર	મળત
૭૫૫	૧	૨૬	લાયક	લાય
૭૫૬	૨	૪	મળ્યો	ળ્યો
૭૫૭	૧	૮	લોક	લો
૭૬૬	૨	૬	ન્યાતરીત	ન્યાતરી
૭૬૮	૧	૧૪	ભાગિયા	ભાગિ
૭૬૯	,,	૨૫	તે	
,,	૨	૧૯	આવે	વે
૭૭૪	૧	૯	જીવતક્રિયા	જીતવક્રિ
,,	૨	૨	વારસ	વાસ
૭૭૫	,,	૪	અટકાવથી	અટકાથી
,,	,,	૩૭	ને	
૭૭૮	૧	૧૩	સમચરી	સચરી
,,	,,	૩૪	બીજો	બી
,,	૨	૧	પિત્રાઈ	પીત્રા
,,	,,	૩	કોઈ	કો
,,	,,	૬	સર્વે	સરે
,,	,,	૨૫	ત્યારપછી	ત્યાપછી
૭૭૯	૧	૧૩	મુઆ	મુ
૭૮૨	,,	૧૬	કરવાનું	કવાનુ
,,	,,	૩૪	કરવી	કર
૭૮૩	,,	૨૫	ને	
૭૯૩	૨	૧૯	છેતે	છે
૭૯૭	૧	૩૧	વરસી	વર
,,	,,	૩૨	ન્યાતમાં	ન્યામાં
૭૯૮	૨	૪	બ્રાહ્મણના	બ્રાહ્મના
,,	,,	૩૨	ક્રિયાનો	ક્રીનો
૮૦૭	૧	૫	ને	
૮૧૧	૨	૩૫	ને	
૮૧૩	,,	૧	ધર્મશાસ્ત્રમાં	ધર્મસ્ત્રમાં
૮૧૫	૧	૭	ને	
,,	,,	૨૭	અમારી	અરી
૮૧૬	,,	૬	તો	
૮૧૮	૨	૨૮	ન્યાતમાં	ન્યામાં
૮૨૧	૧	૩	થાયછે	થાછે
૮૨૨	,,	૩૪	પ્રમાણે	પ્રમા
૮૨૭	,,	૭	મરનારના	મરનાના
,,	૨	૨૯	જમાડે	માડે
[illegible]	૧	૧૪	વરસીની	વસીની
૮૩૧	,,	૧૨	કરવાનો	
૮૩૨	,,	૨૬	ખરચ	ખચ
૮૩૪	,,	૧૮	હોય	

પૃ.	ભા.	ઓ.	સુધારેલા	અસલ
૮૩૪	૧	૨૮	નથી	ન
૮૩૬	૧	૧૧	સંપત	સંપ
,,	,,	૨૭	પોતાની	પોતી
૮૪૪	,,	૨૬	માસીસાની	માસીની
૮૪૫	૨	૧૦	રીત	રી
૮૪૭	,,	૧૩	અથવા	અ
૮૫૩	૧	૧૬	વારસ	વાસ
૮૫૪	૨	૫	તેના	
૮૬૭	૧	૨૭	વારસ	વાસ
૮૭૨	૨	૧૮	બેહેનને	બેહેને
,,	,,	૨૬	સમજણથી	સમણથી
૮૭૬	,,	૨૧	થયો	
૮૭૮	૧	૨૫	વેહેવાર	વેહેવા
,,	,,	૩૫	કુળ	કુ
,,	૨	૭	વારસ	વાર
૮૭૯	૧	૩૪	વારસ	વાર
૮૮૫	,,	૩૫	ભાગદાર	ભાગદા
૮૮૮	,,	૬	ને	
,,	,,	૧૬	સંતાંનરહિત	સંતાંનરહી
,,	,,	૨૬	છે	
૮૮૯	,,	૩૩	નાતરે	નારે
૮૯૦	૨	૨૯	જે	
૮૯૧	૧	૨૪	ન્યાત	
૮૯૨	૨	૨૮	પરણનારનો	પરણરનો
૮૯૩	૧	૧૭	ને	
,,	૨	૩૩	જાતકમાઈથી	જાતમાઇથી
૮૯૪	,,	૧૫	રહિત	રહી
,,	,,	૧૬	તો	
,,	,,	૧૭	બક્ષીસ	બક્ષી
૮૯૫	૧	૧૪	શખસને	શખને
,,	૨	૧૬	દરકારજ	દરકાજ
૮૯૬	૧	૨૩	છે	
,,	,,	૩૦	સ્થાવર	સ્થાર
૮૯૯	,,	૧૫	તેપણ	પણ
,,	,,	૨૨	જીવે	જી
,,	૨	૩	શખસ	શખ
,,	,,	૨૪	એક	એ
૯૦૧	,,	૩૪	વારસ	વાર
૯૦૭	,,	૩૩	વારસ	વાર

પૃ.	ભા.	ઓ.	સુધારેલા	અસલ
૯૧૧	૨	૨૯	દિયર	દિયે
૯૧૫	,,	૩૨	વારસ	વાર
૯૧૬	૧	૧૬	વારસ	વાર
૯૨૦	,,	૩૨	અપુત્રમરીજાય	અપુ
૯૨૧	,,	૫	ઉત્તરસાધન	ઊત્તરસાધ
૯૨૩	,,	૨૫	પૈસા	
,,	૨	૨	જજમાન	જજમાં
૯૨૭	૧	૧૦	મદતવિના	મતવીના
,,	,,	૨૭	સૌભાગ્યવતી	ભાગ્યવતી
૯૩૪	,,	૩૫	સૌભાગ્યવતી	સૌભાવતી
,,	૨	૧	તે છોકરી	છોકરી
૯૩૫	૧	૩૫	શખસની	શખની
,,	,,	૩૬	ને તે	તે
૯૩૭	૨	૩૦	શખસ	શખ
૯૩૮	૧	૨૬	વેહેચે	વેહે
,,	,,	૩૪	તેની	ની
૯૪૨	૨	૭	બાપના કુળમાંથી	બાનાકુમાંથી
,,	,,	૨૯	પોતાના	પોના
૯૪૪	,,	૧	કોઈ	કો
૯૪૫	૧	૨૩	ત્યાંસુધી	ત્યાંસુ
,,	૨	૩૧	પોષણ	પોષ
૯૪૬	૧	૨૬	તે	
૯૪૯	,,	૯	ને તે	તે
૯૫૪	,,	૩૫	વારસ	વાર
,,	૨	૨૦	મરનાર	મરના
૯૫૮	,,	૨૯	કોઈ	કો
૯૫૯	૧	૧૦	શખસથી	શખથી
૯૬૦	૨	૧	સચવાય	સચવા
૯૬૫	,,	૮	ગયલાને	ગયને
૯૬૮	૧	૧૫	મળ્યો	
૯૭૦	૨	૧૩	લખીએ	લએ
૯૭૨	૧	૩૩	સૌભાગ્યવતી	સૌભાવતી
૯૭૬	૨	૬	શાસ્ત્રમાં	શાહામાં
,,	,,	,,	કબુલ	કબુ
૯૭૭	,,	૭	છતાં	છ
,,	,,	૩૨	મરનાર	મરના
૯૭૯	૧	૧૨	વારસ	વાર
,,	,,	૧૪	મેહેનત	મેહેન

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

કોષ.

અસલ.	ફેરવેલો.	અસલ.	ફેરવેલો.
અગતીયાર	અખત્યાર	છાપ	છાબ
અધણી	અધરાણી	જણશ	જનસ
અથવા	અગર	જનમોજનમ	જન્મોજન્મ
અવાર	અત્યાર	જબરજસ્થી	જબરદસ્તી
આદણી	આદરણી	જવાબ—જુબાપ જબાપ	જવાબ
આદે	આદી	જાંહાં	જ્યાં
આલે	આપે	જુવાતેડા	જોવા તેડા
ઉપલી	ઉપરની	જેએને—જેહેને	જેને
એકુ	એક	જેવારે	જયારે
એતબાર	ઈતબાર	તરફાણ	તરફેણ
એહમાં	એમાં	ત્રંઢે	ત્રણે
ઓખાદ	ઓખાત	તાજ—તાગ—ત્યાજ —તાક—તા-	
ઓડી	ઓરડી	હાગ	ત્યાગ
ઓડો	ઓરડો	તીહાં—ત્યાંહ—તાંહ	ત્યાં
ઓરણી	ઓઢણી	તુલી	તલક—લગી
કુંબી—કુટંબી	કુટુંબી	તેઓપણ	તેપણ
કદાશ—કદીશ—કદાશને	કદાચ	તેવારે	ત્યારે
કબજાનમાં	કબજામાં	તેહેની	તેની
કલેમા	કલમમાં	તોઓ	તો
કારણવીના	વીનાકારણે	તોહેપણ—તોયેપણ—તોએપણ	તોપણ
કાંએજે—કાંજે	કેમકે	દાડે	દાહાડે
કાંહાં	ક્યાં	નહી	ન—તથી
ક્રિ	ક્રિયા	નાચારી—ન્યાચારી	લાચારી
કુઆરી—કુમારી	કુંવારી	નાધડો	નાહાનો
કેમકે	કાયજે	નામણ દીવો	લામણદીવો
કો	કોઈ	નીકર	નહીકર--નહીતર
કંના	કંન્યા	નીમ	નીયમ
ખડી—ખચડી	ખરડી	નીલ	લીલ
ગદી૦	ગદીયાણા	નીસે	નીશ્ચય--નીશ્ચે
ગ્રસ્તાશ્રમ	ગ્રુહસ્થાશ્રમ	નો—નોહે	ન
ગીરોતરે	ગીરોતરીકે	પછે	પછી
ગુજરા—ગુજર	ગુજરાન	પણીયત	પરણીયત
ગુનેગારી	ગુનેહગારી	પતીત—પરતીત—પ્રતીત	પતીજ—પ્રતીતી
ગોણી	ગોરણી	પરણું	પરણેતર
ઘડા	ઘરડા	પરીમાણ	પ્રમાણ
ગ્રહશાંતીક	ગ્રહશાંતી	પલઠણ	પઠણ
ચાંણો	ચારણી	પલું	પહેલું
ચાંલા—ચાંનલા	ચાંદલા—ચાંહલા	પંચાત	પંચાયત
ચીડડી—ચીર	ચીરડી	પ્રકરણે	પગરણે
ચોલક ચુડાકર્મ	ચોલ...	પ્રથમ	પહેલાં
છપીડી	સપીંડી	પાણ્સોપારી	પાનસોપારી

અસલ.	ફેરવેલો.
પાકી	પાખી
પ્રાણા-પરોણા	પહરોણા
પીઅેર	પીહેર
પીહેરી	પીહેરીયાં
પુખતી-પુગતી	પુખ્ત
પેડી	પેહેડી
પેલી	પેહેડી
પાંકેછ	પાંખેછ
ફેરજન	ફરજંદ
ફે.-ફરી-ફરીયા.	ફરીયાદ
ફારકતી—ફારખતી	ફારગતી
બદરા	બદરાહે
બંધે—બંનોઓ	બંને
બાઅેડી	બૈરી
બાના—બાણાં	બારણાં
બાનામાં—બાહાનામાં	બીયાનામાં
બાબે	બાબતે
બુણીઆદી	બુનિયાતી
બેહુ	બેઊ
બે	બઈરી—બૈરી
બૈઅેર	બૈરી
ભ્રમ પોશણ	ભરણપોશણ
ભાઅેગે	ભાગ્યે
મચકુર	મજકુર
મરજાદા	મર્યાદા
માથાઓલો	માથાઓળવો
માલખ—માલક	માલીક
માહોમાં	માંહોમાંહે
મીલક	મીલકત
મીલાખત	મીલાકાત
મુકર—મુકરાર	મુકરર
મુખતાર—મુગતાર—મુગતીઆર—મુકતીયાર—મુકદીયાર	મુખત્યાર
મુખલસ	મુફલસ
મુસવદો	મુસદો
મોલાંમાં	મોહોલ્લામાં
મોહોસાળ	મોસાળ
યા	વા
રજાવંદી	રજામંદી
રરતે	સીરસ્તે

અસલ.	ફેરવેલો.
રીતી	રીત
રૂપૈયા	રૂપીયા
લખુપડું—લખાંભણું	લખ્યું પઢ્યું
લાચારી	નાચારી
લામણદીવો	નામણદીવો
વના—વીના	વગર
વરતું	વરતુ
વા	યા
વાડકી	વાટકી
વાબીસતા	બાબસતા
વાર તેવારે	વારતેહેવારે
વાર પરબે	વારપર્વે
વીદા	વીદાય
વેહેવા—વીવા—વીહીવા વીહા—વેવા	વીવાહ
શકૂણ	સગણ
શકશ	શખસ
શમધી	સંબંધી
શાહસ્વાર	શાહસ્વાર
શેડી	શેરડી
સબકણ	સગપણ
સપીરને	સપરમે
સમચરી—સંવછરી	સંવત્સરી
સમજાવશ	સમજાવટ
સલા	સલાહ
સહજ	સહેજ
સજા	સજા
સુકટંબ	સહકુટંબ
સોભાશણ—સોહાગણ—સોભાસિણ	સોભાગ્યવતી—સોહાગણ
સંવછરી	છમછરી—સંવત્સરી
હધરણી	અધરણી
હમે—હમારી	અમે—અમારી
હરગીજ	હરગીસ
હરઘે	અર્થે
હવડાં	હમણાં
હસ્તમેલાપક	હસ્તમેલાપ
હાડા	હારડા
હેમાં	એમાં
હોણી—હોરણી—હોઢણી	ઓઢણી

00044581

NATIONAL ARCHIVES OF INDIA

Digitized with financial assistance from

NSDL
Technology, Trust & Reach

on 16 November, 2018